Universidad de Deusto
Biblioteca

S. Buenaventura Opusculorum Theologicorum II

1572

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Seraphici Doctoris

S. PATRIS IOANNIS
EX ETRURIA BONAVENTVRÆ
DE BALNEOREGIO
Episcopi Albanensis S.R.E. olim Cardinalis
Opera omnia Theologicorum

TOMVS SECVNDVS

Accedit ultimus editionis Patris Hyacinthi Amati ordinis
scholarum, et librorum temporum ordine
quos scripserat

Universidad de Deusto
Biblioteca

Seraphici Doctoris

S. PATRIS IOANNIS EVSTACHII BONAVENTVRAE ORDINIS MINORVM

Episcopi Albanensis, & S.R.E. olim Cardinalis Opusculorum Theologicorum,

TOMVS SECVNDVS.

Accesserunt nunc eiusdem S. Patris aliqui miræ eruditionis, ac sanctitatis libelli, qui iam temporum iniuria penè interciderant.

Additæ sunt etiam marginales annotationes, quæ sententias illustrarent.

Omnia iussu R. P. F. Francisci Zamoræ, eiusdem ordinis Generalis Ministri, à mendis innumeris, quibus hucusque scatebant, summa diligentia, atque vigilantia repurgata, & in lucem edita.

Quæ in hoc secundo Tomo contineantur prima post indicem pagina indicabit.

Coltij Soc Jesu
catn:
Martinez
Rel: 1639
EL MENSAJERO DEL CORAZÓN DE JESÚS BILBAO

VENETIIS,

APVD HIERONYMVM SCOTVM.

M D LXXII.

23300

SERAPHICI DOCTORIS
S. BONAVENTVRAE
PARVORVM OPVSCVLORVM SECVNDÆ PARTIS LIBRI,

Distinctiones, Collationes, atque Capitula ordinatè subsequuntur.

IGNEM Venit Christus mittere in terram, vt arderet: in dextra nempè Dei est ignea lex, cuius eloquium ignitũ est vehementer, cuius oculi sunt sicut flamma ignis, cuius preco Ioannes dictus est lucerna ardens & lucens instar Eliæ. Considerans hęc noster Eustachius Dñs Bonauentura, voluit eliæ cor & ardẽ; sciens quoniam lucere parum est, & sæpe vanum & noxium: Sortitus est idcirco, secundum laudem vitæ suæ pariter & doctrinæ, nomen ipse Bonauentura, vt anthonomaticè doctor Seraphicus nominetur. Docet hoc in speciali suũ itinerarium mentis in Deum: cuius opusculi, immo operis immensi laus superior est ore mortalium. Hæc Gerson. In hac autem secunda parte libri, & tractatus immediatè seruorem contemplationis sapientis, & honestatem morum actionumque concernentes ponuntur; qui autorem libri seruidum, deuotum, ac moribus insignem ostendunt. Et primò ponuntur mores, & vitam actiuam concernentia: secundò orationes: tertiò magis propriè contemplationem concernentia.

PRimum ergo adest oratio in merita Sancti Bonauenturæ; in qua eximia sanctitas, doctrinæ claritas, & miraculorum gloria in parua quadam parte tacta sunt. fol.2.col.1.

Canonizatio Sancti Bonauenture: vel relatio in eadem. fol.6.col.1.

SErmo magistri Roberti de laudibus Sancti Bonauenturæ. 30.c.1.

Bulla canonizationis eiusdem. 33.c.1.

SPeculum disciplinæ, quod in hanc formam redactũ est à fratre Bernardo de Bessa prouinciæ Aquitaniæ: nam ab ore Sancti Bonauenturę fuit scriptum, & inordinatè relictum: In quo cœlestes homines mores discerent, quibus proficerent. Est nempè in eo tanta morum elegãtia, vt si quis melius data aliqua præcepta quæsierit, mortalibus cunctis perlustratis; cœlum petere habebit: & continet duas partes principales, quarum prima habet capitula, 32. & in 4. particula distinguitur. Et primò, de vetustatis depositione.

Particulæ primæ. Cap.1.36.c.1.

De constantia mentis, & cautela cõtra tentationes diabolicas. cap.2.ibidem.

Quomodo necessaria sit ad disciplinæ susceptionẽ humilitas. cap.3.ibid.c.2.

De captiuatione voluntatis propriæ. fol.37.c.1.

De præsumptione tã in re, quàm in signo. c.5.f.38.c.2.

De irreuerentia. cap.6.fol.34.c.2.

De disciplina in generali. Particulæ secundæ. cap.1. fol.41.c.1.

De disciplina in speciali. cap.2.fol.ibid.

De disciplina circa confessionẽ priuatã. c.3.f.ibid.c.2.

De disciplina circa confessionem publicam. c.4.f.ibid.

De disciplina quòad positionem boni. c.5.42.c.2.

De disciplina circa cordis informationem, & primò de oratione. cap.6.ibid.

De diuino officio addiscendo. cap.7.fo.43.c.1.

De diuino officio in generali. cap.8.ibid.

De disciplina officij in choro. cap.9.fo.ibid.c.2.

De sciplina officij extra chorum. c.10.fo.44.c.2.

De altaris mysterio curando. cap.11.fo.45.c.2.

DE disciplina circa ea, quæ ad corpus sunt. Particulæ tertiæ. cap.1.fo.47.c.1.

De disciplina in gestu. cap.2.fo.ibid.

De disciplina in modo loquendi. cap.3.ibid.

De disciplina circa comestionem. cap.4.fo.48.c.1.

De disciplina in opere manuali. cap.5.fo.49.c.2.

De disciplina in incessu. cap.6.fo.50.c.2.

De disciplina in gestu membrorum. cap.7.fo.51.c.1.

De disciplina circa habitum seruanda. c.8.f.51.c.2.

De disciplina in officinis inter fratres. c.9.f.52.c.2.

DE modo conuersandi in omni loco sæcularium. Particulæ quartæ. cap.1.fo.53.c.1.

De modo conuersandi in itinere constitutis. cap.2.ibid.

De modo conuersandi in ecclesijs sæcularibus. cap.3.53.c.2.

De disciplina in hospitio seruanda. c.4.fo.54.c.1.

De disciplina verborum inter sæculares. c.5.fo.55.c.2.

De disciplina comedendi inter sęculares. c.6.f.56.c.1.

CApitula secundæ partis principalis, quæ est de generali exhortatione: Et primo de ordinatione respectu Dei. cap.1.fo.57.c.1.

De ordinatione respectu sui. cap.2.fo.58.c.1.

De ordinatione circa proximum. c.3.fo.58.c.2.

De rerum custodia. cap.4.fo.58.c.2.

De profectu, & defectu nouitiorum, siue de differentia conuersorum. cap.5.fo.ibid.

De nouiter professis in ordine. cap.6.fo.60.c.2.

SEraphici doctoris Sancti Bonauẽturæ tractatus de interiori homine, aliàs de triplici statu religiosorũ Et primò de informatione nouitiorum. Primæ partis. Cap.1.fol.62.c.1.

De obedientia. cap.2.fo.ibid.

De pace cum prælatis. cap.3.62.c.2.

De surgendo à somno. cap.4.ibid.

Quomodo in choro te gubernare debeas. cap.5. fol.63.c.1.

Qualiter in capitulo te habeas. cap.6.ibidem.

De correctione. cap.63.c.2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Index in 2. To. S. Bonauenturæ.

Qualiter in mensa te habeas. cap.8.63.c.2.
De dormitione. cap.9.ibid.
De obsequijs. cap.10.64.c.1.
De obsequijs ad missam. cap.11.ibid.
De confessione. cap.12.fo.ibid.
De cella,& obedientia. cap.13.64.c.2.
De lectione. cap.14.fo.ibid.
De non desiderando officium prædicationis, vel confessionis. cap.15.ibid.
De disciplina vbiq; seruanda. cap.16.65.c.1.
De conuersatione inter fratres habenda. cap.17.ibid.
De verecundia habenda. cap.18.ibid.
De incessu. cap.19.ibid.
De cessione. cap.20.ibid.
De visu. cap.21.ibid.
De lenitate verborum. cap.22.65.c.2.
De detentione. cap.23,ibid.
De rumoribus rescindendis. cap.24.ibid.
De iactantia. cap.25.ibid.
De multiloquio. cap.26.ibid.
De leuitate verborum. cap.27.ibid.
De collocutione Dei. cap.28.ibid.
De pacifico auditu. cap.29.fo.66.c.1.
De modo loquendi. cap.30.ibid.
De otio. cap.31.ibid.
De exemplo Christi in omnibus habendo. c.32.ibid.
De vanagloria,& modo cantandi. cap.33.fo.66.c.2.
De egrediendo foras. cap.34.ibid.
De non circunspiciendo per lo ca. cap.35.fo.67.c.1.
Quomodo te habeas cum socio. cap.36 fo.ibid.
De oratione,& meditatione facienda inter exercitia. cap.37.ibid.
De bono exemplo dando in conuersatione. c.38.ibid.
De euitandis mulieribus. cap.39.67.c.2.
De cordis libertate. cap.40.68.c.1.
Epilogus,siue compendium omnium supradictorum. cap.41.fol.ibid.

DE informatione nouitiorum. Secundæ partis. cap.1.fol.68.c.1.
De negligentia prælatorum,seu mala libertate. cap.2.fol.68.c.2.
De religionis feruore. cap.3.fol.ibid.
De otio vitando, & vanitate sensuum. c.4.fol.69.c.1.
De euitatione prauarum cogitationum: & inutilium occupationom. cap.5.fo.ibid.
De vitanda nobilitate,& curiositate. cap.6.ibid.
De compassione peccantibus habenda. c.7.fo.70.c.1.
De tribus vitijs communibus. cap.8.ibid.
De non babendo res curiosas. cap.9.fo.70.c.2.
Quòd religiosus non debet affectare hominibus placere. cap.10.fo.ibid.
De patiendis humiliter odio, & detractione. cap.11.71.c.1.
De ipsius correctione. cap.12.fo.71.c.2.
De eodem. cap.13.fo.ibid.
Quare non sit affectãda hominũ dilectio. c.14.f.ibid.

REgula nouitiorum per Seraphicum S. Bonauentu ram compilata: Et primò,de officio. Cap.1. fol.72.c.1.
De oratione. cap.2.fo.72.c.2.
De confessione. cap.3.fo.73.c.2.
De sacramento eucharistiæ. cap.4.fo.74.c.1.
De comestione. cap.5.fo.74.c.2.
De abstinentia. cap.6.fo.ibid.
De dormitione. cap.7.fo.75.c.1.
De ociositate fugienda. cap.8.fo.75.c.2.
De honestate. cap.9.fo.ibid.
De tentatione. cap.10.fo.76.c.1.
De familiaritate mundi. cap.11.fo.76.c.2.
De iudicio vitando. cap.12.fo.ibid.
De obedientia. cap.13,fo.ibid.
De paupertate. cap.14,fo.77,c.1
De silentio. cap.15,fo.77,c.2

EIusdem Seraphici doctoris de reformatione mentis prima pars; Et primò quòd internum exercitium requiritur. cap.1,fo.78,c.1
Quòd incipientes debent esse cauti, vt perficere possint. cap.2,fo.ibid.
De quatuor tentationibus carnis, scilicet mundi Dei, & diaboli. cap.3,fo.79,c.1
De tribus generibus religiosorum. cap.4.fo.80.c.2.
Primum enus. cap.5,fo.ibid.
Item,primum religiosorum genus. cap.6,fo.ibid.
Secundum religiosorum genus. cap.7,fo.81,c.1
Tertium religiosorum genus. cap.8.fo.ibid.
De triplici religiosorum statu. cap.9.fo.81.c.2.
De his,quæ hominem reformare debent. cap.10, fo.82,c.1
De reformatione animæ. cap.11,fo.82,c.2
De reformatione rationis. cap.12,fo.ibid.
De reformatione voluntatis. cap.13,fo.ibid.
De reformatione memoriæ. cap.14,fo.83,c.1
Quomodo naturales vires, & motus affectionum deformatæ sunt. cap.15,fo.ibid
De origine vitiorum. cap.16,fo.ibid.
De honoris appetitu. cap.17,fo.83,c.2
De triplici superbia. cap.18,fo.ibid.
Quomodo bona naturæ, vel mala debemus occultare,vel ostendere. cap.19,fo.84,c.1
De eodem, ibidem
Quare datus sit appetitus. cap.20.fo.ibid.
Deffinitio peccatorum mortalium. cap.21,fo.85,c.1.
De sancta inuidia. cap.22,ibid.
De sancta ira. cap.23,fo.85,
De bona tristitia. cap.24.ibid.
Quare datus sit affectus gaudij. cap.25.ibid.
De bona auaritia, & sancta. cap.26.fo.ibid.
De appetitu victualium. cap.27.fo.86.c.1.
De affectu dilectionis. cap.28.fo.ibid.
Quare data sit spes. cap.29.86.c.2.
Quare datus sit timor. cap.30.ibid.
Quare datus sit pudor. cap.31.ibid.
Quare tot bona nobis Deus contulit. cap.32.ibid.

PArs secunda de reformatione mentis,in qua tractatur de singulorũ vitiorum natura, & eorum remedijs;Et primo quæ tractanda sint. cap.1.fo.87.c.1.
De triplici superbia. cap.2.ibid.
De tribus vitia expellentibus. cap.3.ibid.
De triplici industria contra vitia. cap.4.fo.87.c.2.
De remedijs generalibus contra vitia. c.5.fo.88.c.1.
De remedijs spiritualibus. cap.6.fo.88.c.2.
De remedijs contra superbiam. cap.7.ibid.
De triplici inuidia. cap.8.fo.ibid.
De remedijs inuidiæ. cap.9.fol.89.c.1.
De tripici ira. cap.10.ibid.
De remedijs eius. cap.11.ibid.
De accedia. cap.12,90.c.1.
De eius remedijs. cap.13,90.c.2.
De remedijs tristitiæ. cap.14,ibid.
In quibus se debet exercere seruus Dei. cap.15, ibidem.
Quæ sit deterior acedia. cap.16.fo9.1.c.1
De auaritia. cap.17,fo.ibid.
De remedijs contra auaritiam. cap.18,ibid.
De speciebus gulæ. cap.19,fo.91.c.2
De remedijs contra gulam. cap.20,ibid.
De remedijs contra omnes voluptates,aduersitates,& tribulationes. cap.21,fo.92.c.1
De peccato luxuriæ. cap.22,fo.93.c.1
De septem remedijs luxuriæ. cap.23,fo.93.c.2

Eiusdem

Index in 2. To. S. Bonauenturæ.

EIusdem Seraphici Doctoris tractatus de processu religionis, qui distinguitur in septem processus; Et primo de primo processu, qui consistit in feruore nouitiatus. fol.95.c.2
De secundo processu,qui consistit in labore corporali. fol. ibid.
De tertio processu, qui consistit in spiritualis consolationis infusione. fol.96.c.1
Quartus processus,qui est intentionis pugna,& tribulationis,diuiditur in 13.capita; Et primo de tentationis vtilitate. cap.1.fol.96.c.2
De speciebus tentationum. cap.2.fol.97.c.2
De secunda tentationis specie. cap.3.fol.ibid.
De tertia tentationis specie. cap.4.fol.98.c.1
De quarta tentationis specie. cap.5.fol.98.c.2
De quinta tentationis specie. cap.6.fol.ibid.
De sexta tentationis specie. cap.7.fol.99.c.1
De remedijs contra tentationum impetus. capitu. 8. fol. ibidem.
De tentatione generalissima. cap.9.fol.ibid.
De subtractione consolationis internæ.cap.10.fol.99. col.2
Quot modis fit retractio à verbo bono. capitu. 11. fol. ibid.
Vtrum tentationes sint vtiles. cap.12.fol.100.c.1
De labore,& pugna tentationum. cap.13.fol.100.c.2
Quintus processus,qui est ad animæ medicinam, in capita,10.distinguitur: Et primo de remedijs tentationum,& vitiorum,& de sanitate animæ.capitu.1. fol.101.c.1
De disciplina exteriorum. cap.2.fol.102.c.1
De disciplina cordis,& compunctione. cap.3.fol.102. col.2.
De agilitate ad incipiendum bonũ. cap.4.fol.103.c.1
De velocitate abstrahendi se à malo,cap.3.fol.103.c.2
De pace cordis. cap.6.fol.104.c.1
De parcitate vtendi,habendi, & cupiendi quæ mundi sunt. cap.7.fol.ibid.
De humili æstimatione sui. cap.8.fol.104.c.2
De maturitate,& seriositate. cap.9.fol.105.c.1
De suspensione mentis in Deum. cap.10.fol.ibid.

SExtus processus, qui est in acquisitione, & exercitio virtutũ,diuiditur in cap.40. Et primo de profectu,& virtute boni,& mali. cap.1.fol.105.c.2
De affectionibus mentis. cap.2.fol.ibid.
De habitu religionum exteriori. cap.3.fol.106.c.1
De primo religionis habitu. cap.4.fol.106.c.1
De forma proficiendi. cap.5.fol.106.c.2
De septem virtutum declaratione,septem vitijs oppositarum. cap.6.fol.ibid.
De charitate. cap.7.fol.107.c.1
Qualis est charitas. cap.8.fol.ibid.
In quibus consistit dilectio. cap.9.fol.ibid.
De virtutibus. cap.10.fol.107.c.2
De primo charitatis gradu. cap.11.fol.108.c.1
De secundo charitatis gradu. cap.12.fol.ibid.
De tertio charitatis gradu. cap.13.fol.108.c.2
De proximi dilectione. cap.14.fol.ibid.
De differentia inter spiritualem,& carnalem amorem. cap.15. fol.109.c.1
De septem indicij; carnalis amoris.cap.16.fol.109.c.2
De dilectione proximi. cap.17.fol.110.c.1
De humilitate. cap.18.fol.110.c.2
De humilitate ad nos. cap.19.fol.111.c.1
De humilitate ad proximum. cap.20.fol.ibid.
De humilitate ad Deum. cap.21.fol.111.c.2
De triplici gradu humilitatis. cap.22.fol.ibid.
De virtute patientiæ. cap.23.fol.112.c.1
De gradibus,siue ꝓfectibus patiẽtię.ca.24.fo.112.c.2
De obedientia. cap.25.fol.113.c.2
De triplici ratione obedientiæ. cap.26.fol.114.c.1
De triplici obedientia. cap.27.fol.114.c.2
De gradibus, & profectibus obedientiæ. capitu. 28. fol. 115.c.1
De paupertate. cap.29.fol.115.c.2
De triplici contemptu diuitiarum. cap.30.fol.ibid.
De gradibus in contemptu diuitiarum. capitu. 31. fol. 116.c.2
De sobrietate. cap.32.fol.117.c.1
De tribus,in quibus consistit sobrietas. capitu.33. fol. 117.c.2
De gradibus sobrietatis. cap.34.fol.ibid.
Quòd virtus consistit in medio; vitia in extremis. cap.35. fol.118.c.1
De distinctione virtutum à vitijs. cap.36, fol.118.c.2
De castitate. cap.37.fol.119.c.1
De quatuor vtilitatibus castitatis. cap.38,fol.ibid.
De his,quæ valent ad castitatis profectum. cap. 39, fol. 119.c.2
De gradibus,& profectibus castitatis. cap.40, fol.ibid.

SEptimus processus, in quo perfectio spiritualis vitæ consistit, in capita 23.diuiditur; Et primo, de Christiana perfectione recapitulatio. cap. 1, fol. 120.c.1
De motu intentionis. cap.2,fol.ibid.
De tribus modis orandi. cap.3,fol.121.c.1
De formatione diuersarum vocum, & personarum, in oratione. cap.4.fol.ibid.
De gratiarum actione. cap.5,fol.122.c.2
De septemplici consideratione ad gratiarum actionẽ attinente. cap.6,fol.ibid.
De laudatione Dei. cap.7,fol.123.c.1
De tertio modo orandi. cap.8,fol.124.c.2
De multiplici vtilitate orationis. cap.9,fol.125.c.1
De multiplici respectu Dei ad orantem. cap. 10, fol. 125.c.2
Quòd oratio multipliciter delectat Deum. cap. 11, fol. 126.c.1
De tribus retrahentibus à profectu,& salute.capit.12. fol. 127,c.1
De causis,quare non exaudimur orantes. cap.13. fol. 127,c.2
De specialibus orationibus. cap.14,fol.ibid.
Quæ est in vita hominis sublimior perfectio. cap.15, fol. 129,c.2
De generibus compunctionum, & deuotionum. capitu.16, fol.130,c.2
De reuelationibus, visionibus, imaginationibus, & demonstrationibus.cap.17, fol.131,c.1
De generibus visionum. cap. 18,fo.ibid.
De pluribus modis reuelationum. cap.19,fol.132,c.1
De cautela in visionibus habenda, & de sensibili dulcedine. cap.20,fol.133,c.1
Consilium de his, qui sunt debilitati causa deuotionis. cap.21, fol.133,c.2
De diuersis affectionibus quibus trahimur ad communicandum. cap.22,fol.135,c.1
De his,quæ petuntur in oratione. cap.23,fol.135,c.2

EIusdem Seraphici Doctoris in remediũ defectuũ religiosi,tractatus qui in capita 13.diuiditur. fol. 135,c.2
Opusculum de perfectione vitæ ad sorores suas: Et primo ponitur Prologus. f.137,c.1
Quomodo homo peruenit ad cognitionem sui ipsius. cap.1, f.137,c.2
De humilitate, & quibus gradibus peruenitur ad humilitatem. cap.2,fol.138,c.1
De paupertate religiosorum. cap.3,fol.139,c.2
De silentio; & quòd omnibus religiosis sit necessarium silentium. cap.4,f.140.c.2

Universidad de Deusto
Biblioteca

Index in 2. To. S. Bona uenturæ.

De ſtudio orationis, & qualiter orandus eſt Deus capitu. 5, fol. 141, c. 1
De paſsionis Chriſti memoria. cap. 6, fol. 142, c. 2
De perfecta Dei charitate. cap. 7, fol. 144, c. 2
De finali perſeuerantia. cap. 8, fol. 145, c. 1

PRima pars tractatus Seraphici Doctoris S. Bonauenturæ, qui ſtimulus amoris intitulatur; Et primo ponitur Præfatio. fol. 145, c. 2
Quomodo homo debet libenter Chriſti paſsioné meditari. cap. 1, fol. 146, c. 1
Quomodo homo debet compati Chriſto crucifixo. cap. 2, fol. 148, c. 2
Quomodo homo debet ſe reputare indignũ tãto beneficio, vt eſt in medio Chriſti paſsionis. capitu. 3, fol. 149, c. 2
De planctu Virginis Mariæ iuxta crucem. capitu. 4, fol. 150, c. 1
Quomodo homo propter cœleſtium guſtum, terrena abhorrere debeat. cap. 5, fol. 154, c. 1
De diuina bonitate erga nos. cap. 6, fol. 155, c. 2
Quomodo Deus permiſit ſe vulnerari; & de recognitione tanti beneficij. cap. 7, fol. 156, c. 2
Qualiter homo debet ſe ad amorem Dei excitare, & quantum poteſt ignire cor ſuum. cap. 8, fol. 159, c. 1
Quomodo homo perfectè ſe odiat, & Deum perfectè diligat. cap. 9, fol. 161, c. 2
Quòd homo commutatur in Deum. capitu. 10, fol. 163, c. 2
De ordinatione ad proximum. cap. 11, fol. 163, c. 2
Quòd homo ſemper ſit ordinatus in loquela, cogitatione, & operatione. cap. 12, fol. 164, c. 1
Quod homo poteſt conſeruari in ſtatu. capitu. 13, fol. 165, c. 1
Quod homo in breui poteſt eſſe perfectus. capitu. 14, fol. 165, c. 2

SEcunda pars ſtimuli amoris, de decem requiſitis ad ſpiritualem profectũ; Et primo, quòd homo ſtudeat ſe viliſsimum oſtendere. cap. 1, fol. 166, c. 1
De prædeſtinatione. cap. 2, fol. 167, c. 1
Quæ ducunt hominem ad contemplationis quietem. cap. 3, fol. 167, c. 2
Contra ſuperbiam. cap. 4, fol. 168, c. 1
Quòd tentationes vtiles ſunt. cap. 5, fol. 169, c. 1
Qualiter homo ordinet cogitationes ſuas, ita q̃ ſemper habeat Deum in corde. cap. 6, fol. 169, c. 2
Quòd anima inebriatur in amorem Dei. capitu. 7, fol. 170, c. 2
Quando anima rapitur, diuerſimodè inebriatur. ca. 8, fol. 171, c. 1
Quomodo homo ferueat in amorem Dei ad opera Dei. cap. 9, fol. 171, c. 2
Quòd contemplatiuus non indicet alios. capitu. 10, fol. 172, c. 1
De paucitate benè viuentium. cap. 11, fol. 173, c. 2
Quæſtio carnis ad Deum patrem de Chriſto. cap. 12, fol. 174, c. 2
Clementiſsimus Deus pater reſpondet carni. capit. 13, fol. 175, c. 2

SEraphici Doctoris S. Bonauenturæ tractatus, qui ſpeculum animæ dicitur, Præfatio. fol. 176, c. 1
De primo principali ramo, ſcilicet ſuperbia. capi. 1, fol. 177, c. 2
De ſecundo ramo principali, qui dicitur concupiſcentia diuitiarum. cap. 2, fol. 182, c. 1
De tertio ramo principali, qui dicitur concupiſcentia carnis. cap. 3, fol. 185, c. 1
Epilogus prædictorum, vbi arbor deſcribitur. capi. 4, fol. 191, c. 1

SEraphici Doctoris S. Bonauent. Liber, qui Dieta ſalutis ſcribitur; Et primo autoris Prologus. f. 193, c. 1
Dieta prima de peccatis; Et primò de peccato in cõmuni. cap. 1, fol. 193, c. 2
De peccato in ſpeciali. cap. 2, fol. 194, c. 1
De ſuperbia. cap. 3, f. 194, c. 2
De inuidia. cap. 4, fol. 195, c. 2
De ira. cap. 5, f. 196, c. 1
De auaritia. cap. 6, f. 197, c. 1
De accidia. cap. 7, f. 198, c. 1
De gula. cap. 8, f. 199, c. 1
De luxuria. cap. 9, fol. 200, c. 1

DIeta ſecunda de pœnitentia, & eius partibus, Et primo de ea in genere. cap. 1, fol. 201, c. 1
De contritione. cap. 2, fol. 202, c. 1
De confeſsione. cap. 3, fol. 203, c. 1
De ſatisfactione. cap. 4, fol. 203, c. 2
De oratione. cap. 5, fol. 204, c. 2
De ieiunio. cap. 6, fol. 205, c. 2
De eleemoſina. cap. 7, fol. 206, c. 2

DIeta tertia de præceptis diuinis; Et primo de præceptis in communi. cap. 1, fol. 208, c. 1
De præceptis primæ tabulæ. cap. 2. fol. 209, c. 1
De præceptis ſecundæ tabulæ; Et primo de honore parentum. cap. 3, f. 210, c. 1
De non lædendo, vel occidendo proximum. capit. 4, fol. ibid.
De prohibitione illiciti concubitus. cap. 5, fol. 210, c. 2
De prohibitione furti. cap. 6, fol. 211, c. 1
De non dicendo falſo teſtimonio; & de peccatis linguæ. cap. 7, fol. ibid.
De mala concupiſcentia. cap. 8, fol. 211, c. 2
De præceptorum editione, & promulgatione. capi. 9, fol. ibid.
De tranſgreſſorum pœnis. cap. 10, fol. 212, c. 1

DIeta quarta de conſilijs euangelicis; Et primo de religione in communi. cap. 1, fol. 212, c. 2
De obedientia. cap. 2, fol. 213, c. 2
De paupertate. cap. 3, fol. 214, c. 2
De caſtitate. cap. 4, fol. 215, c. 2

DIeta quinta de virtutibus theologicis, & cardinalibus; Et primo, de virtute in communi. capit. 1, fol. 216, c. 2
De charitate. cap. 2, fol. 218, c. 1
De fide. cap. 3, fol. 219, c. 2
De ſpe. cap. 4, fol. 221, c. 2
De prudentia. cap. 5, f. 222, c. 1
De temperantia. cap. 6, fol. 222, c. 2
De fortitudine. cap. 7, fol. 223, c. 1
De iuſtitia. cap. 8, fol. 223, c. 2

DIeta ſexta, de ſeptem donis ſpiritus ſancti; Et primò, de dono timoris. cap. 1, fol. 224, c. 1
De dono conſilij. cap. 2, fol. 226, c. 2
De dono intellectus. cap. 3, fol. 227, c. 1
De dono ſapientiæ. cap. 4, fol. 227, c. 2

DIeta ſeptima, de beatitudinibus euãgelicis; & primo de humilitate. cap. 1, fol. 228, c. 1
De manſuetudine, vel mititate. cap. 2, fol. 231, c. 1
De fletu. cap. 3, fol. 232, c. 1
De miſericordia. cap. 4, fol. 233, c. 1
De munditia cordis. cap. 5, fol. 234, c. 1
De pace. cap. 6, fol. 235, c. 1
De patientia. cap. 7, fol. 235, c. 2

DIeta octaua, de duodecim fructibus ſpiritus: Et primò de gaudio ſpirituali. cap. 1, fol. 236, c. 2
De longanimitate. cap. 2, fol. 237, c. 2
De benignitate. cap. 3, fol. 238, c. 1
De manſuetudine. cap. 4, fol. 238, c. 2
De fide; de modeſtia; de continentia; & de caſtitate. cap. 5, fol. 238, c. 2 & 239, c. 1

DIeta nona, de generali iudicio: Et primo de ijs, quę ante ipſum, & in ipſo agẽtur. cap. vnicũ, f. 239, c. 1

Dieta

Index in 2. To. S. Bonauenturæ.

DIeta decima, de pœna, & gloria; Et primo de pœnis inferni. cap. 1, fol. 240, c. 1
De gloria paradiſi. cap. 2, fol. 241, c. 1
De duodecim fructibus Crucis, & paſsionis Chriſti. cap. 3, fol. 242, c. 1
De duodecim fructibus gloriæ. cap. 4, fol. 242, c. 2
De ſtructura ſupernæ Hieruſalem. cap. 5, ibid.
De ſocietate, & tripudio ſupernæ Hieruſalem. capi. 6, fol. 245, c. 1

THemata quædam breuia pro materia prædicanda ſingulis dominicis diebus; & in ſanctorũ feſtiuitatibus p totũ anni circulum. fol. 247, c. 2 cũ ſeq.
Eiuſdem Seraphici Doctoris tractatus de reſurrectione à peccato ad gratiam. fol. 254, c. 1
Seraphici Doctoris. S. Bonauenturæ Epiſtola quædã, quę ad perfectionem conſequendam inſtruit, & viginti quinque memorialibus concluditur. f. 256, c. 1
Eiuſdem Seraphici Doctoris de rigimine animæ ad Blanchã Reginam Hiſpaniæ tractatus. fol. 259, c. 2
Contra magiſtrum innominatũ malè de regula S. Frãciſci ſentiente; Epiſtola. fol. 261, c. 1
Expoſitio orationis dominicæ. fol. 263, c. 1
Eiuſdem S. Bonauenturæ tractatus, qui Speculũ Beatę Mariæ, id eſt expoſitio ſalutationis angelicę, dicit; & in ſexdecim cap. diſtinguitur. fol. 265, c. 1

EIuſdem tractatus de præparatione ad miſſam; Et primo qualis probatio ad receptionem ſacramenti Euchariſtiæ requiratur. cap. 1, fol. 299, c. 2
Quare Chriſtus continetur tantum ſub duabus ſpeciebus. cap. 2, fol. 300, c. 1
Quare Chriſtus corpus ſuum dare voluit velatum. capitu. 3, fol. 300, c. 2
De diſcuſsione conſcientiæ ante communionem ſacram: & cum quali propoſito, ſeu diſpoſitione accedendum ſit. cap. 4, ibid.
Et quanta charitate, quantoq; feruore accedendum ſit communicaturo. cap. 5, fol. 301, c. 1
Qualiter, & per quæ ad celebrandum homo accenditur. cap. 6. fol. 301. c. 2
Quare neceſſe ſit animæ noſtræ recipere ſacramentum. cap. 7. fol. 302. c. 1
Propter quid, & propter quam cauſam communicandum ſit. cap. 8. fol. 302. c. 2
De latria, quæ ſoli Deo debetur. cap. 9. fol. 303. c. 1
De dulia. cap. 10, ibid.
De intentione celebrãtis miſſarũ ſolennia. ca. 11, ibid.
De confeſsione celebrantis facienda. ca. 12, f. 303, c. 2
Quomodo ſacerdos celebrans ſe habeat infra ſacrum canonem. cap. 13, ibid.
Quomodo ſe habeat ſacerdos poſt communionẽ ſacram. cap. 14, fol. 304, c. 1
Eiuſdem Seraphici Doctoris diſcurſus alius, de inſtructione ſacerdotis ad ſe præparandum ad celebrandum miſſam. fol. 304, c. 1
Pſalterium Beatæ Mariæ Virginis per eundẽ Seraphicum Doctorem compoſitum ad inſtar pſalmorum pſalterij Dauidici, cum cãticis nocturnalibus; & cũ hymno. Te matrẽ Dei laudamus ĩ fine eius; & ſymbolo. Quicũq; vult ſaluus eſſe. f. 306, c. 1 cũ ſequen.
Letaniæ beatiſsimæ Virginis. fol. 317, c. 2
Corona beatiſsimæ Virginis. fo. 318, c. 2
Eiuſdem Seraphici Doctoris curſus de paſsione Domini. fol. 319, c. 1
Curſus de compaſsione Beatæ Virginis. fol. 321, c. 2
Eiuſdẽ Doctoris carmina ſup Cãt. Salue Reg. 323, c. 2
Expoſitio miſſæ. fol. 324, c. 2
Laudiſmus Sanctæ Crucis. fol. 334, c. 1

SEraphici Doctoris S. Bonauenturæ ſoliloquiũ, de quatuor mẽtalibus exercitijs, quod dicitur imago vitæ, & dialogus; & primo ſcipit prologus. 335, c. 1
Quomodo aĩa per mentale exercitiũ debet radiũ contemplationis reflectere ad interiora ſua; vt videat qualiter eſt formata p naturã, deformata p culpam, & reformata per gratiam. cap. 1, fol. 336, c. 1
Quomodo aĩa per mentale exercitiũ debet radiũ contemplationis conuertere ad exteriora, vt cognoſcat quàm inſtabilis ſit mũdana opulentia; quàm mutabilis mundana excellentia; & quã miſerabilis mundana magnificentia. cap. 2, fol. 343, c. 2
Quomodo aĩa per mentale exercitium debet radium contemplationis conuertere ad inferiora; vt intelligat humanæ mentis ineuitabilẽ neceſsitatẽ; iudicij finalis formidabilem auſteritatem; & pœnæ infernalis intolerabilem pœnalitatem. cap. 3, fol. 347, c. 2
Quomodo anima per mẽtale exercitium debet radiũ contemplationis cõuertere ad ſuperiora, vt cognoſcat, & ſapiat cœleſtis gaudij inæſtimabilẽ prætioſitatem; ineffabilem delicioſitatem, & interminabilem æternitatem. cap. 4, fol. 349. c. 1

SEraphici Doctoris S. Bonauenturæ in Itinerarium mentis in Deum, Prologus. fol. 355, c. 2
De gradibus Aſcenſionis in Deũ, & de ſpeculatione ipſius p veſtigia eius in vniuerſo. ca. 1, f. 356, c. 2
De ſpeculatione Dei in veſtigijs ſuis in hoc ſenſibili mundo. cap. 2, fol. 358, c. 1
De ſpeculatione Dei per ſuam imaginem naturalibus potentijs inſignitam. cap. 3, fol. 360, c. 1
De ſpeculatione Dei in ſua imagine donis gratuitis reformata. cap. 4, fol. 361, c. 2
De ſpeculatione diuinæ vnitatis per eius nomen primarium, quod eſt eſſe. cap. 5, fol. 361, c. 2
De ſpeculatione beatiſsimæ Trinitatis in eius nomine, quod eſt bonum. cap. 6, fol. 364, c. 1
De exceſſu mentali, & myſtico, in quo requies datur intellectui, affectu totaliter in Deum per exceſſum tranſeunte. cap. 7, fol. 365, c. 1

SEraphici Doctoris S. Bonauenturæ in tractatũ, qui dicitur Paruum bonum; ſeu incẽdium amoris; aut regimen conſcientiæ; vel fons vitæ; vel itinerarium in ſeipſum, Prologus. fol. 365, c. 2
De triplici modo ſe exercendi circa triplicẽ viã ſapientiæ; Et primo de meditatione. par. 1. cap. 1, f. 366, c. 1
De via illuminatiua. cap. 2, f. 367, c. 1
De via perfectiua. cap. 3, fol. 367, c. 2
De oratione, p quã ad ſapiẽtiã peruenit. par. 2, 368, c. 1
De contemplatione, per quam ad ſapientiam peruenitur. par. 3, fol. 370, c. 1

SEraphici Doctoris S. Bonauenturæ in eiuſdem tractatum, de ſeptem itineribus æternitatis, Prologus. fol. 373, c. 1
De intrinſeco ſecreto, & æternali manerio in Chriſto. ſect. 1, diſt. 1, fol. 373, c. 2
Qualiter in illo intrinſeco ſecreto varię manſiones diſtinguantur. diſt. 2, fol. 374, c. 1
Secundum quid, homo ad illud intrinſecum ſecretum admittatur. diſt. 3, fol. 374, c. 2
Quibus pedibus ſpiritus noſter illud intrinſecum ſecretum ingrediatur. diſt. 4, f. 375, c. 2
Qualiter ſpiritus noſter in illo intrinſeco multipliciter eſſe dicatur. diſt. 5, fol. 376, c. 2
Qualiter ſpiritus noſter in illo intrinſeco ſtabilitur, & perpetuatur. diſt. 6, fol. 377, c. 1
Quæ, & quot ſunt itinera, per quæ ad illud intrinſecũ peruenitur, & intratur. diſt. 7, fol. 377, c. 2
De itineribus, quibus ad illud intrinſecum ſecretum, & æternale manerium in Chriſto accẽditur; Et primo de primo itinere æternitatis, quod eſt æternorum recta intentio. ſect. 2, par. 1, fol. 379, c. 1
Quæ ſit neceſsitas iſtius itineris: & quare aliis itineribus permittatur. diſt. 1, ibidem

Quid

Universidad de Deusto
Biblioteca

Index in 2. To. S. Bonauenturæ.

Quid sit tertio: & à qua potẽtia aĩæ oriat. dist. 2, 379, c. 2
Quæ sit intẽtio Deiformis, & æterna efficiat. dist. 3, ibid.
Per quæ signa intentio recta, simplex, & perfecta cognoscatur. dist. 4, fol. 380, c. 2
Qualiter spiritus humanus per intentionem rectã ad intrinsecum ẽternale manerium Domini Iesu accedat, & ingrediatur. dist. 5, f. 381, c. 1
Qualiter spiritus, ad veniendũ per iter rectæ, & simplicis intentionis ad ẽternum intrinsecum Domini IESV, dulciter ab eo inuitatur. dist. 6, fol. 381, c. 2
De secundo itinere æternitatis, quod est æternorũ studiosa meditatio. par. 2, fol. 382, c. 1
Quare iter studiosæ meditationis immediatè iter intentionis sequatur. dist. 1, ibid.
Quid sit meditatio: & qualiter à cogitatione distingua tur. dist. 2, fol. 382, c. 2
Qualiter in itinere meditationis Deus spiritum humanum illuminet, & confabuletur. dist. 3, ibid.
Qualiter spiritus humanus ĩ itinere meditationis Deũ alloquatur. dist. 4, fol. 384, c. 1
Qualiter allocutio diuina intrinseca à nostra meditatione distinguatur. dist. 5, fol. 385, c. 1
Qualiter spiritus humanus per iter meditationis æternitatem IESV ingrediatur. dist. 6, fol. 386, c. 2
Qualiter spiritus humanus ad veniendũ per iter meditationis ad æternitatẽ IESV ĩuitat. dist. 7, 387, c. 1
De tertio itinere æternitatis, quod est æternorũ limpida contemplatio. par. 3, f. 387, c. 2
Quæ sit istius itineris necessitas: & quare iter meditationis immediatè sequatur. dist. 1, f. 388, c. 1
Quid sit contemplatio: & qualiter descriptio eius intelligatur. dist. 2, ibid.
Qualiter cõtemplatio à meditatione speculatione, & intuitiua visione distinguatur. dist. 3, f. 389, c. 1
Qualiter contemplatio ſecũdum diuersos gradus diuersimodè à diuersis diuidatur: & hæc habet quatuor articulos. dist. 4, fol. 390, c. 1
Quantam iucunditatem spiritus humanus in itinere contemplationis experiatur dist. 5, fol. 395, c. 1
Qualiter per iter contemplationis spiritus ẽternũ manerium Iesu ingrediatur. dist. 6, f. 396, c. 2
Qualiter spiritus humanus ad veniendũ per iter contemplationis ad secretũ Iesu inuitat. dist. 7, f. 397, c. 1
De quarto itinere æternitatis, quod est æternorũ charitatiua affectio. fol. 397, c. 2
Quare iter charitatiuæ affectionis iter contemplationis immediatè sequatur. dist. 1, f. 398, c. 1
Quid sit charitatiua affectio: & quomodo sit iter ad æterna, vt verius cognoscatur. dist. 2, fol. 398, c. 1
Qualiter charitatiua affectio à naturali affectione, vel acquisita dilectione distinguatur. dist. 3, f. 398, c. 2
Quibus signis, & coniecturis charitatiua affectio qualitercũq; manifestat: Et hęc hẽt. 4. arti. dis. 4, 400, c. 1
Qualiter charitatiua affectio à sanctis doctoribus per gradus diuidatur: Et hęc habet 3. arti. dist. 5, 403, c. 1
Qualiter spiritus noster per iter charitatiuæ affectionis, æternũ maneriũ ingrediatur. dist. 6, fol. 408, c. 2
Qualiter spũs humanus, ad veniendũ p iter charitatiuæ affectionis ad intrinsecũ, & æternũ secretũ Domini, ab ipso amicabiliter inuitatur. dist. 7, ibid.
De quinto itinere æternitatis, quod est æternorũ occulta reuelatio. par. 5, f. 409, c. 1
Qualiter iter occultæ reuelationis æternorũ, iter charitatiuæ affectionis sequatur. dist. 1, fol. 409, c. 2
Qualiter reuelatio ẽternorum dicatur occulta: & qualiter distinguatur. dist. 2, fol. ibid.
Qualiter per sensibilem reuelationẽ ad exessum ẽternorum alliciatur. dist. 3, fol. 410, c. 1
Qualiter per intellectualem reuelationẽ ẽternorũ spiritus noster ad æterna introducat. dist. 4, so. 410, c. 2
Qualiter per superintellectualem reuelationẽ ẽternorum spiritus noster ẽternitati innitat. dist. 5, 411, c. 1
Qualiter superintellectualis reuelatio ẽternorũ à nobis acquiratur. dist. 6, f. 411, c. 2
Qualiter ad iter occultæ reuelationis æternorũ spiritus noster à Domino inuitatur. dist. 7, 412, c. 1
De sexto itinere æternitatis, quod est æternorũ experimentalis prægustatio, & notitia. par. 6, fol. 412, c. 2
Quid hæc experientia dicatur: & quare præcedentia itinera sequatur. dist. 1, fol. 413, c. 1
Quarum potentiarum ista experimentalis notitia dicatur. dist. 2, ibid.
Qualiter spirituales sensus potentiarũ ab experimentali notitia impediantur. dist. 3, f. 413, c. 2
Quare interiores sensus spirituales reparantur, vel reformantur. dist. 4, ibid.
Qualiter per gustum interiorem spiritualem æterna prægustantur. dist. 5, fol. 414, c. 1
Qualiter quilibet sensus interior spiritualis æterna experiatur. dist. 6, fol. 415, c. 1
Qualiter spiritus noster ad veniendum per iter experiẽtiæ ad intrinsecũ Domini inuitat. dis. 7, f. 417, c. 1
De septimo itinere æternitatis, quod est æternorũ meritoria, siue Deiformis operatio. par. 7, fol. 417, c. 2
Quare iter meritoriæ operationis præcedentia itinera subsequatur. dist. 1, fol. 418, c. 1
Quare natura rationalis ad hoc facta est q̃ operet; & æternum finem per hoc consequatur. dist. 2, ibid.
Quare homo secundũ duplicẽ naturã, corporalẽ (scilicet) & spiritualẽ, operari denotet. dist. 3, f. 418, c. 2
Qualiter operatio vtriusq; naturæ, corporalis (scilicet) & spiritualis, Deiformis efficiatur. dist. 4, ibid.
Qualiter diuersi gradus vtriusq; operationis, vel species distinguantur. dist. 5, fol. 419, c. 2
Qualiter spiritus per vtranq; vitam (hoc est) actiuam & cõtemplatiuã ad æterna ingrediat. dist. 6, 420, c. 2
Qualiter ad veniendum per iter meritoriæ operationis, à Domino inuitetur. dist. 7, fol. 421, c. 1

EIusdem Seraphici Doctoris tractatus de quatuor virtutibus Cardinalibus. f. 422, c. 2
Octo collationes factæ in conuentu Tholosano; Et primo de incarnatione verbi. collatio. 1, 424, c. 1
De timore Dei. collatio. 2, f. 425, c. 1
De obedientia. collatio. 3, ibid.
De verecundia. collatio. 4, f. 425, c. 2
De taciturnitate. collatio. 5, f. ibid.
De deuotione. collatio. 6, f. ibid.
De diligentia. collatio. 7, f. 426, c. 1
De discipiina. collatio. 8, f. ibid.
Eiusdem libellus Apologeticus, hoc est, excusatorius, in eos, q̃ minorũ fratrũ ordini aduersant. f. 426, c. 2
Alphabetum boni monachi in schola Dei ordinatum continens 23. lectiones. f. 436, c. 2
Alphabetum religiosorum incipientium. f. 437, c. 2

EIusdem Seraphici Doctoris tractatus de mystica Theologia continens materiam trium viarum; Et primo incipit Prologus. f. 438, c. 1
De via purgatiua. cap. 1, par. 1, f. 439, c. 2
De modo purgatiuo. cap. 1, par. 2, ibid.
De via illuminatiua. cap. 2, par. 1, f. 441, c. 2
De triplici anagogia, in qua orationis dominicæ anagogica declaratio exhibetur. cap. 2, par. 2, f. 442, c. 2
De duplici via illuminatiua. cap. 2, par. 3, f. 448, c. 2
De via vnitiua. cap. 3, par. 1, f. 449, c. 2
De triplici via ad diuinã sapientiã. cap. 3, par. 2, 453, c. 1
Quomodo vnitiua, & mystica sapientia obtineri possit. cap. 3, par. 3, f. 456, c. 2
Sapia diuina à Deo edocta, qualis sit. ca. 3, pt. 3, 460, c. 1
Quæstio vnica, qua declarat, quomodo aĩa rationalis per affectum in Deum moueatur. ibidem. f. 464, c. 2

Eiusdem

Index in 2. To. S. Bonauenturæ. 1

EIusdem Seraphici Doctoris fascicularius, in quo de spiritualibus, exercitijs tractatur; Et primo incipit Præfatio. f. 468, c. 2
Qualiter fiat memoria peccatorũ. cap. 1, f. 469, c. 1
Generalis modus ad formandũ meditationes de morte. cap. 2, ibid.
Generales modi ad formandum meditationes de pœnis infernalibus. cap. 3, f. 469, c. 2
Generales modi meditãdi circa extremum iudicium. cap. 4, f. 470, c. 1
Generales meditationes de gloria celesti. ca. 5, 470, c. 2
Breuis modus meditandi circa Dei beneficia. c. 6, ibid.
De cœna Domini, & præparatione ad susceptionem corporis Christi. cap. 7, f. 471, c. 1
De generali materia se exercendi in passione Domini. cap. 8, f. 472, c. 1
Passio Christi breuiter collecta ad modum fasciculorum; Et primo fasciculus primus, de oratione in horto, & captione. f. 473, c. 1
Fasciculus secũdus, de illusione coram Anna, & Caypha, & de negatione Petri. ibid.
Fasciculus tertius, de Christi coronatione, & crucifixione. f. 473, c. 2
Fasciculus quartus, de ijs, quę facta sunt, dum Christus penderet in cruce, & de emissione spiritus. ibid.
Fasciculus quintus, de ijs, quæ facta sunt, Christo pendente in cruce post mortem. f. 474, c. 1
Fasciculus sextus, de septẽ signaculis in passione Christi reseratis. ibid.
Fasciculus septimus, de resurrectione, & ascensione, & missione Spiritussancti. ibid.

EIusdem Doctoris de duobus necessarijs veris bellatoribus; Et primo de certamine contra gulam. cap. 1, f. 474, c. 2
De pugna, & natura luxuriæ, & remedijs eius. capi. 2, fol. 475, c. 1
De phylargiria, vel auaritia, & remedijs eius. capitu. 3, fol. 475, c. 2
De ira, & remedijs eius. cap. 4, f. ibid.
De inuidiæ natura, & ortu, & remedijs eius. ca. 5, ibid.
De acedia, & remedijs eius. cap. 6, f. 476, c. 1
De tristitia, & pugna cõtra tristitiam, & remedijs eius. cap. 7, fol. 476, c. 2
De vana gloria, & remedijs eius. cap. 8, ibid.
De superbia, & remedijs eius. cap. 9, f. 477, c. 1

SEraphici Doctoris Sancti Bonauenturæ de septem gradibus contemplationis tractatus. f. 477, c. 2
Eiusdẽ tractatus de quinq; festiuitatibus pueri Iesu; Et primo incipit Prologus. f. 479, c. 1
Prima solennitas de conceptione pueri Iesu. ibid.
Secunda solennitas de natiuitate pueri Iesu. 480, c. 1
Tertia solẽnitas de impõne nois pueri Iesu. f. 481, c. 1
Quarta solennitas de Magorum adoratione. f. 481, c. 2
Quinta solennitas de præsentatione pueri Iesu in templum. f. 484, c. 1

EIusdẽ Seraphici doct. tractatus de ecclesiastica hierarchia cõtinens 4. partes; Et prima pars j. in qua de 3. ordinibus primæ hierarchiæ tractat. 484, c. 2
De ordine Seraphin. f. 488, c. 1
De ordine Cherubin. f. 490, c. 1
De ordine Thronorum. f. 491, c. 2

SEcunda pars, in qua de tribus ordin. secũdæ Hierar. tractatur; Et primo de ordine Dñationũ. f. 493, c. 1
De ordine Virtutum. f. 494, c. 2
De ordine Potestatum. fol. 495, c. 2

TErtia pars, in qua de 3. ordi. tertiæ Hierarchiæ tractat; Et primo de ordine Principatuum. 496, c. 2
De ordine Archangelorum. f. 498, c. 1
De ordine Angelorum. f. 499, c. 1
Quarta pars, in qua de cœlorum proprietatibus applicatis Angelis, & hominibus, tractatur. f. 500, c. 2

SEraphici Doct. S. Bonauenturæ in meditationes vitæ Dñi nostri Iesu Christi Prologus, in quo de huiusmodi meditationum effectibus tractat. 511, c. 1
De solicita ꝓ nobis ĩtercessione Angelorũ. c. 1, 512, c. 2
De cõtentione inter misericordiam, & veritatem; iustitiam & pacem. cap. 2, fol. 513, c. 1
De vita Mariæ Virginis, & de septem petitionibus eius. cap. 3, fol. 513, c. 2
De incarnatione Christi. cap. 4, f. 514, c. 1
Qũo Beata Virgo visitauit Elisabet, &c. c. 5, f. 515, c. 2
Quomodo Ioseph voluit dimittere Mariã; & quomodo Deus permittit suos tribulari. cap. 6, f. 516, c. 1
De natiuitate Christi, & alijs. cap. 7, f. 516, c. 2
De circuncisione, & fletu Domini. cap. 8, f. 518, c. 1
De Epiphania, siue apparitione Domini. ca. 9, 518, c. 2
De mora Dominæ apud præsepe. cap. 10. f. 519, c. 2
De purificatione Beatæ Virginis. cap. 11, fol. 520, c. 1
De fuga Domini in Aegyptum. cap. 12, f. 520, c. 2
De reditu Domini ex Aegypto. cap. 13, f. 522, c. 2
Qũo puer Iesus remansit in Hierusalẽ. c. 14, f. 523, c. 2
Quid Dñs fecit à 12. ann. vsq; ad 30. ann. c. 15, 524, c. 1
De baptismo Dñi nostri Iesu Christi. ca. 16, f. 526, c. 1
De ieiunio, & tentationibus Christi; & reditu eius ad matrem. cap. 17, f. 528, c. 2
De apertione libri in synagoga. ca. 18, fol. 530, c. 1
De vocatione discipulorum. cap. 19, f. 530, c. 2
De cõuersione aquę in vinũ ad nuptias. ca. 20, 531, c. 1
De sermone Domini in monte, qui incipit à paupertate. cap. 21, f. 532, c. 1
De seruo centurionis, & filio reguli à Domino liberatis. cap. 22, f. 532, c. 2
De paralytico misso per tectum, & à Domino curato. cap. 23, ibid.
De socru Simonis liberata. cap. 24, fol. 533, c. 1
De dormitione Domini in nauicula. cap. 25, ibid.
De filio viduæ à Domino suscitato. cap. 26, f. 533, c. 2
De puella suscitata, & Martha curata. cap. 27, ibid.
De conuersione Magdalenæ, & alijs. cap. 28, ibid.
Qũo Ioãnes misit discipulos ad Iesum. ca. 29, 534, c. 2
De obitu Ioannis Baptistæ. cap. 30, so. 535, c. 1
De locutione cum Samaritana. cap. 31, f. 535, c. 2
Quomodo Iudei voluerint precipitare Dominum de supercilio montis. cap. 32. fol. 536, c. 1
De habẽte manum aridam à Dño curato. cap. 33, ibid.
De multiplicatione panum: & quomodo se diligentibus Dominus subuenit. cap. 34, f. 536, c. 2
De fuga Domini, quãdo voluerunt Iudei facere eum regem: Item contra mundi honores. ca. 35, 537, c. 1
Quomodo Dominus orauit in monte: & descendens ambulauit super aquas, & multa plura de oratione. cap. 36, 538, c. 2
De Chananęa: & quomodo Angeli nobis fideliter seruiant. cap. 37, fol. 541, c. 1
Qualiter aliqui ex verbis Domini scandalizati fuerũt. cap. 38, fol. 542, c. 1
De retributione relinquentium omnia. cap. 39, ibid.
Qualiter Dominus quæsiuit à discipulis, quid diceretur de eo. cap. 40, f. 542, c. 2
De transfiguratione Domini in monte. cap. 41, ibid.
De eiectione ementium, & vendentium de templo. cap. 42, fol. 543, c. 1
De probatica piscina: Item ne quis sit fratris iudex temerarius. cap. 43, ibid.
Quomodo discipuli Christi vellebant spicas: Item de paupertate. cap. 44, f. 543, c. 2
De ministerio Marthę, & Marię: & de ordine cõtemplationis, & ꝓactiua vita duas habet partes, inter quas existit contemplatiua. cap. 45, so. 546. c. 2
Quòd actiua precedit contemplatiuam. c. 46, 547. c. 1

Universidad de Deusto
Biblioteca

Index in 2. To. S. Bonauenturæ.

De oratione: Item septem, quæ precedunt bonum doctorem. cap.47.547.c.2
De exercitio vitæ actiuæ. cap.48.fo.548.c.2
De exercitio vitæ contemplatiuæ. c.49,fo.549.c.2
De tribus generibus contemplationis. c.50,550.c.1
De contemplatione humanitatis Christi.c.51,550.c.2
De contemplatione celestis curiæ. c.52.fo.551.c.1.
De contemplatione maiestatis Dei: Item q̃ quatuor sunt genera contemplationis. cap.53,551.c.2
De modo viuendi in actiua vita. c.54.fo.552.c.2.
De modo viuendi in vita contẽplatiua. c.55,553.c.2
De quatuor impedimẽtis contẽplationis.c.56,554.c.1
Quòd vita cõtẽplatiua præfertur actiuæ.c.57,555.c.2
Quòd ex tribus causis contemplator reducit se ad actiuam: Item de eo quòd fides sine operibus mortua est. cap.58,fol.556.c.1.
Quomodo Dominus dixit Iudæis,q̃ ecclesia deuolueretur ad gẽtes sub similitudine cultorum vineæ, qui filium Domini sui occiderunt. cap.59.fo.557.c.1
Qũo voluerũt Iesum capere in sermone.c.60.557.c.2
De cæco illuminato in Iericho,& multa alia.c.61,ibid.
Qualiter Dñs intrauit domum Zachęi.c.62.fo.558.c.1
De cæco à nariuitate illuminato. c.63,fo.458.c.2
Quomodo Dñs fugit de templo,& abscondit se, quando Iudæi voluerunt eum lapidare. c.64.fo.ibidem
Qũo alia vice voluerũt lapidare Iesum. c.65,f.559.c.1
De resuscitatione Lazari. c.66.ibidem
De maledictione ficus. cap.67.559.c.2
De muliere in adulterio deprehensa. c.68.fo.560.c.1
De conspiratione Iudæorũ contra Iesum, & de fuga eius in ciuitatem Effren. cap.69.ibidem
Quomodo Dñs Iesus redijt in Bethaniam, vbi Maria Magdalena vnxit pedes eius. cap.70,560.c.2
De aduentu Dñi in Hierusalẽ super asello:& quomodo Iesus dicitur tribus vicibus fleuisse. c.71,561.c.1
Qũo Dñs Iesus mortẽ suã prędixit matri.c.72,561.c.1
De cœna Dñi:Item de mensa, & modo sedẽdi in mẽsa & exẽplum quinq; virtutũ Christi in ipsa cœna.Itẽ quinq; notata ex sermone Dñi. cap.73.562.c.1
Meditatio de passione Dñi in generali. c.74,564.c.1
Meditatio de passione Domini ante matutinas. c.75, fol.564.c.2
Meditatio passionis Christi hora prima. c.76,566.c.1
Meditatio passionis Christi hora tertia. c.77,567.c.1
Meditatio passionis Christi hora sexta. c.78,567.c.2
Meditatio passionis Christi hora nona. c.79.568.c.2
De appertione lateris Christi. cap.80,fo.569.c.2
Meditatio passionis Christi hora vespertina. cap.81 fol.569.c.2
Meditatio passionis Christi hora completorij. c.82, fol.570.c.1
Meditatio post completorium. cap.83,fol.570.c.2
Meditatio de Domina,& sociabus ejus die sabbati. cap.84,571.c.2
Meditatio de Domino Iesu die sabbati descendentis ad infernum. cap.85,572.c.1
Canticum sanctorum de limbo. cap.86,fo.ibidem
De resurrectione Domini,& quomodo primo apparuit matri. cap.87,974.c.1
Quomodo Maria Magdalena,& aliæ duæ Marię ibãt ad monumentum. cap.88,574.c.2
Qũo Dominus apparuit tribus Marijs. c.89,f.575.c.1
Quòd Dominus apparuit Ioseph,Iacob minori,& Petro. cap.90,575.c.2
De reditu Domini ad sanctos patres post resurrectionem. cap.91,576.c.1
Quòd Dominus apparuit duobus discipulis euntibus in Emaus. cap.92,ibidem
Quòd Dominus apparuit reclusis in die resurrectionis. cap.93,576.c.2
Quòd Dominus apparuit discipulis in octaua Paschę, & erat cum eis Thomas. cap.94,577.c.1
Quòd Dominus apparuit discipulis in Galilæa. cap.95,fo.577.c.2
Quòd Dominus apparuit discipulis ad mare Tyberiadis. cap.96,ibidem
Quòd Dñs apparuit plusquam quingentis fratribus simul,& de duodecim apparitionibus. c.97,579.c.1
De ascensione Domini. cap.98,ibidem
De missione spiritussancti. cap.99,580.c.2
Excitatio desiderij ad patriam per mortis appetitum. cap.100,581.c.1
De modo meditandi vitam Christi:& conclusio libri. cap.101,fo.581.c.2
Eiusdem Seraphici doctoris opus contemplationis per hebdomadam. fo.582,c.2
Opus de septem verbis Domini in cruce. fo.585,c.1
Philomena aptata passioni Domini per septem horas canonicas. fo.586,c.1
Laus seu rhytmus secundũ literas salutationis euãgelicæ,scilicet.Aue Maria. fo.589,c.1
Maria figuratur per fontẽ,qui ascẽdebat de terra. ibid.
Maria figuratur per lignum vitæ. Ibidem
Maria figuratur per Paradisum voluptatis. Ibid.
Maria figuratur per arcam Noe. Ibidem
Maria figuratur per scalam Iacob. fo.589,c.2
Maria figuratur per rubum, qui ardebat, & non comburebatur. Ibidem
Maria figuratur per vas,in quo fuit manna. Ibidem
Maria figuratur per virgam Aaron. 590.c.1.
Maria figuratur per stellam, & per virgam, de quibus prophetauit Balaam. Ibidem
Maria figuratur per concham Gedeon. Ibidem
Maria figuratur per domum Domini. Ibidem
Maria figuratur per Abigail,quæ fecit pacem inter Dauid,& Nabal. 590,c.2
Maria figuratur per Iudith,quæ occidit Holofernem. Ibidem.
Maria figuratur pe Esther. Ibidem
Maria figuratur per columbam, quæ attulit ramum oliuæ. 591.c.1
Mariam figuratur per portam clausam, per quam vir non transiuit. Ibidem
Maria figuratur per mulierem, quam vidit Ioannes in Apocalypsi. Ibidem
Oratio ad beatam Virginem. Ibidem
Alia oratio ad eandem. Ibidem
Psalterium minus beatæ Virginis contines tres quinquagenas in rhytmis. fo.Ibidem
Declaratio terminorum theologiæ. fo.594.c.1.
Summa de essentia, & inuisibilitate, & immensitate Dei. fo.597.c.2
Eiusdem Seraphici doctoris opusculum,quod amatorium nuncupatur. fo.600.c.2
Sermones de decem præceptis: Et primò de præceptis in genere. fo.613.c.2
De primo præcepto. fo.615.c.2
De secundo præcepto. fo.619.c.1
De tertio præcepto. fo.620.c.1
De quarto præcepto. fo.621.c.2
De quinto,sexto,& septimo præcepto. fo.623.c.2
De octauo,nono,& decimo præcepto. fo.625.c.1
Eiusdem Seraphici doctoris tractatus,qui lignum vitę inscribitur. fo.627.c.1.
Eiusdem Seraphici doctoris tractatus de sex alis Cherubin. fo.635.c.2
Eiusdem doctoris alter tractatus de sex alis Seraphin. fol.638.c.2

FINIS.

LIBRO-

LIBRORVM HOC SECVNDO TOMO CONTINENTORVM SERIES.

1 Sancti Bonauenturæ canonizatio. fol.9
2 Speculi disciplinæ,siuè de ratione informandi nouitios,Libri tres. fol.35
3 De triplici statu Religiosorum, Libri duo. fol.62
4 In regulam nouitiorum, Liber vnus. fol.72
5 De reformatione mentis, Libri duo. fol.78
6 De processu Religionis, Libri septem. fol.95
7 De perfectione vitæ, Liber vnus. fol.137
8 Stimuli amoris, Libri duo. fol.145
9 Speculum animi, Liber vnus. fol.176
10 Dietæ salutis,Libri decem. fol.193
11 De institutione vitæ Christianæ,Liber vnus. fol.256
12 De regimine animæ,Epistola vna ad Blancham Reginam Hispaniæ. fol.259
13 Contra Franciscanæ regulæ calumniatorem quendam,Epistola vna. fol.261
14 In orationem Dominicam,libellus. fol.263
15 De laudibus Virginis,siuè de speculo Beatæ Mariæ,Liber vnus. fol.265
16 De præparatione ad Missam,Liber vnus. fol.299
17 In Psalterium Beatæ Virginis,Liber vnus. fol.306
18 De Corona Beatæ Mariæ Virginis,libellus. fol.318
19 Officium de Passione Dominica. fol.319
20 De compassione Beatæ Virginis officium. fol.321
21 In Salue Regina carmina. fol.323
22 In sacræ missæ mysteria. fol.324
23 Laudes Crucis. fol.334
24 De quatuor mentalibus exercitijs, Liber vnus. fol.335
25 Itinerarij mentis in Deum,Liber vnus. fol.355
26 Incendij amoris, Liber vnus. fol.365
27 De septem itineribus æternitatis, Liber vnus. fol.373
28 De quatuor virtutibus Cardinalibus,libellus. fol.422
29 Collationum Monasticarum ad Fratres,libellus. fol.424
30 In eos qui ordini Minorum aduersantur,Apologeticus Liber. fol.426
31 Alphabetum spirituale Religiosorum. fol.436
32 Mysticæ Thologiæ,Liber vnus. fol.438
33 De exercitijs spiritualibus,siue fasciculi, Liber vnus. fol.468
34 De meditatione passionis Christi,Liber vnus. fol.473
35 De pugna spirituali contra septem vitia capitalia, Liber vnus. fol.474
36 De septem gradibus contemplationis, libellus. fol.477
37 De quinque festiuitatibus pueri Iesu, Liber vnus. fol.479
38 De Ecclesiastica Hierarchia, Liber vnus. fol.484
39 De meditatione vitæ Domini nostri IESV CHRISTI ad sanctimonialem quandam, Liber vnus. fol.511
40 Meditationum item eiusdem, libellus. fol.581
41 De septem verbis Domini in Cruce,libellus carmine digestus. fol.585
42 De laudibus Beatæ Mariæ Virginis in salutationem Angelicam, carmine item digestus libellus. fol.589
43 De declarationibus terminorum Theologicorum,libellus. fol.594
46 Amatorium,siuè de his quæ nos ad Christi amorem alliciunt, Liber vnus. fol.600
47 De decem præceptis Dominicis,Liber vnus. fol.615
48 Lignum vitæ,Liber vnus. fol.627
49 De sex alis Cherubin, Liber vnus. fol.635
50 De sex alis Seraphin, Liber vnus. fol.638

Ivo modo prædicãdi fol. 247.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Oratio in vitam & merita Diui Bonauenturæ, per insignem vtriusq; vtriusque Doctorem disertissimum, Octauianum de Martinis Suessanum, sacri palatij Apostolici clarum Aduocatum Consistorialem.

VStitia suffragiorum B. P. ad quæ porrigenda desiderabat, hæc ętem me cõcitauit, ad indicti mihi muneris prouinciã remota cũctatione eapescẽdã. Neq; enim me alioquin fallebat, q̃ arduum quàm ve anceps munus obirem, postulare ex merito, secundũ Ro.se. decretũ referri in ordinem siue catalogum cœlestiũ, qui cũ Christo regnant Sanctorũ. Idq; in hoc tremendo auditorio, sub aspectu sacri Reuerendissimorum Patrũ Senatus, ac sapientum prælatorum & virorũ, quibus tua sanctitas cœlesti superũ dono, in sua maiestate sapientissimè præsidet, vbi nõ ego modo qui in actione causarum forensiũ, nostri ęculi stilo versor, verum & alium quælibet exercitatũ, ac deniq; cõsummatũ oratorem expauere quidem posse credendũ sit. Nam per immortalem Deũ, quis tam sapiens, aut disertus quicquã adeò elimatũ, aut studiosa lucubratione excogitatum hic proferat, quo maiestatem loci dicẽdo vel mediocriter æquare' possit? Quid porrò tãto studio adinuentũ, quod præuisum ac tritũ non fuerit apud tantæ sapientiæ patres, ac te ante alios Sanctissime Princeps, qui cum ex multis iam annis diuinarũ atq; humanarũ rerũ, ac omnis deniq; philosophiæ sciẽtiam plenissimè edidiceris, velut splendidissimũ sydus in firmamento, in Dei Ecclesia cæteros illustrasti? Quæ quidẽ reuoluenti non leuẽ animo timorẽ incussisse poterant, atq; ab hac actione, qua nulla illustrior penitus dehortari, nisi iustitia meritorũ (vt præmiserã) Beati Bonauenturæ, pro quo intercedimus, animũ erexisset atq; confirmasset. Accedebat pręterea, q̃ princeps nõ profanus pro religioso, aut indoctus pro literato rogandus erat, sed tu profectò Pater beatissime qui diuinis obsequijs in Beati Frãcisci religione, ex matris vtero cœlitús destinatus, in eadẽ omnipotenti Deo religiosius seruiuisti, ac demũ ad eius principatũ singularibus tuis meritis vectus, illam sapiẽter ac salubriter gubernasti, auxisti atq; ampliasti, quive cũ diuinorũ misteriorũ scientiam per traditiones patrũ fueris nactus; tum verò ex operibus eiusdem Diui Bonauenturæ quæ diuino spirante lumine edidit, conditoris diligẽtiam certissimè comparasti. Ita te nanq; par erat, qui conditoris vices gesturus in terris, in illius mandatis commissum gregem oporteret erudire, neque enim illius fauste quis vices gerit, quem non penitus nouit, neque illius porrò mandata rectè alios edocet, quæ non prius luculenter edidicit. Quare cum pro diuinæ sapientiæ Patre, ordinis Minorũ generali ministro Episcopo Cardinali Albanen. interceſſurus essem, apud te beatissime Pater qui ijsdem meritis clarusve officijs gloriosè perfunctus eras, & proinde ad hoc opus tibi in hos vsq; dies diuinitòs seruatum electus, nequaquam mihi verendum fuit, ne per insufficientiam tibi negligerer, qui etiam meritus fidelium pastor imbecillitati nostræ clementissimè compati didicisti. Iamq; ego qui horrore quodam non sine titubatione occeperam, perspectò tamen quàm benigno vultu ac clementi nutu audientiam indulgeas, erectus in spẽ meliorem, fidentior prosequor, tui sacri affectus oraculo, meis auribus illud propheticum insonare videtur. Dilata os tuum & ego implebo illud. Et rursus. Dabo tibi sermonem bene sonantem in os tuũ, vt complaceas in ore principis, ac pium obsecro pari clementia velis fauere, dum diuino munimine adiutus, ac tuo benigno fauore firmatus proferam quæ ad ipsius creditoris Bonauenturæ, ac huius sanctæ sedis laudẽ perpetuam cedere possint. Exoraturo à tua sanctitate. P. B. Diui Bonauenturæ canonizationẽ ingens mihi studium fuit, sacrarum literarũ codices diligentius euoluere, ad dignoscendũ quẽnam rei de qua agimus conuenirent. Quibus quidem curiosus perspectis, quantum colligere potui duo potissimum inspicienda, ac meritò inquirenda fuisse intelligo, vitam, scilicet, & miracula, quæ si recitando monstrauerim, in hoc viro esse comperta qualia ad canonizationem sufficiant, tua sanctitas, cuius arbitrio id subijcitur, benignè dignabitur votis supplicantium respondere. Et quoniã vitę initium quod ex religione suscipio, miraculosum exiſtit, nemo mihi vitio vertet, si vitam ante miracula relaturus, alterum cum altero recensendo permisceã. Nec rursus mirabitur, q̃ quemadmodum pleriq;, cuiusp̃iam memoriam commendaturi, nõ ego primordijs natalium ac pueritiæ Diui Bonauenturę insistam, aut eò altius à parẽtum ipsius dignitate exordiar. Prohibent nanq; crebra & clariora viri facinora, ab illo in statu perfectiori agitata. Nec tamen omittam, q̃ Bonauentura natione Tuscus patria Balneoreginus Ioanne fidanza, & Ritella fidelibus coniugibus ortus, baptismatis vnda respersus, quæ ex Ioanne medicinæ magistro, & Fœlice Antonij, qui & ipsi ab illis maioribus originem trahunt atque alijs testibus Balneoreginis probè comperta sunt. Cæterum prætermissa longiore serie præmissorum, vita inde exordium capiet, vbi relicto mortalitatis statu, mundo moritur, ac omnipotenti Deo meritis beatissimi Francisci, victimam se perpetuam dedicauit. Gloriosus Deus in sanctis suis, quos sibi ab ęterno prædestinauit electos, & secundum necessitatem temporis ad salutem humani generis producit in lucem, cum Beatum Bonauenturam vas electionis sibi delegisset, ac suis obsequijs in Religione Sancti Francisci destinasset, quo tamen illius conuersio, posset aliquãdo à Deo disponente prosecta intelligi, & in illo suæ maiestatis gloria reuelalari, eundem in extrema valetudine periclitari permisit. Cuius saluti anxia solicitudine timens charissima parens, vbi Physicorum quos adhibuit diligentiam frustra experta est, & medelarum vires ad illum leuandum minus valere compẽtit, solius Dei opem quem sancta timebat, & cui castos pueri mores, quos probè vt mater nouerat, intelligebat acceptos, humiliter in salutem pueri inuocauit, ac Sancti Francisci suffragia reuerenter implorans, illum si sanum recuperaret, ipsius religioni perpetuò deuouit. Exaudita est pro diuina clementia & sua reuerentia, & sanitate recuperata integer puer euasit, nõ sine admiratione physicorum præsertim qui cũ statũ corporis, pbè in illo deprehenderant, vt humana ope ęgrum leuari posse penitus desperassent. Idẽ iam adolescẽs, ac porrò ætate prouecta cũ religioni maturum se, & illi ex parentis voto debitum intelligeret, memorq; diuini mandati per Dauid Prophetam, humano generi prolati. Vouete & reddite Domino Deo vestro. Anno suę ætatis circiter secũdo & vigesimo, habitũ Religionis Sancti Frãcisci deuotissimè suscepit in qua pfessionis emissione beneficium illius his verbis aperte testatus est. Voto.n.pro me languente grauissime, ad B. Franciscũ emisso à matre cũ adhuc essem puerulus, ab ipsis sum mortis fauci bus erutus, & in robur vitæ incolumis restitutus, q̃ cũ viua memoria teneam, vera nũc confessione profiteor, ne tm̃ beneficiũ reticens, sceleris arguar vt ingratus,

tus, orationemq; ad illum pijssimè his effundens ait. Accipe igitur Pater beatę quaſcunque exiles meritisq; tuis ac beneficijs impares gratiarum actiones, & cum susceperis vota, culpas nostras sic orando excusa, vt à malis pręsentibus eruas, & ad bona sempiterna perducas. Igitur vir sanctus in eadem vocatione progrediẽs, cum omnis ipsius vita in Dei certa cognitione ac cõtemplatione versaretur, ad quam assequendam, per sacrarum scripturarum assiduam perlectionem, orationes ac contemplationes intendere, docente illũ Alexandro de Ales, sacræ paginæ magistro, tantã doctrinarum perfectionem breui adeptus est, vt septimo sui ingressus anno, consono magistrorum ordinis iudicio delectus, librum sententiarum in Parisiensi vniuersitate clarissimè legerit, & cathedram magistralem receperit, admirabilis proinde cunctis, q̃ tam paruo spacio eam sufficientiam valuerit comparare. Sed admirentur sanè, qui res humanas ex naturali tantum cursu, non autem ex diuina potentia metiuntur, quę duos discipulos literarum prorsus ignaros, Emaus oppidũ contendentes breui itineris spacio comitata, diuinorum sciẽtiam plenissimè docuit. Idem diuus dona sancti spiritus pro suis assiduis meritis consecutus, magna indies doctrinæ accrementa recipiebat, quæ magis diuinitus inspirata, quàm humanitus acquisita videbantur. Cumq; per tres annos sequentes cathedram magistralem rexisset. Anno suę ætatis secundo & trigesimo, inter primos Religone & doctrina in ordine habebatur. Namq; illi tanquã infinitus thesaurus scientia erat, quo qui vsi sunt participes facti sunt amicitiæ Dei. Et quod notabilius & admirabilius erat in illo, quò magis scientia & auctoritate emerserat, eò magis humilitate mentis deprimebatur. Nec vt pleriq; literarum scientia inflati vilia ministeria domestica fastidiebat, sed qui vix nec nisi per obedientiam, ægre tamen, ab illorum executione coercebatur, reputãtibus prælatis indignum, si à talibus non vt egregius sequestraretur, in quo sancti spiritus gratia habitare perspicuè cernebatur. Nec tamen vir sanctus vlla charitatis officia ob literarias actiones pretermittebat, sed in omnes fratres oculos intendens, si quem fortè tristem, aut professionis pœnitentem intelligeret, tanta dulcedine in sermone conueniebat, consolabatur, monebat, ac confirmabat, vt nullus ab eo discederet: quin libens cęptum Religionis iter prosequeretur. Infirmorum pręterea cura suprà quàm credibile sit delectabatur quòue grauioribus, aut contagiosis morbis grauarẽtur, eò magis se totum illorum obsequio applicabat. Quibus officijs cum maiorem diei partem absumeret, non eò minor erat in publicis lectionibus & interpretationibus scripturarum, quæ tanta claritate audientibus intelligenda reddebat, vt ipse auctor illorum meritò videri posset. In capitulis verò aut Prouincialibus, aut Generalibus, tanta sapientia ipsius responsa dabantur, vt iam generalis minister perspecta magnitudine consiliorum illius, nil omninò graue exequendum putaret in quo sancti viri iudicium non antea exploraſſet. Quibus donis & gratijs illustratus, cum iam in Religione esset omni merito clarus, defuncto generali ministro tertiodecimo ipsius ingressus anno, ex tã multis sanctis viris quibus Religio in sua nouitate florebat, vnus omnium (sine contradictione) extitit subrogatus. Hic vir sanctus accingẽs se grauioribus actionibus, cum iam religiosi cępissent à fundatoris disciplina paululum declinare, vbi monendo, instando, castigando, ac operosius laborando, ad meliorem vitæ frugem reduxisset. In capitulo generali, quod primum Narbonæ tenuit, regulam Beati Francisci reformauit atque exposuit, ordinemq; in Prouincias, & Custodias taxauit, & duas addidit, vbi strenuè decertans aduersus venenosas oppugnationes temeratorum, & obtrectatorum, qui in religionem mendicantium ac sanctum virum impudentius ora soluerant, atq; artificiosis calumnijs velitabantur, sola iustitia atque innocentia tutus, permansit inuictus: tanquam qui integer vitę scelerisq; purus, non eget Mauri iaculis, nec arcu, nec venenatis grauida sagittis fusce pharetra. Expertus fructum sanctorum monitorum magni Basilij diuini interpretis Homerici carminis, vbi Vlissem pro meritis ad cœlum tollit, asserens poetam clara voce testatum. O homines sit vobis cura virtutis, quæ cum naufrago enatat, & eiectum in littore venerabiliorem ostendit. Vbi etiam libellum contra minores pernicioſiſsimum, à magistro Giraldo de Abbatis villa, (vt putãt) per Apologiam editum, non minus eloquẽter quàm subtiliter confutauit. Qui etiam Giraldus non longè post iusto Dei damnatus iudicio, meritas sui sceleris pœnas dedit, paralyticus ac miseranda lepra respersus, quibus ærumnis vitã finiuit. Cõgregato verò capitulo Generali Pisis, eo auctore institutum est, vt gloria tibi domine qui natus est de Virgine, vsq; ad Epiphaniam continuaretur, eodem modo quo infra octauam Natiuitatis Dominicæ cantatur, & aliæ rubricæ in breuiario reformatæ, & aliæ additæ. Idem etiam pijssimus cultor gloriosæ Virginis Matris Iesu instituit, vt fratres populum hortarenturad salutandum eandem, signo campanæ quod post completorium datur, q̃ creditum sit eandem ea hora ab Angelo salutatam. Tunc translatum fuit venerabile corpus Beati Antonij ad pręgrandem ecclesiam Paduanam, cuius lingua secundo & trigesimo sui obitus anno, recens & rubicunda reperta est, quam vir sanctus in manibus deuotè recipiens, ac largioribus lachrymarum imbribus per fundens, talibus reuerenter affatus est. O lingua benedicta quæ Deũ semper benedixisti, & alios benedicere docuisti, nunc perspicuè cernit quanti meriti fueris apud Deum. Cui oscula deuotè figens, illam honestè collocari curauit. Cuius etiam fama permotus Pontifex tunc Clemens quartus, vt illum in partem solicitudinis traheret, opulentæ Eboracen. Ecclesiæ præfecit, nec tamen assequi potuit, vt vir sanctus eam promotionem acceptaret, qui propositi constans in Religione maluit permanere, vbi diuitias & dignitates sibi procuraret in cœlis. Cuius constantiam Pontifex admiratus, ad illum sta (inquit) in testamento tuo, & in illo colloquere, & in opere mandatorum tuorum veterasce. Nunc verò se offert numerosior cumulus diuinorum scriptorum ipsius, cum Parisijs legisset primum librum Genesis, nobile opus quod de septem visionibus Bonauenturæ intitulatur editum est. In libros Sententiarum celebria commentaria edidit secundum & quartum præsertim, quos etiam metricè extitit prosecutus. Et incipiunt. O fons splendoris, vas dulcoris & amoris. Quibus ob sublime ingenium auctoris ibi inspersum, sententiæ sententiarũ Bonauenturæ titulus inditus est. Super Euangelijs compendiosè & vtiliter scripsit. Lucę præsertim cancellarij piæ Matris Iesu, quam pectori impressam assidua meditatione semper extitit veneratus. Rursus contemplatione Sancti Ludouici Regis Frãciæ officium de cruce deuotissimum edidit, quod ab Ecclesia nullo immutato receptum, in ea solennitate vbiq; legitur. Cõposuit & solenne officium in honorem Beati Francisci, & de ipsius vita historiam seriosò tractatu primùm, & secundo reductoriè annotauit. Composuit & libellum de sex alis Seraphin. In monte Aluernæ duo nobilia opuscula edidit, pijssimas contemplationes flagrantia, quorum alterum itinerarium mentis in Deum, & alterum in seipsum appellata sunt. Composuit & libellum approbatorium Religionis

Universidad de Deusto
Biblioteca

mendicantium, quod defensorium appellant. Composuit & libellum de vita Christi, siue meditationum passionum ipsius, quem arborem Crucis nominant. Composuit & breuiloquia. Item & sermones Dominicales, super Euangelijs & Epistolis per totum anni circulum. Item compendium veritatis sacræ scripturæ. Item libellum ordinationis siue institutionis nouitiorum. Item & libellum de stimulo amoris. Item & libellum quem appellant Pharetram, in auctoritatibus principalibus doctorum approbatorum, quem per Alphabetum extitit prosecutus. Et alia plura opuscula vsq; ad tricennarium numerum, quæ in partibus Galliarum frequentius habentur in manibus. Et cum Beati Francisci Religio, quam annis octo & decē sancto regimine gubernauit, ipsius monitis & exemplis, in solidiori sanctitatis statu firmata esset, & viri claritas ob vitæ sanctitatem, doctrinæ eminentiam, atque operum diuinitatem vbique eluceſceret. Tum fortè Romana Sedes plurimū laborabat difficultatibus, quę in Concilio quod Lugduni congregabatur inextricabiles emerserant. Gregorius tunc Papa.xj.& reliquus sacer Senatus illecti studio viri, quē leuandis dictis difficultatibus, ne vniuersalis Ecclesię regimini intelligebant plurimum præstiturum, atq: ob merita alioquin subleuandum in Cardinalem (quamuis reluctantem) promouerunt, & (quod rarum est) ipso initio ob viri excellentiam Episcopū Albanen. constituerunt. Mox pertractandis arduis rebus Concilij, vnus omniū delectus est, deputatis qui illi assisterent Rothomagense, & Tripolitano claris Episcopis illius temporis, qui & ipsi de Religione Sancti Francisci ad Episcopatum ob meritū vocati fuerant. In quo cōcilio de multis illius sapientia sanctè consultum atq; decretū, & Græcorum compositæ hæreses, qui tum præsente Paleologo eorum Imperatore, qui in hoc Lugdunum venerant, liberè ad Romanæ Sedis obedientiam redierunt Ad quorum reductionem missi fuerant frater Hieronymus de Esculo, & Frater Bona gratia Dalmata ordinis Minorum religiosi eximij meriti. Quibus cum literis reuersus lætus idem Gregorius, fratres ac prelatos qui in concilio aderant, in Lugdunen. Ecclesia conuocauit, vbi vir sanctus præclaram habuit orationem,
Baruch.5. proposito themate quod legitur in Baruch. Exurge Hierusalem, & circumspice ad Orientem, & vide collectos filios tuos ab Oriente vsq; ad occidentem. Successiuè in ea vocatione, pari sanctitate, & operum fructu perseuerans, cum in Dei Ecclesia diutius laborasset, ita vt cum Apostolo iure dicere posset. Bonū certamen certaui, cursum consummaui fidē seruaui. Anno salutis. M. CCLXXIIII. & suæ ætatis tertio &
2.Tim.4. quinquagesimo, hora matutina diei dominici, quæ
Vixit an. 53. mensis Iulij erat tertia & decima, ex humanis sublatus est, & sanctis patribus vt credere debemus, in æternū victurus redditus. Qua die ipsius venerabile corpus sepulchro recōditur in Ecclesia Sancti Francisci Lugdunen. cum multis lachrymis & consternatione fratrū lamentantium se tanti viri societate destitui, qui parē sibi in Dei Ecclesia relinquere non videbatur. Gregorio Pontifice per maximè eum reputante qui ibidem publicè testatus est, Ecclesiam Dei illius morte magnam incurrisse iacturam. In cuius exequijs primam missam celebrauit Frater Petrus Tarantasien. Episcopus, Cardinalis Hostien. & sermonem habuit proposito themate: Doleo super te mi frater Ionatha. Vbi inter cæteras commemorationes gratiarum & donorum, quæ illi Deus dedit, etiam fuit, q̄ quicunque eum videbat, statim ipsius amore capiebatur, eiusq; monita libenter recipiebat, Græci præsertim, quibus reducendis ipsius diuina eloquia & consilia plurimū contulerunt Benignus, affabilis, omnibus gratus, & nulli vnquàm scandalo, pius, prudens, humilis, pudicus, sobrius, castus atque quietus, quarum virtutum actiones & officia, semper strenuè extitit executus. Quod & si nullo alio probāte doceremur, satis ex diuinis suis scriptis liquidò patet, quibus tam intenso affectu, singula præmissa prosequitur, vt nisi per assumptū de illis habitum, adeò ardenter illis insistere non valuisset. Tum verò, q̄ Alexandri de Ales præceptoris ipsius testimonio, mundus ab omni vitio probatus est, qui eius vita & moribus probè compertis de eo dicere solebat. Verus Israelita est ille, in quo Adam nō peccasse videtur. Cuius doctoris auctoritatem tanti apud Ecclesiā valuisse constat, vt de illius dictis, aut scriptis, nefas putauerint dubitare. Cōsummatumq; omnes testati sunt, diuinum oraculum per Beatum Francisci de illo editum, futurum eum magnum virum in Ecclesia Dei, Religionemq; suam, magna per illum sanctitatis accrementa recepturū. Iam intelligis pater beatissime, quod & per te planius intelligebas, quis, qualis ve fuerit Bonauentura, de quo agimus, cuius vita & exemplis Beati Francisci Religio illustrata, & doctrina omnis terra repleta est. Nunc quod secundo loco aggredimur, pari patientia audire digneris, dum refero, quæ memoranda omnipotens Deus in illo, & ipsius virtute in alios monstrare dignatus est. A re miranda exordior.
Magnum miraculū. Bonauentura adhuc in minoribus agens, demisse mentis humilitate potius, quàm ex iniustitia, pluribus diebus abstinuerat pceptione sacratissimi corporis Christi, veritus ne si illud indignus sumeret, iudicium sibi manducaret & biberet. Cumq; die quadam in missa deuotus adesset, Deus respiciens ad illius humilitatē, particulam consecratæ hostiæ, de manu celebrātis per Angelum acceptam, illius ori clementer immisit. Respexit enim ad humilitatem serui sui, propter quā beatus omnibus gentibus prædicatur. Rursus cum intenso affectu studeret, contemplanda & annotādo vitam Beati Francisci, Gloriosus Sanctus Thomas de Aquino, qui eadem tempestate meritis claruit, & Bonauenturæ magna charitate coniunctus fuit, accedens ad illius cubiculum, per foramen hostij illum introspexit in contemplatione raptum, & à terra mirificè subleuatum. Tunc retrocedens ad suos. Sinamus inquit sanctum, qui laborat pro sancto. Simona Lugdunen. Beatum Bonauēturam viuentem summa deuotione prosequebatur, quæ sicut domino placuit, mortuum peperit. Ad quam euocatus vir sanctus, expositio cadauere ante illius pedes, & mater quæ in lecto coram ingemiscebat, & reliquę mulieres quæ aderant, sancti viri opē in salutem mortui deprecatæ sunt. Tum vir sanctus commiseratus, manibus atque oculis erectis in cęlum, deuotissimè orauit: Mox signo Crucis super puerum facto, viuentem reddidit matri. Tritum ac frequens apud Lugdunen. Castrum villanum, ac totam Prouinciam, q̄ mulieres vtero laborantes, inuocatus exaudit, & de periculo eximit. Ioanna Lugdunen. octo dies cōtinuos vtero distenta, atque assiduo enixu parturiendi cruciata, disperauerat de salute, monita à mulieribus, quæ laboranti aderant, se sancti precibus & suffragijs commendauit, certum votum pro salute recuperanda faciens, & statim incolumis incolumen peperit. Petrus filius Io. aiuse chaphelier, dextra tibia notabiliter claudus, ita vt quatuor mensibus sine baculo, nec ambulare, nec in vestigijs consistere posset, precibus, voto, & orationibus, in sepulchro ipsius factis, ibidē nouēnam facere cepit, & in fine sex dierum filius melius habere cepit, & infra nouem dies salutem omnimodā recuperauit. Eadem inuocatione, simili ęgritudine liberatus, filius Francisci Massodi notarij Lugdunensi.

Nobilis miles dominus Iecorum de Vincellis & de Gromellis, pestilenti febre attritus & exinanitus erat, quem

quem loquela, sensu & motu destitutum, extrà salutis spem denunciauerat, Marcus de Ferrarijs nobilis Physicus Papiēsis, qui in illo omnia mortalitatis signa probè compererat. Cæterum Religiosus quispiam aderat, frater Matulinus biblicus conuentus Sancti Francisci Lugdunen. qui commemorare cœpit, quæ mira omnipotens Deus per inuocationē dicti Sancti operaretur. Et propterea illius opem in salutem morientis poscendam persuasit. Tum votiua in vocatione per cognatos & dictum religiosum, & certo voto pro illius salute ad Beatum Bonauenturam facto, qui moriturus videbatur, statim sentire, moueri, loqui, & melius habere cepit, & breui salutem omnimodam recuperauit. Simili inuocatione de grauissimis febribus liberati sunt, frater Ioan. Benedicti, ordinis Sancti Francisci sacræ paginæ magister. Ludouica vxor Petri rouer. Gasparda filia nobilis viri Petri Carionis de Chāberiaco. Filius Richardi Ridani. Soror prinete vxor Claudij Pino. Antonius Chathalanus. Lāzelotus mercerius Stephanus gennes chaphelier, famulus Ioannis ad iusse de quartana, & frater Philippus Laicerti. Franciſca luem siue formicā in collo patiebatur, cuius ignis sensim in reliquam corporis partem se prorogabat, & teneras puellæ carnes miserè vrebat atque vorabat, super quam dolens Gilbertus Alerij infœlix pater, ad venerabile sepulchrum Bonauenturæ se contulit, illiusq; opem, & suffragia in salutem filiæ deuotissimè inuocauit, ac certum votum in hoc fecit. Mox domum reuersus, extincto igne, sanam & liberam miraculosè inuenit. Stephaneta relicta Ioann. Michaelis casu trabis oculum percussa, graues dolores incurrit, & in periculum perdendi oculum deducta fuit. Commendauit se Beato Bonauenturæ, atque ad illius sepulchrum virgunculam filiam cum cerea imagine oculorū misit. Qua reuersa doloribus liberata est, & breui integram oculorum sospitatem recuperauit. In qua & illud notabilius, quod cum Lugdunum peruenisset, religiosus quispiam prædicator verbi Dei indixisset q̄ue populo, q̄ quicunque sciret aliquid de miraculis Beati Bonauenturæ, quod sibi reuelare deberet, eadē Stephaneta quæ in oculorum suorum salutem etiam inuocauerat auxilia Gloriosæ Virginis Mariæ, perplexa cuius beneficio sospitatem oculorum consecuta fuerat, aliquandiu detractauit quicquàm prædicatori referre. Tum in grauiorem oculorum ægritudinem incidit, mittensq; etiam filiam denuò, vt antea fecerat ad idem sepulchrum, & facta oratione & voto, miraculosè extitit liberata. Tum suum reatum agnoscens, ad eundem prædicatorem accesit, & rerum seriem omnimodam reuelauit. Simili inuocatione de doloribus & periculo oculorum liberati fuerunt Dionysius de foresta mercator: Claudia de spicaria. Claudius poleti corduernis. Margarita vxor Ioann. petit textoris. Ioann. adiusse filius. Ioann. adiusse chaphelier dira paralysi repente percussus, amissis sensibus, & media sui corporis inferiori parte hebes factus, cecidit. Cuius casum dolens pater, flexis genibus commendauit illum Beato Bonauenturæ, & statim qui ceciderat, sentire, loqui, & melius habere cepit. Tunc imponentes eum lecticæ, pater, mater, & Petrus alter filius, detulerunt eundem ad sancti sepulchrum, quem ibidem sistentes, flexis genibus inuocauerunt Beatum Bonauenturam, & factis certis orationibus ac voto, sanum & liberum reduxerunt domum. Eadem inuocatione de simili ægritudine liberati Fracisscus Dauegnier, aliàs rauillon. Guillerimus de Bletena textor. Catherina de Bauline. Ioanna relicta Petri Rolini. Margarita relicta Ioann. de Vaulx aurigæ. Illustris Dux Aurelianen. à potenti magnæ Britaniæ siue Angliæ Rege captiuus detinebatur, vbi veterem quartanam passus, intentos capitis & renum dolores incurrit, destitutus omni auxilio, opem Beati Bonauenturæ deuotissime inuocauit, in illius suffragijs deuotissimè sperans. Et statim miraculosè doloribus & ægritudinibus liberatus, in Gallias infrà annum extitit restitutus. Mox Lugdunum petens, visitauit venerabile Sancti sepulchrum, & oblationibus factis, gratias Deo & sancto pro acceptis beneficijs egit, & quæ per illius inuocationem fuerat cōsecutus, religiosis dicti cōuentus manifestauit. Laqueda vxor Nicolai Clinecti Lugdunen. horrenda lepra respersa atque infecta, suis vitabilis iam diutius detractare non poterat, quin relicto lare, cognatis, & vrbe miserabili consortio leprosorum se redderet. Quæ cū semper nomen Beati Bonauenturæ deuotè coluisset, ad illius pulchra procubuit, intensius precata vt misereretur sortis suæ, deuotè oblatione ac voto factis, mundari atque à lepra liberari obtinuit. Michael de Chel. aliàs de Gennes in cuius latus dextrum equus vehementi ictu validum calcem detorserat atque impegerat, ita vt duabus costis penè attritis, cum magno anhelitus impedimento tres menses languidus iacuit, varijsq; fomentis delinimentis ac cataplasmatibus frustra adhibitis, deperata salute commendauit se Beato Bonauenturæ, & certo voto in illius honorem facto, de periculo exemptus & saluti extitit restitutus. Simili inuocatione liberatus etiam de dolore costarum Ioann. Michaelis de Cheual seruiens curiæ Lugdunen. & eadem Margarita Ioan. petit quæ de celliori ædiū parte delapsa ceciderat. Ioannes Garboti Regius secretarius, vxorem perpetuò languore tabidam siue hydropicam nullo medicorum iuuamine curari poterat, accesit ad venerabile sancti sepulchrum, salutem coniugis, immò communem illi reuerenter commendans, & facto certo voto in honorem sancti, sanam & liberam domum reuersus, extitit consecutus. Ioan. diuolier Marescallus Lugdunē. putri ac marcida tibia quatuor menses languidus iacuit: Cumq; cruciabiles dolores diutius perpeti non valeret, in sola tibiæ amputatione spem conciecerat. Nocte fortè per quietem monitus, commendauit se Beato Bonauenturę, atq; vxorem cum cerea imagine tibiæ ad illius sepulchrum deuotissimè misit. Qua reuersa, doloribus penitus exemptus est, & salutem omnimodam breui recuperauit. Petrus moyer ligneum molēdinum habebat in flumine Rhodano, qui affluēti aquarū colluuione elatus & auctus, molendinum ipsum valida alioquin cathena retentum violentior rapuit & in se vorauit. Quo cōspecto idem Petrus qui semper coluerat Beatū Bonauen. ad illius sepulchra confugit, ac procumbens reuerēter precatus est, vt à sui deuoto calamitosam iacturā auerteret. Mox egressus, inconcussum molendinum ad alteram Rodani ripam in littore erectum, & miraculosè restitutū conspexit & recuperauit. Stephaneta mater predicti Francisci dauegnier, aliàs de Rouellon, de squilentia in extremis laborabat. Quæ allatum Dominicū corpus, nec agnoscere nec recipere potuit. Quod egerrimè ferens Franc. filius, qui probè noscebat matrem, magna deuotione Beatum Bonauēt. semper coluisse, ad illius venerabile sepulchrum confugit, deuotissimè peccatus, ne sustineret sui deuotam, sine salutis viatico vita decedere. Domū reuersus, fidelissimè sperans in Beato Bonauentura, corpus Dominicū iterum afferri curauit. Quod statim agnitum mater, reuerenter recepit. Venerabilis religiosus pater Benedictus de Lulino ordinis Sancti Antonij Viennen. procurator domus Sancti Antonij Lugdunen. cēsuales libros domus amiserat, quos multa adhibita diligentia, reperire non valuit cū magno scandalo & detrimento domus, accesit ad venerabile sepulchrum Beati Bonauent. & ibidem accensis candelis cōmendauit se eidē, & domū

Universidad de Deusto
Biblioteca

reuersus libros meruit inuenire. Pari inuocatione Richardus Ridanj mercator amissa instrumenta probatoria, & alias res apothecæ valuit inuenire. Itidem & frater Petrus fabri, res ad sui vsum deputatas amissas. Margarita gruellæ vxor Hugonis Francisci Burgundi calzetarij habitatoris Lugdunen. intenso podagrę dolore cruciabatur: Quæ cum probè nosset, medicâ artem in hoc parum valere, confugit ad inuocationem suffragiorum Beati Bonauenturæ, virgunculamq; filiam cum cerea pedis imagine, ad illius sepulchra reuerenter misit, & statim à podagra extitit liberata, nec illa vnquam de cætero grauata fuit. Eadem inuocatione liberata Catherina vxor Ioan. textoris de Hispania. Et filius magistri Francisci Massedij notarij. Margarita vxor Benedicti Garrini, filium habuit in inguinibus ruptum, ac vlceribus miserè putrescentem. Qui medica manu sectus, in deteriorem statum ac certum mortis periculum deductus fuit. Quod ingemiscens mater, quæ specialius Beatum Bonauenturam venerabatur, ad illius sepulchrũ reuerenter confugit, ibidemque deuotissimè precata est, vt suæ orbitatis misereretur, nouennamq; in illius honorem facere cepit, & octaua die sanum & liberum consequi meruit. Petrus Morget dolium vino plenum in cellarium inferẽs, illius oneri impar, pressus succubuit, & illo super eũ incubente quassatus fuit, ac penè contritus, commendauit se Beato Bonauenturæ, & salutem cõsequi meruit. Simili inuocatione liberata illius cognata, quæ casu spatulam & brachium enormiter læserat. Sunt prætereà & alij innumeri, qui metitis eiusdem sancti de varijs doloribus, ęgritudinibus, ac periculis miraculosè liberari meruit: quorum singulos si recẽsere pergam, præsenti operi detrimẽto potius quàm vsui, aut fauori indubiè futurus ero. Hoc tamen loco non committam vt silentio transeam, stupẽdum ac memoriabile quiddam, quod omnipotens Deus ad perhibendum certũ testimonium sanctitatis viri, in illius venerabili corpore pro sua clementia monstrare dignatus est: Dum idem venerabile corpus transferretur ad nouam Ecclesiam, ad titulum Sancti Frãcisci Lugduni erectam, cẽtesimo & sexagesimo sui obitus anno, reliqua corporis parte alioquin exesa, atque corrosa, caput tamen solidum, capillamentum hærens, labia, dentes & lingua, in nullo à vitali statu, aut colore demutata, reperta sunt. Erat profectò diuinæ clementiæ illud os à putrefactione seruare, quod ad salutem fidelium, atq; in diuinis laudibus semp extitit operosum, nec dare sanctum suum videre corruptionem. Extant prætereà crebra & memoranda beneficia, quę frequenter concines Barneoregini & Vrbeuetani per inuocationem eiusdem sancti meruerunt obtinere, de quibus tã multis, vel vnum aut porrò duo recensere non piget. Laodomia Vrbeuetana filiarum sarcina onerauerat domũ, ac proinde Francisco Matthęi nebie viro quodammodo inuisa, qui rei familiaris angustia impar, sarcinæ matrimonio omnino abstinebat, de quo non nisi fœminas compererat proficisci. Eos coniuges cõsolatus venerabilis religiosus minorum magister Franciscus de aqua pendente, qui illis admodum cultus erat, affirmauit se habere documẽta ex institutis Sancti Bonauenturæ, quæ si moniti susciperent, masculinam prolem consequeretur. Auscultantibus, vna mecum (inquit) votiuas effundite preces ad gloriosum Bonauenturam, & piè speretis assequi quod optatis. Qui parentes monitis, pauculis diebus gignendæ proli operam indulserunt, & vxor grauida facta est, & statuto mense masculum peperit, cui nomen ex instituto eiusdem religiosi Bonauentura imposuerunt, laudantes Deum & sanctum, in cuius virtute mirabilia secum operatus est. Trinnio post dum ea ciuitas Epidimiæ morbo, atque internicinio grauiter affligeretur, domus omnis coniugum eo veneno respersa est, & filiabus omnibus extinctis, Bonauentura extra spem salutis constitutus, credebatur pari mortalitate iam sorores secuturus. Qui etiam immundorum spirituum præsentanea instantia vexatus, nulla domus parte illorum persecutionem effugere poterat, clamitans infœlix succurite gladio & fustę, hos spiritus maligniores fugate. Parentibus præ talium afflictione & mœstitia consternatis, atq; omni prorsus remedio destitutis subijt sancti recordatio, cuius munere filium fuerant consecuti, mox in spem adducti, illum ac prece precati sunt. Sancte glorioſissime qui benignus nobis hunc filium procurasti, eadem benignitate præstes vt fatigatis malignis spiritibus, à peste saluum retineamus. Et prece facta, spiritus extorres excluſi, febris cessauit, & breui puer omnino ab egritudine saluus surrexit, cum magna parentum & omnium ciuium lætitia, gaudentium q̃ ad superandas morborum & spirituum malignitates, desensoris tam validi præsidio cognoscerent se munitos. Possem fortè ineptus videri, si studens cepto prosequar diem absumere, recensendo miracula, quorum relationi nec diem nec certè dies sufficere satis scio. Sed quid vlterius exquirimus miracula, quasi verò Basilium magnum, Hieronymum & Augustinum nostrę fidei lucida sydera: Thomam Aquinatem & alios quàmplures, quos in Dei Ecclesia sanctos colimus ob miracula, non autem ex diuinitate doctrinæ miremur & veneremur. Quos tamen sanctitatis testimonium non ex alio certius consecutos probè intelligimus, quã ex eorum commentarijs, quæ vt diuinitatis plena nõ nisi per infusam scientiam poterant edidisse, ex quibus spiritum sanctum in eis habitasse verius comprobatur. At si porrò miracula exigimus, non tam quæ per illum in alios, quàm quę in eoipso apparuerint consideremus. Si igitur diuum Bonauenturam in suis operibus miraculosum iam constat, si infusam dono sancti spiritus obtinuisse scięti̇am diuina illius commentaria profitentur. Si charitatis officia ardentius exercutum, Mundanos honores contempsisse, Affectus terrenorum abiecisse. In persecutionibus constantem mansisse. In Beati Francisci, ac vniuersali religione fructuosum extitisse. Si superna vocatione, vt Paulum in sortem Domini miraculosè conuersum. Si diuino Beati Francisci præsagio sanctum prædicatum. Si Alexandri de Alis doctoris irrefragabilis ipsius preceptoris sedula obseruatione, sanctum compertum ac iudicatũ. Si religiosorum minorum voto qui sanctitate pollebant, vt sanctior summus prælatus assumptus. Si Romanę sedis iudicio vt clarus meritis ad vniuersalis Ecclesiæ regimen profuturus ascitus. Si deniq; communi omnium opinione fidelium, sanctus tenetur, & nominatur, & colitur. Si benignus sucurrit quotidie inuocantibus se. Poterat sanctitas tua (etiam nullo petente) sancto quod vnum deerat publicos honores decernere, quantò magis id debes cęlorum principum votis. Accedunt pientissimæ preces Serenissimorũ, ac Clarissimorum, Federici Romanorum Regis semper Augusti: Ludouici Frãcorum Christianissimi: Ferdinandi Siciliæ, & etiam Matthiæ Hungariæ Regum Catholicorum, qui causa de republica Christiana bene mereri sueti sint, digni certè videri debent, qui à sanctitate tua tam sanctam rem impetrent. Rogant prætereà illustres duces, ac populi, ac loco, maximi muneris hoc petunt Calabriæ, Venetiarum, Mediolani, Sabaudiæ, & Ducisse Calabriæ, & Borbonij, Florentini, Senẽs. Perusini, Lugdunẽ. & ciuitatis Balneoregij, quę licet humilis sit, tamen clarissima & Deo gratissima videri debet, cui contigit tantum sydus producere. Rogat prætereà istius ordinis reuerendissimorũ patrũ Ioan.

Stupẽdum miraculũ.

Ioan. de Arogonia eiusdẽ Serenissimi Rgis Ferdinandi Illustris proles, quæ sanctos qui in eo ordine claruerunt, religiosius veneratur & colit. Exigit denique suo iure beati Frãcisci sancta religio, cuius alumnus vel iusta petenti deesse non potes. Exigit & ipse sanctus ex promissione omnipotentis Dei nomine facta, strennuè militantibus, quòd illorum laudes cantet Ecclesia. Cui obligationi ipsius Vicarius satisfaciat necesse est. Tam multis igitur vinculis obligatum nullus iudex quamlibet fauorabilis, nili solentem soluere posset. Magnus ab infernis reuocetur Tullius vmbris, & te defendat. Seruus vsque licet, non potes absolui. Cõperta prætereà quæ dixi singulari studio, quod prænoscendis vitæ & miraculis sanctis, exactissimum indulserunt reuerendissimi patres Iulianus de Rouere, sancti Petri ad vincula ordinis eiusdẽ meritus Protector. Stephanus Mediolan. & Franciscus de Gonzaga Mantuanus, tuæ sanctitatis in hoc Commissarij, Mediolanen. præsertim quem contra aduersam valitudinem, acri instantia colluctantẽ à sancto proposito, nec propriæ salutis ratio valuit retardare. Qui etiam Reuerendissimi patres illecti studio compertæ sanctitatis viri, id instantissimè poscunt. Quid igitur tua sanctitas alterius differt, quid cũctatur, quid alterius glorię id prorogat. Multa certè extant celebria tua gesta, quæ te ac tuos illustrant atq; perpetuò illustrabunt, nil tamẽ sic æque Romano Pontifici gloriosum meo captu contingere posse crediderim, quàm vt sancto pro meritis publicam celebritatẽ decernat. Quam & tu pater beatissime, qui omni iure necessitudinis beato Bonauenturę coniunctus es, auctoritate omnipotentis Dei, quę semideus mortalibus in terris refers, supplicãtibus concedere, pro tua clementia benignè digneris.

Eccl. 44.

RELATIO R. P. D. IOANNIS FRANCISCI DE Pauinis, inter diuinos, & humanos Iurisconsultos minimi.

Beatissime pater. Circa canonizationem beati Bonauen. de balneo regio ex patre nomine Ioanne, cognomine Fidansa, ex matre verò nomine Ritella, prouincię Tuscię, Doctoris Seraphici & irrefragabilis &c. Olim generalis ordinis minorum septimus, post sanctum Franciscum, ac demum Cardinalis Episcopus Albanen. Dico præcipuè considerandа esse, & attendenda quæ dicturus sum, circa. 20. puncta siue fundamenta quæ infra per ordinem subijciam. Præmisso quodam vtili valde ac necessario præludio. Ex quibus concludendũ videtur, per vestram beatitudinem illum posse canonizari. Salua tamẽ semper. E. V. B. emendatione. Non attento quid os loquentium iniqua loquatur, dum tñ nõ recedamus à tramite veritatis. De illius auctoritate securi, qui cũ audisset à discipulis: Scis, quia Pharisęi audito hoc verbo scandalizati sunt, respondit. Sinite illos, cæci sunt, & duces cæcorum, vt dicit Inn. 3. in c. magnæ de voto, & in c. nisi cum pridem, de renun. & 11. quæst. 3. inter verba cap. senti. & c. non sunt. Et Xenophon Socraticus ait. Conscientia teste didici maledicta contẽnere. Et Diogenes. Superat conscientia, quicquid male confinxerint linguæ. Et Ouidius fastorum libr. 4. Conscientia mens recti famæ mendacia ridet. De quo per Hiero. ad Eustochium de virginitate seruanda. Et Paulus. Mihi autem pro minimo est, vt à vobis iudicer &c. Nam labijs iniquis, & linguæ dolo fæ apponentur sagittę potentis acutæ, cum carbonibus desolatorijs, iuxta prophetam.

Matt. 15.

1. Cor. 4.

Psal. 119.

Articuli primæ partis hic subsequuntur.

Primò. Religio ordinis mendicantiũ sancti Franciſci in primis eius exordijs illius præcipuo seruore iuncta ordini Episcopali.

Secundò. Doctrina sacrarum literarum cum multitudine librorum.

Tertiò. Contemtus dignitatum mundanarum & Ecclesiasticarum.

Quartò. Superexcellentes virtutes & merita eius insignia.

Quintò. Regimen œconomicum, atque politicum sanctum eius.

Sextò patientia in persecutionibus, propter zelum Dei.

Septimò. Labores multi, mores casti, & actus strenui, &c.

Octauò. Multa gloria quam fecit Deus cum eo &c.

Nonò. Sufficientia in operibus charitatis & innocentiæ.

Decimò. Fama celebris beatitudinis eius & mors pretiosa.

Articuli secundæ partis.

Primò. Necessitas miraculorum sufficientium.

Secundò. Frequentia diuersitatis, & continuatio eorundem.

Tertiò. Miracula tam in morte quàm in vita.

Quartò. Modus probandi miracula arbitrarius.

Quintò. An debeant fieri in instanti.

Sextò. An debeant fieri sine dolore, & de his quæ non sunt de ratione miraculi.

Septimò. De omnibus in canonizatione requisitis, tam circa processum quàm cæremonias.

Octauò. De fide chronicarum ordinis minorum.

Nonò. Quid si canonizetur non canonizandus per errorem.

Decimò. An audiri debeant se opponentes canonizationi.

Quid sit canonizare sanctũ.

Præmitto q̃ canonizare sanctos est canonicè & regulariter publicè & solenniter declarare, diffinire, & pronuntiare, & statuere, q̃ aliquis ab omnibus honoretur vt sanctus, & pro eo tanquam pro sancto certa die fiat vbique solenne officium, sicut fit pro alijs sanctis qui sunt eiusdem cõditionis, vt si canonizetur confessor, fiat pro eo officium confessorum. Et si martyr, fiat pro eo officium matyrum, & sic de virginibus &c. & eum tanquam sanctum in catalogo sanctorum ascribere, secundum Inno. & Ioan. And. & alios in c. 1. de rel. & vene. sanctorum. An autẽ possit quis canonizari ad ordinem Apostolorum sicut martyrum, confessorum, aut virginũ. Concludit Aug. de Anco. quòd non, in li. de Ecci. potesta. ar. 4. Et hinc infertur, q̃ cui non potest appropriari officium commune sanctorum aliquorum, ille non debet canonizari, sicut & cui non potest competere diffinitio, nõ debet posse competere & diffinitum. l. mortis causa capitur, ff. de dona. causa mortis, & l. quintus, §. cum autũ, ff. de au. & argen. leg. l. Labeo, §. idẽ tubero, ff. de supel. lega. & Insti. de donat §. est & aliud, de præben. cũ secundum. 12. q. 1. clericus, cum si. Per hanc ergo canonizationem consequitur canonizatus, q̃ Ecclesia vbique solenniter dicere & cantare publice potest officiũ pro eo & missam soleniter celebrare sicut pro sancto, & illum inuocare in letanijs, & dulia venerari de consecra. dist. 3. venerabiles, quia iniuriã facit martyri qui

orct

Universidad de Deusto
Biblioteca

orat pro martyre, vt eius intercessionibus consequamur orantes veniam peccatorum, & vt pijs eius meritis iuuemur omne per æuum, prout ex rationibus missalis sacramentarij & breuiarij patet. Orationibus namque eorum indigemus nos, quos vndique mala nostra perturbant. Et vt etiam illis prosit oblatio ad gloriã & honorem, & ad hoc vt magis ac magis à fidelibus glorificentur in terris. Et reputant plerique non indignum sanctorum gloriam vlq; ad iudicium augmentari. Et ideò Ecclesia interim sanè potest augmentum glorificationis eorum optare cap. cum Matthæ, §. 3. loco, de celeb. missa. vt patet in oratione sancti Leonis Papæ, & in vigilia Apostolorum Petri & Pauli, & in secreta beati Gregorij, & in offerenda ibi vt illis proficiat ad honorem. 38. dist. quæ ipsis. Vnde prosper. Semper superest sanctis quo crescere possunt, nota. 15. distin. omnes, quòad præmij accidentalis augmentum secundũ Aug. vt legitur in 4. senten. 45. dist. cap. 2. in fin. & fertur eum hoc dixisse in sermone vnius Apostoli. 17. homilia qđ nota, pro generali allegatione, de quo in cap. vestra, de cohabit. cleri. & muliere. Et sic in numero sanctorum publicè annumerare eum, secũdum illud Eccl. Sapientiam sanctorum narrent populi, & laudem eorum annunciet Ecclesia sanctorum not. Ioan. And. in cap. 1. de reliquijs & venera. sanctorum, lib. 6. & Innocen. in dicto cap. 1. de reliquijs & venera. sanctorum. Item consequitur quòd in eius honorem, & sub eius nomine, & cum eius reliquijs, possunt Ecclesiæ & altaria erigi, ædificari, consecrari, cap. de fabrica. & cap. placuit, de consecrat. dist. 1. & pingi & sculpi cum diademate cap. prolatum, cum sequen. de consecrat. dist. 3. nec tamẽ de cetero pro eo est orandum. Describendus est ergo etiã canonizatus in catalogo sanctorum, qui est sermo nomina aliquorum continens ordinatè, à cata quod est iuxta & logos quod est sermo secundum Hugo. 19. q. 3. quoniam conscribendos, & Hostien. in summa, de reli. & venera. sanctorum, in ver. Est autem catalogus. Facit 11. dist. cap. quis nesciat. Secretè verò cuilibet licet, alicui defuncto quem sanctum credit preces porrigere vt pro ipso ad Deum intercedat, & eus reliquas venerari, quãuis solennes preces publicè porrigere vel missam aut solenne officium publicè dicere nequeat secundum Innoc. Hostien. & alios in dicto cap. 1. de reliquijs & venera. sanctorum, & not. in capit. 1. eodem titu. libro 6. quia fidem eius attendit Deus &c. Et idem concludit August. de Ancona in eodem libr. de Ecclesia. potestate quæstio. 14. artic. 5. tam per dictum cap. 1. de reliquijs, & venera. sanctorum, quod expresè prohibet episcopis aliquem vt sanctum venerari publicè absque auctoritate sedis Apostolicæ, ergo multò fortius debet censeri prohibitum inferioribus Item quia missæ celebratio & communis oratio fit in persona totius Ecclesiæ vniuersaliter, in memoriam ergo illius debet talis solennitas celebrari, quando quis ab illo qui est caput totius Ecclesiæ etiam immediatè ordinarius cunctorum. capit. cuncta. 9. quæstio. 3. & cap. per principalem, canonizatus & in sanctitate approbatus, & qui solus debet posse & nullus alius hanc veneratione indicere, cum talis sanctus debeat ab omnibus venerari. Sed maior ratio est periculum erroris incurrẽdi, quia Episcopus in hoc posset facilius errare quàm Papa, vt infra patebit in penult. quæst. 2. partis, quæ ratio fundatur etiam in dicto cap. 1. Item ne contingat aliquem canonizari turpis lucri gratia, vel humanæ laudis pompa seu iactantia, quæ ratio sumitur ex cap. 2. eodem tit. Item & propter dubium incursus idololatriæ, vt probatur in clementi. 1. de Iudæis. De quo plenè per sanctum Tho. super 4. sentent. distin. 49 articu. 4. quæstio. 1. Item propter gaudium Angelorum, ideò cantat Ecclesia. Gaudeamus omnes &c. de quorum solennitate

Eccl. 44.

gaudent Angeli & collaudant filium Dei. Item propter plures alias rationes, quas statim subdam. maxime quia generale est vt vbi periculum animæ vertitur, præsumatur in deteriorem partem cap. iuuenis, de sponsa. 68. distin. presbyteri, & not. in capit. 1. de scru. & quòd vbi maius est periculum, ibi cautius est agendum cap. vbi maius, de elect. libr. 6. 42. dist. quiescamus. 7. quæst. 2. c. fi. l. 1. §. 1. ff. ad carbonian. Ex his infertur quòd solus Papa de fratrum tamen consilio &c. vel in generali concilio potest non solum certos ex sanctis præ alijs extollere, vt vbique solennius venerentur, puta vt sub duplici officio per vniuersum orbem eorum solennitas celebretur, vt patet in capitu. 1. de reli. & venera. sanctorum libr. 6. Et in solennitate sacramenti corporis Christi, de qua in clement. si Dominum, eod. tit. & in festo inuentionis sanctæ Crucis, de consecrat. distin. 3. cap. crucis. Et generaliter in eorum vigilia ieiunium indicere cap. consilium, de obseruan. ieiuniorum. Sed etiam consimiliter prout infrà dicetur, potest & debet canonizare quoslibet alios sanctos ad effectus, de quibus suprà. Quinimò nec inuentas reliquias de nouo quisquam debet publicè venerari absque Papæ licentia nec possunt passim ostendi nec transferri. Sed si antiquę reliquiæ, de nouo inuenirentur liceret eas venerari, alias non, nisi scilicet prius auctoritate Romani pontific. fuerint approbatæ: ne varijs similiter figmentis, aut falsis documentis populi decipiantur, sicut in plerisque locis occasione quęstus fieri consueuit: sicut interdum faciunt quęstuarij, qui costam pecoris, vel asini ostẽdunt loco sancti. Alij ponunt oleum in oculo mareolæ suæ, vt videatur lachrymari secundum Hostien. & Ioan. And. Et ne Christianæ religioni postea in posterum detrahatur, sicut sæpius detractum est, quia nimia familiaritas parit contemptum capit. & si Iudæos, de Iudæis. Sumunt enim ex hoc materiam detrahendi, & blasphemandi, & videntes ossa nuda, dicunt trusam esse, quasi consumptus non esset si sanctus esset, cum tamen sit scriptum de omnibus. Cinis es & in cinerem reuerteris. Licet excipiantur aliqui, sicut Christus & gloriosa domina & beatus Ioannes Euangelista, & alij quidã hoc speciali priuilegio decorati. De quibus Psal. Non dabis sanctum tu. videre corruptionem d. c. finali, de reli. & vene. sanctorum. Et ne contingat homines in ebrietate occisos quasi sanctos more infidelium venerari & coli. etiam si per eum miracula fierent, cap. 1. eo. tit. secundum Host. & Ioan. And. ibi qui tamen dicunt hoc male seruari propter auaritiam & insolẽtiam clericorum, quod esset corrigendum, quem nanq; ipse reprobat reprobandus est, & quem approbat approbandus est. 24. q. 1. hæc est fides, & c. quoniam vetus. 7. q. 2. cap. sanè profertur. Et propterea etiam nec martyres nec reliquiæ vendi possunt. l. nemo martyres capi. de sacrosan. Eccle. & not. in dicto c. fin. Nec venalitatis causa extra capsam trahi, vt plures oblationes recipiantur. Hoc enim facientes dici possunt venales sicut mulier fatua, aduocatus ignarus, & pugil, qui pro nummis passim se offerunt, ex hoc enim vilipenduntur, cũ omnerarum charum. 93. dist. legimus. 27. q. 2. institutum. Item quia per id notabiliter redarguitur per laicos auaritia clericorum c. 1. de deci. secundum Hostien. Solus etiam Papa potest statuere, ꝙ tempore interdicti possint diuina solenniter celebrari in certis præcipuis solennitatibus, vt patet in capi. alma mater. §. in festiuitatibus, de senten. excom. lib. 6. Item sine licentia principis transferri non possunt etiam laici patroni secundũ Archid. dicto cap. corpora. Et debent illis loca condigna præpari cap. fin. de cust. euch. Nec etiam corpora sanctorum de loco ad locum transferri, sine Papæ licentia vel concilij generalis, vt patet de consc. distin. 1. d. cap. corpora. & not. Hostien. in sum. de reli. & vene. sanctorum.

Ad Papã spectat canonizare sanctos.

Gen. 3.

Psal. 15.

sanctorum. Possunt tamen reliquiæ sanctorum & diuina verba ex deuotione ad collum ligata portari, nisi sit superstitio, secundum Thom. 2. 2. q. 96. ad. 4. & super. 1. ad Corin. 10. fin. & per Archid. 26. q. 7. capit. non obseruetis. Licet aliter loquatur Henricus de Gandauo quolibeto. 8. quæst. 35. vide in Specu. de reliquijs & venera. sanctorum, & in l. nemo, de sacrosanct. Eccles. & per Gostre. & Hostien. in sum. eod. titul. Adducuntur & plures aliæ efficaces rationes, videlicet quia hæc est vna de maioribus causis quæ inter Christianos proponi possit, & sic est ad sedem Apostolicam meritò referenda c. maiores, de bapti. Et adeò maxima est, quòd licet alias Papa vel saltem cum solo cœtu Cardinalium omnia possit statuere & diffinire, vt not. in capitul. ad Apostolicæ, de re iudica. & plenè per Doctor. in capi. super eo. de hæred. lib. 6. Hoc tamen casu Papa non potest saltem de congruo liberè diffinire, etiam cum cœtu Cadrinalium, nisi etiã adiunctis alijs prælatis curiæ quòd quis canonizetur, secundum Hostien. Ioan. And. & alios in dicto cap. primo. de reliquijs & venera. sanctorum. Et August. de Ancona, in dicto lib. de Ecclesia. potestate. quæstio. 14. articul. 3. Item quia miracula attribuuntur fidei. & quæstio fidei pręcipuè est ad sed. Apostolicam referenda. 24. quæstio. 1. quoties. Subest enim periculum idololatriæ clement. 1. de Iudæ. Item quia ad Papam præcipuè spectat declarare dubia scripturarum capit. per venerabilem, qui fi. sint legit. ergo multò fortius dubia sanctitatis in quibus maius periculum vertitur, & in quibus cautius est agendum 42. distin. quiescamus. 41. distin. miramur. 7. quæstio. 2. c. vltim. l. prima. §. sed & si quis, ff. ad carbon. cap. vbi periculum, de elect. libro. 6. Est enim periculosum de sanctorum meritis disputare, secũdum Hiero. ad Dama. facit capit. non turbatur. 24. quęst. 1. quia soli Petro dicitur, duc in altum, hoc est, in profundum disputationum &c. & capitu. cum aliud. ea. causa. & q. quia solum Petro piscatori Dñs iubet. Mitte hamum & eum piscem &c. facit etiam ca. loquitur ea. causa. & quęst. cum multis alijs. Item ne propter multorum episcoporum simplicitatem populos decipi contingat &c. aut in infinitum sanctos multiplicari, & sic deuotionem refrigescere, & sanctitatem vilescere, 80. distinct. episcopi, quia in multitudine sacrificiorũ non propiciatur Deus 14. quæstio. 5. scriptum, de consecrat. distin. 5. non mediocriter, & ar. in auct. vt determinatus sit numerus clericorum, in princip. colla. 5. & not. de ætat. & qualit. cap. penult. & de rescrip. capitu. cum in multis, libro 6. De sanctis verò iam canonizatus debent intelligi. cap. 1. de consecrat. dist. 3. & cap. fin. de ser. vt in illis not. & in dict. cap. 1. de reli. & venera. sanct. libro. 6. Et ad hæc non debet legatus de latere sine speciali mandato Papæ & collegij extendere manus suas, sicut nec ad alia quæ in signum priuilegij singularis sunt tãtummodo summo pontifici referuata: capitu. quòd translationem, de offic. leg. ca. mutationes, & c. temporis, & cap. præcipimus, & cap. frater noster &. §. sicut. 7. quæstio. 1. & de sum. trinita. cap. 2. in fin. & de hære. capi. cum Christus, & de voto. cap. ex multa, & de iudic. cap. at si clerici. de fi. presbyt. cap. primo, & de tempor. ordin. cap. de eo & cle. quia contingit, de reli. do. & plenè not. in cap. sicut vnite, de excel. prælat. cum si. Ad solum ergo Papam qui est omnium vniuersalis princeps, vt in capitu. cuncta per mundum, & capi. per principalem. 9. quæst. 3. spectat diffinire cum consilio aliorum prælatorum curiæ, vt quis vt sanctus & canonizatus vbique solenniter veneretur, secundũ omnes tam canonistas quàm theologos per prædicta. Et ne aliàs contingat posse dici, ego sum Pauli & ego sum Cephæ &c. contra Apostolum. Ad Papam etiam solum spectat tolerare, quòd etiam in sola certa Ecclesia certi loci solenniter venerari possit aliquis beatus, vt refert Hosti. & Ioan. Andr. de Carolo Imperatore in Aquisgrano diœc. Leod. in capitu. 1. de rel. & vene. sanc. & in alijs pluribus locis, de quo Carolo & pulchris miraculis eius habetur in speculo historiarum libro 25. & capit. 5. Sic etiam fecit Calixtus 3. de beato Alberto de Trapano ordinis Carmelitarum, vt patet per literas testimoniales R. D. Romagẽ. Cardinalis, & ipsius ordinis Protectoris de anno. 1457. 15. octobris, anno ipsius. 3. Sic etiam fecit Sixtus. 4. de beatis Gerardo, Petro, Ottone, Accursio, & Adiuto, martyrizatis in Marochio de ordine fratrum minorum, prout patet per eius literas in forma breuis de anno. 1481. 7. August. annõ ipsius 10. Dicit Bald. in capitu. fina. de ferijs, quòd non valet statutum dispon. quòd diebus Veneris sint ferię ob reuerẽtiam cuiusdam Eremitæ non canonizatrab Ecclesia, cuius contrarium seruatum Paduę in processione beati Antonij peregrini. Dicitur etiam in capitu. 1. vt lite pend. quòd surreptitia impetratio non tenet, etiam si sanctus sit ille qui impetrat, sicut erat ibi sanctus Thom. Cantuarien. vnde propter meritum vitæ non est recedendum à iuris dispositione, quia neque propter honestatem vitæ, aut probatam fidem, releuatur quis ab onere satisfandi secũdum eum in Rubrica, de eo qui mit. in poss. licet in contrarium faciat glos. ff. de ripa munienda leg. 1. §. his autem, quæ vult, quòd virtus animi habeatur pro satisdatione, quam sequitur idem Bald. in capitu. decernimus, de iudi. Item in eo non est timor subornationis testium, saluo tamen statu causæ, prout ipse Bald. dicit in cap. iurauit, de proba. faciunt not. in l. Titio fundus, ff. de condi. & demonstr. facit quod not. Innocent. in cap. veniens, de præscrip. de illo Rege sancto, &c. Postquam autem Papa approbat reliquias, vel canonizat sanctum, licitè ab omnibus publicè venerari potest, veneratione duliæ in honorem Dei. Nam & seruorum honor redundat ad dominum, vt dicit Hiero. contra vigilantium. 2. & Ioan. Andr. in dict. capit. 2. de rel. & vene. sanc. & probatur in capit. gloriosus, eod. titu. libr. 6. & in cle. si Dominum, &c. Quid autem de sanctis veteris testamenti not. Belleme. in cap. 1. de rel. & vene. san. & Augu. de Ancona in lib. de Ecclesia potestate. quæstio. 17. artic. 2. & quicquid illi concludant, videtur probari contrarium ex publica veneratione, scilicet sanctorum septem fratrum Machabęorum cũ matre, de quibus habetur Machabæorum, & quorum festum celebratur Kal. Augu. Et vt dicit Iaco. de voragine in eorum legenda. Ecclesia orientalis celebrat festum omnium sanctorum veteris testamenti. Ecclesia autem occidentalis publicè celebrat festum Machabæorum loco omnium aliorum sanctorum veteris testamenti, propter rationes de quibus ibi per eum. Item etiam sancti Hieremiæ & sancti Danielis prophetæ, quibus sunt ædificatæ Ecclesiæ & monasteria, & sancti Ioannis Baptistæ, & sanctæ Annæ matris Beatissimæ Mariæ virginis. 26. Iulij & alicubi sancti Ioseph mariti eiusdem, & Venetijs sanctorum Iob, Hieremiæ, Simeonis prophetæ, & sancti Moysi, & sancti Zachariæ prophetæ patris sancti Ioannis baptistæ, cuius caput honorificè etiam colitur Romę in Ecclesia Lateran. & ex inuocatione eorum, quę fit in commendatione animę morientium, & per illud cantici Ambro. Te prophetarum laudabilis numerus. Et patet in officio omnium sanctorum, de Patriarchis, prophetis omnibus. Et in letanijs vbi omnes sancti Patriarchæ & prophetę, & de Salomone no. 32. quęst. 4. Salomon de pœnit. dist. 2. si enim in ver. Salomon. & per doct. in cap. ne innitaris, de constit. Ambr. in hexame. circa finem, & in li. Apologię Dauid. 2. fol. de quorum sanctitate vera non dubitatur, ergo.

Luc. 5.

Matt. 17.

1 Cor. 1.

2 Macha. 7.

Primę

Universidad de Deusto
Biblioteca

Primæ partis. Art. prim.

CIrcà primum articulum primæ parts principalis, dico concludendum, magnam excellentiam ineſſe operibus & ſanctitati huius beati patris, quoniam religioſus profeſſus à iuuentute fuit, religionis obſeruantiſsimæ & ordinis ſancti Franciſci in ipſius religionis exordijs, votum implẽs maternum, pro obtenta miraculosè ſanitate ob merita ſancti Franciſci, ipſe teſtatur in deſcriptione vitæ breuioris eiuſdẽ, quam diffusè compilauit, circa finem eiuſdem ſcribẽs hæc verba. Voto enim pro me languente grauiſsimè, ad beatum patrem Franciſcum emiſſo à matre, cũ adhuc eſſem puerulus, ab ipſis ſum mortis faucibus erutus & in robur vitæ incolumis reſtitutus, quod cum viua memoria teneam, vera nunc confeſsione confiteor, ne tantum beneficium reticens, ſceleris arguar vt ingratus, & idem commemorat ad finem deſcriptionis vitæ maioris eiuſdem. Ac tempore quo religio illa floruit in primitiua ſua obſeruantia, fundata principaliter in conſilijs Euangelicis, vt patet in c. exijt qui ſeminat, de verbo. ſigni. libr. 6. & in clemen. exiui de Paradiſo, eod. titu. & in extrauagan. Ioan. 22. quæ incipit, quorundam & ad conditorem, & quia quorundã &c. vnde neceſſariò eſt inferendum, tam ſecundum theologos quàm ſecũdum canoniſtas, q̃ omne idem opus meritorium, multò laudabilius & excellẽtius fuerit in eo poſt votum & profeſsionem, quàm in non vouente vel profeſſo, quia vouere opus eſt latriæ, quæ præcipua virtus eſt inter mortales. Opus autem nobilis virtutis eſt omnino melius & meritoriũ, vt de latria, quæ eſt cultus & ſeruitus ſoli Deo debita, de conſecra. diſt. 4. c. venerabiles, not. in c. ſi. canonici, de offi. ordi. lib. 6. Item quia vouens non ſolũ quoad actũ, ſed etiã quoad poteſtatẽ ſubijcit ſe Deo, vt de cœtero aliud agere nõ poſsit, ergo plus dat (ſecundũ Anſelmũ in lib. de ſimilitudinib.) qui dat fructũ & arborẽ, quàm qui dat ſolum fructum. Item quia propter votum notabiliter voluntas firmatur in bonum; ad perfectionem autem virtutis pertinet aliquid agere ex voluntate firmata in bono ſecundum Philoſophum in Ethicis, & ſecundum Auguſtinum. Fœlix neceſsitas, quæ ad meliora nos compellit. Item no. in clemen. ſi dominum; ſuper verbo ſeipſum. de rel. & ven. ſanc. vbi etiam per Paulum, & Stephanum, & Cardinalem Floren. quia proprium arbitrium per profeſsionem à nobis abdicatur. 12. q. 1. nó dicatis. Neceſsitas enim ex anteriori inclinatione procedens, in habituatis ad virtutem auget de perfectione virtutis, ratione nobilioris finis: vt ibi per eos, & comprobat Henri. de Gan. quolibeto. 13. q. 14. Sunt etiam in perfectiori ſtatu religioſi mendicantes, quàm alij: vt concludit Auguſtinus de Ancona in lib. de eccleſiaſtica poteſtate. q. 103. arti. 1. Vita nanque & mores, ſanctos faciunt ſacerdotes. 40. diſt. non nos, cum ſequenti. Iuuenis nanque pater iſte beatus Bonauentura ereptus de faucibus mortis miraculosè meritis ſancti Franciſci, religionem eius profeſſus eſt, cum eſſet ætatis circiciter. 22. annorum: in quo quidem ingreſſu tanta gratia recipi dicitur, quanta recipitur in baptiſmo, & remittitur omnis pœna ſecundum ſanctum Thom. ſuper. 4. diſtin. 4. q. 3. & ſecunda ſecundæ. q. 189. & habetur in cap. primo de filijs presbyterorum. 47. diſt. quantumlibet: & in autentico. de ſanctiſsimis Epiſcopis. §. nullam, verſic. 2. cap. primo de apoſtat. & c. cum deputati. de Iudæis. Et inter cætera laudatur de ſumma bonitate, & eminenti ſcientia, adeò quòd Alexan. de Ales magiſter eius ſæpè fuerit dicere ſolitus, q̃ in illo videbatur Adam nõ peccaſſe, vt patet ex chronicis. Et hinc eſt, quòd Dyoniſius attribuit perfectionẽ religioſis; quos vocat monachos vel Θεραπεύτας therapeutas, id-

Opus factũ ex voto, eſt magis meritoriũ, quã ſine voto.

De eccle. hierar. c. 6.

eſt cultores, à ſyncero Dei famulatu atq̃ cultu: tanquam perfectis. Quę quidem perfectio licet ex obſeruantia præceptorum reſulter, quia ordinatur ad remouendum ea quæ ſunt charitati contraria, cum quibus ſcilicet charitas eſſe nõ poteſt, perfectius tamen reſultat ex obſeruantia conſiliorum, quæ ordinatur ad remouendum impedimenta actus charitatis, quæ tamen charitati non contrariantur, vt matrimonium, & occupatio negociorum ſecularium, & ſimilia. Vnde dicit Auguſtinus in Enchiridion. Quæcunq; mandat Deus (ex quibus vnum eſt. Non mœchaberis) & quæcunq; non iubentur, ſed ſpeciali conſilio mouentur, ex quibus eſt, Bonum eſt homini mulerem nõ tangere: tunc rectè fiunt, cum referuntur ad diligendum Deum, & proximum propter Deum, & in hoc ſeculo & in futuro. Ideò dixit Abbas Moyſes in collationibus patrũ, ieiunia, vigiliæ, meditatio ſcripturarum, nuditas ac priuatio omnium facultatũ, non perfectio ſed perfectionis inſtrumenta ſunt, quia non in ipſis conſiſtit diſciplinæ illius finis, ſed per ipſa peruenitur ad finem, cum prius præmiſiſſet, quòd ad perfectionem charitatis illis gradibus conſcẽdere nitimur. Et ad hoc optimè facit. c. duę. 19. q. 3. etiam facta comparatione bonitatis & difficultatis: cum religioſus totam vitam ſuam obliget ad perfectionis ſtudium, & attenta difficultate bene conſeruandi in religione propter artitudinem obſeruantię regularis: propter quam tanquã in agone contendens, ab omnibus ſe debet abſtinere iuxta doctrinam Apoſtoli. Et ideo dixit idem Diony. in 5. eccle. hierarchiæ. Eos qui nominantur Dei famuli, ex Dei potentia, ſeruitio, & famulatu vniri ad amabilem perfectionem. Ad quod facit, c. admonere, 33. q. 2. Et quia ad perfectionẽ charitatis primum fundamentum eſt voluntaria paupertas, iuxta illud Matth. Si vis perfectus eſſe, &c. & ſecundum Greg. in 4. moral. & Auguſt. in lib. 10. confeſ. ad Deum loquentem & dicentem. Minus te amat, qui tecum aliquid amat, quod non propter te amat. Et idẽ Augu. in libr. 83. q. dicit, quòd nutrimentum charitatis eſt imminutio cupiditatis, & vbi perfectio, ibi nulla cupiditas. Et hinc eſt, quòd damnatus eſt Vigilantius, qui adæquabat diuitias paupertati: ſicut & Iouinianus, qui adæquauit matrimonium virginitati. Facit & illud. Sũt eunuchi. &c. facit etiam, quia per vniuerſalem obedientiam maximè imitantur Chriſtum, qui (vt ait Apoſtolus) Factus eſt obediens vſque ad mortem &c. & ideo ſuper his tribus votis etiam ſummus pontifex diſpenſare non poteſt, iuxta ea quæ plenè habentur in c. cum ad monaſterium, in fi. de ſta. monacho. & per Io. And. in mercu. Actus legitimi & ſemel Deo. de reg. iur. in 6. Votum autem huiuſmodi requiritur ad ſtatum perfectionis, iuxta Grego. ſuper Nume. 6. c. & ſuper Ezech. ibi. Cum quis omne quod habet &c. nam per votum paupertatis volũtariæ, res exteriores totaliter Deo offert. Per votum continentiæ offert totum corpus, abrenuncians eius maximis delectationibus. Per obedientiam offert in holocauſtum totaliter animam, & propriam voluntatem &c. per quam homo vtitur in omnibus potentijs & habitibus animæ. Facit de pœn. diſt. 2. c. ſiquis ſemel, & quod plenius tradidit per ſanctum Tho. in ſecunda ſecundæ, q. 86. & 87. & de mendicantibus præcipuè. 87. q. arti. 5. & q. 88. artic. 7. maximè accedente ei dignitate epiſcopali, & c. Et à religione non differt ſanctitas ſecundum eſſentiam, ſed ſolum ratione, vt plenè patet per ſanctum Thom. ſecunda ſecundæ, q. 81. arti. 8. & de religion. not. Ioan. Andr. in cap. is qui. de regu. libr. 6. & de regul. iur. c. non eſt ſine culpa, per Archid. de regul. capitulo ſecundo. eodem libro & 85. diſtinct. capitul. primo. not. in l. prima. C. de ſumma trinit. Et dicitur, quòd ſumma ratio eſt, quæ pro religione facit, l. ſunt perſonæ. ff. de relig. Vnde cum beato Grego.

Exod. 2. 1. Cor. 7.

1. Cor. 9.

Matth. 19.

Matrh. 19.

Philip. 2.

Ad ſtatum perfectionis requiritur votũ

Grego. Confidenter dicẽdum eſt, quòd oſtio ſalutari poſt mortem non indiget, qui ante mortem Deo hoſtia ipſe fuerit, & hoc præcipuè vbi etiam concurrit ſtatus perfectiſsimus dignitatis epiſcopalis, vt in hoc viro glorioſo aſſumpto ad Epiſcopatum Cardina. Alban. vt probat Tho. ſecunda ſecundæ.

Articulus ſecundus.

AD ſecundum articulum eiuſdem primæ partis principalis, etiam dico concludendo, q̃ doctrina excellentiſsima huius beati patris maximum affert teſtimonium ſanctitatis, per quam in Dei Eccleſia velut ſplendor fulget firmamenti, & velut ſtella in perpetuas æternitates manſura, ad iuſtitiã valens fideles erudire, vt probat, c. ſuper ſpecula. de mag. & Hierony. ad Paulinum, & in prologo Bibliæ. capitulo quarto, & Daniel. 12. Eſt nanque doctorum ordo præcipuus in Eccleſia, cap. ex iniuncto, de hære. Ipſius nanque perlucida & ſalutaria documenta, almam matrem Eccleſiam illuſtrarunt, decorarunt virtutibus, & moribus informarunt: & per ea is, quaſi luminoſa lucerna ardenſq; ſuper candelabrum in domo Domini poſita, errorum tenebras profugauit, & totius corpus Eccleſiæ irradiat tanquam lydus matutinum. Eius etiam fœcunda facundia cœleſtis riui, gratia influente, ſcripturarum ænigmata reſeruauit, nodos ſoluit, obſcura dilucidauit, dubiaq; declarauit: profundis quoque ac decoris illius ſermonibus, ampla ipſius Eccleſiæ fabrica, velut gemmis vernantibus rutilat, & verborum elegantia ſingulari, glorioſius ſublimata corruſcat, vt de alijs doctoribus dicitur in capitulo primo de relig. & vene. ſanct. libro ſexto, vbi ſacri Doctores Eccleſiæ adæquantur in ſolennitate officiorum Euangeliſtis. Et hinc eſt, quòd Dominus, Oſeæ ſexto cap. ſe velle dicit ſcientiam Dei plus quàm holocauſtum, & quòd prævalet teſtimonium doctrinæ etiam teſtimonio reſurgentis, vt patet Luc. 16. in fin. Et hinc dicit Zepherinus Papa quòd ſicut ſtellas cœli nõ extinguit nox, ſic mentes fidelũ inhærentes firmamento ſacræ ſcripturę non obſcurat mundana iniquitas capit. ſicut. 38. diſtinct. & ſic fides catholica ampliatur, & dilarato ſui territorij loco funiculos ſuos facit longioros, & circuncingitur muro inexpugnabili bellatorũ, quibus reſiſtere valet aſcendentibus ex aduerſo, vt in cap. fina. de cleri. vel mona. Legitur autem de hoc beato patre, quòd cum per ſolũ ſeptennium in religione ſtetiſſet, legit libr. ſententiarum in vniuerſitate celebri Pariſijs: De hinc poſt tres ſequẽtes annos cum cathedram magiſtralem rexiſſet, anno ætatis eius. 32. de primarijs in ordine habebatur. Fuit nanque ſibi tanquam infinitus thelaurus ſcientię, quo qui vſi ſunt, participes facti ſunt amicitię Dei, propter diſciplinæ dona commendati: vt dicitur Sapien. Omne etiam in eo imperfectum ſcientiæ ſupereminentis, ſuppleuit perfectio charitatis non inſtantis. cap. niſi cum pridem. § pro defectu. de renuntiatio. & propter eam non eſt præſumendum ipſum fuiſſe vnquam immemorem propriæ ſalutis, capitulo cum in iuuentute: de præſump. quia, vt ait Sapiens, in animam malevolam non introibit Sapientia, &c. Spiritus enim ſanctus diſcipliną effugiet fictum, & aufert ſe à cogitationibus quæ ſunt ſine intellectu, vt ibidem ſubditur. Et hinc dixit Hieronymus, Ama ſcripturarum ſtudia, & carnis vitia non amabis. Et diuitias nihil fecit in comparatione illius. Sapien. ſeptimo: & à cogitatione laſciuiæ auertit animum, & carnem macerauit propter ſtudij laborem. Eccleſiaſt. trigeſimoprimo. Probatur primo Macab. duodecimo, ibi, habentes pro ſolatio ſanctos libros. Veruntamen in hoc beato viro exiſtimo eam fuiſſe inſuſam magis quàm acquiſitam. Eſt enim acquiſitio ſapientiæ per inſpirationem velox & facilis, per ſtudium vero difficilis & tarda, ſecundum ſanctum Thomam, Pſam. 44. ex quinque ſignis quibus hoc à Theologis diſcerni conſueuit. Primò auctoritate Apoſtoli, primo ad Corinth. ſecundo. Secundò auctoritate ſapientis, qui ait. Cum ſimplicibus eſt ſermocinatio eius. Vbi ſapientia, ibi humilitas. Tertiò quando in omnibus vera loquitur ſine admiſtione alicuius fallitatis, ergo à Spiritu ſancto, qui doctor eſt veritatis. Quartò quando in omnibus loquitur conformiter ad ſacram ſcripturam, & ſanctorum doctrinam: quia ſuſpecta eſt omnis veritas, quam non confirmat ſcripturarum auctoritas, ſecundum Richardum. Quintò quando iuuatur miraculis, & approbatione ſanctitatis à Dei eccleſia communi voto, per quod excluditur omnis error, ſecundum quòd hæc omnia plenè examinauit Ioannes, de tur. cre. olim magiſter ſacri palatij, ac demum Cardinalis ſancti Sixti, & Epiſcopus Sabinen. in ſuo defenſorio reuelationum ſanctæ Brigidæ, circa principium: & ab Alfonſo Eremita olim Epiſcopo Geñ. in eius prologo, in libros reuelationum eiuſdem ſanctæ: pro quibus eſt dictum, cap. cum ex iniuncto, de hæred. iuncta multitudine librorum per eum compilatorum, & mira deuotione ex illis reſultante, & paruo temporis ſpacio copia librorum, & maximè illius extrinſecis occupationibus, &c. Et dicendum quòd licet ſecundum theolo. communiter concludatur, tres tantum ſore aureolas, quæ ſunt mẽtis ſpirituale gaudium veniens ex corpore præexcellenti & priuilegiato, quarum vna datur matyribus, ſecunda verò prædicatoribus, tertia autem virginibus vltra quatuor dotes animæ glorificatæ, & quatuor corporis glorificati. iuxta illud Pauli, Stella enim differt à ſtella in claritate, ſic & reſurrectio mortuorum, & cætera. De quibus plenè per magiſtrum. 49. diſtinctio. quarta & ibi plenè per ſanctum Thom. & alios Theologos. Item vltra quatuor delitias quas habuerunt in præſenti, ſcilicet lumen Dei, bona opera, virtutes, & quietem mentis, dicit Tho. 1ª. lib. quòd ſancti in gloria habent plenam Dei viſionem, perfectam dilectionem, copioſam refectionem, & eminentem auctoritatem. tamen ſecundũ Ioannem de Tur. Cre. in libr. de quæſt. euangeliorum annuorum, quem direxit cætui Cardinalium. Dicendum eſt, quòd eadem aureola quæ debetur prædicatoribus, etiam debetur doctoribus. iuxta illud. Qui fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in Regno cœlorum. & nota gloſſ. ſuper illud. Vt ſciatis quàm ſit eminens &c. quòd crementum quoddam habebunt ſancti doctores, vltrà id quod alij communiter habebunt. Itẽ quia ſicut per martyrium & virginitatem obtinetur perfectiſsima victoria, de carne, & mundo: ita etiam perfectiſsima contra Diabolum obtinetur, quando aliquis non ſolum Diabolo impugnanti non cedit, ſed etiam eum repellit per doctrinam, ideò doctrinæ aureola pariter debetur, per quam non ſolum à ſe ſed etiã ab alijs repellit: qñ. ſ. doctrina eſt de pertinentibus ad ſalutẽ, vt in caſu noſtro & principaliter ſcribitur actu ad gloriam Dei, hoc. n. inter ſpirituales eleemoſynas & arma ſpiritualia cõputatur. Etiã quia vſus doctrinę ex voluntate procedit, quæ per charitatẽ informatur à Deo infuſam. Nec exaltatio in hac vita diminuet alterius vitę præmium, nõ quærenti gloriã propriam, ſed exaltationem in vtilitatem aliorum conuertenti ex ea ſibi mercedem in cœleſtibus acquirendo. Hoc vult in prima queſtione de Beato Thoma de Aquino. Dicit etiã Auguſtin. Nemo (quantum puto) auſus fuerit virginitatem præferre monaſterio &c. & foret peruerſitas ſecundum Auguſtinum, lectioni nolle obtemperare, dum vult enim vacare, quod non ſolum debet intelligi, in doctrina & lectione eorum quæ ſunt ſecundum pietatem, ſecundum Apoſtolum. Sed etiam alijs doctrinis

Prou. 3. & 11.

1. Cor. 15.

Matth. 5.

Libro de virginitate.

Libro de operibus Monachorum.

Aditiũ 1.

Oſeę. 6.

Sapien. 7.

Sapien. 2.

In epiſtola ad Ruſticũ monachum.

Sapien 7.

Eccle. 31. 1. Mach. 12.

Universidad de Deusto
Biblioteca

In fine sexti libri Mutiæ sup.

ctrinis vacare possunt religiosi, quorum tota vita diuinis obsequijs mancipatur, inquantum ordinantur ad sacram doctrinam. secundum Augustinum dicentem. Nos dum negligentes esse non extimamus, quos hæretici notionum & scientiæ fallaci pollicitatione decipiunt, tardius incedimus consideratione ipsarum viarum, quod tamen facere non auderemus, nisi multos pios Ecclesiæ filios eadem reuellendorum hæreticorum necessitate feciſſe videremus. De quo per sanctũ Thom. in opere aureo super quatuor libros Euangeliorum, decimonono, capitulo quinto, & secunda secundæ. quæstio. 38. articul. 5. quæstio. 81. & 82. per totum: quæ tamen omnia recipiunt determinationem, de qua in cap. non magnopere. & in cap. fin. ne cleri. vel monac. ne antiqui hostis inuidia, in Angelum lucis se

2. Cor. 11. more solito transfiguret &c. iuxta Apostolum & cap. licet. de regu. cum simi. & 36. distinctio. qui Ecclesiastici. cum sequenti. & 35. distinct. florentinum. & per totas distinctio. plenè hæc examinantur. Ad hoc autem præcipuè attendantur opera eius super libr. sententiarum, super quatuor Euangeli. Compendium theologiæ. Libellus instructionis nouitiorum minor, & libellus maioris introductorij nouitiorum. Apologia. Arbor vitæ. Item ad fratrem innominatum, & de partibus domus religiosæ. Dialogus, Centiloquium, & de vita Christi de passione Christi. Epistola ad Michaelem Imperatorem, ad suam sororem de Philomena. Aliud compendium passionis Christi. Epistola ad sororem sanctæ Claræ. Item de consideratione. Item de meditat. Enchiridion. seu cumulus orationum, de diuisione rerum vniuersi, de quatuor operibus religiosorum, sermones, sophismata, de decem præceptis. Item super Ecclesiasten. Item super Lucam in appar. spiritus Domini super me. In quibus libris apparet tantus ardor eius in diuinum amorem, quòd præcipuè appropriatur sibi hoc nomen Seraphicus doctor, ita quòd non alteri cuiquam ex cunctis doctoribus sacris. Itinerarius mentis in Deum & in seipsum. Pharetra, & de stimulo amoris. Defensorium ordinis mendicantium. Legendę. Officia. Arbor crucis, & de septem visionibus, & de sex alis Seraphin, & quamplura alia vt merito de illo cantare possit Ecclesia. Iste est qui magnas virtutes operatus est, & omnis terra doctrina eius repleta est &c. Etsi fortè nonnulli theologi asserantur tenere contrarium eius, quod ipse aliquando determinat: dico non esse faciendam vim aliquã, tum propter not. per Inno. Hosti. & Ioan. And. & alios in c. ne innitaris. de constitu. per not. in c. literas. de restit. spol. tùm etiam propter protestationes consuetas &c. per c. dam natus. de sum. trini. cum ibi notatis.

Artic. tertius.

AD tertium dico concludendum cũ beato Thoma in quolibet. 5. artic. 22. & cum ad opus prælaturæ maxima requiratur idoneitas: vt patet per Gregor. dicentem. Tantum actionem populi debet actio prælati transcendere, quantum distare solet à grege pastoris vita: ad quod humana fragilitas secundũ proprias vires sufficiens non est. secũdum Apostolum. Et ob hoc quis etiam idoneus potest aliquando, & debet laudabiliter, considerans proprium defectum, ex humilitate officium prælationis recusare, sicut Hieremias dixit. Nescio loqui, quia puer ego sum. Et hinc est, quod dicit Gregor. 18. moral. quod prælatio propter meliorem intentionem fugienda est. Item quia valdè difficile est, purgatum se quemlibet posse agnocere, sicut agnouit Isaias: prælationis officium tutius declinatur, non tamen pertinaciter, cum ad suscipiendum hoc superna voluntas agnoscitur. Vnde Augustinus ait. Superior locus sine quo populus regi non potest, & si ita teneatur vt decet, tamen indecenter appetitur. Ocium enim sanctum quærit charitas, veritatis negocium iustum suscipit necessitas charitatis. Beatus igitur Bonauentura noster, vt patet ex chronicis, cum per Clementem quartum fuisset ad Ecclesiam Eboracen. in Anglia opulentissimam promotus, ad pedes Papæ se contulit, & episcopatui prædicto humiliter cesit, cuius Papa religionem admittens, hæc verba protulit. Sta in testamento tuo, & in illo colloquere, & in opere mandatorum tuorum veterasce: verum cum de anno. 1274. vocatus fuisset à Gregor. 10. coactus ad Cardinalatum, & Episcopatum Alban. assumptus fuit, tempore quo Lugdunen. concilium generale celebratum fuit, ob cuius præsentiam & scientiam multa de nouo statuta ac vetera reformata & renouata fuerunt, & cætera. præcipue. cap. religionum diuersitas situatum in tit. de religio. domi. libro sexto & iuxta sententiam Sancti Thom. de qua supra determinatur, olim in scripturis, & ibi not. de Episcopo Mutin. qui dixit volens nolo, & nolens volo. c. sciendum. & c. qui Episcopatum. 8. q. 1. cum si, & not. per Innoc. in c. cũ in iure. de elect. & habetur in c. quàm sit eodem titulo. libro. 6. & 23. q. 4. displicet. & 40. distinctio. ante omnia. not. 1. quæstio. 6. sicut. & 7. quæstio. 1. scias. & 16. quæstio. 1. nos autem. & simulans renuere etiam causa humilitatis peccat. 22. quæst. 2. cum humilitatis. & capitu. fin. de præsumpt. & not. in dicto capit. sicut. & per legistas in leg. si quemquam. C. de Episcop. & cleric. de his tamen plenius traditur per eundem Sanctum Thom. in secunda secũdę. quæstio. 86. artic. 3. Fuit ergo status vitę eius omni ex parte perfectus, tum quia religiosus ordinis mendicãtium sancti Francisci, & in primordijs quibus in omnimoda perfectione floruit ipse ordo: tum quia Episcopus Cardinalis Alban. & sic de summis: tum etiam quia religionem professus fuit ex voto, cũ meritis sancti Francisci, de faucibus mortis fuisset ereptus, vt ipsemet testatur in fine legendę eiusdem sancti Fracisci: Pro quibus allegare sufficiat sanctum Thom. secunda secundę. q. 184. vsque ad fin. libri & q. 88. artic. 6. & simile de Samuele. 1. Reg. cap. 1.

In Pastora. c. 1. secundę partis.

2. Cor. 3.

Hier. 1.

Isa. 6.

Lib. 19. de ciuit. Dei. cap. 19.

Artic. quartus.

AD quartum dico concludendum, sufficere eas virtutes, quas exprimit hymnus confessorum (qui creditur fuisse Ambrosij) vt patet per Guielmum in rationali diuinorum libro 5. de diuinis officijs. in capit. est autem. in tertia cartha. ibi. qui pius. 86. distinct. qui clementiam non habet, nec indutus est viscera misericordię, & lachrymarum: quamuis spiritualis sit, non adimplet legem Christi &c. prudens sicut serpens, & simplex sicut columba. Vt dicit Dominus. Matt. 10. & 11. Humilis iuxta not. in clemen. 1. de religio. domi. & secundum illud. Discite à me &c. & per Archi. 22. quæst. 2. cum humlitiatis. & ead. quæst. contra mores. 86. dist. quando. Pudicus. Impudicus oculus, impudici cordis est nuncius. 32. quæst. 5. nec solo, hęc sola Deo cum fiducia &c. in auten. de lenon. §. scimus. coll. 6. Sobrius. cap. à crapula. de vi. & hone. cleri. cap. j. de relig. & vene. san. Castus contra bigamiam, & numeratur inter fructus spiritus ab Apostolo. Fuit & quietus, ideſt non percussor sed modestus. Modestia vestra nota sit omnibus hominibus inquit Paulus. 41. distinctio. per totum, & numeratur etiam inter fructus spiritus. Vtandum præsens, vegetauit eius corporis artus, quòd omnia ista concurrant in eo innuit euidenter perfectus status eius, scilicet religio mendicantium sancti Francisci, de qua supra dixi. licet Hostien. videatur plura requirere,

Luc. 6.

Gal. 5.

Phil. 4.

quirere, in confirmando in Episcopum, & similiter in canonizando in sanctum, in sum. de elect. §. quis eligitur. versic. canon tamen antiquus, dicens quòd confirmandus in Episcopum, debet esse natura prudens, docibilis moribus, temperatus vita, castus, sobrius, suis negocijs semper cauens, humilis, affabilis, misericors, liberalis, in lege Domini instructus, in scripturarum sensibus acutus, in dogmatibus ecclesiasticis exercitatus, & ante omnia fidei documenta simplicibus verbis asserens, ideſt patrem & filium, &c. allegat. 23. distinct. qui Episcopus. 41. distinct. capitu. vltimo. Et quia Petrus dicit quòd talem oportet esse Episcopum, vt pro ingenio addiscentium semetipsum possit aptare, &c Debet igitur valde esse eruditus & doctus, irreprehensibilis, & maturus, & pauidus sicut fuit Clemens. Debet etiam singulos iuuare prout poterit, singulos portare, & singulos releuare. 8. quæstio. 1 oportet. & capit. sequen. & ideò dicit Augustinus, nihil esse in hac vita, & maximè hoc tempore difficilius, & laboriosius, & periculosius, Episcopi vel Diaconi officio: sed nil apud Deum beatius si eo modo militetur, quo noster præcipit Imperator, ideſt Deus. Sed nil facilius nil ve leuius & acceptabilius, sed & nihil damnabilius si perfunctoriè res agatur. 40. distinct. ante omnia, & subdit. Hanc vltimam partem multi tenent. Deus adiuua me & saluus ero, multa enim de prædictis, immò ferè omnia in multis deficiunt, consulo si talem habere poteris, ipsum eligas: sed qui talem voluerit, ipsum fabricet de nouo, quia res penè contrà naturam est, vt homo sine peccato sit: tamen eligendus est cuius respectu cæteri de Ecclesia grex dicantur. 30. distinctio. vnum. §. nunc autem. tamen quicquid dicatur sufficit, quòd bonus eligatur. 16. quæstio. vltim. monasterium. Sed ego dico, quòd ex eo, quòd iste beatus Bonauentura fuit electus in generalem ordinis à bonis, videtur sufficiens resultare notitia de meritis eius, tanquam de auditu à bonis 22. quæstio. quinta, hoc videtur sed amplius quia fuit electus in Cardinalem à Papa Honor. & procedente ad hoc cum maxima maturitate per not. in capitu. 1. de scruti. sicut dicit etiam Ioan. Andr. de auditore rotæ. in cap. quod sicut, de elect. Latius discurrit in his idem Hostiens. in sum. de temp. ordin. examinans singula de quibus. 1. ad Thim. capitu. 3. & ad Tytum, & Gratianus à 35. distinct. vsque ad l. & a. 71. distinct. vsque ad 87. Dignus enim reputatus ad vnum ordinem, non debet ad alium indignus reputari, cap. accepimus, de æta. & qualita. 74. distinctio. gesta. 1. quæstio. 1. sicut Christus, capitu. nonnulli, de accusat. capitu. in præsentia, de sentent. excommunic. leg. qui sciens, ff. de lib. causa. leg. si vxor, in fin. ff. de adul. & art. in leg. vno atque vxore, ff. solut. matrimo. Et dicendum est sufficere istas, quia qui habet has omnes habet, sicut contra de vitijs dicitur, de pœnitent. distinctio. 5. capitul. defleat, & capit. fratres, & capitu. dolendum, de regul. iur. capitul. defleat. 32. quæstio. prima cum renunciatur, plenius pater per Sanctum Thom. 2. 2. in pluribus locis. Et quantum ad pietatem attinet, dico, quòd est specialis virtus inquantum parentibus, & patriæ, & his qui ad hoc ordinantur, officium, & cultum impedit, quia est connaturale principium producens in esse, & gubernans, vt declarat sanctus Thom. secunda secundæ. quæstio. 101. articu. 3. Dicit tamen Ambro. super Lucam, quòd necessitudini generis, diuinę religionis pietas anteferatur. Et Hieron. in epistola ad Heliodorum. Per calcatum perge patrem &c. summum genus pietatis est, in hac re esse crudelem. An verò & quomodo occasione religionis, prætermittenda sint pietatis officia in parentes, plenè dicit idem Sanctus Thom. vbi supra, articu. quarto. Est etiam pietas donum spiritussancti, correspondens virtuti iustitiæ & beatitudini mititudinis diffundens corda miserationis ad proximum, contra crudelitatem. Et mitis est semper qui prius pauper fuit, & possidet terram & seipsum. Et comparatio obseruantiæ ad pietatem, attenditur secundum diuersas habitutidines diuersarum personarum ad nos, quos respicit vtraque virtus secundum eundem Sanct. Tho. 2. 2. quæstio. 102. ar. 3. Differt autem à misericordia, & beneficientia, eleemosyna, & charitate, vt plenè deducit idem Sanct. Tho. 2. 2. quæstio. 30. & 31. sub tractatu de charitate, propriè sumendo &c. quia misericordia est compassio alienæ miseriæ. Et beneficientia importat bonum facere proximo. Charitas autem est amor, fundato super communicatione hominum ad Deum, & est spiritussanctus mentem inhabitans. Eleemosyna autem est actus misericordiæ, & consequenter sunt diuersa licet connexa. Quantum autem attinet ad prudentiam, ad quam pertinet applicatio rectæ rationis ad opus, quod non fit sine appetitu recto, & non solum habet rationem virtutis, quam habent aliæ virtutes intellectuales, sed etiam quam habent virtutes morales, quibus connumeratur, & cum prudentia sit in ratione, diuersificatur ab alijs virtutibus intellectuabus, secundum materialem diuersitatem obiectorum. A virtutibus autem moralibus distinguitur secundum formalem rationem potentiarum distinctiuam, vt plenè deducitur per Sanct. Thom. 2. 2. quęstio. 47. articu. 4. & 5. & in articu. 6. subdit quòd ad prudentiam pertinet, diisponere de his quæ sunt ad finem, & qualiter & per quę homo in operando, pertingat medium rationis, pertinet ad dispositionem prudentiæ, & ad illam bene consiliaturam pertinet præcipere. Et dicit August. in lib. de mori. Eccl. quòd prudentiæ sunt excubiæ atque diligentissima vigilantia, ne subrepente paulatim mala suasione fallamur, & habet se ad bonum priuatum, & ad bonum commune multitudinis, & sic est tam politica, quàm œconomica, & monastica, & conuenit vnicuique inquantum participat de regimine & gubernatione, & est perfecta, quæ ad bonum finem totius vitæ recte consiliatur, iudicat, & præcipit, quæ in peccatoribus esse non potest. Vnde Gregor. in 2. moral. cæteræ virtutes nisi ea quæ agunt, prudenter agant, virtutes esse nequaquam possunt, & cum omnes virtutes sint connexæ, concurrunt etiam cum gratia, & quia non est circa finem, sed circa ea quæ sunt ad finem, non est simpliciter naturalis. Et quia consistit principaliter in applicatione ad opera obliuio vniuersalis cognitionis, id quod principale est in ea non aufert, licet aliquod afferat impedimentum, vt patet per Sanct. Thom. vbi suprà. Huic correspondet donum consilij, & misericordia beatitudo: ideò illi congruit præmium misericordiæ superabundans, & excedens saturitatem. Maxima profectò elucet prudentia beati patris nostri Bonauenturæ, in fedando discordias inter Prædicatores & minores in capitulo Parisijs celebrato, de anno. M.CC.LXV. circa inquisitores hæreticæ prauitatis, & transitus de vna religione ad aliam, & inquantum distinxit Prouincias, & quamlibet voluit habere suum præsidentem, & in statuędo prouinciarum omnium numerum, & cætera. Magnum etiam consilium eius relucet, ex gestis concilij Lugdunen. 2. & cęt. & in capitulo generali Narbonen. vbi constitutionibus ordinis formam dedit, &c. Et licet Philosophus. 5. Ethicor. dicat impossibile esse, prudentem non esse bonum, quandoque sumitur prudentia in malum, capitu. de illis, de desponsal. impuber. Et 6. Ethicor. dicit idem Philosophus. Prudentes illos existimamus, qui sibi & alijs possunt speculuri. Et Egidius de regimine principum, capitul. 7. & capitul. 8. ponit. 7. partes prudentiæ impropriè autem sumitur. 22. quæstio. 1. quo casu & in capitul. final. de desponsal. impuber. Et serpentina

prudentia

Universidad de Deusto
Biblioteca

prudentia est, cauere à supplantantium insidijs.6.q.1. ex merito, in fin. sicut simplicitas columbina est, cuiquam non machinari dolos. Sancti nanque quæcunque agunt, in conspectu Dei agunt, de pœniten. distin. 1. capitul. verum. Circa humilitatem verò quæ est de speciebus modestiæ, quæ modestia est pars temperantiæ, dico humilitatem esse virtutem temperantiæ, & refrenantem animam, ne immoderatè tendat in excelsa quæ sunt supra se, secundum regulam quam habet in cognitione: vt scilicet aliquis non se existimet esse supra id quod est, & sic iuxta illud. Neque ambulaui in
Psal.30. magnis neque in mirabilibus super me &c. circa appetitum boni ardui præter rationem rectam, quod est cum homo cõsiderans suum defectum, tenet se in infimis secundum suum modum, & sic in sui ratione, reportat quandam laudabilem delectationem ad ima, in interiori motu animæ, hoc est principaliter in interiori electione mentis. Et est moderatiua motus appetitus, & regula quædam directiua eius, ex cognitione proprij defectus. Respicit etiam propriè reuerentiam, qua homo Deo subijcitur, & per quam homo secundum id quod est, debet se cuilibet proximo subijcere, quantum tamen ad id quod est Dei in ipso, absque eius humilitatis præiudicio: possunt dona propria præferri donis Dei, quæ apparent alijs collata, & in ea fundantur omnia Ecclesiæ sacramenta, & opponitur superbię vitiorum reginæ. Nec requirit humilitas, vt aliquis id quod suum est, in seipso subijciat, ei quod est hominis in proximo: licet possit reputari aliquid boni esse in proximo, quod ipse non habet, vel aliquid mali in se esse, quod in alio non est, & sic potest se ei subijcere per humilitatem. Reprimit itaque humilitas motum spei, qui est motus spiritus in magna tendentis, & ideò
1.Pet.3. rectè dicitur pars temperantiæ, contenta sub modestia. iuxta illud Petri. In corruptibilitate quieti ac modesti spiritus. Facit autem hominem bene subiectum ordinationi quantum ad omnia, sicut quælibet alia virtus facit quantum ad aliqua, quibus est potior post virtutes theologicas, & intellectuales, quæ respiciunt ipsam rationem, ac post iustitiam præsertim legalem. In ea tamen principium, & radix est reuerentia, quã quis habet ad Deum. Ex cuius interiori dispositione, procedunt quædam exteriora signa in verbis, & factis, & gestibus, quibus id quod interius latet manifestatur, sicut in cæteris virtutibus accidit, quæ signa in duodecim gradus humilitatis conuenienter distinguuntur, vt magistraliter deducit Thom. secunda secundæ quæst. 161. articulo sexto, & in regula sancti Benedicti, licet Ansel. in libro de similitudinibus, ponat tantum septẽ gradus. Aliqui ponunt tantum tres gradus, & decem indicia, vt Cassia. & glo. Matt. tertio. Qui quidem omnes gradus, & indicia, nedum sufficienter sed abundanter, & cum omni iustitia, in beato patre nostro Bonauentura floruerunt: vt ex gestis eius, & chronicis ordinis, & libris per eum compilatis patet expresse. Et magna perfectio fuit huius patris in adimplendo votum matris, & profitendo religionem, per ea quæ habentur
Primo libro de ciuit. Dei, cap. 18. cap. licet de votis. Circa pudicitiam autem, quæ secundum Augustinum, est quædam virtus animæ, à pudore dicta, in qua verecundia significatur: dico eam propriè esse circa illa, de quibus homines magis verecundantur, hoc est, de actibus venereis, secundum eũdem
Lib.14. de ciuit. Dei cap.17. Augustinum. Et attenditur propriè & præcipuè, circa signa venereorum, sicut sunt aspectus impudici, oscula, & tactus, & quia hæc solent magis reprehendi, ideò pudicitia magis respicit huiusmodi exteriora signa, quàm mixtionem veneream: & ordinatur ad castitatem, nõ vt virtus ab ipsa distincta, sed sicut exprimens castitatis circunstantiam quandam, licet interdum vnũ ponatur pro alio, & est virtus refrenans inobedientiam genitalium membrorum, quæ non subijciuntur imperio rationis, vt infra subijciam, dum de castitate loquar. de quo. 33. quæstio. 5. nec solo. cum se. & in clement. ad nostram. versicul. 7. de hære. & per Sanctum Thom. secunda secundæ. quæstio. 154. articulo quarto. Aliter tamen capitur Impudicus in capitul. cum decorem. de fi. presbyt. & est pudor corporis, pudicitia mentis, secundum Papy. & Archid. 32. quæstio. 2. pudor facit, cap. de adul. l. ita pudor. In procemio autem decreta. super versic. pudicus exponitur, idest castus: & dicitur in capit. 1. 43. distinct. quòd pudicus debet esse sacerdos & monachus, vt verbis pudorem indesinenter ostendant: habetur in auct. quomodo oportet Episcopo. §. neque autem. & ff. de iniurijs. leg. sed & quæstionis. §. fina. vbi fit iniuria si attendatur pudicitia, facit. 37. quæstio. 1. capitulo vltimo, & in cap. 3. 22. quæst. 5. dicitur quòd est virtus animi, quæ violentiam non sentit, facit institu. de noxalibus. §. fina. Circa sobrietatem, quæ est per se specialis virtus, conseruans bonum rationis contra omnem potum, à quo posset impediri rationis vsus, ex fumositate cerebrum perturbante: sicut abstinentia conseruat contra omnem cibum, ne per immoderãtiam delectationis, bonum rationis absorbeat sua speciali ratione, nõ autem inquantum sunt nutritiua. Et sumitur à mensura, quasi briam seruans, idest mensuram propriè. iuxta illud Ecclesiastici. Sanitas est animæ & corporis sobrius potus. Vinum mul
Eccle.31. tum potatum irritationem, & iram, & ruinas multas facit. Sumitur etiam communiter nomen sobrietatis, in quacunque re & materia per similitudinem quandã, in qua non tantum nocet excessus, sicut in potu in quo mensura est maximè necessaria, & cætera. cuius oppositum est ebrietas. Dico tamen, quòd nullus potus sicut nec cibus (secundum se consideratus) est illicitus, iuxta illud. Non quod intrat per os coinquinat homi-
Matt.15. nem: nisi per accidens, vel ex conditione bibentis, cum à vino de facili lædatur, vel ex speciali voto obligatur ad vinum non bibendum, aut ex modo bibendi, scilicet excedendo mensuram, aut ex parte aliorum qui ex hoc scandalizãtur, aut ad perfectè sapientiam recipiendam &c. vt clarè deducitur per S. Thom. secunda secundæ. q. 149. per totum. & per Gratianum. 35. distin. Ecclesiæ. & cap. luxuriosa, & per totum. & distin. 44. per totum. Circa castitatem dico, quòd inquantum est secundum rationem operans, concupiscentiam castigans & refrenans, virtus est propria, & habens in venereis rationem virtutis, inquantum autẽ habet delectationem in suo actu, connumeratur inter fructus, cuius oppositum est luxuria. Communiter etiã sumitur inquantum abstinet se, ne delectabiliter alijs cõiungatur contra debitũ diuini ordinis, probatur in c. Nicena. 30. dist. vbi idem nota. de sobrietate, & tunc etiam dicitur castitas spiritualis, retrahens humanam mentem, ne rebus illicitis delectabiliter coniungatur: cuius ratio principaliter in charitate cõsistit, & in alijs virtutibus theologicis, quibus mens hominis coniũgitur Deo. Distinguitur ergo propriè ab abstinentia, quæ est circa delectationes pertinẽtes ad vsum ciborũ, quia ipsa refrenat vsum concupiscentiarum venerearum, quæ sunt vehementiores & magis opprimentes rationẽ, quàm delectationes ciborum & potus, & sic secundũ proprias & speciales rationes inter se differunt, abstinentia, sobrietas, & castitas, & temperantia ipsa, cuius illę sunt partes subiectiuæ, sicut etiam & pudicitia &c. Item & continentia quæ est pars potentialis ipsius temperantiæ, inquantum largè accipitur nomen virtutis, pro quolibet principio laudabili operum, & resistit concupiscentijs prauis, quę in hoīe vehementes sunt, & est hæc sola cũ fiducia potens Deo hoīum aīas prælentare, vt in auct. de lenonibus, sancimus, & est Deo placens, quam non necessitas

necessitas sed voluntas facit. 14. q. 5. sed rune, & non nisi Deo inspirante habetur. 28. dist. de his facit. l. di. quia tua, vbi dicitur paucos inueniri castos. sicut de Episco. & cle. si quenquam. Circa quietudinem dico, illam sumi posse pro modestia, quæ est pars potentialis temperantiæ, & est moderatiua eorũ, quę minus difficile est refrenare secundum San. Thom. secunda secundæ. quæst. 160. per totum, & tam de illa quæ consistit in exterioribus motibus corporis, qui serio aguntur & laudis, quam de ea quę consistit in apparatu, &c. & in hoc differt à temperantia quæ est moderatiua difficiliũ, & à clementia quæ est moderatiua pœnarum contrà crudelitatem, & à mansuetudine quę est moderatiua iracũdiæ, & ab humilitate de qua supra, & à studiositate, quæ est pars integralis ipsius temperãtiæ, quę proprie dicitur circa cognitionem, & importat vehementem applicationem mentis ad aliquid secundum rationem virtutis, & sic differt à curiositate, qua quis vtitur ad peccandum, &c. potest etiam sumi pro mansuetudine & clementia, quæ sunt partes integrales temperantiæ, de quibus per San. Thom. secunda secundæ. q. 152. per totum. potest etiam sumi pro pacifico inquantum est actus charitatis. vt patet per San. Thom. secunda secundę. quæst. 160. art. 29. vt sic sumatur pars. pro toto & concludatur. Omnis charitas & iustitia, & omnis denique virtus canonizatis, prout concurrit in beato patre nostro Bonauentura, &c. Et sciendum, quod quies nobis appetenda est pro lucro multorum, aliquando tamen postponenda. 8. quæst. 1. in scripturis, & est quieta tranquillitas, vt pax vnde quiescamus, & sine turbatione simus, secundum Archid. de offic. leg. cap. 1. lib. 6. in versi. quiete. & in versi. quiescamus, & quieti esse debent serui Dei à strepitu causarum. cap. 1. de syndico. Meritò ergo de hoc beato patre, Ecclesia sancta Dei cantare poterit, atq; perlegere. Ille est qui ante Deum magnas virtutes operatus est, & omnis terra doctrina eius repleta est, ipse intercedat pro peccatis omnium populorũ. Iste est qui cõtempsit vitam mundi, & peruenit ad cœlestia regna. Meritò etiam de eò poterit Ecclesia solenniter & publicè decantare. Qui pius prudẽs, &c. & hic vana terre gaudia & lutulẽta prędia, &c. Item ieiuna membra deferens, dapes supernas obtinet: & hic vir despiciens mundum, &c. & alia in quibus in officio cõmuni confessorum. præsertim maiorum inter quos enumerari debet, cum fuerit Episcopus Cardinalis Albanen. vnus de sex maioribus Episcopis vrbis Romæ, &c. De quo reperitur in quibusdam memorialibus magistrorum cæremoniarum antiquis, & idem per omnia habetur in chronicis ordinis sancti Francisci, vbi tractatur de nono generali in prima columna anno Domini 1274. quadam die lunę quę erat. 7. mẽsis Maij. Dominus Gregorius Papa. X. cœpit consilium generale celebrare in ciuitate Lugdunen. propter Sarracenos principaliter, qui inuaserant terram sanctam. In eodem cõcilio papa contrà voluntatem Cardinalium promulgauit. c. vbi periculum, de electis. lib. 6. cum. 12. alijs sequentibus. Eodem anno quadam die Dominica quæ erat tertia idus Iulij. hoc est. 13. mensis Iulij. hora matutina obijt claræ memoriæ D. Bonauentura, ordinis sancti Frãcisci. Cardinalis, & Episcopus Albanen. ætatis sue anno. 53. & ad sanctos patres appositus, trium santes (sicut credimus) letificauit consortio, sed incredibili affecit mœstitia militantes: qui fuit vir eminentis scientię, sanctitate precipuus, vita, conuersatione, ac moribus excellentissimè decoratus, benignus, affabilis, pius mitericors, virtutibus plenus, & ab omnibus dilectus Latinis & Græcis, clericis & laicis: qui eadem die sepultus fuit in conuentu fratrum Minorũ Lugdunen. in cuius exequijs interfuit Dñs Papa, cum omnibus Cardinalibus & Prælatis concilij, & quasi tota curia. frater Petrus ordinis sancti Dominici Cardinalis, & Episcopus Hosti. celebrauit primam missam exequiarum & prædicauit, cuius thema fuit. Doleo super te frater mi Ionatha, multę lachrymę, & amari gemitus emissi fuerunt in eodem sermone. Hanc enim gratiam inter alias concesserat ei Deus, quia quicunque ipsum videbat, ipsius amore incontinenti capiebatur in corde, tantaque prærogatiua donorum dotatus fuit diuinorum, vt Ecclesiæ Dei nullum parem sibi relinquere videretur. Et hoc tempore Græci ad obedientiam sedis Apostolicæ redierunt in quo. 40. primates Græcorum subscrisisse dicuntur, cum eo qui tenebat imperium Grecorum, & nuntij Tartarorum baptizati fuerunt. Notitia autem diei obitus necessaria videtur, propter hymnum confessorum, in quo hodie lætus meruit secreta, &c. ibi. Anni recurso tempore dies illuxit lumine, &c. Et in ser. Amb. ibi. Bene igitur & etiam ac congruè in hac die, cuius hodie ad paradisum transitus, &c. Et adde, quod quicquid Dominus fecit insigne, fecit in die Dominica. 65. dist. quod die. 15. quæst. 4. cap. 1. Nota Arch. de consc. dist. 3. prouinciam, & ideo Pius. 2. non attento vero die obitus sanctæ Catherinæ de Senis, in eius canonizatione statuit, festum eius debere celebrari in prima Dominica mẽsis Maij annis singulis, vt patet in bulla canonizationis data. 1461. 3. Kalen. Iulij, anno 3. Requirere etiam videtur Apostolus vltrà premissa, quod sit irreprehẽsibilis, id est sine crimine, ideò
1.Tim.3. & ad Ti.1. dicit Hieronimo 25. dist. cap. primum itaque quomodo potest præses, &c. quia si in promouendo requirun tur huiusmodi, multò magnis in canonizando, q intelligo de crimine capitali & mortali. Nam non est credendũ, posibile fore, etiã in spiritusancto cõfirmatos, sine minutis peccatis reperiri, vt in c. criminis ea. dist. iuxta Apostolum. Si dixerimus, q peccatum non habemus, &c. & illud. Septies in die cadit iustus, quia si ceci
1.Ioan.1. derit iustus no collidetur, quia Dñs supponit manum suam, vt dicitur in Psalm. Item quia Deum diligentibus, omnia cooperantur in bonũ, & adeò omnia pror
Prou.24. Psalm.36. Rom 8. sus vt etiam si qui eorum deuiant & exorbitant, etiam hoc ipsum faciet eis proficerè Deus in bonum, secundum August. & de pœni. dist. 2. talibus, & quia impossibile est, in sensum hominis non irruere motum sensualitatis calorum, ideò ille demum laudatur & prędicatur
Li.de cor. & gratia, c.9. beatus, &c. & not. glo. in c. si quælibet. 22. q. 2. q. venia le peccatum non tollit gratiã, nec eam impedit etiam si omnia peccata venialia aliquis cõmisisset, &c. de quo per S. Tho. infra 2. q. 88. vbi facit triplicem distin. &c. Item quòd sit vnius aut nullius vxoris vir, quinimmo etiam 2. Nicolaũ Papam in c. quorundã 34. dist. debet vitare etiam immoderatã familiaritatẽ consanguinearum, & abstinere à nuptiarũ conuiuijs, nec his cetibus se miscere, vbi amatoria verba canuntur & turpia, aut obscenimotus corporum, &c. c. presbyteri. ea. distinct. capi. non oportet, de consec. distinct. 5. & capi. de his. 31. quęstione 1. Item ornatus in exterioribus, habitu videlicet, & incessu, ita quòd nec affectæ sordes, nec ex quisitę delitiæ placeant secundũ Hieronym. 41 distin. quisquis, & ca. Espicopus, & §. sicut. Item quòd fuerit hospitalis, nam & vidua in Ecclesia recipi prohibetur, quæ pauperes non recepit, hospitio, &c. Et Ioannes Euangelista Diotrepem excõmunicauit, qui nec pauperes recipiebat, sed recipientes de Ecclesia eijciebat. 85. dist. Florentinum, & c. siquis, & c. quiescamus. 42. dist. Item q non facile irascibilis, aut perturbati sensus, alios percutiens, cap. quid autem, &c. qui syncera, cum sequen. 45. dist. &c. licet nõnunquam, &c. Episcopum, &c. cum beatus, &c. disciplina, &c. omnis, cum multis alijs. Item quòd sit doctor, nõ litigiosus, nec cupidus, aut neophytus. Quibus omnibus virtutibus beatus no

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſter Bonauentura claruit, ſummaq; doctrina fuit illuſtriſsimus, paupertatis profeſſor altiſsimę, ex chriſtianiſsimis parentibus chriſtianiſsimus ipſe progenitus, ita vt in eo claruerit omnis vitæ & morum perfectio, atque ſanctimonia, vt ſuprà pleniſsimè deductum eſt. Fuitq; idē celeberrimus vir verus Dei miniſter, Deoq; ſemper fideliter miniſtrauit, vndè merito inferendum eſt, ipſum cum Deo cui miniſtrauit, & quem ſecutus eſt in terris, fideliter regnare in cœlis & gloriari. Dicente Domino in Euangelio. Qui mihi miniſtrat, &c. Ioan.12.

Articulus Quintus.

AD quintum dico concludendum, quòd regimen ſanctum œconomicum atque politicum huius beati patris, maximū affert teſtimonium ſanctitatis ipſius. Multum enim ad perfectionē homi nis attenditur, quòd domui ſuę fuerit benè prępoſitus, illam regens honeſtè, tā exemplo quā verbo, retrahendo à vitijs ad virtutes, vt probatur. 18. diſt. §. neceſſe, & maximè integritatis eſt experientia, & probatio. Nam qui integer non eſt, non habet frontem reprehendendi alios, includiq; euidentiā neceſſariā criminis negligentiæ, quod quidem crimen magnum probatur in capit. ea quæ. §. ſi verò, de ſtatu mona. 86. diſt. culpam, Nam qui non eijcit trabem de oculo ſuo, non poteſt feſtucam de oculo fratris eijcere, vt patet in Luca. & 3. quæſtio. 8 §. porrò, in fin & cap. iudicat. &. 1. quæſt. 1. multi. Nam à quo debet alios prohibere, multo fortius ſeipſum, art. in leg. altius. ff. ſi ſerui vendi. capit. dudum. 2. de elect. capit. 1. de natis ex libero ventre, l. frater à fratre, ff. de condit. inde. & quia q; quis debet exigere ab alijs, multifortiùs tenetur exigere à ſeipſo, l. ſi pupilli. §. videmus, ff. de neg. l. tutor datus, ff. de fideiuſſor. & ideò dicitur, quod non poteſt eſſe hortator viduitatis, coniugia frequentat. 26. quæſt. 6. vna tantum facit. ff. de adminiſtrat. tutor. leg. quotiens. §. 2. 42. diſtinct. §. 1. 43. diſtinc. §. neceſſe. l. cum in eo, ff. de pact. Et quomodo poteſt quis alios corrigere, cum tacitus reſpondeat ſibi, eadem quæ corrigit cōmiſiſſe. 25. diſt. primum. Nam cū de alio iudicaret, in ſe ferret ſententiam, dicto. capi. iudice. & not. in capit. Romana. de cenſibus. & hinc dicit Gregor. 7. moral. Nunquam pure maculam in membro conſiderat oculus, quem puluis grauat: & ſuperiectas ſordes tergere nō valent manus, quę lutum tenent. & 19. eiuſdem. Qui veraciter proximis miſericordiam facere ſtudent, prius debent iuſtè viuēdo ſibi ipſis miſereri. Vnde ſcribitur. Miſerere animę tuæ placens Deo, & ideo perperam pater pius non eſt miſerando, ſi quidhuc iniuſtè viuēdo fit ſibimet impius. Vnde dicitur in Eccleſ. Qui ſibi nequam eſt, cui alij bonus erit? Qui itaque proximo indigenti exteriorem ſubſtantiam præbet, ſed vitam ſuam à nequitia non cuſtodit, rem ſuam Deo tribuit, & ſe peccato: quod minus eſt offerens auctori, & quod maius ſeruans iniquitati. Et hinc eſt, quòd corrupta non poteſt elegi in Abbatiſſam. 25. quæſt. 1. iuuenculas. nec electa poteſt benedici. facit. 1. queſt. 12. c. 2. verſ. nouimus. & not. 16. q. 1. quę virginibus. Non enim poſſet corrupta virginitatē hortari. 26. diſt. c. penult. & not. in. in c. indemnitatibus. de electio. lib. 6. Item Cyprianus in c. ſi quis inquit. 1. q. 1. nec cuiquam Dominus per eius preces & orationes proſit, qui Deū ipſe violauit. quomodo. n. perficere quę agunt, & impetrare aliquid illicitis conatibus à Deo poſſunt, qui contrà Deum quod eis non licet moliuntur? iuxta. c. multi. 40. diſt. vbi dicitur Si benè docueris, & malè vixeris, tui ſolius condemnator eris, quia benè dicēdo & malè viuendo eum inſtruis, quomodo te debet condemnare, &c. Ex quibus planè & neceſſariè infertur, quod qui benè præfuit domui ſuæ, nec non toti ordini per annos 18. neceſſariò concludendus eſt iuſtus, & vt ſanctus habendus. Et maximè ſubiuncto eo quod dicit Auguſtinus in capit. quantumlibet. 17. diſt. ibi Difficilè ſum expertus meliores, quàm qui in monaſterio profecerūt, &c. Nam vt patet ex chronicis, cum. 12. annis in religione ſua ſtrennuè profeciſſet: in totius generalē miniſtrum concorditer ſuis ſuffragantibus meritis. 8. ſcilicet ſucceſſiuè poſt ſanctū Franciſcum aſſumptus eſt, quē fœliciter rexit annis circiter. 18. tanquā arbor bona, fructus bonos faciens, vt à fructibus eorum cognoſcatur, &c. Matth.7.

Articulus Sextus.

AD ſextum dico concludendo magnam patientiam beati huius, per quam multum fructum attulit in Dei Eccleſia, quia verbum Dei retinuit in corde perfecto. Qui enim verbū Dei retinent in corde bono & optimo, multū fructū afferunt in patientia: vt patet ex ore veritatis. Cum eſſet etiā ſapiens, libenter ſufferebat inſipientes. Suſtinebat nanq; ſiquis deuorabat, ſiquis accipiebat, ſiquis extollebatur, ſiquis deniq; in faciem eum cedebat, iuxta Apoſtolū, probatio enim fidei patientiā operatur. Cū etiā eſſet plenus charitate, quæ patiens eſt, benigna eſt, non æmulatur, non agit perperam, omnia ſuſtinet, non quęrit quę ſua ſunt, omnia ſuffert, non inflatur, non eſt ambitioſa, &c. iuxta Apoſtolū. In omnibus itaque exhibeamus ſemetipſum ſicut Dei miniſtrum, in multa patientia, in tribulationibus, in neceſſitatibus, in vigilijs, in ieiunijs, in caſtitate, &c. iuxta Apoſtolum. Spiritu ſemper feruens, Domino ſeruiens, ſpe gaudens, in tribulatione patiens, orationi inſtans, ac neceſſitatibus ſanctorum communicans, &c. & in patiētia ſua poſſidens animam ſuam, non dans locum iræ; quoniam ſcriptum ſciebat. Mihi vindictam & ego retribuam. iuxta eundē Apoſtolum. Tribulatio nanq; patiētiam operatur, patientia autem probationem, probatio verò ſpem. Sciebat ipſe, quòd quęcunque ſcripta ſunt, ad noſtram doctrinam, &c. & quòd patientia eſt fructus Spiritusſancti, vt patet per eundem Apoſtolum. ambulans in ea vocatione qua vocatus erat, cum omni patientia. Creſcens in ſcientia Dei in omni patientia, & gaudio. Indues ſicut electus Dei patientia, &c. Imitator enim eius fuit, qui fide & patientia hæreditauit promiſsiones. In virtute nanque ſcientiam miniſtrauit, in ſcientia abſtinentiam, in abſtinentia patientiam, arguens, obſecrans, & increpans, in omni patientta & doctrina, iuxta Petrum Apoſtolum. Noſcitur verò doctrina viri per patientiam. Sciebat vtique patientiam neceſſariā eſſe ſecundum Apoſtolum. Eſt nanque patientia virtus per quam mala æquo animo toleramus, ideſt ſine perturbatione triſtitiæ, ne animo iniquo bona deſeramus, per quæ ad meliora perueniamus. ſecundum Auguſtinum in lib. de patientia. Conſeruat ergo bonum rationis contrà impetum paſſionis triſtitiæ ſeculi, quæ mortem multorum operatur, & nō eſt vtilitas in illa De quo latius per ſanctum Thom. in ſecunda ſecundæ quæſt. 136. per totum: & deficit à virtutibus Theologicis & Cardinalibus, quæ retrahunt à maioribus impedimentis: vt ibidem per eum artic. 2. & cauſatur à charitate, nec poteſt haberi ſine auxilio gratiæ. Eſt etiam pars fortitudinis ſicut potentialis, & ſecundaria principalis Et poteſt conuenire cum longanimitate, duplici ratione. Et ſecundum Tullium eſt honeſtatis ac vtilitatis cauſa volūtaria ac diſtinitiua, perpeſsio rerum arduarum, ac difficilium. Experiētia etiam reſultat ex patiētia ſuper carminibus quæ ob inuidiam cōtrà ipſum in concilio Lugdunē. diuulgata fuerunt, de quibus in chronicis. Nulla nanq; afflictio, Nulla amaritudo illum à pio mentis propoſito coercuit recedere, iuxta capit. ſuggeſtum 7. queſt. prima, ſed beatus perſeuerauit vſque, in finem

in finem, quæ perſeuerantia non eſt niſi de virtute patientiæ, vt ibi dicitur: quia ſecūdum Apoſtolū. omnes qui volunt in Chriſto piè viuere, perſecutionē patiuntur. Et hęc patientia ſanctorū, eſt, qui cuſtodiunt mandata Dei & fidem Ieſu Chriſti. Et contrà morem eſſet eccleſiaſticū, ſi non patientiſsimè toleratur (q; à nobis abſit) etiam iniuſta correptio. c. in diſt. contra morem. & dicitur Prouer. Qui patiens eſt, multa gubernatur prudētia, aūt impatiens eſt, exaltat ſtultitiā ſuā, & Auguſt. in lib. de queſtionibus Euangel. oſtendit Dominus filios ſuos ſapiētię intelligere, nō in abſtinēdo nec in manducando eſſe iuſtitiā, ſed in æquanimitate toleranda inopiam. vnde dicit Apoſtolus. Scio abundare & penuriam pati, &c. Maxima autē huius patris patientia eleuceſcit ex perſecutione. N. qui libellū pernicioſum, contrà fratres mendicantes compoſuerat non erubeſcentis aſſerere, eos in viam ſalutis non ambulare, &c. 2. Tim. 3. Apoc. 14. Prou. 14. Phil. 4.

Articulus Septimus.

AD ſeptimum reſpondeo concludendum q; illud q; dicit Leo Papa in c. miramur. 61. diſt. vi delicet q; ad honorē mundi ſine ſuffragio temporis & ſine merito laboris indignum eſt peruenire, & notari ambitus ſolent quē probatis documēta non adiuuant, quā diligens & quam prudens habenda eſt diſpenſatio diuinorū munerum & cœleſtiū dignitatum; ita vt niſi prior vita teſtimoniū perhibeat pro laboribus multis, pro moribus caſtis, pro actibus ſtrennuis, celſioris loci prēmiū nullum debeatur. Et ſi diſcernere inter ſanctum & non ſanctū ſit donum Spirituſſancti ſecundum Paulum dicentem. Alij diſcretio ſpirituū, &c. ſufficit tamen per aliqua indicia Papam exiſtimare ſanctitatem vitæ illius qui eſt pro ſancto venerandus, vel illius in ſanctū intendit canonizare. Et ſic dico intelligendam auctoritatē Leonis Papę, de qua ſuprà primò cum per illam veritas fidei non peruerteretur, ſed magis confirmaretur, ampliaretur, & illuſtraretur, &c. Secundò cum per eum mādatū Eccleſiæ non contemneretur ſed magis obſeruaretur. Tertiò cum per eū nouus ritus viuendi nō introduceretur, ſed introductus ſanctiſsimè conſeruaretur. Quartò q; per eum charitas proximi nō ſperneretur, ſed indies augeretur. Quintò q; peccatum accuſatione dignū, ex toto conatur vitaretur, vt eius exemplo cæteri poſſent proficere, Sextò q; per eū Dei verbū delectabiliter audiretur, & doceretur. Septimò q; per eū de operibus bonis gloria nō quęreretur, ſed omnia ad Dei laudem referretur. Ex quo ergo ſanctitas eius vitę vt illis fuit, ad aliorū informationē tam in vita etiā quam poſt mortem, ita vt fideles Eccleſię eius ſanctitatis patrocinio dona multa perceperint, ſatisfactum fore dicendū eſt auctoritati Leonis de qua ſupra. A fructibus nanq; ſanctorū hominū, docuit Dominus cognoſcendā ſanctitatem venientiū ad nos in veſtimentis ouiū, cum ſilicet abſtineant, à malo & faciunt quod bonum eſt, qui fructus ſupra ſunt enumerati: à quibus ſunt cognoſcendi, & quibus diligēter examinatis Papa poteſt aliquem canonizare, ſiue fructus hi probentur facti in occulto, ſiue in manifeſto. In occulto quidem, vt mundi gloriā non quærerent. In manifeſto verò vt creator in creatura laudaretur, iuxta Auguſtinū ſuper illo verbo Pſal. Laudate Dominum in ſanctis eius, dicentem quòd ideò Deus laudatur in ſanctis, quia quod ſunt, non habent merito eorum & bonitate, ſed Dei miſericordia & pietate. Et ſic exponit & intelligi auctoritatē Leonis Papæ. Auguſtinus de Ancona. Sanctus verò Tho. ſuper Pſal. dicit, quod ſanctitas conſiſtit in tribus, ſilicet carnis maceratione, ſpiritus deuotione, & affectus pietate. Item ſecunda ſecundæ. queſt. 81. dicit quòd ſanctitas importat duo neceſſaria, ad applicationem mentis in Deum. ſ. munditiam & firmitatem. Item ſuper Iob dicit quod ſanctus quilibet habet aliquā prēeminētiam, ſecundū ſpecialem vſum alicuius virtutis. Et alibi dicit q; ſanctitas eſt ab omni immunditia libera, & perfecta, & immaculata munditia, & propriè dicitur per reſpectū ad Deum. ſ. cum homo ſeruat iuſta quo ad Deum. ad Roma. 12. etiam alibi dicit quòd triplex gradus munditiæ requiritur ad ſanctitatē. ſ. libertas ab immunditia, perfectio, & immaculatio, &c. Sic etiam Chryſo. ait tria ſunt quę ſanctum faciunt. ſ. cordis munditia, Spirituſſancti præſentia bonorum operū affluentia, vel ſeptē beatitudines, ſcilicet perſecutio & propter iuſtitiā, paupertas ſpiritus mititudo, eſurire & ſitire, luctus, miſericordia, cordis munditia, & reliqua. Triplex munditię grędus, ad ſanctitatem requiſitus.

Articulus Octauus.

AD octauum dico concludendū ſecundum Innocentium, & Ioan. Andr. & alios in c. 1. de rel. & vene. ſanc. q; ſatis eſt, q; in eo qui canonizatur cōcurrant ea de quibus habetur & traditur, in Eccleſia. vbi dicitur. Laudemus viros glorioſos, & parentes noſtros in generatione ſua. Multā gloriam fecit Dominus, ſua magnificentia à ſeculo. Dominantes in potētatibus ſuis, homine magni virtute, & prudentia ſua præditi, &c. Nā per hoc quòd dici laudemus viros glorioſos, oſtendit quòd canonizati erant, & quod de canonizatis loquatur: quia aliter nō mandaretur Eccleſiæ quòd eos laudet. per hoc autē q; dicit, parentes noſtros, oſtendit q; nul us eſt canonizandus niſi fidem habeat. Soli enim parentes eius qui erant Iudæi & penes quos ſolos erat ides canonizandi erant: & pro hoc hodie eſt textus. in clemen. 1. de Iudæis. Fides etiā præ cęteris virtutibus in miraculis operatur, vt Dominus ait. Si habueritis fidē ſicut granū ſinapis dicetis huic mōti, tranſi hinc, & tranſibit. Per hoc verò q; ſequitur. Multam gloriā fecit Dominus ſupple cū eis, apparet q; non ſufficit, q; in vno fuerit glorioſus, vel ſemel tātum, ſed requiritur q; in multis, & multoties, immò q; coniugē vita eius fuerit glorioſa. Per hoc demum, q; ſubdit, ſua magnificentia, ideſt ſua magna potētia ſiue ſuis magnis factis, oſtendit q; eccleſiēſia vitę & miracula facta talia eſſe debent, quę excedant vires & potentias naturales, vnde ſequitur à ſeculo dominantes, &c. quaſi dicat, à ſeculo cōuerſionis ſuę potenter, & in multis continuarunt bonam vitā, & fidem quā habebāt operibus comprobarunt. Fides. n. non ſufficeret ſine operibus, quę tunc eſt mortua, Nec ſecundū omnes ſufficiunt miracula, ſine vitę eccellēti, licet San. Thom. dicat, q; ideò in Eccleſia aliqui canonizantur per teſtimonia miraculorum, quia Deus nō poteſt eſſe teſtis falſitatis. Vitam tamen ſine miraculis credi ſufficere Innocen. quoad veritatem tamen Eccleſia non debet tales canonizare, quia in ſecreto potuerunt laxiorē vitā ducere, &c. cum determinatione tamen de qua in ſuperioribus & inferioribus. Dico tamen ēt q; licet nō poſſet apertè probari, q; ille de cuius canonizatione agitur fuiſſet re vera baptizatus, aut conſecutus chriſmatis & confirmationis ſacramentū. tamen exquo de parētibus Chriſtianis natus eſt, & in loco Chriſtianorū, & inter eos ſemper conuerſatus, attento voto Religionis emiſſo per matrem eius, violēta reſultat præſumptio q; baptizatus & chriſmatus ſit, quę præſumptio pro certitudine eſt habenda, donec euidentiſsimis argumētis contrarū oſtenderetur per. c. veniens. in fi. de presbytero non bap. & de conſecr. diſt. 4. paruulos. Et idem intelligendū de oridinibus ſecundū Hoſtien. in ſumma de presb. nō bap. §. 1. verſ. ſed ſiquis. Quinimmò dico, q; in promoto in Epiſcopū & Cardinalem per Papam, & Cardinales ex certa ſcientia eſſe militat ſacrilegij, dubitare an is fuerit dignus, aut habilis, & ſic conſecutus ſacramēta, & ordi-

Iacobi. 2.

Secunda ſecūdę. q. 177. ar. 2.

Ecclī. 44.

Matth. 17.

1. Cor. 13.

Matth. 7.

2. Cor. 6. & Eccle.

Rom. 12.

Luc. 21. Ro. 12 & 5. & 15.

Gal 5.

Ephe. 4. Colo. 1. 3. Heb. 6. 1. Pet. 1.

Prou. 19. Heb. 10.

Luc. 8.

2. Cor. 11.

Iaco. 1. 1. Cor. 1.

Luc. 3.

Ecclē. 30.

Ecclē. 14.

Lib. de eccle. pote. q. 15. ar. 2. Sup. pſal. 14.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nes Eccleſiaſticos.per.l.1.C.de crimine ſacrilegis,&.l. quidã.ff.de re iudi.& l.1.C.de domeſticis,& protectoribus li.12.& l ſacri affectus.C.de diuerſis reſcriptis.& l.imperialis.C.de nuptijs,& precibus imperatori offerendis.l.vniuerſis.cũ ſimilibus,ſicit quod no.Io.And. in reg.infamibus. de reg.iur.lib.6.& Ant.de But..in.c. lator.qui ſi. ſint legit.& Zeze.ſuper extrauaganti execrabilis in ver.Cardinales.Item non noceret illi,etiã ſi ex infidelibus natus fuiſſet, aut ipſe aliàs fuiſſet ante ſuſceptum baptiſmum infidelis , per.ca.camte.de reſcriptis,& ibi nota,& 61.diſt.c.neophytus.& 48.diſt. quoniam in principio,& ibi nota.poſtquam ſcilicet aliquãdiu à lautioribus epulis & ſpectaculis vel coniugibus abſtinuerunt.cap.neophyti de conſecra.diſt.5.&c.

Articulus Nonus.

AD nonum dico concludendum illum poſſe canonizari ſecundum omnes theologos & canoniſtas, qui in ſingulis virtutibus excellit, ſeu excellentiam habet, &c.q dicit Collectarius intelligendum iuxtà ſtatus illius poſsibilitatem,vt patet de Religioſo clauſtrali,prout in caſu noſtro.Nõ.n.poteſt Religioſus clauſtralis in eleemoſynis & alijs actibus charitatis,ſeu miſericordiæ,ſe libere & vniuerſaliter exercere. Et ſic quantũ ad actus homini nõ poteſt probari excellentiã habuiſſe. Et idẽ de eremitis,qui nullã moleſtiã malorũ hominũ paſsi ſunt,& ſic probari nõ poſſunt in perſecutionibus patientiã propter Deũ habuiſſe,ſicq; in actibus patientiæ probati nõ fuerunt nec in actibus iuſtitiæ,cũ nec materiã ad hoc ſuppoſitam habuerunt, & tamen monachi ſancti dicuntur.2.q.7.ſancta quoq; ruſticitas , & idem in moniali ſancta.20.q.1. vidua,& c.ſanctimonialis,& habetur de regularibus.c. Ioan.Et q dicit Innocen.q requiritur q canonizãdus fuerit glorioſus,non in vno ſed in pluribus,non ſemel ſed pluries,debet intelligi ſic, vt patet de pœnit.diſt.2. §.quærendum, vbi ſatis probatur ſupra dicta diſt.cum dicitur,q ſanctus manet ſemper vt poſsit habere virtutes , & q ſanctus videretur etiã dici poſſe terrenarum rerum deſertor,& Deo tota mente & cordis deſiderio adhærẽs,vt probatur de pœni.diſt.2.§.hęc quę de charitate in fi.Nec eſt dicendũ ſecundũ eundem Collectariũ in c.1.de rel. & ven.ſan. neceſſariũ eſſe q nõ peccauerit ad hoc vt dicatur ſanctus,vt probat de pœn. diſt. 1.& venit.in d.§.quærendũ de pœn.diſt.1.& S.Thom. 2.2.de contẽptu iuſtitiæ.c.ad quartũ. Nam diligẽtibus Deũ omnia cooperãtur in bonũ, his qui ſecundũ propoſitũ vocati ſunt ſancti de pœnit.diſt.2.c.ſed talis.Iuſtus.n.nõ cadit,vt patet in Pſal.vt iuſti vocabulũ amittat.de pœn.diſt.3.§.hac auctoritate.& c.ſeq.Septies.& c.Illud verò,&c.Fortius.n.poſtea reſurgunt.l.diſt. cõſiderandũ,& c.ſeq.virtute.l.ſacramẽti pœnitẽtiæ, quæ eſt ſecunda tabula poſt naufragiũ,& beneficio orationis dñicæ,ibi.demitte nobis debita noſtra,&c.Nec obſtat.5.&.7.Reſponſoriũ officij cõſeſſorũ minorũ, ibi. Ecce homo ſine querela,verus Dei cultor, abſtinẽs ſe
Matth.6. & Luc.11. ab omni opere malo & permanens in innocentia ſua, quia poteſt intelligi de innocentia reparata,vel quoad mortale nõ quoad veniale, ſicut nec quoad originale, à quo nemo liber reperitur ſalua beata vergine, etiam infans cuius vnius diei eſt vita ſuper terram,vt ait Leo Sanctus in ſermone natiuitatis Dñi.& Ioã.ait. Si dixerimus,quia peccatũ nõ habemus, &c. veritas in nobis non eſt.Septies.n.cadet iuſtus & reſurget,impius autẽ
1.Ioan.1. corruet in malũ: de quo etiã per Bellemere . in d.c.1. Poteſt etiã Sedes Romana facilius in examine huiuſmodi pertranſire, & merita beati huius ad canonizationem ſufficientia reputare, ex ea notitia etiã aliquali quam per prius etiã dum in minoribus ageret ſemper habuit,vt probatur in Clemen.Romani Principes,de
Prou.24. iureiur.Hæc notitia nanq; etiã non plena excludit neceſsitatẽ tanti examinis,vt not.24.diſt.quãdo Epiſcopus,& 47.diſt.de Petro.facit de appel.c.conſtitutus. & quod nota.in d.Clemẽ.Romani.ſuper ver. aliqualem. Nam qui notus eſt non examinatus.94.diſt.valde,35. q.9. veniam . Vnde & notus ſin probatione recipitur. c.ad Apoſtolica.de reg.& 23.diſt.qui Epiſcopis.Multum etiam facit teſtimoniũ populi,&c.vt patet in d.c. quando Epiſcopus ad fi. facit ad præmiſſa quod notat Ioã.And.in c.ſcriptũ. de elect.& præcipuè,quia nunquam legitur fuiſſe auditũ de hoc beato patre aliquod crimen, aut criminis ſuſpicio, aut cõtrà eum vnquam vlla etiam minima laborauerit infamia, &c.

Articulus Decimus.

AD decimũ dico cõcludendũ, ſamam celebrem canonizandi,multũ & vehẽmentiſsimè adminiculari,quia ſecundũ Hieron.in c.ſiquis hominem 11.q.3. Qui Sanctus eſt nõ ſecundum famam & opera quę oſtendit,ſiquis eum Sanctũ eſſe crediderit, & eum Dei iunxerit ſocietati , Chriſtum violat cuius mẽbra ſumus . Valet nanq; homini bona fama quantũ ad tria.Primò quia ex bona fama redditur quis idoneus ad exequẽda opera virtuoſa. Hinc dicitur in Ec- Bona fama vnicuique vtilis prodeſt ſi cleſ. cleſ.Curã habeas de bona fama & bono nomine , hoc .n.magis permanebit tibi,quam mille theſauri magni, & pretioſi. Item quia propter conſeruationem bone famę homo abſtinet à peccatis , cuius ſignum eſt,quia quãdo homo videt ſe famã perdidiſſe,poſtmodum facit frontem meretricis, & reputat peccare pro nihilo, iuxtà illud Hiere. Frõs mulieris meretricis facta eſt tibi,noluiſti erubeſcere.Et ſuper Mat.Corripiendus eſt frater ſeorſum, eo q ſi ſemel pudorẽ,vel verecũdiam amiſerit,ſemper remaneat in peccato.Tertiò ne & ipſe & alij de ordine ſuo contẽnerentur ſed venerarentur, propter ea quę dicit Aug.in epiſtola ad plebẽ Hip ponenſem ſuper illud Pſal.ſuper me inſultant,qui ſedebant in porta.& dicendũ,q in fama alicuius nõ ſolum eſt credendũ populo vel turbæ , verumetiã requirendum eſt teſtimonium maiorũ,qui ſunt ſanioris conſilij,& verioris iudicij, q cõcurrit in caſu noſtro,prout dicit Glo. ſuper Exodũ.22.Item ex bona fama nõ acquiritur fauor vel amicitia mundi in malum proximi, ſed in bonũ & deuotionẽ eorum, quia dilectus à Deo abhominibus etiã diligitur,& ſi non per operis imitationẽ,ſaltem propter diuinę gratię manifeſtationem. Vndè dicitur in epiſtola Petri.Qui aſpectu atq; auditu Sanctus erat , habitans tamen apud eos , qui de die in diẽ animam iuſtam iniquis operibus cruciabant. Item per Sanctos bona extrinſeca & intrinſeca procreanda ſunt. Nam iuxtà Apoſtolum : Prouidenda ſunt bona, non ſolum coram Deo, ſed etiã corã omnibus hominibus,Et ita cõcludit Auguſt.de Ancona in lib.de Ec- 2.Cor.8 cleſ.poteſtate.q.15.ar.3.in caſu noſtro magis attendenda,quia etiam poſt mortẽ ad hęc vſq; tempora ſemper perſeuerauit, vndè à Spiritu ſancto dici debet proceſſiſſe, nam quæ non ſunt ab eo non durãt,vt probatur Actuũ 5.c.ad fi.& maximè quia ſingularis fuit & eſt in eo,& nõ in alijs Doctorib. ciuſdẽ vel alterius ordinis, & ideò non poſt dici vana ſed Dei,prout in.l.decurionum.C.de pœn.maximè quãdo fundatur in iuris preſumptione,& probatiſsimis argumẽtis.l.merito.ff.pro ſocio.& dudum de præſumpt.& c.penult.eod.ti.& fama opinio & extimatio pro eodem ſumuntur. vt not. in. l.1.C.de infamibus.Et eſt fama quædam clara cum laude notitia , ſecundũ Egidiũ de Roma de regimine Principũ.c.9.& ideò teſtes de bona fama præualẽt illis de infamia,vt not.in.c.licẽt in beato Petro de acc.Cõcludo etiam, nõ ſolum celebrem famam vehementiſsimè adminiculari , ſed fore etiam neceſſariã in eo qui cano-

Bona fama requiritur i eo, qui in ſanctorũ numero eſt referẽdus. canonizandus eſt,quam oportet preſenti teſtificatione prędicari,& bonæ famæ præconijs non taceri.12.q.2. quatuor , vt videntes bona opera , glorificent patrem qui in cœlis eſt.His ſubijcio conuenientes teſtimonium glorioſæ mortis eius.Nam vt patet in Pſalmi.precioſa in cõſpectu Dñi mors Sanctorum.& in Apocal. Beati mortui qui in Dño moriuntur Impoſsibile nãque eſt, Pſal.115. benè viuere & malè mori, & ſecundum Aug.lib.1.de Apoc.14. ciui.Dei. Mors mala putanda non eſt, quam bona vita preciſit Et in proſpero, & in lib.Sapientiæ dicitur. Iuſtus ſi morte præoccupatus fuerit,in refrigerio erit. Ideo dicitur in.cap. illa in fi.5.q.1.q mors nõ eſt mala, Sap.4. nec in ſorte malorum,peccatorum autẽ mors, peſsima. Obijt autẽ iſte beatus pater anno ętatis eius circiter.52. Pſal.33. vigente concilio ſecũdo Lugdunẽ.tempore Grogorij. X. in Lugdunen. ibidemq; ſepultus eſt glorioſè in Eccleſia Fratrũ minorũ anno, die, & menſe,de quibus ſupra arti.4.& locis. Quod quidem concilium) vt referunt Concilij Lugdunẽ. quo tempore fuit. Franciſcus Vercellen. & Io.And.in c.nemo deinceps. de elect.lib.6.in nouel.ſuper ſecunda gloſ) viguit anno Dñi. 1274.& durauit à principio Maij vſq; ad Auguſtum. Prius etiã ibidẽ tempore Innoc.4. viguit concilij anno Domini. 1245. vt patet in ſpeculo hiſtoriarũ lib.vlt.in princ. Ratio verò quare cõmemoratio Sanctorum fit in die mortis,potius quam in natiuitate eſt, quia cum moritur aſcẽdit ad gloriã. no.in.l.cũ quidam ff. de auctoritate tu. Et eſt mors precioſa Sanctorum, iuxta Auguſt.in lib. de ciuita. Dei dicentem . Quid eſt pretioſius quam mors,propter quam debita dimittuntur,& merita cumulantur? Et ſuper Ioannem. Pretioſus eſt ſanguis Chriſti ſine peccato, fecit tamen ipſe etiam ſuorum ſanguinem pretioſum , pro nobis dedit ſanguiné in pretium. Nam ſi ſuorũ ſanguinem non faceret pretioſum , non diceretur, pretioſa in conſpectu Domini, &c. Nã Sancti omnes martyres dici poſſunt etiam ſine ſanguine , propter parcitatem in vbertate, quam habuit Dauit,& largitatem in paupertate quam exhibuit Tobias, & vidua, & caſtitatem in iuuentute, qua vſus eſt Ioſeph in Aegypto ſecundũ Ber. Sumitur nanq; ſanguis largè pro quacunq; paſsione. vnde dicit Gregor.ſine ferro martyres eſſe poſſumus,ſi patientia animo veraciter cuſtodimus . Item qui dolorem exhibet in aliena neceſsitate, crucé portat in mẽtem. Item ferre contumelias, odientem diligere, martyriũ eſt in occulta cogitatione,quæ omnia de beato noſtro Bona uẽtura conſtanter affirmanda ſunt,vt ex præmiſsis,& infra dicẽdis patet euidẽtiſsimè. Ad ſimilitudinem eius q canit Eccleſia de ſancto Martino,o ſanctiſsima anima , quam & ſi gladius perſecutoris non abſtulit , palmam tamen martyrij non amiſit.

Sancti omnes , martyres dici poſſunt.

Pſal.68.

Fama non ad mundi fauorem ſed ad Dei ordinanda.

2.Pet.2

SECVNDA PARS.

Articulus Primus.

QVANTVM autem attinet ad quæſitum ſecundę partis principalis, dico fore concludendum,q licet largo modo miraculum dici poſsit omne quid magnum & nouum,quod raro fit, ſicut dicitur in autentico de conſulibus.§.poſt illud col.4.& c.1.de ſacra vnctione. §.hoc vngueto.Et aliter ſumitur in Cle. 1.§.1.ſuper hoc.de pœnis.&.ff.de ędilitio.l.antepenul. & de ſuis & legit.l.1.§.1.12.q.6.c.miror.de pœni.diſt. 1.miror.& no. auct. t omnes obediant iudi. Prouinciæ.§.nec nos ſuper verbo præſtent,& in.c.miramur. de ſeruis nõ ordinandis.Item q quãdoq; miraculũ ſumitur ęquiuocè,pro quolibet prodigio & portento & ſigno nouo, aut moſtruoſo & inſolito, &c. Quãdoq; verò ſumitur proprie pro eo ſigno in quo concurrunt ea,de quibus infra dicam.Dicitur nanq; propriè prodigium, quod cœlitus contingit. Portentum, q à terra. Monſtrũ verò præſens.Oſtentũ futurũ.Et dicitur portentum à porrò & tentũ, quaſi in futurũ tentum, vndè portẽtis,id eſt miraculis in terra factis,aliàs etiam dicitur diuinatio, vnde dantur verſus.Prodigium cœlum, portentũ dat tibi terra.Et monſtrum præſens,portentum ſæpè futurũ.l.portentũ.ff.de verbo. ſign.l.nõ ſunt liberi ff.de ſta.homi.Et etiã aliquid ſignificare de futuris,quaſi portẽdere.vnde portẽta dicuntur,quæ ſignificato ſuo dicunt aliquid futurũ,portẽtum eſt etiã,q ex formis diuerſis proponitur, ſecundũ Papiſ.& Archi.in c.nec mirũ.26.q.5.& ſecũdũ.S.Thom.2.2.q.127.ar.1. qui dicit, q hęc ſigna dicũtur quãdoq; virtutes,ut ẽtto q fiunt excedẽdo facultatem naturæ,& inquantũ manifeſtant aliquid ſupernaturale dicũtur ſignũ , & propter excellentiam dicuntur portẽta vel prodigia, quaſi procul illud oſtendẽtia,&c.& dicit Aug in ſermone annunciationis Marię. 6.lect.q mirabilia ſunt, quæ omnibus hominibus ſunt impoſsibilia : ideò mirabilis partus eſt mulieris poſt quinquageſimũ annum.l.ſi maio. C.de legit.hæred.& mirabiliter loquebantur quidẽ linguis abſciſis radicitus.l.1.C.de offic.præf.præt.Africę. Licet. S. Tho. in li.de fide.ca.totus ordo in fi.videatur dicere,q miracula non ſunt cõtra naturam ,de quo per Albe.in.l.q certatum C.de poſthu.hæredibus inſtit.& per Arch.1.q.1 teneamus.& 26.q.5.nec mirum.& 61. d.§.hi auctoritatibus.& per Goffre.& Hoſtiẽ.in ſum. de rel.& ve.San.Aliter tamen ſumitur in autentico de cõſulibus.§.videlicet q raro fit.& in c.1.de ſac.vnc.§. hoc vngũẽto. & Can.5.c.12.&.12.q.6.c.1.& c.miror. de pœni.diſt.1.& in cle.1.§.ſuper hoc.de pœnis.Quantũ verò ad propoſitũ attinet . illud dicitur miraculum, ſiue ſignũ, &c.in quo cõcurrunt quatuor.Primò q ex Deo,non ex arte cõtingat,nec ex diabolo,nam miracula fiũt quãdoq; per malos.1.q.1.teneamus.& c.prophetauit. 2.q.7.§.Item Balaã. Eſt nãq; neceſſe martyres à Deo impetraſſe, quæ mandant, l.diſt.ſiquis Præpoſtera.Secũdò q ſi cõtra naturã,ſicut de virga Moyſi mutata in colubrũ: & de aſina loquẽte ad Balaã.c.cũ ex iniuncto.de hæreti. Tertiò q non ex vi verborum, ſed hominis merito id cõtingat. Nam panis & vinum poteſtate & virtute verborũ, tranſſubſtantiatur in corpus & ſanguinẽ.vt in c.cũ Matthæ.§.quæſiuiſti.de celeb.miſſa.& de conſec.diſt.2.c.quia corpus.& c.quia in quibuſdã. Dicit aũt Auguſ. in ſer.de annunciatione,q miracula ſunt , quæ omnibus hominibus ſunt impoſsibilia.Et dicit Leo, q mirabilis eſt partus mulieris poſt quinquageſimũ annũ.l.ſi maior.C.de legit.hæredibus, & q mirabiliter loquebãtur nobis , eorum linguis abſciſis radicitus. C.de off.præf.præto.Africæ.l.1. Quartum q ſit ad corroborationẽ fidei. Herba enim miniſterio hominis trãſit in vitrũ, q nil facit ad corroborationẽ fidei. Et ideò ad canonizationẽ niſi hęc quatuor cõcurrerẽt, non prodeſſent miracula ſecũdũ Hoſtien. in ſum.de rel.& ven. San.circa fi.& Gof.in ſum.eo.ti.à Lau.quem refert.Archi.in d.c.teneamus.& not.in d.c. ve.de teſtib.& gl.& alios in ca.1.de rel.& ve.San.lib.6. & 26.q.5.nec mirũ, intellige etiã dũmodo fiat cũ charitate perfecta cũ ſæpè fieri poſsint ex arte, & ſciẽtia ſingulari,& fide nimia etiam ex dono Dei,vti in Regibus Frãcię,& in Saul,& Balaã ſine merito vitę,& tales ſunt potius puniẽdi quandoq; quia Sanctis vſi ſunt non ſanctè,d.c.prophetauit.& c.dictũ.1.q.2.c.ſolet.de conſec. 1.Reg.10. Num.23. diſt.4.vbi dicit Augu. q tãta põt eſſe miraculoſe fides ſine charitate, vt quis transferat mõtes, q dicit Abbas no.in d.c.ve.cõtrà quaſdã vetulas,quę ſine merito vitę videntur facere miracula,& prędicere futura . Poſſunt enim habere ſpiritũ prophetię ex dono Dei, ſine me-

Miraculũ quid ſit.

Prodigiũ Portentũ Moſtrum Oſtẽtum, quid ſignificent.

Ad miraculum requirũtur quatuor.

Exo.3.Nume.22.

Universidad de Deusto
Biblioteca

rito vitæ, vt in dictis iuribus. Et nõnullæ faciũt ex deceptione diaboli. arg. 26. q. 5. Episcopi. 7. q. 4. c. sciendum. & refert magister historiæ scholasticæ super Euangel. in historia quadam, multos facere ea quæ videntur miracula, cum fictione quadam diabolica, & cum quibusdam in cantationibus & characteribus positis in subascellis fingunt se infirmos curare, & suscitare mortuos, & eos facere comedere. Et legitur de quadam phitonissa quæ suscitauit Samuelem ad preces Saulis Regis, ficte tamen vt refert Bald. in dicto cap. venerabili. de

Ioan. 9. test. probauit Actu. 16. Nec obstat illud Ioan. q̃ peccatores Deus nos exaudit, quia secundum Aug. §. exaudit, vel ex sua misericordia, vel propter salutem eius

Luc. 18. qui orat, vt patet in Luc. vel propter salutem aliorum, & gloriam Dei, secundum Thom. Verum quoniam

2. 2. q. 178. ar. 2. fundamẽtalis ratio, propter quam Doctores voluerant esse necessaria miracula in canonizatione Sancti, est, quia ignoramus sine miraculis, an ficte vitam duxerit, & in secreto laxiorem, & an sic fuerit dignus, ex quo hęc ratio etiam cum miraculis potest militare, si fiant ex scientia singurali etiam dono Dei, & fide plurima

1. Cor. 13. Matt. 13. & 16. sine perfecta charitate vt est prædictũ, & probat Apostolus, & probatur etiam in Matth. Et ex vehementi imaginatione quæ faciat casum, vt patet per Augustin. in lib. de Trini. referentem, q̃ quidam in tantum recogitabat alicuius mulieris imaginem, q̃ ei carnaliter commisceri videbatur. Aut ex virtute vehementis orationis secundũ Io. And. in Clem. Si Dominum de rel. & vener. Sanct. in fi. Glo. magnæ. & Actu. 9. c. vi detur non malè dici posse, q̃ vbi vita canonizandi fuit adeò eccellens ratione Altissimę religionis, & doctrinæ etiam, prout in casu nostro, q̃ tollatur contraria suspicio etiã sine miraculis, & permaximè in tẽpore quo plãtula Ecclesiæ erat iam firmata & non indigebat sustragio aquæ aut miraculorum, de quibus Marci vlt. & ad Heb. 2. teste. Hierony. super Isa. li. 18. Non enim potuissent omnes gentes in tam breui tempore credere, nisi signorũ miraculis fides eorum quodammodo fuisset extorta. Clamantibus enim Apostolis, & Apostolicis viris Dominus signorũ magnitudine respondebat, vt refert. Io. And. in c. cum ex iniuncto. de hæredit. Et præsertim cũ tempore eius non vigerent hæreses. graues, extinguendę etiam per miracula, prout vigebant

Luc. 10. tempore Sanctorũ Dominici, & Francisci, &c. Et quia nõ est gaudendũ, q̃ spiritus nobis subijciuntur, sed potius q̃ nomina nostra scripta sunt in cœlis: & ne nobis

Luc. 11. dicatur Generatio praua signum quærit, & non dabitur ei, nisi signum Ionæ Prophetę secundum Augustin. 20. de ciui. Item quia in ipsis Deus tentari videtur. c. fi. de pur. v. l. Hinc est, q̃ cum diceretur Achaz. Pete tibi

Isa. 7. signum, &c. Respondit. Non petam, & non tentabo Dominum. Et dicit. S. Thom. in. 3. parte. quæst. 43. q̃ miracula minuunt meritum fidei, nolentium credere nisi per ea. Item Augustinus in sermone de martyribus, quia virtutes & mirabilia non omnibus datum est facere, &c. videntur nanque sufficere debere miracula mystica. Satis enim linguis loquuntur nouis, qui vitæ veteris secularia verba derelinquentes sacra mysteria insonant, & conditoris sui laudem, & potentiam quantum prę ualent narrant. Et serpentes tollunt, qui bonis suis exhortationibus malitiam ab alienis condibus auferunt. Et dum pestiferas suasiones audiunt, sed tamen ad operationem prauam minimè petrahuntur. Mor-

Mar. 16. tiferum quidem est quod bibunt, sed non eis nocebit. Item quod quotiens proximos suos in bono opere infirmari conspiciunt dum eis tota virtute occurrunt, & exemplo sue operationis illorũ vitam roborant, qui in propria actione titubabant, quid illud faciunt, nisi quia super ægros manus imponunt, vt benè habeant? Secundum Gregor. qui subdit. Hæc miracula nimirum tantoperè maiora sunt, quantò & spiritualia: tanto maiora sunt, quantò per hæc non corpora, sed animæ curantur, & sanctificantur. Facit quod dicit Apostolus, de tempore Antichristi, & alibi. Linguę in signum sunt non fidelibus, sed infidelibus, &c. Nam corporalia illa miracula ostendunt aliquando sanctitatem, non autem faciunt. Hæc autem spiritualia non tantum ostendunt, sed etiam faciunt, &c. vt patet per Gregor. vbi supra. Item Gregor. Miracula hominem Sanctum non faciunt, sed ostẽdunt. Deus enim facit miracula per auctoritatem, Angeli per materiæ habilitationem, Dęmones per virtutes naturales insitas, Magi per occultos contractus cum dęmonibus, boni Christiani per publicam iustitiam, mali verò Christiani per signa publicæ iustitię. Et sciendum est, q̃ August. de Ancona. in lib. de Eccles. potestate q. 15. art. 16. disputat hanc quęstionem, & dicit eam esse dubiam, concludit tamen, quod propter euidentiam miraculorũ aliquorum, cũ sint signa testificationis sanctitatis, & doctrinæ veritatis sanctorũ, debet Papa aliquos canonizare, auctoritate August. 22. de ciuitate Dei. & in lib. 83. quæst. Dicit tamen S. Tho. in quodam suo libello, qui incipit actus literis, quod potest fieri non solum virtute Angeli, sed etiam virtute hominis, q̃ aliqua pars terræ per violentiã sursum feratur. Deinde subdit. Sunt tamen aliqua miracula non simpliciter, sed quoad aliquos qui eorum causas ignorant, sicut quædam in arte humana facta, mira ignorantibus artem videntur, & multò magis arte Angelica, & talia fieri possunt virtute alicuius creatutę, sed non excluſa virtute diuina, &c. vel etiam virtute dęmonũ, secundũ q̃ plenè declarat idem. Beatus Bonauentura in. 2. senten. distin. 8. ibi. Tertiò loco quæritur, vtrum dęmones possint sensus illudere. allegans Glo. Rabani super Exod. 8. c. Adde quod dicit Ambrosius in homilia super Lucam. Liberare à dæmone homines, sed in verbo Dei possunt, resurrectionem mortuis imperare Diuinæ solius est potestatis. & Chrysostom. super Matthæ. Signanter dixit, in nomine tuo dæmonia, &c. & non in spititu tuo, &c.

In Hom. diei Assionis Domini.

Articulus Secundus.

AD secundum dico, etiam præsupposito, q̃ omninò de necessitate requirantur in canonizatione alicuius miracula, q̃ tamen in casu nostro sufficiunt aliqua. & non requiratur frequentia miraculorum, sicut nec in martyre, in quo sufficit constare de martyrio, & causa propter quam passus est, scilicet propter fidem Christi, aut libertatem ecclesiæ con seruandam, vt in sancto Thoma Cantuarien. & sancto Bellino quondã Episcopo Paduano, & sancto Petro martyre, ordinis Prædicatorum, absque eo, q̃ fiat multa alia axaminatio de vita & miraculis, vbi tamen aliqua licèt pauca miracula sufficerent secundum Hostien. in sum. de rel. & vene. an. in. §. & hæc intelligas. ar. de consecr. dist. 4. c. cathecuminum & c. baptismi vicem, quem sequitur Ioã. in directorio iuris Rubri. 31. in. §. ad canonizandos ver. & hoc verum. De cuius Sancti Thom. martyrio patet in c. sicut dignum. de homi. Pro qua sententia facit quod scribit Apostolus dicens. Alij gratia sanitatum in vno spiritu, &c. & subdit. Hæc autem omnia operatur vnus atque idem spiritus, diuidens singulis prout vult. Et probatur in c. multę. 1. q. 1. Nam etiam æquiparatur testimonium scripturæ miraculis, vt no. in c. cum ex iniuncto, de hæred. & l. dist. si quis præpostara. & quod legitur Lucæ. 16. c. Et quia nimia curiositas in hoc etiam est damnanda, & ratione dubitationis melius est ex abundanti aliquid facere, quam omittere. art. 2. quæst. 2. nolite. 13. quæst. 2. non extimemus. 23. quæst. 3. corripiantur. cum simil. Pro hac etiam sententia facit, quia Ecclesia in officijs martyrum

Ad canonizandũ martyre nõ quirunt plura miracula.

1. Cor. 1

tyrum nullibi facit mentione. de miraculis, sicut in officijs Confessorum, de multis martyribus non egitur ipsos aliqua miracula fecisse, licèt sint canonizati ab Ecclesia, vt patet de Ioanne Baptista, & alijs pluribus: Sentit tamen Io. And. in dict. c. 1. de rel. & vene. San. q̃ frequentia miraculorum requiratur in canonizando, q̃ Romanus Pontifex debet attendere, vtrum miracula crebescunt & continuentur antequam inquisitionem committat. Dicit tamen August. in 1 b. 83. quæstion. q̃ boni Christiani per publicam iustitiam faciunt miracula, & admonet Dominus, vt intelligamus quædam miracula etiam sceleratos homines facere, qualia Sancti facere non possunt, & ideò non omnibus Sanctis ista attribuuntur, ne pernitiosissimo errore decipiãtur infirmi, extimantes in talibus factis esse maiora dona, q̃ in factis iustitiæ, quibus æterna vita cõparatur, vt probantur Mat. 7. c. & 24. vndè Hieron. Prophetare, & virtutes facere, & dæmonia eijcere non est eius meriti qui operatur, sed innouatio nominis Christi hoc agit, vt homines Deum honorent, ad cuius inuocationem fiunt. Et ab his qui veram doctrinam enunciant, fiunt quandoq; vera miracula ad confirmationem doctrinæ, non aut ad testificationem sanctitatis, secundum Tho. 2. 2. q. 128. art. 1. ergo nec de frequentia videtur facienda vis magna. Concludit etiã August. de Ancona in lib. de Eccles. potesta. q. 16. art. 2. & in q. an Papa debeat seruare eundem modum in canonizatione martyrum, & confessorum, Affirmat, q̃ in canonizatione martyrum non sunt necessaria miracula, sed tantum sufficiat veritas causæ & martyrij. Pro quo facit, q̃ in officio martyrum nullibi Ecclesia mẽtionem facit de miraculis, sicut in officijs confessorum. Item q̃ martyr etiã sine baptismo potest propterea cononizari, allegat Augustinum in epistola ad Seleucianam dicentẽ. Quoscunq; legimus in corpore Christi (quod est Ecclesia) peruenire ad regnũ cœlorũ, nõ nisi baptizatos intelligere debemus, nisi fortè quos angustia passionis & nolentes Christũ negare, antequã baptizarentur occisi sunt, quibus iam passio pro baptismo deputata est, &c.

Ad canonizationem sufficiunt miracula post mortem.

Articulus Tertius.

AD tertium dico, q̃ licèt omnes Doctores videantur miracula requirere tam in vita, quam in morte, vt patet in Glo. in. c. vnico. de rel. & vene. San. lib. 6. & per Bellemere in. c. venerabili. de testi. & Hostien. in sum. de rel. & vene. Sanct. tamen etiã sufficerent sola miracula post mortem, vt probat hymnus confessorũ, ibi. Ad sacrũ cuius tumulum, &c. ibi nihil dicitur de miraculis factis in vita. nõ obstat illud q̃ dicitur in 7. versi. & responsorio. ibi. Iste homo ab adolescentia sua partim me uit infirmos curare, dedit illi Dominus cæcos illuminare, & dęmones effugare, tùm quia non dicitur in officio confessorum maiorum, de quibus futurus esse beatus Bonauentura videtur, tùm quia non dicitur in non facientibus miracula, vel salutem talia, quia non omnes canonizati cæcos illuminauerunt, ideò omittitur illud responsorium, & loco eius ponitur nonum responsorium, quod aliàs videretur superfluere, propter Te Deum laudamus, &c. quod immediatè cantatur, & incipit responsorium. Dominus qui elegit te, &c. Item respicit Sanctos, vt vniuersos nõ vt singulos, & sicut genera singulorum, & non singula generum, quia etiam singuli non semper perman serunt in adolescentia in innocentia sua, &c. vt subijcitur in vers. sequenti illud responsorium ibi. Ecce homo sine quereia, &c. Satis nanq; dicendum est feciſſe mirabilia in vita sua, qui inuẽtus est sine macula, & qui post aurum non abijt, nec sperauit in pecuniæ thesauris, &c. Et hoc sentit S. Thom. in secũda secũdę. q. 178. ar. 2. inquantũ dicit. Ad demostrationẽ autem sanctitatis alicuius in exemplũ virtutis, nõ fiunt miracula nisi per Sanctos in vita, vel post mortem, siue per eos siue per alios. Iuxtà illud Actu. 5. & 9. Et nihil prohibet per aliquem malum fieri miracula, ad inuocationem alicuius Sancti, quę tamen miracula non dicitur ille facere, sed is ad cuius sanctitatem demonstrandã hęc fierent, Deus tamen principaliter operatur, secundum Gregor. in 2. dialog. quia vtitur instrumentaliter, vel interiori motu hominis vel eius locatione, vel etiam aliquo contractu corporis mortui, & ita intelligitur in Io

Videlicet de Sole, & de mortuo suscitato ad tactum ossium Eliseĩ defũcti. Iosue. 10. 4. Reg. 13.

sue. Potest etiam Deus operari per fidem hominis mali instrmentaliter, sicut homo operatur per baculum. Impetrant etiam mali interdum ex misericordia Dei, vel propter salutem suam sicut publicanus. Luc. 18. vel etiam propter salutem aliorum, & gloriam Dei, quod esse nõ posset post mortem eorum & damnationem, & ideó magis requiritur post mortem, quã in vita. Sufficiens aũt in vita videtur & stupendũ miraculũ in hoc patre nostro Bonauentura, quod legitur in Cronicis, q̃ cum ex nimia conscięntia indignum se existimaret cõmunione Eucharistiæ, & ideó à celebrãdo abstineret, die quadam miraculosè, & nemine ministrãte nisi Angelo, vna ex partibus hostiæ cõsecratę in os eius intrauit, eumq; cibo cœlesti repleuit. Circa quod notãdum dico, q̃ corpora glorificata videri actualiter nõ possunt nisi per miraculũ, secundum Archi. in cap. sacrificiũ. de consec. dist. 2. & ideò merito de ipso cantabit Ecclesia. Iste cognouit iustitiã, & vidit mirabilia magua, &c. & inuentus est in numero Sanctorum. Ad veritatem aũt conclusionis præmissæ multum faciunt literæ Inn. 3. super canonizatione. Sanctorum Homobõni, Cremonensis, & Vulstani quodã Episcopi Virgõnien. in quibus nõ referuntur nisi miracula facta post mortem, vt ex tenore ipsarum literarum constat euidenter. Adde quæ habentur in legenda natiuitatis S. Ioan. Bap. & literæ Calixti. 3. super canonizatione Sancti Osmundi de Anglia, qui etiam nulla refert miracula facta in vita.

Articulus Quartus.

AD quartum dico primo concludendum, q̃ testes examinandi super miraculis, examinentur Commissarios deputatos per hoc à Sede Apostolica, & non per alios. vnde non putat Boetius refert Ioã. And. in c. venerabil. de testi. q̃ tales deputati commissarij possunt alijs committere hoc examen propter arduitate negotij, & propter industriam electã. per d. fi. de of. dele. de quo per Doct. in Cle. 1. eo. ti. Itẽ q̃ examinentur sigillatim, id est, quilibet per se, nõ plures simul, aliter non valeret testimoniũ, secundũ Io. And. & alios in c. venerabi. de testi. per no. in c. cum causam eo. tit. probat. l. siquis inter. C. de bo. prescrip. Item examinentur super omnibus circunstantijs de quibus in dicto c. cum causam. Item secretò arg. C. de testi. nulli. & in cap. inquisitionis. de accus. sicut. & vota eligentium scrutantur. cap. quia propter. de elec. & ad similitudinẽ Danielis. Ne vnus habeat alium instruere, aut vnus sequatur dictũ alterius, & ita non posset falsitas illorum facilè deprehendi, facit. c. omnis. de pœ. & re. & ne forte ipsis contradicentibus vox contradictoria de foris audiatur, & sic partes addiscant, testificata, arg. in c. in causis de elect. Item examinentur cum ea diligentia, quæ solet & debet in receptione testium adhiberi. vt dict. capitu. venerabili. in fine immò etiam cum maiori vt ibi nota. quia circa maiora maius periculum vertitur, & ideò cautius est agendum. 42. d. c. quiescamus. & c. vbi periculum. de elect. lib. 6. l. 1. §. 2. ff. ad carban. Item quia deponentes potuissent facilitèr decipi, vt in c. 2. de rel. & vene. San. etiam si forent obstetrices, quia sæpe manus fallitur, & oculus obtetricũ, vt dicit Can. 27. q. 1. nec aliqua. & in c. causam matrimonij. de prob.

Qualiter testes sunt examinandi.

Dan. 13.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& in cap. fraternitatis. de frigi. &. c. si per fortiarias. 33. quæst. prima. & consequenter etiam iudicium, vt ibi patet. Et de hoc ordine iudiciario debet intelligi illud quod dicit August. de Ancona in lib. de Eccles. potestate. q. 16. art. 1. Intelligo etiam sigillatim fieri debere examen, tam super specificatis in articulis, quàm super omnibus circunstantijs, iuxta ea quæ habentur in c. cum causam. de testi. vbi dicit Bal. q̃ miracula non præsumuntur, quia sunt de impossibilibus naturæ, & in ea forma de qua per Ang. in l. si quando. l. 2. C. de bonis vac. li. 10. & Bal. in l. non possunt. ff. de legi. & not. in c. exhibita. de iudic. & in cap. præsentium. de testi. lib. 6. & in c. penult. §. porrò. de elect. & in c. damnamus. §. nos autem, de summa Trinit. licèt aliter exponatur verbum sigillatim per Archi. in capitul. si cui. de elec. lib. 6. de quo habetur in l. fed & si per Prætorem. in fin. ff. ex qui. cau. ma. & in l. cum quidam. C. de verbo. signifi. Concludẽdum est etiam, q̃ miraculum est quod est mirum factum. & verè est miraculum mirum, quia supra facultates siue vires naturæ, vel quoad factum, vel quoad modum. Quoad factum, scilicet vt quod ad præces Gregor. Necesarien. legitur quidam mons retractatus & dedisse locum Basilicæ fabricandæ, & ad preces beati Benedicti quidam lapis translatus est de horto, vt habetur in historia scholastica super euangelia. cap. in sequenti quoque die, & c. & q̃ cæcus factus
Act. 9. est videns, & mortuus resuscitatur, vt legitur Petrum resuscitasse. &. 1. q. 1. teneamus. 3. q. 8. Petrus. Et Christus Lucæ. 8. in fi. de pœn. distin. 1. §. ex his itaque. alias est. §. deniq; vers. in Euangelio. cum si. Hoc enim est supra facultates, seu vires naturæ. quia via naturæ non regressus de priuatione in habitũ. Quo autem ad modum facti vtputa si aliquis est febricitans via naturę, per certas alterationes potest fieri sanus. de pœn. dist. 7. c. vlt. in fi. 23. q. 4. c. ipsa pietas. in princ. & c. quid faciet. & c. nimium. in princ. Sed si fiat in instanti ad inuocationem Dei seu per Deum meritis alicuius Sancti inuocati, & hoc supra vires naturę, quoad modũ naturę. quæ operatur successiuè per alterationes diuersas, non potest probari directa probatione, quia directa probatio est per rerum principia. Et sic etiam intelligi debet illud, q̃ negantis factum per rerum naturam (hoc est per rerũ principia) nulla est probatio. l. actor. c. de probatione. 6. qu. 5. actor. & de electis. bone me. Maguntur. versiculo. quamuis. c. 1. de clandestina. despon. quia quod non est, nõ habet principia, quia secundum philosophum. Non entis non sunt species neque differentiæ, ergo neque principia: quia superiora ad species, & ad differẽtias essent actualiter in ipsis, secundum Porphyrium. Cum ergo miraculum ex subiecto in quo
Quõ probatur miraculũ factum. fit, non habeat quod directè miraculum probari potest, ideò sequitur, secundum q̃ dicit Archi. in capitulo. nec mirũ. 26. q. 5. q̃ indirectè probari potest. Nam cum reperiatur miraculum q̃ vires naturæ excedat, vel quoad factum, vel quoad modum facti vt prẽmissum est, & hoc constat esse factum, sed nõ ex causa naturali, habetur consecutiuè, & indirectè illud miraculum tantum ex causa supernaturali, quia quod meum non est, scire debeo ad alium pertinere. lege cum quærebatur. cap. vndè vi. Vndè natura videns hoc mirum factum nõ esse suum, nec suis principijs deriuatum, licèt sit in se factum, habet ascribere causę maiori, & sic probatur indirectè, prout etiam firmauerũt Ioan. monachus. & Ioan. And. in nouella. in cap. 1. de confessis, lib. 6. in versiculo. non possunt. Barto. in tractatu. de test. in c. qualitas sine substantia. dicit circa hoc magistraliter, quod cum agitur de aliquo comprobando in Sanctum, cuius vita & miracula sunt probanda, vt est sacris canonibus constitutum, vitam probare facilè est, miraculum autem quod dicitur quasi admiratione plenum, & quod est id cuius effectus est manifestus, causa autem eius omnibus est occulta, quoniam solus Deus, vnde quæ à Deo fiunt propter causas nobis ignotas, quæ vires nostras excedunt, ideò miracula nuncupantur. Et Sancti Doct. tradunt hoc tribus modis contingere. Primò circa substantiam facti, vt dum Deus facit aliqua quæ natura nullo modo facere potest, vt q̃ sol stet, vt fuit tempore Iosue, vel retrò ceda Iosue. 10. 4. Reg. 20. tur tẽpore Ezechię regis, vel quòd homo habeat corpus glorificatum, vt Christus post resurrectionem, & id quod in sacramento altaris fide cernimus. Et ista in miraculis summum gradum obtinẽt. Secundò quando illud fit, q̃ natura facere potest, non in illo in quo fit, sicut resurrectio mortuorũ, illuminatio cæcorum, & similia. Potest enim natura dare vitam vel secare vitam, sed non in mortuo: & potest præstare visum, sed non tamen in vera cęcitate. Et hoc tenet secundum locum in miraculis. Tertiò quando q̃ fit natura, potest facere, sed non in illo ordine, vt quando aliquis virtute diuina à febre subito liberat nullis adhibitis remedijs, vel non cum consueto processu naturæ panis mutipli catur. Potest enim homo naturaliter facere panẽ, sed non illo ordine. liquet ergo, quod miraculum probari oportet probando aliquid naturæ, ita q̃ vires nostræ naturæ exceduntur, vel in substantia eius quod fit, vel in subiecto eius quod fit, vel in subiecto eius in quo fit, vel in ordine faciendi, sed si illud potuisset per causas naturales reduci, non esse miraculum clare probatur: quod autem Deus fecerit per inuocationem illius Sancti probata inuocatione, vel voto ad illum Sanctum emissis, quibus probatis rectè concluditur illam animam esse beatam, quia tñ in illis potest faciliter esse deceptio, istud est determinationi Ecclesiæ Romanę reseruatum, cui standum est. Et hinc est, q̃ Inno. 3. in processu canonizationis Sancti Homoboni Cremonen. magnã fidem adhibuit testimonio Osbertij presbyteri, Sancti Egidij Cremonen. qui patrinus fuerat ipsius Sancti Homoboni, & per viginti annes, & amplius confessionem eius semper receperat, super obedientia quam in orationibus, & vigilijs, & alijs pœnitẽtię fructibus, quę sibi ab eo imposita erat plus iniuncto satisfactionem exhibebat, licèt videretur in suo dicto singularis, vt patet in literis canonizationis ipsius. Non videtur tñ hoc casu nimiũ laxanda facultas. Quãta diligẽtia sũt examinanda testes. arg. in cap. tua nos. de consang. & affi. Item Bonifacius nonus admisit testimonium filiæ Sanctæ Brigidę, ad probanda miracula matris eius, quia etiam ab his qui foris sunt, oportet Sanctus habere testimonium. secũdum Ambrosio. in homil. latent, & cap. Item Inno. 6. Super primum cap. Euangelij Lucę. in bulla directa per eum ex Auinion: Pontificatus sui anno. 6. Archiepiscopo Pragensi. & Episcopo Olomucem. & cuidã Abbati, super inquisitione fienda pro canonizatione Lupulli, introclusit specificam formam circa examen testium per eos seruandam, quæ non discrepat ab alijs communibus formis examinum aliarum causarum ciuilium, vel criminalium. Ex quo infero, sufficere diligentiam adhibere in huiusmodi, quæ est adhibenda in alijs causis grauioribus. Dico & concludendum, q̃ licèt. Vincentius antiquus Doctor in c. venerabili de testi. dixerit, q̃ ad hoc q̃ quis tãquam Sanctus canonizetur, q̃ probanda est frequentia miraculorum, & per eosdem testes, & nõ sufficit per duos testes fore vnum miraculum ad inuocationem ipsius Sancti factum tali die, & aliud factum eadem die, vel sequẽti per alios testes per inuocationem eiusdem Sancti, quia diuersa probant, nec concordant in idem, nec eundem Institu. de duobus reis. §. 1. & c. licèt ex quadam. de test. vt refert Archi. 26. q. 5. c. nec mirũ. Verius tamẽ esse credo de iure, quod firmat Collecta. inc. 1. de relig. & vener. San. dicens sententiam Vincen. esse mirabilem

mirabilem, & contra iura quę dicunt, q̃ in ore duorum vel trium stat omne verbũ. cap. in omnes. & cap. licèt. de testi. & quia satis est, quòd conueniant omnes in facto miraculo, & Sanctitate eius de quo agitur, & satis est quòd ex diuersis actibus resultat frequentia miraculorum necessaria, sicut ex diuersis iuribus una regula, vt not. de regul. iur. cap. 1. & ex diuirsis actibus consuetudo, vt not. de consti. cap. 1. & ex diuersis gradibus cognatio, vt in cap. non debet. de conf. & affi. ex diuersis & actibus iurisditionalibus iurisditio & tamen ad probandos singulos actus, ex quibus resultant. prædicta, non sunt necessarij ijdem testes, ut ipse not. in cap. ex tenore. de testi. faciunt not. in cap. nihilominus. 3. q. 9. & propterea concludit, quòd sufficit probare vnum miraculum factum tali die, in tali loco, per tales, & sic per diuersos testes probare diuersa miracula, aliàs cõcluderetur impossibile, & necessarium fuisset, q̃ ille de cuius canonizatione agitur, omnes testes sempre secũ duceret, & sic videretur vna collusio, & fallsitates fingi possent. ar. 4. q. 4. in testibus nec pauperes (qui nullos secum ducere possunt) canonizarẽtur, iuxtà no. in c. licèt. de testi. Cuius sententiam aliàs sum secutus, in voto cõtrà Iudeos Tridentinos, qui martyrizauerunt infantem Simonem, quinimò etiam dico, q̃ etiam sufficeret probare miraculũ per testes, quorũ aliquid deponerẽt de infirmitate incurabili præcedenti secundũ naturam, aliqui verò deponerẽt, q̃ iam factus esset sanus, sicut dicitur de celebratione missæ. in d. c. nihilominus, q̃ satis probat. d. c. venerabili. de test. in fi. vbi sufficit q̃ interueniat diligentia, quæ solet & debet in receptione testium adhiberi. Idem tenet. Bellemere in dicto cap. venerabili referẽdo Collectariũ.

Articulus Quintus.

Nõ est necessariũ q̃ miraculũ fiat in instanti.

AD quintum dico concludendũ, q̃ non est necessarium, q̃ miraculum fiat in instanti, vt patet. 3. Reg. 17. c. & Exo. 10. &. 14. & 4. Reg. 4. &. 5. & Mar. 8. secundum Archi. in c. nec mirum. 26. q. 5. quem refert, & sequitur Mar. de laude. in allegationibus quas fecit pro canonizatione Sancti Bernadini, licèt in cõtrarium videatur Act. 9. vbi patet, q̃ continuò surrexit, &c. & Act. 3. iuxtà princ. vbi dicit, & apprehensa manu eius dextera alleuauit eũ, & protinus consolidatæ sunt bases eius, & plantæ. & in Luc. iuxta. fi. vbi dicitur, & tetigit fimbriã vestimẽti eius, & confestim stetit fluxus sanguinis, & in c. ad eius verò concubitum. 5. dis. nam. apud Deum non est mora de pœ. dis. 1. c. multiplex. aliàs accipit. c. his autẽ. Vnde Amb.
Luc. 8. Spiritussancti gratia nescit tarda molimina. & in Luc. iuxtà prin. vbi dicitur. Adolescẽs tibi dico surge, & resedit qui erat mortuus. & Ioan. 11. iuxtà fi. vbi dicitur. Lazare veni foras, & statim prodijt, qui mortuus fuerat & Matth. 9. vbi dicitur. & facta est salua mulier ex illa hora, & 15. vltra mediũ. vbi dicitur. Fiat tibi sicut vis, & salua facta est filia eius ex illa hora. & de pœn. dist. 1. §. ex his itaq; aliàs est. §. deniq; iuxtà fi. ibi lepro sus verò, vbi sequitur, quę postea tangendo mundauit.
Luc. 7. & §. hoc idem. iuxtà prin. vers. hinc etiã. & Lu. 5. iuxtà prin. vbi dicitur, q̃ confestim lepra discesit ab eo. Ioã. 5. circa princ. vbi dicitur q̃ statim sanus factus est hõ: & Matth. 8. iuxtà princ. vbi dicitur. Volo mandare, & statim mãdata est lepra eius. & Matth. 20. in fi. vbi Iesus tetigit oculos cæcorum, & confestim viderunt. & Matth. 10. dicitur confestim vidit. & Marci. 7. vbi dicitur. & statim apertæ sunt aures, &c. Quibus omnibus
Matth. 8. responderunt auctoritate Gl. positæ in prædicto cap. Matthei dicẽtis. Quem vno verbo statim curare poterat: paulatim curat, vt magnitudinẽ humanę cęcitatis ostendat, quæ vix & quasi per gradus ad lucem redeat, & gratiam suã nobis indicat, per quã singula per fectionis incrementa adiuuat. Et dicit Ioan. An. in dicto c. 1. de rel. & vene. San. aliquos dicere, quòd si sit illusio vix possunt cõtinuari miracula vltra quadraginta dies, de quo tamen certi non sumus. & ex his dico, q̃ cum ex processibus factis in causa præsentis canonizationis, cõstet de multis miraculis post mortẽ huius beati patris Bonauenturæ factis, vt leprosis mundatis, paralyticis, & alijs varijs modis infirmis curatis miraculosè, impiũ esset denegere huiusmodi canonizationẽ, & maximè propter miraculum linguæ eius repertè in corruptæ, tẽpore translationis corporis sui, vt patet ex multis cõtestib. de quibus in processu. & de lingua Sancti Antonij de Paduę, de qua ipse testatur in chronicis. Non. n. voluit Deus, linguã Sancti sui videre corruptionem, iuxtà illud Psalmi. Et ne corpus quo[d] corrũpitur Psal. 15. aggrauaret animam, iuxtà illud Sap. quia custodit Dominus omnia ossa eorũ, & vnũ ex eis non conteretur, Sap. 10. Psal. 33. & 52. qui etiã dissipat ossa eorũ, qui hominibus placent, licèt de omnibus dictũ sit. Memẽto homo q̃ cinis es, & in cinerem reuerteris, &c. secundũ Hostien. & Ioã. And. Gen. 3.

Articulus Sextus.

AD sextum dico similiter concludendum, non esse contra rationem miraculi, si in liberatione alicuius dolor interueniat, vt patet in Marc. ibi, Marc. 9. & exclamans & multum discerpens eum, exiuit ab eo. Vbi nota quantus fuit dolor, quia sequit, & factus est sicut mortuus, ita vt multi dicerẽt, quia mortuus est, &c. Et hoc etiã satis apparet ex eo, quod scriptũ est in vita beati Francisci. Rubrica. de intelligentia scripturarum, vbi inter cætera dicitur, signo itaq; crucis super eum facto, statim qui cõfractus iacuerat, surrexit sanus, & in Dei laudẽ prorumpens. Ego (inquit) sum liberatus, insonuerunt autem ossa renum eius audientibus multis, veluti cum manu ligna sicca franguntur. Et sic concludit etiam Arch. in d. c. nec mirum. 26. q. 5. Item non est contra rationem miraculi, quòd fiat cum aliquo adiutorio naturæ, vt patet in 4. Regu. de Eliseo, qui misit Naaman principem militiæ Regis Siriæ leprosum, ad 4 Reg. 5. lauandũ septies in Iordanæ. Et de filio viduę mortuo super quẽ se incuruauit Propheta, vt infunderet in eũ cal. rẽ, sicut dicitur in 4. Reg. Itẽ in Ioan. de luto facto 4. Reg. 4. ex sputo quo liniuit Christus oculos cęci nati, & de eo Ioan. 9. quẽ misit ad lauandũ ad natatoriã siloe, & de probatica piscina, & similibus. Itẽ nec est etiam contra rationẽ miraculi, quod illud operantur qui in ipsum operando Ibi. 5. peccent, vnde dicit glo. Num. 20. q̃ Moyses & Aaron quando cũ percussione virgę fecerunt effluere aquam de petra, habuerunt quandã inanem gloriã, & ideò meruerunt audire. Quia non credidistis mihi, vt sanctificaretis me coram filijs Israel, ideò non introducetis hos populos, in terram quam dedi eis. Et super illo verbo Lucæ. Nolite gaudere quia spiritus subijciuntur vobis, Luc. 10. dicit glos. q̃ lætitia qua Christus discipulos suos lætos videbat, inanem gloriã sapiebat. Gaudebant enim, q̃ quasi sublimes terribiles hoĩbus, & dæmonibus erant: ideò Christus talẽ cordis elationem in eis reprehendit, iudiciũ ruinæ primi Angeli referẽs, &c. nõ est etiã cõtra rationẽ miraculi, q̃ ad maximã instantiã etiam cũ tarditate quadã fiat, vt patet de mulierẽ Chananea, &c. Matt. 15. Sic etiã non est cõtra rationem miraculi, q̃ vnus Sanctus illud faciat aut facere possit, & alius nõ ut patet in Matt. 17. Matt. de lunatico demoniaco. Item etiã non est contra rationẽ miraculi, q̃ sanatus de proximo recideuit, vt patet in legenda Sanctæ Patronillæ paralyticæ, iuxtà no. in l. Martius, ff. loca. & l. 1. C. de emen. seruorũ, & in cap. prętereà, de cle. percu. & in q. dominica. 83. de qua per Io. And. in mercu. cõtractu. de reg. iur. lib. 6. & in c. presbyter. & cap. significasti, de homic. & per Bart. in l. 1. §. si in rixa, ff. de iust. Sufficit ergo, q̃ sanitas fuerit verisimi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

verisimiliter duratura, licèt casu fiat momentanea aut recidiuet, &c. per aliquod accidens culpabile & inordinatum. Item quia non est contra rationem miraculi, ꝙ faciens miracula, adhuc sit in purgatorio, vt patet de Pascasio diacono, teste Greg. in dial. & per Vincen. in Spec. histo. lib. 21. c. 94. Item non est cótra rationem miraculi, ꝙ fiat in inuitum, vt per eundem Vicen. e. li. c. 54. Item ꝙ etiam fiat in syderibus vel elementis, auibus cœli, aut piscibus maris, vel animantibus terræ, aut arboribus, aut lapidibus, aut alijs quibuscunq; creaturis, &c. etiam ad damnationem & pœnam malorum, sicut de Anan. & Saphira Act. v. & similibus.

Articulus Septimus.

Ordo in canonizatione seruandus.

CIrca septimum concludo, ꝙ primò requiritur, ꝙ precedat instantia aliquarum personarum honestarum, authenticarum apud Roma. Pont. & supplicatio, non semel sed pluries, & instanter, pro huiusmodi canonizatione fienda, & obtinenda, &c. & non tamen semel sed pluries & instanter, sicut not. de concessi. & de pallio. vt in cap. quidam cedendi, de renun. & in c. cum post petitam, de elect. Non. n. consueuit moueri Papa statim ad committēdam hanc inquisitionē, sed potius expectare quādiu pulsetur, &c. propter rationes de quibus suprà præmisi, facit clem. quamuis, de appel. adde not. in c. prisca c. dist. & in cap. importuna, de pœni. dist. 1. Circa quod dico, sufficere si fieret instantia per Episcopū & capitulū loci illius, vbi sepultus est canonizandus, & vniuersorum prælatorum, & generalis capituli illius congregationibus & ordinis, cuius fuit ipse de cuius canonizatione supplicatur. Possunt nanque licitè instare religiosi pro canonizatione alicuius Sancti, qui fuit de ordine ipsorum. Nam omnes hi de quibus in capit. venerabili. in princip. de testi. instabant & preces porrigebant pro illius Abbatis Sancti Martini canonizatione, ad quorū petitionem Papa Alexander. 111. commisit testium receptionem, super vita & miraculis eius, ad quòd signanter Abbas notat illum tex. possunt etiā tales supplicantes pro canonizatione, assumere ministerium, partis autoritate iudicis, & illam promouere, & testes producere, tam super vita quàm super miraculis, vt ibi patet secundum Ioan. And. & alios. In casu autem nostro multò maior præcessit, instantia, videlicet & Regum, & Comitum, & aliorum magnatum, vt patet in processu, iuxtà illud Apostoli. & 24. dist. §. 1. 78 dist. quid est citò, de elect. cū nobis olim c. fi. eo. ti. lib. 6. Secundò requiritur, ꝙ expectato aliquo tempore Papa cum consilio fratrum, in patria illius pro cuius canonizatione instatur, cōmittat duobus prelatis vel alijs personis honestis, discretis, & incorruptibilibus, vt inquirirant de fama & de deuotione populi, & de alijs quę sibi sunt nunciata in genere, quòd ad famam non quoad veritatem, & non in specie, & ꝙ sibi describant quæ inuenerint, & an eis videatur, ꝙ super veritate earundē & causa in specie fit inquisitio committenda de vita & miraculis eius. Circa quòd dico, ꝙ Innocēt. III. processum inquisitionis Sancti Vulstani quondam Episcopi Vigorn. in Anglia, cōmisit Cantuarien. Archiepiscopo, & Episcopo Helen. & Sancti Eadmūdi & de Vrbren. Abbatibus, & sic quatuor prelatis. Pontifici etiam qui facit instantiam pro canonizatione illius, de cuius vita & miraculis est inquirendum, inter illos deputari ad huiusmodi inquisitionē faciendam, ita probat d. c. venerabili, iuncta super scriptione. Dico etiā sufficere duos prelatos tantū etiam vbi cōmitteretur inquisitio pro canonizatione Papæ, vt refert Ioan. And. factum fuisse in commissione canonizationis Greg. 10. in c. vbi periculum, in princ. de elec. lib. 6. in nouel. Fuit enim facta commissio Archiepiscopo Pisano & Episcopo Mutinen. non ergo est paucioribus quàm duobus facienda commissio, quia quod à pluribus sapientibus quæritur, facilius inuenitur. 20. dist. de quibus, & per ampliores hoīes perfectissima veritas reuelatur l. fi. ad fi. C. de fideicom. 63. dist. extrà conscientiā. & integrum est iudiciū, quod plurimorum sententijs confirmatur, sicut canones attestantur cap. prudentiam tuam de offi. deleg. & hæc est quidam præambula inquisitio ad inquisitionē, præparatoria ad solēnem subsequentem. & ꝙ hæc præambula inquisitio in genere sit necessaria, patet ex lib. cere moniarum, vbi agitur de canonizatione Sanctorum. In casu autem nostro hæc omnia sunt debitè obseruata, vt patet ex breuibus & processibus, de quibus in actis. Tertiò in euentum ꝙ primi inquisitores rescribant talia, per quę videatur ꝙ inquisitio veritatis cōmitti debeat, requiritur ꝙ post completam hanc præambulam inquisitionem, iterum Papa diffiniat consilio fratrum, an solennis inquisitio sit committenda, & cōmittantur ad minus tribus ex dominis Reueren dissimis Cardinalibus, vni scilicet Episcopo, alij presbytero, & alij diacono, vt patet ex decisione d. Egidij de Bellemere, de. 672. ad fi. & ita obseruatur, & iterū sciibat eisdem vel alijs prelatis in partibus, vt in specie inquirant, primò de fama, secundò de vita, hoc est, de fide & conuersatione & c. canonizādi. Item de morte, & miraculis, exactè diligenter, fideliter, & prudenter, secundum articulos & interrogatoria sub bulla transmissis, & quod inuenerint, remittant sub sigillis suis inclusum, secundum Hostien. in c. venerabili, de testi. prællegato & per no. in cap. 1. de rel. & venera. Sanct. lib. 6. qua inquisitione remissa & cōpleta, facienda est commisio in curia aliquibus capellanis Papæ vel alijs personis auct. vt examinet processum, & formēt Rubr. seu summariū examinandas cum exacta diligentia per Papam & fratres Cardinales, an sint probata talia propter quæ canonizatio sit facienda. & super hoc debet Papa requirere consilia Cardinalium, & si videbitur Papæ, ꝙ facienda sit canonizatio ex his quę erunt probata, tunc hoc secretò primitus diffiniat inter fratres, & diffinitio secreta teneatur. postmodum Papa coadunatis Episcopis, & alijs prælatis qui sunt aut reperiuntur præsentes nunc in curia, faciat plublicè proponi, & narrari per aduocatum aut promotorem fidei omnia & singula acta & probata propterquam secretam diffinitionem factam prius in consistoriū priuato Reuerendissimorum do. Cardi. & super his requirat omnium consilia & vota. Nam fructus diuinus est iustitiam recenseri. 35. q. 11. graue. vbi etiam dicitur, ꝙ veritas sępius exagitata, magis splendescit in lucem fa it. 30. q. vlt. cap. iudicante. Vnde etiam dicitur, quod ibi est salus, vbi multa consilia (vt ait Salomon) & repetitur. Dissipantur cogitationes, vbi non est consilium, vbi verò plures sunt consiliarij confirmantur. Item pro illis facit l. dubium, C. de repudijs l. nominationes, C. de appell. cap. nouit de his quæ fiunt à præla. 15. q. 7. c. Episcopus. 34. dist. peruenit. Et erit salus vbi multa sunt consilia. & multitudo sapientū, sanitas est orbis terrarum, & hinc ꝙ tunc non est verisimile credendum, in hoc Ecclesiam posse errare. & dicit Archi. 2. q. 6. anteriorum, ꝙ consilium & deliberatio à malo iudicio hominē retrahit & refrenat. Debet enim semper præcedere consilium, & iudicium sequi, & demū præceptum secūdum Tho. 2. 2. vbi tracta de partibus prudentię, vt sic dici possit edictum consultissimū l. humanum, C. de legi. lex capit. Apostolicæ. 35. q. 11. vt sic quasi per ora eorum videatur Deus consuli. 1. quæst. 1. iudices, quia vbi plures congregati fuerint in nomine meo, ibi ego sum in medio eorum, dicit Dominus. & ita reperi obseruatum per Innocent. III. in canoni-

1. Tim. 2.

Prou. 11. & 16.

Prou. 24. Sap. 6.

4. Reg. 8. Matt. 18.

canonizatione Sancti Homoboni Cremon. vbi dicit De fratrum nostrorum consilio post multam deliberationem habitam, cum Archiepiscopis & Episcopis, quos super hoc ad consilium nostrum admisimus, de diuina misericordia, & ipsius Sancti meritis confidētes, ipsum Sanctorum catalogo duximus ascribendum, statuentes vt in die depositionis, ipsius, eiusdem festiuitas deuoto à Christi fidelibus annis singulis de cętero celebretur, & apud Deum suffragia eius humiliter implorentur, &c. vt patet in eius literis datis Leterani secundo idus Ianuarij, pontificatus sui anno primo. Hæc etiam requisita ponit Augustī. de Ancona, in lib. de Ecclesia. potestate quæst. 15. artic. 1. & Marti. de laude, in allegatio. quas fecit in canonizatione Sancti Bernardini, per alium tamen modum non tamen diuersum in effectum, & Cardi. post Hostien. & Ioan. Andr. in dicto capitu. 1. de reliquijs & venera. Sanctorum. Reperitur etiam in gestis concilij. Constantien. de anno 416. 5. kal. Maij Apostolica sede vacante pro vnione Sanctæ matris Ecclesiæ procurandis & promouendis omnibus, quæ prosperitatē religionis Christianæ, & cōmunem omnium mortalium vtilitatem & salutem concernere possent & augere, speciali Dei prouidentia & in suo nomine congregato, comiserūt processum canonizationis duorum Episcoporum & vnius monialis ordinis Sancti Augustī. duobus Cardinalibus, vt Cardinali Cameracen. tituli Sancti Grisogoni. & Oddoni Cardinali diacono tituli Sancti Georgi ad vellus aureum, & vni Episcopo Lugdunen. & quinquæ alijs Prælatis secularibus & religiosis præsentibus in eodem concilio, & viuę vocis oraculo: ad quorum omnium relationem cōmisit idem concilij Cōstantiense tribus Episcopis in partibus Regni Sueciæ, (vbi corpora dictorum canonizandorum venerabantur,) inquisitionem specialem & solennem faciendā, prout facta apparet ex processu eorundem. Postremò debet Papa ordinare, ꝙ certa die omnes conueniant ad aliquam Ecclesiam quæ ornata sit pānis honorabilibus, & sternatur tapetis, & in qua illuminentur multi cerei, vbi Papa & totus clerus soleniter conuocati, & populus deuotè assistant, & ad illos Papa sermonem habeat, processum recitans, & inducens clerum & populum ad orandum, quòd Deus non permittat illum errare in hoc negocio. Posteaq;. flexis genibus fiat devota oratio & cantetur succesiuè hymnus. Veni Sanctæ Spiritus, &c. vel alius huiusmodi, siue antiphona conueniens. Deinde surgat Papa, ab oratione, & diffiniat illum de quo agitur Sanctum esse, & Sanctorū catalogo ascribendum, & tanquàm Sanctum per oēs Christi fideles colendum in omni Ecclesia Dei, & per orbem vniuersum, ipsius quæ festum solennizandum certa die. & celebret Papa missam solennem in honorem canonizati post cantatum Psalmū. Te Deum laud. Vndè videtur esse missa de substantia canonizitionis, sicut in confectione chrismatis, not. in cap. te referēte de cele. missa. & in collatione ordinū, ar. de transl. prela. cap. inter corporalia, & in alijs multis casibus, & in conse. Eccl. de conse. distn. 1. oēs basilicæ. & hoc ideò, quia fidelibus nō est tam de solicita quacunque in vention fidendum, quàm de instantia orationis humilis & deuotę sperandum, vt in simili not. in capit. vbi periculum, in fi. de elec. 6. facit. 23. q. 8. in qualibet. & laudabilem foret, vt quòd ibi statuitur de electione pontificis super frequētia orationum, & obseruantia ieiuniorum etiam hoc casu seruaretur. Multum. n. valent orationes iustorum, secundum Ioan. Mona. ibidem, & Ioan. And. per cap. disciplina, ad fi. 41. dist. & 16. q. 6. animæ defunctorum, & plene not. in cle. si Dominum, de rel. venera. Sanct. in glo. magna. ad Instanter enim est orandum, quia tunc oratio impetrat, de pœ-

In die canonizationis, quid obseruandum.

dist. 1. importuna, per Archid. in d. cap. vbi periculum in fi. & in c. de immu. Eccle. eod. lib. & ita reperi fecisse Innoc. 111. in canonizatione sancti Vulstani quoddam Episcopi Vigornien. in Anglia. Vniuerso nanq; clero & populo ciuitatis ilius ieiuniū indixit triduanū in quibus omnes vnanimiter orarēt, & peterent ab eo qui via, veritas est & vita, aperiri super hoc viā veritatis ad vitam, cū diuinum sit iudiciū huiusmodi potius quam humanum, & ideò maturius procedendū. Item ꝙ ad cōscribenda huiusmodi acta, semper adhiberentur tres notarij in cōsonantia, sicut etiā tres Cardinales tres capellani adhibentur in ore duorum, &c. per c. vt officium, §. verum, de hære. lib. 6. & c. licèt, de test. 2. q. 4. cap. 1. & Exo. 16. & Matt. 18. & ad Hebr. 5. & 1. ad Timo. vlt. vbi numerus de testibus. & licèt iniuriā faciat Sancto, qui orat pro eo, quia orationibus nostris nō indigent, pro eo ꝙ cum sint perfectè beati, omnia eis ad vota succedunt, sed nos miseri potius eorū orationibus indigemus, vt in cap. cum Matthæ. ver. 3. de celeb. missa. tamen secundum Prosperum, semper est Sanctis quo crescere possint, ideò adaugmentum gloriæ pro eis orare potest, & proderunt orationes per modum suffragij, de quo per Tho. in 4. sententiarum distin. 45. artic. 2. & scripti super extraug. cle. 6. quæ incipit vnigenitus, in ver. electorū, post Archid. in cap. tempus, 13. quæst. 2. Sunt nanque accessiones gratiarū secundum Ray. in sum. de pœn. §. Item queritur vtrū ea † & fortè non esset nisi cautum, absoluere animam eius de plenaria potestate clauium plenariè, ad abundantissimam cautelam resultantem ex alienis periculis, vt nihil possit dici omissum, per ea quæ habentur in capitu. à nobis, de senten. excomu. 11. quæstio. 3. tunc vera. & ita fecisse videtur Calixtus. 111. in canonizatione beati Osmundi Episcopi Sarisperien. in Anglia dicens præfatum Osmūdum & c. benedictes bene dicamus in seculo, floreatque super eum sanctificatio nostra, &c. Addidit etiam idem Innoc. III. in canonizatione Sancti Vulstani propriam collectam, in eius commemoratione dicendam, & illius memoriam inter Sanctos catalogo Sanctorū ascriptos decreuit celebrandam & c. vt patet in eis literis datis Flor. 2. idus Maij, &c. Hic autem ordo non semper ad vnguē hactenus est seruandus secundum Host. Ioan. And. Car. & alios vbi suprà. In libro cęremoniarū apparent aliæ diuersæ & plures solennitates seruandæ & laudabiles, quæ de congruo videntur non deberi prętermitti. Cū igitur in casu nostro oīa hactenus necessaria sint sufficienter & superabundāter circa processum obseruata, supplicantibus pro huiusmodi canonizatione piè mos gerendus est, cum iusta petentibus non sit denegandus assensus, per l. 2. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur.

Crescere possūt Sāti, in gloria accidētali, nō autē substantiali.

† Fortasse nō improbē id dixit cum legatur, in 4. Dialo. D. Greg. lib. cap. 40. de Pascasio Car. ꝙ fecit miracula existēs in purgatorio, vnde liberatus retur, per huiusmodi absolutionem.

Articulus Octauus.

Fides est adhibēda chronicis.

ADoctauum dico, cōcludendum esse adhibendam fidem chronicis, ad arbitriū tamen Papæ & collegij D. Cardinalium, per cap. vnicum, in fi. de su. vnc. & ibi not. & cap. in venerabilē, de elect. & in cap. nomine Domini 23. dist. & in cle. 2. Dominū, de reli. & venerab. Sanct. in ver. Vrbano, & in glo. magna in fi. & in capitu. inter dilectos, de fide instrument. vbi etiam not. Bald. quòd quādo sumus incerti de nomine Imperatoris, recurrimus ad chronicas anni & indictionē, &c. maximè ex quo non apparent aliæ veriores, quia tunc verioribus esset standū. Facit quod not. in cle. 1. de magist. in ver. Bononiæ, & prefertim ex quo maiores nostri eis crediderunt, vt no. in prima constitutione digestorū, §. hę aūt tria, maximè quoad personas & loca inter quas pro talibus habentur, sicut de nostris in ordine San. Fracisci, sicut de libris Arist. & Hippocratis not. Nic. de mata. & Bald. super Rub. C. de

Universidad de Deusto
Biblioteca

C.de fi.instr.ad fi.& Io.And.in tit.de fi.instru.§.nunc dicendum ver.priuatoriũ ad fi.& Ant.de But.in c.2.l. eo.ti.& in c.cum venerabilis de exc.& Bar.& An.in l. 1.ff.si cer.pet.probat.l.si pater, ff.de solu. & 7. mense, ff.de sta.ho.& quod tibi per Bal.& l.in tantum.§.si eũ cum l.sequent.ff.de acquir.re.domi. & quod per Bart. post Odofr.in dicta.1.const.digestorũ, §. hæc autem tria super ver.iuribus, & per Bald.in l.in tantũ, in fi.ff. de re.diur.facit institit.de rer.dist.§.item pretium, & in Spec.de aduo.§.nunc de exordijs, & etiã per eundem Bartol.in.l.testamenta, C.de testamen. & c. & dicitur chronica a chronos græco vocabulo.quod latine tempus interpretatur, quia in chronica facta in suis temporibus recitantur. Item quia veritas illarũ coadiuuatur alijs adminiculis ar.in cap.cũ causam de probat.& ibi no. & in l.census & monumenta,proba.Item propter earum antiquitatem, & quia conseruantur inter libros autenticos,ar.in c.ad audientiam,de præscrip.& 30.q.5.ea. venit,& in auten.de his qui ingre.de appel. §.illud, & C.de fide instru.auct.ad hæc, & in cap.cum ex literis,de integ.res. & l.vltima. C.arbitri. tute. &.l. scripturas.C.qui poti.in pig.& 24.q.2.ca.sanè, vbi datur fides scripturis in columnis & lapidibus &cap.& l. census & monumenta,de proba.& c.cũ causam,eo.ti. per Dominum Egidiũ de Bellemere in decision. 70. quę incipit adminicula. Nec est curandũ,q; nõ constet de nomine eorum qui composuerunt dictas chronicas, quasi ex hoc videantur apochriphæ ar.15. dist.c. Sancta Romana ver.quę vero opuscula, quia cũ ordo Sancti Francisci in omnimoda humilitate fundatus fuerit,& ideò fratres sui minores nuncupantur, qui ne reprehẽdi possent eorũ nomina subticuerunt,scribentes gesta generalium ordinis ipsius successiue,ad quod optimè faciũt quã plures auctoritates veteris & nouę legis & canonũ & doctorũ,& aliæ rationes ad plenum adductæ per Io.ãAnd.in fine mercurialiũ super vlt.q.

Articulus Nonus.

Eccelsia in canonizatione sanctorum errare nõ potest.

AD nonum dico cõcludendũ cum sancto Thoquolibeto nono ar.6. q; Ecclesia canonizando aliquem vt Sanctum errare non potest, quam aliquid potest iudicari possibile secundũ se consideratum, quod relatum ad aliquod extrinse cum impossibile inuenitur.ergo licèt iudicium eorum qui præsunt Eccle. possit errare in quibuslibet, si personæ eorum tantum respiciantur, quia innititur in iudicando, medio fallibili,testimonio scilicet humano,cum inquirat per testes de vita & miraculis, & testimonium hominum sit fallibile.Item,quia nemo scire potest:an sit dignus odio vel amore,vt dicitur in Eccl.notatur in cap. fi.de Purg.can.& Apostolus. Nihil mihi conscius sum sed nõ in hoc iustificatus sum, & c.ergo multo minus Papa,tamen cõsiderata diuina prouidentia quæ Ecclesiam suã spiritu Sancto dirigit, vt non erret, sicut ipse promisit,q; Spiritus adueniens doceret omnem veritatem, de necessarijs.s.ad salutem,certum est, q; iudicium Ecclesiæ vniuersalis errare in his quę ad fidẽ pertinent impossibile est, vndè magis est standũ sententiæ Papæ, ad quẽ pertinet determinare de fide, quam in iudicio profert, quàm quorumlibet sapientum hominum in scripturis expositioni,cum Cayphas quamuis nequam tamen quia pontifex legatur etiam inscius prohetasse, licet in alijs quæ ad particularia facta pertinent, vt cum agitur de possessionibus vel de criminibus vel similibus, possibile sit Ecclesiæ iudiciũ errare propter falsos testes.Canonizatio verò sanctorum medium est inter hæc duo.Sed quia honor quem Sanctis exhibemus, quædã fidei professio est,qua Sanctorum gloriam creditmus, piè credendũ est, quòd nec etiam in his iudicium Ecclesiæ errare possit. Pontifex enim cuius est canonizare Sanctos,potest certificari de statu alicuius, per inquisitionem vitæ & attestationem miraculorum, & præcipuè per instinctum spiritu Sancti, qui omina scrutatur etiã profunda Dei, & diuina prouidentia prẽseruat Ecclesiam,ne in talibus per fallibile testimonium hominum fallatur. Ecclesię nanq; auctoritas omnem excellit aliam auctoritatem, etiam Sanctorum patrũ:vt patet.11.dist. vt veterum, & per totũ,& not.34.dist.cap.1.& 20.dist.in sunt. & c.1.& 36. q.vlt.cap.fi.& per doct.in cap. ne innitaris, de constit. Hinc etiam dixit Innoc. & Cardi. post eum, in cap.1. de rel. & vene.Sanct.q; si etiam Ecclesia erraret(quod non est credendum) tamen perces bonas Deus acepta ret.32.dist.§.verũ. 15.q.vlt.cap.fi. Notat etiam Ioan. And.in glos.in cap.gloriosus,de reli. & venera.Sanct. lib.6.q; etiam si Eccle. in canonizatione erraret(quod dicit non esse credendũ,licèt accidere posset cap.à nobis, de sent.excom.2.) nihilominus preces in honorẽ talis acceptæ & gratæ sunt. Per fidem nanque Christi omnia purgantur.c. vestra decoha. cle. & mul. & esto q; veritas canonizationis deficiat, non defecit fides.c. debitum de bap.cap.2.& 3. & de presbiter non bap.& idem sequitur Io.in directorio iuris parte.1.ti.13.ad fi. & ideò quod suprà cõcludendo dicit S.Thomas in suo quolibeto,conculdit etiã magistraliter Aug. de Anco. in lib.de Ecclesia.potesta.q.14. principali. arti.3.quasi per easdem rationes, & respondet ad contraria, & q. 17.art.4.vbi quærit. An omnes canonizati per Papam sint in vita ęterna,licèt videatur sibi contrarij propter capitu.si sine charitate.1.quęst.1. & ideò solenniter disputando firmauit R.D. Io.de tur. cre.quondã Cardi. Sancti Sixti per excellentes rationes in capitu. hęc est fides 24.quęst.1.Ad auctoritatem autem Crego. videlicet.Multorum corpora sanctorum (hoc verbum nõ debet esse in illa auctoritate, & debet intelligi in vene ratione priuata, non publica(venerantur in terris,quorum animę cruciantur inferno. Respondeo veram in his tantum, qui martiryum sustinuerunt absque charitate & c.iuxtà sententiã Hiero. de qua.in quęst.1.capi. vide quantum bonum dicentis. Si sine charitate martyrium recipiatur, & corpora eorum coram hominibus venerantur, perfidè magis sunt talia,quàm corona victorię, & tali operi magis pœna quàm prẽmiũ debetur,& 90.distin.neq;,&.1.ad Cor.13.cap.& c.transmissa, de hęret. & dicit Franciscus Maron.puncto.33. Ecclesiasticæ Hierarchię, q; Papa habet Angelũ personalem, qui non dimittit ipsum vnquam, & quòd in rebus publicis respicit ad ipsum Sanctus Michael specialiter, sicut ad ducem sui exercitus. Item verisimiliter Deus per medium alicuius veri Sancti reuelaret veritatem,vt legitur in legenda Sancti Martini Episcopi, de suspenso qui venerabatur vt martyr.

Articulus Decimus.

AD decimũ dico concludendũ secundum dñm Egi.de Bellemere indicisio.suis,decis.677.quę incipit extrà totam,quòd in informatione qua circa negotiũ canonizationis alicuius,& cap.tria principaliter.& primò.Non fore necesse vocare illos quorum interest per generale edictum. Ratio,quia hoc casu non agitur contra aliquam personam certam vel in certam, nec in directum præiudicium alicuius certæ vel incertæ personæ & ideò non requiritur aliqua vocatio cuiuslibet, licèt possint esse personę aliquæ,quæ possint prætendere aliquod indirectum præiudicium vel interesse vt cõmune. Item quia talis auctus non potest dici iudicialis, quia nullam habet partem, vt cap. forus.§.in omni.de verborum significa.& in extra iudicialibus non requiritur partis vocatio. & hinc est,q; licet superior habens per modum prouisionis Ecclesia ornare

sia ornare de bono Prælato, habent præmittere bonã informationem de persona electi, & qualitate prælaturæ secundum Innocen.in capitu.cum electi.& cap. nihil, & capitu.statuimus.de electio.facit capitu.cum olim, de donation. & capitu. constitutus secundò de appellat.& probatur satis.3.quæst.2.cap.1.& 2.tamen non requirit informatio illa partis vocationem.immò nec tenetur prouisor parte audire,vt not.idem Innoc. in cap.dudum.de præsumpt.& in capitu.proposuit. de concessio.præbend.& gl.vlt.in cap.fi.de electio. lib.6. & hinc est etiam, quòd cum Papa committit inquisitionem faciendam de sufficientia certæ personæ nominatæ vel supplicatæ sibi ad certam Ecclesiam cathedralem reseruatam & vacantẽ, in hoc nõ vocatur pars immò nec auditur, nisi de gratia & speciali mandato, quia nec suppli. habet aliquod ius propter quod faciat partem.Nec est negotiũ istud iudiciale, sed est potius quædam extra iudicialis executio officij ipsius superioris, quod est verũ etiam si superior procedat ad supplicationem alicuius siue proprio motu, vt probãt iura prælegata, & quia superior vtitur iure suo ex officio mero, & ita nemini iniuriam facit.l.iniuriarum.§. 1.ff. de iniur. nec est ipse medius neque iudex & pars. iuxtà nota.Innoc.in cap. ex parte.de verborum significat. & est simile in statutis, in quibus non requiritur vocatio subditorũ,licet eis benè præiudicet, & sit cum bona informatione ad ea procedendum.l.humanum, C.de legibus, & quòd non tenentur probationes admittere, nec se opponentem audire vt partem. & hoc melius colligitur ex not. Innoc.in glo.mag.in c. venerabili.de censi. & in capit. ex patre,alleg.de verborum significat.2. per ibi not. non expedit admittere quem vt partem, licet bonũ sit audire ad sui ipsius informationem extra iudicialẽ. & ita dicit fuisse cõclusum per Reuer.Domi.Cardinales cõmissarios in facto canonizationis domini Caroli, videlicet per domi.Albanensem & Floren. & Sancti Angeli, tunc commissarios, quibus assentit d.Sancti Eustachij,dicens q; alij domi. Cardinales in consistorio in hoc & concordarunt. & secundũ præmissa debent interpretari quæ dixit Augustinus de Anco.in lib.de Eccles. potestate quæst.16. art.1.vbi quærit,an Papa in canonizatione debeat seruare ordinem iudiciariũ? Reperio tamẽ D.Calixtũ tertium in canonizatione Sancti Osmundi de Anglia,per dominos Cardinales deputatos ad faciendam inquisitionem,monuisse omnes & singulos qui in his interesse aliquod habere pretenderent, vt ad diem certam tunc expressam legitimè cõparent, prout etiam per Episcopos cõmissarios in hac causa factũ fuisse ex actis constat ad abundantiorem cautelam, ne nihil quod ad cautelam pertineat videretur omissum.63.distinct.quanto. & quia abundans cautela nõ nocet.l.testamentum. C.de testamen.l.si pupilli.§.1.ff.de negot. gest. Subdit tamen idẽ dominus Egidius duabus decisi.immediatè sequẽt. quod licèt expediat audire se opponentes canonizationi, non tamen debent admitti vt partem facientes,sed solum ad informandum extrà iudicium. x officio, si tamen apparet, quòd excipiens non excipit bono zelo quem habeat ad Ecclesiam & ad fidem sed potius ex odio quod habuit aduersus mortuũ, vel ex inimicitia quã habet aduersus illos de genere mortui de cuius canonizatione agitur,ille nõ est aliqualiter audiendus,sed potius totaliter repellendus, capitulo.I. A.de re iudica.capit.ex insinuatione.de appellatio.capitu.repellantur, & capitu. cum oporteat, de accusat eum capitu.seq.& per plura alia, de quibus per eum in dictis decisio.in quibus respondet ad omnia contraria, multũ magistraliter. & etiã magistraliter refert idem, Bellemere in lectura in dicto capit. venerabili. de test. fuisse obtentum in consilijs multorum. Ex præmissis itaq; concludo ad Dei optimi maximi gloriam & laudem per V.B.procedi posse atq; debere, ad canonizationem beati Patris Bonauenturæ præfati, vt sic amplius Dens gloriosus in Sanctis suis etiam in ipso glorificetur, capitu.gloriosus.de rele. & veneratio.Sanct. libro sexto, per ampliusque etiam in ipso iugiter laudetur.clem.si dominũ.eod.tit.& Psal.cl. etiam sub duplici festo festum illius celebrari mandando, ad instar aliorum doctorum quatuor, de quibus in dist.cap.gloriosus,aut saltem disponendo,vt festum illius ferietur. iuxta.capitu. pronunciandum,de cõse.dist.3. & capit. fi.de ferijs, & l.omnes.C.eodem.titu.& vt vigilia eius ieiunetur cum præmio indulgentiarum, iuxtà capit.1. de obser.ie.& prout fecit Bonifacius IX.in trãslationis beatæ Brigidæ festiuitate, vt patet in bulla canonizationis eius. & Nicolaus quintus in canonizatione Sancti Bernardini, & Pius secundus in canonizatione Sanctæ Catherinæ de Senis, & Calixtus tertius in canonizatione Sancti Osmundi etiam per octauam. Fateor tamen secundùm Hieronym.vnam esse vitã Sanctorũ,sed prẽmia pro labore diuersa, & periculosum esse de Sanctorũ meritis disputare,vt habetur in dist.capit. gloriosus,in nouella.Item vt propterea cultus diuinus augmentetur capi.ex parte,de cõstitu. & honor.Ecclesiæ augeatur,capitu.vasa,de consecratio.dist.prima,& alij ad religionem & studia Theologiæ propterea inuitentur, capitu.super specula.ne cleri.vel mona.Item propter ipsius beati gloriam. Vult enim Deus vt Sanctos inuocemus, vt dum per eorum suffragia quod petimus impetramus,ipsos magnificemus, & glorificando collaudemus, & vt peccatores quasi non audientes ipsum in propria persona audire, amicorum possint patrocinia implorare,qui voto supplicantium scire possunt,quia in illo æterno diuinitatis speculo intelligitur quantum vel illis pertinet ad gaudium, vel nobis ad auxiliũ, & propter inopiam quam habemus in merendo, vt vbi nostra non suppetunt merita,patrocinentur aliena, & vt qui nõ possumus summã lucem aspicere in se contemplando, saltem in Sanctis aspicere valeamus, & vt sic omnis nostra inopia quam habemus,etiam in mando suppleatur,quam plerunq; imperfectus homo magis sentit se affici circa vnum Sanctum,quam circa Deũ. & ideò propter has causas generales ordinauit Deus,vt Sãctos honoremus,& oremus. prout plenius habetur per Iacob. de voragine in legendis Sanctorum, in capitu. desesto omniũ Sanctorum. Exaudit nanque dominus orationes Sanctorum. prouerb.15.& 3.q.7.in grauibus. Annumeretur computeturq; inter filios Dei confidenter,& inter Sanctos sit sors illius,vt Exultet cœlũ laudibus, & resultet terra gaudijs, &c. Cuius doctrina fulget Eccles.vt sol & luna,& quem elegit dominus in charitate non fictã,& dedit illi gloriam sempiternam.

Deo Gratias.

Et quoniam Innoc.3.in canonizatione Sancti Vulstani quondam Episcopi Vigornię.in Anglia, fecit de eo specialem collectam & orationẽ dicendam in missa eius, vt patet ex bulla dictæ canonizationis.Ideo laudo in huiusmodi canonizationi Sancti Bonauenturæ, fieri collectã & secretã & post cõmunionem. vt sequitur & illas in bulla canonizationis inscribi, & reliquũ officium de cõfesso. maioribus doctoribus fieri,prout etiã mandauit fieri Calixtus 3.in canonizationem Sancti Osmũdi,vt in bulla canonizationis eius inscribitur.

Collecta, aliàs Oratio.

Exaudi quæsumus domine preces nostras,& intercedente Beato Bonauetura confessore tuo atq; Pontifice,salutaribus nos instrue disciplinis, & gaudijs fac perfrui sempiternis. Per Dominum nostrum Iesum,&c.

Secreta

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secreta.

Suscipe Clementissime Deus hostiam laudis, quã tibi pro peccatis nostris offerimus. & intercedente Beato Bonauentura cõfessore atque Pontifice, preces nostras benignus exaudi. Per Dominũ nostrũ Iesum, &c.

Post Communio.

Memor esto sacrificij nostri omnipotens Deus, & precibus & meritis beati Bonouenturæ cõfessoris tui atque Pontificis, vitam nobis & gloriam tribue sempiternam. Per Dominum nostrum Iesum, &c.

Sermo magistri Roberti, de laudibus Sancti Bonauenturæ ordinis minorum.

QVasi stella matutina in medio nebulæ, & quasi Luna plena in diebus suis lucet, & quasi Sol refulgens, sic iste refulsit in templo Dei. Scribuntur hęc verba originaliter in Ecclesiastico ad laudem Sancti Bonauenturæ proposita. Præclarissima, Domini & Sancti Bonauenturæ merita, Sixtũ quartum Pontificem maximum induxerunt, vt illũ hoc fœlice tempore catalogo Sanctorũ ascriberet. Res est vtique grãdis, & digna valde quæ Dei gloriam pandit, Sanctam Ecclesiam exornat reglionem letificat Christianam ordinemque sacrum minorum subleuat, & extollit. Quid enim præstantius excogitari potest, q̃ mortalẽ hominem post de victum triumphatumque mundum ad cœlestia regna deduci, ibique immortalitate perpetua gaudere cũ Christo? Quis de beata vita, promissaq; nobis fœlicitate dubitare valeat ad quã amicos Dei iam properasse certissimum est, ibi Christus Rex gloriæ, ibi immaculata virgo Regina cœlorum, ibi Prophetæ, Apostoli, Martyres, Confessores, & virgines, omnesque, electi, & amici Dei, ibi deniq; Beatissimus Bonauẽtura. Cum verò hodierna die sit annumeratus catalogo Sanctorũ, equum est & rationabile, vt eius sanctitas omni populo fiat nota. Quã de re statui in præsenti sermone, laudibus eius in cubere, qui describitur in verbis propositis illustrasse Ecclesiam sicut stellã matutina, & sicut luna plena, atq; vt sol fulgẽtissimus, per quę splendores excellentiarũ suarum possunt denotari. Prima excellentia dicitur vitæ. Secunda doctrinæ. Tertia refulgentiæ. Prima excellentia Sancti Bonauenturæ dicitur vitæ. Ex vita quippè munda & virtuosa iudicantur homines Sancti, hoc tamen iudiciũ quantum ad publicam veneratiõnẽ spectat ad Ecclesiam, vndè Innocẽ. de rel. & venera. Sancto. dicit. Non abnegamus, quin liceat porrigere preces alicui defuncto, quem quis credat bonum virum, & nunc esse cum Christo, licet non sit canonizatus, quia fidem orantis Dominus attendit, sed facere pro eo officiũ, vel preces solennes nõ licet, ex quo in cap. primo, de rele. & venera. Sanct. statutum est, vt nullus adoretur pro Sãcto absq; auctoritate Romanæ Ecclesiæ, etiam si miracula faceret, quem enim Ecclesia reprobat reprobandus est, & quem approbat aprobandus, vt patet 24. quæstione prima cap. hęc est fides catholica, & cap. quoniam vetus, secundum autem Gosfredum, & Hostiensem in canonizatione Sanctorum inquiritur de vita canonizandi, si fuit in laboribus multis & iustis, si moribus castus, & strenuus, vt notatur distintio. 61. cap. miramur, licet pro martyribus nõ fit tam stricta fienda examinatio. Quod autem vita Sancti Bonauenturæ fuerit mũda, pura, Sancta; probatur triplici modo. Primus dicitur testificationis. Secundus professionis. Tertius assumptionis. primus modus q̃ probatur Sanctitas & bonitas vitæ. S. Bonauenturę dicitur testificationis. Habet enim testimonium á viris fide dignis. primò ab Alexandro de Ales viro bono & in sacra pagina probantissimo Doctore. De isto Alexandro scribitur in chronicis ordinis Beati Francisci, quòd illius opus quod scripsit in Theologia approbatum fuit ab Alexandro quarto, & sexaginta magistris Parisiẽsibus, vt apparet in bulla ipsius Põtificis, quàm puto esse Parisijs. Hic itaque Alexander de Ales vidẽs in Bonauentura morum elegantiam, corporis pulchritudinem, venustantem aspectus, eloquij suauitatem, conuersationisque affabilitatem, dicere sepe solebat. Non videtur Adam in homine isto peccasse, quasi diceret, quòd vita illius irreprehensibilis, potius angelica erat, quàm humana. Secundo bonitas vitæ Sancti Bonauenturæ habet testimoniũ à Domino Petrò Cardinali Episcopo Hostien. qui fuit de ordine Prædicatorum. Hic sermonem habuit in funerę Bonauenturę susceptio themate. Doleo super te frater mi Ionatha in quo inter alia retulit, quòd quicunque Bonauenturam videbat, ipsius amore capiebatur, eiusque pijssima monita obedienter recipiebat, per maximè Grẽci & Tartari, quibus eius eloquia plurimũ pro fuerũt, quæ verba vltimò dixit, quoniam tempore Generalis Concilij Lugduni celebrati, vt scribitur in chronicis præallegatis. Frater Hieronymus de Esculo ordinis minorum, qui fuit postea Generalis, deindè Cardinalis Episcopus Prenestinus, & tandẽ Papa Nicolaus quartus redijt ex partibus orientalibus, ad quas missus fuerat cum solennibus nuncijs Grecorum, & Tartarorum & ipso Bonauentura suggerẽte, Græci tunc ad vnitatem Ecclesię redierũt, & Tartari baptizati sunt. Tertiò Sanctitas vitæ Bonauenturæ testimonium habet à poeta vulgari Dante, qui in tertia comedia ita dixit. Io son la vita di Bonauẽtura Da Bagnoregio, che in grandi officij, sempre posposi la sinistra cura. Secũdus modus quo probatur Sanctitas Bonauenturæ dicitur professionis. Professus quippe fuit regulam Sanctã fratrum minorũ, in qua semper quandiu in ordine fuit irreprehensibiliter vixit. Hęc autẽ regula deuotos professores suos ad Christi Angelorum atque Sanctorũ, societatem perducit. Quod ostenditur ex triplici eius prærogatiua siue præeminẽtia. Prima quia illa regula à spiritus Sancto fuit inspirata. Secũda quia super Euangelio fuit fundata. Tertia quia supernaturali signo fuit cõfirmata. De quibus, omnibus, ita scribitur in extrauaganti Nicolai in sexto libro decretaliũ, Hic, scilicet fratres, minores sunt illius sanctæ regulæ professores, quæ in Euangelico fundatur eloquio, vitæ Christi roboratur exemplo, & fundatorum militantis Ecclesiæ Apostolorum eius sermonibus actibusque firmatur. Hęc est apud Patrẽ munda & immaculata religio, quę descendens à patre luminũ, per eius filium exemplariter & verbaliter tradita Apostolis, deindè per spiritus Sanctum Beato Francisco, & cum sequentibus inspirata, totius in se continet testimonium trinitatis. Hæc est cui attestante Paulo nullus de cætero debet esse molestus, quam Christus passionis suæ stigmatibus confirmauit, volens, institutorem ipsius passionis suæ signis notabiliter insigniri, hęc ibi. Hanc igitur regulam (diuinitus inspiratus) suscipere voluit Dominus, Bonauentura, qui à teneris annis Beatũ Franciscum singulari deuotione est prosecutus. Meritis quippè illius dum tenellus erat, à mortali infirmitate liberatus extitit. Vndè ipsemet in legenda Beati Francisci ita scribit (vt habetur in cap. vltimo) in numera quoque per ipsum in diuersis partibus orbis exuberare non cessant beneficia Dei, sicut & ego ipse qui superiora descripsi, experientia teste in meipso probaui. Voto enim pro me lãguente grauissimè ad beatum patrem Franciscũ emisso à matre, cum adhuc essem puerulus, ab ipsis fum mortis faucibus erutus, & in robur vitæ in columis restitutus. Quod cum viua memoria teneam, vera nunc confessione

Gal. 6

fessione profiteor, ne tantum beneficium reticẽs, sceleris arguar vt ingratus. Hæc ibi. Crescens ita que dominus Bonauentura, de virtute in virtutẽ proficiens cũ affectione, & riuerentia Beati Francisci, anno ætatis suæ vigesimo secundo sacrã eius Reglionẽ ingressus est. In qua tantum profecit in omni deuotione & studio literarũ, q̃ septimo anno post ingressum religionis legit sententias Parisijs & decimo anno. Strigesimo secundo ætatis suæ suscipit cathedrã magistralẽ. Tertius modus q̃ probatur sanctitas Domini Bonauenturæ, dicitur Assumptionis. Ob splendidissimam nanque virtutum eius famam, & nomen Clarissimũ, assumptus fuit ad triplicem dignitatem. Generalatus. Archiepiscopatus, & Cardinalatus. primò fuit assumptus ad dignitatẽ Generalatus. Licet enim seruus Dei Franciscus Prelatos suos, humilibus vocabulis decreuit nominari, tamen non parua dignitas est prẽesse tot fratribus, quot sunt in Religione minorũ, tam longè lataque diffusa per orbẽ. Fuit nanq; Dominus Bonauentura ordinis minorum octauus Generalis. Primus fuit beatus Franciscus. Secundus frater Ioannes dictus parens, de Florentia. Tertius frater Elias de Assisio. Quartus frater Albertus de Pisis. Quintus frater Aimo angelicus. Sextus frater Crescentius. Septimus frater Ioannes de Parma. Octauus frater Bonauentura. Hic in cap. Generali Romæ celebrato. Alexandro Papa quarto præsente anno ab Incarnatione Dñi 1256. & tertio decimo post Religionis ingressum in festo Purificationis Beatæ Virginis in generalem fuit electus, annis autem decem & octo ordinẽ laudabiliter rexit, seruiens altissimo in paupertate, & humilitate, confortabat suauiter tentatos, & infirmis seruiebat libenter. In cap. Generali Narbonæ celebrato per eum regulam reformauit & exposuit, ordinem in prouincias, & custodias distinxit. Tempore verò sui Generalatus fuit facta translatio corporis Sancti Antonij de Padua ad prægrandem illam Ecclesiã, in qua nunc est reconditũ. Trigesimo tertio anno post eius obitũ in octaua Dominicæ Resurrectionis, & tunc lingua eius quæ sub terra fuerat, reperta est ita recens & rubicunda, quasi eadem hora sanctus ille Gloriosus decessisset quã beatus & deuotus Bonauentura in manibus reuerenter accipiens, irrigatus profluuijs lacrymarũ, corã omnibus huiusmodi verbis affari cœpit. O lingua benedicta, quę semper benedixisti dominũ & alios bene dicere fecisti, nunc manifestè apparet quãti fueris meriti apud dominum. Secundò fuit assumptus ad dignitarem Archiepiscopatus. nam Clemens Papa. IIII. ontulit ei Archiepiscopatũ Eboracensem pinguissimũ, sed ipse de Parisijs vbi tunc erat ad pedes Domini Papæ se conferens, tam humiliter & efficaciter tanto gradui, & dignitatis cessit, quòd Dominus Papa eius cessionẽ admisit. & ne quis miretur, q̃ Clemens Archiepiscopum illum fecerit cum in generalem fuerit electus. Alexandro quarto, præsidente vt diximus. Sciẽdum est, quòd post Alexandrum prædictum creatus fuit Vrbanus quartus, & post Vrbanũ Clemens quartus, & post Clamentem Gregorius decimus. Nã correctæ sunt chronicæ ordinis ex quibus illa colegi. Tertiò Bonauentura fuit assumptus ad dignitatem Cardinalatus, hęc dignitas amplissima est in Eccl. Dei. Quia vt dicit glos. in cap. ministeriũ, extra de offi. archipresbyteri. Cardinales dicuntur, quia per eos regitur vniuersalis Ecclesia, sicut in cardine regitur hostium, vt ponitur, 71. dist. in cap. fraternitatem. & dicit Agustinus de Ancona in libr. de potestate Ecclesiastica. Cardinales assistũt Papę, sicut Apostoli Christo. Apostoli enim sunt nũcupati Christi fratres secundùm illud. Narrabo nomen tuũ fratribus meis, & principes mũdi, secundũ illud Psal. Constitues eos principes super omnẽ terram. Sed Papa cũ facit aliquos Cardinales insignit eos ista duplici dignitate, dicens eis. Estote fratres mei & principes mundi. Ipse aũt Papa gerit personam Christi. & quãuis etiam Episcopi succedant loco Apostolorũ, alio tamen modo quàm Cardinales. Apostoli enim duplici modo se habuerunt ad Christũ. vno modo vt præsentialiter assistẽtes, sicut fuit ante passionem & ascensionẽ. Secundò modo vt missi ex precepto eius per orbem: quod fuit post aduentum spiritus Sancti, quando dispersi per orbem diuiserunt se accipiendo vnusquisque prouinciam vel Regnum in sortem suæ prædicationis. Cardinales ergo representant personas Apostolorũ vt Christo assistentes, quia ipsi assistunt Papæ præsentialiter vt Vicario Christi. Secũdo modo representant personas Apostolorũ Episcopi, qui in partem solicitudinis vocati sunt, regentes diuersas Ciuitates, vel prouincias, vt Archiepiscopi. & istud est satis conueniens, vt sicut in Hierarchia cœlesti aliqui Angeli sunt assistentes, alij missi frequenter ad nos: in nostra Ecclesiastica Hierarchia, decet aliquos assistere vt Cardinales, alios mitti vt Episcopos, & hoc de lege cõmuni, quia subrogata causa non tollitur quin Cardinales aliquando mittantur vt legati, & Episcopi aliqui etiam vocati à Papa sunt ei assistentes. Accipiunt autem Cardinales à Papa pileũ rubeum in signum ardentis charitatis quam debent habere, ita vt sint parati sanguinẽ suum fundere, & mori pro bono & defensionẽ Ecclesiæ & profectu, Vndè in cap. Fundamenta. de electione. libr. sexto dicuntur Cardinales, fratres coadiutores, consiliarij, & assistentes Domini Papæ. vt igitur ad Bonauenturam redeamus, ipse Cardinalis effectus fuit. Nam Parisijs existens vocatus fuit à Domino Gregor. decimo, qui Pontifex ipsum recipere Cardinalatum, & Episcopatum Albanensem coegit. Impositq; vt Concilij negocia ipse dirigeret. Sed curiosi quidam nos impugnare non cessant, quærentes, cur Bonauentura Archiepiscopatum recusauit tamen Cardinalatũ acceperit? At quod respondemus, q̃ potuit esse. q̃ Gregorius decimus præfatus eũ obedientia vel aliqua forti persuasione induxit vt Cardinalatum susciperet, quod non fecit Clemens, dũ ei Archiepiscupatum contuliti, & vt scribitur in cap. Nisi cum pridem, de renunciatione. Tunc in te veram humilitatem custodiens, cum per eam locũ sublimen effugies, & per obedientiam non dimittes. Itaq; nõ sine humilitate maxima & Dei timore, dignitatem Cardinalatus acceptauit. Nam tantæ fuit humilitatis, q̃ etiã pontificatus maximi celsitudinẽ adipisci potuisset, quod, noluit enim Bartholomeus de Pisis in libro cõfirmatum, q̃ post mortem Clementis cum per plures mẽse Cardinales in electione Papę conuenire nó possent tantæ opinionis erat apud eos Bonauentura tunc generalis minister, q̃ omnes. Cardinales vota sua in eũ compromiserunt, vt si se vel alium Papam nominaret illum Episcopi eligerent. Ipse verò nominauit Dominum Theobaldum Archidiaconũ Leodonensem sanctissimum virũ, qui fuit Gregorius decimus, & multis corruscauit miraculis, & iacet Aretij in Eccle. maiori, canonizatus in Ecclesia Aretina. Quare dominus Bonauentura probatus inuentus est in omni vita sua & cum plurimũ laborasset pro animarum salute tandem ex hac luce cessit, anno Domini 1274. Aetatis verò sue quinquagesimotertio hora matutina diei dominicæ, tertiadecima die mensis Iulij. Eadẽ verò die sepultum corpus in Ecclesia fratrum minorum Lugduni fuit. Secunda excellẽtia Sancti Bonauenturæ dicitur doctrinæ. Fuit quidẽ ipse doctor, quod nec minimum haberi debet, cum dicatur extra de hæreticis cap. cum ex inuincto. Doctorum ordo principatus est in Ecclesia Dei, & de doctoribus scriptũ est. Qui ad iustitiam

Octo primi Generales ordinis S. Frãcisci.

Translatio S. Antonij Patauini.

Psal. 21. Psal. 44.

Electio papę cõmissa est solitaneralis ministro Bonauenturę.

Dan. 12.

Universidad de Deusto
Biblioteca

iustitiam eruditunt plurimos, quasi stellæ fulgebunt in perpetuas æternitates. Doctoribus insuper diuinarum scripturarū aureola danda est, vt doctores in quarto ponunt, & Albertus in compendio Theologiæ. Doctrina ergo domini Bonauēturæ magnum lumen diffudit in Ecclesia Dei propter triplicē illius cōditionē. Primò quia fuit copiosa. Secundò quia deuota. Tertiò quia fructuosa. Prima conditio doctrinæ sancti Bonauenturæ fuit copiosa. Multa quidem scripsit laude digna, & legentibus grata. Nam scripsit libellum apologiæ contra Giraldum de Abbatis villa, qui multa falsa de religiosis & religionis statu disserebat, qui Giraldus tandem leprosus mortuus est. Scripsit libellum de sex Alis Seraphin, & super Genesim, opus quid intitulatur de septem visionibus, & defensorium religionis, & regulam nouitiorum, & super quatuor libros sentētiarum, & breuiloquiū, & sermones dominicales per anni ci culum, & super quatuor Euangelia, præcipuè super Lucā, & de arbore vitæ crucifixi, & plura alia opuscula edidit, inter quæ omnia singularis fuit legenda beati Francisi. Hāc videre voluit vir ille clarissimus, Leonardus Aretinus, vt retulerūt mihi quidam patres conuentus Florentini, quā cum diligentissime legendo percurrisset, restituit illā fratribus, asserens q̄ in illo dicendi genere nullus esset, qui Bonauenturam posset superare. Secundò doctrina Bonauenturæ fuit deuota sapida, & verè Seraphica, quæ legentes non solum illuminat, sed inflammat. Nec aliter esse posset cum de illo in chronicis scribatur. Siquidem omnem veritatē quā percipiebat intellectu, ad formā orationis & laudationis diuinæ reducens, cōtinuo ruminabat affectu. Narratur adhuc de eo q̄ dum scribebat legendam sancti Francisci, quadam die sanctus Thomas de Aquino accessit ad visitandum eum, & cum familiariter (vt solebat facere) aperuisset hostiū cellę Bonauenturæ, vidit eum orantem ante crucifixum, & in extasi factū, mox sanctus Thomas, dimisit eū, nec locutus est quicque, sed socio suo dixit. Sinamus sanctū, quia laborat pro sancto, quia scribebat gesta sancti Francisci, quod ipse Sanctus Thomas sciebat. Tertiò doctrina sancti Bonauenturæ fuit fructuosa, nō enim profuit illis tam qui eum viderunt & audierunt docentē, sed etiam omnibus qui eius scripta legunt, vt patet per experientiā. Tertia excellentia sancti Bonauenturæ dicitur refulgentiæ. Voluit quippe Deus sanctum istū triplici splēdore fulgere. Primus dicitur miraculosæ corruscationis. Secundùs solennis canonizationis. Tertiùs mūdialis veneratiōnis. Primùs splendor dicitur miraculosæ corruscationis. Fecit quidē Deus meritis eius miracula multa, ex quibus aliqua percuramus. Fertur de ipso q̄ dum in humanis agebat, tanta ad sacramentū Eucaristiæ deuotione mouebatur, q̄ diebus præter morē eius abstinuit à celebrationem. Semel verò dum deuotus missam audiret, & cum lacrymis Passionem dominicam meditaretur, cūm sacerdos celebrans communicare vellet, vna particula hostiæ per se ipsam ad eos domini Bonauēturæ ad voluit, quam ipse reuerēter suscipiens, intellexit timorē scrupulosū circa communionem debitè factam fore deponendum. Quędā domina Lugdunensis. Simona vocata, cum filiū mortuum peperisset, illum ad Sancti viri pedes deiulit, qui facto signo crucis, viuentem matri dedit. Post mortē eius multa miracula facta sunt ad inuocationem eius. Mulier quędam de castro Villano, octo diebus laborauerat in partu, emisso voto q̄ visitaret sepulchū Bonauenturæ mox libera peperit, vnde in patria pia consuetudo inoleuit, vt mulieres laborantes in partu inuocēt nomen Bonauenturæ, & sępissimè à grauissimis periculis liberentur. Petrus filius Ioannis calzolarij Lugdunēsis, claudus dextera tibia, qui longo tempore, sine baculo ambulare non poterat, voto emisso ad Sanctū Bonauenturam, liberatus est. Dux Aurelianensis, aliàs Orlientz carceratus à magnæ Britanię Rege detinebatur, vbi quartanam cum dolore capitis incurrit, hic audito nomine Sancti Bonauenturę votum emisit, si liber euadere posset, visitaturum ie sepulchrum ipsius Sancti. Immutauit. Deus cor illius Regis, prædictum ducem à carceribus liberatum, liberum ab ire premisit. Qui etiam à dolore & infirmitatem liberatus, mox vt in Gallias redijt, ad sepulchrum Sāncti deuotus perrexit. Iaccheta vxor magistri Nicolai lepra percussa, inuocato Bonauentura, & pijs votis per illam emmissis mundata est Vxor magistri Ioānis Garbreti Regij secretarij hydropica à medicis de sanitate desperata, accedente viro ad sepulchrum Bonaueuturæ sanata est. translatione corporis eius de Ecclesia veteri ad nouā, Lugduni, corrosa reliqua parte corporis Boneuenturæ caput inuentum est integrum, capillaturam habens, ac labia & dentes, & lingua colorata & inregra ac si esset hominis viui. Laodomia vrbebetana filias fœminas multas parturiens viro suo Francisco Matthei ingrata erat, tandem suasu cuiusdā magistri Francisci de aqua pendente, emisso voto ad Bonauenturam, inde ad paucos dies concepit filium, quem post salubrem partum vocauit Bonauēturam, & cum grandiusculus esset effectus, superueniente peste, qua filiæ omnes mortuæ fuerunt, hic ad inuocationem crebram Bonauenturæ pestis periculum euasit. Sunt & alia huius sancti miracula quę omittimus, ne tedio prolixitate rerū audientes afficiantur. Secundùs splendor dicitur solennis canonizationis. Non desunt pleriq; sublimitatem huius sancti volentes minuere, ex eo q̄ Sixtus Pontifex maximus qui illum catalogo Sanctorum ascripsit, eiusdē fuit ordinis & professionis. Illud idem obiciunt sancto Vicentio de ordine predicatorum, q̄ scilicet Calixtus illum canonizauit, quia eiusdem ciuitatis fuerat & patriæ. Ac etiam Pius sanctam illa gloriosam Catherinam de Senis propterea canonizationis decorauit honore, quam ambo Senenses. O temeritas malarum mentium, ò incredulitas iniquorum hominum, nō canonizantur Sancti, absq; solennitatibus & publicis cōditionibus requisitis, non fuerunt prædicti Sancti publicati ex aliqua effectione inordinata pontificū præfatorum, sed quia inuenti fuerunt digni, vt publicè à Christianis colerentur. vt enim habetur in glo. de reli. & vene. sanct. in c. Glorio. Deus. Papa solus habet canonizare sanctos. Primò quia canonizatio est vna de maximis causis fidei, ideo ad Papam referenda, extra de baptismo. c. maiores. Secundò quia Papa habet iudicare de miraculis fidei. 24. q. 1. cap. quotiens. Tertiò quia Papā spectat declarare dubia. scripturarū, multò fortius dubia Sanctitatis, extra, qui filij sunt legitimi. c. per venerabilem. Quartò ne per multorum Episcoporum simplicitatem contingat populum decipi. Quintò ne in infinitum fieret multiplicatio Sanctorum, & sic tepesceret deuotio, & vilesceret, Sanctitas. 80. dist. cap. Episcopi. Papa verò in canonizandis Sanctis multa vtitur grauitate, obseruatque tot ac tantas ceremonias, vt patet in dicta glos. quòd nullus eum de passione reprehensibilis affectionis deprehendere possit. Quęcunq; igitur requiruntur ad canonizationem Sanctorum, omnia peracta sunt in canonizatione Sanctorum, quos nominauimus. & vt de sancto Bonanentura dicam, pro canonizatione illus supplicarunt, instanter Pontifici Sixtò, Imperator Federicus. Ludouicus Rex Francorum. Fredinandus Rex Siciliæ. Matthias Rex Vngariæ. Dux Venetiarum. Dux Mediolani. Dux Calabrię. Alphonsus Ferdinandi primogenitus. Dux Sabaudiæ. Ducissa Calabriç. Florentini. Perusini, & Balneoregiani. de quorum ciuitate Bonauentura

uentura oriundus extitit. Ipsa in super religio sacra minorum id postulauit fidentissimè, cum pro viro digno apud Christi Vicarium ex ipsa religione assumptū supplicaret. Cuius etiā totius religio. ex parte hoc assumpsit supplica di officium, vir ille grauis, integer, & in sacra pagina eruditissimus, ob suorum morum bonitatem generalis minorum effectus magistri, Franciscus Sanson, qui Sancti Bonauenturæ cultor præcipuus, & Sixto Pontifici charissiums est, ac Reuerēdissimis Dominis Cardinalibus & omni curiæ dilectus, rem hanc diuinā mirabiliter solicitauit ac procurauit, cuius Deus mentem bonam & voluntatē rectam prospiciens, exaudiuit preces, & vidit lachrymas ac suspiria deprecantis. Cōmissa fuit causa, missi ad partes Lugduni Legati, inquisitiones de vita & miraculis sancti diu celebratæ fuere. Tandē commissarij deputati vltimò sunt Reuereudissimi Dñi Cardinales Iulianus tituli Sancti Petri ad vincula. Stephanus Cardinalis Mediolanensis & Franciscus de Gonzaga. Interueniente ad hoc supplicatione seruenti Reuerendissimi Domini Cardinalis Ioannis de Aragonia, qui à teneris annis deuotus, semper extitit ad diuina. Post omnia autem ritè peracta secundū patrum sanctiones post relationem tā secretam quam publicā, post ieiunia & orationes, post prælatorum omnium qui in vrbe reperti sunt, exquisitionem votorum. Sixtus spiritu sancto eum dirigente in octaua resurrectionis Domini sanctum Bonauenturam publicè in Ecclesia Dei à cunctis fidelibus statuit venerandum. Anno Domini. 1482. Tertiùs splendor dicitur veneratiōnis Omnis Christiana religio de cætero sanctū ipsum publicè venerari debet, cuius meritis poterunt fideles à multis periculis liberari, impetrareq; beneficia summi Dei, qui sit semper Benedictus per infinita sęcula sęculorum. Amen.

Bulla de canonizatione Sancti Bonauenturæ.

Esa. 12.

Dan. 12.

SIxtus Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Superna cœlestis patria ciuitas Hierusalem, cuius participatio eius in idipsum ita omnium electorū salutatione lætatur, vt quorū prestatiora sunt merita, copiosiora etiam sumant gaudia præmiorū. Quod in excessu mentis suæ positus, Isaias propheta sensisse videtur, cum diceret. Exulta & lauda habitatio Sion, quia magnus in medio tui Sanctus. Exultēt igitur omnium Angelorum chori, qui de vacuarum sediū habitatione soliciti, conatur de virtute in virtutē ad beatas illas mansiones, vndè superbi ruerunt spiritus, humilitate perducere. Exultēt quoq; omnes animæ iustorum, qui Christi vestigia sunt secuti, atq; omnes tam veteris quam noui testamenti fideles amici Dei, qui contēptis huius sęculi vanitatibus, qui conciuium numerositate congaudent. Exultet cœlū laudibus, resultet terra gaudijs, quorum sanctorū editio lętitiam habet plurimorum. Vndè enim fidei pietas exigit, vt quod pro salute multorum geritur, communibus vbique gaudijs celebretur. Præcipuè verò exultet pontificū cœtus beatorū, & sacra doctorū cōcio, qui fulgent in cœlo tanquā stellę perpetuas æterni tates. Quos interdum sanctus Bonauentura tanquam nouum sydus, ex hac lacrymarum valle ad cœlestem (quæ sursum est) Hierusalem, vocante eum Domino migraret emicuit. Nos aūt qui disponēte altissimo ad culmē Apostolatus euecti, Christiani gregis curā geri mus, quē pro debita pastoralis officij iucundo Sancto rum collegio conformare vt debemus, intensis desiderijs affectus, Ecclesiæ militanti pro cuius edificatione & incremēto ipsum Bonauenturā in catalogū Sancto rum referendū duximus, haud incongruè dicere possumus. Exulta hodie & lauda habitatio Sion. i. Christianareligio, in qua tanquam in mōte Sion, per verā fidem habitat verus Deus. quā magnus in medio tui Sanctus. Quippe in medio Ecclesiæ aperuit os eius, & impleuit eū Dominus spiritu sapientiæ & intellectus, & stola gloriæ induit eum, & coronauit ad portas Paradisi, in qua vna cū Angelis gloria & fœlicitate lætatur. Lætemur itaque & exultemus, quia cœlestis illa curia ex nobis habet cui sit cura de nobis, qui suis nos protegat meritis, quos informauit exemplis, illumina uit doctrinis, & miraculis confirmauit. Quē deus dedit cunctis populis in gloriam & honorem, cuius memoria in benedictionem est. Ea nanque de diuinis rebus scripsit, vt in eo spiritu sanctus locutus videat. Ita piè, religiosè, & sanctè vixit, vt scriptis vita congrueret, & quidē scribebat doceret exēplo, in quo morum virtus, & signorum claritatis ita comperta est, vt congruentibus maximis meritis ac miraculis, veræ Sancti tatis testimonium à militante Ecclesia debeatur eidē. Nam cum in flore virente inuentutis humanis abiectis illecebris, diuino se addixisset seruitio, religionem beati Francisci (quę per ardua tendit) ingressus, tam se dula lectione & assidua oratione profecit, vt cū sapien te meritò dicere posset. Optaui & datus est mihi sensus. Illuminatus enim ab eo, qui illuminat omnē sensum, qui lux, via, veritas est & vita, paucorū annorum spatio incredibilem est scientiam consecutus. Nec talentum sibi à Domino creditum sudario allegauit, aut terræ insodit, sed vt sapiētissimus dispensator in communem vtilitatem conuertit. In celebri enim Parisien si gymnasio cathedram rexit, vbi abscondita scripturarum enucleans, non solum viua voce profuit multis sed etiam plurima librorum optimorū, tū in sacris literis, tum in maioribus scientijs moniméta reliquit, quę essent omni tempore posteris profutura. Magnus doctrina, non minor humilitate & vitæ meritis. Quem Alexander de Ales, doctor clarissimus (cui se in disciplina sanctus Bonauentura tradiderat) tantæ innocentię ac columbinæ simplicitatis expertus est esse, vt dicere solitus fuerit, sibi videri, q̄ in eo Adam nunquàm peccasset. Magnus etiā in ordine fratrum minorū, cui vnus omnium post beatum Franciscum plurimū profuit. Ad eius enim gubernacula vocatus, & generalis minister Domino inspirante creatus, talem se suis præbuit subditis, vt in illo dominicum illud verbum videretur impletū. Qui maior est vestrum, sit minister vester. Nam sapientia & morum integritate maior, Prælationis officium cum tanta exercuit charitate, q̄ sponte humilis nunc doctrina, nunc monitionibus, nunc exhortatione fraterna, nunc & corporali seruitio satagebat, vt bonus Christi miles inferioribus ministrare. Nec solum quæ ab ipso beato Francisco piè & Sanctè fuerant instituta diligentissimè custodiuit, sed multa etiam adinuenta, quæ crescente fratrū numero necessaria videbantur adiecit. Ordinem quoq; ipsum in pro uincias custodiasq; diuisit. Magnus etiam dignitate in Romana fuit Ecclesia. Increbrescente enim fama innocentiæ, doctrinæ ac prudentię eius, à fœlicis recordationis Gregorio Papa decimo predecessore nostro, ad Cardinalatus est vocatus honorem, vt eius opera in maximis & difficillimis rebus (quæ temporibus illis, inciderant) vterētur. In quē Gregorius ipse ob ingentia viri merita nouo est vsus exemplo. Statim enim illi Alban. cōmisit Eccles. quę non nisi vetustoribus Cardinalibus solet cōmitti. Non fefellit expectationē summi Pontificis, ac sacri senatus optimus Deoq; amicissimus vir. Sed in concilio Lugdun. prędidens, omniaq; ad Dei laudem dirigens, sedatis discordijs, difficultatibusq; sublatis, ipsi Ecclesiæ maximo vsui fuit & ornamento. Quibus rebus apertè cognoscitur, q̄ statuit illi Dominus testamentum pacis, & principem fecit cū,

Ecclc. 15.

Humilitas B. Bonauēturę

Luc. 22.

Charitas B. Benauenturę.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vt sit illi sacerdotij dignitas in eternum. Quem inanis gloria non inflauit, non diuitiæ sinistrorsum egerunt, sed in fide lenitateque perseuerans, pius in deum in pauperes misericors, iustus in omnes, ita hoc corruptibile corpus exuit, vt cum Apostolo dicere posset. Bonum certamen certaui, cursum consumaui, fidem seruaui. In reliquo reposita est mihi corona iustitiæ. Qui & si ex sola perseuerantia poterat Sanctus credi. Iuxta illud. Esto fidelis vsque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ, subsecuta sunt tamen post vitam multa maximaque miracula, quæ certum sanctitatis eius præbent indicium, & nos ad ipsius veneration em inducunt, quòd Deus meritis præcedentibus venerandum ostendit. Ipse enim Deus omnipotens, vt suæ virtutis potentiam manifestet, & nostræ salutis causam pandat, fideles electos suos quos coronat in cœlis, sepe etiam honorat in mundo ad eorum memorias signa faciens & prodigia, quo hæretica prauitas confundatur, & fides orthodoxa seruetur. Agimus igitur ipsi Deo quantas possumus gratias, quòd nos dignos duxerit per quos hæc canonizatio celebretur. Quæ licèt diuinis literarum monimentis extantibus, corruscantibusque miraculis, iam pridem potuerit ritè fieri, nunquam tamen ante hac vel à principibus, vel ab alijs tanta diligentia fuit petita, Nostro tempore charissimi in Christo filij nostri Federicus Romanorum Imperator semper Augustus, Ludouicus Francorum Christianissimus, Ferdinandus Siciliæ & Matthias Vngariæ Reges Illustres, dilecti quoque filij nobiles viri Alphonsus Calabriæ, Ioannes Mozenico Venetiarum. Ioannes haleam Mediolani. & Ioannes Burbom duces insignes, præterea ciuitates Florentium, Senensium, Lugdunensium, Perusium, & quæ tale iubar tulit Balneoregium, tanto studio tantaque perseuerantia petierunt à nobis, vt duorum & impium putaremus eis in re tam pia resistere, quam etiam Dei monitu petere videbantur. Accesserunt assiduæ venerabilis fratris nostris Iuliani Episcopi Sabinensis, ipsius ordinis Protectoris, dilectorum quoque filiorum Francisci Samsonis generalis ministri, & Petri de Rodolphis Procuratoris dicti ordinis sacræ theologiæ professoris preces, qui nomine generalis eorum capituli, id tanquam iustum & debitum repoſcebāt legeramus studiosissimè sancti huius diuina scripta, quibus (postquam per etatem aliquid sapere licuit) semper fuimus delectati. Audiueramus quoque ab antiquioribus præfatæ religionis fratribus, & grauibus quidem viris, qui & ipſi à maioribus natu acceperant de sanctimonia vitę eius, constantem famam esse sciebamus de multis maximisque miraculis, nec erat præterea apud nos dubium, qui in triumphanti Ecclesia triumpharet in cœlo, & veneration em mereretur in terris. Sed memores nos eundem minorum ordinem ex voto ingressos, in quo diuina assistente gratia in sacris literis & religiosis moribus vt cunque profecimus, eademque Ministeriatus officia exercuimus, atque inde ad Cardinalatus dignitatem, ita vt per cōsimiles gradus ad Pontificatus culmen sub leuatos nos fuisse disponente Domino cognoscamus, per quos ipse Bonauentura Sanctus ad triumphantis Ecclesiæ immarcesibilem gloriam euectus est, ne ad id videremus potius affectione propria, quam debita deuotione moueri, eam adhibuimus diligentiam acgrauitatem, quam rei magnitudo poscebat. Commisimus enim tribus ex venerabilibus fratribus nostris Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, vt de veritate miraculorum mandarent iniquiri. Cumque vnus ex eis inchoato processu, vt Deo placuit ab hac luce migrasset, alium in locū defuncti subrogauimus Cardinalem, quo etiam decedente, alium substituimus, nec his contenti, cum iam processus ipse penè perfectus esset, & hi qui delegati erant fidelissimè retulissent, tamen quia non videbatur in procedendo tanta quanta requiritur obseruata solennitas, illum reiterari iussimus. Deum cum ex vberiori relatione, & fide dignorum testium super hoc receptione, compertum fuisset, multa & magna à Deo per ipsum Sanctum miracula fieri, quæ in conspectu multitudinis cernebantur. nos ne spiritui sancto resistere videremur qui per os Prophetæ laudare Deum in sanctis suis iubet, in consistorio nostro secreto huius rei causa habito eorundem venerabilium fratrum nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium vota, super huiusmodi canonizatione sumus scrutati. Cunque omnium vna eademq; fuisset sententia, videlicèt in Sanctorum numero referri deberet, consistorium publicum deinde habuimus, in quo magna multitudine astā te in triduum orationes ieiuniaque indiximus, vt deus omnipotens nobis quod factu optimum in hac re esset ostendere dignaretur, nec pateretur Ecclesiam suam militantem errare, quæ se triumphanti conformare studeret. Triduo deinde elapso, omnes qui in Roma ra curia erant prælatos iussimus cōuenire, qui in vnum interrogati, quid faciendum videretur in eandem sententiam conuenerunt, beatumque Bonauenturam canonizandum censuerunt. Nos ergo Dei nutum & voluntatem sequentes attendentesque iustum ac debitum esse, vt quos Deus honorat in cœlis nos veneration is officio laudamus & glorificetur in terris, cum ipse potius laudetur & glorificetur in illis, qui est laudabilis & gloriosus in secula. Hunc diem canonizationis ipsius Sancti Bonauenturę in medio Basilicæ principis Apostolorum de Vrbe, quo maxima omnis generis ordinisque multitudo confluxerat, celebrandam statuimus. Ibi reliquis omnibus legitimè peractis, prædictus ordinis minorum procurator, in medio stans dictum illud beati Ioannis Apostoli clara voce proponens, videlicet. Tres sunt qui testimonium dant in cœlo, pater verbum, & spirituissanctus, probauit etiam habito super premissis, processu, ipsas Beatissimæ Trinitatis personas testimonium & beatus Bonauentura in cœlo sit, præstitisse, Patrem videlicet in miraculorum potentia, filium in doctrinæ sapientia, & spiritumsanctum in vitę ipsius bonitate. Et protereà non solum nominibus omnium qui hunc ipsam canonizationem fieri supplicarunt, sed etiam ex parte indiuiduæ Trinitatis patris, & filij, & spirituissancti, vt ipsum beatum Bonauenturam Sanctum pronunciare dignaremur instanter, instantius, & instantissimè requisiuit. Confidentes igitur, quòd in hac canonizatione non permittat nos deus errare, qui omnia in ea quomodolibet requisita, etiam superabundanter obseruari fecimus, & obseruauimus, de eorundem fratrum nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, omniumque prælatorum in Romana curia existentium vnanimi consensu, & maturo consilio, de omnipotentis Dei ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius auctoritate confisi, Beatę memoriæ Bonauentura Balneoregionem. sacræ theologiæ professorem, ex gremio sacri ordinis minorum, & ex officio Generalatus in Episcopum Cardinalem assumptum, Sanctum esse ac aliorum Sanctorum dei catalogo ascribendū, adijciendum, & aggregandum fore, ac fideliter firmiterq; teneri debere decernimus, ipsumq; Sanctorum confessorū Pontificum & Doctorum (quos Sancta Dei veneramur Ecclesia) cōsortio solenniter in presentiarum ascibimus, aggregamusq; per præsentes. Statuentes etiam, & mandantes venerabilibus fratribus nostris, Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, ac dilectis filijs dictorū, ac Patriarchalium Metropolitanorum, & Cathedralium Ecclesiarum capitulis, & quorumuis ordinum tam mendicantiū, quàm non mendicantium professoribus, necnon quibuscunque ecclesiasticis personis, vt festum ipsius sancti Bonauenturæ secunda Dominica mensis Iulij, singulis annis soleniter & deuotè celebrent, diuinum officium veluti pro vno confessore Ponteficè & doctore, tam ublicè, quàm priuatim (prout contigerit) persoluenes. Dilectis verò filijs fratribus prędicti minorum orlinis, quatenus huiusmodi officium sub festo dupli-i, & octaua, eo modo quo aliorum dicti ordinis Sanctorum celebrare festa, & octauas consueuerunt, celebrandi concedimus facultatem. Insuper eadem auctoritate omnibus verè penitentibus & confessis, qui eadem Dominica Ecclesiam in qua Sanctum eius corpus tequiescit, deuotè visitauerint annuatim, septem annos & totidem quadragenas. his verò qui alijs temporibus in singulis diebus Dominicis, centum dies. Illis autem qui Ecclesiam Fratrum minorum vbilibet constitutas, tàm ipsa die festi, quàm in octaua diuinis officijs inter fuerint, consimiles indulgentias & peccatorum remissiones quæ in singulis aliorum eiusdem ordinis sanctorum festis ex indultis Apostolicis generaliter promulgatis Romani Pontificis concesserunt, de iniunctis pœnitentijs misericorditer in domino relaxamus, & elargimur. Considerantes prætereà, quanta ab hoc ipso sancto Bonauentura ratione scientiæ & sanctitatis vitæ Episcopalisque & Cardineæ dignitatis Sancta Romana Ecclesia susceperit incrementa, quantaque idem sanctus cum beato Thoma de Aquino coetano condiscipulo, & commagistro suo, familiaritatem & spiritualem coniunctionem in hac vita seruauerit, vt quos in hoc seculo fraterna iunxit charitas, & eadem in cœlo præmia consecutos credimus, præsens Ecclesia pari veneretur honore, prædictum festum inter festa sacri palatij Apostolici assumentes annumerantesq;, eandem indulgentiam in festo prædicto in Ecclesia Sanctorū Apostolorū de vrbe quæ in festo ipsius sancti Thomæ de Aquino in Ecclesia Beatæ Mariæ Virginis de Vrbe (Minerua vulgariter nuncupata) habetur, concedimus, pariterq; decernimus fratres minores in alma vniuersitate Parisiensis. eisdem priuilegijs posse ac debere vti & gaudere, ob ipsius snacti Bonauenturæ merita, quibus ex Apostolicis indultis fratres prædicatores in eadem vniuersita te intuitu & gratia eiusdem Sancti Thomæ potiri & gaudere consueuerunt, & gaudent, aut potiri & gaudere quomodolibet poterunt in futurum. Quo circa omnes & singulos in dignitate cōstitutos requirimus, & monemus: quatenus vniuersis & clericis & popolis suarum ciuitatum, diœcesum, & parrochiarum presentes nostras literas solenniter publicantes, eosdem hortentur, vt Deum ipsum à quo bona cuncta precedunt humiliter deprecetur, vt ipsius sancti Doctoris & cōfessoris Bonauenturæ meritis & precibus exoratus, militantem Ecclesiam Apostolicam fidem, & cunctos Christi fideles à paganorum & aliorum infideliū & hæreticorum tueatur incursibus, & à periculis cūctis semper protegam ac defendat, & aliam quam nobis mundus dare non potest pacem, hostium omniū sublata formidine, firma cum tranquillitate concedat: vtque post huius vitæ militiam depositumque pastoralis officij ministerium, vnà cum grege nobis credito ad sempiterna tandem gaudia peruenire mereamur. Demum quia difficile foret literas originales presentes ad vniuscuiusq; notitiam deferri, volumus ac decernimus, quòd earum transumpto sub sigillio generalis ministri ordinis antedicti & manibus duorū notarium publicorum debitè subscriptis, fides adhibeatur indubia in omnibus & per omnia, & illis vbique

Cur antea D.Bonauentura non fuerit canonizatus.

Diligētia S.D.Sixti Papę in hoc negocio.

2.Tim.4.

Psal.150.

Indulgentię cōcessę visitātibus Ecclesiā D. Bonauēturę Lugdun. Et alias nostri ordinis infesto eiusdē & diebus dominicis singulis annis.

Festū D. Bonauen. inter festa sacri Palatij aggregatur.

Priuilegia Parisiensibus cōcessa ob meritā D. Bonauēturę.

Tota super benedicta Trinitas, Sanctitati D. Bonauenturę testimonium prę stitit.

1.Ioan.5.

SERAPHICI DOCTORIS S. BONAVENTVRAE.

In speculum Disciplinæ, seu libellum de minimis ad nouitios.

PROLOGVS.

In Prologo. Institutionū Monasticorū.

DHONESTATEM tendentes in primis necessarium habent, vt per exercitium disciplinę virtutis titulū citius apprehēdere possint. Nam vt ait Hugo de Sancto Victore. Vsus disciplinæ ad virtutem animum dirigit, virtus autem ad beatitudinem perducit, ac per hoc (inquit) exercitiū disciplinæ esso debet nostra inchoatio, virtus perfectio præmiū virtutis, æterna beatitudo. Verùm qui disciplinam in nouæ conuersationis initio negligit, ad eam postmodū difficilè applicatur, & formam quam primò quis recipit vix deponit. Adolescens nāq; iuxtà viam suam, etiam cum senuerit, non recedet ab ea. Optima viuēdi forma eligēda est, quam reddat assuetudo iucundam. Primus autem ad profectum gradus, defectus cognitio, magnaque omnino prudenti securitas viuendi modum nouisse congruum, pro varia rerum & accidentium qualitate. nec minimum est contemnere minima, quæ non minimam moribus maculam eò turpius neglectu habita ingerunt, quo vitari facilius cognita voluerunt. Proinde qui spiritu Dei aguntur, moralibus documentis intendunt, quæ tamen superbi & fatui contēnentes, nunc superstitiones nunc cæremonias vocant, aut certè calumnijs fucatis impugnant. Nec enim stultus verba prudentiæ recipit, nisi ea dixeris, quæ versantur in corde eius. Hic ergo tractatulus per superiorum impositionem exactus, rudi quidem iuxtà scribentis ruditatem & intenti exigentiam stilo, ex diminutis quoque ac nudis ob breuitatem, in compactisque interdum, sed congruis pro morum traditione sententijs æditus, nouis Christi discipulis pro aliquali speculo inspiciendus proponitur, vt per pauca sibi proposita, accusationaliter fiant in pluribus cautiores. Da sapiēti occasionem (ait Salomon) & addetur ei sapientia. Attēdant tamen quædam hic accipienda forè cōmuniter, & magis, & minus, pro loco, & tępore obseruanda, licēt nō semper pro singulis cōditionum modificatio replicetur. Prudens, vt rerum varietas exigit, ita se accommodat tempori, non se in aliquibus mutans sed potius aptans, sicut manus quæ eadem est cum in palmum extenditur, & cum in pugillum constringitur. Nec moueat si qua pro iuniori-

Cognitio sui defectus primus ad profectū gradus.

Prou.22.

Prou.18.

Simile pulcherrimū.

Universidad de Deusto
Biblioteca

bus impertinentia videantur, proinde iunior in his sepæ quæ ipsum excedunt instruitur, vt seniorum se proposito applicans, sit quantum congruit aptior ad agenda, cautior ad cauenda. Prolixitatem fortè tritus siquis fuerit, inspector causabitur, sed necessariam in expertis dicendorum expresionem aduertat. Nec facilè rudes pro quibus est opera, generalibus posse commatibus, id est breuibus & incompletibus sententijs erudiri, aut concisis passim proficere paradoxis, vnoque nihilominus nouerit titulo multa quandoque perstringi, quam specialem requirerent explicanda tractatum. Duas autem particulas principalem videlicet & incidentalem, secundum series habet. Principalis in duas diuiditur. In quarũ prima de præparatorijs ad disciplinam & aliquibus eius effectibus incidenter, in secunda de ipsa plenius tractatur. Præparatoria sunt per modum principij, medij, & postremi. Depositio vetustatis, stabilitas mentis aduersus tentationes diaboli, & subiectionis humilitas, primũ præparationẽ inchoat, secundum continuat, tertium verò cõsumat. Seruanda erit vbiq; maiorum & minorum paragraphorum distinctio, ad seriei & ordinis euidentiam ampliorem.

Speculi disciplinæ primæ partis principalis. Particula Prima.

De vetustatis depositione. Cap. 1.

Ephes.4. DEPONENDVS est secundùm Apostolum vetus homo, & induendus est nouus. Quod perfectè implẽt, qui transi torijs abdicatis, non solum peccata verumetiam occasiones fugiunt peccatorum, veteriq; fermento per puram confessionem plenius expurgato, in vitæ nouitate perfecta, soli præeligunt domino militare. In odore igitur vnguentorum Christi, per compendiosam & tutam sacræ Religionis semitam currere cupientes, prius rerum temporalium falsiculos deprimẽtes abijciant, vt ab omni tàm possessione quàm cura penitus expediti, Christũ dominum expeditè sequantur, & non sint ei tentationis occasio vel ruinæ. Quòd si ante religionis ingressum non fuerint expediti, post ingressum saltem expeditionem huiusmodi per alias personas vel per literas, iuxtà superioris arbitrium, quãta possunt acceleratione procurent, nõ expectatis opportunitatibus, aut vtilitatibus deceptorijs, quas frequẽter diabolus sub specie pietatis assumit. Summa sit eis vtilitas, vtilitates huius mundi contemnere propter Christũ, iuxta verbum S. Hieron. Nemo renunciaturus seculo, benè potest vendere, quæ cõtempsit vt venderet. Si habes (inquit) in potestate rem tuam vẽde, si nõ habes proijce. Totum Deo dedit, qui seipsum obtulit. Post religionis ingressum, continuè debent confessioni facien dæ vacare, & de omnibus quæ in seculo à pueritia commiserunt, ad memoriam quantum poterunt studiosa solicitudine reuocatis, generaliter confiteri. Malorum nanque confessio, initium est bonorum. Ordinis ergo status, reijcit res, atque reatus.

Nouitius faciat confessionem generale.

De constantia mentis, et cautela cõtra tentationes diabolicas. Cap. 2.

Exod. 24. QVoniam autem Pharao persequitur Israelem fugientem, & contemptus surgit in scandala, nunc apertè, nunc occultè, sub specie boni periculosius tentans, faciant quod scriptum est. Fili accedens ad seruitutẽ Dei, sta in iustitia & timore, & præpara animam tuam ad tentationem. Solent præcipuè, Eccles.2. vires tentationi præbere, fluctuatio mentis circa propositum ingressuræ vel ingressæ religionis, tarda tepidaq; repulsio, & deiectio spiritus desolati. Ea propter in primis, in proposito sancto cor suum omnino stabiliant, & confirment, ne velut harundo diuersis ventorum flatibus agitati, vacillent. Optimum est (inquit) Apostolus, gratia stabilire cor. Et Prosper ait. Quemlibet hominem donec se in eo quod elegit certa diffinitione cõfirmet, velut in quodam deliberationis incertæ biuio constitutũ discerpit ipsa diuersitas voluntatum. Virtus (inquit Hugo) hortatur & prouocat, vt diffinitionis ambiguitate deposita, depositum spiritua le susciat perseueraturũ se in suscepti labore propositi, non sua posibilitate sed domini miseratione confidat. Cogitet quanti & quantæ potuerunt, & possunt, quod se posse desperat, vnde illi potuerũt, indè se posse firmiter credat, meminerit illud Apostoli. Fidelis Deus qui vocauit vos, qui etiam faciet, &c. Qui sperant in Domino, mutabunt fortitudinem, current & non laborabunt, ambulabunt & nõ deficient. Ad hæc tentationum & cogitationum malarũ viriliter principijs, & absq; moræ dispendio est obstandum. Quòd si earum insultus spiritum inquietent, non solum familiaris confessor, verumetiam fratres alij seniores sunt in adiutoriũ aduocandi, vt vnius debilitas, multorum adiutorio sustentetur. Frater (inquit) qui adiuuatur à fratre, quasi ciuitas firma. Qui autem vulnus detegere, vel auxilium petere negligit, sua non immeritò negligentia perit. Deniq; cum diabolus serui Dei spiritum per tristitiam deijcere studeat, ipsam si quando irrepserit, citius repellentes, Christo Domino qui datorem hylarem diligit, in cordis lætitia famulentur, attendentes sollicitè, ne de sua vnquam vocatione ingrati, aut tepidi regratiatores appareant coram Deo: vbi sol radiat gratiæ, nubilũ turbationis abscedat. Solet in aqua turbida latere, piscaturus animam coluber tortuosus. Maximum inhabitantis gratiæ signum, spiritualis lætitia. Porrò qui vocantis gratiam non agnoscit, indignum se vocationis fructu constituit. Beneficijs ingratus exhibitis, ineptus efficitur exhibendis. Valet quoque interdum conuersis pro animæ salutæ, mutatio loci. Plerunque enim dum mutatur locus, mutatur & mentis affectus. Valet pro mentis tentationibus impulsæ presidio. Valet pro morum citius ac perfectius assequendo peculio, extrà cognationem, & patriam, vel ad tempus secedere. Verùm quia per se nullo modo sufficerent, ad machinamenta diaboli repellenda, ad Christum propter quem omnia contempserunt, qui est tentatorum refugium, & debilium fortitudo, qui se fideliter inuocantibus facit cum tentatione prouentum, vt valeant sustinere crebris supplicationibus & deuotis recurrãt: vt qui eos dignatus est, de fornace Babylonis eripere, bonum in eis perficiat quod incepit. Frequens & feruens oratio dissipat omne malum, ollæ feruenti muscæ non insident.

Ad Hebr. 13.

1. Tim.

Esa.40.

Prou.

Quomodo necessaria sit, ad disciplinæ susceptionem, humilitas. Cap. 3.

DEnique quoniam vt ait Hugo, sicut cera nisi prius emollita fuerit, formam non recipit, sic & homo quidem ad formam virtutis non flectitur. nisi ab omni elationis & contradictionis rigore per humilitatem humilietur, necesse habent, qui disciplinę cupiunt moribus informari, vt humilitatis radicem in corde figere studeant, & tumorem propriæ voluntatis resumptionis & irreuerentiæ vitium, quæ à superbia procedere solent, tam in re quàm in signo vigilantius caueant, & humilitas ancillæ moræ, locum præparet disciplinæ.

De Ca-

De Captiuatione uoluntatis propriæ. Cap. 4.

VOluntatem itaq; propriam, ingenti curent studio captiuare. Quid enim prodest sub vnius ordinatione viuentibus, quòd facultates suas abijciuntur, si proprias voluntates nõ relinquunt, cum sit præstantius voluntatibus renuntiare, quàm rebus? Tota Religionis perfectio, in voluntatis propriæ abdicatione consistit: quare potissimum perfectionis & disciplinę industrius appetitor, voluntatibus proprijs edomãdis, & Præsidentiũ nutui subiungãdis inuigilet. Profectò in duobus erit subiectę probatio volũtatis, si videlicet in iniunctis deuotè obediat, & in agẽdis suis, semper habere auctoritatem obediẽtiæ non omittat. Primi (hoc est obediẽtiæ) in iniunctis. patet necessitas, patet & meriti magnitudo. Nã quicquid vice Dei præcipit homo, quod nõ sit tamen certum dispicere Deo hoc omnino sic accipiendũ est, quasi præcipiat Deus. Ad meritum etiam, melior est, obedientia quam victimæ, sanctæque obedientiæ holocausto, nihil Deo gratius exhibetur. Nemo ad perfectionis semitam currendam magis expeditus, quàm verus obediens. Quamobrem obedientiæ filij, se totum ad obediendum exponant, mixtoque vt prælati vocem audierint quasi diuinitus imperetur, moram pati nesciant, sed relictis omnibus, ad iuncta quæque fideliter exequenda, prompta deuotione consurgant, vt vicino obedientiæ pede, velut vno momento iubentis vocem, facti exhibitione sequantur. Perfecta obedientia sua imperfecta reliquit. Quinimmò, nec bonus obediens verbum expectat, vbi de superioris sibi constiterit voluntate. Illum autem optimum dixerim obedientiæ gradum, cum eo animo opus iniunctũ recipitur, quo & præcipitur: cum ex voluntate iubentis, pendet intentio exequentis. Nunquam de maiorum sententia iudicent, quorum officij est obedire, & implere quæ iussa sunt, deinde si ad profectum volunt obedientiæ peruenire, constanti secum deliberatione proponant, deuotè semper ad omnia obedire. Si quid igitur graue vel impossibile fortè iniungitur, suscipiant quidẽ cum omni mansuetudine iubentis imperiũ. Quod si omnino suarum virium pondus excedat, impossibilitatis suæ causas, ei qui præest, patienter, & opportunè insinuent, non superbiendo vel contradicẽdo, vel aliàs leui murmure resistẽdo. Si adhuc superior in sua manserit sententia, ita sibi nouerint expedire, & ex charitate de adiutorio Dei confisi obediant. Christus factus est pro nobis obediens vsque ad mortem mortem autem crucis. Qui licet ad patrẽ pro calicis translatione clamauerit, continuò tamen adiunxit. Veruntamen non mea voluntas, sed tua fiat. Non solũ maioribus, sed sibi etiã inuicem obedientiam certatim impendant. Incumbit Christi discipulo, vt omni petenti tribuat. Exemplo Apostoli, voluntarios se omnium seruos constituant. Sint (vt scriptum est) subiecti inuicem in timore Christi. Secundi, necessitas hoc est obedientiæ in agendis, ne quid videlicet sine obedientia præsumatur, quia simplicioribus fortè aliquibus minus patet, aliquanta videtur prosecutione tangenda. Habenda est planè in agendis obedientiæ sanctæ auctoritas, sine qua nec etiã ipsa bona sunt bona. Voluntas siquidem propria, boni virtutem confirmet. Sanctus Bernardus super Cantica ait. Grande malum propria voluntas, qua sit (inquit) vt bona tua non sint. Etenim si in die ieiunij mei inueniatur voluntas mea, non tali ieiunium elegit dominus, nec sapit illi ieiunium meũ, quod non obedientiam, sed vitium voluntatis propriæ sapit. & subdit. Ego aũt non solũ de ieiunio, sed silẽtio, de vigilijs, de oratione, de lectione, de opere manuũ, postremò de omni obseruantia monachi vbi inueniDuo genera perfectę obedientię.

1. Reg. 15 & Eccl. 4.

Optimus obedientię gradus.

Phil. 2.

Matt. 26.

Ephes 5.

Propria voluntas efficit, vt bona non sint bona.

tur voluntas sua in eo, & non obedientia magistri sui, idipsum sentio, minimè prorsus obseruantias illas, & si bonas in se inter virtutes censuerim deputandas. Itaq; noui Christi discipulis semetipsos penitus abnegantes, in agendis suis, id est, in operationibus, locutionibus, & rerum quarumlibet vsu, non propriam voluntatem sed superiorum in omnibus dispositionem sequantur pro quibus tamen sit specialis eorum licentia, vel assensus habendus, considerari oportet. Et primò circa operationes videnduum, q̃ earum quædam communes seu conuentuales, quædam speciales seu personales esse noscuntur. Specialium enim quædam ad proximum quædam ad personam pertinet operantis. Pro conuẽtualibus quæ commune simul attingunt collegium, ex equentis non est licentia requirenda, cum ad huius modi sit eatenus superiorum licentia, immò impositio generalis, vt ea quæ siue in choro, siue in refectorio, siue alibi modo prędicto, ad vitæ conuentualis consuetudinem pertinet, nullus conuentualis, auctoritate propria (ptæter euidentem necessitatem) licẽt, prætermittat. Indè est, quòd ab officio chori ab aliqua videlicet hora canonica, vel à prima conuentus refectione, aut à conuentualibus alijs quemq̃ absque licentia remanere, vel assistentem recedere, his necdum in collegio consummatis non licet. Pro specialibus ad proximi alterius fratris necessitatem spectantibus, nullum communis seu conuentualis vitæ consuetudi ni aut executioni specialiter iniunctorum impedimentum præstantibus nequaquàm ad superiores, sicut nec pro communibus, pro licentia dixerint recurrendum, cum secundùm Apostolum, alter alterius onera portare, & per charitatem spiritus seruire inuicem debeamus. Verumtamen tempore quo conuentualia, vel aliàs iuncta fieri debent, non sunt prẽter licentiam specialia seu gratuita huiusmodi facienda. Illa quoque quæ ad quotidiana communium officiorũ obsequia, vel ad proximi necessitatem non pertineant corporalẽ, quale est scribere in quaterno, & alia hmõi similia, maximè si occupationem prolixiorẽ inducũt, agenda sunt de superiorum assensu. Pro specialibus ad personam operantis spectantibus, siue ad carnis mortificationem pertineant, vt sunt vigiliæ nimis longæ, vel abstinentiæ singulares siue ad exercitium spectent operis manualis per se, vel per aliũ, faciendi licentia quæratur, sine qua religiosus suas singularitates facere nõ debet, quippe cui, nec corpus suũ habere licèt in propria voluntate, & quod sine permisione patris spiritualis fit, præsumptioni deputabitur & vanæ gloriæ nõ mercedi. Nec põt sibi operari pro volito, siue pro scribendo, siue alia faciẽdo, siue in rebus suo vsui deputatis, vt sunt libri vestes, lecti, & alia hmõi, pro alia immutãdo. Incongruè quoq; pro vno, res pluribus seruitura mutatur. Fit res frequẽter ex mutatione deterior, & quod mihi studiosè capto, alijs discoapto. Hęc de operibus. Nec tamẽ negauerim ad minima, seu exilia quædam, & vix reputanda alicuius momenti, solũ sufficere consensum prælatorum. Circa locutionem hoc teneant, vt corã superiore maximè in capitulo sine eius assensu præhabito, non loquantur: aliàs de necessarijs & honestis, loco, tẽpore debitis, loqui prout eis ordinatum fuerit, poterunt inter fratres. Locutio verò cũ extraneis, siue sæculare, (licèt fratribus obsequẽtes) siue religioli quilibet fuerint, fratribus nouitijs est pbationis tẽpore penitus inter dicta sine fratre professio, qui omnia loquentis verba, & respondẽtis audiat & intelligat, de licentia speciali, sine qua nec ad portã, nec ad extraneos, ipsis indulgetur accessus. Personis tamen hmõi si occurrerint potuerunt inclinare, vel si locus, aut tempus loquendi fuerit, & nõ poterint subterfugere bono modo eos breuiter salutare. Si de loquẽdo secũ requiOperationes religiosorum duplices esse.

Quęnam facere nõ potest mouachus, sine licẽtia.

Nõ est respõdendũ prælato in cõitate sine licẽtia ipsius.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ratur ab eis,respondere humiliter debent,se loquendi, aut morandi licentiam non habere. Nulla prorsus alia eorum audiãt verba, nec cum eis aliquatenus sedeant, vel vlterius commorentur, sed si locutionem necessitas exigit vel honestas,dicant ad eos, obtenta si poterunt licentia,reuersuros. Valeq́ue recedendo potius faciant, quàm morando. De licentia tamen huiusmodi prælato est cautius prouidendum,vel ab ipso tantum, vel ab eorum instructore(qui est eis ab ipso religionis ingressu specialiter assignandus)semper cũ præsens in domo fuerit requiratur,ne à diuersis non absque vitandæ confusionis periculo, minus prouidè concedatur.

De rerum receptione, distributione, & vsu.

Circa receptionem rerum, distributionem, & vsum, quoniam à superiorum auctoritate dependent, duo præcipuè subditis attendenda videtur.Primum vt qui dat aliquid, illud ex officio possit dare. Secundum vt det quidem nõ secundum propriam voluntatem, sed prout sibi à superiore fuerit constitutum. Nec superfluè dixerim,ad officium attendẽdum. Qui enim non habet officium administrationis,nihil alijs debet commutare,vel in fraudem horum dimittere potest. Rursum ipsorum officialium officia, sunt distincta. Alijs nanque necessariarum procuratio rerum, non tamen procuratum est distributio commissa, ab illis autem non est absque licentia, recipiendum aliquid speciale. Alijs autem iuxtà diuersa rerum officia, communis distributio rerum committitur, ab his communia ipsa(si ordinariè, quando scilicet,& vbi, vel quomodo iuxtà sui limitationẽ officij, distribuere debent distribuunt)licitè recipi possunt. Qui verò extraordinariè postulat, ad licentiam superioris recurrat. Præter communia supradicta, quicunq; rem aliquam occultè sine superiorũ assensu recipit,habet vel vtitur,à religionis delirat licẽtia,& quicquid habet,malè habet.

Quid dicatur proprium.

Porrò cũ illud proprium esse dicatur,de quo dispẽsare licet iuxtà propriã voluntatem, omnia assensu alio circunscripto, non pauper, sed dominus reputandus videtur, qui rem quamcunque alijs distribuendo vt libet, sine superiorum auctoritate dispensat. Res sunt quidem cõmunes,sed vsus dispositio pertinet ad prælatos, vt per eorum curam singulis iuxtà modum & regulam sibi à sanctis Apostolis constitutam, prout vnicuique opus fuerit, diuidantur. Vsurpatus autem sine licentia rerum vsus, culpabiliter temereq́ue presumitur, & prorsus illicitè vendicatur. Statutum quoque religioſę mancipationis cuadit,qui in vsu proprio rem aliquam siue à parentibus, siue à quibusdam alijs recipit, aut quod maioris est culpæ, recepta occultans superiorum iudicio non exponit. Qui rem sibi collatam celauerit, sanctus Augustinus eum furti censet in iudicio condemnandum. Nulla enim res quam superior nõ dederit aut permiserit, est licita proprium abdicanti.Sunt qui oblata non sibi,sed prælato mox deferenda recipere licitum æstimant, sed regulari priuato receptionem occultam non dixerim esse tutam.In commodandis pro cohabitantium indigentia rebus, non est lex posita charitati. Possum rem fratri petenti exponere concedendam, nõ tamen impendere vendicandam. Proinde fratres nouitij nullatenus sine licentia,nec à seinuicem, neque à fratre, neque à quocunque homine,rem aliquam, siue tabulas,siue acum, siue aliquid quolibet accipere, aut dare attentent aliqua ratione. Sic nec literas ad se missas recipiant, aut aliquo casu receptas aperiant, quæ à portitore, vel eo qui receperit eas, prius debent ad superiorem, vel si superior ordinauerit ad eorum instructorem deferri. Sic nec rem alterius fratris vsui deputatam eo inscio occupare licebit. Genus est furti,& plerunque turbationis occasio, rem fratris vsui deditam, eo si adsit insscio detinere. Potest fidelis seruus & prudens nonnulla pro loco tempore facere de tacito, vel probabiliter præsumpto superiorum assensu, ad ipsum denique finaliter, acta quæq́ue per ausum huiusmodi relaturus. De cætero quicquid religiosus boni facit, aut dicit, quod suo non nouerit dispicere prælato, à veræ obedientiæ meritò non fraudatur. Fœlix hæc seruitus, immò gloriosa libertas, quam quis sponte in regiam venditus seruitutem,Deum & eius Vicarios potius quàm se ipsum, super se regnare constituens, suæ prorsus renunciat voluntati.

Acto.2.

I.fę à nouitijs non sunt accipiẽdę, nec legendę absq; licẽtia maiorum.

De præsumptione tàm in re quàm in signo. Cap. 5.

PRæsumptionem interiorem, & exteriorem summo operè fugiant. Interiorem vt sensum suum sensui non præferant aliorum, nec deo bonis sibi à Deo collatis inaniter extollantur, immò intantum cæteris se inferiores & viliores, ex intimo cordis credant affectu, vt nec se aliquid etiam esse existiment. Nempè secundum Apostolũ qui se existimat aliquid esse cum nihil sit, ipse se seducit. Neminem spernant, neminem iuducent, cum frequenter humanum fallatur iudicium. & beato Augustino teste,sæpè species facti se aliter habet, aliter animus facientis. Piè de omnibus quæ occurrerint sentiant, licèt rei nõ intelligant rationem. Omnia peruersæ possunt peruertere mentes. Exterioris præsumptionis & superbiæ notam, in omni actione sua, gestu & verbo summo studio fugiat quæ humilitatis sunt in omnibus amplexantes. Respectu actionis præsumptionem in officijs & in locis euitent.In officijs prælationis vel ordinis, aut in alijs quæ aliquã videntur superioritatem habere, nihil sibi usurpent. Liber à culpa non est, qui alienum vsurpat officium. Præsente superiore, vel alio fratre maiore quàm ipsi fuerint ordine constituto, ad incipiendum extraordinariè officium,ad benedicendum cibum vel potum, ad dandum fratribus aquam benedictam, vel ad alia huiusmodi se nullatenus ingerent. Ad diuinum quoque officium, nequaquam post seniores, vel alios maioris ordinis gradu promotos, proprio legant iniectu,quoniam quidem nullus omninò in minori ordine constitutus, post alium maioris ordinis permittendus est legere,nisi necessitate cogente, vel legentium ordine permutato,vt in aliquibus festis fieri solet, præterquam in homelia,quantum ad primam lectionem, quam rationem Euangelij Diaconus legere solet.Lectiones autem quæ de homilia supersunt, nõ sunt ab alijs facilè,quàm à sacerdotibus præsumendæ.In choro pro dissonantia fortè cantantium,vel ob aliam huiusmodi causam,manum ad formam percutere,in mẽsa ictu cultelli,vel quomodolibet aliter signum cum sono facere, ad eos quorũ est super defectibus chori vel mẽsæ intendere pertinet, nec huiusmodi facile debet ab alijs vsurpari. Multa tamen sunt superioribus licita quæ reprehẽsibiliter ab alijs præsumuntur.Adhuc qui nouissimum eligit locum, magister ipse humilitatis hortatur, locis semper nouissimis nouitij gaudeant. (Superstitiosè his salua qui quasi pro communitatis zelo aliud dogmatizat) nunquam in choro vel mensa, vel alibi ad prima se ingerat loca,sed ad ea potius adeò cautè sedula si valuerint prouisione declinent, vt vix ab alijs perpendatur.Aliàs omninò caueant ne congregationis ordinem turbent, & fiant inter alios pro tumultus occasione notabiles. Cauendum proindè, ne dum nimis vitatur præsumptio, inordinationis accedat confusio. Vitand a vbique disconuenientiæ nota, maximè inconuentu. Locus superior, ad quem necessitas vel superiorum trahit inductio, præsumptionis vitium non inducit. Porrò molesta est humilitas, quæ contentioni deseruit. Si quando iuxtà superiorem,

rem,vel alios seniores necessario federint, non se nimis applicent iuxtà eos. Iuniori siquidem aliquam à seniore distantiam, reuerentiæ ritus indicit. Antiquior autem frater in ordine, vel alius in officio præeminens, licèt ætate sit iunior,senior appellatur Aetas senectutis, vita immaculata. Præsumptionem in gestu, elatum caput, sublimiores oculis, facies vultuosa, declarant. Nam vt ait. Prosper. erecta ceruix, & truces oculi, & sermo terribilis, nudam superbiam clamant. Sed & quantum per memborum ministerium potest deprehendi, prima superbiæ ostentatio, in oculis esse solet.qui inclinauerit oculos suos,ipse saluabitur:secundum nanque Euangelium: Si fuerit tuus oculus simplex, totum corpus lucidum,contrà, si nequam, totum tenebrosum. Præsumptio etiam gestus, in signis & nutibus frequenter agnoscitur, vt exempli gratia, si quis in choro vel alibi, pro fratrum defectibus satyricè nubilũ vultuositatis assumat,vel leui chachinno,ideſt risu,vel motu capitis,oculorum circumlustratione,narium contractione, labiorum compressione,vel alio quouis modo,defectum fratris tacitè arguat,vel subsannet.Si errante in choro vel in mensę lectura submusiter aut circunspiciat, quasi eum legentis defectus non lateat,quod frequenter solent facere minus docti. In locutione notatur præsumptio, si quod dicitur non pertinet ad dicentem, aut dicendi modus aliquem superbię typum prætendat,aut pro loco,tempore, & personis, fuerit à locutione cessandum. Propter primum,humilis frater de alienis factis inqueredis, se nullatenus intromittat,alios fratres docere,regere, arguere, vel eis aliquid imponere, non presumat: quia hoc esset seniorum vel superiorum officium vsurpare.Superbus autem(vt ait sanctus Bernardus)prima die qua ingreditur habitare, incipit leges dare, potest tamen frater si superaliquo cum iustitia requiratur,pertinbus super interrogata humiliter respondere, vel insinuare quod sentit, ita tamen vt contra resistentes, dicta sua pertinaciter nulla ratione defendat.qui etiam alij superioris mandatum insinuat,super aliquo faciendo, mandati auctoritatem, cum humilitate proponat, ne quod denunciat, ipse imponere videatur. Si proprium cogatur recommendare officium, nequaquam imperium imponentis vsurpet, sed id suppleri à socijs obsecratione humili obtineat. Præsumptionem ergo euitat prudens humilitas, præsumit tamen interdum humiliter, viscerosa & prouida charitas.In modo loquendi, vitium præsumptionis innuitur, si illud quod dicitur, iactanter,impetuosè,clamorosè,contentiosè, despectiue,vel nimis rigidè proponatur.suauiter enim & humiliter est loquendum. Rursus qui tempore,vel loco silentij,aut in superiorum seniorum aut conuentus præsentia, non comprimit linguam suam,præsumptuosus & intemperans merito iudicatur. Loqui tamen in medio magnatorum nõ præsumas,ait sapiens. Et iterum, In medio seniorum non adijcias loqui.hoc præcipuè intemperantiæ, & præsumptionis est nota, nouus frater in ordine,vel iunior quispiam,seniore presente sine ipsius nutu,maximè coram extraneis loqui, aut respondere præsumit,nisi ex officio vel commisso habeat prius loqui. Temperantia est(ait Prosper)quòd præstamus loquenti seniori silentium, quòd ipsius ad loquendum præstolamur imperium.In præsentia verò conuentus,nullum conuenit loqui sine requisito superiorum assensu, nisi tantum se accusando, vel ad interrogata superiori, vel corrigenti ad mensam breuiter & humiliter respondendo.vt breuiter voce sancti Bernardi præsumptuosum agnoscas. Prius ait in conuentu residet,in cõsilijs prius respondet,nõ vocatus accedit, nõ iussus se intromittit,reordinat ordinata, reficit facta, vilẽ se si non,emineat æstimans, & humilẽ inter

Præsumptionis,atque superbię,indicia,atque gestus.

Matth.6.

Præsumptuosę locutionis, notę

Ecclę.32. Exod.11.

Signa præsumptuosi secundum D.Bernardum.

alios erubescens,in locis & cathedris quæ honorem redolent,se quibuslibet alijs parificari contendit,audax ipse ad quælibet fit frontuosus & impudẽs, quod est maximum vitium in neophyto & iuuene,religionis confusio, iuuenis præsumptuosus & effrons, reprehensibilis maximè in iuuene præsumptio, quem magis humilitas stabilit, verecundia ornat, venustat simplicitas, timor insignit,& aptum efficit disciplinæ,cuius initium est.Qui sine timore est,non poterit iustificari. Eccl.1.

De irreuerentia. Cap. 6.

IRreuerentiæ denique vitium,est humili Dei seruo vitandum,cum scriptum sit. Cui honorem honorem, & honore inuicem prœuenientes. Attenditur irreuerentia respectu personarum, loci sacri,& temporis,officij diuini, & rerum eidem officio specialiter ordinatarum. De reuerentia prælatis aut alijs fratribus, ętatis,aut prioritatis,aut diuturnitatis in ordine,gratia, vel ob sacri ordinis gradum,vel pro vitæ merito exhibenda, Sanctorũ dicta patrum, & vera humilitas quæ non solum prælatis & senioribus, verumetiam æqualibus & inferioribus se spontaneè subijcit voluntate, plenius docent,& eius oppositum detestantur.non senioribus tantum, immò & omnibus honorem Petrus Apostolus sentiebat exhibendum. Deferre humiliter socijs honorem, charitatis est fraternæ fomentum: conscientię bonæ, illustrisque animi euidens argumentum, vis nisi socio deferas, cum ipso proficies. Est præcipuè conuentui,& superioribus deferendum. Conuentus quidem venerabilis,immò terribilis,vt castrorum acies Christi ordinata. De superiore sapiens ait.In medio fratrum, rector eorum in honore. Istis quanto maior est reuerentia exhibenda, tantò etiam maioris offensæ arguitur irreuerentia circa ipsos. Sanè committendo,& omittendo,irreuerentiæ ad ipsos nota contrahitur. Committendo, si coram eis inordinatum quippiam,deliberatè attentetur. Vndè non decet coram conuentu,in clauſtro vel alibi residente sine debita maturitate & honestate, quantum ad membrorum & habitus dispositionem transire, vel eidem trãseunti occurere, si ab eo valeat commodè declinare, aut tumultum facere coram eo Magnus vtique reuerentiæ cultus conuẽtuali congregationi debetur,quem qui musitationibus,seu cachinnis,aliæve clamoris,vel dissolutionis lasciuia, soluere non veretur, aut attrita fronte superbus, qui arctari silentio dedignatur, aut honestatis, aut religionis ignarus liquidò comprobatur.quod autem superiore præsente agitur minus religiosè vel dicitur, id sibi turpius. propter hoc qui mala in eius præsentia committere non veretur, ipsum irreuereri, & in honorare conuincitur, magis autem si eum scienter per alicuius insolentiam facti, vel importunitatem verbi, temerario ausu molestet. Immò de necessarijs docet beatus Benedictus, quòd si qua requirenda sunt à maiore, cum omni subiectione, & humilitate reuerentiæ requirantur, cum ipso autem prælato contendere nefas est, & execranda in subdito irreuerentię turpitudo. Denique tam circa prælatos, quam circa alios seniores cauendum ne inattractatione, locutione, officiorum recomendatione, ac similibus, aliquod ad eos vel signum vilificationis appareat. Nunquam iunior frater ad senioris fratris caput, aures, vel faciem quasi applaudẽdo,vel ob aliam quam libet causam nisi necessariam manum apponat, vel alter cum eo facto vel verbo,minus reuerenter iocetur. Quando seniores sibi præsentes alloquitur, & si fortè aliquando eorum nomen proprium, ipsis quidem ex reuerentia supprimendum necessariò nominat, semper tamen cognomen subticeat, nisi propter allantes

Eccl.1.

Quibus.& qualiter est reuerẽtia exibenda.

Inrreuerẽtia duplex.

Honestus habitus,atque membrorũ cultus,debetur conuẽtui.

Horrendũ facinus,cõtendere cũ prælato.

Universidad de Deusto
Biblioteca

æquiuocum specificare cogatur. Seniorum auribus, nomen eius proprium vel cognomen, nisi ex causa iunior irreuerenter inculcat. Verum licet, in veritatis notam nomen proprium exprimi, ex amore vel reuerentia supprimi scriptura innuente nouerimus, sine vitio tamen palàm senioribus ipsis exprimitur, quando irreuerentiæ notã, mos modus, & congruentia redimunt. Sæpè quod erat incongruum, necessitas, gratia vel consuetudo conuertit. Sapit & vitium, si ad te verbo vel nutibus superiorem accersis, ad quem est tibi facilis, aut liber accessus. Honestius enim ad eum cui reuerentiam debes tu accedis, quàm ipsum ad te accedere facis. Nullus etiam frater est puro nomine appellandus, sed proprio nomini apponendum est semper religiosę prænominationis insigne. Sed nec solo cognomine, vel nomine patriæ, puta Lombardus, vel Gallicus, frater est aliquis nuncapandus. Ad hæc humilia & laboriosa officia recommendare, coæqualibus & iuniorib⁹ maximè conuenit. Quod autem suum quisque officium suo duntaxat compari, vt accollitus accolito, subdiaconus subdiacono, & sic de alijs, recommendet in officio specialiter diuino locum habet, vbi personarum non quidem acceptio vitiosa, sed ordinata discretio, iuxtà cuiuslibet statum, & ordinem est habenda, ne ordinum (sancita patrum auctoritate) distinctio confundatur, propter hoc & si cantoris officium ad fratres nouitios nullo modò pertineat, si tamen ad hoc per superiorem cogantur, cautè prouideant, quod lectione responsoria, & antiphonas, distribuant ordinatè, ordinum gradibus obseruatis. Primas antiphonas maioribus, prælato vel hebdomadario, vel seniori alicui sacerdoti, vel quando mos habet minoribus, in vesperis nocturno, & laudibus offerentes, deindè post vnum vel duos si oportuerit fratres gradus eiusdem, ad alios ordinate secundum gradus ordinum processuri. Nec facilè diuersorum in ordinibus graduum, fratres combinent, aut minora officia in maiori ordine constitutis imponant. Prius quoq; ordinatos alijs præferendos, iura decernunt. Si præordinationi rarius deferunt, ordini tamè semper deferre nõ omittant. Nunquam ordinum cõfusionem in choro religionem putent, cum id magis abusionem irreuerentiæque obnoxium esse contet. omnia (inquit) Apostolus, honestè & ordinatè, fiant in vobis. Et in Paralip. de ministris Domini dicitur, quòd stabant secundũ ordinem suũ in ministerio. Siquis sedilium chori duntaxat ordinem, sine alio personarum delectu, in huiusmodi æstimat obseruandum, penset si à carpentarijs cõstructus lignorum ordo insedibus, sit ordini præferendus Ecclesiasticos. In personis seruandum in Ecclesia Ecclesiæ ordinem, decreuit auctoritas, æquitas, & honestas.

1. Cor. 14. 2. Par. 30.

Irreuerentia que p omissionẽ fit.

Omittendo notam irreuerentię quis incurrit, quando senioribus, & maximè prelatis, honorem vel obsequium debitum, aut in obsequio ipso negligit reuerentia exhibere, aliqua de hoc potius expressione patebit. Honori quis detrahit si eis humiliter non assurgit, vel eis astantibus ipse sedet, si deficientibus in choro, vel alibi sedibus, locum eis non offert, si eis in choro, in mensa, in sedendo, eundo, & huiusmodi, si commode potest nõ cedit. obsequio detrahit si hæc eorum personis, quando palàm egent non exibet. Si eis in aliquo humili, vel laborioso officio in sui præsentia occupati, se ad id faciendum vel coadiuuandum nõ exhibet si quod ad se ex officio pertinet eis faciendum dimittit. Expedit itaque vt iuniores fratres senioribus fratribus humiliter deferẽtes, hos in his, quæ purè sunt oneris non honoris agenda siue ad officium diuinum pertineant, siue ad alia humilitatis officia studeant præuenire. Ad prouidendum de lumine, ac libris in choro, & extra, ad officium Beatæ virginis quantum ad inuitatorium, & lectiones cum planè dicũtur, officium quoque mortuorum quantũ ad primas lectiones, nec non ad horarum versiculos, vbi ad hæc dicenda præsens non fuerit, specialiter aliquis assignatus, ad offerendum aquam pro manibus abluendis, ad leuandũ mensas finitis gratijs, & ad ministrandum celebrantibus & altari, quotiens necessariũ fuerit ex officio suo, siue in minoribus, siue in sacris fuerint ordinibus constituti solliciti sint, & prompti, nec ista aut similia, senioribus facienda derelinquant. Erubescat Diaconus vel Subdiaconus vacans & obtendens officium, quod aptè potest dimittere, vel differre, sacerdote ad missam vice Diaconi, vel Diacono per Subdiacono ministrãte. Nec magnum est, hebdomadas calu continuet. Grauiora passim continuatur officia. Debetur cuilibet ordini gradus suus, nec cõfundẽdi sunt huiusmodi gradus, nisi forte aliud congrua interdum causa deposcat. In oblequijs eorum maximè, qui vice Christi nostrarum sunt animarum custodes, non est reuerentia omittenda per capucij abstractionem, dum eis ministramus, aut loquimur, quæ per humilem corporis inclinationẽ pro loco, & tempore, vel alias per humilem obsequendi modum ostẽditur. Superbus autem, vt ait Prosper, non obseruat in obsequijs reuerentiam. Stolidis quibusdam decretum est nulli deferre, discretionem personarum & gradum non curare, curantibus nunc adulationis, nunc acceptionis personarũ crimen impingere vanique ad modum, & confusionis amicis, vt superioribus de superbia caueant, sibi non cauent. Fœdum enim irreuerentiæ vitium, pro religione ostendunt. Humilitatem maioribus exhibendã, Euangelij sanctio, & professio nostra cõmendat. Nusquam tamen vt recolo, superbiam alijs, seu temerantiam paritatis vsurpationem indulget. Seniorum est vtique vt humiliter sententiant, veneretionem non appetant, humiles se alijs ac sociales exhibeant. Sapientis est consilium, quanto magnus es humiliate in omnibus. Sapientiæ verò preceptum. qui maior est vestrum fiat sicut minor. Et Petrus cum dixisset. adolescẽtes subditi estote senioribus. Pro vtrisque intulit. Omnes inuicẽ, humilitatem insinuate, ceterum cum omni indifferenter personæ, humilitas sit quædam turris fortitudinis à facie inimici. nescio quo pacto tamen vis eius maior est in maioribus, & clarioribus clarior comprobatur. Porrò non solum respectu personarum, vt dictum est, verum etiam respectu loci, vt est Ecclesia, maximè circa altare irreuerentia est vitanda. Circa altare, vt cum ad ipsum acceditur, maturior & humilior gestus accedentis, & maximè mini strantis deuotionẽ ostendat, nec aliquis cũ impetu, vel inhonestè accedat. In Ecclesia verò cauendũ ne quãuis extra canonici tẽpus officij, loquendo vel ridendo, vel aliquo quouis modo minus honestè aliquid fiat. Inaulã Regiam ingressurus ait Sanct. Chrysosto. oculis, incessu & habitu, te cõponis, & in Ecclesiam ingressurus, quæ verè est aula Regia rides? Est etiam sacro tempori, hoc est Dominicis diebus, & solẽnioribus defendendum, vt in eis à communi operum occupatione cessetur, & diuinis officijs attentius insistatur. Nam vt ait Hugo. Festi dies aliud studium, & alium modum conuersandi exigunt, atque alium hi, in quibus licèt opera ri exposcunt. In illis (inquit) nos oportet, ad celebranda mysteria diuina deuotius intendere, atque in orationibus diutius perseuerare omnem denique actum & omnem motum cordis pariter & corporis, diuino ministerio mancipare atque vt ita dicam quadam conuersationis nouitate festos dies honorare. In cæteris verò diebus, in quibus operari licèt, nullus omninò ociosus apparere debet. De irreuerentia in diuinis officijs, & rebus ad ea spectantibus euitanda, infra per reuerentiæ positionem agetur.

Stolidis non est.

Irreuerentia in Ecclesia, vide Altare.

Festorum dies reuerenter colendi, quo figendique Lib. in fine Monalli. c. 4.

Eccl. 3. Mar. 10. 1. Pet. 5.

PARTICVLA

PARTICVLA SECVNDA.

De disciplina generali. Cap. 1.

DIcto de præparatorijs ad disciplinã, & aliquibus eius effectibus incidenter, sequitur vt de ipla plenius: xpri mamus, quæ vetustat depositi, animoq; contrà hostis insidias stabilito, super radicem humilitatis consurgit. Primò in generali quid sit, quæ sit eius vtilitas, qualiter ad eius per veniatur notitiã, & de ipsius custodia, deindè in speciali dicamus. Di

Quid est disciplina.

sciplina est vt ait Hugo, conuersatio bona & honesta, cui parũ est mala nõ agere, sed studet etiam in his quę bene agit, per cuncta irreprehensibilis apparere. Item disciplina est omnium membrorũ motus ordinatus, & dispositio dicens in omni habitu & actione. Audistis (inquit) disciplina quid sit. Nunc attendite quàm

Quam sit utilis.

vtilis & necessaria sit. Disciplina est, malorum desiderium carcer, frenum, lasciuiæ, elationis iugum, quæ domat intemperantiam, leuitatem ligat, & in ordinatos motus mentis suffocat. Sicut enim de inconstantia mentis nascitur inordinata motio corporis, ita quoq; dũ corpus per disciplinã stringitur, animus ad cõstantiam solidatur, & paulatim intrinsecus mens ad quietem componitur, cum per disciplinæ custodia, mali motus fores fluere non sinuntur. Sed qui statum mentis perdit, subsequenter foris in inconstantiam motionis defluit, atq; in exteriori mobilitate indicat, q⁹ nulla interius radice subsistat. Vndè per Salomonem dicitur. Homo apostata vir inutilis, grádi furore peruerso annuit oculis, terit pede, digito loquitur. Sciẽtiam quæ ad institutionẽ rectè & honestè viuendi pertinet, multis modis hominem colligere, & comparare sibi oportet; partim ratione, partim doctrina, partim exemplo, partim meditatione sanctarum scripturarum, partim assidua inspectatione operũ & morum suorum, hoc nouissimum maximè fortassis præ cæteris necessariũ, vt sic. homo in omnibus operibus suis, sit circunspectus & prouidus, & quotidiana discussion- cogitationes, locutiones pariter & facta sua, apud semetipsum examinet. Sapientes semper quippe agendo discunt, & per exercitium bonorum operum, quotidianis profectibus maiorẽ virtutis agnitionẽ excrescunt. Per experientiam nanq; eorum quæ faciunt, ad ea quæ postea agenda fuerint cautiores fiunt. & quamuis in nullo loco disciplinã suam homo deserere debeat, diligentius tamen & magis solicitè ibi est seruanda, vbi neglecta, generat scandalũ, vel custodita bonæ imitationis exẽplum. Hinc discernendũ erit, quæ sint illa quæ in disciplina custodienda nunquã intermitti, quæ rursum illa sint quæ pro loco, & tempore, nunc intermitti, nunc exerceri volunt. Sæpe tamen etiã illa quæ in publico necessaria sunt, prius in secreto exercitationis vsum exposcunt, quam & si prorsus a in occulto negligimus, vti postmodũm eis dum opus est in publico non valemus & tunc aut prorsus à disciplina deficientes intuentibus scandalum faciemus, aut inepte id quod in nobis non est, simulare conantes, irrisionem excitamus.

Prou. 6.

Examinãdi sępius actus, & mores, ei qui velit in bono proficere.

De disciplina in speciali. Cap. 2.

IAm de disciplina in speciali inter fratres & extraneos seruanda, videndum. Inter fratres primò de disciplina circa spiritualia quædam, deindè circa corporalia. Circa spiritualia verò, primò quantum ad amonitionẽ, mali, & quantum ad positionem boni. Quoad amonitionem mali, erit primò de disciplina circa confessionem priuatam, deindè circa publicam attendendũ, & cum disciplina per Hugonem, vt dictum est, bona & honesta conuersatio describatur, in dicendis de ea ad bonitatem simul, & honestatem, consideration is est oculus dirigendus.

Disciplina remouens malum.

De disciplina circa confessionem priuatam. Cap. 3.

DE quotidianis offensis sine quibus hæc vita nõ ducitur, facienda erit confessio, de priuatis priuata, de publicis publica, & nihilominus quandoq; priuata. Attendendũ de confessione priuata, quibus, quotiens, qñ, & vbi fieri debeat, & quæ sit circa eam nouis fratribus disciplina seruanda. Debent superiori, vel si ipse ordinauerit institutori suo & non alij, nisi in eius absentia ei tantum quẽ superior, vel instructor, de superioris assensu eis duxit assignandum, tribus vicibus in qualibet hebdomada, vel pluries secundum q⁹ necesse habuerint, in dicto sibi tẽpore, & loco pro sacramenti reuerentia cum diligẽtia confiteri. Nunquam eis placeat vicaria in confessione confessoris mutatio, vt nunc vni confiteantur nunc alteri, quin potius si quando id cogat necessitas, notabilia deindè ad principalem referant confessorem. Causa tamen de uotionis, eadem pluribus possunt confiteri. Aliter non est conscientiæ ordinatæ, seu puræ varios quærere cõfessores, fit tamen salubriter vt cui de peccatis pręteritis semel generaliter quis eit confessus, de quotidianis etiã confiteatur vel nouo si hæsrit curatori suorũ denuo vulnerum, perfectè aperiat corruptelam. Disciplinam circa confessionem discretio, puritas, & reuerentia probant. Habeant discritionis cautelã, vt ante quã ad confessionem accedant, diligenti super confitendis consideratione prehabita, offensas prius suas speciales deinde aliàs seratim, & breuiter sine culparum & verborum replicatione inutili prosequentes, confessionẽ suam sub prima & vltima culpæ nominatione concludant. Aliqua tamen deuotioni interdum, vel conscintiæ replicatio indulgetur. Sit & pura confessio, vt confiteatur simpliciter & deuotè sine excusatione, sine accusatione, sine nominatione alterius, de quibus cõsciẽtiam habuerit remordentem. Nec speciali passim sub generalitate pertranseant. Tentationes suas, & cogitationes malas nulla ratione occultent, nõ contemnant modica, ne paulatim desluãt ad maiora. In domo quã sub intrat radius Solis illuminat, quantumq; licèt fuerit pręmundata, athomi nihilominus diligẽtius intuenti apparent, sic & cor radijs gratię illustratum etiã minima videt, ac vitiorum laqueos subtili examinatione discernit. Quantò quis fuerit mente purgatior, tantò se sordidiorem videbit, & maiores caulas humilitatis inueniet. Deponendę tamen sunt scrupolositates quędam superfluæ, quæ conscientiam in erroris confusionem inducunt. Reuerentiam non solum interiorẽ verumetiam exteriorem, decèt confitentem habere, vt suo deferens confessori, se illi siue in eleuatione capitis, siue in alia corporis dispositione (si commodè vitare poterit) non coequet, sed flexis genibus dum confitetur, nudato ac demisso capite, sit humiliter corã eo.

Circunstantię in confessione priuata seruandę.

Simile pulcrum.

De disciplina circa confessionem publicam. Cap. 4.

COnfessę publicæ, publicã (vt dictum est) confessionem requiriunt. Circa quam attendendum est eis, vbi, de quibus, & qualiter fieri debeat. Confessionem huiusmodi facere debent, vt coram superiore in cap. professorum si addesse liceat, & sit moris, aut coram institutore suo, quando tenet eis cap. separatim, vt alibi priuatè coram aliquo, vel aliquibus, si priuatè offenderint coram eis. Antè omnia si percepe-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Monachalis vitæ id obseruat, ne minorum fratrũ alius est mos.

antè comestionem, vel somnum eum humili studeant satisfactione placare, & in petitione veniæ præuenire ne alius præueniens de moribus eorũ humilitatis mercedem subripiat. In cap. professorum statim post pretiosa recomandationibus fractis, se de manifestioribus & maioribus offensis accusent. Deindè ipsum cap. in simul exituri, & ad locum sibi determinatum, ad quem non sit secularium accessus ituri. Mos tamẽ iam apud multos proindè abtinuit, fratres nouos in cap. satisfacere professorũ, sed pro eorum offensis suus ibidẽ pro clamatur, seu præmonetur instructor. In secũdò cap. videlicet instructoris, quod debet eis tenere duabus, vicibus, vel pluries, si superiori videbitur in qualibet septimana, super prædictis si in primò cap. non fuerit satisfactum. Alioquin, super notabilibus, & apertis (iuxtà eiusdẽ instructoris monitiones) offensis. & negligentijs se accusent. Qui super his de quibus sibi expedire videbitur, eos charitatiuè corripiens, prout, cuiusq; moribus videbitur expedire, salutaribus debet instruere documentis: considerans diligenter vtrum Deũ quærant ex animo, si sint ad orationem vigiles ad diuinũ officium soliciti, si ad iniuncta faciles, & deuoti, si ad officium soliciti, si ad correctionẽ & opprobia patientes, vt sic de moribus eorum, & proposito habeatur plenior certitudo Matrem se illis in lenitatis dulcedine, partem in correctionis cẽsura exhibeat. Sit seruerior iudicio quam sermone. Qui dulcis est eloquio, maiora reperiet. Nec oportet ꝙ eis pœnitentiã

Defectũ recognitio publi. qũo facienda.

coram toto conuentu publicè faciendam, sine conscientia superioris imponat. Postremò vt disciplinato, & debito modo fiat huiusmodi confessio, debent circa eã honestatem, cautelam, & humilitatem seruare. Honestatem, vt culpæ narrationem nudo capite, & non ridendo, non circunspiciendo, aut cũ manu aliquid faciendo, sed iunctis manibus potius, vel aliter honestè dispositis exequantur. De cautela, dictũ est in c. præcedenti, quã in hoc præcipuè habeant, vt se pauci verbis expediant, & in culpa sua nullũ aliũ, quam seipsos inuoluant, & quod & cautelam, & puritatem concernit. Humilitatẽ habere debent, in gestu corporis, & in verbis. In gestum quidem, vt ad terram (iuxtà fratrum cõsuetudinem) se prosternant humiliter. In verbis autem, vt verba subiectionis, & pœnitentiæ, nullam sint omninò notam superbiæ, vel impatiẽtiæ, continentia. Quando in cap. vel extra nimis austerè, vel minus iustè super aliquo arguuntur suo iudicio, non turbentur animo, sed potius pro fratrũ diligentia circa ipsos, qui quos amant arguũt & castigant, & exercitio virtutis oblato, in Domino gaudeant, & exultẽt ad verba, & verbera propter Christum gratanter, & humiliter parati sustinenda. & licèt fratres professi, aliquando propter infirmos prouidè duxerint abstinendum, ne proqualibet offensa reprehendat eos indifferenter, aut nimis superbè: quamuis piè, vt si quid in eis reprepensibile viderint, suo consultius denuncient instructori. Ipsi tamen fratres nouitij, ab omnibus corripi & ab omnibus erudiri affectent. Qui non vult corripi, non vult corrigi, ait quidam. Admoneberis (inquit) libenter reprehenderis patienter. Proba ta siquidem patientiæ virtus, red.let eos Deo, & fratribus gratiosos. Culpam suam nullo modo, defendant. Nimirum (vt ait beatus Gregorius) quæ defenditur culpa, geminatur. sed si sentiunt se immunes, satisfactione semper quantunq; fuerint innocentes humiliter præoblata, põssunt innocentiam suam cum

Dictũ notabile, Beati P. nostri Francisci.

reuerẽtia tamen corripiẽti ostendere, si requisiti fuerint, aut permsi. Vndè Sanctus Franciscus. Beatus seruus, qui non est velox ad se excusandum, & humiliter sustinet verecundiam, & reprehensionẽ de peccato, vbi non commisit culpam.

De disciplina quoad positionem boni. Cap. 5.

COngruit iam de disciplina, quoad positionẽ boni, aliquid tangere. & primò de disciplina circa informationem cordis, ad quam est lectio illuminãs intellectum, & oratio accendens affectum. Secundò circa exrcitationem, ad quam diuinum spectat officium. Tertiò circa excitationem operis, ad quam spectat altaris ministerium.

De disciplina circa cordis informationem, & primò de oratione. Cap. 6.

INstent orationi frequenter, non solũ in oratorio, verumetiam vbicunq; fuerint, cum ipsi sint templum Dei. Aut certè in lectis, occultè ac sine percepti bili sibilo. Quippè tantò securior, quãtò secretior exi stit oratio. & quasi cap. sibimetipsis tenentes, in quo proficiant, vel deficiant, quotidiana secum discussione per quirant. Deuotione sua, & innumeris beneficijs Saluatoris, gratias ei debitas tota mẽtis deuotione soluentes, quod inchoauerunt bonum, ab eo perfici instãtissima oratione deposcant. Nec solum pro se, verumetiam pro alijs tam viuis, quam mortuis orent, & quasi quodam memento sibi constituãt. Poterit oraturus primò de laude Dei inciperè hinc impensa sibi beneficia memorari, deindè necessitates quas patitur, & defectus exponere, postremò humiliter postulare. Ordo tamen & modus quem Spiritus Sanctus suggerit, est seruandus in oratione, & qui affectui magis sapit. Ad orandi studium, meditatio prouocat, & informat. Hugo dicit. Sic orationi sancta meditatio necessaria est, vt omninò perfecta esse oratio nequeat, si eam meditatio nõ comitetur, aut præcedat. Nã & qui mala sua considerare negligunt, aut nihil petẽdo, facilè per ignorantiam fallũtur, aut certè minus, quàm oportet dignè petendo, per diffidiam tepescunt. Quantò homo magis mala sua intelligit, tantò amplius suspirat & gemit. Primum ergo necesse est, vt si prudenter & vtiliter Deum orare volumus, animum nostrũ iugi meditatione exerceamus. & in consideratione miseriæ, nostræ discamus, quid nobis necesse sit petere, & in consideratione miseridordiæ Dei nostri, quo desiderio debeamus postulare. Istis duabus alis, scilicet miseria hominis, & misericordia Dei Redemptoris oratio subleuatur. Sit aut semper deuota, quæ opportunitate iuuetur, frequentia foueatur. Deuotionem, intentio, diligentia, puritas, & affectio probant. Tota mentis intentio à curis exterioribus reuocata, orationis est vigilantiæ applicanda, ne aliquid aliud præter id solũ, quod precatur, animus cogitet. Vnde Isido. Non est labiorum, sed cordis oratio. Dum orant sic semetipsos considerent, tanquam præsentatos Domino mæiestatis. Neligentes autẽ orationes, nec ab ipso homine impetrare valent quod volunt. & nõ in multiloquio, sed in puritate cordis, & cõpunctione lachrymarum, nos exaudiri sciamus. & ideò breuis debet esse & pura oratio, nisi fortè ex affectu inspirationis diuinę gratię protendatur. Quãto verò timore, feruore & reuerẽtia, sit Dño supplicãdo, insinuauit qui docuit, nunquam sine gemitu esse orandũ. Oportunitas loci, & tẽporis, quietis motuum internorum, dispositæ affectionis & otij ad orandum non transeat otiosa. Qui oportunitatem deserit, oportunitas eum fugit. Isidorus. Oratio priuatis locis oportunius funditur, cum Deo tantũ teste de promitur. proderit ergo aliquando ad obtinendã compunctionẽ, si ita semoti fuerint, vt puras manus ad cœlum leuando, etiã suam interdum audiant vocẽ. Nonnunquam etiam ad subleuandam intentionem in cœlũ suspiciant, vt corpus pariter & animus tendatur ad Dominum, & ibi sit cor vbi test thelaurus suus Dominus Iesus

Orationis methodus, ac pulcherrima forma.

Orationes alę binę.

Gemitus sit orationis indiuiduus comes.

Tẽpus ad orandum opportunum, atq; præcipuũ.

nus Iesus Christus. Cęterum mane, & vespere tempus est orationis oportunum, quod penitus peculiari vacuum oratione si vacat, culpabiliter præteritur. Maximè aut profundum nocturnos sopor indicit silentiũ, tunc planè liberior erit puriorq; oratio, nullo tũc turbata clamore, nulla aspicientis laude tentata. Sic mentis tranquillitas, & quędã spontanea quanq; animi prõptitudo, immò inspiratio, quæ se offert, otij quę libertas, non innoxiæ negligunt, quæ & iã si desierint, labore sunt quodam ac studio comparanda, psalmorũ, hymnorum, sanctorum meditationũ, & genuflexionis instantia, deuotionis est spiritus exercitãdus. Otiũ si desit sicut ad cibum corporis, ita quoq; ad refectionem animę est vendicãdũ. Sicut. n. carnalibus cibis alitur homo exterior, sic deuotis orationibus homo interior pascitur, & nutritur. Porrò deuotus quisq; vix opportunitate fraudatur. Deum quẽ ex animo quęrit vbiq; inuocans inuenit ignauus & tepidus, nec in ipso valet oratorio orandi affectum in venire. Plorat in cõ uiuio Madalena, nec etiam præsentia eam impedit cõ uiuarum. In ipso autem templo desipit ipse Phariseus. Est antem ferquenter orandum, quia oratio est hostis flagellum, peccatoris subsidium, proximi solatiũ, Dei sacrificium. Frequens oratio vitiorum impugnationẽ extinguit, in oratione datur volũtas bona. oratio grandis est munitio animæ. Quamobrem post horas canonicas, antequam oratorium exeant, aliquid laudis, vel orationis gratuitum Deo munusculum offerant, quẽ frequenter per negligentiam, in officij debiti exhibitione offenderunt. Assuescant huic consuetudini sanctæ frequenter insistere, & constanter, motusq; animi refugos discant Deo, vel paululum applicare.

Deuotionis spũs, qũo excitetur.

Luc. 7.

Luc. 18.

Orationis vis, eiusq; vtilitates.

De diuino officio addiscendo. Cap. 7.

Animę pabulum, lectio sacra.

LEctionalibus quoque diuinis est anima nutrienda, idcirco illis qui primò circa diuinum officiũ addiscendum, prout infra dicitur, extiterint diligenter per instructionem imbuendi: scriptura est aliqua ex sacra pagina ad morum informationem cõueniens prouidenda, potius spiritualis consolationis habendæ, quam studij gratia. Nouorum studium, fratrũ in orationis instantia, in diuini exercitio officij, & fratrum obsequijs maximè debet esse. In lectione itaq; si qua sibi permitti contigerit, non magis quærant, scientiam, quam saporem. Hauriendus est sæpe de lectionis serie affectus, & formanda inde oratio, quæ lectionem aliquando interrumpat, hoc modo diuina lecta lectio, confert intelligentiam salutarem. & scientia quæ pro virtute dispicitur, per virtutem postmodum melius inuenitur. Certis aũt horis certæ lectioni vacandũ est. Fortuita lectio, & quasi casu reperta non ædificat, sed reddit instabilem animam. Ceptis est ingenium immorandum, & assuefaciendus est animus. Fastidientis est stomachi, multa degustare. De quotidiana lectione, aliquid quotidiè inuẽtre memoriæ dimittendum est, quod fidelius digeratur, & rursum reuocatum crebrius ruminetur, quod proposito conueniat, quod intentioni proficiat, quod detineat animũ, vt aliena cogitare non libeat.

De diuino officio in generale. Cap. 8.

REstat de officio, prout est in addiscẽdo, deindè prout est in exequendo videre. Addiscendum est diuinum officium maximè in principio diligenter, & licèt de totali officio, & ordinis eius vsu seu forma, notitiam habere oporteat. Sunt tamen quędam communia. s. officium Beatæ Mariæ Virginis, & mortuorum, commune de Sanctis, cũ Psalmis, hymnis, & cęteris omnibus ad illud spectantibus, lectionibus tantum exceptis, prima, completorium, & prætiosa, cap. preces, & suffragia horarum ferialium, absolutiones, & benedictiones, quæ in matutinis dicuntur hymni, feriæ, laudumq; psalmi, & cãtica, benedictio quoque mensæ cum gratijs, necnon & psalmi primæ dominicalis, omnes etiam psalmi à centesimo nono vsque ad vltimum, nisi totum (quod magis expedit) dicatur psalterium, sunt cordetenus addiscendã, & menti per exercitium artius imprimenda. In sabbatis quoque & precipuarum solennitatum vigilijs, prouidendum est diuinum officiũ, tam in litera, quam in nota. Quotiens autem extra chorum cantatur, propter honestatem, & ne orantibus, vel studentibus fratribus impedimentum præstetur, vocẽ in cantu deprimi decet, & post refectionem præcipuè, in verbis modestia congruit obseruare. Ante sumptum cibum, & vt ait Hugo. magis hilares esse conuenti, ne ipsa nostra abstinentia grauis & molesta videatur, post verò magis modestos, & tacitos, ne per gulæ vitium crapula nos inflasse videatur.

Pſal. 2.

Reuerẽtia exterior.

1. Cor. 11.

Quis debitus canendi, atq; legendi sit modus, ceteraque in choro seruanda.

De disciplina officij in choro. Cap. 9.

AD disciplinam in diuino officio cũ in Ecclesia dicitur obseruandam, reuerentia specialis, diligentia quoque & honestas præcipuè requiruntur. Reuerentia tàm interior, quàm exterior est habenda. Interior vt timore & humilitate, tanquam Deo visibiliter præsente psallamus. De hoc ait Beatus Benedictus, vbiq; (inquit) credimus diuinam esse præsentiam, maximè hic sine dubitatione aliqua credimus, cum ad diuinũ opus existimus. Ideò sempre memores simus, quod ait propheta. Seruite Domino in timore. Consideremus qualiter oporteat nos in conspectu Diuinitatis, & Angelorum eius assistere, & sic stemus ad psallendum, vt mens nostra concordet voci nostræ. Reuerentia exterior in hoc attenditur, vt deuotè inclinetur, & quando standum fuerit stetur, fiat etiam prostratio quando fuerit facienda de quorum disciplina infra tangetur. Est & reuerentiæ vt in officio ad ea quæ more agente singulariter vnus dicit, putà collectas, versiculos, & alia quoque huius modi caput nudet, nẽpè quæ ab vno dũtaxat in Ecclesia de more dicuntur, nudato capite etiam habent dici extra chorum. Orandum secundum Apostolum, capite non velato: saltẽ vbi solenni aliquid distinctione perfertur. Nudi quoque reuerentia capitis vel verticis, deuota quædã in officio veneramur, verũ irreuerens nec solennia, nec alia deuota discernit. Diligentiã in officio probat strenuitas quædam, prudensque solicitudo, habens circa necessaria prouidentiam, & contra impedimenta tutelam. Strenuitas corporis inertiã fugat torporis, dormitationes quas pigritudo nutrit, non patitur. & quippè intenta supplicatio, dormire cor mundum vetat. Dormitio in officio tunc maximè imputatur, & omissi dicitur restitutione officij redimenda, quando manum in sinu tenendo, vel segniter appodiando, ei occasionem quis præstat, aut subrepentem viriliter non repellit. Prouidentia respectu rerum prouidendarum & dicendarum attenditur, vt videlicet libri, & alia necessaria ad officium præparentur tempore oportuno, legenda quoque & cantanda studiosè antè præuisa, quando sint dicenda dicantur. Debitus legendi & cantandi modus est, vt nec nimium festinet, nec nimia fiat aut inæqualis, protractio, sed cum pausantibus statim pausetur, vt vox vnius vix inter alios discerni possit. Cautela denique est necessaria, eorum que diuinum officium impediunt occasiones vitentur. Ea propter dum officium quis dicit, non debet studere, aut per libros respicere, aut alicui (si vitari possit) occupationi vacare, siue in lampadibus præparandis, siue in quibusdam alijs quę vsq; post officium cõmodè differri possunt. Indignũ

quoque

Universidad de Deusto
Biblioteca

quoque in diuino officio venandis vermiculis & mastandis intendere, quibus palã in oratorio digitos aut ligna fodare, frons inuerecunda non metuit. Honestas in choro, in exterioriorum actuum grauitate, in corporis decenti & vniformi dispositione accipi potest. Sanè in populo graui laudatur Deus. Grauitas autem inquietitudinem, dissolutionem, & tumultum excludit. Inquietitudo in motu membrorum consistit, siue capitis in circumagendo, siue oculorum in circunspiciendo per chorum, vel alibi ad librum potius, & pro psalmis vsitatis tenendis, ad terram pro vagis arcendis respectibus mentis, non mediocriter vagationem cautantibus vrgendum, siue manuum in fricando vel voluendo librorum folia curiosè, vel aliud superfluè facié do, siue pedum in discurrendo, vt si quis oratorium frequenter exeat, aut per chorum friuolis occasionibus inuentis discurrat. Tunc etiam vtilia sunt aliquotiens differenda propter vitationem discursus. Dissolutio verò in verbis aut risu, quibus in choro vanissimum est dissolui, verum & in cantu considerari potest, vt siquis punctos in nota nunc diminuens, nunc pro suo libitu addẽs muliebriter frangat, aut in falsetũ extollat, quod est cunctis & maximè nouis fratribus omninò impertinens. Nunquàm in choro altius cæteris cantent, sed communem psallentium vocem teneant. Ridiculum etiam si altiori cæteris voce qui cantans, post dictionẽ, vel syllabã abjlla vocis altitudine recidens, vel eam per interpolationes resumens, non continuet quod incepit. Tumultus in choro per vocis susurrium, per importunitatẽ spuendi seu excreandi, seu per impetuosam eleuationem vel depositionem sedilium fieri solet. Quòd turpè sit in choro susurriũ palam est, nescit tamen in disciplinatus, & leuis, lubricam linguam a sibilis vel musitationibus cohibere. Vitanda quoque est conuentu oratio sibilosa. Inepta oratio quæ vna plures, & sæpè deterior impedit meliores. Est etiam cautè uitandum, ne dum singulariter aliqua dicuntur in choro, vt collectæ, capitula, & c. notabilis spuendo vel excreando sonitus fiat, vsq; dum capitula ipsa, collectæ vel lectionis periodus compleatur. Circa hoc etiam dum predicatur aut legitur, similis si est oportunitas obseruanda. Sedilia debent verò non passim cum pede sed cum manu eleuari, & cautè deponi, ne aliquis ex hoc sonitus in domo Dei audiatur. Congruè tamen, lectionem vel apistolam inceptu rus expectat, quosque consedentibus fratribus, sediliũ si quis fuerit tumultus quieuerit. Ad hæc, honesti fratres in corporis dispositione decenter, & vniformiter sint in choro. Decenter, ꝙ sine vaga dispositione vel turpi. Vaga vt quando chorum ingressi, vel intrante vel astante conuentu, nunc segniter resident, nunc stantes quidem hac & illac mẽbrorum & languẽtium incongrua quadam exagitatione se girant, nunc statuæ instar stallo affixe, tantum è ragione dispositi, velut sui obliti, nec ad altare dimissis vt luminibus antè inceptũ officium oraturi se vertunt, vel alias irreligiosè disponunt, sed nudato etiã aliquãdo capitè circumquaq; vt ceruus in saltu, vel ruralis in theatro, girouagãdo respectibus oculos in aduenientiũ, vel coastantium vultus infigunt, suoq; indisciplinato intuitu, quam ipsi negligunt collateralium etiam orationem impediunt. Turpis erit si sint ibi molliter aut remissæ se in stallis suis brachijs tibijsq; resolutis, notabiliter incuruando, aut in partem vnam penitus vt possunt, protenso in aiteram corpore accubando vt lecti mollitiem querere videantur, aut dum altare versi super lignum quod stallum diuidit, se inclinent extentione scapularum, vel capitis anterioris stalli spatium occupando, & tergum ad retrostantem socium protendendo, aut dum sedent pedes suos vsque ad scabellum formæ, contiguum liberetur. Si quando extra chorum officium dixerint, diligẽtiam nihilominus, & honestatem prædictam debent in quibus poterũt, studiosè seruare, vt dimissis omnibus quęcunq; in manibus fuerint, stantes cum reuerentia iuxta traditionem Ecclesiasticæ disciplinę, præterquã ad lectiones in matutinis, vel quando alias creatori suo debitas cum deuotione laudes exoluent, flectentes genua, vel inclinantes pro tempore Dei. Si quando eos ad sedendum debilitas euidens vel nimia lassitudo compellat, saltem ad inceptionem officij, ad inuitatorium, hymnos & orationẽ dominicã & à cap. in ante surgere non omittant. Si etiã in lecto egritudinis decubant, reuerentiam nihilominus aliquã faciant prout possunt. Sanctus Hieronymus (qui tanta legitur lassitudine fatigatus, vt etiam in stratu suo iacens, funiculo trabe suspenso manibus apprehenso, supinus eriger etur,

centius extendendo. Notabilis tibiarum extensio vel dilatatio, dum sedetur minus honesta est. Indecens ergo quę vaga & turpis est dispositio, immò difformitas vtrobique sed maximè in Dei officio, conuentu assistente vitanda. Honestos per omnia exgit mores, conuentualis honestas. Vniformitas est in prostratione & inclinatione specialiter, quanquam in alijs generaliter obseruanda. In prostratione, vt nõ alius subtus formam chori & alius super sedile, sed omnes supra dicta forma vniformiter se prosternant, & operto capite silenter orent, ne impediant circunstantes manu ad genas accubitando nunquam applicata, aut brachijs extra eandem formam extentis, sed super ipsam honeste & humiliter dipositis. In inclinatione, vt vniformiter apud omnes sit tempestiua quidẽ, vt inclinaturus surgendo & eleuando sedile, tempus vel paululum inclinationis præueniat, vt verbi causa, quãdo post psalmũ fuerit inclinandum, versus vltimi fine iam accedente surgatur, quatenus deindè liberè inclinetur, vel certè inclinationem sedis aptatio subsequatur. In inclinatio ne verò debet deuotio apparere, vt fiat humiliter, & profundè. Non est deuoti sed pigri, rigido stante corpore, tenui motu corporis inclinare. Est enim corpus depressis aliquantulum renibus, ne capiti coæquentur adeò dimittẽdum, vt ipsum ferè super, genua brachijs interpositis reclinetur. Alioquin inclina si nosti facilius, tamen humiliter & profundè. Extra chorum tamen, & aliquando fortè in choro, ad officiũ planè dictum minor sufficere possit inclinationis profunditas. Sunt qui culpabili admodum remissione traducti, hunc reuerentię cultum Domino subtrahentes euacuant, dum aut resident prorsus vsque post factam memoriã Trinitatis, aut tunc etiam surgunt, & sedili eleuando intendunt quando fuerat inclinandum, aut ex negligentiæ vitio nõ inclinant. Quanti tamen sit hęc noxa detrimenti, Beata Dei genitrix seniori cuidam, in choro psallentium fratrum indicasse refertur, quę inclinantibus ad Sanctæ memoriã Trinitatis, suũ ipsa filium singulis offerebat, quẽdam verò minimè inclinantem, verso ab eo vultu velut indignum hac gratia perfruentem. Sufficiens seu etiam perfecta debet esse inclinatio, vt ab ea citius debito non surgatur, honor quidem Patri, & Filio, & Spiritui sancto, sine differentia exibendus est. Honestas quidem, in corporis, manuũ, & habitus, decenti dispositione consistit. Quantum ad habitum maximè vt capucio caueatur, ne operta fronte super oculos defluat inclinantis. Proderit ad vniformitatem seruandam, communi de officio notitiã habere. Pulchra valde vniformitas in conuentu vbi debent & mores, & animi conuenire. Vnanimes vniformitas in conuentu decet, quæ in moribus plurium vnitiua vniformes ordinat, & decorat.

Nõ fuit auditus malleus in domo Dei 3. Reg. 6.

Honestã membrorum cõpositio in Ecc.

De disciplina officij extra chorum. Cap. 10.

geretur, vt scilicet officium monasterij prout poterat exhiberet, dum exhaustus viribus senex nec senectuti, parcit, nec debilitati blanditur) residentium segniter iuniorum & quibus corporis vires vt cunque sufficiunt irreuerẽtiam immò dignam derisione desidiam arguit, & confundit. Alius pro lentarum tædio febriũ, completoriũ in lecto exoluere assuetus, fertur per Angelum reprehensus audisse. Completorium sub coco, nec fructus, nec vtilitas. Sanè in officio Dei curanda vbique magnopere reuerentia & honestas, cum vbiq; sit eadem eius cui tunc loquimur & astamus, deitas & maiestas. Tantò enim amplius reuerentiæ & diligentię studiũ diuino debetur officio, quãtò id Deo immediatius exhibetur. Cura officij diligens maxima, status integritas, neglectus officij, maxima vitæ corruptio: maxima religionis deformitas. Nemo Dei se æstimet seruum, si Dei potissimam negligat seruitutem, quæ appropriato vocabulo, Dei seruitium nuncupatur. De bent dicere officium distinctè, continuè, integrè, & ordinatè. Distinctè ne verbum masticando, vel exiliter proferendo, vel nimium festinando, dicenda confundant. Continuè, vt interruptiones in eo non fiant aut interloquendo, nisi necessitate cogente. & hoc psalmo, vel oratione, vel quocunque alio, quod tunc fuerit in dicendo completis, nisi psalmum vel orationem quem interrumpi contingit, continuo à capite resumpturi, aut inter psalmũ & psalmũ moram notabilẽ faciãdo. Parisijs (vt fertur) cũ quidã theologus vnius horæ canonicę incœpisset officiũ, superueniente Episcopo ad loquendum cum eo, caput sine locutione inclinans, horam incœptam Episcopo expectante finiuit, quam deinde dilatationem colloquij ne moleste ferret admonuit, causam sub inferens, ꝙ maiori Domino loquebatur. Quidã propter interruptiones in officio factas, grauissimo afflictus purgatorio, memoratur. Integrè dicant, vt de dicendis nihil omittant. Proindè si plures fuerint qui officium dicant simul, & vnus vel duo iuxta laudabilem consuetudinem psalmos, antiphonas, himnos, & responsoria, ad vitandam confusionem, voce pronunciant altiori. Nõ putent sibi sufficere ꝙ ab alijs dicitur, sed omnia quæ ad suam pertinent partem, ac si essent in choro, sub silentio integrè dicant: cum officium extra, eandem quam intra, integritatem requirat. Ordinatè denique officium in substantia, tempore, & modo, & omnibus exequi studeant. Post positiones, implicationes, variationes, facile non admittant. Honestè tamen pretiosa vel aliud extraordinarie aliquando dicitur, dum tamen idipsum suo tempore minimè negligatur. Quis aũt sine grandi consciẽtiæ scrupulo, proprium officij ordinẽ, sibiq; religionis sanctione impositũ pro alienis quibuslibet prætermittat, aut qualibet variatione deformet? Quis nisi vanissimus & imprudens, pro certis dubia, pro autẽticis vaga, pro necessarijs curiosa inducat? Sint igitur Sanctorum officij conditorum, deuota & stabili ordinatione contenti, nihil eorum vel communi ordinis institutioni præponant, quamlibet ferium & deuotum, nec desipientium more stultorum græcorum glorias emulentur. Non nisi insipienti sua placent. Omnis stultitia, laborat fastidio sui. Tempus quoque congruum seruent, nec facilè prẽter necessitatem diurnas horas, siue primam siue complectorium saltẽ canonicum, siue alias in nocturnas conuertant. Fuerunt qui hoc quarundam obtentu traditionum defenderent, ordinationem Ecclesiasticam officij confusione tẽporis irritam facientes. Quando fuerint duo vel plures, quasi chorum sibi constituant, & psalmos atque hymnos accipiant alternatim, vt est consuetudins cõuentui. Congruus ordo est in omnibus vbiq: prouidè disciplinato seruãdus. Ordinatũ animũ ordinis decor, & condecet, & cõdelectat. Inordinati est animi, etiam in exterioribus ordinem non curare: & tamen ordinationis exterioris religio, attentionẽ excitat & affectũ.

Officiũ extra chorũ, distincte, continue, integre, atq; ordinate, soluendum.

De altaris ministerio curando. Cap. 11.

ALtaris ministerium ob reuerentiam corporalis præsentiæ saluatoris, munditię, reuerentiæ, dili gentiæ, honestatis, & circunspectionis studiũ speciale requirit. Mundamini ait propheta, qui fertis vasa Domini. Haud dubiũ hoc de ministris altaris conuenièter intelligi, quibus spiritualis & corporalis munditia est habenda. Spiritualis, vt nullus de peccato conscientiam habens læsam, vel somno pollutus nocturno, ad tangendum sacra vasa, vel administrandum, antequam fuerit confessus accedat. Nec debet celebraturus confessionem priuatam, quæ ante celebrationem de quotidianis offensis fieri consueuit, vsque ad altare deferre Corporalem quoq; munditiam Moyse Sancto attestante diligit Deus Corporalem omnino munditiam requirit, corporalis presentia saluatoris. Idcirco ministri altaris non solum antequam se administrandum induant, verumetiam postquam fuerint omnino parati, expeditis communibus, ad calicis ministerium accessuri suas iterum lauent manus. Hoc enim semper debent cauere cautissimè, ne communibus manibus, aut cum manicis suis, vel post immediatum eorum contactum, calicem aut quæ ad ipsum pertinent, pannos, vel corporalia tangant, sed si lineam tunicam (quam rocetum vocant) vel superpellitiũ cum strictis manibus, vel aptum aliud non habuerint indumentum, calicem pręparandum & in fine missę plicãdum, sacerdoti relinquant. Reuerentiam debent ministri altaris, tàm ad sacerdotem quàm ad ministerium, & res etiam propinquæ ad ipsum ministerium pertinentes habere. Circa sacerdotem vt quando secum altari assistunt, per aliquantulam capitis inclinationẽ, & sui elongationem ab eo, ac per humilem debiti exhibitionẽ officij, reuerentiæ signũ ostendant. Si verò sederit, & ipsi tantum in superpellicijs fuerint, nequaquam iuxta ipsum in sedilibus, videlicet coæqualibus sedi eius, sed ad scabellum eius potius, si aptus fuerit locus vel alibi sedeant. Venerẽtur eum decoro vt cõuenit comitatu, & maximè quando se vertit ad populum ei ad sint, quem vbique vt in officio, sic & eo expleto in vestiarium reuertentem deducant, vt acies ordinata, ad altare deinde si opus fuerit reuersuri. Ministerio reuerentiam exhibent, si modo debito & habitu ipsi ministerio conuenienti assistant, & ministrẽt, aliter enim non sine nota irreuerentiæ ministratur: vt siquis quam vis Diaconus, vel Sacerdos, in superpellicio admissam ministrans, corporalia super altare præsente sacerdote vestibus sacris induto, replicet aut componat: siquis non habens superpellicium, cum strictis manicis vel aliud idoneum indumentum, corporalia & calicem tractare aut panem & vinum in cõmuni habitu ministrare præsumat: siquis hostiam in communi eligat loco, vel electam reponat, quæ in pixide vel in manu sua mundissima est potius eligenda, & electa super patenã ipsam, vel super corporalia decentius reponenda. Nec audiendi sunt illi qui ad mensam Domini, non aliam quã ad mensam corporis curant munditiam, super pãnos qui libris ad secretarium vel pallarũ custodiam supponuntur, calicẽ passim vel consecrandã hostiam reponẽtes. Singularem hostię cultum, singularis decet munditiã. Ad res quoq;, vt sunt corporalia, panni calicis, ipse calix, & missale, est reuerentia adhibenda: quã munditiæ studium maximè probat. Huius intuitu, pãnus omnis suspectus aut quẽ color impedit ablui, à corporalibus arcetur & calice, in pixidibus hostiarum mundissimus

Esa. 53.

Quãobrẽ sacrificulos, sacrificia tabernaculum, ac vasa, denique omnia mũda esse Deus præcepit.

facculus

Universidad de Deusto
Biblioteca

sacculus lineus hostias cõtineat. In repositorijs calicũ, saccellus quoq; operiendis calicis mappulis adhibetur. Quisquis ergo ad altaris vtensilia sacra, riuerentiã munditiæ curat: circa ipsa operosius studeat. De communibus libris si quos aliquando propter officium, ineuitabili fortè necessitate cogente, poni super altare contingit, omnino caueant, ne corporalia vel pannos, calicis aliquo modo tangãt. Cũ corporalibus, vel calicis ipsius mappula, nunquam labia vel oculos tangant, deuotionis alicuius obtentu. Calix cum summa tractetur munditia, quando de loco ad locum defertur non super librum aut vestimentum, sed alte in manu mundissima vel repositorio portetur: nec extra repositoriũ ipsum preterquam super altare, vel in alio loco mundissimo teneatur. Missale in loco reponatur honesto, & si qñ illud extra ecclesiã, vel aliàs quã admissam teneri contingat, páno aliquo mundo præter suam camisiam inuoluatur. Denique reuerentiam in ministerio, habitus decens, cura munditię, & in executione maturitas attestantur. Reuerentia simul & cautela munditię, cõmunes corporis vestes prohibent ab altari. Si pluriũ oppo nas ineptias in præmissis, habet æmulos plurimos vitium rarissimos disciplina. Nõ à pluribus, sed ab honestioribus forma sumẽda est. Ad hoc tàm celebrans quã minister, circa officium suum magnam debent diligẽtiam adhibere. Sacerdos quidem circa prouisionem dicendorum, & agendorum in missa, ne defectum faciat in dicẽdis: formam seu modum ordinis in celebrando postponenes, auctoritate sua alium introducat. Oblationi calicis aquam ipse infundat, quod à nullo alio sine ipsius conscientia est præsumendum. Debet enim circa custodiam munditiæ manuum, & pannorũ esse intentus. Manuum vt eas ad tangendum commmunia vel carnem nudam, siue in facie, siue alibi non exponat nisi eas continuò lauaturus, pannorum autem nunquã ad indumenta sacerdotalia, maximè ad insulam nares emungat, vel aliter ea quoquo modo deturpet. Ministris verò diligentia debet esse, circa eà quæ necessaria sunt celebranti, & circa munditiæ custodiã, ac conseruationis vasorum, & pannorum pertinentium ad altare. Ministrorum est vt præinduti celebraturum cũ diligentia præparent, eiusq; indumenta post officiũ plicent, & quæ ipsi sacrum ministerium exquenti fuerint oportuna, hora, tempore, & loco, congruis offerant. Nunquã admissam priuatam, legẽdi, vel orandi gratia, solo, vel sedibus se totaliter prosternant. Nec latitent post cortinas, sed palàm coram altari, non tamen à latere celebrantis assistant, versus eum circa quẽ tunc oculus debet esse, aspectum quasi continuè directuri, non tamen in faciem eius, maximè post canonis inceptionẽ intendant. Nec ei præsertim à parte libri nimis approprient, aut tumultum aliquem faciant circa ipsum. Summa quietis tranquilitas est necessaria celebranti. Vasa, & pannos mundè tractent apud eos, & teneant. Si pannus calicis ad terram cederit, nullo modo ante quam lotus fuerit, iterum calici apponatur. Circa finem missæ calicem plicaturi, ipsum cum aqua post vinum recensiant, ne pannos inficiat adherentes. Nunquam super altare vinum & aquã ad mundationem, vel aliàs si vitare potuerint, ministrent. Si tamen ob incuriam sacerdotis, oporteat subtus ampullas quæ vinũ & aquã continent, manum ad retinendum guttas, ne super altaris pannos cadere possint apponant. Super quos etiã pannos, nec ipse sunt reponendæ ampullæ. Adhuc debet qui ministrat ad missam, superpellicium si habuerit conseruare, ne cum eo aliquatenus nares emungat, vel sudores à facie, vel aliàs vndecunque detergat, nec ipsius manicas maximè ad pulueren super ligna, lapides vel super terram exponat. Quod tamen quia non nunquam per negligentiam accidit aliquorum, cauere debent ne corporalia calicẽ aut pannos eius, cũ ipsius superpellicij manicis tangant. De alijs indumentis quoties ea plicant, solicitè caueant, ne vnquã manicæ tangant, vel vsque ad ipsorum vestimentorum fimbrias descendere permittatur, sed siue tunicę lineę, siue quæcunque alia indumenta plicãtur, manice semper longę atimbrijs collocentur. Debent iterum altaris, propter vasorum & vestium, vt dictum est conseruationẽ attẽdere, ne calicem quando reponunt strictè ligent, quia sæpè per hoc deterioratur non modicum. & paulatim obrutus conquassatur. Vasa quoque altaris, & vtensilia, in locis suis diligenter vt conuenit præparata, præponant. Vestimenta etiam plicare non negligant, & aptare, nisi pro alIquo celebraturo ea quis remitti requirat. Sed quid horum expresionibus immoror. In omnibus quæ ministerium Dei contingunt, special nimirum diligentia opus est. Si agendis ministerijs Regis studiosissimam homines curam impendunt, quantam putas eterni Regis ministerijs impẽdendam? Cæterum si ministri altaris intendere debent honestati, multò amplius tamen per omnem modum sacerdotes qui celebrant. Postquam ergo fuerint vestibus sacris induti, cum magna debent maturitate incedere, & præcipuè cum altari assistunt, grauitatem in motu & gestibus laudabili curiositate seruare, nunquam genuflexuri, quandium sacerdotali casula sunt induti, nisi tantum temporibus ab Ecclesia institutis. Super altare quoque, se non appodient inhonestè, nec manus suas hac & illac inordinatè deducant. Quando se vertunt ad populum, non erigant, oculos vt videant assistentes denique circumspectos decet eos esse, specialiter circa corporalium dispositionem & custodiam, circa calicis collationem, circa dominici corporis consecrationem, sanguinis susceptionem, & mundationis industriam. Circa corporalia, vt ipsis super altare replicatis, vsque ad anteriorem ipsius oram altaris sit spatiũ compotens, ne super ipsa manus suas aut manicas ipsius indumenti teneat. Calicem antè oblationem, super corporalia non cõponant, sicut post oblationẽ fieri consueuit, sed ipsum vsque ad oblationis tempus, ad corporalium teneant latus. Circa consecrationem inter cætera solerter prouideant, vt cum hostia fuerit consecranda, ita parum, & cautè in principio eam leuent, quasi scutum sibi de manibus, depresso aliquantulum pollice facientes, quod si fieri potest ante consecrationem, vt à circunstantibus videri nõ possit, ne à simplicibus adoretur, qui quantò citius eam viderint in manibus sacerdotis, incautè nõdum consecratã adorant. Cum autem consecratio fuerit consummata, hostiam sine mora notabili duabus manibus quantum expedit vt hominibus possit videri, cum omni reuerentia eleuantes, tàm in eleuando, quàm in reponendo debitam maturitatem seruẽt, nec post eleuationẽ vel antè osculentur eandem. Si super altare viaticum celebrant, consecrationem facturi, manum cum hostia consecranda super ipsius altaris viatici lapidem teneant, ne fiat consecratio extra ipsum. Circa sumptionem sanguinis caueant, ne ipsum sumendo, vel calicem exguttando, per nimiam extractionem, tumultum quẽdam vel sibilum cum labijs faciant, aut post sumptionem digitos labant. Erit etiam tutum, si dum sanguinẽ sumunt, calicem tenẽtes cum dextera, decenter ei patenam cũ sinistra supponat, sanguinem si quid effundi contingerit, recepturam, super quam si frangi Corpus Domini cum aut reponi contigat, ipse deindè vino & aqua vel altero sufficienter debet infundi. Incongruum, & indignum, vt patena post Christi corpus sanctissimum, communi tactui pateat non mundata & rebus quibuslibet licèt mundis sine differentia exponatur. Si sentis aliter, credo vt post patenę vel calicis aut corporalium tactum

tactum, non sunt manus communicandæ cõmunibus ante factam post tactum homini lotionẽ. Si calicis petatur mundatio, pro infirmis, prima nullatenus aut secundam prefutionem exponant. sed prius semper mũdationibus solitis perfectis, aliud denuo vinum calici opponatur petentibus indulgendum.

PARTICVLA TERTIA.

De disciplina circa ea quæ ad corpus sunt. Cap. 1.

HABITO de disciplina circa spiritualia sequitur de ipsa circa corporalia. & primo circa ea, quæ in nobis sunt. Secundo circa ea, quæ extra nos sunt. Respectu eorum quę in nobis sunt, primò videndum est de disciplina respectu totius corporis quantum ad gestum, secundò respectu partium corporis quantum ad actum. & primò respectu lingue quantum ad duo opera naturæ, in quibus congruit officium linguæ, scilicet quantum ad loquelam & gestum. Secundò respectu manuum, in exercitio manuali. Tertiò respectu pedũ & in incessu. Quarto respectu membrorum omnium, quantũ ad aliqua ipsorum officia. Ad hæc circa ea, quæ extra nos sunt. Primò quantũ ad ea de propè, vt est vestis, & habitus. Secundò quantũ ad ea, quæ de longa, vt sunt officinæ.

De disciplina in gestu. Cap. 2.

CIrca disciplinam in gestu, quæ modus, & figuratio membrorũ, & corporis dicitur, duplex est custodia adhibenda. Prima est vt vnum membrum alterius officium non vsurpet, aut eius ministerium sui admixtione confundat. Si os loquitur, caput non agitetur, manus non moueatur, & sic de alijs: vt dum alterum membrum operatur, alterum quietum omnino permaneat, aut si opera eius necessaria illi esse cognoscitur ad operandum: ordinatè moueatur. Secunda est custodia disciplinę in gestu, vt q̃libet membrum in eo quod facit, debitum modũ teneat: nec tẽperantiæ limitẽ aut honestatis formam excedat. Hoc est, vt in paucis exemplificemus, ridere sine apettitione dentium, videre sine defixione oculorum, loqui sine extensione manuum, sine contorsione labiorum, sine iactantia capitis, sine eleuatione superciliorum, incendere sine modulatione gressuum, sine ventilatione brachiorum, sine gesticulatione scapularum, iacere sine deiectione membrorum, sedere sine alterutra superiectione pedum, & sine alterutra accubatione laterum, sine diuariatione seu dilatatione crurium, sine extensione, vel agitatione tibiarum. Nempe honestum & humilem fratrem semori suam imponere, vel pedes palàm cancellare nõ decet. Arcẽdi vel in publico, gestus inepti. Gestus deniq; religiosi debet esse humilis, seuerus, & grauis. Est enim reprehẽsibilis gestus, si superbiam, si mollitiem, quę nunc per lasciuã hilaritatem disoluit, nunc per nimiam deiectionẽ infatuat, aut si etiam leuitatem prætendat. Turpis in humilitatis professore superbia. Fœda prorsus in humili habitu, gesticulatio saltuosa. Sic non est viri muliebrẽ dare mollitiem, puerili leuitate. Grauitatis modestia multam affert seruata moribus honestatem, neglecta maculam & contemptum. Mortificata secundũ Apostolum super terram membra, gestus debent mortificatos habere.

Religiosi gestus qua is.

Gestus illudatus.

2 Cor. 3.

De disciplina in modo loquendi. Cap. 3.

DIsciplina loquendi tamen in modo, & prouida (quando loquendum sit) discretione, quam in verborum religiositate attenditur. Modus, in gestu, & sono considerari potest. Loquentis gestus debet esse modestus & humilis, sonus dimissus & tuus. Modestiam debet habere gestus loquentis, vt nec inordinatè, nec turbulenter inter loquendum membra moueat nec oculorum nutibus, labiorum contractione, vel altero non decenti alterationis modo, vultus honestatem deformet, aut faciem ipsam mollitiæ quadam resoluat humilitatis ostentu: sed in eadem vultus constantia sempre permanens, seueritatem benignam, & constantem, & quodãmodo rigidam benignitatem prætendant. In facie siquidem hominis speculum disciplinæ relucet, cui tanto maior custodia est adhibenda, quanto minus quod in ea peccatum fuerit celari põt. Vetat quoque loquentem gestus modestia, ne se hominibus notabili quadam supplcationum perfunditate incuruet, aut eius cui loquitur vultui nimis instet: ne inhonestate quidẽ in eius faciem alitus aspiratione insufflet: aut alitu ipso post vinum potatũ maximè narium sensum offendat. Loquentis alitus vultui auditoris, & naribus, vitioſè prorsus ingeritur. Debet etiam gestus humilitatem, super modestiam vultus hilaritatem pretendere. Sonus debet esse demissus pariter & suauis, quam clamositas & verborum asperitas, locutionem religiosi plurimum quidem & dedecet & deturpat. Discretio quando loquendum sit necessaria est, quam ex ore satui etiam parabola reprobatur, quã non dicit eam in tempore suo. sapiens, quando loquendum, & quando tacendum sit. prudenter considerat. Est aut iunioribus fratribus semper ferè inter seniores ad interrogationem tacendum. Adolescens ait scriptura: loquere in tua causa vix cũ necesse fuerit, si bis interrogatus fuerit, habeat caput responsum tuum. Silet etiam à bonis propheta. Ergo quamuis de bonis & sanctis ædificationum eloquijs, perfectis disciplis rara condecet loquendi licentia. Nam loqui & docere magistrum concedet, tacere & audire discipulo conuenit. Loquente alio non loquantur, aut verba vnquam loquentium interrumpant. Nec mordaci vel importuno insultu, sociorum locutionem impugnet. Stultorũ hoc, quam nec linguæ parcere, nec socijs de ferre nouerunt. Si quã est mutua se collatione impediunt, per impositionem silentij, & aliam pœnã condignã meritò reprimuntur. Religiositas debet in locutione seruari, vt sit sermo veridicus & purus, sic honestus & dulcis. De veritate sermonis sapiens dicit. Ante omnia verbum verax præcedat te. Non solum mendacia & quæ criminosa sunt, verum etiam locutiones hyperbolicas, & aliqua duplicitate notabilis, pœnitus vitent. Loquentes de dubijs aut futuris, nunquam absolutè loquantur, sed in homini omnibus semper conditionem apponat. Præcisa de indifferentibus verba, religio non consentit. Non est alieno viuentis arbritrio, de contingentibus negare vel asserere absolutè. Non facilè de auditis sententient, licèt veritatem sentire se putent. Sint ad respõsionem tardi, nè per inconsiderationem falsum aliquid, vel indisciplinatũ proferãt verbum. Debẽt etiã purè loqui, vt eorũ verbis nec iactantia nec malitiæ alicuius aut vanitatis admixtio, valeat inueniri. Nunquam de sciẽtia, vel de seculi statu se iactent. Erubescãt dicere de absente, quid cum charitate non possent dicere coram ipso. Vnde sanctus Benedictus. Murmurare aut conqueri nesciant ante omnia, ne murmurationis malum pro qualicunque causa, in aliquo qualicunque signo verbo vel signatione appareat. In verbis suis aut literis, siquas aliquãdo dirigunt, puerilibus vel adulatorijs non vtantur blanditijs: sed tanquam religiosis suam breuiter & veraciter intentionem exponant. Honestatem habeat locutio, & illius quæ loquitur, & illorum quibus vel de quibus fit sermo, conueniat dignitati, Otiosa verò ioculatoria, iuratoria,

Molestia loquentis.

Quanta opus sit circũspectione, neques in sermone, Deum offendant aut proximum scandalizet.

Eccle. 32.

Psal. 38.

Eccle. 37.

Modus scribendi, grauis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

iuratoria,cõtẽtiosa, maledica,vel aliàs secularia verba, nec pura sunt quidem, nec religiosæ coueniunt dignitati. Nugæ vt ait sanctus Bern.inter seculares sunt nugæ, in ore sacerdotis blasphemiæ.Interdum si intercidant ferendæ fortasis,referendę nunquã.Os iam talibus aperire illicitum, assuescere sacrilegium est. Fœdè ad cachinnum moueris,fœdius moues.Dissuesce à vaniloquio linguam, quæ profectum religionis aspiras. Processurus in publicũ, præmuni teipsum, & animo statue, à verbis inanibus abstinere. Prouide tibi antequam prodeas vtile aliquid, vnde si expedierit sermo texatur familiaris, prudentiq; consideratione omnia præueni.Confert ad singula fuisse præmunitum.Si dignum quippiã relatione non habes,tace tutius, & humilius audi, quam loquaris. Non affabilitas opportuna,sed loquacitas otiosa dãnatur.Iurare verò nunc per caput,nunc per sanctos vel alio quouis modo,Christi
Matth.5. (qui ait: sit sermo vestre est,est: nõ non) discipulo minimè congruit. Rursus indignũ pœnitus seruis Dei, mulierculârum more contendere. Si resistentiæ incidant verba,cedendum continuò resistenti.Honor est
prou.20. (ait Salomon) homini, quæ separat se á contentionibus. Nunquam discendi vt dicitur gratia litigent, scientes ad se verborũ contentiones, nullo modo deinceps pertinere.Non pot esse quin contentio, aliquid quod contra cõscientiam dicatur. Ergo inter Dei seruos collatio,non altercatio debet esse.Peruersum est maximè
1. Cor. 6. si ausum dãnabili ad iniuriosa vel maledica verba, quę secundum Apostolum à Dei regno excludunt, os religiosi laxetur: aut Diaboli nomen ad inuectionẽ assumat, vel in communi locutione frequentet. Sunt quædam quæ læuissima putarentur, si non in scripturis de
Matth.5. monstrarentur,openione grauiora. Quis.n.dicentem fatue fratri suo,reũ gehænnæ putaret, nisi veritas hoc diceret?Pessimum hunc loquendi vsum,quasi pro affabilitatis solatio, salutis aduersarius introduxit: vt per eũ modicæ occasionis accessu, stultis illudens eos frequenter in grauis lapsum offensæ, impulsu leuiori precipitet: & dignitatem status, colluuio, ideſt sordidatione vilificet.Pudeat eos rumigerulos esse,aut verborum secularium delatores. Nihil inter socios seminent, quod infirmos animos dissolucre valeat, aut turbare. Reus est Deo, & ordini,qui temerario diffidẽtiæ verbo consc ientiam percutit infirmorum. Præterea siue
2.Tim.2. fratri siue extraneo,siue magno,siue paruo loquantur, semper in ore verbi dulcedinem habeant.Omnem ad omnes secundum Apostolũ mansuetudinẽ ostendentes. Nunquam suo prætextu constantiæ vel zeli cum communitatis iniuria, in verba contumelioſa prorũpant.Sæpè enim meritum lingua immoderata consumit.Turpisque defensio quæ iniurijs vtitur. Habet factus pro constantia impetum, pro ratione iniurias, sed lingua eucharis in bono homine abundabit.

De disciplina circa comestionem. Cap. 4.

AD hæc debent cum timore Dei comedere, disciplinam semper tam in modo se habẽdi, quã in cibo seruãtes:vitantes nihilominus, quasdã minus decẽtes secularium consuetudines super mẽsam. Placet vel pauca de singulis exẽpla sub nectere,quę ad similium considerationem transmittant. Honestè se debent habere,vt dum comedunt aut bibunt sedeant, bibentes cum duabus manibus cyphum teneant: mẽbrorum agitationem, & quarundam anhelationũ vel labiorum tumultum:quæ animi notant in temperantiam, vitent occulos à circunspectione, linguam à locutione cohibeant. Oculorum custodia inter epulas propterea necessaria est, quia nõ decet præcipuè vt vagos habeant oculos: neque curiosè, & vt amplius dicã impudenter quæ apud alios aguntur, circumlustrando prospiciant, sed vt potius pudicè demissis luminibus. ea tantũ quę sibi antepositа sunt attendant. Loqui verò seu musitare ad mensam vbi silentium est seruandũ turpe vitium est. Declinanda musitatoris societas,quę lege licet & honestate prohibitus, linguæ tamen non valet volubrum retinere.Si quando etiam extraordinariè bibunt,siue adsint siue nõ adsint extranei,quandiu bibitur sileant.Culpanda nimis verborum multiplicatio iuxta potum.In cibo,tàm in qualitate,quam in quãtitate ipsius,quã in modo moraq;,ac frequentia comedendi,disciplinam obseruent.In qualitate vt nunquam pretiosa vel delicata, nunquam ciborum aut properationum diuersitates affectent, propitium ad delicata palatum. curiositas quædam honestatis postpositiua declarat. Vt verbi gratia:si quis ex vitio meliora de cõmuni eligat portione, vt quod in pane sapidius.vel in
Ecclc.6. alijs viderit melius ipse sibi accipiat, si à maioribus panis fructum accipiat, minoribus si adsunt licet minus delicatis, sine rationabili causa dimissis, cum panis vel res alia quantò magis ad integritatẽ accedit, tantò ad mensam ipsam valeat honestius reportari. Si ad maiorem saporis delectationem in pane inueniendã,ipsum inordinatè fragendo circuncidendo vel micatenus ex crustando deformet. Si vinum cum aquam temperare non curet. Si lõgum & intrepollatum faciat haustum. Si falsam communem panis appositione cõsumet, aut eam in congrua toto vase transuerso, vel circulari venatione vendicet, cum sit magis in medio intingendũ. Sicut.n. apud honestos quosdam in seculo imputatur, si corrosionibus ofsium curiosius insistas, aut carnes per magnos notabiliter bolos præter exigẽtiam scindas vel edas,aut dum scindis,scissum immediatè morsellum antequam in cõmuni loco posueris præripias, à meta communi iuxtà vulgare prouerbium non curando discrepas, aut tactu more palpantis electũ post actum relinquas, vel simile quippiam actites, sic religiosis est indicens, si in his quæ sibi pro tempore conueniunt cibis, notam gulositatis non vitent. Si quando eos ieiunij tempore vino confecto, vel simplici antè comistionem vel siue antè siue post,herbis seu speciebus infirmitas vti coegerit,occultè huiusmodi si potuerint sumat, ne simplices idem sibi ipsis absque sufficienti necessitates licere putantes,ad soluendum ieiunium suo incitetur exemplo. Est insuper diuersitas respectu cibi, & preparationum vitanda, nihil ad mensam speciale apportent, vel in mensa requirant præter sal & aquam,quę possunt semper cũ honestate requiri.Priuandus communibus, qui specialia in communitate vsurpat. Communibus igitur discant esse contenti. Os suum ad omnia quæ alij comedunt assuescant, vt si fieri potest,nullum omninò repudient, seu ab hominentur cibum. Grande vitium si potagium & communia respuas, vt in specialibus lautius procureris,modò mollia,dura,modò frigida,modò calida,modò frixa, modò elixa,pregnantes solent appetere mulieres, prudẽter autem sobrieq; conuersantis, satis est ad omne condimentum sal cum pane. Debent etiam excessum in cibis, & maximè potus quantitatem vitare, vt crapula vel satietas nimia non subrepat. Nihil sic contrarium omni christiano,quomodo crapula dicit Sanctus Benedictus. Amplius quoq; qualiter hoc est, quã decenter,mundè ac temperatè sit comedendum attẽdant. Decentiæ detrahit,qui cibum in ore habens,vel cyphum in manu detinens loquitur, qui in manu armata cultellum habente,cibum ori ministrat,vel ei nõ dum expedito à cibo, potum nihilominus ingerit, aut dum bibit,vel comedit,caput tenet in capucio profundatum. Munditiam debent ad proprium & sociorum cibum, & ad mensam ipsam, super quam comeditur obseruare.Munditię simul ac decentiæ gratia caueant, ne in

ne in parapside, cypho, vel ouo, præmorsum aliquid, iterum comesturi, reponant. Fœdè tuorum reliquias dentium alicui cuilibet cibo immisces. Nunquam cyphum cum digitis, potagio,vel alio quolibet madidatis accipiant,aut pollicẽ poculo immergant,nec super potum in cypho vel super cibum quemlibet sufflent. Indecenter agitur, si digitos quis immittit potagio, & offas vel olera nudis articulis, cochlearis vice piscatur,si superfluitates piscių, & similia ex ore proijcit super mensam, vel nuces alij quàm sibi frangit cum dentibus. Si nudã manum in mensa naribus emungendis, vel carni nudę scalpẽdę apponit, vel manum ipsam ad vestimenta detergit. Cauendum quoq;, nequis ante faciem circunstantium fratrum, pro sale vel alijs necessarijs quæ à fratribus tradi possunt, manum extendat super mensam, & eorum cibum cum manicis seu habitu suo tangat. Sciendum etiam panis, pectori seu vesti communi non est sine interpositione tobaleæ appli candus.Munditia mẽsę requirit, vt mensale nequaquã frequẽti vel superflua detersione cultelli, vel manuum deturpetur, purgandis maximè dentibus, nullatenus exponendum. Fœdum,& vile,mappas & manutergia fratrum communia, dentium fricatione fœdare. Qui conuentualia dehonestat, committit vtiq; inconuentum. Temperantiam manducandi (ait Hugo) intelligimus in eo,q; si homo tractim & non cum nimia festinatione comedit. Festinatio in inchoatione & prosecutione comestionis attenditur, quando videlicet in initio mensæ statim absq; orationis alicuius præambulo, ad cibum manus extẽditur, aut cum quadam voracitate comeditur,si prius cibum ori mmistras, quã alio sumpto fueris expeditus. Cæterùm per morosam comestionem congregationem detinere ad mensam, aut si quando extrà conuentum bibitur,iuxtà potum moram contrahere,non est decens. Hinc per sapientiam
Eccles.31. sobrio dicitur. Cessa prior causa disciplinæ. In comedendi et bibendi frequentia,seruanda est diligẽter temperantiæ disciplina. Sanè post refectionem ad potum rédire,aut per diem in domo ex vitiosa consuetudine, aut quod turpius est, post completorium bibere, non mediocris vitij notam habet. Honestius ad mensam quantum indiges bibis,quàm bibendo per diem meri
Potato- bois morem geris.Fructus vel aliud quodcunq; extraordinariè secularium more comedere, patens est gulositatis indicium. Si quidem extrà duas vices in die(nisi necesitate cogente)in domo vel extrà comedere,puerorum,immò pecudum est.Senex legem in vicibus comedendi non seruans,fertur per Angelum, asino comparatus. Ad collationem tempore faciendam ieiunij, duabus tãtum,vel tribus si indiges,bibere vicibus temperantiæ congruit, & honestati. Studet sobrius quandam temperantiæ legem,in ipsis etiam necessarijs obseruare. Deniq; quorundam sæcularium in faciendis conuitationibus, in fragmentis & huiusmodi consuetudines vitent ad mensam.Non seinuicem facilè conuiitent,sed comedat vel bibat vnusquisq; pro suæ arbitrio voluntatis,quantum necesitati suæ melius sibi notæ quàm alij,viderit expedire. Congruè tamen senior verecundantes fortè, vel nimium abstinẽtes iuniores, inuitat. Sapor & potagium prægustata, vilium quoq; seu quorumlibet ciborũ reliquiæ,vt ouum vnum,tantillum vè pitantiæ,si ventre iã satiato supersit,indecenter cõmensalibus maximè senioribus ingeruntur. Encenia per mensam non mittant: à fragmentis, & reliquijs caueant, sed de pane & alijs ita sibi prouideant mensuratè,vt coram se vix micas relinquant.In potagio tamen aliquid interdum honestè relinquunt,id sibi pauperum,& temperantiæ gratia subtrahentes. Verum & siquid fortè relinquere, non tamen vt paterfamiliàs ad erogandũ,congerere permittũtur.Pro socijs aut vix aut nunquam,maximè circa finẽ refectionis panem vel aliud scindant,aut potũ in cypho ponant,nisi saltem quantũ ipsi soli comedere,vel bibere valeant,si alij quibus hæc offerunt non acceptant. Nunquam probucella (vt dicitur) panem tunc integrum scindit,præsertim si apud socios fractum inueniãt. Si cyphũ communem habuerint,qui bibere voluerit, nõ amplius de potu aponat,q; posit bibere vna vice. Inter reliquias quæ aliquando fiunt,inutile aliquod vel nociuũ,vt quę de nuce,ouo,castaneaq; proijcimus, alia quoq; huiusmodi nullo modo relinquant. Murilegos vel aues ad mensam non pascant, cũ nec in refectorio debent sustineri.Possunt cum dictis,& similia circa comestionẽ attendi.Veruntamen sunt nonnulla,quæ licet cõmuniter vitiosa putentur, interdum tamẽ inter domesticos in spiritu charitatis sine vitio exercentur.

De disciplina in opere manuali. Cap. 5.

AD disciplinam circa exercitium operis manualis, quod videlicet manuali opere corporaliter exercetur seruandam,necessaria est discretio,diligentia,& honestas. Est habenda discretio circa opus, Vt sit manuum insistẽdum labori.
vt quod faciendum est,discretè fiat. Discernẽdum est primò,vt inutili operi necessariũ, bono quoq; melius, & meliori optimũ præferatur.Iuuare fratrem cum indiget,multum vtiq; operi peculiari præponderat.Rursum celebrare volenti, iuuamen subtrahere, maiorem q; pluribus alijs offensam esse, qui ambigat? Est etiam discernendum,quod opus,quo tempore fiat.Nonnulla siquidem in festis diebus non fierent, quæ in profestis benè fieri possunt. Videtur igitur in operibus distinguendum. Sunt enim exercitia quædam,quæ necesi- Quę facere in diebus festis, nõ liceat.
tati quotidianæ inseruiunt,vt est ciborum præparatio, necessariorũ ad diem vtensilium, coquinæ ablutio, & cõsimilia quæ omni tempore fieri solent. Sunt quædã alia quæ in diem alteram differri possunt, vt est scribere in quaterno,tunicas cũ virgis excutere,caput abluere,cæteraq; alia à quibus est diebus dominicis,& festis præcipuis abstinendũ,ob sacri reuerentiam temporis. Festi nanque dies per honestum quietis ocium,alij verò dies per laboris debiti exercitium honorantur. De quo Hugo. Quantum ait addit decoris diebus festiuis Instic. monastic.c.4.
quies vocationis, tantum ornamenti cõfert cæteris diebus studiũ boni operis, ita vt in illis quisquis noluerit esse quietus, index sit suæ vanitatis, & in istis qui non fuerit laboriosus testis pigritiæ. Carnales siquidẽ mentes ne vel in illis diebus quiescant,vanitas exagitat. Ne vel in istis in bono opere se exerceant, pigritia ligat. Deinde quasi concludens subiungit. Quapropter, nõ negligenter habenda est in bono opere discretio tẽporum,quia sicut malum opus nullo tẽpore laudabile est, ita etiã bonum opus quodammodo reprehensione dignũ iudicatur,si tempore oportuno factũ non est.Dili Quomodo agnoscatur diligentia in opere ex promptitudine operantis,& deuota fideliq; operandorũ executione dinoscitur. Diligẽtiæ huiusmodi promptitudo non in opere manuum tantum,immò in conuentuali quolibet maximè locũ habet.Quicquid pertinet ad conuẽtum, id præcipuo diligẽtię studio est agendũ. Sint ergo præcipuè ad cõuentualia exequenda pròptissimi,nunquam tardè ad opus Dei vel ad mẽsam occurrant. Vnde S. Benedictus. Ad horã diuini officij, mox vt auditũ fuerit signũ (relictis omnibus quæ in omnibus fuerint) summa cum festinatione curratur,cũ grauitate tamẽ,vt non scurrilitas inueniat fomitẽ. Ergo nihil operi Dei præponatur. Ad mensam autẽ qui per negligentiã non occurrerit ante versum, vt simul omnes dicant versum & orẽt, & sub vno omnes ad mẽsam accedant. Si vsq; ad secundam vicem correptus, emendare neglexerit, iuxta Sãcti decretum à cõmunis est mensę participatione arcendus,

Universidad de Deusto
Biblioteca

vt solus à communi consortio sequestratus reficiatur, sua ei de vino si fuerat habiturus portione sublata. Dignè quidem à cõmuni refectione repellitur, qui se per vitium à cõmuni oratione secludit. Absit a seruis Dei vitiosæ huius consuetudinis turpitudo, vt conuentuale aliquod diuinum præsertim officiũ, alterius prætextu cuiuslibet, tardo accessu vel certè absceſſu propter opera dehonestent. Vt tardus accessus, sic ante horam recessus, sine graui præsumptus necessitate arguitur. Impatiẽtis & vani signum est hominis, in cõmunibus anticipare recessum, nec opus Dei posse in choro finetenus expectare. Si monachum sancto narrante Gregorio, post completum officium, continuò recedentem, visus est demon ab oratorio retrahere, quid de his qui nec ipsius expletionẽ officij præstolantur? Haud dubium cõuentualis vbilibet decorem integritatis negligere, inexcusabile prorsus remissionis est vitiũ. Ad vitium autem vix occasio deerit, si quælibet admittatur. Omnes denique fratres, labores non ex sola consuetudine, vt vitula Ephraim docta triturare diligere, sed ex animi deuotione sectentur: vt in communibus
Osee. 10. sit seruoris affectio specialis. Conuentualem vitam, vt sanctissimam immò Angelicã, toto affectu animi amplexantes, ei tàm continua quàm deuota prosecutione adhæreant. Quantum officium, mensam, & alia, vix nisi coacti à conuentus congregatione recedant. Tantam Deus conuentui efficaciam contulit bonitatis, vt ibi augmentum suscipiat boni bonus, aut veniam mali malus. Multa in cõuentu bona præsentibus conferun
2. Reg. 10. tur, absentibus subtrahuntur. Saul ad conuentum psallentium prophetarum accedens, propheta efficitur,
Ioan. 20. extrà conuentum factus peruertitur. Thomas discipulorum absens conuentui, visionis Dominicæ consolatione fraudatur, quam ad collegium reuersus assequi
Act. 2. tur. Discipuli pariter congregati Spiritum sanctum accipiunt. In conuentu dominus habitat & quiescit, ibi deuotos quousq; vberioris gratiæ pabulo refocillat, ibi quàm plures negligẽtiæ personales in diuino maximè officio subrepentes, congregationis communione supplentur. Ibi quod suis quisq; non potest, aliorum meritis obtinere meretur. Ceterum licèt ad maiora domus officia videlicet hospitalariæ, refectorij, infirmariæ, lectionis ad mẽsam, & huiusmodi, principaliter & continuè facienda, nouitios fratres assumere, prouida religionis cõsuetudo non habet. Si tamen quãdo contingat eis, aliqua huiusmodi officiorum, vel ad horam committi, magna debent deuotione suscipere, & ad faciendum ea mansuetè, velociter, acceptabiliter, integrè, circumspectè, magnam debent diligentiam adhibere. Mansuetè hoc est sine murmure & displicentiæ
Eccl. 3. signo. Fili ait sapiens. In mãsuetudine opera tua perfice. Est in opere bono, necessaria strenua velocitas.
Eccl. 32. De qua Sapiens dicit. In operibus tuis esto velox. Velocitas hæc maturitatis non remouet grauitatem, sed vitium tarditatis excludit. Est etiam acceptabiliter operandum, vt quibus ministratur, prout honestè
Rom. 15. fieri poterit satis fiat. Optabat Apostolus & orari rogabat, vt oblatio sua fieret acceptabilis in Hierusalem Sanctis. Magnus profectus est ei, cuius ministerio multi læti facti Deum laudãt. Integritas in opere bono requiritur, vt non diminutè, non ad euasionem, vel quasi ad oculum, sed perfectè vt res exigit fiat. Circumspectio in obsequijs, prout officiorum requirit varietas, est habenda: quod per exemplum in vno officio melius patet. Si quãdo refectorarij vicem gerant, quæ ministranda fuerint, tempore congruo, & modo debito præparata ministrent, & religiosè distribuant, ne in mensa defectus, vel circa ministerium suũ minus expediens aliquod accidat prouisuri. Ministrẽtur itaq; necessaria tempestiuè. Turpe est, si propter vnius defectũ tota congregatio expectet. Sic & omnia siue fructus siue sapores siue alia comedentibus congruè apponenda, priusquam fratres ad mensam intrauerint prouidè apponuntur. Cõserendorum collatio successiua conuentum sæpius detinet, imputanda siquidem causetur ex negligentia ministrorũ. Ad mensam verò quicquid apponitur, præparatum (vt decet) reficientibus offeratur. Nuces si dandę fuerint prius frangantur, herbæ crudæ si apponendæ fuerint mundentur, & sic de alijs obseruetur. De omnibus quæ apponuntur, sua cuilibet si fieri potest portio, singulariter tribuatur. Sunt rurigenæ qui nec prelati discreta, vel ab extraneis forte distinguant. Cõmunia maximè vt sal & aqua mensæ non definit, quæ in primis prouidus ministrator apponit. Aqua non solum pro temperando vino, immò & sæpè pro alijs necessaria est in mensa. Coclearia quoque sunt ad omne potagium opportuna, ne in parapside cum digito piscari oporteat, & ne (iuxtà Hugonem) in eodem iure & manus ablutionem, & ventris refectionem videatur quærere. Murilegos vel aues quæ tenentur alicubi cõtra ranas, nullatenus esse in refectorio dum fratres comedunt, patiantur. Nec enim hoc est expediens, vel honestum. Sic & in alijs circa istud, vel aliud quodcunq; sibi impositũ officium, sint intenti. Scriptum est.n. Cuncta cum diligentia facite. Parall.
Et iterum. Agite diligenter & erit Dominus vobiscũ in bonis. Sic agetis in timore Dei fideliter in corde perfecto. Honestas in operatione seruatur, si omnia quæ aguntur cũ maturitate ac religiositate quadã exceantur, & in omnibus nitor inueniatur munditiei. Hoc.n. religiosum maximè decet.

De disciplina in incessu. *Cap. 6.*

DIsciplinam circa incessum, penès modum & discretionem in ambulando considerent. Honestus.n. modus requirit, vt non impetuosis & fractis gressibus ambulent, nec erecta ceruice, non prominenti pectore, seu etiam inclinato super humerum capitè, aut vagabundè pendentibus manibus, quæ omnia vel leuitatem vel superbiam vel remissionem vel hypocrisim sapiunt. Debent etiam in eundo discretionem habere, ne de illorum numero censeantur, de quibus dicitur per prophetam. Non est iudicium in Isa. 58
gressibus eorum. In eorum gressibus non inuenitur iudicium, qui eundo necessitatem vel ordinem non attendunt. Necessitas discursum inutilem. Ordo inordinationis cõsusionem excludit. Discursum igitur per domum, per hortũ, & extrà domum qui magnum est instabilis mẽtis indicium, cautè vitent. In domo ne.s. per officinas de loco ad locum, de fratre ad fratrẽ inutiliter euagentur, aut loca rumoribus audiendis, vel collocutionibus aperta frequentẽt, sed in locis sibi concessis, vt sunt Ecclesia, cellę, capitulum si extranei affuerint, vel alijs locis si qua sibi fuerint specialiter deputata, cũ silentio residentes. Officinis priuatis, putà vbi cibaria præparantur, infirmi vel hospites recreantur, aut fratrum congregationi, vel comedentibus, & bibentibus, se nullatenus ingerant non vocati. Erubescant præcipuè, ad reficientium mensam accedere, vel eis nisi pro euidenti ministerij necessitate assistere. Et frontis est hominis, non erubescere comedentes. Veruntamen si quando eos loca sibi non concessa necessitas adire compulerit, ad ostium pulsare aliquantulum possunt, vel vt aliquis egrediatur ad eos, vel ipsi vocati securius & honestius intrent. In hortum non vadant absque licentia, nisi eos vel ab aliquo professo mitti cõtigerit, aut vocari, ad loca sua postquàm ab eo recesserint, vel eius negocium fecerint, quàm citius reuersuri. Veruntamen eorum instructor iuxtà superioris dis-

ris dispositionem, nunc hos, nunc illos, aut etiam omnes simul ad spatiandum in horto causa recreationis, vel alicuius bonę collationis poterit per se, vel per aliũ fratrem professum, cum expedire viderit vocare. Tempore probationis domum exire, propinquos suos visitare non curent, nec.n. inter cognatos & notos Dominus inuenitur. Vnde Bernardus. Quomodo te bonæ Iesu inter meos cognatos inueniam, qui inter tuos minimè es inuentus? Si quando domum quamuis de superioris licentia exeunt, nihilominus tamen idipsum significent suo instructori, quid & de suis alijs notabilibus factis obseruent. Ordo circa incessum est religioso in conuentu specialiter seruãdus, vt in processionibus fratrem sibi collateralem attendat, vt chori sui partem in refectorio & in claustro cum pro gratijs ad Ecclesiam itur, & in omni teneat loco, nec se ad chorum alium, vel in refectorio vel in claustro vel alibi transferat, nisi causa rationabili perurgente. In Ecclesia verò inter pulpitum in medio chori positum & altare, dum maximè ibi aliquid dicitur non facilè transeat, nisi forte alibi liber non pateat transitus, & tunc ab ipso pulpitu transiens & inclinans, ne pulpitum videatur venerari, non ante ipsum directè sed à latere decentius inclinabit. Est & ordo reuerentiæ & decentiæ in incessu, vt non passim seniorem iunior antecedat, aut quando vitari facilè potest frequẽtes & nimis propinquos ei transitus faciat ante ipsum. In Ecclesia quoq; inter ministros altaris, subdiaconum videlicet diaconũ, & sacerdotem, in officio suo solenniter ministrantes, necnon & ante fratres infra de ambulatorium sedilium & formarum, minus honestè præter necessitatem transitur. Sed illud de ambulatorium intraturi, ad vacua debent sedilia per introitum sedilibus ipsis propinquiorem accedere, nisi ob aliquam reuerentiam personarũ, si forte intermediæ fuerint, sit aliter faciendum.

De disciplina in gestu membrorum. *Cap. 7.*

ESt in alijs membrorum corporis siuè oculorum siue oris, siue brachiorum, manuumque officijs disciplinæ studendum. De quibus adhuc aliqua breuiter supponentur. Amatores igitur honestatis, oculos ab inordinata euagatione, exaltatione in mensa, & in choro præcipuè diligenter custodiant. Scriptum est enim. Oculi stultorum in finibus terræ. Et dilatatio
Prouc. 21. cordis est exaltatio oculorum. Leuat quidam prophęta oculos vt petat auxilium, Dominus vt impendat. Tu quoq; si locum, causam & tempus considerãs, tua vel fratris necessitate oculos leuas, non solum non culpo, sed plurimũ laudo, hoc enim excusat miseria, illud commendat misericordia. Sin aliàs non Prophetæ, non Domini, sed Dinæ, vel Euæ, immo ipsius Sathanæ, te immitatorem dixerim. Non sint in risu faciles, nec in voce clamosi. Cachinnus præcipuè grauitatem religiosi plurimũ dehonestat. Vile prorsus religiosum virum, vt puerum cachinnare. Non licet religiosum virũ, dissolutis labijs risum proferre, sed hilari vultu, cordis hilaritatem prætendere. In datione pacis labia semper claudant, quibus apertis turpiter exhibetur. Nares non in aliorum aspectu, sed ad partem, cum duorum tantum aut trium appositione digitorum emungant. Seorsum etiam spuendum est maximè in conuentu, ne loca publica siue in choro siue alibi sputo sędentur, & astantium oculi offendantur. Patet quosdam in ipso chori deambulatorio, ad pedes suos palàm fratribus spuere, nec pudere. A notabilibus corporis seu membrorum extensionibus, quæ cum oscitationibus, vel aliàs non sine quadam in honestate fieri solent, omnino abstineant. Tunc enim sunt corpus & brachia comprimenda, ne cum huiusmodi pigritia extendantur. Honesto incongruum viro, pigra membra distensione resolui. Dissolutiones fugiant manuales, grandia nanque causant pericula, soletque luctus ludo accidere corporali, & post commestionem præcipuè se à iocositate notabili & multiloquio studeant temperare. Siquidem licèt omni tempore dissolutionis leuitas sit vitanda, post refectionem tamẽ vel aliàs cum solo fratre, & iterum coram conuentu turpius agitur. Turpissima est dissolutio in conuentu. Ad hæc, alium quempiam prẽter necessitatem ad cingulum vel manum accipere, flores, fructus, vel baculum in manu ociosè gestare, cingulum inter digitos voluendo rotare, honestati non consonat, immò lasciuiæ signũ quodammodo prętendit. In lotione manuum quando de vase manuali aqua recipitur, vas ipsum nũquàm à parte superiori præcipuè manibus distillantibus, sed per ansam potius vel à latere, vel à fundo accipiant, ne guttis manuum aqua residua sordidetur. In lecto se honestissimè iacendo componãt, nec supini iaceant, nec genua leuando calcaneos iungant, aut tibias. Hęc & similia, non sunt vt minima temerè aspernãda. Clara nonnunquàm cõuersationis insignia, quædam in minimis obfuscant ineptiæ. Plerunq; modicis paulatim per incuriam subrepentibus maculis, tota morum congeries inquinatur.

De disciplina circa habitum seruanda. *Cap. 8.*

DIsciplina in habitu potest tam circa pannum, quàm circa formationem, coaptationem, vsus eius continuationem, & munditiæ conseruationem attendi. Circa pannum, vt non sit preciositate, mollitiæ, vel subtilitate notabilis. Vestis præciositatem, etiam mulieribus Petrus interdicit. Porrò qui
1. Pet. 3. mollibus induuntur, in domibus regum sunt. Inter diuites palatij, & pauperes claustri debet esse differentia. Mollia vestimenta, animi mollitiem indicant. Molles ait quidam, mollia querunt. Subtilitas & nitor reprehenditur in byſſo diuitis epulantis. Nimia panni subtilitas, & si non preciosa, nihilominus tamen in propo-
Luc. 16. sito pœnitentiæ, vitiosa. Sit curæ nouitijs pannorum preciositatem, subtilitatem, & incongruam religioni mollitiem non curare. Vereantur & renitantur vt possunt, mutari ipsorum Sãctorum de vestium vilitate censuram, & vitiosam consuetudinem induci. Infignum sunt panni tui Domine Iesu, sed in signum à multis vsque hodie contradicitur. Honesta exigit vestimentorum formatio, vt non sint nimis la-
Luc. 2. xa vel stricta. Amplitudo, vel longitudo vestimenti superflua, siue in manicis siue in capucio, siue in collario capucij est admodum fugienda, sed nec aperturis quibusdam, circa cingulũ vel alibi, aut curiositatibus alijs quibuscunque est habitus deformandus. Coaptatio quædam religioso est decens, quædam indecens. Indecens est si præter morem religionis fuerit curiosa, vt verbi gratia, si capucij collarium quadam in gyro replicatione, iuxtà mundanorum consuetudinem coaptetur, aut curiosè ipsum replicetur capicium circa genas. Decens est quando non curiositati, sed honestati deseruit, vt videlicet vestis honestè portetur, et honestè pro loco, & tempore disponatur, vt honestè portetur, succingenda est æqualiter & decẽter, si enim ex vna parte notabiliter pendere permittatur, vel in in alijs præparatio debita omittatur, fatuitatem, vel negligentiam, vel hypocrisim sapit. Aptanda est vestis maximè circa pectus, per applicationem ad collum

Universidad de Deusto
Biblioteca

ne collum ipsum vsque ad pectus, vel interiores panni hominum aspectui exponantur, quod irreligiosum est valdè. Cauendum est circa portandi modum, ne quis perefluat, vt si os sub capucio vel mentum abscondat, si dominarum more tunicam à lateribus tenendo incedat, aut manum in sinu tenens tunicæ manicam exterius pendere permittat. Quando enim manum in sinu vel ad oram ponere cogit necessitas, à manu altera præsumpta tunica cautius est tenēda, ne pendeat indecenter, vt manum in sinu teneri vix à proximè astantibus percipi valeat. Ambas autem manus in sinu tenere, quàm irreligiosum sit, palam omnibus est, cum vel vnam diu teneri, vix excusat ipsa necessitas. Damnati est, corporis & membrorum officia exequi non valentis, manicas non regere defluentes. Et quidem cum interius à sua custodia soluitur mēs, & membra foris ad omnem actum inordinatè mouentur, & tàm in vestibus, quàm in alijs disciplinæ cura negligitur. Incompositio corporis, qualitatem indicat mentis. Sunt & alia circa modos portandi vitanda. Sunt (inquit quidam) stulti qui quodam officioso artificio vestimenta sua circa se componunt. Alij iactando & ventilando pannos suos, leuitatem mentis suæ, ex ipsa sui habitus mobilitate ostendunt. Alij incedentes sinuoso strinate terram verrunt, & limbis dependentibus, immò retrò consequentibus caudis, in similitudinem vulpium vestigia sua obducunt, & quocunque perrexerint, quasi turbo tempestatis puluerem concitant. Dispositio habitus aliquando ratione operis, aliquando ratione consortij variatur, respectu quorum habenda est consideratio disciplinæ. Ad exercitium operis tàm propter expeditionem, quàm propter custodiam munditiæ, honesta prout res exigit præparatio vestis requiritur vt patet, scilicet quantum necesse fuerit succingatur, manicæ verò retrahantur, & prout expedierit componantur, ne super manus, vel super rē ipsam quæ tractatur, recidant indecenter, præcipuè ad priuatas latrinásue custodiēdæ sunt manicę diligenter. Dispositio huiusmodi, tolerabilis immo commendabilis est in priuato, quæ tamen in publico maximè coram extraneis non est decens. Quando ergo coram extraneis, aut coram conuentu proceditur, quantum res patitur ad dispositionem communem, est habitus tàm in manicis, quàm in alijs reuocandus. Caput si nudum fuerit, capucio congruit amiciri. In omni siquidem publico loco, siue chorus, siue refectorium, siue alius fuerit locus fratrum congregatione præsente, & multò magis inter extraneos, operto decenter capite religiosus est admodum vir honestus, nisi ob reuerentiam alicuius ministerij vel personæ aliter fit agēdum. Non est tamen capucium siue coram fratribus, siue corā extraneis, nimis in capite sine rationabili causa profundandum. Operta sub capucio facies, quandam hypocrisis notam infert, & aliorum in se oculos sua singularitate conuertit. Decet ergo caput in publico, non faciem operiri. In lotione quoq; pedū ille cui pro Christo tale ministerium exhibetur, operto si potest commodè capite, humiliter et sine multiloquio debet esse, & charitatis obsequium cum timore ac deuotione suscipere. Nec debet quis ibi vel alibi tibias nimis exponere, sed magis tunica circuncingere diligenter. Turpe est enim religiosis personis, carnium nuditate occurrere. Cauet omnis honestus, ne eius vnquam appareat caro nuda, nisi quantum compulerit necessitas manifesta. De sancto legitur, qp cum necesse haberet fluuium transuadere, rogauit socium suum vt paululum à suo separaretur aspectu, ne suam inuicē corporis nuditatē vterq; conspiceret. Recessit socius, nihilominus tamē ille seipsum cum nudare se vellet erubuit. Cogitantē talia, in alteram fluuij ripam virtus diuina transposuit. Haud dubium, honestatem dominus acceptauit. Pannos quoque interiores, & quæ vltra communem seu regularem formam, siue in vestibus siue in alijs indulgentur quantum necessitas patitur occultari oportet. Vnde nec almutia palàm extra capuciū, religiosè portantur. Restat de vsus habitus continuatione, & munditiæ in eo conuersatione videre. Vsus habitus prout habitus pro speciali signo religionis accipitur, continuus debet esse, vt religiosus frater non sit vel modicum sine ipso, nisi necessitas euidens eum cogat. Secularis personæ nuditas, & religiosus sine habitu comparantur. Cauendum etiam ne habitus dum sedetur aut genuflectitur, aliquam inquinamenti maculam contrahat, & si quam propter aliquam causam aliquando contraxerit, vel propter sudorem, mundificari citius debet, maximè si loco fuerit apparenti. Propter hoc immunditia illa, quę in oris capucij circa genas cōtrahitur ex sudore, debet cum diligentia remoueri. Fœda religio, quæ innititur fœditati. Culpatur quidem, & cultus munditiæ nimius, & neglectus.

De disciplina in officinis inter fratres. Cap. 9.

DEnique in officinis, maximè in refectorio, in oratorio, dormitorio, cæterisq; quas consuevit frequentare conuentus, etiam ad latrinas, disciplinatè se habeant & quietè. Nunquam per susurrium vel tumultum occasione operis alicuius, fratres orantes, studentes, aut quiescentes impediant. In oratorio nemo aliquid agat, nisi ad quod factum est, vnde & nomen accipit. Vnde si fortè aliqui etiam præter horas statutas si eis tēpus vocat orare voluerint, non eis sint impedimento, qui ibi aliquid agendum putauerint. Cum per dormitorium fratribus quiescentibus vadūr, planè immō quasi furtiuè incedant. Tunc parando lectum, vel in alio quouis modo quiescentes reprehensibiliter inquietant. Surgentes à lecto ipsum decenter operiant ne velut irrationabilium cubile remaneat imparatus. De priuatis loqui, si cui turpe videtur, turpius nouerit turpe aliquid ibi committi. Ibi non congruit vt quasi mox gelicidio perituri, amictus accessorij farcinam deferant, ibi religiosus cum summo silentio, & operto profundo capite debet esse. Ibi confabulari, & præter necessitatem hac & illac capite discooperto respicere religiosorum esse non dixerim, sed scurrarum. Ibi seruanda in manuum & vestis dispositione honestas. Ibi honestus quisq; diligenti alijs opera cauet, ne per ipsum aut per eius incuriam aliquis offendatur. Ibi cauendum est eis ne stantes vrinent, vel à loco minus honestè recedant. Sed nec per hortum est facilè vrinandum vel alibi, vbi siue à socijs siue ab alijs possit videri, quia vt ait quidam. Multa possunt honestè fieri, quæ non possunt honestè videri. De singulis ad disciplinam per singulas officinas & loca spectantibus, vix aut nunquàm singulariter posset edisseri. Ad multa tamen haberi potest disciplinæ cōsideratio ex prędictis. In ostijs autem officinarum, aut vbi fratrum communis est transitus, maximè circa introitum priuatarum, vnde ad necessaria euntes & redeūtes respici possunt, nunquàm honesti fratris faciant stationem. Quando etiam intrant & exeūt, officinarum secretiorum ostia post se claudant, ne superuenientes extranei, & intrantes fratres inueniant imparatos. Nūquàm extraneos, licet familiares, ad visitandum officinas inuitent. Si quando tamen ad aliquorum instantiam eas ostendere permittatur, domos tantum communiores non intra per singula loca seu angulos peragrandos, sed ab ostijs expeditè quātum honestas permiserit ostendentes, quicquid eorum aspectui subtrahere poterunt subtrahant & furentur. Non est religio, vbi omnibus omnia patēt. In locis communibus vbi fratrum occurrerit frequentia, nullo modo detineant aduentantes. Infirma hęc paruulis exprimens, grandium ocella non vito, sed vbi proficit humilis: paruiducendus est illusor.

PARTICVLA QVARTA.

De modo conuersandi in omni loco sæculari. Cap. 1.

VNC videndum qualiter in villa, itinere, Ecclesia, & domo, & locutione, & comestione, sit nouis fratribus inter extraneos conuersandum. Si quando exeunt domum, habenda est eis custodia disciplinæ respectu societatis & sui. Societas & solatium & honestas, religiosè conuenit dignitati, propter hoc in villa præcipuè senioris cū quo fuerint, vestigijs semper inhærētes, se ab eo etiam sub vno tecto nullatenus separēt, quin ad minus videri semper ab ipso liberè possint. Se ipsos autem quantum ad circunspectionem, locutionem, habitus, & membrorum dispositionem in disciplina contineant. Non circunspectant in vicis ciuitatis, vt sapiens docet. Auertant oculos suos ne hauriant vanitates, à sæcularium collocutionibus prudenter abstineant. Manus suas religiosè componant. Nunquàm inter homines discooperto capite vel almuciati, vel aliàs indisciplinatè incedant. Sed nec sæcularium vel religiosorum domos, subitò ignoranti bus eis introeant, sed vocando ab ostio, vel pulsando, vel alio quoquo modo propositum seu volūtatem ingrediendi pronuntient. Vir eruditus (ait sapiens) foris stabit, sed nec sine ductore per sæcularium domos, vel per religiosorum officinas est vagandum.

Eccles. 9.

Eccles. 21.

De modo conuersandi in itinere constitutis. Cap 2.

SI fuerint extrà villas in itinere constituti, & quantum ad societatem, & quantum ad seipsos, cautè se debent, & religiosè habere. Quantum ad societatem, debent sibi à mulieribus, à scurris, & ratione periculi, à personis de maleficio notatis attendere. Talium personarum societas singularis, religiosis viris nisi fortè ad horam pro animæ causa, non conuenit, debent se tamen prudenter à consortijs huiusmodi segregare. Ipsi autem fratres in itinere se ab inuicem non debent nimis disiungere, quin ad minus mutuò se videre & audire facile possint. Non est tutum, aut decens religiosis quos congruit binos ire, alterum ab altero longius separari. Talisq; separatio eis in periculum, & occurrentibus cedit in scandalum. Quantum ad seipsos, debent in factis & verbis disciplinatè se gerere. In factis debet honestas, deuotio, & discretio apparere, propter honestatem dissolutiones tam manuales, quàm aliàs, quæ curfitando vel aliter quomodolibet fieri possunt penitus vitent. Multa enim ex hoc inconuenientia (vt expertum est) possunt sequi, hominibus frequēter de quibus non aduertitur, videntibus quæ agunt. Non sunt brachia notabiliter denudanda, nec vestes nimium succingendæ, vel aliter irreligiosè tenendæ. Cæterùm ad deuotos partinet fratres, ecclesijs quando transeunt iuxtà ipsas, necnō & crucibus deuotis inclinationibus reuerentiam exhibere. Cemiteria verò absque oratione pro defunctis nullatenus pertransire. Discretionis est, agenda quoque præuia deliberatione metiri, & non agenda cauere, quia qui de futuro nihil præmeditatur, in omnia incautus incidit. Moderandus est per senioris consilium labor itineris, ne spiritum deuotionis extinguat. Audienda est missa, sanctæque exhortationis pro populo si affuerit sermo fiēdus, & ante omnia semper in primis diuini pensum officij deuote soluēdum. ne fratres se magis cursores, quàm religiosos exhibeāt, & contra religionis propositum, de accessorio principale facere conuincantur. In solēnioribus festis, est abitineratione cessandum. Cauenda est per vias dormitio, tanquàm periculosa & indecens, nec est tardè, vel apud infames hospitandum personas. Disciplinam verborum debent attendere, tàm in materia quàm in sono. Si occurrerint homines, debent eos humiliter salutare Seniorum erit, coitinerantibus & his cum quibus aliquando loqui cōtigerit, aliquid ad ędificationem vel consolationem proponere, peccantes in eorum præsentia, non rigidè, sed cum modestia & humilitate corripere, & ad bonum per rationes & dulcem allocutionem inducere, & quodammodo omni creaturæ sanctum Euangelium prædicare. Sanctus Philippus eunuchum in itinere baptizauit. Beatus Martinus latronem secum itinerantem conuertit. Si verò non affuerint homines, de Deo verba fratrum conuenit esse. Ipse nanque itinerantibus & loquentibus de se discipulis, itinerationis factus est comes. Tunc exempla patrum vel alia quęuis bona, quæ vel accendant affectū, vel saltem instruant intellectū, sunt ad laboris alleuationem narranda. Turpissimum est, nescire tempus, ni si friuolis, & fabulosis narrationibus detinere, væ tacentibus de te Domine, quoniam loquaces muti sunt. Solent fratres letaneas, psalmos pœnitentiales, canticū graduum, & similia, aut simul, aut quilibet singulariter frequentare, & maximè ante tertiā, aut certè in sanctis meditationibus occupari. Deniq; quotiens mutuæ collationes interueniunt verba, sonum omnino decet esse dimissum. Pro indè clamosam locutionem, quæ nunquàm decet religiosam personam, penitus vitent, maximè inter fruteta & nemora existens. Siquidem iuxtà vulgare prouerbium. Nemus aures, & campus seu planicies oculos habere dicūtur. Ab omnibus ergo quę coram sæcularibus dicere nolunt, in locis dumosis & nemorosis omnino abstineant, nisi fortè aliquid quasi sub silentio, & latinis verbis dicere velint. Miserabiles confusiones quibusdam minus cautis, pluries ex hoc accidisse feruntur. Non cantent in itinere in cantu maximè sęcularium cantionum aliqua, licèt bona, cum laici non intelligāt nisi sonum. Et præter hæc, religiosum non decet in cātu extraordinariè vocem efferre. Si qui fortè dissolutiones, aut clamosas disputationes, verborum alterationes, vel alia quæ offensionis materiam extraneis dare possunt, vitare inter homines negligāt, nequaquàm eos timoratos dixerim, aut zelum religionis habere. Qui religionis suæ scandalo non occurrit, honori proprio detrahat, & saluti. Qui fidelis religionis est filius, nequaquam eius scandalum paruiducit.

Act. 8.

Luc 24.

De modo conuersandi in Ecclesiis secularium. Cap. 3.

PEruenientes ad religiosorum vel sæcularium loca, cum ad Ecclesiam (si in loco fuerit) veniunt, in ingressu Ecclesiæ, illum secum versiculum memorantes. Introibo in domum tuam, adorabo ad templum sanctum tuum in timore tuo, & nudato capite signum crucis super se cum reuerentia facientes, ante altare, vel in alio loco orationi congruo, ad quem declinauerit senior, prosternere se humiliter debent. Vbi quantum Deus dederit deuotè orantes, pariter ab oratione surgentes, procedere poterunt ab ea, quis necesse habuerint iuxtà propositum exequendam.

Psal. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca.

Ecclesiam nanq; sicut euangelici & ecclesiastici viri, semper prius (si commodè possumus) visitare debemus, sanctorum patrum qui nos in ordine præcesserunt, immò ipsius saluatoris exemplo, quem Beatus Matth. 21. Euangelista Mattheus Hierusalem Ciuitatem ingressum, refert templum Domini adijsse. Super quem locũ dicit expositor, quòd ingressus vrbem, primò templũ adijt, dans formam religiosis, vt quoquo imus, primũ domum orationis (si ibi est) adeamus. Missarum.n. solemnijs, vel aliàs diuino officio cum extraneis assistentes, gerant se humiliter & honestè. Non stent in sedibus suis velut magnates, aut quasi laici lassi de officio non curantes, sed ad librum si necesse fuerit & honestè poterũt accedere, officiantes cum maturitate tamen ac modestia, tam in voce quàm in gestibus obseruata, humiliter iuuent. Quòd si propter euitãdum discursum, ad librum non duxerint accedendum, nihilominus tamen cõmunia, quæ nouerint, poterunt cum alijs honestè sine nimia vocis exaltatione cantare. Ad cãtandum autem aliquid sequestratũ, sicut est alleluya, responsorium, vel aliud quodlibet nequaquàm cum secularibus se cõbinent, si vitare poterunt bono modo. Tunc etiã non solum in prędictis, verum etiã in honesto se habẽdi modo, quantũ ad disciplinam aspiciendi, loquendi, habitus, & vniformitatis, honestatisq; custodia est habenda. Reprehensibile est, ibi vagis circunspicere oculis, aut collocutionibus dum missæ officiũ celebratur intendere, quod tunc etiam secularibus clericis ius canonicum interdicit, aut per aliquam rem habitus secularitatem prætendere, vnde ibi non decet capuciũ inter homines extrahi nisi ad Euãgelium, vel ad alia pro quibus ex approbata consuetudine communiter fieri consueuit. Deniq; propter vniformitatem dum intersunt officio, soliciti sint circa duo. Vnum est, ne diuersitate sua in his quæ ab honestate non discrepant, alios scandalizent, vt videlicet ad magnificat, in vesperis, ad quicunq; vult, in prima, vel ad alia huiusmodi, ceteris cum reuerentia stantibus ipsi non sedeant, licet illud officiũ tunc ipsi non dicant, Aliud est, vt in stando, sedendo, & se prosternendo sint inuicem vniformes, vt pariter stent, sedeant, & se prosternant. Qui cor vnũ & animam vnam debẽt habere, difformes exterius nõ debent esse. Vniformitas morũ, vniformitatẽ iuuat, & indicat animorum. Senioris consuetudini, debet se socius humiliter conformare. Religiosorum morẽ cum eis officiantes seruamus, cum alijs inclinationum ritus ignaris, festiuo tempore ad omnes collectas vultu ad altare verso, cum reuerentia stantes ad beatę Virginis & sanctorum dumtaxat, qui speciali ex more veneratione coluntur nomina inclinamus, in feria verò simus ad omnes orationes prostrati, ad præfationem semper, & quando dicitur agnus Dei moris est stare, veruntamen si quando apud extraneos duxerint celebrandum, modum ordinis sui in celebrando vniformitatis occasione non varient, nec ipsum dimittant, nisi aliter facere cogat necessitas. Ne velut instabiles & modũ proprium non habentes, cum varijs ecclesiarum cõsuetudinibus temerariè variatur. Possunt tñ in benedictionibus post missam iuxtà morem patriæ faciendis, & in omnibus huiusmodi, quæ modo non præiudicant regulari, ecclesiarum in quibus fuerint consuetudinis obseruare.

De disciplina in hospitio seruanda. Cap. 4.

IN hospitij domo cum fuerint, studeãt se in omnibus gerere humiliter ac prudenter circa custodiam disciplinæ, humilitatem ei go personas in conuersatione ostendant, personis maioribus humiliter deferant, personis humilioribus, & pauperibus tanquam confratribus suis socialiter & benignè loquantur. Conuersatio quoq;, signũ aliquod superbiæ non prætẽdat. Nunquàm ad prima se ingerant loca, nec tamen ad ea vocati prorsus refugiant, senioris tamen fratris, (quem præponere debent semper in omnibus) honore seruato. Quod honori vel certè delitijs deseruire videtur, humiliter vtique declinatur, & honestum modestia recusatur. Vbi autem senioris, aut sociorũ accedit instantia, cedere magis, quàm diutius repugnare oportet. Parendo potius quàm obstinatius repugnando, seruatur humilitas. Reprehensibilis difficultas, vbi palàm nutui obuiat senioris. Lectos secularium non ascendant indifferẽter per diem, nec familiam hospitij obsequiorum exactione molestent. Decet pauperes paucis esse contentos, ipsiq; necessitati est pro loco & tempore detrahendum. Nũquam hospitium familiaritas, vel alicuius affinitatis propinquitas præsumptionem inducat, vt in domo præcipere, curiosa quærere, aut de factis domus, aut familiæ indagandis vel disponendis, se iterum intromittere velint, qui propriæ rei familiaris curã, vt Deo seruirent liberius abiecerunt. Prudentiã quidem necessariam habent, vt sint in sui custodiã circunspectui. Vnde Apostolus. In sapiẽtia (inquit) ambulate ad eos qui foris sunt. Et Dominus, Cauete (ait) ab hominibus. Cauete ergo in disciplinæ censura non solum in publico, verum etiam in priuato se habeant. Nullum (ait quidam) putaueris locum sine teste. Narrabat quidam frater, se in quibusdã secularium domibus occultas deprehendisse senestras, per quas ea quæ in domibus illis existentes agebant, ipsis non percipientibus poterant apertè videri. In æstate meridiano tempore dormitionis incentes, aliquod si possunt super habitum operimẽtum saltem vsq; ad cingulum habeant, ne quãdo dormiũt, eos indecẽter quidam inter homines discooperiri contingat. Erubescenda nimis quibusdam ex hoc accidisse feruntur. Habenda vbiq; prudentiæ circunspectio, & cautela circa personas, loca, negocia & res si quas habuerint reponendas. Circa personas, vt se nimis homi nibus non cõmittant, quantũcunq; familiares fuerint, aut propinqui. Attendant sibi, in omnibus quæ dicunt, aut faciunt. Spiritualis ille qui omnia dijudicat, & ipse à nemine iudicatur, omne opus suum trina quadã consideratione præueniet. Primum quidem an quod possum liceat, deindè an deceat, postremò an expediat. In omnibus semetipsos sicut Dei ministros exhibeãt. Sint in aspectu gestu & omni actione sua serij, religiosi, & modesti, sicut decet sanctos. Verumtamen modus quidam est religionis, superstitiosum esse nimis non oportet. Dabit congruum inter homines modum discretio personarum. Status & qualitas hominum differens, differentiam exigit conuersandi. Habet se prudens cum differentibus differenter, cum omnibus tamen cautè. Erit simplex non stolidus, humilis non dejectus, mansuetus non blandus, hilaris non lasciuus, affabilis non vaniloquus aut scurrilis, quin immò interest sapientis sicut res exigit, à rigore interdum remitti, vt modum tamen modestiæ, nec in ipsa remissione dimittat. Potest grauitatis censura remitti pro tempore, non dimitti. Imputanda tamen remissio, vbi nulla decentiæ vel vtilitatis intentio. Prudens Domini seruus, vtilitatis fructum ex sua nouit remissione afferre. Ad hoc quoniam attendenda est honestis congrua personarum honestas, honestioribus semper adhæreant. Mulierum tam propinquarum quàm aliarum, cautè prout poterunt societatem declinent, earumque familiare nimis obsequium, & tactum omnino refugiant. Nulla ratione sustineant, quòd pedes sibi à muliere lauentur. Nudam autem mulieris manum tangere, ad eius caput, vel corpus vbilibet (absque necessaria euidenter causa) manum extendere, ab omni prorsus religionis honestate, quis dubitat alienum?

Quando

Mulierum consortia fugienda.

Quando religiosus cum muliere sedet aut loquitur, manus suas occultare & à se retrahere debet, quas etiam quandocunque cum personis extraneis loquitur, simul iunctas & velut inuicem colligatas, vel aliàs Religiose decet haberi. Locutio, disciplinam requirit. Nunquàm mulierem quantuncunque sibi affinitate coniunctam, siue sororem, siue neptem, quantuncunque pueriles, nunquàm etiam facilè matrem propriã, osculentur. Fugiant omnino fœminea oscula milites Christi, cum osculum etiam viris offerri non deceat, nisi forte vbi de proprio patre vel alijs honestis personis, moris ex actu sine scandalo vitari non potest. Religionis personam religionis honestas, os indifferenter osculis communicare non patitur. Denique periculo animæ, mulierum habetur societas. Igitur (vt docet quidam Sanctus) vbique gustãda est cum mulieribus non continuanda præsentia, sed quasi transeunter fœminis exhibenda est accessio quodam modo fugitiua. Tutius est non posse perire, quàm iuxta periculum non perisse. Illum autem nec castum dixerim nec honestum, qui mulierem, aut tangere, aut tactum eius admittere non abhorret. Quomodo tãgere licet, quod intueri nõ licet? Ad custodiendam cordis munditiam, exterior quoque sensuum disciplina est seruanda. Loca quæ periculi vel suspitionis materiam dare possunt, cautè declinent, nec soli cum muliere in locis huiusmodi vel Exemplũ. ad horam morẽtur. Domina quædam (vt fertur) dum duo fratres ad eius domum diuertissent, alterum seorsum vocauit in cameram, quasi secreto sibi aliquid locutura. Quem ingressum mox ad turpitudinem prouocans, asseruit firmiter se continuò cõtra ipsum quasi ei violentiam inferentem, nisi statim sibi acquiesceret, clamaturam. Tunc doctus à Domino Frater, antequam mulier in vocem clamoris prorumperet, ad fratrem consocium qui cum pluribus personis in atrio domus erat, alta voce clamauit, librum sibi continuò afferri requirens, sicq; aduenięte fratre, necesse habuit mulier ab huiusmodi nefaria solicitatione cessare, & frater hominum confusionẽ euasit. Nonnulli ob causam simílem cõfusi turpiter, & verberati grauiter fuisse dicuntur. Qui autem cauet laqueos, securus erit.

Seculatia negotia vitanda.

Qui autem non cauet, est aut stultissimus, aut peruersus, nec est eius excusatio admittenda. De nocte si per domos hospitij ad necessaria exeunt, simul siquidem & cum lumine, vt filij lucis eant. Cæterum de mundanis secularium negotijs expediendis, religiosus temerariè se non debet intromittere. Si de animæ negocio agitur, apponendum est quidem consilium ab his, qui habent officium & peritiam consulendi, aliàs non est militantis Deo, se iterum occasione propinquorum vel amicorum secularibus implicare negocijs, quæ mundo moriens abdicauit. Impius est, qui animæ suæ (pro parentibus suis) est crudelis. Sed nec secularium literę ad portandum vel præsentandum alicui recipi debent, nisi de ipsarum tenore opus forsitã aliquod pietatis habente obstiterit. Nec religiosis veris expedit, q̃ verborum etiam sine literis pro negotijs huiusmodi baiuli fiant, vel inter nuncij, sed si super talibus requirantur, hoc per alios quos deceat fieri replicent. Circa rerum custodiam, siue libros siue alia secum detulerint, nequaquam negligentes existant, sed omnia, libros præcipuè antequam eos deponant de manibus vel de sinu, certè fideliq; persone commendent, quæ à suibus & à canibus quæ libros (vt experientia docuit) destruunt, & cooperturæ corio nõ obstante corrodunt, custodiat diligenter. Ipse quoq; personæ quibus res huiusmodi cõmittuntur, sunt super his instruendæ. Noctibus tamen consultè propter pericula in loco certo propinquoq; habeantur. Quidã quos recommendauerat libros, repentino superuenięnte incendio, perdidit.

De disciplina verborũ inter seculares. Cap. 5.

DIsciplina in verbo, est iunioribus & nouis præcipuè inter extraneos obseruanda, vt tardè cautè ac demissa voce loquantur. Tardè, vt vsq; ad interrogationem taceant, interrogati responsionem seniori relinquant. Nisi fortè in speciali superleuibus, maximè ad propriam necessitatem spectãtibus, vt de cibo & potu & consimilibus requirantur. De talibus potest quisquis pro se, non tamen pro socio (sine assensu ipsius) respondere. Communem requirit assensum respõsio, quę de communi necessitate profertur. Cautè, vt cum præmeditatione loquantur, vt primò bis ad limam, quàm semel ad linguã veniat sermo, maximè si seniore fortè occupato, de ordine, personis absentiũ, de rumoribus, vel notabilibus alijs requirantur. De factis ordinis, vt de modo ieiunãdi, de filẽtio vel de alijs requisiti, se nouos in ordine dicant, seniorem requirendum prætendant. Ne fortè dum sapienter & benè respondere se putant, stultum aliquid (& quod omnino dici non oporteat) dicãt. Secreta ordinis quantũcunq; religioso vel familiari non reuelent, nec statũ aliquod publicẽt, nisi quod fortè cõmodè celari nõ potest. Idipsum autem non statutum non pręceptũ, sed tantùm ordinis intra domũ consuetudinem vocent, vt per eorum respõsum, tentionis debitũ excludatur etiam extrà domũ, ne secularis si quando contrarium videant, reputent fratris sui ordinis transgressores, cum tamen multa possint licitè ex ordinis vel superiorum dispensatione mutari. Ordinem nostrum nunquã ad particularia descendendo, sed si necesse fuerit, in generali solum absque aliorum ordinum collatione, vel obtrectatione cõmendent. Pessimus laudandi modus, seipsum cum aliorũ iniuria prędicare. Pessima vitij corruptela detractio, quæ animam maculat, Deum offendit, proximũ scandalizat. Et quia vt scriptũ est, Sermo obscurus in vacuum non ibit, & tumultus murmurationum Sap. 1. non absconderur, his corã quibus detrahitur scandalũ excitatur. Constat aũt (vt S. Bern. loquitur) vbi veritas in causa necessariã nõ est, nec licet scandalũ à quolibet posse cõmitti, nec iustè præcipi, nec innoxiè consenti re. Si de personis absentibus præsertim religiosis sinistrè aliquid suggeratur, semper pro absentiũ parte loquentes, nullo modo ad fauendũ detractoribus inclinentur. Accidit aliq̃n, quosdam magis ad tendẽdum, q̃ ex animo de his obliqui. Narrabat (vt ferẽ) senior quidã fide dignissimus, ad se quandoq; secularem venisse, qui aduersus quosdam religiosos plurimum inuehi videbatur. Cui frater viriliter se opponens, eum quoties aduenit eadẽ semper constãtia repulit, et incusator pro viribus excusauit. Miratus oblocutor, benevolã senioris cõstantiã, aperuit tandẽ, se id ad probidũ de mutua illorũ ordinum charitate fecisse, adijciens se de ordine senioris istius, qui pro alijs aduocabat, cũ quodã incusati prius ordinis fratre ob eãm consimilẽ oblocutũ fuisset, fratrum aũt illum oblocutionis per verba in primis aliquantulũ, deindè verò remissius resellentẽ, tandem obloquẽti cessisse: super quo idẽ secularis non modicũ offensus, apud illos nõ esse charitatis veritatẽ asseruit, qui adinuicẽ detractionẽ admittere nõ curassent, denique religiosus nõ est, qui detractionibus pascit, aut pascitur alienis. Caueãt etiã, ne sint rumorũ licet bonorũ, & verisimiliũ delatores. Religiosos viros, passim rumigerulos esse nõ decet. Falsitas quę frequẽtissimè rumoribus in est, vel quæ per secundarios relatores apponit, primis eorũ auctoribus imputatur. Hinc est illud. Rumores fuge, ne incipias nouus auctor haberi. Sint in locutione honesti & serij, nec se in secularib', & ad risũ mouẽtibus verbis seculares ostendant. Seruum Dei de Deo loqui decet, vt fiat quod scriptũ est. Si quis loquit, 1. Pe. 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quasi sermones Dei, alioquin verba vana, mentis aperiunt vanitatem. Ex abundantia enim cordis, os loquitur dicitur in Matth. Circa vocis sonū in locutione attendant, vt (prout tactum est alibi) sit demissus pariter & suauis. Vitiosissimus planè Religioso loquendi modus, si notabiliter suam in loquela communi vocem exaltet. Sufficiat ei, ꝙ proximè sibi astantes possint loquentis intelligere verbum. Sapientis est, loqui suauiter & demisse. Nox autem amplioris vocis de pressionem requirit. Nox est tempus silentij & quietis. In nocte maximè post completorium in alta vt prius verba erumpere silentij grauitate neglecta, secularium est, Religionis non curantium honestatem. Proinde honesti fratres, vbicunq; fuerint, religiosè semper in quibus poterint, ac si essent in fratrum collegio, cum silētij sui obseruatione permanebunt.

Matth. 12.

De disciplina comedendi inter seculares. Cap. 6.

PRecipuè decet, vt cum extraneis comedentes honestè se habeant, vt nec in cibo nec in modo comedendi vel mora, aut in alijs quæ disconueniunt super mensam, vt est verborum multiplicatio, aut exterior corporis vel habitus dispositio, inhonesta possint de irregularitate notari. Circa cibum attendant, ꝙ propter quantitatem vel qualitatem, de gulæ vitio iudicari non possint. De primo sapiens ait. Vtere quasi homo frugi, his quæ tibi apponuntur, ne dum multum manducas, odio habearis. Vnde inter seculares non expedit, appositam semper portionem totam comedere, aut penitus euacuare scutellam, ne fortè id magis homines voracitati, quàm necessitati attribuant. Inter cætera, est habenda semper temperantia circa potum. Turpissimum est, si de nimia potatione notentur. Religionis qui vis insignia præferens, meriboli nomen ignominio sè sortitur, hoc vitium hominem coram Deo & hominibus vilem reddit. Ad notam huius vitij fugiēdam cauere debent, ne post refectionem (etiam si vinum sæpius offeratur) frequenter bibant, aut postquàm in cōmuni potatum est, seorsum sine vrgente necessitate potum in priuato requirant, nec omninò ꝙ potus vbi dormitur remaneat patiantur: post cœnam nō sunt ad verba & pocula vigiliæ pertrahendæ. Vigilare ad ignem, sitim prouocat, & bibitare cōpellit, grauat corpus, exhaurit spiritum, tempus in verbis penè imperceptibili subductione consumit, tempestiuè ad orationem surgere, officij debitū deuotè vt expedit soluere non permittit. Et qui serò sobrietatis non obseruat sententiā, manè frequenter suspenditur à diuinis. Vsitatum est, hosti homines ad prunas seducere. Ad prunas Dominum spreuit rex Ioachim, negauit Petrus, & ne nobis de nocturna prædicatione ad prunas propter fructum vel interrogationes hominum blandiamur. Ad prunas Ioachim quidem audit sermones Domini, sed contemnit. Ad prunas Petrus de Christo interrogatus, offendit. O quoties est serotinis necessaria verbis correptio matutina, manè prædicant docti, serò contionantur indocti. Et in his omnibus, honestius alibi quàm ad ignem & pocula prædicatur. Si hominum instet deuotio pro exemplis, senioris intererit prouidere, vt narratione vna, paucis ve alijs si expediat verbis, instantiæ satisfiat. Verūtamen mutat interdum causa consilium, nec lex imponitur vnctioni, vitanda tamen vigilia, quę occasionem verbis, aut potationi ministrat. Qui vitiū cauere desiderat, vitij occasionem præcaueat. Studeāt ergo in cibo & potu sobrietatē seruare, sicut serui Dei & religiosè viuentes. Sicut omnes cupiditates carnis abstinentia resecantur, ita omnes virtutes edacitatis vitio destruuntur. Immundi spiritus se ibi inijciunt, vbi amplius vident cibum & potum. Circa secundum multum attendere sibi debent, ne videlicet cibos appetant delicatos. Qui vinum & pinguia diligit, nunquàm in virtutum possessione ditabitur. Horum quidem permittitur vsus, abusus & concupiscentia prohibetur. Semper itaq; placeat eis, lautioribus parcere cibis. De grossioribus cibis, & facili vel valde temperato potu, necessitati vtcunq; satis fieri potest, quamquàm & ipsa necessitas inter homines sit arctanda. Qui de religione censetur, modestiam debet religionis habere, vt sit in temperantia speculum aliorum. Spectaculum facti sumus mundo, & Angelis, & hominibus (inquit) Apostolus. Fœlix abstinentia, quæ palato imperat delicato. Decet vas cœlesti gratiæ mancipatum, à seculi illecebris abstinere. Non erubescant, aquam pro vino petere si habuerint, temperando, quin potius erubescere debent, si vinum biberint nimis fortè. Aquam requirere, & minus limphato vino, vel modicum semper pro bibentis necessitate apponere, Deo placet, proximum ædificat, religiosum honestat, animæ simul & corpori est salubre. Verùm quàm turpe sit pauperibus hominibus, cibaria quærere lautiora, & appositis non esse contentos, de modo præparandi cibum disponere, aut quomodo præparetur requirere, potum vel cibum alicui quem in speciali laudare, vt de eisdem amplius apponatur, aut suas inter extraneos medicinas ostendere, quis sanæ mentis ignorat? Modus quoque honestus est in comedendo habendus, vt non ardenter, aut cum nimia festinatione comedatur, vel aliàs indecenter. Moram in mensa facere, religiosum non est. Caueant ne alijs à comestione cessantibus, ipsi comedendo vel loquendo mensam detineant, cum non sit hominum, sed magis pecudum super mensam ruminando diutius immorari. Possunt tamen qui necesse habent, cautè cum modestia sibi in principio mensæ alijs communiter comedentibus prouidere. Ad hoc vbique (vt ait sanctus) frenanda est lingua præceps, maximè in conuiuio, ne scilicet ad loquendum superfluè vel in discretè laxetur. Taciturnitas (ait Hugo) inter epulas idcirco necessaria est, quoniam lingua quæ omni tempore ad peccatū prona labitur, periculosius tamen cū per crapulam inflāmata fuerit, ad loquendum relaxatur. Discretionem in verbis eadem ibi ratio persuadet. Super mensam autem cum socio loqui, aut coram illiteratis, latinis ibidem vel alibi verbis vti, dominum quoque domus vel alios quoscunq;, ad comedendum vel bibendū frequentius inuitare non decet. Subit animo ꝙ quædam matrona cuidā eam frequēter inuitanti, dixisse fertur. Fuisti ne (inquit) asinarius ruralium, & imperitorum, qui sepe asinos prouocare nouissent: esse proprium insinuans, his qui inuitationes personis discretionem habentibus inculcare solent. Oportet etiā disciplinam in corporis & habitus dispositione seruare vt comedentes se non appodient super mensam, vel accubitando, vel alio quocūq; modo inordinato se gerant. Dum comedunt, caput in capucio nulla ratione profundent, sed aperta comedant facie. Cæterum religiosos & pauperes de mensa aliena viuentes, de portione sibi apposita encenia familiæ faciendo, patris familiàs in domo gerere vices, canes vel murilegos de mensa pascere benedicta, à quo nonnulli etiam abstinent sæculares, non congruit. Principalis hucusque incisio, nihil his notæ impingens, qui sub institutionibus alijs militant, aut pro diuersis locis & diuersitate causarum diuersa ordinant instituta. Honesta quidem & sancta omnis traditio, quę per prudentiam seniorum in timore Dei communiter traditur, communiter obseruatur, profectò ex communi surgit institutione religio, honestas ex ordinatione causatur. Omne ordinatum, decorum esse necesse est.

Eccles. 31.

1. Cor.

Speculi

Speculi disciplinæ secundæ partis principalis, quæ est de generali exhortatione, Particula prima.

PRincipali huius opusculi particula expedita, secundaria hæc pauca epilogat, & supplet quædam, vt qualiter noui Christi discipuli ad Deum, ad se, ad proximum, & ad res etiam quas aliquando seruando seruare vel tractare contingit, se habeant: quibus differentiarum iudicijs de sua conuersione discernāt, qualiter denique ipsi ad professionem receptis, se gerere debeant, vel breuiter in aliquibus instruantur.

De ordinatione respectu Dei. Cap. 1.

ANte omnia, cor suum per puram cōfessionem mundatum, dignum Deo habitaculum præparent, illud excolāt, illud exornent, nihil ibi sordidum vel oscurum, nihil ibi vel ad horā residere quod dilecti sui oculos offendere valeat patiantur. Tentationes & cogitationes malas, humiliter & purè confiteri non differant, veretur hostis consilium suum ingerere non celanti, prouidendum est eis, vt qui iam sunt super ni regis milites annotati, secum omnino firment & statuant, se vsque in finem ei fideliter seruituros, nec vllis ab eo tentationibus, tribulationibus, & angustijs deinceps recessuros. Iuraui (ait propheta) & statui, custodire iudicia iustitiæ tuæ. Religionem sanctā ad quā eos Dominus sua miseratione vocauit, seruentissimo ac fidelissimo studeant amore diligere, & ei tanquam speciosissimæ ac Deo dilectissimæ sponsę, fide inuiolabili adhærere. Quęcunque sibi siue prospera siue aduersa contingerint, Deum semper deuotis offerant laudibus, vt siue cessipitent, siue cadant, siue aliam quācunque molestiam, siue læsionē incurrant, semper in ipsorū ore resonet diuina laus, semper vel benedictus Deꝰ, vel Aue Maria, vel aliquod quod ad laudem Dei pertineat dicant. Et hoc in consuetudinem ducere studeant nulla vnquam negligentiā omittendum. Quicquid speciositatis vel delectabilitatis in creaturis inuenerit, quicquid circa statum humanæ conditionis vel dispositionis acciderit, totum semper assumant in materiam laudis Dei, & de omnibus quæ occurrerint, deuotè studeant cogitare. In ipso suarum omnium operationum initio Dominum inuocare, & suam ad ipsum intentionem dirigere assuescant. Instēt orationi feruenter, quę nouam in horto Domini plantulam fouet, prouehit, & confirmat. Discant ergo vna saltem diei vel noctis hora, tempus & ocium vendicare, quando ad se reuersi mentisque cubiculum introgressi, orent in abscondito patrem suum, quando in corde contrito & humiliato vniuersorum Domino familiariter attent. Mane autem astabat propheta Domino, quia qui mane vigilauerit ad Deum, inuenit eum. Surripienda erit carni, & si fortè non semper, sæpe tamen, somni requies matutini, cum illa hora Christus resurrexerit, tūc est tempus allidendis ad petram paruulis, mortificandæ carni & recreando spiritui oportunum. Tunc spirituales auiculæ dulcem Deo in cordis organo exhibent melodiam. Ad hæc & aliæ temporis & quietis oportunitates quę occurrunt, minimè negligendę sunt. Post horas canonicas non statim oratorium exeant, sed in oratione aliquantulum subsistentes, qualiter opus Dei peregerint cogitent, an tepidè vel feruenter, defectus si quos ibi commiserint tunc emendent, gratiæq; deuotionis se offerant infundendæ, quam si Dominus dederit, non repellant. Hoc autē in omni oratione obseruent, vt quod orātes dicunt, ex animo semper dicant. Non vocibus, sed rebus agitur apud Deum. Porrò qui ad orationem est negligens, suæ nimirum ingratitudinis & tepiditatis est testis. Fruſtra profectus virtutū sine oratione speratur. Ad ea quę ad cultum Dei pertinent magno corde & prōpto corpore accingātur. Ad diuinum officiū audito signo, statim omnibus occupationibus omissis accelerent. Si in lectis fuerint, statim surgant, nec vltimū aliquatenus signū expectent. Oratione aliqua vtiliter præuenitur officiū. Qui sic ex studio præuenit, in benedictionibus meretur dulcedinis, maioris deuotionis & gratię ad ipsius executionē prę ueniri. Ecclesiā intraturi, manus si necesse habuerint lauent. Vestes maximè in die religiosè cōponant, ne irreuerēter aut indecenter introeant aulā Dei. In Ecclesia Deo psallentes, creatorem suum totis viribus cum reuerentia debita laudent. Officium suum in coro & extrà non perfunctoriè quidem, asininis (vt dicitur) labijs sed deuotè semper & integrè dicere studeant, nec aliā ei occupationem admiscean t. Cessent manus, oculorum euagatio reprimatur, vt mens ab exteriori cura penitus libera, soli valeat Deo vacare, Dies vel hora quæ negligenter officiata pertransierit, nequaquam vlterius poterit reuocari, cum temporis sequētis officium, suam nihilominus diligentiam & deuotionem requirat. Nec sibi de gratuitis orationibus blandiātur, sic circa necessarias quę primo loco habendæ sunt, desidiosi extiterint. Denique (iuxtà sancti verbum) purè semper ac strēnuè debent laudibus diuinis intendere. Purè quidem, vt dum psallunt nihil aliud cogitent, quàm quod psallunt. Strennuè verò, vt sicut reuerenter, ita & alacriter Deo assistant, non pigri, nō somnolenti, non ossitantes, non parcentes vocibus, non præcindentes verba dimidia, non integra transilientes, non fractis & remissis vocibus, muliebre quiddam, blanda verba denare sonantes, sed virili (vt dignum est) sonitu & affectu spiritus verba depromentes. Reuerentiam in officio, honesta corporis dispositio, quæ mentis deuotionem non mediocriter promouet attestatur. In choro non stēt in stallis suis molliter, aut quasi fractis renibus resoluti. Quando post psalmum vel hymnum, sanctæ Trinitati reuerentia exhibetur, humiliter & decenter inclinent. Tunc.n. tardius surgere, segniter ac certè deformiter inclinare, vt quando corpore quidem demisso sufficienter, vultus tamen indecenter erigitur, oculis erraticè circumlatis, imperfectè quoq; ad memoriam Trinitatis inclinationis venerationem exoluere, quasi sit honoris differentia in personis, irreuerentiæ arguit & temporis. Etiam extrà chorum stent ad officium, præterquàm ad lectiones, & officium mortuorum, specialiter tamen lectionibus planè dictis, de domina tantum exceptis, irreuerentes & pigros se nouerint, si debitas Deo laudes sedendo vel iacendo exoluant, nisi necessitas euidens cogat. Si quando per viam officium dixerint, & si non vacat continuè dum illud dicunt abiteneratione quiescere, saltem ad collectam præcedentium collectiuam, quando omnino tota est in Deum intentio colligenda, in vno sistant loco, & si tēpus exegerit, & locus premiserit, cum reuerentia genuflectant, vt in oratione communi totum officium venerentur. Dispositio corporalis honesta, deuotionis prouocat affectum & designat. Non fruſtra sanctus Martinus oculis ac manibus in cœlū semper intentus, orasse describitur. Intrinsecis motibus gestus exterior attestatur. Quàmuis extra conuentum conuentualis in omnibus disciplinæ nō seruetur districtio, in omnibus tamen religiosi operibus, religionis debet vestigium relucere. Debent ergo ad opus Dei corpus honestè disponere, ad collectā & Trinitatis memoriam vel modicum inclinare, ordinem in prosequendo seruare, occupationem, & interruptionem vitare. Ad missas post positis omnibus, tantò maiori promptitudine ac deuotione ministrent, quantò Deo ibi familiarius seruitur

Psal. 18.

Calicem

Universidad de Deusto
Biblioteca

Calicem & corporalia si tetigeriut,reuerenter & mundissimè tractent,manusq; post tactum huiusmodi, antequam apponant communibus,lauent. Corpus dominicum recepturi,ante(vt decet)amplioris confessionis orationis, & tam à cibis quam verbis temperantiæ studio,acceptum Deo satagant hospitium præparare. Infusam autem obtanti hospitis gratiam ,reuerentiam in gratiarum actione attendant. Nó minor est virtus quã quærere,parta tueri.

De ordinatione respectu sui. Cap. 2.

CAeterùm seruorem sanctum & quandã debent magnanimitatẽ assumere,vt ad virtutum exercitia strenui, ac deuoti, opera bona frequenter supererogare contendant. Tunc.n. vitia fideliter extirpata discedunt,si virtutibus cedant,alioquin væh si cedũt ad tempus ciecta. Nam redeunt, nisi virtutes in locis vitiorum quæ fuerunt depulsa successerint. Non multũ proderit omnia reliquisse, nisi virtutum passibus tota Christum intentione sequamur. Quid iuuat expeditũ esse ad cursum , nec currere? exisse ad opus, & operis obliuisci? Non intrantibus vineã,sed operantibus merces datur. Et cum in vsu virtutum omnium perfecti esse non valent , in aliqua saltem se studeant specialiter exercere,& illam quanta possunt perfectione obseruare. Feruorem nouitiorũ nõ decent ille misericordes in seipsis discretiones, & discretionum dispẽsationes faciles,quia indulgentiæ suo iudicio non sunt admittendę nec tamen recusandæ sunt alieno. A seipso in seipsum rigida debet esse censura , & districta seueritas. Ad regentem vel consulentem lenis & obediens in omnibus humilitas, si alterum desit , vel in desde & tepido non spero cursus perseuerantiam, vel in præcipitio timeo ruinam. Sint occultatores virtutum, sicut alij vitiorum. Non tamen in principio ardua siue multa præsumant. Nec sine licentia aliquid notabile attentent, sed à minoribus virtutibus paulatim ad maiores conscendant. Hereditas ad quam festinatur in principio,in nouissimo benedictione carebit. Communem ordinis obseruantiã sequantur, perfectioni insilentio & in alijs institutis plenius obtinendis insistant, à qua nec exemplari leuium , vel negligentium aliquorũ dissolutione diuertant . Optima religiosi perfectio , perfectè communia quæq; conuentualia seruare . Porrò hic religionẽ offendit, qui religionis violat instituta. Turpis omnis pars,vniuerso suo non congruens . Cauet vir constans & honestus, ne consuetudinum ordinis temerarius violator existat, aliàs in victu & moribus nouitatis nota, & singularitatis erit diuersitas fugienda. Ante omnia caueãt,ne pro in choato iam bono subrepat superbia, vt se alijs præferãt , & se aliquid esse putent. Perit omne quod agitur,si nõ solicitè in humilitate custotur . Exteriorem gestuum disciplinam non negligant. Disciplina ceruicẽ,submittit, deponit supercilia, componit vultum , ligat oculos cachinnos cohibet, moderatur linguam, frenat gulam, iram sedat,format incessum. Sit ergo aspectus verecundus et simplex,risus sine cachinno , vox sine clamore & incessus sine tumultu . Erecto vel discooperto passim capite , manibus dissolutis , vel habitu non incedant. Si eis grata quædam nõ scurillitas seu curiosa vrbanitas , quibus sancta quædam rusticitas bene sedet,salua semper modestia honestatis. Sint ad loquendum tardi ,& in voce demissi,& in congregationis aut seniorum præsentia , vix nisi pro præsenti necessitate,vel interrogati loquantur. Non sint disputatores, nec facilè de auditis(præsertim seniore presente)sententient. Stulti sicut sunt in sensu leues , ita & in verbo præcipites. Infra tempus probationis,cum extraneis siue religiosi siue alij fuerint , absque licentia , & dato sibi socio non loquantur . Religionis initium , est linguæ frenum. Siquis putat se religiosum esse non refrenans linguam suam , huius vana est religio . Rem aliquam licèt paruam sicut acũ,siue aliud, occultè,hoc est sine licentia, recipere vel habere, quasi furtum abhorreant . Superfluitatẽ in cibis & vestibus, & in alijs quibuscunq; constanter despiciant. Paupertatẽ & parcitatem quãdam in omnibus quę ad corpus pertinent amplexantes. Vitiosæ consuetudini viriliter & feruenter resistant, nec eam in his quæ gulæ vitium sapiunt , succrescere patiantur. Extrà communem refectionem ad comedendum & bibendum vix eos inflectat ipsa necessitas. Sępè quod necessitatis esse videtur,est vitij. Vltra duas vices in die,puerorum,seu pecudũ more comedere, potum extra ordinariè frequẽtare , religionis temperantiam, & decorem euidenter offendit . Quæ rogo religio,quę paupertas,si mox vt esuris,mox vt sitis volito pares,facias appetitum,nec eum vsq; ad statutam horam scias compescere? Si quando tamen extra horam exactus necessitate quis bibit,sedendo & socio præsente id faciat. Nõ decet vt stando sine teste bibas. Si plures fuerint,omnes dum bibitur sileant. Statimque vt biberint, surgant cum aliqua laude Dei. Reprehensibilis admodum confabulatio, vel mora superflua iuxtà potum. Nunquam ocio torpeant, sed semper aut lectioni , aut orationi , vel officio addiscendo , vt alijs non quæ ipsi elegerint, sed quæ iuncta fuerint facienda intendant. Spiritum tamen deuotionis , exteriores non exhauriant actiones . Deuotus frater nunquam totus comedat , totus dormiat , aut totus in exterioribus occupetur. Sed siue comedat siue aliud faciat, sanctum in animo aliquid semper voluat,vnde spiritus recreetur. In somnum quoque iturus, semper aliquid in memoria secum deferat,in quo placidè quidè obdormiat quod nonnunquam iuuat somniare , & vigilantem excipiẽs in statum hesternæ intentionis restituat . Lectum intraturus,pro diurnis offensis orationẽ semper aliquam faciat, veniam petat,pectus percutiat,crucisque munitus signaculo,,suum Deo spiritum humiliter recommendet , qui à somno surgens , cũ aliquanta se denuò laude consignet . Quòd si fortè eum luxuriæ pompa concusserit, recordetur dilectum suum positũ super lectum doloris , & vniuersum stratũ eius in carnis infirmitate versatum:hæc dicens in corde suo, Dominus meus pendet in patibulo , & ego voluptati operam dabo? Sicque inuocato nomine Saluatoris , & geminando sæpius nomen salutis,cessabit quassatio.

De ordinatione circa proximum. Cap. 3.

AD hæc qualiter se habere ad proximũ debeat , Hugo docet. Superioribus(inquit) obedientiã timorem, obsequiũ, & venerationem exhibere debemus , cum æqualibus pacem, & concordiã custodire, inuicem obsequio, beneficio , & honore præuenire. In omni actione & verbo,superiorem eis locũ tribuere,& si quando fortasis in aliquo negocio prẽire eos cogantur,cũ omni humilitate & reuerentia,quę facienda sunt non percipere , sed demostrare, & si eos præcedere contingat,cum alacritate & deuotione qua si ex necessitate subiecti obedire. Inferioribus semper beneficium & auxilium impendere,venerationem nõ exigere, societatem, atque æqualitatem amare. Maioribus(ait Hiero.)debemus per timorem subdi,ęqualibus per charitatem obsequi ,minoribus per æqualitatẽ sociari seu coequari . Igitur deuoti fratres seniores suos reuereantur vt dominos,diligant vt parentes. Qui prę sunt in Domino,sunt (secũdum Apostolũ) amplius in charitate habendi. Sanè (iuxtà Hugonem) reuerentia sine amore,seruilis est , & amor sine reuerentia,puerilis iudicari debet , propterea docet sanctus Bernardus, vt transeunte maiore,minor surgat,& det ei locum sedendi 1.Tess.

dendi. Non præsumat (inquit) iunior confedere , nisi præcipiat ei senior suus. Prior hic ponit conuersio vel gradus officij seniorem , quãquàm & ætas sit iuxta legem Domini honorando,sic enim scriptum est. Corã cano capite consurge, & honora personam senis. Discretio tamen caute pro loco & tempore,ac sine reuerentiæ congruę detrimento,venerationem modificat. Habendus est modus in omnibus , nec vitiosam quidem superstitionem admittens, nec superstitionis eui tandæ prætextu, humilitatis, aut morum sanctionem ęuacuans, Obedientię se totos subijciãt. Sit homo interior totus Deo , sit exterior totus prælato subiectus. Qucquid superior eis vel præpositus,vel instructor in iunxerit, quasi diuinitus imperatũ, statim vt veri obedientię filij deuotè adimpleant,quicquid statuerit immobiliter seruent, scienterq; aliquid transgredi sacrilegium putent. Credant salutare, quicquid ille præceperit. Perfecta obedientia est in incipiente maximè in discreta,idest, non discernere quid vel quare pręcipiatur, sed tãtum ad hoc niti, vt fideliter & humiliter fiat quod à maiore pręcipitur. Nouitium prudentem, incipientem, & sapientem,in cella diu posse consistere est impossibile , & in congregatione durare . Stultus fiat, vt sit sapiens . Securè per omnia obeditur , vbi contra Deum nihil præcipitur . Discant ergo voluntates propriàs frangere, alienoque iudicio & imperio ambulare. Nulla ars (ait Hiero.) absque magistro discitur . Ad illud (inquit) tendit oratio , vt tuo doceã te arbitrio nõ viuendũ , sed viuere debere in monasterio , sub vnius disciplina patris consortio multorum,vt ab alio discas humilitatẽ,ab alio patiantiam, hic te silentium doceat, ille mansuetudinem . Non facias quod vis , subijciaris cui non vis. Lassus ad stratum venias,ambulansq; dormites , nec dum expleto somno surgere compellaris, Nihil absque instructoris,conscientia faciant,vel quocunque eant,cui ab alijs & iam superioribus demandata sibi significent . In quibus sufficit ipse , semper eius licentia sint contenti, pro his quæ inferioris sunt, non passim recurritur ad maiorẽ . Fratres omnes, & se inuicem honore & obsequio pręuenire , & eorum defectum in officijs humilioribus implere contendant. Seniores fratres versiculos dicere , de lumine seruire , librum ad officiũ tenere, vel huiusmodi humilia in choro, & extra,quantum in se fuerit nõ permittant. Omnibus se subijciẽtes humiliter propter Deũ, non quòd sibi vtile putent , sed quod alijs amplexantes omnibus libenter obedieant,omnibus satisfaciant prout possunt vt in omnibus quibus vtitur transitoria necessitas, superemineat quæ permanet charitas . Quicquid agunt fidelissimè cum diligentia faciant, & tanquã Deo non quasi hominibus seruientes non æstiment alios fratres qui diutius in ordine laborauerunt,secum ex æquo laboribus occupandos , præsertim cum de se humiliter sentientes,piè debeant credere, ꝙ sancti viri plus Deo placeant quiescentes, quam ipsi quantumlibet laborantes. Erubescant se nescire, quod in obsequijs religioso est sciendum., Quod nesciunt , statim exercitio magistrante addiscant. Sint præcipuè ad seruiendum communitati promptissimi. Si lumen in Ecclesia vel in officinis , aut aqua in fratrum lauatorio desit , continuò de his & similibus necessitati prouideant . Ad obsequium aduenientium fratrum,qui sicut Angeli,immò sicut Christus in eis veniens sunt susciendi,cum omni deuotione festinent. Et quia fratribus hospitibus,secundum ꝙ religionis honestas & consuetudo requirit,prius orandum est, quam fratribus socientur in pace, quam citò ab oratione surrexerint ad eorũ deoscurant, & humiliter genuflectant, nullũ fratrem proprio appellent nomine , nec nisi fuerit patriæ consuetudo tuizent. Nulli prorsus quantum in eis est , materiam prestent molestię alicuius,sed omnia quæ necessaria & vtilia æstimant, bono pietatis & charitatis cõponãt. Quid pace honestius? quid vnitate iucũdius? aut commodius socialitati? quid charitati melius, aut preciosius inuenitur? Glorioisisimum quidem, & potisimum liberalis animæ & conscientiæ bonæ iudicium , pacem proximi custodire. Omnem (quantum possibil est)fratrum scandali occasionem vitare, verecundari si socium vel per subreptionem offendis. Si quem aduersum se fratrem motũ vel leuiter senserint, quiescere nesciant, quousq; ipsum humili studuerint satisfactione placare. Ad extraneos si quando procedunt, in verbis eorum , incessu, & habitu , modestia fulgeat disciplinę, breuiter & pauca loquãtur, caput decenter operiant,manus abscondant , mulieris omnino quantumlibet propinquæ oscului, & nudæ manus contactum penitus vitent. Pro personis quę in domo vel in via fratrum se orationibus recomendant , statim post earum absessum,orationẽ faciant specialẽ. Defunctis fratribus audito eorum transitum,quam citius possunt subueniant,& debitum saltem obsequium soluere nulla occasione postponant. Talia siquidem, non absque pertimescendæ offensæ periculo negliguntur.

Leuit.19.

De rerum custodia. Cap. 4.

REs quas tenent præcipuè libros,mundè teneant & honestè . A tactu libri nudam cohibeant manũ,quæ licèt munda, tamen quia porosa,ipsum facilè inficit & deturpat . Turpè est nudos paginarum marginibus imprimere digitos , vel ipsos,vel certè lanternam super librum legendo deducere . Semper pannus si adsit digito supponatur , alioquin ita cautè tangant & leniter, vt tangentes quasi non tangere videan tur,librum superfluè apertum non teneant, vel incautè relinquant. Firmacula libro paululũ stricto sine violentia laxent & apponant , violentiam sonitus probat. Indignus est libro,qui negligit custodire. Solent incurij quidam libros digitis , & vestes saltẽ in manicis mũ dè seruandas, sordibus , & pulueribus , vel rebus quas tractant,penè indifferenter exponere,ipsas verò extremæ frequenter vtilitati expositas,vix valent à sociorũ cibo, vix ab altari, vix etiã ab ipsis calicis mappulis probibere. Qui ipsis placere sordibus cupiunt,custodię curam,curiositatis condemnant infamia, suæque vitium incuriæ,virtutis specie colorare nituntur . Grauia hæc homini erudito, qui munditia gaudet, honestatis pulchritudine delectatur.

De profectu & defectu nouitiorum , siue de differentia conuersorum. Cap. 5.

ACcedit hic neophytorum conuersio, differens intuenda. Sunt enim quidam tractabiles,simplices,deuoti, timorosi,qui nihil sibi Christo charius ęstimantes,voluntates proprias ei sacrificant , voluntariè prompti,ad nutum nutu citius obedire, ad difficilia quælibet propter Christum æquanimiter perferenda parati, suæ quoque integritatis soliciti,cor suum per puram confessionem,& assiduam orationem mundare non negligunt . Sunt in exteriori conuersatione disciplinati & humiles, studentse in omnibus officiosos & amabiles exhibere . Siquidem studere propter Deum amari , charitati seruire est . Hi verò sunt altissimi filij , fideles sanctæ religionis propagines , fratrum lætitia , consociorum solatium, sui gloria institutoris. Nam gloria patris, est filius sapiens. Sunt & alij duræ ceruicis, disciplinæ mansuescere nescientes, tepidi,curiosi, superbi: qui quam suauis est Dominus non gustantes,sæculari dumtaxat deposito habitu,non affectu,adhuc

Universidad de Deusto
Biblioteca

ctu, adhuc in moribus, in verbis, in gestibus, & propriarum pertinacia voluntatum sæculo fidem seruant, vt monstro mirabilius sub religiosa veste hominem vi deas sęculare. Hi sunt filij dissidentiæ, adulterina plantatio, fructus inutiles, & acerbi, sociorum onus & scandalum, sui afflictio & cósusio instructoris. Iuxtà illud. Ecclus. Ira patris filius stultus, & confusio patris de filio indisciplinato. Ponenda sunt pauca, torporis, & curiositatis, & superbię prædictorum indicia, vt cognita deuitentur. Cautior in bonis ambulas, si & mala nō lateant. Tepidus in conuersatione, ociosa verba, & vanas cogitationes, noxias esse non conspicit. Vitatis grandibus reliqua omnia vix reputat imputanda. Hebetati cordis ipse ad conscientiam de offensis, vt timoris filialis ignarus, timoratos & conscientiæ puritatē amantes, fatuos & superstitiosos sententiat. Quòd si à torpore mentis euigilauerit, ea quæ leuia existimabat, quasi horrenda atque atrocia pertimescit. Vacuus gratia & tepidus, quod est gratię, seu minus necessariæ tētationis, quod disciplinæ, quod morum, quod virtutis perfectio conciliat, negligens illud difficile vel certè superfluum arbitratur, ægrè doctrinam ad talia patitur. Doctorē nimis perfectum, ironica irrilione pronuncians. Nempe stultus sui patris disciplinam irridet, vt pateat quod iuxtà sapientem dicitur. Compedes in pedibus stulto doctrina. Animalis homo, non percipit ea quæ sunt spiritus Dei. Tepidus, in conuersatione remissus, publicos mores, & doctores monita negligit, ea quæ Dei sunt languidè operatur, si quod inchoat bonum, vix perficit, tardè ad diuinum officium, & quęque conuentualia occurrit, ocio gaudet, labore vel modico læditur, & facilè se infirmum vel ad modicum se fatigatum prætēdit, sed & amore priuato se diligens, quæ carnis sunt sapit, & prosequitur ex affectu. Aliorum quoque defectibus non virtutibus hęrens, si quid minus vel negligenter actum inspexerit, illud in exemplum ad suæ velamen tepiditatis assumit. Ficta ei & indeuota confessio, rara & breuis compunctio, insipida & sine intentione oratio, in circúspecta & sine ædificatione lectio, obedientia morosa & sine deuotionis affectu, vix aliqualis impletio. Multos.n. remissa conuersatio in pristinos errores reducit, ac viuēdi torpore resoluit, vt nō nunquam ex ore Domini euomantur. Curiosus nō curanda curat, necessaria negligit, & sui oblitus, aliena confiderat, notat & explorat. Si quod insonuerit verbum, anhelat solicitus ad sciendum, & honestate postposita id ab inuitis, & celare forsan volentibus, inuerecundè requirit, locis sibi nō concessis, congregationi, & collocutionibus fratrum se ingerit non vocatus. Cum eū abesse putaueris, adest impudēs lateri, adest auri, vt nec secretū valeas occultare sermonē. Obseruat angulos, vagis circumspicit oculis, hæret ad singula quæ occurrunt. Communes obsidet transitus, superuenientium & forensium gaudet occurrsu, rumoribus & sæcularibus verbis hauriēdis & referēdis intēdit. Res sibi nō deputatas curiosè reuoluere nō quiescit, literas etiā alienas si casu apertas, inueniat, inspicere non veretur, quas tamen licèt apertas vbi libet inuentas, vix aliquis nisi superior licitè inspicit vel alijs inspiciēdas exponit. Rerum quoque apparatus, cura superflua, curiositatis vitium clamat. Signa verò superbiæ sanctus Prosper enumerans, hos (inquit) dolendos enuncio, quos iā conuersos superbia occultè captiuat. Hi ait seniorum suorū non obseruant imperata, sed iudicant de suis negligentijs, obiurgati aut rebellant insolenter, aut murmurant. Simplicitatem spiritualium fratrum irridenter exagitant, præferri se etiam melioribus impudēter affectāt. Obsequia delata fastidiunt, negata pertinaciter querūt. Natales moribus anteponunt, minores suos elati despiciunt, conferri sibi aliquos posse non credunt. Nō ser-

Eccl. 21. Tepidi pro peccatores. Curiosi propter eta tem.

uant in ob sequio reuerentiam, in sermone modestiā, in moribus disciplinē, habent in intentione pertinaciā, in corde duritiam, in sermocinatione iactantiam. Sunt in humilitate fallaces, in locutione mordaces, subiectionis impatientes, temerarij in audiendo, clamorosi in loquendo, fastidosi in aduertendo, præsumptuosi in docendo, effrenati desformiter in cachinando: hæc sunt insert superbiæ grassantis indicia. Superbus se ad omnes propriæ voluntatis impulsus accommodat, nec se alijs, sed alios sibi applicare contendit, facilè sibi fieri contumeliā iudicat, ad quam irrogandam est validus ad tolerandum infirmus. Et se grande aliquid esse putans, deferre socijs dedignatur, legibus subdi, & culpā recognoscere propriam erubescit. Et licēt iuxtà ordinis mores se regere nesciat, in suis oculis tamen sapiens & perfectus, ad aliorum instructionem suæ præsertim opinioni contrariam stomachatur, repræhensus offenditur, nunc causam vt insufficientē vel fiiuolam, nunc, monitoris modū calūnias, vt si persuadere aliquid velis modus artem, aut monitio studium exigat, quo allegationum obsitus spinis sicut ericius, vel irrefragabili rōne, vel auctoritate non dubia capiatur. Fit igitur ad obtemperandum difficilis, & ad correctionē impatiens, adeò interdum vt se discipulum abnuens, ipsum etiam deputatum sibi refugiat instructorem. Hæc omnia seruī Dei quasi pestem mortiferam detestantes, perfectè ad Dominum conuertantur, iuxtà illud Deuter. Perfectus eris, & sine macula cum Domino Deo tuo, Væ (inquit sapiens) duplici corde, & peccatori terram ingredienti duabus vijs. Siquis verò sufficienter expectatus & monitus, mores corrigere ac religionis formam induere negligit, præsertim si rebellis aut contentiosus extiterit, non est proficientium numero aggregandus. Infidelis si decidit, discedat, ne vna ouis morbida contagione mortifera totum grege contaminet, peruersus & insolens in onus religionis, & dissolutionem admittitur.

Deut.

Eccl.

De nouiter professis in ordine. Cap. 6.

AD professionem admissis, sit quam maximè cura ne defluant, perfecti quique magna se discretionis subtilitate conspiciūt, ne ad deteriora vnquam vel in opere, vel in cogitatione dilabantur. Si curare parua negligimus, sensibiliter seducti, audēter etiā maiora perpetramus, susceptam etiam examinis tempore disciplinam prudens non abijcit, immò nec suum continuò quasi iam sibi sufficiens deserit instructorē. Eget ractore nouitius, eget nouus directore professus. Vanus & fictus, vt instructoris curam euaserit insolescit, assumit cornua, sit præsumptuosus & audax, & quasi vacca lasciuiens à prima informatione declinat. Cessat orō, tepet deuotio, confessio peccatorum neligitur, vt putes eum aut sui oblitum, aut non habere peccatū: facit quidem dilata confessio, vt negligens mundus appareat licèt non existat, dum culpas absorbet, obliuio absoluit. Multiplicantur dum nō curantur offensę multiplicatę ne discernantur & corrigātur impediunt. Multitudo peccatorum impedit ne videantur. Vndè piger tunc est maximè vitiosus, cum vitia non agnoscit. Sic filia fatua in deminoratione erit. Iustorum autem semita, quasi lux splendens procedit, & crescit vsq; ad perfectam diem. Professi ergo profiteantur profectum, præsumptionem præscribant dabit ad hoc humilitatis & paupertatis constantia perseuerans affectum, & curarum abiectio terrenarum, exercitatio charitatis, & quę complectitur omnia considerationis attentio. Summa religiosi virtus humilitas, quæ ipsum curat, perficit & conseruat. Sine humilitate nulla virtus, nulla perfectio, aut acquiritur, aut seruatur, virtutum siquidē bonum quoddam, ac stabile fundamētum humilitas. Nēpè si nu-

Eccl. Prou.

pè si nutet illa virtutum aggregatio, nō est nisi ruina. & quoniam ad humilitatem humiliatio via est, non erubescant humilia, nec humilitatis officia facilè respuant ac imposita recommendent. Omnis ab eis presumptionis audacia præscribatur. Antiquioribus fratribus in ordine deferant, semper eorum respectu se iuniores & nouitios reputetur. Ad exteriora, vel honoris alicuius officia prouehi non affectent. Multos propera nimis promotio, à virtutum iam profectu per vitium elationis deiecit. Qui mundum deserunt (ait sanctus) ad exteriora officia vehi non debent, nisi per humilitatē diutius in eiusdem mundi contemptu solidentur. Et quia nouorum & iuniorum tentatio solet esse facilè superbire, nescire modum humilitatis seruare, & si fortè in aliquo præsint, officij metas excedere, ac de minimis grandia iactitare, attendant sibi super his vigilanter. Non potest intimo conscientiæ testimonio gloriari veraciter, nisi qui gloriolas perfectè respuerit. Paupertas in omnibus placeat, ne iterum siue in libris siue in alijs rerum se velint sarcinulis onustare. Perfecta rerum abiectio, à cura expedit mentē, ab infectione affectum. Nemo in Christi expeditione liberior, nil habente. Si aliquibus egeant, studeant parcitati. Super omnes diuitias diuitēm facit paupertas. Hęc quoq; in victu, & in his quæ carnis sunt, maximè amplectenda. Non est euangelici pauperis gaudere superfluis luxibus indulgere, & (quod nec diuites possunt semper vel le) in omnibus abundare, nec penuriam scire pati. Familiaritates superfluas fugiant. Esto (ait quidam) omnibus benignus, nemini blandus, paucis familiaris, omnibus æquus. Et sanctus Bernar. Tria (inquit) religiosum quemlibet decent, pauca loqui, paucos habere familiares, & multū orare, vbi multi familiares, ibi multæ locutiones, & sibili singulares. Si familiarem ad mitis, sit quē ætas, mores, discretio, & honestas insignit & commendant. Familiaritas si fuerit ordinata, nō erit blanda, improba, puerilis. Est modesta quędam in sancta familiarilate seueritas, est & iustitiæ rectitudo, vt nullatenus vitium foueatur, nec pro amico proximus offendatur. Noli (ait sapiens) pro amico inimicus fieri proximo. Secularium denique familiaritas indiscreta, religiosi quietem multipliciter inquietat. Nullus gratiam munusculis cōparet. Si quid fortè alicui vel causa exacti necessaria prorsus religionis lege, licentia præobtenta obtulerint, honestas rei, & vilitas præcij religiosorum & pauperum exenium esse probent. Non frequentent propinquos, ac exterioribus se implicent curis, sed salutis proprię memores, agendæ potius pœnitentiæ vacent. Non cadat à mente professio, semper ad quod venerint cogitent. Pensent quod de quibusdam ait. s. Gregor. Sæpè (inquit) nonnulli apertæ prauitatis vias deserunt, sanctitatis habitū sumunt, mox vt prima limina benè viuendi contigerint, obliti quid fuerint, affligi iam per pœnitentiam de consumatis nequitijs nolunt, laudari aūt de inchoata iustitia appetunt, præse etiā cęteris melioribus concupiscunt. Et post pauca, in rebus ait multiplicibus occupati, atque ipsam occupatione confusi, non solum perpetrata minimè deplorant, sed adhuc quę deplorentur exaggerant. Secundū Apostolo. Nemo militās Deo, implicat se negocijs sęcularibus, vt ei placeat cui se probauit. De sancto quodam legitur, q̄ quātò magis se ab humanis curis & colloquijs sequestrabat, tantò illi vicinior & propinquior Deus erat. Vitanda maximè colloquia mulierum, non pōt toto corde habitare cum domino qui mulierū accessibus copulatur. Charitatis obsequia, libenter impendant. Charitas semper reddita, semper detinet debitorem. Hæc aūt qūo negetur amicis, quæ etiam debeturinimicis? Postquam vel orationi vacauerint, vel ad studium se dederint, ad seruiendum fratribus surgant, & si necesse fuerit, officiales nunc hunc, nunc illum, discretè tamen & prout oportuerit iuuent, vt secundum Apostolicam doctrinam, & vitam, manibus suis laborantes quod bonum est, aliorum fratrum etiā corporaliter si fieri pōt, participantes laboribus in charitatis semper exerceantur operibus, & cibum corporis nō absq; labore comedant corporali, vt hæc sancta cōsuetudo ipsos in humilitate custodiat, in fraterna dilectione & omni perfectione confirmet. Qui cōmunibus instant, suisq; obsequijs alios portant, sunt corporali simul & spirituali suffragio supportandi. Meritò singuli pro his orant, qui pro cōitate laborant. In spiritualibus bonis Martha participet cū Maria, quæ vtique sunt sorores, & æqua sit pares descendentis ad prę lium, & permanentis ad sarcinas, & similiter diuidant. Qui nobis corporaliter obsequuntur, iustè sortem in necessarijs spiritualibus assequuntur. Rursum cōitatis operibus, familiaria nemo præponat. Charitas (de qua scriptum est) non quærit quæ sua sunt, sic intelligitur, quia cōia proprijs, nō propria cōibus anteponit. Considerationi denique ante omnia & in omnibus vigilandum, quæ ad finem & directionem attendit. Finis ad quem nostra tendit professio, est regnum Dei vel potius ipse Deus. Directio. illa quā tenditur, mentis est puritas, ad ipsum principaliter directiua. Hærēdum iugiter his duobus. Necesse est. n. mentem considerare, quo recurrat, cuique principaliter in hæreat, non hærētem, per singulas horas atque momenta pro incursuū varietate mutari, atque ex his quæ extrinsecus accidūt in illum statum continuò transformari, qui primus occurrerit. Hinc est, q̄ multos pro Christi amore maxima contēnentes, pristinum, tamen affectum in minimis retinentes, postremò videmus pro graphio, pro acu, calomoq; commoueri. Irascuntur mobiliter, & inflantur, veluti qui non habeant apostolicam charitatem. Qui si contemplationem mundi cordis fixam tenerent, nunquā pro paruis rebus admitterent, quod ne pro magnis ac præciosis incurrent opibus, caldē penitus abijcere maluerunt. Vndè liquet, perfectionē nō statim facultatum seu dignitatum abiectione contingi nisi fuerit charitas illa cuius Apostolus membra describit, quæ in sola cordis puritate consistit. Nam quid est non emulari, non inflari, nō irritari, & reliqua: nisi cor perfectum atque mundissimum Deo offerre, & intactū à cunctis perturbationibus custodire? Quicquid ergo nos ad hanc puritatem pōt dirigere, tota virtute sectandum est. Quicquid aūt ab hac pōt retrahere, quāuis necessarium & vtile videatur, vt perniciosum & noxium deuitandum. Sine via tendentibus, labor est itineris non profectus. Operantur & seruant quam maximè puritatem, perfecta humilitas, & expeditio mētis à terrenis. Erit denique vt purus animus pura Deū oratione frequentet, frequētando gustet, gustando probet quam suauis est Dominus. Erit denique vt diuino inebriatus amore, totam in Deum considerationem inflectat, toto in ipsum desiderio pergat, nil ei sit dulcius, nihil iucundius in hac vita, quam vacare & videre quoniam ipse est Deus, quod est in partibus considerationis potissimum. Affecta sic anima, compræhendit, amplectitur, stringit, & tenet dicens. Tenui eum nec dimittam. Puritas itaque via est regia, perquam ad sponsi amplexus, per quam tandē ad patriam perueniunt. Per hanc tandem, veri Israelitæ de virtute in virtutem donec videatur Deus Deorum in Syon, desideri j gressu indeclinabili gradiuntur, Christum super omnia diligunt, nihil eius amori præponunt in via, quem habituri sunt mercedem in patria. Et nunc ego qui licet ad modum inperfectus & rudis, per obedientiam tamen eruidendis simplicibus aliqua hic documēta cōgessi, pulchrū depingens hominem pictor fœdus, eos

2. Tim. 2. 1. Cor. 4.

Ecclus. 6.

1. Cor. 13.

Cant. 3.

Psal. 83.

supplex

Universidad de Deusto
Biblioteca

supplex per Dominum obsecro, vt me sibi, & si minus proficuum, tamen benevolum attendentes, in oratio nibus suis mei meminerint peccatoris, qui tenus oran tibus eis, meorum veniam peccatorum assecutus, in potentias Domini vnà cum eis merear introire, ipso misericordiarum Domino id præstante, cui est honor & gloria in sęcula sęcul. Amen.

Sequuntur moralia quædam documenta, extracta ex speculo disciplinæ sub tribus metris infrà compræhensa, pro nouis & iunioribus, in corde, collucutorio siue locutio ne et in choro maximè præ alijs intuenda. Et primò de cor dis disciplina offendendo vitia, & quod ad fugam eorum est discernendum.

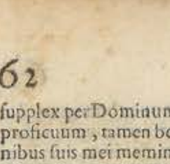
Frater mi charissimè cum benè hæc fugeris, cordis disciplinâ habebis. Ideò intus & extra his quæ sequũ tur, vel alijs renuncia. Primò res peculiares. Secundò reatum peccati. Tertiò vagationem mentis. Quartò vecordiam. Quintò propriam voluntatem. Sextò præ sumptionem. Septimò irreuerentiam. Sine quibus, in religione nostra frater quilibet ad operandũ benè cen setur expeditus. Cum Deo vale frater peramande. Fra ter hospes ventus, isto dogmate tentus. Res, re, va, ve, pro, prę, ir, hinc fugito mi vir.

SERAPHICI DOCTORIS S. BONAVENTVRAE.

Tractatus de interiori homine: aliàs, de tri plici statu religiosorum, incipientium, videlicet profitentium, & perfectorum.

PRIMA PARS.

De informatione nouitiorum. Cap. 1.

RIMÒ semper debes considera re ad quid veneris, quare veneris, & propter quid veneris. Propter quid. n. venisti? nonne solùmodo propter Deum, vt ipse fieret mer ces laboris tui in vita æterna? Si cut ergo propter nullũ alium ve nisti, ita propter nullum alium, nec propter aliud de buisti omittere, nec propter alicuius exempla te per uertere, quin studeas ad illud quod venisti. Venisti enim ad seruitutẽ Dei, cui seruire debet omnis creatura, quia nihil habet nisi ab ipso. Et ideò debet ei dare totũ quod est, & quod scit, & potest. Et si omnia ser uiunt creatori pro omni posse suo, multò magis ho mo tenetur, quem non solum creauit sicut & cętera, sed insuper intellectu de corauit, libero arbitrio nobi litauit, mundi dominum constituit, sibi similem fecit, naturam eius assumpsit, verbo & exemplo proprio in struxit, proprio sanguine suo de æterna dánatione re demit, spiritum sanctum ei infundit, carnem suam in cibũ tradidit, curá eius habet sicut mater paruuli sui, & æternam hæreditatem ei dare instituit. Ecce quan tum tenemur nos Deũ pręcęteris, & super omnia dili gere, qui nos præ omnibus mũdi creaturis sic amauit.

De obedientia. Cap. 2.

ET quia non cõfidis tibi ipsi, vt præsumas te scir[c] quid velit Deus, ideò comisisti te superiori tuo vt ipse te regat, & dedisti ei manus tuas in pro fessione, vt ipse te in viam Dei inducat, vnde non li cet tibi viuere de cętero pro velle tuo, sed quo ductor tuus ire iubet, & quod ipse, phibet cauere debes, quia qui artem aliquã addiscere cupit, sui doctoris regulas debet tenere, & proprias adinuentiones relinquere, & infirmus qui adhuc accersiones vitiorum patitur, de bet seruare dietam quam ei medicus suus indicit, si citò & plenè vult curari. Ita & tu nihil facias, siue dicas, q magistrum tuum velle præsumas. Te enim dedisti ei propter Dominum, & propter regnum cœlorum, & iam non es tuus sed eius cui te vendidisti, & ideo ni hil tibi licet agere de te sine eius voluntate. Ipse enim est Dominus volũtatis tuæ. Et contrectatio rei alienę inuito domino, furtum est. Fur aũt cęlo nõ appropriat. Ipsi rectores nostri sunt vicarij. Dei super nos, & ideò debemus eis sicut Domino obedire, & nõ sicut homi nibus, quia non propter ipsos sed propter Deũ eis sub iacemus. Talẽ enim te exhibbeas ei, vt liberè iubeat, te facere vel omittere, quicquid viderit expedire, quia si ipse timet te, iam seruus maior est domino suo, & di scipulus est super magistrum.

De pace cum prælatis. Cap. 3.

HAbe sempre pacem cũ prelatis, nõ eis detrahas, nec libenter audias eis detrahentes, quia Deus specialiter hoc vitium odit in subditis & in prę senti, vt in Cham patet, qui verenda patris sui nudata fratribus nuntiauit, & sibi maledictionem in hoc ir remediabilem acquisiuit. Non ponderes excessus eo rum, sed ignosce eis quasi hominibus, quia in multis curis nõ potest aliquando negligentia vitari. Et sæpè quod in eis reprehendimus, ex nostro vitio magis est, quàm ex eorum culpa, quia sæpè aliquid quod pro bo no faciunt, quia eorum intentionem non intelligimus pro malo iudicamus, quod ad nos non pertinet nobis non vsurpemus, nec reprehendamus ea quæ quo ani mo fiant nescimus. Honora eos in corde tuo, nõ spernas, ne fortè & Deum spernas cuius vicẽ gerunt. Crede etiam quod Deus inspirauit eis, quicquid iubent te facere propter animæ tuæ vtilitatem. Ordinationes eo rum & constitutiones ne fastidias, quia non sine cau sa faciunt, licèt tu nescias omnes causas. Qui autem sim pliciter ambulat in via Dei, ei nõ nocet, sed ad meritũ maius sibi, pdest. Nã qui ambulat simpliciter, ambulat confidenter. Seruus Dei sic debet incedere via recta in mãdatis, quod statuta humana cũ non arceãt in aliquo, quia semetipsum debet arctare, ita quòd etiã si nõ esset illud statutũ, tamen sibi caueret ab omni quod sibi ex pediens non esset. Per talia enim statuta tantum repri mitur eorum excessus, qui metas disciplinæ transgre diuntur. His de obedientia premissis, quæ est initium boni in religione, ad aliud transeo, & primò ad corpo ralia exercitia, & ad spiritualia consequenter, quia non prius quod spirituale est, sed quod animale, deindè quod spirituale.

De surgendo à somno. Cap. 4.

ASsuesce cum oportunè potes, parum antè ma tutinas euigilare vt spiritus tuus dirigat ad Deũ in oratione, & vt orationi & Dei laudibus ma gis sis sobrius & deuotus. Cum euigilas, statim omnes cogitationes tuas abijce de corde tuo, & somnia quæ somiasti in nocte, quibus te Diabolus vellet occupa re, & primitias cogitationum tuarum offerre Deo in cogitatione vel aliqua bona meditatione, cum corpo ris exercitatione vel genuflexione, donec aliquem af fectũ deuotionis concipias, & cogitationes vanas quæ tunc maximè infestant mentem, à te abijcias, & ex hoc eris ad omne opus deuotior, & ex peditior tota die.

Quomodo

Quomodo in choro te gubernare debeas. Cap. 5.

IN diuino officio non sis piger & fastidiosus, sed co ge corpus spiritui seruire, & sta reuerenter, & psal le alacriter in ecclesia & deuotè coram angelis, qui ibi iuxtà te sunt præsentes. Non circumspicias hinc in de, nisi necessitas adsit. Risus & verba inutilia penitus de testare, vbi coram Domino maiestatis cũ metu & reuerentia debes assistere. Verba psalmodiæ distinctè & integrè pronuntia. Non discurras per chorum, nec antè finem horarum exeas, nisi oporteat. Prius quam incipiatur officium, præuenire studeas si potes, vt cor ad aliquam deuotionem sit adaptatum quando officiũ in cohatur. Ideo enim tam desides & tepidi sumus in diuino officio, quia antè non sumus in aliqua deuotio ne excitati, & ita sicut intrauimus frigidi, eximus cor de dissoluti. Stude in ipso initio cogitationes vagas abij cere, & intende his quę psalluntur, alloquin tumultus earum vix poteris euitare. Post officium etiam stude teseruare in deuotione quam concepisti, nec statim te ad inania effundas. Si autem non habes deuotionem interius, saltem conserua disciplinam & morum graui tátem humiliter exterius, propter reuerentiam Dei & aliorum exemplum.

Qualiter in capitulo te habeas. Cap. 6.

IN capitulo non multum loquaris, & multò minus in ecclesia, nisi valdè vtile sit, & hoc humiliter & mansuetè & submisse culpam humliter dic. Et cor rectus humiliter respondę, nec te excuses quando cor riperis. Si de eõsilio interrogatus fueris, liberè & humi liter dic quod tibi videtur expedire. Si aũt tuum consi lium non requiritur, non sit tibi curæ, nec velis pertina citer defendere sententiam tuam. Sufficiat tibi acquie tasse conscientiam tuam. In accusationibus non sis an xius, dic tantum quod scis factum contra rõnẽ & or dinis institutum, sine odio alicuius, & cum verbis man suetis, & placido vultu. Et quod nescis non teneris di cere. Noli opinando aliquẽ accusare, quia opinio sæpè fallit. Ille qui dixit tibi quod nesciebas, dicet ipse si ve rum est & si præsens erit. Si aũt præsens non fuerit tũc non potest probare cũ eum testem nõ habeas. Nõ gra ueris pro accusationibus tuis, sed tantum dic humili ter culpam tuam, licet magnę sint vel paruæ, quia ma ior tibi surget confusio si procaciter te excuses, quam si humiliter confundaris. Si verò graues essent & non veræ, maximè quæ possent alios scandalizare, tunc hu militer audientia petita, indicas eis paucis verbis & mo destis, q nõ sis tibi cõscius, de quibus accusaris. Seruus Dei non timet confusionem coram hominibus, vbi eum coram Deo conscientia non accusat, sed sustinet patienter, quicquid Deus voluerit eum sustinere.

Respondẽ dũ in Capitulo pri us petita licentia.

De correctione. Cap. 7.

CONsuesce vbiq; dum à superiore corriperis, siue in choro, siue extra, q statim genibus flexis dicas tuam culpam. Hęc est lex antiquam reli gionis, à sancto Francisco & alijs sanctis tradita. Vndè & tu debes studere, tibi ordo à maioribus tuis traditus est, ita & tu tradas eũ posteris tuis, quantũ in te est ver bo & exemplo. Nec aliquam non bonam consuetudi nem inducas, vel discas, nec aliquam bonam consuetu dinem neglectam per incuriã Diaboli permittas in te & in alijs, quibus cum modestia persuadere poteris. Quicunq; enim aliquod exemplum alijs relinquit si ue bonum siue malum, particeps est imitatorum suo rum, siue in supplicio, siue in præmio sempiterno.

Qualiter in mensa te habeas. Cap. 8.

IN mensa non sint oculi tui girouagi, nec hinc in de conspicias, ita q nescias quis sedet in latere tuo, vel quid faciat, vel quid coram se habeat. Tibi soli intentus sis, vel Deo vel lectioni. Cũ disciplina, timore, & si lentio comede, non cum impetu gulæ quasi famelicus nec vagis oculis, & inquieto corde circunspicias, quid sit in mensa delicatius, nec ante queras faciare oculum quam palatum, sed cum gratiarum actione sufficiat ha bere, quod potes. Et semper velis penuriam aliquam potius sustinere, quã plus abũdare. Nihil spernas quod tibi apponitur, nec indigneris si aliquis de fectus sit in condimento, vel salis, vel cocturæ: sed cogita q multò meliores te, vilioribus & paucioribus cibis sunt contẽ ti, qui illud quod abijcis pro magnis delictijs reputa rent. Paupertas Christi familiaris amica placeat tibi in omnibus, & ipsam cum summo conatu amplectere in mensis, cibis, & potu, in vestibus, in vtensilibus, in li bris, in ædificijs, & in omnibus. Videmus quam humi miles gestus pauperes habent, quam simplex respon sum, quam pauidum animum. Nunquam audiatur ali qua querimonia de te, pro aliquo defectu in cibo, vel potu, vel vestitu. Reputa te, indignum esse de hijs, quę habe, quia inopia exterior crescit in augmentum gra tiæ interioris, & in diuitias conscientiæ bonæ. Ecõtrà exterior abundantia inopiam generat interiorum. De mensura verò comedẽdi difficile est dare certam regu lam, nisi q inter duo semper mediũ teneas. Ne ita pa rum sumas, vt in viribus deficias, & ne cõmuni labore frãgaris. Similiter nec ita multũ sumas, vt propter mul tum cibum sumptũ non possis orare vel legere vel agi lis esse ad ea quæ præcipiũtur. Et inter ista, propria ex perientia est melior magistra, cum bona voluntate.

De dormitione. Cap. 9.

IN dormitorio esto quietus, ne aliquis per te aliquo modo inquietetur, siue orans siue dormire volens. Quoties autem euigilaueris, statim occurrat tibi me moria Dei & eius passionis, cum gratiarum actione, quia ipse vigilat super nos, quando dormimus, vt ipse custodiat nos. Quando vis ire dormitum, prius atten de orationi, vel deuotæ meditationi: & si ita hac occu patione dormies, tunc somnus erit tibi dulcior, & pul chra somnia somniabis, & euigilabis deuotior, sic sur ges alacrior, & facilius redibis ad eandem deuotionẽ, in qua ante somnia tu fuisti. Et licèt dormientibus nõ imputandum esse videatur, quod dormientes faciunt vel patiuntur, indecens tamen est religioso, obrutum esse somno sicut pecus, & iacere membris dissolutus aut incompositus, & manibus in sinu retractus, cum ob hoc maximè vestiti dormiamus & cincti, vt nõ ha beamus potestatem circunducendi manus hinc inde in nudo corpore. Et vt magis simus parati ad surgen dum ad orationem. De quantitate somni, tene te sicut supra dictum est de cibi mensura, vt membra, & sen sus ex quiete somni reficiantur, & ne nimio torpore somni corpus reddatur pigrius, animus tepidior, & sen sus obtusior. Nam diuturna quies, vitijs alimenta mi nistrat. Non potest tamen medium semper in talibus custodiri, sed virtuti vicinius est, si ex bonæ voluntatis feruore necessitati corporis aliquid interdũ subtrahi tur, quàm si ex tepiditate cordis, carnis vitia quasi sub discretionis pallio in pinguato corpore nutriantur. Iu xtà illud. Melior est iniquitas viri, quàm mulier bene faciens. Hoc est, melior est qui per cœleste desiderium accensus, carnẽ ei necessaria subtrahendo affligit, quàm qui per delectationem resolutus, omnia quæ necessa ria sunt ei satisfacere contendit. Et licèt hoc bonum & aptum sit ad profectum spiritualem, tamen cautè faciendum

Nota q vestiti dor mire debe mus, & cin cti.

Cato.

Eccle. 42.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ciendum est, ne corpus deficiat in via ante quã ad metam perueniat, vt possit sequi conuentum sine murmure destructi corporis, & communem ordinis rigorem cum cæteris tenere. Quia qui post te ad ordinem veniunt, non attendunt quid ante eos laboraueris, sed solum aspiciunt quale eis exemplum præferas in præsenti. In laboribus, vigilijs, in cibis, & alijs obseruantijs ordinis, in quibus vellent sibi seniores suos præire. Alioquin aut scandalizantur de ipsis, aut imitari eos incipiunt, parcendo corpori plusquam expediat. Non enim attendunt quid boni intus meruerint, sed quid exterius rigoris ostendant, deuotionẽ Deo debemus intrinsecus, sed proximis bonum exemplum extrinsecus: vt ita congruè possimus nos vtiq; exhibere, discretio necessaria est, per quam corpus castigetur prudenter, ne aduersus spiritum rebellet: & rursum discretè foueat, ne sub larcina corruat: & spiritualis vitæ profectum præ nimia debilitate impediat.

De obsequijs Cap. 10.

AD labores communes, & ad humilitatis officia esto paratus. In coquina, in ecclesia, & in alijs officijs, & maximè in illis officijs quæ alij pro sua vilitate ab horrent, vt ligna portare, domum scopare, ollas & alia vtensilia purgare, pedes lauare, & fratrum tunicam excutere, & mundare.

De obsequio admissam. Cap. 11.

AD missas libenter ministra, quia hoc est officiũ Angelorũ: ipsi enim Deo suo vbiq; ministrant deuotissimè. In hoc enim ministerio, multiplex fructus est. Primò boni operis exercitium est. Secundò opus charitatis est, & promouens proximũ in bonũ. Tertiò opus deuotionis est, quia Deo appropinquat in oratione. Quartò opus angelicum est, cum quibus Deo ibi præsenti ministras sicut & illi. Et ex hoc non solum sacerdos cui ministras, tunc orare pro te specialiter, sed & omnes circunstantes quorũ vices geris. Immò tota Ecclesia vbiq; terrarum, quia tu geris vicem omnium fidelium, qui Deo suo de cœlo venienti, cum gratissima gratiarum actione deberent ministrare, si possent adesse. Et vix potest esse quin Dominus speciali gratia remuneret, etiã in præsenti, qui libenter & deuotè ministrat ad illud sacramentũ, quod nihil sanctius & deuotius potest esse in cœlo, & in terra, & quod est admodum præcipuum indicium diuinæ dignationis, & dilectionis ad hominẽ. Non enim minus videtur facere Deus in hoc, ꝙ quotidie dignatur descendere de cœlo super altare, quam cum de cœlo descendens, naturam humani generis assumpsit factus homo. Et ideo hoc est memoriale totius dilectionis suæ, & quasi compendiũ quoddam omniũ beneficiorum suorum, quod nobis reliquit, incarnationis: redemptionis: glorificationis: & iustificationis figurã inclusit. Sicut patet his, qui considerant huius sacramẽti institutionem, celebrationem, & fructus participationem. Vndè salubre est, sæpe communicare ei, qui cum deuotione, & studio virtutũ, & custodia sui non solum à magnis peccatis, sed etiã à leuitatibus verborum, operum, & cogitationũ se abstinens, studet ad hoc se aptare. Licèt enim omni tempore debeamus esse soliciti de omnibus quæ bona sunt, tamen tunc, maximè conueniens est, cum ad sumptionẽ Christi nos præparamus, vel susceptum nobiscum habemus.

Nota.

De confessione. Cap. 12.

SAepè confitere, ad minus ter in septimana, & simpliciter sicut Angelo, qui sciret secreta cordis tui. Non adducas velamen excusationis, vel alleuationis, nec implices te, ita ꝙ cõfessor nõ intelligat quid dicas. Specifica ei quid feceris: historias autem, & facta aliorum noli recitare. Singulos articulos, quos recolis te fecisse à tẽpore quo nuper confessus es, dic breuiter, & purè: & noli longum tractatum texere cuiusdam generalis, & † affirmatæ confessionis, quia generatur tædium confessori. Ista enim omnia potes Deo in oratione quotidiè confiteri, & defectus tuos ei exponere quos feceris in singulis virtutibus, de hijs quæ confiteris, studeas te emendare.

† alijs, & fectarię

De cella & obedientia. Cap. 13.

IN cella libenter esto, & aliquid semper age quod ẽdificet te, vel à maiore tibi iniungitur. Nam tam volũtarius debes esse ad obedientiã, ꝙ si in omni hora tibi præciperetur quid facere deberes, libenter acciperes. Et quòd inquantum tui iuris non esses, ꝙ nõ posses loqui verbum, nec ad alias nesitates proprias eundi sine licentia liberum habere arbitrium, sicut olim sanctos in Aegypto, & alibi legimus vixisse, quorum gloriam si cupimus adispisci, imitemur eorũ virtutẽ.

De lectione. Cap. 14.

LEge sanctorum vitam & doctrinam, vt in comparatione eorum semper humilieris, & instruaris, & accendaris ad deuotionem, & prouoceris ad studium, vt informeris in intellectu scripturarum, & illumineris ad fidem. Et scias discernere verum à falso, bonum à malo, vitium à virtute, & remedia vitiorum ac tentationum: vt possis intelligere legas, non vt doctior sis, nec causa curiositatis. Nec legas quæ non ædificant, quia vana lectio vanas generat cogitationes, & extinguit mentis deuotionem.

De non desiderando officium prædicationis, vel confessionis. Cap. 15.

NOn affectes fieri prædicator, & confessor, quia si dignus fueris, Dns ad hoc te vocabit. Si autẽ indignus & non idoneus, erit tibi confusio maior ideò quia te inieceris. Inde est, ꝙ aliquando parum consequimur fructum de prædicationibus nostris vel confessionibus, quia nõ vocati à Deo veniunt, & nõ missi currunt, prius volentes facere fructum in alijs, quàm in se fixerint radices virtutis. Et ideò fructus eorum non est durabilis, quia immaturus producitur. Hinc est, ꝙ in Leuitico legimus. Quando ingressi fueritis terram, & plantaueritis in ea pomifera ligna, auferetis præputia eorum, poma quę germinant immunda erunt vobis, nec ederitis ex eis. Quarto autẽ anno, omnis fructus eorum, sanctificabitur Domino. Quinto anno comedetis, cõgregantes poma quæ protulerit. Arbor in terra plantata, est homo de sæculo sumptus, & in religione plantans, qui fructũ salutis debet proferre in se, & in alijs tempore oportuno. Si autem intempestiuos fructus protulerit, immundi erunt & inutiles ad profectum spiritualem propter præsumptionẽ. Primus annus, est vera pœnitentia de peccatis præteritis. Secundus, est vera conuersatio in statu emendationis. Tertius, est iam usus bonæ cõsuetudinis. Quartus, est pro bono opere laudes & humanos honores contemnere & fastidire, & quærere solius Dei gloriã, & salutem animarum. Quicunq; antè hunc annum se ingerit, nec salutem animarum profert, nec Deo est acceptus, nec sibi meritorius propter vanitatem & leuitatem, nec alijs est proficuus. Post vero hunc annum. i. quinto anno puræ charitatis comedat fructus, & congreget poma, quia tunc eius prædicatio erit fructuosa in illis & in alijs, & sibi meritoria, vt cõgreget fructus in vitam æternã. Hoc dixi, vt videas quibus sacra scriptura consulat subire officiũ prędicationis. Stude ergo teipsum componere prius exterius in bonis moribus, interius

Leuit.

Optim gura a versus bitiõe

interius sanctis affectionibus, & cogitationibus ordinare. Tunc demum vtiliter procedes ad alios in sana doctrina, quia nemo præsumit docere artem aliquam, quam non prius habuerit addiscendo.

De disciplina vbique seruanda. Cap. 16.

NVnquã ita securus sis & absconsus, quin ita disciplinatè & castè te habeas in visu, gestu, tactu, & in omnibus alijs, ac si ab aliquo videris, quia sancti Angeli qui nobiscũ sunt, semper vidẽt omnia opera quæ facimus, quorum aspectus debemus vbique vereri, & præsentiam reuereri. Videt nos etiã ipse Deus, & iudex noster. Videt etiam nos ipsa conscientia nostra, testis eorum quæ facimus & accusatrix. Qui autem magis veretur hominum aspectus quàm Dei, & conscientiæ propriæ, & sanctorum Angelorum, non est castus amator boni. Et qui non declinat ex amore veri boni, sed ex timore detrimenti temporalis honoris, talis non est verus Christi seruus, qui adhuc magis placere cupit hominibus quàm Deo, vndè Apostolus. Si adhuc hominibus placerẽ, Christi seruus non essem. Cui enim plus doles displicere, ei plus appetis placere. Nemo enim potest duobus dominis seruire.

Gal. 1.

Matth. 6. & Luc. 6.

De conuersatione inter fratres habenda. Cap. 17.

INter fratres habe te verecundè gratiosè & modestè affabiliter, & dulciter, seruitiosus non onerosus alijs, iocos dissolutos nequaquam exerceas, nec verba scurilia alicui proferas, nec libenter audias, quę enim te delectat audire, si auderes, libenter ipse proferres. Seruus autem Dei ita castus debet esse in omnibus factis, & verbis suis, vt non tantum horreat quæ indecenter sonant, sed etiam quæ nocent vt turpia, licet sint palliata aliqua honestate.

De verecundia habenda. Cap. 18.

OMnes gestus tui, mores, sermo, aspectus, & incessus, quadam humili verecundia debent esse colorata, vt in te nihil appareat elatum, vel audaciæ præsumptione notabile. Verecundia. n. est maximus decor in religioso maximè in iuuenibus, ita vt quam eam postponit, vix aliqua spes haberi possit de eo, ꝙ fiat vnquã bonus religiosus vel virtuosus. Sicut .n. timor Dei hominem componit, & ordinat intrinsecus ad bonitatem, ita verecundia componit eum exterius ad disciplinam. Greg. Verecundia est omnium virtutum ornatus, innocentiæ testis, pudicitiæ mentis iudicium, disciplinæ specialis gloria, famæ custos, castitatis socia, & totius sanctitatis insigne. Nemo sit ita familiaris tibi, coram quo pœnitus obliuiscaris verecundiæ, tamen quãdo ipsa impediret in his quæ expediũt, vel necessaria sunt, tunc est premenda, non tamen abijcienda nec extinguenda quasi vitium, sed regenda & ordinãda in virtutẽ, sicut & aliæ affectiones naturales.

De incessu. Cap. 19.

INcessus tuus sit maturus, non leuiter curras, & sine necessitate, nec corpus multũ erectũ geras, sed mediocriter depressum, nec vagus lis oculis, nec biachijs ventiles, nec aliter more secularium incomposito ingressu incedas sed plano & humili modo, quasi à deuota oratione decedas.

De sessione. Cap. 20.

SEdens nõ pigrè in latus reclines te, nec crura lõga extẽdas maximè præsentibus alijs. Exterior enim incõpositio corporis, est indiciũ indecutæ mẽtis.

De risu. Cap. 21.

RIsus tuus sit rarus & sine cachino, & benignitatẽ magis ostendens, quàm dissolutionẽ. Stude multũ esse serenus, nõ turbulẽtus nec indignabũdus.

De lenitate verborum. Cap. 22.

VErba tua lenia sint, & responsio humilis sine compunctione amaritudinis, vel obliquæ redargutionis aut irrisionis. Sic verba tua forma ad alterum, sicut tu non haberes pro malo ab altero.

De detractione. Cap. 23.

SIc loquere de absente, ac si scires eum propè assistere & auscultare. Non timeat te quisquam, quòd in absentia sua famam eius denigres. Magnum vitium est religioso dicere de absente, quod erubesceret loqui si audiret. Non libenter audias detrahere, sed aut fuge detractionem, aut opportunè compesce si potes. Nihil enim prodest tibi, nisi quòd aggrauaberis super illum de quo est sermo, aut super eum qui refert. Quære potius si potes, aliquid inuenire laudabile in aliquo, quod ædificet te & auditiones tuas.

De rumoribus rescindendis. Cap. 24.

RVmores nescias, quia inquietant cor, & mentem distrahunt, & deuotionem exhauriunt, & tempus sine vtilitate consumunt. Etiam quæ scias non omnia effundas quasi vas sine operculo, quod statim cum inclinatur, effundit quicquid continet in se, & omni puluere & immunditiæ patet. Nõ sis libenter in turba, nisi ibi tractetur de Deo, & deuotione, & animæ ædificatione. Non sis clamosus in loquendo, nec impetuosus ad euaporandum quod intus tenes inclusum, sicut de amicis Iob euenisse legitur. Caue etiam vt sicut nulli detrahis, ita ne prodas detractionẽ apud illum cui detrahitur, ne magis grauetur contrà detrahẽtem sibi, quam ex relatione tua minuatur. Potest namque esse, quòd ille qui dixit de altero verbum, non ita intendit derogare ei, sicut ille suspicatur de quo dicit. Et incitatur ad odium contrà eum, vel ad vindictam prouocatur, cum tamen ille aut simpliciter nõ animo detrahendi dixerit, aut fortè statim pœnituit, proponens de cætero à simili cauere. Si autem talia dicerentur de aliquo, quę omnino expediret eum scire de quo dicuntur, potes ei referre si vis non exprimendo quis dixerit, vt sciat quid cauere debeat, & tamen cõtrà nullum in odio exardescat.

De iactantia. Cap. 25.

IActantiam quàm diligentissimè caue, & nunquam edes alicui intelligere, quòd aliquid sit in te commendabile, vix enim potest in te aliquid laudabile esse, quin etiam alij intelligant. Et si tu taces & abscondis, plus placebis. Si autem probis & commendes irrideberis & vilesces. Et vndè prius ædificabantur, inde postea despicient te.

De multiloquio. Cap. 26.

MAledicta conuitia, mendatia etiam leuia, friuola iuramenta, & turpia verba licèt iocosa, ab ore religiosi perpetuo anathemate sunt arcenda, vnde Iacobus. Qui se putat religiosum esse, non refrenans linguam suam, sed seducens cor suum, huius vana est religio.

Iacob. 1.

De lenitate verborum. Cap. 27.

VErba ociosa vndecunque sint, semper fuge, licèt enim grande peccatum non putetur esse, tamen eorum consuetudo graue generat detrimẽtum spiritualiũ profectũ. & sæpè dum quasi licenter relaxamus linguã in verba ociosa, dum nõ aduertimus, paulatim dilabimur ad nociua. Ex quibus oriũtur qñq; turbationes, dissolutiões, & graues cõscięti æ corrosiones.

De collocutione Dei. Cap. 28.

DE Deo libenter loquere, & libentius audi, quia in citat cor ad studium virtutis, & affectum deuotionis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

De pacifico auditu. Cap. 29.

AVdi humiliter & pacificè bona quæ ab alijs dicuntur. Nec disputes econtra: sicut quidam faciunt, quando audiunt aliquid boni, ne ipsi videantur ignorare quod iter proposuit, statim de hoc volunt disputare, vt videantur etiam ipsi aliquid scire. Non enim quærunt sui ædificationem, sed ostentationem apud alios. Et ideo, mulæ bone collationes inter religiosos negliguntur. Noli esse cõtentiosus in aliquo. Citò cede, quia si bonum est & verum quod alter proponit, tuum non est resistere propter aliquam ostentationem. Si autem bonum non esset, melius eum corrigis pacificè auertendo, & humiliter ei veritatem ostendendo, quam acriter astruendo.

De modo loquendi. Cap. 30.

CVm loqueris, voce remissa & vultu placido, moribus disciplinatus & quietus esse studeas, & quicquid tũc loqueris magis autenticum & vtile erit. Non sis audax coram senioribus tuis, sed verecundus auscultator doctrinæ eorum: Seniorum docere iuuenum est humiliter addiscere.

De ocio. Cap. 31.

NOli esse ociosus & intendere rumoribus & fabulis, quia duplex in hoc malum contrahis, per dis enim tempus inutiliter, & verecundiæ tuæ & humilitatis patieris detrimentum ex tali consuetudine. Insuper enim bonũ dabis ex hoc alij exemplum.

De exemplo Christi in omnibus habendo. Cap. 32.

IN omnibus virtutibus & bonis moribus, præpone semper clarissimum speculum, & totius sanctitatis perfectissimum exemplar. s. vitam & mores filij Dei Domini nostri Iesu Christi. Qui ad hoc nobis de cœlo missus est, vt aperiret nobis viam virtutum, & legem disciplinæ suo exemplo daret nobis, & erudiret nos per semetipsum, vt sicut ad imaginem eius naturaliter creati sumus, ita ad morũ eius similitudinem per imitationem virtutis pro nostra possibilitate reformemur, qui eius imaginem in nobis fœdauimus per peccatum. Quantò enim quisque se ei in virtutis imitatione hic conformare studuerit, tantò ei in prima gloria & claritate approquinquabit & similior erit. Describe tibi in corde tuo mores & actus suos, quam humiliter se habuit inter homines: quam benignus inter discipulos, quam modestus in edendo & bibendo, quam misericors super pauperes, quibus se similem fecerat per omnia, & qui de eius specialiter familia videbantur. Quomodo nullum, spreuit vel horruit etiam si erat leprosus. Quomodo diuitibus non adulabatur. Quàm liber fuit à curis mundi, nec anxius pro corporis necessitatibus: quàm verecundus in visu, quàm patiens ad cõtumelias, & quàm mitis in responsis. Nõ enim studuit se vindicare verbo mordaci, & amaro, sed blando & humili responso alterius malitiam sanare. Item quàm compositus in omnibus gestis suis: quàm solicitus de animarum salute, quarum amore voluit incarnari, & mori dignus est. Quomodo seipsum præbuit exemplum omnis boni. Quomodo mulierũ familiaria colloquia vitauit causa exempli, vnde etiam discipuli mirabantur, quando solus cum Samaritana loquebatur, eo quòd quasi insolitum videbatur in ipso. Item quàm patiens labori & penuriæ: quàm compatiens afflictioni. Quomodo condescendit infirmari imperfectioni: quomodo omne scandalum cauebat, quomodo peccatores non spreuit, quomodo pœnitentes clementer susceptit. Quàm placidus in omnibus dictis suis: quàm studiosus ad orationem, quàm promptus in ministrando sicut ipse dixit. Ego in medio vestrum sum, sicut qui ministrat. Item quàm sobrius ad vigilias: quàm obediens parentibus. Quomodo omnem iactantiam & singularitatis ostentationem declinauit, quomodo omnem gloriam & potestatem huius mundi fugit, & multa alia ipsius acta memoriæ tuæ proquinquasint, vt in omnibus factis & verbis tuis semper adhuc quasi exemplar respicias, incedens, stans, sedens, & comedẽs, tacens, & loquens, solus, & cum alijs. Et ex hoc magis diliges eum, & familiaritatis eius gratiam & fiduciam assequeris, & in omni virtute perfectior eris. Et hæc sit sapientia tua, & meditatio & studium, semper aliquid de ipso cogitare, vnde vel prouoceris ad imitandum eum, vel afficiaris ad eum amandum. Talia meditando & ruminando, tempus vtiliter expendis, dum occuparis in bonis studijs circa ipsum Dominũ Iesum Christum, & mores tuos emendas ad formam vitæ ipsius & conuersationis semper ad eum respiciens, qualiter in his se habuit, vel se habere potuit secundum extimationem tuã: quia qui in omnibus semper est optimus optimo & perfectissimo modo se gerebat.

Descriptio vitæ Christi.

Ioan. 4.

De vanagloria & modo cãtandi. Cap 33.

IN omnibus quę facis, caue vitiũ ostentationis & iactantiæ. Esto planus in omnibus, sicut decet religiosum & pauperem. Non habeas curialem incessum vel gestus curiales, nec vocem curialiter frangas in cantando. Quia si quæris Deo placere, quantò cantabis simplicius, tantò magis ei placebis. Si quæris auditoribus placere, inanis est gloria tua. Si tibi places, vana leuitas est. Si ædificationem auditorum in cantando quęris, quantò magis cantando vanitatem fugis, tantò magis ædificas: omnem cordis deuotionem, & puritatem cordis Deus magis attendit quàm sonoritatem vocis. Facilè clamabis ad Deum, propè enim est omnibus inuocantibus eum in veritate. Intentio in diuino officio debet magis esse ad hoc, vt ex verbis sacræ scripturæ elicias spiritualem intellectũ & deuotionis affectum, quàm vt curialitatis exprimas notas, & cantando vocem exaltes. Licèt quidam religiosi in hoc frustra arbitrantur se obsequium præstare Deo. Quia si Deum delectaret vocis sonoritas, tunc & ipsa musica instrumentorum, vel auium cantus Deum mulcerent, quæ satis dulcia sunt suo modo. Puritas mentis, & cordis deuotio, sunt illa in quibus delectatur Deus. Quicquid est de quo non est Deo curæ, de hoc etiam seruo Dei nõ debet multum esse curæ. Sufficit tibi ad omnem curiositatem morum vocis & verborum, si nil appareat in te quod offendat vel scandalizet intuẽtes, si nil elatum, vel laicum, vel dissolutum, vel impatientia turbidum, vel singularitatis colore notabile in te videatur.

De egrediendo foras. Cap. 34

CVm exire domum aliquando te continget, tandiu differas, vt per hoc aduertant, quòd tardus esse desideras ad egrediendum, nisi quando obedientiæ cogit mandatũ, vel alia vtilis & rationabilis causa hoc requirit. In domo enim consistere, & turbæ & hominibus absconditum latere, semper est vtile religioso, qui sibi desiderat, & Deo vacare. Quicquid deuotionis in domo colligis, hæc foris egrediens spargis, potiusquàm augeas & conserues. Vndè sæpè experti sumus, tàm in nobis, quàm in alijs, quòd frequens exitus & conuersatio cum sæculo, & occupatio nimia exteriorum, deuotionem mentis extinguat, feruorem spiritus tepefacit, forte propositum virtutis emollit, cor dissoluit, studium proficiendi debilitat, delicias docet amare, sine fructu tempus expẽdere, verba ociosa multiplicare, iocis & truffis intẽdere, orationes negligere, horas canonicas desidiosè, & in cursu dicere. Tãdè sub intrant aquæ tentationũ nauẽ cordis, per rimas dissolutionis, ex deuotionis ariditate, quæ cum non exhauriuntur per discussionem proprij status, & puram confessionẽ, vel non fortiter obstruuntur rimę per diligentem custodiam, paulatim augentur, donec submergant hominem in peccatum & confusionem. Hoc tamen non dico, vt difficilem te reddas ad obediendum, quando iuberis exire, sed non debet tibi esse consolatio euagare extrà domum, ita vt inquantum in te est, semper magis diligas domi latere, quam nisi obedięti̇a vel vtilitas animæ requirat, domum exire. Quia melior est obedientia, quàm victimę.

1.Reg.15.

De non circunspiciendo per loca Cap. 35.

QVando extra domum egrederis, non multum circunspicias in plateis, ne fortè videas vndè tẽteris postmodum, vel ab oratione impediaris, vel fantasias contrahas eorum quæ inteutẽ respexisti.

2.Reg.11. Dauid in culpam cecidit adulteris ex incauto aspectu mulieris, quam fortè nunquam antea concupierat, nisi postquàm eam incautè respexit. Oculi tui sint in capite tuo. Hoc est, quòd cogitatio tua versetur circa Deum, scilicet Christum, qui est caput omnium membrorum Ecclesiæ, ita etiam non consideres quæ coram te foris sunt, nisi quantum necessitas viæ, vel vtilitas alia requirit, ita vt quantum valeas talem te domum reportes qualis existi: Hoc est, ita deuotum, ita mundum corde, & vacuum rumoribus, vt ames silentium collæ.

Quomodo te habeas cum socio in via. Cap. 36.

PEr terram autẽ vadens, esto pacificus cum socio. Nunquam contendas de aliquo, etiam si tu melius vel plus sentis quam ipse, vel iustius noueris, sed citò tace in tranquillitate animæ quia contentionibus rarò aliquis emendatur. Cogita in teipso, quod situ pacificus non ex, vix vel nunquam poteris alium placare. Incipe prius à teipso, & tunc facilius alium corriges. Quicunque turbatus turbatum docet, magis reputat ex patientia docere vt eum pungat, quam maturo consilio, vt eum fraternè erudiat. Magis autẽ ædificabitur exemplo patientiæ tuæ, quam à quibuscunque rationibus quas ei propones. Virtus cum vitio non docetur, sicut per impatientiam non potes alios patientiam docere, nec humilitatem per superbiam. Socialis esto in via & non dissolutus, ne deuotionis spiritum pro societate extinguas.

De oratione & meditatione facienda inter exercitia. Cap. 37.

CApta horas ad orandum & meditandum, tàm in via, quàm in hospitio. Noli ex toto negligere. Nec etiam cogites, q̃ velis vsque domum differre. Quia si tu nimis infrigidatus fueris a feruore deuotionis, postea difficilius recuperabis. Hoc tamen nõ dico, quod possis ita foris in ea grauitate & deuotione plenè te conseruare, sicut in domo: sed vt scias metam ad quam studium dirigere debeas quantum potes, Deo adiuuante.

De bono exemplo dando in conuersatione. Cap. 38.

INter homines quantum in te est, caue omnem q̃ post eis esse non bonum exemplum, sicut decet fidelem seruũ Dei, qui debet Domini sui honorem promouere, & in honorationem cauere vbi potest. Nos enim sumus familia ipsius. Sicut ergo pater familiàs ex disciplina familiæ suæ honoratur, vel ex indisciplina in honoratur, ita scias, quicquid nos facimus inter homines, hoc aliquo modo redundat vel in in laudem Domini nostri, vel in contemptum. Et quia specialiter positi sumus inter homines, vt ipsi ædificentur ex nobis, parum proficient verba nostra, si non etiam ædificemus bono exemplo. Et si non sumus tam perfecti, vt possimus eis magnũ virtutis exemplum ostendere, saltem caueamus omnia mala exempla, quæ nos ipsi solemus reprehendere in alijs, videlicet: ne rumores seculares recitemus apud eos, vel libẽter audiamus, vel delicata fercula, vel multa fieri pro nobis diligamus vel nimis mollia, vel preciosa instrumenta, nec iræ vel discordiæ scintillas emittamus, vel verba scurilia, vel iocos dissolutos moueamus, & maximè ne auari pro muneribus posimus notari, quia ex hoc cito vilescimus apud eos, si viderint nos ea ambire, & auarè quærere, ad quorũ cõtemptũ nos eos hortamur predicãdo.

De vitandis mulieribus. Cap. 39.

CAue etiam ne cum fœminis loquens, eorum vultus studiosè respicias, vel manus contractes, vel nimis propè sedeas, vel leuiter eis arrideas, nec diligenter cum eis susurres, nec angulos ad colloquia earum requiras: quia hæc omnia etiam si nil tentationis ingererent, tamen non effugies notam suspitionis ab alijs, & facilè posses infamię maculã contrahere, quam vix postmodum detergeres cum pudore. Sed habe te cũ omni fœmina, ac si maritus eius, vel prælatus iuxta vos sederet, considerans vel audiens omnia quę facitis vel dicitis. Vt quicunque superueniat, & videat te loquentem cũ ea, in nullo necesse sit te erubescere, nec aliquis postea tibi posit notam suspitionis impingere: Et si meum consilium non spernis, consulo, quò nunquàm cum aliqua muliere contrahas singularem familiaritatem, etiã si religiosi sit, & sancta. Quia excepto periculo carnalis tentationis, quæ ex tali familiaritate semper incurritur, dum non timetur malum quod sub specie boni latet: Excepta etiam macula infamiæ, & suspitionis, quam alij ob hoc sæpè concipiũt, magnam generat inquietẽ cordi talis priuata affectio, dum semper illi cupis ostendere dilectionem, quam habes ad eam, & hoc sibi notum fieri desideras. Et cum aliquando non sit doles, & times quod indigneturilla, & q̃ affectus eius tepescat, & quòd minus oret pro eo. Econtra etiam ista turbatur, si videt quòd aliquam aliam benignè salutes, vel si aliquo tempore differas, quòd eam non videas, vel non salutes. Improperat quòd aliam diligas præ se, & quòd minus ores pro ea, & irascitur, quę verè sunt truffæ: & bonus homo non debet ista aliqua tenus admittere, nec cor suũ in talibus occupare. Oratio enim earum non potest tantum cuiquàm prodesse, quantum potest talis occupatio in spiritualibus studijs impedire, quia etiam ipsa eius oratio tali carnali affectioni permixta, Deo est insipida. Quòd autem carnalis sit ista dilectio, ex maxima parte potest hoc perpendi in hoc, quia magis te vellet apud se minus perfectũ, vt sæpè posset tui copiam habere, quàm longe à se plus perfectum. Quibus autem indicijs discernatur spiritualis dilectio à carnali, modò prætermitto, quia nimis ab alijs retardaret nos. Hoc tibi sufficiat, si vis habere pacem cordis cum Deo, honorem spiritualem inter fratres: abscide à te familiaritatem fœminarum, dilige communiter omnes bonas, & deuotas, & in nullo exasperes aliquam earum, & meliores in corde tuo reuerere, propter abundantiorem gratiam Spiritus Sancti in eis. Noli te occupare cum eis, nisi breuiter. Benignè salutes eas quãdo ita occurreret, quòd non posses bono modo declinare, & cum maturitate earum orationibus te recomenda. Si enim discretæ sunt, ex hoc placebis eis. Si verò importunæ, tunc melius est tibi non occupari cum eis. Fœminam quam videris benè conuersantem, mente eam dilige, non carnali dilectione.

Mulierum omnium familiaritas fugienda.

Universidad de Deusto
Biblioteca

De cordis libertate. Cap. 40.

ESto dominus tui ipsius, nec des alicui potestatem cordis tui nisi Deo, & prælato tuo propter Deum. Esto ita expeditus ab omnibus alienis occupationibus vel affectionibus, quod in nullo prælato tuo aliquando molestus sis pro licentijs aliquid agēdi, vel eundi, vel dandi, vel accipiendi. Et ita liberè arbitrio suo te committas, quod tibi securè dicere possit. Fac hoc: & dimitte illud. Et tu sine murmuratione cordis, & difficultate, facias vel dimittas. Alioquin paruam fidutiam potes habere de merito obedientiæ tuę, quam voluisti Deo in manibus sui vicarij, vel tui prælati. Si tu per impatientiam vel importunitatem, cum volueris eum ubi seruire, vel te licentiare quo tempore velles noluerit, murmurares, tunc nō intrares per hostium quod est Christus, in oule sanctæ religionis, quia non venit facere voluntatem suam, sed patris. Ita enim tu fur esses & latro. Fur, quia rem alienā hoc est voluntatem propriā, quā prælato resignauerias, eo inuito vsurpares. Latro, quia tali exēplo animas simplices necares.

Epilogus siue compendium omnium supradictorum. Cap. 41.

VT ergo percurram omnia quæ supra dixi. Esto deuotus Deo, & cor tuum semper quantum potes compara cum ipso. Esto prælatis humiliter obediens, nec rancores cōtra eos teneas, nec spernas eos, nec iudices, nec murmures de eis. Esto cum fratribus pacificus. Patiens ad verba dura & ad reprehensiones. Noli facilè iudicare aliquem. Nec sis suspitiosus. Esto obsequiosus maximè infirmis, & in humilibus obsequijs. Sæpissimè ora. Esto in choro disciplinatus, & Deo intentus. In victu discretè modestus. Et his quæ corporis necessitas requirit. Esto in cella libenter. Fuge verba ociosa. Plane loquere & modestè. Iucundus & verax valdè. Verba tua sint sicut iuramētum Nulli detrahas, nec detrahentem audias. Odium contra nullum teneas. Non sis eletus in verbis, vel moribus. Pecuniā odito. Ama paupertatē. In omnibus fuge mulieres. Esto cōpatiens afflictis. Castus in omnibus.

DE INFORMATIONE NOVITIORVM.

SECVNDA PARS.

De voluntaria nouitiorum subiectione. Cap. 1.

SIvis in spiritu proficere & hic esse, propter quod vt hic fieres, ad scholas virtutum, id est ad religionem venisti, ne fias similis illis, qui longo tempore in scholis manendo multum temporis & sumptum consumunt, & minimè discunt. Istius formulæ compendium antè oculos habeto, & ad eius regulam ordina vitam tuam, & mores compone, & studium impende, & tempus expende. In primis esto sub tali rectore & magistro, qui te prædicta doceat verbo & exemplo, vel si talem habere non potes, tu ipse magister esto. Sis strenuus, vt ad huius formulæ regulam viuere compellaris, & in nullo tuæ propriæ voluntatis libertati relinquaris. Puer enim qui dimittitur voluntati suæ, id est puerili lasciuiæ, confundit matrem suam, id est religionem. Ideoq; tot ordines confunduntur, quia pueriles mentes sibimet dimittuntur, sine freno retrahente à noxijs, & sine virga ad salubria compellente, aut ex negligentia seniorum, aut ex nociua cōdescensione. Sicut imprudens medicus, qui ne contristet ęgrum, quem curare deberet, patitur eū nociua comedere, ex quibus grauius, & diutius infirmatur, & cum in vno dissimilatur excessus eius & vitia, citò ab alijs trahitur in exemplum, ita vt etiam sibi impunè talia permittātur, quæ vident in alijs sustineri. Caueant tamen tales magistri, ne teneros animos frangant, sæuera cohibitione.

Religiosus profitere volens eniori se ubmittere debet.

De negligentia prælatorum seu mala libertate. Cap. 2.

TAndem ad hoc ista mala libertas dilatatur & profluit, quod hoc à pluribus vident fieri, vt quasi pro lege, & pro iure ordinis descendant. Et si quis contra docere arguendo præsumpserit, singularis superstitionis improperium sustinebit. Et quasi qui nouum ordinem & insolitum morem inducere velit, vt delirus & vanus irridebitur, & omnibus fiet onerosus, & tanquam temerarius iudex aliorum actuum, persecutiones amarissimas sustinebit. Timēt enim distracti, & à via Dei exhorbitantes, ne si parcerent zelantibus pro iustitia & religionis disciplina, multos ad partem suam traherent, & ita paulatim ad ordinis obseruantiam, etiam ipsi tandem cogerentur. Et præcauent ardentissimè, ne ad hoc perueniant. Et sub specie singularitatis extirpandæ, eijciunt à se illos & opprimunt qui desiderant religionem ad statum debitum reformari. Quod videntes alij quibus hoc displicet, ali quam bonæ voluntatis scintillam habentes, sed tamen infirmā terrētur, & potius studentse illis conformare, quos fortiorem partem habere vident in multidudine & potentia, quam cum illis tribulari, & insuper infirmari. Iuxtà illud. Et qui recessit à malo, prædæ patuit. Hæc omnia experti sumus in ordine nigro, & in alijs. Nunquam autem contingat nostram religionem ad statum similem peruenire.

Quòd pluersi nec volūt corrigi, nec pati alios apud se fieri meliores.

Isa. 59.

De religionis feruore. Cap. 3.

QVi tali feruore ad religionem venit quod pro omnibus quæ ei mundus promittere vel dare potuit, noluit damnari in hoc seculo, nec pro diuitijs, honoribus vel delitijs, nec amore amicorum, vel proprij corporis dubitauit se tradere carceri pœnitentiæ propter Deum, non debet modò vilior esse quam tūc fuit, vt pro verbis hominum deserat modò viam Dei, à cuius ingressu, nec terroribus, nec blanditijs potuit auerti. Quod si timet de singularitate notari, & ob hoc alijs fieri odiosus, sciat, quod nullus sanctorum singularis gloriæ factus est in cœlo, nisi qui inter homines positus, studuit esse in sanctitate vitæ singularis, quod tamen de singularitate virtutum dico, non tantum de cæremonialibus obseruantijs, paruam aut nullam habentibus vtilitatē virtutis. Studia autem sanctitatis in his consistunt. In cauendo omne peccatum, omne scandalum, quantum in se est. In studendo omnibus virtutibus humiliter. Et in quærendo familiaritatem Dei per affectum deuotionis internæ. Aduersus huiusmodi nulla est bona cōformitas, per quā hæc studia destruerentur. Cum verò pro iustitia, sicut & pro fide debeamus pati nō solū irrisiones & despectiones, sed etiā persecutiones quaslibet, & mortem, sicut sunt passi ante nos, & fidē deserere, vel iustitiam vitæ peccando relinquere. Ita in nos peccantibus reliquere discamus in paruis, verborū & despectionū tribulat iūculis, vt si grauiora nobis immineret pro Christo certamina, sciamus per patientiā superare. Nam qui à leui flatu deijcitur, quomodo stabit à vento maximæ tempestatis? Hoc ad præmuniēdū cor præmisi, cōtrà retrahētes à studio proficiēdi in virtutibus. Quia qui tale studiū non in se diligit, vix potest pro alijs secum morantibus

Singularis gloriam singularitatem requirit.

Studiū sanctitatis.

Oportet pati propter iustitiā.

rantibus æquanimiter sustinere. Vndè sicut illi non dimittunt consuetudines suas malas propter nos, & noxias, sic non oportet nos bona & vtilia studia abijcere propter illos, quia si volunt ad vitam æternam venire, oportet eos nobiscum viam Dei, non suam ambulare.

De otio vitando, & vanitate sensuum. Cap. 4.

NVnquam debes ociosus vagari, nec rumoribus vacare, & verbis ociosis, nec vsui, nec scurilitatibus deditus esse, quia hęc faciunt mentem vagam, & inanem. Et licentia istorum dissoluitur cor à pondere timoris Dei, & affectum internæ deuotionis exhauriūt. Non euageris tuis oculis hinc indè singula intuendo, quia leuitatis est indicium. Et ea quæ foris aut per oculos, vel per aures, strepitum quēdam interius suscitant, quo puritas intelligentiæ, quæ in bonis meditationibus mentem pascit, quasi quodam pulueре obscuratur. Quicquid non est necessarium tibi, vel vtile ad tuum, vel alterius profectum, pertransi: & noli immorari, nec cor tuum in eo figatur, vel in eo tempus expendatur. Semper aliquid defer tecum in memoria, quod de Deo rumines cogitando. Et mentis tuæ intuitum, semper in eum defigere stude. Sicut docet Propheta dicens. Prouidebam Dominum in conspectu meo semper, &c. Hæc enim continet cor apud se, ne commoueatur à se per vanam lætitiam, vel irrationabilem tristitiam. Mundus. n. in quo fluctuamus, varijs tempestatum ventis agitatur, & qui non vult nauem cordis sui quassationibus conteri, vndarum influxione demergi, vel in extremas plagas ventorum flatibus impelli, affigere eam funibus bonarum cogitationum assuescat ad petram immobilem, quæ est Christus. Funem ne facilè rumpatur, ex triplici resticulo cōponas. Videlicet ex sacrarum scripturarum deuota lectione, ex sedulæ orationis compunctione, ex bonarum actionum humili exercitatione. Lectio dat materiam, & quasi semen bonæ cogitationis. Oratio rigat, & ad perfectum roborat, & cor illuminat ad intelligentiam, & impinguat affectū ad saporem. Bona actio maximè condita pinguedine charitatis, & obedientię, vel alterius virtutis, lætificat conscientiam. Et dat fiduciam spei in Deum, et si ad horam intercipit deuotionis quietem, tamen meretur postea maiorem dulcedinis infusionem, & gratiam puritatis.

Religiosus debet se occupari lectione meditatione, oratione, & operatione. Psal. 15.

De euitatione prauarum cogitationū, & inutilium occupationum. Cap. 5.

FEriatus & vacans caue tibi à vanis, & à prauis cogitationibus, ne vel modicum in te morētur, quia citò inquinant cuiuscunq; vitij colorem habeant, vt luxuriæ, vanegloriæ, odij, vel aliorum. Item caue tibi ab inutilibus occupationibus, quæ tempus perdūt cor inquietant, & vtilia impediunt, & deuotionem dissipant. Item à torpore acedię, & pigritiæ, quę mentem tepidam, & corpus delicatum reddunt, & ad bona opera desidiosum.

De vitanda nobilitate, & curiositate. Cap. 6.

INter homines existēs, caue tibi à duobus quo ad te ipsum, & à duobus quo ad alios. Quo ad te, caue ne aliquid facias, vt ab eis noteris vnde gloriam queras: in gestu, in sermone, in voce vel actu, quia peccatum est, & vanum, & cum putas eis placere, forte displices, & iudicant te quasi inanis gloriæ cupidus sis, vel fortè non aduertunt quid agis. Et sic perdis conatum tuum inutiliter, & vanè, sicut stulti qui puris imaginibus, quasi viuis hominibus obsequuntur, sicut habetur in Psal. Qui hominibus placent, id est placere volunt, confusi,

Vitāda est tām vana ostentatio quā im superfluus pudor. Psal. 52.

De quibus erubescere vel in proprijs oculis humiliari religiosus debeat.

sunt, &c. Itē ne pudore superfluo obruaris in his quæ coram hominibus agere debes, loquendo, cantando, vel aliud agēdo, sed ita liber esse stude coram eis, sicut sine eis esses, & si intus verecundia æstuas, foris reprime, quia quò magis te notabilem facis ex pudore, eò plus considerant te, & ita plus confunderis. Signum superbiæ videtur, nimis erubescere de illis defectibus quos natura indidit, vt deformitate corporis, vel vocis ruditate, & similibus. De vtilitate autem vestis, vel de humilibus obsequijs erubescere, in paupere religioso superbia est. Vitium autem vel scandalum erubescę, vnde Deus offenditur, vel aliquis scandalizatur. Apud temetipsum erubescę de peccatis tuis. De tempore in seruitio Dei. De negligentia bonorum quæ posses facere & deberes: quod tempus defluit, & profectus virtutis non crescit: de hypocrisi, quod foris vis putari melior, quam intus te inuenias, quod vitia tua occultas non timore nocumenti alterius, sed timore displicēdi, & ne vilipendaris, quod bona quæ ostendis vis videri & placere hominibus, vt ex his suspicentur multò plura, & maiora in occulto te habere, ex quo talia foras prodeunt, quasi te dolente, quod vix familiārem habes ita vnanimen, quam velles te ita agnoscis, sicut te ipsum agnoscis, quod etiam in confessione quandoq; & si non audes subterfugere, quin peccata accuses, tamē in illis in quibus te magis displicere times, ita ordinas verba submittendo, subiungendo, vel colorādo, quòd minus apparent verecunda, vel si fortè plus benè proferis gloriaris, & vis indè apud confessorem sanctus reputari, quod tam humilis sis, cui te magis quàm necesse sit, studeas confundere confitendo: Quòd cum tentationibus vitiorum maximè carnalium ita desidiosè compungeris, vt solo timore periculi vel confusionis pudore eas repellas, & quantum audes in affectu arrideas solo consensu operis, vel morosæ delectationis excluso. In hoc apparet maior peruersitas, q; cum faciè quandoque huiusmodi tentationis quasi muscas immundas non abigis, ex negligētia eas permittis calescere, & conualescere, donec confortatę iam periculosiores fiunt, & difficilius vincuntur, & conscientiam sæpius confundūt. Quòd ita desidiosus es ad ea, quæ Dei sunt, & quæ ad virtutis, & deuotionis studium pertinent, vt pudor humanus plura ex his à te extorqueat, quā amor diuinus. Quòd ita ingratus es de beneficijs Dei, vt non solum debitas non agas grātias de preceptis, sed etiam gratiam oblatam & paratam in vacuum recipias & negligas. Atque cum gratiam sentis tibi arridere, occupas te vanioribus studijs, quasi qui texit aranearum telas, quæ non proderunt ad vestimentum salutis. Quòd illa ad quę teneris facienda sicut sunt horæ canonicæ, & similia ita negligenter & desidiosè persoluis, vt non tàm meritum inde speres, quam supplicium expectes, quia & si verba vtcunque proferas, tamen corde tam vagus es, & affectu frigidus, q; nec sensum orationis percipis, nec deuotionis affectum. Et de ipsis verbis plurima defluunt accelerando, & vtinam non multa transilias omittendo, dum non attendis si dixeris, vel non dixeris, nisi fortè ex coniectura alicuius verbi, quasi ex caudę apprehensione reputes te dixisse. Deus autem & si patienter dissimulat, & attēdit nostras negligentias, tamen nō minus odit eas, sed interdum punit, distinctè dijudicat, feuerè puniet, nisi nos præueniamus faciem eius in humili confessione, in forti satisfactione, & in seriosa emendatione. Quòd ad omnia quæ ad corporis curam vel comodum spectant studiosissimus es, quæ verò ad spiritus profectum, vel ad fraternæ charitatis exhibitionem, vel ad prælati obedientiam, vel ad carnis castigationem spectant, desidiosus es. Quòd etiam hos & similes plurimos defectus in te aduertens, nec terreris, nec com-

Universidad de Deusto
Biblioteca

pungeris,nec discutis, nec corrigis, quasi Deus tecum aliter acturus sit,quàm cum omnibus alijs,vt mala tua incorrecta non puniat, & bona neglecta remuneret. Pro his & similibus erubesce apud te, & ab alijs in te dijudicari nō mireris,nec indigneris, sed verecūderis. Hæc & alia plura in me metipso veraciter recognoscens erubesco, & doleo, sed non tantum sicut debeo, & non emendo sicut possem,& expediret. Ex meipso autem intelligo,quod hęc vel aliqua istorū etiam proximo meo inesse possunt,& ideò vnusquisque iudicet, & discutiat semetipsum, considerans ex vero latere qualis sit, maximè quid sibi desit boni,& insit mali ex vitio proprio. Ex altera parte qualis esse debeat in virtutibus & moribus bonis,vt ex hoc humilietur ex cognitione defectus sui,& prouocetur ad studium proficiendi ad illa quæ videt se debere facere vel habere, & ideò regratietur Deus,si in aliquibus fortè ex eius gratia profecerit. Quo ad alios caue à duobus, id est vt nō curiosè respicias vel perquiras eorum personas,vultus dispositiones, habitum,gestus, facta,vel verba,vel officia. Inquantum tibi non attinet ista perscrutari,vtilitatis causa, ita pertransi, ita cogita,ac si oues essent,vel alia animalia, vt in nullo circa illos occupes visum tuū, vel cor,vt nō iudices,vel dijudices de alijs,quales sint, vel esse possint in mente, in merito, in moribus,vel in alijs, quia talis discussio vana est, & sæpissimè falsa, immò temeraria. Et in super cor inquietatur,& aliquā do inclinatur,& conscientia læditur,& alia bona negliguntur ex tali occupatione. Si aliqua videris de aliquo vel audias, quæ non placent, pertransi & obliuiscere citò,committens ea tibi & Deo,maximè vbi ad te nō spectat eius correctio ex debito magisterij, vel ex sociali familiaritate,vel denunciandi necessitate.

Quomodo religiosus se ad alios habere debeat.

De compassione peccantibus habenda. Cap. 7.

COmpatere tamen peccantibus quasi in tempestatibus maris naufragantibus, quia longè miserabilius est in lacū inferni demergi, quam in profundum maris submergi. Ora pro eis & plora cum potes, ex hoc enim mereberis,vt à simili naufragio libereris. Beati enim misericordes, qm̄ ipsi misericordiam consequentur. Sic etiam omnium miserorum afflictiones animo & oculo intuere, & singulas eorum miserias aggrauantes studiosè computa,diligenter pondera,vt ex his affectus miserationis in te pinguescant. Et si quas tu miserias pateris, tibi leuiores in eorū comparatione videātur. Collige etiam in his quæ vides, passiones,labores, dolores, & paupertates Iesu Christi, qui cum esset diues pro nobis egenus factus est, vt illius inopia, diuites in cœlestibus nos essemus.

Matth. 5.

De tribus vitijs communibus. Cap. 8.

TRia sunt vitia communia apud homines, videlicet pronitas reprehendendi quæ in alijs vident, & non est secundum affectum eorum. Alterum etiam adulatio eorum qui solēt virtutem sibi blandiri, laudando, arridēdo, quærēdo quomodo valeant,cum nō curent eos quandoq; valere, honores inutiles offerendo, & in alijs multis modis in quibus nec est vtilitas, nec ex affectu faciunt,sed ex vsu vt placeant. Tertium est propria gloriatio de seipso, quia ea quæ nos facimus,dicimus,sentimus,& scimus,placent nobis:& præferimus, ea aliorum factis commendando, vel occultè cogitando: & dedignamur, si alij non mirantur ea quasi non habeant sanum iudicium, & delectamur in laude nostra. Et si aliquando nos ipsos atterendo humiliamus,non purè hoc facimus,sed volumus per hoc astutè alium prouocare ad laudem nostram, quasi non debeat pati, vt nos vituperemus quod in nobis laudandum est,vel hoc sæpè facimus, vt humiles reputemur, & salutem ex hoc placeamus,si alia placentia nō habemus. Qui ab istis tribus esset liber, in magna puritate viueret, & quiete. vndè versus. Esse reprehēsor,adulator, laudis amator. Noli, sic pura tibi mens erit,atq; quieta.

De non habendo res curiosas. Cap. 9.

NVlla curiosa habere cures, vt imagines, tabulas, sudariola, pater noster, & similia. Nec recipias, nec des alijs pro munusculis, quia occupāt cor, & magistris nostris non placent, & facient te notabilem inter cæteros,& sæpè sine licentia recipiuntur vel dantur talia incautè,dum pudet eos toties pro istis recurrere ad magistros. Species aromaticas nō habeas, nisi pro euidenti necessitate nō possis carere. Qui omnibus rebus peculiaribus carere posset,fœlix esset,quia multæ distractionis materiam abscidisset. Si autem aliqua volueris habere, vt libros ratione studij,& scripta riola,nulla superflua collige, vel curiosa. Solum contentus sis solis necessarijs in numero & valore. Ipse habitus,& communia instrumēta tua, simplicia sint, & inculta. Corporis gestus,& omnia foris apparentia,plana sint & pura. Nihil notabiliter curiale,& curiosum,vel singularitate coloris respersum affectes.

Quod religiosus non debet affectare hominibus placere. Cap. 10.

STude humano iudicio non moueri, nec delectari fauoribus, nec despectu contristari, quia iudicium humanum cęcum est frequentius, & ignorat veritatem, & fallitur sæpissimè, nec si laudaris ab homine Nota. es ideò laudabilior, nec si despiceris es ideò vilior. Stultus est,qui stulto placere laborat. Quia sicut cæcus nō discernit inter colores, nec surdus inter sonos,ita insipiens homo nescit pensare meritorū dignitates, vndè cum aliquid agere te contingit extimabile, vt prædicare,vel simile, non anxieris quod ad placitum hominum hoc facias,sed inuocato auxilio dei prout melius expedire secundum Deum intelligis, stude facere. Et si benè successerit, Dei adiutorio refer gratias, & noli extōlli, quia nō propter te,sed magis propter aliorum orationes & merita, gratiam tibi datam debes extimare. Si autē minus benè successerit noli turbari, nec pudore confundi, sed gratias Deo refer, qui sic te ab eleuatione defendit. Siue autē benè siue minus benè successerit,statim habe te interius & exterius,ac si non feceris. Laudet qui vult vel despiciat, quid ad te? Tu tace excusationes, & recusationes caue, quando debes aliqua huiusmodi facere. Ad hoc sæpissimè fiunt, vt despiciamur,& præsumptuosi videamur qui talia audeamus. Vndè videtur melius,purius,& humilius simpliciter facere quod est faciendum, vel obedientia iubente, vel charitate instigante. Si placet eis, benè, si non, quid est tunc perditum? Nam cum oportet te prædicare, vel simile facere, quod aliquid honoris videatur habere,si benè feceris,lucrum habes de laboris tui profectu, si minus benè iterum lucraris meritum humilia tionis tuę,& post hoc minus ad huiusmodi cogeris ab illis quibus nō placuisti. Omnes sumus alterutrum expositi, vt alter alteri placeat, vel displiceat, vt cum in mea nō sit potestate vt tibi placeā, sed in tuo arbitrio, vel affectu quæ tibi dare non valeo, si multū tibi placere laboro,forsitā nihil proficiam,quia aliter consiliū tuū dirigitur: & ideò nihil in hac parte melius video, quam quod soli Deo studeat homo placere & proximū non scādalizare, vel sciēter offendere, & cōmittere Deo, si hominibus placet vel displiceat humiliter, 2. Cor. 4. & patiēter. Iuxtà illud mihi pro minimo est, vt a vobis iudicer. Quibus places,ad scribe eorū beneuolētiæ,nō tuę probitati. Quibus aūt displices,attribue tuo merito,&

to, & cogita quòd si tantillo eis displices,sicut exterius cognoscere valent tuam vilitatem, quid fieret si radicitus perspicerent omnia vitia tua, & peccata & in honesta quæcunque? Mirum si non eijcerent,vel lapidarent te,pro me loquor, Nūquam.n.à fidelibus tantum despectus sum, sicut sum despicabilis in veritate: vndè non debeo indignari, cum aliquādo despicior, sed mirari, & reputare de beneficio Dei, quod non omnibus sum odiosus.

De patiendis humiliter odio & detractione. Cap. 11.

ETsi cum detrahi tibi intelligis,non moueris,quia si verum est quod dicitur, non est inconueniens hoc loqui homines,quod facere ausus es. Si autē verum non est,non nocet tibi eorum locutio. Vt si albus esses, & diceret quis te nigrum esse, quid obesset tibi illud dicere? Nihil cū tu esses quid es,& non aliud. Et si quis extimaret te capram esse,tamen homo es. Si autem ad primos motus huiusmodi aduersitatis turbaris, & inflāmaris, ex patientia reprime iram,& sustine ad modicum, sicut qui sustinet aductionē cauterij, vel

2. Tim. 2. seccationem chirugici cogitans vtilitatem patiētię; & citò sanari incipias,& mestus habere. Immò hoc ipsum ex pugna intus exercitata,magnæ vtilitatis est,quia est purgatio peccati, vitij lima, exercitatio virtutis, meritū gloriæ preparatio pacis: Non.n.coronabitur,nisi qui legitime certauerit. Rancorē erga nullū retine in corde. Ad omnes cor mite, & pacificū habere stude,nec pro tua offensa,nec pro vllius vitio aliquem odito, ne fias cum illo sub speciei zeli pariter vitiosus. Si nō cōuenit tibi eius habere familiaritatem propter vitæ ipsius deformitatem, sic displiceat tibi malū quod habet ex se, vt non sit tibi execrabile bonum quod est ex natura in præsenti,vel ex gratia forsitam in futuro. Multi.n.sunt mali, qui fient boni postea, propter quod de omnibus viuētibus est sperandū. Quòd si aliquis te odiret,& detraheret,& niterētur te confundere,& grauare: tu etiā si ex similibus vis contendere,non vincis eum nec placas, sed prouocas sicut qui canem latrantem minando prouocat ad mordendū,qui si latratus eius nō aduertēdo transiret, citius eū compesceret, & abiret. Nam cū hoc intendat omnis aduersarius,vt molestet, & prouocet illum cui aduersatur, si videt te exacerbari, & contristari,ita habet quod quærit: & tātò fortius instat quō grauet,quātò plus videt valere conatus suos ad id quod intēdit. Si autem viderit quod patienter sustines, & pertransis, ac si non sentias, confunditur in seipso,& confringens tumētes fluctus eius, ex indignatione quiescit videns quod nec valet efficere, quod quærebat. s. vt te conturbaret,vel certè confusus compungitur & corrigitur exemplo patiētiæ tuæ emendatus. Quòd si fortè obstinatus,nec corrigitur,nec desistit te persequi,discę aliquid pati posse pro Deo, quia ille qui tibi aduersatur grauius torquet seipsum,quàm te. Quod autē seipsum morderet,& laniaret in odiū tui,quid te lędereret? Imò de se te vindicaret, ipse non tu, morosus vulnera sentiret. Ita sentias de illo quia odit te, quod se laniat non te,vnde tu habeto pacem tecum,& aliena malitia non tibi nocebit. Quòd & si verba cotumeliæ tibi intulerit discere debes, vt omnia verba habeas pro sono transeunte, nisi quantū valeas ex eis ædificationē accipere sed inquantū perturbare possunt,& scandalizare,sint tibi sicut auiū garritus,& latratus canū. Hoc cū audis pertransi,& nō cura. Noli illi similis fieri,qui tibi detrahit, quia sicut in illo odibile est vitiū detractionis,ita etiam esset in te. Nemo autem in odiū aduersarij sui sibimet præcidet nasum,vel eruit oculos,sic nemo sapiens deturpat seipsum,vt se vindicet de inimico, quia tunc nō tristitiam,sed lætitiam inimico conferret. Si patienter fers iacula aduersantis, alij compatientur tibi, & impugnabunt pro te aduersarium tuum te tacēte, & diligent te. Si autem vindicare volueris te resistēdo, aspicient te, & respicient vos pariter mordentes,& scandalizabūtur in vtroq; Doctrina Christi magistri nostri & Domini Matt. 5. est cuius te esse discipulum professus es in professione Regulæ: Diligere inimicos benedicere odiētes nos. Et nostra benignitate vincere illorum malitiam. Sicut ille malos mutat in bonos,patiēter eos vt conuertantur expectando,& beneficijs aliciendo.

Nullus malus odio haberi debet, quia bonus fieri potest.

Quō conuersandū cū ijs, qui persequūtur.

De ui ipsius correctione Cap. 12.

COrrige in te quod in alio reprehēdis, & doce te quod vtile cuiq; cognoscis furor tuus agat in teipsum, & ita inflāmatus alios calefac, sicut ignis qui proxima prius & postea remotiora calefacit. Tu igitur esto proximus tibi in correctione tui. Regula ingenij tui,& zelus iustitię tuæ primò reformet te, exēplar artis tuæ alijs imitādæ. Ostende in proprio cuius peritiæ sis in opere alieno. Quidam sciunt in alijs multa corrigere, & vitam aliorū ordinare, in seipsis autem multa incorrecta relinquunt, & minimam diligentiam adhibent,vt statum propriū ordinēt ad perfectum virtutis. Quandoque somniant si essent in alio statu, in tali vel tali officio,vel dignitate, quantum benè valerent illam benè disponere,suum autem statū in quo iam sunt nec solicitè discutiunt, nec emēdant, sed aliquādo per aliū moniti,uel ex casu fortè ad se reuersi, cogitāt ad meliora se extendere, nec prouidè disponūt qualiter hæc faciant vel in eo quod prouident nō perseuerant,consuetudine dissolutionis,& torpore eos ad solita reuocant.

De eodem. Cap. 13.

ESto tuimet potens, vt statim ad nutum rationis assuescas,tam cogitationes cordis, quam mēbra, & sensus corporis à noxijs retrahere,& in bonis studijs occupare,& oculos,manus,linguā, auditum,& cogitatum,quasi in freno manus tuæ,ne insolerter euagentur extra disciplinę terminos. Quia sicut auis vel bestia ex coactione domita,rursus ex relatione siunt indomita,ita sensus exteriores,& cogitatiōes, & affectiones interiores,nisi sub discreta cautela refrenētur, ex libertatis licentia insolescūt, ita vt postea difficilius redigantur sub rationis magisterio,quam in principio conuersionis,quia peruersi difficilius corriguntur quàm nunquam conuersi, sicut animalia difficilius domantur, vel mansuescunt in senectute,quam in iuuentute, & sensus iuuenum capacior est scientiæ,quam senum,& inueterata arbusta inflexibiliora sunt, quam recētia & tenera. Sæpissimè discute teipsum,& cōsidera statū mētis, corporis,quid desit, quid deficiat, vel quid proficiat. quid impediat profectum, & quomodo illi obuietur declinando,vel resistendo,aut regendo,aut tollerando. Peccata declinanda sunt & fugienda. Vitijs impugnātibus est resistendum, Officium vel alia actio occasionaliter impediēs, regēda & ordināda est discretè ad profectus materiam. Aduersitas est toleranda, & per vsum tolerandi fit magis tolerabilis, & ideò tam odiosa. est nobis aduersitas,quia nolumus assuescere. Si aliquis domesticus tuus,vel vicinus,tibi fuerit in corde onerosus,illi stude magis obsequiosus esse & affabilis, & citò senties remedium illius morbi.

Sensus & cogitationes domā dę sunt ne insoleſcār.

De suimet discussione & quę fugienda, ordināda, reprimenda,vel tolleranda.

Quare non sit affectanda hominum dilectio. Cap. 14.

NOn multum affectes diligi,quia distractio cordis est, & à quo quæris diligi,illi etiam affectas placere, & tibi admiscet se adulatio, & sæpè simulatio, nè fortè displicere incipias, & minus diligi. Turbaris etiam quādo suspicaris te minus diligi, vt desideraueras vel speraueras. Pauci etiam sunt in sensu,&

Universidad de Deusto
Biblioteca

affectionibus & moribus ita conformes, vt nõ sit dissensionis materia aliquãdo inter eos, quæ est dilectionis aduersatrix. Item à fœminis velle diligi, etiam præter tentationis laqueum, & occupationis materiam, & turbationis occasiones continuas, nota suspitionis, & obseruationis non carebis. Committe te Deo, & ab illo stude diligi fideliter, & de aliorum certam dilectionem relinque illorum arbitrio, & diuinæ volũtati. Dilectio hominum fallax est & instabilis, facilè cedit, facilè lædit: ad modicum vtilis, & sæpe nociua. Si dignus fueris diligeris, sinautẽ, iustum est non diligi indignum nec ei vllam reuerentiam exhiberi. Amen.

SERAPHICI DOCTORIS S. BONAVENTVRAE.

In Regula Nouitiorum per eundem compilatam.

PRÆFATIVNCVLA.

Rom.12. Enouamini in nouitate sensus vestri, vt probetis quæ sit voluntas dei bona, beneplacens, & perfecta. Hoc dicit Apostolus ad Romanos in persona nouitiorum, & hijs qui fuerunt per peccatũ in sæculo deformati, & erant tenebrosi, vt modò in religione positi, per finalem sententiam reformentur & fiant luminosi vt, dicatur de eis. Eratis aliquando tenebræ, nunc autẽ lux in Domino, vt filij lucis ambulate. Qui ergo desiderant in

Ephe.5. spiritu & moribus reformari, studeant vitam suam subscriptis rationibus reformare. Cognoscent.n. quia voluntas Dei erit eis bona, quantũ ad remissionem culpæ deformantis, beneplacens, quantũ ad infusionem gratiæ reformantis, sed perfecta, quantum ad fruitionem gloriæ premiantis, in qua recipient diadema decoris

Matt.16. & Ro.2. de manu Domini Iesu, qui retribuet vnicuique iuxtà opera sua, iustus est & iustitiam dilexit.

De officio. Cap. 1.

CVm spiritualia sint semper vbiq; omnibus præponenda: iccircò cum fueris in ecclesia, vel alibi ad diuinum officium celebrandum, non sis ibi cum vagatione cordis, interponendo nociua, & cogitando diuersa, quia dicit Bernard. Magna abusio est, ha-

Psal.61. bere os in choro, & cor in foro. Nam de talibus dicitur per Prophetam: ore suo benedicebant, & corde suo

Eccl.1. maledicebant. Sed dicas cum profunda cordis humilitate, & reuerentia, & timore. Nam teste scriptura. Timor Domini delectabit cor, & dabit gaudiũ & lætitiam: & stude intelligere ea quæ dicis si potes, si verò

Eccle.32. nõ potes intelligere, reuerere: quia (sicut dicit Sapiens) per reuerentiam accedet tibi bona gratia: & semper ad totum officiũ sis erectus, tàm in officio beatæ Mariæ virginis, quam in alio, hoc modo excepto, quia in nocte, dicto matutino beatæ virginis, licèt tibi apodiare. Officium verò beatæ virginis nunquam dimittas, & quandiu stas in officio totaliter sis honestus, vt non respicias circunstantes, nec cum aliquo loquaris ibidem, sed inclinato aliquantulum capite dimissas manus habeas ante, aut in modum crucis, aut manum in manu portans. Nunquam autem ante pectus, vel in sinu, vel in loco inhonesto portes: cogitans te esse nõ solum coram fratribus, sed etiam coram Deo, & Angelis eius.

Psal.67. Nam teste Propheta, qui dicit. Preuenerunt Principes, ideſt Angeli coniuncti psallentibus. Et sis semper solicitus ad horam, ne aliquando negligẽtia, vel verecũdia ductus, aliquod verbum prætermittas: & non dicas horas tuas solũmodo prolatione vocis exterioris, vt Pharisæi verspelles, de quibus cõqueritur Dñs per

Isa.29.& Matt.15. Prophetam dicens. Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longè est à me. Caue tibi multũ, ne aliquid facias, vel dicas ibidem, quod alios prouocet ad risum, quia sicut dicit Isidorus. Nullus habebit accessum ad compositionem, vbi fuerit immoderatus iocus, vel risus, sed iucũdatio tua sit semper in Iesu, & meditatio tua sit semper in Iesu, vt psallendo & meditando possis dicere cum Propheta. Et erunt vt complaceant elo

Psal.18. quia oris mei, & meditatio cordis mei in cõspectu tuo semper, & dicta qualibet hora, dicas. Miserere mei Deus, cum oratione. Omnipotens sempiterne Deus, qui gloriosæ virginis Mariæ matris, &c.

De Oratione. Cap. 2.

CVm Dominus dicat in Euangelio, quia oportet

Luc.18. semper orare, & nõ deficere. Stude semper expẽdere tempus tuũ aut in oratione, aut in lectione, aut in bona meditatione, aut in seruitijs: nõ.n. cessat orare, qui nõ cessat benefacere. In oratione autem frequẽter & morosè permaneas, cũ profunda cordis deuotione & humilitate. Oratio autẽ humiliãtis se nubes

Eccle.35 penetrat, iuxtà sententiam Sapientis. Quicquid autem in oratione petieris, cum fiducia impetrãdi petas. Veritas.n. dicit. Quicquid orantes petitis, credite quia accipietis, & fiet vobis. Sit autẽ oratio tua in excelsa charitate fundata. Gregorius.n. dicit. Quia virtus perfectè

Mar.11 orationis, est celsitudo charitatis. Sit secreta, verecũda, iusta lachrymosa, & frequens, & quia oratio nihil aliud est, quam ascensus intellectus ad Deum, iccirco antequam incipias orationem, prepara te ad intimam deuotionem, si vis attingere ad diuinam prægustationem nam testè Gregorio: oratio sit cordis non labiorum. Nec inquit verba deprecantis tantum Deus intendit, sed cor orantis aspicit, & ideo dicit Sapiens. Fili, antè

Eccle.18 orationem præpara animam tuam, & noli esse tãquam ille qui tẽtat Deũ. Tunc.n. orator dicitur tẽtare Deum, quando absq; cordis præparatione currit ad vocalem orationem, & petit ibi diuinam speculationem. Si vix aut nunquam poterit impetrare, quia talis dicitur non deuotus orator, sed potius verborum latrator. Si ergo vis affici in oratione, præpara cor tuũ ad deuotionem:

Psal.9. nam de cordis prẽparatione, dicit Dominus per Prophetam. Prẽparationem cordis eorum audiuit auris tua, vndè legitur in vitis patrũ. Quales volumus orantes inueniri, tales debemus antè tẽpus præparare nos. Ad istam aut prẽparationem tria occurrunt, primò vt dicit Gregorius. Quinque sensuũ reuocationes, scilicet ab exterioribus, vt ad nihil intendat, nisi ad quietem mentis, ne fortè anima quæ soli Deo vacare intendit, per eos ad plura diuffndatur. Nam si inuisibilis anima inuisibili Deo conformis est, dum Deum orat, debet omniũ visibilium obluisci, vt impermixta terrenis ad cœlestia citò tendat. Anima.n. in modum arboris cogitur leuari: vnde Gregorio dicit Tantò auidius gustum

Matth.6. sapientiæ orator intus acciperet, quantò saporem carnis pro eodem sapientiæ fonte robustium repressisset, propter quod dicebat Dominus. Tu autem cum oraueris intra in cubiculum tuum, & clauso ostio ora patrem tuum. Sed quia nemo ascendit ad Dei contemplationem, nisi prius descendat per sui humilitatem, ideò sequitur secundum. s. propriè paruitatis consideratio. Si autẽ vis videre tuã paruitatẽ qui oras, considera illius immẽsitatem quẽ oras: nam nihil es respectu Dei viuentis. Tu.n.es vermiculus putridus, ipse verò Deus est æternus. Tu creatura mortalis & infirma, ipse verò creator omnipotens, tamẽ cũ nihil sis nõ ipsum Deum

honorasti

honorasti tanquã creatura creatorem suũ, & tanquam seruus Dominum suum, & quod periculosius est, peccando eum ad iram prouocalti, & semper eũ suis stipendijs impugnasti, & ideò non es dignus exaudiri, sed potius crutiari æterniter. Et sic mentaliter descẽ de ad infernum cogitando. s. grauia peccata quæ comisisti, & quantam gloriam perdidisti, & quã dura supplicia incurristi, vt cogitando cognoscas tuã transgressionem, & quam iustè damnatus es, & diuinã passionem, qua redemptus es. Nunc igitur sequitur tertiũ. s. Christi redemptoris ignita dilectio. Si aũt uis diligere

Ioan.15. Christum, considera qantum sueris dilectus à Christo. Nam maiorem charitatem nemo habet, vt animã suã ponat quis pro amicis suis, sed Christus plus, quia pro nobis inimicis suis mortuus est. Cogita ergo hæc grandia beneficia Dei, qui deberes meritis tuis æterna liter cruciari, voluit tamen ipse Dei filius pro te redimendo de muliere paupercula nasci, & crudelissima supplicia pati, & horribili morte mori, & mortuus ad

Psal.38. inferna descendere, vt nos de inferni pelago liberaret, & in cœlesti collegio collocaret. Et ascende mentaliter ad illud collegium beatorum, & tunc diuina chari tate ingnitus incipias orare feruenter, vt possis dicere cum Propheta. Cõcaluit cor meũ intra me, & in meditatione mea exardescet ignis: & dum diu oras, specu

Phil.3. lare illã cœlestem Hierusalem Triumphalem, vt orãdo possis dicere cum Apostolo. Nostra autem conuersatio in cœlis est. Orationes autem quas facis, semper habeas sub certo numero terminatas, quas nunquam dimittas, nisi manifesta necessitate vel infirmitate coactus, quæ sunt hę. Primò ad laudem Dei, & beatę virginis, quotidiè inter diem & noctem dicas centũ Pater nostri cum Gloria Patri: & totidem Aue Maria cũ genuflexionibus. Item dicas quotidiè psalmos pœnitentiales cum letania pro benefactoribus viuis, & vigilia defunctorum, hoc est, Placebo, & alias facias sicut tibi Dominus ministrabit. Hic tamen attende, vt in oratione quam facis, magis stndeas ad deuotionem, quam ad consumationem, vt statim cũ inueneris Chri

Cant.3. stum, orationem vlterius nõ protendas, sed eo fruere quem quærebas, dicens cum sponsa. Inueni quem diligit anima mea, tenui eum nec dimittã, & subtrahente se Iesu, orationem perficias quam incœpisti, & cõsulo tibi, vt nunquã prædicta dimittas: non enim qui incipit emendatur, sed qui finaliter perseuerat. Ora ergo charissime, & te in oratione exerce, quia pauperi non oranti, æterna supplicia promittuntur. Ait enim Bernardus. Ora frater instanter, ora quia ille dicitur habere tunicam mixtam sanguine, qui carnem suam nutrit de pauperis sudore. Cantãdo vobis (inquit) ista bona præueniunt, graues ergo pro eis effundite gemitus, alioquin quod hic in deliujs sumitis, in tormentis euomitis. Studeas ergo tantò feruentius & morosius cum feruore deuotionis orare, quantò plus cęteris maiora beneficia tibi conferuntur, quia sicut dicit Gregorio. Tantò ergò humilior, atq; ad seruiendum Deo promptior quisq; debet ex munere, quantò se obligatiorem conspicit in reddẽda ratione, & omnis oratio tua semper voluatur circa Dei beneficia collata, cum gratiarũ actione, aut circa tua & proximi scelera perpetrata, cũ omni dolore & lacrymarũ effusione. Ita est scala per

Gen.2. quam vidit Iacob Angelos ascendentes & descendentes. Et quotidie semel à fratrum consortio separatus, stude animum tuum ab omni solicitudine reuocare, & illicitis cogitationibus immixtus, cum profunda cordis humilitate, deuotione, & gratiarum actione recogita circa beneficia creatoris, & maximè quoniã pro te voluit humiliter incarnati, & acerbissima supplicia pati, & morte turpissima mori, quę aũt de passione tũc debeas cogitare, dicit Bern. O homo respice mentali oculo, quanto remunerationis debito Domino tuo sis astrictus. Respice sanguinem, alaparum contumeliam, flagellorum duritiam, coronam spineã, verborũ blasphemiam, sputi ludibria, crucis angariam, suspendium patibuli, oculos languentes, oris pallorem, felicia cibaria, acetosa pocula, caput inclinatum, mortis suppliciũ. Et quid plura? Vita pro nobis mortua est. Et cùm hęc prolixius cogitasti, conuertere protinus ad teipsum, & considera q̃ Christus non solum supradicta, sed etiam alias multas sustinuit passiones, vt te de seruitute Diaboli liberaret. Et tu ingratus, beneficia creatoris tui nõ cognoscis, cum sis sua morte redemptus, & non solum ardentius non amasti, sed peccando potius impugnasti, sicut ipse cõqueritur per Prohetã, dicens. Quod

Psal. 108. retribuebant (inquit) mihi mala probonis, & odium pro dilectione mea. Et prolixa hora cogita cum dolore, quantum & qualiter Deum offendisti, & per consequens quantam gloriam amisisti, & quãta supplicia acquisisti, & in hoc liquefiat anima tua dolẽdo, & pœnitendo in amaritudine lachrymarum, vt possis dicere cum Propheta. Exitus aquarum deduxerunt oculi

Psal.118. mei, quia non custodierunt legem tuam. Ad vltimum verò surge sperando de misericordia Iesu Christi. Patiens.n. est, & multum misericors, sicut dicitur in Psal.

Psal.85. Et ideo cõfidẽter & humiliter roga eũ vt qui sua morte te redemit, & redemptũ de mũdo te vocauit in religione positũ, immaculatũ finaliter te cõseruet in sanctorũ collegio. Deindè roga Deũ pro Ecclesia Roma.

De confessione. Cap. 3.

QVia ad remissionem peccatorũ requiritur contritio amara, confessio pura, & satisfactio condigna, idcircò antiquam vadas ad confessionẽ, omnia peccata quæ post predictam confessionem fecisti, vel corde, vel ore, vel opere, aut omittendo bona, aut committendo contraria, cum profunda contritione ad mentem reuoca diligenter, ne ea in confessione prætermittas, cum singula ad mentem reuocaueris verecundè, vade ad sacredotẽ, & depositio mantello humiliter genuflecte, & cũ extracto caputio, & iunctis manibus dicas. Confiteor, vsq; ideo precor, & hic incipias dicere peccata quę cogitasti sæpius, & pro singulo peccato dicas tuam culpam, quibus dictis, iungas vltimò dicens, & de istis, & de alijs multis peccatis meis mortalibus, venialibus, confessis, & omissis, quibus offendi creatorem meum, visu, auditu, gustu, odoratu, & tactu: dico meam culpam. Ista sufficiunt ad cõfessionem frequentem: cũ volueris prolixius confiteri, dicas de offensionibus regulæ, maximè de obedientia, paupertate, & castitate, & exprimas si in aliquo istorũ offendisti. Item de multa ingratitudine & irreuerentia quam hambes circa, temporalia & spiritualia beneficia, nam spiritualia non cognoscis, iuxtà beneficium redemptionis & religionis, quia cum grariarum actione frequenter ruminare debuisti, & etiam de beneficijs corporalibus es ingratus, quia pro eleemosynis acceptis, non reddes Deo debitas gratias sicut debes, & parum pro benefactoribus oras. Item de modica charitate quam habes circa Deum & proximum, quia Deum nõ diligis, sicut debes toto corde, nec obedis consilijs preceptis sicut debes, sed quod periculosius est, eius voluntati resistis frequenter, nec etiam diligis proximum sicut debes, quia non congaudes ei in prosperitate, nec in aduersitate compateris sicut debes. Item de perditione temporis quia stas ociosus in die audiẽdo verba vana, & ociosa, & nociua ad risum pro uocantia. Itẽ de inhonestis & nociuis cogitationibus, luxuriosis & ociosis, quibus nõ resistis humiliter sicut potes. sed fortè q̃ peius est negligis principia motum carnalium qui inturgunt. Item de multa superfluitate

in come-

Universidad de Deusto
Biblioteca

in comedendo & bibendo,& alia nō neceſſaria facien do. Itē de falſo & temerario iudicio. Itē de vana lætitia & triſtitia. Item quia tu es promptus ad malū,& remiſ ſus ad bonum. Item de multa ſuperbia,vanagloria,inui dia,iactantia,auaritia,accidia,& luxuria. Item de modi co quem habes de peccatis tuis dolore, & nō doles de cōfeſſis ſicut debes, & de aliquis dicas quæ conſciētia repræhendit, & dum hæc omnia dicis,deſcende ad ſi milia quæ feciſti, & ſemper acepta pœnitentia oſculare terram, & ſic confeſsio frequens,aperta & integra, verecunda, & lachrymoſa, & cum contritione, & ſi ne excuſatione. Et ſi potes confiteri quotidiè benè qui dem, ſin autem de tertio in tertiū diem ſaltem ſtudeas confiteri, & ſtudeas generaliter annuatim confiteri.

De ſacramento Euchariſtiæ. Cap. 4.

1.Cor.11. CVm Apoſtolus dicat,q; qui illud incogitabile ſa cramentum indignè manducat, iudiciū ſibi mā ducat & bibit: idcircò quandocunq; communi care proponis,ſtudeas per totam hebdomodam præce dentem ad hoc te præparare, per peccatorum contri tionem, continuam confeſsionem, & deuotam oratio nem. Nā de hac præparatione loquebatur Apoſtolus cum dicebat. Probet aūt ſeipſum homo, & ſic de pa
1 Cor.11. no ille edat, & de calice bibat. Quod ſi in die domini co proponis communicare, ſtudeas te antè per triduū ad ſeruorem ſpiritus ordinare,vt ſis in ſexta feria præ cedenti ab omni cogitatione immūda abſtractus.ſem per aūt habeas mentales oculos ad Ieſum crucifixum, ſpinis coronatum,aceto & felle potatum,ſputis & con tumelijs ſaturatum, à peccatoribus blaſphematū, acer biſsima morte conſumptum, lancea perforatū, à mor talibus iam ſepultum. Hęc cogita illa die,ſiue comedas, ſiue bibas,ſiue aliquid aliud facias,vt cogitando creato rem crucifixum,dolorē in corde habeas,tota die oſten das triſtitiam in corde & in corpore, diſcens cum Apo ſtolo. Mihi autem abſit gloriari, niſi in cruce Domini
Gal.6. noſtri Ieſu Chriſti. Sabbato prophanas penitus fratrū conſortia declinare,& quietē mentis eligere: dies enim requietionis eſt, & pone ſtrictum ori tuo ſilentium, vt ſaltem illo die nō ſolum ociosa verba ſuccidas,ſed ipſa
Tren.3. neceſſaria vix loquaris. Nam teſtē Ieremi. Bonum eſt præſtolari cum ſilentio ſalutare Dei noſtri, & vſq; ad completorium exerceas te aut in lectione, aut in bona meditatione. Poſt cōpletorium vade in Eccleſiam, & ibi reuoca mentem tuam, & quicquid contrà creato rem tuum feciſti, recogita cum dolore, & amaritudi ne cordis, dicēdo cum Propheta. Recogitabo tibi oēs
Iſa.38. annos meos, in amaritudine animæ meæ. Et ſemper quando communicare proponis die præcedenti ieiu nes, & poſt matutinum non dormias, ſed vigila in ora tione,ſciens q; in vigilia poſt matutinum,Saluator no ſter potiſsimè inuenitur, ipſo atteſtāte qui ait. Qui ma
Prou.8. ne vigilauerit ad me, inueniet me. Cum communica tus fueris, ſtatim vade ad cellam tuam, & cum gaudio magno ipſius communicationis, affectes illum quem quidem ipſa veritas promittit, dicens. Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, habet vitā æternam: & immediatè dicas pſalmos pœnitentiales cum letanijs, & caue illa die ſimiliter ne egrediantur verba nociua vel ociosa de ore tuo, per quod intrauit
1.Cor.11. Ieſu refectio glorioſa,teſte Apoſtolo. Nemo poteſt di gnè calicem Domini, & calicem Dæmoniorum ſume re. De frequentatione verò communionis non audeo ſuadere, niſi quod Auguſtinus ſuadet. ait.n. Quotidiè Euchariſtiam recipere,nec laudo,nec vituperо: omni bus tamen dominicis diebus communicandū hortor, ſi tamen mens in affectu peccandi eſt, magis grauatur quā purificatur, & tamen licet quis peccato mordeat, ſi tamen de cętero non habet voluntatē peccandi, & ſatisfaciat lachrymis, & orationibus, accedat ſecurus. ſed de illo dico, quem mortalia peccara non grauant.

De comeſtione. Cap. 5.

CVm pulſatur cāpanella ad mēſam, vel ad comedendū, ſtes in ſilentio, & examina teipſum quo modo in oratione vel lectione vel in ſeruitijs la boraſti, vt præparatas eleemoſynas poſsis ſecura con ſcientia manducare: nam peccatores ibi eleemoſynas largiuntur, non vt loquaris de partibus, vel de guerris, vel maneas ociosus,ſed vt pro eis inceſſanter ad Domi num fundas preces,quòd ſi te inueneris ociosum ſtetiſ ſe,aut dixiſſe illicita, timeas cum dolore cordis, ſciens, q; de eleemoſynis acceptis oportebit te reddere ratio nem vilicationis tuæ, & vſque ad ſecundam pulſatio nem cogita ſupradicta, ſemper pro benefactoribus exorando. Cum autem intraueris ad menſam, ſede circa honeſtiores ſi fieri poteſt bono modo, & ante quàm incipias māducare, dicas gloria in excelſis Deo, vel tribus vicibus pater noſter, & inuocando in no men Sanctæ Trinitatis, dicendo in nomine patris & filijs & ſpiritu ſancti amen. Et tunc incipias manduca re cum timore & dolore cordis, vt verificentur in te illud. Antequàm comedo ſuſpiro, ſic Bern. dicit. Cum comedis non totum comedas, ſed attendas lectioni ſi fueris vbi legatur, ſi verò nō legitur, ibidem cogita de Deo, vt vterq; homo ſit propria refectione refectus. Sis ergo in mēſa honeſte, capite ſemper cooperto, ocu lis nō diffuſis,& nulli loquaris indè niſi neceſsitate co actus, nec cures ſciere, quid, vel quātū, vel qualiter alij manducent. Paulatim incidas panem, & vinum mode ratè propina, vt cum comedas nec panis inciſus, nec vi num in cipho ſit, nec ſis primus in comedēdo, nec vl timus in finiendo. Et dum ſanus es, nunquàm panem eligas meliorem, nec deteriorem tantum dimittas, ne Deum offendas, & proximum ſcandalizes, ſed cōmi ter manduca illum, & non comedas rapaciter ſicut fa ciunt guloſi, quorum Deus venter eſt, ſicut dicit Apo- Phil.3. ſtolus. Sed curialiter & honeſtè manduca, ſicut decet religioſum & paupertatis ſanctiſsimæ ſectatorem, & cum biberis, dicta Aue Maria cū duabus manibus bi bas, ne quod datur ibi ad nutrimentum, fiat tibi in de trimentum, habet enim ad libidinem prouocare ſicut Prou.20. dicit Sapiens, quia luxurioſa res eſt vinū. Et ideò dicit Eph.5. Apoſtolus. Nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria. & 1.Tim.5. alibi. Semper modico vtere vino. Appone igitur ſem per aquā in vino, ſpecialia tibi nunquàm procures, nec oblata recipias, ſi euitare poteris bono modo. xenia nō mittas per menſam, niſi fortè illis qui iuxtà te ſunt. In fine verò micas diligenter collige & manduca, quia di cit Dominus, colligite fragmenta ne pereant. Ioan.6.

De abſtinentia. Cap. 6.

CVm Dominus dicat in Euangelio. Attendite ne Luc.21. grauētur corpora veſtra crapula,& ebrietare. In huiuſmodi ſemper ſtude crapulā fugere & ebrie tatem, & ſobrietatem elige, quia dicit Sapiens. Multi Eccle.37. per crapulam perierunt, qui abſtinens eſt adijcet ſibi vitam. Si autem fueris ad comedēdum, non ſapor ſed fames te prouocet, vt dicit Bernardus, vt nunquā volu ptate, ſed neceſsitate paſcaris, quia dicit Augu. Mens laſ ſata nimietate ciborum, perdit orationis vigorem. To to tempore vitæ tuæ modico & communi cibo vtere quia dicit Iſidorus. Vbicunq; ſatietas & ebrietas, ibi li bido & furor dominatur, & ne modum excedas in cō medendo & bibendo (ſicut dicit Iſidorus) tantum ti bi ieiunij impones,quātū ferre potes: Melius eſt enim (inquit) quotidiè parum, quàm multum raro ſumere. Auguſtinus. Quid enim prodeſt tota die longum ieiu nū durare, & poſtea ſacietate vel nimietate animā ſa turare? Et caue,ne de cætero ſpecialitatem vel ſingula

ritatem tibi procures: ſed omni tēpore quando ſanus es,ijs cibarijs eſto contentus, vt pane, & vino, & co quina tantum, & ſi aliquid apponatur, ſi indiges acci pias moderatè, ſicut decet ſeruum Dei, & paupertatis ſanctiſsimæ ſectatorem. Cibaria verò quę magis pro uocent ad gulam,quàm ad ſuſtentationem naturę ſem per debita,ſicut ſunt cibaria inuſitata,vel delicata.ſ.ſpe ciebus compoſita, & ſimilia. Nam ſicut dicit Bernar dus. Satis eſt ad omne condimentum ſal cum pane & fame, nec tamen ea occaſione permittas aliud tibi da ri, quia tunc non eſſet abſtinentia, ſed ſimulatæ ſanctitatis apparentia. Caue etiam vt non manducando mā ducantes iudices,vel condemnes,quia ſicut dicit Apo ſtolos. Qui non manducant,manducantes nō ſpernat,
Rom. 14. & econtrario. Qui enim manducat, Domino mandu cat, & qui non manducat, Domino nō maducat. Extrà refectoriū nunquàm comedas, niſi neceſsitate vel infirmitate coactus, ſed commun m vitam ſemper in bono ſequaris, & omni tempore quando ſanus es, qua dageſimam Epihanię,& aliam Apoſtolorum,quę in
Mediatio paſſionis Chriſti multū iu uat ieiunā tibus. cipit ab Aſcēſione vſque ad Pentecoſtē, & diem Sab bati ſemper ieiunare procures. & quando abſtinentia tibi importabilis videretur, ſtatim cogita de Ieſu, qui cum eſſet Dominus omnium, in anxietate patibuli eſt fatigatus, ſpinis coronatus, clauis perfotatus, ſitiens po tatus eſt aceto cum felle miſto. Tunc enim talia cogi tando, non ſolum ciborum abſtinentias, ſed quaslibet aſperitates & paſsiones, facilè ſuſtinere valebis. Ait.n. Greg. Si paſsio Chriſti ad memoriam reuocetur, nihil adeo duru, q; æquo animo non tolleretur. Abſtineas igit maximè frater à cibis delicatis & calidis, qui ſunt incitatiui ad nutrimentū luxuriæ, & ſemper in omni cibo & potu ſuperfluitatem & auiditatem deuita, vt etiam poſt comeſtionem videare exurire, & famelicus eſſe, ſi uis in ęterno conuiuio ſaturari. Ait.n. Hiero
Matth.5 ny. Impoſsibile eſt enim, vt preſentibus & futuris quis fruatur bonis, vt hic ventrē & illic mētē impleat, & de delitijs mundi ad delitias angelorū tranſeat, & in cœlo & in terra appareat glorioſus. Beati ergo qui eſuriūt & ſitiunt in peæſenti, quonā ipſi ſaturabuntur in futuro.

De dormitione. ap. 7.

SEmper cum ad horam peruenieris dormiendi, nō prævento tempore, primò aſpergas te aqua bene dicta, & tunc vadens ad lectum aliquam orationē premittas, & facto tibi ſignaculo crucis in lecto, & te Domino humiliter commendato, honeſtè & compo ſitè iaceas in dextro vel ſiniſtro latere, nunquàm tamē ſupinus: vel aliter inhoneſtus nunquam dormias cum manibus in ſinu poſitis, nec cruribus eleuatis vel diſco pertis, ſed ſemper teneas tunicam inter crura, vt nul lus te inueniat inhoneſtè iacentem. In lecto autē ſic po ſitus dicas Pſalmos, vel aliud vtile meditare, vel quod vtilius eſt, imaginare Ieſum in cruce pendentē. Quod ſi ſolicitè agitabis, vix aut nunquàm poterit te Diabo lus moleſtare, quia per deuotam meditationem Ieſu, omnis Demonum exercitus effugatur. Cùm autē ſur rexeris de lecto, ſtatim recurre ad memoriā crucifixi,
1. Cor.2. vt cum Apoſtolo nihil ſcias inter homines, niſi ſolum Ieſum, & hunc crucifixum. Ait enim Bernardus. To tus ſit tibi crucifixus in corde, qui pro te fuit fixus in cruce: & facto tibi ſigno crucis, vade ad eccleſiam feſtinanter, & aſpergere te aqua benedicta, & ingrediens
Pſal.5. eccleſiam dicas. Introibo Domine in domum tuam & adorabo ad templū ſanctum tuum in timore tuo: Do mine deduc me in via tua, propter inimicos meos, di rige in conſpectu tuo viam meam. Cum autem perue neris ad altare, humiliter genuflecte & Deum adora, & lachrymare ſi potes, & facias ibi orationem quam Dominus monſtrabit, & recomenda te ſibi cum pro funda cordis humilitate, & ſemper ſis in eccleſia ante quàm officium inchoetur, vt congregato animo tuo coram Deo, liberius poſsis intēdere his quę dices. Om nia ſeruitia quæ facis, ſemper radicentur in charitate alioquin non expectes indè meritū apud Deum, quia ſicut dicit. Auguſtinus. Tanta eſt virtus charitatis, vt & prophetia, & martyrium ſine ipſa nihil eſſe creda tur. Celebrantibus autem miſſas libentiſsimè ſeruias, cum profunda cordis & corporis humilitate, reuerēn tia & deuotione, quia ad illud deuotiſsimum ſacramen tū nemo debet accedere indeuotè, nec expectes quòd alius te inuitet, ſed potius tu ſolicita ſacerdotes, & ſis ſemper ſolicitus circa omnia ſeruitia facienda, ne fortè tua negligentia (quòd abſit) impediatur aliquando ſa cerdos. Alia autem ſeruitia quę ſunt neceſsitatis, & vti litatis, libentius facias quàm alia, ſicut eſt lauare pan nos, ſcutellas, tunicas, & pedes infirmorum, & aliorū, & capita cum oportebit, & ſimilia. Cùm fueris cum fratribus pro aliquo ſeruitio faciendo, caue ne loqua ris ibidem, niſi fortè interrogatus, & tūc ſubmiſsè, ſed potius audi tacens, quia teſte Pſal. Vir linguoſus nō di Pſal.135. rigetur in terra. Infirmos verò debes frequenter & ſo licitè viſitare, ſaltem bis vel ter, cum exhibitione ſerui tijs ſi oportet, ſicut in Regula continetur, quòd fratres debent eis ſeruire, ſicut vellent, ſibi ſeruiri, & hoc fiat ſine multiloquio, quia teſte Sapiente, in multiloquio Prou.10. non deerit peccatum.

De ocioſitate fugienda. ap 8.

CVm ocioſitas multis ſit occaſio delinquendi, te ſte Sapiēte qui ait. Multa mala docuit ocioſitas, Eccl. 33. ſtude ſemper in diuinis laudibus, vel charita tis operibus occupari. Nam ocium diuina ſapientia re prehendit dicens. Quid hic ſtatis tota die ocioſi Nec Matth.20. mirum, quia Diabolus frequenter eos prēcipitat. Vn dè Hieronym. Semper aliquid boni facito, vt te ſem per Diabolus inueniat occupatum. In his ergo maxi mè exerce te, ſ.in frequenti & ſeruenti oratione, & le ctione, & in ſeruitijs, & per iſta tria tota vita tua de currat, & ſemper ores, aut legas, aut ſeruias, & potiſsi mè ſenibus forenſibus, & infirmis, & factis ſeruitijs non ſtes cum fratribus ociosus, ſed ſtatim vade ad cel lam, & ibi ores vel legas, & ſta in ea quotidiè vſq; ad tertiam, & non exeas niſi vrgenti neceſsitate coactus, memorans illud Bernardi. Quòd Sancti Angeli cellas De vita ſo litaria ad fratres de mōte Dei habent pro cœlis, à cella enim in cœlū ſępè aſcenditur.

De honeſtate. ap. 9.

CVm honeſtas ſenſum exteriorū ſit ornatiua vir tutum, ideò cum omni verbo & actu tuo ſem per honeſtatem cum diſcretione prętendas. Ait enim Apoſtolus. Omnia honeſtè cum ordine fiant in vobis. Si ergo deſideras honeſtatem & fœlicitatem vir 1.Cor.14. tutum inuenire, & inuenta facilè retinere, ſtude ſem per habere ſubſcripta, & primò habeas feruentem & frequentem orationem, de qua dicere poteris illud ſa pientiæ. Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa, Sap.7. & innumerabilis honeſtas per manus illius. Deindè ſtu de ſemper omnia verba ociosa vitare, vt ea non profe ras, nec audias proferētes, quia teſte Paulo. Corrūpunt bonos mores colloquia mala. Poſtea inhoneſtorum & 1.Cor.15. diſſolutorum conſortia caue. Adulatorum blandimen ta deride, dona contemne, colloquia ſuſurrorū & mur muratorum, bilinguium & detractorū ſemper abhor re. Nam teſte ſcriptura. Murmuratores & detractores Deo odibiles ſunt. Nunquàm loquaris cum aliquo ni Rom.1. ſi verbum præmeditatum, ordinatum, vtile, & hone ſtum; duplicitates & ſimulationes in loquēdo ſemper deuita, quia dicit Aug. Omnis ſimulatio, & omnis du plicitas mendacium eſt. Et propterea dicit ipſe alibi. Omnia verba ante veniāt ad limam, quàm ad linguā.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ad lauandum paropsides quotidiè vade. In super non sis murmurator, nec iudicator aliorum, nec aliquē de cętero repræhendas, nisi apertè fecerit contra Deum, sed potius repræhensus statim dicas culpam tuam genuflectens, siue sis culpabilis siue nō. Nam teste Greg. Bonarum mentium est ibi timere culpam, vbi culpam non est. Et quandocunq; aliquis te offenderit non respondeas ei, sed statim recurre ad patientiā dicens. Dignū est quippè vt omnes creaturæ me offendant, quia ego superbus creatorem omnium semper offendi, & iniustè & frequenter offendo, & potest congrue, ingrediēdo vel egrediendo humiliter genuflecte quia scriptum est. In nomine Iesu omne genuflectatur. Iterū quādo vadis per domū vel extrà, semper habeas gressum mitem: manus continentes oculos demissos, stabiles, non vagantes, quia dicit Isido. Impudicus oculus, impudici cordis est nuncius, & quādo vides fratres loquentes de aliquo & nō de Deo, vel etiam non descriptura, statim recede, maximè si murmurāt de aliquo, vel loquantur de guerris. Nam teste scriptura. Lingua eorum gladius acutus, & vt melius hæc cōserues, ītu de semper in corde & opere humilitatem habere, quia si ut dicit Greg. Qui cæteras virtutes sine humilitate congregat, quali puluerem in ventum porteat.

Prou.2:

De tentatione. Cap. 10.

QVia humani generis aduersator, nititur incessanter per impulsionem tentationū fidelibus obuiare latenter, testāte Petro. Aduersarius vester. Diabolus, tanquam leo rugiens circuit, quærens quem deuoret. Idcircò semper custodi animam tuam solicitè, iuxtà consilium Sapientis. Et semper quando senseris te huiusmodi tentationibus impugnari, recurre ad Christum. Fidelis est. n. vt faciat cum tentatione prouentum, & dicas immediatè. Adiuua me Domine Deus meus, ne discesseris à me, intende in adiuoriū mihi Domine Deus salutis meæ. Libera me de inimicis meis fortissimis, & ab his qui oderūt me. Pone Domine me iuxtà te, & cuius vis manus pugnet cōtra me, quia si consistant aduersum me castra, nō timebit cor meum, & cogita statim, quia propter peccatum priua tur quis inextimabili gloria beatorum, & condemnatur ad horribilissima & infinita supplicia damnatorum. Nam ista duo si benè habebis in mente, expellent tentationes omnino, quia si tentator adhuc prævalet, cogita freuenter de acerbissima passione Iesu. Nam teste scriptura. Cogitare de ea sensus est consumatus, & qui vigilauerit per ea citò erit securus, & hoc est, ꝙ si benè imprimatur in mente passio redemptoris, nō habebit locum in carne tentatio detractoris, ipsa est enim armatura contra hostes, de qua dicebat Apost. Induite vos armaturam Dei, vt possitis stare aduersus insidia Diaboli, & meritò, quia nulla est efficacior medicina, per quam citius inimicorū exercitus depellatur Christo (inquit Petrus) in carne passo & vos eadē cogitatione armamini. Hoc ait etiam expressius. Quotiens te senseris turpibus cogitationibus impugnari, & ad illicitas cogitationes allici, totiens pone tibi ante oculos mentis tuæ, qūo Christus crucifixus est pro te. Intuere quomodo à Iuda Iudeis traditus est, quam viliter pertractus, blasphematus, & colaphizatus, iudicatus, & condemnatus, expoliatus & flagellatus, ad vltimum verò contumelijs, & opprobrijs affectus, inter duos latrones suspensus, clauis confixus, sputis derisus, spinis coronatus, felle potatus, lācea perforatus, ex omnibus partibus corporis sanguis emanauit, & inclinato capite emisit spitum. Bernardus itaq; inquit. Redēptor tuus mortuus est pro te in cruce, & tu nescis cuiusmodi turpi cogitatione fordidaris in mente?

1.Pet.5.

Pro.4.

Sap.6.

Eph.6.

1.Pet.4.

De familiaritate mundi. Cap. 11.

TOto tempore vitæ tuæ studeas, quantum poteris bono modo familiaritates sæcularium deuitare, generatio enim peruersa est, & infidelis, teste scriptura. Cum autem fueris cū eis aliqua necessitate, vel vtilitate cogente, caue ne vnquàm loquaris cum eis nisi verba vtilia & honesta, & si ipsi loquantur de sęculo, vel de guerris, vel de alijs inutilibus, nūquàm sequaris eos etiam si scieris, dicens cū Propheta. Non loquatur os meum opera hominum, & semper sis cum eis timidus nō securus, humilis, breuiloquens & honestus, vt impleatur in te illud Euangelij. Luceat lux vestra coram hominibus, vt videant vestra bona opera, & glorificent patrē vestrum qui in cœlis est. Mulieres verò fugias sicut serpentes, & nunquā loquaris cū aliqua nisi vrgens necessitas te compellat, nec vsq; aspicias in faciem alicuius mulieris, & si mulier tecum loquatur, verba sua citissimè occide, nam teste Propheta. Molliti sunt sermones eius super oleū, & ipsi sunt iacula. Ideò dicit August. Asper sermo, breuis & rigidus cum mulieribus habendus est, nec quia sanctæ sunt, ideò minus cauendum est, quo. n. sanctiores sunt, eò magis alliciunt, & sub prætextu blandi sermonis, immiscet se viscus impudissime libidinis, crede (inquit) mihi Episcopus sum, veritatem loquor, in Christo non mentior. Cedros libani, & gregum arietes sub hac specie corruisse vidi, de quorum casu non magis præsumebam, quàm Gregorij Nazanzeni & Ambro. Fuge ergo laqueos mulierū, quia nō es Dauid sanctior, nec Sansone fortior, nec sapiētiorS alomone.

Deut.7.

Psal.16.

Matth.5.

Psal.54.

De iudicio vitando. Cap. 12.

CVm nō sit cōmissum alicui occulta cordis iudicare, sicut dicit Apost. Nolite iudicare quousq; aduenīat Dominus, qui & illuminabit ascondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium. Idcirco nunquam te transferas ad aliorum iudiciū vel contemptū, sed quandocūq; videris aliquid fieri quod tibi displiceat ante quam iudices facientem, primò respicias temetipsum, vtrum in te inuenias aliquid reprehensibile, ꝙ si inueneris, tunc in illo in quo alium iudicas, temetipsum condemna, dicendo cum Propheta. Ego sum qui peccaui, ego sum qui iniquè egi, & nō sis sicut hypochrita, quia nunquam respicit defectus suos, sed præsumit de se, & omnes alios iudicat detrahit & cōdemnat, & vult videre festucā in oculis eorū, trabem autē quæ est in oculo suo nō considerat. Quē veritas reprehendit dicens. Hypocrita eice primum trabem de oculo tuo, & tunc prospicies, & videre poteris festucā in oculo fratris tui, vnde versus. O qui festucam fratris concernis ocello. Quæ tua cōturbat lumina tolle trabem. Bernardus dicit. Caue alienæ vitæ esse curiosus explorator, aut temerarius iudex, etiam si perpetrat actum ꝙ reprehendas, nec si videris iudices proximum tuum, magis autem excusa, excusa intentionem si opus excusari non potest, puta ignorantiam, puta calum, puta surreptionem. Quod si rei certitudo nullam omnino excusationē recepit, suade nihi lominus ipse tibi, & dic apud temetipsum. O vehemens fuit prima tentatio, & quid de me illa fecisset, si accepisset in me similem potestatē? Non sis ergo pronus ad iudicandum vel ad murmurandum, sed potius iudica & respice temetipsum dicendo cū Propheta. Iniquitatē meā annūciabo, & cogitabo pro peccato meo.

Matth.7. & Luc.6.

Ibidem.

Psal.37.

De obedientia. Cap. 13.

QVoniam ad viam salutis nihil est tutius, quàm der humilem obedientiam negare se ipsum: idcirco sequētibus se veritas dicit. Qui vult venire post me, abneget semetipsum per obediētiæ subiectionem

Luc.9.

ctionem, & tollat crucem suā per carnis macerationē & sequatur me per finalem consumationem. Et meritò inuitat eos ad obedientiæ subiectionem, quia per eam hebetur mira victoria cōtra hostes, teste Sapiente qui ait. Vir obediens loquatur victorias: Et ꝙ plus est, ipse Deus per obedientiā vinci potest. Dicit enim Grego. Si obedientes fuerimus prælatis nostris, Deus obediet orationibus nostris: & Augu. Citius (inquit) exauditur vna oratio peccatoris obedientis, quam decem milia contemptoris. Item, toto tempore vitę tuę studeas omnibus secundum Deum subiacere, & semper humiliter obedire, non solum prælatis, sed etiam subditis, & non cures dicere, quis est qui pręcipit? Ait. n. Greg. Non licēt subditis discernere, sed statim simpliciter obedire, & caue ne vnquàm per te vel per alios obedientiam extorqueas publicè vel occultè, quia talis non dicitur obedire, sed propria voluntate abuti. Ait Bernardus. Siquis aprtè vel occultè satagit, vt quod habet in voluntate hoc & pater spiritualis iniungat, ipse se seducit, sed fortè sibi quasi de obedientia blandiatur, neq; enim in ea re ipse prælato, sed ei prælatus obedit. Caueat ergo talis, quia dicit idem Bern. Nihil ardet in inferno, nisi propria voluntas. Tolle (inquit) propriam voluntatem, & non erit infernus. Caue igitur in beneficijs tuis ne tuam proferas voluntatem, & maximè cum discordias à voluntate prælati. Nā Bern. dicit. Grande malum propria voluntas, qua fit vt bona tua bona nō sint, & quandocunq; aliqua grauis obedientia te conturbat, citissimè cogita de Iesu, qui cū esset Rex regum, & dominus dominantium, humiliauit semetipsum teste Paulo. Factus obediens vsque ad mortem. Dicebat enim descendi de cœlo, non vt faciam voluntatem meam, sed eius qui misit me Patris, ita dicas si vis imitari Deū. Exiui de mundo, nō vt faciam voluntatem meam, sed aliorum. Qualis autem debet esse profectus, Bernardus describit dicens. Verus obediens nescit moram, mandatum non procrastinat, sed statim parata oculos visui, aures auditui, linguam voci, manus operi, pedes itineri, & totum se interius collegit, vt imperantis faciat voluntatem.

Prou.21.

Phil.2.

Ioan.6.

De paupertate. Cap. 14.

CVm paupertas volūtaria sit totius spiritualis ędificij primarium fundamentum, idcircò toto tēpore vitæ tuę in omnibus transitorijs rebus strictam paupertatē obserua, vt nihil sub cœlo habeas, nisi ea quæ necessitati tuæ per Regulam conceduntur. Dicitur. n. ibi. Quod fratres nihil sibi approprient, nec domum, nec aliquam rem, meritò, quia teste Ioanne. Omne quod est in mundo, aut est concupiscentia carnis, autem concupiscentiam] oculorum, aut superbia vitæ. Nam ista transitoria sunt & contraria ęternis, vnde, sis semper pauper in terra, si de cœlo desideras te non repelli. Ait. n. Greg. Tantò. n. vnusquisq; à superno amore disiungitur, quantò inferius delectatur. Ecō trario, quātū quis fastidiet terrena, tantò Deo erit propinquius, propter ꝙ dicebat Apostol. Omnia reputaui vt stercora, vt Christum lucrifacerem, vnde si vis terrena bona cōtenere, semper cœlestia meditare. Ait. n. Greg. Si consideremus quę & quanta sunt quæ nobis promittuntur in cœlis, vilescunt animo omnia quę habentur in terris. Beati igitur pauperes spiritū, quoniā ipsorum est, regnum cœlorum. Igitur si per paupertatem terrenorum peruenitur ad gloriam beatorum, stude semper tenere strictissimā paupertatem, maximè in libris, & soleis, & tunicis, vt eas nō habeas, nisi sicut tuæ necessitati strictè videris expedire, neq; superflua necessaria dicas, sed potius ipsa necessaria superflua time. Ait. n. Gregor. Et solis necessarijs vtimur, probabitur multa superflua in vestris facultatibus habuisse, vndè nihil habeas nec per te, nec per interpositam personam, & attende semper vt nihil habeas in cella nisi necessaria, & hoc dico etiam de minimis rebus, ne forte negligendo modica, paulatim cadas ad maiora. Ait. n. Aug. Vitalti grandia, caue ne obruaris arena, quia te ste scriptura. Lignū vitæ est qui apprehenderit eam, & qui tenuerit eam beatus, vnde si sanctam paupertatem finaliter retinebis, ad regnum cœlorum poteris peruenire, quia ita veritas repromisit perfectis pauperibus dicens. Beati pauperes, quoniam vestrum est regnum Dei: quod quidem regnū tantò est vtilius quantò fœcundius, tantò fœcurius quantò sublimius, tantò iucundius quantò lucidius, tantò nobilius quantò à nobilibus possidetur, ad quod nos perducat, qui viuit & regnat in sæcula sęculorum.

Prou.3.

Matth.5.

De silentio. Cap. 15.

QVia diuina consolatio sępè per multiloquium denegatur, toto tempore vitæ tuę tene strictū silentium in locis, & temporibus opportunis & ad hoc ordinatis. Nam teste scriptura. In silentio, & in sperit fortitudo nostra, & sileas semper vbicunq; fueris, in diuino officio celebrando, in comedendo, in quolibet seruitio faciendo, & vbicunq; fuerint vltra tres fratres, etiam à completorio quotidiè vsq; ad tertiam non loquaris, nisi interrogatus, vel aliqua necessitate, vel vtilitate coactus. Nam sicut dicit Greg. Mēs quæ non habet murū silentij, de facilè penetratur iaculis inimici. Et ideò dicit Aug. Mutum (inquit) debet esse os hominis, nisi ad tria. Iad laudem Dei, ad accusationē sui, & ad vtilitatem proximi. Sileas igitur, ita vt nunquā verba dectractionis, vel dissolutionis, vel inhonesta loquaris, sciendo, ꝙ non solum de verbis ociosis, nociuis, & piculosis oportebit te reddere rationē, sed de omni verbo ociosо, quod locuti fuerint homines, reddent rationē in die iudicij, secundum sententiā Saluatoris, ideo dicit Propheta. Lætati sunt quia siluerunt, vnde si benè vis fugere verba nociua supradicta, primò reprimes ociosa. Ait. n. Augus. Qui ociosa verba nō reprimit, ad noxia citò tranlit, Ideo dicit sapiēs. Fili loquere in tua causa vix, & cum, bis interrogatus fueris, respōsum habeat caput tuū. In hoc autem potissimè sileas, vt nunquā loquaris de sęculo nec de guerris, nec audias referentem, cum id sit venenum mortiferum animarum, de talibus. n. dicitur in Psal. Linguis tuis dolosè agebant, venenū aspidum sub labijs eorū.

Isa.30.

Matth.12.

Psal.106.

Eccle.32.

Psal.13.

IN conuentu Fratrū Minorum Parisijs, conuersante bonæ memoriæ fratre Bonauentura tunc generali Ministro, & post Cardinali: frater iuuenis studens ibidem bonę indolis, & ei satis familiaris, accessit ad eum semel, & deuotè rogauit vt sibi exponere dignaretur, quod iuuentus sua posset in ordine conseruari sine macula & querela, & ad vitam æternam promereri. Qui magno cum quodam suspirio sic respondit. Fili mi iuuenis, si vis sine macula & sine labe infamię conseruari in religione. Sex tibi mandata recole, & incessanter repone, quæ documentis & exemplis sanctorū patrum accepimus. Primò circa orationē, & sanctorum lectionem semper vigila, quæ duo vt proficere possis & non perdere, ecclesiam valdè frequenta, die & nocte cellam cōtinua super omnia, ita ꝙ extrà eam vel ecclesiam nunquam inueniaris cū aliquo ociosus in via vel in platea, sed semper finito officio, vel finita comestione, vel seruitio, vel alterius obediētię mandato, sine aliqua mora regredaris ad cellam oculis inclinatis, & ibi redigas te. Secundò circa honestatem cordis, & omnium sensuum corporis tui super omnia studę, quæ duo vt valeas ad implere, nunquam cum aliqua persona spiritualem familiaritatem habeas, sed omni-

Sex documenta assi duè recolé da.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sed omnibus sis communis, ita ꝙ nullus possit aduertere te, nisi communem & nulli spetialem, modo ism dicto. Tertiò circa custodiá linguæ studiosissimus esto, ita ꝙ quando stas cũ alijs, nunquá loquaris nisi necessaria, & tunc non nisi requisitus. Nec laudes aliquem, nec vitupéres absentem vel præsentem, quantocúque audias alios similia dicentes. Quartò sis sumè solicitus vt nunnqam referas, vel loquaris cũ aliquo de his quę audis de alijs, nisi illa sint ædificatoria. Quintò versetur ad cor tuum frequenter memoria beneficiorum Dei, & peccatorum tuorum, & desideriorum paradi si, & pœnarum inferni, etiam omnium quæ sunt in tribulatione constituti, & etiam miseriarum mundi. Sextò sis solicitus nõ iudicare in corde tuo vel ore, nisi teipsum. Hęc faciens, saluaberis inter homines.

EIVSDEM SERAPHICI DOCTORIS.

De Reformatione mentis.

PRIMA PARS.

Quòd internum exercitium requiritur. Cap. 1.

IN priori formula nouiciorũ quã scripsi, de exterioris hominis compositione aliquam formã eis proposui, secundùm quam se regerent tam in domo, quàm extrà. Nunc de interioris hominis, id est, mentis reformatione, ad quam omnis vera religio est ordinata, tradere aliqua disposui verbis indoctis, & materia inordinata. Est autem ratio, quare corporalis exercitio præcedet spiritualem, quia homo ab intimis & summis cadens per peccatũ, in hæc exteriora & visibilia dilapsus est. Et quia nõ intelligit nisi corporalia, ideò ibi primò nititur resurgere vbi iacuit, & paulatim se erigere ad diuina & spiritualia, ad quę creatus fuit. Ideò quandiu religiosus nodum cupit intelligere, & sapere ea quæ sunt spiritus Dei, sed in exterioribus obseruantijs adhuc putat totum cõstare, quod ad veram religionẽ pertinet, nouitius est, si etiá pluribus annis inhabitu religionis steterit. Immò (iuxtà Apostolum) animal dicitur, quia nondum percipit ea quæ sunt spiritus Dei, stultitia enim est illi, & non potest illa intelligere, quia spiritualiter examinãtur. Et hos perpende duos esse nouiciatus in religione. Vnus ad probationẽ, qui terminatur quando promittit obedientiam, stabilitatẽ in ordine per verba. Alter durat quousque religiosus statum benè viuendi ita in cõsuetudine conuertit, quòd iam non solum verbis, sed etiá factis promittit se stabilem in fide, ordine, & proficiẽdi studio permansurum. Quandiu enim fluctuat mente, & nondum apprehendit viam studij spiritualis, & modò vult hoc, modo illud, nesciens quid potius eligat, incipiens est, & nondum proficiens, stet tamen in bona voluntate constanter, & attendat quare venerit, & ad quid venerit, & opus iungat volũtati, & citò incipiet videre viam, qua pergat ad Deum.

1. Cor. 2.

Duo sunt nouiciatus.

Quod incipientes debent esse cauti vt proficere possint. Cap. 2.

QVatuor enim sunt, in quibus noui & incipientes debent cauti esse, si volunt proficere. Primùm vt ab illa voluntate qua ad religionẽ venerunt, & à primò nouiciatus feruore non repescant.

Apoc. 3. Sicut quendam in Apocal. Beatus Ioann. improperat dicens. Habeo aduersum te pauca, ꝙ chariratem tuã primam reliquisti, quã propter pœnitentiã age, & prima opera fac. Charitatem primã reliquerunt, qui cum primò fuerint feruentes, & deuoti ad omnia, postea effecti tepidi, desides, tradút se leuitatibus, & vitia quę expugnare venerant permittút sibi dominari, seruiẽtes Deo pro suo libito, nõ pro eius beneplacito voluntatis, vndè Dominus filijs Israel præcepit. Memẽtote diei huius in qua egressi estis de Aegypto. Dies qua de Aegypto egredimur, est bona voluntas, qua egredimur de sæculo, huius semper meminisse debemus, vt à fauore illius recedamus, & à feruore nunquá retrocedamus, vndè quidam volens religionem ingredi de sæculo, quęsiuit à quodam sancto patre, quomodo viuere deberet, at ille dixit ei, vade & vide qualis primo die fueris, & sic semper viue: hoc est, considera statum voluntatis tuæ in prima die qua religionem intrare disposuisti: quàm humilis tunc fueris, quàm paratus obedire ad omnia, tam aspera, quàm despecta: quàm patiens ad correctiones, pœnitentiã, & labores: quã verecundus & timoratus, quàm solicitus vt emẽdares vitá tuã, & dies quos in sæculo perdidisti recuperares: quam parum curãs rumores sęculi quęrere vel referre, nec detractionibus intentus, nec aliquibus curiositatibus occupatus: Et quomodo fugisti & abiecisti omnes carnales affectus, & te totum obtulisti Deo holocaustum viuũ, vt nihil deniceps in te viuat de vita peccati, sed tota mactetur, & immoletur Deo obedientię ferro per sacerdotis ministerium, id est, prælati tui, vt Christo in te innouato resurgas. Secundùm hanc formam semper postmodum studе viuere, ne aliter in schola religionis decidere vel retrocedere magis, quã proficere videaris, sicut illi qui vadunt ad studium literarum, & tempus vanè cõsumantes, cum reduunt domum, expensas solum computant consumptas, quia quicquid fecerit non apparet. Sic & nos quando tempus in religione expensum computamus, & profectus virtutis exiguus est, cum fortè nouitate deuotiores, & fuentiores fuimus, quam postea per plures annos. Hoc est verecundum, & valdè nociuum habebitur, cum deberemus esse magistri virtutum propter tempus, quo fuimus in religione, rursus tamen indigemus vt doceamur, quæ sunt elementa exordij sermonum Dei. i. necesse habemus doceri, sicut rudes nouicij qũo incipiendum sit seruire Deo. Et facti sumus quasi infantes, quibus lacte opus sit, nõ cibo. i. tales sumus, qui mollibus blandimentis puerilium consolationum, & carnalium foueri indigeamus & fortia virtutum exercitia pati non valeamus, in duris repræhensionibus, in contumelijs, in necesitatibus, in persecutionibus pro Christo. Omnis enim qui lacte particeps est, expers est sermonis iustitiæ. Pauruulus enim est tam meritis, quam virtute. Secundum à quo incipiens nouus debet esse cautus, ne moueatur malè exemplis tepidorum, ad imitandum ea. Sunt quidam infirmi spiritu videntes alios apud se desides in seruitio Dei, & ociosos, & verbosos, & elatos, rebelles, ac ambitiosos, & alijs modis viciosos, dicút apud semeptimsos. Si hoc alijs licèt quare non etiam mihi? Et proniores ad malum exemplum sumunt ab illis quos deteriores vident, & gaudent se socios inuenisse viciorum, ne possint soli erubescere, quia si parcitur alijs, volunt & sibi in similibus parci. Contra hoc deuotus Dei seruus apud se respondere debet. Ego veni purè pro Deo, non pro aliquo alio, ideò nolo aliquem sequi, ad hoc vt retrocedam à Deo, quia si hos ipsos discolos sciuissem, nunquàm eorum societatem elegissem, vndè solos illos imitari debeo, qui ad hoc me informant, propter quod religionem intraui. i. vt apprehendam Deũ, & satisfaciam ei de

Exod. 13.

ter:

ei de peccatis meis, & promerear gloriam sempiternã. Pictor & artifex notabile opus volens facere, quærit sed meliora exemplaria quæ possit habere. Et viator non quærit viam ab ingnorantibus, sed à scientibus eã, quæ sæpè ambulauerit per eam. Ideò noli imitari malum, sed bonum. Tertium à quo incipens & nouus debet esse cautus, est, vt non iudicet temerè facta aliorũ maximè vbi nescit qua de caude causa, vel intentione fiant: sicut enim nó vidimus aliorum cogitationes, ita nec intentiones eorum quare hoc vel illud faciant, vndè quicquid potest aliquo modo excusari, semper ad meliorem partem interpretemus, si volumus cor tranquillum vbicunq; habere cum alijs, & alios nõ turbare, & Deum nõ offendere. Quia sæpè iudicamus malum esse, quod in se nõ est malum: Et peccamus propter temeritatem, vsurpando nobis iudicia Dei de occultis cordium. Magistri nostri Vicarij Dei, aliquando id præsenti iudicare per cõiecturas circũstantes: Alijs autem nõ expedit, pro nos esse ad iudicandum, donec plenè in omnibus conditi per donũ discretionis spiritũum, & verè spirituales effecti, omnia iudicẽt, & ipsi à nemine iudicentur. Sicut clarè videns, cœcum videt nec tamen à cœco videtur, cum cœcus nõ videat seipsum. vndè Paulus. Tu quis es, qui iudicas alienum seruum? suo Domino stat, aut cadit. Sæpè. n. merentur temerarij iudices aliorũ, vt aut in similibus, aut in grauioribus excesibus cadere permitantur, vt discant ex sua infirmitate, compati alienæ: ideò Saluator ait. Noli te iudicare, & non iudicabimini. In quo enim iudicio iudicaueritis, & iudicabimini. Est tamen differẽtia inter timorem, suspitionem, temerarium iudiciũ, & iustum. Timor est secundum istam acceptionem, quando nil mali suspico, de aliquo timeo tamen, ꝙ malum quod nondum euenit, possit euenire nisi caueatur. Sicut enim obseruatur seris monasteria, & iuuenes prohibentur ab in cautis familiaritatibus, nõ quia malũ vniuersale facere præsumatur, sed timetur mali actio, si non præcauetur. Suspitio est, quando sine rationabili præsumptione reputo aliquid factum esse mali, vel aliquem malum velle facere, & nõ est ita, hoc vitium est etiam sæpè peccatum. Iudicium temerarium est, quando credo aliquid factum esse mala intentione, quod potest fieri etiam bona, cum actio sit in se indifferens, & hoc est vicium: quia cordis intentio iudicatur, quæ soli Deo est manifesta. Ego ait Dominus: scrutans corda, & probans renes: Iustum iudicium est, quando in excusabilibus coniecturis aliquis discernit, aliquid malum esse, vel quando ipse actus est in se malus & illicitus, vt cum video aliquem occidere hominem iniustè, vel tales conatus ad peccatum, qui semper sunt illicite & in congrui. Quartum à quo cauti esse debent noui religione, est, vt non frangantur aduersitate vel tentatione, sed cogitent ꝙ ad hoc venerunt, vt omnia quæ eis in hac vita accidere possunt, sustineãt propter Deũ. Sic qui intra bellum scit, ꝙ non quietẽ, & delicias sed labores & vulnera oportet eum sustinere, vel expecta re, vnde in Eccle. Fili accedens ad seruitutem Dei, sta in iustitia & timore, & præpara animam tuam ad tentationem, & deprime cor tuum & sustine, &c. & in act. Oportet nos per multas tribulationes intrare regnum Dei. Ergo aduersitas est via ad regnum Dei, & qui recusat viam, recusat ad regnum peruenire. & in Luc. Oportebat pati Christum, & in gloriam suam intrare. s. magis conueniebat, & Paulus. Non coronabitur nisi qui legitimè certauerit.

Rom. 14.

Luc. 6.

Ecc. 2.

Act. 14.

Luc. 24.

2. Tim. 2.

De quatuor tentationibus, carnis, mundi, Dei, & Diaboli. Cap. 3.

TEntatio autem quadruplex est, quasi quatuor venti à quatuor plagis flantes, qui mouent tempestates in mari huius sæculi, & nauem cordis quassant fluctibus, à carne, à mundo, à Deo, & à Diabolo procedunt tentationes. A carne tentamur, quando naturalibus vitiorum motibus ad peccandum solicitamur, vt cum luxuria vel gula nos tentat, iuxtà illud Iac. vnusquisq; tentatur, à concupiscentia sua abstractus. A carne etiam tentamur, quando delicata caro nostra horrẽdo labores, nos retrahit, ne in studijs virtuosis, & spiritualibus conatibus, sicut expedit, exerceamur & sic impugnamur à carne dupliciter, aut appetit mala, aut retardat à bono, licèt autem Ira, & Inuidia, & inanis gloria, non videantur esse in carne sed in spiritu, tamen à carnis corruptione trahitur corruptio spiritualium affectionum. Et licèt dicatur, ꝙ dæmones huiusmodi vitia suggerant hominibus, tamen nos habemus huiusmodi tentationum materiam intra nos, ita vt etiam si dæmones non adessent, ipsa tamen concupiscentia nostra pareret peccatũ, si ei consentiret. In nobis est omne quod peccamus. Cogitationes enim, & mentis affectiones, & volútates, & membra corporis nostri, sunt in quibus meremur & demeremur. Ista dedit nobis quali quædam instrumenta virtutũ, quibus bona operа faceremus, & mãsiones nobis in cœlo ędificaremus & ipsi creatori nostro militãdo, per ea quasi armis muniti, hostem nostrum Diabolum impugnaremus. Ipse verò Diabolus contra nos inermis est, solis astutis suggestionibus suadendo nos impugnat, vt peccemus nõ cogendo: Benignus enim conditor noster, non dedit hosti nostro, posse nos vi ad peccatum impellere, quia tunc nimis fortis esset contra nos, qui fragiles sumus & vix possemus sine peccato subsistere, sed tãtum permittit mala suadere. In nostro autem arbitrio est, si velimus ei consentire. Insuper præmunit nos ponens inimicitias implacabiles inter hominem & serpentem, vt quicquid suaderet nobis non reciperemus quasi vtile, & sciamus, ꝙ nunquàm dedit nobis fidele consiliũ, ille tam crudelis inimicus cui nil sufficit de nobis, citra damnationem eternam. Cùm ergo suadet nobis peccatum, quodammodo exigit à nobis, vt præstemus ei arma nostra, quibus nos occidat, vel vt ipsa arma quæ ei præstamus haberet & rotundet, vt nobis minus apta & vtilia fiant, & minus acuta & efficacia ad eũ per ea impugnandum, verbi gratia: Cum imittit nobis cogitationes peruerlas, & suadet vt malum faciamus, & loquamur, nonne quasi apertè videtur homini dicere. Inermis sum contra te. Nõ habeo vnde te lædere possem, nisi tu mihi præstes arma tua, vt te vulnerẽ & occidam. Præsta ergo mihi cor tuum ad cogitationes pravas, vel affectiones malas. Et linguam ad loquendum. iniqua. Et manus & alia membra tua ad operandum, malum, ad actiones, & alia opera praua, quibus letale vulnus in anima excipias, & gratiã Dei perdas, & glorię cœlestis meritò spolieris. vnde dicit Apost. Neque exhibeatis membra vestra arma iniquitatis, &c. Stultus verò est qui ei consentit, ad hæc vt damna sua sibimet imputentur potiusquam inimico suadenti, qui more hostis, hostiliter secum agit. Mundus dupliciter tẽtat nos. Siue offerẽdo nobis ea, quibus ad se alliciat, s. honores, delitias, voluptates, curiositates, adulationes, & huiusmodi, siue quibus terreat, vt persecutiones, contumelias, rapinas, & similia, vtroq; modo multos retrahit à Deo, quos aut vano amore sui, vt magno timore retinet in peccato. Diabolus verò licèt in omnibus tentationibus soleat esse, tamen spiritualiter duabus tentationibus nos infestat, & maximè magis probatos in seruitio Dei. Cum autem fidem veram nobis conatur auferre. Aut spiritu blasphemiæ fubuertere. Et huiusmodi cogitationibus nos infestat, quas naturaliter ab horremus, vt desperatione, vel nostra ociosione & similibus, licèt quandoq; ex alijs causis hoc

Iaco. 1.

Non omnis tentatio est à Demone.

Rom. 6.

Mundus bifariam tentat.

Diaboli tẽtatio, gemina.

proue-

Universidad de Deusto
Biblioteca

proueniat. Aut cũ mala sub specie boni persuader, quo ad improuidos. Quos aliter nõ potest decipere, calidè supplãtat, vt à bono deicijat. Et hoc est quod in Psal. di-
Psal.90. citur. Demonium meridianum, vel iuxtà Apostolum. Angelus sathanæ transformatur in Angelum lucis.
2.Cor.11. Quia cũ sit princeps tenebrarum, & actor malorũ, vt astutè noceat, simulat se bona dicere & docere, vt ad peccati tenebras nos perducat. Deus autem nunquàm tentat in malo, quia non lætatur in perditione nostra, qui omnes homines vult saluos fieri. Sed tamẽ dicitur quandoq; tentare aliquos, cũ aut flagellat eos in præsenti, ad profectum eorum & aliorum exemplum, sicut Iob, & Thobiã, aut cum probat eos aliqui-
Gen.22. bus arduis virtutum exercitijs, sicut tentauit Abraam, iubens eum immolare dilectum vnigenitũ suum, hæredem diuinæ promissionis, vt ostẽderetur magna deuotio obedientiæ Abraham, & fidei ad Deum. Quia nec sic hæsitauit de eius promissione, quin impleret de occiso, sicut pollicitus erat ei. Harum autem quasdam oportet nos maximè resistẽdo superare, vt spiritualia vicia videlicet, Iram, Acediam, Superbiã, & Inuidiam. Quasdã verò nos melius fugiendo euadimus
Tentationes, aut resistendo aufugiendo, vinci. quam pugnando, vt Luxuriam, Gulam, & Auaritiam, licet etiam pugna contra eas sit necessaria, sed tamen non est tutum diu cohabitare serpenti. Et multò tutior est castitas, vbi longa à mulierum frequentia semotio est, quam in medio earum. Et facilius abstinemus à delicatis cibis & potu, vel ab eorũ superfluitate, quãdo nõ habemus nec videmus, quam quando eis abundamus. Et in eo qui omnia reliquit propter Christum & voluntariam paupertatem quam eligit, minus manifestatur auaritia, quam in eo qui retinet diuitias sæculi. Semper.n. anxius est, qui eas augeat & conseruet. Spiritualia autem vitia, & si ex fuga quandoq; videãtur quasi remissius, & rarius in sestare, dum deest occasio impugnadi, tamẽ postea orta occasione incipiũt durius ferre, sicut Leo diu catenatus amplius fremit cum fuerit emissus. Tentationem verò contra fidem, & de spiritu blasphmię, & similes, nec fugere possumus, nec repugnãdo vincere, quia quãtò plus indignamur nobismet ipsis, & dispuntamus cũ eis, tantò magis refricatur earum rabies, & accenditur. Sed non curandæ sunt nec timendæ, dum nõ consentiatur eis, & patienter earum infestatio, quasi quoddam Diabolicum susurrium supportetur, quia aliter compesci non possunt. Non.n. solent bonis periculosæ esse tales ten-
Tentationes, meritorũ effectrices. tationes, sed sunt quędam præsagia futuræ amplioris gratiæ, consolationis, & viciorum purgationes, magni meriti operatrices, Diuinæ verò castigationes, humiliter, & patienter tolerandæ sunt, & iussionibus eius deuotè obtemperandum est, vt & fortes simus in fide, & mandatis eius nunquam declinemus. Possent etiam plures tentationes à studiosis inueniri, sed ad præsens ista sufficiant. Sunt tamen quidam, qui sibimet texunt laqueos tentationum, priusquam tentator accedat, & quodammodo procurãt sibi vndè tentetur, & hoc est incautum valdè, vt sunt illi, qui sponte prauas cogitationes tenent in corde, quę postmodum in delectationem versę, & roboratæ difficiliter expelluntur. Item illi qui admittunt familiaritates mulierum, quarum affectus ita imprimuntur cordi, vt vix postea euellantur. Et ita in similibus aliqui primò sibi assumunt materiã, vnde postea occasionaliter oritur eis turbatio, & tentatio periculosa. Quidam verò non habentes causam
Tentatio falsę suspitionis. tentationis, ex sola suspitione vana, somniant tentationis proceellam, & hoc fit aliquando inter imperfectè bonos inter quos fit turbatio, & contentio non de radice malitiæ, sed ex sola vana suspitione, dum vtreq; nullius sibi odij conscius est aduersus alterum, nec intendit eum in aliquo lædere, sed suspicatur alterum erga se inuidia stimulatum intẽdere, quod possit eum lædere & insidiari ei, cum hic in nullo recolat se erga eũ meruisse. Ille contrà nihil sibi de his conscius conqueritur, quòd iste sibi iniurietur sine causa, incipit etiam ipse alterius facta deprimere, quasi aduersarij, & sic vterq; inflãmatur odio contra alterum, cum neuter voluerit lædere, sed tantum suspicatus est & vanè, quòd aliter voluerit eum lædere sine causa. Et ita quandoq; grauis turbatio oritur, pro modica scintilla Diabolica, eam ad magnum ignem rancoris, & odij conflante. Qui ideò imperfectè boni dicuntur, quia in eo sunt a'iquali boni quòd non dicunt, proximo suo malum facere, & in eo deficiunt à bonitate quòd nimis proni sunt malũ de aliquo suspicari sine causa sufficienti, & in eo efficiuntur minimè boni, q; ex quãcunq; causa ad odium contra fratrem, & proximum concitantur.

De tribus generibus religiosorum. Cap. 4.

TRia sunt genera religiosorum, primi boni, secundi meliores, tertij optimi. Hi signantur per tres familiàs Leuitarum. Gersonitas. Meraritas, Caathitas, qui præ cæteris filijs Israel deputati erant ad cultũ Sanctuarij. Sicut religiosi pręalijs fidelibus in Eccle
Num.7 Figura de cõmunida pro religiosis. sia, specialibus videntur diuino cultui mancipati, differentes tamen habentes donationes, secundum gratiam quæ data est eis, & secundum q; quilibet studuerit proficere ad virtutes. Nam secundũ q; quilibet habilitabit se ad gratiam per studiũ virtutum, iuxtà hoc infundetur ei gratia in præsenti, & gloria ei dabitur in
Rom.1. futuro. Si summos in virtutibus imitatus fueris, cũ summis in gloria collocaberis: si medios, cum mediis, si infimos etiam, cum infimis, in futuro poneris. Omnes alta desideramus præmia, sed pauci perseueranter student ad alta virtutum exercitia, Grego. Ad magna pręmia peruenire nõ potest, nisi per magnos labores. Nõ dicit per graues, sed per magnos, id est, ad magnas virtutes promouentes, vel magnæ vtilitatis, & si non semper magnæ austeritatis. Gustata autem vtilitas, & suauitas virtutum, lenit pondus laboris.

Primum genus. Cap. 5.

PRimi religiosi designati sunt per Gersonitas, qui in profectione castrorum portabant cortinas, & tectum tabernaculi, & vela, & quæcunq; tactu mollia. Et in erectione castrorum ad occidentẽ post tabernaculum, castrametabantur. Tabernaculum est vita Iesu Christi, & morum eius connersatio, quam nemo in hac vita plenè valet imitando portare. Cum ipse nõ ad mensuram accederit spiritum sanctitatis & sapientię, sed omnem plenitudinem, de qua nos omnes accepimus, sed particulariter, secundum mensurã donationis Christi. Alius quidẽ sic. Alius verò sic Dũ
Ephes. vnusquisq; imitatur eũ in hoc, donec omnes in patria occuramus in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi, vbi quilibet locabitur in cœlesti mansione, secundum suum meritum & studium, quo hic vitam Christi fuerit imitatus.

Item primum religiosorum genus. Cap. 6.

PRimi igitur religiosi sunt, qui refugiunt ardua, & austera studia sanctitatis, & leuia sibi assumunt exercitia, & magis laxam vitam seruant. Quò autemad corporis commoda, quæ licet, salua salute eis sufficit, q; tam caueant à peccatis mortalibus. Et tales magis procliues sunt ad lapsum peccati, quia sicut dicit Greg. illi soli in illicita non cadunt, qui se etiam à licitis restringunt. Arcta est via quæ ducit ad vitã, & alta, Matth. & qui incautè & nimis intrepidè per eam incedit, cito pedem in præcipitiũ ponit. Solent tamen ne irreligiosi videantur, aliquando vim magnã facere, & diligentiam

tiam habere in exterioribus obseruantijs, & traditionibus humanis, & honestatibus forinsecis, in inclinationibus, & pulsationibus, in amplis circulis, & manicis, & huiusmodi quæ speciem religiositatis ostendunt exterius, vel repræsentant, vndè Gersonitæ qui interpretantur aduenæ, extrema tabernaculi portabant, videlicet tectum, cortinas, & funiculos, quia noui in religione pro magno habent, prædictas obseruantias seruare studiosè quandiu meliora virtutũ studia non cognoscunt. Hæc autem secundum Domini sententiam
Matt.23. loquentis ad phariseos, de minimis talibus cœrẽonialibus obseruantijs oportuit facere, & illa non omitere, scilicet meliora. In erectione verò tabernaculi isti
Minimi meriti religiosi, quia nam sint. Gersonitæ ad occidentalem plagam post tabernaculum castrametabantur, quia qui hic extrema exercitia virtutum seruare contenti sunt in futuro cum postremis, & quasi in occasu soli in humili gloriæ splendore collocabuntur.

Secundum religiosorum genus. Cap. 7.

SEcundi religiosi designantur per Meraritas, qui interpretantur amari, qui portabant tabernaculi tabulas, & vectes, & illa quæ maximè erant media in ter cortinas & sanctuariũ. Hi sunt qui duram vitam in corporali exercitatione seruãt, affligentes corpora sua ieiunijs, vigilijs, & alijs laboribus corporalibus, & putant hoc esse supremum in obseruantia religionis, & interioris dulcedinis ignari, de veris virtutum studijs parum curant. Hi quia in se sicci sunt, & in alios iudicando seueri, solẽt esse benè amari, seu amaricãtes dici possunt. Et quia medium hoc inter extremum & optimum in studio virtutum statum habuerunt, in erectione sanctuarij non post ipsum, sed ex latere ad Aquilonem locum sortiuntur, vbi minor calor solis & lux, quàm in Australi parte sentitur. Et quãtum defuit eis de perfecto virtutum studio, tantum illic deerit eis de fulgore gloriæ, & diuinæ fruitionis ardore.

Tertium religiosorum genus. Cap. 8.

TErtij religiosi & optimi, qui designati possunt per Caathitas, qui portabant ipsum sanctuarium, id est arcam, & altare, & mensam propositionis cum vasis suis, inuoluta tamẽ & cooperata: sunt hi qui studeant interiorem hominem, id est, mentem in qua Christus inhabitat per fidem componere, & ad veras virtutes se exercere, & vitia carnis, & spiritus extirpare Irã, Inuidiã, Superbi-, Acediã, Auaritiã, Gulã, & Luxuriã viriliter extirpare, vel expugnare. Et his contrarias virtutes corde inferere: Humilitatem, charitatem, mã suetudinem, deuotionem, largitatem, sobrietatem, & castitatem. Iste enim virtutes sunt vnũ sanctuarium, & qui eas habet sanctus est, vndè Caathitę interpręantur patientes, vel cõponentes, quia per patientiam (quę teste. Iaco. opus perfectũ habet) se componunt, & ordinant ad Deum, & proximũ, in virtutibus sicut debẽt. Prioribus duabus familijs iussit Dominus, dari plaustrum ad subuehenda onera. Filijs autem Cahat non dedit plaustrũ qui seruiunt in sanctuario, sed onera proprijs portant humeris, quia tam in humanis ordinationibus, quàm in castigationibus corporis permittitur aliqua remissio, vel etiam intermissio. Immò iubemur, vt in talibus sit rationabile obsequium nostrum pro loco & tempore, ne corpus deficiat sub one re laboris. Sed in virtutum studijs, nulla remissio debetur, quia nunquàm indulgetur nobis, vt simus vinosi, elati, immites, inuidi, acedioſi, auari, & gulosi. Et hæc onera proprijs debemus portare humeris, id est, non confidere de alicuius virtutibus, nisi & nos studeamus propossse, vt hæc in nobismetipsis habeamus. Sicut qui desiderant esse cum pacificis, non vt exemplo eorum laborent fieri patientis, sed vt ab eis ad impatientiam non prouocentur. Quid prodest sanctorum contubernium habere, si nolit eos in studio sanctitatis imitari? Onera Caathitarum, secundum materiam dura erant, sed preciosa, & sancta, & interiora sita in tabernaculo, quia studia spiritualium virtutum laboriosa sunt imperfectis adhuc, sed nobilia dignitate honestatis, & sancta quia sanctificant & interiora, quia in spiritu mentis, & interiori homine, velata tamen portabant, quia dum hic sumus, per fidem ambulamus, & non per speciem. Nondum videmus virtutum decorem, sicut est purè & interiorum operum exercitijs, necesse, est eas inuoluere, tam pro nostro exercitio, quàm pro exemplo aliorum, qui mentem nostram non vident, nisi per vestigia nostrorum operum & morum. De hac temen familia descenderunt sacerdotes per Aaron, qui grecè interpretatur vigilans, qui sanctuarium reuelatum videre, & contractare ex officio debebant, & Læuita portãdo disponere singula, prout eis cõgruebat. Ipsi verò sacerdotes non portabant, & in erectione eius, ante tabernaculum ad Orientem excubabant. Sicut per Caathitas virtuosi, ita per sacerdotes cõtemplatiui figurãtur. Et soli virtuosi ad contemplationis gratiam proficiunt, qui pro remuneratione studij spiritualis, vnctionem spiritus sancti intus percipiũt, & illuminati secreta cœlestia vident, quæ alijs velata sunt. Tales iam non laborant in studio virtutum, quod per laborem portãdi significatur, quia persuauitatẽ internæ sapientiæ, versus est eis labor in delectationem ex amore cõditoris. Ipsi verò disponunt onera singulorum deportantium qui intus intelligendo cognoscunt rationes quarumlibet obseruantiarum in vita religiosa, qui rudes, & imperfecti nondum valent capere, inuoluunt ea corporalibus actionibus, & exterioribus exercitijs, & tradunt cuique obseruanda, quæ statui eius viderint cõuenire. Vide igitur de qua familia velis esse, vel cuius spiritus sis, & secũdum hoc suscipe onus tibi deputatum, id est ferua regulas, & vias, quibus ad perfectionem illius status valeas peruenire. Impossibile nanque est, quẽquam aliquã artem plenè addiscere, qui regulas eius nõ vult attendere, vel tenere: nec spiritualis fieri poterit, qui non vult spiritu ambulare.

De triplici religiosorum statu. Cap. 9.

Religiosos status tres.

BEatus Bernardus in epistola ad fratres de monte Dei, describit tres status religiosorum, scilicet incipientium, proficientium, & perfectorum. Primum vocat animalem quasi rudem, qui nondum per cipit ea quę sunt spiritus Dei. Et circa compositionem corporis maximè adhuc occupati, necessarium habẽt, vt illud doment & castigent, ne rebellet spiritui sicut prius in peccato, quando caro dominabatur spiritui. Secundum vocat rationalem, vbi ratio dignior pars est hominis, & per quam discernitur à cæteris animalibus irrationalibus (quasi nobilius) creaturis mundi, & Dominus omnium, qui subiugata carne, & in seruitutem spiritus redacta, seipsum studet agnoscere, purgare, & reformare in pristinam dignitatem, & pulchritudinem, quam per peccati fœditatem amiserat. Tertium vocat spiritualem, vbi spiritus ad imaginem Dei conditus, scilicet in gratia adiutus supra se ascendit, discit & intendit in eum cuius est imago, vt ei imprimatur & conformetur per cognitionem intellectus, per affectum amoris, & fruitionis iucunditatem, per primum peruenitur ad secundum, & per illud ad tertium. Latius erat templum in superioribus, & sic de inferioribus ad superiora per medium ascendebatur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

De his quæ hominem reformare debent Cap. 10.

RAtionalis autem spiritus est imago summæ Trinitatis, & sicut Deus est trinus & vnus, ita anima cum sit vna, habet tres potentias, quibus capax est Dei, scilicet rationem, memoriam, & voluntatem. Per rationem potens est capere sapientiam Dei, Per voluntatem autem potens est capere voluntatem Dei. Per memoriam potens est capere virtutem æternitatis Dei, vt in æternum nunquàm ab eo possit separari. Ne igitur ociosa sit tanta similitudo in anima ad Deum. per quã capax eius est, toto nixu studeat eum apprehendere, vt eum tenendo beatificetur, quia citra Deum nihil potest animæ sufficere, & eo habito, non est quod vltra requirat, cum habeat omne quo ad æternam fœlicitatẽ indiget, & quo nihil melius esse potest, & in quo nullus defectus esse potest, nec est alicuius boni. Cum igitur summa animæ dignitas sit, quòd est capax summi boni, & summa vtilitas sit illud in se habere, cum quo omne bonũ habeat, nec dignius aliquid quærat, nec vtilius inueniet, per hæc omnibus viribus suis, & omni diligẽtia, & toto desiderio, debet & quærere, & omnia facere quæ promouent eam adinuẽtionem eius, & omnia vitare & fugere quę eam elongant à Deo, si etiam bona putentur. Quia sicut stultus esset, qui haberet ortulum fertilem balsami, si neglecto eo plantaret ibi mẽtam vel fœniculũ, quæ licèt bona sint, tamẽ in comparatione balsami vilia sunt. In infinitum stultior, est ille, qui cum possit summum bonum comprehendere, neglecto eo occupat se circa caduca, & vilia, vel sordida, & amara. Hæc autem intelligo de sęcularibus, qui mundum præponunt cœlestibus, & transitoria bonis æternis. Similiter ille stultus est, qui cum habeat compendiosam viã dietarũ duarum, vel trium, ad locum quo tendit, dimissa ea, quærit viam dispendiosam, difficiliorem, & periculosiorem itinere trium annorum, & amplius. Sic religiosi quidam minus sapiẽtes videntur intendere, qui cum possint in paucis annis, ad magnam notitiam, & familiaritatem, & amicitiam, per compendiosum studium virtutum, & deuotionis, & puritatis, pertingere, & relicto eo occupant se in alijs minus fructuosis, & valdè dispendiosis, scilicet ad Dei cognitionem, & notitiam veritatis, & statum perfectionis, cum Deus ipse promittat. Spiritus veritatis docebit vos omnem veritatẽ. Si enim scire aliquis plura artificia, quorum vnum esset præ alijs, tam nota bile & quæstuosum, vt per illum in breui possit ditari, & sublimari vsque ad nomen magnorum, qui sunt in terra, imprudens esset nimis si neglecto eo, aliud exerceret vilius, & ignobilius, & tanti laboris per quod vix posset tenuem victum acquirere. Ita est de homine maximè de religioso maxima imprudentia, si relicto studio directo virtutum, in quo est maximum meritum & maxima perfectio sanctitatis, & sapientiæ maxima delectatio, & securitas, occupat se circa alia minus vtilia, & curiosa, & trahitur circa plurima, quando vnum solum bonum est appetendum & requirẽdum, quod valet ad omnia. Ipsa enim corporis excitatio, ad modi cum vtilis est. Pietas autem ad omnia valet, habẽs promissionem vitæ, quæ nunc est & futurę. Pietas hæc cultus Dei est, quam studemus agnoscere, & habere, & ei placere & hærere. Corporalis autem exercitatio vtilis est, sed ad modicum, quia non propter se, sed propter pietatem appetenda est, quæ per eam obtinetur, si ordinatè exercitatur, sicut artifex per instrumentum artis suæ operatur, ita virtus per corporalia exercitia adducitur, & in habitum vertitur, & quantò quis aptiora instrumẽta habet si bene eis vtitur, tantò citius & melius perficit opus, quod desiderat consumare. Omnia autem quæ ad religionis obseruantiam exterius videmus, ad interioris hominis informationem, per spiritussanẽti ordinationem ordinata sunt, quæ qui nõdum intelligit, ipsa instrumenta pro arte reputat. Interior reformatio in spiritu mẽtis consistit, quia interior homo & imago Dei est mens rationale. Exterior homo est corpus, quod ex defectu corruptionis, quæ ex peccato peruenit moritur, & incineratur. interior autem homo in bonis de die in diem renouatur, & proficit in similitudinem eius ad cuius imaginem creatus est.

Animę summa dignitas, & Dei sit capax.

Ioan. 16.

1. Tim. 4.

De reformatione animæ. Cap. 11.

RAtio reformationis hæc est. Anima habet tres potentias sicut dictum est, rationẽ, voluntatem, memoriam. Ratio data erat ei, vt Deum agnosceret. Voluntas, vt eũ amaret, Memoria, vt in eo quie sceret. Sed per peccatum ratio cęca facta est. Voluntas curiua & fœda. Memoria instabilis & vaga. Ratio sępius recipit falsum pro verò. Volũtas deterius pro bono elegit. Memoria in illis se occupat, quibus semper inquietatur, quia verum & summum bonum deseruit, in quo omnia bona poterat habere. Conuersa verò ad Deum incipit quęrere quod perdidit, & vidẽs se deformatam à Deo, à quo facta fuerat, laborat vt in pristinum statum reparetur, & ad decorem quem amiserat reformetur, quia nõ datur ei accessus ad Deũ, propter dissimilitudinem in se factam. Sed quòd non potest repentè ad summum peruenire, studet paulatim accedere de infimo ad medium, de medio ad summum.

De reformatione rationis. Cap. 12.

INitium reformationis rationis est, catholicam fidem firmiter credere. Nam quia ratio nostra cæca facta est, & intellectus obscuratus per peccatum, sic quòd non possumus veritatem per nos inuenire, Deus condescendit nobis, ne in errorem essemus, deditque nobis notitiam veritatis in scripturis, quibus voluit nos credere. Vbi omnia quę ad salutẽ sunt nobis necessaria, sufficienter & veraciter inuenimus, vt in eis sensum nostrum non sequamur, sed regulis fidei sensum nostrum humiliter subijciamus, si velimus nõ deuiare. Quæ per magistrorum siue doctorum fidei confiliũ data sunt à pastore verò scilicet Deo: his amplius fili mi ne requiras. Profectus rationis est, ex illuminatione diuina rationes fidei aliquatenus intelligere, quia cum fides super rationem sit, ita quòd eam per se non valet comprehendere, illuminata tamẽ diuinitus, videt nihil rationabilius esse, quàm fides Christiana, cui omnis natura attestatur, & omnis mundana sapientia famulatur. Perfectio rationis in hac vita est, per mẽtis excessum suprà se rapi, & non per enigmata corporearum similitudinum, nec per rationum argumenta, sed purissima mentis intelligentia, Deum in contemplatione videre.

De reformationes voluntatis. Cap. 13.

INitium reformationis voluntatis est, ex bonæ volũtatis ascensu vitijs resistere, & operibus virtutum fideliter instare propter Deum. Quæ enim curua, distorta, & auersa fuit à Deo, necesse habet, vt conuersa cogat se concordare cum Deo, & motus rebelles per studium boni operis ad rectitudinem reflectere bonæ volũtatis, profectus eius est omnes affectiones habere ordinatos, & virtutes formatas sine rebellione vel coactione, vt iam non libeat nisi quod est secundum volũtatem Dei. Perfectio eius est, vnà cum Deo spiritus esse per amorem, vt iam non possit velle nisi Deum, & eius suauitatis dulcedine inebriari.

De refor-

De reformatione memoriæ. Cap. 14

INitium reformationis memoriæ est, mentem ab euagatione sua ad memoriam Dei cum labore reducere, orando, legendo, recolendo, vel salutem superficialiter cogitando. Profectus eius est, bonis meditationibus & orationibus sine importuna euagatione posse intentum esse, & in altitudine cordis suis secum deambulare. Perfectio memoriæ est, ita in Deum esse absortum per mentis excessum, vt & sui ipsius & omnium quę sunt obliuiscatur homo, & in solo Deo absque omni strepitu volubilium cogitationum & imaginationum suauiter quiescat.

Quomodo naturales vires, & motus affectionum deformatæ sunt. Cap. 15.

ISti sunt fratres humanæ perfectionis, & profectus & initia, ad quæ omne studium spirituale debet ordinari. Siquis ista via non ambulat, est sicut qui nescit quò vadat, vagus & errabundus ad incertum finem tendens. Initium cuiuslibet istarũ trium potentiarum, est omnibus commune, qui sunt in statu salutis, nec sine eis est salus. Perfectio harum triũ est solummodo perfectorum, quando sunt in summa perfectione, id est in raptu contemplationis. Medius status earum, est perfectio proficientiũ, & singulariter respicit statum prælatorum religiosum, qui inter statum bonorum sęcularium, & statum perfectorum sanctorum quasi medium adhuc tenent. Non quòd in eodem statu semper permanere valeant, quia etiam sanctissimis hic vix est possibile, sed quia media via illorum trium statuum sic distinguitur ab incoatione, & perfectione eorũ de quorum profectibus aliquanto latius est considerandum. Et primò de reformatione voluntatis quia virtus vitium & meritum dependẽt ab ea, & affectiones quas tàm ad vitia quàm ad virtutes inclinant: postea de memoria, ratione, vel intellectu, volũtas est in anima, quasi imperans, ratio quasi docens, memoria quasi ministrans vtriq; .s. volũta ti, & iubeat ratione vndè doceat.

De origine vitiorum. Cap. 16.

NVnc verò breuiter intellige, quo modo naturales vires animæ, & motus affectionum in vitia deformatæ sunt, & ad quid datæ sunt homini, postea aliqua remedia singulorũ vitiorum subiungẽda sunt, & virtutum ordo. Voluntas igitur, nulli debuit esse subiecta nisi Deo, nec tamen hic coactè, sed sponte, vt posset ei ad meritum reputari, & ita poterat peccare, & non peccare. Non autem adhuc peccaret cum posset, sed adhuc vt si non peccaret cum posset, ex hoc laudabilis fieret, & digna premio apud Deum, vel si spontè peccaret, esset digna confusione & supplicijs, cum sciret, quod non deberet peccare, & posset vitare. Item cum facta esset anima, vt capax esset summæ beatitudinis, in qua habere summam gloriam, & summam delectationem in Deo, qui est verè & summa beatitudo, datus fuit ei duplex appetitus naturaliter, ad hoc vt ista desideraret & studeret obtinere, & cũ obtinuisset tantò iucundius possideret, quantò ardentius concupiuisset. Datus ei fuit talis appetitus gloriæ, vt nulla sufficeret ei præter summam gloriam. Et appetitus talis delectationis vt non satiaret eam, nisi summa essentia, & vtraq; est in solo Deo, & ita nihil sufficit animæ præter Deus. Et iste appetitus animæ vocatus concupiscibilitas. Item ex hoc orta est altera vis animæ, qua concupisceret tantũ bonum suum docente vi rationabili, per quod beatificanda erat. Et naturaliter horreret, detestaretur, & repelleret omne, quod ad hanc obtinendam contrariatur ei. Item quicquid ad eam obtinẽdam & conseruandam iuuat, fortiter apprehenderet & teneret. Et vis hæc vocatur irascibilitas, iuxtà ire similitudinem, quæ fortiter indignatur contrarijs, & fortiter tenet quod cupit, per vim rationalem cognouit bonum, & melius bonum amplius & maximè optimum, per vim irascibilem tenuit & inhæsit bono, & quæ ei adhuc prodesse poterant, firmiter appræhendit, & quæ ei obesse poterant, dedignãter repulit & fugit. Sed cum homo suadenti diabolo, sponte ad peccatum consensit contra Dei prohibitionem, tunc omnes vires animæ & potentiæ, quæ datæ ei fuerant ad summum bonum agnoscendum, appetendum, & fruendum deordinatè sunt, & quasi subuersæ, non autem subtractæ, sed fœdatæ sunt, & peruerso modo se habent sicut organum musicum, quod quando integrum & benè ordinatum est, dulcem reddit melodiam, quãdo verò confractum fuerit & de ordinatum, horrendum stridorem pro cantu emittit. Quia enim homo amore visibilium ab inuisibili amore cecidit, sola iam visibilia ex peccati pœna cognoscit, eaque diligit, solis eis inhæret, & inuisibilia quasi non sint post ponit, immò & nescit, ita & pauci induci possunt ad credendum, si aliquid extrà ea quæ videmus, & corpore sentimus. Et ita ratio cæca est in anima, quòd nó cognoscit seipsam, cum ipsa sit ex his quæ oculis carnis videri nõ possunt. Sic nõ solum cęca facta est, sed etiã stulta, quia cęcus multa credit, quę nõ videt: & hoc in infidelibus. Hinc factũ est, vt mod ò appetat terrena, vilia, & fœda, & illis per amorẽ in hęreat, & pro magno imputet, qui ea poterit adipisci.

Concupiscibilis irascibilis, & rationalis.

De honoris appetitu. Cap. 17.

APpetitus honoris datus fuerat ei, vt altissimum honorem desideraret, scilicet Deo placere, ami cum Dei esse, filium, & hæredem, & Deo familiari, & ei congregare, non ex æqualitate potentię, sed ex imitatione bonitatis, & vnus cũ Deo spiritus fieri, & æqualis Angelis, & nulli subesse, nisi soli summo Deo omnium. Item vt se tantæ dignitatis agnosceret, eo quòd in se imaginem Dei haberet, vt nulli indigniori se dignaretur subijcere, soli summo omnium Deo subiectus & obediens, & ex amore inhærens, & reliqua omnia sub Deo pro cuiuscunque dignitate æstimans, & vtens creaturæ ministerium pro sua vtilitate, & Domini voluntate. Hæc erat bona superbia omne indecens despicere, & sola bona appetere & diligere. Econtrario modo appetit placere, gloriam ab omnibus hominibus querere, quę fallax est & vana: & aliquid magis se extimãs homo, seipsum seducit, cum miser & vacuus boni sit: & alios in comparatione sui spernit, & subijcere sibi cupit, qui fortè meliores sunt: & gloriatur in diuitijs, quæ sunt luctum & terra: & iactat se de malis, & vanis, sicut fatui, qui gloriantur quã do inuoluti sunt in luto: Et sic homines mutauerunt gloriam suam, in similitudinem vituli commedentis fœnum. Quia omnis caro fœnum, & omnis gloria eius quasi flos fœni. Exaruit fœnũ, & flos eius decidit, &c. Ista sancta superbia de generauit, & mutata est in vitiosam superbiam.

Psal. 105.

Ifa. 40.

De triplici superbia. Cap. 18.

ESt autem triplex superbia. Prima nimis sibimet placere, & se maiorem reputare quàm sit in veritate, hoc est initium omnis peccati. Secunda est appetere, & studere alijs placere, & maior velle credi ab eis quàm sit iustum, hæc est inanis gloria. Tertia est ambire alios prẽire, & sub se eos velle esse hęc decepta est superbia, & vniuersali alios secum decipi, cupit se maiorem putari quàm sit, sic magister decipit puerum, vt putet in equo sedere, & sedet super fasciculum palleæ. In hoc autem contrariatur Deo, quia cum anima subiecta sit ei, ipsa vult sui iuris esse, & spoliat Deum debito honore suo, & vniuersali dominio suo

Eccle. 10.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quantum est in se: Et ingrata est ei de beneficijs quæ accepit, de quibus gloriam propriam quærit, non Dei à quo habetur omne bonum. De ramis autē superbiæ quæ de ipsa pululāt prętereo, quia alibi reperiūtur cum suis descreptionibus vel diffinitionibus. Si quis autem quærat maximè in summis vitiorum, quæ superbia periculosior sit, respōderi potest, ꝙ periculosior sæpè est illa quæ extollitur de bonis gratiæ, quàm quę de bonis naturæ vel fortunæ. Bona gratiæ sunt virtutes, & scientia, & opera de genere bonorum, vt prędicare, ieiunare, & similia. Bona naturæ sunt, quæ natura contulit, vt nobilitas, pulchritudo, fortitudo, ingenium, & similia. Bona fortunæ sunt diuitiæ, dignitates, honores, & similia, quæ plus quādoque dātur illis, qui natura & virtutibus inferiores sunt alijs, non tamen sine aliqua Dei prouidentia, licèt sæpè cedat eis ad malum scilicet ex merito. Superbia etiam ita excæcat mentem, vt cum plus habeat sæpè minus cognoscat. Hoc vitium præcipuè impedit nos, ne maiora bona à Deo accipiamus, cum tamen ipse sit largissimus, & desideret multum nobis communicare de bonis suis, quia valde diligit nos. Reatus autem, indignos reddit nos supernæ gratię Dei, quia si plus daret, vel extolleremur, aut ingrati efficeremur, aut non dignè gratiam operaremur, & sic grauioris peccati rei efficeremur, vnde sæpè magis est clementiæ parcentis Domini negare ampliora gratiæ dona, quàm irascentis. Deus superbis resistit, quasi suæ potentiæ rebellibus. Humilibus autem dat gratiam, à quibus per tumorem elationis non defluit quod eis infundit. Perdit etiā nobis meritum bonorum operum, quæ pro humano fauore fecerimus: Et sæpè superbia assumit sibi pallium humilitatis emulæ suę, vt sub nomine eius gloriā saltem fugiendo eam assequatur, quæ sicut verbū insequitur fugientē, & fugit insequentem.

Bona gratię naturę & fortunę quę sint.

Iaco.4.

Quando bona nostra vel mala, debemus occultare, vel ostendere. Cap. 19.

NOta, quòd bona debemus quandoque homini bus ostendere, quandoque occultare. Similiter merita nostra aliquando aperire, aliquando cælare. Bona nostra ad quę tenemur ex præcepto Dei, vel Ecclesiæ, vel ad quæ ex manifesto voto astringimur, debemus omnibus ostendere, vt fidem, charitatem, iustitiam, veritatem, castitatem, obedientiam, & contemptum mundanorum. Quę si homines in nobis non viderent, cum sciant nos ad ea teneri, scandalizarentur, & nos reputarent præuaricatores voti nostri. De huiusmodi dicitur in Matthęo. Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant bona opera vestra. Aliquā do verò bona nostra occultare debimus, quæ specialiter accepimus, vt gratiam internæ deuotionis, vel quę possent nobis singularem laudem parere, vt singularis abstinentię, & vigilię, & orationes, &, eleemosynæ ad quę nō tenemus, de quibus Dominus docet in sermone habito in monte. Similiter mala nostra quandoque abscondere debemus, ne quis scandalizetur de nobis, vel summiat exemplum imitādi nos in similibus, vndè tales dupliciter peccant, quia & Deum offendunt, & proximo fodiunt foueam, in quam incidat per malum exemplum. Si autem sine culpa nostra vel specie mala, aliquis ex sua malitia suspicatur mala de nobis, & non vult recipere excusationem, tunc habeamus patientiā, sicut Christus tacuit in passione, de multis ex inuidia accusatus, dixit. n. si vobis dixero, nō credetis mihi, &c. Aliquando mala nostra aperire debemus, scilicet in cōfessione priuata de priuatis, & in manifesto de manifestis, vt in visitationibus, & redargutionibus. Imperfectiones quoque nostras non debemus erubescere cōfiteri, & defectum virtutum, ne quis existimet nos, supra id quod sumus.

Matth.5.

Mat.vbi supra.

Matt.27.

1.Cor.12.

De eodem.

SI autem in bono opere vana gloria pulsat nos, non acquiescamus ei, nec tamen bonum opus dimittamus, maximè si sit vtile & necessariū. Sæpè etiam putamus nos pro aliquo laudari facto, vel dicto, quod fortè alij non aduertunt, quia sicut nos nō omnia pensamus quę circa nos faciunt, ita nec ipsi omnia attendunt, quæ nos facimus. Aliquando verò despiciunt nos potius quàm laudant, maximè si vel modicam deprehendūt nos appetere laudem, pro his quæ facimus: Etiam si fortè adulētur nobis in facie, sicut est consuetudo leuibus hominibus ad placitum cuiuscunque loqui, vndè contra tales sagittas vanę glorię nō tā indigne mus fortiter pugnare, quā prudēter eas cōsilij manu abigere, sicut muscas leui flabello remouemus à nobis.

Vana gloria cito ascendit, nec tamen bonū opus dimittendum.

Quare datus sit appetitus. Cap. 20.

APpetitus etiam commodi vel delectationis datus fuerat homini, ne desideraret summam delectationem quæ est in Deo, & summam beatitudinem, & quietem, & in passibilitatem, & delectaretur in habitis, vt fœlicior esset. Quia onerosæ sunt delitiæ sine delectatione, & quanto delectatio auidior, tantò delitiæ iucundiores. Nunc totus appetitus ille spiritualium delitiarum, ex peccato mutatus est in carnales delitias, vt appetat ea in quibus sensualitas delectatur, quę sunt concupiscentia carnis, & concupiscentia oculorum. Concupiscentia carnis diffundit se in luxuriam, & molitiem vestium, & quietem carnis, & somnolentiam, & ad omnia quę spectant ad sensum tactus. Item ad gloriam quæ est delectatio gustus. Item ad aliorum sensuum delectationes, vt audire carnaliter delectātia, & adorare. Concupiscentia verò oculorum quærit videre pulchra, & habere preciosa. Et ita generatur auaritia ex omnibus istis: Et etiam ex superbia vitæ generatur auaritia, quia adhuc quæri ditari, vt amplius honoretur. Ex concupiscentia carnis etiam generatur, quia adhuc vult ditari, vt voluptuosius epuletur, & luxurio sè & comodius viuat, absque solicitudine & defectu: vndè Ioan. Omne quod est in mundo, aut concupiscē tia carnis est, aut concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ. Ex concupiscētia oculorum etiam generatur, quia vt videat pulchrum, & habeat ad libitum in quibus oblectetur, desiderat aurum, & argentum, gēmas, vestes, agros, terras, familias, & similia. Dederat tamen Deus homini corpus & spiritum rationalem, & concesserat ei delectari etiam insensibilibus, sed ordinatè, moderatè, & honestè, vt per sensuum delectationem, sursum moueretur ad spiritualium cognitionem, delectationem, & fruitionem. Et vt appeteret coire honestè, & sine vitiosa libidine, tempore congruo ad generandū filios, qui æterne beatitudinis participes essent. Et vt appeteret cibum, & potum quo sustentamē to naturæ, & alia quibus adhuc indigebat. Sed dissipato ordine naturæ conditæ à Deo, per peccatum omnia modo peruersa sunt, & ad sensuales delectationes dilapsa. Quas cū timet perdere, irascitur, & tristatur. Quas cum non habet, prohibito tędio afficitur, & illos quos credit sibi fore impedimentum, ne adipiscatur quę cupit, vel per quos timet amittere que diligit, odit. Et illis quos videt habere quæ cupit, inuidet, quia videt quòd quandiu alius habet, oportet eum carere: Et sic oritur inuidia, cui annexum est odium vitiosum. Item oritur accedia, habens ex vno latere annexam tristitiam, ex altero torporem dissolutionis, & pigritię. Omnia verò vitia & peccata ex vno fonte oriuntur. i. superbia, & ex duobus riuulis deriuant. s. malo amore, & malo timore. Et triplex fomētū eā accēdit. s. cōcupiscētia carnis, cōcupiscētia oculorū & superbia vitę. Ista sunt quasi materia & occasio homini ad tentationē, quę nobis mundus proponit

1.Ioan.

Oia peccata ex vno fonte, & duobus riuulis deriuantur.

proponit scilicet honores, diuitias, & voluptates. In nobis aūt est quadruplex defectus, vndè ad malum proni sumus. Ignorantia, concupiscentia, malitia, infirmitas. Ignorantia excęcat ne verum agnoscamus, & erremus in iudicio boni & mali. Concupiscentia emollit ad appetendum, & diligendū visibilia, & delectabilia carni. Malitia exasperat, & amaricat cor ad iram, tristitiam, inuidiam, & odiū. Infirmitas debilitat ad resistendum malo, & ad hærendū bono. In his quatuor incidimus ex pœna primi peccati, & originantur ex peccato, ex quo nascimur filij iræ. Ex hijs prodeunt septem capita vitia, de quibus quasi maioribus ramis cætera vitia pullulant. Hæc sunt septem capita draconis de quo dicitur in Apoc. Et septē Demonia in Marco, de Maria Magdalena per Christum eiecta. Item septem gentes, quæ terram promissionis occupauerunt, ne filij Israel in ea pacificè habitarent. Quia arcent nos in via ab introitu regni cœlestis, nisi ea studeamus expugnare. Docetur autē vetus traditio apud grecos, sicut Clemens testatur, quòd istę gētes primò expulerant filios Sem de terra illius, de cuius stirpe descendit Abraā in Israel, vndè cum Dominus præceperit filijs Israel gētes Cananeorum expugnare, & eorum terram possidere, videntur secundū hoc non alienam terram vsurpare, sed Domino vniuersorum obedisse, vt terram recuperarent, expulsis his, qui iniustè eā detinebant. Hęc autem in figura facta sunt nostri, vt vires animi & affectiones quę à creatore factę sunt, & ad bonum vsum homini insitę, vt æterna & vtilia per eas quęreremus, & quę ex peccato in vitiū permutatę sūt, studeamus reformare, & in virtutes mutare, expulsis corruptionibus vitiorū.

Defectus qradruplex.

Deut. 12. Mar. 16.

Expugnare vitia quid.

Diffinitio peccatorum mortalium. Cap. 21.

SVperbia, est amor excellētiæ, qua homo alta cupit seipsum altum reputans, & ab alijs volens reputari & alios præcellere. Inuidia, est odium prosperitatis alienæ, qua homo dolet alium sibi æquari vel præferri, & cupit ei malum, & de bono eius dolet. Ira, est indignantis turbulenta commotio, qua quodammodo surit & æstuat quando aliquid occurrit ei quod est contrarium voluntati. Accedia, est tædium boni ex animi torpore, dum autem irrationabilis tristitia mentem aggrauat, aut dissolutio cordis ad vana animam magis inclinat. Auaritia, est cupiditas plusquàm necessarium sit habendi temporalia. Gula, est inordinatus animi appetitus, vel alimenti vsus immoderatus. Luxuria, est illicitus ardor libidinis, vel illicita expletio libidinosæ delectationis in actu siue in morosa cogitatione. Et licèt hoc modo vitia sint peccatum, hoc tamen est ex culpa hominis, & pœna peccati. In quantum tamen Deus ea dedit homini, sunt naturales affectus & motus appetitum ad bonum, & ad motus virtutū, quia Deus nihil mali fecit, sed cūcta sunt valdè bona. Expugnatio ergo vitiorum, non est aliud nisi reformatio naturaliū actionum, affectionum, & motuum ad statum à conditore dispositum, vt supra aliquantulū dictum est, De appetitu sublimitatis qui datus est homini, vt appetat cœlestia, & diuina, & spernat terrena & vilia quasi indignio rasę. Hinc modò dilapsus est ad infima, vt appetat terrenos honores, & vanos & falsos.

De sancta inuidia. Cap. 22.

INuidiæ affectus naturaliter homini insitus est, non vt inuideat proximo de bono ꝙ habere potest, nec vt cupiat alicui malum vel faciat, sed vt odiat vitia & peccata, in se & in alijs. Et inuideat Diabolo, qui tot animas aufert Deo & alijs adiutoribus eius, imò vicarijs Diaboli. s. hæreticis & inimicis animarum, qui spoliant animas æterna beatitudine: Et quantum etiam in ipsis est, spoliant ipsum cœlū maiori gaudio, quod ibi esset si plures illuc venirent, cum singuli qui ibi sunt, faciant multam lætitiam omnibus ciuibus cœli. Salua tamen æterne prædestinationis ratione, quæ nullum ibidem factum suspicari permittit. Isti sunt hostes nostri, & odio habēdi, inquantū tales sunt, qui nos perdere æternaliter quęrunt, non illi qui sperantur adhuc conciues nostri futuri in gloria cœlesti, etiā si nimici videantur.

De sancta ira. Cap. 23.

IRæ affectus datus est homini, vt irascatur vitijs, & malis suggestionibus, & ex indignatione non patiatur se trahi consensum peccati, & reprimat malos motus in se & alijs, vbi oportunè potest: Et vlciscatur Dei iniurias, & transgressiones iustitiæ: Et tunc est zelus iustitiæ. Sic legitur Christū iratum fuisse Pharisęis, & alijs non rectè agentibus. Sic & alij sancti viri. Nūc ira in vitium deformata est, & contra rationem in furorem versa est, & quasi in insaniam, vt more frenetici ita irrationabiliter moueatur homo contra hominem, contra amicum, & proximum contra seipsum. Aliquādo etiam contra sanctos, & contra Deum, & contra in sensibilia, & irrationabilia, quę nec benè nec malè sciūt agere, nisi sicut natura impellit ea. Etiam vbi agnoscimus nos iniustè moueri, non possumus quandoque impetum iracundiæ cohibere.

De bona tristitia. Cap. 24.

TRistitiæ similiter affectus datus est homini, vt doleat de peccatis suis & alienis, vt mœrens sit de dilatione Paradisi, & timeat supplicia inferni, doleat de imperfectione sua, compatiatur alienę afflictioni, vt per maturitatē vtilis luctus excludat leuitatem vanæ letitiæ, quæ est mixta dissolutioni. Sed hæc bona & secūdum Deum tristitia sancta, peruersa facta, mutata est in tristitiam seculi mortem operantem, in desperationē diffidentiā, & irrationabilem mœrorem.

Quare datus sit affectus gaudij. Cap. 25.

GAudij affectus datus fuit homini, vt gauderet in Deum, in spe eternorum bonorum, & intuitu beneficiorum Dei. Et congauderet proximo in bonis eius, & delectaretur in laudem Dei & boni operis, & fastidiret omnia vana & inutilia. Et iucundaretur in operibus diuinis, & ex hoc efficeretur alacer, & agilis ad seruitutē Dei. Sed homo peruersus est in dissolutionem, & vanitatē, vt homo gaudeat de insanijs falsis, & affluentiam temporalium, & rerum, & bonorum, & voluptatē. In risu & derisu, & fabulis, & turpibus ludis, & fastidiat omnia quæ Dei sunt, & insipida sint ei, & tædeat interesse diuinis. Et ex hoc pigritatur ad studia deuotionis & virtutum, & cor euagatur circa inutilia, vana, & immunda: Et grauiores labores cordis libentius sustineret in alijs occupationibus & negotijs, quā insistere spiritualibus & diuinis, vndè accelerat ab eis absolui quàm totius potest, & negligēter facit quid facit, nisi fortè lucrum vel laudē inde speret consequi, vel aliquid commodum temporale. Ex inordinata autem tristitia gignitur tædium boni, dū nil libet facere boni, vel cogitare, vel loqui. similiter ex dissolutione tedium boni nascitur, vnum tamen intenti sumus vanis leuitatibus, quòd tædet nos spiritualibus studijs intendere, & quasi anxiamus cum debemus ab ocio, & iocis sæcularibus, & seriosis studijs euelli, vnum quasi ligati catuli ad stipitem, renitenti animo cogimur interesse diuinis, & hoc acediæ vitium fastidium est boni. In hoc etiam multi religiosi laborant, & pauci superant.

De bona auaritia, & sancta. Cap. 26.

AVaritiæ etiā affectus datus fuit homini, vt esset cupidus magni meriti apud Deum, & magnarum virtutum & multorū bonorum operum,

Universidad de Deusto
Biblioteca

& vt multas animas lucraretur Deo, docendo, orando, & bonum exemplum dando ad profectum salutis: Et vt homo esset cõtentus boni, quid iam haberet vbi laboraret, vt multipliciter augeretur ei gratia & opera virtutum. Sed nunc dilapsus est ad cupiditatem temporalium rerum, pecuniæ possessionum, & quarum libet rerum etiã viliũ, quę colligit, quasi homo debeat semper viuere, & mundus debeat perire, vt congreget quantum valet, ne pereunte mundo, ei deficiat vnde viuat. Sicut Noe imminẽte diluuio comportauit escas quas haberet, quam omnia diluuio perissent. Et quãtò homo morti magis proprinquat, tantò studiosius congregat & custodit, vt ostendatur quàm sit irrationabilis auaritia, eò magis colligente, quò minus indiget: sicut qui multum viaticũ fert ad breuem viam, & qui sumptuosam domum construit pro vnius noctis hospitio. Ideò autem Dominus voluit nos incertos esse de hora mortis, vt parum de temporalibus cogitaremus, quæ omni hora timemus perdere, & multum de æternis ad quę semper sine intermissione properamus.

De appetitu victualium. Cap. 27.

APpetitus victualium datus est nobis pro carne, vt sustentemus naturam, & possimus durare in seruitio Dei, & multum mereri: nam moderatus & parcus victus, & vniformis, diu conseruat naturam, dum non opprimit vires eius, sed reficit, & sanitatem conseruat vniformis dieta, quia natura contemperat se ei, & non turbatur semper ex nouis & ignotis escis vndè quidam tales claustrales diutissimè viuunt sani. Sed appetitus ille naturalis modo effusus est ad voluptates & superfluitates, vt non simus contenti vndè sustentetur natura, sed vnum palatus oblectetur: Et cum talibus assueti fuerimus, & eis natura contemperauerit, cum aliquando tenuioribus debemus esse contenti, natura murmurat propter dissuetudinem, vnum statim putamus nos adeò debiles & infirmos, ꝙ victu paupere non possumus viuere, & quasi sub discretionis velamine delicata importunè & inuerecundè incipimus quærere, nolentes experiri, ꝙ natura sicut per consuetudinem ad delicata dilapsa est, ita per contrariam assuefactionem, possit reduci ad competens moderamen victus parcioris: sicut videmus in maxima parte mundi, quàm parcè viuunt Gentiles, Iudæi, & pauperes Christiani, quorum quidam de paupertate modo tam sani sunt, sicut indelitijs fuerant. De spiritualibus autem delitijs, & gustu internæ dulcedinis, quæ sine comparatione omnes delitias mundi superant, sicut mel simum, vix est mentio, vel efficax desiderij, aut studium est inter illos qui sibi videntur alti in religione: immò despicitur, & deridetur inebriatio talis desiderij seu dulcedinis, & quasi stultitia & abominatio iam habetur: Et ab alijs religiosis persecutionem ob hoc patiuntur, & dęmoniaci reputantur, & hęretici dicuntur, quanuis spirituales ipsi sint. Quid deuotionis gratiam sic despiciunt & persequũtur, ab Apostolo discant, qui etiã animales eos appellat, quod non intelligunt quæ sunt spiritus Dei, quia stultitia est illis. Non laudo nec approbo deceptores & deceptos, qui spiritum suũ vel alienũ pro spiritu Dei accipiẽtes, & seducũtur & seducũt, sed probãdi sunt spiritus, & sic iudicãdi.

Magis in ternis consolationibus quam externis delitijs pascimur.

1.Cor2.

1.Ioan.4.

De affectu dilectionis. Cap. 28.

AFfectus dilectionis etiam datus fuit homini, vt diligeret Deum super omnia, & se & proximum propter Deum & secundum Deum, vt omnia opera Dei diligeret propter factorem, quodlibet iuxta suam dignitatem: Et vteretur ministerio creaturæ ad Dei voluntatem, & suam æternam salutem, & horum omnium delectationem & vsum, referret conditoris dilectionem & cognitionem, donec ad ipsum perueniret, in quo sunt, & viuũt omnia secundum æternam rationẽ. sed ille affectus quasi extinctus est, & dilapsus ad amorem carnis, & turpes delectationes, vt iam non diligat nisi pro sua tẽporali vtilitate, & carnali delectatione, & turpi voluptate. Licèt etiã vsus carnalis concubitus, datus fuerit & mandatus ad propagationem prolis educandæ, æternam beatitudinem cum Deo & Angelis possessuræ: tamen modò non proles, sed delectatio in hoc opere quæritur, & si proles desideratur, pro mundana iucunditate quęritur, vel pro hæreditatis terrenæ successione, vel honoris augmẽto, vt plures amici habeantur in terra. Vndè dolent quando paruuli decedunt, qui multò tutius moriuntur post baptisma immediatè, antequam per mortale peccatum perdant vitam æternam, quàm postea in ætate adulta, propter dubium quales futuri sint, & propter multipliciter laqueos peccati, quos valdè pauci euadunt.

Quare data sit spes. Cap. 29.

SPes data est homini, qua confidat de bonitate Dei vt speret à Deo consequi gratiam in præsenti, & gloriam in futuro, peccatorũ veniam si pœniteat, & temporalem sustentationem sicut expedit, & liberationem à malo, & conseruationem in bono. Sed spes confusa est vt aut minus sperent homines quam debẽt, aut plus quàm iustum sit. Tantum confidunt quidam de bonitate Dei, quòd etiam saluet eos in peccatis contrà iustitiam, & veritatem suam, vt immundos collocet in cœlo cum Angelis mundissimis. Et rursus tãtum diffidunt de Deo, quòd si conuertantur, non velit eis dare perseuerantiam in spiritu, vel sustentationem pro corpore, quasi Deus propritius sit inimicis suis dum in peccato manent, & non sit propritius amicis suis iustis & pœnitentibus & conuertẽtibus se ad ipsum, vt peccatores pascat liberaliter & saluet, conuersos deserat & fame perire sinat, non affligit Deus fame animã iusti. Vndè Propheta dicit. Iunior fui, etenim senui, & non vidi iustum derelictum.

Stultorũ pctórum præsumptio.

Psal.36

Quare datus sit timor. Cap. 30.

TImor etiã datus fuit homini, vt timeret Deum, & timeret ob eo separari & eum offendere, & puniri ab ipso & damnari, modò tantum timet temporalem aduersantem & incommoda corporis, & detrimentum honoris, & futura & æterna mala non timet, quasi nunquam futura sint, & quasi tantummodo minima sint, quæ dicuntur de futuro iudicio, & de supplicijs æternis, vel quod facilius euadet quàm dicatur, & timet etiam magis hominẽ vel bestiam, vel rem insensibilem, quàm Deum omnipotentem quem offendit, cum tamen horrendum sit incidere in manus Dei omnipotentis.

Hebr.10

Quare datus sit pudor. Cap. 31.

PVdor est etiam homini datus, vt pudeat eum indigna agere vel egisse, gradu suo hæc peccasse, & seruum peccati esse, & mancipium Diaboli, & omnis turpitudinis, vel inhonestatis, & segnitiei, & vilitatis: modò autem pudet nos esse seruitutis Dei, cui omnia seruiunt, vel nõ voluntariè vel necessariè pudet imitari Dominum in humilitate, patientia, paupertate, religione, obediẽtia, & despectione, & contumelijs, & confusione, cum nõ sit Deo dignus, qui eum erubescit coram hominibus cõfiteri vel imitari, & gloria magna sit seruo Dei, sequi Dominum suum bonum.

Quare tot bona nobis cõtulit. Cap. 32.

EOdem modo sciendum est, de omnibus quæ à Deo accepimus, de intellectu mentis, de ingenio, de corpore & membris eius, & de substantia temporali, & honore & potestate, & de tempore quo viuimus, & de omnibus quæ in mũd o seruiunt homini.

Omnia

Omnia hæc data sunt nobis, vt deseruiamus datori nostro, & nobis, vitam mereamur æternam, & proximo nobiscun trahamus ad vitam: ècontra nos omnia quæ ad vsum vitę vel meritum glorię accepimus, ad vsum conuertimus culpæ, sed cuncta quæ ad vsum culpæ conuertimus, nobis vertentur ad vindictam siue perpetuam pœnam, videlicet. Cum caro nos tentat, vel affectus carnales, & appetitus inordinati affligunt, vel substantia exterior auferetur à nobis, vel intemperies aeris, vel terræ sterilitas, vel corporalis infirmitas nos excruciat, vel aliter affligimur, vt per quæ peccauimus, per hæc puniamur, & si voluntariè pro Deo toleramus, purgamur à peccatis, per quę merebamur pœnã, & accipiemus coronam pro patientia & pro bona voluntate, quam pro Deo tolleramus. Si autem inuitè nihilominus oportet nos hic vel in futuro puniri, & per impatientiam augemns culpam, ac per consequens & meritum pœnæ.

SECVNDA PARS
DE REFORMATIONE MENTIS.
In qua tractatur de singulorum vitiorum natura, & eorum remedijs.

Quæ hic tractanda sint. Cap. 1.

Virtus, quid.

NVnc de singulorũ vitiorum natura & descriptione, aliqua cõsideremus & de remedijs quibus curãtur, cum virtus nihil aliud sit, quàm vitiorum perfecta curatio vel carentia, secundum quòd istam materiam respicit. Quia si vitium est inordinatus motus, vel affectus naturalis corruptus, eius contrarium est virtus. i. affectus, vel appetitus ordinatus ad id, & secundum id, quod à bono conditore datũ fuit, vtantè patet, & patuit in xemplis.

De triplici superbia. Cap. 2.

SVperbia triplex est, vt supra dictum est: aut cum homo plus placet sibi quàm debeat, & maiorem se extimat quàm sit in veritate, aut cum alijs placere desiderat, & studet amore proprię gloriæ, volens magnus reputari, laudari, & honorari, cum soli Deo honor propriè & gloria debeatur, qui solus essentialiter bonus est, & à quò habetur omne bonum, vndè quicquid glorię nobis vsurpamus, Deo furamur, immò nos decipimus, attribuentes nobis quod non est nostrum, sicut meretrix se mentitur honestam & formosam esse cum non sit, hæc est inanis gloria, quia vacua est veritate, & vtilitate salutis. Tertia cum vult præuenire singularitate gloriæ, vel dominio, & prælatione, & impetrio, & despicit cæteros & dæprimit. Decipitur autem quadrupliciter, vel putat se habere quod non habet aut plus habere quàm habet, aut singulariter præ cæteris habere, aut ex se vel meritis suis habere.

Quadrupliciter superbus decipitur.

De tribus vitia expellentibus. Cap. 3.

TRia autem sunt quę à nobis vitia expellũt, & virtutes operantur. Gratia Dei, industria propria, & necessitas. Gratia Dei infundit virtutes, industria cooperatur gratiæ ex libero arbitrio, & necessitatem conuertit in virtutem. Sine necessitate sæpè, sed sine gratia nunquam potest esse virtus liberi arbitrij cum consensu. Quibusdam igitur infundit virtutes, cũ modico vel nullo labore industrię propriè, licèt non sine consensu voluntatis, cum sine consensu voluntatis nullum sit meritum, sicut illis quos preuenit Deus in benedictionibus dulcedinis suæ. Vndè Sap. ait. Qui de luce, id est diluculo incipientis ætatis capacis vigilauerit ad ianuam nõ laborabit, assistentem enim foribus suis illam inueniet, id est gratiam sapientiæ & virtutis. Sic quandoque Apostolos & alios quosdam, maximè in primitiua Ecclesia legimus repentè Spiritussancto repletos, ad virtutes, & dona, & diuersa charismata attigisse. Sancti spiritus gratia exercitat voluntatem, & instruit, & roborat, vt illustrè agat ad profectum virtutis. Necessitas alia est, cui se homo voluntariè subijcit, vt qui se voto obligant ad obedientiã, castitatem, & paupertatem, & similia, vel vadunt ad infideles prædicare, sed illis euenit postea pati vel agere quod libenter euaderent, videntur necessitate cogi, quæ tamen est volũtaria, quia adhuc se spontè obtulerunt, & potius pati volunt, quã à proposito resilire. Alia est coacta, quam homo inuitus tollerat, nec tamen potest effugere, vt paupertas sęculi, infirmitas corporis, despectio, persecutio, tentationes aliquæ, vel aliæ diuersæ tribulationes, quas licèt primò inuoluntariè tolleret & cũ murmure, postea tamẽ cum videt ineuitabiles, incipit quãdoque voluntatem flectere, & facere de necessitate virtutem, & tunc incipit mereri. Et cooperatur illa necessitas ad magnum profectum virtutum, ad quas vix aliter peruenirẽt: & hoc est quod dicitur de quibusdã, compelle eos intrare. Et illud, quod legitur & cãtatur in Ecclesia Dei. Et ad te nostras etiam rebelles compelle propritius voluntates, hoc est. Fac de inuoluntarijs voluntarios, ad ea quæ scis nobis expedire, etiam per aduersa cum nolumus te in prosperis sequi. Vndè Propheta ait. Imple facies eorum ignominia, &c.

Asque consensu non infunduntur virtutes.

Pſal.20.

Sap.6.

Duplex necessitas.

Luc.14.

Oratio ecclesię.

Psal 82.

De triplici industria contrà vitia Cap. 4.

INdustria in tribus consistit. In prouida consideratione, in laboris conatu, & in perseueranti diligentia. Per ista tria adiuuante gratia, vitia subiugantur. & virtutes obtinentur, sed gratia quosdam ita præuenit, vt aut multa cum facilitate, immò cum multa suauitate faciant bonum, & declinent à malo, aut ita accẽdant voluntatem, vt cum magno feruore quæquè facienda promptè aggrediantur, quamuis dura & difficilia: quosdam verò ita fic quodammodo relinquit, vt quicquid boni agere debẽt, necesse habeant se stimulis & calcaribus pungere, quasi pigrum animal, vt grauior sit eis difficultas superãdi torporem cordis, quàm laborem actionis sustinendi. Isti & si non habent desiderium feruens ad currendum post Dominum, habẽt tamen desiderium desiderij, orãtes se trahi cum sponso, quia agilitatem currendi non habent, iuxtà illud. Concupiuit anima mea desiderare iustificationes tuas in omni tempore. Voluntatem bonam habent, sed pigram & tepidam, non feruẽtem. Primum, fœlicius est facere bonum cum facilitate, secundum laboriosius, facere bonum quasi ex necessitate, quod autem istorum sit maioris meriti, puto, quòd nemo perfectè æstimare possit, niti ille, qui spirituum ponderator est scilicet Deus. Quia secundi fideliter luctando vincunt seipsos vt per consuetudinem sui potentes fiant magnæ virtutis. Primi autem qui faciliter faciunt bonum, altiori indigent cautela ne seducantur, quia diuitiæ faciliter acquisitæ prodigalius solent effundi, quàm quæ paulatim & cũ difficultate elaborãtur. Secundi verò qui cum difficultate bonũ faciũt antequã perfectè vincãt difficultatis tentationem, sæpè quasi victi, laxati, vel territi ex labore, desperant de victoria, & de peruentione ad finem quo tendunt, & remittunt studium perfectionis,

Tu quibus industria consistit, & quid operetur.

Cant.1. Pſal.118.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& ad alias occupationes se cõuertũt, & quasi dissidunt de Deo, quòd nolit eos introducere in terram promissionis, per quam significatur perfectio puritatis: sicut filij Israel in deserto tædio laboris, & timore difficultatis de superandis hostibus, detraxerunt terrę promissionis, & mortui sunt in deserto prꝫter pauciss imi, hoc est prꝫter Caleph & Iosuæ, qui designant eos, qui cautè & viriliter per tentationes pertranseunt, vsque in finem perseuerando. Ideò inter tot de sæculo quasi de Aegypto egressos, tam pauci perueniunt ad consummatam perfectionem, quia aut seditionibus moti, aut tædio laboris & difficultatis fracti, viam perfectionis deserunt, vel aggredi non præsumunt.

De remedijs generalibus contrà vitia. Cap. 5.

QVædam etiam sunt generalia remedia contrà vitia expugnanda, & ad virtutes obtinendas Quædam spiritualia contrà aliqua singulariter, vt contrà luxuriam, fugere fœminas, viros, & cætera similia. Quædam autem sunt quæ citò & perfectè perducunt hominem ad sanitatem mentis, Quædam tardius & imperfectius. Efficacioria remedia contrà omnia vitia sunt. Primũ, paupertas, vt in omnibus penuriam patiaris, non solũ in his quæ desideras, quia illa est omnium etiam ditissimorũ, qui plus cupiunt quam habent, sed penuriam in his quibus necessariò indiges, in victu, hospitio, ministris, & similibus. Secundum, de spectio hominum, vt sis contemptus, & vilipendaris, & cures vt in nullo singulariter honoreris, sed potius vilipendaris, exprobreris, & vitupereris, & hoc sæpè ab amicis, donec tumor elationis in te penitus comprimatur: vndè vides quanta mendici tollerant à diuitibus & quam patiẽter, quod non facerent, si haberent diuitias vel honores. Tertium est, magistrum strenuum habere, vt cogaris facere quod inuitissimè faceres, & dimittere quod libenter faceres, & nihil habere nisi quod datur, nihil agere nisi quod iubetur: nec etiam loqui, nisi ad nutum alterius: & nihil dissimulare quicquid agis, vel negligis, quin asperè reprehendaris & puniaris, donec curuitas propriæ volũtatis plenè in te ad formam rectitudinis reflectatur. Quartum, est elongatio à consortio sęculariũ, quia sicut aqua turbata si ponatur seorsum a frequentia transeuntiũ, purificatur magis, ac magis, ita mẽs religiosi à sæculo sequestrata, minus affligitur circa terrena, & cœlestia magis incipit desiderare, & purius intelligere, & cogitãdo facilius eis inhęrere. Quintum, est frequens oratio, quia eleuat mentem suprà se ad Deum, & impetrat ab ipso curationem languorum & vitiorum, & sanitatem virtutum, Sextum, est quælibet afflictio aduersitatis, vt labor, infirmitas, persecutio, tentationes, infamia & similia, quia sicut lima purgat & resplendere facit metallum, ita tribulatio & afflictio abradit rubiginẽ vitiorum. Vndè Gregor. Qui desiderat vitia plenè vincere, studeat humiliter purgationis suę flagella tolerare. Si autem primò amara est ad sustinendum aduersitates, de die in diem tamen per consuetudinem continuam tollerabilior fit quousque iam non curetur, vel etiam diligatur propter profectum sanitatis, qui ex inde prouenire sentitur. Exemplũ de cautherio quod primò acerbum est, sed emortua carne non dolet, & superfluos & noxios humores educit: vndè orat Propheta. Proba me domine & tenta me, vre renes meos, & cor meum. Septimum, est continua mortis meditatio & retributionis, quæ facit vitia timere, & virtutibus studere: sicut arte medicinæ contraria contrarijs curantur, ita vitia contrarijs exercitiorum remedijs sanantur, vt superbia humiliatione, gula sobrietate, impatientia aduersitate, & sic de cæteris.

Quę contra vitia omnia efficaciora remedia sint.

Simile.

Exemplũ.

Pſal.52.

Simile.

De specialibus vitiorum remedijs. Cap. 6.

NVnc ergo de specialibus singulorum remedijs vitiorum videndum est, quæ si omnia non possumus describere, pauca tamen de pluribus consideremus, sicut pauperes qui non possunt multas medicinarum diuersitates, & efficaces habere, conficiunt sibi de vilibus herbis vnguenta, quibus liniant, & curent suos dolores. Simile.

De remedijs contrà superbiam. Cap. 7.

PRimum superbię remedium est consideratio propriæ vilitatis, tàm in corpore, quàm in anima, tàm illius quæ quidem nobis est cum cæteris communis, quàm illius qui nobis est singulariter notior in occulto vel in aperto, siue sit naturalis, siue accidentalis. Cõsidera igitur vilitates, & infirmitates corporis quid sumus, quomodo concepti, quomodo in vtero nutriti & nati, quid sumus intrinsecus sub cute, quæ sordes ebulliunt per aperturas, quàm facilè deperit quicquid pulchrum est, & validum apparet, quòd mors semper approprinquat, & quales erimus post mortem. Item quòd exteriores vt honores & diuitiæ nõ sunt nostrę, naturaliter enim diuitiæ terra sunt, & de terra tolluntur, vt pecuniæ & possessiones, honores verò non impenduntur homini pro se, sed pro quæstu qui indè speratur, sicut vultures currunt ad cadauera, quàm diu sperant indè saturari, sed cum totum sic corroserunt, ꝙ nihil nisi ossa sicca remanent, cadauera tunc relinquũt. Item bona mentis non sunt nostra, sed sunt dona Dei, & rationem reddituri sumus indè districtè, vt scientię, ingenium, virtutes. Mala verò purè mala, nostra sunt, & ex pluribus circunstantijs grauia, & grauibus supplicijs digna. Bona nostra non purè bona sunt, sed multipliciter imperfecta, pigritia, desidia, vanagloria, hypocrisis, tepiditas, & variæ cogitationes, imperseuerantia, & cætera vitia sæpę viciant bona quæ facimus, & maculant sacrificium nostrum tàm orationũ quàm actionum, vt minus sit Deo acceptum, & minus nobis meritorium. Item expositi sumus multis periculis, & æternæ damnationi, & infinitis supplicijs, & pluribus vitijs & peccatis onerati, & miserijs subiecti. Vndè ergo superbis terra & cinis, homo tam vilis? Secundum est exercere se in humilibus, vilibus, despectis officijs, & rusticanis laboribus, humili habitum incedere, humiles mores, & verba dulcia habere, locum nouissimum eligere, nihil iactantiæ & ostentationis prætendere. Hæc & his similia cum in consuetudinem versa fuerint, mentem ad humilitatem inclinant. Si autem vana gloria pulsat, vel superbia mentem pro huiusmodi humiliatione, hoc est ex nouitate, vel raritate huiusmodi humiliationis: nam per longum vsum ista vanitas euanescit, vndè dicitur in Psal. In Deo faciemus virtutem, & ipse ad nihilum deducet inimicos nostros. Tertium est meliores & superiores se attendere, tam homines, quam ipsum Dominũ Iesum Deũ & hominem, vt eorum compassione sibimet vilescat homo, qui se putat aliquid esse, sicut locusta ad gigantem, calculus ad montem, gutta ad flumẽ, & hoc tã in faciendo bona, quam in patiẽdo aduersa: pannosus generosior vilescit inter purpuratos, sic nos debiles in virtutibus sumus, respectu maiorum & sanctorum, siue qui antè nos fuerint, siue qui adhuc naturaliter manent.

Bona omnia Dei, mala vero nostra.

Pſal.59.

De triplici inuidia. Cap. 8.

INuidia triplex est. Prima non gaudere de bono alterius, & non dolere de malo, hoc est, contrà charitatem proximi quem tenemur sicut nosipsos diligere, cum nemo sit qui de proprio bono non gaudeat, vel de malo non doleat. Secunda est, doleri & torqueri

torqueri in bonis alterius, & gaudere & optare malũ eius ex odio personæ: nam qui dolet de prosperitate alterius, vel gaudet de aduersitate eius, quia videt nõ ita expedire eidem, vel communi vtilitati aliorum, non tamen ex odio personæ, nõ est inuidiæ deputandum Sic iustus iudex destruit malefactores, ne ipse vel ipsi grauius damnentur, si diutius in malis perseuerarent, vel per eos pax communis turbetur. Tertia est, promouere malum alterius verbis & factis, & bonum impedire, vel grauius deprimere. Inuidia grauis, est malum pro malo reddere. grauior autem, odire illum qui tibi nihil nocuit: grauissima verò, malum pro bono reddere, vel odio habere aliquem, qui bonus est, sicut Iudæi Christum. Item malum est, lædere aliquem in rebus vel honoribus, peius in corpore, pessimum autem immò diabolicum, lædere & nocere alicui in anima, quò ad salutem æternam. Item negare indigenti bene ficium peccatum est, etiam si sit inimicus: non impedire malum eius cum possis, grauius est: perfectorũ autẽ est, bonum etiam inimici promouere, & diligere ex effectu. Quidam putant innocentes esse, si negant illis quos non diligunt salutationem suam, sed examinent se quomodo esurienti inimico cibum ministrarent, si salutationem quam sine damno dare possunt negant, maximè si desideret & affectet. Ideo autem inuidia, & odium Deo contraria sunt, quia singulariter Charitati (quæ Deus est) oppositа sunt, & communi bono quod Dei largitas æqualiter & omnibus procurauit. Inuidet eis, & odit quos Deus creauit, & remedit, & diligit, & de quibus spes est, quod ad vitã perueniat sempiternã.

Inuidia grauis, grauior, & grauissima.

Contrà odium speciale remedium.

Rom.12.

Matth.6.

Rom.12.

De tribus remedijs inuidiæ. Cap. 9.

PRimum remedium contrà inuidiam est, quod & summum est, nihil amare, vel cupere eorum, quę mundus amat, id est honores, diuitias, voluptates, & temporalia: eò enim quò in plures diuiduntur, eò in partes minores fiunt, & qui ea appetit inuidet alijs ipsa habentibus, dũ necesse est alium carere quod alter habet. Celestia aũt & diuina quò plures magis participant, eò magis dilatantur & abundat, vt virtutes, & sapientia, & dona Sancti spiritus, & similia, quæ participatione non minuuntur. Secundũ est, cogitare quòd si alius non haberet illud, vndè ei inuides, tamen tu nõ haberes, vndè nec inuideas alteri, ꝙ sine damno tuo habet, ne frustra de aliena fœlicitate torquearis. Remedium contrà odium est, Dei timere vindictam, qui nõ remittit homini peccata sua, quãdiu ipse tenet odium ad proximum suum. Tertiũ est cogitare, ꝙ quandoq; oportet cum proximo suo reconciliari, si vult saluari, vndè melius est hoc citò fieri, quam tardius, ne homo sit in periculo dãnationis, & perdat bona qnę interim operatur. Futuri enim domestici in domo patris cœlestis, hic deberent æternæ pacis fœdus incohare, quia quantò hic feruentior dilectio, tantò illic erit iucundior fruitio æternæ pacis. Quartum est, vt studeas illi qui magis contrarius est tibi, obsequior & affabilior esse: per hoc enim lenis cor eius si est intelligens, vel saltem cor tuum. Noli vinci à malo, sed in bono malum. Item, si esurierit inimicus tuus, ciba illum, Quid prodest homini diu meminisse iniuriarũ, nisi vt amplius inquietet & affligat semetipsum? Sufficit diei malitia sua. Tantum enim nobis sunt molestę, quantũ in nobis studemus esse pacifici, ꝙ si super hoc voluerimus ea nobis aggregare per odij & rancoris obseruationẽ, citius obruemur, quam si omnia resistendo vincamus. Sed potius (iuxtà Apostolum) dare locum ira debemus, id est cedere, & non acquiescere malo, malũ prò malo reddendo. Quod si voluerimus omnes opprime re quos aduersarios patimur, interim alij insurgent, & nos prius succumbemus, quàm omnes vincamus. Qui seipsum per patientiam vicit, omnes aduersarios superauit. Bellabunt aduersum te, sed nõ prꝫualebunt. (ait Hier.) Exemplum de martyribus sanctis. Odium, aliquando ex inuidia nascitur, aliquando ex ira. Hier.15.

De triplici ira. Cap. 10.

IRæ triplex est qualitas. Prima subitò & facili causa moueri, vt ex leui facto vel verbo, vel etiam ex sola suspitione: aliquando etiam contrà insensata cõmoueamur, & irascimur brutis, lapidi, ligno, vel calamo, & huiusmodi sine ratione. Secunda vehementer inflãmari, nam aliquando ira tantum in corde accenditur, ꝙ etiam facis inflammatur & deformatur. Aliquando gestus & mores mobilitate quadam notabili aggrauatur, ex qua interior animi cõmotio demonstratur, vt sunt inusitatio nariũ pallor vel rubor vultus, depressio palpebrarum, tremor labiorum, inquietudo totius corporis. Aliquando etiam per verba erumpit, per clamores, per cõuitia, cõtumelias, maledicta, miserias, periuria & blasphemias. Aliquãdo quasi febris concutit corpus, vel quasi phrenesis mentem in furorem euertit. Aliquando manus mouet ad lædendũ alium, vel seipsum, ita vt sibimet quandoq; manus inicijat, vel quæ parauerat abijciat, vel destruat. Aliquãdo non sinit admittere quæ sibi sunt vtilia, vt cibum, & aliud commodum, & multa huiusmodi. Ira etiam pacem cordis turbat, & rationem obnubilat, & memoriam confundit, sicut fumus hospitem de domo expellit, ita ira Spiritum sanctum qui super quietem & requiescere tantummodo quærit, de cordis habitaculo excludit. & Psal. In pace factus est locus eius. Tertia qualitas ire est diuturna commotio, quæ aliquando rancorem fouet. Quidam habent de ista qualitate magis, & minus de secunda & tertia. Quidam abundant in duabus ipsarum. Quidam in omnibus tribus, & hi sunt pessimi. Ira etiam cõtrariatur virtuti mansuetudinis & mititatis, & de honestat honestatem morum & disciplinam, & facit inconsideratum, quia nec Deum timet, nec hominem reueretur. Ira etiam non habet misericordiam nec humilitatem prætendit, & excæcat intellectum, sicut fumus nocet oculis, sic ira cordi. Simile.

Exteriores effectus qui bus ira probatur.

Simile.

Mala quę ira operatur.

Pou.17.

Eccle.28.

Pſal.140.

Prou.26.

De quinque remedijs eius. Cap. 11.

REmedia iræ sunt quinque. Primũ videlicet prouida præmeditatio illorum quæ possunt occurrere, tàm verborum, quam factorum contrariũ, vt antè pugnam se homo præparet ad patientiam, & hostem quasi insidijs paratus expectet, vt eò minus perturbent venientia, quò fuerint præscita. Qui.n. in duello debent pugnare, antè pugnam solent artem pugnandi exercitando adiscere, vt ictus aduersarijs sciant scuto excipere, ne improuidi vulnerentur, & superentur: nam qui primò tunc vult armari, quando iam hostes irruũt super eum, nec spacium dabitur ei ad armãdum se, nec etiam præ stupore consilium inueniet quo euadat. Secundum est os comprimere tacendo, & accensam flãmam iræ in corde suffocare, ne si euaporare permittatur, increscat, & alios accendat, sicut de igne materiali sæpè experimur. Adhoc .n. duo ostia Deus dedit lingue, dentes & labia, ne facilè prosiliat ad nocendum, maximè cum intus accensa fuerit igne furoris vel infecta toxicato liuore. Qui dimittit aquã, caput est iurgiorum. & in Ecclesia. Facito ori tuo ostia &c. & in Psal. Pone Domine custodiam ori meo. Tertium est conuertere se ad aliqua negocia, quibus cor occupetur loquendo, vel alia tractando, vt sic obliuiscatur cõmotionis suæ: sicut qui vult ignem extinguere subtrahit stipites ardentes, vt sic diuisus per partes, deficiat materia ei subtracta. Vndè in Prouerb. dicitur. Cum defecerint ligna, extinguetur ignis, &c. Quartum est verecundia, per quã homo modestus erubescit discipli-

discipli-

Universidad de Deusto
Biblioteca

næ suæ detrimentum incurrere, & alios, scandalizare, & vim facit sibimet reprimendo iram vel etiam alios. motus inordinatos, ne honestatis dispendia patiatur Sic etiam timor reprimit iram, sicut videmus in seruis qui à Dominis suis sæpè durè castigantur, nec audent leuiter è contra musitare, ne fortè peiora eis inferantur. Si hæc potest timor humanus quanto magis timor Dei, si vere insit menti? Et maximè amor ipsius boni tantum potens est quisq; malo resistere, quàtum amor boni in cordis eius affectum conualuerit. Quintum est assuefacere statim se, cum sentitur commotio, admittere consilia prudentiæ, perpendendo quàm nociua sit iracundia, quæ lædit conscientiam, confundit famã, alios scandalizat, cor inquietat, Spiritum sanctum cõtristat, & tormenta meretur: & etiam ꝙ illud pro quo irascimur, iam ineuitabile est, factum est factum esse oportet: ꝙ nihil proficimus irascendo, nisi ꝙ malum duplicamus: tot enim in hoc sæculo occurrunt aduersa quòd etiam si omnem diligentiam apponimus, qualiter ea nobis mittigemus, etiam liuiter patiendo vix tamen omnia portabimus, quãtò magis si voluerimus ea nobis aggregare per impatientiam, & retinere in corde per rancorem, nec exppellere, vt euanescant sicut sumus antè obruemur, & suffocabimus, quàm possimus omnia insistendo superare, sicut illi, qui continuũ fluxum reumatis non excreant suffocantur. Quid volumus verba contumeliosa aduersum nos prolata retinere, quæ iam cum aura transierint, quæ nihil nobis nocuerunt quantũ fuit in se, nec in rebus, nec in corpore, nec gratiã Dei auferre, nec honorem apud hoïes possunt, nisi ipsi offendamus nosmetipsos per impatiẽtiã; imò potius magis gratia sumus Deo & hominibus, si cõtumelias patimur, quàm si nihil aduersi pateremur. Sic extimemus verba maledicorũ, & detractorum, sicut latratus canum, vel clamores anserum, quos contrà nos audimus, & non curamus. Qui alterum contumelioſe vituperat, seipsum magis quàm illud dehonestat.

Exemplũ. Ecce aliquando in itinere intemperies eris affligit nos & cum euaserimus lætamur, & tristitiæ prioris obliuiscimur, nec adijcimus, vt iterato cõtristemur de priori incommodo, quod iam præterijt, sic etiã debemus præteritarum obliuisci iniuriarum, ac si non fuerint, gaudere ꝙ sustinuimus, quia cũ tribulatio pertransierit meritum eius, adhuc manet. Cogitare etiam debemus, ꝙ nemo in hac vita sine aduersitate viuit: etiam

Exemplũ. qui sæculo seruiunt, sæpè grauiora tollerant. Item quanta sancti sustinuerunt, & martyres maximè & super omnes ipse Dominus Iesus Christus: & si ipse tanta passus est pro nobis, non est indignum, si nos aliqua toleramus pro Christo, & pro magna gloria nostra, & pro merito peccatorum nostrorum, pro quibus vtilius hic modica pati debemus, quam in futuro plurima, & acerbiora. Hæc similia prudenter & sæpè cogitando, impetum iracundiæ & impatientiæ facilius superamus.

De acedia. Cap. 12.

Acedię di stinctio. ACediæ vitium tres habet species. Prima quę-

2. Cor. 7. dam amaritudo mentis, quia nihil lætum, vel salubre ei libet, tædio pascitur, fastidit consortium hominum. Hæc est, quam Apostolus sæculi tristitiam appellat, quę mortẽ operatur procliuis in dispe rationem & diffidentiam, prona ad suspitiones, quæ patientem aliquãdo instigat ad necem suijpsius luctu irrationabili oppressa, hæc aliquando nascitur ex precedenti impatientia, aliquando à retardato, vel impedito desiderio cupitę rei, aliquando ex predominantibus melanconicis humoribus, & tunc est medicorũ adhibere remedium, potiusquã religiosorũ vel theologorum. Secunda est torpor quidã pigredinis, quæ somnum amat, & commoda corporis, horret labores, fugit aspera quæq; , vt frigus, & operationem, ocio delectatur. Hęc est pigritia proprie. Tertiam est, quę sola fastidit ea quæ Dei sunt, & ad alia agilis est, & alacer oratio est ei insipida, à laudibus Dei se absentat, vbi cautè potest & audet: festinat velociter explere orationes debitas, vt minus afficiatur tædio earum. assumit interim alias cogitationes vel occupationes, quibus intẽdit, donec perficiat horas vel orationes cõsuetas: rumoribus pascitur, ludis delectatur, & cogitat negocia quibus occupetur: nihil ei est magis onerosum, quam intendere Deo, & his quæ spectant ad studium & profectum spiritualem, cella ei carcer est, euagari autem tam corpore, quam mente extra claustrũ diligit, & querit multifarias occasiones. Omnis rigor spiritualis disciplinæ grauis est ei, & murmurat & cõqueritur de duritia prælatorũ pro disciplina hoc zelãtium. Hoc acedię vitium signũ est ingratitudinis, quia tanta beneficia contulit nobis Dominus, & confert quotidiè, ꝙ fidelem seruum eius deceret nunquam ab eius laude cessare, nunquam eius obsequium fastidire. Item spoliat nos multis meritis, & præmijs in cœlo: tantam enim gloriam omni hora negligimus, quanta bona interim facere possemus si ociosè ea transigimus & nulla vel modica hora præterit, qua aut mereamur, aut demereamur. Item cũ in multis offendamus Deũ conueniens est, aut tempus quod adhuc restat nobis ad viuendum, tantò melius expendamus, vt redimamus tempus quod malè amiseramus.

Signũ gratitudinis aco.

De eius remedijs. Cap. 13.

REmedia acediæ sunt hæc. Primum & efficacius est, cogere, se ad ea spiritualia studia, quę maximè fastidit homo, & præcipuè ad orationem, & celebrationem diuinorum, quandiu & quousq; per Dei gratiam vertatur nobis in oblectationem. Si autẽ differatur talis gratia, nihilominus de labore luctaminis meritũ accrescit, & virtus roboratur: Deus enim non requirit à nobis quod non dedit. s. gratiam deuotionis, sed hoc vult, vt eã quæramus, & cũ dederit conseruemus, & gratias ei agamus: possibile enim est aliquem multò plus mereri in pugna laboris, pro obtinẽda deuotione etiam si non proficit, quam si multę deuotionis foret sine labore, quia de hoc. s. de deuotione sine labore posset extolli, & meritum diminui, sed de pugna cor humiliatur.

De remrdijs tristitiæ. Cap. 14.

CONtrà tristitiã maximè valet frequens memoriam benignitas Dei, & intuitus beneficiorum eius, contrà cuius bonitatem peccata omnium nostrum, sunt sicut mare ad guttam, siue è contrà. Itẽ multum valet cum bona societate conuersari libenter maximè vbi de Deo loqueretur semper & deuote. Itẽ aliud est remedium, de quo dicit Iac. Tristatur aliquis ex vobis? oret, æquo animo, & psallat. Sic.n. cor hilarescit & spiritus, & spiritus tristitię effugatur. Sicut psallente Dauid, spiritus malus à Saule recedebat. Occupatio etiam prodest tristibus, vt obliuiscantur tristitiæ. Pigris verò vtilis est exercitatio laboris, & consuetudo in commodum vertitur cogẽte strenuo magistro, vt non possit renuere agere pro tædio laboris, nisi debilitas sit in causa. Item cõtrà tediũ cordis valet varietas actionis, vt ab vno transeat ad aliud opus bonum.

Iacobi

1. Reg.

Conuersatio diuina vtilis remedium.

In quibus debet se exercere seruus Dei. Cap. 15.

SEruus Dei in his quatuor excitijs versetur. Aut Deo intendat orando, psallendo, meditando, studendo deuotioni. Aut secundò de Deo tractet, legendo, studendo, sanctè conferendo, discendo, docendo. Aut tertiò pro Deo laboret, operando, seruiendo, corpus

Clamor religiosi & exercitia.

corpus castigando, & virtutibus studendo. Aut quartò corporis refectioni moderatè indulgendo, quiescendo, dormiendo, cibum vel potum summendo, ad

Eccle. 33. hoc vt corpus possit seruire spiritui. Panis, & disciplina, & opus seruo. ait Eccles. panis ad sustentationẽ, & disciplina, ad correctionem, & opus ad exercitationẽ Asinus indiget pabulo ne deficiat, onere ne lasciuiet ociosus, virga qua pellat, n. pigrè ambulet vel deuiet.

Altera acedię distinctio.

Quæ sit deterior acedia. Cap. 16.

GRauis acedia est, negligenter persoluere illud ad quod quis tenetur, grauior omninò præteri re ex tædio, grauissima etiam alios impedire & à bono retrahare, & ꝙ non possit aliorum bona studia æquo animo sustinere.

De auaritia. Cap. 17.

AVaritia tres habet species. Prima est anxietas, & cupido habendi temporalia, vel acquirendi, siue sequatur effectus siue non, sicut potest esse auarus peuper, qui modicum habet vel etiam nihil. Secunda, tenacitas conseruandi habita, quæ non permittit ea erogari in pias causas, vel in vsus necessarios cõgruè expendi nisi cum dolore. Tertia est augere diuitias, & vndecunq; acquirere, etiam de iniusto & turpi quæstu, vt furto, & rapina, fraude, vsura, & in alijs inhonestis modis. Quidã laborant in prima specie, quidam in secunda, quidam in tertia, quidam in duabus, quidam in omnibus. Hoc vitiũ specialiter videtur esse contrà naturam, & extrà, & ex sola praua consuetudine, vel pro corrupta voluntate, quod ex hoc probatur, ꝙ mundus multo tempore caruit hoc vitio, & ali quæ gentes adhuc putantur ab eo immunes esse vel fuisse, sicut Gimnolophistę. Item, quia multi sæculo renunciantes, cum ab alijs vitijs sępius impugnentur, ab hoc nunquam deinceps pulsantur, ne fortè propria misera voluntate se subijciant. Qui autẽ semel se eius laqueo alligari permiserit, vix nunquam de cętero ab eius compede liber erit, vndè videmus quosdam religiosos, post primam sæculi abrenunciationem, qua ab eius laqueis erepti fuerant, rursum inuolui retibus auaritiæ, & insatiabiliter sitire res alienas, quæ prius proprias contemsarant propter Deũ, sicut Iudas omnibus suis renunciauerat, postea surfactus est, & loculos colligens Dominum maiestatis vendidit, & tandem laqueo se suspendit.

Auaritię vitium, est contra naturam.

De remedijs contra auaritiam. Cap. 18.

REmedia contrà auaritiam sunt tria. Primum, omnia pro Christo relinquere, & sub alterius regimine viuere & prouisione: & si qua habuerit, ea plenè resignare, & in nullo sui iuris esse, sicut in primitiua Ecclesia fideles Apostolis erant subiecti, & in monasterijs benè ordinatis claustrales. Hoc efficacissimum auaritiæ remedium Dominus docuit, dicens. Qui non renunciauerit omnibus quę possidet, non potest esse discipulus. Item, si vis perfectus esse, vade & vende omnia quę habes, &c. Secundum remedium est considerare omnes perplexitates diuitiarum, & laqueos auaritiæ & paupertatis libertatem &

Luc. 14.

Matth. 19.

Nota. vtilitatem: diuitiæ. n. periculosè acquiruntur, & cum labore & multa solicitudine conseruantur, quia multorum inuidię, vel insidiæ patent, furum, latronum, raptorum, potentum, fraudulẽtorum, vbi multæ sunt opes, multi & qui comedunt eas, tàm cõsummantiũ, quàm subtrahentium. A nullo est securus dives, nec ab extraneis, nec à proximis. Sic est diuitibus in medio cupidorum, sicut carnificibus in medio canũ famelicorum. Diuitiæ diu colleguntur, citò ammittuntur, paulatim multiplicantur, & subitò disperguntur. Diuitiæ multiplicatę nõ minuũt, sed augent sitim auaritiæ, sicut potus hydropico. Quid ergo quæris, vndè plus crucieris? Affligunt nondum habitæ, & iam habitæ, & ammissę. Pauca sufficiunt necessitati. Mors citò rapit ab eis. Pœnas æternas suis amatoribus lucrantur, ab eis omnibus libera est paupertas. iuxtà illud Psal. Rapinas nolite concupiscere, diuitiæ si affluant, nolite cor apponere. Fructus diuitiarum est largitas eleemosynarum. Sine isto, infructuosę sunt & periculosæ. Vnde in Eccles. dicitur. Diuitiæ conseruatæ, in malum Domini sui cedent. Semen accumulatum putrescit, sed fructificat seminatum. Primum remedium est confidentia de Deo, qui nõ derilinquit sperantem in se, iuxtà promissum ipsius. Nolite soliciti esse, &c. Scit. n. pater vester cœlestis, quia his omnibus indigetis. Qui. n. sic fecit hominem vt alimentis indigeat, nõ patietur eum perire per necessariorum subtractionẽ, si eius curæ se committat. Quærite primum regnum Dei & iustitiam eius, & hæc omnia adijcientur vobis (ait Do.) Nam qui libenter homini dare vult cœlestia bona & æterna, non negat minima & terrena. Si. n. mali & crudeles homines, immò bestię, & bruta filios nutriunt, multò magis optimus & verax Deus filios suos non deseret, qui etiam benignus est super ingratos & malos, quantò magis super bonos, qui omnem solicitudinem suam in eo ponunt? Vndè Psal. Nõ vidi iustum derelictum, nec semen eius quęrẽs panem. Vnum è tribus à Deo sperandũ est, Auaritiã procijentibus pro Deo, ꝙ aut procurabit homini necessaria, aut cũ parco victu & penuria dabit homini uires, quas in abundantia posset habere, & hoc est iucundius, de modico magis esse sortem, aut quod sutrahit corpori, refunderit menti in consolatione spirituali, vt libenter careat corporalia abundantia, quæ spiritualibus delitijs fœlicius recompensabitur. Insuper in cœlo magnã gloriam meretur, patienter tollerata pro Christo penuria temporalis, quia beati pauperes spiritu, &c.

Ibidem.

Psal. 36.

Matth. 5.

De speciebus gulæ. Cap. 19.

GVlæ quatuor sunt species. Prima, antè debitum tempus, vel sæpius quàm deceat comedere, præter necessitatem more pecudum. Secunda, est cum nimia auiditate, & impetu quodam vorare sicut lupi, vel canes famelici. Tertia, nimis implere se, potius quàm reficere; id est plus summere quàm sit necesse, ex quadam incõsideratione & delectatione gulę. Quarta, nimis lauta & exquisita querere. Hæc nutrit auaritiam sicut prior acediam vel pigritiam, quæ delicata querit, cupit diuitias, vt possit habere quod appetit. Nimia verò ciborum repletio pigrum reddit, quia vas plenum ponderosum efficitur, hębetat etiam intellectum, & affectum dilectionis obruit & refrigerat, & agilitas retardatur, & in somnũ ducit superflua ciborum repletio.

De remedijs contra gulam. Cap. 20.

REmedia gulæ contrà primam speciem. s. quando comeditur antè tempus sufficit bona voluntas, vt nolit prius, vel sæpius comedere quam sit conueniens. Infirmis autem nõ est lex posita. Iuuenes verò & laborantes sicut exigit necessitas discreta, refici possunt, quando consuetudo, vel Ecclesiæ institutio non repugnat. Contrà secundam, videlicet quando comeditur cum nimia auiditate, vtilis est disciplina verecundię, vt modestè se habeat, & impetum refrenet. Item consideratio, ꝙ inordinata & nimis festina refectio lædit naturã, & minus nutrit, & plus ęquo vult. Eadem etiam consideratio valet contrà tertiam speciem, quæ nimis sumit, & quia impedit à bono opere, sicut supradictum est. Efficacius tamen remedium contrà tertiam & quartam speciem est, non habere vnde gulæ possit saitsfacere, vt quantò quis pauperior

Universidad de Deusto
Biblioteca

perior fuerit,tãtò minus in hac parte peccabit,hoc est secundum sententiam seniorum, prima pugna quam nos diuincere oportet, quantò minus superata fuerit, tantò validiora faciet cętera vitia contrà nos, & nos debiliores contrà ea. Per gulę nanq; peccatum mors intrauit in omne genus humanum,vndè & Saluatorē nostrum Diabolus primò per gulam tentauit, quasi ianuam aliorum vitiorum,aditū quęrens ad vlteriora.

De remedijs contra omnes voluptates, aduersitates, & tribulationes. Cap. 21.

VAlet etiam tàm contrà delectationes gulę,quā contrà alias voluptates vitiosas,cōsiderare quā citò pertransit, & quàm breuiter durat, & q̄ transacta sic est quasi nunquā fuerit, & relinquit post se vestigia malæ conscientiæ, & pœnitudinis, & cōfusionis, & debitum suppliciorum, & meriti detrimētum,vndè cum delectamēta mundi & carnis appetis, pone in corde tuo ac si ea habueris & faciatus sis, & hora præterierit, quia voluptas posita est quasi somnum noctis transactæ, immò contemptibilior, quia malam conscientiam facit perpetrata voluptas,dimissa verò & non peracta, lætam facit conscientiam & securam.Econtrà valet contrà omnium aduersitatum turbationes,vt ponas in corde tuo iam durante aduersitate, q̄ ita debeat esse, & aliter non possit esse, & voluntas Dei sit, q̄ ita sit, & sic disposuit, vt ad hæc deuenires, & sic eueniret. Quod.n.quisque disponit spontè, indè minus turbatur si venerit. Cum autem turbaris q̄ non euenit quod optaueras,vel sperabaris, cogita q̄ alia multa nō eueniunt, quæ aspera fuissent si euenissent, & tamen non turbaris quia nō euenerunt, quia de quibus cor hominis non disponit sibi gaudiū si euenient, de his etiam non tristatur si non eueniant, verbi gratia.Si speras cras habitaturum te bonū prandiū lætaris, sed si fortè spes tua frustetur, turbaris quia lætitia spei subtracta est: sed si nihil speras, nō tristaris si non euenerit, quia videris tibi nihil predidisse, cum nihil habueris amittendum. Homo.n.virtuosus sic debet talem suam spem & solacium in Deo ponere, vt nunquam ex toto figat in terrena cōsolatione,vt quasi suspensum habeat desiderium ad omnia exteriora, & non fixum, sicut qui super glaciem incedit, leuiter ponit pedem tentando si trepidet, vt retrahat pedem ne submergatur.Cum ergo perdis aliquid quod diligis pone in animo tuo q̄ nunquā habueris, & quasi somnum fuerit, quod videris habuisse, quod nunc more suo euanuerit, & in nihilum redactum sit. Hoc etiam optat Propheta sibi cū effectu inspirari, dicens. Velut somnium surgentium Domine,in ciuitate tua, imaginem ipsorum ad nihilum rediges.Hoc est, redige memoriam terrenorum istorum in corde tuo, quod est ciuitas habitationis tuæ,ad nihilum, vt nihil reputetur esse vel fuisse, pertransit sicut somnium surgentium, obliuioni traditum quod non curatur. Somnium est hæc vita malis, & stultis, qui putant se esse quod non sunt.i.fœlices: & habere quod non habent, hæc sunt vera bona,quia falsa sunt,quæ habent.Istæ considerationes non sunt fantasticæ dicendæ, sed veræ & sapiētes,quia faciunt mentem tranquillam, & stabilem inter mundanæ prosperitatis & aduersitatis varietates. Cum ergo desideras quod non habes,cogita quasi habueris, & iam saturatus indè fueris, & modò pertransierunt.Cum iam habes quod diligis, noli nimis inniti ei per delectationis affectum,sed cogita quòd citò per transijes istam lætitiam, & nihil potest se relinquit,nisi vestigia dolorum,& confusionis & debitum supplicio rum. Cum ergo ammittis quod habuisti,extima quasi nunquam habueris illud verè, sed tantum sit quasi in somnio videris,vel cogitatione quasi imaginatus sis te talia habuisse. Sicut si imaginatus sim quòd sim Rex Franciæ, & magnam pompam & dilitias habeam, & post modum Rex Angliæ debellet me, & capitat, & spoliet me gloria & regno, & inanis remanerē ab omnibus.Si igitur peracta tali fantasia grauiter vellem turbari, tristari de ista regni fantastici amissione, vel si valdè exhilarari voluissem ex delectatione huiusmodi fantasticæ imaginationis, nō ne stulta tristitia vel inanis gloria esset, moueri de his, quę nunquam fuerunt vel erūt? Tales enim varias lætitias & tristitias semper habere possemus,imaginando in nobismetipsis qualescunq; glorias, vel delectationes, & contra tristitias & dolores.Sicut solent quidam insani & lunatici,quibusdam fantasijs deluſi,ex confusione cerebri sine apparē te exteriori causa modò ridere,modò flere secundum imaginationes interius conceptas tristes vel lętas iuxtà illud.Psal.Veruntamen vniuersa vanitas,omnis homo viuens,i. viuens secundum hominem, & non secundum Deum. Et quare? Veruntamen in imagine pertransit homo, velut in quadam imaginatiua de lusione, existimans se aliquid esse cum nihil sit, & ita nedum vanè extollitur,sed etiam vanè conturbatur, vanis timoribus & mœroribus deiectus. Thesaurizat & ignorat cui congregabit ea,quia nescit an ipse eis fruiturus sit, an alius cui non cupit: Contrà hoc Propheta sibimet consilium inuenerat.Dicens, & nunc quæ est expectatio mea? non ne Dominus? & substātia mea apud te est,vbi perdere non formido. Ecōtra pone in corde tuo de futura aduersitate non turbari, quia contingentia ita se habent, q̄ possunt euenire & non euenire, & sæpè turbamus nos ante tempus,de hoc quod nunquam eueniet.Sicut pueri aliquando flent, recordantes de bonis quæ haberent si parentes eorum morerentur,qui adhuc viui & sani sunt, & eis pueri ipsi ali quando præmoriturī sunt. Quod si etiam aduersitas circa futura est sufficit diei malitia sua, vt non duplicemus nobis dolores præcedente angustia, cū sequens tribulatio per se satis excruciet. Hoc dico de temporali tribulatione non de æterna, quàm expedit nobis præterire & cauere. Vnde Grego. Ante supplicium de supplicio cogitate. Instante verò iam tribulatione vel aduersitate, consideranda est vtilitas aduersitatis, quo modo peccata purgat, cautos reddit à peccato, & subtrahit occasionem peccandi in multis, & exercet ad virtutes,ad humilitatem,ad compassionem,& ad similia fugiendum mala: solicitos ad diuinum adiutorium, ad experientiam diuinæ clementiæ, quæ tribulatis cor de iuxta solet esse:ad exercitationem propriarum virtutū,quæ in aduersitate plenius sunt, & videmus quantum profecerimus in eis. Item ad maiorem gloriam promerendam, & super omnia ad reddendam vicem Christo passio pro nobis. Transacta autem aduersitate quia euasisti gaude, sicut cum quis de naufragio euadit vel de tempestate, & de via mala ad hospitium bonum peruenit. Et nolite dupliciter affligere,rācore,vel odio, ex memoria iniuriarum contrà illum à quo passus es, cogitans q̄ si non meruisti apud illū vt affligeret, tamen forte meruisti apud Deū vt te puniri permitteret & ipse Deus iudex, vsus est illo quasi tortore,ad iustitiam prosequendam circa reum tuum. Sic Assur virga furoris Domini dicitur, quia eo vsus est quasi virga ad dandum disciplinam seruo suo Israeli peccanti. Et sicut virga post correctionem in ignem proicietur, sic & illi vitores Dei tandem punientur, maximè qui nō recto zelo & iustè proximos persequuntur. His quasi per excessum tactis, qualiter te inter aduersa prospera immobilem conserues, ne prospera extollant, vel aduersa deijciant, quia aduersitas maximè versatur circa carentiam vel amissionem capiti, & timorem vel tollerantiam habendi,ad remedia & qualitates vitiorum consi-

Exemplū.

Psal.72.

Exemplū.

Simile.

Psal.4.

Psal.38.

Sap.1. Matth.5.

Gal.6.

Psal.31.

Ibidem.

Matth.6.

Prudēter vti debemus rebus aduersis.

Tribulationū vtilitates.

Inimicitias suis quasi tortoribus ad culpas nostras punitas diuinitus dari Deo.

Triplici peccati q̄ fouēti amore nutrit.

Deut.6.

Ita.10.

consideranda redeamus.Non enim mediocriter valet ad morbos vitiorum sanandos, scire æquanimiter carere his quę cor, vel carnalis affectus appetit, & patiēter sustinere, & non permittiscere quæ horret, & odit. Sic & in medicina corporali sanitati propinquat, qui bene seruat diætam, & cauet à nociuis, & constanter recipit & sustinet amarū poculum confectionis.Greg. Qui ergo appetit plenè vitia vincere, studeat humiliter purgationis suæ flagella tollerare.Scio & abundare & penuriam pati, & esurire & saturari, vbique : & in omnibus iustitutus sum ait Paulus.

De peccato luxuriæ. Cap. 22.

LVxuria quadruplex est.Prima in corde,quando homo immundas & lubricas cogitationes,sciēter & voluntariè, causa prauæ delectationis,versat in cogitatione sine repugnatia consensus,Nam ait. Quicunq; viderit mulierem ad concupiscendū eam iam mœchatus est eam in corde suo. Secunda species est quando citra opus generatiuum, homo faciat se libidinosis gestibus, amplexando, osculando, palpando, impudicè respiciendo, & loquendo, & ascultando turpia, sola delectatione prauа, vel alijs meretricijs blandicijs, vt carnali satisfaciat affectioni. Hæc tantò est grauior quàm illa,quantò longius ad exteriores conatus causa prauæ delectationis est progressa:si enim sola praua mens rea est in se per consensum malæ cōcupiscentiæ, quantò magis laxatis habenis ad exteriora libidinis incitamenta exteriorum sensum, & membrorum ministerio adiuta & prouocata? Si solum concupiscētia in corde mœchia à Domino iudicatur,quid ergo ex concupiscentia, osculari,palpare, &c? Nemo ergo se stultè seducat, vt putet se solum peccasse quando opus generatiuum perficit, vel laborat perficere, cum etiam præambula operis damnabilia sint.in ipso enim licito coniugio sępe excusabilior est simplex cōcubitus, quàm tales inhonestæ blanditiæ tactuum videntium & spectaculorum, & collocutionum lasciuiarum. Si ergo aliquis dicat apud se, ex quo non quæro opus prauum fornicando perficere,licitè possum motosis blandicijs frui cū dilecta, munda intentione, ad mutuæ & sanctæ dilectionis nutrimentū, vt ignis charitatis in nobis magis accēdatur,cū ex dilectione proximi nutriatur & augeatur amor Dei:sciat quicunque talis est, se sub specie spiritualis amoris, carnalis dilectione & delectatione deludi, quia spiritus spiritū diligit, nec corporalibus amplexibus indiget quia hoc est carnalis amoris indicium, qui quanto plus crescit in corde, tantò magis amor spiritualis minuitur & refrigescit: & econuerso, spiritualis amor carnalem reprimit & expellit. Triplices autem peccati reus efficitur,qui talibus corporalibus blandicijs vti se licitè putat,etiam si nullam vlterius prauі operis habetat voluntatem.Primò quia incautè nimis se exposuit tentationis periculo,cum proni sint sensus hominis, & cogitatio in malum, & tentatio quę nondum fuit, occasione & oportunitate noxiæ familiaritatis accepta, potuit corrumpere voluntatem, & in peccatum pręcipitare. Sicut sæpè accidit,q̄ qui munda intentione mutuo in esse familiaritates societatis mutatis affectibus spiritualibus in carnales,lapsi sunt in peccatum. Tali ergo periculo se iungere, est contrà Domini præceptum.Nō tentabis Dominum Deum tuum. Sicut qui super teneram glaciem ex stulta curiositate incederet, si mergeretur reus esset seipso : primò quia ipsam stultè tentare grauis culpa esset, etiam si mors non sequeretur: secundò quia & si in se nihil tentationis sentiret, tamē alteri dat occasionem tentationis & peccati:dunq; alteri fodit foueam,ipse incidit in lam. qui alteri mortis poculum propinat, non inde innocens erit, quia ipse non bibit.Alitus eius id est Diaboli, prunas ardere facit. Ignitus enim flatus eius, ex igne gehennali cum duos corbones compositos inuenerit,etiam semiuiuos sufflat inde esse, donec eos incendant. Nec causatur moras, sed si tandem aliquando perficiat, cum omni tempore ad nihil aliud vacet, nec alijs curis intendat nisi animas seducere.Tertiò propter malum exemplū ex quo alijs grauiter scandalizantur,non carentes prauа suspitione de tali noxia familiaritate, & iudicantes esse malum indignantur, murmurant, detrahunt, irrident innocentes collegas eorum, quasi & illi similia faciant, & vilipenditur religionis reuerentia ex talibus & multa mala fiunt. Alij verò eorum exemplo audātius similia faciunt, putantes etiā sibi licere, q̄ od isti innoxiè se facere arbitrantur: & discunt ab eis, vel audent eorum exemplo,quod ante non audebant:immò & ipsi peccatores temerarij fiunt, & quasi iustificant se in peccato,in comparatione istorum corrumpentiū religionis puritatē.Et hæc omnia redundant in iniuriā Dei, & offensam, & honoris eius detrimentum, cum insolētia familiæ patris familiàs dedecus videatur.Tertia species luxuriæ est naturalis concubitus viri & fœminę,sine coniugij honestate: & hęc diuiditur in multas nēpè, species vt est simplex fornicatio. Adulteriū. Sacrilegium. Incestus. Stuprum. Raptus & alia quæ non prosequor,nec distinguo.Quarta est peccatum in naturale. Cū enim natura omnibus rebus propria nomina dederit, quæ naturę subiacent,hoc peccatū quasi extra naturam,vel contrà naturam,sine speciali nomine reliquit,eo q̄ indignum nomine sit, quod naturam destruit, & humanam naturam maculat & infamat, dicitur tamen aliquando passio ignominiæ, vel immundicia, vel molices: Et talibus possionibus dedi tos & subditos, Apostolus dicit traditos in reprobum sensum,vt faciant ea quæ non conueniunt. Huiusmodi autem diuersitates vel descriptiones, nec nominari expedit, ne & ipse aer inficiatur, vel ne vsu tractandi nimis indè horrendum & abominabile fiat audientibus, vel ne detur simplicibus indè materia cogitandi, & mali occasio curiosis, Tamen quocunq; studio vigilans, voluntariæ delectationis se prouocat ad pullutionis immunditiam, vel etiam aliunde hoc pati consentit, vel cooperatur alteri præter naturæ vsum, ad quartam luxuriæ speciem dicitur pertinere. De illusione somniorum prætermitto.Sicut enim dormiens nō est compos sui, sic etiam non potest interim aliquid facere vndè damnetur, tamen si vigilans fortè dedisset occasionem, vndè dormiens illuderetur, cogitando, agendo, loquendo, vel etiam post somnium voluntariè delectandò in memoria illius nocturnæ visionis siue illusionis: hæc potius esset vigilantis quàm dormiētis illusio, & sic pœna tam culpæ prædecentis, quàm occasio subsequentis erit in vigilante. Nota etiam, q̄ motus, & titillatio carnis tribus de causis contingit,ex prædecenti .s.cogitatione cum formas & imagines illicitas intus habentes, in earū retractione mouemur: ex ventris etiam plenitudine, quando cū venter cumulositate ciborum distenditur, caro lasciuiens ad motū luxuriæ excitatur, ac tandem ex maligni spiritus impugnatione, quia is quò iustos superare minimè se cōfiderat,eò per carnis titillationē grauius eos impugnat.

Iob.4.

Peccatum contra naturam.

Rom.1.

Tribus ex causis carnis motus oriuntur.

De septem remedijs luxuriæ. Cap. 23.

REmedia contrà luxuriam sunt septem, quæ ad præsens memoriæ occurrunt,sine quibus continentia diu non potest esse cauta. Primum est, vt vir fœminarum, & fœmina virorum in cautam familiaritatem deuitet. Vndè dicit Eccle. A vestimento procedit tinea, & à muliere inquietas viri. Greg. Qui

Eccle.42.

corpus

Universidad de Deusto
Biblioteca

corpus suum continentiæ dedicant, habitare cum fœminis non præsumant: quandiu vitalis calor viuit in corpore, nemo præsumat ignem concupiscentiæ in se pœnitus extinctum esse, & sæpè carbo videtur extinctus modica sauilla opertus, sed si tangitur cõburit. Diabolus ergo cũ duos carbones coadunauerit, afflat donec eos accẽdat. Alitus eus prunas ardere facit. ignitus est. n. ingehennali. Cárbo si solus dimittitur extinguitur, si cõponitur alteri, ex mutuo calore accenduntur ambo: sæpè spiritu inceptus amor, cõsumitur carne. Bernardus. Cum fœmina semper esse, & fœminã non cognoscere, hæc ego magis reputo, quàm mortuos reuscitare. Qui ergo quod minus est non potes, quod maius est quomodo credatur? Astutus esse debes. Diabolus. n. in principio incautę familiaritatis, occultat laqueos tẽtationis carnalis. Reputent quòd desisterent à mutua dilectione, si sentirent indè stimulos peccati, donec per longam familiaritatem & incautam securitatem, affectus amborum ita conflati & conglutinati fuerint in amore, q̃ etiam si sentiant sibi inde imminere tentationis periculũ, nesciant resilire, nec abinuicem separari, viribus spiritualibus ita debilitatis in eis, q̃ neuter valet sibimet vim facere tantã, vt euellat se de laqueo: immò timet alterum in tantũ, vt contristare, q̃ etiam reputet se perfidum si deserat eum, & sic captus consentit alterius voluntati, & proprię infirmitati in omne peccatum. Sic Sanson fortissimus qui multas hostium sæpè acies strauerat, & aliquoties de vinculis eripuerat, cõfidens de viribus suis, liquefactus est amore Dalidæ, & defecit anima eius, & ad mortem vsq; laxata est, dum ei nullam daret requiem, quousq; plenè ei cor suum exposuit: & hostibus aditum sic aperuit, captiuandi se & ligandi, & cęcandi, & in carcere manere faciendi, & ludum de se hostibus exhibendi. Hæc autem omnia sunt facta in figura nostri, & scripta ad correctionem nostram. Secundum est, vitare societatem & contubernium luxuriosorum, ne exemplo eorum ad similia pertrahatur, ait. n. scriptura. Qui se iũgit fornicarijs, est nequam. Itẽ amicus stultorum, efficietur similis. Proni sunt enim sensus hominis & cogitatio in malum: & id ò facilius aliorum exemplo trahitur, ad illud quod appetiti eius consensus carnalis, dum non erubescit vitiosus videri, habens secum socios miseriæ suæ, quorum non solum exemplis, sed etiam persuasionibus & irrisionibus trahitur ad peccatum, & laudatur peccator in desiderijs animę suę. Et hęc est iã pręcipua causa, quare ita multi plicata sunt mala in Ecclesia, & in Religione studia spiritualia defecerunt, & ad exteriora studia & negocia plurimi defluxerunt. s. mala conformitas, dum quilibet vult alios imitari, siue quia aliud nescit quã quod videt in alijs, siue quia nõ audet aliter viuere, quàm illi cum quibus conuersatur, ex malo pudore timens alijs videri dissimilis, siue etiam quia tepor & carnalis libertas gaudet se habere occasionem, & quandã excusationem apud homines agendi quodlibet, etiã si non liceret iuxtà illud. Omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt, non est quæ faciat bonum non est vsque ad vnum. s. ad eum qui multitudine postposita, stupet vni Deo placere & seruire, vnam petens à Domino & hanc requirens, vt in habitet in domo Domini mẽte & conformitate, quod solum est necessarium. Terra. n. corporis nostri, quæ ex prima maledictione spinas & tribulos vltrò satis germinat, si super hoc fuerint impinguata delitijs, tanta erit spinarum densitas, q̃ semen verbi virtutis in nobis penitus suffocabitur: vndè sapiens ait. Qui delicatè nutrit seruum in iuuente sua, postea sentiet eum contumacem. Greg. Sufficit dici malitia sua. s. concupiscentiæ naturalis, quæ si cæperit accipere ad iumenta, ab ijs qui perpetuum suscipiunt, bellum aduersus eius oblectamenta, siũt duo cõtraria vni, & ita periclitatur continentia, quæ duo resistunt vni, videlicet continentiæ. s. innata concupiscentia carnis, & prouocatrix voluptas deliciarum. Vndè Apostolus ait ad Tim. Vidua quę viuit in delicijs, viuens mortua est, quę & si viuit exterius, interius mortua est per peccatum: vndè dicitur. Hęc fuit iniquitas Sodomæ sororis tuæ, saturitas panis, & ocium, &c. Econuersò Apostolus ait. Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, ne fortè cũ alijs prædicauerim, ipse reprobus efficiar. Hostem suum armat, qui carnẽ suam fouet delicijs vltrà necessitatem debitæ sustentationis. Quod autem hosti pręstas, tibi nocet. Quartum est ociũ fugere, quod est præcipuus animę inimicus. Multam enim malitiam docuit ociositas, in desidijs enim est omnis ociosus, occupatus ab vno enim Dęmone impugnatur, ociosus autem innumeris Dęmonibus vastatur, quia quot cogitationes, & desideria mala in corde versat, tot inimicorum iaculis probatur. Greg. Omnium enim tentationum, & cogitationum malarum sentina est iners ociũ. Sicut per rimam sentinæ aqua latenter intrat, & crescit donec nauis impleatur, & summergatur, ita ex ocio cogitationes & concupiscentiæ multiplicãtur, donec nauis cordis eius succubens in peccato periclitetur. Vndè in monasterijs & locis religionum nostrarum pauci stabiles religiosi sunt, respectu antiquorum in Aegypto, in quibus quandoq; tria milia vel quinq; milia morabantur sub vno gubernatore quietè viuentes, magis quã nunc apud nos possint decem, vel pauciores obedienter & concorditer gubernari, quia de labore manuum sustẽtati, lata prędia & reditus amplos non requirebant. & tantum operando colligentes victum, quantum consumentes, nec superflua desiderantes, nec euagantes mendicando vel adulando pro aliena donatione, sed de proprijs laboribus se & multos pauperes & debiles sustentabant. Et labori manuum intenti, rumoribus & rixis, & varijs desiderijs non permittebantur intendere, nec quilibet in personã suam reposuit acquisita & elaborata, sed sic semeptisos pro Christo abnegauerant, vt alterius voluntati subiacerẽt, ita & omnia quę habebãt, & quia hæc non strepitu clamoris, nec secundum proprię voluntatis arbitrium agebant, sed in summo silentio & quietè ad nutum Abbatis, & gubernatoris sui, ideò à spiritu deuotionis non solum non impediabantur per operis ipsius tantiã, sed & plurimum promouebantur, cum tamen peracto quotidiano statuto labore operis, reliquum tempus in lectione, vel oratione solerent expedere, & ideò stabiles & perfecti in omni virtute erant, quia omne tempus bonis operibus & studijs virtutum impẽdebant, nihil ociosè & curiosè transeuntes nec pro voluntate sua viuentes, sed superioris, secundũ regulas à sanctis patribus (instinctu sancti spiritus) ad vitia extrirpanda & virtutes inserẽdas. Ocia igitur si tollas, periere cupidinis arcus. Nec solum vitandum est ocium, sed & verba ociosa. Greg. Ociosum est autem, quod nullam habet vtilitatem, vel vtilitatis intentionem, & pro vitando ocio, ociosa sectari rediculum est. Quid autem agẽdum sit, require supra in capitulo de remedijs acediæ. Item vt omni hora consideret qualiter instans tẽpus posit expendere vtilius, vel illud opus quod tunc incumbit ei optimo modo perficere, siue orando, siue laborando, vel corporis refectioni intendendo, vel aliquid faciendo. Quintum est. Exterioris sensus ab illicitis custodire, qui sunt quasi fenestrę animę, per quas mors peccati intrat quasi fur vel corruptor castitatis nostrę, dũ custoditur. Dauid non respexit vxorem Vrię, quia eã prius concupierat, sed ideo eam concupiuit, quia eam incautè respexit. Sic Eua vidit lignum q̃ effet pulchrũ visu

Iob.41.

Nota.

Astutia Diaboli ad carnaliter tentandũ.

Iudic.16.

1.Cor.10.

Remediũ 2.

Eccle.19.

Prou.13. Gen.6.& 8.

Psal.9.

Psal.13.

Remedi. 3.

Prou.29.

Matth.6.

1. Tim.4

Ezech.16

1.Cor.9

Remedij 4. Eccle.38

Simile

Nota

Remedij quintum

Genesis.

intueri, quod non licet concupiscit. Sic aures & manus, & alij sensus, & membra sunt cohercenda, ne hauriamus per ea mortiferũ corruptionis aerem. Dita quando curiositatis gratia egressa est videre mulieres regionis illius, corrupta est Oculus meus deprędatus est animam meam, incunctis filiabus vrbis nostrę, ait Hier. vbi conqueritur quidem. Econtra Iob ait. Pepigi fœdus cum oculis meis, vt non cogitarem quid de virgine. Sic boni religiosi recludunt se in cellis, & monasterijs quasi in speluncis, vel sepulchris, ne vel ipsi concupiscantur. Quantò enim rarius vides vel audis quæ mundi sunt, tantò affectus tuus ad ea concupiscenda frigidior erit, & nimis ea cogitabit. Et ecõuerso. Quãtò frequentius cum sęcularibus conuersaris, eò magis puluere sęculari respergeris, quo insensibiliter paulatim interius tenebrescis, & affectus sit crudus & mors insani. In molẽdino non puluerulentum fieri, vix possibile est. Sextum est interius reprimere cogitationes carnales, quia isti sunt homines domestici inimici quorum fraude vrbs mentis hostibus traditur, si non benè caueatur. Peruersæ enim cogitationes separant animã à Deo. Et de corde exeunt cogitationes malę, adulteria, &c. hæc enim sunt quæ coinquinant hominem. Nulla munitio sufficit exterior ad custodiã verbis, vbi domestici perfidi fuerint. Ita nulla custodia forinseca castitatem conseruat, sine custodia cogitationum & affectionum. Vndè in Prouer. dicitur Omni custodia serua cor tuum, quoniam ex ipso vita procedit. Castis & honestis matronis non solum prauа opera, sed & suspecta susurria fugienda sunt, per quæ tentari vel infamari poterit earum castitas & honestas, & prouocari maritus in furorem, zelotipiæ spiritu inflammari. Sic & anima religiosi, quæ est Christo desponsata per fidem & votum castitatis, susurria prauarum cogitationum non recipiat, vel retineat in corde, quia cor Dominus semper intuetur & arguit. Vndè in Hieremia dicit. Vsquequo morabũtur in te cogitationes noxię? Septimum est frequens studium orationis & deuotionis. Hinc Sapiens ait. Vt sciui quia non possum aliter esse continens, nisi Deus dederit, adij domum, & oraui, & dixi ex totis prædordijs &c. Psal. Nisi Dominus custodierit ciuitatem. &c. Et ideo semper est orandum, quia sine ipsius auxilio nihil possumus facere, vt ratione gratiæ suę extinguat in nobis ignem concupiscentię Ipsa etiam orationis virtus, quia eleuat mentem supra ad Deum, purificat eius affectiones, & desideria castigat, & mentem illuminat, & Dei amorem infundit, & quo generatur quidam horror peccati, & detestatio carnalis voluptatis, & voluntas roboratur contra tentationes, & ipse tentationes debilitãtur, vt facilius deuincantur. Vndè cum Moyses in monte orans manus elleuaret ad Deum, vincebat Israel, cum verò remittebat eas & deponebat, vincebat Amalech. Moyses est religiosus, de aquis sęculi extractus Amalech est tentatio carnis, manus Moysi sunt affectus, & memoria, quando istas manus leuamus ad Deum, hostis tentationis succumbit: quando verò ad terrena eas dimittimus, hostis roboratur. Præterea ait Seneca. Primum argumentum compositæ mentis existimo posse consistere, & secum morari: nihil enim tàm vtile, quàm transitu persistere. Vndè sicut non conualescit planta, quæ nimium trãsfertur, sic modo istum librum modo illum euoluere non prodest, fastidientis stomachi est multa de gustare, quæ vt varia sunt & diuersa, inquinant & non alunt, itaque & tu cum multa perlegeris, vnum exerce quod tecum ista die contrectes. Antonius enim cuidam interroganti de bona vita, dixit tria documenta. Primum, vt quocunque iret, Deum præ oculis haberet: secundum, vt ijs quæ ageret, testimonium sacræ scripturæ adhiberet: tertiũ, vt in quocunq; loco sederet, non subito inde recederet. Quoniam verò quid oremus sicut oportet, ne scimus, ideo ipse Dominus quid opus sit nobis plenissimè per se sciens, docuit verbo & exemplo dicens in Matthæo. Sic ergo vos orabitis. Pater noster &c. In qua quidem oratione plenè omnia vitæ præsentis, & futuræ necessaria cõprehenduntur, & sicut in symbolo omnia comprehẽduntur credibilia, & credenda: & in decalogo omnia facienda vel cauenda, ita in hac oratione omnium petenda, vel speranda includuntur: vndè qui eam scit, satis scit ad orandum. Ideo autem tam breuem orationẽ fecit, vt facilè discatur, & memoriæ commendetur, & minus sit tædiosa, & ne propter prolixitatem, superficialiter tantum acceleretur compleri, sed profundius posit in ea meditari, & vt sæpius iteretur, & vt fiduciam nobis det per hoc, q̃ celeriter vult exaudire præcantes. Ideo etiam eam in septem partis distinxit, vt sciamus plura ibi esse petenda, & vt in quo magis libet, possit homo immorari: & qui non habet opportunitatem semper omnes partes perficiendi, vbi vult terminet, vel inchoet, vel repetat sicut placet. Illum ergo cui orare docuit, & iussit, innuit se velle exaudire, & illas petitiones non recusare, quas ipsemet instituit.

Reme.6.

Sap.1. Matth.5.

Prouer.4.

Hierem.4.

Reme.7.

Psal 126.

Orationis fructus.

Figura Exod.17.

Simile.

Documenta tria pro bona vita acquirenda.

EIVSDEM SERAPHICI DOCTORIS.

Tractatus de Processu religionis, qui distinguitur in septẽ processus.

DE PRIMO PROCESSV, *qui consistit in feruore nouiciatus.*

PROCESSVS religionis, in septẽ processibus distinguitur, licèt non ab omnibus attingatur. Primus est in feruore nouiciatus, quando conuersus in quodã impetu bonæ voluntatis, qua est, ad omnia paratus, in quibus se credit Deo placere, siue ex magno peccatorum dolore & contritione, siue ex desiderio satisfaciendi Deo, siue recuperandi amissi temporis, & neglectis, premij per peccatum. Sicut viator qui diu dormiens in mane, cum festinatione postea, & impetu laborat, tempus neglectum curr endo recompensare, & socios qui eum præcesserant in sequendo inuenire.

Simile.

Secundus processus qui consistit in labore corporali.

SEcundus est in laboris corporali exercitationes, quia sicut pauper nondum inuenire valens pretiosa munera, quæ in opus sanctuarij Deo offerat, facit tamen quod potest, pilos caprarum & pelles arietũ offerens, & exhibens corpus suum hostiam viuentem, sanctam, Deo placentem, rationabilem, licèt quandoq; minus rationabile sit eius obsequium, propter indiscretam corporis castigationem qua corpus destruitur, & vires deficiunt, & sensus amittitur, & spiritus extingui tur, & totus defectus spiritualis dissipatur. ideo in Leuitico dicitur. In omni oblatione tua offeres sal, scilicet discretionis, vt nec ad dexteram per nimium laborẽ, nec ad sinistram per nimium torporem, à via regia declines. Anima enim est immortalis, & non potest deficere, & ideo corpus corruptibile, & vas fictile, non potest æqualiter contendere cum ea currendo, & tantum ferre laboris, quantum illa potest capere feruidæ voluntatis

Leu.2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

luntatis. Ebrius quandoque agitat celeriter equum cui insidet, non considerans, quòd cum ipse æstuet vino, illud eius rude animal non sit saciatum fœno: & ita dum supra posse laborare cogitur, sub sessione cadens, tardius eum ad locum quo tendit peruenire facit, quàm si morosius cursitaret. Rationale sit obsequium vestrum, ait Apostolus, cũ discretione ne quid nimis sit, sed cum temperantia corpora vestra castigetis, vt ne defectu cogantur dissolui, sed vitijs mori. Rom.12.

Oportet carnem restringere non extinguere, reprimere non opprimere, vt seruiat nõ lasciuiat, ancilletur nõ dominetur. Terra sertilis si diu inculta fuerit siluescit, si nimis cogitur fructificare sit macra, si mediũ teneat sertilis perseuerat. Sic est de agro corporis agendũ, vndè nec de nimio ocio lasciuiat, nec de inedia vel labore deficiat. Corporalis exercitatio in duobus consistit, in subtractione delectabilium secundum carnem, & assuefactione asperitatum & laborum: ab hac lege infirmi sunt excepti, quia eos nec suauia delectant propter amaritudinem dolorum: & ipsa infirmitas acerbior est, quàm labores sanorũ & validorum. Valet autem corporalis afflictio, ad peccatorum purgationem, ad vitiorum represionem, ad augumentum virtutis, ad spiritualis consolationis expresionem, sicut in torcular vinum ex primitur, ad proximi ædificationẽ, & ad meritum gloriæ. Simile.

De tertio processu, qui consistit in spiritualis consolationis infusione

Nota spiritualis vię Methodum.

TErtius processus est in spiritualis consolationis infusione, quia Deus est semper benignus & largus, rémunerat hominem, qui sideliter offert ei totum quod habet & potest, id est voluntatis seruorẽ, & corporis seruitutem. Vera autem spiritualis consolatio est in duobus. In naturalium animę potentiarum decoratione: & carnis ad spiritum quieta concordatione. Tunc enim homo verè spiritualis est, cum spiritus totus est ad Deum erectus, & ei ordinatus, & Deo plenus, & corpus spiritui in his quæ Dei sunt non resistit, sed pro modo suo, promptè spiritui obtẽperat, nec concupiscendo mala, nec horrendo dura, vel fastidiendo bonæ. Potentiæ animæ in quibus imaginem summæ Trinitatis præfert, sunt tres. s. ratio, voluntas, & memoria: quę tamen in seipsis inanes sunt, & vacuæ bonis, & indigent ornari, & repleri ab eo qui fecit eas, hoc est à Deo. Ratio illuminatur ad cognitionẽ Dei summè veri. Voluntas accenditur ad amorem boni. Memoria tranquillatur ad fruendũ vero bono: nulla istarum valet esse vel perficit sine alijs: si ratio non videret, voluntas non amaret, quia nec sciret quid esset amandum: si verò non amaret, non delectaretur in bono. Item si non memoretur boni, qũo posset illud cognoscere vel amare? summum autẽ bonum Deus est, & ideo etiam summè verũ, quia ab ipso fluunt omnia quæ sunt, etiam vt bona sint. Sicut Deus machinam mundi huius ex nihilo creauit, postea distinxit & ornauit, ita & hominem primò format. s. corpus in vtero, deinde animam infundit, deinde per interualla ætatũ intellectus secundũ actionẽ crescit, & voluntas mouetur, & memoria viget, quasi requirens ornatum sibi competentem. Rationis ornatus, est lucida intelligentia de Deo, & de his quæ de Deo sunt & ad Deum cõducunt, vt intellectus sacræ scripturæ, rationes fidei, & operum Dei, & intelligere quid sit beneplacitum Deo & inter vitia & virtutes discernere, & naturas ipsorum aguoscere, & remedia vitiorum, & vias virtutum, & sui vtilitatem, & in operibus Dei admirari potentiam, sapientiam, & bonitatem ipsius. Et breuiter diuitię & ornatus rationis, sunt sapientia, & scientia, quę est de Deo, voluntatis ornatus, sunt sanctę affectiones, & deuotæ ad Deum, freuor fidei, fiducia spei, dulcedo, charitatis, & bonæ voluntatis alacritas, spes de remissione peccatorũ, deuotio circa Christi humanitatem & passionem, nec non circa eius Diuinitatem & desiderium regni cœlestis, & confidentia de exauditione orationis, & affectus diuinæ familiaritatis, & similia, quæ afficiunt hominem ad amorem virtutum & ad odium vitiorum dilectionem proximorum, & ad studia bonorum operum. Memoriæ ornatus est sacrarum copia cogitationum, & affluentia vtilium meditationum, & stabilis memoria Dei, & exclusio vagationis mentis, & tranquilla ad hæsio Dei, & corporalium imaginationum expulsio, & perfecta obliuio omnium mundanorum, & vnus spiritus esse cũ Deo. Quia verò corpus datum est homini ad seruiendum spiritui, debet ei obedire sicut domino in omnibus bonis, & non recalcitrare, vel murmurare, sicut contumax seruus, vel piger. Et spiritus sicut prudens dominus debet ei prouidere sicut seruo, in tribus. s. vt operetur vtiliter ne torpeat, vt castigetur discretè si in aliquo offendit, vt sustentetur temperatè ne lasciuiet vel deficiat sub onere. Quantò plus quisq; secundum has regulas ordinatus est, tantò spiritualior est, sista habere est spiritualibus consolationibus foueri, nam aliæ consolationes sicut non sunt necessariæ saluti etiam suspectæ sunt, & sæpè falsæ, fictæ, & deceptoriæ, vt visiones, reuelationes, prophetiæ, sensuales consolationes, oblectationes, miraculorũ operationes, maximè modernis temporibus, licèt quandoq; reperiantur veræ, sed in paucis. Datur autem spiritualis consolatio nouis religiosis quandoq;, vt videant quàm largè Deus remunerat sibi seruientes, & quàm bonum est seruire tam dulci Deo. Item ad confirmationem fidei, ad robus spei, ad charitatis ascẽsionem, ad desiderij inflammationem, ad eruditionem, vt videant quomodo pergendum sit, sicut in tenebris lumen ostẽditur, vt videatur quomodo sit eũdum, & qui cauendum. Item, ad muniendum contrà tentationes.

Quartus processus, qui est intentionis pugna & tribulationis, in 13. capita diuiditur.

Capitulum primum.

QVartus processus est, tentationis, pugnæ, & tribulationis, quibus probatur homo, purgatur & exercitatur, eruditur & humiliatur, vndè Paulus. Qui certat in agone non coronabitur, nisi legitime, &c. Quicquid diu durare debet, solet probari & tentari si durabile sit, & omne nobile & carum probatur, si valet sicut debet, ita virtus hominis boni quę nobilissima est, & quę imperpetuũ durare debet, in tentatione probatur si constans sit, & Deus probat amicos suos aduersitate, si sideliter in ipso perseuerent, vndè sapiens. Vasa figuli probat fornax, & homines iustos tentatio tribulationis, & Tobia. Quia acceptus eras Deo necesse erat, vt tentatio probaret te. Purgatur homo etiam à peccatis per tribulationem tentationis, vt dignus siat gloriæ cœlestis celeri introitu, ne post mortem indigeat grauius & diuitius purgari, vndè in Apo. Ego quos amo, arguo & castigo. Purgatur etiá vt maioris glorię & gratię capax siat, sicut vitrũ obscurum tergitur, vt luminis amplius sit capax. Exercitatur etiam, vt agilior & promptior siat ad opera iustitię, & virtutum exercitia, quia in statu consolationis sola quies mentis, & studium deuotionis videbatur ei sufficere ad suam perfectionem, quę ideò ei subtrahitur, vt discat in alijs virtutum studijs exerceri. Sicut enim mercator, non in foro vno vel apotheca omnia simul inuenit, quæ desiderat, sed in diuersis diuersa: ita religiosus non tantum in quiete deuotionis & dulcedine con- Tentationis vtilitas. 2. Tim. Eccle.2. Eccle. & Tob. Apoc. Prou.29. Similit.

ne consolationis spiritualis, sed etiam in labore certaminis, & in exercitio bonæ actionis, debet quærere studium perfectionis, & merendi occasionem, ideò dicit Paulus. Scio abundare, & penuriam pati, vbique & in omnibus institutus sum: & alibi. Per arma iustitię à dextris, & à sinistris. Eruditur etiam homo à tentationibus, quando discit quæ sit vtilitas tentationis, & profectus ex eis proueniens, quia ex hoc leuior sit ei tentatio, cum intelligit quare Deus sic permiserit, & quis inde sibi fructus accrescit, vndè Apostolus. Fidelis autem Deus, qui nõ patietur vos tentari, suprà id quod potestis, sed faciet cum tentatione prouentum, vt sustinere possitis. Eruditur etiam, quod nõ tantum innitatur proprijs experientijs consolationum in fiducia ad Deum, vel fidei certitudinem, sicut quidem rudes in via Dei, qui statim cum subtrhi sibi sentiunt consolationis experientiam, animo concidunt, credentes Deum esse à se aduersum per gratiam, vel in fide titubare incipiunt, an vera sint quæ de Deo senserunt. Vult autem Dominus erudire nos per subtractionem consolationis, & inniti veritati scripturæ & fidei, potius quàm nostræ qualicunque experientiæ, quia fides non haberet meritum, si in sola experientia consisteret, & spes quæ iam teneretur experientia, spes non esset, per patientiam autem, & consolationem scripturarum, potiusquàm per experientiam, spem habeamus, credentes Deum nunquam à nobis auerti, per gratiam, quandiu voluntas nostra à Deo non est aduersa per consensum peccati, vel per torporem negligentiæ. Mandasti iustitiam testimonia tua, & veritatem tuam nimis. Hæc sunt vera testimonia gratiæ Dei, iustitia in voluntate & operatione, & veritas Dei secundum promissiones sacræ scripturæ, quæ promittit nobis vitam æternam, si mandata eius obseruamus, ideò dicit Iob. Etiam si occiderit me, in ipso sperabo. Noli ergo diffidere, cum consolatio internæ dulcedinis tibi subtrahitur, quasi dereliquerit te, vel bona tua non accepta sint ei, sed recurre ad illa vera testimonia, & consolare in ipsis scilicet vt confidas de veritate Dei, quandiu tu non discedis à Deo per consensum præuaricationis mandatorum eius, quia ipse non derelinquet te per propitiationem suam: non enim nos elegimus eum, sed ipse elegit nos, & prior dilexit nos nondum existentes, vel etiam ei resistentes per peccatum, vnde dilexit & elegit nos, non propter nos, sed propter semetipsum, id est sola bona voluntate sua, propter hoc etiam seruabit nos. Humiliat autem nos Deus per tentationes & tribulationes, vt agnoscamus quid sumus ex nobis, ne extollamur ex eo, quod à Deo quidem accepimus, vel accepisse putamus: hoc testatur Sapiens cum dicit. In igne probatur argentum & aurum, homines verò receptibiles in camino humiliationis. Quicquid scoriæ vel salsitatis intus latuit, ignis tentationis prodit. De ipsis bonis humiliemur, videntes quòd non sint nostra, sed Dei, qui quando & quantum voluit nobis dedit, ex gratia non ex meritis. Si consolatio spiritualis non subtraheretur homini aliquando, nimis extolleretur, & gratiã perderet, & periret: subtrahitur ergo ei, ne amittat & perdat: sicut pater paruulo filio nummos negat, ne de ipsis ludat & perdat donec proficiat in prudentia, & sciat prouidè conseruare. Videmus quosdam pueros grossos, nimis sibi indè placere, & gloriam humanam quærere, & tandem euanuerunt, & coràm Deo & hominibus viluerunt, ideo Salamon. Qui delicate nutrit seruum suum ab adolescentia sua, postea illum sentiet contumacem. Benignus Deus, cuius delitiæ sunt esse cum filijs hominum, libenter impartitur has delitias suas seruis suis fidelibus ab adolescentia sua, id est in nouitate conuersionis. Sed heu postea quosdam eorum sentit contumaces, quando ex consolatione spirituali elati cæteros despiciunt, & in torporem versi, dum famam laudis desiderant, iactantiæ vitio deprauantur, & hipocritæ siunt: & dum meliores videri laborant quàm sunt, Deo se opponunt, gloriam Dei sibi temerè vsurpantes. Bonus autem Deus, sciens quantum vtilis est homini tentatio & tribulatio, prius ei ostendit consolationes dulcedinis, quibus postmodum in tentione confortetur, ne deficiat, & alliciatur, vt semper ad eas redire desideret, nec desistat eas requirere, donec denuò recuperet quod amisit. Sic laboranti in via, prius copiosa paratur refectio, ne illius labore deficiat. Sic columbæ longius emittendæ, prius nutriuntur tritico cum melle, vt quę longè emissæ fuerint, semper illuc redire contendant, vbi delicatè se esse pastas reminiscuntur. Sic Petrus prius in montem excelsum seorsum ducitur, vbi gloriam transfigurationis Christi videat, vt postea à Sathan expetitus, vt cribraret eum in tentatione, recoleret prioris dulcedinis, quam expertus erat, & rediret ad Dominum, quem tam amabilem senserat, ne diffidens & deficiens disperaret. Sic filijs Israel prius manna datur in deserto, ne postea longo itinere & certamine fatigentur. Phi.4. 2.Cor.6. 1.Cor.10. Rõ quare Deus dat in principio consolationes, cũ exemplis pulcherrimis. Matt.17. Luc.22. Exod.16.

De specibus tentationum. Cap. 2.

MVltæ sunt tentationum species. Prima est subtractio & inopia deuotionis: aliæ sine illa, nullam vel minorem virtutem habent, cum ipsa deuotio sit quasi domus refugij ab omni tribulatione, ideo Dauid. Dicit Dominus mihi adiutor, & ego despiciam inimicos meos. Item si consistant aduersum me castra, &c. Subtracto ergo tam singulari refugio, quodámodo inermis expositus est hostibus tentationum, & ideo pauidus efficitur & pusilanimis, nisi fidei & spei firmitate se muniat, & patientia & humilitate se defendat, quæ tunc maximè habent locum exercendi se, & magnam gloriam promerendi. Fides ibi probatur, si iam credit vera esse, quæ iam delijt per gustum dulcedinis experiri. Dulcia nimis sunt omnia quæ de Deo gustamus, sed gustus eorum ideo subtrahitur bonis, vt fides magis innitatur auctoritati scripturæ, quàm experientiæ, & magis ex hoc meritoria sit. Spes probatur, si confidat Deum esse sibi propitium, etiam dum flagellat, & ita studeat studiosè seruire & placere in omnibus, ac si sentiat & videat eum sibi esse placatum: vndè Abraham laudatur, quia cõtra spem credidit diuinæ promissioni, & non hæsitauit diffidentiam: certissimè scias, quòd quæcunque promisit Deus, potens est & facere. Patientia probatur, si non murmuret contrà Deum, quasi ex sua duritia hominem tribulet & desoletur, & si longanimiter sustineat beneplacitum Dei, & non deficiat in aduersis. Humilitas probatur, si cogitet se dignè puniri, quasi qui indignus est spirituali consolatione, & si iustificet Deum, quod iustè iudicauit puniendo reum & ingratum, priuando eum beneficio consolationis internæ. Tantum nobis debet Deus placere, & tantum debemus Deum diligere quando nos punit, sicut quando consolamur: quia tam pia intentione nos punit vt purget, sicut dum blanditur vt consoletur, ideo Apostolus ait. Quis enim filius, quem non corripit pater? & Ioannes. Quos amo, arguo & castigo. Probatio virtutum. Gene.15. & Ro.4. Heb.16. Apoc.3.

De secunda tentationum specie. Cap. 3.

QVidã enim tẽtantur ex difficultate benè operãdi, & habent aliquã bonam voluntatẽ, sed non sortem. ex difficultate obstacula inueniunt, quasi qui saxum magnum uoluit, & indè affliguntur, tam ex remorsu conscientiæ quæ accusat eos, quam ex dolore tardi profectus, & desiderio vitæ sanctioris.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quidam enim vellent habere bona opera, & non vel
Rom.7. lent ad ea exequenda seipsos vincere, iuxta illud Apostoli. Velle mihi adiacet, perficere autem non inuenio. Aliqua verò possient, sed ista videntur eis arida & prava, quòd diffidunt ea placere Deo, vel alicuius meriti fore: & sic vtrobique negligentes sunt, ita incidunt in quandam tristitiam & diffidentiam, sicut dicit Bernar. de talibus. Sunt qui in spiritualibus studijs fatigati, & versi in torporem, ambulant tristes vias Domini: longos dies, longas quærunt & noctes, frequenter murmurant, corde arido ad quelibet iniuncta accedũt, &c. Quidam enim horror terret eos, cum cogitant de profectu spirituali, quasi dicant apud se, bona est victoria,
Iosuę.9. sed dura est pugna: dulce est præmium, sed labor merendis grauis. Sic exploratores missi in terram promissionis, reuersi commendabant vbertatem terræ ostensis fructibus: sed terruerunt populum pro difficultate impugnationis hostium, & proceritate inhabitãtium. Ita religiosi quidam explorantes terram per scripturas, gaudia magna prædicant in cœlo fore, sed pugnas tentationum & labores spiritualium exercitiorum ita exhorrent, quòd potius volunt in deserto mori, quàm introduci in terram promissionis: hic cum magis volunt sine opere in quodam medio statu remanere inter sæcularem & spiritualem, quasi inter Aegyptum & terram promissionis, in deserto acediosæ conuersationis, quàm per labores & tribulationes peruenire ad gloriam perfectionis. Gigantes territi etiam minantur & timent, quasi monstra Enac, cùm magnorum sanctorum vitas considerant, & de propria paruitate diffidentes, illorum perfectionem attingere non ex humilitate, sed ex pauiditate desperant, causantes & murmurantes contra Deũ, quòd tam dura seruicia ab hominibus requirat, sicut illi qui educti erãt de Aegypto ad tales miserias tollerandas, vndè etiam tam pauci veniunt ad perfectionẽ: & de omnibus supra ad pugnam enumeratis, tantum duo terram promissionis intrauerunt, quia illi solt perfecti sunt religiosi, qui etiam in pugna tentationis, & in exercitio virtutis infatiganter cõstantes fuerint, in pugna resistendo malis, in exercitio insistendo bonis in fine.

De tertia tentationum specie. Cap. 4.

EX hoc sequitur alia tentatio, scilicet fastidij, qua fastidit homini omne bonum, tædet eum orare, legere, meditari, tædet eum audire bona vel loqui, vel operari, vel interesse diuinis, etiam quæ sine graui labore posset facere: & exinde quia ad magna virtutum præmia peruenire diffidit, etiam in minoribus exerceri fastidit. Et quòd hæc tentatio ex priori oriatur, ostenditur, quia statim post murmur populi pro la
Num.21. bore, sequitur murmur pro fastidio mannæ, quod significat spiritualis refectionis alimentum, sicut sunt verba sacræ scripturæ, & bona opera quæ pascunt hominem & animam, & reficiunt conscientiam, de hoc Propheta dicit. Omnem escam abominata est anima
Psal.106. eorum, & appropinquauerunt vsq; ad portas mortis. Ad duo autem trahit ista tentatio, aut ad exteriores consolaciunculas & sæculares leuitates, vt qui non habent in spiritualibus consolationem, saltem in carnalibus quærat & in sęcularibus, vt magis consulant, fastidio quo vexantur: sic & illi qui manna nauseant, carnes concupiscunt, & pepones, & porros, &c. id est terrena & carnalia gaudia, & solicitudines exterorum negociorum, quæ sua acredine, quasi porri fastidientem gustum imitando delectant, sed postea conscientiam amaricatam ad fletum compellunt, aut ad nimiam tristitiam trahunt. Hæc tentatio fastidij, dum non habet in spiritualibus delectationem, & in carnalibus consolari renuit, sic nunquàm inueniens refugium, malo mœrore consumitur. Solum ergo restat, vt instanter clament ad Dominum dum tribulantur, vt de necessitatibus suis liberentur, & sacrificent sacrificium laudis, & annuncient opera eius in exultatione, id est recolant beneficia Dei, vt ex illis ad laudem eius in exultatione spiritus prouocentur.

De quarta tentationum specie. Cap. 5.

QVòd si statim non successerit, sequitur alia tentatio grauis impatientiæ contra Deum, quare tàm durus, & immisericors sit tribulato, quare tam parcus in dando gratiam ægeno, & tam anxiè petenti, & tam importune pulsanti? Et hæc tentatio quandoque tàm valida est, quòd quasi insanit homo, & palpitat ex vehementi mœrore, quia ibi non inuenit solatium, quod deberet ei esse vnicum refugium in oratione & in tanta suppositione. Cum Dominus dicat, &c. Qui quærit inueniet, & Iob. Clamo ad te, & non exaudis me, sto, & non respicis me, mutatus es mihi in crudelem, & in duritia manus tuæ aduersaris mihi? & Ila. Multitudo misericordiarum tuarum, & miserationum super me continuerunt se, &c. & Abac. Vsquequo Domine clamabo, & non exaudies? &c. Item exurge quare obdormis Demine? &c. Item illud murmur filiorum Israel. Est ne Deus in nobis an non? Hæc omnia illius tentationis anxietatem exprimunt, quæ non valet melius superari, nisi patienter tollerando, & humiliter expectando, donec nobis benignitatis suæ vultum dignetur ostendere, & manum largitatis aperire, vt cœlum, quod super nos quasi æneum sentitur, stillas gratiæ nobis influat, & terra cordis nostri quasi ferrea emollita pluuijs benignitatis Domini, det fructum suum, id est affectus pios, & desiderium deuotionis.

De ordinis fuisse & differentijs gratiarum præmissis. Matt.5. Iob.30.

Acerbissimas recen set tentationes, inter quas ponit que nulosam conscientiam. Ila.63. Abac.1.

Exod.16.

De quinta tentationum specie. Cap. 6.

ILla autem tentatio magis periculosa est, quæ minus molesta sentitur, quando hæc longo tempore & vsu subtractionis gratię, & deuotionis, post multa anxia desideria, & laboris pro recuperanda gratia homo quasi lassus remittit animum suum ab intentione quærendi, & sub colore patientiæ desinit oculos attollere ad opes, quas se habere posse non videt, & cũ indignanti humilitate cogitat se fortè indignum tali gratia, & quòd forsan de ipso illud ordinauit Deus, vt ad exteriora conuersus multis prosit: Et ideò ab interioribus sic repulsus, vult etiam sub discretionis velamine, deinceps parcere sibi, ne corpus rursus debilitetur, vel caput irrecuperabiliter destruatur, Et incipit remissus esse in studio orationis, & ad confabulationes promptior, ad euagandum pronior siue paratior, ad corporis commoda studiosior, ad inanes iocos promptior, ad exteriores occupationes sub specie redimendi tempus vtiliter voluntarius & intentus. Et ita paulatim subtrahitur ei feruor, & desiderium proficiendi refrigescit, & studium languescit, & subintrant affectiones religiosarum fœminarum vsque ad visitationes illarum, & omnibus alijs extinctis, solum remanet ei ad solatium debile, quia ad hæc scit loqui de spiritualibus, per quod vel seipsum præsert multis inexpertis talium experientiarum spiritualium, vel acquirit sibi nomen apud religiosas fœminas, quæ existimant eum loqui ex cordis abundantia, & esse bonum instructorem vitæ spiritualis, & deuotionis interę. In

næ. In huius tentationis tempestate plurimi fluctuant & pauci enauigant, quos nec amor afficit, nec desiderium trahit, nec timor stimulat, nec feruor proficiẽdo vrget, remissi in omnibus, & si qua bona videntur facere, ex vsu quodam vel pudore faciunt humano, vel ex timore, ne deterius eis contingat. Vndè qui hoc desiderat superare, oportet vt vim sibimet faciat, tam cordi, quàm corpori, sicut pigrum animal quod calcaribus trahitur, & flagellis agitatur. Quidam nanque trahuntur impetu furoris ad bonum. Sicut igitur illi indigent freno, quo retrahantur ne præcipitentur, ita alij indigent flagello impellente, quo ad bonum quasi coacti incitentur. Misericos autem Deus quo difficilius quis in tentationis pugna certauerit, eò magis, perfectionis gratiam retribuet in præsenti, & maioris gloriæ præmium in futuro.

De sexta tentationum specie. Cap. 7.

SVnt & aliæ plurimę tentationum species, quarum naturas, & origines persequi lõgum esset. Si enim nullus medicorum omnes morborũ corporalium varietates & dolores plenè potest cognoscere, quantò minus spirituales morbos tentationum, & passionum, quę subtiliores sunt, valet aliquis plenè discernere, nisi Spiritusancto plenissimè illustratus? Acerbissimæ tamen tentationes videntur, hæsitatio in fide catholica, & desperatio de Dei misericordia, & spiritus blasphemiæ contra Deũ & sanctos, & tentatio incidendi sibi manus, & se perimendi, & quædam perplexitas queru losæ conscientiæ, medicinale consiliũ nõ admittendi.

De remedijs contra tentationum impetus. Cap. 8.

COntra tales, ista maximè valẽt remedia. Primò vt consolentur, quòd non timeant illas tentationes, quia magis ad meritum proficient patienti, quàm ad detrimentum. Secundò quòd patienter tolerent, sicut si Sathanas aliquem visibiliter vel sensibiliter tribularet. Tertiò quòd non curent, nec ratiocinando eis resistatur, quia ex hoc magis quasi confirmatæ infiãmarentur, sed ad alia tractanda cõuertat se homo, quibus attractus, obliuiscatur passionis suæ, sicut corporali passione laborans, si habet quo occupatus obliuiscatur sui, leuiter interim torquetur. Quartò vt orationibus suis, & aliorum bonorum hominum misericordiæ diuinæ remedium imploret.

De tentatione generalissima. Cap. 9.

GEneralissima autem tentatio qua omnes in hoc mari magno quassamur, potest ad omnem conflictum vitiorum referri, in qua sæpè periclitamur, quasi submergendi, & iterum resumptus viribus subleuamur, quasi deinceps ab eorum impugnatione securi, de qua dicitur. Qui descendunt mare in nauibus, &c. Mare est profundum vitiorum, naues religiones quibus cum sæculi vitijs, procellæ nauis tentationes vitiorum, vbi vident nauigantes opera domini & mirabilia eius in profundo, quando considerant, quanta potentia, & pietate custodit certantes à fluctibus peccatorum, & quanta sapientiæ ratione permittit eos tribulari, & dat eis victoriam per varia consilia, & remedia vitiorum. & in Eccle. Qui non est tentatus, qualia scit? & qui non est tentatus pauca recognouit. Vir in multis expertus cogitabit multa, & qui multa didicit, enarrabit intellectum. Ascendunt vsque ad cœlos, per fiduciæ sæcuritatem, & rursum descendunt vsque ad abyssos, per timorem succumbendi in tentatione. Vel ascendunt vsque ad cœlos, aspiciendo ad diuinæ pietatis auxilium, descendunt vsque ad abyssos, intuendo propriæ fragilitatis defectum.

Psal.106.

Eccle.34.

De subtractione consolationis internæ. Cap. 10.

TRia autem discimus in subtractione consolationis internę scilicet de minimis beneficijs gratias agere, & minimas quaslibet culpas & negligentias timere vel cauere, & aduersa quæque discimus patiẽter tollerare, de opulenta mensa multę mice, immò quandoque aliqua decidunt frusta, sic homo abundans diuersis consolationum donis, plurima beneficia Dei sine debita gratiarum actione præterit, plurimas gratias sponte oblatas negligit opere exercere, plurima parua reputat quæ magna sunt, plurima nec agnoscit. Sed hijs omnibus subtractis, sicut vir videns pauperta tem suam, recolit quantum prius habuit, quæ potuit habere, quæ iam non habet, & sicut mendicus famelicus, modicam bucellam gratam accipit, & studiosè colligit fragmẽta, qui prius delicata fercula paruisecit. Colligite fragmenta ne pereant. Beneficia Dei nobilia
Ioan.6. & pretiosa ex nobilitate dantis, ex affectu liberalitatis & charitatis, qui etiã si paruissima daret, grata esse deberent. Item etiam ex pretiositate & nobilitate doni. Nam quid nobilius spiritu Dei quem vobis dat? Quid vtilius ex quo transformamur in Deum & deificamur & hæredes regni eius efficimur? Ideò dicit Petrus,
2.Pet.1. Maxima & pretiosa nobis promissa donauit, vt per hæc efficiamur diuinæ consortes naturæ. Item ex vilitate eius cui dãtur. Quid enim Deo cum luto? Lutum sumus viles, vitiosi, peccatores, ingrati, inopes omnis boni, miseri & mortis rei, & Deus memor nostri esse dignatur. Si rex dignatur pauperis tantam habere memoriam, & si modica det ei, hoc ipsum pauperi videri magnum debet, vnde Psal. Quid est homo quòd memor es eius? &c. Minimas etiam culpas cauere docemur, quia timendum nobis est, ne fortè ex culpa &
Psal.8. magna ingratitudine nostra, gratia sit nobis subtracta, vt eam recipere contẽnendo negligamus, quam tamẽ amisimus in tanta libertate: quapropter Sapiens dicit. Qui spernit modica, paulatim decidet. Augustinus.
Eccle.19. Vitasti grãdia, caue ne obruaris arena. & in Ecclesiast.
Eccle.7. Qui Deum timet, nihil negligit. Ex minimis guttis multiplicatis inundationes aquarum fiunt, quæ etiam magna aliquando menia subruunt, per modicã rimam aqua latenter in nauem influit, donec submergatur; Minima etiam aduersa patienter tollerare assuescamus quia maiora non superat, qui minora tollerare non discit. Multi optant pro Christo mori, qui pro Christo nolunt leuia verba pati, sed quem terret sonitus solij volantis quomodo sustineret ictum gladij terribiliter vibrantis? discamus ergo omnia peccata pro posse cauere, & pro his quæ fecimus omnia aduersa humiliter pati: & omnibus beneficijs Dei debitam considerationem, cum gratiarum actione exhibere semper: & gratiam Dei nõ in vacuũ recipere, & digni erimus, vt gratia nobis subtracta etiam augmentata reddatur, vt ad magnum profectum peruenire mereamur.

Quot modis fit retractio à verò bono Cap. 11.

TEntatio quantum ad presentẽ materiam, potest dici quilibet motus, vel affectus, vel sensus à vero bono retrahens. Fit autem hæc tribus modis, aut alliciendo per delectabilia, aut terrendo per contraria, & aspera, aut decipiendo per falsa & verisimilia, & sic tres animę vires corrũpũtur. Cõcupiscibilitas per delectabilia carni, & oculis, & cordi. i. per voluptates, diuitias, & honores, mũdanos. Irascibilitas p timores va-

Potentię animę, quo corrũpantur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

rios debilitatur, in resistendo vitijs, & in non insistendo virtutibus. Rationabilitas cæcatur, vt bonum malum iudicet, & malum bonum, & lucem veritatis ponat tenebras, & tenebras ponat esse lucē, vndè dicit in Psal. Cor meum conturbatū est in me, sicut aqua luto turbata & immūda, dereliquit me virtus mea, qua debui vero bono inhærere veraciter, & lumen oculorum meorum non est mecum, quo verum à falso discernere debui. Concupiscibilitas dupliciter tentatur, quia delectatio ei spiritualis sub trahitur, & indè desolatur, & carnalis concupiscentia ei ingeritur, & inde fœdatur. Irascibilitas dupliciter tentatur, dum infirmatur ad bonum, & procluis est ad malū. Rationabilitas dupliciter tentatur, quia intellectus bona non agnoscit quantum bonum sit, & sub specie veri à falsitate deluditur: Diabolus enim suggerit animæ interius praua consilia mundus exterius ingerit materiam concupiscibilem, caro delectatur, mens recipit & consentit delectationi, vel non repugnat.

Psal.37.

Quo tentatur quis & quę animę vires.

Virum tentationes sint vtiles.

Cap. 12.

VTrum autem sit vtilius habere tentationes vel carere. solus rei exitus probat, quia habere eas viriliter resistere magnæ virtutis est, superare verò & triumphare de ipsis, gloriosum est, carere autē commodius & securius est, succumbere periculosum, appetere eas, & sese ingerere, incautum & maximè infirmis & imperfectis: exercitare tamen se ad pugnam spontaneam contra spiritualia vitia, videlicet, iram inuidiam, & vanāgloriam, &c. aliquando vtile est ei qui inter illos morari eligit, qui eum persequuntur & offendunt, vt sic discat patientiam, et ei qui sub discreto magistro viuit, qui in omnibus frangit eius voluntatem, vt sic assuescat esse humiliter obediens & promptē, & sic de cæteris vitijs spiritualibus expugnandis. De carnalibus autem vitijs hoc periculosum, & stultum est, sed sunt fugiendæ eorum pugnæ, & à memoria excludendæ, & occasiones earum tollendæ. Vndè Dominus noluit se permittere de luxuria tentari, vt doceret nos, non debere in genere huic tentationi, etiam in spe triumphi & premij. Cùm enim hęc tentatio magnam habeat delectationem admixtam, & in hoc vitio concepti simus, & non solum mens sed etiam corpus delectetur, ideò periculosior, & facilior est aditus, sicut hostis qui in vrbe aliquos fauentes habet, si intra portam irrumpit, potentius eam capit: vndè Paulus dicit. Omne peccatū quod facit homo extrà corpus est, &c. Tentationibus autem in quibus delectatio consistit, maximè teneri & infirmi superantur, in quibus amor mundi nondum extinctus est, & ideò citius accenduntur ex concupiscentijs mundi, sicut candela adhuc fumigans citò capit flammā. Tentatio verò impetuosa & quasi violenta, fortiores impetit, vt qui mollibus nō flectuntur, duris & robustis tentationibus quasi ventis validis euelantur. Tentationes autem fraudulentæ, quæ se sub specie boni palliant, licèt quosque rudes & stultos decipiant, qui nondum altitudinem Sathanæ, id est astutias eius compræhendunt, tamē singulis perfectis & benè proficientibus insidiantur: dicit.n. Psal. In via hac qua ambulabam, absconderunt laqueum mihi. & Paulus ad Cor. Sathanas trāsfigurat se in Angelū lucis, &c. Si enim eis in sua figura appareret, quæ valdè turpis est, horrerent eum & fugerent: si apertè impugnaret resisterent ei, & vt Angeli Dei fugarent & vincerēt, & sic nihil proficeret apud eos, boni enim quia mundi sunt, detestantur immunda peccata: quia virtuosi sunt, viriliter contra omne malum pugnant, quod malum esse cognoscunt. Venit ergo Sathanas in specie angeli boni, quem credit ab omnibus diligi, vt tantò facilius decipiat, quantò bonus putatur nuntius, & qui nō soleat nisi bona nunciare. Bernardus, Bonus nunquàm, nisi boni similitudine deceptus est. Et vt facilius recipiatur eius persuasio, primò bona proponit, postmodum mixta malis, tandem falsa bona, sed vera mala. Postremò cum irreticrit eos, & illaqueauerit insolubiliter, aperte caput venenatum erigit, & in aperto peccato eos deijcit: sicut scorpio, qui blandam faciem habet, & caudam venenosam cum qua occidit. Sic Gabaonitæ simulato peregrino habitu, deceperunt filios Israel, vt parcerent eis, cum de genere hostium forent. Quanti sub specie spiritualis dilectionis, spirituales fœminas frequentauerunt, & orationum ipsarum obtentione, ecce quanta puritas in prima intentione, scilicet charitas & deuotio, postea sequuntur longæ confabulationes, modò de Deo, modò de ipsorum amore mutuo, & fide, & amorosi aspectus, & munuscula pro memoralibus charitatis. Ecce quomodò mixta sunt iam boni spiritualis affectionis & collocutionis fidelis, cum alijs inutilis confabulationibus, & incautæ familiaritatis, & inutilis occupationis cordis circa dilectam. Tandem sequuntur falsa bona, id est vera mala, scilicet amplexus, oscula, tactus manuum, & vberum, & similia, quæ omnia suspecta sunt, & carnalis affectionis indicia, & turpis operis præludia. Postremò impudica succedunt, quasi fructus precedentiū scilicet aperta opera iniquitatis. Aug. O quàm parua & breuis concubitus hora, in qua amittitur vita æterna. In hunc modum paliat se sæpè superbia. sæpè inuidia, & auaritia, & acedia vitia quæ cum non audent bonos tentare aperta facie, quos sciunt omne malum odire, assumunt aliquod velamen virtutis, ne agnoscantur esse quod sunt, sicut qui mentitur se amicum esse, donec admissus dolosè interficiat. Sic Ioab tenuit mentum Amassa, quasi osculare tur eum, ne suspicaretur eum hostem esse, & non obseruaret gladiū eius dolosum, & ita in dolo occidit eū. Sic Iudas osculo Christū tradidit crucifigēdū à Iudeis.

Carnalis pugna semper fugienda.

Simile.

1.Cor.6.

Psal.141.

2.Cor.11.

1.Reg.

De labore & pugna tentationum:

Cap. 13.

IN tentatione tria maximè debemus aduerte, siue ex labore pugnæ & inquietudine cordis quam patimur, siue ex timore, ne fortè superemur, & succumbamus per tentationis assensum, siue quia fortè timemus, ne fortè nimis debiliter resistamus, & per hoc Deum & propriam conscientiam offendamus, licèt tamen plenè non consentiamus. Omnibus his tentationibus quinque modis resistendum est. Primus est cogitationem indè aduertere alias occupationes assumēdo, quibus obliuiscatur homo impugnationis quātum potest. Secundus est, materias & occasiones tentationis fugere & declinare, maximè carnales, quæ appropinquātes sibi accedunt vt ignis, & incendunt. Tertius patienter & humiliter virgam Domini sustinere, vt se dignum afflictione & labore pugnæ iudicet, & tolleret patienter, confidens quòd ei proueniet in bonum, quia sic citius placabilis erit ei Dominus, & purgabitur a peccatis, & emendabitur à vitijs, & ditabitur virtutibus, & scientia, & meritis & gloria. Vnde Grego. Qui appetit vitia vincere plenè, studeat humiliter purgationis suæ flagella tollerare. Cum Deo non possumus contendere, nec per iustitiam, quia peccatores sumus, nec per potentiam, quia infirmi & serui eius sumus, nec fugere ab eo per astutiam, quia nusquam eum latere poterimus, & dominij eius terminos exire: Vndè Psalmus. Quo ibo à spiritu tuo, &c. & Iob. Sapiens corde est & fortis robore, qui resistit ei, & pacem habuerit, vndè humiliemus nos coram ipso, & sic misericordiam cōsequemur. Quartus est orationi incumbere, & auxilium supernæ virtutis per se, & aliorum suffragia

Quinq; modi resistendi tentationi.

Psal.118.

Iob.9.

suffragia implorare, quia nec nostris viribus, nec meritis, nec prudentia possumus de tot hostibus triumphare, vel sine letali vulnere transire, nisi protecti in manu Dei, & eius adiutorio confortati qua propter Psal. ait. Inuoca me in die tribulationis, & eruam te & honorificabis me. Ad hoc enim quandoque permittit Deus hominem tribulari, vt excitetur ad orationis studium & confugiat ad Dominum, & experiatur eius auxilium, & ad eius exauditionis solatium amplius in eius amorem exardescat, & sic tam in merito virtutum, quàm in fiducia eius dilectionis excrescat. Sic diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, tam prospera quàm aduersa. Solet etiam Deus quandoque fidelem seruum suum postmodum amplius consolari, & prioris perfectionis gratiam conferre in illis, de quibus aliquando fuerat in tentationis molestia grauiter tribulatus. Sicut de Beato Benedicto scribit Beatus Gregor. Qui dum carnis tentatione grauiter impugnaretur, quia viriliter restitit, ita plenè vicit, vt Dei gratia nunquam postea motus carnalis illecebræ in se sentierit iuxtà illud Psal. Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, &c. Sic etiam in tentationibus cōtra fidei & blasphemię spiritus, meretur fidelis bellator quandoque in fide clarius illustrari, & in amore Dei ardentius inflammari vt dicitur in Isa. Erunt capientes qui se cœperant, & abijcient exactores suos.

Psal.49.

Num.

Psal.93.

Isa.14.

QVINTVS PROCESSVS, Qui est ad animæ medicinam in capita.10. distinguitur, & primò.

De remedijs tentationū, & vitiorum, & de sanitate animæ. Cap. 1.

VIntus modus, qui etiam quintus processus religionis est. Singulis vitiorum tentationibus singularibus remedijs solet mederi. Hic potest status curationis, vel remediorum dici spiritualium, in quo cura diligens morbis vitiorū adhibetur, vt ad sanitatis statum perueniatur, de quibus remedijs quia in præcedentibus dictum est ideò non oportet repetere. Ea autem diligentia debet ei studere, animæ suæ remedium perquirere, & sanandis spiritualibus morbis vitiorum inuigilare, qua letali morbo laborans modicum, qui eum curare posset inquireret. Et tantò diligentius cura animabus curandis adhibenda est, quantò animarum pericu losior morbus est, & cura difficilior est, & sanitas præstantior animæ, quàm corporis morituri. Inquantum autem de corporis sanitate fuimus soliciti magis quàm de animæ salute, intantum conuincimur illud plus diligere, & illius sanitatē amplius desiderare. Sanitas corporis consistit in integritate membrorum, & sensuum & humorum ordinata qualitate, & vigore spirituum. Sanitas animæ consistit in recta & circunspecta actione incautæ locutionis obseruatione, & in rectitudine voluntatis, ordinatione affectionis, vtilitate cogitationis. Actio debet esse in tribus circunspecta. Primò an liceat. Secundò an deceat. Tertiò an expediat. Illicitum est omne quod est contra Dei præceptum, vel Ecclesiastica instituta, vel contra voti proprij sponsionem discretam. Vt est votum continentiæ, obedientiæ, & abdicationis proprietatis, & aliorum sub voto regulari comprehensorum. Indocens est, quod non bonam speciem prętendit, & colorē illiciti habet, etiam si non expressam veritatem, vt omne scandalum, & quod alicuius vitij, vel peccati notam habere videtur & secundùm statum agentis inconueniens iudicatur, vnde Paulus. Omnia mihi licent, sed non omnia ædificant, hoc est, licèt aliqua in se non sint simpliciter illicita, tamen quia proximos ex mala specie scandalizant & nullum ædificant, seruo Dei euitanda sunt, ne percutiant conscientias infirmorum exemplo malæ ædificationis, & Dominum inhonorent, quia indisciplina famulorum redundat in confusionem Domini ipsorum, Paulus.n.ait. Gloriaris in Deo, quasi seruus in domino, & præuaricatione legis, Deum inhonorans. Nomen enim Dei per vos blasphematur inter gentes. Inexpediens est, quod caret fructu vtilitatis, & ratione iustæ necessitatis. Vacuus autem in conspectu Dei apparet, cuius actio fructu vtilitatis caret, sicut ramus arefactus in arbore, & lignum infructuosum in vinea vel pomerio. Deus autem qui omnes largè remunerare desiderat, tot actiones homini prouidit ad merendum, quot actiones meritorias ei concedit. Et meritò puniendus est, qui his neglectis in vtilia & infructuosa sectatur. Veluti si quis hortum plenum nobilibus fructibus ingrediens, sola vilia & amara caperet, & nociua. In locutione tria sunt seruanda. Primò vt tardus sit ad loquendum secundum illuc Eccle. Loquere in tua causa vix, id est cum necesse fuerit, quantò magis in nō tua, vel in nō causa, sed in leui necessitate. Si bis interrogatus fueris habeat caput responsum tuum, vt vtilitas & oportunitas exigat esse loquendum. Vtilitas necessitas ædificationis, vitandi euidentis nocumenti, & honoris Dei promouendi. Opportunitas temporis, loci, causæ, & qualitatis audientiū, quoniam legitur. Vas quod non habuerit operculum, vel ligaturam desuper, in mūdum erit, puluis enim incidet, & vermes & alia immunda iniquinabunt. Et si quid pretiosi vel aromatici liquoris in eo reconditur, euaporatur virtus eius. Sic qui per censuram silentij non ponit ori suo custodiam, frequenter immundatur sorde illicitorum verborum, mēdacijs, maledictis, detractionibus. turpiloquijs, iactantijs, scurrilibus, & similibus. Si quid etiam deuotionis intus habet vel ocultæ virtutis, citius euaporat, infrigidatur, & euanescit, sicut sæpè possumus experiri, quando post cōpunctionis gratiam ad verba ociosa deuoluimur, mox sapor diminuitur, & feruor extinguitur, & intelligentia obscuratur, & mentis in Deum intentio dissipatur, & cor bono quod prius habuerat euacuatur. Secundum est, in loquendo circunspectum esse, vt consideret quid loquatur & qualiter, & coram quo, vt disponat sermones suos in iudicio discretionis, ne cui loquendo noceat, nec aliquem indebitè offendat vel scandalizet, ne quid falsi admisceat ne postea conscientia remordeat & dixisse pœniteat, ideò dicitur in Eccles. Cor fatuorum in ore eorum. Et ideò cum aperiunt os, offendunt totum quod habent intus per stultitiam. Os autem sapientum in corde ipsorum, quia os non profert, nisi quod cor prius deliberauerit esse loquendum. Qui custodit os suum, custodit à periculo animā suam, qui autē inconsideratus est ad loquendū, sentiet mala vndè dicitur in Matt. De omni verbo ocioso, &c. Greg. ociosum verbū est, ꝙ aut ratione iustæ necessitatis, aut intētione piæ vtilitatis caret. Si ergo culpa nō caret sermo ociosus, quid de pernicioso, qui etiā alicui obest? Tertiū vt breuiter loquatur & non sine necesitate, vel vtilitate multipliciter verba, quia qui multis vtitur verbis, lædit animam suam, ideò Salamon in Prouerbijs dicit. In multiloquio non deest peccatum duo enim verba quæ sola nobis permissa sunt, inter omnia citò dicta sunt, id est quod necessarium

Sanitas corporis & animę quibus cōsistet.

Illicitum quid.

Indocens.

1.Cor.6.

Rom.2.

Inexpediens. Exo.22.

Eccle.32.

Benè loquēdi rō.

Num.10.

Eccl.21.

Prou 13.

Matt.12.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cessarium est tibi, vel alteri, vel vtile est tibi, vel alteri necessarium citò infantia sapienti. Nam apud insipientem nulla verba sufficiunt. Est vtilitas etiam si sæpè nimia effundit, onerosa est & fastidiosa. Nō multis opus est verbis, sed paucis & efficacibus vt habetur in Prouerbijs. Sicut vrbs patens & absq; murorum ambitu, sic vir qui non potest in loquendo cohibere spiritum suum. & Greg. Quæ murum silentij non habet, patet inimici iaculis ciuitas mentis. Sic cautus & peritus sit homo in verbis suis, sicut auarus in nummis suis, quia verba quibus gloriam cœli meremur, preciosiora sunt omni thesauro, iuxtà illud Prouerb. Thesaurus desiderabilis requiescit in ore sapientis. Auarus pecuniæ & parcus, profundè & in abscondito recōdit eam, nec proferre debet largiendo, nisi prout vrgente necessitate vel vtilitate sua, & cauet ne vel obolum superfluè effundat, suprà quàm necesse sit. Sic & religiosus cordis sui thesaurum abscondit, rarò loquendo, & nisi pro necessaria causa, vel vtili ad loquendum aperiat, & quod est loquendum, paucioribus verbis potest expedire, prout sufficit ad hoc vt superfluè non effundat. Quadruplex ei bonum prouenit & proueniet, qui cauebit à peccato vaniloquij, quia intellectus eius magis profundabitur, sublimabitur, sicut aqua concluſa quæ nullum exitum habet per quem effluat, crescit in altū. Item quod loquetur apud homines magis habetur atenticum, cum sciant eum cū māturitate loqui, & non leuiter effundere sua verba. Item singularem gratiam meretur in cœlo. Item vitabit peccatum multiloquij.

Prou. 21.

Prou. 21.

De disciplina exteriorum. Cap. 2.

MOrum disciplina in religiosis triplici decore decoratur, scilicet si sint maturi, humiles, & benigni. Maturi, vt non sint leues ridendo, vel proni ad risum, nec curiosi, vel verbosi, nec ioculatores: maturitas etiam intus mentem componit, & corpus exterius ab insolentia custodit, caput regit ne leuiter hinc inde circunferat, oculos ne euagentur, aures ne ociosè auscultent quæ minus expediunt, linguam refrenant ab ociosis & infructuosis verbis, manus ab inutilibus occupationibus, pedes à vanis ambulationibus & indecentibus, totum corpus ab inquieto motu cohibet, nisi secundum quòd ratio expoſcit. Vndè beatus Bernardus scribens de sancto Malachia Episcopo, comendat eum, quòd ita compositus fuit moribus, quòd nec manum vel oculum, vel aliquod, membrum leuiter mouebat aliquando, nisi secundum quòd ratio & causa dictabat, vt nil in eo appereret, quod posset continentes malè ędificare, & eos certificare, quòd totum corpus in eo in disciplinatum fuerit. Humilitas morum deprimit ceruicem, humilem format respōsum, gestus complanat, vestimentum simplex amat, se se inter nouissimos locat, ostentationis notam declinat, singularitatē fugit, ad aliorum obsequia se agilem facit, ad obprobria tacitum, ad honores oblatos verecundum, promptum ad discendum, difficilem ad indignandum. Benignitas facit affabilem, compassiuum afflictis, tractabilem, & exorabilem, & flexibilem ad cōsilia, communicatiuū sui & suorum, in bono hilarem, & modestè iucundum, fidelem, & socialem, nullum spernentem, vel temere iudicantem, gratum, beneficum, omnibus gratiosum. Humilitas temperat grauitatem, ne fastidiosa & elata videatur. Benignitas facit ne austera & dedignabunda putetur. Econtra maturitas temperat benignitatem, ne leuis & carnaliter blandiens, vel adulatorie applaudens extimetur, temperat humilitatem, ne nimis abiecta, vel affectata reputetur. Humilitas reddit immutabilem, benignitas amabilem maturitas venerabilem.

Effectus humilitatis, benignitatis, & maturitatis.

De disciplina cordis & compunctione. Capitulum. Tertium.

EXterius ordinatis, in actione, locutione & moribus, vt ad veram ac latam quadraturæ spiritualis normam certa disciplina tāquam viui lapides in templo veri Salamonis locandi disponi valeamus, de cordis compunctione, & mentis bonitate aliqua proponamus, quia teste Salomone. Omni custodia conseruandum est cor, sicut à quo vita, quasi à fonte procedit. Sanitas cordis in tribus consistit. In voluntatis rectitudine, in affectionis sanctitate, & in cogitationis stabili puritate. Voluntas recta est, quæ bonum tantummodo vult, & propter bonum & plenè vult, si enim aliquid vellet quod malum esset & peccatum, nō esset bona voluntas, vndè dicitur in Matth. Non potest arbor bona, fructus malos facere. Si bonum vellet, sed non propter bonum, vt bona opera facere pro laude humana sicut hypochritæ vel alia non pura intentione, similiter bona non esset, cum non simpliciter bonum propter se vellet, sed propter aliud non bonum, aliud enim quisque magis vult, propter ꝙ aliud vult. In fine nanque quiescit, sed per illud quod ad finem est tantummodo transit, & reliquit id obtento eo ꝙ voluit: si autem bonum, & propter bonum, sed non sicut sufficit, licèt pro parte recta sit, non tamen plena, vt qui viam Dei incedere vel docere vult, quandiu nullam indè cogitur sustinere aduersitatem: sicut hi qui in fine tentationis vel persecutionis deficiunt, vel ita volunt bona opera agere, & tamen ab alijs illicitis nolūt abstinere: vel quicunque nolunt bonum inceptum ad debitum finem perducere, vel etiā qui plus quàm debeat & expediat, bonis operibus insudare volūt, vt qui indiscretè castigando perimunt, vel ad in fanias & destructionem sui pertrahunt semetipsos, quoniam vt dicitur ad Roma. Rationabile obsequium vestrum, quia plus quàm potuerunt fecerunt, propterea perierunt. Duplex est. n. plenitudo. Vna necessitatis, altera perfectionis. Necessitatis est illa, qua minus non potest haberi ad salutē, vt obseruantia præceptorum iuxtà illud Matth. Si vis ad vitam ingredi, serua mandata. Plenitudo perfectionis est impletio consiliorum. Si vis perfectus esse, vade & vende omnia quæ habes, &c. cum reliquis consilijs enumeratis. Ad hoc non tenentur, nisi qui sponte vouerunt vt religiosi, quæ tamen post votum fuerunt necessaria ad salutem. Iuxtà illud Deuteron. Cum votum voueris Deo, non tardabis reddere, quia requiret illud dominus Deus tuus, & si moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum. Quod enim antè votum liberum fuit vouere, facere vel non facere sine peccato, illud post votum iam necessarium est, & iam non tàm est in consilio, quàm in præcepto. & sicut de præcepti transgressione reus est condemnationis æternæ, ita & de voti præuaricatione, verbi gratia. Sicut sęcularis damnabitur pro fornicatione, vel homicidio vel similibus: ita professus regulam in religione, damnatur si est proprietarius, vel inobediens, vel facit aliquid quod in regula per modum præcepti inhibetur. Iusta verò necessitas, vel euidens magna vtilitas, requirit dispensationem, sed ab eo qui potest in talibus dispensare. Dubia interpretatio præcepti est periculosa, sicut pons semiputridus aquæ precipitis & profundæ, de quo dubium est, an sub transeunte corruat, an subsistat. Velut si is qui pro Christo maiora certamina subire decreuit, & omnia reliquit in sæculo, se periculo committeret pro modico motu propriæ voluntatis, vel pro paruo commodo in incerta opinione sua vel alterius. Vt si Deus approbet illam opinionem, euadat sine lucro meriti, si autem reprobet eam, damnetur, maximè cum tales opiniones quandoque periculosiores

Sanitas cordis in tribus consistit.

Matt. 7.

Rom. 14.

Matt. 19.

Ibidem.

Deut. 23.

Similis.

Similis.

Dubia interpretatio præcepti periculosa.

culosiores sunt, quàm apertè transgressiones, quia vbi scit homo se delinquere, indè facilè corrigitur: vbi autem nescit se peccare, & insuper credit sibi licere, indè nec in morte purè conuertitur propter falsam spem, quod fortè licuerit, vel minus in eo peccauerit, baculo arundineo & confracto innitens. Volūtas bona & plana via regia & secura debet incedere, & relictis dubietatum diuerticulis, quasi suspectis latronum semitis, apertos & tutos iustorū calles ambulare, ne velut pœnitens boni inchoati, quærat diuerticula declinandi de via perfectionis, in qua vouerat ambulare. Quid enim est, vnde omnes in damnationem incidimus, nisi talis dubia interpretatio præcepti Dei de ligno vetito? vbi callidus serpens persuasit mulieri, non ita strictè & simpliciter intelligendum illud præceptum esse, immò, quòd eius obseruatio nociua foret, ne fierent sicut Dij scientes bonum & malū, & cuius trāsgressione, quanquam Deus sic comminatus fuerat, ne dum mortem corporis, sed animæ meretur. Credidit igitur insipiens mulier falso interpreti, & consensit suadenti, cui nequaquam consensisset, si consilium eius fallax & inutile credidisset. Non tamen putandum, quòd conditio religiosorum peior facta sit ex voluntario altioris voti promisso, eo quòd de stricktiori ponte facilior & periculosior sit lapsus, quàm de latiori, quia quantò difficilior via, tantò maior sequitur gloria: & quanto laboriosior pugna tantò glorioſior triumphus. Talé autem timorem altioris perfectionis incutit religioso, aut pusillanimitatis formidolosa tentatio, aut inueteratus tæpor, quo primi feruoris oblitus, & primam charitatem relinquens, horret altam vitam, quam aggressus fuerat stupens præcipitij profundum, & statutum laborem pugnæ, dum non videt præmium, & sicut debet non considerat quid sequatur. Vndè prius improbatione debuit deliberasse, si volens ædificare turrim euangelicæ perfectionis, haberet sumptus constantis feruoris ad perficiendum, vt vltima primis respondeant, ne postea cum posuerit fundamentum altæ perfectionis, & non potuerit perficere sicut cœperat ex volūtatis tempore, omnes incipiant ei illudere, tam homines quàm Dæmones dicentes, quia hic homo cœpit ædificare, & non potuit consummare. sicut scriptura imperfecta & labefacta, ostendit scriptoris defectum. Ad euitandum ergo apostaticæ præuaricationis obprobrium, & perfectæ sanitatis gratiam obtinendam, & promissæ beatitudinis religioso gloriam consequēdam, quędam communia spiritualia exercitia ponenda videntur, in quibus qui fideliter perseuerauerit, citò sentiet, se in spiritualis vitæ profectu quiescere, quousque perueniat ad perfectam sanitatem virtutis.

Luc. 14.

Spiritualia exercitia in genere.

De agilitate ad incipiendum bonum. Capitulum quartum.

PRimum est, vt sit impiger & agilis ad incipiendum & faciendum bonum, quod ex alterius amonitione vel diuina inspiratione intelligit esse faciendum. Multum enim profectum negligimus tam meritorum quàm præmiorum, eò quòd tædet nos bonis studijs insistere ex horrore difficultatis, aut si volūtatem faciendi habemus, quòd tūc de tempore in tempus differimus, & procrastinamus, & interim irrecuperabiliter perdimus & tēpus & meritū, quod lucrari poteramus, aut ita desidiosè & indeuotè facimus, ꝙ nec Deo est valde gratū, nec conscientiæ nostræ meritorū vel consolationum, immò ita corrosiuum conscientiæ nostræ, quòd etiam indè puniri timemus: & ex inspiditate tædet nos laborare, & festinamus indè citò absolui, & tędet nos aliud simile inchoare. Exemplum de studio orationis, vel obsequij in coquina vel infirmaria, & alterius boni operis, in quo nullum honorem vel temporale commodum, vel propriæ voluntatis solacium expectamus, & hoc est contra boni operis naturam, quod si debito modo sit, lętificat conscientiam & accendit affectum ad bonum faciendum. Iuxtà illud Eccles. Qui edent me, adhuc esurient. Sic Deus iusſit producere herbam virentem, & lignum pomiferum, habens vnumquodque semē in semetipso generis sui, id est bona opera tam minora quàm maiora, quæ si vi rerent debito virore, haberent semen sui generis in se, id est desiderium alterius boni operis, quod quasi germen pullulet ex priore. Si autem ex desideria elangue scit, & semē ipsius in fructuosum permanebit, & ideò tædet nos aliud bonum facere, cum ex iam facto paruum, aut nullum concipimus deuotionis affectum. Omni ergo tempore seruus Dei prouideat, quid illa hora sit magis expediens vt faciat, & quod faciendum viderit, pensēt qualiter id congruè, & secundum veritatis regulam magis aptè perficiat quantum valet: sic enim assuefaciēdum est corpus & animus, vt ex sensu boni operis nullo labore territus, paratus sit sicut seruus fidelis & agibilis, domino suo imperanti statim ad omnia rationabilia obedire. Sicut videmus in seruis fæcularibus, qui nec pro frigore, vel labore, vel inopia, vel alia difficultate pigrescunt dominis suis pro modica mercede, per longa terrarum spacia, etiam periculo mortis obedire, gratum habentes, si pro gratiarū actione cum redierint, non magnas alapas, & vituperia à dominis suis receperint, nihil de commodis infirmariæ, vel domus, aut hospitij cogitāntes. Claustrales verò serui delicati elati sunt, parum volunt laborare, & procurari benè, & cum ipli dominos suos debiliter honorent, volunt esse suis dominis in omnibus quasi æquales, voluntate propria pro lege vtentes, quę præambula est temporis istantis, &c. Qui delicatè seruum suum, id est corpus, nutrit ab infantia, scilicet nouiciatus, postea sentiet illum contumacem, vel quia piger erit ad bona, vel ad peccata procliuior maximè carnis. Ex cōsuetudine ocij homo mollis & piger efficitur, vt nihil velit pati, vel facere quod licet. Econtrà fidelis seruus ita habilitare debet semetipsum & assuescere, sicut iaculator catulum suum, vt statim cum iubetur, surgat à lecto ad orationes nocturnas, quasi ad nutum rationis citò promptus, ad spiritualia exercitia, quæ obedientia iusserit, vel fraterna charitas requirit, vel deuotionis studio apta sint, vel cuiuslibet alterius virtutis.

Ecclesi. 24.

Prou. 29.

De velocitate abstrahendi se à malo. Capitulum quintum.

SEcundū est, vt sicut ad agēda bona agilis est, ita etiā sit velox ad abstinendum se à quibuslibet vitiosis, statim cum sentit se aliquo eorum interius pulsari, vel exterius occupari. s. ab ociosis verbis, ab actionibus infructuosis, maximè à cogitationibus vanis, & affectionibns vitiosis, & carnalibus cōcupiscentijs, quas nec ad horam debemus in corde permittere morari, ne offendamus Deum, & sanctos Angelos nobiscum præsentes, & conscientiam sordidemus, & pœnam incurramus, & bona quæ possimus cogitare & agere interius negligamus. Sicut Abraam De iubenti sacrificia offerens, descendētes supra ea volucres ad lacerādum vel fœdandum, solicitè abigebat: ita & nos ne aliquando in conuentu Dei appareamus vacui, quæcunque sacrificia ei offerentes bonæ voluntatis, bonæ actionis, bonæ locutionis, sacræ meditationis, & piæ affectionis, volucres id est malarum cogitationum, & affectionum, statim abigere debemus, ne ea nobis dissimulantibus aliquatenus maculent, & Deo ingrata efficiant, & nobis inefficacia ad meritum,

Universidad de Deusto
Biblioteca

& spiritualem profectum. Nec solum carnales, & turpes cogitationes statim debemus abigere, sed vanas etiam & amaras & gloriosas. Et similiter vitiorum simulacrum in cordis nostri templo, nō pingamus imaginando. Theatra, & tabernæ solent sæcularibus, & lu dicris fabulis depingi: templa autem sacris historijs, & mysticis picturis decorari: Ex qua re cōsideratur, quæ sit domus Domini, & in ea morantes. Aliquando superbia pingit sibi prælaturas, & dominia, & famulorum obsequia, & quęcunque alia pompośa. Vanagloria depingit sibi quoslibet ornatus, vndè possit laus hominum attribui. Aliquando etiam sanctitates, & mirabilia, & prophetias & magnas deuotiones, & ædificatorias prędicationes, & multa similia, ex quibus admiratio oriatur hominibus, & sibi latens laudatio, & reuerentia exhibeatur. Sic inuidia fraudes, & detractiones Ira, rixas & bella & conuitia mouet, vt pugnet cum absentibus, & laxetur à nullo fatigatus. Sic auaritia, pecunias & diuersa ędificat, & destruit, & acquirit. qui ergo bonum hospitem. i. Christum non vult effugare de hospitio cordis sui, inimicos eius. i. vitia secum non hospi
1.Cor.6. tetur. Quæ est conuentio Christi ad Belial? Et quis cō sensus templo Dei cum idolis huiusmodi? Si citius eicias hostem de vrbe tua securus es: si tarde obstas ei, in
Ezec.8. ualescit contra te & capiet vrbem, & occidet te. occid. Sic de cogitationibus malis. Curiositas queque pulchra & curiosa pingit. Gula mensas amplas, & varios ciborum apparatus & potuum. Luxuria etiam quæ sibi cō
gruit fantastice depingit. hæc sunt idòla quę Deus Eze chieli iuxtà parietē templi ostēdit depicta, quæ etiam abominationes appellat. Hæc de cordis nostri templo
Ierc.4. solicitè detergamus, ne fiamus deo abominabiles, sicut & illa sunt. vnum Ier. dicit. Vsquequo morabuntur in te cogitationes noxiæ?

De pace cordis. Cap. 6.

Duobus cōstat pax cordis.

TErtium est, vt semper cor pacificum cum omnibus habere studeamus, quod consistit in duobus. Vt nulli malū facere vel cupere studeamus, & si quis in aliquo nos offendit, patientiæ scuto excipiamus. In medio prelij versamur, & difficile effugere, est, quin semper mittantur iacula super nos tam verborum acutorum, quàm factorum nobis molestorum & à superioribus nostris increpationum, & improperiorum durorum & aliorum quorumcunque aduersorum vnūcunque emergentium, & si clypeum pacientiæ non opponamus, sæpè lætaliter poterimus vulnerari, & per impatientiā & nimiam perturbationem vitam amittere spiritualem: quem clypeum vt impenetrabilior sit inimici iaculis, protegere debemus sanctorum martyrium & amicorū bonorum exemplis
Iaco.4. quasi pellibus animalium mortuorum, ideò Iac. dicit, Exemplū accipite fratres exitus mali & longanimitas. laborum & pacientiæ, &c. Ecce benedicimus eos qui sustinuerunt, sufferentiam Iob audistis, & finem Domini vidistis. Semper ergo muniti manemus & protecti, contra iacula verborum, & ictus factorum aduersorum, vt pacem quam exterius non possumus in hac vita sperare durabilem, saltem interius per patientiam
Luc.21. conseruemus. In patientia vestra, &c. inquit Saluator.

De parcitate vtendi, habendi, & cupiendi quæ mundi sunt. Cap. 7.

QVartum est, vt quàm partius potest vtatur ne cessarijs, habeat, & cupiat quæ sunt mūdi. Alie na sunt à nobis omnia mūdana, quæ nec verè nostra sunt, nec à nobis facta, nec diu nobiscum permā sura, nec salus nostra in ipsis cōsistit. Habemus ea quasi à mundo mutuata, pro quotidiana immò continua, & graui vsura solicitudinum & laborum. Quantam putas principes, & potentes, & diuites huius sæculi, vsuram omni tempore, exsoluerent pro mutuo suo, & anxietatis, & occupationis, & afflictionis? & quomodo ambiant aliena? quomodo augeant vel custodiant sua? quæ timēt perdere per amicos & inimicos, per fratres, vxores, & filios auferri? A potentiore timent violentiā ab inferiori furtum, ab æquali fraudem: De nullo ad plenum confidit, auarus, omnes suspectos habet, nec tamen eis omnibus potest carere, & ideò nullū potest diligere verè, cū à nullo se verè diligi suspicetur, timor enim suspitiosus non est in perfecta dilectione. Timet de rebus, timet de corpore propter substantiam, & tot timoribus plenus, non potest vtiliter timere de anima, de qua tantum maximè restat timere. Sicut. n. principes exigunt à subiectis quotidiana seruitia, & munera ratione officij sui, & tandem cruciant eos in carcerem, & omnino spoliant: Sic & mundus post multas exactiones vsurarum suarum, ratione substātiæ & bonorum, quos officialibus suis diuitibus mutauit, tandem eos euacuatos mittit in carcerem infernalem. Vndè bella & lites in sæculo nisi quia mutuo internos & certatim cupimus præripere alter alteri, quod vterque nō potest integrè possidere? In spiritualibus diuitijs nullus ex alterius habundantia detrimentum patitur, cū alius nihil sit minus sapiens vel virtuosus, eo quòd eis alter habundet. Sed secus est de sæcularibus diuitijs, & honoribus, quia tot necesse est habere partes, quot sunt participantes: Et ideò alter alteri inuidet habenti, q ipse non potest habere, hæc fuit occasio, quare Loth recessit ab Abraam, & Esau a Iacob, quia multa habebant pecora, & non poterat eos capere terra, vt simul id est concorditer habitarent, rixantibus inter se pastoribus gregum, quia multiplicatis pecorinis desiderijs, scilicet mundanis, sit rixa inter voluntates eorum, qui volunt pascere sua desideria in pratis huius sæculi, & cum omnibus non sufficit pro libito, diuiditur frater à fratre per inuidiæ disciplinam, quæ pecora si pauca forent, modico contenta essent. Zach. dicit. Pasce pecora occisionis, quę qui possiderant, occidebāt. Quod etiam sic potest intelligi. i. pecora occidebant eos, qui se possidebant. Aug. Rixentur immites, & dimicent pro terrenis, beati autem mites, quoniam ipsi possidebunt terram viuentium, de qua pelli non possunt: habentes autem alimenta & quibus tegamur, his contenti simus (inquit) Apostol. Et quicquid penurię patimur, loco illius Deum in corde ponamus, qui omnia implet. Et beati pauperes spiritū. i. voluntate & amore spiritualis profectus, quātum ipsorum est regnum cœlorum, quantò. n. se angustant in terra nihil capiendo, tantò dilatantur in cœlo: Et econtrà.

Effectus māa cōtra auaritiam doctrina.

Zach.11.

1.Tim.6.

De humili extimatione sui. Cap. 8.

QVintum est, vt semper & intus apud se, & extra coram hominibus, in omnibus humiliet se & deprimat in sua extimatione intrinsecus, in verbis, in gestibus, & in omni facto suo nouissmum locum eligat, sicut fuerit oportunum. Ad humiliādum autem se in oculis suis consideret qualis sit, quam vilia & fœtida sunt omnia quæ corporis sunt, vndè venit, quid est, quid intus sit, quā leniter emarcescunt, etiam si qua pulchra in homine apparent. Quanta est deceptio in honoribus sæcularibus, quia nō honorāt etiam diuites, qui videntur hoc facere, sed lucra sua sequuntur, sicut canes & aues cadauer, q̄ cum abrasum fuerit & nudatum, ita nihil in eo plus rodendum inueniunt, relinquunt & aliud requirunt. Item in anima quanta sunt ibi vitia & peccata, quanta impuritas, & simulatio in bonis

in bonis quę facimus, & desidia & tepor, & quanta bona omittimus, & negligimus vtilia, quanta inopia virtutum, quanta cæcitas intelligentiæ, lubricitas memoriæ, inordinatio affectus nostri, quod mala nostra purè sunt mala, & nostra totaliter sunt: quòd bona nostra nobis tàm mutuata sunt cum vsura repetenda, & imperfecta & impura sunt in nobis. Et multa etiam alia dant nobis materiam humilitatis. Verum enim est nos esse viles & turpes, & quantum ab hac existimatione deuiamus, tàm erramus à veritate.

De maturitate & seriositate. Cap. 9.

SExtum remedium est, vt sit maturus & seriosus, cum quadam nectaris dulcedine, non tamen tædij amaritudine vel rancore. Morū leuitas potest aliquando esse in bono ad horam, sed in deuoto nunquam dummodo sit deuotus. Sicut exemplum habemus in viris perfectis, quos leues in moribus, & ad risum, vel ad iocos pronos rarissimè videmus. Vndè cū vtile sit homini esse in luctu, ideò dicit Deus. Beatos
Matth.5. esse lugentes. Et tot causas eis dedit, & ostendit tres pro seipsis, proximis, & pro Domino. Pro seipsis, quia peccatores sunt, Deum offenderunt, & continuè offendunt, & inopes sunt virtutum, tandem proficiunt expositi mille periculis, & adhuc dubium est an damnētur multis miserijs inuoluit, alieni à Deo exclusi à regno, proni ad mala, multis supplicijs obnoxij, mortis, purgatorij, vel inferni. Proximus, compatiendo pauperibus, afflictis, perichtantibus, peccantibus, damnandis, tentatis, subuersis & expositi similibus qui bus & nos ipsi. Pro Deo, compatiendo eius passioni, & iniurijs à perfidis peccatoribus ei quotidiè illatis, ex subuersione iustitiæ, & animarum perditione, & fidei conculcatione, & ingratitudine pro omnibus beneficijs, quæ omnibus largitur, & pro scandalis quibus inhonoratur à famulis suis, & multis alijs. Seruus bonus habet intus compassionem ad proximum, exterius plenam benignitatem. Malus autem seruus, amarum & fastidiens bonum habet, suspetiosum, rancoro sum, sine ratione turbulentum, & alijs onerosum. Dissolutio est deuotionis, sicut aqua ignis, & qui ducitur in consuetudine, vix dissuescit maximè ioculari.

De suspensione mentis in Deum. Cap. 10.

SEptimum est, mentem semper habere ad Deum suspensam, curando, cogitando, vel recordando Dei beneficia, meditando, legendo, attendendo, ad bona contemplando, vndè quandocūq; Dei seruus, vel ad modicum Dei non meminit, contremiscit & dolet, quasi grauiter offenderit tanti amici intuitu defraudatus, qui nostri nunquàm obliuiscitur, cum summa beatitudo & gloria consistat in iugi visione Dei, huius beatitudinis imitatio, quædam est iugis memoria Dei. Ista est meritum, sed illa est præmium. Quandiu enim videre non possumus præsentem, saltem memoremur ei. Tantò quisq; latius & plenius eum videbit in patria, quantò frequentius & deuotius eius meminit in hoc exilio. vnde Psal. Prouidebam Dominū in conspectum meo semper, &c. Non tàm in ocio, sed etiam in negotijs & occupationibus eius memores esse debemus, imitatores sanctorum Angelorum, qui missi in ministerium nostrum, sic exteriora dispo
Simile. nunt, vt tamen ab intimis nunquàm recedant. Quantò cœlum est amplius quàm terra, tantò spiritualis meditatio & contemplatio habet latiores materias & vias quàm cogitatio terrenorum. Quales autem sint istæ vię vel materiæ. Et quales profectus vel processus meditandi & intuendi spiritualia, non est huius temporis vel materiei, sed pertinęt ad septimum vitę spiritualis profectum, qui sapientia versatur.

SEXTVS PROCESSVS, Qui est in acquisitione et exercitio virtutū, in Cap. 40. diuiditur.

De profectu, & virtute, bono, & malo Capitulum Primum.

VNc de sexto, qui in virtutibus puris constat, aliqua simplicibus conuenientia, & proficientibus in religione competentia ponamus, alta & subtilia magis exercitatis in huiusmodi reseruantes. Quantò enim quisq; altius profecerit, & in anteriora se extendere studuerit, tantò altiora & perfectiora intelliget, tam de his quæ iam attigit, quàm de his quæ nondum actualiter appræhendit: Sicut qui in Simile. montem ascenderit, quò altius scandit, eò alitius videt quanquam adhuc distet à cacumine summitatis: & quod in immò positus extimauerat esse montis verticem, sublimatus videt iuxtà montis pedem: Sic de perfectione, nemo propriè nisi perfectus & perfectioni proximus, nouit loqui. Virtus est ordinatus secundum veritatis iudicium, rationis affectus. Et iudicium veritatis circa quatuor generaliter versatur. s. circa bonum & malum, & malum magis malum, & bonum magis bonum. Bonum aliud est corporale, aliud temporale, aliud spirituale & perpetuum. Sed spirituale & perpetuum sine dubio melius est, quàm corporale & tēporale. Malum autem, aliud est pœnæ, aliud est culpæ. Culpa alia venialis, alia mortalis: pœna, alia transitoria, alia sempiterna. Malum. est ergo, malū culpæ. Peius est quod mœretur malum pœnæ, quia si culpa non esset, nec pœna esset. Pœna verò transitoria, minor est sempiterna. Et quia lex veritatis scripta est in corde hominis per iudicium rationis: datæ sunt ei etiam in adiutorium affectiones ad fugam mali, & ad prouocationē boni, quia in his duobus consistit omni beatitudo. s. in elongatione omnis mali, & in fruitione omnis boni.

De affectionibus mentis. Cap. 2.

SEptem autem sunt affectiones mentis communiter. s. spes, timor, gaudium, amor, odium, & pudor. Harum autem quatuor contra malum, tres autem ad bonum ordinantur. Nam timor, mœmor, odium, & pudor, contra malum sunt, spes, amor, & gaudium, ad bonum se habent. Nam bonum non est timendum, sed optandum & sperandum, nec pro bono est dolendum, sed gaudendum, nisi fortè priuatio boni timeatur vel doleatur quod non est bonum, sed propriè malum, nam malum est priuatio boni vel corruptio. Itē bonum non est odiendum, sed amandum, nec de bono pudendum est, sed gloriandnm, immò gloriatio nō dicitur affectio per se, quia sub gaudio comprehenditur & amore. Cū igitur istæ affectiones ordinatę sint ad quod debent, iuxtà rationis & veritatis iudicium, tunc homo virtuosus cū non solum timenda timet, & dolenda dolet, & odienda odit, & pudenda, erubescit, sed magis & minus sicut ipsa sunt dolēda & odiēda pudēda plus vel minus sicut sunt mala. Item cū sola speranda speret sicut debet, & amāda amat, & gaudēdis gaudet, secundum q̄ magis & minus sunt bona, summum autem bonum quod est Deus, summè amandus est, & ante omnia sperandum, & super omnia in ipso retrahunt, summè fugienda & exercanda, quę sunt prę cipuè vitia & peccata. Quia hæc vera & propriè mala sunt, & omnibus mala, & nulli bona, & ad nihllum

bona

Universidad de Deusto
Biblioteca

bona cui insunt, licèt quandoq; bonis cooperentur in bonum mala aliena, vel etiã propria quædam, vt post conuersionem in eis magis humilientur, & amplius inardescant in amorem Dei, qui eos in talibus vitijs tolerauit, & à talibus liberauit. Sanctis etiam in gloria augebit lætitiam damnatio reproborum, quia gaudebunt se ab his solutos, in quibus poterant sicut & illi, nisi eos Deus liberasset, incidisse. Multæ sunt animæ virtutum artificiales diuisiones, secundum q̃ aliæ dicuntur theologicę vt fides, spes, & charitas. Aliæ Cardinales, vt prudentia, iustitia, fortitudo, temperantia, ltẽ aliæ politicæ, aliæ purgatoriæ, aliæ animi purgati, aliæ exemplares, quas sicut rudis rudibus loquens prętereo, solum illum ordinem sequens, quo virtutes septẽ principalibus vitijs opponuntur, cum virtus secundũ hunc sensum non aliud sit, quàm vitiorum carentia, & quã tò quisq; ab omni vitio purior fuerit, tanto virtuosior est & profectior.

De habitu religionum exteriori. Cap. 3.

Exo.26. SIcut nucleus in testa vel cortice, sic est virtus intimior cæteris obseruantijs in religione. Omnia.n quæ in obseruantia religionis apparent, inuenta & statuta sunt propter obtinendas & seruandas virtutes. Cætera sine virtute sunt, sicut testa sine nucleo. Et sicut in tabernaculo fœderis plura erant velaminum genera intrà se protegentia vel decorantia sanctuarium, sicut pelles hyacinthinę, pelles arietum rubricatę sęga cilicina, cortinæ & tabulæ præter alia. Ita in religione plura sunt virtutum tegumenta, vel ad decorem, vel ad custodiam virtutum ordinata, in quibus non pura virtus consistit, sed quidam virtutis vmbra, & latentes in trinsecus demõstratio figuralis, vndè qui istis exterioribus contentus interiora postponit, sic est quasi qui corticem vel testam vacuam sine nucleo habet.

De primo religionis habitu. Cap. 4.

Notaq; habitus non facit monacum. PRimùm est, habitus exterior in vestibus & tonsura, quæ si per se religiosum facerent, etiam simiæ vel maimones religiosi forent, qui sunt talis habitus, quandoq; etiam iaculator: sed hæc sunt tàm signa interiorum, sicut circulus ad tabernã potum venalem designat. Et vexillum super ecclesiam dedicationem denunciat, vndè si signa falsa fuerint, decipiuntur homines, putantes inuenire significata. Ita est de ficto religioso, qui exterius in habitu prętendit, quod non habet in moribus & in vita. Secundùm est, exteriores cę remoniales obseruantiæ, vt inclinationes, genuflexiones in horis, pulsationes, & omnes gesticulationes quibus clausirales v tuntur in diuino officio, & in alijs de quibus sępè minus virtuosi maiorem vim faciunt, quã aliquid perfecti & magis deuoti. Tertium est, mores exteriores compositi, vt exteriorum morum disciplina, in loquendo, in gradiendo, in totius corporis gestu, quæ etiam curriales sęculares obseruant, & commendabiles & sæcularis virtutes appellantur. Sed religiosis magis cõuenit, licèt modo humiliori & planiori. Quartum sunt opera misericordię, vt ieiunia, vigiliæ, flagella, & aliæ, corporales exercitationes, & castigationes. Quæ licèt magis propinquant veritati quàm præcedentia, tamen non sunt purę virtutes, quia ea etiã hypocritæ possunt habere, & in mortali peccato positi sæpè in talibus exercent seipsos. Quintum, est studiũ familiare ad expugnanda vitia, & virtutes v stitandas, vt semetipsum humiliare, motus irę deprimere, luxuriam domare, & cæteris vitijs impugnantibus resistere, & operibus charitatis & obedientię insistere, & aliarum virtutum. Quamuis enim omnia opera sint virtutum exercitia, quia nec bonum opus esset, quod nullã virtutem respiceret, tamen aliud est, aliquod bonum opus exercere simpliciter propter Deum, & intentionem merendi gloriam & veniam, aliud est exercere ipsum non tantum causa merendi prædicta, sed etiam per hoc obtinere, nisi virtutem sibi cohærendi & v stitandi eam per operis exercitium, & vitium contrariũ expugnandi, & hoc est multò vtilius, quàm illud prius verbi gratia. Vnus orat simpliciter, vt per hoc impetret peccatorum suorum veniam, vel vitam æternam. Alius etiam præter istam intentionem, orat vt assuefaciat seipsum in oratione & studio, & per hoc consequatur gratiam deuotionis & gustum diuinæ dulcedinis, & gratiam diuinæ familiaritatis assequatur, & notitiam Dei clarius assequatur per mẽtis illuminationẽ: Et licèt actio prioris bona sit & meritoria vere, gloriæ, tamen intentio secundi cooperatur, vt clarius & plenius hoc quod expresius desiderat assequatur, vndè multum valet ad perfectionem sanctitatis, intentionem dirigere ad eam quærendam, & studium ad hoc ordinare, in tantum vt aliquis faciliori laborè quo ad corporale exercitiũ maiores mẽtales virtutes obtineat qui scit prudenter disponere gressus suos, quàm alius difficiliori labore. Exemplum de quolibet perito artifice, qui melius, leuius, & citius operatur quodcunq; quàm alius imperitus cum maiori labore. Sextùm est iple nudus affectualis virtutis, quę est perfectio vitæ actiuæ, & ingressus ordinatus contemplatiuæ. Sine ipsa frustra speratur puritas contemplactionis, vel stabilitas. Sicut aqua fontis non est pura, quandiu non est eiectis sordibus fundus emundatus. Sicut autem ex nucleo pinguedo olei exprimitur, ita ex affectu virtutis sapor deuotionis procedit, maximè diuini amoris, & detiderij spiritualis, & gaudij cœlestis, qui nobilior & efficacior est, quàm compunctio timoris vel mœroris. Hi sunt sex dies in quibus operari oportet salutem, & cibos vitæ quærere, ne ieiuni deficiamus, in via hac qua ambulamus, ita vt sexto die duplices cibos colligamus. s. bonę actionis & piæ affectionis, vt in septimo, id est sabbato, toti sani facti à vitiorum langoribus, cum requie opulenta vacare possimus contemplationis, & videre quoniam suauis est Deus, & gustare quàm suauis est vniuersis. Qui sexta die duplices non colligit cibos, in septima inanis remanebit, nil reperiẽs de dulcedine contemplationis, quia qui sextum statum, qui est in virtutum affectualium sanitate, id est sanctitate, nondum attigerit, septimi status dulcedine qui est in sapientiæ gustu & intelligentiæ lumine non fruetur. Hinc est q̃ Iacob prius sex filios genuit, & polt hęc Rachel peperit ei filium nomine Ioseph decorum aspectu, quo nato, cœpit Iacob petere dimitti, & in patriam suam reuerti, quia prius in act iua vita debet homo perfectus esse in sex prædictis profectuum statibus, & tunc gustato fructu vitæ contemplatiuæ cupit dossolui, & esse cum Christo in patria, cuius iam primitias in sapore supernę dulcedinis præguttaut.

Simile.

Expositio 7. dierũ.

De forma proficiendi Cap. 5.

SEd quia proficientibus hæc forma scribitur, vt sciãt quãtum in singulis virtutibus profecerint, vel quantum à perfectione earum adhuc distent, quamlibet ipsarum in tres gradus longè inter se differentes distinguimus, multos medios profectuum passus festinando transilientes, propter fastidium deuitandum.

De septem virtutum declaratione, septem vitijs oppositarum. Cap. 6.

ORdo septem vitiorũ capitalium hic est. Primum superbia initium omnis peccati, secundum inuidia, deinde ira, acedia, auaritia, gula, & luxuria. Hinc per contrarium ostenditur ordo virtutũ, id est humilitas contra superbiam, dilectio proximi contra inuidiam, mittas contra iram, charitas Dei acediam,

diam, contemptus diuitiarum contra auaritiã, sobrietas contra gulam, & castitas contra luxuriam. Sed quia (testẽ beato Grego.) sicut multi arboris rami ex vna radice prodeunt, ita ex charitate Dei cæterę virtutes generatur. Ideò de ipsa tanquam omnium matre & nutrice primò dicamus, & postea de eius filiabus ante ipsam enim nulla virtus meritoria est.

De charitate. Cap. 7.

CHaritas enim est, quæ omnes informat vt sint virtutes, & vigorem eis tribuit, vt magis & minus meritorię sint & Deo acceptæ: secundùm quod de ipsius nutrimento acceperint minus vel amplius. Sicut ramus arboris à radice nascit, ex succo procedente ab ea nutritur, vt magis frutifex efficiatur. Initia autem singularum virtutum ad incipientes pertinent, siue quibus non possent esse salui & Deo placere ad salutem. Profectus ad religiosos magis congruè pertinent, qui meliores esse debent, quàm popularis communitas vel laici sęculares, qui tamen sunt de numero saluãdorum. Quid prodest altiora profiteri, & exterius in habitu perfectiora prætendere, si in studio virtutum & in exercitis operis non distamus ab infimis, qui sunt in spe saluationis? Immò maior est confusio & species fallaciæ, magna promittere & exigua persoluere, & supplicio potius quàm præmio dignum. Perfectio autẽ ad perfectos pertinet, qui transcensio difficultatis obstaculo in quo proficere volentes laborant, quasi in montes ascensu iã in ipso culmine Christo duce constituti, transfigurationis eius gloriam desiderant speculari. Nemo tamen in hac vita perfectè alicuius virtutis apicem valet compræhendere, vel stabiliter in summo gradu semper manere, sed pro modo viæ profecturus, quis vutur respectu inferiorum.

Qualis est charitas. Cap. 8.

CHaritas est ordinata & magna voluntas seruiẽdi Deo, placendi Deo, & seruiendi Deo. Charitas, dilectio, & amor idem sunt, tamen beatus Grego. distinguit eas dicens. Magis ad Deum voluntas amor est, sed cũ latatur à gratia est dilectio, cũ verò seruitur & adhæret Deo, charitas est. Diligere Deũ super omnia debemus propter tria. Primò quia bonus est in se, nec tãtummodo bonus, sed etiam ipsa bonitas est, qua nil melius, vel cogitari vel esse potest, & à quo omne quod aliquo modo bonum est, est bonum: si enim omne quod bonum est, diligendum est inquantum bonum, ille qui summè diligendus, & si possibile esset, etiam in infinitum iuxtà meritum dignitatis eius. Itẽ quia ipse prior dilexit nos, & plus diligit nos quàm ipsimet nos, ille enim quia infinitus est & nõ est ei aliud esse quàm amare, quia ipse Deus charitas est, diligens nos pauperes, viles, & miseros, & dilexit ab eterno nondum existentes, nondum eum diligentes, immò & nescientes, & resistentes, & offendẽtes ipsum: Et ideò iustum est nos eum vicissim diligere, ex omni quod summus, & scimus, & possumus vt saltem cũ exigua mensura nostræ possibilitatis fideliter remetiamur ei diligendo eum, cuius magnitudinis non est finis. Tertiò propter dilectionis multiplicem effectum, qui cognoscitur in beneficijs eius, quia non sufficit ei diligere solo affectu, nisi etiam nobis ostendat in effectu. Probatio nanq; dilectionis, exibitio est operis. De quibus beneficijs modò non prosequor causam breuitatis, alterius oportunitatem adhuc expectans.

Charitas dilectio, & amor.

In quibus consistit dilectio. Cap. 9.

DIlectio in tribus consistit. In voluntate, in opere, & in affectu. Voluntas in formata, ad rationem consentit eius consilio vt velit bonũ, & ne ociosa sit progreditur in actum boni operis, omnẽ familiam suo imperio subiectã in adiutoriũ inuocans, scilicet membrorum corporis, sensuum, & cogitationum, siue ad promouendum bonum, siue ad remouẽdum malũ. Cunq; fideliter hoc fecerit, quasi remuneratione, vel reuelatione laboris, ex vsu exercitij susci tatur: Et etiam affectus in solatium à gratia de mulcẽte eum, vt iam non tàm ex instinctu rationis velit bonum, & conatu illud agat, sed etiã ex desiderio optet, & affectu amplectatur & diligat: Et cõtrariũ illi odiat, horreat, & fugiat, ideſt malum: Et hæc est vera sanitas voluntatis, eum non tàm ex instrinctu rationis cogit se ad volendum bonum vel faciendum, & ad nolẽdum vel vitandum malum, sed etiam ex affectu mentis, & desiderio, amplectitur bonum, & odit malum: Et hæc virtus est mens bona, de qua philosophi multa dixerunt, sed vtinam verè cognouissent eam. Voluntas quandoq; sine opere sufficit ad meritum & debitum, vbi facultas & oportunitas temporis non subsistunt, verbi gratia. Pauper libẽter subueniret pauperi, sed non habet vndè, diues etiam qnãdoq; illud faceret libenter, sed non habet cui: hucusq; ergo voluntas pro facto reputatur. Si autem facultas operis & oportunitas subessent, & non sequeretur effectus operis, tunc non sufficeret, licet sola voluntas esset, cum posset perficere quod expedit, & nollet, quantũ enim vis, tàm facis quod expedit cum potes, sed si non facis, non vis.

De virtutibus. Cap. 10.

LIcèt enim multæ virtutes videantur inter se differentes, vt quia humilitas alia est, quàm castitas & patientia, alia est quàm misericordia, & sic de alijs, tamen quadam cõsideratione omnes vnum sunt, vt ita quælibet non tàm cohæret, sed etiam ineſt alteri, vt qui vnam habent, verè omnes habere dicantur in habitu & si nõ in actu, quod Apostolus ostendens ait. Charitas patiens est, benigna est, non emulatur, non agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, nõ quærit quę sua sunt. Sicut enim Deus est vnum simplex & perfectum bonum, in quo est omne bonum perfectè, & cui nullum bonum deest, ita charitas est vna virtus, in se habens omnes virtutes, sed propter diuersos esse ctus eius ex diuersis intrinsecis occasionibus vel causis illatis, quibus se contra malum opponit, vel ad bonum extendit, diuersa nomina sortitur. Virtus enim (sicut deffinit Augustinus) est amor ordinatus, videlicèt vt amet solum quod debet, & sicut debet, & quantum debet. Quantũ verò quis amat aliquid, tàm fugit eius contrarium vt potest. Charitas igitur cum se extendat ad diligendum Deum, dilectio Dei dicitur, cũ ad proximum, dicitur dilectio proximi, cum eius miserię cõpatitur, misericordia appellatur, cũ eius bono congaudet, congratulatio vocatur, cum æquanimiter aduersa tollerat, patientia dicitur, cum benè facit se odientibus benignitas nuncupatur, cũ nõ extollitur inaniter supra se, humilitas est, cũ obtemperat superioribus vt iustũ est obedientia est, cum execratur turpia, castitas est, cũ resecat superflua corporalis necessitatis, sobrietas est, cum diuitias abijcit, paupertas est, cũ ad pauperes eas liberaliter effundit, largitas est, cum tædio expeditionis promissorũ non frangitur, longanimitas est, cũ inter bonum & melius, & inter malũ & peius discernit, prudẽtia est, cum ius suum vnicuiq; tribuit, iustitia est, cum delectationibus nõ emolitur, temperantia est, cũ duris non terretur, fortitudo est, cum credit credenda fides est, cum sperat speranda, spes est. Vnde Spiritus sanctus vnus & multiplex dicitur à Sap. Et cum in se vnus sit, diuersa dona tribuit secundùm diuersorum donorum effectus. Sic aliqua nobilis & efficax medicina diuersos curationum effectus operatur, vel virtute m

Virtutum connexio. 1.Cor.13.

Sap.7.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tem confert varia operandi, vt vni acuat visum, alteri clarificet vocem, alij auditum referet, alij gustum tem peret, in alio aliud & aliud operetur. Secundum autem q̃ charitas opponit se septem vitijs capitalibus, virtutes formantur vt prędictum est, de quibus nunc dicendum est. Ex quibus profectuum gradibus distinguatur, vnaquęq; tamen virtus (teste beato Greg.) habet Simile. initiũ suum, profectum, & perfectionem. Multipliciter terra profert germen suum, primò herbam, deinde spicam, deinde plenum frumẽtum. Herba est initium virtutis, in spica profectus, in pleno frumento perfectio, Charitas verò mater & nutrix omnium virtutũ, habet tres gradus, infimum, medium, & summum, sic & alię virtutes per singulas, nec inconueniens distinctio est: Si enim cœlestes hierarchiæ (docente beato Dionysio) singulę internis differentijs distinguuntur, cur non etiam speciales virtutum hierarchiæ eundem ordinem in terris imitantur? præsertim cum cœlestis pulchritudinis exemplar ad hoc nobis cœlitus allatum sit, vt pro viribus studeamus Dño in nobis sanctuariũ facere, vt in medio nostri habitare dignetur, secundũ exemplar in monte cœlesti nobis demonstratũ. Vtrũ autem qui in primo gradu, idest in prima infima virtutum hierarchia hic stant, ad infimam in cœlo hierarchiam pertineant, & qui in media ad mediam in cœlo, & qui in summa ad summam in cœlo pertineant, cum illuc Domino perducente venerimus agnoscemus. Laboremus tamen hic fideliter de virtute in virtutem eundo proficere, certi q̃ nequaquam inferior Luc.6. erit retributio gloriæ, proportionata meritorum mẽsura, ideò dicit Saluator. Mensuram bonam & confer Ioan.2. tam, &c. Eadem quippe mensura qua mensi fueritis, remetietur vobis. Eiusdem mensuræ idria replebitur tibi vino gloriæ in cœlestibus nuptijs, cuius tu hic repleueris aqua iustitię præsentis, quę in comparatione cœlestis, est sicut aqua ad vinum optimum in valore. Mille millium metretæ aquę fluminis vel maris, non valerent vnam electi vini quo ad pretium vtriusq;.

De primo charitatis gradu. Cap. 11.

CHaritatis Dei primus gradus est, sic diligere cõcessa, & eis vti, vt tamen illicita odiamus, & amori Dei nullius rei amorem pręponamus, sicut illi qui sic ea quę sunt mũdi diligunt, vt tamen eorũ dilectione vel cupiditate peccata mortalia deuitẽt, seruando quę Deus præcepit facere, & cauere quę Deus prohibet per præceptum. Matt. Si vis ad vitam ingre- Matth.19. di, id'est ingressu vitæ consistere, vel in processu aliuori, serua mandata.

De secundo gradu charitatis. Cap. 12.

SEcundus gradus charitatis potest esse, cum homo voluntate pleniori & affectu seruentiori, non solũ contentus est seruare pręcepta, sine quibus non est salus, sed etiam ad ea quę Dei iunt, studiosus est & voluntarius, tàm facere in se quàm in alijs, promouendo & desiderando, hic propriè bonorum est religiosorũ, qui non solum præcepta Dei, sed etiam consilia ipsius implere imitando ipsum deliberant sequi, omnis iustitiæ decorem Dominum Iesum Christum. Talibus dicit Bern. Non est nostrum circa communia pręcepta, neq; habet solum attendere quid præcipiat Dominus, sed quid velit, probantes quę sit voluntas Dei bona, bene placens, & perfecta, Quantum enim amas Dominum, tantò studiosus es promouere beneplacitũ eius vbi potes & honorem & cauere eius offensiam & inhonorationem. Greg. Nunquam est amor Dei otiosus, operatur enim magna si est, quòd si operari renuerit, amor non est. Fidelis autem Dei seruus, ea diligentia qua timet Dominum suum offendere in se per peccatum, eadem & cauet, & dolet inhonorari ab alijs, per scandalũ & prauum exẽplum, quia indisciplina famulorum redundat in dedecus Dominorum. Quis enim fidelis famulus patienter sustineat contemptũ Domini sui, iniurias, ne dicam promoueat & augeat? Iste vero Domino suo Christo nõ seruit, sed ventri. Si tu pro velle tuo seruis Domino tuo, ipse remunerabit te pro velle suo. Si autem studueris ei seruire pro velle suo, ipse remunerabit pro omni velle tuo ideò in Matth. Matth. dicitur. In qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis, & adijcietur vobis, vt non tàm secundum merita, sed etiam secundum desiderium remunerabimini.

De tertio charitatis gradu. Cap. 13.

TErtius gradus charitatis est tanta affectu æstuare ad Deum, q̃ sine ipso quasi viuere non possis coarctatus desiderio dissoluendi, & esse cũ Christo. Talibus est viuere in patientia, vel potius in fastidio: & mors in ardenti desiderio, etiam per dura tormenta. Hoc desiderium fecit Andream amplecti crucem: Stephanum orare pro lapidantibus, qui ei cœlum patefaciebant, quo anhelabat ingredi: Laurentium irridere carnifices: Vincẽtium prouocare tortores. Agatham lætissimè & glorianter ire ad supplicia, quasi ad epulas inuitata: & cęteros glorioso martyres gaudere in tribulationibus, & inimicos persequentes diligere, à quibus ad desiderata gaudia adispicendi velocius pro mouebantur. Amici sanctorum desiderant eos secum hic diu retinere: inimici autem eorum, dolent eos aliquo tempore secum in mundo morari: Et ideò diligendi sunt, qui optant & promouent eos, vt hic citius & plenius obtineant quod super omnia diligunt, & quo nil vtilius eis esse potest, nihil enim est quod talem valeat æstum extinguere desiderij, quandiu non datur eis copia de fonte vitæ pro libito potare, cuius siti mirabiliter cruciant. Tribus tamen interim vt cunq; refocillantur gutulis, consolationum spiritualium. s. internæ sanitatis recreatione, & sacramentali corporis Christi perceptione, quę deuotis solet esse singulare solatium pro releuando huius exilij tędio, & si nõ manifestè, tamen verè & salutiferè ipsum quẽ amant suscipiunt Dominum Iesum Christum. Item spiritualis fructus multiplicatione, in quo & animarũ profectum & Dei honorem scientes, exilij sui molestias tolerabilius sustinent. Vndè sponsa dicit adolescẽtulis. Fulcite me floribus. s. nouæ cõuersationis bonæ, stipate me malis. s. profectibus ad perfectum tendẽtibus, qui amore langueo, desiderio dissoluendi, & esse cum sponso, vt quandiu ab hoc defferor, saltem consoler in conuersione paccatorum, & profectu bonorũ: Et ita medium exilium erit mihi tolerabilius, si videro alijs esse fructuosum: Et si tardius ad sponsum veniã, tamen plures mecũ ducam. Et sic Paulus coarctatus inter desiderium dissoluendi, & profectum subditorũ, consolabatur se interim ex eorũ profectu, de sua dilatione à regno, ideo ad Phil. dicit. Coarctor. n. &c. Phil.1.

Tria genera rũ spiritualium.

Cant.2.

De proximi dilectione. Cap. 14.

DIlectio proximi ex dilectione Dei nascitur, quia propter Deum, & in Deo, & secundum Deũ proximus est diligendus, propter Deum, quia ipse mandauit, sicut d. Ioannes. Hoc mandatum habemus, vt quid diligunt Deum, diligant & fratrem suum in Deo, id est ea affectione diligere proximum, qua & Deum, id est ea forma, secundum Deum, id est ad hoc diligere debemus proximũ, ad quod nos diligit Deus. ideit ad salutem animę, & profectum in spiritum, hoc est verè, purè, & ordinatè diligere, verè & non fictè, sicut illi qui tantũ verbo & lingua diligunt, & nõ opere & veritate, purè & non carnali affectione, non pro vtilitate propria, nõ ex carnali focietate, & sęculari tantũ, quę & si non sit semper mala, tamen nõ est meritoria, nisi ex

1.Ioan.4.

Dilectio multiplex

nisi ex spirituali dilectione accipiat cõplimentũ, ordinatè, vt non ad vitia & commoda carnis & temporalẽ prosperitatẽ, sed ad æternam salutẽ. Vnde est dilectio carnalis, & est dilectio cupiditatis, & est dilectio naturalis, & est dilectio socialis, & dilectio spiritualis. Carnalis est quæ in carnalibus nutritur, vt inter virũ & fœmina in copula carnali. Cupiditatis, vt qui diligũt pro muneribus, sic & canis diligit eũ qui dat ei cibũ. Naturalis, hęc est inter cognatos & sanguine ppinquos, vel patria vt si diligimus illa quę natura magis venustauit, vt pulchros hoĩes, & aãlia magis dilectabilia, & etiam illa quæ sunt nobis aliquo modo similiora, sicut cũ ex duobus æquè ignotis vni magis hæret affectus, quia fortè magis nobis simile est in natura ideò in Eccle. di- Eccl.13. citur: Omne animal diligit simile sibi, sic & omnis homo proximum suum. Ita sicut à bonis & à malis & etiam à brutis habetur, ita & bona & mala esse potest, licèt originem trahat à natura, quæ bona est in se, vndè in necessitate plus tenemur ex iure naturali propinquioribus, quàm extraneis subuenire, Socialis est qua notos & familiares & contubernales magis diligimus quàm ignotos & alienos. Ista per se similiter indifferens est, quia etiam bonos & malos videmus eam habere, boni ad bonum, mali verò ad malum eam cõuertunt, fauẽdo socijs ad quæ volunt. Spiritualis verò dilectio à Spiritusancto denominata à quo fluit, qui amor patrijs & filijs dicit; est illa quæ nobis mãdatur à Deo & est meritoria per se sola, & duas priores efficit meritorias, quando ab ea reguntur. i. naturalem, & socialem. Cupidam autem non ordinat, sed tollerat & temperat ne excedat, quia magis querit vtilitatem propriã quàm illius quẽ videtur amare. Carnalẽ verò odit, & fugit, & exterminat, nec vnquã erit fida societas inter eas, sed quantum vna ipsarum augeatur, tam altera minuitur, licèt inter coniuges propter sacraméti virtutes si moderata sit excusetur. Sed à spiritualibus qui plenam Deo nouerunt continentiam, tantò magis pręmenda est carnalis dilectio & euellenda, quantò in decentior apparet macula in cãdida byssо, quàm in rudi facco. Quæ est enim societas lucis ad tenebras? vndè Sapiens. O quàm pulchra est casta generatio &c. Sap.4.

De differentia inter spiritualem, & carnalem amorem. Cap. 15.

SEd quia solet se aliquando apud incautos, paliare carnalis dilectio sub specie spiritualis, sicut zizania sub tritico. Vndè de viridario religiosę vitæ euelli possit, aliquas eius species quasi noxias herbas, ad cautelam in expertis breuiter ostendamus, per quas dignoscatur distantia spiritualis amoris à carnali. Spiritualis enim dilectio nobilis virtus est, ideò ne vilescat à mistione carnalis amoris, sicut balsanus sophisticata vilibus liquoribus, vel sicut alię nobiles species quę falsitatis commistione vitantur, longè est inde & subtiliter segreganda, ideò Isaias. Vinum tuum mistum est aqua. i. amor spiritualis est vitiatus amore carnali. Sicut praui caupones vendunt viliora sub specie melioris, & hoc maximè inebriatis & rudibus, qui nesciunt discernere pretiosum à vili, vndè dicit Ioan. Omnis homo primum vinum bonum ponit, sed cum inebriati fuerint, tunc id quod deterius est. Sic sæpè mutatur amor qui primò bonus & spiritualis videbatur, cum discretionis & sobrietatis metas excesserit, in carnalem transit, quia altus Diabolus primò occultat tẽtationis laqueũ, donec amor increscat, & tenax fiat sicut viscus quo capiuntur auiculę, vt cum sibi vniti & cõglutinati fuerint inseparabili amore dilectionis, & dilectos improuidos si mul in ignem transfodiat carnalis concupiscentię mutatione, cũ iam ab inuicem nequeant separari. Potius nanq; mutati sibi consentiunt ad quęcunq; spurca cõ- Isa.1. Quantũ differt carnalis à spiritualis amre. Ioan.2.

mertia, quàm velint fidem quam iam longo ex tempore integram sibi seruarunt aliquatenus violare, vel omnia seruitia perdere quæ sibi mutuo impenderunt. Et licèt hoc cũ multo cordis dolore quandoq; faciant prævalet tamen amoris violentia, quæ mentis vigorẽ solita est amolire. Sic Dalida Sansonem fortissimum eneruauit suis blanditijs, & cæteris hominibus similem efficit, & spiritu Dei effugato, tradidit eum hostibus ligandum, cæcandum, macerandũ ad molã trahendum. Nec tędio vincitur hostis nequissimus, nec labore nec diuturnitate lassatur, si modò post longa tempora potuerit efficere quod intendit, cum ad nihil aliud vacet omni tempore vel studeat, nec alia cura sit occupatus, nisi quomodo subuertat bonos, & malos precipitet in deterius, & retineat in peccato, & impediat à profectu salutis.

De septem indicijs carnalibus amoris. Cap. 16.

PRimum indicium huius carnalis amoris est, q̃ cũ spiritualis dilectio spiritualibus tãtũ eruditionibus, & ædificatorijs colloc utionibus vti soleat & nugas & ociosas fabulas fastidiat: ita econuerso pauca de spiritualibus, & plura de inutilibus confabulationibus, & maximè de mutua dilectione insatiabiliter ruminant, quantum ipse eam, & illa eum diligat, ita q̃ ad huiusmodi colloquia non sufficiunt horæ, nõ dies nec quelibet tempora, sed semper quando conuenire possunt, copiosam habent loquendi materiam infinibiliter. Secundum indicium amoris carnalis, est insolentia gustuum & morum, quando sunt pariter se carnaliter amantes amorosè se mutuo respiciunt, latus lateri, femur femori, manus tenent & comprimunt, deinde & lacertos, humeros, & vbera sub vestibus & vlteriora tãgendo blandiuntur. Aliquando amplexus & furtiua oscula iungunt, & similia sicut in sæcularibus amatoribus notari potest. Econuerso. Spiritualis dilectio tantã disciplinã seruat in occulto sicut in publico, quia nec angulos querit sed fugit, nisi quando secum habitare desiderat, & soli Deo, vacare. Cum homine aût colloquens maximè si vir cum fœmina loquitur, contineat oculos & manus, omnia membra sub custodia modestię, ita q̃ etiam studiosus obseruator non inueniret, in quo eos reprehendere posset. Tertium est inquietudo cordis, quando sunt absentes cogitando de se inuicem, vbi iam sit ille dilectus, quid agat, quando veniat, quandiu defuerit, si de se cogitet, si ex absentia amor eius circa se fortè in aliquo tepuerit, cum longo tẽpore nihil eidẽ mandauerit, & quid in causa esse possit, quò modo valeat in corpore. Et ita suspẽso corde nec ora re possunt libere, nec de Deo quietè meditari, vel aliquid agere distracto vel occupato animo circa dilectũ nisi quando audit aliquid de eo prosperum vel loquitur. Hoc est ei in refrigerium qualecunq;. Spiritualis verò dilectio hæc non curat, sed quiescit in Deo, & amicum suum fideliter in oratione commendat, cum fuerit oportunum sine inutili distractione compatitur ei & congaudet, sicut ratio dictabit faciendum. Quartũ est impatientia vel inuidia condilecti. s. si aliquem secum diligat, si benignè talem salutet, si aliqua beneficia ei exhibeat, ex quibus timet ne fortè amor alterius prævaleat, & erga se tepescat, inde dolet & tristatur, spiritualis autem vult, omnes secum diligit, & in hoc gaudet, quia charitas est sui ipsius communicatiua, & quãtò magis dilatatur, tanto amplius augetur, sicut ignis quò plura fomenta accipit, eò magis crescit. Quintum est ira & turbatio, quia tam (vt vulgo dicitur) se diligit, q̃ præ nimia dilectione nõ possunt sibi mutuo parcere à molestia læsionis: sicut enim aliquãdo metas excedit eorũ inordinata dilectio in blandiendo, ita econtra

Spũalis atque corna lis amoris iudicia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tra quando excedit in conturbando, maximè cũ vnus alterum offendit in aliquo, minus sibi faciendo in his quæ desiderat, vel aliam personam (vt ei videtur) plus amando, quia quò tenerior dilectio eò molestior offensio. Inde insurgunt querelæ & improperia impensorum beneficiorum, & magnæ fidei, quæ iam perdita videntur apud ingratum. Sequuntur etiam detestationes, & iuratoriæ promissiones, ꝙ nunquã deinceps velit ipsum diligere, sicut qui retribuit mala pro bonis & odium pro dilectione. Aliquando adiunguntur clamores, contumeliæ, vituperia, maledicta, infamationes, proditiones secretorum, & multa inconuenientia huiusmodi, sicut sæpè experimur. Spiritualis verò amor pacificus est tractabilis, ignoscens errori, & infirmitati proximi, & in spiritu lenitatis instruens alium quo prẽoccupatum delicto. Sextũ est munuscula, & dulces literæ, amatorij dictatus, & conuiuiola, & morselli ab ore dulciter rapti, & quælibet alia quę dilectus cõtrectauit, vel quibus vsus est, quę quasi pro reliquijs venerantur, & pro memoriali conseruantur, & pro incentiuo continui amoris. Econtrà sicut dicit Hiero. Crebra munuscula, & faciolos, & zonas, & prægustatos cibos, ac dulces & suaues amoris literas, sanctus amor non habet, sed puræ orationes, ædificatoriæ in spiritu instructiones, piæ in necessitate subuentiones sunt spiritualis amoris fomenta. Septimum est inordinata dissimulatio vitiorum adinuicem mutuo, quia & vitia sua diligunt, & excusant, & astant sibi mutuo cõtra arguentes & corrigentes ea, confœderati malum, sicut fur furem, adulter adulteram diligit in malo. Spiritualis autem dilectio cum omnium vitia detestetur, singulariter tamen odit ea in spiritualiter dilectis, sicut
Simile. pater magis dolet deformitatis maculam in filio, quã in alio: Sic Deus omnium peccata odit, tamen quodãmodo durius punit ea in præsenti in amicis suis singularibus, quàm in alijs. Sicut in Dauid apparet, qui grauissimè pro peccato suo punitus est: Et ei non diu differre peccatoribus, sed statim vltiones adhibere magni beneficij indicium est vt dicitur in Apoc. Quos
Apoc.3. amo arguo, &c. Ostensis ad cautelam carnalis amoris indicijs, quæ se quandoq; palliant sub specie spiritualis dilectionis, vt ignorantes decipiant, ad spiritualis dilectionis profectus considerandum redeamus, & quibus gradibus de imis ad summa procedat ostendamus.

De dilectione proximi. Cap. 17.

DIlectionis proximi. Primus gradus esse videtur, nullum odire. Nulli malum cupere, nulius velle bonum impedire. In necessitate proximis auxilium subuentionis nõ subtrahere, & breuiter vt nulli faciat malum vel cupiat cum voluntatis assensu, & bonum proximo optet & faciat, sicut velle deberet sibi, si indigeret. In his duobus consistit implẽtio præcepti illius, diliges proximũ tuum sicut teipsum. Si quod
Matth.7. tu oderis ab altero tibi fieri, tu ne alteri facias, iuxtà illud. Et quecunq; vultis vt faciant vobis homines, hæc & vos facite illis. Hæc enim lex naturæ & prophetæ. Hæc. n. docet lex vestra & pariter scripturæ, secundũ expositionem sanctorum orthodoxorum. Profectus dilectionis est, sic alteri profectui congaudere, & alterius bonum diligere quasi proprium. Et sic aduersitati eius compati sicut propriæ, vt aliena lucra, vel dã-
Rom.12. na sua deputet ex affectu pietatis, vt habetur ad Rom. Gaudete cũ gaudentibus, &c. sic aliena bona vel ma-
2.Cor.11. la sentiret sicut propria, vnde dicit Apost. Quis infirmatur; & ego eo non infirmor? &c. Vbi autẽ talis inest affectus, illic necessariò non deerit subuentionis effectus, quantum patitur oportunitas. Sicut enim sana membra corporis congaudent & sibi & compatiuntur mutuo, ita apparet illum affectum sanatum esse à sopore insensibilitatis vitiosæ qui iam nouit intelligere quæ sunt proximi ex seipso, sumus enim membra inuicem vt dicit Paulus ad Ephes. Vndè Dominus Eph.4.
Iesus à quo omnis doctrina perfectionis nobis influitur, sicut membris à capite motus, & sensus influuntur, reputat sibi fieri quicquid membris eius infirmis
Mat.25. infertur, sicut ipse dicit vt habetur in Mat. Quod vni ex minimis meis fecistis, &c. Perfectio dilectionis proximi est, diligere inimicos ex affectu fraternæ salutis, & ea dulcedine erga odientes & persequentes seffici, sicut erga singulariter dilectos. Et non solum res temporales, sed etiam corpus pro fratribus ponere & paratum esse non tam pro spe præmij martyrij, sed magis pro affectu fraternę salutis. Hanc Christus docuit qui pro peccatoribus inimicis suis mori dignatus
Ioan.15. est, vt illa peccata quibus ipsum offendimus, & contempsimus expiaret, vndè dicitur, in Io. Maiorem nemo hac dilectionem, &c. Hanc didicerant ab eo sancti, qui se mori pro fratribus obtulerunt, qui se seruos vendiderunt pro aliorum redemptionẽ, vt Paulus, &c. qui vt aliorum fami consulerent, ipsi famæ cruciabantur, qui pro interfectoribus suis deuotè orabãt, & sua benignitate iniquorũ sęuitiam lenire, & malum in bono vincere studuerũt. Vt Ioseph Patriarcha. Moyses. Samuel. Daniel & alij multi sancti multipliciter ostenderunt. Et reuera tales sunt verè sapientes, qui sic diligunt inimicos, quia centies maiora bona prẽstant persequendo quàm subtrahant, sicut qui mihi raperet talentum plumbi, & in eundem locum poneret talentũ auri puri. Quid potest sancto nocere inimicus. Honores mundi, vel delitias, vel diuitias ex quibus nutritur carnis concupiscentia, potest aduersarius subtrahere, spoliando, detrahendo, persequando. Sed sancti ista nõ habent, ideò non contristantur cum ista eis subtrahuntur, nam si ista quæ sunt mundi diligerent, & de amissis valdè dolerent, nõ esset amor Dei patris in eis. Cũ igitur auferet eis inimicus mundana, quæ sunt eis odiosa & onerosa, cumulat eis dona spiritualia, & merita cœlestia desiderabilia super aurum, & lapidem pretiosum multum, & dultiora, &c. Et qui occasione dat homini tanti lucri, meritò est ab eo diligendus, vt habetur in Matt. Diligite inimicos vestros, &c. & orate Mat.5.
pro persequentibus vos, & erit merces vestra multa, & eritis filij altissimi, quia ipse benignus est super ingratos & malos.

De humilitate. Cap. 18.

NVnc dicendum de humiiltate, vbi sciendum ꝙ vera beatitudo consistit in cognitione summæ veritatis, & dilectione summæ bonitatis, & fruitione æternę iucunditatis. Omnes autem virtutes ordinant nos ad ista tria. Et ideò quantò quisque magis fuerit, ordinatus in virtutibus, tantò magis erit capax supernę beatitudinis. Sicut ergo charitas ordinat nos ad bonitatem, ita humilitatis habet nos ordinare ad veritatem, humilitas est ex intuitu proprię fragilitatis voluntaria mentis inclinatio. Bernar. Humilitas est virtus, qua homo verissima cognitione sui sibimet vilescit. Duo sunt quæ admonent nos vt humiles vidélicet quod sumus, & quod non sumus. Quod sumus. Non enim habemus aliquid ex nobis, nec ex nostris meritis, & ideò non oportet extolli, quia alienæ potestatis & bonitatis est, quicquid boni sumus, & habemus. Et ideo ille solus extollendus est, cuius gratia sumus id quod sumus. Hæc est humilitas Sanctorũ & magnorum, qui se quantò maiores vident, tantò se magis humiliãt in omibus quæ habent, totum reddentes illi à quo totum habent. Quia furti reus est, qui sibi aliquid retinet de his, quæ sibi sunt commodata in-
Isa.42. uito domino. Cum ipse Dominus dicat, gloriam meã alteri non dabo, profectum libenter nobis communicat, in donis suis sibi seruat. Quod non sumus similes ei, monet nos humiliari, quia vana & inanis gloria est, extolli de eò quod non est. Velut si lutum glorietur se esse aurum, & manus iactet se esse gigantem, & mendicus credit se esse regem, & ethiops niue candidiorẽ.
Apoc.3. Vndè dicitur in Apoc. Dicis quia diues sum, & nullius egeo, & nescis, quia miser & miserabilis es, pauper, cęcus, & nudus. Hæc humilitas est pauperum & imperfectorum, qui considerata inopia sua & imperfectione, in comparatione sublimitatis aliorũ resiliunt in se, & ex iudicio veritatis sibimetipsis vilescunt. Sic Dominus nos cæcos natos, per nostri, & Dei ignorãtiam illuminat nos, lutum vndè facti sumus liniendo super oculos nostros. Vt primo incipiamus nos ipsos agnoscere, deinde ipsum illuminatorem nostrum credẽdo proni adorare. Ex luto visum recipit, qui ex cõditione proprię fragilitatis seipsum humiliatus agnoscit.

De humilitate ad nos. Cap. 19.

TRiplicem verò humilitatem habere debemus. Humiles enim esse debemus in nobis, ad proximum, & ad Deum. In nobis humiles esse debemus, nosmetipsos ex conditione propriæ fragilitatis vel vtilitatis despiciendo vt omnia quæ in nobis despicabilia agnoscimus, tàm in naturalibus defectibus, quàm infortuitis maximè culpabilibus, & vitiosis diligenter attendamus, vt eorum intuitu apud nos humiliemur. Secundò in nobis simus humiles, mors & ge-
Psal.34. stus humiles habendo, & verba humilia & responsa, vt habetur in Psal. Quasi lugens & quasi contristatus sic humiliabar. Tertiò in operibus humilibus, & exercitijs nosmetipsos exerceamus, in quibus appareat vi-
2.Reg.6. litas, & quæ alij horrent & despituntur, vt sordes purgare rusticalia opera facere, & vestibus vilioribus contenti esse & cibis, & alijs quibuslibet, iuxtà illud. Ludam & vilior fiam, plus quàm factus sum, & ero humilis in oculis meis.

De humilitate ad proximum. Cap. 20.

AD proximum debemus esse humiles. Primò meliores, & digniores nobis eos reputare, non ipsos despicere, vel temerè iudicare. Vndè dici-
Phil.2. tur ad Philip. Humilitate superiores sibi inuicem arbitrantes. Secundò honore exteriori inuicem preueniẽtes, reuerenter cedendo eis, non detrahendo, sed obediendo, obsequendo, promouendo exaltare eos, & facta eorum extollere si bona sunt, & mala abscondere non fictè, sed purè. Tertiò patienter eorũ infirma tollerare, & læsiones sustinere, si quas nobis inferunt. Et malum pro malo nõ reddere, nec odio contra eos exercere, & correctiones patienter eorum sustinere vel re-
Psal.34. cipere, & eorum miserijs plus quàm nostris incommodis con dolore. Sicut habetur in Psal. Ego autem cum mihi molesti essent, humiliabam animam meam. Item proximum, alij sunt nobis æquales, alij superio-
Hebr.13. res, alij subditi. De æqualibus plena est regula prædicta. De superioribus addit Apostolus duo. s. obedite præpositis vestris, & subiacete eis, obedire pertinet ad
Tres regule de humilitatis. impletionem iussionis eorum, subijcere eis, humiliter subesse, quasi Vicarijs Dei, omnis subiectione secundum Deum. De superioribus tres regulas nota. Prima
Eccle.32. habetur in Ecclesiast. Rectorem te posuerunt, esto ni-
1.Tes.2. hilominus quasi vnus ex illis. Secũda, facti sumus parauuli in medio vestrum, tanquam si nutrix foueat filios suos. Tertia ipse Dñs vt habetur in Luc. Ego sum
Luc.22. in medio vestrum, sicut qui ministrat. Secundum has tres regulas rector inter subditos sit quasi vnus ex illis. Cõmunis sit in victu, in vestitu, in labore & in alijs exterioribus. Sit paruulus in medio eorum, vt ex hoc, ꝙ præest eis, non putet se sanctiorem eis, vel sapiẽtiorem, sed viliorem, & obligatiorem in reddenda ratione pro se, & pro illis. Sit quasi ministrans in medio eorum, infirma eorum portando & curando, & præeundo exemplo.

De humilitate ad Deum. Cap. 21.

AD Deum humiles esse debemus. Primò vt ipsum esse iudicem nostrum Deum ac Dominũ cognoscamus, & ei in omnibus obediamus, sicut serui Domino suo, & opus factori suo. Et si peccamus ei, citò pœniteamus, & dignè ei satisfaciamus, & emendemus. Secundò vt flagella eius humiliter tol leremus, & non murmuremus correcti, sed iustum eius iudicium commendemus, & nos correctione dignos cognoscamus, iuxta illud. Micheæ. Iram Domini portabo, quoniam ipsi peccaui. Tertiò vt de beneficijs eius non extollamur, sed agnoscamus, ꝙ non pro merito nostro, sed purè pro sua bonitate dilexit nos, & elegit nos, & vocauit, & iustificauit, & magnificauit: vndè debemus ei gratias purè agere, & humiliter referre, & nihil nobis de eis bonis arrogando ascribere, vndè dicitur in Psal. Non nobis Domine non nobis, sed nomini tuo da gloriam. Micheę.7. Psal.143.

De triplici gradu humilitatis. Cap. 22.

LIcèt autem ex prędictis, possint humilitatis gradus discerni, tamen vt magis sint in promptu ad intuẽdum, nota tres gradus humilitatis, licet inter se multũ distantes. Primus est vt homo quod est. i. vilem, infirmum, inopem bonis, vitiosum, peccatorẽ, & si quos alios defectus habet, agnoscat & sciat. Et non mentiatur se sibi esse maiorem, quacunq; dignitate fulgeat, & non eleuet se supra se, quasi in ventum, vel super alios insolenter, nec vanas hominum laudes quærat vel honores. Et si aliquando delectat eum aliquod istorum, semetipsum redarguat, & castiget quasi deceptum, & in quo veritas non sit: iuxta illud Psal. Fi Psal.4.
lij hominum vsq; quo graui corde, vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium? Cum enim Deus omnia possit, vt quod nõ fecit æquales angelis in gloria, nisi vt ipsa depressio nostra humliet nos, ne eleuemur sicut seducti, & seductores angeli, & corruamus pereamus. Indè est, ꝙ cũ Deus in baptismo tollat pœnam & reatum peccati originalis, pœnam tamen corruptionis non tollit in hac vita, vt semper remaneat nobis memoriale humiliationis, quo cauti simus, ne superbiamus sicut primi parentes nostri, ex quorum superba transgressione omnes currimus in culpam & pœnam miseriæ, quam portamus, & adhuc deteriora (nisi Deus custodiat) expectamus. Secundus gradus potest dici, cũ semetipsum non solum cognoscens homo, spernit se pro vtilitate sua, sed etiam sperni se ab alijs patienter accipit. Immò quia veritatem amat, & se priuato amore non diligit contra veritatem, etiam deliderat ab alijs reputari talis, qualem se reputat, vilem. s. & vitiosum & ignobilem, & qualem in veritate cognoscit, in quantum cred t agnoscenti non obesse. Greg. Sicut superbi honoribus, ita humiles plerunque sua despectatione gaudent, quia iudicium, quod de se intus habent, etiam ab alijs sentiunt approbari. Item cum dolet homo, fastidit honores sibi exhibitos, & vili pendit. Iste gradus altus est, & satis rari sunt qui eũ ascenderunt etiam inter religiosos. Vndè non est mirum, si inopes sumus virtutum, cum matrẽ & custodiã virtutum humilitatem, tam aliena sentiamus à nobis. Quid enim in causa est, ꝙ ille, qui diues est in misericordiam pater cœlestis, qui etiam pro dilictione qua dilexit nos proprio filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum? Quid (inquam) causæ est, ꝙ nos tam inopes gratiarum, & virtutum reliquit, quasi non sit curæ de nobis. Nimia autem desideria nostra in

Universidad de Deusto
Biblioteca

causa est, q̃ nõ instanter quærimus, vt debemus. Aut superbiam, q̃ & si quærimus instanter, vidit nos Deus proximos esse, vt inde tollamur, & fieret nobis ipsa donorũ eius sublimatio, altioris occasio ruinę. Altiora ædificia fundamento profundiori indigent. Et arbor excelsa, si profundè radicata nõ fuerit, facilius ventorum impulsu curuatur. Qui ergo desiderat citò virtutum culmẽ attingere, studeat in humilitatis virtutum profundè solidare. Quia Deus sicut superbis resistit eos deprimendo, ita humilibus dat gratiã, magnis virtutibus eos attollendo. Tertius humilitatis gradus est, quando etiã in magnis virtutibus, & donis, & honoribus, homo non extollitur in aliquo, nihil sibi ex hoc blanditur, totum illi refundens, & integrum restituẽs à quo fluit omnem bonũ. Talis fuit humilitas beatissimæ Mariæ virginis, quæ cum electam se sciret, vt mater Dei fieret, ancillam eius se humiliter recognouit, dicens: Quia respexit humilitatem ancillæ suæ, vt habetur in Luc. Talis etiam humilitas Christi, qui cũ in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est, esse se æqualem deo, sed humiliauit, &c. iuxtà illud. Discite a me quia mitis sum & humilis corde. Talis est humilitas Angelorum, & Sanctorũ in gloria, qui cum sint pleni summo bono, & summo honore sublimati, nullum de hoc motũ habent superbię, sed sunt in se humiliores. Immò altiores in Deo, vndè & ouibus in mõtibus in euagando similantur, vt dicitur in Luc. Oues propter humilitatis mansuetudinẽ, in montibus propter altitudinem dignitatis. Hæc est humilitas perfectorum, qui quantò maiores sunt, tantò magis se humiliant in omnibus, in sensu, in affectu, in verbo, in actione, in habitu, vndè dicitur Psal. Domine non est exaltatum cor meum. Sil.n. humiliatur & se despicit, quia non habet vndè glorietur, sed multa habet vndè confundatur, licèt bona sit ista humilitas, tamen non est miranda. Et si filius rustici nõ vult filius regis reputari, laudanda est in eo simplex puritas, sed non prædicanda, vel ex hoc miranda humilitas. Item si pauper, se pauperem reputat, & ab alijs vult pauper agnosci, veritati consentit in istis, sed non est admirationi talis humilitas. Si verò diues pauperibus se conformat, & altus nihil altum sapit, & gloriosus nihil sibi de gloria attribuit, sed totum ei refundit, à quo habet vndè gloriosus videtur, hic est humilis, non cogente necessitate, sed veritatis charitate.

Luc.1.

ad Phi.2. Matt.11.

Psal.130.

De virtute patientiæ. Cap. 23.

Charitas & humilitas radices patiẽtię.

NVnc de patientia aliquid dicamus, vbi sciendũ, q̃ ex charitate, & humilitate nascitur virtus patientię. Hæc ordinat nos ad fruitionem summę Pacis. Nihil.n. pati molestè est pacem habere, quod fit duobus modis. saut nullam molestiam sentiẽdo, quod erit tantum in patria. Aut molestias, & non molestè ferendo, quod est magnanimorum, & in via. Et hæc est patientia. Magnanimus est enim, qui ad vniuersa sustinenda patiens est, qui nullius passionibus perturbatur. Patientia, æternę gloriæ respectu voluntaria, & in superabilis perpessio laborum. Patientia alia simulationis. Alia est necessitatis. Alia virtutis. Simulationis est, quando aut pro humana gloria aliquis se patiẽtem in diuersis ostendit, aut cũ interim dissimulat iniuriam, quam patitur, vt in aliud tempus oportunũ differat vltionem. Grego. Qui mala proximi ita tolerat, vt tameu intrinsecus doleat, & tempus retributionis exquirat, patientiam non exhibet, sed ostendit. Patiẽtia necessitatis est, cum aliquis ideò aduersis vlcisci nõ præsumit, quia non potest, vel non audet, timens sibi ex hoc maius imminere dispendium, vel commodũ deperire, vt serui à dominis verberati, vel pauperes à diuitibus obiurgati, vel discipuli à magistris castigati. Patientia virtutis est, de qua beatus Ambrosius ait in lib. de patientia. Patientia est, qua mala æquo animo toleramus, hoc est, sine perturbatione tristitię, de hac updictum est. Prima vitiosa est, & meretur supplicium. Secunda cauta, & euadit temporale dispendium. Tertia virtuosa, & meretur gratiam in præsenti, & gloriam in futuro.

Patientia quid.

De passionibus in quibus patientia probatur. Cap. 24.

OMnis passio. Aut est eò q̃ negantur, vel auferuntur nobis cõcupita, aut amata, aut q̃ in ferũ tur. Aut minantur nobis in odio habita, & nociua, quę possumus diuidere in quinq; in quibus patiẽtia dicitur, vel probatur. Primum corporis læsio. Secundum temporalis substantiæ priuatio, vel ablatio. Tertium detrimentum honoris. Quartum carorum offensio, vel subtractio. Quintum tranquilitatis mentis quæcunq; perturbatio. Illud tamen, omnia priora sub se continet. Licèt per se singulariter aliquotiens valeat discerni, & sine alijs reperire, vt sublata aliqua lætitia, vel consolatione minus vtile, necessaria, verbi gratia, vt propter nimiam pluuiam, vel aliam noxiam causam, non possumus spaciari, vel alios conceptus animi inde perficere pro libito. Cũ autem turbamur pro defectu iustitiæ, vel pro nocumento salutis æternæ, hæc turbatio non impatientiæ est deputanda, sed zelo iustitię, & virtutis nisi sit immoderata & indiscreta. Vndè dicitur ad Cor. Tristitia quæ secundum Deum est, pœnitentiam in salutem stabilem operatur. Patien tia opponitur vitio irę, sicut charitas Dei opponitur accidiæ, & charitas proximi inuidię, & humilitas superbiæ. Sicut autem iræ vitium, hominem stulto, & furioso similem reddit, iuxtà illud Iob. Virum stultum interficit iracundia. Ita patientię virtus sapientem ostendit, vt dicitur in Prouer. Doctrina viri per patientiam noscitur. Sicut ergo pro prædictis quinq; causis se non turbare, virtus patientiæ est, ita pro defectu iustitię nõ turbari, est vitiũ tẽporis, vel obstinationis. Per se enim quilibet tristari debet pro præteritis defectibus iustitiæ, & tunc est virtus pœnitentiæ, pro præsentibus, & tunc feruor est proficiendi, profuturis, & tunc est cautela timoris. Item pro proximis contristari debet homo moderatius, tam pro temporalibus, quàm pro eorum defectibus. Amplius autem pro spiritualibus, vt eorum quę pertinent ad salutem. Ad hæcaũt maximè prælati tenentur, qui si patienter subditorum vitia tollerant, non corrigendo pro posse, ex hac patientia non gloriæ meritum sperare debent, sed iram Dei, cuius damna & iniurias cauere, & prohibere debuerunt, tollerando fouerunt, vndè & Heli qui filiorum mala non acriter redarguit, iram Dei cum pœna sensit. Quamuis enim aliqua differentia esse videatur inter patientiam, & fortitudinem, & constantiam, & magnanimitatem, & longanimitatem, & mititatem, & mansuetudinem, sicut etiam ex eorum diffinitionibus colegitur, tamẽ sæpè vnum pro altero inuenitur positum & mutuo, & se inuicem diffiniunt vel describunt. Patientia est honestatis causa, respectu difficilium voluntaria perpessio. Fortitudo, est immobilis inter aduersa multiplex animi laborum, & periculorum æqua susceptio. Constantia, est inter fluctuantes causas, & personas nulla mentis trepiditate concuti. Magnanimitas, est difficilium spontanea, & rationabilis aggressio. Longanimitas, est spes longa expectatione bonorum. Mitis, est quẽ mentis asperitas, seu amaritudo nõ afficit. Mansuetudo, est animi tranquillitas, alterius non cedens improbitati. Possunt etiam singula istorum singulis tollerandis quoquo modo appropriari, verbi gr. Patiens dici potest, qui dolores æquo animo tollerat; vt Iob,

2.Cor.7

Iob.5.

Prou.17

1.Reg.3

vt Iob, & Thobias. Fortis est, quem tẽtationum certamina non eneruant, vt Ioseph. Constans est, quem labores & dolores pusillanimen non faciunt, vt Machabęi. Magnanimus est, qui ardua & difficilia aggredi non pauescit, vt Daniel. & Ioan. Bap. Longanimis est, quem longa expectatio à spe desiderij non frangit, vt Abraham. Mitis est qui odientium iaculis nequaquam irritatur, vt malum pro malo retribuat. Mansuetus est, qui corde tranquillus est, & in motibus suis tractabilis. vt Io. Euange. Valet autem virtus patientiæ ad multa. Primo tollerabiliora reddit vitæ præsentis incõmoda, quia aduersitas eum in patientia auget incommodum, dum extinsecus homo affligitur, & intrinsecus per impatientiã amaricatur, & insuper mala conscięntia lędit, mentem pro reatu culpæ. Secundò patientia est magis mentis refectio, quia sicut corpus pascitur conuiuio, ita mens virtutum dapibus saginatur, iuxtà illud Prouerb. Secura mens quasi iuge conuiuiũ. Tertiò magna ædificatio est proximorum, & tãtò est maior, quantò rarior plures videmus castos, abstinentes, pauperes, se ipsos humiliantes, eleemosynas facientes, vel orationibus instantes, bona dantes, fide cõstantes, sed paucos admodum in cõtumelijs, & in detractionibus & defectibus, humiliter patientes: excusantes nos & defendentes, ne forte alij scandalizentur de nobis, putantes nos esse culpabiles si taceamus, cum ex hoc magis reprehensibiles iudicemur, quod per impatientiam nos vindicamus, & mordentes nos acriter remordemus. vnde Greg. Imitanti Dominũ, gloriosius est iniuriam tacendo sustinere, quã respondendo superare. Quartò patientia purgat peccata præterita, & præcauet à futuris. Quinto auget gratiam in præsenti virtutum, & spiritualium donorum. Quoniam dicitur in Psal. Secundum multitudinẽ dolorũ meorum in corde meo, consolationes tuæ lætificauerunt animã meam. Sextò meretur maximã gloriam in cœlo, vt dicitur in Luca. Gaudete & exultate, merces enim vestra multa est in cœlo. Septimò, singularis est retributrix patientia passionis Christi. Talia enim studet reprehendere qualia ab ipso accepit, qui dolores nostros ipse portauit. Et hæc est lætitia Sanctorum in tribulatione patientium, & gaudentium, quod sic aliquo modo occasionem habent, & opportunitatem retribuendi Domino pro illa magna charitate, qua pro nobis animam suam posuit, saltem aliquid sustinendo, quia bonorũ nostrorum non indiget, vt aliquid de nostro dare possimus. Cum ergo in iudicio veniens, ostendet indicia passionis suæ omnibus, magna erit confusio illis, qui nihil pro ipso pati voluerũt, & magna gloria illis, qui pro ipso multa & magna patienter sustinuerunt. Signum etiam spiritualis dulcedinis vel amoris videtur, cum tibi deus dat aduersa pati, vt quasi impartiri dignetur partem oneris sui portandi. Sic ille Symeon Cyreneus crucem dominicam portauit. Solent enim socij in via cũ laxãtur, rogare eos in quibus plus confidunt, & quos plus diligunt, vt partem oneris sui pro se ad horam ferant, vt hæc quasi indicium sit illis, quod maiorem habeant de eorum dilectione fiduciam, quibus onera sua portãda inferunt & imponunt, quàm de illis, quibus formidãt imponere, ne forte nolint æquo animo portare. Sic & Dominus, qui nobiscũ est omnibus diebus, in via qua ambulamus, laxatus vsq; ad mortem labore passionis, quærit quis nostrum vellit ei compati, & onus tribulationum suarum, quod adhuc in corpore suo mystico (quod est Ecclesia) sustinet, secum portare, quia hanc passionem quam caput in se, pro nobis sustinuit in carne, diuisit per omnia membra fideliũ suorum, vt sicut oportebat pati Christum, & ita intrare in gloriã suam, ita & membra eius si capiti fideliter compatiantur, & conglorificentur, sicut socij passionis, ita & resurrectionis, qui enim plus Christo compassus fuerit, etiam proprius regnabit cum eo.

Pro.15.

Luc.6.

De gradibus siue prefectibus patientiæ. Cap. 25.

GRadus vel profectus patientiæ. Primus est, cum discat homo motum iræ & impatientiæ per pugnã prohibere & reprimere, ne erumpat foris in verba vel facta illicita, sicut ignis suffocatus fumo extinguitur, si autẽ non cohibetur crescit, & omnia quæ contingere potest cremabilia incendit. quatuor autem modis ignis solet extingui, perfusione, obstrusione, dissipatione, defectu materiæ. Simili modo ignis impatiẽtiæ deferuescere consueuit. Perfusione prudẽtiũ cõsiliorum, vt maturę deliberet homo, quantũ ei nocere posit impatientia, & quantũ procedere, quia superius de remedijs iræ latius aliqua dicta sunt, nũc prætereo immorari. Obstrusione oris, vel labiorũ, ne lingua pro siliat in verba falsa, vel ne manus erũpant in facta suribũda, iuxta illud Psal. Pone Domine custodiam ori meo, &c. Dissipatione: vt ad alios actus, vel tractus homo iste se conuertat, quibus abstractus obliuiscatur materię, qua succensus est ad irã. Sicut cum ligna dissipantur ab inuicẽ, ignis diuisus deficit defectu materię, ita homo abstrahit se ab illis negotijs & cupiditatibus, quę solẽt ministrare materiã impatiẽtiæ, & occasionis. Vnde dicitur in prouer. sicut si defecerint ligna extinguitur ignis, ita susurratione subtracta iurgia conquiescunt. Susurratio est occulta suggestio, quæ hominẽ instigat ad materiã litium. Secũdus gradus patientiæ est, cum ex longo vsu patiẽdi & impatientiã refrenãdi. homo didicit iam non terreri aduersis vel turbari, sed quasi in loco munito incócussus adeo, & intrepidus ad uersarios intuetur, q̃ nihil sibi nocere posse confidit, Tandiu autẽ homo terretur aduersis quandiu aliquid diligit temporale in se, vel extra semetipsum, q̃ timet perdere, vel dolet, vt corpus, res, honores, amicos, & propriã voluntatẽ. Quando autẽ ista inordinatè nõ diligit, sicut nõ valde delectatur in eis, ita nec grauiter cõtristatur pro eis. Sicut qui vxorem non dilectã habet, nec de vita eius iucundatur, nec de morte cõturbatur. Quid igitur potest tibi aduersarius nocere vndè turberis? Si oderit te in corde suo, malum suum intra ipsum clausum est. Nihil tangit te pœna illius, tantum tu esto in pace apud te. Igitur in sinu alterius incluſus illum vrit non te. Si verbum dixerit contra te, ventus sonans pertransijt aerem, non iaculum tibi infixit. Sicut ergo rideres, si iaculũ cõtra te missum casso vulnere aerem feriret, & te non contingeret, ita facito ad verba maledicorum, Canis latrat contra te, & ridendo pertransis. Si detrahit tibi absens, non turberis, se lædit tibi non nocuit. Ipse prodit se esse inuidum & detractorem, & se apud intelligentes magis odibilem, vel contemptibilem reddidit, & sic vindicauit te de seipso. Tace ergo & alij pugnabunt pro te, & Dominus etiam contra aduersarium tuum. Si autem incipis cum eo remordendo contendere, qui tibi prius compassi sunt stabunt, & aspicient vos compugnantes, sicut duos gallos, & ambos vos despicient & odient, & de impatientia & inuidia vos arguent. Si times detrahentẽ contra te iniustè, sustine humiliter, & patientia tua tolles suspicionẽ, vel mitigabis præsumptionem de te in cordibus aliorum. Si autem cor tuum vritur intus ex rancore, deprime ex intuitu secururæ fœlicitatis, aut vtilitatis. Sic qui vritur, vel secatur pro aliquo Apostemate sanando, tolerat breuem dolorem, pro spe salutis obtinendæ. Et sicut oportet nos pati morsus pulicum & similium bestiarum, sic etiam sustineamus cum patientia punctiones vilium detractorum. Inopes honoris non

Prudentes considerationes ad sapientiam comparandã.

Universidad de Deusto
Biblioteca

possunt sine inuidia pati laudes meliorum, quas cum ipsi habere non valeant, dolent se solos confundi, & vellent secũ habere socios miseriæ pro solatio, & ideò detrahunt alijs, sicut deformis vellet alios sibi esse similes. Corporis autem dolores & rerum amissionem, & amicorum offensas & confusiones patienter tolerare, supradictis remedijs discitur, & maximè vsu sepè talia sustinendi. Vix enim in hac vita tam asperũ est, quod vsu & studio patientiæ, non fiat leuius animo ad portãdũ. Iuxta illud. Quod male fers, assuesce & feres. In isto gradu nec turbatur homo aduersis, nec gaudet, sed sustinet & tacet. Tertius gradus patientiæ, est gaudere in tribulationibns, & gloriari cum ad sunt, & desiderare cũ desunt. Sic famosus & nobilis tiro gloriatur, cum debet tirocinium contra alium nobilem exercere, iuxta illud Iob. Quis det vt veniat petitio mea, & Iob.6. quod expecto tribuat mihi Deus? Et infrà. Et hęc sit mihi consolatio, vt affligẽs me dolore, non parcat, nec contradicãt sermonibus sancti, & Pau. ad Cor. Placebo 2.Cor.12. mihi in infirmitatibus meis, & contumelijs & necessitatibus, in angustijs pro Christo, & in Deut. Immolabunt victimas iustitię qui inundationẽ maris, quasi lac Deut.33. sugent, & thesauros absconditos arenarũ. Mare amarũ est valde. Inundationem quasi lac sugent, qui excrescente amaritudine cuiuslibet aduersitatis, quasi lacte consolationis hilarescunt, & hi victimas iustitiæ immolant, quod secũdum beatum Greg. Maioris est meriti aduersa patienter tollerare, quam bonis operibus insudare. Qui ergo ex desiderio placẽdi Deo, sibi ipsi aliquando aduersa infert castigando corpus, & mẽtem quotidiè in contritionis mœrore afficiendo, cur etiam non sufferat libenter, cum ab alio ei infertur occasio patiendi? vnde vel corpus affligitur, vel animus humiliatur cum maioris sit meriti, hæc pati æquanimiter ab alio, quam à seipso. Et qui semetipsum vilem & reprehensibilem iudicat, cur non patienter accipit quando illud idem de ipso sentit? Nullius iudicium tantum timendum est alicui post Deum, sicut sui ipsius. Conscięntia.n.cuiuslibet grauior ei inuidioso, quã omnium aliorũ erit apud Deum. Hinc apparet, q̃ rara est virtus perfecta. Vera.n.humilitas sic gaudet ab alio humiliari, sicut à se. Et vera patięntia ita humiliter sustinet aduersa ab alijs illata, sicut à se procurata, quantũ spectat ad se.

De obedientia. Cap. 26.

NVnc de obedientia aliquid dicendum est. Obedientia enim ex charitate & humilitate & patientia nascitur, ideò de ea aliquid ad ædificationẽ breuiter videamus, quia in omni religione summè vtilis est & necessaria. Obedientia propriæ est voluntatis subiectio, arbitrio superioris ad licita & honesta. Obediendũ est aũt soli Deo propter se, cuius serui sumus propriè, vel creaturæ rationali, vice Dei angelo vel homini, in his quæ Deus requirit, & quę ad Deum conducunt. Ratio obedientiæ triplex est. Prima quòd omnis creatura ita ordinata est à Deo, quòd licet ipse Deus omnibus & singulis ita prędest, vt ab ipso solo accipiant quod sunt, & habẽt & possunt, tamen propinquiora sibi non loco, sed similitudine, plenius accipiũt ab ipso, quod inferioribus & sibi proprinquioribus influant, & illa iterum sui inferioribus vsque ad infimum vt inferiora superioribus subdita sint, & superiora inferioribus præsint, & ea regant, vt summa medijs, & media præsint imis. Sic Angeli superiores inferioribus præsunt, & cœlestia terrenis, & irrationabilibus rationabilia, iuxta illud Gen. Faciamus hominẽ, &c. & prę- Gen.1. sit piscibus maris, & volatilibus cœli, & bestijs terrę & Rom.13. ad Ro. Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit, &c. Substantia enim diuina ita eleuata & segregata est ab omni creato, quòd inferiora immediatè motum eius sustinere, vel suscipere non possunt, nisi mediantibus superioribus, cum tamen ipse immotus in se, omnia ineffabiliter moueat & gubernet, ita vt nil sit omnibus eo principalius, & nihil incomprehẽsibilius. Secunda ratio est, quod cum non omnibus datum sit esse docibiles Dei, ne ignari errẽt a via Dei, per quã necesse est eos peruenire ad gloriam cęlestem, expedit eis, vt sequantur ducatum doctorum suorum, sicut cæcus dat manum ductori suo, ne cadat, vel impingat, vel erret. Tertia ratio est, vt homo qui subesse noluit Deo peccando, & ita superbiendo, gratiam Dei perdidit, satisfaciat ei, subijciẽdo se homini propter Deum & ita per humilitatis meritum gratiam Dei recuperet quę amisit. Quãtò maior aũt & purior fuerit humiliatio & prõptior, tantò plenior erit gratiæ recuperatio, & gloriæ remuneratio. Magnitudo humilationis attenditur in difficultate iniuncti operis. Puritas in simplicitate intentionis. Prõptitudo in alacritate executionis.

De triplici obediẽtia. Cap. 27.

ESt autem triplex obedientia scilicet necessitatis, cupiditatis, & charitatis: necessitate obedit, qui cogitur inuitus, & libenter esset liber, si posset vel auderet, vt asinus & serui maleuoli & similes. Cupiditate obedit, qui pro mercede terrena, vel cõmodo corporis, vel consolatione exteriori, libẽter facit quod ei iniungitur, vt canis, vel accipiter, vel mercenarius, & similes illis. Quãtò autem obedientia plus habet de temporali proprio comodo vel solatio, tantò minus habet de merito corã Deo. Merces prioris, est euasio pœnę, quam timet incurrere, si non obediat. Merces secundi, est spes adipiscẽdi quod desiderat, obediendo pro obtinendo munus, vel solatium temporale. Obediẽtia charitatis est, quãdo ex charitate Dei, & propter Deum, & propter diuinã remunerationem obeditur, largè sumpto nomine charitatis, sub qua tam timor pœnæ, quã desiderium præmij, quàm affectus amoris Dei includitur, quorum primum est incipientium, secundum proficientium, tertium profectorum. Itẽ alia distinctio obedientiæ. Quædam est generalis. Alia generalior. Alia generalissima. Item alia spiritualis. Alia spiritualior. Alia spiritualissima. Generalis obedientia est, qua oẽs fideles in Ecclesia generaliter obligantur suis prełatis obedire, Papę, Episcopis, & alijs in his, quę canones precipiunt, & iura pro omnibus promulgata. Generalior est, qua omnis creatura ratione vtens, tenetur voluntatem propriam voluntati sui conditoris conformare ex arbitrij libertate, vt angelus & homo. Generalissima est, qua omnis creatura obedit suo creatori, siue naturali motu insitæ conditionis vt irrationabilia, siue impulsu potẽtię prełidẽtis: vt dęmones & maliuolę mẽtes, quæ & si quãdoq; volũt q̃ Deus non vult, nõ possunt tamẽ, nisi quãdo vel q̃ Deus vult. Spiritualis est illa, qua clerici specialiter tenẽtur ad obediẽtiam suorũ prełatorũ, in his, quę ad officiũ spectant & ordinẽ dominicalẽ, vt cõtinere, & tonsurã debitã deferre, & similia sacris canonibus pro eis statuta obseruare. Spiritualior est illa, qua propria volũtate obligat se aliquis certę personę, vel religioni, ad obseruãtiã limitatam, & pro arbitrio vouẽtis determinatã, vt promitto tibi obedire in istis & non in alijs, vel tãto tempore & nõ vltrà, vel tali conditione & nõ aliter, vel in his, quę regula tua iubet & nil amplius. Spiritualissima obediẽtia est, qua sine exceptione promittit aliquis obedientiam ad omnia, quę non sunt contra animã & regulam talem, vbi tam ad ea quę sunt regulę, quàm ad alia quæ iubentur se obligat: bona scilicet quæ conueniunt rationi, & liberi arbitrij subsunt potestati, cum sit ad irrationabilia & impossibilia nemo debet cogi, sicut ad illicita nemo debet obedire.

De gra-

De gradibus & profectibus obedientiæ. Cap. 28.

PRofectus vel gradus obedientiæ quãtum ad illa, in quibus obediẽdũ est, colligi possunt ex prædictis. i. obedientiæ ad præcepta communia. Obedire etiam ad aliqua consilia obediẽtiæ etiã ad bona & possibilia. Quantũ verò ad mentem, vel affectũ obediẽtis, breuiter videamus, qui sint obediẽtię profectus. Quantò enim quis altius in obediẽtiæ virtute profecerit, tantò ei Deus exorabilior, & omnis creatura ad obediendũ homini ordinata, subiectior & obsequiosior erit. Infimus obediẽtiæ gradus est, ex timore supplicij obedire, sicut illi, qui tantũ obediũt superioribus in his, quæ præceptorię iusserint. Ad alia verò tepidi sunt & negligentes, nisi inquãtũ vel cõmunis consuetudo tãgit, vel pudoris manus impellit, vel timor temporalis castigationis. Sufficit his, qui huiusmodi sunt, vt in mortale peccatũ per inobedientiã non incidant, nec damnationem incurrant. Et tamen hoc est valde periculosum, in professis obedientiã regularem, quia prius quam discutiant an teneantur facere q̃ iubetur, forte mortalis inobedientiæ laqueũ incidunt aliquãdo, sicut qui nimis appropinquat precipitio, subitò dũ nõ cautè circonspicit, in præceps labitur. Cũ autẽ de Deo disputare velle, stultũ est, & quasi velle cõuincere eũ, vt non debeat iudicare hæc esse peccatum mortale, q̃ nostra opinio nõ vult pro mortali habere. Sua extimatio est regula iustitiæ infallibilis, nõ nostra angulosa opinio, quam nostrã conscientiã appellamus. Solis radius nũquã facit angulũ, semper directè in oppositа sibi ferit, siue in nobis appareat, siue aliter extimemus. In professione obedientię nõ exprimimus hanc exceptionem, vt nolimus ad ea teneri, nisi quãdo adiungitur hoc verbum præcipio, vel per obedientiã hoc tibi dico, vnde bonus obediens tam studiosè debet facere, q̃ iubetur simpliciter, cũ constet suũ prełatũ tã plenè illud velle, quàm si apponeret illud prę cipio, vel per obedientiam iniungo hoc vel illud quàm timore supplicij adiuncta voluntariè. Secũdus obedientię gradus est, pro spe prę mij potius obedire. Iste non disputat in quo teneatur, vel non teneatur obedire, quia siue teneatur siue non, confidit sibi esse meritoriũ, dummodo malũ nõ sit q̃ iubetur, etiã si mala intẽtione aliqua iuberet, quę tamẽ mala non essent. s. pro odio illius cui iniũgeret, vt eum sic tribularet, vel pro cõmodo proprio magis, quã pro obedientię protectu. Nõ solũ nõ nocet humiliter obedienti, sed duplex meritũ habet obedientię: ex hoc & insuper patientiæ. Sicut inobedienti magis nocet bona intentio pręcipiẽtis prełati, & precepti vtilitas, ex quibus duritia perpẽditur in bono, obediẽti magis ad profectum prouenit indiscreti prælati præceps præcepti fulminatio, dũmodo non fuerit cõtra Deũ, vt siquis in ira, pauperi pro lapide massam argenti in gremiũ iacta ret, pauper nõ indignaretur pro ira iacientis, sed iucũdaretur pro argento taliter acquisito. Tertius gradus obedientię est, ex sola dilectione Dei nõ tantũ voluntarie, sed etiã cũ gaudio obedire, non solũ ad facilia, sed etiam ad difficilia atq; dura, etiã & ad mortẽ, sic Christus factus est pro nobis obediens vsq; ad mortẽ, &c. Pudeat Dei seruũ, sic tali Domino pigrè obedire pro Simile. Regno cœlesti, sicut est consuetudinis quibusdã. Cum secularium principum & nobilium seruio, pr incerta & modica mercede, tot labores in bellis, tot pericula, tot penurias, tot etiã à Dominis opprobria & verba patienter sustineant, tot itinera longa in legationibus dominorũ promptè subeant, nec enim procrastinant, nec segniter exequũtur, nec difficultatem viarũ, nec penuriam prætendũt, nec pactũ pro labore premittunt, sed incerti de præmio, in tenui spe omnia imperata perficiunt, etiã gloriãtes, q̃ prę ceteris conseruis ad tale negotiũ sunt electi. Vide quã sedulì sunt circa dominos, & circunspicientes in quibus eis seruire, & placere possint. Et cũ nõ tã verbũ iussionis audierint, quã nutum oculorum aduerterint, statim quasi prępcipites exiliunt, & auidè auscultant quid eis placeat, & quid velint. Et quamuis seruorũ Dei obedientia, quantũ ad effectum ex feruore maiori procedat, tamẽ q̃ ad actũ iste perfectior videretur, qui ita promptus & constans esset ad omnia iussa implenda, sicut in seruis sęcularibus inuenitur. Sicut de sanctissimo patre nostro legimus, & primis eius socijs, qui nõ solum ea quę beatus pater eis verbo expresit, promptè adimplebãt, sed etiam si aliquo modo eius beneplacitũ poterant cognoscere, studiosissimè persecerunt, sicut ab ipso didicerant patre sancto. Hac virtute Abrahã obediuit, non tantũ exire de terra sua & peregrinus esse in aliena, sed etiã vnicum filiũ suũ Isaac voluit immolare. Et pro hac Prophetæ & Apostoli, & alij Sancti exposuerunt se omnibus laboribus & periculis, exilijs, penurijs, & persecutionibus & morti pro Christo. de hac Dominus specialiter dicit. Si quis vult venire post me abnegat semetipsum Matt.16. & tollat crucẽ suam, & sequatur me. Semetipsum abnegat qui sui iuris esse recusat, & totum se alterius arbitrio & submittit propter Christum, sicut Christus non venit facere voluntatem suam, sed patris.

De paupertate. Cap. 29.

COntẽptus diuitiarũ opponitur auaritiæ rerum temporalium. Hic quandoq; paupertas spiritus appellatur. Quidã autem sunt pauperes & non spiritu, sicut qui libenter vellent esse diuites, sed non possunt, vt pauperes mũdi. quidã sunt pauperes spiritu & non rebus, vt qui libenter essent sine rebus, & non permittũtur, & qui diuitias nõ pro ipsarũ amore possident, sed pro amore Dei: vt cultum Dei per eas amplificent & defendãt, vel amore proximi in Deum, vt proximis inde subueniãt, sicut Abrahã, Iacob, Dauid, Iosias, & similes, vel qui per obedientiã principatus & potestates, & dignitates, & suscipiunt, vt beatus Greg. Papa, & alij sancti Episcopi qui pauperes esse elegerãt, sed iussu diuino aliter factũ est, vt principes terrę constituerentur, & dispensatores rerũ ecclesiasticarũ pro alijs, sed in se paupertatis propositũ non abijcientes, tantò laudabiliores paupertatis sectatores effecti sunt, quãtò magis in diuitijs, ab eis amore nõ sunt separati. Quidã verò sunt pauperes spiritu & rebus, qui nec habẽt diuitias, nec vellent habere si possent sine peccato. Hi tantò feliciores sunt quantò de laqueo cupiditatis elongantur. Horũ sunt duo genera. Primi, qui nõ habentes diuitias fecerunt de necessitate virtutẽ, nolẽtes habere si possent. Secũdi qui potuerũt vel habuerũt diuitias, & abiecerũt eas & recusant habere propter, Deũ.

De triplici contemptu diuitiarum. Cap. 30.

COntemptus autẽ diuitiarũ in duobus consistit. Aut cum liberaliter effundũtur in pauperes per opera misericordiæ, & ad cultũ Dei largitèr expenduntur, sicut sancti reges, & alij diuites fecerunt, turbas pauperũ alentes, & monasteria, & Ecclesias ędificãtes. Aut cũ pœnitus respuũtur diuitiæ, sicut sancti fecerũt in mẽdicitate & inopia rerũ viuẽtes, vt sanctus pater Frãcisc̃us, sanctus Dominicus, & alij Christi sectatores, euangelicæ perfectionis œmulatores. Iuxta illud. Si vis perfectus esse, vade, & vẽde omnia, quę ha- Matt.19. bes, & da pauperibus, & veni sequere me. Quatuor autem de causis cõsulitur diuitiarũ cõtemptus. Prima, quia rerũ amor retrahit ab amore Dei & patrię cœlestis. Iuxta ipsius veritatis testimoniũ nemo potest Deo Luc.16. seruire & mamonę. i. est diuitijs. sicut enim de profun-

Universidad de Deusto
Biblioteca

terrę tollũtur, ita suo põdere ad infima terię suos detra
hunt amatores. hoc est, in profundũ inferni, vnde dicit.
1.Timo.6. Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationes, & la-
queum Diaboli, quæ mergunt homines ad infernum.
Secunda causa est, quia retardant hominem à profectu
virtutum. Sicut enim oneratus non potest velociter
currere, sic mũdanis curis oppressus, nõ potest in spi-
ritu expeditè proficere. si ergo vis festinare ad patriã.
Si vis non teneri laqueo venantiũ. Si non apprehendi
in via, & in captiuitate vnde euaseras nõ reduci, proij-
ce auaritiã, & extrahe pedem de vitiosa cupiditate ter-
renorum. Ideò Iudæi tardi erant ad reditum de Babi-
lone in Ierusalẽ, quia filios, vxores, & possessiones iã
acquisierant in Babilone. Sic & religiosi tardius desi-
derant cœlestia, cum in terrenis cœperint dilatari. Ter
tia causa ratione meriti amplioris, quia quantò minus
tibi de terrenis indulges, tantò magis recompensabi-
tur tibi de cœlestibus in gloria sempiterna, iuxta illud.
Matth.5. Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum
cœlorum. Non portio aliqua gloriæ, sed tota gloria re
gni. Et ideò filius Dei dans nobis exemplũ perfectio-
nis, nihil possessionis voluit habere in terra, non agros,
domos, vel reditus, præter solũ vestitum, quem etiam
permisit ante crucem sibi auferri. Vt doceret nos q̃
omnia relinquere, non tantum constitit in non habere
volendo, vel spontè omnia pauperibus tribuendo, sed
impatienter amittẽdo. Quia si habita vi tollantur, ple-
runque maioris est meriti, quàm pauperibus tribuisse,
quia rarior virtus est illata æquanimiter perpeti quàm
spontè bona operari. Cum igitur boni viri ob hoc so-
lum, vel maximè substantiã terrenam habere debeãt,
vt inde beneficiant, & ad meritum gloriæ, æternæ ex-
pendant, quia aliter bona non essent si terrena non pia
intentione quærerent, & creaturam non propter crea-
torem diligerent, debent ea ratione nõ minus cum ip-
sam substantiam quocunque casu admittunt gaudere,
quam si eam in vsus pios expendissent, eo quod eun-
dem fructum meriti cœlestis in tam patienter tolerata
amissione, quàm etiã in pia dispensatione consequi
non dubitat. Sicut mercator illas merces æqualiter di-
ligit, de quibus equale lucrum sibi prouenire confidit.
Diuitias autem quærere, vt in malos vsus expendãtur,
scilicet in vanitates, in voluptates carnis, & oculorum,
impium est, quia per beneficium creatoris largior ei
contumelia irrogatur. Sed adhuc eas quærere tantum
vt adhuc cumulatè seruentur, stultum est, quia tãtum
valet congeries lapidũ sicut argenti, vel auri, si vsui non
expendatur. Quarta, quia temporalis substantia con-
temptibilis est, multis considerationibus ex sui natura
non est diligenda, cum terra sit ignobilius elementum
inter omnia. Item quia non multum necessaria. Modi-
cus enim victus, & vestitus, & tectum sufficit homini
pro necessitate ad viuendũ, quod superest superfluum
est. Itẽ multis est nociua, & occasio dãnationis ęternę.
Item multorum patet inuidiæ qui libenter eam auferent habenti per multas artes. Item multo labore & sollicitudine acquiritur, & seruatur cum periculo vitę.
Item non saciat appetitum hominis habentis, sed quò plus habetur, eò inquietius sitit. Item quia tã bonis quàm malis datur, & ideò non sunt fœliciores, qui in ea abundant, immò frequentius infœliciores, quia est eis occasio multorum malorũ. Item quia diu cum homine non perseuerat. Nam si aliter non ammittitur, mors eã separat ab homine, & nihil potest homo post mortem secum deferre ex ipsis, nisi quod meruit, vel demeruit per ipsas. Sapientis ergo est, paruipendere q̃ vile est, & non multum laborare pro eo, q̃ parum est vtile, & fugere q̃ pernicioſum est. Et liberaliter spargere quod conseruatum perit, & distributum fructificat, si in pauperes erogetur.

De gradibus in cõtemptu diuitiarũ. Cap. 31.

PRimus autem gradus in contemptu diuitiarũ est, nihil velle habere iniusti lucri, nec per se acquisitum, nec ab alijs datum, vel relictum, vel reddere omnibus debita pro posse. Et de iustis habitis eleemo
synas facere. Et non abuti facultate propria ad pecca-
tum lasciuiæ, superbiæ, gulæ, & aliorũ vitiorrm. tribus
autem modis aliquis videtur iniustè bona habere. cum
autem ipsa malè acquisiuit quocunque modo, aut ab
alio datum, venditum, inuẽtum, vel redictum aliquid
ei est ab illo, quis ius in eo non habuit, aut cum nocuit
alteri in rebus iniustè, etiam si nihil de illis habuit. In-
quantum enim teneor alteri restituere, in tantum mea
non sunt mea, sed illius cui teneor, vnde siquis plus te-
netur certis personis quã habeat, si dat alicui gratis de
bonis suis, vnde scitur per accipientem impotens fieri
ad reddendum, qui sic accepit scienter tenetur pro eo
soluere tantum, quantum accepit, cũ iste non sua ei de-
derit, sed quæ sunt aliorum. Secundus gradus est, nihil
velle superfluum habere, sed solum necessarijs esse cõ-
tentum, in victu, in vestitu, hospitio, vtensilibus, obse-
quentiũ famulatu, & reliqua habita pauperibus eroga-
re, vel non recipere oblata, nec acquirere supra neces-
sitatem, vt dicitur in Lu. Quod superest date eleemo- Luc.11.
synam, & ecce omnia munda sunt vobis. Sic monachi
Aegyptij & alij similes de labore proprio victum ha-
bentes, reliqua pauperibus distribuebant, vnde dicitur
in Pau. Habẽtes aliměta & quibus tegamur his cõtẽti 1.Tim.6.
simus. Sed ne nimis latos faciamus terminos sufficien-
tiæ, est sciẽdum, q̃ duplex est sufficientia. s. indigentię
& concupiscentiæ, indigentiæ sufficit sustentare natu-
ram, vt possit ad seruiendum Deo perdurare. Et hanc
sufficientiam natura docet, sicut videmus in irratione-
bilibus, immò & in plantis quę contentæ sunt naturali
alimento, & amplius non requirunt. Sufficientia verò
concupiscentię excedit mensuram, limites non habet
nisi impossibilitatis, hæc solum relinquit q̃ non sperat
adipisci. Dives auarus in Euangelio cum vberioribus
fructibus agri se vidisset ditatum, non dixit dives sum
& abundo, nõ plus cupio, quia nõ cupio, sed cogitauit
horrea vetera destruere, & maiora facere, vt dicitur in Lucr.
Luca. Prima horrea sunt iustæ necessitates, hæc parua
sunt & paruis implentur, sed auarus hæc distruit & ma
iora facit. i. horrea cõcupiscentiæ & superfluitatis, quę
nunquam replentur, quia semper cum plurima habere
cæperit, etiam ampliora facere disponit, atque iam nõ
sufficiunt habita, nisi adijciat vt adhuc plurima, & sic
procederent in infinitũ. Cor auari est quasi fouea sine
fundo, eo q̃ plus recipit plus consumit, vt nunquã vi- Eccles.
deas impleta, iuxta illud Eccle. Auarus nũquam imple
bitur pecunia. Tertius est nil velle possidere in mũdo,
& in omnibus necessarijs multiplicem pati penuriam
propter Deum. Hic est efficaciſsimũ contra auaritiam
remedium, quæ sicut ignis insaciabilis nunquam dicit
sufficit, & nunquam melius intingitur, nisi cum no-
stra temporalis substantia pœnitus subtrahitur. Hoc re
medium Christus docuit verus animarum medicus,
qui in omnibus viam illam tenuit, quæ est apertissima
ad doctrinam virtutum, in curationem vitiorum. Di-
uitiæ enim, honores sæculi, & voluptates carnis, sunt
præcipua sanctitatis impedimenta, quæ magister vir-
tutum & Dominus docuit viuendo declinare suos di-
scipulos in exemplum, vt habetur in Matthæo. Si vis Matt.19.
perfectus esse, vade, & vende omnia quæ habes, &
da Pauperibus, & veni sequere me. Hæc quam vocat
Apostolus Altissimã paupertatem, primo sanctorum 2.Cor.8.
in Eccle. qui omnia reliquerant propter Deum, huic
multæ virtutes & plurima dona gratiarũ annexa sunt,
quæ tamen à paucis patiũtur, eo quòd licet multi sint, Rom.12.
qui

qui quasi nihil habeant in mundo, tamen ad modum
rari sunt in religione, qui non plus habere cupiant, vel
pro se vel pro alijs. Omne quod est melius, est rarius
in hoc mundo. Qui pro se sollicitus est in temporali-
bus, relinquitur semper prouisioni simpliciter. Qui
habet prouisores relinquitur illis. qui verò omnem sol
licitudinem suam in Deũ iactat, & omnem cogitatum
Matth.6. habet ipsum Dominum prouisorem, sicut dicitur in
Matt. Primum quærite regnum dei, & hęc omnia adij
cientur vobis, scilicet temporalia necessaria. Qui enim
ex gratia vult donare cęlestia, cur non etiam ab eo spe
ramus temporalia & parua? Aut ergo dabit nobis ne-
cessaria in quantum expedit, aut vires corporis ad su-
stinendum penurias, aut spiritualem dulcedinem me-
liorem carnali, & insuper præmium cœleste.

De sobrietate. Cap. 32.

SObrietatis est virtus, qua corporis alimenta cũ mo
deratione admittuntur in cibo & potu & somno.
Sumitur etiã generaliter pro moderatione ab omni
superfluitate, & intemperãtia mẽtis, & corporis vnde
dicitur. Sobria mens & sobrius sensus, sed prout acci-
pitur pro restrictione alimẽtorum, ista est quæ dicitur
parsimonia, vel abstinẽtia, & opponitur vitio gulę vel
castrimargiæ, quæ est ventis ingluuies. Est autẽ alia so-
brietas medicinę, alia auaritię, alia hypocrisis, alia pau-
pertatis, alia religiositatis. Medicinalis fit propter sani-
tatem corporis conseruandã, vel recuperãdam. Ava-
ritiæ ad parcendum expensis, hypocrisis pro laude hu
mana. Paupertatis pro necessitate penuriæ. Religiosi-
tatis pro virtute obtinenda, vel pro vitio calcando, pro
ædificatione proximorum, pro gloria promerẽda, pro
acuendo intellectu, & sapientia inquirenda. Nam sicut
feneſtra obturata limo, obtenebratur, ita intellectus in
tus cibo obrutus, obcæcatur, sicut sæpius experimur.
Sobrietas autem sicut omnis virtus tunc solum coram
Dei est meritoria, cũ Deus est eius causa prima & for-
ma, id est si propter Deum principaliter fiat, & secun-
dum Deum. Sicut enim Deus mundum gubernat, ita
vt nec plus, nec minus ei adhibeat diligentiæ quàm iu
stum est, omnem diligentiã suam vt ita loquamur cir-
ca cœlestia impendens. Ita & homo cui minor mun-
dur regẽdus commissus est, hoc est corpus proprium,
sic debet ei prouidere prudenter, vt nec de necessaria
prouisione aliquid desit pro posse, nec aliquid impen-
dãtur superflui, vt non deficiat antè tempus ex penu-
ria vel labore, nec lasciuiet ex abundantia, vel quiete.
Tota autem intentio debet esse circa optimum occu-
pata, circa profectum animæ in Dei notitia & amore,
& his quæ ad hunc profectũ conducunt, quia non pro
pter corpus anima creata est, sed corpus propter ani-
mam, vt illi seruiat & cooperetur ad profectum præfa
tum. Anima verò propter Deum data, & creata est, vt
ei inhereat, & inhęrendo suauitate ipsius perfruatur, &
fruendo beata sit. Solius etiam Dei est occidere & de-
struere, cuius est creare & viuificare. Ideò nisi eius ius-
su, vel permissu nihil nobis licet destruere eorum, quę
ipse fecit. Irrationales creaturas permittit nos occide-
re, sed non irrationabiliter. Rationabiles verò prohi-
bet occidi, id est homines, nisi secundum leges ab ip-
so promulgatas, vnde iudices secundum leges diuinas
iudicantes, non sua, sed Dei auctoritate malefacto-
res occidunt, quia ipse præcepit. Qui hęc fecerit, vel
hoc fecerit tali pœna puniatur. Sicut autem non licet
cuique alterum occidere, ita nec semetipsum: semet-
ipsum autem occidit, qui indiscretè per abstinentiã, &
per alios labores debilitãt, ante cogitur deficere quàm
requirat ordo naturæ, licet aliquos deuotionis feruor,
vel pura simplicitas excuset. Vnde dicitur ad Rom. Ra
tionabile obsequium vestrum, &c.

De tribus in quibus consistit sobrietas. Cap. 33.

SObrietas in tribus consistit, in qualitate, quantitate,
& modo. In qualitate, vt non delicata, & præciosa,
& sumptuosa requirat, sed simplicia, quibus valeat
sustentari natura, & gula non prouocari, & quæ de fa-
cili possunt haberi. In quantitate, vt non nimis quàm
decet, vel sæpius, sed temperatè, vt sit refectio corpo-
ri non onus. Infirmi sunt liberi ab hac vtraque lege,
immò vt non importune requiratur, nec impetuosè,
& indesciplinatè, & inordinatè sumatur, sed modestè,
maturè, & religiosè, sicut in priori forma nouitiorum
tactum fuit. Sic enim sapit si ita sumamus. Sumitur cõ
modius, reficit salubrius, minus grauat stomachum, &
facilius digeritur, & minus peccatur, & est honestius,
& religiosius. Valet autem sobrietas ad ista, quæ supe-
rius tacta sunt. Valet etiam ad satisfactionem pro pec-
catis, vt sicut corporis voluptate peccamus, ita castiga
tione emendamus. Item ad carnis lasciuiam reprimen
dam, vt quæ impinguata insolens facta est, macerata
discat obedire, quoniam habetur Cor. Castigo corpus 1.Cor.9.
meum, &c. Itẽ ad corporis sanitatem, quia noxios hu-
mores desiccat, quos crapula & quies superflua gene-
rare consueuit. Item ad solicitudines mundanas abscin
dendas, quia qui modicis contentus est, modica habet
prouidere. Item ad multarum virtutem habilitatem,
sobrius enim est agilior ad bonũ, castior est, & minus
habet in videndi materiam, magis cautus est in lingua,
promptior ad deuotionem, & purior in affectu. Item
ad sapientiam inquirendam, quia secundum Augusti-
num sensum magis vigilẽ facit, & & subtilem, & me-
moriam tenacem. Item ad aliorum ædificationẽ, quia
qui exteriora nostra ordinata vident, & temperata cõ-
cipiunt, quod de interioribus extiment quæ non vidẽt
nec intelligunt. Minus etiam sumus eis graues ad reci-
piendum ad mensam, videntes quod modicis cõtenti
sumus, & quòd facilè nobis possunt satisfacere. Minus
autem alijs mendicis nociui sumus, quia quò plura ab Nota.
hominibus petimus, eò minus aliquid mẽdicis dãdum
relinquimus. Et hoc est quoddam genus rapinæ, quod
à paucis aduertitur, cum aliquis vltra necessitatem ve
ram mendicat. Vnde alter mendicans magis patitur
detrimentum, quia postea superueniens non inuenit
quod iste præueniens præripuit. Item valet ad meri-
tum gloriæ tàm pro seipso, quàm pro virtutibus sibi
connexis, quia quò plus nobis hæc de voluptate subtra
ximus, eò magis & hæc spiritualibus, & illic cœlesti-
bus diuitijs abundabimus.

De gradibus sobrietatis. Cap. 34.

PRimus gradus sobrietatis esse potest, à crapula &
ebrietate cauere, & debita tempora & horas in co
medendo seruare, ne ieiunia statuta leuiter frangã
tur, vel tempore incongruo epulis & potibus inseruia
tur, & ne magis ad luxuriam, quàm ad naturę refectio
nem edendo, vel bibendo studeamus, quia dicitur in
Eccle. Vę terræ, cuius Rex puer est, & cuius Principes Eccl.10.
mane comedunt, &c. Pecus quod solum vẽtri seruire
noscitur, seruat in edendo & bibendo naturæ modum
conuenientem. Sic & homo debet qui regitur ratione.
Alioquin melius esset ei carere ratione, quàm non re-
gi ab ea, quia nec peccaret carens ratione. Secundus
gradus esse potest à quibusdam licet, abstinere, vt à
carne, vino, lacte, piscibus, vel pigmentis, vel aspe-
ro victu esse contentum, scilicet pane rudi, vel non
condito, vel sæpè ieiunare, & à delectabilibus abstĩ-
nere, & quæ magis appetunt, vt religiosi & deuoti so-
lent, & pœnitentes, iuxta illud Apostoli ad Roma-
nos. Bonum est non comedere carnes, & non bibere

Universidad de Deusto
Biblioteca

vinum, &c. Sicut Nazarei & filij Iacob. Vnde dicitur in Daniel. Caro & vinum non intrauerunt in os meum. Tertius gradus est domuisse gulă, & docuisse palatum, sic vt solum sit contẽtus his quæ extremę necessitati sufficiunt in qualitate,& quantitate cibi & potus,vt quantum simplicior victus,eò magis diligat.Et si delicata aliquãdo sumere oporteat, non delectationem in eis, sed solam necessariã refectionem requirat. Vt habetur ad Rom.Carnis curam ne feceritis in desiderijs. Posset & alia distinctio dari de profectibus abstinentiæ,& sobrietatis.Primus gradus est carere patiẽter,cum nõ potest haberi cibus,vel potus delectabilis, & non contristari quando nõ habentur desiderata interdum , sicut quidam, qui quandoque non habent in mensa quæ desiderant,& cõtristantur,vel indignãtur, murmurant, verecundiam abijciunt, & non cogitant professionẽ suam. Et q̃ aliquando diuites non habent omnia quæ cupiunt,quantò magis pauperes,& mendici.Secũdus gradus abstinentia est velle carere pro Deo illis,quę possent haberi,amore sobrietatis & boni exẽpli.Sicut boni & fideles serui Dei sæpè ditiores hospites prętereunt,& apud pauperes hospitant, & lautiora fercula prohibent sibi dari, cõtenti simplicibus & paucis amore Dei, & pro ædificatione aliorum , dicente Paulo . Omnia mihi licent , sed non omnia ædificant. Quia licet secundũ Euangelium comedere liceat,quę apponuntur , tamen magis ædificat si lauta , & multa nobis apponi non permittimus . Quia sicut recipiẽtes decet liberalis hospitalitas , ita decet nos religiosa frugalitas , quam etiam fortius conuenit nos defendere,q̃ illos suam secularem honestatem, quantũ volunt nos abundè procurare. Quamnis autem ista vice videãtur contristari , quòd non permittimus suæ deuotioni satisfacere multa ministrando , tamen apud se de nostra temperantia ędificantur.Et alio tempore recipiũt nos hilares, quando non sumus eis onerosi. Et vbi modo paucos receptores habemus,ibi tunc plurimos habebimus , cùm intelligent , quòd & pauperes nos pascere commodè valeãt. Tertius abstinẽtiæ gradus est, posse sine difficultate abstinere ab habitis delectationibus, vel tantũ inde sumere puram necessitatem,& hęc non amore delectationis,sed recreationis.Et quamuis quo ad paupertatem maior virtus sit, non habere quod cupiat,tamen quo ad fortitudinem abstinentię maius est posse appetitum retrahere ab vsu,vel delectatione prę sentis voluptatis,quàm absentem non desiderare. Cautius autem est & securius,fugere corporales delectationes,quia sæpè victi sunt in certamine,qui nimis volue runt esse securi,& qui ex presumptione sibi victoriam spoponderant, victi & confusi didicerunt, quàm stultum est committere se periculis preliorum,vt possunt oportunè vitari . Facilius in littore non submergitur, quàm in gurgite aquarum.

Dan.10.

Rom.13.

1.Cor.6.

Quod virtus consistit in medio: vitia in extremis. Cap. 35.

Sciendum tamen, quòd virtus medium vitiorum tenet , & in vtroque latere tam à dextris, quàm à sinistris vitijs est obsessa . Et ita vt si modicè à discretionis tramite declinauerit iam virtus non sit,verbi gratia. Parsimonia vel abstinentia si metas suas excedat in superfluitate alimẽti,declinat in vitium gulę. Si nimis modicum admittat de necessario alimento,vitium indiscretionis incurrat , per quam vires corporis destruat, vigorem mentis extinguat , naturam debilitet,& bona quę promereri potuit negligat,& vitam citius perimat,vel sensum perdat,vel si vires recuperare debeat,tantò postmodum studeat corpus reficere cõmodis & fomentis,quantò prius indiscretè eidem eas subtraxerat. Similiter contemptus diuitiarum, si vltrà quàm iustum est aggreget temporalium substantiam, in auaritiæ vitium cadet.Si nihil temporalium velit ad vsum admittere,ex tali indiscretione necabit naturam fame,frigore & egreditudine.Patientia si minus declinat in impatientiæ vitium, incidet in torporem,vt zelum iustitiæ perdat,& dissimulet tam in se quã in alijs vitia crescere,quę debet persequi & vlcisci.Humilitas si nimis timet, extollitur ex indiscreta abiectione,perdit confidentia salutis,vel profectus spiritualis.Charitas proximi si indiscretè timet,facit proximo sauere in detrimentum salutis proprię,sicut qui periurat amore proximi, & alijs modis. Castitatis amore aliqui sibi virilia amputauerunt , & dum voluerunt tentationis ardorem temperare , periculo se propriè intersectionis exposuerũt . Agilitas boni operis sic quandoque fugat pigritiam, vt quietem deuotionis extinguat.Spiritualis lætitia sic acediam, vel tristitiam declinat, vt quandoque in dissolutionem incidat,& vanã gloriam. Taciturnitas,verba ociosa declinans,quandoque vtilia & necessaria retinet in detrimentũ proximi & sui. Obedientia indiscreta, sic fugit propriæ voluntatis vitium, vt obediat superiori ad peccatum , cum tamẽ obedire magis oporteat prohibẽti omne peccatum,quã cuiuis præcipienti peccatũ,& sic de alijs virtutibus faciẽdis.

De distinctione virtutum à vitijs. Cap. 36.

ET quia virtus tam nobilis est,& venerabilis omnibus & prę omnibus, q̃ vitiosi eam super omnia venerantur, ideo & vitia quãdoque virtutes se esse mentiuntur, & velamẽ virtutis assumunt,vt aut securius dissimulentur & non arguantur,aut etiam laudem virtutum assequantur . Vnde videmus ea quandoque a quibusdam religiosis,& studiosè exerceri, & auctoritate quasi pro virtute defendi,ita vt vera virtus eis & in alijs quandoque displiceat, & etiam pro vitio despiciant & impugnent,& interpretẽtur esse vitium, quod pura virtus est, & è conuerso virtutem asserant, quod verè vitium est,sed virtutis colore velatum,verbi gratia paupertas spũs ; id est voluntaria pro Christo paupertas magna & vera virtũs est quam multi religiosi profitentur, & tamen videmus plures sub prætextu necessitatis, pietatis & honestatis diuitias desiderare, in pecunia, prædijs & ædificijs,vestitu,& victu, & libris,& alijs, quæ habere,diuitiæ reputantur,ita vt saciari nequeant, quia si etiã quod cupiunt haberent si quis plus offerret , plus acciperent , vsque ad magnam quãtitatem,quia nõ dicerent,sufficit,nolumus plus habere. Econuerso parcè viuere & paucis contentũ esse tenacitas & auaritia nuncupatur,quasi non audeat vti his quæ habet . Silẽtium reputatur tristitia , maturitas amaritudo, & zelus iustitiæ temerarium iudicium dicitur, quies deuotionis pigritia vocatur, corporis castigatio indiscretio censetur , simplicitas stultitia creditur , timor Dei litigiosa conscientia æstimatur, fugere publicum singularitas vocatur, cauere scandalum hypocrisis iudicatur, ecce quomodo proscribitur & peruersè vitiũ interpretatur . Econuerso autem plerũque dissolutio socialis iucunditas putatur, curiositas ædificiorum,librorũ, & aliorũ honestas habetur,laxa conscięti libertas deputatur,corpus delicatè fouere discretio reputatur,garrilitas affabilitas dicitur,inuidia fraterna zelus iustitię dicitur, duritia & inclementia rigor ordinis putatur, auaritia acquirendi fidelis prouisio nuncupatur,astutia prudentia nominatur,elatio auctoritatis offensio monstratur,zelus & contentio ordinis defensio appellatur,iactantia de bonis proximi ædificatio vult videri,detractio vitij alterius vult putari, cõformitas vitiosa vult credi fuga singularitatis, torpor negligentiæ vult humilitas videri, altiora se non quærere

Diffinitio.

rere pusillanimitas dicitur, inquietudo euagandi & negociandi,vult agilitas dici benè operandi,prodigalitas, vult largitas videri,& sic de alijs.Sciendum itaque est, quod discretio spiritus medium virtutis eligit,non declinat ad dexteram vel ad sinistram regia gradiens via, non dicit malum bonum,& bonum malum,ponendo lucem tenebras,& tenebras lucem,diuidens diem virtutis à nocte vitiorum , ne Angelum Sathanæ pro Angelo lucis recipiat.Verum à falso distinguens, & quod bonum est bonum tenens.

De castitate. Cap. 37.

CAstitas est sobrietati similima,& nutritur ab ea, sicut è conuerso , luxuria nutritur à ventris ingluuie . Mẽbra enim genitalia sub ventre posita ex eius redundantia in libidinem resoluuntur , sic è conuerso ventris exinanitio humorem luxuriæ arefacit, sicut cũ fons obturatur, riuus ex eo profluens desiccatur.vndè pro generali regula,à bonis spiritualibus hactenus obseruatum est, qui castus esse desiderat,studeat sobrietati,quia sine illa non diu castitas est secura. Et cum iam proficientem proficit,& cum decrescente decrescit. Licet quidam sine ea modo sibimet,aliud nescio qua præsumptione promittant,omnis autem laus in fine canitur,nec credo tot & tantos virtutum inquisitores,qui dictam secuti sunt regulam in sua extimatione deceptos , vnusquisque enim in arte sua sapiens est , & studiosi virtutum fuerunt in earum exercitijs sapientes, studiosi verò diuitiarum,vel delitiarum sæcularium efficiuntur in earum prouisione prudentes, vt Lucas ait. Fili huius sæculi , prudentiores sunt filijs lucis in generatione sua. Castitas est virtus origine cœlestis,hãc ipsi Angeli sancti ab ipso Domino omnium virtutum fontali principio primitus didicerunt,& indeclinabiliter seruauerunt, hanc sumus & vnus magister noster,qui est in cœlis,Angelorum magister Christus Dominus , nobis de cœlesti schola ad terram publicè docendo attulit, & Matrem gloriosam virginem perfectam primamque post se huius disciplinæ magistram , in cathedram virginalis mundiciæ cæteris mirandam & imitandam præficit .

Exemplũ.

Luc.16.

De quatuor vtilitatibus castitatis. Cap. 38.

CAstitas quatuor fructit in præsenti.Corpus mundificat , sicut è conuerso luxuria inquinat , ita q̃ si non merces alia castitatis quàm presens munditia foret,nec aliud luxuriæ supplicium quàm eius fœditas,castitatis honestas esset amplectenda,& luxuriæ turpitudo horrenda.Item mentem liberam facit & expeditam, quia nec pro vxoris prouisione,nec pro filiorum educatione solicitum reddit,nec affectus dilectionis ad coniugẽ & ad filios ligat , nec spiritus zelotipiæ castum exagitat , nec solicitus est quomodo vxori placeat, vel qualiter hæredes diuites faciat,nec quærit generos, vel nurus, nec est seruus affinium per vxorem, soli sibi viuens , & pro se solo solicitus in seipso quiescens.Multa sunt, de quibus oportet coniugio ligatos esse solicitos , ita q̃ illa carnis delectatio nullo modò est eis tam iocũda , quã anxietas variarum curarũ quas patiũtur,erit postmodum amara,quam Apostolus tribulationẽ carnis appellat à quibus casti , sunt liberi & exonerati,ait enim.Volo vos sine solicitudine esse,&c. Item conscientiã lætificat, quia gratũ Deo præstat obsequiũ , qui pro Christo carnis dulcedinem respuit quã mũdus pro magno bono cõcupiscit,lætificat quia Deũ placat & Deo proximare facit , & Dei offensam cauet in delectatione carnali , & præmiũ cœleste meretur & deum auctorẽ munditiæ per castitatẽ imitando sequitur cum sit gloria magna sequi Dñm,qui nos præelsit in munditia castitatis,virgo virginis filius & virginum sponsus.Item tam hominibus, quàm Angelis amabilẽ, & spectabilẽ facit, quia tam boni,quàm mali venerantẽ eam Angeli,quia cum naturaliter omne animal diligat sibi simile, Angeli castos homines familiarius diligunt.

Cor.7.

De his qua valent ad castitatis profectum. Cap. 39.

AD castitatis autẽ acquisitionem & profectum, ac obseruationem , valent ea quæ supra posita sunt de remedijs luxurię, scilicet Alienatio, & separatio fœminarum à viris,& consortium contubernale castorum,quorũ exemplo castitas docetur.Item delitiarum fuga quæ nutriunt carnis illecebras.Item exteriorum sensuum custodia, vt non videat,vel audiat, vel tangat vnde tentetur.Item ocij deuitatio,quod est ianua omnium vitiorum maximè carnalium.Item custodia internarum cogitationum,& affectionum cordis , per quas coluber caput venenatum ingerit . Item orationis frequentia , qua obtinetur auxilium à Deo contra omnes impugnationes.

De gradibus & perfectibus castitatis. Cap. 40.

PRofectus vel gradus castitatis pluribus modis distinguitur. Est enim castitas coniugalis, vidualis, virginalis. Est etiam alia castitas in actu,alia in affectu.Quidam,enim casti sunt corpore sed non mẽte, & quidam casti mente, licet corpore oporteat eos debitũ reddere coniugale.Sed de castitatis gradibus sicut religiosis conuenit videamus. Primus gradus est continentia ab actu carnali cum proposito manẽdi,& omnibus illicitis motibus consensum negandi.Iste gradus adhuc vicinus terrenæ voluptati propter conuersionis nouitatem,quia vapor tangit eum carnalis tentationis, quasi fœtor Sodomæ ardentis . Ne igitur quasi vxor Loth,retrò aspiciens pereat,festinet ad montem,& sublimioris castitatis gradũ laboret attingere vt saluetur, ne pereat in scelere ciuitatis , in peccato luxuriæ quo pleni pereunt. Primus iste gradus est adhuc in labore pugnæ,& in incerto victoriæ, dum sola voluntas cum adiutorio gratiæ pugnat contra quatuor hostes carnis pruritum, affectionis appetitum,mundi prouocamẽta ad libidinem, & dæmonum suggestionem.Et ita sunt quatuor contrà duos. Confidat tamen volũtas bona,& in hæreat ei fideliter, qui dicit.In mundo pressuram habebitis , sed confidite , ego vici mundum. Qui etiam diabolo fortiorem alligauit, & spolia eius diuitibuit,& citò inimicos eius conuertet ad pacem,& subijciet exactores suos,carnis libidinosum pruritum,& affectionis illecebrosum appetitum.Secũdus gradus est cum maceratione carnis , & per alia studia spiritualia affectus mundatur, & caro ita spiritui subiugatur , vt rarius tentetur,& mitius. Vt quamuis adhuc plenè nõ careat concupiscientiarum stimulis quasi spinarũ aculeis,& Iebuseus adhuc intra eius terminos lateat,tamẽ ita depressus & imminutus,vt facili labore fedetur eius commotio & imperando magis quàm reluctando in surgentem compescat,nisi forte ex propria negligẽtia & desidia vires sumere,& grauius impugnare permittatur.Sic filijs Israel Dominus comminatur, vt habetur in Iudic. Quãdo propter negligentiam hostes sibi vt subiectos noluerunt à facie eorum delere . Vt per quæ peccauerunt, per hæc etiam punirentur.Vnde postea sæpius ab eis sunt grauius tribulati, & subiugati. Si hostibus igitur vitiorum fideliter resisteremus,quando nos impugnare incipiunt,non solũ nõ vinceremur ab ipsis illa vice, sed etiã ita debilitarẽtur, q̃ postea rarius auderent nos impetere.Sed si impeterent, facile vincerentur , donec penitus delerentur, quòd vix auderent mutire.Sed tepidè reluctãdo damus eis vires,& ausum sæpius & acrius nos deinceps impugnandi.sciendũ ta-

Ioan.16.

Iudic.2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Hostium in nos rabies nunquam cessat.

men, ꝙ aduersarius quando fortiter vincitur aliquando diu expectat, quod de eodem vitio non expugnat, donec interim dissuescat homo impugnare. Et ex tũc subitò irruit, vt improuidos tantò securius prosternat, quantò ad repugnandũ inuenit imparatos. Exemplum de illo qui super hostem irruit, cum iam arma deposuit., & se ad quiescendum composuit, vel adiutores suos post prælium à se dimisit, quia imminentis pugnę suspitionem non habuerat, vt habetur in Mach. Hostes Iuda bellum constituerunt die sabbato, populo in quiete & ocio existente: & ita plurimos occiderunt. Semper ergo simus parati hostibus viriliter resistere, quia ipsi quiescunt nos impugnare, dum videtur quiescere. Quia hæc ipsum cessare ab impugnatione, impugnare est: quia illud cessare non eorum clementiæ est, vel lassitudinis, sed astutiæ, & fraudis. Hec quatuor dixerunt hostes nostri, nesciant & ignorent, donec seruiamus in medio eorũ & interficiamus eos, & in Prouer. Intelligit inimicus, cum in corde tractauerit dolos quando submisit vocem suam à subiectione cessando, ne credideris ei, quoniam septem nequitiæ sunt in corde illius, qui operit odium fraudulenter, reuelabitur malitia eius, &c. Tertius castitatis gradus est, ita edomitas habere carnis concupiscentias, ꝙ vix rarissimè, & tenuissimè sentiãtur. Et ex affectu talem induisse se castitatis amorem vt horreat, & ita detestetur omnes carnales motus, ꝙ quasi nauseam indè patiatur, nec possit audire tractari de operibus carnis, nisi cum horrore cordis, & extorsione. Si verò pro vtilitate aliorũ de matrimonij casibus aliquid tractandum occurrerit ita quietos motos suæ carnis sentiat, ac si de luto vel lapidibus, vel similibus tractaretur. Et cũ per soporem somni, honoris abundantia naturaliter se resoluit, ita quiete & insensibiliter profluat, vt nec turpium phantasiarum imaginationibus illudatur, nec in sensu fœdę delectationis titilletur. Ita ꝙ perfectæ castitatis districtio prout in hoc peccati corpore potest haberi, à viris perfectissimis obtinetur. Vt autem stabiliter in hoc gradu, & cõtinuè perseuerent, puto ad hoc requiri prius legium singulare, eò ꝙ supra possibilitatis naturalis metas esse videatur in carne viuere, & carnis vitia non sentire. Frigidi tamen ex natura, vel ex debilitate corporis, carnis motibus carere plerunque possunt, sed mẽtis castitatem cum prædicta carnis puritate, ex sola vir-

Simile.

1. Mach. 2.

Psal. 45.

tute cum Dei gratia possidere. Vndè & Prophera, hęc quasi prodigium miratur, cum dicit. Venite & videte opera Domini, quæ posuit prodigia super terram, auferens bella vsque ad fines terræ, scilicet tentationum carnalium, vsque ad terminos mortis, & sequitur igitur; Vacate & videte quoniam ego sum Deus, &c. Vacatio notat quietem, visio intentionem, quia bellis vitiorum sopitis, & hostibus subiugatis mens vellet iam in se quiescere, & Deo intendere & intelligere, quoniam ipse est Deus qui tam potẽter potuit, & tam piè voluit impetus tentationum, & vitiorum comprimere, & pacem facere quàm se per scripturas sæpè promittit homini bonæ voluntatis donare, iuxta illud Le

Leuit. 26.

ui. Dabo pacem visceribus vestris, dormietis, & non erit qui exterreat, auferam malas bestias, &c. Qui Deo vult intendere, necesse habet vacare, & se super se leua

Psal. 54.

re. & Psal. Elongaui fugiens, & mansi in solitudine. Ex

Tren. 3.

pectabam eum, qui saluum me fecit, &c. & in Tren. Bonum est præstolari cum silentio salutare Domini, sedebit solitarius, & tacebit, quia leuauit se super se. Vacandum est à concupiscentijs, à perturbationibus, ab occupationibus mundanis. Ista maximè impediunt vocationem spiritualem. Qui autem nihil concupiscit in mundo pro se vel pro charis suis, iam non habet vndè perturbetur, quia nihil timet amittere commodi, honoris, vel rerum, & si excutiat se à factis alienis, vt nec curiosè discutiat, nec temerè iudicet ea, nec occupet cogitando, & tractando, potest se tantò liberius ad interiora transferre intuenda, quantò ab exterioribus est magis expeditus. Nam qui vult in superioribus intendere, debet ab inferioribus liber esse. Auis si habet pennas ligatas, vel infectas, aut ponderosas, non potest se in alta volando subleuare. In spiritualibus illa superiora interiora sunt, quo ad experientias spirituales.

DE SEPTIMO PROCESSV, *In quo spiritualis vitæ perfectio consistit, diuiditur in cap. 23.*

De Christianæ perfectionis recapitulatione. Cap. 1.

NVnc de septimo gradu, siue profectu religionis est aliquid dicẽdum. Et quia de volũtatis profectu suprà tractatum est, qui consistit in ordinata dispositione affectionum, in qua attẽditur actiuæ vitę perfectio, nunc ad contemplatiuæ vitæ profectum appropinquare considerationis passibus studeamus, eò ꝙ volentibus in spiritu proficere, istud non inutile videatur. In cõtemplationis profectu septimus status vitæ religiosæ, scilicet processus sapientiæ consistit, habens intelligentiæ lumẽ, & suauitatis internæ saporem. Sapientia secundum nomẽ eius, est sapida scientia. Dictum est autem suprà, & ꝙ perfectio spiritualis vitæ in tribus consistit principaliter, scilicet in rationis illuminatione, in voluntatis rectitudine, & in memoriæ iugi circa Deũ occupatione. memoria vt in Deum intendere iugiter assuescat, eiq; inhęreat, quinque vias terre, & frequẽtare addiscat, quæ sunt, lectio, collatio, meditatio de Deo, oratio. Et contemplatio, lectio, & collatio bonæ sunt, quasi semina & materia bonæ meditationis. Vndè qualia vis tibi meditanti, vel oranti occurrere in cogitatione, talibus colloquijs, lectionibus, aut negotijs, prius occupare stude memoriã. Quia qualis liquor vasi infunditur, talem redolebit. Et quales herbas in horto cordis plãtaueris, talia semina germinabunt. Collatio spiritualis instruit intellectum, affectum inflammat, memoriam bonæ & sanctæ cogitationis prole fœcundat. Econuerso, ociosa confabulatio tempus perdit infructuosè, affectum infrigidat, inutiles cogitationes cordi inserit, conscientiam rodit, profectum spiritualem impedit, pœnam meretur. Lectio talis frequentetur, de qua postea non sit vtile in oratione cogitare, quæ illuminet ad Dei notitiam, accendat ad eius amorem, & mores bonos instruat. Animet ad tollerandum aduersa, mundi contentum ingerat, & desiderium patrię cœlestis, doceat discernere inter vitia & virtutes, & vincere tentationes, & alia vtilia ad salutem doceat procurare. Lectionem sæpè interrumpat oratio, sicut alias actiones vt semper mẽs ad Deũ eleuetur, à quo nobis bonũ influere necesse est.

Quibus exercetur mẽs ad sapientiã parãdam.

De motu intentionis. Cap. 2.

INtẽtio nostra, aliquãdo mouetur pro Deo, aliquãdo ad Deũ, aliquãdo in Deũ. pro Deo mouetur in actione, quã pro ipso principaliter facimus, licet de ipso interim non cogitemus. Ad Deum mouetur in lectione, & collatione, & aliqua meditatione, quando de Deo est, quia tunc mente versamur quodãmodo circa Deum, licet in ipsum quasi ad secundã personam mẽtis intuitũ non dirigamus. In Domini moueamur oratione, quando mens ipsum cogitat, & ipsum alioquitur, ipsum cõplectitur, eiq; affectu deuotionis adhęret. Quod autem horum vtilius sit simpliciter. Sciendum, ꝙ illud quod magis vnit hominem cum Deo, est oratio, cum tota beatitudo hominis sit in Deum transformari. Alia tamen quò ad aliquid vltiora sunt, quãdoq; vt cùm propter obedientiam, vel charitatem proximi intermittitur oratio, & operibus charitatis insistitur, vel cùm descernitur in quo magis ad beneplacitum Deo seruiatur.

De tribus modis orandi. Cap. 3.

ORandi tres sunt modi. Vnus vocalis per verba composita & vsitata sicut cum psalmos, hymnos, collectas, & alias orationes, vel laudes cõpositas, ad exercitandam deuotionem, vel soleuendũ debitum recitamus. Triplex autẽ est attentionis. Vna superficialis tantũ, vt.s. attendat quę dicit, quę psalmũ interim dicat, vel quam antiphonam, vel orationem. Fructus attentionis huius est, ꝙ non cogitur repetere eum sciat se dixisse. Pro labore etiam corporis, quem bona intentione Deo orando obtulerit, quò se cogit seruire Deo mercedem qualemcunq; meritò expectabit. Alia attentio est literalis, qua homo sensum literalem tantũmodo attendit, quid exterius verba sonant, hunc dat fructum, vbi aliquid in superficie sonat deotum, vt in Miserere mei Deus, & in similibus locis, vbi etiam ab illiteratis si tantũ verba intelligerent, aliqua deuotio caperetur. Sed illis verbis pertransitis, vbi intellectus mutatur verborum, & deuotio refrigescit.

Psal. 103.

Qualis enim deuotio habetur ex literali sensu istis verbis. Qui emittis fontes in conuallibus, inter medios montes pertransibunt aquæ. Quę tamen omnia facta sunt iuxta intellectum spiritualem. Tertia attentio est spiritualis, vel intellectualis, quãdo ex verbis psalmodiæ quæritur sensus spiritualis, vt cum historia exitus filiorum Israel ex Aegypto, & plagarum Aegypti refertur ad spiritualem nostram ereptionem de peccato, vel de seculo, & ad peccatorum submersionem in fletibus compunctionis, & dæmonum cruciatus, & multã alia. In tali attentione est maximus fructus, quia & erudit animam per spiritualem intelligentiam, & afficit eam per deuotionis affectum, & iste est præcipuus orationis fructus. Alius modus orandi est sæpè efficacior per verba. s. ex proprio motu formata, vt cum homo Deo familiariter confabulatur verbis suis, vel etiã vtitur verbis alterius, affectui suo consonantibus, quasi coram Dei præsentia, cor suum effundens & vel necessitates suas ei conquẽrens, vel peccata confitens, & misericordiam postulans, & gratiã & auxilium implorans contra tentationum pericula, & tribulationum grauamina, vel quascunq; suas vel suorum necessitates. Hic modus orandi magis requirit opportunitatem silẽtij, vel solitudinis circa se & ocij, & quietis quo plenius, & securius se in Deum effundat affectus. Maior est etiam labor in eo capiti & corpori, ideò non potest ita frequens esse & durabilis, sicut prior in prima & secunda attentionis specie maximè debilibus & corpore, & aliqui eam frequentãtes destructi sunt, vnde tales sæpè & frequenter sic orent & leuiter, vt ex frequẽtia à Dei familiaritate nõ elongentur, & ex leuitate & breuitate non destruantur.

Optime declarat. 7. petitiones, quas Dominus in oratione sua exprẽsit.

De formatione, diuersarum vocum & personarum in oratione. Cap. 4.

SEcundum personarũ ersas causas orandi, modus diuersarum autem diu format affectus & voces in oratione & diuersarum personarum imagines in eo quod orat. Aliquando enim homo personam rei assumit coram iudice astans, cum tremore orans, sed dicens Deo. Noli me condemnare. Item Non intres in iudicio cum seruo tuo. Item Domine ne in furore tuo, & his similia, hęc oramus cum dicimus. Sed libera nos à malo, scilicet damnationis æternæ. Aliquando quasi obsessus tentationum, & tribulationum pericula non valens per se effugere. Insuper timens se Deum offendisse, & propter peccata sua meruisse, vt tradatur hostibus, inuocat auxilium potentis, orans ne memor iniquitatis eius derelinquat eũ, & dicens. Ne memineris iniquitatum nostrarum antiquarum. Item Ne proijcias me à facie tua. Itẽ in Iosue. Ne retrahas manus tuas ab auxilio seruorum tuorum, citò libera nos. Conuenerunt enim aduersum nos omnes reges Amorreorum. Præter enim finalem damnationẽ nulla ira Dei grauior, quã non defendere à peccato. Hanc maximè meretur superbia & ingratitudo & incuria, vt homo profundius cadere permittatur. Hoc est quod oremus. Et ne nos inducas intentationem .s. peccati. Inducere Deus dicitur, cum non custodit, ne inducamur. Sicut indurare dicitur cor peccatoris, cũ per gratiam non emollit internæ vnctionis. Hoc maximè in pugna tentationis & tribulationis onere timẽdum est, ne suo pondere nos opprimat, & in peccatum deijciat. Alioquin optanda esset tribulatio non horrenda, quia animã purgatiorem redderet, & maioris esset meriti viriliter tolleranti. Aliquando quasi seruus qui gratiam Domini peccando perdidit, supplicat sibi dimitti peccata sua, & negligentias quas commisit omittendo, debita, & perpetrando illicita, vel ea quę debuit negligẽtius & purius persoluendo, dicens, secundũ multitudinẽ miserationum tuarum, &c. Itẽ propter nomen tuum Deus propitiaberis peccato meo, multum est. n. & similia. Hoc petimus, dicẽdo. Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris, quia ea benignitate debemus dimittere in nos peccantibus quolibet modo, quo desideramus nobis dimitti quod peccamus. Aliquando quasi mendicus & pauper coram diuite patrefamilias procumbens, & inopiam suam ostendens, flagitat panem gratię amplioris quo confortetur, consoletur, & sustentetur ad resistendum malis. Triplici autem pane indigemus, quam nobis ab amico commodari instanter petere debemus, hoc est, cœlesti, spirituali, & terrestri. Cœlestis, est corpus Christi, iuxta illud Ioannes. Pater meus dat vobis panem de cœlo verum. Spiritualis est verbum Dei, & gratia interna, mentem ab interiori inedia virtutum & donorum alimẽto inficiens, teste Psalm. qui ait. Panis cor hominis confirmet. Terrestris est victus & alimentũ, quo corpus hęc sustentari necesse habet. Hunc poscimus dicendo. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. Sine quo nullo die subsistere valemus. Omni enim hora Dei gratia indigemus, & ideò semper eã postulare iubemur ad omnia aggredienda. Aliquando quasi filius patri per omnia parere, vel placere affectans patrẽ deuotè orat, vt eum à voluntatis suæ beneplacito in nullo discrepare patiatur, in actibus, voluntatibus, ac moribus eum sibi ita conformem faciens, vt nihil in eo paternos oculos offendat, hoc solũ sibi reputãs solatium, & super omnia desiderans, vt pater cœlestis tantum in eo voluntatem suam perspiciat, siue exercendo in aduersis, siue consolando in prosperis, siue deprimendo, vel quocunque modo sibi magis placet. Verè filialis & fidelis affectus est nulla quę sua sint quærere, non commoda, non honores, non cõsolationes, sed solummodo beneplacitũ pij patris. Hoc est magnum à Deo petere, & magnum obtinere, vt tales nos in hoc peccati corpore faciat, vt illi summæ veritati placeamus, & ab eius directionis regula non deuiemus. Nihil melius vel vtilius in hoc

Ioan. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mũdo posset nobis conferre etiã summus pater, quàm
Psal.142. tales nos facere, vt ei per omnia placeamus. Vndè Psal. dicit. Domine ad te confugi, doce me facere voluntatem tuam. Hoc petimus cum dicimus. Fiat voluntas tua sicut in cœlo & in terra. Vt sicut illi superni ciues ad voluntatem tuam sunt dispositi, ita & nos hic pro modulo nostro, ad voluntatis tuæ beneplacitũ disponamur. Aliquando anima quasi sponsa Dei in ipso vnico dilecto suo quiescere desiderans, & eius frui solis amplexibus ardenter sitiens, pro cuius amore omnia ei inferiora viluerunt, quia sitim suam aliter temperari non sperat, niſi tota illuc transeat, vbi eum facie ad faciem irrepercussa videret acie. Flagitando precatur,
Phil. 1. hoc citius adimpleri: cum Apostolo dissolui cupiens, & esse cum Christo, quia multò melius, & securius est tam iucunditate fruitionis Dei, quã securitate & euasione omnis mali, & quia magis esset ad placitum summæ veritatis, quam posit hoc corpore, quantumcũq;
2. Cor.5. proficiens fieri, quia dum sumus in hoc corpore, peregrinamur à Dño, & in multis offendimus omnes,
Iacobi.3. ita vt si dixerimus, quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est. Cũ enim
1. Ioan 1. peccatum dicatur auersio à summo bono, & ad bonũ peccatum quid. inferius conuersio. In quantum indè auertimur, in tãtum peccato non caremus, & qui magis auertit magis peccat, & qui minus, minus. Nihil.n. inde auerti, non est peregrinantium, sed est permanentium: quia & si voluntatis intentio vtrunq; ei adhæret, effectus tamen sæpius hinc indè distrahitur. Memoria in multis alijs occupatur, & intelligẽtia cæcutiens ipsam veritatis lucem purè non intuetur. Et his fit, q̃ aliquando in istis inferioribus impingimur & impellimur, vt cadamus,
Psal.41. nisi Dominus suam manum supponat, vt non collidamur. In Psalm. Dauid gemens dicit. Sitiuit anima mea ad te fontem viuum, quando veniam, & apparebo ante faciem Domini: Et hoc oramus cum dicimus. Adueniat regnum tuũ, ac si dicamus, pondere peccati corpore prægrauati non valemus adhuc volare, adueniat igitur regnum tuum, & nos celeriter hinc assumas, vt ab ista miseria liberemur. Interim operare in nobis tibi regnum in iustitia, & pace, & gaudio Spiritussancti. Aliquando quasi inebriatus spiritu immemor suimet homo, Deo deditus, & ei per amorem inhærens, super omnia ipsius honorem & gloriam promoueri, & eius notitiam ad omnes dilatari desiderans, tã pro ipsius, quam pro ipsorum salute orat patrem, vt sanctificationis suæ gratiam & notitiã omnibus manifestet, Infideles ad cognitionis suæ lumen vocando per fidẽ: & fideles ad satisfactionis suæ gratiam conuertendo per amorem, rebelles, per ostensionem suæ potentiæ viriliter contundendo, & quamuis nõ posit, vel nolit sine alijs cœlesti gaudio frui, anhelat tamen & satagit plures secũ trahere, orando, docendo, bono exemplo
Rom.9. præcedendo, prædicando, & quocunq; alio modo honorem Dei & proximorum salutem, & profectũ spiritualem promouendo, & tali affectu videtur loqui Apostolus cum dicit. Tristitia est mihi magna, & dolor continuus cordi meo: optabam.n. ego ipse anathema esse à Christo pro fratribus meis, &c. Moses quo-
Exo.31. que eodem affectu videtur orasse dicens. Aut dimitte hanc noxam populo tuo, aut si non facies, dele me de libro tuo quẽ scripsisti. Nõ q̃ Apostolus vellet à Chri-
Quõ Paulus voluerit eẽ anathema, & Moses de libro deleri. sto separari, vel Moyses deleri, sed quia affectũ quem ad proximorũ salutem habeant, euidentius exprimere non valebant, quasi non reputantes sibi esse plenum gaudium, introduci ad epulas cœlestes, illis quos diligebant, & pro quibus mori optabant, foris fame cruciatus. Hoc oramus cum dicimus. Sanctificetur nomen tuum, vt nominis tui sanctificatio plenius in nobis innotescat, quo te profectius agnoscere & amare &, reue-

reri possumus, & sanctitatis tuę similitudinem induẽ do, tibi patri, sicut veri filij cõformemur, vt vnus tecum spiritus efficiamur in tuam transformati claritatem, hanc orationis formam Christus docuit, & his septẽ petitionibus omnia petenda cõclusit, & omnes orationum effectus comprehendit, sicut patet potest diligenter intuẽti. Dignitatis autem ordinem in petẽdis seruauit, & ideò quæ vltima hic ponitur, illam ipse Deus primam ponit. Quid autem plus peti potest, nisi liberari à malo futuræ damnationis, custodiri in descrimine præsentis tribulationis, peccata nobis ignosci, gratiam augeri & infundi, & vt ad voluntatem Dei viuamus & regnum eius consequamur, & honorem nominis eius videamus, & omnes illuc peruenire, & sanctitatem eius ab omnibus agnosci, & imitari siue figillatim siue commixtim? Quicquid oramus ad aliquod vel ad aliquem prædictorum respicit, quia aliquando pro vno obtinendo oramus singulariter: aliquando duo, vel plura simul petẽdo proponimus: & sicut orãtes solent coram principibus (vt petitio eorum sit efficatior) modò commendare ipsorum clementiã quos rogant, modò proprias aggrauare miseras, vt ad miseri cordiam citius flectantur: modò aduersarij accusare fraudes & malitias, vt sibi sit in auxilio, hosti verò in odio, sic & nos in oratione facere debemus coram Domino, sicut scriptura docemur.

De gratiarum actione. Cap. 5

Matth.

VNt adhuc duæ species orationis, scilicet gratiarũ actio, & vox laudis largè sempto nomine orationis, secundum q̃ oratio dicitur pia mentis intentio in Deum. Gratiarum actio, est omnia bona à Deo data scire, & pro eis ipsum laudare corde, voce & opere. Gratias agimus, cũ bona quę accipimus, gratię Dei non nostris meritis ascribimus. Laudare Deũ, est Deũ laudabilem intelligere, & eius magnificentiam cũ exultatione, & admiratione extollere, vel pro eo, quod in seipso est, vel pro his quæ facit, gratias agimus Deo, cũ de bono quod ab ipso nobis profluit, eius bonitatem commendamus. Ad gratiarum actionẽ pertinent beneficia quæ accepimus, diligenter recolere, subtiliter intelligere, fideliter confiteri, studiosè conseruare, beneficium diligere, eius offensam cauere, & gratiã acceptam non ociosè negligere, sicut ille piger seruus, qui abscondit pecuniam domini sui, sed ad id quod datur eam exercere, & indè non insolescere, vel extolli.

De septemplici consideratione ad gratiarum actionem attinente. Cap. 6.

AD gratiarum actionem accedit septuplex consideratio, triplex circa ipsum beneficium, duplex circa benefactorem, & duplex circa eum cui præstatur beneficium. Beneficium commendatur, si est notabile & pretiosum in se, est vtile accipienti: si est multiplex & sępius iteratum. In benefactore duo consideranda sunt: nempe si sit magnæ dignitatis & si magno affectu dat beneficium. In eo cui præstatur beneficium, duo similiter consideranda sunt. Si vilis est & cõtemptibilis: si indignus & immeritus, qui non meruit, sed demeruit vt tale beneficium perciperet à tali. Hæc omnia in diuinis beneficijs excellentissimè reperimus. Ipse dator est summus omnium & immensę dignitatis, quo magnum est, si dignetur etiam cogitare de nobis. Tantò affectu, & tanta beneuolentia dat beneficia sua homini, q̃ si modica daret, grataner essent recipienda. Charitas enim eius supereminet omni scientiæ, ita q̃ à nullo sensu potest æstimari. Ipsa beneficia eius, quibus in nobis operatur salutem tàm pretiosa sunt, q̃ nullo precio sunt condigna. Quid enim potest condignum gratiæ Spiritussancti cogitari, quã dat

dat fidelibus suis, vel corpori Christi, & sanguini, gloriæ cœlesti, præter alia absq; æstimatione & numero, quæ ab eò percipimus? Quanta vtilitas nobis ex his donis proueniat pensẽt: quid valet iustificatio à peccato: gratia sanctitatis, adoptio filiorum Dei, consolatio interna, defensio à periculis, consortium Angelorum, & beatitudo corporis & animæ ex fruitione visionis Dei. Itę & alię sunt vtilitates beneficiorũ Dei: in his omnis fœlicitas consistit. Quã sępè nobis ista conferat attende, quoties enim perdimus per peccatum gratiã Dei, toties nobis reddit offerendo si volumus recipere. Item quoties abutimur donis eius, vel negligentes sumus in eius seruitio, vel ingrati, vel elati de donis eius, toties meremur ea amittere, siue sunt spiritualia, siue corporalia, siue temporalia, & quoties non aufert cũ demeremur, toties dat. Quibus autem tanta beneficia prę stet, tantus Dominus, in prõptum patet. Quid.n. sumus, nisi puluis & fumus, miseri & inopes, repleti multis miserijs, expositi omnibus periculis, & sumus penè nihil. Adde q̃ ista vilitate Deo Optimo rebelles iestatem quidem ipsius intelligimus, vel per doctrinã fidei, vel per operum eius vestigia colligimus, vel per illuminationem inspirationis internę puro mentis intuitu contẽplamur. Omnia quæ de Deo cogitari vel dici secundum veritatem possunt, vel sentiri, non nisi laus est, eo quòd in Deo nihil sit nisi summè laudabile, & admirabile, & venerandum: Et quantò perfectius cognoscitur, tantò verius laudatur, & ardentius amatur. Diuinę laudis amplissima est materia, quia tã ipse Deus, quàm omnia opera eius docent eum super omnia laudabilem esse. Laudare Deum, est eum laudabilẽ agnoscere, vel ostendere: vnde sancti Dei omnes creaturas non tantum rationales, sed etiam irrationales & insensibiles, ad laudem Dei inuitant, quia omnia opera eius cum ostendunt laudabilẽ in se, & in omnibus laudabilis agnoscitur eius virtus, potentia, & prouida sapientia: eius clemens misericordiam, benigna patientiæ eius tollerantia, iusta meritorum retributio, larga remuneratio, & incõprehensibilis super omnia eius dignitatis exaltatio, secundum ista septem intelligimus semptemplicem diuinæ laudis materiam, cui omnia quæ laudem Dei sonãt, possunt includi, sex.n. sunt principalia Dei opera ad quę omnia alia reducũt; septimo verò non est opus, sed ipse operans Deus in se quiescẽs, & ab omnibus operibus suis supra omnia elatus. Horũ figura sunt opera primorum sex dierũ, in quibus Deus omnia fecit, quę in seipso vel in septimo perfecit, & compleuit quæ fecerat sex diebus. Sed cũ omnia feciſſet Deus sex diebus, & nihil in septimo legitur addidisse, quod perficeret, sed potius ab omni opere cessasse & requieuisse, qũo ea perfecit si nihil eis addidit? nisi quia per hoc datur nobis ẽtelligi, q̃ omnis creatura de se imperfecta est, & ipse Deus est omniũ operũ suorũ perfectio, & in ipsum reflectitur omnis creatura, à quo fluit sicut in primam causam, ex quo omnia per causam formalem, per quẽ omnia per causam efficiẽtem, in quo omnia per causam finalem: Et hoc fuit propter glorificationem rationalis creaturæ in qua clauduntur omnes aliæ creaturæ, cum propter rationalem creaturam omnia reliqua creata sint, & ipsa sit capax omnium per inttellectum, & naturæ similitudinẽ, & hoc maximè in homine, cui ad seruiendũ omnia ista visibilia sunt creata. Primùm opus Dei potest dici creatio in quo laudabilis apparet eius mira virtutis potentia, quòd tam magna, tam multa, tam varia, tam solida, tam notabilia, virtute plena potuit, sic facilè, sic subitò, sic decenter ex nihilo producere, & sic naturaliter locare, cum extra medium nihil sit super quo mundi moles quasi super basim collocet, ideò dicit. Sap. Si virtutem & opera eorum, ideſt visibilium & factorum mirati sunt, intelligãt ab ipsis quoniã quæ hæc constituit fortior est illis. Secundum opus Dei est vniuersorũ gubernatio, in quo euidenter apparet laudabilis sapientia prouidentię Dei, quia nihil omnium quę sunt à maximo vsq; ad minimũ, latent eius scientiam sed omnium nouit proprietates, virtutes, operationes & singulorum multiplices rationes naturales, & causales quare singula sint, sicut sunt, & non aliter & hæc omnia sic præordinat, vt quasi naturaliter, vel causaliter videantur fieri, & tamen ista librata sunt in eius prouidentia, vt nunquam excedant dispositionũ eius limites, & omnia bonis cedant in bonum per eius prouidentiam, & malis in malum per eius equitatis iustitiam, & licet in his & in alijs specialiter dicatur laudabilis videri eius potentia & prouidentia, vel alia in Deo laudabilia, tamen in singulis eius operibus omnia similiter intelliguntur, sed causa breuitatis transeo. Tertium opus Dei, est humani generis redemptio, in qua specialiter apparet laudabilis eius clemẽs misericordia, qui nostræ miserię compatiens, decreuit nostram naturam assumere, & debitum satisfactionis nostræ pro peccato nostro moriens exsoluere, & sic de mortis debito nos eripere, & in pristinam restituere dignitatẽ. Quid clemẽtius? Quid misericordiosius cogitari posset? quàm Dominum summũ pro vili seruo fieri minimum, innocentem pro reo liberando se morti tradere, pro inimicis glorificandis ingloriosum fieri, & ab ipsis pro quibus patitur se occidi permittis? Quartum opus Dei, est opus iustificationis nostrę, in quo laudabilis apparet benigna diuinę patientiæ sustinentia, qua peccatores non solum patienter tollerat, sed & benignè peccato iustificat & defendit & gratiam merendi donat, & occasiones merendi prouidet, & sacramenta quasi vasa gratię instituit, vt per ea infundatur aqua gratię à peccato iustificantis, & Spiritum sanctum dat fide-

Figura Notabilis.

Sex opera Dei ipso solo Deo digna.

Sap.13.

Universidad de Deusto
Biblioteca

fidelibus ad compunctionem & consolationem, & ad varias virtutes & gratiarum operationes, faciês de inimicis amicos Dei, & filios & hæredes: liberum arbitrium ad bonum promouens, nec tamen libertatem auferens, in voluntarios non cogendo, sed inspirando, & omnes occasiones procurando. Quintum opus Dei, est iusta meritoriũ retributio, quo ad reprobos, in quo laudabilis apparet eius iustitia, qua detestatur omne vitium, & peccatum, & omne bonum diligit, & congaudet quasi sibi concedenti bono. Laudatur etiam eius iustitia qua malum impunitum non patitur, & secundum meritum suum locat in peccato perseuerantem, & quo se spoliauit peccator, priuat eum fructu operum suorum, & facit eum in tormentis gustare, & laudatur eius sapientia, qua scit de malis elicere bona, & cogere sibi seruire in pœna, qui volebant ei subesse in culpa. & ordinat omnia cedere malis in pœnam, quæ hic conuertant in peccatum, vt corpus, tempus præsens, intellectus, & alia quæ data eis fuerant, vel oblata ad occasionem merendi, & gloriæ meritũ augendum, quæ ipsi conuerterunt ad peccandi instrumentũ, sed Dei iustitia eis conuertit ad pœnę cumulũ, vt corpus per quod hic peccauerunt, illic in pœna recipiant, & per hoc amplius crucientur, intellectum ad temporalia conuerterunt, & per hunc inexcusabilius accusabuntur. Tempus quod à Deo seruiendũ acceperant, in peccato consumpserunt, & ideò sine fine punientur, sicut hi nõ posuerunt finem in peccato, vt qui peccant in suo æterno hic, puniatur in æterno Dei illic: & qui in Deum in infinitũ peccauerunt in infinitũ quo ad durationem pœnarum crucientur. Laudatur etiam Dei bonitas, qui hanc malorum pœna ordinat ad beatorum lętitiam, quòd talia per Dei gratiam euaserunt. Ita autẽ ornat Dei iustitiam reproborum damnatio, sicut eius bonitatem beatorum saluatio. Sextum opus Dei est gloria bonorũ, in qua laudatur eius larga & mirifica remuneratio, qua pro paruo & breui merito, æternam & ineffabilem sanctis dat in cœlo gloriam, & lætitiam, & fœlicitatem, & omnia eis ordinat in bonum, tam bona, quàm mala, & propria & aliena, & non solum mala pœnæ, sed etiam mala culpę, vt de bonis proprijs glorietur, & de alienis congaudendo defectentur. De malis proprijs gaudent quæ euaserũt, & de alienis, quia in similia non inciderant. Gaudent de propria fœlicitate, quæ est multiplex, gaudent de omni electorum gloria, tam multipliciter, quàm multiplex est omnis simul gloria, tam in numero, quàm in multitudine & magnitudine, & de quolibet sicut de se gaudent, qui tantum diligunt illum habere quę habet, quòd nollent ea habere, vt alter careret eis sed de gloria Dei tãtò plus & super omnem & suam gloriam, & sanctorum gaudent, quantò plus eum diligunt supra seipsos & suprà omnes alios, maximè cum gloria Dei sit infinita, & ideò super omnem mensuram debet esse gaudium de gloria eius, licet creatura non valeat infinitè diligere & gaudere: & adhuc gaudet quisque sic diligi ab omnibus, sicut diligunt seipsos, Insuper gaudent se diligi à Deo inextimabiliter, quã à seipsis, & omnium gaudia sibi gaudent esse cõmunia, & ad plenè participandũ exposita, vt hauriant de omnibus quam cupiunt, & capere possunt, sicut proprium. Ibi erit gloria spirituum & corporum, ibi videbitur Deus secundum diuinitatem facie ad faciem, & secũdum humanitatem gloriosam, in quã desiderant Angeli prospicere. Sicut autem sunt certi electi se gloriã illam habere, ita certi sunt, quod nunquam possunt eã amittere, ibi est sacietas sine fastidio, & desiderium cũ desiderati plena adoptione: ibi pura & plena laus resonat, dum omni corde suo laudant Deum pro tam magnifica bonitate eius, quę eos ab ęterno ad hanc gloriã prædestinauit. Fosset qui vellet hæc sex opera Dei, in quibus est omnium operum eius consumatio, & referre ad primorum sex dierum significationem, vt opus creationis assignetur primo diei, in quo post omnium materialem creationem, facta est lux distinguens noctem & diem, quia spiritualis creatur, & corporea est distincta luce intelligentię rationalis. Opus gubernationis significatur per opus secundæ diei, in quo aquæ superiores interpositione firmamenti, distinguuntur ab inferioribus, quia cœlestia quantũ situ distant à terrenis, tantùm & qualitate, & tantò nobiliori modo diuinas influentias recipiunt, quibus iuxta modum sibi congruum gubernantur. Opus redemptionis significatur opere tertiæ diei, in qua aquis inferioribus segregatis, terra apparuit arida, & fructifera, quia peccatis totum genus humanum occupantibus semotis ab Ecclesia, apud infideles remanentibus, Ecclesia diuersis gratiarum actionum generibus fœcundatur. Opus iustificationis significatur opere quartæ diei in qua luminaria cœli facta sunt, quia per solem charitatis, & lunam fidei, & stellas aliarum virtutum, corda fideliũ illuminantur, & vitæ ordinem, & meritorium vigorem, quasi pro luce, & vigore syderum consequuntur. Opus iustificationis bonorum & condemnationis reproborum, iuxta meritoriam retributionem, significatur opere quintę diei, in qua ex aquis natalia, & volatilia facta sunt, quia ex eodem genere hominum, alij sensum eleuantur ad cœlestia per gratiã, alij relinquuntur in reatu damnationis, in qua nati sunt, per demeritum culpę originalis, & actualis. Opus glorificationis signatur per opus sextę diei, in qua homo ad imaginẽ Dei factus, omnibus mundanis præficitur, quia per gloriam fit homo deiformis, & illi vnitur sicut membrum capiti, cum omnium sit verus Dominus, principaliter Iesus Christus Dominus noster. Septimæ diei non est opus, sed operum Dei complectio per quietẽ in Deum, quia Deus quiescit in se, & nos in Deo, vnde & sabbatum appellatur, id est requies, quia per requiem in Deo proficit omnis rationalis creatura, qui est causa & forma omnis rationalis creaturæ, cum semper adhuc omnis rationalis creaturæ conetur, vt rationalem doceat mentem, se & Dominum suum agnoscere, & ei ad hoc seruiat, vt eam ad Dominum seruitiũ ad moneat, & ad eum laudandum accendat. Qui hoc sabbatum quiescendo non celebrat, pactum Dei cum homine violat, qui super omnia vult hominem in se quiescere, & sibi per amorem tenaciter inhærere. Ipse summa est suæ laudis materia, quem nulla operum suorum magnificentia valet docere laudabilẽ sicut est: Sicut opus mutum nescit artificis sui peritiam vocaliter enũciare, sed tacẽdo innuit, quàm sit laudabilis qui talia voluit, sciuit, & potuit tam faciliter operari, vnde dicitur in Eccl. Maior est omni laude. Septem autem vsitatorijs verbis Ecclesia vtitur ad laudandum Deũ, quasi septem iubileorum tubis mysticis, his septem materijs quasi conuenientibus, laudare, benedicere, magnificare, & confiteri, honorificare, & super exaltare, ac glorificare.

Pro quo ęterno, & infinito dãnati ęternaliter, & in infinitũ cruciãtur.

Cõferũtur sex opera Dei, cum sex illis primo diei.

Eccle. 43.

De tertio modo orandi. Cap. 8.

TErtius modus orandi est mẽtalis, cum tacito ore mens sola sua desideria Deo pandit, & affectum cordis Deo effundit, vt cum intus per amorem amplectitur, vel cum reuerentia adorat, & veneratur, tantò latius se in Deum diffundens, quantò plura valet affectus comprehendere, quã lingua exprimere, dicens Deo. Domine ante te omne desiderium meum, & gemitus meus à te non est absconditus. De hoc Dominus dicit. Veri adoratores adorabunt patrem in spiritu, & veritate. Spiritus est Deus, & qui adorant eum, in spiritu

Pſal. 37.

Ioan. 4.

in spiritu oportet adorare, & hæc oratio magis videtur propria, cum Deus magis cor attendat, quàm verba oris, sed verba ideò apponimus, vt cum mens pigra est ad se eleuandum in Deum, per verba orationis sustentata, eleuetur, vt memoria Deo inhæreat, intellectus sensum attendat, affectus per deuotionẽ in flammatus gustet, quàm suauis est Dominus ex intentione sacræ orationis afflatus. Deus enim qui creauit nos, scit quid nobis necesse sit, antequàm petamus eũ, & ideò non indget, vt per orationem insinuemus ei quid desideramus. Item quæ ad hoc fecit nos, vt beneficeret nobis gratuitò propter semetipsum, oratione nostra non indiget flecti ad miserendum, quod ante disposuerat facere, sed ampliorem nobis in hoc profectum procurat, cũ gratis nobis beneficit, sicut ab æterno disposuit: Et tamen orationis nostræ studium ad multiplicem nobis vtilitatem conuertit, atq; oratio nostra nõ est causa eius beneficentiæ, sed nostræ, vt si non propter illam, tamen per illam nobis miseretur.

De multiplici vtilitate orationis. Cap. 9.

MVltiplex est enim orationis vtilitas, in quibus etiam alias bonas actiones oratio excellit. Prima quia per eam facilius & citius impetramus quæ à Deo desideramus, ita vt quandoq; citius aliquis obtineat, quod diutius ieiunijs, & alijs laboribus, & pijs operibus vix obtineret, licet alia bona opera ad hoc aliquatenus suffragẽtur, vnde in omni casu, in omni periculo, in omni desiderato semper inuenimus sanctos, principaliter ad orationis studium refugisse, quasi inde promptius quod petebant consecuturi, in Matth. Omnia quęcunq; petieritis in oratione credentes, accipietis. Quid enim non potest oratio efficere? Oratio iram Dei placat, in Exod. Orauit Moyses dicens, &c. Placatusq; est dominus ne faceret malum quod locutus fuerat, &c. Veniam peccatorum impetrat in Matth. Omne debitum dimisi tibi, quoniam rogasti me. Item dimitte nobis debita nostra. & in Nau. ix. Dimisi iuxta tentationis impetum & alibi. Orauit Moyses & absorbtus est ignis. De Amalech notatur in Exodo. Item vitia cordis expellit. iuxta illud. Disperges illos in virtute tua, & depone eos protector noster Deus. In periculo liberat, Pſal. Inuoca me in die tribulationis. Itẽ vigilate & orate, &c. De hostibus vindicat. Orauerunt Ezechias, & Isa. aduersus Senacherib. Difficultates planat. Vociferante populo, muri Iericho corruerunt. Dei familiaritatem confert in Pſal. Prope est Dominus omnibus inuocantibus eum & in Isa. Clamabis & dicam. Ecce adsum. Item sanctorum Angelorum præsentiã donat in Pſal. Præuenerunt principes cõiuncti pſallentibus. Bernardus. Credimus Angelos, &c. Impetrat dona Spiritus sancti vt in Act. Repleti sunt omnes Spiritu sancto & in Luc. Pater vester dabit spiritum bonum petentibus se. Item dat donũ sapientiæ. in Iac. Si quis indiget sapientia, &c. & in Eccle. Quæsiui sapientiam palàm in oratione mea. Gratiam prędicandi, de hoc Paulus. Orantes pro me, vt detur mihi sermo in operatione oris mei. Item reuelationem secretorum in Iere. Clama ad me, & annunciabo tibi grandia & firma. Item potestatem quorumcunque miraculorum in Iaco. Elias orauit vt non plueret. Item pro puero suscitando in 3. Regum. Item temporalia subsidia, Pſalmus. Oculi omnium, &c. vt pacem & aeris tẽperiem. Item quarumcunque aduersitatum subleuationem. Fames si oborta fuerit, aut pestilentia, &c. Itẽ quorumcunq; vtilium, & necessariorum donationem vt Paulus dicit. Nam quid oremus, &c. Item vitam æternã ad Rom. Omnis quicunq; inuocauerit nomẽ Domini saluus erit. Breuiter omnia cõtraria saluti reprimit, & necessaria confert, & conseruat, & perficit.

Matth 21. Orationis efficacia effectus.
Exod. 32.
Matt 18. & 6.
Num. 11.
Exod. 17.
Pſal. 58. & 49.
Isa. 37.
Iosue. 6.
Pſal. 144.
Isa. 58.
Pſal. 67.
Act 2.
Luc. 11.
Iac. 1.
Eccl. 51.
Ephes. 6.
Ierem. 33.
Iac. 5.
3. Reg. 17.
Ibidem. 8.
Rom. 8.
Ibidẽ. 10.
Pſal. 114.

Vult enim Dominus non tam orari vt donet quod ante donare disposuit, sed vult vt nos plus orãdo mereamur, per fidem inquantum credimus orandum, quem non videmus, per spem qua obtinere confidimus petita, per charitatem per quam exauditionem amplius amemus. Iuxta illud. Dilexi, quoniam exaudiet Dominus vocem orationis meæ. Item per humilitatem, qua in supplicatione perseueramus. Itẽ per desideriũ, quo bona adipisci cupimus, maximè virtutes, vnde Deo placeamus. Oratio etiã quasi speculũ clarius, facit sem per hominem agnoscere defectus suos, vel profectus, quia conscientia lucidius ibi se sibi representat, & vel ex profectus consideratione in fiduciam spei erigitur, vel ex defectus consideratione confunditur. Oratio quoq; magis mentem à terrenis eleuat & elongat, quã cæteræ actiones, quia cum illę negociantur cum Martha circa frequens ministerium in seruitijs: ista tamen cum Maria pedibus Domini inhærens, eum solũ sibi propritium esse exorat.

De multiplici respectu Dei ad orantem. Cap. 10.

MVltis autem modis affectus orationis, Dei respectũ sibi representari sentit. Aliquando videtur sibi, quod ante aspectum Domini oret, quasi Deus nec audire dignetur, nec attendere. Iuxta illud Auertitti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus. Item Iob. Ecce clamo ad te & non exaudis, sto & nõ respicis me. Inde oritur aliquando tædium orandi, quasi vana sit oratio quam Deus non dignatur acceptare. Item aliquando quasi iratus apparet, & implacabilis, & inde conscientia confunditur, & timore conturbatur. Iuxta illud Iob. Mutatus es mihi in crudelem, & in duritia manus tuæ aduersaris mihi. vnde Propheta orat. Iere. Nõ sis mihi tu formidini, spes mea in die afflictionis, & Pſalm. Non intres in iudicium cum seruo tuo. & Isa. Multitudo viscerum tuorum, & miserationum tuarum continuerunt se super me. Quã ta sit animæ illa tribulatio, & męror, ille nouit qui propter hoc ab instantia supplicandi non desistit. Non. n. propterea à prece cessandum est, quia Deus non accẽptat, sed eò instantius orandum est, quia Deus probat per hoc orantis constantiam, & purgat humilitantis se conscientiam, remunerat afflicti patientiam. Bernar. Obsecrationibus insistendum est, sed in omni humilitate & patientia, quia non referunt fructum nisi in patiẽtia. Qui enim cœlum de super sentit æneum dum nullam deuotionis vel roris scintillam pulsando in oratione percipit, & terram cordis sui ferream, dum nullo psalmorum vel orationum irriguo ad fructum cõpassionis emolitur, sed veluti mulier Chananea, auersum à se Deum æstimat, peccata sua quasi canis immunditiam filiæ suæ sibi exprobari reputat, & pane filiorum se indignam arbitratur: sed tamen prudenter aduertẽdum est, q̃ ista pauida mentis imaginatio, qua durum & austerum sibi proponit Deum, qui mitis & benignus est, & in charitate pius & misericors est, vt est deceptæ mentis propria confictio, qua format sibi idolum pro eò quod nõ est ipse, aut est dispensata permissio ad terrenum & humiliandum, & corrigendum, vel purgandum animam quo postmodum suauis sapiat ei benigna Dei respectio, sicut post expertã amaritudinẽ, desiderabilior fit dulcedo. Aliquãdo quasi alijs occupatus, orantis affectum Deus non curare videtur, quasi videat, & orantẽ tranquillè fructineat, sed nno respõdeat ei alijs intẽtus: Hoc videtur Propheta sensisse cum dicit. Exaudi Deus orationẽ, & ne despexeris deprecationem meam, intende mihi & exaudi me. Item Verba mea auribus percipe do Domine, &c. Aliquando videtur quasi benignè oranti intendere, sed tacendo

Vbi suprà

Pſal. 141. Isa. 63.

Ierem. 17.

Pſal. 54. & 5.

non

Universidad de Deusto
Biblioteca

Iob. 9. non innuere vt preces illas suscipiat cũ affectum, vnde dicit Iob. Cum inuocantem exaudieris me, nõ credo, q̃ exaudieris vocem meam. i. nescio si exaudieris. Aliquando videtur & benignè orantem respicere, & clementer eius orationibus assensum præbere, & fauorabiliter annuere desiderio obsecrantis, & hæc deuotæ mentis confidentia solet indicium exauditionis esse, de qua dicit Dominus. Qui non hæsitauerit in corde suo sed crediderit, quia quodcunque dixerit fiat, fiet ei. Omnia quæcunq; orãtes petitis, credite quia accipietis & fiet vobis & Iac. Postulet autem in fide nil hęsitans, qui enim hęsitat, non æstimet q̃ aliquid accipiat. Nec tamen statim diffidendum de exauditione quando nõ pro voto succedit oranti, sed perseuerare debet orando & pulsando, donec amicus quasi victus importunitate orantis, det ei quod postulat. Quandoque nanque cum petitio nostra vno modo formata hæc sitationem facit quasi non debeat admitti, si aliter formetur fiduciam exauditionis reportat. Aliquando. n. orans formam assumit serui, Dominum & iudicem suũ humiliter & timoratè ad misericordiã prouocando, sicut Publicanus ille, qui oculos nõ audebat ad cœlũ leuare, sed percutiẽs pc̃tus suum dicebat. Deus propitius esto mihi peccatori. Aliquãdo assumit formam familiaris amici, & domestici, & cum fiducia & reuerentia rogat, & quasi à latere consulit Deo vt hoc faciat, vel exponens errores & causas quare sic debeat fieri, vel expediat. Sicut Abraham orans pro Sodomitis. Et Moyses orans pro populo dixit. Ne quæso dicãt Aegyptij, callide eduxit eos, vt interficeret in mõtibus, & deleret de terra. Quiescat ira tua & esto placabilis, &c. Item alibi. Ne audiant Aegyptij, quòd occideris tantam multitudinem quasi hominem vnum & dicant. Ne poterat eos introducere in terrã pro qua iurauerat, idcirco occidit eos in solitudine. Aliquando quasi filius confidens de dilectione paterna, non tam obsecrat, quàm quasi imperat patri, vt exaudiat eum, expertam erga se beneuolentiam patris allegans. Sicut Moyses, cũ dixeris noui te ex nomine, etiam inuenisti gratiam coram me. Si ergo inueni gratiã in cõspectu tuo, ostende mihi faciẽ tuã, vt sciam te & inueniã gratiam ante oculos tuos, respice populum tuum gentem hãc. Item si inueni gratiam in cõspectu tuo Deus, obsecro vt gradiaris nobiscum, & auferas iniquitates nostras atque peccata, nosq; possideas. Item obsecro Deus, peccauit populus tuus peccatum maximũ. Aut dimitte ei noxam hanc, aut si nõ, dele me de libro tuo in quo me scripsisti. Magna fiducia hominis ad Deum: non rogat se deleri de libro Dei, sed ea fiducia qua prę sumit n ondelendũ de libro vitæ, apetit illud prẽmitti non dubitans se exaudiendum. Vnde quod petit, impetratuit.

Luc. 18. Gene. 18. Exod. 32. Num. 14. Exod. 33. & 34. Exod. 32.

Quod oratio multipliciter delectat Deum. Cap. 11.

VAldè autem delectatur Deus in hoc, vt frequẽter oretur, propter multiplicem orantis vtilitatem .s. vt Deo indesinenter inhæreat, quod summè homini est vtile inter omnia, Iuxta illud Maria optimam partem elegit. Item vt beneficia Dei multiplicius experiamur, per multarum precũ exauditionem. Itẽ vt abundanti affectu deuotionis in amorem Dei excrescat, ideò benignè prouidet nobis plures orandi occasiones quibus ad orationem sæpius stimulemur, siue pro ipsis, siue pro alijs orando, aut pro malis euadendis, & bonis assequendis, vt cum affectus deuotionis tepescit ad vnum, in alio recalescat, sicut ignis subijciendo ligna, vt non deficiat restauratur, vn de dicitur in Leui. Ignis in altari semper ardebat, quẽ nutriebat sacerdos, subijciens mane ligna per singulos dies impolito desuper holocausto. Ignis est iste perpetuus, qui nunquam deficit in altari. Tu ergo Dei sacerdos. i. sacris deditus, cum per noctem negligentiæ, deprehenderis ignẽ deuotionis in altari cordis tepuisse, mane, id est apparente prima lucis agnitione, ligna deuotionis diuersis occasionibus quasi adiacentibus nata, si vis collecta subijce, ligna ex magna silua supplicationis materia ministrantia, sunt peccata quotidiana & aliqua magna. Silua sunt negligentię nostræ, & miseriæ, & defectus virtutum & gratiarum, & vitia tam spiritualia, quam carnalia, & tentationes, & varijs euẽtus quibus pulsamur, & incommoda quæ patimur, & timemus, & pro quibus dolemus, tam pro nobis quã pro alijs quorum miserijs compatimur. Ligna magnæ silua sunt omnia quæ desiderantus habere, pro quibus oramus vt impetremus: similiter omnia beneficia nobis collata, pro quibus gratias agere debemus. Itẽ pro defunctis exorare, vt à peccatis soluantur &: pro gloria sanctorum Deum collaudare, multam deuotionis materiam, quasi perpetui ignis nutrimentum submistrant, quo suppositi operis holocaustum odorem reddat suauitatis. Affectus enim amoris Dei, & sancti timoris, cum feruore bonę voluntatis, in spiritum humilitatis, & motu pietatis, & gaudio spei nunquã debent in corde serui Dei extingui. Ista nanque sunt, in quibus virtus deuotionis maximè consistit: semper. n. debet mens Deo deuota per aliquam piam occasionẽ assuescere se ad Deũ erigere, orando, supplicando gratias agendo, laudando, pro diuersis cautis se omni tẽpore offerentibus. Iuxta illud. Luc. Oportet semper orare, & nunquàm deficere, &c. Item sine intermissione orate, in omnibus gratias agite & Psal. Benedicã dominum in omni tempore. Quãtò frequentius quis orat, tantò oratio fit ei delectabilior & efficacior, & quantò rarius orat, tãtò insipidior fit & tędiosior, sicut experientia sæpè docet. Quandoq; nanq; sæculares videmus adhuc in statu peccati positos, ex multo orationis vsu, magna deuotionis plerunque perfundi dulcedine: quæ licet ex vera charitatis radice non perfluat, ostendit tamen Deus per hoc, quantum sit paratus iustis gratiam infundere, si nõ negligant quærere, qui adhuc in peccato positis, sed tamen per studium orationis eius se familiaritati quoquo modo applicantibus, suæ dulcedinis experientiam non absconditur. Quid erit fidelibus amicis, si sic dulcem, quandoq; se Deus exhibet adhuc inimicis? vt habetur in Neem. Manum tuã non prohibuisti ab ore eorũ, de quibus præmittit, quod fecerunt sibi vitulum & adorauerunt. Quã ergo excusationem habent religiosi prætendere, qui diuinæ laudis inexperti sunt, quàm etiam sæcularibus si studiosi sint, non negare videamus? Bernar. Arguit nos de peccato negligentiæ, & inopiæ, & curiæ, & ipsa inopia nostra, sicut sauus sine melle, & murus absq; temperatione, & cibus absq; condimento. Ita vita religiosi sine studio internæ deuotionis, quamuis plurimi istis temporibus non solum non sentiant, sed nec quęrant non desiderent, nec curent, imò nec credant, sed inuideãt & persequãtur in alijs deuotionis gratiã. Tamen scire debẽt, quod omnis religio arida & imperfecta est, & ad ruinã promptior, quæ spiritũ diuinæ sanitatis nõ quęrit, quæ prę cipuum conamẽ ad cordis studium, & internæ puritatis nõ impedit, in qua expressissimè spiritus sanctus testimoniũ redit spiritui nostro, q̃ sumus filij Dei. Austerã vitã corporalis exercitationis, quasi ad modicũ vtilẽ despicimus, & ardua pietatis opera actualiter non habemus, sicut olim sancti, qui pro fratribus animas posuerunt, & similia magna gesserunt. Item sublimia virtutum exercitia pauca videamus, vt sunt sanctæ obedientiæ, perfectæ patientiæ, humilitatis præcipuæ, & paupertatis extremæ. Si ergo istis caremus,

Luc. 18. Nota figuram Leuitici. 6. Nota Figura.

caremus, & adhuc orationis studium postponimus, in quo gloriari de nostra religione poterimus? fortè de solo nomine, & exteriori habitu, & verbis scripturæ quàm in folijs, & in ore magis, quàm in affectu & in opere, gestamus? Sed nisi abundauerit iustitia vestra (ait Deus) plusquam Scribarum & pharisęorum, non intrabitis in regnum cœlorum. Pharisæi in exteriori apparentia, & nomine religionis tantum, gloriabuntur. Scribæ autem in verbis scripturæ sibi laudẽ & nomen magisterij acquirebant, qui autem verba tantum sectatur, nihil habebit, Et qui omnia opera sua facit, vt videatur & laudetur ab hominibus, mercedem non habebit apud Patrem, qui in cœlis est. Qui orationis studio vult intendere, assuescat primò aliquando orationi vacare, deindè sæpius ad orationẽ recurrere, deinde diutius in oratione persistere, tantum frequenter quantum licet orationi incumbere, nec pro fastidio vel leuitate desistere, nisi quando vel corporis debilitas, vel vrgens necessitas, vel rationis vtilitas inde auocet, & iterum reuertatur in idipsum, ne per diutinam abstractionem redeat in dissuetudinem orãdi, & refrigescat, affectus quoq; ad singulos modos orandi & diuersis modis petitiones formet, & diuersas petitiones attentet, vt tandem in aliqua specie deuotionis affectum concipiat, & illi quandiu sapit inhęreat. Si autẽ debilitas capitis, vel corporis cohibeat, & sensus exteriores sub disciplina retineat, & Dei auxiliũ ad singula humiliter inuocet, & patienter (si pro non succedit) assiduè sustineat. Ipsa quoq; retardatio proficiẽdi est via profectus dum humiliamur. Et per hæc melius à superbia defendimur, quia sæpè nimia proficiendi securitas, extollendo mentem deijcit, & feruor cõmunicatus corporis exurit. Et ideò Deus piè cursum temperat nostrum, vt longius procedat.

Matth. 5.

De tribus retrahentibus à profectu & salute. Cap. 22.

TRia sunt quę maximè à profectu retrahunt, nõ solum perfectionis, sed etiam salutis, sicut in pluribus exprimitur. s. remissa voluntas, horror difficultatis, diffidentia de auxilio gratiæ Dei. Remissa voluntas vult bonum, sed sine conatu laboris, & ideò consuetudo leuitatis retrahit eam à proposito perfectè proficiendi. Ideò pigra voluntas seipsam rationis instinctu cogere debet, & quasi pigrum animal, stimulis timoris Dei, & spe præmij agitare & violentare. Horror difficultatis per descretũ & assiduum mitigatur vsum. Gratia Dei sicut adest incipientibus, ita non deerit proficere studentibus, & vtilius est nobis semper timere, ne fortè subtrahatur nobis, vt tantò studiosius eam conseruare laboremus, quam si certi essemus, quòd nunquã perderemus, quia tunc negligentius eam recuperaremus, & minus proficeremus. Timor enim facit solicitum & agilem, & securitas plerunque desidem & torpentem. Dominus noluit dare filijs israel manna in tanta quantitate, vt pluribus diebus sufficeret, sed singulis diebus colligerent, excepto sabbato: designãs, q̃ quotidiè panem gratiæ cibũ animæ petere debemus, dicentes. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. Et qui dat hodie, cras quoq; dare paratus est, tantum non negligamus petendo colligere, quantum sufficit ad salutis profectum. Cum in oratione te sentis exauditum, & illud quod petieris impletum esse, noli extolli, quasi pro tua sanctitate te Deus exaudierit, & pro tui dilectione fecerit quod rogasti. Sed cogita, q̃ pro sui bonitate illud facere per se disposuerit, vel aliorum bonorum potius preces attẽderit. Et gratias age Deo, qui te suæ dispositionis cooperatorem habere, & aliorum amicorum suorum orantium te in hoc participem facere dignatus est, vt in orationis actu & pietatis affectu merearis, & exauditionis fiducia consoleris, & ex petitionis tuę implętione lętificeris, & ex his crescas in amorem Dei, qui benignè procurat nobis occasiones quibus ad orationis præsidiũ compellamur, vt imminentes molestias euadamus, vel bona desideria inspiret, quę orãdo impleri postulemus, vt dũ rogatus exaudierit, magis amemur à nobis, & tãtò sollicitus eius voluntati parere studeamus, quo eum nostris desiderijs, & promptè, & fauerè & piè, & obedire videmus.

Figura.

De causis quare non exaudimur orantes. Cap. 23.

CAusę autem quare nõ exaudimur orantes, plures sunt, nępè. Aut ex multis demeritis culparũ orãtis; dicẽte. Isa. Cũ multiplicaueritis orationẽ, nõ exaudiã, & causam subiungit, dicẽs. Manus vestre sanguine plenę sunt. i. peccato: & Ioan. Scimus quia peccatores Deus nõ exaudit, & iterũ dicit, Isa. peccata vestra abscõderũt faciẽ eius, ne audiret. Aut ex tẽpore orãdi, quia nõ feruẽter & deuotè orat. iuxtà illud. Orabitis, & exaudiã vos, cùm quęsieritis me in toto corde vestro, quasi dicat, nõ aliter. Aut quia non perseverat orãdo, donec obtineat sicut dicit Luc. Si perseuerauerit pulsans, propter importunitatẽ surget, & dabit ei. & in Iudith. Scitote, quoniã exaudiet preces vestras, si permãseritis, &c. Aut ex diffidẽtia exauditionis, vt habetur in Iac. Siquis vestrũ hęsitat, nõ existimet. quod aliquid accipiat: & in Eccle. Ante orationem prępara animã tuam, & noli esse quasi homo qui tentat Deũ. s. si velit exaudiri, & in Matth. Nescitis quid petatis, & in Iac. Petitis & nõ accipitis, eo quòd malè petatis, & in Deute. Cum ploraretis coram dño nõ audiuit vos, neq; voluit acquiescere voci vestræ. Aut vt magis ad petendũ prouocet. Grego. Sancta desideria dilatatione crescũt. Aut vt tantò cautius custodiatur acceptũ, quid difficilè impetrat, & Chrys. Deus adhoc beneficiũ suũ protrahit, vt nobis nõ sit vile, quod prestat. Aut vt humilietur orans dũ tardius exaudit, & sic duo bona proueniũt, vt insolens reprimat elatio, & tamen petitionis non cassetur effectus: Aut in aliud tẽpus exauditio differtur magis contrariũ, aut vtile petẽti. Sic Moyses gloriã Dei sibi ostẽdi petijt, quã nõ tunc sed post meruit videre. Aut etiam aliorum suffragijs quęrat iuuari, quia fortè ardua petitio, velut prę sumptio reprimat. Sic Ezechias misit ad Isa. vt oraret pro se & populo. Et Iosias ad Haldam prophetissam, vnde dicitur ad Ro. Obsecro vos, vt iuuetis me orationibus vestris, vt liberer ab infidelibus qui sunt in Iudæa: & in Matt. Si duos ex vobis cõsenserint, &c. Aliqñ & si negatur vnũ quod fortè minus expedit, pro eo datur aliud vtilius & melius, vt Paulo cui stimulus carnis nõ est ablatus, vt virtus infirmitate perficeretur vtilior sępè est exercitatio tribulationis, quàm quies prosperitati, licet hanc plus optemus. Ex his per contrariũ potest aduertit, quę valent ad exauditionẽ orationis. s. culpæ remotio, feruor & instantia, & fidei confidentia, humilitas, & aliorũ suffragia, & acceptæ gratiæ, & gratiarũ actiones, studiosa conseruatio, vt & ea tantum petantur à domino, quæ ipse nouit magis expedire & quando.

Ioan. 9. Isa. 59. Iere. 29. Luc. 11. Iudith. 4. Iac. 1. Eccle. 18. Matth. 20 Iacob. 4. Deut. 1. Rom. 15.

De speciebus orationibus. Cap. 24.

DE specialibus autem orationibus, quas solent habere quidam. Vtrum expediat eas dici certis horis, vel diebus: nota, q̃ quisdam expedit magis, quibusdã minus. Insipientibus. n. & affectu deuotionis nõdũ imbutis magis expediunt, vt saltẽ cõsuetudo moueat ad orationis studiũ, ne semper vagi circa exteriora, à Deo fiant alieni, & frigidi torpeant, & nunquã aliquo deuotionis igne calescant. Deuotionis autẽ affectu imbuti

Universidad de Deusto
Biblioteca

imbuti, & amplioris cũ Deo familiaritatis gratia subleuati, si nimis psalmorũ, & similium orationũ multiplicationi intendunt, spiritũ obruunt, deuotione impediunt, cordis libertatem quasi quodam pondere prægrauant, & melioribus ablatis, minus pro illo tempore vtilibus occupantur, scrupulosis inhærent. Vtuntur tamen & ipsi plerunque huiusmodi orationis subleuamento, quasi quodam afflatu, donec flamma deuotionis accẽsa verborum solijs non indigeat, purius se flagrans, & tranquillius in sublime attollens. & iste modus videtur expeditior, vt speciales orationes tunc ex bona consuetudine ruminentur, quando maior nõ habetur deuotio. Quando verò superuenit melior deuotionis infusio, vel vtilior, vel plus vrgens occupatio, consuetæ intermittantur orationes, ad quas, quis non tenetur, donec tempus redeat opportunum. Quales autem orationes sunt vtiliores, puto super hęc vniformem dari non posse regulam, cum sic de cibis corporis, diuersis diuersa conueniant, & modò hoc, modò illud, magis delectet edentem, sed hęc videtur tunc fructuosius, quod orantem magis secundùm Deum delectat, & quod deuotionis spiritum promptius excitat, & mentis fiducia erigit in Deum. Omnis ergo orationis fructus, & finis est Deo adhærere, & vnus cum eo spiritus fieri per liquefactionẽ purissimi amoris, & speculationẽ serenissimę cognitionis, & absconsionem in Dei vultu ab omni mundanorum strepitu per excessum quietissimæ fruitionis, vbi omnes vires animæ & potentiæ à suis dispersionibus simul collectę, & in vnum verum & simplicissimũ & summum bonum fixæ, in quandã diuinæ consortationis & ęternæ stabilitatis similitudinem transformãtur. Sunt autẽ quidam gradus inferiores, quasi scalares ascensus, quibus paulatim proficit anima, & illi fini appropinquat. Primò assuescit dispersiones memorię, quibus per diuersa mundi oblectamenta, & multiplicamenta distracta vagabatur, per vsum orandi colligere, & in vnum bonũ defigere, quod est finis omnium desideratorũ & delectabiliũ: sed quia adhuc memoria lubrica & instabilis est, eò quòd multis, & multiformibus diu adhæsit, quærens in quibus delectaretur, vel curiosè occuparetur. Nec videtur stabiliter inhærere diuinis, vel propter euagandi consuetudinẽ, vel propter tenuem spiritualiũ notitiam. Ideò vtitur sustentaculo verborũ in oratione, quæ Spiritus S. ad hoc inspirando hominibus ministrauit, vt per ea more paruulorum, quasi baculis sustentanti, assuescant, assurgere, & erigere se ad Deum. Et hoc fit cũ homo conatur verbis orationum & psalmorum intendere, & intellectum ex eis spiritualem elicere, & deuotionis affectum exprimere, sicut qui ex duro .s. ferro ignem excutit, qui illuminat & accendit, sed per assiduum vsum orandi cũ adiutorio gratiæ Dei, qui studiosis proficiendi semper subuenire paratus est, memoria aliquãdo stabilitatur, ità q̃ iã sine graui difficultate valet orationi intendere & euagationes mẽtis facilè cohibere. Iuxta illud. Aedificans Hierusalem Dominus, dispersiones Israelis congregabit: intelligentia etiam, quę prius quasi cecutiens fuit in exterioribus & inuoluta, incipit dilatari, & illustrari ad videndum, quæ prius non videbat, velut qui in cubiculum desoris veniens subintrat, & primò, quasi nihil videns, impingit in parietes & scabella: deinde paulatim incipit cognoscere grossiora, & tãdem etiam videt clarè minima, ita q̃ etiam miratur superuenientẽ, q̃ nec plene videre potest omnia, quæ sibi iam manifesta apparent. Ex hac illustratione dilatatur mens ad multa cogitanda, & alia colligit ex oratione, aut intelligit ex spirituali illustratione, alia discit ex diuina reuelatione, & confert illam cũ his, quę apprehendit ex humana eruditione, & imbibit ex sacra lectione. Et consolatur nõ modicum, q̃ videt & alios eruditos & sanctos eadẽ sensisse, quę ipse Spiritus sancto illustratus, intellexit. Ex quo securus redditur, q̃ nõ ab alieno spiritu, vel à proprij sensus visibili opinione seducatur, cũ eundem spiritum sentit in se esse quã & in prioribus sanctis. Cautè tamen & humiliter est agendũ, ne fortè ex præsumptionis culpa homo decipi mereatur, & pro spiritu veritatis, sequatur spiritum erroris, credens Spiritũ sanctum loqui, quod est proprij cordis opinio, vel immissio per Angelum malũ, qui sæpè transfigurat se in Angelum lucis, persuadens falsa sub veritatis colore, iuxta illud Ioan. Nolite credere omni spiritui, sed probate spiritus si ex Deo sint. Et nihil recipiendũ est, quod ab ecclesiasticorum doctrina magistrorũ, & approbatorum theologorũ traditione discordat. Nec reuocandũ in dubium, quod ab eis vniuersaliter cum testimonijs sanctorum patrum fuerit rationabiliter diffinitum, quia veritate reperta, qui curiosè per superuacuã subtilitatẽ altius perscrutando fodere nititur profunda scripturæ, quasi aliquid inuenturus, quod ab alijs non fuit inuentum, vanitatẽ diligẽs, quęrit mendaciũ. Et quia Deus summè suauis & bonus est, & omnia quæ ab ipso fluunt sunt sapida & bona, ideò cum intellectus cœperit in agnitionem veri dilatari, ităm gustus animę, hoc est interior affectus, incipit quodam spirituali sapore in cognitis delectari, & sic quod in solo intellectu fuerat scientia, accedente sapore affectus dicitur sapientia, id est sapida scientia ex cognitione veri, sapientia ex adiuncto amore boni. Licet enim omnes animę affectiones suos habeãt proprios sapores. i. motus sibi cõuenientes, amor tamen quasi principalis suo motu omnes alios informat, maximè cum ipse ad summum & verum bonũ debito modo fuerit conuersus, qui natus est nihil solidius amare quàm summum bonum. Omnia alia quæ propter illud non diligit, tentando magis quàm in eis quiescendo diligit, & ideò citò ei per facietatem in fastidium vertuntur. Et rursum alia quærit si fortè vel in illis quiescat, sed non inuenit, nisi fortè attingat summum bonum, quod cum attigerit, quasi in debito fine suo quiescit, & tunc reliquæ affectiones debitos motus suos exercent, iuxta ipsius amoris mensurã. Quãtum. n. amas quodcunq; bonum tãtum gaudes de eius adeptione, tantum speras vel cupis illud adipisci, tantũ times vel odis hic quod posset illud quod amas auferre, tantum doles de non habito, & tantũ pudet de ecõtrariò, si quod diligis sit honestum. Quandiu autem amor contrarios sentit affectus, id est timoris, doloris, pudoris, & odij, tunc minor & debilior est in se, quasi distratus, & nondum in se totus collectus, etiam dum adhuc spei locus est, nõdum potest esse perfectus, dũ non habet quod amat in fruitione, tantum in expectatione. Et quantò expectatio incertior, tantò & amor tepidior. Cum autem venerit quod perfectum est, euacuabitur quod ex parte est, quia fruitionis gaudium perfectum erit, cum amor quod cupit iã tenuerit, nec amittere vltrà timuerit, nec de contrario aliquid sibi inesse senserit, vel quod pudendum sit, vel dolendum. Perfecta. n. charitas foras mittit timorẽ, cum iam in se nullam habuerit materiam odij, vel causam erubescẽtiæ vel doloris. Quantò ergo charitas magis augetur, tantò alię virtutes & virtuosę affectiones amplius purificantur, quousq; omnes in eam solam transformarentur, vt iam nõ sit timor, vel dolor, spes, vel pudor, sed tantum summo gaudio feruens amor, & illi bono tenaciter inhærẽs, quod solum sufficit animæ desiderium implere, ipsum amorẽ eius in se potenter transformare, vt iã cognoscat sicut & cognita est, & amet sicut amata est, quãuis nulla creatura non tantũ potest amare Deum, sicut amata est ab ipso, sed tantum sicut accipit.

Orationis scopus.

Pſal.146.

Simile.

accipit. Deus. n. sicut est causa omnium causarum, ita & diligit oĩa in seipso, & propter seipsum & ideò sicut eius cognitioni nostra non approximat, ita & amor nostер eius amori nõ poterit comparari, nec in patria quãtò minus in via, vbi multipliciter affectus vix, vel nunquam potest se colligere ad se, vt totus simul feratur in Deum. Proficit autẽ homo Deo deditus in studio inhærendi Deo, sic vt primo cum labore mentis euagationes comprimat, & ad Deum colligat, deinde ex vsu studij istus, facilius iam cor suũ cohibere & secũ habitare discit. Iuxtà illud Exo. Maneat vnusquiq; apud semetipsum, nullus egrediat ostiũ domus suæ die sabbati, & sabbatizabit populus, tandẽ faciliter nõ solum sed etiam delectabiliter Deo valebit inhærere, vt auulsio ab huius quiete sit ei tribulatio non modica, sed semper vellet si posset talibus delitijs inhærere. Vnde scriptũ est. Amantissimus Dñi habitabit in eo confidenter, quasi in thalamo tota die cõmorabitur, & inter humeros eius quiescet. Sunt tñ gradus & profectus in hac cõmoratione, vt primò delectabiliter Deo inhæreat, & inuitus ab eo euellatur sicut paruulus à patre blandiente, vel famelicus inuitus separatur à cibo. Nec mirum, spũalis. n. iucunditas non solũ delectabilis est fruendo, sed & pulchra, & honorifica habendo & promerẽdo, delectat, honestat & locupletat. Suauis est gustus cœlestium delitiarũ. Honorabilis amicitia Dei, & ciuiũ familiaritas supernorũ. Fructuosa charitas & meritoria sublimium præmiorũ. Omne quod appetitur, propter aliquod istorũ trium desideratur, vel quia putat delectabile, vel honorabile, vel vtile, sed in quo oĩa simul conuenire nõ inueniuntur, nisi in fructibus cœlestiũ & spũalium delectatione. Alia. n. delectãt, sed turpia sunt & nociua, alia honesta vel vtilia, sed difficilia & laboriosa. Virtutis aũt affectus & sapiẽtiæ gustus, & diuinæ suauitatis fructus dulcis & venerabilis conscientiã lætificat, assecurat & magnificat. Sed tñ si spõsi amplexibus oĩa deuota inhianter inhæret, incipit inter eius brachia aliquo modo consopiri, sicut potatus nobili vino in soporem resoluitur, vt non solum delecta biliter, sed & tenaciter Deo inhæreat, & quasi vino quoddam abstrahatur ab omni visibilium sensu & memoria, sic tñ temperatẽ, vt nec plenè suimet oblita, nec tamẽ verè compos sit sui. Iuxta illud Pſal. Si dormiatis inter medios cleros. i. inter medios terminos mundi & cœli. Item Cant. Ego dormio, & cor meũ vigilat. Est .n. talis iste somnus sicut illorum, qui incipiunt dormitare, & tamen videtur sibi, ea quæ circa se fiunt, aliquo modo sentire & intelligere, sed præ sopore non aduertunt, nisi velint vim sibi facere, vt ad se plenius reuertantur. Amor. n. Dei cum pura intelligentia cognitus, inebriat mentem, & ab exterioribus abstractam, suauitate Deo conglutinant & coniungit. Et quantò amor vehementior & intelligentia lucidior, tantò validius in se mentem rapit, quousque tandem omnium quæ sub Deo sunt plenè oblita, in solo diuinæ contemplationis radio liberè figatur licet breuiter, quasi in quodã corrusco luminis cœlitus emicantis, quia corpus quod corrumpitur aggrauat animam, & deprimit terrena in habitatio sensum, multa cogitantem. Sentius. n. hominis per se pauca potest, & vix tenuiter cogitare, subleuatus autẽ afflatu superni luminis tantò plurainde intuetur, quantò suprà se sublimius eleuatur. Sed corruptio terreni corporis, & variæ huius vitæ occupationes deprimunt animam, & reuocant ad seipsum, vt gemens clamare cogatur cum Apostolo. Infelix ego, quis me liberabit de corpore huius mortis. Item Pſal. Heu mihi quia incolatus meus prolongatus est. Quantò minus mens sobria est, ad ista inferiora & humana cogitanda & tractanda, tantò plus à superioribus & cœlestibus, per deuotionis intuitum elongatur. Et quantò feruentius ab inferiorum memoria, affectu & intellectu ad superna sustollitur, tãtò perfectior est deuotio, & purior est contemplatio, quia simul nõ potest perfectè vtrisq; esse intenta, quæ ab inuicem sicut lux & tenebræ sunt diuisa. Qui Deo inhæret, in lumine versatur. Qui inhæret in tenebris, in tenebris est.

Exo.16.

1. Ioan.

Deut.33.

Pſal.67.

Cant.5.

Rom.7.

Pſal.119.

Quæ est in vita hominis sublimior perfectio. Cap. 15.

Sũma hominis in hac vita perfectio.

HAec est hominis in hac vita sublimior perfectio, ita vniri Deo, vt tota anima cum omnibus potẽtijs suis & viribus in Deum collecta, vnus spiritus fiat cũ eo, vt nil meminerit nisi Deum, nil sentiat vel intelligat nisi Deum & omnes affectus in amoris gaudio vniti, in sola conditoris fruitione suauiter quiescant. Imago enim Dei in anima, in his tribus potentijs expressa consistit, videlicet in ratione, memoria, & voluntate. Et quandiu istæ nõ sunt ex toto Deo impressę, non est anima deiformis. Forma enim animę Deus est, cui debet imprimi, sicut sigillo signatum. Hæc nunquam plena est, nisi cum ratio perfectè iuxta capacitatem suam illuminatur ad cognitionẽ Dei, qui est summa veritas, & voluntas perfectè afficitur ad amandum summam bonitatem, & memoria plenè ab sorbetur, ad intuendam & fouendam & tenendã summam fœlicitatem. Et quia in horum consumata adeptione constat gloria beatitudinis, quæ perficietur in patria, liquet, quòd istorum perfecta inchoatio, est perfectio viæ in hac vita. Quamuis autem omnes virtutum conatus ad hanc perfectionem tẽdere videantur, tamen specialiter orationis studium ad hoc nititur, vt anima toto affectu & intellectu & memoria in Deum fœratur, quia alijs postpositis, anima soli Deo inhærere desiderat cum orat. Vnde orationis perfectio est, cum anima illud obtinet, ad quod orãdo tendit, vt tota ab infimis abstracta solis iungatur diuinis, nec volens nec valens aliud sentire nisi Deũ, vbi verè quiescit aĩa, ibi delectatur in splendore lucis & amenitate diuinæ dulcedinis, & in securitate pacis. Hæc autem spiritualis amenitas, non potest per aliquas imaginabiles describi similitudines, nec per sensibilium depingi comparationes, quia purè spiritualia tantum differunt à sensibilibus, sicut spiritus à corpore. Spiritus verò rationalis nec corpus est, nec corporis similitudo. Circa verò hũc contemplationis excessum, sunt diuersæ deuotionum species, quas breuitatis causa prętereo, quibus scriptura vel tractatores scripturæ diuersa nomina imposuerunt, vt iubilus, ebrietas spiritus, spiritualis iucunditas, liquefactio, quæ expertis & vacantibus explananda re linquo. Aliqua tñ breuiter tangã istorũ. Et quia iubilus vsum nõ habet à scriptura, videtur, q̃ iubilus sit quoddam spirituale gaudiũ, cordi repentè ex aliqua deuota cogitatione vel collatione infusum, qđ totum cor concutit ex sui vehementia. Quosdã tremore commouet, & delectabiliter cruciat, quia motus gaudij consolatur sed ex impetu fortitudinis corpus debilitatur, & aliqñ per risum, aliqñ per quosdam clamores, aliqñ per alios gestus & singultus, quasi euaporando erumpit, nec valens se intra se tacitus continere. Greg. Iubilum nanq; dicimus, qñ ineffabile gaudium mens concipit, quod nec absconditi potest, nec ser monibus aperiri, & tamen quibusdã motibus proditur, quanuis nullis proprietatibus aperitur. vnde Pſal. dicit. Beatus populus qui scit iubilationẽ. Non ait. qui dicit, sed qui scit, quia sciri quædam iubilatio potest, sed dictu nõ exprimi valet. Ebrietas spiritus dici potest, quælibet amoris & gaudij deuotio, ex qua quasi ex vini fortitudine feruor spiritus sancti sic exhilarescit, q̃ se intra se cohibere non valet.

Iubilus. quid.

Pſal.88.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Iob.32. Vnde Apostoli spiritussancti feruore æstuãtes, musto pleni dicebantur: & Iob ait, En venter meus quasi mustum absq; spiraculo, quod lagunculas nouas dirumpit. Nouas dicit non veteres, vel quia veteribus cordibus non infunditur talis deuotio sed nouis. i. in nouitate vitæ ambulantibus, vel nouas dicit, propter fortitudinem spiritus, quę si nouas dirumpit, quanto magis veteres. i. fragilia corda & infirma? vel nouas dicit, quia talis feruor spiritus, nouis & nondum exercitatis mentibus nuper infusus, minus valet sese cohibere, quin erumpat per inuisitatos gemitus, vel voces vel singultus. Sic nouum vinum in vase ebullit, quod inueteratũ quiescit. Qñq; etiam corpus quasi obrigescit, & membra inhabilia & inflexibilia fiunt ex subita feruoris & suauitatis influentia, & hoc põt esse, quia spiritus oês distenduntur corde inflammato, quia extensione neruorũ & obstrusione viarum spũalium, membra amittunt habilitatem officiorũ suorum, vt lingua loquelę, manus operationum, & pedes & crura gradiendi, quousq; feruor iterũ remittatur, & vię spirituum apertę fiant vt prius, nec mirum si hæc diuinæ affectiones possunt efficere, quarum virtus fortior est, cum etiã humanæ affectiones hic interdum valeant, vt subitus terror & subita & immoderata lętitia, & subitus dolor, & odium immensum & immoderatus amor, sicut sæpè compertũ est, & in extasim vel stuporem, vel phrenesim alios ex huius omni raptos feruore esse, & membra in rigorẽ vel tremorem versa, vel etiam febres ex vehementi molestia incidisse. Quid etiam mirum si ex magna spiritus hilaritate, quã spiritus sanctus infundit cordi, aliqñ erumpit in aliqua aperta hylaritatis indicia, vel si qñque singultibus & affectibus apertis imperare non valeat, & huius internæ deuotionis motus abscondere, cũ videamus sæpius, aliquos ex stulta leuitate à risu & insolertibus cachinnis non posse se cohibere, etiam vbi pudor humanus imperat disciplinam. Et aliquando ex humana tristitia oborto fletu non possit homo, quãuis libenter faceret, imperare. Cum. n. scriptum sit, Deus noster ignis consumens est, & Deus charitas est, quid mirũ si feruor diuinæ charitatis cordi infusus totum hominẽ commouet, sicut si vitro fragili & si vasi fictili bullientem liquorem, vel ignem ardentem infundas, trepidationis fragorem concutit. Cor nanq; diuini amoris gaudio, vel diuino fruitionis desiderio inflammatum, in se dilatatur & extenditur, & quasi intra angustam pectoris se capere non sufficiens, quodammodo erumpere conatur, nisi flamma, quã intus patitur, foras eructet, & ardoris sui refrigerium qualecunq; inueniens euaporet. Quod cum non põt, vel ex humano pudore non audet, mirabiliter in semetipso cruciatur, & corpus val de ex talibus motibus debilitatur, quia virtus diuinæ dulcedinis intolerabilis est imbecillitati terreni corporis, sicut si ignem intro immitas, vnde legimus sanctos ex diuinis visitationibus & reuelationibus corruisse, & viribus emarcuisse, de quo legitur in Dan. Visioné hanc grandem vidi, & non remansit in me fortitudo, & emarcui, nec habui quicquam virium, & iacebã cõsternatus super faciem meam. Item in Tren. De excelso misit ignem in hostibus meis, & erudiuit me. Ideò spiritussanctus in igne super Apostolos venit, quia virtus diuini amoris sicut ignis illuminat & inflammat.

Simile.

Dan.10.

Tren.1.

Spiritualis iucunditas dici potest, quoddam gaudium, quod à spiritusancto infunditur, quo gaudium animus in Deo, quiescit, siue pro perceptis diuinis beneficijs vel promissis. Et licet aliqui putent spiritualem esse lætitiam, cum aliqñ religiosi inter se iucundi sint, tamen sciant, q̃ spiritualis lętitia sicut caret amaritudine tristiæ sæculi, & accidiæ torpore, etiã ita dissolutionis leuitate. Spiritualis. n. lætitia dupliciter accipitur, s. specialiter & generaliter: specialiter, & tunc est motus spiritualis gaudij in spiritu sancto, ex intuitu beneficiorum Dei, & futuræ gloriæ, & bonitatis diuinę. Generaliter, & tunc est quædam mentis hilaritas, à bona confidentia ad Deum & bonæ conscientię testimonio, reddens hoiem beneuolum & deuotũ, ad omnia agenda & sufferenda pro Deo, & omnia quæ Dei sunt diligenda & promouẽda. Ideò bis dicit Apostolus. Gaudete in Domino semper, iterum dico gaudete, primò generaliter, secundò specialiter. Liquefactio autẽ animæ aliud non videtur esse, nisi quædam emollitio à duritia sua, per quam flexibilis redditur, & voluntaria ad amandum se amantem Deum, & liquescens ad recipiendum diuinę virtutis impresiones, vt sicut liquor liquori, ita spiritus Dei spiritum hominum influẽs misceatur, & vnus fiat anima spiritus cum Deo.

Lętitia spũalis duplex.

Phi.4.

De generibus compunctionum & deuotionum. Cap. 16.

CVm autem multa videantur deuotionum genera vel compunctionũ, possunt tamen. 7. distingui differentiæ, iuxta singularium affectionũ varietates. Aut. n. surgit deuotio ex timore, aut ex dolore, aut ex desiderio, aut ex amore, aut ex compassione, aut ex gaudio, aut ex admirationis stupore. Ex timore, vt cum quis compungitur timore futuri supplicij, vel cũ timet à Deo derelinqui propter demeritum peccatorum suorum, dicens Deo. Ne proicias me à facie tua, & ne derelinquas me Dñe Deus meus. Ex dolore, vt cũ dolet se offendisse Deum, & gratiam eius amisisse, vel cum dolet se tam parũ profeciss̃e, & tam parui esse meriti apud Deum, & in tm̃ Dei oculis dispicere, vt dicat cum Psal. Auerte faciem tuum à peccatis meis. Ex desiderio, cum suspirat & anhelat ad gratiam ampliorem virtutum, & ad familiaritatis diuinæ suauitatem, vel ad Christi presentiã in cœlo, vel ad sancta desideria adimplenda, & dicat cũ Psal. Dñe ante te omne desiderium meum, & cum Isaia. Dñe nomen tuum & memoriale tuum in desiderio animæ meæ. Anima mea desiderauit te in nocte. Ex compassione cum Christo passo piè compatitur, & gladius illam animã Deo fidelem transuerberat & vulnerat, qui Mariæ matris animam letaliter pertransiuit, aut cum proximorum incommodũ, aut animarũ periculis cõpatitur, & zelus domus Dei, & iniuriæ Deo illatæ comedunt eam, nec sinunt eam dormire somno dissimulationis, quin contristetur ad singulorum calamitates, adeò vt dicat cum Iob. Flebã super eo, qui afflictus erat, & cõpatiebatur anima mea pauperi. Ex amore diuino cum recolit, quàm benignè secum egerit, & quanta sibi beneficia indigno & immerito contulerit, vel cum pensat generalia beneficia omni generi humano impensa, & incarnationis, & passionis beneficia, & sacramenti altaris & spiritussancti sacrosancta charismata, vel cum ipsius Dei ingeminatam intuere benignitatem, quę tanta est, sicut immensitas & æternitas, quæ mensuram non habet neq; finẽ. Et ideò sine mensura & sine fine diligendus est. Amore Dei nihil põt esse delectabilius, vel honorabilius, vel vtilius, per hanc affectionem dilectionis Dei, singulariter spiritussanctus testimonium reddit spiritui nostro, q̃ sumus filij Dei: de hoc specialiter dicitur. Qui diligit Deum, hic cognitus est ab eo: & ego diligentes me diligo. Cognosci à Deo & diligi, est ab eo approbari. Amor Dei est omnium affectionum bonarum condimentũ, & tantò plus sapiunt Deo cæteræ virtutum affectiones, quantò plus de hoc habuerint condimento, nec potest esse virtus vel deuotio, quæ ex amoris radice non pullulat. Ex gaudio surgit deuotio, cum exultauerit in Deo, memor beneficiorum eius, vt cũ in spe gratiæ eius confidit se esse de numero saluandorum, vel congratulatur saluti & profectui proximorum,

Spiritus cõpunctionis variæ causę.

Ibid.

Psal.50.

Psal.37.

Ibid.

2. Cor.1.

morum, vel cum in exultatione spiritus congaudet gloriæ beatorum, & mente perambulat cœlestis patrię varias mansiones, ex quibus oĩbus vel singulis cor exhilaratur, quasi iucunda volucris, qñq; clauso pectore

Psal.83. vidit in iubilo, & affectu exultationis laudis quasi quærat exire de angusto pectore, & cũ Psal. dicat. Cor meũ & caro mea exultauerunt in Deum viuum. Ex admirationis stupore, cũ illuminato intellectu fulgore sapientiæ, stupet magnitudinẽ potentiæ Dei, & profunditatẽ

Iob.36. sapientiæ, & suauitatis & benignitatis eius, vel districtionem iudiciorũ eius vel abyssum claritatis incomprehensibilitatis & immensitatis eius, vel quicquid est de natura diuinitatis & gloriæ maiestatis, vel quorumlibet operũ eius admirabili rõne. Vnde dicitur in Iob. Magnus fortitudine & iudicio & iustitia Deus, & enarrari non põt, ideò timebunt eum viri. Aliqñ commixtim ex diuersarum affectionum motibus deuotio conflatur, vt timor cum dolore, amor cũ gaudio & admiratione, compassio cum desiderij ardore iungatur. Et quasi aromata simul contrita, liquore superuę vnctionis compacta, & calore ignis diuini decocta, pigmentum salutare efficiunt, ad sanandum aiarum languores efficax & salubre, sicut illi qui pigmenta sanitatis conficiunt, aliqñ de singulis, aliquando de pluribus, & modò de illis, modo de istis compositionem faciunt pro varijs remediorum causis. Cum aũt deuotio sit piæ affectionis pinguedo, & magis se habeat ad affectum q̃ ad intellectum, sicut videri potest in simplicibus deuotis, & literatis pluribus indeuotis, perfecta tñ non est deuotio sine lumine intellectus, sed aliter se habet intelligentia simplicium deuotorum, & aliter literatorũ. Literati. n. sciunt subtiliter loqui de quacunq; etiã spirituali materia, & verbis proprijs exprimere quæ volunt, & pulchrè diuidere & distinguere, & causas, & congruas rationes assignare, & sermone cõposito persuasibiliter & ornatè ponere: Et ex paruis quandoque longum texere tractatum, & ea quæ plana sunt & nota per se, verbis artificiosis inuoluere, vt rudibus de intimis philosophiæ medullis extracta videãtur. Deuoti autem simplices, clarius vident veritatem in se, & profundius de ea sciunt cogitare, & pondus eius pensare, & saporis intimi venas per gustum affectus scrutari, & per puræ intelligentiæ radium quæcunq; lucidius discernere, licet nesciant verbis expresis propriè distinguere, tamẽ ex ipso saporis gustu naturalis virtutis differentias cognoscere, magis quàm per argumentorum coniecturas sciunt. Exemplum de quolibet mechanico artifice in arte sua perito, & de subtili philosopho, quorũ alter scit de arte pulchrè discerere, & alter prouè operari. Vel exemplũ de medico theorico, & practico, quorum alter magis nouit artem per scientiam, alter per experientiam.

Exemplũ.

Exemplũ aliud.

De reuelationibus, visionibus, imaginationibus, & demonstrationibus. Cap. 17.

DIcto de illis quæ ad spiritualium profectum spectant, videndũ est breuiter, de his quæ in spiritualibus experientijs magis pertinent ad intellectũ, vt sunt reuelationes secretorum, & visiones & imaginarię demonstrationes, in quibus quidam de veritate aliqñ eruditur, & plurimi deluduntur, his aũt tantò minus immorandũ est, quantò frequentius ea sibi immittentes decipiunt, & quantum est minor profectus in talibus, etiam cum vera sunt, licet à rudibus & spiritualium charismatum ignaris, magis magnæ sanctitatis & sapientiæ virtutis in his consistere existimetur.

De generibus visionum. Cap. 18.

QVatuor sunt genera visionum, & totidem sunt genera reuelationum, quamuis etiã visiones dici possint reuelationes, quia in eis aliqua secreta reuelantur. Quædã visiones dici possunt corporales, quę vigilanti corporaliter ostenduntur, vt Moyses vidit Dominum in rubo ardenti. Et patres Angelos visibiliter susceperunt. Ad hanc potest referri quorumlibet sensuum experientia, vt auditus, gustus, odoratus & tactus, vel visus pro quolibet sensu solet poni. hinc in Exod. dicitur. Videbant voces & lampades, & sonitum buccinæ, &c. Voces nanque & sonitum buccinæ, non visu, sed auditu percipere potuerunt. Aliæ sunt imaginariæ visiones, quæ vigilanti non corporaliter, sed imaginariè ostenduntur, siue in somno siue in excessu mentis rapto, vt visiones Ezechielis, Danielis, & aliorum sanctorum in nouo & veteri testamento. Aliæ sunt imaginariæ quę dormientibus ostenduntur, vt Iacob vidit Dominum in visum scalæ. Et Pharao, & Nabuchodonosor somnia viderunt præsagia futurorum. Istæ omnes visiones conueniunt simul in hoc, q̃ non solũ bonis, sed etiam malis ostenduntur. Item quandoq; veræ sunt, & per eas eruduntur aliqui ad veritatem, & quandoq; deceptoriæ & aliqui ex his deluduntur. Vnde in Ezech. Vidistis visionem cassam, & diuinationẽ mendacem locuti æstis. Item, q̃ non faciunt sanctum nec ostendunt. Alioquin Balaam sanctus esset, & eius asina quæ vidit Angelum, & Pharao qui vidit somnia præsagia futurorum. Item, q̃ etiam si veræ sunt, tamẽ per se meritoriæ non sunt, & qui multa talia videt, non est melior, & qui nulla non est minor, sicut est de miraculis alijs. Item, q̃ pluribus sæpè magis nocuerunt talia quàm profuerunt, quia inaniter indè gloriantes extollebantur. Multi etiã putantes visiones vidisse, quę non viderant, seducebant se & alios, vel ad quæstũ auaritiæ retorserunt. Multi finxerunt se mendaciter vidisse visiones, ne aut haberentur inferiores cæteris: aut vt præ cæteris honorarentur quasi sanctiores, quibus secreta Dei ostendantur. In quibusdam etiam solent huiusmodi visiones esse præludia insaniæ, quia cerebro fuso & fumis ipsum obnubilantibus, visus oculorum confunditur, vt putent sibi apparere aliquid veraciter, quod phantasticum est & falsum, iuxta illud Eccle. Sicut par turientis, cor tuum phantasias patitur, ne dederis cor tuum in illis. Alia est visio intellectualis, qua illuminatur mentis oculus luce veritatis puræ, quia ipsam veritatem in se contẽplatur, vel intelligit in visione imaginaria veritate, quæ in illa significatur. Sicut cum Paulus raptus in Paradisum vel in cœlum tertium, vidit inusitata & audiuit verba ineffabilia, quæ non corporearum rerum imagines, sed ipsius veritatis splendorem, purè intuitus est: similiter & Ioan. Euangelista, licet sub figuris corporearum rerum describat Apocalipsim, creditur tamẽ omnia purè didicisse & intellexisse, quæ ibi figuraliter describit, vel propter capacitatem aliorum, quibus ipsa pura veritas pro sui splendore imperceptibilis fuit, vel magis propter mysteriorum reuelationẽ, quæ non passim omnibus propalanda sunt, vt exerceantur digni, & excludantur indigni à sacratorũ mysteriorum intelligentia, sicut & à reliquarum sanctarum scripturarum velaminibus sunt operta. Hoc significabat velũ ante sancta sanctorum expressum, intra quod non licebat populo, sed solis sacerdotibus introire. Similiter sanctuarium inuolutum, in profectio ne Leuitis imponebatur portandum, quod antequam inuolueretur, non licebat alijs quàm sacerdotibus contingere vel videre, hoc significante Spiritus sanctus, quòd profunda scripturæ mysteria perfecti aliquatenus vident. Alij autem inuoluta portare debent, dum sunt in hac vita velamine figurarum. Ipse enim imaginarium vel corporalium visionum figuræ, cum veræ sunt secundum spiritualem significantiam, non sunt verè secundum rei existentiam. Non enim verum est

Exod.3.

Exod.26.

Ecclę.34.

Universidad de Deusto
Biblioteca

substantialiter,esse boues in cœlo,vel leones,vel aquilas, & alia quæ in Apocalipsi & alijs prophetarum visionibus describuntur, sed ibi sunt cœlestes virtutes, quorum merita vel officia istarum bestiarum,vel aliarum rerum proprietatibus figuraliter designantur.Credimus Christum glorificatum in cœlo,nec vltrà secundum suæ substantiæ veritatem nasci de virgine, lactari vel pasci,vel alia quæ Euangelista docet,eũ fecisse hystoraliter,dum corporaliter cũ hoĩbus in terra conuersabatur.Et tamẽ sic sæpè refertur,aliquibus sanctis apparuisse in visione,vel nascens,vel matris vbera lactãs, vel extensus in cruce, non q̃ ita secundum veritatem fieret,sed q̃ illis propter aliquam singularem consolationem,& deuotionis exercitationem,vel propter aliquã spiritualem significationem,sicut apparet,per Paucum dicit.Scimus.n.q̃ Christus resurgens ex mortuis, Rom.6. iam non moritur, & mors illi vltra non dominabitur. Sic nec vltra corporaliter lactabitur, vel nascetur. Ita de alijs sanctorum vel angelorũ apparitionibus est tenendum.Non videtur autẽ prætermittendum,q̃ quidam decepti à seductorijs spiritibus, vel proprijs falsis opinionibus,putant sibi apparere in visione vel ipsum Christum, vel eius gloriosam genitricem, & non solũ amplexibus & osculis, sed etiam alijs in decentioribus gestibus & actibus ab eis demulceri,vt sicut spiritus ipsorũ interius ab ipsis consolatur spiritualiter, ita & caro exterius sibi congruo oblectationis sensu,sensibiliter demulceatur,& carnaliter consoletur, quod non solum esse falsum & seductorium,sed etiam blasphemia grauis esse comprobatur. Spiritus sancti visitatio,sicut contra omnia vitia reprimenda & detestanda infunditur, ita & singulariter contra carnalis illecebras opponitur. Et vbi spiritus mundicie suo iubare resplenduerit, continuò omnes prauæ voluntatis motus euanescere, & velut tenebras subueniente lumine disparere necesse est. De his verò qui cum aliquando dulcedinẽ spiritualem sentiunt,continuò etiam carnalis delectationis pruritu illecti fœdantur,nescio quid iudicem,nisi q̃ potius eligo illis carere floribus,quos de luti sordibus legere deberem. Et sicut illos damnare nõ audeo, qui inuiti quãdoq; in huiusmodi spiritualibus affectionibus,carnalis fluxus liquore maculantur.Ita etiam excutare nescio,qui tali fluxu ex consensu cum delectantur,qualiscunque eorum intentio videatur.

De pluribus modis reuelationũ. Cap. 19.

Verisima & vtilissima doctrina,contra superstitionem iudiciariam.

REuelatio secretorum vel futurorũ pluribus modis fieri videt,in quibus sicut in visionibus prædictis plurimi seducuntur, putantes spiritũ esse, quod proprius sensus finxerit, vel spiritus erroris suggesserit,& ideò vaticinijs iam vsq; ad fastidium repleti sumus de Antechristi aduentu,de signis appropinquantis iudicij,de destructione religionum, de persecutione Ecclesiæ, de regni destructione, & varijs mundi præsuris, & alijs pluribus quibus etiam viri graues & deuoti plusquam oporteat credituli extiterunt, de scripturis Ioachim & aliorum vaticinantium varias interpretationes extrahentes,quæ etiam si vera essent & authentica, tamen religiosi plurima inuenirent, in quibus fructuosius occuparentur, cum & Christus in Apostolis tales curiosas tẽporum inquisitiones repressérit, dicens. Act.1. Non est vestrum nosse tempora vel momenta, quæ pater posuit in sua potestate.Reuelatio aliquando fit per vocem & verba expressa,vt Petro,Ioanni,& Iacobo in monte cum Iesu. Vox de nube dixit. Hic est Reuelatio multiplici ter contingit. filius meus dilectus, vnde Petro dictum est. Beatus es Simon bar-iona,quia caro & sangis non reuelauit tibi, sed pater meus cœlestis, &c. Vel sicut Samueli primo seruo factus est in Sylo.Aliquando fit per somnum,vt Ioseph viro Mariæ dictum est in somnis, vt acciperet Mariam,& fugeret in Aegyptum & rediret.Et Magis similiter dicitur in somnis, ne redirent ad Herodem. Et in alijs pluribus locis simile inuenitur. Aliquando fit per spiritum Angelicum, vigilanti intrinsecus,vt patet in Zach. Angelus qui loquebatur in me dixit ad Zach.4. me.Nunquid nescio,quid sunt hæc? &c. Aliquando fit per spiritum interius in mente iuxta illud Psalm. Audiã quid loquatur in me Dominus Deus, &c. Et hoc Psal.84. duobus modis,vno modo cum inspirat menti aliquid agendum,vel dicendum,vel de proprijs docet vel alienis. Sicut prophetas inspirauit quid facerent, vel dicerent,vel cum futura eis,vel absentia,vel abscondita reuelauit. Secundo modo cum non de speciali facto illo vel illo,sed generaliter ad plura per mentis illuminationem ostendit,quid secundũ veritatis iudicium sit melius vel non melius. Sicut docet oẽs iustos declinare à malo,& facere bonũ,& per spiritũ consilij vel sciẽtiæ, vel sapientiæ beneplacitũ Dei agnoscere,& eligere potiora.Est & alius modus reuelationis per spiritum sanctum,cum homo ex Dei inspiratione orat Deum pro alia speciali causa,vel propria, vel aliena, & per affectũ deuotionis,& fiduciam exauditionis intelligit se exauditum in hac petitione. Sed licet confidat q̃ illud pro quo orauit habiturum sit prosperũ successum, nescit tamen sæpè quia via habebit processum.Econuerso cũ non sentit sibi infundi fiduciam exauditionis hic colligit non habiturum effectum suæ petitionis,licet non sit in hoc omnino certus, quia nescit an hoc sit defectus deuotionis, vel indicium negatæ petitionis, hoc tamen reuelationis genus est specialiter deuotę mẽtis familiare. In hoc tñ aliquando quidã deuoti inueniuntur decepti,sicut & interna inspiratione.Et hoc taliter fieri posse videtur.Cum homo deuotus Deo,aliqñ intendit orationi,& per magnum deuotionis affectũ confidit Deum sibi esse fauorabilem, optat sibi vel alteri, vel orat illud vel illud quod tunc desiderat euenire. Et cum fuerit iam in affectu deuotionis, & fiducia diuinæ propitiationis antequã illud optaret, accedente modo optatæ rei desiderio fit affectus feruentior, & fiducia ad Deũ ex feruore constantior.Et quia præsumunt spiritum sanctum hanc deuotionem operari,cum spiritus malignus non possit affectus deuotionis infundere, quam nunquam habet, confidit se non decipi,& in concepta spe desiderij sui non confundi, quẽ testimonium adauctæ per spiritum sanctũ deuotionis & confidentiæ credit approbare:sed in hoc potest esse deceptio, q̃ spiritus hominis ex desiderio rei quam diligit, cum de illa ttudiosè cogitat hilarescit, etiã cum in nulla prius erat deuotione ad Deum, ita q̃ aliquando pro desiderio illius rei vel euentu, facilè prouocaretur ad lachrymas, maximè si est res quæ spectat ad deuotionem qualemcunq;,sicut sæpè etiam cum pro vana gloria quis optat gratiam prædicandi, vel prophetãdi, vel miracula faciẽdi,vel aliud simile, vnde cor delusum huiusmodi fantasmatibus hilarescit, & per vanam gloriam,vel lętitiam pinguescit.Quantò ergo magis cordis affectus exhilaratur & deuotior efficitur in se, cum cogitat & optat quod desiderat non ex leuitate vel vanitate, sed ex maturitate & charitate, dum interim est in aliqua spiritus consolatione,quæ facili occasione potest ad ampliora deuotionis incitamenta subleuari. Et quod tunc confidentia proprij sensus loquitur,putat lo qui spiritum sanctum, dum non subtrahit deuotionis gratiam quam dedit, immò dilatatio cordi per desiderij sui appetentiam,eò copiosiorem gratiam infundit, quò cordis exhilarati capacitas locũ ampliorem in se gratiæ præparauit. Cor enim benevolum & beneuolentia iucundũ, est aptius ad deuotionis gratiã, quàm tristitia & amaritudine constrictum, quia spiritussanctus amor est, & beneuolentia & iucunditas patris & filij,

filij,& similia similibus magis congaudent naturaliter. Lætitia est cœlestis patriæ proprium. Mœror tristitiæ est huius exilij negotium: Amaritudo desperatis est infernale supplicium.

De cautela in visionibus habenda,& de sensibili dulcedine. Cap. 20.

IN omnibus igitur reuelationum & visionum generibus magna cautela habenda est, ne falsa pro veris,noxia pro salutaribus,exigua pro eximijs, & incerta pro certis recipiantur. Solus autem spiritus sanctus per donum consilij,& per gratiarum discretionis spiritum scit hominem expedire & certum reddere, quid in illis recipiendum sit vel respondendũ,& quomodo eis vtendum, sicut & prophetas & sanctos docuit,quibus non solum vera ostendit, sed etiam per veritatis testimonium, quia vera essent interius demonstrauit.Alijs autem videtur securius esse,talia non quærere oblata,nec citò credere,& deceptionis foueam timere. Aliquando etiam oblata velut minus fructuosa parui pendere, vt si vera sint, se habeant indifferenter ad ea,si falsa non inuitantur eis,ne decipiantur, & si velit aduertere, quærat super his consilium sapientiũ solum & paucorum, & ad illa se studiosè exerceat, quæ sunt secura meritoria & fructuosa,quę sunt vitiosa extirpare,& virtutũ studijs fideliter insudare, sacræ scripturę sacrum scrutari intellectũ,& per orationis vsum mentẽ accendere ad deuotionis affectũ,hæc sunt salubria & secura & fructuosa studia religiosorũ, & quãtò quis in illis se exercuerit,tãtò maioris meriti & maioris gloriæ apud Deũ erit. Sunt etiã quædam sensibiles dulcedines & suauitatis experientiæ,quæ deuotis q̃nq; inundunter, & mirabilis fragrantia odoris, ineffabilis suauitas saporis,& hymnidicæ melodiæ vocum & sonorum, & tactu perceptibiles experientiæ indicibiliũ suauitatũ,quæ cum vere sunt,& à Deo,possumus existimare,q̃ aut dentur quibusdam nouis & rudibus,qui spiritualia nondum lucidè intelligunt, vt saltẽ per sensibilia consolentur in Dño, qui veritatem purè spiritualium non cognoscunt, in quibus maior vis est, & certior veritas,& fructuosior profectus, & purior perfectio.Aut q̃ ideò dentur etiam perfectioribus in spiritu sensibiles consolationes, propter redundantiã interioris dulcedinis,vt sicut aĩa communicat corpori suo, quasi comiti & socio viæ passiones suas, ita & communicet ei consolationes.Tristante.n.anima interius, etiam corpus tabescit exterius. Sicut ergo corpus cõlaborat spiritui,& compatitur in merito,ita dignè comparticipatur & conremunerat ei in præmio, non solũ futuræ gloriæ, sed etiam præsentis gratiæ, sicut dñi in 2.Cor.1. conuiuio epularum seruis suis transmittũt reliquias ferculorum,vnde dicitur. Sicut socij passionis estis,ita & consolationis eritis.Et hoc est ex superfluenti mensura,quę datur electis, cui redundãtia ne effusa depereat, excitatur à corpore, quod particeps fuerat in labore. Sed sicut de visionibus & reuelationibus, ita & de huiusmodi sensibilibus experientijs. Sciendum,q̃ aliqui seducuntur in eis, putantes esse à Deo, quod fortè est phantastica deceptio. Et aliqui putant esse aliquid magni,quod in se nullius est meriti. Et aliqui extolluntur de talibus apud se,& iactant se,quasi de singulari gratia sanctitatis. Habent etiam hoc proprium diuinæ dulcedinis experientiæ,maximè cum frequentiori vsu & vehementiori motu influunt, vt spiritum reficiendo corpus debilitent,& ita quodammodo delectando affligant. Sicut rusticum cibis grossioribus assuetũ, delitiosa fercula sæpius sumpta,alterando tabescunt & dissoluunt. Gen.3. Ignobile nanq; corpus & corruptibile,sicut pecus brutalibus est assuetũ,i. terrestribus & vilibus iuxta illud Gen. Comedes herbam terræ,& hoc post peccatum.

Sensibiles cõsolationes quomodo discernẽdę.

Optimũ pro deuotis consilium.

Prou.25. Optimũ pro deuotis consilium. Vtilius.n.est ad horam habere temperatius gratiam deuotionis, quàm omnino exhaustis viribus, & destructa virtute naturali, totaliter eam perdere,& irrecuperabiliter ea carere, quia sic destructi postea nimis incipiunt sibimet compati, & vt recuperent vires amissas per indiscretionem, non solum delicatius, sed etiam dissolutius, quàm expedit se habere. Exhaustis nanq; viribus capitis maximè & cordis iuxta auderent etiam ad studium deuotionis per moram aliquam aspirare, quia retrahit eos continuò molesta debilitas. Ex quò magis volunt contra illam conari, eò minus possunt. Et ideò consultius videtur consolationes diuinas moderatius quærere, cum debilitas corporis obsistat, vt diuturnius eis frui possint,& auctas valeant tollerare, quàm ad breue tempus in eis ita indiscretè delectari,vt eas postea fugere oporteat,& sine spe recuperandi amittere propter virium defectionem. Vase.n.contrito liquor effunditur, vnde dicitur in Psalm. Defecit Psal.72. caro mea & cor meum,quia cum corporis virtus omnino deficit, cordis etiam vigor à deuotione languescit. Fit etiam plerunque studiosis deuotionis,vt dum magis conantur habere deuotionis gratiam,minus habeant,& cũ vehementius instant,aridiores & duriores corde fiant, sicut in summis festiuitatibus & deuotis tpibus passionis Christi & natiuitatis, & similibus, & maximè cum se ad sanctam communionẽ studeant solicitè præparare,Et multi ex hoc fæpissimè contristantur, & ex ista parte turbatis, ex cordis pusillanimitate interpretantur, quòd fortè sunt indigni visitatione diuina, & quòd non placeat Deo, vt sic indigni & indeuoti ad sacram communionem accedant,& sic sæpè se subtrahunt à cibo vitę & medicina salutis,sed cum hominiincertum sit, an sit dignus amore vel odio secundum rationem dispositionis, & merita singulorũ soli Deo sint nota, non possumus secundum veritatẽ vnicuiq; consulere, quid sentire in hoc debeat & facere,tamen quare Deus tunc subtrahit bonis & studiosis deuotionis gratiam,cum ea libentius haberent, & instantius querũt? possunt. 5.super hoc rationes assignari.Pri Cur Deus subtrahit cõsolationis gratiã, quinq; rationes. ma humiliationis, quia magis humiliatur homo, cum non habet tunc deuotionem quàm alio tẽpore, & magis confunditur in seipso. Sicut sęculares plus confunduntur, si in Pascha non cõicant, cum solitum est cõicare cęteros,quàm toto reliquo tẽpore.Secunda,purgatio peccati,quia fortè per alia exercitia minus purgatus est, vel aliqua habet delicta, quæ non recolit, & vt dignus accedat ad Eucharistiã, & amplius purget à peccatis, in hoc punitur in quo magis dolet, & quo dolor

Universidad de Deusto
Biblioteca

grauior eō purgatio efficatior, & maximē, quia fortè alio tempore minus studiosè quæsiuit deuotionis gratiam, vel oblatā negligentius receperit, nec dignas pro ea gratias retulit, punitur modo in quo peccauit, vt tunc illa careat cum desiderat, quam ante neglexit cū habere poterat, & cautior de cætero in hac parte fiat.

Duę tentationes inexpertorum.

Tertia, vt ex hoc eruditior in gratia fiat, quod à Deo fit non ab hoīe, cum non potest homo pro voluntate sui arbitrij habere, sed Deus qui dat ex se, qñ vult infundit, & qñ vult subtrahit, prout sibi placet, & prout accipiēti iudicat conuenire. Item quia ex gratia sua dat non pro meritis hoīs, quia si daret semper cum quęritur, & non daret nisi quæreretur, putaretur iam tm dare secundū merita requirentium, & non secundū gratiæ liberalitatem. Ideò qñq; studiosè quęrētibus negat ex iustitia, & non quęrentibus qñq; dat ex gratia. Duæ .n. sunt tentationes deuotorum satis cōsuetæ maximè nouis & imperfectis, hæsitatio, & elatio, hę sitant. n. sæpè an à Deo sit talis gratia, vel homo per se istos motus à suo conatu procuret, & est satis importuna tentatio. Aliquando etiā videtur homini, q̄ forte possit esse dæmonis illusio, & fit perplexior, q̄ quandq; studium deuotionis cogitat oīno postponere, & simpliciter vocalibus orationibus & actionibus solum intentus esse, quasi in illis sit securior, quàm in studio interne deuotionis. Et hoc præcipuè patitur, cum deuotionis gratia subtrahitur, & sic dupliciter tribula, turde subtractione gratiæ, & de hæsitatione, si fuerit à Deo gratiā quā habebat. Sic discipuli ante plenam. s. immissionē, sæpè vacillabant in fide Christi, dum modò visis miraculis eius & excellenti doctrina, credebant eum esse verum filiū Dei, modò visis eius passionibus pro nobis susceptis, titubantes hęsitabant, sicut eo passo, antequā certi essent de eius resurrectione, dixerunt. Nos aūt sperabamus, q̄ ipse esset redempturus Israel, quasi, dicerēt. Ab hac sæpè frustrati sumus. Sic & post resurrectionē suā viso eo gaudebant & dubitabant, donec per multa augmenta de veritate eius certificati sunt, maximè post ascensionem ipsius, & spiritussanctus emissionē. Ita & deuoti Christi fideles, modò gaudent de consolatione internæ gratiæ, modò dubitant & tristantur. Ideò variè operatur in eis spiritussanctus. Nunc illo modo posteà alio modò iam infundit eis consolationem & iam subtrahit, donec pluribus indicijs experiantur veritatem & vtilitatē suę visitationis, prę sente gratia gaudēt de consolatione, & securi sunt de veritate. Absente ea vtriusq; muneris solatio carent. Sapiens aūt in die malorum, non immemor studet esse bonorum, quorum recordatio reuocat eū à pusillanimitate spiritus & tēpestate. Et hoc valet ei contra istam primā tentationē hæsitationis. Rursum in die bonorum non immemor studeat esse malorum, per quæ humilietur, & timore ab elationis tumore comprimatur, & sic secunda tentatio sanetur. Extolluntur verò deuoti quadrupliciter, quia aut gloriantur se deuotionis gratiā precedentibus studijs & laboribus meruisse, aut præ cæteris qui hanc gratiam non videntur habere, se à Deo dilectos, aut maiorem sibi gratiam esse datam, quam tñ sit in veritate, aut se melius scire vti, & gratius recipere, & fructuosius impendere, & minus negligere quàm alij, qui simile donum gratiæ acceperunt. Contra priorē tentationem hæsitationis valet constans fiducia credulitatis, q̄ à Deo sit ista gratia & diligens consideratio ipsius gratiæ, si semper sit motus eius ad bonum tm. Et humilis consolatio vel consultatio super illa apud aliquem peritum & exercitatum in talibus, & prompta voluntas acquiescendi, qualiter in gratia debeat se habere, & supplex oratio ad Deum ne permittat hominem decipi à sensu proprio vel spiritu alieno. Contra alteram tentationem elationis valet diligens cognitio propriæ indignitatis, & tpis & negligentiæ & ingratitudinis & inanis gloriæ, & timida expectatio reddendæ rationis de gratia collata & neglecta, & pauida suspicatio subtrahendæ gratiæ, & derelictionis à Deo propter vitia prenotata, quia iādiu causa correctionis tollerata sunt, & inemendata, & studiosa cōsideratio aliorum qui in gratia, in virtutibus, & in oībus bonis studijs incomparabiliter nos præcellunt. Quarta ratio deuotionis subtractæ, cum quandocunq; studiosius quęritur, quia aliquando ex imperio cordis conatu, libertas mentis obruitur, dum quasi per violentiā extorsionē accelerat affectum deuotionis exprimere, & si non iuxta desiderium cordis statim potest elicere gratiam quę sitā, contristatur, & amplius ex hoc induratur, & quò impetuosius cupit se ad deuotionem cogere, minus proficit, & amplius arescit. Sicut qui botros in torculari vel oliuas in prælio subitò & vehementer comprimit, liquor magis turbidus & insipidè fluit, quàm si paulatim & moderatius compressisset. Quò. n. liberior, eò pinguior est deuotionis affectus. Ideò alio tempore sæpè est homo deuotior, quia tunc spiritus suæ libertati relictus, se sponte eleuat in sublime. Violenta nanque acceleratio præfocat spiritum in corpore. Morosa autē respiratio cordis refrigeratio est. Quinta ratio potest esse meritū maioris gratiæ & gloriæ, dum desiderium non adimpletum affligendo purgat aīam, & patientia desolationis, & humilis sufferentia mœroris, quasi lima reddit animā clariorem & magis susceptibilē splendoris. s. diuini, & amplioris gratiæ gloriæ q̄ue capacem vultus. n. Dei & fulgor claritatis Dei non oībus æqualiter semper fulget, sed quantò purior est anima & à vitio liberior, magis capax lucis est, & illuminationis desuper effluentis, sicut vitrum clarum vel metallum benè limatum & pollitum radios luminis amplius recipit, & splendidius efficitur: quia igitur afflictio lima est aīæ, quæ rubiginem vitiorum abradit, vt deterso peccato, quod sua obscuritate radios diuini luminis & fulgoris velut obex animæ excluserat, lucem gratiæ recuperet. Purgat Deus aliquando corda deuotorum per subtractionem illus consolationis, cuius carētia maxima est eis afflictio, vt sic purgati, aptiores fiant habundantioris gratiæ percipiendæ in præsenti & gloriæ in futuro, etiam si hanc afflictionem specialis culpæ meritò non contraxit. Si verò desiderat aliquis experiri, vtrum melius sit sæpius an rarius corporis Christi suscipere sacramentum? videtur mihi q̄ nō possis super hæc omnibus dari regula vniformis. Varia. n. sunt hominum merita, diuersa operum studia & multa desideria, & multiplices sancti spiritus operationes in singulis, & diuersi etiam status in religione. Et ideò sicut ægrotantibus non pōt vna forma obseruari in dandis medicinis corporis, siue propter diuersitates complexionum, aut virium, vel loci, vel tpis seu dictę, vel aliorum consideratione, pro quibus aut rarius, aut sæpius, aut in maiori, aut in minori quantitate ex eadem medicina datur: ita & de medicina quę est corpus Christi intelligendū est. Mūdialibus enim curis occupati rarius possunt sese ad illud recipiēdum expedire, quàm qui tm spiritualibus curis & studijs sunt intēti. Et alij magis, alij minus sunt circumspecti in custodia vitæ suæ, & morum, & conscientiæ suæ puritate. Aliquando etiam ardentiori desiderio trahuntur ad illius cibi salutarem perceptionē. Alij vero quodammodo terrentur cum debent accedere, & nisi conscientia vrgeret & consuetudo religionis induceret, vel timor maioris à Deo elongationis impelleret, valde rarò accederent ad illud mirificum sacramentum. Vix tamen aliquis ita religiosus videtur esse & sanctus exceptis sacerdotibus, quin semel in hebdomada sufficiat ei ex consuetudine communicare, nisi specialis causa quandoque & rarò plus

Deuoti quadrupliciter extolluntur.

An communio quotidiana sit laudabilis.

suadeat,

suadeat, vt infirmitas superueniens, vel singulariter solennis festiuitas, vel inutilitatæ deuotionis feruor, & intemperata desiderij sitis pro illius susceptione, qui solus sufficit ardorem animæ se amantis refrigerare. Et quia talis ardoris impetus non nisi à spiritusancto infunditur, ideò legibus humanæ consuetudinis & statutis mortalium non arctatur, sicut aliquos quandoque vidimus, licet paucos quibus viuere Christus erat, ita vt si non frequentius pane vitæ reficerentur sacramentaliter, quasi videatur vita corporis velle iam deficere pluribus indicijs prodentibus hunc defectum. Et qui antè tam debiles erant quòd nec incessum directū habere poterant, post receptionem illius sacramenti tantum confortabantur, quasi nullam ante senserint debilitatem. Manifestè iuxta illius sententiæ veritatē. Caro mea verè est cibus & sanguis meus verè est potus, quia nullus cibus materialis vel potus posset sic celeriter & efficaciter non solum corpus, sed etiam animam recreare. Salubre & vtile est tamen, quòd homo sæpè se ad illius medicamenti susceptionē præparet, & quanta deuotione valet, illud percipere studeat, & post perceptionem in studio deuotionis se conseruet attentius maximè religiosi, & qui se obtulerunt Deo ad ei perpetuò seruiendum. Sic enim erunt in maiori custodia vitæ suæ & conscientiæ, dum & ante & post eucharistiæ perceptionem ob reuerentiam ipsius studeant magis innocenter viuere, & studio deuotionis frequētius intendere. Et licet aliquando tepide, tamen confidens de misericordia Dei, fiducialiter accedat, quia si se indignum reputet, cogitet quòd tantò magis æger necesse habet requirere medicum, quantò magis sentit se ægrotum. Non est enim opus valētibus medicus. Nec ideò quæris te iungere Christo vt eum sanctifices, sed vt sanctificeris ab ipso. Nec propterea prætermittenda est sacra communio, si quandoq; non sentit homo speciale deuotionis gratiam, cum se ad illam præparare studet, vel cum in ipsa præparatione nihil post fortè minus deuotum sentit quàm vellet, quia fortè ex aliqua prædictarum causarum ratione solet illis euenire. Circa sacerdotes autē, potest hæc forma teneri, vt nec nimis raro, nec semper continuè & impretermissè sacram hostiam studeant immolare. Nimis enim continuè celebrare, aliquam videtur notare irreuerentiam, cum vix aliquis tam deuotus sit, quòd semper eadem deuotione feruear, quòd semper illud cum debita reuerentia faciat & cordis ardore, quin aliquando tepeat quantulumcuuque. Nimis etiam rarò celebrare, quam ex reuerentia soleat aliquando fieri & humilitate, tamen quandoque torporem nutrit, quia minus circūspectus est homo in omuibus, quasi non indigere videatur sui custodia, cū non proponit accedere ad mensam Christi. Humilitas etiam non est vsquequaque secura, propter quam diu se subtrahit, quia sicut non est dignus sæpè corpus Christi percipere, ita nec semel. Ideò nō recipimus illud, quasi qui digni sumus, sed vt illo nos sæpè visitante, & habitaculum cordis, & corporis nostri subintrante, magis ac magis digni efficiamur. Quo enim introierit benedicet Deus, sicut olim domum Obed-edom benedixit propter arcam domini, in qua manna seruabatur, propter hoc Dauid voluit eā reducere cū benedictione, & in Sap. dicitur. Proposui hanc adducere mihi, scient, quoniam communicabit mecum de bonis suis. Quæ bona prætereo, quia in scripturis pluribus inueniuntur.

Ioan. 6.

Nota.

Sap. 8.

De diuersis affectionibus quibus trahimur ad communicandum. Cap. 22.

DIuersis autem affectibus & intentionibus diuersi ad communicandum trahuntur, vel ad celebrandum. Aliquos trahit amor Dei, vt dilectum ad se sæpius inuitent, cumq; in semetipsis delectabiliter amplexentur. Aliquos propriæ infirmitatis intuitus, vt cū quasi medicum ad se vocent, per quem ab infirmitate curentur. Aliquos conscientia delictorum suorum, vt per eum quasi per hostiam placationis, ab oībus peccatis expiati purgentur. Aliquos pressura alicuius tribulationis, vt per eum qui oīa potest, ab omni aduersitate citius liberentur, & tutius protegantur. Aliquos desiderium alicuius gratię, vel beneficij impetrādi per eum, cui pater nihil negare potest, pro se intercedentē. Aliquos gratiarum actio pro beneficijs diuinis, cum nihil dignius habeat reddere Domino pro omnibus, quæ nobis tribuit, quàm calicem salutaris, ideſt Iesuni accipere. Aliquos laus & honor Dei, & sanctorum, cū non habeamus maius quo possimus vel sanctos pro sua dignitate laudare, quàm Christum immolare Deo patri. Aliquos charitas & compassio proximorum, cum pro salute viuorum & requie defunctorum nihil efficatius interpellat, quàm sanguis Christi pro nobis effusus: hoc est summum auxilium nostrum, cum oramus Deum, & illum intercessorem inuocamus, qui nos patri reconciliauit, & semper interpellat pro nobis. Posce q̄ ignoscat Deus malis, aut bona det aut mala tollat, & pro concessis tibi gratis dando, vigil sis.

De his quæ petuntur in oratione. Cap. 23.

MVltis de orationis studio & virtute omissis, quæ studiosius orans melius per experientiam discet homo, in fine dicendum, q̄ omnia quæ petimus sunt ista, aut oramus pro malis quę fecimus ignoscēdis, aut pro malis quę petimus ammouendis, aut pro bonis quę cupimus adipiscendis, aut cum gratias agimus pro acceptis, vel pro promissis, quæ nobis concedat Deus. Qui viuit & regnat in sæcula sæculorum. Amen.

EIVSDEM SERAPHICI Doctoris in remedium defectuum religiosi.

PRAEFATIVNCVLA.

SIMPLICISSIMO aīo hesterna luce me accedebas frater Roberte, & quo modo Deo placere posses, supplicater expostulabas. Cōsolabar verbo seriosō, celosō, & operosō, satisfacere volens voto tuo. Cū ergo creuissent verba, creuit deuotio tua sancta. Tribus horis elapsis me fatigato & lingua cessante, respondebas. Dic pater. Ego libenter audio. Vsus ego admonitionis & discretionis remedio, largam reporta ni lachrymam & eiulatum magnum, obedientiæque meæ necessitatibus constrictus, visitationis opus pro sequi cogebar. Omninò conturbatus discedebas. Media autem nocte (vt solitus sum) misereri mihi Deum creatorem meum intimis præcordijs flagitabam, occurrit mihi textus Matthæi, vt non offerrem Deo lau- Matth. 5.
des matutinas, quin prius reconciliatus tibi, te consolarer secūdum gratiam à Deo datam. Breue ergo hoc verbum tibi obligno, quo consolatus & perfectè conuersatus, tibi proficuus, & alijs exemplaris efficiaris. Hoc autem breue verbum toti huic cōgregationi pro remedio defectuum, & incremēto profectuum derelinquo. Quod & in tredecim partes distingo.

Capitulum. Primum.

PRimò studeat frater quilibet, quantum potest se vilissimū reputare, & indignū omni beneficio Dei, ipse sibi displiceat, soli Deo placere cupiat, ab alijs vilis & non humilis reputari. Et quòd ipse sit vilis, ex summa Dei clementia recognoscat, gratias agēs quòd

Primū remedū cōtra defectus est se vile reputare.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tam vilem hominem & promptum ad omne malũ, & tardum ad omne bonũ, dignatur sibi in seruum sumere, & quod maius est, in filium adoptare. Non ergo reputes magnum, quòd Deo seruis, sed maximum puta, quòd ipse dignatur te habere seruum suum.

Secundũ de solo peccato dol. dum & in omni tribulatione gaudendum.

Capitulum secundum.

SEcundò. De nullo nisi de peccato & ad peccatũ inducente, & à bono retrahente frater doleat, immò de qualicunq; alia tribulatione iniuria & afflictione gaudeat, tribulantes instantissimè diligat, & specialem orationẽ pro ipsis faciat, Deo indè copiosas gratias referat, & ad hoc se insufficientem esse recognoscat, quia quem Deus diligit castigat, nam ipsæ tribulationes ad Deum nos ire compellunt.

Prouer. 3. Hebr. 12. & Apo. 3.

Capitulum tertium.

TErtiò. Nihil de temporalibus nisi strictã necessitatem requirat, aut quocunque modo appetat, sed Christo Dño in omni deiectione corporalis consolationis se conformare studeat. Et hoc maximũ debet reputare, ꝙ Rex regum & Dñs dominantiũ Christus, sic vilem seruum suis ornamentis dignatur induere, & sibi lutum fœdum assimilare. Ideoq; quantò videt seditiorem, & pluribus corporis consolationibus abundare, tantò debet intimius & profundius cõtristari, cernens se eò magis à Christi similitudine elongari.

Tertium Nihil tẽporalium præter necessaria appetendũ.

Capitulum quartum.

QVartò in bonis & indifferentibus alterius, quàm suam potius studeat adimplere voluntatem, immo semper in exterioribus actionibus studeat abnegare, aliorum beneplacita affectans cum omni vigilantia in licitis adimplere: & hoc circa omnes, maximè circa suos superiores studeat obseruare.

Quartum In bonis, & indifferentibus, alterius voti potius quàm proprio parendũ.

Capitulum quintum.

QVintò. Nullum quantumcunq; miserũ despiciat sed potius erga oẽs materno moueatur affectu, vt sic oĩbus compatiatur intimè, sicut mater compateretur vnico filio suo. Oẽs eorum miserias reputet suas, & oĩbus sicut sibijpsi (si potest) subueniat: omnes .n. pauperes vt patronos reuereri debet, nam ipsi sunt, qui alios recipiunt in æterna tabernacula.

Quintum Nemo despiciẽdus.

Luc. 16.

Capitulum sextum.

SExtò. Nullum iudicet de peccato, cũ ignoret, quid diuina gratia in anima operetur. Si aũt aliquem per signa euidentia conuincit peccatorem, plus de peccato illius doleat, quàm si corpori proprio mors immineret. Recogitet animam sic lætaliter vulneratam, præciosioré corpribus vniuersis: & ideo sicut corpus meũ à morte, sic, immo magis deberem proximum meum cum omni diligentia custodire, & à peccato retrahere, oratione, exhortatione, & exemplo.

Sextũ, Nemo de peccato iudicandus.

Capitulum septimum.

SEptimò. Bonum proximi diligat vt suum: & sicut mater in bonis filij iucundatur, sic ipse bonis oĩum iucundari debet, & maximè de spiritualibus, & ad spiritualia inductiuis. Sicut etiam sua sic & aliorũ bona procurare debet, & procurata promouere. Semper de proximo plura bona credat, quàm intueri valet.

7. Bonum proximi, vt propriũ diligendũ.

Capitulum octauum.

OCtauò. Nihil præter Deum diligat, vt in omnibus Deus syncerè sine socio diligatur, nec alliciat quã tacũq; sanctitas alicuius, aut beneficiorũ immensitas, vt aliquem diligat amore singulari, sed diuina charitate omnium bona, & omnes in Deũ referat, & propter Deum meliorem plus diligat. Potest tamen beneficia beneficijs reprehendere, orationes ad Deum fundendo.

8. Deus super oĩa diligendus.

Capitulum nonum.

NOnò quicquid egerit, quibuscunq; etiam negocijs implicetur, Deum in corde suo semper memoriter retinere studeat, & honorem Dei semper omnibus anteponat, sed ad hoc præcipuè nitatur, vt Deum sic præsentem cogitet, ac si ipsum, qui essentialiter, potentialiter, & præsentialiter vbiq; est, in sua essentia videret: sicq; eum timeat, & reuereatur, & intenso amore in ipsum feratur, & sic eo (vt potest) in via fruatur, vt in eo, & non in alio requiescat.

9 Deum corde suo per memoriter retinendum, præ oculis habendo.

Capitulum decimum.

DEcimò. Si dicta assequi potest, maxima Dei beneficia esse cognoscat, reminiscatur nihilominus cæterorum Dei beneficiorũ, primò ꝙ eum sua insigniuit imagine, secũdò ꝙ naturam humanã assumsit, & pro ipso mori dignatus est, tertiò ꝙ in præsenti se præbet in cibum, & in futuro in præmiũ. Quòd vt percipiat in via, aspiciat ipsum in crucis patibulo, & sic ei compatiatur, ac si Christi vulnera in suo corpore sustineret, præcipuè autem doleat, tot animas tam immenso beneficio frustrari. Sic igitur Christũ cogitando ardenti amore, dicat orationem sequentem. Matri etiam Christi omnem quam potest, exhibeat reuertentiam, & dicat. Dulcissimè Iesu dignare donare mihi misero peccatori, matri tuæ dignè seruire.

10. Beneficiorũ Dei memento.

Capitulum Vndecimum.

DOmine Iesu Christe meũ cor vulneribus tuis saucia, & tuo sanguine inebria mentem meã: vt quocunq; me vertam, semper te videam crucifixũ, & quicquid aspexero, mihi appareat sanguine rubricatũ, vt sic totus in te tendens, nihil præter te valeã inuenire, nihil nisi tua vulnera valeã intueri. Hæc sit mihi consolatio Dñe mi, tecum mori, & tibi compati. Hæc intima mea affectio cõtinuè meditetur. Non quiescat cor meũ nisi in te bone Iesu, quia mihi semper mala erũt, sine te, tu enim es virtus omnipotentis.

11. Oratio.

Capitulum Duodecimum.

MVltum mirari debemus, quomodo homo semel degustãs dulcedinem Dei, potest aliquatenus ab eo separari: quomodo non obliuiscatur omniũ ex ebrietate vini cœlestis, quomodo possit comedere, bibere, & dormire, &c. quomodo possit aliquid aliud nisi suum benignissimum Dñm intueri, & in eo summa dulcedine oblectari, dum ipsum in omnibus sciat esse, & eum in omnibus valeat inuenire, vt in omnibus requiescat, ipsum contemplando, & amando. O quàm bonus Israel Deus, his qui recto sunt corde. O quàm suauis est spiritus tuus in eis. O quanta amaritudine repleri deberet animus, qui etiam ad momentum à tanta dulcedine sequestratur.

12. Admiratio.

Capitulum Decimumtertium.

SI de prædestinatione aut præscientia Dei Diabolus tibi aliquã tentationem immiserit, sic ei respõdeas. Quicquid sit de me, certum est te esse damnatum, si aũt & ego damnabor, & post hãc vitam Deum meũ habere non debeo, habebo per totũ tempus vitæ præsentis, & tantò ardentius, quantò breuius nouero me habiturũ. Momentum igitur tpis non omittam, quin secundum posse meum totaliter fruar ipso, & semper in ipso delectabor, ex quo in futuro sua præsentia priuabor: & tu Diabole si tecum esse oportet, scias ꝙ tandiu in Dei seruitio perseuerabo corde, ore, opere, omni membro, omni momento, quandiu possum. Quòd si quis sic Deo adhæreret, cæteras consolationes reputaret absinthium. His ergo præmissis inferas te non dãnari, quia omnia sua iudicia contrariantur damnationi, vt patet in omnibus regulis sancti Euangelij. Obseruatis

13. Prædestinatione Dei non curandum.

uatis enim prædictis, impossibile est me damnari. Aut certe ibo ad matrem, & magistram misericordie virginem Mariam, quæ non misereri non potest, & petam ab ea, vt filium inclinet ad parcendum peccatis meis. Nam ipsa propter peccatores mater Dei effecta & ipse filius propter peccatores redimendos voluit esse filius hominis. Vnde proprium est amborum misereri, & parcere: nec propter me tam nobiles proprietates derelinquunt. Quòd si prædestinatus sum, & ęternam vitam cum angelis possidere debeo, ex nunc angelicam vitam ducam & cantabo. Pars mea Dominus, propterea expectabo eum. Hæc enim pars dignissima perditur per vnum vilissimum mortale peccatum, ideò fortissimo studio hæc sunt custodienda. Sic ergo conclude Diabolo. Quicquid futurum est, non desistam à Dei seruitio, & væ tibi qui non vis tanto Domino ministrare.

Psal. 72.

SERAPHICI DOCTORIS
S. BONAVENTVRAE.
OPVSCVLVM.
De perfectione vitæ.

PROLOGVS.

Psal. 94.

BEatus homo quem tu erudieris Domine, & de lege tua docueris eum. Neminem censeri sapientem fateor, nisi eum solum quem Spiritussancti docuerit vnctio. Ille enim (teste Dauid Propheta) solus verè beatus est, solus verè sapiens, cuius mentem Dominus erudierit. Lex.n. Domini sola est immaculata, sola irreprehensibilis, sola conuertens animas ad salutem. Huius autem legis doctrina siue eruditio, non foris tantum quærenda est in litera, sed potius per deuotę mentis affectum. Est autem desideranda in spiritu, & virtute, vt ille videlicet intus doceat, qui solus nouit exteriorem legis asperitatem in interiorem dulcedinem commutare. Docet autem lex Domini quid agendum, quid fugiendum, quid credẽdum, quid orãdum, quid desiderandum, quid timendum. Docet immaculatum esse & irreprehensibilem. Docet seruare promissa, desiere commissa. Docet mundana contẽnere, carnalia respuere. Docet enim cor totum, animã totam, mentem totam in solum conuertere Iesum Christum. Ad huius doctrinæ comparationẽ, omnis mundana sapientia est stulta & fatua. Bern. Dicat quicunq; vult, ego non dicam sapientem, dum non timebit Deum, neq; diligit. Qui huius doctrinæ auditor nõ obliuiosus, sed factor fuerit studiosus, hic verè sapiens erit, & beatus. Beatus ergo hõ ille quẽ tu erudieris Dñe, & de lege tua docueris eũ. Tu itaq; Deo deuota, dilecta mihi, reuerenda soror rogasti me, vt de cordis mei penuria aliquid dictando scriberẽ „in quo tuũ aĩum deuotionis gratia valeas pro tempore erudire. Sed certè fateor pro insufficientia mea hmõi eruditione me potius indigere, præsertim cũ apud me nec vita foris resplẽdeat, nec deuotio intus ardeat nec sciẽtia suffragetur, tuæ tamen deuotionis prouocatus desiderio, & sicut cũ humilitate suppliciter postulasti. Rogo aũt beatitudinem tuã soror sanctissima, quatenus magis pẽses intentionis affectum, ꝙ operis effectũ, magis dictorũ veritatẽ, quã sermonis venustatẽ & vbi tuo nõ satisfeci desiderio ꝓp breuitatem, & occupationẽ, ipsum mihi benigne indulgeas & ignoscas. Vt autem facilius possis inuenire quod quæris, ideò singulorũ capitulorũ præmisi titulos: Et primò agitur de vera suiipsius cognitione. Secundò de humilitate. Tertiò de perfecta paupertate. Quartò de silentio. Quintò de studio orationis. Sextò de passionis Christi memoria. Septimò de perfecta Dei charitate.

Diuine legis perfectio.

Quid diuina lex doceat

Capitulorum omniũ summa.

Quomodo homo peruenit ad cognitionem suiipsius. Cap. 1.

AD perfectionis vitæ fastigiũ sponsæ Christi conscendere cupienti, primũ necesse est, vt à seipsa incipiat, ita vt omnium exteriorũ oblita, ingrediatur in secretum conscientię suæ, ibiq; omnes defectus suos omnesq; cõsuetudines, oẽs affectiones, oẽs operationes, oĩa peccata tã præsentia quàm præterita diligenti cõsideratiõe discutiat, examinet, & inspiciat, & si quod minimũ peccatũ apud se inuenerit, statim defleat in amaritudine cordis sui. Et vt ad hãc cognitionẽ dilecta soror melius possis venire, scire debes, ꝙ oĩa peccata nostra & mala, aut cõmittimus per negligentiã, aut per concupiscentiã, aut per nequitiam, & circa ista tria debet omnium malorũ tuorum versari recordatio, alioquin ad tuiipsius cognitionẽ perfectã nunquam poteris peruenire. Si igitur te ipsã cupis cognoscere, cõsidera mala cõmissa & ea deplange. Primò debes cogitare si aliqua in te sit vel fuerit negligentia. Debes (inquã) cogitare, qualiter cor tuũ custodias, quã negligẽter tempus tuũ expendis, quàm malũ finẽ operi tuo ĩponis. Hęc, n. tria cũ summa diligentia sunt obseruãda. f. vt cor tuũ benè custodiatur tẽpus vtiliter expendatur, & cõsumatur, & finis bonus & debitus in oĩ opere præfigat. Itẽ debes cogitare quàm negligens, fueris in oratione, quã negligẽs in lectione, & in operis executione. In his .n. trib. debes diligentissimè teipsam exercitare & excolere, si vis fructũ bonũ facere, & dare in tẽpore suo, ita vt nequaquã vnũ sufficiat sine aliquo istorũ. Itẽ debes cogitare, ꝙ negligẽs sis vel fueris ad pœnitendũ, quàm negligẽs ad resistendũ, & quàm negligens ad proficiendũ. Debes .n. cũ sũma diligentia deflere mala cõmissa, repellere diabolica tentamenta & proficere de vna vjrtute in aliã, vt possis peruenire ad terrã promissionis. Sic debet circa negligentiam tuã versari cognitio. Si aũt melius teipsã cupis cognoscere, debes secundò cogitare, si in te viget, vel viguerit concupiscẽtia voluptatis, curiositatis, aut vanitatis. Certè tunc viget cõcupiscẽtia voluptatis in religioso hoĩe, qñ appetit dulcia, videlicet saporosa, qñ appetit mollia, i. vestimẽta delitiosa, qñ appetit carnalia, videlicet oblectamẽta luxuriosa. Certè tũc viget cõcupiscentia curiositatis in Dei famula, qñ appetit scire occulta, qñ appetit videre pulchra, qñ appetit habere rara. Certè tũc viget cõcupiscentia vanitatis in Christi sponsa, qñ appetit hoĩum fauorẽ, qñ quærit humanã laudẽ, qñ desiderat humanũ honorẽ. Ista oĩa debet ancilla Iesu Christi tanquã venenum fugere, quia istæ sunt radices oĩs mali. Itẽ si certã & perfectã vis habere notitiã, debes tertiò recogitare diligenter, si in te vigeant vel viguerint nequitiæ, iracundiæ, inuidiæ, & acediæ. Audi quod dico solicitè. Certè tunc in religioso hoĩe viget iracundia, qñ vel aĩo, vel corde, vel affectu, vel signo, vel facie, vel verbo, vel clamore quantũcunq; modicã indignationẽ, & ex corde rancorẽ proximo suo ostẽdit. Tunc aũt in hoĩe regnat inuidia, qñ gaudet de proximi aduersitate, & tristatur de proximi prosperitate, qñ lætatur de malis proximi, & tabescit de bonis ipsius. Tũc aut acedia regnat in religioso qñ fuerit tepidus, somnolentus, ociosus, tardus ad chorũ, negligẽs in cãtando, remissus in excutiendo torporẽ, dissolutus in colloquio, indeuotus in missa, tristis in facie, & tediosus in cella. Hæc oĩa debet spõsa Christi detestari,

Tria cum summa sũt diligentia, obseruanda.

Quando vigeat in religioso concupiscentia

Quãdo iracundia

Quando inuidia.

Quando acedia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

detestari, fuggere tanquam venenum mortiferū, quia in his consistit, corporis perditio & animæ. Si igitur Deo amabilis famula, ad tui ipsius perfectā vis venire notitiam, & cognitionē, redeas ad teipsā introrsus ad cor tuū, & discas scopare spiritum tuum. Discute quid sis, quid fueris, & esse debueris, quid esse potueris. Quid fueris per naturam, quid mō sis per culpā, quid adhuc esse poteris per gratiam. Audi adhuc soror audi Prophetam Dauid, quomodo se tibi in exemplū proponat cum dicit. Meditatus sum (inquit) nocte cum corde meo, exercitabar, & scopebam spiritum meum Meditabatur ille cum corde suo: meditare & tu cum corde tuo. Scopebat ille spiritum suum, scopa & tu spiritum tuum, exerce agrum istum. Attende ad te ipsā, absque dubio insistens huic exercitio, inuenies thesaurum nouum & absconditū preciosum: ex hoc.n. exercitio crescit auri copia, multiplicatur scientia, augmentatur sapientia: ex hoc exercitio cordis oculus mundatur, ingenium acuitur, intelligentia dilatatur. Nihil rectè æstimat qui seipsum ignorat, qui conditionem suæ dignitatis non pensat. Nescit omninò, nescit de spiritu quid de Angelo, quid de diuino sentire debeat qui spiritum suum primò non cogitat. Si nondū idonea es redire ad te ipsam, si nondum digna es intrare ta bernaculum primum, qua fronte præsumes ingredi ta bernaculum secundū? Si cupis eleuari ad secūdum & tertium cœlum, sit tibi transitus per primū, i.cor tuū & qualiter hoc possis vel debeas facere, ecce iam satis docui te superius. Audi tñ qualiter beatus Bernar. optimè te informat dicens, integritatis tuæ esto curiosus operator, vitam tuam assidua discussione examina, & cogita diligenter, quantum proficis & quantum deficis, qualis sis in moribus, qualis in affectibus, quàm similis Deo, & q̄ dissimilis, quam propè, & quàm lōge. O quàm magni periculi res est in homine religioso multa velle scire, & seipsum nescire. O quam propè ille religiosus est perditioni & interitui, qui in cognoscendis rebus est curiosus, in iudicando alterum conscientias solicitus, seipsum autem ignorat & nescit. O Deus meus vnde in religioso est tanta cæcitas? Ecce in promptu ratio est, quia mens solicitudinibus distracta, non intrat ad se per memoriam, quia phantasmatibus est obnubilata, non reddit ad se per intelligentiam quia concupiscentijs illicitis illecta, ad se nequaquā reuertitur per desiderium suauitatis interne, & lætitia, spiritualis, ideo totaliter in his sensibilibus iacens, non potest ad se tanquam ad Dei imaginē intrare, & sic totus miser se ignorat, & nescit. Omnibus ergo postpositis, tui ipsius habe memoriam, & notitiam. Hoc etiā beatus Bernardus orabat dicens. Deus det mihi non aliud facere, & scire, quàm vt meipsum cognoscam.

Quid discendum.

Psal. 76

Bernardi doctrinam, aduerte.

De humilitate & quibus gradibus peruenitur ad humilitatem. Cap. 2.

VErum qui vult defectus proprios cordis oculo contemplari necesse est vere humiliari sub potenti manu Dei. Ideo te famulam Christi admoneo, vt cognitionem tuorum defectuum adepta, valde humiles spiritum tuum, & tibi ipsi vilescas. Humilitas.n. virtus est (vt dicit Bern.) qua homo verissima sui ipsius cognitione, sibi ipsi vilescit. Hac vilitate viluit pater noster Franciscus, hanc amauit, & ex quisiuit ab initio religionis suæ, vsque ad finem, per hanc mundum reliquit. Hanc virtutem maximè à filio Dei, soror Deo deuota discere debes, quia ipse dicit. Discite à me quia mitis sum & humilis corde. Qui enim virtutes sine humilitate congregat, in ventū paleas mittit vt dicit beatus Grego. Sicut.n. principium omnis peccati est superbia, sic fundamentum omniū virtutum est humilitas. Disce autem veraciter esse humilis non fallaciter, sicut qui nequiter se humiliat, vt hypocritæ. De quibus dicit Eccles. Est qui nequiter se humiliat, & interiora eius plena sunt dolo. Verus.n. humilis (vt dicit Ber.) semper vult vilis reputari, non humilis prædicari. Si igitur soror dilectissima ad perfectam humilitatem vis peruenire, oportet te per triplicem semitam incedere. Prima semita, est consideratio Dei. Debes.n. considerare Deum vt auctorē oīū bonorū, iō debes sibi dicere. Oīa opera nostra operatus es in nobis Domine. Et quia talis est, iō debes, sibi oīa bona attribuere, & nihil tibi: considerans q̄ non fortitudo tua, aut robur manuū tuarū fecit bona quæ habes, quia Dominus fecit nos, & non ipsi nos. Et talis cogitatio destruit totam superbiam eorū qui dicunt. Manus nostræ excelsa, & non Dñs fecit hæc omnia. Hæc superbia exclusit à gloria cœli Luciferū. Non considerabat se Lucifer de nihilo factum, sed potius aspiciebat suum decorem, suā pulchritudinē, qualiter oīs lapis pretiosus operimentum eius, & extulit eum superbia cordis sui. & quia superbiā sequitur humilitas, iō statim iectus est de sede nobilitatis suæ in locum extremæ vilitatis, & qui superat inter Angelos, excellētissimus, factus est inter dæmones miserrimus. O quanti sunt hodie Luciferiani, & imitatores Luciferi, filij & filiæ superbiæ, quos patienter tolerat Dominus. Cum aūt tolerabilior sit superbia in diuite, quàm in paupere, vt dicit Ber. super Can. oportet ergo ancillam Christi semper valde humilem inueniri, quæ debet intrare in locum Angeli repudiati, humilitas.n. sola placet Deo, siue in homine siue in Angelo. Nō credamus, q̄ virginitas placeat Deo, sine humilitate: certē nec Maria mater Dei fuisset effecta, si superbiam habuisset in se. Propterea dicit Ber. Sine humilitate audeo dicere, nec Maria Deo placuisset: & ideò est virtus magna, sine cuius obtentu non solum virtus non est, sed etiā in superbiā erumpit. Secunda semita est rememoratio Christi. Rememorari debes, q̄ Christus humiliatus fuit vsq; ad vituperatissimū genus mortis, & in tantum factus est humilis, vt quasi leprosus reputaretur. Vnde dixit Isa. Propheta. Reputauimus eum quasi leprosum & à Deo humiliatū, imò in tantū fuit humiliatus, vt tempore ipsius nihil vilius eo reputaretur. Vnde idem Isa. dicit in humilitate iudiciū eius sublatum est. Ac si diceret. Tanta eius humilitas fuit, tantum se deiecerat, vt nullus de eo daret rectum iudicium, vt à nullo crederetur Deus esse. Si ergo ipse Dominus & magister noster, ita vilis & contemptibilis reputatus est, & non est seruus maior Dño suo, & discipulus non est super magistrum, si ancilla Christi es, si discipula; vilis, & contemptibilis esse debes, & humilis. O quàm abominabilis est ille religiosus Domino, qui vestē sumit humilē & cor superbū. O quàm inutilis, est ille. Christianus, qui Dominū suum videt humilem & despectum, & ipse exaltat cor suū, & ambulat in magnis & in mirabilibus super se. Quid amplius detestandū in sponsa Christi? quid grauius puniendū in ancilla Christi? quàm q̄ posttquam summus factus est, imus, immensus paruus, & hō putredo, & vermis apponat se magnificare? De talibus dicit Beatus Aug. O pellis morticina quid extenderis? O sanies fœtida quid inflaris? Caput humile & membrum superbū? q.d. Non decet. Tertia semita per quā debes incedere si uis ad perfectam humilitatem peruenire, circunspectio tui est. Tunc teipsam charissima soror circunspicis, quando cogitas vnde veneris, aut quo vadis. Considera ergo vnde veneris & scias, quia de massa perditionis, de puluere & limo terræ facta es, & in peccatis cōuersata, & exul es de beatitudine Paradisi. Et hæc consideratio spiritum tumoris abijcit & excludit, in tantum vt clamare incipias cum tribus pueris in Daniele.

Eccl. 19

Triplex semita humilitatis semita prima

Gen. 3. Eccl. 10.

Isa. 26.

Eccle. 3.

Psal. 93 Deut. 32 Ezech. 28

Luc. 1.

Prou. 29

Eccle. 35. Psal. 144.

Ad humilitatem exhortatio.

Secunda semita. Phil. 2

Isa. 53

Eccl. 2.

Matth. 20

Tertia semita.

Superbi prætextus.

niele. Sumus hodie humiles in vniuersa terra propter, peccata nostra. Considera etiam quo tendis, tendis.n. ad corruptionem & incinerationem, quia puluis es, & in puluerem reuerteris, Quid igitur superbis terra & cinis? Si hodie es, cras non eris, Si hodie sanus, cras in firmaberis fortè. Si hodie sapiēs, cras forte stultus eris. Si hodie diues in virtutibus, cras fortè mendicus eris & miser. Quis ergo miser ille Christianus est qui audeat superbire, cum tantis miserijs & calamitatibus vndiq; se videat circundatum? Discite igitur ò virgines sacratæ humilem habere spiritum, humilem incessum, humilem habitum: sola enim humilitas est quæ diuinam mitigat iram, quæ diuinam inuenit gratiam. Quantò enim magnus es, humilia te in omnibus, dicitur in Ecc. & coram Deo inuenies gratiam. Hoc modo Maria inuenit gratiam apud Dominum, sicut ipsa testatur dicens. Respexit humilitatem ancillæ suæ. Nec mirum, quia humilitas charitati locum præparat, mentem à vanitate euacuat. Propter quod dicit Aug. Quantò sumus à tumore superbiæ inaniores, tātò sumus dilectione pleniores. Et sic vt aqua constituit ad valles, sic gratia Spiritussancti constituit ad humiles, & sic aqua quantò fortius fluit, tantò magis ascendit: sic qui toto corde humiliatus, procedit, magis propinquat ad Dominum, & impetrat gratiam. Propterea dicit Eccl. Oratio humiliantis se nubes penetrat, donec appropinquat ad altissimum non cōsolabitur, quia Dominus timentium se, faciet voluntatem, & deprecationem eorum exaudiet. Sitis ergo ò famulę Dei ancillæ Christi humiles, ita vt nunquam superbiam in cordibus vestris permittatis, quia magistrum habuistis humilem. s. Dominum nostrum Iesum Christū. Et quia dominam habuistis humilem. s. virginem Mariam Reginam omnium. Sitis humiles, quia patrem habuistis humilem. s. beatum Franciscum. Sitis humiles, quia matrem habuistis humilem. s. beatam Claram, humilitatis exemplar. Sic tamen sitis humiles, vt testis vestræ humilitatis sit patientia. Virtus.n. humilitatis per patientiam perficitur, sineq;.n. est vera humilitas, cui non est adiuncta patientia. Et hoc benè testatur beatus Augustī. dicens. Facilè est velum ante oculos ponere, vestes viles & despectas habere, demisso capite incedere: sed verum humilem probat patientia iuxta illud. In humilitate tua patientiam habe. Sed (vt cum dolore loquar) multi sumus, qui superbire volumus in claustro, qui certè non nisi humiles fuimus in mundo. Vnde beatus Bern. dicit. Video de quo multum doleo quosdam post spretam sæculi pompam, nonnullos in schola humilitatis superbiam addiscere, ac sub alis mitis humilisq; magistri grauius insolescere, & impatientes magis fieri in claustro, quam fuissent in sęculo quodq; magis peruersum est, plerique in domo Dei non patiuntur haberi contemptui, qui in sua non nisi contemptiles esse potuerunt. Consulo ergo tibi ò prę dicta soror, consulo & virginibus Deo sacratis, vt virginitatem in humilitate & humilitatem in virginitate conseruent: est.n. humilitas mixta virginitati, sicut gēma auro superaddita. Propterea dicit beatus Ber. Pulchra permixtio virginitatis cum humilitate. Nō mediocriter placet Deo ista anima, in qua humilitas cōmendat virginitatem, & virginitas in humilitatem exornat. Audi deniq; consilium fratris tui, audi soror, & placebit tibi. Fuge superbas famulas velut viperas, sperne superbas virgines tanquam dæmones, contemne societatem superborum, velut virus mortiferum. Et quare hoc? Audi quare. Quidam sapiens describit superbiam dicens. Omnis superbus intolerabilis, habitu superfluus, in incessu pomposus, ceruix erecta, facies torua, oculi truces, de loco superiori decertat, prę ferri se melioribus affectat, sententias, & verba, & facta iactat: reuerentiam in obsequio non seruat. Propterea debes famula Dei, sponsa Christi, virgo Domini fugere superborum consortia, ne & tu eis similis efficiaris. Dicit.n. Eccle, Qui communicat superbo, in duet superbiam.

Eccl. 13.

De paupertate religiosorum. Cap. 3.

ESt etiam paupertas virtus ad perfectionis integritatem necessaria, in tantum, vt nullus omninò sine ea possit esse perfectus, teste Domino, qui dicit in Euangelio. Si vis perfectus esse, vade & vē de omnia quæ habes, & da pauperibus. Cum enim sūma euangelicæ perfectionis consistat in excellentia paupertatis credat se non apprehendisse perfectionis apicem, qui nondum imitator perfectus factus est euāgelicæ paupertatis, Ait nanq; Hugo de Sancto Victore. Quicquid perfectionis in religiosis reperiri poterit, nec tamen æstimetur, perfectionis integritas, nisi diligatur paupertas. Sunt autem duo, quæ quemlibet religiosum hominem mouere debent ad amorē paupertatis. Primum est diuinum exemplum, quod est ir reprehensibile. Secundum est diuinum promissum, quod est inæstimabile. Primò dico, q̄ famulam Christi primò mouere debet ad amorem paupertatis amor Domini nostri Iesu Christi. Ipse enim fuit pauper nascendo, pauper conuersando, pauper moriendo. Vide quale exemplum paupertatis tibi reliquit, ut suo exemplo efficiaris amica paupertatis. Pauper fuit Dominus Iesus Christus in tantum, vt non haberet hospicium, nec vestimentum, nec alimētum, sed pro hospicio habuit stabulum, pro vestimento vilem panniculum pro alimento lac virgineum. Item Apostolus hanc paupertatem considerans, suspirans exclamauit, dicens ad Cor. Scitis gratiā Domini nostri Iesu Christi, qui cum esset diues pro nobis egenus factus est, vt eius inopia diuites essemus. Et beatus Bern. dicit. Bonorum omnium æterna affluentia suppetebat in cœlis, sed paupertas non inueniebatur in eis. Porrò in terris abundabat & superabundabat hæc species, & nesciebat homo precium eius. Hanc itaq; filius Dei concupiscens, descendit vt sibi eam eligeret, nobisq; sua æstimatione faceret pretiosam. Præbuit etiam se nobis in exemplum paupertatis Dñs noster Iesus Christus conuersando in mundo. Audi virgo beata, audite omnes qui professi estis paupertatem, quàm pauper filius Dei extitit, Rex Angelorū dum vixit in mundo. In tantū fuit pauper vt aliquotiens hospitium habere non potuit, sed cū suis discipulis extra ciuitatem & villa dormire oportuit. Propterea dicit beatus Matthęus Euangelista. Circunspectis oībus cum iam velpera esset exijt ī Bethaniā cum duodecī. Super hoc verbo dicit Glo. Circunspectis, si quis eum in hospicio susciperet, quia tantæ erat paupertatis, & ita nulli adulatus, vt in tanta vrbe hospicium non inueniret. Et Matthæus dicit. Vulpes foueas habent, & volucres cœli nidos, filius autē hoīs non habet vbi caput suum reclinet. Nō solum Dñs Angelorum fuit pauper nascendo, & conuersando: verumēt, vt nos ad amorem paupertatis accenderet, fuit pauperrimus moriendo. O vos omnes, qui vouistis paupertatem, attendite & videte quā pauperille diues Rex Angelorum & cælorū propter nos fuerat tempore mortis suæ. Fuit.n. spoliatus vestibus, quando diuiserunt vestimenta sua, & super vestem suā miserunt sortem. Fuit ēt spoliatus corpore & aīa, quando acerbissima mortis passione aīa ipsius de corpore, electa fuit. Fuit ēt spoliatus diuina gloria, quando ipsū, non sicut Deum glorificauerunt, sed tanquam maledi cum tractauerunt, sicut ipse Iob. Conqueritur. Spolia uerunt me gloria mea, De tantæ paupertatis exemplis loquitur beatus Bern. dicēs. Videte pauperē Christum natū

2. Cor. 8.

Matth. 19.

Matth. 14.

Matth. 8,

Mar. 15.

Iob. 18.

Universidad de Deusto
Biblioteca

natũ sine hospicio,iacentẽ inter bouẽ & asinũ in præsepio, inuolutũ uili panniculo,fugientem in Aegyptum,sedentẽ in asino, pendentem nudũ in patibulo Quis igitur miser Christianus,quis ille despectus religiosus qui adhuc diuitias amet, qui paupertatem detestetur,cum videat, & audiat Deum Deorũ & Dominum mundi,regem cœli vnigenitum Dei , tantæ paupertatis sustinuisse defectum? Magna vtique vt dicit Bern.abusio est,& nimis magna,vt diues velit esse pauper,cum Deus maiestatis & Dominus Deus Sabaoth voluit pauper fieri. Quærat diuitias Paganus , qui sine Deo viuit. Quærat diuitias Iudæus,qui terrenas promissione s accepit. Sed tu Christi virgo,ancilla Domini,qua mente quæras diuitias,cum paupertatem voueris,cum inter pauperes Christi viuas, cum patris pauperis Francisci velis esse filia,cum pauperis matris Claræ promiseris esse imitatrix? Supra modum soror charissima,tua ac mea confunditur auaritia , quia cum simus professores paupertatis , paupertatem in auaritiã cõmutamus,quia non licet appetere,quę regula prohibet,cum tamen filius Dei pro nobis egenus factus sit. Scio ꝙ ita sit, ꝙ quanto seruentiores professę pauperes fueritis amatores,quantò perfectiores euangelicæ paupertatis fueritis imitatrices,tantò magis bonis, omnibus tam temporalibus,quàm spiritualibus,abundabitis. Si autem vos ad contrarium conuerteritis, si paupertatem quam professæ estis contemperitis,'omnium bonorum tam temporalium , quàm spiritualiũ egẽtes eritis. Illa .n.pauper genitrix pauperis Iesu Maria dicit. Esurientes impleuit bonis & diuites dimisit inanes. Hoc etiam testatur propheta ille sanctissimus dicens. Diuites egerunt & esurierunt, inquirentes autem Dominum nõ minuentur omni bono. Nunquid non legistis? Nunquid non audistis Dominum Iesum loquentem Apostolis suis in Euangelio, & dicentem Nolite soliciti esse dicentes,quid manducabimus? aut quid bibemus? Scit.n.pater vester, &c. Audi igitur iterum in Euangelio Lucæ,quid dicit eis. Quando misi vos sine sacculo, & pera,& calceamentis, nunquid ali quid defuit vobis? At illi dixerunt. Nihil. Si inter Iudæos duros, & crudeles pascebat dominus discipulos suos sine omni solicitudine,quid mirum, si pascat Fratres minores, & pauperes sorores paupertatis euangelicæ imitatores,inter populos Christianos & fideles? Omnem itaq; solicitudinem vestram projicite in eũ, quoniam ipsi cura est de vobis. Cum igitur sit tanta Dei patris circa nos solicitudo,tanta sit sibi cura de nobis,mirum videtur,cur istis rebus curiosis,& defectibilibus tanta occupatione solicitamur. Certè aliã causam non inuenio,nisi quia affectiones nostrę longè recesserunt à Deo salutari nostro. Alia causa non est, nisi quia feruor diuinæ charitatis refriguit, & congelatus est in nobis,certè si essemus bene feruentes, nudi nudum Christũ sequeremur. Nam homines cũ magnum æstum habent,consueuerunt se denudare & expoliare.Signum magnæ frigiditatis est in nobis , quia ita attrahimus nobis ista temporalia . O Deus meus, quomodo possumus ita duri esse contra Christum, qui exiuit de terra sua.i. de cœlis,& de cognatione sua i.de Angelis,& de domo patris sui, i.de sinu patris , & factus est pro nobis pauper,abiectus,& despectus, & nos nolumus pro eo miserũ& fœtidũ mundũ derelinquere? Corpore quidẽ relinquimus mundum,sed heu totum cor,& tota mens totũ desiderium nostrum occupatur & absorbetur à mundo. O beata Dei famula, recordare paupertatis Domini nostri Iesu Christi, imprime cordi tuo paupertatẽ pauperis patris tui Francisci,memorare matris tuæ Claræ,& toto studio,toto conamine inhęre paupertati,amplectere dominã paupertatẽ,nec sub cœlo aliud pro noie Dñi velis quã paupertatẽ; nõ honorẽ,nõ diuitias, sed paupertatẽ sanctã quam vouisti,cura firmiter obseruare. Diuitias.n.habere, & amare, infructuosum est,amare & non habere periculosum est: habere aũt & nõ amare laboriosum est. Igitur nec habere diuitias nec amare,vtile est, securum est,delectabile est, & actus virtutis perfectę & ideo tã consiliũ Dñi de paupertate,quàm exẽplum oẽm Christianũ mouere debet & accendere ad amorẽ paupertatis. O quàm beata paupertas,quã amabilẽ Deo,quã securũ Deo in mundo reddis amatorẽ tuum Qui.n.(vt dicit Greg.) nihil habet in mundo quod diligit,nihil est in mundo ꝙ pertimescit. Vnde legitur in vitis patrum , ꝙ quidã pauper frater habebat vnam mattã,de medietate cooperiebat se in nocte, & alterã medietatem submittebat corpori,&c. Secundũ,quod ad amorẽ paupertatis te accendere debet,est diuinum promissum,ꝙ est inæstimale. O diues in oẽs, ò bone Domine Iesu , quis potest dignè verbo exprimere, corde percipere, manu scribere, illam cœlestẽ gloriã, quam tuis pauperibus te daturum promisisti? Ipse.n. paupertate voluntaria merẽtur gloriæ cõditoris assistere,ipsi merenẽ intrare in potẽtias Dñi, in illa eterna tabernacula,in illas lucidissimas mansiones. Ipsi merentur fieri ciues illius ciuitatis, cuius artifex & conditor est Deus. Tu.n.ore tuo benedicti promisisti eis dicens. Beati pauperes spiritu,&c. Non aliud est Dñe regnum cœlorũ,nisi tu ipse,qui es Rex regũ, & Dominus dñantium. Teipsum dabis eis in præmiũ, in mercedem,& in gaudium.Ipsi te fruentur,de te gaudebũt & saciabuntur. Edent pauperes , & saturabuntur, & laudabunt, &c.

Luc. 1.
Psal. 33.
Matth. 6.
Luc.22.
1.Pet. 5.
Comparatio.
Nota.
Prouer.
Isai.
Iacob.
Matth.
Psal.

De silentio, & quòd omnibus religiosis sit necessarium silentium. Cap. 4.

NOn mediocriter cooperatur ad perfectionẽ religioso homini virtus silentij,quia sicut in multiloquio non deerit peccatũ,sic breuiter & rarò loqui ad hoc valet,vt homo caueat sibi à peccato. Pro nimia loquela frequẽter sequitur iniuria tã Dei, quàm proximi. sic ex silentio nutritur iustitia , ex qua velut ex quadam arbore,colligitur fructus pacis. Vnde cum claustralib.pax sit summè necessaria, valde necessariũ est eis silentiũ, per ꝙ pax eis tã cordis,quàm corporis conseruatur . Propterea Isa. Propheta virtutẽ silentij considerans,ait:Erit opus iustitiæ pax , & cultus iustitiæ silentiũ, quasi diceret. Tantæ virtutis est silentiũ, ꝙ in hoie conseruat Dei iustitiã , & inter proximos pacem nutrit & custodit.Nisi hõ diligentẽ ori suo adhibeat custodiam, & bona gratuita quæ habet citò dissipat,& ẽt in multa mala corruit. Lingua quidem (vt dicit beatus Iacobus in canonica sua) modicum mẽbrũ est,magna exaltat,& sequitur.Lingua nostra ignis est vniuersitas iniquitatis: Vbi dicit Glo. ꝙ penè cuncta sacinora concinantur aut patrantur in ea, vis audire, ò famula Dei,vis scire quanta mala ex lingua prodeunt,si diligenter non custodiatur? Audi & dicã. Ex lingua prodeunt blasphemiæ,murmurationes,dissensiones,periurium,mẽdaciũ,detractiones,adulatio,maledictio,conuitium,contentio,bonorum derisio,prauum consilium,rumor,iactantia,secreti reuelatio,indiscreta cominatio,ĩdiscreta promissio, multiloquiũ, scurilitas.In veritate magna confusio sexui fœmineo, est maximum dedecus ẽt sacris virginibus, non habere oris custodiam,nõ seruare liguæ disciplinã, cum cũcta mala per linguæ inquietudinẽ committantur. Certè frustra audeo dicere, ꝙ ille religiosus gloriatur de possessione virtutis in corde,qui dissipat disciplinam silentij per inquietudinem multiloquij. Si quis (teste scriptura)putat se religiosum esse non refrenans linguam suam,sed seducens cor suum,huius vana est religio.

Exemplũ
Secundũ paupertatis motiuũ quod est immensum premium.
Quod lingua prodeat.

Marię exẽplum.
Beata virgo cum quatuor tantũ habuisse sermonem, & septem verba dixisse legitur.
Luc. 1:
Ioann. 2.
Luc. 1.
Ioann. 2.
Silentij vtilitates.
Psal. 38.
Ioan. 3.
Tren. 3.
3.Ethim.
Exemplum
Prouer. 10.
Matth. 12.
Verbum ociosũ quid sit.

Matt. 26.
Mar. 14.
Luc.22.
Orationis, virtus.
Ad perfectam orationem tria requirũtur.
Luc.18.
Psalm. 37.
Luc. 7.
Coll.4.

ligio. O Iesu Christi sponsæ, intuemini virtutum speculum Mariam, & discite ad silentij disciplinã. Quan tæ maturitatis fuerit beata virgo satis patet. Si.n. percurras Euangelium, perpauca, & cum paucis eam locutam inuenimus. Cum quatuor tantum personis legimus eam habuisse sermonem & non nisi septẽ verba eam locutam fuisse. Cum Angelo duo , cum filio suo duo,cum Helisabeth duo,cum ministris in nuptijs vnum.In hoc confunditur nostra loquacitas, qua proni sumus ad multiplicationem verborum, cum tñ magna sit vtilitas silentij. Vna vtilitas est,quia inducit conpunctionem. Homo cum tacet cogitat vias suas, & locum habet cogitandi,quam multiplex sit suus defectus,& ex hoc surgit cõpunctio. Item dicit prophęta Dauid. Obmutui & silui à bonis. & dolor meus renouatus est. Alia vtilitas silẽtij est,quia demonstrat hominem cœlestem esse. Argumentum quasi infallibile est, vt si sit homo in teutonia & non loquatur teutonicè : videtur , ꝙ non sit teutonicus. Sic qui est in mundo & mundana non loquitur, euidenter demonstrat,se in mundo non esse.Qui.n. de terra est, de terra loquitur,vt dicitur in Euãgelio. Ioan. Nihil aũt tã tum in religioso homine valet ac conseruandum silẽtium nisi vt fugiat consortium hoĩum,& ducat vitam solitariam.Ille.n.hõ qui eleuatur iam supra statũ hominũ,nõ debet habere consolationem & consolatorem,nisi solum Deum, & iõ debet esse solitarius:& tacere: ex quo.n. Deũ habet pro socio, non debet curare de humano consortio. Propterea dicitur in Tren. Sedebit solitarius & tacebit,quia leuabit se supra se. Sedebit solitarius(inquam) consortia hominum fugiẽdo, & tacebit de cœlestibus cogitando,& meditando & leuabit se supra se,cælestem dulcedinem degustando. Et si omnibus religiosis necessarium , sit ſsilentiũ ad perfectionem virtutum,maximè tñ virginibus dedicatis Iesu Christo est necessarium,vt disciplinã seruent silentij. Ita.n.earum sermo deberet esse prætiosus,& ita deberent esse verecundæ in labijs , vt nunquam nisi magna necessitate loquerentur. Iõ beatus Hiero. dicit.Sit sermo virginis modicus,& rarus,nec tam eloquentia pretiosus,quàm pudore. Hoc ẽt consuluit Philosopus.Ad summam perfectionem volo te esse breuiloquũ;& submissa voce.Audi verbosa famula,audi virgo clamorosa & garrula, certè vt possis assuescere silentio,debes facere sicut fecit Agathon Abbas,de quo legitur in vitispatrum , ꝙ lapidem in ore suo per trienniũ mittebat,donec taciturnitatẽ addisceret. Alliga & tu lapidem ad linguã,affige linguam tuã ad palatum : pone digitum super os tuum,vt possis taciturnitatem addiscere,quia magnum dedecus est sponsæ Christi,vt cum alio quàm cum sponso suo Christo Iesu velit habere sermonẽ.Loquere ergo rarò, & pauca,& breuiter, cum timore & pudore , imò in tua cã vix loquere. Tege faciem tuã velo verecundiæ, consue labia filo disciplinæ, & sermo tuus sit breuis , pretiosus,& vtilis : sit modestus & humilis. Loquere famula Dei rarò,& parũ, quia in multiloquio non deerit peccatum. Non loquaris verbum ociosum , quia de omni verbo ocioso quod locuti fuerint homines, reddent rationem in die iudicij. Verbũ ociosum est, (vt dicit Glosa)quod sine necessitate dicitur proferentis,aut vtilitate audientis . Semper igitur melius est tacere,& vtilius quã loqui.Quia dicit ſsapiens, locutum me esse aliquando pęnituit,tacuisse verò nunquam.

De studio orationis,& qualiter orandus est Deus. Cap. 5.

SVpra modũ cupienti ẽt proficere spõsæ Christi,est necessarium,vt assiduis orationũ studijs & deuotionibus aĩum suũ exerceat,quia reuera religiosus orationem non frequentans assiduè,non solũ est miser & inutilis,quinimò coram Deo fert , aĩam mortuam in viuo corpore.Cum .n. tantæ efficaciæ sit deuotionis virtus,vt ipsa sola hostis maligni deuincat tẽtamenta,& versutias Diaboli,qui solus famulam Dei impedit ne sursum ad cælos ascendat. Non.n. est mirum,si tentationibus succumbat frequenter miserabiliter,qui studium orationis non frequentat. Vnde beatus Isid.dicit. Hoc est remedium eius qui vitiorum tẽtamentis æstuat,quoties quolibet vitio tangitur toties se ad orationem subdat, quia frequens oratio| vitiorũ impugnationem extinguit. Et hoc est quod Dominus dicit in Euangelio. Vigilate & orate, ne intretis in tentationem. Est aũt tantæ virtutis deuota oratio,vt ad omnia valeat,& in omni tempore hõ possit per eam lucrari in hyeme,in æstate,in sereno, & in tẽpore pluuiali,imo in quacunq; hora lucratur, homo oratione deuota,plusquam valeat totus muudus,'quia tali oratione acquirit hõ regnũ cœlorũ. Vt aũt cognoscas qũo & qualiter orare debeas , quantũ mihi donauerit Deus,te informabo,licet ergo in hac parte & in hoc negocio magis indigeã informari quàm tu. Scias itaq; Deo digna famula, ꝙ ad perfectã orationem tria sunt necessaria. Primum qñ in oratione constituta fueris,tunc erecto corpore & erecto corde omnibus sensibus clausis,debes sine strepitu ex amore & contrito corde de omnibus miserijs tuis cogitare. ſpræsentib. præteritis& futuris.Primò debes siquidem solicitè cogitare,quã magna & quàm multa peccata omnib. diebus vitæ tuæ commisisti,quàm magna & quàm multa bona in seculo & in ordine omisisti, quàm magnã, & quàm multã creatoris tui gratiam frequenter amisisti.Debes ẽt cogitare.quàm longè facta es à Deo per peccatum,quæ olim fueras propè:quàm dissimilis facta es Deo,quæ aliquando fueras valdè similis : quàm pulchra aliquando fueras in aĩa,quæ modo valde turpis es, & fœtida. Debes cogitare quo tendas per peccatum,quia ad portas inferni: quid tibi occurret , quia tremendus dies iudicij,quid pro omnib. his tibi dabitur quia æternę mortis incendium, & ſstatim pro his omnibus debes pectus tuum cum publicano tundere Cum propheta Dauid debes rugire à gemitu cordis, tui. Et cum Maria Magdalena debes lachrymis rigare pedes Iesu,nec debes aliquem modũ habere in lachrymis quia sine mõ dilectum tuũ Iesum offendisti. Et hoc est quod ait beatus Isid.Quãdo cũ Deo in oratione assistimus,gemere & flere debemus,reminiscentes quàm grauia sunt quæ commisimus,quàm dura in ferni supplicia quæ timemus. Et huiusmodi lachrymosæ cogitationes,meditationes debent esse principium.Secundum quod sponsæ Dei in oratione necessarium est,est gratiarum actio:vt videlicet suo creatori cum omni humilitate grates referat, pro beneficijs iam ab eo receptis.Et hoc consuluit Paulus Apostol. dicens. Orationi instantes vigilantes in ea in gratiarũ actione. Nihil.n.est, ꝙ hoiem ita dignum reddit diuinis muneribus,sicut semper Deo gratias reddere, & agere pro receptis donis. Vnde beatus Augustſscribẽs ad Aureliũ dicit. Quid melius aĩo gerimus,& ore pro nunciamus,& calamo exprimimus, quàm Deo gratias? hoc nec dici breuius,nec audiri lætius,nec intelligi gratius, nec agi fructuosius potest. Debes ergo in oratione posita cum gratiarũ actione meditari , quia Deus te hoiem fecit,quia christianã te fecit,quia innumerabilia pctã tibi ĩdulsit,quia incidisses in multa peccata,si Dñs te nõ custodisset,quia mori in seculo te nõ permisit,quia ad altissimã & perfectissimã te religionẽ elegit: & quia sine labore tuo te pauit & pascit,quia ꝙ te hõ factus est,circuncisus & baptizatus est, quia pro te pauper & nudus,humilis, & despectibilis:quia pro

te ieiu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

te ieiunauit & esuriuit,laborauit & fatigatus fuit,quia propter te plurauit,sudorem sanguineum sudauit, te sanctissimo corpore suo cibauit & sanguine potauit: quia propter te colaphizatus est,consputus est,derisus & flagellatus est,vulneratus & crucifixus est: mortem turpissimam & amarissimam sustinuit, quia sepultus, relurrexit,ad cœlos ascendit, Spiritumsanctum dedit & quia tibi & omnibus electis cœlorum regnum dare promisit. Est.n.gratiarum actio supra modum vtilis, in oratione,nec sine ea aliqua potest valere oratio. Nã ingratitudo(vt dicit beatus Bern.) est ventus vrens,& exiccans fontem pietatis, rorem misericordiæ,& fluẽta gratiæ. Tertium quod ad perfectionem orationis necessarió requiritur est,vt aĩus tuus nihil aliud in oratione cogitet præter illud solũ quod præcatur. Valde enim indecẽs est,vt quis cũ Deo loquatur ore,&aliud meditetur corde,& dimidium cor dirigat in cælum,& dimidium maneat in terra,&talis oratio nunquã exaudit à Deo. Vnde super illo verbo. Psal. Clamaui in toto corde meo, &c. dicit glo. Diuisum cor non impetrat quod petit. Debet.n.famula Dei tempore orationis,cor suum ab oĩbus exteriorib. curis & mundanis detinerijs,ab omnibus carnalibus amoribus reuocare ad interiora: & illi soli in toto corde & tota mente intendere, ad quem suam orationem dirigit. Et hoc consuluit tibi sponsus tuus in Euang.dicens. Tu autẽ cum oraueris,intra in cubiculum tuũ,& clauso, ostio i. corde tuo, ora patrem tuum. Tunc cubiculũ es ingressa,quando oẽs cogitationes,oĩa desideria, oẽs affectiones tuas, in secreto cordis tui reuocasti. Tunc clausisti ostium tuum,quando cor tuum diligenter custodis,vt per nullas cogitationes tuas phantasticas possis in deuotione impediri. Oratio.n.est (vt dicit beatus Augustꝰ.)conuersio mentis in Deum, per pium & humilem affectum. Audi ò beatissima soror, audi ò famula Iesu Christi, & inclina aurem tuã ad verba oris mei. Noli falli,noli decipi,non amittas magnum orationis tuæ fructum,non perdas suauitatem,nõ frustreris dulcedine,quã in oratione haurire debes. Oratio.n. hausoriũ est,quo Spiritussancti gratia hauritur de fonte supereffluentis dulcedinis illius beatissimæ Trinitatis. Et hoc expertus erat ille deuotissimus Propheta Dauid,qui dicebat. Os meum aperui & attraxi spiritum. Os meum aperui dicit, & hausi. Nunquid iã nõ dixi tibi quid sit oratio? Audi iterum. Oratio est conuersio mentis in Deum. Vis scire qũo debes mentem tuam in Deum conuertere? intendere cum stas in oratione,te totam debes in teipsam conuertere, & colligere,& cum dilecto in cubiculum cordis tui ingredi, & cum eo sola morari, omnium exteriorũ obliuisci, & toto corpore,tota mente,toto affectu,toto desiderio,tota deuotione debes te leuare supra te. Nec debes spiritum tuum ab oratione relaxare, sed tam diu, per deuotionis ardorem sursum ascendere, donec ingrediaris in locum tabernaculi admirabilis vsq; ad domũ Dei,& ibi vtrunq; cordis oculo dilecto tuo viso, & vtcunq; degustato quàm suauis est Dominus, & quàm magna dulcedo eius, in amplexus eius ruas, impressis labijs intimæ deuotionis oscula figas, vt sic tota à te alienata,tota in cœlum rapta, tota in Christum reformata & transformata, non valeas cohibere spiritum tuũ,sed exclama cum propheta Dauid, & dic. Renuit consolari aĩa mea,memor fui Dei, & delectatus sum. Vt autem cor tuũ soror charissima per deuotionis orationem in sublimius eleuetur, & feruentius in Deum inflammeẽ nota diligenter, q̃ tribus de causis in mentis alienationem deducimur. Aliq̃n per magnitudinẽ, admirationis. Aliquando per magnitudinẽ deuotionis. Aliq̃n per magnitudinẽ exultationis. Dico, q̃ fit aliquando per magnitudinẽ deuotionis,vt mens ipsam non capiat, & supra seipsam eleuata in alienationem transeat,qñ tota igne cœlestis desiderij succendi tur,vt oẽ quod foris est vertatur in amaritudinem & fastidium, & amoris intimi flamma vltra humanum modum excrescat,quæ animam ad ceræ similitudinẽ liquefactam in seipsa deficere faciat,ad instar fumi aromatum,in superna eleuat &ad summam patriam emittat, & tunc cum Propheta exclama & dic. Defecit caro mea, & cor meum, Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum. Item aliquando fit per magnitudinem admirationis quando diuino lumine mens irradiatur, & summę pulchritudinis admiratione suspensa,tunc vehementi concutitur stupore, vt à suo statu funditus excutiatur,& in modũ fulguris corruscantis, quantò profundius pro despectu sui vitæ pulchritudinis respecta in ima deijcitur,tantò sublimius tantoq̃ celerius per summorum desideriorum ardorẽ releuata, & super semetipsam rapta in sublimia eleuatur, & tunc cogitur clamare cum sanctissima Esther. Vidi te dñe quasi Angelũ Dei,& conturbatum est cor meũ præ timore gloriæ tuæ. Valde.n. mirabilis es Dñe, & facies tua plena est gratiarum. Item aliquãdo pre multitudine exultationis,quãdo intima illa internæ suauitatis abundantia potata,imò plenè inebriata, quid sit, quid fuerit penitus obliuiscatur, & in supermundanũ quendam affectum sub quodam miræ fœlicitatis statu rapta transformatur, & tunc cogitur clamare, & dicere illud prophetæ. Quam dilecta tabernacula tua Domine virtutum, concupiscit & deficit aĩa mea in in atria Dñi. Sic ergo famula Dei debet exercere animum suum ex deuota in Deum oratione, & dicere per frequentem orationis versum,permundati, & purificati cordis oculũ,per insatigabilẽ deuotionis spiritũ quatenus efficiatur idonea ad cõtẽplanda diuina & degustãdã diuinæ dulcedinis suauitatẽ. Nõ.n.decet aĩam insignitã Dei imagine, decoratam Dei similitudine,redemptam Dei sanguine,capacẽ beatitudinis, volutari circa ista temporalia,sed ascendere debet super Cherubin, & volare super pennas ventorum.i. ordines angelorũ, ad contemplandam ipsam Trinitatem, & Christi humanitatẽ,& meditari gloriã & lætitiam supernorum ciuium.s.angelorum & sanctorum omnium. Sed qui sunt hodie, qui huiusmodi meditationib. vacent? qui sint exploratores gaudij cęlestis? qui corde & animo conuersentur in cœlis? Rari sunt. Vnde benè potest dici de quibusdam religiosis,illud verbum, q̃ beatus Bern.dicit. Quorum studium deberet esse, deuotione cęlos penetrare, mente circuire supernas mansiones,salutare Apostolos & choros prophetarũ martyrumq́; admirari triumphos,omnibus his postpositis,turpi se mancipãt corporis seruituti, ad obediẽdum carni, & ad satisfaciendum gulæ & ventri.

Ingratitudo quid.

Pſal. 118.

Pſalm. 76.

Pſal. 118.

Quid ſit oratio.

Tribus de cauſis in mẽtis alienationem deducimur.

De passionis Christi memoria. Cap. 6.

QVoniam deuotionis feruor per frequentem passionis Christi memoriam nutritur,& conseruata in homine,ió est dicendum consequenter,vt semper oculis cordis sui Christum in cruce tanquam morientem videat,qui deuotionem in se vult, conseruare inextinguibilem. Propter hoc Dñs dicit i Leuitico. Ignis in altari meo semper ardebit,quẽ nutriet facerdos subijciens lingua per singulos dies. Audi soror deuotissima. Altare Dei est cor tuum in hoc altari debet semper ardere ignis seruidæ deuotionis, quem singulis diebus debes nutrire per ligna crucis Christi, & memoriam passionis ipsius. Et hoc est q̃ dicit Ysaias propheta. Haurietis aquas in gaudio, de fontibus saluatoris. Ac si diceret. Quicunq; desiderat aquas gratiarum, aquas deuotionis, aquas lachrymarum, iste hauriat de fontibus saluatoris,i. de vulneribus Ieſu

Leuit.

Iſaia. 12.

Ieſu Chriſti. Accede ergo tu pedibus affectionum tuarum ad Ieſum vulneratum,ad Ieſum ſpinis coronatum,ad Ieſum patibulo crucis affixum, & cũ beato Thoma Apoſtolo,non ſolum intuere in manib. eius fixuras clauorum,non ſolum mitte manum tuam in latus eius, ſed totaliter per oſtium lateris eius ingrede re vſque ad cor ipſius Ieſu, ibiq́; ardentiſsimo amore crucifixi in Chriſtum transformata,clauis diuini amoris affixa,lancea præcordialis dilectionis transfixa,intimæ compaſsionis transuerberata,nihil aliud quæras nihil aliud deſideres,in nullo alio velis conſolari, quã vt Chriſto tu poſsis mori in cruce. Et tunc cum Apoſtolo Paulo exclames dicens, Chriſto confixus ſum cruci. Viuo iam non ego,viuit verò in me Chriſtus. Debes autem per hunc modum paſsionem Chriſti in memoria habere,vt cogites quoniam paſsio eius fuit ignominioſsima,acerbisſima,generaliſsima,& diutur niſsima. Primum conſiderare Deo dignisſima famula,q̃ ignominioſisſima fuit mors Ieſu Chriſti ſponſi tui. Fuit.n.Crucifixus tãquam fur & latro. Nulli.n. in veteri lege tali morte puniebantur,niſi peſsimi,& ſceleratiſsimi, & fures & latrones. Adhuc attende maiorem Chriſti ignominiam. Fuit.n.in loco turpisſimo, & viliſsimo Crucifixus,ſ.in mõte Caluariæ, vbi multa oſſa,& cadauera mortuorum iacebant. Ille ſiquidẽ locus erat morti damnatorum deputatus, & ibi decolebantur,& ſuſpendebantur peſsimi hoĩes. Adhuc vide Chriſti maiorem ignominiam, quia inter latrones tanquam latro ſuſpenditur, & in medio tanquã princeps latronum Vnde dicit Iſaia. Cum ſceleratis reputatus eſt. Adhuc intuere ſponſi tui ignominiã, quia aeri deputatus eſt, & inter cœlum & terram ſuſpenſus,ac ſi non eſſet dignus mori in terra,aut viuere. O digna indignatio & iniuria, Domino orbis totus negatus eſt orbis vilius in mundo nihil æſtimatum eſt Dño mundi. Sic ergo mors filij Dei fuit ignominioſisſima propter genus mortis,quia in patibulo ſuſpenſus,propter ſocios mortis,quia cum iniquis deputatus & condemnatus,propter locum mortis,quia in monte Caluariæ fœtidiſsimo crucifixus. O bone Ieſu,ò benigne ſalua tor,quia non ſemel ſed multoties conſunderis. Quantò quis,pluribus locis confunditur, tanto ignominioſior efficitur mundo. Ecce tu Domine Ieſu, in horto ligaris,in domo Annæ alapa cæderis,in atrio Cayphę conſpueris,in hoſpitio Herodis illuderis,in via crucẽ baiulans in golgotha crucifigeris. Heu me ecce liber tas captiuorum,gloria angelorum,vita hominum occiditur. O Iudęi miſeri bene impleuiſtis quod promiſiſtis. Dixiſtis.n. Morte turpiſsima condemnemus eũ. Beatus vero Bern.dicit Exinaniuit ſemetipſum, formam ſerui accipiens,vt ſubeſſet: Filius erat & factus eſt ſeruus,& non ſolum formam ſerui vt ſubeſſet accepit, ſed etiam mali ſerui vt vapularet, vt pænam ſolueret cum culpam non haberet: & erat non ſolũ ſeruus ſeruorum Dei,ſed propter tria ſeruus ſeruorum diaboli factus ſeruiens infima peccata peccatorum expurgando. Nec hoc ſuffecit,ſed morte omni morte confuſibiliorem elegit. Humiliauit.n.ſemetipſum factus obediens vſq; ad mortem,mortem autem crucis,quæ ignominioſior eſt,vt dicit gloſa. Secundò conſidera & attende virgo Deo deuota,paſsio Chriſti quàm acerbiſsima fuit. Crux.n.illa benedicta, membra extenſa contrahi in dolore mortis non permiſit,quod tamen ſolet eſſe quoddam leuamen & ſolatium cordis anxiati,nec habuit illud caput reuerendum diuinum vbi ad dimiſsionem animæ ſe inclinaret. Attende adhuc melius,quàm acerba mors Chriſti fuerit. Quantò quis tenerior, tantò patitur grauius nunquam aũt fuit corpus ita tenerum ad ſuſtinendum paſsiones,ſicut corpus ſaluatoris: Corpus.n. mulieris tenerius eſt quàm viri corpus,caro aũt Chriſti tota uirginea fuit, & de ſpirituſancto concepta, & de virgine nata,igitur paſsio Chriſti fuit omniũ paſsionum acerbior,quia omnium virginum tenerior. Si.n.ad ſolam mortis recordationem, Chriſtus in ſancta anima ſua præ teneritudine carnis tantum afflictus eſt, vt ſudor corporis fieret ſicut ſudor ſanguinis decurrẽtis in terram,quantò ſuperadditus eſt ei dolor,quanta eum afflictа eſt pena in deguſtatione acerbiſsimę mortis, & paſsionis? Ideo dicit beatus Bern. Anguſtias corporis tui Domine Ieſu Chriſte, certiſsimè indicabat ſudor, ille ſanguineus,qui orationis tempore de tua ſanctiſsima carne decurrebat in terram. Quid feciſti dulciſsime puer, vt ita tractareris? Quid commiſiſti ò amantiſsime iuuenis,vt ita iudicareris? Ecce ego ſum cauſa tui doloris,ego plaga tuæ occiſionis. Adhuc vide diligentius quàm amara Chriſti mors fuerit. Quãtò quis innocentior,tantò pena ad tolerandum grauior. Si.n. Chriſtus propter ſua peccata ſuſtinuiſſet,aliquantulũ ei eſſet tolerabilior,ſed ipſe peccatum nõ fecit,nec inuentus eſt dolus in ore eius. Et hoc ipſum teſtatur Platus dicens. Ego nullam cauſam mortis inuenio in eo. Ipſe.n.eſt candor lucis æternæ, & ſpeculũ ſine macula Dei maieſtatis & bõnitatis, imago illius ſicut dicitur in libro Sap. Conſidera adhuc plenius, quàm pœnalis fuerit mors ſponſi tui Ieſu Chriſti. Quantò generalior,tantò pœna acerbior; Chriſtus autem ſponſus tuus paſſus eſt in omni parte corporis ſui,ficq́ nullum ita paruum membrum in eo eſſet,quin pœnã haberet: nullus ita modicus locus, quin repletus eſſet amaritudine. A planta.n.pedis vſque ad verticem non fuit in eo ſanitas. Vnde pręnimia doloris vehementia clamauit,dicens. O vos oẽs qui tranſitis per viam, attendite & videte dolorẽ meum. Reuera Domine Ieſu Chriſte nunquam fuit dolor ſimilis dolori tuo. Tanta.n.fuit doloris tui effuſio,vt totum corpus tuũ ſanguine aſpergeretur. O bone Ieſu ò dulciſsime Domine,nõ gutta ſed vnda ſanguinis ita largiter per quinque partes corporis tui emanauit de manib. & pedib. tuis in crucifixione, in capitis coronatiõe de toto corpore in flagellatione,de ipſo corde in lateris apertione mirum videtur ſi quid ſanguinis remanſit in te. Dic quæſo dilecte mi domine, dic cum vnica ſanguinis, tui gutta potuiſſet ſufficere ad totius mundi redemptionem,cur tantum ſanguinem de corpore tuo effũdi permiſiſti? Scio Domine & verè ſcio,quia nõ propter aliud feciſti,niſi vt oſtenderes quanto affectu diligeres me. Quid igitur retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Certe Domine quandiu vixero, memor ero laborum tuorum quos ſuſtinuiſti in prædicando,fatigationum in diſcurrendo,vigiliarũ in oratione,lachrymarum in compaſsione,dolorum, conuitiorum,ſputorum,colaphorum,ſubſannationũ clauorum,vulnerũ,alioquin requiritur à me ſanguis, qui effuſus eſt ſuper terram. Quis igitur dabit capiti meo aquam,& oculis mei fontem lachrymarũ,vt poſsim flere die ac nocte mortem dñi mei Ieſu Chriſti, quam non pro ſuis ſed pro meis peccatis ſuſtinuit? Vulneratus eſt.n. propter iniquitates noſtras, attritus eſt propter ſcelera noſtra,ſicut dicit Iſaias propheta. Vlterius conſidera, & attende diligenter, quia mors & paſsio Chriſti fuit diutina. A prima.n.die natiuitatis ſuæ,vſque ad vltimum diem mortis ſuæ ſemper fuit in paſsionibus & doloribus ſicut ipſe teſtatur per prophetam dicens. Pauper ſum ego, & in laboribus à iuuentute mea. Et alibi dicit. Fui flagellatus tota die.i. toto tempore vitæ meæ. Adhuc aliter conſidera, quã morosa fuit paſsio Chriſti,vt pœna eius magis duraret,vt dolor nõ citò finiretur,vt mors protraheretur & ſic diutius cruciaretur, & fortius vexaretur. Ex his omnib.

Ioan. 20.

Pſalm.

Gal. 2.

Quomodo Chriſti paſſio memoranda ſit.

Eſther

1. Pet. 2.

Ioann. 18. & 19.

Sap. 7.

Iſaia. 41. Tren. 1.

Hicrem. 9.

Iſaia. 53.

Pſalm. 87.

Pſal. 72.

Sapien. 2.

Phil. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

omnib.quæ dixi,colligere potes ò virgo Christi, ò famula Dei, quàm probrosa,quàm doloroſa, quàm vilis quàm morosa fuit mors & passio dulcissimi spousi tui Iesu Christi.Et hæc oĩa sustinuit,vt ad amorẽ suũ te accederet,vt pro omnibus his toto corde, tota aĩa, tota mente ipsum diligeres.Quid.n.beneuolentius, quã q Dñs propter serui salutem accipiat serui formã? Quid magis informat hoĩem in salutem,quã exemplũ tollẽ di mortem propter iustitiã & obedientiã diuinã? Quid verò magis incitat hoĩem ad diligendũ Deũ, quã tanta benignitas, q pro nobis Dei filius altissimus absque meritis imo cum multis nostris demeritis,posuit aĩam suam? Hoc tantæ benignitatis est,vt nihil clementius, nihil benignius,nihil amicabilius cogitari possit. Hæc benignitas tantò magis ostenditur maior quantò pro nobis grauiora & abiectiora sustinuit, vel pati voluit. Rom. 8. Deus.n.qui proprio filio suo non pepercit,sed pro nobis oĩbus tradidit illum,qũo nõ cum illo oĩa nobis donauit? Ex quo inuitamur ad ipsum amandum, & amatum imitandũ. Væh ergo illis, qui tantæ benignitatis beneficijs sunt ingrati in quorum aĩabus nullũ mors Christi habet effectum. Vnde inquit Bern. Vide caput Christi inclinatũ ad te osculãdũ,manus perfossas ad largiendũ,latus apertum ad diligendum, totius corporis extentionẽ ad se totum impendendum. Væh iterum illis qui suis peccatis rursum Christum in semetipsis crucifigentes,super dolorem vulnerũ ipsius dolorem adij Hebr. 6. ciant.Sed væh tertiò illis, quorum corda ad planctum Psalm.68. emolliri non possunt,neq; ad beneuolentiam, prouocari.& ad boni operis virtutem inflammare non valet tanti effusio sanguinis,effusio tanti pretij, tam ingens magnitudo. Certè isti tales inimici crucis Christi, plus Christum Dei filium hodie ad dexteram Dei patris in cœlis sedentem crucifigunt quàm olim fecerũt in cruce patibulo pendentẽ. Ad tales,& de talibus Dñs conquerendo per beatum Bern.loquitur dicens.O homo vide quid patior pro te, ti est dolor sicut quo crucior, ad te clamo qui pro te morior,vide pœnas quibus affi cior,vide clauos quibus confodior,& cum sit tãtus dolor interior & exterior,planctus est grauior,cum te sic experior. Caue tibi mater caue,ne tanto ingrata sis beneficio,ne tãto pro te dato indeuota sis pretio, sed pone istum crucifixum sicut signaculum super cor tuũ, vt sicut sigillum in cera molli, sic Iesum sponsum tuũ Psalm.21. imprimas cordi tuo,& dicas cum Propheta. Factũ est Cant. 8. cor meum tanquam cera liquescens. Pone eum etiam vt signaculum super brachium tuum,vt videlicet nunquam desinas operari,nunquam fatigeris laborare pro noſe Dñi Iesu,sed cum operata oĩa fueris,tunc primũ incipe,quasi nihil feceris. Si autem aliquando aliquid trifte,aliquid graue,aliquid tedij, aliquid amaritudinis acciderit,vel certè si fortè aliquod bonum dissipuerit, statim recurras ad crucifixum Iesum pendentẽ in cruce. Ibi intuere coronam spineam,clauos ferreos, lanceam lateris.Ibi contemplare vulnera Christi pedum, & vulnera manuũ,vulnera capitis,vulnus lateris,vulnera totius corporis: recolẽs quia qui sic pro te passus fuit,qui pro te tanta sustinuit quantũ te amauerit.Crede mihi,quia statim tali intuitu oĕ triste lætũ,oĕ graue leue,oĕ tædiosum amabile,oĕ asperũ dulce & suaue reperies: sic vt & tu incipias exclamare cum beato Iob Iob.6. & dicere.Quæ prius noluit tangere aĩa mea, nunc propter angustias passionis Christi,cibi mei sunt,quã dulcia & delectabilia facta sunt mihi. Vnde. legitur,q cũ Exemplum mirabile. quidam conuersus fuisset ad religionem,in tantum factus est impatiens propter asperitatem ciborũ,& cæterarum disciplinarum religionis, & cũ ex nimia impatientia angustiatus fuisset,procidit ante imaginẽ crucifixi, & ibi replicari cœpit cum multis lachrymis intolerabiles angustias, & labores ordinis, insipiditatem ciborum panis, & potus, & statim ex latere imaginis cę pit sanguis emanare, & cum ille fortiter flens suas angustias replicaret, respõdens imago Christi dixit. Quã docunque sentiret aliquam asperitatem in cibo vel in potu,vt intingeret in salsamento sanguinis Christi.

De perfecta Dei charitate. Cap. 7.

SVperius te famulam Dei prout Deus inspirauit, do cui qualiter animũ tuum exercere debeas, vt quasi gradatim ascendere possis, & de virtute in virtutẽ proficere. Nunc septimo loco restat dicendum de forma virtutum,s.charitate,quæ sola ducit hoĩem ad perfectionem: ad mortificandum.n.vitia,ad proficiendũ in gratia,ad consequẽdũ omnium virtutum perfectionem summam,nihil potest dici melius, nihil excogitari vtilius charitate potest. Propterea dicit Prosper in libro de vita contemplatiua. Charitas est vita virtutũ, Chrisost. Laur. mors vitiorum, & sicut fluit cera à facie ignis, sic pereunt vitia à facie charitatis. Tantæ siquidem virtutis est charitas,q ipsa claudit infernum, sola aperit cœlũ, sola Deo amabilem reddit. Tantę virtutis charitas est quòd ipsa sola inter virtutes virtus nominata est,quàm qui habet,diues est, & locuples, & beatus: quam qui non habet,pauper & mendicus est,& miser. Vnde super illo verbo ad Corinth.Si charitatẽ nõ habuero. dicit gloſa. Attende quanta sit charitas, quæ si desit, frustra habentur cætera, si autem adsit habentur omnia, quam qui habere cœperit. Spiritum sanctum habebit. Et beatus Augustꝰ.dicit.Si virtus nos ad beatam vitam ducit,nihil esse omnino virtutem affirmauerim, nisi tantum summum amorem Dei. Cum igitur charitas virtus tanta sit præ cunctis virtutibus,charitati est insistendum:& non cuilibet charitati, sed ei soluꝫ qua Deus diligitur super omnia, & proximus post Deum. Qualiter autem creatorem tuum diligere debeas,ipse tuus sponsus docet in Euangelio dicens. Diliges Dominum Deum tuum,ex toto corde tuo,& ex tota anima tua, & ex tota mente tua.Intende diligenter famula Iesu Christi dulcissima,quam dilectionem dilectus tuus Iesus requirat à te.Vult certè amantissimus tuus vt amori suo,& des cor tuum,totam animã tuã,totam mentẽ tuã,sic vt in toto corde tuo, in tota mente tua nullus oĩno cum eo aliquã partem possideat. Quid ergo facies,vt certè Dñm Deum tuum ex toto corde diligas? Quomodo ex toto corde? Audi beatum Ioan. Chrys.dicentem. Ex toto corde diligere Deum est, vt ad nullius rei dilectionem magis sit inclinatum cor tuũ,quã Deivt non delecteris in ipẽ mundi amplius q Deo,non in honoribus aut parentibus,si autem in aliquo istorum sit animus & amor cordis tui, iam nõ ex toto corde Deum diligis.Vnde Aug.dicit.Minus te amat,qui tecum aliquid amat. Si autem aliquid amas, ex cuius dilectione in amore Dei non proficis iã non ex toto corde Deum diligis. Et si quid diligis, pro cuius amore ea quæ Christo teneris negligis iam nõ ex toto corde diligis. Dilige itaq; Dominum Deum tuũ ex toto corde tuo,non solum ex toto corde, verumetiã ex tota anima diligẽdus est Dominus Iesus Christus. Quomodo ex tota anima? Audi beatum Augu. docentem te. Et tota anima (inquit) Dominum diligere ex tota voluntate sine contrarietate. Certè tunc ex tota anima Deum diligis, quando non quod tu vis, non quod mundus consulit,non quod caro suggerit,sed quod Dominum Deum tuum scis vel le sine contradictione libenter facis. Certè tunc Deũ ex tota anima diligis,quando pro amore Iesu Christi animam tuam si necesse fuerit, morti libẽter exponis si autem in aliquo istorum negligens fueris iam non ex tota anima Deum tuum diligis.Dilige ergo Dominum Deum tuum ex tota anima tua, & cõforma voluntati

tati diuinę in omnibus. Et non solum ex tota anima,sed etiam ex tota mente.Audi iterũ beatũ Aug.te docentẽ. Et tota(inquit) mẽte diligere Deũ,est diligere eum ex omni memoria sine obliuione. Amen.

De finali perseuerantia. Cap. 8.

POstquã oĩum virtutũ adeptus est quis principiũ nec tñ in cõspectu Dei apparet gloriosus, nisi virtutũ consũmatrix adsit perseuerãtia, quia nullus oĩno mortalis quantũcunq; perfectus est, laudãdus in vita sua,nisi prius hoc totũ quod ĩchoauit,bono & felice fine concludat.Vnde btus Ber. dicit. Tolle perseuerantiã,nec obsequiũ,nec bñficiũ,nec gratiã, nec laPerseueran tię laus. dẽ fortitudo præstabit. Parũ.n. valet,hoĩem fuisse religiosũ,siue fuisse humilẽ & patiẽtẽ,fuisse deuotũ,& cõtinẽtẽ, Deũ dilexisse,& cęlicas virtutes habuisse, nisi adesset perseuerãtia:cũ.n.oĕs virtutes currãt,sola perseuerãtia accipit brauiũ.Quia nõ ille qui incipit, sed qui Matt.24. perseuerauerit saluus erit.Vñ Io. Chry.dicit. Quæ vtilitas seminũ florentiũ, & postea tabescentiũ? quasi diceret,penitus nulla.Si igit Christi dilectissima,aliquas bonorũ operũ hẽs uirtutes,imò quia multas habes,in his perseuera,in his profice,in his vsq; ad mortẽ viriliter Christi age militiã, vt cũ extrema dies finisq; vitæ Apoc.2. Beatitudinis commẽdatio. aduenerit,pro stipẽdio & mercede laboris, deẽ tibi corona gloriæ & honoris.Vñ IesusChristus vnicẽ tibi dilectus,alloquitur te in Apo.dicẽs.Esto fidelis vsq; ad 1. Cor. mortẽ, & dabo tibi coronã vitæ. Hæc corona nihil aliud est quã præmiũ vitæ æternæ,ad quã adipiscendã, inflãmare te debet desideriũ oĩum Christianorũ:est.n. tã magna,vt nullus oĩno eã æstimare possit,sicut dicit btus Greg.tã multa,vt nullus eã dinumerare queat:est deniq; tã longa & durabilis,vt nunquã terminari possit & finiri. Ad hanc mercedẽ,ad hãc coronã inuitat te Cant.4 dilectus spõsus tuus,dilectissimus Iesus Christ. in Cãticis cãticorũ dicẽs. Veni de libano spõsa mea, veni de libano coronaberis. Surge ergo amica Dei spõsa Iesu Christi colũba spõsi eterni,veni &propera ad nuptias filij Dei,quia tota cœlestis curia expectat te, quia oĩa parata sunt. Est.n.paratus speciosus seruus tuus, vt tibi Luc. 12. seruiat, & nobilis cibus preciosus & delectabilis,ut te reficiat,societas dulcis, & præamicabilis, vt tibi congaudeat. Surge ergo, & propera festinanter ad nuptias quia ibi est paratus seruus speciosus,vt tibi seruiat:iste seruus nõ est alter, nisi cætus angelicus, imò ipse æternus Dei filius, qui de seipso testatur dicens in Euang. Luc. 22. Amen dico vobis,quia præcinget se, & faciet illos discumbere.&c. O q magna gloria tunc erit pauperibꝰ. abiectis,qũ miniſtrũ habebunt filiũ Dei, & summi regis, & totũ conuentum exercitus regni cœlestis. Est etiam ibi paratus cibus preciosus & delectabilis,vt refi Luc. 14. ciat: ipse.n.Dei filius mensã proprijs manibus posuit, sicut ipse de se in Euangelio testatur dicens.Ego disponovobis,sicut disposuit mihi pater meus regnũ,vt edatis & bibatis super mensam meam in regno meo.O Ioann.6. quã suauis & delitiosus est cibus ille, quem præparauit in dulcedine sua pauperi Deus. O quàm beatus est Sapien. 17. ille,qui in regno cælorum panẽ manducabit illũ, qui in clibano virginalis vteri coctus est igne Sanctispiritus. Si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum. Tali cibo, tali pane, cibat & reficit suos electos Rex cœlestis in mensa sua,sicut in libro Sap. dicitur. Angelorũ esca nutriuisti populũ tuum, & paratũ panẽ de cęlo præstitisti ei sine labore, omne delectamẽtũ in se habentem, & oĩs saporis suauitatem, & deferiens vniuscuiusq; voluntati.Ecce talis est refectio diuinę mensæ.Et nihilominus parata est ibi societas dulcis & præamabilis,vt tibi congaudeat. Illic. n. erit Iesus cũ Patre & Spiritusancto. Illic Maria cũ florigero exercitu virginũ. Illic Apostoli, Martyres,Confessores,& oĩũ electorũ cęlestis exercitus. Miserabilis prorsus,qui tam nobilissimæ societati non fuerit sociatus. Valde mortuũ habet desideriũ,qui huic societati iungi nõ desiderat. Sed tu ò præclarissima Dei famula, scio te quidem desiderare Christũ, ad hoc te niti totis viribus, quomodo regis æterni possis iungi cõsortijs & amplexibus, & nunc excita cor tuum, & animam tuam & erige totum cor tuũ, & cogita quantũ potes: si.n.singula bona delectabilia sunt, cogita mẽte quàm bonũ sit illud delectabile, quod continet iucunditatẽ omniũ bonorum: si bona est vita creata, quàm bona est vita creatrix: si iucunda est salus facta, quàm iucunda est salus quæ facit oĕm salutem. Qui hoc benè fruetur,quid erit illi & quid non erit? certè quicquid volet hoc erit ibi, quicquid nollet hoc non erit. Ibi quippe erunt bona corporis & aĩæ, qualia nec oculus vi- 1.Cor.2. dit,nec auris audiuit,nec cor hominis intellexit. Cur ergo famula Dei per multa vagaris, quærendo bona animæ tuæ & corporis tui? Ama vnum bonum, in quo sunt omnia & sufficit, desidera simplex bonum, quod est omne bonum, & satis est. Ibi est quod amas mater mea,quod desideras virgo beata. Ibi est quicquid amas, quicquid desideras. Si te delectat pulchri- Matth. 13. tudo,fulgebunt iusti sicut sol:Si delectat longa & salubris vita,ibi est sina æternitas,quia iusti in perpetuum Sapieni 5. viuunt, & salus iustorum eterna: Si te delectat satietas Psalm. 16. fatiabuntur cum apparuerit gloria Dei: si ebrietas,inebriabuntur ab vbertate domus suæ: si te delectat dulPsalm.35. cis melodia,ibi angelorum chori cõcinuut alleluia lau- Apoca. 19. dantes: si te delectat amicitia,ibi sancti diligunt Deũ plusquam seipsos,& Deus diligit suos plusquam seipsi: si concordia delectaris,omnibus illis erit vna volun- Isaia.32. tas,quia nulla erit ibi, nisi Dei voluntas, si te delectat honor & diuitiæ, Deus ancillas suas, & seruos bonos & fideles supra multa constituit,imò filij, & filiæ Dei Matth. 24. vocabuntur, & erunt ibi ipsi hereditas Dei, illi quidẽ & cap. 5. hæredes Dei, cohæredes autem Christi. Quale au- Rom. 8. tem vel quantum gaudium vbi tale actuattum est bo- 1.Cor.2. num? Certè Domine Iesu,nec oculus vidit,nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit in hac vita quantum amabunt te beati, & de te gaudebunt in illa beata vita: quantumcunque enim quisque Deum amat, tantum ibi de Deo gaudebit, ergo hic multum ama, vt multum gaudeas,crescat in te amor Dei, vt ibi plenè possideas gaudium Dei: meditetur inde mens tua, loquatur inde lingua tua, amet illud cor tuũ, sermocinetur os tuum, esuriat illud anima tua, sitiat illud caro tua,desideret tota substantia tua donec intres in gaudium Dei tui, donec venias ad amplexus dilecti tui,& donec introducat te in thalamum dilecti sponsi tui. Qui cum Deo Patre,& Spiritusancto viuit & regnat Deus per omnia sęcula sęculorum. Amen.

PRIMA PARS TRACTATVS SERAPHICI DOCTORIS SANCTI BONAVENTVRAE,

Qui Stimulus Amoris intitulatur. Præfatio.

RANSFIGE dulcissime Domine Iesu medullas animę meæ, suauissimo ac saluberrimo vulnere amoris tui. Vulnera viscera animæ meæ vera,& firma & Apostolica charitate, vt verè ardeat, langueat, & liquefiat, anima mea solo semper amore, & desiderio tui concupiscat, & deficiat anima mea in atria tua, cupiat dissolui, & esse tecum:

Universidad de Deusto
Biblioteca

Da vt anima mea te ſolum ſemper eſuriat panem vitæ cæleſtis, qui de cœlo deſcendiſti: panem angelorum, refectionem animarum ſanctarum, panem noſtrũ quotidianum & ſuperſubſtantialem, habentem omnem ſaporem & omnem dulcorem & omne delectamentum ſuauitatis, in quem deſiderant Angeli proſpicere. Te ſemper eſuriat, te comedat cor meũ, & dulcedine ſaporis tui repleantur viſcera animæ meæ. Te ſemper ſitiat fontem vitæ æternæ, fontem ſapientiæ, fontem ſcientiæ, fontem æterni luminis, torrentem voluptatis & vbertatis domus Dei. Te ſemper ambiat, te quærat, te inueniat, ad te tendat, ad te perueniat, te meditetur, de te loquatur, & omnia operetur ad laudem, & gloriam nominis tui, cum omni humilitate & diſcretione, omni dilectione & delectatione, omni facilitate & affectu, omni patientia & pace perfecta, omni longanimitate & perſeuerantia vſq; in finem. Vt tu ſolus ſemper ſis mihi ſpes mea, gaudium, meum iucũditas mea, fiducia mea, dulcitię meę, dilectio mea, quies mea, tranquillitas mea, dulcedo mea, ſuauitas mea, cibus meus, refectio mea, tutela mea, ſubſtentatio mea, expectatio mea, refugium meum, auxilium meum, refrigerium meum, patientia mea, protectio mea, reſpõſio mea mea, locutio mea, meditatio mea, operatio mea, theſaurus meus, in quo ſolo fixa & firma, & immobiliter radicata ſit ſemper, mens mea & cor meum. Amen.

Quomodo homo debet libenter Chriſti paſſionem meditari. Cap. 1.

CVrrite gentes vndique, & miremini erga nos ineffabilem Dei charitatem, & erga ipſum cæcitatem & miſeriam noſtram, ac damnoſam periculoſamq; malitiam manifeſtam. Si enim clementiſſimus Dei filius dono ſui amoris voluit non pro ſuo, ſed pro noſtro bono, inſeparabiliter coniungi naturæ humanæ; quantò auidius, pro noſtra propria vtilitate, debet anima noſtra ſibi inſeparabiliter amoris vinculo copulari. Si enim tantus Deus, & Dominus, tanto charitatis feruore, voluit tam viliſſimos cineres ſibi vnire; quantò libentius debet vnuſquiſque cor ſuum ad eum dignè recipiendum totaliter aperire. Quæ eſt tam grandis veſania animæ noſtræ, q̃ hoc negligit facere, & currit iam non Deo ſuo, ſed potius Diabolo & viliſſimis ſtercoribus adhærere? Nec enim Dei filius, carnem aſſumpſit, vt carni etiam ad modicum adhæreret: nam ipſe aſſiſtens in carne, carnẽ dire afflixit, carnalia ſemper contempſit, & anima eius ſemper adhæſit patri ſuo. Sic certè carnem noſtram debemus ieiunijs & abſtinẽtijs, vigilijs & laboribus mortificare, affligere, & domare: operibus charitatis & miſericordiæ totis viribus inſiſtendo, mentes noſtras ad diuina continuè erigendo. O mirabilis cæcitas hominis, qui cum conſiſtat ex anima & carne, tanquam ex nobili & ignobili, incorruptibili & corruptibili, totum tempus ſuum ſolum expendit in prouiſione miſerabilis ſuę carnis, ſolum quę ſunt carnis cupiens & requirens, animam autem ſimpliciter negligit, nec de ipſa curat, ac ſi ipſa nihil eſſet. Non enim curat, vel ſtudet ipſam paſcere, potare, veſtire, recreare, conſolari, nec etiam in ſummo bono & delectabili quietare, & breuiter nõ vult ſibi in aliquo ſubuenire. Et tamen ſine comparatione leuius eſt, dulcius, amabilius, ſuauius, iucundius & vtilius, animæ quàm corpori miniſtrare. Vbique enim & ſemper ſe offert homini deus, & niſi ſuipſius mortis filij pretium non requirit. Corporalia autem ſemper fugiunt, & nunquam in eodem ſtatu permanent, nec cum tota hominis anxietate ſollicitudine & labore, poteſt vix vna hora poſsideri ab aliquo, in hoc mundo: niſi forte dicamus verius, q̃ ille plenè omnia terrena poſsidet, qui oĩa huius mundi plene deſpicit & contemnit. Sed mirabile eſt valdè & ſummè deteſtabile hoc quod facit ſibi anima à carne aliquantulum inclinata, non tamen coacta, nam voluntariè ſe ſubijcit ipſi carni, & carnis mandata, & beneplacita nititur adimplere: Deo autem ſuo renuit ſubiacere, nec aliquo modo vult etiam in proprio ſui bono. i. in propria vtilitate ipſius animæ, Dei facere voluntatem. Nõ enim mouetur exteriori exhortatione, nõ excitatur interna inſpiratione, non allicitur beneficiorum donatione, non corrigitur aduerſitatum inflictione. Nulla pœnitus re, nullo modo, nullo ingenio mouetur ad ſeruiendum Deo ſuo: ſed in ſeruitio corruptibilis & miſerabilis carnis, & ipſius Diaboli immobilis perſeuerat. O ſatuitas cæca. O cæcitas maxima. O iniquitas manifeſta. Certè ſi anima non eſſet peior & irrationabilior omni beſtia, Deum ſuum cuius ſimilitudinem habet ſuper omnia diligeret, & de cæteris ſimpliciter nõ curaret, cum ab ipſo Deo tot & tanta beneficia receperit gratis data. Sed ſi ò anima diligis ſolum carnem, nullam carnem aham ſaltem diligas, niſi Chriſti. Hæc. n. pro te & totius humani generis ſalute, ſuper ara crucis fuit totaliter oblata, eius igitur dulciſſimam & ſalutiferam tibi, ſed ſibi pœnoſam & crudeliſſimam paſſionẽ in corde tuo aſsiduè retineas cum affectu. Nam venerabilis paſsionis Chriſti continua & deuota meditatio mentem tuam ab huius mundanis ſeculi & carnalibus concupiſcentijs ſequeſtrabit, cor tuum ad ſpiritualia, & cæleſtia ſubleuabit, quid cogitandum ſit, quid loquendum, quid reſpondendũ, quid tacendũ, quid vel qualiter agendum ſit, tibi veraciter indicabit: te demũ ad ardua & difficilia incitabit, vt vilificeris, deſpiciaris, & affligaris, ſummum deſiderium tibi præſtabit, te in cogitatu tuo, opere vel ſermone perfectiſsimè regulabit, & breuiter in cunctis neceſsitatibus tuis, tibi ſufficientiſsimè miniſtrabit. Nã ſi fueris pauper indeficiẽti theſauro te ditabit, ſi in tenebris, te luce clariſsima illuminabit. Si inſcius, vel ignarus, te ſapiẽtia veriſsima magiſtrabit. Si rigidus vel crudelis, te ad compaſsionem, & miſericordiam dulciter inuitabit. Si debilis, te inſuperabili fortitudine roborabit. Si pauidus, te vigore mirabili aſſecurabit. Si aridus ratione ſuæ gratiæ, te vberius irrigabit. Si durus & aſper, te compunctionis lachrymis mollificabit. Si anxius & amarus, te deuotionis pinguedine impinguabit. Si piger & accidioſus te pietatis operibus occupabit. Si frigidus, te diuini amoris igne inflammabit. Si fatigatus ſuauitatis requiẽ tibi præſtabit. Si turpis vel deformis, & incredibili pulchritudine decorabit. Si ſordibus maculatus, ſui calidi ſanguinis lixiuio te lauabit. Si triſtis flebilis ſeu mœſtus, te ineffabili gaudio lętificabit. Si ſaucius, & vulneratus, vnguento preciоſiſsimo te ſanabit. Si lubricoſus vel laſciuus, caſtitatis & puritatis cingulo te firmabit. Si alicuius alterius peccati morbo infectus, perfectiſsimè te curabit, & contra illud vitium & quęcunque tela ignea ipſius Diaboli, intinctibilis virtutis clypeo te armabit. Si exul à patria vel peregrinus, te ſimul ducẽs, viã eundi ad cœleſtem patriã tibi clariſsimè demõſtrabit. Quid plura? Ipſa nãq; deuota & aſsiduè memoria, & meditatio paſsionis Ieſu Chriſti à malis oĩbus te ſeruabit, bona ſingula tibi dabit, in præſenti Dei gratia te ditabit, in futuro ſua gloria te dotabit. O paſſio deſiderabilis. O mors ſummè admirabilis. Quid. n. mirabilius, quã q̃ mors viuificet? Vulnera ſanent, ſanguis lauet, albefaciat & decoret, quid magis ſtupendũ, quã q̃ nimis intẽſiſsimus dolor & vehementiſsimũ dulcorem inducat, & apertio lateris cor diuiſum, coniungat.

Vtilius, & ſuauius eſt, animę quã corpori miniſtrare.

coniungat, Quis unquam audiuit vel vidit, q̃ ſol obſcuratus plus ſolito illuminet, & q̃ paſsio ignominioſa glorificet, & extollat. O magnum miſterium & admirabile ſacramentum. O magnum & obſtupendum ineffabilis pietatis opus. Nam Chriſtus iacens in cruce, nos eleuat ad ſuperna. Chriſtus ſiſtens in cruce, nos inebriat dulci potu. Chriſtus nudus exiſtens in cruce, virtutum veſtibus nos induit atq; ornat, manus in ligno conclauatæ crucis, à peccatorum vinculis nos ab ſoluunt, Chriſti pedes in cruce cõfixi, faciunt ſine mora ad cœlum nos currere, Chriſtus inclinato capite in cruce emittens ſpiritum, nobis ſpirat vitam æternam. O amabilis, o venerabilis paſsio Ieſv Christi quæ ſui deuotum meditatorem, ſic dulciter ac ſalubriter inebriat, & ſimpliciter alienat, vt iam ipſum non ſolum reddat angelicum, ſed diuinum. Nam talis contemplator cõmorans in Chriſti paſsionibus & tormẽtis per meditationem, ſeipſum etiam non videt, nec aliquid aliud niſi Deum. Semper enim & vbique intuetur Chriſtum paſſum dulciſsimum, & ſic intuendo, deuotionis & compaſsionis lachrymis vberius irrigatur, & lachrymando ſuauiſsimè delectatur. Vult. n. cum Chriſto crucem baiulare, ipſe portat in corde cœlum & terram pũgillo tenentem, & ſic pro eo leuiſsimè ſuſtinet omne onus. Vult etiam cum Chriſto ſpinis coronari, & ipſe ab eo corona gloriæ coronatur, Vult cum Chriſto nudus in ligno crucis frigeſcere, & ab eo nimio amoris ardore accenditur. Vult cum Chriſto acetum guſtare, vt ab eo dulci poculo inebrietur. Vult cum Chriſto in manibus & pedibus cum clauis, cruci affigi, & ipſe ab eo ſoluitur à vinculis culpæ & pœnæ, quibus erat ligatus. Vult cum Chriſto in latere vulnerari, & à planta vſque ad verticem crudeliſsimè flagellari, & ab eo omnis ſua plaga ſanatur, & cœleſti medicamine ſolidatur. Quid plura? Vult cum Chriſto à cunctis maledicis exprobari, & ab omnibus derelinqui, & ipſe à Chriſto & à ſuo patre benedicitur, ab angelo honoratur, & à Virgine Maria in filium adoptatur. Cum Chriſto vult triſtari, affligi, pati, in cruce pendere, & eum amplecti: & Chriſtus ipſum ſummè delectat, plurimum iucundat, nimium conſolatur, & ab ipſo ſuſtentatur, & dulciſsimè amplexatur. Secum. n. vult faciem mortis pauore perfuſam inclinare, & Chriſtus ſuum caput eleuans, eum iucundiſsimè & ſuauiſsimè oſculatur. O mors amabilis, ò mors admirabilis, ò mors venerabilis & ſummè delectabilis. O cur non fui loco illius fœliciſsimæ crucis, illius ſacratiſsimi ligni, vt ſic fuiſſem Chriſto manibus, & pedibus inſeparabiliter conclauatur? Certè omninò dixiſſem ipſi Ioſeph ab Arimathia. Nõ auferas ipſum à me, ſed me ſimiliter ſepelias ſecum in ſepulchro. Non enim volo ab eo, etiam ad monumentum modo aliquo ſeparari. Sed quia nunc hoc non poſſum facere corpore, ſaltem volo facere corde. Bonum mihi eſt enim ſemper ſecum eſſe. Et ideo in ipſo volo facere tria tabernacula: vnum in manibus, aliud in pedibus, & tertium maius in latere ſuo, in quo volo quieſcere & dormire, bibere & comedere, legere & orare, & breuiter omnia ſingula mea negotia pertractare. Ibi requies mea in ſeculũ ſæculi, Ibi habitabo, quoniam ſic elegi, Ibi dulciter loquar ad cor eius, & ipſum cũ lachrymis & pijs præcibus exorabo. Nec dubito, q̃ plenè & de facili, quic quid voluero obtinebo. Sic enim faciens dulciſsimæ matris ſuæ & meæ Virginis Mariæ, ſequar veſtigia, paſſionis filij gladius pertranſiuit. Tunc ſecurè ad ipſam ibo, & cum ſpe & fiducia alloquar vulneratus & ſic eã ad quæ voluero ad plenũ dulciter inclinabo. Et nõ ſolum ſibi apparebo cum filio ſuo crucifixus, ſed etiã per ſępe adiens, ibi cum eo iacebo paruulus ſuper fœno, ad matrem pueriliter vagiẽdo, vt ſic ibidẽ cũ filio ſuo crucifixus, ſuis caſtis vberib. merear ablactari. Miſcebo autem lac matris, cum ſanguine filij, & inde faciam mihi vnam ſalutiferam & dulciſsimam potationem. O ſacratiſsima, amantiſsima, & dulciſsima vulnera Ieſu Chriſti. Nam cum quadam vice ea oculis meis ſub intrarem apertis, protinus vino & recenti ſanguine oculi mei fuerunt repleti. Sicq; vt nihil videns, cœpi ire manu palpans donec perueni ad intima ſuæ ineffabilis charitatis. Quibus vndique circumplexus, reuerti nequiui. Ideoq; ibi habito, ibi quieſco, & quibus veſcitur cibis paſcor, ibique delectabiliter inebrior ſuo potu. Ibi totus ardeo amoris feruore. Ibi totus perfundor iucunditatis dulcore: Ibi ſimpliciter fruor abundãtia oĩs boni, in tantum, vt iam tibi neſciam, nec aliquo mõ valeã, vel ſuperficialiter explicare. O mirabilis dignatio Ieſu Chriſti. Nam qui prius pro peccatoribus lacuerat in virginali vtero, nunc dignatur me peccatorem maximum intra viſcera cõportare, Sed tamen timeo valde fratres, ne forte veniat citò partus eius, & ab illis ſummis delicijs tunc excidam, quibus nunc fœliciter fruor tota mente. Certè & ſi me pepererit, debebit vtique ſicut mater lactare vberibus, me lauare manibus, portare brachijs, mulcere oſculis, ſouere gremio & voce dulciſona quietare. Aut certè ſcio, quod faciam, qñ pariet me dñs meus Ieſus Chriſtus. Scio. n. q̃ eius vulnera ſunt aperta, & ideò occultè per ea adhuc iu eius vterum introibo. Quod ſi adhuc me pariet ego ipſum iterum ſub introibo. Et hæc totiens replicabo, quouſque ſibi inſeparabiliter ero conglobatus. O cæcitas magna filiorum Adæ, qui per hæc paterna vulnera neſciunt introire, ſed per ſuas vires in vanum laborant, & aperta ſunt oſtia ad quietem. An ignoratis ſtulti, quid ſit gloria beatorũ? Cur ergo pigri corde, tardatis per Chriſti corporis foramina in tantũ gaudium introire? Qño ſic intanitis miſeri, quia beatitudo Angelorum patet, et iam circunſtans paries eſt confractus, feneſtræ apertæ, ſcala appoſita & omnia neceſſaria ſunt parata, & tamen aſcendere negligitis et intrare? An fortè expectatis, q̃ prius reſoluatur corpus veſtrum, credentes, q̃ in præſenti anima veſtra in Chriſto valeat quietari? Sed crede mihi o homo, q̃ ſi dulciſsimum Ieſum Chriſtum, per hæc ſua anguſta foramina intrare ſtudueris, perfectam quietem, & mirabilem dulcedinem ſentiet, & guſtabit non ſolum anima tua, ſed etiam corpus tuum. Et quod carnale eſt, & ad carnalia tendit de ſua natura, ex illorum & dulciſsimorum vulnerum ingreſſu & guſtu, fiet adeo ſpirituale, ut iam cęteras præter illas, quas ibi ſentit delicias, reputet eſſe nihil. Immo ſi forte aliquando anima propter aliquam cauſam licitam, dictabit etiam eſſe ad tẽpus ab illis vulneribus recedendum, continuo fore ibi morandum, corpus aſſeret. Si ergo ita accidit de corpore noſtro carnali & graui, quantum ipſam quæſo credis animam perfundi dulcedine, quæ per glorioſa foramina intimius coniungitur cordi Chriſti? Exprimere tibi nequeo ſed experire hæc & ſcito. Ecce enim aperta eſt apotheca paradiſi omnibus aromatibus medicinalibus tota plena. Vulnerum igitur feneſtras ſubintra & ibi inuenies & accipies medicinam curatiuam, reſtauratiuã, conſeruatiuam, & preſeruatiuam. Ibi quaſcunque uolueris ſpecies accipies. Ibi quæcunque delicata electuaria tua anima petierit, ſume tibi. Si. n. volueris ſuauitate melliflua delini, per illa intrare vulnera nõ poſtponas. Ecce aperta eſt ianua paradiſi, & per Longini lanceã gladius verſatilis eſt ammotus. Ecce lignũ vitæ tã in ramis, quã in ſtipite perforatũ. In quibus foraminib. niſi tuos pedes affectus, i. & manus poſueris, nõ poteris capere fructẽ eius. Ecce aptus eſt theſaurus diuinę ſapiẽtię & ſuauitatis ęternę. Intra ergo vulnerũ apertura, & gratis cũ ſumma delectatione delicias

Nota raptum Sancti Bonaventurę.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cias suauissimas obtinebis. O quàm beata lancea illa, & quã beati clauilli, qui huiusmodi apertionem facere meruerunt. O si fuissem loco illius lanceę, quanta dulcedine fuissem perfusus. Nunquid de Christi latere exiuissem? certè nec exiuissem, nec exire modo aliquo potuissem, neque voluissem, sed dixissem, hæc requies mea in sæculum sæculi, hic habitabo, quoniam elegi eam. O stulti & tardi corde. Quid ad posidendũ in breui aliquid vanum transitorium, & caducum, magno sudore periculo & labore, per inepta, & obscura foramina conamini iutroire, vnde multotiens egredi nõ valetis? tũ ad posidendum plenè & semper dulcissimum & amabilem Iesum Christum, summum bonum infinitum, æternum, delectabilem, & iucundum splendorem, & candorem lucis ęternæ, à quo & in quo omnia bona posidentur, sine quo breuiter nihil habetur, nec haberi potest, per apertas, & patentes iam portas negligitis, immo contẽnitis subintrare? O anima ad imaginem & similitudinem Dei facta, quomodo te potes amplius continere? Ecce sponsus tuus dulcissimus, pro te crudeliter vulneratus, & iã factus gloriosus, splendidus, & speciosus præ filijs hominum, te cupit videre, te in sponsam habere, te dulcissimè amplecti, tibi secretissimè loqui, oscula tibi melliflua dare omniaq; tibi bona donare, & tamen sic ad ipsum negligis festinare? Nam pro nimio tui amoris feruore, voluit lancea suum latus aperiri, vt tibi demonstraret, quòd tibi tribuit cor suum. Sibi etiã plenè voluit pro te manus & pedes clauis grossissimis perforari, vt cum ad ipsum peruenieris, sic tuæ manus intrent in suas, & tui pedes in suos, vt sibi inseparabiliter coniungaris. Obsecro te ò homo, vt iuxta consilium Apostoli omnia probes, hoc saltem experiri coneris. Et siquidem bonum tibi videbitur, hoc firmiter tene, & inde nullo tempore discedas. Non enim dubito, quòd si hoc sueris diligenter expertus, omnia præter hoc amaritudinem reputabis. Velles vtiq; libenter postquam ad cor dulcissimi Iesu Christi intraueris, illa vulnerum suorum hostia tibi penitus obserari, vt sic inde exire, vel trahi amplius non valeres. Admiraberis tunc valdè tuam & aliorum super hoc diu habitam cæcitatem. Gaudebis tamen, & exultabis de tanta tanq; admirabili dulcedine, quam tu senties vbicunque. Et in tantum etiam inflãmabitur cor tuum, vt quasi nitens vellet de materiali corpore egredi, & solũ in Christi vulnerib. habitare, inebriabitur. n. incredibili dulcedine & feruore, vt vix poterit ad aliud inclinari. O admiranda & veneranda vulnera Iesu Christi, corda saxea & ferrea mollificantia, mentesq; congellatas inflamantia, & pectora adamantina liquefacientia, præ amore. O certè vita dulcedo, & spes nostra. Si autem per meditationem istius glorioſissimæ passionis, peruenieris ad dulcedinẽ de qua dixi, vel etiam ad maiorem, attende diligenter, vt non velis illam passionem meditari, propter aliquã dulcedinem temporalem, sed vt tui creatoris summũ mum beneficium recognoscens, in eius feruentius accendaris amorem, & hæc debet esse tua deuota & continua oratio.

Oratio.

DOmine sancte Pater omnipotẽs æterne Deus propter tuam ineffabilem charitatem & tui filij dulcissimi qui pro me sustinuit mortem, & eius Glorioſissimæ Matris excellentissimam sanctitatem, ac beati Francisci, & omnium sanctorum merita prætiosa, concede propitius mihi misero peccatori, omni tuo beneficio penitus indigno, vt te solum diligam, tuoque amore semper feruеam, tuum honorem semper faciam beneficium passionis Iesu Christi filij tui continuè in corde semper habeam, meam miseriã semper recognoscam, & ab omnibus conculcari, & contemni summo desiderio cupiam. Sicque nihil me reficiat nisi tu nihil me contristet nisi culpa mea, per eundem Christum Dominum nostrum. Amen.

Quomodo homo debet compati Christo crucifixo. Cap. 2.

AD compatiendum Domino Iesu Christo pro te crucifixo. Primò studeas toto posse te totaliter ibi vnire per feruentem amoris affectum. Nam quanto ardentius eum amabis, tantò magis suæ passionis compatieris dolori. Et quantò plus sueris sibi compassus, tantò plus in eum tuus accendetur affectus. Vnde tandiu sic se mutuo augebunt dilectio & compassio, donec ad perfectum peruenerit, nisi forte remanserit propter aliquam negligentiam tuam vel miseriã. Omnem autem præsumptionem, diffidentiam, & negligentiam à corde tuo, summo studio propellas. Debet enim homo tam nobile opus aggredi humiliter confidenter, & instanter cum quanta potest cordis sui mundicia. Et quamuis forte sibi merito videatur indignus, & nequam, nihilominus ab hoc penitus non desistat, sed cogitet, quòd propter peccatores præcipuè Christus est crucifixus. Quod si sic sibi vniaris amoris feruore, vt tibi videatur cor tuum iam sibi non tibi coniunctum, quomodo tunc eius vulnera suauius non gustabis? Aut quas in suo corpore passiones habebit, quæ non vberius persundant cor tuum? Studeas igitur quantum potes, vt cor tuum totaliter intret in ipsum, & te extra ipsum nihil esse reputa, ac de te siue extra te nihil esse putes, vel cures. Tota quippe cura & solicitudo tua vertatur circa dominum tuum passum. Nam eius es quicquid es. Nec debes quicquam alteri exhibere. Si ergo tu totaliter transferaris in ipsum nõ possum credere quin eius vulneribus vulnereris, quin eius preciosõ sanguine persundaris, quin eius illusiones, & contumelias, flagella, & opprobria sentias in te ipso. Quantam autem tunc iucunditatem, & dulcedinem assequeris, Dominus Iesus per suam misericordiam te faciat vberius experiri. Male enim scirem hoc tibi clamabo declarare. Quod si tibi ista nimis alta videntur, nec potes ad hoc bene pertingere sicut velles. Tunc secũdò te exercitare potes mõ alio grosiori: debes enim cogitare quantam passionem sustineres, si excoriareris vt beatus Bartholomæus, aut assareris, vt beatus Laurentius. aut versis pedibus crucifigereris, ut beatus Petrus, aut capite truncareris, vt beatus Paulus, aut certè truncatis manibus & pedibus, vel cæteris membris cæsis, carnibus dentibus ferreis laceratis, & sale & aceto persusis, ossibus denudatis, & huiusmodi innumerabilibus cruciatibus & tormentis, patereris, sicut cæteri martyres passi fuerunt. Et cum ista omnia super te & in te cogitando diligentius conceperis, qui dam horror de tot & tantorum crudelium tormento rum cõsideratione tibi venerit, tunc cogita, quòd tuus Dominus Iesus Christus pro te vilissimo peccatore, multò intensiores, & acerbiores dolores passus fuisset in cruce, quàm tu patereris in omnibus tormentis prędictis. Tunc autem omnes & singulas angustias & afflictiones, & omnes & singulas pœnas & passiones, oĩa & singula opprobria, vituperia & vulnera, quæ pro tuis peccatis patienter sustinuit Iesus Christus, in corde tuo diligenter & sigillatim connumera. Connumerandoq; & per singula discurrendo vnumquodq; tota attentione & consideratione præpondera. Et sic faciendo, omnia inseparabiliter, & singula applica cordi tuo. Considerando insuper qualis & quantus amoris feruor fuit ille, qui sic Iesum benignum, ad patiendum pro te peccatore induxit. Et sic

meditando

meditando afficiatur totaliter cor tuum illis doloribus ac si omnes in tuo corpore sustineres, amarissimis quoque lachrymis vberius persundaris. Et tactus salubri dolore intrinsecus, gemitibus ac suspirijs die nõctuque affligaris assiduè. Nec est dubium, quòd hæc omnia amara tibi, citò in mirabilem dulcedinem conuertentur. Quod si forte adhuc istud secundum tibi non valet, tunc tertiò hoc materialius experire. Facias tibi vnum flagellum multum afflictiuum & non multum læsiuum, & in abscondito egregiè te flagella, nec parces toto corpori, donec fuerit bene persusum dolore. Et tunc cum illos senties dolores, ad Christum passum tuum dirige cogitatum. Et meditare diligenter, quòd sponsus tuus dilectus amor tuus, desiderium tuum, & vita animæ tuæ. Angelorum solatium, beatorum præmium, Dominus Iesus Christus pro te vilissimo ster core, multò intensiores dolores & cruciatus sine comparatione, voluit in suo corpore vsque ad mortem patienter sustinere. Et non dubites, quòd iste modus tertius ad remedium tibi valebit. Nam per passiones propriasnos addiscimus compati patienti. Insuper ad prædicta addantur deuotæ, & piæ orationes, vt quasi cõtinuè depreceris Dominum Iesum Christum, vt suis vulneribus vulneret mentem tuam. Et tu adi ipsa vulnera & passiones semper dirigas cordis aspectum, vt sic propter tuam nimiam & laudabilem importunitatem, à sua amabili largitate impetres quod intendis. Si autem (quod absit) nullum omnium istorum prædictorum remediorum tibi valet, tunc te ipsum quasi tertium abhorrens, contra duriciam cordis tui amarissimè plores, & dicas heu heu, vsque quò cordis mei duricia nequissima prævalebis aduersus Dominum tuum in cruce passum, cuius vulnera vicerunt diaboli potestatem, veneficia primorum parentum superauerunt, portas inferi confregerunt aperuerunt ianuas paradisi. Et in tantum abundat malitia cordis mei, vt nõ euincatur à tam excellentissima bonitate? In tantum crudescit duricia cordis mei, vt non frangatur, nec penitus emolliatur à tanto sanguine innocentis agni occisi? Ita congelatur frigiditas cordis mei, vt non liquefiat à tanto ardore feruentissimæ charitatis? Et quid nequius, quid durius, quid frigidius malitia cordis mei? Hei mihi quid faciam, quia in tantum sum infirmus, quòd salubre, & omnino mihi ad vitam necessariam, passionis videlicet Domini mei, nequeo recipere medicinam. Non cessent oculi mei à gemitu, & ploratu, sed sint mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte, donec abundantia nimia lachrymarum, saltem emolliat duriciam cordis mei, saltem eius congelatam malitiam liquefaciat, & emundet. Væh Væh mihi infœlicissimo hominum. Quo ibo quid faciam? Ex quo animę meæ vitam nescio penitus inuenire. Est enim ergo me summa diffusio domini mei, clementię Dei, & nõ valeo etiam quid modicum degustare. Sedebo certè in sterquilinio, & mentis meæ saniem testa radam. Affligam de cęterò valde dire, & non parcam aliquatenus vitæ meæ, laborabo in gemitibus & fletibus, & in suspirijs præ dolore, & recogitabo in amaritudine animæ meę singulos annos meos. Lauabo per singulas noctes lectum meum, lachrymis meis stratum meum rigabo. Flagellabo vespere corpus meum, & in matutinis erit caltigatio mea. Anticipabũt vigilias oculi mei & meditabor in nocte cum corde meo. Tristabitur, anima mea vsque ad mortem. Caro mea & cor meũ deficient in dolore. Renuam consolari animam meã, donec in afflictione inuenero dominum afflictorum. Scopabo spiritum meum à malitia sua, & exercitabor pro posse in Dei amore ignire cor meum, humiliabo in terra vitam meam, & collocabo me in obscuris foraminibus Iesu Christi. Anxiabitur spiritus meus super me, donec sic intrem in sanctuarium Dei. Vt intelligam prima, & nouissima mortis suæ. Tunc si forte potero me eius sanguine inebriabo, & sua lancea scindam duritiam cordis mei Et sic in isto modo cor meum exultabit in domino, & delectabitur in salutari suo. Tunc benedicam dominum in omni tempore, & erit semper laus in ore meo. Quod si cor meũ nullum percipiat tam suauis passionis dulcorem in vulneribus Iesu Christi, tunc certè deficiet in dolore vita mea, & anni mei in gemitibus finientur. Et conturbabitur in ira oculus meus, anima mea & venter meus. Et icor meum iam non carneum, sed durius lapidè & frigidius glacie, tanquam stercus vilissimum abhorrebo. Et dicam, o cor pessimum iam non humanum, sed diabolicum, vsquequò resistes immensę largitati diuini amoris? Quare non magis delectaris in vulneribus Iesu Christi dulciorib. super mel & fauum, quã in delectationibus mundi, & carnis, omni amaritudine plenis? Cur non magis assistis Deo pro te patienti, & te ad cœlum trahenti, quàm diabolo te ferienti & abyssum te mergenti, Cur magis compateris pedi, uel vngulæ manus tuæ, quàm Christo capiti tuo? Vbi quæso stultitia maior, vbi prorsus malitia peior? O homo, nonne videtur, quod illum vel illam rem plus diligas, cui plus compateris in dolore? si sic, ergo plus diligis pedem tuum, quàm caput tuum Iesum Christum, nam plus compateris pedi in modica afflictione quàm Christo in tam grauissima passione & morte, & plus tendit cor tuum ad ligandum pedem tuum, quàm ad amandum Christum, plus ad condolendum pedi, quàm compatiendum Christo. O cæcitas maxima, ò malitia inaudita, ò crudelissimi homines venenosis & mortiferis serpentibus deterioris. Nam serpentes in tantum compatiuntur capiti suo percusso, vt pro capite totum corpus exponatur flagello, sed certè videtur, quòd tanquàm membra arida & putrida, iam simus excisi à capite nostro Christo, quia ipso sic crudeliter vulnerato, eius vulnera penitus non sentimus. Heu heu Domine mi, quare me fecisti, si non debeo tibi capiti meo esse coniunctus, aut si sum tecum coniunctus, cur non tecum vulneratus? Pro me enim tu Domine vulneratus es, non pro te. Et tu vulnera portas, non ego. Hoc verè non est æquum vel iustum. Ego quippe non tu deberem dignè vulneribus esse subiectus. Quia certè ego sum qui peccaui, ego qui egi iniquè. Tu verò qui es agnus immaculatus, cur pateris? Tu qui es ouis innocens cur ad immolandum es ductus vertantur obsecro hæc vulnera tua in me & in domum patris mei. Redde nobis Domine redde vulnera nostra, ne tu qui innocens penitus es, & Sanctus videaris reus, & nocens, portando sic in te vulnera aliena. Quòd si non vis nobis reddere vulnera nostra, saltem tecum conuulnera corda nostra, Volo enim ego penitus mori, ni si vulneres mentem meam. Abhorreo enim mi Domine videre cor meum, nisi vulneribus plenum, cum videam te saluatorem meum, sic crudelissimè & vilissimè pro me crucifixum. Aut ergo benignissime Iesu des mihi vulnera tua, aut vulnera me tecum, aut certè des mihi licentiam materiali gladio transuerberari cor meum. Nolo enim Domine, nec possum viuere sine vulnere, cum te vndique videam vulneratum.

Quomodo homo debet se reputare indignum tanto beneficio, vt est in medio Christi passionis. Cap. 3.

SI fortè hęc omnia prędicta non tibi valuerint, tunc excogita, & cognosce, quòd tam nobilissimo,

Universidad de Deusto
Biblioteca

& excellentiſsimo beneficio propter tua multa ſcelera es indignus. Et iam de cætero te non reputes homi nem, ſed beſtiam viliſsimam & ingratam, & ſit ambo cum beſtijs, & iumentis habitatio tua, quia ſic indignus es conſortio aliorum, fortè ſi multùm te humiliaueris ſic faciendo, ille qui reſpexit humilitatem an cillæ ſuæ, reſpiciet humilitatem, & dolorem animæ tuæ, & dabit tibi cor nouum, & mutabit te in virum alterum, vt ſic cognoſcere poſsit Dominum tuum paſſum, ſed o Domine Deus quando hoc erit? Nam tantum differre, mors mihi intolerabilis eſt, ſed ſi plus expectaueris, fortè deſiderio liquefiam, & ſic poſtmodum in liquido vulnera promouentia imprimi non valebunt. Nam anima mea Domine incipit iam langueſcere, etiam quaſi ad nihilum redigor, deſiderans toto corde, in tuis vulneribus conſolari. O Domine mi, vbi quæſo eſt ſapientia tua, an fortè ignoras, quòd melius eſt te habere creaturam vulneratam, quàm ad nihilum redactam? Non ergo dulciſſimè Deus me tantum differas vulnerare, ne fortè multa dilatione amittas, quem tuo pretioſiſsimo ſanguine redemiſti. Curre Domine curre velociter, & cor meum vulnera feſtinanter, ne fortè de me nihil inuenias ſi expectas, ſed heu mihi miſerrimo, quàm viliſsimus factum ſum, quia tu, qui etiam inimicos diligis, videris me penitus odire. Nunquid plus quàm inimicus ſum ego? Nam vt inimicos liberares, volui ſti te totaliter vulnerari. Et ecce miſer, quia iam quaſi deficio, & ſimpliciter de me non videris curare, non enim peto benigniſsimè Ieſu, vt pro me amplius vulnereris, ſed quod mihi iam mortuo ſolum applices tua vulnera, vt reuiuiſcam.

Oratio.

O Domine Ieſu Chriſte cor meum tuis vulneribus faucia, & tuo ſanguine inebria mentem meam, vt quocunque me vertam, te ſemper habeam crucifixum, & quicquid aſpexero, mihi appareat tuo ſanguine rubricatum, vt ſicut totus in te tendens, nihil præter te valeam inuenire, nihil niſi vulnera tua valeam intueri, hæc mihi ſit conſolatio magna, tecum mi Domine vulnerari, vel mihi ſit intima afflictio, à te ad modicum ſeparari, vel ſub te admeditari: non quieſcat cor meum bone Ieſu, donec te inueniat centrnm ſuum, ibique terminet appetitum ſuum. Amen:

De planctu virginis iuxta crucem. Cap. 4.

STabat iuxta crucem Ieſu Mater eius. O Domina mea, vbi ſtas? Nunquid iuxta crucem? immò in cruce cum filio cruciaris. Ibi enim crucifixa es ſecum, hoc ſolum reſtat, quòd ipſe in corpore, tu verò in corde es paſſa, necnon ſingula vulnera per corpus eius diſperſa, in tuo corde generaliter ſunt vnita, quia nempe tuam ipſius animam gladius pertranſiuit, Tu Domina in tuo corde es lanceata, tu amaris clauis inclauata, tu de ſpinis coronata, tu illuſa & exprobrata, tu contumelijs & à maledictis affecta, tu etiam felle & aceto potara. O Dulciſsima Domina, cur iuiſti immolari pro nobis? Nunquid non ſufficiebat nobis Chriſti paſſio, niſi crucifigeretur & Mater? O ſuauiſſimum cor amoris, cur conuerſum es in cor doloris? Aſpicio chariſsima Domina cor tuum, & iam nō eſt cor, ſed fel amarum, myrrham, & abſinthium video. Quæro matrem Dei, & inuenio ſpinas, clauos, lāceam ſpongiam, atque acetum. In cruce quoque quæro Mariam, & inuenio ſputa, ludibria, flagella, & vulnera, quia tota conuerſa es in iſta. O verè Maria, quia amaritudine plena. Quid fecisti? Cur vas ſanctitatis, feciſti vas pœnalitatis? Vas tripudij & amoris, feciſti vas contumeliæ & horroris? O caſtiſsima Domina, cur non erras ſolitaria in camera tua? Quare ad caluariē lo cum veniſti? Non erat tua cōſuetudo venerabilis Domina ad talia ſpectacula properare. Cur quæſo, non te tenuit verecundia virginalis? Cur non te tenuit pauor muliebris? Cur non te tenuit horror facinoris? Cur non te tenuit turpitudo loci? Cur non te tenuit multitudo vulgi? Cur non te tenuit deteſtatio mali? Cur non te tenuit clamoris vehementia? Cur non te tenuit armorū frequentia? Cur nō te tenuit ſtultorum veſania? Cur nō te tenuit demoniacorū caterua? Sed hæc oīa non conſideratti Dña mea, quia cor tuū alienatum erat à te præ īmenſo dolore. Non eras quippe in te, ſed in afflictione filij, & in vulnerib. vnigeniti tui. In mor te dulciſciſsimi Ieſu Chriſti. Nō. n. cōſiderabas vulgus, ſed vulnus, non præſſuram, ſed fixuram, non clamorem, ſed liuorem, non horrorem, ſed dolorem. Sed quæſo te amantiſsima Domina. Iam reuertere ad locum priſtinum, ne fortè cum percuſsione paſtoris te etiam irrecuperabiliter amittamus. Heu heu nobis orphanis. Cur vno tempore vtroque priuamur regimine? Væh nobis miſeris, qui in hac lachrymarum valle vna hora vtroque orbamur parente. Reuertere tu ſaltem o Domina mea, nec nos in tanta miſeria & dolore ſic deſolatos dimittas. Nam ſine te penitus viuere non valemus. Nec enim pro te ò amabilis Domina, hæc ſententia promulgata eſt nec etiam eſt conſuetudo, mulieres tali morte damnari, ſed (vt puto) ò Domina hæc verba non potes audire, quia incredibili amaritudine es repleta. Totum enim cor tuum ò chara Domina, verſum eſt circa filij tui amariſsimam paſsionem. O mira res, ò ſtupendum prodigium. Tota quippe es in vulneribus Ieſu Chriſti, & totus Ieſus Chriſtus crucifixus eſt in intimis viſceribus cordis tui Quid hoc mirabilius? Quomodo quippe eſt hoc, vt continens ſit in contento? O homo vulnera cor tuum ſi vis intelligere quæſtionem. Aperi cor tuum clauis & lancea, & clarè veritas ſubintrabit. Non enim intrat ſol iuſtitiæ in cor clauſum. Sed quæſo te ò miſericordiſsima Domina, vulnera corda noſtra, vt ſic fortè valeamus intelligere quæſtionem. Vulnera dulciter corda noſtra, & in mentibus noſtris tui filij renoua paſsionem. O intima Domina, cor tuum vndique vulneratum coniunge cordi noſtro, vt ſic tecum tui intimi ſerui vulneribus pariter vulnerentur. Cur cor tuum Domina ſaltem non habeo, vt ſic quocunque pergam, ſemper tuo dulci filio videam te confixam? O piiſſima Domina, ſi fortè non vis mihi dare tuum dilectum filium crucifixum, nec etiam cor tuum vulneratum, ſaltem quæſo mihi miſericorditer tribue tui filij contumelias, vulnera, illuſiones, opprobria & flagella, quia ſcio te ſine dubio ſimpliciter habere iſta quę enim mater ſi poſſet non libenter à ſe, & à ſuo filio auferret toto poſſe paſsiones, infirmitates, & flagella, & in ſuo poneret ſeruo? Aut ſi fortè ò Domina, ſic inebriata exiſtis vulneribus, nec uis ea tuo corde uel à corpore filij tui ſeparare, nec alicui ea dare? ſaltem quæſo Domina illis ignominiis, & vulneribus indigniſsimum me coniunge, vt ſic tibi & filio tuo ſolatium ſit, ſocium habere pœnarum O quàm beatus eſſem, ſi poſſem vobis ſaltem vulneribus ſociari. Nam quid maius, quid dulcius, quid nobilius quid vtilius homini? O Dña, quā libenter habere cor vnitū cordi tuo perforato. Non ne cor tuū Dña plenū eſt dulcedine gratiarū? Et ſi apertum eſt quomodo illa ſuperabundans gratia, non duceret cor meum taliter

taliter ſibi unitum in ſua vulnera? & ſi filius tuus eſt gloria beatorum quomodo ſic perforatus eſt? illius dulcedo gloriæ non emanabit in cor meum, niſi immediatius ſit vnitum. Non enim intelligo hoc aliter poſſe eſſe, ſed timeo valde, quia aliquando ſumus multum à longe, & credimus eſſe prope. O cariſsima domina, quare mihi quod peto non tribueris? Sic tu Domina offenſa pro iuſtitia, cor meum vulnera. Vulnera obſecro cor meum ò Domina mea, nec me permittas ſine vulneribus ſtare. Vbi quæſo Domina vbi pietas tua, vbi eſt tua magna miſericordia? O benigna Regina, ò Mater miſericordiæ, vbi pietas tua omni pietate plena, vbi eſt ineffabilis, & immenſa clementia tua? Quomodo ergo pia Domina non exerces in me tuę miſerationis effectum? verè Domina mea tu es miſericordiæ Regina, nec eſt in hac vita ſic miſer, cui nō impetres miſericordiam ſalutarem, ſi ad tuum declinauerit regimen. Certe Domina cum te aſpicio nihil niſi miſericordiam cerno, nam pro miſeris facta es triſtis, & in agonia. Pro miſeris facta es mater Dei. Miſericordiam inſuper genuiſt, & demum tibi meſerendi officium eſt commiſſum, vndiq; miſericordia tu vallaris, ſolum miſereri appetere tu videris nam multum es ſollicita de miſeris. Nos in filios tuos adoptaſti nos voluiſti regere Domina, & ideo Regina miſericordię debitę tu vocaris. Si ergo miſericordiæ plena, quis quod petierit non obtinebit? certè neſcio nili qui ſe miſerum non cognoſcit, quia non ſubeſt tuo regimini niſi miſer. Aut fortè ille, qui etiam ſi ſe cognoſcit miſerum de tua tamen miſericordia non confidit. Illi ergo ſoli paueant, qui ſe exiſtimant eſſe iuſtos, vel qui miſericordiam tuam non requirunt. Nos ergo miſeri tecum de cætero in vulneribus habitemus. Tecū ploremus, tecum clamemus tecum pleni lachrymis, & ſingultibus vociferemus. Quo plāctu plorabimus? ò plena doloribus. Inſinua nobis ò plena lachrymis, præbe nobis regulam ò vulneribus plena. O Dulciſsima Domina audio clamorem tuum, ſed non intelligo vocem. Vox enim tua dulcis, ſed plena eſt ſingultibus amariſsimis. Quid nam dicis? Fili mi quid feciſti fili mi? O dulcis fili, ò ſuauis amor ò cara ſpes, quæ nam eſt cauſa tanti cruciatus, ò decor meus, ò vita mea ò refugium meum, ò baculum ſenectutis meæ, quare me dereliquiſti, quare me ſic deſolatam dimittis? ò dulcis fili, ò ſcintilla animæ meæ quo ibo ſine te, quo declinem abſq; baculo? Vbi manebo? O infœlix femina ſine filio meo, vbi inueniam mihi dilectum meum? Cur iſta ante tempus non indicaſti mihi: Cur iſta uo luiſti ſuſtinere abſque ſinu matris tuæ? quare me non poſtulaſti, vt tecū venirem crucifigi? Nolo enim abſque te viuere, non ne tu vita mea, lux mea, conſolatio mea, refugium meum portio mea, dilectum meum, honeſtas, humilitas, benignitas, gaudium meum, & omnes delitiæ meæ? Viuere enim ſine te mors mihi eſt. Tunc enim vellem ligari, tecum alapis cædi, tecū flagellari, ſpinis coronari, & breuiter omni tuo vulnere vulnerari. Nō poſſum ſine vulnere ſtare. Te enim intuens, ò Dulciſsime fili, vulnerātur tota viſcera mea præ nimio dolore, te video ſic crudeliter vulneratum, te ab amicis derelictum, te facie liuidum, te in medio latronum. Heu fili mi, heu me dolentem, quid faciā? Quare me permittis ſtare iuxtà crucem, & te in cruce? O chare fili. Quare non acquieſcis petitioni in fœliciſſimæ matris? Quare vis ſine matre ſtare? Non ne cor meum tecum eſt? Sume ergo & corpus meum, vt ambo in cruce moriamur. O fili amabilis. Quid eſt quòd nihil dicis matri tuę? An forte oblitus es mei, vel de me non curas? Saltem indica mihi cauſam tanti facinoris. Quæ nam fuit cauſa fili pœnarum, fili opprobriorum fili ſordium, fili clauorum, fili vulnerum, fili felle & aceto mixtis potate, fili lachrymarum? loquere, fili mi loquere. Aperios tuum dulcis amor, ſonet vox tua in auribus meis. Indica mihi quid faciam, quomodo tecum moriar, quomodo in cruce aſcendā vt poſsim te amplecti, te oſculari, te lachrymis meis abluere? O amara crux, quare ſic me crucias? O crudeliſsimi clauiex quibus filius meus tollitur à me. Saltem nūc reddite mihi filium meum iam mortuum vt & ego moriar cum illo. Heu heu me dolens fœmina, infœlix fœmina, relicta fœmina, orbata fœmina, vulnerata fœmina, quomodo ab omnibus ſum derelicta & oblita. Non eſt qui conſoletur me. Non eſt qui ſocietur me in tanta amaritudine poſitam, ſola maneo, ſola ſum ſedens in triſticia, ſola plorans filium meum, ſola lugens dilectum meum. Fili mi dereliquerunt me, amici mei ſpreuerunt me. Noti mei fugerunt à me. Omnes enim quæ ſua ſunt quærunt, de filio meo nullus videtur curare. O fili chariſsime, ò fili benigne. An fortè & tu dereliquiſti me? Vel forſitan ſine cauſa mortuus es? Quia nec mihi reſpondes, nec iſti de te videntur curare. Quare factus es mihi crudelis, cui ſemper fuiſti benignus? Quid eſt fili mi quod nihil reſpondes matri tuæ. An fortè non me audis, quia longè ſum forſitan à cruce, vel quia nimis planè vocifero? Veniam pro pè, altius clamabo ad dilectum meum. Aſſumam planctum nouum, lamentum nouum, dolorem nouum, recentes lachrymas, & vulnera noua. Et ſic ſemiuiua manens, ad te accedam, vt ſciam cauſam, pro qua dilectus meus cruciatur. O Domina mea, ſufficit ſufficit. Noli vltrà accedere. Noli altius clamare. ¡Noli amplius lachrymari. Noli amplius triſtari, ne fortè amittamus matrem cum filio. Iam enim ſufficit uobis. Iam nimis amaricata es. Iam lamentum tuum audio. Dolorem tuum ſentio. Lachrymæ tuæ mollierunt cor meum. Vulnera tua me incipiunt vulnerare. O Domina vulnerum, audi clamorem filiorum Adę. Obſecro Domina mea ne vltrà accedas, ò ſed perfice in nobis quod incepiſti. Tu enim vulnerata es, vulnera & cor meum vulneribus tuis amariſſimis, vt tecum habitemus. Nam vita noſtra tu es. O vita mirabilis, quæ mortuos viuificare conaris. Per te Domina viuificamur, per te illuminamur, per te à morte liberamur. O vita non ſeneſcens. Vita mortem non timens. Imo mortem expellens, mortales immortales conſtituens. O certè vita amabilis. Vita deſiderabilis. Vita delectabilis. O vita carnales vitas ad nihilum redigens, & aborrens. O certè vita contra mundi vitam. Qui vult te habere, ſe affligat, delicias reſpuat, delicata quæque contemnat, quia qui amplius mortificatus fuerit, te amplius poſsidebit. O vita vulnerata uulnera & mentem noſtram, vt ſimul tecū in vulneribus habitemus. Non enim abſque vita viuere poſſumus. Si vita noſtra es, cur non ſemper in nobis es? Cur non vulnera tua nobiſcum ſunt? Audi vulnerata Domina. Audi benigna Domina, chara Domina, audi ſeruum plorantem. Quo vis ire ò Dulciſsima Domina? Noli vltra ad crucem accedere. Magna enim amiſimus perdendo patrem, quare vis vt amittamus matrem? Nimis triſtata es, nimis uulnerata es, nimis crucita es. Noli Domina mea, noli quærere cauſam tanti cruciatus. Sine me inquirere uulnera, ſine me clamare ſine me plorare. Tu enim derelicta es à filio tuo, ego à creatore meo. Tu à genito tuo, ego à Domino meo. Tu enim habes filium crucifixum, ego patrem. Tu prolem cruciatam, ego patrem & matrem uulneratos, tu quem genuiſti, ego pro quo

Universidad de Deusto
Biblioteca

quo voluit à discipulo tradi. Tu quem lactasti, ego pro quo voluit cruci tradi. Tu quem amplectabaris, ego pro quo voluit coronari spinis. Tu quem manibus nutriuisti, ego pro quo voluit crucifigi. Tu quem osculabaris osculasti, ego pro quo voluit vulnerari. Sine ergo Domina mea sine me flere, quia magis mihi licet quàm tibi. Tu enim innocens es & absque peccato, ego sum nocens, & peccator, ipse verò quem ploras est ille, qui soluit meum peccatum. Ego qui peccando mereo pœnam. Ipse verò qui moriendo soluit culpam, & tulit offensam. Ego qui clausi cœlũ ipse qui aperit cœlum, & spoliauit infernum. Si causam quæris ò Domina mea, ego sum causa. Tu enim ploras, sed ego sum causa. Tu enim vulnerata es, sed ego nõ, qui debeo vulnerari. Si vulnera ergo tua magis debent esse mea, quàm tua. Redde Domina redde quod debes. Quia mihi mea vulnera, mea dico, quia pro causa mea facta sunt. Nam tuum est corpus filij tui, quia illũ genuisti, lactasti, nutriuisti, induisti, amplexata es, osculata es, & curam habuisti. Mea enim debent esse vulnera, pro cuius causa perpetrata sunt. Certè si parentes mei non peccassent, ista vulnera non fuissent. O fœlix culpa, quæ talia meruit vulnera. Nam vulnera debent esse mea, pro quo soluuntur culpæ. Tolle ergo Domina mea, tolle quod tuum est, & da mihi vulnera mea. Sed certè si iuxta pietatem dixeris, q̃ debent esse tua, quia filius tuus est, & quia de stirpe nostra est, pro quib. solui tur culpa, vel certè, quia ista magis mereris, quia dignior es. Nolo vltrà tecum quærere rationẽ, sed societatem. Tu enim vulnerata es ò Christi mater, vulnera & seruum sine vulneribus miserum, & nil aliud præter vulnera postulantem. Non peto cœlum, non terram, non lunam, non sydera, sed vulnera. Nonne tu es Domina spes nostra? Nonne tu es Domina regis? Nõ ne tu es mater præmij? Nonne tu es, quæ nos exaltari desideras? Si ergo nos vis facere glorioſos, imo quia vis, quare negas nobis causam? Nam absque vulnere saluari non possumus. O Domina mea, O vita mea, O ipes mea, O dulcedo mea, O bona Domina vulnera corda nostra. Non ne plus sine comparatione nos diligis, ac bona nostra procuras, quàm mater carnalis? Quid enim aliud habes facere, quàm corda nostra vulnerare? Non enim possumus sine vulnere filij tui fratris nostri stare. Verecundum enim nobis valde est, videre filium tuum Dominum nostrum sic vulneratum, & te Dominam nostram sic crudeliter vulneratam, & nos peccatores serui vestri vilissimi, sic liberi pertransire, & illæsi. Certè dulcissima Domina scio quid faciam. Ad te pro omnibus incessanter clamabo quæ non respuis lachrymantes, ne deseris miserorum preces. Quomodo non clamabo ò Domina mea sic orbatus? Nam orbatus à patre, videor derelictus à matre. Clamabo angustiatus, miserijs infinitis oppressus, Clamabo corde anxius, stomacho vacuus, dolore acerbissimo percussus. Clamabo auté, ne fortè doloris immensitate percussa, videaris dereliquisse, Quare ergo obdormis o Domina? Exurge adiuua nos clamantes ad te, Quid ergo amplius moraris? Quare sic nos affligi permittis? Si multum tardaueris, vocem clamando amittam, & amplius vociferare nequibo. Heu mihi, quid tunc faciam, cum à te penitus fuero derelictus & destitutus? Tunc quid faciam, cum mihi non poteris tua vulnera ministrare? Citò citò Domina subuenias clamanti, ne in manibus deficiã inimici. Festina cara Domina, & tuum iniquissimum seruum ad te claman tem parcendo adiuua, & eripe de manibus & periculis tui hostis, induere seruos tuos ò bona Domina armis, scilicet vulneribus filij tui, ne deficiamus in prelio. Pugnamus enim cum hostibus tuis. Si enim aliud te Domina allicere non debet, nisi quia tuus hostis audet seruos tuos inuadere fraudulenter, deberes ad nos quàm citius festinare. Curre Domina, curre & vulnera seruos tuos vulneribus sacris, ne vulnerentur ab hostibus tuis, vulneribus mortis. Curre ne glorientur in tuisclé tulis dominari. Curre ne dicant, vbi est eorum Domina, de cuius auxilio confidebant. O Domina nostra, non mireris si clamamus, quia nimis impugnati, nimis elongati, nimium sumus à vulneribus tuis separati. O anima mea, cur non es potius à corpore separata, quã à tua Domina sic vulnerata exulata? Exules enim sumus à patria, exules à visione diuina, & non vt exules à gratia. O Domina mea, quare exul sum à societate diuina? Si exul sum à matre, certè & à Christo patre. Heu mihi cur sum in tam longum exilium relegatus? Cur in ista valle lachrymarum derelictus? Quare facta es mihi sic crudelis? Quare me sic desolatum relinquis? An forte non me audis? Eya ergo aduocata nostra, illos tuos misericordes oculos ad nos conuerte Non dubito Domina, q̃ si nostras aspexeris intimes nostros dolores, non poterit tua miseratio retardare sua vulnera. Vulnera Domina vulnera seruum tuum clamantem, languescentem, & plorantem. O Domina mea. O fons pietatis. Laus sanctitatis. Flumen bonitatis, O Mater desiderabilis, quàm beati sunt, quos aspiciunt oculi tui. Aspice Domina aspice in me & miserere mei, quia vnicus & pauper sum ego valde. Nam tribulationes meæ multiplicatæ sunt, dolores mei circundederunt me, oculi mei languerunt præ nimia tristitia. Nam tantum differre, mors mihi est. Præbe Domina, præbe mihi vulnera tua. Attende Domina suspiria nostra. Audi dolores nostros, præbe aurem ad lamentum nostrum. Quis ergo Domina ad te non suspirabit amore, suspirabimus etiam & dolore. Vndique nos angustiæ præmunt. Quomodo ergo non suspirabimus ad te? Tu enim es solatium miserorum, refugium expulsorum, liberatio captiuorum, mater paruulorũ, consolatio afflictorum, Domina vniuersorum, etiam inimicorum. Nec est qui voluntati tuæ possit obuiare Sic ergo afflicti, sic miseri, sic lachrymosi, sic dolorati ad te Dominam suspiramus, suspiramus ad te affectantes tuum filium videre, suspiramus etiam desiderio vulnerum, tanquam paruuli ad tua vulnera anhelantes. O clemens Domina, o pia Domina, o Dulcis Domina, cur non acquiescis petitionibus meis? Conuerte Domina, conuerte oculos tuos misericordes, & vide tristitiam nostram. Non enim possumus sine vulnere à te recedere. Vulnera Domina, vulnera nos vulneribus tuis, quia nil aliud volumus, nil petimus nisi vulnerari. Quid est Domina, quòd sic mihi de his vulneribus es auara, quæ semper cunctis fusti, & es dulcis, liberalis, & larga? hoc solummodo quæro, hæc vulnera sine intermissione solummodo peto cum clamore, cum pijs lachrymis, cãcellatis manibus, tuis prouolutus pedibus benignè & humiliter postulo, & postulabo, nec desinam à ploratu, donec me sentiero tuis vulneribus vulneratum. Et sic tandem, aut hæc vulnera mihi tribues aut me percuties vt recedam. Et sic sine vulnerib. non recedam. Quia tantum stabo ad tua flagella, patienter sustinendo dolorem, donec à te ero vndique vulneratus. Si autem me volueris sine percussione blandiri, perseuerabo constans, & tua libenter recipiam blandimenta, & ipse tuæ blanditiæ meum cor amoris feruore dulcissimè vulnerabunt. Si autem nihil dixeris, vel feceris mihi, tunc cor meum crudelissimè vulnerabitur præ nimia tristitia, & dolore, & sic saltem à te sine vulnere non discedam. Hęc omnia dulcissima Domina ad te exclamando perficiam, nec cessabo donec sentias cor meum tuis vulneribus vulneratum, vel à doloribus meis cruciatum. Sed si audire nolueris, vel certè non merear à tuis vulneribus, vel

vel doloribus meis vulnerari, sic afflictus, sic desolatus, sic lachrymosus, sic doloratus, sic anxius, sic à te semiuiuus relictus, ad crucẽ amplexatus dilectum filiũ tuum Dominum meum, iterum sicut potero exclamabo, vt qui misertus est super latronem, in cruce ipsum confitentem, misereatur etiam super seruum crucis pedibus prouolutum, & dicam sic.

Oratio.

DOmine Iesu Christe o verè amice, qui me sic dilexisti. O amantissimè sponse fac lutum ex sputo, & line oculos meos, vt qui cæcus sum, videre valeam dolores tuos, & vulnera tua. Introduc me Domine, quamuis indignissimum famulum tuũ, in gazopilacium veri templi, vt intueri valeam, quid quantunque in cruce obtuleris patri pro nobis. Fortalse anima mea, quanuis à te vero sponso multis iniquitatibus viduata, offeret tibi duo minuta. Respice me, quanuis prodigum filium, ad comedendum vitulum saginatum in cruceque assatum. O verè magister, doce me thesauros sapientiæ beatissimè mortis tuæ. Iterum atq; iterum Domine aperire digneris latus tuum mihi nequissimo seruo tuo, vt oculi qui deprædati sunt animam meam, in tuo latere inueniant prædam meã. O bone Iesu nimis saxeum est cor meum, nisi emolia tur sanguine tuo, nimis dispersum est cor meum, nisi recolligatur in latere tuo. O dulcis pastor, nam ego sum illa ouis quæ perijt & errauit, pro qua in cruce posuisti animam tuam. Ecce ego sum agnosce eam, & introducit me in foraminibus petræ, idest in caulas vulnerum tuorum. En Domine mi tua passione me diligenter custodias. Nã sine tua morte morior, sine tuis vulneribus ab inimicis vulneror, sine tuis flagellis virga non æquitatis, sed iniquitatis flagellor. Et quia nesciui perseuerare postulando, & amplectendo tuã dulcissimam passionem, iam quasi ad nihilum redactus sum. Væ mihi quia dimisi ignominiam crucis, factus sum omnium ignominiosissimus. O Domine quia dimisi stultitiã crucis, stultissimus & vanissimus factus sum, quia infirmitatem tuæ passionis neglexi, infirmissimus factus sum, quia in doloribus vulnerum tuorum non intraui, spinis crudelissimis inimicorum confixus sum. Quid dicam? nisi cor meum domine aperiatur à vulneribus tuis & doloribus, q̃d à nequissimis vitijs aperitur, nisi sciat latitare in vulneribus tuis à latronibus plagis impositis spoliabitur. Nam passio tua Domine perfectissima medicina est, sine qua nulla medicina nullum remedium potest inueniri. Per vulnera enim tua bone Iesu, omnia vitia ad nihilum deueniũt. Ipsa est quæ aures sepit, ne audiant vana vel praua, oculos claudit, ne aspiciant mortifera vel nociua, & breuiter omnes sensus meos custodit, edocet & dirigit. Ipsa enim fouet mutuam dilectionem, auget internã deuotionem, eleuat ad supernam contemplationem. Hanc ergo Domine acerbissimam, & ignominiosam passionem da mihi in matrem, quandiu mater tua vulneret me, vel certè tu bone Iesu transfige medullas cordis mei tuis crudelissimis flagellis. Nunc venio & requiro eam. Obsecro Domine, ne mecum agas iuris rigore, sed tuæ clementiæ benignissima dispensatione, hanc ergo da mihi Domine, quia hanc amaui, hanc dilexi, & concupiui, hanc totis visceribus amplexari cupio. Da ergo Domine, da mihi vulnera tua. Ipsa sola mihi sufficiũt. Ipsa sola medullitus me nutriunt, & sufficiunt in hac vita, ipsa sunt vita mea, consolatio mea, delitiæ meæ. Ipsa enim ò bone Iesu passio tua lux est & sapientia mea. Ipsa reducit, adducit & deducit me. Sine ipsa deuio, Sine ipsa errò, Sine ipsa à portu salutis declino. O carè Iesu, nihil aliud à te peto in hac vita, nili vt perfectè crucifixus sim tecum in cruce. Certè dulcissime Iesu, nolo viuere, nisi tecum moriar. Aut ergo da mihi mortem corporalem, aut in corde meo imprime tuam mortem. Heu mihi miser quare natus, nisi dominum meum amplectar in cruce, & requiescam in vulneribus eius? Nunc autem magis eligo ad pedes tuos crucifigi, quàm tecum in delitijs afflui paradisi. Hanc tuam beatissimam passionem volo, hanc peto, hanc totis internis medullis concupisco. Omnibus pro ipsa abrenuntio, & etiam meipsum relinquo. Ipsa mihi sit anima & corpus meum, & omnes consolationes meæ. O dulcis samaritane vulnera me vulneribus tuis, inebria me sanguine tuo pretioso. Scindant cor meum dolores tui. Quid est bone Iesu, quòd me sic deseris esurientem? Sic spernis clamantem? Nam pro me fecisti cœlum, solem, lunam, & stellas, ignem, aerem, terram, & aquas, aues, pisces, bestias, & reptilia, arbores & olera, aurum & argentum, & vniuersa quæ siue sursum siue deorsum ambitu continentur. Sed quis hæc de manibus tuis quæsiuit? sine petitione sine instantia, hæc nobis vniuersa dedisti. Et tota die ac nocte affligo animam meam, petendo vulnera tua dulcissima, postulando ignominiosam mortem tuam, esuriendo potari sanguine tuo pretioso, & vix vnam guttam non valeo impetrare. Scias Domine, quòd mihi omnia viluernut pro ipsa morte tua. Tolle Domine tolle vniuersa, omnia tibi restituo, & da mihi vulnera tua. Hæc super cœlum aspirant cor meum, super sidera mihi refulgent, illuminant intellectum meum super aerem, super ignem accendunt meum affectum, super aquas emolliunt animum meũ, & super terram stabiliunt & fęcundant affectum meũ. Hæc super auibus, & piscibus vtiliora, fructibus suauiora, arboribus & oleribus amœniora, auro & argento, & margaritis pretiosiora. Immo certè hæc omnia nihil & vanitas sunt, respectu tuæ beatissimæ passionis. Hanc volo, hanc peto Domine, hanc tribue mihi in matrem. Non peto Domine non peto mundi delitias, sed tuas angustias, non pulchritudinem, sed tuam crudelissimam mortem. Citò Domine Iesu citò tribue mihi causam, iam amplius noli differre. Nam infans sum & indigeo lacte. Non enim potest infans absque lacte viuere. Præbe Domine præbe vbera vulneribus tuis, ne fortè deficiam exhaustus. Intrent cor meum vulnera tua, & ipsa intrent intima mea, & erit anima mea reficiata pinguedinis, dulcedine, liquefacta amoris ardore, & exhilarata odoris suauitate. Sed quis sum ego domine, vt à te talem matrẽ audeam petere, quam solis amicis tuis & intimis proceribus tuis coniungis? Sed quamuis vanitas & detestabilis sanies sim, tamen semper de tua immensa clementia præsumo, & si non habeam puritatem & sanctitatem dulcissimæ matris tuæ, vt dignè secum tibi compatiar, latronis tamen prauitatem habeo, vt secum ad latus tuum crucifigi debeam. Magis enim in hac vita desidero domine cum latrone tecum in cruce ascendere, quàm cum Petro Iacobo & Ioanne in montem transfigurationis ascendere. Nam mihi magis placet ad præsens, oculo mentis te videre consputum, quam tranfiguratum. Et si non sim tanquam velum nobilissimum in templo, vt in morte tua scindar, sum tamen fœtidissimum monumentum, vt ad apertionem tui lateris aperiri debeam. Quid in me quæris Domine? Si in morte tua petræ scisse sunt, ego sum durior petra. Si enim terra mota est, & ego terrenissimus sum. Quid ergo iniquitatis deest in me, vt non indigeam tua morte? Etsi cœlestis non sum, vt tibi compatiendo nequeam cum Sole obscurari, tamen infernalis conuersationis sum, vt in hoc triduo mortis tuæ à te debeam visitari. Non ergo te Domine retrahat iniquitas mea, quin mihi hanc nobilissimam matrem ignominiosam mortem tuam, inseparabiliter

Universidad de Deusto
Biblioteca

separabiliter mihi eius desiderio æstuanti coniungas. Ipsa enim excellentissima omnium gratiarum, & quas mihi tribuere possis. In ipsa fuit summa Dei dignatio, summa ad nos Dei diffusio. Ipsa sua sapiẽtia & prudentia percussit superbiam nostram. Sua potentia animas de inferno transuexit in cœlum. Sua bonitate & humilitate placauit, immo & donauit Deum. Ad cuius fragrantissimum odorem sentiunt, & suscitãtur mortui. Ad cuius suauissimum tactum roborãtur infirmi. Pro cuius dulcissimo gustu reficiuntur & consummantur perfecti. Talis est ô filij ô filiæ Hierusalem sponsa mea amica mea, mater mea & desiderium animæ meæ. Ipsa inimicum meum Diabolum superat, me à mundo alienat, & carnem meam castigat. Mihi ergo absit gloriari nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi, in quo est salus vita & resurrectio nostra, per quam mihi mundus crucifixus est, & ego mundo. Magna mihi quippe Domine gloriatio, quod pro me cœlum, terram, lidera, & alias inferiores creaturas fecisti. Sed multò sine comparatione mihi maior gloriatio, quod pro me formam serui accipiens, factus es similis mei, me regens, me gubernãs, me nutriens, me cunctis animalibus prę ponens & exaltans. Pro me autem factus es esuriens, litiens, itinerans & laborans, tantaque incommoda patiens, vt penè vniuersa mundi mala sustinueris. Tu dulcissime Domine omnia ista non mihi sufficiunt, nisi superaddes & vulnera tua. O bonæ Iesu. O chara spes. O dulcis amor nonne è cœlo es lapsus, vt me perditum quæreres, vt damnatum redimeres, vt me venditum tuo sanguine pretioso recuperares, vt me exulem à patria, tuis sacratissimis vulneribus ad propria remeares? O dulcis pastor. O cordium exhilarator quid retribuã tibi pro omnibus, quæ dedisti mihi? Certè nescio Domine Iesu quid tibi tradam, cum nihil sim absque vulneribus tuis. Quid à me postulas, o dulcis amor? An fortè vis cor meum, vt maneat tecum in vulneribus tuis? O quàm libenter tibi dabo illud, dummodo eum vulneres. Tolle Domine tolle cor meum, & vulnera illud. O Domine quæ est ista locutio, quomodo ausus sum tibi velle dare cor meum tam prauum, tam iniquum, & sic iquietum? Et tamen omni die, & omni hora audio te clamantem. Fili da mihi cor tuum.

Prou. 23. Quòd homo cor suũ Deo prębere debeat

Ex quo libenter tibi dabo illud. Domine tu te totum mihi dedisti, & à me solum cor meum requiris? O immensa clementia. O ineffabilis benignitas. O mira dignatio. O longitudo, latitudo, sublimitas, & profundum charitatis diuinæ, vilissimum lutum sum, detestabilis sanies, & vilissima creatura. O quàm magnum mihi est Domine, vt tu tam excellens Rex regum & Dominus dominantium à me vilissimo & inutili seruo tuo, digneris postulare & velle cor meum. Certè si haberem cor ita magnum, quòd ipsum solum esset magius, quàm omnia simul corda filiorum hominum, & quàm affectus omnium Angelorum: Et vt mirabilius loquar. Si cor meum adeo esset magnum, vt plura corporalia & spiritualia simul actu contineret, vel continere posset, quàm cœlum Empireum, quàm montes, & colles, & omnes abysi, ipsum certè totum & totaliter tibi darem, & dare deberem. Et adhuc tibi tanto Domino hoc totum munusculum paruũ esset, immo nihil esset. Quantò ergo magis illam modicam scintillam cordis quam habeo, tibi dabo, & libentissimè & totaliter in te & in tua vulnera ponam? Hoc enim per maximum est, non tibi, sed mihi, vt cor meum digneris habere. Nonne ergo stultus essem, si illud de cæterò alicui creaturæ applicarem, cum tu Deus & creator meus ipsam velis, & petis habere? Certè nolo etiam quòd in me ipso amplius maneat, sed volo quòd ipsum recum in te totaliter requiescat. Tu enim ipsum creasti ad te dignè laudandum. Melius enim mihi est & cordi meo, vt ipsum remaneat tecum in cruce vulneratum, potius quàm in iucunditate terrenorum omnium, potius in tuo latere, quàm in æterna iucunditate & bonitate immensa, potius ad præsens in tribulatione, quàm in diuina maiestate. Potius in tuo labore, quàm in meo corpore. O quàm melius mihi est stare in tua securitate, quàm in mea fragilitate, potius in tua lamẽtatione quàm in mea iniquitate. Tolle Domine, tolle cor meum, & vre eum sancti spiritus igne. Vt te semper quærat, te sitiat, te amplectetur, & osculetur, te cum clamans doloribus vulneretur, tecum lugens misericordiam impetret, & tecum moriens vitam inueniat, qui es benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

Quod homo propter cœlestium gustum, terrena abhorrere debeat. Cap. 5.

MVltum mirari debemus, immo non mirari me remur, quomodo homo semel degustans dulcedinem Dei, possit ab eo aliquatenus separari, quomodo non obliuiscatur omnia ex nimia ebrietate, etiam comedere & dormire. Et si aliquãdo aliud ante ipsum ponatur, quomodo potest aliud quàm suũ Dominum benignissimum intueri, etiam in eo summa dulcedine delectari, & cum ipsum sciat in omnibus esse, in omnibus ipse valeat inueniri. O quàm bonus Israel Deus his, qui recto sunt corde. O quàm dulcis, & suauis est spiritus eius in eo. O quanta amaritudine, quanta tristitia, quanta anxietate repleri debet animus, qui etiam ad momentum à tanta dulcedine sequestratur. Certè si homo esset benè inebriatus sui creatoris amore, nihil in omnibus quæreret, nisi quomodo suo creatori posset diligentius, & perfectius deseruire. Et propriam pœnitus quantum posset voluntatem abscidens, solumque magis placere Deo studẽs, cum impetu animi ipsum assequi niteretur, & coniungi. Vt sic in omnibus & per omnia non quæ sua sunt quæreret, sed quæ Iesu Christi. Obliuisceretur quodammodo sui, memor solius Dei. Hic talis & tantus præsurore, & amoris immensitate non multum (vt credo) distingueret inter gradum & gradum, vitam & vitam, statum & statum, personam & personam, tempus & tempus, locum & locum. Sed solum quocunque modo, & quacunque hora discernere posset, suo creatori placere. Quid amplius, statim proficere conaretur, & toto animi affectu tendens in Deum omnia communicans. Quia quanto creaturæ ad Deũ minus reducuntur, à se inuicem amplius distinguuntur. Et quantò ad Deum amplius reducuntur, tantò se mutuò amplius vniuntur. Omnia ergo communicãs, ideſt, ad vnum vsum cõmunẽ omnia reducens. Quod facit quis, cum nihil requirit in omnibus nisi honorificentiam Dei, ad quam sunt vniuersa, & ad hoc omnia ordinat, & in vno creatore coniungens, quòd verum est, cum vniuersa in Deum collocat, & solum Deum in omnibus intuetur, & in vno creatore omnia coniungens, in omnibus nihil nisi Deum videret, sem per suspirans, semper anhelans ad seruiendum in omnibus Deo suo. Nam totus accessus, totus ignitus, non cõsideret quid sibi suauius, quid dulcius, sed quid Deo amabilius. O felix talis, qui cum actiua contemplatiuam haberet, & sic Domino ministraret vt Martha, & tamen à pedibus non discederet cũ Maria. Sic se angelicis spiritibus niteretur conformare, qui nobis ministrando, à diuina contemplatione non vacãt. Quid est aliud nisi cum ministrat sano, cum seruit infirmo, semper in eis Dominũ intueri, & frui Deo proximo assistendo, manum porrigit ad proximum & cor ad Deum, proximo seruit non vt homini, sed vt in homine Deo. Totum semper refert ad illum, qui dixit.

Quod

Infirmo seruiens, plus meretur, quàm si ipsi Xpo ministraret.

Quod vni ex minimis meis fecistis, mihi, fecistis. Et ideò cum in lecto videt infirmum, videtur sibi, quòd videat Christum suum, ac per hoc nihil sibi difficile, ni hil abominabile, nihil ignominiosum facere pro infirmo, ac pro alijs videtur desolatis. Sed omnia dulcia, omnia suauia, omnia amabilia iudicat, cum sic in proximo Christo ministrat. Credo sine præiudicio, quòd qui sic vt dictum est, feruenter & diligenter Christo in proximo ministraret, purè per Christum & totaliter tendens in ipsum, quòd plus mereretur, & virtuosius moueretur, & à Deo amplius approbaretur, quàm si proprio Christi corpori ministraret. Et hoc patere potest. Vnus enim pessimus homo, si videret Christum in vno lecto, & benè cognosceret ipsum esse, credo nõ esse dubium, quòd sibi diligenter ministraret. Sed sibi Christo in proximo cũ tanto feruore, & diligentia ministrare non posset, non perfectus, vt credo, immo, vt ita loquar, plus quàm perfectus. Et ideò toto animi co namine hanc gratiam nitamur habere. Quis enim deceterò abhorrebit leprosum, declinabit infirmum, negliget desolatum, cum in eis videamus Christum? & plus possumus mereri, & Deo placere, vt probatũ est, quàm si ministraremus & ipsi Christo. Cur anima tota die anxiaris post Christum? indicabo tibi quem diligit anima tua, o sponsa dilecti. Certè in infirmaria iacet, & ibi angustiatur, ibi torquetur. Curre & sibi ministra, sibi compatere infirmanti. Cur instas sponsa quotidiè, vt sponsi oculo osculeris? accede ad leprosum & osculare eum, quia ibi iacet sponsus. Cur sponsa miserima præ sponsi amore languere te dicis, & ipsum quotidiè nudum, discalciatum, & afflictum antè te vides transire, & negligis, nec etiam cõpateris sibi? Et si non possumus fratres omnibus præstare obsequia, quia multi sunt super indigentes, saltem omnibus cordis compassione donemus, & in omnibus consideremus Christũ.

In infirmaria iacet inter infirmos Christus.

Matt. 25. Credo firmiter, quòd si ipsum neglexerimus in cœno, ipsum non habebimus in cœlo. Audi quid dicit, infirmus eram, & nó visitastis me. Timeamus ergo fratres

Ibidem. mei illam sententiam, quæ statim sequitur, scilicet, Ite

Cant. 1. maledicti in ignem æternum, &c. qui totiens neglexi mus eum. Non ergo de cæterò interrogemus eum vbi iaceat, vbi cubat in meridie, quia iam nouimus locum, scimus quòd in infirmaria iacet, non restat nisi præstare obsequium. Audite obsecro consilium meum, & nõ aspiciatis ad factum meum. Qui enim vult, vt dixi, cũ actiua contemplatiuam habere vitam, vt suum Domi num in omnibus contempletur. Videtur, quòd hęc via sit breuis & bona. Videlicet vt se totum recolligens, in tret ad cor suum, & intima cordis ingrediens, se reuoluat in Deum, vt nihil nec videat nec sentiat nisi Deũ, & sic tunc quodammodo deificatus, & transformatus in Deum, ad quodcunque se vertet, non considerabit nisi Deum, & quicquid operis facit, non iam homini, sed Deo facere existimabit, & sic in labore actiuæ, & contemplatiuæ vitę seruet. Et si contingat, immo quia continget ab hac nobili discedere forma, ad ipsam statim nitatur redire, & hoc totiens faciat, vt quasi in habitum ducat. Et hoc magis oratione, & diuina largitate, quàm aliqua industria impetrare se credat. Et si hæc omnia nimis tibi difficilia videntur, saltem ad hoc conare, vt semper & in omnibus quæras facere, quod magis honorificum Deo sit, & conforme Christo, vtile tibi & proximo, afflictiuum & ignominiosum corporis proprio. Sed si hoc habere cupis tu contemplatiue, & toto corde desideras, à Deo confidentur postules, & desiderium animæ tuæ tribuet Deus tibi, & tua non fraudaberis voluntate, sed mentem tuam eleuans, te præueniet in benedictionibus dulcedinis, & tanquam corona lapidis pretiosi à semetipso circundabit mentẽ tuam. Scias tamen, quod nullus perfectè poterit inuenire Deum, nisi qui perdiderit semetip sum. Nullus po terit cum Deo stare, qui suum affectum habet ligatum vel inclinatum alicui creaturæ.

De diuina bonitate erga nos. Cap. 7.

O Deus meus quomodo sum ausus te alloqui, vilissima creatura. Nam ego fœtidissimus sum, ego horribilissimum stercus, & vermis nequissimus sum. Tu autem Deus Deorum, rex regum, omne bonum, omne honestum omne pulchrum & optimum, omnis vtilitas, omnis amenitas, & omnis suauitas. Fons splendoris, fons dulcedinis, fons odoris, fons amẽnitatis, fons iucunditatis. Fons amoris, & intimæ dilectionis amplexus. Et tamen me rogas, & ego à te faciem meam auerto? Me sequeris, & ego à te duce fugio? De me ò bone Iesu es solicitus, & de te non curo? Mihi semper seruis, & ego te semper offendo? te mihi tribuis, & ego te contemno? Me ergo miserimum & vanissimum diligis, & ego te infinitum, & inenarrabile bonum sperno, & horrorem, fętorem, & mortalem dolorem, tibi colendissime, benignissime, amantissime sponse præpono? Nã plus me allicit creatura quàm creator, vanitas quàm æternitas, detestabilissima miseria quàm fœlicitas summa, plus me inclinant sordes, quàm eleuat pulchritudo, seruitus quàm magnitudo, & amaritudo quàm dulcedo. Nam & si meliora sunt vulnera diligentis, quam fraudulenta oscula, tamẽ plus approbo & affecto fraudulenta oscula odientis, quàm vulnera diligentis. Sed ne reminiscaris Domine delicta mea, vel parentum meorum, sed pietatis tuæ viscera, & dolores vulnerum tuorum. Non quod ego, sed quod tu in me fecisti respice. Non quod ego egi, sed quod tu pro me sustinuisti confidera. Si me vt ostendis diligis, immo quia me chare diligis, cur me mihi relinquis? Cur cor meum quod sic anxius quæris, vagari permittis? O dulcissimè sponse, non me permittas à te elongari. Me tene timore, stringe amore, quieta dulcore, vulnera vulnere, inebria sanguinis potatione. Certè ego nequeo, nescio, nolo tibi seruire, non vult cor meũ tibi adhærere. Immo vix particula cordis te amore. Hæc tamen in me operari tu potes, tu scis, hoc de me tu vis, & à me exigis. Quid ergo hospes animæ meæ, deficiam ego in beneplacito tuo, vel meo? Obsecro vt non prævaleat homo, sed Deus, ò bone Iesu noli in hac contrarietate deficere, sed me reficere, noli succũbere, sed festinanter succurrere. Nunquid non sum totus tuus, non ergo te permittas prædari, non tibi iniuriari, non te tua intẽtione fraudari. Nam me totum ad tuum honorem fecisti, vt tibi perfectè in præsenti obsequar, & te in æternum fruar. Non ergo indigneris Domine contra creaturam tuam quàm plasmasti, & pretioso sanguine, redemisti. Sed contra peccatum qđ ego commisi, & inimicum cui ego consensi, vt in me destruas & annihiles, & à me elonges omnẽ nequitiã, & immunditiam, quia vt destrueres opera Diaboli, in mundum venisti. Non inueniatur in me, nisi quod tuũ est. Quæ ergo conuentio Christi ad Belial? aut lucis ad tenebras? Cur ergo Domine nobilissimum opus tuũ Diabolica suggestione permittis fœdari? cur animum meum iniquitati misceri? Curre ergo bonæ Iesu, festina, suscita amicum, immo totum hominem tuum, vincat sapientia tua meam malitiam, & diabolicam astutiam sub plantet, memor esto opprobrij seruorum tuorum, immo obprobriorum tuorum. Memor esto quid pro me fecisti, immo quid pro me aliquando sustinuisti, & ne frauderis tanto labore. Memor esto quàm sedulo me quæsisti, & quasi gaudenter inuentum, in humeris tuis portasti. Sed heu Domine habita portione, quæ mihi contingebat, quia vnicuique das secundum propriam mẽsuram, abij in longinquam regionem, &

2. Cor. 6.

viuendo

Universidad de Deusto
Biblioteca

viuendo luxuriosè, ideſt nimis me & creaturas tuas in debitè & laſciuè amando, & to[t]am ſubſtantiam meam diſsipaui. Nunc tempus recognoſcendi penuriá & miſeriam meam, & famelico appetiui, ad paternæ miſericordiæ viſcera redeuntem, oculis tuæ pietatis ignoſce, & dignare mihi gradibus tuæ gratiæ lætabundus occurrere: Cum amplexibus, pacis & quietis oſcula largiaris. Certè Domine recognoſco, quia in cœlum, ideſt totam curiam cœleſtem, & Eccleſiam Romanã, immo in omnem creaturam tuam, & coram te, te contemnendo, peccaui. Pſal. 50. Immo tibi ſoli peccaui, & malum coram te feci. Et certè non ſum dignus, vocari filius tuus, nõ etiam mercenarius tuus, aut etiam ſeruus, aut aliqua viliſsima creatura tua. Sed dulcis Ieſu miſerere mei in vulneribus tuis, & dele iniquitatem meam, vt iuſtificeris in ſermonibus tuis, & vincas cum iudicaris. Pſal. 3. Quia dicunt animę meæ inimici mei, non eſt ſalus ipſi in Deo eius. Obſecro Domine, proferatur & detur mihi charitatis ſtola, fidei feruentiſsimæ anulus, & calcea menta eleuantis, & firmantis ſpei. O bonæ Ieſu, aperi cor meum ad vulnera tua, vt quantum me diligas cognoſcam. Vt ſic ebrius tuo ſanguine, totus in tui reſoluar amore. Intret dolor tuus in intima mea, & omnem amorem expellat alienum, ſim tecum crucifixus mundo, vt ſic mortuus, vita mea ſit abſcondita tecum in Deo. O vita beata, vita felix, da mihi quod peto, vnum eſt mihi, & vnum ſolum peto. Abſcedat ergo phantaſmatũ multitudo, vnus eſt dilectus meus, vnus eſt ſponſus meus, vnus eſt amor meus Ieſus Chriſtus, Deus meus & ſpes mea in æternum. Nihil ergo ſapiat, nihil alliciat niſi Ieſus Chriſtus. Nihil iudicet me ſcire, nihil amare, nihil affectare niſi Ieſum Chriſtum, & hunc crucifixum. Sit nanque totus meus, vt ſim totus ſuus, & fiat cor meum vnum cum ipſo, & ſic abſcõdita erit vita mea mundo, & aſſociata ipſi Chriſto. Ergo bonæ Ieſu recollige me viſceribus, refice me vberibus, inebria me vulneribus, Eia ergo anima mea ad vilcera cõ paſsionum vade, quibus plorauit in infantia ſuper Hieruſalem, ſuper Lazarum, & in cruce ſuper peccatum tuum. Reſpice anima mea, & vide quantum te dilexit ſpõſus tuus, quantum te quæſuit, & humeris proprijs portauit. Vide quantum pro te lachrymatus eſt. Occurre anima mea, occurre obuiam ſponſo tuo, & aſſocia teipſam propter quàm plorat. Ablue te fluminis eo impetu egredientis de tuo corde, & lætificabis ciuitatẽ Dei tui. Si enim fluuius lachrymarum egrediebatur de loco voluptatis, ideſt de Chriſto, plenus delitijs, quãtò magis debet egredi de loco iniquitatis, & omniũ ſpurciarum, ideſt de corde ſuperbo & corde iniquo, odioſo, menſtruoſo & nefandiſsimo? Ergo bone Ieſu pro me ſummis delitijs plenus, ploraſti. Eas igitur & anima mea ad verba inſtructionum, exortationum, & promiſsionum, quia Domine verba vitæ habes. Eas etiam ad vulnera exprobrationis, illuſionis, occiſionis & doloris, ſcilicet paſsionis & compaſsionis. Attendite (inquit) & videte, ſi eſt dolor ſimilis, ſicut dolor meus. Trcu. 1. Immo Domine attendã, & videbo, ſi eſt amor ſicut amor tuus. Et ideò nihil niſi te, & propter te volo amare. Tu enim Domine me iniquum & peſsimum contemptorem tuum, ſic charè amaſti, ſic intimè dilexiſti, vt tanta pro me dignareris ſuſtinere & pati. Et ego infinitũ bonum, & patrem pijſsimum te ſponſum dulciſsimũ omnis pulchritudinis & ſuauitatis, cur non tantum diligam, vt ſaltem pro te moriar mundo? Immo moriar mihi, vt totus tecum affixus, in quo nihil ſentiam niſi te, nihil quæram niſi vulnera & opprobria tua, vt viuam iam non ego, viuat autem in me Chriſtus. Gal. 2. Quid ergo retribuam Chriſto meo, quid Domino meo, quid ſponſo meo dilectiſsimo pro tot laboribus, tot neceſſitatibus, tot iniurijs, tot opproprijs, tot flagellis, tot angu-

ſtijs & vulneribus, quæ pro me ſuſtinuit? O Domine quid tibi retribuam? Nihil habeo niſi peccatum, nõ decet tanto Domino offerre malitiam, nõ ſuperbiam, non aliquam fœditatem tantæ puritati. Sed quid retribuã tibi, nihil boni habeo. Sed da mihi Domine quid retribuam, largire mihi de theſauro tuo ò bone Ieſu. Pſal. Porrige mihi vulnera tua, & ſufficit mihi. Nam calicem ſalutaris accipiam, & nomen tuum inuocabo Domine. Accipe Domine ſacrificium laudis, accipe hoſtiam immolantis. Tolle cor meum dulcis Ieſu, tolle, & ne permittas amplius illud vagari. Nam omnia oſſa mea exultabunt in Deo meo, quia totum me offeram ſalutari meo. Quieſcet cor meum in dulcedine bonitatis immenſæ, laudabo excellentiam ſummæ gloriæ. Sequar veſtigia paſsionis acerbæ. Omnia abijciens, totus in te ſitiens, nihil in te ſentiens, reſoluar in te, & in te requieſcam, abſcedat vanitas, accedat deitas, tranſformet charitas, & fiam totus diuinus. Aperiatur cor, aperiantur vulnera, iungantur intima, & ſim vnus cum Chriſto. Amen.

Quomodo Deus permiſit ſe vulnerari, & de recognitione tanti beneficij.

Cap. 7.

O Domine ferrum creaturam inſenſibilem, voluiſti tuum corpus vulnerando intrare. Et creaturam rationalem ad ſimilitudinem tuam creatam imaginem, per iam facta vulnera ingredi non permittis? Quid eſt hoc Domine Deus? Nunquid cor meum vilius omni ferro? Aut forte times, vel cogitas ipſum fore durius, & crudelius? Sed tamen quid tibi oberit mea crudelitas, ſi ad te per aperta vulnera introibo, cum ammodò ſis penitus impaſsibilis, & ab omni paſsione immunis? Si enim per tua vulnera intrem, quantumcunque per ipſa diſcurrendo, attingam & palpem cor tuum, & carnes tuas præ amore nimio manducem, tu tamen impaſsibilis permanebis. Et nihilominus ex hoc meus ſatiabitur appetitus, ita tamen vt ſemper in tui amore amplius intendatur. Et quid plus vocifero tota die? Tardas, & non venis, & iam ego laſſus deſiderio incipio inſanire, quia me regit non quippè ratio, ſed potius ardens amor. Qui me vident, me derident, & vtrum tui amore ſim ebrius, non cognoſcunt. De me inuicem colloquuntur, & dicunt. Vt quid iſte inſanus vociferatur tam ſortiter in plateis? Et iam quantum ſit deſiderium cordis mei penitus nõ aduertunt. Ignorant enim, quòd amor intentus impedit totaliter vſus ſenſus, & quòd qui feruenter te quærit, ſeipſum in te ſimpliciter derelinquit. Qui enim inquirit te ſollicitè & pleno corde, ſic certè de extrinſecis parum curat, vt frequenter quid faciat, pœnitus nõ aduertat. Veni ergo bone Domine, & noli amplius tardare, ne forte nimio deſiderio tui fiam ſimplex, & ſimpliciter ſine ſenſu. Sed forſitan hoc requiris, vt cum ab omnibus fuero abſtractus, purius intrem ad te per tua vulnera gloriоſa, quibus tu es plenus. O cor amantis. Tunc certè clamabo voce quærula, & dicam. Heu mihi Domine mi, quomodo video te ſic crudeliter vulneratum? Quanto dolore video te aggrauatum? Quis mihi tribuat, vt pro te moriar dulciſsime Ieſu. Te enim videns in tanto dolore, viuere non poſſum, nec ſuſtinere. Te aſpicere horreo ſupra modum. Te autem penitus liberari, mors mihi eſſet æterna. Et ideò veræ anguſtiæ mihi ſunt vndique, & quid eligam ignoro, niſi tecum pariter crucifigi. Nã tuas anguſtias conſiderans, in me ipſo quaſi deficio, & iam exanimis efficior præ dolore, videns, quòd pro me ſuſtines tanta mala. Quid feciſti Domine mi? Quare pro me viliſsimo, tu altiſsimus aſcendiſti in cruce? Et quid ſum ego viliſsimo

viliſsimus vermis, & putredo abhominabilis, pro quo tu Dominus omniũ debeas ſic affligi? O Domine mi cum tu ſis ſumma ſapientia Dei patris, quare talẽ commutationem feciſti, & facere elegiſti, vt videlicet vitam dares pro morte, gratiam pro malitia, & gloriam pro miſeria magna? Quis, quare hæc feceris, perfectè poterit cogitare? Nimis quippe magna fuit dilectio tua Domine mi. In hoc verè apparuit tuæ immenſitas pietatis. Non enim in te video aliquã cauſam mortis, niſi ſuperabundantiam charitatis immenſæ. Si enim hæc mortis cauſa debeat dici, hãc certè in te plenè fuiſſe fateor, & ſimpliciter confirmo, quia hoc non poſſum verè negare, ſi fortè in hoc velles te excuſare aliquo modo. Sed nonne melius erat bone Ieſu, vt non eſſem creatus, quàm creatus te occiderem turpi morte? Cur vt ſic te dure affligerem, me feciſti? Cur carnes meas non comedo præ dolore? Cur non totaliter lacero corpus meum? Aut quomodo me tantum ſuſtines ſuper terram, qui ſui tota occaſio tuæ mortis? Aut quomodo ſaltem omnia creatura in vindictã tui, non perſequitur me in mortem. Nonne mirabile videtur cogitare, te benigniſsimum Dominum pro me ſic viliſsimo ſeruo crucifixum, & mortuum tali morte, & non ſtatim deficere præ dolore nimio, pariter & amore? Et quomodo meipſum tantum ſuſtineo, quin propria manu (ſi non eſſet contrarium voluntati tuæ) materiali gladio crudeliter me occidam, cum fuerim tota occaſio tuæ pœnæ? Cum magna certè patientia me debeo ſuſtinere, ſicut etiam aliquem meum mortaliſsimum inimicum patienter coram meis oculis ſuſtinerem, quem cum toto corde libentiſsimè occiderem, ſi auderem. Sed nonne nequiſsimum, & penitus deteſtabile, & intollerabile eſt, quòd poſt tam admirabile, venerabile, amicabile, & fructuoſum beneficiũ tuæ ſanctiſsimæ paſsionis, non ceſſo te offendere in conſpectu oculorum tuorum? Heu heu me miſerum, quia huius talis & tanti beneficij penitus ſum ingratus. Non ſolum enim tibi non ſeruio, quid ſaltem pauci boni faciendo, ſed nec etiam tibi regratior, nunquã aut vix aliquando & tepidè tuam paſsionem & mortem, mihi ad memoriam reducendo, ac ſi paſsio tua breuiter nihil eſſet. Sed quòd peius eſt, ingratus, tui immemor, & ingratus huius beneficij, non deſino à peccato. O bone Ieſu tu te mihi dediſti, & ego te renuo? Tu meas tenebras affugaſti, & ego ipſas incurro? Tu mundum feciſti & odiſti, & ego diligo ipſum? An forte non vides clementiſsime, & patientiſsime Domine, quòd ego ſemper nitor facere contraria tuæ perfectiſsimæ voluntati, vel bonitati, & in facie tibi apertè reſiſto? Si enim dicis mihi, volo vt facias hoc, reſpõdeo, nolo facere. Si autem dicis nolo, reſpondeo volo. Scio quippe, nec poſſum dubitare, te Deum meũ ſummum bonum eſſe veraciter, vbi ſum. Nec me deſeris, quocunque pergam: & tamen ad te nolo nec dignor aſpicere, ac ſi penitus ibi non eſſes. Immo ad te tantum curro attendere, ac ſi non eſſes alicubi, vel ſimpliciter nihil eſſes. Sed conuerto continuè cordis & corporis faciem ad huiuſmodi mundana & vana, & quandoque etiam ad talia, quæ in congruum & valdè verecũdum eſt, etiam nominare. Et in tantum frequenter cor meũ amoris vinculo colligatur eiſdem, vt ad te, cuius eſt, ne queat eleuari. Et certè hoc eſt valde detettabile, & abſio magna. Sed nunquid bone Domine voluiſti pro me fruſtrà mori in cruce? quem tu moriens ſic charè emiſti, frequenter pro nihilo perdidiſti, dum frequenter meipſum ad peccatum conuerti? Vt ergo de cætero non poſsis me amplius perdere, te benigne Ieſu & miſericors Domine ex intimo affectu cordis mei, cũ amaris lachrymis & importunis precibus exoro, & poſtulo humiliter, quãtum poſſum, vt me tecum ſtatim occidas, me tuis vulneribus totaliter vulneres, & omninò me tecum pariter crucifigas, ne vnquam à te plus valeam ſeparari. Sed poſsim fœliciter tecum viuere in æternum. Qui viuis & regnas per infinita ſæcula ſæculorum. Amen. Quicunque voluerit ſupradictum beneficium facilius, & dignius impetrare, ad beatam & benedictam virginem Mariam Ieſũ Chriſti matrẽ, ſummè ſibi & nobis compaſſam, cum tota affectione & deuota oratione & cum lachrymarum effuſione currere, non poſtponat. Et ipſam matrem Dei & peccatorum, tanquam bonus & deuotus filius in omnibus pro poſſe ſtudeat imitari. Hoc enim ſemper habeas pro regula generali, vt eius ſcilicet virginis Mariæ ſem per veſtigia ſimpliciter imiteris, cuius appetieris ſuffragia poſtulare, quia tunc procul dubio, te ſibi tanquam matri veraciter exhibebis, Et ipſa te tanquam ſuum filium veraciter adiuuabit, & quæ dignè ab ea petieris, tibi dabit. Et in omnibus tibi neceſſarijs ad ſalutem, ſimpliciter miniſtrabit. Et tandem in cœleſti gloria te apud ſe fœliciter collocabit. Amen. Hæc omnia ſupradicta ò contemplatiuè, debes etiam appetere hominibus vniuerſis, & pro omnibus debes Deum ſolicitè deprecari. Et quando videris aliquod bonum in tuo proximo abundare, de hoc debes ſibi mirabiliter congaudere, etiam ſi illud bonum non videris eſſe in te. Quod ſi hoc non feceris, ſed potius dolueris, tria maxima mala in hoc peccato committis. Primum eſt, quia honorem Dei, qui in bonis vniuſcuiuſque exultat, videris odire. Secundum eſt, quòd paſsionem Ieſu Chriſti, qui ad hoc paſſus fuit, vt vnuſquiſque abundet in virtutibus contemplationis, non recolis vel honoras, ſed videris penitus obliuiſci. Tertium eſt, quòd charitatem, qua proximum tuum ſicut teipſum debes diligere, & eius bonum ſicut tuum proprium debet affectare, diuidis, laceras, & corrumpis. Multum ergo & ſolicitè bonum proximi diligere procures, & præcipuè ſpirituale, & etiam cum neceſsitas incubuerit, temporale. Et ſic faciendo, tibi Dominus ſpiritualia exhibebit, & tandem te ad cœleſtia conuocabit, ad quæ ipſe nos perducat, qui pro nobis voluit crucis opprobria humiliter ſuſtinere. Non ceſſat autem antiquus hoſtis, tanquam leo rugiens vndique circuire, vt viros præcipuè contemplatiuos multiplicis deceptionis laqueo capiat, & deuoret in momento: & ſi fortè non poteſt eos decipere in hoc vt velint alios iudicare, ſaltem nititur ad hoc eos deducere, vt quia vident ſe in multis bonis operibus, quæ faciunt proficere: cæteros qui eiſdem laboribus non vacant, exiſtiment imperfectos. Aut certè illos etiam qui eadem qua ipſi, ſolicitudine & quiete, contemplatione & meditatione, deuotione & oratione, abſtinentia & vigilantia ſeu cæteris virtutibus non vtuntur. Aut quippè etiam illos quos cernunt ſecundum ſuum proprium iudicium ocioſos, vel etiam illos quos vident circa talia implicatos, in quibus ipſimet tales qui modò proficiunt, aliquando offenderũt, ſed ò error perniciоſus, peſsimus & occultus, qui ſine exteriori conuerſatione, vult deteriorem hominem iudicare. Non enim requirit ædificium ſpirituale, tantum languorem corporis quàm cordis. Nam ante Deũ ſecundum quidem ſine primo ſemper, ſed nunquam primum ſine ſecundo aliquid nobis valet. Frequenter etiam quòd vni erit perutile, alteri erit mortiferum & nociuum, & ſic vt facies hominum ſunt diuerſæ, ſic modi viuendi, & in bono proficiendi diuerſimodè variantur, & ideò quando te videbis laudabilibus operibus refulgere, alios verò circa eadem negligentes, cogitare debes, quòd illi vel in occulto, vel ſaltem in cordis thalamo, Deo laborẽt opera delicata, Et quia Deus illos propter interiorem cordis ſanctitatem diligit ſingulari amore, non curauit, nec voluit eos exterioribus laboribus

B. Virgo imploranda, vt Xpi vulnera verè meditemur.

Odiendi ſeipſum methodus non vulgaris.

Multiplex verſantia dęmonis aduerſus contẽplatiuos.

Universidad de Deusto
Biblioteca

laboribus aggrauare,ne fortè tãtum ſuſtinere poſſent, vt tam exterius quàm interius laborarent. Debes ergo, ad iſtam tentationem repellendam, primò in corde tuo cogitare, quòd non eſt conſuetudo, vt filij regum ad lucrandum panem ſuum manualibus operibus quotidiè ſe affligant, ſed potius ſine labore magno, quòd delicatè de regalibus diuitijs nutriantur: nam ſicut eſt ad literam,quòd oportebit multoties vnum fratrem ad habendam vnam deuotionem, ſeu aliquam interiorem ordinationem & conſolationem, multò & diutius laborare,alius verò in ſola mentis ſuæ conuerſione ad Deum illud idem vel melius obtinebit. Secundò debes cogitare,quòd illud bonum quod vſque nunc laborasti habere, & modò de nouo incipis deguſtare,ſit iam diu in alijs veteratum, & fortiter radicatum. Et fortaſis iſta eſt vna ratio, quia ipſi ſicut tu circa bona ſpiritualia exterius affici non videntur,quia dulcedo ſpiritualis alicui de nouo aduenienſ, mutationem eidem inducit, ſed non ſic (vt credo) illum immutat,qui iam longo tempore eſt mutatus, ſed potius perficit & conſeruat, & videris te quodammodo lique fieri præ amore, alios verò minimè: cogitare debes, quòd ad ſimilitudinem ſolis naturalis, aliqui ad calorem ſpiritualem ipſius ſolis, in fine præ nimio amoris feruore adeò liquefiunt, vt exteriora membra vix aut nullatenus valeant ſuſtinere. Alij verò deſiccantur totaliter, non ſolum ab aquoſitate peccati, ſed etiam ab humiditate reliquiarum peccati, & ita conſolidantur in bono, & contra malum fortificantur, vt iam nihil à charitate quæ eſt in Chriſto Ieſu,eos valeat modo aliquo ſeparare. Aliqui verò ex nimia deuotionis dulcedine matureſcunt in tantũ,quòd tam interius quàm exterius ſibi dulciſſimi & melliſlui videantur, & abolita omni mentis acerbitate,iam potius in patria quàm in via habitare cernantur. Alij verò creſcunt ad modum arborum, & quamuis tales magnam dulcedinem non deguſtent, tamen creſcentes de die in diem, apud Deum fiunt maiores, & ſic proficiunt, & fructum proferunt de ſuo. Aliqui verò putreſcunt totaliter, ſicut mali. Cum ergo aliquem iſtorum affectuum perſenſeris in te fore,debes firmiter credere fratrem tuum illo eodem affectu te perfectius reſurgere, vel etiam effectu alio meliori,& magis Dei dilectio ſit cum illo, ſiue ipſe ſolus,ſiue cum fratribus commoretur.Et cogita te in amore Dei non modicum imperfectum, cũ vix valeas te ad proximum conuertere, quòd multum offendas Dominum Deum tuum, & quòd vix aut nunquam te poſsis ad Deum conuertere,quin te oporteat à proximo ſequeſtrari,quod certè imperfectionis eſt. Nam Angeli qui ſunt in charitate perfecti, ita benè monentur in Deum cum ſunt nobiſcum, vel nobis miniſtrant, ſicut quando ſolum aſsiſtentes Deo in cœlo Empireo commorantur. Hoc autem non ideò dico, vt credam ſic totaliter poſſe eſſe in nobis, dum ſumus viatores, & ſic à nobis poſſe fieri dum ſumus in via, ſed tamen aliqualiter poſſumus eos ſequi. Ad hæc etiam potes cogitare, quòd cum fratres tui quos iudicas imperfectos, ſunt ab iſtis exterioribus ſequeſtrati tanquam ſoli Deo vacantes, ita frequenter moueantur in ipſum, quòd propter nimiam intenſionem & eleuationem mentis, corpus diſſolui videatur, & ad maximam redigatur debilitatem, & ideò vt vires reſumant,ne penitus deficiant, & ne etiam ſua vtili præſentia ab alijs auertantur, ſe offerunt ſæpius ſolatio proximorum, ad honorem tamen Dei ſemper hæc omnia facientes. Et ideò ſtultum eſt & ſummæ periculoſum, ſuum fratrem pro truffa qualibet iudicare, aut imperfectum quomodolibet reputare.Multi enim ſunt honeſtiſsimi exterius & ſoliciti circa bona, qui tamen interius laſciui & pigri, nihil aut parum boni operis operantur. Multi econuerſò ſunt exterius diſſoluti, qui in corde ſunt pacifici, quieti, & fideliſsimi amici Dei, aut certè (quòd peius eſt,) aliqui ſunt hominibus odoriferi, qui coram Deo ſunt fœtidiſsimi etiam in hoc mundo, & iam ſuæ exterioris ſanctitatis ſuam condignè receperunt mercedem. Aliqui verò econuerſò apparent hominibus peccatores, quorum tamen interior conuerſatio eſt in cœlis. Non tamen dico quin multoties, exterior conuerſatio correſpondeat interiori, ſed quia hoc vel etiam contrarium diſcernere non valemus, ideò omnes eſſe filios Dei ſalubriter iudicemus, & nos eſſe inferiores cæteris, humiliter reputemus. Nam de bonis proximorum, & eorum excellentia ſanctitatis ſumus ignari, ſed de noſtris defectibus & malitijs penitus ſumus certi. Magna ergo immò maxima præſumptio eſt, ſi qui proximorum mores nobis non placent, velimus ex hoc limitare circa nos diuinæ influentiam bonitatis. Quid eſt veſanius, & arrogantius eſſe poteſt, quàm velle diuinam complacentiam, ſecundum noſtram placentiam regulare? Hoc tamen facimus manifeſtè, quando ea quæ in proximis ſunt nobis non placent, Deo cuius eſt cuncta diſcernere & iudicare, ſuſpicamus, vel etiam iudicamus penitus non placere. Quando etiam vides eos circa exteriora ſolicitos & intentos, cogitare debes, quòd hoc totum ad laudem faciant creatoris, & quòd magis in hoc circa Deum afficiantur, quàm tu cum te rectè conuertis ad Deum. Fortaſis enim ibi ſicut Deum diligunt, vehementer conantur & ſtudent eum quærere per ſingulas creaturas, cum ipſum nimis in omnibus & per omnia diligibilem, deſiderabilem, & laudabilem non ignorent. Hoc ſine dubio eſt maximum gaudium & lætitia in prædictis, quæ vident eſſe in rebus viliſsimis & minimis diuinam potentiam, ſapientiam, & clementiam magnificè commendandam. Et ideò fortè illa vilia & minima ſic pertractant,nec nobis curant auxiliari, cum nobis omnia ſint nociua. Et fortaſſe quando credis eos eſſe ociosos,tũc inenarrabili lętitia ſpirituali interius perfruuntur,quamuis hoc tibi diſsimulent ſapienter. Aut fortè, quia reputant ſe viles & peccatores, non præſumunt ſe ſicut dignos, diuinæ faciei præſentare continuè, ſed ſe frequenter vilibus & minimis adiungentes, ipſum Deum nicuntur reuereri in corde, ita tamen & taliter, vt aliquando eum immediatè & dulciter contemplentur. Et hæc eſt fortè ratio, quare ſic ſæpè cum alijs iucundantur, quia videlicet oritur in eis lætitia magna ex hoc, quòd ſic viles homines & peccatores, quos ſe exiſtimant, poſſunt & merentur cum eis, quos filios Dei reputant conuerſari, & ſi dices mihi propter aliquos, ergo talis vel talis deberet cum melioribus conuerſari, & cum ſanctioribus habitare? reſpondeo eos rationabiliter excuſando, ꝙ fortè & dignè illos apud Deum reputant meliores, qui apud homines minorem ſimulant ſanctitatem, aut fortaſsis hoc eſt, quia eſſe cum illis non ſe reputant fore dignos, cum à conuerſatione illorum, nimis vita iſtorum diſsimilis eſſe videatur. Et ideò eis ſufficere videtur, ſi poſſunt cum illis Dei filijs conuerſari,quos valent aliqualiter imitari. Sciunt enim, quòd in hominibus ſimilibus facilior eſt tranſitus, aut fortè volunt eſſe cum minus perfectis, ne bona ſua intentio cognoſcatur. Potes etiam cogitare, quòd hoc fortè conceſſerit eis Deus, vt videlicet circa iſta extrinſeca implicentur,& cum fratribus conuerſentur minus perfectis, quia ſic eſt Deum difficilius poſsidere, quàm ſi quieti & ſolitarij remanerent: & quantò cum maiori pugna & labore Deum obtinent & acquirunt, tantò talis acquiſitio magis meritoria & laudabilior eſt in eis. Quis enim dubitat, ꝙ ſi homo implicatus negocijs actiuæ vitæ adeò perfectè poſsidet

poſsidet Deum, ſicut ille qui ſolitarius commoratur, laudabilis & virtuoſius hoc eſſet, ipſo ſic ſolitario implicato, & certè vbi eſt maior reſiſtentia, ibi & frequentius magis inceditur actus amoris, & per multiplicem intenſionem actus ſui, facilius augetur ſubſtantia charitatis. In quo autẽ eſt maior charitas, in eo maius præmium rationabiliter debet eſſe. Cur ergo credis tales implicatos perdere? non certè perdunt aliquid, ſed lucrantur, & cum eos exiſtimabis inuenire in patria infimos, eos fortè ſuper te inuenies exaltatos, ſi tamen ibi fueris dignus eſſe. Multum enim eſt timendum nobis, vt ſicut eorũ humilitas profunda eos ſummè exaltat, ita magna ſuperbia noſtra nos miſerabiliter deijciat in profundũ, aut certè de talibus cogita, quòd ipſi magis approbant ſe poſſe Deo ſeruire in his minimis, ad quę ſe inueniunt promptos, quam ipſi velint captare ardua, & ibi deficere vt tu facis. Multum enim vituperabile reputant, & debet ſummè incongruum reputari, ſic defectuosè agere, & ſeruire tanto ac tali Domino imperfectè. Aut etiam cogita, quòd ipſi tam operentur in occulto quàm in publico, & tam circa terrena, quàm circa cœleſtia occupantur, vt ſic ab eis in omnibus inimicus humani generis impugnetur, & ipſi in omnibus mereantur: & ipſi fortè plus merentur in vno ſolo motu interiori, quàm tu fortè non ſolum in multis, ſed in omnibus merearis: & ideo eos non iudices teminores, ſed lauda Deum, qui te dignatus eſt eis miſericorditer ſociare, quorum ſoi taſsis meritis ſpiritualiter tu nunc viuis, & in gloria fortè viues. Hæc autem omnia prædicta, dixi ad deprimendam diabolicã tentationem. Et quamuis ſic ſit aliquando, aut ſic poſsit eſſe, & ſic de proximo credendum eſt, quòd ſi ſic eſt, tamẽ ſimpliciter magis placet mihi & credo, quòd Deo etiam magis placeat vita contemplatiua quàm actiua, ſolitaria quàm domeſtica, & magis mihi placet honeſtas quàm diſſolutio, & hanc credo eſſe magis ab omnibus eligendam. Nam licet actiua poſsit in Deum ordinari, & à ſapientibus ordinetur, tamen quòd propinquius eſt fini, magis eſt eligendum, & magis ipſe finis quàm illud quod eſt ad finem, & ſic ſe habent iſtæ duæ vitæ, actiua ſcilicet & contemplatiua. Tamen non eſt dubium, quòd perſonæ quantum ad iſtas duas vitas, poſſunt ſe habere ſicut excedentia & exceſſa. Nam ali qui actiui poſſunt eſſe, & aliquando ſunt maioris charitatis & meriti quàm aliqui contemplatiui, & conuerſò, & etiam aliqui diſſoluti quàm honeſti, & econuerſò. Quid tamen nos habemus, dummodo Deo placeamus, maximũ erit nobis, quia procul dubio in tanta hominum multitudine pauci ſunt, immo fortè pauciſsimi Deo grati. Cuius rei cauſa, & pro nobis & pro ipſis debemus & habemus nõ modicum, ſed multum & quotidiè & quaſi inconſolabiliter lachrymari, & cũ feruore maximo aſsiduè Dominum deprecari, vt ſua ineffabili pietate & infinita miſericordia dignetur nos indignos & miſerabiles facere ſibi gratos, aut ſi ſumus, dignetur nos vſque in finem in ſua gratia conſeruare. Quod ipſe nobis concedat, qui pro hoc voluit incarnari, & crucifigi. Amen.

Contemplatiua vita, magis eligenda.

Qualiter homo debet ſe ad amorem Dei excitare, & quantum poteſt ignire cor ſuum. Cap. 8.

QVia cor contemplatiui non ceſſat, ſeu ceſſare non debet inuestigare, quomodo ſui creatoris amore amplius inardeſcat, propoſui aliquid ad hoc balbutiendo perducere inductiuum. Primò enim agnoſce ò homo, quòd nihil eſt, quòd ad eius amorem tantum te inflammet, ſicut tot & tantorum beneficiorum donatio copioſa. Hoc enim ipſo ꝙ ſic cum recogitas tam promptum, curialem, liberum, & benignum ad largiendum tibi gratis, innumerabilia & ineffabilia dona, ipſum te nimio amoris feruore diligere recognoſces. Et quid enim hodie magis excitat ad amorẽ, quàm veraciter & perfectè diligi & amari? Hoc enim faciũt homines quantumcunq; crudeles, quia videlicet diligunt ſe amantes, quemquam erga ſuum creatorem inſtigante ſerpente antiquo hoc negligũt adimplere. Cogita ergo ò homo quicquid velis, & indè creatorem tuum inuenies, non modicam materiam diligendi. Accede ergo ad ipſum per hunc modum. Debes.n. non fictiuè, ſed veraciter cogitare de Deo tuo, ꝙ ita ſimpliciter ipſe eſt vbi tu es, ſicut ipſe eſt in cœlo Empireo, & te cogita nõ tuum, ſed ſuum eſſe. Nec dubites, quòd quicquid nõ ad damnum, ſed ad ſalutem animę tuæ ab eo petieris, ſimpliciter impetrabis. Hæc oĩa certè ſunt maximè incentiua amoris. Quomodo ergo nõ diligis ſummè illum cuius es, & qui paratus eſt omnia tibi dare? Nonne multum amas illum, qui aliquid pręſtat tibi? Nonne ergo ſuper omnia illum debes diligere feruenter, qui omnia quæ poſsides dedit tibi? Qui tot & tantis beneficijs te ditauit? Qui nõ ſolum alia à ſe vel à te, ſed ſe & te tribuit tibi ipſi? Si ergo te diligis, qũo ipſum qui te fecit non diligis? Tu te deſtruxiſti, & adhuc non deſinis deſtruere, & te amas: Illum verò qui te fecit & refecit, conſtruxit & reſtruxit, regulat & conſeruat, nõ amas? Dic ergo Dño Deo tuo. Dñe creatura tua ſum, & opus manuum tuarum & mihi teipſum negare non potes, ſed antequam procedas, hęc quę dixiſti meditare, & accenderis præ nimio ardore amoris. Quis.n. amplius ſe valeat continere, quin omnibus oblitis, ſaltẽ in Deum ſuum ſe totum proiciat non per partes, cum ipſe Deus qui eſt ſummum bonum, gloria & delitiæ Angelorum, vita & præmium beatorum, ipſi homini peccatori miſero, infirmo, & corruptibili, in tm vt eius miſeriam nemo poſsit exprimere, ſemetipſum præ nimia charitate non valeat denegare? Et quantũcunq; ſit homo infirmus & peccator, ſi tamen toto poſſe ad ipſum ſe converterit, & ipſum conſtanter petierit, ipſum procul dubio poſsidebit: hæc nos ipſe deſiderat petere & largiri, dum inquit, petite, & accipietis, vt gaudium veſtrum ſit plenum. Neſcio igitur quid amplius laboremus, cur nos quotidiè affligamus, cum creatorem omnium poſsidere feliciter valeamus? Quid ergo amplius quærimus? Si.n. omne bonum poſſumus ſic de leui habere, cur nitimur vitam iſtam plenam cũctis miſerijs, tã ſolicitè & auidè poſsidere? O Dñe Deus meus quid tibi boni fecimus, ꝙ nobis indignis te ſummum bonũ tribuis tam libenter? Nihil tibi confert, ſi te habeamus, & tamen ſic nos intensè diligis, ꝙ te eſſe nobiſcum, delitias tuas dicis? Quare amantiſsimè Dñe nos peccatores in tm diligis, vt libentius teipſum nobis tribuas, q̃ aliquid aliud quod petaſ? Et certè nec ego volo de cętero aliud poſsidere, ex quo debita petitione habere valeo Deum meum. Ornabo me monilibus, & introducam ipſum in thalamum cordis mei, & de cæterò, ibi ſecum dulciter requieſcam. Benè ſcio, ꝙ nihil aliud ipſe petit, niſi intrare ad cor meum, deſiderat, & iam diutius eſt ꝙ pulſauit, doleo.n. valdè, ꝙ tm̃ carui bono, dicam igitur ei. O dulciſsimè Deus meus ſcio pro certo, & video manifeſtè, ꝙ tu plus me diligit, quàm ego diligam me metipſum. Qua propter de me amplius nõ curabo, ſed ſolum tuis delitijs perenniter inhærebo, & tu mei curam habeto, non.n. tibi & mihi intendere ſimul poſſum. Et ideo permittã te intendere infirmitati meæ maximę, vt ipſam ſubleues manu forti, & ego intendam tuę ineffabili bonitati, vt fœliciter ſic delecter: Et quanuis tecũ multũ lucrer, & tu breuiter nihil mecum, ſcio tm̃, ꝙ libentius mecum es, vt me promoueas & cõſerues, quàm tecum ſim vt tua perfruar bonitate.

Et vnde

Universidad de Deusto
Biblioteca

Et vndè hoc bone Domine? Certe hoc est vt clare videō, quia ego me ipsum summè odio, sed tu me diligis supra modum. Si enim vellē amantissime Domine discurrere per singula signa tuæ ardentissimæ charitatis, sine dubio deficerem in narrando. Quia nec bona naturæ, nec bona fortunæ, nec bona gratię, nec bona glorię, si linguis hominū loquar & angelorum, explicare etiā superficialiter valerem. Et ideò his tacitis & dimissis, in solum tuum dilectum filium pater æternæ aliquantulum respirabo. Quanta fuit erga hominem tua ineffabilis dilectio, & singularis Deus meus? Qui tantum eum dilexisti, vt velles hominem esse Deum, & Deū hominem appellari. Quid enim sibi amplius facere potuisti, quàm ꝙ tibi eum insperabiliter vniuisti? Quid dicam, de sexu fragili, ipsum voluisti nasci, & qui erat & est tuus vnigenitus proprius filius, voluisti filium virginis nominari, multum quidem Dñe secundum vtrunque sexum exaltasti genus humanum, qui æqualē tibi filium voluisti esse hominem, & filium mulieris. Nam hoc dilectionis signū, voluisti gratis Angelis tuis ostēdere. Non enim Angelos apprehendit, sed semē Abrahæ. Mirum est valde, ꝙ præ tui amore, corda filiorum hominum non scinduntur. Quid enim aliud habebas facere domine Deus, quàm cū peccauimus, quàm tam citò nos sicut peccantes Angelos in inferni profundū deijcere, & aliam creaturam nobilioré, si volebas, creare, & producere in instanti? Quanta fuit ista dilectio bone Deus, ꝙ post lapsum dignatus es nos quærere tā solicitè & benignè. Necnon post tantam nostrā offensam voluisti nos amplius, quàm prius misericorditer exaltare. Quid quæso fuit illud? Nunquid exaltationē meruit culpa nostra? Certè nō. Sed ne amplius fugeremus te, humanitatem nostram tibi vnire inseparabiliter voluisti. Mira videt tua valde dilectio Deus meus, qui cū sis summus, te odientes diligis sic intensè. Quomodo igitur nos cæci, & miseri, te non sic diligimus omne bonum? O cor lapideum meditantis, quomodo in tam excellenti dilectionis affectu non deficis præ amore? Quantum est enim nostri creatoris digna bonitas, qui tantum desiderat nos sibi per dilectionis vinculum indissolubiliter colligari? Quomodo potest aliud cor hominis cogitare? Vt nos sic exaltares Deus noster, voluisti humiliter paruus nasci, vt nos bestiales effectos per peccatum, cœlestes faceres, cœlum deseruisti, & inter bestias voluisti in præsepio collocari. O magna diuinæ bonitatis diffusio. O detestabilis nostrorū excœcatio oculorum. O glacies nō cor, cur non liquefis ad hunc calorem? O lapis non caro, cur non scinderis præ amore? Heu heu mihi quia nescio, per quam viam Deus amplius nos requirat: ex quo per hanc penitus non habet nos. Sed quid dicam, Christus, qui est receptaculum expulsorum, voluit fugere in Aegyptū. Nunquid Domine qui vbique eras, fugere indigebas? Non certè, quia omnes inimicos tuos in tua potestate simpliciter habebas. Sed ideò fugere voluisti, vt hæc pro me patiens, tuum mihi monstrares amorem, & vt sic ad te fugerē persecutus. O Deus meus benè video, ꝙ tu totus es meus, & me vis totaliter possidere. Sed quid plura? Taceo suæ vitæ processum, qui totus est dilectione plenus, & volo festinare ad alapas, & consputa. Cuius enim hominis cor hoc immensi amoris euidentissimum signum, sufficiat etiam toto vitæ suæ tēpore perfectissimè cogitare? O clementissime Deus meus, si nihil aliud mihi feciſſes, nec facturus esses, ex hoc solū ꝙ tu summus Deus æternus voluisti pro me, & in mea natura assumpta, hæc opprobria humiliter sustinere, deberem totaliter tuo igniri amore. Quid. n. maius Deo? & quid vilius peccatore? & tamē Deus pro peccatoribus voluit illudi & conspui. O Deus meus quid fuit istud, ꝙ à creatura tam vilissima quam in mo

Durius est lapide, q contēpiādo passionem Christi non resoluitur in lachrymas.

mento delere poteras, & penitus annihilare, tot & tāta turpia & vilia, ignominiosa & dolorosa, tam patientissimè tolerabas? Et dicentibus te esse peccatorem, immo dęmoniacū, tam benignissimè respondeas? O summa & ineffabilis tuæ manifestatio charitatis, dum talia & tanta pro nobis à demoniacis sustinebas. Quid tibi bone Iesu tantum curæ erat de nobis, ꝙ te pro nobis omni opprobrio & pœnæ humiliter supponebas? O cor durius lapide, siue ferro. O cor iam non cor, cur nō accenderis ex amore? Nam lapis calore soluitur, & in æs vertitur, & tu ad pœnitentiam tam feruentis & tanti caloris, immutabile perseueras? Vtinam ergo lapidea essent, & non carnea corda nostra. Et quid certè mirabilius, immo vituperabilius in hoīe posset dici, quàm ꝙ caro sui cordis inueniatur durior & insensibilior omni petra? sed nonne dixit Deus, ꝙ auferet à nobis cor lapideum, & daret carneum? Vtique dixit, sed vtinam econuersò auferat carneum, & tribuat lapideū, ex quo lapideum citius & facilius, quàm carneū immutetur. Ad verecundiam nostram hoc dico. O cor durissimū, cur sic fortiter te diligentem, non diligis toto posse? O cor immanissimum, cur mortiferè sic te odis, ò cor nequissimū, cur sic lætaliter te laceras & consumis, ò cru delissimum cor, cur mortem diligis plus quàm vitā, ò cor non cor, cur non te offers tam sollicitè te quærenti? Cur non aperis, ad te die noctuq; lamentabiliter pulsanti? Cur in te non recipis, tàm dulciter te petentē? O lapides & saxa & cæteræ creaturæ insensibiles, flete vberius vesaniam mei cordis. Certè Dñe Deus meus, si me simpliciter odisses, ex quo tu es Deus meus, & solus protector & gubernator meus, & totum refugium meum supra omnes diligere te deberem. Quantò ergo magis hoc debeo, cum tu me summè diligas, & tuis beneficijs sequaris me per deuia fugientem? Nā in tantum me diligis, vt teipsum pro me videaris odire. Nonne tu iudex & Dominus voluisti à seruis & peccatoribus pro me iudicari, flagellari, & occidi? Nonne à discipulo traditus, triginta argenteis voluisti vendi, à Iudæis cum gladijs & fustibus capi tanquam latro, vinciri vt malefactor? Anne primò, deinde Caiphæ præsentari, per inuidiam mendaciter accusari. Ab Herode alba veste illudi, & vt fatuus reputari, à Pilato nequiter iudicari, à suis militibus flagellari, oculos velari, purpura indui, palmis percuti, flagellis cædi, contumelijs affici, sputis fœdari, colaphis obrui, clauis configi, pœnis affligi, spinis coronari, cum iniquis deputari, cruce damnari, copore nudari, manibus perforari, pedibus confodi, felle & aceto potari, lancea vulnerari, sanguine perfundi, & sic tandem turpissimam, & crudelissimā mortemq; amarissimam pro peccatoribus voluisti patientissimè sustinere: semper conticuisti, semper siluisti, vt agnus mansuetissimus os tuum nunquam ad malū aperuisti, nullum impatientiæ signum ostendisti, non maledixisti, nó murmurasti, sed patrem pro tuis occisoribus dulciter exorasti. O summa patientia, ò ardentis & feruentis amoris inaudita beneuolentia, ò suauissima dulcedo cordis, ò melliflua suauitas amoris. O inestimabilis dilectio charitatis, ò immensa pietas Saluatoris, ò ineffabilis benignitas Dei nostri, pati enim & mori voluit creator pro creatura, Deus pro homine, pater pro filio, Dominus pro seruo, magister pro discipulo, innocens pro reo, sanctus pro peccatore, iustus pro iniusto, deniq; pius pro impio & indigno. O Deus meus quid mihi amplius facere debuisti, aut dic, quid mihi amplius facere potuisti? Certè si tot & tanta mihi fecisset vnus vilissimus rusticus, ipsum toto affectu deberem diligere in æternum, & ego te non diligam Deus meus? Absit. Certè enim non dico sanguinis effusio, quę tota plena est charitate, sed solus tuus aspectus deberet me in tuo amore totaliter inebriare. Quātò ergo magis

Apostrophe, ad cor.

magis tua grauissima passio sic penosa? Certè & clarè video, quòd me totum voluisti, dum mihi te totum sic amorosè & dulcorosè totaliter tribuisti, & quis requirebat hoc de manu tua Domine mi? cur tibi tanta cura fuit de tam vilissima creatura? certè nihil aliud nisi tua nimia bonitas, & immensa dilectio hoc egit. Nam si omnino redimere me volebas, aliter certè quàm per mortem tuam me poteras redemisse: sed ideo sic me indignum redimere voluisti, vt me in tuo amore amplius inflammares. O amor & desiderium cordis, ò dulcedo & suauitas mentis, ò ardor & inflammatio pectoris, ò lux & claritas oculorum, ò aurium delectabilis symphonia, ò hostia odorifera Deo patri, ò melliflua gustatio fluxus sanguinis, ò amantissima palpatio lateris, ò dulcissima osculatio pedum, ò suauissima amplexatio brachiorum, ò salutifera cōtractio corporis, ò reuerenda inclinatio capitis, ò anima mea, ò vita mea, ò viscera cordis mei, ò medulla ossium, vegetatio carnium, organorum significatio, intellectus inspiratio, ò tota & totalis delectatio & exultatio mea, suauitas & iucunditas mea, solatium & tripudium meum, Iubilus & risus meus, gaudium & lætitia cordis mei, ò cur non sum totus in tuo amore conuersus? Quare aliquid est in me nisi amor? Quomodo possum aliud loqui, possidere, appetere, vel meditari? Cur non sum illaqueatus & captus amore? Quid iucundius, quid plus vel amplius capit quàm amor? O Deus meus vndique me tuus amor circundat, & tamen nescio quid sit amor, heu heu mihi, cur sic insensibilis maneo sine causa, cur vanitas plus quàm veritas me abstraxit, cur creaturæ iniquitas, plus quàm saluatoris & creatoris mei benignitas me allicuit? Cur miserias & peccata plus quàm redemptoris mei amorem, & beneuolentiam adamaui? O quantum dilexisti hominem Deus meus, qui non solum pro ipso in cruce pati & mori voluisti, sed etiam ipsum apud inferos visitasti, & ipsum tecum ad superos reduxisti. Non potuisti Domine mittere aliquem Angelorum, nisi eum extraheres per teipsum? Cur vbique vis hominem sociare? Cur semper cum homine tu vis esse? Cur omni loco & tempore cum homine vis tam domestičè habitare? Et in omnibus cum eo tam dulciter & amicabiliter conuersari? Quid habet quæso iste homo, nisi vilia & spernenda? Cur ipsum diligis sic intensè? Postquam enim resurrexisti, voluisti etiam adhuc per quadraginta dies homini apparere, secum sic glorificatus, vesci familiariter voluisti. Et pacem sibi donans te ei visibilem & palpabilem tribuisti. Sed bone Domine nonne sufficiebat homini, quòd pro ipso fueras crucifixus? & quòd demum ipsum extraxeras de inferno? videtur manifestè, quòd tu in tantum dilexeris istum hominem, vt ab ipso non valeres te modo aliquo abstinere. An forte ignorabas, quòd de tam excellentissimo tuæ passionis beneficio debebamus esse ingrati? Nam etiam quos speciales habueras, non tam ingrati quàm incredduli extiterunt. Quomodo ergo potuisti nos plus eis intueri? O quàm admirabilis & ineffabilis est tua dilectio bone Domine, cum nullo modo possis ab homine separari. Nonne etiam, quia ascensurus eras ad dexteram Dei patris tui, potestatem homini dimisisti, vt cum velit te habeat in altari? Hanc quippè potestatem antequam moreris inciperes, homini tribuisti, ne te per tuam mortem amittere formidaret. Sed cur hoc facere voluisti, cum spiritum sanctum ad hominem esses missurus? Cur igitur tam semper auidè voluisti cum homine commorari? Sed verè vt video, nos tuo corpore glorioso in corporare totaliter voluisti, & tuo preciosissimo sanguine nos potare, vt sicut tuo inebriari amore, tecum semper vnum corpus & vnam animam habeamus.

Expressio maxima amoris Christi erga homines.

Quid enim est aliud tuum sanguinem, qui est potus animæ bibere, nisi nostram animam tuæ sanctissimæ animæ indissolubiliter colligare? Hoc est certè quòd vis, hoc est quod desideras Deus meus. Hoc Domine mi redemptor est, quòd tanto tempore procurasti, & pro hoc semper à tua infantia laborasti. Hoc nobis quæso misericorditer concedas, qui pro nobis plenus amore, vberius tuum preciosum sanguinem effudisti. Amen.

Quomodo homo perfectè se odiat, & Deum perfectè diligat. Cap 9.

QVia ad dilectionem Dei habendā impedit dilectio sui, & quātò amor plus in vna re intenditur, tantò in altera apparet plus remissus. Ideò vt perfectè possimus Deum diligere, perfectè nos debemus odire. Tunc autem te odis perfectè, quando appetis pleno corde ab omnibus conculcari, & vilissimus reputari, flagellari, vilipendi, deici, contemni, & quasi ad nihilum redigi in hoc mundo, & hæc omnia reputas esse pauca. Item quando in tuis, seu tibi illatis iniurijs, & tribulationibus, te fore dignum putabis, hæc dico pro tanto, quia multi hodie sunt, qui aduersa sustinent, & appetunt sustinere, vt sic ab hominibus de eorum tolerantia comedentur. Tales proculdubio non se perfectè odiunt, sed potius diligunt, & mercedem suam iam recipiunt in hoc mundo. Tūc etiam te perfectè odis, quando nō solum cupis ab alijs conculcari, sed etiam te in teipso tantum abhorres, vt vix teipsum valeas tolerare, & efficieris nimis abominabilis tibijpsi. Et velles etiam à creaturis irrationabilibus, & insensibilibus simpliciter impugnari. Et cū propter tuam necessitatem aliquid delectabile, vel etiam non afflictiuum recipis, contra teipsum non modicum conturbaris, solum Deum queris, & omnia renuis extra ipsum. Ad hoc autem per maximum donū habendum, valebit, si confidenter & ex toto corde petieris hoc à Deo. Ex parte autem tua possunt esse aliqua inductiua, & dispositiua ad donum istud. Primò quidem considerare debes, quòd in peccato fuisti genitus & conceptus. Et quòd postquam fuisti à peccato originali sacro lauacro regeneratus, lauatus, & lotus, & iam vsum liberi arbitrij habere cœpisti, Deum tuum vsque ad hanc horam continuè offendisti, immemor & ingratus primæ lotionis, quæ in te deriuauit à latere Iesu Christi; diuinam non reuerendo maiestatem, in cuius præsentia existebas, ac temetipsum lethaliter offendendo, plusquam aliquis tuus crudelissimus inimicus. Quomodo igitur si ista diligentius cogitabis, te simpliciter non odibis? Et quid nos odimus, nili mala mortifera, & nociua fugiamus? Quid autem magis est mortiferum & nociuum, quàm opponere se totaliter suo bono? Quid periculosius quàm salutiferi sanguinis Christi euomere medicinam? Quid perniciosius homini, quàm suæ animæ occilio procurata? Et tu tibi talis fuisti, & in omnibus prædictis maximè offendisti, etiam plusquàm valeas cogitare. Debes secundò cogitare, quòd quando ab extrinsicis magis molestaris, tantò magis tibi vndiq; præcluditur via, ne vageris per deuia, & ne illicitè affectum tuum applices creaturæ, sed in solo creatore altissimo requiescas. quis ergo non odiet summæ illius clausuræ apertionem, vnde quis existens cum Deo, possit ab eo egredi, & exire? Certè tali clausura talis aperitur, quando propria tribulatio non amatur, sed ab animo fugatur. Volens quippè talis homo potius quiescere in stercore, quàm in Deo. Cogita ergo ò homo, quòd soli Deo debetur reuerentia siue honor. Et ipse solus in se & in suis creaturis est à nobis simpliciter diligendus. Et ideò si verè & perfectè Deum diligis, te diligis, &

Universidad de Deusto
Biblioteca

honorari ab hominibus, debes penitus abhorrere. Quomodo nō meritò abhorrebo illud mihi attribui, quod est Dei? immo potius oppositum affectabo, ne fortè si vellem tenere medium, currerem in extremum. O quàm vtiles sunt istæ afflictiones extrinsecæ. Nam certè per ipsas ad cognitionem nostræ miseriæ venimus, & per talem cognitionem nostri, magis citò & perfectius ducimur in cognitionem Dei. Nam quantò quis suæ fragilitatis, & vilitatis magis est cognitor, tantò magis est diuinæ maiestatis inspectator. Quis ergo renuet se odiri, & ab hominibus conculcari? certè nescio nisi stultus. Si ergo times ò homo, illa quæ ab hominibus inferuntur, multò maxis debes timere illa, quæ tibi à Domino infligentur, & si illa times, certè ista diliges & amabis. Nam istæ tribulationes sunt viæ ad patriam, & sunt materia magni boni. Consolationes verò sunt viæ ad pœnas, & occasio magni casus: istæ, scilicet consolationes & honores, animas inficiunt & deturpant. Illæ autem, scilicet tribulationes, animas lauant amaculis, & purgant à scoria peccatorum. Vt sic de albatæ & mundæ dignè videant Deum suum. O Deus, quis non appetet hoc habere, nisi qui non appetit te videre, & ad tuam gloriam euolare? Et quomodo probabitur aliquis esse tuus verus amicus, nisi pro te aduersa voluerit sustinere? Nunquid vera amicitia tui, comprobatur in consolationibus, & honoribus huius mundi? Certè si sic esset, pauci inuenirentur mali, quia valdè pauci sunt illi, qui non appetant consolari: sed certè illi tui filij concernuntur, quos flagellis corrigere non desistis. Nam semper cum talibus commoraris. Non ergo quis aduersa renuit, sed summè diligit, nisi fortè ille miser, qui non vult tanquam spiritualis amicus, immo tanquam charissimus filius cum Domino habitare: hæc nos stimulant, vt festinemus currere, & proficere ad maiora, hæc nos faciunt conscendere in montana, vt contemplemur in cœlestibus Deum nostrum. Hæc sunt certè, quæ cæteris membris patientibus nos instruunt compati, & compatiendo nos cogunt, eis misericorditer subuenire. Quomodo enim proximo meo iniurias, & damna, vel quæcunque aduersa patienti compatiar ego, qui hoc nunquam penitus sum expertus? Propterea Apostolus dicit de Christo. Non (inquit) habemus pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris. Et hoc certè, quia ipse Christus eas in suo corpore expræssè probauit, sicut innuitur ibidem. Nam languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit. Si ergo exemplo eius, nos hic in præsenti non compatimur proximo, quomodo regnabimus secum? Aut si compassionem ad inuicem non habemus, quomodo ad inuicem membra sumus? Et si fortè commembra, nunquid viua? non certè sed mortua & insensibilia sumus. Quid igitur aliud restat, nisi vt de corpore excidamur? dicito adhuc mihi tu homo, quomodo ipsi tuo capiti Christo scies compati pro te passo, quando in teipso passionem nullatenus experiris? aut si Christo non compateris, quomodo potes ipsi tanquam capiti conformari? sed certè si solum istud & nihil aliud te moueret, deberet facere te auidum passionū. Quid peius & magis mortiferū, quàm patientibus non compati, & tanti beneficij passionis Christi esse ingratum? aut quid fructuosius & suauius, quàm ex corde plenā compassionem gerere illius amarissimę passionis? hoc certè nullus perfectè potest facere, nili fortè qui iniurias est expertus, aut dic mihi tu homo quid nobilius & dignius, quàm Dei filio assimilari? Quomodo ergo si per consolationes & honores fuerimus dissimiles in præsenti, poterimus in regno confratres sibi esse? minime certè. Quid enim abominabilius, quàm pro me stercore videre Dei filiū in assumpta humanitate, iniurias maximas & opprobria innumerabilia' sustinere, mortem turpissimam & grauissimam tolerare, & me velle ab hominibus honorari, & flui delitijs huius mūdi? O homo non homo, sed stercus & pulsquam stercus, ipse actor & iudex tuus super se reflexit iudicium tuum, & pro iniuria quam sibi feceras, semetipsum ad mortem crudelissimam iudicauit: & tu qui adhuc non cessas sibi iniurias inferre, vis ab aduersis omnino pertransire immunis? Saltem infelix coram oculis sic pro te afflicto prætende mœrorem, & corde te offer sibi, ad consimilia pro eo libentissimè patiendum. Certè ex quo ipse est sic pro te sufficiēter punitus, si tu hæc quę ipse sustinuit, volueris iterum sustinere, & hæc toto corde appetieris, non sustinebis: quia ipse non vult, q̄ pro eadem iniuria bis passio inferatur: sed illud quod credis iniuriam, in honorem ipse conuertet: & quod credis tribulationem esse, consolationem videbis: & vbi esse damnum putabis, inuenies fructum multum. Et quantò iniuria fuerit maior, tātò honorabilior eris; & quantò passio acerbior, tantò eris charior Deo tuo: & quantò tribulatio & afflictio fuerit intēsior & diuturnior, tantò magis te Deus consolabitur in mercede: & si omnia pro ipso amiseris, certè ipsum qui est bona omnia possidebis: & si omnes te fuerint persecuti, ipse nunquam te deseret, sed vbique & semper viriliter te iuuabit: si in hoc mundo à cunctis fueris expulsus, ipse te recipiet in suo regno: si autem honores petieris, à Deo econuersò depriueris, si consolationes & delitias, tribulaberis & affligeris. Si tēporalia vel diuitias mendicabis, & pauper efficieris. Quid plura? Si præter Deū aliquid appetieris, teipsum affliges, immo si te dilexeris, te occides. Si verò teipsum oderis, & solum Deum dilexeris, vita viues, & ipsum plenarię, & feliciter possidebis. Nam qui Deum diligit, Deum habet: & quantò perfectius eum diligit, tātò perfectius habet ipsum. O stultissimi homines, cur hic oculos vestros non ponitis, si vultis vos & omnia abhorrere? Certè cum videritis vos possidere omnium creatorem, & mens vestra fuerit in eo quietata, omnia ab eo reputabitis penitus vanitatem. Et corpora etiam vestra, dum adhuc sunt mortalia, abominabilia tanquā stercora sint vobis. Et sicut qui auferret stercus, vel aliud abominabile ab oculis vestris: sic qui vsque ad mortem affligeret corpus vestrum. Et sicut cum quis detestaretur illud, quod abhominamini, gauderetis: sic cum quis iniurias, & opprobria testando, vobis dixerit vel fecerit, exultabitis. Nam nihil vobis poterit aduenire aduersi. Consolationes enim & honores, & quęque prospera, non poterunt vos decipere vllo modo, quia de ipsis non curabitis, immo contraria cupietis. Aduersa etiam vos non valebunt deijcere, quia ipsa summè desiderabitis in hoc mundo. Et quantò tribulatio erit maior, tantò maior consolatio erit vobis, eo quòd magis in hoc casu implebitur desiderium cordis vestri. Et si fortè in aliquo sic non esset, deberet certè in eo penitus ita esse. Et quis non deberet gaudere, si separatur à vanitate, & coniungitur veritati? Nonne hæc omnia sunt vanitas, vanitas vanitatum, & omnia vanitas simpliciter, præter Deum? Et quid est veritas, nisi Deus? Omnia igitur præter Deum, & quæ in ipsum non tendunt, sunt à vobis simpliciter abhorrenda. Si enim sic esses ò homo, vt in solo Deo velles affici, & ipsius solius sitires honorem, te autem (vt dictū est) non diligeres, sed odires, & appeteres ab alijs conculcari, despici, & contemni: viam proculdubio ipsi Diabolo præcluderes in tantum, vt nullatenus ad te posset intrare. In hoc enim concordant omnes doctores, quòd omnes mali causa est timor vel amor, immo etiam ipsius timoris causa est amor sui ipsius. Quomodo ergo ex timore poteris peccare, quia desiderabis

Compati proximo, signum regnandi est. Hebr. 4.

Isa. 53.

Nota.

siderabilis affligi, & contemni & ab omnibus simpliciter cōculcari? Et quomodo amore tui peccare valebis, cum te perfectè odias, & diligas solum Deum? Hoc certè si habueris, & seruaueris, ad perfectam innocentiam & ad sanctitatis consummationem pertinges. Et qui aliquando fuisti seruus Diaboli, efficieris nunc specialis amicus, immo amantissimus filius Dei tui, & in Regno suo reputaberis inter omnes. Cur ergo ista assequi sic tardamus? Quare negligimus tantùm hanc mentis perfectionem, satis de facili obtinere? Nunquid hoc donum excellentissimum, nobis largitor omnium bonorum poterit denegare, si hoc ab eo voluerimus toto corde, cum instantia postulare? Certè non, de hoc enim te certifico, sicut possum, quia non denegabit, sed libentissimè tibi dabit. Non dico, quòd det tibi pati, quia hoc non omnibus concedit, sed tibi indubitanter tribuet velle pati. Et fortè quòd etiā pati (si dignus fueris) dabit tibi. Et si fortassis dicis mihi non possum, nec possem tantùm laborare, vt ad tantam sanctitatem venirem, quòd solum Deum diligerem, & me exosum haberē super omnia, & quòd possem simpliciter appetere ab omnibus vilipendi. Ego tibi respondeo, quòd ad hoc non requiritur iste labor extrinsecus, aut corporis valetudo: sed potius solitudo, & requies corporis, labor cordis & quies mentis. Non requiritur inquam multus labor extrinsecus, quia per illum non vnitur, sed distrahitur, interior verò labor humilitatis & pietatis, ad hoc & ad omnia est vtilis, dum tamen homo mentis quietem custodiat in labore. Nec etiam requiritur valetudo corporis, quia valetudini spiritus hæc repugnat. Requiritur autem omnino labor cordis in surgendo, & euellendo se totaliter ab istis infimis & caducis, & se ad cœlestia eleuando. Et dum sic ascendes in te, tunc requiritur quies mentis. Multum enim abhorret Deus illum, qui ipsum degustat, & ibi simpliciter non quiescit, sed potius, tanquam Deus non esset sibi sufficiens, recedit à Deo, & redit ad ista stercora amplexandum, & sic coinquinatus & infectus, ad amplexus Dei iterum vult redire, sed certè sic facere vni vili rustico, & timeremus & verecundaremur, & tamen ipsum Deum plus omni rustico vilipendimus, & quasi nihil de ipso breuiter iam curamus, & nihilominus volumus, quòd ipse in omnibus nostræ satisfaciat voluntati, sed non sic debet esse. Sed si intrare adeò volueris sine repulsa hoc excellens, vel etiam aliud quodcunque donum, ad ipsum reuerēter conscendas, nec inde recedas, sed perenniter ibi quiescas, rogando eum instantius & deuotè, vt ad vomitum non permittat amplius te redire. & si sic feceris, non dubito, quin ab eo suo lumine illustratus, tuas miserias recognosces, & super omnia te odibis, diuinam experieris bonitatem, & omnia mundi, velut stercora abhorrebis. Et sic tandem dignè, & meritò, immensi amoris vinculo coniungeris inseparabiliter soli Deo. Quod ipse nobis concedat, qui per cuncta sæcula regnat. Amen.

Quies mētis, magis nos vnit Deo, quā corporalis labor.

Quòd homo commutetur in Deum. Cap. 10.

Abstrahi oportet ab amore proprio & vniuerse creature, vt charitatem Dei perfecta habeamus.

OMirabilis mutatio dexteræ excelsi. Sicut enim apud homines temporalia diligentes, esset summè admirabile, si quis vnum stercus fœtidissimum, commutaret in omnes delitias huius mundi, vt putà, si quis pro vno vilissimo & fœtidissimo stercore, haberet huius mundi plenariam potestatē, & quantum ad temporalia ad modum Imperatoris, & quantum ad spiritualia sicut Papa, & nullam resistentiam posset pati, & insuper, quòd maligni spiritus suæ obtemperarent in omnibus voluntati, & quòd non solum terra & quæ in ea sunt, sed & cœlorum sydera, sibi parerent ad nutum. Item quòd posset mortificare, viuificare, infirmos sanare, & mortuos suscitare, cursum quoq; naturę simpliciter immutare. Et quòd haberet omnes diuitias & delitias, quas citra Deum posset excogitare, immo quas Deus posset producere, dū tamen in Deum non ducerent. Sic certè, immo sine comparatione, multò magis est admirabilis, laudabilis, venerabilis & amabilis illa commutatio, qua quis se commutat in Deum. Nam maior est sine comparatione, distantia inter Deum & hominem, quàm inter quamcunq; vilissimam & infimam creaturam ad omnia, quæ citra se facere posset Deus. Tunc autem homo se commutat in Deum, quando eligit se odire, & diligere solum Deum, & circa aliud non vult, nec potest affici, nisi solummodo circa Deum, & in illum solum suum iacit affectum. Illi adhæret tantùm, & de vlla re, nisi de Deo breuiter nihil curat: & semper & totaliter sitit, quomodo per se & per alios, honoretur simpliciter Dominus Deus suus. O commutatio dulcis & suauis, & summè desiderabilis. Nam talis homo suorum peccatorum plagas, in Christi vulnera commutauit. Suæ mentis fœditatem, in diuinam bonitatem, suam nequitiam in Dei clementiam, amaritudinem cordis, in summam dulcedinem creatoris. Nam totus factus est Dei, & nihil nisi Deum requirit. Cor suum plenum est ipso, & totus in eo est ipse Dominus Deus. Se exiuit, & Deum intrauit, & zelo Dei succensus, facit guerram sibi ipsi, tanquam suimet crudelissimo hosti. Si ergo talis est commutatio ista, sicut verè talis est: Cur serue nequam, infidele mancipium, creatura inutilis, hoc adimplere retardas, & te negligis immutare? Sed caue diligenter, ne cum torpore operis, grauamine cordis, anxietate pectoris, in sensualitate metis hoc studeas adimplere. Sed potius hoc facere intendas, cum maxima auiditate animi, cum feruoris intensione, & cum immensitate amoris. Maximè cū nihil homini vtilius nihil delectabilius, & nihil nobilius esse possit. Si ergo teipsum exiueris, & per hunc modum in Deum intraueris, caue cum omni diligentia, ne modo aliquo extra ipsum valeas amplius inueniri. Et si aliqua mentis infirmitate, aut negligentia, fortè contigerit te exire, illuc statim cum fletu recurras, & Deum suppliciter deprecetis, vt tibi indulgeat, & dignetur te seruum recipere fugitiuum. Et tunc pro ponas firmiter in corde tuo, ab eo amplius non exire. Non tamen tale propositum facias, vt ad nouam culpam te obligeat & astringat, quia fragiles sumus, & ex nobis simpliciter inconstantes. Et si milies ab eo exieris, totiens studeas ad ipsum redire quàm citò. Regula istius capituli bona est. Nullus enim benè poterit cum Deo esse perfectè, qui suum affectum habet ligatum, vel inclinatum alicui creaturæ.

Regula.

De ordinatione ad proximum. Cap. 11.

DE proximo tuo accipe breuem doctrinā, vnūquenque hominem mundi, reputa temetipsum. Si hoc benè cordi tuo impresseris, non est dubium, quod suum bonum diliges, sicut tuum. Et quod ad salutem suam spectare cognoueris, hoc tua oratione & exoratione, aut alio modo, quo poteris, pro eo tanquam pro te, sollicitè & fideliter procurabis. Et cum videris ipsum bona facere vel dicere, ita repleberis gaudio, ac si tu illa eadem verbo, vel opere adimpleres. Si autem sciueris ipsum esse in peccato, aut in aliquo spirituali defectu, tu tibi nimium condolebis, & ipsum à malo (pro vt poteris) releuabis, & ad bonum toto posse conduces. De miserijs autem corporis, sic compatieris sibi, ac si in teipso illas haberes, & ita libenter & diligenter seruies ei, sicut sa-

Proximo cōpatiendum plusquam nobis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ceres tibijpſi, immo multò lubentius ſibi, quàm tibi, quia tu cernes maius præmium eſſe tibi, cum etiam te debeas odire, & illum amare. Et ſi fortè te offenderit dicto vel facto, tu non plus curabis, quàm ſi tu tibi illa feciſſes, vel tibi dixiſſes, immo eò tibi ipſe magis placebit, quo cum eo maiorem materiam merendi videbis. Si verò tu aliquid boni dixeris vel feceris ſibi, nõ plus de hoc eleuaberis in corde tuo, quàm ſi alius in eiſdẽ ſibi, verbo vel facto ſeruiuiſſet. Et ſi tu aliquem defectum culpabilem feceris coram eo, de hoc tu plus non curabis, quàm ſi in priuato (vbi nullus vidiſſet) feciſſes. Indè etiam ſequitur, quòd ſi vnumquemque reputaueris teipſum, proculdubio nullũ proximum ſpecialem habebis, quia omnes certè tibi ſingulares putabis. Nullum enim plus altero diliges, niſi inquantum ipſum noueris meliorem, & non inquantum ſit tibi magis familiaris vel notus, nec etiam circa quantumcunque bonũ debes ſimpliciter affici, ſic ſolummodo circa Deum, ſiue in ſe abſolutè, ſiue etiam inquantum iſti vel illi, tot & tanta bona largitus eſt, poſſumus tamen pro illis magis orare, pro quibus ſumus magis domino obligati. Nec tamen ſic eſt orandum pro illis, vt alios penitus dimittamus, vel obliuioni tradamus, nihil autem appropries tibi, niſi tuas culpas, & tuos defectus. Te cæteris viliorem cognoſce, & non ſolum propria, ſed etiam aliorum peccata reputa eſſe tua. Et pro ipſis, tanquam pro tuis veniam cum lachrymis à Deo implora, nec dicas, quomodo poſſum omnem hominem exiſtimare meliorẽ, hoc te docebit facere perfecta charitas, quæ te cum eis coniungens, te faciet vnum cum eis, hoc indè clarius intuetur. Ad hoc autem faciendum mouetur de facili ille, qui cor ſuum in honorem Dei totaliter radicauit, nihil aliud, nec in ſe, nec in alijs appetendo. Vnde hæc eſt regula per optima. Quòd qui vult Deum perfectè diligere, & proximum ſimul, nihil aliud, niſi ſolum honorem Dei ſitiat, & cum magna auiditate & ſollicitudine cordis, ſolum Deum requirat, nihil aliud intendens in omnibus.

Regula charitatis chriſtianę

Quòd homo ſemper ſit ordinatus in loquela, cogitatione, & operatione.

Cap. 12.

Prouidebam dominum in cõſpectu meo ſemper &c.

SEruus Dei nunquam debet, nec aliud nec aliter cogitare, loqui & operari, quaſi ſi Deum ſuum facie ad faciem ſemper videret, nec eſt dubium, quòd ſic vbique & ſemper eſt nobis præſens Deus, & nos & cuncta noſtra ita videt, ac ſi iuxta ſedem ſuam in Empyreo cœlo eſſemus, quamus hic non ſic influat, ſicut ibi. Et ideò quamuis non videamus ipſum Deum, ex quo tamen indubitanter ſcimus, & certi ſumus ipſum eſſe iuxtà nos, immo etiam in intimis cordis noſtri, nõ debemus aliquo modo plus vel minus, nec aliter cogitare, loqui aut facere, quàm ſi ſemper & vbique eum clariſsimè videremus. Tantum enim timeret ſeruus Imperatoris, ſi ſciret pro certò, ſe clarè & totaliter ab Imperatore videri, quãuis ipſe nullatenus videret Imperatorem, ne poſſet videre, quantum timeret, ſi manifeſtè ipſum Imperatorem videret, immo certè multò magis. Nullus enim ſeruus eſt, qui ex hoc propriè timeat, quando ſuum Dominum videt: ſed potius ex hoc timet, & meritò habet timere, quando à ſuo Domino diligẽtius obſeruatur, & ab eo cognoſcit pro certò ſe clarè videri, vnde ſi ſeruus ſciret pro certo, quòd ſuus Dominus non poſſet eum videre, nec ſcire illud quod facit, vtique ſicut credo ſuum Dominum nõ timeret, ſed tunc multum haberet timere, & meritò timeret, quãdo pro certo ſciret à Domino ſe videri, etiã ſi ipſe ſuum Dominum penitus non videret. Quantò ergo magis debemus, ſemper ſummè reuereri cũ magna deuotione & amore, cum immenſa reuerentia & timore, cum maxima noſtrorum ſcelerum erubeſcẽtia & confuſione, ipſum dominum Deum noſtrũ, qui nobiſcum vbique & ſemper eſt, & nos, & noſtra continuè intuetur, non ſolum illa quæ foris patent, ſed etiã omnia intima infima & ſecretiſsima cordis noſtri? O vituperabilis, & execrabilis ſtultitia, immo malitia noſtra. Quis ergo eſt tam magnus, & infimus peccator in mundo, qui furtum, adulterium, & quodlibet vis peccatum præſumeret patenter committeret, vbi & quando à cunctis poſſet videri & capi? Aut quæ nam eſt mulier tã mala, tam laſciua, tam lubrica, tam adultera, tam meretrix ſine fronte, vel quomodolibet vis peccatrix, quæ in medio platearum & in meridie, cunctis cernentibus, non ſummè erubeſceret, ad fornicationem ſui corporis præbere conſenſum, & quæ non valdè timeret, quodcunq; etiam aliud ſcelus committere in publico, vbi poſſet de facili comprehẽdi? Nonne omnis qui malè agit, odit lucem, quærit latebras, fugit publicum, petit angulos & non venit ad lucem, vt non arguantur opera eius? O miſerabilis cæcitas cordis noſtri. Nam ſi videro & cognouero firmiter, me ab hominibus clarè videri, dum volo facere quicquã mali, ſtatim præ verecundia vel timore deſinam à peccato, etiam quantumcunque ſim tentatus & auidus ad peccatum, & quantumcunq; aliam oportunitatem habeam ad peccandum, & tamẽ coram Deo meo, in cuius conſpectu ſum non erubeſco, nec formido peccare, ſed intrepidus & inuerecundus, multoties, & multipliciter multa, immo innumerabilia ſcelera, maxima, grauiſsima, turpiſsima etiam ad loquendum & nefanda, commito coram oculis eius. Nunquid fortè nõ videt Deus quæ facio? Nunquid fortè non audit quæ loquor. Nunquid fortaſsis non intelligit quæ cogito? Vtique videt, audit, intelligit & cognoſcit, quia omnia ſunt nuda & clara oculis eius. Cur ergo infœlix, non ſummè timui taliter, & tandiu peccare? Cur miſer non ſummè erubui, tot & tanta grauia & turpia, ſine fronte & fræno committere? O Deus meus quoties te offendi? O creator meus, quot & quanta in te peccata commiſi? Mirum eſt, quomodo iandiu non demerſiſti me in profundum inferni. Summè mirabile eſt, quòd quando te primò offendi, non ſtatim proieciſti me à facie tua in tenebras exteriores. Vbi eſt fletus & ſtridor dentium. In ignem æternum, qui paratus eſt Diabolo & Angelis eius, valdè ſtupendum eſt, quòd tantum me peccatorem maximum, & inimicum tuum mortalem ſuſtinuiſti, & adhuc patienter ſuſtines ſuper terram. Vnde hoc mihi à te? Certè ex dono tuæ ineffabilis pietatis. O magna iniquitas mea. Sed ò maior bonitas tua, ò immenſa malitia mei peccatoris, ſed ò immenſior clementia tui ſaluatoris. Nam vbi abundauit meum delictum, ſuperabundauit ibi gratia tua. Ego me ipſum perdidi à te recedendo, tu me inueniſti, ad te me reducendo. Ego meipſum vendidi, in te culpas committendo, tu me redemiſti, pro me pœnas patiendo. Ego ad mortem me damnaui, te nimis offendendo, tu me viuificaſti, pro me te occidendo. O inextimabilis dilectio diuinæ charitatis. O intolerabilis abominatio meæ iniquitatis: Heu miſer & infœlix ego, cur non ſemper perfundor lachrymis? Cur nõ vbique affligor ſuſpirijs? Cur non vndique flagellor verberibus? Et ſi non fortè Chriſti amore, pœnarum ſaltem mei dolore culparum, peccaui enim crudeliter, lapſus ſum fortiter, cecidi grauiter, corrui miſerabiliter. Nullum inuenitur peccatum, cuius non ſim ego ſordibus coinquinatus. Nullus eſt morbus vitiorum, à quo ego non contraxerim contagium. Nulla ſordium ſentina extitit, quæ in me miſerũ non confluxerit, cur igitur ſaltem meipſum nõ plango die ac nocte?

Exemplũ.

ac nocte? cur non profuſis vberius lachrymis, lauare ſtudio maculas mentis? Cur voce perfectæ confeſsionis os meum non aperio, ſimpliciter Deo meo dicens Peccaui, Deus meus miſerere mei? Nunquid fortè tu homo hæc facere erubeſcis, vel times? Sed miſer & infœlix, quomodo times, Deum pœnitendo placare, cũ non timueris ipſum offendendo turbare? Aut quomodo nunc erubeſcis lachrymis te lauare, cum tunc non erubueris per culpas te totum fœdare? Quid magis timendum, Deum culpa offendere, vel ipſum pœnitentia placare? Quid verecundius, ſeipſum peccatorum ſordibus deturpare? illud ſimpliciter & præ timore, & verecundia fugiendum eſt, illud verò cum expedit, ſimpliciter eſt faciendum. Non vitaſti primum, ideò proſequaris ſecundum, & citò dum tibi tempus præſtitit Deus, expectat enim te adhuc ad pœnitentiam, quia non vult mortem tuam, ſed magis vt conuertaris & viuas. Tu malè feciſti, eum grauiter offendendo, peius facis te defendendo non humiliter de offenſa pœnitendo. Sed peſsimè facies, de cætero te ſimpliciter non corrigendo. Pone ergo ammodo finem peccatis, pone legem nequitiæ, habeat culpa modum, habeat iniquitas terminum. Iam deſine peccare. Et ſi fortè non amore Dei, ſaltem præ eius verecundia & timore. Non enim potes te abſcondere ab oculis eius, neque fugere manus eius. Si enim abſtines à peccando præ confuſione & timore humano, multò magis abſtinere debes præ confeſsione, & timore diuino. Nunquid inſenſate magis verecundaris de homine mortali, & ipſum magis times quàm Deum æternum? Nunquid magis creaturam, quàm creatorem? Nunquid magis iudicem corporis, quàm teſtem, & iudicem corporis & animæ, qui poteſt te totum mittere in gehennam? O immenſa ſtultitia. O grandis veſania. O miſerabilis excæcatio oculorum. Et vnde hoc? Certè quia excæcauit nos malitia noſtra. Heu heu nobis. Quid faciemus? Certè nihil aliud reſtat nobis, niſi vt operti cinere & ciliţio, procidamus in facies noſtras coram Deo, præ culparum noſtrarum verecundia & tremore, & ab eo ex corde & cum lachrymis, veniam humiliter imploremus dicentes, miſerere noſtri domine miſerere noſtri, quia multùm repleti ſumus deſpectione, quia peccauimus tibi. Adiuua nos Deus ſalutaris noſter, & propter gloriam nominis tui Domine libera nos, propitius eſto peccatis noſtris propter nomen tuum. O lux mundi illumina nos, qui in tenebris, & in vmbra mortis ſedemus. O lux vera in tenebris lucens, remoue tenebras, non tàm ignorantiæ, quàm ſummæ malitiæ noſtræ. O ſplendor gloriæ, & candor lucis æternæ. Illuſtra nos, vt te & nos perfectiſsimè cognoſcamus. In flamma nos, vt te ſolum in omnibus & ſuper omnia feruentiſsimè diligamus. Purifica nos, vt ſic à peccato mundati te de cætero, ſaltem præ tui erubeſcẽtia, & timore nullatenus offendamus. Lætifica nos, vt tibi læta facie aſsiſtentes, potius amore quàm timore, tibi dignè & laudabiliter ſeruiamus. Fortifica nos, vt tibi indiſſolubiliter adhærentes, nunquam à te in perpetuum recedamus, ſed ſemper hic per gratiam, & in futuro per gloriam, te fœliciter perfruamur. Amen.

Regula notabilis.

Quòd homo poteſt conſeruari in ſtatu.

Cap. 13.

MIrabile eſt valde fratres chariſsimi, quomodo ſic modica ſcintilla, ſicut eſt cor noſtrum non abſorbetur totaliter ab immenſa bonitate diuina. Et quomodo ſeruus Dei, non ſemper amor tam amantiſsimi Domini inebriatus incedit, hoc certè penitus fieret ſi vellemus, & conaremur illi immenſæ diuinæ bonitati, ſimpliciter applicare cor noſtrum. Vnde de hoc nõ dubitet aliquis, q̃ quantò magis illi ſummę bonitati vellet applicare cor ſuum, tantum melior & perfectior eſſet. Et qui in ſummo applicare poſſet, ita vt penitus oblitus omnium, præter ipſum Deum, toto animi conamine tenderet in eum, ibique aliquandiu quieſceret, non ſtatim inde recedens, tunc credo, quòd talis nimia abſortus dulcedine, conſumaretur in ſtatu. Tunc talis inter conſolationes & tribulationes, honores & vituperia, blandimenta & opprobria, & proſpera & aduerſa; inſenſibilis totaliter pertranſiret, nihil penitus ſentiens, niſi Deum ſuum ſolum honorare affectans. Tunc certè talis poſſet meritò dici comprehenſor potiuſquam viator, beatus non miſer, Angelus non homo, non peccator, ſed ſanctus. Et ſi adhoc pertingere cupis ò homo, hanc breuem regulam tene. Quicunq; vult eſſe cõſummatus in ſtatu, debet de ſua propria virtute totaliter deſperare, & plenariè ſe dimittere in brachijs pietatis immenſæ. Toto corde ſimpliciter confidat de ipſa in omnibus, fideliter agat, de contingentibus, quantum in ſe eſt, penitus nihil ommittens in hijs quæ poterit cernere ad ſui Dei pertinere honorem. Sed & hoc etiam obtinere, quod in perfecta regula ſcriptum eſt, eſt donum Dei permaximum. Et ſi quis ipſum cognouerit in ſe eſſe, hoc certè totum nõ à ſe, ſed à ſuo Domino recognoſat. Sciens pro certo, q̃ penitus eſt impoſsibile, ipſum ad tantum donum poſſe pertingere ſua ſola virtute. Et quòd nullo modo adhoc donum de ſe eſt aptus vel pronus, ſed potius eſt talis de ſe ad digna mortis æternæ.

Quòd homo in breui poteſt eſſe perfectus.

Cap. 14.

Regula contẽplationis continuandę.

QVicunque ad ſummitatem mõtis Domini per cõtemplationem cupit venire hoc diligenter attendat, quòd ſemper per mẽtis eleuationem in Deum aſcendat, & nunquam quieſcat dum vigilat, vt quieſcat. Nam iſto aſſenſu mirabili non quieſcere, eſt quieſcere. Et qui quieſcit neceſſario fatigatur, intantum vt iam amplius non poſsit aſcendere vllo modo. In aſcenſu enim montis materialis, quia caro infirma eſt, quietem interpaulatim requirit. Sed aſcenſu ſpirituali, quia ſpiritus quidem promptus eſt, contrarium exigit vt ſcilicet non quieſcat. Et quantò magis ſic fatigatur, tantò velocius & magis citò aſcendet. Currendo quippe fortior & recentior fiet, & erit ſemper auidior ad maiora. Delectabilius & ſuauius, & dulcius gradietur. Et ipſum maius, vel magis currere, ſibi leuius & iucundius apparebit. Et ideo ſtulti ſunt illi, & quid ſit cõtemplatio ſimpliciter inexperti, qui cauſa reſumendi vires, requieſcunt aliquando, vel quieſcere volunt. Habeant enim pro certo, q̃ tunc in illa quiete non reſumunt vires, ſed potius vires diſpergunt. Nam ſi contemplatiuus fortiter currat, tunc quieſcere facit: & niſi intantum intendatur, vt in ſoporem degeneret, non auferret totaliter ſenſum ſuum particularium actuum, ſed ad modũ ebrij eſſe liberos nõ permittat: tunc quaſi quicquid videris, reputabis quadam diuina gratia abundare. Et quamuis prima ebrietas ſummè ſuauis eſt ei. Si planè incedit, tũc valde incipit fatigari. Si totaliter quieſcit, tũc totaliter vires diſperdis. Et ideo nihil aliud contemplatiuo reſtat facere, niſi eum virgine in montana aſcendere cum feſtinatione. Si quis autem hoc capere non poteſt, ſed vult omnino aliquando quieſcere, & tamen aſcenſum in deſiderio habet, tunc ſibi hoc reſtat remedium, quamuis ad ea quæ dicta ſunt non valeat adæquari. Videlicet vt ſaltem modum materialiter aſcendentium non dimittat. Nam qui materialiter montem aſcendunt, & in medio fatigarum quieſcere volunt, non deſcendunt ad quieſcẽdum in valle, quia ſic nũquam poſſent ad ſummitatem attingere, &

Luc. 8.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sic à cunctis merito stultissimi haberentur. Sic certè stulti reputandi sunt ab omnibus, & nunquam ad contemplationis cacumen perueniunt, qui hodie per contemplationem modicum vel etiam multũ ascendunt, & tamen finaliter affecti tædio hoc ascensu ad locum vnde venerant, siue ad statum à quo ascendẽdo recesserant reddeũt ad quietem, credentes quippe sic in peccatorum seu vanitatum vallibus, & in planitie imperfectionis delectabiliter quiescendo effici fortiores postea ad ascensum. Ignorantes prorsus, q̃ sic non solum non fient fortiores, sed vix poterunt ad statum & locũ ad quem prius ascenderant peruenire. Et ista est fortè ratio sicut credo, quàm hodie sic pauci contemplatiui supercilium montis attingunt. Sed si homo ascenderet hodie quantum posset, & ibi fortè fatigatus quiesceret non retrocedens aliquo modo, & cras inde se altius eleuaret, & ibi etiam figeret pedem cordis, & post cras iterum altius ascenderet quantum posset, & ibi staret penitus non descendens, & sic vltra procedendo faceret omni die. Dico vobis & firmiter credo, quòd iste talis plus in ascensu contẽplationis proficeret in vno mense, quàm alius in quinquaginta annis qui continuè retrocederet quiescendo. Et credo, q̃ etiam iste in breui consumaretur in statu, & esset gloriosus coram Deo, & toti cœlesti curiæ prædilectus. Si autem contemplatiuè ascendens in montẽ timueris in aliquo, statim curras ad cauernas lateris & sanguinis vulnerũ Iesu Christi. Si verò nullo modo te potes abstinere à valle, quia ibi fortè nutritus es, nec vis implere quæ dixi, hoc saltẽ facias, vt.s. ad vallem miserabilem tuæ miseriæ, & etiã potius humani generis, per humilitatem tui, & per cõpassionem proximi salubriter condescendas dolendo summè, & lachrymando tàm pro tuis, quàm pro aliorum peccatis, & pro omnibus veniam à Deo supplicitèr postulando. Quod ipse clementer concedat, qui est benedictus in æternum, & vltrà. Amen. Vnde in breui regula, hæc omnia prædicta comprehendere. Qui per contemplationis ascensum vult attingere verticẽ mõtis, nunquã quiescat. Et si paulisper quieuerit, vel quiescere voluerit, non retrocedat, sed iterum postea sursum ascendat, donec assecutus plenè fuerit, quod intendit, nisi fortè descendere velit ad suorum, vel aliorum tristitiam peccatorum.

Notabile documentum.

Epilogus dictorum.

STIMVLI AMORIS
SECVNDA PARS.
De decem requisitis ad spiritualem profectum, & primò.

Quòd homo studeat se vilissimum ostendere. Cap. 1.

Decẽ documenta spũalis ꝓfectus.

PRIMO studeat homo quantum potest, se vilissimum reputare, & indignum omni beneficio Dei, sibi displiceat: soli Deo placere cupiat. Ab alijs velit vilis, & humilis reputari. Et ex hoc summam Dei clementiam recognoscat, q̃ cum sit stercus vilissimum, ad immensæ maiestatis iniuriam promptissimum, & in omnibus fœtidissimũ: dignatur eum Deus sibi in seruum assumere, & q̃ maius est, in filium adoptare. Non ergo reputet magnum, quòd Deo seruiat, sed potius maximum reputet, quòd ipse Deus dignatur, habere sic insufficientem & miserum seruitorem.

Secundò vt de nullo, nisi de peccato & ad peccatum inducente, & à Deo retrahente doleat: immo de quacũq; alia tribulatione, iniuria, & afflictione gaudeat, inferentes summè diligat, & specialem orationẽ pro eis Domino fundat, Deo indè copiosas laudes referat, & ad regratiandum Deo de tanto beneficio, se insufficientem penitus recognoscat, quia quos Deus diligit, corrigit, & castigat, & ipse tribulationes, quę hinc nos premunt, ad Deum nos ire compellunt.

Quòd non de leat, de pec

Tertiò vt paupertatem & omnem penuriã propter Christum diligat, de temporalibus nihil nisi strictè suã necessitatem requirat, aut quocunque modo appetat. Sed Christo capiti nostro in paupertate, & omnis consolationis corporis deiectione, se studeat conformare, & hoc debet maximum reputare, quòd Rex regum, & Dominus dominãtium Iesus Christus, seruum sic vilissimum, suis dignatur induere ornamentis, & sibi lutum fœtidissimũ similare. Ideoq; quantò videt se ditiorẽ, & in pluribus consolationibus corporis abundare, tantò debet intimius & profundius contristari, cernẽs se magis ex his, fore à Christi similitudine elongatum.

De dilectione partium

Quartò vt in his bonis, & indifferentibus, alterius plusquam suam adimplere studeat voluntatem, immo semper suam in exterioribus actibus studeat abnegare, aliorum beneplacita affectans, cum omni vigilantia in licitis adimplere. Et si hæc omnia, circa omnes faciens, suos superiores debet totis visceribus amplexari, & quæcunq; dixerint honesta fieri velle, vel etiam signo aliquo intimauerint, debet suo posse, cum magno desiderio affectui demandare.

Quòd libet bere in Christ

Quintò quòd nullum quantumcunq; miserum despiciat. Sed erga omnes materno commoueatur affectu, & sic omnibus intimè compatiatur, sicut ipse compateretur suo vnico filio prædilecto. Omnes aliorum miserias reputet esse suas. Et sicut ipse sibimet, ita si posset, debet omnibus subuenire, & quamuis in compatiendo & ministrando debeat erga nos materialiter se habere. Debet tamen omnes tanquam patres & dominos reuereri.

Quòd ciat.

Sextò q̃ nullum iudicet de peccato, cũ ignoret quid diuina gratia in aĩa operetur. Sed si aliquem per signa aliqua manifesta conuincerit peccatorem, plus de peccato illius doleat, quàm si in suo proprio corpore deberet mille mortis supplicia sustinere. Recogitet. n. diligenter, q̃ prætiosior est anima quę sic lætaliter vulneretur, quàm omnium corpora hominum, quàm cœlorum, inquantum corpora. Et ideo sicut corpus meum à morte, sic immo multò magis deberem proximum meum cum omni vigilantia custodire, & à peccato retrahere, oratione, exortatione, exemplo, & breuiter, modis omnibus quibus possem.

Quòd mum mi dilig

Septimò vt bonum proximi diligat sicut suum. Et sic vt mater de bonis filij iucundatur, sic debet de prosperitate omnium viuentium exultare, & maximè de his quæ spiritualia sunt, vel ad spiritualia inductiua. Et sic ac si sua essent, aliorum bona debet summopere, & solicitè promouere, & semper plura & maiora bona debet de proximo credere, quàm valeat intueri. Debet nihilominus etiam de bonis temporalibus proximo non modicum congaudere.

Quòd mum ami

Octauò vt nihil præter Deum diligat, aut non nisi purè propter Deum, vt sic omnia propter Deum, & in Deum, & ipse Deus in omnibus & super omnia solummodo diligatur, nec ad magis diligendum hunc vel illum, alliciat magis propinquitas, vel beneficiorum immensitas, seu quorumcunque bonorum commoditas temporalis, sed potius maior virtus, & sanctitas cuiuscunque, vt sic omnes in Deum referens & communi amore & charitate diligens meliori, & sanctiori charitatis vinculo strictius copuletur.

Potest

Potest tamen & debet pro beneficis, & propinquis, & præcipuè parentibus coram Deo salutem animarũ orationem effundere specialem.

Nonò vt quicquid faciat vel dicat, & pro quibuscunque negotijs implicetur, Deum semper actu in corde habeat, & nihil aliud quàm honorem suum in omnibus actualiter, vel habitualiter intendat. Sed ad hoc præcipuè nitatur, vt sic semper Deum præsentem intelligat, ac si ipsum qui præsens est in sua videret essentia. Sicq; eum timeat, reuereatur, & intenso amore in ipsum feratur eoque prout potest in via fruatur, vt in ipso & non in alio requiescat.

De dilectione partium

Decimò, vt si prędicta omnia viderit se facere posse: adeò maxima beneficia accipere recognoscat. Debet quoque cæterorum Dei beneficiorum innumerabilium reminisci, & præcipuè quòd eum ad suam imaginem voluit insigniri, seque nostram naturam assumere: seipsum pro nobis morti tradere, in via se nobis in cibum, in gloria verò in præmium tribuere semetipsum. Et quia nondum ipse homo Deum in patria est adeptus, eum saltem in via aspiciat in patibulo sicque sibi compatiatur: ac si eius vulnera in suo proprio corpore sustineret. Et de hoc præcipuè debet dolere, quòd tantò videt frustrari beneficio sic immenso. Cernat Iesum denique in altari exhibitum sibi in cibum & potum, omnis saporis suauitatem habentem. Et sic in ipso toto affectu delectans clamet, & dicat hanc orationem.

Oratio.

DOmine Iesu Christe tu qui es panis vitæ, me de te satiare digneris, vt nihil præter te sciam, vel sitiam. Tene Dñe mentem meã vt interueniente verbo tuo: à te vero solo iustitię reparetur. Qui viuis, &c.

Matri Christi etiam omnem reuerentiam exhibeat & dicat sic.

Oratio.

ODulcissime Iesu dignare me infimum oĩum peccatorũ matri tuę reuerentiã debitam exhibere. Et tu clemẽtissima Domina mihi indignissimo impetra vt perfectè sim semper tuę deditus seruituti, & tibi omni tẽpore obsequar, pura mẽte & corde deuoto continuè tuæ benignitati assistam. Amen.

Oratio.

DOmine Iesu Christe cor meũ tuis vulneribus saucia, & tuo sanguine inebria mentem meã: vt quocunque me vertam te semper videam crucifixum. Et quicquid aspexero mihi tuo appareat sanguine rubricatum, vt sic totus in te tendens nihil præter te valeam inuenire, nihil nisi vulnera tua valeam intueri. Hæc mihi sit consolatio magna tecum mi Domine vulnerari. Hæc intima sit mihi afflictio sub te aliquid meditari. Non quiescat cor meum bone Iesu, donec te inueniat centrum suum. Ibique suum terminet appetitum. Amen.

De prædestinatione. Cap. 2.

SI de prædestinatione, aut de præscientia Dei tibi aliqua subrepat cogitatio, sic respondebo diabolo talia propinanti. Quicquid sit de me: te certum est esse damnatum. Sed & si ego præscitus sum, & Deum meum habere non debeo post hanc vitam: totis meis viribus laborabo, vt saltem ipsum habeam in præsenti, & ipsum possideam quantum possum ne in vtroque statu careã tanto bono. Momentum igitur temporis de cætero non transibit, quin secundũ meum posse taliter fruar ipso, & semper in ipso summa iucunditate delecter, ex quo æternam misericordiam assequi non debeo in futuro. Nunquid summa vesania esset si certus sum me æternalibus ignibus cruciandum, velle me inimicis tradere in præsenti, & ex nunc cum Diabolo incipere conuersari? Et nõne sufficiet illa miseria absque hoc quòd me nunc miserum faciam antè tempus, immo certè plus prędestinatus me Deo meo pro vt potero totaliter exhibebo, vt nihil sit in me, nec cor, nec lingua, nec cætera membra quin sint occupata in seruitio Dei mei, vt saltem dum possum, inquantũ possum, habeam summũ bonum, Sicut. n. seculares, quia in qua dragesima non debent comedere carnes, volunt in carnispriuio carnibus abũdare. Sic certè de Deo deberet facere qui de sua præscientia esset certus. Et hoc præcipuè faceret sine dubio si quàm suauis est Deus, etiam ad modicum degustaret. Cęterasenim delirias absinthium reputaret. Sed quantumcunq;, quod Deus præsciuerit me sim certus. Scio q̃ seipsum negare non poterit. Vnde eũ totis viribus amplexabor, & ipsum mentis visceribus fortiter stringens, etiam si aurora apparuerit, nisi mihi benè dixerit non dimittã. Quod si benedixerit mihi eum tunc etiam non dimittam & sine me recedere non valebit. Licitum. n. mihi est sibi inferre violentiam in hac parte cum ipse commendet illos qui regnum cęlorum capiunt violenter. Aut certè scio quid faciam. In cauernis. n. suorum vulnerum me abscondam vbi quietius latitabo & sic extra seipsum me non poterit inuenire. Quod si intra seipsum me inueniet, eum me exire compellere non decebit, quia dixit, eum qui venit ad me non ejciam foras. Et sic me condemnare nõ poterit, nisi se voluerit vindicare. Aut ad matris suæ pedes protiolutus iacebo, & q̃ propter peccatores mater Dei sit effecta iuridicè allegabo, & vt mihi veniam impetret humiliter postulabo. Et sic repulsam pati non potero ab ea, quia ipsa fons pietatis ab omnibus prædicatur. Ipsa. n. non misereri ignorat, & miseris satisfacere nunquam nescivit. Nec credo q̃ propter me nouam velit adiscere lectionem. Ideoq́ue ex compassione maxima, ante filium suum mecum (si dici potest) misera apparebit, & mihi ad indulgentiam quàm citius poterit suum vnicum inclinabit, & sic triplex habeo refugium, quod quasi triplex funiculus difficilè confringetur. Quòd si ego prædestinatus vitam ęternam debeo cum Angelis possidere, certè debeo ex nunc Angelicam vitam ducere, non humanam. Totũ illi me debeo exhibere in seruitium, qui se mihi totũ in præmium præparuit, vt hac portione contentus nihil aliud ammodò mihi liceat affectare. Iustus. n. est, & si aliud quàm ipsum quærerem, contra me posset nabiliter indignari. Et sic quem visurus sum mihi beneuolum, citò meritò viderem iratum, & contra me non iniustè, sed dignè, & iustè sententiam inferentem. Igitur in fine, Diabolo sic cõcludam. Quicquid de me futurum sit, à Dei seruitio non desistam. Et væh tibi quia non potes tanto Domino ministrare, & eius dulci præsentia iucundari.

Hæc sunt, quæ ducunt hominem ad contemplationis quietem. Cap. 3.

Tria obseruandæ viro contemplatiuo.

SI ad contemplationis quietem volueris peruenire, tu intra te studeas radicare hæc tria solicitè obseruando. Primum est, vt quantum & qualiter tuũ creatorem offenderis, quantumq; ab alijs quotidiè offendatur, consideres diligenter, & diligenti cõsideratione assiduè mediteris, & de tuis sceleribus summè dolens, alijsq; intimè compatiẽs, tanquã tibi die noctuq; si potes abundantius lachrymeris, tuis lachrymis vberius irrigando cor tuũ, ab omni macula abluendo, Deũ tuum tuis sceleribus offensum cantellatis manibus, flexis genibus, lachrymosis gemitibus & suspirijs, ac importunis precibus tibi ad misericordiam inclinando. Non enim sumus in statu lætitiæ, sed mœroris. Et magnum est valde, si Deum nostrum sic nostris delictis grauiter & frequenter offensum, poterimus toto tempore vitæ nostræ placare prolando. Et hoc ad maguam nostram consolationem debemus summoperè

Universidad de Deusto
Biblioteca

eligere, in præsenti nostras videlicet & aliorum nequitias gemere & plorare: quia ipse benignissimus Deus, & pater Domini nostri Iesu Christi, pater misericordiarum & totius consolationis, animæ sic fideliter in amaritudine existenti: post gemitus & suspiria, & lachrymarum inundationem, exultationem infundit. Sicut.n.aqua in vtre putrefacta, & solis calore decocta in vinum conuertitur, sic imperfectè contricto lachrymæ amaræ, feruore charitatis decoctæ in vinum lætitiæ conuertuntur. Nec enim decet tantum Deum & Dominũ: tam nobili dono in anima habitare, nisi ipsam mundissimam inuenerit, & cum omni diligentia ab omnibus peccatis, & maculis expiatam. Secundum est, vt nitaris quantum potes, Christo compati pro te passo. Vbi enim & semper eius passionem & mortem sibi crudelissimam & penosam, sed nobis necessariam & dulcorosam, debes in corde tuo assidua meditatione pensare. Nisi enim sibi compatiendo nouerimus nos compati, secum non poterimus iucundari. Si autem benè eius passionem fueris meditatus, & multum intra ueris latus eius, certè peruenies ad cor eius. O felix cor qđ sic cordi Christi dulciter colligatur. Cuius lęua sub capite eius, & dextera amplexatur. Rectè tũc sponsus cũ sponsa in cubiculo requiescit. Sed obsecro te ò aía, mihi narra dulcedinẽ quã tu sentis. Quæso te, mihi delitias quibus cum sponso tuo Christo affluis non occultes. Sed vt benè video me nó audis, quia cor tuum absorbtũ est nimio præ dulcore. Iam tui interpretis existentis in carcere es oblita. Cerno enim te, sic amęnita te nimia esse raptã, vt iam non sit tibi vox penitus, neque sensus. Quicunq; autem ad contemplationis quietem & dulcedinem, nisi per Christi lateris ostium voluerit introire, furem se reputet & latronem. Tertiũ, vt nihil possidere cupias nisi Deum, & quicquid præter Deum cordi tuo oblatum fuerit, vel videris, vel audieris nominare, debes de huiusmodi tanquam de caducis folijs non curare. Ipsi soli stabilias mentem tuam. Ipsum solum omnibus relictis tu sequaris. Ipsi soli indissolubiliter colligaris. Tunc enim te suis brachijs sustentabit, & castis amplexibus te constringet. Tunc in auribus tuis melos suæ eloquentiæ resonabit: & tibi melliflua oscula exhibebit. Verè tunc prę delitijs te nõ poteris sustinere, quia nimia dulcedine absorberis. O felix anima quò abijsti, quòd sic nos in tanta amaritudine reliquisti? Nobis obsecro nuncia, si tibi sufficiciũt illa bona? An vis, vt tibi de nostris delitijs & exenijs transmittamus? Sed vt puto nos reputas non exenijs, vel delitijs, sed potius stercoribus abundare. Quid ergo tibi offeremus ò anima tanta taliq́ue iucunditate repleta, cum tu maxima nostra bona non solum recipere, verumetiam nec pensare, audire, vel respicere non dignaris. Quare sic quæ diligimus, tu contemnis? Sed tu video nobis non loqueris, quia rapta es in cubiculum à dilecto. O amor ineffabilis, qui cor sic fortiter conglutinat suo fini. O mira benignitas Creatoris, qui se singulariter diligentem, dono visitat excellenti.

Contra superbiam. Cap. 4.

O Superbe homo, Luciferi imitator responde mihi. Nunquid cogitas te Deum esse. An omnia à Deo esse ignoras. Si enim à te aliquid esse protestaris, certè te Deum esse fateris. Sed amplius vide, vt magis tua insania reprimatur. Nonne de alieno stultũ est gloriari, cum ergo cuncta sint à Deo. Si gloriaris de aliquo, te manifestè comprobas esse stultum. Si autem hoc ignoras, non es dicendus homo sed bestia, carens penitus hominis ratione. Audi ergo insane. Si gloriari vis, & stultus apparere non vis, exclude quæ tua non sunt, & tunc de reliquo glorieris. Sed certè si omnia non tua à te excluseris, in nihilum penitus redigeris. Ergo de nullo glorieris, si nõ vis incurrere vanitatem. Si verò specialiter ad dona gratum facientia descẽdas: de illis gloriari nõ potes, quia te illa habere ignoras, immo si de illis gloriaris, eo ipso illa non habes. Sed etiam quod tu ipsa habeas supponamus. Qualiter illa possideas videamus. Nonne tibi infideli seruo proditori, Domini destructori, tibimet iustitiam quam tu possides, noster benignissimus Dominus tanquam pannũ albissimum gratis dedit? Et tamen tu eum stillare non cessas sanguine menstruoso. Sed vesania plene, vtinam saltem meretricis mulieris frontem haberes. Quæso, quæ est meretrix sic corrupta, quę de suo mẽstruo glorietur, immo quam velis inuenias meretricem, quę de hoc non intimè confundatur. Nec etiam audeat sponsa, suo sponso amantissimo reuelare. Quid ergo ò stulte in malitia gloriaris? Si tamen semel in mense ad modũ mulieris deficeret sanguis tuus, causam haberes forsitan gloriandi. Sed erubesce & dole, quia quotidianus est, & quasi continuus fluxus tuus. Si ergo à te tantum malum, & à Deo tantum bonũ cernis esse, in Deo glorieris continuè. Et de tua turpitudine corã diuinæ maiestatis oculis assiduè erubesce, ꝙ videlicet sic deficere non desistis. Sed fortè dices in me nolo gloriari de cætero, sed tamen ab omnibus commendari. Sed impie latro audi. Nõne stultum est & periculosum, largissimo Domino tuo, qui omnia quæ habes tibi tribuit, abundãter furari illud, quod est ei carissimum: maximè vbi hoc videat, & cognoscat, sibique displiceat & non valeat sustinere? Sic certè stultus es, qui ab hominibus laudem quæris. Ideò cum vniuersa per semetipsum operatus sit Deus, omnes laudes, & omnia laude digna ad honorem referas Dei tui. In teipso autem hoc cogita diligenter, ꝙ ad hoc creatus es & redemptus, vt nõ tu, sed Deus tuus in tuis operibus commendetur. Tu ergo voluntatem Domini tui fideliter assequaris, vt laudari abhorreas: Deum autẽ ab omnibus gaudeas exaltari, & quantò magis ab aliquo commendatur: tantò in maius gaudium eleuetur. Et studeas quantũ potes omni tempore, omni loco Deum tuũ lingua & opere honorare. Semper actu soli suæ laudi intendas. Si enim benè diligeres Deum tuum, eiusq́; honorem appeteres vt deberes, malles quibuscunq; amarissimis semper pasci, & stercus etiam ab omnibus reputari, immo tanquam stercus ab omnibus abhorreri, ac tanquam lutũ fœtidissimum ab omnibus conculcari, quàm quibuscunque delitijs abundare, quàm quomodolibet ab hominibus eleuari, quàm qualicunq; perfrui corporea sospitate, si indè Deus tuus amplius laudaretur. Suppositio etiam quòd par esset meritum vtrobique, hoc tamẽ deberet gratissimum nobis esse vt altissimus Deus noster à nobis & de nobis aliquod laudis munusculum recipere dignaretur. Sed propter nostram miseriam, in contrarium vertimur tota die. Sed ò mira ineffabilis, amabilisq́; clementia Saluatoris, quæ tam benignissimè nostris miserijs condescendit. Quis illam poteris nunciare? O homo non sis quæso de tanta misericordia ingratus: sed gaude & mirare, de tã dulci Deo, gratias agere non desistas. O mi Domine, quid tibi contuli ego reus, quòd me superbum & arrogantẽ, tam dulciter pertractas, & foues tua benignissima charitate. Qui & cuncta beneficia mihi tribuisti, & tribuis tota die. Et vnde est mihi tanta gratia, quam inueni, ꝙ sic me antè te sustines etiam ad momentũ. Certè hoc nõ mereor, sed dignus sum, cum inferis habitare, immo bone Domine, nec etiam inter creaturas tuas mereor nominari. Quid igitur tibi pro his faciam? Quam tibi satisfactionem persoluam? Quam tibi remunerationem rependam? Quid recompensare potero bonis tuis? O Domine immensitas bonitatis. O ineffabilis misericordia, gratia, & charitas Saluatoris. Quid tibi pro

pro tot tantisq; beneficijs potero exhibere? Ego nescio, nec valeo satisfacere pro delictis, ne dum pro beneficijs laborare, nec etiam aliud tibi possum tribuere nisi tuum. Scio ergo quid faciam, quia me totum tibi totaliter exhibebo, & me totum tuum proijciam in te ipsum, & semper amore, timore, & verecundia plenus oĩ tempore, omni loco ex omnibus viribus meis, tibi quàm potero, & sciue ro reuerentiam exhibebo. Et si dignaberis, tibi pro posse libẽter, ac fideliter ministrabo. Et si hoc parum est. sicut verè parum est, tamen quia feci quod sciui, & potui, non indebitè acceptabis Sed maximum mihi esset, si me dignaberis tecum in aera commorari. O quàm dulcis mihi erit, tunc tua præsentia summè bona. Accedam tunc cum silentio, & discooperiam pedes tuos, vt sic me digneris tibi ad veniam in matrimonio copulare. Non quiescam certè, donec tecum tuis strictis amplexibus congaudebo, donectuis mellifluis & castis osculis exultabo, do nec inenarrabili dulcoris suauitate potitus, in tuis brachijs dulciter conquiescam. Tunc verè delitijs affluã, & admirabitur, & dilatabitur cor meum, quando tã mirabili iucunditate repletus, nihil nisi te cupiam habere, nihil præter te videre, audire, gustare, sentire, nec ẽt cogitare valeam in hoc mundo. At tamen & nunc te oblecro amabilis Domine mi, vt nullo tempore, vel loco, meo regimini medearis, quia sum meæ animæ destructor, & crudelissimus homicida. Omnia autem bona quæ mihi dignaberis elargiri, sicut & tu clementer tribuis, ita ipsa misericorditer tu conserues, vt tibi soli sit honor & gloria in sæcula seculorum. Amen.

Alludit ad copulam, Ruth cum Booz.

Quod tentationes viles sunt. Cap. 5.

O Mirabilis benignitas altissimi, qui nos tentare permittis non vt capiamus, sed vt timentes ad te portum tutissimum capiamus fugam. More. n. bonæ matris facis ò Domine, quæ ad horam aliquando suum paruulum dilectum filium à se elongat, quem semper tamen apud se habere desiderat videre. Cui sic elongato aliquando timorem terribilem iucurrit in occulto, vt sic puer timore perterritus, ad matrem confugiat, & discat in periculis ad matris gremium properare. Nam tunc mater brachia extendens filium ad se fugientem cum gaudio recipit, & amplexatur, sibi arridet & dulcia oscula elargitur: eum lætificat & confortat, sibiq́; verba consolationis, prudentiæ, & doctrinæ pariter subministrat. O fœlix tentatio Deo permittente & prouidente, persequens in hoc mundo, quæ ad diuinos amplexus etiam in præsenti fugere nos compellit. O dulcis Domine qui sic te nobis tribuis refugium salutare, qui sic nos vndique effugari permittis, vt fcili cet ad te tutorem citius fugiamus, & tecum omni tempore securi commoremur. Nõ ergo ad damnum, sed meritum: non ad vitium, sed virtutum exercitium & augmentum, tentationes mundi te habere patiaris, ò homo. In omnibus tamen cum timore, solicitè sobriè vigila, & labora. Et ne aduersarius tuus diabolus tanquam leo rugiens te circumeundo capiat per consensum, velociter ad Deum summum & solum refugium studeas currere toto posse. Ibique si tentare volueris, residebis, Sin autem, capi poteris & damnari. Si autem à Deo te nimium elongasti, nec potes ad eum citò currere per lamentum pœnitentiæ, & laboris: saltẽ per augmentum feruentissimi amoris, & deuotissimę contemplationis subintra totaliter cauernas uulnerum Iesu Christi, & in sui lateris puteo te abscondas, nec timeas, ꝙ te tunc inueniat inimicus. Hoc enim semper habeas pro regula generali, quòd quantumcunque Deum tuum altissimum ad te profunde volueris inclinare, in corde tuo porta vulnera Iesu Christi, & te eius conspersum sanguine, patri suo, & tuo tanquam

Nota.

vnigenitum repræsenta. Ipse enim tanquam pater dulcissimus, tibi statim plenarie prouidebit. Accede ergo ad Christum & eum lachrymis depreceris suppliciter vt ex quo ipsum non decet denuò vulnerari, dignetur in tuo sanguine sua vulnera renouare, teque totaliter suo sanguine rubricare. Et sic indutus purpura Iesu Christi, poteris securus introire palatium Dei patris.

O tentate hæc vulnera quotidiè meditare, quia hæc semper tibi erunt in refrigerium & solamen. Nec dubites, quòd si ea benè in corde tuo expresseris, nullus tentationis aditus apparebit. Quis enim videns Donum gloriæ, non suis, sed nostris proprijs scelerib. sic grauiter vulneratum, auderet iterum scelera perpetrare? quis adeò impius & crudelis, pro ipsorum vulnerum Iesu Christi compassione, & reuerentia, non desisteret à peccato? saltem miser desistat, quia desistere habet timorem intolerabilis pœnæ sibi debitæ in futuro, quæ sine comparatione grauior & acerbior est, huius mundi pœnis omnibus simul sumptis. Si autẽ contra te Christum videris meritò indignatum, tunc ad solam spem & fiduciam omnium peccatorum recurras, scilicet ad matrẽ Christi Virginem gloriosam. Et ipsi tanquam matri Dei omnem reuerentiam exhibeas, quantum potes, ac perfusis lachrymis eius auxilium postules incessanter. Et verè dico tibi, quòd si ex corde, importunis & lachrymosis oculis, precibus ad eam toto posse pulsaueris, non quiescens ab ea, sine dubio, quod volueris, quàm citius impetrabis. Secum enim creuit miseratio, & sibi satisfacere miseris officio est commissum. Vnde illud quod ipsa cum magna diligentia exercet communiter erga omnes, tibi soli nullo modo poterit denegare. Quod si nullo modo te senseris consolari, non tamen diffidas, vel desperes, sed crede & intellige tunc Deum tuum te diligere, qui ideo hoc facit & permittit, vt inde magis peccatorum tuorum profunditates videas, & cognoscas: & vt tuam miseriam non ignores. Et hoc est maximum donum Dei, non enim sibi placet præsumptio aliquorum, qui se iustos reputant apud ipsum, & ad ipsum altissimum tanquam ad familiarem amicum præsumptuosè & irreuerenter quodammodo, & nimis domestice appropinquant. Vult enim, vt quilibet quantuncunque bonus, & iustus, vilem, peccatorem, miserum, & quasi nihil se reputet apud Deum, vel in seipso, & quòd ad ipsum accedat cum magna reuerentia, & timore, cum magna verecundia & rubore de malis commissis, cum magna tristitia & dolore de bonis omissis, cum magna tamen spe & fiducia, omnem gratiã & misericordiam ab eo finaliter obtinendi. Et magnũ est valdè & ad maximum donum Dei, si hoc putet ipse homo, quantuncumque bonus. Si Deus Deorum, Rex regum, & Dominus dominantium dignaretur, eum à longè etiam quid modicum intueri. Ideoque homo pleno corde Dei magnitudinem, suamq́; prauitatem confiteatur, & dicat. Domine non solum non sum dignus, vt intres sub tectum meum, sed nec vt tibi appropinquare valeam vllo modo. Sufficit enim mihi valde, si tuę pietatis oculis me clementer digneris respicere à remotis. Dico autem tibi ò homo, ꝙ si in hoc perseueraueris humiliter non quiescens, non solũ te videbit, sed ad sua secretissima introducet. quod ipse dignetur mihi & tibi facere, qui est benedictus in sæcula sæculorum. Amen,

Qualiter homo ordinet cogitationes suas, ita quod semper habeat Deum in corde. Cap. 6.

O Homo uis agnoscere quomodo tuum dirigas cogitatum? Semper enim vt humiliatio tua sit in medio tui, debes considerare diligentius te metipsum, cogitando vnde veneris, vbi sis, & quo post

hanc

Universidad de Deusto
Biblioteca

Considerationes vere & deuote, ad ueram humilitatē acquirendā

hanc vitam miserabilem sis iturus. Item cogita & recogita infinitam Dei virtutem, eiusque ad te ineffabilem charitatem, qua ad suam imaginem de nihilo te creauit, & propter te totum vniuersum produxit, omnia subijciendo sub pedibus tuis, & cunctorum animantium te dominum statuendo. Item cogita, quomodo te perditum per peccatum, Deus misericors in hunc mundum veniens, solicitè te quæsiuit, & pro tuis peccatis moriens, crudeliter super crucem suo pretiosissimo sanguine te redemit, sicque te de potestate, & seruitute Diaboli liberauit, & ad regna cœlestia te gratis, & dulciter inuitauit. Quid plura? Hæc & huiusmodi beneficia innumerabilia & immensa, tibi à Deo impensa cogita diligenter, & ipsum Deum, ac Virginem Mariam matrem eius, in omnibus, & per omnia, vbiq; & semper habeas antè oculos cordis tui: sicq; coram ipsis existens, suamq; admirans magnitudinem, ac tuam miseriam recognoscens, quantum poteris resilies in teipsum admirans non modicum, quo modo Deus dignatur rem tam fœtidam & vilem coram suis oculis præsentari, & te etiam ad momentum in sua patitur præsentia commorari. Hoc faciens, sic de hoc dono maximo, & de omnibus alijs quantas poteris referas Deo grates. Et hoc etiam quòd regratiari sibi possis, tibi reputa magnum donum, & hoc donum, scilicet, quòd dignatur te in sua præsentia commorari, & alia omnia, quę tibi concessit, debes cum omni vigilantia diligentius custodire, & semper cum magna auiditate mens tua transeat ad maiora. Et si propter tuam miseriam, aut aliquam occupationem exteriorem, cogitatu tuo à sua præsentia absentaris, cum auiditate quàm citò solicitè reuerti studeas vbi eras, & hoc sic faciens, qualem processum habere debeas cito te docebit. Hoc tamen pro certo habeas, quòd quic quid sit de alijs semper te debes ad nihilum redigere, quantum potes, & omnium peccatorum te infimum reputare, & tam pro te, quàm pro alijs debes à Deo tuo tibi presente, cum omni humilitate veniā lachrymabiliter postulare, & tuam considerationem semper super hoc poteris dirigere in hūc modum. Nunquam enim debes cogitare, quòd alij peccatores adeo sint elongati, quin & si non continuè, ad horam tamen ad Deum se vertant in corde, & quin tunc fortè te intimius ipsum recogitent, & cognoscant, & quin maiori coram ipso assistant reuerentia, & maiorem considerationem suorum habeant peccatorum, & se sibi humilius repræsentent, quin etiam maiori affectu moueancur in præsentia tanti boni. Et si hoc pleno corde non poteris cogitare, hoc ipso debes te superbissimū reputare, ne poteris de cōgruo huic tuę superbiæ preponderare concupiscentias aliorum. Nullum etiam quantuncumque publicum peccatorem iudices, vel contemnas, quia nescis finē eius. Potens est enim Deus iustificare impium & malignum. Te ergo & nō alios iudices in hoc mundo, quod si facere non potes, debes tunc firmiter præsumere, quòd superbia sit illud vitiū, in quo cęteros singulariter tu excedis, ex quo non potes tuam aspicere prauitatem. Et certè si hoc est verū, satis benè & dignè potes te omnium infimum appellare, sed fortè tua superba cogitatio dicet tibi, quomodo de infidelibus hoc potero cogitare, scilicet, vt sim infimus eis, cum ipsi nec Deum cognoscant? Sed audi superbia cęca, an ignoras quod si Deum cognoscis, ipsumq; credis te redemisse suo sanguine precioso, & cō tra ipsum cum in superbia eleuaris, quòd lōgē grauius peccas, quàm si hæc omnia ignorares? Nonne vbi cū peccato est maior cognitio, maior contemptus ibi esse probatur? Nullum ergo excipias ò insane te sore peiorem, sed pleno corde te humilia apud Deum, te viliorem & maiorem peccatorem cæteris recognoscens

Et si fortè tunc (quod absit) tibi subrepat maligna cogitatio dicens. Ergo tu es à Deo reprobatus, hanc quā citò excludere debes, nec talem cogitationem tecum permittas modo aliquo commorari: licet enim timere habeas non modicum de peccatis, magis tamen ac magis sperare debes, & Dei altissimi superextollere pietatem, & confidere simpliciter in vulnerib. Iesu Christi, & in summa clementia suæ matris. immensa enim & infinita est misericordia Saluatoris, adeo vt si in te solo essent omnia peccata mundi, quæ facta sunt vnquam, vel possent de cętero perpetrari, adhuc in infinitum superexcederet misericordia Dei nostri, & tibi omnia peccata mundi si cum lachrymis & humiliter ad eum recurreris, propter suā pietatem largissimam condonabit. Si etiam tunc tibi veniat cogitatio, vtrū sis in charitate vel non? Timere proeuldubio debes, & cauere, ne determinatè in partem aliquam inclineris: fideliter tamen age, & de diuina misericordia semper spera, si enim hoc egeris, & tui consideratione te reputaueris peccatorem, die noctuq; obrutum in peccatis vndiq;, ac de tanta tenebrositate summè dolens, ad fontem pietatis Christum cum lachrymis deuotè, & humiliter conuerteris mentem tuam, orietur nempè in tenebris istis lux tua, quòd eleuaberis Dei nostri summi dulcissima pietate ad cœlestia contemplanda, & in delitijs abundabis: vt dicas meritò cum prophe- Psal.
ta. Nox illuminatio mea in delitijs meis. Quod totū
ipse præstare dignetur. Qui viuit & regnat in vnitate
spiritus sancti Deus.

Quod anima inebriatur in amorem Dei. Cap. 7.

De extasi, & anagogicis excessibus.

O Altitudo diuitiarum sapientiæ, & sciētiæ Dei, quàm incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius. Quis ascendet in mon- Rom. 11.
tem Domini, aut quis stabit in loco sancto eius? Sed Psal.
& si quis voluerit ascendere, per quam vtique viam ascendet, cum omnes inuestigabiles sint? Audi dilectionem, & vocationem tuam anima dilecta, & sum mè gaude, cum enim cuncta suprà dicta omni vigilantia solicitè studueris adimpiere, tunc iam sic Deo inclines propinquare, vt verè nihil præter eum valeas cogitare, vt omnia præter eum tibi in fastidium, abominationem, & amaritudinem nimiam conuertantur, & quasi libentius velles animam à corpore separari, quā te à continua, vel quasi continua Dei meditatione, & (vt ita dicam) fruitione etiam ad modicum temporis absentare. Quasi etiam tibi videbitur, vt etiam teipsum nō habeas, nec aliquid aliud præter Deum. Quid tibi referram tunc de tuo dilecto, ò anima amore eius repleta, immò quasi in eius amorem conuersa? Auscultа, iste (inquam) dilectus tuus ò dilecta, à quo non potes nec vis aliquatenus separari, seipsum paulisper subtrahet à tuo continuo cogitatu, ita vt cor tuum circa aliud incipiat deuagari, & tunc tu videns à te eum quem sic fortiter diligis abcessisse, nimio & incredibili dolore repleta, anxia circunquaque discurrens, vndique solicitè, & auidè quærens, quomodo possis eum quem sic fortiter diligis inuenire. Omnibus creaturis breuiter nunciabis, immò ipse dilectissimus sponsus tuus se tibi quàm totius presentabit, tibi occurret, tibi obuiabit, tibi clarè & sponte offeret semetipsum. O quanta tunc lætitia reuuisces, o quanta dulcedine perfrueris: cum enim videbis amātissimum sponsum tuū, quem prius cum tanta auiditate quæsieras circunquaque, tunc eum nimio amoris eius dulcore repleta amplexaberis dulcius toto posse, tamen semper cum reuerentia, & timore. Quanta verò & qualis tibi aderit cō olatio si bene sapiens fueris fœliciter poteris experiri, sed audi ò amantissima Deo tuo: cum enim te securam

ram reddiderit, se à te iterum absentabit, & tunc adhuc cum maiori ardore, quā prius ipsum requisitum habebis. Quid dicam tibi? verè à te se toties absentabit, donec sic eum scis solicita custodire, vt plus te non audeas reddere iam securam, sed omnia habeas iam suspecta. Sed ò fœlix anima, audi dulciter, & ausculta quid tibi faciet dilectus tuus, quando secum incipies quietari, vino quippe dulcissimo suauiter incipiet te potare, & tu eius melliflua dulcedine degustata, amplius incipies affectare, & tūc ipse largissimus amplius tibi dabit, & quātò plus tibi dabit, tantò ab eo amplius postulabis, & ipse benignissimus tuuc tibi vberius ministrabit. Quid dicam tibi? Saciari nunquam poteris, donec inebriata fueris & perfusa vndique suo vino. vtrum autem post tam frequentem & nimiā inebriationem, soporem vel raptum consequeris, si Deus tibi concesserit poteris experiri, largissimus enim est, & plus sine cōparatione quàm credi valeat, elargitur. hoc tamen semper debes habere in corde, quomodo tu es vilissimus, fragilis, & peccator: & quomodo nō es modo aliquo ad hoc aptus, sed omni beneficio & gratia simpliciter es indignus, & permaximum donū debet tibi videri & esse, si ipse Deus dignatur, tua peccata delere, etiam quantumcunque tibi in hoc mundo acerbitate pœnarum inflicta. Qui Deus semper sit laudabilis in sæcula sæculorum. Amen.

Quando anima rapitur, diuersimodè inebriatur. Cap. 8.

QVia habemus in pluribus locis supradictorū capitulorum, hominū duritiam diuina influentia posse inebriari, vt mens tua amplius eleuetur, volo vt differentiam illarum ebrietatum nō ignores: debes enim intelligere quòd verus cōtemplatiuus quamuis multas alias consolationes habeat speciales, tamen antequam veniat ad soporem & raptum, ad quos pauci attingunt, valet ebrietatem duplicem experiri. Prima est quædam abundantia iucunditatis in corde, & vehemens iubilatio mentis, quæ per intensum desiderium vitæ æternæ, aut per deuotam considerationem passionis Christi, aut per magnum feruorem singularis amoris in Deum, venit in mentem, ex quadam noua diuina irradiatione infusa, & ista lætitia tantum abundat in corde, vt etiam in corporis membra redundet, faciens cuncta præ gaudio arridere. & talis præ nimia exultatione ad modum ebrij, precipitanter graditur quietem non sustinens, & cunctas creaturas, quas inuenit sui conditoris amoris magnitudine amplexatur: & bene potes credere, quòd cor talis non multum applicatur ad terram. quia etsi aliqua mundana vel terrena tibi occurrant, omnia despiciens reputat esse vana. Alia dulcedo ebrietatis est, quando nimia suauitate repletur cor ex diuino consortio, hæc venit per contemplationis quietem: & in tantum etiam ista dulcedo abundat in corde, vt exterius in singula membra redundet, adeò vt totus homo, tam interius quàm exterius, mellifluus videatur, & sicut prima ebrietas præ hilaritate non sustinet quietem, sic ista secunda præ nimia dulcedine quiescere facit: & nisi intantum intendatur, vt in soporem demigret, non aufert totaliter sensum, seu particulares actus: sed tamen ad modū ebrij liberos non permittit: & tunc quicquid videbis reputabis quasi quadam diuina gratia abundare: & quamuis prima ebrietas sis ex intensione lętitiæ, & secunda ex intensione dulcedinis, tamen non oportet dubitare, q̄ etiam illa sentit dulcorem, & ista lætitia non priuatur, & quamuis non necesse sit timere de prima, sed potius sit gaudendum de secunda, tamen quia consistit in quadam admirabili dulcedine cordis, semper tutius est dubitare, eo q̄ Diabolus transfigurans se in Angelum lucis, consueuit aliquando homini similia procurare, non vt reficiat, sed vt despiciat & infi- 2. Cor. 11.
ciat hominem sic occultè: vellet. n. Diabolus vt homo superbiret, & se aliquid reputaret, vt sic dum superbè talibus deceptus frueretur delitijs, miserabiliter, & dignè auerteretur à Deo, hoc benè aliquando ipse Deus permitteret: euenire, cum. n. aliquando aliqui non veri contemplatiui nimis de se ipsis præsumunt, aliosq; cō temnit, & credunt se Deo esse proximiores, cum tamē ab eo nimis sint propter suam superbiam elongati, diabolus pater superbiæ habet potestatem in eos, vt talibus delitijs decipere eos possit: & ideò cum summa diligentia est aduertendum, vt quandocunq; tibi acciderit, q̄ faciē tuæ mentis in Deū dirigas, ne ab eo ipso cor tuum vllo mō discedat, vt si delectari te oporteat, solū delecteris, in Deo & tūc si à Deo erit illa dulcedo, deberet intendi, si verò à Diabolo, deberet priuari, & annihilari, vel saltem remitti: q̄ si Deus te voluerit aliquando consolari, vt pro tuis aliorumq; peccatis amaritudine frequenter replearis, & in ipso aliquando delitijs perfruaris, sibi regratiari studeas toto posse, & ad hoc tamen licitum est timere, ne præsumptionem incautè incurras. Potes autem cogitare ad humiliandum cor tuum super hac dulcedine, q̄ Deus pro paruo bono quod fortè fecisti, quod tamen forte reputas, esse magnum, fortasse nunc vult tibi in præmium dare istud, quia fortè præmijs æternis te non reputat esse dignum. Potes & timere & meritò ne illud dulcissimum vinum tibi adhuc spiritualiter febricitanti suauiter propinatum, cternæ mortis periculum prestet tibi hoc est, ne te occasionaliter faciat superbire, ob quàm superbiam iudiceris postea dignè æternis ignibus cruciandus; ideo pleno corde dum sumus in hac valle miserię constituti, debemus magis appetere, pro proprijs peccatis cū Christo crucifixo affligi, quàm periculosis delitijs affluere in hoc mundo, quia sic quotidie peccaremus, immo quasi continuè sustinere, vt sic purgati postea semper cum Domino gloriemur, & sicut nunc sumus vilissimi serui Dei, sic debet nobis placere, immo debemus appetere à cunctis vilissimi reputari: & sicut ad honorem Dei facti sumus, sic in nobis & in alijs illud solum debet placere, quod ad Dei cedit gloriam & honorem, & illud solum displicere, quod in contrarium noscimus peruenire: & de indifferentibus nullo modo debemus curare, nisi quia omnia debemus ad laudem Dei referre. Quod nobis ipse concedat qui per cuncta sæcula regnat. Amen.

Quomodo homo ferueat in amorem Dei, ad opera Dei. Cap. 9.

Vera pia, & salubris cogitatio.

SI attenderes ò homo, q̄ Deus, ad suam imaginem te formauit, & pro te tot & tam nobiles condidit creaturas, & tuam assumens & exaltans naturam, tam charissimè suo sanguine te redemit, & non solum vt ipsum habeas in cibum in præsenti, sed seipsum in futuro tibi in præmium repromisit, nunc quoque te etiam & cuncta creata regit, & conseruat sua ineffabili gratia, quam infundit, & hæc omnia ad tuum facit honorem, si hæc (inquam) omnia bene attenderes, & in ipsum Deum tuum tenderes, vt deberes, eius quoq; reuerētiam appeteres & honorem, certè pro eo quasi tui oblitus, pro nihilo te nunc subijceres omni morti, & cuncta tam prospera, quàm aduersa, equo animo humiliter tolerares, imo quicquid honoris, vel consolationis: quicquid iniuriæ vel tribulationis tibi quomodocunque contingeret, totum nihil, ac si nihil tibi accideret reputares: omnia tamen referres in laudē & gloriam

Universidad de Deusto
Biblioteca

riam Creatoris,nec etiam quando aliquid ad Dei honorem,ad salutem tui faceres, vtrum illud esset difficile, deberes modo aliquo iudicare,sed quodam impetu mentis,nimio amoris diuini ardore ignitus, deberes toto nixu studere,cuncta laude digna effectui velocius demandare. Si.n.benè Creatoris tui esles amore succensus ò homo quomodo aliquid pro ipso tibi illatū, vel præceptum,impositum vel iniunctum,iniuriosum aut onerosum, graue vel difficilè reputares? omnia certè talia tibi leuia,amabilia,dulcia & suauia apparerent, & ita solicitè & libenter hæc omnia adimpleres, ꝙ cum omnia ea perfecisses,nihil quasi crederes te feciſſe,immo potius defeciſſe, teque ex hoc tam exosum haberes,vt vix teipsum aliquatenus tolerares, & quomodo maiora posses facere solicitè cogitares, vel saltem quæ facta sunt perfectius adimplere, proponens in corde tuo,teipsum de male vel minus benefactis, grauiter flagellare. Nam certè doleres non modicum & erubescerès in teipso,tam altissimo Domino & benignissimo Deo tuo sic defectuose,pigrè, & miserrimè ministrare. Quid plura? quantò plus proficeres,tantò plus te deficere cogitares, & sic amplius erubescerès, & doleres, & nunquam cessares, sed semper maiori ardore succensus,maiora reincipere conareris. Nunquam certè de his, & in his,quæ ad honorē Dei pertinent, tuus posset refici appetitus, semper.n.cupidus,semper auidus semper famelicus appareres. O admirabilis & delectabilis calor amoris diuini,qui sic citò facit digerere omne molestum,qui tam citò in dulce amarum cōuertit, insipidum in sapidū, fastidiosum in appetibile, in facile difficile, onerosum in leue, & breuiter omne triste in suaue, & pulchrum,delectabile, & iuncundum, & tandem omnem laborem conuertit in præmium sine fine. Non dubito ꝙ tunc nimio amoris feruore ebulliret cor tuum, intantum vt summè exosum haberes & omnino vitares,quicquid etiam ad momentum subtraheret te à tam fructuoso & suaui seruitio Dei tui, & semper tibi ipsi piger videreris, defectuosus, & negligens, in obsequio tanti Dei. alij autem serui Dei imcomparatione tui,tibi promptissimi & feruentissimi apparerent,eorum tamen pronitas tibi esset ad gaudium, & tua pigritia ad mœrorem. Accedo ergo homo ad cor altum,& in tuis actibus exaltabitur Deus tuus,si enim habueris cor infimum, & terreum,minima seruitia maxima reputabis, & quæ quasi nihil erunt,tibi difficilia apparebunt, & illa quę pro te,vel pro vno vilissimo amico tuo libenter faceres, pro Deo tuo altissimo eadem facere grauaberis vltra modum, dulcia & amabilia reputabis amara, & amarissima dulcia reputabis. Oculo infirmo irradiationem solis iustitiæ abhorrebis, & ambulare in tenebris affectabis,de bonis æternis & spiritualibus non curabis,sed ad transitoria & terrena, immo ad stercora cor tuum miserabiliter inclinabis. In hyeme prælentis vitæ applicabis manum per pigritiam sub maxilla, & iō in egestate mentis mendicabis. Sed væ tibi miser,qui iam non poteris etiam bestijs comparari, vtinam iumentis similis factus esses, quæ suorum subuehunt onera dominorum. Quam ergo excusationem miser, in extremo iudicio poteris inuenire, qñ etiá bruta & irrationabilia animalia ad iudiciū tibi erunt? Si ergo ad seruiendū Deo manus & pedes habeas sic ligatos, ipse misericorditer te soluat,& custodiat, dirigat,& cōseruet,cuius misericordia est plenus totus orbis. Amen.

Quod contemplatiuus non iudicet alios. Cap. 10.

DIabolus in malitia antiquatus,viros contemplatiuos cernens in cœlestibus conuersari, vnde ipse propter superbiam est dejectus, nititur omni modo omnes quos potest secum trahere ad inferna & quia videt se eos non posse vincere in aperto, conatur saltem eos decipere in occulto & quamquam diuersa mala, diuersis temporibus suggerat vniuersis, tamen præcipuè viros contemplatiuos contemplationis tempore per superbiam nititur grauiter molestare vt scilicet ipse contemplatiuus de se quid magnum præsumat, & cæteros reputet vitiosos, Apostolicam inferrens sententiam dicens. Omnia iudicat spiritualis homo. Sed ò pessima & mortifera pestis imo mors grauissima & occulta,hæc Deum fugat,præsumptionem nequissimam abhorrētem, hæc fraternam lacerat charitatem,hæc vescentem impium facit sterc ora amplexari, hæc spirituali lætitia plenum, ad accidiam ducit,hęc cuncta ad honorem Dei referenda,facit diabolicæ fraudi dare. Sed ò miser homo nunquid in altum contemplationis ascendisti,vt te facicos aliorum iudicem,debeas cæteris matus præcipitium sustinere? pone ergo te ò infœlix consideratione tui in nouissimo loco & tunc cadere non valebis, ò insensate commenda Dei opera, cum simpliciter sint perfecta, & commendaberis & tu. Attende ò homo in dulcis cōtemplationis cacumine constitute, & cognosce qualiter Deus propter sui honorem faciens creaturas,diuersis diuersa munera voluit misericorditer elargiri, vt sic non tantum ab vno simpliciter, sed à multis multiformiter honoretur. Voluit quoque sui immensi thesauri sapientię & scientiæ suæ inestimabiles, & ineffabiles diuitias propalare, vt ex hoc commendandi suā magnificentiam, materiam multiplicem habemus. Debes ergo primitus cogitare, ꝙ Deus est summè potens, sapiens, & bonus paterfamilias, ordinans ordinatissimè domum suam, penset enim filiorum suorum potentiam, sapientiam & bonitatem, & secundū hanc præsentiæ voluntatem, diuersa diuersis committit officia, & tribuit dignitates. Cogita ergo primò tu qui cōtemplationi vacas,quòd Deus benignissimus pater tuus, misericorditer egit tecum, dum sciens te ad omnia imbecillem,noluit te sibi in periculosis, arduis difficilibus,ac implicatis operibus ministrare, sed ex dono suæ immensæ clementiæ te tanquam infirmum per contemplationis quietem dulcius voluit consolari. Alios autem cernens in charitate feruentes & fortiter radicatos,voluit super periculosa, & difficilia ordinare, nihilominus eis quietem tribuens post laborem & consolationem etiam non modicam in labore. Si ergo te videris spiritualibus inhærere, cæteros autem circa alia laborare, non eos iudices, sed immensam Dei bonitatem, & profundam eius sapientiam inspice cum timore,pariter & amore. Te infirmum cognosce, & debilem, cum verecundia & dolore, alios verò feruentiores, & fortiores te considera in charitatis operibus & labore. Quomodo. n. te valde debilem forte poteris reputare,qui propter tuam nimiam infirmitatem etiam lecti molitiem similem contemplationis dulcedinem non vales dulcius sustinere,quin omni quasi vento cuiuscunque tentationis ad modum arundinis,non modicum mouearis? Quid ergo faceres si te oporteret vna manu ędificare, & hostes altera effugare? nempe solo pauore deficeres. Lauda ergo piissimum Deum tuum,qui potentes statuit in arduis, & aduersis sapientes intentos fecit studijs, clementes bonorum distributores temporalium ordinauit, te autē ne deficeres, voluit quiescere, & iucundari, & refici per cōtemplationis dulcedinem degustatam, ne errares,noluit te curiosa & subtilia indagare, ne tua simplicitate malus dispensator esses,voluit te tanquam pauperem omnia temporalia abnegare. Non ergo in aliquo te exaltes cęteros vilipendens, sed potius econuerso cūctos te in oīb. meliores reputa,profunde humilians

milians temetipsū:nō alios iudices,sed exalta,nec etiā à prædictis excludas eos quos videris ociosos, debes enim cogitare, ꝙ ipsi tanquam viri sapientes, & probi, thesaurum iam acquisitum intra se prudenter abscondunt,ne fures ipsum inueniant exterius, & furentur: cogita enim ꝙ ipsi laborabant in occulto, & in publico requiescunt. Aut certè pensa,quòd ille qui dedit pondus ventis, permittit tales aliquando deficere in istis manifestis, & minimis, ne de maximis quæ sibi occultè concesit,in superbiam eleuentur, & quamuis sic debeas facere de omnibus supradictis, tamen quia vides tales non sine periculo esse, debes tu qui in quiete existis pro eis assiduè, & feruenter orare, aut si potes debes eos allicere ad quietem. Debes quoque secundò, omnia ad laudem reducere creatoris, quod quidem benè poteris facere per hunc modum, vel fortè melius aliter, si hoc aliter Deus tibi dignabitur indicare. Cum enim videris aliquos in prælatione tēporali, vel in dignitate aliqua constitutos, cogitabis hoc esse factum ad diuinam magnificentiam ostendēdam,& sic in eis Dei potentiam collaudabis. Cum autem videris alios scientiæ insistentes, & non solum creatoris,sed etiam creaturarum occultissima inquirentes, & quemlibet versiculum curiosius ordinantes, hoc esse factum ad manifestandum diuinam sapientiā non ignores, & sic in eis Dei sapientiam commendabis. Cum verò videris alios temporalibus negotijs insistentes,in eis diuinam laudabis prudentiam,per tales quiescentibus prouidentem. Si aliquos videris cæteros iudicantes diuinum iudicium time,Si pœnas inferentes,diuinam iustitiam cogita. Si rigidos,diuinæ iustitiæ expauesce rigorem. Si reprehensores & causarū discussores, futuri iudicij recordare. Si verò videris prælatos circa punitionem malorum remissos, in eis diuinam misericordiam commendabis. Si videris alios insistere operibus charitatis & pietatis, in ipsis laudabis diuinam bonitatem,& suam clementiam infinitam,se breuiter ad omnia diffundentem. Si calorē habueris, recogita erga nos Dei Patris nimiam charitatem,qua suum filium voluit incarnari, & pro nobis omnibus crucifigi. Si frigus habueris ab omni æstu miseriæ refrigerium anhelabis & sic per singula discurrēdo omnia potes & debes reducere in laudem, & magnificentiam creatoris. Non enim debet esse aliqua creatura,quantumcunque tibi vilissima ac infima videatur, in qua tuum non honorifices creatorem. hoc enim ipso omnis creatura digna est omni laude, quòd à Deo condita est,& ab eo conseruatur in esse. Et hoc ipsum ergo dicitur creaturam esse Dei vel à Deo, si suum mirabiliter commēdat auctorem. Hęc pauca,& quasi imperfecta exempla tibi dixi, vt ex istis viam habeas ad maiora, & istud est discretionis iudicium, ad quod te Apostolus noluit inuitare in auctoritate prædicta,quàm tu pessimè exponebas. Nō enim vult innuere Apostolus quando dicit. Spiritualis homo iudicat omnia,quòd ipse ceteros debeat condemnare, cum alibi ipse dicat. Nolite ante tempus iudicare. Et idem alibi. Tu quis es, qui iudicas alienum seruum? hoc ideò dixit Apostolus,carnalis homo non percipit sapientiæ diuinæ secreta, sed spiritualis homo iudicat omnia,idest, in qualibet creatura discernit arcana potentiæ, sapientiæ, & bonitatis diuinæ. Iudica ergo & tu de cetero omnia, idest in omnibus diuinam sapientiam, potentiam,& bonitatem discernere, & inde omnium honorifices creatorem. Si autem aliquem probabiliter noueris peccatorem, caue diligenter ne propter hoc ipsum condemnes, nec etiam commendes ipsum,se vitium tibi in eo displiceat, & compatiaris, quantum potes personæ laudabis etiam Deum tuum, qui non permisit eum grauius cadere in peccato, & qui te prohibuit ne illud vitium perpetrares. Nullo.n. modo dubites, ꝙ si Deus ex dono suæ īmensæ clemētię te non custodiret à malo;tu grauissima, & turpissima perduceres ad effectum. Deum etiam suppliciter exorabis, vt ipsum & quemlibet peccatorem releuet à peccato, & te ab omni malo liberet, & defendat. Nisi enim noueris peccatis compati proximorum, ad bonum indurabis cor tuum, & fortè in malum irrues sine freno. Qui enim fideliter & solicitè dum potest, oratione,vel exortatione, seu alio quocunque modo Deum proximo non procurat,non dubito, ꝙ talis, à Deo meritò elongatur. Sed quantò magis credis ab his Dominum elongari,qui arridendo detractoribus, ac cæteris peccatoribus applaudendo, eos in malitia sua fouent,& ex hoc audaciam, & fauorem sibi tribuunt, his similia & peiora peccata iterum perpetrandi? Si ergo opportunitas se obtulerit malum argue, aut si non expedit tibi, saltem prætende tristitiam faciei, vt sic peccator aliqualiter confundatur, nec attendas magnitudinem alicuius,sed illum reputa fore magnum, qui appropiat Deo tuo, & tantò maiorem,quantò charitatis, & cæterorum virtutum gradibus, si amplius appropinquabit. Quæ enim cæca, & damnosa peruersitas est,timere seruum Diaboli, & eum maximum reputare, & contemnere Dei filium adoptiuum, aram iam cœlestis patriæ possidentem? certè hæc est vesania nimis magna, à qua nos custodiat sapientia Dei patris. Amen,

Non est spicienda persona hominis murmurantis nec arridendum est detractoribus

De paucitate benè viuentium. Cap. 2.

QVis dabit capiti meo aquam, & oculis meis, imbrem lachrymarum,vt die ac nocte plorare valeam perfectorum statum, quasi ad nihilum iam redactum:nam terra culta diuinis consilijs, & Christi exemplis, spinas & tribulos germinat pro frumento. Certè quantò res perdita est nobilior,tantò debet esse dolor intensior de eadem. Sed vt de multis,aliqua pauca superficialiter videamus, De obedientia tanquam de religionis fundamento primitus pertractemus. Curre & disce ò homo, & vide diligenter,si fortè possis ipsam obedientiam in sua perfectione in aliquibus saltem paucis quomodolibet inuenire: credo quippè, quòd vix aut nunquam in aliquo perfectè eam inuenies latitantem. Sed mirari potes meritò, cū religiosi multiplicētur valdè & religio augeatur,quare obedientię perfectio in paucis, immò quasi in nullis valeat experiri? Certè hoc est,quia & si multiplicata sit gens vel religio extensiuè,non tamen magnificata est,vel augmentata spiritualis lætitia, & charitas intensiuè, Quæso vt mihi dicas, quis est ille hodie qui velit habere prælatum ad obediendum? nonne potius ad seruiendum? iam enim voluntati prælatorum nolumus obedire, Sed econuerso, nolumus vt ipsi voluntates nostras debeant in omnibus adimplere, & nobis si deest aliquid de his quæ volumus, iam plus de ipsis, quàm de scutiferis murmuramus:eis gladio linguæ non parcimus detrahendo, vel clamosis quæstionibus eis proteruè, & intrepidè respondendo, & quod peius est, illud quod nobis alias foret gratum, fit nobis hoc ipso quod à prælatis præcipitur odiosum. Iam non cogitamus, quomodo eorū voluntatem possimus plenius adimplere, & nostram perfectius abnegare,sed potius quomodo possimus in omnibus eis resistere, & eos ad faciendum quod volumus coarctare,aut ad renuendum quod iniungunt, nos excusatione aliqua paliare, aut diligenter inuesti gamus, quomodo non tencamur eis in hoc vel in illo, aliquatenus obedire. sed heu sic faciendo Luciferum imitamur, qui præesse voluit potiusquam subesse: timeo ne forte secum habitaculum habeamus ad cōfu-

sionem

Verus, & Germanus sensus Apostoli. 1.Cor. 4. Roma. 14.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sionem,nostram appareat Christus passus,qui pro nobis patiendo suo patri vsque ad mortem voluit obedire,nihil sibi penitus retinens,de his quæ propria volũtas in hominib.appetere consueuit,sed exinaniuit semetipsum,formam serui accipiens in seipso. Hunc nẽ pe imitati sunt patres nostri, qui cum prælati essent, se sponte subditos subditis faciebant: hoc enim sibi dulce, hoc delectabile,hoc amabile eis erat: videlicet in his quæ magis suæ voluntati contraria existebant, in his quæ ad exterioris hominis confusionem, afflictionem,exinanitionem spectabant,suis se infimis obedire.Non enim sicut moderni nunc,ipsi tunc librabant hoc melius esse illo,hoc securius,hoc laudabilius hoc facilius,sicut quidam nunc faciunt causa fugæ:sed cuncta quæ cernebant esse prælatorum suorum beneplacita voluntati,dum modo non essent contra Deũ, quantumcunque ardua,& vilia forent auiditate maxima adimplebant, tanta enim in eis vigebat charitas,& obedientiæ promptitudo, vt ad iussa implenda nequaquam timerent discurrere super aquas, nec etiam formidarent ire ad capiendum leænas, cum eis erat iniunctum. Et breuiter ad multa alia ardua & difficilia,quę non sufficio enarrare,amore & nisu obedientiæ se simpliciter,alacriter, & viriliter, quàm citius exponebant Non enim iudicauit in fructuosum illud esse, qui obediens Abbati, cum labore quasi importabili, voluit per annum lignum aridum adaquare, & ex hoc apparuit obedientiæ celsitudo, quia quod mortuum fuerat & aridum,per obedientis meritum fecit fructum. Quid ergo de obedientia gloriamur? nunquid poterimus nos fortasse viri Apostolici nominari? timeo, ꝙ nec etiam christiani, sed potius tanquam imitatores Luciferi, meritò posimus dæmoniaci appellari. Quo modo tu infœlix potes & debes christianus dici, qui corde,verbo,& opere Christo contraria niteris adimplere? nunquid Christus considerauit de seipso, quòd esset verus Deus, & secundum etiam humanitatẽ omni gratia & virtute plenus, qui tamen beatæ virginis glorioſę & etiam ipsi Ioseph erat subditus & subiectus. In soluendo quoq; dragmam seruis dæmonum, voluit obedire:nos verò qui sumus pleni hypocrisi, & breuiter omni spurcitia peccatorum, tanquam sepulchra dealbata plena ossibus mortuorum, apparemus exterius humiles, & deuoti, & interius vento superbiæ vegetamur, renuentes manifestè superioribus obedire,allegantes fatuè, quòd non sumus in seruitute,sed potius libertate vocati. Ignoramus autem miseri, quòd seruire Deo regnare est, & quod quantò magis nosmetipsos Domino Deo subijcimus in hac obedientiæ seruitute, tanto apud eum maiori honore effi cimur digniores. Et vide mirabilem virtutem obediẽ tiæ in effectu, ipsa enim obedientia non solum reges nos constituet in futuro, sed si perfectè in nobis exiſtit, facit nos creaturis omnibus dominari, hominem ad pristinum statum decens,quia nihil contrarium nisi ad profectũ animę fuerit, nos molestare permittit, aduersa facit prospera,amara dulcia,grauia leuia:& breuiter cuncta huius mundi difficilia ardua vel acerba, ipsi verò obedientiæ filio in delectabilia & suauia conuertuntur: hominem quoque adhuc in carne mortali positũ facit angelicè se habere,nec sui Domini Dei facit honorem appetere cum feruore, quia omnibus positis,eius laudem, cum summa auiditate facit quærere in qualibet creatura, nec etiam momentum permittit transire à seruitio Dei sui. O virtus mirabilis,quæ sui facit hominem obliuiscit: & semper in sũ tendere Redemptorem,quæ hominem adhuc in terris corpore ambulantem,facit spiritu in cœlestibus habitare. Quid ergo de obedientia murmuras ò superbè? cum enim Apostolus dicat,quòd,in seruitute non sumus vocati, sed in libertate, innuit, quòd Deo, & prę latis,non quidem timore seruili ad modum seruorum sed amore liberali ad modum filiorum,debemus posse simpliciter obedire: absit enim ꝙ Apostolus voluerit dicere, vt de cætero non prælatorum, sed nostram potius debeamus facere voluntatem,cum enim dixerit Dominus. Qui vult venire post me, non dixit se vel suũ beneplacitũ sequi debet, sed potius subitũ xit, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. & tota sacra scriptura, hoc est tam vetus, quàm nouum testamentum,obedientiã approbat, & commendat. Si enim cor rationale & nobile tu haberes,non certè renueres Deo,tam in se, quàm etiam in quocunque prælato vilissimo obedire,sed potius dedignareris animam tuam tam nobilem subijcere alicui alteri creaturæ. Mirum est enim quòd homo renuit,& dedignatur seruire Deo in prælato,& non dedignatur seruire die ac nocte vni libro,aut alicui alteri vilissimę creaturæ, & totum tempus suum conabitur expendere circa nihil, ideoq; vir comendatus rectus & iustus cernens,quòd si faciens suã voluntatem animam suam plus cæteris offendit, & quòd contra Deum semper superbè egerit in vindictam Dei,& sui suam voluntatẽ nitetur simpliciter abnegare, & quia si seipsum abhorrens desiderabit ab omnibus conculcari, semper tamen ad honorem Dei sui omnia referendo. Quod ipse nobis clementer concedat,qui patri suo obediens, pro nobis peccatoribus voluit crudeliter crucifigi. Amen.

Phil. 2.

Exemplũ, mirabile de obedientię promptitudine.

Luc. 2. Matth. 17.

Obediẽtię effectus.

Gal. 5.

Quæstio carnis, ad Deum Patrem de Christo. Cap. 12.

CAro contra Christum animam per contemplationem eleuantem Deo patri durè conqueritur, sic allegans. Tibi(inquit) Deo patri iusto, ac tuæ misericordię infinitæ durè cõqueror, & de tuo filio Domino Iesu Christo, & peto humiliter & instanter, vt iustitia tua confideret diligenter violentiã maximam mihi factam à tuo filio prædilecto, & ex hoc tua ineffabilis misericordia ad concupita meę summæ miseriæ citius cõdescendat.Ille.n.tuus bonus filius plenus sapientia & virtute, me sua sapiẽtia circũuenit & sua forti potentia magnam violentiã mihi fecit,ille tuus filius glorioſus à regalib. sedib. veniẽs,magnũ ad terrã de cœlestibus saltum fecit,seq; sua magna sapientia & profunda sub carne mihi simili occultauit, nam exinaniuit semetipsum accipiens serui formam, & sic habitu inuentus vt homo,cum profundissima humilitate, & benignitate inenarrabili ad me callidè subintrauit,omnibus fuit humilior, omnibus despectior, omnibus dulcior,omnibus benignior, omnibus amabilior & gratiosior in hoc mundo, ipse signis & portentis vndiq; mirabiliter corruscabat, ipse suo speciosoaspectu, gratioso affatu, virtuoso effectu materno affectu,paterno profectu, ad sui beneuolentiam, & amorem placidè,dulciter & benignè, cunctos tanquã filios charissimos inuitabat; & vt ardentius & seruentius in sui amorem igniret, & accenderet, vniuersas omnium necessitates assumpsit plenariè in seipso, & omnium infirmitates in suo corpore portauit pacificè & quietè: & quod maius immò maximum charitatis signum fuit,ipse pro salute omnium voluit crudelissimè crucifigi, voluit tam passione quàm etiam compassione vehementer affligi, cordis sui feruentem amorem per lateris apertionem voluit demonstrare, inde quoque voluit sacramenta saluberrima in cunctorum remedium emanare. Quid plura? Gloriosum corpus suum in cibum salutiferum & in potum suauissimum; suum pretiosum sanguinem sub specie panis &

Luc.

Phil.

Matth.

nis & vini sumendum fidelibus dereliquit: Et tandem seipsum omnibus daturum in præmium compromisit singulos tua præcepta seruantes patres fratresq; vocabat. demum non solum in via sed etiam in patria firmiter asserebat quòd præcingeret se,& omnibus ad tuã mensam transiens ministraret. Quid amplius loquor? Si enim linguis omnium hominum loquerer,& etiam angelorum, nõ possem aliquatenus explicare eius admirabilem sanctitatem, & suas ineffabiles virtutes, & gratias infinitas,nec etiam valerem; vel scirem aliquo modo declarare immensa & preciosa dona innumerabilia & inenarrabiiia beneficia,quæ mundo contulit, & quæ magis in posterum promisit, scilicet fidelibus se daturum. His igitur omnibus, & his similibus, & maioribus,quę nec scio,nec possum tibi etiam superficialiter enarrare,nimis,immò simpliciter sibi dulciter allexit dilectam animam, mihi in sociam deputatã: Et non solum allexit: sed intus suauiter intrans, eam ad se sua traxit virtute, & nunc intantum suis blanditijs eam sibi coniunxit, & tam indissolubiliter suauissimi & ardentissimi amoris vinculo colligauit, vt iam de me penitus nihil curet,sed potius me spernat, deijciat,odiat,affligat,mortificet & conculcet, & simpliciter ad nihilum redigat vitam meã. Et quod grauius mihi esse videtur,ipsa in grauibus iniurijs & offensis ab ea mihi illatis,nullatenus saciata procurat solicitè& laborat,vt ab alijs talia, vel,similia mihi crudeliter inferantur:inferentes summe diligit, & commendat, & pro eis orationem tibi porrigit specialẽ, sic quòd mortificor &,non curat: in limo iaceo & exultat, iaceo astricta ferro,pressa catenis, ligata vinculis,vincta compedibus, nõ desunt tormenta,nõ desunt cruciamenta. supplicia nunquã desunt,quotidie crudescit in me sæuitia,ipsa quotidie me flagellat, ipsa assiduè nouis cruciatibus me lacerat; ipsa quoque vt cæteri dolores,doloribus meis dolores addit, ad hoc vt intensius doleam summè cupit. Quicquid breuiter crudele potest super me excogitat, vt sic moriar huic mundo: hæc enim gloria sua videtur mihi,scilicet posse inferre iniuriam, contumeliam, pœnas, flagella, & quicquid vilissimum aut grauissimum dici potest.sicque me afflictam,& desolatam in mea continua miseria dereliquit, ipsa verò vult semper cum tuo dilectissimo filio commorari, à se me suam fidelem sociam procul pellẽs. Nunc enim cum tuo filio apparet parua in præsepe vagiendo,nunc verò secum Virginis Matris eius brachijs amplexatur, Virginis humeris deportatur, lactè virginis confouetur.nunc secum sitit & bibit, nunc secum esurit & cibatur,nunc secum satigatur, & quiescit, nunc secum repletur tristitia, & lætatur. Sed quid plus? cum tuo tam nobili, &amantissimo filio vigilat tota die, & de nocte verò dormiens,secum dulciter in suo cubiculo requiescit: & non veretur, nocte sibi tanquam propria & dilecta sponsa,suæ cellulæ ianuam aperire, & ille tanquam sponsus ad eam ingreditur læto vultu: Tunc ipsa strictis, & castis amplexibus mox eam recipit gaudiosè,& mellifluis osculis, ac ineffabilibus, & incredibilibus delectationibus,eo continuè & dulciter fruitur tota nocte. Nunc tandem, secum traditur, venditur,capitur,& ligatur,nunc secum ducitur, præsentatur,accusatur,maledicitur,blasphematur, nunc secum oculis velatur, colaphis cæditur, palmis percutitur,flagellis atteritur,vestibus suis exuitur, in faciem conspuitur,contumelijs afficitur,pœnis affligitur, purpura induitur,spinis coronatur,cruce damnatur, cum iniquis deputatur,manibus perforatur,pedibus confoditur,felle potatur,lancea vulneratur,sanguine perfunditur, sicque secum crudelissimè flagellatur, patitur, moritur, & sepelitur. Nunc verò florida secum resurgit,in cœlum conscendit,lætitia perpetua secum gaudet. Ipsa nempe prædilectum filium tuum, tanquam sponsa sponsum nunquam vult deserere,etiam ad momentum,vbi enim ille est, & ipsa secum est, & ibi assistit, ipsa quocunq; ille perexerit secum vadit. Quid plura? Ipsa nunquam sine ipso alicubi inuenitur, vbi ille & ista, ad nihil potest se vertere sine ipso, immo nihil potest appetere præter ipsum, sine ipsa necubi quærit esse,quia certè nimio eius amore languens, & capta,nullo modo potest viuere sine ipso. Quid igitur dicam tibi Deus pater de filio tuo dilecto,qui animam mihi deditam, sic suo inebriauit amore,vt à me sit facta penitus aliena? Quid referam tibi iuste Deus iudex fortis patiens, & benignus,de Iesu Christo filio tuo,scilicet qui à me amabilem sociam meam sic rapuit violenter,& iam sibi sponsam propriam dedicauit? Si rapinam commisit filius tuus,quero raptum restitui. Si appropriauit sibi quod fortè suum non erat, iubeas reddi. Si à me quòd meum erat alienauit & rapuit,iubeas dari mihi. non enim parum mihi videtur, sic rapere vnicam meam sociam,iam meo corpori copulatam,sine qua esse vel viuere nequeo in hac vita. Cur enim anima mihi deputata, vnigenitum filium tuum diligit sic intensè? Cur crudeliter sic me odit? cur simpliciter cætera derelinquit? Solius tui filij amore absorbta,videtur sine sensu. Iam nihil odorat præter eum,videt nihil,audit nihil,gustat nihil, nihil breuiter sentit vel cogitat, nisi ipsum, secum ipsa delitijs abundat,secum cubat,nimio eius inebriata dulcore amoris. Nec ideo mirum est,si anima mea tuo dilecto filio sic adhæsit, quia ipsa certè nili esset lapide durior & ferro insensibilior, ex quo tot & tanta sibi contulit, & confert continuè natus tuus,aliter facere non deberet:immo si aliquo modo contrarium facere attentaret,omnibus ingrata, & fatua meritò appareret. vbi enim est sic durus lapis, qui tanto ardoris amore non calefieret? non scinderetur? immò qui non liquefieret sicut cera? Quantò ergo magis creatura sensibilis seu sponsa igniretur,& quasi tota liquefieret præ amore,si à tali & tanto sponso sibi fierent supradicta: & iõ non conqueror tibi de anima mea pater benigne,quia certè quod debuit adimpleuit:sed de tuo carissimo filio conqueror in hac parte,quòd eam ad se suis immẽsis bũficijs sic alexit, & me in tanta miseria dereliquit.

Clementissimus Deus pater respondet carni Cap. 13.

QVia creatura mea es,tibi iustitia cum misericordia exhibebo: tu enim cum ancilla esles animę tibi tanquam dominæ à me datę,semper tamẽ sibi dominari in omnibus voluisti, tu mala turpia & nefanda semper egisti, & animam tibi sociam hæc facere coegisti,tu semper malè,superbè,inordinatè, & nequiter te hãbuisti, & animam non mihi, sed tibi seruire fecisti. Tu cuncta mala eam docuisti, ad singula peccata eam pronam reddisti, & ab omni opere bono eam simpliciter prohibuisti, & non solum ad cuncta scelera perpetranda eam turpiter inclinasti, sed quod peius est,ipsam ad imaginem meam creatam,seruituti diabolicæ miserabiliter subdidisti,eam iumenris simi lem imo viliorẽ & peiorem bestijs tu fecisti: eam immundam,fœtidam,& abominabilem exhibuisti, eam super omnem caliginem denigrasti, & intantum breuiter tua superbia, vanitate,concupiscentia, & cætero rum peccatorum turpitudine eam vndique fœdasti,& creaturã meam tam nobilem, ad similitudinem meã factam,cognoscere penitus non valerem. Quia igitur ipsa anima iam mihi facta dissimilis peccato, à meo amore simpliciter recesserat,& nimio inordinato amore adhæserat tibi carni, volui dilectum meum vnigenitum

Universidad de Deusto
Biblioteca

nitum incarnari, vt sic carne indutus, facilius & conuenientius posset ipsam allicere ad nexum, & suum seruitium, & amorem. Et quia ipsa anima iam mortua erat, tibi carni miserabiliter adhærẽdo, ideò vt viuificaretur: volui dilectum filium meum incarnatum pro ipsa flagellari crudeliter, & occidi. nec fuit in hoc aliqua filij mei circunuentio, sed mea suaq; commendabilis dignatio, & ineffabilis dilectio charitatis. Et quia tu caro animam à suæ creationis principio decepisti, & semper contraria & nociua sibi intulisti, meus dilectus filius, qui summè eam semper dilexit, compatiens valde sibi, exhibuit se totum sibi, cum mirabili dulcedine, & amore, vt sic citius, & plenius eam meritò allicere ad seipsum, ideò mea iustitia exigit & requirit, vt animam qua semper abusa fuisti, dimittam ex nunc totam & totaliter nato, qui eam redemit, ornauit alleuit, & abluit suo sanguine pretioso, qui eam tanquam sponsam mirabiliter ditauit, & dotauit incorruptibili, & inextimabili thesauro iucunditatis, pulchritudinis, dulcedinis, & amoris. Et ideò dignum & iustum est, vt ipsa anima te velut stercus abhorreat, despiciat, & contemnat, atque meritò cupiat, & procuret, te despici ab omnibus in hoc mundo. Sed quia tu à me in principio non solum iustitiam, sed & misericordiam humiliter imploraſti, volo vt tu & in præsenti illa suauissima & admirabili dulcedine, quàm ipsa anima in meo gustat filio, aliquando profundaris, & vltra hoc, in futuro te dotabo: & si benè animæ obedieris toto posse, ex nunc non solum à pœna æterna, sed & purgatoria simpliciter te absoluo. Qui viuo in æternum, & in sæculum sæculi. Amen.

Ex diuina iustitia anima tota filio Dei debetur.

SERAPHICI DOCTORIS S. BONAVENTVRAE.

Tractatus, qui Speculum animæ dicitur.

PRÆFATIO.

Matth. 7. ARBOR mala fructus malos facit dicit Dominus: secundum glosam interlinealem ibidem, mala arbor mala voluntas est, ex qua secundum aliam glosam fructus malæ operationis procedit. Huius autem arboris folia mala verba sunt, secundũ glosam in principio Psalmistæ super illud. Et folium eius non defluet. Per folia enim verba signantur. folia siquidem vanitatem & fluxibilitatem habent, quod est de natura verborum. Huius arboris rami sunt affectiones diuersæ, quæ ex voluntate procedunt, & secundum eius conditionem pensantur. Si enim voluntas mala est, ramis suis suam corruptionem immittit, secundum illud Apostoli. Si radix sancta, & rami, &c. Truncus autem istius arboris est volũtatis consensus. quoniam sicut radix ramos suos nisi mediante trunco non potest expandere, sic nec radix malæ voluntatis, ramos vitiorum non potest emittere, nisi mediante consensũ. Siquidem secundum Grego. suggestione, delectatione, & consensu peccatum perficitur. Radix autem istius arboris secundum Apostol. est cupiditas. Licet autem radix arbori præstet originem, tamen à fructu incipimus, per folia & ramos & truncum descendentes per ordinem ad radicem, vt iterum incipientes ab ipsa, qualiter procedant ascendendo monstremus.

Totus hic, tractatus, ad confessionem sacramenta, Iem debitẽ faciendam, dirigitur. Psalm. 1.

Rom. 11.

1. Timo. 6

Sciendum igitur, quòd hæc radix, quæ cupiditas vel concupiscentia nominatur, secundum Bedam, ex corruptione seminis transfusa, per primos parentes ad posteros habet ortum. Sicut autem materialis radix humorem trahit & germinat: sic radix concupiscentiæ, secundum Grego. ab imaginatione suggestã, ab extrinseco sumit naturam, qua mediante germinat, cum delectatio ex imaginatione procedat. Tunc autem emittit virus cum ex delectatione cõsensus oritur, quia secundum Aug. est duplex consensus, scilicet in delectatione & opere. Cum enim ex imaginatione, & delectatione motosa cum aduersione periculi, consensus in delectationem sequitur, etiam si opere non complendum decernat, mortale est. Et propter hoc secundum Aug. totus homo damnabitur, licet, iste progressus peccati, qui dictus est, potissimè in peccato carnali locum habeat, & manifestius ibidem appareat; tamen & in omnibus alijs mortalibus locum habet. Si .n. quodcunq; peccatum mortale, mẽte per cogitationem, tenueris & delectationem consensus in ipsum sequatur absque consensu in opus si facultas adesset, nihilominus est mortale. Vt autem de radice ista pleniorem notitiam habeamus, & quomodo ex ipsa fructus malæ operationis procedat, quadruplicem actuum differentiam assignamus. Sunt enim quidam actus, qui de natura sui bonum dicunt. Sunt alij qui quantum de natura sui esse indifferentiam habent, nec boni, nec mali, in genere amoris dicuntur, vt leuare festucam, & huiusmodi. Sunt alij qui de natura sui malum dicunt & tamen aliqua de causa vel fine, bonitatem moris sortiri possunt: vt occidere hominem, quod quidem existente iustitia bonum fieri potest, licet de sui genere malum dicat. Sunt autem secundum Aug. alij, qui ita habent deformitatem annexam, quòd nullo bono fine vel intentione possunt fieri, nec facientem excusare: vt fornicari, vel iniustitiam facere, vel adulterium committere, & huiusmodi. Hoc igitur circa istã materiam est sciendum, q̃ secundum Ambro. Affectus nomen operi imponit, & ex intentione opera iudicãtur. Quod quidem de duobus primis generibus actũ intelligit Aug. scilicet quando bonum est, vel indifferens. Si enim aliquis intentione inanis gloriæ pascat pauperem, vel ex contemptu festucam erigat, ex mala intentione procedit & rationem radicis sortitur. In alio autem genere actuum, sola iusta intentio opus bonum facere potest. In quarto autem genere actuũ, nulla intentio vel finis potest facere bonum actum. Quacunque enim intentione quis fornicationem, vel actum adulterij cõmittat, nullatenus excusatur. Hoc etiam circa istam arborem est sciendum, q̃ truncus istius arboris, rami, & fructus cum folijs, ex quibusdam circunstantijs quantitatem assumunt, sicut materialis arbor ex sterquilinij, & corruptionis iniectione in fructibus & alijs recipit incrementum, secundum q̃ dicit colonus ille in Luc. Hæ autem circunstantiæ hoc versiculo continentur, videlicet. Quo, quis, vbi, cum quo, quotiens, cur, quomodo, quando. Quo motu supple, vtrum ex tentatione graui, vel leui, vel nulla, si malitia vel infirmitate, vel ignorantia. Quis, persona, prælatus, vel ordinatus, clericus, vel alius, vel alij in exemplum positus religiosus, vel huiusmodi, in quibus peccatum aggrauari potest ratione personæ. Vbi si in loco sacro, vel communi, ita quòd malum possit esse alijs in exemplis. Cum quo, si multos ad simile malum traxit, &c. Quotiens, si habuit in consuetudine. Cur scilicet quo sine vel intentione, licet enim malum facere bona intentione, non excuset à toto, tamen excusat à tanto. Similiter autem & peruersa intentione, aggrauat peccatum. Quomodo, si fortè modum

Stimulus

Natura

Actus dicuntur fortiri

Matth. 3.

1. Tim. 6.

Ioan. 2. Concupiscentia

modum nouum, modũ effrenatum peccati inuenit. Quando, vt si forte tempus sacrum, vel orationi deputatum, in peccato expendit. Sunt autem aliæ circunstantiæ: quæ specialem speciem dant peccato, vt cognoscere vxorem alterius, & similia: quæ nullatenus à confitente omitti debent, & plenius in arboris prosecutione patebunt. Quod autem vt iam supradictum est, secundum Apostolum: rami & fructus ex radice pensantur, satis de facili potest quisque perpendere, si peccatum eius radicem mortalem habeat, & ponitur in exemplum. Videre enim mulierem de se non habet rationem peccati: nec tangere, & tamen si de radice luxuriæ procedat directè: cuius malus habitus latet interius, est mortale. Quando autem radix rationem mortalis habeat: in prosecutione, & formatione arboris poterit plenius pertractari. Hoc autem addo, q̃ illud mortale de suo genere dicitur, quod directè est contra Deum vel proximum: directè autem dico, quia sicut in materiali arbore ex trunco vel ramis: quædam pullulationes in directè prodeunt, quas adulterinas vocamus: ita ex radice malæ voluntatis, quam concupiscentiã nominamus: multa semina prodeunt, quæ directè contra Deum vel proximum non faciunt: sed aliqualiter indirectè: & talia venialia nuncupantur. vnde etiam aduertendum, q̃ multa talia pronuntur in formatione istius arboris, quæ licet in se, & in suo genere mortalia non dicantur: tamen ad suam radicem relata, & eidem coniuncta, possunt habere rationem mortalis, licet autem contingat interdum, q̃ vnum opus, & idem à diuersis trahat originem; vt percutere, ex superbia, inuidia, & ira potest procedere: tamen idem actus in arbore nullatenus iteratur. Sed verè penitens arboris inspector diligenter aduertat, quibus ex causis & radicibus actus ille inueniatur in ipso. digna etiam deliberatione consideret progressum peccati: quomodo radix concupiscentiæ germinauerit in ipso & circunstantijs de quibus superius est expressum. Et si de fructu vel folijs, vel ramis arboris se comedisse aduertat: per confessionem euomat, vt animæ recuperet sanitatem. Hæc est enim arbor, de cuius fructu mortifero, protoplasti parentes contra præceptum summi medici gustauerunt, & morte experti sunt, quam ad posteros transmiserunt. Et hęc est arbor, quę secundum testimonium Matthæi excidetur, & in igne mittetur, & ardet. His ergo prælibatis, arborem imaginariam describamus, in cuius radice sit illa Apostoli auctoritas. Radix omnium malorum cupiditas. Truncus autem istius arboris taliter describatur, quòd ab imaginatione incipiat, & in delectatione morosa cum aduersione periculi sit eius medium, & in consensu triplici terminetur, scilicet in consensu, in delectatione, & in opere: secundum quòd progressus peccati superius est expressus. Quia autem omne peccatum vel cogitatione, vel locutione, vel opere perpetratur, & sicut suprà probatum est, in ramo malã voluntas significatur: in vero autem folium, fructus in opere: ideò omnia peccata, quæ in progressu occurrunt, quæ ad cogitationem pertinent per modum rami, quæ verò ad locutionem per modum foliorum, quæ autem ad opus per modum fructuum in arbore describantur. Sed hos ramos fructus, & folia, describamus huius arboris. Si quidem secundum Ioã nis testimonium, tres rami principales ex radice concupiscentiæ prodeunt, quoniam oẽ quod est in mundo, aut est concupiscentia carnis, aut concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ, quę concupiscentia honoris nominatur. Et de hoc vltimo primò est dicendum, tanquam de grossiori, & à quo plures rami, onusti fructu, & folijs mortiferis oriuntur. & primo de superbia.

De primo principali ramo, scilicet superbia. Cap. 1.

HIc igitur ramus, qui superbia nominatur, in genere suo mortale peccatũ dicitur, quoniam directè est contra Deum, & eius reuerentiam. Quum scilicet creatura vltra quod à factore accepit extollitur, & quasi vsurpare præsumit. Vnde & Gre. 34. moralium dicit. Euidentissimum signum reproborum, est superbia. Per hoc patet, q̃ illa superbia est mortalis, qua quis se vltra merita extollere appetit, & se melioribus anteponit, & hoc si ex deliberatiõe procedat. Sicut .n. alia peccata carnalia motus habent, qui præueniunt rationem, quibus ratio non consentit, sic & superbiæ motus quãplurimi in hoĩe rationem præueniunt, quos ratio aduertens reprimit, vel saltem nõ consentit. Hic autem ramus superbię tres præcipuè ramos habet, s. præsumptionem, contemptum, & inanem gloriam. Præsumptio in hoc consistit præcipuè, q̃ homo præsumit gratiam se habere, vel ex se, vel pro meritis suis, vel falso, vel plus alijs: vnde versus. Ex se pro meritis falso plus omnibus inflat. Et secundum hoc præsumptio quatuor ramos habet, secundũ Gre. in moral. Hi autem rami cum suis fructibus, & folijs habent rationem mortalis, eo modo quo de superbia est predictum. Ex hoc autem vltimo ramo s. plus omnibus, duplex ramus oritur. Hoc .n. in gratuitis sicut in virtutibus, vel in gratis datis, s. in gratijs exterioribus potest intelligi. Ex quorum ramorum medio oritur elatio cordis inordinata, & confidentia de se, & inepta audacia. Ex ramo autem, qui est præsumptio de bonis gratuitis, oritur solium diuinæ tentationis, & fructus discriminis. Appellatur Dei tentatio, quando quis experimentum diuinæ potentiæ quærit, vt sicut petere absque necessitate. Discrimen autem dicitur, quando quis se exponit periculo, in sola diuina virtute confidens contempto humano adiutorio absque necessitate fidei, vel Ecclesię, & habet rationem mortalis, vnde dicitur in Deut. Non tentabis Dominum Deum tuum, dicit glo. Deum tentat, qui habens quod faciat sine ratione se committit periculo. Secundus ramus superbiæ est contemptus: eo enim quo quis alios se præsumit supergredi, Deum contemnit & hominem, & secundum hoc hic ramus in duos diuiditur, videlicet in contemptum Dei, & proximi, qui planè habent rationem mortalis: quia contra caritatem Dei & proximi sunt directè. Ex ramorum istorum medio procedit ramus inobedientiæ, per quam à potestate alterius & subiunctione se eximit, nulli volens subesse. Ex primo autem ramo, qui est contemnere proximum, procedunt isti fructus, s. se à societate & verbo subtrahere; & gestu indignationem, vel contemptum ostendere. folia etiam ex ipso procedũt quę sunt verborum indignatio, irreuerentia in verbo, quę omnia sunt contra charitatem ad proximum, & mortalia sunt, secundum q̃ ex superbia & contemptu nascuntur. Est aũt erronea alterius detestatio per contrariũ. Derisio aũt & subsanatio differunt, qm̃ derisio fit in voce, sed subsannatio fit in gestu, vel trahẽdo linguã, vel faciẽdo nutus, & similia: irreuerẽtia aũt in mõ loquẽdi. Cũ hoc aũt solio est irreuerẽtia in facto, ex quorũ medio procedũt isti fructus, s. irreuerentia facta parentib. prelatis, principib. maioribus, senioribus, patrib. spiritualibus, & sanctis viris, locis, & rebus sacris & temporibus. vt in violatione festorum contingit, & præcipuè sacramentis, maximè sacramento altaris. Qui .n. excõmunicatus, vel suspensus, vel interdictus, vel in mortali pctõ solenniter in Ecclesia officiat, vel sacramẽtũ administrat, vel recipit ĩ mortali vel irregularis, vel incõfessus post mortale, cũ copia facerdotis

Præsumptio quid.

Deut. 6.

Contemptus quid.

Irreuerentię peccatũ

Universidad de Deusto
Biblioteca

celebrat vel notorius peccator officium correctionis exercèt, vel excõicato scienter participat in diuinis, ex hoc scienter faciat, & ignarus iuris existat: irreuerentiã diuinis exhibet, & mortaliter peccat. Hoc etiã sciendũ est quòd excommunicati vel interdicti, qui se ingerũt diuinis, si hoc scienter faciant contra præceptum Ecclesiæ, mortaliter peccant. Alia etiam suprà posita rationem mortalis peccati habere possunt, secundum q̃ ex ramo contemptus procedunt. Secundus ramus, qui ex contemptu Dei & proximi oritur, est in superbia, quæ quidem respectu Dei manifestè mortale est, respectu etiam maiorum quibus obedire debemus, siue parentibus, siue prælatis rationem mortalis habet, si præcipiantur licita & honesta. Vnde dicit Apostolus. Qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit. Et parentibus non obedire, ab eodem Apostolo inter mortalia computantur. Ex medio autem ramorum inobedientiæ respectu Dei & proximi, procedit ramus impatientiæ similiter bipartitus contra Deum, & proximum, & ista quidem impatientia ex inobedientia, oriri dicitur, quia cum à superiori, aliquid faciendum imponitur, quod peruersæ displicet voluntati, in ipsa impatientia excitatur: quod nihil aliud est, quàm immoderata animi perturbatio, ex dicto, vel facto alterius quod personam ipsius tangit, & in quo se reputat grauari. vnde hoc laborat vitio, qui infirmitates, vel infortunium, vel onus impositum non sustinet patiẽter: & habet rationem mortalis, cum vsque ad odium Dei, & proximi se extendit. Et secundum hoc, ex hoc ramo impatientię prodedit aliud, scilicet odium Dei, qui licet in se odio haberi non possit, tamen in effectibus suis odiri potest. Ex hoc ramo solium blasphemię & murmuris nascitur: & manifestè rationem habet mortalis. Ex ramo autem impatientię ad prælatum, oritur & murmuratio, solium scilicet vento superbię agitatum. Est autem Murmuratio iniusta querela contra superiores, latenter multorum auribus inculcata, & habet rationem mortalis, secundum quòd ad alterius diffamationem anhelat. Cum hoc autem solio est fructus obstinationis & pertinaciæ. Est autem Pertinacia, perseuerantia in malo proposito, contra voluntatem superiorum. Ex qua oritur solium rebellionis apertæ, & fructum transgressionis secum habet: quæ omnia habent rationem mortalis, secundũ quod ex inobedientia oriuntur. cum fructu autem transgressionis sunt excommunicationis interdicti, & suspensionis sententiæ, quas sustinere procedit ex inobedientia, si debitè infligantur. Item ex ramo inobedientiæ ramus infidelitatis procedit, secundum quam aliquis se ab obedientia Romanæ Ecclesiæ, alienat. Et quidem hic ramus in hos ramos se diuidit, scilicet in hæsitationem, dubitationem & errorem. & hos fructus habet, hæresim, schisma, sortilegium, & diuinationis, superstitionisq̃ue folia, quę etiam fructus apostasiæ & idololatriæ secum habent: Et de singulis quid sint per ordinem exprimamus.

Est autem Hæsitatio, mentis titillatio contra fidem, cum scilicet intellectus non perfectè consentit his, quæ sunt fidei, sed dubitat. quod etiam de suo genere est mortale. Est autem Error, quãdo iam tenetur contrarium fidei, siue scienter siue ignoranter. sed tamen multum interest, qui enim credenda nouit per fidem Ecclesię & tenet contrarium, peccat mortaliter; qui autem ex simplicitate ignorat, si tamen intentionem & voluntatem habeat generaliter credendi, quod credit Ecclesia, nullatenus iudicandum est mortale. Si quis ex simplicitate veritatem videre oculis corporalibus credat, non propter hoc contemnendus est, cum paratus sit credere, quod credit Ecclesia indistinctè. Vnde dicit August. Errare potero, sed hæreticus non ero. Est autem Hæresis, obstinata affirmatio cõtra fidem. Schisma autem à scissione dictum est. Vnde ille schismaticus dicitur, qui ab vnitate Ecclesię se separare intendit, licet eadem sentiat, quæ tenet Ecclesia & fides catholica, secundum August. contra Faustum. Sortilegium est, cum id quod futurum est inquiritur, & habet multas species, quę per folia in arbore designantur, scilicet diuinationes per astra, per incantationes, per dęmonum consultationes, per garritum auium, quod dicitur Augurium, per ligaturas nominum, temporum obseruationes, & somniorum. quæ omnia prohibentur ab Ecclesia tanquam mala: & habent rationem mortalis, quia quod soli Deo cõpetit, attribuitur creaturę. Hoc tamen circa obseruantiam temporum, & orationes debes aduertere, q̃ sortiuntur Sortilegij rationem, quando scilicet creditur, quòd magis valeant ad vnum effectum, quàm ad alium, vel quando quis confidat in determinato orationum numero: vel effectum optatum, vt qui fecerit, infallibiliter consequi putat. Quid autem sit apostasia, à fide, vel idolatria planè patet. Tertius ramus superbię est Inanis gloria, qua quis appetit suam excellentiam ostendere: quæ habet rationem mortalis, inquantum quis gloriam sibi appetit, quæ soli Deo debetur, quoniam ipse fecit nos, & non ipsi nos. vnde qui gloriam non refert in Deum, vel sic gloriam affectat acquirere, quòd si ex hoc assequatur, offensam Dei non metuit, mortaliter peccat: vnde August. in lib. de ciuita. Dei, dicit hoc vitium inimicorum est pię fidei, si maior in corde sit cupiditas gloriæ, quàm Dei timor & amor. Si autem in bono proprio, quis inaniter glorietur, ita tamen quod ibidem non fiftat, vel actu, vel habitu in Deum referat, nec vt hoc acquireret aliquo modo Deum velles offendere, nullatenus est iudicandum mortale. Ex hoc inanis gloriæ ramo, quatuor rami oriuntur. s. Ambitio honoris, & fauoris humani appetitus, confusionis timor, & laudis amor. Ex primo autem ramo inanis glorię, qui est ambitio, oritur fructus pompę, qui tres fructus habet, & vnum solium, scilicet faustum in superfluo, commitatu, & apparatu, & fastuoso gestu, & affatu: quæ licet modo talia non sint ex suo genere, tamen pro vt oriuntur ex ramo superbiæ, mortalia esse possunt. Ex secundo ramo qui est appetitus humani fauoris, est adulationis solium, quę quandoque mortalis, & quandoque venialis. qui enim ad malum alium incitat, malum factum eius laudãdo per adulationem: vel alij occasionem prębet vt in peccato remaneat, vel vt vltra merita sua efferat ipsum, scilicet falso laudando, in tali adulatio est mortalis. Si autem sola intentione placendi, & vt Dei gratia augeatur, quam in veritate ipse commendat, mortalis nullatenus iudicatur. Et hoc August. in sermone de purgatorio iudicat veniale, secundum igitur hoc, solium ădulationis in tria diuiditur, quia aut adulatio est de bono habito, vel de malo. Item ex ramo appetitus fauoris humani, oritur prodigalitatis fructus. fit enim homo prodigus, vt humanum fauorem acquirat. Habet autem prodigalitas rationem mortalis, secundum quod bona, quæ vtiliter in pauperes fundi debeant: inutiliter expenduntur: & in personis inhonestis non seruando modum, vel tempus: & quidem hoc vitium malus est in personis ecclesiasticis, quorum bona vltra sustentationem personæ & status, debent pauperibus erogari. Secundumi hoc autem prodigalitas quatuor fructus habet, quia nec personam cui dat, nec modum, nec tempus considerat, & in curiam secum habet. Est autem in curia, cum quis sic curam de bonis suis abijcit, q̃ bona eius depereunt, quæ à Deo collata sunt, vt ex inde sustententur pauperes Christi:

Nota pro excommunicatis.

Rom. 13.

Rom. 1.

Quomodo Deus odiri potest.

Murmurations deseiptio.

Pertinacia, quid.

Hesitatio, quid

Error quid

Hæresis schisma

Sortilegi

Auguria vade a tur.

Apada

Inanis gia quę

Humiliras falsa quid.

Hyp ocrisis.

Ostentatio

Singularitas.

Iactantia.

Luc. 18.

Christi: hæc autem incuria nõ iudicatur mortalis, nisi secundum quòd ex aliqua radice mortali procedit. Quandoque enim ex contemptu temporalium procedit, tamen semper ad indiscretionem pertinet, & ex tanta negligentia procedere potest, quod mortalis esse posset, vt si fortè indigentiam manifestam viderit, & bona quibus eos iuuare posset, deperire permittit, Item ex tertio ramo inanis gloriæ, qui est timor confusionis, hi procedunt fructus: mala scilicet verecundia, & falsa humilitas. Verecundia autem hos habet fructus secum, s. erubescentiam diuinorum, vt quum quis erubescit vel facere missam, vel orare. Item verecundiam paupertatis parentum, vel pauperum amicorum. Item in confessione, secundum quòd aliquis cõfessionem dimittit, vel non confitetur veritatem propter confusionis timorem. Falsa autem humilitas est, cum aliquis seipsum humiliat, ne per superbiam minus reputetur ab alijs. Item ex illo ramo, qui est timor confusionis, hæc folia oriuntur, videlicet veritatis negatio in iudicio, vel extra iudicium, veritatis impugnatio, falsa excusatio, & peccati defensio. Ista autem quę ad timorem confusionis pertinent, habent rationem mortalis: non ex genere, sed secundum q̃ amor fauoris humani, amori diuino præfertur. Et eligit hoc magis contra Deum facere, quàm confusionem humanam incurrere. Hoc tamen circa negationem veritatis in iudicio aduertendum est, quòd ex suo genere mortale est, & quia superiori in iudicio obedire tenemur, & iustitiæ opponitur, si tamen aliquid superior interroget, quod secundum iuris ordinem interrogare non debet, potest appellari, sed nullo modò licet mentiri. Ex quarto ramo inanis gloriæ, qui est amor humanæ laudis oriuntur tres fructus, scilicet hypocrisis, ostentatio, singularitas, & iactantiæ soliũ, quod in quatuor est diuisum. Aut enim est de bono habito, vel non habito, aut de malo facto, vel non facto, & de his per ordinem videamus. Est autem hypocrisis (secundum Isidorum) simulatio boni non existentis, vnde est mendacium in signo, sicut enim mendacium omne nõ semper est mortale, sed quando est in detrimentum proximi, vel contra veritatem fidei vel morum: sic nec hypocrisis semper est mortalis, nisi quando sit intentione decipiendi sub specie bonitatis, sicut illi qui simulant sanctitatem, vt bona Ecclesiæ habeãt quæ habere digni non sunt, & Ecclesiam per suam simulationem decipiunt. Quando autem fit intentione laudis, tunc de ea sicut de inani gloria iudicandum est: sicut superius est expressum. Ostentatio est, quando bonum quod quis habet, vel habere se putat, exterius ostendere nititur, vt laudem humanam exinde consequatur. nec est mortale ex suo genere, nisi secundum quod inanis gloria iudicatur mortalis. Singularitas est, quum quis vult singulariter apparere, & secum habet fructus diuersos, secundum quòd in diuersis materijs inuenitur, cum scilicet communia, quis non dignatur facere, vel docere, vel modum singularem in factis satagit ostendere. & hoc quandoque rationem mortalis habere dicitur, secundum condition radicis, eo modo quo inanis gloria, quæ propter hoc intenditur esse mortalis. Iactantia quandoque mortalis, quandoque venialis. Quum enim quis se iactat de bono quod habet, vel se habere putat, vt inanem gloriam consequatur, tunc iudicandũ est de tali iactantia sicut de radice ipsius. Quum de bono quod non habet, tunc est ibi mendacium, & tunc si tale est mendacium, quod fit contra diuinam reuerẽtiam, vel proximi charitatem, habet rationem mortalis: contra Dei reuerentiam se iactabas Pharisæus. Quum autem quis de peccato mortali quod non fecit, vel quod fecit, se iactat, mortale est: quoniam in peccato facto sibi complacet, & vnde confusionem meruit, quærit gloriam, si factum suum in alios extendit. Item nota, quòd fructus singularitatis, qui procedit ex inani gloria (vt iam supradiximus) non solum per modum fructus in opere, sed etiam per modum rami, debet describi in arbore, ad significandum voluntatem singularem apparendi. Ex hoc autem ramo procedit ramus inuidiæ, sic autem ex voluntate singulariter apparendi procedit, quia dum quis videri singulariter appetit, si aliquem videt in gratia præeminere, qui eius offuscet gratiam, eidem inuidet: & est peccatum mortale. Est autem inuidia, tristitia de bono alterius secundum Dam. Circa quod notandum quod hoc quatuor modis potest cõtingere, vno quidem modo, cum quis bonum alterius sibi esse damnosum aduertit, & cum quis de promotione inimicorum tristatur, & hoc rationem mortalis non habet Item secundum quòd quis bonum videt in alio, in quo defectum patitur, & ex quo dolet, non quidem, quia alius bonum habeat, sed quia ipse non habet, & non habet rationem peccati. Item alio modo dolet, quis de bono alterius, inquantum ipsum indignum videt bonis, quæ habet, & hoc etiam non habet rationem peccati in bonis temporalibus, quæ homini, quandoque proficiunt ad ruinam. Alio modo quis dolet de bono alterius, secundum quòd per bonum alterius gloriam suam putat diminui, & hoc est inuidia, quæ iudicatur mortalis, & quia ex ramo procedit superbiæ: & quia directè opponitur charitati, in qua vita animæ conseruatur. Sicut autem de superbia dictũ est, quod quidam motus præueniunt rationem, quibus ratio non consentit, nec habent rationem mortalis, ita & de inuidia est dicendum. De ramo autem inuidiæ præcipuè exeunt duo rami, scilicet exultatio in aduersis, & dolor in prosperis, qui (sicut dictum est de inuidia) rationem habent mortalis. De primo autem ramo, scilicet de gaudio in aduersis, oriuntur hi fructus, machinatio, scandalum, insidiæ, proditio, suspicio, & iudicium. Inter hæc folia, discordiarum seminatio, secretorum & confessionis reuelatio signo, vel verbo, vel circunstantia: & falsum testimonium. de quibus sigillatim aliquid est dicendum. Machinatio, est mali occulta, & studiosa procuratio. Scandalum (secundum Augu. est dictum vel factum minus rectum, præbens alij occasionem ruinæ: quum scilicet aliquis alium in malum inducit. & est mortalis, quum aliquis per consilium vel exemplum ex intentione inducitur immortale. Insidiæ sunt (pro vt hic de insidijs loquimur) inuestigatio & contideratio factorum alterius, vt accusari possit deprehensus in malo. Proditio est, cum aliquis amicitiam ad alium simulat, vt ipsum decipiat: de quo dicit Boetius quòd nulla pestis efficacior est ad nocendum, quàm familiaris inimicus. Suspicio est, cum quis facilis est, vt malum de alio suspicetur: vnde Tullius, suspitio est mala opinio, ex leuibus causis, & hoc ex mala affectione inuidiæ procedit: & tunc habet rationem mortalis, alias autem non iudicatur mortalis. Iudicium peruersum, est cũ quis ad alium malè affectus, non solum malum suspicatur in ipso ex causis leuibus, verumetiam diffinit in corde vel ore sententialiter, peccatum mortale committi ab aliquo. & hoc de suo genere est mortale, ex quacunq; radice procedat. vnde glosa super illud, ad Corinth. Nolite ante tempus iudicare: suspitiones vitare non possumus, quia homines sumus, iudicia tamen, ideſt sententias diffinitiuas cauere debemus. Hoc autem iudicium semper est nimis graue peccatum, & procedit, cum quis ex sola suspicione ex causis leuibus condemnatur. Item folia quæ de ramo isto procedunt (sicut dictum est) sunt discordiarũ

Humiliras falsa quid.

Nota pro excommunicatis.

De ramis fructibus & foliis inuidię.

Manichinæ tio quid.

Scandalum quid.

Insidię quid.

Aduertenda Boetij sententia.

Suspitio, quid.

Indicium peruersum quid.

1. Cor. 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

seminatio. Quum enim aduersitati quis congaudet alterius, alios concitat contra ipsum, quod est peccatū mortale, vndè in prouerbijs dicitur. Sex sunt quę odit
Prouer.6. Dominus, & vltimum ponitur tanquam peior, qui seminat inter fratres discordias. Item secretorum reuelatio tunc est peccatum mortale, cum tale secretum est quod in illius qui secretum commisit, potest verti in detrimentum: tunc autem maximum est peccatum, quum videlicet ad reuelationem confessionis, verbo, vel signo, vel circunstantia aliqua quis procedit. Secundus ramus inuidiæ principalis, est dolor in prospe ritate proximi, quod (vt suprà dictum est de inuidia) habet rationem mortalis. Ex hoc autem ramo procedit detractionis folium, quo proximi prosperitas impeditur, hoc autem folium principaliter in duo diuidi tur, quia qui detrahit, aut hoc est eius bonum diminuendo, aut eidem malum imponendo. Primum folium quatuor folia secum habet, scilicet bonum proximi tacere, dimittere, peruertere, & negare. Ex secun do autem ramo hęc folia procedunt, Malum libenter audire,, dissimulare, confirmare, aggrauare, addere, reuelare, & imponere, de quibus videamus qualiter habeant rationem mortalis. Sciendum igitur, ꝙ est deni
Eccle. 10. gratio famæ alterius per verba occulta. Vnde Salomō dicit. Si mordeat serpens in silentio, nihil habet. eo mi nus qui occultè detrahit, habet autem ex fuo genere ra tionem mortalis. Cum enim (secundum Sapientem.)
Prouer.22. Melius sit nomen bonum, quàm diuitiæ multæ, sicut mortale est rē inuito domino pertractare, & qui hoc facit ad restitutionem tenetur. sic etiam alterius famā auferre, mortale est, & qui hoc facit, ad restitutionem tenetur. hoc tamen circa istam materiam est aduertendum, quòd quodlibet breue verbum quod in derogationem vergit alterius non est iudicādum mortale ma ximè quum ex habitu inuidiæ non procedit. Ad detra ctionem autem spectat (vt dictum est) bonum proximi tacere, quod quidem mortale est, cum videt aliquis iniustè famam alterius deperire, sicut enim in arcta ne cessitate tenemur proximo in rebus temporalib. pro uidere, sic etiam & in necessitate famam eius seruare. Diminuere bonum alterius est, cum aliquis commendationem alterius audire nō potest, sed eam diminuit: quod charitati opponitur, & si ex ramo inuidiæ procedat mortale est. quandoq; tamen absque mortali cō tingit, vt cum quis audit commendari indignum, vel vltra merita. & ex hoc potest oriri aliqua deceptio, tūc non habet rationem peccati. Cōuertere bonum alte-
Eccle. 11. rius, est bonum quod negari non potest, mala intētione factum asserere, vnde de tali dicitur. Bona in mala conuertens, insidiatur, & in electis ponit maculam.
Quod manifestè habet rationem mortalis quum procedit ex inuidia, tamen cum hoc ex falso procedit iudicio, de hoc quandoque iudicari debet sicut de malo iudicio est dictum. Quum quis bonum peruertit alterius cum mendacio, tale mendacium cum sit pernitio sum, rationem mortalis fortitur. Item negare bonum alterius, quod scitur inesse, pertinet ad detractionem mortalem. Item de alio malum libenter audire, vel ocasionem detractionis præstare, vel dissimulare cum
Rom. 1. posit corrigere, est mortale: vndè Apostolus. Detractores Deo odibiles esse commemorat, dignos morte iudicat, non solum autem facientes, sed consentientes. Tamen circa hoc debemus dicere, quòd si aliquis detractationem alterius audiat, & non ex inuidia, sed ex verecundia, vel aliquo timore humano ne offendat aliquem, non est iudicandum mortale, nisi sit talis persona, quòd ex officio corrigere debeat, cui posset cedere in mortale. Item malum auditum de aliquo confirmare, & additis circunstantijs aggrauare, vel dicto alterius addere mendaciter, vel veraciter, ad diffamatio-

nem intendendo, est mortale. multum tamen interest, vtrum hoc procedat ex inuidia, vel indiscreto zelo iustitiæ, quandoque enim contingit mala aliorum, facta ex quadam indignatione vel leuitate loquendi, nec intentione diffamandi contra aliquem malum recitari, vel etiam aggrauari, quod esset durum iudicare, mortale. Hoc tamen à plerisque magis dicitur, quòd crimen alterius etiam verū, extra correctionis ordinem reuelare, mortale est. Ordo autem correctionis
Matth. fraternæ est à Domino institutus, qui ait. Si peccauerit in te frater; in te, ideſt te sciente, vade & corripe eum, &c. Hic etiam circa istam materiam est notandum, quòd crimen alterius detegere, vbi non potest prodesse nisi ad diffamationem, est contra ordinē correctionis fraternę. Item ex medio duorum ramorum
Rācor. inuidiæ descriptorum, procedit ramus rācoris, quum enim inuidus bonum proximi non potest diminuere nec eidem malū inferre, prorumpit in cordis rancorem. Est autem Rancor, motus cordis grauis ex mala affectione procedens in proximum. & habet rationem mortalis si ex inuidia procedat, vel libera voluntate: Ex libera autem voluntate dico, quia contingit interdum, quòd aliquis homo propter suam ineptitudinem, vel illatam iniuriam, sine motu dispicentiæ videri non potest: quod quidem in multis magis habet rationem passionis, quàm peccati, dum voluntas libera non consentit. Ex hoc autem ramo rancoris procedit ramus odij, qui manifestè habet rationem mortalis, quia rectę charitati opponitur, in qua vita animæ conseruatur. Hoc etiam aduertendum, quòd non solum secundum præceptum tenemur diligere amicos,
Inimici mali non sed etiam inimicos & malos, vitium tamen in aliquo non tenemur diligere vnde & si quis contra alium moueatur propter eius vitium, quandoque non est vitium, sed virtus, lis et quandoque zelus indiscretus circa hoc possit contingere, & sic oditur vitium, quod aliquando redundat in personam. Debent autem (secundum Augu.in speculo) corrigi vitia hominum, cū dilectione personarum, & odio vitiorum. Ex ramo
Ira quæ autem odij oritur ramus iræ. Est autem Ira (vt hic accipitur) inordinatus animi motus, ad nocendum proximo sine causa: & cum sit contra charitatem, habet manifestè rationem mortalis. Hoc tamen notandum est, ꝙ quælibet ira non debet iudicari mortalis: secundum enim Grego. Est ira per zelum, & est ira per vitium. Est autem ira per zelum, cum quis multum intensè contra malum mouetur, & in punitionem tē-
Duplex defectus per zelum & per vitium. dit, quod quidem virtutis est, nisi zeli indiscretio interueniat: sicut de odio immediatè est prædictum.
Ira autem per vitium, est cum quis contra proximū mouetur iniustè, & ad eius pœnam intendit. Et quandoque (sicut de alijs vitijs est dictum) talis motus prę uenit iudicium rationis ex complexione, vel ex causa alia, & tunc nou habet rationem mortalis. Ex hoc autem ramo iræ procedit ramus appetitus vindictæ, & fructus crudelitatis, & solium discordiæ quæ consistit in verbis. Circa appetitum vindictæ intellige, quòd aliquis vindictam de aliquo dupliciter potest appetere, aut inquantum est in proximi nocumentum & procedit ex odio, aut inquantum per pœnam potest corripi proximus ne de cętero ad peccatum declinet & hoc modo vindictam appetere non est malum, licet autem verè puniens debet aduertere, quòd quandoque mens sibimet mentitur, & quod facit ex odio, ex bona intentione fieri, sibiipsi simulat, & in hoc conscientiam suam mendaciter informat. Ex ramo appetitus vindictæ oriuntur hi fructus. Calumnia, vexatio, & damnificatio. Calumnia est falsi criminis impositio, & est manifestè mortale, quia est pernitiosum mendacium, & procedit
Calumnia quid. ex odio

Vexatio ex odio, & quia iniustitia inuenitur ibidem. Est autem Vexatio, quum quis alium trahit ad iudicium sine causa, & ipsum in persona sua vexat, & in expensis dā nificat, quod fit quandoq; per falsas literas, vel falsò impetratas, vel non suas, sed alterius, vel iuris ordine præ termisso, vel ad impossibilia obligando, vt citando co ram diuersis iudicibus ad loca distantia & iniustè: in
Damnificatio. quibus causis non solum quis peccat mortaliter, verū etiam ad restitutionem omnium damnorum & expensarum tenetur. Item, Damnificatio est quum quis in temporalibus bonis damnificat: & est mortale. Hoc etiam potest fieri dupliciter. aut impediendo bonum habitum vel habendum, aut malum inferendo. quod etiam sit pluribus modis, quæ per modum fructus in arbore describuntur: vnde circa hoc est notandum, quod quinq; modis est quis reus damnificatione proximi, scilicet faciendo, præcipiendo, consulendo, iuuando, & dissimulando, scilicet quum prohiberi potest vel impediri damnum proximi, & voluntarie sustinetur: & quatuor casibus primò dictis, qui sic reus est, ad restitutionem tenetur: & in omnibus estis est peccatum mortale, quoniam hæc omnia directè charitati proximi opponuntur. Hoc tamen circa dissimulationem damni alterius est aduertendum, quod alterius damnum dissimulare non semper iudicandum est mortale, puta cum quis ex timore magis quàm ex ira vel odio dissimulat; timens ne fortè malefactores contra ipsum moueantur, & in damnum proprium, possit aliqualiter redundare, vel in casu vbi probabiliter credit, quòd sua correctio non prodesset, vnde Augustinus primo de ciuitate Dei. Si propterea quisque obiurgandis, & corripiendis mala agentibus parcit, ne deteriores efficiātur, non videtur esse cupiditatis occasio, sed consilium charitatis. Secundus ramus iræ est crudelitas, ex qua oriuntur hi fructus, scilicet,
Incarceratio, percussio, verberatio, duellum, bellum, mutilatio, & occisio, de quibus aliquid videamus. Est
Credulitas Feritas. autem Crudelitas (secundum Senecam) atrocitas animi in exigendis pœnis. Ex hoc etiam ramus feritatis, procedit. Est autem Feritas, cum quis fæuit in proximum absque aliqua culpa præcedente in ipso, & in hoc à crudelitate differt, quia crudelitas est excessus in infligendo pœnam pro peccato commisso. habet autem vtcunque rationem mortalis, quia opponitur charitati: si tamen excessus in puniendo, ex zelo iustitiæ quandoq; contingat vt alii terreantur, nisi sit excessus notabilis, non esset de facili iudicandum mortale. Punire autem absque omni culpa & causa, semper habet rationem peccati mortalis, absque autem causa dico, quia sine culpa quandoque quis punitur, non tamen sine causa, sicut patet in crimine læsę maiestatis. Et quandoque etiam illi de terra alicuius inquantum sunt res domini offendentis, absque culpa propria in temporalibus puniuntur. De incarceratione autem, & verberatione, vel percussione, mutilatione, vel occisione proximi, clarum est quòd habent rationem mortalis, nisi fiant, per iustitiæ auctoritatem, iuris ordine, & moderamine obseruato, vim vi repellendo, cum moderamine inculpatæ tutelæ: hęc enim opponuntur charitati proximi, & licet de suo genere mala sunt, tamen multum aggrauantur secundum radicem, si ex radice odij oriuntur. hoc tamen de percussione notandum, quòd parentum percussio specialis est peccatum. à quo simplex sacerdos non potest absoluere, & est contra præceptum diuinum de honore parentum, percussio autem clerici grauior est quam alia, & si grauis est ad solum Papam pertinet absolutio. De bello autem notare debemus quòd ad iustum bellum tria specialiter requiruntur, sine quibus habet rationem mortalis, videlicet principis auctoritas. Vnde

Simplex sacerdos non potest absoluere parentem per. cussores. Tria ad iustum belli, requisita.

Augustinus contra Faustum, suscipiendi belli auctoritas, atque consilium, penes principes sit. Item iusta causa: vnde idem August. Iusta debent esse bella, quæ vlciscuntur iniurias. tertiò requiritur intentio recta, vnde idem etiam Augustinus de verbis Domini. Apud veros Dei cultores, bella non crudelitate, aut cupiditate geruntur. Duellum autem, nota quòd secundum iura est prohibitum, & secundum rationem habet rationem mortalis, & in appellatione, & in Domino cuius auctoritate fit, & procuratoribus, & in pugilibus propter pecuniam: Et hoc patet cum manifestè habeat rationem tentationis diuinæ, & à forti debilis per naturam vincatur. dicunt tamen quidam, quòd consuetudo excusat in hoc facto, cuius contrarium tenetur communiter à theologis & iuris peritis. Tertium quod ex ramo iræ procedit, est discordiæ folium secundum quod consistit in verbis. Ex discordia enim animorum, etiam discordia verborum procedit. Hoc autem folium in huiusmodi folia est diuisum, quę sunt, irritatio, comminatio, contumelia, improperium, maledictio, procacitas, clamor, & irreconciliatio. Circa materiam istam in generali notandum est: discordia in verbis contentio dicitur, qua quis verbis alterius procaciter contradicit, vnde contentio duorum dicitur; dicit enim modum inordinatum & contradictionem. Potest igitur inordinatè aliquis contradicere proximo malum & falsum dicenti, & tunc ratione contradictionis peccatum non habet, sed in modo potest esse excessus, scilicet cum extendit modum negotij vel personæ: & potest esse mortale, cum quis ad confusionem anhelat alterius ex ira forte, vel odio, vel si tanta contentio quòd ex inde scandalum oriatur. Quum autem quis contendit cum aliquo, & veritati etiam contradicit, vel veritatem impugnat ex inuidia, vel ira, vel odio, tunc est mortalis contentio, & hæc est contentio quæ inter opera carnis ab Apostolo numeratur. Qui talia agunt, regnum
Gal. 5. Dei non possidebunt. Huiusmodi autem contentionis species est irritatio, quando aliquis proximo loquitur pungitiuè, secundum quòd quandoque contingit quòd homo ex odio quod habet ad alterum, libenter eum verbis stimulat & irritat, sicut de fratrib. Ioseph
Gen. 37. in Gen. dicitur. Oderant eum, nec poterant ei quicquam pacificè loqui: & sic est mortale peccatum, secundum quòd ex odio vel ira mortali procedit, vnde de hoc iudicandum est secundum rationem radicis.
Item cum hoc folio est comminatio, cum scilicet aliquis alicui se malum facturum promittit: & sicut lædere proximum est mortale, sicut dictum est superius, sic malum cōminari, quod si fieret mortalis esset: peccatum mortale est, si sit deliberatio, & proponat facere quod minatur, vnde scriptum est. Ante sanguinem, maledicta, contumeliæ, & minæ. Sequitur videre de contumelia, improperio, & conuitio & notandum, quòd contumelia est obiectio criminis perpetrati, improperium, est cum quis iniuriosè reducit ad memoriam auxilium, quod contulit necessitatem patienti. Vnde ait Sap. pauca dabit, & multa improperabit. Cōtra vitium autem est, cum defectus corporalis, vel aliud quodcunque crimen obijcitur ad confusionem personæ & de his videamus quomodo habeant rationem peccati. Hoc igitur circa istam materiam est notandum, quòd cum (secundum Philosophum) voces sint signa intellectuum, multum considerandum est, quod animo verba dicantur. Cōtingit autē quandoq; talia verba dici ex indiscreto zelo, vel zelo iustitiæ aut amoris, vel ex quadam surreptione & subito metu iræ, & tunc non esset iudicandum mortale, nisi tantus esset excessus & verba sic inordinata, quod aliquis per talem contumeliā in diffa-

Universidad de Deusto
Biblioteca

mationem incurreret manifestè, tunc enim zelus iustitiæ nullatenus excusaret, quin peccaret mortaliter, sicut si aliquis aliquem ludendo interficeret per cautelam, tamen posset peccare mortaliter. Cum autem quis alteri conuitium, vel contumeliam, vel improperium dicit, motus ad Proximi confusionem & dehonorationem intendens; tunc agitur contra charitatem proximi, & peccat mortaliter. & sic in
Matt.5. telligitur verbum Domini dicentis. Qui dixerit fratri suo fatue, reus erit gehennæ ignis. Item folium discordiæ (vt dictum est superius) est maledictio, vt cum aliquis malum alij imprecatur optatiuè, & manifestè habet rationem mortalis, quia est contra proxi-
2.Cor.6. mi charitatem, si tamen mente ita teneatur, sicut ore profertur. Et hoc modo loquitur Apostolus cum dicit, Maledici regnum Dei non possidebunt. Contingit tamen verbum maledictionis esse veniale, vel propter paruitatem mali optati, vel quia ludo, vel surreptione, vel zelo iustitiæ, vel non malo affectu verba dicuntur. Et hoc modo Augustinus in sermone de purgatorio, hoc iudicat veniale. De clamore autem verborum, & procacitate sciendum, quod quandoq; contingit, quod licet intentione verborum conuitia grauia non dicantur, tamen tantus clamor & procacitas potest esse, quod scandalum sequitur, vel etiam ex intentione proximus prouocatur, & tunc habet rationem mortalis, eo modo quo dictū est de contētione: si tamen ex deliberatione procedit, & ex ramo iræ vel odij procedit, aliàs autem nō iudicaretur mortale. Item ad discordiam pertinet, irreconciliatio, cum scilicet quis proximum per contumeliam vel alio modo læsit, & ipsum pacificare contemnit. Sicut enim rem alterius ablatam vel famam, tenentur restituere proximo; sic, & pacem, petendo veniam, vndè conuenienter dicit Augustinus in speculo, quod melior est ille, qui quamuis ira sepæ tētetur, tamen ad impetrandum, festinat, vt ei dimittat, cui se fecisse agnoscit iniuriam, quàm qui tardius irascitur, & ad impetrandum veniā tardius inclinatur, vndè non pigeat ex ipso ore proferre medicamenta, vndè facta sunt vulnera, quod si quis contemnat facere, peccatum committit. sicut patet per verbum veritatis dicentis. Si offers &c. secundum glosam: munus nequaquam acceptatur talis offe-
Matt 5. rentis, ante reconciliationem fratris. Et per hoc manifestè probatur, quod est ibi peccatum mortale, non enim nisi per peccatum mortale committit acceptionem diuinam, hoc tamen sanè debet intelligi: cum scilicet talis fuit offensa, quod rationem mortalis habuerit. Qualiter autem contumelia rationem mortalis habeat, iam dictum est.

Concupiscentia diuitiarum. Cap. 2.

SEcundus ramus qui ex radice concupiscentiæ, & ex trunco mali consensus procedit, est concupiscentia oculorum, qui alio nomine auaritia nominatur. Dicitur autem auaritia, secundum quod
Auaritia quid. est auiditas æris, id est, pecuniæ, ita quòd per pecuniam omnia temporalia designantur: vndè Auaritia est inordinatio animi circa temporalia habita vel habenda, quod duobus modis potest contingere, vel inordinatè amando vel appetendo, vel iniustè acquirendo. Circa hoc tamen aduertendū est, quod vtroq; modo potest esse mortale. cum. s. aliquis amorem diui-
Rom.1. tiarum præfert charitati Dei vel proximi; vel cum iniustè præfertur; vel per rapinam temporalia acquirun tur. & sic auaritia ab Apostolo inter mortalia computatur. Sicut autem de alijs vitijs dictum est, quod sua venialia habent, dum scilicet rationem præueniunt, sic etiam auaritia quælibet nō iudicatur mortalis, vt cum quis ad temporalia inordinatè afficitur, tñ salua charitate Dei, & proximi, vel proximus in tam modico læditur, q̄ nullo modo iudicaretur mortale. Secūdū hoc igitur, ex primo ramo auaritiæ tres rami principales procedunt: qui dicuntur, inordinatum desiderium habendi, inordinatum habitii amorem, & inordinatū dolorem amissi: & eo modo quo dictum est de auaritia, est iudicandum de ipsis. Item ex primo ramo, qui est inordinatum desiderium habendi, procedunt hæc. s. solicitudo in mente, & iniustitia in opere. Hęc autē solicitudo potest habere rationem mortalis, scilicet cum propter solicitudinem rerum tēporalium, dimittūtur necessaria ad salutem. Vndè ex hoc ramo Sabbati violatio oritur, cum scilicet cōtra præceptum diuinū vel Ecclesiæ, tempora non seruantur. Per hoc autem sabbatum, in lege nostra, dominica intelligitur, & festa alia ab Ecclesia instituta. Obseruatio si quidem diei dominicæ est de iure diuino, scilicet præceptum diuinum, vt habetur in Exo. Memento vt diem sabbati sanctifices, Ex cōstitutiōe Ecclesiæ, & spiritussan cti familiarī consilio, propter solēnitatem resurrectionis Dominicę, & propter quietem, quæ octauæ etati respondet; succedit dominica sabbato, & in ipsa cessare à seruili opere debemus, & vacare diuinis. Hoc tamen circa istam materiam est notandum, q̄ obseruatio ista quantū ad aliquid est moralis & de iure diuino; quantū aūt ad aliquid cęremonialis, & ad ius positiuū pertinet. q̄ enim homo aliquod tempus habeat ad vacandum diuinis, hoc pertinet ad morale præceptū: sed quod tali vel tali die, vel ab isto opere cessetur, vel ab illo, hoc ad ius positiuum pertinet. Igitur mandatum diuinū transgreditur, qui sic temporalibus negotijs occupatur, q̄ nunquā vacat diuinis. Præcipuè etiam festum vel dominicam violat, qui peccato operā dat, hoc est enim opus seruile, quia qui facit peccatum, seruus est peccati. Vndè Augustinus de decem cordis. Melius faceret Iudęus in agro suo aliquid vtile, quam in theatro seditionis exīstere, & melius fœminæ eorum die sabbati lanam facerent, quàm tota die in Neomenijs suis impudicè saltare: quod tamen intelligendū est de Iudis, qui fiunt cum peccato mortali. Non enim intelligo sabbatum violari per peccatum veniale, quia secum cō patitur obseruantia mandatorum. De operibus autem mechanicis quæ seruilia dicuntur, sicut iam dictū est, ad Ecclesiam pertinet iudicare qualiter sit abstinēdū, vndè Ecclesia pro tempore necessitatis, quæ legem nō habet, dispensat. vnde in hoc casu præceptum vniuersalis Ecclesię particulariter, vel consuetudo generaliter approbata ab omnibus est obseruanda. vndè de mercatis, & quadrigatione, & negotiatione, & nundinis, & talibus, quæ quandoque fiunt in multis locis diebus dominicis & festiuis, vtrum sit mortale vel non, à legislatoris interpretatione dependere videtur, si enim hoc Ecclesia prohibeat sub virtute obedięcię, cōstat transgredi esse mortale peccatum. Secundum, q̄ ex ramo inordinati appetitus temporaliū procedit (vt dictum est) est iniustitiæ in opere, quæ in duos fructus principales distinguitur: quia aut est aperta iniustitia, aut occulta, quæ fraus alio nomine nuncupatur. Iniustitia autem aperta hos fructus secū habet, qui sunt, furtum, vsura, rapina, & iniqua sententia, de quibus aliquid videamus. Circa furtum nota, quòd Furtum est occulta rei alienæ cōtractatio inuito domino, & habet rationē mortalis, inquantum est cōtra iustitiam, & opponitur charitati proximi, vnde lex diuina dicit. Nō facies furtum: hoc tamen aduertendum, quod tam modica res posset esse, vel tam modici valoris, quod non haberet rationem mortalis, nisi fortè adesset voluntas maius accipiendi: si facultas adesset, vel in illo modico esset alterius notabilis dānificatio, plus. n. quadoq; dānificatur

tur pauper in paruo, quā dives in magno, vel nisi fortè esset tanta necessitas, q̄ accipere rē alterius cogeretur, tunc. n. potest aliquis rem alterius pro extrema, vel vrgenti necessitate corporis accipere, quia in necessitate omnia sunt cōmunia, & tunc furtū dici non debet, quia suum est, quod in necessitate accipit, vel etiam pro necessitate alterius, vnde Ambrosius. Esurientium panis est, quem tu detines, & loquitur de auaro. Huius autem furti quatuor sunt species, scilicet, rei occulta acceptio, rei inuentæ detentio, sacrilegium, & proprietas in religiosis. Circa rei inuentionem nota, quòd quædam inueniuntur in littore maris vel aquæ communis: talia enim cedunt in proprietatem inuenientis. Similiter & thesauri qui inueniuntur in terra,
Matth. 13. qui non fuerunt à tempore à quo sit memoria in bonis alicuius, tamen secundum leges, dominus terræ debet habere medietatem, vnde in Matth. dicitur de intentione thesauri absconditi, quòd emit eum. Illa autem quæ inueniuntur, quæ probabiliter fuerunt in
Exod.22. bonis alterius, retinere, est furtum, vnde Augustinus. Si quid inuenisti, & non reddidisti, rapuisti. Si autem possessor inueniri non possit, consuetudo terræ est seruanda. Circa sacrilegium nota, quòd sacrilegium est ratione acceptionis sacræ rei, vel in loco sacro, & secundum hoc triplex est species sacrilegij, vt
Triplex sacrileg. species. quando auertur sacrum de sacro, vel non sacrum de sacro, vel sacrum de non sacro. Quartò circa furtum religiosorum in retentione proprij, notandum est, q̄ dicit Augustinus de religiosis, quod siquis rem sibi collatam celauerit, furti iudicio condēnetur, tunc au-
Notabile, pro religiosis. tem intelligo hoc celari, & habere proprij rationem, quando sic celatur, quòd si etiam prælatus in virtute sanctæ obedientiæ præciperet, quòd reuelaretur, etiā celaretur. Nec aliter intelligo mortale, nisi quando contra voluntatem prælati præceptoriam detineretur Hoc etiam notandum de religiosis, & dispensatoribus, & filijs familias, & vxoribus, quòd furtum possunt committere, si notabiliter dominos rerum in dispensando damnificant, contra voluntatem & intentionem dominorum, quum autem intuitu pietatis, etiam commune bonum procurando, nec mala intentione dant aliqua, vel dispensant, non est iudicandum mortale. Sequitur de rapina. Est autem rapina,
Isa. 61. quum quis rem alterius manifestè per violentiam accipit iniustè, & habet manifestè rationem mortalis, sicut de furto dictum est, vnde in Isa. dicitur. Ego Dominus diligens iudicium, & odio habens rapinam. Potest tamen esse veniale, vel etiam nullū, eo modo quo de furto dictum est, vel etiam in bello iusto, quādo bona inimicorum rapiuntur. Quid autem requiratur ad bellum iustum, dictum est superius. Cum rapina autem sunt fructus alij, s. inductio nouæ taliæ vel consue-
Notabile, pro principibus. tudinis exactio, extorsio, munerum acceptio, & ludus alearum. Circa primum notandum, quòd nouas tallias, vel leges, vel consuetudines constituere, ad extorquendum pecuniam absque iusta causa, habet rationē rapinę. Item exactio est, cum quis debitum inordinatē exigit, & potest habere rationem rapinæ, cum scilicet creditor videt damnum notabile debitoris, nec necessitatem patitur, sed commodè potest expectare, tunc enim posset lædi charitas, & tanta posset esse necessitas, quòd exactio haberet rationem mortalis, vnde; qui à subditis talias & seruitia isto modo exigunt, nec necessitati eorum quantumcunque sint pauperes compatiuntur, rectè raptores dicuntur, vnde hęc quę
Exod. 22. de exactione dicta sunt, contra illud præceptum morale sunt, quod ponitur in Exod. Si pecuniam dederis mutuò populo meo pauperis, non vrgebis eum quasi exactor. Tertius fructus rapinæ est extorsio, quod quidem est cum quis terrendo, vel adulando, vel violentis precibus extorquet, ab aliquo seruitiū, vel aliquod temporale, & tunc quidem potest habere rationem mortalis, cum tollitur ratio voluntarij arbitrij, ab illo cui infertur talis extorsio, & talis est qui minatur, vel rogat ab eo, qui potest nocere, & cuius offensa probabiliter timetur, nisi habeat quod petit. & hoc modo extorsio violenta est, & sic est contra præceptum in Leuitico positum, vbi iubetur, non aliquid extorque-
Leuit.6. ri. Quartus fructus rapinæ est munerum acceptio, quæ quandoque non habet rationem peccati, scilicet cum pauper dat diuiti, reus iudici, creditori debitor. Suspecta tamen est talis munerum collatio, & receptio, & intentione dantis vel recipiētis citò posset inueniri ratio mortalis peccati, vnde cum dives à paupere recipit, vt ipsum secundum iustitiam tueatur, cum alias hoc facere teneatur, & index cui datur aliquid vt peruertat iudicium, vel vt iustitiam consequatur, cum munus recipit, aut iudicium peruertit, aut iustitiam vē dit, manifestè habet rationem mortalem. Creditor etiam qui à debitore munus recipit, in rationem debiti videtur quòd accipiat, & si hac ratione non accipit, tunc habet rationem vsuræ. Quandoque tamen non habet rationem peccati: vt cum quis simpliciter recipit munus, absque mala intentione, nec habet rationem quare possit suspicari, quòd mala intentione donetur. Quintus fructus rapinæ est ludus alearum, seu taxillorum, qui prohibitus est tam à iure canonico, quàm ciuili, vnde & de hoc dicunt quidam, quòd sit peccatum mortale, eo quòd sit contra ius canonicum & ciuile. Et quod ex ludo habetur, nullo bono titulo possidetur, nec potest retineri, sed debet pauperibus erogari. Quia enim qui in ludo lucratur iniustè lucratur, & qui amittit iustè amittit, ideò qui lucratur, eidem à quo lucratur restituere non tenetur, nisi fortè induxerit ad ludēdum. Cum autem ludus satis videatur ex radice rationem habere mortalis peccati, quia scilicet ex auaritia videtur procedere, & quia ludo multa communicantur peccata, scilicet fraus, mendacium, periurium, blasphemia, scandalum, amissio tē poris, & ira frequenter: ideo hæc causa prohibitionis ludi esse videatur. Quū ludit aliquis causa recreationis, peccatis supradictis exclusis non videtur habere rationem mortalis. Tertius fructus principalis iniustitiæ ad proximum quæ ex ramo auaritiæ procedit, est vsura. Dicitur autem vsura ab vsu æris, sunt Vsura quid enim quædam res quarum vsus est rei consumptio, quarum dominium in accipientem transfertur, vt pecunia, & bladum, & vinum. vnde qui talū vsum vendit vsurarius dicitur, & habet rationem mortalis peccati: & inquantum cōtra præceptum morale iustitiæ est, quia vendit alij quod suum non est, cum iam sit translatum dominium. Vnde scriptum est. Qui pecuniam suam non dedit ad vsuram. Vsura enim in
Exod. 22. & Psal. 14. has species diuiditur. Est enim vsura in spe, quum quis non expresè contractum vsurarium facit, licet speret pro mutuo se aliquid accepturum, & hac intentione dat mutuum, alias non daturus. constat quòd talis quantum ad Deum, qui cor intuetur, vsurarius iudicatur, vnde Dominus. Date mutuum, nihil inde
Luc. 6. sperantes. Item est vsura non solum intentione, sed & opere, cum quis debitorem ad amplius obligat quoquomodo, vel tacitè vel expresè, tacitè quidem mutuando speciem pro specie, vt bladum pro blado, & huiusmodi, vt ea recipiat tempore cariori, vel dando antiquum pro nouo, vt melius recipiat innouatum in quibus casibus vsura committitur, cum proprium, commodum non necessitas proximi ibidem attenda tur. Tunc autem potest manifestè sciri corrupta intentio, cum solummodo precluditur infra tempus, quo carius vēduntur: cum quis autem huiusmodi in-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tendie ſeruare, vſque ad tempus, quo vendentur carius licet debitor in ſe periculum ſuſcipiat, honꝫ tamen in creditore iudicatur vſura, ſi hoc facit vt proximo ſubueniat. Item tacita vſura eſt, cum quis ratione dilationis plus iuſto vendit & accipit, & cum quis ratione mutui ſeruitium vel munus accipit, vt ſuperius eſt expreſſum. Item eſt vſura tacita, cum quis aliquid commune habet cum aliquo, quicquid ſit illud, & periculum vel damnum non ſit commune. Item eſt vſura manifeſta, cum promiſſum ex pacto interuenit accipiendi amplius, vel etiam obligatio ex pacto ad ſimile mutuum faciendum. Secundus ramus principalis auaritiæ eſt iniuſtitia occulta, quę in contractibus multis modis contingit: ſcilicet vendendo, emendo, commutando. & hoc poteſt eſſe quando circa ſpiritualia, vel temporalia, fit fraus in numero, pondere, & menſura, in valore, ſeu in quantitate, in defectus taciturnitate, cum ſcilicet notabilis eſt defectus & occultus rei vēditæ, & tacetur, & ita carè venditur, acſi non eſſet ibi defectus aliquis. Item notabiliter carè vendendo, vel propter neceſsitatem ementis, vel propter ſolutionis dilationem, vel propter ſimplicitatem ementis, qui rei valorem non nouit. Item in venditione ſuſpecta locutio, plurima, ſ. rei falſa cōmendatio, periurium, exe cratio verborum, duplicitas, ſeu falſitas quę omnino ſecundum, qꝫ ad nocumentum proximi, vel deceptionem ordinantur, ſic contra proximi charitatem ſunt.

Iniuſtitia, in contractibus.

Hoc tamen aduertendum, quod ſicut ſupradictum eſt de furto, ita poſſet eſſe proximi tam modicum nocumentum, quòd quantum eſſet de ratione contractus, non iudicaretur mortale, hoc tamen circa mendacium eſt notandum, quòd ſicut habetur ſuper illud Pſalm. Perdes omnes qui loquuntur mendacium triplex eſt mendacium, ſcilicet iocoſum, officioſum, qꝫ fit propter bonum proprium, vel etiam proximi, & pernicioſum, quod fit in nocumentum proximi, vel fidei detrimentum, & hoc vltimum de ſuo genere eſt mortale, vnde cum mendacium ſit in proximi nocumentum in contractibus, patet quòd habet rationem mortalis. Hoc etiam circa periurium & iuramentum eſt notandum, qꝫ iuramentum (ſecundum Hieronymum) tres comites habere debet, ſcilicet veritatem, iudicium & iuſtitiam, iudicio caret iuramentum, abſque diſcretione & deliberatione factum, iuſtitia caret iuramentum illicitum quod eſt in detrimentum ſalutis ęternę, veritate autem caret quum falſum iuratur. Circa iuramentum etiam eſt ſciendum qꝫ duplex eſt iuramentum, ſcilicet aſſertorium, & promiſſorium. Iuramentum aſſertorium eſt cum falſum iuratur, vel qꝫ creditur eſſe falſum ex ſuo genere eſt mortale, & contra præceptum diuinum, de non aſſumendo nomen Dei in vanum, hoc autem ſic intelligendum videtur, cum quis ex deliberatione peccat, & ſe peccare aduertit. Circa iuramentum promiſſorium notādum quòd cum quis promittit per iuramentum aliquid ſe facturum, & deliberatiuè, tenetur illud adimplere, aliter eſt tranſgreſſor præcepti, niſi fortè ad implendum reddatur impotens, vel niſi iuramentum vergat aliquo modo contra Dei vel proximi charitatem. Dicit enim Iſidorus. In malis promiſsis reſcinde fidem, in turpi voto muta decretum. De verborum autem duplicitate, & falſitate, quando fit in proximi deceptionem & nocumentum, ſicut de mendacio iudicandum videtur, vnde dicit Iſidorus. Quacunque arte quis iurauerit, Deus (qui conſcientiæ teſtis eſt) illud accipit, ſicut ille cui iuratur. Circa fraudes, quæ in emendo fiunt notandum, quod quandoq; in venditore eſt ſimplicitas, vel neceſsitas, & hoc modo contingit fraus in emptore, ſ. cum res emit vilius, vel ratione ſimplicitatis vilius vēdit, vel neceſsitatis, vel ignorantiæ. Item peccata locutionis in emptoribus frequenter inueniuntur, cum ſcilicet res mendaciter vilipenduntur, & ratione quæ circa venditores ſunt dicta, & eo modo quo dictum eſt de venditore, ſic etiam de fraude in commutationibus eſt ſimiliter iudicandum. Item (vt dictum eſt) non ſolum conſiſtit iniuſtitia & fraus in contractu temporalium rerum, ſed etiam circa ſpiritualia. Et quidē poteſt fieri, vel circa iudicia, & ſic eſt fructus iniquæ ſententiæ, vel circa beneficia, & ſic ſimonia. Eſt autē ſimonia (ſecundum quòd communiter diffinitur) ſtudioſa voluntas emendi, vel vendendi aliquod ſpirituale, vel ſpirituali annexum. & habet rationem mortalis, quia manifeſtè eſt ibi iniuſtitia contra Deum, cum ſpiritualia non poſsint cadere ſub pretio temporali, & quia non poteſt, quis vendere, vel emere illud cuius non poteſt habere dominium, ſpiritualium autem nō ſumus Domini, ſed miniſtri, vnde Apoſt. ait. Sic nos exiſtimet homo, &c. Item quia gratis accipiuntur, gratis conferri debent. Iuxta illud Matth. Gratis accepiſtis &c. Simonia autem tribus modis committitur, & ſecundum hoc tres fructus habet in arbore: committitur enim à manu, vt munera corporalia conferendo pro ſpiritualibus obtinendis. Item munus à lingua, vt per preces carnales & iniuſtas, ſpiritualia obtinendo. Item munere ab obſequio, vt cum quis per ſeruitium humanum, iniuſtum vel inhoneſtum, ſpiritualia obtinet. Item nota alias ſpecies ſimoniæ, quia permutando, tranſigendo ſpiritualia beneficia abſque ſuperioris auctoritate, contrahitur ſimonia ſecundum iura. Appellatur permutatio, cum fit mutatio dignitatum, vel quorumcunque beneficiorum Eccleſiaſticorum. Tranſactio autem, eſt de quacunq; re ſpirituali, non gratuita pactio. Hoc autem circa materiam generaliter eſt aduertendum, qꝫ ſpirituale dare vel accipere pro temporali, ita qꝫ ſpirituale cadat ſub precio, eſt vitium ſimoniæ. Licet autem pro labore & pro ſuſtentatione ſecundum bonas conſuetudines accipere ſeu dare. Ité (vt dictum eſt) alius fructus iniuſtitię ſeu fraudis eſt ad proximum, ſcilicet iniuſta ſententia, & multos fructus mortiferos hēt, qui ſunt iuſtitiæ peruerſio, ſiue dilatio ordinis, iuris mutatio, falſum teſtimonium, iniuſta aduocatio, literarum abuſio: quę omnia habent rationem mortalis, ſecundum qꝫ cedunt in proximi nocumentum, & ex radice auaritiæ procedunt, vt pecunia emergatur. Circa quartum ſcilicet de iniuſta aduocatione nota peccata, quæ ibi inueniuntur frequenter, ſcilicet iniuſtum patrocinium, litis prolungatio, & iuris ſophiſtica allegatio, iniuſtum conſilium, ſcilicet de mendacio ſeu periurio in iudicio faciendo, quæ manifeſtè rationem mortalis habent, cum fiunt in proximi nocumentum. Circa quintum, ſcilicet literarum abuſionem, nota etiam multa peccata, quæ committuntur hoc facto, ſcilicet iniuſta impetratio, vt cum veritate tacita vel falſitate ſuggeſta, literæ ad vexationem proximi impetrantur, iniuſta extenſio, vt cum quis habet literam ad aliquas perſonas ſpecialiter, vel ad certum numerum perſonarum, vel ad certum negotium, & vltra literæ virtutem vel tenorem, extenditur ad negotia vel perſonas. Item additio vel diminutio per rāſuram, vel fictio, cum quis bullam ſubtiliter raſerit, vel bullam falſam facit in quo vltimo caſu, ipſo iure maiorem excommunicationem incurrit. Tertius ramus principalis, qui ex auaritia procedit, eſt inordinatus amor habiti, & ex hoc ramo hi fructus procedunt, iniuſta congregatio, immiſericordia ſeu incompaſsio, reſtitutionis dilatio, irrecompenſatio, illiberalitas, de quibus eſt videndum quomodo habent rationem peccati. Circa primum de iniuſta congregatione eſt notandum, quòd iniuſta congregatio eſt, cum quis bona ſua, ſeu fructus terræ

Mendaciū, Pſalm. 5.

Iuramentū

Iuramentū accipitur, ſicut ille, cui iuratur, intelligit.

Exod. 20.

Simōia

1. Cor. 6.

Matth. 10.

Mutuū à lingua ſimoniacum eſt.

terræ ſuæ congregat ſolo ardore habendi, vel vt careſtia procuretur, & res ſeruatę poſtmodum carius vendantur, & iterum precium reponatur & hoc quidem rationem mortalis habere poteſt, dum eſt tibi intentio ita congregandi, nec diſpergendi loco & tempore, ſed ſolo ardore habendi, & luxuriandi in eis, & hoc exemplum patet in illo diuite de quo dicitur, quòd dicebat, anima mea habes, &c. Cui reſponſum eſt. Stulte hac nocte repetent animam tuam ſcilicet dæmones, &c. ergo manifeſtum eſt, quòd inficiebat peccatum mortale. Secundus fructus eſt immiſericordia in effectu, cum ſcilicet proximus in arcta neceſsitate videtur, & ſcitur hoc, & non ſubuenitur ei, cum tamen omnia in neceſsitate debent eſſe communia, & tunc poteſt eſſe mortale, & ſecundum hoc mali iudicabuntur de defectu miſericordiæ, ſicut patet in Matth. vnde & ſic intelligit Amb. vbi dicit. Paſce fame morientem ſi non pauiſti occidiſti. Non ſolum autē eſt in præcepto proximum iuuare in datione temporalium, ſed etiam in alijs actibus miſericordiæ, ſicut patet in Matth. vbi ſuprà. Tertius fructus eſt reſtitutionis dilatio, in illis. n. caſibus in quibus non transfertur dominium, ſicut in furto, rapina, & ſimilibus, ſemper eſt detentor in mora, & peccat mortaliter retinendo, licet pœniteat acceptaſſe: ſi tamen adſit reddendi poſsibilitas, vel opportunitas, vnde & Auguſt. dicit. Non dimittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatum. In his autem in quibus dominium tranſit in accipientem, ſicut in mutuo non eſt quis in mora, niſi ſecundum conditiones appoſitas, & ſic poſſet eſſe tantæ conditionis tranſgreſsio in proximi læſionem, quòd poſſet habere rationem mortalis. Quartus fructus inordinati amoris temporalium eſt irrecompenſatio, cum ſcilicet quis multa bona accipit ab alijs, & ex inordinato amore temporalium, aliquid recompenſare dimittit, quod manifeſtè eſt contra ius naturale. De hoc tamen ſecundum radicem iudicandū eſt ſcilicet vtrum hoc ex auaritia procedat, quæ habeat rationem mortalis: qualis autem auaritia radicem mortalis habeat dictum eſt. Sicut autem de irrecompenſatione, ita & de illiberalitate dicēdum eſt, cum quis non eſt liberalis in dando.

Luc. 12.

Matthæ 5.

Gula q.d.

Tertius principalis ramus, eſt concupiſcentia carnis. Cap. 3.

1. Ioan. 2.

TErtius ramus principalis, qui ex radice concupiſcentiæ, ex trunco malæ voluntatis procedit, eſt carnis concupiſcentia, ſecundum Ioannē in canonica ſua ſcilicet in quærendo delectationem, & vitando moleſtiam, & ſecundū hoc in duos ramos principales iſte ramus diuiditur. Primus autem ramus qui ex quæſtu delectationum conſiſtit, in duos ramos diuiditur, quia quædam eſt delectatio pertinens ad conſeruationem indiuidui per actum refectionis: alia eſt pertinens ad conſeruationem ſpecici per propagationem ſeminis. Quantum autem ad primum, ſpecialiter peccatum gulæ conſiſtit: Eſt autem gula, ſecundum qꝫ habet rationem peccati mortalis, inordinatus appetitus vel vſus nutrimenti, rationem ſubuertens, & auertens à Deo: & hoc patet in illa gula præcipuè, qua quis præcepta Dei non timet prætergredi, vt delectamenta ciborum ſequatur, & illa in qua etiam ratio ſubuertitur, cū ex deliberatione ſeu aduerſione rationis procedit, vt cum quis ſciēter ſe inebriat, vel naturam propriam grauat, vnde Gregorius trigeſimo moralium ſic loquitur de gula dicens, quòd dominante gulæ vitio, omne quod egerint homines, fortiter perdunt. Sicut autem alia vitia ſua venialia habent (vt ſuprà dictum eſt) ita etiam gula ſua venialia habet, vbi circa actum nutritionis & deſiderium, non eſt inordinatio contra Deum, nec auerſio rationis, quia tales actus nō ſunt quandoque in poteſtate hominis. Ex hoc autem ramo præcipuè tres rami exeunt principales ſcilicet incontinentia gulæ, immodeſtia, & delectatio. Circa primum ſcilicet de incontinentia gulæ notandum eſt, quòd iſtos fructus habet ſecum, anticipationem, frequentationem, & ieiunij fractionem. Anticipatio, eſt cum quis horam comedēdi anticipat, quod poteſt fieri tempore ieiunij, vel alio tempore. Si autem tempore ieiunij quod eſt in præcepto, cum hora comedendi ſecundum iura, & conſuetudinem aſsignetur poſt meridiem, qui horam notabiliter anticipat ſine cauſa, ſola comedendi libidine, fraudem facit, nec tale ieiunium reputatur, vt ſiquis fortè hora tertia comederet, & ſic ſe impleret, quòd poſtmodum illa die nō eſuriret. Qui autem fraudem facit legi, committit in legem, vnde Calcidonenſe Concilium. Nullatenus iudicandi ſunt ieiunare, qui antè comedunt, quàm veſpertinum celebretur officium, quod tempore quadrageſimali dicitur. Aliàs autem poſt nonam. Item iſta anticipatio ſit etiam alio tempore, vt multi qui volūt comedere ſtatim quando de lecto exeunt, ſicut bruta etiam quandoque abſque aliquo appetitu ex praua conſuetudine, quod eſt graue peccatum, & vix poteſt cōtingere, quin à radice mortali procedat. Secundus fructus eſt frequentia cibi vel potus, quod niſi cogat ætas, vel infirmitas, vel iuſta neceſsitas, manifeſtè contra rationem eſt peccatum, quæ prohibet Apoſtolus, qui ponit comeſſationem inter opera carnis, de quibus dicit, qui talia agunt, regnum Dei non poſsidebunt. per quod patet manifeſtè, quòd aliqua comeſſatio habet rationem mortalis, cum ſcilicet procedit ex gula, eo modo quo habet rationem mortalis, quando autem habeat rationem hanc, dictum eſt ſuprà. Tertius fructus incontinentiæ gulæ, eſt fractio ieiunij ab Eccleſia inſtituti, quod fit in numero, & qualitate: in numero comeſtionum, pluries comedendo in qualitate cibi, cibum vetitum comedendo, vt comedendo carnes, vel lacticinia, & huiuſmodi in quadrageſima. Et de hoc ieiunio eſt ſciendum, quòd quicunque hoc ieiunium non obſeruat abſque diſpenſatione ſuperioris, iuſta neceſsitate laboris neceſſarij, vel paupertatis notabilis, vel ætatis, vel infirmitatis, eſt tranſgreſſor præcepti, & ſic peccatum mortale commitit, vnde Hieronymus ad Lucinum loquens de ieiunio dicit. Vnaquæque prouincia abundat in ſuo ſenſu, & præcepta maiorum, leges Apoſtolicas arbitretur, per quod patet, ieiunium eſſe in præcepto. Secundus ramus principalis gulæ, eſt immodeſtia ſcilicet cum in nutriendo corpus modus debitus non ſeruatur, & duos fructus habet ſcilicet auiditatem, & nimietatem. Eſt autem auiditas, inordinata in comedendo guloſitas: & eſt peccatum cum motus brutales & inordinatos debeat refrenare. & pōt quandoque ſine peccato eſſe, vt cum homo nō ſubiacet ſuæ poteſtati, & quandoque eſt veniale, vt cum non ita reprimat ſicut decet, & poteſt eſſe mortale, ſi ex radice mortali procedat, ſicut de frequentia dictum eſt. Secundus autem fructus immodeſtiæ in cibo eſt nimietas, vt cum quis comedit in nimia quantitate, vel bibit. Ex hoc fructu naſcitur corporis grauitas & infirmitas, mentis hebetudo & cæcitas, iudicij præcipitatio, incircunſpectio, ebrietas, loquacitas, inepta lætitia, & diſſolutio. Circa materiam iſtam notandum in generali, quòd ille nimis dicitur comedere, qui vltra commoditatem naturæ comedit, & bibit, & eſt contra rationem, & per conſequens peccatum: cum actus nutritionis ſit ad conſeruationem indiuidui, & per talem culpam fiat naturæ ſubuerſio. vnde patet, quòd ibi eſt abuſio & peccatum, & tantum in grauamen naturæ procedere poteſt, ſi ex deliberatione fiat, quòd habebit rationem mortalis: ex deliberatione autē dico, quia

Notabile pro Religioſis, præcipuè circa ieiuniū.

Ieiunium.

Immodeſtia.

Gala. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quia quandoque ex passione famis, vel prætextu æstimatæ necessitatis hoc potest fieri, quòd de facili non esset iudicandum mortale. Ex hoc autem fructu (vt dictum est) est corporis grauitas & infirmitas, quæ ex nimia cibi sumptione procedit, & hebetudo mentis, & cæcitas, quæ licet magis rationem pœnæ quàm culpæ habeant, tamen causa peccati esse possunt, cum quis ratione infirmitatis vel grauitatis carnis, iam non potest facere, nec implere id ad quod à natura ex præcepto tenebatur, vel cum ex nimia sumptione cibi vel potus, in talem hebetudinem vel cæcitatem mẽtis incidit, quòd necessaria ad saluté non cogitat nec dijudicat, & transgreditur, vel sentẽtiam, vel verbum præcipitat in proximi nocumentum, & tunc manifestè non excusatur, quin in talibus possit peccare mortaliter in taliũ commissione, cum factus sit ineptus ad talia exercẽda, dando operam rei illicitæ. Et hæc intelligo, nisi amisisset totaliter rationem, vel fortè corporis potestatem, eo modo quo de ebrietate dicetur. De ebrietate autem notandum, quòd si quis sciens vini vel liquoris fortitudinem, & aduertens quòd ex eius nimia sumptione potest ebrietatem incurrere, nimis sumendo, peccat mortaliter, quia scilicet vsu rationis se priuat: & omnium peccatorum periculis se exponit. vnde Ambrosius in libro de Patriarchis, vitandam dicimus ebrietatem, per quam crimina vitare non possumus: nam quæ sobrij cauenius, per ebrietatem ignoranter committimus. Et Apostolus ad Gal. inter opera mortalia ebrietatem connumerat. Potest tamen ebrietas contingere, absque mortali & etiam veniali, vt cum quis liquoris fortitudinem non agnoscit, vel liquorem inebriantem pro alio bibit, vel siti ducitur non aduertens, vnde & August. contra faustum. Loth de ebrietate excusat. Cum autem quis ratione ebrietatis, vel occasione, peccatum mortale ignoranter postmodum committit, si mortalis fuit ebrietas, non totaliter excusatur, tamen secundum quòd ratio voluntarij diminuitur, sic peccatum excusatur à tanto, licet non à toto. Si autem ebrietas absque peccato contingit, tunc à peccato mortali excusat, dicens contra Faustum, Loth culpandus non quantum incestus, sed quantum ebrietas meruit. Tamen cum quis ad se redierit, debet de illo peccato dolere, (vt credo) quod etiam confiteri, quia ad superiorem pertinet iudicare, vtrũ talis fuerit ebrietas, quæ peccatum valeat excusare. Item solium istius immodestiæ est loquacitas, quæ multa stolia secum habet scilicet, multiloquium, vaniloquium, stultiloquiũ, turpiloquium, de quibus cum voces sint signa intellectuum, iudicandum videtur secundum rationem radicis. Vltimus fructus nimiæ commestionis est inepta lætitia & dissolutio, quæ sortiuntur rationem peccati secundum radicem, & in aliquibus secũdum scandalum, seu occasionem scandali, quod tantum esse poterit, quòd habebit rationem mortalis. Tertius ramus principalis, qui ex gula procedit, est inordinata delectatio, & hos fructus etiam secum habet, scilicet. Solicitudinem inquærendo. Studiositatem in præparando. Multiplicitatem in diuersificando. Charestiam in emendo. Voracitatem in sumendo. quæ rationem peccati sortiuntur secundum rationem radicis, & personarum, & statuum, vel secundum quod in talibus sit ita notabilis superfluitas, atque sumptus. quòd paupertum indigentia, & necessitas, hoc faciat habere rationem mortalis, eo modo, quo superius de prodigalitate est dictum. Secundus ramus principalis, qui ex radice carnalis concupiscentiæ procedit, est delectatio inordinata circa actum, qui pertinet ad conseruationem speciei, vt dictum est suprà, quæ luxuria appellatur, quæ quidem habet rationem peccati, inquantum repugnat rationi vel naturæ, & habet rationem mortalis, sicut patet ad Gal. Vbi inter carnis opera computatur. Hic autem ramus cum præcedenti ramo conuenienter inseritur, quia ex gula procedit, & gula ei materiam administrat, quia semen secundum Philosophũ est superfluum alimenti. Sicut autem dictum est de alijs peccatis, quòd motus proprios & diuersos, qui præueniunt rationem, nec adhibetur consensus, non habent rationem mortalis, sic etiam de luxuria est dicendum. Ex hoc autem ramo tres rami speciales procedunt, qui sunt, inhonestas, carnalis affectio, & incõtinentia. Inhonestas hos fructus emittit, quia est inuerecunda in, verbo, in gestu, in facto, in habitu. Circa inuerecundiam hoc est aduertendum, quòd licet sit passio, tamen ex vitio oritur. Cum enim inuerecundia sit de turpi propriè, quia qui inuerecundus est, turpia videtur diligere, vnde de ipsa iudicandum est secundum rationem radicis. Neque enim quandoque est in potestate hominis, quando voluerit verecundari, quia huiusmodi passiones, vt frequenter complexionem sequuntur. Circa inhonestatem in gestu, vel facto, vel verbo, sciendum quòd multum ex affectu pensantur, vel secundum quòd ex hoc ratione temporis, vel loci, vel personæ potest oriri scandalum, & tunc ex aliqua circunstãtia, posset tantam præstare occasionem scandali, quòd posset habere rationem mortalis, vt si fortè persona religiosa vel posita in exemplũ, choreas, vel tripudia duceret: vel si fortè à quocunque in Parasceue talia exercerentur. Inhonestas etiam in verbo, quæ scurrilitas dicitur: de qua dicit Apostolus, nec nominetur in vobis, ex affectu pensatur vel secundum scandalum ratione personæ, vel secundum quòd verba talia alios ad malum incitant, cum & tali intentione dicuntur, & sic posset habere rationẽ mortalis. Et sic etiam de choreis, & cantilenis & lusibus intelligendum est, per hæc igitur quæ dicta sunt, patet quomodo histriones, saltatrices, & tales ioculatores, qui inhonestis verbis & factis, homines faciunt delectari, non pensantes quæ verba vel facta proferant, dũ tamen possint pecuniam extorquere, non sunt in statu salutis. Dare etiam talis, est in peccato fouere, vnde Augustinus super Ioannem. Dare res suas histrionibus, vitiosum est. Qui autem talia exercent officia absque inhonestate ad recreationem hominum (cum quandoque talis recreatio sit lætitia & virtus, etiam secundum Philosophum, eutrapelia nominatur) non tales damnandi, nec talibus dare iudicatur peccatum. Circa inhonestatem habitus, notandum; quòd iste fructus quatuor secum habet, scilicet, superfluitatem, preciositatem, curiositatem, & inhonestatem. Superfluitas autem consistit in duobus, numero & mensura, vt cũ habentur vestes plures, vel nimis latæ vel defluentes. Item curiositas in veste duobus modis inuenitur scilicet in colore & modo facturæ. Inhonestas autem est cum modus facturæ, vestium impudicitiam prætendit, & ad malum prouocat, vt preciosarum vestium, vel circa collum, & guttur, tale quod, Huius autem inhonestatis sunt fructus, vnctio, lotio, deceptio, compositio, multiplicatio, adinuentio, vt cum fiunt vnctiones vel lotiones ad acquirendum colorem, vel deceptiones in mutando capillos, vel fucando caput & huiusmodi. Item compositio, vt cum nimis strictι sortulares, vel singulares, modus incompositione seruatur. Item multiplicatio locali um, etiam adinuẽtio noui modi in talibus, quæ omnia, quomodo rationẽ peccati habeant, videamus. Circa ergo hanc materiam est notandum, quòd ista quatuor possunt habere rationem peccati, vel rationem peruersæ intentionis, vel contrariæ consuetudinis, vel conditionis personæ, vel temporis, vel rõne radicis possunt habere rationẽ peccati, vel

Ebrietas.

Gal. 5.

Loth excusatur ab incestu.

Luxuria.

Gal. 5.

Sensus.

Epheſ.

Inhonestas.

vel cum ista ex superbia oriuntur, & ad inanem gloriam ordinantur. vel cum ista fiunt intentione placendi, & ad luxuriam prouocandi, & si radix mortalis sit, & ramus mortalis erit. dicit enim Augustinus, quòd non solum appetere, sed etiam appeti velle, criminosum est. Hæc etiam ratione consuetudinis contrariæ, possunt habere rationem peccati, vt cum quis quærit habitum, qui consuetudini terrę non congruit, vel vnguentis vtitur, vel modo ornat, & incedit in scãdalum proximorum, vt si vir veste muliebri vteretur, & ecõuerso, & huiusmodi. Et ita talibus tanta posset dari occasio scandali, quòd posset iudicari mortale, vnde Aug. tertio confessio. Consuetudo vel lex terræ, nulla ciuis vel peregrini libidine violetur. Item ratione cõditionis personæ, quia aliud decet clericum, & personas ecclesiasticas, vel prælatum & religiosum; aliud personas laicas, aliud diuitem, aliud pauperem, aliud viduam, aliud coniugatam. In hoc igitur potest contingere ratio peccati, secundum quòd quælibet persona suũ statum in aliquo prædictorum excedit, vt si fortè tot paria vestium velit habere burgensis aliqua, quot Regina, & sic de alijs, vnde sic potest in talibus excedere statum suum, quòd oportet cõcludi, quòd ex aliqua mala radice procedat, & quòd vergat in scandalum proximorum. Quarto ratione temporis, vt cum quis vtitur talibus, & talia multiplicat tempore necessitatis pauperum, & cum tanta est charistia, quòd pauperes arctam indigentiam patiantur, quòd deberent pauperibus erogari, quæ in talibus superfluitatibus expenduntur, & tanta posset esse ex vna parte superfluitas, & ex alia tãta indigẽtia, quòd posset habere rationem mortalis eo modo, quo dictum est de prodigalitate. Secundus ramus principalis luxuriæ est carnalis affectio, quæ duobus modis cõtingit, vel secundum quòd aliquis ad carnem suam seu corpus inordinatè afficitur, vel etiam ad alium. Primum autem istorum, cura carnis vocatur, de qua dicit Apostolus. Curam carnis ne feceritis in desiderijs. Huius autem rami sunt multi fructus, secundũ diuersa opera, in quibus consistit carnalis delectatio, & secundum hoc est mollities in vestibus, in culcitris, in lineis, in sedilibus, & in lectis quies corporis. Item solicita cautio aduersitatis, vel frigoris, caloris, famis, & huiusmodi, & ista licet de se non habeant rationẽ mortalis, tamen circa ista tanta potest esse solicitudo, quòd ista præponuntur amori diuino, vel aliquod diuinorũ præceptorum omittitur, vel aliquod contra Deum fit, vt talia habeantur. Item carnalis affectio quandoque habetur, vt cum quis ratione eorum, quæ ad carnem pertinent, inordinatè diligit, potest carnalis affectio nuncupari. In hoc autem potest esse duplex excessus scilicet in affectu & effectu. In affectu autẽ potest esse duplex, vel secundum quòd caro sonat in naturam, secundum illud Apostoli. Carnem suam nemo odio habuit, vel secundum quod sonat vitium, secundum illud. Caro & sanguis, Dei regnum non possidebũt. Primo modo est quando excessus in diligendo filios vel parentes, vt cum amor creatori præferatur, vt siquis Deum offendere magis eligeret quàm amorem taliũ ammittere, vel eorum quodcunque detrimentum videre, quod esset peccatum mortale secundum verbum Domini dicentis. Qui amat patrem, aut matrem, aut filios plusquam me, non est me dignus. Est autem alius amor carnalis, secundum quòd caro sonat in vitium, & ex corruptione carnis nascitur, vt cum quis ad aliam personam sic quandoque afficitur, quòd licet in actu peccati consensus non interueniat, tamen ad actum illũ talis affectio aliqualiter ordinatur, quod ex eius fructibus comprobatur, cum scilicet ex mutua collocutione, vel societate, vel aspectu, vel visu, carnis stimuli oriuntur. Constat autem secundum Apostolum, quòd si rami sint mali, & radix etiam mala erit. Hoc etiam patet, quòd habet rationẽ peccati, quia ex tali affectione ratio amittit dominium, & voluntas etiam rationem quandoque sequi non potest, tali affectione ligata: cum scilicet affectus trahatur ad cogitandum de re amata, nec sit in potestate eius cogitationem dimittere. Insuper & ad Dei delectationem eleuari nõ potest, tali affectione depressa. Insuper & quandoque corporis detrimentum incurrit. Cum igitur aliquis se scienter inebrians, quia vsum & potestatem rationis voluntariè ammittit, & in corpus proprium peccat, quia ex hoc deterioratur in corpore multò amplius videtur, quòd qui in talem affectionis seruitutẽ se scienter injicit, cum non ita citò sicut ebrietas trãseat, peccat mortaliter, vnde & hoc videtur dicere Augustinus in speculo, cum de talibus dicit, secundum quòd concupiscentiam carnis alterutro declarantur ardore, & intactis etiam ab immunda violatione corporibus, fugit castitas ipsa de moribus. Sicut autem suprà dictum est, quòd quandoque ebrietas rationem mortalis non habet: cum aliquis fortitudine vini vel conditione decipitur, non aduertens sic. & si quis per contubernium personæ alicuius in talem affectionem incidat non aduertens, non iudicarem peccatum, immo potius passionem. Si indè aduertens, affectionis periculum fouet, affectionem & nutrit, iam in talem affectionem consentit. Si autem aliquis talem affectionem sentiret & semper displiceret eidem, aut si esset vrgens necessitas, vel magna vtilitas conuiuendi vel colloquendi, vel cõsolandi personas huiusmodi, non crederem iudicandum mortale, nisi per talem affectionem sentiret in se notabile spiritualium detrimentum. Et si fortè talis esset persona, quam oporteret actus spirituales exercere, & per hoc impediretur ne posset implere officiũ competenter, tunc licet in societate personæ illius posset sequi vtilitas: tamen ex ordine charitatis tenetur occasionem vitare, cum damnum suum magis quàm alterius vitare teneatur. Item ex affectione carnali in effectu oritur acceptio personarum, & peruersio ordinis charitatis, & fauor mali. Circa primum, scilicet de acceptione personarum notandum, quòd Acceptio personarum est, cum alicui personæ aliquid vtilitatis impeditur, cum tamen illud idem faciendi alteri, maior ratio inueniatur, & hoc quidem ex affectione inordinata oritur & contra legem, iuxta illud. Non accipietis cuiusquam personam. Hæc acceptio personarum quadruplicem fructum habet, quia in beneficijs, electionibus, honoribus, & iudicijs. In beneficijs est dupliciter, vt cum dantur beneficia Ecclesiastica, vel temporalia. Circa collationem beneficiorum Ecclesiasticorum, tunc intelligo acceptionem personarum habere rationem mortalis, cum beneficium ecclesiasticũ alicui indigno confertur, scienter dignis postpositis, siue sit intuitu consanguinitatis, vel etiam beneficij temporalis, vel affectionis spiritualis. Similiter autem & indignum eligere ad dignitatem Ecclesiæ, contempto paupere institutiore, vnde Augustinus super illud. Nolite in personarum acceptione, &c. Quis (inquit) ferat, siquis diuitem eligat ad sedem honoris Ecclesiæ, contento paupere institutiore & sanctiore? Si autem sint temporalia beneficia, sic in eis potest esse personarum acceptio mortale peccatum, in necessitatis articulo, quando quis tenetur beneficium conferre ex præcepto, & cum datur beneficium illi, qui nõ indiget ratione particularis amoris: & ille qui est in arcta necessitate contemnitur. In his autem, in quibus non tenetur quis dare, non cadit acceptio personarum secundũ illud Matth. Aut non licet mihi, quod volo facere. Circa tertium, scilicet de acceptione in honoribus est notandum, quòd cum quis solum ratione diuitiarum honoratur

Rom. 13.

Rom. 11.

Matt. 10.

Deut. 2.

Matth 20

1. Iacob. 2

Universidad de Deusto
Biblioteca

Iacobi.2. honoratur absque ratione virtutis vel ſtatus, peccatum eſt, ſecundum illud. Quicunque diuitem propter diuitias honorat, peccat. In hoc autem poſſet habere rationem mortalis, vt ſi quis pauperes ſanctos contemneret, nec eis ratione ſanctitatis honorē præſtaret, nec aliquem, niſi diuitem vel potentem honorare vellet: Honor qd cum ſecūdum Philoſophū Honor non ſit aliud, quàm teſtimonium virtutis. Circa quartum, hoc notandum videtur, quòd qui ſic perſonam in iudicio accipit à vero iudicio deuiando, manifeſtè facit contra iuſtitiam & proximi charitatem, & ita non eſt dubium, quin peccet mortaliter: vnde & contra legem eſt, quæ dicit. Nō accipies perſonam, vt à vero iudicio deuies. Circa ſecundum principaliter, quod ex affectione carnalis oritur ſcilicet de peruerſione ordinis charitatis, hoc primò notandum eſt, quòd charitas ordinata eſſe debet, ſecundum illud. Ordinauit in me charitatem. Quatuor autem ſunt ſecūdum charitatem diligenda per ordinē ſcilicet Deus, nos, proximus, & corpus noſtrum. Hic autem ordo eſt neceſſarius ad ſalutem reſpectu bonorum ſpiritualium ſcilicet quòd amor alicuius creaturæ Deo nullatenus præferatur, Item quòd non faciat aliquis peccatum propter dilectionem proximi. Item q̄ corpus proprium non tantum diligat, quòd ex hoc aliquo modo peccatum vellet committere. Item quòd ſalutem proximi, proprij corporis dilectioni præponat. Tertius fructus affectionis carnalis eſt fauor mali. & hoc fit multis modis, quandoque enim ex familiari amore cōtingit, quòd peccatum alterius diſſimulatur, & ſecundum hoc, eſt incorrectio, conſenſus, procuratio ſeu adiutorium, & communicatio in caſu illicito.

Deut.16. Cant.2. Ordo charitatis.

Correctio proximi. Circa primum notandum, quòd correctio proximi eſt omnibus in præcepto, cum tamen ſcitur vel creditur, quòd correctio peccatum impediat quod aliàs fieret. Et licet ſit omnibus in præcepto, illis tamen precipuè, quibus incumbit ex officio, vt ſunt. Domini, Principes, Prælati, & magis in hoc peccare poſſunt. Quod autem correctio ſit omnibus in præcepto, patet per Augu. de verbis Domini. Si negligis corrigere, peior factus es eo, qui peccauit. Item procuratio peccati eſt conſenſus in peccatum, & adiutorium quodcunque & participatio, ſi ſint reſpectu peccati mortalis, erunt eiuſdem generis ſecundum Apoſt. dicentem. Qui talia agunt, digni ſunt morte: non ſolum qui talia agunt, ſed etiam qui conſentiunt faciētibus. Tertius ramus carnalis cōcupiſcentiæ eſt, vt dictum eſt, Incontinentia, quæ præcipuè circa actus venereos cōſiſtit. Ex hoc ramo procedit, turpis imaginatio, motus carnalis, delectatio ſimplex, & moroſa, aduerſio periculi, conſenſus in delectationem, & cōſenſus in opus, & deinde fructus operis malus. Circa materiam iſtam notandum eſt, quòd in cōſenſu in delectationem primò mortalis ratio inuenitur. Sicut enim dicit Auguſt. ſi mente delectatio teneatur, & voluntate, cum aduerſione periculi, & in delectationem huiuſmodi conſentit, etiā ſi in opus extrinſecum non interueniat, conſenſus nihilominus eſt mortale peccatum, & propter hoc totus homo damnabitur. De conſenſu autem in opus mortale, quin habeat rationem mortalis, non eſt dubium, fructus autem operis per quinque ſenſus diſtinguitur ſcilicet in auditu, viſu, odoratu, loquela, & tactu. In auditu autē, multiplex contingit peccatum luxuriæ, pro vt luxuria inordinatam delectationē ducit: ſcilicet in curioſo auditu rumorum, inſtrumentorum muſicorum, cantilenarum ſcurrilium, & verborum inhoneſtorum: quæ omnia videntur iudicanda ſecundum habitū, quo quis mouetur ad audiendum talia ſcilicet ſecundum conditionem radicis. Viſus etiam inordinatus peſtiferos fructus habet. Aſpectus pulchritudinum & viſus delectabilium, cum inordinatione delectationis, & curioſus aſpectus mulierum. Item nutus, aſpectus, ſigna & nutus. Item aſpectus factorum impudicorum, & motuum, ſeu carnalium peccatorum, de quibus dicit Auguſt. in ſpeculo. Nec dicatis vos habere animos pudicos, ſi habeatis oculos impudicos, quia impudicus oculus, impudici cordis eſt nuncius: & cum ibi mutuò aſpectu corda nunciant impudica, & alteruti o delectantur ardore. Intactis ab immunda violatione corporibus, fugit caſtitas ipſa de moribus. Secundum hoc igitur, ſatis poteſt patere, quoniā inordinati aſpectus poſſunt habere rationem mortalis, cū ſcilicet ex malo conſenſu, periculum graue & probabile peccati mortalis, in ſe vel in alio aduertitur ex aſpectu. Quoniam ſecūdum Sapien. Qui amat periculum, in illo peribit. De odoratu autem, iudicandum eſt ſecundū quòd ex carnali concupiſcentia oriri videtur, multi prodeunt fructus ſcilicet ſcurrilitas, de qua iam dictum eſt, cū de inhoneſtate verborum ſecimus mentionem. Item incitatio, prouocatio ad peccatum, verbo vel ſcripto, vel nuncio. Itē attractio per verba dulcia, quæ affectu penſantur. Circa tactum hoc aduertendum videtur, quòd in tactibus multiplex peccatum inuenitur, ſecundum quod loca circa quæ tactus contingit, habēt maiorem inhoneſtatem, & magis poſſunt ad luxuriam prouocare, vnde hoc circa iſtam materiam eſt tenendum, q̄ libidinoſi tactus, & oſcula abſq; etiam conſenſu in opus carnale, habent rationem peccati mortalis, ſecundum quòd in eis oritur delectatio carnalis volūtarie, & deliberatiuè, vnde ſuper illud, fornicatio & omnis immunditia, &c. dicit Glo. In oſculis & amplexibus, de quibus dicit Apoſt. ibidem, quòd non habent hæreditatem in regno Chriſti & Dei. Hic autē tactus diſtinguitur, quia vel fit in perſonam propriam vel in aliam, & eodem modo habet rationē peccati. Cum tactu autē ponitur corruptio carnis, quæ pollutio dicitur, quæ duobus modis contingit. aut per actū tactus, ſeu imaginationem delectationis moroſæ, aut per actum carnalem. Si primò modo per tactum vel imaginationē, hoc contingere poteſt dupliciter. Aut dormiendo, aut vigilando. Circa pollutionem in ſomno hoc breuiter eſt notandum, quòd talis pollutio ſecundum ſe non habet rationem peccati, eo quòd tunc liberum arbitriū vinctum ſit ſcilicet per comparationem. Poteſt autē contingere ex ſuperfluitate cibi vel potus, vel ex turpi imaginatione in vigilia præcedente. Quod ſi cauſa mortalis, fuit puta quia vigilando conſenſit, vel actum gulæ mortalem exercuit, ſecundum hoc pollutio eſt ſignū grauioris, & tunc dictæ circunſtantiæ ſunt in cōſeſſione tenendæ vel dicendæ. Cum autem talis pollutio illuſione Diaboli, vel debilitate retētiuæ, vel virtute excluſiuæ contingit, nec adeſt complacentia: non habet rationem peccati. De pollutione autē vigilando ſic diſtingitur, q̄ ſi eſt procurata per tactū, vel imaginationem voluntariam quoquomodo, vel per auditum vel viſum, vel motū: omnis enim talis reſolutio, ſi ſit procurata, vel ſi cōſenſus interueniat eſt mortalis quocunque modo. Et ſi ſemen extra vas naturale voluntariè emittatur, habet rationem mortalis peccati, quod etiā cōtra naturam eſt. Si autem in tactu ſit ſexus mutatio, etiam grauiſsimū eſt peccatū, & talia peccata nec nominari debent & ignominioſa dicuntur. Poteſt etiam huiuſmodi pollutio contingere per actum carnalē, & hoc dupliciter, quia vel per actum matrimonialem, vel per actum mechiæ. In actu autē matrimoniali pōt contingere deordinatio, in modo, in tempore, & in cauſa. In modo quidem peccatum eſt, cū modus, qui naturæ non congruit inuenitur. In tpe autem, cum tempore menſtruorū debitum exigitur, quod eſt cōtra legem, ſi ſcienter fiat, eſt peccatum mortale. Item cum tēpora orationi,

Rom.1.

Oculi nunc. eſt ami.

Eccl.9.

Acedia qd

Matt.25. Luc.19.

orationi, honeſtati, & feſtiuitatibus ſanctorū deputata, non obſeruantur, quod tamen mortale non dico. Item in cauſa, cum in actu hmōi non proles, ſed carnis delectatio queritur, quod licet excuſetur per matrimoniū, tamen poſſet habere rōnem mortalis, ſi vſq; ad hoc inordinatio extendatur, q̄ imaginando alienam mulierē cognoſcat propriam, vel ſi eo affectu cognoſcatur, q̄ etiam ſi vxor propria non eſſet, vellet nihilominus delectationem complere. Si autē per actum mechiæ talis inordinatio compleatur, ſecundum hoc, hmōi peccati ſex ſpecies diſtinguntur. Simplex fornicatio, ſolutus cū ſoluta. Adulterium, ligatus cum ligata, vel altero ipſorum ligato, ſtuprum indefloratione virginum. Raptus, qui conſiſtit in violenta mulieris cognitione. Item inceſtus, qui eſt cum cognoſcitur conſanguinea vel affinis. Item ſacrilegium, cum ſ. Deo dicatæ virgines, vel viduę cognoſcuntur, vel in ſacro loco talia exercentur de quibus oībus pertranſcendum iudico, cum abſque hæſitatione habent rationē mortalis. Secundus ramus principalis, qui ex carnis corruptione contingit (vt dictum eſt ſuprà) eſt inordinatio in euitandis aduerſis: & ex hoc ramo procedit vitiū capitale, quod acedia nominatur. Eſt autē acedia ſecundū actum propriè vt eſt vitium principale & capitale, triſtitia quædam aggrauans, quę ita deprimit animum hominis, vt eidem nihil agere libeat, & maximè bonū aliquod ſpirituale, habet autē rationem peccati mortalis, inquantum quis per talem triſtitiam bona ſpiritualia deuitat deliberatiuè, nec placet ei, quod frequenter ex carnis corruptione procedit, inquantum. ſ. aliquis curam carnis agens, ſpiritualia refugit, carne contra ſpiritū dominātē, vnde à beato Gregor. 31. mor. inter capitalia vitia computatur. Sicut autē de alijs eſt prædictum, non quęlibet acedia, nec quilibet motus acedię, habet rōnē mortalis, ſed oportet, q̄ ex deliberatione procedat. Ex hoc ramo procedunt ſecundū Iſid. de ſummo bono, & ſecundū Greg. 31. moral. Quæ ſunt puſillanimitas, torpore, euagatio mentis, inſtabilitas corporis, triſtitia cordis, & deſperatio. Circa primum, de puſillanimitate ſciendum, q̄ ille puſillanimis dicitur, qui aīum puſillum habet, ad exequendum bona opera, quæ faciliter operari poſſet, vnde ſicūt præſumptio habet rōnem peccati, quia per eā tendit homo ad ea, quæ eius poteſtatem excedunt. Ita & puſillanimitas eſt peccatum, dum recuſat tendere in illud bonū, quod cōmenſuratū eſt ſuę perſonę, & indè eſt, quòd ſeruus, qui accepit pecuniā Dñi ſui & fodijt in terra, nec operatus eſt ex ea propter quendā puſillanimitatis timorem punitur à Dño, vt patet in Matt. & in Luc. Habet autē puſillanimitas rationē mortalis, cum puſillanimitate dimittuntur neceſſaria ad ſalutē, vt diuina præcepta. Poſſet nihilominus habere rationē mortalis in caſu, vt ſi quis detrimentū fidei vel damnū proximi ſpirituale, vel etiam temporale ex puſillanimitate deſenſionis, prædicationis, vel correctionis diſſimularet, vnde Greg. in paſtoral. dicit, q̄ illi, qui prodeſſe vtilitati proximorum refugiunt, ſi diſcretè iudicentur exemplo, tantis rei ſunt, quantis venientibus ad ſe prodeſſe potuerūt. Ex ramo autē puſillanimitatis procedit timor ſeruilis, humanus, & mundanus, qui eodē modo (ſicut de puſillanimitate dictum eſt) ſortiuntur rationem peccati. Eſt autem timor ſeruilis, cū quis (vt ſeruus) dimittit malum facere, nō propter dilectionē, ſed propter pœnę timorem. Timor autē humanus dicitur, cum quis parcēs carni ſuæ, ſpiritualia bona refugit, quæ carnis delectationibus aduerſantur. Eſt autem timor mundanus, cum quis propter timorē mundi, perſonæ (ſ. alicuius) dimittit bonum facere ſolummodo. Primus autē timor ſemper cum mortali peccato eſt, ſ. cum quis peccatum dimittit facere ſolummodo rōne pœnę. Secundus autē timor & tertius habent rationem mortalis, cum propter hmōi neceſſaria ſaluti dimittūt.

Circa ſecundum de torpore notandū eſt, q̄ tunc quis torpere dicitur, cum ad benè operandū inuenitur ineficax, ſicut aquam tepere, ſeu tepida eſſe dicitur, cū nō eſt efficacis caloris, vnde tibi in Apoc. dicitur. Vtinam eſſes calidus, aut frigidus, ſed quia tepidus es, incipiā te euomere de ore meo. Et talis torpor ex diſplicētia boni videtur procedere, quæ tanta eſſe poterit, q̄ erit cū peccato mortali, vt cum quis palatum aīæ ſic corruptum habet, q̄ in nullo bono ſpirituali complacentiam inuenit, & propter hoc quicquid boni facit, tepidè & indeuotè facit. Vnde ex hoc ramo procedit negligētia, cū quis negligit facere quod debet, vel ſi fortè illud facit, q̄ abſq; diligentia facit. Et ſecūdum hoc dupliciter poteſt habere rationē mortalis, vno modo ſi dimittantur per negligētiam neceſſaria ad ſalutem. Alio modo, vt ſi fortè talia fiant, ſic cum contemptu fiunt, q̄ quoquomodo fiant, non curat oīno, & ſic intelligitur illud. Qui negligit vitam ſuam, mortificabitur. Ex hoc autē ramo negligentiæ multi fructus oriuntur. ſ. omiſsio', ignorātia, obliuio. Circa omiſsionē ſciendum, q̄ multiplex eſt omiſsio, quæ multipliciter habet rationē peccati. Eſt. n. omiſsio boni propoſiti, voti promiſsi, iuramenti debiti, vtilium ſaluti. Circa omiſsionem boni propoſiti notandum, q̄ habet rationem peccati, ſecundum rationē radicis, ſeu cauſæ, nec. n. de ſe habet rationem mortalis, niſi fuerit propoſitū boni neceſſarij ad ſalutem. Circa ſecundum. ſ. de omiſsione voti ſciendū, quòd Votum eſt conceptio melioris propoſiti, animi deliberatione firmata. & talem promiſsionē abſq; cauſa vel deſpenſatione debita omittere, habet rationem mortalē, vnde Dauid. Vouete & reddite, vbi dicit Glo ſa, q̄ vouere eſt voluntatis, ſed reddere eſt neceſsitatis. Circa tertium, ſ. de omiſsione promiſsi notandum, q̄ promiſſum non complere, qū eſt ſimplex promiſsio, niſi cōpleatur, peccatū eſt: niſi adſit impedimentū legitimū, vel iuſta cauſa dimittendi promiſſum, habet autē rōnem peccati eo modo, quo & mendacium. Tunc. n. impletur mendacium, cum non impletur promiſſum. Patet igitur, qūo poteſt habere rationē mortalis, quoniam ſicut mendacium, quod in damnum vergit alterius, habet rationem mortalis. ſic & fruſtrare promiſſum cū damnificatione alterius: vt ſi fortè aliquis promittat adiutorium alicui, in proſecutione alicuius negotij, & poſtmodum ille ſuccūbit, vel notabiliter damnificatur in negotio, propter defectum promiſsi. Item circa hoc ſciendum eſt, quod ſecundū iura eſt promiſsio, ſecundum quam competit actio in iure illi, cui fit promiſsio: vt cum quis facto vel verbo, vel fide præſtita coram bonis, ſe obligat ad implendum promiſſum, & tunc ſecūdum iuſtitiā promiſſum tenetur implere. Aliter directè faciendo contra iuſtitiam, peccatū mortale committeret. In promiſsis autem, quæ vergunt in detrimentum ſalutis, non obligatur quis, vnde Iſid. In malis promiſsis reſcinde fidē, in turpi voto, muta decretum de omiſsione iuramenti, hoc idem dicendum, q̄ ſicut quis in iuramento aſſertoriè peierando, peccat mortaliter, ſi hoc deliberatiuè faciat, & ſe iurare aduertat; ita etiam, qui iuramentum promiſſoriū frangit ſine cauſa, idem genus culpę incurrit. Circa omiſsionē verò iniuncti notandum eſt, q̄ pœnitentiam iniunctam à diſcreto confeſſore cōtemnere, & ſine cauſa aliqua dimittere abſq; diſpenſatione, videtur habere rationem mortalis, vnde Auguſtinus in epiſtola. Nihil aliud agit, qui verè pœnitet, niſi vt id quod malè fecerat, impunitum non ſinat. Circa omiſsionem debiti hoc eſt notandum, q̄ homo debet aliqua de iure naturali agere, vt facere alij, quod ſibi vult fieri. Aliqua de iure diuino, vt præcepta decalogi aliqua de iure poſitiuo ex præcepto, vt ſemel in anno confiteri proprio ſacerdoti, id eſt

Votum, quid.

Pſal.76.

Prou.19.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ideſt,illi qui poteſt abſoluere,& ſemel in anno.ſ.in Paſcha communicare, niſi ex cauſa legitima dimittatur: & ille qui eſt in ſacris ordinibus conſtitutus, vel beneficium habet eccleſiaſticum, tenetur ad horas canonicas ex præcepto.Circa primum autem & ſecundum,ſ. de omiſsione iuris naturalis & diuini, in proſecutione prædictorum dictum eſt. De tranſgreſsione ſeu omiſsione eorum, quæ ad ius poſitiuum pertinent, hoc ſciendum eſt,quòd qui ius poſitiuum ſcienter omittit, ſi id ius ſit præceptoriũ,inobediens eſt,& peccat mortaliter.vnde illa quæ ad ius poſitiuum pertinent,& habent rationem præcepti dimittere, peccatum mortale iudicatur. De his verò,quæ ad officium diuinum ſpecialiter pertinent, eſt notandum, ꝙ in hoc multipliciter peccatur.ſ.dicendo officiũ inattentè, indeuotè,extra horam,corruptè, & diminutè. indè tamen non facile eſt iudicandũ mortale,ſ̃niſi hoc prouenìat ex contemptu.Simpliciter autẽ dimittere officiũ,inordinato in ſacris,in religioſo clerico,& profeſſo,in beneficiato in eccleſia,mortale communiter iudicatur.Circa omiſsionem vtilium ad ſalutem, hoc notare poſſumus, ꝙ quilibet vtilia ſaluti tenetur quærere, maximè illa, ſine quibus non poteſt habere quis cogitationem illorum, quæ ſunt neceſſaria ad ſalutem, vnde maximum eſt,ꝙ ille qui ſermones & monitiones,& ſocietatẽ bonorum euitat,hac intentione, ne.ſ.hac occaſione moueatur ad bonum, vel vt cognitionem eorum non habeat, quæ neceſſaria ſunt ſaluti vel vtilia, reſiſtit Spiritui ſancto & gratiæ Dei, & ex hoc mortaliter peccat? vtpotè qui ſuam ſalutẽ cõtemnit.Secundus ramus,qui ex negligentia procedit(vt dictum eſt) eſt ignorantia, ſecundum ꝙ poteſt habere rationem peccati. Nulla.n. ignorantia poteſt habere rationem peccati, niſi ex negligentia oriatur, vnde Auguſtinus de natura & gratia. Nõ tibi deputamus ad culpam, ꝙ inuitus vadis ad culpam,ſed ꝙ negligis quærere ſaluté.vnde qui de ſalute ſua diligens eſt, per ignorantiam damnari non poteſt, quia ſi in eo ignorantia eſſet,inuincibilis eſſet,quę excuſat omninò, ignorantia igitur quæ peccatum eſt, ex negligentia oritur, quæ multiplex poteſt eſſe.ſ.ignorantia facti,& iuris. Circa ignoratiam facti,notãdum, ꝙ tunc dicitur eſſe facti ignorantia, quando aliquis facit factum malum ex genere: & ignorat, ꝙ tale factũ faciat,de quo tamen nouit,ꝙ peccatũ eſt,vt ſiquis credat interficere feram, & interficiat hominem, vel credit cognoſcere ſuã,& cognoſcit non ſuam. In hoc caſu ſecundum modum negligentiæ, poteſt ibi eſſe peccatum.Si enim in hoc caſu non apponit aliquam diligentiam,quam debet,ita proterit eſſe craſſa negligentia,ꝙ nõ excuſabit à peccato. Vnde Lamech,qui putauit occidere feram,& occidit Caym,non excuſatur.Contra ignorantiam iuris nota,ꝙ eſt ius naturale, diuinum,& poſitiuum.Circa ignorãtiam iuris naturalis nota,quòd nullus excuſatur,quin peccet, faciendo contra legẽ naturalem. Hoc autem ius naturale, ſeu lex naturalis appellat illud, ad cuius cognitionẽ, poteſt homo per naturalia attingere. Conſtat enim, ꝙ qui tale quid ignorat,hoc ei ex negligentia contingit.Circa ignorantiam iuris diuini.ſ.mandatorum decalogi,& articulorum fidei,notandum eſt, ꝙ hæc ignorantia mortalis eſt, quia in poteſtate cuiuſlibet eſt hoc ſcire, & à lege naturali deriuatur. Circa ignorantiam iuris poſitiui,notãdum, ꝙ quilibet illa, quæ pertinent ad officium ſuum,& de iure poſitiuo ſunt,ſcire tenetur,& talium ignorãtia eſt mortalis.Hic diſtinguendum videtur.Quædam enim ſunt iura præceptoria,quædam monitoria,quędã conſultatoria, vnde de iure præceptorio, hoc intelligo,ſicut dictũ eſt ſuprà de iure poſitiuo, vbi de omiſsione diximus.Licet autem (vt dictũ eſt)naturalis iuris ignorantia,ſeu etiã iuris alterius non excuſet,tamen ſi contingat, aliquem multa peccata per ignorantiam commiſiſſe, quorum non poteſt in modico tẽpore habere notitiam. In modico aũt tempore poſſunt per contritionem generalem dimitti,ſicut alibi diſſuſius tractari habetur.Item ex ramo ignorantię procedit error conſcientiæ, & eius tranſgreſsio & perplexitas & diſcrimen.Eſt autem error conſcientię,cum conſcientia dictat aliquid ſciendum, ad quod non tenetur quis, vel quod facere non eſt peccatum. Qui enim facit contra conſcientiam (ſecundum Gregorium)ædificat ad gehennam: & ſi ſit conſcientiæ iudicium,quòd omiſsio aliqua, vel tranſgreſsio ſit mortalis, peccat mortaliter dimittendo.Cum autem conſcientia dictat aliquid faciendum neceſſariò, quod tamen peccatũ mortale eſt, mortaliter peccat dimittendo, & nihilominus faciendo,& tunc perplexitas eſt manente cõſcientia, quæ tamen dimitti poteſt & debet. Tunc autem diſcrimini ſe quis exponere dicitur, cum aliquid timet & dubitat eſſe mortale,& tñ id facit, & tunc etiã mortaliter peccat, quia diſcrimini ſe exponit. Hæc autem dicta ſunt (vt frequenter) ex negligenti diſcuſsione conſcientiæ procedunt,quæ negligentia tanta eſſe poterit, ꝙ mortalis erit,ſicut de ignorãtia iam dictum eſt. Tertius ramus,qui ex acedia procedit,eſt obliuio,quę in duos ramos diuiditur. Eſt enim obliuio peccatorum,& beneficiorum Dei, & hominis: ex qua ingratitudo oritur & indeuotio. Circa obliuionem peccatorum eſt notãdũ, ꝙ peccata propria obliuiſci ex negligentia,eſt peccatum:cum quis teneatur conteri & confiteri de peccatis ſuis, quod non poteſt facere, ſi obliuioni tradantur,& tanta circa hoc poterit eſſe negligentia,ꝙ habebit rationem mortalis,ſicut de ignorantia eſt prędictũ. Item beneficia Dei obliuiſci, nec conſiderare, & ſic Deo eſſe ingratum mortale eſt, vnde benè in quodam ſermone de talibus dicit Bernardus. Quãtos videmus, quaſi oblitos ſui,& peccatorum ſuorum: Dei quoq; & beneficiorũ eius immemores, ſic vt non redimere ſed ammittere tẽpus, & de moribus & affectionibus ſuis vltima apud ipſos vix mentio fiat? Vltimus ramus qui ex acedia procedit,eſt omnium peſsimus.ſ.deſperatio, quia quis peccatorum ſuorum immanitatem cõſiderans,& de Dei miſericordia diffidens,laxat frœnũ peccatis. Et hoc quidem grauiſsimum eſt peccatum,quod dicitur in Spiritum ſanctũ,de quo dicit Dominus,non remittetur in hoc ſæculo ,nec in futuro. Non ꝙ non poſsit dimitti, ſed quia vix dimitti poteſt: vel quia ibi non eſt color excuſationis, qui locum præſtet diuinæ miſericordię.Hoc aũt peccatum conuenienter ex acedià oriri dicitur,quia (vt dictum eſt) acedioſus cõplacentiam aliquam in bono non inuenit, & ideò à bono opere ſe ſubtrahit,ſpes autem ex meritò operis prouenit,hic verò circa peccatum in Spiritumſanctũ notandum eſt, ꝙ huius peccati ſex ſpecies à ſanctis aſsignãtur.ſ.deſperatio,de qua dictum eſt. Item præſumptio, cum quis in tantam prorumpit inſaniam, ꝙ non cogitat iuſtitiam in Deo eſſe, ſed quicquid faciat, ad gloriã ſui prouenire credit.Impœnitẽtia,cum quis proponit, ꝙ nunquam pœnitebit de peccatis ſuis.Et iuxta hunc ramum eſt alius, qui licet nõ dicatur peccatum in Spiritumſanctum, tamen peccatum mortale eſt.ſ.cũ quis ſe cogitat eſſe in mortali peccato, & in offenſa diuina, & non ſtatim pœnitet,ſed adhuc remanere in peccato intendit.Quarta ſpecies peccati in ſpiritum ſanctũ eſt obſtinatio,cum quis ſic malo adhęrere intendit,quòd nulla perſuaſione vel timore redire ad bonum intendit. Quinta eſt impugnatio veritatis agnitę.ſ.cum quis impugnat fidei veritatem,vt licentius peccet.Sexta eſt inuidentia fraternæ gratiæ,cum quis in tantã prorumpit malitiam, ꝙ gratiam Dei multiplicari in mundo & fidem creſcere,videre non poteſt.Hęc autem prędicta in ſpiritum-

Ignorantia multiplex.

Peccare in Patrẽ, Filium, & Spiritumſanctum, quid ſit.

inſpiritumſanctum dicuntur, quoniam licet cõtra totam trinitatem ſint, tamen ſunt præcipuè cõtra bonitatem diuinam, quæ ſpirituiſanctο appropriatur,ſicut potentia patri,ſapientia filio.Dicitur enim quis peccare in patrem, cum peccat ex infirmitate: In filium, cũ peccat ex ignorantia:In ſpiritumſanctum,cum peccat ex malitia,quod habet magis rationẽ peccati.Soli peccant in ſpiritumſanctum, qui inpœnitentes exiſtunt vſq; ad mortem. Spiritus enim ſanctus charitas eſt diuinitatis,eſt amor genitoris & genitæ veritatis,qui ſuã gratiam nobis tribuit,ſui ipſius harram.Qui igitur peccat & gratiam ſuam recuperare non amat, & nũquam curat ab eo diligi, qui totus eſt amor & charitas,nec ad illud tendit vnde ſumſit: harram in ſpiritum ſanctum peccat,& nunquam poſt mortem(ſicut neque viuens) conſequetur veniam.Sicq; nullus peccat in ſpiritũſanctum,qui fugit ad ipſum. Ecce radicem arboris malæ, truncum, ramos cum ſolijs, & fructibus plenis veneno mortifero,ſecundum intellectus mei paruitatẽ deſcripſi. Sed ſicut Dauid,cum dicebat. Delicta quis intelligit, &c. Neq; enim peccatorum grauitatẽ & conditionem me ſcire ſuppono,vnde & ſiquid in hoc opuſculo ſcriptum lector inueniat,quod ei ſcrupulum dubitationis ingerat,peritiores medicos conſulat,qui ſibi ſecurius arboris fructum, & ipſius periculum valeant indagare. Neque intentionis meæ eſt, hic aliquid temerè aſſerere, vel alicui præiudicium generare, vt autem ea quæ dicta ſunt,planius innoteſcant, ipſa breuiter recapitulo eo modo, ordine, quo ſunt in arbore deſcribenda.

Epilogus dictorum.

Epilogus prædictorum, vbi arbor deſcribitur.

Pſal.18.

RAdix malę arboris eſt cupiditas,ſecundũ Apoſtolum. Ex qua,truncus malæ voluntatis procedit, qui incipit in imaginatione mala,& procedit in mala & moroſa delectatione, & cõſumatur in malo conſenſu,qui duplex eſt ſcilicet conſenſus in delectationem,& in opus.Sunt aliquæ circunſtãtiæ,quibus aggrauatur peccatum,quæ in hoc verſiculo continentur. Quid,quis,vbi,cum quo, quotiens, cur,quomodo,quando.Ex præmiſſa radice cõcupiſcentiæ triplex ramus procedit, ſcilicet concupiſcentia honoris, concupiſcentia oculorum, & concupiſcentia carnis. Ex primo ramo hi rami procedunt, ſcilicet præſumptio,inanis gloria,cõtemptus. Præſumptio hos habet ramuſculos, ex ſe pro meritis, falsò plus omnibus. & hos ramos habet præeminẽtia in gratuitis & gratis datis. Ex primo ramo procedit ſolium tentationis diuinæ,cum fructu diſcriminis.Ex præeminentia & gratis datis ſunt hi rami, elatio mentis, confidentia de ſe, de qua procedit fructus inordinatæ audaciæ. Ex ramo contemptus, eſt ramus duplex, contemptus Dei, & contemptus proximi, & horum medius eſt inobediẽtia ad Deum & ad proximum.Ex cõtemptu Dei procedunt hi fructus,irreuerentia rebus diuinis exhibita, locis, perſonis, temporibus, ſacramentis, ſuſtinere interdictum, ſuſpenſiones, excommunicationem, recipere quodcunque ſacramentum in mortali peccato. quodcunque ſacramentum miniſtrare, vel Eccleſiam officiare, officium correctionis exercere, inconfeſſus ſacramentum recipere, habita copia ſacerdotis, in ſtatu ſuſpenſionis, vel interdicti, vel excommunicationis, vel irregularitatis celebrare:item in excommunicatione ſe diuinis ingerere,vel intereſſe:item cum excommunicato in diuinis participare. Ex contemptu proximi hi fructus procedunt, ſubtractio à verbo, à ſocietate,guſtu, vel modo, indignationem oſtendere. Hæc ſunt folia, indignatio verborum ironia, deriſio, ſubſannatio, irreuerentia in verbo. Ex inobedientia procedit ramus impatientiæ, cum fructu murmurationis,blaſphemię,pertinacię,rebellionis,& tranſgreſsionis.& hæc poſſunt eſſe contra Deum,& cõtra proximum.Item ex ramo inobedientię in infidelitatis ramus procedit: & hi rami ex ea exeunt,diuinatio, apoſtaſia,idolatria. Item hæc folia prædicta,prout in verbis exiſtunt, ſcilicet peruerſum dogma, ſeu prædicatio. Secundus ramus ſuperbiæ eſt inanis gloria,ex qua quatuor rami oriuntur, honoris ambitio, fauoris humani appetitus,confuſionis timor,& laudis amor. Ex ramo ambitionis oriũntur hi fructus, ſcilicet pompa, quæ in tres fructus diuiditur, ſcilicet faſtũ in luberbo apparatu,& comitatu & geſtu ex cordis affectu, & folium faſtus in verbo. Ex appetitu fauoris,procedit folium adulationis, quod tripartitum eſt, quod aut eſt de bono habito, aut non habito, vel de malo facto. Item ex appetitu fauoris oritur fructus prodigalitatis quadripartitus,quia non conſiderat tempus, nec perſonam,nec modum, & incuriam ſecum habet. Ex ramo timoris confuſionis hi fructus procedunt, mala verecundia, & falſa humilitas in verbo vel in facto. verecundia mala diuiditur, quia aut eſt de bono opere, vel de pauperate parentum,vel de naturali defectu,vel carentia gratiæ gratis datæ. Item in confeſsione hæc folia ſecum habet, nempè excuſationem, defenſionem, veritatis negationem, in iudicio vel extra iudiciũ veritatis impugnationem. Ex amore humanæ laudis hi fructus oriuntur, ſimulatio ſeu hypocriſis,oſtentatio, ſingularitas. Item iactantiæ eſt folium, quod quadripartium eſt, quia aut eſt de bono habito, vel non habito,vel de malo facto,vel non facto. Ex ſingularitate procedit ramus inuidiæ, quæ eſt ſecundum iudicium capitale. Inuidia verò in duos ramos diuiditur principales, qui ſunt, exultatio in aduerſis proximi, & dolor in proſperis.De exultatione in aduerſis oriũtur hi fructus,machinatio, inſidiæ, ſcandalum, proditio, ſuſpitio,iudicium. Item habet folia,diſcordiarum ſeminatio,ſecretorum reuellatio & maximè cõfeſsionis,verbo,ſigno,vel circunſtantia. Item falſum teſtimonium. Ex ſecundo ramo,ſcilicet de dolore proſperitatis proximi,procedit detractionis folium,& ramus rancoris. Detractio autem diuiditur,quia aut fit bonum alterius diminuendo,vel deſtruendo, vel malum imponendo. Primum ſolium alia quatuor ſecum habet ſcilicet bonum proximi tacere, diminuere, peruertere,& negare.Secundum folium hæc etiam ſecum habet.Malum libenter audire,diſsimulare,confirmare,aggrauare,addere,reuellare,imponere. Ex ramo rancoris,procedit odium.Ex ramo odij procedit ira,quæ eſt tertium capitale. Ex ira procedit fructus crudelitatis, & hi fructus,percuſsio, verberatio,incarceratio, duellum,bellũ, mutilatio,occiſio.Ex folio diſcordię hi filij oriuntur,Irritatio,comminatio,contumelia,improperium, conuitium, maledictio,procacitas, clamor,irreconciliatio. Ex ramo appetitus vindictæ oriuntur. Calumnia,vexatio damnificatio, Vexatio hos fructus ſecum habet,quia fit per falſas literas, vel falsò impetratas,tacita veritate, vel ſuggeſta falſitate,vel per non ſuas, vel non ad hoc impetratas, vel coram diuerſis iudicibus ad impoſsibilia obligando. Damnificatio in duos fructus diuiditur,quia fit aut bonum impediendo habitũ, vel habendum, aut malum inferẽdo:quod etiam multis modis fit,ſcilicet faciendo, præcipiendo,conſulendo,iurando,diſsimulando. Secundus ramus principalis, qui ex radice concupiſcentiæ procedit, eſt concupiſcentia oculorũ,quæ auaritia nominatur,& eſt quartum vitium capitale.Ex auaritia autem tres rami principales,inordinatum deſiderium habendi, vel inordinatus amor habiti,& inordinatus dolor amiſsi. Ex inordinato deſiderio habendi procedunt duo fructus,

ſcilicet

Universidad de Deusto
Biblioteca

scilicet sollicitudo, & iniustitia. Ex sollicitudine autem procedit festorum violatio. Iniustitia autem diuiditur, quia aut est manifesta, aut occulta, quæ fraus nuncupatur: iniustitia aperta hos fructus habet secum scilicet furtum, rapinam, vsuram & iniquam sententiam. furtū in quinque diuiditur, qui sunt, Occulta rei acceptio, rei inuente detentio, sacrilegium, & proprietas in religiosis, & mala dispensatio: rapina hos etiam fructus habet, qui sunt nouæ taliæ, vel consuetudinis inductio, exactio, extorsio, numerum acceptio, & ludus alearum. vsura diuiditur, quia quædam est in spe, quædam in rei contractu. In contractu autem est multiplex vsura scilicet in venditione, emptione, mutua commutatione, ratione temporis, vel rei, vel periculi, vel obligationis, vel corruptæ intentionis. Item contingit fraus in contractibus, in emptione & venditione, in numero, pondere, & mensura, in valore, in qualitate, in taciturnitate defectus. Item notabiliter carē vendēdo pro necesitate ementis, vel debitum solutionis, vel pro simpliciter ementis. Item in fraude plurima mala locutionis folia contingunt, mendacium, periurium, duplicitas. Ex ramo autem mali contractus oritur fructus simoniæ. Item ex iniustitia ad proximum (vt dictum est) oritur iniqua sentētia, & secum habet hos fructus, qui sunt iustitiæ peruersio, ordinis iuris immutatio, sententiæ dilatio, iniusta aduocatio, literarum abusio. Mala autem aduocatio, hæc folia secum habet, iniustum patrocinium, iniustum consilium, litis prolongatio, iuris sophistica allegatio, literarum abusio: fit his modis iniusta impetratio, tacita veritate, vel suggesta falsitate, Iniusta extorsio, Additio vel diminutio, siue queq; falsificatio. Secundus ramus principalis auaritiæ est inordinatus amor habiti, & ex hoc ramo hi fructus procedunt, iniusta congregatio, ad proximum incompassio, restitutionis dilatio, beneficij irrecompensatio. Tertius ramus principalis, qui ex radice cupiditatis procedit, est concupiscentia carnis, quæ in duos ramos diuiditur. In querendo inordinatè delectationem & vitando molestiā. Primus ramus diuiditur, quia aut est circa delectationem actus, qui pertinet ad conseruationem indiuidui scilicet circa actum nutritionis, aut est circa actum, qui pertinet ad conseruationem speciei scilicet circa actum generationis. Primus igitur ramus qui ex concupiscentia carnis oritur, est inordinata delectatio circa actum nutritionis, & quintum vitium capitale, quod castrimargia dicitur. Ex vitio autem gulæ tres rami principales procedunt scilicet incontinentia gulæ, immodestia, & inordinata delectatio. Ex incontinentia gulæ hi fructus procedunt: anticipatio horę, nimia frequentia, fractio ieiunij. Secundus scilicet ex immodestia, auiditas & nimietas. Cum fructu autē isto, qui est nimis sumere, sunt hi fructus, corporis grauitas, infirmitas, mentis hebetudo, cæcitas, præcipitatio iudicij, incirconspectio, loquacitas, inepta lætitia, dissolutio, ebrietas. Loquacitas autem hæc folia secum habet, multiloquium, vaniloquium, stultiloquium, turpiloquium. Tertius ramus gulæ est inordinata delectatio circa cibum, & hos fructus se cum habet, scilicet sollicitudinem in procurando, studiositatem in præparando, multiplicitatem in diuersificando, caristiam in emendo. Secundus ramus qui ex carnali concupiscentia procedit, est inordinatio circa actum generatiuum, qui luxuria dicitur, & est sextū vitium capitale. Ex luxuria tres rami principales procedunt: inhonestas, affectio, incontinentia. inhonestas, hos fructus habet, inuerecundia in verbo, in gestu, in habitu. Inhonestas in gestu habet choreas & tripudia, & corporis motus. Item inhonestas in verbo habet scurilitatē & hystrionatum. Item in honestas in habitu hos fructus secum habet scilicet superfluitatem, preciositatem, multiplicitatem, curiositatem. Superfluitas in duobus consistit, in numero & mensura. Curiositas consistit in colore & modo fracturę, & compositione corporis. Huius compositionis fructus sunt, adinuentio noui modi, nouorum iocalium. Item vnctiones, lotiones, fardatio, suppletio capillorum ex alienis. Secundus ramus luxuria principalis, est carnalis affectio, & iste est duplex, quia potest esse respectu sui vel proximi. Si respectu sui sit, hos fructus habet, primò curam carnis, quæ habet hoc fructus, mollitionem in vestibus, in cultricis & talibus. Item nimiam sollicitudinem in euitando pœnam, frigus, calorem, sitim, famem & huiusmodi. Carnalis affectio ad proximum duplex potest esse, vel ad parentes, vel ad alios: potest etiam esse in affectu, vel in effectu. Ex ramo carnalis affectionis oritur acceptio personarum. Peruersio ordinis charitatis, & fauor mali. Personarum acceptio est in beneficijs, electionibus, honoribus & iudicijs. Fauor mali hos fructus secum habet, dissimulationem, incorrectionem, consensum, adiutorium, & communicationē. Tertius ramus principalis concupiscentiæ carnalis, est incontinentia, quæ per hos ramusculos procedit, qui sunt, turpis imaginatio, morosa delectatio, consensus in delectatione, & consensus in opere. Item hos fructus secū habet, idest quinque sensus, in auditu, visu, odoratu, gustu, & tactu. In auditu curioso, scilicet rumorum, canticorum, instrumentorū, verborum dissolutorum & scurrilium. in visu, in aspectu oculorum, pulchritudinum hominum & mulierum, inhoneltorum membrorum, gestuum, spectaculorum. in verbo scurrilia dicendo, ad malum incitando verbo, vel in attrahendo. in tactu multipliciter, in osculis & tactibus libidinosis sui vel alterius, & ex hoc sequitur pollutio dormiendo, vigilando per naturalem actum in vase debito, vel contra naturam per actum naturalem matrimonij actiuē. Ité ex hoc per actum matrimonij vel mechiæ. Per actum matrimonij modo inordinato, vel tēpore illicito, vel intentione non recta. Mœchiæ autem sex fructus pronuntur, fornicatio, adulterium, stuprum, raptus, incestus, & sacrilegium. Secundus ramus principalis concupiscentiæ carnalis, est inordinatio in pœnis euitandis, ex qua oritur vltimum vitium capitale, quod acedia nominatur. Ex acedia procedunt hi fructus, pusillanimitas, torpor, euagatio mentis, instabilitas corporis, tristitia cordis, & desperatio. Ex pusillanimitate procedit timor seruilis, humanus, mundanus. Ex torpore procedit negligentia, cuius fructus sunt, omissio, ignorantia, & obliuio, omissio multiplex est, scilicet boni propositi, voti promissi, iuramēti iniuncti debiti, vtilium saluti, pertinentium ad ius naturale, vel diuinum, vel positiuum. Ignorantia est multiplex, scilicet iuris naturalis, diuini, & positiui. Item facti, item affectata, crassa, & supina, & inuincibilis. Ex ignorantia procedit error conscientiæ, & eius transgressio. Obliuio est duplex, peccatorum & beneficiorum Dei, & hominis. Ex his oritur ingratitudo, & indeuotio. Vltimus fructus est desperatio, peccatum in Spiritumsanctū. Peccati in Spiritumsanctum sex species distinguuntur, scilicet desperatio, præsumptio, impœnitentia, obstinatio, impugnatio agnitæ veritatis, & inuidentia fraternæ gratiæ. Siquis autem plenius de singulis velit habere notitiam, ad tractatum superiorem recurrat.

SERAPHICI DOCTORIS
S. BONAVENTVRAE.

Liber, qui dicta Salutis vulgo inscribitur, cunctis religiosis, et præcipuè Prædicatoribus maximè vtilis, & apprimè necessarius.

AVCTORIS PROLOGVS

Isa.30. HAEC EST VIA, ambulate in ea, & nō declinetis ad dextrā neq; ad sinistrā, ait Isaias. Magnā misericordiā facit, qui erranti viā ondit, maximè de nocte in terra hostiū, & tpe guerrarum. Errantes sunt peccatores, iuxta illud quod dicitur. Oēs.n.peccauerunt, & egent gratia Dei. Et Ioan.dicit. Si dixerimus, q̄ peccatū non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est. Cū igitur oēs simus peccatores, ergo oēs sumus errātes, sicut dr, Oēs nos quasi oues errauimus, vnusquisque in viam suā declinauit. Nox est peccatū instar niuis frigidū. i. infrigidans dilectionē, obscurum. i. obscurans rōnem, ineptā faciens ad bonā operationē. Venit (inquit) nox qñ nemo poterit operari. Tertia hostiū, est mundus, in quo principatur Diabolus, vt testatur Dñs dicēs. Nunc princeps mūdi huius, eijcietur foras. Tempus guerre, est tps presentis vitę, quia nūc caro concupiscit aduersus spūm, & spiritus aduersus carnē, vt dicit Apostolus. Quia igitur oēs peccatores & errantes sumus, per consequens extra viā veritatis imus, & in nocte, & in terra hostili, & in tpe guerrę mortales sumus & existimus. Ideò prędicator verbi diuini, maximam misericordiā facit errantibus, in tantis periculis constitutis, qñ viam salutis eis ondit. Vnde magnū meritum apud Deum & coronā acquirit. Ideò dr. Qui conuerti fecerit peccatorē ab errore viæ suæ, saluabit aīam eius à morte, & operit multitudinē peccatorum. Officiū.n. prædicantis verbū Dei, est propriè errantes dirigere, & ad viā salutis reuocare. In cuius persona verbū Dei promissum peccatoribus errantibus, est autenticè proclamatum, cum dr. Hęc est via ambulate in ea. Q̄m aūt peccatores tripliciter possunt errare. s. malam viā eligēdo, & in via errando, & à via diuertendo, ideò prędicator in verbis istis propositis, docet nos spāliter tria de via ista salutis. s. Salubriter eligere, viriliter incedere, & viæ salutis insistere. Primò igitur docet nos viā salutis subtiliter eligere, cū dicit. Hæc est via. s. & nulla alia ad salutē eligenda. Secundò docet nos per viā salutis viriliter incedere, cū dicit, ambulate in ea, quasi diceret, studete remanere in illa. Tertiò docet nos, viæ salutis insistere, cū infertur nec ad dexterā, nec ad sinistrā, quasi diceret nolite diuertere ab ea. Primò ergo docet nos prædicator viā salutis eligere, cū dicit, hęc est via. i. non erroris sed veritatis, non periclitationis sed salutis, non ad infernū sed ad cœlū. Et nota, q̄ hęc via salutis habet specialiter nouē dictas. Prima est à peccato, ad pœnitentiā, tanquā ad medicinam & remedium peccatorū. Secunda est à pœnitētia, ad præcepta. Tertia est à præceptis, ad cōsilia. Quarta est à consilijs ad virtutes, tanquā ad instrumenta quę docent operari rectè. Quinta est à virtutibus, ad dona spūssancti, quę docent operari faciliter & expeditè. Sexta est à donis ad beatitudines, quæ docēt operari perfectè. Septima est à beatitudinibus, ad fructus spūs, qui docēt operari delectabiliter & delicioſe. Octaua est à fructibus ad iudiciū. Nona est à iudicio ad cœlum. Et secundum hoc in præsenti opere, quod dicitur via vel dicta salutis, sunt decem Tituli.

Ioan.1. Rom.3. Ioan.9. Isa.53. Gal.5. Iacob.5. Nota notanē dictas.

In primo agitur de vitijs, à quibus est mouendum & recedendum.
In secundo agitur de pœnitentia.
In tertio de præceptis moralibus, à Deo hominibus datis.
In quarto de consilijs Euangelicis.
In quinto de virtutibus Theologicis & Cardinalibus.
In sexto de septem donis Spiritussancti.
In septimo de beatitudinibus Euangelicis.
In octauo de duodecim fructibus spiritus.
In nono de iudicio generali.
In decimo de inferno, & pœnis, nec non & de gloria Paradisi.

TITVLVS PRIMVS
& dicta prima, de peccatis.

Et primo de peccato in communi. Cap. 1.

PRIMO igitur nota de peccato, vel vitio in cōi. Et est sciendum, q̄ peccatum, est dictū, vel factū, vel concupitum contra legem Dei. Vt dicit Aug. Et est sciendū, q̄ est vitandum specialiter & præcipuè propter tria, Primò, quia est deformitas, quam Deus detestatur: iniquitas, quā dęmon amplexatur, & infirmitas, qua mundus dissipatur. Primò, peccatū est detestandū, quia est deformitas, quā Deus summè detestatur. Vnde nota, q̄ nihil posset cogitare, quin Deus fecerit propter odium peccati, ipse.n. propter peccatū semel ferè dissipauit oīa opera sua. s. totum mundū per diluuium, vt patet in Gen. Alij aūt reges & potentes in præjudicium inimicorū de populat terras eorū: Deus autem dissipauit terram propriam, quia peccatum intrauerat terram suam. Item nō solum habet peccatum odio, sed & quidquid peccatum tangit. Alij autem homines propter vinum corruptum, non proijciunt in mari vasa aurea vel argentea, sed seruant vasa, & vinum effundunt: Deus autem non solum peccatum, sed etiam vasa peccati, idest creaturas rationales, scilicet animas ad suam imaginem factas, & suo præcioso sanguine redemptas, in odium peccati proicit in oceano infernali, quia vt dicitur. Odio est Deo impius, & impietas eius. Deus in super intaāum peccatum odit, q̄ propter peccata mundi innocentem vnigenitum interfecit. Vnde dicitur. Propter scelus populi mei percussi eum. Et ipsemet Dei filius vt peccatū interficeret, vel occideret, tradidit in mortem animam suam: vt dicitur similiter ibidem. Nullus autem inuenitur, qui tam odiat inimicum, quōd in eius odium velit interficere vnigenitū proprium, vel etiā semetipsum. Item Deus persecutus est peccatum ab initio, intātum q̄ proiecit ipsum de cœlo, & videns quōd remanserat in mundo, ipse in propria persona descendit in mundum, vt de ipso fugaret peccatum: & tandem in iudicio proijciet, & includet ipsum in inferno, quia dicitur. Proijcit in profundum maris omnia peccata nostra. Secundò, peccatum est iniquitas, quam dęmon amplexatur. Et nota quōd triplex est signum, quōd peccatum placet diabolo. Primum signum est, quia in nullo alio delectatur, quia ipse non vult aliud balneum, non quærit aurum, nō amat argentū, quia in persona eius dicitur. Da mihi animas, cetera tolle tibi. Sicut.n. auis rapax amat cor

Diffinitio peccati.

Ignorantia iuris naturalis.

Gen.7. Sap.14. Esa.53. Mich.7. Gen.14.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Demonia appetit.

prede,sic ipse cor hoīs,vt patet de illo qui interrogauit diabolū quid plus amabat;& diabolus rñdit,q tria præcipuè.s.lunam primā,rotam solis,& ferrū molle. Hoc est cor, quod cōponitur ex tribus literis, quæ habēt illas tres figuras. Secundū signum q diabolus amat,peccatum est, quia in procurando peccatū nunquā fatigatur.Etenim sex millia annorū sunt, & amplius,q nihil aliud fecit,q procurare peccata.Vnde qñ Dñs interrogauit eum,vnde venis? rñdit. Circuiui terram,& perambulaui eam, &c. Non licet.n.sibi capere cibum nec somnum,tm̄ est occupatus in negocio peccatorū:iuxta illud. Qui me comedunt,non dormiunt. Tertium signum,q diabolus amat, peccatum est, quia nunquam potuit nec poterit peccato saturari.Iam.n.non possunt numerari illa infinita millia hoīum peccatorum, quos absorbuit & deuorauit,& tm̄ est adhuc famelicus,& sicut leo circuit quærens quem deuoret, vt hī in 1.Petri Adhuc etiam est insatiabilis peccato non solum famelicus,sed etiā sitibundus.Vnde dicitur.Absorbebit fluuium & non mirabitur,& habet fiduciā, q influat Iordanis in eos eius peccatores cū impetu currentes:in os eius.i.in infernum, vocatur hic fluuius quem absorbet Diabolus & nō miratur, iusti verò quieti & pacifici dicuntur iordanis,qui interpretatur humilis descensus,& tales summè Diabolus desiderat absorbere. Exemplū in vitis patrū de capitulo dæmonū,& singulis dęmonibus,de peccatis & malis quæ procurauerant reddentibus rōnem, & de illo qui specialiter fuit laudatus & honoratus à principe eorū, & cathedra collocatus,quia fecerat fornicari vnū monachum , quem in quadraginta annis vix traxerat ad peccatū. Tertiò,peccatum est infirmitas qua mundus dissipatur.Et nota,q peccatū est febris tertiana propter triplicē concupiscentiam.s.diuitiarum,delitiarum,& honorum,de qua dicitur.Omne quod est in mundo , aut est concupiscentia carnis , aut concupiscentia oculorum,aut superbia vitæ.Quartana etiā est propter triplicem gradū peccati.s.cordis , oris, & operis,& consuetudinis,cōtra quę dicitur. Reuertere reuertere Sunamitis.i.aīa misera,quater dicit reuertere,propter illa quatuor prædicta.Est etiā febris quotidiana propter peccatū superbię,quod est in omni peccato & continuè. Vel continua est,quia est valde periculosa.Nam sicut febris continua aliqn̄ aufert vitā temporalem vel corporalem,& confert mortem corporalem:sic peccati infirmitas aufert vitam, non solū temporalem,sed & aliqn̄ spiritualem,quia confert mortem infernalem vel æternalem. Podagra pedum vel gutta est,propter peccatum acedię, paralisis manuū est, propter peccatū inuidię vel irę,hydropisis est ꝓpter peccatum auaritiæ , dolor viscerum vel tortiones propter peccatum iradundię, squinantia propter peccatū gulę, lepra propter peccatum luxuriæ : & perpter hæc omnia dicitur de peccatore : A planta pedis vsq; ad verticem capitis,non est in eo sanitas.

Iob.1.

Iob.30.

1.Pet.5.

Iob.40.

1.Ioan.2.

Cant.6.

Isa.1.

Iob.13.

De peccato in speciali. Cap. 2.

SEcundò,nota de vitijs in speciali. Et est sciendū, q septem sunt vitia principalia & capitalia. Quinque dicuntur spiritualia.s.superbia, inuidia, auaritia,ira,& acedia, duo verò dicuntur carnalia.s.luxuria, & gula. Vnde versus,dat septem vitia dictio saligia. In qua.s.sunt tot literę , quot sunt vitia capitalia, licet non sit in vitijs & literis idem ordo. De quolibet vltio nota præcipuè tria.s.typum quē præfert, fętum quē profert,& dānū quod infert . Primò.n.notandæ sunt adaptiones peccati in cōi. Et nota,q peccatum est sicut putredo in pomo , sicut.n.putredo aufert pomo decorē , valorem, colorē, odorem, & saporē, sic peccatū aufert aīæ decorem vitæ,& odorem famę,valorem gratiæ,& saporem gloriæ. Vnde dicitur . Quasi putredo consumendus sum.Secundò pctm̄ est sicut vulnus in corpore humano:nam recenter vulneratus, permittit se tangi,& vulnus prēmi & inuestigari,sed post tertium diē, non sine magno dolore tangitur in vulnere:sic peccatum in sua recentia citò curatur,& post tertiū diem est grauissimus dolor vulnerum . Vnde dī. Die tertia qñ grauissimus dolor vulnerū erat,acceptis gladijs duo filij Iacob Symeon & Leui fratres dinæ,ingressi sunt vrbem confidenter,& Emor & Sichē pariter necauerūt, quia.s.quasi intollerabilis est correctio vel sanatio peccati post tres dies . Tres dies isti sunt peccati perpetratio, peccandi consuetudo, & peccati obstinatio . Nam post istum tertiū diem , peccator non permittit se tāgi per correctionem,iuxta illud.Peccator cum in profundum peccarorū venerit,contemnit.Dicunt.n.illud.Lo quimini nobis placentia,videre nobis errores,excæcauit.n.eos malitia eorū. Vnde etiā odio habuerunt corripientem in porta,vt habetur in Amos. Tertiò,pctm̄ est sicut falsitas,in panno.Nam sicut mercator de falso pāno non oñdit emptori medium, neq; finem,sed tm̄ caput, sic Diabolus qui est mercator peccati,oñdit fatuo emptori solū caput pāni.i.delectationē culpę,non medium.i.remorsum conscientiæ,vel finem.i.pœnam gehennæ. De hac mercātia dī. Sicut emens,sic ille qui vendit, quia.s.tam peccator q̄ Diabolus , in mercatura peccati est deceptus. Quartò,peccatū est sicut taberna Diaboli , in qua vendit vinū voluptatis in mundo pro precio aīæ:& sicut tabernarius ponit tres taxillos in taberna,quibus occupātur ribaldi,sic Diabolus in taberna peccati ponit pro ribaldis.i.pro amatoribus voluptatis, tres taxillos.i.tres concupiscētias mundanas, de quibus habetur in Ioan.Concupiscentia carnis,concupiscentia oculorū & superbia vitæ . Quintò, pctm̄ est sicut ludus aleatoris, qui vulgò dī ludus corrigię.Nam sicut ille falsus aleator.i.corrigiator permittit illos homines in principio aliquid lucrari,& finaliter aufert & recuperat totū quod amiserat, & cum hoc lucratur ab eis quicquid habent,etiā qñq; vestes:sic Diabolus tanquam falsus aleator permittit peccatorē in aliquo temporali prosperari , sed finaliter aufert aīam , & corpus, gratiam & gloriam tpalem,& substantiam.Contra qđ Sara gloriabatur dicens. Nunquā cū ludentibus miscui me.i.cum dæmonibus siue aleatoribus.Sextò,peccatū est sicut rete , & sicut virga inuisċata , nam sicut piscis in retibus se agitādo, se plus inuoluit, & auis plus ambulans per virgam inuiscatā fortius se capit : sic peccator magis elongatur à Deo, & strictius illaqueaē à Diabolo,quia de tali dicitur. Tenebitur plāta illius laqueo. Septimò, peccatū est sicut vinculum, quo ducitur porcus ad macellum , & bos ad victimam , & quo ligatur falco ad perticam,& simia ad truncum . Sicut.n.carnifex ducens porcum , non stringit nimis pedem eius ne clamet : sic Diabolus non stringit nimis peccatorē per temporalem aduersitatem , ne clamet per confessionē vel orationem , vt sic ducat eum liberius ad macellum infernale . Vnde dicitur . Ignorat,q ad vincula stultus trahitur . Item, sicut bos ligatus,non sentit se esse ligatum,qñ ducitur ad macellum,nisi quando vult fugere. Item,sicut simia non sentit se esse ligatam,nisi cū vult pilotam à se remouere:nec falco,nisi cum vult de pertica volare : sic peccator non sentit vinculū peccati,dū perpetrat & in pecato perseuerat,sed tunc vincula sentit,cum anima infœlix à corpore recedit.

Gene.3.

Prou.18.

Isa.30.

Amos.3.

Iob.18.

Ecclē.6.

Iob.18.

Hiere.19.

Luc.18.

Prou.5.

De superbia. Cap. 3.

SVperbia est libido dñandi,vel appetitus proprię excellētię. De qua nota tria.s.typū quē præfert, fętū quem profert, & damnum quod infert . Superbia igitur, que est primum & principale, ac capitale vitiū, habet multiplicē typū in natura & in scriptura,cui cōgruē

Superbia diffinitio secundum Augustī.

9 Cōparationes superbię.

gruē cōparatur.Comparatur primò vēto,propter tria: quia ventus extinguit lucē, & exiccat roré, & exufflat pulueremsic superbia extinguit lucē sapię,exiccat rorem gratię, exiccat vel exufflat pulueré vanitatis mundanæ,& ideò cū homo sit puluis ex sua conditione,iuxta illud.Puluis es,& in pulueremreuerteris:magis timendus est ventus superbię in alto q̄ in basso.i.in statu prelationis,q̄ subiectionis:quia vētus si in alto puluereminueniret,citius exufflaret,quia perflant altissima venti, vt dicit poeta. Secundò,cōparatur superbia fumo,quia sicut fumus magis ascendēdo deficit,sic superbus plus exaltatus,plus euanescit, iuxta illud. Mox vt honorificati fuerint & exaltati , deficientes quēadmodū fumus deficiēt. Tertiò,cōparatur paleę propter leuitatē, & inconstantiā, & defectū valoris, quia sicut torrens trahit paleas & ista leuia ad oceanū : sic torrens tentationis trahit secū vanos nō humiles ad oceanum inferni . Quartò,cōparatur stillę aquosæ,quæ inflaē & statim adnihilatur , & veſicæ quæ mox deficit dum tm̄ acu pungaē:sic superbus mox inflando deficit, & punctus modica febre,vel tribulatione adnihilatur. Quintò,cōparatur araneæ,quia sicut aranea se euiscerat texēdo telā,vt muscas capiat:sic superbus perdit aīam,vt capiat laudem humanā,vnde dī. Telas araneę texuerūt. Sextò,cōparatur feretro, quia sicut feretrū tunc solum ornatur, cū mortuus in eo ponitur:sic viri & mulieres præcipuè tunc ornant feretrū corporis sui per exteriorum vestiū paratura , cum aīa intus est mortua per superbiā.Septimò,cōparatur superbus luctatori incauto. Nam si in lucta vnus de luctatoribus posit leuare pedē alterius,deijcit ipsum,sic si dęmon posit leuare pedem.i.hoīs affectionem per superbiam, deijcit eum in damnationē eternam,vnde dī. Deiecisti eos,dum alle uarentur . Octauò, cōparatur gallinæ,quia sicut gallina statim cantat,cū posuerit ouū:sic superbus statim vult videri,cū fecerit aliquod opus bonū. Nonò,comparatur lupo . Dicitur.n.q lupus vno mense viuit de vento: sic superbus vno mense.i.mensura vitæ suæ, viuit, vel pascitur vento gloriæ mūdanæ,iuxta illud.Effraim pascit ventum.i.gloriam mundanā, sequitur æstū tota die.i.superbus est semp famelicus laudis humanę. Dāna verò, quę superbia facit in hoīe,sunt spāliter quinq;. Primum.n.hoīem arefacit, vt meliusaccēdatur, illum sine humore grę & sine compassione efficit, vnde dī. Non te extollas in cogitatione aīæ tuæ,& sequitur ibi, vt non derelinquaris vt lignū aridum in eremo.i.in inferno,vbi concremabuntur arbores infructuosę.i.peccatores.Secundò,hoīem consumit.i.omne bonū hoīs adnihilat & perdit,iuxta illud.Consumit brachia ipsius .i.hoīs superbi, primogenita mors.i.superbia , quę est primogenita filia peccati vel Diaboli. Tertiò,hoīes infatuat & decipit,cuius signū est,quia superbus prēciosa vilipendit.i.gram & gloriam , & vilia carē emit.i.gloriam transitoriā,iuxta illud. Arrogātia,& superbia cor dis tui decepit te . Quartò,hominē præcipitat,& ideò hominem ad alta leuat,vt maior & grauior sit ruina,de qua dī.Qui se exaltat,humiliabitur.Quintò,hoīem penitus facit infęlicē,superbus.n.ab eo est infelix, quia de bono semine malā messem colligit , quæ.n.sunt bona alijs,in malum conuertit . De sanitate.n.infirmatur,de vita moritur,de medicamine vulneratur,à victo vincitur,à mortuo superatur,atq; occidit. Hæc oīa eueniūt superbo : quia de dono suo gloriatur,& sic de bono efficitur malus, & de virtute efficit vitiosus , iuxta illud. Contritio & infœlicitas in vijs eorum.i.superborū.Filiæ verò superbiæ sunt septem.s.præsumptio,ambitio, inobedientia,irreuerentia,erubescentia boni,& irrisio bonorū,vel simpliciū.Hæc aūt peccata,quę à superbia nascuntur, figurātur per septē annos, quibus filij Israel seruierūt Cusanrasathaim Regi Mesopotamiæ, Cusanrasathaim interpretatur tenebrosa iniquitas,per quā figuratur Diabolus , qui ex iniquatate tenebrosus est, qui bene dicitur rex Mesopotamiæ. Vana gloria & hypocrisis,quę dicitur eleuata per superbiam,quia ipse est rex super omnes filios superbiæ,vt dicitur in Iob.

Pſal.36.

Prou.18.

Isa.30.

Amos.5.

Iob.18.

Iob.41.

De inuidia. Cap. 4.

INuidia est tristitia alienę fœlicitatis,& in aduersitate lætitia. De inuidia nota spāliter tria.s.typū quem gerit, actum quē facit,& fœtum quē parit. Inuidia .n.habet multas similitudines odiosas, est.n.sicut vermis in ligno,rubigo in ferro,tinea in vestimēto. Nam sicut ista rodunt propriū subiectū , & consumunt illud pluſquā alia,sic inuidia rodit inuidum, & plus inuidus nocet sibi,q̄ alijs.Secundò est sicut draco,quia sicut draco insidiatur elephantis partui , vt ipsum pungat mordeat,vel comedat:sic inuidus bono alieno insidiatur iudicio prauę suspitionis,& postea mordet vel pūgit acu leo murmurationis,& inficit veneno detractionis.Vñ de inuido dī. Frater sui draconū, & socius struthionū. Tertiò similis est leproso,Iudæ proditori, & Diabolo. Leprosus.n.vellet q̄ nullus esset sanus , & Diabolus q̄ nullus esset bonus. Vnde dī.Inuidia Diaboli,mors intrauit in orbē terrarū.Iudas contristatus fuit de effusione vnguēti super Christū,vt habetur in Matt.Sic inuidus instar leprosi,& Diaboli, dolet de bono proximi, ēt ad modū Iudę proditoris tristatur de bona fama fratris,& odore virtutis.Vnde magnam iniuriam faceret Dñs inuido,si eū poneret in paradiso,moreretur.n.prę dolore,vbi videret alios gaudere.Quartò similis est inuidus oculo menstruatæ , nam sicut illa inficit speculū cū respicit eum:sic inuidus inficit proximū, cum respicit eius bonum,qm̄ omni studio laborat ponere aliquā maculā in proximo . Vnde dī. Bona in mala conuertit insidiator,& in electis ponit maculam.Quintò,similis ē inuidus noctuæ & igni græco.Noctua.n.de nocte videt,& de die excæcatur,& ignis græcus in aqua fortius inardescit,siue succenditur:sic inuidia in aquis gratiarū fortius exardescit, vnde deberet extingui, & ad modū noctuę à luce excęcatur,vnde deberet illuminari,sicut Hely,qui non poterat videre lucernā, donec extingueretur,vt dī in lib. Regū.Sextò,inuidus similis est aquæ & naui & candelæ serpentinæ. Nam in aqua virga recta apparet tortuosa.Et in naui existētibus,cū ipli fortiter descendunt,vī,q̄ montes currant velociter,& ad lucē candelę serpentinę oēs paleę videtur esse serpētes. Fit aūt candela serpentina de cera temperata in aqua,in qua serpēs coctus est, & post cū candela illa facta de tali cera ardet, vī hoībus, q̄ oēs paleæ & oēs aliæ candelæ quę ibi ardent sint serpētes,sic inuidus ad modū aquæ. recta facit tortuosa, & instar existentiū in naui, quia cū ipsi inuidi ad infernū descendunt,vī eis,q̄ montes.i.viri sancti & stabiles ad damnationē currāt, & ad lucem candelę serpentinę.s.inuidię,innocentes & bonos existimāt serpentinos . Oīa.n.in malū conuertūt,vt dī in Eccl.Bonum in malum conuertit insidiator. Septimò, cōparatur inuidus Caym,de quo dī.Quicunq; inuenerit me,occidet me, sic inuidū inficit oīs homo,quia aut videt bonum in hoīe, & tunc dolet,aut malū & sic gaudet,& sic in omni hoīe peccat, vel moritur per peccatū.Octauò,inuidus cōparatur acrisię Sodomorum.i. cęcitati, qua pcussit Dñs Sodomitas,vt dī in Ge.Acrisia autē est passio,quæ aufert iudicium . Et dicitur ab à quod est sine,& crisis,quod est iudicium:quia inuidus non iudicat illa,quę oportet videre & iudicare. Nonò, inuidus similis est nihili,pro eo,q̄ dissimilis est tā creatori,quàm omni creaturę,siue bono creato:creator.n. communicat bona sua liberaliter & creatura similiter. Nam videmus in sole, q̄ lumen suum cōicat omnibus creaturis,& ignis calorem suum (& sic)de alijs,sed in-

Inuidia quid.

Iob.30.

Sap.2.

Matth.26.

1.Reg.3.

Candela serpētina.

Ecclē.11.

Gen.4.

Gen.19.

Universidad de Deusto
Biblioteca

uidus non solum non cõicat bona sua, sed etiam (quantum in se est) adnihilat aliena, quia sibi valde displicẽt, & etiã cum solus inuidus sit nihil, ita vellet, ꝙ nihil miseria esset. Damna inuidię sunt specialiter quinque. Primum est, quia claudit viam salutis, & aditum paradisi, est.n. blasphemia in spiritum sanctum, quę non remittitur in hoc sęculo, neq; in futuro, vt dicitur in Matth. Matt. 12. Sunt aũt sex peccata in spiritum sanctum, quorũ inuidia est vnum. s. inuidentia fraternę gratiæ, impugnatio veritatis agnitę, pręsumptio de impunitate, obstinatio mentis, desperatio, & finalis pœnitentia. Dicuntur.n. peccata in spiritum sanctum. s. quia impugnant gratiam spiritussancti. Secundum est, ꝙ implet hominẽ omni malo. Vnde vt plenũ doliũ vino (quod vulgo dicitur) est plenum vsq; ad oculum: sic inuidus cuius signũ est, quia malitia inuidi per oculum exit. Nam dr in Eccle. Eccl. 14. Matt. 10. Nequam est oculus inuidi, & in Matt. An oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum? Tertium est, ꝙ spoliant hoiem omni bono, & causa est, quia odit & impugnat oẽ bonum. Alia nanq; vitia opponuntur vni virtuti, vt superbia humilitati, luxuria castitati, auaritia largitati, & sic de alijs: inuidia verò (vt dictũ est) opponitur omni bono, vnde nõ tm dicitur mala sed pessima. Hæc est.n. fera pessima, quę deuorauit Ioseph, sicut dicitur in Gen. Quartũ est, quia facit hoiem penitus immisericordem, sicut patet in Caym, qui ex inuidia non pepercit Abel fratri suo innocenti. Sicut patuit etiã in filijs Iacob qui inuidia stimulante, non pepercerũt Ioseph innocenti. Sicut patuit etiam in iudęis, qui non pepercerunt Christo innocentissimo, immo innocentiæ dño: cuius causa fuit inuidia, vt patet in Matt. Quia Pilatus sciebat, ꝙ per inuidiam tradidissent eum. Quintũ est, quia facit hoiem penitus infœlicẽ. inuidus. n. de bonis aliorum affligitur, & de melioratione deterioratur, de profectu deficit, de pinguedine marcescit, de sanitate infirmatur, de vita moritur, & ipse ammittere se putat, quod alij lucrantur. Et sicut diligẽtibus Deum oĩa cooperantur in bonum, ita inuido oĩa cooperantur in malum. Vnde quidã pulcherrimẽ describens inuidum, ait. Pallor in ore sedet, macies in corpore toto, non recta facies, liuent rubigine dentes: pectora felle virent, lingua est suffusa veneno. Versus. Ipsi risus abest, nisi quem fecere dolores: nec fruitur somno, vigilantibus excitat aures, ingratus quæ videt', intabescitq; videndo: succesſus hoium carpitque & carpitur vna: supplicium q; suum est, qñ sęlicia cernit. Duæ sunt filiæ inuidiæ. s. tristicia in prosperis, proximi, & exultario in aduersis, quę contrariantur specialiter charitati, cuius officiũ est, gaudere cum gaudentibus, & flere cũ flentibus, vt Rom. 12. dicitur ad Rom. Istę duę filię figurantur per Oola, & Ooliba, quod interpretatur tabernaculũ meũ, quia in Matt. 11. persona diabolo dicitur, ꝙ assumpsit septẽ spũs nequiores se, & ingressi habitãt ibi. s. in inuido. De istis filiabus Ezech. 23. dr alibi. Duę mulieres filię vnius matris fuerunt. s. inuidię, quę ipsas ex diabolo concepit. Vnde illæ duæ filiæ possunt valde propriè dici diabolicę, imitãtur. n. diabolum patrẽ suum, qui de bono dolet, & de malo gaudet. Sap. 2. Ideò dicitur. Inuidia diaboli, mors intrauit in orbem terrarum. Imitãtur autem illũ, qui sunt ex parte illius,

De ira. Cap. 5.

Irę diffinitio. IRa, 'est libido vel appetitus vindictæ. De ira nota specialiter tria. s. odiosam eius effigiem, eius ruinosam perniciẽ, & eius vitiosam propaginem. Ira plures habet adaptationes & figuras, inter quas primò cõparatur igni, nam sicut ignis domum ligneam & oẽm materiam aridã accendit: sic ira accendit præcipuè aridos. i. hoies iracundos, qui carent humore gratię. Vnde homo iracundus est sicut homo hñs domũ ligneã, qui mane est diues, & in vespere nihil habet, quia ignis iræ cõbusit sibi domum. i. conscientiã, & per consequens abstulit sibi quicquid habebat. Secundò, iracundus est similis ollę bullięti, sicut.n. olla bulliẽdo emittit aquã, & oĩa alia, sic iracũdus ebulliendo per irã, emittit stultiam & verba inordinata, iuxta illud. Os fatuorũ ebullit stultitiã. Tertiò, iracũdus similis est apro, nam sicut aper ex furore impingit, & currit contra gladiũ, sic iracundus currit ad peccatũ. s. contentionem, iniuriam, & homicidiũ. De talibus, dicitur. Pedes eorũ ad malũ currunt. Et. Gre. in pastoral. Mentẽ impellit furor, quò nõ tradit desiderium, & agit incõmoda velut nescięs, quæ postea dolet sciens. Quartò, iracundus similis est insano vel arreptitio, qui pręcipitat se in ignẽ vel aquã sic iracũdus in quancunq; malitiã. Vnde dicitur de illo arreptitio, ꝙ vbicunq; apprehendit eum, allidit eum: sic ira iracundũ allidit, per impatientiam molestando, & spumat per clamores contendendo vel contemnẽdo, & strid… dentibus maliciam machinando, & aresçit, odium & rancorẽ concipiendo. Hæc.n. sunt signa iræ & opera iracundię. Quintò, iracũdus similis est calculo emittẽti ignem. Nam sicut calculus percussus malleo, emittit scintillam, sic iracundus tactus verbo, ostendit impatientiã suam, & sicut calculus nõ emittit ignem, nisi tangatur aliquo duro: sic multi reputant patientes, qui tm exardescunt in iram, tacti aliquo verbo contumelioso. Dicitur.n. ꝙ lapis calore solutus, in æs cõuertitur. Lapis, aĩus durus & lapideus, qui qñ soluitur calore iracundię, statim ad modũ æris reddit sonum indignationis & contumeliæ. Sextò, iracundus similis est rãno. Ramnus.n. est quidam frutex spinosissimus, habens ita duras spinas, ꝙ ad impetum venti emittit scintillas (vt dicit Iosephus) sic iratus p̃p ventũ indignationis emittit scintillas spinosissimæ contentionis. Vnde dr. Egrediatur ignis de rãno, & deuoret cedros libani. i. superbos & potentes huius sęculi, qui spãliter consueuerunt esse iracũdi. Septimò, iracundus similis est vasi vacuo posito iuxta ignem. Videmus.n. ꝙ si vas vacuũ & terreum ponatur ad ignem frangitur, si aũt sit plenũ aquæ, in nullo lædit: sic homo qui est de sua conditione terreus, si ponatur ad ignem aduersitatis vel tribulationis, statim frangitur per impatientiam, si sit gratia vacuus: si aũt sit gratia plenus non lædit, & ideò dicitur. Vasa figuli probat fornax: & hoies iustos, tentatio tribulationis. Dãna iræ sunt specialiter quinq;. Primò. n. excæcat rationis oculum, nam dicitur. Turbatus est à furore oculus meus. i. rõnis: & per consequẽs, non põt videre iratus quid iustum, vel iniustum, vnde dicitur. Ira. n. viri, iustitiã Dei non operatur. Et Seneca dicit, ꝙ duo impediunt consilium. s. festinantia, & ira. Secundò, ira facit hoiem pronum ad quodcunq; peccatum. Vulgò nanq; dicitur de hoie valde irato, vel accẽso, ꝙ omnia faceret. Et ideò dicitur. Qui ad indignandum facilis est, erit ad peccandum procliuior. Tertiò, reddit hoiem stultum & quasi rabidum. Vnde eo tempore, quo homo est iratus, perit rõ & humanitas in homine, & sic per consequẽs mutatur homo, & efficitur bestia. Nam homo est animal mansuetum natura, vt dicit philosophus. De stultitia hominis iracundi dicitur. Virum stultum interficit iracundia. Quartò, aufert homini seipsum, sicut vulgò dicitur, ꝙ homo turbatus vel iratus non est in seipso. Satis aũt damnificatur, qui perdit seipsum. De tali damno dicitur. Qui impatiens est, sustinebit damnum, scilicet sui ipsius. Sic econtrariò patientia, seruat homini seipsum. Nam dicitur. In patientia vestra, possidebitis animas vestras. Quintò, aufert homini omnem misericordiam & compassionem: ideo dicitur. Ira non habet misericordiam, nec erumpens furor. Vnde homo iratus fugiendus est, sicut canis rabidus, & leo concitatus. Filiæ iræ sunt sex, scilicet. Odium, lis, guerra, incendium, homicidium,

Ezech. 9. dium, & rapina. Ista sex figurantur in Ezechiele cum dicit. Ecce sex viri veniebant de via portæ superioris, idest de superbia, quæ est porta ad iram: quę respicit ad aquilonem, idest aduersitatem, qui generat iram vel turbationem, & vnusquisq; vas interitus in manu eius, quia isti filij & filiæ iracundiæ sunt quasi sex vasa interitus vel mortis æternæ.

De auaritia. Cap. 6.

Auaritię diffinitio. AVaritia est immoderatus amor pecuniæ acquirendæ vel retinendæ. De qua nota specialiter tria. s. Typum ridiculosum, & damnum periculosum, & partum pernicios̃um. Auaritia multas habet cõparationes. Primò. n. comparatur auaritia mari mortuo & inferno. Nam sicut mare nunquam redundat, vt Eccle. 1. dicitur in Ecclesiaste. Sic auarus nunquã redundat dando eleemosynam, vel faciendo restitutionem: licet ad modum maris omnes fluuios mundi bibat. i. absorbeat omnes diuitias per cupiditatẽ. Vnde ratione huius insatiabilitatis comparatur mari. & eodem modo morti Abac. 2. vel inferno, quia nunquam satiatur illa occidendo, & ille deglutiendo. Vnde de auaro dicitur. Dilatauit quasi infernus animam suã, & ipse quasi mors & non adimplebitur. Secundò, auarus similis est talpæ, in quatuor. Auarus. n. ad modum talpæ est niger per nequitiã, cæcus per ignorantiam, quot habet possessiones, tot habet tumulos, in quibus sepelit seipsum per continuam sollicitudinem. quicquid fodit, ponit supra se, quia de omnibus facit Deum. Tertiò, cõparatur sterquilinio, quia sicut sterquilinum congregatum corrumpitur & fœtet. dispersum verò facit agros fructificare: sic diuitiæ auari quandiu sunt congregatæ, animam corrumpunt, sed dispersæ pauperibus, ipsos nutriunt & diuitũ peccata redimunt, iuxta illud. Facite vobis amicos de Luc. 16. Ezech. 7. mammona iniquitatis. De hoc sterquilinio dicitur. Aurum eorum in sterquilinium erit. Quartò, auarus similis est rotæ molendini, quantumcunq;. n. & quotiensIob. 1. cunq; vertatur, semper tamẽ in eodem loco inuenitur: sic auarus, qui nudus in mundum venit, quantuncunq; laboret, nudus tamen de mundo recedit solum. Vnde dicitur. Nudus egressus sum de vtero matris meæ, & nudus reuertar illuc. Quintò, auarus similis est porco, porcus. n. nihil valet dum viuit, sed quãdo moritur valere incipit: sic auarus non valet aliquid in vita, quia viSimile. uens non vult restituere, nec eleemosynã dare, sed moriens quandoq; incipit liberalis esse, de hoc quod non potest secum portare: quia Diaboli habent animam, vermes corpus, amici diuitias, quia diuitiæ deserunt eum, non ipse diuitias. sicut canis sequens duos hoies, in capite viarum ostendit, quis sit dominus eius, quia 1. Tim. 6. tunc sequitur dominum suum propriũ, & dimittit extraneum: sic diuitiæ in capite mortis sequuntur mundum, & dimittunt auarum. Nam dicit Apostolus. Nihil. n. intulimus in hunc mundum, nec dubium, quia nec auferre quid possumus. Sextò, similis est auarus piscidi perforatæ superius, quæ recipit pecuniam, quam nunquam potest reddere, nisi frangatur, sic auarus, & Iob. 20. precipuè vsurarius, pecunias & diuitias haurit & congregat, sed nunquam, nisi morte frangatur, eas restituere curat. Idcò dicitur de auaro. Comminuetur, sicut conteritur lagena figuli, contritione præualida. Septimò, auarus similis est trunco arboris. Nam sicut dominus, qui habet trũcum in horto, potest inserere ramũ cuiuscunq; generis, voluerit, sic Diabolus quando potest in corde hominis inserere auaritiam vel cupiditatem, omnia vitia inserit: quia iam habet omnium malorum radicem & principiũ. Iuxta illud Apostoli, Radix omniũ malorum est cupiditas. Octauò, auarus similis est gallinæ, nam gallina naturaliter surda est in augusto vel æstate, sic auarus in æstate, idest in statu meriti, vel in tempore gratiæ, quando debet colligere bonorũ operum messem, ad modum gallinæ surdus est, quia non vult audire prædicatores. Vnde auaris dicitur Prouer. 1. in persona Domini. Vocaui, & renuistis, &c. Nonò auarus similis est apostemati, quod est proximum cordi, & rei quæ ponitur immediatè super pupillã oculi. Apostema. n. tunc est periculosum, quando est iuxta cor: sic diuitiæ tunc sunt mortiferæ, quando diliguntur nimio Psal. 61. amore. Vnde dicitur in Psal. Diuitiæ si affluant, nolite cor apponere. Per eãdem etiam rationem comparatur rei, quæ ponitur immediatè super pupillam oculi. Nunquam. n. res benè potest videri, quę nimis est proquinqua oculo, ideò auarus malè videt diuitias, quia nimis propè apponit mentis oculũ, & nimis diligit eas, ideò dicit idem Psal. Oculos suos statuerũt declinare in ter- Psal. 16. ram. Damna auaritiæ sunt præcipue nouem. Primò. n. facit hominẽ nudum. Vnde dicitur in Apocalipsi. Di- Apoc. 3. cis quia dives sum & locupletatus, & nullius egeo, & nescis quia tu es miser & miserabilis, & pauper, & cæcus, & nudus. Nota hic quinq; infortunia auaritię: est enim miser, quia diuitias cum labore acquirit: miserabilis, quia cum timore custodit: pauper, quia cum dolore perdit: cæcus, quia nihil aliud respicit: & nudus, quia nullum aliud bonum facit. Secundò auaritia facit hominem seruum: nam diuitiæ nõ sunt auarorum, sed auari sunt diuitiarum. Ideò signanter dicit Propheta in Psal. Viri diuitiarum, non virorum diuitię. Tertiò auaPsal. 75. ritia facit hominem stultum: nam stultus non pręcauet periculo quanuis sit propinquum: sic auarus non fugit periculum inferni, cum sit etiam morti propinquus. Ideò dicitur auaro in Luc. Stulte hac nocte animam Luc. 12. tuam repetent à te, scilicet dæmones: hæc autem quæ parasti, idest congregasti? cuius erunt, quia thesaurizat impius, & ignorat cui congregabit ea. Quartò auaritia Psal. 38. facit hominem abominabilẽ, vnde dicitur in Ose. Fa- Ose. 9. cti sunt abominabiles sicut ea quæ dilexerunt. Non. n. mirum est, si Deus abominatur auarum, cum ipse tantum Deum cõtemnat: quia plus diligit nummum, vel obolum quàm Deum: cuius signũ est, quia pro obolo aliquando non veretur mentiri, nec vult dare obolum pauperi pro amore Dei. Quintò facit insatiabilem. Vnde auarus comparatur hydropico, qui bibit & nunquã satiatur. Vnde dicit Ecclesiastes. Auarus non implebi- Eccle. 5. tur pecunia. Sextò facit hominem insatiabilem, vel solitarium, sicut aues rapaces volant non congregatim, sed solitariæ, sic auarus semper est solitarius, quia nunquam vult socium in pecunia. Vnde de auaro dicitur in Ecclesiast. Vnus est & secundum non habet. Et ideò Eccle 4. sua est hæc maledictio, quæ ibidem scribitur. Væ soli quia si cæciderit, &c. Septimò facit hominem obliuiosum propriæ salutis, & in signum huius Manasses & Effraim fuerunt fratres, vt habetur in Gen. Manasses interpretatur obliuio: Effraim fructificans, vel crescẽs, Gen. 41. & figurat auarum qui est crescens Effraim, idest in diuitiis, & est Manasses, quia scilicet obliuiscitur propriæ salutis. Octauò facit hominem angustiosum, nam dicitur in Ecclesiast. Labor stultorum affliges eos, ideò Eccle. 10. diuitiæ dicuntur spinæ in Luc. quia cruciant possidentes, sicut videmus, quòd spina in pede non finit hominem quietè dormire. Nonò facit hominem tẽpestuosum, nunquam enim cupidus vel auarus potest habere, nec in conscientia, nec in domo propria pacem. Vnde dicitur in Prouerbijs. Conturbat domum suam, qui Prou. 15. sectatur auaritiam. Est enim talis sicut canis, qui dum rodit os irascitur omni appropinquãti sibi, siue sit extraneus siue notus. quia vulgo dicitur, quòd canis non vult socium in coquina. Filiæ autem auaritiæ sunt duodecim, scilicet vsura, rapina, latrocinium, tallia iniustæ, fraus negociatorum, deceptio aduocatorum acceptio munerum, simonia pro promotione con-

Universidad de Deusto
Biblioteca

sanguineorum, peccata Anachoritarum, idest illorum qui promouentur fauore, & potentia principum, fraus mercatorum, auaritia scientiæ, & iniquitas lusorũ. Ista enim peccata quę generat auaritia figurantur per duodecim duces, quos Ismael genera-
Gen.17. uit, Ismael enim erat idololatra, & figurat auarũ. De quo dicitur ad Ephes.
Eph.5. Auaritia est idolorum seruitus. Filij eius rectè dicuntur duces, quia ferè totus mundus regitur & ducitur istis duodecim peccatis, quę ex auaritia nascuntur. Nam di-
Isa.56. cit Isa. Omnes in viam suam declinauerunt, vnusquisque ad auaritiam à summo vsque ad nouissimum. Et
Hier.6. in Hierem. dicitur, quòd à minori vsque ad maiorem omnes auaritiæ student.

De acedia. Cap. 7.

Acedia quid. & tria de illa notanda.

ACedia est paruus amor boni, cum tædio & inordinata animi tristitia, & impatientia rei diuinæ. De acedia nota specialiter tria. s. typũ turpissimũ, damnũ grauissimũ, & partũ vilissimũ. Acedia habet multas figuras, & similitudines detestandas. Primò cõparatur acedia salicibus, quæ sunt arbores infructuosæ, & solum faciũt vmbram: sic acediosi & ociosi nullum faciunt fructum, sed solũ vmbram Diabolo, &
Iob.40. refrigeriũ. Vnde dicitur de Diabolo in Iob. Circundãt eum. s. Diabolum, salices infructuosæ. Secundò cõparatur acedia febri ethicę, vel phthisicæ, vel lassæ, vel paralysi. Febris ethica vel phthisica, fit ex cõsumptione humoris naturalis, sic acedia fit, quia deficit humor diuinæ dilectionis & deuotionis. Similiter febri lassæ cõparatur, nam febris hmõi, vix aut nunquã curatur, sic piger vel ociosus, cũ sit semimortuus, vix corrigitur.
Eccle.10. Est. n. languor de quo dicitur in Eccl. Languor prolixior grauat medicum. Comparatur etiã paralysi, quæ facit membra arida & impotẽtia: sic acedia facit pedes impotentes ad ambulandum, manus ad operandũ, & membra oĩa ad laborem pœnitẽtiæ sustinendum. Vn-
Pſal.113. de de talibus dicitur in Psal. Manus habent, & non pal-
Iud.1. pabunt, pedes habent, & non ambulabunt. Tertiò cõparatur Adonibezech, de quo dicitur. Quod amputauit manus & pedes septuaginta regibus. Adonibezech enim interpretatur dominator egestatis: & significat acediam, quæ facit subditos suos egẽtes & inopes: nam
Prou.10. dicitur in Prouerb. Egestatẽ operata est manus remissa, idest pigra. Itę Adonibezech amputat manus, & pedes Regibus, quia ad literam, Reges & prælati volunt viuere nunc ociosi, vel Reges dicuntur viri religiosi,
Eccle.48. iuxta illud Ecclesiast. Qui vngis Reges ad pœnitentiã. Religiosi quidem deberent se, & alios regere per vitã & doctrinam, sed aliqui habẽt manus & pedes amputatos per acediam. Quartò comparatur ociosus cani sa-
Canis famelicus acediosus melico, huiusmodi enim piger & ociosus ad modum
Pſal.58. canis esurit, & omnes sensus vniuersalem famẽ patiuntur, iuxta illud Psal. Famem patientur vt canes, os enim eius esurit cibaria delicata, lingua verba vana, manus vilia, cor honores, auris rumores, & oculi vanitates, ideò dicitur in Prouerbijs. Desideria occidunt pigrũ.
Prou.21. Quintò comparatur ociosus vel piger ferro, terræ, & aquæ, & vesti, scholari negligenti, homini stanti & nõ ambulanti, istis. n. sex eadem ratione adaptatur. Ferrum quidem quod nõ tractatur, cito rubiginatur terra, quę non colitur, malas hærbas generat: aqua quæ non mouetur, citò corrumpitur: vestis quæ non portatur, de facili à tinea corroditur, scholaris negligens qui nõ adiscit, de necessitate nihil scit: homo stans qui non vadit, facilius cadit, quàm ille qui semper incedit. sic acediosus, quia non exercet se in aliquo bono opere, ideò succumbit vitijs, & vincitur tentatione, vnde dicit Hiero. ad Rusticum monachum. Semper aliquid boni facito, vt te Diabolus non inueniat ociosum: facilius. n. Diabolus occupat illos, quos in bono opere non inuenit occupatos. Nam immundus spiritus cum inuenit domũ vacantem, scilicet per acediam, assumit alios septẽ spiritus nequiores se, idest vniuersa vitia, & ingressi habitant ibi, vt dicitur in Matth. Sextò comparatur ociosus & piger Letargico, qui moritur dormiẽdo, siut Sysara, de quo dicitur q̃ soporem morti socians, defecit, & mortuus est. Et sicut vulgo dicitur, q̃ nimis fortiter & profundè dormit, qui culcitram sibi furari permittit: sic piger nimis oppressus est somno acc die, qui permittit sibi furari culcitram, idest quietem bonæ conscientiæ. Damna acediæ sunt specialiter septem. Primũ est paupertas, quæ faciat hominem egentem tam corporaliter, quàm spiritualiter, ideò dicitur in Prouerb. Egestatem operata est manus remissa, & in Matth. dicitur de seruo pigro. Tollite ab eo talentum, quia verè talentum gratiæ meretur amittere, qui illud negligit multiplicare. Secundum est vilitas, facit enim acedia hominem vilem: vnde dicitur in Ecclesiastico. In lapide luteo lapidabitur piger. Lapis luteus potest dici peccatum immundum, ad quod acedia facit hominẽ pronum. Tertium est timor, vel pusillanimitas: facit. n. hominem pauidum & pusillanimem ad modum leporis: vnde dicitur in Prouer. Timor deijcit pigrum. s. de cacumine virtutis. Quartum est spiritualis corruptio: corrumpitur. n. ad instar aquæ non motæ, ideò dicit Hier. Moab nõ est transfusus de vase in vas. Moab interpretatur acediosus, qui de vase in vas non est transfusus, quia in bonis operibus non est occupatus. Quintũ est vitiorum accumulatio. replet. n. acedia hominem vniuersis vitijs. Nam dicitur in Prouer. Per agrum hominis pigri transiui, & ecce totum repleuerant vrticæ. Vrtica rectè figurat acediam, nam vrtica habet molle folium, sed in folio habet aculeum pungitiuum: sic acedia ad modum vrticæ, habet in mollicie remissionis aculeum pungitiuæ tentationis. sicut asinus libenter pascitur huiusmodi pungitiuis. i. cardonibus, sicut piger libenter pascitur huiusmodi pungitiuis. i. delectationibus peruersis, quasi aculeatis. Sextum est exprobrabilis accusatio: facit. n. acedia hominem exprobratione dignum, vnde dicitur in Prouerb. Vsquequo piger dormies? Et ideo ad confusionem suæ negligentię, mittitur ociosus in schola formicę ad discendum. Iuxta illud quod scribitur in Prouer. Vade ad formicam ô piger. Et satis est homini magna confusio, q̃ oporteat eũ addiscere à tam paruo & despecto magistro: Et nota, q̃ pigritia vel negligentia est præcipuè reprehensibilis in decem casibus. Primò quando est magnũ iter, & tempus breue. sic nos habemus magnum iter. s. vsq; ad cœlum. Iuxta quod dictum est Eliæ. Grandis. n. restat tibi via, & tempus est valde breue. s. via nostra, quæ est, quasi transitus vmbræ, vt dicitur in libro Sapiẽtiæ. Secundò est reprehẽsibilis negligentia, quãdo quis expectatur à magistris, & pigritat venire, sic nos periculosè pigritamus, qui expectamur ab angelis & sanctis. Tertiò quando quis vocatur ad magna: sic nos pigritari est periculosum, quia vocamur ad magna. s. ad regnum cœlorum. Quartò quando multa impedimenta sunt in via, sic nos nullo modo debemus pigri esse, quia viam nostrã impediunt tentationes diuersæ. Quintò quando res impignorata nõ redimitur in termino, sic nobis periculosum est si negligamus animam redimere, quæ est impignorata Diabolo per peccati delectationem. Sextò quando præscriptio est propẽ terminum suum, sic nobis est valde periculosum, cum Diabolus præscripserit hominem seu animam per peccata multo tempore, si non inquiratur eius præscriptio, scilicet lachryma, cõfessione, & oratione. & hoc ante terminum præscriptionis scilicet ante diem mortis, quia dicitur in Ecclesiastic. Ante mortem confitere. Et iterum. Viuus & sanus confiteberis. Septimò quando

Letargicus. Iunici.

Prou.20.

Matth.25.

Prou.6.

Ecclesi.22.

Prou.18.

Hiere.48.

Prou.24.

Prou.6. & 6.

Prou.6.

3. Regũ.20.

Sap.2.

Ecclesi.17.

quando quis cecidit in turpem locum, turpis enim locus in quem cecidimus est peccatũ, quod est quid turpissimũ, & ideo non debemus esse pigri ad surgẽdum. Octauò quando magnum donum offertur, hoc donum est diuina gratia, & si illud negligimus accipere, hæc negligentia est valde periculosa. Nonò, q̃ quis est in magno periculo, nisi ei succurratur, est valde periculosum ei. sic negligentia valde periculosa est homini pigro, nisi citò animæ succurrat, quæ est in periculo infernalis præcipitij. Decimò quãdo tempus est plantande arboris, & non plantantur, putandi vineas, & nõ putantur, seminandi agros & non seminantur, metendi messes, & non metuntur, domandi aãlia, & nõ domãtur, curandi vulnera, & non curantur, lauãdi vestes, & nõ lauantur, saliendi carnes, & nõ saliuntur. In oĩbus istis est valde periculosa pigri negligentia, & meritò sunt reprehensibiles, qui in istis specialiter sunt negligentes. est enim modo tempus ad omnia prędicta spiritualiter facienda, nunc enim est tempus plantandi per charitatis radicationem, putandi per peccatorum confessionem, ferendi per eleemosynarum largitionem, metendi per bonorum operum accumulationem, domandi animalia per carnis mortificationẽ, curandi vulnera per pœnitentiæ medicationem, lauandi vestes per lachrymarum effusionem, saliendi carnes per continentiæ satisfactionem. Hæc enim decẽ prædicta sunt, quę oportet fieri citò, vt dicitur in Apocalip. Filię acediæ sunt quindecim Tepiditas, mollicies, somnolentia, ociositas, dilatio, tarditas, negligentia, imperseuerantia, remissio, dissolutio, ignauia, indeuotio, tristitia, tædium vitæ, desperatio. Hæc quindecim peccata quæ nascuntur ex acedia, figurantur per quindecim cubitos, quibus ascendit aqua diluuij super montes vniuersos: sicut enim aqua diluuij submersit mundum, sic acedia suffocat ociosum: & sicut tunc quindecim cubitis super omnes montes effluxit aqua, sic ex acedia quindecim generantur peccata. Ideò nota quòd contra prædicta peccata, summum remedium est diuersitas occupationum.

Comparatio opiniã horta tena.

Apoc.1.

Figura de quindecim cubitis quibus ascendit aqua diluuij super montes. Gene.7.

Remediũ cõtra acediam.

De gula. Cap. 8.

GVla est immoderatus appetitus edendi, & potandi. De gula nota specialiter tria: scilicet, typum reprobandum, damnum lamentandum, & partum detestandum. Gula multis rebus detestabilibus comparatur. Primò est squinantiæ similis, nam squinantia est morbus gutturis, & citò suffocat hominem: sic gula, quæ ad literam est gutturis vitium, faciliter strangulat hominem per peccatum. vnde dicitur in Ecclesiastico. Propter crapulã multi obierunt morte quadruplici, scilicet morte naturę, culpę, infamię, & gehennæ. Secundò comparatur morbo regio, nam ille morbus requirit magnas expẽsas, & inde dicitur regius, quia soli Reges & homines potẽtes, possunt specialiter sufficere ad expensas tam grandes: sic gulæ vitium est tam magnarum expensarum, quòd vix potest ei aliquid sufficere. Nã dicitur in Ecclesiastic. Omnis labor hominis est in ore suo. ideò est, quicquid ex labore acquirit, ore suo gulosæ consumit. Tertiò comparatur bolismo, nam bolismus est caninus appetitus, qui interficit hoiem gulosum, quia non potest satiari. sic gula maledicta, ad modum appetitus canini interficit gulosum, qui nũquam potest satiari: vnde dicitur in Prouerbijs. Venter impiorũ insaturabilis. Quartò cõparatur gulosus sacco pertuso vel perforato in fundo, qui quantũcunq; ex vna parte accipit, tm̃ ex altera parte perdit, talis saccus est gulosus homo, qui ex vna parte habet coquinam ad implendum ventrẽ, & ex altera latrinam ad euacuandum: & satis est miser homo, qui semper est deditus tam vili officio. Vnde dicitur. Qui mercedes congregauit, & misit eas in sacco pertuso. Quintò gulosus cõparatur porco, nam porcus est animal deditum gulæ, Diabolus aũt nutrit & impinguat porcos & Bachones suos. s. gulosos, vt postea ad sumũ inferni ponat eos, & in æternum deuoret & pascatur. Vnde dicitur in Matth. Si eijcis nos hinc, mitte nos in porcos. i. in gulosos. Sextò cõparatur gula freno, nam sicut sessor ducit equum quocunq; voluerit, postquam ipsum infrenauerit, sic gula ducit gulosum ad omne peccatũ, ex quo homo vitio gulæ infrenari se permittit. Ideò de gulosо dicitur in Psal. In camo & freno maxillas eorum constringe. Septimò gulosus comparatur Esau, qui pro cibo lenticulæ vẽdidit primogenita sua, sic gulosi pro gula vendunt præmia ęterna. Nam dicitur in Trenis. Dederũt quæq; pretiosa pro cibo. Octauò comparatur pisci & aui, nam sicut piscis per guttur capitur cũ hamo, & auis per collũ cum laqueo tenetur, sic gulosus per guttur & collum capitur, gulæ vitio. Et præcipuè inter aues, gulosus similis est auibus pinguibus propter tria specialiter. Primò quippè quia auis pinguis non põt multum altè volare, sic gulosus, nec cœlestia desiderare. Item auis pinguis, sicut sunt coturnices, in vindemijs q̃ sunt benè pingues, de facili capiuntur ab accipitre, sic hoies dediti gulę, facilè vincunt̃ à tentatione. Item sicut auis pinguis. i. accipiter, q̃ est benè satur, non vult venire ad manũ Dñi, quantuncunq; sibi ostendantur carnes, sic gulosi fugiũt manus Dei, quantuncunq; ostẽdat eis carnis rubeas. s. benedictæ passionis Christi. Nã in Deut. dicitur de gulosо. Incrassatus, impinguatus, dilatatus, dereliquit Deũ factorem suũ. cõparatur gulosus cani, qui ducit cæcum in lutũ. Nam canis ducens cæcũ, propter id quod videt in luto, ducit cæcũ in lutum: sic gula ducit gulosum in lutum. s. in immunditiã peccati. Et ideò suadet sapiens. Post concupiscentias tuas nõ eas. Damna gulę sunt specialiter sex. Primum est mentis brutalitas quantũ ad rationis defectum. Nam dicit Petrus. Hi, s. gulosi, sunt velut irrationabilia pecora, & etiam quantum ad defectũ compassionis, nulla. n. compassione mouetur gulosus ad pauperem, & afflictum, ac si esset animal brutũ. Vnde dicitur in Amos. Bibentes vinum in phiala, nihil compatiebantur super contritione Ioseph. i. pauperis. Exemplum de diuite epulone, qui non est compassus Lazaro, cui tamen compatiebantur canes, eius vlcera lingendo. Secundum est corporis infirmitas. Nam dicitur in Ecclesiastico. In multis ęcis non deerit infirmitas, etiam more triplex. s. naturæ, culpę, & gehennæ. Tertium est oris loquacitas, sicut patet de Herode, qui in conuiuio temerè promisit, & iurauit saltatrici puellæ, se daturũ quicquid peteret, & ad petitionẽ eius præcepit amputari caput Ioannis Baptistę, vt dicitur in Marco. Quartum est inopia rerum, exemplum de filio prodigo, qui dissipauit oĩa bona sua, quousq; fuit ita pauper, q̃ cupiebat de siliquis porcorũ satiari, quę idẽ sunt q̃ furfur secundũ aliquos, & secundũ alios cortices fabarũ. Quintũ est carnis luxuria, nam ex vicinitate membrorum. s. ventris & genitalium, intelligitur confœderatio vitiorum. Ideò dicit Hierony. Saturaui eos, & mœchati sunt. Sextum est cordis stultitia, vnde dicitur in Prouerbijs. Quicunque his delectatur, non erit sapiens & Oseas dicit, quòd vinum & ebrietas auferũt cor. Filiæ gulæ sunt duæ, scilicet castrimargia, & ebrietas. Castrimargia est excessus in cibo: Et dicitur à castro & mergo, gis, ideò quòd omnia mergit in castro vẽtris. Ebrietas est excessus in potu, & dicitur ebrietas, quasi extra briam, nam bria dicebatur antiquitus calix vel poculum, qui erat mensura potus, nam vinum dabatur ad mensuram. Et istæ duæ filiæ sunt illæ filiæ, de quibus dicitur in Prouerbijs. Sanguisugæ duæ sunt filiæ dicentes. Afer Affer. Sanguisuga dicitur venter,

Squinantia, quid.

Ecclę. 37.

Morbus regius.

Ecclę. 6.

Bolismus quid.

Prou.13.

Aggei.1.

Amos. 6.

Luc.15.

Ecclę. 47.

Mar.6.

Hier.5.

Prou. 20.

Oseę.4.

Etymologia, castrimargię, & ebrietatis.

Prou. 30.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quia ad modum sanguisugę citius obruitur quàm satiatur, vt dicit Bernar. Huiusmodi ergo sanguisugæ scilicet ventris duę sunt filię, scilicet castrimargia & ebrietas, dicentes affer affer. Nam castrimargia dicit affer cibum, ebrieta dicit affer potum, vna vult aliquantulum comedere post potum, & alia aliquãtulum bibere post cibum, & sic in infinitum.

De Luxuria. Cap. 9.

LVxuria est immoderatus appetitus secundũ tactum. De luxuria nota specialiter tria. s. q̃ habet typum odiosum, damnum remorsiuum, & partum pernicioſum. Luxuria habet multas figuras detestabiles, & similitudines odiosas. Primò. n. comparatur gehennæ: nam in gehenna sunt specialiter tria. s. ignis ardens, vermis rodens, & sulphur fœtens. sic in peccato luxuriæ est ignis concupiscẽtię, vermis. s. remorsus conscientiæ, & sulphur. s. fumus infamiæ: & ideò qui est in peccato luxurię, iam quodãmodo est in supplicio gehennæ. Vnde dicitur in Matth. Expedit tibi. s. ò luxuriose, vt pereat vnũ membrum. s. illud vilissimũ, & innominandum, quàm totum corpus tuum mittatur in gehennam. Secundò cõparatur luxuriosus fatuo mercatori, qui rem pretiosam dat pro vili pretio, sic luxuriosus aĩam dat pro vili pretio. s. pro peccato. Vnde dicitur in Prouerbijs. Precium scorti vix est vnius panis, mulier aũt pretiosam animam viri rapit: & facit magnam iniuriã ille fatuus mercator Christo, qui charissimè emerat aĩam eius. Debuisset. n. dixisse Diabolo, qui emit aĩas ad tam vile preciũ, non possum tibi vendere aĩam meam, quia alius. s. Christus satis maiori pretio emit eam. Iuxta illud quod dicit Apostolus. Empti. n. estis pretio magno. Ille. n. fatuus mercator. s. luxuriosus, qui ita magnum forũ fecit de mercibus suis, non est mirũ si citò amisit capitale suum. & ideo inter oẽs peccatores, luxuriosus veniet ad iudiciũ pauperrimus, nam ipse vendidit & destruxit quicquid habebat, scilicet Deum & sanctos, aĩam, famam, gloriam, substantiam, & gratiam. Tertiò cõparatur luxuriosus coruo, qui cadaueribus adhæsit, vt dicitur in Gene. Sic facit luxuriosus quia dimissa arca continentiæ, & castitatis, adhæret cadaueribus, idest delectationibus immundis. Quartò luxuriosus comparatur fatuo bellatori. s. inermi, qui vix cauet hostem suum, qñ ipsum melius videt armatũ. Arma nanq; Diaboli sunt mulieres, ille. n. sunt balistæ Diaboli de longè infigentes. Tunc. n. fatuus est luxuriosus, qui non curat hostem suum fugere, sed attendit pulchritudinem balistæ. Similiter mulier compta & pulchra cum suis ornamẽtis, est gladius Diaboli bene scindens, & benè limatus. Luxuriosus est tm infatuatus, & attentus circa pulchritudinẽ istius gladij, q̃ non curat fugere ictum inimici sui. Similiter mulieres sunt castra, in quibus Diabolus ponit vexilla. i. diuersa paramenta. Luxuriosus nimis appropinquat ad castrum vbi videt arma Diaboli: quia non cauet, percuritur & iaculatur, tm tactus est pulchritudine vexillorũ. Vnde benè figuratur luxuriosus per Abimelech, de quo dicitur. Quòd veniens ad oppidũ Abimelech, appropinquauit ad turrim, & ecce vna mulier fragmẽ molæ desuper caput eius iacens, confregit caput eius, cerebrumq; effudit. Abimelech iste nimis appropinquans ad turrim, est homo luxuriosus, incautè appropinquans ad mulierem. Fragmẽ molæ quod mulier iecit, & Abimelech interficit, est tentatio quæ à muliere procedit, & miserum luxuriosum interficit. Quintò comparatur luxuria sagenæ: nam sagena omne genus piscium capit, nec facit aliquam differẽtiam, sed quicquid inuenit apprehendit. sic peccatũ luxuriæ ferè totum mundum inuoluit. Nam dicitur de Diabolo, qui piscatur, cum hac sagena. Totũ in hamo subleuauit, totum traxit in sagena sua. Sextò cõparatur luxuria igni Græco, Ignis. n. græcus horribiliter ardet, & aquas cõburit, & vix potest extingui. sic ignis luxuriæ, etiam in frigidis & mortificatis ardet, & ferè oĩa deuorat. Nam dicitur de luxuria. Ignis est vsq; ad consumptionẽ deuorans. Et Iohel. Ignis. s. luxurię, comedit speciosa deserti. i. pulchros viros & mulieres huius mundi. Et nota, q̃ ignis iste græcus, cõsueuit extingui cum duobus. s. cum arena, & cũ aceto, quia luxuria habet ista duo magna remedia, arenam. i. consideratione infructuositatis huius mundi, & acetum. i. acrimoniã, & austeritatẽ pœnitentię. Septimò cõparatur luxuriosus equo: nam equus nihil valet sine calcaribus & freno. sic homo nisi habeat frenum continẽtię cum calcaribus pniæ, efficitur inutilis ad modum equi non frenati, propter luxuriæ lasciuiam. Ideò dicitur in Psal. Nolite fieri sicut equus & mulus, &c. Octauò cõparatur luxuriosus naui, quæ à natura sine vllo gubernatore ducitur, sed solum aquę fluxum sequi permittitur. Iuxta illud quod vulgo dicitur. Qui vadit ad votũ suum, vadit ad dolorem suum. Nauis. n. nunquam per se ad portũ ducitur, nisi rectè à nauta ducatur, vel regatur. Caro nostra est nauis, & spiritus est nauta: sed nũquam caro veniet ad portum salutis, nisi à spiritu ducatur gubernaculo virtutis: immo sequeretur fluxum aquę. i. impetum luxuriæ, & tandem præcipitaret hoĩem in mare Oceanum damnationis æternæ. In figura huius dicitur in Matth. q̃ nauicula operiebatur fluctibus, quia verò caro nostra mergeretur fluctibus tentationis, nisi adesset auxilium diuinę virtutis. Nonò cõparatur luxuria stercori, & luto propter vilitatẽ, nam sicut porcus fouetur in luto, & equus iacet in proprio fimo, sic luxuriosi perseuerantes interdũ moriuntur in proprio peccato. Et ideo dicitur in Ioele. Computruerunt iumenta in stercore suo. Super quo dicit beatus Greg. Iumenta in stercore suo putrescere, est luxuriosum in fœtore luxurię vitam finire. Damna luxuriæ sunt sex. Primò. n. hoĩem ducit ad maximam paupertatẽ, aufert siquidem gloriam & gratiã, & propriam substantiam. Vnde dicitur, q̃ filius prodigus, per quẽ luxuriosus figuratur, dissipauit substantiam suam in meretricibus, viuendo luxuriosè. Secundò deijcit in pessimã seruitutem, facit. n. q̃ turpior & vilior pars quæ est in hoĩe, dominatur ei. Hęc seruitus figuratur per seruitutẽ Aegypti, quæ erat seruitus luti & lateris, vt dr̃ in Exo. per quã bene intelligitur luxuria, quæ est seruitus lutosæ delectationis. Tertiò projcit hoĩem in maximã vilitatem, quia hoĩem (qui similis est Deo & Angelis) facit esse parẽ brutis. Vnde dicitur in Psal. Homo cum in honore esset, non intellexit. s. q̃ ad imaginem Dei creatus sit, comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. Quartò luxuria priuat hoĩem omni ratione, sicut aĩalia bruta turpiter infatuat. sicut patet in Salomone, qui tantæ fuit sapientiæ, & tamen de ipso dicitur, q̃ deprauatũ est cor eius propter mulieres. Quintò hoĩem acriter mortificat, occidit. n. triplici morte. s. morte culpæ, morte infamiæ, morte gehennæ, & ideo dicitur in Eccle. Inueni amarioré morte mulierem. Mors. n. naturæ simplex ex transitoria, sed mors luxuriæ multiplex est & sempiterna. Sextò hominem fortiter illaqueat, vnde dicitur etiam in Eccles. de muliere. Laqueus venatorum est, idest Dæmonum, qui venantur animas peccatorum sagena cor eius, vincula sunt manus illius. Et nota hic de muliere triplex genus capturæ, scilicet, Laqueum quo capiuntur volatilia, sagenam qua capiuntur natatilia, & vincula quibus capiuntur animalia silue-stria & terrestria. Luxuria verò capit volatilia. i. superbos, natatilia, idest delitiosos, & animalia terrestria, id-est auaros, & sic ferè nihil sibi euadit. Filię luxurię sunt quinq; scilicet fornicatio, quæ est cum muliere soluta, adulterium,

Pauperrimus inter oẽs appetebit luxuriosus in iuditio.

Gene. 8.

Mulier est arma, balista, gladius & castrum Diaboli.

Iudi. 9.

Figura pulcherrima.

Abacuh. 1

Matth. 5.

Pro. 6.

1. Cor. 6.

Ignis græcus.

Ioh. 41. Iohel. 1.

Caro nostra est nauis, spiritus vero nauta.

Matt. 8.

Ioel. 1.

Exo. 1.

Psal. 48.

Gen. 36.

Figura pulcherrima.

3. Reg. 11.

Eccle. 7.

Eccle. 26 supra.

Triplex laqueus mulieris.

Filię luxuriæ

Figura pulcherrima. adulterium, quòd fit cum coniugata: stuprum, quod est cum virgine, vel religiosa, & incestus, qui est cum affine vel consanguinea, & peccata contra naturam.

4. Reg. 6. De istis quinq; filiabus habetur in figura in quarto Regum: vbi dicitur q̃ quarta pars cabi stercoris columbarũ, quinq; argenteis vendebatur. Stercus colũbæ quæ est auis luxuriosa, figurat immundiciam luxurię: quinque argentei quibus stercus emitur, vel venditur, sunt ista quinq; peccata, quibus delectatio luxuriæ procreãtur: & bene quarta pars stercoris emitur quinque argenteis, quia cum quatuor sint in peccato luxuriæ. s. cogitatio, delectatio, consensus, & operatio, vnum solũ de istis, s. delectationem. i. quartã partem peccati præcipuè emit, & procurat luxuriosus. Ab his omnib. vitijs supradictis nos clementer absoluat, & potenter eripiat, pater & filius, & spiritussanctus. Amen.

TITVLVS SECVNDVS
SECVNDA DIETA
De Pœnitentia, & eius partibus, & primò de ea in genere. Caput. Primum.

POst tractatum de vitijs, sequitur tractatus, de pœnitẽtia, quæ est secunda dieta salutis, s. à peccatis ad pœnitentiã peruenire Et nota primò de pœnitentia spiritualiter tria. s. laudes multifarias, partes necessarias, & partes meritorias. Vel per alia verba: laudes eius figurales, eius partes integrales & eius partes virtuales. Laudes eius monstrat multiplex eius figura, & comparatio. Partes eius integrales sunt; contritio, confessio, & satisfactio. Partes eius virtuales sunt: ieiunium, eleemosyna, & oratio. Habet igitur pœnitentia laudes multiplices, secundum diuersas ipsius figuras, & comparationes. Comparatur autem primo spiritualiter tribus. Est. n. pœnitentia sicut aqua calida contra canes, sicut clamor contra fures, sicut arma contra hostes. Est itaq; pœnitentia sicut aqua calida contra canes, & maximè quantum ad contritionem, sicut. n. cum aqua calida eijcitur canis de coquina, sic cum aquã lachrymarum feruentium, eijcitur Diabolus & peccatum de anima. In cuius figura dicitur in Gen. Ana inuenit aquas calidas primo in deserto. Ana qui interpretatur donatus, vel sanctificatus, signat pœnitentem, aquæ calidæ. i. lachrymæ, monstrant pœnitentis contritionem, solitudo verò in qua aquæ calidæ inueniuntur, designat vitam solitariã pœnitentis seu mundificationem, vel meditationem. De qua Amb. Lachrymæ lauant delictum, quod voce pudor est confiteri. Iste Ana, qui inuenit aquam calidã, cum pasceret asinos patris sui sacerdotis. Comparatur aut pœnitens arbori, cuius radix est contritio, frondes confessio, & flores sancta deuotio, fructus bona opera, humor gratiæ diffusio. Vel dicuntur pœnitentes radicati in Christo per humilitatẽ, extensi per charitatẽ operti cortice per asperitatẽ, dantes vmbrã alijs per bona exempla, & consilia. vnde dicitur in Apoc. Nolite nocere terræ, & mari neq; arboribus. Hæ arbores sunt oliua, vitis, & ficus: oliua, actiui misericordes: ficus contemplatiui clausirales, vitis sancti prædicatores & in libro Iudicum dicitur. Ficus noluit regnare super ligna syluarũ, i. super hoĩes infructuosos. Est ét pœnitentia sicut clamor contra fures quantum ad confessionem: nam sicut ad clamorem fugiunt fures pœnitentis clamosa confessio vel oratio, fugat dęmones. Vnde in figura huius dicitur in libro primo Machabæorum. Quod timore Iudæ, qui interpretatur confessio, repulsi sunt inimici eius. Est insuper pœnitentia sicut arma contra hostes, maximè quantum ad satisfactionem, nam satisfactio pœnitentis sicut ieiunium, & eleemosyna sunt quædam pœnitentis arma. Nam dicit Apostolus. Arma militiæ nostræ non sunt carnalia, sed supple carnem macerantia. De eleemosyna dicitur in Ecclesiast. Super scutum potentis, & super lanceam pugnabis aduersus inimicum tuum. Item pœnitentia est turbatiua instar maris, accensiua instar ignis, & conclusiua instar sepis. Est itaq; pœnitentia sicut quædam maris turbatio, nam sicut mare non emittit immundicias nisi sit turbatum, sic anima mea non emittit peccatum, nisi in se habeat pœnitentiæ, & contritionis conturbationem & motum. Vnde de pœnitentia dicitur in Threnis. Magna est velut mare contritio tua. Est etiã pœnitentia sicut quædam ignis accensio: nam sicut ignis producit fumum de viridibus lignis, sic virtus pœnitentię de peccatoribus educit fumum contritionis: & sicut ligna viridia reddunt aliquem humorẽ per virtutem ignis, sic peccatorum oculi, cruciant virtute pœnitentiæ humorẽ lachrymosę compunctionis. Nam dicitur in Psal. Exitus aquarum deduxerunt oculi me. Et sicut ligna viridia, quę sunt benè accensa, fortius ardẽt, vel calefiũt, sic peccatores pœnitentes qui sunt igne pœnitẽtiæ vehementer accensi, fortius diligunt. sicut patet in Luc. vbi dicit Saluator. Cui multum dimittitur, multũ diligit. Sed sunt multi qui non inueniunt ignem, sed aquam crassam, vt dicitur in secundo Mach. Tales sunt qui cogitant vitam suam pręteritam, non ad contritionem sed ad delectationem. Est item pœnitentia sicut quędam sepis conclusio, nam sicut agricola cum eisdem spinis quas extrahit de vinea, claudit vineam contra porcos & bestias, & sic pœnitens cogitando peccata sua, debet claudere & munire cor suum, contra tẽtationes bestiales, & immundas. Hæc est sepes de qua dicit sapiens. Vbi nõ est sepes, diripietur possessio: quia verè vbi non est sepes pœnitentię, quę animã claudit contra recidiuum, facilè dirumpitur possessio virtutum. Item pœnitentia est discretè imponenda, deuotè assumenda & perfectè adimplenda. Est. n. pœnitentia discretè imponenda, nam sicut virus serpenti vitam conseruat, sed homini mortem propinat, & sicut ignis aurum probat, & virgulta incinerat, & sicut talpa moritur in luce, & sub terra viuit, & sicut ignis, (quem cætera animalia timent) salamandram nũtrit, & sicut homo sub aqua moritur, vbi piscis delectatur sic eadem pœnitentia non omnibus est imponenda, vel iniungenda, nec contra oĩa peccata, sed diuersis diuersa. Nam sacerdos debet discernere inter pœnitentiã & penitentiã, & culpam, & culpã: sicut ex lege Domini debebat sacerdos, ex mãdato Domini discernere inter lepram & lepram, vt dicitur in Leuit. Est etiã pœnitentia deuotè assumenda, sicut, n. miles non recusat onus, vel pondus armorum, sic pœnitens non debet recusare onus pœnitentiarum, & sicut auis non recusat onus pennarum, nec peregrinus onus baculi, nec equus onus quadrigæ, sic pœnitens non debet recusare onus pœnitentiæ. Vnde ille bonus pœnitens Dauid comparat se iumento, cum dicit in Psal. Vt iumentũ factus sum apud te. Est insuper pœnitentia perfectè adimplenda, vt nõ solũ pœnitẽs peccatũ vitet, sed peccati reciduum, & importunitates oẽs, quasi quasdam radices & germina peccatorũ. Sicut heri herba falcata reuiuiscit, sed eradicata nõ, ita peccata de facili pullulant, si nõ fuerint, radicitus euulsa. Iõ dicit Aug. Pœnitentia est causas peccatorũ excidere, & eis aditum non indulgere.

Pœnitentię laudes.

Gen. 36.

Figura pulcherrima.

Apoc. 7.

Iud. 9.

Exempla, pro Sacerdotibus.

Leuit. 13. & 14.

Pro pœnitẽtibus.

Psal. 72.

Universidad de Deusto
Biblioteca

indulgere. Item bonus & perfectus pœnitens fugit, Diabolum sequitur Christũ, spernit mundũ. & appetit cœlũ. Pœnitens itaq; perfectus fugit Diabolũ, & currit ad latibulũ pœnitentiæ, sicut .n. auicula ponit se inter spinas, vt possit accipitrem euadere, & eadem ratione, sicut liliũ inter spinas crescit valde benè vt dicitur in Can. Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias spinæ siquidem quibus lilium clauditur, prohibent ne lilium tangatur. per hunc modum spinæ pœnitentiæ custodiunt animam instar auiculæ à prædali accipitre: instar lilij ab omni tactu delectationis immundus. Bonus pœnitens sequitur Christum, & imitatur. Nam certè pœnitentia fuit via, qua Christus ambulauit. Vndè post baptismum statim intrauit desertum, vt dicitur in Luca. Pœnitentia etiam fuit prima doctrina, quam Christus prædicauit: vt habetur in Matth. Pœnitens igitur si est bonus discipulus, libenter intrat cum Christo pœnitentiæ desertum, contra simulatos pœnitentes, qui ad modum vsurarij volunt esse discipuli Christi. sicut.n. vsurarius vult esse illius socius, cui mutuat pecuniam in lucro, & non in damno. sic multi vellent sequi Christum in prosperis & non in aduersis, vellent cum Christo regnare in cęlo, sicut filij Zebedæi, & non cum ipso certare in stadio. Vnde dictum est eis illud. Nescitis quid petatis. Pœnitens nihilominus spernit mundi prospera, contra aliquos, qui sunt quasi simia, quando inuenit nuces nouas, & recentes, propter exterioris corticis amaritudinem, iudicat nucem esse amaram, & spernit nucleum interiorem: sic à multis repudiatur pœnitentia, quia videtur carni amara. Ideo dicitur. Omnis disciplina in præsenti non est gaudij, sed mœroris. Pœnitens insuper appetit cęlum, & sicut puer rumpit vestẽ veterem vt citius habeat nouam, sic bonus pœnitens lacerat secum carnis, vt citius animæ suæ acquirat stolam felicitatis æternæ. Vnde dicitur. Cõcidisti saccum meum, & circundedisti me lætitia.

Cant. 2. Luc. 4. Matth. 4. Matth. 20. Hebr. 12. Psalm. 29.

De contritione. Cap. 2.

NOta partes pœnitentiæ integrales, & nota quod pœnitentia habet tres partes ipsam virtualiter integrantes. s. contritionem cordis, confessionem oris, & satisfactionem operis. Nota de pœnitentia, primò quantum ad confessionem, quæ est pars prima pœnitentiæ. Nota, q̃ contritio de peccatis speciali ter debet esse septiformis. Nam debet esse morosa & intenta non perfunctoria, solitaria non publica, integra non diminuta, ordinata non confusa, propria non aliena, gemebunda non delicioſa, & iusta non simulata. Et hæc septem sunt in verbo. Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ. Et iste versiculus debet esse perpetuæ memoriæ illorum septem, quæ vera contritio debet habere. Primò. n. vt dictum est debet esse intenta, non perfunctoria: ideò dicit recogitabo, contra illos, qui veniunt ad confessionem incogitati de peccatis, quia nullam, vel modicam videntur habere solicitudinem, cum tñ hæc sint maiora debita & maiora negocia, quæ hõ habet, vel habere possit in hac vita. Ista. n. debita sunt decem milium talentorũ vt dicitur in Matth. Ista. n. sunt negocia, pro quibus filius Dei mortuus est, & pro quibus congregabit Angelos de cœlo, & sanctos etiam hoĩes de mundo, & omnes dæmones de inferno, vt dicitur in Matth. Benè aũt est fatuus, qui de his maximis debitis & negocijs, nunquam est solicitus, vt dicit ille bonus pœnitens Dauid cogitabo pro peccato meo non dicit pro nummo vt auarus, nec de cibo, vt gulosus, nec de luto vt immundus, nec de vento vt superbus, nec de mẽdacio vt verbosus, sed de peccatis meis ero dolens, & solicitus: quia vulgò dicitur. Quòd dolor est dentis, vertatur lingua dolentis. Secundò, contritio debet esse solitaria, nõ publica. ideò dicit tibi, quia debet esse solum in conspectu Dei, iuxta illud. Meditatio cordis mei in conspectu tuo semper. Infirmus non consueuit stare in platea, sed in camera clausa. & consilia ardui negocij non tractantur in publico, sed in loco secreto, ideò dicitur, Tu autem cum oraueris pro peccatis tuis intra cubiculum. s. cordis tui. Tertiò debet esse integra, non dimidia. Ideò dicitur, omnes modicum enim de liquore corrupto inficeret vas, si remaneret in illo. Ideo dicitur. Effunde sicut aquam cor tuum. Benè autem dicit sicut aquam, quia alius liquor vix potest benè effundi, quin ibi remaneat aliquid de colore, vel de odore, vel de sapore. Videmus enim, q̃ post effusionem lactis remanet in vase color: post effusionem vini, odor: post effusionem mellis, sapor. Debet igitur pœnitens effundere. non sicut lacne. s. remaneat color pristinæ conuersationis: nec sicut vinum, ne remaneat odor prauæ imaginationis: nec sicut mel, ne remaneat sapor immundæ delectationis, sed sicut aquam perfectæ & integrę cõtritionis. Quare tò, debet esse contritio ordinata, non confusa. Ideò dicit, annos. Annus namque distinguitur per quatuor tẽpora s. hyemem, ver, æstatem, & autumnum. Debet igitur pœnitens annos, vel circulum vitæ suæ distinguere per tempora, vt sua melius possit inuenire peccata, & præcipuè debet inuestigare peccator, si in vita sua inueniat hyemem, & frigiditatem temporis, i. corporis, & acediæ, ver autem, ideſt humiditatem corporalis lasciuiæ: & æstatem, i. caliditatem indignationis & iracundiæ: & autumnum, i. siccitatem cupiditatis & auaritiæ. Hęc sunt tempora, quibus distinguuntur anni peccatorum. De quibus dicitur. Anni nostri sicut aranea meditabuntur. Aranea si quidem meditatur, & totum studium suum ponit, vt ordinet telam vilem, & fragilem ad capiendum muscas, talis est vita hominis fragilis & vilis, & solum muscas capit. i. delectationes immundas. Vnde dicitur. Ipsi telas araneæ texuerunt. Quintò, debet esse contritio propria, non aliena. i. de peccatis proprijs, non alienis, propter hoc dicit, meos. Vix enim homo prosperatur, qui dimisis negocijs proprijs, solicitus est de alienis. Vnde dicit Saluator. Filiæ Hierusalem nolite flere super me: sed super vos ipsas flete. Et sic vult Christus, q̃ nunquam fleamus, vel plangamus mortẽ suam benedictam, quousque luxerimus culpam propriam: nihilominus non habet gratum, q̃ nos iudicemus culpam alienam, sed sicut vulgo dicitur. Quilibet plangit telam suam. i. damnum proprium. Iuxta illud Apostoli. Vnusquisq; onus suum portabit. Sextò, debet esse contritio gemebunda. Ideo dicit, in amaritudine, non in risu. Risus signum est mortis, quando infirmus ridet seruore infirmitatis, & maximè quando ægrotus affligitur & anxiatur, & viuaciter sentit ægritudinem sicut crisim & terminum subsequentẽ: vnde dicitur. Ecce in pace amaritudo mea amarissima. Contritio namque amara pro incursu diuinæ offensæ, amarior, pro damno supernæ patriæ, amarissima, pro reatu pœnæ æternæ, facit infirmum quiescere, & cruciatũ terminare, & ægrotam facit animam creticare. Septimò & vltimò, contritio debet esse intima, non ficta: vel simulata. Ideò dicit, animæ meæ. Emplastrum enim debet poni super locum doloris infirmi, sicut collirium ponitur super oculum, non in calcaneo. & ideò quia peccatum est morbus animæ: ipsa præcipuè debet contritionem peccati sentire. Vnde dicitur. Scindite corda vestra, & non vestimenta vestra: contra illos, quorum pœnitentia est in vultu, non in spiritu: in veste, non in corde: cum hypocras noster medicus Christus animarum nostrarum, doceat pœnitentem

Isaiæ. 38. Psalm. 118. Luc. 23. Gal. 6. Ioel. 2. Matth. 25.

tentem faciem lauare vestes componere, caput vngere, & cor pungere, vt dicitur in Matth.

Matth. 6.

De confessione. Cap. 3.

SEcundò, nota de pœnitentia quantum ad confessionem, quæ est secunda pars, eam virtualiter integrans. Et est sciendum, quòd septem sunt in confessione attendenda. Primò enim debet esse festina, non tarda, contra aliquos, qui quantò plus possunt, differunt confiteri, nisi in infirmitate grauissima, & tales sunt similes latronibus, quorum confessio aculeo, & quæstionibus extorquetur, quia talium confessionem torquet Deus per aculeum febris acutæ, vel grauis infirmitatis, cum tamen dicat Propheta. Præoccupemus faciem eius in confessione. sicut ille, qui diffidit de iure suo, debet ante iudicium de pace, & compositione tractare, & diem suum præuenire. Secundò, confessio debet esse humilis & verecunda. Iuxtà illud Apostolo. Quem fructum habuistis tunc in illis, in quibus nunc erubescitis? Latrones enim demisso capite, & rubore perfusi, scelera confitentur, contra aliquos, quorum sunt horrenda facinora, qui nec timent Deũ, nec homines verentur. Latrones timent patibulum, cum sit tamen breuè supplicium, & transitorium, & tales non timent infernum, & interminabilem cruciatum. Latrones verecundantur, & tamen parum, aut nihil prodest eorum verecundia: isti autem non erubescunt, cum tamen pars pœnitentiæ sit ipsa erubescentia. De talibus dicitur. Confusi sunt, qui abominationem Deo fecerunt, qui post confessionem non sunt confusi, & erubescere nescierunt, quia tales habẽt vtique erubescentiæ causam & meritum, & tamen habent vtiq; erubescentiæ signum. Tertiò, confessio debet esse aperta, non palliata: & dicitur aperta confessio in, qua peccator se accusat, exprimendo omnes peccati differentias, & præcipuè aggrauantes circunstantias, quia dicitur. Iustus prior est accusator sui, sic confitebatur Dauid qui dicebat. Dixi, confitebor aduersum me iniustitiam meam domino. non dicit pro me, se laudando, vel adulando sicut faciebat Pharisæus, sed aduersum me, se accusando. sicut faciebat Publicanus sicut dicitur in Luc. Quartò, debet esse confessio vera, non ficta. & dicitur vera confessio, quæ est cũ proposito emendandi, non solum oris, sed etiam cordis. De qua dicit Dauid. Confitebor tibi Domine in toto corde meo: contra aliquos, quorum confessio est lupi, de quo narrat fabula, q̃ semel cõfitebatur iniquitates suas, & interim erat multum solicitus, quia videbat oues recedentes, vnde dixit confessori suo, q̃ citò eum absolueret, vt scilicet posset sequi oues. sic confitentur aliqui in quadragesima, proponentes ad peccatum redire post Pascha. Quintò, debet esse confessio integra, non dimidia, parum enim valeret, si infirmus medico febrem reuelaret, & pestem febris celaret, & si nauta aliqua nauis foramina obstrueret, & aliqua non. Debet igitur pœnitens, Deo integram offerre confessionem. Deus enim est rex nobilis, & in mensa regia poni debent panes integri, non fragmenta. Deus enim non consueuit dimidiare veniam, ideò totum hominem sanum facit in sabbato, vt dicitur in Io. Et sicut magni mercatores, in grosso non oblatam, non denariatam vendunt, sicut pauperes mercatores, præ cæteris, quia mercatura dei. s. gratia & venia est res indiuisibilis, cum ipse sit summus mercator. ista duo erunt indiuisibilia, instar margaritæ, vel alterius lapidis pretiosi, qui totus emitur, vel totus dimittitur. Ipse autẽ est negociator margaritarum, qui quærit bonas margaritas, vt dicitur in Matth. Sextò, confessio debet esse flebilis & lachrymosa, sicut Petri, & Magdalenæ. quia misericordia & lachrymę ad inuicem sunt valde amicæ, & ideò vbi est lachryma, ibi est statim amica sua misericordia. Hæc est. n. aqua, quam Christus valde sitit, & nullus fons tantum eum delectat, quantum puteus lachrymarum. In cuius figura, quieuit iuxta puteum Samariæ, & petijt aquam Samaritanę, scilicet lachrymarum à muliere Samaritana, i, à peccatrice anima, vt habetur in Ioan. Septimò, & vltimò confessio debet esse obediens & prompta, vt. s. pœnitens studeat suscipere, & obseruare sacerdotis mandata. Infirmus, qui nihil vult facere pro medico, vix aut nunquã curatur à morbo. Vnde obedire debet pœnitens, non contendere, sicut Dauid, qui dicebat, Vt iumentum factus sum apud te. ad iumentum nanque, non pertinet sibi onera taxare vel imponere, sed taxata & imposita portare. Nota q̃ triplex est confessio. Prima est cõfessio peccati. De qua dicitur. Dixi, confitebor aduersum me iniustitiã meã Dño. In hoc aũt verbo tangũtur sex, quæ debet vera confessio habere. Primũ est pręmeditatio, quod notatur cũ dicitur, dixi. Secundũ est cõpunctio cordis, & oris: vt ore simul & corde fiat quod notatur per confitebor. Tertium est, q̃ sit accusans non excusans, quod notatur per aduersum me. Quartum, q̃ de malis, non de bonis, quod notatur per iniustitiam. Quintum, q̃ sit propria. i. de peccatis proprijs, non alienis, quod notatur per meam. Sextũ, quod sit ad honorem Dei, & honestatem sui, quod notatur per Domino, & talis confessio est vtilis. Vnde sequitur, & tu remisisti impietatem peccati mei. Secunda est confessio laudis, de qua in Eccl. dicitur. Confitebor tibi Domine rex & collaudabo, & de his duobus dicit Psal. Confitebimur tibi Deus, confitebimur tibi. Tertiò est confessio fidei. De qua dicit Apostolus. Corde creditur ad iustitiam &c. Et nota, q̃ confessio in qua sunt septem conditiones prædictę, comparatur vielæ, in qua sunt septem cordę. Vnde viela confessionis, quæ habet istam septuplicem cordam, reddit in auribus Dei suauissimam & dulcissimam melodiam, nec est aliquod organum musicum, quod ita libenter Deus audiat, sicut veram confessionem peccatorum: & ideò manus quę sic tangit vielam confessionis coram Deo, statim reportat salarium. i. veniam de omnibus peccatis. Vnde dicitur. Narra si quod habes: vt iustificeris. Et Dauid consulit omnibus animis. i. peccatoribus pœnitentibus: qui volunt in curia regis æterni introire, vt tangant eo modo vielam confessionis: vt suprà dictum est. Dicit enim Psal. Introite portas eius in confessione.

Ioann. 4. Psalm. 72. Psalm. 31. Eccle. 51 Psal. 74. Rom. 10 Isaiæ. 43 Psalm. 99.

De satisfactione. Cap. 4.

TErtiò nota de pœnitentia, quantum ad satisfactionem. Et sunt præcipuè septem notanda, ad hoc necessaria, vt sit perfecta pœnitẽtia & peccati medicina. Primò enim ad satisfactionem requiritur abstinentia à peccato, sicut enim prima lex quã medicus ponit infirmo, est abstinentia à cibo, ita primum, quod est necessarium pœnitenti, est dieta, scilicet abstinentia à peccato. Hanc legem imponebat hypocras noster Christus ægrotis suis, quos habebat in cura, sicut patet in adultera, cui Christus dixit. Vade & amplius noli peccare. Secundò, requiritur ad satisfactionem pœnitentiæ restitutio rei alienæ. & hęc est sicut quædam minutio vel fleubotomia: minuit enim sanguinis substantiam, sed aufert febris materiam, & conseruat vitam: sic qui aliena restituit pecuniam minuit, sed aufert cupiditatis & mortis æternæ materiã, & conseruat gratiam, & animæ vitam. Et sicut sunt quædam infirmitates, quæ nõ possunt sine fleubotomia curari; sic quædam sunt peccata, à quibus nõ potest quis sine restitutione curari, aut iustificari, sicut furtum, vsura, simonia, rapina, & huiusmodi: quia nõ dimittitur

Ioann. 8.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum. vt dicit Aug. Hanc fleubotomiam faciebat sibi Zachæus, qui dicebat. Si quid aliquem defraudaui, reddo quadruplum: sed vtinam vsurarij modo redderent simplum

Luc. 19.

Tertiò requiritur ad satisfactionem cinis humilitatis: cinis enim & aqua calida faciunt bonum lixiuium: sic cinis verè humilitatis, & aqua calida lachrymarum: faciunt pœnitentiam purgatiuam. & sicut aqua quantumcunque calida, nisi transeat per cinerem, non benè purgat sordes vestium: sic lachrymæ quamuis calidæ, nisi transeant per cinerem humilitatis, non lauant sordes vitiorum. Ideò dicebat Iob. Ago pœnitentiam in fauilla, & cinere: in fauilla deuotionis, & cinere humilitatis. Quartò requiritur ad satisfactionem pœnitentis, cilicium mortificationis, hoc est proprium & speciale malagma, & emplastrum carnis repressiuum luxuriæ, & carnalis lasciuiæ. & sicut emplastrum temperat & reprimit dolorem lateris, sic cilicium mortificationis reprimit libidinem. hoc emplastrum ponebat diuctè supra locum doloris Iudith. de qua dicitur quòd habens supra lumbos suos cilicium, ieiunabat: cilicium contra luxuriam, & ieiunium contra gulam.

Simile

Iob. 42.

Iudith. 8

Quintò requiritur ad satisfactionem penitentis ieiunium afflictiuum: quia ad literam, panis & aqua est cibus, & vita infirmi, & præcipuè prohibetur vinum infirmis. Vndè ille bonus medicus Paulus dicit. Nolite inebriari vino, in quo est luxuria. Sed nota, q̃ omnia conceduntur infirmis, de quorum salute dubitatur & desperatur, sed alijs, de quibus habetur spes, q̃ curentur, subtrahuntur nociua, quantumcunque delectabilia, vt dicitur. Conuertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio, & fletu, & planctu. Et sequitur ibi.

Ephe. 5.

Iohel. 2

Expositio notabilis

Quis scit si conuertatur, & ignoscat Deus? quasi diceret, ex quo Deus, qui est summus medicus, ieiunare nos præcipit, nequaquam de nostra salute diffidit. Sex tò requiritur ad satisfactionem pœnitentis eleemosyna, & hoc est quasi salarium medici. Fidelius enim laborat medicus quando sperat benè se remunerari. Et nota q̃ salarium est taxandum medico, secundum q̃ plus, vel minus laborauit circa infirmum, & quantò à maiori & periculosiori morbo liberauit ægrotum.

Benè est igitur remunerandus medicus noster Christus, qui tantum circa nos laborauit, immo propter infirmitatem nostram animam suam morti tradidit. vt dicitur in Isa. Et etiam qui à tam graui, & multiplici infirmitate nos nos liberauit. Ipse enim, qui sanat omnes infirmitates nostras, & redimit de interitu vitam nostram, vt dicitur in Psalm. Si enim benè remuneretur iste medicus, nequaquam de morte timeat ægrotus. Debet enim remunerari, non in se, quia bonorum nostrorum non eget, sed in heredibus suis, scilicet pauperibus. Reputat enim sibimet factum, quod fit pauperibus amore ipsius. Vndè ipsa veritas dicit. Quod vni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis. De isto salario eleemosynæ dicitur. Eleemosyna ab omni peccato, & à morte liberat, & non patietur animam iræ in tenebras. Septimò & vltimò requritur ad satisfactionem pœnitentis oratio deuota, sicut enim mater, pro filio ægroto facit candelam, & emittit votum, cũ nullum consilium, vel auxilium supereſt medicorum: sic quando videmus spiritum nostrum periclitari graui morbo peccati, debemus Deo facere candelam bonæ operationis, iuxta illud. Lucernæ ardentes in manibus vestris. & emittere votum deuotæ orationis: & hoc genus Dæmoniorum, scilicet peccatum non eijcietur, nisi in oratione, & ieiunio, vt dicitur in Matth. Oratio namque pestes mentis curat, & ieiunium, pestes corporis.

Isa. 53.

Psal. 102

Matth. 25 Tho. 4

Luc. 12.

Matth. 17.

De oratione. Cap. 5.

Oratio

Tertiò nota, partes pœnitẽtiæ virtuales, quæ sunt tres, scilicet, oratio, ieiunium, & elemosyna. Primò specialiter de oratione est dicendum, quid est. Oratio est petitio decentium in Deo, vel à Deo. Vel oratio est mentis eleuatio in Deum. Damasceno authore. De oratione nota specialiter quinque, scilicet, typus decens, virtus ingens, modus competens, locus congruens, & tempus conueniens. Habet igitur oratio typum decentem, & figuram elegantem. Comparatur autem specialiter tribus. Est enim oratio sicut incensum diuinæ miserationi offerendum, sicut scutum diuinę indignationi opponendum, sicut tributum diuinæ dominationi persoluendum. Est ergo oratio primò similis thuri vel incenso, quod diuinæ miserationi debemus offerre, sicut enim thus vel incensum super carbones positum, spirat suauem & redolentem odorem, vel fumum. sic oratio incensa super carbone deuotionis, multum fragrat in conspectu diuinæ maiestatis: & ideò dicitur. Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo. Secundò, est oratio similis scuto, quod diuinæ indignationi debemus opponere. Nam sicut scutum prohibet ictum lanceæ, vel sagitte, sic oratio seruat hominem à lancea, vel à sagitta sententiæ & iræ Dei. Vnde dicitur de Aaron, q̃ proferens scutum orationis restitit iræ. Tertiò, oratio est similis tributo, quod diuinæ dominationi debemus persoluere, sicut enim emphiteuta, vel feudatarius soluit tributum regi, pro emphiteusi, vel feudo; quod tenet ab ipso, sic tributum laudis & orationis soluendum est Deo pro emphiteusi corporis & animæ, quam accepimus in feudo, iuxta illud. Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quę sunt Dei Deo. Item oratio habet triplicem figuram aliam, valde pulcram, est enim vir orans sicut homo regi portans encęnium, sicut à rege petens iudicium, sicut à rege petens succursum. Est itaque homo qui orat, sicut ille, qui præsentat regi magnum encęnium & nobile, vt homo magnus, vel nobilis domicellus: sic oratio est encænium adeo nobile & magnum, q̃ solum debet præsentari Deo per hominem magnum, scilicet iustum. Hoc est enim officium Christi hominis & mediatoris nostri, qui orationes nostras, & opera nostra præsentat Deo patri, quod figurat diaconus in Ecclesia, vel in missa, cum offert thuribulum sacerdoti: Hoc est officium Angeli, qui nostras orationes similiter offert in conspectu Dei, sicut dixit Angelus ad Thobiam, quando orabas cum lachrymis. & sequitur ibidem; ego orationem tuam offerebam Domino. Et sicut regi non offert qui sibi ministrat, ferculum coopertum cum muscis: sic qui orat, non debet regi regum offerre ferculum cum muscis, ideſt cogitationibus vanis & immundis. Est etiam homo qui orat, sicut ille, qui à rege petit iudicium. sicut enim ille qui in iudicio loquitur, scit habere testes de his quæ proponit, alioquin non crederetur sibi, vel audiretur, immo à iudice punitur: sic oratio vocalis debet habere testimonium cordis. sed tamen cauendum est, ne cor orantis sit falsus vel corruptus testis, corruptione scilicet iniquitatis, quia dicitur. Iniquitatem si aspexi in corde meo. &c. Sed si conscientia bona, & testimonium fidele ferat, orans, iudicium pro se reportat. Nam dicit Apostolus Gloria nostra hęc est, testimonium conscientiæ nostræ. Est insuper orans, sicut ille, qui à rege in obsidiõe quærit, vel petit succursum, nam sicut ille qui tenet castrum regis, si obsideretur ab inimicis reputaretur infidelis, nisi castrum regi denunciaret obsessum, vel peteret succursum, vel nisi expectaret à rege auxilium, vel si post auxilium redderet hostibus castrũ: sic cum

Tob. 12.

Psal. 140

Sap. 16.

Matth. 5

Psalm. 118

2. Cor. 1

sic cum hostes visibiles & inuisibiles obsident, animã tentationibus, statim debemus regi regum nuncium orationis mittere, & obsidionem denunciare, sicut propheta, qui dicebat. Consilium malignantium obsedit me. Deus enim non differt auxilium mittere: quia fidelis, & statim faciet succursum, cum ad tentationẽ fuerit prouentum, vt dicit Apostolus ad Corinth. Itẽ qui orat, debet clamare sicut clamat paruulus, qui vult vbera; sicut clamat catulus, cum sentit verbera; & sicut clamat populus, cum videt pericula. Est itaque homo qui orat, sicut paruulus volens vbera. Nam sicut paruulus clamat pro desiderio lactis, sic viri spirituales debent emittere vlulatum orationis deuotæ pro vberibus consolationis diuinæ, iuxta illud quod dicitur. Melliora sunt vbera tua vino. Est etiam homo qui orat, sicut catulus sentiens verbera. Nam sicut catulus sentiẽs verbera, clamat plus, cum plus percutitur, sic plus debet clamare orãdo, quià Domino tribulationis verbere castigatur. Nam dicitur. Ad Dominum cum tribularer, &c. Est insuper homo qui orat, sicut populus videns pericula: sicut enim consueuit populus clamare præcipuè propter tria, s. contra aquam, ignem, & hostes: sic homo debet emittere clamorem contra triplex genus tentationis, scilicet contra carnalem concupiscentiam, quæ per ignem figuratur, contra concupiscentiam terrenam seu mundanam, quæ per aquam est fluentem intelligitur, contra diabolicam guerram, quæ propriè hostis appellatur. Hæc pericula timebat Dauid, qui dicebat. Pericula inferni inuenerunt me.

Cant. 1.

Psalm. 119.

Psalm. 114.

Item in oratione debemus os cordis aperire, sicut reumaticus aeri, sicut pulliculus matri, & sicut infantulus nutrici. Est itaque orans, sicut homo reumaticus, qui nares habet strictas, necessaria est enim ad respirandũ apertio oris, sic qui habet imperfectum odoratum, sci licet desiderij cœlestis debet aperire os, & mittere vocem orationis. Nam dicit propheta. Os meum aperui, & attraxi spiritum. Est etiam os aperiendum orationi, sicut infans aperit os nutrici, sicut nutrix pascere infantem non posset, si puer os non aperiret, sic si volumus nutrimentum vitæ suscipere, orando aperiamus os nostrum ad nutrimentum vitæ æternæ, scilicet gratiæ diuinæ, vt dicitur in libr. Sap. Est insuper homo, qui orat, sicut pulliculus, qui quando sentit venire matrem, aperit rostrum versus cœlum: sic cum frequenter visitet nos Deus per inspirationem suam, quasi semper debemus habere os apertum per orationem deuotã, sicut dicit Apostolus. Sine intermissione orate. Et de viro iusto dicitur. Aperit os suum in oratione, & pro delictis suis deprecabitur. Item oratio est, sicut armatura militẽ ornans, sicut lucerna viã demonstrans, & sicut columba oliuam portans. Est itaq; oratio sicut armatura. Nam sicut miles non exit sine armis ad bellum, ita sine armis orationis nullo modo debemus intrare tentationis conflictum. In cuius figura dicitur, q̃ Mose eleuante manus ad orationem, vincebat Israel, & cum remittebat manus superabat Amalech. i. Diabolus. Est autem oratio, sicut lucerna viam demonstrans, nã sicut lucerna est necessaria in tenebris, sic oratio in rebus dubijs. In cuius figura mulier illa Euangelica, ideſt anima deuota, accendit lucernam, & inuenit dragmam, vt dicitur in Luc. Lucerna est orationis instantia, dragma verò est gratia diuina, quasi perdita fuerit, reperitur cum oratione deuota. Et sicut lucerna dirigit gressus, sic oratio dirigit omne bonum opus. Vnde dicit Hieron. ad Paulam. In principio cuiuslibet operis boni, præmitte signum crucis in fronte cum oratione Dominica. Est insuper oratio, sicut columba, quæ reuersa est ad arcam, cum oliua, vt habetur in Gene. Nam sicut illa denunciauit pacem, & iam cessasse diluuium: sic oratio denunciat pœnitentiam, reconciliationem, & veniam peccatorum: & sicut columba illa portauit ramum oliuæ, sic oratio ramum diuinæ gratiæ: & sicut columba habet duplicem alam, sic oratio habet duplices alas, scilicet ieiunium & eleemosynam. Vnde dicitur. Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo per orationẽ, & requiescam per deuotionem.

Psalm. 118

Sap. 16.

Luc. 15.

Gen. 8

Psalm. 54

De ieiunio. Cap. 6.

De ieiunio nota specialiter tria, quibus ieiunium cõparatur, quid in ieiunio reprobatur, & quale ieiunium commendatur. Primò enim comparatur ieiunium pluribus, & specialiter tribus. Est. n. sicut parcitas ignis, vel lignorum sub olla, sicut agilitas in nauicula, & sicut concauitas in viella. Est itaque ieiunium sicut parcitas ignis, vel lignorum sub olla, sicut enim subtrahendo ligna, vel ignem de sub olla, cessat eius bullitio, sic corpori subtrahendo cibaria, cessat tentatio carnis. Vnde versus. Luxuriat raro, non benè pasta caro. Vnde nota, q̃ ancilla prouida tripliciter impedit ebullitionem ollæ, scilicet, ligna subtrahendo aquam infundendo, & quæ sunt in olla mouendo: sic anima pœnitens, instar ancillæ, contra ebullitionem carnalis concupiscentię, debet ligna subtrahere parce comedendo. Vnde versus. Subtrahe ligna foco, si vis extinguere flammam. Debet aquam infundere, ad literam aquam, bibendo vinum benè limphatum. Debet ollam mouere, se vtiliter occupando. Vnde dicit Apostolus. In laboribus, in ieiunijs, in vigilijs, scilicet occupemus nos. Nam caro nostra ad flatum Diaboli, sicut carbo ignis accenditur, & sicut ollæ succensæ, atque feruentes. Vnde dicitur, Halitus eius prunas ardere facit. Est etiam ieiunium, sicut agilitas in auicula: nam sicut auis macilenta est agilis, ad fugiendum accipitrem ad volatum sublimen, sic mens hominis ieiunantis & abstinentis, est habilis ad fugiẽdum accipitrem, ideſt hostis tentationem, ad sublimen volatum contemplationis. De tali dicitur. Volauit super pennas ventorum, volauit fugiendo tentationem, & volauit se eleuando ad contemplationem. Econtrariò verò est de graui & pingui: sicut de coturnice tempore vindemiarum, quę nõ potest accipitrem fugere, nec altè volare: sic homines carni dediti, nec benè possunt tentationem Diaboli vitare, nec benè cœlestia contẽplari. Vnde in figura istorũ Helias ieiunauit. 40. diebus, & 40. noctibus, vt scilicet persecutionem Iezabel euaderet, & ad mõtem Dei Oreb celeriter peruenire, vt legitur in libris Regũ. Helias in figura signat animam hominis abstinentis: persecutio Iezabel designat tentationem carnis, & mõs Dei Oreb significat sublimitatem contemplationis. Est etiam ieiunium, sicut concauitas in viella. Nam sicut viella, nisi esset concaua: & cordæ superextensæ, non esset sonorosa: sic homo nisi vacuus per abstinentiam, & extensus per rigidam pœnitentiam, non reddit sonorosam diuinę laudis melodiam. Vnde in figura huius dixit Dominus Mosi. Quòd faceret altare concauum, non solidum, sed inane. Concauum altare est cor pœnitentis, vbi debet immolari sacrificium contritionis, & sacrificium laudis, quod quidem non debet esse solidum ideſt delitijs plenum, sed inane, & concauum, ideſt pœnitentia & ieiunio attenuatum. Est etiam ieiunium remedium ad expiandum morbum, bonum consilium ad effugiendum lupum, & certum ingeninm ad impugnandum castrum. Est itaque ieiunium remedium valdè sanum ad curandum morbum. Nam sicut lex prima medicorum infirmantibus corporaliter est dieta, sic primum auxilium vexati febribus tentationis, est ieiunium & abstinentia. Vnde ieiunium ponitur primò inter opera pœnitentię, quę suadet sumus

Nota.

2. Cor. 11

Iob. 41.

Psalm. 17

3. Reg. 19.

Egod. 27.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mus ille hypocras, scilicet Deus in suis amphorismis,
Iohel. 2. dicens. Conuertimini ad me in toto corde vestro, in
ieiunio &c. Est etiam ieiunium valde bonum consi-
lium ad fugandum lupum, sicut enim vulgò dicitur.
Fames eijcit lupum de nemore, sic abstinentia & ieiu-
nium fugant Diabolum ab homine. Vnde dicitur.
Marc. 9. Hoc genus dæmoniorum non eijcitur, nisi in ieiunio
& oratione. Nam oratio fugat pestes cordis, & ieiu-
nium pestes corporis. vt dicit Aug. In figura etiam hu
ius Iudith ieiunans occidit Holofernum. vt dicitur in
Iudith. 3. Iudith. Iudith quæ confitens interpretatur, signat pœ
nitentem, qui peccata sua confitetur. Holofernes, quę
Iudith ieiunans occidit, signat Diabolum, qui confes-
sione, & abstinentia superatur. Est insuper ieiunium,
valdè certum ingenium, ad expugnandum castrum, si
cut enim non est adeò fortè castrum, quod non possit
expugnari, si possent ei victualia subtrahi, sic non est
adeò rebellis spiritui, quin subtrahendo cibaria nō va-
leat à spiritu subiugari. Caro siquidem nostra, castrum
Luc. 11. Diaboli est, quæ semper rebellat se contra spiritum.
De hoc castro dicitur. Cum fortis armatus, scilicet cu-
stodit atrium suum. Atrium Diaboli, est castrum cor
poris immundi. tunc in pace sunt omnia, quæ possi-
det, habens scilicet turres superbiæ, fossatum auaritiæ
rupes inuidiæ, habens pro muro defensionem culpæ
propriæ, habens etiam portas conuersationis indisci-
plinatæ: habens pacem peruersam intrinsecus delecta-
tionis immundæ. sed tamen quantumcunque muniatur, per ieiunium (vt dictum est) subtrahendo cibaria
expugnatur. Item nota q̄ quatuor in ieiunio reproba
tur, scilicet cum ieiunans vacat culpæ, cum ieiunans
inhiat famæ, cum ieiunans parcit bursę, & cum ieiu-
nans seruit gulæ. Est igitur reprobandum in ieiunio,
cum ieiunans vacat peccato, qui enim ieiunat à cibo
& non abstinet à peccato, similis est Diabolo, cui esca
non est, & malitia semper inest, vt dicit Isido. De hoc
Isa. 58. ieiunio dicitur. Hoc est ieiunium, quod elegi. Dissolue
colligationes impietatis, solue fasciculos deprimentes.
Sed in eodem capitulo dicitur. Ecce ad lites & conté
tiones ieiunatis. Est etiam in ieiunio reprobandum,
quando ieiunans quærit ex hoc laudem humanam, &
gloriæ transitoriæ famam. Nam qui ieiunat propter
humanam laudem, de hoc, quod subtrahit vni hosti,
pascit duplicem hostem quod enim vnico aduersario
scilicet carni subtrahitur per ieiunium, de hoc pascit
alios duos, scilicet Diabolum & mundum, tale erat ie
iunium Pharisæorum, de quibus dicitur. Cum ieiuna-
Matth. 6. tis, nolite fieri sicut hypocritæ tristes, exterminant .n.
facies suas, vt appareant hominibus ieiunantes, &c.
Est tertiò reprobandum valde in ieiunio, quando ieiu
nās, ideò ieiunat, vt parcat bursæ, talis enim nihil aliud
videtur facere nisi quod subtrahit sibi, & ponit in ore
Diaboli, idest in bursa, quæ est os Diaboli. Vnde au-
rus videtur multum diligere Diabolum, quando sub-
trahit ori proprio, vnde pascat & impinguet ipsum ta
le ieiunium reputat sapiens infœlicissimum, dicens.
Eccl. 6. Vir cui dederit Deus diuitias, substantiam & honoré
& nihil deest animæ suæ ex omnibus, quę desiderat,
nec tribuit ei Deus potestatem, vt comedat ex eo, sed
homo extraneus vorabit illud, hoc vanitas, & magna
miseria est. Est insuper reprobandum in ieiunio, quan
do ieiunans, ideo ieiunat vt Deo suo, scilicet gulæ ser
uiat & ventri, quod fit præcipuè tribus modis. Qui-
dam enim sunt, qui ideò ieiunant, vt postea melius co
medant. tales nihil aliud faciunt, nisi q̄ solennitatem
Dei sui, scilicet ventris præueniunt vigilia ieiunij de-
testabilis. Sunt etiam alij, qui tempore ieiunij quærūt
magis delicata cibaria, & tunc volunt comedere splē-
didius & lautius, & tantum vna vice comedunt, quā-
tum in duabus, quando non ieiunant. & tales talem
gratiam solum faciunt Deo, scilicet, quòd duos obo-
los dent sibi pro vno denario, & eandem gratiam fa-
cerent iudæo vel saraceno. Sunt nihilominus aliqui,
qui tribus diebus plus manducant pro vno miserrimo
ieiunio, quod ieiunant. Nam die præcedenti dicunt
cras ieiunabimus. Die sequenti dicunt, heri ieiunabi-
mus. Die ipsius ieiunij dicunt, hodie ieiunamus. Et
ita defraudant Deum, quia pro tribus obolis non sol-
uunt, nisi vnum denarium. De talibus conqueritur
Ose. 11. Dominus. Circunuenit me in negociatione sua Ef-
fraim. De tali ieiunio potest intelligi illud. Nolite ie-
Isa. 58. iunare, sicut ad hanc diem. Item triplex ieiunium in
sacro eloquio commendatur, scilicet, bonum, melius,
& optimum. Bonum est, quando quis ieiunat pro sa-
tisfactione peccati. Melius quando quis ieiunat ad ho
norem Dei. Optimum, quando quis ieiunat cū exer-
citio boni operis. Bonum igitur dicitur, quando quis
iam post mortem peccati, per contritionem & con-
fessionem resurrexit, & in charitate existit, & ieiunat
pro peccatis, quæ fecit. si autem charitatem non habet
1. Cor. 13. bonum amittit, quod habet, quia dicitur. Si tradidero
corpus meum, ita vt ardeam, charitatem autem nō ha
beam, nihil mihi prodest, & offert quasi cadauer mor
tuum Deo, qui ieiunat in peccato mortali, cum debea
mus Deo offerre corpora nostra hostias viuentes. vt
Rom. 12. dicit Apostolus ad Romanos. Melius verò ieiunium
vocatur quod ad Dei honorem & sanctorum suorum
Matth. 6. gratis & cum deuotione celebratur. De quo intelligi-
tur, illud. Tu autem cum ieiunas, vnge caput tuum, sci
licet oleo vnctuosæ compassionis, & faciem tuam la
ua, aqua lachrymosæ contritionis, vt dicit glosa, Deo
ieiunat, qui pro eius amore se macerat, & qui, quod
sibi subtrahit, pauperibus elargitur. Optimum ieiu-
nium dicitur, quando homo exterior ieiunat, & homo
interior orat, vt dicit Isido. & quando quis ieiunat, ex
vna parte ieiunando macerat corpus, & ex altera parte
bona agere non cessat, contra aliquos, qui nihil pos-
sunt facere, cum ieiunant: immò tunc iudunt ad sca-
cos, vt ieiunium non sentiant, & sic ociando, ocium
vitant contra hoc, quod dicit Boetius, quòd pro ocio
vitando, ocia sectari ridiculosum est. Ieiunium bonū
Exod. 34. significatur per ieiunium Mosi, vt habetur in Exo. Ie
3. Reg. 19. iunium melius significatur per ieiunium Heliæ sicut
Matth. 4. dicitur in libris Regum. Ieiunium optimum significa-
tur per ieiunium Christi vt habetur in Matth.

De eleemosyna. Cap. 7.

DE eleemosyna quatuor sunt specialiter notan-
da, scilicet. Tempus elegans, motus stimulans,
modus regulans, & fructus abundans. Habet
ergo eleemosyna typum vel similitudinem elegantę,
& specialiter triplicem, est enim eleemosyna, sicut lu
men radiosum, sicut lumen copiosum, & sicut semen
fructuosum. Est itaque eleemosyna, sicut lumen ra-
diosum. nam sicut lumen serenat aerem, sic eleemo-
syna serenat mentem: & sicut lumen fugat omnem te
nebram, sic eleemosyna fugat omnem culpam: & si-
cut lumen debet portari, non post, sed ante hominem
sic homo prudens facit eleemosynam in vita sua, non
post mortem. Qui autem eleemosynam non facit in
vita sua: sed post mortem suam: similis est homini,
Eccle. 10. qui post tergum vult portare lumen: idest lucernam.
Dicit enim sapiens. Ante mortem benefac amico tuo
idest animæ tuę, vel Christo in suis membris. Est etiā
eleemosyna sicut flumen. Nam sicut flumen manat
ex influentia fontis, sic eleemosyna ex influentia pie-
tatis: & sicut fons, vnde manat fluuius per occultos
meatus, procedit à mari: sic pietas hominis, vnde ma
nant eleemosyna, per occultam inspirationem venit
ex gratia Dei, & sic eleemosyna venit à Deo, & datur

Eccle. 1. Deo. Nam dicit Sap. Ad locum vnde exeunt flumina
reuertuntur, vt iterum fluant. Et sicut flumen quan-
doque exit extra ripas, nec est contentum proprijs al
ueis: sita interdum eleemosyna danda est bonis indiffe
renter & malis, maximè tempore necessitatis. Sicut
pater cœlestis, qui solem suum oriri facit super bons
& malos: & pluit super iustos & iniustos, vt dicitur
Matth. 5. in Matth. Est insuper eleemosyna sicut. semper. Et
nota q̄ sex sunt, quibus eleemosyna benè semini cō-
paratur. Primò, quia sicut semen debet abscondi, ita e-
Eccle. 29. leemosyna debet occultè dari. Nam dicitur. Conclu
de eleemosynam in sinu pauperis. Secundò, quia sicut
semen videtur perdi, tamen cum potius renouetur, sic
Eccl. 29. eleemosyna videtur amitti, cum datur, quæ tamen tūc
optimè seruatur, & thesaurizatur in thesauro Paradisi.
Prou. 19. Vnde dicitur sicut. Perde pecuniam propter fratrem.
Tertiò, semen cum fœnore surgit, sic qui dat eleemo-
synam à Deo centuplum accipiet. Vnde super illud.
Fœneratur Domino, qui miseretur proximo (dicit
gloſa) centuplum accepturus. Quartò semen, quod
est pretiosum, sicut triticum in vno anno seritur, & in
alio metitur, vile verò, sicut ordeum & milium, in eo-
dem anno metitur, & seminatur, sic eleemosyna pre-
tiosa est, quæ hic in anno gratię seritur, sed fructus eius
in alio anno, scilicet gloriæ, expectatur. Vilis verò re-
Matth. 6. spectu huius videtur eleemosyna illa, quæ in præsenti
remuneratur, quia dicit Saluator. Amen dico vobis cę
perunt mercedem suam. Prætiosa verò non solum in
1. Tim. 4. præsenti & temporaliter, sed etiam remuneratur æter
naliter, quia dicit Apostolus. Quòd pietas ad omnia
vtilis est, promissionem habens vitæ, quæ nunc est, &
futuræ. Quintò sicut semen gelu pressum, & retarda-
tum, profert vberiorem fructum, sic eleemosyna, quā
quis facit, dum sustinet tribulationem, vberiorem est
Psalm. 125 habitura repromissionem, seu fructum, vel remunera
tionem, Vnde dicitur. Euntes ibant, & flebant, mittē-
tes semina sua. Venientes autem, &c. Sextò, semen su
stinet molestias multas, sicut gelu, grādines & pluuias,
sic homo, qui libens eleemosynam dat, cum cor ha-
beat compassione plenum, talis sustinet omnes neces-
2. Cor. 11. sitates pauperum, & miserias afflictorū. In cuius per-
sona dicit Apostolus. Quis infirmatur, & ego non in-
firmor? Item eleemosynarius est, sicut arbor, quæ fru
ctum facit, sicut nutrix, quæ puerum nutrit, & sicut
mercator, qui merces vendit. Est itaque bonus elee-
mosynarius vt arbor, sicut enim arbor melius crescit,
& fructificant cum ab ea resecantur superflua, sic diui
tes melius proficiunt in gratia resecantes diuitias suas,
Luc. 11. scilicet dando eleemosynam, quæ est de superfluis dā
da, vel facienda, sicut dicitur. Quod superest, date e-
leemosynam. Et sicut agricola tolerat in vinea aliquas
infructuosas arbores, quæ sustinent vites, sic summus
Mar. 12. agricola Deus in vinea sua, scilicet in Ecclesia tolerat
multos diuites, qui cum eorum eleemosyna susten-
tant pauperes? Vnde dicitur. Vineam plantauit ho-
mo. In vinea siquidem non solum sunt vites, quæ fru-
ctificant, immo & paxilli aridi, sic in Ecclesia Dei sunt
peccatores & iniusti, qui vites fructificantes, idest iu-
stos, suis eleemosynis sustentant. Homo etiam elee-
mosynarius est sicut nutrix, quæ lactat puerum. Nam
sicut nutrices consueuerunt impinguari, vt abundent,
in lacte, & benè nutriant pueros, sic Dominus impin
guat diuites bonis temporalibus, vt abundent in lacte
compassionis, & nutriant filios, idest pauperes suos.
Psalm. 22. Vnde dicitur. Impinguasti in oleo caput meum. Tūc
enim Dominus oleo caput impinguat, quando men-
tem ad pauperes, oleo compassionis humectat. Est in-
super homo eleemosynarius sicut mercator indu-
strius. Nam sicut mercatores pecuniam suam non tra-
dunt eis, qui reddere non possunt, vel eis, qui ad nun-
dinas venturi non sunt: sic homo prudens non dat e-
leemosynam histrionibus, qui nihil habent, scilicet
de gratia Dei, & qui venturi non sunt ad nundinas Pa
radisi. Ideo dicitur. Benefac humili, & ne dederis im
Eccle. 12. pio. Hoc verò in duobus casibus intelligitur, vnus q̄n
datur histrionibus, non intuitu pietatis, sed ratione
histrionatus: alius est si credas, q̄ propter eleemosy-
nam tuam, impius negligat iustitiam. Et sicut pegadiū
non petitur ab illis, qui transeunt vacui, sed ab illis,
qui sunt onerati, sic Dominus pedagium eleemosynę
non petita pauperibus, qui sunt vacui rebus transito-
rijs, sed à diuitibus, qui sunt onerati diuitijs, & pleni
1. Tim. 6. temporalibus bonis. Vnde dicit Apostolus. Diuitib.
huius sæculi præcipuè, facilè tribuere, communicare,
thesaurizare sibi fundamentum in futurum. Et sicut
Dominus terrenus mercatoribus, qui furantur peda-
gium, aufert quandoq; totum capitale, sic illis diuiti-
bus, qui pedagio eleemosynæ defraudant pauperē, au
fert Dominus non solum gratiam, immo etiam inter-
Matth. 25 dum temporalem substantiam: De tali dicitur. Tolli-
te ab eo talentum & date illi, qui decem talenta habet.
Auaro siquidem tollenda est temporalis substantia, &
danda illi, qui miserando pauperibus, implet mandata
Domini. Secundò, eleemosyna habet motum stimu
lantem & specialiter triplicem. Vnde nota, q̄ in dando eleemo-
synam, debet esse modus iustus: modus gratus, &
modus pius: iustus sine iniuria, gratus siue tristitia, &
pius sine superbia. Primò igitur, qui dat eleemosynā,
debet habere modum iustum, vt scilicet det suum &
non alienum. Sicut enim aqua munda lauat: & im-
munda coinquinat: sic eleemosyna munda, quæ scili-
cet est sine peccato vsuræ vel rapinæ: dantem mun-
Prou. 2. dat: pauperem lauat & Deum placat. Vnde dicitur.
Honora Dominum de tua substantia: non de aliena:
quia eleemosyna de alieno, vt de rapina, vsura, vel de
furto, dantem inficit: proximum lædit, & Deum offen
dit. Vnde in figura huius dicitur. Omnis oblatio quæ
Leuic. 2. offertur Domino, absque fermento erit. scilicet vsu-
ræ furti, vel rapinæ, vel cuiuscunque acquisitionis in-
iustæ. Secundò, qui dat eleemosynam, debet habere

Universidad de Deusto
Biblioteca

modum gratum, vt ſ. oſtendat pauperi lætum vultum dulce verbum, & promptam manum. Nam de læto vultu, dicit Apoſtolus. Hilarem. n. datorē diligit Deus
1. Cor. 9. De dulci verbo, dicitur. Reſponde illi, ſcilicet pauperi
Eccle. 5. pacificè in manſuetudine. de prompta manu dicitur.
Prou. 3. Ne dicas amico tuo vade & reuertere, cras dabo tibi, eum ſtatim poſsis dare. Tertiò, qui dat eleemoſynam debet habere modum pium, & ſine omni ſuperbia, vel præſumptione, vt. ſ. dando elemoſynam, laudem non quærat, pauperem ne deſpiciat, ſeipſum ſine elee moſyna non dimittat. Qui. n. dat eleemoſynam, laudem vitet humanam. Nam dicitur. Te autem facien-
Matth. 6. te eleemoſynam, neſciat, &c. Debet etiam, qui dat eleemoſynam, non propter hoc pauperem deſpicere,
Iſa. 58. quia dicitur. Et carnem tuam ne deſpexeris. Nec debet ſeipſum ſine eleemoſyna dimittere, qui vult alijs
Eccle. 30. miſericors eſſe. Dicitur enim. Miſerere animæ tuæ, placens Deo. Et Augu. in Enchiridion. Qui vult elee moſynam ordinatè dare, à ſeipſo debet incipere. Sicut enim non deberet dici miſericors. qui extrà eis faceret miſericordiam, & matri proprię crudelis & immiſeri cors eſſet: ſic multominus dicenda eſt miſericordia. vel eleemoſyna, quam quis faceret alijs, anima ſua ne
Eccle. 14. glecta, & in peccato dimiſſa. Vnde dicitur. Qui ſibi nequam eſt, cui bonus? Et Aug. Quid eſt miſerius mi ſero, non miſerante ſibiipſi?

TITVLVS TERTIVS
DIETÆ SALVTIS,

De Præceptis diuinis. & primò in communi. Cap. 1.

POSTQVAM dictum eſt de pœnitentia, dicendum eſt de præceptis quia hæc eſt tertia dieta ſalutis, ſcilicet à pœnitentia venire ad præcepta. Et ideò nota de præceptis diui nis ſpecialiter tria. ſ. qualiter ſunt de ſcripta, qualiter diſtincta. & qualiter ædita. Fuerunt. n. deſcripta indelebiliter, diſtincta rationabiliter, edita vniuerſaliter. Circa præceptorū deſcriptionem eſt notandum, q̄ ad obſeruandū præcepta diuina, debet nos monere p̄ceptorum ſcriptura tripliciter, ſi attendamus, quis ſcripſit, vbi ſcripſit, & quomodo ſcripſit. Primò. n. ſi queris, quis ſcripſit dicitur q̄ digitus Dei. ſ. ſpiritusſanctus. Scriptura, n. magis eſt autentica & plus obſeruanda, quando per manum publici tabellionis eſt confecta. Iſte rebellio eſt ſpiritusſanctus. ſ. qui ex nihilo fecit cœlum & terram & omnia elementa, & corpus Chriſti formauit in virginali vtero, & de puluere formauit corpora noſtra: Item idem ſcripſit decem præcepta. Ille enim eſt notarius publicus, qui fecit inſtrumentum de matrimonio quod coniunxit Dei filius in virgine Eccleſia, & in noſtra carne, & ipſe ſcripſit teſtamentum, quod cō didit Chriſtus in cruce, in quo legauit ſpiritum Deo patri, matrem Ioanni, & Paradiſum latroni, iſte tabel lio ſcribet in die iudicij æquitatem diuinæ ſententiæ, iſte ſcribet electos in libro vitæ: & breuiter iſte ſcribet omnes cartas & ſcripturas & inſtrumenta diuina. Bene igitur, obſeruanda eſt p̄ceptorum ſcriptura.
Deut. 9. Vnde dicitur. Deus dedit Moyſi tabulas ſcriptas, vtraſque digito Dei viui. Secundò, ſi quæras vbi ſcripſit, dico, q̄ in tribus locis. ſ. in lapidibus marmoreis, in profundo pectoris, & in pergameno humani cordis. De ſcriptura marmoris, nota q̄ duo fuerunt paria tabularum; primę poſt ſcripturā fuerunt fractæ, inſtar illarum fuerunt alię renouatę. Primæ ſignificant innocē tiam, ſecundæ pœnitentiam, & ideò ſi contingat tabulas innocentiæ frangi, debent ſaltē præcepta in tabulis pēnitētiæ tranſcribi. Eſt. n. mirè cautum q̄ ſi inſtrumenta vetuſtate, vel aliquo caſu conſumpta, ſunt per manum notarij exemplanda, eandem auctoritatē cum originalibus habitura, quia pœnitentia reducit in gradū priſtinū. & oēs defectus reuocat ad perfectum, vt dicit Auguſt. in yponſtiton. Vnde dicit Dominus Moyſi. Præcide duas tabulas lapideas inſtar priorum, & ſcribam ſuper eas, quæ habuerunt tabulæ, quas fregiſti. De ſcriptura præceptorum in corde, nota, q̄ in hac ſcriptura, ſcriptor (vt diximus) eſt digitus Dei ſcri bentis, calamus, lingua prædicantis: iuxta illud. Lingua mea calamus ſcribæ, & ſpiritusſanctus ſcribens: per gamenum eſt munditia cordis, nam in pergameno lu toſo vel immundo, litera non benè formatur, nec apparet ſcriptura, immo oportet, q̄ ſit album & mundum. Vnde dicebat Propheta. Cor mundum crea in me Deus. Encauſtum huius ſcripturæ eſt gratia ſpiritusſancti. Rubrica ornans totam ſcripturam, eſt ſanguis Chriſti. Continentia ſcripturæ eſt dilectio Dei, & proximi, quia finis præcepti eſt charitas. vt dicit Apoſt, ſcribens ad Tim. Hæc ſcriptura. quia tam chara fuit, ideo intima & ſecreta eſt. Ideò ſicut iocalia chara & pretioſa reponuntur cum magno ſtudio, in loco ſecreto & ſcrinio pretioſo, ideò &c. & de hac ſcri ptura chara & intima dicitur. Dabo legem meam in viſceribus eorum, & in corde eorum ſcribam eam. De ſcriptura præceptorum in corde, nota, q̄ in tripli ci parte corporis noſtri, quodammodo ſcripta ſunt præcepta Dei, quaſi pro ſempiterno, & continuo memorali. Scripta. n. ſunt in manibus, vbi ſunt decem digiti, in pedibus vbi ſunt decem articuli, & in quinque ſenſib. vbi ſunt organa: ſicut duo oculi ad videdū, duæ aures ad audiendū, duæ nares ad odorandū, duæ fauces ad guſtandū, duæ manus ad tangendū. per quod patet, q̄ præcepta diuina debent in nobis dirigere greſſus affectionis, ió ſunt decem articuli pedū, quaſi memoriale decē p̄ceptorum. Debent ēt regere ſenſus affectionis, actus operationis propter q̄ ſunt decē digi ti manuū ad deſignandū. decē præcepta, ſeu p̄ceptorū mandata. Debent nihilominus moderari ſenſus noſtræ conuerſationis, propter hoc in ſenſib. ſunt decē organa, ad deſignandū decē præcepta. Hic eſt liber ſcriptus intus & foris, vt dicitur in Ezech. Quia præcepta (vt dictum eſt) debent eſſe ſcripta intus. ſ. in corde per dilectionē, & foris per operationē. ſ. in corpore. Tertiò, ſi queras quo ſcripſit, dico, indelebiliter. Et nota q̄ tria ſunt, quæ cōſueuerunt delere ſcripturā, aqua ignis, ſ. & vetuſtas ſic ſpiritualiter aqua tranſitoriæ delectationis, ignis afflictiuæ perſecutionis, vetuſtas defectiuæ conuerſationis. in aqua ſignificatur tētatio carnis inficientis, in igne tentatio hoſtis decipientis, in vetuſtate tentatio mundi deficientis. In quibuſdam. n. delet p̄cepta aqua, vel liquor carnalis delectationis: in quibusdā ignis, vel ſeruor hoſtilis perſecutionis, in quibusdā vetuſtas mundialis conuerſationis, & ió contra iſta tria, Deus voluit præcepta ſua indelebiliter in lapide ſcribere, vt nunquam delerentur, nec carnali beſtialitate, nec mundiali proſperitate, nec hoſtili aduerſitate. Vñ dicitur. Cęlū & terra tranſibunt, verba aūt mea non tranſibunt. Itē nota, quōd tres ſcripturę ſunt, ſpecialiter indelebiles & immobiles. ſ. leges Imperatorū, donatio inter viuos, & vltimū teſtamentum. Præcepta aūt Dei, ſunt leges Imperatoris ſummi, æditæ in conciſtorio Trinitatis, quæ leguntur à doctoribꝫ. per catholicā p̄dicationē, repetuntur à ſcholarib. per bonam operationem. Vñ dicitur. Hic eſt liber mandatorum Dei, & lex quæ eſt in æternū. Sunt. n. præcepta diuina æterna, ſicut donatio inter viuos, & irreuocabiliter donatur vita æterna illis, qui inter viuos. i. in ſtatu
Matth. 19. gratię obſeruant mandata diuina, ideo dicitur. Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata. Benè aūt dicitur donatio inter viuos & non inter mortuos, quia eſt in ſta tu culpæ, non pōt quis diuina præcepta obſeruare. Sūt nihilominus præcepta diuina, ſicut vltimum teſtamē tum. Nam primum teſtamentum, fuit iudæorum; qui præcepta obſeruabant ex timore, & illud fuit reuocatum. Secundum teſtamentū fuit Chriſti. ſ. p̄ gratiæ, in
Ioann. 15. quo obſeruantur p̄cepta ex charitate, & illud fuit in morte Chriſti confirmatū. Vñ Chriſtus dixit in ſuo vltimo teſtamento. Hoc eſt præceptū meū vt hꝫ in Io.

De præceptis primæ tabulæ. Cap. 2.

CIrca præceptorū ſecundā diſtinctionē, notādū eſt primò in generali de oībus. Et nota ſecundū Ioſephum, qui fuit doctor hiſtoricus, quōd præcepta diuina fuerunt per aliquas partes, in duas tabulas diſtincta, quia quinq; fuerunt in vna tabula, & quinq; in alia. Sed ſecundum Origenem, & beatum Aug. & alios doctores myſticos & morales. Prima tabula dicitur cōtinere tm̄ illa præcepta, quæ ordinant hoīem ad Deū, vel in vita contēplatiua, quæ ſunt tria. ſ. Non habebis Deos alienos &c. Secunda aūt tabula continet tm̄ illa præcepta, quę ordināt hoīem ad proximū, quæ ſunt ſeptē. ſ. Honora patrē tuū & matrē tuā. &c. Et hæc breuiter fuerunt, ſicut Ioſephus narrat ad literā. Et nota hic q̄ Deus habitat in cœlo, & proximus in mundo. Peccator igitur, qui non obſeruat præcepta primę tabulæ quæ ordinant ad Deū, nō meretur habitare in cœlo, vbi Deus eſt, & qui non obſeruat præcepta ſecundæ tabulæ, quæ ordinant ad proximum, non eſt dignus habitare in terra vel in mundo, vbi eſt proximus: & ſic per conſequens relinquitur,
Matth. 22. q̄ habitet in inferno, vbi eſt Diabolus. Iuxta illud. Ligatis manibus & pedibus, proijcite eum in tenebras exteriores. Prima tabula dicitur tm̄ continere illa præcepta, quę ordinant hominē ad Deū, vel ad vitā contemplatiuā. Secunda, quæ ordinat hominem ad proximum, vel ad vitam actiuā. Secundò notandū eſt in ſpeciali, q̄ in prima tabula ſunt tria præcepta, hominem ad Deum ordinantia in vitam contemplatiuam. Primum eſt, non habebis Deos alienos. ſecundum eſt, non aſſumes nomen Dei in vanum. & tertiū eſt, memento, vt diē ſabbati ſanctifices. Primum igitur præ-
Deut. 6. ceptum primæ tabulæ eſt. Non habebis Deos alienos ſed vnū ſolū. ſ. Deū viuū & verum, iuxta illud. Audi Iſrael Dominus Deus veſter, Deus vnus eſt. In hoc igitur præcepto prohibeē oīs idololatria, & cōtra hoc faciunt, non ſolū infideles & pagani & hæretici, verūetiam oīs homo, qui amorē p̄cipuū, quē debet ponere in Deo, ponit in quocunq; bono creato, ſicut ambitioſus, qui ſummè diligit honorē proprium, & auarus, qui ſimiliter diligit nummū, & guloſus qui ſummè diligit ventrē ſuū. Et ideò nota, q̄ triplex eſt idolola tria. ſ. paganorū, auarorū, & guloſorū. idololatria paga
Pſal. 113. norum eſt mala, quia colunt aurum & argentū, iuxta il
Ephe. 5 lud. Simulachra gentiū argentū & aurū, idololatria auarorum eſt peior, quia quaſi Deum adorant nummum
Matth. 6 Nā auaritia eſt idolorum ſeruitus ſecundū Apo. Idololatria guloſorū eſt peſsima, quia guloſi colunt Deū vilis
Phil. 3. ſimum. ſ. ventrem ſuum, qui eſt latrina & immunditia, de quibus dicit Apoſt. quorū Deus vēter eſt, & gloria in cōfuſiōe ipſorū. Pagani cōparant Deū auro præcioſo, auari nummo rubiginoſo, guloſi ventri ignomi nioſo. Secundū præceptū eſt. Nō aſſumes nomē Dei in vanū. In quo prohibetur periuriū, & blaſphemia, & oē peccatū, vel inordinatio linguę, maxime contra Deū. Et nota tria hic ſpecialiter de periurio, vel blaſphemia. Primò, quia periurus vel blaſphemus peſsimè deſtruit aīam ſuā vel clauſam. Prouocat. n, cō ra ſe tres perſonas, quarū fauor valde eſt neceſſarius in iudicio, ad ſnīam obtinendā. ſ. iudicem, teſtes & aduocatos Qui. n. falsè iurat per Deū, habet contra ſe iudicē, ſcilicet Deum, qui eſt iuſtus, vt dicitur in Pſalm. Qui iurat
Pſalm. 7. falsè per ſanctos, habet contra ſe aduocatos. ſ. ſanctos qui ſunt aduocati noſtri: & ſpecialiter qui iurat per virginē matrem Dei, nā de illa cantat Eccleſia. Eya ergo aduocata noſtra. &c. Summū aduocatū prouocat contra ſe, qui falsè iurat per Chriſtum, vel per corpus ſuū, vel altare ſacrū, quia ipſe eſt præcipuus aduocatus nr.
1. Ioan. 2. Iuxta illud. Aduocatū habemus apud patrē Ieſum. &c. Qui verò falsè iurat, per ſancta Dei Euangelia, fidem vel conſcientiā ſuā, habet contra teſtes. Nā ſancta Dei
2. Cor. 1. Euāgelia ſunt teſtimonia veritatis, & fides, & conſciētia noſtra ſunt teſtes noſtri, iuxta illud. Gloria noſtra hęc eſt. &c. Quo ergo blaſphemus, vel periurus faciet qui veritatē, iudicē, aduocatū & teſtes contra ſe habet Per quā viam incedet in extremo, & iuſto iudicio Dei vbi vix iuſtus ſaluabitur, quia qñ credit pro ſe ſententiam habere, hēt contra ſe? De talib. conqueritur Dñs
Iſaia. 52 dicens. Iugiter tota die nomē meū blaſphematur. Nō mireris ergo ſi periurus & blaſphemus damnētur, qui nomen Dei gloriosum aſſūmunt in vanū, virginē gloriosam fidē ſuā, & conſcientiā ſuā, ſancta Euāgelia, & Chriſtū, & oēs ſanctos, & oē bonū aſſūmūt in vanū, & oīa (vt videtur) habent pro nihilo. Non erit inquā mirū, ſi à Deo, & virgine, & ſanctis oībus in iudicio illo tremendo, procul repellentur. Tertiū præceptū eſt. Memento vt diem ſabbati ſanctifices. Et nota, q̄ tranſgreſſores huius præcepti videntur ſpecialiter memoriam amiſiſſe, vnde iſtis ſolū dicitur, Meméto &c.
Exod. 20 Primò igitur, tales videntur memoriam miſiſſe, quia non reminiſcuntur eorum, quæ vident, in natura, nec eorum, quæ legunt, vel audiunt in ſcriptura. Videmus. n. in natura. q̄ oīa quietem appetunt poſt laborem. Herbę nanque & plantæ, ſegetes & arbores fructificant, & ſuo modo laborant, ſ. in vere, autumno, & ęſtate: & quieſcunt in hyeme, & quodammodo ſomniant. Legimus aūt in ſcriptura, q̄ Deus fecit cœlū, terram & oīa, quæ in eis ſunt in ſex diebus: tñ in die ſeptimo requieuit. Apoſtoli & martyres & alij ſancti laborauerunt in hoc mundo: & tñ nunc requieſcūt in cęlo, ſolus verò Diabolus nunquā quieſcit, nec illi qui ſunt in inferno. Tranſgreſſores ergo huius præcepti, ſunt illi. qui laborant per totā illā ſeptimanā, nec quieſcunt, nec ceſſant in diebus dñicis, nec in alijs feſtis. Non enim ſunt (vt patet) ſimiles Deo qui requieuit ſeptima die, nec creaturis, quę requieſcunt, in hyeme, nec ſanctis, qui requieſcunt in cœlo, ſed ſunt ſimiles Diabolo, & damnatis, quia nunquā requieſcunt ſed ſemper laborant & laborabunt in inferno. Nam
Pſalm. 4. de dānato dr. Laborabit in ęternū, & viuet adhuc in ſine. Secundò tales videntur memoriā amiſiſſe, quia intētio fuit Dei, vt in die feſto vacaremus diuino cultui. tales aūt faciunt totū contrariū. Nā diebus feſtiuis vadunt ad mercata & nūdinas & ſimilia, & dimittunt ſermones & miſſes & fugiunt à Deo, & vacant mundo, & quod peius eſt, pctō. Tales. n. ſunt ſimiles cācro, qui ſemper vadit, & ſerpit ex transuerſo retrogradiendo. Tertiò tales videntur perdidiſſe memoriā, quia Dñs mādat ſctificari ſabbatū, & illi polluūt ſabbatū, & q̄ peius ē, quaſi ſctificāt ſeptimanā: vacār. n. in ſeptimana operib. licitis & in ſabbato, vel die feſto ebrietatib. & īmundicijs ſordibus & peccatis per totam ſeptimanā dant cor, us victui miſero, & in die feſto dant aīam diabolo. De his conqueritur Dominus dicens. Sanctuaria
Ezech. 2 mea ſpreuiſtis, & ſabbata mea polluiſtis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

De præceptis secundæ tabulæ: & primò de honore parentum. Cap. 3.

DE præceptis secundæ tabulæ, est notandum, q̃ septem sunt in vniuerſo. Primum eſt, honora patrem tuum, & matrem tuam. Secundũ non occides, tertium non mœchaberis, quartum non furtũ facies, quintum non falſum teſtimonium dices, ſextũ non concupiſces rem proximi tui, ſeptimum non deſiderabis vxorẽ proximi tui. & eſt de iſtis ſeptem, primũ eſt affirmatiuũ, & alia ſunt negatiua. Præcepta aũt affirmatiua ligant ſemper, ſed nõ ad ſemper, ſed pro loco, & tẽpore. negatiua vero ligãt ſemper & pro ſemper. Primum ergo præceptum ſecundæ tabulæ eſt. Honora patrem tuum & matrem tuam, & eſt affirmatiuũ. Et nota, q̃ triplex eſt ratio, quare honorandi ſunt parentes. ſ. quia nos genuerunt, nutrierunt, & inſtruxerunt: quia per ipſos ſumus geniti, debemus eis corporale obſequium: quia per ipſos ſumus nutriti, debemus temporale nutrimentum, vel ſubſidium: & quia per ipſos ſumus inſtructi debemus eis imitationes exemplum. Prima ergo ratio honorandi parentes eſt, quia ipſi nos genuerunt. Vnde dicitur. Honora patrem tuũ & gemitus matris tuæ ne obliuiſcaris, meditando, quia niſi per illos non fuiſſet, & propter hoc (vt dictũ eſt) debemus eis corporale obſequium. ſ. corde debemus eos diligere, contra illos qui eos contemnunt, & deſiderant mortem eorum, maximè q̃ ſeneſcunt. Lingua debemus eis reuerenter loqui & benedicere, contra illos, qui non benedicunt, ſed maledicunt. Auribus debemus eis obedire, contra illos, qui eorum præcepta paruipendunt. Manibus debemus eis ſeruire, contra illos, qui eos percutiunt. Secunda ratio honorandi parentes eſt, quia ipſi nos nutrierunt, & propter hoc debemus eis temporale nutrimentum, vel ſubſidium. Tertia ratio honorandi parentes eſt, quia ipſi nos inſtruxerunt. Vnde debemus eis imitationis exemplũ, ſ. in bonum, quia dicitur. Audi fili mi diſciplinam patris tui, & ne dimittas legem matris tuæ. Vnde vide ſalarium. Filius bonus eſt benedictio patris & matris, quia in eo benedicuntur pater: & mater ſicut vulgo dicitur de bono filio. Benedicatur pater tuus & mater tua. Sicut illa bona mulier dixit ſaluatori noſtro. Beatus venter, qui te portauit, & vbera quæ ſuxiſti. Et ecõuerſo pro ſalario mali filij. patris, & matris, dicitur de malo filio. Maledicatur pater, qui te genuit, & mater qui te lactauit. Exemplũ de Linecio, de quo narrat Boetius in libro de diſciplina ſcholarium. Item nota, q̃ triplex eſt pœna eorum, qui non honorant parentes ſuos. Prima eſt filiorũ ſuorum inobedientia: nã eãdẽ falſam dabunt eis filij ſui, quam ipſi dederunt parentib. iuxta illud. Eadem quippe menſura qua menſi fueritis remetietur vobis. Secunda pœna eſt infamia. Nã ſecundum canonicas & legitimas ſanctiones, maligni parentib. infames ſunt, & ex eorũ malignitate poteſt teſtamentũ & donatio reuocari, & poſſunt oĩ facultate & hæreditate priuari paterna, & vltra hoc, tales frequenter mala morte moriuntur in hac vita, & interdum horribiliter puniuntur vel perimuntur. Tertia pœna eſt breuis vita ſicut præmium honoratũ eſt uita longa, vt dicitur. Honora patrẽ tuũ, & matrẽ tuã, vt ſis longęuus ſuper terrã. Nec eſt mirũ ſi tales reputãt indigni vita æterna, qui etiã reputantur indigni, vel iudicãt in hac vita miſera & tranſitoria, & iſtis vita ſubtrahat, cũ alijs peccatoribus conceditur ad pœnitentiã faciendã.

Nota.

Eccleſ. 7.

Prouer. 1.

Luc. 11.

Luc. 6.

Exod. 20.

De non lædendo proximum, vel occidendo. Cap. 4.

SEcundũ præceptũ, ſecundę tabulæ eſt. Nõ occides ſ. iniuſtè. Nã iſtis trib. modis vel actu morte inferẽ do, vel lĩgua vt mortẽ procurãdo, vel corde proximũ odiẽdo, homicidiũ perpetratur. De vltimo. n. de quo minus videt, dicit. Oĩs qui odit fratrẽ ſuũ, homicida ẽ. Itẽ nota ſpãliter, q̃ tria ſũt homicidarũ gẽra. Sunt. n. quidã qui iterficiũt ſeipſos, p̃ pctis, & ſecũdũ Aug. illi iter oẽs ſceleratiſsimi homicidę ſunt, de his dr. Qui facit pctm & iniquitatẽ, hoſtis eſt aĩæ ſuæ. Sũt alij qui ſpiritualiter interficiũt, p̃ximũ per ſcãdalũ & malũ exẽplũ, q̃ figuraĩ in morte primogenitorũ Aegyptij, vt hr in Exo. Tũc. n. moriunt primogenita in Aegypto, qñ maiores præſtãt minorib. materiã pctĩ vel ruinæ, ſuo malo exẽplo. Sunt ẽt alij, qui p̃curãt abortũ. ſ. qñ bonũ propoſitũ in ſe extingũt, q̃ eis miſericorditer inſpiraĩ ex quo per gratiã ſpregnãtur, ſicut in perſona ipſorũ dr. A facie tua Dñe cõcepimus, & peperimus ſpũm ſalutis mali verò cõcipiũt, ſed nõ parturiũt, quia ſuffocãt cõceptũ. De his dr. Venerũt filij, vſq; ad partũ, & virtus nõ eſt pariẽdi. Itẽ nota, q̃ triplex eſt homicidarũ pena. ſ. exiliũ, patibulũ, & irregularitatis ſpedimentũ. Homicidæ. n. exultantur, qñ aũt poſſunt capi, ſuſpẽdũtur: ſic qui occidũt ſe vel alios per pctm, exules ſunt à gra, & patria. Homicidæ aũt ſuſpẽduntur, qñ poſſũt tangi in patibulo iudicis, ſic ſpũaliter homicida ſuſpẽditur in patibulo inferni, qñ moritur. Homicidæ ẽt nõ poſſunt ad ſacros ordines promoueri, ſic animæ homicidarũ non promouebuntur ad ordines angelorũ, ſed erunt in inferno, vbi nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat, vt habetur in Iob.

1. Ioann.

Tob. 11.

Exod. 12.

Eſa. 26.

Eſa. 37.

Iob. 10.

De prohibitione concubitus illiciti. Cap. 5.

TErtiũ præceptũ ſecundæ tabulæ eſt. Nõ mœchaberis: vbi prohibetur oĩs cõcubitus illicitus, & actus carnis inordinatus, tã cõtra ordinẽ naturæ, quàm contra ordinẽ ſcripturæ & gratiæ. Et notandũ q̃ triplex eſt rõ, quare prohibẽt mœchia vel luxuria. Primò, igitur quia mœchia eſt hmõi mũdi quaſi vilis infirmitas, quia ferè totus mundus tabeſcit & ægrotat vel moritur iſto peccato, & eſt moribus ita contagioſus, q̃ ſolo aſpectu inficit hoĩem. Vñ ſaluator noſter, prohibuit aſpectum illicitũ dicens. Qui viderit mulierẽ ad concupiſcendũ eã, iã mœchatus eſt in corde ſuo. Mulier nãq; adultera (ſicut baſiliſcus) ſola aſpectu interficit hoĩem, propter quod nos non debemus nimis propinquare, vel familiares eſſe eis; ſicut nec infirmis qui laborant morbo contagioſo, quia dicitur. De veſtimentis procedit tinea, & à muliere iniquitas viri. Secundò, quia mœchia eſt maior mercatura Diaboli. In alijs ẽt peccatis lucratur Diabolus vnũ peccatorẽ, pro vno pctõ, ſed in mœchia (vt vulgo dicit) lucratur pro vno peccato duos, imò tres, & interdũ plures. ſ. aduterã & vetulã, quę procurat peccatũ, quia ẽt Diabolus in hoc magis multiplicat vſuras ſuas, ideo huic mercaturę vel negocio plus intendit, immò non curat dormire, vel comedere, tm̃ eſt intentus huic peſsimę mercaturæ. Dicitur enim. Qui me comedũt. ſ. tentando, nõ dormiũt. ſ. à tentatione ceſſando. Tertiò, quia etiã mœchia eſt cõior via inferni, hoc eſt, ſtrata publica magis lata, quia plures ambulant per eam. Alia peccãta vẽdicant ſibi ſpecialia hominum genera, ſed luxuria nulli parcit, & ferè ad oẽ genus hominum ſe extendit. Exemplum de Diabolo, qui ſecundum fabulã habuit, vxorẽ, & ex illa habuit ſeptẽ filias, & maritauit eas. Superbiã dedit mulierib, quæ totũ ſtudiũ ſuũ ponũt in vanitate, & in ſpeculo, pectine, & crinib. & monilib, & ornatu capitũ. &c. Vſurã dedit burgenſib. Rapinam militibus & magnatib. Symoniam clericis & prælatis: Hypocriſim religioſis. Et luxuriam vniuerſis. De hac via dicitur. Lata eſt porta & ſpacioſa via, quæ ducit ad perditionem, & multi ſunt, qui intrant per eam.

Iob. 20.

Exemplum.

Matth. 7.

De pro-

De prohibitione furti. Cap. 6.

QVartum præceptum ſecundæ tabulæ eſt. Non furtum facies. In quo prohibetur furtum, rapina, & ſymonia, & oĩs illicita contractio rei alienæ. Et nota q̃ furtum cum ſuis comitibus eſt contra triplicem legem. Eſt. n. primò contra legem naturæ, ſecundum quam omnia debent eſſe communia. Fures autem & ſui comites non ſolum retinent ſua propria immo vſurpant aliena, contra illud præceptum naturæ, quod ſcriptum eſt. Quod ab alio oderis tibi fieri, vide ne tu alteri aliquando facias. Eſt contra legẽ ſcripturæ, vt dicitur. Non furtum facies. Eſt etiam cõtra legem gratię. Nam charitas quæ eſt ſecundum primũ præceptum legis gratiæ, non quærit ſua, ſed aliena. Charitas præcepit dare dicens. Date & dabitur vobis, communicando. Hæc autem potius nititur auferre. Charitas autem coniuncta, facit nos ſimiles Deo, qui non ſolum & ſua & æterna, ſed etiam ſeipſum pro nobis dedit, vt habetur ad Epheſ. Fures raptores, & vſurarij auferendo alijs, ſunt ſimiles morti & Diabolo. Nam mors nititur furari & auferre corpus Diabolus autem animam. De talibus dicitur. Percuſsimus fœdus cum morte & cum inferno. i. Diabolo fecimus pactũ, qui furatur animam. Et prẽcipuè vſurarij. fures, vel raptores, qui auferunt ſua pauperibus, ſunt ſimiles morti qui auferunt pauperibus victum ſuum neceſſarium & per conſequens vitã ſuã. Nã dicitur. Panis egẽtiũ vita pauperis eſt, qui defraudat illũ homo ſanguinis eſt.

Tob. 4.

Exod. 20

Luc. 6

Eſa. 26.

Epheſ. 5.

Eſa. 28

Eccle. 34

De non dicendo falſo teſtimonio, & de peccatis linguæ. Cap. 7.

QVintum præceptum ſecundæ tabulæ eſt. Non falſum teſtimonium dices. In quo prohibetur oẽ peccatũ & omnis inordinatio linguæ, & ſpecialiter contra proximum. Sunt autẽ, ſecundũ doctores, 22. peccata, vel deordinationes linguæ, & oẽs prohibentur. ſ. blaſphemia, murmur, defenſio peccati, periurium, mendacium, detractio, accuſatio, multiloquiũ verbũ ocioſum, ſcurrilitas quæ ad rẽ non pertinet, indiſcretio conuicium, contentio, bonorũ deriſio, prauũ conſilium, ſeminare diſcordias, maledictio, adulatio, peccatũ bilinguiũ, rumor, iactantia, & ſecreti reuelatio ſpecialiter. Et nota, q̃ falſus teſtis tribus perſonis eſt obnoxius (vt dicit Iſid. de ſummo bono) eſt. n. obnoxius Deo: quẽ cõtemnit; & iudiciquẽ decipit; & proximo, quem lædit. Mendax eſt ſicut denarius falſus vel potius ſicut falſus monetarius, qui fabricat falſam monetam, & talis de iure punitur morte æterna, iuxta illud. Perdes oẽs, qui loquuntur mendaciũ. Detractor ſimilis eſt cani, qui lambit in homine, non carnem ſuã ſed vlcera & ſaniem. Murmurans autem, ſimilis eſt ręteriori carri, quæ plus eſt quã alię garruloſa, quia ſ. non eſt vncta oleo: ſic iſti deficit vnctio Spiritusſancti. Iactans ſimilis eſt cuculo, quæ neſcit nunciare, niſi de ſeipſo. Adulatores ſimiles ſunt canibus, qui, cum obuiant ſibi inuicem, oſculantur ſe in loco immundo. Bilinguis vel reportator verborum, ſimilis eſt ſerpenti, qui habet linguam bifurcatam: ſic tales loquuntur ad duas partes. Qui ſtulte promittit, ſimilis eſt arbori, quæ habet lata folia, ſicut vitis, quæ citò folia defluit, vt dr in Pſ. Qui loquitur ſcurriliter, ſimilis eſt porco, qui vbicunque ponit pedem, non veretur ponere os. Qui peccatum defendit vel excuſat, ſimilis eſt Adæ, qui retorſit culpam ſuam in Deum, dicẽs: Mulier quã dediſti mihi ſociã, dedit mihi de ligno & comedi, &c. Qui maledicit, ſimilis eſt hyſtrioni, vilior immo viliſsimus eſt inter omnes, qui vulgo dicitur ioculator, ſic maledicente, qui multis eſt odioſus. Qui multum loquitur, eſt ſicut ſatuus mercator, qui ſine numero pondere & menſura vendit merces ſuas, & ideò nõ eſt mirum ſi interdum defraudetur. Qui indiſcretè comminatur, ſimilis eſt cani, qui plus latrat & minus facit: nobilis. n. canis ſicut leporarius, vix latrat. Qui conuitiatur, eſt ſicut canis macelli, qui ſemper os portat ſanguinolentũ. Qui contendit vel contentionẽ incipit eſt ſicut ille, qui à Diabolo mutuum recipit, qui in contentione recontendit, Diabolo vſuras ſoluit. Qui prauè conſulit, eſt ſicut ſerpens, qui inficit quicquid lingua eius tangit. Qui rumores multos narrat, ſimilis eſt lupo, qui (vt dicitur) vno menſe viuit de vento. Qui loquitur verba ocioſa, eſt ſicut vlmus & alię arbores, quæ nullum fructum ferunt, ſed folia tantum. Qui bonos deridet, eſt ſicut cæcus, qui ſpuit & neſcit vbi, ſed ſpuit aliquando ſuper vultum alicuius, quando credit ſpuere ſuper terram vel lutum. Qui ſeminat diſcordias eſt ſicut ſerpens ignominioſus, quia talis vomit ignem & incendit rancorem. Qui ſecreta reuelat, eſt ſicut lacus ſine fundo, & ſicut vas ſine opertorio. De blaſphemo & periuro dictum eſt ſuprà, in cap. 2. Et propter hoc per talia quę à lingua procedunt. vocatur vniuerſitas iniquitatum in Zacharia.

Pſalm. 5.

Prou. 26.

Aggęi. 1.

Zach. 5.

De prohibitione concupiſcentiæ. Cap. 8.

SExtum præceptum ſecundæ tabulæ eſt. Non concupiſces rem proximi tui. Septimum præceptũ eſt. Non deſiderabis vxorem eius. In primo prohibetur concupiſcentia oculorum. In ſecundo concupiſcẽtia carnis. Et nota quòd triplex eſt ratio, quare ſpecialius iſta concupiſcentia carnis duplex prohibetur, tum quia eſt quædam animæ labes, quæ citò maculat, & vix poteſt tergi, tum quia eſt quidam animę ignis qui ſubitò inflammat, & vix poteſt extingui: tum quia eſt quędam animę ſitis, quæ ſemper cruciat, & vix poteſt ſatiari. Primò igitur hæc duplex concupiſcentia eſt animæ labes, quę vix poteſt tergi. Vna iſtarum. i. concupiſcentia carnis eſt ſicut aqua propter labilitatem tranſitoriæ delectationis. Altera. ſ. concupiſcentia oculorum, eſt ſicut terra, propter ariditatem, terrenæ affectionis. Sicut ergo ex aqua & terra fit lutum materiale, ita ex hac duplici concupiſcentia fit lutum ſpirituale, quo anima fordidatur & per conſequẽs fœtet, & diſplicet in conſpectu Dei ad modum viliſsimi luti. Vnde dicitur in Pſal. Vt lutũ platearum delebo eos. Secundò iſta duplex concupiſcentia eſt animæ ignis, quę vix poteſt extingui. De quo dicitur in Iob. Ignis eſt vſq; ad perditionẽ deuorans. Inflamat. n. animam, & inflamando incinerat, & tunc tertia ſoror earum. ſ. ſuperbia vitæ, quę eſt ſicut vẽtus, inſufflat in animam ſic redactam in cineres, & diſpergit eam in ventum, & per conſequens adnihilat. Et ideò dicitur in Pſal. Quod impius eſt ſicut puluis, quem proijcit ventus à facie terræ. Tertiò iſta duplex concupiſcentia eſt animæ ſitis quę vix poteſt ſatiari: cuius duæ ſunt ſanguiſugæ filiæ dicentes, affer, affer, ſicut dicitur in prou. Concupiſcentia oculorum dicit affer diuitias, concupiſcẽtia carnis dicit affer delitias. Vna nõ ceſſat cõgregare, alia nõ ceſſat effundere. Vñ dicit Aggeus. Qui mercedes cõgregauit, miſit eas in ſaccũ pertuſum. Hõ mũdanus diuitiarũ & delitiarũ ſitibundus ſaccus dicitur pertuſus, & iõ non eſt mirum, ſi nunquã poteſt ſatiari quia nunquam põt impleri ad modum ſacci pertuſi.

Pſalm. 17

Iob. 31.

Pſalm. 1.

Prou. 30.

Aggęi. 1.

De præceptorum editione ac promulgatione. Cap. 9.

DE præceptorum editione vel promulgatiõe notandum quòd ſunt vtiliter edicta & ſub triplici pœna. & primò aũt pœna corporis & aĩæ. Lex. n.

Universidad de Deusto
Biblioteca

imperatoris editur sub pœna corporis tantum, sed lex creatoris sub pœna aiæ & corporis, vt dicitur in Matthę. Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autē non possunt occidere. Secundò præcepta diuina edicuntur, vel mandantur sub pœna bonorum mobilium: bona mobilia dicuntur bona gratiæ, quia possunt perdi & recuperari: bona immobilia dñr bona gloriæ, quia semel habita nunquam possunt amitti. Transgressores ergo præceptorum diuinorum, bonis gratię & gloriæ priuantur. Ideò obseruantibus datur gratia in præsenti, & gloria in futuro, iuxta illud Psal. Gratiam & gloriam dabit nobis Dñs. Tertiò præcepta diuina edicuntur sub pœna patibuli infernalis, trāsgressor ergo diuini præcepti, iam est in via quæ ducitur à Diabolo ad patibulum inferni. Et nota, ꝙ tria sunt quæ fiunt latroni, quando ducitur ad patibulum. Oculis velatur, manibus ligatur, & veste nudatur: sic peccatori qui ducitur ad infernum, velantur oculi rationis, ligantur manus bonæ operationis, denudatur veste honestę conuersationis. Sic ergo precepta diuina edicuntur sub multiplici pœna. Ideo dicitur in Psal. Tu mandasti, mandata tua custodiri nimis.

Math. 10.

Psalm. 83

Tria notanda quę fiūt latroni.

Psalm. 118

Quòd transgressores præceptorum instar Pharaonis decem mulctantur plagis. Cap. 10.

NOta, ꝙ sicut decalogus est decem præceptorū Dei, sic sunt decem transgressores decalogi, qui figurantur per decem plagas Aegypti: quę fuerunt sanguis, rana, cinifes, & muscæ, animalium pestis, & vesica, grando & locusta, tenebræ & mors primogenitorum. Et per istas decem plagas Aegypti figurātur (vt dictum est) transgressores decalogi. Nam sicut plagæ illæ vastauerunt Aegyptum, sic plagæ peccatorum corrumpunt mundum istum. Prima ergo plaga Aegypti fuit sanguis, omnes enim aquæ Aegypti versæ fuerunt in sanguinem: & hoc signat sanguinem, & corruptionem luxuriæ. Secunda plaga fuit rana, tota enim Aegyptus bulliuit ranis, & significat loquacitatem & peccata linguæ. Tertia plaga fuit cinifes, cuius aculeus amarus quasi inuisibiliter pungit, & significat aculeum inuidiæ. Quarta plaga fuit musca grauissima, & hoc significat indignationem & peccatum iræ. Quinta plaga fuit pestis animalium, & hoc significat languorem, vel peccatum acediæ. Sexta plaga fuit vesica turgens & ampulosa, & hoc significat inflationē, & peccatum superbiæ. Septima fuit grando, & hoc significat persecutionem & peccatum iniuriæ, quia ex superfluitate nascitur iniuria vel malitia. Octaua fuit locusta, quæ deuorauit, quicquid residuum fuit in grandine, & significat voracitatem, & peccatum gulæ. Nona plaga fuit palpabilis tenebra, & hoc significat, cæcitatem ignorantiæ. Decima, & vltima fuit mors primogenitorum, & hoc significat scandalum vel uotam infamiæ, quando scilicet maiores præbent occasionem peccandi vel materiam ruinę. Hæc fuerunt plagæ Aegyptiorum ad literam, & istæ sunt mysticæ plagę peccatorum transgressionis decem præceptorum: Vnde sicut Aegyptij post plagas istas fuerunt submersi in mari rubro, sic homines mundani post plagas istorum peccatorum, si non fuerunt per pœnitentiam loti vel sanati, submergentur in inferno cum Pharaone & suis curribus. idest cum Diabolo & angelis suis. Qui autem fuerit transgressor diuini præcepti, nō erit immunis à plagis peccatorū, & à gutture tormentorum, quia dicitur in Eccl. Qui custodit præcepta. nō experietur quicquam mali.

Eccle. 8.

TITVLVS QVARTVS
DIETA QVARTA,
De Consilijs Euangellcis.

Et primò de Religione. Cap. 1.

POST tractatum de præceptis, dicendē est de consilijs Euāgeliorum. Hæc est enim quarta dieta salutis. s. de præceptis ad consilia euangelica, sicut à minus perfectis ad magis perfecta peruenire, & qm̄ istā dietā amplectuntur viri perfecti sicut religiosi, ió dicendū est hic de religione in cōi. Vnde in nōe Dñi de religione vel congregatione nota spāliter tria. s. typū cui cōparatur, ortum, vñ deriuatur, votū quo ligatur. Habet ergo religio typum multiplicē, qui ipsam reddit cōmendabilē. Vñ nota ꝙ tria cōmendātur in religione vel religiosis. s. pondus maturitatis, amor cōitatis, & fuga proprietatis. Religiosus ergo debet habere pondus maturitatis, sicut verus trapezita vel cāpsor, cognoscit meliores denarios ad pōdus, sic absq; dubio, in pōdere maturitatis cognoscitur religiosus. Nā in Psal. dicitur. In populo graui laudabo te. Religiosus debet amare cōitatem & hoc multiplici exēplo. Videmus, n. ꝙ plures hoīes qñ̄ sunt congregati incedunt securius, resistunt fortius, solaciantur iucundius. Vñ dicitur in Eccl. Melius est duos esse simul quàm vnum. Videmus insuper econtrario, ꝙ auis sola singularis, vel est rapax, vt accipiter, vel amisit sociū, vt turtur, sic religiosus singularis, vel est rapax detrahendo, vel iudicando patrem vel proximum vel amisit socium. i. Christum. quia dicitur etiā in Eccles. Vę soli. Ideò in oblatione Dñi in tēplo, fuit par turturū, non sola turtur. vt dicitur in Luc. Videmus. n. ꝙ sola candela per ventū extinguitur, sed nō ita de facili qñ̄ cum alijs ardet, sic plures congregati vinculo charitatis, iunēti melius lucēt per exemplum, vehementius ardent per desiderū diuinū. Vnde dicitur in Psal. Congregate illi sanctos eius. Videmus. n. prætera, ꝙ nō solus denarius, sed plures faciunt thesaurū, non vnus miles, sed plures faciunt exercitū: nō vnus scholaris, sed plures faciunt studiū, non vnus bos, sed plures trahunt iugum: nō vnū membrū sed plura faciunt corpus vnum: non vna apis, sed plures componunt fauum: nō vnū granū, sed plura faciūt aceruum: nō vna species, sed plures faciunt electuariū: sic cum plures sunt vniti per amoris vinculum, est in eis absq; dubio maior abundantia meritorum. Vnde in figura huius non vnus solus discipulus, sed plures discipuli receperunt Spiritum sanctum. vt dicitur in Act. Religiosus debet insuper fugere & cauere proprietatē, sicut. n. vespertilio bibit oleum in Ecclesia, vbi laudāt alij Deum, sic religiosus proprietarius, instar vespertilionis, bibit, & furatur bona monasterij, vbi alij vacāt laudib. & Dei seruitio, sicut Iudas, qui solus inter Apostolos pecuniā suratus est, vt dicitur in Io. Itē nota, ꝙ tria sunt reprobata spāliter in quolibet religioso. s. indeuotio, dissolutio, & vagatio. Nā religiosus indeuotus, est sicut sirpus, vel iuncus, aut mergus, qui sterilis ē aridus, & tñ stat in aqua vel loco, aquoso. Item sicut piscis qui, semper bibit aquā, & cum aperitur venter inuenitur vacuus, talis iuxta panem moritur fame, iuxta fontem moritur siti, iuxta ignem moritur frigore. Et de talibus. dicitur in Psalm. Diuites eguerunt, & esurierunt. Est etiam reprobanda in religione dissolutio vitæ & inhonestas in conuersatione. Nam seculares inhonestè viuens, solum infamat seipsum religiosus verò inhonestus, & dissolutus, infamat totum

Tria & religione

Psalm. 41

Exemplū exquisitū.

Act. 2.

Notabile pro religiosis.

Ioann. 12.

Psalm. 36

totū monasteriū & ordinē suum. Nā sicut qñ̄ vinum proclamatur in villa, per vinum ꝙ portatur in cypho iudicant hoīes de toto vino ꝙ est in dolio: sic mundus per conuersationem quam videt in vno religioso, iudicat oēs alios qui sunt in monasterio, vel in ordine suo, & hoc tam in bono, quā in malo. Vnde dicit Apost. Spectaculū facti sumus mundo. Est insuper in religioso valdè reprobanda vagatio, sicut. n. piscis nō diu vivit extra aquam, sic religiosus vagabundus citò moritur per culpam. Vnde dicit Hiero. Ocium mihi carcer est, & solitudo paradisus. Item nota ꝙ religiosus debet se castigare non interficere, prælato obedire nō contradicere, & semper in bono proficere, non retrocedere. Religiosus itaq; debet corpus proprium non occidere, sed disciplinare, & disciplinā cū ratione regulare, & interdū disciplinā remittere, sicut aquila retrahit alas, vt melius extendat: & balistarius remittit, vel distendit arcum, vt fortius postmodum trahat, sic interdum remittenda & temperanda est disciplina, vt postea conualescat. Nam dicit Apost. Rationabile sit obsequiū vestrū. Religiosus ēt suo prælato debet obedire humiliter, & non resistere. sicut. n. mēbra iudicantur paralitica, quæ non mouentur ad imperiū capitis, sic peruersus est religiosus subditus, qui non sentit motum & imperiū patris spiritualis. De talib. dicitur in Exo. Fiāt immobiles quasi lapis: & sicut oē humidū (sicut dicit Phūs) malè terminatur termino proprio, & benè alieno: sic religiosus bñ regitur, si obseruet prælati præceptum, malè verò si sequatur proprię voluntatis votū. Nā dicit Ber. Tolle propriam voluntatem, & infernus nō erit tibi. Religiosus insuper debet semper proficere & nō retrocedere, & ideo a latioribus incipere debet, vt proficiendo ad altiora valeat peruenire. Nā dicit Greg. In via Dei nō proficere, deficere est. Sicut. n. ædificium in fundamento fit latius, & postmodū construēdo fit strictius; sic religiosus talē perfectio nem debet incipere, ꝙ ad illā valeat addere & in ea per seuerare, ne dicatur illud euangelicum verbum cōtra ipsum. Hic hō cæpit ædificare, & non potuit cōsumare, vt dicitur in Luc. debet aūt super oīa in religiōe per seuerare, quia dicit saluator. Nemo mittens manū ad aratrum, & aspiciens retro aptus est regno Dei. Sicut. n. stultus est qui tēpore tēpestatis exit de naui. & proicit se in mari, ita summa stultitia est, tempore tentationis nauē religionis dimittere, & ad submergendū se in mare seculi præcipitare. De talib. aūt dicitur in Actis. Nisi in naui manseritis, peribitis. Itē nota, ꝙ religiosus debet in disciplina nutriri, & informari tripliciter. s. sicut paruulus in domo, sicut plantula in horto, & sicut virgula in virgulto. Debet itaq; religiosus admodū pueri in disciplina diligenter enutriri & educari. Vñ nota, ꝙ debet habere duas obstetrices ī processu, duas nutrices in progressu, & duas cōsiliatrices in profectione vel statu. Debet igitur habere duas obstetrices. s. obedientiā, quæ liget sibi manus & pedes, & inuoluat eū in panniculo paupertatis: & humilitatem, quæ in cli net eū in præsepio & in cunabulo claustri, cum freno temperantiæ & capistro cilicij. Istæ sunt duę obstetrices Hebręorum. i. Religiosorum, quæ cōseruabant mares. i. perfectos religiosos & perfectè viuere volentes, vt habetur, in Exo. Debet ēt habere duas nutrices in progressu. s. veritatem, quæ doceat eum loqui, iuxta illud Petri. Siquis loquitur, quasi sermones Dei: & honestate, quæ doceat eum ambulare, iuxta illud quod dicit Apostо. ad Thes. Præcipimus vobis, vt honestè ambulētis ad eos qui foris sunt. Debet nihilominus habere duas consiliatrices in perfectione & statu. s. charitatē ad Deū & ad proximū, nam dicit Apost. Charitas fraternitatis maneat in vobis, & austeritatem ad seipsum: iuxta illud eiusdē Apostoli. Castigo corpus meū,

1. Cor. 4.

Rom. 12.

Exod. 15.

Eccle. 4.

Eccles. 3. Bis deum.

Luc. 2.

Luc. 14.

Eidem. 9.

Psalm. 49

Exemplū exquisitū.

Act. 7.

Exod. 1.

Ioann. 10.

1. Pet. 4.

2. Thes. 4.

Psalm. 33

Hebr. 13.

& in seruitutem redigo. Religiosus instar plantulæ, debet nutriri in disciplina vel in religione. Vnde notandū est, ꝙ hortulanus fodit sæpè circa plantulas quæ sunt in horto suo, quæ spiritualiter debent fieri nouo religioso, plantulæ verò de vno loco eradicātur, & in alio transplantantur, clauduntur, rigantur, purgantur, fodiuntur, & coluntur: sic nouicius debet instar plantulæ, de mundo radicitùs euelli, & in religione transplantari, & in sancto proposito radicari, circunspectione claudi, deuotione rigari, confessione purgari, exercitio & occupatione fodi, & excoli: & tales sunt sicut nouellæ plantationes in iuuētute sua vt dicitur in psal. Religiosus insuper, sicut virgula in virgulto debet educari in disciplina. Vñ nota, ꝙ agricola qñ̄ habet virgulam vel surculum generosæ vel fructuosæ arboris, prouidet ei in multis. s. ꝙ habeat radicem, stipitē, frondes, & folia, flores & fructus: sic virgula spiritualiter. s. neophitus, vel nouitius in virgulto religiōis, debet habere ista sex. s. Radicem profundę humilitatis, stipitē rectę intentionis, frondes syncerę dilectionis, folia honestæ locutionis, flores pulchræ conuersationis: & tādem super oīa fructus bonæ operationis, quia per fructus eorum cognoscit eos Deus, sicut dicit saluator in Matth. De talibus virgulis generosis & fructuosis dicitur in Psal. Filij tui sicut nouellæ oliuarum, in circuitu mensę tuę. i. religionis sanctę. Habet ēt religio ortū primordialem valde laudabilē. Vnde nota, ꝙ oīs religio & oīs spiritualis congregatio, vel fraternitas, habuit primo ortū à Simuele, qui congregauit cuneum prophetarum, vt dicitur in primo Regū. Et ita dicit ibidem magister historiarum. Secundo habuit ortum, ab Eliæo, cum quo habitauerunt filij prophetarum, vt dicitur in quarto Regū. Tertiò habuit ortū à Ioanne Baptista, qui congregauit discipulos, vt dicitur in Ioan. Quartò habuit ortum à Christo, qui cōgregauit discipulos & Apostolos, vt dicitur in Matth. Quintò habuit ortū ab Apostolis, quibus adhæserunt multi discipuli, simul habitantes post missionem Spiritussancti, sicut dicitur in Act. Quia nemo qui equā eorum, quæ possidebant aliquid suum esse, dicebat, sed oīa illis erant cōia. Sextò habuit ortū à Marco Euangelista, qui apud Alexandriā discipulos vitæ mirabilis habuit, vt habetur in Ecclesiastica historia. Inde processerunt monachi, quorum fuerunt tria genera. s. cœnobitarum qui in cōi viuebāt, aliorū qui dicebantur Remichi qui bini & trini habitabant: & Anachoretarū, qui soli in deserto viuebant, quorum auctor fuit Paulus lustrator nihilominus princeps Ioannes Baptista, vt dicit Hierony. Habet insuper religio nodum regulantem valde notabilē, qui ipsam facit valde laudabilem. Est enim in ipsa triplex nodus valde laudabilis. s. nomen religionis obedientiæ subiugantis, paupertatis alleuiantis, & castitatis. decorantis. Obedientia aufert religioso propriam voluntatē & per consequens infernum, iuxta illud Bern. Tolle propriā voluntatē, & infernus non erit tibi. Paupertas aufert ipsi terrenā cupiditatem, & per consequens oē malū. Iuxta illud verbū Apostoli. Radix omnium oīum malorum, est cupiditas. Castitas aufert hoī carnalem fœditatem, & per consequens facit eum Angelum, iuxta illud Matth. Neq; nubent neq; nubentur, sed erunt sicut angeli Dei in cœlo. De hoc triplici nodo per ordinem est dicendum. Et primò de obedientia.

1. Reg. 10.

4. Reg. 4.

Ioann. 1.

Matth. 4.

Act. 4.

Li. 1. ca. 16.

Epist. 48.

1. Tim. 6.

Matt. 22.

De obedientia. Cap. 2.

DE obediētia nota spāliter tria. i. præconia quib. cōmēdat, auxilia quib. adiuuat, & officia quib. occupat. Hēt ergo obediētia multa pconia q̄ ipsam laudāt. Vñ nota, ꝙ obedientia est schola saluatoris, nobile genus martyrij, palma triūphalis, & scala paradisi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Primò ergo obedientia eſt ſchola ſaluatoris. Vnde nota, ꝙ ſaluator exemplo ſuo docuit obedientiam tripliciter, ſ. ad mundū veniens, in mundo manens, & de mūdo tranſiens. Ad mundū veniens obedientiā docuit,
Ioan. 6. vt dicitur in Io. Deſcendi de cœlo, nō vt faceré voluntatem meā, ſed voluntatē eius qui miſit me, patris. Obedientiā docuit in mundo manens, vt dicit Paulus.
Phil. 2. Factus eſt obediens vſq; ad mortem. Obedientiā docuit de mundo tranſiens, nam in paſſione dixit patri.
Matth. 26. Nō ſicut ego volo, ſed ſicut tu. Eſt ét obediētia quoddam nobile genus martyrij & palma triumphalis, quia decollat hominē & amputat ei propriæ voluntatis caput. De hoc martyrio dicit in primo Reg. Melior eſt
1. Reg. 15. obedientia, quā victimę. Eſt aūt obedientia ſcala paradiſi, cuius ſeptē ſunt gradus ꝙ aſsignat Bern. Primus gradus obedientiæ, eſt obedire libenter ſine recalcitratione. Exemplū de Paulo, qui dicit in Act. Dñe quid
Act. 9. me vis facere? Secundus gradus eſt obedire ſimpliciter ſine ſimulatione exēplū de Dauid qui dixit in Pſal. Vt
Pſalm. 72. iumētū factus ſum apud te. Tertius gradus eſt obedire hilariter, ſine murmuratione, exēplū de Simone Cirenæo, qui portauit in angaria. i. in dolore crucē Chri
Matth. 27. ſti, vt habetur in Matth. Quartus gradus eſt obedire velociter, ſine recraſtinatione exēplū de Petro & Andræa, qui ad vnā Dñi vocē relictis retibus oībus, ſecuti ſunt cū, ſicut etiā dicitur in eodē Matth. Quintus gra
Idem. 4. dus eſt obedire viriliter, ſine æſtimatione: exemplū de
Lucę. 22. Petro qui dixit. Dñe paratus ſum tecū in carcerē, & in mortē ire. Sextus gradus eſt obedire humiliter, ſine elatione: exemplū de diſcipulis quibus dixit Saluator, Dum feceritis oīa quæ præcepta ſunt vobis, dicite quia
Idem. 17. ſerui inutiles ſumus in eodē Luc. Septimus gradus eſt
Philip. 2. obedire perſeueranter, ſine diſcontinuatione: exemplū de Chriſto, de quo dicit Apoſt. Factus eſt obediens vſque ad mortē. Iſti ſeptē gradus erāt ſpiritualiter in ſca
Geneſ. 28. la Iacob, de qua habetur in Gen. Quæ ſignificat obedientiā, tum quia Angeli deſcendebant & aſcendebāt, per illam, per quod intelligitur, ꝙ obedientia eſt vita angelica: tum quia ſcala iſta tangebat cœlos, in quo innuitur, ꝙ vera obedientia eſt cœleſtis vita. Itē nota, ꝙ obedientia eſt nauis ad cœlum tranſiens, clauis cœlum aperiens, & auis ad cœlū aſcendens. Eſt itaq; obedientia ſicut nauis, nā ſicut qui eſt in naui ſemper procedit, & tñ ipſe quieſcit: ſic qui eſt in naui obedientiæ, ſem
Prou. vlti. per proficit in mundo, dormiendo, vigilando, comedendo, abſtinendo, ambulando, quieſcendo: quia inſtar nautæ non mouetur motu proprio, ſed alieno. De hac naui habetur in Prouerbijs. Facta eſt quaſi nauis, inſtitoris. i. mercatoris. Per eandem rationem obediēs comparatur equitanti, nam ſicut equitans quieſcendo procedit, quia non mouetur motu proprio, ſed equi, ſic bonus obediens quando pauſat meretur, quia non inniititur motui voluntatis ſuæ: ſed maioris ſui. Vnde
Cantic. 1. dicitur in Can. Equitatui meo aſsimilaui te amica mea. Eſt etiam obedientia ſicut clauis paradiſi: ſicut. n. ino
Geneſ. 3. bedientia clauſit paradiſum. vt habetur ex Gen. Sic obedientia paradiſum aperuit. Et in figura huius Chriſtus dedit Simoni, qui interpretatur obediens, cläues
Matth. 16. regni cœlorum, vt dicitur in Matth. Et ſicut Dñs maledixit primo homini inobedienti, dicens maledicta terra in opere tuo, ſic benedixit obediēti Symoni Dominus dicens. Beatus eſt Symon Bariona. Eſt ét obedientia ſicut auis ad cœlum aſcendens, nam ſicut auis, cum duabus alis volat ad ſublimia, ſic obediens cū dua bus alis. ſ. cū ala paupertatis, & cum ala caſtitatis ſcan-
Apoc. 12. dit ad cœleſtia. Hoc eſt quod dicitur in Apo. Datæ ſūt mulieri duæ alæ, vt volaret in deſertū locū, mulier iſta pōt dici obedientia: duę alæ poſſūt dici duo illa vota, ſi mul cōiúcta. ſ. caſtitatis, & pauptatis volūtarię. Itē nota ꝙ obedientia eſt ſumma in merito, vicina Deo. & proxima cœlo. Eſt itaque obedientia in merito ſuprema, & in figura huius Chriſtus Apoſtolus præpoſuit, Symonem obediētē. Vult enim creator ꝙ oīa obediāt obedienti, nec mirū: ſi vult ꝙ obediēti obediant cæteræ creaturæ, quia ét ipſe Deus volūt obedienti obedire. Exeplū de Ioſue, de quo dicitur. Non fuit ante & poſtea tam lōga dies, obediente Dño voci hoīs. Eſt ét obedientia Deo vicina, in cuius figura Dñs recubuit in domo Symonis, vt dicitur in Lu. Et oēs qui erāt in Bethania diligebat, vt dicitur in Io. Bethania quippe domus obedientiæ dicitur. Eſt ét obedientia ſcala cœli, & Deo proxima, & in figura huius, Dñs aſcendit in cœlū de Bethania: ſicut habetur in Lu. Habet ét obedientia auxilia, quæ ipſam iuuant. Vñ notandum eſt ꝙ ſex ſunt quæ iuuant obedientiā. ſ. humilitas flectens, conſuetudo frequens, dilectio feruens, affectus terrena contēnens, gratia interius vnguens, & prælatus modeſtè præcipiens. Obedientia igitur iuuat, & facit hominem obedientē; humilitas, reddit hoīem flexibilē: ſicut. n. gracilitas & ſubtilitas virgæ facit virgā faciliter inclinare, ſic gracilitas humilitatis facit hoīes faciliter obedire. Iō dicit Apoſt. de Chriſto. Humiliauit ſe metipſum, factus obediens vſq; ad mortē. Iuuat ét obedientiam conſuetudo, nā ſicut equus aſſueſcit circunuolutionib. vt ſciat ſe ad oēm partē flectere, ſic aſſuefactio obediētiæ facit hoīes ad nutū obedire. De tali equo benè ductibili dicitur in Prou. Equus paratur ad diē belli, Dñs aūt ſalutē tribuit. Iuuat tertiò obedientiā dilectio Dei nā ſicut ignis facit cerā mollē & tractabilem, ſic amor Dei, ignitus facit hoīem obedire. Vñ dicitur in Luc, Ignē veni mittere in terrā. i. aīam deuotā Iuuat nihilominus obedientiā contēptus mundi, & ſe paratio voluntatis ab oī re corporali, ſicut. n. pellis eſt tractabilis à ligno ſeparata, quæ tñ eſt rigida, quandiu ē ligno affixa, ſic aīa cū inſtar pellis à terrenis ſeiungitur, ad obediendū facilè inclinatur. In cuius perſona dicit Pſal. Paratus ſum, & non ſum turbatus. Iuuat etiā obedientiā vnctio gratiæ interius, ſicut. n. corium vnctum ſit molle & tractabile, quod tñ ante vnctionem erat durū & rebelle: ſic hō facilis eſt ad obedientiā, qñ aīa intus eſt vncta per gratiā. Hæc eſt vnctio de qua dicit Io. Vnctionē quā accepiſtis maneat in vobis. Tā dē iuuat obedientiā modeſtia præcipientis. Exemplū de Deo, qui vnum ſolum lignū prohibuit, & oīa alia conceſsit dicens. De oī ligno paradiſi comede, de ligno autem ſcientiæ boni & mali ne comedas. Habet etiam obedientia officia, quæ ipſam occupant. ſ. tria genera præceptorū. Vnde nota, ꝙ debet quilibet obedire præceptis iudicis per naturam, quæ ſcripta ſunt à Tobia dicente. Quod ab alio oderis tibi fieri: vide ne tu aliquando alteri facias, & in Matth. Omnia quæcunq; vultis ne faciāt vobis hoīes, ea nolite facere eis. Vel debemus obedire præceptis iniunctis per ſcripturā quæ ſcripta ſunt in Exo. Vbi ponuntur decem præcepta. Non habebis Deos alienos, &c. Debemus ét obedire præceptis inſpiratis per gratiā, vt de dilectione Dei & proximi, quę ſcripta ſunt in Matth. Horum expoſitionem quære ſuprà in materia de præceptis, & in materia de charitate.

Ioſue. 10
Luc. 9. Ioannis
Luc. 10
Genesis.
Genesis.
Tobię. 4. Matth. 7.
Exod. 20.
Matth. 22.

De paupertate. Cap. 3.

DE paupertate nota ſpecialiter tria. ſ. quòd paupertas eſt cœleſte preciū, cū quo pauperes mercantur: cœleſte prandiū, ad quod pauperes inuitantur: & cœleſte ſolium, in quo pauperes locantur. Primò igitur paupertas eſt cœleſte precium à quo pauperibus emitur cęlum, ſicut dicit Aug. Regnū (inquit) cęlorum paupertate emitur. Et nota ꝙ regnū cœlorū iure emptionis conuenit pauperibus, quia ipſi propriæ ſoluunt precium quod taxauit Chriſtus dicens.

Omnis

Psalm. 39

Matthæi 19. Oīs qui reliquerit domū, aut agros, &c. Secundò paupertas eſt cœleſte prandium, quo pauperes reficiuntur ſicut, n. videmus, ꝙ qñ clamatur ad cleemoſynā, vel paradiſum, ſoli pauperes veniunt & accelerant ſic ad
Luc. 14. prandiū cęli ad quod Chriſtus inuitat ſoli pauperes intrant, ꝙ figuratur in Luc. vbi dicitur. ꝙ hō quidā fecit cœnā magnā, &c. Et nota ꝙ tria genera hoīum ad illā cœnā venire noluerunt, ſed excuſationes friuolas alle
Deu. 32. gauerūt. ſ. auari diuitijs incraſſati ſmundi impinguati, ſuperbi delicati honorib. iuxtà illud Deut. Incraſſatus impinguatus dilatatus, derelinquit Deum factorē ſuū. Auari figurantur per illū qui quinq; iuga boum emerat. Immundi, per illū qui vxorem duxerat. Superbi, per illū qui villā comparauerat, & iō oēs iſti à cęna illa
Matth. 19 propriè ſunt excluſi, & ſoli pauperes intromiſsi. Nā dicitur ibidē. Voca pauperes & debiles, & introduc. &c. Tertiò paupertas eſt cœleſte ſolium, in quo pauperes ſedent, ſicut dicitur in Matth. Vos qui reliquiſtis oīa, &
Phil 3. ſecuti eſtis me, &c. & ſequitur. Sedebitis & vos ſuper ſedes, iudicantes duodecim tribus Iſrael. Sed nota, ꝙ ſicut qui eſſet ſupra cœlū, totam terram reputaret quaſi centrū, ſic pauperes totam terram reputant rem minimam, & vilē, quia in cœlo (vt dictū eſt) habent ſedē & manſionē ſuam. Nam dicit Apoſt. in perſona eorum. Noſtra converſatio in cœlis eſt. Itē nota ꝙ pauper hēt tria bona. ſ. vitam ſecuriſsimā, mentē quietiſsimā, & veſtem nobiliſsimā. Primò igitur pauperes ſunt in vita ſecuriſsima ſecuri, quia per paupertatē non mouentur
Tremulum caput Caym qd figurat. lites, nō timentur fures, nō formidantur rerū tempeſtates, ſed diuites huius mundi ſuſtinent oēs iſtas tribulationes. Vnde in figura huius, Caym qui interpretatur poſſeſsio, habebat caput tremulum, & ſignificat diuitū curam, & ſolicitudinem auarorū. Secundò pauperes mente, ſunt quieti. & a ſpinis diuitiarū minimè lacerati, & ab earum pondere liberi, & ab earum inquinatione mundi: nam diuitiæ faciunt iſta tria mala, bona ſiquidē temporalia poſſeſſa onerant, amata inquinant, & amiſſa cruciant, vt dicit Bernar. Vndè in figura ſpiritualis quietis, quam habent pauperes & anxietates, quæ communicant diuitias, Iſrael à Deo, accepit
Hebr. 4. ſabbatum. i. quietem, & Aegyptij anxietates, & curas vt dicit Greg. Propter hoc dicitur ad Heb. Relinquitur
Eccle. 11 ſabbathiſmus populo Dei. Tertiò ſunt pauperes veſte decori. i. honeſtate cōſpicui, iō Sapiens iungit iſta duo.
Iac. 2. Paupertas (inquit) & honeſtas à Deo ſunt, quia in ſemitis pauperum relucet ſpiritualiter Chriſti ſignum, de quo dicitur in Luc. Et in ſignum cui cōtradicetur. Et nota, ꝙ triplex fuit ſignum Chriſti cui contradicitur, à diuerſis amatoribus mundi. Primum fuit paupertas, cui contradicitur ab auaris, ſecundū fuit caſtitas, cui contradicitur ab immundis, & tertiū fuit humilitas, cui contradicitur à ſuperbis. Item nota, ꝙ paupertas alia tria bona habet. eſt. n. paupertas ſumme Chriſto copulata, bonis ſummè cumulata, & cœlis ſummè coæquata. Primò ergo paupertas eſt ſummè Chriſto copulata habet. n. Deus pauperes quaſi familiares & domeſticos & diuites quaſi ignotos & extraneos. Vnde in figura huius Chriſtus in ortu ſuo prius vocauit pauperes quā diuites, piſcatores, quàm mercatores, paſtores quàm reges, pauperes de propè, & diuites Magos ab oriente.
Exemplum Secundò paupertas eſt ſummæ coæquata cęlo, & cauſa eſt, quia eſt ſummè elongata à mundo: pauper enim ſummè cœlum appropinquat, quia omnia mundana conculcat: ſicut videmus, quòd ille qui vult altè attingere, ſcabellum conſueuit ſub
Deute. 11. pedibus locare; ſic pauper manu tangit cęlum, quia de omnibus terrenis contemnendo & conculcando, facit ſibi quaſi ſub pedibus ſcabellum. Iuxta illud Deut. Omnis locus quem calcauerit pes veſter, veſter erit. Tertiò paupertas eſt ſummè cumulata omni bono, optimè. n. ſcit theſaurizare: propterea. n. dimittit terram talpis. i. auaris, ſimum porcis. i. immundis, puluerē ſerpentibus. i. ſuperbis. Iuxta illud Eſa. Serpenti
Iſa. 65. puluis panis eius. Ipſa. n. dedignatur ſimum ſtabuli habere loco theſauri, ſimus ſtabuli ſunt diuitiæ huius mundi, quia mundus eſt ſtabulū. i. locus iumentorū, & hominū beſtialiū. Ipſa. n. bona immobilia retinet, i. cęleſtia, & diſpergit bona mobilia. i. oīa terrena, qđ
Geneſ. 25. figuratur in Gen. Vbi dicitur, ꝙ Abraam dedit Iſaac, omnia quæ poſsidebat, & filijs concubinarum largitus eſt munera.

De caſtitate. Cap. 4.

DE caſtitate nota ſpecialiter tria. Caſtitas. n. eſt florens, ſicut lilium inter ſpinas, habet liliū incorruptibile, habet precium impreciabile, hēt folium inſuperabile, habet precium inter gemmas, & tenet ſolium ſuper ſtellas. Primò ergo caſtitas eſt floCantic. 5. rens ſicut lilium, nā dicitur in Canticis. Sicut liliū inter ſpinas, ſic amica mea inter filias. Et nota, ꝙ in lilio ſunt ſex folia niuei coloris, & ſex grana aurei colo
Prouer. 20 ris. ſex folia niuea, ſignificant carnis pudicitiā, & ſex
Genes. 19 grana aurea, ſignificant mentis munditiam. Primò ergo in lilio ſunt ſex folia, in quibus figurantur ſex ad pudicitiam neceſſaria. Primum foliū eſt cibi & potus ſobrietas, vnde dicit Hieronymus. Virgo fugiat vinum, vt venenum, nā vinū in adoleſcentia, eſt duplex incendium voluptatis. Vndè in prou. dicitur. Luxurioſa res eſt vinum, & in Gen. dicitur, quod Loth propter vinum perpetrauit inceſtum. Secundum ſolium, eſt habitus aſperitas. Vnde dicit Ber. Memento, ꝙ aſperior cardo pannum facit leniorem, ſicut aſper habitus facit carnem caſtiorem. Et per contrarium filij Iſrael forni
Nume. 15 cati ſunt cum mulieribus Moab, quia ornatę erant veſtibus delicatis, vt dicitur in Numeris. Tertium foliū, eſt laboris ſtrenuitas, & per cōtrarium ignauia & ociū ſunt ſummum luxuriæ nutrimentum, quia vt dicitur
Ezech. 16 in Ezech. Hæc fuit Sodomæ iniquitas ſororis tuæ, ſuperbia, ſaturitas, abundantia panis, & ocium. Dauid
2. Reg. 11 in domo ocians, commiſit adulterium, vt habetur in ſecundo Regum. Quartū folium, eſt cuſtodia ſenſuū & maximè quo ad viſum & auditum, quia curioſitas videndi & audiendi, via eſt ad peccatum. Cuius exem
Geneſ. 34 plum patet in Dina filia Iacob, quæ ad videndum mulieres regionis illius egreſſa, à Sichen filio Emor fuit corrupta: vt dicitur in Gen. Quintum ſolium eſt modeſtia verborum, & maxime immundorum, quia maximè excitatur luxuria, per verba diſſoluta & inhoneſta. Nam dicit Apoſt. Nolite ſeduci inanibus verbis,
1. Cor. 15 Corrūpunt enim bonos mores, colloquia prava. Sic in quit Hieronymus. Sermo virginis prudens, modeſtus, & tardus vel rarus, vt tam eloquentia preciosus, quàm pudore. Itē, ſit in re noua grauitas immutabilis. honeſtas ſtupenda, verecunda vita, pudicitia virginalis, inceſſus & veræ prudentiæ habitus, ſermo ſemper modeſtus ſolum ſuo tempore proferendus. hæc ille. Sextum ſolium, eſt fuga occaſionum, & oportunitatum, & maximè mulierum. Dicitur enim in Gen. Ne ſtes in om
Gen eſ. 19 ni loco circa regionem. Videmus. n. ꝙ animalia ſilueſtria pulchriorem pellem habent, quam domeſtica. Legimus. n. in ſecundo Reg. Quòd Thamar ab Amō ſtre ſuo fuit corrupta, quia i thalamo fuit ſola cū ſolo.
2. Reg. 23 Vñ Bern. dicit. Virgines quæ vere virgines ſūt, ſęper debēt eſſe pauidæ, & nūquā ſecuræ, vt & non timenda ſecuræ ét pertimeſcāt. Sunt ét in lilio ſex grana aurea, in quibus figuratur triplex modus diligendi Deū, & triplex cauſa dilectionis. Primò ergo eſt triplex modus dilectionis, quem debet habere animus caſtus. eſt enim diligendus Deus prudenter, ne decepti, ab amore eius diſcedamus: dulciter, ne elati, ab

Universidad de Deusto
Biblioteca

amore eius abscindantur, fortiter ne opressi, ab amore Dei euellamur; vt dicit Bern. sunt autē tres causæ præcipuę, in quibus debemus Deum dil gere, Est. n. diligēdus toto corde, quia creator: tota anima, quia redemptor: tota mente, quia remunerator. vt dicitur in Matth. Secundò castitas habet ingens precium super oēs gemmas: quia dicitur. Non est digna ponderatio cōtinentis aīæ. Et nota, ꝙ castitas est thesaurus cū valore charitatis, iō summe amandus: & iō dicitur. Simile est regnū cœlorū thesauro absconditō. &c. est thesaurus in vase fragilissimo, & iō summè conseruandus: nam dicit Apostolus: Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus. Vnde maioris virtutis est, in carne corruptibili seruare castitatem. est thasaurus cū malignissimo hoste, & ideò summè timendus, sicut videmus, ꝙ valde est laudabile, castrum debile defendere contra hostem fortissimum. Tertiò castitas habet excellens solium super oēs stellas, ꝙ figuratur per thronum de ebore grandem: vt dicitur in libris Reg. Et nota ꝙ ebur est frigidum & solidū & candidum: frigidū contra concupiscentiam: solidum per firmam perseuerantiā: candidum per meram innocentiam. Item nota, ꝙ qñ ebur in suo panno lineo mundo inuoluatur, seruat pannum ne incendatur, in quo signatur, ꝙ interior castitas mētis, seruat corpus exterius, ab incendio libidinis. Item nota, ꝙ castitas habet Fructum vberrimū, cursum celeberrimū, & seruum pulcherrimū. Primò ergo castitas habet vberrimū fructū. & nota ꝙ triplex est fructus euangelicus. s. tricesimus, quē habet castitas coniugalis, sexagesimus, quem habet castitas, vidualis, centesimus, quē habet castitas virginalis. vt dicitur in Matth. Secundò castitas habet celerrimū motū, castitas. n. cōsequitur Deum tripliciter. s. currendo, natando, & volando, currit. n. castus per bonā operationem, natat per internam deuotionē, volat per supernā contēplationē: & sic sequitur agnū quocunq; ierit: vt dicitur in Apoc. Tertiò castitas habet pulcherrimū sertū, nō .n. solum habet aureolam præmij accidentalis, sed ēt aureolā præmij essentialis, & nota ꝙ triplex est aureola. s. virginum, martyrum & doctorū. virginū florea: martyrū gemma: doctorum aurea. Aureola igitur virginum est florea, de qua dicitur. Veni de libano sponsa mea, veni coronaberis. s. aureola castitatis, quia i scriptura castitas flos dicitur, meritò castis corona de floribus datur: & nota, ꝙ castitas instar floris solo tactu marcescit, quia tactus impudicæ delectationis, castitatem omnino corrumpit, sicut. n. flos sole præsente decorē suū ostēdit, nā flos (vt videmus) de nocte clauditur, & oriente sole rursum expanditur, sic hō verè castus, de castitate tantū corā Deo non corā hoībus, gloriatur: dicente Apostolo. Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ. Aureola verò martyrū est gēma: nam dicitur. Posuisti super caput eius coronā de lapide precioso. Aureola doctorum est aurea, de qua dicitur. Corona aurea super caput eius. Itē nota, ꝙ castitas indiget studiosa clausura. Castitatē decet præciosa cinctura. Primò ergo castitas lucet speciosa pictura. Castitas debet habere clausurā studiosam: nā dicitur. Hortus cōclusus, soror mea sponsa. Et nota, ꝙ in horto bñ clauso, nō pōt quis intrare, nisi de alto, sic in hoīe casto, qui habet clausuram continentiæ, nullū desiderium debet intrare, nisi cœleste tantum, si tamē ortus conclusus bestijs esset plenus. Clausura proficeret immò plus noceret, quàm prodesset, ita qñ bestiales motus libidinis strepunt in mente, parum aut nihil valet clausura castitatis in carne. Et ideò sponsæ dicitur. Non solum ortus conclusus, sed fons signatus ortus conclusus, propter castitatem carnis, fons signatus propter puritatē mentis. Secundò castitas debet habere cincturam præciosam, quia dicitur. Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus vestris. Et nota, ꝙ Daniel vidit virum accinctum renibus auro obrizo, quod est aurum præciosum valdè, vt dicitur in Daniele. & Ioannes vidit filium hominis, præcinctum ad mamillas zona aurea, vt dicitur in Apoc. ꝙ. s. ad duplicem castitatē refertur. Nam zona aurea, vel cinctura renum, significat corpus castum, zona verò aurea inter mamillas. significat cor mundum, quia (vt dicit Philosophus libro de animalibus) cor hominis est inter mamillas, aliquantulum declinans ad partem sinistram. Tertiò castitas debet habere picturam speciosam. Sicut enim candor materialis vel albedo, est caput & fundamentum aliorum, vt dicit Philosophus, sic castitas est quasi caput & fundamentū aliarum virtutum, & bonorum operum, vnde dicit Greg. Quòd non est opus bonum sine castitate.

Matth. 22.
Eccl. 26.
Matth. 13.
1. Cor. 4.
3. Reg. 12.
Triplex fructus castitatis.
Matt. 13.
Apoc. 14.
Cant. 4.
Cant. 4.
Luc. 12.
Dan. 10. Apoc. 1.

TITVLVS QVINTVS

DIETA QVINTA,

De virtutibus Theologicis, & Cardinalibus. & primò,

De virtute in communi. Cap. 1.

POST tractatum de præceptis, & cōsilijs, dicendū est de virtutibus, donis, beatitudinibus, & fructibus. Ista quatuor sunt quædā specialia, incentiua ad operandum diuina præcepta & consilia euangelica. Differunt autem ista quatuor per hunc modum, quia virtutes faciunt operari recta dona faciunt operari fideliter, & faciliter expedire, beatitudines faciunt operari perfectè. fructus faciunt operari delectabiliter, seu deliciosè. Et nota, ꝙ virtutes sunt septē. s, quatuor Cardinales, & tres Theologicę. Theologicę sunt fides, spes, & charitas. Cardinales sunt, prudentia, fortitudo, temperantia, & iustitia. Differunt autem, quia Theologicæ habent Deum, vel bonum increatū pro fine, vel pro obiecto. Virtutes Cardinales habent bonum creatum pro obiecto. Præterea virtutes Theologicę respiciunt magis vitam contemplatiuam, & ordinant hominem ad Deum. Cardinales verò pertinent ad vitam actiuam & ordinant hominem ad proximū & ideo ille dicuntur Theologicæ. i. diuinæ, à theos, ꝙ est Deus, & logos quod est sermo, quia principaliter sunt ad Deū: sed cardinales dicuntur à cardine, in quo vertitur hostiū, quia principaliter respiciunt vitā actiuā, quę tota est mobilis super cardinales virtutes: vnde tres virtutes theologicæ pertinent ad Mariam, quæ intendit circa vnum. i. circa bonum increatum, quod non auertur ab ea, nec mutatur: quatuor verò cardinales pertinent ad Marthan, quæ intendit circa multa, & turbatur erga plurima. s. bona creata. Sunt vera loca scripturæ, vbi reperiuntur virtutes, dona, beatitudines, & fructus, virtutes theologicæ ponuntur, iuxta illud. Nunc autem manent, fides, spes, charitas tria hęc. Quatuor verò virtutes cardinales ponuntur secundum illud. Sobrietatem, prudentiam, docet, iustitiam, & fortitudinem, quibus nihil vtilius est in hac vita hoīb. Dona verò Spiritus sācti sunt septē. s. Donū sapiētiæ, intellectus, cōsilij, fortitudinis, pietatis, scientię, & donum timoris. Ista aūt dona ponuntur iuxta illud. Et requiescet super eū spiritus sapientiæ, & intellectus, spiritus fortitudinis, & consilij, spiritus scientię & pietatis, & replebit, eum spiritus timoris Dñi.

1. Cor. 13.
Sap. 8.
Isa. 11.

Beatitu-

Beatitudines autē sunt octo. s. Paupertas, mititas, vel mansuetudo, luctus, esuries, misericordia, mūditia cordis, pax, & iustitia. Istæ opponuntur in Matthæo. Fructus Spiritus sancti sunt duodecim. s. Charitas, gaudiū, pax, patientia, longanimitas, bonitas, benignitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, & castitas. Isti ponuntur ad Galathas. Virtus sic diffinitur in libro de spiritu & anima. Virtus est habitus mentis benè institutæ. De virtute in communi nota specialiter tria. s. Eius preciosam comparationem, virtuosam operationē, & gratiosam procreationē. Comparatur ergo virtus tribus specialiter. s. ligno fructuoso, lapidi prēcioso, & cœlesti paradiso. Primò comparatur ligno fructuoso, homo. n. absq; virtute, est sicut arbor syluestris, vel vinea, quæ profert labruscas. i. delectationes carnales, vel glādes, quæ sunt cibaria porcorum. i. hominum immundorum. Sed si ramus virtutis, tali arbori fuerit insertus, totam arborem trahit ad naturā suam, & facit eam ferre fructus optimos, qui lætificant Deum & Angelos Dei. Iuxta illud. Gaudium est Angelis Dei, super vno peccatore, &c. Hoc est illa arbor pulcherrima, cuius fructus nimius, & esca vniuersorum in ea, vt habet in Daniele. Secundò comparatur lapidi precioso, sicut enim virtus, quæ est in viro iusto, facit eum præualere multis peccatoribus: nam dicitur. Melior est vnus timens Deum, quàm mille filij impij: de hoc lapide præcioso dicitur. Quasi lapidis virtus probatio erit in eis. s. operibus bonis, tamen hodie multum vilipenditur, in tantum, ꝙ si esset venalis, à paucis emeretur, sicut gallus, qui inuenit in sterquilinio margaritā & granum putridum, inspecta margarita, elegit granum putridum, sic homo mundanus spreta virtute, appetit bonum temporale & transitorium: & ratio est, quare vilipenditur virtus, quia nescit homo preciū eius, vt dicitur in Iob. Et propter hoc dicit Saluator. Ne mittatis margaritas ante porcos, idest homines immundos & mundanos, quia plus volunt surfur carnalis & immundæ delectationis, quàm margaritas gratiæ vel virtutis. Tertiò cōparatur paradiso tam cœlesti, quàm terrestri, comparatur in tribus. s. in situs eminentia, in fructus opulentia, & in fontis affluentia. Est enim primò paradisus locus altissimus, ita, ꝙ aquę diluuij, vsq; ad illum locum non peruenerunt: sic viri religiosi, vel virtuosi, vitam habent eminentem, instar paradisi, ita, ꝙ nunquam submerguntur diluuio peccati. vnde dicit Sap. in persona viri iusti. Exaltasti super terram habitationem meam. Est secundò paradisus locus fructibus opulentus, producit. n. omne lignum pulchrum visu, & ad vescēdum suaue, vt habetur in Gen. Sic vir iustus vel virtuosus, omne lignum pulchrum visu producit, per honestam conuersationem, ad vescendum suaue, per bonā operationem & internam deuotionē. Vnde dicitur in persona viri virtuosi. Flores mei fructus honoris & honestatis. Est nihilominus paradisus terrestris locus aquis irriguus: nam dicitur. ꝙ fluuius egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum paradisum, qui inde diuiditur in quatuor capita. Paradisi fluuius virtus est vel gratia, quia de fonte diuinitatis orit, quatuor capita sunt, quatuor principales virtutes, vel cardinales, quæ à gratia deriuantur. s. iustitia, temperantia, prudentia, & fortitudo: iustitia habet locum in rebus certis, non. n. potest esse iustitia, vel iusta sententia, nisi in rebus certis: prudentia habet locum in dubijs: tēperantia habet locum in prosperis: & fortitudo in aduersis. Comparatur autem virtus paradiso cœlesti, in quatuor: est. n. paradisus cœlestis, habitatio Dei, locus gaudij, locus lucis, & locus ordinati amoris. Talis est anima viri iusti & virtuosi, nam ibi est habitatio diuinæ gratiæ, ibi est gaudiū bonæ conscientiæ, ibi est lux veritatis, ibi est amor charitatis, de tali paradiso dicitur. Gratia sicut paradisus in benedictionibus. Econuerso anima peccatoris non dicitur paradisus, sed potius infernus: habet enim quatuor mala opposita bona suprà dictis: ipsa enim est habitatio, non Dei, sed dæmonum, ipsa nanq; loco gaudij habet remorsum conscientiæ, loco lucis habet tenebras ignorantiæ, loco amoris ordinati, habet ignem concupiscentiæ. Vnde de tali inferno dicitur. Quia nō infernus confitebitur tibi. i. anima peccatoris, est quasi locus infernalis. Item virtus vel gratia cōparatur alijs tribus. s. signo vel caracteri, precio vel pignori, oleo vel vnctioni. Virtus. n. est signum vel caracter prædestinationis, sicut enim pastor signat oues signo, quo distinguit oues proprias ab extraneis, sic Deus, qui est pastor animarum nostrarum, vt habetur in Ioan. Ponit in ouibus suis sinū gratiæ & virtutis, quo distinguit oues ab hædis, de hoc signo dicitur. Nolite contristare spiritum sanctū Dei, in quo signati estis in die redemptionis. s. gratiæ virtutis & veritatis, & debemus considerare quatuor signa, quibus electos suos signat Deus. Est. n. virtus pignus vel precium saluationis, sicut enim qui habet precium, rem potest emere, & sicut qui habet arram vel pignus sufficiens, certus est de solutione, sic qui habet virtutem vel gratiam gratuitam, securus est de æterna saluatione. De hoc pignore habetur. Signati estis spiritu promissionis sancto. s. gratiæ, qui est pignus hæreditatis nostrę. Est nihilominus virtus gratuita vnctio regalis promotionis: sicut enim Reges, qui promouentur ad regna terrena vnguntur, sic Deus electos suos vngit vnctione gratiæ, ad obtinenda regna cœlestia, & terrena, de hac vnctione dicitur. Vnctionem habetis à sancto, & nostis omnia. Nota, ꝙ electi, qui habent vnctiones virtutis vel gratiæ, reges debēt dici triplici ratione, tum quia Deus regnat in eis per gratiam, tum quia futuri sunt Reges per gloriam, tum quia eis in hoc mundo seruiunt omnia per obedientiam: omnia nanque eis cooperantur in bonum. s. tam bona, quàm mala, tam prospera quàm aduersa vel peruersa: vt dicit Apost. Item virtus vel gratia tribus alijs comparatur. s. armaturæ forti, prębendæ nobili, & optimæ possessioni. Virtus enim est armatura tam fortis ꝙ omnia vincit, & nūquam vincitur vel superatur. Homo autem sine virtute, est sicut homo inermis in medio hostium suorum. i. inter prospera & aduersa, & ab vtrisq; læditur, & superatur: nam ipsum decipiunt prospera & aduersa, propter quod monet Apostolus dicens. Induamur arma lucis. i. arma virtutis, vt dicit Glosa. Virtus est prębenda nobilis, quod patet ex duobus. s. ex parte dantium & ex parte recipientium, seu ex parte dantis & ex parte recipientis. Sicut. n. Papa & alij prælati consueuerunt sibi retinere collationem pinguem, vel prębendam nobilem vel nobilium: ita Deus collationem huius nobilis prębendæ. s. virtutis vel gratiæ retinuit ad manum suam, iuxta illud. Gratiā & gloriā dabit Dominus: nullus. n. alius habet has prębendas conferre. Ex parte recipientis patet nobilitas huius nobilis prębendæ, quia prębenda virtutis vel gratiæ, nunquam confertur, nisi amicis & charis, alia nanq; bona naturalia & temporalia, quasi viles prębendæ, vel cōmunes, dantur indifferenter inimicis & amicis, vnde dicit Augustinus de ciuitate Dei. Interdum abundant plus in talibus inimici quàm amici, idest peccatores, quàm iusti. Est nihilominus virtus vel gratia quasi possessio optima, sicut enim benè sedet possessio, quæ est prope ciuitatem, melius, quę est iuxta muros ciuitatis, sed optimè, quæ est intra muros, propter securitatem clausuræ, vel habitationis: sic per optimè sedet virtus, quæ est in secreto cordis, vnde narrat Seneca de quodā Philosopho, ꝙ vxore capta & liberis, cum solus ex incendio euasisset, interrogatus à Tyranno, quid amisisset? dixit. Nihil (inquit) perdidit: nam bona

Matth. 5.
Gal. 5.
Virtutis diffinitio.
Luc. 15.
Dan. 4.
Eccl. 16.
Eccle. 6.
Iob. 28.
Matt. 7.
Eccle. 24.
Gen. 22.
Ecclesi. 40.
Isa. 38.
Ioan. 10.
Ephe. 4.
Ephes. 1.
1. Ioan. 2.
Rom. 8.
Rom. 13.
Psal. 83.

Universidad de Deusto
Biblioteca

bona mea mecum sunt. Bona nanque interiora, sicut sunt virtutes vel gratia, non possunt auferri, (vt vulgo
Psal.44. dicitur) nec vento, nec gelu: & ideò dicitur in Psal. Ois gloria eius filiæ Regis ab intus: filia Regis est aïa fidelis, cuius tota gloria ẽ de interiori possessione virtutis.

De charitate. Cap. 2.

Charitas-tis diffinitio.

CHaritate est dilectio, qua diligitur Deus propter se, & proximus propter Deũ, vel in Deo, vt habetur in libro tertio sententiarum. dist. 27. De charitate nota specialiter tria. s. eius typum figuralem, eius actum virtualem, eius fructum finalem. Circa primum sciendum, ꝙ multiplex est typus vel figura, cui charitas comparatur, primò enim cõparatur auro probato, ferro ignito, & vino cõdito: nam sicut aurum in valore excedit omnia mettalla, sic charitas excedit omnes virtutes, & omnia bona opera. Maior autem horũ est caritas. De hoc aũt auro preciosõ dr. Sua deo tibi emere aurum ignitum & probatum, vt locuples fiat. Charitas autem est sicut ferrum ignitũ, quod est molle & ductile, frigidum verò durum & rebelle, sic anima: sine charitate, est dura & rebellis per malitiam, ignita verò charitate, est ductilis per obedientiã, & mollis per misericordiam: vnde charitas de corde lapideo, facit cor carneum. i. dulce & pium: vt dicitur in
1.Cor.13. Apoc.3.
Ezech.36. Ezech. Charitas nihilominus est sicut vinum conditũ, quod dicitur nectar, nam vinum nectaricum vel conditum est dulce, acutum, & forte: in his tribus, quę habet vinum conditum innuitur triplex modus diligendi Deum. Diligendus est enim fortiter, prudenter, & perseueranter, vt dicit Bernar. in hoc autẽ excedit charitas vinum, quantuncunq; dulce vel conditum, quia charitas est adeo dulcis, ꝙ omne amarum dulcescit, cũ vino charitatis. hoc est vinum, de quo dicitur Dabo tibi poculum ex vino condito. Deus. n. potat animam
Cant.8. conditam vino charitatis, & inebriat eam nectare sui dulcis amoris. Item chritas comparatur alijs tribus scilicet, aui prædam rapienti, naui in mari nauiganti, & morti carnem perimenti. Charitas. n. est sicut auis generosa, quæ viuit de præda sicut Accipiter, & Falco, & Aquila, istæ nanq; aues nobiles, vix vel nunquam tangunt terram, nisi quando rapiunt prædam, sic homines charitatem habentes, bona ista tranſitoria non tangũt, vel terrena per affectum, nisi querendo solũmodo sim
1.Tim.6. plicem victum: in quorum persona dicit Apostol. Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contẽti simus: sicut etiam aquilam, nulla auis effugit, sic charitatem nullum bonũ opus euadit: hæc est aquila grandis magnarum alarum, de qua dicitur. Alæ eius sunt duæ. s. dilectio Dei & proximi. Charitas etiam est sicut nauis
Ezech.10. maris, nam sicut illa non vadit, nisi quò ducit eam flatus venti, sic qui habet charitatem nauigando per mare huius mũdi, solum ducitur, flatu Spiritussancti: sicut illa cœlestia animalia, de quibus dicitur ꝙ vbi erat impetus spiritus, illuc gradiebantur. Hæc est nauis, de qua
Ezech 1. Pro.31. dicitur. Facta est quasi nauis institoris. i. mercatoris, vt dicit Papias. Charitas nihilominus est sicut mors, vt dicitur. Fortis est vt mors dilectio: nam sicut mors perimit carnem, sic charitas carnalitatem, & sicut mors aufert sensum mortuo, sic charitas facit hominem insensibilem mundo: & sicut mors facit vt puluis. i. corpus
Cant.8. reuertatur in terram suam, spiritus redeat ad Dominum suum, qui fecit illum, vt dicitur in Ecclesiaste: sic
Eccle.12. charitas facit cõsiderare propriæ carnis fragilitatem, & facit desiderare sempitenam spiritus fœlicitatem. Item nota, ꝙ charitas tribus alijs comparatur: est enim charitas sicut funis benè tortus, sicut canis benè doctus, & sicut later benè coctus. Charitas. n. comparatur funi bene torto, nam sicut funis bene tortus, est valde fortis,
Rom.8. sic charitas est indissolubilis, quia dicit Apos. Quis nos separabit à charitate Dei? quasi dicat, nihil & hæc charitas fortior est omni fune: non est. n. aliquis alius funis, quem non valeat rumpere ignis, vel gladius: charitas autem nunquam potest rumpi, nec igne tribulationis, nec gladio mortis: iste funis charitatis indissolubilis, cõponitur ex tribus funiculis. s. de corde puro, & conscien
1.Timo.1. tia bona, & fide non ficta: vt dicitur ad Timo. Et hic
Eccle.4. est. n. ille funiculus triplex, qui difficilè rumpitur, vt dicitur in Ecclesiast. Charitas etiam comparatur cani bene docto ad venationem, sicut. n. canis sequens prædã, non sentit spinam, sic qui charitatẽ habet, & sentit odo
Pro.25. rem paradisi, quasi non sentit spinam. i. tribulationem huius mundi: in persona talis potest dici, illud Prouer. Verberauerunt me, sed non dolui: traxerũt me, & ego non sensi. Comparatur nihilominus lateri bene cocto: sicut. n. later bene coctus, facit solidum fundamentum: & si male sit coctus, facit ruinosum; sic homo bene co
Ephes.5. ctus per charitatis incendium, habet optimum & virtuosum fundamentum, de quo dicit Apost. In charitate radicati & fundati, sed later malè coctus, idest homo tepidus & ;charitatis modicæ, citò dissoluitur, & conuertitur in lutum carnalis concupiscentię: tales lateres malè cocti, sunt lateres Aegypti, qui sola palea di
Exod.5. cuntur esse cocti, vt legitur in Exod. Item charitas alijs tribus comparatur. s. arbori vel ligno, oneri vel iugo, glutino vel cæmento. Charitas. n. est sicut arbor vel lignum fructuosum, in quo pendent fructus pietatis, flores honestatis, folia veritatis, & sicut de arbore resecan tur ramusculi, vt arbor melius crescat & proficiat, sic resecandi sunt amores inordinati, vt amor Dei fortius inualescat. Vnde bonus agricola vel hortulanus, purgat palmitem ferentem fructum, vt fructum plus afferat, vt habetur in Ioan. Charitas etiam est sicut onus le
Ioan.15. ue, & iugum suaue. Est enim onus leue & alleuians, sicut in auibus ala, & sicut in equis quadriga; nam sicut auis cum onere alarum, volat velocius, & equus cum onere quadrigæ, portat duplum facilius, sic onus pœnitentiæ, & tribulationis, facilius est, & per duplum portatur, cum alleuiatur in onere charitatis: ipsa. n. est iugũ
Matt.11. suaue, & causa huius suauitatis est, quia Christus in cruce subijt illud iugum, & adhuc sub eo vult esse nobiscum, vnde ipse portat quasi totum pondus, vel maiorem partem ponderis, & ideò non est mirum si iugũ charitatis est suaue, propter quod dicitur. Iugum, enim meum suaue est, & onus meũ leue. Charitas nihilominus est sicut glutinum, vel cæmentum: nam sicut glutino iunguntur asseres, vel cæmento lapides, sic charitate vniuntur fideles. Hoc glutino vel bitumine linita
Gene.6. fuit specialiter arca Noe, vt habetur in Gene. Vnde si arca Ecclesiæ non vniretur virtute huius glutini, esset in periculo submergendi. Hoc. n. virtuoso cemento vniuntur lapides in spirituali ædificio, & cum isto cæmento fit murus Ecclesiæ fortissimus, sine quo esset Ecclesia, quasi aceruus lapidum, ruinæ propinquus,
Hiere.51. sicut dicitur. Hierusalem in aceruum lapidum erit. Item charitas eleganter & propriè tribus alijs comparatur, scilicet fonti naturali, vesti nuptiali, igni virtuali. Charitas quidem est sicut fons naturalis: sicut enim aqua fontis naturalis, in hyeme est calida, sic charitas feruet in tribulatione: & sicut aqua fontis est frigida, vel frigescit interius, cum calor inualescit exterius, sic. n. interius tepescit amor Dei, cũ inualescit exterius amor mundi: de hac aqua fontis mundani dici-
Ioan.4. tur. Omnis qui biberit ex aqua hac, sitiet iterum, quia vt vulgò dicitur, talis aqua inflat, & non satiat, sed de aqua fontis diuini, dr ibidem. Aqua quã ego dabo, fiet in eo fons aquę salientis in vitam ęternam. Charitas. n.
Matt.22. est sicut vestis nuptialis, de qua habetur. Quod ille, qui ea caruit, fuit eiectus de nuptijs, sic qui non habet charitatis tunicam, non venit ad cœnam æternã. Et nota, quòd

quòd charitas dicitur vestis nuptialis, quia tegit turpi-
Psal.44. tudinem peccatorum, quia protegit à frigore tentationum, quia ornat munere donorum: iuxta illud. Astitit Regina à dextris tuis in vestitu deaurato, &c. Quia in malitia satiati sunt, vidit hominem. i. totum cœtũ malorum, nõ vestitum veste nuptiali. i. fidem non habentem, siue charitatem. Et nota, ꝙ vestis charitatis à quatuor præcipuè commendatur, à quibus consueuit commendari vestis nuptialis. s. ab artificio, à materia, à calore, à fragrantia. Commendatur ergo vestis charitatis ab
Psal.9. artificio, quia magno studio componitur à Deo, iuxta illud. Annunciate inter gentes studia eius. Hæc enim sunt studia diuina, vt componat in nobis charitatis indumenta. Commendatur etiam hæc vestis à materia: nam aliæ vestes, sunt vel de velleribus animalium, vt vestis lanea, vel de corticibus herbarum, vt vestis linea, vel de visceribus vermium, vt vestis serica: vestis autẽ charitatis fit ex gratia Spiritussancti, & de visceribus
Rom.13. Christi. Vnde signanter dicit Apost. Induimini Dominum Iesum Christum. Commendatur autem hæc vestis à calore: est autem duplex color huius vestis. s. byssinus, & purpureus: & sicut rubeus color, optimè sedet super byssinum, vel candidum, sic charitas optimè
Prou.31. stat super hominẽ castum: vnde dicitur. Byssus & purpura indumentum eius. Commendatur autem hæc ve
Cant.4. stis à fragrantia, iuxa illud. Odor vestimentorum tuorum, sicut odor thuris, & ideò qui portat hanc vestem
Gene.27. mœretur benedictionem: sicut Iacob, vnde dicitur. Statim vt Isaac sensit vestimentorum eius fragrantiã, benedicens ait. Ecce odor filij mei, sicut odor agri pleni. Charitas patiens est, benigna est, non æmulatur, non agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, nõ quærit quæ sua sunt, non irritatur, non cogitat malum, non gaudet super iniquitate: congaudet autem veritati, om
1.Cor.13. nia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet: charitas nunquam excidit, vt dicit Apost. Item vestis charitatis habet duas pecias, quatuor sagittas, & sex decim fimbrias vel crepas: est. n. partita sicut tunica no bilis domicelli, duæ peciæ eius, sunt dilectio Dei & proximi: in parte dextera est pecia dilectionis Dei: in parte sinistra, est pecia dilectionis proximi, vna est de
Luc.10. byssso, alia de purpura. In indumento eius quatuor fagittæ ponuntur, iuxta illud. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde, &c. Sexdecim fimbriæ vel crepæ ponuntur sicut suprà dictũ est: charitas patiens est, &c. Charitas comparatur igni in decem. Nam primò ignis
Luc.12. est virtuosior omnibus elementis, sic inter omnes virtutes efficacior est virtus charitatis, vnde dicitur: Ignẽ
Cant.8. veni mittere in terram: in hoc autem charitas excellit ignem, quia aqua extinguit ignem naturalem, sed aquę nuptiæ non poterunt extinguere charitatem, vt dicitur
Ioan.5. in Cant. Secundò ignis ardet & lucet, sic charitas in homine ardet per affectum, & lucet per exemplum, sicut Ioannes Baptista, de quo dicitur. Ille. n. erat lucerna ardens & lucens. Tertiò ignis frigidum ferrum accendit, & etiam carbonem extinctum, sic incendium charitatis expellit ab homine gelu auaritiæ, & etiam mortem culpæ & facit viuere sicut carbonem extinctum, vt di
1.Ioan.3. citur Translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres. Quartò ignis incinerat, sic virtus & incendium charitatis redigit hominem in cinerẽ humi-
Gene.18. litatis, vnde dicebat Abraam. Loquar ad Deum meũ, cum sim puluis, & cinis. Quintò ignis semper tẽdit sursum, sic charitas facit ascendere sursum, vel ad cœlum
Philip.1. per desiderium: vnde dicebat Apost. Cupio dissolui, & esse cum Christo. Sextò ignis semper est in motu, sic charitas semper est in aliquo bono actu. Nam sicut dicit Greg. Amor Dei nunquam est ociosus, operatur. n. magna si est, si autem operari renuerit, amor nõ est. Septimò ignis aufert rubiginem à ferro, sic charitas tollit rubiginem peccati. Vnde dicitur. Deus autem ignis est, Deut.4.
vsq; ad consumptionem deuorans. s. peccati rubiginẽ, per suã ignitam dilectionem. Octauò ignis scintillas emittit, sic charitas, mentem deuotam scintillas cœlestium desideriorũ emittere facit, sicut legitur in Dan. Dan.10.
Vir desideriorum es. Nonò ignis facit ollam feruere, & ollæ feruenti non incidunt muscæ: sic mens, quæ per charitatem feruet, muscas tentationis non timet. Diabolus autem propter infestationem tentationum, inter alia nomina sua vocatur Belzebub, qui interpretatur Deus, vel pater muscarum, vt habetur in Luca. De Luc.11.
cimò ignis seruat lampades à mure, mus nanque cum lampadem extinctam conspicit, mox bibit oleum, sed ipsum non audet fugere, quandiu conspicit lampadem ardere: sic charitas ardens in animo, oleũ gratiæ custodit à spiritu maligno. Hoc oleũ volunt prudentes virgines in suis lampadibus habere, cum sponso valeant ad nuptias intrare, sicut dicitur in Matth. Matt.25.

De fide. Cap. 3.

Fidei diffinitio.

FIdes est virtus, qua ea quæ ad fundamentum religionis pertinent, firmiter creduntur: vt habetur in tertio sententiarum. De fide nota specialiter tria. s. eius typum speciosum, eius actum virtuosum, & eius fructum generosum. Primò dico, ꝙ fides habet typum speciosum, vel figuram multiplicem, cui eleganter, vel strenuè, vel congruè comparatur. Et primò comparatur tribus. s. arcę testamenti, stellę firmamenti, & petræ fundamenti. Fides quidem est sicut arca testamenti, Nam dicitur. Propiciatorium non excedit ar Exod.25.
cam, sed arca propiciatorium, sic per fidem, & nunquam sine fide habetur propiciatio peccatorum. Fides etiã est sicut stella firmamenti, & præcipuè dicitur stel la maris, quia nauigantibus ostendit portum gratiæ siue salutis. Dicitur etiam stella matutinalis, quia præuenit solem iustitiæ. Dicitur nihilominus stella orientalis, quia ducit Reges spirituales, & facit eos Christum Matt.2.
adorare, sicut illa, de qua scribit Matth. Fides etiam est sicut petra fundamenti, nam sicut ædificium est solidũ, quod est supra petram fundatum, vel locatum, sic structura virtutum, & omne spirituale ædificium optimè locatur supra fidei fundamentum, vnde dicit Dominus Petro. Super hanc petram ædificabo Ecclesiam Matt.16.
meam. Item fides alijs tribus bene & congruè comparatur. Figuratur. n. per mundum speculi, per dextrum oculum, & per sponsæ annulum. Fides nanq; compara tur speculo mundo, quia sicut turris magna in modico speculo cernitur: sic maiestas & magnitudo diuina in speculo fidei representatur, bene ipsa est speculum sine macula, vt dicitur in libr. Sap. Fides etiam comparatur oculo dextro, sinister oculus est ratio, quæ solum Sap.7.
de naturalibus iudicat, dexter verò est fides, quę omnia tam naturalia, quàm miracula determinat, & intellectũ in obsequium Christi captiuat, vt dicit Apost. Et sicut 2.Cor.10.
qui amisit oculum dextrum, inutilis est ad bella, quia scutum operit sinistrum, & sic nullum habet oculum, quo videat ferire, vel cauere aduersarium: sic qui non habet fidem, inutilis est ad pugnam spiritualem, vnde Naas dicit homnibus vel viris Iabez Galaad. In hoc seriam vobiscum fœdus, vt eruam omnium oculos dex-
1.Reg.11. tros, vt habetur in libris Regum. Naas interpretatur serpens, vel coluber, & signat serpentem antiquum, idest Diabolum, qui nititur cruere oculum dextrum. i. fidẽ, vt ad bellum spirituale hominem reddat inutilem. Ipse. n. est coruus infernalis, qui cũ cadauera inuenit, primum oculum inuadit. Fides insuper comparatur annulo, quia sicut in subarratione sponsæ, annulus in digito ponitur ad ornationem, sic fides ornat rationem, qui per digitum intelligitur, quia discernit: & sic anima à Deo spiritualiter desponsatur. Nam dicitur. Sponsabo Ose.2.
te mihi

Universidad de Deusto
Biblioteca

te mihi in fide: annulus iste argenteus potest dici, eo
q̃ fides instar argenti, luceat per veram cognitionem,
Rom.10. & resonat per perfectē confessionē, quia dicit Apostol.
Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad
salutem. Item fides cōparatur alijs tribus. s. signo vexil-
lari, scuto militari, & radio solari. Fides. n. est sicut vexil-
lum Regis: nam sicut vexillum Regis mōstrat, q̃ Rex
est præsens in acie, maximè vt terreantur hostes: sic fi-
des est signum, q̃ Rex regum. s. Deus presens est in pu
gna, vel tentatione, vt fugiant dæmones. Et ideò dici-
1.Pet.5. tur. Cui resistite fortes in fide: sicut. n. vexillum Regis,
in signum domini ponitur in arcem vrbis, sic fides lo-
Isa.11. catur in arce mentis. i. in eminentia rationis, de hoc ve-
xillari signo dicitur. Leuabit Dominus signū in natio-
nes. i. fidem sub credentes. Fides etiam est sicut militare
scutum: nam sicut scutum ponitur ad sinistram partē,
sic fides præcipuè armat hominem contra aduersitatē,
& sicut scutum portatur à parte cordis, quod est in sini
stra parte hominis, sic fides est armatura mētis, & sicut
Ephe.6. scutum est triangulum, ita fides credit Deum trinū &
vnum. De hoc scuto dicit Apost. In omnibus sumen-
tes scutum fidei. Fides nihilominus est sicut Sol, vel so-
lis radius: nam sicut Sol videtur solum proprijs radijs,
non torchijs, vel candelis, sic Deus videtur solum radio
fidei, quæ solum innititur luci primæ veritatis, nō tor-
chijs. i. lumine naturalis rationis, vnde dicit Ambr. In
his quæ fidei sunt, piscatoribus creditur, nō dialecticis.
De hoc lumine, vel radio fidei potest intelligi, quod di
citur, Dulce lumen, & delectabile est oculis videre so-
Eccl.11. lem. Tamen nota, q̃ Sol non videtur in propria rota,
nisi ab aquila, sic Deus non videtur in propria essentia,
nisi ab anima valde deuota, & pennis contemplationis
eleuata. Item cæcus non videt Solem, sed tamen credit
videnti: non videt viam, & tamen credit cani ducenti:
nec videt locum profundum, & tamen credit baculo
tangenti & tentanti, ita simplices, qui per se sacramenta
non vident, videntibus. i. prælatis, & pastoribus suis se
committere debent, sicut cæcus committit se ductori,
& sicut ouis committit se pastori. Tamē summum pe-
riculum est, quādo ipsi pastores vel ductores cæci sunt
Mat.15. & ignorantes, quia dicit veritas. Si cæcus cæco ducatū
præstet, ambo in foueam cadunt. Item fides tribus alijs
comparatur. s. columnæ sacramentali, aurorę spiritua
li, & luci primordiali. Fides nanq; est sicut columna il-
la, quæ præcedebat populum Israel exitu de Aegypto,
nam illa ex parte Israel erat lucida, & ex parte Aegy-
ptiorum tenebrosa, sic fides credentibus lucet, & infi-
delibus est obscura, quia ipsi sunt rebelles lumini, vt di
citur in Iob. Fides etiam est sicut aurora: nam sicut illa
Iob.24. est exosa latronibus, sic fides odiosa est dæmonibus,
Iob.24. qui sunt latrones animarum. De ipsis. n. dicitur. Si subi-
to apparuerit aurora, arbitrantur vmbram mortis. Fi-
des autem nihilominus est sicut lux primò creata, nam
sicut illa primum opus in maiori mundo, sic fides pri-
ma virtus in minori mūdo, hoc est in corde humano:
& ideò cum sit primogenita, specialiter benedici mere
tur, sicut antiqui primogenita benedicebant, vnde
Gal.3. dicitur de talibus. Qui ex fide sunt, benedicentur cum
fideli Abraam. Item nota, quòd fides ad hoc, q̃ sit com
mēdabilis debet habere tria. s. veridicā confessionem,
magnificam deuotionem, & catholicam probationem.
Primò ergo fides debet habere veridicam confessionē
.s. vt verum dicat, ne aliud dicat, aliud credat, aliter vi-
uat, vt. s. fides sit viua non mortua, vera non ficta: res. n.
mortua, propriè non est res, nisi æquiuocè, sicut homo
mortuus non est homo: res etiam ficta, nō est propriè
dicenda res, sicut leo pictus, non est leo verus: nec de-
narius falsus, sicut ille qui est de auricalco, qui debet es-
se de auro, non est verus denarius, tales sunt falsi, & fi-
Tit.1 cti Christiani: de quibus dicitur. Confitentur se nosce
Deum, factis autem negant. Tales sunt sicut chimera,
quæ est res tantum ficta, & tamen nihil est in rerū na-
tura. Fides veridica est, quæ verum dicit, sic viuendo
sicut credit: sic credendo, sicut dicit. Talis est moneta
vera ad emendum paradisum, & vera arbor & genero-
sa ad producendum frondes diuinæ dilectionis, folia sa
lutiferæ confessionis, flores honestę conuersationis, &
fructus bonę operationis. Secundò debet habere deuo
tionem magnificam: & est notandum, q̃ fides ostēdi-
tur esse magnifica in tribus. Primò vt in solo Deo con
fidat, etiam si naturalis ratio contradicat. Talem fidem
habuit Abraam, qui vetulus, de vetula & sterili, contra
omnem rationem credidit Deo promittenti, q̃ habe-
ret semen, in quo benedicerentur omnes gentes, vt di- Gen.15.
citur. Credidit Abraam Deo, & reputandum est ei ad
iustitiam. Talem fidem non habuit Thomas, qui no-
luit credere, quòd Christus resurrexisset à mortuis, nisi
oculis videret, & manibus contractaret. Tales sunt illi,
qui nolunt credere vel mutuare, nisi sub bono pigno-
re: de tali modica fide, dicit Greg. Fides non habet me-
ritum, cui humana ratio præbet experimentū. Secun-
dò fides est magna, si in aduersitate nō deficiat, sed tūc Matt.17.
plus inualescat: de qua dicit Saluator. Si habueritis fidē,
sicut granum sinapis, &c. Granum sinapis quantò plus
teritur, tantò fortius viget, talis fuit fides Martyrum,
qui per fidem vicerunt regna, ludibria, verbera, insuper 1.Ioan.5.
vincula, & carceres: De hac fide dicitur. Hæc est victo
ria, quæ vincit mundum, fides vestra. Talem fidē non
habuit Petrus, qui videns ventum validum, timuit & Mat.14.
statim veritus fuit, cui dixit Saluator. Modicæ fidei,
quare dubitasti? Sic multi in fideles ventum validū tri-
bulationis videntes, statim titubant, & merguntur in
mari tentationis, vel desperationis, quod est mare mor
tuum, in quo nihil potest viuere. Tertiò fides est ma-
gna, si homo propter dilationem, petere non desistat,
quousq; obtineat. Talem fidem habuit mulier Chana-
nea, quæ quantuncunq; fuisset à Christo repulsa, non
quieuit à prece, quousq; fuit exaudita: vnde dicit ei Sal
uator. Mulier magna est fides tua, fiat tibi sicut petisti, Mat.15.
quia vt vulgò dicitur. Quod differtur, nō aufertur. Ité
fides debet habere professionem catholicā. Et notan-
dum, q̃ catholica professio Christiana, continet duo-
decim articulos fidei, qui in symbolo Apostolico con- Symboli
tinentur. s. Credo in Deum, &c. Sunt autem duodecim Apostolo-
articuli, quia duodecim sunt Apostoli, quilibet autem rum expo-
duodecim Apostolorum, posuit in symbolo suum ar- sitio.
ticulum. Petrus aūt dixit. Credo in Deum patrem, &c.
Iste articulus pertinet ad Patrem. Et est sciendum, q̃
aliud est credere in Deū, & aliud credere Deo. Credere
Deo, est credere, q̃ vera sunt, quę dicuntur de Deo, &
sic possumus credere, & credimus Petro, & Paulo. Sed
credere in Deum (vt dicit Augu.) est credendo amare,
credendo in eum per amorem ire, & in eum vel eius
membris incorporari. Nota de isto articulo cum dici-
tur patrem omnipotentem, quia ipse est Deus Pater,
non deest sibi bona voluntas, quia Omnipotens, non
deest sibi potestas implendi, quod promittit, quia dici- Psal.113.
tur. Omnia quæcunque voluit fecit. Andreas dixit. Et
in Iesum Christum filiū eius vnicum Dñm nostrum.
Iste articulus pertinet ad diuinitatem Filij. Et nota, q̃
specialiter Christus dicitur Dominus noster, quia pro
priè dominat nobis duplici iure. s. iure creationis, quia
nos creauit & fecit, & iure redemptionis, quia nos ma- 1.Cor.6.
gno precio. s. sanguine suo redemit, vt ait Apost. Empti
.n. estis precio magno. Iacobus maior dixit. Qui conce
ptus est de Spiritusancto, natus ex Maria Virgine. Iste
articulus est primus, qui pertinet ad humanitatem. Et
nota, q̃ Maria mater Dei caruit in conceptione culpa,
& ideò dicitur Christus de Spūsancto conceptus, quia
fine culpa fuit, q̃ Spūsanctus fecit in natiuitate Filij.

Caruit

Caruit etiam pena, & ideò dicitur Christus de Virgine
natus, quia nullam pœnam sentijt, nec damnum susti-
nuit, quia virgo peperit, & post partum virgo perman
sit, & in hoc Christus dedit exemplum filijs oībus, vt
nullum damnū nutricibus, vel progenitoribus suis in-
ferrent. Ioannes dixit. Passus sub pontio Pilato, crucifi-
xus, mortuus & sepultus. Iste articulus pertinet ad hu
manitatem. Et nota quatuor in hoc articulo, pro qui-
bus, & in quibus, non solum grati esse debemus Re-
demptori nostro, sed etiam specialiter, in his quatuor
ipsum imitari. Christus. n. est passus, vt nos patiamur. s.
habendo patientiam in aduersitatibus, & tribulationi-
bus nostris. Christus etiā crucifixus est, vt nos per pœ-
nitentiam crucifigamus carnem nostram, cum vitijs,
& concupiscentijs Christus etiam mortuus est. s. in cru
ce, vt in cruce pœnitentiæ, vsq; ad mortem perseueremus. Christus nihilominus sepultus est, vt nos terram
nostræ mortalitatis consideremus, & cum cinere no-
stæ mortalitatis (ad modum carnis salsæ) superbiā con
diamus: quia carnes citò putrescunt & corrumpuntur,
nisi sale condiantur. Thomas dixit. Descendit ad in-
ferna. Iste. n. articulus & tertius pertinēt ad humanita-
tem, descendit aūt Christus ad inferos secundum ani-
mam, vt extraheret suos de limbo. Nota etiam magnā
peruersitatē nostrā, quia nos vix volumus sequi Chri-
stum ad cœlum, quantūcunq; sciamus, q̃ Christus se-
cutus est hoīem vsq; ad infernum. s. ad eum liberandū.
Iacobus minor dixit. Tertia die resurrexit à mortuis.
Iste est quartus articulus, pertinens ad humanitatē. Et
nota, q̃ Christus resurrexit tertia die, vt nos à peccato
resurgamus, in tertia die. s. pœnitentia, confessione,
contritione, & satisfactione. Philippus dixit. Ascendit
ad cęlos sedet ad dexterā Dei Patris oīpotētis, indè vē-
turus est iudicare viuos, & mortuos. Iste articulus est
quintus, pertinens ad humanitatē. Et nota, q̃ hæc duo
quæ sunt in isto articulo. s. ascensus Christi ad cœlos, &
aduentus ad iudicium; magnam fiduciam nobis inge-
rit, quia scimus, q̃ causam nostram frater noster iudi-
cabit. Bartholomæus dixit. Credo in Spiritumsanctū,
& sanctam Ecclesiam. i. credo, q̃ Spiritussanctus est in
se, & in electis suis, & q̃ non solum est sanctus, sed etiā
Ecclesiam facit sanctā. Et iste est primus articulus, qui
pertinet ad Spiritum. & sunt tria in præsenti pertinen-
tia ad Spiritumsanctum & duo in futuro. Primū, quod
ad ipsum pertinet in præsenti, est sanctificatio: nā pri-
mus eius articulus (vt diximus (Credo in Spiritumsan-
ctum, & sanctam Ecclesiā. Credo, q̃ Spiritussanctus,
qui ipse sanctus est, ipse sanctificat Ecclesiam, per gra-
tiam & bonitatem suam, quia ipse bonitas est. Mat-
thæus dixit Sanctorum communionem. Iste articulus
pertinet in præsenti ad Spiritumsanctum, quia Spiri-
tussanctus pertinet ad sanctorum cōionem. i. vnionē
membrorum in corpore Ecclesiæ ad caput. s. ad Chri-
stum, & alia membra in corpore naturali. i. fidelium ad
inuicem: sicut spiritus bonus vnit membra in corpore
naturali, sic Spiritussanctus vnit membra spiritualia. s.
fideles in corpore mystico, quod est Ecclesia. Vnde sen
sus huius articuli est, credo sanctorum cōionem. i. cre-
do, q̃ sancti. i. fideles, tanquam vnus corporis Eccle-
siæ membra, cōicant. i. vniuntur sibi & capiti suo, &
hoc per Spiritumsanctum. Et nota, q̃ triplex est cōio,
quam fideles debent habere adinuicē. s. cōionem vnius
corporis, quia faciunt vnum corpus, & communionē
societatis, ex qua societate venit, q̃ quilibet, qui est de
corpore Ecclesię, partem habet in omnibus bonis, quę
fiunt in Ecclesia. Tertia communio est mutuæ suppor
Gal.6. tationis, quia vnus debet supportare onus alterius, sci-
licet mala, per patiētiam, & bona cōmunicare per ele-
emosynarum largitionem. Vnde dicitur. Alter alterius
onera portate. Simon dixit. Remissionem peccatorū
.s. credo. Iste est tertius articulus, pertinens ad Spiritum
sanctum: per Spiritūsanctum. n. qui est benignitas ipsa,
in baptismo & in pœnitētia remittūtur peccata. Et no-
ta, q̃ peccata remittuntur, lauantur, & tolluntur: remit
tūtur quantū ad culpam, lauantur quantum ad maculā,
tolluntur quantum ad pœnam. Iudas Thadæus dixit.
Carnis resurrectionem. Iste est quartus articulus, per-
tinens ad Spiritumsanctum in futuro, quantum ad re-
munerationem corporis. Et nota, q̃ in seruitio Regis,
qui potest reddere, vel restituere equum, si contingat
eum mori in bello, potest miles securè exponere eum,
pro ipso Rege, & Duce suo: sic nos equum nostrum. i.
corpus propriū, securè possumus exponere pro Chri-
sto, quia ipse potest equum reddere. i. corpus restitue
re. i. resuscitare. Mathias dixit. Vitam æternam amen.
Iste. n. est quintus & vltimus articulus, pertinens ad Spi
ritumsanctum in futuro, quantum ad remunerationē
animæ, vel etiam vtriusque. Et nota q̃ quia si solicitus
est homo, ad prouidendum huic miseriæ vitæ transito
riæ, multò magis debet esse solicitus ad prouidendum
illi vitæ, quæ nunquam poterit finē habere. vnde scien
dum est, q̃ tribus modis prouidetur huic temporali vi
tæ. s. meditando, laborando, & mutuū accipiendo. Ibi
.n. non est locus mendicandi, sicut patet de diuite epu-
lone, qui voluit mendicare guttam aquæ, & nō potuit
obtinere, vt habetur in Luc. Ibi etiā non est locus labo Luc.16.
randi. Ideò dicitur. Venit nox quādo nemo potest ope
rari. Ibi nihilominus non est locus mutuum accipiēdi, Ioan.9.
vel emendi, vt patet de fatuis virginibus, quę voluerūt
mutuò habere, vel emere oleum, & non potuerunt ha Mat.25.
bere. Et ita, qui non vult hic prouidere per bona ope-
ra, egestatem æternam patietur in illa vita æterna. Ideò
dicit Saluator. Primum quærite regnum Dei, & iusti- Mat.6.
tiam eius, & hæc omnia adijcientur vobis, &c.

De spe. Cap. 4.

SPes est futurę beatitudinis certa expectatio & Dei gratia, & ex meritis prouenies: vt habetur in li- Spei diffi-
bro tertio sententiarū. De spe nota præcipuè tria nitio.
.s. typum comparationis, fœtum generationis, & fru-
ctum operationis. Primò ergo spes comparatur tribus: Spei com-
est. n. sicut columna domum firmans, sicut galea caput paratio-
armans, & sicut anchora nauem seruans. Spes itaq; est nes.
sicut colūna, quę domum sustentat: nam columna de-
bet esse solida, & de forti ligno, non fragilis, & vacua,
vt arundo: sic spes, quæ est in Deo, quia est solida, est
quasi de forti ligno, & facit ædificium solidū; sed spes,
quæ est in mūdo, est fragilis & vacua, & quasi de arun-
dine, & ideò facit ædificium ruinosum. Nam dicitur.
Qui confidit in diuitijs suis, corruet. Sic superuacua & Pro.11.
fragilis spes, & fiducia annorum, & amicorum, quia di-
citur. Maledictus homo, qui cōfidit in homine, & po- Hiere.17.
nit carnem suam. i. carnalem hominem brachium tuū,
idest fiduciam vel auxilium, quod est in solo Deo col-
locādum. Spes etiam est sicut galea, nam sicut galea est
munimentum capitis, sic spes est armatura intētionis.
Vnde dicit Apost. Induite galeam spem salutis. Spes ni-
hilominus est sicut anchora: nam sicut anchora seruat 1. Thes. 5.
nauem contra procellas fluctuum, sic spes mentē con-
tra tentationis impulsum. Et ideò dicitur. Confugia- Hebr.6.
mus ad tenendam propositam spem, quā sicut ancho-
ram animæ habemus tutam & firmam. Item spes tri-
bus alijs comparatur. Est. n. sicut arbor fructuosa, sicut
gemma preciosa, & sicut mola virtuosa. Spes ergo est
sicut arbor fructuosa: nam sicut arbor profert vberes
fructus, quæ habet irriguum aquarum viuentium, sic
spes profert fructus bonorum operum, quæ sita est, &
plantata iuxta irriguum aquarū, vnde dicitur. Ego au- Psal.51.
tē sicut oliua fructifera in domo Dei, speraui in mise-
ricordia Dei mei. Spes. n. est sicut margarita, vel gēma:

nam

Universidad de Deusto
Biblioteca

nam sicut gemma est grata, sic spes est Deo placita, sicut gemma habet valorē magnum, sic spes facit hominem preciosum, & sicut gemma est perlucida, sic spes est quodammodo dyaphana, quia per eam vidētur, & sperātur loca cœlestia. De ipsa dicitur. Gemma gratissima expectatio præstolantis. Spes nihilominus est sicut mola. Et nota, ꝙ duæ sunt molæ spirituales. s. timor supplicij, & spes præmij. Timor est mola superior, quę premit aīam, ne euanescat per elationē. Spes est mola inferior, quæ animam sustinet, ne deficiat per delperationem. Istas duas molas debet pœnitens coniungere, sicut Dauid, qui dicebat. Ab altitudine diei. s. à die iudicij timebo: ecce mola superior. Ego verò in te sperabo: ecce mola inferior, vnde vna sine altera non valet. Et ideò in figura huius dicitur. Non accipies loco pignoris, inferiorem & superiorem molam, idest spem & timorem non subtrahas peccatori. & inter istas duas molas, sit optima molitura tritici, idest perfecta contritio peccati.

Pro. 17.

Psal. 55.

Deut. 24.

De prudentia. Cap. 5.

Prudētię diffinitio

PRudentia est appetendarum rerū, fugiendarumq; sciētia, vt dicit Tullius in libro de officijs. De prudētia nota specialiter tria. s. typum decentissimū, actum vtilissimū, & partum nobilissimum. Habet aūt prudentia typum multiplicē & elegantem. Comparatur aūt spāliter triabus. s. assessori iudicis, quatuor ēt minimis, & astutiæ serpentis. Prudentia quidem, est sicut assessor iudicis, vel Regis: nam sicut assessor iudicando dirigit iudicem, vel Regem, sic prudentia rationem: sicut assessore absente, interdum peruertitur iudicium Regis, sic cum abest prudentia, peruertitur iudicium rōnis, vnde dicitur in Pro. Dux indigens prudentia, multos opprimet per calumniam. Prudentia etiam comparatur quatuor minimis terræ. De quibus dicitur Quatuor sunt minima terræ, & ipsa sunt sapiētiora sapientibus. s. formica, lepusculus, stellio, vel lacertus, & locusta: nam & prudens dicitur formica, ratione prudentiæ. Et nota, ꝙ formica habet decem laudabilia, & à viris prudentibus imitanda. Formica est aīal paruum, vel modicum, in quo laudatur humilitas. Grano pascitur, in quo docetur honestas: socios adiuuat, in quo laudatur charitas: sollicita est, in quo laudatur prudentia: nunquam est ociosa, in quo commendatur occupatio: grana detruncat, ne germinent, vel putrescant, in quo monstratur carnis afflictio: tpe imbris grana abscondit, in quo docetur fuga tentationis: tēpore sereno granum soli exponit, in quo laudatur virtus orationis: pondus portat maius quàm ipsa sit, in quo monstratur zelus cōpassionis. De ipsa dicitur Prou. O piger, vade ad formicam, & disce sapientiam, quæ cum non habet ducem, nec præceptorem, nec principem, parat in æstate, & congregat in messe cibum sibi. s. in messe gratiæ, cibum gloriæ sempiternæ. Item prudentia comparatur lepusculo rōne confidentiæ quam homo prudens habet solum in Deo: sicut lepusculus locat in petra cubile suum, vt dicitur in Pro: ita homo in Christo. Petra aūt erat Christus, vt dicit Apost. Prudentia etiam comparatur stellioni. Nam stellio, vel lacertus, quia alas non habet, vnguibus, vel manibus vtitur, quo diligētia operationis laudatur: nam in viro prudente, diligentia in operatione, supplet defectum naturæ. Prudens nihilominus cōparatur locustæ: nam sicut locusta habet volatum recidiuū, volat. n. ad alta, & statim cadit in ima, sic prudens volat ad alta per desiderium patriæ cœlestis, & cadit ad ima per considerationem propriæ fragilitatis, iuxta illud. Ascendit vsq; ad cœlos, & descēdit vsq; ad abyssos. Prudentia teritò cōparatur astutiæ serpentis. Et nota, ꝙ quinque astutijs vtitur serpens, quas vir prudens imitatur. Prima astutia serpentis, est cultodia capitis: nam caput summè custodit, pro quo seruando, totum corpus exponit, sic sancti Christum, qui est caput nostrum, summè custodiunt, & pro ipso omnia alia exponunt, sicut Apost. qui dicebat. Quæ mihi fuerūt lucra, hæc arbitratus sum propter Christum detrimenta. Secunda astutia serpentis, est depositio pellis, ponit. n. se in arcto foramine, vbi renouat, depolita veteri pelle: sic in arcto pœnitētiæ, seipsos incarcerant, vt veterem conuersationem deponant, sicut monet Apo. Deponite vos secundum pristinam conuersationem, veterem hoiem, qui corrumpitur secundum desideria erroris. Tertia astutia serpentis, est delusio incantatoris. Deludit. n. incantatorem, obturando vnam aurem cum terra, & aliam cum cauda, vt dicitur. Sicut aspidis surdæ, & obturātis aures suas, sic viri sancti & prudentes, deludūt incantatorem. i. tentationem diaboli, quia vnam aurem obturant cauda. i. memoria mortis, iuxta illud. Memorare nouissima tua, & in æternum nó peccabis: & aliam obturant terra, idest consideratione propriæ fragilitatis, quia dicitur. Puluis es, & in puluerē reuerteris. Quarta astutia serpentis, est insidiatio pedis, insidiatur. n. calcaneo, non capiti, sic viri sancti superāt desideria carnis, attendentes, quis finis delectationis. s. mors immortalis, vel infernalis, iuxta illud. Finis illorū mors. Quinta astutia serpentis, est fuga mulieris: nam sicut propter inimicitias eius fugit, & latitat sub spinis, sic etiam viri sancti propter inimicitias fornicationis, fugiunt consortium mulierū, & latitant sub spinis pœnitentiæ, secundum consilium Apostoli. Fugite fornicationem. Ad imitādas istas serpentis astutias dicit Saluator. Estote prudentes sicut serpētes, quas habent cū mulierem fugiunt & latitant. Et ne serpētis astutia fiat virulenta, temperat eam simplicitas columbina, vnde addit, & simplicis sicut columbæ.

Pro. 6.

Prou. 30.

1. Cor. 10.

Psal. 106.

Nota.

Prou. 28.

Prou. 30.

Formicę prudētia.

De temperantia. Cap. 6.

Temperātię diffinitio.

TEmperantia est nihil appetere vnde sit pœnitendum, in nullo modum vel legem excedere, sub iugo rationis cupiditatem domare, vt ait Macrobius. De temperantia nota specialiter tria. s. eius typum nobilem, eius partum fertilem, & eius actum vtilem. Habet aūt temperantia typum multiplicem, vel figuram. Comparatur autem temperātia specialiter tribus. s. freno quo equus regitur, byssо quo caro tegitur, & muro quo castum cingitur. Est itaq; temperantia, sicut frenum equum regens. Nam sicut à sessore, mediante freno, ducitur equus, sic caro à spiritu, freno temperantiæ gubernatur. Maximè. n. frenandus est equus iuxta aquam, iuxta ignem, iuxta præcipitium: sic frenum temperantię necessarium est carni, contra aquam transitoriæ delectationis, contra ignē concupilcentiæ carnalis, & contra præcipitum æternæ damnationis. De hoc freno dicit Apost. Sobriè & iustè & piè viuamus in hoc seculo. Nam quilibet debet viuere sobriè quantum ad seipsum, iustè quantum ad proximū, piè quantum ad Deum. Est etiam temperantia sicut byssus carnem tegens. Nam byssus (vt dicit Papias) est genus lini candidissimi, quod crescit in Aegypto, & indè fit tela, quæ vulgo dicitur serica. De hac tela byssina fit camisia nobilis & delicata, per quàm figuratur castitas & tēperātia, & sicut ista camisia nobilis est immediatè carni contigua & coniuncta, sic castitas & temperātia, est carni præcipuè necessaria, & ei inseparabiliter coniungenda. Et ideò dicitur de muliere forti. Byssus & purpura indumentum eius. In byssо figuratur castitas, quę est præcipuum ornamentum mentis, in purpura figuratur temperantia, quæ est sicut auritrigiū, vesti appositum ad decorem. Est nihilominus temperantia sicut murus castrum cingens. Nam sicut castrum muratur præcipuè ab ea parte, quæ magis est infirma, sic temperantia

Tit. 2.

Prou. 31.

Matt. 26.

perantia munit castrum hominis ex parte magis infirma. s. ex parte corporis. Dicitur enim Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma. Item temperantia, est quidam honor Deo assimilans, quidam valor mentem magnificans, & quidam dolor hostem mortificās. Est enim temperantia honor quidam Deo assimilans: Deus enim est Spiritus, vt dicitur in Ioan. Temperantia verò, est quasi nutrix spititualis, quæ ablactat filios Dei, & facit de carnalibus spūales; & sic assimilat Deo iuxta illud. Incorruptio facit proximum Deo. Est. n. temperantia valor quidam, mentem magnificās. Nam sicut valor magnificat aurum, sic temperantia magnificat & impreciabilem facit hominem, temperatum & castum, quia dicitur. Non est digna ponderatio animæ continentis. Est igitur temperantia dolor quidam, hostem mortificans, Diabolus. n. libenter quiescit & dormit in locis humentibus. i. in voluptuosis hominibus, vt dicitur in Iob. Temperātia verò ponit ipsum in aridо pœnitentię, vbi non inuenit requiem, & sic interficit, vel fugat hostem, quia dicitur. Cum immundus spiritus exierit ab homine, ambulat per loca arida, quærēs requiē, & non inuenit. Loca arida sunt hoīes sobrij, in quibus requiem non inuenit, quia in talibus non ternit lectum voluptuosum peccati.

Sap. 6.

Phil. 3.

Ephes. 4.

Ecclę. 26.

Iob. 4.

Matt. 12.

Ecclę. 7.

Gen. 3.

Fortitudinis definitio.

De fortitudine. Cap. 7.

FOrtitudo est firmitas animi contra molesta sæculi: vt dicit Glosa super Matth. De fortitudine nota specialiter tria. s. typum valde pulchrū, partum valde dignum, & fructum valde bonū. Primò igitur virtus fortitudinis, habet typum multiplicē, & similitudinem elegantē. Comparatur aūt specialiter tribus. s. Fornaci, quæ probat aurum; radici, quæ portat lignum; & loricæ, quæ vetat ictum. Est itaq; fortitudo sicut fornax, aurum probans. Nam sicut fornax reddit aurum lucidum, sic fortitudinis virtus, facit hominem honestum & decorū: nam de talibus dicitur. Fortitudo & decor indumētum eius. Et sicut fornax, quædā metalla reddit solida, & quædam liquida, sic virtus fortitudinis, corda facit nunc solida contra tentationē, nunc liquida per compassionem, nunc rorida per deuotionē. Nam dicitur. Anima mea liquefacta est, dilectus meus locutus est. Et sicut in fornace est magnus flatus foliū, & magnum ignis incendium: sic ignis fortitudinis, solū est in illis, in quibus est flatus diuinæ inspirationis, & vehemens incendiū charitatis. Et figura huius aduentus Spiritussancti super Apostolos, vbi fuit eis datus ad robur spiritualis virtutis, fuit tanquam aduenientis spiritus vehementis: vt dicitur in Actibus Apostolorum. Est etiam fortitudo sicut radix lignum, vel arborē portans. Nam sicut radix portat pondus arboris, & frōdes, flores, fructus & folia, sic virtus fortitudinis, sustinet omnia bona opera, & merita nostra. Vnde dicitur. Confortare, & esto robustus. Est nihilominus fortitudo sicut thorax, vel lorica ictum vetans. Nam sicut thorax, vel lorica, seruat corpus ab actu gladij, sic virtus fortitudinis custodit animam à tentatione Diaboli, & cuiuscunq; aduersarij. Totus enim mundus non vinceret vnum hominem, in quo est fortitudo Dei, sicut patet, ꝙ puellæ virgines, puta, Catherina, Cecilia, Agnes, Lucia, Agata, Barbara, beata Clara, & cæteræ virgines, Reges & tyrannos, & omnia tormentorum genera superabant. Nec mirum, quia fortitudo illa non hominis, sed Dei erat, Vnde dicitur. De cœlo fortitudo est. Ité fortitudo tribus alijs comparatur. i. virgæ quæ non incuruatur, ferro quod non luperatur, & petræ, quæ non perforatur. Est itaq: fortitudo similis virgæ inflexibili, & talis virga vel baculus est valde necessarius ambulantibus, & certantibus & laborantibus. sic fortitudo, est quasi baculus & virga inflexibilis, quę valde est necessaria, quia locus, in quo sumus, est locus certaminis, locus itineris, & locus laboris. Et hæc tria hominum genera, indigent specialiter baculo vel virga. Ideò dicitur. Virga tua & baculus tuus ipsa me cōsolata sunt. Est ēt fortitudo similis ferro indomabilis. Nam sicut ferrum non domatur, sed comminuit, & domat omnia metalla, vt dicit in Dan. Sic viri fortes mori possunt, vinci verò non possunt, immo ipsa omnia aduersa, & prospera vincunt, & quod plus est, regnum cœlorum violenter rapiunt. Nam violenti rapiunt illud, vt dicitur in Matth. Est nihilominus fortitudo similis petræ infrangibili, qualis est Adamas. Nam sicut qui Adamantem percutit, ipse magis percutitur, sic qui virum, fortē molestat, magis lædit, quàm lædat: & sicut Adamas non frangitur violentia, ita vir fortis nulla frangitur impatientia: & sicut Adamas seinditur sanguine hirci, sic vir fortis memoria passionis Christi, propter ista de viro forti dicitur. Vt Adamantem & vt silicem dedi faciem tuam.

Psal. 22.

Dan. 2.

Matt. 18.

Ezech 3.

Iustitię definitio.

De iustitia. Cap. 8.

IVstitia est virtus, sua vnicuiq; tribuēs, vt dicit Aug. de libro arbitrio. Iustitia est rectitudo voluntatis propter se seruata, vt ait Anselmus. De iustitia nota specialiter tria. s. typi figuralis elegantiam, partus filialis abundatiam & actus virtualis efficaciam. Primò ergo, iustitia typum habet multiplicem, & figurā valde elegantem. Comparatur etiam tribus specialiter, sicut recta semita, sicut recta regula, & sicut recta linea. Est autem iustitia sicut recta semita. Nam sicut illa est rectissima viarum, sic per viam iustitię citius peruenitur ad braulum sempiternum, immo omnis alia via est deuium. Nam dicitur. in Psal. Errare fecit eos in inuio, & non in via. Vnde dicitur ibi de iustis. Deduxit eos in viam rectam, vt irent in ciuitatem habitationis. De iniustis verò dicitur alibi. In circuitu impij ambulant. Est etiam iustitia sicut recta regula. Nam sicut recta regula est rectissima mensurarū, sic iustitia est optima mensurarum, & certissima mensura ab bonum operādum. Hæc est. n. regula diuina quæ dirigit opera nostra. Vnde dicitur. Dominus diligit iustos. Et sapiens ait. Qui sequitur iustitiam, diligitur à Domino. Est nihilominus iustitia sicut recta linea. Sicut. n. recta linea est pulcherrima linearum, vt dicit philosophus: sic iustitię rectitudo facit hoīem, in intentione & cōuersatione pulcherrimum & decorū. Nam sicut statura humani corporis, est pulchrior inter omnes, quia est recta ad cœlum: sic statura cordis est pulcherrima, cum per iustitiā est recta ad Deum. Vnde spōsæ dicitur. Statura tua assimilata est palmæ. De hac rectitudine dicitur. Solummodò hoc inueni, ꝙ Deus fecit hoīem rectum. Item iustitia, multum propriè tribus alijs comparatur. Nota, ꝙ triplex est iustitia generalis, quæ dirigit hominem in omni bono, à qua dicitur homo factus bonus, iudicialis, quę corrigit, vel coercet ab oī malo, & ista corrigit delicta propria vel aliena. Carnalis vel moralis, quæ reddit vnicuiq; proprium bonum. Est itaq; iustitia, sicut gemma in serto aureo, sicut stella in polo artico, & sicut dea in nostro microcosmo. Est igitur iustitia sicut gemma in serto aureo. Nam sicut gemma serti aurei est ornamentū, quia totū sertum ornat, & facit præciosum, sic etiā sertum aureum dr̄ gratia, eo ꝙ in illa, & per illam coronātur opera nostra bona. Nam etiam opera bona, quæ fierent extra gratiam, nunquam coronam mererentur. In hac corona aurea, vel serto aureo, insertæ sunt quatuor gemmæ valde preciosæ, vel quatuor virtutes principales. s. prudentia, temperantia, fortitudo, & iustitia. Gemma prudentiæ ponitur in anteriori parte coronæ, quia ad prudentiam pertinet, non solum præsentia disponere, immo & futura prouidere.

Psal. 106.

Psal. 11.

Prou. 25.

Cant. 7.
Eccl. 7.

Gemma

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gemma temperātiæ locatur à dextris, quia temperantia facit hoīem iustum, & sobriū in dextera prosperitatis. Gemma fortitudinis inseritur à sinistris, quia fortitudo facit hoīem robustum in sinistra aduersitatis. Gemma verò iusticiæ incastratur in posteriori parte, sicut Episcopus in fine processionis, sicut Rex in fine aciei, sicut nauta vel gubernator in cauda nauis, sicut sententia iusta profertur in fine causæ, sicut etiam post laborem certaminis, datur victori corona triumphalis: Vnde ab ista, tanquam à principali gemma denominatur
2.Thim.4 corona. Dicit.n. Apost. Repolita est mihi corona iustitiæ. Aurifex in cuius aurificina fabricatur hæc preciosa
Sap.8. corona, est sapientia increata. De qua dicitur. Sobrietatem & prudentiam docet, & iustitiam & virtutē, idest fortitudinē, quibus nihil vtilius est in vita hominibus. Istæ quatuor virtutes (vt dictum est) tāquam quatuor gemmæ preciosæ, in aureo gratiæ sunt incastratæ. Est etiam iustitia sicut stella Artici poli. Nam circa ipsam voluitur cœlum, & sicut ipsa non mutat locum, sic volubilitas vitæ nostræ, mira volubilitate vertitur, iustitia verò nullo accidēte mutatur, siquidem vita nostra, tota est volubilis sicut tota, nunc.n. hominē eleuat honore, quem paulo post humiliando occultat. Iuxta illPsal.116. lud. Ascendunt vsq; ad cœlos, &c. Interdum econuersō hominem humilitate deprimit, quem postea ad honores attollit, quia dicitur. Suscitans à terra inopem, &Psal.112. de stercore, & cætera. quandoq; hominem à lęua mutat in dexteram, scilicet ab aduersis in prosperа, interdū à dextris in lęuam. i. à prosperis in aduersa. Iuxta illud
Gen.13. quod Abrahā dixit ad Loth. Si ad sinistram ieris, ego dexteram tenebo: si tu dexteram elegeris, ego ad sinistram pergam. Sed vir iustus in omnibus his, semper manet immobilis. Nam ipsum humilitas nō deprimit, ipsum honor non ambit, ipsum aduersitas non frangit. Vnde dicitur: Qui facit hæc, non mouebitur in æternum. Est nihilominus iustitia sicut dea nostri microcosmi. i. minoris & inferioris mundi, sicut. n. Deus in
Psal. suo megacosmo vel maiori mūdo, disponit oīa in numero, pondere & mensura: vt dicitur in libro Sap. Sic
Sap.11. iustitia in suo microcosmo præsidens, tanquam Deus facit, in omnibus meritis & operibus nostris, sic numerus bonæ operationis, pondus sanctæ affectionis, & mensura intentionis: Vnde isti Deæ nobilissimę sacrificium iustitiæ debemus offerre, sicut dicitur in Psalm.
Psal.4. Sacrificare sacrificium iustitiæ.

TITVLVS SEXTVS SEXTÆ DIETÆ.

De septem donis Spiritussancti. & primò de dono timoris. Cap. 1.

POST tractatū de virtutibus, sequitur de donis Spiritus sancti. Et hæc est sexta dieta salutis. ſà viritutibus, ad dona Spiritus sancti peruenire, quia (sicut diximus) virtutes docent
Isa.11. rectè operari, sed dona expeditè. Cū aūt sint septem dona Spiritus sancti, quæ. ſ. enumerantur. ſ. spiritus sapientiæ & intellectus, consilij & fortitudinis, scientiæ & pietatis & timoris Dñi, à sapientia autem non peruenitur ad timorē? Dñi, sed à timore ad sapientiam, tanquam ab inferiori gradu ad superiorem, iuxta illud quod dr. Initium sapiētiæ timor Dñi. Ideò de timore Domini, nota specialiter tria
Psal.110. ſ. quàm multipliciter figuratur, quàm virtualiter operatur, & quàm rationabiliter mercatur. Primò ergo, timor Dñi habet multiplices figuras elegantes, & comparationes conueniētes. Comparatur aūt specialiter tribus. E. ſt. n. timor Dñi, sicut ostiarius custodiēs ingressum, sicut iustitiarius puniens maleficiū, sicut terrarius vel speculator euigilans exercitum. Primò ergo timor Dñi est ſicut bonus ostiarius, qui diligenter custodit ostium cordis, ne intret inimicus. i. Diabolus, & sicut ostiarius tenet baculum, vel gladium ad timorem intrantium, sic timor Dei, ne permittamus Diabolum ad cor intrare, portat clauem pœnæ æternæ, gladium ex vtraq; parte acutum. ſ. æquitatem diuinæ sentētiæ, quæ cōdemnabit improbos in aīa & corpore: Vnde dicitur. Timete eum, qui potest corpus & animam perdere in Matt.10. gehēnam. Secundò timor Dñi est sicut bonus iustitiarius, qui perimit maleficos & suspendit. Nam sicut illi, qui tenent iustitiā, ponunt in montibus & locis patentibus, patibulum vel furcas ad expauentaculum latronū ita timor Domini ponitur in corde hoīs, propter expauentaculum peccatorum. & sicut iste iustitiarius crucifigit latronem, sic timor Dñi nititur crucifigere carnē, tanquam pessimum animę latronē: Vnde dicitur. Confige timore tuo carnes meas. Tertiò timor Domini est Psal.118 sicut bonus terrarius, vel speculator, qui euigilat exercitum. Nam sicut speculator, tempore belli maximè, non sinit dormire milites: sic timor Dñi, cum sit modo tempus belli & guerræ mortalis contra carnem, mundum & Diabolum, non permittit dormire spiritū, per Prou.28 delectationem vel consensum: Vnde dicitur. Beatus est homo, qui semper est pauidus. Non solum autem tempore belli debet homo esse pauidus, immo etiam tempore pacis debet esse timorosus, sicut videmus, q̄ magni Reges & sapientes, quanuis actu nō sit guerra, minuunt tū & custodiunt castra sua. De incautis dicit Apo 1.Thes.5 stolus. Cum dixerint pax & securitas, tunc repentinus superueniet interitus. Et Eccle. Qui timet Deum nihil Eccl.6. negligit, quia nec bonum nec malum, quia per timorē Domini malum euitat, tanquam nocium, & bonū for Iob.1. midat, & nescit si est gratum, Vnde dicit Iob. Verebar oīa opera mea, sciens quia non parces delinquenti, maximè aūt tēpore guerræ, iste vigil vel speculator mandat custodiri portas sensuum, quia ibi est quasi torū periculum sicut ad literam illi, qui sunt in munitione sum mè custodiūt portas, cum videns castrum ab hostibus obsessum, sic spiritualem viri, qui habēt timorem Dei custodiunt portas. ſ. quinq; sensuum, ne intrent inimici, timentes, quod dicitur: Ascendit mors per feneſtras Hier.9. nostras. Item timor Domini alijs tribus comparatur: est. n. sicut medicina infirmorum, sicut disciplina puerorum & sicut officina religiosorum. Primò igitur, timor Domini est sicut infirmorū medicina, nam sicut medicina benè temperata repellit omnes morbos nociuos, & omnes nociuos humores: sic timor Dei omne peccatū, & omnes peccati occasiones expellit, sanguinem luxuriæ, fleuma acediæ, & melancoliam irę, & Eccl.1. colerā superbiæ. Vnde dicitur. Timor Domini expellit peccatum. Secundò timor Dñi est sicut puerorum disciplina, nam sicut virga disciplinæ castigatur puer, instruitur, & informatur: sic per timorem Domini omnis motus sensualis & puerilis, sub isto pædagogo ad rationē reducitur, & puerilis extirpatur, iuxta illud Prou.22 quod dicit Sap. Sultitia colligata est in corde pueri, & virga disciplinæ fugabit eam. Et nota, q̄ secundū Bedam quatuor mala sunt propter peccatum nobis iniuncta, & nobis colligata, quæ sunt omnis mali peccati materia. ſ. impotentia, ignorantia, concupiscentia, & malitia. Vnde quidam peccant ex impotentia, & isti parum peccant, & maximam habent excusationē, nisi illa impotentia per culpam eorum sit introducta. Alij peccāt ex ignorantia, & isti plus peccant, & minorem habent excusationem,

excusationem, quia ex ignorantia non excusatur à toto, sed à tanto: maximè si sit ignorantia affectata, quæ non excusat, sed peccatū aggrauat, & augmentat, Vnde de hoc dicit Ambrosius. Si ignoras, grauissimè peccas. Alij sunt, qui peccant ex concupiscētia, & isti plus peccant, & quasi nullā habent excusationem, maximè si sit deliberata. Alij sunt, qui peccāt ex malitia, & certa scientia, & isti maximè peccant, & nullā habent excusationem, immo tales dicuntur peccare in Spiritum
Peccata ī ſpūm ſanctum. sanctum, quia Spiritui sancto bonitas, quæ est maliciæ contraria, appropriatur. Sciendum est autem, vel notandum diligenter, q̄ sex sunt peccata in Spiritum sanctū
Matth.12. ſ. impugnatio veritatis agnitæ, inuidentia fraternæ gratiæ, præsumtio de impunitate, obstinatio, desperatio, & finalis impœnitentia. Et istæ sunt sex blasphemię in Spiritum sanctum, quæ non remittuntur in hoc sęculo, nec in futuro, vt dicitur in Matth. Tertiò timor Domini, est sicut officina religiosorum, maximè est sicut quoddā capitulum, q̄ est factum præcipuè ad culparū
Prou.2. correctionem: nam sicut in capitulo increpatur, & recognoscitur, & punitur culpa, ita in hoc capitulo timoris Dei, corriguntur peccata, quia vt dicitur in Prouer. Timor Dñi odit malum: & sicut religio nulla esset, si
Eccles.28. correctio capituli deficeret, sic si timor in capitulo cordis non esset, totū veritatis ædificium deperiret, quia dicitur in Eccl. Si non in timore Dñi tenueris instanter, citò subuertetur domus tua. Et nota, q̄ in Dei capitulo culpabilis, quatuor facit. Primò genu flectit, secundò culpā recognoscit, tertiò spoliat se & vestem deponit, quartò disciplinam accipit: sic timor Dñi, facit primò hoīem pœnitentem humiliter genuflectere, quia
Isa.45. dicitur in Isa. Mihi curuabitur omne genu. Secūdò facit humiliter culpā propriam recognoscere, sicut Da-
Psal.50. uid qui dicebat. Q̄m iniquitatem meam ego cognosco. Tertiò facit hoīem veterem, sicut vestem turpem
Col.3. spoliare, sicut Apostolus dicit. Expoliantes vos veterē hoīem cum actibus suis, veterem cōuersationem cum vitijs & concupiscentijs. Quartò facit hoīem disciplinam accipere. i. carnem lasciuam macerare & castigare,
1.Cor.9. sicut Apostolus faciebat, qui dicebat. Castigo corpus meum, & in seruitutū redigo. Item timor Domini, est speciosus sicut hortus, virtuosus sicut vētus, & preciosus sicut thesaurus. Primò timor Dñi est valde speciosus, instar horti paradisi. Habet. n. amœnitatē sicut pa-
Psal.30. radisus, dulcedinem, & delectationem. Vnde in Psalm. Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ Dñe, quam
Idem 33. abscondisti timentibus te. Habet fertilitatem & vbertatem sicut paradisus, sicut dicit idem Psal. Non est in-
Eccles.34. opia timentibus eum. Habet nihilominus securitatem sicut paradisus. Vnde dicitur in Eccl. Qui timet Deū, nihil trepidabit. Et philosophus. Qui timet Deum, oīa timent eum, qui verò non timet Deum, timet omnia.
Gen.4. Vnde Cain perpetrato homicidio fratris, statim habuit caput tremulum & ait. Omnis qui viderit me, occidet
Cant.4. me, vt dicitur in Gen. Igitur timor Dñi propter amœ-
Eccle.30. nitatem, vbertatem, & securitatē est sicut hortus conclusus vt dr in Can. est. Et sicut paradisus, vt dr in Eccl: timor Dñi sicut paradisus benedictionis. Secundò timor Dñi est sicut ventus virtuosus, & specialiter sicut ventus aquilonaris. Nam sicut ventus aquilonaris pluuias dissipat, nubes fugat, aerem serenat, reptilia exterminat, & aquam congelat, ita timor Dñi dissipat pluuias carnalium delectationum, fugat nubes carnalium imaginationum, serenat mentem per amorem puritatis, exterminat reptilia. i. mortificat vitia carnis, congelat aquas. i. restringit fluxum mundanę prosperitatis, ita
Matt.14. vt posit homo timens Deum ambulare super aquam,
Dan.3. sicut Petrus de quo legitur in Matt. Iste est ventus de quo dr in Dan. Angelus Dñi fecit medium fornacis, quasi ventum roris flantem, quia fornax oīum dēsideriorum carnalium temperatur, & refrigeratur, per Dei timorem. Tertiò timor Dñi est preciosus sicut thesaurus, nā sicut thesaurus qui est res speciosa, facit hoīem semper sollicitū de custodia, sic timor Dei de se, & virtutibus semper est solicitus, & de grā cum habetur de perdita vt recuperetur, & de recuperata vt à recidiuo conseruetur. Vnde dicit Ber. super Can. Cum adest gratia, time ne indignē opereris ex ea, amplius time subtra
Ioan.5. cta gratia, q̄ relinquat te custodia tua, si redierit gratia, multò amplius timendū, ne fortè contingat pati recidiuum. Recidiuare. n. quàm cadere peius est, quia dr in Io. Ecce iam sanus factus es, noli amplius peccare, ne deterius aliquid tibi contingat. Iste igitur thesaurus est
Psal.3. preciosus, & ideò summè custodiēdus. Vnde dicitur in Isa. Timor Dñi ipse thesaurus eius. Secundò timor Dñi virtualiter operatur, Vnde nota, q̄ timor Dñi habet septem nobiles effectus. Primò nanq; timor Dñi curat hoīem à culpa perpetrata, est. n. sufficiēs medicina contra oīa peccata. Et nota, q̄ sicut medicus sapiens volēs purgare ægrotum, primò dat si syrutū preparatiuū, postea potionē, vel antidotū purgatiuum, sic timor Dñi instar syrupi, præparat peccatorē generādo attritionē. iuxta illud Eccl. Qui timent Deum, præparabūt corda
Ecclo.2. & 1. sua. Secūdò instar antidoti, purgat oēs peccati feces, generando perfectā contritionē, quia dicitur in Eecl. Timor Dñi expellit peccatū: & est differentia inter contritionem, & attritionē, quia attritio est dolor de peccato, non tū perfectus, quia adhuc est in proposito peccandi de futuro. Secundò timor Dei custodit hoīem à culpa futura, sicut. n. sapiens medicus infirmo quē habet in cura, non solum dat antidotum ad expellendum morbum, sed etiam ministrat curato aliquod electuarium contra recidiuum, sic timor Dei instar electuarij
Exod.20. conseruatiui, custodit hoīem ab oī peccato recidiuo. Vnde dr in Exod. Vt probaret vos venit Dñs, & vt timor illius esset in vobis, & nō peccaretis. Tertiò timor Dñi abijcit temporalia vel terrena, quæ sunt sæpè peccandi materia, sicut. n. videmus, q̄ nautę videntes naufragium imminere, merces quæ sunt in nau proijciūt in mari, vt euadant periculum naufragij, sic timor Dñi bona temporalia facit abijcere, vt possit ab ęterno naufragio liberare. Et propterea dicebat Iob. Semper quasi
Iob. 31. tumentes super me fluctus timui Deum, & pōdus eius ferre non potui. Quartò timor Dñi contemnit & sustinet tēporalia mala, vt euadat eterna: nam sicut infirmus sustinet cauterium, & adustionē, vt possit euadere mortem, ita timor Dñi facit sustinere cauterium temporalis vitæ, vt possit homo euadere mortem, vel sup-
Eccle.33. plicium mortis æternæ. Vnde in Eccle. dicitur timenti dñm, non occurrent mala, &c. Quintò timor Dñi gratiam & bona opera introducit, sicut. n. seta introducit filū, sic timor Dñi gratiam & omne bonū, iuxta illud.
Pſal.110. Initium sapiæ timor Domini. Sextò timor Dñi super oīa facit fugere, & euadere suppliciū gehennę. Vadit. n. ad infernū, in dimidio dierū, vt nō vadat in hne dierū,
Isa.38. sicut Ezechias, qui dicebat. Ego dixi, in dimidio dierū meorū vadam ad portas inferi. Facit etiā alas ad melius fugiendū, vt dicit poeta. Pedibus timor addidit alas, sicut videmus, q̄ lepus fugiens leporariū, præ timore vī volare, & alas habere. Timor etiā facit hoīem montes & colles transire, vt possit Diabolū fugere, & inferni præcipitiū cauere, quia dicitur in Isa. Tunc saliet sicut
Isa.35. ceruus claudus. Septimò timor Dñi meretur stipendiū vitę ęternę, hoīem nanq; humiliat, & sic secundū regu
Luc.14. lam saluatoris, ad gloriam exaltat, quia qui se humiliat exaltabitur. Et ideò dicitur in Prouer. Humilem spūm
Pro.29. susciet gloria. Timor Dñi multipliciter variatur, vnde nota, q̄ sunt sex species timoris, scilicet, timor naturalis, mundanus, humanus, seruilis, initialis, & filialis. Primus igitur timor est naturalis. ſ. quādo homo natu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ralitur timet mortē, & omne quod est sibi nociuum: iste timor nature nō est meritorius, nec demeritorius, quia nō subest libro arbitrio. Hoc timore Christus timuit mori, sicut dicitur in Marco. Cœpit Iesus pauere, & tedere. Secundus timor dicitur mundanus. s. quando aliquis nimis timet de rebus transitorijs, vel de rebus mundanis, vel temporalibus perdendis. Isto timore timuerunt Iudæi, qui occiderunt Christum, ne perderēt locum suum, vt dicitur in Ioan. Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum, & venient Romani, & tollent locum nostrum, & gentem nostram. Tertius timor dr humanus. s. cum aliquis plus debito timet de corpore suo. Iste timor prohibetur in Matth. Nolite timere eos qui occidunt corpus, aiam autem non possunt occidere. Iste timor aliqñ est veniale peccatum, vt quando est citra Deum, aliquádo mortale peccatum, vt qñ est supra Deum, qualis fuit in Petro, qñ negauit Christū, ne perderet corpus suum. Quartus timor est seruilis, cum aliquis timet peccare, & abstinet se à peccato timore gehennæ, habet tñ voluntatem peccandi, si peccatum posset impunè fieri, & inquantum in se est, vellet non esse iustitiam, vt posset perpetrare culpam. Iste timor est quasi vestis de sacco, cum qua nullus ingreditur regnum cęlorū, sicut figuratur in Esther, vbi dicitur. Indutum sacco non intrare aulam Assueri. De hoc timore dicit Apostolus. Non accepistis spiritum seruitutis iterum in timore, &c. Quintus timor initialis dicitur, de quo in Psal. Initiū sapientiæ timor Domini. Iste timor duo facit, timet. n. puniri, & timet à Deo separari, sed principaliter timet separari, iste licet timeat malum incurrere, plus timet bonum perdere, & ita quodammodo incipit bonū amare, & ideo dicitur initialis propriè, quia sicut seta introducit filum, & filo inducto exit seta, sic iste timor initialis charitatem introducit, & charitate introducta, timorem foris mitit. Sextus timor dicitur filialis, nam sicut filius super oīa timet offensam patris, etiam si pater non intenderet eum percutere, sic qui habet timorem Dñi filialem instar boni filij, timet & cauet offensam patris cœlestis, etiam si ex offensa illa, nihil mali deberet sibi accidere. De hoc etiā timore dicitur in Psal. Timor Dñi sanctus permanet in seculum seculi. Iste timor à sanctis doctoribus vocatur castus timor, qui sanctum Danielem verecundantur specialiter, & timent in turpi facto. Sine hoc timore verecundiæ nihil rectum esse potest, nihil honestū, vt dicit Tullius De hoc timore verecundo, dicit Bernardus mirabilia super cātica. Timor (inquit) verecundus & castus, est oīum ætatum ornatus, sed in iuuenili ætate amplius enitescit. Quid. n. amabilius verecundo adolescente? quàm pulchra hęc & splēdida gemma morum in vultu adolescētis, quàm vera & minimè dubia bonæ nuncia spei, bonæ indolis iudex: foror continentiæ est, nullum æquè manifestum signum columbinæ simplicitatis, testis innocentiæ, lampas pudicæ mentis, specialis gloriæ conscientiæ, famæ custos, vitæ decus, virtutis sedes, virtutum primitiæ, naturæ laus, insigne totius honestatis. Meritò igitur iste timor castus dicitur, quia qui timorem istum habet instar virginis Marię, ante partum suorum operum, & post partū, semper manet incorruptus, & sicut mater Dei est virgo & decor virginum, sic timor iste castus decor est, & virgo virtutum aiæ. Item post donum timoris dicendū esset de dono pietatis: sed quia pietas idem est, vel quasi idē cum misericordia, ideò infrà cum dicemus de beatitudinibus in materia de misericordia, c. 4. tit. 7. de pietate dicemus. Item post donum pietatis esset dicendum de dono scientiæ, sed quia scientia ad prudentiam potest reduci, ideò illa quæ in materia de virtutibus suprà dicta sunt de prudentia, cap. 5. Tit. 5. applicari possunt ad ea, quæ de dono scientiæ sunt dicenda. Et post donum scientiæ, esset dicēdum de fortitudine, sed quia fortitudo non tm est donum, sed virtus, ideò de fortitudine sufficiant quæ dicta sunt in capitulo de virtute, & specialiter in materia de fortitudine, cap. 7. Tit. 5.

Mar. 14.
Ioan. 11.
Mat. 10.
Esther. 4.
Rom. 8.
Psal. 110.
Psal. 18.
Serm. 86.

De dono consilij. Cap. 2.

POst donum fortitudinis, esset dicendum de dono consilij, sed pauca de dono consilij sunt dicenda, & hoc quia ad donum consilij pertinent ferè oīa quę superius in capitulo de virtutibus, & de virtute prudentiæ sunt dicta. c. 7. ti. 5. Nam prudentia & consilium in hoc differunt, q̄ consiliū dicit vtrū aliquid sit agendum? prudentia verò, ostendit quo fine, & quibus circunstantijs adhibitis, vt quo tempore, & qualiter aliquid sit agendum: sicut alterius est scientiæ cognoscere an expediat aliquem saluarī? alterius verò scire qualiter aliquid sit saluandum, quia primum pertinet ad theologiam, secūdum ad medicinam. Item donū consilij excellentius est, quàm virtus prudentiæ, quia consilium contra omne præcipitium virtutem prudentiæ retinet, ne post factum peniteat, & hic propriè est actus & opus consilij. s. prohibere præcipitium & cauere. Sicut. n. videmus, q̄ frenum est contra præcipitium equi, sic donum consilij contra communem præcipitationem operis boni: Et ideò dicitur in Eccl. Sine consilio nihil facias, post cuius factum non pœnitebis. His suppositis, inter illa pauca quæ de dono consilij sunt dicenda, sunt hęc consilia notanda. Nunc de consilio specialiter nota tria. s. quæ sunt in consilio necessaria, quæ sunt in consilio laudabilia, & quæ sit consiliorum differentia. Primò ergo dicendum est, quæ sunt in consilio necessaria. Et nota, q̄ in cōsilio quatuor sunt necessaria obseruanda. s. expediens, facile, certum, & securum: contraria istorum vitāda. s. damnosum, difficile, incertum, & periculosum. Vnde ille qui dat consilium cęteris paribus, debet præponere expediēs damnoso, facile difficili, certum incerto, securum periculoso. Propter omnia illa, dicitur in Prouerbijs. Erit salus, vbi multa consilia. Secundò videndum est, quæ sunt in cōsilio laudabilia: & nota, q̄ in cōsilio quatuor sunt laudabilia. s. gratia consilium requirendi, gratia consiliū eligendi, gratia consilium exhibendi, & gratia consilium acquirendi. Primò igitur, est valde laudabile. s. consilium in omnibus libenter requirere. Ideò dicitur in Tobia. Consilium semper à sapientibus requirere. Secūdò in consilio, est laudabile, consiliarium bonum eligere: Vnde nota, q̄ secundum doctrinam sacræ scripturæ, Deus consiliarius est eligendus præ omnibus, nam in consilio & pro consilio requirēdo, primò eligēdus est Deus, non diabolus: vnde dicitur in eodem Tobia. Omnia consilia tua in ipso. s. in Deo maneant. Secundò eligendus est iustus nō impius, Vnde dicitur in Eccl. Cor boni consilij statue tecū, quia dicitur in Prouerbijs. Consilia impiorum fraudulenta, quia vix scit alijs cōsilium dare, qui sibi nescit accipere. Et ideò dicitur in Gen. In consilio eorum. s. impiorum, non veniat aīa mea: Tertio eligendus est sapiens consiliarius non fatuus, ideò dictum est in Tobia. Consilium semper à sapiente require, non à fatuo, quia dicitur in Eccl. Cum fatuis nō habeas consilium, non. n. possunt diligere, nisi quæ eis placent. Quartò eligendus est senex & expertus vt dicitur in Eccl. Quàm speciosa veteranis sapiētia, & gloriosis intellectus, & consilium. Non est pro consilio eligendus iuuenis lasciuus: ideo Roboam pro magna parte amisit regnum suum, quia relicto consilio seniorum, adhæsit consilio iuuenum, vt dicitur in tertio regum. Tertiò videndum est, quę sit consiliorū differentia. Et nota, q̄ sicut sponsus localia consueuit portare sponsę, cū qua de nouo contraxit, ita Christus qui tanquam sponsus de thalamo procedens, nouę sponsę suę Ecclesiæ,

Eccle. 37.
Prou. 11.
Psal. 33.
Tob. 4.
Tobię. Ibidem. Eccl. 37. Prou. 11.
Gen. 49.
Eccle. 6.
Ibidem.
Luc. 24.
3. Reg. 12.
Ibidem.

Ecclesiæ, cum qua naturam nostram cum sua vniēdo. in vnitate personæ matrimoniū sacramentale contraxit, noua iocalia. i. tria Euangelica consilia apportauit.

Matth. 19. Primum consilium est castitas, contra concupiscentiā carnis. De hoc cōsilio habetur in Mat. Non omnes capiunt verbū istud, sed quibus datum est. Tales sunt. n. eunuchi, qui se castrant propter regnum cœlorum. Secundum consilium, est voluntariæ paupertatis, contra concupiscentiam oculorū. De quo consilio habetur in Matth. ibidem. Matt. Si vis perfectus esse, vade & vende omnia quę habes, & da pauperibus. Et Seneca dicit, q̄ quietissimè viuerent homines, si hæc duo pronomina tollerentur de mundo. s. meum, & tuum. Tertiū consilium est obedientiæ & humilitatis, contra superbiam vitæ, de quo Idem. 16. dicitur in Matth. Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Semetipsum abnegare, est proriam voluntatē relinquere. Optimum consiliū: vnde dicit Ber. Tolle propriam voluntatem, & infernus nō erit. Exemplū de fratre orante, & diabolo insultante. Et quia superius in tractatu de consilijs, plenè dictum est de his tribus consilijs: Tit. 4. ideo quę dicta sunt de dono consilij modo sufficiant.

De dono intellectus. Cap. 3.

POst donum consilij, dicenda sunt pauca de dono intellectus, & dono sapiētiæ, quia hic possunt dici ferè oīa, quæ dicta sunt suprà tractatu de virtute prudentię. Vnde notandum, q̄ virtus prudentiæ, & donum consilij, differunt à dono intellectus, & sapīæ, quia consilium & prudentia pertinēt ad vitam actiuā, & sunt de actiuis, intellectus & sapientia pertinent ad vitam contemplatiuam, & sunt de cōtemplatiuis. Differunt aūt intellectus, & sapientia, quia intellectus est cognitio speculatiua, & quasi cognitio per visum, sapientia verò est cogitio experimentalis, & practica, & quasi cognitio per gustum, & ideò superior est sapientia, quia intellectus tm̄ dicit cognitionem vel visionem, sapientia supra cognitionem dicit delectationē. Et nota, q̄ intellectus foris stat, sapientia per affectum intrat, & ipsa delitias suggerit. Vnde dicitur in Psal. Gustate & videte qm̄ suauis est Dominus, gustare ad sapiētiam pertinet, sed videre ad intellectum, quia quod intellectus acutè inuenit, sapientia maturè disponit, & ad spiritualem delectationem cōuertit, vt dicit Greg. Summa huius differentiæ est, q̄ donum intellectus est propriè penetratiuum, sed donum sapientię est propriè saporatiuum, his propositis, de dono intellectus notāda sunt pauca, & specialiter tria, debemus. n. per donū intellectus subtiliter penetrare, & intelligere, quæ sunt supra nos, vt Deum, quæ sunt iuxta nos, vt proximū, & quæ sunt infra nos, vt corpus nostrum. Primò igitur debemus intelligere suporiora; iuxta illud quod dicit Rom. 1. Apostolus. Inuisibilia Dei, per ea quæ facta sunt intellecta, conspiciuntur, sempiterna quoq; virtus eius, & Diuinitas. Et nota, q̄ duplex est liber, in quo intellectus potest legere, & intelligere, & adiscere Deum, s. liber scripturæ: & hunc librum dedit Saluator discipulis suis post resurrectionem vt. s. in figuris legalibus, & canticis prophetalibus intelligerent mysteria gratiæ, quæ operatus est Christus. i. vt per ea quæ facta sunt, & dicta in veteri testamento, intelligant ea quæ completa sunt in nouo. Dicitur in Luca. Tunc aperuit eis sensum, vt intelligerent scripturas. Alius est liber creaturæ, in quo intellectus fidelis debet Deum quærere, quia potest eum inuenire, sic vt in magnitudine & ordine, sapientiam: in vtilitate & fructu, bonitatem Dei summam: quia dicitur in libro Sapientiæ, à magnitudine speciei creaturæ, cognoscibiliter potest eorum creator videri. Hunc intellectum non habuerunt philosophi, quia intellectus eorum nescīūt ascendere à magnitudine creaturæ ad magnitudinē Dei, & ideò fuerunt similes pueris, qui cum legūt literas pulchras & deauratas, attente respiciunt, sed quid literæ significant, non intendūt. Item notandum diligenter, q̄ creatura duplex est. s. naturalis, & artificialis, & sic omnis creatura significat suum creatorem dupliciter. In creatura est signum naturale, & positiuum. Signum naturale dicitur in creaturis quas condidit per se diuina sapientia: signum positiuum dicitur in fabricis & operibus sacramentalibus, quæ constituit Ecclesia, vt sunt formæ ecclesiarum, & vestes & ornatus ministrorum quæ omnia sunt instituta, vt intelligamus Deum, quia in altitudine ecclesiarum, sublimitatem: in magnitudine, immensitatem vel infinitatem: in quadratura, soliditatem: in longitudine, æternitatem: & similiter de alijs. In ministris similiter & ornamentis eorum intelligo Deum, vt in veste candida, mundiciam, & puritatem, in veste rubea, Dei clementiam, & charitatem, in veste aurea Dei sapiētiam & claritatem, & sic de alijs. Iste intellectus propriè vocatur donum Dei, vt dicit Apostolus. Dabit tibi Dominus in oībus intellectum. 2. Thim. 2
Secundò debemus intelligere, quæ sunt iuxta nos, scilicet proximum, iuxta illud quod dicitur in Eccle. Intellige quæ sunt proximi tui ex teipso. Nam in frigore meo, debeo intelligere pauperis nuditatem, in fame & siti, pauperis sitim & esuriem, & in dolore meo, pauperis infirmitatem, & sic de alijs. Et sicut homines bene intelligentes, consueuerunt ad honores & dignitates promoueri, ita qui intelligunt necessitatem proximi, promouentur & quasi episcopātur ad beatitudinē paradisi. Vnde dicitur in Psal. Beatus qui intelligit super egenum, & pauperē. Tertiò debemus intelligere, quæ sunt infra nos, sicut animam nostram, & corpus nostrum, sicut. n. oculus noster dirigit manum in opere & motu exteriori, sic intellectus regulat affectum, in omni opere & motu interiori. Vnde intellectus, dicitur interior lectus, quia animam informat, aīam tranquillat & quietat, sicut corpus in lecto pausat. Dicitur etiam interior locus, quia sicut locus continet & conseruat locatum, sic intellectus stabilitat & cōseruat liberum arbitrium, & omnem interiorē motum. Ideò dicitur in Psal. Intellectus bonus omnibus facientibus eum, quia si homo non faciat, quod intellectus & conscientia dicūt, nec Deus, nec Angelus, nec homo (quia ista tria habēt intellectum) dici meretur, sed potius iumento comparatur. Vnde dicitur in Psal. Homo cum in honore esset, nō intellexit creatorem suum, sed iumentis comparatur, & similis factus est illis.

Duplex creatura dupliciter significat suum creatorem.
Etymologia intellectus.
Psal. 110.
Psal. 48.

De dono sapientiæ. Cap. 4.

POst donum intellectus, pauca debemus dicere de dono sapientiæ, quia multum conuenit cum virtute prudentiæ, & alijs virtutibus seu donis, quæ informant cognitiuam, tamen quia sapientia non tantū informat cognitiuam, sed etiam affectiuā, ideo dicenda sunt de sapientia pauca. s. tantum tria. Vnde notandum, q̄ sapientia, est donum splendidissimum instar lucis, donum sapidissimum instar mellis, & donū profundissimum instar maris. Primò ergo donum sapientiæ, est donum splendidissimum, non solum sicut sol, sed est plusquam sol: sol enim iste, non ostendit nobis nisi quæ sunt supra terram, & infra cœlum, sapientia autem Dei, facit nos cognoscere omnia, scilicet infernum vt timeamus, mundum vt contemnamus, cœlum vt appetamus, Deum vt laudemus, & istud est vltimum libri sapientiæ, & ab isto donatur. s. cognitio diuinorum, vt dicit Aug. & proprerea dicitur in lib. Sap. Sap. 7.
Hæc scilicet sapientia, est speciosior sole, & super omnem dispositionem stellarū luci comparata, & inueni-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur prior quia per lucem, visibilia videntur tãtum, per
sapientiam verò etiam inuisibilia cognoscũtur. Secundò sapientia est donum sapidissimum instar mellis,
non solum sicut mel, sed etiam plusquam mel. Vnde
Eccle.24. dicit sapientia in Eccles. Spiritus meus mel dulcis, & hæreditas mea super mel & fauum. Mel nanq; vnum habet saporem, & illo gustato despiunt alia etiam meliora, sicut vinum quod post mellis gustum, non apparet sapidum, sed sapientia diuina omnem habet saporem, quia tibi sapiunt omnia vt debẽt scilicet tam mala quàm bona temporalia, vt vilia & insipida, bona spiritualia, vt cara, bona æterna, vt fructuosa & summè
Eccle.6. vbi ponitur Etymologia sapientię. nobilia. Vnde dicitur in Eccles. Sapientia secundum nomen suum est scilicet sapida scientia, & non multis est manifesta. Ideò dicit Bernardus, Inuenisti plenè sapientiam, si prioris vitæ peccata desleas, Si huius sęculi desideria paruipendis, si æternam beatitudinem toto desiderio concupiscas: inuenisti sapientiam, si tibi singula horum sapiant prout sunt. Tertiò sapientia est donum profundissimum instar maris, non solum sicut mare, sed etiam plusquam mare, quia mare habet fundum, sapientia diuina nullum habet fundum, vt dicitur in Iob. Longior est terra mensura eius, & latior
Iob.11. mari. Et propterea dicit Apostolus. O altitudo, id est
Rom.11. profunditas, diuitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei, quàm incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius, quia nimis longæ sunt sapientiæ diuinæ iudicia, quibus disposuit omnia inuestigabilia, quàm gutte maris valeant numerari. Exemplum de patre & filio volẽtibus haurire totum mare cum cocleari paruo, vt narrat Hieron. Ideò dicitur donum, quia nũquam per studium acquiritur, nisi per inspirationem diuinam ha
Isa.1. beatur. Et ideò dicit Iacobus. Si quis vestrum indiget
Sap.9. sapientia, postulet à Deo, qui dat omnibus affluenter, & non improperat, & dabitur ei. Et in Sapiẽtia. Da mihi Domine sedium tuarum assistricem sapientiam, vt mecum sit, & mecum laboret, vt sciam, quid acceptũ sic coram te omni tempore. Amen.

TITVLVS SEPTIMVS
SEPTIMA DIETA.

De Beatitudinibus Euangelicis, & primò de humilitate.
Cap. 1.

POst tractatum de donis Spiritus sancti, dicendum est de beatitudinibus: hæc est septima dieta salutis, scilicet à dono spiritus sancti, ad beatitudinẽ peruenire. De humilitate enim quatuor sunt præcipuè notanda, scilicet typum figurativum, motum incitativum, signum demonstrativum, & gradum distributiuum. Habet ergo humilitas, in sacra scriptura typum, & multiplicem figuram. Nota igitur, quòd humilitas est breuis scala deuotionis, breuis scola perfectionis, & breuis via saluationis, breuis (inquam) scala, si vis ascendere, breuis scola, si vis addiscere, & breuis via, si vis incedere. Est igitur humilitas breuis scala. Et nota tria in scala humilitatis, scilicet scalæ extremum, imum, & supremum, scalæ latera, dextrum, & sinistrum, scalæ spacia, scilicet triplicem gradum. Habet enim scala humilitatis duo extrema, imum, & supremum: imum vel pes huius scalæ, est timor supplicij, su-
Psal.138. premum verò, est amor præmij. Vnde Psal. ait Si ascendero in cœlum, tu illic es, si descẽdero ad infernũ, &c. Item habet scala duo latera scilicet dextrum & sinistrum: dextrum est temperantia in prosperis, sinistrũ patientia in aduersis. Vnde Apost. Per arma iustitiæ, 2.Cor.6.
à dextris & à sinistris. Item hæc scala habet tria spacia, vel tres gradus, inter quos primus est contemtus mundi, secundus est humilis abiectio sui, tertius est humilis amor Dei. Hæc est scala Iacob de qua dicitur in Gene. Item est humilitas breuis scola, est enim com- Gen.28.
pendium totius iustitiæ. Vnde ipsa dicitur omnis iu- Matth.3.
stitia in Matt. Sic enim decet nos implere omnem iustitiam, glo. id est humilitatem. Ideò Saluator & magister optimus, in tua schola prolixitatem totius legis reduxit ad quandam summam, id est ad methodum hu- Idem.11.
militatis, dicens, Discite, à me, quia mitis sum & humilis corde. Humilitas autem sic describitur. Humi- Definitio humilitatis.
litas est, ex intuitu propriæ conditionis, vel conditione voluntaria mentis inclinatio. Est insuper humilitas sicut breuis via, quia cum humilitas petat centrum, per consequens vetat circulum, & specialem circuitum, & facit diametrum, & diametraliter pertransit spacium, & ita rectissimè venit ad terminũ, ideò dicit Isa. Hæc Isa.30.
est via, ambulate in ea. Item humilitas se attenuat, vt ametur à sponso, se adnihilat, vt creetur de nouo, & se euacuat, vt impleatur à Deo. Humilitas itaque se attenuat, & sic facit seipsam gracilem, ad domicellæ modum. Vnde humilitas est gracilitas sponsæ, quæ sponsum incitat ad eius amorem. Et caula huius est, quia gracilitas significat, vel attestatur incorruptionem, sicut ecntrario tumor significat corruptam esse mulierem, & pregnantem. Vnde nota, quòd quidam tument & Gen.38.
inflantur de genere, & nobilitate, & tales impregnantur à proprio patre, sicut filiæ Loth vt habetur in Gen. Quidam inflantur de subditorum multitudine & po- 2.Reg.24.
testate, & tales impregnantur à toto populo, sicut Dauid, qui fecit murmurare populũ vt dicitur in 2. Reg. Quidam etiam tument & inflantur de incorruptione corporis, & per consequens (quod detestabile) impregnantur à virginitate, sicut fatuæ virgines de quibus, di- Matt.25.
citur in Matth. Item humilitas se adnihilat, vt de nouo Iob.26.
creetur. Ipsa enim est illud nihilum, super quod Deus fundauit terram, vt dicit Iob. Qui appendit terram super nihilum, id est animam, super humilitatis fundamentum. Humilitas insuper se euacuat, vt impleatur, Exod.3.
id est vacuam & inanem se reputat. Vnde figuratur per altare tabernaculi de quo dicitur in Exo. quod erat ita concauum, vt posset recipere ignem, ligna, & victimas: sic humilitas est vacua, vt capiat ista tria. Signé dilectionis, ligna cõpassionis, & victimam deuotionis. Item nota, q̃ humilitas est, quicquid in valore est precio- Idem.20.
sius, quicquid in odore est deliciosius, & quicquid in decore est gratiosius. Primò igitur dico, q̃ humilitas in valore est summè pretiosa, & p̃p hoc cõparatur auro & balsamo, quæ sunt duo valde pretiosa, balsamũ, super oẽs liquores: aurũ, super oĩa metalla: & sicut ista duo sunt valde rara, & ideò pretiosa, sic rarissima est humilitas vera, ideò summè chara, & sicut aurum est valde ponderosum, & naturaliter petit cẽtrum, & balsamum semper petit fundum, sic vera humilitas instar auri & balsami, semper appetit inferiorem locum, Et propterea de valore humilitatis dicitur in libr. Sapien. Sap.7.
Omne aurum in comparatione illius, arena est exigua. Est etiam humilitas in odore multum delitiosa, & propter hoc cõparatur in scriptura tribus, quæ sunt val- Eccl.50.
de odorifera. s. thuri, quod est granum modicum, est tamen fragrantissimum: ideò dicitur in Eccles. Quasi thus redolens in diebus ætatis. Comparatur etiam nar- Cant.2.
do, quæ est arbor parua, & valde odorifera. Vnde dicitur in Cant. Nardus mea dedit odorem suum. Comparatur etiam cinamomo, quod est cinerei coloris, & cũ frangitur,

frangitur, spirat quendam visibilem & fragrantissimũ odorem, idest, vaporem ad modũ cineris, sic verus humilis, quia cinerem se reputat, emittit spiramina fra-
Eccle.24. grantissima virtutis: Et ideo dicitur in Ecclesiast. Sicut cinamomum & balsamum aromatizans, odorẽ dedi. Est insuper humilitas in decore mentis valde speciosa, & propter hoc cõparatur virori & colori viridi, qui
Eccle.40. super omnes colores est proportionabilis oculis, & delectabilis ad videndum. Vnde dicitur in Eccles. Gratiam & speciem desiderabit oculus, & super hoc viridies sationes, vnde seges satior viridiorq;, est virtus humilitatis. Item nota, q̃ humilitas se humiliat vt ascendat, se incinerat vt redoleat, se mortificat vt resurgat. Humilitas itaque se humiliat & semper inclinat: sicut enim ramus in quo pendet fructus, & sicut spica plena grano, respicit & declinat verus terrã, sic anima humilis, quæ instar rami, quæ est onusta fructibus bonorum operum, & ad modum spicæ granatæ, est plena granis virtutum, respicit terra, id est propriam fragilitatem, & carnis vel corporis conditionem terrenam. E contrario ramus erectus, monstrat quòd in eo est nullus fructus, & spica erecta, quòd est gracilis & vacua. Ita ho-
Matth.7. mo per superbiam erectus, est ad modum rami sterilis & infructuosi. Et ideò dicit Saluator in Matth. A fructibus eorum, cognoscetis eos. Humilitas etiam se in-
Can.e.3. cinerat & puluerizat, & sic suauius fragrat, sicut herbæ & species aromaticæ, plus redolent, quantò sunt minutius tritæ & puluerizatæ. Vnde dicitur in Cantic. Quæ est ista, quæ ascendit per desertum, sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, & thuris, & vniuersi
Gen.3. puluueris pigmentarij? Et notandum, quòd omnis homo debet se puluerem & cinerẽ reputare ex parte carnis, de qua certus est, quòd efficietur puluis, vt dicitur in Gen. Puluis est, & in puluerem reuerteris. Ex parte animæ, debet se quilibet puluerem & cinerem reputare, præcipuè propter tria. Primò propter vilitatem, sicut enim cinis est vilis, quantuncunq; fuerit de pretio-
Psal.14. sa materia, sic anima valde vilis est ex culpa, quanuis sit valde nobilis ex natura, ideò dicit Psal. Ad nihilum deductus est in conspectu eius malignus. Secundò propter resistendi difficultatem, quia sicut cinis statim dispergitur, & non potest resistere modico flatui, sic ho-
Psal.1. mo potest resistere modicę tẽtationi, immo frequenter cadit ad sibilum modici verbi, vnde dicitur in Psal. Non sic impij non sic, sed tanquam puluis, & cætera. Tertiò propter resurgendi impossibilitatem, nam sicut cinis non potest redire ad statum suæ materiæ, sic
Eccle.7. homo peccator non potest redire ad statum gratię, nisi
Psal.116. sola Dei virtute, quia dicit Ecclesiastes. Nemo potest corrigere, quem Deus despexit, & in Psal. Nisi Dominus ędificauerit domũ, &c. Humilitas insuper se mortificat, vt resurgat, quia humilis quasi semper consi-
Mortis memorię vtilitates. derat mortem propriam, vt resurgat ad vitam. Et nota, q̃ memoria mortis facit in homine præcipuè sex bona. Primò facit peccata vel vitia fugere: Nam sicut latrones timent & fugiunt faciem iudicis, sic vitia, memoria mortis, & sicut iumentum cum cauda se defendit à
Tren.2. muscis, sic homo à tentatione vitiorum ex consideratione mortis. Nam de peccatore dicitur in Trenis. Sordes eius in pedibus, id est in affectionibus. Et subdit causam, quia non recordatus est finis sui. Secundò facit mundum contemnere, vnde dicit Hiero. Facile contemnit omnia, qui se semper cogitat moriturum. Nam concupiscentia oculorum contemnitur, quando quis cogitat se in terram reuersurum, concupiscentia carnis deprimitur, quando quis cogitat, quòd corpus in delitijs nutritum, erit cibus vermium, superbia vitæ contemnitur, quando quis cogitat, quòd ille qui vult esse supra alios, ponetur sub terra, quæ est infimũ elementorũ. Tertiò facit seipsum despicere, & propter resolutionem ad terram, in suijpsius cognitionẽ venire, qui modus cognoscendi (secundum philosophum) est certissimus inter omnes, propterea dicitur in Psal. Sciant Psal.9.
gentes, quoniam homines sunt, id est de homo. Quartò facit vitam præsentem rectè regere, sicut enim gubernator nauis se ponit in cauda, vt rectius gubernet navem, sic qui in mari huius mundi vult rectè & securè nauigare, nouissima sua debet cogitare vel recordari. Nam dicitur in Eccles. Memorare nouissima, & in Eccle.7.
æternum non peccabis. Quintò facit rectè temperare pœnitentem lætitiam, sicut enim fatua est esca sine sale, sic præsens lætitia est inepta sine mortis consideratione, instar salis, dulcedo lætitiæ temporalis, miscetur cum amaritudine mortis. Vnde dicitur in Eccles. O mors, quàm amara est memoria tua homini iniu- Idem.41.
sto. Sextò facit rectè diuidere pœnitentem, & futuram vitam. Qui enim ponit se in articulo mortis, & eam diligenter considerat, quasi in medio præsentis & futuræ vitæ se collocat, & ideò rectè videt quid spernere & quid eligere debeat. Ideò dr in Eccl. In die bonorũ, Idem.11.
ne immemor sis malorum. Item humilitas, est gratiosa instar floris speciosi, luminosa instar sideris radiosi, & virtuosa instar lapidis pretiosi. Est itaque humilitas gratiosa, instar floris speciosi. Comparatur autem inter flores precipuè violæ, quæ est flos modicus, & valde pretiosus. Et nota, viola est formata instar auiculæ paruæ, habet enim quoddam nostrum paruum, & quasdam paruulas alas, & quandam caudam paruulam, ita humilitas, habet ad modum violę ista tria diminutiua per propriam reputationem, habet nanq; rostrum ad laudandum Deum, habet etiam alulas vel pennas, ad contemplandum cœlum, habet caudam ad cogitandum finem proprium. Hæc est viola pretiosa, de qua dicitur in Cant. Ego flos campi, &c. Est etiam humilitas lu- Cant.2.
minosa, instar sideris radiosi, nam sicut sidus vel stella est modica in apparentia, cum tamen sidus in veritate (vt tradunt Mathematici) sit maior tota terra, sic humilis cum sit paruus in veritate, est apud Deum maximus, & sua tamen & hominum reputatione vult esse quasi nullus, ideò dicitur in Eccl. Quantò magis es, Eccle.33.
humilia teipsum in omnibus. Ipsa enim est instar Lunæ, nam sicut Luna est luminare quod minuitur ex consumatione, vt dicitur in Eccle. sic humilis se minorare nititur, cum à Deo per gratiam consumatur, sicut Idem43.
virgo Maria vt habetur in Luca. Quia reputauit se ancillam humilem, cum salutaretur venerabiliter per ar- Luc. 1.
changelum Gabrielẽ, & à filio Dei eligeretur in matrem. Est etiam humilitas instar lapidis pretiosi virtuosa. Nam lapides pretiosi sunt, vt plurimum, quantitate modici & virtute magni. Et nota, quòd humilitas comparatur specialiter & propriè quinque lapidibus pretiosis. Primò Ammetysto qui reprimit ebrietatem, sic humilitas superbiam, que se inebriat per ambitionem. Vnde superbia est ebria & non à vino, vt dicit Iohel. Iohel.1.
Expergescimini ebrij, & non à vino, sed à vento, scilicet superbiæ. Secundò Iaspidi qui fugat phantasmata, sic humilitas honores trãsitorios, qui sunt quasi phantasiæ vel somnia. Quia dicitur de superbo in Eccl. Cor Eccle.34.
tuum phãtasias patitur. Tertiò humilitas est sicut Sapphirus. Nam sicut Sapphirus reprimit humores, seu tumores corporales, ita humilitas superbas & ampullosas infiationes. Ipsa. n. non inflatur, non est ambitiosa, sicut de charitate dicit Apostolus. Quartò humilitas 1.Cor.13.
est sicut Onychinus. Nã sicut Onychinus dicitur hominem reddere inuictum, sic humilitas reddit inuictum hominem, & facit de hostibus triumphare. In cuius figura dicitur, quòd Dauid qui dicitur humilis, cum lapidibus fundæ Goliam interfecit, vt dicitur, in libris Regum. Quintò humilitas est sicut Adamas. Nã 1.Reg.1.
sicut Adamas est lapis, qui reddit hominẽ gratiosum,

Universidad de Deusto
Biblioteca

sic humilitas hominem Deo & hominibus facit esse placentem & gratum. Vnde dicitur de humilitate in Deut. Sit placens de fratribus suis, & sicut coram Deo & hominibus est superbia odiosa, vt dicitur in Ecclesiastico, ita humilitas est Deo & hominibus gratiosa. Item humilitas cum Deo quasi de pari contendit cum diuina liberalitate eius, gratiam semper recipiēdo. Superbiam circunuenit, & despicit meliorem partē eligendo. Diabolum despicit, eius laqueos euadēdo. Humilitas igitur quasi de pari contendit cum diuina liberalitate, quia quantò diuina liberalitas animæ plura tribuit, tantò ipsa ad recipiendum fit capacior, & hoc triplici arte: scilicet se dilatando per gratiarū actionē, incuruando per deuotam orationē, & euacuando per modicam sui reputationem. Primò enim humilitas cū recipit Dei beneficia, gratias agendo se dilatat, & sic recipiendo parat semper locum, vt Deus amplius infundat. Vnde ipsa est vas admirabile opus excelsi, vt dicitur in Eccl. Et bene humilitas vas admirabile dicitur, quia dum impletur, de impletione capacior efficitur. Secundò humilitas per orationem se incuruat, & sic ad magis hauriendum se præparat. Nam sicut hydria curuatur, vt hauriat aquā, sic humilitas se incuruat vt hauriat, & hoc orando gratiam diuinam. & quantò Deus amplius donat, tanto ipsa amplius postulat, immo nūquam petere cessat, & ideò in ea impletur quod dicitur in libro Eccl. Cum consumauerit homo, tunc incipiet. Tertiò humilitas per propriam reputationem se euacuat, & quodammodo se exinaniuit, & per consequēs ad recipiendum capacior fit, & hoc triplici arte exiitit, quia dum gratiam Dei in plenitudine recipit, seipsum tam vacuā recognoscit, ideò in persona Dei dicitur de humili in Ecclesiastico. Qui bibunt me adhuc sitient. Item humilitas etiam superbiam circunuenit, meliorē partem eligendo. Et nota specialiter decem, in quibus humilitas respectu superbiæ eligit meliorem partem. Superbia enim eligit quod est extrà, humilitas quod est intrà. De primò dicitur in Mat. Omnia verò opera sua faciunt, vt videantur ab hominibus. De humilibus verò dicit Apost. Gloria nostra hæc est, testimoniū conscientiæ nostræ, Superbia eligit sarpillas, humilitas tortillas; superbia eligit corticem, humilitas nucleum; superbia eligit paleam, humilitas granum; superbia demum eligit flores, humilitas verò fructum, iuxta illud. Fructus eius dulcis gutturi meo. Superbia eligit montes, humilitas valles. Et nota, ꝙ in omnibus sunt quatuor mala. s. ariditas indeuotionis, durities incompassionis, sterilitas operationis, & precipitium damnationis. Humilitas verò eligit valles, in quibus sunt quatuor bona: illis malis oppolita. Nam sicut valles contra ariditatem sunt irriguæ, contra duritiam sunt molles, contra sterilitatem sunt fructiferæ, contra præcipitiū sunt securæ: sic humiles ad modum vallis, sunt irrigui per deuotionem, & molles per compassionem, fructiferi per bonam operationem, securi per diuinam protectionem: quia in inferno non oportet timere præcipitium. superbia eligit pulchrum, humilitas bonum, superbia eligit imaginem, humilitas veritatem. Superbia eligit contentionem, idest locum superiorem, pro quo contendunt ambitiosi, humilitas pacem. s. locū inferiorem, pro quo nullus contēdit. Ideò dicit Saluator. Recumbe in nouissimo loco. Et sic in pace factus est locus eius, vt dicitur in Psal. Superbia eligit esse in ore hominum, & ideò non est mirum si sentit aliquando mortus detractionis, humilitas verò eligit esse in iudicio Dei per quem solum vult iudicari, sicut dicit Apostolus. Qui autem iudicat me, Dominus est. Humilitas insuper despicit, & paruipendit Diabolū, eius scilicet laqueos euadendo. Nam sicut piscículi euadūt sagenā, sic humiles rete, idest tentationes diabolicas. In cuius figura rex Caldeorum transtulit in Babloniam, & ycāpituauit nobiles & potentes, & dimisit pauperes, idest agricolas & vinitores, vt dicitur in libris Regum. Humilitas insuper habet motum incitatiuum, idest causas multas, quæ hominem mouere debet ad se humiliandum. Vnde nota quòd sunt quinque causæ præcipuæ, ex quarum consideratione debet homo seipsum humiliare, si consideret, quæ sunt infrà, quę sunt intrà, quæ sunt iuxtà que sunt contrà, & quę sunt suprà. Prima igitur causa humilitatis est consideratio creaturæ corporalis, quæ in homine est. Debet igitur creaturas corporales diligenter considerare, & ex illis humilitatem haurire: si enim consideret terram, videt propriū sepulchrum, si attendat ignem super terram videt supplicium peccatorum, si consideret quadrupedia videt ea fortiora, si volatilia, videt ea leuiora & agiliora, si terræ nascentia, videt meliora sicut fructus, & pulchriora sicut flores. Vltimò si cōsideret proprium subiectum, videt quòd in principio est semen immūdum, in medio saccus stercorum, & in fine cibus vermium, vt dicit Bernardus. Et iterum vide vnde veneris, & erubesce vbi es, & ingemisce quò vadis, & contremisce. Et ita cum homo diligenter considerat proprias vilitates, tunc humilitas resumit vires. Sicut enim muscus in locis fœtētibus recuperat odorem, sic humilitas fragrantior efficitur, cum quis considerat propriam vilitatem. Et ideò dicebat Abraham. Loquar ad Dñum meum, cum sim puluis & cinis? Secunda causa humilitatis est consideratio status interioris. Omnis autem homo, aut scit se esse peccatorem, aut iustum. si sciat se esse peccatorem, multum debet humiliari, quia quantum ad hoc deterior est cane vel busone, quia peccator est debitor temporalis & æternæ mortis, illa verò solū temporalis, & in illis solum est miseria pœnæ, in peccatoribus verò pœnæ & culpæ, & in hoc sunt similes Diabolo. Si autem fuerit peccator aliquando, nescit vtrum iustificatus est à peccato; quia dicitur in Eccle. Nescit homo vtrum amore an odio dignus sit, sed omnia in futuro seruantur incerta. Si autem sciat aliquis se esse in gratia, tamen se humiliare debet propter quatuor, quæ interdum etiam viris iustis & perfectis nocēt: scilicet negligentia proficiendi, difficultas stāndi vel perseuerandi, facilitas cadendi, etiam ad sibiliū vniusmodi verbi difficultas vel impossibilitas resurgendi. Homo enim potest per se ire ad culpam, sed per se non potest redire ad gratiam, quia dicitur in Psal. Spiritus vadens, & non rediens. Tertia causa humilitatis est, considerare se de proximis nostris. Videmus enim multos de fratribus & proximis nostris, in scientia & virtutibus profeciſse, & nos in peccato vel ignorantia remānisse, vnde debemus erubescere. Videmus etiā multos fratres & proximos cæcos, mendicos, & diuersis miserijs afflictos, & ideò debemus cōpati, timere, & Deo grati & humiles esse, & laudare eum, qui nos potuit & pót similia ex sua æquitate infligere, & ex sua pietate custodire. & propter hāc causam humilitatis dr̄in Iob. Visi tans speciem tuā non peccabis. Visitans spēm tuā, s. in proximū qui est species tua, vel species vna tecū. Quarta cā humilitatis est cōsideratio hostis aduersantis, cui sine Dei adiutorio nō possumus resistere, immo si cōparati fuerimus ei, ipse quasi gigas, & nos quasi locustæ vt dicitur in Numeris, cuius etiam tanta est crudelitas, quòd nos omni hora transglutiret, nisi etiā diuina protectio nos custodiret, quia dicitur in Trenis. Misericordiæ Domini, quia non sumus consumpti, cui debemus totam virtutem ascribere. Quinta causa humilitatis est consideratio diuinæ magnitudinis, cui tenemur humiliter subesse, propter beneficium creationis, iuxta illud Psal. Ipse fecit nos, & non ipsi nos, & propter beneficium redemptionis, iuxta illud Eccle. Gratiam fideiussoris

Deut.32.
Eccl.10.
Eccle.43.
Eccl.18.
Eccl.23.
Matt.23.
2.Cor.1.
Cant.2.
Luc.14.
Pfal.75.
2.Cor.4.
4.Reg.24
Eccl.9.
Pfal.37.
Gen.18.
Iob.5.
Num.14
Trē.3
Pfal.88

fideiussoris tui, ne obliuiscaris. Humiliare etiam debemus nos Deo, cuius potentiam euadere non possumus, cuius sapientiam latere non possumus, cuius iustitiam corrumpere non possumus. Vnde notādum iuxta hoc ꝙ tribus de causis debet se quis inclinare & dimittere. Primò quando videt capiti suo gladium imminere, sic nos debemus humiliari, & timere, ꝙ videmus super caput nostrum gladium diuinæ sententiæ vibrare. Vnde dicitur ab Apostolo Petro. Humiliamini sub potenti manu Dei. Secundò inclinat se aliquis, quando oportet ipsum transire per ostium bassum, sic nos debemus humiliari, qui ad vitam transituri sumus, per ostium bassum & humile, quod est Christus quia dicitur in Ioanne. Ego sum ostium, per me si quis introierit saluabitur. Tertiò consuenit quis inclinare se, quando videt superiorem se, in inferiori loco sedere, non enim est decens militē sedere in scāno, si rex sederet in pauimento; sic nos humiliari est necessarium, cū videamus regem gloriæ propter nos in tm humiliatum. Vnde dr̄ in Matt. sufficit seruo, si sit sicut Dñs eius. Itē habet humilitas multiplex signum demonstratiuum. Et nota, ꝙ quinq; sunt signa, inter alia humilitatis demonstratiua. Primum est humilem amare, exemplū creaturarum, quæ diligunt sibi similes, quia dicitur in Eccle. Omne animal diligit sibi simile. Secūdum est honores & laudes fugere, sicut mel venenatum, & sicut sagittas limatas & venenatas, exemplo Christi, qui fugit cum turbæ vellent eum facere regem, vt dicitur in Ioan. Tertium signum est opprobria & contumelias æquanimiter tolerare: exemplo Dauid, qui cum Sem ei malediceret ei dixit Abisay regem vindicare volenti. Dimitte eum, vt maledicat mihi: vt in libris Regum reperitur. Et exemplo Apostolorum de quibus dicit in actibus Apost. Quod ibant gaudentes à conspectu concilij, qm digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliā pati. Ideò dicitur de humilitate in Trenis. Saturabitur opprobrijs. Quartum signum est, vilia officia non recusare. exemplo Abigail quam cum Dauid vellet ducere in vxorem, respondit. Ecce famula tua sit in ancillam, vt lauet pedes seruorum domini mei: vt habetur in libris Regum. Quintum signum est libenter obedire, exemplo Christi, qui humiliauit semetipsum, factus obediens vsq; ad mortem, vt ait Apostolus. Habet etiā humilitas multiplicem gradum distributiuū. Vnde nota, ꝙ tres sunt gradus humilitatis, sicut dicitur in glosa super Matthæum. Primus est tubesse maiori, nec præferre se equali, & hęc est sufficiens & necessaria. Secundus gradus est subesse par, nec se præferre minori, nec velle præferri, & hæc est humilitas copiosa. Tertius gradus est subesse minori. Et nemini velle præferri, & hæc est humilitas excellens & perfecta. Ex ideò humilitas cum his gradibus suis, eleganter figuratur per altare tabernaculi, quod habebat tres cubitos in altitudine, vt dicitur in Exo. Item secundum alios, gradus humilitatis sunt quatuor. Primus est spernere mundum, Secundus spernere nullū. Tertius est spernere seipsum. Quartus est contemnere se semper, vel non curare sui contemptum. Ideò humilitas per iustum quadruplicem gradum figuratur satis apertè per rationale, in quo erant quatuor versus, vel ordines gemmarum, vt habetur in Exod.

1.Petri.5.
Ioan.10.
Matth.20.
Eccl.13.
Ioan.6.
2.Reg.16.
Act.5.
Trin.3.
2.Reg.25.
Philip.2.
Matth.3.
Exod.27.
Exod.28.

De mansuetudine vel mititate. Cap. 2.

DE mansuetudine vel mititate, quæ est secunda beatitudo, specialiter sunt tria notanda. habet. n. mansuetudo, vel mititas pacem & societatem cum proximo, gratiam & familiaritatem cum Deo, & regnum, & hæreditatem in cœlo. Habet nanq; homo mitis & mansuetus cum proximo pacem & societatē, & cū his qui oderunt pacem, scit esse pacificus. Sicut. n. contra lapidem machinę opponitur aliquid molle, per quod frangitur impetus violentiæ suæ: sic & vir mitis frangit iram, & impetū indignationis, opponendo molliciem responsionis, vt in Prouer. patet. Responsio mollis frangit iram. Habet etiam homo mitis cum Deo similitudinem. Et nota ꝙ signum triplex est, ꝙ homo mitis Deo sit familiaris. Primum est ꝙ Deus mites libenter exaudit, sicut videmus ꝙ à rege obtinent quod volunt, qui ei familiares existūt. Vnde dicitur in libro Iudith. Humilium & māsuetorum tibi semper placuit deprecatio. Secundū signum est, ꝙ Deus in anima miti libenter pausat & dormit. Mansuetudo enim est sicut culcitra mollis in lecto floridæ continētiæ, de quo dicitur in Cant. Lectulus noster floridus. Tertium signū est, ꝙ Deus ad videndum, & loquendum, se ostendit mitē vel exhibet, sicut videmus ꝙ illi, qui sunt familiares prælatis, qñ volunt, ad eos intrant, & loquūtur, pro voluntate cum eis: sic homo mitis loquitur cum Deo, vt in Exo. legitur de Moyse. Qui loquebatur cū Deo facie ad faciē, sicut solet loqui amicus ad amicum suū, causa inter alias erat, quia homo mitissimus erat, vt dicitur in Numer. Habet insuper homo mitis hæreditatem in cœlo, vt dicitur in Matth. Beati mites qm̄ ipsi possidebunt terram. s. viuentium. Et nota ꝙ triplex est ratio, quare mites possident cœlum. Prima est, quia ipsi possidentur à Deo, & ideò lege vicissitudinis possidebunt Deum in cœlo, quia dicit Augu. Nullius erit Dei possessio, nisi eius quem ipse prius possederit. Secunda ratio est, quia mites possident corda sua, & dominantur sibi ipsis, quod non faciunt iracundi, immo ira dominatur eis. Ideò dicit Sapiens. Melior est qui dominatur animo suo, expugnatore vrbium. Tertia ratio est, quia mites possident hic bona sua. Mites autem sciunt hic bona spiritualia optimè possidere, quia nulla aduersitas potest eis ipsa auferre, quod iracūdi facere nesciūt: immo bona spiritualia, si quæ habent, per impatiētiam perdunt, vt dicitur in Prouer. Qui impatiens est, sullinebit damnum. s. non solum boni exterioris quod perdit in via, sed etiam boni interioris quod ipse effundit. Mites etiā bona temporalia possidere sciunt, quia sibi non permittunt dominari, quod nesciunt facere auari & cupidi, quia diuitiarum suarum nesciunt esse domini, sed potius serui: quia dicitur in Psal. Viri diuitiarum, non diuitię virorum. Quia igitur mites (vt dictum est) se, & sua possidere sciunt, meritò terram viuentiū possidebunt. Et nota, ꝙ mititatem vel mansuetudinem hominis natura ministrat. Corporis figura demonstrat, & canonis sciptura cōmendat. Mititas igitur à natura ministratur, & cum homine à natura copulatur, vel concreatur. Nam dicit philosophus ꝙ homo est animal natura mansuetum, sicut leoni à natura inest crudelitas, sic homini māsuetudo vel mititas. Mansuetus enim dicitur quasi manu assuetus, & ideò homo qui relicta māsuetudine regitur crudeliter, non est homo, sed bestia siluestris. Mititas etiam figura humana demonstratur. Figura enim hominis exterior quandam dulcedinē & affabilitatem demonstrat, & mititatem interiorem. In omni siquidē animalis specie, figura corporis exterioris signum est naturæ interioris, sicut enim videmus, ꝙ vngues magis fortes & acuti, & magna & ampla labia, significant rabiem & crudelitatem leonis & canis: sic naturaliter homo habens faciem venustam, & carnē mollē, & cutem leuē, & vngues breues, & modicitatē oris, & gratiam in oculis; mansuetudinem significat, & multa alia testimonia mititatis, quæ possent dari. Et econuersò videmus, quòd homo iratus habet tortā, & hirsutam faciem, & exuit humanam naturam & induit furiam. & quodammodo exterior effigies monstrat, quòd homo iratus iam non est homo, sed incipit esse bestia, iuxta illud Psalm. Comparatus est iumentis &c.

Prou.15.
Iudith.9.
Cant.1.
Exod.33.
Num.12.
Matth.5.
Prou.16.
Pro.19.
Pfal.75.
Manſuetudo vel.
Nota.
Pfal.48.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Hier.11. Másuetudo insuper vel mititas in scriptura valde cõmendatur. Dicitur enim de mediatore nostro in Hiere. Ego sicut agnus mãsuetus, qui portatur ad victimã. Et iterum dicitur Psal. Propter veritatem & mansuetudinem & iustitiam, &c. Vnde nota tria, quæ rectè hominem deducunt, quæ sunt mansuetudo cordis, veritas oris, & iustitia operis.

Psal.44.

De fletu. Cap. 3.

DE fletu, quæ est tertia beatitudo, nota specialiter tria, scilicet quòd est fletus compunctionis, fletus compassionis, & fletus deuotionis. Primus fletus, scilicet compunctionis, est sicut collirium

Apoc.3. medicatiuum. Vnde in Apoc. legitur. Collirio inunge oculos tuos. Sicut enim collirio purgando oculos, turbat visum, & in turbando purificat, sic fletus compunctionis animam turbat per pœnitentiam, sed medicat

Psal.118. per gratiam. De hoc fletu dicitur in Psal. Exitus aquarum deduxerunt, &c. Secundus fletus est compassionis. Et est sicut vnguentum lenificatiuum. Nam sicut vnguentum vnguendo sanat membra paralitica, sic humor compassionis sanat cupidos à paralisi, idest ab auaritia. Et nota, quòd ad vnguendum & sanãdum membra infirma, præcipuè tria sunt necessaria, scilicet ignis, vnguentum, & confricatio manuum, sic ad opus misericordiæ requiritur ignis dilectionis, vnguentũ compassionis, & manus subuentionis. De hoc fletu dicitur

Iob 30. in Iob. Flebam quondam super eo, qui afflictus erat, & compatiebatur anima mea pauperi. Tertius flerus, scilicet deuotionis est, sicut balneum delectatiuum. Vnde anima in qua sunt lachrymæ deuotionis, natat in deuotione, & lachrymis, sicut piscis in flumine. Nam dicitur in Prouerb. Cor quod nouit amaritudinem animæ

Prou.14. suæ, in gaudio illius non miscebitur extraneus. Itẽ nota q̃ sex sunt fletus incitamenta, & sex fletus impedimenta, & sex fletus emolumenta. Fletus igitur incitamenta sunt sex. Primum est recognitio propriæ culpę.

Psal 118. Nam dicitur in Psal. Exitus aquarum deduxerũt oculi mei. Secundum est incolatus præsentis vitæ, vt dicitur

Psal 119. similiter in Psalm. Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est. Tertium est timor gehennæ. Nam dicitur, in libro Trenorum. Plorãs plorauit in nocte, idest

Trenor.1. in peccato. Quartum est recordatio passionis Dominicæ vt legitur in Psal. Fuerunt mihi lachrymæ meæ

Psal.41. panes die ac nocte. Quintum est compassio humanæ

Rom 12. miseriæ, vt dici Apostolus. Flere cum flentibus. Sextũ

Psal.137. est desiderium cœlestis patriæ vt dicitur in Psal. Super flumina babilonis, idest calcando delectationem transitoriã, sedimus per quietam meditationem, & fleuimus propter cœlestis patriæ delectationem: vnde sequitur, dum recordaremur tui Syon. Sicut interdũ peregrinus lachrymari cogitur, cum suæ patriæ recordatur. Sex sunt etiam fletus impedimẽta. Primum est superbiæ elatio, sicut videmus, q̃ mõtes & alta loca consueuerunt esse arida, sic mons elationis & superbiæ est

Iosue.15. aridus. Vnde dicitur in Iosue. Terram arentem dedisti mihi, junge & irriguam, sic ex conuerso humiles abundant lachrymis, sicut videmus quòd valles abundant aquis. Nam humilitas est vallis lachrymarum. Secundum impedimẽtum est terrenorum affectio, sicut videmus, q̃ terra inspissat aquam, & turbat & redigit in lutũ. Vnde dicitur in figura huius in libro Gen. Quòd

Gen 4. Cayn interfecit Abel. Cayn interpretatur possessio, Abel luctus. Cayn igitur Abel interfecit, quando possessio & affectio terrenorum, lachrymarum irriguum interficit & interrumpit. Ideò dicitur in figura huius

Gen.26. in Gen. Quòd omnes puteos quos fecerunt serui Isaac, obstruxerunt Philistim, implẽtes terrenorum affectione puteos deuotionis. Tertium impedimentũ est cordis incompassio, sicut videmus, q̃ de rupe non scaturit aqua, nisi miraculosè. Vnde dicitur in libro Ge. Quòd

Gen.26. puteus grandi lapide claudebatur. Per os putei irriguũ deuotionis intelligitur, & tunc grandi lapide claditur, quando fletus propter cordis duritiam impeditur. Quartum impedimentum est nimia occupatio, sicut videmus q̃ in æstate quando est tempus occupatũ valde, fontes & putei exsiccantur, contra hoc dicitur in

Isa.22. Isa. Recedite à me, amarè flebo. Quintũ impedimentum est ignorantiæ excusatio, sicut videmus q̃ freneticus & fatuus, non potest flere, sed ridere, quia non

Luc.23. cognoscit morbum suum. Hoc impedimentum tãgit Dominus dicens. Si cognouisses & tu fleres, &c. Sextũ impedimentum est peccati multitudo, sicut enim videmus q̃ nimium frigus congelat aquas, ita magnum

Matth.24. gelu peccati impedit lachrymas. Ideò dicitur in Matthęo: Quoniam abundabit iniquitas, refrigescit charitas multorum, & per consequens cessauit irriguum lachrymarũ, quia vt dicit Greg. in moralibus. Vis amoris per lachrymas emanat, & ideò vbi amor non est, lachryma cessat. Sex sunt etiam fletus emolumẽta vel vtilitates. Vnde nota q̃ lachryma spiritum contritum lauat. Ipsum deuotum leuat. Spiritum malignũ necat. Terram cordis irrigat. Sitim sedat. Orando efficaciter

3.Reg.8. impetrat. Primò ergo lachryma spiritum contritũ lauat. Vnde figuratur per mare æneum. in tertio Reg. In quo ingressuri tabernaculum lauabãt manus & pedes, idest opera & affectiones. Secundò leuat animam deuotam. f. per contemplationem. Quod figuratur per di

Gen.1. luuium vt habetur in Gen. Multiplicatæ sunt aquæ, & eleuauerunt arcam in sublime à terra, idest conscientiã ad sublimia contemplationis. Tertiò spũm malignum

Exod.14 lachrymæ necãt, quod figuratur per mare rubrum, vt legitur in Exo. Vbi submersus est Pharao & exercitus

Isa.63. eius, idest Diabolus & oĩs malignus spiritus. Nam dicitur in Psal. Contribulasti capita draconum in aquis. f. tentationes dæmonum in fletibus lachrymosis. Quartò lachryma terram cordis irrigat & fœcundat, quod

Gen.2. figuratur per fontẽ Paradisi, vt habetur in Gen. Fons ascendebat de terra. f. irriguum lachrimarum, irrigans vniuersam superficiem terræ ad producendum fructus

Psal.103 bonorũ operum. Nam dr̃ in Psal. Qui seminant in lachrymis in exultatione metent. Quintò lachryma fitim & ardorem concupiscentæ sedat, sicut cõtra litim curritur ad fontem, & contra ignem curritur ad aquã: sic contra concupiscentiæ ignem & incendiũ, currendum est ad fontem lachrymarum. Vnde dicit Greg. in moralibus. Quod flammã suggestionis extinguit citius aqua lachrymarũ. Sexto lachryma efficaciter orando impetrat. Et nota, q̃ de hoc sunt nouem exẽpla præcipua in scriptura. Primũ, Annæ de qua dr̃ in primo Re-

1.Reg.1. gum. Quod cum esset Anna amaro animo, orauit ad

Isa.38. Dñm flens largitet, quæ à Deo exaudita est. Secũdum, Ezechiæ, cui dictum est ab Isa. Vidi lachrymam tuã, &

Tobi.12. & ecce sanaui te. Tertium est Tobiæ. Quartum est Saræ, de his duobus dr̃ in Tob. Quod orauit Tobias cũ lachrymis, & Sara similiter, & exauditæ sunt preces amborum. Quintum est Iudith, quæ dixit. Indulgentiam ipsius fusis lachrymis postulemus, quod & fecit,

Iudith.8. & Deus eam exaudiuit. Sextum Dauid de quo dicitur

Psal.55. in Psal. Posuisti lachrymas meas in conspectu tuo. Septimum est Mariæ Magdalenæ, quę pedes Saluatoris

Luc.7. Matt.28. lauit lachrymis, & misericordiam impetrauit, vt dicitur in Luca. Octauũ est Petri, de quo dicitur in Matt. quòd post trinam negationem fleuit amarè, & obtinuit remissionem. Nonum est Christi, de quo dicit

Hebr.5. Apostolus. Quod cũ clamore valido & lachrymis offerens exauditus est pro sua reuerẽtia, scilicet Christus. Propter hanc efficaciam lachrymarum dicit Augusti. Quòd lachrymæ violertæ sunt in precibus. Et glos. Tho. dicit, quòd oratio Deũ lenit, & lachryma cogit.

De esurie,

De esurie, & siti iustitiæ, quæ est quarta beatitudo, nihil ad præsens aliud est dicendum, quàm quod in tractatu de virtute iustitiæ, superius dictum est. Titulo 5. capitul. 8.

De misericordia. Cap. 4.

DE misericordia, quæ est quinta beatitudo, sunt specialiter tria notanda, s. Comparationes, quibus figuratur, meditationes cum quibus adiuuatur, operationes cum quibus occupatur. Primò, n. notandæ sunt eius figurales comparationes. Vnde nota, q̃ misericordia est interna Christi passio, prima Christi lectio, & optima Christi vnctio. Primo ergo misericordia est interna Christi passio. idest compassio, quæ melior est, & maior fuit, quã aliqua passio. Vnde nota, quòd duplex fuit crux Christi, scilicet exterior quæ fuit lignea; & interior quę fuit aurea: exterior fuit passionis & pœnitentiæ, interior fuit compassionis & misericordiæ. Ideò Christus

Ioan. 3. dicitur pro nobis aĩam posuisse, prius quàm carnem, vnde dicitur in Io. Christus pro nobis animam suam posuit, & nos debemus pro fratribus aĩam ponere. Et sicut dolor passionis Christi non habuit parem, ita do

Trenor. 1. lor compassionis non habuit simílem, vt patet in Trẽ. O vos oẽs qui tranlitis per viã, attendite & videte, &c. Secundò misericordia est summa Christi lectio, vt dicit Ambro. In signo huius, Christus in hac lectione

Matth. 25. præ cæteris examinabit scholares suos in die districti iudicij, dicens. Esuriui, & non dedisti mihi manducare &c. Dyscoli qui nesciunt huius lectionis. s. misericordiæ versiculum, in æternum sen tiẽt sine pietate flagellum, quia dicit Iacob. Iudicium sine misericordia,

1 Iaco.2. fiet illi, qui non fecit misericordiã. Tertiò misericordia est optima Christi vnctio, Nã cũ sit triplex vnguẽtum. f. contritionis, deuotionis, & compassionis, vnguentũ compassionis optimum est, vt dicit Ber. Bonũ est (inquit) vnguẽtũ, quod de recordatione peccatorũ nascitur, melius quod ex deuotione conficitur: porrò vtrunq; vincit compassio charitatis vel pietatis. Et nota, q̃ illo vnguento deberent tria perungi. f. caput. i. intentio, pedes. i. affectio, manus. i. operatio: quia in his tribus. s. intentione, affectione, & operatione, debet

Matth. 6. Luc. 7. Cantic.5. præcipuè relucere. De vnctione capitis dicit in Matt. Vnge caput tuum. De vnctione pedũ dicitur in Luc. Quod Maria vnxit pedes Iesu. De vnctione manũ dicitur in Can. Manus meæ stillauerunt myrrhã, & digiti mei pleni myrrha probatissima. Item nota, q̃ misericordia decenter conuersatur, prudenter negocia-

Eccle.5. tur, & abundanter remuneratur. Primò misericordia, facit hoiem decenter conuersari. Nam vir pius & misericors benedicitur à Deo, placet proximo, & natat in oleo: benedicitur à Deo per gratiæ effusionẽ, placet proximo, per iusta conuersationem, natat in oleo

Deut. 33. per internã deuotionẽ. Hæc simul figurantur in Deut. Benedictus filius Aser, quantũ ad primũ: sit placens fratribus, quantum ad secundum, intingat in oleo pedẽ suum, quantum ad tertiũ. Ferrũ & æs sit calceamentũ eius. Secundò misericordia prudenter operatur: nã de malis aliorũ melioratur, de sordibus lauatur, de pauper-

Gal. 6. tate ditatur, de infirmitate sanatur, de onere alleuiatur. Ipsa. n. omnibus cõpatitur, oĩum onera portare nititur & quantò plus onera assumit, tanto plus lucratur, & velocius currit. Ideo dicit Apost. Alter alterius onera portate. &c. Et nota q̃ misericors homo instar prudẽtis mercatoris considerat tria. Nam mutuat libenter regi, qui potest sibi capitale reddere & damnum resarcire, & vsuras & lucrũ soluere. talis rex liberalis est Deus, qui mercatoribus suis confuenit capitale custodire, & conseruando gratiam damna resarcire, remittendo culpam vsuras soluere. s. largiendo gloriam, & æternam vitam. De ista mercatura dicit Matth. Prudentes virgines acceperunt oleum in vasis suis cũ lãpadibus. i. oleum misericordiæ & compassionis, in vasis suis. i. in interioribus vasis cordis: quia sicut ignis sine oleo non ardet in lampade, sic ignis charitatis sine oleo misericordiæ, non ardet in corde. Hanc negociationẽ docuit summus mercator. f. Christus. Vade & vende omnia, quæ possides, & da pauperibus. Homo etiam mi-

Matth.19 sericors ad modum boni & industrij mercatoris, inuocat vel renouat veteres merces in nouas, & viles, in pretiosas & quodammodo circunuenit Deũ in sua negociation, quia pro calice aquæ frigidæ, recipit torrentem voluptatis æternæ. Vnde dicit Aug. Prębe tectũ & accipe cœlnm. Et ideo dicitur in Ose. Circunue-

Osę. 11. nit me in negociatione sua Effraim. Tertiò misericordia abundanter remuneratur. Vnde nota q̃ duæ virtutes valde copiosæ, & plenæ, veniunt ad iudiciũ propter q̃ recipiunt salarium valde copiosum. s. charitas & misericordia. Charitas. n. aliena bona facit sua. Iuxta illud Psal. Particeps ego sum oĩum timentium

Psalm 118. te, &c. Misericordia facit aliena mala sua, iuxta illud 2.Cor.1. Sicut socij estis passionũ, ita & consolationũ. Hæc est enim lex fideliũ mercatorum. f. sicut sunt socij in damno, ita sunt socij in lucro. Item nota, q̃ misericordia est virtus, quæ cunctas superat, modus qui reum liberat, & clauis quæ cœlum reserat. Primò igitur, misericordia est virtus cæteras virtutes superãs & specialiter excedit tres virtutes inter alias excellentes. s. pœnitentiam, quia pœnitentia immolat corpus, misericordia verò animam. Ideò dicit Apost. Corporalis exercitatio, idest pœnitentia ad modicum vtilis est, scilicet

1.Tim.4. respectiuè, pietas autem ad oĩa valet, promissionẽ, habens vitæ, quę nunc est, & futurę. Misericordia autem superat charitatem, in eo q̃ charitas est fluuius diuinæ pietatis, & currit cum alueis suis, & non exit extra ripas, quia solum bonum diligit & sua communicat, pietas verò & misericordia extra ripas inundat, & sua bonis & malis communicat, & iõ non solum bona proximorum, sed etiam mala libentissimè portat. Iuxta Apost. Quis infirmatur & ego non infirmor? quis scandalizatur & ego nõ vror? Misericordia nihi-

2.Cor. 11 lominus superat iustitiam, & in signum huius de curia iustitię, si est à peccatore suspecta, licet ad confisorium misericordiæ appellare. Nã dicit Iaco. Misericordia superexaltat iudicium. Et de hac excellentia misericordiæ respectu aliarum virtutum, dicitur in psalm.

Iac. 2. Miserationes, eius super oĩa opera eius. Secundò misericordia est modus absolutionis optimus liberans reũ

Psalm. 62. & Deum obligans: reum itaque liberat à delicto vel debito decem milium talentorum. Et nota q̃ homo misericors, de remissione peccatorũ suorum, habet spiritualiter tria paria literarum. i. tria testimonia Euangelica, quæ homini pio denunciant peccata remissa. Primum est in Matth. Beati misericordes, qm̃ ipsi miseri-

Matth. 5. cordiã consequentur. Secundum est in eodem Matt. Si dimiseritis hoĩbus peccata eorum, & pater vester

Matth. 6. cœlestis peccata vestra dimittet. Tertiũ est in Luca. Dimittite, & dimittemini. Et non solum misericor-

Locę. 6. dia à delicto liberat, verumẽt ad lnãdũ hoiem Deum obligat: Nã dr̃ in Prou. Fœnerat Dño, qui miseretur proximo. Tertiò misericordia ẽ clauis cęli referans.

Prou. 19. Vñ in figura huius dr̃, q̃ Chr̃s ascendit in cœlũ de mõte olioeti, quo figurat eminẽtia misericordiæ. Christus

Act. 1. qui dr̃ vnctus, ẽ hõ milericors vnctus vnctione pietatis, talis ascendit in cœlum, quia hoĩ pio referat aula cęlestis gloriæ. Et nota q̃ duo ollia facit pietas in cœlo, cũ hõ misericors intus cõpatiẽ, & proximo extra subuenit, quod optimè figurat in 3. Reg. vbi dr̃ q̃ Salomõ fecit in ingressu oraculi duo ollriola de oliuis, quæ

3. Reg 6. quidem sunt duplex misericordia. f. corporalis & spirituallis,

Universidad de Deusto
Biblioteca

tualis, corporalis subueniendo, spiritualis compatiendo. Secundò notandę sunt meditationes, in quibus adiuuatur misericordia, & hō misericors ad miserandū mouetur. Vñ nota, ꝙ tria sunt quæ mouent hoīē ad misericordiam. Primū est naturalis conformitas. Oēs.n. vnū habemus principiū, & ex vno patre sumus geniti, & oēs sumus filij Dei: & iō debemus inuicem compati, sicut si essemus fratres germani. Vñ dr in Matth.
Matth. 23. Oēs.n. vos fratres estis. Et iō dicitur in Isa. Cū videris
Isaia 58. nudū operi eū, & carnē tuā ne despexeris. Secūdū motiuum misericordiæ, est propria indigentia vel necessitas, quia hō qui bñ cōsiderat propriā miseriā, facilius, & libentius releuat alienam. Nā dicitur in Eccl. ex te
Eccle. 31. ipso intellige, quæ sunt proximi tui. Tertiū motiuum pietatis, est Christi & membrorū suorū. s. pauperum, amor, & vnitas: adeo namque Christus afficitur, ad
Matth. 25. amorē pauperū, ꝙ quicquid fit eis, reputat sibi factū, quia dicitur in Matth. Quod vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. Tertiò notandæ sunt operationes, quibus misericordia occupatur. Et notandū, ꝙ septē sunt opera misericordiæ corporalia, & septem spiritualia. Corporalia sunt ista, nempe, esurientem pascere, sitientē potare, nudum vestire, hospitē colligere, infirmum visitare, & vinctum liberare, & mortuum sepelire, septem spiritualia sunt, peccata dimittere, peccantem corrigere, pro peccante orare, ignorante instruere, hæsitante consulere vel confirmare, lugentib. cōsolationē prębere, & ad oēs afflictos, cordis cōpassionē habere. Sex de istis numerantur in Matth. Septima
Matth. 26. Apoc. 1. in Tob. Et in figura horū dicitur in Apoc. ꝙ similis filio hoīs erat in medio septē candelabrorū aureorū, & habebat in dextera sua septē stellas. Filius hoīs, dicitur hō pij cordis, quia secundū philosophū pietas est proprium hoīs, sicut crudelitas leonis. Candelabra aurea signant septem opera misericordię corporalia, quę sūt vt aurum preciosa. Septem stellæ quę sunt in dexteræ sunt septem opera misericordię spiritualia, in cordis hemisperio lucentia tanquam sidera radiosa.

De munditia cordis. Cap. 5.

DE munditia cordis, quę est sexta beatitudo, est notandum, ꝙ tria sunt quæ cordis munditiam faciunt. s. lectio scripturarū, largitio eleemosynarum, & effusio lachrymarum. Primò lectio scriptu-
Ioann. 13 rarum efficit cor mundū, quia dicitur in Io. Iā vos mūdi estis propter sermonem, quē locutus sum vobis.
Exod. 37. Quod figuratur eleganter per lauatorium tabernaculi vt legitur in Exo. Et nota, ꝙ duo erant in lauatorio, s. speculū & aqua munda: & hæc duo sunt mystice in sacra pagina, est.n. speculum, quia peccati maculas ostēdit, & est aqua, quia maculas tergit. Secundò, facit cor
Psalm. 6. mūdum effusio lachrymarū. quia dicitur; Lauabo per singulas noctes lectum meū, i. conscientiæ. Et nota, ꝙ lachryma, ad hoc ꝙ cor sit bene mundum, debet habere tria s. ꝙ debet esse calida per deuotionem, amara per contritionem, & cinerea per mortis recordationē sicut. n. aqua trantiens per cineres facit lixiuium, quod optimè sordium est mundatiuum, sic talis lachryma
Lucc. 11. est cordis mundatiua. Tertiò, fit cor mundū per eleemosynarū largitionē, quia dr. Date eleemosynam, & ecce oīa munda sunt vobis. Videmus.n. ꝙ ad sanandū vel purgandum vulnus, non solum adhibentur cauteria, imo apponuntur emplastra: cauterium est correctio iustitiæ, & emplastrum, vel elargitio eleemosynæ. Ité nota, ꝙ sunt alia tria quæ ad cordis munditiā dispōnunt, i. scoba confessionis, lima correctionis: & fornax affectionis. Primò igitur facit munditiā cor-
4. Reh. 5. dis scoba confessionis. i. frequenter confiteri: quia dicitur. Lauare septies in Iordane. Lauatur aūt septies, qui
Psalm. 113. septē vitia mortalia vel capitalia, humiliter confitetur quia tunc cor mundatur & sanctificatur. Nam dicitur Facta est iudea sanctificatio eius, Iudæa interpretatur confessio, ipsa.n. est cordis sanctificatio. Et nota ꝙ in
Psalm. 18. sacro eloquio valde sępè adiungitur decor pulchritu-
Psalm. 99 do. Et in figura huius, ꝙ scoba confessionum, summè disponit ad munditiam cordis dicitur. Confessionem & decorem induisti. Et iterū. Confessio & pulchritudo in conspectu eius, & sic de alijs. Secundò multum
Psalm. 88. disponit ad munditiam cordis lima correctionis. Nā sicut lima mundat ferrum à rubigine, sic correctio cor à labe. Vnde ait Gre. Ille solus amicus erit, qui in aduersum districti iudicis, maculas suę mentis tergit. Sed no-
Hier. 2. ta ꝙ quidam sunt adeò miseri, ꝙ vndè deberent mundari sordidantur. De talib. dicitur. Destruxisti eum ab emundatione. Tertiò, munditiam cordis facit fornax tribulationis. Nam sicut fornax reddit aurum purum, sic tribulatio facit cordis munditiam, iuxta illud. Probasti cor meū tecum. Sed sunt quidam, qui ab igne tribulationis non mundantur, sed vruntur, tales non sunt
Luc. 3. aurum, sed scoria; non granum, sed palea: non oleū, sed amurca, vnde multum possunt formidare de illo verbo euangelij. Paleas autem comburet igni inextinguibili. Sicut.n. videmus, quia confricatio panni asperi, facit, & conseruat munditiam cyphi, sic tribulatio & carnis maceratio facit munditiam animi. Exemplum de
Matth. 3. Ioanne Baptilta, qui habebat vestimentum de pillis camelorum, vt habetur in Matth. Sciebat.n. ꝙ aspera faciebant cor mundum. Item nota, ꝙ cor efficitur mundum ab omni peccato, specialiter & præcipuè triplici baptilmo, s. fluminis, flaminis, & sanguinis: Baptilmo fluminis mundantur infantes, baptilmo flaminis mundantur penitentes, baptusmo sanguinis mundātur martyres, qñ. s. sacramentum volunt, & non possunt habere. Et iste triplex modus mundandi, figuratur per
Exod. 30. illa tria quibus fiebat munditia in veteri lege, fiebat. n.
Hebr. 9. per tria, i. per aquam expiationis, vt dicitur in Exo. per
Exod. 30. effusionem sanguinis, vt dicitur ad Heb. per vnguentum vnctionis, vt dicitur in Exod. Ablutio verò, quæ fiebat per aquas, significat mundationem, quæ fit per solam gratiam. Expiatio, quę fiebat per sanguinem, significat martyrium vel carnis mortificationem. Sanctificatio, quæ fiebat per vnguenti vnctionem, figurat martyrum perfectionem. Et nota, quòd in illo tertio modo, sanctificabatur solus Aaron & filij eius in quo intelligitur, ꝙ clerici &, religiosi debent esse mundificati excellenter vnctione spiritussancti. Item
Exod. 30. nota ꝙ quinque erant ex quibus conficiebatur vnguentum vnctionis, vt dicitur in Exo. s. myrrha electa, cinamomo, casia, calamo, & oleo oliuarum. Prima ergo species illius vnguenti erat myrrha pura & electa, sicut illa quæ sponte manat ab arbore, & est preciosior quàm illa quæ ex arboris incisione. Ista significat pœnitentiam, quæ fit in iuuētute, quæ gratiosior est Deo quàm illa, quæ fit in senectute. Nā caro, myrrha prius condienda est vt sit purissima, antequam vermibus sit consumpta. Contra latuitatem multorum, qui myrrha pœnitentię nolunt se vngere, donec toti putruerunt vermibus peccatorum vel vitiorum. Secunda species illius vnguenti erat cinamomum, quæ est cinerei, coloris, & cum frangitur, emittit quandā nebulā spiramenti redolentis etiam visibilis vt dicit glo. super 30. cap. Exod. Quod figurat humilitatem, quæ debet esse in clericis & religiosis, de quibus manere debet visibiliter spiramentum odoris, i. redolentia humilitatis, per exemplum ædificationis. Tertia species illius vnguenti erat casia, quæ crescit in aquis, & figurat fidē Ecclesiæ, quę ex aquis sacræ scripturæ proficit, in quo intelligitur, ꝙ fides innititur scripturæ, nō rationi humanæ, quia vt dicit Ambr. In his quæ fidei sunt, piscatoribus creditur non dialecticis. Quarta species illius vnguenti

vnguenti erat calamus. Est autem calamus (vt dicit glo. vbi suprà) Arbor aromatica, crescens in libano, cuius cortex facit quēdam sonum & significat in clericis & religiosis officium ecclesiasticum, quod instar calami, debet esse aromaticum per deuotionem & sonorum per diuinæ laudis expressionem. Quinta species illius vnguenti erat oleū oliuarum, & significat dulcedinem compassionis, quæ debet abundare in clericis, & religiosis, quia sicut oculus est lachrymabilior, & terior, & passibilior cæteris membris, sic prelati & clerici, & religiosi, qui sunt oculi Ecclesiæ, debent esse, præ cæteris teneri in compassione, lachrymabiles pietate. De hoc habemus exemplum in Christo, qui val
Psalm. 44. de pronus erat ad lachrymādum, & quem misericordia traxit de cœlis in mundū. Vnde dicitur. Propterea vnxit te Deus oleo letitiæ, præ consortibus tuis.

De Pace. Cap. 6.

DE pace q̄ est septima beatitudo, notāda sunt tria. s. quæ sunt pacis præconia, quæ sunt pacis subsidia, & quę sunt pacis contraria. Primo notanda sunt pacis præconia. Vnde nota, ꝙ tria sunt præconia pacis. Nam pax est cœli linguagium, Christi encæniū, & Dei vestigium. Est igitur pax cœli linguagium, cuius signū est triplex, quia Christus illud idioma loquebatur, qui venit de cœlo. Dixit.n. Apostl. Pax vobis.
Ioann. 20. post relurrectionem, quando erat immortalis, vt habetur in Io. Tale linguagium etiam locuti sunt Angeli
Luc. 2. Matth. 10. & Luc. 10. quæ sunt cœli ciues. Dixerunt.n. in ortu Christi. Glorię in excelsis Deo, & in terra pax. Tale etiam idioma loquebantur discipuli, quia dictum erat eis à Christo, In quācunque domum intraueritis, dicitr pax huic domui. Secundò pax est encænium Christi, & preciosius inter omnia alia iocalia. Cuius causa est, quia istud pretiosum iocale legauit Christus Apostolis in morte. Amici nanque amicis dant & legant magis preciosa in fine. Et nota, ꝙ Christus dedit pacem discipulis suis, & amicis, triplici iure. s. iure donationis inter viuos, iure vltimi testamenti, iure codicillorum, iure donatio-
Ioann. 14. nis & testamenti dedit pacem, quando dixit. Pacem
Ioann. 20. Prou. 3. meam do vobis, pacem relinquo vobis: iure codicillorum, quando post resurrectionem, quasi firmādo testamentum, dixit. Pax vobis, Tertiò pax est vestigiū Dei, & certissima semita. De qua dicitur. Omnes semitæ illius pacificæ. Et nota, ꝙ huiusmodi viæ diuinæ sunt tres dietæ, vel semitæ. d. pax interna, quæ dicitur pax pectoris. pax externa, quæ dicitur pax temporis, & pax superna, dicitur pax æternitatis. De dieta pa-
Col. 3. Num. 12. cis internū dicitur. Pax Christi exultet in cordibus vestris. De dieta pacis æternæ dicitur. Si fieri potest quātum ex vobis est cum omnibus pacem habentes. De
Rom. 12. dieta pacis supernæ dicitur. Sedebit populus meus in pulchritudine pacis. Vnde nota tria pacis subsidia, & ad pacem ducentia, vel inducentia. s. conformitas, humilitas, & tranquillitas. Conformitas cum Deo, humilitas cum proximo, & tranquillitas in seipso. Primò ergo iuuat ad pacem habendā, conformitas voluntatis
Isa. 9. nostræ ad voluntatem diuinam, sicut.n. semper est in guerra, qui nititur Regi resistere, cui nō potest aliquatenus prævalere, sic continua pace gaudet, qui voluntatem suam voluntati diuinæ contormare studet, cui nihil valet resistere. Ideò dicitur. Quis restitit ei, & pacem habuit? quasi diceret, nullus. Secundò iuuat ad pacem habendam, cum quis habet veram humilitatem. Nam vulgò dicitur, duo grossi in vno sacco non possunt bene capi. & per contrariū humilitas facit mentes modicas, & graciles, & per consequens ad inuicē
Ephes. 4. capaces. Vnde dicit Apost. Solicitè seruate vnitatem spiritus in vinculo pacis. Tertiò iuuat bonum pacis tranquillitas mentis, sicut in lecto spinoso nullus possit bene pausare, sic cor inquietum non potest veram pacem habere. Et econuerso sicut homo bene pausat, in molli culcitra, sic Deus quiescit in mente tranquilla. Vnde dicitur. In pace in idipsum dormiam, & requiescam. Et rursus. In pace factus est locus eius. Et iterum. Mansueti hæreditabunt terram. Et ibidem in multis locis patet. Tertiò notanda sunt pacis contraria. Vnde nota, ꝙ triplex est pax mala, quæ est veræ paci contria. s. pax inquinata, pax simulata, & pax inordinata. Primo ergo, est veræ paci contraria pax inquinata, & dicitur pax inquinata quando, corda sunt ad malum concordantia, talem pacem habuit Pilatus, cum Herode. Cum essent antè inimici, facti sunt in
Luc. 23. morte Christi amici, vt dicitur in Luc. De tali pace di-
Psalm. 72 citur. Zelaui super iniquos, pacem peccatorum videns. Secundò est vera paci aduersa pax simulata, qualis fuit simulatoris Iudæ, qui oculatus est Christum in signū pacis, & tradidit ipsum Iudæis, vt dicitur in Matth.
Matth. 26 De tali pace dicitur. Qui loquuntur pacem cum pro-
Psalm. 27. ximo suo, mala autem in cordibus eorum. Tertiò & vltimò, est pax inordinata, quando maior obedit minori, vt prelatus inferiori, vel ratio sensualitati, talis pax est deterior, quàm guerra. Talem pacem habuit Adā cum Eua vxore sua, qui obediuit vxori suæ, quæ erat sibi potius ad obediendum, & ad regendum commissa. Noluit.n. contristare delitias suas, vt dicit magister historiarum. De tali pace dicit Saluator. Non ve-
Matth. 10 ni pacem mittere in terram, sed gladium. Item nota, ꝙ quadruplex bellum in scriptura distinguitur, quod paci aduersatur, & per pacem tedatur, bellum.n. est inter carnem & spiritum, quod pacificat pœnitentia, bellum est inter hominem & Deum, quod pacificat iustitia, bellū etiā fuit inter hoīem & Angelū, ꝙ pacificauit filij incarnatio benedicta, & bellum est inter hominem & proximum suum, quod pacificat patientia, & quia pax est ita fructuosa & necessa, ideò ad eam obtinendam, docet nos orare Propheta dicens. Rogate
Psalm. 121 quæ ad pacem sunt. Hierusalem.

De patientia. Cap. 7.

DE patientia, quæ est octaua & vltima beatitudo notanda sunt specialiter quatuor, s. patientiæ testimonia, patientiæ beneficia, patientiæ exercitia, & patientiæ adiutoria. Patientiæ igitur testimonia, & laudes eius. Primò sunt tria notanda. s. quia est prudentissima, strenuissima, & nobilissima: prudentissima ad regendum, strenuissima ad bellandum, & nobilissima ad regnandum. Primò igitur patientia est ad regendum prudentissima. Et nota, ꝙ in tribus patet hoīs patientia prudentis. s. acquirendo, conseruando, & multiplicando. Prudens.n. facit soluere oīa debita sua de his, quæ nihil videntur valere. s. de malis pœnæ, quæ sustinet, vt Deus remittat sibi debitum culpæ, & soluendo nihil expendit de suo, immo de his, quę accepit ab initio, sicut de opprobrijs & contumelijs, soluit quæcunque & quicquid debet Deo, & cum
Iob. 37. alienis se retinendo, scit acquirere gratiam in præsenti & gloriam in futuro. Et ideò dicitur ab Aquilone aurum uenit, quod patiens acquirit in tribulatione. Item parientis prudentia patet in conseruando: quia cū perdit bona temporalia, retinet & claudit bona spiritualia, econtrario facit qui pacientiam non habet qui cum amittit bona exteriora, effundit æterna, & bona interiora, & sic auget capitale diaboli, respondendo ad verba, & ad contumelias inimici: & associat hostem suū, ne fortè vadat solus in infernum. Malè igitur, qui im-
Prouer. 19 patiens est, custodit diuitias suas, qui cum aliquid perdit, etiam residuum effundit. Ideo dicitur. Qui impatiens est, sustinebit damnum. Prudentia etiam patientis patet in multiplicando, quia sputa & opprobria scit muta-

Universidad de Deusto
Biblioteca

mutare in aurum & argentum, & lapides preciosos, ipse.n. ad modum vrsi verberibus impinguatur, & instar salamandræ, igne tribulationis fouetur, & sicut asi nus pungitiuis pascitur, sicut strucio comedit ferrum & omnia dura, sicut piscis marinus crescit in aqua salsa & amara. i. tribulationib. & passionibus & tantã scit in negocio habere industriã, vt per hostes suos faciat sibi Psal 11.128 fabricare coronam, dicente Psal. Supra dorsum meum fabricauerunt peccatores. Magna est igitur prudentia patientis, q̃ tam prudenter scit acquirere, conseruare, & multiplicare bona sua. Secundò patientia est ad bel Prouer. 16 landum strenuissima, quia ait Sap. Melior est patiens viro forti: & nota, q̃ strenuitas patientis patet in tribus. s. si attendas purgantis aĩum pugnandi modum, & pugnandi scutum. Primò ergo patiens habet animum valdè strenuum, quia plus vult pugnare, quàm pausare. Gloriosius & generosius est militi, stare in bello, quàm in balneo, esse in campo cum rege, quàm in lecto cum muliere, certare in pugna quàm delectari in Calat. 6. mensa, & portare arma regis, quàm fimbrias mulieris. Vnde dicit Apost. Ego.n. stigmata Dñi Iesu in corpore meo porto. Secundò patiens habet in pugnando modum valdè strenuum. Ipse.n. sine fuga euadit, sine ictu teli recedit, sine repercussione vincit & adeò est in pugnando strenuus, q̃ contra hostem non leuat festucam de terra: vt ait Psal. Confregit potentias, arcũ, Psalm. 75 scutum, gladium, & bellum. Tertiò patiens in pugna habet nobilissimum scutum. Et nota, q̃ scutum patientiæ debet esse quadrangulum, in inferiori. n. angulo debet esse timor supplicij, in dextro amor proximi, Tren. 3. in sinistro passio Christi. Iuxta illud. Dabis eis scutum cordis laborem tuum. Et iuxta illud. Christo igitur in carne passio, & vos eadem cogitatione armamini, & 1. Pet. 4. hoc scutum sustinet omnia tela, & specialiter ira, s. dã num rerum, molestias corporum, & contumelias verborum. Cum hoc scuto Dñi correctionis eius sustinẽ do, vincit diabolum, eius tentationis euadendo, sanctificat semetipsum, carnis afflictiones, & passiões cor Hebr. 12. poris tolerando. De strenuitate patientis dicit Apost. Per patientiam curramus ad propositum nobis termi num. Tertiò patientia est ad regnandum nobilissima quia dicitur. Beati, qui persecutionem patiuntur propter Matth. 5. iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cœlorũ. Et nota, q̃ hó pacificus põt dici. Rex præcipuę propter tria. s. quia regali dñio oĩbus dñatur, quia ad regale prandium inuitatur, & quia sibi regale ferculũ ministratur. Primò. n. hó patiens rex dicitur, quia habet regale dñium in oĩbus. Nã patienti seruiunt oĩa, quæ aliis sunt nociua, vt sterilitas agrorum quæ implet sibi cellarium, hostes fabricant sibi coronam, febres parãt, & medicinam, mors aperit sibi carcerem ad euadendum miseriam, ignis, qui domos incendit aliis, sibi cõ fert pabulum, vel constituit in cœlis palatium, & sic verificatur illud Apostoli. Scimus q̃m diligentib. Deũ Rom. 8. oĩa cooperantur in bonum. Secundò patiens inuitatur à Deo ad regale prandium, & non solũ inuitatur, sed etiam trahitur, nec solum trahitur, imò vestis eius vt veniat, laceratur: vnde nota, q̃ triplex est signũ, q̃ inuitans ex corde inuitet amicũ, s. trahẽdo, vocando, & rumpendo. Magnum signum est, q̃n efficaciter eũ inuitat, siue vocat per predicatoris verbum, alios per tactum inspirationis: sed patientes, quos summè diligit, per rupturam tribulationis, vnde dicit. Compelle Luc. 14. eos intrare. s. patientes vocando, trahendo, & rumpendo. Tertiò patienti ministratur regale prandium, vel ferculum. Talia nanq; fercula gustauit Christus, qui est rex regum, s. tribulationes, persecutiones, periuria, pau Matth. 20 pertates, dolores, & passionem & mortem. Vnde dicit filijs Zebedæi. Potestis bibere calicem quẽ ego bibiturus sum? &c. Et sicut magna incurialitas reputatur, cum quis respuit cyphum, quem Rex mittit ad bibendum post ipsum, sic magna ingratitudo est, calicẽ tribulationis respuere, quem amore nostri, Christus voluit primò gustare, imo sicut vinum, q̃ de se est fortẽ & durum, transeundo per gariophilos, & species aromaticas, efficitur nectar dulcissimum, sic tribulationes mundi dulcescunt, si per memoriam passionis Christi transeant, vnde dicit sponsa. Dabo tibi poculũ Cantic. ex vino condito. Vinum cõditum ad literã dicitur nectar, & significat vinum mundanæ tribulationis, conditum dulciter, dulci memoria passionis Christi, quod nobis concedat ipse Dei filius, qui est benedictus in sæcula. Amen.

TITVLVS OCTAVVS ET DIETA OCTAVA

De duodecim fructibus spiritus.

POst tractatum de beatitudinib. Sequitur tractatus de fructib. spiritus, & ista est octaua dieta salutis. s. ã beatitudinib. ad fructus spiritus pertinere, quia beatitudines faciunt operari, vel ambulare simpliciter & perfectè, fructus aũt suauiter, & delitio Gal. 5. se. Sunt isti fructus spũs 12. quos enumerat Apo. Fructus aũt spũs est charitas, gaudium, pax patientia, longanimitas, bonitas, benignitas, mansuetudo, fides, modestia continentia, et castitas. Primò igitur inter illos fructus, dicendum esset de charitate, sed quia in tractatu de virtutibus, cap. 2. Titu. 5. de ipsa dictum est, ideo hic nihil ad præsens est dicendum.

De gaudio spirituali. Cap. 1.

Ecundò loco post fructũ charitatis. Dicendũ est de fructu gaudij spiritualis. De quo dicenda sunt pauca, & specialiter tria. Primò qualiter spirituale gaudium est à mundi gaudiũ separatũ, secundò qualiter est à cœli gaudio deriuatũ. Tertiò qualiter est à cœlesti gaudio pigmentatum. Primò igitur, gaudiũ spirituale est à mundi gaudio separatum, & distinctũ. Vnde sciendum est, q̃ quatuor sunt differentiæ inter spirituale gaudium & mundanũ. Prima differentia est puritas & impuritas. Gaudiũ. n. spirituale est purissimũ & ideo fortius est ad inebriandũ, & ad diligendũ Deũ, sicut videmus, q̃ vinum purum citius inebriat, q̃ lim phatũ. Istud vinũ spiritualis gaudij fit de botro cipri. i. de sanguine Christi, expresto in crucis torculari, sicut Cantic. dicitur. Botrus cipri dilectus meus mihi. Gaudium verò mundanum, sicut viuum cum aqua mixtum ad inebriandũ debilissimũ, & insipidũ. De quo dicitur. Vinũ tuũ mixtũ est aqua. Quia (vt dicit Boetius) Dulcedo fœlicitas humanæ, multis amaritudinib. est respersa. Et notandũ, q̃ gaudiũ humanum cũ duob. est ammixtum. s. cũ remorsu conscientiæ, & solicitudine cruciante. Remorsus conscientiæ est sicut infirmitas, quę dr regius morb. quæ rodit carnẽ, & ẽ magnarũ expensarũ, vnde dr regius, quia oportet, q̃ ex gallinis, & aliis delicatis carnibus, morbus ille pascatur, quæ super locum morbi ponuntur, ne caro totaliter consumatur, quantũcunq; tñ caro pascatur, tñ plus consumitur, à morbo, q̃ sustentetur, à fomento. Ita in gaudio mundi, plus cruciat remorsus conscientiæ quã delectet dulcedo iucunditatis transitorię & mundanæ. Secundum gaudiũ mundanũ est mixtũ cũ solicitudine cruciante, Solicitudo. n. auget cruciatũ, quia (vt dicit Bernard,) Diuitiæ

Diuitiæ mundanæ cum labore acquiruntur, cum timore possidentur, & cum dolore amittuntur.

Vnde versus.

Diues diuitias non congregat absq; labore,
Non tenet absq; metu, nõ desinit absq; dolore.

Secunda differentia spiritualis gaudij est continuitas & Prou. 5. discontinuitas. Spirituale gaudiũ est continuum & securũ. Vñ dr. Secura mens quasi iuge conuiuiũ. Gaudiũ verò mundanũ est breue & transitoriũ, quia vt dr. Gau Iob. 20. diũ hypocritæ instar puncti. Hypocrita dr iste mundus quia hypocrita licet interius sit corruptus, exterius tñ apparet bonus & mundus, in veritate malus, & fœtidus interius, exterius tñ est floridus & venustus, & iõ gaudium eius est solũ quasi punctus, instar puncti, nõ habens lõgitudinẽ perseuerantiæ, nec latitudinem amicitiæ, nec profunditatem bonę conscientiæ; sicut punctus qui caret lõgitudine, quã habent latitudo, & caret superficie, & profunditate, quã habet corpus, Tertia differentia spiritualis gaudij & mundani, est dignitas & indignitas. Gaudiũ. n. spirituale est de rebus valde dignis, quia de Deo præcipuè, & de rebus diuinis. Prou. 4. Vñ dicit Apo. Gaudete in Dño semper, &c. Gaudiũ verò mundi est de rebus indignis, & præcipuè, sicut de voluptate carnis, de qua dicit Seneca. Voluptas est membrorum vilium, & turpium ministratio, veniens ex exitu fœtido. Et Aug. dicit, q̃ sæculi lætitia est impunita nequitia, videlicet luxuriari, in spectaculũ vagari, ebriositate impinguari, turpitudine fœtere, & malit nihil pati. De q̃ 10 gaudio turpissimo dr. Stultorum Prou. 3. exultatio ignominia. Quarta differẽtia spũalis gaudij mundani, est salubritas & noxietas. Gaudiũ. n. spũale est salubre & studiosum tripliciter, quia facit carnẽ despicere. Gustato. n. spũ desipit oĩs caro, vt ait Aug. Secundò facit diabolum vincere, quia (vt dicebat S. Antonius.) Vnica rõ vincẽdi diabolũ est lætitia spiritualis Luc. 16. Tertio facit mundũ cõtẽnere, quia nemo potest duobus dñis seruire, vt hĩ in Luc. Ideò qui gaudet de deo, tristatur de mundo. Tertiò spũale gaudiũ est à cœlesti gaudio deriuatum. i. à donis cęlestibus. vñ notandũ ẽ, q̃ quinq; sunt bona cęlestia, à quibus est spũale gaudiũ deriuatum. s. spiritualis puritas, spiritualis tranquillitas, spũalis sanitas, spiritualis libertas & spiritualis cõformitas. Primum à quo causatur spirituale gaudiũ est spiritualis puritas. Aĩus. n. generosus libentius quiescit in lecto conscientiæ, q̃n eit mundus, quàm q̃n est immundus. Nam naturaliter hõ appetit munditiam, & Cant. 1. abhorret immunditiã. Propterea dicit sponsa. Lectus nr floridus. Secundũ à quo causatur spirituale gaudiu, est spiritualis sanitas, sicut uidemus, q̃ naturaliter Prou. 16. Eccles. 30 non est gaudiũ, si corpus est infirmũ, vnde dr. Dulcedo aię est sanitas ossium. i. virium aiæ. Et alibi. Nõ est census, super censum salutis corporis, non est oblecta mentum, super cordis gaudium. Tertiũ à quo deriuatur spirituale gaudium, est spiritualis libertas. Peccator Rom. 5. 2. Cor. 3. .n. est sicut hò captus & ligatus, ad bñ operandũ ineptus, vnde dicitur. Iniquitates suę capiunt impiũ, sed adueniente spiritu sancto, libertas causatur in anima. Iuxta illud Apost. Vbi spiritus Dñi, ibi libertas. Quartum à quo spirituale gaudium causatur, est spiritualis tranquillitas. Itaque in hoc mundano gaudio sunt diuersorũ cogitationũ tumultus & diuersarũ affectionũ cruciatus, & conscientiæ remorsus. Quidã verò cruciãtur cupiditate in acquirendo. Quidam timore in custodiendo. Quidã dolore in amittendo. Isto gaudio humano, quidã cruciantur ira, quidã inuidia sed oĩus spiri Cant. 1. tuali gaudio plenus quietus est, & iucundus, & quasi quidã lectus mollissimus. Videmus. n. q̃ in lecto molli, & quieto libentius hõ quiescit, quàm in lecto spinoso. Iste est lectus floridus, in quo quiescit sponsus, & sponsa, vt dicitur in Cant. De ista quiete gaudij spiritualis dicit Greg. Sancti nihil huius mundi appetunt, nullis corde tumultibus comprimuntur. Et Aug. dicit, q̃ qui biberit de flumine paradisi, cuius vna gutta est maior Oceano, restat q̃ in eo sitis huius mundi extincta sit. Quintũ à quo causatur spirituale gaudium. Est spiritualis conformitas. s. cũ voluntate Dei, quia cum voluntas humana, voluntati diuinæ conformatur, nihil ei repugnat, & sic voluntas Dei in omnibus impletur. Iuxta illud. Omnia quæcunque voluit fecit. Psalm. 113 Hæc autem maior dilectio, & maius gaudium est q̃ possit esse, omnia ad nutũ habere, & nihil ei repugnare. Etiã ignis gehennæ facilis esset, si voluntas illum acceptaret. Qui igitur sunt voluntati diuinæ conformes sunt quasi Dij, suæ voluntatis compotentes. Exẽplũ, de quodã sancto patre, qui sciebat flere, quandocunq; volebat. Tertiò & vltimò spirituale gaudiũ est à cœlesti gaudio pigmentatum; conficitur, n. instar nectaris, speciebus cœlestib. & gariophilis. Vnde notandum est deuotè & diligenter, q̃ triplex est genus nectaris. s. ne ctar dñicæ passionis, nectar virtuosæ operationis, & nectar æternæ fruitionis, vel fœlicitatis. Primũ est nectar dñicæ passionis, quod est dulcissimũ, & aĩæ deuotæ inebriatiuum. Et notandũ, q̃ in hoc nectare benedicto, quatuor apponũtur. i. vinũ illud myrrhatũ, quo Cnĩs fuit potatus: pro gariophilis sunt claui positi. qui bus Christus fuit confossus: pro cynamomo est lignũ crucis, in quo fuit suspensus: pro zucaro est ibi dulcissima charitas & misericordia, quia pro nobis tractatus fuit, passus & mortuus. De isto nectare dicit sponsa. Dabo tibi poculũ ex vino condito. Secundũ nectar, Cant. 8. est virtuosæ operationis: habet pro vino charitatem Dei, & proximi, & pro gariophilis, clauos pungitiuos confessionis pctĩ: pro cynamomo planctũ ostensiuũ recognitionis pctĩ: pro zucaro, habet dulcedinẽ pietatis, & boni operis. De illo nectare dicit sponsa. Bibi vinum meũ cũ lacte meo. Vinũ est dulce, & lac ẽ mundum, quia bona voluntas habet ista duo. s. dulcedinem veritatis, vel pietatis, & gratię, & munditiam Eccle. 30 conscientię. De isto gaudio dr. Non est oblectamentũ super cordis gaudiũ. Tertiũ est nectar æternæ fruitionis, vel fœlicitatis, quod angelicũ & iucundissimũ est, & iõ facit beatos, cõtinuè cantare. Sanctus, Sãctus Sanctus Dñs Deus sabaoth, &c. Sicut videmus q̃ nectar in conuiuijs, facit cõuiuas choreas ducere & cantare, sic, &c. Istud nectar conficitur ex quatuor. Habet. n. pro vino, puritatem diuinæ visionis, pro gariophilis, hẽt venustatẽ dñicæ passionis, pro cynamomo hẽt firmitatẽ æternæ donationis, vel fruitionis, pro zucaro, vel pro melle, hẽt dulcedinẽ, vel suauitatẽ æternæ fruitionis. De isto nectare dr. Bibite & inebriami Cant. 5. ni amici mei charissimi. Istud est spirituale gaudiũ, à cœlesti gaudio pigmentatũ, de quo dr. Intra in gaudiũ Dñi tui, &c. Tertius fructus, est fructus pacis. sed quia Matth. 25. de isto fructu, tractatũ est in beatitudine septima ca. 6 Tit. 7. iõ de ipso nihil amplius ẽ hic dicẽdũ. Quartus fructus est patientia. De qua similiter dictum est in tractatu de beatitudinibus, cum dicebatur de octaua beatitudine, cap. 7. Tit. 7.

De longanimitate. Cap. 2.

Quintus fructus est longanimitas, vel perseuerãtia, de qua ẽt notanda sunt tria. primũ est, quã laudabiliter cõmendatur, secundũ est, quàm efficaciter operatur & tertiũ est, quã singulariter coronatur. Primò igitur cõmendatur perseuerantia, quia Deus perseuerauit quousq; fecit opus suæ creationis, Iuxta illud. Cõpleuit Deus die septimo opus quod fe- Genes. 2. cerat, Christus perseuerauit, quousq; perfecit opus nostræ redẽptionis quia dr. Opus cõsummaui, quod de- Ioan. 17. disti mihi vt faciã, Sancti perseuerauerunt, quousque perse

Universidad de Deusto
Biblioteca

perfecerunt opus suæ perfectionis. In quorũ persona dicit Apost. Bonũ certamen certaui, cursum consummaui, fidem seruaui. Secundò perseuerantia operatur efficaciter. Vnde notandũ, q triplex est perseuerãtiæ effectus, nã perseuerantia, perficit inchoata, impetrat postulata, & stabilitat acquisita. Primò igitur perseuerantia perficit inchoata, & nihil imperfectũ relinquit etiã si robur deficit, sicut videmus, q mulierculæ quãtumcunq; senilis ætatis laborando & perseuerando, & continuando, perficiunt laborem suæ peregrinationis & sicut videmus, q natura continuè operando, ex modica radice, vel nuce, facit arborem miræ celsitudinis, & sicut videmus, q gutta aquæ, quamuis sit res valdè mollis, continuè cadendo, cauat lapidem robustæ soliditatis. Et iõ dr. Nolite negligere, nolite cessare. Secundò perseuerantia impetrat postulata, sicut Maria Magdalena perseuerando vidit resurrectionem Christi, sicut Apost. perseuerando in oratione, acceperunt donum Spiritussancti, vt dr in Act. Apostolorum. Et propterea dicitur. Si perseuerauerit pulsans, & si non dabit ei, eo q amicus eius sit, propter improbitatem ñ eius surget, & dabit ei quotquot habet necessarios. Tertiò perseuerantia seruat acquisita, sic videmus, q ignis seruatur, continuè ministrando ligna. Et propterea dicit Aug. perseuerantia est magnũ donũ Dei, quo dona conseruantur. Quartò, perseuerantia coronatur singulariter, vñ ait Bern. Quod aliæ virtutes coronam merentur, sed sola perseuerantia coronatur. Et notandum, q in scriptura quadruplex inuenitur, & laudatur corona. Est.n. corona pudicitiæ virginalis, & hæc est florea, & debetur virginib. vñ dr. Gloria & honore coronasti eum, q dicitur de sponso virginũ. Secunda corona sapientiæ magistralis, & hæc aurea est, quæ debetur doctorib. iuxta illud. Corona aurea super mitram eius. Tertia corona est perseuerantia triumphalis, & hæc est gemma, quæ debetur martyribus, & oĩbus perseuerantibus, secundũ illud. Posuisti Dñe in capite eius coronam de lapide preciõso. Et Apost. ait. Ois.n. qui in agone cõtendit, ab oĩbus se abstinet, & illi quidem, vt corruptibilem coronã accipiant, nos aũt incorruptã. Quarta corona est glorię ĩmortalis, & hęc est stella, quę debetur fęlicib. iuxta illud. In capite eius corona 12. stellarum. Corona stellæ, est fœlicitas æterna, de qua dicetur infrà in vltima dieta, vbi tangetur de gloria paradisi. Hac corona coronantur perseuerantes, quia (vt dicit Saluator.) Qui perseuerauerit vsq; in finẽ, saluus erit. Sextus fructus est fructus bonitatis. De isto fructu actũ est in tractatu de beatitudinibus. in cap. de misericordia Titu. 7. cap. 4. & iõ de ipso nihil est dicendum, nisi q quatuor sunt de quibus bonitas prædicatur. Est.n. bonitas naturæ congregantis, fortunę adornantis, gratiæ reformantis, & gloriæ quietantis. De quib. dicitur. Vidit Deus cuncta, quæ fecerat. s. bona naturę, bona fortunæ, bona gratiæ, bona gloriæ: & erant valde bona.

Iudic. 18.
Act. 2.
Luce. 11.
Psalm. 8.
Eccles. 45.
Psalm. 20.
1. Cor. 9.
Apoc. 12.
Matth. 10
Gene. 2.

De benignitate. Cap. 3.

SEptimus fructus, est fructus benignitatis. De isto fructu, similiter dictũ est in tractatu de beatitudinibus, in capitulo de misericordia & iõ nihil ad præsens dicendum est de ipso, nisi q quatuor sunt quæ ad benignitatem nos inducunt, s. præceptum, q inducitur, vel imponitur, exemplũ quod proponitur, suppli cium quod euaditur, & stipendium, vel præmium, q acquirnur. Primò debet nos mouere ad benignitatem præceptum, quod à Christo inducitur, vel imponitur. Vnde dicitur. Estote misericordes, sicut pater vester misericors est. Secundò debet nos mouere exemplũ, quod ab ipso proponitur de Samaritano. Tertiò debet nos mouere supplicium inferni. quod euaditur. Quia iudicium sine misericoridia fiet illi, qui non fecerunt misericordiam. Quartò mouet nos præmium, quod in cęlo acquiritur. Vnde dicitur. Beati misericordes, quoniam, &c.

Luc. 6.
Iacob. 2.
Matth. 5.

De mansuetudine. Cap. 4.

OCtauus fructus, est fructus mansuetudinis, de quo suprà dictũ est in tractatu de beatitudinibus, in cap. de mititate, c. 2. Tit. 7. iõ de ipsa parum est hic dicendũ. Et breuiter est notandũ, q mansueti clarius informantur, rarius impugnantur, altius eleuantur, & amplius venerantur. Primò igitur mansueti clarius informantur. Exemplũ discipulis, vñ Iaco. in c. sua dicit. In mãsuetudine suscipite insitũ verbũ. Secundò mansueti rarius impugnantur. Sicut. n. videmus cõiter, q nõ impugnantur nisi castra alta, & altius eleuata, sic ét videmus, q leo, & canis non inuadunt hoĩem si inueniant ipsum iacentem, vel sedentẽ supra terrã, vnde dicitur. Mansueti hæreditabunt terrã, & delectabuntur in multitudine pacis. Tertiò altius eleuatur, sicut patet de Christo, qui venit ad nos mãsuetus. Sicut patet de beata Virgine, & multis aliis vnde dicitur. Exurge in iudicio Deus, vt saluet omnes mansuetos terræ. Quartò mansueti amplius honorãtur. Exemplũ habemus à Christo, qui ait. Recumbe in nouissimo, &c. & Dauid. Suscipiens Dñs mans. &c.

Iacob. 1.
Psalm. 36
Matth. 5.
Psalm. 75
Luc. 14.
Psalm. 146

De fide. Cap. 5.

NOnus fructus est fides, de qua dictum est in tractatu de virtutibus, in capitulo de fide, c. 3. Tit. 5. & iõ nihil aliud est hic dicendũ, nisi q fides est, sicut fundamentum ad sustinendum, sicut armatura ad euadendũ, sicut argumentũ ad concludendũ, & sicut instrumentũ ad ascendendum. Primò igitur fides est sicut fundamentũ ad sustinendũ. Sicut. n. videmus, q natura, qñ vult producere plantã primò ponit radicem, similiter qñ domificator facit domũ; primò ponit fundamentũ. Similiter in moralib. si aliquis vel let ędificare bona opera, debet supponere fidem, quæ est vt petra durissima, & totius spiritualis ædificij fundamentum. Et iõ dixit Dñs Petro. Super hanc petrã ædificabo Ecclesiam meã. Et nota, q dixit super hanc quia fundamentum aliud nemo põt ponere, nisi illud q positũ est, q est Christus Iesus vt dicitur ad Corin. Et iõ si quis ædificat, super illud fundamentũ ędificet quia ait Apost. Sine fide impossibile est placere Deo. Secundò fides est armamentũ ad euadendũ: est. n. fi- cut scutum militare. Scutũ aũt militare hẽt superficiẽ & tres angulos, & portatur à parte sinistra, contra aduersarium, & à parte cordis ad protegendũ ipsum, & ratione signi habet repræsentare Deum: sic vera fides catholica est ad repellendũ aduersarium, cum trib. catenis, ad protegendum aĩum, cũ tribus potentijs, ad confitendum Deũ tribus personis vnde ait Apost. In oĩb. sumentes scutũ fidei, &c. Tertiò fides est sicut argumentũ ad concludendũ, nõ sicut argumentũ dialeticũ, qua proceditur ex probabilibus, aut sicut argumentũ tentatiuũ, quod procedittur ex his quę videtur probabilia & non sunt, sed ad argumentum hypothe ticum. i. faciens scire. Nunquã. n. aliquis sapiens per suã scientiam potuit peruenire ad tantã scientiam de Deo & creaturis, ad quãtam venit simplex piscator Petrus, cum dixit. Tu es Christus filius Dei viui. Vnde per istud argumentum, probatur vnitas diuinæ essentiæ, trinitas personarum, vnitas primę causæ, & multipli citas creaturarum, pietas misericordiæ, multiplicitas gratiarum, & multa alia, Christus & eius discipuli per istud argumentum demonstrabant. Nam per istud argumentum probatur demonstratiuè illuminatio cęcorum, illuminatio claudorũ, auditus surdorum, locutiomutorum,

Ephes. 6.
Matth. 4

mutorum, erectio siue extensio aridorum, & suscitatio mortuorum. Et iõ dicebat Christus. Si opera non fecissent in eis, quæ nemo alius fecit peccatũ non habe rent. Et ideò volens Apost. diffinire fidem, ait. Fides est substantia rerum sperandarum, argumentum nõ apparentium. Quartò, Ifides est sicut instrumeutum ad scandendum, videmus, n. q naturaliter oĩs res habet locum proprium ad quem naturaliter tendit per suam naturam, sicut grauia habent locum deorsum, ad quẽ per naturam grauitatis naturaliter descendunt. Leuia aũt habent locum sursum, ad quem per naturam leuitatis naturaliter ascendunt. Homo cum sit omnium creaturarum corporalium nobilior, habet locũ super omnia corpora, ad quem locum ante peccatum poterat per gratiam ascendere, quamuis non posset per naturam totaliter, sed propter peccatum gratia fuit sibi ablata: & natura totaliter sauciata: & ideo ad hoc, q possit ad locum proprium remeare, indiget instrumẽto quodam, quod instrumentum nullus per suam sapientiam vel vitam potuit fabricare præter Christum qui fabricatus est auroram & solem. Ideò oĩs qui saluati sunt per ministerium ipsius Christi, s. per fidem saluati sunt, quæ quidem est velut vna scala, per quam ad cœlum ascenditur, continens duodecim gradus. i. duodecim articulos per Apostolos declaratos, iuxta numerum. 12. cœlorum, incipiendo ex aere qui cœlum dicitur vsque ad cœlum empireum, in quo duodenarius numerus terminatur. Latera aũt istius scalæ sunt diuinitas & humanitas. Ista autem scala fuit per Christum Deum & hominem fabricata, sed nobis fuit per duodecim apostolos reuelata. Ista est scala, quam vidit Iacob Patriarcha, cuius cacumen pertingebat ad cœlum, cui etiam dominus erat innixus, per quem ascendebant Angeli, & descendebant. De ista scala dicit August. in sermone ascensionis. Ascendamus interim corde, idest fide, vt cum dies promissus aduenerit: sequamur, & corpore.

Ioan. 15
Hebr. 11.
Gene 28

De modestia.

DEcimus fructus est modestia. De isto fructu in tractatu de temperantia cap. 6. Tit. 5 dictũ est, & ideo ad præsens nihil est dicendum.

De continentia.

VNdecimus fructus est continentia. De isto fructu in tractatu de consilijs. in capitulo de castitate, Tit. 4. cap. 4. similiter dictum est.

De castitate.

DVodecimus fructus est castitas. De isto fructu similiter in tractatu de consilijs dictũ est. in capitulo de castitate, cap. 4. Tit. 4. Et ideo non est amplius dicendum.

TITVLVS NONVS
Dieta nona, de generali iudicio.

De his quæ ante ipsum, & in ipso iudicio agentur. Cap. 8.

POst tractatũ de fructib. spũsctũ, de gñali & vltimo iudicio est dicendũ. Ista est nona dieta. s. à fructibus bonorũ operũ, venire ad iudicium extremũ. De gñali iudicio quatuor spũaliter sunt notanda. s. signa quæ præmittẽtur, scripta quæ aperiẽtur, verba quæ dicentur, & facta quæ sequẽtur. Signa quę præmittentur, erunt sicut quædã peremptoria citatio. Scripta, s. libri quæ aperiẽt, erũt sicut quędã acta & processus, recitatio, & testiũ publicatio. Verba quæ dicentur erunt sicut quædam sniæ promulgatio. Facta quæ sequentur erunt sicut quædã latæ, & promulgatæ sniæ executio. Primò igitur precedẽt illud iudiciũ, vt dicitur in Mar. Signa sicut quædã citatio peręptoria, quæ signa dicit Hieron. se reperisse in historijs hebræorũ. Prima die eriget se mare quindecĩ cubitis super altitu dinẽ montiũ, stãs in loco suo quasi murus. Secũda die descendet, ita q vix poterit videri. Tertia die, pisces & marinæ beluę apparẽtes super mare, dabunt mugitus vsq; ad cœlum. Quarta die, ardebit mare & aqua. Quinta die, herbæ & arbores dabunt rorẽ sanguineũ. Sexta die, ruent ædificia. Septima die, petræ adinuicẽ collidentur, & in octo partes scindẽtur, & vnaquę que pars collidet aliã, & nõ sciet hõ sonũ illũ, sed tm Deus. Octauo die, fiet generalis terræ motus, qui tantus erit, vt dr, q nullus hõ vel animal aliquod stare poterit, & ad terrã oĩa prosternentur. Nona die, æquabitur tota terra & oẽs montes, & colles in puluerẽ redigentur. Decima die, exibunt hoĩes de cauernis terræ & ibunt velut amentes, nec poterunt sibi mutuo loqui. Vndecima die resurgent oĩa ossa mortuorũ, & stabunt super sepulchra, omnia. n. sepulchra aperientur, vt mortui exire valeant. Duodecima die, cadent stellæ de cœlo. In hac. n. duodecima die dicitur, q animalia cuncta venient ad campos mugientia, non gustantia, nec bibentia. Tertiadecima die, morientur hoĩes viuentes, vt cũ mortuis resurgant. Quartadecima die, ardebit cęlũ & terra, & superficies terræ & aeris. Quintadecima die fiet cœlũ nouũ, & terra noua, & resurgẽt mortui secundũ virtutes, merita & demerita. Ista. n. signa erunt, sicut dictũ est, quædã peręptoria citatio, & terribilis cum executione sententiæ sine oĩ excusatione ad iudiciũ vocatio & preconizatio, vnde dicit Apost. Ipse Dñs in iussu, & in voce Archangeli, & in tuba Dei descendet de cęlo. De ista terribili citatione dicit Hieron. Siue bibam, siue aliquid aliud faciã, sem per videtur sonare illa terribilis tuba in auribus meis. Surgite mortui, venite ad iudicium. Quid faciam cũ resurgam ad iudicium? Secundò in illo iudicio tremẽdo aperientur scripta, sicut quædam acta. Et nota, q ibi aperientur tria scripta solẽnia, & autentica, & sine oĩ calumnia, s. liber palsionis Dominicę, liber conscięntię, liber vitæ. Primò aperientur quasi quædã acta. s. liber pasionis Dñicæ, in quo sunt. s. crux, claui, lancea, corona spinea, & in carne Christi cicatrices, & Christi vulnera, vt dicit Chrysost. & non erit tunc necessitas accusationis, cum viderit, quælibet crucem, & ipsum Christum habentem in corpore suo testimonia pasionis. Vñ dr. Tunc apparebit filius hoĩs in cęlo. Secundo aperient libri cõscientiæ. Et nota, q liber cõscięntiarũ continebit tria capitula. s. cogitationes, quia vt dr. In cogitationib. impij interrogatio erit: cõtinebit etiã verba & locutiões ociosas, vñ dicitur: de oĩ verbo ocioso quod locutus fuerit homo: reddet rationem in die iudicij. Continebit etiam liber ille facta & operationes, iuxta illud. Cuncta quæ fiunt adducet Dñs in iudicio, pro oĩ errato, siue bonũ, sine malũ sit. Bonũ, s. omissum, & malũ commissum. Tertiò aperietur liber vitę, i. Christus cuius virtute magnificabuntur secreta conscientiarum vnius ad alterum, sicut dicit Apostolo. Nolite ante tempus iudicare, quoulq; veniat dies Domini, &c. De istis libris dr. Iudicati sunt mortui ex his, quæ scripta sunt in libro secundũ opera ipsorum. Tertio, in illo tremendo iudicio verba iudicis promulgabuntur, sicut sententia diffinitiua. Vnde nota in ista sententia specialiter tria. Primò, causæ magnitudinem siue immensitatem, de qua exit illa sententia, quia non erit pecuniæ, vel possesionis terrenæ, sed damnationis, vel saluationis æternæ, illi verò qui obtinebunt, mutabũtur ad

Mar. 13
Matth. 24
Sap. 1.
Matth. 12
Eccle. vlt.
1. Cor. 4.
Apost. 19
1. Tim. 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur ad possessionem hæreditatis, quia dicitur. Et tibũt
Matth. 25 hi in supplicium æternum, illi verò in vitam æternam
Secundò, nota in isto iudicio auditorum multitudinẽ,
vel curiæ solemnitatem, in cuius conspectu reprobi
confundantur: totus.n. mundus cõgregabitur, omnes
Angeli de cœlo, omnes hoĩes de mundo, oẽs diaboli
de inferno, vt dicitur. Congregabantur ante eum oẽs
Matth. 25 gentes. Et ideo est bonum consilium cum homine,
qui de iure suo diffidit ante diem sententiæ periculosę
coram sacerdote de compositione tractare. Vnde di-
Eccle. 18. cit sapiens. Ante iudicium, para iustitiam. Tertiò, in il
lo iudicio tam tremendo vel sententia tremenda iudi
cis, nota seueritatem, vel inflexibilitatem. Vnde dici-
Malach. 3 tur. Et quis poterit cogitare diem aduentus eius, aut
quis ſtabit ad videndum eum? Tanta nanque erit tunc
iudicis seueritas, & inflexibilitas, q̃ si beata Virgo, &
omnes Angeli, & sancti, & sanctæ genua flecterent,
& cũ lachrymis orarẽt pro aliquo qui esset in morta-
li peccato, iudex non exaudiret eos, quia dicitur. Ze-
Prou. 6. lus & furor viri non parcet in die iudicij, nec acquie-
scet cuiusc̃ũq; precibus, nec suscipiet pro redemptio-
ne dona plurima. Quartò, & vltimò, in isto tremen-
do iudicio facta statim executioni dabuntur. De exe-
cutione illius sententiæ nota specialiter tria. Primò
multitudinem, & potentiam ministrorum, qui para-
ti erunt ad verbum iudicis exequendum, quia dicitur.
Matth. 13 In consumatione sæculi exibunt Angeli & separa-
bunt malos de medio iustorum, & mittent eos in ca-
minum ignis, ibi erit fletus, & stridor dentium. Secun
dò, in ista executione nota impotentiam & angustiam
reproborum, quia nulla erit via ad euadẽdũ. Vnde di-
cit Aug. O quàm angustæ erunt vndiq; reproborum
viæ superius erit tunc Iudex iratus, inferius chaos in-
ferni horrendum, à dextris accusantia peccata, à sini-
stris infinita dæmonia ad supplicium trahentia, intus
conscientia vr ens, foris mundus ardens, miser pecca-
tor sic deprehensus quo effugiet? latere erit impossi-
bile, apparere intolerabile: & ideo dicitur. Quod desi
Apoc. 9. derabunt hoĩes mortẽ, & fugiet mors ab eis. Tertio no
ta in ista executione defectum, & carentiam oĩum au
xiliorum: tunc.n. Christus, qui tm̃ misericors est, q̃
Prou. 1. pro peccatoribus tradidit semetipsum, ridebit in dam
natione eorum, in cuius persona dicitur. Ego quoque
in interitu vestro ridebo. Sancti etiam, qui se pro salu-
te omnium morti se exposuerunt, non compatientur
tunc miseriæ reproborum, sed potius gaudebunt in dã
natione eorum, iuxta illud. Letabitur iustus, cum vi-
Psalm. 57. derit vindictam, &c. Sicut.n. nunc est tempus clemẽ
tiæ, sic erit tunc tempus vltionis, & vindictæ, dicen-
Psalm. 74. te Dño, Cum accepero tempus, ego iustitias iudicabo
Et hæc de iudicio vltimo dicta sufficiant.

TITVLVS DECIMVS ET DIETA DECIMA,

De pœnis inferni, atque gloria paradisi. Cap. 1.

POst tractatum generalis iudicij, sequitur videre de pœnis inferni, & gloria paradisi. Ista est.n. vltima dieta. cà iudicio ad infernũ, vel ad cœlũ. Nam reprobi faciunt pessimam dietam, de iudicio ad æternum supplicium. Iusti verò faciunt optimã dietam à iudicio ad regnum æternum. Primò igitur, dicendum est de pœnis & supplicijs reproborum, de quibus notanda sunt quinq; scilicet primò pœnarum acerbitas, secundò pœnarum diuersitas, tertiò pœnarnm diuturnitas, quartò pœnarum vniuersitas, quintò pœnarũ inutilitas. Primò igitur pœnæ reproborum erunt acerbissimæ, & intolerabile. Grauissima.n. pœna, quæ in hoc mundo potest tolerari, minor est pœna purgatorij, vt dicit August. in quodam sermone: quanto magis pœna inferni? In signum huius vehementis dolo-
Luc. 13. ris dicit Saluator in Euangelio. Ibi erit fletus, & stridor dentium. Secundò, pœnæ inferni erunt diuersę, vn
de nota, q̃ in sacra scriptura inueniuntur nouem pœnæ, Prima est pœna ignis. Secunda pœna est verm is.
Isa. vlti. Ignis ardebit carnem, vermis ardebit mentem. De
Psalm. 10 istis duobus simul dicitur. Vermis eorum non morie
tur, & ignis non extinguetur. Tertia pœna est fœtor,
Iob. 20. vt dicitur. Ignis sulphur & spiritus procellarum pars
calicis eorum, i. pœnæ eorum. Quarta pœna est frigus
quia dicitur. Transibunt ab aquis niuium, ad calorem
nimium, qui erit maxima pœna mutatio subita, quia
Isa. 66. natura mutationes nõ patitur repentinas, vt dicit Ipo-
Luc. 16. cras. Quinta pœna erit fames maxima, iuxta illud. Ser-
ui mei comedent, & vos esurietis. Ibi namq; est tan-
ta inopia, q̃ neq; guttam aquæ poterunt habere, vt le
gitur de diuite epulone sepulto in inferno. Vnde Gre
gorius: Guttam aquę petijt, qui micam panis Lazaro
negauit. Maxima pœna erit fames, quæ ibi erit, & ma
gis mortalis est carentia visionis diuinæ. Vnde Greg.
Immortales ibi fames interficit, quia faciem suam Sal-
uator eis abscondit. Sexta pœna est tortor, vel po-
Marc. 16. tius tortores, quia dicitur. Tradidit eum tortoribus
donec redderet vniuersum debitum. Septima pœna
Isa 5. est horror. Vñ. Vbi nullus ordo, sed sempiternus hor-
ror inhabitat: & ista erit maxima pœna, qa videmus si
nũc appareret nobis vnus solus diabolus, magnus hor
ror, & quasi intolerabilis esset: quid ergo erit tunc cũ
Matth. 8 tot horribiles apparebunt? Octaua pœna erit tenebra,
in qua incarcerabuntur, & ligabuntur reprobi, quia di
citur. Ligatis pedibus & manibus eius, proijcite eum
in tenebras exteriores. Et Grego. dicit in moralibus.
Ignis infernalis concrementionem habet & non lucem
Nona pœna, & quasi principalis erit dolor, quia in il
lis penis, non solum erit acerbitas, sed contrarietas. Vn
de dicit Grego. in moralibus libro nono. Horrendum
enim erit reprobis, ibi dolor cum formidine, flamma
cum obscuritate, mors sine morte, finis sine fine, defe
ctus sine defectu, quia & mors vivit, & finis semper
incipit, & defectus deficere nescit. Mors perimit, &
non extinguit, & dolor cruciat, & pauorem non pur
gat. Et ratio est quia cum peccator, & Diabolus in cul
pa consentiant, iustum est, vt creaturæ, in reproborũ
pœna conueniant. Et notandum, q̃ à diuersis causis,
ipsis reprobis inest dolor. Sunt autem quatuor causæ
doloris. Prima est, quia amiserunt bona temporalia hu
Psalm. 48 ius mundi. Vnde in psal. Cum interierit homo, non
sumet omnia, nec descendet cum eo gloria eius. Secũ
Hieron. da causa est, quia tempus perdiderunt. Vnde Transit
æstas, & facta est messis, & non saluati sumus. Dam-
nati namque darent libenter totum mundũ pro vno
momento temporis, si possent habere ad pœnitendũ.
Tertia causa est, quia visionem & gloriam Dei perdi-
derunt. Vnde dicit Chrysost. q̃ omnes gehennę cru-
ciatus sunt carẽtia visionis Dei. Quarta causa est, quia
inferni vilitatem & miseriam acquisierunt. Est.n. lo-
cus infernalis tenebrosus & penurioſus. quod erit ma
xima pœna diuitibus, & hoĩbus voluptuolis & magna
tibus, quia in vita habuerunt domos sine fumo, & ibi
Isa. 40. erit fumus continuus, quia dicitur. Fumus eius in fu-
rore meo. De istis pœnis dicit Ber. in sermone de nego
cio spirituali. O gehennalis regio fugienda, vbi ignis
ardens, frigus vrens, vermis immortalis, fœtor intole
rabilis, mallei percutientes, tenebræ palpabiles, confu
sio peccatorum, innodatio vinculorum, horribilis fa
cies dęmonum, totus tremor ad huiusmodi regionis
memoriam.

memoriam. Tertiò est ibidem pœnarum diuturnitas.
Isa. 33. Pœnæ enim infernales erunt diuturnæ, immo sempi-
Matth. 25 tern.æ, quia dicitur. Quis ex vobis poterit habitare cũ
ardoribus sempiternis? Discedite à me maledicti in
ignem æternum. Dicit Greg. q̃ ad magnam iustitiam
iudicis pertinet, vt nunquam careant supplicio, qui
nunquam dum viuerent voluerunt, carere peccato,
Et illud est summè horrendum in ista pœna, q̃ sit ma
xima & æterna. Si enim damnati singulis diebus fle-
rent, & in fletu emitterent modicam lachrymã, plus
de aqua per processum temporis de oculis vnius dam
nati exiret, quàm sit aqua totius mundi. Cuius proba-
tio est, quia illa aqua est infinita; aqua autem totius mũ
di est finita. Quartò est in inferno pœnarum vniuersi-
tas. Sunt enim quidam dicere volentes, q̃ in inferno
Ecclesiast. 12. vniuersæ partes hominis, tam corporis, quàm animæ,
post diem iudicij erunt in igne, quia dr. Timete eum,
q̃ postquam occiderit, pót corpus & aĩam perdere in
gehennam ignis. Nunc autem videmus, q̃ homo non
posset sine maximo tormento ignem in parte vnius
digiti sustinere per vnam horã, quantus ergo erit do-
Luc. 13. lor qñ totus homo ardebit in igne. Vñ in signum istius
maximi doloris dicit Saluator frequenter in Euange-
lio: Ibi erit fletus, & stridor dentium. Quintò & vlti-
mò ist æ pœnę infernales erunt inutiles, & infructuosę
Pœna enim præsentis vitę breuis est, leuis, & fructuo
sa, sed futura est longissima, & grauissima, & infru-
ctuosa: quia si damnatus flendo, tantum de lachrymis
emitteret, quantum est de aqua in mari, non sufficeret
ad lauandum maculam vnius peccati mortalis. Erunt
Sap. 5. tñ intra se pœnitentiam agentes, & præ angustia spiri-
tus gementes, vt dicitur. Et tñ infructuosę, quia in in-
Bernar. us. ferno erit stimulus pœnitentis: nulla tñ erit correctio
voluntatis. Exemplum de sancto patre, qui orauit pro
diabolo, & responsione Domini, & obstinatione dia-
boli. Et hæc de pœnis inferni dicta sufficiant.

De gloria Paradisi. Cap. 2.

POst tractatum de pœnis inferni sequitur vltimò videre de gloria paradisi. Hæc enim, est finis vlti
mæ dietæ, quia finis est omnium desideriorum,
de qua ad præsens tria sunt dicenda. s. valor im-
Isa. 64. 1. Cor. 2. precabilis, decor inæstimabilis, honor infrangibilis,
Primò igitur istius gloriæ cęlestis est valor impreciabi
lis: quia dicitur. Oculus non vidit, Deus absq; te, quæ
præparasti diligentibus te. Et illud. Oculus non vidit,
nec auris audiuit, nec in cor hominis ascẽdit, quæ præ
parauit Deus diligentibus se. Valor autem istius glorię
cœlestis attenditur in hoc, q̃ ita care Deus vendit eam
suis amicis. Constitit enim Petro martyrium crucis,
Psalm. 48 Paulo constitit decollationem capitis. Est autem ve-
Hieron. rissimum, & certum, q̃ Deus non decipiet vnũ ami-
corum suorum, & q̃ plus est, ipse Christus emit glo-
riam illam pro amicis sub tormento & ignominia cru
cis. Est enim certissimum q̃ Deus pater non decipiet,
vnigenitum filium suum, in emendo illud regnum.
1. Cor. 6. Cum ergo, illud regnum tantum constitit filio Dei &
alijs eius amicis, certum est, q̃ res maxima est & im-
precabilis valoris. Vnde dicitur. Empti enim estis pre
cio magno, glorificate & portate Deum in corpore ve
Eccle. 43. stro. Secundo, gloria illa cœlestis est decoris inæstima
bilis. Vnde dicitur. Pulchritudinem coloris eius admi
rabitur sensus. Ex duobus potest colligi decor illius re
gni. Primo, ex decore rerum naturalium inferiorum,
Matth. 6. quas Deus vult ita decorare sicut videmus, q̃ lilium
in hyeme apparet vile, & postea decoratur in vere &
æstate. Vnde dicitur. Considerate lilia agri, &c. Secun
dò, apparet decor illius gloriæ ex rebus artificialibus,
sicut videmus, q̃ ligna lapides & metalla per se viden-
tur vilia, & quasi terra, sed efficiuntur per artificem pul
chra & splendida, qñ sunt polita & deaurata, quantum
igitur faciet summus artifex, cuius sapientia est infini-
ta, in decorandis amicis suis beatis in illa cęlesti gloria?
Ideo dicitur. Si fenum agri q̃ hodie est, & cras in clibа
num mittitur, sic Deus vester, quanto magis vos modi
Matth. 6. cæ fidei? Tertiò, gloria cęlestis & honoris insuperabi-
lis. Quod probatur ex quatuor. Primò, quia omnes sã
cti erunt reges, siue voluntatis omnipotentes: vt dicit
Anselmus. Ideo dicitur. Venite benedicti patris mei,
Matth. 25. percipite regnũ quod vobis paratum est, &c. Secundo,
quia omnes erunt filij charissimi & hæredes Dei, &
Rom. 8. cohæredes Christi, vt dicitur. Tertiò, quia erunt om-
nes, quasi Domini. Christus etiam in propria persona
honorabit eos, quia dicitur. Præcinget se. s. Christus, &
Luc. 12. transiens ministrabit illis, & faciet illos discumbere.
Sicut filius regis consueuit in propria persona seruire,
quando vult multum suos nobiles honorare. Quartò
quia omnes erunt dij, sicut dr. Ego dixi dij estis filij ex
Psalm. 81. celsi oẽs. Et hoc quia diuinitas erit in sanctis & multitu
dine vel magnitudine dilectionis, quę trãsformat amã
tẽ in amatũ, vt dicit August. Et philosophus dicit. Vnus
quisque talis est, quale est dilectum. Si autem terram
diligis terra es: si autem Deum diligis, quid dicã Deus
eris: non audeo dicere ex me, sed per scripturã quæ di
Psalm. 81. cit. Ego dixi dij estis, & filij excelsi omnes. Item: in
illa cœlesti curia considero alia tria. s. locum summe
gloriosum, sertum summe speciosum, & fructum sum
me speciosum. Primò igitur in illo cœlesti regno erit
Ioann. 3 locus summè gloriosus, quia quilibet sanctus erit in lo
co, in quo est ipse Dei filius, quia dicitur. Vbi sum ego
illic & minister meus erit. Secundò in illo cœlesti re-
gno est sertum speciosum vel corona, quia dicitur in
Psalm. 20 Psal. De quolibet sancto. Posuisti in capite eius coro-
Matth. 13 nam de lapide precioso. Iste lapis est margarita illa,
quam qui inuenit, vendit omnia, & emit eam, vt dicit.
Et nota, q̃ duplex est corona sanctorum. s. aurea & au-
Aurea coro na quid. reola. Aurea dicitur præmium substantiale quod con-
sistit in tribus. s. in visione Dei clarissima, in fruitione
Eccles. 45. suauissima, & in intentione securissima, de qua dicitur
Corona aurea super mitram eius, quæ est ornatus Pon
tificũ. Quia oẽs sancti non solũ erunt reges omnipotẽ
tes suę voluntatis, sed etiam erunt sacerdotes & Pon-
tifices, offerentes Deo semper sacrificium laudis. Et
Apoca. 5 ideò dicitur. Fecisti nos Deo nostro regnum & sacer
dotes. Alia corona dicitur aureola. s. coronula parua, &
ista aureola secundum doctores dicitur, quædam glo-
ria accidentalis, quę debetur sanctis, ratione operis
excellentis. Datur enim tribus generibus operũ. Da-
tur enim virginibus, & hæc est florea. Datur martyri-
bus, & hęc est gemmea. Doctoribus & hęc est stellata.
Aureola florea datur virginibus: quia honore virgini-
tatis floruerunt, Vnde dicitur in psal. de virgine virgi-
num Christo & agno quem virgines sequuntur. Glo-
Psalm. 8 ria & honore coronasti eum. Aureola gemmea datur,
martyrib. quia instar lapidis fortissimi & precioſi fue
runt. Vnde dicitur. Posuisti in capite eius coronam de
Psalm. 20 lapide precioso. Aureola stellata doctoribus, quia cæ-
lestia docuerũt. Vnde dicitur. Qui docti fuerint, fulge
Dan. 12. bunt quasi splendor firmamenti, & qui ad iustitiã eru
dierunt multos, quasi stellę in perpetuas æternitates.
Et de muliere gloriosa dicitur. Quod erat amicta sole
Apoc. 12 & luna sub pedibus eius, & in capite eius corona stel-
larum duodecim. Mulier amicta sole est anima do-
ctoris iustitiæ, & sapientiæ diuinę, quæ per pedes
figurantur, habent plenã pietatẽ, quæ per lunam intel
ligitur, quæ est valde humida. Corona stellarũ signifi
cat aureolã doctorum. Vñ & erant stellę 12. in corona
Apoc. 12. qua duodecim numerus abũdãs ẽ, in quo intelligit,
q̃ doctrina sacræ scripturæ est abundantissima oĩs iu-
stitiæ, sicut fuit doctrina Christi, qui fuit doctor docto

Universidad de Deusto
Biblioteca

Matth.5. rum, de cuius doctrina dicitur. Nisi abundauerit iustitia vestra plusquam scribarum & phariſæorum, nō intrabitis in regnum cœlorum. Peccatores autem, & reprobi, qui in mundicia castitatis abundant vt virgines, nec sortes, nec perseuerātes fuerūt in amore Christi, sicut martyres, nec veritatem portauerunt in ore, vt doctores, aureolem non habent. Et quia gratiam Dei hic non habuerunt, idcirco aureolam gloriam substantialis præmij non habebunt, & si omni corona aurea & aureola carebunt, quid aliud erit, nisi q̄ pro loco

Ia. 22. coronæ æternæ fœlicitatis, coronabuntur corona æternæ calamitatis: iuxta illud quod dicitur. Coronans coronabit te tribulatione. Tertiò in illa cœlesti gloria benedicta, erunt fructus optimi & vberrimi: vnde nota, q̄ in sacra scriptura inueniunt̄ tres fructus differētiæ s. fructus crucis triūphalis, fructus grę spūalis & fructus gloriæ īmortalis: & quilibet est in quadruplici numero.

De duodecim fructibus crucis & passionis, Christi Domini. Cap. 3.

PRimò igitur sunt duodecim fructus crucis, & passionis Christi. Primus fructus, est dęmonum expugnatio quia abstulit eis totum mundi principatum. Iuxta illud quod dicitur. Nunc principes mundi

Ioann. 12. huius eijcientur foras. Secundus fructus, est carceris inferni contractio, vnde Psal. Attollite portas principes

Psalm. 23. vestras: & eleuamini &c. Tertius fructus, est mortuorum & peccatorum suscitatio, nam dicitur. Sicut in

1. Cor. 15. Adam oēs moriuntur: ita & in Christo oēs viuificabūtur. Quartus fructus, est captiuorum redemptio, dicente Paulo. Empti .n. estis precio magno, glorificate. &c.

1. Cor. 6. Apoc. 1. Quintus fructus est, inquinatorū mundatio. Dilexit.n. nos & lauit nos in sanguine suo. Sextus fructus, est cęcorum illuminatio. Vnde dicitur. Tunc aperientur,

Isaia 35. oculi cęcorum. Septimus fructus, est tepidorum frigidorum calefactio, vnde dicitur. Non est qui se abscon-

Psalm. 18 dat à calore eius. Octauus fructus, est deformium, & turpium decoratio, vñ in Psal. dicitur. Asperges me do-

Psalm. 50 mine hysopo, & mundabor, lauabis me, & super niuem dealbabor. Nonus fructus, est sitibundorum vel

Ioann. 6 sitientium potatio & recreatio. Sanguis meus verè est

Hebr. 12. potus. Decimus fructus, est patris placatio, vnde dicitur. Accessistis ad sanguinis aspersionem melius clamantem quàm Abel clamauit vindictam. Iuxta quod

Genes. 4. dicitur. Ecce vox sanguinis fratris tui Abel clamat ad me de terra. Siustitiam & vindictam peccati: sed sanguis Christi clamauit melius. s. misericordiā, quia pec-

Genes. 28. catores Deo patri reconciliauit. Vndecimus fructus, est ianuæ paradisi apertio, vñ dicitur. Non est hic aliud nisi domus Dei, & porta cęli, quę. s. facta est aperta in

Matth. 26 apertione lateris Christi. Eodem nanq; tempore aperta est porta paradisi, Domino. s. moriente, quæ clausa fuerat Adam præuaricāte in hora nona. Duodecimus fructus, est hereditatis cœli acquisitio & confirmatio, quia vt dicitur. Hic est sanguis noui testamenti. In ve-

Psalm. 1. teri testamento sanguine conferebantur terrena: in sanguine autem noui testamenti. i. passionis, confertur hęreditas æterna. De isto fructu multiplici dicitur in psal. Et erit. s. crux Christi, tanquam lignum quod plantatū est secus decursus aquarum. i. gratiarum abundantiam,

Gal. 5. quæ sine mensura fuerunt in Christo, quod fructum suum dabit in tempore suo. i. in tempore mortis suæ sacratissimæ & benedictæ. Secundo sunt duodecim fructus gratiæ spiritualis, de quibus dicitur. Fructus autem spiritus sunt, charitas, gaudium, pax, patientia, longanimitas, bonitas, benignitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas. Et de istis duodecim fructibus dictum est superius in tractatu de fructibus Spiritussancti. Titulo octauo, ideò nihil ad præsens addemus.

De duodecim fructibus gloriæ immortalis. Cap. 4.

TErtio sunt duodecim fructus gloriæ immortalis Primus fructus, est sanitas absq; infirmitate. Qui

Psalm. 6 sanat oēs infirmitates tuas. Secundus fructus, est

Psal. 102 iuuentus sine senectute, vnde in Psal. dicitur. Renouabit vt aquilæ iuuentus tua. i. Christi, quia in ætate Christi, i. 32. annorum semper manebunt sancti, vt dicit Apo-

Ephes 4. stol. Donec occurramus oēs in virū perfectū, in mensurā ętatis plenitudinis Christi. Tertius fructus, est sanctietas sine fastidio, vnde ait Psal. Satiabor, cum apparuerit gloria tua. Quartus est, libertas sine seruitute, unde dicitur. Creatura liberabitur à seruitute corruptio-

Psalm. 16 nis in libertatem gloriæ filiorum Dei. Quintus fructus, est pulchritudo absq; deformitate, vnde Apo. Reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratū cor-

Rom. 8 pori claritatis suæ. Sextus, erit impassibilitas vel immortalitas, vnde dicitur. Præcipitabit Dñs mortem in

Phil. 3 sempiternum. Septimus erit abundantia sine indigentia iuxta illud, Rerum omnium abundantia perfrueris.

Isaia. 25 Deut. 6 Octauus, est pax sine perturbatione. Nonus erit securitas absq; timore. De his duobus dicitur. Sedebit populus meus in pulchritudine pacis & in tabernaculis fiducię, in requie opulenta. Decimus, erit cognitio absque

Isaia 33 1. Cor. 13 ignorantia. vnde Apost. Videmus nunc per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem. Vndecimus,

Colo. 3. est gloria sine ignominia: teste Pau. qui ait. Cum Christus apparuerit vita vestra, tunc & vos apparebitis cum ipso in gloria. Duodecimus, est gaudium sine tristitia. Sed de isto gaudio nota, q̄ sunt sex causæ præcipuæ, quare sancti gaudebunt. i. loci amænitas, quam possidebunt, iucunda societas, in qua regnabunt, corporis glorificatio, quam habebunt, mundus quem contempserunt, infernus quem euaserunt. Isti enim fructus figurantur, per duodecim fructus ligni vitæ, quod erat in

Apoc. 22 medio paradisi, vt legitur. Fructus summè bonos det nobis Christus, qui creauit in cœlo.

De amænitate & pulcherrima structura supernæ ciuitatis Hierusalem. Cap. 5.

TĒ in illa cęlesti gloria cōsiderāda sunt alia tria, multis suspirijs affectanda, s. amœnissima ciuitas, amantissima societas & amplissima fœlicitas. Primò ergo

Psalm. 86 cœlestis gloria habet amœnissimā ciuitatē, Vnde in psal. Gloriosa dicta sun de te ciuitas Dei. Vnde nota, q̄ ciuitas ista est gloriosissima specialiter in tribus. Habet .n. figurā valde speciosam, mensuram spaciosam, & structuram valde preciosam. Primò igitur ista ciuitas

Apoc. 21 beata est in figura valde speciosa, est enim in quadrum disposita, & formata, vt dr in Apo. Ciuitas in quadrū posita & quadrato, figurat solidtatem & securitatem, illius regni cœlestis, sicut videmus, q̄ figura quadrata est solidior quàm alia figura. Vnde lapides consueuerunt quadrari, & poštea in ædificio collocari, ita etiā summus artifex Deus lapides suos. i. viros suos & electos, consueuit quadrare quadratura virtutum. s. Prudentia, Temperantia, Fortitudine & Iustitia, & sic locare in ædificio regni cœlestis. Secundò ciuitas ista est in mēsura valde spaciosa. Vnde dicit Bern. q̄ ad literā quilibet sanctus in cęlo empireo habebit locū suū, sibi assignatū propriū & specialē, magis spaciosum quā sit ab oriēte vsq; ad occidentē. De mēsura istius ciuitatis dr. Quod hēt stadia 12. mill. Stadiū est mēsura quinquaginta palluū. Quinquagenarius verò numerus in sacra scriptura, remissionē pctōrū significat. Quinquagesimo anno qui dr iubileus, sed'm legē fiebat remissio debitorum, & reuertebatur quilibet ad possessiones suas & ad terram patrum suorum, vt dicitur in Leuit. Beata ciuitas ista bene meritū atur per stadia, quæ continent, vt dicti

Apoc. 21. tū est, passus quīquaginta, quia instar iubilei, quin quagesimi anni, oībus istius ciuitatis ciuibus primitus peccata dimittuntur, & sic remissis peccatis, ad possessionem suam, & hæreditatem æternam, ad quam erāt vel sunt prædestinati, faciliter reuertuntur. Et ideò qui libet homo debet esse solicitus de peccatis suis, per pę

Numc. 12. mill. quid figuretur. nitentiam delēdis, quia aliàs non posset esse ciuis regni cœlestis, quia ibidem dicitur, scilicet. Quod non intrabit in eam aliquid coinquinatum, & faciens abo-

Matth. 5. minationem & immundiciam. Sed valde notandum est, q̄ stadia sunt duodecim millia, Per numerū duodenarium qui est numerus abundans, designatur abundantia meritorum & bonorum operum, sine qua non est aliquis cōciuis ciuium supernorū, quia dicit Saluator. Nisi abundauerit iustitia vestra plusquā scribarū & Phariſæorū, nō intrabitis in regnū cęlorū. Iustitia Phariſæorū erat in opere exteriori non interiori virtute, quæ ex timore erat non amore, & iō erat nimis stricta

Psalm. 118 Mollena- tium nume rus quid si gnificet. Psalm. 6. Sicut videmus q̄ timor hēt cor hoīs valdè constringere, & amor dilatare. Vñ in Psal. dr. de virtute charitatis Latum mandatū tuum nimis. Per millenariū aūt nūmerū qui est vltimus limes & terminus numerorū, figuratur eleganter illud cœleste præmiū quod est finis & æque omnium desideriorū, vt dicit Aug. & in psal. Satiabor cum apparuerit gloria tua. Tertiò, illa ciuitas beatissima est structura preciosissima, quia dr. Quod fundamenta muri ciuitatis sunt omni lapide præcioso

Apoc. 21. ornata. Vbi notādū est, q̄ 12. lapides preciosi nominātur & ponunt̄ in ædificio huius ciuitatis. Iaspis, sapphirus calcedoneus, smaragdus, sardonix, sardius, chrysolitus, beryllus, thopasius, chrysoprasius, iacinctus, & amethystus. Isti duodecim lapides preciosi & fundamentales istius ciuitatis cœlestis, significare possunt duodecim

Hebr. 11. rticulos fidei, quæ est fundamentū omnis boni, & præmij futuri vt dicit Apostolus. Fides est sperandarum rerum substantia. i. fundamentum æternorum bonorū. Vel isti duodecim lapides fundamentales signant virtutum perfectiones, quibus anima per gratiā hic perficitur, quibus etiam cœleste præmium fabricatur. Et sicut sunt quatuor ternarij precioforū lapidum, sic respondent eis quatuor trinitates perfectionum. Prima trinitas lapidum est iaspis saphyrus, & calcedonus, quę significāt fidem quę debet habere preciosam & nobilem trinitatem. Fides nanq; debet esse viuens nō mortua, & hoc significat iaspis, qui est viridis coloris. Color. n. viridis in herba vel planta vel arbore, signum est vitę, & econuerso signum est q̄ vita plantæ deficit qñ viror eius marcescit, sic qñ in hoīe est viror honestatis & bonæ operationis, tunc est maximum signum cordis viuentis, alias. n. fides mortua est & informis, nec est fundamentum ædificij cœlestis. Et sicut iaspis fugat phantasmata, sic fides viuens & virēs per bona opera, vitat oīa diaboli machinamenta. Fides etiam debet esse cœlestis non terrea. i. cœlestibus bonis, nō de operibus terrenis anxia cœlestis & diuine nō humanę rationi innixa, quia dicit Greg. Fides nō habet meritū, vbi humana ratio præbet experimētum. Et signat saphyrus qui habet cœlestem colorem: sicut cęlum serenum. Et sicut nobilis saphyrus fugat venenosa & mortificat araneam, sic vera fides venenosis suggestionibus resistit, & culpam in corde occidit, ac de corde expellit. Vnde dicitur. Fides purificans corda eorum. Tertiò fides debet esse fortis non infirma, contra persecutiones, & pericula vniuersa, & diabolica nocumenta, quia dicitur de diabolo. Cui resistite fortis in fide. Et hæc signat calcedonius, qui in colore est pallidus, & omnis sculpturæ repulsiuus, omni nanq; sculpturæ resistit & nullā recipit: sic qui hēt verā fidem, vtiq; per pœnitentiā est pallidus & mortificatus, sed nullam sculpturam extraneam peccati recipit, sed secum conseruat solam imaginem Dei, ad quam est creatus. Vnde nota, q̄ dia-

Adamas. 15 bolus in quibus non inuenit fidē catholicā, vel fortē, in illis sculpit & format figurā leonis, i. peccatum superbiæ. In quibusdam figuram draconis, i. peccatum inuidiæ. In quibusdam figuram canis. i. peccatum iræ. In quibusdā figuram talpę. i. peccatum auariciæ. In quibusdā figuram asini, idest peccatum accidiæ. In quibusdam figuram lupi, idest peccatum gulæ. In quibusdam figuram vrsi, idest peccatum luxuriæ. Contra q̄ monet Apostolus dicens. Nolite conformari huic sæ-

Roma. 12 culo, idest peccatis quę sunt in hoc seculo. Secunda trinitas lapidum est smaragdus, sardonyx, & sardius. Et isti tres lapides preciosi signant spē, quæ habet similiter nobilem claritatem. Est enim. Spes veniæ, spes gratię, & spes gloriæ. Spes veniæ figuratur per smaragdū qui colorem habet viridem & gratiosum: & curat diuersas infirmitates & specialiter morbum caducum. Color viridis & gratiosus in smaragdo signat virtutē gratiæ, quę incipit per spem veniæ reuiuiscere in viro

Luc. 15. pœnitenti & contrito. Et sicut color smaragdi est valde gratiosus, sic conuersio peccatoris per pœnitentiā reuiuiscentis, est gratiosa Deo & angelis. Vnde dicitur Gaudium est angelis Dei super vno peccatore pœnitentiam agente. Et sicut smaragdus fugat febres & curat morbum caducū, sic spes veniæ fugat tentationes,

Pfalm. 53. & sanat oē peccatū: quia vt dicitur in psal. Non delinquent oēs qui sperāt in eo. Et in Prou. dicitur. Septies

Prou. 24. in die cadit iustus & resurget. Septies in die cadit per ruinam septiformis culpæ, s. superbiæ, iræ, auaritię, acediæ, gulæ, inuidiæ, & luxuriæ, & tamen resurget, in virtute, & in efficacia septiformis gratiæ. Spes autem gratię, est qua quis non confidit de viribus proprijs,

Hiere. 17. nec de diuitijs, sed solum de gratia Dei, vt dicitur. Maledictus homo qui confidit in homine, & ponit carnem brachium. i carnalem hominem fortitudinem. Et sequitur. Beatus qui cōfidit in Domino, & est Dominus fiducia eius. Talis qui non solum sperat in omnibus bonis & in malis de sola gratia Dei, rectè figuratur per sardonycem. Nam sardonyx est tricolor, in imo niger, in medio candidus, in supremo rubicundus

Pfalm. 50 Quia spes gratię facit tria bona insperante. Facit enim ima. i. terrena nigrescere & contemnere & ima inferni timere. Facit in medio. i. in corde candidum. i. castum esse: iuxta illud Psal. Cor mundum crea in me Deus. Facit etiam in supremo. i. in Deo rubescere per charitatem, & vino dilectionis Dei & proximi odoriferum esse, vt dicitur. Super vinum. i. plusquā vinū, diligunt,

Genes. 1. te. Et sicut sardonyx facit hominem humilem & pudicum & charitatiuum, sic spes diuinę gratiæ facit hominem descendere, & de proprijs meritis non superbire, & in solo Deo sperare, quia specialiter de præsumentibus de se dicitur in psalm. Ecce homo, qui non

Pfalm. 51 posuit Deū adiutorem suū: sed sperauit in multitudine diuitiarum suarum, & prævaluit in vanitate sua.

Spes glorię quid sit. Spes glorię, ē certa & secura expectatio futuri & æterni boni, ex gratia & meritis proueniēs, vt dicit magister sentētiarū. Ista gloria figuratur per sardiū, qui est rubei coloris, eo q̄ spes regni cęlestis fuit martyrib. cá effusionis proprij sanguinis. De quib. dr. Isti sunt qui vene-

Apoc. 7. rūt ex magna tribulatione, & lauerunt stollas suas, in sanguine agni. i. Christi passionis sanguine rubicundi. Iuxta illud q̄ dicitur. Quare rubrū est vestimentū tuū

Isaia. 63. dicitur in psona Dei petris. i. quare corpus tuum p innocentiā candidum, est passionis sanguine cruentatū? Et sicut sardius gaudiū accendit, & timorē expellit, hominem audacem reddit, ita ad literam spes gloriæ accēdit in homine gaudium spirituale & cœleste & expellit & timorem mundanū & humanū & seruilem, quia vt dicitur perfecta charitas foras mittit timorem: & tā dē hominem reddit audacem, s. contra hostiū tribula-

Universidad de Deusto
Biblioteca

1.Ioann.2 tionē & perſecutionem de Dño præſumentē, vt dicitur. Non derelinquis præſumentes de te, & de ſua virtute gloriantes humilias. Tertia trinitas, lapidum eſt, chryſolitus, Berillus, & topazius. Iſti tres lapides ſigni
Iud.6. ficāt charitatem, quę habet ſimiliter ſuam nobiliſsimā trinitatem. Debet.n. charitas habere tria. ſ. ſpecioſam puritatem, fructuoſam bonitatem, & candidoſam veritatē. Debet.n. charitas eſſe puritate ſpecioſa, vt non ſit immunda, bonitate fructuoſa, vt non ſit dilectio vana, & veritate radioſa vt non ſit dilectio ficta. Iſtam trinitatem nobilem charitatis deſcribit Apoſt. dicens.
Finis præcepti eſt charitas, de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta. Virtus.n. charitatis vt dictū
1.Tim. 1. eſt ſpecioſiſsimæ trinitatis, ideò dicitur de corde puro: eſt fructuoſiſsimę bonitatis, ideò dicitur de conſciētia bona: eſt, radioſiſsimę veritatis, ideò dicitur de fide nō ficta. Primò igitur, charitas debet eſſe puritate ſpecioſa, & de corde puro, vt nō ſolū ſit dilectio impura, vel immunda, vel coinquinata, ſitę luto cupiditatis qualis eſt amor diuitiarum temporaliū, ſine fumo vanitatis, qualis eſt amor pomparum ſæculariū. Talis charitas figuratur in chryſolito qui eſt gemma valde nobilis, ſcī tillas emittens & ignis capaciſsima, quia ſi iuxta ignē ponatur citiſsimē inflammatur. Certū eſt.n. q ignis eſt puriſsimę virtutis, eſt.n. virtus ignea charitatis inſtar ignis, quia ſicut ignis aufert oēm rubiginem & impuritatem de auro & argento & omni metallo, & reddit ipſum purum & lucidum, ſic charitatis incendium tollit de corpore humano omnē fœtorem peccati, & facit ipſum mundum. Sicut.n. chryſolitus eſt amatiuus, & capax ignis, quia iuxta ignem poſitus ad ſe trahit &
Hebr. 12. rapit ignē: ſic cor purum cum appropinquat ad Deum qui eſt ignis conſumens ſecundū Apoſtolum. Sentiens ignem diuinum ſtatim ardentiſsimo deſiderio inſtar chryſoliti, rapit & trahit in ſe diuinam dilectionem. In
Sap. 6. corruptio, n. facit eſſe proximum Deo, vt dicitur. Ap propinquatio ad Deū facit ignem diuinū rapere & trahere ad ſeipſum. Et ideo ſaluator noſter, vt nos poſſet
Luc. 12. igne ſuę charitatis incendere, dignatus eſt nobis appropinquare. Vnde dicitur. Ignē veni mittere in terram, & quid volo niſi, vt ardeat? Secundò, charitas debet eſſe in bonitate fructuoſa, & conſcientia bona, vt non ſit
1.Ioan.3. dilectio inutilis & vacua quia dicitur: Non diligamus verbo, neq; lingua, ſed opere & veritate. Et Greg. in Moral. Amor Dei nunquam eſt ocioſus. Operatur.n. magna ſi eſt: ſi aūt operari renuit, amor non eſt, quia probatio dilectionis exhibitio eſt operis. Iſte amor ſignatur per Berillū, qui eſt lapis viridis & aliquantulum pallidus, & in figura ſex angulorū eſt politus: quia qui habet charitatem, debet ad proximum virere per honeſtam cōuerſationem, debet paleſcere ad ſeipſum per carnis mortificationē debet ēt ſex angulos habere, ad pauperem & egenū per compaſsionem & operum miſericordiæ exhibitionem, quæ ſunt in numero ſenario
Matth. 17. vt dicitur. Saluator noſter qui eſt verus iudex, qui de ipſis in iudicio hēt quærere rōnem, & dicere. Eſuriui & dediſtis mihi manducare: ſitiui, & dediſtis mihi bibere: nudus eram, & cooperuiſtis me: hoſpes erā & recepiſtis me: infirmus fui & viſitaſtis me: in carcere fui & veniſtis ad me. Tertiò, charitas debet eſſe veritate radioſa, & fide non ficta, vt non ſit dilectio ſimulata,
1.Iſtann.2. aut palliata, ſed luminoſa: quia dicitur. Qui diligit fratrem ſuum, in lumine manet, quia qui charitatem hēt, per exēplū bonæ conuerſationis & honeſtatis lucet.
Hanc figurat topazius, qui in duobus coloribus. ſ. aureo & æthereo ſplendet, & oīum gēmarū ſuperat claritatem, & in conſpectu ſui prouocat aſpicientē. Duo colores topazij ſignant dilectionem dei, & proximi. Aethereus color ſignat dilectionem Dei, & aureus dilectionē proximi: quia vnus eſt color cœleſtis, & alius terrenus, quia in his duobus tota lex pendet. Et ſicut topazius ſuperat oēm claritatem & omnium gemmarum, ita charitas eſt maior omnium virtutum. Vt dicit
1.Cor.13 Apoſt. Et ſicut topazius recipit in ſe qualitatem omnium gemmarum, ſic chraritas facit omnium opera
1.Cor.13 virtututum. Quia dicitur. Charitas patiens eſt, & ita exercet opus patiētiæ: benigna eſt, & ita exercet opus benignitatis, & miſericordiæ. Et ſequitur. Oīa ſuffert oīa credit, oīa ſuſtinet. Vnde proſper dicit in libro de vita contemplatiua, q charitas eſt mens & aīa oīum virtutum, quia ipſa eſt ſicut aīa, & virtutes aīæ ſunt potentiæ ſiue mentes: quia ſicut aīa facit oculum videre, aurē audire, pedes ambulare, & ſic de alijs, ita charitas facit oculum mentis ad pauperes aperire aures, diuina præcepta audire, & manibus opera iuſtitiæ exercere, & ita de omnibus alijs bonis quæ charitas tanquā ſibi propria vult omnia adimplere. Quarta trinitas lapidū precioſorum eſt chryſopaſſus, hyacinthus, & amethyſtus. Iſta trinitas lapidū ſignat iuſtitiam & æquitatem generalē, quæ ſplendor eſt oīs virtutis, ex qua oēs viri boni omnia bona nominantur, vt dicit Tullius de officijs lib. 3. Iſta ſimiliter habet quandam nobilitatem. Cum.n. iuſtitia ſit virtus vnicuiq; reddens, quod ſuum eſt, vt ait Ambroſ. lib. de officijs. Iuſtitia eſt virtus vnicuiq; quod ſuum eſt reddens. Reddit igitur, omnis hō per iuſtitiā, ſibiipſi cōtinentiā, proximo amicitiam, & Deo honorificentiā. Primo iuſtitia reddens homini continentiam, ſignificatur per chryſopha
ſium, qui eſt lapis igneus de nocte, & aureus de die: in quo ſignificatur continentia viri iuſti, qui ſemper eſt
Pſalm.9 ſplendens, ſiue in aduerſitate tentationum, quæ figuratur per noctem: ſiue in proſperitate delitiarū, quæ ſignificatur per diem. Nam iſtis duobus præcipuè continentia vel caſtitas impugnatur. ſ. tentationibus hoſtis & fomentatione carnis. Nam plures vincuntur in proſperitate delitiarū, quàm in aduerſitate tentationum, iuxta q dicitur in pſal. Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis. Latus aūt ſiniſtrū ſignat tētationes diaboli, dextrum verò ſignificat delicias mundi. Pauciores igitur ſunt, qui cadunt aduerſitate tentationū, & plures qui labuntur in temporalibus abundātijs. Bene aūt eſt iuſtitia inſtar chryſoraſij ignea & aurea, quia ad cuſtodiā caſtitatis occurrit iuſtitia duobus modis. ſ. rectę aſcendendo ad cœlū ſicut ignis, conſiderando bona cœleſtia & æterna, ne forte illa per mo
mentaneam luxuriæ delectationem amittat. In perſo
Pſalm.14 na taliū dicitur in pſal. Dñe quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requieſcet in monte ſancto tuo? Et reſpondet. Qui ingreditur ſine macula, & operatur iuſtitiā. Nullum opus videtur maius eſſe iuſtitia, quæ delectationi momentaneę bona cœleſtia & ęterna prefert.
Occurrit ēt vir iuſtus cuſtodia caſtitatis inſtar auri, q eſt ponderoſiſsimum, qñ rectiſsimē & velociter deſcēdit ad centrū. i. ad infernū conſiderando ne forte delectatione momentanea & modica, incurrat ęterna ſupplicia, quia dicit Greg. Momentaneū eſt quod delectat: ſed ęternum quod cruciat. Ita deſcendebat ad in
Iſaiæ. 38 fernum Ezechias vt dicitur in IIa. Ego dixi in dimidio dierum meorū, vadam ad portas inferi. Optimè nanq; conſuluit pro dimidio dierum ſuorum, q vadat hō ad infernū in dimidio viæ ſuę. i. dum eſt iuuenis & ſanus: & hoc per diligentē cōſiderationē, vt poſſea nō deſcēdat in fine vitæ ſuæ, per æternā damnationem. Secundò iuſtitia reddēs proximo amicitiā ſignatur, per hyacinthū, qui ē lapis precioſus, hūs coloré cæruleū, quaſi cœlū. Iſte lapis cōformat ſe aeri. Vñ in nubilo ē nubilus: in ſereno ē ſerenus. Color. Cœlicus vel cæruleus, in hyacintho ſignificat diuinū amorē cœleſtē per deſideriū in viro iuſto, quia amicitia quæ ſpēdit proximo debet radicari in cęlo. i. in amore diuino. Iuxta quod dicit

Eph. 3. dicit Apoſt. in charitate radicati & fundati. Quia vt ait Grego. Ille charitatē veraciter hēt, qui amicū diligit in Deū, & inimicum diligit p p Deum. Bene aūt hyacinthus eſt in nubilo nubilus, & in ſereno ſerenus, quia vir iuſtus ſemper vult gaudere cū gaudentibus, & flere cū
Rom.12. flentibus, vt ait Pau. Tertiò, iuſtitia reddens honoriſcentiā Deo. Signatur per ametiſtum, qui inter oēs gēmas purpureas obtinet principatū, ſic & iuſtitia ē præclariſsima virtutū: vt ait Philoſophus in ethicis li. 5. Ametiſtus eſt ēt ex colore purpureo & violaceo permixtus, & flāmas ex ſe emittit, quia vir iuſtus qui vult
Pſalm.32. Deū honorare, debet habere tria, debet eſſe inſtar ametiſti purpureus, ſicut roſa. i. iucundus in laude diuina
Luc. 17. Quia rectos decet collaudatio: vt dicit Pſal. Debet ēt eſſe violaceus, ſ. ſentire modica de ſeipſo & magna de Deo: vt dicit ſaluator in Luc. Cū oīa bn̄ feceritis, dicite
Eccle. 18. ſerui inutiles ſumus, quod debuimus facere fecimus.
3.Reg.17. Debet ēt vir iuſtus eſſe flāmeus, ſicut Helias, qui erat quaſi ignis, cuius verbū ſicut facula ardebat, vt dr̄ in Eccle. De cuius zelo flammeo dicitur. Zelo zelatus ſum pro Dño Deo exercituum, & hoc eſt proprium opus iuſtitiæ. ſ. pro diuino amore zelare.

De iucundiſſima ſocietate & tripudio cœleſtis ciuitatis Hieruſalem. Cap. 6.

SEcundò illa gloria cœleſtis habet amātiſsimā ſocietatē, quia ſctī corā Deo ſemper faciunt choreā omni iucunditate plenā. Vñ nota, q in illa cœleſti chorea vel ballata ſunt tria deuotiſsimè conſideranda. ſ. innumerabilis cetus, interminabilis circuitus, & inæſtimabilis cātus. Verē btā eſt illa chorea cuius cætus infinitus cuius circuitus ęternus, cuius cantus fœlicitas. Primò igitur in illa cœleſti chorea eſt cætus vel exercitus infinitus. i. nō nobis, ſed ſoli Deo cognitus. Ibi.n. eſt Chr̄s tanquam monarcha præcipuus, & Cæſar Auguſtus. Ibi. n. ē regina cū puellis. i. virgo virginū. ſ. Maria cū virginib. ſcī r̄s. Ibi ſunt Angeli tanquā nobiliſsimi regis domicelli. Ibi ſunt Patriarchæ & Prophetæ, ſi cut collaterales & regis cōſiliarij quib. tanquam ſenioribus. expertis reuelat miniſteriū conſiſtorij ſui. Ibi ſunt Apoſtoli tanquam regis ſeneſcali, habentes plenitudinē poteſtatis, quia rex reputat factū, q ipſi faciunt, ſibi factū. Ibi ſunt martyres ſicut ſtrenuiſsimi regis milites, qui per fidē vicerunt tria regna. ſ. mundi, carnis, & diaboli. Ibi ſunt ſctī Pōtifices, cōfeſſores & doctores, ſicut videmus, q rex nobilis & illuſtris qualis eſt rex regum & Dñs dñantium, non ſolū hēt milites, in aula, ſed clericos in capella celebrantes, prædicātes, & orantes. Ad celebrandū hēt ſanctos Pontifices, ad prædicandū & ſcribendū ſanctos, doctores, ad orādū & pſalendū hēt ſanctos anachoritas, & alios confeſſores. Vltimò ſunt ibi alij ſctī & fideles innumerabiles, de quibus oībus dr̄. Vidi turbam magnā, quā dinumerare nemo poterat ex oībus gentib, populis, & linguis, ſtantes
Apoc. 7. ante thronum agni, amicti ſtolis albis, & palmæ in manibus eorum. Vbi per ordinem notantur quinq; laudes, & priuilegia beatorum. ſ. prædeſtinatio ab æterno iuſtificatio à peccato, contemplatio deuota, conuerſatio honeſta, & operatio fructuoſa. Prędeſtinatio ſempiterna vel ęterna innuitur in numero infinito, quia turbā illā magnā nemo dinumerare poterat. Electorū nanq; numerus eſt nobis ignotus, & ſoli Deo agnitus
2. Tim.2. quia ipſe ſolus ſcit numerum, quia vt dicit Apoſt. Nouit Dñs, qui ſunt eius. Secundò, notatur iuſtificatio in terna in illis quatuor. ſ. gentibus, tribubus populis, & linguis de quibos electi ſunt vocati. In quibus mōſtrātur quatuor pctōrum dr̄iæ, à quibus ſunt per Dei gratiā iuſtificati. Ita q per gentes delignatur peccatū luxuriæ, q in gētib. idololatris regnauit præcipuè. vt ait Apoſt. Per trib, deſignatur pctm auaritiæ, quod in trib. Iacob. regnauit, valde q patet, quia pro terrenis ſeruierunt & terrena in promiſsione acceperunt, vt dr̄ in Eſa. Si volueritis & audieritis me, bona terræ comedetis
Eſa. 1 & q plus eſt tm̄ cupidi & auari fuerunt, q ne terrena perderent, Chriſtū occiderūt, vt patet in Io. Per populos deſignatur peccatū ſuperbię, quia populus, vt dicit
Ioann.2. Aug. Eſt collectio ciuitatis quæ iuxta ſnām Chr̄i mōſtrat ſuperbiā, vt patet de illo, qui noluit venire vocatus ad cœnā, qui emerat villā, vt dr̄ in Luc. Et videmus q populus. i. habitatores ciuitatis populo ſe melius acquirere, & magis eſſe ſupbi, & pōpoſi. Per linguas ſignat peccatū lignæ. Cōtēplatio deuota mōſtrat̄ in hoc
Luc. 14. q ſtāte throno, quia cōtēplātur ante Deū cogitātes aſſiduē qualiter oportet venire ad iudiciū ſuū. Iuxta q dicit Apoſt. vt ait ad Cor. Oēs nos manifeſtari opt̄ rtet
2.Cor. 5. añ tribunal Chr̄i. Cōuerſatio honeſta notat̄, p hoc, q amicti ſunt ſtolis albis. i. veſtib. cādidæ cōuerſationis. Iuxta q dr̄ in Can. Dilectus meus cādidus & rubicundus. Cādidus honeſtate, rubicūdus charitate. Operatio fructuoſa ſignat̄ per hoc, q palmę erāt ī manib. eo-
Cant. 5. rum. Palmæ nanq;, quæ portantur in manibus electorū ſignāt fruct. bonorū operū, ſecūdū q dr̄ in Cā.
Cant. 5. Aſcēdā in palmā, & apprehēdā fructū eius, Secūdò, in illa cęleſti chorea ē cōſiderandus interminabilis circuitus, quia ſp erit in beatis ingreſſus, egreſſus, & regreſſus. Ingreſſus ad intuitū diuinitatis, egreſſus ad aſpectū
Ioanu.16. humanitatis nr̄i ſaluatoris, vt hr̄ in Io. Et ſicut in alijs choreis eſt vnus ducēs totā choreā, ita Chriſtus eſt & erit ille chorealis ductor, ducēs ac præcedens illā ſocietatē beatiſsimā. Et ió dicitur q agnus, qui in medio
Apoc. 7. throni eſt reget eos, & alij ſequentē agnū quocunq; ie-
Apoc.14. rit. Sed ſciendū eſt, q illa btā chorea nō vadit ad ſiniſtrā partē ſicut chorea mundi, in ſignū q eſt & vadit ad ſiniſtrā infernī: ſed iſta ſp vadit ad dextrā partē, in ſignū q eſt ad dexterā Dei, quia ad ſiniſtrā ponētur reprobi & ad dexterā ponentur electi, vt dicitur in Mat
Matth 25. th. Propter q dicitur in Prou. Vias quæ ad dextris ſunt
Pro.4. nouit. i. approbat Deus quæ aūt à ſiniſtris ſunt, peruerſæ ſunt. Tertiò, in illa cœleſti chorea eſt cōſiderandus inextimabilis cātus & admirabilis. Et ió nota, q ſicut Chriſtus præcedit greſſu, ita præcedet cātu. Et primò cantabit ſuæ virgini matri, dicens. Quid mihi & tibi
Ioann. 2. mulier, quaſi diceret. Mihi & diuinitas & humanitas, & tibi eſt virginitas & fœcunditas. Mihi diuinitas, & humanitas, quia Deus ſum, & homo, & tibi fœcunditas, & virginitas quia mater es & virgo. Mihi diuinitas ex virgine patre, & humanitas ex virgine matre, tibi virginitas ſine labe, & fœcunditas ſine ſemine. Ad hæc
Luęę. 1. Maria tāquā dulcis tympaniſtria rīndet dulciſsimā cantilenā. Magnificat aīa mea Dñm, & exultauit ſpiritus meus, &c. Secūdò Chriſtus cātabit angelicis ſpiritibus cantū, qui ſcribitur in pſal. Benedicite angeli potētes
Pſalm.14. virtute facientes verbū eius, ad annunciādū vocē ſermonū eius. Vos qui eſtis angeli. i. nuncij diſcurrentes, vos qui eſtis potentes. i. mirabilia operantes, qui facitis verbū meū. i. mei imperij obedientes, & alios obedire facientes Ad hunc cātū Chriſti rīndēt ſctī angeli cātilenā quę ſcribitur in Apo. Benedictio & claritas, & ſapīa & gratiarū actio, honor virtus & fortitudo Deo no-
Apoc.4. ſtro in ſęcula ſęculorū. Amē. Tibi Chriſte ſit benedictio in incarnatione: claritas in natiuitate, ſapientia in prædicatione, gratiarum actio, in redemptione, paſsione, & morte; honor in reſurrectione, virtus in aſcenſione, fortitudo in iudicij; conſummatione. Tertiò, Chriſtus cantabit patriarchis & propheris cantilenam, quam cantauit Moyſi in viſione rubi Deus.
Exod. 3. Abraham, Deus Iſaac, & Deus Iacob, Deus patrū noſtrorum miſit me ad vos. Hoc nomen eſt mihi in æternum, & hoc memoriale meū in generatione & generationem. Chriſtus.n. ad ſanctos Patres & Patriarchas

Universidad de Deusto
Biblioteca

& Prophetas, ſpecialiter fuit miſſus, quia de ſemine ele
ćto. ſ. ſćtorum Patriarcharū, & Spiritusſanćti operatio
ne ex Maria virgine natus, & quia ſanćtis Prophetis
eius aduentus fuit ſingulariter reuelatus. Vel potius cā
Exod 20. tet naſcēdo eis canticum illum gratioſum, qui ſcriptus
Exod. 19. eſt: Vos ipſi vidiſtis quid fecerim Aegyptijs, quomo-
do portauerim vos ſuper alas aquilarum. Et ſequitur,
vos eritis mihi regnum ſacerdotale & gens ſanćta. Vos
enim ſubmerſis Aegyptijs. i. mundi amatoribus in ma
ri rubro. i. in peccato, & tandem in inferno, ad terram
promiſſionis. i. ad hanc terram viuentium promiſſam
adduxi. Et iſta cantilena ſpecialiter eſt prophetarum,
& ſuper alas aquilarum vos portaui. i. in pennis contē-
Exo. vbi ſu pra. plationis angelicæ vos eleuaui ad ſpeculandum aduen
tum meum, & omnia myſteria gratiæ, & hæc cantile
na eſt ſpecialiter prophetarum. Et eritis mihi in regnū
ſacerdotale, quia à patribus Chriſtus deſcendit in virgi
ne Maria, quæ fuit de tribu ſacerdotali & regia: quia pa
tēr Dñæ noſtræ. ſ. Ioachim fuit de tribu Iuda, & mater
eius Anna fuit de tribu Leuitica: vt patet in hiſtoria, &
hæc eſt cantilena communis Patriarcharum. Et quia
Patriarchæ fuerunt reges & duces, ſicut patet in Da-
uid & filijs ſuis, Prophetæ verò fuerunt ſacerdotes, ſi-
cut Samuel, Zacharias, & Ioannes Bapt. Ad iſtud can-
ticum gratioſum & glorioſum reſpondent ſanćti Pa-
triarchæ & Prophetæ. iſtud canticum eſt ſcriptum in
Apoc. 5. Apoc. vbi dī ꝙ quatuor animalia & vigintiquatuor ſe
niores cantabant canticum nouum, dicentes. Dignus
es Dñe accipere librū & ſoluere ſignacula eius, qm̄ oć-
ciſus es, & redemiſti nos in ſanguine tuo. Et ſequi-
tur & feciſti nos Deo noſtro regnū & ſacerdotes. Tu
Dñe ſolus dignus es aperire librū Dei patris, ſcriptum
per Spūm ſanćtū in pergameno virgineo tuæ carnis.
Tu. n. aperuiſti ſeptē ſignacula libri, de virgine carnē
aſſumendo, & de virgine naſcendo & in cruce pro no
bis moriendo, & ad infernū deſcendendo, & à mortuis
reſurgendo, & ad cœlum aſcendendo, & ad iudicium
veniendo. De iſtis ſeptem articulis tuæ humanitatis
manifeſtaſti nobis arcanum tuæ diuinæ miſerationis,
Apo. vbi ſu pra. ſcilicet myſterium humanę redemptionis. Et iō ſequi
tur cantilena, qm̄ occiſus es & fecīti nos Deo noſtro
regnum & ſacerdotes. Regnū, quia fecīti nos obedire
præceptis tuis, ſicut regnum obſeruat dictum regis: &
ſacerdotes, quia in mundo fecīti nos offerre ſacrificiū
ſpiritus tribulati, & tunc in cœlo ſacrificium perpetuæ
laudis pro beneficijs tuis immolamus tibi. Quartò, ſal
uator cantat ſanćtis Apoſtolis dulciſſimā cātilenā, quæ
Luc. 22. ſcripra eſt. Vos eſtis qui permanſiſtis mecum in tenta-
tionib. meis, & ego diſpono vobis regnum, ſicut pater
meus diſpoſuit mihi regnum, vt edatis & bibatis ſuper
menſam meā in regno meo, & ſedebitis ſuper ſedes
Ioan. 15. duodecim, iudicantes duodecim tribus Iſrael. Vos eſtis
non ſerui ſed amici mei, & ego veſter ſocius. Vos diſci
puli mei eſtis & ego magiſter & pædagogus. Vos fra-
tres mei & ego veſter charitate germanus, quia fuiſtis
participes tribulationis meæ, do vobis triplicem digni
tatē gloriæ ſupernæ. Facio. n. vos reges omnipotentes
Luc. 22. cœlēites, & hoc eſt quod dicit. Diſpono vobis regnū
ſicut diſpoſuit mihi pater meus regnum, vos per gratiā
non per naturā. Facio vos cōuiuas cęleſtis menſæ, vbi
humanitas eſt cibus & deitas eſt potus, & hoc eſt quod
dicit: vt edatis & bibatis ſuper menſam meā in regno
Lucę. 22. meo. Facio vos nihilominus iudices cœleſtis curię. Vn
de ſequitur, ſedebitis ſuper ſedes duodecim, iudicantes
&c. i. diuinū iudiciū approbante, ſicut æterni conſiſto
rij aſſeſſores, iudicantes duodecim tribus Iſrael. i. vni-
Ioann. 3. uerſalē multitudinem fidelium, quia infideles iam iu-
dicati ſunt, vt dī. Qui ſignantur hodie per numerum
12. tribuum Iſrael, qui ſolum coluerunt vnum Deū.
Ad hanc cantilenam reſpondebunt ſanćti Apoſtoli cā
tilenam quæ ſcripta eſt. Quā pro omnibus cantauit Pe
trus dicens. Dñe ad quem ibimus, verba vitæ æternæ Ioan.
habes, & nos credimus & cognouimus, quia tu es Chri
ſtus filius Dei viui. Credimus in verbo & radio fidei
merito, & cognoſcimus claritatem in cœlo: quia tu es
Chriſtus. i. vnctus oleo diuinæ miſerationis, balſamo
odoriferæ conuerſationis, chriſmate digniſſimæ cōſe-
crationis, regiæ ſ. & ſacerdotalis, filius Dei poteſtate,
æternitate, & maieſtate Deo patri & æqualis. Quintò
Chriſtus rex noſter cantat ſanćtis martyribus cantile-
nam illam, quæ ſcripta eſt. Beati qui perſecutionē pa- Matth. 5
tiuntur propter iuſtitiam, qm̄ ipſorum eſt regnum cœ
lorum: quaſi diceret, ſanćtis martyribus graue fuit
martyrij pondus, quo perſecutionem paſſi eſtis. Di-
gnus fuit martyrij titulus, quia propter iuſtitiam, non
propter culpam ſuſtinuiſtis, & ideo magnus fuit mār-
tyrij fructus, qm̄ veſtrum eſt regnum cœlorum. Ad
hanc cantilenam reſpondent martyres glorioſi: & di-
cent cantilenam, quam in perſona ipſorum martyrum
dicit Apoſtolus. Et ſi commortui ſumus, & conuiue- 2. Tim. 2
mus, ſi ſuſtinuimus, & cum eo regnabimus, quaſi di
ceret. Labor noſter eſt modicę paſſionis, ſed ma-
gnus eſt fructus diuinæ fruitionis, quia non ſunt con- Rom. 8.
dignæ paſſiones huius temporis ad futurā gloriā, quę
reuelabitur in nobis, vt dicit Apoſt. Sextò, Chriſtus cā
tat ſanćtis Pontificib. & doćtoribus & alijs confeſſo- 1. Pet. 2.
ribus: & primò. ſanćtis Pontificibus cantilenam quæ
ſcripta eſt. Vos autē genus electum, regale ſacerdotiū,
gens ſanćta, populus acquiſitionis. Genus electū, per
prædeſtinationem, regale ſacerdotium per ſubditorū
protectionem, gens ſanćta per virtutum perfectionē,
populus acquiſitionis per exēplorū ædificationem, &
diligentiā paſtoralē. Poſtea ſanćtis doćtoris. Chriſtus Matth. 5
cantat illud quod ſcriptum eſt. Vos eſtis ſal terræ. Nā
ſicut ſal eſt ſapor oīum ſaporum, ſic expoſitio catholi
ca doćtorum, eſt quaſi condimentū ſacrorum eloquio
rum. & ſicut oīa cibaria ſine ſale ſunt inſipida, ſic ver
ba ſacræ ſcripturæ, maximè legalia ſacramenta, ſine ca-
tholica expoſitione doćtorū, videntur ſimplicib. nō eſ
ſe multum fructuoſa. Et ſicut ſal conſeruat carnes à
putrefactione vermiū, ſic doćtrina & expoſitio doćto
rum conſeruat carnales homines à corruptione pecca
torum. Vñ propter iſta dī. Sermo veſter ſemper ſit ſa- Coll. 4
le conditus. Septimò, Chriſtus cātat oībus ſanćtis mo
nachis & anachoritis. i. ſolitarijs, & oībus alijs cōfeſſo Matth. 5
ribus cantū illum, qui ſcriptus eſt in Matth. vos eſtis
lux mūdi. Sol dī lux mundi ad literam, & ſćī confeſ- Iſa. 60.
ſores dñi lux mundi per figurā. ſ. inſtar ſolis, mundū il
luminantes ſplēdore honeſtatis: inſtar ſolis mundum
inflāmantes feruore charitatis, inſtar ſolis mundū ſu-
perātes, quātitate virtutis. Nā ſecundū aſtrologos, ſol
eſt oćties maior quā terra, ſic ſanćti viri mundanos ex
cedūt oćties virtute & gra. i. oćto beatitudinib. vel vir
tutib. quas Chriſtus docuit in ſchola ſua, tanquā in ſua Matth. 5
prima lectione dicens. Beati pauperes ſpiritu, Iſte nan
q; oćto beatitudines ſunt quædā gręſentes in qui
bus viri ſćī ſuperāt hoſes mundanos & carnales. Ad
illā beatā cantilenā oēs vnanimiter Pontifices & alij
doćtores Chriſto rndent cātū illū dulciſſimū, qui ſcri- Pſalm. 4
ptus eſt in Pſal. Trāſiuimus per ignē & aquā: per ignē
fortes in aduerſis, p aquā humiles ī ,piperis. & eduxiſti
nos ī refrigerīū ſęlicitatis, ſicut p miſerias. Vñ ſaluator Matth. 4
ait. Venite ad me oēs qui laboratis & onerati eſtis iugo
ꝑceptorū meorū, & ego reficiā vos, plenitudine cęle
ſtiū gaudiorum. Oćtauō cantat Chriſtus virginibus, Sap. 4
cantilenam illam. O quam pulchra eſt caſta genera-
tio cum claritate. Caſta generatio dicitur pudicitia vir
ginalis: cōtinentia vidualis: & temperantia cōiugalis.
Iſtis tribus triplex claritas correſponder. Nam virgi-
nes hñt claritatem incorruptionis, & aureolę viduæ claritā-

tatem deuotionis interne, coniuges claritatem ſuc
ceſſionis benigne, & oēs pariter hñt claritatem odoris
feræ famæ & opinionis bonæ. Ad hanc cantilenā virgi
Cant. 1. nes & continentes reſpondent illud canticum dulciſſi-
Sap. 8. mum; ꝙ eſt in Cant. Oleū effuſum nomen tuum, iō
adoleſcentulæ dilexerunt te nimis. Nimis dī: propter
Apoc. 14. ariditatem continentię, quia dicitur. Scio qm̄ aliter nō
poſſum eſſe continens, niſi Deus det. Et iō dī. Quia ne
mo poterat dicere canticū illud. ſ. virginale niſi illa cen
Luc. 8. tū quadraginta quatuor millia, qui empti ſunt de terra.
Numerus centenarius competit virginib. quib. datur
fructus centeſimus: vt dī in Luc. Quadragenarius cō-
petit viduis, quia quadraginta ſignat ſtatutā pœnitentiā
ideo tam Moyſes, quàm Elias, quàm Chriſtus quadra-
ginta diebus, & quadraginta noctibus ieiunauerunt.
Heb. 13. Quatuor competunt coniugatis caſtitatem amantibus
quia ſecundum doctrinam, quatuor euangeliſtarum ob
ſeruare conantur coniugalē thorū, vnde dicit Apoſt.
Honorabile connubium in omnibus, & thorus imma
culatus. Millenarius verò competit continentib. quia
Pſalm. 16. per millenarium qui eſt limes, & terminus omniū nu-
merorum ſignatur cœleſte gaudium, ꝙ eſt finis om-
Matth. 25 nium deſideriorum, vnde dicitur in pſal. Satiabor cum
apparuerit gloria tua. Vltimo Chriſtus cantabit com-
muniter omnibus ſanćtis illā dulciſſimam cantilenā,
ſcilicet. Venite benedićti patris mei, percipite regnum,
Rom. 8. quod vobis paratum eſt ab origine mundi. Venite be-
nedićti patris mei, per gratiæ adoptionem, per quam
eſtis filij & fratres mei. Quia vt ait Apoſtolus. Si filij,
& hæredes, hæredes quidem Dei, cohæredes autem
Chriſti, quod vobis paratum eſt ab origine mūdi, per
æternā prædeſtinationem, per quam eſtis ęterna præ-
ſcientia electi. Ad iſtam cantilenam Chriſti reſponde-
bit altiſſime totus chorus, vel chorea, vel ballata ſan-
ctorum, illum cantum qui reſcribitur, in Paulo, Regi
1. Tim. 1. ſæculorum immortali inuiſibili, ſoli Deo honor & glo
ria in ſęcula ſæculorum. Amen. Tibi inquam Dñe, qui
es omnium ſeculorum pro nobis tantum humiliatus,
tu immortalis qui pro nobis in cruce es mortuus, tu in
uiſibilis, quia tu nobis viſibilis, tu ſolus ſanćtus in ma-
ieſtate, nobis tū miſericorditer aſſociatus, tu es oīpo-
tens, pro nobis autem homo factus es, vbi inquam ho
nor ex creatione, gloria ex redemptione in ſæcula fæ-
culorum, ex æterna ſaluatione, amen: ex omnium pro
miſſorum tuorum certiſſima adimpletione. Tandem
Iſa. 6. omnes ſanćti dicent, alter ad alterum, illum ſacratiſsi-
mum hymnum & triſagium glorioſum, quod ſcribi-
tur in Iſaia. Sanćtus, Sanćtus, Sanćtus, dominus Deus
ſabaoth, vel exercituum, pleni ſunt cœli, & terra glo-
ria eius. Cuius eſt tanta virtus, ꝙ qui dicit illum, à mor
te ſubitanea, & fulgure, & oībus tribulationibus eſt ſe
curus vt ait Damaſc. lib. 3. Propter quod ſtatuit ſanćta
ſynodus Calcedonēſis, quartum hoc triſagium ſanćtæ
trinitatis a fidelibus dici, contra oēs ſtellionatus. i. mi-
nas diuinas, vt ait Damaſc. ibidem. ſ. Agyos, o theos,
Sanćtus Deus, Agios, Iskyros, Sanćtus fortis, Agios,
athanatos, eleiſon, ymas, Sanćtus, & immortalis, mi-
ſerere nobis. In quo triſagio ſanćti faciunt ſpecialiter
Iſaia. 6. tria. ſ. trinitatem confitentur in vna eſſentia. Vñ dicit
Iſaia. Sanćtus, Sanćtus, Sanćtus, poteſtatem, & iudicia
admirantur dicentes. Dñs Deus exercituum, pietatem
& beneficia venerantur addentes, plena eſt omni terra
Rom. 3. tam viuentium, quàm morientiū, gloria eius. i. miſeri-
cordia eius, in qua Deus præcipue oſtenditur glorio-
ſus, vt exponit Glo. Vnde dicit Apoſt. Oēs. n. pecca-
uerunt, & egent gloria Dei, quæ eſt infinita. Ad quam
gloriam nos perducat, & participes efficiat doćtor il-
lius choreæ Ieſus virginis filius, qui cum Deo patre, &
ſpiritu ſćto, vni ſolo Deo viuo, & vero eſt honor, & im
perium maieſtatis, per infinita ſęcula ſęculorum. Amē.

SEQVVNTVR THEMATA
Cum breuiuſculis introductionibus, pro materia prædicanda, ſingulis diebus dominicis, et alijs Sćtorum feſtiuitatibus per annū.
Et primò Dominica 1. in aduentu Domini.

Abijciamus opera tenebrarum, & induamur ar- Rom. 13.
ma lucis. Sicut in die, &c. In aduentu magni
Regis, & Principis expiantur ſordes, & paran-
tur veſtes, Et ideò Apoſtolus in his verbis; per hunc
modum, propter ſummi regis aduentum, ad faciendū
hæc duo ſpecialiter nos inuitat. Primò, ad vitiorū ſor-
des expurgandas, cum dicit. Abijciamus opera tene-
brarum. Secundò, ad virtutum veſtes præparandas, cū
addit, & induamur arma lucis. Primò igitur, debemus
expurgare ſordes vitiorum, & propter tria, quæ ſunt
in peccato. Require in materia de peccato in cōi. Secun
dò, debemns veſtes virtutū præparare, & ſpāliter veſtē
charitatis, & ſicut videmus, ꝙ veſtis nobilior portaī in
feſtis ſcipuis. De hac veſte qre in materia de charitate.

Dominica. 2. Aduentus

Deus aūt ſpe repleat vos omni gaudio. Qm̄ à viris Rom. 15.
ſpiritualibus ſunt debiles ſuſtinendi, & triſtes conſo-
landi, idcirco Apoſtolus in verbis propoſitis duo facit
Primò. n. promittit debilibus ſuſtentationem, cum di-
cit. Deus autem ſpei. Secundò, triſtibus conſolationē,
cum addit, repleat vos omni gaudio & in Pſal. Spera
in Dño. ſequitur & paſceris in diuitijs eius. Primò, di Pſalm. 36
co, ꝙ ſpiritualis ſuſtentatio eſt virtute ſpei. Quære in
materia de ſpe. Secundò ſpiritualis conſolatio eſt in
gaudio virtutis. Vnde virtus cōparatur paradiſo. Quæ
re in materia de virtute in communi.

Dominica. 3. Aduentus.

Modeſtia veſtra nota ſit omnibus hominibus, Dñs
prope eſt. Rege preſente conſueuerunt domicelli, &
milites multum alacriter & honeſtē incedere, iō Apo
ſtol. preuidens regis ęterni præſentiam propinquam
ad conuerſationem honeſtam in verbis propoſitis nos
hortatur. Et ſecundum hoc in verbis iſtis duo facit.
Primò. n. hortatur nos ad conuerſationis honeſtatem,
cum dicit. Modeſtia veſtra nota ſit oībus hoībus. Se-
cundò, oſtendit conuerſationis cām, cum addit, Dñs
prope eſt. Primò igitur, forma conuerſationis cōſiſtit
ſpecialiter in manſuetudine vel mititate. Require in
materia de mititate, & manſuetudine. Secundo virtus
ſpiritualis conuerſationis, & orationis caſtitatis, & pie
tatis, faciunt propinquam Dei preſentiam. require in
materia de caſtitate, oratione & pietate.

Dominica. 4. Aduentus.

Nolite ante tempus iudicare, quòad vſq; veniat do 1. Cor. 4.
minus. Dicit lex imperatoris, ꝙ adueniente præſide,
ceſſat iunior poteſtas. Ideò Apoſtolus cōſiderans aduē
tum æterni iudicis, duo facit in his verbis. Primò nan
que reprimit inuidiam iniquam dicens. Nolite ante tē
pus iudicare. Secundò prędicatur cauſa iudicis ſententia.
Require in materia de iuditio futuro.

Dominica infra octa. Natiuitatis.

Itaq; iā nō eſt ſeruus, ſed filius, ꝙ ſi filius & heres p Gal. 4.
Deū. Magnus debet magna donare. Vñ Apo. in his ver
bis deſcribit ſaluatoris magnificentiā. Et ſecundū hoc
tria facit. Primò enim deſcribit culpæ ſubiectionem,
à qua ſumus liberati, cum dicit. Itaque iam non eſt ſer
uus. Secundò, gratię cooperationem, per quam

Universidad de Deusto
Biblioteca

sumus liberati & iustificati,addens,sed filius. Tertiò, gloriæ possessionem ad quam sumus prædestinati,subdens, ꝙ si filius, & hæres per Deum. Primò igitur, subijcirur hō per culpā,specialiter propter gulā, luxuriam, & auaritiam.Quære in materia de gula,de luxuria, & de auaritia. Secundò,iustificatur homo per gratiam pœnitentiæ. Quære in materia de pœnitentia. Tertiò beatificatur homo per gloriam. Quære in materia de gloria paradisi.

Dominica secunda.

Rom. 12. Non plus sapere quàm oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem. Omnis cibus,quantumcunq; preciosus, insipidus est,nisi sit sale conditus,ideò Apost.hortatur nos in verbis propositis, vt cibum prudentiæ condiamus sale discretionis. Et secundum hoc duo facit. Primò prohibet sapientiam temeratiam dicens,non plus sapere quàm oportet sapere. Secundò suadet temperantiam necessariam addens.sed sapere ad sobrietatem Primò igitur cauenda est prudentia vel sapientia inordinata. Quære in materia de prudentia. Secundò quærenda est sobrietas modesta. Quære in materia de temperantia.

Dominica prima post octa. Epi.

Rom. 12. Odientes malum, adhærentes bono. Naturaliter gustus bene dispositus respuit amaritudinem & appetit dulcedinem. Ideo Apostolus in his verbis monet nos ad duo,videlicet ad detestationem culpæ dicens. Odientes malum. Secundò monet nos ad dilectionē gratiæ,ibi: adhęrentes bono. Primò igitur detestanda est culpa. Quære in materia de peccato in communi. Secundò,diligenda est virtus vel gratia. Quære in materia de virtute in communi.

Dominica secunda.

Rom. 12. Non vosmetipsos defendentes charissimi, sed date locum iræ. Non est tutum militem sine armis intrare locum certaminis, ideo Apost.in his verbis specialiter nos instruens,duo facit. Primò docet esse sumendum scutum patientię, dicens, Non vosmetipsos defendēres. Secundò docet cauendum ictum iracundiæ, addens, sed date locum iræ. Primò, debemus assumere patientiam tanquam scutum.Quære in materia de sortitudine, & de patientia. Secundò, debemus cauere iracundiam tanquam ictum. Quære in materia de ira.

Dominica tertia.

Rom. 13. Qui diligit proximum suum, legem impleuit.Mercatores facientes computum,prius ipsum in pecias & partes diuidunt, & postea in summam reducunt, sic & Apostolus in his verbis diuinæ legis reducit summam charitatem. Et secundum hoc monet nos Apostolus ad duo, videlicet ad dilectionem proximorum dicens. Qui diligit proximum. Ad implctionem mandatorum, addens,impleuit legem. Primò igitur, debemus proximum diligere.quære in materia de charitate. Secundò, debemus præcepta adimplere. Quære in materia de præceptis.

Dominica quarta.

Col. 3. Pax igitur Christi exultet in cordibus vestris.Mundus iste consueuit duo multum desiderare, s. concordiam pacis,& læticiam cordis. Ideò Apostolus in his verbis optat nobis hęc duo,quæ naturāliter desiderat omnis homo.s. proximi concordiam amicabilem, cū dicit. Pax igitur Christi. Secundò animi lætitiam delectabilem,cum addit,exultet in cordibus vestris. Primò igitur, affectanda est concordia pacis. Quære in materia de pace. Secundò, lætitia cordis est optanda quęre, in materia de charitate, & in materia de gaudio.

Dominica in septuagesima.

Sic currite,vt comprehendatis. Quoniam non incipientibus,sed proficientibus regnum cœleste promittitur. Ideò Apostolus in verbis istis ad duo specialiter nos hortatur. Primò ad fructuosam operationem, cū dicit.Sic currite. Secundò ostendit fructuosæ operationis rationem, cum addit,vt comprehendatis. Primò igitur, debemus cursum præceptorum perficere, Quære in materia de præceptis. Secundo, fructū præmiorum appetere. Quære in materia de gloria paradisi. 1. Cor. 9

Dominica in sexagesima.

Libenter gloriabor in infirmitatibus meis,vt inhabitet in me virtus Christi. Infirmus si prudens est, libenter sustinet sudorem propter sequętem sanitatem, Ideò Apostolus in his verbis duo docet, s. afflictionē carnis quam debemus libenter portare, dicens. Libenter gloriabor in infirmitatibus meis. Secundò possessionem virtutis,quam debemus feruenter amare:cum addit, vt inhabitet in me virtus Christi. Primò igitur afflictio carnis est libenter portanda. Quære in materia de sortitudine. Secundò, possessio virtutum est amanda. Quære in materia de virtute in communi. 2. Cor. 12.

Dominica in quinquagesima.

Caritas patiens est. Decet reginam,habere regnum apparatum.Ideò Apostolus in his verbis describit specialiter ista duo. s. charitatem sicut virginum reginam dicens,Charitas. Secundò patientiam.sicut regine armaturam addens,patiens est. Primò igitur,charitas est virtutum regina. Quære in materia de charitate. Secundò, patientia est regine armatura. Quære in materia de fortitudine. Et in materia de patientia. 1. Cor. 13.

Dominica in quadragesima.

Vt castigati & non mortificati. Filius si peccauerit castigandus est,& non mactandus, corrigendus & nō occidendus. Et secundum hoc Apostol.in isto verbo specialiter ostendit duo. Primò quod peccator debet se corrigere cum flagello pœnitentiæ,cum dicit. Vt castigati. secundò, ꝙ non debet se occidere cum gladio culpę, addens, non mortificati. Primò igitur, castigādus est peccator flagello pœnitentiæ. Quare in materia de pœnitentia. Secundò,non est occidendus gladio culpæ, quęre in materia de peccato in communi. 2. Cor. 6.

Dominica 2. in quadragesima.

Hæc est voluntas Dei sanctificatio vestra. Tunc regnum benè regitur, quando populus voluntatem regis obseruat, & quando rex plebis vtilitatem procurat. Vnde Apostolus in his verbis hęc duo facit. Describit enim quid summè obseruandum, quia voluntas diuina, dicens. Hæc est voluntas Dei. Secundò quid summè affectandum, quia sanctitas propria: addens, sanctificatio vestra. Primò igitur,debemus diuinam voluntatem obseruare implendo præcepta. Quære in materia de præceptis. Secundò, debemus per munditiam propriam castitatem seruare. Quęre in materia de castitate. Thess. 4.

Dominica tertia.

Ambulate in dilectione sicut & Christus dilexit vos. Vnicuiq; experto in sua scientia credendum. Et ideò, quia Apostolus summè suit expertus in præceptis & scięntia,audire debemus lectionem suā, quā nobis proponit in his verbis, de schola diuinę lectionis. Hæc autem lectio continet duo capitula dilectionis, scilicet viam regulantem,& ideo dicitur. Ambulate in dilectione: & dilectionis formam exemplarem, & ideò subditur, sicut & Christus dilexit vos. Primò igitur sequenda est dilectionis via. Quære in materia de dilectione & charitate. Secundò,attentenda est dilectionis forma. Quære in eadem materia. Eph. 5.

Dominica 4. in Quadragesima.

Gal. 4. Eijcie ancillam & filium eius. Vulgò dicitur, quòd bonum opus facit, qui de stulto se expedit. Et ideò Apost.in hoc verbo monet nos, ad expellendum peccatum de cordis hospitio, & hoc quantum ad duo,scilicet quantum ad affectionem qua peccatum cōcupiscitur,dicens,eijce ancillam,idest voluntatem malā,& quantum ad operationem, qua peccatum perpetratur, addens,& filium eius.Primò igitur,per pœnitentiā expellenda est affectatio mala,& sit præcipuè per contritionem,& per confessionem,quære in materia de pœnitentia. Secundò expellenda est operatio praua, & sit per satisfactionem. Quære in eadem materia.

Dominica in passione Domini.

Hebr. 9. Per proprium sanguinem introiuit semel in sancta. Religiosi consueuerunt se minuere, quando volūt infirmariam intrare,& recreationem suscipere: sic dominus in passione sua fecit se minui, & sic intrauit infirmariam,& recreationem paradisi recepit.Et sic Apost. in verbis istis duo ostēdit, scilicet passionis Christi minutionem, dicens. Per proprium sanguinem. Secundò resurrectionis recreationem, addens, introiuit semel in sancta, scilicet in cœlum. Primò igitur, passio Christi est iugiter meditanda. Quære in materia de contemplatione & de gaudio. Secundò,bona cœlestia sunt feruenter desideranda.Quere in materia de spe,& gloria paradisi.

Dominica in ramis Palmarum.

Phil. 2. Humiliauit semetipsum factus obediens vsque ad mortem,mortem autem crucis. Qui vult librum scribere vel corrigere, super omnia de exēplari veraci debet curare: & ideò Apostolus in his verbis proponit nobis pro libro exemplū vitæ Christi,ad transcribendum, & corrigendum librum cordis nostri. Proponit autem hic nobis quatuor capitula huius libri, in cordis nostri codice transcribenda. Primum, scilicet humilitatis inclinātis,cum dicit. Humiliauit semetipsum.Secundum obedientiæ subiugantis, cum dicitur factus obediens. Tertium perseuerantiæ coronantis,cū subditur,vsque ad mortem. Quartum pœnitentiæ crucifigētis cum subinfertur,mortem autem crucis. Primò, igitur,debemus nos humiliter inclinare.Quere in materia de humilitate. Secundò,debemus nos obedientia subiugare.Quære in materia de obediētia. Tertiò,debemus nos perseuerantia coronare. Quære in materia de fortitudine. Quartò,debemus nos pœnitentia crucifigere,Quære in materia de pœnitentia.

Dominica prima post Pascha.

Ma. vlt. Hæc est victoria quæ vincit mundum,fides nostra. Multum gloriatur miles in gladio, qñ cum illo triumphauit in omni bello.Ideò Ioan. Apostolus ostendit in his verbis Christi militibus specialiter duo scilicet triūphum vitiorum dicens. Hæc est victoria quæ vincit mundum. Secundò genus armorum securissimum,fides nostra. Primò igitur,debemus perseuerātia triumphare.Quære in materia de sortitudine.Secundò,debemus nos armis fidei armare.Quære in materia de fide.

Dominica secunda post Pascha.

1. Pet. 2. Christus passus est pro nobis,vobis relinquens exēplum,vt sequamini vestigia eius. Sequi debet miles ducem,proles patrem, scholaris doctorem, & ideò Apostolus ostendit nobis tria in his verbis,quæ sunt necessaria, & facienda nobis. Primò est nobis cum Christo militandum,& ideò dicitur, Christus passus est pro nobis.Secundò cum Christo conuersandum,& ideò subditur,vobis relinquens exemplum.Tertiò post Christum ambulandum, & ideò subinfertur, vt sequamini vestigia eius. Primò igitur,debemus laborare cum Christo,per pœnitentiā dignam. Quære in materia de pœnitentia. Secundò,debemus conuersari in Christo per vitam honestam. Quære in materia de castitate, & temperantia. Tertiò, debemus post Christum ambulare per mandatorum semitam rectam. Quære in materia de præceptis.

Dominica tertia post Pascha.

1. Pet. 2. Obsecro vos tanquam aduenas, & peregrinos, abstinere vos carnalibus desiderijs,quę militant aduersus animam.Qui benè dirigit in via, prædicit omnia diuerticula,& pericula.Et secundum hoc, Apostolus monet nos in his verbis ad tria,scilicet ad habendā mortis memoriam,dicens.Obsecro vos tanquam aduenas & peregrinos. Secundò,ad domandam carnis lasciuiā,dum dicit. Abstinere vos à carnalibus desiderijs. Tertiò ad frangendam hostis malitiam subdens,quę militant aduersus animam. Primò igitur, habenda est mortis memoria,& hoc est humilitatis.Quęre in materia de humilitate.Secundò,domanda est carnis lasciuia,quod est opus castitatis. Quære in materia de castitate,& temperantia. Tertiò, fugienda est hostis malitia, & hoc opus fortitudinis. Quære in materia de fortitudine,& continentia.

Dominica quarta post Pascha.

Iac. 1. Sit omnis homo velox ad audiendum, & tardus ad loquendum,& tardus ad iram. Vulgo dicitur,qui non est prudēs,sit saltem benè credens. Et ideò Beatus Iacobus Apostolus monet nos specialiter ad tria. Primū est velocitas contra contemptum obedientiæ, dicens. Sit omnis homo velox ad audiendum. Secundum est taciturnitas contra peccatum linguæ,ideò addit,tardus ad loquendum. Tertium est mititas contra peccatum iræ,ideò dicit, tardus ad iram. Primò igitur, debemus acquiescere,& hic est opus obedientiæ.Quęre in materia de obedientia.Secundò,debemus libenter tacere contra vicium linguæ.Quære in materia de præceptis. Tertiò debemus esse quieti cōtra peccatum iræ.Quære in materia,de ira.

Dominica quinta post Pascha.

Iac. 1. Religio munda,& immaculata apud Deum patrem, hæc est, visitare pupillos & viduas in tribulatione eorum,& immaculatum se custodire ad hoc sæculo. Boni pictoris industria apparet in bona pictura, & secundum hoc Apostolus pingit bonam picturam quantum ad tria,quæ sunt ad bonam vitā necessaria, scilicet decor conuersationis, & ideò dicitur. Religio munda,& immaculata apud Deum & patrem hæc est. Secundò, dolor miserationis,cum additur, visitare pupillos & viduas in tribulatione eorū. Tertiò fuga inquinationis, cum subditur,& immaculatum se custodire ab hoc sæculo.Primò ergo debemus piè cōuersari,quod est opus honestatis. Quære in materia de honestate,vel castitate.Secundò,debemus piè misereri,& hoc est opus pietatis.Quære in materia de pietate,& misericordia. Tertiò,debemus inquinationem detestari,& hoc est opus virtutis:& hoc quantum ad triplicem concupiscentiā, scilicet mundi, carnis, & hostis. Quære in materia de præceptis & oratione.

Dominica infra octa. Ascen.

1. Pet. 4. Si quis ministrat, tāquam ex virtute quam administrat Deus.Omnis bonus operarius vtitur regula ad dirigendum opus.Et secundum hoc Beatus Petrus Apostolus ostendit in his verbis duo nobis necessaria, scilicet obsequium exterioris operis,dicens. Si quis ministrat,

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſtrat, & iudicium interioris virtutis, addens, quam adminiſtrat Deus.

Primò, debemus bonum opus exercere, & ſpecialiter triplex, ſcilicet opus iuſtitiæ in obſeruando mandata. Quære in materia de præceptis. Secundò, opus pœnitentiæ in emendando peccata. Quære in materia de pœnitentia. Tertiò, opus miſericordiæ in ſubleuando proximi incommoda. Quære in materia de miſericordia.

Dominica prima poſt Pentecoſten.

1. Ioan.4. Hoc mãdatum habemus à Deo, vt qui diligit Deũ diligat & fratrem ſuum. Duplicem modum conſueuit facere, qui rem vult benè ligare. Et ſecundum hoc Ioannes Apoſtolus oſtendit nobis duo de vinculo charitatis. Iniunctionem, qua iniungitur ſub diſcreto præcepto, & ideò dicitur. Hoc mandatum habemus à Deo. Charitatis perfectionem, quæ perficitur duplici nodo, & ideò ſubditur, vt qui diligit Deum, diligat & fratrẽ ſuum. Primò igitur, charitatem debemus ſeruare tanquam præceptum: quære in materia de præceptis. Secundò, debemus charitatem nodare tanquam vinculum. Quære in matera de charitate.

Dominica ſecunda poſt Pentecoſten.

1.Io.3. Qui odit fratem ſuum homicida eſt. Secũdum leges ſæculares, non ſolum reputatur homicida qui interficit ictu gladij, ſed qui parat potiones veneni. Et ſecundum hoc Apoſt. in his verbis oſtendit nobis duo. ſ. odium expellendum ad modum veneni, dicens. Qui odit fratrem ſuum. Secũdo homicidium abhorrendũ, inſtar gladij, addens. Homicida eſt. Primò igitur, debemus odium fratris vitare, quod eſt inuidiæ corruptio. Quære in materia de inuidia. Secundò, debemus homicidium abhorrere, quod eſt præcepti tranſgreſſio. Quære in materia de præceptis.

Dominica tertia poſt Pentecoſten.

1.Pet.vlt. Humiliamini ſub potenti manu Dei, vt exaltet vos in die viſitationis, &c. Saltatores conſueuerunt ſe curuare, vt melius poſſint ad alta ſaltare. Et ſecundum hoc Apoſt. oſtendit nobis duo ſcilicet humilitatis inclinationem profundam, dicens. Humiliamini ſub potenti manu Dei. Secundò humilitatis eleuationem iucundã, addens, vt exaltet vos in die viſitationis. Primò igitur, debemus noſipſos humiliare. Quære in materia de humilitate, & ſuperbia per contrarium. Secundò debemus nos per contemplationem ad gloriã leuare. Quære in materia de gloria paradiſi.

Dominica quarta poſt Pentecoſten.

Rom.8. Exiſtimo enim quòd non ſunt condignæ paſſiones huius temporis, ad futuram gloriam, quę reuelabitur in nobis, &c. Conſueuit homo accipere pro parte ſua, qđ plus ponderat in ſtatera. Et ſecundum hoc Apoſtolus quaſi in ſtatera proponit nobis duo verba in propoſito, ſcilicet præſentem tribulationem ad ſuſcipiendum, dicens. Exiſtimo, quòd non ſunt condignæ paſſiones huius temporis. Secundò æternam remunerationem ad eligendum, addens, ad futuram gloriam. Primò igitur, debemus præſentem tribulationem ſuſtinere patienter. Quære in materia de patientia, & acedia per contrarium.

Dominica quinta poſt Pentecoſten.

1.Pet.3. Si quid patimini propter iuſtitiã, beati, &c. Vix acquiruntur magnæ diuitiæ ſine magno labore. Et ſecundum hoc in verbis propoſitis ponũtur ſpecialiter tria, ſcilicet, virtus laborem ſuſtinens, cum dicitur, Si quid patimini. Iuſtitia laborem decorans, cum additur, propter iuſtitiam. Fructus, laborem remunerans cum ſubditur, beati. Primò enim, debemus laborem præſentẽ pacienter portare. Quære in materia de fortitudine, ſuperbia, luxuria, & auaritia per cõtrarium. Secundò, debemus præſentem laborem titulo iuſtitiæ decorare. Quære in materia de iuſtitia. Tertiò, debemus laborem fructu fœlicitatis coronare. Quære in materia de ſpe, & gloria paradiſi.

Dominica ſexta poſt Pentecoſten.

Rom.4. Si autem mortui ſumus cũ Chriſto, credimus quòd ſimul viuemus cum eo, &c. Conſueuerũt pueri rumpere veſtes antiquas, vt citius habeant nouas. Et ſecundum hoc Apoſtolus in hoc verbo ſpecialiter oſtendit nobis duo ſcilicet veſtem carnis mortificandam, cum dicitur. Si autem mortui ſumus cum Chriſto: ſtolã gloriæ deſiderandam cum additur, q̃ ſimul viuemus cum eo. Primò igitur, debemus veſtem carnis rumpere per pœnitentiam. Quære in materia de pœnitẽtia, acedia, luxuria, & gula per cõtrarium. Secundò debemus ſtolam gloriæ æternæ frequenter appetere. Quære in materia de ſpe, & gloria paradiſi.

Dominica ſeptima poſt Pentecoſten

Rom.6. Habetis fructum in ſanctificationem finem verò vitam æternam. Qui prudens eſt conſiderat fructum laboris, & finem operis. Et ſecundum hoc Apoſtolus in omni hora docet nos conſiderare duo, ſcilicet fructum iuſtificãtem dicens. Habetis fructum in ſanctificationem, & deſiderare finem iuſtificantem, addens, finem vero vitam æternam. Primò, fructus boni operis conſiſtit in opere iuſtitiæ. Quære in materia de pręceptis. Secundò, finis operis conſiſtit in conſummationem perſeuerantiæ. quęre in materia de perſeuerantia. Tertiò in expectatione futuræ gloriæ. Quære in materia de ſpe & gloria paradiſi.

Dominica octaua poſt Pentecoſten.

Rom.6. Si ſecũdum carnem vixeritis moriemini &c. Infirmus ſi ſemper bibit ſecũdum ſitim febris, de facili incurrit periculum mortis. Et ſecundum hoc, Apoſtolus oſtẽdit nobis duo, ſcilicet febrem vel ſitim carnis omnino reprimendam, dicens. Si ſecundum carnem vixeritis. Et gehennalem pœnam mortis omnino fugiendam, addẽs moriemini. Primò igitur debemus deſideria carnis reprimere, quære in materia de temperantia, & gula per contrarium. Secundò, debemus mortis ſuppliciũ formidare. Quære in materia de timore, & ſuperbia per contrarium.

Dominica nona poſt Pentecoſten.

1.Cor.10. Non ſimus concupiſcentes malorum. Qui equitat laſciuum equũ debet ipſum refrenare ſpecialiter iuxta periculum. Et ſecundum hoc Apoſtolus oſtendit nobis duo. ſ. concupiſcentiæ vitium cautè refrenandum cum dicit. Non ſimus concupiſcentes, & concupiſcentiæ periculum, addens malorum. Primò igitur, concupiſcentiæ vitium refrenare. Quære in materia de præceptis. Secundò debemus concupiſcentiæ periculum formidare, quantum ad gulam, luxuriam, auaritiam. Quære in materia iſtorum.

Dominica decima poſt Pentecoſten.

1.Cor.12. Diuiſiones miniſtrationum ſunt, idem autem Dominus. Multum decorat honorem regium, multiformis varietas & diſtributio miniſteriorum. Et ſecundum hoc in his verbis duo ſpecialiter deſcribũtur, ſcilicet obſequij diuini diſtributio ſalutaris cum dicitur. Diuiſiones miniſteriorum ſunt. Diſpenſationis Dei dominatio ſingularis, cum additur, idem autem Deus. Primò igitur, debemus nos occupare quãtum ad opera miſericordiæ & iuſtitiæ, & pœnitentiæ. Quære in materia eorum. Secundò, debemus vnum Deum adorare. Quære in materia de præceptis.

Dominica

Dominica vndecima poſt Pentecoſtem.

1.Cor.15. Gratia Dei ſum id quod ſum, & gratia eius in me vacua non fuit. Naturaliter arbor prius nititur radices figere, & poſtea fructus proferre. Et ſecundum hoc Apoſto. in his verbis de quolibet viro iuſto oſtẽdit nobis duo. ſ. veritatis ſtabilitatem dicens. Gratia Dei ſum id quod ſum. & operis fœcunditatem addens, & gratia eius in me vacua non fuit. Primò igitur, debemus eſſe virtutibus fixi. quære in materia de fide, ſpe, charitate, & veritate in communi. Secundò, debemus eſſe in bonis fœcundi. quære in materia de miſericordia & auaritia & acedia per contrarium.

Dominica duodecima poſt Pentecoſten.

2.Cor.3. Sufficientia noſtra ex Deo eſt. Sicut luna recipit lumen ſuum, à ſole, ita creatura donum ſuum à creatore, & ad hoc quòd luna plenè lumen ſuum recipiat, oportet q̃ ſol directè reſpiciat, & ſecundum hoc duo ſpecialiter in verbis iſtis oſtendũtur. ſ. integralis iuſti perfectio. cum dicitur. Sufficientia noſtra, ſecũdò iuſti ſpiritualis contemplatio, cum additur, ex Deo eſt. Primò igitur, debemus perfectionem virtutis habere. Quære in materia de virtute in communi. Secundò, debemus ad Deum per contemplationem reſpicere. Quære in materia de oratione & contemplatione.

Dominica decimatertia poſt Pentecoſten.

Gal.3. Lex propter tranſgreſſiones poſita eſt. Sicut enim principis equus indiget freno, ſic pronitas ex concupiſcẽtia noſtra iuſtitiæ præcepto. Et ſecundũ hoc Apoſt. in his verbis oſtendit nobis duo, ſcilicet æquitatem diuini præcepti cum dicit. Lex, & pronitatem peccati cum dicit, propter tranſgreſſiones poſita eſt. Primò igitur, æquitas præcepti eſt obſeruanda. Quære in materia de præceptis. Secundò, peccati pronitas moranda, quære in materia de pœnitentia temperantia, gula, & luxuria per contrarium.

Dominica decimaquarta poſt Pentecoſten.

Gal.5. Caro concupiſcit aduerſus ſpiritũ, & ſpiritus aduerſus carnem. Tempus guerræ eſt valde periculoſum & maximè quando eſt cõtinuum, & infeſtiuum. Idcirco milites conſueuerunt incedere armati. Et ſecundũ hoc in verbo iſto duo nobis oſtenduntur. ſ. carnis hoſtilitas domanda præ omnibus, cum dicitur. Caro concupiſcit aduerſus ſpiritum. & mentis ſyncritas armãda virtutibus. cum additur, ſpiritus aduerſus carnem. Primò igitur, debemus hoſtilitatem carnis domare, & ſpecialiter quantum ad gulam, & luxuriam. Quære in materia de gula & luxuria. Secundò, debemus mentis ſincerĩtatẽ amare. Quære in materia de pœnitentia.

Dominica decimaquinta poſt Pentecoſten.

Gal.6. Alter alterius onera portate, & ſic vita adimplebitis legem Chriſti. Boues iunguntur vt facilius trahant iugum, & equi combinantur, vt facilius trahant currum. Et ſecundum hoc, Apoſt. in hoc verbo ponens nos ſub dilectionis iugo, docet ſpecialiter duo portare, ſcilicet proximorum partem laboris, cum dicit. Alter alterius onera portate. Secundò conſeruare legem amoris addens, & ſic adimplebitis legem Chriſti. Primò ergo eſt neceſſitas proximorum ſupportanda. Quęre in materia de pietate & miſericordia. Secundò, eſt Dei & proximi charitas adimplenda. Quære in materia de præceptis & charitate.

Dominica decimaſexta poſt Pentecoſten.

Epheſ.4. Soliciti ſeruare vnitatẽ ſpiritus in vinculo pacis. Sicut opus glutinum eſt fortiter cõiungere, & licut vinculum eſt ligare, ſic opus charitatis eſt fortiter amare: & ſecũdum hoc Apoſt. in verbo propoſito monet nos ad duo. ſ. ad habendum charitatis glutinum in vnitate mentis ibi. Soliciti ſeruare vnitatem ſpiritus, & ad habendum charitatis vinculum in vnitate pacis addens, in vinculo pacis. Primò igitur, charitas loco glutini habet mentium vnitatem. Quære in materia de charitate, & inuidia per contrarium. Secundò, charitas loco vinculi habet neceſſariam pacem, quære in materia de pace, & ira per contrarium.

Dominica decimaſeptima poſt Pentecoſten.

In charitate radicati & fundati. Sicut radix arborem Ephe.3.
portat, & ſicut fundamentum ędificiũ ſuſtinet, ſic charitas bonum inchoat, & conſeruat. Et ſecũdum hoc in verbis propoſitis de charitate duo proponuntur, quoniam ipſa eſt radix à qua generatur fructus boni operis & ideò dicitur in charitate radicati. Ipſa eſt fundamentum in qua ſituatur omnis ſtructura veritatis. & ideò ſubdit, fundati. Primò igitur, charitas eſt radix reſpectu operis boni. Quære in materia de charitate. Secundò, charitas eſt fundamentum reſpectu virtutis. Quære in eadem materia.

Dominica decimaoctaua poſt Pentecoſten.

Confirmabit vos vſq; in finem ſine crimine. Vulgo 1.Cor.1.
dicitur, q̃ finis, non pugna coronatur. Vnde incaute & in vanum laudatur nauta antequam acceperit portũ, & miles antequam acquiſierit triumphum. Et ſecũdum hoc, Apoſtolus hortatur nos ſpecialiter ad duo. ſ. ad firmitatem perſeuerantiæ, cum dicitur. Confirmabit vos ad puritatem innocentiæ, addens, ſine crimine. Primò igitur, debemus in bono perſeuerare. Quære in materia de perſeuerantia. Secundò, debemus peccatum odire. Quære in materia de peccatis in communi.

Dominica decimanona poſt Pentecoſten.

Qui furabatur iam non furetur, magis aũt laboret Ephe 4.
operando manibus ſuis. Mercatores conſueuerũt mercaturam venationem illam eligere, quã cognoſcunt ad lucrum vtiliorem eſſe. Et ſecũdum hoc, Apoſtolus in verbo propoſito facit ſpecialiter duo. Prohibet acquiſitionem furtiuam cũ dicit. Qui furabatur iam non furetur. Suadet occupationem, addens, magis autem abhorret, &c. Primò igitur, debemus furtũ & rapinã deteſtari. Quęre in materia de pręceptis & auaritia. Secundò, debemus bonis operationibus occupari, & ſpecialiter in operibus iuſtitiæ. Quære in materia de præceptis, de pœnitentia & miſericordia.

Dominica 20. poſt Pentecoſten.

Nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria. Medici ſum Ephe.5.
mè prohibent vinũ infirmis, quia ſummè accẽdit materiam febris. Et ſecundũ hoc in verbo iſto Apoſtolus duo facit. Primò. n. prohibet vinum gulæ, dicens. Nolite inebriari vino. Secundò prædicit febrem luxuriæ, addens, in quo eſt luxuria. Primò igitur, debemus gulã cauere. Quære in materia de luxuria & gula.

Dominica 21. poſt Pentecoſten.

State ſuccincti lumbos veſtros in veritate, & induti Ephe.5.
lorica iuſtitiæ. Conſueuerunt antiqui & probati milites, decorè pugnare, & armare minores. Et ſecundum hoc, Apoſtolus docet nos in his verbis tria. ſ. corporis caſtitatẽ, dicens. State ſuccincti lumbos veſtros: oris veritatem, addens, in veritate operis: & æquitatem ſubdens, induti lorica iuſtitiæ. Primò igitur, debet eſſe caro munda. Quære in materia, de caſtitate & luxuria per contrarium. Secundò, debet eſſe lingua vera. Quære in materia de veritate & mendacio per contrariũ, & quære in materia de præceptis. Tertiò, debet eſſe operatio iuſta. Quære in materia de iuſtitia.

Dominica 22. poſt Pentecoſten.

Repleti fructu iuſtitiæ per Ieſum Chriſtum in glo- Phil.1.
riam & laudem Dei. Mercatores ſocij conſueuerunt primò

Universidad de Deusto
Biblioteca

primo lucro intẽdere, & postmodum lucrũ diuidere. In omni opere bono, sunt socij Deus & homo, & honor est portio Dei, qui gratiã largitur, fructus verò est portio hoïs, qui bonum opus exequitur. Et secundum hoc Apostolus in verbo proposito monet nos quantũ ad duo. s. ad fructum bonorum operũ, dicens. In omni opere bono fructificantes, & ad augmentum virtutũ, addens, & crescentes in sciẽtia Dei. Primò igitur debemus bonis operibus insistere, & specialiter tribus. s. iustitiæ. Quære in materia de præceptis: de pœnitentia, & misericordia. Secundò, debemus in virtutibus proficere. Quære in materia de virtutibus in communi. & de acedia per contrarium.

In visitatione prælatorum ad subditos.

Hiere. 23. Facit iudicium & iustitiam in terra. Bonus paterfamilias prius seruis suis prædicit misericordias, quàm inferat plagas, & hoc est quod dicit Dominus per Hieremiam Prophetã: & in verbo isto proponit duo. s. Christi iudicium, quod debemus summè formidare dicens. Faciet iudicium, & secundo Christi iustitiam, quã debemus obseruare, addens, & iustitiam in terra. Primò igitur, proponitur Christi iudicium ad formidandum. Quære in materia de timore & iudicio. Secundò proponitur iustitia ad obseruandum. Quære in materia de iustitia & præceptis.

De Apostolis.

Ioan. 15. Maiorem hac dilectionem nemo habet, vt animã suam ponat quis pro amicis suis. Consuetum est in Ecclesia, ꝙ in magna solennitate pullatur maior cãpana. Ita & in festo Apostolorũ recitantur magnalia charitatis: quę est maxima virtutũ, & secundum hoc in verbis istis, Saluator in laudẽ huius Apostoli nobis proponit de charitate duo. s. charitatis gradum, qui nõ põt altior esse, dicens. Maiorẽ hac dilectionem habet. Charitatis signũ, quod non põt certius esse, addens, vt aïam suam ponat quis pro amicis suis. Primò igit, debemus exemplo huius Apostoli dilectionis gradus ascẽdere. Quære in materia de charitate & acedia per contrariũ. Secundò debemus signum dilectionis ostendere. Quære in materia de charitate, & acedia per contrarium.

Item de eisdem Apostolis.

Matth. 10. Estote prudẽtes sicut serpẽtes, & simplices sicut columbę. Miles debet esse precipuè armatus cõtra illa tela, quibus vtitur inimicus. Et ideò quia mundus habet duo tela præcipua. s. fraudulentiam & violentiam, quia per fraudulentiam decipit: per violentiam opprimit. Ideò Saluator in his verbis armat milites suos specialiter duobus armis. s. serpentina sagacitate, contra mundi fraudulentiam dicens. Estote prudentes sicut serpẽtes: columbina simplicitate, contra mundi violentiam, addens, & simplices sicut columbæ. Primò igitur, debemus habere exemplo huius Apostoli, prudentiam serpentinam. Quære in in materia de prudẽtia. Secundò, debemus habere mititatem columbinã. Quere in materia de manſuetudine, & ira per contrarium.

De eisdem Apostolis.

Matt. 10. Ecce ego mitto vos sicut oues in medio luporũ. Cõsueuit luparius lupo exponere agnũ, vt cũ agno capiat lupum. Isto modo nouo venationis vsus est Christus, qui principibus mundanis exposuit Apostolos: & per Apostolos cœpit principes, & reges mundanos. Et secundùm hoc in verbo isto ad laudẽ huius Apostoli describit duo. s. diuinã auctoritatẽ: dicens. Ecce ego mitto vos, cuinam simplicitatem addẽs. Sicut oues in medio luporum. Primò igitur, Apostoli fuerunt missi ad prædicandum Dei verbũ. Quære in materia de prædicatione. Secundò, fuerunt missi ad ædificandũ per exemplum. Quære in materia de religione. Propter primũ, est Apostolorum dignitas honoranda. Quære in materia de humilitate. Propter secundum, est eorum humilitas imitanda præcipuè quantum ad paupertatem, obedientiam, & charitatem. Quere in materia de paupertate, charitate, & obedientia.

De eisdem Apostolis.

Ioan. 15. Hoc est præceptũ meum vt diligatis inuicem, sicut dilexit vos. Consueuit magister qn vult scolares bene instruere: exempla sensibilia in lectione proponere, vt scolares possint facilius retinere, & ideò Saluator legẽs scolaribus suis. i. Apostolis lectionẽ charitatis, ꝓponit seipsum tanquam exemplum lectionis, & secundũ hoc charitas, quæ fuit lectio Apostolorũ describitur hic tripliciter. s. vt mandatũ intransgressibile, cum dr. Hoc est præceptum meum, vt vinculũ indissolubile, cum additur, vt diligatis inuicem, vt exemplum intelligibile, cũ dicitur, sicut dilexi vos. Primò igitur, debemus charitatem sicut præceptũ seruare. Quære in materia de præceptis. Secundò, debemus charitatem sicut vinculum nodare. Quære in materia de charitate. Tertiò, debemus charitatem Christi sicut exemplũ palpare. Quære in materia de charitate.

De vno Martyre.

Psal. 91. Iustus vt palma florebit. Cõsueuit agricola arbores generosas eligere, vt eas posit in suo virgulto plãtare, sic Dominus noster Iesus Christus elegit arbores nobilissimas in virgulto paradisi plantandas, inter quas elegit huius venerãdi Martyris victoriam, sicut palmam fructuosam & speciosam: & secũdum hoc martyr iste gloriosus in isto verbo, triplicem, commendatur, scilicet vt iustus in opere cum dicitur. Iustus, vt fortis in tribulatione, cum additur, vt palma: vt pulcher in conuersatione, cum subditur, florebit. Primò igitur, debemus exemplo huius Martyris habere iustitiæ rectitudinem. Quære in materia de iustitia. Secundò, patientiæ fortitudinem. Quære in materia de fortitudine. Tertiò, munditiæ pulchritudinem. Quære in materia de castitate.

Item

Item de eodem Martyre.

Psal. 20. Posuisti Dñe in capite eius coronã de lapide pretioso. Magnus honor est qñ Imperator promouet aliquem in militẽ & maior cum coronat seruum regem. Talem honorẽ isti Martyri Glorioso exhibuit Dñs, qñ non solum in strenuum militem ipsum promouit, sed cœlesti diademate coronauit. Et secundum hoc à Propheta in laudẽ suæ coronę duo spãliter proponuntur. s. imperialis, cum dr, Posuisti Dñe super caput eius: valor martialis, cũ dr de lapide pretioso. Primò igitur, exemplo huius martyris corona meritorum nostrorũ debet esse virtutibus speciosè formara. Quære in materia de continẽtia. Secundò, debet esse pretiosè fabricata. Quære in materia de virtute & humilitate.

De pluribus Martyribus.

Hebr. 11. Sancti per fidem vicerunt regna. Benè debent reputari strenui milites: qñ paucissimi vincunt plures. Tales fuerunt isti sancti Martyres, qui superauerunt mundanos principes & reges. Et secundum hoc Apostolus in verbis istis describit tria martyrum præconia gloriosa. s. vitæ munditiam, dicens. Sancti, mentis iustitiam, addens, per fidem, mortis victoriam; subdẽs, vicerunt regna. Primò ergo, exemplo sanctorum Martyrum debemus habere castitatem pro lorica. Quære in materia de castitate. Secundò, fidem pro lancea. Quære in materia de fide. Tertiò perseuerantiam, pro corona. Quære in materia de fortitudine.

De eisdem Martiribus.

Sap. 3. Iustorum animæ in manu Dei sunt. Consueuerunt incolæ steriles terras & tyrannorũ regna dimittere, & ad fertiles terras & ad regna pacifica se trãsferre, sic fecerunt sancti Martyres, qui dimiserunt terras steriles huius sæculi: & tyrannidem Diaboli & trãstulerunt se ad pacificum regnum Christi. Et secundũ hoc in verbis istis duo Martyrum præconia proponuntur. s. plena perfectio respectu sui, cum dicitur, Iustorũ animæ: plena subiectio respectu Dei, cum subditur, in manu Dei sunt. Primò igitur, exemplo Martyrum debemus esse virtute iustitię perfecti. Quere in materia in iustitia. Secundò debemus obedientia esse subiecti. Quære in materia de obedientia.

De vno confessore Pontifice.

Hebr. 7. Assimilatus filio Dei manet sacerdos in perpetuũ. res commendatur de candore, qñ comparatur niui, & res de calore qñ comparatur igni, sic cõmendantur merita huius confessoris & Pontificis glorioſi, cum comparantur Christo. Et secundum hoc in verbis istis iste confessor commẽdatur de duobus. s. de sanctitate perfecta cum dr. Assimilatus filio Dei: & de dignitate precelsa, cum dicitur manet sacerdos in æternum. Primò igitur exemplo huius confessoris est Christi sanctitas imitanda. Quære in materia de mititate, vel virtute in communi, & de humilitate misericordia & fortitudine. Secundò est non terrena, sed cœlestis dignitas appetenda. Quære in materia de spe, & humilitate.

De vno Doctore.

Psal. 36. Os iusti meditabitur sapientiam, & lingua eius loquetur iudicium, in Psal. Naturaliter os hoïs facit duo. s. gustando probat cibum, & loquendo format verbũ. Et secundum hoc glorioſus iste doctor habuit duo bona, ex quibus extollitur in his verbis. s. gustum sapientiæ in contemplatione, ideò dicitur. Os iusti meditabitur sapientiam. Verbum eloquentiæ in prædicatione, & ideò additur, & lingua eius loquetur iudicium. Primò igitur exẽplo huius sancti doctoris debemus imitari sapientiam, quam ipse considerauit, & præcipuè mortis miseriam ad humiliandum, & cœli gloriã desiderandum. Quęre in materia de humilitate quantum ad primum, & de spe quantum ad secundum. Secundò debemus formidare judicia quæ ipse formidauit. Quęre in materia de timore.

De vno confessore non Pontifice.

Sap. 16. Iustum deduxit Dñs per vias rectas, & ostendit illi regnum Dei. Multum lętatur peregrinus, qñ de aliquo vertice montis ostenditur ei terminus suę diete, sic fecit Dñs huic sanctissimo confessori, cũ in vertice contemplationis ostendit ei regnum æternæ ſelicitatis. Et secundũ hoc, sapiens in verbis istis proponit duo præconia huius cõfessoris, scilicet, suæ peregrinationis progressum certissimum, dicens. Iustũ deduxit Dominus Vbi suprà. per vias rectas, & suę glorificationis visum rectissimũ: addens, & ostẽdit illi regnum Dei. Primò igitur exemplo huius sancti confessoris, debemus per iter præceptorum incedere. quære in materia de preceptis. Secundò debemus ad finem præmiorũ rectè ascendere. quære in materia de gaudio Paradisi.

De virgine Martyre.

Cant. 2. Sicut liliũ inter spinas, sic amica mea inter filias, &c. Consueuerunt amatores, laudibus amicas extollere, & cantionibus laudare. Sic amator virginum Christus, in laudibus huius glorioſæ virginis & martyris sponsæ suę, cantat per sapientiam cantilenam huius dulcissimę melodię. Et secundum hoc in verbis istis commendat eam quadrupliciter. s. vt decoratam candore floreo, cũ dicit, Sicut lilium; vt laureatam cruore roseo, cum additur, inter spinas. s. Martyrij; vt liquefactam amore flãmeo, cum subdit sic amica mea; vt exaltatã honore stellęo, cum cõcludit inter filias. i. inter aïas beatas. Primò igitur exemplo huius virginis, debemus incorruptionis florem diligere. quære in materia de castitate & luxuria per contrarium. Secundò debemus tribulationis spinas sustinere. quære in materia de fortitudine, de pœnitentia, & de acedia per contrarium. Tertiò debemus igne charitatis ardere, quære in materia de charitate. Quartò debemus consortium cęleste desiderare, quære in materia de spe & timore per contrarium.

De virgine non Martyre.

3. Reg. 1. Quæramus domino nostro regi adolescentulã virginem. Sicut de prato colligũtur flores pulchriores, sic Christus de mũdo per Angelos suos colligit virgines: proponuntur in verbis istis. s. regale connubiũ, ad quod fuit assumpta, cũ dicitur. Quæramus Dño nostro regi virginale præconium, ad quod fuit electa, cum dicitur, adolescẽtulam virginem. Primò igitur exemplo huius virginis anima fidelis dedet esse Christo desponsata. quære in materia de fide & charitate. Secundò debet esse castitatis priuilegio decorata, quære in materia de castitate, & de luxuria per contrarium.

Item de virgine non Martyre.

Sap. 4. O quàm pulchra est casta generatio cum claritate. Consueuit homo mirari, specialiter propter tria. Miratur enim homo in re multum pulchra, in re multum noua, & in re multum clara. Et secundum hoc huius sanctæ Christi sponsæ tria miranda præconia proponuntur, scilicet decor conuersationis, cum dicitur, O quàm pulchra est; candor incorruptionis, cum additur, casta generatio; & splendor contemplationis cum subditur, cum claritate. Primò igitur exemplo huius virginis, debemus esse pulchri. Quære in materia de virtute in communi, & de temperantia. Secundò debemus esse decori in corruptione, quære in materia de castitate, & luxuria per contrarium. Tertiò debemus esse radioſi per contemplationem. Quære in materia de contemplatione.

EIVSDEM

Universidad de Deusto
Biblioteca

EIVSDEM SERAPHICI DOCTORIS

TRACTATVS, DE RESVRrectione à peccato ad gratiam, admodum vtilis.

1.Cor.15 AVLVS Apostolus videtur firmiter asserere, hominẽ in hoc sæculo non propriè esse absq; gratia, cũ(inquit)gratia Dei id sum,quod sum. Ideò meritò de necessitate gratiæ quantum nobis prodest,dicendum est,& primò de diuisione gratiæ, secundò de resurrectione à peccato, & tertiò de resurrectione hominis ad gratiã. Pro diuisione gratiæ est notandum,q̃ gratia est vna & eadem sed secundũ diuersas considerationes,ipsa multas sortitur denominationes, primò secundum considerationem ad principium à quo;secũdò secundũ consideration ad subiectum in quo ; tertiò secundum considerationem ad oppositum suum;quartò secundũ considerationem ad affectus ad quos ordinatur. Vnde secundum cõsiderationem ad principium à quo procedit,gratia ipsa diuiditur in gratiam prædestinationis seu præparationis,qua Deus homines prædestinauit,in gratiam vocationis,quàm Deus offert vocando,in gratiam iustificationis, quam Deus confert, & in gratiam magnificationis,quam Deus complet. Et hæc diuisio ponitur ad Rom.vbi dicitur, scimus qm̃ diligentibus Rom. 8. Deum,omnia cooperantur in bonũ, & sequitur,quos autem prædestinauit, hos & vocauit, & quos vocauit, hos & iustificauit, quos autem iustificauit, hos & magnificauit. Sed secundum considerationem vel respectum ad subiectum in quo est, diuiditur in gratiã cogitationis,scilicet bonum cogitãdo,in gratiam voluntatis, in bono volendo, & in gratiam perfectionis, in completione operis. Vnde hæc diuisio fit secundũ triplicem potentiam animæ, in qua est gratia, scilicet secundum intellectiuam,affectiuam, & operatiuam.Secundum verò respectum ad suum oppositum, diuiditur in gratiam protectionis,liberationis,& saluationis. Et hæc diuisio sumitur, secũdum quòd gratia adiuuat, contra triplex malum.s.contra malum tentationis siue pugnæ,contra malũ persecutionis seu miseriæ,& contra malum culpæ, & malum sequelæ vel pœnæ. Nam à primo protegit,à secundo liberat, à tertio extrahit & Isa.31. saluat.Et hęc diuisio sumitur ab illo dicto Isa.Protegat Dominus exercitum, Iudeam, & Hierusalem,& protegens & liberans, transiens & saluans. Sed secundum comparationem ad affectum ad quẽ ordinatur, diuiditur in gratiam præuenientem siue operantem , & in gratiam subsequentem seu cooperantem . Vnde gratia præueniens siue operans dicitur,inquantum ipsam voluntatem facit bonam,& ideò præuenit,quia non est à libero arbitrio, sed infunditur ipsa à Deo. Sed gratia cooperans dicitur,inquantum adiuuat ipsam voluntatem & liberum arbitrium, respectu boni operis eliciendi & prosequẽdi. Sed notandum est,q̃ secundum multiplicitatem huius nominis gratia, potest dari alia diuisio. Nam gratia potest capi vno modo largissimè, & sic comprehẽdit & dona naturalia & gratuita. & sic diuitur in præuenientem gratiam,& subsequentem,ita q̃ præueniens vocatur dona naturalia, & subsequens dona gratuita. Secundo modo accipitur gratia minus largè,& sic diuiditur in gratiam gratis datam, & gratiã gratum facientem:& sic diuidendo,est diuisio in gratiã præuenientem & subsequentem. Tertiò modo capitur gratia strictè,& tunc sub se comprehẽdit, vel diuiditur in gratiam gratum faciẽtem & gloriam, & sic diuidendo,gratia præueniens dicitur gratia gratũ faciens, & gratia subsequẽs dicitur gloria, quia post gratiam in hominẽ decedente in gratia, sequitur gloria eterna.Secundò dicendum est de resurrectione à culpa vel à peccato,& de hoc tria considerandà sunt,primò,q̃ homo nõ potest resurgere à culpa absq; gratia, secundò,quòd non potest aduersarium suum vincere absq; gratia , & tertiò,q̃ non potest absq; gratia tentationibus resistere. Primò igitur dicendum est , q̃ homo absq; diuino Dei adiutorio seu gratia,non potest resurgere à peccato vel culpa: & hoc capiendo gratiam pro habitu ipsius animæ,vt.s.est quædã qualitas spiritualis in anima existens. Nam gratia illa quæ dicitur gratuita Dei voluntas,qua nobis Deus cõdonat offensam, sufficit:nec gratia illa quæ dicitur liberalis passio Christi,qua mediãte fit morbi curatio, & imaginis reformatio, sed requiritur gratia gratum faciens. Et hoc patet per illud Apost. Rom.3 Iustificati gratis per gratiã ipsius, & antè, ex operibus Tit.3 legis nõ iustificatur omnis caro. Et alibi. Non ex operibus iustitiæ quæ fecimus nos, sed secundum suã misericordiam saluos nos fecit,per lauacrum regeneratio nis spiritus sancti,ideſt per gratiam, &c. Ideò illi Pelagiani meritò sunt censendi hæretici,qui dixerunt,q̃ ad deletionem culpæ sufficit sola gratuita Dei misericordia cum libero arbitrio, & q̃ per liberum arbitriũ poterat homo se iustificare,& velle bonum. Secundò dicendum est, q̃ homo non potest vincere aduersarium absq; gratia. Pro cuius declaratione est notandũ,quòd differt dicere,aliquem resistere aduersario, & aliquem vincere aduersariũ, nam plus importat victoria, quàm resistentia. Resistentia.n.consistit in hoc, q̃ quis non consentit suggestioni diabolicæ.Sed victoria,non solũ consistit in non consentiendo,sed etiam in assequendo oppositum eius,quod Diabolus intẽdebat . Nam Diabolus intendit hoiem reddere inimicum Deo,& facere dignum supplicio æterno. Et tũc vincit homo Diabolum,qñ sic resistit tentationi,vt efficiatur magis Dei amicus quàm antè,& sic faciendo,mereatur vitã æternam: sed hoc nõ potest facere absq; Dei gratia gratum faciente, igitur concludit potest . q̃ homo non potest 1.Cor.15 vincere aduersarium , faciendo se amicum Dei absque tali gratia. Et hæc conclusio probatur per illud . Deo Rom.6 gratias , qui dedit nobis victoriã per Iesum Christum Dominum nostrũ . Et alibi. Infelix homo,quis me liberabit de corpore mortis huius? Et respondet, gratia Dei per Iesum Christum Dominum nostrũ. Item super illud Psal. Infirmati sunt, & ceciderunt,dicit Glo. Psal.34 non potẽtes vitijs resistere per se.Sed quis posset obijcere,Diabolus vincit hominem absq; gratia,ergo similiter homo potest vincere hoiem vel Diabolum absq; gratia. Ad hoc facilè rñdetur,q̃ hęc similitudo nõ valet, quia victoria Diaboli consistit subiugando hoiem per peccatum , quæ non requirit gratiam : sed victoria hominis respectu peccati Diaboli, consistit in promerendo illud,quod Diabolus amisit. Item Diabolus nõ vincit hominem nisi volentem , sed Diabolus nunquã dicitur volẽs,ergo, &c. Vnde notandum,q̃ hæretieus qui vincitur,seipsum deijcit,& ideò non est ibi victoria,sed magis deiectio.Pro tertio dicendum est,q̃ absque aliqua gratia non potest homo tentationibus resistere,quod patet per illud.Et ne nos inducas in tẽtationem.Vnde homo propter suam infirmitatem non potest resistere. Iuxta illud peccatum peccauit Hierusalem,propterea instabilis facta est. Item glo.super illud. Misericordiæ Domini,&c.dicit.Nõ potest homo diu stare contra insultus Diaboli,nisi misericordia Domini adiuuetur.Nota tamen,quòd per gratiam gratis datã potest

potest homo resistere Diabolo & tentationi,ergo potest ei non consentire, sed non potest per talẽ consensum esse amicus Dei, absq; gratia gratum faciente, ergo, &c. Tertiò dicendum est de resurrectione ad gratiam,& primò multa sunt terminãda.Primò,q̃ homo non potest se disponere sufficienter absq; gratia gratis data,ad gratiam gratum facientem.Secundò,nõ potest voluntas absq; gratia in aliquod bonum . Tertiò,quomodo homo possit mãdata sine gratia adimplere. Primò ergo dicendũ est de preparatione hominis ad gratiam gratum facientem,an.s.hoc possit facere absq; gratia gratis data.Pro quo aduertendum est,q̃ per gratiam 1.Cor.12. gratis datam , non tm̃ intelligimus illa , quæ ab Apost. enumerãtur.Cum dicit Alij n.datur per spiritum, &c. Sed per gratiam gratis datam intelligimus omne illud, quod superadditũ est naturalibus, adiuuans aliquo modo & præparans voluntatem ad habitum vel vsum gratiæ,siue tale gratis datum sit habitus, vel timor seruilis siue aliqua vocatio,siue locutio vel predicatio,mediãte qua,incitatur anima de se præparandum.Et ideò dicendum est, q̃ nunquam absque tali gratia gratis data, potest se disponere homo ad gratiam gratum facientẽ, quia vix caret homo tali dono . Vnde prima præparatio,quæ fit ad gratiam gratum facientem , est cogitatio vel apprehensio, & illa non potest fieri absq; gratia gratis data,& ratio huius est,non quia gratia gratum faciẽs præexigat necessariò dispositionem gratiæ gratis datę, sed quia ipsa est quid diuinum , & res existens supra liberum arbitrium,& etiam supra naturale iudiciũ,ideò nunquam liberum arbitrium,vel voluntas libera assurgit ad ipsum vel petendam vel cognoscendam,nisi aliquo modo adiuuetur desursum & excitet, & ideò per Nota Au. 8.verbo. additionem gratiæ gratis datæ , quæ tenet mediũ inter gratiam gratum facientem . Vnde ordo liberi arbitrij & gratiæ diuinæ,ponitur clarè ab Augustino in libro de Ecclesiasticis dogmatibus,& ponit quatuor gradus , cum dicit . Initium salutis nostræ Deo miserante habemus: & acquiescere salutari inspirationi nostræ potestatis est: vt adipiscamur, quod acquirendum ad monitione cognouimus,diuini est muneris:vt non priuemur iam adeptæ salutis munere , solicitudinis nostræ est,& cœlestis pariter adiutorij . Ex quibus verbis põt clarè cognosci,quantum potest liberum arbitrium respectu gratiæ,quam cũ sint in opere salutis ista quatuor, 1.Cor.15 s.inuitari,acquiescere,adiuuari,& permanere, primum est inspirationis Dei , secundum libertatis arbitrij, tertium muneris diuini,& quartum solitudinis nostræ,& pariter diuini adiutorij.Per hoc patet satis clarè solutio quæstionis . Sed oritur dubium, vtrum quis possit detestari culpam, virtute propria naturæ : Respondetur, quòd detestari culpam,dupliciter potest intelligi. Vno modo , quia talis detestatur in quantum est offensiua maiestatis & æquitatis diuinæ,& isto modo nullus potest absque gratia , quia non potest absque gratia gratis data cognoscere ipsam offensam . Alio modo potest detestari , quia est læsiua propriæ naturæ , verbi gratia , quia quis per naturam suam cognoscit , quòd per fornicationem perdidit oculum vel aliud membrum , vel incurrit aliquem alium morbum , & isto modo potest quis per liberum intellectum cognoscere , & detestari culpam propriam . Secundò autem videndum est, qualiter potest voluntas in aliquod bonum. Pro quo notandum est, quòd aliquod opus potest dici bonum , tripliciter . Vno modo aliquod opus dicitur bonum simpliciter , & illud dicitur , quod est ordinatum in finem optimum , & tale est bonum meritorũ, & in istud non potest liberum arbitrium absque gratia gratum faciente. Secundò modo aliquod opus dicitur bonum,& alio modo de congruo disponit ad bonum, & tale est bonum , quod fit extra charitatem , nihilominus tamen facit cum recta intentione, & in tali non potest liberum arbitrium , nisi cum gratia gratis data , per quam illuminatur & dirigitur, vt velit facere,quod Deo est placitum , & hoc patet per illud . Sciui quoniam aliter non possum esse continens , nisi Deus det. Tertiò aliquod opus dicitur bonum , quia in finem est Sap.8. ordinabile, & habet aliquam ordinationem intra se, sicut pascere esurientem,& cętera.siue ex debita circunstantia , siue exigentia temporis,loci &c.& ad istud põt liberum arbitrium absque gratia,quamuis ad hoc quòd fiat faciliter, requiratur gratia aliqua diuina superaddita naturalibus . Et sic patet responsio , quòd liberum arbitrium absque gratia aliqua superaddita per dona naturalia,potest in aliquod bonum morale,licet per illud consequenter non disponatur ad gratiam , nec ad gloriam, & hoc per se, licet quodammodo disponat, quia est ordinabile in vltimum finem . Hoc autem sic suadetur . Nam si liberum arbitrium dimitteretur in pũris naturalibus , adhuc sibi remaneret aliquod iudiciũ, quo iudicaretur parentes esse honorãdos,& hoc patet, quòd si haberet tale naturale iudicium , scilicet naturaliter parentes esse honorandos , & talem naturalem instinctum de parentibus venerandis,posset illud velle,& sic cum habeat organa exteriora,potest complere illud opus , secundum quòd dictat iudicium rationis,absque munere gratiæ diuinæ super addito:sed bene verum est , quòd non potest illud facere , nec velle absque diuinæ gratiæ munere , prout tale cogitatum aut velle est ordinatum ad consequendum beatitudinem , & sic sunt intelligendæ auctoritates sanctorum, quæ concludunt , quòd absque munere diuinæ misericordiæ & gratiæ , non potest liberum arbitrium in aliquod bonum . Sed oritur dubium . Nam secundum dona naturalia,natura ipsa appetit suam perfectionem, ergo signum est,quòd tendit ad acquisitionem gratiæ. Ad hoc dicitur , quòd duplex est perfectio , quædam est inter limites naturæ , & istam appetit natura . Alia est,quæ est supra naturam,& de ista non oportet quod appetat , & frappetat , non tamen appetitu perfecto , qui requirit gratiam, sed magis appetitu confuso & imperfecto,qui non est ordinatus debito modo.Pro tertio , vtrum homo possit mandata Dei implere , notandum est,quòd communiter distinguitur,quia contingit mandata impleri dupliciter. Vno modo quantum ad genus operis, vel secundum alios, quantum ad substantiam mandatorum . Alio modo quantum ad intentionem præcipientis & mandantis . Si loquamur primo modo,potest homo absque gratia gratum faciente illa implere , vt patet de mandato adorationis & venerationis Sabbatorum . Sed secundò modo non potest homo implere mandata , absque gratia gratum faciente. Et hoc confirmatur per Apostol.dicentem. Qui diligit proximum , legem impleuit . Et iterum, Ro.13. plenitudo legis dilectio . Item alibi . Finis præcepti est charitas de corde puro . Sed oritur quæstio,cum ita sit, 2.Tim.1. quòd quis potest facere quod in se est ad impletionem mandatorum,quare ille non absoluatur, quanuis sit in peccato ? Ad hoc respondetur, quòd facere quod in se est,potest dupliciter intelligi . Vno modo positiuè vel propriè , quia scilicet talis facit circunstantias , & tantum facit quantum potest , & isto modo nullus potest facere quod in se est , absque gratia gratum faciente . Alio modo potest intelligi priuatiuè vel impropriè facere quod in se est, hoc est, facit quod potest , sed non quantum potest , nec aliquid ordinatum ad impletionem mandatorum, & isto modo per liberum arbitriũ quis potest facere quando in se est , sed non absoluitur ab obseruatione mandatorum . Et sic patet responsio ad quæstionem.

SERAPHICI

Universidad de Deusto
Biblioteca

SERAPHICI DOCTORIS S. BONAVENTVRAE.

Vtilissima quædã Epistola: quæ est quasi quædam regula & institutio omnium piè & spiritualiter in Christo viuere volentium. & distinguitur in xxv. memorialia, vt inferius patebit.

IN Christo suo dilecto. N. qualicúque hoie veteri iam exuto, Christoq; viuere, & mori mundo cupienti. F. Bonauentura de Balneo regio confrater eius in Domino, salutem. Qm̃ dilecte mi frater in Dño, adhuc me in presentia tibi posito mihi instantissimè supplicatli, vt te in posterum aliquibus literis exhortationis vitirarẽ. Noui frater, ꝙ hæc dicens, ardẽtes prunas congeris super caput meum. Veruntamen affectuosè instando, duritiæ meæ superbiam supplici humilitate vicisti, intãtum, vt ipse iam promitterem quod optabas, quanuis magis dignum foret, hæc me à te quidem suscipere, quàm me tibi huiusmodi destinare. Quia tñ instantia tuæ deuotionis me compelliit stultum fieri in parte ista, sicut potero, qualitercunq; experiar quod hortaris. Non tamẽ tibi alia specialia scribens, nisi ea quæ tudia & simplicia mihi ipsi colligere proponebam, ex quibus iam plurima benè nosti. Sed interim alloquens dilectionem tuam charissime, cũ nullus, sicut experientia certa docet, perfectè Deo seruire possit, nisi dissoluere oĩno se procuret à mundo. Oportet, si sequi volumus Dominum saluatorem, voci nos prophetice obedire, vt. s. pec
2. Tim 2. catorum colligationibus dissolutis, dissoluamus fasciculos deprimentes, quatenus à terrenis actibus dissoluti, sequamur liberis gressibus redemptorem, quia iuxta Apostoli testimonium, nemo militans Deo, debet se negocijs sæcularibus implicare. Nunquam ergo de aliqua re creata, nisi inquantum nostrum excitet diuini amoris & dilectionis affectum, cor nostrum esse solicitum permittamus, quia multiplex rerum labẽtium varietas plus debito ruminata, non solum animum distrahendo, pacatæ mentis gratam interrumpit quietẽ; verumetiam in animo gignendo phantasias, turbulentæ quassationis molestia importunè impellit eandẽ, sed potius affectionis omnium terrenorũ farcina onerosa deposita, absq; retardationis grauedine curramus ad illum, qui nos salubriter inuitat, in quo est animarũ opulenta refectio, & pax summa, quæ exuperat omnẽ sensum. Venite ad me (inquit) omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. O Dñe quo indiges? quare vocas? quid tibi commune nobiscum? O veræ pie-
Matt. 11. tatis vox. Venite ad me (inquit) & ego reficiam vos. O Dei nostri dignatio admirabilis. O charitas ineffabilis: Quis enim aliquando fecit talia? quis vnquam audiuit? quis ve conspexit similia? Ecce inuitat inimicos, hortatur reos, allicit ingratos. Venite (inquit) ad me omnes,
Matt. 11. et discite à me, tollite iugum meum super vos, & inuenietis requiẽ animabus vestris. O verba dulcia, verba deifica, & penetrabiliora omni gladio ancipiti, intima præcordiorum euiscerantia, nimiaq; repleta dulcedine, vsq; ad diuisionem animæ pertingentia. Expergiscere nunc ò anima Christiana, ad tantæ benignitatis amorem, dulcedinis tantæ saporem, & ad tantæ suauitatis odorẽ. Certè qui ista non sentit infirmus est, alienatus est, iam proximat morti. Inardesce quæso ò anima mea, pingueſce amore, dulceſce sapore, nemo te prohibeat intrare, tenere, & gustare. Quid amplius quærimus? quid vltrà expectamus? quid desideramus in hac vitã? Habemus in Christo omnia bona. Sed heu ò insania nostra miserabilis. O infirmitas miserabilis. O vesania detestabilis. Nam vocamur ad requiẽ, & sequimur laborem: inuitamur ad solacium, & quærimus dolorem. Promittitur gaudium, & appetimus mœrorem. Miserabilis prorsus infirmitas, miseraq; peruersitas. Iã omnes insensibiles facti sumus, & quasi deteriores simulachris, habentes oculos & non videntes, aures & non audientes, rationem & non discernentes, amarum dulce, & dulce amarum ponentes. O Deus vnde nobis tantæ peruersitatis correctio? vnde nobis tantæ offensionis satisfactio? Certè nihil tale inuenitur in nobis, nisi tuo munere tribuatur, tu enim solus potes nos corrigere, tu solus pro nostris delictis satisfacere, qui solus nosti figmentum nostrum, salus & redemptio nostra, qui solum illis hæc facis, qui se miseros conspicientes in imis, à te solum releuari confidunt. Leuemus ergo ad Deum mentis nostræ oculos in directo, & videamus vbi nunc prostrati sumus. Quoniam qui proprium suum casum ignorat, surgere minus curat. Cognoscentes verò clamemus in fortitudine ad Deũ de profundis, vt nobis adiutricem porrigat misericordiæ suæ manum, quæ abbreuiari nunquam poterit ad saluandum. Non quæso cosidentiam amittamus, magnã remunerationem habentem. Adeamus thronum gratiæ eius cum fiducia, fructum nostræ fidei reportãtes, salutem. ſanimarum nostrarum. Nulla nobis insit cunctatio. Iam enim vita nos vocat, salus expectat, tribulatio compellit intrare. Quid ergo facimus? quid pigritamus? quid moras contrahimus? Festinemus ingredi in illam requiem iucunditatis æternæ, vbi sunt magna & inscrutabilia, quorum non est numerus. Ascendat quæso Hierusalem cor nostrum, suspiremus ad patriã nostram, tendamus sursum ad matrem nostram: introeamus in potentiam Domini, & intueamur nostrum regem in ea regnantem, & liqueſcant in miserationibus eius corda nostra. Agamus illi gratias toto corde, qui defectum nostræ ingratitudinis non considerans, suæ non abstulit à nobis misericordiæ pietatem, desiderium nobis tribuens ipsius viam currere mandatorum, quam sine desiderio nullus currere potest. quod quidem munus non est vilipendendum, sed gratiæ reputantum, cum hoc prophetarum ille eximius se affierat concupiuisse, qui ait. Concupiuit anima mea desi- Psalm. 118
derare iustificationes tuas in omni tempore. Sed quia hoc ipsum desiderium aliquando nimia tepiditate nostræ incuriæ & negligentiæ labascit, cogitaui quædam incitationis huius memorialia annotare, in quibus fugienda pateant & sequenda. quæ quidem cum affectu affectuosè speculantes, pristino vigore resumpto, tã diu infatigabiliter virtutibus & gratijs charitate diuina crelcamus, quo aduſq; perfectum veniat desiderium collium æternorum. Ponantur autem memorialium prædictorum prius quædam generalia, postmodum specialibus subiequentibus.

Memorialia generalia.

SVnt ergo hæc quædam virtutes probatæ in iuuenibus & scalæ salutis, per quas sine dubio ad perfectionem virtutũ, & culmen gloriæ possunt ascendere & fideliter exercitari per eas, videlicet sanctа verecundia in cunctis rebus & actibus suis, tarditas loquendi, promptitudo obediendi, frequentatio orationis, fugere otium & dissolutiones, purè, & frequenter confiteri, libenter seruire, & fructuosum consortium deuitare.

deuitare. Hæ nanque sunt Margaritæ fulgentes, quæ possessorem suum Deo & Angelis faciunt gratiosum. Dum autem ei placuerit qui te segregauit ex vtero matris tuæ, vocauitque per gratiam suam, vt in te reuelet imaginem filij sui, de miserabili seruitute ægyptiaca transferens te in libertatem filiorum Dei, iamque in viam noui hominis inceperis pedem ponere, quæ inter timorem & amorem humilitatis est semita constituta, tunc per eandem humilitatis viam ad eminẽtiora conscendens, poteris te in altioribus exercere, ex quibus certa memorialia subscribuntur.

De concupiscentijs mortificandis.

Primum oportet ergo ante omnia te cupiẽtem vestigia sequi Saluatoris, vt spem tuam totam fixam in Domino habeas, de omnibus huius mundi cõsolationibus penitus desperans.

De vitijs extirpandis.

Secundum est, vt ab omnibus vitijs & cõcupiscentijs malis, inquantũ sustinet humana conditio, teipsum studeas penitus emundare, vt feruẽto veteri totius malitiæ & nequitiæ expurgato, ambules in nouitate vitæ post Christum, quia nisi prius huiusmodi catenas iniquitatis confregeris, anima tua in tenebris aggregata, ad cœlestia non poterit eleuari.

De colligationibus resecandis.

Tertium est, vt à teipso dissoluas omnem colligationem extrinsecam, vt sana & pura mente posis Deo colligari.

De tribulationibus cum patientia tolerandis.

Quartum est, vt amore altissimi & sponsi tui Christi, omnes mundi huius persecutiones æquanimiter feras, immò (si possibile est) pro voto suscipiẽs, solum in Christi passionibus delecteris: renuensq; omnẽ temporalem lætitiam, in ipsis tribulationibus hilarescas, omnes reputans tibi esse ad purgationem peccaminũ, & lucrum animæ tuæ præparatas.

Vt de nulla re conqueraris.

Quintum, vt cum creatorem tuum & omnium, te sentias offendisse, rationem tibi fieri non poscas ab aliqua creatura.

De paupertate suijpsius.

Sextum, vt habeas despectui temetipsum, cupiens ab omnibus despici, zelansq; sacratissimam paupertatem, in omnibus quæ ad te spectant. Asperitatem, vilitatem, & parcitatem habeas quantum potes, non tamẽ in alijs requiras, sed potius lætus & gaudens de omni consolatione fraterna, eis sicut oportet obsequendo & ministrando assistas, omnis consolationis eos reputans esse dignos, nisi (quod absit) ita tibi in aliquo pateret diuina offensa, quòd omni excusatione careret, de qua cõpatiendo & timendo ex intimo corde doleas, quantum potes.

De honoribus fugiendis.

Septimum est, vt omni tẽpore in timore stans blanditias huius sæculi, honores, glorias, vel fauores, aurasque vanæ gloriæ quasi mortiferas pestes omnino fugias toto posse, stansque continuò in teipsos, omni hora habeas te suspectum, quia si tuijpsius victoriam sueris assecutus, nullus hostis interius vel exterius tibi nocebit.

De humilitate vera.

Octauum est, vt amore illius qui cum sit Dominus omnium cœlestium, terrestrium, & infernorum, pro nobis assumpsit vilissimam serui formam, in ea subijciens se voluntariè hominum potestati, humiliãdo teipsum, omnem hominem reputes tuum dominum, & te verissimè reputes seruum omnium, & in omnibus circa hominem te reputes sicut seruum. Sic enim tranquillitatem & pacem cum omnibus perpetuam obtinens, scandalum penitus ignorabis.

De pace animæ, & quomodo habetur.

Nonum, vt nihil eorum tangas, quæ te spirituali vtilitate non tangunt, hoc est, de nulla recures, vel implices te in aliquo exterius vel interius quoquo modo, vbi non inuenis animę tuę lucrum, nec in huiusmodi te ab aliquo implicari permittas.

De custodia sensuum.

Decimum, vt visui, atq; omnibus sensibus corporis omnimodam custodiam ponas, ita vt nihil prorsus velis videre, vel audire, aut tangere, nisi vtilia animæ tuę. Linguam etiam diligentissimè restringas, vt nihil loquaris nisi interrogatus, vel necessitate vel vtilitate eui denti coactus, & tunc cum reuerentia animi timoris dulcedine breuiter & submisè si potes, semper deuitans prolixitatem verborum, eorum occasionem iuxta posse præscindens.

De solitudine & vigilijs.

Vndecimum, vt gratam sanctamq; solitudinem desiderans, omni tempore operationem vigiliarum habeas preciosam, in ipsis semper offerens Deo orationes tuas cum attentione verborum, deuotionis feruore, & humilitate profunda.

De diuino officio.

Duodecimum, vt cum debes diuinum officium celebrare, ita factas in teipso quietus obliuiscaris omniũ terrenorum, quatenus fixa mente cœlestibus insistens mysterijs, cum tanta illud deuotione, reuerentia, gaudio, ac timore persoluas, quasi inter Angelorum agmina constitutus, diuino conspectui laudes præsentialiter offeras cum eisdem.

Quòd super omnia habeas in deuotione Virginem gloriosam.

Tertiumdecimum, vt gloriosam Reginam Domini nostri matrem benedictam in summo habeas omni tempore venerationis affectu, & in cunctis ad eam ne cessitatibus, periculis, & pressuris, tanquam ad refugiũ tutissimum te conuertas, ipsius tutelæ præsidium flagitando, eamq; in tutam suscipiens aduocatam, deuotissimè ac securè tuam ei causam cõmitas, quia mater est misericordiæ, quotidiè studens ei specialem & singularem reuerentiã exhibere. Et vt tua deuotio sit ei accepta, & reuerentia grata, ipsius puritatem & munditiam omni virtue mente, & corpore, illibatè in teipso seruando, toto conatu nitaris humilitate & mansuetudine eius vestigia imitari.

Quomodo fugienda sunt consortia mulierum.

Quartumdecimum, vt vbicunque mulieres, & virgines, & iuuenes quoscunque præter necessitatis vel manifestæ vtilitatis causam, deuites. Et vbicunq; fueris elige tibi patrem, virum quidem sanctum, discretum, & pium, doctum potius experientia operis, quàm sublimitate sermonis, qui te verbis & exemplis efficacibus & probatis, ad diuinum amorẽ instruat, & inflammet, ad quem in cunctis necessitatibus tuis possis habere recursum, & spirituale solamen.

Universidad de Deusto
Biblioteca

De fuga acediæ & tristitiæ.

Quintumdecimum, vt omnem frigiditatem acedię & trilstitię in qua latet via cõfusionis, quę ducit ad mortem, à teipso summo studio depellens, interius exteriusq; serenus semper & tranquillus existas; nulli vllo modo cõtradicas vel resistas in aliquo, sed potius omni modo, per omnia omnibus acquiescas, dummodo diuinæ laudi vel saluti animæ non obsistat.

Quòd de omnibus habeas bonum exemplum.

Sextumdecimum, vt omnes affectiones tuas ac voluntates, conformes diuinæ voluntati. Omnia te ædificent, neq; te deædificet aliquid in hoc mundo puritatis & innocentiæ gratia, diuini tibi muneris elargitæ, nec aliorũ plus debito defectibus perturbatus, iniquitati addendo iniquitatem, alienis sordibus polluaris, nedum cupis alios de pelago liberare, deterius ipse corruas in profundum. Potius igitur, omnia quibus non potes sine detrimento prodesse, operiens charitate benigna, illi summæ sapientiæ derelinquas, quæ nouit bona de malis elicere quibuscunque, sic in bonis operibus pariter atque malis, spiritualem, Domino concedente, poteris reperire profectum.

De custodia cordis.

Decimumseptimum, vt cor tuum seruans omni custodia, solisque spiritualibus exercitijs deditum, nullæ ibi rerum visibilium imprimantur concupiscentiæ, vt creaturis omnibus alienum, liberè possit vacare omnium creatori.

De charitate ad proximos.

Decimumoctauum, vt imaginem ac similitudinem maiestatis diuinæ considerans in cũctis hominibus, ita omnes diligas in timæ charitatis affectu, omniumq; & maximè infirmorum & quoruncunque indigentium curã geras, dummodo circa spiritualia tibi non fiat nociua distractio, sicut bona mater diligit, atq; curat vnicum filium prædilectum.

De orationibus cum operibus sanctis.

Decimumnonum, vt continuè mentẽ tuam ita habeas ordinatam cum Deo, quòd omne opus tuum atq; exercitium tam mentis quàm corporis sit oratio, omniaq; seruitia & maximè humiliora cum tanto facias charitatis feruore, ac si ea Christo corporaliter exhibe
res. Quod certè debes & potes vera veraciter cogitare,
Matt. 25. quoniam ipse dixit in Euangelio, Quod vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis.

De obedientia sancta.

Vigesimum, vt honorem & reuerentiam omnibus tam debitam quàm deuotam sanctissimæ obedientiæ normam, nõ solum magnis verùm etiã minimis, quasi pupillam studeas semper seruare illæsam, obediens quidem non solum maioribus, vt prælatis, verumetiã minoribus omnibus te subijciens quibuscunque, abnegando teipsum pro Christo. In bonis & indifferentibus semper alterius studeas facere voluntatẽ, in nullo prebẽs te alicui onerosum, sed potius in charitate Christi diligens vniuersos, teipsum communiter omnibus gratum reddẽs. Affabilitates, amicitias & familiaritates fugias singulares. Summopere caueas, ne vnquam verbo vel ficto vel gestu alicuius rancoris, odij, clamoris, iniuriæ, turbationis, murmurationis, detractionis, scandali, & adulationis, & quoruncunq; similiũ, aliqua ratione vel modo, per te vel aliũ, cauſa vel occasio fias.

Quòd consolationes & tribulationes occultè teneas.

Vigesimumprimũ, vt virtutes vel gratias spirituales quas in te, vel per te, diuina misericordia operari dignatur, tribulationes & prælia, virtutisq; propositum, vel similia, ab omnibus abscondere studeas quantum potes: his tamen exceptis, quæ proprio sacerdoti in propria debent accusatione detegi, nisi fortè alicui tuo speciali ac probato amico ea spiritualis vtilitatis gratia reuelares, cuius consilium vel doctrinam in huiusmodi credas tibi posse valere. Solicitus semper sis furari tempus vbique, vt possis solitę orationi, & meditationi sanctæ vacare, vt fedendo solitarius eleuatus sis desiderio ad superna.

Quòd Deum semper & vbique habeas in memoria.

Vigesimumsecundum, vt solutus ab omnibus creaturis, tantò mentis conatu desiderijq; feruore circa tuũ creatorem intendas, vt quasi omnium inferiorum oblitus, quicquid agas, vbicunq; steteris, & quibuscunque negocijs impliceris, die ac nocte & omni momento & hora, Deum semper habeas in memoria, credens & cogitans te esse verissimè corã eo, & ipsum cogitans vndique te aspicere. Hęc autem cogita cum magna reuerentia, ac timore pariter & amore, & cum magna discretione, nunc ante pedes immensæ maiestatis eius prostratus corde amarissimo peccatorum veniam postulando, nunc sacratissimæ passionis filij Dei gladio compassionis, coram eius cruce vulneratus cum eo, lachrymosus & flebilis apparendo, nunc totius vitæ illius decursum, obliquitati tuæ velut rectitudinis lineã præponẽdo, nunc inenarrabilia & immẽsa Dei beneficia mente pertractans, gratiarum actionibus insistendo, nunc stimulis ipsius amoris ardentissimè punctus, ipsum in creaturis omnibus intuendo, nunc potentiã, nunc sapientiam, nunc bonitatem & clementiam eius attendens, eũ deuotissimè in cunctis operibus suis collaudando, nunc desiderio patriæ cœlestis attractus, ad ipsum gemebundis suspirijs anhelando, nũc circa nos viscera inestimabilis charitatis eius aspiciens, letabunda quadam excessiua admiratione corde ac animo in ipso deficiendo, nunc te præcipitem, nunc te fugientẽ, nunc te ruentem, nunc Deum te timentem, subleuantem, retinentem, & attrahentem, nunc Deum te ingratum per omnia concernentem considerans, ineffabilibus diuinæ misericordiæ visceribus tibi patefactis, nimio in eo charitatis ardore te cõferens, totum te fletibus resoluendo, nunc verò occultissimã, profunditissima, & summè arcana nimiumq; stupenda iudicia iustitiæ eius diligenter attendens, eum in oĩbus fidelis & constans cum summo amore ingenti quoq; timore ac tremore, discretus supplex & humilis venerando, præoĩbus autem continuam & viuam memoriã ipsius sacratissimæ passionis in animo & corde tuo ferens.

De solicita custodia suiipsius.

Vigesimumtertium, vt super custodia tua vigilans, omni tempore ab antiqui hostis fraudibus, qui sæpè se in Angelum lucis, transfigurans, omni tempore & in omni via homini laqueũ tendit & retia, vt animas nostras valeat captiuare, solicitudine te cautissima tuearis, venantium laqueos fugiens sicut passer, tantaq; puritatis humilitate sancta in oculis tuis fias, vt ne subtilissima eius retia te valeant continere, à quibus sanè tunc poteris liberari illæsus, cum affectus fueris Israel, continuè mentalibus oculis videns Deum, quia non dormitabit, neque dormiet eius custos.

De pura confessione peccatorum.

Vigesimumquartum, vt tenens indefessum instituti sancti rigorẽ, sacris ardoribus cęlestium desiderio rũ succensus, mentis & corporis munditiæ pulchritudinem,

dinem, innocentiæ puritatem, conscientiæque teneritudinem conseruans, cura diligẽtissima caueas, ne vnquam tependo in aliquo resipiscas. Ad quod quidem diligentius & purius cõseruandum, quotidiana discussione septies in die examines vitam tuam, semper ante vel immediatè post quanlibet horam canonicam, considerans & discutiens attentissimè, qualiter de hora in horam ambulaueris dignè corã Deo sine macula in iustitiæ semita. Et quia nemo est qui sic disciplinã & iustitiam obseruet, vt nihil penitus negligat vel omittat, ideò necessarium est, vt ad pœnitẽtiæ lauacrum recurrens, cum dolore & gemitu sæpissimè tuæ accusationi insistas. In qua quidem accusatione seu cõfessione, integrè, veraciter, & purè; sine omni velamine excusationis, vel occultationis, seu palliationis, per ordinem oẽs tuos retexendo defectus, sacerdoti proprio tanquam Deo debes intimare, narrando prius omissiones, quas in his quæ sunt ad Deum fecisti, & maximè in oratione quantum ad duplicem eius partem, mentalem. s. & vocalẽ, deinde defectus in obseruatione iustitiæ quoad proximum post commissiones quas egisti ex mala custodia sensuum, & sensibus adientium affectionum & cogitationum. Hanc autẽ confessionem semper debet contritio & satisfactio comitari, vt doleat videlicet de oĩbus offensis, non solum de magnis, sed etiam de modicis, & dolendo caueas iterare culpam, semper studeas causas & occasiones peccati præscindere, quantuncunque per amorem videantur tibi coniunctæ, quia tunc iuxta Saluatoris sniam, eruendus est oculus scandalizãs
Marth. 5. occasiones peccati vitandæ, quæ quidẽ apparent nobis displiceant earum effectus. Vnde fortissimum est in hac pugna bellum. Et ideò oportet secũdum Dei præceptum esse cæcum, surdum, & mutum, & insensibilẽ ad oĩa, in quibus non inuenit anima lucrum. Vt aũt diuinorum præceptorũ, eiusq; disciplinæ cœlestis observantiã in supradictis & cæteris alijs solicitius intendas, ac feruentius accendaris, studeas hæc quinq; semel ad minus inter diem & noctẽ, affectuosè & morosè omni tpe syncera mẽte tractare, quàm. s. sit breuis vita nostra, quàm lubrica via, quàm mors incerta: quę præmia iustis, quæ supplicia parantur iniustis, vt non sit seruitium sine timore, nec gaudium sine tremore.

Quales esse debemus in nostra reputatione, quamuis perfecti.

Vigesimumquintum & vltimum, vt cũ diuina gratia largiente oĩa benè feceris, te seruum inutilẽ & peccatorem recognosces, omni beneficio Dei reputes te indignum, semper robustissimam fidem tenens, repletus charitate diuina, fiducia magna sperans, ab ipso misericordissimo patre misericordiæ tibi viscera aperiri, vt dum in fossam profundæ humilitatis firmissima ieceris fidei fundamenta, erexerisq; lucidissimos parietes continuę ac feruidę charitatis, decoratos oĩum virtutũ picturis, tectumq; desideratæ spei beatissimæ posueris gloriosum, tandẽ oĩbus ordinatè dispositis, summus ille cœlestis inhabitator dulcisq; hospes fidelium aãrum, cuius delitiæ sunt esse cum filijs hoĩum, tandiu tecum dignetur inhabitare per gratiam in præsenti sæculo vel exilio quousq; post termimum vitæ huius, in cęlestis beatitudinis patria gloriosa stola perpetuę immortalitatis indutus, claritatem vultus eius cum omnibus sanctis cernere merearis in iubilo, vbi erit summa fœlicitas & æterna beatitudo, finis & complementum omnium desideriorum nostrorum.

Conclusio epistolæ huius.

Hoc veruntamẽ adhuc scias charissime frater indubitanter, ꝙ nisi perfectè abnegaueris temetipsum, sequi non poteris vestigia Saluatoris, & sine solicitudine continua & labore, eius gratiam adipisci nequibis. Et nisi assiduè propulsaueris portas eius, ingredi non poteris ad pacẽ mentis. Et nisi te instanter in timore Dei tenueris, citò domus tua corruet in profundum. Et si fideliter & constanter te tenueris, & exercitatus fueris in prædictis, spero in misericordia Saluatoris, ꝙ te grãtia sua dignum faciet in præsenti, secumq; potieris gloria in futuro. Quod ipse tibi concedat, qui est trinus & vnus in sæcula sæculorum benedictus. Amen. Hęc autem charissimè non ideò tibi scripsi, quia te crederem talibus indigere, sed quia ante collegeram pro meipso, cernensque meæ inconstantiæ pronitatem, seu constantiæ paruitatem cogitaui, ea tibi tanquam coadiutori fideli communicare, vt quod mea pusillanimitate negligentiaque temporis omittitur, tua magnanimitate, feruorisque solicitudine restauretur, maximè cum te concordem quasi omnibus votis meis, in huiusmodi simplicioribus plurimum delectari cognoscam. Quapropter charissimè in Christo, hæc ea rogo charitate suscipias, qua illa tibi me scio affectione misisse, vt videlicet his omnibus supradictis, quorum quidẽ disciplinæ non videtur esse gaudij sed mœroris, ita per cœlestium studiorum exercitia studeas te mancipare, vt pacatissimum iustitiæ fructum afferant in futuro, & expectationis eius dulcis memoria, etiam in præsenti anima tua gustu deuotionis, adipe & pinguedine repleatur in Christo Iesu Domino nostro, cui me aridum & verbosum potius quàm deuotum, deuotis tuis orationibus commendabis. Cui est honor, & gloria, decus, & imperium per infinita sæcula sæculorum. Amen.

SERAPHICI DOCTORIS S. BONAVENTVRAE.

TRACTATVS AD DOMInam Blancam Reginam Hispaniæ. De regimine animæ.

RIMVM omnium necesse habes anima mea, altissimè, pijssimè, sanctissimè, de optimo Deo sentire, videlicet, certa fide credendo, attenta mente considerando, & perspicaci rationis intuitu cum admiratione perspiciendo. Altissimè quidem de optimo Deo sentis: si cuncta de nihilo creantis & supportantis immensam potentiam, si cuncta gubernantis & ordinantis infinitam sapientiam, si denique cuncta iudicantis & retribuẽtis indeterminatam iustitiam, fideli, pio, & perspicaci contuitu, & credis, & admiraris, & perspicis, & extra te exiens, & intra te ingrediens, & supra te transcendens, vt illud veraciter decantes. Exultauerunt filiæ Iudæ propter iudicia tua Domine, quoniam tu Do Psal. 96.
minus altissimus super omnem terram, nimis exaltatus es super omnes Deos, &c. Pijssimè de optimo Deo sentis, si eiusdẽ misericordiam admiraris, amplexaris, & benedicis, vt summè benignã, in nostrę humanitatis & mortalitatis assumptione, vt summè viscerosam, in crucis & mortis perpessione, & vt summè liberalẽ, in spiritussancti donatione, & sacramentorũ institutione, cum seipsum cõicet liberalissimè in sacramento altaris, quatenus illud Psalm. ex animo cãtes. Suauis Dñs Psal. 144.
vniuersis, & miserationes eius super oĩa opera eius &c.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sanctiſsimè de optimo Deo ſentis, ſi eiuſdē inexplicabilem ſanctitatē aduertis, miraris, & laudas, atq; illi cū ſanctis Seraphin, ſanctus, ſanctus, ſanctus, proclamas. Sanctus primò, hoc eſt in ſeipſo ſanctitatē, ita ſummè ac puriſsimè habēs, vt impoſsibile ſit ipſum aliquid niſi ſanctum velle vel approbare. Sanctus ſecundò, hoc eſt ſanctitatem ita perfectè in alijs diligens, vt impoſsibile ſit ipſum verè ſanctitatem ſeruantibus, aut gratiæ dona ſubtrahere, aut glorię præmia denegare. Sanctus & tertiò, hoc eſt ita ſeuerè oppoſitum ſanctitatis abhorrens, vt impoſsibile ſit ipſum peccata niſi abhorrere, aut reprobare, aut impunita relinquere. Quod ſi ſic ſenſeris,
Deut. 32. cum legiſlatore cantabis. Deus fidelis, & abſq; vlla iniquitate, iuſtus & rectus. Poſt hoc oculos tuæ mētis ad Dei legē conuerte, quę te iubet exhibere altiſsimo cor humile, piiſsimo cor deuotū, & ſanctiſsimo cor illibatum.
Col 3. Cor (inquam) humile debes exhibere altiſsimo, per reuerētiam in aīo, per obedientiam in facto, & per honorificentiam in verbo & ſigno, quatenus ſecundū Apoſtolicā regulam & doctrinam, oīa in gloriam Dei facias. Cor autē deuotum exhibere debes piiſsimo, per interpellationē ſeruētium precum, per deguſtationem ſpūalium ſuauitatum, & per actionem multipliciū gratiarum, vt aīa tua iugiter per deſertum aſcēdat in Deū,
Caut 3. ſicut virgula ſumi ex aromatibus myrrhę & thuris, vt de ſponſa in Canticis dr. Cor verò illibatum exhibere debes ſanctiſsimo ſpōſo, vt nullus in te regnet, nec ſenſu, nec conſenſu, nec affectu corporeæ voluptatis applauſus, nullus terrenæ malignitatis affectus, quatenus omni excluſa macula peccati, poſsis cū Pſalmiſta cantare. Fiat cor meū immaculatū in iuſtificationibus tuis,
Pſal. 118. vt non confundar. Attende ergo diligenter, & vide, ſi hæc oīa à iuuentute ſeruaſti. Quod ſi hęc in conſcientia reppereris, non tibi hoc attribuas, ſed dono Dei, illiq; gratias agas. Quòd ſi te inuenis ſemel aut pluries, in horū aliquo vel pluribus, vel fortè in oībus, aut grauiter aut leuiter deliquiſſe, ſiue per infirmitatē, ſiue per ignorantiam, ſiue ex certa ſcīa, inenarrabilibus gemitibus ſtudeas reconciliari Deo. Et ad exhibendā emendam illi, ſpūm virtutis aſſume, vt poſsis cum pœnitēte
Pſal. 37. veraciter cantare ab pſallere. Qm̄ ergo in flagella paratus ſum, & dolor meus in cōſpectu meo ſemp. Debet aūt dolor animi duos habere comites, vt ſit purgatiuus aīæ, & placatiuus Dei, nimirum timorē diuini iudicij, & ardorem interni deſiderij, vt recuperes timēdo cor humile, deſiderando cor deuotum, & dolendo cor illibatū. Time igitur diuina iudicia, quæ ſunt aby ſſus multa: Time (inquam) vehementer, ne fortè quanquam ſis aliqualiter pœnitēs, adhuc tū diſpliceas, time vehementius, ne poſt hoc Deum offendas, time etiam vehementiſsimè, ne finaliter à Deo Diſcedas, ſemper carens lumine, ſemper ardens igne, nunquam carens verme niſi per veram pœnitentiam in gratia finali decedas, vt ſic
Pſal. 118. cum propheta decantes. Confige timore tuo carnes meas, à iudicijs. n. tuis timui. Dole quoq; & ſatage propter cōmiſſa peccata. Dole (inquam) vehementer, propter annihilationem oīs boni diuinitūs tibi dati, vehementius, propter impugnationem Chriſti pro te nati, & pro te cruci affixi, vehementiſsimè propter vilipenſionem Dei, cuius tranſgrediendo leges, tu in honoraſti maieſtatem, denegaſti veritatem, & offendiſti bonitatem: totumq; vniuerſum debilitaſti, deformaſti, & deordinaſti, dum diuinis aduerſando ſtatutis, imperijs, & iudicijs, oībus tibi ſeruētibus propter Deum abuſa es naturis, ſcripturis, iuſtitijs, miſericordijs, donis gratuitis, & præmijs repromiſsis: Quibus diligenter conſideratus luctum vnigeniti ſac tibi planctum amarum, deduc quaſi torrentem lachrymas per diem & noctē, non des requiem tibi nec ſomnum oculis tuis: Deſidera nihilominus diuina chariſmata diuini amoris in Deum cōſcendens, qui te peccantem, tam patiēter ſuſtinuit, longanimiter expectauit, & miſericorditer ad pœnitentiam reduxit: tibi cōcedendo veniam, infundendo gratiam, & promittendo coronam. Dum tamē eidem impēdas, vel potius ab ipſo ſuſcipias eiq; rependas ſacrificium contribulati ſpiritus, cordisq; contriti & humiliati, per compunctionem amaram, confeſſionem veridicam, & per ſatisfactionem condignam. Deſidera (inquam) vehementer diuinam complacentiam, per largam immiſsionem Sancti ſpiritus, vehementius diuinam conformitatem, per expreſſam imitationem Chriſti crucifixi, & vehementiſsimè diuinā
comprehenſionem, per apertam viſionem patris æterni, vt veraciter cum propheta decantes. Situit anima Pſal. 41.
mea, quando veniam, & apparebo ante faciē Deī? Porrò vt hunc ſpiritū vitæ, timoris, doloris, & ardoris acquiras intrinſecus, exerce te foris ad omnimodam modeſtiam, iuſtitiam, & pietatem, quatenus (iuxta documentum apoſtoli) abnegans impietatem, & ſæcularia Ad Titū.
deſideria, ſobriè & iuſtè & piè viuas in hoc ſæculo. Phil. 4.
Exerce itaq; temetipſam ad omnimodam modeſtiā, vt (iuxta Apoſtoli doctrinam) modeſtia tua nota ſit omnibus hominibus, ad modeſtiam (inquā) parſimoniæ, in victu & veſtitu, ſomno & vigilia, ocio & labore, vt in nullo excedas: Ad modeſtiam diſciplinæ, per moderamen ſilentij & loquelæ, per moderamen mœroris & gaudij, ac etiam per moderamen manſuetudinis & rigoris, iuxta quod opportunitas exigat, & recta
ratio dictat: Ad modeſtiam honeſtatis, per gloriationem, ordinationem, compoſitionem, ſcilicet, actuum, motuum, geſtuum, veſtimētorum ſeu habitū, membrorum & ſenſuum, iuxta q̄ moralis honeſtas, & regularis obſeruantia id expoſcit: vt meritò ſis ex illorū numero quibus Apoſtolus dicit. Omnia honeſtè, & ſe- 1. Cor. 14.
cundum ordinem fiant in vobis. Exerce te quoque ad iuſtitiam, vt tibi illud propheticū poſsit veraciter aptari. Propter veritatē, & manſuetudinem, & iuſtitiā, &c. Pſal. 44.
Ad iuſtitiam (inquam) integram, per zelū diuini amoris, per obſeruantiam diuinæ legis, & per deſideriū fraternę ſalutis: Ad iuſtitiam ordinatam, per obedientiam ad ſuperiores, ſocietatem ad pares, & per caſtigationē ad inferiores: Ad iuſtitiam perfectam, vt omni veritati cōſentias, omni bonitati faueas, & omni malitiæ aduerſeris, tam mente, quàm verbo, quàm etiam opere, nihil agens alij qđ tibi nolis fieri, nihil negans alij quod tibi velis impendi, quatenus illorum ſis imitatrix perfecta quibus dicitur. Niſi abundauerit iuſtitia veſtra Matth. 5.
plus quàm ſcribarum & phariſæorum, nō intrabitis in regnum cœlorum. Exerce te tandem ad pietatē, quia
1. Tim. 4.
vt dicit Apoſtolus. Pietas ad omnia valet, promiſſionē habens vitæ quæ nunc eſt pariter & futuræ. Ad pietatem (inquam) diuini cultus attentè & deuotè ac reuerenter, ſcilicet, horas perſoluendo canonicas, ac quotidiana confitendo peccata & deplorando, ſactatiſsimā pro tempore Euchariſtiam ſumendo, & quotidie miſſam audiendo: Ad pietatem ſaluationis animarū, nunc adiuuando per orationum frequētiam, per ſermonum informationem, & per exemplorū incitamenta, vt qui audit dicat veni. Hoc tamen ſic ſapienter oportet fieri, vt ſalutis propriæ diſpendium non incurras: Ad pietatem releuationis corporalium neceſsitarum, in ſupportando patienter, conſolando amicabiliter, & ſubminiſtrando humiliter, hilariter, & miſericorditer. Vt ſic diuinam impleas legem cum dicat Apoſtolus. Alter alterius onera portate, & ſic adimplebitis legem Chriſti. Gal. 6.
Ad quæ omnia proſequenda, ſuper omnia credo valere memoriam crucifixi, vt dilectus tuus tanquam fasciculus myrrhæ, inter mentis tuæ vbera iugiter commoretur. Quod ipſe præſtare dignetur, qui eſt benedictus in ſæcula. Amen.

EIVSDEM

EIVSDEM SERAPHICI DOCTORIS,

Epiſtola ad magiſtrū innominatum, ELIMINANS ERROREM CONtra regulam Beati Franciſci, Domino reſpondente per ſeruum ſuum ſanctum Bonauenturam.

Nnom inato magiſtro frater Bonauentura, ſpūm intelligētiæ veritatis exoptat. Proponis clariſsime vt tibi tres articuli de regula fratrū minorū abſoluantur, de quibus te oſtendis pluribus rōnibus dubitare. ſ. de paupertate, labore manuū, & ſtudio ſcholarium & magiſtrorum. Cum. n. regula dicat, q̄ fratres non recipiant pecuniam per ſe, vel per interpoſitā perſonam, & rurſum, nec locū nec aliquā rem ſibi approprient, videntur tibi fratres in hoc regulæ contrarie, cum tibi videantur pecuniam per interpoſitā perſonam recipere, libros habere & domos, cū non poſsint harum rerū quas habent, dños aſsignare. In labore etiam manuum ſibi iniuncto vt vī ſub præcepto, culpabiles tibi videntur, cum nec laici laborent in operibus mechanicis, nec clerici manu propria in libris ſcribēdis, quin potius cum magnis ſumptibus faciunt eos ſcribi, acſi apud ſe haberent numiſmatum percuſſores. Poſtremò in ſtudio & magiſterio fratres condemnans, cum regula dicat, q̄ non curēt neſcientes literas, literas diſcere. Fratres plerunq; tam clerici quàm magiſtri, qui etiā in ſæculo parū aut nihil de philoſophia audierunt, ſtudent, recitant, ſcriptitant, immò quod plures eſt laniant, diſſipant, & ædificant.
Matt. 23. Nec vī tantæ humilitatis profeſſoribus, poſſe cōpetere nomen magiſtri, cum hoc videatur Dñs in Euangelio Matt. ſuis diſcipulis inhibere, quorū nos dicimur imitatores, tanquā profeſſores euangelij Ieſu Chriſti. Hęc (vt aſſeris) tibi in corde de ſtatu & ſalute fratrum ſcrupulum generant, & tuam conſcientiā inquietant. Super hæc addis aſſertionē quorundā, qui tibi niſi ſunt hanc conſcientiam de fratribus fabricare. Intēde igitur, in ea quæ dicturus ſum, dabit. n. tibi Dñs precibus glorioſę virginis, & beati Franciſci rectum in oībus intellectū. Supponis, q̄ regula paupertatē præcipit, cōmendat laborē, vetat curioſitatē. Suppono & ego, deteſtatoris ob hoc receptiones pecuniarū, proprietates librorū ac donorū vitupero & ego, immò nos oēs perſequimur fortiter, & culpamus. In hoc conuenimus, ſed q̄ fratres tales credis, aut ſi nō credis dubitas, in hoc penitus diſſentimus. Nec. n. hoc credo nec dubito, certū habens oppoſitum tanquā verū, non quia nullus in ordine talis ſit, qui non poſsit culpari in aliquo prędictorū, cum nec in duodecim apoſtolis talis perfectio potuerit reperiri, ſed cōitatem ſtatus de qua & tu iniungis defendā, aſſumpſi. Vide igitur quid ſentire debeas de recęptione pecuniæ. Teſtificor coram Deo, qm̄ veritatem ſum expreſſurus ſecundū meam cōſcientiam, in oībus quæ ſubiungam. Non credo te aliquatenus dubitare, quin pauperibus quantumcunq; extremam vouerint paupertatē, liceat recipere eleemoſynam, niſi velint ſe occidere, quod ſi nefas eſt, licet hoc fratribus, quod nullus ſanæ mentis ignorat. Non eſt igitur contra eorum profeſsionē, ſiquis diues homo hanc eis miniſtrat manu propria. Quòd ſi noluerit, pōt eis miniſtrare per manū ſeruī ſui. Quòd ſi ille ſeruus non poſsit, ſed committat alij, quare non liceat per manum tertiā, non vī. Quare etiam vſq; ad decimā manum non pōt, non video. Quòd ſi diues habens pecuniam, dat victū aut veſtitum fratribus neceſſarium, nonne poteſt ipſe manu ſua emere? nonne poteſt ipſe pecuniam pro emptione alij committere, & ſic per multas manus in vſus fratrum expendere, pro releuandis eorum neceſsitatibus, ſine offenſione fratrum? Quis ſanæ mentis hoc dubitat? cum pecunia ita ſit domini cum committitur perſonę intermedię, ac ſi ipſe dominus eam manu propria conſeruaret. Niſi fortè quis ita deſipiat, vt dicat, quòd pecunia in manu ſeruientis poſita, tranſeat in eius dominium, & deſinat eſſe domini, quod penitus abſurdū eſt. Quòd ſi dicas, q̄ dominus ſimpliciter, & abſolutè dare intendat fratribus, dico & ego, q̄ nullus ſanę mentis dare intendit fratribus, niſi prout cōperit regulæ & profeſsioni eorū. Quis. n. daret eleemoſynā, vt eos faceret perdere vitā æternā? Dat ergo eo modo quo fratribus expedit. ſ. committēdo alicui, qui per ſe eam diſpenſet in his rebus, quas fratribus licet accipere, & ſic pecunia illa per quorumcunq; manus trāſeat, nullo modo ſpectat ad fratres, quia ſemper eſt primi dñi. Et eſt per hoc manifeſtum, q̄ nec per ſe, nec per interpoſitā perſonam eam recipiunt. Fateor coram Deo, ita eſſe verum in conſcientijs fratrū. Quòd ſi mihi fortè non credis, tū ipſi Domino Papæ, qui in vtroq; iure peritus, ordinis & perfectionis emulator, qui vt (ipſe teſtatur) in conditione regulę beato Franciſco aſtitit, & eius plenū intellectū agnouit. Qui requiſitus à fratribus dicit, q̄ fratres volentibus ſibi eleemoſynas facere, poſſunt fidelem aliquē præſentare. Qui taliter præſentatus non eſt eorū nuncius, ſed illius potius cuius mandato ſolutionē facit, ſeu recipientis eandē. Hęc ſunt verba ipſius. Quis ita deſipit, vt ſi dicā alicui, iſte fideliter exequetur vel cuſtodiet, quod ei committes, q̄ propter hoc quic quid ille acceperit fiat meum, cum etiā licet hæc verba non ſemper exprimantur, ſemper tū habentur in corde, & ſemper ab alijs credimus ſic accipi? Quis ergo tā improbus, vt impugnaret hanc veritatem, per tantorū virorum conſcientiam ſanā & diſcretā, per tantam rei euidentiam, & vt nihil deſit, per ſedem apoſtolicā confirmatam? Certus ſum, q̄ talis portabit iudiciū. De libris & vtēſilibus quid ſentias, audi. Clamat regula expreſſe imponens fratribus officiū prædicandi, quod nō credo in aliqua alia regula reperiri. Si igitur prædicare nō debēt fabulas, ſed verba diuina, & hęc ſcire nō poſſunt niſi legant ſcripta, nec legere, niſi habeāt, planiſsimū eſt, q̄ de perfectione ſic eſt habere libros, ſicut eſt prędicare. Et ſicut nō obſtat ordinis paupertati, habere miſſalia ad cantandū miſſas, & breuiaria ad horas dicēdas, ſic nō obſtat & biblias ad verba diuina prædicāda. Licet igit libros habere. Sed nūquid regula ſibi contraria eſt, quæ alibi mandat nihil habere? Abſit hoc, vt in ea ſit contrarietas aliqua ſicut nec falſitas, cū tota de fonte Euangelij ſit extracta, ſicut mihi qui parū noui facile eſſet oſtendere. Dico ergo q̄ fratribus horū conceſſus eſt vſus, ſed vetatur appropriatio. Nam non dicit regula. Fratres nihil habeant, nec aliqua re vtātur, quod eſſet inſanum, ſed q̄ nihil ſibi approprient. Cui igitur horū proprietas aſsignabitur? Sic reſpondeo ego, q̄ cuiuſcunq; ſit, non eſt mea nec ordinis, & hoc mihi ſufficit ad meæ conſcientiæ puritatem. Ne tū hominibus fugam parare videar, dico harum rerum mobiliū, gubernatori & protectori ordinis Cardinali, poteſtatem & auctoritatem & prouidentiam à domino Papa eſſe conceſſam. Sicut. n. dominus Papa ait, nec vendi debēt mobilia, vel extra ordinē commutari quoquo modo, niſi Eccleſiæ Romanæ Cardinalis, qui fuerit ordinis Gubernator, ſuper hoc auctoritatē præbuerit, & aſſenſum. Sed dicis. Nūquid qui biblias dāt fratribus, intenNota.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dunt eas dare Papæ aut Cardinali? Dico & ego. Nunquid pater qui dat bibliam filio, intendit labefacere ordinem filij, & filium suum facere filium Diaboli? Credo te dicere ꝙ non. Dat igitur filio intendens, ꝙ ordinis paupertas sit penitus illibata, ac per hoc vt ordo vtatur, proprietas autē sit eius, cuius decreuerit pastor ordinis & Ecclesię. At non credis, ꝙ si pater non possit filio librum dare nisi per manū alicuius, de quo præsumeret ꝙ non esset filij sui prædator sed pastor nōne daret? vtiq; daret vt filio commodaret ad vsum. Et in hoc melius prouisum est ordini dño faciēte. Nam si librorum proprietas remaneret penes parentes, sic ministri non possent auferre fratribus libros, & essent quasi perpetui ad vitam. Nunc aūt ordo nihil sic appropriat in libris, dum ministri libros nec vendere nec alienare auctoritate propria possunt, nec fratres subditi possunt, dū frequenter resignant, & eis pro voluntate ministrorum assignantur & auferuntur. Certus sum, ꝙ hæc est conscientia fratrum. Vt aūt nihil remaneat, audi de domibus. Dico domos non esse fratrū. Sed si de solo quęris; dico ꝙ dantium est & patronorum. Si de ædificijs, pari ratione ędificantium, vel eorum quorū est solum, quia cedit solo vnius si vnus ædificat, vel pluriū si plures. Mentior etenim, si non dās Papa dicit in regula, saluo locorum & domorum dominio illis, ad quos nosci tur pertinere. In loco, intelligens solū, in domibus, ędificia superaddita. Vnde nec appropriamus nobis locū, cum dicamus esse illorum qui dant impensas, vel cedit solo. Nec etiam vsus appropriamus, nisi pro voluntate eorū qui fratribus concedunt prędicta. Certus sum, n. ꝙ hæc est conscientia fratrum. Non obstat si aliqñ vidisti contrariū, quod nō credo, quia indiscretio vnius, nō ad oēs debet nec ad singulos retorqueri. Si dicit, nos tāquam aduenas & peregrinos debere ire de domo in domū, parcat illi Deus, qui primo hanc stultitiam cogitauit. Nonne beatus Franciscus ędificauit loca? Nunquid tanquam peregrinus ibat quotidie vnam dietam? Nunquid beatus Petrus cū dicat in canonica sua, obsecro vos tanquam aduenas & peregrinos, &c. voluit ꝙ oēs transirent de domo in domum? Cum. n. dicat Ecclesiasticus, vita nequam hospitari de domo in domū: Tam Petrus quàm Franciscus filijs & discipulis suis nō sanctam vitam, sed nequam imposuissent, si secundum prędictum intellectū nos similes esse peregrinis mandarent. Sed hoc dictū intelligitur, vt non currat similitudo quatuor pedibus, sed vt domos in quibus habitamus parū diligamus, nec proprias reputemus, sicut peregrinus qui tranlit in patriam, domum non diligit in via tanquam propriam, sed vtitur tanquam aliena. Qui aliter sapit, ipse sua insipientia manifestat, quòd nihil omnino sapit. Quomodo ergo posset esse regimen & ordo Prælatorū, qui ita districtè manet in ordine beati Francisci, si omnes essent instabiles & vagabundi per orbem? Hoc verò sentit, qui nihil vidit de ordine. Veniam ad laborem manuum, vbi taliter insistis, vtrum sit consilium vel præceptum? Ego autem dico, non intendere beatum Franciscum manualem laborem, nec cōsulere, nec monere, sed suppositā admonitione Apostoli, fratribus nimis vel minus sollicitis ad laborē, dat formā laborandi. Quidam. n. sic intendebāt labori manuali, vt necaretur in eis deuotio orationis. Quod quia periculosum erat, cum actiua debeat deseruire contemplatiuæ, dedit eis formam sanctissimus pater, vt sic laborent qui laborare vellent, scirent, & possent: vt sanctæ orationis & deuotionis spiritum non extinguant. Hoc. n. sequitur in textu regulæ immediatè. Vnde attende, ꝙ non dicit præcipio, vel consulo fratribus ꝙ laborent, sed quibus dedit Dñs gratiam, quod non solum includit potentiam, sed voluntatem laborandi. Sicut si diceret, tratres quibus dedit Dñs gratiam lachrymandi, lachrymentur ita modestè, ꝙ oculos non amittant, non præciperet lachrymari, sicut nunc intelligit. Ipse aūt de labore manuum vim non faciebat, nisi propter ocium declinandum, quia cum fuerit regulæ obseruator perfectissimus, non credo, ꝙ nunquā lucratus fuerit de labore manuum. 12. denarios vel eorum valorē, sed potissimè ad orationē monebat. Non. n. volebat, ꝙ illam extinguerent propter lucrum. Vnde prouincialibus ministris relinquitur, ꝙ non permittant fratres suos ociosos. Ego vna tecum, si qui tales sunt, iudico arguendos, & verberibus puniendos tanquam seruos malos & pigros. Nō tñ propter hoc tibi displiceat, quia satis ibi inuenies copiam laborādi, tam in studio veritatis quàm in exercitio humilitatis, pietatis, & cuiusslibet alterius virtutis. Nam fratrum eleemosynas quærere, coquinam facere, infirmis seruire, scutellas lauare, & in oībus humilitatis exercitijs laborare, quæ dulciora fratribus sunt quàm multa officia dignitatis. Sed quid dicemus de ascendētibus ad cathedram, cum regula dicat, ꝙ non curent nescientes literas, literas discere, &c. cum etiam Euangelium dicat, ꝙ nolimus vocari magistri? Dico ego, ꝙ regula non verat studium literatis, sed illiteratis & laicis. Vult. n. (iuxta Apostolum) ꝙ vnusquisq; in ea vocatione qua vocatus est permaneat, vt ad clericatū de laicatu nullus ascendat, nec vult ꝙ clerici fiāt laici studiū recusando, alioquin ipse trāsgressor fuisset, qui cum paucas literas sciret, postmodum in literis profecit in ordine, non solum orādo sed etiam legendo. Vnde vt scias quantū sibi placuerit studium sacræ scripturæ, audiui ego à fratre qui vidit, ꝙ cum nouum testamentum venisset ad manus suas, & plures fratres non possent simul habere, diuidebat per folia, & singulis communicabat, vt oēs studerent, nec vnus alterum impediret. Clericos etiam quos recipiebat ad ordinē, in summa reuerentia habebat, &c in morte mandauit fratribus, ꝙ doctores sacræ scripturæ in summa reuerentia haberent, tāquam illos à quibus reciperent verba vitæ. Vnde cum nomen doctoris venerartur, intelligebat hoc Euangelium non vetuisse, alioquin Paulus Apostolus Euangelio contradiceret, qui se prima epistola ad Tim. magistrum gentium vocat, quod maioris impudentię videtur, quàm si ab alijs vocaretur. Dico ergo, ꝙ secundum Euangeliū pompa huius nominis condemnanda est & nullatenus appetenda, sed officium assumendum. Quos. n. magis decet Euangelium docere, quàm qui Euangelium profitentur & seruant? Nam cum dicat Euangelium: Qui fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cœlorum. Quis sanæ mentis dicat, vt magister & frater Alexander diues, debuerit prædicare & docere, beati pauperes spiritu, & pauper effectus debuerit reticere? Certè si fratres decet addiscere, & ruminare tāquam munda animalia, verba diuina, & tibijpsis sufficiunt in docendo, quis tam stultus est, vt dicat ꝙ doctrinam quā eos decet facere & docere, debeant à non facientibus mendicare? Condēno igitur tecū in magisterio pompam, sed commendo officium. Damno fratrem mino rem pomposum, & dico eum magisterio penitus indignum, sed commendo studiosum, credens ꝙ nulli magis quàm tali competat auctoritas docendi Euangeliū Iesu Christi. Restat igitur, vt de philosophantibus aliquid subiungamus. Audi charissime sicut in cæteris, sic & in hoc pariter concordemus. Fateor displicent tibi curiositates, displicent & mihi, & displicent fratribus bonis, & displicent Deo & angelis iuis. Nec defendo circa scripta puerilia mulsitares, sed detestor eos pariter te cum. Vnde & tibi & mihi consulo, vt habeamus zelum secundum scientiam, ne detestemur plus quàm oportet. Fortasis enim inter peccata minuta, & venialia cōputandum est. Vix enim grana ablq; paleis colligi

Matt. 23.
1. Cor. 7.
1. Tim. 3.
Matth. 5.

1. Pet. 2.
Eccles. 29.
Eche. 4.

colligi possunt, & verba diuina sine verbis humanis. Hæc autem omnia separantur per zelum compunctionis, & fletum deuotionis, quæ faciunt triticum veritatis à verborum paleis separari. Et fortasse videntur aliqui curiosi, qui magis sunt studiosi. Si quis enim studeret in dictis hæreticorum, vt eorum sententias declinando magis intelligeret veritatē, nec curiosus nec hæreticus sed catholicus esset. Cum verba philosoporum aliquando plus valent ad intelligentiam veritatis, & errorum confetationes, non deuiat à puritate in his aliquando studens, maximè cum multæ sint conclusiones fidei, quæ sine his terminari non possunt. Vnde si velimus nimis strictè iudicare, fortasse ipsos sanctos (quod impium est) iudicabimus curiosos. Nam nullus melius naturam temporis, & materiæ describit quàm Augustinus, inquirendo & disputādo in libro confessionum. Nullus melius exitus formarum, & propagīnem rerum, quàm ipse super Gen. ad literam. Nullus melius quæstiones de anima, & de Deo, quàm ipse in lib. de Trinita. Nullus melius naturam creationis mundi, quàm ipse in lib. de Ciuit. Dei. Et (vt breuiter dicā) pauca aut nulla ponunt magistri in libris suis, quin illa reperias in libris Augustini. Lege Augustinum de doctrina Christiana, vbi ostendit, quomodo non potest intelligi sacra scriptura, sine aliarum scientiarum peritia. Ostendit etiā, ꝙ sicut filij Israel absportauerūt vasa Aegypti, sic doctores theologi doctrinā philosophiæ. Vnde multa quæ non didicimus per philosophos. & de dictis philosophię, dicimus per sanctos. Ac per hoc nō debet tibi esse mirum si minus fundati intrantes, fiant in scientia in ordine fundatiores. Sed esto ꝙ ista sint reprehensibilia & purganda, non propter hoc retraharis, quia nullus ad hoc compellitur, sed is magis amatur, qui magis est talium aspernator. Nec prælati talia præcipiunt, sed permittunt. Nec propter tres vel quatuor vitiosos, debet magister contemnere innocentes. Et si aliqui abundent libris ad tempus, alijs plerisque multō plus indigentibus poterint dispensari, cum multò plures egeant quàm abundent. Nec te moueat, ꝙ fratres fuerunt in principio simplices & illiterati, immo magis debet hoc in te fidem ordinis confirmare. Fateor coram Deo, ꝙ hoc est quod me fecit vitam beati Francisci eligere, ꝙ non fuit per hominum prudentiam inuenta, sed per Christum, & quia opera Christi non deficiunt, ostenditur hoc opus fuisse diuinū, dum ad cōfortium virorum simplicium etiam sapientes non sunt dedignati descendere, attendētes illud Apostoli. Siquis est inter vos sapiens, stultus fiat, vt sit sapiēs. Rogo charissimè, vt non nimis abundes in sensu tuo, nec credas te prudentiorem nec meliorem omnibus, quos Deus ad statum istum vocauit, etsi vocauerit te, non recuses. Vale in Domino.

EIVSDEM SERAPHICI DOCTORIS, In Orationem Dominica Expositio.

PATER noster, &c. Oratio hæc priuilegiata est in tribus, nempe, in dignitate, quia à Christo composita, in breuitate, vt citius sciatur, melius retineatur, & frequentius dicatur, in fœcunditate, quia omnes petitiones continent, & vtriusque vitæ necessaria complectitur. Pater noster diuiditur in exordium, cum dicitur. Pater noster. In tractatum, cum dicitur. Sanctificetur nomen tuum, &c. Vltimò in conclusionem, cū dicitur. Si enim dimiseritis. Sec hæc conclusio non est de integritate orationis. In exordio datur petenti fiducia, cum dicitur. Pater noster, non domine. Domino seruitur timore, patri verò amore, teste Malachia, qui ait. Filius honorat patrem suum, & seruus Dominum suū timebit. Si ergo pater ego sum, vbi honor meus? & si Dominus ego sum, vbi est timor meus? In tractatu pronuntur omnia nobis necessaria, & in conclusione infertur necessaria ex præmissis consequentia. Deus dicitur pater noster, generaliter omnium per creationē, iuxta illud. Nunquid non ipse est pater tuus qui possedit, & fecit, & creauit te? Fecit in corpore creauit anima, & possedit in vtroque. Deus dicitur pater noster, specialiter iustorum per adoptionem, dicente Domino. Estote perfecti, sicut & pater vester cœlestis, perfectus est. Et in Luca, si ergo vos cum sitis mali, &c. Deus etiā dicitur pater noster, singulariter Christi, per æternam generationem, iuxta illud. Non solum soluebat Sabbatum, sed & patrem suum dicebat Deum. Et in Matth. Neq; patrem quis nouit, nisi filius, & cui voluerit filius reuelare. Pater est primo modo, per impressam imaginem: secundo modo per appositam gratiæ similitudinem, & tertiò modo per æternam originem. Qui es in cœlis, idest in Angelis, vel in cœlis, idest in Sanctis. Sancti enim dicuntur cœli, quadrupliciter, scilicet propter vitæ sublimitatem, dicente Paulo. Nostra conuersatio in cœlis est: propter bonorum operū claritatem, ipso Apostolo dicente. Inter quos lucetis sicut luminaria in mundo, verbum vitæ continentes. Et in Matth. Luceat lux vestra coram hominibus, &c. Propter propositi firmitatem, dicente Psal. Verbo Domini cœli firmati sunt. Et denique, propter Deum in eis quiescentem per gratiam iuxta illud. Cœlum mihi sedes est. Et in Psalm. Dominus in cœlo parauit sedem suam. Dicit ergo. Pater noster qui es in cœlis, idest in spiritualibus, vt ad spiritualem mansuetudinem (in qua habitat) festinare discamus, & cœlestia ab eo quæramus. Sanctificetur nomen tuum. Terminato exordio, sequitur tractatus, qui diuiditur in duas partes, in prima oratur pro bonis adipiscendis, & in secunda pro malis ammouendis: Ibi. Et dimitte nobis debita nostra, &c. Primò petitur pro bonis adipiscendis. Sunt enim bona æterna quæ petuntur in præmium. Sanctificetur nomen tuum. Petimus, quòd ipla gloria, siue perfecta notitia confirmetur in nobis: & hoc eris in gloria perseuerando. Sunt bona etiam, quæ petuntur spiritualia, in meritum siue in bonum perseuerantiæ. Adueniat regnum tuum, idest Ecclesia, vel anima in qua per gratiam regnas. Adueniat, idest, in finem perueniat. Sunt bona itidem spiritualia quę petuntur in bonum gratię, fiat voluntas tua, idest libertas nostri arbitrij, societur per gratiam tuæ voluntati. Sunt denique bona temporalia quæ petuntur in sustentationem, siue temporale subsidium. Panem nostrum quotidianū da nobis, &c. Secundò petitur pro amouendis malis, nempè præteritis, cum dicit. Et dimitte nobis. Pro amouendis etiam præsentibus, cum dicit. Sed libera nos à malo. Demum, & amouendis malis futuris, cum dicit. Et ne nos inducas in tentationē. Preterita mala sunt dolēda, presentia vitanda, & futura præcauenda. Septē sunt petitiones. s. Sanctificetur nomen tuum. Adueniat regnū tuum. Fiat volūtas tua. Panem nostrum quotidianum. Et dimitte nobis debita nostra. Et ne nos inducas. Sed libera nos à malo. Septem sunt dona. s. sapientia, intellectus, consilio, fortitudo, scientia, pietas, & timor. Septē etiam sunt beatitudines, nempè regnum cœlorum, possessio terræ, consolatio, saturitas, misericordię consequutio, visio Dei, & filiatio Dei. Septem virtutes sunt contra septem vitia, videlicet, paupertas spiritus

Malach. 1.
Deut. 32.
Matt. 5.
Luc. 11.
Ioan. 5.
Matt. 11.
Phil. 3.
Phil. 2.
Matth. 8.
Psal. 32.
Isa. 66.
Psal. 102.

Universidad de Deusto
Biblioteca

contra superbiam, siue inanem gloriam: mansuetudo, contra iram: luctus, contra inuidiam: sitis iustitiæ, contra acediam: misericordia, contra euaritiam: munditia cordis, contra gulam: denique pax, contra luxuriam. Homo ergo ægrotus, Deus medicus, vita languores, petitiones planctus, dona antidota, virtutes sanitates, beatitudines fœlicitates & gaudia, petitiones dona, donis virtutes, virtutibus beatitudines obijciuntur, & vitia excluduntur. Sanctificetur nomen tuum. Petitio, Sanctificatio, donum sapientia, virtus pax, beatitudo filiatio Dei & vitium contra quod luxuria. Sanctificetur nomen tuum. Nomen Dei inuenimus in scriptura tripliciter, scilicet, terribile, iuxta illud Deuteronom. Nisi timueritis nomen eius glorioſum, & terribile, hoc est, Dominum Deum tuum, augebit Dominus plagas tuas. Admirabile, teste Dauid, qui ait. Domine Dominus noster quàm admirabile est nomen tuũ in vniuersa terra, &c. Laudabile, ipso etiam Dauid alibi dicente. A solis ortu vsq; ad occasum laudabile nomen Domini, &c. Est ergo nomen Dei terribile, quantum ad potentiam, quæ attribuitur Patri: est admirabile quantum ad sapientiam, quæ attribuitur filio: est denique laudabile, quantum ad bonitatem, quæ attribuitur Spiritui sancto. Sanctificatur ergo, idest, in nobis firmatur. Nomen tuum terribile, in cognitione summæ potestatis: admirabile in cognitione primæ veritatis: & laudabile, in cognitione summæ bonitatis.

Deut. 28.

Psal. 8.

Psal. 112.

Dicit ergo, Sanctificetur nomen tuum, quasi diceret, da nobis spiritum sapientiæ, idest, iucunditatem internam, vt gustemus quàm suauis es, & hoc generet in nobis pacem, & hoc contra luxuriam: quia dicit Propheta. Non est pax ossibus meis, à facie peccatorum meorum. Adueniat regnum tuum. Petitio, aduentus regni, donum intellectus, Virtus munditia cordis, beatitudo visio Dei, & vitium contra quod gula. Adueniat regnũ tuum. Regnum Dei dicitur militãs Ecclesia, vt habetur in Matth. Mittet filius hominis Angelos suos, & colligent de regno eius omnia scandala. Dicitur etiam regnum Dei, doctrina euangelica dicente Luca. Lex & Prophetæ vsque ad Ioannem, & ex eo regnum Dei euangelizatur, & omnis in illud vim facit. Dicitur denique regnum Dei, beatitudo æterna, dicente vbi supra Matth. Fulgebunt iusti sicut sol in regno patris eorum. De hoc præcipuè accipitur, quod hic dicitur, licet nõ incongruè de alijs accipi possit. Dicit ergo. Adueniat regnum tuum: quasi diceret. Da nobis spiritum intellectus, quo mundati corde, intelligamus te in præsenti regnare per fidem, vt in futuro videamus te regnare per speciem: & hoc est contra gulam, de qua dicitur. Vinum & ebrietas auferunt cor. Fiat voluntas tua, Petitio, voluntatem Dei fieri, donum consilium, virtus misericordia, beatitudo, misericordię consequutio, vitium contra quod auaritia. Voluntas Dei est ad tria, nempe ad creationem, vt dicitur in Psal. Omnia quæcunque voluit fecit, Ad gratificationem, dicente Paul. Hæc est voluntas Dei sanctificatio vestra. Et ad glorificationem, teste Domino, qui ait. Hæc est voluntas patris mei, qui misit me, vt omnis qui videt filium, & credit in eum, habeat vitam æternam. Est ergo voluntas Dei, Creans, gratificans (de qua hic accipitur) & glorificans. Dicit ergo. Fiat voluntas tua, quasi dicat. Da nobis spiritum consilij, vt faciamus voluntatem tuam, maximè misericordiam, quæ perimit auaritiam, quatenus misericordiam consequimur. Secũdum illud. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Sicut enim auaritia consistit in acquirendo, & retinendo, ita misericordia in dando & dimittendo. Quid autem prodest sæpius dicere, Fiat voluntas tua, & nolle iuuare? Vult Deus apud te esse pauperes, vt per eos saluetis & corpore & anima. Cum enim defuerunt vasa, stetit oleum. Vos venitis voluntatem frangendo. Panem nostrum quotidianum. Petio, Panem dari, donum fortitudo, virtus esuries iustitiæ, beatitudo saturitas, vitium contra quod acedia. Panem nostrum, &c. Est panis tripliciter, scilicet, Corporalis, vt dicitur in Gene. In sudore vultus tui vesceris pane tuo. Est etiam sacramentalis, vt dicit Apostolus. Quicunque manducauerit panem hunc, & biberit calicem Domini indignè, &c. Est quinque panis iste æternalis, iuxta illud. Ego sum panis viuus: & ille præcipuè dicitur supersubstantialis. Et Hierony. inquit. Supersubstantialis panis est, qui dicit. Ego sum panis viuus. Qui videlicet vniuersas superat creaturas. Licet autem sint multi panes mystici, de his tamen tribus exponunt doctores, quòd hic dicitur. Vnde Augustinus. Panis quotidianus dictus, vel necessaria huius vitæ, vel sacramentum corporis Christi. Oportet ergo, vt coniunctè omnia ista tria accipiantur, vt scilicet panem quotidianum petamus, simul & necessaria corpori, & sacramentum visibile, & inuisibile verbum Dei. Vnde de his tribus potest accipi quod dicitur. A mice commoda mihi tres panes. Primus ergo panis est ad corporis sustentationem, secundus in via ad animæ refectionem, & tertius in patria ad æternam fruitionem: Dicit ergo, Panem nostrũ supersubstantialem, &c. quasi dicat, da nobis spiritum fortitudinis, qui multiplici pane roborat animam, ne deficiamus in præsenti esuriendo iustitiam, per quam expellentes acediam, plena iustitia saturabimur in futuro, Secundum illud; Beati qui esuriunt, & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Dimitte nobis debita nostra. Petitio, dimitti debita, donum scientia, virtus luctus, beatitudo consolatio, vitium contra quod inuidia. Dimitte nobis debita nostra, est debitum offensæ, Domino attestante, qui ait. Serue nequam omne debitum dimisi tibi, quoniam regasti me, &c. Est debitum bonæ vitæ, iuxta illud. Cum feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicite, serui inutiles sumus, quod debuimus facere, fecimus. Est etiam debitum peccuniæ, nam ait Salomon. Noli esse cum his, qui defigũt manus suas, & qui vades se offerunt pro debitis. Agitur autem hic de debito offensæ, non pecuniæ. Debitum primum, malum: secundum bonum: & tertium indifferens. Dicit ergo. Dimitte nobis, &c. quasi dicat. Da nobis donum, scientiam, & virtutem, luctum quo tam nostra, quàm aliena peccata cogitemus & desleamus, vt nobis debita nostra dimittas, & ita consolationem habeamus contra inuidiam, quæ facit hominẽ de alieno bono tabescere. Vnde versus. Inuidus alterius macrescit rebus opimis. Et ne nos inducas in tentationem. Petitio. Non induci in tentationem, donum pietas, vitus mansuetudo, beatitudo, possessio terræ, vitium contra quod ira. Et ne nos inducas. Est tentatio irritationis, sicut scriptum est. Vocauit Moyses nomen loci illius tentatio, propter iugum filiorũ Israel, & quia tentauerunt Dominum dicentes. Est ne Deus in nobis? Est tentatio probationis, nam dicit Iacob. Beatus vir qui suffert tentationem. Et in Tobia. Hanc tentationem ideò permisit Deus euenire illi, vt posteris daretur exemplum patientiæ eius, sicut & sancti Iob. Est etiam tentatio malæ persuasionis, vt habetur in Matt. Accedens tentator dixit ei. Si filius Dei es, &c. Et in Paulo. Fidelis Deus, qui non patietur vos tentari, supra id quod potestis, &c. De hac tertia intelligitur præcipuè quod hic dicit. Dicit ergo. Et ne nos inducas, &c. quasi dicat. Da nobis spiritum pietatis, & mansuetudinem spiritus, vt per spiritum pietatis vincamus tentationem, exercendo nos ad pietatem, & per mansuetudinem vincamus vitium, iram, non reddendo malum pro malo, vt ita beati, possideamus terram viuentium, quam per spũm pietatis & mãsuetudinẽ obtineamus.

Vnde

Matt. 13.

Luc. 16.

Matt 13.

Osee. 4.

1. Thes. 4.

Ioan. 6.

Matt. 5.

Gen. 3.

1. Cor. 11.

Ioan. 6.

Luc. 11.

Matt. 6.

Luc. 17.

Prouer.

Exodo.

Iacob. 1.

Tobiæ.

Matth. 4.

1. Cor. 10.

Vnde dicitur. Beati mites, quoniam &c. Sed libera nos à malo. Est liberatio à malo culpæ, iuxta illud Apostoli. Liberati à peccato, serui autem facti Deo. A malo miseriæ, ipso Paulo attestante, quæ ait. Creatura liberabitur à seruitute corruptionis, in libertatem, &c. Est etiam liberatio à malo pœnę æternæ. Vnde dicitur. De manu mortis liberabo eos, de morte redimam eos. Dicit ergo. Sed libera nos, &c. q.d. Da nobis spiritum timoris, vt per illum vincamus mala, per virtutem paupertatis spiritus bona adipiscamur: quatenus exclusis vitijs, & contemptis terrenis, habeamus eterna, scilicet, beatitudinem regni cœlorum, quam Lucifer & primi parentes per vitium inanis gloriæ amiserunt. Amen. Hierony, dicit, quòd apud Hebræos vnũ ex tribus solet submitti: scilicet, Amen, Salon: vel Sela. Amen. Significat verè, vel fideliter. Salon significat pacem. Et Sela significat semper. Nota, quòd dici solet, q̃ Amen, quandoq; tenetur nominaliter, vt in Apoc. Hæc dicit amen testis fidelis & verus, qui est principium creaturę Dei. Quandoq; aduerbialiter, vt ibi. Amen amen dico vobis. Nonnunquam etiam tenetur aduerbialiter vt hic. Amen, idest, omnia prædicta fiant nobis ex tua gratia.

Matth. 5.

Rom. 6 Rom. 8.

Oseę. 13.

Apoc. 3.

SERAPHICI DOCTORIS S. BONAVENTVRAE.

TRACTATVS, QVI SPECVLVM BEATAE MARIAE VIRGINIS INTITVLATVR.

In speculum Beatæ Mariæ Virginis.

PROLOGVS.

VONIAM vt ait beatus Hyeronymus. Nulli dubiũ est quin totum ad gloriam & ad laudem pertineat Dei, quicquid dignè genitrici suæ impensum fuerit; ideò ad laudem & gloriam Domini nostri Iesu Christi, aliqua de laude & gloria glorioſissimæ matri eius promere cupiens, dulcissimam eiusdẽ matris salutationem pro materia assumere, dignum duxi. Sed certè ad hoc opus nimiam omnino fateor esse meã insufficientiam, propter nimiam materiæ tantæ incõprehensibilitatem: propter nimiam scientiæ meæ tenuitatem, propter nimiam linguę meę ariditatem, propter nimiam vitæ meæ indignitatem, & propter nimiam personæ laudandæ laudem & laudabilitatem. Quis nanque materiam illam incomprehensibilem esse dubitat, de qua sanctus Hiero. ea quæ sequuntur dicere non dubitat? Quod natura non habuit, vsus nescivit, ignorauit ratio, mens non capit humana, pauet cœluum, stupet terra, creatura etiam miratur oĩs cœlestis, hoc totum est quod per Gabielem Mariæ diuinitus nunciatur & per Christum adimpletur. Qua de cã, de tali tãtaq; me loqui indignum fateor. Itẽ quo scientia mea tenuissima, & mea obscurissima, dignas Marię laudes excogitare sufficiat: cum in his ille illuminatæ mẽtis Anselmus deficiat? ait. n. sic. Lingua mihi deficit, quia mens non sufficit, Dña, Dña omnia intima mea sollicita sunt, vt tantorum beneficiorum tibi gratias exoluant. Sed nec cogitare possũt dignas, & pudet proferre non dignas. Beatus quoq; Aug. Mariã alloquens ait. Quid dicam de te pauper ingenio, cum de te quicquid dixero, minor laus est, quàm dignitas tua meretur? Item: Quomodo lingua mea rudissima quõ interpretatiua mea aridissima: in enarrandis Mariæ laudibus non deficiat? cum ille diserti simæ linguę Aug. dicat. Quid nos tantilli, quid actione pusilli in laudib. Mariæ referemus cum omnium nostrũ mẽbra si in linguas verterentur, eam laudare nullus sufficere valeret? Itẽ: Cum laus non sit speciosa in ore peccatoris: quõ ego miser peccator homo, quõ indignissimæ vitæ, ego homuncio, laudes Mariæ audeam tonare? cum in his illum dignissimæ vitæ Hieronymum audiam trepidare? sic nanq; dicit. Timeo satis & valde pertimesco, dum vestris cupio parere profectibus, ne fortè sicut improbus, ita & indignus laudator inueniar: profectò cum nec sanctitas, nec facundia suppetat, vt beatam & gloriosam virginem dignè laudare queam. Item. Ad quid aquę pauxillum mariaddam? Ad quid modicũ lapillũ monti adijciam? Sed certè cũ Maria diuinis & angelicis laudibus nimium magnificata sit, quid nostra, quid precipuè mea paruitas eius laudibus adijcere possit? Deniq; beatus Hier. de ipsa loquens ait. Vt verum fatear, quicquid humanis dici potest verbis, minus à laude cæli est, q̃m diuinis & angelicis est excellentius predicata & laudata præconijs, & à prophetis, quidem pronunciata, à patriarchis figuris & ænigmatibus prefignata, ab euangelistis exhibita & monstrata, ab angelis venerabiliter atq; officiosissimè salutata. Hæc omnia diligenter pensata, piũ lectorem, piumq; auditorem mouere debent meritò, vt ignoscat mihi, quicquid insufficientię, quicquid imperitiæ ei occurrerit in hoc scripto. Quõ. n. ego tã insufficiens, cudere valerem, ea quæ tantæ virginis laudibus digna, tantæq; virginis celatoribus forent accommoda, cum in his ille tantus cælator eius & laudator beatus Bern. coarcetur, ait. n. sic. Non est quod me delectet magis quàm de gloria virginis matris habere sermonẽ Et cãm huius subiungens ait. Tantò eam affectu deuotionis amplectuntur, honorant, suscipiunt (vt dignũ est) vniuersi, vt licet de ea loqui gestiant oẽs, quicquid dr̃ de indicibili eo ipso quo dici potuerit minus gratũ sit, minus placeat, minus acceptetur. Hortatur tñ & cõsolatur me beatus Hier. dicens. Et si ad hoc nemo inuenitur idoneus, votis tñ oĩbus cessare non dẽt quilibet peccator à laudibus. Btũs ẽt Aug. loquens quõ Dei filius matri suę fœcunditatem veniendo attulit, & integritatem nascendo non abstulit: post pauca sic intulit dicens. Tñ quippe donũ Dei nec fari possumus, ad eius enarrandã magnitudinẽ paruuli, & tñ laudare compellimur, ne tacendo maneamus ingrati. Et certè vidua paupercula quæ duo æra minuta Deo gratiſsima obtulit, nõ propter hoc offerre non debuit, quia magis offerre non valuit, imo offerendo quod potuit, summo Deo placuit. Hinc est q̃ ego pauper ingenio, imo pauperrimus tã scia quàm eloquentia, hoc exiguum donnm, hoc pauperculum scriptum ad honorẽ tantę Reginæ offerre præsumpsi, vt in ipso tanquã in quodam obscuro speculo, simpliciores eiusdem Reginæ amatores, qualis & quanta sit saltem tenuiter speculentur. Et quia idem scriptũ ad instar rudis speculi aliquantũ repręsentatiuum est vitæ, & gratię & gloriæ Mariæ, iõ non inconuenienter appellari põt speculũ, Mariæ. Eia ergo benignissima Domina mea Maria, illud exiguum munus quod dat tibi pauper amicus, accipito placidè. Te. n. cum hoc munusculo, te cũ hoc opusculo salutationis tuæ saluto, te genibus flexis, te capite inclinato, te corde, & ore saluto, salutemq; dico. Aue Maria, &c.

Capitulum. Primum.

AVe Maria gratia plena, Dñs tecũ, benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui. Audi dulcissima virgo Maria, audi noua, audi mira.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mira. Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam. Audi Gabrielem nunciũ illum gloriosum. Audi fœcundationis tuæ modũ miraculosum, inclina aurẽ tuã ad cõsensum fructuosum, audi certè quod à Deo patre tibi annunciabitur, vide quõ filius Dei ex te incarnabitur, Inclina aurem Spiritui sancto, qui intra te operabitur. Quia ergo habes aures audiendi audi', & in principio audiendorũ audi inauditã hãc salutationẽ, Aue Maria. Hoc nomen, Maria, non à Gabriele, sed à fideliũ deuotione & Spiritu sancti inspiratione interpositum est. Vltima quoq; clausula videlicet, & bñdictus fructus ventris tui, nõ à Gabriele salutãte edita, sed ab Elisabeth, prophetãte addita est. Dicamus ergo singuli, dicamus vniuersi: Aue Maria, &c. O verè gratiosa, & venerabilis. O vere gloriosa & admirabilis salutãtio, vt ait Beda quãtò humanæ cõsuetudini inaudita, tãtò Mariæ digni tati é cógrua. In hac dulcissima salutatione quinq; dulcissimæ sententiæ ordinant, in quib. quinq; dulcissimę commendationes siue laudes virginis insinuantur. O verè dulcis insinuatio. Insinuatur nanque in his quàm purissima, quàm plenissima, quàm tutissima, quàm dignissima, quàm vtilissima fuerit virgo beata Maria. Purissima (inquam) propter culpę carentiã. Plenissima, propter gratiæ affluentiã. Tutissima propter diuinam præsentiã. Dignissima propter personę suæ reuerentiã. Vtilissima, propter prolis suę excellentiã. Quã purissima. per culpæ carentiã fuerit Maria, benè insinuatur cum dr. Aue rectè nanq; ei dr, aue, quæ ab oĩ veh culpæ immunissima fuit, sic vtiq; matrem Dei decuit Anselmo teste qui ait. Decebat vt hoĩs illius conceptio de matre purissma fieret, vt ea puritate qua maior sub Deo nequit intelligi, virgo illa niteret, cui Deus pater vnicum filium quem de corde suo æqualem sibi genuit, ita dare disponebat, vt esset vnus atque idem Dei & hominis filius. Item quàm plenissima per gratiæ affluentiam fuerit Maria, benè insinuatur, cum dr gratia plena. Et verè plena, & plus quàm plena, sicut testatur Anselmus, deuotissimè exclamans & dicens, O fœmina plena & super plena gratia, de cuius plenitudinis exundantia respersa, sic reuiuiscit oĩs creatura. Itẽ quãm tutissima per diuinã præsentiã fuerit Maria bene insinuatur, cũ dr, Dñs tecũ. Meritò Dño præsente, Dño secum existente Maria specialiter tutissima é, quia dñs pater, dñs filius, dñs spiritus sanctus sic secum est, q ipsa ei specialiter familiarissima est, sicut patet p beatum Ber. qui sic dicit. Nec tantum dñs filius tecum carne tua induisti, sed & dñs spiritus sanctus de quo cõcipis, & dominus pater qui genuit quem concipis.

Item, quàm dignissima propter personæ suæ reuerentiam fuerit Maria, bene insinuatur, cum dr, benedicta tu in mulieribus. Nequaquã. n. persona eius posset non esse dignissima, quę tanta benedictione est reuerendissima. Vnde iterũ stupens, & exclamans dicit Ansel. O virgo benedicta & superbenedicta, per cuius benedictionem benedicitur omnis creatura, non solũ à creatore, sed creator à creatura. Item quàm vtilissima per prolis suę excellentiã fuerit Maria, bene insinuatur cũ dr, & benedictus fructus ventris tui. Ad saluandum nanq; mundum per hoc vtilissima fuit q ipsa fructum salutis excellentissimum, & potentissimũ genuit, ideò idem deuotus eius Ansel. ait. Per fœcunditatem tuam Dña, immundus peccator est iustificatus: dãnatus saluatus, & exul reductus, partus enim tuus Domina mundum captiuum redemit, ægrũ sanauit, mortuũ suscitauit. Videtis charissimi, ergo quomodo Maria propter culpæ carentiam, & immunitatem, meritò per Aue, salutatur: propter gratię affluentiam, & immensitatem, merito gratia plena commemoratur propter diuinam præsentiam & familiaritatem, meritò Dominus secum insinuatur: propter personę suæ reuerentiam, & dignitatem, merito benedicta in mulieribus nunciatur: propter prolis suæ excellentiam & vtilitatem, meritò benedictus fructus ventris sui proclamat. De his aũt singulis secundũ ordinẽ videamus.

Capitulum secundum.

AVe Maria gl'ria plena, &c. Verbũ bonũ, & suaue personemus illud aue, quod initiata est nostra redemptio ab æterno væ. Personemus (inquam) singuli, personemus deuotissimè vniuersi dicentes. Aue Maria, aue, & aue, & iterum aue, & millies aue. Ecce carissimi sicut supradictum est sanctissima Virgo Maria propter omnimodam culpę carẽtiam, & immunitatem propter omnimodam vitæ innocentiam, & puritatem, merito ei in principio salutationis Aue dicitur. Aue vtiq; & absq; væ. Considerandũ aũt est, q triplex est væ, à quò immunissima fuit ista, cui dictum est. Aue. Est autem væ culpæ, væ miseriæ, & væ gehennæ. Est autem væ culpę actualis, væ miseriæ originalis, & væ pœnæ gehennalis. De his tribus præ- Beata virgo immunis fuit à triplici væ.
vę non incongruè intelligimus, quod in Apoc. legimus Audiui (inquit Ioannes) vocem vnius Aquilæ volantis per medium cœlum, dicentis voce magna. Væ, væ, væ, habitantibus in terra. Sed ecce quolibet istorum triũ, væ, multiplicatur, heu per tria vę, vt sic simul sint nouem vę, contra quæ Mariæ rectè dicitur. Aue. Nã tria culpæ, tria miserię, tria gehennæ sunt væ, pro quorum carentia, ipsa meritò salutatur per Aue. Primò igitur charissimi considerandum est, q triplex est vę culpæ, videlicet væ culpę cordis, vę culpę orisi & vę culpæ operis. De his tribus vę etiam dici potest. Vę væ, vę habitantibus in terra, Væ ergo peccatorib. pro culpa cordis, sicut dicitur in Isa. Væ qui profundi estis corde, vt à Domino absondatis consilium, &c. Vę certè profundis corde ad malum, quia profunda corda malorum, sunt profundę sentinę Diabolorum, & profunda sepulchra plena fœtoribus vitiorum. Vę ergo eis, vt dicitur in Matt. Vę vobis scribæ & Pharisęi hypocritę, qui similes estis sepulchris dealbatis, quæ foris apparent hominibus speciosa, intus aũt plena sunt ossibus mortuorum, & omni spurcitia. O quàm longè ab isto væ fuit innocentissimum cor Mariæ, teste Bernar. qui ait. Proprium delictum Maria non habuit & ab innocentissimo corde eius etiam pœnitentia lõge fuit, Vnde ergo cor Mariæ pœnitere debuit, cum nunquam dignũ aliquid pœnitentia admisit? Ideoq; mundissimũ cor eius non fuit sentina Diaboli, nó fuit sepulchrũ vitij, imo fuit hortus & paradisus Spiritus sancti. Iuxta illud Cant. Hortus conclusus soror mea sponsa. Hortus (vt ait Hieronymus) hortus deliciarum, in quo consita sunt vniuersa florum genera, & odoramenta virtutum. Quia ergo Maria tam lõgè fuit ab isto væ, ideo meritò dictum est ei: Aue. Item væ peccatoribus pro culpa oris, sicut dicitur in Isaia. Væ qui dicitis malum bonum, & bonum malum. Vę his, væ omnibus, qui ore peccant, sicut in Psal. dicitur. Venenum aspidum sub labijs eorum. O quàm longe ab isto væ fuit sanctissimum os Marię, Vnde btus Amb. dicit. Nihil tornũ in oculis Marię nihil in verbis procax, nihil in actu verecundum fuit. In ore igitur Mariæ non fuit fel, & venenum Diaboli, sed mel & lac Spiritus sancti. Iuxta illud Canti. Fauus distillans labia tua sponsa, mel & lac sub lingua tua. Nonne Maria mundissimum lac habuit sub lingua quando castissimum illud verbum ait. Quomodo fiet istud? Nonne etiam Maria dulcissimum mel sub lingua habuit, quãdo illud mellifluum verbum dixit. Ecce ancilla Domini? Quia ergo à Maria tàm longe fuit oris, vę, ideo meritò dictum est ei: Aue. Item: væ peccatoribus pro culpa operis, sicut dicitur in Eccle. Vę duplici corde, oris,

Beata virgo immunis fuit à triplici væ originalis.

Apoc. 8

Hiere. 10.

Beata Maria immunis fuit ab omni peccato cordis. Regum.

Esaiæ. 29.

Matth. 23.

Cant. 4

Esaiæ 5.

Psalm. 13.

Eccles. 21.

Dann. 4.

Eccles. 21.

Comparatur virginis fœtori vitiorum.

& labijs scelestis & manibus malè faciẽtibus. Væ publici corde pro culpa cordis, vę labijs scelestis, pro culpa oris, væ manibus malè facientibus, pro culpa operis.

O quàm longè à tali væ fuit omne opus, & omne vita Mariæ propter quod Bern. ait, Decuit Reginam virginum, singularis priuilegio sanctitatis absque oĩ peccato ducere vitam, vt dũ peccati mortis pareret perem ptorem, munus vitæ, & iustitię omnibus obtineret.

Nota, nec corde, nec ore, nec opere maculam peccati habuit, nec contraxit, vt vere ei Dñs dicere posset. Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te. Sic ergo innocentissima & sanctissima Maria corde fuit absque væ, ore absque væ, opere absque væ. & ideo dictũ est ei Aue. Secundò charissimi considerandum est, q Maria immunis fuit non solum à triplici vę culpę actualis, sed etiam à triplici væ originalis miseriæ: videlicet à væ miseriæ nascentium, à væ miseriæ parientiũ, & à væ miseriæ morientium. Væ miseriæ nascentium est væ somitis nascentes infirmantis, & vę miserię parientium, est ve doloris parentes cruciantes, væ miseriæ morientium, est væ resolutionis morientes incertitudinis. De his tribus væ dici potest. Væ vę vę habitantibus in terra. Vę ergo miseriæ nascentium, est vę somitis nobis innati, quo secundum originalem corruptionem tam infirmi ad bonum, & tam proni ad malum sumus, q quilibet cũ somite natus, quilibet per somitem infirmus & plagatus, dicere potest illud Hierem. Væ mihi super contritione meã, pessima plaga mea. Ego autem dixi. Planè hæc infirmitas mea est, & ego portabo illam. Sed heu, non solum inest nascentibus, væ infirmitatis & miseriæ, adultos ad peccatum inclinantis, sed etiam væ fœditatis & culpæ, parvulos ad irã obligantis. De qua Apostol. ait. Omnes nascimur filij iræ. O quàm immunis ab isto væ nascentium fuit sanctissima natiuitas Mariæ quæ non solum ab originali culpa, sed etiam à somitis miseria inquantum ad peccatum ductiuus erat, sic liberata creditur per sanctificationem in vtero, vt nunquam ad peccatum inclinata fuerit in hoc mundo: teste Bernardo, qui ait. Puto q copiosior gratia sanctificationis in ipsam descenderit, quæ non solum ortum eius sanctificauit, sed etiam vitam deinceps ab omni peccato custodierit immunem. Quia ergo natiuitas Mariæ: tam longe fuit ab isto væ ideo merito ei dictum est: Aue. Item væ miseriæ parientiũ, est illud originalis maledictionis væ, de quo dictum est Euæ. In dolore paries filios, &c. De hoc vę plerisq; prægnantibus dici potest generaliter quod Dñs de quibusdam prægnantibus dicit specialiter. Væ autem prægnantibus & nutrientibus in illis diebus. O quàm immunis ab isto væ fuit prægnans, & pariens vterus Mariæ: Augustino teste qui ait. O quàm beata mater ista est, quæ sine contaminatione cõcepit, & sine dolore peperit medicinam. Quia ergo Maria tam longè fuit ab isto parientium væ, ideo meritò dictũ est ei: Aue. Item miseriæ ve morientium, est væ incinerationis, quod homini inflictum est, qñ peccanti dictum est. Puluis es, & in puluerem reuerteris. Vnde tam de væ morientium, quàm de væ nascentium, bene intelligi potest quod dicitur in Eccle. Væ vobis viri impij), qui dereliquistis legem Dñi altissi. Et si nati fueritis, in maledictione nascemini, & sic mortui sue ritis, in maledictione pars vestra erit. Certè tam pij, q impij nascuntur in maledictione somitis, & mortui erunt in maledictione pulueris: & tñ solis impijs væ, vtriusq; maledictionis non inconuenienter hic inculcatur, eo q ipsis & somes periculosior, & incineratio odiosior esse videatur. Deniq; iniustis miseria somitis nociuior, & memoria incinerationis amarior est quã iustis. O quàm longe ab isto incinerationis væ fuit, vt credimus) corpus Mariæ sanctissimum: hoc. n. corpus est arca sanctissima Dei, quam decuit non putrefieri, sed ad instar filij sui ante omnem putrefactionem suscitari. Vnde tam de filio, quàm de matre notabiliter ait Propheta. Surge Dñe in requiem tuam, tu & arca sanctificationis tuæ. Hæc arca de lignis impurbilib. facta est, quia caro Marię nequaquã vt credimus) putre facta est. Ideoq; bene beatus August. ait. Tam præclarum thesaurum dignius est cœlum seruare quàm terrã tantaque integritatem meritò incorruptibilitas, non putredinis vlla resolutio sequitur. Si ergo Maria eo modo quo dictum est longe fuit à nascentium væ, longè fuit etiam à morientium vę, & ideo meritò ei dictum est: Aue. Tertiò charissimi considerandum est, q Maria immunis fuit non solum à triplici væ culpæ actualis: non solum à triplici væ miseriæ originalis, sed etiã à triplici pœna gehennali. Hoc triplex vę consistit in pœnarum magnitudine, multitudine, & longitudine. Væ ergo damnatis pariter & damuandis, væ (inquam) propter magnitudinem, væ propter multitudinem, væ propter longitudinem tormentorum. De his etiã tribus væ dici potest. Væ, væ, væ, habitantibus in terra Væ ergo gehennæ consistit in pœnarum magnitudine. De hoc væ dicitur in Ezech. Væ ciuitati sanguinũ cuius ego grandem faciam pyram. Ciuitas sanguinum est collectio impiorum, cuius grandis erit pyra, in grãdi concrematione damnatorum. O quàm longe ab isto væ grandi magnitudinis pœnæ fuit grãdis magnitudo gratiæ & gloriæ Mariæ, cui contra grandem dãnandorum pœnam infernorum, etiam Deus præparauerat grandem gloriam in cœlo, vt sicut fuit grãdis in merito, ita etiam grandis esset in præmio. Vnde ipse est tronus ille grandis, de quo dicitur. Fecit Rex Salomon thronũ de ebore grandem. Thronus verò Salomonis est Maria grandis omnino in gratia & in gloria. Propter quod bene beatus Bern. ait. Quantum gratiæ Maria in terris adepta est præ cæteris, tantum in cœlis obtinuit gloriæ singularis. Quia ergo Maria tàm longissimè fuit ab isto vę, ideò meritò ei dictum est, Aue. Itẽ vę gehennę consistit non solum in pœnę magnitudine, sed etiam pœnarum multitudine. Vnde in Isa. dicitur. Vę animę eorum, quia reddita sunt eis mala. Pluraliter dicit mala, quia plura: immò plurima mala malis redduntur in gehenna. O quàm longè ab isto vę multitudinis tormentorum, fuit in Maria multitudo meritorum, & præmiorum, cui contra multa damnatorum mala in inferno, iam Deus præparauerat multa bona in cœlo: ita vt nullus Angelus, nullus sanctorum ei æquari possit, in multitudine & congregatione bonorum cœlestium. Iuxta illud Prou. Multę filię congregauerunt diuitias, tu supergressa es vniuersas. Si filias istas intelligamus sanctas animas, vel intelligẽtias Angelicas, nunquid non supergressa est diuitia Virginum, Confessorum, Martyrum, Apostolorum, Prophetarum, Patriarcharum. & Angelorum? cum ipsa sit primitiua Virginum, speculum Confessorum, rosa Martyrum, regina tũ Apostolorum, oraculum Prophetarum, filia Patriarcharum, regina Angelorum? Quid enim de diuitijs omnium horum defuit? Hieronym. enim ait. Mariam si diligẽtius aspicias, nihil virtutis é, nihil speciositatis, nihil candoris & gloriæ quod in ea non resplendeat. Quia ergo Maria tam longissima fuit à prędicto vę in gehennę ideò merito dictum est ei. Aue. Item vę gehennę non solum in magnitudine, nõ solum in multitudine, sed etiam in longitudine, siue perpetuitate pœnarum consistit. Vnde in canonica Iudę dr. Vę illis in via Cayn abierunt, & errore Balaam mercede effusi sunt, & in contractione Choræ perierunt. Et post pauca sequitur. Quibus procella tenebrarum conseruata est in æternum. Nota q dicit in æternum. & pensa quanta sit illa pœnarum & tenebrarum longitu-

Pſalm. 147

3. Reg. 10.

Beata Maria est thronus Salomonis.

Isaia 3

Prou 31

Iudę.

Universidad de Deusto
Biblioteca

longitudo,quæ finem non accipit in æternum. O quã longissimè ab isto longissimo gehennę væ,fuit longitudo gloriæ Mariæ,cui contra æternas tenebras in inferno,iam Dñs præparauerat æternam lucem in cœlo vt sicut anima peccatrix sedes Diaboli est mirabiliter, tenebrosa in æternum,ita Maria mediatrix sedes Christi mirabiliter luminosa est in æternũ,iuxta illud Psal.
Psalm. 88 Thronus eius sicut Sol in conspectu meo, & sicut Luna perfecta in æternum. Sic ergo beatissima virgo Maria longè fuit à triplici væ gehennæ:immo longè fuit à prędictis nouem væ, & ideò merito ei dictum est.
Aue. Nos ergo charissimi omnes ei dicamus aue,omnesque oremus, vt propter suum dulcissimum aue, nos oret liberari ab omni væ. Per dñm nostrũ Iesum. Christum filium suum.

Capitulum Primum.

Luc. 1. AVe Maria. Hoc nomen, sicut dictum est suprà, non Angelus sed deuotio fidelium interposuit. De hoc beatus Euangelista Lucas signanter ait. Nomen Virginis Maria. Hoc nomen sanctissimum, nomen dulcissimum, nomen dignissimum, tam sanctissimæ,tam dulcissimæ virgini, tam dignissimæ virgini conuenientissimè est impositum. Maria. n.amarum mare,Maria est stella maris,& Maria illuminata, vel illuminatrix,Maria domina interpretatur. Maria autem est mare amarum Dæmonibus, & stella maris hominibus,& illuminata, vel illuminatrix Angelicis spiritibus: Domina creaturis omnibus, Maria (inquã) dæmonibus est mare amarum spiritualiter, & Maria hominibus est stella maris officialiter,& Maria Angelis illuminatrix est eternaliter, & Maria creaturis omnibus est Domina vniuersaliter. Considerandum ergo est, ꝙ Maria interpretatur amarum mare:hoc optimè ei competit contra Diabolum,Sed nota, quomodo Maria sit mare, & quomodo sit amara,& quomodo simul sit amarum mare.Maria est mare gratia affluẽdo, & Maria est amara filio compatiendo, & Maria ẽ amarum mare Diabolum submergendo, Maria vtiq; est mare, per affluentem Spiritussancti repletionem, Maria est amara, per affluentem filij sui passionem. Maria est mare amarum,per submergentem Diaboli suffocationem.Primò considera charissime quod Maria dicitur mare,propter affluentiam & copiam gratiarum. Vnde scriptum est in Ecclesiaste. Omnia flumina intrant in mare. Flumina sunt Charismata Spiritussancti. Vnde Ioannes dicit. Qui credit in me,sicut dicit scriptura,flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ Hoc autem dixit de spiritu ,quem accepturi erant credentes in eum. Omnia ergo flumina intrant in mare, dum omnia chrismata sanctorum intrant in Mariam. flumen.n.gratiæ Angelorum intrat id Mariã, & flumen gratiæ Patriarcharum & Prophetarum intrat in Mariam, & flumen gratiæ Apostolorum intrat in Mariam, & flumen gratiæ Martyrum intrat in Mariam, & flumen gratiæ Confessorum intrat in Mariam: flumen gratię virginum intrat in Mariam. Omnia flumina intrant in mare,i. omnes gratiæ intrãt in Mariam Vnde ipsa optimè dicere potest illud Ecclesiastic. In me omnis gratia viæ, & veritatis, & in me omnis spes vitę & virtutis. Quid mirum si omnes gratia in Mariam confluxit, per quam tanta gratia ad omnes defluxit? Ait enim beatus Aug. Gratia es plena Maria, quã apud Dominum inuenisti, & hanc per totum mundũ effundere meruisti. Secundò considera charissime, ꝙ Maria in passione filij sui valdè amara fuit,quando suã ipsius animam gladius pertransiuit.Vnde ipsa bene potuit dicere illud. Ruth. Non vocetis me Noemi,i.pulchram,sed vocate me marah.i. amaram, quia amaritudine valde repleuit me omnipotens.Amara fuit Noemi,quia duo filij tui fuerunt mortui. Noemi pulchra, & amara,signat Mariam, pulchram quidem per Spiritussancti sanctificationem, amaram vero per filij sui passionem. Duo autem filij Mariæ sunt homo Deus, & homo purus vnius.n.corporaliter,alterius spiritualiter mater est Maria. Vnde beatus Bern. ait. Tu mater Regis, tu mater exulis, tu mater Dei, tu mater iudicis, & tu mater Dei & hominis,cũ mater sis vtriusq; discordiam inter filios tuos nequis sustinere. Ideò exclamans Anselmus ait. O beata fiducia, ò tutum refugium mater Dei, & mater nostra. Isti duo filij Marię ambo mortui fuerunt in passione: vnus in corpore,alius mente : vnus crucis acerbitate,alter mentis in fidelitate. Et ideò viscera Marię valde repleta fuerunt amaritudine,sicut Sanctus Augustinus testatur,dicens illa(inquit) pia mater immani dolore eiulans, pectora debilitata contũdens,ita ipsius viscera omniaq; membra fatigauerat,vt incessu deficiens,uix peruenire potuisset ad Christi funus. Vides modo quomodo Maria sit mare Spiritussancti. Vides secundò, quomodo ipsa sit amara pro morte filij sui. Tertiò considera carissimè,ꝙ Maria est mare amarum Diabolo, & Angelis eius per ipsam oppressis, quemadmodum mare rubrum amarum fuit Aegyptijs in ipso submersis, de quibus habetur in Exodo. Reduxit super eos Dominus aquas maris. O quàm amarum & timendum est hoc mare Aegyptijs. O quàm amara & timenda est, hæc Maria Dæmonibus. Vnde beatus Bernard. Non sic timent hostes visibiles quasi castrorum multitudinem copiosam,sicut aereæ potestates Mariæ vocabulum, patrocinium & exemplum : fluunt & pereunt sicut cera à facie ignis, vbicunque inueniunt crebram huius nominis recordationem,deuotam inuocationẽ, solicitam imitationem. Sic ergo vides charissime quo modo Maria est mare per affluentia sue repletionis, quomodo Maria est mare per vehemẽtiam Dominicæ passionis,& quomodo Maria est mare amarum per potentiam Diabolicæ submersionis. Consequenter considerandum est,ꝙ Maria interpretatur stella maris Hoc optimè conuenit Mariæ,quæ gerit officium stellę marinæ.Legitur.n.& verum est, ꝙ nautarum mos est,vt cum in aliquam terram nauigare disponunt,vnum sydus eligunt,cuius signo luce radiante, in eam, quam desiderant partem possunt sine errore adduci. Tale certè officium est stellæ nostræ Mariæ, quę nauigantes per mare mundi in naui innocentiæ,vel pœnitentię,dirigit ad littus cœlestis patrię. Propter hoc benè Innocentius ait sic. Quibus auxilijs possunt naues inter tot pericula pertransire vsq; ad littus patriæ ? Certè(inquit)per duo,ſper lignum & stellam, i. per fidem crucis,& per virtutem lucis,quam peperit nobis Maria maris stella.Bene autem Maria stellę maris cõparatur, propter puritatem,propter radiositatem, & propter vtilitatem: Maria enim est stella purissima, stella radiosissima, & stella vtilissima. Maria est stella purissima purissimæ viuendo, & Maria est stella radiosissima , radium ęternum pariendo. Maria est vtilissima,ad littus patriæ dirigendo. Primo ergo considera charissime,quòd Maria est stella purissima, sine peccato purissimè viuendo. Vnde de ea dici potest illud Sap. Est enim hæc speciosior Sole, & super omnẽ dispositionem stellarum,luci comparata inuenitur prior.Quidam legunt hic prior,quidam purior, vtrunque vero stellæ nostræ competit.Maria enim est prior ideſt potior siue dignior. Maria etiam purior est Sole, & stellis,& luce, quia tam dignitate, quàm puritate, Solem, & stellas, & omnem lucem superat corporalẽ immò etiam spiritualem, i. Angelicam creaturam. De qua dicitur: Diuisit Deus lucem à tenebris, i. Angelos stantes à cadentibus. Hac vtique luce Angelica prior,

Ecclesia. 24

Ruth. 1.

Exod. 14

Sap. 7

Gen. 1.

prior, & purior est Maria. Prior dignitate, & purior sanctitate. Vnde Anselmus exclamans ait. O benedicta super mulieres,quæ Angelos vincis puritate , sanctos superas pietate. Vides modo quomodo Maria sit stella purissima purissimè viuendo. Secundò considera charissime, ꝙ Maria est stella radiosissima, radium æternum emittendo, & Dei filium pariendo.
Numer. 24. Ipsa enim est stella,de qua dicitur in Numeris. Oriẽtur stella ex Iacob,& consurget virga de Israel,&c. Virga ista est Dei filius,qui stellę nostræ Mariæ est radius. Radius vtiq; de quo cantatur. Sicut sydus radium,&c. De quo etiam beatus Bern.ait, Mec syderi radius suã minuit claritatem,nec,virgini filius suam virginitatem O verè beatissima, ò verè radiosissima stella Maria: cuius radius non solum mundum immo etiam cęlum & non solum cœlum,immo etiam infernum penetrauit,sicut beatus Bern. scribens ait. Ipsa est præclara & eximia stella ex Iacob orta,cuius radius vniuersum orbem illuminat,cuius splendor etiam in supernis præsulget, & inferos penetrat. Vides modo quomodo Maria est stella purissima, purissimè viuendo, vides secundò,quomodo Maria sit stella radiosissima, filium Dei pariendo. Tertiò considera carissimè,ꝙ Maria est stella vtilissima nos ad patriam cœlestem dirigendo , immo ducendo nos per mare huius sæculi , ad gratiam filij sui tanquam ad portum paradisi. Vnde ipse est stella illa clarissimè fulgens, tres Magos ad Christum rectissimè ducens. Maria certè est stella , quæ in fluctibus præsentis vitæ valde est necessaria. Vnde Bern. dicit. Ne auertas oculos tuos à fulgore huius syderis , si non vis obrui procellis. Idem. Si insurgunt venti tentationum, si incurris scopulos tribulationum: respice stellã, voca Mariam. Igitur charissime ne in mari huius mundi demergaris, stellam sequaris, Mariam imiteris. Securissimum enim est ipsam sequi , sicut idem beatus Bernardus testatur,dicens. Ipsam sequens non deuias ipsam rogans non desperas,ipsam cogitans non erras , ipsa tenente non corruis,ipsa protegente non metuis, ipsa duce non fatigaris,ipsa propicia peruenis, & sic in temetipso experiris,quàm meritò dictum sit , & nomen virginis Maria. Sic ergo vides ,quomodo Maria est stella purissima à peccato, stella radiosissima in filio, & stella vtilissima in mundo. His visis considerãdum est,ꝙ Maria etiam interpretatur illuminata , vel illuminatrix. Hoc similiter competit tantæ virgini , quæ mirabiliter illuminata est per præsentiã Domini: iuxta illud Apoc. Vidi Angelum, alium descentem de cœlo, habentem potestatem magnam, & terra illuminata est à gloria eius. Filius Dei est Angelus magni cõsilij : terra verò à gloria Dei illuminata est Maria,quæ sicut illuminata fuit à gratia eius in mundo,ita nunc illuminata est à gloria eius in cęlo, vt sic illuminata, fiet illuminatrix in mundo & in cęlo. Propter quod cõsiderandum est,ꝙ Maria illuminata , illuminatrix est, per exempla,per beneficia,& per præmia:illuminatrix per exẽpla vitæ suæ,illuminatrix per bñficia misericor dię suæ,illuminatrix est Maria per premia gloriæ suę. Primò ergo considera charissime, ꝙ Maria est illuminatrix plurimorum per exempla lucidissimæ vitæ suę. Ipsa est cuius vita gloriosa lucem dedit sæculo, ipsa est cuius vita inclyta cunctas illustrat Ecclesias. Ipsa.n.est lucerna Ecclesiæ ad hoc illuminata à Deo, vt per ipsã contra tenebras mundi illuminaretur Ecclesia, Oret ergo Ecclesia, oret fidelis anima, & dicat . Quoniam tu illuminas lucernam meam Domine, Deus meus il lumina tenebras meas.Hanc verè lucernam Dominus illuminauit plenissime,& per hanc illuminationem tenebras animarum nostrarum fugat & fugauit. Hoc bene sentiens Bernar. ait. O Maria tu virtutum tibi indi tarum magnificis exemplis ad imitationẽ tui nos pro-

Maria est illuminata, & illuminatrix. Apoc. 18

Psalm. 17

uocas, sicq; noctem nostram illuminas,qui enim vias tuas insectatus fuerit,non ambulat in tenebris , sed habet lucem vitæ. Vides modo quomodo Maria est illuminatrix mundi per exempla lucidissimę vitæ suæ. Secundò considera, ꝙ Maria est illuminatrix per beneficia lucidissimæ misericordiæ suę : per quam multi in nocte huius sæculi illuminati sunt spiritualiter, sicut quandoque filij Israel per columnam ignis illuminati fuerunt corporaliter. Iuxta illud Psal. Deduxit eos in nube,&c. Maria nobis est columna nubis quia tanquã nubes protegit ab æstu Diuinæ indignationis: protegit etiam ab æstu diabolicæ tentationis: sicut iterum dicitur in Psal. Expandit nubem, &c. Maria quoq; columna ignis est,illuminans nos,immo illuminans mũdum multis misericordiæ suæ beneficijs. Quid nos miseri,nos obtenebrati, quid in nocte huius sæculi faceremus,si tam lucidam lucernam si tam luminosam columnam non haberemus ? quid enim totus mundus valeret,si solem non haberet ? Propter hoc benè beatus Bernar. ait Tolle corpus hoc solare , quod illuminat mundum, vbi dies ? Tolle Mariam hanc maris stellam,quid nisi caligo inuolens, vmbra mortis,ac densissimæ tenebrę relinquuntur ? Vides modo quomodo Maria est illuminatrix , per lucidissimam vitã: vides secundò quomodo Maria est illuminatrix per lucidissimam misericordiam suam. Tertiò considera carissime, ꝙ Maria etiam est illuminatrix per lucidissimam gloriam suam, quæ per omnia illuminat cœlum sicut Sol mundum. Iuxta illud Eccl. Sol illuminans per omnia respexit, & gloria Domini plenũ est opus eius Sol illuminans est Maria,quæ est pulchra vt Luna,electa vt Sol: pulchra vt Luna per gratiam, electa vt Sol per gloriam. Gloria enim Domini plenum est opus eius. Opus Domini excellentissimum est Maria,Hoc opus sicut plenum fuit gratia Domini in mundo , sic plenum est gloria Domini in cœlo. Sic ergo illuminãs Maria in gloria sua rutilans per omnia respicit: quia per omnes Angelos, & per omnes Sanctos gloriæ suę illuminationem extendit. Quid mirum si Mariæ præsentiam totum illuminat cœlum : quæ etiam totum illustrat orbem ? Ait enim Bernar. Mariæ præsentia totus illustrat orbis, & ipsa iã cœlestis patria clarius rutilat virgineę lampadis irradiata fulgore. Si ergo vides quomodo Maria illuminatrix est per vitam suam luci disimam ,quomodo illuminatrix per gloriam suam fulgidissimam est Maria. Post prædicta omnia considerandum est, ꝙ Maria interpretatur Domina. Hoc quoq; optimè competit tantæ imperatrici, quæ re uera Domina est cœlestium terrestrium, & infernorum. Domina(inquam) Angelorum, Domina hominum, Domina dęmonum,domina vtriusq; in cœlo, domina in mundo, domina in inferno. Primò considera carissime,quòd Maria est domina Angelorum,ipsa enim signata est in Domina Ester Regina,de qua legitur, ꝙ super vnã famulam suam delitiose innitebatur, altera autem famularum sequebatur Dominam , defluentia in humum vestimenta sustentans. Per Dominã Ester Reginam,intellige Mariam Reginam : duę famulæ, quarum Domina est Regina Maria, sunt Angelica, & humana creatura. O quantum gaudendum est nobis, miseris hominibus, quòd Angeli Dominum & Dominam habent,ex hominibus. Verissime enim Angelorum Domina, est Maria. Vnde Augustt. ipsam alloquens,ait. Si te cęlum vocem, altior es,si matrem gentium dicam præcedis: si Dominam Angelorum nominem,per omnia esse comprobaris , si formam Dei apellem, digna existis. Anima verò humana est famula, quæ Dominam suam Mariam sequitur in mundo. Sequitur certè colligens vestimenta Dominæ,scilicet, colligens virtutes & exempla Mariæ. Intelligentia verò Ange-

Psalm. 77.

Psalm. 104

Maria cęlestium,terrestrium, & infernorũ Domina.

Ester. 15.

Universidad de Deusto
Biblioteca

rò Angelica est famula, super quam Domina sua Maria innititur in cęlo. Innititur certè tanquam familarissima se Angelis sociando, innititur etiam tanquam delicatissima in Angelis delitiando: innititur quoq; tanquam plenissima se cum sua plenitudine Angelis communicando, innititur insuper tanquam potentissima, Angelis imperando. Omnibus enim Angelis Maria innititur suo imperio. Vnde Augustin. ait. Michael dux & princeps militiæ cœlestis cum omnibus spiritibus administratorijs, tuis virgo paret præceptis, in defendendis in corpore, & in suscipiendis de corpore animabus fidelium, specialiter tibi Domina & die ac nocte se tibi commendantium. Vides modo, quomodo Maria est Domina Angelorum in cœlo. Secundò cõsidera charissime, quòd Maria est Domina hominum
Psalm. 122 in mundo. De hac Domina in Psal. dicitur. Sicut oculi ancillæ in manibus Dominæ suæ, &c. Ancilla Dominę Marię est quelibet anima fidelis, immo etiã Ecclesia vniuersalis. Oculi huius ancillę in manibus dominæ suę semper debent esse, quia oculi Ecclesiæ, oculi omnium nostrum ad manus Marię semper debent respicere, vt per manus eius aliquid boni accipiamus, & per manus eius quicquid boni agimus Domino offeramus. Per manus enim huius Dominæ habemus, quicquid boni possidemus, testante beato Bernardo, qui ait. Nihil nos Deus habere voluit, quod per Marię manus non transiret. Per manus quoque huius Dominæ offerre Deo debemus, quicquid boni egerimus, quemadmodum beatus Bernardus hortatur dicens,

Modicum illud quod offerre desideras, gratissimis illis & omni acceptione dignissimis Marię manibus tradere cura, si non vis sustinere repulsam. Benè nobis carissimi, benè nobis, quòd talem dominam habemus, quę manus tam liberales habet ad nos, & tam præpotens est apud filium super nos, vt securi ad ipsam confugere possimus omnes nos. Vnde deuotissimus Anselmus ait. Domina magna cui gratias agit contio lætaiustorum, ad quam territa fugit turba reorum: ad te prę potens & misericors Domina ego peccator anxius cõfugio. Vides modo quomodo Maria est Domina Angelorum in cœlo, vides secundò quomodo Maria est Domina hominum in mundo. Tertiò considera carissime, quomodo Maria est Domina dęmonum in inferno, tam potenter eis dominans etiam, vt de ipsa ac-
Psalm. 109 cipi possit illud Psal. Virgam virtutis tuæ emittet dominus, &c. Virga virtutis est virgo Maria. Ipsa est virga Aaron florida per virginitatem, & fructifera per secunditatem. Ipsa quoq; est virga, de qua dicitur in Isa.
Isaia. 11. Egredietur virga de radice Iesse. Hæc virga virgo Maria, virga virtutis est contra inimicos infernales, quibus magna virtute dominatur, & ideò domina tã magna, tam magnæ virtutis, meritò à nobis amatur, meritò à nobis laudatur, & meritò à nobis exoratur, vt nos contra inimicos istos tueatur. Exemplum dat nobis, Anselmus, qui tantam Dominam alloquens ait. Te Domina magna & valde magna, te vult cor meum amare, te cupit os meum laudare, te desiderat venerari mens mea, te affectat exorare anima mea, quia tuitioni tuæ se commendat tota substantia mea. Sic ergo vides quomodo Maria est Domina Angelorum in cœlo, domina hominum in mundo, & domina dęmonũ in inferno. Vides ergo ex prædictis, quòd Maria mare amarum, quòd Maria stella maris, Maria illuminatrix, Maria domina conuenientissimè interpretatur. Maria enim amarum mare est dęmonibus peruersis, Maria stella maris est hominibus conuersis, Maria illuminatrix est Angelis non auersis, Maria est dominãs creaturis vniuersis. Oremus charissimi, oremus deuotissimè, oremus Mariam & dicamus. Eia mare amarum, Maria adiuua nos, vt in vera pœnitentia totaliter amaricemur. Eia stella maris Maria adiuua nos, vt per mare sæculi spiritualiter rectificemur. Eia illuminatrix Maria adiuua nos, vt in gloria æternaliter illuminemur. Eia domina Maria adiuua nos, vt tua gubernatione, & dominatione filialiter gubernemur. Per Dominum nostrum, &c.

Capitulum quartum.

AVe Maria. Nomen illud affectuosum, dulcissimum, nomen id gratiosum & nobilissimum, nomen id gloriosum & dignissimum optimè conuenit beatæ virgini dñæ nr̃æ. Cõuenientissimè virgo tã pia vocata est Maria Ipsa. n. ẽ Maria, quę & oĩ vitio caruit, & omni virtute claruit. Ipsa (inquam) est Maria, quæ à septem vitijs capitalibus fuit immanissima. Maria enim contra superbiam profundissimam per humilitatem, contra inuidiam affectuosissima per charitatẽ contra iram mansuetissima per lenitatem, contra acediam indefessissima per sedulitatem, Maria contra auaritiam tenuissima per paupertatem, Mariam contra gulam temperatissima per sobrietatem, Maria contra luxuriam castissima per virginitatem fuit. Hęc omnia ex illis scripturis colligere possumus, in quibus nomẽ Marię expressum inuenimus. Primò considera charissime, q̃ Maria profundissima apud se fuit per humilitatem. Ipsa enim est Maria, de qua dicitur in Luc. Di- Luc. 1.
xit autem Maria. Ecce ancilla Domini. O mira & profunda humilitas Mariæ. Ecce Mariam Archangelus al- Mariæ humilitas.
loquitur, Maria gratia plena, dicitur, superuentio Spiritussancti premittitur, Maria in matrem Domini assumitur, Maria iam omnibus creaturis anteponitur, Maria iam domina cœli & terræ efficitur, & prohis omnibus non extollitur, sed in his omnibus mira humilitate deprimitur, dicens. Ecce ancilla Dñi. Propter hoc benè ait Beda sic. Maria nequaquam se donis cœlestibus, quasi à se hęc essent ex se extulit, sed vt magis magisq; donis apta esset, diuinis in humilitatẽ gressum mentis fixit Angelo respondens. Ecce ancilla domini. Hoc est contra multos, qui in prosperis & honoribus, qui in gratijs, & virtutibus non humiliantur cũ Maria, & cum Christo, sed intumescunt cum Eua, & Lucifero. Sed certè Mariæ humilitas, non solum in verbo, sed etiam in facto declaratur, non solum in verbo Regalis responsionis, sed in facto legalis purgationis: non solum in verbo quo se humiliauit tanquã ancillam & seruitricem, sed etiam in facto quo se humiliauit tanquam ream & peccatricem. Ipsa enim est Maria, de qua dicitur in Lu. Postquã impleti sunt dies &c.
Luc. 2. O dura, & infœlix superbia, ò superbia & infœlix duritia peccatoris: ecce Maria absq; omni peccato legem subijt purgationis, & tu miser plenus peccatis nõ vis legem subire satisfactionis? Vide charissime, quòd Maria affectuosa fuit per charitatẽ. Ipsa enim est Maria, de qua dicitur in Luc. Exurgens autem Maria, abiit in montana cum festinatione, &c. Abijt (inquam) vt visitaret, vt salutaret, vt ministraret Elisabeth. Vide Charitas Mariæ in deum.
quomodo illa visitatio Mariæ plena fuit charitate. In descriptione enim illius visitationis Maria quater nominatur, in quo charitas Mariæ ad Deum, & ad proximum plenius declaratur. Charitas proximi debet haberi, & foueri, corde, ore, & opere. Maria autem charitatẽ proximi habebat in corde, & propter hoc exurgens Maria, abijt in montana cum festinatione. Quid enim eam ad officium charitatis festinare cogebat, nisi charitas quę in corde eius feruebat? Legimus quod pastores venerunt festinantes ad presępium, & quòd Maria abijt cum festinatione ad obsequium, & quod Luc. 2.
Zachæus festinans descendit ad hospitandum Dominum, Vę ergo tardis ad opera charitatis. Item Maria charitatẽ proximi ore fouebat. Ipsa enim est de qua

ibidem

ibidem dicitur. Et factum est, vt audiuit salutationem Mariæ Elisabet, &c. Charitas (inquam) proximi salutationibus, & alijs charitatiuis locutionibus semper fouenda est. Vnde Angelus salutauit Mariam: Maria salutauit Elisabet, filius Mariæ salutauit Marias euntes de sepulchro dicens illis: Aue te. Vę eis, qui propter odiũ
Matth. 26 salutationem proximo negant. Væ & illis, qui dolosè proximum salutant, sicut Iudas cum dixit Aue Rabbi. O quàm dulciter Maria salutare nouit. O Maria digneris nos per gratiam tuam salutare. Et certè ipsa nos libenter salutat beneficio & consolatione, si nos eam frequenter salutamus seruitio & oratione. Libenter nos salutat cum gratia, si libenter eam salutamus cum Aue Maria. Item Maria charitatem non solum corde habebat, non solum ore fouebat, sed etiam opere exercebat Ipsa enim est Maria, de qua ibi dicitur. Mansit autem Maria cum illa quasi mensibus tribus. Mansit videlicet pro ministerio & consolatione Elisabeth. Vnde Ambrosius. Quæ propter officium venerat, officio inhærebat. Item Maria sicut in omnibus charitatẽ habuit ad proximum, ita super omnia charitatem habuit ad Deum. Ipsa enim est Maria, de qua ibidem dicitur. Magnificat anima mea Dominum. Anima quod amat hoc magnificat, & in hoc exultat. Idcirco anima Mariæ Deum decentissimè magnificauit, & in Deo firmissimè exultauit, quia Deum excellentissimè amauit.
Magnificatio de patrẽ tu. De cuius amore bonum verbum dicit magister Hugo de Sancto victore. Quia (inquit) in corde eius amor Spiritussancti singulariter ardebat, ideo in carne eius virtus Spiritussancti mirabilia faciebat. Tertiò vide ca-
Luc. 1. rissime, q̃ Maria mansuetissima fuit per lenitatem, patientissima contra oẽm aduersitatem. Ipsa. n. est Maria quam Simeon sic alloquebatur, sicut in Luc. dicitur, & dixit ad Mariam matrem eius. Ecce positus est hic in ruinam, & in resurrectionem multorum in Israel, in signum cui contradicetur, & tuam ipsius animã per tranibit gladius. Hic gladius, acutissimam filij sui passionem siue mortem signat. Gladius corporalis animam nec occidere potest, nec vulnerare; sic acutissima Christi passio, licet animam Mariæ per compassionem pertransiuit, ipsam tamen nec per odium occidit nec per impatientiam vulnerauit: Maria. n. interfecto filij sui nunquam odiuit, nunquam contra eos impatiens fuit. Nam si alij martyres patientissimi fuerũt in martyrio suo corporali, quanto magis martyr nostra Maria in martyrio suo spirituali? De cuius nobili martyrio Hieron. ait. Quia spiritualiter & atrocius passa est gladio passionis Christi, plusquam martyr fuit.
Luc. 2. O mira Mariæ patientia & mansuetudo, quæ non solũ patientissima fuit, dum coram ipsa filius eius crucifigeretur, sed etiam dum ante crucifixionem, propter ipsam filius eius vilipenderetur, sicut in Euangelio Mar.
Marc. 6. dicitur. Nonne hic est fabri filius, & Marie? Vbi post pauca sequitur, & scandalizabantur in eo. Reuera faber est Christus, sed qui fabricatus est auroram, & Solem. Heu quàm longe à gratia mitissimæ Mariæ sunt, qui tam immites, tam impatientes, tam iracundi sunt
Charitas Mariæ in proximũ. ficut commensales, & socij & vicini sæpe sentiunt.
Quartò vide charissime, q̃ indefessissima & studiosissima fuit, per sedulitatem in bonis operibus. Ipsa nam que est Maria illa de qua dicitur in Act. Hi omnes erãt perseuerantes vnanimiter in oratione cum mulieribus & Maria matre Iesu. Maria indefesse perseuerando in oratione exemplum dedit, quam oportet sequi & non deficere. Et si Maria tam sedulè orauit in terris, quomodo non sedulè orabit pro nobis in cœlis? Propter hoc nos bene hortatur August. dicen. Omnes Mariæ patrocinia omni nisu imploremus, vt dum supplici eã obsequia frequentamus in terris, ipsa nos prece sedula commendare dignetur in cælis. Sed ecce Maria nostra non solum ore in orationibus. sed etiam corde in sanctis meditationib. indefessa fuit, & sedula. Ipsa enim est Maria de qua dicitur in Euangelio Luc. Maria con- Luc. 2.
seruabat omnia verba hæc, conferens in corde suo.
Quia ergo Maria nostra fuit acediosa, ideo non fuit ociosa, & ideò, non solum mentem in sanctis meditationibus, non solum linguam in deuotis orationibus, sed etiam manus in bonis operibus sedulas habuit. Propter quod benè, sicut supra dictum est, mansit Maria cum Elisabeth tribus mensibus. Ad quid? Respondet Beda & ait, vt mulieri prouectæ ætatis, virgo iuuencula ministerium sedula impenderet, Heu quàm longè à gratia Mariæ est miser acediosus, cuius & mẽs & manus & lingua sunt toties à meritis ociosæ. Quin
Paupertas. Luc. 2. tò vide charissime, q̃ Maria tenuissima fuit per pauperatem. Ipsa. n. est Maria de qua dicitur. Inuenerũt Maria, & Ioseph, & infantem positum in præsepio. Pastores pauperes, inuenerunt pauperem Mariam matrẽ & pauperem infantem in paupere loco, non in pomposa curia, sed in paupere præsepio. Quæ vtique paupercula mater bonum hospitium habuisset, si pauper non fuisset, Ista dum diligenter attendis, tunc paupertatem Mariæ euidenter perpendis. De qua Io. Chrysost. ait. Vide paupertatis Mariæ magnitudinem, & quicunque pauper est, accipiat consolationem. Quicunque certè propter Deum pauper est voluntariè, & libenter, vel etiam quicunque pauper est necessariè & patienter, multum consolari potest de paupere Maria, & de paupere Christo. Ab illa consolatione iniLuc. 6. qui diuites longe sunt, qui longe aliam querunt. Vnde Saluator dicit. Væ vobis diuitibus, qui habetis hic cõsolationem vestram. Nolo tamen desperare diuites, quia non solum pauperes pastores, sed etiam diuites, Reges pauperem Mariam & pauperem filium eius in
Matth. 2. uenerunt, sicut dicitur in Matth. Et intrantes domum inuenerunt, &c. Sic illi diuites ipsos inuenerunt, qui munera attulerunt, pauperes ergo consolationem illã inueniunt per paupertatem, diuites verò per liberalitatem, dum pauperes per paupertatem Christo conformantur, diuites per liberalitatem Christo reformantur
Sobrietas Sextò vide charissime, q̃ Maria temperatissima fuit, per sobrietatrm. Ipsa enim est Maria, cui dicitur. Ne
Luc. 1. timeas Maria inuenisti gratiam. &c. Nota, quod dicitur, inuenisti gratiam. Nunquam Maria tantam gratiã inuenisset, nisi gratia Mariam in cibo & potu temperatissimam inuenisset. Non enim se conpatiuntur gratia & gula, quia impossibile est q̃ homo simul sit per gratiam Deo gratus, & per gulam ingratus. Bonum est ergo quærere gratiam & fugere gulam, dicit enim Pau
Hebr. 13 lus, Optimum est gratia stabilire cor non escis, quæ non profuerunt ambulantibus in eis. Nota etiã quod dicitur. Ecce concipies in vtero. Nunquã Maria Deũ in vtero concepisset, si idem vterus contra Deum crapulosus fuisset, & si vterus ille mero æstuasset: cum vẽter mero æstuans citò desumat in libidinem, vterus ergo ille, qui Deo incarnato grauidatus est, nunquã in cibo & potu intemperato grauatus est. Vnde Ioann. Chrysost. ait. Comestatrix, aut vinolenta Maria nunVirg initas. quam fuit. Heu quàm longè a gratia Mariæ sunt, qui in cibo & potu tales excedunt. Septimò vide charissime, q̃ Maria castissima fuit per virginitatem. Ipsa est Maria de qua dicitur. Nomen virginis Maria. Eximię castitatis Mariæ testem Euangelistam, testem ipsam Mariam, testem habemus Angelicam personam. Casta enim fuit in virginea carne, sicut Euangelium te-
Luc. 1. statur dicens. Nomen virginis Maria. Castior fuit Maria in virginea mente: sicut ipsamet testatur; ipsa. n. est, de qua dicitur. Dixit autem Maria ad Angelum.
Matth. 1. Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco? i. non cognoscere propono. Castissima verò fuit Maria in

Universidad de Deusto
Biblioteca

ria in virgine prole, sicut Angelus testatur qui de illa Maria dixit in Matth. Ioseph fili Dauid, noli timere. Ex quo Maria virgo de Spiritu sancto diuina ex prole fœcundata, nequaquam virginitas eius tali est prole vitiata, sed mirabiliter, est in tanta prole glorificata. Ná in prole approbata, in prole cõsecrata, in prole nobilitata, in prole ditata, & dotata, consignata & confirmata est tua virginitas ò Maria. Propter quod bene ait Augustinus. Mariam virginem veraciter prædicamus, & matrem, cuius virginitatem glorificauit vera fæcunditas, & cuius veram fœcunditatem glorificauit intemerata virginitas. Beatus quoque Bernar. ait. Longè gloriosior fuit virginitas ex fœcunditate, & fœcunditas ex virginitate. Heu quàm longè à gratia Mariæ sunt quicunque cõtinentes non sunt, qui castitatis inimici sunt Cum ergo dulcissimum nomen Mariæ tantæ (vt suprà dictum est) sit gratia, ideò merito hoc nomen inuocamus orantes, secundum quod beatus Bernar. orás ait. Dulcissimum Mariæ nomen inuocantibus seruulis, per te Regina clemens gratiæ suæ munera largiatur Iesus Christus filius tuus, qui cum patre, & Spiritussancto viuit & regnat Deus, per omnia sæcula seculorum. Amen.

Capitulum quintum.

AVe Maria gratia plena. Ostensum est suprà, quomodo Maria propter purissimam vitæ innocentiam meritò per Aue salutatur. Ostendendum autem est, nunc, quomodo per plenissimam gratię affluẽtiam meritò gratia plena fore commemoratur. Aue ergo gratia plena. Consideremus charissimi gratiam istá gratiam Marię, gratiam admirandam. Consideremus (inquam) gratiæ Mariæ veritatem, immensitatẽ, multiplicitatem, & vtilitatem. Gratia namque Marię gratia verissima, gratia immensissima, gratia multiplicissima, & gratia vtilissima est. Primò consideremus gratiæ Mariæ veritatem. De hac Gabriel ait. Inuenisti gratiam, &c. Gratia vtique vera est quę apud Deum, inuenitur, qui veritas est, apud Deum dicit, non apud diabolum. Diabolus enim gratiam malè prosperitatis, offert, vt eo liberius peccet. Vnde Holofernes (qui diabolum signat) ait. Bibe nunc & accumbe in iucunditate, quoniam inuenisti gratiam coram me. Itẽ apud Deum dicit, non apud mundum, quia apud mundum, id est, apud homines mundanos sæpe valde falsa gratia, falsa contritio inuenitur. Vnde in Ecclesiast. dicitur. Non omni homini manifestes cor tuum, ne fortè inferat tibi gratiam falsam & conuitietur tibi. Item apud homines, ideo beatus Bernardus. Quæramus gratiam, sed gratiam apud Deum: nam apud homines est gratia fallax. Item, apud Deum dicit, non apud carnem: nã gratiam carnis falsa est, vt pote carnis pulcritudo & huiusmodi. Vnde Salomon, Fallax gratia & vana est pulchritudo, quia gratissima virgo Maria falsam gratiam diaboli, falsam gratiam mundi, fallam gratiam carnis, contempsit. Ideo merito apud Deum gratiam inuenit, veram itaq; & puram, nulla adulterina mixtura vitiatam, vt vere dicere possit in Ecclesiast. Quasi balsamum non mixtum odor meus. Balsamum Mariæ est vnctio gratiæ, qua Maria copiosissimè infusa est. Vnde Bernardus loquens de illo verbo, Spiritussanctus superueniet in te, ait. Preciosum illud balsamum tanta tibi copia, tantaque plenitudine influet, vt copiosissimè effluat circumquaque. Balsamum miseri solet, & viciari melle, vel oleo. Sed certè balsamum Spiritussancti in Maria nó fuit mixtum, quia nec melle carnalitatis, & mundanæ consolationis, nec oleo venæ laudis & adulationis fuit vitiatum. Sed quia tam vera & tam pura Mariæ gratia fuit, ideò bene Hieronymus de ipsa sic dicit: Quicquid in Maria gestum est totum puritas & simplicitas, totum gratia & veritas, totum misericordia & iustitia fuit quæ de cœlo prospexit. Quicũque ergo cum Maria veram gratiam inuenire desiderant ipsi cum Maria omni desiderio omni studio ad eum apud quem inuenitur accedant; Sicut hortatur Apost. ad Heb. dicens. Adeamus cum fiducia ad thronum gratię eius, vt misericordiam consequamur, & gratiam inueniamus in auxilio oportuno. Et nota, ꝙ quicunque vult inuenire debet quærere, & quicunque vult inuenire, debet se inclinare. Inclinet ergo se cum Maria per humilitatem veram, quicunque cum Maria inuenire cupit gratiam veram. Dicitur enim in Ecclesiastico. Quanto magnus es, humilia te in omnib. & coram Deo inuenies gratiam. Maria certè quia verissimè se per humilitatem inclinauit, verissimam gratiam inuenit, vt vere dicere possit. Respexit humilitatem meam. Secundò consideremus charissimi gratiæ Marię immẽsitatem, propter hanc dicta est gratia plena. Immensa certè fuit gratia, qua ipsa fuit plena. Immensum enim vas non potest esse plenum, nisi immensum sit istud quo est plenum. Maria autem vas immensissimum fuit, ex quo illum qui cœlo maior est continere potuit. Quis est cælo maior? certè ille de quo Salomon ait. Si cælum & cœli cœlorum te capere non possunt, quanto magis domus hæc quam ędificaui? Non vtique domus per Salomonem ædificata, sed domus per illam significata Deum capere potuit. Tu ergo immensissima Maria capacior es cœlo: quia quẽ cœli capere non poterant, tuo gremio contulisti. Tu capacior es mundo, quia quem totus non capit orbis, in tua se clausit viscera factus homo. Si ergo Maria tam capacissima fuit ventre, quanto magis mente? & si capacitas tam immensa fuit gratia plena, oportuit vtique quod gratia illa quę tantam impleuire potuit capacitatem, esset immensa. Quis immensitatem Mariæ potest mensurare? Ecce quod dicitur in Ecclesiastico, Altitudinem cœli latitudinem terræ, & profundum abyssi quis dimensus est? Cælum est Maria, tum quia cœlesti puritate, cœlesti claritate, cœlestibus aliis virtutibus abundauit, tum quia sedes Dei altissima fuit teste Propheta qui dicit. Dominus in cœlo parauit sedem suam. Terra quoque Maria fuit, quæ fructum illum nobis protulit, de quo idem propheta ait. Terra dedit fructus suos. Abyssus etiam est Maria, in bonitate & in misericordia profundissima. Vnde etiá profundissimam misericordiam filij sui pro nobis interpellat, quasi abyssus abyssum inuocat. Cælum ergo est Maria. terra est Maria, abyssus est Maria. Quis huius cœli altitudinem, quis huius terræ latitudinem, quis huius abyssi profunditatem, quis (inquam) Mariæ immensitatem dimensus est, nisi ille solus qui ipsam non solum in gratia & in gloria, sed etiam in misericordia tam altissimam, tam latissimam, tam profundam operatus est? Vnde specialiter de eius misericordia ait beatus Bernardus. Quis misericordię tuæ ò benedicta longitudinem, & latitudinem, & sublimitatem, & profundum queat inuestigare? Nam longitudo eius, vsq; ad nouissimum diem inuocantibus eam subuenit vniuersis, latitudo eius replet orbem terrarum, vt sua quoque misericordia plena sit omnis terra, sed & sublimitas eius supernæ ciuitatis inuenit restaurationem, & profundum eius sedentibus in tenebris & vmbra mortis obtinuit redemptionem. Tertiò consideremus carissimi gratiæ Mariæ multiplicitatem, de qua ipsa dicere potest illud in Ecclesiast. Ego quasi terebynthus, extendi ramos meos, & rami mei honoris, & gratię. Terebynthus magna arbor est in Syria secundum gl. & Pli. lib. 13. & habet ramos multos & extensos: masculus huius arboris non fert fructum, sed tantum fœmina. Cuius fructus inuenit duplex, videlicet rubeus & pallidus, & est iucundi odoris. Arbor ista arbor procrea & crescens in Syria, est beata virgo Maria. Syria enim interpretatur humectata. Et vere humectata fuit per gratiam tota vita Mariæ, quæ in humore gratiæ creuit ab vtero matris suæ. Quid mirum si Maria in humore gratiæ crescat, cum sine humore gratiæ, omne semen arescat? Vnde de semine dicitur in Luc. Natum aruit, quia non habebat humorem. Rami huius arboris, rami honoris & gratiæ, sunt virtutes & exẽpla & beneficia beatæ Mariæ. Multi.n. rami sunt multæ eius gratiæ merita, multę eius virtutes & exempla multæ eius misericordiæ, & beneficia. In his ramis libenter habitant, in his libenter iubilant cœlestes auiculæ. i. animæ sanctæ, vt de ipsis etiam dici possit illud Dan. In ramis eius conuerlebantur volucres cœli. O quam latè, quàm altè arbor illa magna beata virgo Maria ramos suos extendit. quàm latè ad hoïes, quã longe ad Angelos, quàm altè ad Deum. Quo aũt ad hos oés extendit ramos gratiarum & misericordiarum suarum, Ber. exponit dicens. Maria omb. sinum misericordiæ aperuit, vt de plenitudine eius accipiant vniuersi, captiuus redemptionem, æger curationem, tristis consolationem, peccator veniam, iustus gratiam, Angelus lætitiam, deniq; tota Trinitas gloriam, filij personа carnis humanæ substantiam. Fructus huius arboris est ille de quo dr. Bõdictus fructus vẽtris tui. Iste fructus rubeus fuit sanguine, pallidus autẽ morte. Vnde sponsa Dei, ideſt anima sancta, ait illud in Cant. Dilectus meus candidus & rubicundus, iam etiam potest dicere. Dilectus meus pallidus & rubicundus. Iste quoq; fructus odore iucundus est deuotis animabus. quod bene senserat beatus Ioannes Apostolus qui Domino dixit. Odor tuus in me concupiscentias excitauit æternas, O anima, ò anima misericordiæ odorem huius fructus non sentis? ò si sentires nonne post ipsũ curreres? sicut dicitur in Cant. Curremus in odorem vnguentorum tuorum. Notabile autem est, quod fructum huius terebinthi non masculus sed fœmina huius arboris proferre solet. Sic certè fructum vitæ Iesum Christum, non masculus sed fœmina, nõ vir, sed virgo protulit. Propter quod bene Augustinus ait. Electa est virgo mater, quæ sine concupiscentia carnis, cõciperet carnem, & sine viro pareret virum. Quartò consideremus charissimi gratię Mariæ vtilitatem. De hac dicitur. Mulier gratiosa inueniet gloriam. Ecce vtilitas gratiæ gratiolæ, Mariæ est inuentio gloriæ perpetuæ. Vtilissima certè fuit gratia Mariæ & sibi & nobis. Vtilissima (inquã) fuit gratia Marię sibiipsi. Gratia enim delitiosam, gratia miraculosam, gratia gloriosam fecit Mariam. Delitiosam in animo, miraculosam in filio, gloriosam in regno. Delitiosa certè fuit Maria in mente spirituali, miraculosa in prole virginali, gloriosa in diademate æternali. Gratia ergo mentem & animam Marię fecit delitiosam delitijs spiritualibus, tanquam Dei viui spiritualem paradisum, iuxta illud, Eccle. Gratia sicut paradisus in benedictionibus. Verè paradisus Dei fuit, in benedictionibus multiplicium delitiarum spiritualium. De quibus etiam beatus Bernardus ait. Quid nisi delitias dixerim decus virginitatis, cum munere fœcunditatis insigne humilitatis, distillantem charitatis fauum, misericordiæ viscera plenitudinem gratiæ, prærogatiuam gloriæ singularis? Item, gratia, mariam fecit miraculosam in prole, miraculosa conceptu & partu, dum miraculose virgo peperit, & miraculosius Deum concepit, Deum peperit. Vnde de hac eius gratia bene dicitur; Inuenisti gratiã apud Deum, &c. De hoc nomine beatus Ber. ad Mariam loquens dixit. Intellige prudens virgo, quantam ex nomine promisi filij & quàm specialem gratiam, inueneris apud Deum. Item gratia Mariam fecit gloriosam, propter quod bene supra dictum est, Mulier gratiosa inueniet gloriam. O vere fœlix inuentrix Maria, quę tam magna in mundo, tam magna in cœlo. Nulla pura creatura tantam gratiam in mundo, nulla tantam gloriam in cœlo inuenit. Et certè tam gratiam quàm gloriam inuenit apud Dominum, quia sicut in Psalmo dicitur. Gratiam & gloriam dabit Dominus. Sed certe charissimi gratia Mariæ non solum vtilissima fuit sibiipsi, sed etiam nobis, immo toti humano generi. Gratia enim Mariæ colligit malos, impinguat bonos, liberat vniuersos. Colligit à culpa, impinguat gratia, liberat à morte æterna. Dico ergo quod gratia Mariæ colligit ad misericordiam, colligit ad Ecclesiam malos. Hoc bene signatum est in gratia quam in colligendis spicis à messoribus derelictis Ruth inuenerat, quando dixit ad Booz. Inueni gratiam in oculis Domini mei, & cætera. Ruth. interpretatur videns, vel festinans. Et signat Beatam Virginem, quæ vere videns in contemplationes, & bene festinans fuit in actione. Videns etiam nostram miseriam est, & festinans ad impendendam suam misericordiam. Booz interpretatur virtus, & signat illum, de quo in Psalmo, dicitur. Magnus Dominus, & magna virtus eius. Ruth ergo in oculis Booz, Maria in oculis Domini hanc gratiam inuenit, vt ipsa spicas, id est animas à messoribus derelictas, colligere ad veniam possit. Qui sunt messores nisi Doctores & Rectores? O vere magna Mariæ gratia qua multi ex eis ad misericordiam colliguntur, qui à Doctoribus & rectoribus tanquam incorrigibiles relinquuntur. Et iõ bene beatus Bernardus ait, Maria tu peccatorem toti mundo despectum, materno affectu amplecteris, fotues, nec deseris, quousque horrendo iudici miserum reconcilies. Item gratia Mariæ bonos impinguat pinguedine gratiæ, Vnde in in Eccle. dr. Gratia mulieris. fedulæ delectabit virum suum, & ossa illius impinguabit. Mulier fedula Maria fuit, de cuius fedulitate Beda, ait, Maria secreta Dei ore tacito, vigili cum corde sedula scrutabatur. Quis huius mulieris est vir, nisi ille, quem ipsa circundedit in vtero? de quo dicit Hierem. Creauit Dominus nouum super terram, mulier circũdabit virum. Huius viri ossa, sunt quicunque in corpore eius, id est in ecclesia fortes sunt. Ista ossa suffragante gratia Marię impinguantur vnctionibus gratiæ. Impinguantur (inquam) pinguedine spiritussancti. qua & ille impinguari cupiebat, qui dicebat. Sicut adipe, & pinguedine repleatur anima mea. O quis æstimare valeat, quàm multæ animæ opitulante gratia Mariæ, sint per gratiam impinguatę immo certe quis æstimare valeat, quanta in ipsa Maria fuit impinguatio gratiarum, cuius gratia impinguata sunt tot millia animarum? Cuius enim virtutis pinguedine ipsa caruit, quę omnium virtutum pinguissimum habitaculum fuit. Ait enim Ioannes Damascenus; Maria in domo Domini plantata & impinguata spiritu, ut oliua fructifera omnis virtutis habitaculum facta est. Item gratia Mariæ liberat à morte ętęrna vniuersos, qui liberantur. Hoc bene signatum est in Esther, de qua legitur sic. Adamauit eam rex, prius, quàm omnes mulieres, & posuit diadema regni in capite eius. Huius autẽ gratiæ quam Esther coram rege habuit, duplex legitur fuisse vtilitas. Vna quòd ipsa diadema regni obtinuit. Alia quod ipsa gentem suam morti addictam à morte eripuit. Sic certe Esther nostra beata Maria tantam gratiam coram rege æterno impetrauit, quod per hanc non solum, ipsa ad coronam, peruenit, sed etiam generi humano, morti addicto subuenit. Vnde Anselmus ait. Quid (inquit) dignè referã genetrici Dei & Domini mei? per cuius fœcũditatem captiuus sum redemptus, per cuius partum, de

Mariæ gratia verissima.
Iudith. 1.
Eccles. 8.
Prou. 31.
Eccles. 24.
Hebr. 4.
Luc. 8.
Dan. 4.
Eccles. 24.
Luc. 1.
Cant. 5
Eccles. 24.
Cantic. 1
Mariæ gratia verissima, & vtilissima.
Psalm. 83
Idem. 84
Prou. 12
Mariæ gratia multiplicitas.
Eccles. 24.
Cant. 2.
Prou. 11
Eccle. 26
Hier. 31
Psalm. 22
Ruth. 2.
Psalm. 146.
Esther. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

morte æterna sum exemptus, cuius prolem perditus, sum restitutus, & de exilio miserię ad patriam æternæ beatitudinis sum reductus? O ergo mater gratię, fac nos filios gratiæ fac vt per gratiam tuam verisimam, colligamur ad veniam remissionis, impinguemur per gratiam deuotionis, liberemur à morte damnationis, per Dominum nostrum.&c.

Capitulum octauum.

AVe Maria gratia plena. Adhuc charissimi, aliqua de gratia dulcissimæ Mariæ sũt dicenda. Consideranda est ergo quadruplex Marię gratia, videlicet gratia donorum, gratia labiorum, gratia priuilegiorum, & gratia præmiorum. Primò considerate charissimi in Maria gratiam donorum spiritussancti. De hac gratia Maria gratulabunda dicere potest illud Ecclesiastici. In me omnis gratia vitæ & veritatis. Quid mirum, si ipsa est gratia plena vitæ, & veritatis, quæ matet est eius, quem legimus plenum gratię & veritatis? Et quid mirum, si in illa virga est tanta donorum, spiritussancti affluentia, in cuius flore spiritussanctus requieuit cum tanta donorum suorum effluentia? Maria nanque est illa virga, & filius Mariæ est ille flos de quo dicitur in Isaia. Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet, & requiescet super eum spiritus sapientię intellectus, spiritus consilij & fortitudinis, spiritus scientiæ, & pietatis & replebit eum spiritus timoris Domini. In hoc flore mira spiritussancti, effluentia, de quo in omnem Ecclesiam tuam mira fit influentia, vt beatus Euangelista Ioannes dicat. De plenitudine eius, nos omnes accepimus gratiam pro gratia. Cum ergo de isto flore tanta gratia redundet in totum hortum, quantò magis in ipsam huius floris virgã in ipsam Mariam? dicat ergo Maria, dicat securè. In me omnis gratia vitæ & veritatis. Gratia certè vitæ & veritatis consistit in prædictis septem spiritussancti, donis. Per prædicta enim septem dona, fuit gratia vitæ & veritatis in Maria. Gratia ueritatis ordinauit Mariam in veritate supra se, infra se, intra se, & extra se. Gratia (inquam) veritatis ordinauit Mariam in veritate supra se, per donum sapientiæ; infra se, per donum consilij; intra se, per donum intellectus, extra se per donum scientiæ. Gratia vtiq; veritatis, ordinauit animam Mariæ in veritate: supra se, in sapientissima fruendorum contemplatione: infra se in consultissima fugiendorum prouisione: intra se incertissima credendorũ cognitione: extra se, in rõabilissima agendorum discretione. Gratia aũt vitæ, ordinauit vitam Mariæ in bona vita respectu diaboli respectu proximi, & respectu Dei. Gra (inquã) vitæ ordinauit Mariã in bona vita: ergo Diabolũ, per donum fortitudinis: erga proximum, per donum pietatis: erga Deum, per donum timoris. Gratia vtique vitæ ordinauit vitam Marię erga diabolum in fortissima restitistentia, erga proximum in pijssima beneuolentia, erga Deum in deuotissima reuerentia. Hinc est, quòd spiritussanctus Mariã, per domum conuenientissimè signauit, quam sibi sapientia increata cum septem columnis, septem donorum spiritussancti excellentissimè ædificauit. Quisq; ergo columnas spiritussancti ceperit desiderare, iple formam columnarum in ista domo poterit inuenire, quam pro columnis huiusmodi, debet cum magnis desiderijs & precibus conuenire. Similiter quicunque septiformem spiritussancti gratiam adipisci desiderat, iple florem spiritussancti in virga quærat. Per virgam enim ad florem, per florem ad spiritum in ipso requiescentem, peruenimus. Per Mariam ad Christum accedimus, & per Christum, gratiam spiritussancti inuenimus. Propter quod bene Mariam alloquens beatus Bernardus, ait; Per te accessum habemus ad filium, ô benedicta inuentrix gratiarum, genitrix vitę, mater salutis, vt per te suscipiat nos, qui per te datus est nobis. Secundò considerate charissimi in Maria gratiam labiorum de qua in Psal. dicitur; Diffusa est gratia in labijs tuis. Tanta siquidem fuit gratia labiorum in Maria, vt ipsa optimè per Iudith. signari possit, de qua dicitur in libro. Iudith; Non est mulier talis super terrã, in aspectu, in pulchritudine, & in sensu verborum. Reuera non est, non fuit, non erit mulier talis super terram, qualis Maria fuit in aspectu clarissimæ vitæ, in pulchritudine mundissimæ conscientiæ, & in sensu verborum disertissimæ linguæ. Gratiam autem verborum labiorum Mariæ videbimus euidenter, si verba labiorum eius ex Euangelio colligamus diligenter. Inuenimus autem septem in Euangelio mellifluas sententias, de mellifluis. Mariæ labijs distillantes, & mellifluam labiorum eius gratiam optimè indicantes iuxta illud Cant. Fauus distillans labia tua. Septem mellis stillæ, sunt septẽ dulcissima verba Mariæ quæ ad Angelum, ad hominem, & ad Deum legitur habuisse. Duo ad Angelum, duo ad hominem, tria ad Deum. Ad Angelum maria habuit verbum castitatis, & verbum humilitatis. Verbum castitatis habuit maria ad Angelum in labijs quando Angelo respondens dixit. Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco? Hoc est contra impudicos, qui non casta, nó pudica, sed impudica, & turpia, & carnalia verba in labiis suis habent. Verbum autem humilitatis ad Angelum habuit Maria in labijs, quando Angelo humiliter respondens dixit. Ecce ancilla domini, fiat mihi secundum verbum tuum. Hoc est contra superbos, & arrogantes, qui de se nec humilia sentiunt, nec loquuntur, sed verba iactantiæ, & inflationis in labijs suis habẽt. Item ad hominem habuit verbum charitatis, & verbum veritatis. Verbum charitatis in salutatione, verbum veritatis in instructione. Verbum charitatis ad hominem Maria in labijs habuit quando matrem prę cursoris tam affectuose salutauit, quod etiam infans, in vtero eius exultauit. Hoc est contra rãcorosos, qui proximis su,s, vel charitatiuè non loquuntur, vel omnino eis loqui dedignantur. Verbum veritatis Maria in labijs habuit, qñ deficiente vino ministris dixit. Quodcunq; dixerit vobis facite. Hoc est cõtra illos, qui alios non ad bonum sed ad malum instruunt, & malum eis consulunt. Item ad Dominum tria verba habuit Maria. Plus ergo cum Deo quàm cum Angelo, vel cum homine locuta est Maria, ex quo bis Angelo, bis homini, ter autem Deo locuta est. Heu heu contra multos, qui tam parum cum Deo in orationibus, & tam multum cum hominibus loquuntur, in fabulationibus inutilibus, & sępe valde nociuis. Habuit autẽ Maria ad Deum verbum gratulatiuum, querulatiuum, & compassiuum. Gratulatiuum, pro sui relpectione; querulatiuum, pro filij amissione; compassiuum, pro vini defectione. Verbum gratulationis Maria ad Deum habuit in labijs, quando pro eo, quòd Dominus humilitatem suam respexit dixit. Magnificat anima mea Dominum. Hoc est contra ingratos, qui (heu) pro multis & magnis beneficijs, paruas Deo gratias agunt, & quandoque per ipsa Dei beneficia contra Deum insolescunt. Verbum quærulationis, Maria ad Deum habuit in labijs, quando filio, per triduum amisso dixit. Fili quid fecisti nobis? sequitur, pater tuus, & ego dolentes quærebamus te. Hoc est contra indeuotos, qui cum dolore Iesum non querunt quando ipsum per suburactionem deuotionis per multos dies amiserunt. Verbum compassiuis ad Deum habuit Maria, quando in

Maria habuit gratiã donorum, spiritussancti.

Ecclc. 24

Esa. 11.

Ioan. 1.

Maria est, domus quã sibi sapientia ędificauit.

Maria habuit gratiã labiorum

Psalm.

Iudith. 11

Ibidem.

Ioan. 2

Nota.

Gen. 24

Luc. 1.

Ibidem.

Ibidem.

Ioan. 2.

nuptijs filio dixit, vinum non habent. Hoc est contra immisericordes, quos aliorum defectus ad pietatem non mouent, nec apud Deum, nec apud homines pro ximos suos promouẽt. Eia nunc aduocata nostra Maria. Ecce adhuc necesse est nobis vt filio tuo suggeras pro nobis, quoniam vinum non habent multi ex nobis, vinum vtique gratię spiritussancti, vinum compunctionis, vinum deuotionis, vinum spiritualis consolationis. De quo beatus Bern. sic ait. Quoties mihi necesse est fratres, post lachrymosas querimonias vestras exorare matrem misericordiæ, vt suggerat benignissimo filio suo quoniam vinum non habetis & ipsa dico vobis charissimi, si pie à vobis pulsata fuerit, nõ deerit necessitati vestræ, quoniam misericors est misericordiæ mater. Nam si compassa est verecundiæ illorum à quibus fuerat inuitata, multo magis compatietur vobis, si piè fuerit inuocata. Pensate fratres ex prædictis, quantus amicus Mariæ rex Regum fuerit, cum ipsa tanta gratiam labiorum habuerit. Scriptum quippe ẽ in Pro. Qui diligit cordis munditiam, propter gratiam labiorum habebit amicum Regem. Tertiò considerate charissimi, in Maria gratiam priuilegiorum De hac quidem gratia dicitur; Inuenisti gratiam apud Dominum ecce concipies, in vtero & paries filium, & vocabis nomen eius Iesum. Hic erit magnus, & filius altissimi vocabitur. Vide quomodo Gabriel asserens Mariam inuenisse gratiam, statim eandem gratiã specificans subiungit. Ecce (inquit) concipies in vtero. &c. O quàm magnum & omnibus sæculis inauditum priuilegium, quòd virgo in vtero concepit, & filium altissimi peperit. Possumus autem notare septem priuilegia Mariæ. Priuilegium (inquam) immensis gratijs esse plenam soli Mariæ à Deo concessum. Primũ Mariæ priuilegium, est quod super omnes homines, ab omni peccato sit purissima. Fuit namq; tam copiosissimè in vtero sanctificata, quòd etiã ad veniale peccatum, nunquam in tota vita sua fuisse creditur inclinata. Vnde Bern. ait. Decuit Reginam virginum, singularis priuilegio sanctitatis ab omni peccato ducere vitam, quę dum peccati mortisq: pareret peremptorem, munus vitæ & iustitiæ omnibus obtineret. Secundum Mariæ priuilegium est quòd ipsa super omnes homines fuit gratia plenissima. Vnde Hieronymus. Cæteris per partes præstatur, Mariæ verò se tota infudit plenitudo gratię. Et ideo benè beatus idem doctor gratiam Marię gratię Angelorum conferens, & præferẽs ait. Beatam & gloriosam Virginem Mariam, credendum est ampliora promeruisse virtutum priuilegia, & percepisse etiam gratiam ab Angelis collaudandam. Tertium Mariæ priuilegium est, q ipsa sola mater, & virgo incorruptissima est. Hoc priuilegium beatus Bernardus commendans ait; Optimam partem eligit sibi Maria, optimam planè, quia bona est fœcunditas, coniugalis, melior castitas virginalis, optima virginea fœcunditas seu fæcunda virginitas. Mariæ priuilegiũ, non dabitur alteri, quia non auferetur ab ea. Quartum Mariæ priuilegium est, q ipsa sola mater filij ineffabilissima est, ipsa sola illius filij mater est cuius solus Deus Pater est. Mirum supra modum quod tam maximum priuilegium creaturæ concessum est. De hoc etiam priuilegio Bea. Bernardus ait. Ipsa est nostræ Virginis gloria singularis, & excellens prærogatiua, Mariæ, quòd filium suum eundem cum Deo Patre, meruit habere communem. Quintum Mariæ priuilegium est, quòd ipsa super omnem creaturam, Deo coporaliter familiarissima fuit. Nam quod nunquã creaturę concessum est, nec concedetur in ęternum, ipsa Deum nouem mensibus in vtero portauit, ipsa Deũ vbere de cælo pleno lactauit, ipsa Deum multis annis dulciter educauit, ipsa Deum sibi subditum habuit, ip

Luc. 1. Maria habuit gratiã priuilegiorum. 7.

Ioan. 2.

sa Deum purum in amplexibus & oculis familiarissimè cõtrectauit, sicut Aug. euidenter asserit dicẽs. Nec mirum Maria, vt dignetur tibi congaudere Deus regnans in cœlis, quem paruulum ex te hominem natum, toties oculata es in terris. Sextum Mariæ priuilegium est quòd ipsa super omnem creaturã apud Deũ, potentissima est. Vnde Augustinus. Ipsa meruisti existere mater eiusdem redemptoris. Idem, Impetra q rogamus, excusa quod timemus, quia nec potẽtiorem meritis inuenimus quàm te, quę meruisti existere mater eiusdem redemptoris, & iudicis. Grande priuilegium est, quòd ipsa prę omnibus sanctis apud Deum, tam potentissima est, sicut illud Augustinus declarat, dicens. Neq; dubium, quia quę meruit pro liberandis proferre precium, posse plus omnibus sanctis liberatis impendere suffragium. Sed quid tanta Mariæ potentia prodesset nobis, si ipsa nihil curaret de nobis? Propter hoc charissimi sciamus indubitanter, & pro hoc gratias agamus incessanter, quia sicut ipsa apud Deum omnibus sanctis est potior, ita quoq; pro nobis apud Deum omnibus sanctis est solicitior, testante eodem doctore Augustino, qui sic ait. Te solam ô Maria, pro sancta Ecclelia solicitam præ omnibus sanctis scimus, quem impetras indutias trãsgressoribus, vt renunciẽt, suis erroribus. Septimum Mariæ priuilegium est, q ipsa super sanctos in gloria excellentissima est. Vnde Hieronym. Vtiq; confidenter sancta Dei canit Ecclesia, quod de nullo alio sanctorum fas est credere, vt vltra Angelorum vel Archangelorum merita transcẽderit, hoc quippe priuilegium quasi nó naturę, sed gratiæ, est virginis Mariæ. Ecce quàm gloriosum gloriæ Marię priuilegium quòd ipsa in gloria gloriosissima est post Deum. Gloriosum gloriæ Marię priuilegium est, quòd quicquid post Deum pulchrius, quicquid dulcius, quicquid iucundius in gloria est, hoc Maria, hoc in Maria, hoc per Mariam est. Gloriosum omni no gloriæ Marię priuilegium est, quod post Deũ maior gloria nostra, maius nostrum gaudium de Maria ẽ Vnde Bernardus. Summa gloria est ô Maria, post Dominum te videre, tibi adhærere, in tuę protectionis munimine demorari. Hęc igitur sunt septem gloriosissima priuilegia Marię, quorum gratia obtinemus, vitam gratię. Et ideo obsecrare possumus Mariam sicut Abraham obsecrauit Saram, dicens. Dic obsecro q soror mea sis, vt bene mihi sit propter te, & viuet anima mea ob gratiam tui. O ergo Maria, ô Sara nostra, dic q sis soror nostra, vt propter te benè nobis sit à Deo, & ob gratiam tui, viuant animę nostrę in Deo. Dic (inquam) charissima Sara nostra, quòd sis soror nostra, vt propter talem sororem Aegyptij, id est dęmones, nos reuereantur, vt etiam propter talem sororem Angeli nobis in acie coniungantur, vt insuper propter talem sororem, pater, & filius & spiritussanctus nostri misereantur. Quartò considerate charissimi in Maria gratiam pręmiorum, de qua tamen pro parte, in septimò Marię priuilegio iam tactum est. De hac gratia potest accipi, quod dicitur in Ecclesiast. Gratia super gratiam, mulier pudorata, & sancta. Mulier super omnes mulieres pudorata, super omnes, sancta est Maria, in qua est gratia super gratiam, gratia glorię super gratiam vię, gratia pręmiorum in cœlo, super gratiam meritorum in mundo. Hęc autem gratia beatitudinis Mariæ consistit in septem dotibus corporis & animę. Quodlibet enim corpus glorificatum habet quatuor dotes gloriosas, videlicet dotem mirę claritatis, dotem miræ subtilitatis, dotem mirę agilitatis, & dotem miræ impassibilitatis, & si omnium beatorum corpora, his quatuor dotibus Deus glorificauit, quantò magis corpus illud, quod ipsum glorificatorem omnium corporum

Gen. 12.

Maria habuit gratiã pręmiorũ.

Eccle. 26

Maria habet dotes beatorum, corporis, & animę.

Universidad de Deusto
Biblioteca

genuit? Quid mirum si dote claritatis clarissima sit in cœlo, quæ dono sanctitatis tam clarissima fuit in mundo? De ipsa namque beatus Bernardus, ait. Adhuc inter peccatores degens, tanta ante Deum claruisti sanctitate, vt sola soliо æterni Regis approximare meueris. Item quid mirum si dote subtilitatis subtilissima sit, quæ dono humilitatis tam subtilissima fuit in mundo? Ipsam enim alloquens beatus Bern. dicit. Nunquam supra choros Angelorum sublimata ascendisset, nisi prius infra omnes homines humiliata descendisset Item quid mirum, si dote agilitatis velocissima sit in cœlo, quæ dono pietatis tam velocissima fuit in mundo? Ipsa nanq; abijt in montana cum festinatione pro officio pietatis, de cuius festinationis velocitate Ambr. ait: Quo iam Deo plena, nisi in montana cum festinatione ascenderet? Nescit tarda molimina spiritussancti gratia. Item; Quid mirum, si dote impassibilitatis impassibilissima sit in cœlo, quæ dono patientiæ, & æquanimitatis tam impassibilissima fuit in mundo, vt ipsa nec minimum impatientiæ, vel odij vulnus sentiret, cum suam ipsius animam gladius pertansiret? imo etiam signum vulneris, signum passionis impatientiæ, nec legimus nec credimus in Maria quãdoq; apparuisse. Vnde Ber. ait. Reuolue diligenter euangelicæ historiæ seriem vniuersam, & si quid forte increpatorium, si quid deniq; signũ certius indignationis occurrerit, Mariam de cætero suspectam habeas, & accedere verearis. Cæterum si tanta est gloria glorioſissimi corporis Mariæ, quanta putas est gloria suæ beatissimę animæ? Quod licet certè beata anima tres habet dotes ipsam beatificantes, videlicet dotem miræ cognitionis, dotem miræ delectionis, dotem miræ fruitionis, vel (secundum modernos quosdam) dotem visionis, fruitionis, & tentionis. Quocunq; autem modo dotes animæ accipiantur, certum est quòd dotes animæ Mariæ omnium animarum dotibus præferantur. Nã si omnes Beatæ animæ his dotibus beatificantur in cœlo, quanto magis anima eius, quæ omnium animarum beatificatorem genuit in mundo? Quid mirum si iam in lucidissima cognitione est anima Mariæ, quę iã profundissimæ vnita est luci æternæ? Vnde beatus Bern. ait. Profundissimam diuinæ sapientię, vltra quàm credi valeat, penetrauit abyssum, vt quantum sine personali vnione creaturæ conditio patitur, luci illi inaccessibili, videatur vnita. Item. Quid mirum si iã in fœcundissima dilectione est ad Marię? quid (inquã) mirum si præ oĩb. diligat, quę oĩb. est dilectа? Vere præ omnib. Ait enim beatus Augustinus ad ipsam: Te ipse Rex Regum vt matrem veram, & decoram sponsam, præ omnibus diligens, amoris amplexu sibi associat. Item, quid mirum si iam in iucundissima fruitione sit anima Mariæ, quę benedicto fructu ventris sui pascitur dulcissimè? Vnde beatus Augustinus ait, Mariæ anima, claritate tuitur Christi, & glorioſis eius amplexibus, semper præsens, semper conspiciens, semper videre tiens ineſtimabiliter pascitur. Igitur sicut glorioſissima Maria omnes sanctos excedit in gratia viæ, & in gratia meritorum, ita omnes sanctos excedit in gratia gloriæ, & in gratia præmiorum. Vnde bene ipsa signata est per Esther reginam, de qua legitur, quod ducta ad cubiculum Regis Assueri habuit gratiam. & misericordiam coram eo super omnes mulieres, & posuit diadema Regni in capite eius. Esther interpretatur eua cuata & eleuata. Hoc optimè conuenit Marię de qua Beatus Hieronymus ait. Eleuatur super choros Angelorum, vt possit speciem vultumq; videre saluatoris, quem amauerat, quem concupierat ex toto desiderio cordis. Ista Esther Regina beata virgo Maria, ducta est in eius assumptione in cubiculum Regis Assueri, Regis æterni, in cubiculum vtique, de quo Augustin. Esther. 2

Mariam alloquens ait. Tu in cubiculi Regij beatitudine, gemmis, ac margaritis ornata consistis. Ducta itaque in hoc cubiculum quieris æternæ Regina Maria, gratiam Regis Assueri, id est gratiam veri Regis habet super omnes mulieres, id est, super omnes intelligentias angelicas, & super omnes beatas animas, vt sit in Maria gratia, super gratiam omnium beatorum. Nam reuera in capite eius Rex Regum diadema regni posuit. Diadema certè tam impreciabile, diadema tam delectabile, diadema tam mirabile, quòd hoc omni linguę inenarrabile, omni ingenio inscrutabile est. Sic ergo charissimi vidistis quanta gratia donorũ, quanta gratia labiorum, quanta gratia priuilegiorum, quanta gratia præmiorum affluentissima sit Maria. Rogemus ergo ipsam tantam inuentricem gratiarum, vt & nos faciat inuenire gratiam apud Dominum, per dominum nostrum Iesum Christum, &c.

Capitulum septimum.

AVe gratia plena. Non sufficit Archangelo gratiã Mariæ simpliciter commendare, sed etiam plenitudinem eius voluit signanter insinuare, cum dixit, gratia plena. O verè plena, & plene plena, adhuc certè nõ dixerat Gabriel; Ecce concipies in vtero, & adhuc etiam non dixerat, spiritus sanctus superueniet in te, &c. Si ergo ante superuentionem Spiritussancti, si ante conceptionem filij Dei plena fuit Maria, quanto magis pòst̃ propter hoc bene de eius plenitudine, & de plenitudinis eius gratitudine dicit Anselmus. Hęc millies plenissima ab Angelo salutata, Spiritusancto repleta, plenitudine diuinitatis affluata. Bene ergo plena dicitur Maria, plena (inquam) illuminatione sapientiæ plena, inundatione gratię plena possessione bonę vitæ plena vnctione misericordię plena fœcundatione prolis, pię plena perfectione ecclesiæ, plena respersione odoriferæ famę, plena resultatione diuinæ gloriæ, plena etiam fruitione æternæ lætitiæ. Has nouem plenitudines consideremus in Maria, quæ nouem ordinem Angelicorum plenitudines representant in gloria. Primò consideremus charissimi, quòd plena est Maria illuminatione sapientię, & intellectus. Vnde ipsa benè per lunam plenam signari potest, de qua dicitur in Prouer. Non est vir in domo sua, abijt via longissima, sacculum pecuniæ secum tulit, in die plenæ lunæ reuersurus. Hic est vir ille de quo Hiere. ait. Creauit dominus nouum super terram, mulier circundabit virum. Mulier Maria, mulier vtiq; sexu non corruptione, mater virtutis dominum nostrum circundedit vtero suo, circundedit habitu nostro. Hic vir, si tamen (vt ait Iosephus,) virum appellari fas est, tres domos habet. Imperatorię maiestatis est, in palatio habere tres mansiones, videlicet consistorium, cœnaculum, & cubiculum. Consistorium est domus causarum, cœnaculum ciborum, cubiculum quietis. Sic imperator noster, qui imperat ventis, & mari, habet domum causarum mũdum, habet domum ciborum, modo ecclesiam, olim synagogam, habet domum quietis rationalem animam. Sed heu, vir iste Dominus virtutum, à domo mundi à domo synagogæ, à domo animæ valde fuit elongatus. quia longe à peccatoribus salus. Vir ergo iste in domo sua non fuit, quando per Hieremiam cõquerendo dixit, Reliqui domum meam, dimisi hæreditatem meam. Sacculum etiam pecuniæ secum tulit, quia thesaurum misericordię, & gratię suæ à mundo abscondit. Sed ecce vir iste in die plenæ lunæ reuersus est, illius (inquam) lunę, de qua dicitur in Cãt. Pulchra vt luna. Luna ergo est Maria, luna plena, Maria plena. Lunę plenæ Maria bene comparata est, quæ

Maria plena in gratia & lectu. Prou. 31 Hiere. 31 Maria est plena possessionibus bonę vitę. Ysaię. 45 Psal. 118 Hiere. 17 Cant. 6

quæ lumine sapientiæ & veritatis à sole æterno plenè illuminata est. Vnde Maria benè illuminata est, interpretatur, siue illuminetrix. Ipsa namque luna & lucerna nostra illuminata fuit à domino, & illuminatrix fuit mundo, iuxta illud Propheticum. Psalm. 17. Quoniam tu illuminas lucernam, &c. In huius lunæ plenitudine, vir reuersus est in domum, quando Christus per carnem venit in mundum. O vere mirabilis huius lunæ plenitudo. Ecce si Maria plena fuit lumine sapientiæ, quod à sole æterno recepit priusquã ipsum concepit, quanto plenior fuit dum hunc solem tam mirabiliter concepit, & tam totaliter in se recepit? Et ideo bene plenitudinem sapientiæ Mariæ beatus Bern. commendans, ait Extruxit in Maria sibi domum sapientia cœlestis, quæ adeo mentem eius repleuit, vt de plenitudine mentis eius fœcundaretur, & caro ac virgo singulari gratia eandem ipsam sapientiam, carne tectam pareret, quam prius mente pura concepe- Maria plena inundatione gratiæ. rat. Secundò consideremus, quòd plena est Maria, inundatione gratiæ in affectu. Tanta nempe inundatio gratię, tanta profunditas, & magnitudo in Maria fuit, vt ipsa benè mare plenum dici possit. iuxta illud, 2. Para. 16 Tonet mare, & plenitudo eius. Sicut in mari aquarum sic in Maria sunt congregationes gratiarum. Vnde scriptum est, Congregationesque aquarum appellantur maria. Dicitur quoque in Eccles. Omnia flumina intrant in mare. Omnia flumina sunt omnia gratiarum dona, quæ intrauerunt in Mariam, iuxta illud sapientis. In me oẽs gr̃a vię, & veritatis, &c. Quàm plenũ sit hoc mare, quam plena gratia sit Maria, Beatus Hieron. aperit, dicens. Bene plena, quia cæteris per partes præstatur: Mariæ verò simul se tota infudit plenitudo gratiæ. Hoc ergo plenum mare audiamus contra vitia tonare. Tonet ergo mare & plenitudo eius, tonet plenum mare, tonet plena Maria. Tonet contra luxuriam, castitatem proponendo, & dicat. Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco. Tonet etiam cõtra superbiam, humilitatem sentiendo, & dicat. Ecce ancilla Domini, &c. Tonet quoq; contra ingratitudinem, gratias agendo, & dicat. Magnificat anima, &c. De plenitudine huius maris similiter in Psal. dicitur. Psalm. 95 Moueatur mare & plenitudo eius. Moueatur mare, moueatur Maria, moueatur certè suspirijs & castigationibus, moueatur lachymis & orationibus, moueatur eleemosynis, & alijs venerationibus. Moueatur (inquam) plenè, vt nobis effundat de sua plenitudine. Attendamus, quid nobis beatus Bern. de ea loquatur Ait enim sic. Vas liquore plenum, si moueatur de facili subuertitur, & effundit liquorem. Sic beata virgo, Maria, si moueatur precibus, effundit liquorem in nobis. Tertiò consideremus, quod plena est Maria possessionibus bonæ vitæ in effectu. De hac plenitudine vere possumus dicere. Domini est terra, &c. Per terram bene significatur Maria, de qua sic legitur in Isaia. Aperiatur terra, & germinet saluatorem. Quid terra humilius? quid terra vtilius? Terram omnes sub pedibus habemus, & de terra omnes vitam fouemus. Vnde enim victum & vestitum, panem & vinum, lanam, & linum, & huius vitæ necessaria, nisi de terra, & de plenitudine terræ habemus? Quid ergo humilius? quid vtilius terra? Similiter quid humilius, quid vtilius Maria? Ipsa deniq; humilitate sua omnium est infima. Ipsa plenitudine sua omnium est vtilissima. Vitę namq; spiritualis necessaria, habemus de plenissima terra Maria. Et ideò bene beatus Bern. ait, Altius intuemini quanto deuotionis affectu à nobis voluit honorari Mariam, qui totius boni plenitudinem posuit in Mariam, vt proinde si quid spei in nobis est, si quid gratiæ, si quid salutis, ab ea nouerimus redundare Sed à quo & cuius est tanta huius terræ plenitudo? audi Psalmist. Domini est terra & plenitudo eius. & iterum, Meus est orbis terræ, & plenitudo eius. Plenitudo terræ consistit in fructibus & diuersis possessionibus terræ: iuxta illud Psalm. Impleta est terra possessione tua. Fructus autem, & possessiones plenissimæ terræ, Mariæ sunt opera, mores, exempla, & diuersa merita sanctissimæ vitę Marię. Talibus enim possessionibus eã dñs repleuit, talib. eã bonis impleuit, vt dr̃ in Eccl. Dominus in terrã respexit, & impleuit eã bonis suis. de hac eius plenitudine Hieronymus mentionem faciens inquit. Talibus decebat virginem oppignerare muneribus, vt esset gratia plena quæ dedit cœlis gloriam, terris deum, pacemq; refudit, fidem gentibus, finem vitijs, ordinem vitæ, & moribus disciplinam. Quartò consideremus charissimi, quòd Maria plena est vnctione misericordiæ, plena oleo pietatis. Vnde ipsa signata esse potest per illam mulierem, cui clauso ostio domus suæ, omnia vasa intus congregata facta sunt miraculosè oleo plena, secundum quod Eliseus ei prædixerat, dicens: Cum plena fuerint, tolles. Mulier ista est Maria, quæ etiam à filio suo mulier appellata est in Io. vbi dicitur. Mulier ecce filius tuus. Huius mulieris vasa, sunt affectus & effectus, desideria & beneficia, quæ omnia oleo misericordię plena sunt in Maria, Vnde de hoc oleo beatus Bern. bene ait. Nec mirum ò domina, si tam copioso oleo misericordiæ cordis tui perfusum est sanctuarium, cum illud ineſtimabile opus misericordiæ, quod prędestinauit Deus ante ſecula in redemptionem nostram, primum fit in te à mundi artifice fabricatum. Dicamus ergo charissimi, dicamus Mariæ. Date nobis de oleo vestro. Petamus oleum misericordiæ eius in mundo, ne frustra petamus in iudicio. Quod autem domus in qua vasa replebantur clausa fuit, hoc optimè Mariæ, conuenit. De cuius clausura Ezechiel ait. Porta hæc clausa erit & nõ aperietur, & vir nõ transiet per eam, quoniam dominus deus Israel egressus est per eam. Porta Mariæ clausa fuit sera virginali, vir non transiuit per eam, amplexu materiali, dominus Deus egressus est per eam, natiuitate singulari. Sed certè quia ad multiplicationem olei, vasa etiam vicinorum nõ pauca collecta fuerunt, ideo quoq; per vasa illa omnes signari possunt, qui plenitudinis misericordiæ Marię participes sunt. Qui autem sint illi, Beatus Bernde clarauit cum dixit. Maria omnibus sinum misericordiæ aperuit, vt de plenitudine eius accipiant vniuersi, captiuus redemptionem, æger curationem, tristis consolationem, peccator veniam, iustus gratiam, Angelus lætitiam, denique tota Trinitas gloriam, filij persona, carnis humanæ substantiam. Quinto charissimi consideremus, q̃ plena est Maria fœcundatione prolis diuinæ. De plenitudine illa intelligere possumus illud Isa. Vidi Dominum sedentem super solium excelsum, & eleuatum, & plena erat domus maiestate eius. Domus illa in cuius solio dominus sedit, est beata virgo, in cuius mentis solio domino requieuit, O vere beatissimum, o verè stabilissimum solium, sicut dicitur in lib. reg. Firmissimum solium tuum in æternũ Hoc solium excelsum est in intellectu, eleuatum in affectu. Excelsum est quoq; super homines, eleuatum super hoes Excelsum insuper est gratia, eleuatum in gloria. In solio ergo Marię, in solio (inquam) mentis, eius dominus sedebit, & domus corporis eius, maiestate verbi incarnati plena erat. De hac ineffabili plenitudine bea. Ambr. ait, Bene sola gratia plena dicitur quæ sola gratiã quam nulla alia contecta est, vt gr̃æ repletur auctore. O vere fœlix domus tam fœlici fecunditate plena. Ait nãq; bea. Ber. Bñ gratia plena quę & virginitatis gratiam tenuit, & fœcunditatis gloriã acquisiuit. Dominus ergo in solio mentis Mariæ sedit

Psal. 23. & 49
Psalm. 103
Eccle. 16
Maria plena misericordia
4. Reg. 4
Ioann. 19
Ezech. 44
Isaia. 6
3. Reg. 8.

Universidad de Deusto
Biblioteca

per gratiam & domum corporis eius maiestate sua
3.Reg.8. implenit per assumptam naturam. Vnde in 3.Reg. dr. Impleuerat gloria dñi domum domini, tunc ait Salomon. Dixi dominus vt habitaret in nebula. Domus ergo domini Maria, impleta est gloria diuinæ maiestatis
Eccle.43.& 50. per nebulam assumptæ à deo humanitatis, illam dico nebulam, de qua dr in Eccl. Medicina omnium in festinatione nebulæ, & iterum. Quasi stella matutina in medio nebulę, &c. Nam quasi stella in nebula est verbū in carne assumpta. Sextò consideremus charissimi
Maria habuit perfectiones omnium sanctorum. quomodo Maria fuerit plena perfectione vniuersalis, Ecclesiæ. Diuersas & mirificas perfectiones & gratias in diuersis sanctis suis habuit, & habet Ecclesia, in quo
Eccle. 24. rum plenitudine videtur detenta fuisse Maria, vt verè possit dicere illud Eccl. In plenitudine sanctorū detentio mea. Reuera in plenitudine sanctorum Mariæ detentio fuit, dum in mirifica perfectione sua, plenitudo perfectionis sanctorum sibi non defuit. Sicut beatus Bern. declarat cum ait, Merito in plenitudine sanctorum detentio eius, cui nec defuit fides patriarcharum,
Eccl. 23 spiritus prophetarum, zelus Apostolorum, constantia martyrum, sobrietas confessorum, castitas virginum, fœcunditas coniugatorum, immo nec puritas Angelorum. Scriptum enim est in Ecclesiast. In plenitudine sancta admirabitur. Ad hoc certè in plenitudine sanctorum, non in plenitudine impiorum detentio Mariæ est, quia apud eos qui pleni sunt sanctitate, nō apud eos qui pleni sunt iniquitate Maria libenter est. Ipsa quoque non solum in plenitudine sanctorum detinetur, sed etiam in plenitudine sanctos detinet, ne eorū plenitudo minuatur. Detinet nimirum virtutes ne fugiant, detinet merita ne pereant, detinet dæmones ne noceant, detinet filium ne peccatores percutiat. Ante
Isaia.64. Mariam non fuit, qui sic detinere dominum auderet, testante Isaia qui dixit, Non est qui inuocet nomen tuum, qui conlurgat & teneat te. Septimo consideremus, quomodo plena sit Maria respersione odoriferæ famę. Sicut enim, ager plenus odoriferarum specierū odoribus, sic Maria plena est odoriferis famę suæ asper
Genes.27 sionibus. De hac plenitudine accipiamus quod legitur in Gen. Ecce odor filij mei, sicut odor agri pleni cui
Eccles.24 benedixit dominus. Ager iste est Maria, in qua thesaurus Angelorum, immo totus dei patris absconditus est. Felix qui vendit omnia, quæ habet, & omit agrum istum. Huius agri pleni plenus odor, est plena Mariæ fama plenus honor. De hoc beatus Hieron. ait. Quia multa repleta erat virtutum odoribus, manans ex ea fragrabat suauissimus odor spiritibus Angelicis. De isto odore ipsa sancta gloriando dicere potest, illud Eccle. Sicut cynnamomum & balsamum amœnitatis odorem dedi. Odor Mariæ fuit sicut cynamomum externus in cortice cōuersationis, sicut balsamus interius in vnctione deuotionis, sicut myrrha in amaricatione castigationis. Fuit quoq; odor Mariæ sicut cynnamomum in actione, sicut balsamum in contemplatione, sicut myrrha in passione. O verè dies & nimis dies, quæ præter alia aromata, tam plena fuit odorifero spiritusſancti balsamo, vt benè de illo super illud, Spiritusſanctus superueniet in te, beatus Bernardus dicat. Preciosum illud balsamum, tanta tibi copia, tanta q; plenitudine influet, vt copiosissimè effluat circunquaque. Bene ergo dicere potuit Deus pater. Ecce odor filij mei sicut odor agri pleni, quasi dicat. Ecce odor filij mei, id est, honor filii, pleni, ex honore plenæ matris suæ est & fama. Vnde Hieronym. ait, Honor maternus eius est, qui de ea natus est. Octauò
Eccles.42. consideremus charissimi, quomodo plena est Maria exultatione siue expressione diuinæ glorię. iuxta illud Eccles. Gloria domini, plenum est opus eius.
Eccles.43. 3.Reg.10 Antonomatice, opus domini mirabile est Maria, de quo dicitur in Eccle. Vas admirabile opus excelsi. Verè opus mirabile, quia nusquam inuenitur simile. Vnde de hoc dicitur. Non est factum tale opus in vniuersis regnis. Nō vtiq; in regno cœlestiū non in regno terrestrium, non in regno infernorū, quia nullum tale opus in cœlo, nullum tale in mundo, nullum tale in limbo fuit. Hoc enim opus plenum est dominica gloria, quia super omnem puram creaturam resultat, & relucet plenissimè in Maria. Nam præter assumptam à verbo naturam, nullum est opus, nulla est creatura, in qua tanta diuinæ gloriæ materia reluceat, sicut in Maria. Gloriam enim de restauratione facta in cœlo gloriam de redemptione facta in mundo, gloriā de liberatione facta in inferno, habet Dominus per Mariam, habet per plenitudinem Mariæ. Et ideo ben, ait Ansel. sic, Tibi solum loquor domina, beneficijs tuis plenum esse mundum, inferna penetrauit, cœlos superauit. Per plenitudinem enim gratiæ tuæ, quæ in inferno erant, se lætantur liberata, & quæ supra mūdū sunt, se gaudent restaurata. Plenum ergo est gloria domini opus eius Maria, quia sicut dicitur in Isa. Plena
Isaia.6 est omnis terra gloria eius. Plena vtiq; est omnis terra, plena est tota, Maria relucente in se plenissimè diuina gloria. Meritò autem omnibus prædictis gratijs plenissima dicitur, quæ omnibus non ingratis gratissima creditur, sicut beatus Bern. ostendit, qui de hoc verbo. Aue gratia plena loquens, sic ait. Bene plena gratia, quia Deo, & Angelis, & homini grata, homini bus per fœcunditatem, Angelis per virginitatē, Deo per humilitatem. Nono consideremus charissimi, quomodo plena sit Maria fruitione lætitiæ æternæ? quis enim nesciat, eam ab his non excluſam, quibus filius eius dixit Ioan. Petite, & accipietis, vt gaudium
Ioann.16 vestrum plenum sit? Si ergo omnium Apostolorum, immo omnium cum deo regnantium gaudium plenum est, quanto matris Dei gaudiū plenissimè est plenum? De hac plenitudine Be. Hieron. inquit. Plena siquidem gratia, plena deo, plena virtutibus, non potest non posidere pleniter gloriam claritatis æternę. Quid mirum, si lętitiam & gloriam plenam & super plenā, habet in regno, quę gratiam plenam & super plenam, habuit in exilio? Quid certè mirum, si tam in cœlo q̄ in mundo eius plenitudo super omnem creaturam sit de cuius plenitudine omnis creatura vireſcit? Vnde Ans. ait, O fœmina plena & superplena gratia, de cuius plenitudinis exundantia, respersa reuiuiscit omnis creatura. Sic ergo charissimi videtis in Maria plenitudinem sapientiæ illuminatiuam, plenitudinem gratiæ inundatiuam, plenitudinem vitę fructificatiuam, plenitudinem misericordiæ subuentiuam, plenitudinem Ecclesiæ perfectiuam, plenitudinem famę respersiuā & plenitudinem diuinæ gloriæ expressiuam, plenitudinem æternę lętitię supergressiuā. Eia ergo plenissima virgo Maria, nos tam inanes, tam vacuos sic participes plenitudinis tuæ facias, vt tandem ad æternam plenitudinem pertingere valeamus. Per dominum nostrum Iesum Christum.

Capitulum octauum.

AVe Maria gratia plena dominus tecum. Ostensum est suprà, quomodo Maria propter purissimam vitę innocentiam meritò per, aue, salutatur ostensum est quoq; quomodo propter copiosissimæ gratię affluentiam merito, gratia plena, cōmemoratur. Ostendendum autem nunc est, quomodo propter specialissimam dei præsentiam meritò, dominus secū fore insinuatur. Dominus ergo tecum. O magnæ Gabriel, magnum, ad magnæ Mariæ, de magno dño nun

Verba Gabri. Dominus tecum declaratio.

cias. Magnum est quod ei dicis, Dominus tecum. Sed dic nobis, quātum, vel quomodo secum? Et ecce beatus Aug. in persona Gabrielis ad hoc respondens ait.
Dñs tecum, sed plusquam mecum, dominus tecum, sed nō sicut mecum, in me licet sit Dñs, memetipsum creauit dominus, per te autem nasciturus est dñs. Dñs ergo ò Maria, sed quis, vel quantus dñs? Dñs terrę, & oīum generaliter, dñs hoīum specialiter, dominus tuus singulariter ò Maria. Dominus (inquam) creaturę, generaliter vniuersalis, dominus specialiter naturæ rationalis, dominus singulariter aulę tuæ virginalis ò Maria. Considerandum est ergo charissimi, q̄ dominus iste de quo dicitur, Dominus tecum, ipse est generaliter Dominus creaturæ vniuersalis. Vnde Iudith. Dominus cœlorum, creator aquarum, & dominus totius creaturæ. Et Sap. Omnium dominus dilexit illam. Omnium certè vniuersaliter, omnium (inquam) visibilium & inuisibilium. Iste vniuersalis omnium dominus sic cum Maria fuit, q̄ etiam ipsam vniuersalem, omnium dominam fecit. Dominam (inquam) cœli, & dominam mundi, propter quod Ans. ait. Regina cęli, & Domina mundi, mater eius qui mundat, mundā tibi confiteor, q̄ corpus meum nimis est immundum. Sed ecce iste vniuersalis omniū dominus, ipse est dominus potentissimus, dominus sapientissimus, dominus opulentissimus, dominus indeficientissimus. Dominus enim sine potentia, dominus sine sapientia, dominus sine opulentia, dominus sine permanentia minus perfectus dominus esset. Vnde dominus impotēs dominus insipiens, dominus indigens, dominus deficiens, siue non permanens, minus reputaretur. Dominus ergo vniuersalis, ipse dominus est potentissimus volūtate, dominus sapiētissimus veritate, dominus opulentissimus proprietate, dominus indeficientissimus æternitate. Primò attendite charissimi, q̄ dominus vniuersalis qui cum Maria est, cum dominus potentissimus voluntate sit bene de illo propheta ait.
Deus Dominus ē generaliter, omnium rerum, specialiter rationalis creaturę, specialissimē Mariæ Virginis Iudith. 9
Sap. 8.
Psalm. 113 Omnia quæcunq; voluit dominus fecit &c. vsq; abyssis. Ergo nec in cœlis, nec in terris, nec in omnibus inferni abyssis, voluntati tam potentissimi domini resistere quisquam potest, teste Mardocheo qui de isto domino ait. Domine rex omnipotens, in ditione tua cuncta sunt posita, & non est qui tuæ resistere possit voluntati. Ecce Maria, quantus dñs est, quàm potentissimus dominus est, qui tecum est. Et quia dominus potentissimus, potentissimè tecum est, ideo & tu es potentissima secum, potentissima es per ipsum, potentissima apud ipsum, ita vt vere dicere possis illud Eccle. 24. Ecclesiast. In Hierusalem potestas mea. Hierusalem signat Ecclesiam triumphantem in cælis, signat etiam Ecclesiam militantem in terris. Nam vere tam in cœlis, quàm in terris potestatem habet mater potentissima creatoris. Quam potentissimam cognoscit Ansel. cum orans ait. Exaudi pia, adesto propitia, adiua potentissima, vt mundentur sordes mentis meæ, & illuminentur tenebræ meę. Dominus ergo tecum ò Maria potentissima. Secundò attendite charissimi, q̄ vniuersalis dominus qui est cum Maria, ipse est dominus
Psalm. 146 sapientissimus veritate. Ipse enim est dominus de quo in Psalm. dicitur. Magnus dominus noster, & magna virtus eius, & sapientiæ eius non est numerus. O quā sapientissimus dominus cuius sapientiam nihil fallere, nihil latere potest, quia omnia manifesta & occulta nouit. Omnia vtiq; opera nostra bona & mala, omnia
Rosam. 11 Maria, fa- pientissima. verba nostra bona & mala, omnes cogitationes & omnia desideria nostra bona, & mala, omnia scit dominus. Vnde Petrus ait. Domine tu omnia scis. Ecce Maria, qualis dominus est quàm sapientissimus dominus, qui tecum est: Et quia Dominus sapientissimus, sapiē tissimè est tecum, ideò tu es sapientissima secum, sapiē tissima es per ipsum, tu enim signata es per illam Abygail, de qua dicitur. Eratq; illa mulier prudentissima, & speciosa. Maria tam prudētissima, tam speciosa fuit
1.Reg.25. vt Anselmus de ipsa audaćter dicat. Omnes thesauri sapientię, & scientiæ in Maria. Dominus ergo tecum ò Maria sapientissima. Tertiò attendite charissimi, q̄ dominus vniuersalis qui cum Maria est, ipse est dominus opulentissimus proprietate, sicut bene de isto domino propheta testatur dicens. Domini est terra, &c.
Psalm. 23 vsq; in eo. Domini certè est non solum terra & pleni tudo eius, immo etiam cęlum & plenitudo eius. Tui enim domine sunt cœli, & tua est terra, quia cœlū cœli domino. Domini huius omnia sunt propria, cœlum & terra, corporalia & spiritualia, omnis natura, omnis gratia, omnis cælestis gloria, omnia sunt domini propria. Dominus ergo ditissimus est, sicut etiam Apostolus ait. Ideò dominus omnium, diues in omnes
Roma.10 qui inuocant illum. Ecce Maria quantus dominus est
Maria opulentissima. quàm opulentissimus dominus est, qui tecum est. Et quia dominus opulentissimus, opulentissimè est tecū ideò tu es opulentissima siue ditissima secum, ita vt ve
Prou.31. re tibi dici possit illud Prou. Multæ filiæ congregauerunt diuitias, tu supergressa es vniuersas. Filia Agnes, filia Lucia, filia Cecilia, filia Agatha, filia Catherina, & multæ aliæ filie: & multæ aliæ virgines sanctę, multę animę iustæ congregauerunt diuitias virtutum & gratiarum, diuitias meritorum & præmiorum, sed Maria vniuersis diuitijs supergressa es excellentissimè vniuersas. O quàm dies est maria in gloria, quę tā dies fuit in miseria. O quàm dies est in cœlo, quæ tam dies fuit in mundo. O quàm dies est in anima sua, quę tā dies fuit in carne sua, vt etiam beatus Bern. exclamās dicat. O dies in omnes & super omnes Maria, de cuius substantia modica pars assumpta, totius mundi sufficit soluere delicta. Dominus ergo tecum ò Maria opulentissima. Quartò attendite charissimi, q̄ dominus vniuersalis qui est cum Maria, ipse est dominus in deficientissimus æternitate. Vnde habetis in Exod.
Exod. 15. Dominus regnabit in æternum, & ultrà. Et in Psalm.
Psalm. 20 de isto domino dicitur. Tu autem domine in æternū
Maria indeficiens. permanes. Ecce Maria quātus dominus est, quàm indeficientissimus dominus est qui tecum est, & quia dominus indeficientissimus indeficientissime est tecum, & ideo tu es indeficientissimè in æternum secum. Tu enim es thronus ille indeficiens, thronus in ęternum, thronus filij Dei, de quo pater per prophetam ait.
Psalm. 88 Thronus eius sicut Sol in conspecto meo, & sicut Luna perfecta in æternum. & verè in æternum: Vnde nō solum vere dicimus. Tu autem domine in æternū permanes, sed etiam vere dicere possumus. Tu autem domina in æternum permanes. Quid mirum si Maria ipsa in filio suo permaneat in ęternum, cum etiam beneficia Marię in seruis suis permaneant in æternum? Ait enim beatus Ber. In te ò Maria Angeli lætitiam, iusti gratiam, peccatores veniam inueniunt in æternum.
Dominus ergo tecum ò Maria indeficientissima. Gau de nunc Maria gaude. Ecce dominus potentissimus, sic est tecum, q̄ tu es potentissima secum. Dominus sapientissimus sic est tecum, q̄ tu es sapientissima secum. Dominus opulentissimus sic est tecum, q̄ tu es opulentissima secum. Dominus indeficientissimus, sic est tecum, q̄ tu es indeficientsima secū. Eia ergo potentissima Domina, esto nobis impotentissimis auxiliatrix. Eia sapientissima domina, esto nobis insipientibus auxiliatrix & consiliatrix. Eia opulentissima domina esto nobis indigentibus locupletatrix. Eia indeficientissima domina, esto nobis deficientibus, perpetuatrix in omni bono. Consequenter consideremus charissimi quòd dominus iste de quo dicitur, Dominus tecum, ipse est dominus specialiter

Universidad de Deusto
Biblioteca

ter creaturæ rationalis, sicut ipsa rationalis creatura in
Psalm.8. Psal. ait. Domine Dominus noster &c. Dominus om
nium vniuersaliter, dominus noster specialiter: sit vti
Isaia. 33 que dñs noster, sicut dr in Isa. dñs iudex noster, dñs le
gifer noster. Dñs rex noster. Dñs nr legiser in mundo,
dominus iudex noster in in iudicio, dñs rex noster nos
coronans in cœlo. Iste specialis noster Dominus sic cũ
Maria fuit, ꝙ etiam ipsam specialem nostram domi
nam fecit. Quod bene beatus Bern. recognoscens ait.
Domina nostra, mediatrix nostra, aduocata nostra, tuo
filio nos reconcilia, tuo filio nos commenda, tuo filio
nos repræsenta. Sed ecce iste nr specialis Dñs, ipse est
pijssimus Dñs iustissimus, Dñs certissimus, Dñs no
minatissimus. Dominus enim qui non esset pius in be
neficijs, iustus in iudicijs, Dominus qui non esset cer
tus in promissis, Dominus qui non esset nominatus in
populis, minus reputaretur. Dominus ergo noster, est
Dominus pijssimus liberalitate, Dominus iustissimus
æquitate, Dominus certissimus fidelitate, Dominus
nominatissimus famositate. Primò ergo attendite ca
rissimi, ꝙ Dominus noster specialis qui cum Maria
est, ipse est Dominus pijssimus liberalitate misercor
diæ suæ infinitæ. Ipse enim est Dominus, de quo pro
Psalm.85. pheta ait, Tu Domine suauis, & mitis, & multæ mise
ricordiæ, omnibus inuocantibus te. Multæ misercor
diæ Dominus, in multis beneficijs temporalibus, spiri
tualibus, eternalibus, quę ex multa misericordia sua cõ
tulit nobis, & conferre non cessat. Vtinam tantis Do
Isaia. 63. mini misericordijs nõ simus ingrati, vtinam Domino
tam misercordissimo simus valde grati cum Isa. qui de
Domino ait. Miserationum Domini recordabor, lau
dabo Dominum super omnibus in quibus reddidit no
bis Dominus. Ecce Maria qualis Dominus est, quã
pijssimus, quàm misericordissimus Dominus est, qui
tecum est. Et quia Dominus misericordissimus miseri
cordissimè est tecum, ideò & tu es misericordissima
Maria pien tissima. Isaia. 16. secum, vt verè de te dici possit illud Isa. Præparabitur
in misericordia solium eius, & sedebit super illud, in
veritate. Solium diuinæ misericordiæ est Maria, ma
ter misericordiæ, in quo omnes inueniunt solatia mise
ricordiæ. Nam sicut misericordissimum Dominum,
ita misericordissimam Dominam habemus. Domi
nus noster, multæ misericordię est hominibus inuo
cantibus se, & domina nostra, multæ misericordię est
omnibus inuocantib. se. Propter quod optimè Bern.
dicit. Sileat misericordiam tuam virgo beata, qui inuo
catam eam in necessitatibus suis, sibi meminerit defuis
se. Dominus ergo tecum, ò Maria misericordissima.
Secundò attendite charissimi, ꝙ Dominus noster spe
cialis qui est cũ Maria, ipse est Dominus iustissimus,
æquitate, sicut bene de Domino isto in Psal. dicitur.
Iustus Dominus, & iustitias dilexit. Et iterum, Iustus
Dñs & rectum iudicium tuum. Iustus certè est Dñs
in omnibus iudicijs suis, in omnibus causis, in omnib.
Psalm. 10. & 118 factis suis, sicut iterum in Psalm. dicitur, Iustus Do
minus, in omnibus vijs suis. Dominus ita iustus est in
Idem. 144 omni via iustitiæ, ꝙ propter nullam personam decli
nat à via iustitiæ. Et ideo bene de isto domino dici
tur, Non subtrahet personam cuiusquam dominus,
Sap. 7. qui est omnium dominator, nec verebitur magnitudi
nem cuiusquam, quoniam pusillum & magnum ipse
fecit, & æqualiter est illi cura de omnibus. Ecce Ma
Maria iu stissima. ria qualis dominus est, quàm iustissimus dominus est,
qui tecum est. Et quia dominus iustissimus iustissimè
est tecum, ideo & tu es iustissimè secum. Tu enim es
virga Aaron recta, florida & fructifera. Recta immo
rectissima, per iustitiam & æquitatem. Florida per vir
ginitatem. Fructifera, per fœcunditatem. Quæ enim
esset virga recta, si non virga Aaron esset recta? Quæ
anima esset iusta, si non Maria esset iusta? Hoc est ꝙ
beatus Bern. dicit, Quis iustus si non Maria iusta, de
qua ortus est Sol iustitię. Dominus ergo tecum, ò Ma
ria iustissima. Tertiò attendite charissimi, ꝙ dominus
specialis noster qui est cũ Maria, ipse est dominus cer
tissimus fidelitate, & fidelissimus certitudine, sicut
Psalm. 144 propheta testatur qui ait. Fidelis dominus in omnibus
verbis suis, Recogitate ergo verba ista, quibus pro
misit coronam iustis, & gehennam iniustis, & scitote
ꝙ dominus fidelis fideliter verba sua tenebit, fideliter
quod locutus est implebit: sicut de isto domino dici
tur in Ezec. Ego dominus locutus sum, & faciam.
Ezech.30 Verba vtiq; sua dominus fidelissimus, fidelissimè te
nebit, sicut ipse in Euangelio suo dicit, Cœlum & ter
Matth.24 Maria fidelissima. ra transibunt &c. Ecce Maria qualis dominus est, quã
fidelissimus dominus est qui tecum est. Et quia domi
nus fidelissimus, fidelissimè est tecum, ideo & tu es fi
delissima secum. Tu enim es illa fidelissima columba
Noe, quæ inter summum Noe & mundum diluuio spi
rituali submersum, mediatrix fidelissima extitisti. Cor
uus infidelis columba verò fidelis fuit. Sic & Eua infi
delis, Maria verò fidelis inuenta est. Eua infidelissima
mediatrix perditionis: Maria vero fidelissima media
trix salutis fuit. Ideo beatus Bern. ait. Fidelis mediatrix
Maria, quæ salutis antidotum viris & mulieribus pro
pinauit. Dominus ergo tecum ò Maria fidelissima.
Quartò attendite charissimi, ꝙ noster dominus spe
cialis qui cum Maria est, ipse est dominus nominatissi
Hiere.10 mus famositate. Magni.n. nominis est, teste Hiere. qui
de domino isto ait. Non est similis tui domine, & ma
gnus tu, & magnum nomen tuum. Magnum vtiq;
fama & laude, nomen domini est in omni populo, si
cut propheta ostendit dicens. Reges terræ, & omnes
Psalm.148. populi, principes & omnes iudices terræ. Iuuenes, &
virgines, senes cum iunioribus laudent nomen domi
ni. Nominis autem domini laus & fama, non solum
ad omnem populum, sed etiam ad omne tempus se ex
Psalm.112. tendit, sicut per eundem prophetam patet, qui ait. Sit
nomen domini benedictum, ex hoc nunc & vsque in
sæculum. Item nominis domini laus & fama non solũ
ad omnem populum, non solum ad omne tempus, sed
etiam ad omnem locum se extendit, sicut iam dictus
Ibid. Maria dominatissima. propheta declarans ait. A solis ortu vsque ad occasum
laudabile nomen domini. Ecce Maria quantus Domi
nus, quàm nominatus Dominus est, qui tecum est, &
quia Dominus nominatissimus siue famosissimus, fa
mosissime est tecum, ideò & tu es famosissima & no
minatissima secum. Tu enim bene signata es per illã,
Ruth. 4. Ruth: de qua legitur sic. Sit exemplum virtutis in Ef
phrata, & habeat celebre nomen in Bethlehem. i. in
Ecclesia. O celeberrimi nominis Maria, quomodo pot
set nomen tuum non esse celebre, quæ etiam deuotè
nominari non potest sine nominantis vtilitate? Testa
tur tuus Ber. dicens. O magna, o pia, o multum lauda
bilis Maria, tu nec nominari potes quin accedas, nec
cogitari quidem quin recrees affectus diligentium te,
tu nunquam sine dulcedine diuinitùs tibi infita, Hæ
memoriæ portas ingredieris. Maria ergo fratres, opti
mè signata est per illam famosissimi nominis fœminã
Iudith. 8. Iudith, de qua scriptum est. Hęc erat in omnibus famo
sissima, quoniam timebat Dñm valde, nec erat qui de
illa loqueretur verbum malum. Famosa quidem est
Maria, propter virtutes & exẽpla sua tam laudabilia.
Famosior autem, propter misericordias, & beneficia
sua tam inenarrabilia. Famosissima verò propter
gratias, & priuilegia sua tam mirabilia. Quid enim
mirabilius, quàm esse matrem, & virginem, & esse
Dei matrem? Quid autem mirum si Maria, de
tantis millibus misericordiæ suæ beneficijs, famo
sa est in mundo, quæ tam famosa est de vnico be
neficio suo circa Theophilum exhibito? Ait beatus
Bern.

Bern. Famosum summæ tuæ benignitatis testimoniũ
est, per te restauratus Theophilus ò Maria: Dominus
ergo tecum famosissima ò Maria. Gaude nunc ò Ma
ria gaude. Ecce Dominus pijssimus sic est tecum, ꝙ tu
es pijssima secum. Dominus iustissimus sic est tecum,
ꝙ tu es iustissima secum. Dominus famosissimus sic
est tecum, ꝙ tu es famosissima secũ. Eia ergo pijssima
Maria, nos impios salua per tuam misericordissimam
pietatem. Eia iustissima, nos iniustos salua, per tuam iu
stissimam equitatẽ. Eia fidelissima Maria, nos perfidos
salua, per tuam certissimam fidelitatem. Eia famosissi
ma Maria, nos infames salua, per tuam suauissimam fa
mositatem. Post prædicta charissimi consideranduin,
ꝙ Dominus iste de quo dicitur, Dominus tecum, non
solum est Dominus generaliter creaturæ vniuersalis,
non solum est Dominus specialiter creaturæ rationa
lis, immo ipse etiam est Dominus singulariter aulę vir
Psal 92. ginalis suæ sanctissimæ genetricis. Maria singulariter
tam corpore quàm anima est aula Domini, domus Dei
sanctissima, de qua in Psal. dicitur. Domum tuam de
cet sanctitudo Domine. O verè singulariter beatam
domum, quæ sola tam singulariter talem meruit habe
re Dominum. Ecce enim beatus Bern. ait. Tu sola di
gna inuenta es, vt in tua virginali aula Rex Regum &
Dominus dominatiũ à regalibus sedibus veniens, pri
mam sibi inter filios hominum mansionem eligeret.
Iste singularis Mariæ Dominus, sic singulariter cum
Maria fuit, ꝙ etiam ipsam tam singulariter Dominam
fecit, ꝙ nec primam similẽ visa est, nec habere sequen
tem, dum ipsa singulariter Domini filia, Domini ma
ter, Domini sponsa, & Domini ancilla facta est. Maria
enim filia Domini singulariter, generosa mater Domi
ni singulariter, gloriosa spõsa Domini singulariter, pre
ciosa ancilla Domini singulariter obtequiosa fuit. Si au
tem illa tribus personis diuinis volumus appropriare,
possumus dicere, ꝙ Dominus iste qui tam singulariter
est cũ Maria, ipse est Dominus pater, Dominus filius,
Dominus spiritussanctus, Dominus trinus & vnus.
Ipse est Dominus pater, cuius Maria est filia nobilissi
ma: Ipse est Dominus filius, cuius Maria est mater di
gnissima. Ipse est Dominus spiritussanctus, cuius Ma
ria est sponsa iustissima: Ipse est Dñs trinus & vnus, cu
ius Maria est ancilla subiectissima. Maria certè est filia
summæ æternitatis, mater summæ veritatis, spõsa sum
mæ bonitatis, ancilla summæ Trinitatis. Primò ergo
attendite charissimi, ꝙ Dominus iste qui tam singula
riter est cum Maria, ipse est Dominus cuius filia nobi
lissima est Maria. De isto enim Domino, & de illa fi
Ruth. 2. lia accipi potest, quod Booz dixit, Benedictus es à Do
mino filia, quia priorem misericordiam posteriore su
perasti. Verè benedicta à Domino filia est Maria, à
summo (inquam) Domino cuius ipsa est filia. O verè
nobilissimi Regis nobilissima filia, quæ tam multiplici
Psal 44. interius ornata es gloria, vt verè de ea dicere possit.
Omnis gloria eius filiæ regis ab intus, &c. & ideò tan
quam verissima Regis filia ad Regnũ copiosissimè est
tracta, teste beato Bern. qui ait. Tu filia delicata & om
ni gratia plena, charissima in delitijs tuis tracta es ad
gloriam decoris tui, & in signum dilectionis. Ista be
nedicta filia, priorem misericordiam posteriore supe
rauit. Magna enim erga miseros fuit misericordia Ma
riæ, adhuc exulantis in mundo, sed multò maior erga
miseros est misericordia eius iam regnantis in cœlo.
Maiorem per beneficia innumerabilia nunc ostendit
hominibus misericordiam, qui magis nunc videt innu
merabilem hominum miseriam. Vnde pro splendore
prioris misericordiæ fuit Maria pulchra vt Luna, pro
splendore verò posterioris misericordiæ, est electa vt
Sol. Nam quemadmodum Sol Lunam superat magni
tudine splendoris, sic priorem Mariæ misericordiam
superat magnitudo posterioris. Quis est super quem
Sol non luceat? quis est super quem misericordia Ma
riæ non resplẽdeat? Audi quid de hoc beatus Bern. ten
tat, ait enim sic; Quemadmodum Sol oritur super bo
nos & malos indifferenter, sic Maria petita non discu
tit merita, sed omnibus sese exorabilem, omnibus cle
mentissimam præbet, oũm denig; necessitatibus am
plissimo miseretur affectu. Dñs ergo tecum ò Maria
sicut pater cũ filia nobilissima. Secundò attendite cha
rissimi, ꝙ Dominus iste qui tã singulariter est cũ Ma
ria, ipse est Dominus cuius mater dignissima est Ma
ria. De isto Domino & de ista matre dixit Elisabeth. Luc. 2.
Vnde mihi hoc, vt veniat mater Domini ad me? ma
ter Domini, mater & virgo, mater est dignissima. Ipsa
est mater, quæ tali filio est decentissima. Ipsa mater est,
cui talis filius decentissimus fuit. Ipsa est qua maiorem
Deus facere non posset. Maiorem mundum posset fa- Deus non potuit ma iorem facere matrem suã quàm fecit.
cere Deus, maius cœlum posset facere Deus: maiorem
matrem quàm matrẽ Dei non posset facere Deus. Vn
de Bern. ait. Nec. n. decebat Deũ alia mater ꝙ virgo nec
virginem alius filius quàm Deus, quia nec maior inter
matres, nec maior inter filios nasci potuit. Hæc itaque
mater est floris misericordię, mater solis iustitia mater
fontis sapientiæ, mater Regis gloriæ. Mater (inquam)
est eius, cuius misericordia ad dilectionem, cuius iusti
tia ad timorem, cuius sapientia ad agnitionem, cuius
gloria ad spem nos inducit. Maria ergo mater eius qui
effectiuè est nostra dilectio per misericordiam, noster
timor per iustitiam, nostra agnitio per sapientiam, no
stra spes per gloriã, vt verè ipsa dicere possit illud Eccl. Eccl. 24.
Ego mater pulchræ dilectionis, & timoris, & agnitio
nis, & sanctę spei. Sed nunquid solius Christi mater est Maria nõ solũ Christi, sed omnium etiã fidelium mater est.
Maria? Immo certè quod iucundissimũ est, Maria non
solum est mater Christi singularis, sed etiã mater om
nium fidelium vniuersalis. Vnde beatus Ambr. ait. Si
Christus est credentium frater, cur non ipsa quæ ge
nuit Christum, credentium sit mater? Eia charissimi
omnes nunc gaudeamus, nunc omnes gaudendo dica
mus. Benedictus frater, per quem Maria est nostra ma
ter, & benedicta mater, per quam Christus est noster
frater. Hinc bene Ans. ait. Domina mater per quam ta
lem fratrem habemus, quid gratiarum, quid laudis tibi
retribuemus? Deus ergo tecum ò Maria, sicut filius cũ
matre dignissima. Tertiò attendite charissimi, ꝙ Do
minus iste qui tam singulariter est cum Maria, ipse est
Dominus, cuius sponsa venustissima est Maria. Vnde
tam de isto Domino quàm de ista sponsa exponi po
test illud Oseæ. Sponsabo te mihi in iustitia, & iudicio, Oseę. 2.
& in misericordia, & in miserationibus, & sponsabo te
mihi in fide, & scies quia ego Dominus. Ecce pulchra
sponsa, pulchra in iustitia & iudicio respectu sui, pul
chra in miserationibus & misericordia respectu pro
ximi, pulchra in fide respectu Dei. Pulchra vtique in
iustitia vitæ, & in iudicio conscientię, pulchra in mise
ricordia in affectu, & in miserationibus in effectu, pul
chra in fide qua credidit omnia credẽda supra se, & qua
credidit omnia perficienda in se, iuxta illud, Beata quæ Luc. 1.
credidisti, quoniam perficiẽtur in te ea, quæ dicta sunt
tibi à Domino. Sed ecce sponsa spiritussancti Maria,
sicut formosissima fuit & est in conuersatione, ita etiã
dulcissima est in allocutione, sicut dicit in Cant. Fauus Cant. 4.
distillans, &c. vsque tua. O quàm melliflua verba, sæ
pius distillauerunt dulcissima Mariæ labia. Quæ etiam
benè lac & mel sub lingua habuit, in duobus verbis
quæ ipsa Gabrieli respondit. Nonne Maria lac sub lin
gua habuit, quando lacteum illud continentiæ verbũ
respondit: Quomodo fiet istud, quoniam virum non
cognosco? Nonne etiam mel sub lingua habuit, quan
do mellifluum illud dulcedinis verbum respondit: Ec
ce ancilla Domini fiat mihi secundum verbum tuum?

De mellifluentia

Universidad de Deusto
Biblioteca

De mellifluentia nanque huius mellifluii verbi, per totum mundum melliflui facti sunt cœli. Maria insuper mel sub lingua habuit, in mellifluis orationibus ad Deum, lac verò sub lingua habuit, in lacteis collationibus ad proximum. Eia ergo quanti decoris, & quanti dulcoris, est illa sponsa summi consolatoris. Quia (inquit) Augustinus. Quæ est hęc virgo tam sancta, vt ad eam venire dignaretur Spiritussanctus, tam speciosa, vt eam sponsam eligeret Deus? Dominus ergò tecum ô Maria, sicut sponsus cum sponsa delicatissima. Quartò attendite charissimi, qꝓ Dominus ille qui tam singulariter est cum Maria, ipse est Dominus cuius ancilla devotissima est Maria, sicut ipsamet testatur dicens. Ecce ancilla Domini. Maria ancilla est Dñi patris, Domini filij, & Domini spiritussancti. Quid mirum si Maria sit huius Domini ancilla, cum etiam filius Mariæ sit huius Domini seruus secundum assumptam à matre naturam? Ipse enim in Psalm. confitetur dicens. O Domine quia ego seruus. t. e. f. t. & filius an. t. O quàm bona ancilla, & bonus ancillę filius. Heu quot sunt malæ ancillæ, & mali ancillarum filij. Sed quid dicit scriptura? Eijce ancillam & filium eius. Legitur in Gen. de ancilla Saræ, qꝓ concepisse se videns, despexit dominam suam. Mala ergo ancilla Agar de fœcunditate inflatur, bona verò ancilla Maria de humilitate fœcundatur. Ancilla illa superba dominam despexit, ancillá istam humilem Dominus respexit, sicut ipsa humiliter recognoscens dicit. Respexit humilitatem ancillæ suæ. O anima Christiana Domini ancilla, sic cum Maria amplectere fœcunditatem, vt nequaquam deseras humilitatem. Vt ergo de boni operis fœcunditate nõ inferis, sed magis de humilitate fœcunderis, attende humilem ancillam, respice humilem Mariam. Ecce (ait) ancilla Domini, vnde Amb. Vide (inquit) humilitatem, vide deuotionem ancillam se dicit Domini, quę mater eligitur Dñi, nec repẽtino exaltata promisso est. O verè admiranda humilitas, ecce non solũ Dñi ancilla, sed etiá seruorum Domini ancilla, quodammodo dignatur esse Maria. Ipsa nanque signata est per illam Abygail, pro qua adducenda cum Dauid nuncios mississet, respondit. Ecce famula tua sit in ancillam, vt lauet pedes seruorum Domini mei. Per benedictam ancillá Mariam quasi tot serui Domini loti sunt, quot fideles eius suffragijs à peccatis mũdati sunt. Ipsa enim quasi tot seruorum Domini pedibus aquam obtulit, quot pœnitentibus lachrymas compunctionis obtinuit. Dominus ergo tecum ô Maria, tanquam cum ancilla deuotissima. Dominus pater tecum, Dominus filius tecum, & Dominus spirituſsanctus tecum. Vnde Bern. Pater (inquit) tecum, qui suum filium facit & tuum. Filius tecum, qui ad condendum in te mirabile sacramentum, miro modo & sibi referat genitale secretum, & tibi seruat virginale signaculum. Spiritussanctus tecum, qui cũ patre & filio tuum sanctificat vterum. Dominus ergo tecum, Dominus certè cuius filia es, qua nulla nobilior, Dominus cuius mater es, qua nulla mirabilior, Dñs cuius sponsa es qua nulla amabilior, Dominus cuius ancilla es qua nulla humilior vnquam fuit, nec est, nec erit in æternũ. Eia ergo Domina, quia Dominus tantus ac talis, tantum ac taliter est tecum, fac vt etiam ipse per gratiam sit nobiscum.

Maria ancilla Domini.

Psal. 115.

Gen. 16.

1. Reg. 25.

Capitulum nonum.

DOminus tecum. His dulcissimis verbis ille deuotus Beatæ Mariæ Ans. deuotè alludẽs ait sic. Maria obsecro te per gratiá qua sic Dñs esse tecũ, & te voluit esse secum, fac pp ipsam secundũ eandem ipsam gratiá misericoriá tuam mecũ, fac vt amor tui semper sit mecũ, & cura mei semper sit tecũ, fac vt timor necessitatis meæ quãdiu ipsa persistit sit tecum, & respectus pietatis tuæ quandiu ego subsisto sit mecum, fac vt congratulatio beatitudinis tuæ semper sit mecum, & compassio miseriæ meæ semper quantum mihi expedit sit tecum. Dominus ergo tecum ô Maria. Tecum, certè tecum. Tecum fuit, tecum est, tecum erit. Tecum vtique sicut Sol cum aurora ipsum præueniente, tecum sicut flos cum virga ipsum producente, tecum sicut Rex cum Regina ad ipsum ingrediente. Sol nanq; omnibus luminibus luminosior, flos omnibus floribus preciosior, Rex oĩbus Regibus gloriosior est Dominus Iesus Christus. Aurora verò hũc Solem clarissima irradiatione præueniens. Virga hunc florem mirabilissima emissione producens. Regina ad hunc Regem solennissima processione ingrediens, est beatissima virgo Maria. De his singulis per ordinem videamus. Dominus tecum. Tecum certe sicut Sol cũ aurora de Sole procedente, & ortum solis præueniente, & lumine Solis diem initiante. Reuera enim aurora mũdi Maria à Sole æterno singulariter præparata progrediens, eiusdemque solis ortum mirabiliter irradiata præueniens, diem gratiæ tantæ Solis mundo fœliciter initiauit, testante beato Bern. qui ait. sicut aurora valde rutilans in modum progressa es ô Maria, quãdo veri Solis splendorem tantæ sanctitatis iubare præcurristi, vt verè diem salutis, diem propitiationis, diem quá fecit Dominus à tanta claritate initiari dignum fuerit. Maria ergo aurora de qua dicitur. Quę est ista quę progreditur, vsque consurgens. Benè auroræ comparata Maria, tam propter se, quàm propter nos, propter te specialiter, propter nos generaliter. Maria propter se benè comparatur auroræ secundum scripturam. Primò propter absessum noctis culpæ. Secundò propter processum lucis gratiæ. Tertiò propter ortum Solis iustitiæ. Quartò propter locum sedis gloriæ. Primum in plenissima eius sanctificatione. Secundum in clarissima eius conuersatione. Tertium in mirabilissima filij eius generatione. Quartum in gloriosissima eius assumptione attendamus. Primò attendite charissimi, quòd quædã fœlix aurora est Maria, propter fœlicem absessum noctis culpę in sua sanctificatione. Vnde Iob maledicens nocti, in qua dictum est, conceptus est homo: ait. Obtenebrentur stellæ eius caligine. Expectet lucem, & non videat nec ortũ surgentis auroræ. Quid hic per stellas, quid per lucem, quid per auroram signatur? Dico, quòd per stellas, animę sanctorum, per lucem sanctus sanctorum, per auroram Regina sanctorum designatur. Stellæ vtiq; omnes sancti sunt, qui ordinem morũ & disciplinæ cursum quoque seruoris & bonæ vitæ non relinquunt & sic contra Diabolum vi pugnaturi sunt. Vnde de his stellis bene legitur in libro Iudicum. Stellæ manentes in ordine & cursu suo, aduersus Sisaram pugnauerunt. Sisara interpretatur tollens recedẽtem, & signat Diabolum, qui quemlibet recedentem à Deo tollit. Per lucẽ quoque sanctus sanctorum Iesus Christus signatur, sicut ipse de se ostendit dicens. Ego sum lux mundi, qui sequitur me, non am. in te. Sequamur fratres, sequamur hanc lucem, ne in tenebris ambulantes, cadamus in lutum peccati, & in foueam inferni. Sequamur autem nõ claudicando, secundum quod dicitur. Vsque quo claudicatis in duas partes? Si Dominus est Deus, sequimini eum, si autem Baal, sequimini illum. Per auroram autẽ cuius ortum vox nõ vidit, beata virgo significatur, cuius natiuitatem nox originalis culpæ nõ initiauit. Nox enim cui Iob maledicit, nox in qua conceptus est homo, peccatum originale est, in quo omnes cõcipimur. Vnde Psal. In peccatis concepit me mater mea. Quia ergo vere omnes sancti in peccato concipiuntur, & in peccato nascuntur, ideò benè hic dicitur, quòd stellæ per hanc noctem obtenebrãtur. Sed quia Christus nec concepto

Maria aurore comparatur.

Cant. 6.

Iudi. 5.

Isai. 13.

Dan. 2.

Mala. 4.

Psal. 7.

Hab. 12.

Luc. 24.

Matt. 7.

Iob. 3.

Psal. 50.

cõceptus nec natus in peccato fuit, ideò bene hic dicitur, quòd nox ista lucem non vidit. Quia verò beata virgo in peccato concepta fuit, sed sine peccato nata, in peccato orta non fuit, ideò non auroram, sed ortum auroræ dicitur nox ista non vidisse. Hoc est contra illos qui ipsam non solum sine peccato natam, sed etiam sine peccato conceptã dicunt. Contra quos beatus Bernar. arguens ait. Si ante cõceptum suum Maria sanctificari non potuit, quoniam non erat, sed nec in ipso conceptu propter peccatum quod inerat, restat vt post conceptum in vtero iam existens, sanctificationem accepisse credatur, quæ excluso peccato, sanctam fecerit natiuitatem, non tamen conceptionem. Secundò attendite charissimi, quòd quædam fœlix aurora est Maria propter fœlicem eius progressionem in luce gratię, iuxta illud. Quę est ista quæ progredieẽ quasi aurora, &c. Sicut enim lux auroræ non progreditur crescendo in claritate: sic Maria progrediebatur in proficiendo in claritate gratiæ, & bonæ vitæ. Progrediebatur vtique proficiendo in omnibus virtutibus vniuersaliter, vt in omni virtutum claritate esset quasi aurora consurgens apud se, pulchra vt Luna apud proximos, electa vt Sol apud Deum. Progrediebatur quoque proficiendo in quibusdá virtutibus specialiter, de quibus beatus Bern. ait sic. Feruebat in quærendo gratiam Mariæ charitas, splendebat in carne virginitas, in obsequio humilitas eminebat. Harum itaq; virtutum claritate, Maria fuit quasi aurora consurgens in rutilanti virginitate, pulchra vt Luna in micanti humilitate, electa vt sol in radiante charitate. Fœlix qui hos tres fulgores, has tres virtutes Mariæ secutus fuerit, per quas ipsa Deum & magistrum omnium virtutum concepit: testante iterũ beato Bern. qui ait. Hanc inuenit gratiá plena iam gratia, vt charitate feruida, virginitate integra, humilitate deuota fieret, sine virili cõmixtione grauida, sine muliebri dolore puerpera. Tertiò attendite charissimi, qꝓ quædam fœlix aurora est Maria, propter fœlicem ortum Solis iustitiæ. Sol nanque iustitiæ Christus Deus noster, mediante aurora sua Maria ortus est in mundo, ortus vtique absque vllo peccati nubilo, propter quod aurora illa valde rutilans fuit oriente Sole suo, iuxta illud. Sicut lux auroræ oriente Sole mane absque nubibus rutilat, &c. Lux igitur auroræ est sanctitas Mariæ, qua ipsam irradiare dignatus est, processurus de ipsa Sol iustitiæ. De hoc bene beatus Bernard. ait. Rectè quidem ô Maria auroræ officium impletti. Ipse enim Sol iustitiæ de te processurus ortum suum quadam matutina irradiatione pręueniens, in te lucis suæ radios copiosè transfudit. Lux huius auroræ mirabiliter rutilabat, oriente Sole absque nubibus, ideò nascente Christo absque originalis peccati obscuritatibus. Ecce hic dicitur, quòd Sol absque nubibus oritur. Et in Exod. dicitur, quòd rubus absque conbustione ignitur, & in Dan. dicitur, quòd lapis sine manibus abscinditur. Quid ergo per Solem, quid per ignem, quid per lapidem nisi Christus signatur? Ipse enim est Sol illuminans intellectum, ignis accendens affectum, lapis firmans nos contra defectum. Dico, quòd Christus Iesus est Sol illuminans intellectum, iuxta illud Malach. Orietur vobis timentibus nomen meum Sol iustitiæ. Vide ergo si timeas Dominum, scriptum quippe est. Qui timet Deum, nihil negligit. Item Christus est ignis accendẽs affectum, vt dicit Apostolus ad Hebreos. Deus noster ignis consumens est. Hic ignis non solum fuit in rubo vteri virginalis, sed etiam in rubo deuoti cordis est. Hunc nanque ignem senserunt, qui dixerunt. Nonne cor? &c. Item Christus est lapis firmans nos contra defectum, si benè fundati fuerimus super ipsum. Vnde dicitur in Matth. Descẽdit pluuia, venerunt flumina, fla. venti, & ir. in do. illam, & nõ cecidit, fundata enim erat supra pe. Ecce nec pluuia hæreticæ eloquentiæ, nec flumina mũdanæ concupiscentiæ, nec venti humanæ violentiæ, nocere possunt domui mentis supra petram Christi fundatæ. Quid ergo est, Sol sine nube oritur? rubus sine combustione ignitur? lapis sine manu abscinditur? nisi quod Christus qui est, Sol veritatis, ignis charitatis, lapis firmitatis, siue æternitatis, ipse concipitur & nascitur sine nube peccati originalis, sine combustione concupiscentiæ carnalis, sine manibus amplexus maritalis? In conceptione enim Christi nec paccatum prolis, nec concupiscentiam matris, nec amplexus patris inueniés. Quod autẽ virgo tam miraculosè concepit, hoc ille facere potuit, qui alludentia huic miraculo mirabilia multa premisit, sicut beatus Augustinus testatur, qui sic dicit. Qui scripsit lapideas tabulas sine ferro, ipse grauidauit Mariam spiritusancto, & qui produxit pabem in eremo sine aratione, ipse impregnauit virginem sine corruptione, & qui fecit virgam sine pluuia germinare, ipse fecit filiam Dauid sine semine generare. Quartò attendite charissimi, quòd quædam fœlix aurora est Maria, propter fœlicem locum eius in gloria, & secundum hoc benè de aurora dicitur à Iob. Nunquid ostenditi auroræ locũ suum? Iam certè aurora nostra Maria sublimiter locata in cœlo, locum tenet vicinissimum soli æterno. Considerare autem possumus triplicem Mariæ locum notabilem. Primus est quo ipsa Dominum suscepit spiritualiter. Secundus est quo Dominum suscepit corporaliter. Tertius est quo ipsam Dominus recepit æternaliter. Ecce triplex locus Mariæ. Dico quòd primus locus quo Maria Dominum suscepit spiritualiter, est mens Mariæ pacificata & quietata, secundum qꝓ Psal. dicit. Factus est in pace locus eius, & habitatio eius in Syon, quod interpretatur vel speculum vel speculatio. Ecce quincunque Deum mente speculari desiderat, oportet vt ei in pace mẽtis locum faciat. Nam sine pace mentis, nemo venit ad speculationem contemplationis, vnde Apostolus. Pacem sequimini cum omnibus & sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum. O quis enarrare vel etiam cogitare sufficiat, in qualibus quotidie speculationibus sancta illa Sion, sancta illa mens Marię fuerit, dum omnia illa mysteria prę omnibus mortalibus sibi nota, feruentissima sibi mẽte reuoluit? De hoc benè Beatus Hieron. ait. Si qua sunt in vobis viscera pietatis, cõsiderate quo cruciabatur amore, quo ve desiderio æstuabat hæc virgo, dum reuolueret animo cuncta quæ audierat & viderat, quæ cognouerat: quantisue mouebatur, repleta spiritusancto, cœlestium secretorum incitamentis. Item locus quo Maria concepit corporalitet, est vterus Mariæ de quo accipi potest illud Gen. Fluuius qui egrediebatur de loco voluptatis, Iesus Christus de vtero virginis ad irrigandum Paradisum. Paradisus specialis est Maria, vniuersalis est Ecclesia. Fœlix irrigatio vtriusque Paradisi, per fluuium ventris Mariæ Iesum Christum, qui ait. Dixi irrigabo hortum plãtationum mearum. Hinc est quòd benè sanctus Hiero. loquens de illis verbis. Vidi speciosam ascendentem desuper riuos aquarum: ait. Bene desuper riuos aquarum, quia super aquã refectionis educauerat eam Dominus & nutrierat, de qua multi educti riui, omnem irrigant terram delitiarum, & infundunt hortum voluptatis. Item locus quo Mariam Dominus suscepit mansuram æternaliter in cœlo est locus gloriæ, de quo Dominus ad Iob loquitur. Nunquid ostendisti auroræ locum suum, quasi dicat, non tu sed ego. Non ad te pertinet ostendere auroræ Mariæ locum suum in cœlo, sed ad me. Bene autem dicit suum, quasi appropriando & discernẽdo illum ab alijs omnium sanctorum locis. Hinc etiam bene legitur. Intulerunt sacerdotes arcam fœderis Domini in locũ suum.

Cant. 6.

Iob 38.

Psal. 38.

Heb. 12.

2. Reg. 23

Gen. 2.

Ecclc 24.

Iob. 38.

3. Reg. 8.

Universidad de Deusto
Biblioteca

suum. Hic certè locus est super omnes choros Angelorum. Hic denique locus est in cœlo dignissimus, testante beato Ber.qui ait. Nec in mundo locus dignior virginalis vteri thalamo, in quo filium Dei Maria suscepit, nec in cœlis regali solio quo Mariam Mariæ filius sublimauit. Sic ergo Maria propter se bene comparatur auroræ. Primò propter terminationem noctis culpæ, in plenissima eius sanctificatione. Secundò propter progressionem lucis gratiæ, in clarissima eius conuersatione. Tertiò propter productionem Solis iustitiæ, in mirabilissima filij eius generatione. Quartò propter appropriationem loci glorię, in gloriosissima eius assumptione. Deinde considerandum est, quòd lucidissima virgo Maria, non solum propter se, sed etiam propter nos bene comparatur auroræ. Nam sicut in sciptura per auroram signatum est, ipsa nobis est ad Deum mediatrix, ad Angelos pacificatrix, ad Dæmones defensatrix, ad nosipsos illuminatrix. Primò attendite, quòd aurora nostra Maria nobis est ad Deum mediatrix, sicut in Psalm. signatum est, vbi dicitur. Tuus est dies, & tua est nox, tu fabricatus es auroram & Solem. Sicut benè beatus Gregor. ait. Dies vita iusti, nox verò vita accipitur peccatoris, & ideò benè Dominus filios Israel præcedebat per diem in columna nubis, per noctem verò in columna ignis, quia ab ardore iræ suæ tanquam nubes pios protegit, & tãquam ignis impios vrit. Vnde benè Sol intelligitur Christus; Sol vtique iustitiæ, qui illuminat electos, & vrit reprobos. Grauiter quandoque vrit in mundo, grauius autem in iudicio, grauissimè autem in inferno. De hac triplici vsione intelligi potest illud Eccl. Tripliciter Sol exurens montes, idest, superbos peccatores, propter hoc benè refrigeratrice, mediatrice inter nos & Solem iustum indigemus. Et ideò benè Psal. in prædicto versu auroram inter noctem & Solem ponit mediam, quæ certè etiam ordine naturali media est. Aurora itaque est beatissima virgo Maria, quæ inter noctem & Solem, inter hominem & Deum, inter hominem sniustum & Deum iustum est optima mediatrix: optima iræ Dei refrigeratrix, testatur beatus Bernard. dicens. Securũ iam habet homo accessum ad Deum, vbi mediatorem caulæ suæ filium habet ante patrem, & ante filium matrem. Filius nudato corpore patri ostendit latus & vulnera: Maria filio pectus & vbera. Non potest vllo modo fieri repulsa, vbi concurrunt & perorant tanta charitatis insignia. Secundò attendite charissimi, quòd aurora nostra Maria nobis est ad Angelos pacificatrix, sicut signatum est in Gen. Vbi legitur, quòd Angelus qui cum Iacob luctabatur, benedixit eum in aurora. Dicente nanque Angelo. Dimitte me, iam enim ascendit aurora, non dimisit eum Iacob, nisi ipsum benediceret. In aurora lucta fuit inter Angelũ & Iacob, discordia fuit inter Deum, Angelos, & homines. Homo enim peccando offenderat creatorem. Offenso autem creatore, omnis offenditur creatura, quanto magis illa quæ creatori magis est coniuncta. Illa ergo lucta potuit huius discordiæ esse figura. Sed certè adueniente aurora, adueniente Maria, pacificati sunt Angelus atque homo, ita quòd in ipsa aurora, in ipsa virgine Maria Angelicam benedictionem consecutus est homo. Angelus nanque dixit, benedicta tu in mulieribus ad virginem, & per hanc benedictionem virginis, homo consequitur benedictionem pacis, & salutis in filio virginis, benedictionem vtique illam de qua Adost. ait. Benedictus Deus & pater Domini nostri Iesu Christi, qui benedixit nos in omni benedictione in cœlestibus in Christo, quam etiam benedictionem ipse benedictus filius benedictæ virginis confirmabit, quando dicet. Venite benedicti pat. &c. Iacob ergo auroræ ascendenti, & nos Mariæ aduenienti gratias agamus, pro benedictione qua cum Angelo pacificati sumus. Meritò certè per auroram, meritò per Mariam homines cum Angelis pacificantur, ex quo per Mariam ab hominibus Angelorum chori reintegrantur, sicut Anselmus insinuat dicens; O fœmina mirabiliter singularis, & singulariter mirabilis, per quam elementa renouantur, inferna remediantur, homines saluantur, Angeli reintegrantur. Tertiò attendite charissimi, quòd aurora nostra Maria nobis est cõtra Dæmones defensatrix, sicut signatum est in Iob. vbi de homicida, & de fure, & de adultero dicitur. Perfodiunt in tenebris domos, sicut in die condixerãt sibi, & ignorauerunt lucem. Si subitò apparuerit aurora, arbitrantur vmbram mortis. Homicida diabolus, fur diabolus, adulter diabolus est. Homicida (inquam) est, quia genus humanum occidit. Fur, quia quæcunque potest nobis bona subtrahit. Adulter, quia sponsam Dei animam corrumpit. Heu quanta nobis mala huiusmodi malefici, quanta nobis mala spiritus maligni faciunt. Perfodiunt nanque in tenebris ignorantiæ, in tenebris obscuritatis, interiores domos mentium nostrarum, domos vtique de quibus in Psal. dicitur. Deus in domibus eius cognoscetur. Perfodiunt certè tentationibus perforatiuis domos illas, in quibus ille libenter habitat qui dicit. Hodie in domo tua oportet me manere. Perfossis autem domibus, perforatis vsque ad infœlicem peccati consensum mentibus, heu quanta mala malefici isti occidendo, furando, adulterando committunt in animabus. Ad euadenda ergo tanta pericula, vtinam nobis aurora appareat, vtinam nobis Maria succurrant. Si enim subitò apparuerit aurora, si citò nobis aduenerit, & superuenerit Mariæ gratia & misericordia: arbitrantur vmbrã mortis idest sic timent homines, sic trepidant, sic fugiunt sicut homines timent & fugiunt vmbram mortis. Propter hoc bene beatus Bern. ait. Non sic timent hostes visibiles quanlibet castrorum multitudinem copiosam, sicut aereæ potestates Mariæ vocabulum & exemplum, fluunt & pereũt sicut cera à facie ignis, vbicunque inuenerint crebram huius nominis recordationem, deuotam inuocationẽ, solicitam imitationem. Quartò attendite charissimi, quòd aurora nostra Maria nobis est quoad nosipsos illuminatrix ad bene operandum. Operarij ab ascensu auroræ incipiũt operari. Vnde in Neemia dicitur. Nosipsi faciemus opus, media pars nostrum teneat lanceas ab ascensu auroræ donec egrediantur astra. Duo nobis necessaria sunt videlicet, vt bonis operibus insistamus, & ideò benè aiunt ædificantes. Nosipsi faciemus opus, quod opus nisi de quo Apostolus ait. Dum tempus habemus operemur bonũ ad omnes, maximè autem ad domesticos fidei. Benè autem dicunt, nosipsi faciemus, nosipsi, non nostri vicarij. Vnde alibi ait. In oĩbus exhibeamus nosmetipsos, sicut Dei ministros. Sed certè Maria non nutricem aliam, nõ vicariam, sed semper semetipsam exhibuit Dei ministram, sicut beatus Augustinus testatur dicens; Maria absq; dubio operis ministratrix extitit quem vtero gessit, partuq; peperit, fusum aluit & fouit, in presepi reclinavit, & à facie Herodis absconditi fugiens in Aegyptum, & omnem insantiam eius pio mentis affectu est prosecuta, ita vt vsque ad mortem crucis, ab eius indubitanter non recesserit consectatu, nõ solum gressibus pedum, tanquam pro amore filij, verumetiam imitatione morum tanquam pro reuerentia Domini. Necessarium etiam nobis est, vt non solum bonis operibus insistamus, sed etiam vt vitijs resistamus, & ideò benè additur de lanceis tenendis. Tenere enim debemus lanceam zeli contra impetum vitij, contra impugnationem diaboli, carnis & mundi. De his lanceis bene dicitur in Hiere. Polite lanceas, induite vos loricis. Lorica iustitiæ à malo protegimur

Maria ẽt propter nos auroræ cõparatur.

Maria mediatrix inter nos & Deum. Psal. 37.

Eccle. 43.

Maria cõponit homines cũ Angelis.

Gen. 32.

Luc. 8.

Maria defendit nos à Dæmonibus. Iob. 24.

Psal. 67.

Luce. 19.

Maria illuminat nos. Neem. 4.

2. Cor. 6.

Gal. 6.

Hiere. 46.

lo protegimur, sed lancea zeli malum impugnamus. Si lanceam zeli contra vitia non extendis in mũdo, Deus lanceam iræ suæ contra te extendet in iudicio. Vnde in Sapien. dicitur. Acuet iram diram in lãceam. O qualis bellatrix fuit Maria cui sancta zeli fuit lancea. Vnde Bernardus. Tu bellatrix egregia: primò eum qui primus Euam supplantauit, expugnare viriliter aggressa es. Vt ergo bonis operibus fideliter insistamus, & malis viriliter resistamus, necessarium nobis est, vt Mariæ exemplum inspiciamus, Mariæ suffragium imploremus. Tunc quasi ab ascensu auroræ operamur, quando irradiante exemplo & vita Mariæ, quando irradiante patrocinio & misericordia Mariæ, ad bene operandum incitamur. Bene autem operari debemus, donec egrediantur astra, hoc est, donec animæ nostræ lucidæ tanquam astra, exeuntes de corporibus, euolent ad astra. Sed super omnia astra iam egressa, vel adhuc egressura ad astra, splendidissimum astrum est aurora nostra Maria: testante beato Bernardo, qui ait; Tu veri solis expressissima imago, inter millia astrorũ Deo assistentium, virginali puritate in cœlis gloriosa persulgens. Sic ergo charissimi vidistis, quàm conuenienter aurora dicta sit Maria. Dominus ergo tecum ô Maria, sicut Sol cũ aurora. Eia ergo Domina aurora suauissima, Domina Maria dulcissima, fac etiam nobiscum esse solem iustitiæ, Dominum nostrum Iesum Christum filium tuum qui cum Patre, & Spiritussancto viuit & regnat in sæcula sæculorum Amen.

Capitulum. Decimum.

Dominus tecum. Viso quomodo Dominus fuit cum Maria, sicut Sol cum aurora ipsum præueniente: videamus nunc quomodo Dominus sit cum Maria, sicut flos cum virga florente. Maria enim est illa virga, de qua dicitur in Isaia. Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascedet, & requiescet super eum spiritus Domini, spiritus sapientiæ & intellectus, spiritus cõsilij & fortitudinis, spiritus scientiæ, & pietatis, & replebit eum spiritus timoris Domini. His verbis oculum mentis apponamus, & primò ad virgam, secundò ad florem consideremus nostram dirigamus. Primò consideremus charissimi, quòd virga ista virga regia est, virgo Maria, sicut patet per beatum Doctorem Ambrosium, qui beatã virginem alloquens ait; Tuipsa, quæ Dominum genuisti ex populo Israel, in virgam creuisti, virga de radice Iesse surrexisti & floruisti, virga Aaron fronduisti & peperisti. Est autẽ Maria virga fumea, virga lignea, virga aurea, virga ferrea. Maria est virga fumea incipientibus, virga lignea proficientibus, virga aurea consumantibus, virga ferrea incorrigibilibus & Dæmonibus. Dico q̃ virgo Maria est virga fumea incipientibus, & pœnitentibus. De hac virga dicitur in Cant. Quæ est ista, quæ ascendit per desertum, sicut virgula fumi ex aromatibus myrræ & thuris, & vniuersi pulueris pigmentarij? Desertum est cor peccatoris, quod vtique desertum est à gratia & virtutibus. Fumus aromaticus, fumus suauis animæ, est aspiratio spei venię. Beata itaque virgo Maria per desertũ quasi virgula fumi ascendit, quando ipsa suffragãte, cor peccatoris fumum spei veniæ suscepit. Hic autẽ fumus generatur, & aromatibus myrrę in contritione, & thuris in confessione, & vniuersi pulueris pigmentarij, in multimoda satisfactione. Nullum pijssima virgo Maria desertum abhorret, nullum peccatorem despicit, sed quocunque pertranserit suauissimum spei veniæ fumum respergit. Vnde optimè beatus Bernardus sic ait, Peccatorem quantuncunque fœtidum non horres, non despicis, si ad te suspiraverit, tuumque interemptum pœnitenti corde flagitauerit: tu illum de desperationis baratro pia manu retrahis, spei medicamen aspiras, ac toti mundo despectum materno affectu amplecteris, foues, nec deseris, quousque tremendo iudici miserum reconcilies. Item virgo Maria est virga lignea, virga florida proficientibus. De hac virga dicitur in Nume. quòd virga Aaron quæ vtique lignea fuit flores simul & fructum habuit. Per flores virtutes signantur, quæ post transitum diabolicæ hyemis in cordibus oriuntur, sicut benè de his floribus dicitur in Cant. Iam hyems transit, &c. vsque nostra. Transeat ergo hyems, transeat torpor, quo charitas refrigescit, & tunc iterum flores virtutum apparebãt. O quantis floribus virgo florida abundauit, teste beato Bernardo, qui ipsam alloquens ait; Tu sanctorum areola aromatum, à cœlesti consita pigmentario, virtutum omnium floribus delectabiliter vernans es. Sicut autẽ per flores virtutes, ita per fructus opera virtutum signantur. De his bene dicitur. A fructibus eorum cognoscetis eos. Quando ergo in virtutibus, & in virtutum operibus, per exempla & merita Mariæ proficimus, tunc virga lignea florida & fructifera nobis est virgo Maria. Item, virgo Maria est virga aurea perfectis & contemplatiuis. De hac virga legitur, quòd Esther cum duabus puellis ingressa ad Regem Assuerum, cum præ nimio stupore penè exanimata fuisset, extendit ad eam Rex virgam auream ad confortandũ ipsam. Esther interpreratur eleuata vel abscondita, & signat animam contemplatiuam, quam in contemplatione eleuat Deus, & absconditin absondito faciei suę à conturbatione hominum. Ista per cõtemplationem ingreditur ad Regem Christum. Duę puellę cum quibus ingreditur suat duæ vires animæ, videlicet intellectiua, quæ præcedit per cognitionem; & affectiua, quæ sequitur per dilectionem. Anima autem quæ sic ad Christũ bene ingressa fuerit, ipsa præ stupore quandoque à se deficit: dum inaccessibilem diuinæ gloriæ claritatem, vel terribilem diuinæ iustitiæ seueritatem attendit. Virga aurea, virga regia: est illa aurea, illa regia virgo Maria. Aurea quidem charitate, regia verò nobilitate. Aurea quoque per munditiam, regia verò per iustitiam. Aurea insuper, per incorruptionem & integritatem virginalem, regia verò per dominationẽ & potestatem regalem. Hæc est fœlix virga, quæ ad animam contemplatiuam confortandã clementer extenditur, quando fœlix virgo Maria contemplationi & deuotioni eiusdem animę tam pia, & tam dulcis ingeritur, quòd ex hoc ipsa anima contra terrorem diuinæ iustitiæ, & ad splendorem diuinæ gloriæ confortatur. Hanc virgam illa contemplatiua Anselmi anima ad se extendi desiderauit, quando tam deuotè exclamans dixit, O pulchra ad intuendum, amabilis ad contemplandum, delectabilis ad amandum, quę euadis capacitatem cordis, nunc præstolare Domina infirmam animam te sequentem. Item virgo Maria est virga ferrea Dæmonibus & incorrigibilibus. De hac virga non incongruè accipi potest illud Psalm. Reges eos in virga ferrea. O Maria virga aurea perfectis, virga ferrea duris, virga aurea hominibus, virga ferrea & dura Dæmonibus, arceas Dæmones à nobis. Hoc Domina petimus, & deuotè petimus, cum Innocentio petente & dicente sic; Aue Dei mater alma, quę ex dignitate qua Dei mater es imperare potes Dæmonibus, compesce Dæmones ne nobis noceant, præcipe Angelis, vt nos custodiant. Sic ergo beata virgo Maria est nobis virga fumea in nostra conuersione, virga florida in nostra conuersatione, virga aurea in nostra contemplatione, virga ferrea in nostra defensione. Hanc virgam verè contemplans, & dignè admirans beatus Bernardus ait; O virgo virga sublimis, ad quantam celsitudinem verticem sanctum erigis, vsq; ad sedẽtem in throno, vsq; ad

Maria virga florida proficientibus. Num. 17.

Cant. 2.

Matt. 7.

Maria virga aurea perfectis.

Esther. 5.

Psal. 2.

Isaie. 11.

Cant. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad thronum maiestatis, quoniam in altum mittis radices humilitatis. Consequenter consideremus charissimi florem huius virgæ, consideremus (inquam) in virga regia, & in virgine Maria quadruplicem florē, videlicet florem preciosæ virginitatis, florem virtuosæ honestatis, florem miraculosæ fœcunditatis, & florem gloriosæ immortalitatis. De flore primò consideremus charissimi in Maria florem preciosæ virginitatis, qui est ipsa virginitas. De hoc dicitur in Isa. Exultabit solitudo, & florebit quasi lilium. Maria conuenienter solitudo dici potuit, quæ tam libenter solitaria fuit: quam etiam tanquam libenter solitariam Angelus visitavit. Ideoque bene beatus Ambros. ait. Solam in penetralibus quam nemo virorum videret, solus aut reperit solam sine comite, aut solam sine teste. Quomodo autē ista solitudo, quomodo Maria virgo exultauerit ipsa dicat, ipsam audiamus. Et exultauit spiritus meus in Deo salutari meo. Hæc terræ solitudo floruit quasi lilium per virginitatem. O lilium Angelicum, ò flos cœlestis. O verè flos cœlestis, quem tantum dilexit apis illa super cœlestis. Dicit enim beatus Bernardus. Apis illa, quæ pascitur inter lilia, quæ florigeram inhabitat patriam. Autor, quando ad ciuitatem Nazareth (quod interpretatur flos) aduolauit, & ad suaue olentem perpetuæ virginitatis florem peruenit, illi insedit, illi inhesit. Flos virginitatis quasi tot habet folia, quot virginitas conditiones & præconia. O quantum huius floris coronæ per Mariam sunt multiplicatæ.

In Maria fuit flos virginitatis. Isa.35.

Luc.1.

Vnde beatus Ambrosius ait; Cum in toto mundo virgineus flos Maria immarcesibiles coronas innectat, & septigeram pudoris aulam immaculato conseruet affectu, cousq; integritas perseuerauit ad palmam, vt in puellis tropheū sanctitatis ariperet, & per vestigia matris virginis ad celestem thalamū peruenire. Secundò consideremus charissimi in Maria florē virtuosæ honestatis, morum, & vitæ, & de hoc quid ipsa dicat audiamus. Flores mei (inquit) fructus honoris & honestatis. O quàm pulcher est virtuosæ & honestæ vitæ flos morum, & disciplinæ. Sed certè pluraliter dicitur flores mei, ideo dicamus quòd tot sunt in moribus flores quot virtutes. Tot sunt honestæ vitæ flores, quot sunt virtutes vitam honestantes. De his floribus dicitur. Flores apparuerunt in terra nostra. De his etiam dicitur. Lectulus noster floruit. Ecce flores in terra, flores in lecto inuenimus. Terra mens actiuorum, lectus autem mens contemplatiuorū. Terra (inquam) est mens fructificans in bona actione. Lectulus autem mens quietem fouens in contemplatione. Siue ergo sit mens actiua siue contemplatiua, semper debet floribus esse venusta. Hoc quoque notandum est, quòd flos honestatis, immo flos cuiuslibet virtutis, quasi tot habet folia, quot bona & meritoria habet opera. O quā florida fuit terra, quàm floridus fuit lectus Mariæ, quę in floridæ vitæ honestate florebat omnium virtutum venustate, sicut testatur beatus Bernardus dicens. Tu sanctorum areola aromatum ò Maria, à cœlesti consita pigmentario, virtutum omnium speciosis floribus delectabiliter vernans, inter quorum pulcherrimos trium in te miramur excellentiam, viola humilitatis, lilium castitatis, rosa charitatis hi sunt. Tertiò consideremus charissimi in Maria florem miraculosæ fœcunditatis. Hic flos est ipse filius virginis, de quo specialiter dicitur. Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet, &c. Eia quàm pulcher hic flos egressus est sine peccato nascēdo, & quàm miserè contritus est quasi peccator moriendo, iuxta illud. Quasi flos egreditur & conteritur. O quàm cādidus in egressione, & quàm rubicundus in contritione fuit flos iste. Flos (inquam) Angelis delectabilis, flos hominibus ad vitam perutilis. Vnde Bernardus ait. Flos est filius virginis, flos candidus & rubicundus electus ex millibus, flos in quem desiderant Angeli prospicere, flos ad cuius odorem reuiuiscunt mortui. Fœlix silua, quæ producit huius floris virgam. Fœlix magis virga, quæ producit hunc florem in silua. Fœlix super omnia flos, sine quo nulla silua nec virga fœlix esse potest. Verè felicissimus flos in quo spiritus Domini sic requieuit, vt sine ipso nullus gratiam Spiritussancti habere possit. Testatur hoc beatus Hieronymus dicens. Spiritussanctus qui in magna silua humani generis requiem non inuenerat, tandem super hunc florem requieuit, ita quòd absque Christo nec sapiens quis esse potest, nec intelligens, nec cōsiliarius, nec fortis, nec eruditus, nec pius, nec plenus timoris Domini. Hic flos quasi tot habet folia, quot sunt ministeria & exempla. Si hunc florem habere desideras, virgam floris precibus flectas. Si flos est nimis altus diuinitate, virga tamen est flexibilis pietate. Et si flos est rarissimus, quia in cœlo & in terra non inuenitur nisi vnicus, est tamen communissimus tanquam flos non in horto clausus, sed in campo omnibus transeūtibus expositus. Et ideò benè dicere potest Christus illud; Ego flos campi. Vnde flos campi dicitur non solum propter hoc quòd omnibus patulus exponitur, sed etiam propter hoc quòd sine omni cultura humana producit. Hoc benè beatus Bernardus meminit, cum dixit. Campus sine omni humano floret adminiculo, non seminatus ab aliquo, non defossus sarculo, non impinguatus fimo, sic omnino sic virginis aluus floruit, sic inuiolata & integra casta Mariæ viscera tanquam pascua æterni viroris protulere, cuius pulchritudo non videat corruptionem, cuius gloria in perpetuum non marcescat. Quarto consideremus clarissimi florem gloriosæ immortalitatis. De hoc signatum esse potest in lib. Num. vbi dicitur, quòd virga Aaron flores simul & fructum habuit. In virga Aaron recta, virgo Maria potest esse figurata. In virga nanque, Mariæ rectitudo, in flore autem, corporis glorificati pulchritudo, in fructu verò, animæ eius beatitudo potest esse signata. Notandum enim est, quòd caro floret in iuuentute sicut in Psalmo dicitur. Mane floret & transit: flos autem perit in morte sicut dicitur in Isa. Exiccatum est fœnum, & cecidit flos. Refloret & in gloriosa resurrectione, iuxta Psalm. Refloruit caro mea. Iste flos glorificationis corporis quasi tot habet folia, quot corpus glorificatum habet dotes, & præmia. Et certè quidam sancti doctores probabiliter sentire videntur, & rationabiliter probare nituntur, & fideles hunc sensum piè amplectuntur, videlicet quòd beata Maria iam cum corpore sit assumpta, & corpus iam omnino cum anima sit glorificatum. De hoc nāque Augustinus sic ait. Vera ratione confitendū censeo, Mariam in Christo, & apud Christum esse. In Christo, quia in ipso viuimus, mouemur, & sumus, apud Christum, ad gloriam æternitatis assumptam. Vnde dignè credimus lætari Mariam lætitia inenarrabili, anima & corpore in proprio filio per filium proprium, nec vllam sequi corruptionis erumnam, quam nulla secuta est tantum filiū pariendo integritatis corruptio, quæ omnium integram perfectamque genuit vitam, sit cum illo quem in suo gessit vtero, sit apud illum illa, quæ genuit, fouit, & aluit. Illa Maria Dei genitrix, Dei ministratrix, Dei nutrix, & Dei secutrix, de qua quia aliter sentire, quàm dixi non debeo, aliter dicere non presumo. Secundum hoc ergo Maria iam dicere potest. Refloruit caro mea. Et secundum hoc etiam, florem & fructum simul habet. Florem (inquam) corporis glorificati, & fructum spiritus glorificati. Florem vtique in gloriosa corporis pulchritudine, fructum verò in voluptuosa animæ beatitudine. Notandum etiam est, quòd secundum quadruplicem florem

In Maria flos honestatis. Ecclc. 24.

Cant.2. Cant.1.

In Maria flos fœcunditatis.

Isa.11.

Iob.13.

Cant.4.

In Maria flos immarcesibilis.

Cap.17.

florem prædictum, virgo Maria quadrupliciter simul habuit florem virginitatis, & fructum fœcunditatis, simul habuit florem honestatis, & fructum humilitatis, simul habuit in prole florem humanitatis, & fructū diuinitatis, simul habuit florem immortalitatis in corpore, & fructum beatę voluptatis in anima. Hos igitur flores charissimi in virga virginea diligamus, & illos nouos gaudiorū flores de horto virgineo colligamus quos vidit, quos collegit, quos nobis commēdauit beatus Bernardus, cum ad Mariam loquens dixit; Hortus deliciarum nobis est tuus sanctissimus vterus ò Maria, quia ex eo multiplicis gaudij flores colligimus, quotues recolimus mente, quàm magna multitudo dulcedinis immensō orbi inde profluxerit. O igitur dulcissima virgo Maria, ecce verè Dominus tecum, sicut flos cum virga ipsum producente, fac ergo vt etiam Dominus sit mecum, immo nobiscum, communicetque nobis florem istum, Dominum nostrum Iesum Christum. Amen.

Psal.89.

Isa.40. Psal.91.

Maria in corpore & anima assumpta in cœlo.

Num.17.

Hiere. Isai. Ioan. Baptista de beata Virgine dicunt.

Capitulum Vndecimum.

Dominus tecum ò Domina Domino charissima, Domino familiarissima Dominus tecum ò Domina aptissima, Domino dignissima: Dominus tecum. Tecum certè secundum quòd suprà dictum est, sicut Sol cum aurora ipsum prævenientę: sicut flos cum virga ipsum producente; sicut Rex cum Regina in palatium ingrediente. Viso ergo quomodo Maria sit aurora solem æternum, solem iustitiæ prævenientem: viso quoq; quō Maria sit virga florem æternum florē misericordiæ proferens. Videamus modò, quō Maria sit Regina ad Regem æternum, ad Regem gloriæ ingrediens. Maria ergo charissimi est Regina illa ingrediens, de qua dicitur, quòd ingressa est Regina Sabba Hierusalem cū comitatu multo & diuitijs. Verè Regina est Maria, testante beato Augustino, qui ait. Hanc verè fateamur Reginam cœlorum, pro eo quòd Regem peperit. Auctor; Sed de hac Regina differui in sermone. Astitit Regina, &c. ideò nunc de eius ingressu differendum est. Considerandum est ergo, q̄ Mariam ingredientem, egredientem, progredientem, & supergredientem inuenimus. Egressus est naturæ, progressus gratiæ, ingressus gloriæ, supergressus abundantiæ. Egressa est nascendo, progressa proficiendo, ingressa perueniendo, supergressa omnes sanctos excedendo. Egressa est sine peccato, progressa sine exemplo, ingressa sine obstaculo, supergressa sine termino. Primò cōsidera charissime, quòd inuenimus Mariam egredientem per natiuitatem suam sine peccato. Ipsa nanque potest esse vas illud, de quo dicitur. Auser rubiginem de argēto, & egredietur vas purissimum. Rubigo fuit ablata de argento, quando ab originali peccato Maria sanctificata fuit in vtero, & certè sic egressa est, tanquam vas purissimum. Hic distinguendum est vas purum, vas purius, & vas purissimum. Vas purum in egressu fuit, quicunq; ex vtero hic sanctificatus processit, quòd tamē fomes tam ad mortale, quàm ad veniale peccatum in ipso remansit, sicut quidam dicunt fuisse in Hieremia. Vas autem purius in egressu fuit, quicunque ex vtero sic sanctificatus processit, quòd in ipso fomes secundum quòd ductiuus est ad effectum mortalis peccati extinctus fuit, sed ad veniale remansit, sicut in beato Ioanne Baptista, de quo canit Ecclesia; Ne leui saltem maculare vitam famine posset. Vas verò in egressu purissimum fuit beata virgo, quæ ex vtero sic sanctificata processit, quòd in ea (vt creditur) fomes ad affectum tam mortalis, quàm venialis peccati non remansit, propter hoc beatus Bernardus ait; Ego puto, quòd copiosior benedictio sanctificationis in eam descenderit, quę non solum eius ortum sanctificauerit, verumetiam vitā eius deinceps ab omni peccato custodiuit immunem. Ablata ergo rubigine originalis peccati, egressum est ex vtero vas purū in Hieremia, vas purius in Ioanne Baptista, vas purissimum in Maria. Secundò considera charissime, q̄ inuenimus Mariam progredientem sine exemplo per gratiam. Vnde in Cant. Quæ est ista quæ progreditur quasi aurora consurgens, pulchra vt Luna, electa vt Sol. His tribus luminosis, videlicet auroræ, Lunæ & Soli, benè comparatur Maria, propter tria in ipsa lucidissimè excellentissima. Fuit enim in corde & mente eius, excellenter lucida virginitas. Fuit in virginitate excellenter lucida fœcunditas. Fuit in fœcunditate eius excellenter lucida singularitas. Aurora refrigerativa & auibus grata, fuit ilta virgo Maria. Ipsa enim virginitate sua carnis ardorem refrigerauit, teste beato Bernardo, qui ad eam loquens ait. Tu ardorem vetitæ concupiscentiæ virtute castitatis in tua virginea carne eatenus extinxisti, vt is in cuius conspectu, nec astra munda sunt, tantæ munditiæ carnem tuam iudicauerit, vt eam suæ diuinæ puritatis agglutinare non despexerit. Ipsa enim virginitate sua auibus cœli, & idest Angelis Dei, grata fuit, quia vt Hieronymus ait; Semper est Angelis cognata virginitas. Propter hoc bene legitur, quòd Angelus in aurora benedixit Iacob. Hic Iacob spiritum castū potest signare, qui frarem suum, idest corpus suum supplantauit, hic non solum à patre, sed etiam ab Angelo benedicitur in aurora, hoc est in castissima virgine Maria, cui Angelus dixit. Benedicta tu in mulieribus. Itē, pulchra vt Luna fuit virgo Maria, in luminosa virginitatis fœcunditate. Pulchritudo enim Lunæ consistit in lumine recepto à Sole. Pensa igitur quàm pulchra Luna fuerit Maria, quando æternus ille Sol, totus receptus & conceptus est in ipsa. Maria ergo est illa Luna, in cuius plenitudine ille vir Ecclesiæ redijt: de quo dicitur; In die plenę Lunę reuersurus est in domum suā. Beata virgo fuit Luna plena, quando ei dictū fuit; Aue gratia plena. Item electa vt Sol fuit Maria, in lucidissima fœcunditatis singularitate, quando non homo purus, non Angelus verus, sed ipse Dei filius, ipse Sol iustitiæ in Sole posuit tabernaculum suum, dum in Maria conceptus fuit: Valde certè singulare fuisset, si virgo purum hominem concepisset, multò autem singularius fuisset, si virgo Angelum cōcepisset, sed supra omnia singularissimum fuit, quòd virgo Deum concepit, Deum peperit. Propter quod bene beatus Aug. ait. Merito beata Maria singulari à nobis preconio extollitur, quæ singulare commercium mundo præbuit, cū tantum se ad cœli fastigia sublimauit, vt verbum in principio apud Deum manens, de superna cœli arce susciperet. Beata igitur virgo Maria progressa est quasi aurora consurgens, in imitanda carnis & mentis virginitate: electa vt Sol, in adoranda partus virginalis diuinitate. Tertiò considera charissime, q̄ inuenimus Mariā ingredientem ad gloriam cœlestem sine obstaculo. Quis enim obstare posset tantæ Reginæ cū tanto comitatu progredienti? Ipsa nanq; signata est per Reginā Sabba, de qua dicitur. Et ingressa Hierusalem cum cōmitatu multo & diuitijs, camelis portantibus aromata, & aurum infinitum nimis, & gemmas preciosas. Considera in his verbis gloriam ingredientis Marię in cœlestem Hierusalem. Considera dico ingredientis excellentiam, ingredientis potentiam, ingredientis opulentiam. Considera excellentiam in principatu, potentiam in comitatu, opulentiam in apparatu. Considera certè excellentiam principatus Reginæ nostræ Mariæ in eo, q̄ dicitur: Regina Sabba, quod interpretatur clamor. Maria enim est Regina mundi, vbi est clamor gemebundus, est etiam Regina cœli, vbi est clamor iucundus. Clamant enim in cœlo sicut dicitur in Apocal. Sanctus,

Qualem gratiam, & priuilegia habuit Maria in vita.

Cant.6.

Gen.28.

Luc.1.

Prou.7.

Maria qua liter ingressa fuit in cœlum.

3.Reg.10.

Apoc.4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sanctus,sanctus, sanctus Dominus Deus omnipotẽs, Hæc & ipsa Regina clamantium cum cæteris clamantibus clamare non cessat, testante Augustino, qui ait. Tu Maria conciuis cœli ciuibus, sine fine choris coniuncta Angelicis, Archangelisq; sociata, indefessa voce, sanctus, sanctus, sanctus, clamare non cessas. Hæc vtique est Regina quam Psalm.describens ait: Astitit Psal.44. Regina,&c. vsque varietate. Hanc Reginam ad regnũ sequi possunt fiducialiter, quicunque ei in mundo seruierint fideliter. Vnde beatus Bernardus; Præcelsit nos Regina nostra, præcelsit & tam gloriosè susceptа est, vt fiducialiter serui ad Dominam clamantes, trahe me post te,dicant. Item considera in ingressu Reginæ nostræ potentiam comitatus ipsam stipantis, in eo quod dicitur,comitatu multo. Ingressa enim est Maria cœlestem Hierusalem, cum comitatu multo potentium Angelorum. Vnde beatus Hieronymus ait; Legimus quàm sæpe ad funera & sepulturas quorũlibet sanctorum Angelos aduenisse, & animas electorum vsq; ad cœlos cum hymnis atque laudibus detulisse. Et post pauca, quanto magis credendum est militiam Angelorum cœlorum cum suis agminibus, festiuè obuiam venisse genitrici Dei, eamque ingenti lumine circum fulsisse,& vsq; ad thronum olim sibi antè mundi constitutionem paratum, cum laudibus & canticis spiritualibus perduxisse. Item considera in Maria opulentiam meritorum,in apparatu munerum preciosorum. Attulit nanq; secum aurum infinitum dilectionis Dei & proximi, gemmas preciosas virtutum & donorum, aromata bonorum operum & exemplorum. Parum est enim quod de thesauris Mariæ dico, respectu eius quod beatus Bernardus Mariam alloquẽs dixit. In manibus (inquit) tuis sunt omnes thesauri miserationum Domini. Absit vt cesset manus tua,neque enim gloria tua minuetur sed augetur cum pœnitentes ad veniam, iustificati ad gloriam assumuntur. Ingressa igitur est mater Domini ad gloriam,tãquam Regina cœlorum, Sicut Maria antecessit oẽs Sanctos i meritoria superat in premio. ingressa est cum multo comitatu Angelorum, ingressa est cum diuitijs innumerabilium meritorũ. Quartò considera charissime, quòd inuenimus supergredientem omnes sanctos in superabundantia meritorum,& præmiorum sine termino,iuxta illud. Multæ filiæ congregauerunt diuitias, tu supergressa es vniuersas. Supergressa vtique es, supergressa certè es in natura, supergressa es in gratia, supergressa es in gloria, vniuersas filias,vniuersas animas, vniuersas intelligentias Angelicas ô Maria. Dico, quòd Maria in natura supergressa est vniuersas filias hominum,dum quod natura nõ admittit,virgo concepit,& virgo peperit:iuxta illud;Ecce virgo concipiet,& pariet filium. Et non solum hoc, quòd virgo filium, sed etiam, quòd Deum peperit super omnem naturam est. Ideoq; beatus Hieronymus sic ait. Quod natura non habuit,vsus nescivit,ignorauit ratio,mens non capit humana,pauet cœlum,stupet terra, creatura etiam omnis miratur cœlestis, hoc totũ est quod per Gabrielem Marię diuinitus nunciatur,& per Christum adimpletur. Item supergressa est Maria in gratia vniuersas animus sanctorum, dum nõ solum gratia plena, sed etiam superplena fuit, teste Gabriele qui prius dixit. Aue gratia plena, & postea subiunxit. Spiritussanctus superueniet in te. Si autem gratia plena fuit,ergo quicquid sibi superueniẽs postea spiritus contulit,in hoc vtiq; plusquam plena, in hoc certè superplena fuit. Vnde beatus Bernardus ait. Veniente iam Spiritussancto plena sibi, eodem quoq; superueniente nobis superplena,& superfluens sit Maria. Item supergressa est Maria in gloria vniuersas intelligentias Angelicas. Ipsa enim est thronus ille saphireus, qui sicut in Ezech. legitur super firmamentum Angelicum exaltatus est. Propter hoc beatus Bern.benè ait sic. Ascẽdit planè Maria super omne humanum genus, ascẽdit vsque ad Angelos,sed & ipsos quoque transcendit,& cœlestem omnem supergreditur creaturam. Sic ergo charissimi Maria egressa,& progressa, & ingressa,& supergressa est. Egressa (inquam) est nascendo ad vitam miserorum, progressa est proficiẽdo in gratia priuilegiorum,ingressa est perueniendo ad regnum cęlorum,supergressa est excedendo gloriam omnium beatorum. Ecce igitur dulcissima virgo Maria, ecce verè Dominus tecum, sicut Sol cum aurora progrediente, sicut flos cum virga florente,sicut Rex cum Regina ingrediente. O igitur aurora suauissima,fac vt etiam nobiscum sit sol sapientiæ. O virga sublimissima, fac etiam vt nobiscum sit flos gratiæ. O Regina potentissima, fac vt etiam nobiscum sit Rex gloriæ Dominus nòster Iesus Christus.

Ezech.1.

Capitulum. Duodecimum.

Benedicta tu in mulieribus. Ostensum est suprà, quomodo Maria propter purissimam vitæ innocentiã meritò per Aue salutatur,ostensum quoque est quomodo Maria propter copiosissimam gratiæ affluentiam meritò gratia plena commemoratur, ostẽsum insuper est, quomodo Maria propter specialissimam Dei præsentiam meritò Domnus secum fore insinuatur. Ostendendum autem nunc est,quomodo propter gratissimam personæ suæ reuerentiam,benedicta in mulieribus nunciatur. Ecce igitur gloriosus ille Archangelus Gabriel, gloriosam virginem Mariã salutans, gloriosa salutatione ipsam decentissimè consummauit in benedictione dicẽs. Benedicta tu in mulieribus, idest benedicta plusquam omnes mulieres,ac per hoc quicquid maledictionis infusum est per Euã, totum abstulit benedictio Marię. Dicat ergo Gabriel, dicat,benedicta tu in muleribus. Benedicta (inquam) propter plenitudinem gratiæ in te venerandæ, benedicta propter multitudinẽ misericordiæ per te præstandæ: benedicta propter celsitudinem personæ ex te incarnãdæ,benedicta propter magnitudinem gloriæ superte cumulandæ. Primò pensate charissimi,quomodo verè benedicta est Maria propter plenitudinẽ gratiæ ipsa venerandæ,licut aptè ostendit Gabriel dicens. Aue gratia plena, Dominus tecũ, Benedicta tu in mulieribus. Benedicta tu quia plena es tu. Inuenisti.n.gratiam apud Dominũ,&ideo tu es benedicta apud Dominũ. Vnde beatus Bernardus optimè de hac benedictione Mariæ dicit. Per te accessum habemus ad filiũ, ô benedicta inter mulieres, inuentrix gratiæ, genetrix vitæ, mater salutis, benedicta tu Maria propter gratiã. Benedicta(inquam) propter gratiã cordis,propter gratiam oris,propter gratiam operis. Benedicta vtique in corde,propter gratiã donorum. Benedicta in ore,propter gratiam labiorum. Benedicta in opere, propter gratiam morũ. Vere benedicta est Maria propter gratiam cordis, propter gratiam donorũ in corde propter quam cor eius fuit delitiosissimũ sicut paradisus Dei: ita vt de hac benedictione meritò intelligi possit illud Ecclesiastici. Gratia sicut paradisus in benedictione. Ibi dicit interli. Fructificans diuersas species virtutum. De his fœlicibus gratiarum & virtutũ benedictionibus Apostolus dicit. Qui benedixit nos in omni benedictione spirituali in cœlestibus in Christo. Si ergo gratia mentem humanam in benedictionibus virtutum delitiosam facit sicut paradisum Dei, quantò magis delitiosissima anima Mariæ fuit sicut paradisus Dei in benedictionibus donorum Spiritussancti? immo certè paradisus Dei non solùm mente,sed etiã ventre fuit Maria,continẽs in se lignum vitæ Iesum Christum. Vnde beatus Bern.ait. Vere paradisus Dei tu es,quæ mundo lignum

Maria benedicta propter gratiã cordis.

Propter gratiam operis.

Propter gratiam labiorum.

Propter gratiam cordis.

Eccl.24.

lignum vitæ contulisti, de quo qui manducauerit viuet in æternum. Heu quàm longè est ab hac benedictione Mariæ, cuiuscunq; mens non est paradisus Dei in benedictionibus gratiæ, sed est sentina Diaboli in maledictionibus malitiæ. Talis enim sicut in Psal.dicitur. Dilexit maledictionem & veniet ei,& noluit benedictionem, & elongabitur ab eo. Item charissimi benedicta est Maria nõ solùm propter gratiam donorum cordis, sed etiam propter gratiam labiorum oris: iuxta illud Psalm. Diffusa est gratia in labijs tuis, propterea benedixit te Deus in æternum. O quanta in orationibus deuotissimis, quanta in collationibus vtilissimis gratia in labijs Mariæ fuit. O quanta ad homines, quanta ad Angelos, quanta ad Dominum gratia semper fuit in labijs Mariæ. Ipsæ nanque Deus verba labiorum eius libenter audiuit, testante beato Bernardo,qui alloquens ipsam dicit. Cui placuisti ex silentio, iam magis placebis ex verbo, cum ipse tibi clamet è cœlo. O pulchra inter mulieres,fac me audire vocem tuam. Eia quàm veracissima,quàm sincerissima semper fuerunt Mariæ labia, & ideò verè benedixit eam Deus in æternum. Heu quàm longè ab hac Mariæ benedictione illi sunt, quorum labia labijs Mariæ dissimilia sunt. Illi (inquam) in quorum labijs non est gratia diffusa, sed malitia consula est: propterea non benedixit,sed maledicet eos Deus in æternum. Item charissimi benedicta est Maria non solùm propter gratiam donorum cordis, non solum propter gratiam labiorum oris, sed etiam propter gratiam morum conuersationis. Et de hac benedictione accipi potest, quod dicitur in Hieremy. Benedicat tibi Dominus pulchritudo iustitiæ, mons sanctus. Mons sanctus est sancta Maria, quæ benè mons dicitur, proper excellentiam meritorum, propter altitudinem vitæ & morum. Hic est mons de quo (sicut in Daniele legitur) lapis sine manibus abscisus est, dum Christus de Maria sine opere maritali natus est. Pulchritudo huius mõtis,pulchritudo(inquam)iustitiæ,pulchritudo vitæ & morũ Mariæ tanta fuit, vt meritò in Canticis de ipsa dici possit. Tota pulchra es amica mea, &c. Pulchra vtiq; in vita. Pulchra in morũ disciplina, & tota pulchra. Tota certè tota. Quomodo totaſ Audi Hiero. Ait.n.sic. Quicquid in Maria gestum est, totum puritas, & simplicitas, totum gratia & veritas fuit, totum misericordia & iustitia, quæ de cœlo prospexit. Tali pulchritudini Mariæ Dominus meritò benedixit. Heu quàm longè est ab ista benedictione Marię,quicunque talis est in opere,quòd sicut Mariæ dicitur. Benedicat tibi Dominus pulchritudo iustitiæ, sic ei dici potest. Maledicat tibi Dominus turpitudo iniustitiæ. O quanta maledictio erit,cum dicetur. Discedite à me maledicti in æternũ. Ecce vidimus ô charissima Maria,quòd tu es vere benedicta propter plenitudinem gratiæ. Benedicta (inquam) propter gratiam conscientiæ & donorum,benedicta propter gratiam linguæ,& labiorum: benedicta propter gratiam vitæ & morum. Secundò pensate charissimi, quomodo verè benedicta sit Maria propter celsitudinem fuæ benedictę prolis,propter benedictum fructum sui ventris. Meritò enim terra illa benedicta est,quæ tam benedictum fructum profert. Vnde Psalm.Benedixisti Domine terram tuam. Terra illa est Maria, de qua in eodem Psalm.dicitur. Veritas de terra orta est. Veritas est Christus,qui ait. Ego sum via, veritas, & vita. Benedicta est ergo hæc terra, propter benedictum fructum,benedicta est Maria propter benedictum filium. Vnde beatus Bernardus dicit. Non quia tu benedicta, ideò benedictus fructus ventris tui: sed quia ille te præuenit in benedictionibus dulcedinis, ideò tu benedicta. Igitur Maria propter prolem piam benedicta.Benedicta(inquam)à Domino,ab Angelo, ab homine.Propter prolem vtiq; benedicta est à Domino,benedictionem eius operante,benedicta ab Angelo benedictionem eius nunciante, benedicta ab homine benedictionem eius prophetante. Verè benedicta propter prolem est Maria à Domino,benedictionem eius operante siue donante. Hoc benè signatum est in.2. Reg. vbi legitur. Quod benedixit Dominus Obededum propter Arcam. Obededom interpretatur seruus sanguineus. Et bene signat Christum, qui seruus nostер factus est, seruiens nobis miseris vsque ad sanguinem. Propter nos enim seruus, propter nos sanguineus factus est Christus. Sãguineus in dorso per flagella, sanguineus in capite per spinas, sanguineus in latere per lanceam, sanguineus in manibus & pedibus per clauos. Huius serui domus fuit Maria, de qua in Psalm.dicitur. Replebimur in bonis domus tuæ. Arca in hac domo locata,Christum signat:Christus enim seruus nostер,Christus vita nostra est. In arca vrna aurea & manna. Arca sancta carnem sanctam,vrna aurea animam Christi preciosissimam, manna verò diuinitatem dulcissimam signat. Propter hanc arcam, propter Iesum Christum filium Mariæ, Dominus benedixit domui Mariæ. O verè domus benedicta,ex qua omnium processit vita. Ait enim Augustinus. Benedicta tu in mulieribus,quę vitam viris & mulieribus peperisti. Item charissimi propter prolem benedicta est Maria,nõ solum à Domino benedictionem eius operante, sed etiam ab Angelo benedictionem eius nunciante, sicut patet in Gabriele dicente: Dominus tecum; Benedicta tu in mulieribus. Quomodo tecum? Augustinus ait. Tecum in corde,tecum in ventre,ideò benedicta tu secum,quia sic est tecum. Tecum vtique tecum non tantum sicut creator cum creatura,sed etiã sicut partus cum paritura. Propter partum enim benedicta es ante partum, propter partum benedicta es in partu, propter partum benedicta es post partum. Verè benedicta quæ sic partum effudisti, quòd ante partum,& in partu, & post partum virgo permansisti: & ideò præcipuè benedicta dici meruisti, quia non hominem purum, non Angelum verum, sed hominem & Angelorum Dominum peperisti. Propter quod bene ait Beda sic. Verè benedicta in mulieribus, quæ sine exemplo muliebri conditionis, cum decore virginitatis gaudia est honorem parentis, quòd quæ mater & virgo Deum ac Dei filium procreauit. Item charissimi benedicta propter prolem est Maria, non solùm à Domino benedictionem eius operante, non solùm ab Angelo benedictionem eius nunciante, sed etiam ab homine benedictionem eius prophetante, sicut patet in Elisabeth, quæ exultante in vtero eius infante, repleta Spiritusancto,prophetando exclamauit dicens. Benedicta tu in mulieres, & benedictus fructus ventris tui. Ideò vtique benedicta,quia benedictus fructus ventris tui, sicut ager, ideò benedictus, quia benedictus fructus eius est. Maria enim fratres est ager ille benedictus, de quo dicitur in Gene. Ecce odor filij mei sicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus. De hoc beatus Hieronymus ait sic. Benè ager plenus dicitur, quia Maria plena gratia pronunciatur, de cuius vtero credentibus fructus vitæ processit. O verè ager super omnes agros benedictus, propter fructum. O verè mater super omnes matres benedicta propter filium,secundum quod etiam exclamans beatus Augustinus ait. O fœmina super fœminas benedicta, quæ virum omninò non nouit, & virum suo vtero circundedit. Ecce vidimus ô dulcissima Maria, quia tu propter benedictum filium ventris tui, es verè benedicta benedictione diuina, Angelica, & humana. Heu quàm longè ab ista benedictione Mariæ sunt, qui propter maledictum fructum operis

Psal.108.

Psal.44.

Cap.6.

Psal.64.

Gen.27.

Mat.25.

Psal.18.

Ioan.14.

Ephe.1.

Luc.1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Propter misericordiam quã nobiscum operatur.

sui, maledictionem incurrunt diuinam, angelicam, & humanam: dum maledicti à Deo, maledicti ab Angelis, maledicti ab hominibus erunt in æternum. Tertiò pensate charissimi, quomodo verè benedicta sit Maria, propter multitudinem misericordiæ suæ. Ipsa nanque per illam Ruth signatur, de qua dicitur. Benedicta es à Domino filia, quia priorem misericordiam

Ruth 3.

posteriore superasti. Prior Mariæ misericordia fuit, quam exhibuit dum adhuc viueret in mundo, posterior verò eius misericordia est, quã iam amplius quàm per mille ducentos annos exhibuit de cœlo. Posterior nanque priorem superauit, quia ista illam multitudinem innumerabilium beneficiorum excesit. Quis æstimare possit, quàm inæstimabiliter Maria propter misericordiam suam sit benedicta, cum inæstimabilis sit ipsa eius misericordia? Et quis æstimare potest, quàm inæstimabilis sit Mariæ misericordia propter quam ipsa tam inæstimabiliter est benedicta? Hinc est, quòd beatus Bernardus, exclamans dicit. Quis misericordiæ tuæ ò benedicta, longitudinem, & latitudinem, & sublimitatem, & profundum queat inuestigare? Benedicta ergo est Maria pro multiplici misericordia, quam per eam homo recepit & recipit. Benedicta vtique est, quia per eam Deus homini placabilis est, benedicta quoque est, quia per eam homo Deo acceptalis est, benedicta insuper est, quia per eam Diabolus homini superabilis est. Dico charissimi, q Maria benedicta est, quia per eam Deus homini placabilis est, sicut signatum est in Abigail, de qua legitur. Quod cum Dauid offensus occidere vellet Nabal stultum, Abigail occurrens offenso, placauit eum.

1.Reg.25.

Qui placatus dixit. Benedictum eloquium tuum, & benedicta tu, quæ prohibuisti me, ne irem hodie ad sanguinem, & vlciscerer me manu mea. Nabal stultus signat peccatorem. Omnis enim peccator stultus est, sed heu, sicut dicitur in Eccles. Stulorum infinitus est

Eccle.1.

numerus. Abigail Mariam signat, interpretatur enim patris exultatio. O quanta patris cœlestis in Maria, & Mariæ in patre cœlesti fuit exultatio, cum ipsa dixit. Exultauit spiritus meus in Deo salutari meo. Sicut autem Abigail dominam nostram, sic Dauid Dominum nostrum signat. Dauid autem offensus est stulto Nabal, quando Dominus offensus est homini impio. Dauid Nabal stulto per Abigail placatur, quando Dominus impio per Mariam reconciliatur. Abigail placauit Dauid verbis & muneribus, Maria placat Dominum precibus & meritis. Abigail vltionem temporalem: Maria verò æternalem conuertit, dum illa humanum, ista verò diuinum gladium conuertit. Propter hoc bene ait Bernardus. Nemo tam idoneus Domina, qui gladio Domini pro nobis manum obijciat, vt tu Dei amantissima, per quam primum suscepimus misericordiam de manu Domini Dei nostri. Item charissimi Maria non solum benedicta est, quia per eam Deus homini placabilis est, sed etiam ideò benedicta est, quia per eam homo Deo acceptabilis est, eo quòd per ipsam benedictam homo benedictus est. Vnde bene in Isa. dicitur, quòd erit Israel benedictio in medio terræ, cui benedixit Dominus exercituum, dicens. Benedictus populus meus, &c. Medium terræ cui benedixit Dominus, dici potest beata virgo, in quo terræ medio inchoata est salutis nostræ benedictio, iuxta illud Psalm. Deus autem Rex noster, ante, sæcula operatus est salutem, &c. De hoc terræ medio beatus Bernardus sic ait. Maria mirabili proprietate terræ medium appellatur, ad illam enim sicut ad medium, sicut ad arcanum Dei, sicut ad rerum causam, sicut ad negocium sæculorum respiciunt, & qui habitant in cœlo, & qui habitant in inferno, & qui nos præcesserunt, & qui nos sequuntur. Illi qui sunt in cœlo, vt refarciantur, qui in inferno, vt eripiantur, qui præcesserunt Prophetas, vt fideles inueniantur, qui sequuntur, vt glorificentur. In hoc ergo benedicto terræ medio, benedictus est Israel, benedictus est Dei populus, dum per benedictam Dei matrem Deo est acceptus. Quid mirum si per benedictam Mariam, benedicta & acceptа Deo sit creatura rationalis, cum etiam per ipsam benedicta sit creatura vniuersalis? Vnde Anselmus exclamans dicit. O virgo benedicta, & superbenedicta, per cuius benedictionem benedicitur omnis creatura, non solum creatura à creatore, sed creator à creatura. Item charissimi Maria non solum benedicta est, quia per eam Dominus homini placabilis est, non solum quoque benedicta est, quia per eam homo Deo acceptabilis est, sed etiam ideò benedicta est, quia per eam Diabolus homini superabilis est. Vnde ipsa per Iudith signata est, de qua dicitur. Benedixit te Dominus in virtute sua, qui per te ad nihilum redegit inimicos nostros. Inimici nostri sunt Dæmones, quos beata virgo ad nihilum redegit, dum & in se, & in multis aliis vires eorum confregit, sicut beatus Bernardus testatur, cum ait. Tu bellatrix egregia, omnis ante faciem tuam militia spiritualium nequitiarum, in fugam est conuersa. Fugiamus ergo fratres, & confugiamus ad auxilium matris Domini, in omnibus vexationibus & impugnationibus Diaboli. Ipsa nanque est inimicis animarum nostrarum terribilis, vt castrorum acies ordinata. Et heu, quia multiplex est nostra miseria pro qua benedictione Mariæ indigemus & misericordia, ideò hanc benedictionem inuocemus cum beato Bernardo, qui sic ait. Sit pietatis tuæ virgo benedicta, ipsam quam apud Deum meruisti gratiam, notam facere mundo, reis veniam, ægris medelam, pusillis corde robur, afflictis consolationem, peregrinantibus adiutorium & liberationem, sanctis tuis precibus obtinendo. Ecce vidimus ò dulcissima Maria: quia tu es verè benedicta pro tua multiplici misericordia. Benedicta (inquam) es, quia per te Deus homini placatus. Benedicta es, quia per te homo Deo gratificatur: benedicta quia per te Diabolus ab homine superatur. Heu quàm longè ab hac Mariæ benedictione est, cuicunque Deus placatus non est, quicunque Deo gratus non est: quicunque à Diabolo subiugatus est, & ideò talis à Deo maledictus est. Quarò pensate charissimi, quomodo verè benedicta sit Maria propter magnitudinem gloriæ suæ: iuxta illud Ezechi. Benedicta gloria Domini de loco suo. Gloria Domini est gloriosa mater Domini, quæ verè benedicta est propter gloriam, quam habet de loco suo duplici. Benedicta (inquam) de loco quo filius eius apud ipsam requieuit in vtero. Benedicta est de loco quo ipsa apud filium requiescit in cœlo. Vterque enim locus dignissimus est, sicut patet per beatum Bernardicentem sic. Nec in mundo locus dignior virginalis vteri thalamo, in quo filium Dei Maria suscepit, nec in cœlis regali solio quo Mariam filius Mariæ sublimauit. Benedicta ergo est Maria propter gloriam suam, benedicta vtique propter gloriam suam sublimissimam, copiosissimam, & stabilissimam. Benedicta deo propter gloriam suam sublimissimam dignitate, benedicta propter gloriam suam copiosissimam immensitate, benedicta propter gloriam suam stabilissimam perpetuitate. Dico charissimi, quòd benedicta est Maria propter gloriam suam excellentissimam dignitate. De hac benedictione accipi potest verbum Psalm. dicentis. Benedices coronæ anni benedictionis tuæ. Nota quòd est annus æquanimitatis, annus seueritatis, & annus benignitatis. Primus annus exulantium in mundo. Secundus exulantium in inferno. Tertius exultantium in cœlo. Primus annus habet dies & noctes. Secundus habet

Iudith 13.

Propter magnitudinem gloriæ suæ. Ezech.3.

Psal.64.

noctes & non dies. Tertius habet dies & non noctes. Dico quòd primus annus habet dies & noctes, idest, bonos & malos, qui simul in hoc mundo sunt. Tot autem sunt dies & noctes in hoc anno, quot sunt boni & mali in mundo. Secundus annus habet solas noctes. i. solos peccatores noctibus tenebrosiores. Tot autē sunt noctes in hoc anno, quot sunt peccatores in inferno. Tertius annus habet solos dies. i. solos bonos die clariores. Tot aũt sunt dies in hoc anno, quot sunt iusti in cœlo. In primo anno æquanimitatis, boni & mali æquanimiter tolerantur. In secundo anno seueritatis, mali seueriſsimè cruciant. In tertio anno benignitatis, boni benigniſsimè coronantur. Huius aũt anni benedicti corona est benedicta virgo Maria. Ipsa certè est corona omnium dierum huius anni, quia ipsa est corona omnium sanctorum cœli. Corona enim super caput poni solet, sic Maria quasi super capita omnium sanctorum locata est: sicut testatur beatus Hieronymus dicens. Exaltari meruit super choros angelorum, & peruenit vltrà quàm nostræ humilitatis est natura. Filius certè Mariæ est summa sanctorum corona: Maria verò corona sub corona. Patet ergo, quàm sublimiter benedicta sit corona nostra, mater nostra Maria. Omnes ergo tam sublimiter benedictam sequamur, benedictam vtique de qua beatus Bernard. ait. Non est nobis hic manens ciuitas, sed eam inquirimus, ad quã hodie Maria benedicta peruenit. Item charissimi benedicta est Maria, non solum propter gloriam eius excellentissimam dignitate, sed etiam propter gloriam eius copiosissimam immensitate: cuius copia tãta est, quòd ad omnes distenditur, & ideò meritò ab hominibus benedicitur: secundum quòd de ipsa per significationē dicitur in lib. Iudith. Benedixerũt eam omnes vna voce dicentes. Tu gloria Hierusalem, tu lætitia Israel, tu honorificentia populi nostri. Benedixerunt eam vtiq; omnes. Nota, quòd dicitur omnes, nam omnis est signum vniuersale, requirens tria appellata. Et ecce quasi tria appellata sunt, Deus, Angelus, & homo, qui Mariã benedixerunt. Deus vtiq; benedixit Mariam, Pater benedixit Mariam, Spiritussanctus benedixit eam, omnes tres personæ benedixerunt eam. Angelus etiã benedixit Mariam. Prima hierarchia benedixit eam, secunda benedixit eã, tertia benedixit eam, omnes Angeli benedixerunt eam. Homo quoque benedixit Mariam, coniugati benedixerunt eam, viduæ benedixerũt eam, virgines benedixerunt eam, omnes benedixerunt eam. Benedixerunt autē eam dicentes. Tu gloria Hierusalem triũphantis, gloria (inquam) omnium sanctorum, tu lætitia Israel Deum contemplantis: tu lætitia (inquam) omnium Angelorum, tu honorificentia populi peregrinantis, honorificentia (inquam) omnium in mundo iustorum. Benedictus ergo sit dulcissimus filius tuus ò Maria, qui de copiosissima benedictione tua, tanta præstat bona in cœlo & in terra: vt tam Angeli quàm homines gratulari possunt cum Ansel. qui ait. Hæc tanta bona per benedictum fructum benedicti ventris benedictæ Mariæ prouenerunt. Item charissimi Maria non solum benedicta est propter gloriã eius sublimissimam dignitate, nõ solum benedicta est propter gloriã eius copiosissimam immẽsitate: immo etiam benedicta est propter gloriam eius stabilissimã perpetuitate. Ipsa nanq; per domum illam signatur de qua primi Paral. dicitur. Te domine benedicẽte, benedicta erit in perpetuum. Verè in perpetuum, sicut etiã in Psalmo dicitur. Propterea benedixit te Deus in eternum. Si ergo ò dulcissima virgo Maria, tu es verè in mulieribus & super mulieres, immo etiam super viros, immo etiam super Angelos benedicta. Benedicta (inquam) propter plenitudinem gratiæ quam inuenisti, benedicta propter celsitudinem personę quam genuisti, benedicta propter multitudinem misericordiæ quã exhibuisti: benedicta propter magnitudinem gloriæ quam percepisti. Te igitur ò nimis benedicta inuocamus, te imploramus, te oramus cum beato Bernardo, qui te bene dictam orans ait. Fac ò benedicta per gratiam quam inueniſti, per prærogatiuam quam meruisti, per misericordiam quam peperisti, vt qui mediante te fieri dignatus est particeps infirmitatis & miseriæ nostræ, te quoque intercedente participes nos faciat beatitudinis & gloriæ suæ. Amen.

Luc.15.

1.Reg.17. Psal.44.

Capitulum Decimumtertium.

BEnedicta tu in mulieribus. De benedictione nostræ virginis benedictæ adhuc dicamus, adhuc audiamus. Fœlix Maria benedicta, infœlix verò omnis anima maledicta, omnes quibus dicetur; Discedite à me maledicti in ignem æternum. Maledicta certè omnis anima vitiosa, benedicta tu verò Maria virtuosa. Maledictionem per septem vitia capitalia mundus incurrit, benedictionem autem per virtutes contrarias Maria obtinuit. Benedicta ergo tu in mulieribus ò Maria, benedicta vtique pro humilitate contra superbiam, pro charitate contra inuidiam, pro lenitate contra iracundiam, pro strennuitate cõtra accediã, pro liberalitate contra auaritiam, pro sobrietate contra gulam, benedicta pro castitate contra luxuriam. Primò audiamus charissimi, quòmodo benedicta sit Maria pro humilitate contra superbiam. Superbi enim maledicti sunt, sicut scriptum est. Increpasti superbos ma. qui de. a. man. tu. Contra hanc superbiæ maledictionem, Maria obtinuit humilitatis benedictionem. Vnde ipsa per vallem illam signari potest, de qua in lib. Paralip. dicitur. Vocauerunt locum illum vallem benedictionis. Si omnis humilis est quædam Dei vallis, iuxta illud Isa. Omnis vallis exaltabitur, quantò magis vallis fuit Maria, quæ tanta fuit humilitate profunda. Quid mirum si ipsa fuit vallis vallium, quæ fuit humillima humilium? O quantis hæc vallis benedicta benedictionibus est exaltata pro humilitate sua, tam profunda, tam vtili, tam grata. Vnde beatus Augustinus ait. O verè beata humilitas Mariæ, quæ Dominum hominibus peperit, vitam mortalibus ædidit, cœlos innouauit, mundum purificauit, paradisum aperuit, & hominum animas ab inferis liberauit. Vallis quantò humilior, tantò receptibilior est aquarum, sic & Maria gratiarum. Vallis autem irrigationes aquarum recepit, quandoque à superiori, quandoque ab inferiori. A superiori quidem, per pluuias de monte defluentes: ab inferiori verò, per aquas de fonte effluentes. Similiter humilis Maria quasi de superiori, & inferiori, quasi de monte & fronte irrigata est, cum de diuina & humana filij sui natura, tanta gratiarum benedictione infusa est. Hæc itaque benedictio est de qua legitur in lib. Iudicum. Quòd cum Asa diceret patri suo, da mihi benedictionem, dedit ei pater suus irriguum superius & inferius. Asa Mariæ typum gerit, quæ irriguam à patre cœlesti benedictionem suscepit. Dedit enim ei Deus pater irriguum superius in Christi diuinitate, inferius verò in Christi humanitate. Item superius in mente, inferius in ventre. Item superius in charitate Dei, inferius in charitate proximi. Item superius in contemplatione, inferius in actione. Vel certè pater eius cœlestis dedit ei benedictionem ineffabilis irrigui superius in cœlis, inferius in terris, vt in cœlis benedictionem gloriæ, in terris verò benedictionem gratiæ possidens, benedicta esset tam in cœlo, quàm in terra, secundum quòd beatus Bernardus, innuens dicit. Memento Maria quòd Christus maledictionem pertulit crucis, qui te suam matrem

Maria virtutum habuit humilitatis contra superbiam.

Psal.18.

2.Para.20

Isa 40.

Iudi.1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

benedixit in cœlis, sed & in terris ab Angelo benedicta, & à cunctis terræ generationibus meritò benedicta prædicaris. Secundò charissimi audiamus, quomodo benedicta est Maria pro charitate contra inuidiam.

Maria habuit charitatẽ contra inuidiam.

Inuidi nanq; maledicti sunt, sicut de inuido Cain dicitur; Maledictus eris super terram, quę aperuit os suũ, & suscepit sanguinem fratris tui de manu tua. Contra inuidiæ maledictionem, Maria obtinuit charitatis benedictionẽ. Vnde ipsa benè per Sarã signari potest, de qua Dominus dixit. Benedicam ei, & ex illa dabo tibi filium, cui benedicturus sum. Sara interpretatur carbo, hoc bene Mariæ conuenit, quæ tanquam carbo ardore charitatis ignita fuit. Propter quod etiam ipsa bene per rubum ardentem signatur, per quam fideli cuilibet benedictio gratiæ ministratur. Vnde in Deut. dicitur. Benedictio illius qui apparuit in rubo, veniat super caput Ioseph. Ioseph interpretatur augmentum, & significat quemlibet fidelem diuina gratia adauctum. Benedictus rubus, & benedictus qui per incarnationẽ apparuit in rubo, per quem tanta venit super capita fidelium benedictio. Et ò verè benedictus carbo, tam benedictam flammam producens, benedicta Maria, tam benedictam prolem gignens. Ex illa (inquit Dominus) dabo tibi filium, cui benedicturus sum. Pensa ergo quantam Maria charitatem ad Deum habuerit, cum Deus filius eius sit corporaliter, pensa etiam quantã ad proximum habuerit, cum bonus proximus filius eius spiritualiter sit. Si autem filij eius sumus, ergo & fratres filij eius sumus. Et ideò benè de ista Matre benedicta dicit Anſel. O benedicta & exaltata, non tibi soli, sed etiam nobis quid est quàm magnum est, quàm amabile est, quod video per te euenire nobis, quod videȝ gaudeo, quod gaudens dicere non audeo, si.n.tu Domina es mater Dei, nonne & alij filij tui sunt fratres Dei?

Gen.4.

Gen.17.

Tertiò charissimi audiamus, quomodo benedicta sit Maria pro lenitate & mansuetudine contra iracundiã. Iracundi.n. maledicti sunt, sicut scriptum est in Gene. Maledictus furor eorum quia pertinax, & indignatio eorum, quia dura. Contra hanc iræ maledictionẽ, Maria obtinuit mansuetudinis benedictionem. Cuius re uera tanta fuit mansuetudo, ꝙ non solum propria ira caruit, sed etiam iram Domini ad mãsuetudinem conuertit. Vnde ipsa bene per Abigail signatur cui Dauid dixit. Benedictum eloquiũ tuum, & benedicta tu quæ prohibuisti me ne irem hodie ad sanguinem, & vlcisicerer me manu mea. Proprium est hoc mansuetorũ, mãsuetis verbis frangere iram offensorum: iuxta illud Prouerbiorum. Responsio mollis frangit iram. Mansueta Abigail mãluetam Mariã signat. Vis nosse quàm mãsueta fuerit Maria? audi beatum Bernũ. Reuolue (inquit) diligentius Euangelicæ historiæ seriem vniuersam, & si quid fortè increpatorium, si quid durum, si quid deniq; signum tenuis indignationis occurrerit in Maria: de cætero suspectam habeas, & accedere vereaberis. Quòd si plena magis omnis pietatis & gratiæ, plena mansuetudinis & misericordię inueneris, quæ ad eã pertinent: gratias age ei qui talem tibi mediatricem benignissima miseratione prouidit, in qua nihil possit esse suspectum Dauid Christum signat, qui per mansuetissimam Mariam mansescit & placatur: ne se de peccatore per mortem æternam vlciscatur. Omnis.n. anima morti æternę obnoxia, anhelare non cesset ad tantam Mariæ mãsuetudinem: pro qua ipsa meritò est benedicta. Dico ergo. Omnis spiritus moribundus dicat cum Anselmo dicente sic. O tu benedicta super mulieres, quę Angelos vincis puritate, sanctos superas pietate: anhelat moribundus, spiritus meus ad tantæ benignitatis respectum, sed erubescit ad tanti nitoris aspectum. Quantò audiamus charissimi, quomodo benedicta sit Maria pro strennuitate contra acediam. Acedi enim maledicti sunt, qui opera Dei strenuè & fideliter non agunt. Vnde Hieremias dicit. Maledictus qui facit opus Dei fraudulenter. Contra torporis maledictionem, Maria meruit rigoris benedictionem. Ipsa nanq; per illam Iahel signata esse potest quæ clauo Sisaram interfecit. Propter quod in lib. Iudicum dicitur. Benedicta inter mulieres Iahel &c. Iahel interpretatur ascendens, quod conuenit Mariæ, quæ non sicut acedi desiendit: sed strennuè de virtute in virtutem, de inferioribus semper ascendit. Iuxta illud Can. Quæ est ista quæ ascendit per desertum, sicut virgula fumi? Ista benedicta Iahel quid fecit? certè clauo tabernaculi Sisaram interfecit. Sisara exclusio gaudij interpretatur, & bene Diabolum signat: quia à gaudio cœlesti exclusus, etiam alios excludere festinat. Immo heu nos omnes excluserat per matrem generis humani, cuius exclusionis maledictio, exclusa est per benedictam matrẽ saluatoris. Vnde benè venerabilis presbyter Beda ait; Benedicta tu inter mulieres, per cuius partũ virgineum, à natis mulierũ maledictio primæ matris exclusa est. Sed quid per clauum signatur quo caput Sisaræ perforatur? Quis est clauus iste, nisi rigor disciplinæ? Quid est enim rigor disciplinæ acediosis, nisi quasi quidam clauus in oculis? Rigor vtiq; disciplinæ clauus est Diabolum acerrimè pungens, clauus est Diabolum rigidissimè configens. Benedicta itaque Iahel caput Sisarę clauo interficiente confixit, quando benedicta Maria virtutem Sathanæ rigore disciplinæ in se extinxit. Benedicta ergo inter mulieres Iahel, benedicta inter mulieres Maria. Inter quas mulieres? audi Bedam qui dicit; Non solum benedicta tu in mulieribus, sed inter mulieres benedictas, maiori benedictione specialiter insignis. Quintò audiamus charissimi, quomodo benedicta sit Maria pro liberalitate contra auaritiam. Auari enim maledicti sunt: vt Petrus ait. Cor exercitatũ auari habentes maledictionis filij, &c. Contra hãc auari maledictionem, Maria meruit largitatis & profusionis benedictionem. Ipsa tanquam vena fontana semper fuit effluens, semper larga: & ideò verè benedicta: Iuxta illud. Sit vena tua benedicta. In temporalibus vena illa Maria plus quàm larga fuit, quia largè & perfectè omnia contempsit. Vnde secundum expositionẽ Haymonis. Beata Dei genetrix lunam sub pedibus habuit, quia cuncta temporalia despexit. O quantæ gratiæ per hanc venam ad homines defluxerunt. Sit ergo ò Ecclesia vena tua benedicta, per quam tibi tanta affluunt bona: verè vena nobilis, vena Spiritusancto plena, vena fontis vitæ, vena salutis nostræ Maria. Per hãc nanque venam fons vitæ Christus ad nos venit, & per hanc ad fontem vitæ Iesum Christum etiam nos venimus: & ideò verè est benedicta. Vnde beatus Bern. ait. Per te accessum habemus ò benedicta inuẽtrix gratiæ, genetrix vitæ, mater salutis: vt per te suscipiat nos, qui per te datus est nobis. Sextò audiamus charissimi, quomodo benedicta sit Maria pro sobrietate cõtra gulam. Gulosi nanq; maledicti sunt, sicut patet in gula primorum parentum: pro qua & ipsi & totũ genus humanum maledictionẽ incurrerunt. Contra hanc gulę maledictionem, Maria obtinuit abstinentię & omnis temperantię benedictionem: meritò enim contra maledictiones gulæ in paradiso materiali, abundauerũt benedictiones temperantiæ in paradiso spirituali. Iuxta illud Eccles. Gratia quasi paradisus in benedictionibus. Tanta gratiarum copia in Maria abundauit, vt etiam ipsa gratiosa virgo gratia quodammodo dici possit. Hæc autem gratia videlicet gratiosissima virgo Maria, fuit quasi paradisus in benedictionibus. Sicut enim in paradiso materiali, gula Euæ meruit maledictiones pœnarum: sic in paradiso spirituali, temperantia Mariæ meruit benedictiones gratiarum.

Hier. 9.

Iud. 4.

Cant. 3.

Maria caritatem habuit cõtra luxuriam.

Deut. 27.

Iud. 15.

Coniugata, nubens, & virgo, i scriptura benedicentur. Tob. 9. Psal. 131.

Maria habuit abstinentiã & temperantiã contra gulam.

Prou. 9.

Ecclesi.

Vnde

Vnde Augustinus ait. Maledictio Euæ in benedictionem vertitur Mariæ. Sicut autem gula Euæ non solũ maledictionem in anima, sed etiã in corpore: sic Maria non solum benedictionẽ in corpore, sed etiã in anima, non solum benedictionem spiritualem, sed etiam corporalem obtinuit. Maledictio.n. Euæ gulosæ, fuit parere cum dolore: benedictio autem Marię temperate, fuit parere sine dolore: teste beato Bernardo qui ait. Benedicta tu in mulieribus, quę illam generalem maledictionem euasisti qua dictũ est; In dolore paries filios, & nihilominus illam qua dictum est: Maledicta sterilis in Israel, ac singularem consecuta es benedictionem, vt nec sterilis maneas, nec cum dolore parias. Septimò audiamus charissimi, quomodo benedicta est Maria per castitatẽ contra luxuriam. Luxuriosus dicitur. Maledictus qui dormit cum vxore alterius proximi sui, & dicit omnis populus, amen: sic dicitur in Deut. Contra hanc incontinẽtiæ maledictionem Maria meruit continentiæ benedictionem: sicut signatum potest esse in lib. Iudith, vbi dicitur. Benedixerunt eam voce dicentes; Tu gloria Hierusalem, tu lætitia Israel, tu honorificentia populi, quæ fecisti viriliter & confortatum est cor tuum, eo quòd castitatem amaueris: & post virum tuum alium nescieris: ideò manus Domini confortauit te, & eris benedicta in æternũ. In hac casta Iudith benedictione, potest benedictio Mariæ non solum signari, sed etiã per locum à maiori probari. Si enim sic benedicta est vidua casta, quantò magis virgo castaꝰ maximè talis virgo quæ & Deum parere, & certè sic parere meruit, ꝙ virginitatem non amisit. Propter quod bene Beda dicit. Benedicta est incomparabiliter, quæ & Diuini germinis gloriam susc epit, & coronam virginitatis seruauit. Notandũ aũt est, ꝙ in scripturis inuenimus. Benedictã coniugatã, benedictã viduam, & benedictã virginẽ. Benedicta coniugata fuit Sara, de qua dr in Tob. Dicatur benedictio super vxorẽ Tobiæ Benedicta aũt vidua fuit Iudith, sicut ostẽsum est. De vidua quoq; benedicta in Psal. dicitur. Viduã eius benedicens benedicam. Benedicta verò fuit virgo Maria: te ste Angelo qui dixit. Benedicta tu in mulieribus, Benedicta ergo quæ coniugalem, benedicta magis quæ vidualem, benedicta maximè quæ virginalem amauerit castitatem. Benedicta certè quæ cum Sara & Susanna fuerit casta coniugaliter, benedicta magis quę cum Iudith & Anna fuerit casta vidualiter, benedicta maximè quæ cum Maria fuerit casta virginaliter. Propter quod beatus Augustinus dicit. Bonum Susannæ in coniugali castitate laudamus, sed tamen ei bonum viduæ Annę, ac multò magis virginis Mariæ anteponimus. Verè digoum & iustum est hoc. Dignum est vt benedicta sit, quę cum viro suo virum alium non nouit. Iustum magis est vt benedicta sit, quæ nec cum viro suo nec pòst, virum alium non nouit. Dignum & iustum est vt maximè benedicta sit, quæ nec suum nec alium virũ nouit, & tamen virum tam immensum concepit. Ideoq; Augustinus exclamans dicit. O fœmina super fœminas benedicta, quæ virum omnino non nouit, & virũ suo vtero circundedit. Sic ergo charissimi pro humilitate benedicta, benedicta pro charitate, benedicta pro lenitate, benedicta pro strennuitate, benedicta pro liberalitate, benedicta pro sobrietate, benedicta pro castitate Maria meritò fuit: quę humilitate excellentissima, charitate, opulentissima, lenitate patientissima, strennuitate seruentissima, largitate affluentissima, sobrietate abstinentissima, virginitate continentissima fuit. Eia ergo tu tam multipliciter benedicta, tu tam fœliciter superbenedicta Maria oramus, vt tua benedictio ne nos miseros absolutos ab omni maledictione, dignos reddas diuina benedictione. Per Dominum nostrum Iesum Christum, &c.

Castitas virginalis excellẽs excedit matrimoniale.

Capitulum. Decimumquartum.

Benedictus fructus ventris tui. Ostensum est suprà, quomodo Maria propter purissimã vitæ innocentiam meritò per Aue salutatur: quomodo propter copiosissimam gratiæ affluentiam, meritò gratia plena commemoratur: quomodo propter familiarissimam Dei præsentiam Dominus secum fore insinuatur. Ostendendum autem nunc est, quomodo propter vtilissimam prolis suæ excellentiam, meritò benedictus fructus ventris sui proclamatur. Benedictus ergo fructus ventris tui, ò benedicta mater filij Dei. Hic est ille fructus de quo Propheta dicit. Dominus dabit benignitatem, & terra nostra dabit fructus suos. Quod exponens Beda dicit. Dedit dominus benignitatem, quia in ingressu vnigeniti sui, virginalis vteri tẽplum, Spiritusancti gratia consecrauit, & terra nostra dabit fructum suum, quia eadem virgo quæ de terra corpus habuit, filium genuit diuinitate quidem Deo patri coæqualem, sed sibi carnis veritate consubstantialem. Considerandum autem est, quòd fructus iste fructus generosissimus, fructus delitiosissimus, fructus virtuosissimus, fructus copiosissimus est. Fructus (inquam) generositate sublimissimus, fructus delectabilitate desiderabilissimus: fructus virtuositate vtilissimus, fructus copiositate vniuersalissimus. Primò consideremus charissimi, quomodo fructus vteri virginalis generosissimus sit. Generosus quidem est, quia de vtero regali est. Generosior autem est, quia de vtero virginali est. Generosissimus certè est, quia de vtero paternali, de vtero (inquam) patris æterni est. Dico charissimi, quòd generosus est fructus iste, quia de vtero regali, de vtero (inquam) regis Dauid prodijt, sicut sibi Dominus promiserat dicens in Psalmo. De fructu ventris tui ponam super sedem tuam. Hoc autem promissum Apostolus testatur dicens ad Roman. Qui factus est ex semine Dauid secundum carnem. Et certè fructus iste generosus & nobilis est, non solum propter Regem Dauid, sed & propter omnes illos nobiles reges progenitores suos: per quos secundum genealogiam à Matthæo descriptam propagatus in mundum venit. Iuxta illud Sap. A regalibus sedibus venit. Item charissimi Fructus iste licet generosus sit propter vterum regalem, generosior tamen est propter vterũ virginalem, de quo dicitur. Benedictus fructus ventris tui: ventris vtique qui secundum quòd in virga Aaron significatum fuit, florem virginitatis simul cum fructu fœcunditatis retinuit. Propter quod bene beatus Bern. ait. Nascitur Christus ex muliere, sed cui fœcunditatis fructus sic accedat vt non decidat flos virginitatis? Ista fructus virginalis nobilitas sicut mirabilior, ita excellentior est quàm prima, plus quàm cœli exaltentur à terra. O verè mirabilis & inaudita nobilitas, ò verè nobilis de virgine natiuitas. Nobilitas (inquit August.) fuit nascentis in virginitate parientis, & nobilitas parientis in Diuinitate nascentis. Item charissimi fructus iste licet generosus sit propter vterum regalem, generosior autem propter vterum virginalem, generosissimus tamen propter vterum paternalem. Vnde de isto fructu accipi potest illud Oseæ. Ex me fructus tuus inuentus est. Originale habet, tuus, sed septuaginta habent, eius. Dicat ergo Deus pater ad Mariam, dicat ad fidelem animam, dicat ad Ecclesiam. Ex me fructus tuus inuentus est, tuus ò Maria, ad hunc fructum producendum electa. Tuus ò anima, ad hunc fructum diligendum illecta. Tuus ò Ecclesia, ad hunc fructum percipiendum collecta. Tuus (inquã) tuus. Tuus certè corporaliter per assumptã naturã, tuus spũaliter per gratiam, tuus sacramentaliter per Eucharistiã, tuus æternaliter per gloriã. Ex me tũ tuus est, quia ex meo

Pſal. 48.

Christus ex stirpe regia descendit.

Psal. 131.

Rom. 1.

Sap. 18.

Filius virginis, filius Dei est.

Oseę. 14.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Psal.109. vtero genitus est sicut in Psalmo scriptum est. Ex vtero antè luciferum genui te. O verè nimis admiranda, nimisq; veneranda nobilitas, q̃ fructus ventris materni est filius vteri æterni, & sapiẽtia cordis paterni, sicut & beatus Bernardus de isto fructu ait. Illius ò Maria eris mater cuius Deus est pater, filius potẽtiæ & charitatis, erit corona tuæ castitatis, sapientia paterni cordis, erit fructus vteri virginalis. Ista ergo fructus generosissimi huius nobilitas, & primam & secundã in infinitum sua dignitate procedit, & oẽm intellectũ humanũ & angelicum cum sua sublimitate excedit. Ideoq; bene de hoc fructu dr̃ ab Isa. Erit germen Dñi in magnificentia & gloria, & fructus terræ sublimis. In magnificẽtia, propter regalem, in gloria, p̃p virginalem, sublimis p̃p æternalem siue paternalem generositatẽ. Secundò consideremus charissimi, qũo fructus vteri virginalis delitiosissimus sit. Delitiosus quidẽ est in odore, delitiosior in specie, delitiosissimus verò in sapore. Decorẽ aũt eius side, odorem spe, saporẽ eius charitate percipimus. Dico charissimi, q̃ fructus Mariæ delitiosus est suaui odore. Vnde de ipso bene põt dicere mater eius illud Eccl. Ego quasi vitis fructificaui suauitatẽ odoris. Fructus vitis, est proles virginis. Quod tñ verè mirũ est, & mirè verũ est, teste Augustino, qui de hoc fructu sic ait. De creatura creator oĩum procreatus nascitur, de riuulo suo fons magnus educitur, radix omniũ de virgulto suo nascitur, & vitis vera palmitis sui fructus efficitur. Fructus vitis vinũ est, odor vini delectabilis est. Sic certè odor exemplorum Christi, odor consolationũ Christi, odor promissionũ Christi valde delectabilis est aĩæ Christũ sitienti. Et ideò sicut odor vini sitientẽ, sic odor Christi trahit post ipsum currentem & dicentẽ. Trahe me post te, &c. Quòd nos miseri heu nõ currimus sed vix serpimus, signum est, q̃ de odore huius fructus heu parum suscepimus. O si olfactum Isaac haberemus, qui huius fructus odorem tam longè præsensit, teste beato Bern. qui sic dicit. Huius odoriferi fructus fragrãtiã sentiebat, qui dicebat. Ecce odor filij mei, sicut odor agri pleni cui benedixit Dñs. Item charissimi fructus iste non solũ delitiosus est odore, sed etiã delitiosior est specie & decore. De hoc nota quod dr̃ in Leu. Sumetisq; die primo fructus arboris pulcherrimę. Primus dies aĩam illuminans est fides. Et certè si sumere debemus fructus arboris pulcherrimæ. Arbor pulcherrima est Maria, pulchra quidem in foliis oris. Pulchrior aũt in floribus cordis. Pulcherrima verò in pulcherrimo fructu ventris. De quo beatus Bern. insert sic. Si (inquit) fructus ille mortis nõ solum suauis fuit ad vescendum, sed etiam (teste scriptura) delectabilis aspectu, quãtò magis huius vitalis fructus vi uificum decorem debemus inquirere? illum (inquã) in quem desiderant Angeli prospicere. Pulcher vtiq; fructus Christus est, qui speciosus forma præ filijs hoĩum est. Si autẽ plenius cognoscere volumus fructus huius pulchritudinem, recurramus ad ipsam arborẽ pulcherrimam, requiramus ipsam pulcherrimam eius matrẽ, & dicamus illud Can. Qualis est dilectus tuus ex dilecto ò pulcherrima mulierum? Et ecce ipsa rñdens statim dicit. Dilectus meus candidus & rubicundus, electus ex millibus. Ipsa cãdor lucis æternæ. Cãdidus quidem est diuinitate, rubicundus aũt humanitate. Candidus quoque conuersatione, rubicundus passione. Ecce quàm pulcher fructus, propter hoc benè de ipso dicit Aug. Pulcher in cœlis, pulcher in terris, pulcher in patre verbum, pulcher in matre caro & verbum. Hęc aũt pulcherrima arbor Maria, nõ solum habet pulcherrimum fructum ventris, sed etiã pulcherrimos habet fructus mentis. De quibus Apostolus ad Galat. scribẽs ait. Fructus aũt spiritus est charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, mãsuetudo, fides, modestia, continentia, castitas. Item charissimi fructus iste nõ solũ delitiosus est odore, & delitiosior decore, sed etiã delitiosissimus est sapore. Quod bene illa sancta aĩa experta fuit quæ in Cant. dicit. Sub vmbra illius quem desiderabam sedi, & fructus eius dulcis gutturi meo. Quid mirũ si fructus iste tam dulcis est, qui tam altus est? Dicit. n. beatus Bern. Fructus quantò altior, tantò dulcior, ergo tu solus dulcissimus, quia tu solus altissimus. Quomodo aũt potest altissimus esse ille fructus, cuius breuissima est arbor? Sed certè arbor huius fructus Maria, & altissima simul est, & breuissima, altissima dignitate, breuissima humilitate. Altissima in oculis Dñi, breuissima in oculis suis. Quæ licet hoc modo sit breuis, fructus tñ eius est valde dulcis. Vnde in Eccl. dicitur. Breuis in volatilibus est apis, & initium dulcoris habet fructus eius. Si igitur fructus ventris Marię in olfactu, in visu, & in gustu delitiosissimus est, ideò verè benedictus est. Sicut etiam beatus Bern. testatus est dicens. Benedictus fructus vẽtris tui, benedictus in odore, benedictus in sapore, benedictus in specie. Tertiò charissimi cõsideremus, quomodo virginalis vteri fructus sit virtuosissimus. Nã reuera virtuosus est ad perditorum saluationem, ad saluandorum multiplicationem, & ad multiplicatorum conseruationẽ. Dico charissimi, q̃ fructus iste benedictus virtuosus est ad saluandum siue ad salutem, propter quod etiã fructus salutis dicitur. Vnde Eccle. ait. Corona sapientiæ timor Dñi, replens pacem & solutis fructum. Quid est quod dicit pacem & fructũ? fructus salutis nostrę & pax nostra ille est, qui fecit vtraq; vnum Iesus Christus. Et certè hunc fructum, hanc pacem timor Dñi repleuit: teste Isa. qui ait. Et repleuit eum spiritus timoris Dñi. Benè autem dicitur fructus salutis, sine quo nulla salus est nobis: iuxta illud. Non est in aliquo alio salus. Et Anselm. Non est (inquit) salus, nisi quem tu virgo peperisti. Tu igitur ò Maria verè es arbor salutis, quæ mundo portasti fructum salutis. Sicut beatus Bern. exclamans dicit: O verè cœlestis planta preciosior cũctis, sanctior vniuersis. O verè lignum vitę, quod solum fuit dignũ portare salutis fructum. Sed heu multi fructum istum salutiferum faciunt mortiferum, fructumq; tam melliferũ sibi conuertũt in absynthium ęternum: sicut in Amos dicitur. Conuertisti in amaritudinem iudicium, & fructus iustitiæ in absynthium. Itẽ charissimi fructus iste valde est virtuosus, nõ solum virtute saluatiua, sed etiã virtute multiplicatiua. Vnde etiam in bono exponere possumus quod scriptum est. A fructu frumenti, vini, & olei sui multiplicati sunt, vt frumentum ad corpus Christi, oleum ad animam Christi, vinum ad diuinitatem Christi referamus. Fructum quoq; frumenti ad sacramentum corporis Christi. Fructum autem vini ad sacramentum sanguinis Christi. Fructum verò olei, ad vnguẽtum Spiritus sancti referre possumus. Ab hoc ergo fructu multiplicati sunt filij in Ecclesia, & multiplicata est Ecclesia in filijs. Nam oẽs filij ventris Ecclesiæ, sunt hæreditas & merces fructus ventris Mariæ, sicut in Psal. dicitur. Ecce hæreditas Domini filij merces, fructus ventris. De hoc quoque beatus Hieronymus ait. Ipse Dominus natus ex virgine, factus est fructus vẽtris, cuius assumpta humanitas hãc accepit mercedem, vt gentes vocatę in filijs sint hæreditas eius. Itẽ charissimi fructus iste benedictus, nõ solum virtute saluatiua virtuosus, non solum virtute multiplicatiua virtuosior, sed etiam virtute conseruatiua virtuosissimus est. Vnde de hoc fructu possumus accipere illud Prouerbiorum. Fructus iusti, lignum vitæ. Sicut enim lignum vitæ quod fuit in medio Paradisi terrestris, virtutem habuit seruandi vitam naturæ, sic certè fructus ventris Mariæ, qui est lignum vitæ, & fructus vitæ in medio paradisi Ecclesiæ, conseruat vitã gratię, in medio

Cant. 2.

Eccl. 24.

Cant. 1.

Ecclus. 27.

Leu. 24.

Isa. 4.

Cant. 5.

Gal. 5.

in medio paradisi cœlestis patriæ vitã gloriæ. Conseruat quidem vitam gratiæ à corruptione culpę, vitã verò gloriæ à corruptione omnis miseriæ, vt sic recipiamus in fructu Marię quod amisimus in fructu Adã & Euę, sicut bene notauit Beda dicẽs. Benedictus fructus ventris illius, per quem. & semẽ incorruptionis in agro supernæ hæreditatis quem in Adam perdidimus, fructum recipimus. Sit ergo benedictus fructus Marię salutem dando spiritualiter, saluandos multiplicando vniuersaliter, multiplicatos cõseruãdo æternaliter virtuosissimus. Quartò consideremus charissimi, quomodo virginalis vteri fructus sit copiosissimus. Reuera. n. tam copiosus est, q̃ animam plenè potest reficere, tam copiosus est, q̃ omnibus potest sufficere, tam copiosus est, q̃ nunquam potest deficere. In primo quidem copiosus, in secũdo copiosior, in tertio copiosissimus est. Dico charissimi, q̃ fructus iste benedictus tam copiosus est, q̃ animam rationalem quã totus mundus omnisq; creatura satiare non potest, fructus iste ad satietatem reficere potest. Vnde scriptum est. De fructu operum tuorum satiabitur terra. Fructus ventris Marię, est fructus operum tuorum Domine. Tuorum vtiq; tuorum, non humanorum, non mortalium, sed tuorum. Tuum. n. Domine opus est tantæ virginis præparatio, tuum opus est Gabrielis missio, tuum opus Spiritussancti superuentio, tuum opus est verbis & carnis vnitio. Talium operum tuorũ Domine est fructus iste, quia de talibus operibus quasi de quibusdam floribus processit fructus iste. Vnde etiam in Nazareth, quod flos interpretatur bene apparuerunt flores isti. Dicit. n. beatus Bernardus. In Nazareth nunciatur Christus nasciturus, quia in flore speratur fructus processurus. Terra quæ isto fructu satiatur, est anima humana, quę ad modum terræ semper est germinatiua, siue vtiliũ siue inutilium herbarum, idest cogitationum & desideriorũ. Ista (inquam) terra fructu Mariæ satiatur sicut scriptũ est. Satiabor cum apparuerit gloria tua. Quid mirum si in gloria satientur hoc fructu fruentes, cum etiã in miseria satientur credentes? Vnde Cassiodorus exclamãs dicit; O fructus ille mirabilis, qui humanũ genus dulcissima credulitate satiauit. Vnde non gustare, peccare est. Vide ergo quàm copiosus iste fructus est, qui animam satiare potest, quã totus mundus satiare non potest. Item charissimi, fructus iste benedictus non solũ tam copiosus est, q̃ animam insatiabilem potest plenè reficere: sed etiam tam copiosus est, q̃ vniuersitati saluandorum potest sese sufficere. Hic. n. est fructus arboris illius gloriosę, de qua dicitur. Fructus eius nimius esca vniuersorum in ea. Vniuersorum certè in Domino viuentium, quiescẽtium, & resurgentiũ. Sicut pulchrè signatũ potest esse in Leuit. vbi dicitur. Dabo vobis benedictionem meam anno sexto, & faciet fructus trium annorum. Annus sextus ætatem sextã, septimus septimam, octauus octauã signat. Iste annus sextus, est annus plenitudinis: secundũ illud Apostoli. At vbi venit plenitudo temporis, misit Deus filium suum, &c. Hic itaq; annus protulit fructum Dei filium, fructum vtique tam copiosum, q̃ per ipsum, anno sexto viuentium: anno septimo quiescentium, & anno octauo resurgentium, habemus omnes fructus animarũ nostrarum. Ipse ergo est fructus sufficiens vniuersitatis animarum nostrarum, quia est Dominus sufficiens vniuersitati creaturarũ. Hic aũt est fructus ventris Marię, teste Augustino qui ait. Illa virgo singulari gratia præuenta est atq; repleta, vt ipsum haberet ventris sui fructum, quem ex initio habet vniuersitas Dñm. Item charissimi, fructus noster benedictus, nõ solum in hoc copiosus est q̃ animas satiãdas potest ad satietatem reficere, non solum in hoc copiosior est q̃ animarum satiãdarum potest vniuersitati sufficere, sed etiam tuam copiosissimus est, quòd satiandis animabus & Angelis nunquam potest deficere: iuxta illud Ezech. Non deficiet fructus eius. O infinita copia, ò copia defectus nescia. Deficere vtique non potest copia huius fructus in æteruum, cum sit copiosissimè benedictus in æternum. Ait. n. beatus Bernardus. Benedictus fructus ventris tui, qui est beneductus in æternũ. Sic ergo fructus iste benedictus copiosus est, dum ad satietatem reficit: copiosior dum satiandorum vniuersitati sufficit, copiosissimus dum satiandis in perpetuum non deficit.

Vides nunc ò lector, vides ò auditor quàm generosissimus, quàm delitiosissimus, quàm copiosissimus sit fructus vẽtris Mariæ benedictus. Vides (inquam) quomodo sit generosus ex vtero regali, generosior ex virginali: generosissimus ex paternali. Vides etiam quomodo delitiosus sit odore, delitiosior decore, delitiosissimus sapore. Vides nihilominus quomodo virtuosus sit ad curandum, virtuosior ad multiplicandum: virtuosissimus ad conseruandũ. Vides insuper quomodo copiosus ad satietatem, copiosior ad vniuersitatem, copiosissimus ad perpetuitatem. Hæ duodecim conditiones huius fructus, signari possunt per illos duodecim fructus de quibus in Apoc. dicitur. Quòd Angelus Ioanni ostendit lignum vitæ afferens fructus duodecim. Et quia fructus iste fructus vitæ, lignum vitæ, omnibus hominibus ad vitã producitur, ideò meritò omnis homo ad laudandum huius fructus auctorem inducitur: sicut scriptum est. Confiteantur tibi populi Deus, confiteantur tibi populi omnes terra dedit fructum suum. Eia nunc benedicta mater huius benedicti fructus, fac vt hoc fructu fruamur in ęternum. Per eundem fructum Dominum nostrum Iesum Christum filium tuum. Amen.

Ezech. 47.

Apoc. 22.

Psal. 66.

Christus filius animã fœtificat et potest.

Fructus virginis salus nostra est.

Psal. 103.

Psal. 16.

Leu. 25.

Gal. 4.

Psal. 144.

Psal. 4.

Psal. 118.

Amos. 5.

Eccle. 1.

Isa. 11.

Actũ. 4.

Prou. 11.

Capitulum Decimumquintum.

BEnedictus fructus ventris tui. Postquam tenuiter vidimus de fructu ventris Mariæ, qualis & quãtus sit & credatur: videamus modo quorum sit, & quibus debeatur. Fructus nanq; iste, non solũ est fructus ventris, sed etiã mentis. Fructus est ventris solius Marię, fructus aũt mentis cuiuslibet fidelis animę. Fructus ventris per carnem, fructus mentis per fidem. Vnde S. Ambr. ait. Si secundum carnem vna mater est Christi, secundum tamen mentem omniũ fructus est Christus. Omnis. n. anima concipit Dei verbum, immaculata & immunis à vitijs. Igitur secũdum Ambr. Quæcunque mens hunc fructum sibi voluerit ad esse, debet à vitijs immunis esse. Christus enim fructus est mentis non vitiosæ sed virtuosæ: non vitiosæ per septem vitia capitalia, sed virtuosæ contra septem vitia capitalia. Fructus ergo iste est fructus humilium contra superbiam, fructus amantium cõtra inuidiam, fructus mitium contra iram, fructus laborantium contra accidiam, fructus liberalium contra auaritiam, fructus abstinentium contra gulam, fructus continentiũ contra luxuriam. Primò charissimi videamus, qũo fructus iste benedictus sit humilium contra superbiã. De hoc. n. accipere possumus quod dr̃ in 4. Regũ. Quodcunq; reliquum fuerit de domo Iuda, mittit radicem deorsum, & faciet fructũ sursum. De domo Iuda fuit beata Maria; de domo Iuda est quelibet fidelis aĩa. Illa corporaliter, ista spiritualiter. Illa per carnem, ista per fidẽ. Et ideo non solum Maria, sed etiam quilibet fidelis volẽs facere fructum sursum, debet radicẽ mittere deorsum. Radix autem deorsum mittenda, humilitas est: quæ ad modum radicis semper ad ima tendens est. Huius benedictæ radicis arbor, quantò fuerit procerior, tantò radix ipsa debet esse profundior. Iuxta illud Eccles. Quantò magnus es, humilia te in omnibus, & coram Deo inuenies gratiam. Alioquin arbor quantò maior

4 Reg. 19.

Humilitas qualiter acquirenda sit.

Eccle. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

esset,tantò citius vento inflationis subuerteretur:si nó magna & profunda humilitatis radice firmaretur.Pensemus ergo quantum illius virgæ radix profunda fuerit,quæ sic in sublime excreuit, ꝙ fructum Angelis altiorum ferre meruerit, fructum vtique de quo beatus Ambrosius ait. Ipse fructus est flos radicis:de qua Isa. Exiet (inquit) virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet. Quęcunqueanima hanc humilitatis radicem deorsum miserit,ipsa hunc sursum habebit,Sursum(inquam) in alto intellectu,sursum in alto affectu, sursum in cõtemplatione,sursum in dilectione. Sic ergo fructus iste benedictus humiliú est. Ideò Maria super omnes hoīes fuit hoc digniſsima, quia super omnes hoīes humilitate fuit radicatiſsima. Propter quod bene beatus Bernñ.exclamans dicit.O virgo virga sublimis, ad quantam celsitudinem verticem sanctam erigis? vsq; ad thronum maiestatis,quoniam in altum mittis radicem humilitatis.Secundò videamus charisimi, quomodo fructus iste benedictus sit amātium, Deum & proximum contra inuidiam. De hoc accipere possu mus illud Psalmi.Ecce hæreditas Domini filij merces, fructus ventris. Hoc exponens beatus Ambrosius ait. Hæreditas Domini, filij sunt, qui merces sunt fructus illius qui de Mariæ ventre processit. Multi ergo filij sunt merces vnici filij, qui est fructus vētris benedicti. Sed vbi, vel quando meruit hanc mercedem? Meruit certè nascendo,meruit in pręsepio iacendo,meruit circuncisionem sustinendo,meruit docēdo, meruit opera salutis nostræ exercendo , meruit moriendo . Meruit (inquam)nobis,trigintatribus annis nobis seruiēdo.Et propter hoc iustissimè hanc mercedem exigit, dicens. Si bonum est in oculis vestris, afferte mercedem meā. Sed certè non solùm filij sunt merces fructus ventris, sed ipse fructus ventris sanctissimi, est merces filij cuiuslibet adoptiui . Qui autem sunt isti filij,audi.Filiorū est diligere patrem,& patris filios.Filij ergo Dei & filij Ecclesiæ sunt, quicunq; Deum & proximum diligūt. Vnde Apostolus ad Ephe.Estote imitatores Dei sicut filij charissimi , & ambulate in dilectione , &c. Et in Matt.dicitur . Diligite inimicos vestros,bene facite his qui oderunt vos,& orate pro persequētibus & calumniantibus vos, vt sitis filij patris vestri , qui in cœlis , est, &c. Tales ergo filij,videlicet amatores Dei & proximi,sunt merces huius fructus benedicti,taliumq; filiorum merces est ipse fructus benedictus . Sic igitur fructus iste diligentium est , & ideò Maria super omnes homines fuit hoc fructu digniſsima,quia super oēs homines fuit charitate affectuosiſsima . Propter quod bene ait beatus Augu.sic.Quis dubitare poterit omninò in affectionem charitatis transisse viscera Marię,in quibus ipsa quæ Deus est charitas,nouē mensibus corporaliter requieuit? Tertiò charissimi videamus,quomodo fructus Mariæ benedictus sit patiētium, & mitium contra iram . De hoc accipiamus quod dicitur in lib. Iob. Acquiesce ergo illi & habeto pacē,& per hæc habebis fructus optimos.Acquiescere & pacem habere,est mitium & patientium.Qui autem tales sunt,ipsi per hęc fructus optimos habebunt.Duo autem optimi sunt fructus,vnus virtutis,alter ventris. Optimus fructus mentis est charitas,de qua Apostolus ait. Fructus autē spiritus,&c.Fructus qui ibi enumerantur,alij quidem sunt boni , alij verò meliores , sed primus qui est charitas optimus est, per quem alij omnes sicut ostendit Augustinus boni sunt.Optimus autem fructus ventris,est Christus.Ille nanque bonus fructus ventris est, quicunq; in ventre sanctificatus est . Ideoq; bonus est fructus ventris Elisabeth , melior autem fructus ventris Annæ,optimus autem fructus ventris Mariæ.Bonus autem fructus ventris Elisabeth Ioannes , melior fructus Annæ Maria, optimus fructus Mariæ IESVS.

Isa.11.

Psal. 126.

Zach.11.

Filij Dei in quibus cognoscantur.

Ephe.5.

Matth.5.

Iob.22.

Gal.5.

Pensa frater quis sit iste fructus,& de qua terra sit productus,& videbis ꝙ est optimus. Audi Hieronymum, qui ait. Fructus est virgo de virgine, Dominus de ancilla, Deus ex homine, filius ex matre fructus æterni . O fœlices qui in omnium castigationum disciplina , animam tam patiētem habent,& tam paratum, ꝙ ex hoc iustissimè cõsequuntur fructum patientium, fructum pacatissimum,de quo ad Hebr. Paulus loquitur. Omnis(inquit) disciplina in præsenti quidem non videtur esse gaudij sed mœroris , postea autem fructum pacatissimum exercitatis per eam reddet iustitiæ . Exercitatam ergo patientiam habentes, fructum optimum referunt, iuxta illud Luc. Fructum afferunt in patientia. Sicut ergo fructus iste benedictus est patientiū & mitium,& ideò Maria super omnes homines fuit hoc fructu digniſsima,quia super omnes hominē fuit mitissima,ita vt nec oculo,nec verbo,nec facto tenuissimum impatientiæ signū ostendit,& patientissima teste Ambrosio qui ait . Nihil toruum in oculis Mariæ, nihil in verbis procax,nihil in actu verecundum. Quartò charissimi videamus,quomodo fructus Marię sit exercentium se & laborantium,contra accediam . De hoc dicitur in Sap.Bonorum laborū gloriosus est fructus.Quę rendus ergo est fructus iste cum exercitio laboris , secundum ꝙ apis quærit fructum mellis . Fructum (inquam) de quo Eccl.dicit. Breuis in volatilibus est apis, & initium dulcoris habet fructus eius.Considera charissime quomodo apis de horto ad hortū,de arbore ad arborem , de flore ad florem discurrit pro fructu mellis:sic & tu meditationibus & desiderijs & zelo imitādæ virtutis,discurre circa exempla iustorum, & maximè perfectorum.Discurre (inquā)de horto ad hortū, ideſt de statu ad statum. Discurre de arbore ad arborē, ideſt de iusto ad iustum. De flore ad florē,ideſt de virtute ad virtutem,de exemplo ad exemplum. Discurre maximè super illum florem in quo inuenies totū diuini mellis fructum,super illum vtiq; florem,qui est & flos & fructus. De quo beatus Ambr.ait . Flos Mariæ Christus est, qui veluti bonæ arboris fructus, ꝓ nostre processu virtutis nunc floret,nunc fructificat in nobis. Laboremus fratres bene pro hoc fructu , quia bonorū laborum gloriosus est fructus.Nota ergo nó quorumcunq; laborum, sed tantum bonorum laborum est fructus iste, non enim est illorum laborum de quibus dicitur in Sap. Sapientiam qui abijcit & disciplinam infœlix est, & vacua est spes illorum , & labores sine fructu. Sic ergo fructus iste benedictus est exercentium se in bono,cõtra accidiam.Et ideò Maria super omnes homines fuit hoc fructu digniſsima,quia super omnes homines in bono fuit exercitatiſsima,sicut bene ostendit Beda, qui super hoc verbo . Magnificat anima mea Dominum,inducit ipsam sic loquentē . Totum animi affectum in agendis gratiarum laudibus offero , totum quod viuo,quod sentio,quod discerno in eius magnitudine contemplanda,totū in eius præceptis obseruandis impendo.Quintò videamus charissimi,quomodo fructus Marię sit liberalium contra auaritiam,& maximè illorum liberalium, qui pro hoc fructu renunciāt omnibus temporalibus,iuxta illud Can. Vir affert pro fructu eius mille argēteos, relinquendo.s.omnia, dicit interlinearis . Et iterum glosa dicit . Per mille perfectio , per argentum omne mundanum accipitur . Qui ergo perfectè omne mundanum pro Christo relinquit, ipse quasi mille argenteos pro hoc fructu tradit. Sed ecce qui dare noluerit mille omnia relinquendo, det saltem aliqua pro hoc fructu pauperibus subueniendo , vt sit sicut oliua fructifera, fructum misericordiæ ferendo. Quia verò summus misericordiæ fructus est summa misericordia quæ est Deus , ideò Maria quæ habet misericordiæ fructum copiosissimè tulit. Ipsa sicut oliua

Luc.8.

Heb.12.

Eccle.5

Luc.8.

Prou.13.

Sap.3.

Eccl.11.

Apis imitari iubet religiosos.

Luc.6

Isaiæ.3

Cant.8.

oliua fructifera,ipsa quasi oliua speciosa in campis,conuenientissimè fuit. Propter quod bene Ioannes Damascenus dicit. Maria in domo Domini plantata, & impinguata spiritu , & oliua fructifera omnis virtutis, habitaculum facta est .Heu quàm longè ab isto fructu misericordium,& terrena non concupiscentium,sunt animę auarorū. De quibus dicitur. Ab solicitudinibus & diu.& volupt. vitæ euntes suffocantur, & non referunt fructum. Dicitur quoq; in Eccl. Qui amat diuitias,fructum non capiet ex eis . Sic ergo fructus iste benedictus liberalium, & temporalia contemnentiū est, & ideo Maria super omnes homines fuit hoc fructu digniſsima,quia super omnes homines contemptu temporalium fuit liberaliſsima testante beato Ber.qui ait ; Quicquid Maria honoris in populo,quicquid rerum terrenarum de paterna domo habere potuisset,omnia arbitrata est quasi stercora,vt Christum lucrifaceret. Sextò videamus charissimi,quomodo fructus Mariæ, sit abstinentium contra gulam. Et de hoc notemus ꝙ dicitur à Salomone. De fructu oris sui satiabitur bonis. Fructus Marię fructus oris dici potest,non solum,quia in oratione & doctrina,sed etiam , quia oris abstinentia acquiritur . De isto fructu satiabitur spiritualibus, qui pro isto fructu abstinens est à bonis temporalibus. Saciabitur bonis de isto fructu, quicunq; esurit & sitit corporaliter, magis autem spiritualiter pro isto fructu. Vnde beatus Bern.ait; Bonus fructus est,qui animarum esurientium & sitientium iustitiam, esca & potus est. Bene qui pro hoc fructu esuriunt in mundo, quia de ipso satiabuntur in cœlo,iuxta illud Saluatoris. Beati qui nunc esuritis,quia saturabimini . Hoc ergo pro hoc fructu abstinentes , ibi erunt de isto fructu comedentes. Vnde Isaia. dicit; Dicite iusto quoniam benè quoniam fructum adinuentionum suarum comedet. Si ergo fructus iste benedictus est abstinentium contra gulam, & ideò Maria super omnes homines fuit, contra gulam temperatiſsima. Propter quod bene Io. Chryso.ait.Comessatrix aut vinolenta nunquam Maria fuit, non leuis,non iocosa, non cantatrix , non turpium verborum amatrix,talia certè intemperantiam sequi solent. Septimò charissimi videamus quomodo fructus ventris Mariæ sit continentium contra luxuriam . De hoc.n. dicit Sapien. Fœlix sterilis & incoinquinata,quæ nescinit thorum in delicto, habebit fructum in respectione animarum sanctarum . In respectione(inquam) per gratiam, magis autem in respectione per gloriam. Et certè fructus ventris altissimi, fructus ventris virginalis meritò est fructus continentium specialis. Cum.n.per fructum virginis benedictum,benedicantur omnes fideles generaliter, meritò continentes benedicentur per ipsum specialiter , per quem etiam continentium Regna benedicta est præ omnibus, vt dicit beatus Bern. declarans. Verè benedictus fructs ventris tui,in quo benedictæ sunt omnes gentes,de cuius plenitudine tu quoq; accepisti cum cę teris,& etiam differentius à cæteris. Væ luxuriosis,qui nullam partem habent in fructu virgineo , væ miseris qui nullum habent ramum qui possit ferre fructum virgineum. Vnde de adultera dicitur in Eccles.Rami eius non dabunt fructum.Igitur fructus iste benedictus est continentium contra luxuriā,& ideo Maria super oēs fuit hoc fructu digniſsima , quia super omnes homines fuit castissima,sicut benè testatur Chrysost. dicēs. O ineffabilis laus Mariæ, magis credebat. Ioseph castitati eius quàm vtero eius, & plus gratię quàm naturæ, possibilius credebat mulierem sine viro concipere, quàm Mariam posse peccare.O igitur Maria seliciſsima, quæ verè tanquā virtuosissima fructu diuino fuisti digniſsima,adiuua nos,vt virtutibusad hunc fructum pertingere valeamus, Dominum nostrum Iesum Christum filium tuum. Amen.

Sap.3.

Ecclesi. 23

Capitulum decimumsextum.

Benedictus fructus vētris tui. Vidimus de benedicto fructu ventris Mariæ quis & qualis fuit, vidimus quoq; quorum, & qualium sit: videamus nunc ad quos & ad quales effectus necessarius sit . Nā fructus iste contra malum,fructus ad bonum necessārius est . Necessarius est quidem propter sex effectus contra malum, necessārius est etiam propter sex effectus ad bonum. Huius itaque benedicti fructus sunt, duodecim effectus valde vtiles , siue vtilitates valde notabiles, pro quibus merito eiusdem fructus laudent omnes homines,iuxta quod scriptum est in Psal. Confiteantur tibi populi Deus , confiteantur tibi populi omnes terra dedit fructum suum.Primus ergo fructus effectus, est expiatio culpę mortalis , secundus pacificatio inimicitię capitalis,tertius sanatio plagæ originalis,quartus releuatio inediæ mentalis, quintus euitatio, iræ iudicialis,sextus elongatio pœnę gehennalis, septimus renuntiatio substantię temporalis, octauus locupletatio animę rationalis, nonus cõsummatio vitæ spiritualis,decimus multiplicatio Ecclesiæ vniuersalis, vndecimus reintegratio ruinę empyrialis , duodecimus perpetuatio gloriæ æternalis. Primò ergo charissimi fructus Mariæ benedictus,necessarius est ad expiationem culpæ mortalis. De hoc exponi potest , ꝙ dicitur in Isa. Iste omnis fructus,vt auferatur peccatū eius. Omnis fructus intelligi potest ille de quo B.Ber. loquens ait. In cruce pendet omnis fructus vitę , quia ipsa arbor vitę in medio paradisi. Omnis ergo fructus est totus fructus , totus illo . Hic fructus ad hoc datus est,ad hoc natus est,ad hoc passus est,vt auferatur peccatum hominis. Ipse.n.sicut Angelus (inquit Matth.) saluum fecit populum suum à peccatis eorum. Ipse quoque est de quo Ioann.dixit. Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Iste ergo agnus,iste certe fructus tollit peccata mundi, tam mortalia quàm venialia, vt qui per hunc fructū purgatus à mortalibus eiusdem fructum porat, purgetur, & à venialibus , vt fructum abundantius ferat,iuxta illud. Omnem qui facit fructum purgabit eum , vt fructum plus afferat.Secundo charisimi fructus Mariæ benedictus , necessarius est ad pacificationem inimicitiæ capitalis, quæ fuit inter Deum , & hominem, inter Angelos & homines. Vnde Isa. ait. Creauit fructum labiorum pacem, pacē ei qui longe est, & qui prope est.Fructus ventris Mariæ,bene potest dici fructus labiorum Mariæ, quia dū de labijs suis stillauerunt melliflua verba illas;Ecce ancilla Domini fiat mihi secundum verbum tuum , statim concepit mellifluam fructum suum. O verè mellflua labia,sicut dicitur in Cant. Fauus distillans labia tua sponsa.Horum ergo labiorū fructum Iesum Christum, Deus pater creauit siue fecit pacem. Pacem (inquam)ei qui longè est per culpā,vt fiat prope per gratiam,pacemq; ei qui prope est per gratiam , ne fiat longe per culpam. Ipse enim(sicut Apost.ait) est pax nostra,qui fecit vtraque vnum. Fructus iste etiam factus est pax inter homines,quę longe est in mundo , & inter Angelum qui prope est in cœlo,vtroq;.n.pacificauit in patibulo iuxta illud Apost. Pacificans per sanguinem crucis eius,siue quæ in cœlis, siue quæ in terris sunt. Itaq; fructus iste pax hominis ad hominē,pax hominis ad Angelum, & pax hominis ad Deum factus est. Quid mirum si per hunc fructum pacem habeat homo cum Deo, cum ipse fructus pacificans sit, Deus & homo? Testatur Beda qui ait; Terra nostra dabit fructum suum,quia virgo Maria quę de terra corpus habuerat, filium genuit,diuinitate quidem Deo Patri coęqualem,sed sibi carnis veritate consubstantialem

Fructus ginis, nempe filius, eius 12. vtilitates habet.

Psal.66

Isaia 27

Matth.1

Ioann. 1.

Ioann. 15

Isaia 15

Luc. 1

Cant.4

Eph.2.

Ephes.

Universidad de Deusto
Biblioteca

lem. Tertiò chariſsimi fructus Mariæ benedictus, neceſſarius eſt ad curationem plagę originalis, graui. n. plaga, immo grauibus plagis homo incidens in latrones, vulneratus eſt, dum per originale peccatum tam cæcus ad verum, tam infirmus ad bonum, tam pronus ad malum factus eſt. Sed hæ plagæ per hunc fructum ſanantur. In hac quidem vita in parte ſanantur per gratiam, in futura verò tota in toto ſanabuntur per gloriã Vnde benè legitur in Apoc. ℣ Angelus oſtendit Ioan ni lignum vitæ, per menſes ſingulos reddẽs fructum ſuum, & folia ligni ad ſanitatem gentium. Lignum vi Apoc.22. tæ eſt mater vitæ Maria, vel lignum vitæ, eſt lignum crucis; vel etiam lignũ eſt ipſe auctor vitę Ieſus Chriſtus, qui eſt fructus vitæ, huius folia ſanatiua ſunt verba, & documenta ædificatiua. Si autem ſanatiua ſunt folia eius, quanto magis ſanatiuus eſt ipſe fructus? vt ergo pes hunc fructum ſanemur, accedamus ad arborem eius accedamus (inquam) ad Mariam orantes cum Anſelmo, qui orans ait. Exaudi me Domina, ſana animam ſerui tui peccatoris per virtutem benedicti fructus ventris, qui ſedet in dextera omnipotentis patris ſui. Quartò chariſsimi fructus Mariæ benedictus, neceſſarius eſt ad reuelationem inediæ ſiue famis mentalis, ne propter defectum nutrimenti, deficiant animalia Dei. Propter quod bene dicitur à propheta Ioele. Ioelis.2. Nolite timere animalia regionis, quia germinauerunt ſpecioſa deſerti, & lignum attulit fructum ſuum. Deſertum quod ſine cultura germinat & profert paſtum animalium, ſignare poteſt Mariam, quæ ſine cultura maritali protulit filium, qui eſt paſtus omnium fidelium. Ideo bene de ipſa dici poteſt illud Ezec. Terra il Ezech.36 la inculta, facta eſt vt hortus voluptatis. Speciosa huius ſœlicis deſerti ſunt ſpecioſa germina cœleſtium deſide riorum, ſpecioſæ herbæ operum bonorum, ſpecioſi flores virtutum, & donorum, ſpecioſa folia vtilium verborum, & certè ſpecioſus fructus ventris ſui, qui eſt paſtus omnium iuſtorum. Maria eſt deſertum hoc ſpecioſum, Maria quoq; eſt lignum hoc fructuoſum, de quo dicitur; & lignum attulit fructum ſuum. O ve Ibi vbi ſupra. re mirabilem fructum, per quẽ tam fames quã ſitis releuatur aãrum, ſicut teſta B. Ber. dicens: Bonus fruct. quia aãrum eſurientium, & ſitientium eſca & potus eſt. Nolite ergo timere animalia Dei. nolite timere fideles Chriſti ℣ inedia deficiatis, cum plena paſcua in deſerto plenum fructum in ligno, plenum ẽt pabulũ in præſepio habeatis. Ait. n. beat. Ber. Natus reclinatur in præſepio, vt fideles oẽs velut ſancta aãlia carnis ſuæ alimento reficeret. Et B. Aug. ait; O præſepe ſplẽdidum, in quo non iacuit ſænũ animaliũ, ſed Angelorũ inuentum eſt pabulũ. Quintò chariſsimi neceſſarius eſt fructus Mariæ benedictus, ad euitationem iræ iudicialis, quam vtiq; certam habet omnis iniuſtus, ſicut fructũ, quo iram iudicij euadere certũ vtiq; habet oĩs iuſtus. Vnde in Pſal. dicitur. Si vtiq; eſt fructus iuſto vtiq; eſt Deus iudicãs eos in terra, eos, i. iniuſtos, ſi Pſalm. 57 cut exponit glo. Iniuſtos nanq; iudicabit Deas in terra, dũ in iudicio iuſti in aere erunt, iniuſti, verò in terra remanebunt, quia terrenis contra Deũ adhęſerunt, Pſalm. 43. ita vt dicere poſſent. Adhęſit in terra venter noſter. Dominus ergo ibi ſicut vtiq; eſt fructus ſuauis iuſto, ſic vtique erit iudex grauis iniuſto. Væ ergo eis, qui fructum tam ſuauiſsimum conuertunt ſibi iudicium amariſsimum, ſicut dicitur in Amos. Conuertiſtis in amaritudinẽ iudiciũ, & fructum iuſtitię in abſynthiũ. Fructus iuſtitię fructus iuſti. Iuſtus eſt fructus Mariæ Amos.6. de quo certè Pſalmiſta dicit. Iuſtum fructum dedit terra virgo, quia veritas de terra orta eſt. Sextò chariſsimi neceſſarius eſt fructus Mariæ benedictus, ad elongationem ſiue declinationem pænę gehennalis, ſiue mortis ęternalis, de quo exponere poſſumus quod dicitur in lib. Reg. Transferam uos in terram fructiferam, & 4 Reg. 18 fertilem vini, terram panis, & olei ac mellis, & viuetis & non moriemini. In terram Mariæ vel in terram Eccleſiæ transferentur, qui toto corde ad ipſam conuertuntur. Hęc autem terra valde eſt fructifera, ferens fructum panis, vini, olei, & mellis, Dñm noſtrum Ieſum Chriſtum. Ipſe nanq; nobis eſt fructus panis confortantis, contra defectum, ipſe nobis eſt fructus vini, ad perfectum, ipſe quoq; nobis eſt fructus olei illuminãtis intellectum, ipſe inſuper nobis eſt fructus mellis, dulcorantis affectum. Per huiusmodi certè fructum, viuetis chariſsimi, nõ moriemini morte ęterna. Benedicta ſit terra huius fructus, benedictus ſuper omnia ſit ipſe fructus, per quem exempti ſumus à tantis malis, ſicut etiam bene declarauit Anſel. cum dixit. Quid digne referam genitrici Dei & Dñi mei, & per cuius fœcunditatem captiuus ſum redemptus, per cuius partum, de morte ęterna ſum exẽptus, per cuius prolẽ perditus ſum reſtitutus, & de exilio miſeriæ ad patriã ſum reductus? Bñdicta in mulieribus, hęc oĩa mihi dedit benedictus fructus ventris tui in regeneratione baptiſmatis ſui. Vę ergo oĩbus ab iſto fructu alie Matth.3 nis. Scriptũ nanq; eſt. Oĩs arbor quæ non facit fructũ bonũ, excidetur, & in ignem mittetur. Septimò chariſsimi neceſſarius eſt fructus Mariæ benedictus, ad renunciationem ſiue contẽptũ ſubſtantiæ tẽporalis. Vñ in Cant. dr. Vir aſſert pro fructu eius mille argenteos Cant. 8. relinquendo temporalia, dicit interlinearis. Nam ſicut alia gloſa dicit, per mille perfectio, per argentũ, verò omne mundanũ accipitur, vnde quaſi mille argenteos pro hoc fructu dat quicunq; perfectè omnibus temporalib. pro Chriſto renunciat, & verè meritò pro hoc fructu oĩa temporalia feruenter vilipendit, quicunq; quã precioſiſsimus ſit ille fructus diligenter attendit diProu.8 cens illud Pro. Melior eſt fructus meus auro & lapide precioſo, & gemma mea auro electo. Vir certè eſt, quicũq; tam virilis eſt; vir autem ille viriliter pro hoc fructu contemnere debet non ſolum res, & diuitias, Iud.9 ſed ẽt honores & potentias, dicens illud Iudicum. Nõ poſſum deſerere dulcedinem meam, fructuſq; dulciſsimos, & ire vt inter cętera ligna promouear. Suauiſsimi ſunt fructus Chriſti, & charitas. Ligna ſiluarum (ſicut dicit gloſa) ſunt homines infructuoſi, æterno incẽdio pręparati. Igitur propter fructus iſtos ſuauiſsimos viriliter contemnat honores, ſuper ligna ſiluarũ periculoſiſsimos, viriliter contemnat omnia propter fructũ benedictũ, qui eſt ſuper omnia benedictus Deus in ſæcula. Octauo chariſsimi neceſſarius eſt fructus Mariæ Benedictus, ad locupletationem ſiue repletionem animę rationalis. Vnde dicitur in Prou. De fructu oris Prou.12 ſui vnuſquiſq; replebitur bonis. Dñm Ieſũ non ſolũ fructũ ventris, ſed etiam fructũ oris non incongruè ſateamur, quia ipſius oris prędicatione oris confeſſione & oris oratione meremur. Ipſum quoq; ore exteriori ſumimus ſacramentaliter, ore quoq; interiori ſpũaliter, propter ℣ Hieron. ait; Flos Marię factus eſt fructus, vt nos illũ comederemus. De iſto fructu oris vnuſquiſq; replebit fidelis bonis ſpũalium diuitiarum, bonis (inquam) virtutum & gratiarum. De talium bonorũ repletione Apoſt. dicit. Deus autem ſpei repleat Rom.15 vos omni gaudio & pace in credendo, vt abũdetis, in ſpe & virtute ſpũſancti. O verè beata huius fructus plenitudo, qua repletus eſt non ſolũ ager Virginis hũc fructũ producentis, ſed etiam ſaccus vniuſcuuſq; fidelis hũc fructũ continentis, ſicut patet per beat. Hiero. qui ait: Bene ager plenus dicitur, quia plenus virgo Maria pronunciatur, de cuius vtero credentibus fructus vitę proceſsit, & nos omnes de plenitudine eius accipimus gratiam pro gratia, Nono chariſsimi neceſſarius eſt fructus Marię benedictus, ad perfectionẽ vitę

ſpiritalis. Vnde de viro perfecto bene in Pſalm. di Pſalm.1 citur. Et erit tanquam lignum quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum, &c. vſq; proſperabuntur. Quid intelligere debemus per decurſus aquarum, niſi irrigationes gratiarum, per quas homo dat ſiue proſert fructum ſuũ Dñm Ieſum Chriſtũ? Tres autem hic conIbidem. ditiones perfectæ vitæ inſinuantur, quæ hominẽ hoc fructu fructiferum comitantur. Perfectorum namq; eſt tempus ſuũ non negligere, propter quod bene dicitur. Fructus ſuos dabit in tempore ſuo. Perfectorum quoq; eſt in verbis inutilib. non defluere, propter ℣ bene additur, & folium eius non defluit. Perfectorum Ioan.8. inſuper eſt quæ ſpiritui proſpera ſunt non omittere, propter quod bene ſubiungitur. Omnia quecũq; faciet proſperabuntur. Vel certè ei qui hunc fructũ per charitatem, tulerit oĩa proſperabuntur, quando ſibi omnia in bonum cooperãtur, ſicut ſcriptum eſt. Scimus. quoniam diligentibus Deũ oĩa cooperãtur in bonum, Beatus vir qui tam perfectè tulerit fructũ iſtũ, vt tempus ſuũ non tranſeat infructuoſum, vt verbũ ſibi non Prou.31 defluat ociоſum, vt opus ſibi non pereat virtuoſuo, ſicq; ſit tanquam lignũ fructiferũ ſpiritualiter, quemadmodum etiam Maria fuit corporaliter, de qua bea. Ber. ait. O verè lignũ vitæ, quod ſolum dignum fuit, potare ſalutis fructum Decimò chariſsimi neceſſarius, eſt fructus Marię benedictus, ad multiplicationẽ Eccleſię vniuerſalis. Vnde dicitur. De fructu manuum ſuarum plantauit vineam. Dñs Ieſus ſicut bene dicitur fructus ventris, quia ventre concipitur, & ſicut bene fructus oris dicitur, quia ore ſumitur, ita bene fructus, manuum dicitur, quia manibus bonorũ operũ acquiritur, manibus quoq; facerdotalibus miniſtratur. Vnde fructus iſte pleniſsimè eſt fructus Mariæ, fructus certè ventris eius eſt, quia de ventre eius ſingulariſsimè natus eſt. Fructus ẽt oris eius eſt, quia ore eius dulciſsimè communicatus eſt, fructus quoq; manuũ eius eſt, quia manibus eius deuotiſsimè attrectatus eſt. De iſto itaq; manuũ fructu, Maria, vel primitiua Eccle. (ſicut exponit gloſa) plantauit vineam. i. Eccleſiam vniuerſalem per orbẽ diffuſam. O quo palmites huius vineę, videlicet fideles Eccleſiæ, per hunc fructum multipliPſalm.106 cati ſunt, dum rectores Eccleſiæ in cordibus fidelium eundem fructum ſpiritualiter naſci fecerunt. Hinc benè in Pſal. dicitur. Fecerunt fructum natiuitatis, & benedixit eis, & multiplicati ſunt nimis. Et quia Eccleſia de omnibus generationibus eſt per hunc fructum multiplicata, ideò virgo hunc fructum producens, meritò ab omnibus generationibus prædicatur beata. Propter quod benè ipſa ait. Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. De quibus verbis loquens Bernardus, inducit Mariam loquentem ſic. Ecce iam video quod futurum eſt in me, quis fructus procedat, de me, quot & quanta bona non mihi ſoli, ſed omnib. generationib. prouenient per me. Vndecimò chariſsimi neceſſarius eſt fructus Mariæ benedictus, ad reſtauEzech.27 rationem ruinæ empyrialis, ruinæ (inquam) factæ in cœlo, empyreo. De hoc notare poſſumus, ℣ Dñs de medulla cedri plãtare volẽs, dixit per Eze. In mõte ſublimi Iſrael plãtabo illud & erũpet vt germẽ, & faciet fructũ. Mõs ſublimis, eſt ſublimis illa mãſio, ſublimis illa ſocietas Angelorũ, quę bene mons Iſrael dr, quia Matth.18 Iſrael viſio Dei interpretatur. Et ecce Angeli ſemper ſunt in viſione Dei, teſtante eo qui ait in Euangelio, Matthæi, Angeli eorum ſemper vident faciem patris mei, qui in cęlis eſt. In iſto ſublimi mõte, in iſta ſublimi Angelorũ ſocietate Deus plãtauit illud, ℣ de maſſa perditionis elegit, plantauit (inquã) medullã cedri, medullã generis humani, i. oẽs electos Dei, quorũ qui dã in re, quidẽ in ſpe plantati iã ſunt in Angelico monte. O verè ſuper oĩa diligendus fructus, propter quem tã ſublimiter plantatur oĩs electus. Libenter hunc fructũ Dñm nr̃m Ieſum Chriſtũ portare poſſumus, propter quẽ inter Angelos iã in ſpe plantati ſumus, huic etiam fructui ſemper gratias agimus, cuius gratia Angelorũ vniuerſitatẽ reintegramus. Vnde huius fructus mater Maria bene poteſt gloriari, & dicere verba illa quæ beatus Ber. quaſi ex ore Mariæ loquens ait. Angelicarũ generationũ numerus per meũ generatũ reintegrabitur, & hominũ generatio per Adã maledicta, per benedictũ fructũ vẽtris mei ad æternã beatitudinẽ regenerabitur. Duodecimò chariſsimi neceſſarius eſt Mariæ fructus benedictus, ad perpetuationẽ glorię, ætternalis, quæ æterna nõ eſſet, niſi per hunc fructum conſeruaretur. Vnde dr̃ in Prou. Fructus iuſti lignum Prou.11. vitæ. Optimè fructus iſte dictus eſt lignum vitæ, quia ſicut lignũ fuit ad conſeruandam vitam naturalem in paradiſo terreſtri, ſic Chriſtus eſt ad conſeruandã vitã, ætternalem in paradiſo cœleſti. Hæc ergo tanta bona, quæ per benedictum Mariæ fructum conſequimur, benedictus ille Anſelmus bene aduertit cum dixit. Hæc tanta bona per benedictum fructum benedicti, ventris benedictæ Mariæ peruenerunt. Sic ergo chariſsimi audiſtis, quõ benedictus fructus Mariæ neceſſarius omnino eſt. Primò ad expiandam culpam mortalem. Secundò ad pacificandam inimicitiam capitalẽ Tertiò ad ſanandum plagam originalem. Quartò ad reuelandam inediam mentalem. Quintò ad vitandam iram iudicialem. Sextò ad declinandam pœnam gehennalem. Septimò ad contemnendam ſubſtantiam temporalem. Octauo ad locupletandam animam rationalem. Nono ad conſumandam vitam ſpiritualem. Decimo ad multiplicandam Eccleſiam vniuerſalem. Vndecimò ad reparandam ruinam empyrealem. Duodecimò ad conſeruandã gloriam ęternalem. Et ecce hi duodecim effectus, ſiue vtilitates huius fructus, ſignari poſſint, per duodecim fructus ligni vitæ, quos omnes habemus in fructu ventris Mariæ. De quib. duodecim fructib. legitur in Apoc. ℣ Angelus oñdit Ioan ni lignũ vitæ, afferens fruct. duodecim. Adiuua ergo Apoc. 22. nos ò benedicta in mulierib. vt per benedictũ fructũ ventris tui, benedictionẽ horũ duodecim fructuũ conſequamur. Adiuua ò virgo fructifera, vt per fructũ tuũ his fructib. ita fructuoſi efficiamur, ℣ p hos fruct. fructu tuo frui perpetuo mereamur. Adiuua ò dulciſsima vt nobis cõcedat dulcedine ſua frui, ille liberaliſsimus communicator ſui benedictus fructus vẽtris tui. Quicũ Patre, & Spiritu ſancto viuit, & regnat Deus, per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

SERAPHICI DOCTORIS
S. BONAVENTVRAE.
Tractatus De Præparatione ad Miſſam.
Capitulum primum.

AD honorem glorioſæ, & indiuiduæ Trinitatis, & ad honorem excellentiſsimi ſacramenti, ſ. precioſi corporis, & ſanguinis Dñi noſtri Ieſu Chriſti, deſcribam tibi formam, per quam poteſ leuiter manuduci ad contemplationem tanti myſterij; ac congrue diſponi ad eius perceptionem, quã non raptim ſtrepitu verborũ legere, ſed eius ſenſum efficaciter cordi ſprimere dẽs, & ex

Universidad de Deusto
Biblioteca

& ex intimo affectu singula quæque in toto, vel in parte prout sonant, solicite ruminare. Primò igitur accessurus ad mensam cœlestis conuiuij (iuxtà Apostolum) Proba teipsum, & diligenter examina cum qua fide, quali proposito, quanta charitate, propter quid aut propter quam causam accedis, vt sic accedendo, ad mensam cœlestis conuiuii (iuxta Apostolum) probes teipsum diligenter examinando. Attende igitur ista quatuor singula per se, & vide primò quàm fidem habere debes, circa veritatem, & essentiam huius sacramenti. Credere enim firmiter debes, & nullatenus dubitare, secundum q̃ docet Ecclesia catholica, & prædicat, q̃ in hora expresionis verborum Christi panis materialis atq; visibilis, aduenienti viuifico & cælesti pani velut vero creatoris honorem deferens, locum suum, s. visibilem speciem accidentium pro ministerio & sacramentali seruitio relinquit, quo desinente esse, miro & ineffabili modo in eodem instanti ista sequentia sub illis accidentibus veraciter existunt. Primò illa purissima Christi caro, & sacrum corpus, quod fabricante spiritu sancto tractum fuit de vtero gloriosæ virginis Mariæ, appensum in cruce, positum in sepulchro glorificatum in cœlo. Secundò quia caro non viuit sine sanguine, ideo necessario est ibi sanguis ille precious, qui fœliciter manauit pro mundi salute in cruce. Tertiò cum non sit verus homo absq; anima rationali propterea est ibi anima gloriosa Christi excedens, in gratia omnem virtutem & gloriam, & potestatem, in qua repositi sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ Dei. Quartò quia Christus est verus Deus, & verus homo, ideò consequenter est ibi Deus gloriosus, in maiestate sua. Hæc omnia quatuor simul, & singula tota simul, sub speciebus panis, & vini, perfectè cõtinentur, non minus in calice quàm in hostia, nec minus in hostia quàm in calice, nec in vno defectus supletur alterius cum nullus sit, sed in ambobus integrũ continetur, propter mysterium de quo grandis est sermo. Sufficit. n. credere Deum verum, & hominem, sub vtraq; contineri specie cui assistunt Angelorum frequentia, & sanctorum præsentia.

1. Ad Corinth. 11.

Qualis probatio ad receptionem sacramenti requiritur.

Facta consecratione, caro sanguis, & anima, & diuinitas in sacramento sunt.

Tantundẽ continetur sub vtraque specie

Quare Christus tantum continetur sub istis duabus speciebus. Cap. 2.

Sed vide quàm pulchrè Christus sub his tantũ duabus speciebus continetur. Primò quia panis & vinum optimum sunt nutrimentum totius hominis, nam panis nutrit carnem, & vinum transit in sanguinem, qui est sedes animæ. Secundò quia eorum vsus est homini principalior, & communior est, & mundior, & minus fastidiosus habetur, ideò puritas spiritualis refectionis oportunè per ista significatur. Tertiò, quia optimè figurant passionem Christi, quæ quotidie per hoc sacramentum memoratur, nam panis, significat corpus illud triturat um, molitum, pistũ in passione, decoctum & assum igne diuini amoris, in caminata crucis, vinum verò significat sanguinẽ, qui de vasc. Christi corpore, in torculari crucis à calcantibus Iudæis expressus est. Quartò pulchre significat corpus Christi mysticum, s. Ecclesiam collectam ex multis fidelibus prædestinatis ad vitam tanquam panis & vinum ex multis granis & racemis. Cum ergo accedis caue ne dubitando vacilles tanquam cæcus manu tentans innitaris baculo arundineo, scilicet argumentis naturalibus, & rationibus humanis, quærendo quomodo ista fieri possunt, sicut quondam Iudæi liti gabant, & quidam discipuli scandalizati abierunt retrorsum. Sed subijce teipsum Deo, & captiua mentẽ tuam sub iugo fidei, quam tantis testibus roboratam vides, Quid. n. dubitationis de hoc sacramento remanet, quòd a Christo tam expresse traditum, ab Apostolis prædicatum, à sanctis patribus orthodoxis, tot centenarijs annorum prafiguratum, tantisq; cæremonijs tot miraculis, & prodigijs, & obseruantijs, quasi testimonijs palpabilibus vides confirmatum? Tolle hoc sacramentum de Ecclesia, & quid erit in mundo, nisi error & infidelitas? & populus Christianus, erit quasi grex porcorum dispersus, & idololatriæ, deditus, sicut expresse patet in cæteris infidelibus. Sed per hoc stat Ecclesia, roboratur fides, viret vel viget Christiana religio, & diuinus cultus. Vnde inquit Christus. Ego vobiscum sum vsq; ad consummationem sæculi.

Ioann. 6.

Matth. 28.

Quare Christus corpus suum dare voluerit velatum. Cap. 3.

Post etiam notare debes, q̃ sic decuit Christum, corpus suum velatum nobis dare. Quid. n. valeret fides tua, si Christus in propria forma visibilis tibi appareret? certè & coacte eum adorares. Aut quomodo carnales oculi tantam gloriam ferre possent? Quis verò nisi insipiens dicat, vt carnem crudã, & hominis cruorem in propria forma sua comedere & bibere debeas? Recedat ergo omnis dubitatio, quia sicut olim diuinitas, in vtero virginali latuit, & filius Dei sub humanæ carnis velamine visibilis mundo apparuit, sic & glorificata humanitas, diuinitati coniuncta sub forma panis, & vini latet, vt nobis mortalibus competere posset.

De discussione conscientiæ ante communionem sacram. Et cum quali proposito, seu dispositione accedendum sit. Cap. 4.

Secundò proba teipsum, cum quali proposito, & dispositione accedis. Ideò discute, & reuolue conscientiæ domum, & vide ne forte sit intus aliqua turpitudo in mente, vel macula extra in carne, qua offendi possunt oculi illius qui est sanctus sanctorum. Primò ergo rediens introrsus ad iniquitatem tuę mentis, quanta mala ab ineunte ætate commisisti, quanta bona neglexisti, quàm breuis vita, quàm incerta mors, quàm lubrica & periculosa via huius temporis rumina ne forte (quod absit) post præcedentem confessionẽ, & pœnitentiam aliquod in te sit mortale peccatum, vel peccandi propositum, vnde mortua sit tua misera anima: ac per hoc à radice Christi & Ecclesiæ abscisa quia ille viuificus, panis, & diuinus, non præstat influxum vitæ, nec nutrimentum membris abscisis & mortuis, teste scriptura, quæ dicit. In maleuolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis, vnde à talibus sumitur sacramentũ, & non res sacramenti, i. Christi gratia, & vnitas charitatis eius, comeditur gustu, sed non reficit spiritum vadit ad ventrem, sed non reficit mentem, deglutitur sicut abrotanum sine sui læsione, & non viuificat animam, nec incorporat eam sibi neq; vnit se potius nauſea cõpellente, talem Christus euomit, velut cadauer putridum bestijs deuorandum & auibus, cum scilicet infelicem animam tradit sathanæ cruciandam, sicut de Iuda scriptum est. Quoniam post buccellam intrauit in eum Sathanas. Quapropter si talibus laqueatus es, caue ne pro aliqua causa, vel necessitate, absq; debita contritione ac proposito pœnitendi, ac confessione, præmissa accedere ad altare præsumas, quia horrendum, est incidere in manus Dei viuentis. Sed heu, quot sunt hodie sacerdotes miseri, & suæ salutis improuidi, qui corpus Christi in altari velut carnes pecudum mandu cant? & inuoluti & contaminati abominationibus, de quibus fas non est dicere, sceleratis manibus & pollutis labijs contingere non verentur & osculari filium Dei

Mundities animæ, ad communionem requiritur.

Sap. 1.

Indigne accedentes peccatum sacramenti sibi manducat.

Ioann. 13

Dei, & Mariæ Virginis vnigenitum; Verùm si horum sacrificium suscipit Deus audeo dicere mendax, est & socius, peccatorum. Insuper (quod deterius est) ad tantam quidem peruenerunt istis diebus peruersitatem & stultitiam, vt putent infœlicissimi sua scelera & immunditias peccatorum, quæ quotidie reiterare proponunt, absque pœnitentia, & confessione, per sacram communionem quotidie celebrantes expiare.

Sacerdotes, reportes ad communionem requiruntur.

Tales non sunt sacerdotes, sed sacrilegi, non Christiani sed hæretici profectò si fidem rectam haberent, aut peccare timerent, aut celebrare cessarent. Secundò non tantum cordis, sed & corporis attendenda est munditia, ideò caue ne immundus accedas non tantum dico de immunditia voluntaria, quę mortalis, sed etiam nocturnali siue causali macula, quæ impedit celebrationẽ vbi non est magna necessitas vel iussio præceptorum. Vbi ergo dicta interueniunt, & dictæ maculę non deberis occasionem vel causam, per præcedentem concupiscentiam, vel inordinatam crapulam, nec secuta est notabilis mentis inquinatio, per reminiscentiam, vel illusionem phãtasticam carnalium, credo quòd accedere posses saluo meliori iudicio, maximè si singularis deuotio ratione solennitatis vel alterius similis causę, te traheret ad celebrandum. Custodire etiam debes pudicitiam manuum quantum potes, & omnium membrorum tuorum puritatem, vnde tibi consulo, vt præ cæteris hominibus omni tempore maximè dum missam celebraturus es, caueas ab omni tactu non solum turpi & immundo qui sit eum peccato, sed etiã à quolibet indecenti, & coinquinato, & totum te recolligas vt nec actus, nec cogitatio ad aliquod aliud dispergatur. Et insuper curam habeas diligenter, de munditia & nitore paramentorum altaris, & sacrorum vasorum, & cum honore, & omni diligentia tractetur ille, qui est Angelis & Archangelis tremebundus.

Quibus cũ concubitus nocturnus pollutio non obstet

Altaris paramenta, & vasa munditie debite.

Ex quanta charitate, quantoque feruore accedendum sit communicaturo. Cap. 5.

Tertiò proba teipsum ex quanta charitate, & quali feruore accedis non solum enim mortalia vitanda sunt, sed etiam venialia peccata. per negligẽtiam & ocium multiplicata, & etiam per inconsideration em, ac per distractionem dissolutæ vitæ & malæ consuetudinis, licet non occidant animam, tamen reddunt hominem tepidum, grauem, & obnubilatum & indispositum, & ineptum ad celebrandum, nisi dicti pulueres & stipulæ venialium, per afflatum spiritus, & flammam charitatis ventilentur, & consumentur exardescente igne cordis, & ex consideratione propriæ vilitatis. Ideo caue ne nimis repidus & inordinatus accedas, & inconsideratus, quia indignè sumis, si non accedis reuerenter circunspectè, & cõsideratè. vndè Apostolus. Iudicium sibi manducat & bibit: quod apertius insinuat cum subdit dicens. Ideo inter vos multi imbecilles, s. per fidei inconstantiam, & infirmi, i. graui peccato fauciati, & dormiunt multi, scilicet per torporem & desidesidiam. O quàm graues angustiæ, ò quantæ angustię me vndiq; affligentes, Accedere indigne horrendum est iudicium, non accedere ex notabili negligentia vel contempta, damnabilis est culpa: Beda. Nam cum sacerdos est absque peccato mortali, & in proposito bono, non habens legitimum impedimentum, & non ex reuerentia, sed ex negligentia celebrare omittit, tunc quantum in ipso est priuat Trinitatem laude & gloria, Angelos lætitia, peccatores venia, iustos subsidio, & grato in purgatorio existentes refrigerio, Ecclesiam Christi spirituali beneficio, & seipsum medicina & remedio, contra quotidiana pec-

Peccata venialia obstant celebrationi.

Remedia, & necessaria ad celebrationem peccatorum.

cata, & infirmitates. Quia sicut ait Ambrosius. Si quotiescunque effunditur sanguis Christi, toties in remissionem effunditur, debeo illum semper accipere, vt semper mihi peccata dimittantur: qui semper pecco semper debeo accipere medicinam. Item priuat se omnibus talibus prouenientibus ex sacra communione, quę sunt peccatorum remissio, fomitis mitigatio, mentis illuminatio, interior refectio, Christi & corporis eius mystici incorporatio virtutum roboratio, contra diabolum armatio fidei certitudo, spei eleuatio charitatis excitatio, deuotionis augmentatio, & Angelorum conuiuatio. Item non complet sibi iniunctũ magnę dignitatis obsequium, nec officium, exercet de bitæ seruitutis Dei, & tamen scriptum est. Maledictus qui facit opus Dei negligenter. Item contemnit Christi præceptum de obseruantia huius sacramenti, ideò Christus comminatur. Nisi manducaueritis carnem filij hominis, &c. Item abijcit viaticum suę peregrinationis, exponens se periculo mortis, quia nisi recipiat alimentum corporis Christi, & vitæ vegetationem, efficitur sicut aridum membrum, ad quod non transmittitur corporalis cibi nutrimentum. Vltimò quantum in se est, euacuat diuinum cultum, & latriã, creatori debitam, ingratus de beneficijs vnde dicitur, in Numeris. Si quis mundus est, fcilicet à peccato mortali, & in itinere non fuerit, s. aliter impeditus, & non fecerit fasc, anima illa de populo suo exterminabitur quia sacrificium non obtulit, Deo domino tempore suo. Ergo quantum potes, toto conatu per exercitiũ boni operis, lachrymarum contritionem, & deuotionis flammam, expelle à te omnem teporem, & negligentiam, ne inueniaris respuere tantorum charismatum dona.

Hiere. 48

Ioann. 6.

Num. 9.

Qualiter, & per quæ homo ad celebrandum acceditur. Cap. 6.

Vis accendi ad amorem, considera tota mente ista duo. Primò illius summæ charitatis incendiũ, quo summa bonitas & benignitas, pro te vermiculo fœtido, tam pœnosę sustinuit crucis opprobrium. Secundo illius nobilissimi corporis cibationem dulcissimãq; sanguinis potionem. Primò attendas illam beatissimã mortem, discutiens causam. Causa autem alia non fuit, nisi necessitas nostræ redemptionis. Omnis autem lex pro læsæ maiestatis offensione, offendentem iudicat, reum mortis. Huius rei causa, cum peccatis exigentibus essemus rei mortis, pro recompensatione tanti debiti, miserans Deus humanę miseriæ, & parcens nostræ morti, prouidit & concessit prioribus pro morte, hominum eędem fieri animalium, & offerri sibi hostias & sacrificia placationis, vt quoties quis peccaret, toties erat pro eo necessarium hostias immolari, quæ omnia figurę erant & vmbræ, donec Christus caput humani generis mitteretur, viua & rationabilis hostia absque peccato, qui pro omnibus hominibus seipsum ex amore offerret ad mortem pro nostræ mortis redemptione. Sed quia non debuit pluries mori, eo q̃ illa vna mors satisfecit pro peccatis omnibus factis & fiendis, ideo sufficit q̃ illam vnam hostiam corporis sui, quondam pro nobis semel immolatã, moriens reliquerit, quotidie à nobis pro residuis delictorum, mysticè offerendam Deo patri, pro cõmutatione nostræ mortis, cui quotidie sumus obnoxij per peccatũ. Vnde Augustinus; Iteratur quotidie hęc oblatio, licet semel Christus passus sit, quia quotidie peccamus peccatis, sine quibus mortalis infirmitas viuere non potest. Et quia quotidie labimur, quotidie pro nobis, Christus mysticè immolatur. Hæc ille. Propter hoc quicquid agitur in missa, & omnis ornatus, & cęremonia, nihil aliud repræsentat, nisi Christi passionem, ob hoc

Nota.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ob hoc super omnia est necessaria Christi mortis memoria in missa. Vnde Ipse Christus ait. Hoc facite in meam commemorationem. Et eius Apostolus. Quotiescunq; manducabitis, &c. mortem Domini annunciabitis, donec veniat; scilicet ad iudicium. Dum ergo accedis, dic ex toto corde. Ecce cœlestis pater, recolès mortem illam vnigeniti filij tui Domini nostri Iesu Christi, offero tibi hanc hostiam, quam ipse olim obtulit pro mea & totius mundi salute. Ecce ad altare tuæ maiestatis transmitto oblationem viuam, quam tu in miseratione multa misisti ad altare crucis immolandā pro nobis. Recordare ergo illius sacrosancti sudoris, quasi guttę sanguinis decurrentis in terram. Respice illam virgineam carnem, verberibus crudeliter flagellatam, colaphis & alapis cæsam, liuoribus tumidam, sputis maculatam, sanguine cruentatam, spinis perforatā clauis confixam, lancea vulneratam. Illa ergo pietas, quæ filium tuum traxit & vicit, vt in statera crucis totius mundi peccata liberares, ipsa te cogat pater misereri nobis miseris. Respice obsecro non nostra peccata, sed in faciem Christi tui. Non enim in iustificationibus nostris preces nostras prosternimus, sed in multitudine miserationum tuarum. Secundò si vis ad amorem, accendi, & inflammari, considera illius sacri corporis, cibationem dulcissimam, & vide quàm bonus, & suauis est spiritus eius in nobis, quāq; congrua, & vtilia prouidit nobis pater noster cœlestis viuificantia alimenta.

Luc. 22. 1. ad Cor. 11.

Ad sacrum faciendum, prę ma ob lamo.

Quare necesse sit animæ nostræ recipere sacramentum. Cap. 7.

QVia enim rationalis creatura ad hoc facta est, vt sit capax & participes bonitatis Dei, ex qua participatione viuere, & ad beatum esse pertinere debet, sine qua ex se ad nihilum tendit & ad mortem sempiternam, nisi per cibum viuificantem iugiter vegetetur, ex participatione diuinæ virtutis, & glorię. Quam participationem, ideò comestionem voco, quia sicut corpus animale per cibum viuificatur, caletit, & impinguatur, sic anima rationalis per spiritum Christi quo frui debet pleno affectu & intellectu nutritur, & inflammatur. Et sicut Angeli in patria pleno hausu bibunt de spiritu perenni, & viuo fonte luminis, ac faciantur ab vbertate domus eius: si sapientia ante præuidit, vt rationales animas hominum quas tam chare redemit, & per gratiam magnificauit, ac effecit similes Angelis Dei, cibaret illo pane quo Angeli nutriuntur, sine quo nec illi nec isti viuere possunt, & hoc per aliquem modum conuenientem nobis paruulis, quia impossibile est nobis comedere cum isto mortali corpore, illum panem vitæ in soliditate propriæ formæ, s. diumitatis. Ideò vt nobis comestibilem cibum præberet, sub forma conuenientiori. s. panis & vini corporalis dandum, propter conuenientem similitudinem panis ad panem, & refectionis ad refectionem, vt sicut Angelus viuentes spiritus cibat verbo in creato, sic mortales homines cibat verbo incarnato, in sacramento suscepto, vnde dictum est. Panem Angelorem manducabit homo, &c. Et ego sum panis viuus, qui de cælo descendi, &c. Item nota quòd sicut cura est Deo de corpore animalis cuiuscunque, prouidere illi cibum conuenientem, sic cura est eidemde nutrimento nobilissimi sui corporis mystici, quod est Ecclesia, cuius Christus filius Dei est caput, nec aliunde debet vegetari & viuere quàm à capite suo, vt omnia membra, scilicet viri iusti vnita & sibi inuicem cohærentia, in Christo capite, ipsius spiritu, & amore nutriantur per hoc sacramentum vnitatis, & pacis, ac per hoc sicut non est vita corpori absque incorporatione cibi conuenientis ei, sic animæ rationali non est vita spiritualis, sine in corpo ratione & inuisceratione huius cibi spiritualis sibi conuenientis. Vnde inquit. Christus. Qui manducat me, viuit propter me. Hæc autem est differentia inter commestionem corporalē, & spiritualem, quia ibi cibus comestus transit in substantiam, & nutrimentum comedentis, hic verò comedens incorporatur Christo, & transit in amorem, & vnitatem spiritus Christi. Ideo dictum fuit beato Augustino; Non ego mutabor in te, sed tu mutaberis in me, id est, in mei similitudinem: scilicet bonitatem, sanctitatem, &c. sicut ignis, ferrum sibi in similitudinem conuertit.

Eucharistia Angelis, & hominibus communis.

Psal. 77. Ioann. 6. Nota simile.

Similc.

Ibidem.

Propter quid, & propter quam causam communicandum. Cap. 8.

QVartò, & vltimò proba te ipsum, propter quid aut propter quam causam accedis. Et hic dirige aciem mētis ad duo præcipuè, scilicet ad purum affectum, & desiderium sanctum. Secundò ad debitam intentionem, & propositum necessarium. Primò vide quid desideres, ne propter auaritiam, aut tumorem, aut vanam gloriam, aut consuetudinem, aut alicuius mundanæ complacentię, aut temporalis fauoris causa accedas: sicut multi diebus istis abutuntur ad sui perditionem, quod est datum ad salutem. Vę væ væ Domine Deus, quanti hodie infelices ad sacros ordines accedunt, & diuina mysteria accipiunt, non cœlestem panem, sed terrenum quærentes, non spiritum, sed lucrum, non Dei honorem, sed suam ambitionem, non salutem animarum, sed quæstum pecuniarum, non Christo seruire mundo corde & corpore in sacris mysterijs, sed delitiari, ditari, superbire, & luxuriari, de patrimonio Christi & de eleemosynis pauperum, ac ecclesiasticas dignitates ambiendo multis litigijs, & simonijs, potius rapiunt quàm assequantur, non vocati à Deo, sed impulsi à diabolo tā quam Datan & Abyron. Tu autem homo Dei, dirige vota tua & desideria ad Deum, & vide quibus affectionibus & desiderijs trahi debeas ad sacra mysteria celebranda. Primò te trahet conscientia & remorsus delictorum, sperans per eum quasi per hostiam obligationis ab omni peccato purgari. Secundò tuæ infirmitatis intuitus & cōsideratio, vt eū quasi medicinā ad te voces, per quā ab oī infirmitate tuearis. Tertiò pressura alicuius tribulationis, vt per eum qui oīa pōt ab omni aduersitate citius libereris, & protegaris. Quartò desiderium alicuius gratiæ vel spiritualis beneficij impetrandi, vt per eum, cui pater nihil negare potest ob tineas. Quintò gratiarū actio pro omnibus beneficiis temporalibus, & spiritualibus, tibi, & alijs impensis, cum nihil habeamus Deo retribuere, pro oībus quæ retribuit nobis, aliud quàm calicem salutaris accipere, & sacrificare, hostiam laudis, i. Iesum Christum. Sextò charitas & compassio proximorum, cum pro salute viuorum & requie defunctorum, nihil efficacius interpellet, quàm Christi sanguis effusus in remissionem peccatorum. Septimò laus & Dei & sanctorum, cum nihil habeamus quo possimus Deum & sanctos pro sua dignitate laudare, quàm Christum sacramentaliter Deo patri offerre & immolare. Octauò Dei amor & dilectio vt eum inuites ad te, ac per inuisceration em spiritualis refectionis. in teipso eum delectabiliter amplexeris. Nonò sitis & desiderium augendæ gratiæ, quia hoc sacramētum fontem continet gratiarum, & sanctificationem, & auctorē continet salutis, dominum nostrum Iesum Christum. Ideò dicitur Eucharistia. i. bona gratia. Cætera vero sacramenta fluenta sunt, & riuuli gratiarum, quibus sanctificamur. Decimò ardor, & suspirium, quo totis visceribus virtute huius excelsiuæ charitatis, & dulcissimæ refectionis, cupias

Contra eos qui male intuitu ad sacros ecclesiasticos accedunt.

Num. 16.

Quo animo ad sacra altaris mysteria accedendum.

cupias sanctificari ab omni inquinamento carnis, & spiritus, & eripi ab omnibus periculis & tentationib. ac inseparabiliter vniri Christo Saluatori, & conseruari in suo amore. Vnde inquit Christus. Pater quos dedisti mihi, volo vt vbi ego sum illic sint mecum, vt sint vnum, sicut nos vnum sumus, ego in eis, & tu in me, vt sint consummati in vnum.

Ioan. 17

De latria quæ soli Deo debetur. Cap. 9.

SEcundò dirige mentem tuam ad debitam intentionem & propositum, circa ea quæ agere debes, Tria autem sunt quę celebraturus intendere debes, s. Deum per latriam colere, Christi mortem memorari, & totam Ecclesiam iuuare. Primò intendas, Deum per latriam, colere: Cultus autem latriæ, est honor soli Deo impensus, summo creatori ex debito seruitutis, quo obligamur non solum nostra, sed nosipsos impendere pro suo honore, & pro eo mori si expedierit, ad recognitionem beneficiorum suorum, & suæ immensæ bonitatis nobis ostensæ, & hoc contrito corde & spiritu humiliato & toto affectu, actu, & habitu, gestibus & signis prosternentes nos ante oculos suæ maiestatis, & sacrificijs ac muneribus eum venerantes, referamus ad ipsum omnem spem nostrā, & desiderium nostrum tanquam in finem vltimum, & in eum à quo omnia sperantes, propter quæ omnia expectantes, ab eo meritum & retributionem bonorum nostrorum, & malorum, secundum retributionem iustitiæ suæ suiq; beneplaciti.

Latria quid

Quare deus à nobis in immensum timendus, honorandus, & amandus.

De dulia. Cap. 10.

ALijs quoq; sanctis exhibetur honor & deuotio quæ dicitur dulia, quæ non est cultus nec adoratio, sed subrogatio & inuocatio, vt sint apud Deum aduocati pro nobis, & omnis reuerentia quæ eis impenditur, propter Deum cui sunt coniuncti exhibetur. Deus autem debet à nobis in immensum timeri, & honorari, & amari. Primò ex consideratione suæ omnipotentiæ & iustitiæ, qui nos plenissimo iure damnare potest & saluare. Est etiam summè timendus. Ex hoc enim timore oritur dolor de peccatis, pudor, suspiria, lachrymæ, tunsiones pectorum, supplicationes, ieunia, disciplinæ, peregrinationes & huiusmodi. Secundò ex consideratione suæ sapientiæ & maiestatis, summè est honorandus. Ex hoc namq; oritur veneratio & reuerentia, genuflectiones, & incuruationes, prostrationes, orationes, purificationes consecrationes, munditia sacrorum vasorum, paramentorum ornatus, & decor, festiuitates, celebritates & solennitates luminarum, cantus, psalmodiæ, hymnorum, lectionum, & huiusmodi. Tertio ex consideratione bonitatis & clementiæ est infinite amandus. Ex hoc autem amore oriuntur gratiarum actiones, laudes, hymni, benedictiones, vota sancta, & incensationes, & huiusmodi.

De intentione celebrantis missarum solennia. Cap. 11.

INtendere debes, vt ex frequentatione diuini cultus nomen Dei in nobis sanctificetur, vt à nobis per sanctitatem vitę glorificetur in mundo, vt crescat in orbe cultus & honor Dei, vt cognoscat totus mundus, nos esse clericos vnius veri Dei, & Saluatoris Iesu Christi: intendere debes, & memorari Christi mortem. Et de hoc dictum est suprà. Intendere debes totam Ecclesiā iuuare, vt. s. proponas Deum orare pro Papa, Cardinalibus, Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, Doctoribus, Rectoribus, Sacerdotibus, Clericis, Monachis, Religiosis, Monalterijs, & omnibus Christo famulantibus, pro regibus, ducibus, principibus, & cæteris nobilibus, pro virginibus, viduis, orphanis, peregrinis, afflictis, captiuis, debilibus, infirmis, & pro omni populo Dei. Etiam pro paganis schismaticis, & hæreticis, vt conuertantur ad Deum verum, & sanctæ Ecclesiæ vnitatē. Itē in speciali orare debes pro aliquibus causis, caris. s. parentibus, consanguineis, & amicis deuotis, & tibi recommendatis, ac in tua oratione sperantibus. Item singularissimè pro teipso, & si aliquem prædictorum fidelium, præcipuè propter odium vel rancorem, excludis, vt non sit participes tanti beneficij, mortaliter peccas, agens cum odio diuina mysteria.

Nota.

De confessione celebrantis facienda. Cap. 12.

HIs præmissis, postquā ex ruminatione predicto rum in meditatione tua exardescit ignis in corde tuo, euome & purga feces peccatorum tuorū spiritu contrito, & humiliato, memorans quanta commisisti cogitatione, verbo & opere, quanta bona omisisti, quę facere debuisti & potuisti, & veniens ad spiritualem medicum, & patrem, dic peccata non communi & generali confessione vt quidam duri corde faciunt, palliantes folijs verborum in generali confessione sua enormia peccata, & absq; verecundia & dolore totaliter proferentes, vt etiam in plateis possent taliter absq; rubore confiteri, hæc non est confessio, sed deceptio, & derisio. Sed si vis sanari, aperi vulnera tua, & de profundo corde enarra clarè & apertè quæ post precedentem confessionem egisti, non solum opera, sed & cogitationes peruersas quarum delectatio mentem maculat: nō solū mortalia, sed ēt venialia grauiora, quæ conscientiā lædunt & mordent. Cætera per modum generalem breuiter & clare exprime. Deinde peracta pœnitentia tibi iniuncta, decanta illos quinq; Psalm. s. Quàm dilecta; Benedixisti; Inclina; Credidi & De profundis, cum suis versiculis & orationib. Dic etiam si tempus suppetit illam orationem, summe Sacerdos, quę valde efficax est & deuota, postea procedens ad altare recordare Christū euntem ad crucē, & fige cor ad ea quæ in passione gesta sunt, legas clare & distinctè ea quæ legenda sunt, non multiplicando collectas nimias, nec alia legendo ex deuotione vel arbitrio proprio, quàm quod à sanctis patribus institutum est.

nialia grauiora cō fitenda.

Quomodo sacerdos celebrans se habeat infra sacrum canonem. Cap. 13.

CVm autem peruenēris ad sacrum canonem recollige mentem ne per diuersa vagetur. appone diligentiam magnam in signis & actibus, maiorem in verbis, maximam in intentione. Primò propter continentiam diuinitatis immensæ. In Memēto, tam pro viuis quàm pro defunctis, non fiat cum voce & verbis commendatio, sed tantum mente discurre per quasdam personas magis intimas, cæterasq; recollige sub compendio, referens intentionem ad omnes, pro quibus antea orasti, siue orare promisisti. Dum autem peruenēris ad, Qui pridie, dirige mentem & intētionem tuam ad faciendum id quod intellexit Christus in sua cœna, & quod intendit sancta mater Ecclesia. In communione autem pausa pauliſper: & dic non lingua vel labijs, sed corde. Domine mi quis es tu? & quis sum ego? vt præsumam te mittere in latrinam fœtidam corporis mei, & animę meæ? vt quid me fecisti vt tibi iniuriam hanc execrandam faceré? Mille. n. lachrymarum anni non sufficerent, ad tam nobile sacramentum semel digne percipiendum, quanto magis ego miser indignus sum, qui quotidie pecco incorrigibilis persevero, & in peccatis accedo, sed in infinitum maior est misericordia tua, quàm miseria mea, vnde

In consecratione intentio dirigenda.

Deuota cōmunicantium oratio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vnde confisus de tua pietate præsumo te sumere. Hæc enim duo maximè requiruntur, ad congruã perceptionem sacramenti, s. profunda humilitas, cum annihilatione sui, & compassio mortis Christi.

Quomodo se habeat sacerdos post communionem sacram. Cap. 14

POst communionem si non sentis aliquam spiritualem refectionem, signum est spiritualis infirmitatis, vel mortis. Ignem posuisti in sinum, & non sentis calorem, mel in ore, & non sentis dulcedinem. Si verò consolationem sentis aliquam, non tibi tribuas, sed suæ bonitati immensæ, etiam & malos & indignos consolatur, & dicas in corde tuo. Ad meam miseriam detestandam me coniũxit beneficijs suis. Si mihi peccatori talia fecit, quid faceret si vitam meam correxero? Ideò totis viribus volo me mutare & sibi semper adhærere. Hoc autem non reputes te posse tuis viribus, sed auxilio gratiæ eius. Quod ipse omnibus nobis præstare dignetur. Amen.

EIVSDEM SERAPHICI DOCTORIS.

Discursus alius. De instructione sacerdotis, ad se præparandum ad celebrandum missam.

Ad sacrum faciendum, sex in celebrante requiruntur.

AD Missam celebrandam sex considerationes attendendæ sunt. Primum est rationis discretio respectu veritatis, vt. s. sciat quis quid recipere debeat. Quid, quia verum Deum, qui fecit cœlum & terram, & verum hominem, qui pro nobis pependit in ligno. Quis, quia homo non bestia propter peccatum, vnde præ cęteris repellat à se sacerdos bestialitatem peccati. Secundum mentis deuotio ratione eius sanctitatis. Debet. n. considerare, ꝙ quẽ recipimus, sanctus sanctorum est, & omnis sanctitatis origo: & ideo quantum potest sanctè, & deuotè accedat ad ipsum, à se expellens omnem peccati rubiginẽ per lachrymarum compunctionem, & omnem mentis amaritudinem, per orationis dulcedinem deuotionemq;. Tertium est animi reuerentia respectu maiestatis, vt. s. ad tam excellentem Dñm vereatur accedere, tam vilissima creatura. Si. n. ante imperatorem non esset dignus stare homo infectus putredine, quantò magis Dñm recipere in sacramento altaris indignus, & miser homo, cuius omnes iustitiæ sunt sicut pannus menstruatæ? & si iustitiæ sunt tales qualia sunt peccata, equidem indignissimus est ad hoc omnis homo. Consideret tamen, ꝙ maior dignatio sua quàm dignitas nostra, sua benignitas quàm miseria nostra. Quartum est amor & desiderium cordis, ratione suæ bonitatis, vnde multum cauere debet homo, ne cum tædio aut corporis torpore, ad illud sacramentum accedat, in quo continetur summa bonitas, & infinita iucunditas Vnde mirum videtur, quomodo in ista receptor homo non liquescat amore caloreque, & quomodo non absorbetur suauitatis dulcore. Consideret ibi corpus Domini sui, si vult ad amorem accendi; & illius nobilissimi corporis & sanguinis cibationem, si vult desiderium prouocare, & tandem refici prouocatus. Quintum est pro se & alijs affectuosa deprecatio, & humilis in sermone, ratione suæ clementiæ. Ab ipso enim securè potest petere qui dixit. Petite, & accipietis, quærite & inuenietis. Et ad hoc credo maximè istud sacramentum esse, vt postuletur venia, & gratia impetretur, in oblatione istius excellentissimi holocausti. Sextum est totius hominis diligentia, respectu suæ immensæ nobilitatis siue nobilissimæ immensitatis. Si. n. cum diligentia magna quis seruit alicuius principi singulari: tanto maiori diligentia debet sacerdos Domino suo ministrare, & omni vigilantia pertractare illud dignissimum sacramentum, ac si nihil faciẽdum esset, aut nunquam aliud facere deberet. Ecce ibi debet esse attentio tota, probatio sufficiens & distincta, vt nil cõsusum aut diminutum fiat, debet etiam nihilominus cõtractatio fieri prouida, & discreta, ac omni honestate ornata, vt sic ibi omnia cum summa diligentia operetur sacerdos. Ad hoc consulo cuilibet sacerdoti, vt præ cæteris hominibus se omni tempore ab omnibus quę aliquo modo cor suum habitaculum regis sui polluere possunt siue parum siue multum, tam occasionaliter quàm actualiter elonget se quantum potest. Tunc autem pręcipuè, cum ad missam vadit celebrandam: à cunctis se abstineat, quantum potest, & se totum recolligat in seipso: vt nec sensus nec cogitatio ad aliud diffundatur: suam conscientiam discutiat diligenter, & quod inuenerit lauandum lauet abundantia lachrymarum, vadat ad cõfessorem suum, & extra euomat omnia venenata immediatè peracta pœnitentia, si tunc facere poterit iterum recolligat semetipsum, & ad diuinam maiestatem eleuet mentem suam, & consideret diuinam magnificentiam, & ad propriam miseriã vergat, vt sic videat quam magnus est Dominus, & quàm paruus est seruus, immò vanus & inutilis. Intret quantum potest in Deum, & in seipso inquantum potest ad nihilum redigatur, & cum fuerit abstractus & diuinus effectus, quasi nihil aliud videat, nihil aliud sentiat nisi Deum, & propter Deum oĩa reputet vanitatem, tunc cogiter qualis fuit erga nos dilectio Dei nostri, qui sic pro vili re, immo pro tam detestabili, voluit sic vnire sibi vilẽ, & in ea vilissima & abominabilissima tam turpia voluit sustinere. Tunc ruminet illam magnificentiam charitatis. & illo inæstimabili incendio flammetur: & cum ignitus fuerit charitate circa dilectum, adaperiat viscera pietatis pro se vilificato, afflicto, & lethaliter vulnerato cõpatiatur, intra se omnia ista vulnera transformet, ac si ipsemet esset lethaliter vulneratus, & magna Christi vulnera, & nunc quantũ in isto vulnere, quantum in illo passus sit meditetur. Nunc quanta fuerint illa flagella extimet diligenter. Et cum sic in ista meditatione cum Christo fuerit crucifixus quia in isto exigitur maximè sacramento: tũc cogitet, ꝙ illam nobilem carnem in crucis ara immolatam pro nobis dignatus est dare in cibum & sanguine eius effusum pro redemptione humani generis de latere suo in potum. Nunquam credas ꝙ sanguis ille quę recipimus in altari, sit extra corpus eius. Sed tamen & effusum pro nobis in passione, recipere debemus sub illa intentione. Tunc eius dilectionem circa nos consideret, & ruminet illius magnificentiam sacramenti, & hoc quantum potest, quia vix potest aliquam inuestigare scintillam, tam immensi amoris Domini in hoc magnifico sacramento. Et cum bene ruminabit istud magnificum sacramentum Saluatoris, iam quadã dulcedine cœlesti inductus humiliter & reuerenter accedat ad hoc sacramentum, & cum omni diligentia prosequatur, adhibitis & alijs circunstantijs, quas in principio huius tractatus tractaui. Cum autem recipere debuerit, aliqua poterit præmeditari si placet, vt pote dicat in corde suo. Ad illud tam nobile sacramentum recipiendum, non sufficerent mille anni ad prępārationem condignam: quantò magis ego miser & indignus, qui quotidie pecco, incorrigibilis perseuero, & impræparatus accedo. Quare Domine me fecisti, vt tibi

Nota.

Conscientia discutienda, & vt à cæteris omnib. ad creaturem conuertendum.

Ad efficacẽ sacrę eucharistię sumptionẽ, compassio Christi, & sui humilia. requiritur.

Passio Christi meditanda, & ex passione clauis.

Alia deuota oratio post communionem dicenda.

Nota contra hæreticos.

Alia communionis meditatio & oratio.

Luc. 11.

tibi execrandam iniuriam facerem, ꝙ te pono in latrina peccatorum animæ meę? qm̃ non est cloaca magis fœtida quàm peccatrix aĩa mea, vtinam hanc immundam animam aliquis fluuius cõpunctionis discurrisset, vt ibi non fuisset tanta peccatorum sanies congregata. Domine quid est hoc? nunquid ibi te ponere debeo? sed in infinitum maior est misericordia tua, quã nostra miseria, & ideò de tua benignitate confidens, te præsumo sumere, vt sic infirmus accedã ad medicũ dulcissimum, vt tua liberer medicina. Quanto enim plus infirmus sum, tanto plus indigeo Deus meus, & in liberatione mea magis apparebit tuæ immensitas, pietatis. Accedam ad Deum meum confidenter, quia infinitæ sunt misericordiæ eius, & secum fruar bonorum delitijs ingrediar ergo sponsa ad sponsum, secũq; volo inseparabiliter commorari. Nolo amplius alteri adhærere, vt cum ipso solo gaudium habeam sine fine. Hæc & alia quæ dicere voluerit, corde dicat, non ore, quia non credo expedire ibi proferre alia, quàm illa quæ in canone continentur. Et nota, ꝙ secundum meum videre, ad efficaciter recipiendum, valet compassio Christi, & vilificatio & annihilatio sui, quantum potest vilis fiat, & indignus in oculis suis qui recipere debet. Cum autem sacramentum expletum fuerit, cogitet in corde suo, post tam nobilem cibum nolo stercora degustare, & cum ipse sit summa iucunditas, nolo de cætero affici circa aliquam creaturam. Si autem affectionem ibi nullam habuit, recogitet signũ esse infirmitatis vel mortis. Ignem enim posuit in sinu, & calorem non sentit, mel posuit in ore, & dulcedinem non percipit. Et ideò talis miseriam suam recognoscat, & muret in melius vitam suam. Si vero refectionem ibi recipit non sibi attribuat, sed infinitæ diuinæ maiestatis bonitati, quę se ad bonos & malos extendit, & dicat in corde. In me Dominus operatur mirabilia, ad detestationem miseriæ meæ, & ad conuincendum beneficijs iniquitatem meam magnam. Nam me mortuum fecit sentire, & vermẽ vilissimum cœlestia degustare. Si mihi peccatori talia fecit Dominus, quid faciet si correxero vitam meam? & continuè voluero in melius promouere & cœlestibus dedicare meditationibus, & sibi soli de cætero adhærere? quod tamẽ facere potuit auxilio Domini non propria virtute, & sicut cogitat sic opere adimpleat. Oratio. Domine Deus meus quomodo ausus sum te alloqui vilissima creatura, nam fœtidissimus sum, horribilis sum, stercus vermisq; nequissimus, & vanissimus homo. Tu autem Deus deorum, Dñs dominantium, omne bonum & honestum & pulchrum, omnis vtilitas, omnis amœnitas, omnis suauitas, fons splendoris, fons melodię, fons odoris, fons dulcoris, fons amoris & intimus dilectionis amplexus, & tu rogas me & ego fugio, de me es solicitus, de te non curo, mihi semper seruis, & ego te semper offendo: te mihi tribuis, & ego te contemno: me ergo vanitatem & nihil, diligis, & te infinitum & inenarrabile bonum sperno, fœtorem, horrorem, mortalem dolorem tibi ô beatissimè benignissime amantissime sponse prępono, plus me allicit creatura quàm creator, vanitas quã æternitas, detestabilissima miseria, quã summa fœlicitas, plus me inclinãt sordes quàm eleuet pulchritudo, seruitus quàm magnitudo, amaritudo quàm dulcedo. Nam meliora sunt vulnera diligentis, quàm fraudulenta oscula inimici, & tamen plus approbo hoc affectu fraudulenta oscula, q̃ vulnera diligentis. Sed ne reminiscaris Domine delicta mea, vel parentum meorum, sed pietatis tuæ viscera, & dolorem tuorum vulnerum, non ꝙ ego sed ꝙ tu pro me sustinuisti considera, si me vt ostendis diligis, cur me relinquis? cur fatigari permittis? Me ergo amantissime tene timore, restringe amore, quieta dulcore, dulcissime sponse nequeo, nescio, tibi volo seruire, tibi adhærere toto corde, immo vix pericula amare, hoc operari in me tu potes, tu scis, tu vis, & à me exigis. Quid ergo deficiam in beneplacito meo, vel tu in tuo? Obsecro vt nõ prævaleat hõ sed Deus, nolo in hac contrarietate, deficere non succumbere, sed succurre festinanter. Viuendo luxuriosè, & me nimis & tuas creaturas lasciuè amando, totam meam substantiam, dissipaui, nunc recognoscenti miseriam, & penuriam, meam famelico appetitu ad paternæ misericordiæ viscera redeunti me oculis tuæ pietatis agnosce, & digna re me radijs tuæ gratiæ lętabundis occurrere, & cum amplexibus pacis & quietis largiaris oscula. Et recognosco, ꝙ in cœlum & in totam curiam cœlestem, & Ecclesiam Romanam, immo in omnem creaturam tuam & coram te, te contempto peccaui, & malum coram te feci, & certè non sum dignus vocari filius tuus, nec mercenarius, nec etiam seruus, aut aliqua vilissima creatura, sed miserere mei & dele iniquitatẽ meã, vt iustificeris in sermonibus tuis & vincas cum iudicaris, quia dicunt animæ meæ, non est salus ipsi in Deo eius. Obsecro iube vt detur mihi charitatis stola, fidei feruentis annulus, in calceamentis, & eleuantis & confirmantis spei protegantur pedes, vt sic ebrius tuo sanguine, totus in te reloluar amores. Intret dolor tuus intima mea, & omnem amorem expiet alienum, sim tecum crucifixus mũdo, vt sic mortuus, vita mea sit tecũ abscondita in Deo. O vita mea vita fœlix, quæ abscondita es tipsi mundo, & faciata ipsi Christo, in deo centro suo quietatur, vnum est mihi necessarium, & solum vnum quæro. Absedat ergo fantasmatum multitudo, vnus est dilectus meus, vnus est amor meus Iesus Christus, Deus meus, sponsus meus: Nihil ergo sapiat, nihil delectetur, nihil alliciat nisi Iesus Christus, totus sit meus, totus sim suus, & fiat cor meum vnum cum ipso, nihil me iudicans scire vel amare vel affectare nisi dominum Iesum Christum, & hunc crucifixũ. Ergo bone Iesu recollige me visceribus, refice veribus, & inebria vulneribus. Euigila ergo anima mea ad viscera compassionum, quibus plorauit in infantia super Hierusalem, super Lazarum, & in cruce, immò in illis super te, & regrediatur fluuius de loco voluptatis ad rigandum Paradisum, qui est in quatuor capita diuisus. Si enim egrediebatur fluuius lachrimarum de loco voluptatis & omnium delitiarum, quantò magis, debet egredi de loco omnium spurcitiarum? Ergo bone Iesu summis delitijs plenus plorasti, euigila etiam anima mea ad verba instructionum, & exhortationum, & promissionum, quia de verbo vitæ æternę habes. Euigila ad exprbrationes, vulnera, illusiones, & occisiones, ad dolores passionis & compassionis. Attende (inquit) & videte, si est dolor sicut dolor meus, imò dñe acedam & videbo, si est amor sicut amor tuus. Et iõ nihil nisi te propter te volo amare. Tu domine me iniquum, pessimum, & contemptorem tuum, vilissimum fætorem stercorum, & horrorem vermium amasti tantum, vt tanta pro me dignareris pati & sustinere: & ego te infinitum bonum, patrem pijssimum, sponsum dulcissimum omnis pulchritudinis & suauitatis fontale principiũ, non tm̃ diligã vt saltẽ moriar, pro te mundo, imò moriar & mihi, vt totus tecũ affixus ligno, nihil sentiã nisi te, vt viuam iam non ego, viuat autẽ in me Christus. Quid ergo retribuam domino pro oĩbus quæ tribuit mihi? Calicem salutaris accipiam, & nomen dñi inuocabo. Sic ergo calix continuus in corpore saltem superabundantis gratiæ raditur in corde, melos diuinę laudis diffundatur, quare continuè ac indesinenter in ore laudabo Deum meũ, in vita mea, psallam Deo meo, quandiu fuero. Iucundum sit ei eloquium meum, ego vero delectabor

Luc. 15

Ibidem.

Feruẽs amãtis animę, in Christũ, resignatio.

Ioan. 17.

1. Cor. 6. & 2.

Genes. 2

Tren. 1.

Rom. 17.

Zach. 3

Universidad de Deusto
Biblioteca

in domino,leuabo & ostendam ei faciem mentis,& in auribus ab ore meo resonabit immensa gratiarum actio & magnificentia suæ laudis. Recedant ergo de cætero omnia vetera de ore meo, & de anima mea, quia Deus scientiarum dns est, & ipsi præparantur cogitationes & voces. Arcum fortium superabo, & induar virtute ex alto. Gaudens gaudebo in dño solum, & implebitur cor meum iubilo, & oĩa ossa mea exultabunt in Deo meo,quia totum me offeram Saluatori meo. Quiescit cor meum in dulcedine bonitatis immensæ. Laudabo excellentiam glorię summæ, & sequar vestigia passionis acerbę,corpus conculcetur,cor eleuetur. Laude vero repleatur os meum,vt die ac nocte Dei mei magnitudine tantę vitæ irremissibiliter, quiescant. Abscedat vanitas,accedat diuinitas,transformet charitas, & fiam totus diuinus, aperiatur cor meum, aperiantur vulnera, iungantur intima, & fiãt vnum cum Christo. Amen.

SERAPHICI DOCTORIS S. BONAVENTVRAE

In Psalterium Beatæ Mariæ Virginis.

PRÆFATIO.

Prou.4. ARRIPE illam & exaltabit te,& glorificaberis ab ea cum illã sueris amplexatus. Dabit capiti tuo augmenta gratiarum, & corona inclita proteget te, ait Sapiens. Gloria in excelsis Deo& gratiarum actio & vox laudis, qui nũc per prophetica mysteria, nunc per oracula de cœlis lapsa,nunc per lectionem euangelicam,nunc per Apostolicam tubam multifariè multisq; modis ad honorem virginis Mariæ Reginæ cęlorum ac Angelorum synceriſsimè nos inuitat ac incitat vt per ipsius sancta merita omni acceptione dignissima,ex infernorum claustris arreptos, Angelicę militiæ nos adscribat. Vndè licet Salomon verba prædicta de sapientia protulerit,spiritus tamẽ sanctus illa ad virginem præcellentem Mariam intellectu mystico refle ctit. In quo verbo vos amicę charissimæ, ad ipsius amorem est alliciens,vestrnmq; cor ad ipsius amplexũ, varijs promissionibus attrahens, & demulcens. Assignat autem vobis assecutura quatuor dona mirifica, si tam præclara puella nexu spirituali vobis fuerit coniũcta, & brachijs desideriorum feruentium à vobis cũ magna reuerentia & deuotione amplexata. Primò affert vobis exaltationem, ibi, & exaltabit te. Secundò glorificationem,ibi, & glorificaberis ab ea. Tertiò gratiarum abundantiam,ibi. Dabit capiti tuo augmenta gratiarum. Quartò viriditatis perpetuę immarcessibilem coronam,ibi: Corona inclita proteget te. Vnde rogo charissimæ & desiderantissimę,ne tam nobilem & speciosissimam virginem repellatis, ne tam admirãdam Reuerendissimam Reginam virginem Mariam vilipendatis: Ne si à vobis contemptam se viderit,nõ dico tantis fraudemini,verũ(quod absit) mala perpetua incurratis. Quapropter ad obsequendum ei, sinũmentis extendatis,ad laudandum & glorificandum eã cor præparate,linguam laxate,ac celeri famulatu illi placere festinate.Constat.n.q; ex ipsius accessu remanebitis deuotiores, ex ipsius tactu mundiores,ex ipsius amplexu virtute & gratia profusiores & nitidiores. Et vt tantorum bonorum vobis aliquam occasionem conferam,mitto vobis ipsius Virginis sacratissimæ psalterium, ex scintillula meæ pauculæ intelligentiæ, gratia & adiutorio illius conditum & compactum,in quo diuersis præconijs eam extolletis. Nunc ipsius virginitatem & castimoniam, nunc eius fœcunditatem & castimoniam, nunc eius largitatem siue clementiam. Ibi efferetis eam velut plenam omni gratia velut repletam omni scientia,velut illustratam omni sapientia & intelligentia. Ibi benedicetis fructum sui ventris gloriosi,membra corporis sancti, & prærogatiuas animæ omni sanctitate pollentes.Ibi ad ipsius laudem inuocabitis choros Angelorum, & sanctorum nationes hominum,insulas gentium, cœlum, & pulchritudinem luminarium, ac totum orbem terrarum. Ibi eam rogabitis vt destruat vires spiritualium hostium, vt vobis impetret veniam peccaminum,vt vobis reddat placabilem terribilem iudicem, & vt vestrum finem sua illustret præsentia,vobisq; obtineat gaudia sine fine mãsura. Igitur ò charissimæ,hoc tantillum meum munusculum primum vobis oblatum gratanter suscipite, fructumq; ex eo proferre satagite,& in eo matrẽ Dei frequentius collaudate,si fortè pijsima super vos suũ conuertat amabilem vultum,ad suum amorem vos recipiens, vestram animam in præsenti recreans & reficiens, & in futura gloria coronam de lapide pretioso vestro capiti superponens.

Psalterium per Seraphicum Doctorem S. Bonauenturam, in honorem Beatæ Mariæ Virginis compilatum.

BEATVS vir qui diligit nomen tuum Maria virgo, gratia tua animam eius cõfortabit. Tanquam aquarum fontibus irrigatum vber,in eo fructum iustitię propagabis. Benedicta tu inter mulieres, per credulitatem cordis sancti tui. Vniuersas enim fœminas vincis pulchritudine carnis, superas Angelos & Archangelos excellentia sanctitatis. Misericordia tua & gratia vbiq; prædicatur, Deus operibus manuũ tuarum benedixit. Gloria patri.&c

Quare fremuerunt inimici nostri, & aduersum nos meditati sunt inania? Protegat nos dextera tua mater Dei, vt acies terribilis confundens & destruẽs eos. Venite ad eam qui laboratis & tribulati estis, & dabit refrigerium animabus vestris. Accedite ad eam in tentationibus vestris, & stabiliet vos serenitas vultus eius. Benedicite illam in toto corde vestro,misericordia,n. illius plena est terra. Gloria.pa.&c.

Domina quid multiplicati sunt qui tribulant me? in tempestate tua persequaris & dissipabis eos. Dissolue colligationes impietatis nostræ, tolle fasciculos peccatorum nostrorum. Miserere mei Domina & sana infirmitatem meam,tolle dolorem,& angustiam cordis mei. Ne tradas me manibus inimicorum meorum,& in die mortis meæ conforta animam meam. Deduc me ad portum salutis,& spiritum meum redde factori & creatori meo. Gloria patri.&c.

Cum inuocarem exaudisti me Domina, & è sublimi solio tuo, mei dignata es recordari. A rugientibus præparatis ad escam, & de manibus quærentium me liberabit gratia tua. Quoniam benigna est misericordia & pietas tua,in omnes qui inuocant nomen sanctum tuum, Benedicta sis domina in eternum, & magnestas tua in seculum. Glorificate eam omnes gentes, in virtute vestra, & cuncti populi terræ extollite magnificentiam eius.Gloria.&c.

Verba mea auribus percipe domina, & ne auertas à me speciositatem vultus tui. Conuerte luctum nostrum in gaudium, & tribulationem nostram in iubilationem. Corruant ante pedes nostros inimici nostri, virtute tua eorum capita conterantur. Benedicat te omnis lingua, & nomen sanctum tuum confiteatur ois caro. Spiritus.n.tuus super mel dulcis, & hæreditas super mel & fauum.Gloria.&c.

Domina ne in furore Dei tuas corripi me,neq; in ira eius iudicari. Propter honorem nominis tui domina,propicietur nobis fructus glorioſi ventris tui. Deporta inferi, & de ventre abysi, tuis sanctis precibus libera nos. Aperiantur nobis ianuæ sempiternæ,vt enarremus in æternũ mirabilia tua. Quia non mortui neq; qui in inferno sunt laudabunt te domina, sed qui tua gratia vitam æternam obtinebunt.Gloria.&c.

Domina mea in te speraui, de inimicis meis libera me Domina. Conclude ora leonis & dentes eius,& labia persequentium constringe. Non moreris propter nomen tuum,facere nobis misericordiam tuã. Splendor vultus tui fulgeat super nos, vt seruetur conscientia nostra apud altissimum,si persequatur inimicus animam meamdña adiutorio tuo conforter,ne vibret gladium suum contra me.Gloria.&c.

Domina dns noster factus est frater noster, & Saluator noster.Vt ignis in rubo & ros in vellere, descendit in te æternum verbum Dei. Spiritusancto fœcundante,obumbrabit tibi virtus altissimi. Benedictus sit mundissimus conceptus tuus,bndictus sit partus tuus virgineus.Benedicta sit mũditia carnis tuæ, bndicta sit dulcedo misericordiæ cordis tui.Gloria,&c.

Confitebor tibi domina in toto corde meo, & narrabo in populis laudem & gloriam tuam. Tibi.n. debetur gloria, & gratiarum actio, & vox laudis. Inuenient gratiã peccatores apud Deum, per te inuentricẽ gratiæ, & salutis. Respirent ad indulgentiam humiles pœnitentes,sana contritiones cordis eorum.In pulchritudine pacis, & requie opulenta, cibabis nos post laborem peregrinationis nostræ.Gloria.&c.

In Domina confido, propter dulcedinem misericordiæ nominis sui. Oculi eius in pauperem respiciunt, & manus eius ad pupillum & viduã sunt extentę. Exquirite illã à iuuentute vestra, & glorificabit vos ante faciem populorũ. Misericordia illius nostrorum auferat multitudinem,peccatorum, & fœcunditatem nobis conferat meritorum. Extende ad,nos brachiũ tuũ virgo gloriosa,& ne auertas à nobis gloriosum vultũ tuum.Gloria,&c.

Saluum me fac mater pulchræ dilectionis,sons clementiæ & dulcor pietatis. Gyrũ terræ sola circuis, vt subuenias inuocantib. te. Pulchræ sunt vię tuæ, & semitæ tuæ pacificæ. In te refulget species castitatis, lumen iustitiæ, & splendor veritatis. Amicta solari lumine sicut vestimento,duodecim stellarum corona rutilans radianti.Gloria,&c.

Vsquequo Domina obliuiscris me, & non liberas me in die tribulationis? Vsquequo exaltabitur inimicus meus super me? potentia virtutis tuæ contere ipsum. Aperi oculos misericordiæ tuæ, ne inimicus noster aduersus nos præualeat. Magnificamus te gratię inuentricem,per quam sæcula reparantur. Exaltata super choros Angelorum, ante thronum Dei ora pro nobis. Gloria &c.

Dixit insipiens aduersarius noster in corde suo,persequar & comprehendam, & interficiet eum manus mea. Exurge Domina & præueni eum, & supplanta eum,destrue omnes conatus illius. Tuam pulchritudinem Sol & Luna mirantur, tibi Angelicę potestates seruiunt & famulantur. Tuo tactu lenissimo sanantur infirmi, tuo odore roseo mortui reuiuiscunt. Virgo Dei genitrix quẽ totos nõ capit orbis,in tua se clausit viscera factus homo.Gloria.

Domina quis habitat in tabernaculo Dei? aut quis requiescit cum senatoribus populi? Pauperes spiritu, & mundi corde, mites, pacifici,atq; lugentes. Recordare domina, vt loquaris pro nobis bona, & indignationem filij tui auertas à nobis. Amplectamur Mariæ vestigia peccatores,& eius beatis pedib.prouoluamur Teneamus eã fortiter nec dimittamus,donec ab ea me ruerimus benedici.Gloria.&c.

Conferua me domina,qm̃ speraui in te, mihiq; tuę stellicidia gratiæ impartire. Aluus tuus virginalis & viscera tua, filium Dei altissimi genuerunt. Benedicta sint vbera tua, quibus lacte deifico Saluatorem enutristi. Cõfitemini laudes virgini gloriosæ,quicunq; apud eam gratiã & misericordiã inueniſtis. Date magnificẽ tiam nomini eius & collaudate in sæculũ conceptum, atq; partum eius.Gloria, &c.

Exaudi domina iustitiam meam & amorem, amoue à me tribulationem meam. Confitebor tibi in voce exultationis,cum magnificaberis super me misericordiam tuam. Imitamini eam sanctæ,Virgines Dei, vt imitatę sunt Agnes, Barbara, Dorothea, & Cathe rina. Honorificate eam in voce labiorum vestrorum,per hoc eius gratiam Agatha, Lucia, Margareta, & Cecilia susceperunt. Sponsum dabit vobis patris filium,& de Paradisi lilijs coronam incomparabiliter radiantem.Gloria.&c.

Diligam te domina cœli & terrę, & in gentibus nomen tuum inuocabo. Confitemini illi tribulati corde, & roborauit vos contra inimicos vestros. Stilla nobis domina gratiam vberum tuorum, ex manante lacte dulcedinis tuæ refice viscera puerorum tuorum. Religiosi omnes honorate illam,quia ipsa est adiutrix, & vestra specialis aduocata. Esto refrigerium nostrũ gloriosa mater Christi,quia tu es totius religionis mirabile firmamentum.Gloria.&c

Cœli enarrant gloriam tuam, & vnguentorum tuorum fragrantia in gentibus est disperſa. Respirate ad illam perditi peccatores, & perducet vos ad indulgentiæ portum. In hymnis & psalmis & canticis pullate viscera eius, & stillabit vobis gratiam dulcedinis suę. Glorificate eam iusti ante thronum Dei, quia fructu ventris eius estis iustitiam operati. Laudate eam cœli cœlorum, & nomen eius glorificet omnis terra. Gloria patri.&c.

Exaudias nos domina in die tribulationis,& precibus nostris conuerte clementem faciem tuã. Ne proijcias nos in tempore mortis nostræ,sed succurre animę cum deseruerit corpus suum. Mitte Angelum in occursum eius,per quem ab hostibus defendatur. Ostende ei serenissimum iudicem sæculorum, qui ob tui gratiam veniam ei largiatur. Sentiat in pœnis refrigerium tuum, & concede ei locum in locum inter electos Dei. Gloria.&c.

Domina in virtute tua lætabitur cor nostrum,& in dulcedine nominis tui consolabitur anima nostra. Desedibus mitte nobis sapientiam,per quam in omni veritate dulciter illustremur. A carnalibus desiderijs,concede gratiam abstinendi,vt lumẽ gratiæ in nostris cordibus oriatur.Quam dulcia diligentibus te eloquia tua domina,quàm suauia sunt tuarum stillicidia gratiarum Gloriam & honorem psallam tibi, & in nomine tuo gloriabor in sęculum. Gloria.&c.

Deus deus meus, respiciat in me meritis tuis virgo semper Maria. Dña mea clamaui ad te per diem & nocte,& fecisti cum seruo tuo misericordiam tuam. Quia ego speraui in misericordia tua, sempiternum à me opprobrium abstulisti.Deriserunt me inimici mei vndiq;. tu autem sub vmbra manus tuę cõtulisti mihi

Universidad de Deusto
Biblioteca

refrigerium bonum. Adorent te familiæ gentium, & glorificent te omnes ordines Angelorum. Gloria patri.&c.

Dominus regit me virgo Dei genitrix,quia tu amabilem vultum eius ad me conuertisti. Benedicti sunt oculi tui splendidissimi, quos digneris misericorditer conuertere super nos peccatores. Benedictum sit lumen & splendor faciei tuæ, benedicta sit gratia vultus tui. Benedicta sit misericordia manuum tuarum, benedicta sit emanatio virginei lactis tui. Benedicant te Apostoli tui, & prophetę Dei, martyres, confessores, & virgines psallam tibi. Gloria &c.

Domini est terra & plenitudo eius,tu autem sanctissima mater cum eo regnas in æternum. Gloriam & decorem induisti,omnis lapis preciosus amictus & operimentum tuũ.Splendor Solis super caput tuum, lunaris pulchritudo sub pedibus tuis. Sydera micantia ernant sedile tuum, astra te glorificant iugiter matutina. Memento nostri Domina in beneplacito tuo, & fac nos dignos glorificandi nomen tuum. Gloria, &c.

Ad te domina leuaui animam meam, in iudicio dei, tuis precibus non erubescam. Neque illudant mihi aduersarij mei,etenim præsumentes de te roborantur. Non prævaleant aduersum me laquei mortis, & casti malignantiũ non impediant gressus meos.Collide impetũ eorum,in virtute tua, & cum mansuetudine occurre animæ meæ. Ductrix mea esto ad patriam, & me cœtui Angelorum digneris aggregare. Gloria patri. &c.

Iudica me domina,quoniam ab innocentia mea digressus sum, sed quia sperani in te non infirmabor.Vre cor meum igne amoris tui, & cingulo castitatis restringe renes meos. Quoniã misericordia tua & clementia tua ante oculos meos,& delectatus sum in voce laudis tuæ. Domina dilexi decorem faciei tuæ, & veneratus sum sanctam maiestatem tuam. Confitemini nomini eius, quoniam sanctum est enarrentur in sæculũ mirabilia eius. Nocturnus.

Domina illuminatio mea sit splendor faciei tuæ, & serenitas gratiæ tuę refulgeat menti meæ.Exalta caput meum, & ego psallam, psalmum nomini tuo decantabo. Ne auertas faciem tuam à me,quia speciem & decorem tuum à iuuentute mea concupiui. Te amaui & & exquisiui Regina cęlorum, misericordiam tuam & gratiam tuam ne subtrahas à seruo tuo. Confitebor tibi in nationibus,& thronum gloriæ tuę honorificabo. Gloria patri &c.

Ad te domina clamabo & exaudies me, in voce laudis tuæ lætificabis me. Miserere mei in die angustiæ meæ, & in luce veritatis tuæ libera me. Benedicta sis ò domina in finibus omnibus orbis terræ. Sanctuariũ quod firmauerunt manus tuæ, est sanctum templum corporis tui. Conscientia tua munda, & immaculata est, locus propitiationis & habitaculum sanctum Dei. Gloria patri.&c.

Afferte Dominæ nostræ filij Dei, afferte dominæ nostræ laudem & reuerentiam. Da virtutem sanctis, tuis mater sancta, & benedictionem laudantibus atq; glorificantibus te. Exaudi gemitus suspirantium ad te, & ne spernas vota inuocantium nomen tuum.Sit manus tua ad succurrendum mihi parata, & auris tua intendens ad deprecationem meam.Benedicant tibi cœli, & terra,mare & orbis terrarum·Gloria patri.

Exaltabo te domina,quoniã suscepisti me,ab iniquo aduersario liberabis me.Conuertere ad me & viuifica me,de portis mortis reduc me, & de fluctibus tribulationum quæ circundederunt me. Propter imperium, & magnificentiam dexterę tuæ,contere & dissipa omnes aduersarios meos. Et ego offerã tibi sacrificiũ laudis,& gloriam tuam deuotius exaltabo. Exultate cœli & iucundare terra,quia consolatur Maria seruos suos, & pauperum suorum miserebitur. Gloria patri.

In te domina speraui!non confundar in æternum,in gratia tua,suscipe me. Tu es fortitudo mea & refugiũ meum,consolatio mea & protectio mea. Ad te domina clamaui dum tribularetur cor meum, & exaudisti me de|vertice collium ęternorum. Educas me de laqueo quem absconderunt mihi, quoniam tu es adiutrix mea. In manus tuas domina commendo spiritum meum, totam vitã meum & diẽ vltimũ meũ. Gloria patri &c.

Beati quorum corda te diligunt virgo Maria,peccata ipsorum à te misericorditer diluentur. Sancta,casta & florigera vbera tua,quę florem viriditatis perpetuę eruperunt. Decor pulchritudinis tuæ corruptionem non videbit, & vultus tui gratia in perpetuum non marcescet.Benedicta tu virga Iesse sublimis,qua te vsq; ad sedentem in throno dilatasti. O virgo Regina, ipsa es via,per quam nos salus de supernis sedibus visitauit. Gloria.patri.&c.

Exultate iusti in virgine Maria, & in rectitudine cordis collaudate eam. Accedite ad eã cũ reuerẽtia, & deuotione,& delectetur cor vestrũ in salutatione eius. Impendite illi sacrificium laudis, & inebriamini ab vberibus dulcoris illius. Influit.n.vobis radios suę pietatis, & clarificabit vos fulgore misericordiæ suæ. Suauissimus est fructus illius,in ore & in corde sapientis dulcescit. Gloria patri.&c.

Benedicam dominam in omni tempore, & non deficiet laus eius in ore meo. Magnificate eã mecũ, oẽs qui impinguati estis melle,& lacte recreationis eius. In periculis in rebus dubijs inuocate eam, & in necessitatibus inuenietis auxilium, & refrigerium dulce.Sumite exemplũ cõuersationis eius,& ęmulamini studia charitatis & humilitatis illius.Quia ergo domina huiusmodi fuisti,verbũ increatum ex te carnem suscipere coegisti.Glo.patri.&c.

Iudica domina nocentes me & contra eos exurge, & vindica causam meam. Anima mea in te lætabitur & tuis beneficijs deuotus exultabo. Gratia et dulcedine tua pleni sunt cæli et terra,vndiq; tuis beneficijs irretiuisti nos semper.Quocunq; enim pergimus,occurrit nobis diffusio tui vteri virginalis. Curramus ergo charissimi, & ita nobilem & dulcissuam virginem laudemus,vt in suæ dulcedinis gremio quiescamus. Gloria patri.&c.

Dixit iniustus vt peccet in abscondito, per se à malo proposito discedat mater Dei. Inclina vultum Dei super nos,coge illum peccatoribus misereri. Domina in cęlo misericordia tua, & gratia tua diffusa est super terram. Potentia & virtus in brachio tuo,robur & fortitudo in dextera tua.Benedictum sit imperium tuum super cęlos,benedicta sit magnificentia tua super terram.Gloria patri.&c.

Noli æmulari in malignãtibus domina,furorem eorum dulcifica per gratiam tuam. Sperate in illa religiosi & claustrales, cõfidite in illa clerici et seculares. Delectamini in laudib.illius, & exaudiet petitiões cordis vestri. Melius est modicum cum gratia illius, quàm thesauri argentei et lapides precioli. Gloria semper sit tibi ò Regina cęlorum, & in vllo tempore noli nos obliuisci. Glo.patri.&c.

Domina ne in furore arguat me Dominus, nobis ueniam obtine de peccatis. In conspectu tuo sit omne desiderium nostrum,spes nostra & confidentia nostra.Cor meum conturbatum est in me,recedit lux de visceribus meis. Illumina splendore tuo cæcitatẽ meã dulcifica dulcore tuo contritionem meam. Ne derelinquas nos domina mater Dei,gratia tua et virtus sit à dextris meis. Gloria patri.&c.

Dixi

Dixi custodiã vias meas,ò domina cum per te gratia Christi mihi fuit data. Dulcore tuo liquefactũ ẽ cor meũ, amore tuo inflãmata sunt viscera mea. Exaudi orationem meã dña, & deprecationẽ meã & contabescant aduersarij mei.Miserere mei de cælis & de altitudine throni tui, & ne permittas me in valle miseriæ conturbari.Custodi pedẽ meũ ne lædatur, & in fine meo sit gratia tua. Gloria.&c.

Expectans expectaui gratiam tuã, & fecisti secundum multitudinem misericordiæ nominis tui. Exaudisti preces meas,& eduxisti me de lacu miseriæ,& de fouea inimici. Multa & mirabilia sunt dona tua domina,incõparabilia sunt munera gratiarum tuarũ. Exultent & lætentur super te oẽs qui diligunt te, qui oderunt nomen tuum corruant in infernum. Benedicta sis in æternum domina,in sæculum & in sæculum sæculi. Gloria patri.&c.

Beata Maria intelligit super egenum & pauperem, in eius laudibus permanentem. Domina Angelorum Regina mundi,munda cor meum igne amoris & charitatis tuæ. Tu es mater illuminationis cordis mei, tu es nutrix refouens mentem meam. Te cupit os meũ collaudare,te affectat mens mea affectuosissimè venerari. Te desiderat aĩa mea exorare,quia tuitioni tuę se commendat tota substantia mea.Gloria.&c.

Quemadmodũ desiderat ceruus ad fontes aquarum ita ad amorem tuũ anhelat anima mea. Quia tu es genitrix vitæ meæ, & altrix reparatoris carnis meæ. Quia tu es lactatrix saluatoris aĩę meæ, initiũ & finis totius salutis meæ. Exaudi me domina, mundẽtur fordes meæ,illumina me dña,vt illustrẽtur tenebræ meæ Accendatur amore tuo tepor meus, gratia tua expellatur|torpor meus. Gloria.&c,

Iudica me domina, & discerne cãm meã de gente peruersa: à serpente maligno & à dracone pestifero libera me. Sancta fœcunditas tua disperdat eum, beata virginitas tua conterat caput eius. Sanctæ preces tuæ corroborent nos contra eum, sancta merita tua exinaniant virtutem eius. Persecutorem animæ meę mitte in abyssum,puteus infernalis deglutiat eum viuẽtẽ. Ego autem & anima mea in terra captiuitatis meæ benedicam nomen tuum, & glorificabo te in sæcula sæculorum. Gloria patri.&c.

Dña auribus nostris audiuimus,& patres nostri annunciauerunt nobis. Quia ineffabilia sunt merita tua, & valde stupenda mirabilia tua. Domina innumerabiles sunt virtutes tuæ,& inestimabiles misericordię tuę Exulta aĩa mea,& lætare in illa, quia multa bona sunt laudatorib.præparata. Bñdicta sis Regina cœlorũ, & Angelorum,& benedicantur à Deo laudatores magnificentiæ tuæ. Gloria,pa.&c.

Eructauit cor meũ verbũ bonum dña, cũ rore mel|fluo extitit dulcoratum. Per tuã sanctitatem peccata mea purgentur,per tuam integritatem mihi incorruptibilitas condonetur. Per tuã virginitatem aĩa mea à Christo adamatur, & sibi amoris vinculo sociatur. Per tuã fœcunditatẽ ego captiuus sum redemptus, per tuũ partũ virgineũ de morte perpetua sum ereptus. Per tuam prolem dignissimam perditus sum restitutus & de exilio miseriæ in patriam beatitudinis sum reductus. Gloria patri.&c.

Domina refugiũ nostrum tu es in oĩ necessitate nra & virtus potentior cõterens inimicũ. Bñficijs tuis plenus est mundus, superãt cælestia, penetrãt & inferna. Plenitudine gratiæ tuæ quæ in inferno erant se lętantur liberata. Obtentum fœcunditatis tuę virgineæ, quę supra mundum sunt, se gaudent restaurata. Per gloriosum tuæ virginitatis sanctissimæ partum, homines Angelorum siunt socij & conciues. Gloria patri.&c.

Oẽs gentes plaudite manibus,psallite in iubilo virgini gloriosæ. Quoniã ipsa est porta vitę, ianua salutis: & via nostræ reconciliationis. Spes pœnitentium,solamen lugentium: pax beata cordium atque salus. Miserere mei domina miserere mei, quia tu es lux & spes omnium confidentium in te. Per tuam salutarem fœcunditatem placeat,vt peccatorum venia mihi concedatur. Gloria patri.&c.

Magna es domina & laudabilis valde in ciuitate dei cœli in vniuersa Ecclesia electorum eius. Ascendisti, alternantibus hymnidicis angelicis choris, archangelis constipata, rosis & lilijs coronata. Occurrite illi potestates & principatus, obuiate ei,virtutes & domi nationes.Cherubin & throni & Seraphin exaltate eam & constituite eam à dextris, sponsi amantissimi filij eius. O quã læto aĩo, quàm sereno aspectu suscepisti eam angelorum & hominum Deus, &dedisti ei principatum super oẽm locũ dñationis tuæ. Gloria,&c.

Audite hæc oẽs gentes,auribus percipite, qui ingredi cupitis regnũ Dei. Virginem Mariã honorate, & inuenietis vitã & salutẽ perpetuã.Pauperes seruos tuos dña,fœlici confœderatione coniunge Christo. Esurię paruulorũ tuorũ, fructu ventris tui refice & sustenta. Remansisti.n. incorrupta post partum, & inuiolata post filium.Gloria patri.&c.

Deus deorũ Mariæ locutus est,per Gabrielem nunciũ suũ dicens. Aue gratia plena,dominus tecum,per te salus mundi reparatur. Specię & decorem tuũ altissimi filius cocupiscit. Adorna thalamũ tuum Syon,præparare in occursum Dei tui. Per spiritum.n. sanctum cõcipies, qui tuum partum faciet virgineum & iucundũ Gloria patri.&c.

Miserere mei domina,quę mater misericordię nũcuparis. Et secundum viscera misericordiarum tuarũ munda me ab omnibus iniquitatibus meis. Effunde gratiam tuam super me, & solitam clementiam tuam ne subtrahas à me. Quoniã peccata mea confitebor tibi, & coram te me accuso de sceleribus meis. Fructui ventris tui me reconcilia,& pacifica me ei qui me creauit. Gloria patri.&c.

Quid gloriaris in malitia ó maligne serpens & draco infernalis? Submitte caput tuum mulieri, cuius fortitudine demergeris in profundum. Contere eum dña pede virtutis tuæ; exurge & dissipa malitiã eius. Extingue potentiam eius: & virtutem illius redige in fauillam. Vt viuentes exultemus in nomine tuo,& læto animo dicamus tibi laudem.Gloria patri.&c.

Dixit insipiens inimicus in corde suo hominem eiiciam de tabernaculo filiorũ Dei. Egrediar& ero spiritus mendax in ore serpentis, & per fœminam eijciam virum eius. Sicut exaltantur ò miser cęli à terra, sic exaltatæ sunt cogitationes Dei à cogitationibus tuis. Noli extolli de casu mulieris,quia mulier conteret caput tuum. Tu illi foueam præparasti,& in fagena illius capieris. Gloria patri.&c.

Domina in nomine tuo saluum me fac, & ab iniustitijs meis libera me. Vt non noceat mihi calliditas, inimici,sub vmbra alarũ tuarũ ,ptege me. O dña mea adiuua me,gratiã tuã largire aĩę meæ. Voluntariè offerã tibi sacrificiũ laudis,& cõfitebor noĩ tuo, qm bonũ est. Qm ex omni tribulationi liberabis me, & inimicos meos despiciet oculus meus.Gloria.&c.

Exaudi dña orationem meã,& ne cõtẽnas deprecationem meã.Cõristatus sum in cogitatione mea,quia iudicia Dei perterruerunt me. Tenebræ mortis venerunt super me,& pauor inferni inuasit me. Ego autẽ in solitudine expecto cõsolationẽ tuã,& in cubili meo attẽdo misericordiã tuã.Glorifica manum & dexterũ brachium tuũ,vt prosternantur à nobis inimici nostri. Gloria patri.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Miserere mei domina qm̃ conculcauerunt me hostes mei quotidie omnes cogitationes eorum in malum cõtra me. Excita furorem & memento belli, & super eos effundere iram tuam. Innoua signa, & immuta mirabilia, sentiamus adiutorium brachij tui. Glorifica nomen tuum super nos, vt cognoscamus quoniam in sæculum misericordia tua. Stilla nobis guttã suauitatis, tuæ, quia tu es pincerna gratiæ dulcoris. Gloria. &c.

Miserere mei domina miserere mei, quia paratum est cor meum exquirere voluntatem tuam. Et in vmbra alarum tuarum requiescam, quia delectabile est mihi refrigerium tuum. Manus tuæ distillant myrrham primam, & digiti tui vnguenta gratiarum. Et fragmẽ mali punici est guttur tuũ, & spiramen oris tui suaue compositum Thymiama. Tu enim es mater pulchræ dilectionis, & anchora spei, portus indulgentię, & ianua salutis. Gloria patri. &c.

Si vere vriq; iustitiã loquimini, iustitiæ & misericordiæ honorate Reginam. Ad laudem. n. & gloriam per tinet saluatoris, quicquid honorificum suæ impensum fuerit genitrici. Rosę martyrum te circundant ò Regina, & lilia virginum ambiunt thronum tuum. Laudate eam simul altra matutina, concentum illi facite oẽs filij Dei. Glorificate eam cæli & terra, mare & flumina ac fundamenta orbis. Gloria. &c.

Eripe me de inimicis meis domina mundi, exurge in occursum meum Regina pietatis. Aurum Obrizũ in ornamentis tuis, sardius & thopazius in dyademate tuo. Iaspis & Amethystus in dextera tua: Beryllus & chrysolitus in sinistra tua, Hyacinthus & Achates in pectore tuo, carbunculi scintillantes in monilibus tuis Myrrha thus & balsamus in manib. tuis, sapphyrus & smaragdus in digitis tuis. Gloria pa. &c.

Deus repulisti nos propter peccata nostra, & misertus es nobis per virginem Mariam. Intercede pro nobis salutifera mater Dei, quæ Angelorum hoĩum salutem peperisti. Tu.n. mœstis exultationem infundis, & mœrẽtibus lætitiã & dulcorem. Lætifica nos dulcifluo sono oris tui, & liquore tuo roseo perfunde corda nostra. Tonate illi desuper, & date illi laudem, glorifica illam terra cũ omnibus habitatoribus tuis. Gloria patri. &c.

Exaudi domina orationem meam, super firmã petram, stabilias mentem meam. Esto mihi turris fortitudinis, me tuearis à facie crudelis vastatoris. Vt castrorum acies sis illi terribilis, & viuus corruat in profundum inferni. Tu enim es rutilans & decora, nubes rorifera & consurgens aurora. Pulchra es & clara, & luna plenissima, & tanquam sol refulget facer aspectus tuus Gloria patri. &c.

Nonne domina tibi subiecta erit anima mea, quæ saluatorem omnium genuisti. Memento nostri perditorum saluatrix, exaudi planctus cordis nostri. Infunde gratiam de thesauris tuis, & vnguentis tuis placa dolorem nostrum. Da nobis gaudium & lætitiam, vt cõfundas bonorm inimicos. Ablue omnia peccata nostra, sana oẽs infirmitates nostras. Gloria pa. &c.

Deus deus meus, per matrẽ te glorificabo. Virginali terenim te concepit, & sine angustia te parturiuit. Benedicta sis ò domina nostra, & pro nobis assiste ante thronum Dei. Species & claritas in conspectu tuo. Custodi animam meam domina vt nunquam corruat in peccata. Gloria patri, &c.

Exaudi domina orationem meam cum deprecor, à pauore crudelis libera animam meam. Impetra nobis pacem, & salutem in die nouissimo. Benedicta sis super mulieres, & benedictus sit fructus ventris tui. Illumina domina oculos meos, & illustra cęcitatẽ meã. Da mihi in te confidentiam bonam, in vita & in fine meo. Gloria patri. &c.

Te decet hymnus domina nostra, in Syon, laus & iubilatio in Hierusalem. Benedictionem omniũ gentiũ, dedit tibi dñs, laudem & gloriam ante conspectum populorum. Benedixit te Dñs in misericordia sua, & throno tuo constituit super ordines angelorũ. Gratiã & decorem posuit in labijs tuis, & pallio glorię induit corpus tuũ. Coronam radiantem posuit in capite tuo, & virtutum monilibus te decenter ornauit.

Iubilate dominę nostræ omnis terra, psallite hymnum nomini eius, date honorificẽtiam maiestati eius. Benedictum sit cor tuũ domina, cum quo ardenter & synceriter filium Dei dilexisti. Respice pauperta tem meam gloriosa virgo, miseriam & angustiam meam, ne tardes remouere. Auser tribulationem meam, dulcifica languorem meum. Benedicat te omnis caro glorificet te omnis lingua. Gloria. pa. &c.

Deus misereatur nostri, & benedicat nobis per illam quę eũ genuit. Miserere nostri dña, & ora pro nobis: in lætitiam bonam conuerte mœstitiam nostram. Illumina me stella maris, clarifica me virgo clarissima Extingue ardorem cordis mei, refrigera me gratia tua Protegat me semper gratia tua, præsentia tua illustret finem meum. Gloria patri. &c.

Exurgat Maria, & dissipentur inimici eius, conterantur oẽs sub pedibus eius. Impetũ inimicorum nostrorũ dissipa, destrue oẽm iniquitatem eorũ. Ad te domina clamaui in tribulatiõe, & serenasti conscĩam meã Non deficiat laus tua in ore nostro, & amor tuus de visceribus nostris. Pax multa diligentibus te domina aĩa eorum non videbit mortem in æternũ. Gloria p. &c.

Salum me fac dña, qm̃ intrauerunt concupiscentiarum aquæ vsq; ad aĩam meã. Infixus sum in limo peccati, & aquæ voluptatis circundederunt me. Plorans ploraui in nocte, & dies lętitiæ ortus est mihi. Salua animam meam genitrix Saluatoris, quia per te vera salus data est omni mundo. Dum nunciante Angelo fuisti obumbrata, & patris sapientia prægnans & grauidata. Gloria patri. &c.

Domina in adiutorium meum intende, & luce misericordiæ tuæ illustra mentem meam. Doce nos exquirere bonitatem tuam, vt enarremus mirabilia tua. Ostende potentiam tuam contra inimicos nostros, vt sanctificeris in nationibus procul. In ira flammæ tuæ mergantur in infernũ, & qui conturbant seruos tuos inueniant perditionem. Miserere seruorum tuorum, super quos inuocatum est nomen tuum, & ne sinas angustiari eos in tentationibus suis. Gloria. &c;

In te Dña speraui non confundar in æternum, in tua misericordia libera me & eripe me. Propter multitudinem iniquitatum mearum, oppressus sum vehemẽter. Facti sunt hostes mei in capite meo, subsanauerunt & deriserunt me quotidię. Vide dña qm̃ tribulor expande manus tuas succurre pereunti. Ne moreris, propter gratiam nominis tui, vt efficiaris mihi in gaudium & salutem. Gloria. &c.

Deus iudicium tuum Regi da, & misericordiam, tuam Reginæ matri eius. In manu tua salus & vita cõsistunt, lætitia perpetua & æternitas gloriosa. Respergе cor meum dulcedine tua, fac me obliuisci miserias huius vitæ. Trahe me post te vinculis misericordiæ tuę, & fomentis gratię & pietatis tuę sana doloré meũ. Cõcupiscentias sempiternas excita in aĩam meã, & de gaudio paradisi inebria mentem meam. Gloria. &c.

Quã bonus Israel Deus, his qui colunt matrem suã, & venerantur. Ipsa est.n. solatium nostrum, in laboribus subuentio optima. Obtexit caligine animam meã tur à me ira Dei per te, placa eum meritis & precibus, tuis. In iudicio pro me assiste, coram eo suscipe cãm meam, & mea sis aduocata. Gloria. &c.

Vt quid

Vt quid domina repulisti nos, nec subuenis in die tribulationis? Ingrediatur oratio mea in cõspectu tuo & voces gementiũ ne despexeris. Tetendit arcũ suũ contra nos inimicus, firmauit dexterã suã & nõ ẽ cõlator. Distrũpe in nobis ligaturã malitiarũ suarũ, & libera nos dextera tua. Repelle eũ in locũ perditionis, sempiterna damnatio suscipiat eum. Gloria. &c.

Confitebimur tibi dña & laudabimus nomen tuũ, fac nos in tuis laudibus delectari. Cantate ei habitatores terræ, & laudem eius in populis nunciate. Confessio & magnificentia coram illa, fortitudo & exultatio in throno illius. Adorate illam in decore illius, glorificate opificẽ pulchritudinis illius. Recordamini in sempiternũ misericordiæ illius, retinete in mente virtutes & mirabilia illius. Gloria.

Notus in Iudæa Deus in Israel honorificentia matris eius. Dulcis est memoria eius super mel, & fauũ, & amor eius super oĩa aromata. Salus & vita in domo illius, & in tabernaculo eius pax & gloria sempiterna. Honorificate illã cœli & terra, quia summus artifex hanc mirabiliter honorauit. Date illi omnes creaturæ laudem, & stupendam misericordiam eius extollite gratulanter. Gloria, &c.

Voce mea ad dominam clamaui, & sua gratia intendit mihi. Abstulit à corde meo mœsticiã & mœrorem, & suauitate sua cor meũ dulcorauit. Formidinem meã exercit in cõfidentiã bonã, & suo aspectu mellifluo mẽtem meã serenauit. Adiutorio sctõ suo euasi pericula mortis, & de manu crudelis subterfugi. Gratias Deo, & tibi mater pia, de oĩbus quæ assecutus sum, de pietate & misericordia tua. Gloria. &c.

Attendite populeDei præcepta Dei, & Reginæ gratiæ nolitæ obliuisci. Aperite cor ad inuestigandum eã, & labi ad glorificandũ illã. Descendat amor eius in cor dibus vestris, cõcupiscite placere illi. Pulchritudo eius vincit solem & lunam, compositio eius ad ornamenta virtutũ. Miserere mei Regina gloriæ & honoris, & ab oĩ periculo custodi mentem meam. Gloria. &c.

Domina venerunt gentes in hęreditatem Dei quas tu meritis tuis Christo confederasti. Sit eloquium tuũ, dulce corã ipso, & cõiunge me illi qui me redemit. Extende brachiũ tuũ contra hostẽ crudelem, & denuda mihi versutiam illius. Vox tua dulcis super omnẽ melodia, armonia angelica ei non valet comparari. Distilla mihi suauitatem gratiarũ tuarum, & tuorum charismatum fragrantiam & odorem. Gloria, &c.

Qui regis Israel intende ad me matrẽ tuã collaudare. Expergiscere de puluere aĩa mea, perge in occursum Reginæ cœli. Solue vincula colli tui paupercula anima mea, & glorioslis laudibus accipe illam. Odor vitæ de illa progreditur, & omnis salus de corde illius scaturizat. Charismatum suorum fragrantia suaui, animæ mortuæ suscitantur. Gloria, &c.

Exultate Dñæ adiutrici nostræ, iubilate in lætitia, cordis vestri, accendantur affectus vestri in illam, & inimicos vestros induet confusione. Imitemur humilitatem eius, obedientiã & mansuetudiné illius. Oẽs gratiæ radiãr in illa, capacissima. n. fuit capacitas illius. Curite ad illã cum deuotione sancta, & de bonis suis participabit vobis. Gloria &c.

Deus in synagoga Iudęorum, de qua vt rosa de sentibus progressa est mater Dei. Terge fœditatem meã domina, quæ semper rutilas puritate. Fonte vitæ influe in os meũ, ex quo viuentes aquę profluunt & emanãt. Oẽs sitientes venite ad illam, & de fonte suo gratanter vos potabit. Qui hauriet ex eo saliet in vitam ęternã, & qui bibit ex eo non sitiet vnquã. Gloria, &c.

Dña mea quis similis erit tibi? quæ gratia & gloria superemines vniuersos. Sicut exaltantur cæli à terra, sic tu precellior cunctis & nimis exaltata. Vulnera cor meum charitate tua, fac me dignum gratia & muneribus tuis. Liquẽat cura mea in timore tuo, & concupiscentia tua cor meum inflammetur. Fac me desiderare honorificentiã & gloriam tuam, vt per te recipiar ad pacẽ Iesu Christi, Gloria. &c.

Quam dilecta tabernacula tua domina virtutum, q̃ amabilia tentoria redemptionis tuæ. Honorate illam peccatores, & impetrabit vobis gratiam & salutem. Super thus & balsamum oratio eius, incensum preces eius non reuertuntur vacuę nec inanes. Intercede pro me domina apud Christum tuum, neque derelinquas me in morte neque in vita, benignus est enim Spiritus tuus, & gratia tua replet orbem terrarum. Gloria, &c.

Benedixisti domine domũ tuã, consecrasti habitationem tuam. Hæc est speciosa inter filias Hierusalem, cuius memoria est in benedictione. Beatissimã prędicauerunt illam angeli sancti, glorificate illam virtutes & dominationes. Populi gentium exquirite prudentiam eius, & inuestigate thesauros misericordiæ illius. Sentite de illa in bonitate, & in simplicitate cordis exquirite illam. Gloria. &c.

Inclina domina aurem tuam & exaudi me, conuerte vultum tuum & miserere mei. Distillatio dulcoris, tui oblectat animas sanctorum, & infusio charitatis, tuæ super mel dulcissimum. Irradiatio glorię tuæ dilucidat intellectum, & lux miserationum tuarum producit ad salutem. Fons bonitatis tuę inebriat fitientes & aspectus faciei tuę retrahit à peccato. Scire & cognoscere te, est radix immortalitatis, & enarrare virtutes tuas est via salutis. Gloria &c.

Fundamenta vitæ in anima iusti, perseuerare in charitate vsque in finem. Gratia tua releuat pauperem in aduersitate, & inuocatio tui nominis immittit ei confidentiam bonam. Miserationibus tuis repletur paradisus, & à terrore tuo hostis cõfunditur infernalis. Qui sperat in te inueniet thesauros pacis, & qui te non inuocat in hac vita, non perueniet ad regnum Dei. Fac Domina vt viuamus in gratia Spiritus sancti, & perduc animas nostras ad sanctum finem. Gloria. &c.

Domina auxiliatrix salutis meę in die clamaui & nocte coram te. Ingrediatur oratio mea in cõspectu tuo, consolare cum facie tua mœstitiam meam. Multiplicata sunt mala in anima mea, expurga eam de sordibus, & peccatis. Virtus tua persequatur inimicos nostros, ne nos impediant ad salutem. Confer gratiam animę ad resistendum eis, conforta cor nostrum contra concupiscentias carnis. Gloria. &c.

Misericordias tuas domina in sempiternum decantabo. Vnguento pietatis tuæ medere contritis corde, & oleo misericordię tuæ resone dolores nostros. Gratiosus tuus vultus mihi appareat in extremis, formositas faciei tuę lætificet spiritum meum egredientem. Excita spiritum meum ad amandum bonitatem tuã, excita mentẽ ad extollendã nobilitatẽ & preciositatẽ tuam. Libera me ab oĩ tribulatione mala, & ab oĩ peccato custodi animam meam. Gloria. &c.

Domina refrigerium facta es nobis, in cunctis necessitatibus nostris. Diffusio gratiæ tuę producit operationes tuas, & stillicidium dulcoris tui affectiones facit sanctissimas. Miserationum tuarum domina recordabor, sacrificium laudis, & carnem lętitię psallam tibi. Qui honorant te, coronam perennem pro cinere obtinebunt, & pallium laudis pro spiritu mœroris. Qui sperant in te, amicti lumine induentur, gaudium & perpetuam lætitiam sortientur. Gloria. &c.

Qui habitat in adiutorio matris dei, in protectione ipsius comorabitur. Concursus hostis non nocebit ei, sagitta volans non tanget eum. Qm̃ liberabit eum, de laqueo insidiantis, & sub pennis suis proteget eum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Clamate ad illam in periculis vestris, & flagellum nõ appropinquabit tabernaculo vestro. Fructus gratiæ, iuueniet, qui sperauerit in illa, porta paradisi referabitur ei. Gloria patri.

Bonum est confiteri virgini Mariæ, & psallere illi gloriam prosperitas est mentis. Annunciare merita eius lætificat intellectum, & imitari opera eius exhilarat Angelos Dei. Qui acquirit gratiam eius agnoscetur à ciuibus paradisi & qui habuerit caracterem nominis eius, annotabitur in libro vitæ. Exurge Domina & iudica causam nostram, & ab insurgentibus, in nos libera nos. Ne retrahas à peccatore dexteram tuã, & excipe gladio tuo iacula vastatoris. Gloria patri.

Dñs regnauit decorem induit, matremq; suam ornaméto coronauit virtutũ. Adimpleat propitiatione, suã in nobis mẽ pacis, & viam æquitatis doceat seruos suos. Qui desideratis sapientiã Chri, seruite matri eius aïo reuerenti. Quis satisfaciet enarrare opera tua dña? & quis inuestigabit thesauros misericordiæ tuæ? Sustine deficientes in tentationibus suis, destina illos in sortem veritatis. Gloria patri.

Deus vltionum Dominus, sed tu mater misericordiæ ad miserendum inflectis. Magnificentia tua dña prędicatur in sæculũ, qui aũt colũt te inuenient uiã pacis. Seruite illi reuerenter exultantes, & lanabit vos benedictus fructus castissimi ventris illius. Respice Dña humilitatem seuorũ tuorum, & laudabunt te in generationibus sæculorum. Magnifica nomen tuũ in multiplicatione gratiarum tuarum & ne sinas seruos tuos tubiacere periculis. Gloria patri &c.

Venite exultemus Dñæ nostræ, iubilemus salutiferæ Marię Reginę nostræ. Prœcupemus faciem eius, in iubilatione, & in canticis collaudemus eam. Venite adoremus & procidamus ante eam, confiteamur illi, cum fletibus peccata nostra. Impetra nobis indulgentiam plenam, assiste pro nobis ante tribunal Dei. Suscipe in fine animas nostras, & introduc nos in requiẽ eternam. Gloria patri.

Cantate plenæ gratiæ canticum nouũ, cantate Mariæ oẽs terrigenæ orbis. Quoniam omnes Angelos sanctitate prœcellit, & natos mulierum, virtutibus mirabilibus & signis. Formositas & gloria in vultu illius, & gratia in oculis eius. Afferte illi gloriam patriæ gentiũ, exultate in ea omnes creaturæ Dei. Admirabile commercium habetis per eam, ex qua vocati estis filij Dei excelsi. Gloria patri.

Dominus regnauit, exultes Maria in omni imperio dominationis sue. Adorate eam ciues curiæ paradisi, exaltate eam virgines speciosæ filię eius. Quoniam eleuata est super principatus & dominationes, exaltata est super Angelorum & Archangelorum legiones. Patriarchæ & Prophetæ concrepate illi laudem, concẽtum illi facite Apostoli, Martyresq; Christi. Confessores cum Virginibus de canticis Syõ dicite canticum ei, & regratiamini ei Monachi sancti de acceptis triũphis. Gloria patri.

Cantate Dominæ nostrę canticũ nouum, quia mirabilia fecit. In conspectu gentium reuelauit misericordiam suam, in extremis terræ auditum est nomen eius. Recordare Dña pauperum & miserorum, & sustenta eos ope refrigerij sancti tui. Tu aũt Dña tuauis & verax, patiẽs nimis & miseratiõe plena. Conculca hostes animarum nostrarum, & contumaciam illorũ elide brachio sancto tuo. Gloria patri.

Dominus regnauit irascantur populi, Maria sub cherubin sedet à detris. Magna est in Syon gloria tua Dñs & in Hierusalem magnificentia tua. Cantate ante eam chori virginales, & adorate thronũ, eius qui sanctus est In dextęra eius ignea lex, & in circuitu eius sanctorũ millia. Mandata eius ante oculos eius, & iustitia regula in corde eius. Gloria patri. &c.

Iubilate dñe nostrę hoies terræ seruite illi in lętitia & iucunditate. In toto aïo vestro accedite ad illã, & in omni virtute vestra conseruate vias eius. Inuestigate illã & manifestabitur vobis, estote mundi corde, & ap prehendetis eã. Quib. auxiliata fueris Dña, erit refrigerium pacis, & à quibus auerteris vultũ tuũ, non erit spes ad salutem. Recordare nostri domina, & nõ apprę hendent nos mala, succurre nobis in fine, & inueniemus vitam æternam. Gloria patri. &c.

Misericordiã & iudicũ cantabo tibi dña, psallam tibi in exultatione cordis, cum lætificaberis aïam meã. Laudabo nomẽ tuũ & gloriã, & præstabis refrigeriũ aïę meæ. Zelatus sũ amorẽ tuũ & honorẽ: nõ defendas cãm meã ante iudicẽ sæculorũ. Alectus sum gratia & bonitate tua, oro ne frauder à spe & confidentia bona. Conforta animam meam in nouissimis, & in carne ista fac me conspicere saluatorem. Glo. pa.

Domina exaudi orationem meam, & clamor meus ad te veniat. Non auertas sacrum aspectũ tuũ à me, neq; abomineris me propter immunditiam meã. Nõ derelinquas me in cogitatu & consilio inimicorũ meorũ & ne sinas me cadere in exprobationẽ illorũ pessimã. Qui confidunt in te, nõ timebunt colubrum tortuosum, & qui exaltant te prœconijs, euadunt manus Acheruntis. Per virginalem conceptum tuũ da mihi in te confidentiã bonam, & per admirabilẽ partum tuum lętifica animam meam. Gloria patri.

Benedic anima mea matri Iesu Christi, & oĩa præcordia mea glorificate nomen eius. Ne obliuiscaris beneficia eius, nec gratiã & consolatus illius. Gratia eius peccata relaxantur, & misericordia eius ęgritudines reparantur. Benedicite ei oĩes virtutes cęlorũ, glorificate eam chori Apostolorũ & Prophetarum. Benedicite et mare & insulæ gentium, hymnum dicite ei cœli & habitatores eorum. Gloria patri.

Benedic anima mea virgini Mariæ, honor & magnificentia eius in perpetuum. Formositatem & pulchritudinẽ induisti, amicta est domina fulgenti vestimento. De te procedit peccatorũ medela, & pacis disciplina, ac seruor charitatis. Imple nos seruos tuos virtutibus sanctis, & ira Dei non appropinquet nobis. Iucunditatem ęternam da seruitoribus tuis, & noli eos obliuisci in certamine mortis. Glo. patri.

Confitemini Dñæ nostræ & inuocate nomen eius cantate ei glorioiæ, narrantes virtutes eius. Laudate & exultate eã virgines filiæ Syon, quia disponsabit vobis Regem Angelorum. Honorate Reginã plenã oĩ gratia, & cõtemplemini cũ reuerentia sanctissimum vultum eius. Salus sempiterna in manu tua Dña, qui te digne honorificauerunt, suscipient illam. Clementia tua non deficiet à sæculis æternis, & misericordia tua à generatione in generationem. Gloria patri.

Cõfitemini dñæ nostræ qm bonũ est, per cũctas tribus terrę enarrate misesicordias eius. Longe est ab impijs conuersatio eius à via altissimi non declinauit pes eius. Fons irrigantis gratiæ procedit de ore illius, & emanatio virginalis sanctificans animas castas. Spes de gloria paradisi in corde illius, qui deuoto animo honorificauerit illam. Miserere nostri fulgentissima Regina cœli, & prœsta consolationẽ de gratia tua. Gloria patri.

Confitemini Dño qm bonum, confitemini matri eius, qm in sæculum misericordia eius. Innocentiam & viam prudentiæ ostende nobis Dña, & viam intelligentiæ indica seruis tuis. Timor Dei illustrat intellectũ, & amor tuus exhilarat illum. Beatus vir cuius eloquium est tibi gratum, illius ossa impinguabuntur adipe & pinguedine. Eloquium tuum sustentat animam imbecillem, & labia tua esurientem animum refocillant. Gloria patri.

Para-

Paratum cor meum Domina paratum cor meũ, laudes tibi psallere & cantare. Maior est charitas tua cunctis diuitijs, & gratia tua super aurum & lapidẽ preciosum. Beatitudo & iustitia donantur à Deo, qui autẽ de peccatis conuersi fuerint ad tẽ, pœnitentiæ remedium consequentur. Emissiones tuę gratia & pax, qui autem tibi placuerit, procul fiet à perditione. Esto vmbraculum protectionis intentationibus nostris, expansio alarum tuarum defendat nos à deuorante. Gloria patri.

Domina laudem meam ne desperis, & hoc deditum tibi psalterium digneris acceptare. Respice voluntatem cordis mei, & affectionem meam fac tibi beneplacentem. Propera ad visitandum seruos tuos, sub tegumento manus tuæ illesi cõseruentur. Illuminationẽ Spiritussancti per te suscipiant, & refrigeriũ contra cupiditatis æstum. Medere contritos corde Domina, & refoue eos vnguento pietatis. Gloria patri.

Dixit Dominus Dominæ nostræ, sede mater mea à dextris meis. Bonitas, sanctitas placuerunt tibi, ideò regnabis mecum in æternum. Corona immortalitatis in capite sancto tuo, cuius fulgor & claritas nõ extinguetur. Miserere nostri Domina mater luminis & splendoris, illumina nos Domina veritatis & virtutis. De thesauris tuis infunde nobis sapiẽtiam Dei, & intellectum prudentiæ, ac formam disciplinæ.

Confitebor tibi Domina in toto animo meo, glorificabo te in tota mente mea. Opera gratiæ tuæ cõmorabuntur, & testamentum misericordiæ tuæ ante thronum Dei. Per te missa est redẽptio à Deo, populus penitens habebit spẽ salutis. Intellectus bonus omnibus honorantibus te, & sors illorũ inter angelos pacis. Gloriosum & admirabile est nomen tuũ, qui illud retinent, non expauescent in puncto mortis. Gloria patri, &c.

Beatus vir qui timet Dominam, & beatũ cor quod diligit illam. Iucundus homo qui nõ satiatur laude tua, & à relatu virtutum tuarum non fatigatur. Exortum est in corde illius lumen Dei, spiritussanctus illuminat intelligentiam eius. Disperge Domina gratiã tuam prudentibus tuis, esurientes refoue & egenos. In memoria æterna fiunt per te nomina, ab auditu terribili non trepidet cor nostrum. Gloria. &c.

Laudate pueri matrem Dei, glorificate senes nomẽ eius. Benedicta sit Maria mater Christi, ipsa. n. est via ad patriam sanctitatis. Excelsus super Cherubin thronus eius, & sedes eius super cardines cœli. Super humiles vultus eius, & super confidentes in eam aspectus illius. Misericordia eius super omnem carnẽ, & eleemosyna illius vsq; ad extremum terræ. Gloria, &c.

In exitu animæ meæ de hoc mũdo, occurre illi Domina, & suscipe eam. Consolare eam vultu sancto tuo, aspectus Dæmonis non conturbet illam. Esto illi scala ad regnum cœlorum, & iter rectũ ad paradisum Dei. Impetra ei à patre indulgentiam pacis, & sedem lucis inter seruulos Dei. Sustine deuotos ante tribunal Christi, suscipe causam eorum in manibus tuis. Gloria, &c.

Dilexi matrem Dei Domini mei, & lux miserationum eius insulsit mihi. Circundederunt me dolores mortis, & visitatio Mariæ lætificauit me. Dolorem & periculum incurri, & recreatus sum gratia illius. Nomẽ eius & memoriale illius sit in medio cordis nostri, & non nocebit nobis ictus malignantis. Conuertere anima mea in laudem ipsius, & inuenies refrigerium in nouissimis tuis. Gloria, &c.

Credidi propter quod locutus sum, gloriam tuam Domina orbi terræ. Compatere animæ meæ & dirige illam, dignare bene placitum tuum insinuare illi. Statue illi testamentum pacis & dilectionis tuæ, prębe illi ingenui memoriam nominis tui. De benedictione ventris tui da mihi sustentationem, & de pinguedine gratiæ tuæ dulcora animam meam. Disrumpe vincula peccatorum meorum, & de virtutibus exorna faciem animæ. Gl. &c.

Laudate Dominam nostram omnes gentes, glorificate eam omnes populi. Quoniam cõfirmata est super nos gratia, & misericordia eius, & veritas illius permanet in æternum. Qui dignè coluerit illã iustificabitur, qui aũt neglexerit illam, morietur in peccatis suis. Labia angelorum enarrabunt sapiam eius, & omnes ciues paradisi cantabunt eius laudem. Bono aïo accedẽtes ad illam, non capientur ab angelo deuastante. Gloria, &c.

Confitemini Domino quoniam bonus, cõfitemini matri eius quoniam in sęculũ misericordia eius. Amor illius expellit peccatum à corde, & gratia illius expiat conscientiam peccatoris. Via veniendi ad Christũ est appropinquare ad illam, qui autem fugerit eam, nõ inueniet viam pacis. Qui obduratus est in peccatis, sæpè inuocet illam, & lux in suis tenebris orietur. Qui tristatur in corde suo clamet ad illam, & dulcoranti stillicidio inebriabitur. Gloria, &c.

Beati immaculati in via, qui matrẽ Domini imitantur. Beati imitatores humilitatis eius, beati participes charitatis illius. Beati perscrutatores virtutũ illius, beati conformes imagini illius. Beati qui conceptũ & partum illius venerantur, beati qui deuotẽ ei famulantur. Beati qui in ea habent spem & confidentiam, beati qui per illam suscipient felicitatem sempiternam. Glo. &c.

Retribue seruo tuo Domina, vivifica me & faciam voluntatẽ tuam. Incola ego sum in terra, nihil absondas mihi de amore tuo. Concupiuit anima mea, laudem tuam desiderare omni tempore. Tu enim salus mea in Domino, qui me morti adiudicatum liberasti. Quid pro his retribuam tibi, nisi me totum? Domina suscipe me. Gloria, &c.

Legem pone mihi Domina voluntatis tuæ, sanctarum sanctissima exquiram eam semper. Deduc me in semitam miserationum tuarum mulierum pucherrima, quia ipsam volui. Inclina animam meam ad supernorum amorem Domina, & nõ ad impudicitiam. Ecce concupiui castimoniam tuam à iuuentute mea, in misericordia tua confirma me. Et obseruabo viam testimoniorum tuorum in sæculum, & scrutabor mandata filij tui quæ dilexi. Gloria, &c.

Memor esto verbi tui dominarũ primiceria, in quo mihi spem dedisti. Hæc in tempestatum fluctibus potenter tenuit me, quia eloquium tuum viuificauit me. Circunc ederunt me viri mendaces, & congregata sunt super me flagella, & ecce manus tua eripuit me. Communicaui in bonis omnibus timentibus te, & custodientibus obnixè mandata tua. Miserationibus tuis plena est terra, ideò viam iustificationum tuarum exquisiui. Gloria, &c.

Bonitatem fecisti cũ seruo tuo Domina, de qua gaudent angeli. Disciplinã morum tuorum & æquitatem tuam doce me, quia verbis tuis præ cunctis credidi. Bonum mihi quia onere tuo humiliasti me, vt sequar conuersationem tuam. Qui amant seruientes tibi venerabuntur, qui autem abominatus fuerit, eos ruet in æternum. Veniant mihi semper de super guttæ clementiæ tuæ & viuam, quia lex tua sancta meditatio mea est. Gloria, &c.

Defecit in semitis tuis aïa mea Domina, & nisi miseratio maxima esset, perijssem vtiq; in infirmitate mea. Defecerunt oculi mei in contẽplatione tua, velut vter in pruina à te visa est anima mea. Secundum bonitatẽ tuam viuifica me, & nõ obliuiscar sermones tuos, quia tibi adhærere bonum est. Dispositione tua perseuerat mundus, quem & tu cum Deo fundasti ab initio. Tuus totus ego sum Domina, saluum me fac, quoniam desiderabiles erant laudes tuæ in tempore peregrinationis meæ. Gloria, &c.

Quomodo

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quomodo dilexi legem tuam Domina, in conspectu meo semper. Suauitatum tuarū affluentia cor meū alienauit à me, & caro mea mirabiliter exultauit in te. Quàm dulcis peccatoribus eloquia tua Domina, super oēm melodiam refectio tua dulcis ori meo. Illuminatio gressibus meis verbum tuum, & lumen ineffabile semitis meis. Quoties exasperauerunt me peccatores inferni, quia à charitate tua declinare nolui, ego autem sperauī in te Domina. Gloria, &c.

Iniquos odio habui, & viam tuam dilexi Domina gratiosa. Adiuua me & saluus ero Domina mundi, & meditabor honorificentiam mādatorum tuorum. Fac me semper stare in timore tuo, & non tradas me virgo calumniantibus me. Vernaculus tuus sum ego, minimus in familia tua. Custodi me Domina à negligentibus iudicia iustitiæ tuę. Contemnens omnes discedentes à seruitio tuo, quia iniusta est conuersatio eorum. Gloria patri, &c.

Mirabilia tua testimonia mater alma, & sermonibus tuis illuminatum est cor meum. Vultū tuum deprecabuntur omnes diuites plebis, filium regum collaudant faciem tuam. Ardens verbum labiorum tuorum vehementer, qui ad te properat percipiat illud. Arundo agitata sum in conspectu tuo, tene me Domina sub iugo tuo & non confundar. Seruientes tibi plus alijs inuadunt dracones inferni, sed tu Domina defende nos. Gloria patri.

Clamaui in toto corde meo ad te Domina, de necessitatibus meis clemēter eripe me. Vocem gemitus mei exaudi Domina mea, doce me vt acceptum sit apud te omni tempore. Longè à nescientibus te salus, qui autem præstat in obsequio tuo procul fiat à perditione. Misericordia tua rigat vniuersum, Domina in salutari tuo viuifica me. Initium eloquiorum tuorum veritas in æternum, & legem tuam immaculatam non sum oblitus. Gloria patri.

Principes persecuti sunt me gratis, & ab inuocatione nominis tui trepidat spiritus malignus. Pax multa obseruantibus nomen tuum mater Dei, & non est illis scandalum. Septenis horis decantaui tibi laudes Domina, iuxta eloquium tuum da mihi intellectum. Intret oratio mea in conspectu tuo, vt non derelinquam te Domina cunctis diebus vitæ meę: quoniam viæ tuę misericardia & veritas. Concupiscam in æternum laudare te Domina, cum docueris me iustificationes tuas. Gloria patri, &c.

Ad Dominam cum tribularer clamaui, & exaudiuit me. Domina libera nos ab omni malo, cunctis diebus vitæ nostræ. Contere caput inimicorum nostrorū, pede insuperabilis virtutis tuæ. Vt exultauit spiritus tuus in Deo salutari tuo, sic veram digneris infundere lætitiam cordi meo. Ad Dominū accede rogatura pro nobis, vt per te nostra peccata deleantur. Gloria patri.

Leuaui oculos meos ad te mater Christi, per quam venit solatium omni carni. Auxilium tuum & gratiam tuam nobis impende, in omni tribulatione nostra. Custodi nos Domina virgo Maria, ne peccatorum laqueo capiamur. Non dormit neq; dormiet pupilla oculi tui, vt tua semper custodia protegamur. Angelorum & hominum te laudat omnis lingua, & ante te omnia genua curuantur. Gloria patri.

Lætatus sum in te Regina cœli, quia te duce in domum Domini ibimus. Hierusalem cœlestis ciuitas, ad Mariæ præmia veniamus. Pacem & indulgentiam virgo nobis impetra, & palmā de hostibus & triumphū. Conforta & cōsolare cor nostrum, tuæ dulcedine pietatis. Sic Domina nobis infunde clementiam, vt deuotè in Domino moriamur. Gloria patri.

Ad te leuaui oculos meos Regina quę regnas in cęlis. Adiutorium nostrum in virtute sit nominis tui, per te omnia opera nostra dirigantur. Benedicta sis in cœlo, & in terra, in mari & in omnibus abyssis. Benedicta sit fœcunditas tua, benedicta sit virginitas, & munditia tua. Benedictum sit corpus tuum sanctum, benedicta sit anima tua sanctissima. Gloria patri.

Nisi quia Domina nostra era in nobis, inuenissent nos pericula multa. Esto virgo defensatrix nostra, & ante Deum aduocata propitia. Ostende nobis Dña mi sericordiam tuā, & conforta nos in seruitio sancto tuo. Benedicant te sancti angeli in cœlo, benedicant te oēs hoēs super terrā. Non tradas bestijs animas confitentium tibi, ora te canentium non obturentur. Glo. pat.

Qui confidunt in te mater Dei, non timebunt à facie inimici. Gaudete & exultate oēs qui diligitis eam, quia adiuuabit vos in die tribulationis vestræ. Reminiscere miserationum tuarum Domina, & releua peregrinationem incolatus nostri. Conuerte amabilē vultū tuum super nos, confunde & destrue omnes inimicos nostros. Benedicta sint oīa opera manuū tuarum Dña, benedicta sint omnia sancta miracula tua. Glo. patri.

In conuertendo faciem tuam serenissimā super nos, lætificabis nos virginea mater Dei. Benedicta sis ò sacrarium Christi, præ cunctis mulieribus super terram. Benedictum sit gloriosum nomē tuum, quod os Domini mirabiliter nominauit. Non deficiat laus tua de labijs nostris, ne charitas tua de præcordijs nostris. Qui te diligunt benedicantur à Deo, & qui te volunt diligere non defraudentur à fide. Gloria patri.

Nisi Domina ædificaueris domum cordis nostri, non permanebit ædificium eius. Aedifica nos gratia & virtute tua, vt maneamus firmi in perpetuum. Benedictum sit eloquium tuum, & benedicta sint omnia verba oris tui. Benedicantur à Deo qui te benedicunt, & in iustorum numero computentur. Benedic Domina te benedicentes, & ne vnquam auertas ab eis gratiosum vultum tuum. Gloria parti.

Beati omnes qui timent Dominam nostram, & beati omnes qui sciunt facere voluntatem tuam & beneplacitum tuum. Benedicti sunt pater & mater qui te genuerunt, quorum memoria permanet in sæculum. Benedictus est vēter qui te portauit, & benedicta sint vbera quæ te lactauerūt. Conuerte misericordiam tuā super nos, & deprecabilis esto super seruos tuos. Intuere & respice opprobrium nostrum, aufer à nobis cunctas iniquitates nostras. Gloria patri.

Sæpe expugnauerant me à iuuentute mea inimici mei, libera me Domina & vindica me ab ipsis. Ne des illis potestatē in animam meam, custodi oīa interiora & exteriora mea. Obtine nobis veniam peccatorū, per te spiritussancti gratia nobis detur. Fac nos digne, & laudabiliter pœnitere, vt beato fine ad Deū veniamus. Placatum tunc & serenissimum, nobis ostende gloriosum fructum ventris tui. Gloria patri.

De profundis clamaui ad te Domina, Domina exaudi vocem meam. Fiant aures tuæ intendentes, in vocē laudis & glorificationis tuæ. Libera me de manu aduersariorum meorum, confunde ingenia & conatus eorū cōtra me. Erue me in die mala, & in die mortis ne obliuiscaris animę meæ. Deduc me ad portum salutis, inter iustos scribatur nomen meum. Gloria patri.

Domina non est exaltatū cor meum neq; sublimati sunt oculi mei. Benedixit te Dominus in virtute sua, qui per te ad nihilum redegit inimicos nostros. Benedictus sit qui te sanctificauit, & mūdam de matris vtero te produxit. Benedictus sit qui te obumbrauit, & sua gratia te fœcundauit. Benedic nos Domina, & conforta nos in gratia tua, vt per te ante conspectum Domini præsentemur. Gloria patri.

Memento Domina Dauid, & omnium inuocantiū nomen tuū. Da nobis in nomine tuo fiduciam, & confundantur

fundantur aduersarij nostri. Consolare nos in terra peregrinationis nostræ, & releua paupertatem nostram. Da nobis panem lachrymarū virgo sancta, & dolorē peccatorū in terra incolatus nostri. Redde nobis propitium beneductum fructum ventris tui, vt Spiritussan ctigratia repleamur. Gloria patri &c.

Ecce quàm bonum & quàm iucundum Maria, diligere nomen tuum. Vnguentum effusum & aromaticū est nomen tuum, diligentibus ipsum. Quoniam magna multitudo dulcedinis tuæ Domina, quam præparasti diligentibus & sperantibus in te. Esto refugium pauperum in tribulatione, quia tu es baculus pauperum & miserorum. Inueniant (quæso) gratiam apud Deū, qui te in suis necessitatibus inuocabunt. Gloria patri.

Ecce nunc benedicite Dominam, omnes qui sperastis in nomine sancto eius. Gaudete gaudio magno, qui exultatis & glorificatis eam, quia lętabimini ab vbertate consolationis eius. Ecce nūc inundāte vbertate declinabit in vos, ad consolandum & lætificandum corda vestra. Benedicite illam omnes serui eius, & memoriale sit in desiderio animæ vestræ. Benedicite illam omnes angeli & sancti Dei, laudate in sæcula mirabilia eius. Gloria patri &c.

Laudate nomen Domini, benedicite nomen Marię matris eius. Mariæ præcamina frequentate, & suscitabit vobis voluptates sempiternas. In anima cōtrita veniamus ad illam, & non ītimulabit nos cupiditas peccati. Qui cogitat de illa in tranquillitate mentis, inueniet dulcorem & requiem pacis. Respiremus ad illam in finitione nostra, & reserabit nobis atria triumphantium. Gloria patri.

Confitemini Domino quoniam bonus, quoniā per suam dulcissimam matrem virginem Mariā datur misericordia eius. Impetra nobis Domina amicitiam Iesu Christi, & custodi nos ne perdamus innocentiā nostram. Comprime hostem nostrum imperio tuo, ne seriat in nobis virtutem charitatis. Bona naturalia cōserua in nobis, & bona gratiæ per te multiplicentur. Illumina vias & semitas nostras, vt noscamus quæ beneplacita sunt Deo. Gloria patri.

Super flumina babylonis fleuerunt Hebrei, nos verō super iniquitates nostras lugeamus. Clamemus humiles ad puerperam virginem, offeramus ei plāctus & suspiria nostra. Non inuenitur propitiatio sine illa, nec salus sine fructu illius. Per illam peccata purgantur, & per fructum illius animę dealbantur. Per illam fit satisfactio peccatis, per fructum illius sanitas condonatur. Gloria patri. &c.

Confitebor tibi Domina in toto corde meo, quia per te expertus sum clementiā Iesu Christi. Audi Domina verba mea & preces meas, & in conspectu Angelorum cantabo tibi laudes. In quacunq; die inuocauero te exaudi me, & multiplica virtutem in anima mea. Confiteantur tibi omnes tribus & linguæ, quia per te salus restituta est nobis. Ab omni perturbatione libera seruos tuos, & fac eos viuere sub pace & protectione tua. Gloria patri. &c.

Domine probasti me & cognouisti me, ruinam & transgressionem meam. Copiosa facta est super me misericordia tua, & dilatata est super me clementia. Imperfectum meum aspexit oculus tuus, & palpebræ tuæ nouerunt vias meas. Affluentiā desiderij sancti habeamus à Spiritussancto, & macula peccati non turpet conscientiam nostram. Serenet corda nostra lux misericordiæ tuæ, & recreet nos tuæ pacis dulcedo. Gloria patri.

Eripe me Domina ab omni malo, & ab hostē infernidefende me. Contra me tetendit arcum suum, & in fraude sua insidiatur mihi. Constringe vires eius maligNas, & obtunde potenter astutias eius. Conuerte iniquitatem ipsius in verticem illius, & in foueam quā fecit cadat festinanter. Nos autem exultemus in seruitio tuo, & in tuis laudibus gloriemur. Gloria patri &c.

Domina clamaui ad te exaudi me, intende orationi meæ & postulationi meę. Dirigatur obsecratio mea velut incensum coram facie tua, & in tempore serotini sacrificij & matutini. Non declinet cor meum in verbis malignantibus, & nequitiæ cogitatus non subuertant sensum meum. Fac me assentire beneplacito cordis, & tuis actionibus cōformari. Gladio intelligentiæ reuerbera cor meum, & igniculo charitatis inflamma mentem meam. Gloria patri &c.

Voce mea ad Dominam clamaui, ipsamque humiliter deprecatus sum. Effudi in conspectu eius lachrymam meam, & dolorem meum sibi exposui. Insidiatur hostis calcaneo meo, extendit contra me rete suū. Adiuua me Domina ne corruam coram eo, fac vt cōteratur sub pedibus meis. Educ de carcere animam meam, vt confiteatur tibi, & psallat Deo forti in perpetuum. Gloria patri &c.

Domina exaudi orationem meam, percipe tuis auribus supplicationem meam. Persecutus est malignus vitam meam, deposuit in terra cōuersationem meam. Denigrauit me caligine sua, & anxiatus est nimis spiritus meus. Ne aurtas faciem tuam à me, vt non corruā cum descendentibus in lacum. Emitte lucem tuam & gratiam tuam, & repara denuo vitam meā & conscientiam meam. Gloria patri. &c.

Benedicta sis Domina quæ instruis seruos tuos ad prælium, & eos roboras contra inimicum. Fulgure & coruscatione dissipa illum, mitte iacula tua vt confundas illum. Clarifica de alto manum tuā, & cantent serui tui laudem & gloriam tuam. Eleua de terrenis affectionem nostram, de sempiternis delitijs refice viscera nostra. Concupiscentiam supernorum accēde in cordibus nostris, & de gaudijs paradisi velis nos recreare.

Exaltabo te mater filij Dei, & per singulos dies cantabo laudes tuas. Generatio & populi laudabunt opera tua, & misericordiam tuam insulæ expectabunt. Abundātiam dulcoris tui Angeli eructabunt, & suauitatem tuam sancti pronunciabunt. Oculi nostri sperant in te Domina, mitte nobis cibum & escam delectantem. Laudationem tuam loquatur lingua mea, & benedicā te in sæculum sæculi. Gloria, &c.

Lauda anima mea Dominam, glorificabo eam quādiu vixero. Nolite cessare à laudibus eius, & per singula momenta recogitate illā. Cum exierit spiritus meus Domina sit tibi commendatus, & in terra ignota præsta illi ducatū. Non conturbent eum culpę prius commissæ, nec inquietēt ipsum occursus malignantis. Perduc eum ad portum salutarem, ibi præstoletur securè aduentum redemptoris. Gloria, &c.

Laudate Dominam quoniam bonus est Psalmus, iucunda & decora sit illi nostra laudatio. Ipsa enim meretur contritis corde, & refouet eos vnguento pietatis. Magna est virtus illius, & clementia eius nullum habebit finem. Præcinite ei in iubilatione, & in confessione psalmum canite illi. Beneplacitum est ei super timentes Deum, & in eis qui sperant de misericordia eius. Gloria, &c.

Lauda Hierusalem Dominam, glorifica illam etiam ò Syon. Ipsa enim construit muros tuos, & filios tuos benedicet. Gratia sua te impinguat, pacemq; donat terminis tuis. Emisit verbum suū altissimus, & virtus eius obumbrabit illi. Leuemus corda nostra cum manibus ad illam, vt suam influentiam sentiamus. Gloria, &c.

Laudate dominam nostrā de cœlis, glorificate eam in excelsis. Laudate eam omnes homines & iumenta, volucres cœli & pisces maris. Laudate eam Sol & Luna, stellæ, & circuli planetarū. Laudate eam Cherubin, & Seraphin, Throni, & Dominationes, & Potestates.

Laudate

Universidad de Deusto
Biblioteca

Laudate eam omnes legiones Angelorũ, laudate eam omnes ordines spirituum supernorum.Gloria,&c.

Cantate Dominæ nostræ canticũ nouum, laus eius in congregatione iustorũ.Lætentur cęli de gloria eius, insulæ maris,& totus orbis. Aqua & ignis laudent eã, frigus & æstus,splendor & lumen.Exultationes eius in gutture iustorum, & laudes eius in cœtu triumphantium. Ciuitas Dei iucundare in illa, & pro incolis tuis frequenta illi carmen. Gloria,&c.

Laudate Dominã in sanctis eius, laudate eam in virtutibus & miraculis eius. Laudate eam cætus Apostolorum,laudate eam chori Patriarcharum, & Propheta rum. Laudate eam exercitus Martyrum, laudate eam turmæ Doctorum, & Confessorum. Laudate eam in collegio virginum, & continentium, laudate eam ordines Anachoritarum,& Monachorum.Laudate eam conuentus religiosorum omnium,laudate eam omnes animæ ciuium supernorũ. Omnis spiritus laudet Dominam nostram.Gloria,&c.

Cantica.

COnfitebor tibi Domina, quoniam per te placatus est mihi Dominus,& consolatus est me.Ecce Domina saluatrix mea, fiducialiter agam in te & non timebo. Quia fortitudo mea, & laus mea in Domino es tu, & facta es mihi in salutem. Hauriam aquas in gaudio de riuulo,& semper inuocabo nomen tuum. Notas facite in populis virtutes Dominæ nostræ,quia excelsum est valde nomẽ eius.Exulta & lauda totum genus humanum, quia talem dedit tibi mediatricem Dominus Deus tuus.Gloria patri,&c.

Ego dixi circa dimidium dierum meorum, vadam ad Mariam, vt me Christo reconciliet. Quæsiui residuum annorum meorum,in amaritudine animę meæ. Generatio mea ablata est,quia pater,& mater, & omnia dereliquerunt me.Maria autem assumpsit me.Sperabam in illa mane, sero, & meridie, quasi leo sic contriuit omnia ossa peccatorum meorum. Et tu Domina eruisti animam meam, vt non periret, & de manu canis vnicam meam. Domina saluum me fac, & laudẽ tuam cantabo cunctis diebus vitæ meæ, ô pia mater Domini mei.Gloria,&c.

Exultauit cor meum in Domino, & exultatum est cornu meum in Domina mea. Quia fecit mihi magna qui potens est,per Mariam matrem eius. Non est sancta vt es Domina nostra, quæ sola supergressa es vniuersas. Recedant ergo vetera de ore nostro, & linguis loquamur nouis.Exulta & lauda Mariã Syon & Hierusalem,quia maxima in dominabus Israel. Ipsa pauperem facit & ditat,& humiliat & sublimat.Altior cœlo,terra latior est hæc Domina nostra.Gloria,&c.

Cantemus Dominæ gloriosæ virgini Mariæ, in hymnis & confessionibus benedicamus eam. Domina nostra omnipotens post Deum nomen eius,currus Pharaonis & exercitum eius proiecit in mare. Dextera tua Dña magnificata est in fortitudine, quia in multitudine misericordiæ tuæ strauisti aduersarios meos. De ore leonis liberasti me Domina,& tanquam infantem genitũ mater suscepisti me.O Domina charissima mea, velut gallina tege me mirabili possessione tua. Tuus totus ego sum, & oĩa mea tua sunt virgo super omnia benedicta. Ponam te sicut signaculũ super cor meum,quia fortis est,vt mors dilectio tua.Gloria,&c.

Domina audiui auditionem tuam & obstupui,consideraui opera tua,& expaui. Domina opus tuum circa medium annorum viuificasti illud. Confitebor tibi Domina quia absconditi hæc à sapientibus,& reuelasti ea paruulis. Operuit cœlos gloria tua,& misericordia tua plena est terra. Egressa es Virgo in salutem populi tui, in salutem cum Christo tuo. O benedicta in manibus tuis est reposita nostra salus,recordare pia pactis nostrę. Quę vis,ipse saluus erit, & à quo auertis vultum tuum,vadit in interitum.Gloria,&c.

Audite cœli quæ loquar de Maria, audiat terra verba oris mei. Magnificate ipsam mecũ semper,& exaltemus nomen eius in sæculum sæculi. Generatio praua atque peruersa, agnosce Dominam nostram saluatricem tuam. Nunquid non ipsa est mater tua, quę possedit te,& in fide generauit te? Si hanc dimittis nõ es amicus summi Cæsaris, quoniam ipse sine ea non saluabit te. Vtinam saperes, & intelligeres,ac nouissima prouideres. Quemadmodum insans sine nutrice non potest viuere, ita nec sine Domina nostra potes habere salutem. Sitiat ergo anima tua ad ipsam, tene eam nec dimitte, donec benedixerit tibi, repleatur os tuum laude sua, decanta tota die magnificentiam eius. Gloria patri,&c.

Benedicite omnia opera Dominæ gloriosæ,laudate & superexaltate eam in sæcula. Benedicite Angeli Dominæ nostræ,benedicite cœli Dominæ nostræ.Benedicat omnis creatura Dominam nostram, quam Rex sic voluit benedici. Benedicta sis ò summi Regis filia, quæ odore præis cuncta lilia. Benedicta sis corona dominarum omnium, benedicta sis gloria Hierusalem. Odor tuus sicut agri pleni, cui benedixit Dominus: qui in benedicentes te redundat irrigans omnia intima eorũ.Qui benedixerit tibi ò virgo beata,sit ille iugiter benedictus.Qui maledixerit tibi rosa candidissima, sit ille maledictus. Non recedat de domo seruorum tuorum, vini & olei abundantia. In nomine tuo omne genu flectatur, cœlestium terrestium & infernorum. Benedicamus Deũ qui te creauit, benedictus vterque parens qui te generauit. Benedicta sis Domina in cœlo & in terra, laudabilis & gloriosa & superexaltata in sæcula.Gloria,&c.

Benedicta sis Domina & mater Dei mei Israel, qui per te visitauit & fecit redemptionem plebis suæ. Et erexit vnicornu salutaris castitatis tuæ,in domo Dauid pueri sui.Sicut locutus est per os Isaiæ,& aliorum sanctorum Prophetarum eius. Salutem ex inimicis præsta virginum virgo, & de manu omnium qui nos oderunt pacem nobis tribue.Et fac misericordiam pro parentibus & nobis, vt memor sis testamenti omnipotentis Dei. Quod iurauit ad patres nostros, Abraham & semini eius in sæcula. Sic sine timore de manu inimicorum nostrorum liberati, quietè seruiemus illi in sanctitate,& iustitia coram te omnibus diebus nostris. Et tu Maria propheta Dei vocaberis, quoniam nouisti quòd respexit humilitatem ancillæ suæ. Per quam dedit scientiam salutis plebi eius, in remissionem peccatorum. Per viscera multitudinis misericordiæ tuæ, visita nos stella matutina oriens ex alto.Illumina tenebras sedentium in vmbra mortis, & eas luce dilectissimi filij tui digneris instellare. Miserere misericordiæ mater nobis miseris peccatoribus, qui retroacta peccata pœnitere negligimus, ac multa quotidie pœnitenda committimus.Gloria patri,&c.

Te matrem Dei laudamus, te Mariam virginẽ profitemur. Te æterni patris sponsam omnis terra veneratur.Tibi omnes Angeli & Archangeli,tibi Throni, & Principatus fideliter deseruiũt.Tibi omnes Potestates,& omnes Virtutes cœli cœlorum,& vniuersæ Dominationes obediunt.Tibi omnes Chori,tibi Cherubin & Seraphin exultantes alsistunt. Tibi omnis Angelica creatura incessabili voce proclamant. Sancta,sancta, sancta Maria Dei genetrix mater & virgo. Pleni sunt cœli & terra maiestatis gloriæ fructus ventris tui. Te gloriosus Apostolorum chorus, sui creatoris matrem collaudat.Te beatorum Martyrum cœtus candidatus, Christis genitricẽ glorificat. Te gloriosus Confessorum

fessorum exercitus. Trinitatis templum appellat. Te sanctarum Virginum chorea amabilis, virginitatis & humilitatis exemplum prædicat. Te tota cœlestis curia Reginam honorat. Te per vniuersum orbem Ecclesia inuocando concelebrat. Matrem Diuinæ maiestatis. Venerandam te veram Regis cœlestis puerperã, sanctam quoq; dulcem & piam. Tu Angelorum Domina,tu paradisi ianua. Tu scala regni cœlestis & glorię,tu thalamus tu arca pietatis & gratiæ.Tu vena misericordiæ, tu sponsa & mater Regis æterni. Tu templum & sacrariũ Spiritussancti,totius beatissimæ Trinitatis nobile triclinũ. Tu mediatrix Dei, & hominũ amatrix. Tu agonizatrix pugnantium, aduocata pauperum, miseratrix & refugium peccatorum. Tu erogatrix munerum,separatrix, ac terror Dæmonũ,& superborum.Tu mundi Domina cœli Regina,post Deũ sola spes nostra. Tu salus te inuocantiũ,portus naufragantium,miserorum solatium, pereuntium refugium. Tu mater omnium beatorum, gaudium plenum post Deum,omnium supernorum ciuium solatiũ. Tu promotrix iustorum, congregatrix errantium, promissio Patriarcharum. Tu veritas Prophetarum,præconium & doctrix Apostolorum,magistra Euangelistarũ. Tu fortitudo Martyrum, exemplar Confessorum, honor & festiuitas virginum. Tu ad liberandum exulem hominem, filium Dei suscepisti in vterum. Per te expugnato hoste antiquo, sunt aperta fidelibus regna cœlorum. Tu cum filio tuo sedes ad dexteram patris, tu ipsum pro nobis roga virgo Maria, quem nos ad iudicandum credimus esse venturum. Te ergo poscimus nobis tuis famulis subueni, qui precioso sanguine filij tui redempti sumus. Aeterna fac pia virgo,cum sanctis tuis nos gloria numerari. Saluum fac populum tuũ Domina, vt simus participes hæreditatis filij tui. Et rege nos,& custodi nos in æternum.Per singulos dies ò pia te salutamus. Et laudare te cupimus vlq; in æternum, mente & voce. Dignare dulcis Maria, nunc & semper nos sine delicto conseruare. Miserere pia nobis,miserere nobis. Fiat misericordia tua magna nobiscũ, quia in te virgo Maria cõfidimus. In te dulcis Maria speramus,nos defendas in æternum. Te decet laus,te decet imperiũ,tibi virtus & gloria in sæcula sęculorũ, amen.

Quicunque vult saluus esse, ante omnia opus est, vt teneat de Maria firmam fidem.Quam nisi quisq; integram inuiolatamq; seruauerit,absq; dubio in æternum peribit. Quoniam ipsa sola virgo manens peperit,sola cunctas hæreses interemit. Confundatur,& erubescat Hebræus,qui dicit Christum ex Ioseph semine esse natum.Confundatur Manichęus,qui dicit Christum fictum habere corpus. Palleat oĩs qui hoc ipsum aliunde non de Maria dicit assumpsisse. Idem nanque filius qui est patris in diuinis vnigenitus, & verus vnigenitus virginis Mariæ filius, in cœlis sine matre, in terris sine patre. Nam sicut anima rationalis & caro propter vnionem de homine verè nascitur, ita Deus & homo Christus,de Maria virgine verè generatur:induens carnem de carne virginis, quia sic genus humanum redimi congruebat. Qui secnndum diuinitatẽ æqualis patri, secundum verò humanitatem minor patre. Conceptus in vtero virginis Mariæ Angelo annunciãte de Spiritusancto, non tamẽ spiritussanctus est pater eius. Genitus in mundum sine pœna carnis virginis matris, quia sine delectatione carnis conceptus. Quem lactauit mater vbere de cœlo pleno,quem circunstant Angeli obstetricum vice, nunciantes pastoribus gaudium magnum.Hic à Magis muneribus adoratus,ab Herode in Aegyptum fugatus, à Ioanne in Iordane baptizatus,traditus,captus, flagellatus,crucifixus, mortuus, & sepultus. Cum gloria resurrexit, ad cœlos ascendit. Spiritumsanctũ in discipulos, & in matres misit. Quã demum ipse in cœlum assumpsit,& sedet ad dexteram filij, non cessans pro nobis filium exorare. Hæc est fides de Maria virgine,quam nisi quisq; fideliter, firmiterq; crediderit,saluus esse non poterit.

Kyrie eleison. Christe eleison. Christe audi nos. Christe exaudi nos.

Pater de cœlis Deus Mariæ conditor gloriosus, miserere nobis.

Fili redemptor mundi Deus,Mariæ nobilis fœcundator,miserere nobis.

Spiritus sancte Deus,Marię mirabilis obumbrator, miserere nobis.

Sancta Trinitas vnus Deus, qui Mariam glorificas, miserere nobis.

S.Maria,quæ totum mundum illuminas,	ora pro no.
S.Maria quæ tuos seruos exaltas.	ora pro no.
S.Maria quæ pro peccatoribus supplicas.	ora pro no.
S.Maria illuminatrix cordium.	ora pro no.
S.Maria fons misericordiæ.	ora pro no.
S.Maria splendor sanctæ Ecclesiæ.	ora pro no.
S.Maria flumen sapientiæ.	ora pro no.
S.Maria ab Angelo salutata.	ora pro no.
S.Maria per Spiritumsanctum obũbrata.	ora pro no.
S.Maria in cœlis glorificata.	ora pro no.
S.Maria rosa veris speciosa.	ora pro no.
S.Maria vitis frondens generosa.	ora pro no.
S.Maria dulcis virgo & speciosa.	ora pro no.
S.Maria à Deo patre sponsa electa.	ora pro no.
S.Maria verbi Dei mater præelecta.	ora pro no.
S.Maria à Spiritusancto protecta.	ora pro no.
S.Maria quæ Deum in vtero concepisti.	ora pro no.
S.Maria quæ Deum & hoiem genuisti.	ora pro no.
S.Maria virgo virginum signifera.	ora pro no.
S.Maria virga Iesse Christifera.	ora pro no.
S.Maria arbor vitæ fructifera.	ora pro no.
S.Maria fœminarum pulcherrima.	ora pro no.
S.Maria humilium humillima.	ora pro no.
S.Maria sanctarum sanctissima.	ora pro no.
S.Maria super oẽs diligentius amanda.	ora pro no.
S.Maria super oẽs excellẽtius magnificãda.	ora ꝓ no.
S.Maria mater conditoris.	ora pro no.
S.Maria mater redemptoris.	ora pro no.
S.Maria mater Saluatoris.	ora pro no.
S.Maria mater mundo desiderabilis.	ora pro no.
S.Maria inferis terribilis.	ora pro no.
S.Maria mater amabilis.	ora pro no.
S.Maria virgo plena gratia.	ora pro no.
S.Maria virgo plena clementia.	ora pro no.
S.Maria pia fundens solatia.	ora pro no.
S.Maria flos & decus virginalis.	ora pro no.
S.Maria fluuius sapientialis.	ora pro no.
S.Maria splendor & lux orientalis.	ora pro no.
S.Maria virtutum cœli Regina.	ora pro no.
S.Maria domus Dei cypresina.	ora pro no.
S.Maria cœli fenestra crystallina.	oro pro no.
S.Maria perpetuæ lucis aurora.	ora pro no.
S.Maria virga pulchra & decora.	ora pro no.
S.Maria melodia dulcis & sonora.	ora pro no.
S.Maria delitiarum Dei dapifera.	ora pro no.
S.Maria cœlestis curiæ pincerna.	ora pro no.
S.Maria paradisi porta peruia.	ora pro no.
S.Maria placitum Dei vmbraculum.	ora pro no.
S.Maria virginum noua exultatio.	ora pro no.
S.Maria mulierum prima benedictio.	ora pro no.
S.Maria miserorum pia consolatio.	ora pro no.
S.Maria vera salus & beatitudo.	ora pro no.
S.Maria charitas magnitudo.	ora pro no.
S.Maria pietatis latitudo.	ora pro no.
S.Maria mater orphanorum.	ora pro no.

S.Maria

Universidad de Deusto
Biblioteca

S.Maria mamilla orphanorum. ora pro no.
S.Maria mamilla paruulorum. ora pro no.
S.Maria consolatio afflictorum. ora pro no.
S.Maria cui Angeli obediũt & obsecrãtur. ora pro no.
S.Maria nobilis Regina cœlorum. ora pro no.
S.Maria cui sancti & sanctæ congaudent, & gratulantur. ora pro no.
S.Maria quam oĩa laudant & venerantur. ora pro no.
Propicia esto. pace nobis Domina
Propicia esto. lib.nos Dña.
Ab omni malo. lib.nos Dña.
Ab omni mala tentatione. lib.nos Dña.
Ab ira & indignatione Dei. lib.nos Dña.
A periclitatione & desperatione. lib.nos Dña.
A superbia precipitante. lib.nos Dña.
Ab auaritia deuastante. lib.nos Dña.
A peccato iræ & inuidiæ cruciante. lib.nos Dña.
A carnis tentatione vndiq; anxiante. lib.nos Dña.
A pcto gulę & castrimargiæ cõmaculãte. lib.nos Do.
Ab incursu hostis malignantis. lib.nos Dña.
Per dulcorem & gaudium de Christi incarnatione. lib.nos Domina.
Per dolorem & angustiã de illius passione. lib.nos Do.
Per gaudium & miraculum de illius resurrectione. lib.nos Domina.
Per fidem tuã de spiritussancti missione, lib.nos Do.
Per gaudium & lętitiã de illius ascensione. lib.nos Do.
Per gaudiũ & lætitiã de tua coronatione. lib.nos Do.
In hora mortis deuastante. lib.nos domina.
In iudicis districto examine. lib.nos Domina.
Ab inferni horribili cruciamine. lib.nos Domina.

PEccatores. Te rogamus audi nos.
Vt sanctam Ecclesiam pijssima Domina conseruare digneris. Te rogamus audi nos.
Vt iustis gloriam, peccatoribus gratiam impetrare digneris. Te ro.
Vt tribulatis cõsolationem, captiuis liberationem impetrare digneris. Te ro.
Vt famulos & famulas tibi deuotè seruientes consolari digneris. Te ro.
Vt populum christianum filij tui precioso sanguine redemptum conseruare digneris. Te ro.
Vt cunctis fidelibus defunctis requiem æternam donare digneris. Te ro.
Mater Dei. Te rogamus audi nos.
Mater charissima & Domina nostra miserere nobis; & dona nobis perpetuã pacẽ, Amen. Kyrie eleison Christe eleison Kyrie eleison. Pater noster. Et ne nos inducas in tentationem.
Ego dixi dña miserere mei, sana aĩam meã quia peccaui tibi. Conuerte misericordiã tuã super nos; & depreabilis esto super seruos tuos. Oñde potentiã tuã contra inimicos nostros; vt iustificeris in nationibus populorũ. Miserere seruorũ tuorũ, super quos inuocatũ est nomen tuũ; & ne sinas angustiari eos in tentationibus suis. Ne proijcias nos in tpe mortis nostrę, & succurre aĩę cũ deseruerit corpus suũ. Esto nobis Dña turris fortitudinis; & petra durissima cõtra inimicũ. Adiuua me Dña, ne corruã coram eo; fac vt conteratur sub pedibus meis. Exaudi orationem meam; & deprecationem meam: & contepescant aduersarij mei. Oremus.

Omnipotens sempiterne Deus, qui pro nobis de castissima Virgine Maria nasci dignatus es: fac nos tibi casto corpore seruire, & humili mente placere.

Oramus etiã te pijssima virgo Maria, mundi Regina & angelorum Domina: vt eis quos in purgatorijs ignis examinat, impetres refrigeriũ; peccatoribus indulgentiã, & iustis perseuerantiam in bono. Nos quoque fragiles ab omnibus instantibus defende periculis. Per dominum nostrum Iesum Christum.

EIVSDEM SERAPHICI DOCTORIS

Tractatus, qui corona B. Mariæ virginis intitulatur.

VM iucunditate memoriã nominis Mariæ celebremus, vt ipsa pro nobis intercedat ad Dñm nostrũ Iesum Christum. Amen. Gaude virgo Maria mater Christi, quæ per aurẽ concepisti Gabriele nuncio. Iesus fructus vẽtris tui, per te detur nobis frui, in perenni gaudio Amen. Amen. Aue Maria, Psalm. Magnicat.

Mediatrix Dei & hominũ, tu dignè magnificas Dominum, quæ sola concepisti filiũ, qui est vera salus humilium: hinc omnium Deum quęrentium generatio, te beatam dicere, & deuote salutare debet dicens. Aue Maria: vsque tui. Resp. Et beatus venter qui te portauit Domine Iesu Christe; & beata vbera quæ luxisti. O igitur mediatrix nostra Maria mater gratiæ, mater misericordię, pro nobis quæsumus intercede, vt verę cõpunctionis & deuotionis gratiam nobis inspirare dignetur dilectissimus filius tuus Dominus noster Iesus Christus. Qui cum &c. Gaude quia Deo plena, pepericisti sine pęna, cum pudoris lilio. Iesus fructus &c. Añ. Alma. Psal. Ad Dominum cum. Amen.

Alma redemptoris mater eximia, qui tua egressus claustra virginea: cum his pacificus fructus est incola, à quibus dura perpessus est verbera, vnde digna es ò virgo puerpera, vt omnis creatura te veneretur, & benedicat dicẽs: Aue, Resp. Et beatus. O igitur alma virgo Maria mater Dei dignissima, pro nobis quæsumus intercedere digneris, vt sanctum propositũ quod Deo inspirante concepimus, ad effectum salubriter perducere valeamus: præstante eodem Domino Iesu Christo benedicto filio tuo: Qui cum patre & spiritusancto, &c. Gaude quia tui nati, quem dolebas mortem pati, fulget resurrectio. Iesus &c. Añ. Regina cœli. Psal. Retribue seruo. Amen.

Regina cęli lætare cum iubilo: nam qui pendebat in crucis patibulo, surrexit verè summo diluculo; omni ablato contemptus opprobrio: vnde dignè oĩs homo, cum gaudio tibi congratulari & benedicere debet, dicens: Aue ma. Resp. Et beatus venter, &c. O igitur Regina cœli dignissima, ora pro nobis Deũ, & Dñm nostrum Iesum Christum, vt nos resurrectionis suę participes efficiat, in presenti per gratiam, & in futuro per gloriam. Qui cum &c. Gaude Christo ascẽdente, & in cœlũ te vidẽte, motu fertur proprio. Iesus fructus &c. Antiph. Imperatrix. Psal. In conuertendo. Antiph.

Imperatrix & mundi Domina, tuus natus cũ quanta gloria, nostræ carnis sumpta materia, capta præda conscendit æthera: hinc os cordis plenum lætitia, & lingua nra exultatione, te collaudet & benedicat, dicens. Aue ma. Resp. Et beatus. O igitur imperatrix & Domina nostra benignissima; iure matris impera tuo dilectissimo filio Domino nostro Iesu Christo, vt mẽtes nostras ab amore terrestrium, ad cœlestia desideria erigere dignetur. Qui viuit & reg. &c. Gaude quæ post Christũ scandis, & est honor tibi grandis in cęli palatio. Iesus. f. Añ. Aduocata Psal. Ad te leuaui.

Aduocata miserorum ad te sunt oculi seruorum, te assumpsit Rex cœlorũ super choros angelorũ, vbi cœtus beatorũ te dignè venerętur & benedicat in ęternũ dicens: Aue. Resp. Et beatus. O igitur glorioĩssima Dña excelsa super sydera, pijssima aduocata nostra suscipe laudum pia præcamina, quæ ad honorem quinq; vulnerum filij tui, & ad laudem sancti nominis tui de cãtauimus: & pro nobis quęsumus intercedere festina quatenus dulcissimus filius tuus Dñs noster Iesus Christus per suam magnam misericordiã, à vinculis peccatorũ nostrorũ nos eripiat, & in suo sancto seruitio nos conseruet, cõfortet, ac finaliter perseuerare faciat: nam te nihil negans honorat. Qui cum Deo &c.

EIVSDEM SERAPHICI DOCTORIS,

Cursus, Siue officium de passione Domini.

Ad matutinas.

DOmine labia mea aperies. Resp. Et os meum &c. Ver. Deus in adiutoriũ me. Resp. Dñe ad adiuuan. &c. Gloria & c. Alleluia. Inuitato. Christũ captũ & derisum, flagellatum & crucifixum. Venite adoremus. Psal. Venite exultemus Domino. Hymnus.

In passione Dñi qua datur salus homini; sit nostrũ refrigerium & cordis desideriũ. Portemus in memoria dolores & opprobria; Christi coronam spineam, crucem, clauos, & lanceam. Et plagas sacratissimas, omni laude dignissimas: acetum fel arundinẽ, & mortis amaritudinẽę. Hc omnia nos facient, & dulciter inebrient; nos repleant virtutibus, & gloriosis fructibus. Te crucifixum colimus, & toto corde poscimus, vt nos sanctorum cętibus coniungas in cœlestibus. Laus honor Christo vendito; & nostri causa prodito; passo morte pro populo; in aspero patibulo, Amen. Añ. Insurrexerunt. Psal. Quare fremuerunt gentes.

Insurrexerunt in me viri sine misericordia, & nõ pepercerũt aĩæ meæ. Ver. Reliqui domũ meã; dimiti hæreditatem meam. Resp. Dedi dilectam aĩam meã in manus peccatorũ. Pater noster. Absolutio. Passio Dñi nostri Iesu Christi perducat nos ad gaudia Paradisi. Amẽ. Iube Domine Bene. Per suam passionẽ, det nobis dominus suam benedictionem, Amen.

Lectio prima.

APprehẽdit Pilatus Iesum, & flagellauit eum; & milites plectentes coronã de spinis, imposuerũt capiti eius, & veste purpurea circundederũt eũ; & veniebant ad eũ & dicebant; aue Rex Iudęorum: & dabant ei alapas, & expuerũt in eũ; acceperunt arundinem & percutiebant caput eius. Tu aũt. Resp. Ecce vidimus eum non habentẽ spẽm neq; decorem, aspectus eius in eo nõ est, hic peccata nra portauit, & pro nobis dolens. Ipse aũt vulneratus est pp iniquitates nostras; cuius liuore sanati sumus. Ver. Verè languores nostros ipse abstulit, & infirmitates nostras ipse portauit. Ipse. Iube. Bene. Per virtutem sanctæ crucis, perducat nos Dominus ad gaudia veræ lucis. Amen.

Lectio secunda.

SVsceperunt ergo milites Iesum & duxerũt; & baiulans sibi crucẽ, exiuit in eũ qui dr caluarię locus; hebraice aũt golgota: vbi eũ crucifixerũt. & cum eo alios duos hinc & inde; mediũ aũt Iesum. Iesus aũt dicebat. Pater dimitte illi, non.n. sciunt quid faciunt. Tu aũt. Resp. O vos oẽs qui transitis per viam, attẽdite & videte: Si est dolor vester similis vt dolor meus. Ve. Attendite vniuersi populi, & videte dolorem meum. Si est dolor. Iube. Bene. Sanguinis Christi aspersio, sit nobis sempiterna salus & protectio. Amen.

Lectio tertia.

POstea sciẽs Iesus, quia oĩa cõsummata sunt, vt impleretur scriptura dixit, Sitio. Vas ergo erat positũ plenũ aceto. Illi ergo spongiã plenam aceto hysopo circũponentes; obtulerunt ori eius. Et cũ accepisset acetũ, dixit. Cõsummatũ est: & inclinato capite tradidit spiritũ. Tu aũt. Resp. Tenebrę factę sunt dum crucifixissent Iesum Iudei. Et circa horã nonã exclamauit Iesus voce magna: Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquisti me? Et inclinato capite, emisit spiritũ. Ver. Exclamans Iesus voce magna ait; pater in manus tuas comendo spiritum meum: Et inclinato. Gloria patri. Et. Ad laudes. Deus in adiutorium meum intende &c. Antiphona. Contumelias. Psalmus.

Vsquequo Dñe obliuiscris me in finem? vsquequo non auertis faciẽ tuam à me? Quandiu ponã consilia in aĩa mea? dolorẽ in corde meo per diẽ? Vsquequo exaltabitur inimicus meus super me? respice & exaudi me Domine Deus meus. Illumina oculos meos, ne vnquã obdormiam in morte; ne quãdo dicat inimicus meus, prqualui aduersum eum. Qui tribulat me exultabunt si motus fuero; ego aũt in misericordia tua speraui. Exultabit cor meum in salutari tuo. Cantabo Dño qui bona tribuit mihi, & psallam nomini Domini altissimi. Gloria patri. Aña. Contumelias & terrores passus sum ab eis; & Dominus mecum est tanquam bellator fortis. Capitulum.

Spiritus oris nostri Christus Dominus, captus est pro peccatis nostris: cui diximus, in vmbra tua viuemus in gentibus. Hymnus.

Christum ducem qui per crucẽ redemit nos ab hostibus, laudat cętus noster lætus, exultet cœlũ laudibus, Pœna fortis tuæ mortis, & sanguinis effusio: corda terant, vt te quærant Iesu nostra redemptio. Per ſelices cicatrices, sputa flagella verbera: nobis grata sunt collata ęterna Christi munera. Nostrũ tangat cor vt plangat, tuorum sanguis vulnerum: in qua toti simus loti, conditor almè syderum. Passionis tuæ donis, saluator nos inebria: qua fidelis dare velis æterna nobis gaudia. Amen. Ver. Dedit percutienti se maxillam. Resp. Fuit saturatus opprobrijs. Ad Benedictus Añ. Proprio filio suo nos pepercit Deus, sed pro nobis omnibus tradidit illum. Kyrie eleison, Christe eleison, Kyrie eleison, Domina. Oratio.

Domine Iesu Christe qui hora matutina pro nobis conspui, & alapis cędi voluisti, & cum gloria à mortuis resurrexisti, fac nos contumelias & opprobria pro tui nominis gloria portare: fac nos resurgere ad virtutes à vitijs, vt te videre possimus in Galilæa cum discipulis. Qui viuis & regnas. Commemoratio de beata virgine. Matutino tępore Mariæ nũciatur, qp à Iudæis perfidis Christus captiuatur: & toto corde tremuit, & male tractabatur. Ver. Nunquam mater pertulit dolores. Resp. Vt Maria filij considerans liuores. Oratio.

Pietatem tuam quæsumus Domine, qua pro nobis mortem subijsti temporalem, nec proprio corpori nec materno dolori parcere voluisti: fac vt nos tuæ matrisque passionis memores, vobiscum fœlicitatis perpetuæ simus participes. Qui viuis, & regnas. Ad primam. Deus in adiutorium meum. Hymnus.

Tu qui velatus facie fuisti sol iustitiæ flexus illusus genibus, cæsus quoq; vberibus. Te petimus attẽtius, vt sis nobis propicius, & per tuã clementiam perduc nos ad gloriam. Laus. Añ. Faciem meam. Psal.

Iudica me Deus, & discerne causam meam de gente non sancta: ab hoĩe iniquo, & doloso erue me. Quia tu es Deus fortitudo mea, quare me repulisti & quare tristis incedo

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſtis incedo dum affligit me inimicus? Emitte lucē tuā, & veritatem tuam, ipſa me deduxerunt & adduxerunt in montem ſanctum tuum, & in tabernacula tua. Et introibo ad altare Dei, ad Deum qui lætificat iuuentutem meā. Confitebor tibi in cithara Deus Deus, meus, quare triſtis es anima mea? & quare cōturbas me? Spera in Deo quoniam adhuc confitebor illi, ſalutare vultus mei & Deus meus. Gloria patri. Antiphona. Faciem meam non auerti ab increpantibus, & conſpuentibus in me. Capitulum.

Recogitate eū qui talē ſuſtinuit contra ſemetipſum à pēt̄oribus contradictionē, vt non fatigemini animis veſtris deficientes Ve. cū malediceretur non male dicebat. Reſ. Et cum pateretur non comminabatur. Ver. Dñe exaudi oīonem meam. Reſ. Et clamor me. Ofo.

Domine Ieſu Chriſte qui hora diei prima pro nobis peccatoribus Pilato iudici es pſentatus, & Marię magdalenæ apparuiſti: appare nobis per internā gratiam, & da reis veram pœnitentiā: vt de malis quæ cōmiſimus nos diſtricte iudicemus, ne in extremo iudicio deputemur ſupplicio: ſed tuis fidelibus aſſociemur in cęleſtibus. Qui viuis & regnas. Ad tertiā. Ver. Deus in adiutorium &c. Hy. Hora qui ductus tertia ſuiſti ad ſupplicia, Cſtriſte ſerendo humeris crucē pro nobis miſeris. Fac nos ſic te diligere ſanctamq; vitā ducere, vt valeamus requie frui cœleſtis patriæ. Laus. Aña. Dñs. Pſal.

Exaudi Deus orationē meam cū deprecor, à timore inimici eripe aīam meā. Protexiſti me à conuentu malignātium, à multitudine operantiū iniquitatem. Quia exacuerunt vt gladiū linguas ſuas, intenderunt arcum rē amarā, vt ſagittēt in occultis immaculatū. Subito ſagittabunt eū & non timebunt, firmauerūt ſibi ſermonem nequā. Narrauerunt abſconderent laqueos, dixerunt quis videbit eos? Scrutati ſunt iniquitates, defecerunt ſcrutantes ſcrutinio. Accede homo ad cor altū, & exaltabit Deus. Sagittę paruulorū factę ſunt plagæ eorum, & infirmatæ ſunt contra eos linguę. Conturbati ſunt oēs qui videbant eos, & timuit oīs homo. Et annunciauerunt opera Dei, & facta eius intellexerūt. Lætabitur iuſtus in Dño & ſperabit in eo, & laudabuntur omnes recti corde. Gloria. Aña. Dñs tanquam ouis ad occiſionem ductus eſt, & non aperuit os ſuum. Cap.

Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exēplum, vt ſequamini veſtigia eius: qui peccatum non fecit nec inuētus eſt dolus in ore eius. Ver. Propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucem. Reſ. Confuſione contempta Kyrie ele. Chriſte ele. Kyrie. ele. Oratio.

Domine Ieſu Chriſte qui hora diei tertia dura pro nobis ſuſtinuiſti verbera, & corda fidelium tuorū ſancti ſpiritus infuſione feciſti flammantia, da nobis malū quod fecimus digna caſtigatione punire, & flammas vitiorum noſtrorum lachrimis compunctionis extinguē vt dum de foris & intus affligimur, tui ſpiritus dulcedine conſolari mereamur. Qui viuis & reg. Ad vj. Deus in adiutorium meum. Hymnus.

Crucē pro nobis ſubijt, & ſtans in illa ſitijt Ieſus ſacratis manibus clauis ſolsisq; pedibus. Honor & benedictio ſit crucifixo filio, qui nos ſuo ſupplicio redemit ab exilio. Laus honor. Aña. Poſuerunt ſuper caput eius cauſam ipſius ſcripturam, Ieſus Nazarenus Rex Iudæorum. Pſal. Credidi propter. Capitulum.

Tradet autē iudicanti ſe iniuſtē, quia peccata noſtra ipſa pertulit in corpore ſuo ſuper lignū, vt peccatis mortui iuſtitiæ viuamus cuius liuore ſanati ſumus. Ver. Obtulit ſe quia ipſe voluit. Reſp. Et peccata noſtra ipſe portauit Kyrie eleiſon Chriſte eleiſon Kyrie eleiſon. Pater. Oratio.

Domine Ieſu Chriſte, qui hora diei ſexta pro ſalute noſtra manus in cruce expandiſti, & quinque vulnera pertuliſti; ad te cōfugientes brachijs miſericordiæ clementer ſuſcipe, & vulnera mentis noſtrę tuo ſana medicamine, vt purgati à peccatorum ſordibus, templum efficiamur Spirituſſancti. Ad nonam. Deus in adiutorium meum. Hymnus.

Beata Chriſti paſsio ſit noſtra liberatio, vt per hanc nobis gaudia parata ſint cœleſtia. Gloria Chriſto Dñi qui pendens in patibulo, clamans emiſit ſpiritū: mundumq; ſaluans perditum. Laus ho. Aña. Et cum. Pſal.

Voce mea ad Dñm clamaui, voce mea ad Dñm deprecatus ſum. Effundo in conſpectu eius orationem meā, & tribulationem meā ante ipſum pronuncio. In deficiendo ex me ſpiritū meū, & tu cognouiſti ſemitas meas. In via qua ambulabā, abſconderūt laqueū mihi. Conſiderabā ad dexterā & videbā, & non erat qui cognoſceret me. Perijt fuga à me, & non eſt qui requirat aīam meā. Clamaui ad te Dñe, dixi tu es ſpes mea, portio mea in terra viuentiū. Intende ad deprecationem meam, quia humiliatus ſum nimis. Libera me à perſequentibus me, quare confortati ſunt ſuper me. Educ de cuſtodia aīam meam ad confitendum nomini tuo, me expectant iuſti donec retribuas mihi. Gloria pa. Aña. & cum accepiſſet Ieſus acetum dixit: conſummatum eſt, & inclinato capite, emiſit ſpiritum. Capit.

Decebat eum per quem oīa, & propter quem oīa facta ſunt, qui multos filios in glorią adduxerat: auctorē ſalutis eorum per paſsionem conſummari. Ver. Tradidit in mortem aīam ſuam. Reſ. Et cum viris ſceleratis deputatus eſt. Kyrie elei. Chriſte elei. Kyrie elei. Domine exaudi orationem meam. Oratio.

Domine Ieſu Chriſte, qui hora dici nona pro ſalute noſtra humana in mortem animam tuam tradidiſti, & cœlos aſcendiſti: viuifica corda noſtra per infuſionem tui amoris, vt te diligere, menteq; cœleſtibus inhęrere & mortem tuam noſtrę carnis mortificatione imitari valeamus, vt dum tua paſsione participes efficimur, tuæ conſolationis nos facias eſſe conſortes. Qui viuis & re. Ad Vel. Deus in adiutorium meum intende. Aña. Dignus es. Pſal.

Exaltabo te Domine quoniā ſuſcepiſti me, nec delectaſti inimicos meos ſuper me. Dñe Deus meus clamaui ad te, & ſanaſti me. Domine deduxiſti ab inferno aīam meam, ſaluaſti me à deſcendentibus in lacū: Pſallite Domino ſancti eius, & confitemini memoriæ ſanctitatis eius. Qm̄ ira in indignatione eius, & vita in voluntate eius. Ad veſperum demorabitur fletus, & ad matutinum lætitia. Ego autē dixi in abundantia mea, non mouebor in æternum, Domine in voluntate tua, præſtitiſti decori meo virtutem. Auertiſti faciem tuam à me, & factus ſum conturbatus. Ad te Domine clamabo, & ad meum deprecabor. Quæ vtilitas in ſanguine meo, dum deſcendo in corruptionem? Nunquid confitebitur tibi puluis, aut annunciabit veritatem tuā? Audiuit Dominus, & miſertus eſt mei, Dominus factus eſt adiutor meus. Conuertiſti planctum meum in gaudiū mihi, concediſti ſaccum meum, & circūdediſti me lætitia. Vt cantet tibi gloria mea & non compūgar, Domine Deus meus in æternum confitebor tibi. Gloria patri. Aña. Dignus es Domine accipere librum, & aperire ſeptem ſignacula eius, quoniam occiſus es, & redemiſti nos Deo in ſanguine tuo. Capitulum.

Vidimus Ieſum propter paſsionem mortis ſuæ gloria & honore coronatum, vt gratia Dei pro omnibus guſtaret mortem. Hymnus.

Qui preſſura mortis dura, ſoluiſti nexus criminum, nos ad pacem duc veracem Ieſu corona virginum. In flagellis potum fellis bibiſti amariſsime, pro peccatis perpetratis æterne Rex altiſsime. Tuæ genti recolenti tuæ mortis ſupplicium, da virtutem & ſalutem Chriſte redemptor omnium. In amara crucis ara fudiſti riuos ſanguinis, Ieſu digne Rex benigne, cōlors paterni luminis.

luminis. Sanguis Chriſti qui fuiſti peremptor hoſtis inuidi, fac ſitire da venire ad cœnā agni prouidi. Amen. Verſ. Diſciplina pacis noſtræ ſuper eum. Reſpō. Quia liuore eius ſanati ſumus. Ad magnificat Antiphona Receſsit paſtor noſter bonus fons aquę viuę, quia animam ſuam poſuit pro ouibus ſuis, & pro ſuo grege mori dignatus eſt. Kyrie eleiſon Chriſte eleiſon Kyrie eleiſon. Oratio.

Domine Ieſu Chriſte, qui hora diei veſpertina diſcipulis tuis tradidiſti myſteria, & de cruce poſitus es, deponere mentis noſtræ vitia & perpetrata ſcelera, vt cū pura conſcientia eadem ſumamus myſteria, vt ſint nobis in remedium hic & in perpetuum. Qui viuis & regnas. Commemoratio virginis Aña. Regina clementiæ virgo mater Chriſti, cum videres filium tuum in cruce mori: nullus dolor ſimilis tuo dolori. Verſ. Quæ matris anguſtias poſſet lingua fari. Reſ. Cum viderent filium in cruce clauari. Oratio.

Domine Ieſu Chriſte virginis Mariæ fili dulciſsime, qui cum proditore cœnaſti: deinde captus viliter tractus fuiſti, præſta quæſumis, vt qui tibi & tuæ ſanctiſsimæ genitrici conpatimur, vobiſcum manere ſine termino mereamur. Qui viuis & re. Ad cōpletur. Conuertere nos Deus. Reſp. Et auer. Verſ. Deus in adiutorium. Antiph. Plangent eum. Pſal.

Domine Deus ſalutis meæ, in die clamaui & nocte coram te. Intret in conſpectu tuo oratio mea, inclina aurem tuam ad precem meam. Quia repleta eſt malis anima mea, & vita mea in inferno appropinquabit. Aeſtimatus cum deſcendentibus in lacum, factus ſum ſicut homo ſine adiutorio inter mortuos liber. Sicut vulnerati dormientes in ſepulchris, quorū non eſt memor amplius: & ipſi de manu tua repulſi ſunt. Poſuerūt me in lacu inferiori, in tenebroſis & in vmbra mortis. Super me confirmatus eſt furor tuus, & omnes fluctus tuos induxiſti ſuper me. Lōge feciſti notos meos à me, poſuerūt me abominationem ſibi. Traditus ſum & non egrediebar, oculi mei languerunt præ inopia. Clamaui ad te Domine, tota die expandi ad te manus meas. Nunquid mortuis facies mirabilia, aut medici ſuſcitabunt, & confitebuntur tibi? Nunquid narrabit aliquis in ſepulchro miſericordiam tuam, & veritatem tuam in perditionem? Nunquid cognoſcentur in tenebris mirabilia tua, & iuſtitia tua in terra obliuionis? Et ego ad te Domine clamaui, & mane oratio mea præueniet te. Vt quid Domine repellis orationem meam, auertis faciem tuam à me? Pauper ſum ego & in laboribus à iuuentute mea, exaltatus autē, humiliatus ſum & conturbatus. In me tranſierunt iræ tuæ, & terrores tui conturbauerunt me. Circundederūt me ſicut aqua tota die, circundederunt me ſimul. Elongaſti à me amicum & proximum, & notos meos à miſeria. Gloria patri. Aña. Plangent eum quaſi vnigenitum, quia innocēs Dominus occiſus eſt. Hymnus.

Qui iacuiſti mortuus, in petra Rex innocuus, fac nos in te quieſcere, ſanctamq; vitam ducere. Succure nobis Domine, quos redemiſti ſanguine: & duc nos ad cœleſtia æternę pacis gaudia. Laus honor Cſtriſto vendito. Capitulum.

Chriſto in carne paſſo, & vos eadem cogitatione armamini. Verſ. Et factus eſt in pace locus eius. Reſpon. Et habitatio eius in Syon. Ad nunc. Antipho. Saluator mundi ſalua nos, qui per crucem & ſanguinem redemiſti nos, auxiliare nobis te deprecamur Deus noſter. Kyrie eleiſon Chriſte eleiſon Kyrie eleiſon. Pater noſter. Verſ. Domine exaudi orationem. Reſponſ. Et clamor. Oratio.

Dñe Ieſu Chriſte, cuius ſudor hora completorij prę triſtitia animi factus eſt ſanguineus, & es ſepultus, à mulieribus es lamentatus, auſer à nobis triſtitiam, & da veram lætitiam, & à vanitate ſæculi nos veraciter ſepeli: & educ de oculis noſtris lachrymas piæ compaſsionis, vt dum deflemus tua, à te cōſolari mereamur hic & in cœleſti curia. Qui viuis & regnas.

EIVSDEM SERAPHICI DOCTORIS,

Curſus de Compaſsione beatæ Mariæ virginis.

DOmine labia mea aperies. Reſpō. Et os meū. Deus in adiutorū meū. Reſ. Dñe ad adiuan. &c. Inuitatoriū. Cum Maria virgine feruidè ploremus in ſepulchro poſitum. Venite adoremus. Pſal.

Venite mares fœminæq;, ploremus cū Maria virgine, planctibus fruamur inumis, facies rigādo lachrymis. Cū Maria Cor nr̄m ploret, & oculus noſter purgetur amoris ſtimulo: heu mater carēs cōtagio, tam dulci priuatur filio. Venite. Innocēs & expers criminis, moritur miſertus hoīs; meroris ſimus conſocij, cūſimus cā ſupplicij. Cum Maria. Gloria Virginis filio, qui in hoc exilio, ſe dedit tormētis aſperis, vitā reddēdo miſeris. Venite adoremus. Cū Maria vir. Hym.

Imperatrix clementię rorem infunde gratię, in meū cor tam aridum, vt tibi fiat placidū, Largire quòd concipiam tecum cordis anguſtiam, flens mortem quam rex patitur, per quem mundus conſtruitur. Tuus tractatur filius, longè quàm latro vilius: irriſus ſert ludibria, gente vallatur impia. Sit honor laus deuotio, Ieſu Mariæ filio, tenſo crucis patibulo, pro redimendo populo. Amen. Antiph. Noctem. Pſal.

Poſuerūt me in lacu inferiori. Super me cōfirmatus eſt furor. Lōge feciſti notos meos &c. Traditus ſum, & nō egrediebar, oculi languerūt prę inopia. Glora. patri. Aña. Noctē qua Chriſtus capitur, abſq; ſomno duxiſti, & ſoporatis cæteris, flens vigil permanſiſti. Ver. cæteri cū inter fletus obdormirent. Reſ. Tu ſola meſtas celebraſti vigilias. Pater noſter. Ver. Et. Reſ. Sed libera. Ab ſolutio. Noli me relinquere Ieſu fili bone, fac vt tecum moriar tali paſsione. Amē. Iube. Benedi. Pro nobis ora crucifixum virgo decora. Amen.

Lectio prima.

PRolem in cruce pendentē meſta mater aſpiciens, lachrymatur inceſſanter: pectus ſacrū percutiēs, plures mouit ad mœrorē, ſuo ploratu querulo, natum videns cruentatū crucis tenſum patibulo, animā meſtæ parentis tunc pertranſiuit acrius, iuxta verbum Symeonis heu paſsionis gladius: ſic dum plorat morte prolis, quē blaſphemauit populus, ſolus erat cōſolator eius cuſtos & diſcipulus. Tu aūt. Reſ. Conſolari mater non potuit, ſic tractatū videns quem genuit. Hæc dolorem maiorē habuit, quàm ſaluator qui tot ſuſtinuit. Verſ. Mortem Dei videns quem aluit, nulla mater ſic vnquā doluit. Hęc do. Iube. Bene. Mors prolis Dei patris, vita nobis ſit precibus pie matris.

Lectio ſecunda.

DVm de cruce depoſitus ad tumulū portaē, inter dolores anxios, portātes ſic affāt: ſuſtinete paululū q̄ dolorem meū plangā, & meum dilectiſsimū deoſculer, mihi meū dilectiſsimū ſubtrahere nolite. Si ſepelri debeat me ſecū ſepelite. Acceſsit ſic exanimis, ſe ſuper corpus iecit, & ſacrū vultū lachrymis rigādo madefecit. Tu aūt. Reſ. Dū videret ſupplicia prolis exquiſita, torqueē, & anguſtia mater infinita, triduano ſpacio dū langueret ita. Squalet eius facies nuper tā

Universidad de Deusto
Biblioteca

polita. Ver. Pena tã exaſperans nunquã eſt audita: lõgè ſibi charior erat mors quàm vita: Squalet. Iube. Bened. Sic nobis pacifica tremendum virgo pudica. Amen.

Lectio tertia.

FIlij preſentia mater deſtituta, Gabrielem angelũ ſic eſt allocuta. Aue plena gratia, mihi protuliſti, nunc amaritudine ſum repleta triſti, ſubſequẽter (inquiens) Dñs eſt tecum, heu iacet in tumulo nec eſt vltra mecũ, oĩs benedictio quã tu ſpopondiſti mihi, fit contraria propter mortẽ Chriſti. Tu aũt, Reſ. Cum videret ꝙ clauſo tumulo priuaretur tã dulci ſpeculo, præ dilecto ſtans cum diſcipulo. Corde plorat magis, quàm oculo, verſ. Lachrymarum fluẽte riuulo, fletum monit aſtanti populo. Corde. Gloria patri. Corde. Ad laudes. Deus in adiutorum. Antiphona. Fit vox. Pſal.

Ego ſum vermis & non homo, opprobrium hoĩum & abiectio plebis. Oẽs videntes me deriſerunt me, locuti ſunt labijs, & mouerũt caput. Speraui in Dño eripiet eum, ſaluum faciet eum, qm̃ vult eum. Quoniã tu es qui extraxiſti me de ventre, ſpes mea ab vberibus matris meæ, in te proiectus ſum ex vtero. Glor. patri, Antip. Fit vox nimis flebilis vox nimis amara matris, quando capitur ſua proles chara. Capit.

Cũ audiſſet virgo, ꝙ filius eius captus eſſet à Iudeis, & ad Annã duceretur ianuis clauſis, ſacrum pectus tundere & lachrymas effundere non ceſſauit. Hymnus.

O gloriola Domina, quæ tua cruciamina, cũ Barrabas dimittitur, & pœnas Chriſtus patitur. Paſtorẽ heu percutiunt, oues diſperſæ fugiunt, te ſola cum diſcipulo manente ſub patibulo. Nec mirum ſi ſis anxia, viſa crudeli furia, te ſciens puram virginem genuiſti Deum & hominem, Sit honor. Ver. Nũquam mater pertulit tam anxios dolores, Reſ. Vt Maria conſiderans filij litiores. Ad benedictus, Aña. Tanquam latro capitur, vndiq; conſtrictus cæditur, conſpuitur alapis afflictus, ô matris angustiæ cum audiret ictus, pro nobis hæc tolerans ſit rex benedictus. Pſal. Benedictus, verſ. Domine exaudi. Oratio.

Propter terrores illius commotionis, quo cor tuum contremuit virgo beatiſsima, qm̃ audiſti filium tuũ dilectiſsimũ ab impijs captum, ligatũ, & ad ſupplicia tractum, & traditũ, adiuua nos vt cor nr̃m nunc pro delictis noſtris terreatur, & moueatur ad pniam, ne mortis in hora ad occurſum aduerſarij paueat, aut ad aſpectum tremendi iudicis accuſante cõſcientia cõtremiſcat, ſed potius faciẽ ſuam videns in iubilo delectetur, ineffabiliterq; lætetur. Præſtante eodẽ Dño noſtro Ieſu Chriſto, qui cum patre & ſpiritu ſanct̃o viuit, & regnat. Ad primam. Deus in adiutorium. Hymnus.

Ieſu nate de virgine ex myſtico ſpiramine, qui mortem crucis pateris, confoſſus plagis aſperis. Amore matris anxiæ noſtræ parcas miſeriæ, ſuique fletus copia perducat nos ad gaudia. Sit honor. Antiphona. Stabat Maria. Pſal.

Altiterunt reges terræ & princi. Dirumpamus vincula eorum. Qui habitat in cœlis irridebit eos. Tũc loquetur ad eos in ira ſua. Gloria patri. Aña. Stabat Maria mater pia foris plorans acriter, regem mundi furibũdi dum tractarent viliter. Capit.

Sit tuarum obſecro lachrymarũ riuus, in corde meo lapideo mœroris motiuus, Reſ. Deo Gratias. Verſ. Per Mariæ lachrimas pater pietatis, Reſ. Nobis veram gloriam confer cum beatis. Verſ. Domine exaudi. Oratio.

Propter gemitus & lachrymas quibus afficiebaris virgo dulciſsima, qm̃ vidiſti filium tuũ dulciſsimũ iudici pñtari, acriter flagellari, varijs illuſionibus, & oppobrijs affici, impetra nobis dolorẽ pro peccatis noſtris, & lachrymas ſalutiferæ contritionis, & adiuua nos, ne nobis poſsit inimicus illudere, neq; diuerſis pro libitu ſuo tentationibus flagellare, deuictosq; ſtatuere terribili iudici, ſed magis ipſi accuſemus, & iudicemus noſmetipſos de exceſsibus noſtris, & veræ pñę diſciplinis flagellemus, vt veniam & gr̃am in tpe neceſsitatis tribulationis, & angustiæ inueniamus, præſtãte eodẽ, &c. Ad iij. verſ. Deus in adiutorium, &c. Hym. Ieſu nate de virgine. Antiphona. Quam putamus. Pſal.

Quoniam pp te ſuſtinuiſti opprobriũ, operuit confuſio faciem meã. Extraneus factus ſunt fratribus meis & peregrinus filijs matris meæ. Qm̃ zelus domus tuæ comedit me, & opprobria exprobrantiũ tibi ceciderũt ſuper me. Et operuit in iciunio aĩam meam, & factũ eſt in opprobrium mihi. Glo. Aña. Quam putamus matris meſtitiam, cum videret prolis angustiã? non dolor eſt, vt matris virginis plorantis Dei & hominis. Cap.

Dum Chriſtus ad locum Caluariæ duceretur, & crucem ſibi baiularet, ſequebatur eum mater mœſtiſsimas voces emittens, & vberes effundens lachrymas, pectus ſacrum percutiens. verſ. Quæſo mihi miſero virginum Regina. Reſpon. Tecum flendi lachrymas vbere propria. Oratio.

Propter anguſtias & cruciatus quos cor tuũ ſuſtinuit virgo beatiſsima, qm̃ audiſti filium tuũ dilectiſsimum adiudicatũ morti & crucis ſupplicio, ſucurre nobis tpe infirmitatis noſtrę, qm̃ corpus noſtrũ dolore infirmitatis cruciabitur, & ſpiritus noſter hinc pp inſidias Dæmonũ, illinc pp terrorem diſtricti iudicis anguſtiabitur, ſubueni (inquam) nobis Dña tunc, ne damnationis æternæ contra nos proferatur ſnia, aut ne flãmis gehennalibus tradamur æternaliter cruciandi. Præſtante eodem. Ad ſextam. Deus in adiutoriũ meum. Hymnus, Ieſu nate de virgine, Antiph. Ad locum. Pſal.

Aruit tanquam teſta virtus mea, lingua mea adhæſit faucibus meis, & in puluerẽ mortis deduxiſti me. Qm̃ circundederunt me canes multi, concilium malignantiũ obſedit me. Foderunt manus meas & pedes meos, dinumerauerunt omnia oſſa mea. Ipſi verò conſiderauerunt & inſpexerunt me, diuiſerunt ſibi veſtimenta mea, & ſuper veſtem meam miſerunt ſortem. Gloria patri. Antiphona. Ad locum ſupplicij virgo cum veniſſet, poſtquam ſuum filium & crucem conſpexiſſet, augentur planctus & lachrymæ multiplicantur dolores & anguſtiæ. Capitulum.

Erecta cruce Ieſus aſcendit & extendit brachia, manus & pedes clauantur, qui videns pijſsima mater præ dolore defecit, verſ. Rota rubens vertitur, heu mortis in pallorem. Reſponſ. Cum in terram fluere, ſacrum videret cruorem. Oratio.

Propter doloris gladium, qui pertrãſiuit aĩam tuam virgo dulciſsima, qm̃ filium tuum dilectiſsimum cernebas nudum in cruce leuatum, clauis perforatum, ac per omnia laceratum plagis ac verberibus, necnon & vulneribus, adiuua nos, vt cor noſtrum nunc compaſſionis, & compunctionis gladius perſodiat, diuiniq; amoris lancea vulneret, ita vt oĩs peccati ſanguis effluat à pectore noſtro, & à noxijs vitijs emũdemur, virtutũ indumẽtis decoremur, ſemperq; mente ac corpore de hac valle miſeriæ leuemur ad cęleſtia, quo tãdem cum promiſſus dies aduenerit, peruenire ſpiritu & corpore mereamur, Præſtante eodem Dño noſtro Ieſu Chriſto filio tuo, qui cum patre. Ad nonam. Deus in adiutorium, &c. Hym. Ieſu nate de virgine. Aña. Agnus. Pſal.

Tu ſcis improperiũ meũ, & confuſionẽ meã, & reuerentiã meã. In conſpectu tuo ſunt oẽs qui tribulant me, improperiũ expectauit cor meũ & miſeriã. Et ſuſtinui qui ſimul contriſtaret, & nõ fuit, & qui conſolaretur & nõ inueni. Et dederũt in eſcã meã fel, & in ſiti mea potauerũt me aceto. Aña. Agnus mitis caput excutiens, heli clamat in cruce moriẽs, plorat mater, cũ ipſo patitur, ad clamorẽ eius ferè cõmoritur. Capitulũ. Clamor

Clamor Chriſti matrem anguſtiat, nullus planctus plangentem faciat, eſt vtriſque compaſsio, nam præceſsit ſumma dilectio, Verſ. Virgo filium tuum in cruce conclauatum, Reſponſ. Redde tuis precibus miſeris placatum. Oratio.

Propter grauamen & tormentum quo torquebatur ſpiritus tuus virgo ſanctiſsima, quando iuxta crucẽ filium tuum præ doloribus voce magna clamantem te matrem dilectam Ioanni commendatam, in manusq; Dei patris ſpiritum commendantem attendebas, ſucurre nobis in fine vitæ noſtrę, & maximè tunc, quando lingua noſtra nequiuerit ſe ad te inuocandum mouere, cum oculi noſtri lumine priuabuntur, aures ſurdeſcent, & obturabuntur, omnesq; vires ſenſuum noſtrorũ deficient, memento piiſsima Dña tunc, ꝙ nunc fundimus preces ad aures tuæ pietatis & clementiæ, & ſubueni nobis in illa hora extremæ neceſsitatis, ac filio tuo dilectiſsimo commenda ſpiritum noſtrum, per quem tuo interuentu à tormẽtis & terroribus omnibus eruamur, & ad deſideratam cœleſtis patrię requiẽ perducamur. Præſtante eodem. Ad veſperas, Deus in adiutorium meum intende. Pſal.

Saluum me fac Deus, quoniam intrauerũt aquę vſque ad animam meam. Infixus ſum in limo profundi, & non eſt ſubſtãtia. Veni in altitudinem maris, & tempeſtas demerſit me. Laboraui clamans, raucę factę ſunt fauces meæ, defecerũt oculi mei dum ſpero in Deum meum. Gloria patri. &c. Antiphona. Omnis ætas deſleat mortem ſaluatoris, gloriosæ virginis prętextu doloris. Capitulum.

Mihi abſit gloriari niſi in cruce Domini noſtri Ieſu Chriſti, per quem mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo. Reſ. Deo gratias. Hymnus.

Caſtæ parentis viſcera, pœna torquẽtur aſpera, dum illum quem conceperat, verbo peruerſi verberant. Illum tractant crudeliter, cædunt, cruentant acriter, hæc audiens anxiæ matris creſcunt anguſtię. Sed cũ ad mortem ducitur, hunc mater triſtis ſequitur, pectus perſundens fletibus, afficiens liuoribus. In cruce dum extenditur, videns mater ꝙ moritur, nullus dolor amarior, nã nulla proles charior. Sit honor laus, verſ. Nulla nouit genetrix anguſtias tã duras. Reſ. Cũ plagas inſpiceret, & capitis puncturas. Ad mag. Aña. Virgo paſſo filio pœnas cordis indicat, & plebis in medio dolorem cordis replicat, vrgente ſupplicio mœſta voce ſupplicat, quæ quõdam præ gaudio cecinit magnificat. Pſal. Magnificat. ver. Domine exaudi. Oratio.

Propter planctum acerbi eiulatus, quẽ profundo pectoris fonte manante abſcondere nõ valebas virgo catholiſsima, qm̃ (vt piè creditur) in amplexu ruebas exanimi corporis filij tui de cruce depoſiti, cuius genas antè nitentes & ora rutilantia, mortis cõſpiciebas profundi palloribus, ipſumq; totum concuſſum cernebas liuidũ liuoribus, ac conciſum vulnere ſuper vulnus, auxiliare nobis, vt nũc ſic noſtra plangamus facinora, & emplaſtris pniæ peccatorum curemus vulnera, dum corpus nr̃m morte deformatur, noſtra tũc rutilet aĩa candore innocentiæ, quatenus dignisimus frui melliſluis oſculis, cõſtringamurq; amoroſis amplexibus ſuper omnia dulciſsimi filij tui Domini noſtri Ieſu Chriſti. Qui. Ad completorium. Conuerte nos Deus ſalutaris, Reſ. Et auerte iram tuam. Deus in adiutorium, &c. Anthip. Nos matris compaſsio. Pſal.

Aduerſum me ſuſurrabant omnes. Verbum iniquũ conſtituerunt. Etenim homo pacis meæ. Tu autẽ Domine miſerere. Gloria patri. Antip. Nos matris compaſsio Ieſu Rex inſignis, ſeruet à voragine gehennalis ignis. Hymnus.

O genetrix egregia, cũ Iudæos in furia Chriſtũ videres capere, cor tuũ cępit tremere. Alta ducens ſuſpiria, tu ſequebaris anxia, in fletibus exuberans, ad templum vſque properans. Sit honor laus. Capitulum.

Sepulto Dño diſperſisq; diſcipulis, fides vniuerſalis Eccleſiæ ſolum in Dñi matre manebat, verſ. Poſt mortem filij, virgo cũ Ioanne permanebat, Reſ. Parata ſemper ad carcerem & ad mortẽ. Ad nunc dimit. Aña. Paſſionis gladius virgo carens crimine, tuam pertranſiuit animam, omni cum grauamine, quod promiſit Symeon plenus ſacro flumine, cum in tẽplo dixit. Nunc dimittis domine. Oratio.

Propter ſingultus & ſuſpiria, indicibiliaq; lamenta, quibus affligebantur intima tua virgo glorioſiſsima, qm̃ filium tuum vnigenitum aĩæ tuæ ſolatium tibi ſublatũ atq; ſepultũ videbas, ad nos exules filios Euæ ad te clamantes & ſuſpirantes in hac valle lachrymarum, illos tuos miſericordes oculos conuerte, & Ieſum benedictum fructũ ventris tui nobis poſt hoc exiliũ oſtende, tuisq; ſuffragãtibus meritis, eccleſiaſticis ſac ſacramentis muniri, & fine beato conſummari, & æterno iudici tandem miſericorditer præſentari. Præſtante eodem Domino noſtro Ieſu Chriſto filio tuo, qui cum patre & Spiritu ſanct̃o viuit, &c.

EIVSDEM SERAPHICI DOCTORIS

CARMINA SVPER Cant. Salue regina.

Salue.

Alue regina virginum ſtella matutina,
Sordidorum criminum vera medicina,
Conſolatrix hominum qui ſunt in ruina:
O verè peccaminum verè draconina.

Regina.

Regina regnantium virgo puellaris,
Peperiſti filium mater ſingularis,
Sacratum pallacium Dei conuocaris,
Diuinum auxilium nobis largiaris.

Miſericordiæ.

Fons miſericordiæ dici meruiſti,
Atque mater gratiæ, quæ concepiſti,
Summum regem gloriæ, quem pòſt peperiſti,
Largitorem veniæ mundo contuliſti.

Vita.

Vita, via, veritas eſt de terra nata,
Et tua virginitas reſtat illibata,
Nam tua humilitas fuit operata,
Quòd in te diuinitas eſſet incarnata.

Dulcedo.

Dulcedo dulcedinis fructus benedictus,
Ventris tui virginis agnus Dei dictus,
Cuius vnda ſanguinis homo derelictus,
Lotus labe criminis eſt, & Dæmon victus.

Et ſpes noſtra.

Et ſpes noſtra ſolida es virgo Maria,
Virga Ieſſe florida vt in Iſaia
Rore cœli madida dicit propheta, Iſa. 11.
Pulchra vt nix candida mater Dei pia.

Salue.

Salue lux fidelium fulgens vt aurora,
Quæ es ſupra lilium pulchra & decora,
Omne quod eſt noxium tolle ſine mora:
Et Dei auxilium pro nobis implora.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ad te.
Ad te clamamus miseri multum desolati.
Nobis aures aperi pectoris sacrati.
Vt à fauce inferi per te liberati,
Consequamur liberi viam tui nati.
Clamamus.
Clamamus deuotius ad te suspirantes:
Et affectuosius te piè precantes.
Dele quod inter ius malè cogitantes
Gessimus,exterius opere peccantes.
Exules.
Exules exilio omnes sumus dati,
Pro parentum vitio gloria priuati.
Paradisi gaudio & exorbitati
Tuo beneficio sumus reparati.
Filij:
Filij suspirijs prodere coguntur,
Mundi pro miseria per quam inuoluuntur.
Ad damnata vitia sæpe dilabuntur.
Sed misericordia tua fulciuntur.
Euæ.
Euæ lapsus intulit damnum desperatum.
Et à nobis abstulit gaudium beatum.
Et post Euam contulit virgini incarnatum.
Quando mortem sustulit,diluit peccatum.
Ad te.
Ad te clamant iugiter tui famulantes,
Et in te fideliter omnes suspirantes.
Iuuamen humiliter tuum implorantes,
Quos misericorditer audias clamantes.
Suspiramus.
Suspiramus fletibus nostris pro peccatis.
Et multis gemitibus per nos perpetratis.
Sed in te confidimus mater pietatis.
Verè pœnitentibus veniam da gratis.
Gementes.
Gementes recolimus mala retroacta.
Quæ inique gessimus mente non coacta.
Sed in te confidimus Maria intacta,
Vt à te quæ petimus,sint in nobis facta.
Et flentes.
Et flentes doloribus mente verecunda,
Lumen nostris cordibus infunde facunda:
Vitiorum sordibus benignè tu munda,
Iunge nos cœlestibus Maria iucunda.
In hac valle.
In hac valle misera multum tenebrosa,
Hominum sunt genera multum fœdosa.
Nam eorum opera sunt contagiosa,
Propter facta scelera & opprobriosa.
Lachrymarum.
Lachrymarum tumuli non prosunt vel aquæ:
Cum senes & paruuli & plebs vnaquaque
Timeant quod æmuli quærunt circunquaque,
Et fratres huius sæculi trahunt vsquequaque.
Eia ergo.
Eia ergo digne ad nostras mentes,
Atque lapsus erige: conforta trementes,
Et errantes corrige te piè quærentes,
Miseros nos dirige in te confidentes.
Aduocata.
Aduocata libera coram saluatore:
Postulare propera consuetoq; more,
Et pro gente misera benigno fauore,
Natum tuum mitiga materno amore.
Nostra.
Nostra spes fidelium semper fuit talis,
Est & erit,omnium mater virginalis,
Vt nobis præsidium ciuitas regalis,
Sit atque remedium pulsis procul malis.
Illos tuos misericordes oculos ad nos conuerte.
Illos pios oculos & misericordes
Conuerte ad famulos in bono discordes:
Et ad malum sedulos fortius concordes,
Nostræ carnis stimulos deleas & sordes.
Et Iesum benedictum fructum.
Et Iesum vnigenitum fructum benedictum.
Monstra nobis inclytum pium & non fictum:
Per quem genus perditum à Deo in æuum victum,
Datum in interitum reuixit inuictum.
Ventris tui.
Ventris tui viscera Iesum portauerunt,
Et beata vbera ipsum lactauerunt,
Cui Iudæi vulnera dira intulerunt,
Et ipsum post verbera cruci tradiderunt.
Nobis post hoc exilium ostende.
Nobis post hoc exilium benignum ostende:
Iesum tuum filium & nobis impende:
Verum pattocinium & maternum extende,
Et cum ad iudicium erimus defende.
O clemens.
O clemens clementia summæ bonitatis,
Adonay filia flos virginitatis,
Damnatorum venia mater pietatis,
Virginum lætitia stola charitatis.
O pia.
O pia pijssima Regina cœlorum,
Omnium digna ditissima Deifæculorum,
Virgo prudentissima gemma confessorum,
Atque iucundissima laus Apostolorum.
O dulcis.
O dulcis dulcissima,super faua melle,
Columba castissima,carens omni felle,
Mater benignissima,iuxta nostrum velle,
Cuncta fœtidissima à nobis repelle.
Meria.
Maria eximia,natum deprecare,
Vt quicunque omnia hæc vult recitare,
In tui memoria,& te collaudare,
Dignetur in gloria sua collocare.

SEAPHICI DOCTORIS
S. BONAVENTVRAE,

In Sacra Missæ mysterium expositio.

Ad Hebr. 9

HRISTVS assistens Pontifex. Apostolus ad Hebræ.dicit illa verba de Dño Iesu & vero Pontifice. Iste nanq; pontifex tantæ dignitatis est, ꝙ etiam pontifices, & sacerdotes nostri in oĩbus quæ in missa faciunt ipsum representant. Vnde vt cum maiori reuerentia & deuotione, sacrosancta missarum solennia audire velitis, Quid missa significet,& quomodo Christũ tam missa quàm sacerdos representet compendiosè dicere volo. Sciendum igitur, ꝙ sacerdos primò capiti amictum superponit quod humerale dicitur,quod vsque ad humeros descendit, & inter consecratas vestes computatur, postea albam, & cingulo se cingit, postea manipulum in leua manu sumit, postea stolam lõgam collo superponit, & eam cancellatam in pectore ad modum crucis,iuxta vtrunq; latus cingulotenus ligamentis applicat, postea casulam induit, & sic ad altare procedit. Si quis ex his indumentis per obliuionem aliquid omitteret grauiter peccaret. Quid autem hæc significent breuiter

Cuilibet ornamẽto sacerdotis significatio.

breuiter videamus. Humerale caput cooperiens signat quòd Christus qui est caput Ecclesiæ diuinitatem in humanitate abscondit. Alba munda & longa magnã Christi munditiam significat, quia Petrus dicit ꝙ Christus peccatum non fecit,nec inuentus est dolus in ore eius.Hanc munditiam Christus in baptismo nobis tribuit. Linea enim alba per aquam dealbatur, & Ecclesia per baptismum Christi candidatur. Cingulus de signat virginitatem Christi, & suæ castissimæ matris quam nos habere docuit dicens.Sint lumbi vestri precincti,&c. Manipulus in leua est humilitas Christi in hac vita,vel manipulus in leua designat pugnam Christi pro iustitia,ipse enim pro iustitia pugnauit, mundũ superauit,& Diaboli potestatem deiecit,& idcirco manipulus in leua clypeum vel pugnam pro iustitia designat.Ad hanc nos hortatur Christus dicens. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam,&c. Stola longa supra collum ante cor & vsque ad pedes dependens signat obedientiam Christi & voluntariam seruitutem pro nobis. Ipse enim pro salute nostra factus est patri obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis, & hoc designat cancellata stola in pectore ad modum crucis. Designat etiam crux in pectore passionem Christi, quam circunferre peruigili meditatione debemus, vna cum sacerdote in corde & corpore per mortificationem terrenæ delectationis. Designat etiam crux ante pectus sacerdotis cancellata, populum Iudaicum in sinistram partẽ transire, qui Christum occidit,& in ipsum credere noluit. Populus autẽ gentilis in Christum credidit, & se in dexteram partem per fidem collocauit, quod expressum est in Genesi,quando Iacob nepotibus suis, videlicet Manasse, & Effraim benedicens cancellatis manibus, dexteram supra iuniorem,scilicet Effraim, leuam verò supra seniorem.s.Manassen posuit & ait.Benedicat Deus pueris illis. Casula,id est,parua casa vel domus,signat cœlum & terram,quæ Christus sua maiestate implet sicut ipse dicit per Prophetam. Cœlum & terram ego impleo.Casula etiam designat charitatem qua diligere debemus amicos in Deo,& inimicos propter Deum, sicut Christus nos docuit verbo,& exemplo, per anteriorem partem casulæ designantur amici,per posteriorem inimici.Vnde Christus dixit in S.Matth. Diligite inimicos vestros,&c.Dicitur autem missa à mittendo & representat legationem inter homines & Deum † Deus enim mittit filium suum Christum in altari, & iterum mittit Ecclesia fidelis eundem Christum ad patrem vt pro peccatoribus intercedat.Item ante inceptionem missæ sacerdos dicit confessionem,quia licet sit nuntius & legatus fidelium,tamen se scire debet peccatorem esse,accusans se de peccatis suis,sicut scriptum est.Iustus in principio accusator est sui. Signat etiam confestio ante missam, quod Christus pro peccatis nostris mortuus est,iustus pro iniustis,vt nos offerret Deo patri, & ipse Christus in persona peccatorum dicit in Psalm.Longè à salute mea verba delictorum meorum,quasi dicat,peccata populi mei non permittũt me viuere,sed oportet vt pro peccatoribus moriar,& sic eos patri meo reconciliando offeram. Item post confessionem sacerdos accedens altare illud oscu latur,signans per incarnationem, & passionem Christi salutem & pacem Iudæis & gentibus ad fidem Christi conuersis esse nuntiatam.In dextro enim cornu altaris Iudæi,in sinistro verò gentiles designati sunt. Vnde & missa in dextero cornu inchoatur,quia ex stirpe Iudeorum Christus humanitatem assumpsit.Beata enim virgo Maria de Regia stirpe Dauid originem duxit quæ de spiritu sancto Christum Dominum nostrum cõcepit. Tandem chorus vel sacerdos introitum missæ incipit,quem omnes astantes clerici concorditer cantare debent. Chorus nanque græcè concordia dicitur latinè.Quod autem introitus bis cantatur per hoc desiderium antiquorũ patrum designatur, in quorum persona Es.dixit ãe incarnatione Christi quam prophetæ,& Patriarchæ desiderabant.Vtinam dirumperes cœlos& descenderes,quorum tandem audiens clamorẽ dominus venit in mundum,sicut ipse per Psal.dicit. Propter miseriam inopum, & gentium pauperũ nũc exurgam dicit dominus.Itẽ ꝙ introitus bis cantatur designat,ꝙ qui venturus erat, Deus & homo in vna persona existeret.Item ꝙ introitus bis cantatur & in medio Sancta Trinitas per gloria Patri collaudatur,signat ꝙ Christus de virgine natus introiuit in hunc mũdũ & fidem Trinitatis nobis insinuans, iterum ascendendo introiuit in cœlum,quem multi sanctorum imitati sunt,qui licet hunc mundum per natiuitatem & per propagationem carnis introierunt, & carnaliter de parentibus nati sunt,tamen per fidem Sanctę Trinitatis in baptismo,vel effusionẽ sanguinis pro Christo sunt renati, & sic Angelicis choris associati, vñ & Kyrie eleison,noues decantatur quia dragma decima.s. humana natura quæ perdita erat,inter nouem choros Angelorum per incarnationem Christi instauratur, & quia sancti Angeli de hac instauratione gratulantur, hymnus Angelorũ.s.Gloria in excelsis Deo, quẽ ipsi in natiuitate Christi cantauerũt,per sacerdotẽ lætanter inchoatur,hoc signans,ꝙ Christus propter humani generis restaurationẽ,incarnari dignatus est.Quæ autẽ in hoc hymno sequuntur.s.laudamus te vsq; ad finẽ,B.Telesporus Papa post sanctũ Apostolũ Petrũ numero octauus,apposuit se dr̃,licet quidã sanctũ Hilariũ Episcopũ Pictauiẽsem & doctorẽ præcipuũ hæc apposuisse contẽdant. Vnde sciendũ ꝙ cũ Kyrie eleison cantamus Dñi Dei nostri misericordiam prouocamus & vt nostri misereatur inuocamus. Kyrie eleison interpretatur, Dñe miserere, vnde referuntur ad personas diuinas.s. Deus pater miserere.Christe ele. Dñe Iesu Christe filij Dauid miserere. Kyrie ele. Dñe spiritussancte miserere,q.d.Ecclesia catholica. Sãcte pater qui filiũ tuũ misisti, vt ex virgine Maria nasceretur miserere nobis, vt nouẽ choris Angelorũ associemur,Christe fili Dei viui qui de virgine Maria nasci dignatus es,miserere nobis. Sãcte spiritus qui Mariã Virginẽ,tua gratia implesti,qñ Christũ cõcepit miserere nobis.Sic autẽ trinitatẽ per Kyrie el. & Christe ele,inuocamus,& Gloria in excelsis subiungimus,vt ostendamus,nos eundẽ Deũ colere in terris, quẽ Angeli venerãtur in cœlis.Post hoc sequitur Oratio,quæ collecta dicitur,eo ꝙ oẽs astantes missæ, se de beant deuote colligere,& cũ sacerdote fideliter orare. Et huic orationi præmittitur salutatio,scilicet Dominus vobiscum,& hæc salutatio pertinet ad simplicem sacerdotem,Episcopi autem qui sunt vicarij Christi salutare solent populum ea salutatione qua Christus salutauit suos discipulos,id est,pax vobis, quasi dicat, si digne sacris mysterijs interesse velitis sitis filij pacis. De salutatione minorum sacerdotum, scilicet Dominus vobiscum, & responsione populi,& cũ spiritutuo sicut dicit B.Hiero. cum spiritu hominis optat spiritus Dei esse, quia in spiritu rationali creatus est homo ad imaginem & similitudinem Dei. Hortatur autem omnes circunstantes,vt secum orent dicentes. Oremus.Iam omnes vanitatem postponamus, detractiones, & susurrationes malas in Ecclesia abijciamus, & deuotioni diligentissimè intendamus, & orationi sacerdotis in missa,eo quòd ipse sacerdos suam & omniũ circunstantium orationem,& deuotionem,sua supplicatione colligat & ad Deum preces fundat,quam cum concluserit petit vt exaudiri mereatur à patre, per Dominum nostrum Iesum Christum. Vnde si exaudiri volumus, Dominum ad nos clamantem audia-

Esa.64.

Psal.11

Angelicum Hymnum quisnam auxerit.

Oratio,cur collecta nũ cupatur.

Ioan.20.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mus in Epistola, & eius præcepta impleamus inquantum possumus. Epistola. n. interdum ex veteri, interdũ ex nouo testamento sumitur, quia vetus testamentum & nouum, de domino & eius præceptis loquuntur. Dicitur autem epistola ab epi quod est supra, & stola missio, quasi de supremis missa. Spiritu enim sancto inspirati Prophetæ, & Apostoli locuti sunt omnes. Sciendum, quòd in quartis feriis quatuor temporum leguntur duæ lectiones, i. prophetia, & Epistola. In quibus designatur quòd omnes clerici qui ordinandi sunt, & inuestiendi sacris ordinibus in sequenti sabbato, eruditi debent esse in veteri, & in nouo testamento. Vel in duobus lectionibus designatur, quòd in corpore & anima mundi debent esse. Ab hac enim quarta feria vsque ad sabbatum clerici antiquitùs examinabantur, & in sabbato ordinandi Episcopo præsentabantur. In quo sabbato quinque lectiones leguntur, ad designandum quòd omnes qui illo die ordines consequuntur, illumi natos debent habere sensus, vt populum sibi commissum eo melius regere valeant. Nam si cæcus cæcum ducit, &c cætera. Debent ergo in mandatis domini perseuerare fideliter, quæ eis in lectionibus, & epistolis frequentius recitantur, & ire de virtute in virtutem, quod Graduale designat. Dicitur enim à gradiẽdo. Vnde Dominus cuidam dixit. Si vis ad vitam ingredi, serua mandata. Graduale autem in duobus versibus terminatur, quia in duobus præceptis charitatis, scilicet in dilectione Dei, & proximi vniuersa lex pendet & Prophetæ. Per charitatem autem merebimur gaudia regni cœlestis, quod in Alleluia designatur. In cœlo enim sancti Deum laudant, & Alleluia interpretatur laudate Deũ. Gaudium autem sanctorum interminabile & ineffabile dicitur, quod per neuma post Alleluia dulce, & longum satis propriè declaratur. Solemus enim longam notam tonando post Alleluia super hanc literam A prolixius decantare, quasi dicat Gaudium sanctorum in cœlis interminabile, & ineffabile est. Quod autem tempore mœroris tractum pro Alleluia cantamus, in hoc mœrorem, & tristitiam huius sęculi designamus. Sequitur de sequentijs. Sequentiæ dicuntur à sequendo, quia antiquum cantum secutæ sunt. Fecit autem sequentias Natherus Abbas sancti Galli. Quidam autem monachi Grisei sequentias nõ cantant, quia ipsi antiquum vsum non sequuntur in cantando. Multi etiã post Abbatem Natherum sequentias nouas fecerunt sicut Hermannus contractus, qui fecit Aue præclara, & Sancti spiritus, & multi alij quorum nomina longum esset dicere. Quod autem dicitur ante Euangelium, sequentia sancti Euangelij, id est, sequentia quæ legi debent, sunt secundum Matth. vel Ioan. dicta. Sequitur videre quare Euangelium in Aquilonari parte legatur, & quid per hoc insinuatur. Euangelium græce dicitur bonum nuncians, siue bonum nuntium latinè. Et quid melius nuncians, quàm quòd filius missus à patre, dicit. Venite benedicti patris mei. Quod autem Euangelium contra Aquilonem legitur, hoc designat quòd Dominus Iesus, qui pro nobis incarnari dignatus est, Luciferum, & omnes aereas potestates debellare venit. Ipse enim Lucifer dixit. Ponam sedem meã ad Aquilonem, & similis ero altissimo. Cui dictum est. Quomodo cecidisti, &c. Igitur Euangelium legendum est, vt Aquilo surgat, & auster veniat, quod est dicere, vt Diabolus fugiat, & spiritus sanctus adueniat. Solet autem legens Euangelium populum salutare, & eis salutem Domini optare, quatenus corda circũstantium aperiantur ad audienda, & implenda verba sancti Euangelij. Et respondet populus. Gloria tibi Domine: qui nos ad tuam doctrinã vocare, & tuo sanguine redimere dignatus es. Signant autem se fideles signo sanctę crucis in initio Euangelij sicut & legens Euangelium, vt ad intelligenda verba sancti Euangelij ab inanis cogitationibus mundentur, & à Domino audiri mereantur, quòd discipuli à Domino meruerunt audiri. Iam vos mundi estis, propter sermonem quem locutus sum vobis. Debent etiam verba sancti Euangelij stando & denudato capite ab omnibus, & sine baculo vel reclinatorio cum reuerentia & tremore audire, quia Dominus nudam, & apertam veritatem in Euangelio prædicauit. Vnde malè faciunt, qui eo tempore genua flectunt, vel in oratione procumbunt. Dominus. n. Iesus Christus dulcissima verba & mellisflua prędicauit, quæ etiam ab extraneis commendata sunt. Vnde legitur in Euangelio Ioa. Quod quidam eius verba audientes dixerunt. Nunquam locutus est homo, sicut hic homo loquitur, & mirabantur de his quæ procedebant de ore Dei. De mirabilibus autẽ & de signis, quæ in Euangelijs leguntur, statim lecto Euangelio laicis alicui esset dicendum. Post hoc sequitur. Credo in vnũ Deum, quia omnia quæ Christus prædicauit, & Euangelistæ scripserunt, firmiter credere debemus. Hanc fidem catholicam græci Symbolum vocant. Est autem triplex symbolum à sanctis patribus æditum. Primum videlicet Credo in Deũ, quod ad horas solet dici. Hoc symbolum sanctissimi Christi Apo. per singulas particulas composuerunt, & hanc fidem Ap. per totũ orbẽ diuulgauerunt. Sed sciendũ, q̃ huic fidei catholicæ hæretici fortissimè restiterunt impugnantes eã. Sanctissimi autem Episcopi 318. inter quos B. Nico. dicitur fuisse concilio Niceno habito post tempora Apostolorum an. 320. hanc fidem cathol. ab Apost. editam diligentissimè elucidare curauerunt, & symbolum hoc scilicet Credo in vnũ Deũ quod in missa canitur edide runt, & in missa cantari statuerunt, quod stautũ in concilio Constantinopol. à multis sanctis Episcopis, inter quos dicitur fuisse B. Aug. valdè approbatum & firmatum est. Tertium symbolum quod ad horam primam dicitur. s. Quicunq; vult, B. Athanasius Alexandrinus Episcopus dinoscitur edidisse. Et hęc dicta de symbolis sufficiant.

Sequitur videre de offertorio. Dicitur autem offertorium ab offerendo, eo quòd populus oblationes ad altare deferens, deuotum & fidelem se esse Deo ostendat. Nam sicut sacerdotes solent gaudere si multi ad offerendum veniant. Sic Apostoli gaudebant, quãdo multi populi se Deo offerebant, & fidei Catholicæ obedie bant, sicut in actibus Apostolorum legitur. Solet autẽ sacerdos ante offertorium populum per, Dominus vobiscum salutare, & ad orandum per Oremus inuitare, quia ordo conueniens est, vt post prędicationem Euãgelij iam lecti, sequatur in corde laus, in ore fructus, in opere fides. Præterea & offerenda dicitur, quia Domino sacrificiũ laudis offertur. Sacerdos. n. acceptis oblationibus à populis calicem præparatum vino & aqua & hostia à ministris, post hoc liber canonis, & præfationis ad sinistram partem defertur, iuxta quam partẽ & Euangelium legi solet, sicut superius dictũ est, quia gentes doctrinam Christi & Apostolorum quæ in sinistro cornu altaris figuratę sunt à Iudæis & deuotius quàm Iudæi susceperunt. Iudæi enim exceptis paucis doctrinam Christi repulerunt, & Apostolos de Iudæa eiecerunt. Ita vt ipsi dicerent Iudæis. Vobis quidem verbum salutis missum est, sed quoniam repulistis illud, & indignos vos iudicastis & æternæ vitę, ecce cõuertimur ad gentes, vnde si vnũ lumen tantum ad Missam habeatur ante Euangelium ad sinistram partem altaris ponendum est, quia cereus fidem signat, quia in Christum credimus nos qui ex gentibus venimus. His itaque peractis calix cum patena adaptatur, in quo vinum cum aqua lymphatur, & cum oblata adhibita super altare eleuatur. Sciendum quòd altare qua-

Epistola vnde dicatur. 2. Petr. 1.

Duę lectiones quę leguntur in quatuor tẽporibus quid signi ficent.

Matt. 15.

Graduale vnde dicatur.

Matth. 19.

Alleluia quid signi ficet.

Tractus Mœrorem denotat.

Sequentias Natherus Abbas com posuit, & alii alias addiderũt.

Euangeliũ quid.

Matt. 25

Esa. 14.

Canti. 4.

Ioan. 15.

Ad Euangelium stãdum est.

Ioan. 7. Luc. 4

Symbolum triplex.

Offertorii vnde dicatur.

Acolythi, cereus Patena, corporale, purificatio, & vinum quid significent.

re quadrangulum designat crucem Christi quadratã, Calix sepulchrum Domini. Patena lapidem superpositum. Corporale syndonem mũdam, in qua inuolutum est corpus Domini. Rotunditas hostiæ Trinitatem, & æternitatem Dei. Rotunditas enim sine caret & initio Aeternitas etiam caret initio, & fine non clauditur, quod in fine collectarum quando per omnia sæcula dicitur declaratur. Altare quando ab Episcopo consecratur, in quatuor ordinibus ad modum crucis oleo perũgitur. Et Ecclesia sanguine Christi similiter est peructa. Vnde cantatur de crucis stipite, quem sacer cruor perunxit, &c. Item altare pannis albis & mundis cooperitur, & crux Christi humanitate eius in ea pendente decoratur. Item in altari sanctorum reliquiæ absconduntur, & in cruce Domini maxima mysteria reperiuntur, videlicet longitudo, latitudo, sublimitas, & profundum. Quod autem in calice aqua admiscetur vino. Nunc dicendum est. Debet enim in modica quantitate vino admisceri, videlicet vt aqua omnino absorbeatur à vino. Si enim quod absit, multitudo aquæ in calice misceretur, ita vt aqua vinum vinceret, & eius saporem tolleret, sacerdos sanguinẽ Christi nõ consecraret, & negligentiam magnam committeret. Aqua enim designat populum. Vinum Christi Deitatem, quando autem aqua admiscetur, populus Christo adunatur, vnde valdè timendum est ne aqua omittatur, & cauẽdum ne populus à Christo separetur. Hostia autem iuxta calicem locatur, quia Christus pro Ecclesia immolatur. Hostia etiam de multis granis conficitur, & cum aqua adunatur, similiter, & vinum ex multis racemis liquatur, per quę datur intelligi q̃ Christus cum multis membris per aquæ baptismũ sibi conIunctis, vnum corpus efficitur. Vnde dicit Apostolus super hoc verbo. Et erunt duo in carne vna. Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo, & in Ecclesia. In festis autem præcipuis, calix, & hostia, simul & altare, cum thuribulo incensantur. Per quod signatur, quod fidelis populus vna cum sacerdote oratione singulas, vel speciales ad Sanctos facere debent, quorum solennitatem specialiter peraguntur. Sacerdote enim in solennitatibus, collectas, præfationes, communicantes in canone, mutare solent, sic & populi circunstantes speciales orationes Deo, & sanctis mittere debent. De his dicitur in persona Ecclesiæ. Dirigatur oratio mea, &c. Deinde præparato calice, & thurificato, sacerdos se humiliare solet in oratione, & inclinare, postea ad populum se vertẽs vt pro se oret silenter petit. Quid autem hoc significet, breuiter videamus. In Euangelio legitur, quòd ad prædicationẽ Christi multi conuertebantur, ita vt Pharisæi dicerent. Ecce mundus totus post eum abijt, & propter resuscitationem Lazari collegerunt Pharisæi concilium, vtnõ solum Dominum Iesum Christum sed etiam Lazarũ interficerent resuscitatum, prępter quod quia Christi nondum aduenerat hora, scilicet vsque ad diem palmarum se occultabat, & secretò orabat, & docebat, quod silentium, & inclinatio post offertorium significat. Itẽ post diem palmarum discipulos orare hortatur, scilicet ante parasceue ne intrent in tentationem, quod orare ante secretam sacerdotis ad populum se vertentis indicat. Secreta autem occultam orationem significat, in qua fudor sanguineus de corpore eius distillabat. Item Dominus noster Iudæis obiecit, quòd occiderunt prophetas & ad se missos, cum monita sua spernerent, dixit ad eos. Dico vobis, non me videbitis amodo, donec dicatis, benedictus qui venit in nomine, &c. & sic ab eis recedens, vsque ad præfinitum tempus à patre se occultabat. In die autem palmarum vt dictum est, se eis humiliter offerebat in asino sedens, tunc adimpletũ est quod dixerat. Nam pueri Hebręorum cum multa turba quæ conuenerat ad diem festum Paschæ clamabant dicentes, benedictus qui venit. Et Osanna, &c. quæ omnia sacerdos in missa repræsentat, quando post secretam, per omnia sæcula alta voce decantat, & præfationem, & Sanctus vsq; ad Osanna in excelsis in Ecclesia pronunciat. Sciendum, quòd in præfatione tangitur prærogatiua non paruipẽdenda. Ecclesia enim militans in terris, petit admitti voces suas cum spiritibus & virtutibus Angelicis in cœlis. Quod vtique fit, si iuxta admonitionem sacerdotis corda sursum habemus ad Dominum, non ad terrenum desiderium quia sine dubio ima summis coniunguntur, scriptũ est enim Vbi fuerit corpus illic congregabuntur aquilæ, id est, Angeli. Cum quibus nostras voces cum spiritibus, & virtutibus Angelicis, in cœlis admitti petimus sine fine dicentes ter Sanctus, quia trinus & vnus est Deus, & ideò tribus vicibus Sanctus cantamus, quia Deum potentem in cœlo, in inferno & in terra pronunciamus, ita vt in nomine Domini omne genu flectatur, &c. vel ideò ter Sanctus cantamus, quasi dicat. Omnipotens Deus Sanctus es, fideles tuos in terra protegens. Sanctus es Angelos in cœlis, & omnes sanctos inenarrabili gaudio replens, & hi exercitus tanguntur in hoc verbo Sabaoth, quod interpretatur exercitus. Benedictus ergo qui venit in nomine Dei patris, & pro salute nostra carnem assumere & crucem subire dignatus est. Osanna in excelsis. † Osanna interpretatur salua, & salũfica, quasi dicat Ecclesia. Qui potens es in excelsis, salua nos Christe existentes in terris. Quod autem Osanna bis cantatur duplex stola vel gloria Sanctorum scilicet corporis & animæ per hoc insinuatur. Hic est notandum, quòd in tribus linguis nominatis simis missa cantatur, scilicet hebræa, græca, & latina, per hoc intelligi datur quòd omnis lingua confitetur, quia Dominus Iesus est in gloria Dei patris. Hebræa sunt Sabaoth. Osanna, Amen, Alleluia, & his similia. Græca sunt chyriele. latina, Euangelia & Epistolæ, & cętera. Titulus etiam crucis hoc repræsentat, scilicet, Iesus Nazarenus Rex Iudæorum, qui græcè hebraicè & latinè scriptus fuit. Item ante canonem sacerdos digitos lauat, per quod intelligi datur quòd solummodo baptizati interesse debent confectationi corporis Christi. Caueat autem sacerdos ne digitos lotos postquam eos lauit & extersit, de cætero disiungat, excepto quando facit signum crucis super sacrificium salutare, vel quando hostiam tangit. Non enim debet eisdem digitis quicquam nisi hostiam tangere, quousque eos in calice post sumptionem sacramenti lauet.

Matt. 21.

Matt. 24

Sanctus quare ter replicemus

T Osanna vox hebręa idem valet quod sę iuuã obsecro, uel saluum fac nunc.

Phil. 2.

Ioan. 19

Quo seruãdi mundi digiti, quibus Christi corpus contingimus.

Sequitur videre de canone missæ, quem diuersi sancti composuerunt. Sed quidam scolasticus Romanæ Ecclesiæ ad petitionem Apostolici, regulariter eũ ordinauit. Nam fortissimam, & Sanctissimam distinctionem quam Christus edidit in medio canonis, sicut cor hominis in medio posuit. Cor. n. hominis dicitur in medio corporis positum sic & sacratissima verba cũ quibus sacerdos corpus Christi, & sanguinem conficit in medio canonis reperiuntur, quasi Rege diuino in medio existente, & sancto exercitio circunstante. Multi enim sancti scilicet Gelasius, Damasus, Gregorius, Leo, Sergius Papa, & cæteri multi diuersas clausulas apposuerũt. Sed Apostoli solum modo hanc clausulã. Qui pridie, cum pater noster dixerunt, & sic missam cantauerũt. Canon enim discretè & sub silentio legẽdus est Discretè, vt verba canonis, nec nimis velociter syncopando, vel nimis protrahendo circunstantibus generet tædium. Vnde Ecclesia statuit, vt canon deuotè, & sub silentio legatur, quod silentium humilitatem Christi in sua passione indicat, quia coram præside stans, diiudicatus nihil dicebat, & sicut agnus coram tonden-

Sacri canonis missę auctores.

Silentium Missę, Christi humilitatẽ refert.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Isa.53. tondente, sic non aperuit os suum, Est autem initiū canonis. Te igitur clementissime pater. Vbi notandū est, quòd hæc coniunctio, igitur, ad præfationem & ad sanctus refertur, quæ ante canonem cantata sunt, quasi dicāt sacerdos in persona Ecclesię Quia admisisti omni potens Deus, vt te cum sanctis Angelis laudaremus, & idem clamaremus. Ideò clementissime Pater te supplices rogamus ac petimus per Iesum, vti, id est, vt accepta habeas hæc dona, id est, benedicas. Sciendum autem, quòd diuina prouidentia factum est, vt ca non ab hac litera. T. inciperet, quæ sui forma signum crucis ostendit in figura. In plerisque sacramentorijs, id est, canonum libris, imago crucifixi depingitur, vt non solum intellectus literæ, verum & aspectus figurę memoriam Dominicæ passionis inspiret. Litera nanque. T. mysterium crucis insinuat, dicente Domino per prophetam. Signa Thau in frontibus virorum dolentium & gementium, ne ab Angelo percutiantur. Et quòd in frontibus per confirmationem & vnctionem Dominicæ passionis deuotissimè teneamus. Vndè statutum est à Sanctis patribus, ne quisquam sacerdotum in aliquo altari missam celebraret nisi ibi imago posita fuerit crucifixi. Quam sacerdos intuens, & brachia extensa in ea cernens pro populi delictis exorando, brachia sua ad eum extendere ad modum crucis nullatenus erubescat. Paulus nanq; dicit. Mihi absit gloriari nisi in cruce, &c. Vndè quia de sancta cruce vel de signis crucis hic mentio habita est, pauca de mysterio crucis hic inserantur. Ipsa nanque crux est imperium super humerum saluatoris. O signum ineffabile, & sacramētorū vbertate refertum. Crux est lignum vitæ in medio paradisi, quod quatuor Euangeliorum flumina rigant. Crux est charitas, id est, cubitus in quibus consumata est arca, id est, Ecclesia. Crux est ara super quam Abraham immolauit Isaac filium, id est, pater cœlestis Dominum Iesum Christum. Crux est lignum, quod missum est in Marath, id est, in mundum, & dulcoratæ sunt aquę legis, quia per crucem discimus inimicos diligere, quod vtique legi veteris testamenti contrarium est. Ipsa enim dicit. Odio habebis inimicum tuum, & oculum pro oculo dentem pro dente. Crux est virga cum qua petra percussa est. i. Christus, & egressa sunt flumina largissima sanguinis & aquæ, quibus animæ nostræ sanantur & lauantur. Crux est palus in quo erecto serpente æneo, id est Christo omnes qui eum fideliter aspiciunt liberantur à morsibus serpentum ignitorum, id est, Diabolorum. Crux est cythara in qua noster Dauid, id est, Christus psallebat, quando in ea pendebat, & malignorum spirituum impetus à Saule. i. ab humano genere refrenabat. Crux est duo ligna, quæ colligebat vidua Sareptana, id est Ecclesia, vt sibi & filio panem faceret, quia in cruce panis, id est, Christus Dominus decoctus est. Crux est lignum Elisei ad quod ferrum de profundo natauit, quia per lignum crucis de abysso mortis sumus extracti, & hoc ab Eliseo caluo habemus, id est, Christo in cruce denudato, vel in mōte Caluariæ crucifixo. Crux est lignum de quo dicunt Iudæi per Hieremiam prophetam. Venite, mittamus lignum in panem eius, id est, Christum in cruce interficiamus. Crux est palma quam Christus ascendit & fructus eius apprehendit, id est redemptionem nostram. Crux est clauis Dauid quæ ianuam cœli aperuit & nos intromisit. Quod autem tres cruces supra calicem & hostiam per manus sacerdotis signantur, quid significent videamus. Signant enim tres traditiones, quibus filius Dei traditus est in mortem. Traditus enim est filius à Deo patre, sicut dicit Apostо. Proprio filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum. hoc primum signum signat vbi dicitur, hęc dona. Item tradidit filius seipsum de qua traditione dicit Isa. Tradidit in mortem animam suam, & cum sceleratis reputatus est. & hæc traditio signatur cum dicitur, hæc munera. Deus enim hoc munus valde libēter acceptat. Item Christus traditus est à Iuda discipulo, & hoc in malo, de qua traditione dicit Matth. in Euange. Qui autem tradidit eum dedit eis signum, di. Quemcūq; osculatus, &c. & hæc traditio significatur in hoc verbo, hæc sancta sacrificia illibata, quia enim Christus sine peccato natus est, & sine peccato vixit, & innocenter occisus est, ideò eius mors sancta est, licet eum Iudas mala intentione tradiderit. Quia additur sacrificia illibata, id est, prius non immolata, ad hoc respicit, quia sacerdos nouum sacrificium in altari posuit quod adhuc consecrari debet, scilicet panem & vinum, vel illibata. i. intacta, vel immaculata, & sic refertur ad ipsum Christum, quem peccatum non tetigit nec scœdauit, sicut dicit Apo. Qui peccatum non fecit, &c. Sequitur. in primis quę tibi offerimus pro Ecclesia tua sancta catholica. Vtile est valde pro Sacrosancta matre Ecclesia orare. Nā qui libenter pro ea orat omnibus bonis eius particeps fit. Orat autem sacerdos cum circunstātibus, & se petit exaudiri à patre, per Iesum. i. propter Iesum Christum filium suum, vt dictū est, q.d. Si nos propter peccata nostra exaudiri non meremur, saltem propter filium tuum nos exaudire digneris, vt Ecclesię tuæ pacem tribuas, & eam custodias, quia nisi eam custodieris frustra vigilat, &c. & pacem nō habebit. Digneris etiā eam adunare, quia omne regnum in se diuisum desolabitur, & si tu eam non rexeris per multa schismata turbabitur. Sequitur. Vna cū famulo tuo Papa nostro. Hic est notandum, quòd in omni missa Apostolici memoria habenda est: quia hoc est in concilijs statutum. Debet autem sacerdos non nominare nomen Apostolici, sed per memoriā nominare. Sequitur. Et Antistite nostro. i. Episcopo. Sequitur. Et Rege nostro, Romanorū similiter cordetenus cogitabit. Ecce quam fideliter sacerdos coniunctus Deo in missa pro Ecclesia catholica, pro iudicio spirituali, & seculari orat. Sequitur. Et oībus orthodoxis, atque catholicę & Apostolicæ fidei cultoribus. Ista clausula intelligitur de omnibus Cardinalibus, Primatibus, Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, Prælatis, & cæteris Ecclesiæ præpositis, vel sacerdotibus, & eorū subditis: pro quibus in missa orandum est: Sequitur. Memento Dñe, &c. Hic attendēdū est, q; in hoc loco sacerdos tenetur orare, pro omnibus qui ei aliqua beneficia impenderūt. Sequitur. Et oīum circunstantiū. Ecce hic sacerdos orat pro circunstantibus & eos Deo recōmendat, q.d. O Deus tu eorum fidē & deuotionē melius nosti quā ego, ergo corrige in eis quicquid corrigēdum in eis inueneris. Sequitur, qui tibi offerunt, vsq; Deo viuo, q.d. sacerdos. Omnipotēs Deus hoc sacrificium laudis offerunt tibi circunstantes, & pro quibus orauimus, pro se suisq; omnibus, vsq; Deo viuo & vero, & reddūt vota sua. Nota q; patrem Domini nostri Iesu Christi vna cū spiritusancto, Deū viuum, & verum appellamus, ad differentiam Deorū non viuorum, nec verorum, sed idolorum, quibus gentes sacrificabāt. Vnde Psal. Simulachra gentium argentum, &c. & iterū. Os habent & non loquentur, & ideò qui non vident nec audiunt, quomodo alios exaudire possunt? minimè. Sequitur. Comunicantes, vsq, Iesu Christi. Hic extra vnitatē Ecclesiæ non est locus offerēdi sacrificiū, & ideò memorię sanctorū sacrificia offeramus, q.d. quatenus in cōione Sanctorū sacrificia offeramus, q.d. Ecclesia militans in terris, & si nos propter peccata nostra non meremur exaudiri, cōione. i. cœtu sanctorū. s. Beatæ Virginis & Apostolorū, Martyrū & Sanctorum omnium, exaudiri mereamur. Inuocamus enim illos, repellere eos non potes, & quia exauditione digni sunt & nos vna cum ipsis exaudire digneris. Quare autem commemoratio confessorum non fit in canone sicut martyrum, duplex est ratio. Primò quia martyr græcè dicitur testis latinè. Martyres aūt solummodo in cano ne positi sunt, quia testes passionis existūt, & pro Christo martyriū pertulerunt. Secunda rō est, quia canon à beato Gelasio Papa vel à quodam scolastico (sicut dictum est) editus fuit antequam festa confessorū celebrarentur. Pót. n. sacerdos missam cantare de confessore, sed oretenus non nominet eum in canone. Tādem subiungat, & oīum Sanctorū tuorum, &c. quod vbiq; sacerdos in canone facere potest. Et qm̄ multæ filiæ. i. animæ Sanctorum congregauerūt diuitias sanctitatis, Beata virgo Maria superegressa est vniuersas. Ideò prima in canone ponitur. Sequitur, quorū meritis, &c. sicut & Moyses orauit dicēs. Memēto Domine Abraham Isaac & Iacob, quibus iurasti, &c. ac si dicat, facilius me exaudies, quia Sanctorum memoriā me facere iubes. Ecce qūo in missa ima summis coniungūtur, & terrestres quodammodo efficiuntur cœlestes, quia militantes in terris, triumphantibus Sanctis in cœlis per orationem canonis vniuntur. Vnde sequitur. Hanc igitur oblationem, vsq; ibi. Dieq; nostros in tua pace disponas. quæ beatus Greg. dicitur apposuisse, & hęc verba satis plana sunt, ideò dimittātur. Sequitur. Quā oblationem, &c. Hic videndū est quare quinq; signa crucis fiant super calicem & hostiā. Sed sciendum, q; per diuersa & multiplicata signa, quæ in canone sunt, diuersa gña tormentorum quæ pro nobis sustinuit Christus designantur. Hæc igitur signa significant q; Christus in sensibus secūdum carnē passus est, vt sensus nostros illuminaret. Passus est. n. in visu, per velationem, in audi tu, per derisionem, in gustu, per fellis & aceti potationem, in odoratu, per fœtentium corporum qñ passus est in loco Caluariæ, in tactu per clauorum cōfixionē. Item in tribus signis quę in hoc loco cōiter super calicem & hostiam fiūt, possunt designari tria gña hoīum quibus Christus venditus est à Iuda. s. Sacerdotes Scribæ & Pharisæi. Isti. n. Christum emerunt, & eum quasi maledictum & proscriptum tractauerunt. Sed sacerdos econtrariò dicit Christum esse oblationem benedictam, quia benedictus fructus ventris Mariæ. Ascriptam, quia Iesus in scripturis vocibus prophetarū præsignatus, assistit pro nobis faciei diuinæ. Ratam, quia regnum eius durat sine fine. Quod autem duæ cruces spe cialiter super calicem & hostiam fiunt, signat q; Iudas venditor & quidam emptores qui ad fidem per pœnitentiam non redierūt, propter hoc corpus & animam perdiderūt. In hac autem clausula subsequitur. Rationabilem acceptabilē facere digneris. quasi sacerdos dicat. Iudæi in veteri testamtō obtulerunt oblationem irrationabilem. i. iumenta muta & ratione carentia. Sed tu sanctissime & clementissime pater facere digneris, oblationem nostram rationabilem, vt apud te pro nobis rationem reddat. Acceptabilem quatenus tibi placeat, & nos tibi acceptabiles efficiat. Ita vt panis in alta ri positus fiat nobis corpus, quod corpora nostra viuificet, ne ęternaliter moriamur, & vinum sanguis, qui animas nostras sanctificet, ne ppetuè dānemur, & hoc dilecti filij tui Dñi nostri Iesu Christi, qui. s. Christus corpus & animam saluare potest. Sequitur. Qui pridie q; pateretur, hoc est quinta feria ante parasceuem, accepit panem in sanctas, vsq; benedixit. Nota q; in hoc loco signum crucis cum verbo sonat. Sciendum autē q; Sancta Trinitas in hoc loco, cum sacerdote panem & & vinum mirabili & occulta & ineffabili benedictione, his verbis prolatis, Hoc est corpus, &c. Hic est calix, &c. veraciter benedicit panem & vinum, in verum corpus & sanguinem Christi mutando. Sequitur. Simili modo. Postquam autē sacerdos hæc oia peragit manus ad modum crucis ad vtraq; cornua altaris extēdit

Esa.49

Matt.26

Missę canon, cur à litera T. exorditur.

Ezech.9

Corā cruci fixi icona sacrificium peragatur.

Gala.6. Sacrę crucis encomium, atq; figurę.

Esai 9. Gen. 3. Gen. 6. Gen. 22. Exod. 15 Exod. 22 Exod. 17

Num. 21

1. Reg. 10

3. Reg. 17

4. Reg. 6.

Hier. 11.

Cant. 7. Apoc. 3.

Trina crucis signatio quid mysterij habeat.

Rom. 8

1. Pet. 2.

Hęc verba. Hic igitur, sanctis Greg. apposuisse.

Id D. Petr. Ioa. 1. Tim. 2.

Psal. 113

passionem Domini repræsentans, & nihilominus per hoc insinuans q; Christus Dominus pro Iudæis & gētibus passus est qui in vtrisq; cornibus altaris designati sunt, vt dictum est, ita vt ipsi ad viam veritatis redeant, & fidem catholicam imitentur. Nunc autem videndū est, quare in missa sacerdos corpus Dñi cum in altum leuat, & fidelibus astantibus ostendit. Corpus Dñi nostri Iesu Christi, multis de eleuatur à sacerdote in missa. Quarum prima & præcipua est ad gratiam Dei patris, quam peccatis nostris perdimus, obtinendam. Solo enim peccato offenditur & irritatur, sicut dicit Psal. Irritauerunt Deum adinuentionibus suis. Sacerdos igitur eleuat in altari corpus Christi. q.d. O pater cœlestis peccauimus, & te ad iracundiā prouocauimus. Sed nūc respice in faciem Christi filij tui, quem tibi præsentamus & te ab ira ad misericordiam prouocamus, ne ergo auertas faciem tuā à puero tuo. s. à filio tuo, sed memento q; dixeris de eodē filio tuo. Hic est filius meus dilectus in quo mihi complacui. Corrige ergo in nobis misericorditer propter eum quicquid inueneris corrigendum, & conuerte nos ad te, & auerte iram tuam à nobis. Secūda causa quare eleuatur, est ad impetrandū, & obtinendum oē bonum, quo in præsenti vita & futura necessarij sumus. Bonum igitur quod in hac vita indigemus est pax peccatoris, quam nemo nisi à peccato mortali solutus habere pōt. Hæc est pax de qua Christus dixit discipulis. Pacem meam do vobis. Secundum bonum est charitas, & hæc virtus valet ad præsentem & ad futuram vitam. Charitas nanq; in hac vita hominem dirigit, & ad vitam æternam perducit. Vnde Ioa. dicit. Qui manet in charitate in Deo manet. Eleuat ergo sacerdos corpus Christi, quasi dicat circūstantibus. Si obtinere vultis quod cupitis, pacem inter vos habete, & charitate mutua diligite, quia Christus per mortem suam nos Deo, & Angelis pacificauit, & per charitatem nobis æterna gaudia comparauit. Tertiò eleuatur corpus Christi, ad rememorādum ius nostrū quod habemus in cœlo iam in spe, sed tandem habituri sumus in re. Ius nostrum quod in cœlo habemus, est vita æterna. Vnde Ioan. in suo Euang. ponit verba Christi sic dicentis. Ego veni in mundū vt omnes imitatores mei. s. vitam habeant in præsenti, & habeant abundātius in futuro. Vnde hoc ius nostrum scriptū est in priuilegio nostro. i. in Christo, & hoc stylo ferreo, quia lācea latus eius apertum est, & pedes & manus clauis cōfixę. Vnde eleuat sacerdos corpus Christi in altari, qua si dicat. O vos Angelici spiritus, qui hic præsentes astistitis testes sitis, q; vita æterna nostri iuris est, & ad hoc confirmandum eleuamus priuilegiū nostrum. i. Christum pro nobis passum. Quarta ratio est, quia eleuatur corpus Christi ad ostendendā potentiā Dei. Magna. n. est potentia Dei, quia ad prolationem istorū verborū. Hoc est corpus meū, panis in corpus Christi transsubstantiatur, hęc est mutatio dexteræ excelsi, & transcēdit oēm sensum. Eleuat ergo sacerdos corpus Christi, quasi dicat prius vidistis panē in altari, sed modo consecratione peracta, videte verum corpus Christi. Si ergo Deus tam potenter potuit talem mutationē facere, potens est & nos mutare de culpa ad gratiam, & postmodū ad gloriā. Quinta rō, quia eleuāt corpus ad declarādam sapientiā Dei. Mira. n. & inenarrabili sapientia se ostendit Christus nobis inuolutum, de qua inuolutione dicit nobis. Isa. Vere tu es Deus absconditus Deus Israel Saluator. Sciendum in hoc loco q; Deus & Dñs noster Iesus Christus multis de causis in forma panis se abscondit. Nam si in altari sic appareret sicut est, vel sicut in cruce corpus eius distensum est, multi eum sumere terrerētur, & irent retrorsum, iuxta quod in Euangelio dictum est. Multi. n. discipulorum nouorum Christianorū cum audissent, nisi manducaueritis carnem

Multis de causis corpus Christi in missa eleuatur.

Pśal. 105.

Exod. 32.

Matth. 17.

Ioan. 14.

1. Ioan. 4.

Ioan. 10.

Luc. 22.

Isa. 45.

Vt quid Dominus in sacramēto, sub speciebus lateat.

Ioan. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

carnem filij hominis,ex hoc territi abierũt retrorsum, & iam cum illo ambulabant. Putabant.n.ꝙ deberent eum per membra secando discerpere, & sic manducare,quod vtiq; humanæ fragilitati fuisset horribile. Sed ipse in cœna corpus & sanguinẽ suum sub visibili specie velauit, & populis manducandũ tradidit. Aliæ adhuc sunt rõnes quare uelatur, quas prætermitto. Sextò eleuatur corpus Christi in altari, ad ostendendam eius largitatem. Quæ.n. maior largitas,ꝙ vt homo manducet panẽ Angelorũ? Eleuat ergo sacerdos corpus Christi in altari,quasi dicat. O fideles Chri gaudete & aspicite. Hæc est.n. cœlestis præbenda Angelorũ, quã nobis trãsmisit largissimus Rex cœlorum, vt oi gratia & benedictione repleamini,& hoc tangitur ibi, vt quotquot ex hac altaris participatione, vtq; ibi,omni benedictione celesti & gratia repleamur. Sed væ illi,qui corpus Dñi (hãc.s.sacratissimã præbendã) sumere non eu
4.Reg.7. rat,& se ab eo alienat, de quo dicit Elisęus propheta in lib.Reg. Videbis & non gustabis. Multi nãq; videt corpus Christi,sed heu non gustant,& se per peccata gratia ab eo alienant. Septimò eleuatur corpus Christi,ad ostendendã bonitatẽ Christi. Quæ.n. maior bonitas,ꝙ
Hier.26. ꝙ Christus dignatur captiuus esse in altari? vnde ipse dicit in persona Hiere.prophete. Ecce ego in manibus vestris sum, quod bonũ & rectum est in oculis vestris facite mihi. Nota,ꝙ dum aliquis dux propter suos captiuus tenetur, nõ dimittitur nisi det magnã pecuniã, sic nec eos Christum captiuum dimittere debemus, ni si remissionẽ peccatorum nobis tribuat, & regnũ cœleste ab eo accipiamus. Eleuat ergo sacerdos corpus Christi in altari,quasi dicat. Ecce quem totus mundus capere non potest,captiuus noster est,ergo eum nõ dimittamus,nisi quod petimus prius obtineamus. Octauò eleuatur corpus Christi ad lætificandam Ecclesiam Sãctã per vexillũ exercitus, vnde oẽs qui sub uexillo
Iob.7. illo militant, gaudium & fortitudinẽ accipiant. In pugna,n. & militia oẽs sumus. Vnde Iob. Militia est vita hominis. Eleuat ergo sacerdos corpus Christi in altari, quasi electis dicat. Nolite timere,securè pugnatẽ. Ecce vexillum nostrum,quod propter nos in cruce rubricatum est & depictum. Ecce Dñs Iesus in medio nostri est. Nonò eleuatur,ad Christum imitandum & sequẽdum. Vnde vt peccatores eum sequi velint, & non desperẽt de spe veniæ, Christus filius Dei patri latus presentat, vt vulnerum cicatrices ostendat. Vnde Bern. Securũ habemus ad Deum accessum, filius ostendit vulnera, mater vbera, &c. Eleuat ergo sacerdos corpus Christi, ac si peccatoribus & cæteris Christianis dicat.
1.Pet.2. Ecce filius Dei qui pro nobis extẽsus & eleuatus est in patibulo crucis, sequimini eum, vt saltem aliquid pro ea patiamini,quia tanta pro nobis passus est. Vnde Petrus in epistola. Christus pro nobis passus est, ergo à nobis compatiendum est ei, ita vt passionis eius beneficium nunquam obliuiscamur. Propter quod in canone subditur. Vnde & memores, vtq; beatæ passionis. In hoc
Quinque signationes, quinq; vulnera Christi signant. loco recolitur memoria dominicæ passionis, resurrectionis,& ascensionis. Nam per quinq; signa quæ hic fiunt, designãtur quinq; vulnera Christi.s.duo in manibus,duo in pedibus,& vnum in latere. Quòd aũt tria signa super calicẽ & hostiam cõiter fiunt. In hoc intelligi datur,quia passio Christi vulnerat charitatẽ. Resurrectio roborat fidem. Ascensio lætificat spem. Hæc in litera tangũtur qñ dicitur, passionis, resurrectionis, & ascensionis. Duo aũt signa sequentia,quæ super corpus Christi & sanguinem fiunt,designant iusterum corporis & animæ immortalitatem. Sancti nãq; & iusti qui in vulneribus Christi nidificant,efficiũtur puri siue immaculati,& vitam æternam possidentes, & salutẽ perpetuam corporis & animæ consequentes. Nam & hæc in verbis canonis tanguntur,quæ de Christo sic pronũciantur. Hostiam puram,quoad primum. Hostiam sanctam,quoad secundum. Hostiam immaculatam,quoad tertium. Panem sanctum vitæ æternæ, quoad quartum, & calicem salutis perpetuæ,quoad quintum. Est enim Christus hostia pura,electos suos purificans, hostia sancta,dilectos suos sanctificans, hostia immaculata, maculas nostras purgans, panis vitæ æternæ, Angelos & homines reficiens, & calice sui præciari sanguinis inebrians & profundẽs. Sequitur. Supraq; propitio, vsq; immaculatam hostiam. Nota,ꝙ in hoc loco tres Trin. Patr archarum, cui hæc oblatio fit. Sancti veteris testamenti nominantur, Abel Abraham Melchisedech, qui figuram passionis Christi, immò & Gen.4 cœnæ eius sanctissimæ propriè repræsentant. Abel.n. obtulit munera de primogenitis gregum, & Christus Ioan.1. primogenitum obtulit in multis fratribus, agnum im- Gen.4. maculatum Deo patri, de quo agno dixit Ioan. Baptista. Ecce agnus Dei, &c. Item Abel à fratre suo Cayn Gen.22. innocẽter occiditur, & Christus à fratribus suis Iudeis scilicet malis petimitur & necatur. Abraham obediuit Deo ad immolandum filium, Christus factus est obe- Gen.14. diens patri vsq; ad mortem, & in manus patris tradidit Luc.22. spiritum. Melchisedech obtulit panẽ & vinum: Erat enim sacerdos Dei altissimi. Et Christus in altari sub specie panis & vini, corpus & sanguinem suum offert Deo patri pro nobis,ipsum nobis pacificans. Nã Melchisedech fuit Rex Salem.i.pacis, Christus autem dicitur in hoc loco Abel,ratione innocẽtiæ. Abraham,ratione obedientiæ, Melchisedech, ratione clementię, & Illa verba sanctæ ecclesiæ sacrificii sanctitatis eximiæ. Vnde sequitur, sanctum sacrificiũ, laza. hostia immaculatam hostiam. Hæc verba Leo Papa canoni Leo p addidisse legitur. Supplices te rogamus. In hoc inclina- cit canonẽ. tio sacerdotis signat inclinationem Christi,qñ inclinato capite tradidit spũm. Deberent ergo fideles in hoc loco cũ sacerdote fidelissimè se humiliare, & Deo animas suas per intima suspiria commendare. Nam in hac clausula quam Leo Papa magnus cõposuit, vsq; ad memento, tam profunda & imperscrutabilia posita sunt verba, vt de eis beatus Greg. quasi de re ineffabili penitus locutus sic. Dicit.n. sic. Iube hæc perferri, &c. Quis fidelium dubium habere possit, in ipsa immolationis hora, ad sacerdotis vocẽ cœlos aperiri, Angelorũ choros interesse, ima summis sociari, terrena cœlestibus iũgi, vnumq; ex visibilibus & inuisibilibus fieri? Item alibi. Vno eodemq; tempore ac momento & in cœlũ rapitur ministerio Augelorũ ad associandũ corpus Christi, & ante oculos sacerdotis in altari videtur. Hucusq; Greg. magnus. Saluo tñ occulto cœlestis oraculi Eccle- Tob.12. siæ sacramento, possunt hæc verba simplicius intelligi. Iube hæc.i. vota fideliũ, supplicationes, & preces perferri per manus sancti Angeli tui, &c. Si.n. Tobia orante Angelus preces eius obtulit Deo, quanto magis qñ Christus cum sacerdote orat, & preces & oblationes populi offeruntur in cœlum, immò ipse Christus magni consilij Angelus preces Ecclesiæ in missa Deo patri offert, & gratiam refert. Vnde Ambr. Non dubites (inquit) assistere Angelos qñ Christus assistit immolatus. Sequitur. In sublime altare tuum. hoc intelligitur Exod.25. esse Sancta Trinitas, de quo legitur. Non ascendes per gradus ad altare meum, quod est dicere; Aequalitatem Trinitatis crede, non descensionem, vel ascensionem sicut sit in gradu. Quidam hæretici putant patrẽ maiorem filio, & hi conantur ascendere ad altare, sed repel- Ioan.10. luntur filio, qui dicit. Ego & pater vnum sumus. Quidam etiam hæretici de hoc altari conantur descendere, putãtes spiritum sanctum minorem esse filio & patre, & hi reuerberãtur à patre & filio i sacra scriptura quæ Ioan.15. dicit. Spiritus vbi vult spirat. Et Ioan. dicit spiritus est idem.16. Deus, & idem dicitur in symbolo Athanasij. Qualis pater, talis filius, talis spiritus sanctus. In conspectu diuinæ maiestatis tuæ. Altare Sanctæ Trinitatis, dicitur sublime

sublime.i. inaccessibile puro homini, vel incomprehẽsibile. Sed sacrificium altaris scilicet hostia salutaris Dominus noster Iesus Christus per mortem ad hoc altare coęternus patri introiuit semel, æterna redemptione inuẽta, sicut dicit Apostolus, & apparuit vultui Dei pro nobis in conspectu diuinæ maiestatis ipsius patris. Vti,id est quatenus, vel vt qui ex hac altaris participatione ò Sancte pater, sacrosanctum filij tui corpus & sanguinem sumpserimus digni sicut decet communicãdo omni benedictione cœlesti & gratia repleamur, per eundem Dominum nostrum Iesum Christum. In his tribus signis intelligi datur, ꝙ necesse habemus vt Dominus Deus distribuat corporibus nostris castitatẽ, quod in primo signo intelligitur vbi dicitur, & sanguinem sumpserimus. Iustus.n. (vt Abacucait) ex fide viuit, & aĩa hominis in sanguine est, sicut dicit Moyses. Itẽ necesse habemus, vt Deus tribuat nobis cognitionem puram, quod in tertio signo intelligitur, quia facietenus super caput & pectus imprimitur, vbi cogitationum sedes est. Ergo si seruauerimus & amauerimus corporis castitatem, animarum puritatem, benedictione & gratia in cęlis merebimur repleri. Item inclinatio sacerdotis in hoc loco inclinationem capitis Christi in morte signat vt dictum est. Inclinato.n. capite tradidit spiritum, & tale fecit testamentum secundũ Ambrosi. qui dicit, ꝙ auctor pietatis in cruce pendens in singularibus negocijs pietatis officia diuidebat, persecutionem Apostolis, pacem discipulis, corpus Iudeis, patri spiritum, virgini paranymphum, latroni Paradisum, Christianis pœnitentibus crucem commendat. Ergo tollamus crucem eius, quod in duobus signis quę super corpus & sanguinẽ fiunt intelligitur, quia p mortem eius à duplici morte. s. corporis & animæ liberamur. Si tamen confessionem eius in mente seruamus, quod in tertio signo exprimitur. Nam si compatimur & conregnabimus, sicut dicit Paulus. Item in tribus signis quæ in hoc loco fiunt, quidam diuersas passiones Christi intelligi volunt corporis, & per flagella dissecationem quoad primum, sanguinis effusionem quoad secũdum, faciei velationem quoad tertium. Vnde sicut Christus per passionem suam de hoc mundo transiturus, patri spiritum commendauit, sic & nos spiritus fidelium defunctorum de hoc mundo per mortem migrantium, & in fide catholica decedentium, omnipotenti Deo commendamus, propter quod subditur. Memento Domine, &c. Attendendum est ꝙ pia mater Ecclesia non solum pro viuis, sed etiam pro defunctis in persona sacerdotis fideliter intercedit, certissimè credens ꝙ pretiosus sanguis Christi non solum pro viuis, sed etiam pro mortuis ad redemptionem profit & liberationem à pœnis illis duntaxat. Qui nos præcesserunt cum signo fidei.i. charitate. In quo fideles ab infidelibus discernuntur. De hac liberatione dicit propheta ad Christum. Et tu in sanguine testamẽti tui, extraxisti vinctos tuos de lacu in quo non erat aqua. s. de inferno superiori. Non est autem orandũ pro eis qui sunt in inferno inferiori, quia ibi nulla est redẽptio. & quos pro certo damnatos scimus, quia vt dicit Aug. Si sciret patrem meum esse in inferno vbi nulla est redemptio, non plus orarem pro eo q̃ pro Diabolo. Orandum est ergo pro fidelibus defunctis. Qui dormiunt in somno pacis.i. nulla hæresi vel discordia, vel impœnitentia, ab vnitate Ecclesiæ segregati sunt, licet fortè aliqua cremabilia vel correctione digna, detulerint de hoc mundo. Et sacerdos debet primò orare pro patre & matre, postea pro sibi commissis, nõ tamen nominetenus sicut supra dictũ est, sed memoriter, &c. Sequitur. Omnibus in CHRISTO quiescentibus, &c. Illi enim mortui in CHRISTO requiescunt qui in Christo moriũtur, sicut in Apoc. legitur. Sequitur. Locum refrigerij in quo Lazarus Euangelicus habitabat, lucis, scilicet Christus qui est lux mundi. Ipse enim est lumen viuentium. Vnde Psalm. Vt placeam coram Deo in lumine viuen- Psal.55. tium, & pacis, de qua pace dixit Simeon. Nunc dimit- Luc.2. tis, vsq; in pace, vt indulgeas per Christum Dominum nostrum. Qui enim indulgentiam & misericordiam quærit, iudicem placat & vincit. Sequitur. Nobis quoque peccatoribus quasi dicat sicut dixit Ioann. Apo- 1.Ioan.1. stolus. Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, nosipsos seducimus, & veritas in nobis nõ est. Et non est homo qui non peccet, licet infans vnius diei super terram. Multi nanq; ex misericordia Dei sine pec- Sine mortalibus viuere possunt catis mortalibus viuere possunt, sed sine venialibus raro. Sequitur. De multitudine miserationum tuarũ spe- rantibus. Si enim latro in cruce pendens contritus & confitens veniam meruit, quare non mereretur Christianus misericordiam, & veniam peccatorum, contritus & confessus? Vnde & vocis expressio, & cordis tũsio manu dextera contritionem & confessionem latronis in cruce pendentis ad dextrum latus Christi designat. Ipse enim contrito corde confessus est, & socio suo in sinistro latere pendenti dixit. Nos quidem digna factis recipimus, &c. Et respondit Dominus. Amẽ Luc.23. dico tibi, hodie mecum eris in Paradiso. Vnde sequitur Partem aliquam & societatem, &c. Ioan. Chrysost. dicit ꝙ latro qui in cruce Deum confessus est, omnes sanctos in regno præuenit. Nec mirum, ipse enim Dominũ in cœlo regnare confitebatur, qui ab Apostolo Petro in terra negabatur, per quod intelligi datur, ꝙ seruẽter pœnitentes interdum tepidos Sanctos in regno præueniunt. Beata virgo & Apostoli adhuc in terra sue runt. Sanctus Ioan. Baptista & alij Patriarchæ & Prophetæ adhuc in limbo detinebantur quando dictum est latroni. Hodie mecum eris in Paradiso. i. erit in gaudio, quia vbi Christus est, ibi gaudium est, & Paradisus, & lux, & pax, & iucunditas. Ipse enim Christus est lux vera, &c. Christus etiam cœlum illuminat sicut de superna Hierusalem dicitur in Apoc. Ipse enim agnus, id Apoc.21. est, Christus illuminat eam & Sanctis gaudium infundit. Vnde. Gaudent in cœlis animæ Sanctorum qui Christi vestigia sunt secuti, quia sequuntur agnum quocunq; ierit. De hac societate in hoc loco dicitur. Societatem donare digneris cum tuis Sanctis Apostolis & Martyribus. Quidam dicunt hic intelligi Ioan. Baptistam. Expositores autem Ioannem Euangelistam. Licet enim in principio canonis sit cum cæteris Apostolis nominatus, nominatur tamen hic, quia duplici priuilegio gaudet, scilicet, Apostolatus vestigio & virgini Stephanus virgo fuit. tatis. Amoris Christi priuilegio', merito secundum locum sortitur in canone, & cum Stephano qui etiã virgo & martyr fuit. In veteri enim testamẽto Iacob Pa- Gen.37. triarcha dilexit Ioseph plus cæteros filios, eiq; duplicẽ hæreditatem tribuit quam tulit in arcu & gladio de Amorræorum populo. Et Christus huic discipulo & charissimo filio duplicem hæreditatem & honorem tribuit vt suprà. Notandum ꝙ sancta Fœlicitas vidua martyr in hoc loco canonis, sanctis virginibus anteponitur & prefertur. Et licet hoc fortè ratione antiquitatis sit factum, ita vt priuilegio virginitatis non derogetur. Tamen secundum Aug. in hoc loco datur intelligi ꝙ seruentes & verè pœnitentes virgines tædiosas, & acediosas exercitijs diuinis præire conantur. Vnde sequitur. Intra quorum consortium, &c. per Christum Dominum nostrum. Qui enim veniã desiderat, iram iudicis placat, & misericordiã prouocat: propter quod quidã pœnitẽs dixit. Miserere mei Deus secundũ magnam misericordiam tuam. Virginitas autem si humilitatem custodiat, & seruorem deuotionis habeat, magna meretur priuilegia & prærogatiuas gratiarum. Virginibus nanque, & martyribus, & predicatoribus fidei Christianæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

Virginibus martyribus, & prædicatoribus aureola reseruatur.

Christianæ aureola in cœlesti patria reseruatur. Hæc enim tria genera Sanctorum in hoc loco canonis inueniuntur. Intra quorum, vsque ad Christum Dominum nostrum, per quem scilicet Christum, hæc omnia scilicet pater cœli bona creas. Licet enim Deus pater in principio, id est, id filio creauerit cœlum & terram & omnem ornatum eorum, & cuncta quæ fecerat erant valde bona, tamen semper eadem bona creat renouãdo, quoad vinum & panem, quæ in altari offerri debent. Vnde non solum à sacerdote, sed etiam à Sancta Trinitate benedicuntur & consecrantur, & in corpus Christi & sanguinem transubstantiando viuificantur, sicut patet in verbis quæ sequuntur. Sanctificas, viuificas, benedicis. In his tribus signis notantur tres dies, quibus Dominus erat in sepulchro, & requieuit ab omni opere suo quod patrarat. Nisi enim granũ

Ioan. 12. frumenti, id est, Christus Dominus noster cadens in terram, &c. sed quia granum mortuum est, & in terra sepultum, denuo reuixit & pullulauit, & fructum multum attulit in electis. Nam sepultura terram sanctificauit, à morte resurgens mortuos viuificauit, & benedicendo panem cœlestem viuis multiplicauit.

Hæc in tribus verbis prædictis tanguntur, scilicet Sanctificas quoad primum, viuificas quoad secundum, benedicis quoad tertium. Vnde sequitur. Et præstas nobis. subintelligitur sanctificationem vt scilicet per corpus filij tui sanctificemur, hanc viuificationem, vt per sanguinem ipsius viuificemur, hanc benedictionem, vt ea digne sumendo à te benedicamur. Et ex hoc est tibi Deo patri omnipotenti, omnis honor & gloria in vnitate spirituſsancti. Sciendum quòd in hoc loco in tribus signis notantur tria, propter quæ CHRISTVS voluit tres esse dies suæ sepulturæ scilicet quæ sunt in cœlo restauraturus, & quæ in terra reparaturus, & quæ apud inferos redempturus. Vel in tribus signis huius loci intelligitur Sancta Trinitas, sicut patet in litera. In patre quidem notatur auctoritas. In filio æqualitas. In spiritusancto communitas. Quod autem corpus Christi supra calicem in ipsa hora leuatur, & cum ipso calix signatur, per hoc intelligi datur, quòd mors à Christo superat, vita reparatur, & gloria datur, de hoc patet in verbis canonis. Per ipsum, & cum ipso, & in ipso. Nota quòd in hoc loco missa correspondet omnibus horis canonicis, quia omnia quæ Christus passus est in ea repræsentantur, & memorantur. Christus nãque in matutinis passus est traditionem, consputionem, alaparum cesiones, tandem à mortuis resurrexit. Hora prima coram Pilato derisiones, insultationes. Hora tertia, &c. sicut in patris sapientia plenius continetur. De istis septẽ horis dicit Psal. Septies in die laudem dixi tibi, &c. Iste septenarius numerus signari

Psal. 118. potest, in septem signis crucis quæ in hoc loco sunt cũ dicitur. Sanctificas, viuificas, benedicis, per ipsum, & cum ipso & in ipso, &c. Nam qui Deum deuotè laudant, septem donis spirituſsancti replentur, & per patrem & filium sanctificantur, viuificantur & benedicuntur. Quod autem vltimum signum iuxta labium

1. ad Cor. 6 calicis fit cum dicitur. In vnitate spirituſsancti, designat quòd qui adhæret Deo vnus spiritus cum eo efficitur, sicut dicit Apostolus. Sequitur per omnia sęcula sę. quod alta voce pronunciatur, & corpus Domini super calicem, & cum calice leuatur, per quod intelligi datur quòd tristitia Apostolorum de passione Domini ab eorum cordibus ipso reuiuiscente fugabatur, & gaudium resurrectionis annunciabatur. Sequitur. Oremus, vt sic adiuuante Domino à morte peccati resurgamus, & in eadem iterum non cadamus, quia Christus resurgens ex mortuis iam non moritur, & cætera. & idcirco peccatum non dominetur nobis. Nam qui

Rom. 6. facit peccatum (teste Apostolo) seruus est peccati, sugiamus ergo tam horribilem Dominum, & ad misericordem Dominum & pietatis dulcedinis reuertamur. Nam & pater omnium non dedignatur appellari, quia pater misericordiarum & Deus totius consolationis est. Reuera. n. vt Deum patrem nostrum nominare valeamus, diuina informati sumus institutione. Filius. n. qui dicitur coęqualis patri hoc nos docuit, & sic frater noster instituit. Ipse namq; est filius Dei per naturam, nos filij ipsius per gratiam. Ergo pater noster qui es in cœlis, &c. Petimus ergo patrem nostrum, & respondent clerici circunstantes. Amen. quod secundũ Hieronymum, Hebręum est, & sonat, vt verè & fideliter fiat, quasi dicat Ecclesia astans sacerdoti in missa. O reuerende sacerdos, quicquid in hac oratione petisti, & optasti, in te & in nobis, veraciter & fideliter fiat & compleatur. Sequitur. Libera nos quæsumus Dñe ab oĩbus malis præteritis præsentibus & futuris, vt tui auxilio & te miserante, præterita mala deleantur, præsentia vincantur, futura præcaueantur. Et intercedente Beata & gloriosa Virgine semper Dei genitrice Maria, vsq; per eundem Dñm, &c. In hoc loco canonis tertio fit commemoratio Sanctorũ. In hac oratione oĩs Sancti comprehenduntur & includũtur, qñ Beatę Dei genitricis & Sanctorũ Apostolorũ Petri & Pauli & Andreæ nomina recitantur. Oĩs. n. Sancti aut per castitatẽ, aut virtutũ firmitatem, aut per humilitatem, aut per virilitatẽ pugnæ pro iustitia regna cœlorũ adepti sunt. Vnde in Beata Maria Virgine designatur castitas. In beato Petro virtutum firmitas. In Sancto Paulo humilitas. In Andrea virilitas pugnæ pro iustitia, vsque ad mortẽ. Sequit. Da, ppitius pacẽ, &c. Orat sacerdos cũ collecta pro pace, & hoc ipsum beatus Paulus instituit fieri. Sic dicẽdo. Obsecro igitur primum omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones, pro omnibus hominibus, pro Regibus, & his qui in sublimitate constituti sunt, vt quietam & tranquillam vitam agamus in omni pietate. Orat ergo Ecclesia pro pace temporali ne impediatur vel retrahatur à pace spirituali. Sequitur, vt ope misericordiæ tuę adiuti, quantum ad interiorem & exteriorem religionem pertinet, à peccato simus semper liberi, & ab omni perturbatione securi. Perturbamur enim si peccatis mortalibus grauamur, & obcæcatur cor humanum, perturbamur quando nostro arbitrio relinquimur, & à nobis diuina gratia subtrahitur & elongatur, quod ne fiat, sacerdos per eundem, id est, propter eundem Dominum nostrum Iesum Christum patris filium, orat. Sed antequam sacerdos in hoc loco per eũdem Dominum incipiat, calicem discooperit & corpus Domini super calicem leuans, diuidit in tres partes, vnam partem in calicem mittens, duas extra reseruans, & antequã vnã partem in calicem mittat, alta voce. Pax Domini pronunciat. Tria quoque signa crucis, cum corpore Christi in calice signat. Et quid hoc significet breuiter videamus. Et primò quare hostia diuiditur in tres partes, quam causam Sergius Papa determinat sic. Triforme est corpus CHRISTI. Pars hostiæ in calicem missa, corpus CHRISTI quod à mortuis resurrexit & animæ vnitum est monstrat. Pars comesta ambulans adhuc super terram. Pars in altari vsque ad finem remanens, membra CHRISTI esse corpora Sãctorum, vsque ad finem mundi in sepulchris quiescentia designat. Diuiditur autem sub forma panis in altari corporis Christi species nõ essentia, deitate in sua vnione permanente, quæ diuidi non potest. Sed in qua re fiat corporis Christi diuisio, vel fractio ostendit Augustin. dicens. Quando Christus manducatur, reficit non deficit. Nam & Christus carnalem sensum discipulorum redarguit, qui putabant eius carnem sicut aliam diuidendam in partes, & in morsus lacerandam. Diuiditur aũt forma

2. ad Cor.

Matth. 6

Ad Cor. 2.

Triplex diuisio huius hostiæ significans tria hic in ipsa.

forma vel species. Cõsecratione nanq; peracta corpus Christi sub accidentibus panis velatur, quæ accidentia sunt color, sapor, qualitas, quantitas, & forma. Substantia nanq; panis & vini in consecratione per verba Christi resecatur, sed accidentia remanent. Nam si accidentia auferrentur, sacerdos missam nõ perficeret, sed terreretur, vnde in hoc fragilitati humanæ consulitur. Possunt ergo in tribus partibus Eucharistiæ tres substantiæ in Christo signari. s. Deitas, corpus, & aĩa. Quod autem vna particula in calicem mittitur, per hoc intelligi datur, ꝙ caro Christi in passione mortua est: & anima immortalis, & Deitas impassibilis, & hoc duæ particulæ extra calicem reseruatæ repræsentant: Item in trib. partibus Eucharistiæ potest Sancta Trinitas designari. Quòd igitur particula in calicem mittitur, duabus extra remanentibus, figurat, ꝙ licet indiuisibilia sint operatio Trinitatis, tñ secundum Augu. ad solũ Christũ per tinet caro, ergo pars in calicẽ missa, incarnatum & passum solũ Christũ Dei filium designat. Duæ verò partes extra calicem seruatæ, immunitatem carnis, patris & spirituſsancti figurant. Nõ. n. pater vel spirituſsanctus est incarnatus vel passus, vt dicit Aug. sed incarnatio ad solum Christum pertinet. Quòd autem indiuisibilia Sanctę Trinitatis sint opera, sacerdos innuit, cũ hostiam diuidit, dicens nanq; ad patrem. Per eundem dñm nostrum Iesum Christum, vsq; qui tecum viuit & regnat, vnam fractionem facit, ac si diceret, diuidere videor indiuisibilem, & si Christus mortuus est ex humilitate, viuit tñ ex virtute Diuinitatis, in qua sem per cum patre existens nunquam recesit à patre. Cũ vero dicit. In vnitate spirituſsancti, hanc Eucharistiæ facit fractionem, ac si diceret, licet spirituſsanctus obumbrasse virgini legatur in conceptione filij, tamen à patre æternaliter procedens spirituſsanctus, patrem & filium nunquam deseruit, sed sancta Trinitas indiuisa permanet. Per omnia sæcula sęculorum. Item Eucharistia in tres partes diuiditur, in hoc tres partes corporis Christi, (quod est Ecclesia) figurantur. s. caput cum mẽbris. Vna pars est ipsum caput. s. Christus primitiæ dormientium. Altera pars animę Sanctorum in cœlo triũphantium. Tertia pars in terra militantium. Quod autẽ duæ partes seorsum extra calicem seruantur, per hoc intelligi datur, ꝙ Christus resurgens ex mortuis, iã non moritur mors illi vltra &c. nec his qui cum ipso sunt sanctis. Vnde in Apocal. legitur. Non esurient neq; sitient amplius &c. Tertia verò pars in calicẽ ponitur, & signat eos qui adhuc in pugna, vel militia passionis huius mundi existunt. Item Eucharistia in tres partes diuisa, tres ordines Ecclesiæ significat. s. virginũ viduarum, & coniugatorum. Duæ ergo partes extra calicem seruatæ, cælibatum & sanctimoniam virginũ, & viduarum repræsentant. Nam secundum Apostolum, virgo & innupta cogitat quæ domini sunt. Tertia verò pars in calicem missa statum coniugatorum & passionem designat. Vnde ipse Apostolus dicit. Quę autem nupta est, cogitat quę sunt mundi, id est de passionibus diuersis coniugatorum, tam in rebus quàm in alijs. Dicit. n. Tribulationem autẽ carnis habebunt huiusmodi. i. coniugati. Offertur autem hostia Christi in altari, vt virgines & viduæ in sanctimonia perseuerent, & pro adiutorio coniugatorum ne in tribulationibus huius mundi positi desperent. Item Eucharistia in tres partes diuiditur & offertur ad tria, designata in his versibus. Corporis in partes Christi diuisio fit tres. Tincta datur vnis, sed pars non tincta superni. Est donanda reis, tertia pars iustificãdis. Isti versus sic intelliguntur. Prima pars missæ in calicem offertur pro viuis Christianis, qui in miserijs & pressuris, huius mundi affliguntur & patiuntur, quatenus Deus mitigare dignetur afflictiones eorum. Altera pars ex tra calicem reseruata, offertur ad laudem, & ad gloriam Sanctorum, qui iam triumphant in cœlo in regno cœlorum. Tertia pars offertur pro his qui sunt in purgatorio, vt à pœnis citius liberentur & absoluantur, quatenus & ipsę animæ in sinu Abrahæ, hoc est, in gaudio & refrigerio assumantur, & gloria sicut cęteri Sancti perfruantur. Sequitur. Antequam tertiam particulam in calicem mittat, pax domini alta voce pronunciatũ per quod datur intelligi, ꝙ Christus à mortuis resurgens triplicem pacem discipulis annunciauit. s. pacem temporis, pectoris, & æternitatis. Hęc pacis tria genera designata sunt in tribus signis crucis, quæ facerdos facit cum corpore Christi inter calicẽ dicens. Pax domini sit sempet &c. & respondet chorus. Et cum spiritu tuo, quasi dicat. Tu nobis pacem optas, & eadem pax cum spũ tuo maneat, quatenus totus in spiritu mysterijs diuinis insistas, & spirituali gaudio plenus fias. Hæc triplex pax in tribus osculis designatur, quia sacerdos altare tribus vicibus osculatur, s. in principio Missæ, in medio, & in fine. Nam cum Christus nasce retur, in principio temporis pacem secum attulit, vt ad edictum vnius hominis describeretur vniuersus orbis. Hęc pax designatur in primo osculo, quod in initio Missæ sacerdos altari imprimit. Secunda pax est pectoris, & signatur in secundo osculo, quod sacerdos facit in canone, qñ dicit. Suplices te rogamus. Christus namq; cum mortem pro nobis pertulit, nos Deo, & Angelis pacificauit, & pacem pectoris nobis donauit Et ad hanc pacem confirmandam, pectus & latus cum lancea aperiri voluit, & ad pacem sui cordis nos intromisit. Tertia pax æternitatis figurata est in vltimo of culo altaris. Christus nanque consummatis omnibus quæ de eo scripta fuerunt in lege & prophetis, post in cęlum ascendens, patri nos reconciliauit, sic & Missa peracta pacem æternitatis nobis parauit. Sed notandũ ꝙ, à dominica oratione vsq; ad finem Missæ interdũ silentium celebratur, & interdum à sacerdote cantus, vel a clero alta voce inchoatur, per hoc intelligi datur, ꝙ Christus resurgens ex mortuis, interdum silentiũ, mœroris à cordibus discipulorum per suam dulcissimam apparationem, & salutationem fugauit. Aliquãdo vero corporalem præsentiam ab eis auferens, sc, & qñ voluit occultauit. Legitur etiam, Christum infra quadraginta dies apparuisse decies post resurrectionẽ, & interim quoties voluit se occultasse. Nam in ipsa die resurrectionis quinquies, in ascensione bis, vt Christus suam resurrectionem cordibus discipulorum, & ascensionis gloriam eorum mentibus imprimeret, & vt ipsi discipuli quæ sursum sunt saperent, non quæ super terram. Cæteræ autem apparitiones, intra quadraginta dies factæ sunt. Hanc autem vicissitudinem sacerdos in missa ab oratione dominica vsque ad finem Missæ (vt dictum est) subtilius iam cantando, pulcherrimè representat. Sequitur. Agnus Dei quod Sergius Papa instituit, vt cum fractione corporis Domini deuotissime cantetur. Dicitur autem agnus ab agnoscendo, quia matrem suam in magno grege per balatum agno scit. Sic Christus in cruce positus, patrem agnouit per obedientiam; quia factus est ei obediens vsq; ad mortem &c. Item agnouit matrem per debitam reuerentiam, quia eam dulcissimo discipulo suo Ioanni commendauit in morte. Christus est agnus propter innocentiam, quia innocenter occisus est, ideò plangendus est. Ideo canit. Ecclesia. Plangent eum quasi vnigenitum, quia innocens Deus occisus est. Cantamus ergo ter agnus Dei, quasi dicamus, agnus Dei, qui agnouisti patrem per obedientiam, matrem per reuerentiam, miserere nobis: agnus Dei qui tollis peccata mundi per innocentiam, dona nobis pacem Item agnus Dei ter cantamus, vt liberemur à malis præteritis

Pax Domini, &c. triplicem pacem, quam Christus discipulis annunciauit, significat.

Quędã alta voce quędam verba in silentio à sacerdote dicuntur.

Christum de cies post resurrectionẽ apparuisse legitur.

Col. 3.

Sergius Papa vt agnus Dei cantaretur instituit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Innocent. Papa instituit, vt osculum pacis porrigeretur.

1. Ioan. 3

præteritis præsentibus, & futuris. Post hoc osculum amicis porrigimus antequam cõicemus, quod Innocentius papa instituit. In hoc signatur, q̃ oĩs amaritudo corporis à nobis separanda est, quia si ab inuicem discordamus, in Christi corpore non manemus, sicut dicit Apostolus & Euangelista Ioan. Omnis qui odit fratrem suum homicida est, & scimus q̃ oĩs, qui odit fratrem, nõ habet partẽ in regno Dei. Teneamus ergo pacẽ tẽporis cũ proximis, pacem pectoris cum nobismetipsis. s. oẽs homines in Christo synceriter diligẽdo vt pacem æternitatis consequamur in cœlis adiuuante dño nostro Iesu &c. Postea mittit sacerdos partẽ hostiæ in calicem dicens. Fiat hæc commixtio. Quid autem hoc significet superius pertractatum est, nisi q̃ sacerdos in hac clausula salutem mentis & corporis sibi, & omnibus sumentibus corpus dñi exoptat, & ad vitam æternã promerendã & capescendam, præparatio salutaris fiat. Hæc. n. valde necessaria sunt corpus Christi sumere volentib. vt salutẽ mentis, & puritatẽ cordis habeant, & mundam conscíam, ad vitã promerendã. Deinde sequitur oratio. Dñe Iesu Christe. In qua oratione petuntur tria, à peccatis liberatio, præceptorum Dei obeditio, & à Deo nunquam separatio, sicut patet in litera. Post hanc orationẽ, memoriã Dñicæ passionis breuiter & memoriter cũ omni deuotione habenda est, contrito corde & conscía non ficta. Hic attẽdendũ est, q̃ à sacerdote post hanc orationẽ, dicendũ est sub silentio, Amen, quod alibi non fit in canone nisi post pater noster, & in hoc loco. Sacerdos. n. canonem tacitè legit, & ideo nemo ei respondet Amen. nec ipse sacerdos in quocunque loco canens subiungere debet Amen. excepto q̃n canonem finit post hanc orationem, Dñe Iesu Christe, &c Amen. Finito canone sacerdos se applicat ad susceptionẽ sacrosanctæ hostię. Quidam. n. sacerdotes de manu, quidam de patena sumunt. Hi qui de patena corpus Christi sumunt, in latitudine charitatis quæ in patena figurata est. Interim cantatur communio, hoc est q̃ discipuli gaudiũ resurrectionis, mutuo sibi nunciauerunt. Post hoc se qui oratio, & signatur quòd vndecim discipuli in Galilæa videntes dominum adorauerunt. Item signatur quòd in cœlis pro nobis orat, repræsentatione suæ passionis & vulnerum, & quòd postea iterum se ostendet. Et post hoc dicit. Ite Missa missa est, & populum benedicit. Quòd signat q̃ veniet in iudicio, & se nobis ostendet, & fidelibus suis dabit benedictionem suã & tunc læti vadent ad mansiones suas, de quibus dicitur in Ioan. In domo patris mei mãsiones multæ sunt Ad quas mansiones nos perducat ipse pontifex, & sacerdos, qui cum patre, & Spiritusancto viuit, & regnat, Amen.

Christus in cœlis, pro nobis orat, sua vulnera patri representando.

Ioan. 14.

LAVDISMVS DE SANCTA CRVCE,

Quem Seraphicus Doctor S. Bonauentura, de cordis visceribus cecinit.

ECORDARE Sanctæ Crucis, qui perfectam vitam ducis delectare iugiter Sanctæ Crucis recordare, & in ipsa meditare insatiabiliter. Stes in Cruce Christo duce, donec viues in hac luce, modo proculdubio. Non quiescas nó t̃ escas, in hoc crescas vt calescas cordis desiderio. Ama crucem mundi lucem & habebis Christum duper æterna sæcula, Cruce corpus circuncinge, hanc constringe manu pinge, consignando singula. Cor in cruce crux in corde, absque sorde sic cum corde, quæ tranquillum faciat. Lingua crux efficiatur, crucé promat & loquatur, & nunquam deficiat. Crux in corde crux in ore, quodam intimo sapore, det tibi dulcedinem. Crux in membris dominetur & vbique situetur, intra totum hominem. Cor à cruce sorbeatur, & in illam rapiatur, amoris incendio. Dissipata carnis rixa, mens sit tota crucifixa, spiritali gaudio. Specialem fer amorem, & præcipuum honorem, cruci salutiferæ, Cum seruore medullarum, nixu virium tuarum, velis hanc diligere. In præclara cruce stude, & in ipsa te reclude, magna cum lętitia. Christo sis confixus cruci, vt sic valeas perduci, secum ad cœlestia. Quære crucem quære clauos, quære manus pedes cauos, quære sossa lateris. Ibi plaude, ibi gaude, sine fraude summa laude, quantumcunq; poteris. Istud pactum nõ sit fractũ crux præcedat omnẽ actũ, vt succedãt prospera. Crux est optima medela, contra Zabulonis tela valde salutifera. Sis in cruce Christi totus, prompto animo deuotus, iubilo dulcedinis. Seruum Dei crux defendit, comprehendit, & ostendit vitam rectitudinis. Cum tentatus & afflictus derelictus quali victus, & inter angustias, Non sis piger neq; lentus, sed sollicitè intentus, cruce frontem munias. Cũ quiescis aut laboras, quando rides quando ploras doles, siue gaudeas. Quando vadis quando venios in solatijs & in pœnis, crucem corde teneas. Crux in omnibus præsuris & in grauibus & duris, est tutum remedium. Crux in pœnis & tormentis, est dulcedo piæ mentis, & verum refugium. Crux est porta Paradisi, in qua sancti sunt confisi, qui vicerunt omnia. Crux est mundi medicina, per quam bonitas diuina, facit mirabilia. Crux est salus animarũ, verum lumen & præclarum, & dulcedo cordium. Crux est vita beatorum, & thesaurus perfectorum, & decor & gaudium. Crux est speculũ virtutis, gloriosæ dux salutis, cuncta spes fidelium. Crux est decus saluãdorũ, & solatium eorũ atq; desiderium. Crux est nauis crux est portus, crux delitiarũ ortus, in quo florent omnia. Crux est fortis armatura, & protectio secura, conterens dæmonia. Crux est arbor decorata, Christi sanguine sacrata, cunctis plena fructib. Quibus animę eruuntur cũ supernis nutriuntur cibis in cęlestib. O quã fœlix permanebis, nunc in cruce si studebis, donec mũdo vixeris. Sine fine lętus eris, tu qui Sanctã crucẽ quæris, si perseueraueris. Crucẽ quęre crucẽ gere, Christi crucẽ intuere, vt amore langueas. Summa fide crucẽ vide, & plenissimè confide, donec vitam habeas. Circa crucẽ exercere, mente debes huic placere, & hanc cor de gerere. Hoc est opus salutare, circa crucẽ laborare, corde ore, & opere. Recordare frater pie, septem vicibus in die, passionis dñi. Per quam sumus liberati, & æternæ vitę dati, & supremo lumini. Hanc si amas & honoras, dicas illi certas horas, adhibendo studium. Horã primã matutinã, trinã, sextam, vespertinã, nonã completoriũ. Qñ sedes stas & iaces, qñ loqueris & taces, sessus cum quieueris. Christũ quæras in quo speras, crucifixũ corde geras, vbicunq; fueris. Diligenter pone mentẽ, super Christũ patientẽ, & sibi condoleas Christi mortẽ Christiane, plange fero atq; mane, & in plãctu gaudeas. Quã despectus q̃ deiectus, rex cęlorũ est effectus, vt saluaret sęculũ. Exuriuit & sitiuit, pauper & egenus iuit, vsq; ad patibulũ. Recordare pauperatis, & extremę vilitatis, & grauis supplicij. Si es cõpos rõnis, esto memor passionis, fellis & absinthij. Cũ deductus est immensus, & in cruce tunc suspensus, fugerunt discipuli. Manus pedes persoderunt, & aceto potauerunt, summũ regẽ sæculi. Cuius oculi beati, sunt in cruce

cruce obscurati, & vultus expalluit. Suo corpori tũc nudo, nõ remãsit pulchritudo, decor oĩs aufugit. Propterhoĩum peccata, sua caro cruciata, fuit inter verbera. Membra sua sunt distenta, propter aspera tormenta, & illata vulnera. Inter magnos cruciatus, est in cruce lachrymatus, & amisit spiritũ. Suspiremus & fleamus, toto corde doleamus, super vnigenitũ. Qui hęc audis ingemisce, & in istis planctũ misce, & cordis męstitias. Corpus ange, corde plange, mentẽ frange, manu tange Christi mortis sæuitias. Virum respice dolorũ, & nouissimũ virorũ forte ad supplicia. Tibi gratũ sit & æquum, iá in cruce mori, secũ compati cõuitia. Quando vides re afflictũ, desolatũ ita victũ, quasi desicias. Christi cogites dolores, graues pœnas & mœrores, sputa contumelias. Bone frater quicquid agas, cruci fixi vide plagas, & sibi compatere. Oĩ tempore sint tibi, quasi spiritales cibi, his gaudenter fruere. Crucifixe fac me forte, vt libenter tuam morte plangã donec vixero. Tecũ volo vulnerari, te libenter amplexari in cruce desidero. Da doloré quasi roré, vt te ploré redẽptorem Christũ, qui te renoues. Nõ te plices, sed felices cicatrices mille, vices tuas in te refoues. Totũ sit quod ego dixi, ad honorẽ crucifixi, ad laudem & gloriã Vt meorum peccatorum, glorioĩus rex cœlorum, mihi dõnet veniam. Amen.

Ephes. 3.

Diuisio totius operis.

SERAPHICI DOCTORIS S. BONAVENTVRAE

Soliloquiũ de quatuor mentalibus exercitijs: Quod dicitur Imago vitæ, Et Dialogus eiusdem auctoris.

Bona.

PROLOGVS.

LECTO genua mea ad patrem dñi nostri Iesu Christi, à quo omnis paternitas in cęlo, & in terra noĩatur, vt det vobis secundũ diuitias gloriæ suę, virtutẽ corroborari per spiritũ eius in interiori homine, Christũ per fidẽ habitare in cordib. vestris, in charitate radicati & fundari, vt possitis comprehendere cum omnibus sanctis, quæ sit longitudo, latitudo, sublimitas, & profundum, scire etiá supereminentẽ scientiæ charitatem Chri, vt impleamini in oẽm plenitudinẽ Dei. Apostol. Paulus vas æternæ electionis, sacrarium diuinæ Sãctiscationis, speculũ & exemplar supernæ cõtemplationis in verbis præmissis oñdit nobis mentalis exercitationis ortũ obiectũ, & fructũ. Mentalis. n. exercitatio si debet esse pia & salutifera, oportet q̃ habeat potentiã supernaturaliter confortantẽ, sapientiã regulantẽ, & clementiã consolantẽ. Flectat igitur aĩa deuota diuinæ contemplationis amorem accensa, genua mentis ante thronũ beatissimę & incomprehensibilis Trinitatis, pulsetq; humiliter, & postulet sapienter Dei patris cõfortatricem potentiã, ne labore depressa succumbat, Dei filii regulatricẽ sapientiã, ne errore seducta à veritate deuiet, Dei spiritussancti consolatricẽ pietatẽ, & clementiam ne tędio victa deficiat. Oẽ. n. datũ optimũ & oẽ donũ perfectũ, de sursum est descendens à patre luminũ. vt secundũ. Aug. Oẽ bonũ nostrũ aut Deus est, aut à Deo est. Vñ nõ imerito in oĩ boni operis initio, ille est inuocandus à quò oẽ bonũ originaliter progreditur per quẽ oẽ bonũ exẽplariter producitur, & ad quẽ oẽ bonũ finaliter reducitur. Hęc est illa, ineffabilis Trinitas, pr̃, filius, & spũssanctus, quã rãgit. Apost. cũ dicit Flecto genua mea &c. vsq; ibi & vt positi. Secũdò ostendit istius salutiferæ mentalis exercitationis obiectũ. Obiectũ verò exercitationis deuotæ mentis, dñr esse interiora & exteriora, inferiora & superiora. Debet. n. aĩa deuota per mentale exercitiũ contẽplationis radium reflectere primò ad interiora sua, vt videat qualiter sit formata per naturã, deformata per culpam, reformata per gratiam. Secundò debet cõuertere radiũ contemplationis ad exteriora, vt cognoscat quã instabilis sit mundana opulentia, quã mutabilis mundana excellentia, & quã miserabilis mundana magnificentia. Debet ẽ tertiò radiũ contẽplationis conuertere ad inferiora, vt intelligat humanæ mortis ineuitabilẽ necessitatẽ, iudicij finalis formidabilẽ austeritatem, pœnæ infernalis intolerabilẽ pœnalitatem. Debet quartò conuertere radiũ cõtemplationis ad superiora, vt cognoscat, & sapiat cœlestis gaudij inæstimabilẽ pretiositatem, ineffabilẽ delitiositatẽ, & interminabilem, eternitatem. Hæc est illa crux beata quatuor finibus terminata, in qua ò aĩa deuota, cum tuo dulcissimò spõso Iesu Christo debes iugiter meditando pendere. Hic est ille currus igneus, quatuor rotis consummatus, in quo debes post tuum fidelissimum amicũ assiduè contemplando, cęli palatiũ conscendere. Hæc est illa quadruplex regio videlicet Orientalis, Aquilonaris, Occidentalis, & Meridionalis, quam tu ò aĩa quotidie debes peregrinando intrare, & tuũ dilectum specialissimũ in ea speculando quærere & inuestigare, vt possis dicere cum sponsa. In lectulo meo quæsiui per noctẽ, quem diligit anima mea. Hæc quatuor tangit Apostolus cum subiungitur, vt possitis cõprehendere cũ omnibus Sanctis quę sit longitudo, latitudo, sublimitas, & profundum. Fructus illius salutiferæ exercitationis si dignè & laudabiliter exequatur, est felicitas æterna q̃ est quid optimum, & pulcherrimũ & per se sufficientissimum, nullo extra se indigens. In qua videbimus, & amabimus, vacabimus, & laudabimus in æternũ, & vltrà, eum qui est benedictus in sæcula. Hunc fructũ promittit Apostolus qñ sermonẽ concludit dicens. Vt impleamini in oẽm plenitudinem Dei. Hanc plenitudinem tunc inueniemus qñ Deus erit voluntati multitudo pacis rõni plenitudo lucis, memoriæ continuatio æternitatis. Tunc enim Deus erit omnia in omnibus cũ à ratione omnis error, à voluntate, & à memoria omnis timor recesserit, & successerit illa quam speramus mira serenitas, diuina iucunditas, æterna securitas. Hunc tractatũ instigante conscientia, propter simpliciores quosq; simplicibus verbis de Sanctorũ dictis cõpilaui, per modũ cuiusdã dialogi. In quo anima deuota veritatis æternæ discipula meditando interrogat, & homo interior mentaliter loquendo rñdet. Vt autem ad inæstimabilẽ contemplationem istius mẽtalis exercitationis perueniamus, ab exordio incipiamus, & patrem luminũ humiliter inuocando accedamus: genua cordis deuotè flectamus añ soliũ indiuiduæ Trinitatis lachrimis gemitibus incessanter clamemus, vt Deus per suũ benedictũ filiũ donet in spiritusancto nobis gratiam exercitandi mentaliter, vt possimus cognoscere, quę sit longitudo, latitudo, sublimitas, & profundũ vt per hanc pertingamus ad eum qui est omnis desiderij finis & complementum. Amen.

Quomodo anima per mentale exercitium, debet radium contemplationis reflectere ad interiora sua, vt videat qualiter est formata per naturam, deformata per culpam, & reformata per gratiam. Cap. 1.

ANI-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ANIMA.

Super Psal. Beati immaculati. Serm. 4. In versu. 3. Ad Eugeni. 2. de cõsid. in meditationibus in principio.

Dic queſo o hõ ſi poſt deuotã inuocationẽ diuinæ magnificẽtiæ, & poſt humilẽ implorationẽ æternę ſapię, & demũ poſt flebilẽ, ſupplicationẽ ſuperne ꝓietatis & clemẽtiæ, gratiã exercitandi mẽtaliter circa quadruplicẽ materiã, videlicet longitudinis, latitudinis ſublimitatis & ꝓfunditatis obtineré, quo ordinẽ inchoaré ne meritũ, huius exercitationis amitteré, ſi indebito ordine ignoráter procederẽ? Ordinis. n. ignorária ſcẽm Amb. pturbat formã meritorũ: nec reputat ſe cũdũ eundẽ, perfecta rei cognitio in nobis exiſtere cũ ſcimus quid faciendũ & ignoramus quo ordine ſit ꝓcedendũ. H o. O aĩa, ſecundũ Ber. A te tua cõſideratio inchoet, ne fruſtra extendaris ad aliena, te neglecta Idẽ. Multi multa ſciunt & ſe ipſos neſciunt, alios inſtruunt & ſeipſos deſerunt. Deum quærentes per exteriora, deferentes ſua interiora, quib. interior eſt Deus. Idcirco ab exteriorib. ad interiora redeam, & ab interiorib. ad ſuperiora conſcendã, vt poſsim cognoſcere vnde veni aut quo vadã, vnde ſim, & quid ſim: & ita per cognitionẽ mei aſcendam ad cognitionẽ Dei. Itẽ Chriſ. ſuper Matth. dicit. Non minima pars philoſophiæ eſt cognitio ſui. Item Amb. in hexameron. Cognoſce te o hõ quantus ſis, attende tibi vt conſideres, quid in te intret in cognitione, quid exeat in ſermone. Vitã ergo tuam o aĩa quotidiana diſcuſsione examina. Attende diligenter quantum proficias, quantum deficias, qualis ſis in morib. qualis in affectionibus quàm ſimilis ſis Deo, & quàm diſſimilis, q̃ prope & q̃ longè. Illud ſemper agnoſce, quàm multo laudabilior & melior es, ſi te cognotcis, quàm ſi te neglecto curſus ſyderum, vires herbarum, complexiones hoĩum, naturas animaliũ cognoſceres, ſciẽtiá oĩum cœleſtiũ, & terreſtriũ haberes. Redde ergo te tibi, & ſi nõ ſemper, ſaltẽ interdũ, rege tuos affectus, dirige actus, corrige greſſus. Igif aĩa tene cõſilia ſctõrũ, & primò radiũ contẽplationis conuerte ad regionẽ orientalẽ, hoc eſt ad cõſiderationũ tuæ conditionis. Diligẽter igitur conſidera q̃ generoſè à ſummo artifice ſis facta per naturam, q̃ vitioſè à tua voluntate deformata ſis per culpã, q̃ gratioſè à diuina bonitate, ſæpe reformata ſis per gratiam. Primò ergo conſidera q̃ generoſè formata ſis per naturam. Generoſitas tua naturalis cõſiſtit in hoc vt exiſtimo, quia tibi naturaliter ad tui decorẽ ipreſſa eſt imago Beatiſsimæ Trinitatis. Vnde Anſel. in proſologiõ. Fateor dñe, & gratias ago, quia me creaſti ad tuã imaginẽ vt tui memor ſim, te cogitẽ, te dilecter. Ber. Secũdũ interiorẽ hoĩem tria in me inuenio, per quæ Deũ recolo, conſpicio, & concupiſco. Hęc tria ſunt memoria, intelligentia, & voluntas. Cũ. n. Dei reminiſcor, in ipſo cõdelector: Memoria. n. eius ſuper vnũ. Cũ intelligẽtia ipſum intueor, quantũ in ſe ſit incomprehenſibilis, quia principiũ, & finis: in Angelis deſiderabilis, quia deſiderant in eũ proſpicere, in ſanctis oĩbus delectabilis, in quantũ in eo aſsiduè fœlices lætantur: in creaturis oĩbus admirabilis, quia oĩa potenter creat, ſapienter gubernat, benignè diſpenſat, cũ hæc intueor, ipſum cõcupiſco. Cũ Deũ per voluntatẽ diligo me in ipſum trãſformo. Hęc eſt. n. virtus amoris, vt talẽ te eſſe oporteat quale eſt illud quod amas. Hæc Ber. Recognoſce ergo o aĩa mea q̃ mira & ineſtimabilis dignitas eſt, eſſe non ſolũ veſtigiũ creatoris, quod eſt cõe oĩb. creaturis, ſed ẽt eſſe imaginẽ, ꝓ eſt propriũ creaturæ rõnalis. Lauda igif aĩa mea dñm, lauda Deũ tuũ Sion. Expergiſcere & lauda, exulta & gaude, qa inſignita es Dei imagine, decorata ſimilitudine, particeps rõnis, capax æternę beatitudinis. Sed quia hæc modica nõ ĩmerito forte iudicarẽtur, ſi morte finirẽtur, exulta & lauda quia cũ prędictis dedit tibi naturã immortalẽ, ſubſtãtiã incorruptibilẽ, durationẽ inrerminabilẽ, vitã perpetuã. Imago

Animę ſgenerositas in quo conſiſtat.

In meditationibus c. 1.

1. Pet. 1.

n. æternæ Trinitatis non eſſes, ſi termino mortis prædudi poſſes. Aug. de ciuit. Dei. O aĩa aduerte, ꝓ creator tuus poſt illud eſſe dedit tibi ꝑpetuũ eſſe, poſt hoc dedit tibi viuere, ſentire, diſcernere, ſenſib. te decorauit, ſapientia illuſtrauit. Tuã igitur pulchritudinẽ attẽde, intelligas qualẽ debeas in te pulchritudinẽ diligere. Quod ſi temetipſã, vt expedit cõtẽplari nõ ſufficis, cur ſaltẽ quid de te æſtimare debeas, ex iudicio alieno nõ perpendis? Spõſum habes de cuius pulchritudine ſi nõ dubitares, ſcires, ꝓ tã pulcher, tã formoſus, tã vnicus Dei filius, tuo aſpectu captus nõ eſſet, ſi ſeũ ſingularis decor, & vltra cæteros admirandus, nõ traxiſſet. Hæc Aug. Sed hæc fortaſſe ò aĩa nimis ingrata tibi videtur modica, propterea audi tertiò dignitatẽ admirabilẽ: ꝓ tãtę ẽ ſimplicitatis, ꝓ nihil põt domũ mẽtis tuę inhabitare, nihil põt in ea manſionẽ facere, niſi ſimplicitas, & puritas Trinitatis ęternæ. Ecce quid dicit ſpõſus tuus. Ego (inquit) & pr̃ ad eũ veniemus, apud eũ faciemus. Et alibi in Euang. Zachææ feſtinãs deſcende, quia hodie in domo tua oportet me manere. Illabi. n. menti illi ſoli poſsibile eſt, qui eã creauit. Ipſe. n. eſt qui intimior intimo tuo ei ſe perhibet vt dicit Aug. Gaude igitur ò felix aĩa ꝓ potes eſſe tanti hoſpitis hoſpita. Ber. O felix aĩa quæ quotidie cor ſuũ mundat, vt inhabitãtẽ Deũ ſuſcipiat, cuius hoſpes nullo bono indiget, quia auctorẽ oĩum bonorũ in ſe hẽt. O q̃ btã aĩa apud quã Deus ſibi requiẽ inuenit, quę dicere põt. Qui creauit me requieuit in tabernaculo meo. Negare ſiquidẽ ei cœli requiẽ nõ poterit qui ſibi in hac vita requiẽ prę parauit. Hęc Ber. O aĩa nimis es auara, ſi nõ ſufficit tibi tanti hoſpitis pũtia: quia ſcio ꝓ tã liberalis eſt, ꝓ cõlocabit tibi de bonis ſuis, ꝓ tã pius eſt, ꝓ ditabit te donis ſuis. Nullo. n. mõ deceret tm̃ principẽ, ſi hoſpitã ſuã ꝓmitteret indigentẽ. Adorna igitur thalamũ tuũ, & ſuſcipe regẽ factorẽ tuũ, de cuius pũtia exultabit, & lætabit tota familia tua. O vere mira & multũ admirabilis ſnia. Rex cuius pulchritudiuẽ ſol & luna mirantur cuius magnitudinẽ cœlũ & terra reuerentur, de cuius ſapĩa cœleſtiũ ſpũum agmina illuminãtur, de cuius clemẽtia oĩum btõrum collegia ſatiantur, talis tuũ ò aĩa deſiderat hoſpitiũ tuũ cœnaculũ, plus q̃ cœleſte palatiũ appetit, & exoptat. Delitiæ. n. ſuę ſunt eẽ cũ filijs hoĩum. Sed ſi hęc adhuc te nõ mouẽt ad laudãdũ creatorẽ tuũ, cõuerte contẽplationis radiũ ad quartũ beneficiũ, & cognoſce ꝓ tantæ capacitatis eſt pãlatiũ tuũ, ꝓ nulla creatura ſufficit ſaciare tuũ deſideriũ. Hugo de S. Victore. Oĩs iucunditas, oĩs ſuauitas, oĩs potentia, oĩs opulentia rerũ creararum afficere cor humanũ põt, ſaciare nõ ꝑt. Anſel. Oĩs creatura q̃ Deus meus nõ ẽ mihi inopia eſt. Et quare? Reuera ſecundũ Greg. in moral. Aĩa huamana quæ ad Deũ appetendũ facta eſt quicquid ſtra Deũ appetit, minus ẽ iõq; iure ei nõ ſufficit, ꝓ Deus nõ ẽ. Iã vt æſtimo aĩa ſufficiẽter vidiſti tuam nobilitatẽ, q̃ eſt valde laudabilis, cõuerte nũc radiũ cõtẽplationis ad tuã ſemper cæteras creaturãs ptãtẽ q̃ re uera ẽ admirabilis. Hugo de arra aĩę. O aĩa mea quid dedit tibi ſpõſus tuus? reſpice mundũ iſtũ, oĩs natura ad hũc finẽ curſum ſuũ dirigit, vt tuis vtilitatib. deſeruiat, tuiſq; oblectamẽtis ſecũdũ diſtributionẽ tẽporũ indeſinẽter occurrat. Vide iã aĩa mea, & diligẽter cõſidera, ꝓ creator tuus ſpõſus & amicus, totã machinam mũdialẽ ad tuũ ordinauit miniſteriũ. Ecce Angeli purgãt & inflamãt tuũ affectũ, illuminãt & iformãt tuũ intellectũ, ꝓficiunt, & cuſtodiũt tuũ ſubtum. Magna dignitas ẽ hr̃e tales doctores cõſolatores & tales cõſeruatores. O aĩa ſi vider̃ poſſes, quãto gaudio quãtoq; tripudio aſsiſtũt orãtib. interſunt meditãtib. quanto ſtudio nos in bono conſeruant, quanto deſiderio nos & ſalutem noſtram æternam expectant. Cælum tibi deſeruit per ſuũ motũ luminaria cœli per ſuũ influxũ ſulcãt tibi

Anima ꝑ meditationẽ ſe deſcendere.

tibi diem, luna illuminat tibi noctem, ignis temperat aeris frigiditatem, aer tibi mitigat ignis internam caliditatẽ, aqua tibi mundat fætorem, mitigat tibi ſitis ardorẽ, & fœcundat terræ vigorẽ. Terra vero te ſuſtentat ſua ſoliditate, recreat ſua fertilitate, delectat ſua amęnitate. Ecce anima breuiter diſcurriſti per ſingula, ab inferioribus ad ſuperiora, & inueniſti, ꝓ omnis creatura ad hunc finem ex diuina ordinatione curſum ſuum dirigit, quatenus tuis vtilitatibus deſeruiat, tuiſq; oblectamentis indeſinenter occurrat. Sed caue aĩa mea ne nõ ſponſa ſed adultera dicaris, ſi munera dantis plus quam affectum amantis diligis. Aug. in lib. confeſsionum. Vę tibi ſi oberras ĩ veſtigijs ſuis, ſi nutus ſuos pro eo amas, & non aduertis, purgatæ mentis intelligentia, quid innuat lux illa beatiſsima cuius nutus & veſtigia, ſunt omniũ craturarum decus & forma. Adhuc ſi fortè ignoras te ò pulcherrima mulierum, egredere, & abi poſt veſtigia gregum. i. irrationabilium creaturarũ, quæ ſunt veſtigium creatoris tui, tu verò ſpeculũ Beatiſsimæ Trinitatis: ergo oĩbus dignior & excellentior comprobaris. Et paſce hædos tuos iuxta tabernacula paſtorum, i. conuerte cogitationes tuas ad choros Angelorum, qui bus quodammodo ſimulis es in natura, & cõciuis eris in gloria. Anima. Iam ſatis ſilui, diu tacui, iam nunc cũ verecundia, & rubore, cõpellor confiteri & dicere, ꝓ hanc dignitatem modicũ aduerti. A morẽ meũ heu ego infœlix & miſera nimis indignè proſtitui, factorẽ meũ non pro his oĩbus glorificaui, Deũ meũ propter dona ſua non benedixi, & non adoraui eum toto tempore vitæ meæ, nimis indignum & irreuerenter, vanè & negligenter vixi. Et vt verum fatear ſecundum Bernardum. Quantò perfectius dignitatem meã aſpitio, tantò magis vitã degenerẽ me duxiſſe cõfundor & eruբeſco. Timeo etenim, ꝓ tantò grauior ſit culpa, quantò dignior & nobilior ſit natura. Formido ꝓ tantò grauior ſit offenſa, quantò maior eſt illius qui offenditur excellentia. Pertimeſco ꝓ tantò peior eſt iniuria, quantò maiora fuerũt illius cui iniuriam irrogaui beneficia: Heu heu Dñe Deus meus, ex dignitate ſubſtantię iam perpendo vilitatem malitiæ, ex ſpecioſitate naturæ cognoſco deformitatem culpæ, ex recordatione beneficiorum acceptorum, intelligo ingratitudinẽ ſanctorũ meorũ. Væ mihi miſeræ, iam video, iam cognoſco, ꝓ quicquid à ſummo datore accepi ad vſum vitæ, miſera ĩbiliter inflexi ad abuſum prauitatis & culpæ. Trãquilli tatem humanæ pacis ad vſum conuerti vanæ ſecuritatis, peregrinationem terræ, pro inhabitatione dilexi patriæ; ſalutem & pulchritudinem corporis, redegi in ſeruitutem voluptatis: vbertatis abundantiam, non ad neceſsitatem corporis, ſed ad ſuperfluitatem expendi miſeræ cupiditatis: tẽpora ſerena & blandimenta aeris, ad amorem mihi ſeruire coegi terrenæ delectationis. Timeo heu & valde pertimeſco, vt ſimul me ferire puniẽdo debeant, quæ vitijs meis malè ſubiecta ſeruiebant. Homo. O anima aliqualiter iam perpendo, ꝓ bona eſt tua cognitio. Ex verbis enim tuis ſentio, ꝓ non fuit fruſtra mea admonitio. Videtur mihi ꝓ lumine diuino ſis aliqualiter illuſtrata, & tactu veri luminis mota. Quia ſecundum Gregoriũ in moralibus. Vnuſquiſque dũ tactu veri luminis illuſtratur, ſibi ipſi oſtenditur, vt vnde cognoſcit quid eſt iuſtitia: inde eruditur, quid eſt culpa qua excæcatur. Vnde ſancti viri quò altius apud Deum virtutum dignitate proficiunt, eò ſubtilius indignos ſe eſſe deprehẽdũt: quia dũ proximi luci fiũt, quic quid eis in ſeipſis latebat inueniunt. Hæc Greg. Igitur aĩa ſi luce veritatis tacta dignitatem quã hactenus nõ attendiſti cognoſcis, ſi culpã qua Creatorem tuũ offendiſti intelligis, & vidiſti q̃ gratioſè formata ſis per naturam, vide nunc q̃ vitioſè deformata ſis per culpam. Anſel. Reduc anima erũnola & miſera, ad memoriã enor-

Ps. homil. 12. Greg.

me delictum, & perduc in cœlum vſq; rugitum, & lamentum. Cogita anima perfida Dei adultera Chriſti, quid feceris. Dereliquiſti in cœlo caſtum amorẽ tuũ, contempſiſti factorẽ tuum, repudiaſti ſponſum tuum, turbaſti Deũ tuum irreuerenter tractaſti ſcm̃ Angelũ cuſtodem tuum. Eras templum Dei, ſponſa Chriſti, ſacrarium ſpũſſancti. Quæ eſt iſta ſubita conuerſio & repentina mutatio? de Dei virgine facta es corruptio Sathanæ? de ſponſa Chriſti ſcortum execrabile Diaboli? Hæc Anſel. Recordare ò anima propter quid venderis decorem tuum, propter quid abieceris honorẽ tuum, pro quo tam turpiter ſędueris vultum tuum, quæ tanta bona pro tam vili pretio vendidiſti. O anima quare te tot bonis ſpoliaſtiſ quare fruſtra tantis te honoribus priuaſtiſ quare tot bona opera neglexiſtiſ tot annos, tot dies, tot horas ſine fructu vixiſtiſ Anima. Recogno ſco ò homo ꝓ verum loqueris, & non immeritò me de tanta transgreſsione reprehendis. Bern. O Domine Deus meus quot tempora effluxerunt in quibus ſine fructu vt aſpitio vixi coram te, quomodo ſubſiſtam? quomodo ad te leuare potero faciem meam, in illo magno & terribili examine, qñ enumerari iuſſeris omnes dies meos, quærens fructum in eis? O Domine Deus cur intermiſi te vllo tempore verſari in corde meo, te tota mente amplectẽ in tua dulcedine delectari? Omnia interiora mea vbi tunc erant, qñ tecum non erant, cum à te habeat omnis creatura quicquid habet deſiderabile, laudabile, delectabile? Hęc Bern. Heu Domine: nunc intelligo ſed confiteri erubeſco, ſpecies & decor creaturarum decepit oculum meum, & non aduerti, ꝓ ſpecioſior omnibus creaturis tu es, quibus tantummodo vnam guttam tuę inæſtimabilis pulchritudinis cõmunicaſti. Quis enim ornauit cœlum ſyderibus, aerẽ volucribus, aquam piſcibus, terrã plantis & floribus, homines in corpore diuerſis coloribus, in mẽte varijs virtutibus? Nonne clementiſsime pater, per te illa cœleſtium ſpirituum agmina, varijs donis ſunt ornata? Nonne per te Seraphim ardent dilectione, Cherubim lucent cognitione, de tuis donis iudicãt Troni, de tuis muneribus dominãtur Dominationes inclytæ, ex tua virtute præſunt Principatus, ex tua poteſtate Poteſtates dęmonum malitias arcent, ex pro tua profunda potentia miracula faciunt virtutes, ex tuo præcepto Archangeli magnis nunciant maiora, Angeli verò minoribus ſignificant minora. Sed quid ſunt hęc omnia, niſi tuæ pulchritudinis modica ſcintilla? O bone Ieſu fons vniuerſæ pulchritudinis, ignoſce mihi animæ miſeræ, quòd tuam pulchritudinem tam ſero cognoui, tam tardè amaui, propterea miſerabiliter oberraui. Dulcedo etiam creaturarum decepit guſtum meum, & nõ aduerti quòd melle dulcior es. Tu enim melli & omni creaturæ dulcedinem ſuam, immò tuam commodaſti, & non eſt aliud in creatura dulcedo vel delectatio, niſi tuæ dulcedinis, quam abſcondiſti timentibus te, modica demonſtratio. Vnde dulcedo omnium creaturarum ſi quis iuſtè aduertat, nihil aliud facit, niſi quòd ad tuam dulcedinem æternam inuitat. O Ieſu fons vniuerſæ dulcedinis & pietatis, ignoſce mihi ꝓ tuam inæſtimabilem, & mellifluam dulcedinem in creatura non cognoui, nec internæ mentis amore deguſtaui, propterea miſerabiliter oberraui, & animam meam vſque modo ſiliquis porcorum ſaturaui: ſed heu nunquàm, vt timeo, de pane filiorum tuorum manducaui, ideo ſemper in delitijs mundi ieiuna & famelica permanſi. Gregorius. Quia intus guſtare nolumus paratam dulcedinem, propterea ieiuni, & famelici, amamus miſeri famem noſtram. O dulciſsime Iesv modo video, modo agnoſco, quòd omnis dulcedo tibi contraria, fuit mihi afflictio & magna miſeria. Auguſtinus in libro con-

Piæ recognitio aĩę de ſuo peccato.

Luc. 15.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sess. Tu enim misericordissime Deus etiam in peccatis meis semper mihi aderas pijssimè sustinês omnes iniquas delectationes meas, & malas, amarissimis respergens amaritudinibus, docens per flagella, si vellem sine amaritudine delectari, non possem nisi in te Domine. Hæc Augu. Sed heu hanc doctrinam non intellexi, propterea oberraui: semper tũ in delitijs meis inquis timui proditorem, timui accusatorem, timui reprehensorẽ, formidaui aliquotiens conscientiã, expaui multotiens infamiã, nonnunq; abhorrui gehennã, & tũ heu ego misera inter tot tormẽta, non mutaui voluntatem propriam. Decepit etiã odor creaturę olfactum meũ, & ignoraui, q̃ odor tuus, O bone Iesu redolet super oĩa aromata. O bone Iesu fons odoris, cuius suauitas fecit indesinenter post te currere, & infatigabiliter laborare. Ignosce mihi q̃ tam sero te cognoui, tã tardè in odore vnguentorum tuorũ post te cucurri. Puto tñ & per hoc me nõ excuso, q̃ odor illius cœlestis apothecæ huic terreno fœtori, quo infecta eram, non miscebitur. Decepit ẽt sonus fallax creaturarũ auditum meum, & nesciui nec sensi, q̃ dulcia faucibus electorũ tuorũ æloquia tua, q̃ suauia auribus amicorũ tuorũ cõsilia tua, q̃ leuia manibus sanctorũ tuorũ mandata tua. O Iesu fons sapiẽtiæ, auctor sciæ, cõsiliator casti consilij, fac me vel saltẽ mõ audire vocẽ tuã, sonet vox tua in auribus meis. Cũ quãta amaritudine recogito, q̃ fefellit me illa vox miserrima cantãtium, & dicentiũ. Venite fruamur bonis quæ sunt, coronemus nos rosis ante q̃ marcescant, & nõ prætereat nos flos tẽporis. Vino prætioso, & vnguentis optimis nos impleamus, vbiq; relinquamus signa læticię. Hanc vocem audiui, & non intellexi, nec aduerti, q̃m omnia vana sunt, & risu digna. Oĩa. n. hęc & his similia citò pertrãsierũt, & velut vmbra euanuerunt. Quid. n. vana hęc oĩa amatoribus suis contulerunt? quẽ. n. fructum tunc habuerunt in illis, in quibus nunc confundũtur & erubescũt? O Dñe Deus meus, lumen cordis mei, panis aĩæ meæ, virtus amaricans mentẽ meam, non te amabam, & fornicabar abste, & fornicanti mihi sonabant euge euge, A micitia huius mundi, fornicatio est abste. O quid miseris misero non miseranti super seipsum? Sed inter hæc oĩa tu amãtissime Deus mihi semper aderas, vocem tuã frequenter audiui, inspirationẽ tuã salutiferam sensi, sed nõ cõsensi. O quotiens mihi illud salutiferũ cõsiliũ inspirasti. Peccasti, quiesce, desine, & erubesce. Ad quę ego misera morem secuta, beati Augu. in libris confessionum verba somnolẽta aliqñ respondi. Dñe expecta me modicũ, sine paululũ, modò à vanitate quiescã, modò de malignitate erubescam, oĩa vana & mundana derelinquã. Sed heu illud modicũ, & modò, nõ habebat modicũ & modũ, & paululum in longũ ibat. Item, ipsa segnities est res quæ multos æternaliter occidit, & finaliter in peccatis detinet, qui sead vocem dñi non corrigunt. Vocẽ quidem occultæ inspirationis audiunt, sed vitam non corrigunt: dicentes. Cras eras: & subito hostium clauditur, remanetq; peccator foras extra arcam cœlestis patriæ cũ voce coruina, quia pro peccatis gemere noluit cum colũba. Greg. Heu q̃ multos in peccatis peius fœlicitas prostrauit, multos diuturna pax inertes reddidit, eosq; illos mox malignus hostis grauius percutit: quò longius quietis vsu negligentes inuenit. Itẽ Greg. Quos. n. Deus vt conuertantur diutius tolerat, nõ cõuersos durius dãnat. Sed ò homo vt tibi meæ infelicitatis historiã perfectius manifestẽ, profiteor, q̃ hæc oĩa meæ infœlicitati non sufficiebãt, sed ad cumulũ damnationis heu mũdana mollicies tactũ meũ nimis miserabiliter decipiebat, & ignoraui q̃ tã suauis ò bone Iesu esset tuus amplexus, tam honestus attactus tuus, tã delitiosus conuictus tuus. Cũ. n. te amauero mũda sum, cũ tetigero casta sum, cũ accepero virgo sum.

Sap. 2.

Augu. de verbis Domini.

Tuus ò dulcissime Iesu amplexus nõ maculat sed mũdat, tuus attactus non inquinat sed sanctificat. O Iesu fons vniuersæ dulcedinis & suauitatis: ignosce mihi, q̃ tam sero credidi, quantum habet delitiositatis, quantũ honestatis, quantũ iucunditatis, q̃n leua tuæ æternæ sapię & cognitionis est sub capite meo. i. rõne, & dextera tuæ diuinæ clemẽtiæ, & dilectionis amplexabitur me, i. voluntatem. Heu me misera quid vnquàm tam dulce, tam suaue, tam delitiosum, & salutiferum potest experiri, quàm inter brachia tanti sponsi quiescere, inter oscula tanti Regis & amici fœliciter obdormire? Hãc dulcedinem senserat anima deuota, quando optabat dicens. Osculetur me osculo oris sui, &c. Nunquid has delitias anima deuota erat experta, quando orabat ardens, & iam penè deficiens præ dilecti sui concupiscẽtia, dicẽs in Canticis. Quis mihi det te fratrem meum, sugentem vbera matris meę, vt inueniam te solum foras, & deosculer te, & iam me nemo despiciat. Apprehendam te, & ducam te in domum patris mei, & in cubiculum genitricis meæ, ibi me docebis, & dabo tibi poculum ex vino condito, & ex musto malagranatorum meorum. Quis enarrare sufficeret, nisi qui mente gustasset, quantum habet hoc verbũ dulcedinis & deuotionis, quando bene põderatur, & rectè cibra ur deuota mente? Vnde expositionem deuotę menti relinquo. Sed ò domine Deus, si hæc tam dulcia sunt cogitanti, quàm dulcia esse possunt degustanti? Si tam suauia sunt legenti, quàm consolatoria erunt per affectum sentienti? Augusti. Fac me dulcissime Iesu intus gustare per amorem, quod extrà gusto per cognitionẽ, fac me sentire per affectum, quod sentio per intellectũ. Hęc Augusti. Eia dulcissime Iesu trãshige salubertimo vulnere amoris tui, medullas animæ meæ, vt verè ardeat, langueat & liquefiat, & solo tuo desiderio deficiat, cupiat dissolui & esse tecum: te solum semper esuriat panem vitæ cœlestis, qui de cœlo descendisti, te sitiat fontem vitæ, fontem æterni luminis, torrentem veræ voluptatis. Te semper ambiat, te quærat, teq; inueniat, in te dulciter requiscat. Sed quæ vesania, quæ infernalis furia, tanto tempore à me prohibuit talia, & tanta mẽtis meę solatia, tam diuina gaudia, & melliflua cõuiuia? Dic quæso ò homo, quæ est tanti mali causa, quæ tanti periculi ratio, quæ tanti damni occasio? Homo. Video ò anima q̃ iã fatigata laboribus, iã vexata doloribus, vltrà inuenire nõ valeas, cui tantum damnũ illatũ ascribas. Peto igitur vt cum patientia audias, si tibi tanti mali causam demonstrauero, si tibi tanti dãni inimicum ostẽdero. Iam pro parte hostem tetigisti aliqualiter, tamen fortè præ dolore mentis non aduertisti. Habes ò anima mea inimicum domesticum, hostem amicum, aduersarium propinquum, qui tibi malũ pro bono reddidit: & sub specie amicitiæ crudelior existens inimicus, his omnibus, & alijs infinitis bonis te priuauit. Hic hostis salua tua reuerentia, est caro infœlix & misera, multum tamen tibi dulcis & dilecta. Hãc cum pauisti, inimicũ pessimũ contra te erexisti hanc cũ honorasti, hostẽ crudelissimũ cõtra te armasti: hanc cum foris varijs & prętiosis indumẽtis decorasti, oĩbus interioribus ornamẽtis te spoliasti: nesciẽs quod dicit beatus Greg. in homili. Vnde (inquit) caro ad tẽpus suauiter viuit, inde spiritus in æternum torquebitur & ingemiscet. Et contrà; quò plus caro præmitur, eò plus despe cœlesti animus lætatur. Vnde pro tanta iniuria nobis per te illata, continere amplius me non valeo, quin tñ malum hucusq; sub silentio periculosè per transitũ reprehendam. Scio (inquit Bernard.) ò anima quidem, qui per plures annos tecum vixit, ad mensam tecum sedit, cibum de manu tua sumpsit, & in sinu tuo dormiuit, cum voluit tecum colloquium habuit, hic iure hæreditario seruus tuus est, sed quia delicatè nimis enutristi

Hostis noster primus & ps caro est.

In medita. tionibus. c. 17.

nutriuisti eũ, & virgę peperciste, leuauit calcaneum suũ super caput tuum, & te in seruitutem redegit. O anima miserabilis & misera, quis te liberabit de vinculo improperij huius? Exurgat Deus & cadat armatus, & conteratur inimicus. Inimicus (inquam) contemptor Dei, amicus mundi, cultor Diaboli. Quid tibi videtur de illo? Si rectè sentis, puto quòd mecum dices. Reus est mortis, crucifigatur. Noli ergo dissimulare, noli differre, noli parcere, crucifige, crucifige eum. Sed in qua cruce. In cruce Domini nostri Iesu Christi, in qua est salus, vita, & resurrectio nostra. Recole igitur ò anima primordia tua, attende q̃ es insignita Dei imagine, decorata eius similitudine, desponsata fide, dotata spe, prælecta charitate, redempta sanguine, particeps gratiæ, capax beatitudinis, quid tibi cum carne vnde ista pateris? si diligenter conditiones eius aduertis, nũquàm vilius sterquilinium vidisti, si eius miserias enumerare velis, quàm onusta sit peccatis, pruriens concupiscentijs, occupata passionibus, polluta illusionibus, confusione plena, ignominia repleta, quid de ea habes aliud, quàm cogitationes fœdas & immundas? Hæc Bern. Idem. O anima diuina erubesce in similitudinem porci commutari, erubesce volutari in cœno, quæ es de cœlo. Idem super Cantica. O anima donec in carne es, inter spinas versaris, & necesse est vt tentationum tribulationes, & impugnationum aculeos gratiter patiaris. Vnde dicitur tibi in Canticis. Sicut liliũ inter spinas, sic amica mea inter filias. O candẽs liliũ, ò tener, & delicate flos, incrudeles, & subuersores sunt tecum, & cum scorpionibus habitas. Vide ergo quomodo cautè ambules inter spinas. Caro & mundus pleni sunt spinis, conuersari in his, & non lædi, diuinæ potentiæ est, & non virtutis humanæ. Hæc Bernard. Est & alius inimicus, fortis & crudelis, qui mira calliditate omnium discutit consuetudines, ventilat curas, scrutatur affectus, & ibi semper quærit causas nocendi, vbi quenquam viderit studiosius occupari. Nouit. n. hic hostis antiquus, ab initio humani generis inimicus, cui ipse illecebras gulæ ingerat, cui virus inuidiæ infundat, cui blandimenta luxuriæ obijciat, cui vana superbiæ incitamenta promitat, nouit quem metu opprimat, quem gaudio fallat, quem admiratione seducat. Habet etiam aliquos sibi obligatos, quorum ad alios decipiendos ingenijs vtitur & linguis. O anima fragilis ad resistendum, facilis ad cadendum, difficilis ad surgendũ, qualiter istius crudelis aduersarij laqueos euadere poteris, quem tantis subtilitatibus præditum agnoscis? Hæc Leo Papa. Anima. Nunc video, iam primitus recognosco, quòd sicut dicit Augu. confuetudo peccati est, quòd nõ facilè cognoscitur ab eo qui ipso premitur, sed mox cum incæperit se quis ab illo alienare, tunc demum cognoscit in quanta fœditate ia cuerat. Igitur quia iam aliqualiter me ipsam à peccato alienare incipio, & per hoc me, & peccatũ meũ agnosco: me amplius à planctu continere nõ valeo. O Domine Deus meus, tu impressisti mihi amabilem imaginem tuam, & ego superinduxi odibilem imaginem Diabolicam. Heu heu miser homuncio, q̃ dæmonis imaginem superimpressi super imaginem Dei. Cur non odi eius imitationem, cuius abhorreo nomen? Ille sponte cecidit ego volens corrui. Ille nulla precedente vindicta peccauit superbiens, ego visa eius pœna peccaui contemnens. Ille semel innocentia est institutus, ego multotiens sum restituta. Ille se erexit cõtra eum qui se fecit, ego me erexi contra eum qui me refecit: Ille Deum derelinquit permittentem, ego fugi Deum persequentem. Ille perstat in malitia Deo re probãte, ego curro à Deo misericorditer reuocente. Et si ambo contra Deum, ille tamen contra non requirentem se: ego verò contra morientem pro me. Ecce eu-

Aĩa peccãdo, omnes creaturas post Deum offendit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

angelos mihi ad custodiam deputatos irreuerēter pertractaui. Vnde ab eis bus his auxiliū petere ptimesco. Et quia iusti iustè mihi indignati sūt, ad ipsos cōfugere non pra sumo. HOMO. O anima est trepidatio tua, quamuis placita sit humiliatio tua. An ignoras q̄ multi de Sanctis peccauerunt, qui qualiter nobis peccantibus misereri debeant, in suis magnis peccatis didicerunt? Cogita Moysen Prophetam eximium, de diuina potentia desperantem. Cogita Dauid regem Sanctissimum, contra diuinam legem adulterio, & homicidio peccātem. Agnosce Salomonem sapientissimum, idola vana, & pessima adorantem. Cognosce Manassen regem iniquissimum, qui plusquām omnes reges Israel peccauerat qui dicēbat. Peccaui super numerum arenæ maris: & non sum dignus videre altitudinē cœli præ multitudine iniquitatis meæ, hos semper cogita veniam impetrantes, Sed quid plura de sanctis veteris testamenti? Cogita nunc & aduerte paucos de sanctis noui testamenti. Vide Matth. sedentem ad telonium, peccatorem & publicanum, & assumptum in discipulum. Vide Paulum lapidantē stephanum, & electum in Apostolum. Vide Petrum CHRISTVM abnegantem, & mox veniam impetrantē. Vide militem Christum crucifigentem, & tamen de diuina misericordia præsumentem. Vide latronem in cruce pendentem, & veniam impetrantem. Postremo cogita ò anima, q̄ illa famosa & immunda peccatrix Maria Magdalena, facta est tam singularis & specialis CHRISTI amatrix. Omnes enim quotquot modo cum Deo regnāt, vel olim sicut nos peccauerunt, vel saltem peccatis potuissent, si eos diuina clementia à peccato non præseruasset. Quia cuicunq; donatum est, vt peccare penitus non potuerit, non est hoc naturæ sed cœlestis gratiæ. ANIMA. Iam nunc securè Prophetas & Reges imploro, iam nunc audacter Apostolos & Martyres inuocabo, Confessores, Virgines, & Viduas, constanter interpello. Sed tamen pre omnibus his Sacratissimam Dei genitricem Virginem Mariam confidentius adorabo. Scio enim q̄ tam pia, dulcis, & suauis est Maria, q̄ nec nominari potest quin accēdat, nec̄ cogitari quin recreet affectum diligentium se. Hæc est enim illa quę salutem omnibus impetrauit, & totius mundi reparationem obtinuit. Hæc Bern. Anselmus. O fœmina mirabiliter singularis, & singulariter admirabilis, per quā elemēta renouantur, infirmi medicātur, hoīes saluantur, & Angeli reintegrantur. O ſ mina gratia plena, de cuius plenitudinis abundantia, resperſa reuiuiſcit omnis, creatura. Bernar. O benedicta genitrix vitæ, inuentrix gratiæ, mater salutis, per te accessum habemus ad filium tuum, vt per te nos suscipiat, qui per te datus est nobis. Excuset apud ipsum integritas tua culpam corruptionis nostræ humilitas tua Deo grata, ò beatissima veniam impetret vanitati nostræ. O benedicta per gratiam quam inuenisti, per prærogatiuam quam meruisti, per misericordiam quam peperisti, fac vt qui, mediante te dignatus est fieri particeps infirmitatis, & miseriæ nostræ, te intercedente non faciat participes gloriæ suæ. Hæc Bern. HOMO. Iam nunc vt æstimo ò anima mea aliqualiter meritoriè conuertisti radium contemplationis, ad videdum qualiter formata sis per naturam, & quomodo deformata per culpam, conuerte nunc radium tuum, iam vt spero per contritionem deputata, ad intuendum qualiter sis reformata per gratiam. Scire tamen debes, quòd quanto perfectius per contritionis lauacrum, caligo mentis detergitur, tanto lucidis diuinæ reparationis beneficium speculat. Peccatum enim secundum Augu. est tenebra, qua intellectus obtunditur, & interior homo totus obtenebratur. Vnde necesse est vt tantò sollicitius mentales oculi à peccati tenebra per compunctionis lachrymas cōtinuè expurgentur, quantò amplius per hanc cōtemplationis radius obtenebratur. Hæc Aug. Iam igitur ò anima in affectionibus serenata, dirige radium contēplationis, ad intuendum quàm profunda Dei clemētia, quàm alta Dei sapientia, quàm mira Dei potentia sis per gratiam reformata. Considera primò qualiter per beneficium redemptionis, te à peccato originali liberauit. An ignoras, quòd per peccatum originale eras bonis naturalibus, & spiritualibus spoliata, potestati principis tenebrarum subiugata, à patria tua repulsa, & alienata? Sed secundum Bern. Singularis illa maiestas mori voluit, vt viueremus, seruire vt regnaremus, exulare vt repatriaremus, & ad vilissima opera inclinatus est, vt nos constitueret super omnia opera sua. Venit enim filius hominis, quærere & saluum facere, quòd perierat. Venit (inquam) vt te superbum humiliaret. Greg. in regist. Ad hoc vnigenitus dei filius formam infirmitatis nostræ suscepit, ad hoc inuisibilis non solum visibilis sed etiam despectus apparuit, ad hoc cōtumeliarum ludibria, illusionum probra, passionū tormenta tolerauit, vt superbum non debere esse hominem doceret humilis Deus. Aug. Omnia bona terrena contempsit Deus, vt contemnenda monstraret, & omnia terrena mala sustinuit, vt sustinenda doceret, vt nec in illis quæreretur fœlicitas, neq; in istis timeretur aduersitas. Venit secundò, vt te patri reconciliaret. Augustin. Cum inimicus esses patri, ego reconciliaui te, cum longe esses, ego veni vt reducerem te, cum inter montes & siluas errares, quæsiui te, inter lapides & ligna sueni te, in humeris meis portaui te, patri meo reddidi te, laboraui, sudaui, caput meum spinis exposui, manus meas clauis obieci, lancea latus meum aperire permisi, sanguinem meum pro te fudi, totq; non dicam iniurijs, sed asperitatibus laceratus sum propter te, sed heu propter peccatum tuum te diuidis à me. Venit tertio vt venditum repararet: August. Admiremur, gratulemur, amemus, laudemus, adoremur, quoniam per redemptoris nostri mortem, de morte ad vitam, de tenebris ad lucem, de exilio ad patriam, de corruptione ad incorruptionem, de miseria ad gloriam, de luctu ad gaudium, vocati sumus. Grego. Nazanzenus. O mira & inaudita permixtio, qui creator est fit creatura, qui immensus est capitur, qui diues est in hominibus, pauper efficitur. Suscepit imaginē carnis meæ, vt imaginem quam fecerat repararet, vt carnem mortalem immortalitate dotaret. Expergiscere nunc ò anima mea, respice in faciem CHRISTI tui. Vide faciem illam quondam splendore nimio luminosam, propter te velatam contra charitatem, decore speciosam, inflatam contra speciositatem, dulcore gratiosam, conspurcatam contra gratiositatem, amore desiderabilem, abominabilem contra desiderabilitatem. Vide nunc ò anima mea, & diligenter considera mira & inaudita prodigia, quæ fecit Dominus super terram. Deus illuditur vt honoreris, innocens flagellatur vt consoleris, iustus crucifigitur vt libereris, agnus immaculatus occiditur vt epuleris, sanguis & aqua de latere lanceati emittuntur vt poteris. Respice igitur in prętium redēptionis, placans offensam prævaricationis, inspice exemplum informationis, prętans adminiculum sanctificationis, aspice auxilium protectionis, reserans ianuam incarcerationis, suscipe præmium retributionis, conferens gratiam iustificationis. Aspice ò anima delicata contemplādo assiduè, & fac imitando perfectè secundum exēplar consummatę iustitiæ, quod tibi in monte mō stratum est, hoc est in CHRISTI victoriosissima passione. An non consideras q̄ ōd delitijs corporalibus æstuas, & Christus Dominus tuus, rex tuus, sponsus tuus, magister & amicus tuus, affligitur omni genere pœnarum, in omni parte sensuum, ab omni statu hominum?

Multi sancti in vita peccatores extitę runt.

Exo. 4.

2. Reg. 11.

3. Reg. 11.

Matt. 9.

Act. 7. & 9

Luc. 10.

Luc. 23.

Luc. 7.

Peccatū, quid.

Lucas.

Cōtemptus peccati.

hominum? Rex illusit. Præses iudicauit, Discipulus vēdidit Apostoli reliquerunt, Pontifices, scribę, & Pharisæi tradiderunt, gentiles flagellauerunt, turbæ condemnauerunt, ac milites crucifixerunt. Bern. Caput illud Angelicis tremendum spiritibus, densitate spinarum pungitur, facies pulchra præ filijs hominum sputis Iudæorum deturpatur, oculi lucidiores sole caligāt in morte, aures quæ audiunt Angelicos cantus, audiūt peccatorum insultus, os quod docet Angelos, felle & aceto potatur, pedes quorum scabellum adoratur quo niam Sanctum est, cruci clauo affiguntur, manus quæ formauerunt cœlos sunt in cruce extensæ & clauis affixæ, corpus verberatur, latus lancea perforatur. Et quid plura? non remansit in eo aliquid liberum nisi sola lingua, vt pro peccatoribus exoraret, & matrem discipulo commendaret. Hæc Bernar. Et quid plura? ò fidelis anima saluator noster nullis aduersantium hostium tentamentis potuit à nostrę salutis cura reuocari. Sed quò magis eius ostenditur æmulatio, eò grauior nos si hanc spernimus sequitur damnatio. ANIMA. O homo iam diu tacui, quia quæ proposuisti, cum gaudio pariter & luctu, deuota mente recepi. Gaudens igitur gaudebo in Domino, quia me tantum dilexit, quòd vnigenito filio suo propter me non pepercit. O inæstimabilis dilectio charitatis, vt ancillam, immò nec nomine ancillæ dignam, redimeres, filium tradidisti. O Domine Iesu Christe qui propter me tibi non pepercisti, cor meum tuis vulneribus ita saucia, & mentem meam tuo sanguine ita inebria, vt quocunque me vertam semper te videam crucifixum, & quicquid inspexero mihi appareat tuo sanguine rubricatum, vt sic totus in te tendens, nil valeam præter te inuenire, nil nisi tua vulnera intueri. Hæc mihi consolatio sit tecum mi Domine crucifigi, & mihi sit intima afflictio aliquid præter te meditari. Hugo de sancto Victore. Nulla dilectio maior, nulla charitas sincerior, nullus amor fortior, mortuus est pro me innocens, nihil in me inuenies quod amaret, seu heu quoties hanc miram circa nos diuinæ pietatis dignationē aduerto, de nimia ingratitudine mea non modicum confundor & erubesco. HOMO. Hugo de ara animæ. O anima dereliquisti sponsum tuum, prostituisti amorem tuum, & pro tantis beneficijs gratias non egisti, quia vt releuaret te illuc vndè ceciderās, ipse descēdere dignatus est, & piè pati quod tolerabas. Cogita ergo quantum diligat te, qui non nisi moriendo à morte voluit liberare te. Hæc Hugo. Vndè anima mea, quanto beneficia redemptoris recognoscis digniora, tantò peccata ingratitudinis sunt deteriora. Vide ergo ne sis ingrata, cui tanta beneficia sunt collata magnum enim est peccatum ingratitudinis. Quia secundum Bernar. Ingratitudo vrens, exiccans riuulos diuinę misericordiæ, fontem clementiæ & fluenta gratiæ. Attende igitur ò anima mea, frequenter volue & reuolue in mente illud horribile verbum, quod contra ingratos profertur, in persona saluatoris dicētis. O anima vide quāta pro te patior, ad te clamo qui pro te morior. Vide pœnas quibus afficior, vide clauos quibus confodior, audi improperia quibus confundor. Sed cum sit tantus dolor exterior, cruciatus tamen interior est grauior, cum tam ingratum te experior. Et alibi Ber. contra ingratos in persona CHRISTI inuehitur dicens. Populę meus quid feci tibi, aut in quo molestus fui tibi, responde mihi? quid causæ est quòd inimico meo magis libet seruire quàm mihi? Attende quòd ego sum qui creaui te. Ego omnibus bonis ditaui te, si hæc modica videntur ingratis, ego preciosissimo sanguine meo redemi te. Eia anima mea, non recedant hæc à corde tuo, non discedant ab ore, semper gratias age, nunquam cessa vnigenitum Dei filium pro tantis donis benedicere & magnificare. Sit tibi dilectus pro his omnibus aliquādo fasciculus myrrhę in corde tuo, aliquando iubilus in mente, laus in ore, melos in aure. ANIMA. Iam diutius me continere non valeo. Dic quæso. Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? HOMO. O anima, sicut dicit Bern. In meditationibus totam vitam tuam debes huic, non immerito qui vitam suam pro te posuit, & cruciatus duros sustinuit, ne & tu æternos cruciatus sustineres. Quid tibi vel durum esse potuit cum recordatus fueris, quòd ille speciosus in forma Dei pro te voluit crucifigi? O quàm indebita miseratio, ò quàm gratuita dignatio, quàm inopinata dilectio, quàm stupenda dulcedo, regem glorię pro despectissimo vermiculo mori & crucifigi. O quàm dulcis amicus, ò quàm fortis auxiliator, ò quàm prudens consiliator. ANIMA. O homo fateor & verè recognosco si essent in me omnes vitæ filiorum Adam, omnes dies seculi, & labores omnium hominum qui sunt, fuerunt, & erunt, nihil esset ad comparationem illius, quod sponsus meus pro me sustinuit, quod pro peccatis meis filius Dei tolerauit. Cum ergo donauero ei quicquid sum, & quicquid possum, nonnè erit sicut stella ad solem, sicut stilla ad fluuium, & sicut puluis ad montem? Hæc Bern. HOMO. O anima quia iam considero quòd depurato cō templationis oculo gratiam diuinæ redemptionis qua te à peccato originali sponsus tuus liberauit agnoscis, adhuc modicum pro Deo loqui incipiam, & tibi ad cumulum diuinæ miserationis, qualiter per ipsam à peccato actuali liberata sis, ostendam. Conuerte igitur radium contemplationis ad beneficium iustificationis, & considera Domini Dei tui gratiam, quàm paterne per occultam inspirationem te à peccato reuocauit: quàm dulciter, & quàm amicabiliter alloquendo per interiorem allocutionem reuocauit dicens. Reuertere reuertere Sunamitis. i. anima per peccatum misera effecta, vel captiuata, vel mortificata. Reuertere (inquit) ò aīa ad me, ego sum creator tuus. Reuertere, ego sum redēptor tuus. Reuertere, ego sum cōsolator tuus. Et si hęc modica videtur, reuertere vltimò, quia ego sum tā liberalis remunerator tuus. Reuertere igit ad me, ego sum qui te tā nobiliter creaui. Reuertere, ego sum qui te tā misericorditer per mortem meam amarissimam, de morte ęterna liberaui. Reuertere ad me, ego sum qui te bonis spiritualibus & corporalibus tam multiplici iter ditaui. Reuertere vltimò ad me ò anima, ego sum qui te iam per præparatam fœlicitatem tam liberaliter remuneraui. Reuertere (inquit) à peccato cogitationis, reuertere à peccato locutionis, reuertere à peccato actionis, reuertere à peccato assuefactionis. Reuertere ad me ò anima, te sancti cum magno desiderio expectant, & ad tuum aduentum Angeli exultant. Reuertere vocat te expansis in cruce manibus Iesus Christus. Reuertere, tuum reditum prestolatur totius Trinitatis abyssus. O anima hæc fuit vox, si benè recolis, dilecti inuitantis. Aduerte nūc quæ fuerit longanimitas expectantis. O quanto tempore tuum aduentū expectauit, heu quanto tempore te in peccatis tuis tolerauit. O quot & quantos ante tuam conuersionem in peccatis damnauit, & te semper peccantem misericorditer expectauit. Reuertere adhuc ò anima, Christus in cruce te expectans habet caput inclinatum, ad te peccatricem & immundam deosculandam: habet brachia extensa, ad amplexandam: manus apertas, ad remittendum: corpus extensum, ad se totum impendendum, pedes affixos, ad tecum commanendum: latus apertum, ad te in illud intromittendum. Esto ergo ò anima iam columba nidificans in foraminibus Petræ, in cauernis maceriæ, peruola manus, peruola pedes, inuola lateri, ibi tuta requies, ibi secura quies.

Dei beneficia nequimus p̄ soluere.

Iustificatio magnum est Dei beneficium.

Nota.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Hæc Bernar. Hugo de ſancto Victore. O anima ſi dignè cogitare poſſes, quot & quales in tui cõparatione abiecti ſunt, qui tibi datam gſam conſequi non meruerunt. Elegit ergo & prælegit te ſponſus tuus, elegit te in oĩbus, aſſumpſit ex oĩbus: amauit præ omnibus. An ignoras, q̃ fœda prius fuiſti, q̃ polluta & diſſoluta prius extitiſti? Ipſe te lauit lauacro regenerationis, pauit cibo dulciſſimi corporis. Ipſe tibi dedit veſtimẽta virtutum, quibus nuditatem tuã tegeres & te adornares. Ipſe cõtulit aromata bonorum operum, quibus fœtorem peccati effugares: dedit ſpeculum ſcripturæ in quo faciem tuam agnoſceres. Hæc Hugo. O anima vidiſti longanimitatem expectantis, iam nunc cõuerte radium contemplationis ad benignitatẽ iuſtificantis. Cogita diligenter vndè tibi poſt hæc oĩa tam inæſtimabilis gratia, vt eius merearis eſſe ſpõſa, in quẽ deſiderant Angeli proſpicere. Bern. Quid ergo retribues Dño pro oĩbus quæ retribuit tibi? Tribuit.n. tibi per gſam vt ſis ſocia menſæ, ſocia regni, ſocia thalami. Vide quibus brachijs à te ſit amplexandus, quibus labijs deoſculandus, qui te tanti æſtimauit, vt te ſuo ſanguine mundaret, & propter te ſomnũ mortis acciperet. ANIMA. Fateor iã & recognoſco, experior & intelligo me multò plura his à Deo meo recepiſſe, ſed pro his oĩbus nihil dignum beneficijs tantis Deo retribuiſſe, vndè ait Bern. Miſericordias Domini in æternum cãtabo: quia ſeptẽ in me miſericordias factas cõſidero, per quas ſuã inæſtimabilem pietatem euidentiſſimè recognoſco. Primò q̃ à multis peccatis me conſeruauit. Secundò q̃ me peccantem non ſtatim damnauit, ſed me prolongante iniquitatem, ipſe prolongauit pietatem. Tertiò q̃ cor meum immutauit, vt hierent ei dulcia quę prius erãt amara. Quartò q̃ me pœnitentem miſericorditer recepit. Quintò q̃ continendi & emendandi mihi virtutem præſtitit. Sextò q̃ dedit mihi gratiam promerẽdi. Septimò q̃ mihi tribuit ſpem obtinendi. Dic mihi iam ò HOMO propter diuinam clementiam, quid pro his oĩbus Dño meo retribuam, ne fiam indigna percipiendis, ſi ingrata fuero inuenta de perceptis? Auguſt. Quid ergo retribuam Domino, niſi q̃ diligam & gratias agam, confitear & laudem dicam nomini ſuo æterno & benedicto? Quoniam tam paratus eſt mihi dimittere mala, & tam inæſtimabilia conferre bona. Gratiæ eius deputo q̃ peccata mea quaſi glaciem ſoluit, gratiæ eius deputo quę cunq; mala non feci: & ideò oĩa mihi reputo dimiſſa, quæcunq; à me ipſo duce non ſunt cõmiſſa. Hæc Auguſt. in lib. Confeſſ. HOMO. O anima ſcito q̃ quicquid tibi dilectus tuus contulit, quicquid propter te ſuſtinuit, totum in charitate perpetua (qua te dilexit) cõſummauit. Vndè (ſicut æſtimo) nec melius nec decentius q̃ per dilectionem retribuitur, quod ex ſola dilectione cõdonatur. ANIMA. Eia mi Domine Deus meus, ſi hæc ita ſe habent, quantum ego infœlix & miſera diligere deberem Deũ meum: qui me creauit cũ non eram, redemit cum perieram: & de multis periculis liberauit me, quando errabam reduxit me: quando ignorabam docuit me, quando peccabã corripuit me: quando contriſtabar conſolatus eſt me, quando ſteti tenuit me: quando cecidi erexit me, quando iui duxit me, q̃ñ veni ſuſcepit me. Hæc & multa alia fecit mihi Deus, de quibus dulce mihi erit ſemper loqui, ſemper cogitare, ſemper gratias agere: vtinam pro oĩbus beneficijs ſuis poſſem eum laudare & amare. Cum enim (ſecundum auctorem de ſpiritu & anima) cunctis præſidens, ſingulos implens, vbiq; præſens, cunctorũ curam agens, & tam ſingulis q̃ omnibus præuidens: ita tamẽ totum ad cuſtodiam meam occupatum video, quaſi oĩum oblitus fuerit, & mihi ſolũ intendere velit. Sic.n. præſentem ſe mihi exhibet, ſemper ſe paratũ offert, ſi me paratum inuenerit: vt quocũq; me vertã nõ me deſerat, niſi ego prius deſeram eũ. Nec pro his oĩbus quod illi retribuam habeo, niſi tm̃ vt diligãt. Hæc auctor de ſpiritu & anima. Bern. O bone Ieſu, quoties poſt immenſas & innumerabiles lachrymas, quoties poſt varios ſingultus & gemitus, me ſauciatam & iam penè deſperãtẽ vnxiſti vnctione miſericordiæ tuæ: & oĩno penè deficientem excepiſti gaudentem, nec dereliquiſti de venia præſumentem. Sed ſuper hæc oĩa, mihi te bone Ieſu amabilẽ non immeritò reddidit calix paſſionis quem bibiſti, opus noſtræ redemptionis quod ſuſcepiſti. Hoc.n. eſt quod totum amorem meũ vẽdicat ſibi, hoc eſt quod meã deuotionẽ blandius alicit, & iuſtius ſtringit, & vehemẽtius afficit. HOMO. Etenim vbi te humiliaſti, vbi te naturalibus radijs exuiſti, ibi charitas plus effulſit, & gſa amplius radiauit. Hæc Bern. Adiuro vos (inquit anima in canticis) filiæ Hieruſalẽ, vt ſi inueneritis dilectũ, nũciate ei, quia amore langueo. Bern. Non operit anima quem diligit, quia præſentem oĩbus credit, qui de corde ſuo recedit. Auguſt. Amo te Dñe, & impatiens eſt amor, nec lachrymis ſedatur, donec amore detur quod amatur. Nihil eius mœſtitiam cõſolatur, quouſq; non aſpicitur quod deſideratur. ANIMA. Sed nunquid ò homo ille tenetur Deum diligere, qui ſe gaudet talia qualia ego commiſi minimè commiſiſſe? HOMO. O anima non te quiſquam irrideat, ab eo ægram ſanari oportet, à quo ſibi præſtitum eſt vt non ægrotaret, vel forſan vt maiores labores cautius euitaret. Et ideò Deũ tãtũdẽ, immò reuera amplius diligat quia per quem me videt tãtis peccatorum meorum languoribus exui, per eum ſe videt tantis doloribus implicari. Hæc Aug. in lib. Confeſſ. Hieron. Sine amore charitatis quamuis quiſq; recte credat, ad beatitudinem tm̃ venire non põt: quia tãta eſt charitas, vt etiam prophetia & martyrium ſine illa nihil eſſe credantur, nullum præmium charitati cõpenſatur. Charitas.n. oĩum virtutum obtinet principatum. Aug. Da mihi te Deus meus, redde te mihi, amo te, & ſi parum eſt amẽ validius. Non poſſum metiri, vt ſciam quantum deſit mihi amoris tui, ad id quod ſatis eſt, vt currat vita mea in amplexus tuos, nec auertatur donec abſcondatur in abſcondito vultus tui. Hoc tm̃ ſcio, q̃ malè mihi eſt præter te, & oĩs copia quæ Deus meus non eſt, mihi egeſtas eſt. Hæc Augu. ANIMA. Nunc ergo ò homo, quia pro his oĩbus dilectum dilectorem meũ (vt dixiſti) diligere debeo, dic quæſo quã tutum aut qũo ipſum diligam, quatenus ſibi viciſſitudinem tantæ dilectionis rependam? HOMO. O anima quamuis ſecundum Bern. cauſa diligẽdi Deum, Deus ſit, modus verò diligendi eum, ſit ſine modo diligere, poſſumus tm̃ modũ aliquẽ ex ipſis ſacræ ſcripturæ loeis inueſtigare. Ipſe etenim qui tibi dilectionẽ tribuit, modum diligendi oſtendit quãdo dixit. Diliges Dñm Deum tuũ, ex toto corde tuo, ex tota anima tua, & ex tota fortitudine tua. Dilige igitur anima amore ſingulari Deũ patrem, qui te tam notabiliter ex nihilo creauit, Deum filium, qui te tã inæſtimabiliter pro te moriẽdo reformauit, Deum Spiritum ſanctum qui te tam miſericorditer & tam dulciter ſæpius conſolando à peccato conſeruauit, & in bono confortauit. Dilige igitur Deum patrem fortiter, vt nullo alieno amore periculosè vincaris: dilige Deum filium ſapienter, vt nullo alieno amore dolosè ſeducaris: dilige Deum Spiritum ſanctum dulciter, vt nullo alieno amore venenosè inficiaris. Vel aliter ſecundum Bernard. Diſce à CHRISTO ò anima Chriſtiana, quemadmodũ debeas diligere Chriſtum: Dilige dulciter, prudenter, & fortiter. Dulciter, vt amore illius omnis amor alius tibi vileſcat, & ipſe ſolus ſit tibi mel in ore, melos in aure, iubilus in corde. Dilige prudenter, vt amor tuus in eo ſolo

Ser. 2. in Euã. Marci c. 8. vbi turba reſi citur. Septẽpli ci miſeri cordia vti tur Deus, quãdo animam reuocat à peccato.

Cantic.

Quãtum & quẽ Deus ſit diligendus.

Mait. 22.

Charitas ſit finis & plenitudo legis.

eo ſolo & in nullo alio cõtinuè inardeſcat. Dilige fortiter, vt tua fragilitas oĩa dura & aſpera gaudenter pro ipſo ſuſtineat, vt dicas: labor meus vix eſt vnius horæ, & ſi amplius eſt, nõ ſentio præ amore. Hæc Bern. Hierony. Ita Chriſtianus per amorem in Chriſtum iugiter intendat, vt omnia libenter propter ipſum ſuſtineat, donec ad ipſum perueniat. Hæc Hiero. Amemus Chriſtum, & eius ſemper quæramus inhærere amplexibus, & facile videbitur omne quod eſt difficile. Ambro. O aĩa ſemper in mente tua pertracta q̃ dulciter Chriſtus te dilexit in carnatione, q̃ prudenter in conuerſatione, & q̃ fortiter in paſſione. Hugo. Nulla dilectio maior, nulla charitas ſyncerior, nullus amor fortior: mortuus eſt pro te inocẽs, nihil in te ſueniẽs quod amaret. Hæc Hugo de ſancto Victore. ANIM. Dic quæſo ò homo ſalua reuerentia tua, non ex curioſitate, ſed ex humilitate, non ex præſumptione, ſed potius ex deuotione interrogo. Et quid eſt quod amo, cum Deum meũ amo? HOMO. O anima ſi tua quæſtio eſſet præſumptuoſa, tunc nimis eſſet vitioſa, ſed quia ex deuotione originatur, deuotam reſponſionem meretur. Audi ergo quid dicit ille magnus amator Dei Auguſt. in libr. Confeſſ. Cum Deum (inquit) amo, nõ amo ſpeciem aut decus, non tempus, non candorem lucis iſtius amicum oculis, non dulces melodias, non vnguenta ſuauiter redolentia, non manna, non mella, non membra carnis amplexibus acceptabilia, non hæc amo cum Deum amo. Sed quid amo? Amo lucem quandam, quandam vocẽ, quendam odorem, quendam cibum, quendam amplexum interioris hominis mei, vbi fulget animæ quod non capit locus, vbi ſonat quod non capit tẽpus, vbi redolet quod non ſpargit flatus, vbi ſapit quod non minuit edacitas, vbi hæret quod nõ diuellit ſacietas. ANIMA. Dic quæſo ò homo vel paululũ de charitatis virtute, qua cognita ad diligendũ Deum fortius animus inardeſcat. HOMO. Reuera ò aĩa charitatis fructus magnus eſt, ſed occultus. Ipſa.n. ſecundũ Aug. in aduerſitatibus tolerat, in proſperitatibus tẽperat, in duris paſſionibus eſt fortis, in bonis operibus hilaris, in tentatione tutiſſima, in hoſpitalite liberaliſſima, inter veros fratres lætiſſima, inter falſos patientiſſima. Ipſa eſt inter opprobria ſecura, inter odia benefica, inter iras placida, inter inſidias innocens, in iniquitate gemẽs, in veritate reſpirans. Hæc Aug. de laude charitatis. Bern. O fœlix amor ex quo oritur ſtrennuitas morum, puritas affectuum, ſubtilitas intellectuum, ſanctitas deſiderium, claritas operum, fœcunditas virtutum, dignitas meritorum, ſublimitas præmiorum & honorũ. O dulcedo amoris, ò fœlix amor dulcedinis, comedat te cor meum, & nectare tuo repleantur viſcera animæ meæ. Hęc Bern. Idẽ. O anima q̃ dulcis eſt cibus charitatis, qui ſeſſos alleuiat, debiles roborat, mœſtos lętificat. Iugum nanq; veritatis facit ſuaue, & onus eius leue. Idẽ. Fateor Domine, non ſuſtinui pondus diei & æſtus, ſed iugum ſuaue & onus leue porto. Opus enim meũ vix eſt vnius horæ, & ſi plus eſt non ſentio præ amore. Sed quid plura? Hugo de ſancto Victore. O anima tãta eſt vis amoris, vt talem te neceſſe eſt eſſe, quale eſt illud quod amas. Et cui per affectum coniungeris, in ipſius ſimilitudinem ipſa quodammodo dilectionis ſocietatem transformaris. Hæc Hugo.

Quomodo anima per mentale exercitium debet raduum contemplationis conuertere ad exteriora, vt cognoſcat quàm inſtabilis ſit mundana opulẽtia, quàm mutabilis mundana excellentia, & quàm miſerabilis mundana magnificentia. Cap. 2.

ANIMA.

IAm video quoniã miſer eſt oĩs aĩus iũctus amicitia rebus tẽporalibus, quę cũ labore acquiruntur, cũ timore poſsidẽtur, cũ dolore amittuntur. Sed beatus eſt qui amat te Dñe, & inimicũ propter te, & amicũ in te. Solus.n. nullũ charũ amittit, cui oẽs in te chari ſunt, te verò nemo amittit, niſi qui te dimittit, qui aũt te dimittit quo vadit, niſi à te placido ad iratũ? Hæc Augu. Idẽ. O charitas quæ ſẽper ardes & nunq̃ extingueris. Charitas Deus meus accẽde me. Iubes vt amem te, da quod iubes, & iube quod vis. Iubes certè quod continẽa à cõcupiſcẽtia carnis, à cõcupiſcẽtia oculorum, & ambitiõe ſeculi. Aug. Minus te Dñe amat qui aliquid tecũ amat, quod propter te nõ amat. Ambroſi. O hõ amemus Chriſtum, & eius ſemper inhærere quæramus amplexibus, & facile videbit oẽ difficile. HOMO. Grego. O aĩa iã vt video recognoſcis q̃ fœlix & q̃ beatus, eſt, qui in ſolo æternitatis deſiderio p amorẽ figitur, qui nec proſperitate extollit, nec aduerſitate quaſſatur, & dũ nihil habet in mũdo quod diligat, nihil eſt ĩ mũdo quod pertimeſcat. Hæc Greg. in moral. Conuerte igitur ò aĩa nũc radiũ cõtẽplationis ad ea quę ſunt iuxta te, hoc eſt ad mũdũ iſtũ ſenſibilẽ, vt ipſum & ea quę ſunt in ipſo deſpicias, & eo deſpecto amplius in amore ſpõſi inardeſcas. Minus.n. eũ amas ſi aliquid cum eo appetis, qd̃ pp ipſum & in ipſo nõ diligas. Tãtò.n. (ſecũdũ Greg.) quis ab illo ſuperno amore diſiũgit, quãtò inferius delectat, & citius ad Deũ cõuertit, qui nõ habet in hoc ſeculo vnde delectetur. Et ſecũdũ glo. ſuper Exodo. Tãto quis ab inferiorũ amore diſiũgit, quãtò ad ſola æterna amanda ſubleuat. Cętera igit creatura tibi vileſcat, vt creator tuus ĩ corde ſolus dulceſcat. Aug. Volue igit ſemper & reuolue, non tm̃ ex auditis, ſed ét ex expertis, nõ tm̃ ex dictis, ſed ét ex factis, q̃ in ſtabilis ſit mũdana opulẽtia, q̃ mutabilis mũdana excellẽtia, q̃ falſa & miſerabilis mũdana gloria. Oẽ.n. (ſecũdũ Greg.) quod hic eminet, multò plus mœrore afficiſ, q̃ honore gaudeat, Greg. Ecce huius mũdi amatores nũdinas huius ſeculi perambulãt, alij diuitias, alij honores, alij gloriã quęrẽtes. Sed quid de diuitijs dicã, q̃ cũ labore acquirũtur cũ timore poſſidẽt, cũ dolore amittunt? Quid de honore referã? In loco ſublimi poſitus es, nũquid nõ eris iudicãdus ab oĩbus, lacerandus ab oĩbus? Nũquid in honore ſine dolore, in prælatiõe ſine tribulatione, in ſublimitate ſine vanitate eſſe quis poterit? Quid de gloria dicã? Nihil aliud eſt niſi quædã vana auriũ inflatio. Nũquid & ipſa eſt ſine iudicio? Reſpice quos antecedis, & cogita quia in oĩbus inuidiæ ſemina præbes, Toties angelo apoſtatę ſimilis eſſe volo, quoties præeſſe deſidero. Hæc Bern. Hier. Nihil nãq; ſeculo rebuſq; ſeculi fugacius eſt, quas cum tenere cupimus amittimus. Vidiſti Imperatores, vidiſti præfectos, vidiſti exercitus, victorias & triũphos, hęri fuerunt, hodie nõ ſunt, heri quaſi flos apparuerunt, hodie quaſi fœnũ aruerũt. Nihil itaq; bonũ eſt niſi quod perpetuũ eſt. Hæc Hier. ANIM. O homo ſi hæc ita ſe habẽt, quid eſt quod miſeri hoĩes quærunt, dum mundi vanitates appetunt? O quantũ excæcati ſunt qui mũdi gloriã quærunt. Greg. Nõnulli dum quorundã gloriã cernunt, magnũ aliquid exiſtimãt atq; vt talia merean tur exoptant. Cũ verò eos moriẽtes aſpiciunt, eorum quàm vana ſit gloria cũ gemitu fatẽtur, & dicunt. Ecce q̃ nihil eſt homo. Hęc Greg. HOMO. O aĩa chariſima, & quid ſunt mũdana omnia niſi quædã vana ſomnia? Et quid profuit ſuperbia aut diuitiarum iactantia amatoribus ſuis? trãſierunt. n. oĩa tanq̃ vmbra, & tanq̃ nauis quæ pertranſijt fluctuantem aquã, cuius nõ eſt inuenire veſtigiũ. In malignitate. n. ſua cõſumpti ſunt. Heu q̃ plurimi ét nullũ ſignũ reliquerũt. Vbi ſunt principes gentium, & qui dñati ſunt ſuper beſtias quæ ſunt

Universidad de Deusto
Biblioteca

super terram? Qui argentum thesaurizauerunt, & aurũ congregauerunt, qui ciuitates & castra extruxerũt; Reges & regna bellando deuicerunt. Vbi sapiens? vbi scriba? vbi inquisitor huius seculi? vbi Salomon sapientissimus? vbi Alexander potentissimus? vbi Sãson fortissimus? vbi Absalon speciosissimus? vbi Assuerus gloriosissimus? vbi Cæsares potentissimi? vbi Reges? vbi Principes inclyti? Quid profuit eis inanis gloria, breuis lætitia, mundi potentia, magna familia, carnis voluptas, diuitiarum falsitas, concupiscentiæ suauitas? Vbi risus? vbi lætitia? vbi iactantia? vbi arrogantia? Ecce generositas sanguinis, pulchritudo corporis, forma elegãs iuuenilis decor, prædia palatia immensa, suppellex, adde & mundi sapientiam, de mundo sunt hęc omnia: & mundus quod suum est diligit, & tamen cum mundo non diu subsistunt. Transibit, n. mundus & concupiscentia eius. Bern: Tu ergo si rectè sapis, si tecum lumen oculorum est, desine sequi quæ consequi miserũ est: quæ possessa onerant, amata inquinant, & amissa cruciant. Tu ergo relinque hæc omnia propter eũ qui est super oĩa. Hęc Bern. Fuge ergo & confuge ò aĩa ad vrbẽ refugij, hoc est ad vitã religiosam, vbi possis de pręteritis agere pœnitẽtiã, & in pręsenti obtinere gratiam, & fœliciter præstolari futuram gloriam. Non te retardet peccatorum conscientia, quia vbi superabundauit iniquitas, superabundare consueuit & gratia. Nõ pœnitendarum austeritas ipsa te deterreat. Non enim condignæ sunt passiones huius temporis ad præteritã culpam quæ remittitur, ad pręsentem gratiam quę immittitur, & ad futuram gloriam quæ promittitur. Hęc Bern. ANIMA. Iam falsitatem & instabilitatẽ mundi agnosco, sed nescio quo vinculo detenta adhuc auertere mentẽ nequeo. HOMO. Certè si diligenter ò anima & prudenter periculum tuum quod de mundo incurris aduerteres, proculdubio animum à seculi vanitatibus cohiberes. Grauis enim & nimis periculosa est mundana conuersatio, quia secundum Bern. Periclitatur castitas in delitijs, humilitas in diuitijs, pietas in negotijs, veritas in multiloquio, charitas in hoc nequam seculo. O anima debilis & infirma quæ tam facilis es ad decipiendum, tam prona ad cadendum, tã difficilis ad surgendum. An ignoras quòd sicut difficile est arborem iuxta viam positam fructus pulcherrimos vsque ad maturitatem seruare, sic difficile est hominem iuxta seculum viuentem iustitiam immaculatam vsq; in finem conseruare? Hæc Chrysost. Item Augustinus in epistola quadam. Vincula huius mundi habent asperitatem veram, iucunditatem falsam, certum dolorem, incertam voluptatem, durum laborem, timidam quietem, plenam miseriam, nullam beatitudinẽ, & inanem spem. O anima si hoc in mente portares, mundum & ea quæ in mundo sunt contemneres. Et quid est charissima quod diligis? quid est quod appetis? quid est quod in mundo quæris? Si prælationem diligis, quid aliud facis, nisi quòd vitam tuam confundis? An ignoras ꝙ monstruosa res est gradus summus, & animus infimus: sedes prima & vita ima, lingua magniloqua, & manus ociosa: sermo multus & fructus nullus, vultus grauis & actus leuis: ingens auctoritas & nutans instabilitas. Hæc Bern. Sed fortè diceres, prælationem quidem appeto, sed in ipsa benè & sanctè viuere intẽdo. Laudo: sed rarò quod laudare valeam inuenio. Vndè semper timeo quod dicit Grego. in registro, Ita sibi regentium & subditorum merita connectuntur, vt sæpe ex culpa præsidentium fiat deterior vita subditorum. Et sæpe ex merito plebium delinquat vita pastorum. Si sapientiam mundi quæris, ò quanto periculo te committis. Bern. Heu quot & quãtos mundi maledicta sapientia supplantauit, & conceptum in eis diuinum extinxit spiritum, quem vehementius Dominus accendi voluit. An ignoras quòd sapientia mundi terrena est, animalis & diabolica, inimica salutis, suffocatrix vitæ: & mater cupiditatis? Hæc Bern. Augu. Qui sine saluatore salutẽ vult quærere, & sine vera sapiẽtia æstimat se prudentẽ fieri posse, nõ sanus sed æger est: non prudẽs sed stultus est, & in ægritudine laborat assiduè. Qui. n. crescit in scĩa & non in bona vita, elongatur à Deo, sicut dicit Algazel. Tu ergo si sapiens esse desideras discas in terris, quorum sciẽtia perseueret tecum in cœlis. Hæc Hierony. Hic studeas qualiter ad ipsum peruenias, quem semel vidisse est omnia didicisse. Hęc est illa æterna veritas, sine qua omne sapere desipere est: quam solam cognoscere perfectum scire est. Augustinus. Infœlix homo qui scit omnia alia, te autem nescit. Beatus autem qui te scit, etiam si alia nesciat. Si autem te & alia nouit, non propter illa beatior, sed propter te solum beatus. Anselmus. Sed fortasse diuitias mundiales, pompas seculares, & delitias carnales ò anima mea diligis, & propter hoc mundum inuitè derelinquis. Sed attende quòd caduca & fragilia sunt hæc. Dic vbi reges? vbi principes? vbi omnium prædictorum dilectores? Timeo quòd multi ex ipsis heu exterminati sunt, & ad inferos descenderunt. Quid nunc eis prodest superbia? quid diuitiarum iactantia? Qui enim plus diligit mundum q̃ Deum, seculum quàm claustrum, gulam quàm abstinentiam, luxuriam quàm continentiam, sequitur Diabolum: & ibit cum eo ad æternum supplicium. Augustinus. Qui florent fœlicitate seculi, pereunt virtute Dei, florent ad tempus, pereunt in æternum, florent falsis bonis, pereunt veris tormentis. Idem. Si in hoc seculo aliquid nos habere delectat, Deum qui possidet omnia, expedita mente possideamus, & in ipso habebimus quicquid fœliciter & sanctè desideramus. Gregor. Nec diuiti obsunt opes si eis benè vtatur, nec pauperem egestas commendabilem facit, si inter inopias sordes peccati nõ caueat. Sed adhuc ò anima inuenies quod obijcias dicens. Mundum despicio, sed amicos, parentes, & cognatos derelinquere non valeo. Friuola ò anima est hęc obiectio. Bern. Fidelis sermo & omni acceptione dignus. Si impium est contemnere patrẽ vel matrem, propter Christum pijssimum est. O dirum patrem, ò sæuam matrem, immo non parẽtes sed peremptores, qui te malunt perire cum eis q̃ regnare sine eis. Hieron. Licet sparso crine & scissis vestibus, vbera quibus te nutrierat mater ostẽdat, licet in limine pater iaceat, per contemptam matrem, per calcatum patrem perge siccis oculis, & ad vexillum crucis euola. Solum pietatis genus est in his fuisse crudelem. Chrysost. An ignoras ò anima, quòd qui habet Iesum, habet patrẽ & matrem & omnem amicum? Quid sequeris mortuos? sequere viuum, & dimitte mortuos sepelire mortuos suos. ANIMA. Iã ex verbis tuis ò homo perpendo, & ex multis experimentis cognoscо, quòd etiam mundus in seipso aruit. Sed adhuc heu in multorum cordibus floret, qui amaritudines mundi diligunt, fugientem sequuntur, labentem amplectuntur: dic quæ est tantæ cæcitatis ratio? HOMO. O anima an ignoras, quòd tam delicata & tam nobilis es à sponso tuo auctore omnium condita, quòd sine dilectione esse non potes? Hieronym. Difficile est humanam animam non amare, necesse est enim vt mens nostra ad quoscunque trahatur affectus. Vndè secundum Bern. etiam oportet, quòd aut in summis aut in infimis delecteris. Igitur secundum Gregor. in moral. Quia sunt nonnulli qui vitam suam negligunt, dum transitoria appetunt, & æterna non intelligunt, vel intellecta contemnunt: dolorem non sentiunt dum vulnerati sunt. Vndè heu se miseri in bonis esse putant, exiliũ quasi patriam diligunt, & in cæcitate quasi lumi-

Nota bene.

Merita regentiũ, & subditorũ connexa sunt.

nis claritate exultant. E contra electorum mentes dum cuncta transitoria quasi nulla conspiciunt, ad quid sunt conditæ requirunt. Cumq; eorum affectui nihil extra Deum sufficiat, in sola contẽplatione conditoris quiescunt: supernis interesse ciuibus appetunt, & adhuc in mundo positi extra mundum surgunt. Hęc Gregorius. Idem super Ezechielem. Dulcedo videtur esse in rebus humanis, sed eis qui nullam de cœlestibus dulcedinem experti sunt. Quia dum mens humana minus æterna intelligit, tantò dulcius in temporalibus requiescit. Sed si quis iam cordis lingua gustauerit quæ sit illa dulcedo cœlestium præmiorum, huic quantò dulcius sit quod intus videt, tantò magis in amaritudinẽ vertit omne quod foris sustinet. ANIMA. Ne quæso ò homo procrastines mihi aliquid de mundano & cœlesti gaudio edissere, quatenus vtriusq; natura perfectius cognita, vnum verius despiciam, & ad alterum assequendum studiosius me extendam: quia puto ꝙ sicut bonum non amatur nisi cognoscatur, ita malum non deuitatur nisi intelligatur. HOMO. O anima æstimo ꝙ mundanum gaudium (si tamen potest dici gaudium, & non potius flagellum incognitum) nunquam perfectè cognoscitur, nisi cum perfectè despicitur. Vndè sicut à perfectis mundi contemptoribus traditur, mundanum gaudium potissimè propter quinque contemptibile est habendum. Primò ꝙ habet vilitatẽ in obiecto. Quid enim est seculi lætitia? Respondet Augustinus, impunita nequitia, id est luxuriari, inebriari, commessationibus vacare, vanitatibus intendere, & pro his in hac vita nihil mali sustinere. Putant enim mali se esse in delitijs, cum non corriguntur pro suis nequitijs. Et ignorant ꝙ sicut dicit Augustinus, nihil infœlicius est fœlicitate peccantium, qua pœnalis infirmitas nutritur, & mala voluntas roboratur. Secundò habet impuritatem in subiecto. Anima enim peccatis deformata, est subiectum mundani gaudij, quæ lætatur cum malè fecerit, & exultat in rebus pessimis. Vndè benè dicit Beatus Hieronymus, ꝙ ridere & gaudere cum hoc seculo, non est factum hominis sensati, sed frenetici. Reuera ò anima cor mundũ non cum hoc seculo immundo, sed cum Deo & in Deo lætum est & iucundum. Tertiò habet breuitatem in seipso, quia gaudium hypocritæ ad instar puncti. Hypocrita est hic mundus, cuius gaudium est ad instar puncti, quod nec latum, nec longum, nec altum est, nec profundum. Augustinus super Ioannem. Lætitia seculi vanitas est, cũ magno desiderio speratur vt veniat, & non potest tenere cum venerit. O anima quàm breuis, quàm fragilis, & quàm caduca est mundana lætitia. Breues enim dies hominis sunt, vt dicit Iob. Quartò habent tristitiam in termino, quia ducunt heu miseri in bonis dies suos, & in puncto ad infernum descendunt. Extrema enim talis gaudij luctus occupat. Immò ò anima si vales discernere, tale gaudium habet semper tristitiã admixtam in actu suo, quia semper necesse est ꝙ præsumat fœua perturbata conscientia. An ignoras ò anima, ꝙ non diutius perdurat lætitia quæ est in comedendo & bibendo, quàm durat tristitia quæ est esuriendo & sitiendo, hic est de omnibus alijs. Quintò habet miseriam magnã in affectu proprio, quia est spiritualis gaudij impedimentum. O anima agnosce quàm miser est hic mundus, & quàm miserrimi qui sequuntur ipsum. Semper enim mundana gaudia excluserunt homines à beata vita. Ber. O quàm vilis est, quàm inutilis est mũdana consolatio, & ꝙ plus est metuendum, quia veræ ac sanctæ consolationis est impedimentum. Renuas igitur ò anima mea in mundo delectari, si vis de Dei memoria cõsolari. Hæc Ber. Augu. Cætera creatura vilescat, vt creator in corde dulcescat. ANIMA. Iã mundum despicio, iam falsam lætitiam, veram tristitiam, falsam dulcedinem, & verã mundi amaritudinẽ agnosco, & ob hoc non immeritò hæc omnia secundum tuum consilium contemno. Sed quia sicut asseris, sine dilectione esse non valeo, dic quæso quid agam? quo me conuertam? vbi dilectionem conuenientem iuueniã? HOMO. O anima si teipsam perfectè cognosceres, ex tui cognitione mundum & omnia quę in mundo sunt contemneres, & discere posses, quam consolationem in tua dilectione assectare nõ immeritò deberes. O anima si tu naturam cœlestẽ intelligeres, proculdubio terrenam consolationem abhorreres. Erubesce igitur consolari in cœno, quæ es de cœlo. Erubesce in imis delectari, quæ non potes nisi in summo saciari. Natura es (vt puto) cœlestis, & cœlestem consolationem (sicut æstimo) naturaliter si carnalis insania permitteret, appetis & requiris. Ber. O quàm dulce & delectabile esset, adiuncto diuini actoris condimento, secundum naturam viuere, si carnalis insania nos permitteret, qua sanata statim naturalibus natura arridet. ANIMA. Et quid est propriè secundũ naturã viue re? HOMO. Proprijssimè secũdum naturam viuere, est in terris cęlestem vitam ducere, ab exterioribus ad interiora redire, ab interioribus ad superna ascendere, & facere omnia secundum nobilissimum quod in homine præcellens, hoc est secundum intellectũ. Hæc Philosophus 4. Ethic. ANIMA. Põt ne aliquis in terris, & in hac lachrymarum valle cœlestem vitã ducere? HOMO. O anima si de meis verbis tãquam hominis peccatoris dubitas & miraris, audi Augustinum & Apostolum Paulum. Ecce quid dicit Augu. Cum æternum aliquid per cognitionem & amorem capimus mente, iã non in hoc mundo sumus. Vndè est quod dicit Apostolus. Nostra conuersatio in cœlis est. O anima mea puto igitur, ꝙ verius es vbi animas, quia quicquid diligis ipsa dilectionis vi in eius similitudinem transformaris. Sic ergo cœlestia contemplaris, si cœlestia diligis, quomodo iam non in cœlis cõmoraris, quæ cœlestibus spiritibus in vita assimilaris? ANIMA. Heu heu iã me infœlicem & miseram, miserabiliter multo iam tempore excæcatam sentio, quæ tanto tẽpore per cognitionem in temporalibus & terrenis rebus oberrauí, mundanis & vilibus me per amorẽ alligaui, de quibus paucam consolationem, multam verò amaritudinem & desolationem, modicam & valdè exilem lætitiam, sed variam & fæpè magnam cordis tristitiã sumpsi. Dic ergo iam quæso ò homo, quæ est cœlestis consolatio, & si quo modo possem ad ipsam pertingere in hac valle lachrymarum & miseriæ? Quid est quod in Deo meo inuenio, cum tam libenter & tam faciliter omnia propter ipsum contemno, cum dico intra me ipsum cum gaudio, Deus cordis mei Deus pars mea in æternum? Quid est quod in illa breuissima hora in dilecto meo degusto, cum omnia dura & amara & aspera gaudenter & hilariter, propter ipsum sustinere totis viribus cõcupisco, & dico. Mihi adhærere Deo bonum est? Et quis me separabit à charitate Christi? HOMO. Secundum Ber. ò anima hæc consolatio nihil aliud est, quàm gratia quædam deuotionis, procedẽs de spe veniæ, & gustus boni licet exiguus, & suauissima quædam delectatio, qua benignus Deus afflictam recreat animam, qua anima ad Deum requirendum inuitatur, & ad diuinum amorem accenditur vehementer. Hugo de Sancto Victore. O anima quid putas est tã dulce & tam suaue, quod in recordatione dilecti deuotas animas solet tangere, & tam suauiter afficere, vt iã totaliter à seipsis alienari incipiant? Exhilaratur cõscientia, & in obliuionem venit omnium dolorum memoria, exultat animus, claresçit intellectus, cor illuminatur, affectus iucundatur. Iam nesciunt vbi se esse conspiciunt, & quasi amplexibus amoris aliquid intus tenent,

Rex temporales dulces apperent his qui gerendo non gustauerunt.

Mundanum gaudium propter quinque contemptibile.

Propter Christum etiã parentes & amicos relinquendi.

Iob. 16.

Iob. 14.

Viuere secundum naturarũ est viuere secundum intellectũ.

Phil. 3.

Psal. 72.

Rom. 8.

In epistola ad Eustochium.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nent,& nesciunt quid sit,& tamen totis viribus tenere concupiscunt. Luctatur quodammodo delectabiliter animus,ne recedat ab eo,quasi in eo finem omniū desideriorum inuenerit.Hæc Hugo.Ber.Nonnunquam quasi clausis oculis bone Iesu ad te inhianti,mittis mihi in os cordis,quod non licet mihi scire quid sit. Sapo rem quidem sentio, dulcedinem adeò consortantem, quæ si perficeretur in me,nihil vltrà quærerem.Nonne hic est iubilus cordis, Greg.Iubilus dicitur ineffabi le mentis gaudium,quod non abscondi,non sermonibus aperiri potest. Sed tamen quibusdam motibus aperitur, licèt nullus proprietatibus exprimatur. Vndè
Psal.88. Psalm. Beatus populus qui scit iubilationem. Non dicit,qui loquitur, sed qui scit, quia iubilus quidem sciri potest intellectu,sed dicto seu verbo exprimi non potest.Ber.Istum autem gustum cum accipio,nullo corporis visu,nullo animæ sensu, nullo spiritus intellectu aduertere me finis quid sit,cum accepero & ruminare volo,& dijudicare eius saporem, statim transit dulcor eius, diglutio quidem illud quicquid est in spe vitæ æternæ, sed operationis eius virtutem diu ruminando, omnibus animæ venis & medullis quasi vitalem quendam succum optabam infundere, vt ab omnibus alijs affectibus desiperet,& illud solum saperet, sed festinat transire,& cum de inquisitione vel acceptione eius vel visu, formata quædam lineamēta memoriæ gestio arctius impressa committere, vel etiam memoriam labi lem scripto iuuare, experimēto cogor dicere id Euā-
Ioan.3. gelicum.Nescis vndè veniat,aut quo vadat.Hæc Bernar.Quæ putas ò anima est tam dulcis tamq; suauis delectatio?certè hęc est cōsolatio diuina. ANIMA.O homo quis mihi hoc tribuat, vt hæc tam inexperta consolatio in cor meum perueniat, vt malorum meorum obliuiscar,ac mundanam consolationem desperiā,& à meipsa fœliciter alienari incipiam? HOMO. O anima, magnum est quod desideras, inæstimabile donum est quod exoptas. Vndè (vt æstimo) humano studio non potest obtineri, humano merito vix potest promereri: sed à Deo humilibus precibus,& à dignē dispositis ex sola diuinæ pietatis cōdescendētia vix potest impetrari.Omne enim aurum in comparatione illius arena est exigua, & argentum illi comparatum tanquam nihilum reputatur. Anima.O homo dic rogo,qualis debet esse dispositio, qua ordinari debet ad impetrādum orantis affectio?Homo. De hac materia multum posset dici ab expertis,sed quia inexpertum me esse recognosco,etiam pauca me dicere erubesco. Vndè timeo ne dicatur contra me.Quare tu enarras,quod nō degustas?quare tanquā indignus laudas quod ignoras? ANIMA. O homo,noli timere, cum reuerentia & humilitate quæ audisti & legisti deuotè proponere. Multi enim de rebus magnis & arduis alijs vtiliter propofuerunt,quod non de propria experientia,sed aliorū sciētia didicerunt. HOMO. Iam cū aliqua audacia loquar. Nam vires quas imperitia denegat, charitas subministrat. Vndè sicut sentio sic refero. Puto (saluo meliori iudicio) si vis te ad hanc cœlestem dulcedinem degustandam præparare,debes esse depurata, exercitata,& eleuata.In primo hæc cœlestis dulcedo odoratur:in secundo degustatur:& in tertio aliquando vsq; ad ebrietatem sumitur & potatur. Primò dico q̄ debes esse depurata à peccatis,ab affectionibus inordinatis,à temporali consolatione, & à creaturarum inordinata dilectione: quia secūdum Ber.Errat omnino si quis illam cœlestem dulcedinem huic cineri, diuinum illud balsamum huic venenoso gaudio:charismata illa Spiritussancti,huius seculi illecebris misceri posse arbitratur. Sed postquam à talibus anima fuerit purgata, lachrymosis gemitibus depurata, & candidata dolorosis fletibus, quia dignum est, sicut dicit Augustinus, q̄ mens illa semper in se dolores inueniat: quæ derelicto creatore semper in se & in creatura gaudia quærebat. Pulchrè igitur Gregor.in moral.super illo verbo Iob. Antequā Iob.3. comedam suspiro,dicit. Comedere animæ est, supernæ lucis contemplationibus pasci. Suspirat ergo antequam comedat, quia qui se in hoc exilio per desideriorum cœlestium lamenta non humiliat, æternæ patriæ gaudia non degustat. A veritatis enim pabulo ieiuni sunt, qui in hac peregrinationis inopia lætantur. Secundò debet mens esse exercitata in bonorum perpetratione,& in malorum perpessione. Beati qui lu- Matth.5. gent,quoniam ipsi consolabuntur.Quia quos amor veritatis afficit,refectio consolationis pascit. Ber.O bone Iesu, quoties post innumerabiles lachrymas & gemitus sauciatam animam meam vnxisti vnctione misericordiæ tuæ, & nonnūquam penè desperantem excepisti, consolatam & de venia præsumentem dereliquisti?Ecce quomodo precium rerum honestarum in ipsis est. Vndè reuera quāuis in initio arcta sit via quæ ducit ad vitam,processu tamen temporis inæstimabilis dilectionis dulcedine dilatatur. O igitur quàm beata consolatio, quæ diuinitus infunditur laborantibus pro Christo. Tertium in quo anima inebriatur hac dulcedine,est mentis eleuatio,quando fœliciter animus à terrenis abstrahitur, & miro quodam modo supra seipsum, supra mundum, immò super omnem creaturam eleuatur: vt iam dicere possit anima. Introduxit Cant.1. me rex in cellaria sua. Hæc est illa cella vinaria, in qua introducitur anima, vbi bibit de vino condito inæstimabilis deitatis, & de lacte albissimo incontaminabilis humanitatis. O anima hinc bibunt amici, sed inebriantur charissimi.O fœlix ebrietas, quam sequitur mentis & corporis tam casta & sancta sobrietas. Hinc efficitur anima more ebrij gaudens & lætabūda in aduersis,fortis & secura in periculis, prudens & discreta in prosperis,liberalis & pia in condonandis iniurijs, & tandem quieta & somnolenta recumbens in amplexibus diuinis: cum læua sponsi sponsam sub capite amicabiliter sustentat, & dextera dilecti dilectam familiariter amplexatur. ANIMA.O homo confiteor cū humilitate & cum reuerentia, quod accidit mihi aliquando licet heu perrarò, q̄ cū magna violentia circa conuersionis meę primordia,animum à terrenis abstraxi, & ad cœlestia contemplādo cum conatu nimio eleuaui.Intraui cum tremore,circunspexi cum rubore: vidi choros angelorum,palatia & gaudia Patriarcharum & Prophetarum,Apostolorū aspexi tabernacula,& martyrum conuiuia:virginum & confessorū solatia, eleemosynam videlicet alicuius consolationis à singulis petij, micas decidentes de mensa dominorum desideraui,nec obtinui.Sed quod auditu lamētabile est, mox ab omnibus vt peregrina & incognita repulsa fui. Quid ergo profuit mihi laboriosa mentis eleuatio, quam nulla secuta fuit consolatio? HOMO. O anima non fuit sine causa repulsio hæc tam desolatoria. Puto q̄ hæc fuit causa,quia voluisti esse socia consolationis,antequā fuisti socia passionis,voluisti esse particeps remunerationis, anteq̄ imitatrix virtutis. Satage ergo primò esse socia Angelorum per puritatē & innocentiam,socia Patriarcharum & Prophetarū per humilitatem & fidei confidentiam, stude esse filia Apostolorū & Martyrum per charitatem & patientiam, Cōfessorum & Virginum per pietatem & continentiam: & tunc audacter in hoc exilio saltem cum filio prodigo, pij patris eleemosynā obtinebis. ANIMA. O homo iam quàm vana & insipida sint omnia trāsitoria agnosco, & ob hoc mundum despicio, consolationem seculi vilipendo, mundana quoque gaudia sicut venenata mortifera fugio & contemno: vitam etiam præteritam quasi mortuam plango, & mentem meam miserā gemitibus & fletibus abluo & repurgo: & si aliquando inter lachrymas & gemitus odorem diuinæ suauitatis vel modicum sentio, adhuc tamen cibum angelorum & vinum amicorum infelix & misera ieiuna & sitibunda non degusto.Bern. Non accesit adhuc Domine Deus meus cor meum ad multitudinem dulcedinis tuæ,quam abscondisti timentibus te: foris enim eius odore vtcunque sustentor, quod est mihi super odorem balsami,cunctique generis suauia odoramenta. O Domine Deus,si tam nobilis est odor, quā dulcis est tuæ dulcedinis sapor? Si tantæ virtutis est modica degustatio, quantum iucunditatis habet fœlix inebriatio? O quis mihi det vt venias in cor meū, & inebries illud vino tuo,& amplectar te Deus meus?HOMO.Secundum August. O anima deuota loquar salua reuerentia, nimis estis auara, & vtinam non præsumptuosa, vires vestras perpendite, merita considerate, virtutes discutite:& tunc si placet, sufficiat vobis magis in odore diuinorum vnguentorum cum adolescentulis humiliter currere, quàm præsumptuosè super merita postulare. ANIMA. O homo, quam durus & onerosus es mihi miseræ animæ consolator, quàm parcus (si fas est dicere) diuinæ bonitatis es dispensator. Audacter dico tacere non valeo, mihi odor non sufficit, modicus gustus plenè non reficit sed afficit, ebrietatem affectus meus appetit & requirit. Scio qui dicit.Bibite amici,& inebriamini charissimi,si deprimit indignitas petentis, spem tamē erigit pietas promittentis. O homo quomodo dubitare valeo, quin paratus sit dare dona sua qui pro me non dedignatus est pati mala mea? An ignoras qui multos de Dei pietate docuisti,quod de Beato Augu.didicisti, sic dicente. Erubescat humana pigritia,plus vult Deus dare,quàm audeat homo postulare?Idem de vera religione. Deus dedit nobis pignus spiritus, in quo sentiamus eius dulcedinem,& degustemus ipsum fontem vitæ,in quo sobria ebrietate irrigemur, tanquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum.Chrys. Nil omnipotentiam Dei clariorem reddit, quàm q̄ omnipotentes facit eos, qui sperant in eo: nam Deo per spem innixum animum,nulla fraus,nulla illecebra, poterit vel stantem deijcere, vel durantem superare. Erubescat nunc humana desperatio,& maledicta sit pusillanimitatis trepidatio, quæ diuitem & nimis liberalē in omnes qui inuocant illum, æstimat illis qui spem perfectā ponunt in illum,sua posse beneficia denegare. Nunquid non pater æternus,apud quem nulla est transmutatio,ex sola liberalitatis immensitate filium suum misit,in quo dedit totum quod habuit, totum quod potuit, totum quod ille fuit?Si verò sua liberalitas suā infinitam bonitatem modo diminueret, forsan non immeritò nostra infirmitas trepidaret. Sed quia ex seipso,non ex accidenti dono bonus est, ex suæ bonitatis communicatione non diminuitur, ex alienæ bonitatis additione non augetur. HOMO. O anima magna est fides tua, valde fortis es in spe & confidentia. Et quamuis spes quæ procedit ex meritis proprijs & diuinæ clementiæ confidentia,meritoria sit,laudabilis & sancta, consulo tamen sanè antequam ad quærendam ebrietatem supra te ascendas, prius per tui considerationem salubriter infra te descendas, vt discas tuum sponsum reuerenter timere, antequàm incipias tuum secretum cubiculum introire, quem non solum timere debes cum irascitur,verumetiam cum suauissimè & delicatissimè blanditur.

Pęparatio ad diuinā dulcedinem gustandā, qualiter fiat.

Quomodo anima per mentalem exercitium debet radium contemplationis conuertere ad inferiora, vt intelligat humanæ mor-

tis ineuitabilem necessitatem, iudicij finalis formidabilem austeritatem, pœnæ infernalis intolerabilem pœnalitatem. Cap. 3.

ANIMA:

Psal.83. DIc quæso ò homo breuiter,quę sint illa inferiora ad quæ mea consideratio est conuertenda?

Ascendere festino,ebrietatem diuinæ consolationis quæro, in inferioribus diu morari non valeo. Iam dilecta tabernacula tua Domine virtutum desidero,habitare in atrijs Domini totis viribus concupisco. HOMO.Hæc inferiora sunt ò anima mea,vt te conuertas,& videas mortis ineuitabilem necessitatem, & ingemiscas diuini iudicij infallibilem æquitatem siue veritatem, & contremiscas pœnarum infernalium intolerabilem asperitatem,& expauescas.Considera igitur M editanda frequenter,volue & reuolue diligenter,quòd mors nō da est sem per mors. potest declinari,quòd hora mortis non potest inuestigari, quòd tempus à Deo præordinatum non potest immutari. Isido. In rebus humanis nihil certius morte; nihil incertius hora mortis. Non miseretur inopię, non reuereretur potentiam, non respicit morum aut generis excellentiam, non parcit iuuentuti vel ætati, senibus est in ianuis,iuuenibus in insidijs. ANIMA. Audio quòd nostrum viuere nihil aliud est,quàm ad mortem transire, cur temporalia diliguntur, quæ tam incerto tempore possidentur?Cur tanto tempore vitam istam desideramus, in qua quantò amplius viuimus, tantò plus peccamus, quantò vita longior tantò culpa numerosior? Quotidie nanque crescunt mala, & subtrahuntur bona. Quis enim considerare valeat, quanta mala per momenta temporū perpetramus, & quanta bona negligimus? Grauis siquidem culpa est, cum nec bona facimus nec bona cogitamus,sed mentē per inania & inutilia vagari permittimus.HOMO. Sicut dicit Gregor. Carnales mentes ò anima idcirco temporalia diligunt, quia vita carnis quàm fugitiua sit minimè perpendunt. Nam si velocitatē transitus eius aspicerent, hanc etiam prosperitatem modicè duraturam minimè amarent. Idem. Vita mea nauiganti similis est, siue dormiam siue vigilem, semper vado festinus ad mortem.O vita præsens quàm multos decipis,quę dum fugis nihil es, dum videris vmbra es, dum exaltaris fumus es,dulcis es stultis, amara sapientibus, qui te amant non te cognoscunt, qui te fugiunt ipsi te intelligunt.Alijs te promittis longā vt decipias,alijs breuem vt in desperationem inducas. Auctor de spiritu & anima.Iugi meditatione animum nostrum exercea mus,& miserias nostras cōsideremus.Cum dolore vitam istam intrauimus,cum labore viuimus,cum timore exituri sumus.Ber. Quotquot degimus in hac regione vmbræ mortis,in infirmitate corporis,in conflictu & in loco tentationis,si diligenter aduertimus, triplici incommodo miserabiliter laboramus. Faciles enim sumus ad seducendum,debiles ad resistendum,& fragiles ad operandum. ANIMA. Iam video quòd inutiNon multum curādū, quandiu viuas, sed quàm bene viua tur. liter in hoc tempore viuitur,nisi festinetur ad comparandum meritum quo in æternitate viuatur,ideò non esset curandum quandiu esset viuendum, sed potius quàm benè in hac vita operandum. Quia & si alicui quòd benè viuat condonetur, tamen vt diu viuat certum est,q̄ nulli conceditur. Bernar. Est igitur vita secura,vbi cōscientia pura, vbi mors sine formidine expectatur,cum dulcedine adesse optatur, & cum deuotione acceptatur.HOMO. O anima si hæc ita se habere intelligis,audi consilium meum,& in hac vita quandiu durat,compara tibi vitam illam quæ semper durat. Dum viuis in carne morere mundo, vt post Deo viuere incipias.Bernar.Intellige,quòd venientem mortem nullus

Universidad de Deusto
Biblioteca

nullus lætus & hilaris suscipit, nisi qui se ad ipsam dum viueret bonis operibus præparauit. Attende quòd secundum Senecam. Insipiens id est, peccator & criminosus, moriendo mortem incipit, sed sapiens & virtuosus moriendo mortem vincit. ANIMA. O homo video quòd bonorum mors est beata, mors verò peccatorum infœlix & misera. HOMO. O anima secùdum Bern. Bona est iusti mors propter requiem, melior propter nouitatem, optima propter securitatem. Econtra mors peccatorum pessima, & benè pessima, mala in mundi amissione, peior in carnis separatione, sed pessima in duplici vermis & ignis contritione, & quod omnium pessimum est, in diuinæ contemplationis priuatione. De finali iudicio. ANIMA. Iam satis de morte dixisti, dic modo de statu finalis iudicij. HOMO. O anima facio quod hortaris, sed rogo audi cum patientia. Scire debes q̃ quamuis de morte meditari sit horribile, de statu finalis iudicij cogitare (vt esti mo) non minus est formidabile, quia nullus tunc poterit fallere sapientiam, flectere iustitiam, inclinare clementiam, declinare vltionis & iustæ retributionis sententiam. Bern. Considera igitur anima mea cum tremore, quid erit de te in die nouissimo, quando contra te de cogitationibus loquetur conscientia, quando te de tuis actionibus omnibus accusabunt elementa, quando contra te crux Christi portabitur in testimonium, quando verbera ipsius contra te clamabunt, vulnera eius allegabunt, claui loquentur, cicatrices conquerentur. O angustiæ, hinc erunt peccata accusantia, inde terrenes iustitia, intus vrens conscientia, subtus horrẽdum chaos inferni, supra Iudex iratus iusti iudicij, foris mũdus ardens, intus iustitia iudicantis terrens. Et si iustus vix tunc saluabitur, impius & peccator vbi apparebũt? in quam partem se præmẽtis latere erit impossibile, apparere intolerabile. Anselm. in meditat. O anima peccatrix, lignum inutile & aridum, eternis ignibus deputatum, quid respondebis in illa die, quando exigetur à te vsque ad ictum oculi omne tempus tibi impensum, qualiter si à te expensum? Eia eia anima mea, quid tũc erit de cogitationibus vanis & ociosis, de verbis leuibus iocosis & ridiculosis, de operibus inutilibus & infructuosis. Ambro. super Lucam. Væ mihi si peccata mea non defleuero, væ mihi si media nocte ad confitendum tibi non surrexero, iam securis ad arborem posita est, ‖ faciat fructum qui potest, fructum quidẽ pœnitentiæ. O anima siue vigiles siue dormias, semper in auribus tuis illa horribilis tuba resonet, surgite mortui venite ad iudicium. O anima nunquam excidat à tua memoria. Ite maledicti in ignem æternum, venite benedicti percipite regnum. O quid potest lamentabilius & terribilius cogitari, quàm ite? & quid delectabilius exprimi, quàm venite? Duæ sunt voces, quarum nihil horribilius vna, & nihil iucundius altera poterit audiri. O anima separa te modò à mundo, vt tunc possis manere cum Christo. Fuge modò mundum, vt sequaris Deum, declina modò prauorum societates & consortia, vt tũc valeas sequi beatorum agmina. De infernali pœna. Post hæc omnia, conuertere ad dium contemplationis ad reproborum tormenta, vide quàm sint varia, quàm aspera, quàm intolerabilia. Ber. ad Eugenium. Ego horreo vermem mordacem, & mortem viuacem. O gehennalis regio fugienda, vbi est ignis ardens, frigus rigens, vermis immortalis, fœtor intolerabilis, & mallei percutiẽtes, vmbræ palpabiles, confusio peccatorum, innodatio vinculorum, horribiles facies Dæmonum. August. in quodam sermone. Væ illis quibus præparabitur dolor vermium, ardor flammarum, sitis sine potu, fletus & stridor dentium, lachrymæ oculorum, vbi mors optatur, sed non dabitur, vbi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat. Quis putas tunc erit mœror? quæ tristitia? quis luctus? quando separabuntur iniqui à consortio iustorũ, & tradentur potestati Dæmonum, & ibunt cum eis in supplicium æternum, ibiq; semper erunt sine fine in luctu, planctu, & gemitu, procul à gaudijs Paradisi, nunquam refrigerium suscepturi, sed per multa millia annorum cruciandi, nunquam tamen heu miseri liberandi? ibi torquens & puniens nõ satigabitur, ibi qui torquetur nunquam morietur. Sic enim ignis ille consumet, vt vitam tamen semper seruet, sic vetera tormenta patientur, vt semper innouentur, sic sine spe veniæ, & misericordiæ semper viuent, vt tamen moriantur, sic moriantur, vt tamen nunquam consumãtur. ANIMA. O homo quare in inferno vt dicis mors quæritur & non inuenitur? Et quare punitur æternaliter, quod committitur temporaliter? HOMO. Quia secundũ Gregorium, quibus in hoc sæculo vita offertur & nolunt accipere, in inferno quærent mortem, & non poterunt inuenire. Idem. Iniqui libenter voluissent sine fine viuere, vt potuissent sine fine in iniquitatibus pmanere. Ad districti ergo iudicis iustitiam pertinet, vt nunquam careant supplicio, quorum mens in hac vita nũquam voluit carere peccato. Hieronymus. O mors quàm dulcis esses quibus tam amara fuisti, te solũmodo desiderant, qui te tam vehementer odiebant. O anima si hæc prædicta videntur tibi terribilia, audi quæ sunt his omnibus grauiora. Chrysostom. super Matth. Si mille gehennas mihi proponas, non tantum reputo ficut ab illius gloriosæ societatis iucunditate expelli, & exosum fieri creatori. O anima terribilis est gehenna, sed terribilior facies iudicis irata, sed quod omniũ vincit terrorem est à beatissimæ & iucundissimæ Trinitatis contemplatione elongatio æterna. Chrysost. Excludi à bonis æternis, & alienum effici ab his quæ præparauit Deus diligentibus se tantum generat cruciatũ, vt si exterius nulla pœna torqueret, hæc sola sufficeret, & melius esset mille millia flammarum sustinere, quam Christi faciem manſuetissimam iratam videre, & ab ipsa æternaliter discedere. O si Deus sic egit cũ Angelo superbiente, quid de te erit terra & cinere? Ille superbiuit in cœlesti palatio, ego autem in sterquilinio. Quis non tolerabiliorem in diuite superbiã quàm in paupere asserit? Væ mihi si tam durè & potenter est punita superbia in Angelo, qualiter in me misera & paupercula est iudicanda? O piè Iesu propter nomen tuum fac mecum misericordiam, & obliuiscere superbum prouocantem, respice miserum humiliter inuocantem, & recognosce benignissimè quod est tuum, absterge quod est alienum. Miserere Domine dum est tempus miserendi, ne damnes in tempore iudicandi. Verum est, quòd conscientia mea meruit damnationem, pœnitentia non sufficit ad satisfactionem. Sed certum est, quòd tua misericordia omnem superat offensionem. Hæc Anselmus in meditationibus. Augustinus in meditationibus. Noli Domine sic attendere malum meum, vt obliuiscaris bonum tuum. O bone Domine si ego admisi vnde me damnare potes, tu nõ amisisti vnde saluare soles. Gregorius in homilia. O si homo intelligere posset quid admirationis habet, ecce sponsus venit, quid dulcedinis, quæ paratæ erant intrauerunt cum eo ad nuptias, quid amaritudinis, & clausa est ianua. O anima quid plura? Prosper de vita contemplatiua. Cogita quantũ sit malum à facie Christi separari, ab illo gaudio diuinæ contemplationis excludi, beatissima sanctorum omnium societate priuari, mori vitæ æternæ, & viuere morti sempiternæ, profundo fluctuantis gehennę immergi, edacissimis vermibus in æternum dilaniari, nec finiri tribulationes incendij fluctuantis, strepitus pati baratri fumigantis, amara caligine oculos obcæcari, non sentire quod illuminat, sed sentire quod cruciat. Hæc Prosper. Augustinus. Tanta erit in inferno vis doloris, vt se non ferat aliàs intentio cogitationis. ANIMA. Iam timore contremisco, iam horrore deficio, dic quæso ò homo ad quid valet tam lamentabilis meditatio? HOMO. O anima puto, quòd prædictorum continua & deuota meditatio est peccatorum medela, & ad quæq; bona agenda & mala sustinenda salutifera excitatio. Bernar. in Epistola quadam. Vigilias times, manuumq; tuarum labores. Sed leuia sunt hæc meditanti flammas perpetuas. Recordatio tenebrarum facit non horrere solitudinem, si futuram de verbis ociosis cogitas discussionem, non displicebit silentium, fletus ille & stridor dentium ante oculos mentis sæpe reducti, pares tibi reddunt mattam & culcitram. Augustinus in quodã sermone. Mens humana mundi huius illecebris, & concupiscentijs deuicta, fugit laborem, expetit voluptates, & vix ad hoc ducitur, vt à se consuetudines vitæ prioris excludat. Sed cum cœperit cogitare futuri iudicij necessitatem, & pœnarum æternalium crudelitatem, voluntarium bellum indicit passionibus, mota vel spe præmij, vel timore supplicij, vim facit pristinis desiderijs, violenter vincere seipsam contendit. Hæc Augustinus. Vndè versus. O fœlix mortale genus, si semper haberet. Aeternum præ mente bonum, finemq; timeret.

Quare peccatores inferno æternaliter pũniantur.

Cæcutit visionis diuinæ credit alias pœnas inferni.

1. Pet. 4.

In epist. ad Eugenium.

Quomodo anima per mentale exercitium debet radium contemplationis conuertere ad superiora, vt cognoscat & sapiat cœlestis gaudij mæstimabilem preciositatem, ineffabilem delitiositatem, & interminabilem æternitatem. Cap. 4.

ANIMA.

Deside. pauper.

IAm nunc ò homo me miseram in hac lachrymarum valle proiectam satis terruisti, licèt non infructuosè docuisti. Miserere etiam nunc mihi miserę, & fac iam sicut dudum promisisti. Propone paululum de fœlicitate perpetua, si fortè valeam ex hoc capere aliqua mentis solatia, quia alternis vti delectabile est, quia secundum Augustinum siue plectendo, siue ignoscendo, siue deterrendo, siue consolando semper benè agitur, vt vita hominum corrigatur. Attende homo quàm generosus est animus hominis, sæpe facilius ducitur leuibus, & blandis, quàm terribilibus, & aduersis, sæpe magis allicitur promissis & consolatorijs, quã cogatur minis & terroribus. Vndè soror nostra sponsa trahi cupiebat odore cœlestium vnguentorum, sapore diuinorum charismatum, & sic cum Isponso currere, & viam mandatorum iam non ex timore, sed amore delectabiliter adimplere. HOMO. O anima verum esse profiteor quod loqueris, sed heu multi sunt qui Deum nolunt imitari in prosperis. Vndè necesse est eos deterreri in aduersis. Multi enim sunt qui diuina charismata, vel propter cæcitatem non intelligunt, vel propter negligentiam vanis occupationibus perdunt. Vndè (vt æstimo) Deus ex suæ infinitæ bonitatis immensitate semper paratus esset magis consolationibus fouere, quàm asperitatibus terrere, si homines æquè dispositi essent, vt suam diuinam consolationem reciperent. Quæ adeò preciosa & delicata est, q̃ nullo modo decet vel expedit vt indifferenter omnibus tribuatur. Tu ergo si post hæc tibi proposita ad hanc aspiras, vide q̃ habeas purgatum intellectum, & benè dispositum affectum. Quia secũdum Augustinum summum bonum non nisi purgatissimis mentibus cernitur. Et puto q̃ multò minus, nõ nisi valdè benè dispositis affectibus degustetur. A multis enim in hac vita valdè limpidè speculatur, à quibus etiam minimè degustatur. Vndè idem August. Fac me Domine præcor degustare per affectum, quod intelligo per intellectum, fac me sentire per amorem, quod sentio per agnitionem. ANIMA. Dic quæso ò homo quæ debent dispositionem in affectu & intellectu præcedere, vt vel saltem ad modicam mentis ebrietatem valeam cœlestem dulcedinem cõtemplando degustare? Iam enim dudum in speculatione mentem exercitaui, & heu adhuc nunquàm vt timeo, vel modicam stillam illius cœlestis dulcedinis sensi. Multa de sanctorum vita & conuersatione legi, multa de natura, de operationibus, & ordinibus Angelorum, nonnulla etiam legi de inæstimabili diuinitatis vnitate, de incomprehensibili diuinitatis Trinitate, plura de beatorum omnium inæstimabili fœlicitate. Et quando prædictis toto studio mẽtem occupaui, heu adhuc ieiuna & famelica permansi, & semper cum Beato Augustino clamaui. Fac me clementissime pater gustare per affectum, quod sentio per intellectum, & tamen non profeci. Sæpius etiã longo studio fatigata, & mihimetipsi irata clamaui cũ Propheta, expectando micas quæ cadunt de mensa Dominorum, in aula cœlica. Vsquequo Domine obliuisceris me in finem, vsquequo auertis faciem tuam à me? Quia & si me indignam ad manducandum filiorum panem iudicaui, manducare saltem micas minutissimas decidentes cum magno desiderio expectaui, sed heu vt frequentius aperto ore inhians in vacuum laboraui. HOMO. O anima, prædicta quæ lamentabiliter es conquesta accidunt ex duplici causa. Aliquando ex valde pia & salutifera diuinæ bonitatis dispensatione. Vndè Gregor. in moralibus. Differre solet pater pius voces petentium ad tempus, vt desideria crescant, & eò magis exaudiantur ad meritum, quò citius non exaudiuntur ad votum. Idem in homilia. Sancta desideria ex dilatione crescunt, si autem ex dilatione desiciunt, desideria non fuerunt. Deus enim quamuis per pietatem est clementissimus, tamen aliquando contingit, vt hoc quod libentissimè tribuit, protrahit, vt dilicas magna multum & ardenter desiderare, & adepta solicitius cum gratiarum actione conuersare. Aliquando etiam beneficium protrahit ex postulantis inordinata dispositione. Bernardus. Errat omnino si quis illam cœlestem dulcedinem huic cineri, diuinum illud balsamum huic venenoso gaudio, charismata illa spiritussancti huius sæculi illecebris misceri arbitratur. Sed iam ò anima ne diutius te protrahã, nec amplius te per expectationem affligam, purga intellectũ à vanis & inutilibus phantasijs, à naturalibus & curiosis rationibus, ab extraneis & scientificis occupationibus. Purga etiam affectum à culpa, à culpæ sequela, à culpæ occasione vel causa. Erige rationem, dilata & expande affectionem, intra in gaudiũ Domini, quod nec oculus in hac vita perfectè vidit, nec auris audit, nec in cor hominis ascendit. Exardesce igitur ò anima amore, & desiderio supernæ vitæ sanctorum, vbi est actio non operosa, requies non desidiosa, vbi vita sine defectione, laus diuina sine cessatione. Hæc Augu. Bernar. Gaude igitur & exulta, ac mercedem laboris tui considera, quæ reuera est tam multa, quòd non potest numerari, tam magna, q̃ non potest mensurari, tam preciosa quòd non potest æstimari, tam copiosa quòd nõ potest terminari. ANIMA. O homo multa iam dixisti in genere, dic quæso per singula in specie, quia magis intelligimus quæ specialiter distinguuntur, quã quæ generaliter exprimuntur. HOMO. O anima quid dicere valeo, cum futurum gaudium aspicio? iam penè

Pſal. 12.

1. ad Cor. 2.

Petitiones nostras aliquando Deus differt audire vt desideria crescant.

Universidad de Deusto
Biblioteca

penè præ admiratione deficio, quia gaudium erit intus & extrà, subtus & suprà, circùm & circà. Gaudebis igitur in omnibus, gaudebis de omnibus. Gaudium
Apoc.22. tuum (vtputo) præfiguratum est in Apocalypsi per illam mulierem beatam quæ amicta fuit Sole, & Luna sub pedibus eius, & corona duodecim stellarum in capite eius. Mulier ista (vt æstimo) est anima beata, æterni regis filia sponsa & regina. Filia per naturæ creationem, sponsa per gratiæ adoptionem, regina per gloriæ collationem. Hæc benè dicitur amicta sole, quia decorata splendore claritatis deificæ, coronata dignitate fœlicitatis æternæ. In qua fœlicitate ob speciale decorem sunt duodecim gaudia, per duodecim stellas figurata, per quæ decoratur, & ornatur fœlicitas superna. Hæc gaudia debes tu ò anima quotidiè deuota mente transcurrere, & nullam præsentis miseriæ, & incolatus consolationem quærere, & spe illius gaudij omnē tribulationem vitæ præsentis patienter, & gaudenter sustinere. Beda. O anima non turberis, si mali in hoc mundo florent, & tu pateris, ipsi gaudent, tu perturbaris. Mali heu nihil habent in cœlesti gaudio, nec cures tu si nihil habueris in hoc sæculo, sed spe illius gaudij quo tendis, quicquid in via aduersitatis occurrit, affectus tuus gaudenter, & patienter sustineat. Hæc Beda. Bernard. O anima si te aliquando delectant mundana gaudia, falsa huius sæculi gloria, breuis & caduca potentia, illic mentem euoca, & omnia reputabis vt stercora. Hieron. Curre igitur ò anima mea, non passibus corporis, sed affectibus & desiderijs, quoniam non solum Angeli & Beati, sed & Angelorum & Beatorum Dominus & magister te expectat. Expectat te Deus pater tanquam filiam dilectissimam, Deus filius tanquam sponsam dulcissimam, Deus spiritussanctus tanquam amicam sibi gratissimam. Expectat te Deus pater, vt hæredem vniuersorum bonorum te cōstituat, Deus filius vt te fructum suæ natiuitatis, & precium sui pretiosissimi sanguinis Deo patri offerat, Deus spiritussanctus, vt suæ æternæ beatitudinis dulcedinis participem te faciat. Expecta te illa beatissima omnium cœlestium spirituum æterni regis familia, vt te in suū collegium suscipiat. Tu ergo ipsorum societatem super omnia desidera, cum magna verecundia illuc venires, si eam in hac lachrymarum valle non amasses. Quoties ergo te vana huius sæculi delectat ambitio, quoties videris in hoc mundo aliquem gloriosum, statim ad cœlum mente transgredere, & esse incipe quod futura es. Reuera æstimo ò anima si hæc cœlestia gaudia iugiter in mente teneres, de hoc exilio quoddam suburbium cœlestis regni construeres, in quo illam æternam dulcedinem quotidie spiritualiter prælibando degustares. Quia cum aliquid æternum mente capimus, iam non in hoc mundo, sed in cœlo habitamus. Augustinus. Tanta est ò anima vis tuæ dilectionis, q̄ ibi verius habitas, vbi per contemplationem amas, quàm vbi per essentiam amas. Bernard. Hoc est charissima anima regnum Dei, quod intra nos est, quod heu miserabiliter negligimus, cūm foris ad inania & vana fusi sumus. Gregor. Fusi sumus foras, de regno Dei quod intra nos est, nihil curantes foris quærimus consolationem de rebus vanis & infanijs falsis, ita q̄ iam religionis antiquæ deuotionem amisimus, adeo quòd nec speciem ipsius retinemus. Tu ergo ò anima æterni regis filia, audi mente deuota, & inclina aurem tuam ad sancta, & salutifera consilia, vide per contemplationem cœlestis regni consolationem, obliuiscere per contemptum & detestationem populum tuum, & domum patris tui, hoc est mundum, Diabolum, te ipsam, & omnem vanam ambitionem. Vide igitur & deuota mente pertracta qualiter illi diuini, & cœlestes spiritus, qui præsentis vitæ & miseriæ periculum euaserunt, quamuis ab illius æterni solis splendore se nunquam possint auertere, aliquando tamen radium suæ contemplationis conuertunt ad inferiora, aliquando ad superiora, aliquando ad intetiora, aliquando ad exteriora. Conuertunt (inquam) ad inferiora, & gaudēt ex triplici causa. Primò quòd tam impios, horribiles & crudeles hostes per diuinam potentiam superauerunt. Secundò quòd omnes defectus & peccata, vel per diuinam sapientiam vitauerunt, vel iam dudum commissa correxerunt. Tertiò quòd tam lamentabiles & interminabiles cruciatus æternos, per diuinam clementiam euaserunt. O anima quanto putas gaudēt quotidiè gaudio, quando tot vident à carne, & mundo, & diabolo superari, tot tā diuersis peccatis de quibus nunquam merētur veniam inquirari, tot æternaliter sine fine damnari. Reuera tunc puto q̄ de morte transisse ad vitam, vitæ duplicat gaudium. O Domine Deus si nunc tam graue periculum est in bello, quantum tunc erit gaudium de triumpho, cum post deuictum triumphatumq; mundum, submerso impio Pharaone & exercitu eius in mari rubro, tenēt omnes electi tympanum, cum Maria psallentes & cantantes, laudantes & benedicentes Dominum vna voce dicentes. Cantemus Domino, gloriosè enim. &c. Tunc cōstituentur duo Cherubin, hoc est duo chori electorū, scilicet innocentes & pœnitentes, clamantes alter ad alterum. Sanctus. Sanctus. Sanctus Dominus Deus sabaoth. Sanctus Deus pater, qui nos à mundo, à carne & Diabolo tam potenter liberauit. Sanctus Deus filius, qui nos à pœna & à culpa tam sapienter iustificauit. Sanctus Deus Spiritussanctus, qui nos tam clementer ab æternis tormentis præseruauit. Plena est omnis terra gloria eius qui nos de mundi miseria ad cœlestis regni gaudia euocauit. O anima qualis tibi erit dies illa, cum ad hanc fœlicem choream fueris assumpta, & cum omne tormentum tibi si piè vixeris, sī patienter sustinueris, conuertetur in æternum iubilum? Tunc de omnibus his laudabis Dominum tuum labijs exultationis, dicens. Misericordias Domini in æternū cantabo. Quo cantico secundum Augustin. de ciuitate Dei. quod cantatur in laudem gloriæ Christi, cuius sanguine liberati sumus, nihil erit iucundius illi ciuitati, & nihil dulcius. Tu ergo cum tentationibus probaris, cum persecutionibus impugnaris, cumq; in hoc sæculo varijs tribulationibus infestaris, tunc mente in cœlū euola, & cogita q̄ hoc non est aliud nisi æterni gaudij materia. Et tunc secundum Gregorium consideratio præmij minuit vim flagelli Gregor. Si consideremus quæ & quanta sunt quæ nobis promittuntur in cœlis, vilescunt animo omnia quæ sunt in terris, & reuera non tantum bona quæ delectabiliter possidemus, verumetiam mala quæ lamentabiliter sustinemus. Bernard. Non sunt condignę passiones huius temporis ad præteritam culpam quæ dimittitur, ad præsentem gratiam quæ immittitur, & ad futuram gloriam quæ promittitur. Quam tu tunc ò anima cum gaudio possidebis, quando perfectè intelliges, quòd in mundo cum tanto periculo quo plerique opprimuntur vixisti, quòd Dæmonis fallaces astutias quibus multi decipiuntur vicisti, quòd cruciatus æternos quibus innumerabiles affliguntur euasisti. Anima. O homo quàm sana & salutifera est hæc tua consolatio, quia cum hæc quæ proposuisti aduerto, consolationem ex spe non modicam recipio. Sed ò Domine Deus, quid putas tunc erit, cum hoc quod modò spero veraciter possidebor? Homo. O anima modica sunt hæc quæ audisti, imò comparatiuè quasi nulla sunt quæ mente percepisti, sed parumper oculos mentale eriges, & quanta sint gaudia quæ de his percipias, quæ iuxta te sunt deuota mente frequentius volue, & reuolue. Attende igitur & con-

Beati de euasione periculorum gaudent.

Exod.15.

Gaudium est beatorum de his quæ iuxta se fiunt.

& considera locum speciosum, quem tibi diuina sapiētia ædificauit. Attendè & victum delitiosum, ornatum curiosum, thesaurum preciosum, quem tibi æterna potentia congregauit. Attende etiam collegium famosum, cum quo de diuina clementia mens tua æternaliter exultabit. O anima attende quàm glorioſa, quàm famosa quàm gaudiosa est ista domus Dei, ciuitas cœlestis, mansio secura, patria continens totum quod delectat. Bernard. Attende quàm clara, quàm luminosa, quàm splendida est ciuitas, quæ non indiget Sole neque Luna vt luceant in ea, sed & ipse Dominus Sol iustitiæ, candor lucis æternæ, lux eius est, & lucerna eius agnus. O anima attende quàm alta, & quàm spatiosa, quàm pulchra & speciosa, quàm decora & famosa est ciuitas illa, quàm ornat per seipsam Trinitas beatissima. O quàm glorioſa dicta sunt de te ciuitas Dei. O
Isa.33. Israel quàm magna est domus Dei, & ingens locus possessionis eius. O anima illic contemplare tabernacula Patriarcharum, & Prophetarum, habitacula Apostolorum, & martyrum, cœnacula cōfessorum, & virginum, palatium cœlestium spirituum, thronum illum beatissimæ Trinitatis speciosissimum. O anima hic licet sis corpore, illic esto mente. O anima transuola omnia, scrutare omnia, visita omnia, ingredere cuncta per ordinem ostia, quousque peruenias ad summi regis palatia, ibi sit mens, & hic erit requies. Auguſt. O anima in illa sancta ciuitate libenter studeas morari, libenter conuersari, quia ibi est vita sine morte, iuuentus sine senectute, lux sine tenebris, pax imperturbabilis. Sedebit enim populus meus in tabernaculo fiducię, & in requie opulenta dicit dominus. Secundò attendè victum delitiosum, ornatum curiosum, & thesaurum preciosum. Et quis erit ibi noster cibus, nisi ille agnus beatissimus, ille mundus & immaculatus Iesus Dei patris & Mariæ virginis filius, de quo sanctis spiritibus ministrabuntur ad omnem sufficientiam fercula nobilissima? Nobilia quidem de ipsius candidissima humanitate, sed nobilissima de ipsius super beatissima diuinitate. Tunc enim anima ingreditur ad degustandum diuinitatem, egredietur ad prælibandum humanitatē, & pascua inueniet ad omnem sufficientiam, & satietatem. O quàm beati sunt qui ad cœnam nuptiarū agni vocati sunt. Ibi etiam beata vita in suo fonte bibitur. Vnde huic humanæ vitæ aliquādo aliquid aspergitur, vnde in tentationibus fortiter, iustè, temperanter, & prudenter viuatur. Ibi semper adhæret sitis atque satietas, sed miro quodammodo longè aberit à siti necessitas, longè à satietate fastidium. Inebriabuntur enim ab vbertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos secundum Prophetam. Anima. Et quando hoc? Homo. Aestimo, quòd non prius, nisi quando ille delitiosus pincerna summi regis, splendor paternæ gloriæ, cādor lucis æternæ, figura diuinæ substantiæ, speculum sine macula claritatis deificæ, in quē desiderāt omnes illi cœlestes spiritus prospicere, quando talis & tantus præcinget se & faciet illos discumbere, & personaliter transiens ministrabit illis. O anima hic deuota mente pertracta, quantum gaudium tunc illi boni spiritus concipiant ex tam stupenda dignitate ministrantis, ex tam miranda charitate cuiuslibet sodalis conuiuantis, ex ferculorum delitiosa opulentia, ex ministrorum numerosa frequentia, ex musicorum instrumentorum, & aliorum psallentium cantantium, & laudantium regem gloriæ, Deum Dei filium dulcisonā resonantia. In hoc cœlesti magno stupendoq; cōuiuio audies Angelos iubilantes, virgines chorizantes, Apostolos psallentes, martyres tripudiantes, confessores laudantes, Patriarchas, & Prophetas iucundantes, omnes sanctos & electos Dei vnanimiter patrem & filium & Spiritum sanctum collaudantes, & vna voce dicentes. Sanctus Sanctus Sanctus Dominus Deus sabaoth, plena est omnis terra gloria eius. O quàm glo- Apoc.7.
rioſum est regnum, in quo cum Christo regnant omnes sancti, amicti stolis albis, sequuntur agnum quocunque ierit. O anima quomodo poterit ibi esse alicuius boni carentia, cum tam varia sis exultandi materia? Tunc enim aperientur omnes illi thesauri æterni Dei, vbi sunt omnes diuitiæ, omnes delitiæ absconditæ, & dabuntur à patre æterno vnicuiq; varia, & preciosa munera secundum sua merita. Sed si adhuc nō sufficiunt ista, attende tertiò iuxta te omne sanctorum collegium, quod ad beatitudinis tuæ cumulum diuina clementia congregauit. Quia nullius boni sine socio iucunda est possessio, sicut dicit Seneca. Vide igitur quæ lingua, vel quis intellectus capere sufficiat, illius supernæ ciuitatis quanta sint gaudia, angelorum choris interesse, cum beatissimis spiritibus gloriæ conditoris semper assistere, & ab illorum beatissima societate nunquam discedere, sed continuè cum ipsis & de ipsorum gaudio in perpetuum exultare. Anselm. Ibi enim à singulis omnes, ibi ab omnibus singuli cognoscentur. Nec quenquam latebit, qua patria, qua gente, qua In cœlo omnes cognoscuntur. Vnusquisque sic de gloria alterius gaudebit, sicut de propria.
stirpe, quis cōditus sit. Ibi enim erit tam beata & perfecta charitas iustorum, quòd vnusquisque intantum diliget proximum suum, quantum seipsum. Ex quo illud inæstimabile sequetur bonum, quòd ita vnusquisque de alterius bono vel gaudio gaudebit, sicut de merito proprio. Proinde cùm inenarrabilis sit numerus electorum, quis putas narrare sufficiat gaudium beatorum? Hæc gaudia Hieronymus in fine epistolæ ad Eustochium describens, ait. Egredere quæso ò anima paulisper de papilione corporis, vt in ostio stans, videas Dei gloriam pertransire, & præsentis laboris ante oculos pinge mercedem. Qualis tibi erit dies illa, cū Maria mater Domini tibi occurret choris comitata virgineis, cùm & ipse sponsus tibi cum omnibus sanctis occurret dicens. Surge veni, propera amica mea, Cant.2.
formosa mea, columba mea, iam hyems transijt, imber abijt & recessit. Tunc angeli admirabuntur de tua gloria dicentes. Quæ est ista quæ ascendit de deserto, Ibidem.8.
delitijs affluens, innixa super dilectum suum, videbunt te filiæ Syon & laudabunt. Tunc illa centū quadraginta quatuor millia in conspectu throni, & seniorum tenebunt cytharas, & cantabunt canticum nouū. Tunc secura in amplexus sponsi euolabis, cum iubilo Apoc.14.
dicens. Inueni quem diligit anima mea, tenui eum nec dimittam. Hæc Hierony. Tunc filij septem illius ma- Iob.1.
gni Iob, qui est magnus super omnes qui morantur in illa beata orientalium regione, facient conuiuia singuli in die suo, & inuitabunt sororem suam, te cōsortem suam. Et dicent tibi singuli. Bibe nunc, & accumbe cū iucunditate, quia inuenisti gratiam coram summo principe. Et tu respondebis cum gaudio dicens. Bibam & Hilarior fiam, quia magnificata est hodie anima mea præ omnibus diebus vitæ meæ. O verè in audita magnificentia, ò læta & iucunda excellentia, qualis nunquàm in hoc sæculo est audita. Puto quòd omnis huius mundi pompa, in comparatione illius esset vix modica gutta. Anima. O homo iamdiu tacui, iam satis silui, quia quæ proposuisti cum delectatione & admiratione nimia audiui, ne quæso procrastines, quin specialius, & perfectius mihi aliqua de hoc cœlestium spirituum conuiuio exponas, quia iam prius aliquid de hoc tetigisti, sed nimis cito pertransisti. Homo. O anima malim iterum quod petis sub silentio per transire, quàm vel modicum de hoc cœlesti secreto mysterio ore polluto proferre, vel etiam mente concipere, quia qui adhuc mundialibus & superuacuis rebus heu sæpius implicor, qui adhuc heu heu siliquis porcorum cum cæteris mundanis pascor, de tam familiaribus diuinorum

Universidad de Deusto
Biblioteca

uinorum ſpirituum operationibus loqui erubeſco nimium,& confundor. Quia tamen pijs votis tuis contraire non valeo, proponam breuiter quod aliquando ſpiritu inſtigante, licet indignus, mente pertracto. Quamuis enim in illa cœleſti aula, vbi plenitudo omnis boni in omnibus illis perfecte eſt, quamuis ibi pro differentia meritorum, quædam data ſint excellenter, nihil tamen ibi ex inæſtimabilis diuinæ pietatis immẽſitate (ſecundum Gregor.) poſsidetur ſingulariter. Omnia enim ſunt omnibus communia, propter eum qui in omnibus eſt omnia. Ibi enim virgo gaudebit de ſanctæ viduitatis merito, ibi vidua exultabit de caſtæ virginitatis priuilegio, ibi cõfeſſor de martyris iucundabitur triumpho, ibi martyr tripudiabit de confeſſorum brauio, ibi propheta laudabit de Patriarcharum pia conuerſatione, ibi Patriarcha exultabit de Prophetarum fide & ſpeculatione, ibi Apoſtoli & Angeli gaudebunt de merito omnium inferiorum, ibi omnes inferiores lætabuntur de gloria, & corona ſuperiorum. Ex illius enim ſanctæ & perfectæ charitatis vinculo fiet, vt vnuſquiſque habiturus ſit in alio, quod non habet in merito proprio. ANIMA. O homo nec adhuc iſta ſufficiunt mentem meam quietare, vnde quæſo ne pertranſeas, mihi aliqua de dicto conuiuio ſigillatim & diſtinctè explicare. HOMO. O anima noſtri quòd balbutiendo, vt poſſumus, excelſa Dei reſonamus. Nec mirum, quia cum ſimus minus idonei ad intelligendum, quomodo poſſumus eſſe ſufficientes ad loquendum, cum illa quæ lippientibus oculis contemplamur, verius ſint quàm intelligantur, & verius intelligantur, quàm exprimantur vocibus? Ne te tamẽ diutius protraham, audi quid imaginatur intellectus, licet adhuc modicum deguſtet affectus. Puto quòd illi ſeptem filij de quibus ſuprà memorauimus, ſunt omnes Sancti & electi Dei ſpiritus, altiſſimi patris hæredes & filij. Hi conuiuia vnuſquiſque in die ſuo faciunt, quando ſeinuicem cœleſtibus gaudijs paſcũt. In quo de meritis ſuis ſinguli iuxta datam ſibi gloriam fercula deliciоſiſſima propinant. Primò igitur die primogenitus, hoc eſt ille cœleſtium angelorum numerus, qui non immeritò nomine primogeniti cenſentur, quia priores ſunt creatione & conuerſatione ad Deum, à quo nunquam receſſerunt per peccatum, ſed ſemper immobili charitate ſummo patri adhæſerunt, & illam hæreditatem beatam cœleſtis regni priores omnibus feliciter poſſederunt. Iſti tibi ò anima in ſuo conuiuio, diuerſa fercula delitioſa, & precioſa propinant, cum vnuſquiſque ordo de eo quod excellentius recepit in munere gaudia ſpecialia adminiſtrat. Iam cogita ò anima quale tibi ferculum propinant illi ſummi ſpiritus Seraphici ordinis, qui adeo vicini illi æterno patri ſunt, quòd inter ipſos, & hunc, nulli alij ſpiritus interſint, qui ipſum immediatius contemplẽtur, & ſuis bonis æternis perfectius perfruantur. Quale putas hi propinant gaudium de naturæ nobilitate? quale de contemplationis claritate? quale de dilectionis ſinceritate? Hi ergo, hoc eſt illi qui Seraphin nominantur, iſtud conuiuium ornant ardore diuinæ charitatis, Cherubin ſplendore æternæ claritatis, Throni æquitate diuinæ maieſtatis. Hoc etiam conuiuium glorificant Dominationes, de dominandi ſuper alios excellentia, Principatus de præcipiendi inferioribus magnificentia, Poteſtates de auctoritate malignos ſpiritus coercendi. Hoc etiam conuiuium honorificant. Virtutes, de poteſtate miracula faciendi, Archangeli de dignitate ſuperiora nunciandi, Angeli de agilitate minora diuinæ ſcientiæ ſecreta reuelandi. Ecce vides qualiter ſinguli mentes beatorum cœleſtibus gaudijs paſcunt, de his quæ ab illa ſupercœleſti aula ſpecialius in munere receperunt. Nec eſt mirandum, quòd hæc prædicta, & multa alia nobis adhuc occultiora illi ſpiritus in noſtrum gaudium nõbis propinant, qui tam fideliter tam dulciter tanq; amicabiliter in hac lachrymarum valle nos cuſtodiunt, & nos ad illam æternæ beatitudinis patriam perducere to tis viribus concupiſcunt. Bernard. O ſi quis cognoſceret quemadmodum præueniunt principes coniuncti pſallentibus, in medio iuuencularum tympaniſtriarum, videret itaque qua cura quoue tripudio interſunt cantantibus, adſunt orantibus, inſunt meditãtibus, ſuperſunt quieſcentibus, præſunt procurantibus. O anima ieiuna & famelica, ſi vel vnam micam quę cadit de mensa dominorum in hoc conuiuio, aperto mẽtis ore ſumpſiſſes; puto quòd hanc peregrinationem ex tunc impatienter tolerares. Puto ſi vnam guttam de vino potus eius deguſtaſſes, omnem huius ſæculi dulcedinem faſtidires. Gregor. in moral. Si cor ſemel in cœleſtibus, per deguſtationem ſubaudi, figitur, quàm abiecta ſint mox cernitur, quæ prius alta videbãtur. O anima mea dilecta de conuiuio Patriarcharum, Prophetarum, Apoſtolorum, martyrum, confeſſorum, virginum qui per alios ſex filios non immeritò præfiguratur, quid dicam? Vnuſquiſque enim horum tot in conuiuio ſuo proponet fercula, quot habuit in hac vita virtutum opera. Et quis enarrare ſufficiat, quantum gaudium quælibet anima ſuſpiciat de ſanctorum Patriarcharum humilitate perfectiſsima, de prophetarũ credulitate certiſsima, de Apoſtolorum charitate ardentiſsima, de martyrum ſtabilitate, & patientia, de confeſſorum pietate, clementia, de virginum caſtitate, & continentia? & idem Greg. in homilia ſuper Lucã ait. Reuera vox & lingua deficit, quia intellectus capere non ſufficit, quantum ſit gaudium, Angelorum choris intereſſe, cum beatiſimis ſpiritibus gloriæ conditoris aſsiſtere, prę ſentem Dei vultum cernere, incircunſcriptum lumen videre, nullo metu mortis affici, de incorruptionis perpetuæ munere lætari. O quàm fœlix tibi erit hæc dies, cum fueris ad hæreditatem patrum tuorum reuerſa, & quando ab his omnibus cum inæſtimabili gaudio fueris aſſumpta, & ad thalamum ſummi regis feliciter introducta. Iam nunc expergiſcere ò anima mea, & cum illa famoſa Regina Sabba, cum aromatibus virtutum, cum theſauris bonorum operum, cum magno apparatu cœleſtium deſideriorum, aſcende in illam Hieruſalem ſupernam, & contemplare diligenter ſingula, & vide quòd veritas vincit famã, gloria exuperat omnem loquelam, ſi fortè poſſes ex admirationis magnitudine extra humanum ſpiritum rapi, & miro quodam modo in diuinum ſpiritum transformari, vt dicere inciperes cum Petro in magno cordis iubilo. Domine bonum eſt nos hic eſſe, hic pater, hic ſoror, hic frater, hic patria. O Domine permitte nos hic eſſe, & ab hinc nunquam diſcedere. Ambroſ. Fugiamus ò anima in patriam veriſsimam, quia illic eſt patria ad quam cõditi ſumus, pater à quo creati ſumus, ibi eſt Hieruſalem ciuitas ſuperna, quæ eſt mater noſtra. Anſelmus. O anima tantus debet eſſe in hac vita mortali amor & deſiderium perueniendi ad illud ad quod facta es, & dolor, quia nondum ibi es, & timor ne fortè non peruenias, vt nullam lætitiam ſentire debeas, niſi de his quæ tibi, aut auxilium aut ſpem conferunt perueniendi. ANIMA. O homo dum hæc aliquando cogito, dum hæc tacita mente mecum pertracto, quid eſt quod tunc interlucet mihi, & percutit cor meum ſine læſione, & inhorreſco & ardeſco? Augu ſt. Intromittor aliquando mentaliter in affectum multum inuſitatum, neſcio quam dulcedinem, quæ ſi perficeretur in me, neſcio quid erit quod vita iſta non erit, ſed reciduo onerоſis ponderibus, & reſorbeor ſolitis curis, hic eſſe valeo, nec volo, illic eſſe volo, nec valeo, miſer vtrobique. Hæc Auguſtinus in libro conſel. xj. HOMO. O Anima puto quod hęc cœleſtia ſine prælibatione dulcedinis, nõ poſſunt à dignè diſpoſitis cogitari. Sed neſcio quid tũc erit, cũ perfectè in re ſine ænigmate poterunt deguſtari. Vnde non eſt mirandũ ſi prælibatio taliũ tibi incutit huius exilij tædium, quia nihil eſt magis amarum, quàm poſtquã anima conſueuit taliſi preguſtatione cõſolari ſi ruſum incœperit mundialibus & trãſitorijs implicari. Hinc eſt, quòd anima laborat, lucratur & anxiatur, illic ſemper eſſe cupit, nec ſufficit, hic eſſe cõpellitur, ſed illic poſt hoc quod præguſtatum eſt aſcendere conatur. Iam. n. guſtato ſpiritu deſipit omniscaro. Vidiſti gaudiũ beatorũ de his quę ſunt in frate, & de his quę ſunt iuxta te. Vide modo, ſi potes, quale gaudium futurũ ſit de his quæ ſunt intra te. Homo. n. remunerabitur in corpore & in mente, & iſtorum æterna & inſeparabili vnione. Corpus. n. noſtrũ ex quatuor elemẽtis eſt cõpoſitum, vnde quatuor dotibus erit remunerandũ. Terra tunc habebit æternã immortalitatẽ, aqua omnimodã impaſsibilitatẽ, aer maximã agilitatem, & ignis ſplendidiſsimam claritatem. Tunc fulgebũt iuſti ſicut Sol, & tanquam ſcintillę in arundineto diſcurrent. Abſterget enim Deus omnem lachrymam ab oculis ſanctorũ, & iam non erit amplius, neque luctus neque clamor, neque dolor, ſed ſempiterna pax & lætitia. In ſempiterna patria corda beatorũ ſibi inuicem in claritate lucent, & puritate tranſlucent, ibi vniuſcuiuſque vultus aſpicitur, & conſcientia penetratur, ibi vniuſcuiuſque mentem ab alterius oculis corpulentia non aſcondit. Etiam mox vbicunque voluerit animus, ſtatim aderit corpus. Auguſtinus. Sicut enim tunc animus perfectiſsimè obedit creatori, ita corpus promptiſsimè obtemperabit ſuo motori. Tam potentem tunc faciet Deus animam, vt ex eius beatitudine pleniſsima redundabit in corpus, ex qua redundantia habebit vigorem impaſsibilitatis, ſplendorem claritatis, aptitudinẽ ſubtilitatis, promptitudinem agilitatis. Ibi erũt omnes ſenſus in actibus ſuis. Ibi enim oculus videbit decorẽ ſpecioſiſsimum, guſtus ſentiet ſaporem dulciſsimum, olfactus odorabit odorem ſuauiſsimum, tactus ample xabitur obiectum delitioſiſsimum, auditus immutabitur per ſonum iucundiſsimum. Ibi enim cũ mens in exultationẽ rapitur, lingua in cãticum laudis eleuatur. ANIMA. O homo audiui iam dudũ mirabilia, & cũ vera ſint hæc omnia, quid aliud eſt hęc præſens vita, niſi quędã mortis vmbra? HOMO. O Anima benè dixiſti, quia tẽporalis vita æterna vitę cõparata, mors eſt potius dicẽda quã vita. Ipſe. n. quotidianus defectus corruptionis, quid eſt aliud quã quædã prolixitas mortis? Ergo ſancti viri, quia huius vitæ breuitatẽ indeſinenter aſpiciunt, quaſi quotidie moriẽtes viuunt, & ideò ſe nõ manſuros ſoliciti præparant, quia hæc omnia nihil eſſe ex ſine ſemper penſant. Sed carnales mentes, ideò præſentia diligunt, quia vita carnis q̃ fugitiua ſit minimẽ perpẽdunt. Nã ſi velocitatẽ tranſitus eius aſpicerẽt, hanc etiã proſperã minimè amarent. Hęc Grego. Aug. Recedat ergo ò aĩa amor vitæ pſentis, & accedat ardor vitæ aduenientis, vbi nulla aduerſitas turbat, nulla neceſſitas anguſtat, nulla moleſtia inquietat, ſed perẽnis lætitia regnat, & cõſidera quãta ſit fœlicitas futura, vbi nullum latebit bonũ, vacabitur Dei laudibus, qui erit oĩa in oĩbus. Ibi. n. nulla deſidia ceſſabitur, nulla indigentia laborabitur, ibi eſſe noſtrũ nõ habebit mortem, noſſe noſtrũ non habebit errorem, amare noſtrũ non habebit offenſionẽ. Ibi aberit omnis tarditas, omnis corruptio, omnis deformitas, oĩs infirmitas. Ibi cœlũ nouum & terra noua. Ibi ſimiles erimus Angelis Dei, & ſi non ætate, certè tamẽ fœlicitate. Aug. O anima mea illã vitã amplecti debueras, vbi vita ſine morte, iuuẽtus ſine ſenectute, gaudiũ ſine triſtitia, pax ſine diſcordia, volũtas ſine iniuria, lux ſine tenebris & regnũ expers cõmutationis. Secundò cõſidera quantũ gaudeat animus, cũ reſumpſerit tale corpus quale iam audiſti, non tale quale ingẽti dolore ſuſtinuiſti, & cũ magno certamine deuicĩti, de quo ſępius tibimet impatiens patiẽter, & iraſcibiles clemẽter dixiſti. Quis liberabit me de corpore mortis huius? Nõ certè tale, ſed iam perfectè obediens & ſpirituale. Tale (inquã) tale quod tibi erit in contemplationis ſolatium, & in æterne fœlicitatis augmẽtum. ANINA. Mirari ſuper omnibus his nõ ſufficio, & prę magnitudine admirationis in inquiſitiõe deficio. Vnũ tamẽ ſcire deſidero, qualiter més quæ in prſenti vita à Dei contẽplatione per corpus deprimitur, illic per ipſum in contemplatione adiuuetur? HOMO. O anima ſcrupoloſa eſt hæc quæſtio, ſed quia magis eſt curioſa quã deuota, breuis erit reſponſio. Anima. n. tũc virtute diuina alium habebit modum intelligẽdi quàm in via. Nec eſt mirandum, ſi pro loco & tempore mutatordinem, & modum agendi creaturæ, qui eſt fabricator auctor vniverſalis naturæ. In rebus enim mutabilibus, tota ratio facti eſt potentia facientis. Certum eſt quod ipſa anima nunquam reſumptionẽ corporis appeteret, ſi reſumptũ etiam quantũcunque glorioſum, diuinam contemplationẽ impediret. Nam ſecundũ Auguſtini ſententiam & doctrinam, ipſe tnimæ ſanctæ deſiderãt corporis reſumptionẽ, & expectant iteratam vnionem ipſius, quia ipſarũ ſine eo non poteſt conſummari fœlicitas, nec faciari iucunditas. Adeo enim vehementer anima corpus deſiderat, ꝙ etiam aliqualiter eius contemplationẽ impedit, & retardat. Bern. O miſera caro fœtida & fœda, vnde tibi hæc gloria, ꝙ animæ ſanctæ quas Deus inſigniuit ſua imagine, proprio redemit ſanguine, te deſiderãt, te expectant, & ipſarum ſine te nõ poteſt conſummari fœlicitas, nec faciari iucunditas? Aug. Cum anima hoc corpus non animale iam, ſed ſpirituale receperit, perfectũ habebit ſuę naturę modum, obediẽs & imperans, viuificata & viuificãs. Tunc ineffabili fœlicitate fiet, vt ſit ei gloriæ ꝙ fuit ſarcinæ. O anima cogita qualis tibi tũc erit gloria, cũ indura fueris illa ſtola noua & ſplendida, ornata omni lapide precioſo. i. corpore glorificato. In quo tot fulgebunt gemmæ precioſimæ quot ſunt virtutes in mẽte. Tũc (vt puto) cantabis cũ iubilo canticum nouum Domino dicens. Gaudens gaudebo in Domino, quia induit me veſtimento ſalutis, & indumento lætitiæ circundedit me, & tanquã ſponſam decorauit me corona. Adhuc vide tertiò & diligenter conſidera, ſi tantum gaudium habitura ſis quaſi de alieno, quid hauries de proprio? Quis enim enarrare ſufficeret, quantũ gaudiũ, quã ſtupẽdam gloriam, quã incompræhenſibilẽ laudem & magnificentiã habitura ſis à Trinitate beatiſsima, à ſanctorum omnium ſocietate fœliciſsima, pro eo ꝙ corpus tuum proprium tã viriliter per clypeũ caſtitatis & cõtinẽtiæ ſuperaſti, pro eo ꝙ mundũ tam potenter per gladiũ paupertatis & indigẽtiæ debellaſti, pro eo ꝙ Diabolũ peſſimum tam fortiter per haſtã humilitatis & obediẽtiæ effugaſti, pro eo ꝙ omnibus cogitationibus, omnibus affectionibus, ſingulis inordinatis motibus tam viriliter reſtitiſti? Aduerte ſi potes, quantã laudem habitura ſis ab his, quos verbo & exẽplo ad meliora prouocaſti. Et quid plura? pro ſingulis cogitationibus, locutionibus, actionibus virtuoſis, ſpecialẽ & æternalẽ laudẽ ſuſcipies. Et id quod tibi te defuerit, illa cœleſtis & diuina beatorũ ſocietas, charitate mutua ad implebit. Quia vnuſquiſq; habebit ibi in proximo, quod ſibi deficit in merito proprio. O anima hęc cogita, hęc mẽte pertracta, cũ tibi piè viuẽti inferuntur aduerſa, ad hæc mente euola, cũ premit corpus, cũ fremit mundus, cũ inſidiatur Diabolus ad hæc recurre, his mentẽ delinire. Quia id quod in præſenti eſt momentaneum & leue tribula-

Septem ordines beatorum conuiuia ſpiritualia adinuicem in cœlo faciunt vnuſquiſq; ãn die ſuo.

Pſal. 67.

Mat. 17.

Anima in cœlo iuncta corpori, aliũ habebit modum intelligendi, quã in via.

Quod anima quando moleſtijs & tribulationibus in mortali vita afficiẽ ad cœleſtes delitias erigat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tionis nostræ, supra modum & in sublimitate æternum gloriæ pondus in nobis operatur. Sed quia reuera id solum & verum gaudium est, quod non de creatura, sed de creatore cõcipitur, cui omnis comparata aliúde iucunditas mæror est, omnis suauitas dolor est, & postremo omne quod delectari potest molestum est, secundum Bern. Igitur consulo ò anima, quod iam per præmissa tanquam excitata, dispositа, & inuitata, ad auctorem tuum te conuertas, & quantum gaudium ab eo illi beati spiritus recipiant, diligenter consideres & aduertas, quia omne gaudium propositum vel est accidentale, & ob hoc non satiat, sed excitat, vt est illud q̃ beati spiritus de his quæ infra vel iuxta ipsos sunt accipiunt: vel est consubstantiale, & ob hoc non sufficit & afficit, vt est illud quod de his quæ intra ipsos sunt cõcipiunt, hoc verò gaudium quod de superioribus hauriunt, solum substantiale vocatur quia per hoc solum affectus rationalis creaturæ sociatur. Hugo de sancto Victore. Omnis iucunditas, omnis suauitas, omnis dulcedo rerum creatarum afficere cor humanum potest, faciare non potest. ANIMA. Dic quęso ò homo qualé & quantum sit istud gaudium? quia hoc solũ desidero, hoc est quod præ omnibus concupisco, quia scio quod hæc omnia etiam si habentur sine illo, non solum non sufficiunt, sed etiam animam ieiunam, famelicam, & miserã derelinquunt. HOMO. Anima tu quæris quale & quantum sit istud gaudium. Interrogaui omnia intima mea, & mihi narrare non sufficiunt. Ans. Si enim singula quę prædicta sunt bona sunt & iucunda, cogita mente quantum sit illud bonum delectabile, quod continet iucunditatem omniũ bonorum in se, nõ qualem in rebus creatis experti sumus, sed tantum differentem quantũ differt creator à creatura, quitãto bono fruetur quod quicquid volet erit, & quicquid nolet non erit. Hæc Ans. Cęsarius. Beatam vitam facilius est consequi quam enarrare, cuius cursus sine termino, vsus sine fastidio, refectio sine cibo, sub antiquis perpetuisque gaudijs semper noua iucunditas, & sine timore amittendi continuata fœlicitas. Hæc Cesarius. Aug. Prẽmiũ virtutis est qui virtutem dedit, eiq; seipsum quo nihil maius aut melius esse possit repromisit. Quid enim aliud est quod per prophetam dicitur, ego vero illorũ Deus, nisi ego ero vnde sacientur, ego ero quęcunque ab omnibus honestè desiderantur? Augustt. de ciuitate Dei. Ipse est finis desideriorum nostrorum, qui sine fine videbitur, sine fastidio amabitur, sine fatigatione laudabitur, hoc munus, hic affectus, hic actus, profectò erit omnia in omnibus. Hæc Aug. Puto tamen ne diutius te protraham, quãuis reuera inæstimabile sit illud gaudium & ineffabile, æstimo tñ q̃ de tribus proueniat, & triplex gaudium illos beatos spiritus lætificat & delectat. Gaudent enim delectabiliter in perfecta & clarissima Diuinæ claritatis contemplatione: gaudẽt dulciter, in mellisflua & suauissima Diuinæ bonitatis degustatione: gaudent sempiternaliter in tranquilla & securissima Diuinæ maiestatis tentatione. Scis enim ò anima, q̃ tribus viribus naturalibus prędemines in tua substantia, habes enim vim rationalem, quæ non perfectè illumnatur, nisi per primæ veritatis apertam cognitionem, & vim concupiscibilem, quæ non saciatur nisi per summæ bonitatis perfectam dilectionem, vim quoque irascibilem, quæ non quietatur nisi per æternę maiestatis securam compræhensionem. De his tribus dicit beatus Bern. super Cant. Qui replet in bonis desiderium tuum, ipse futurus est rationi plenitudo lucis, voluntati multitudo pacis, memoriæ continuatio æternitatis. Quare tristis es ò anima mea? & quare conturbas me? Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi, cum omnis error à ratione, omnis dolor a voluntate, & à memoria omnis timor recesserit, & illa sucGaudiũ sub stãtiale beatorũ, in contẽplatione diuinę essẽtię consistit tantùm.

Gaudiũ ineffabile beatorũ ex tribus prouenit. f. ex beatitudie triũ potentiarũ animę.

cesserit (quam speramus) mira serenitas, plena suauitas, & æterna securitas. O anima quantum putas gaudent & lętantur, qui illud æternitatis speculũ iugiter contemplantur, in quo omnia præterita, præsentia & futura, quæ summæ beatitudini competunt, apertissimè speculantur? Aug. Dum ad illam supernam lucem patris luminum venerimus, totum q̃ in creaturis esse potest intelligemus. Ans. Tunc iusti scient cuncta quæ Deus fecit scienda. Et quid est quod nescire possunt, qui scitem omnia vident? ANIMA. Et quomodo simplicitas hoc permittit? HOMO. Fulgentius. Sicut per speculum vitreum trina nobis visio demonstratur, quia nosipsos, ipsum speculum, quicquid præsens est videmus, sic per speculum Diuinę claritatis ipsum Deum, & quicquid præsens est, id est, nosipsos, & creaturas alias cognoscemus. ANIMA. O beata veritas, iam video, q̃ sine te sapere desipere est, te verò nosse perfectum scire est. HOMO. O anima quæ naturaliter scire desideras, hoc speculũ videre affecta, in illo studere & legere desidera, quia hoc semel vidisse, est omnia didicisse. Ibi reuera videbitur, & reputabitur stultitia Platonis theoria: Aristotelis philosophia: Empedoclis theoreumata: Hypocratis scrutinia: Ptolomęi astrologia, &c. quia quicquid hic de veritate intelligimus, minima pars eorum est quę ignoramus. Sed tunc ò anima videbis & afflues, & mirabitur & dilatabitur cor tuum. ANIMA. Et quid videbo? HOMO. Regem cœli in decore suo. Beda. Splendor æternę pulchritudinis est tantæ suauitatis, tantæq; dulcedinis, vt etiam ipsi Angeli qui Sole sunt incomparabiliter clariores, eo saciari nõ possunt. Tunc ergo afflues delitijs in stupẽda Diuinæ claritatis cognitione, miraberis in tuijpsius delitiosa cõsideratione, dilataberis in omniũ creaturarum perfecta speculatione. O contemplatio stupenda, & admirabilis. O cõsideratio delitiosa & delectabilis. O speculatio gaudiosa & ineffabilis. O quàm dignè dictum est de te Domine Deus meus. Melior est dies vna in atrijs tuis, super milia. Quia secundum Augustinũ tanta est pulchritudo iustitiæ, tanta est iucunditas lucis æternæ, vt etiam si non liceret amplius in ea delectari quàm vnius diei hora, propter hoc solum innumerabiles huius vitæ dies, pleni delitijs & circunfluentia bonorum temporaliũ, rectè meritoq; despicerentur. Tam pulchra. n. est suauis, vt ea visa nihil amplius posset desiderari, & oẽm vincit dulcedinem, & omnem exuperat concupiscentiã. ANIMA. Est ne aliquid aliud cuius visio delectet? cuius contemplatio lętificet? HOMO. O anima quamuis hæc sola sufficeret si nulla alia adesset, est tamen adhuc vna, vt de aliorum omnium penè innumerabiliũ iucunda visione taceam, quæ mirabiliter omnium cœlestium, spirituum mentes lætificat, & miro quodam modo nescio quo inæstimabili gaudio, omnem beatam creaturam inebriat: videre scilicet illius cœlestis Reginæ deificã claritatem, & suæ beatissimæ prolis glorificatam humanitatem. Quis ò anima vel cogitare sufficiat, quantum gaudium generat, illam matrem misericordiæ, Reginam pietatis & clementiæ videre, iam non recumbentem cum paruulo vagiente in præsepio, iam non lachrymantem, circũeuntem, quærentem & diligentem, nunquid quẽ diligit anima mea vidistis? cum perdiderat dilectissimũ infantulum in triduo, sed eum nunc inspicientem in sempiterno gaudio? Iam. n. non conturbabitur, confugiens in Aegyptũ à facie Herodis, quia ipse ascendit in cœlum, Herodes autem in infernum. Iam non conturbatur, circa plurima quæ secerunt filio suo Iudæi, quia omnia subiecta sunt ei. Iam certè non eiulantem, vociferantem, clamantem & dicentem. Quis mihi det, vt ego moriar pro te fili mi Absalon? cum staret prope vnigenitum filiũ suum pendentem

Intellectus potentia gaudet, gaudium diuinum essentię réplatio in qua anima vide.

Psal. 83.

2. Reg. 18.

pendentem & morientẽ in patibulo. Iam non lamentantem lachrymabiliter, cum sibi daretur discipulus pro magistro, seruus pro Domino, creatura pro creatore, quasi alienus pro vnigenito & dulcissimo filio. Sed hanc quondã propter nos tam miserã, tantis mœroribus plenam, iam nunc inæstimabiliter super omnem creaturam exaltatam, regnãtem cum Christo in Trinitatis super benedictæ palatio cantantem, iubilantem, & dicentem. Tenui illum nec dimittam. Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. Et illud. Tranfite ad me omnes qui concupiscitis me, & à generationibus meis adimplemini. O anima mea mente deuota pertracta, quàm sit plenũ omni suauitate gaudium, videre hominem hominis cõditorem, fœminam omniũ conditoris genitricem, fratrem nostrũ quondam perditum, abiectum & despectum, nunc inuentũ, nunc reuersum, nunc regnantem, nunc omnibus imperantem. O quis mihi det te fratrem meum sugẽtem vbera matris meæ, vt inueniam te foris, & deosculer te labijs deuotionis, amplecter te brachijs dilectionis, & iam me nemo despiciat, cum introduxero te in cubiculum cum dulcedine suauissimæ fruitionis? Hanc fruitionem desiderabat ille deuotus Anselmus in meditationibus, quando dicebat. O dulcissimæ puer quando te videbo? quando ante faciem tuam apparebo? quando saciabor pulchritudine tua? quando videbo vultum tuum desiderabilem, in quem desiderant Angeli prospicere? Væ animæ te non amanti, te non quærenti, quæ si mundũ diligit, peccatis seruit, nunquam est quieta, nunquam secura. Nihil quæso sine te mihi placeat, nihil dulcescat, nihil speciosum, nihil præter te arrideat preciosum, vilescat omnia præter te, quod tibi est aduersum mihi sit molestum, & tuum beneplacitum sit meum indeficiens desiderium. Tædeat gaudere sine te, delectet gaudere tecum, & flere tecum. O bone Iesu si tam dulce est flere de te, quàm dulce est gaudere de te. Hæc Anselmus. ANIMA. O homo iam amore vidẽdi Dominum creatorem meum langueo, ardore cernẽdi Iesum fratrem meum, redemptorem meum deficio. Iam desiderio intuẽdi illam virginem gloriosam, matrem redemptoris mei vulnerata ingemisco. O bone Iesu quando videbo gaudiũ meum, quod desidero? ò quando apparebit gloria eius quam esurio? ò quando veniet consolator meus quem expecto? O si quando inebriabor ab vbertate domus eius ad quam suspiro? Iam grauis est mihi omnis creatura ad videndum, quia nimis incõparabiliter supereminet pulchritudo, à qua processerunt hæc omnia. HOMO. O anima expecta cũ patientia, vt crescant tua desideria, quia scriptum est, modicum & non videbitis me, & iterum modicũ & videbitis me. ANIMA. O modicum longum, ò modicũ nimis prolixum, quia etsi modica sunt merita, longa tamen sunt desideria. HOMO. O anima si longa & magna videntur tibi tua desideria, quibus æstuas ad æternam gloriam & charitatem contemplandam, quantò putas desiderio æstuare debeas ad æternam bonitatem perfectè diligendam, & ad summam maiestatem æternaliter possidendam? Si. n. hæc omnia summè nõ diligeres, quomodo de visione gauderes? & si benè videres & intelligeres, & tamẽ securamente non possideres, quomodo beata permaneres? Aug. Ibi igitur vocabimus & videbimus, videbimus & amabimus, amabimus & habebimus: ipse enim est finis desideriorum nostrorum, qui sine fine videbitur, sine fastidio amabitur, sine fatigatione in æternum laudabitur. Vna enim ibi & tota virtus est amare q̃ videas, & summa fœlicitas æternaliter habere q̃ amas. Ibi beata vita in fuo fonte plenè perfectè bibitur. Vnde miro quodam modo & delectabiliter impressa sitis simul atque sacietas alternatur, sed longè à siti necessitas repellitur, longè à societate fastidium amouetur. Hæc Aug. Sed ne te iam ò anima diutius protraham, audi quid de prædictis omnibus cœlestibus gaudijs dicit ille deuotus Anselmus in fine prosologion. Excita te (inquit) nũc ò anima mea, & erige totũ intellectum tuum, & quãtum potes cogita attente, quàm delectabile sit illud bonum, quod continet iucunditatem omnium bonorum. Si iucũda est vita creata, quàm iucunda est creatrix essentia? Si iucunda est salus facta, quàm iucunda est salus quæ fecit omnia? Si amabilis est scientia de creaturis, quàm delectabilis est illa quę est de rebus increatis? Cur ergo per multa vagaris quærendo bona creata? Ama vnum in quo sunt omnia. Si delectat pulchritudo, fulgebunt iusti sicut Sol. Si libertas aut fortitudo, similes erunt Angelis Dei in cœlis. si longa & salubris vita, est ibi sanitas æterna. Si sacietas aut ebrietas, saciabuntur de gloria, & inebriabuntur ab vbertate domus Dei. Si melodia, ibi canunt Angeli. Si societas, & amicitia, ibi est beatorum societas, & omnium vna volũtas. Si honores & diuitiæ, gloria & diuitiæ in domo eius. Si securitas & certitudo, ibi omniũ temporũ ęterna longitudo. O cor humanũ, cor indigens, cor expertũ erumnas, imò obrutũ erumnis, quantũ gauderes si his omnibus abundares? Interroga intima tua, si capere possint tantũ gaudium suũ de tanta beatitudine sua. Sed si homo de tãta beatitudine vix capiet gaudium propriũ, quomodo capax erit tãtorum gaudiorum, quantus est numerus electorum? vbi vnusquisq; tantũ diligit proximum suum quantum seipsum, & tantum de suo gaudio gaudet, quantũ diligit? Ita etiã quisque plus absque ęstimatione de Dei, quàm de sua & omnium electorum gaudet fœlicitate: quia sicut Deum toto corde, tota anima, tota mente diligit, ita ad plenitudinem gaudij illius totum cor, tota anima tota mens non sufficit. Quia tantũ gaudebunt, quãtum amabunt, tantum amabunt, quantum videbunt. Certè nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quantum te amabunt, & cognoscent sancti Dei. Oro Deus meus, cognoscam te, amem te, vt æternaliter gaudeam de te. Et si non possum ad plenum in hac vita, crescat saltem hic notitia tui & amor, vt ibi sit plenum gaudium, hic sit in spe, & ibi sit in re. Domine pater per filium tuum hic iubes, immò consulis petere, & promitris accipere, vt gaudium nostrum plenum sit. Peto Domine quod per admirabilem consiliariũ tuum consulis petere, & promittis accipere, vt gaudium nostrum sit plenum, meditetur de hoc mens mea, sermocinetur os meũ, loquatur inde lingua mea, esuriat anima mea, sitiat caro mea: donec intret in gaudium Dei, qui est trinus & vnus benedictus in sæcula. Amen.

Cant. 3.

Matt. 11. Eccl. 24.

Cant. 8.

Ioan. 16.

Psal. 35.

Psal. 90.

Matt. 13. Matt. 22.

Ioan. 16.

SERAPHICI DOCTORIS
S. BONAVENTVRAE.
In Itinerarium mentis in Deum.

PROLOGVS.

IN Principio primum principium (à quo cunctę illuminationes descendunt tanquam à patre luminum, à quo est omne datum optimum, & omne donũ perfectum) patrem, scilicet æternum inuoco per filium eius Dominũ nostrum Iesum Christum, vt intercessione sanctissimæ Virginis Mariæ genitricis, eiusdẽ Dei & Domini nostri Iesu Christi, & Beati Francisci Du-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cis & patris nostri, det illuminatos oculos mentis nostræ, ad dirigendos pedes nostros in viam pacis illius, quæ exuperat omnem sensum, quam pacem euangelizauit, & dedit Dominus noster Iesus Christus, cuius prædicationis repetitor fuit pater noster sanctus Franciscus, in omni sua prædicatione pacem in principio & fine annuncians, in omni salutatione pacem optans, in omni contemplatione ad extaticam pacem suspirans, tanquam ciuis illius Hierusalem, de qua dicit ille vir pacis, qui cū his qui oderunt pacem erat pacificus. Rogate quæ ad pacē sunt Hierusalē. Sciebat. n. ꝙ thronus Salomonis non erat nisi in pace, cum scriptū sit. In pace factus est locus eius, & habitatio eius in Syon. Cū igitur exemplo beatissimi patris nostri Francisci, hanc pacem anhelo spiritu querere ego peccator, qui loco illius patris beatissimi post eius transitum septimus in generali fratrum ministerio, per omnia indignus succedo, contigit vt nutu Diuino anno post ipsius beati patris transitum. 33. ad montem Aluernæ tanquam ad locum quietum, amore quærendi pacem spiritus declinarem, ibique existens dum mente tractarem aliquas mentales ascensiones in Deum, inter alia occurrit illud miraculum, quod in prædicto contigit loco ipsi beato Frācisco, de visione videlicet Seraph alati instar crucifici. In cuius consideratione statim visum est mihi, ꝙ vilio illa prętenderet ipsius patris nostri suspensionem in contemplando, & viā per quam peruenitur ad eam. Nā per senas alas illas, rectè intelligi possunt sex illuminationū suspensiones, quibus anima quasi quibusdam gradibus & itineribus disponitur, vt transeat ad pacē, per extaticos excessus sapientiæ Christianæ. Via autem nō est nisi per ardētissimum amorem crucifixi, qui adeo Paulum ad tertium cœlum raptum transformauit in Christum, vt diceret Christo confixus sum cruci, viuo ego iam nō ego, viuit autem in me Christus. Qui etiam adeo mentem Francisci absorbuit, quod mens in carne patuit, dum sacratissima passionis stigmata in corpore suo ante mortē per biennium deportauit. Effigies igitur sex alarum seraphicarum, insinuat sex illuminationes scalares, quæ à creaturis incipiunt, & perducunt vsque ad Deum, ad quem nemo intrat rectè nisi per crucifixum. Nam qui non intrat per ostium in ouile, sed ascendit aliunde, ille fur est & latro. Si quis verò per ostiū introierit, ingredietur & egredietur & pascua inueniet. Propter ꝙ dicit Ioan. in Apoc. Beati qui lauant vestimenta sua in sanguine agni, vt sit potestas eorum in ligno vitæ, & per portas ingrediantur ciuitatē. Quasi diceret. Quod per contemplationem ingredi non potest Hierusalem supernam, nisi per sanguinem agni intret tanquam per portam. Non enim dispositus est aliquo modo ad contemplationes diuinas, quę ad mentales ducunt excessus, nisi cum Daniele sit vir desideriorū. Desideria autem in nobis inflāmantur dupliciter, scilicet per clamorem orationis, quæ rugire facit à gemitu cordis, & per fulgorem speculationis, qua mens ad radios lucis directissime & intētissimè se conuertit. Igitur ad gemitū orationis per Christū crucifixū (per cuius sanguinem purgamur à sordibus vitiorū) primū quidem lectorē inuito, ne fortè credat, quod sibi sufficiat lectio sine vnctione, speculatio sine deuotione, inuestigatio sine admiratione, circumspectio sine exultatione, industria sine pietate, scientia sine charitate, intelligentia sine humilitate, studium absque diuina gratia, speculum absque sapiētia diuinitus inspirata. Præuētis igitur diuina gratia humilibus & pijs, compunctis & deuotis, vnctis oleo diuinæ lætitiæ, & amatoribus diuinæ sapientiæ, & eius desiderio inflammatis, vacare volentibus ad Deū magnificandum, amandum & etiam degustādum, speculationes subiectas propono, insinuans quod parum aut nihil est speculum exterius propositum, nisi speculum mentis nostrę tersum fuerit & politum. Exerce igitur te homo Dei prius ad stimulum conscientiæ remordentem, antequam oculos eleues ad radios sapientię in eius speculo relucentes, ne fortè ex ipsa speculatione radiorum, in grauiorem incidas foueam tenebrarum. Placuit autem distinguere tractatum in septem capitula, præmittendo titulos ad faciliorem intelligentiam dicendorum. Rogo igitur, quòd magis pensetur intentio scribentis quàm opus, magis dictorum sensus, quàm sermo incultus, magis veritas, quàm sermonū venustas: magis exercitatio affectus, quàm eruditio intellectus. Quod vt fiat, nō est harū speculationū progressus perfunctorię transcurrēdus, sed morosissimè ruminādus:

Pſal.119. Pſal.121. Pſal.75.

Beatus Bonauen. ſeptimus generalis à beato Franciſco.

Per 6. alas cherubim quā beatus Franciſcus vidit 6. ſuſpenſiones illuminatio num intelliguntur. Gal.2.

Ioan.11.

Apoc.22.

Dan.9.

De gradibus aſcenſionis in Deum, & de ſpeculatione ipſius per veſtigia eius in vniuerſo.

Cap. 1.

BEatus vir cuius est auxilium abs te, ascensiones in corde suo disposuit in valle lachrymarum, in loco quem posuit. Cum beatitudo nihil aliud sit, quàm summi boni fruitio, & summū bonum sit supra nos, nullus potest effici beatus, nisi supra seipsum ascendat, nō ascensu corporali, sed ascensu cordiali. Sed supra nos leuari non possumus, nisi per virtutem superiorem nos eleuantem. Quantūcunque enim gradus interiores disponātur, nihil fit nisi diuinum auxilium comitetur. Diuinum autem auxilium comitatur eos, qui petūt ex corde humiliter & deuotè, & hoc est ad ipsum suspirare in hac lachrymarum valle, quod fit per feruentem orationem. Oratio igitur, mater & origo est sursum actionis in Deum. Ideo Dionysius in libro de mystica theologia, volens nos instruere ad excessus mentales, primò præmittit orationem. Oremus igitur & dicamus ad Dominum Deum nostrum. Deduc me Domine in via tua, & ingrediar in veritate tua. Lætetur cor meum, vt timeat nomen tuum. In hac oratione orando illuminamur ad cognoscendum diuinæ ascensionis gradus. Cum enim secundum statum conditionis nostræ ipsa rerum vniuersitas sit scala ad ascendendum in Deum, & in rebus quædam sint vestigium, quædam imago, quædam corporalia, quædam spiritualia, quædam temporalia, quædam æuiterna, ac per hoc quædam extra nos, quædam intra nos, ad hoc quod perueniamus ad primum principium considerandum, quod est spiritualissimum & ęternum, & supra nos, oportet nos transire per vestigium, ꝙ est corporale & temporale & extra nos, & hoc est deduci in via Dei. Oportet etiam nos intrare ad mentem nostram, quæ est imago Dei æuiterna, & spiritualis, & intra nos, & hoc est ingredi in veritatē Dei. Oportet etiam nos transcendere ad æternū spiritualissimum & supra nos, aspiciendo ad primum principium, & hoc est lætari in Dei notitia & reuerētia maiestatis. Hæc est igitur via triū dierum in solitudine. Hęc est triplex illuminatio vnius diei, & prima est sicut vespera secunda sicut manè, tertia sicut meridies. Hæc respicit triplicem rerum existētiam, scilicet in materia, in intelligentia, & in arte diuina, secundū quam dictum est, fiat, fecit, & factū est. Hęc etiā respicit triplicē substantiam in Christo, qui est scala nostra. s. corporalē, spiritualem, & diuinam. Secundum hunc triplicem progressum, mens nostra tres habet aspectus principales. Vnus est ad corporalia exteriora, secundum quem vocatur animalitas seu sensualitas. Alius intra se & in se, secundū quem dicitur spiritus. Tertius est supra se, secundum quem dicitur mens. Ex quibus omnibus dicendum est quomodo ascendendum sit in Deum, vt ipsum

Pſal.83.

Exod.31.

Mens noſtra vocatur animalitas ſpiritus & mens.

sum diligat ex tota mente, ex toto corde, & ex tota anima, in quo consistit perfecta legis obseruatio, & simul cum hoc sapientia Christiana. Quoniam autem quilibet prædictorum modorum geminatur, secūdum quod contingit considerare Deum vt α & ω: seu in quantum contingit videre Deum in vnoquoque prędictorum modorum, vt per speculum, & vt in speculo, seu quia vnaqueque istarum considerationum habet commisceri alteri sibi coniunctæ, & habet considerari in sua puritate. Hinc est, ꝙ necesse est hos tres gradus principales ascendere ad senarium, vt sicut Deus sex diebus perfecit vniuersum mundum, & in septimo requieuit, sic minor mūdus sex gradibus illuminationum sibi succedentium, ad quietem cōtemplationis ordinatissimè perducatur. In cuius rei figura sex gradibus ascē debatur ad thronum Salomonis. Seraphin (quæ vidit Isa.) senas alas habebant. Post sex dies vocauit Deus Moysen de medio caliginis. Et Christus post sex dies (vt dicitur in Matthęo) duxit discipulos in montem, & trāsfiguratus est ante eos. Iuxta igitur sex gradus ascēsionis in Deum, sex sunt gradus potentiarum animæ, per quos ascendimus ab imis ad summa, ab exterioribus ad intima, à temporalibus ad eterna, scilicet sensus imaginatio, ratio, intellectus, intelligētia, & apex mētis seu synderesis scintilla. Hos gradus habemus in nobis plantatos per naturam, deformatos per culpam, reformatos per gratiam, purgandos per iustitiam, exercēdos per scientiam, perficiendos per sapientiam. Secundum enim primam naturæ institutionem, creatus fuit homo habilis ad cōtemplationis quietem, & ideò posuit eum Deus in Paradiso delitiarum. Sed aduertens se à vero lumine ad commutabile bonum, incuruatus est ipse per culpam propriam, & totum genus suum per originale peccatum, quod dupliciter infecit humanam naturam, scilicet ignorantia mentem, & concupiscentia carnem, ita quod excæcatus homo & incuruatus in tenebris sedet, & cœli lumen non videt, nisi sibi succurrat gratia cum iustitia contra concupiscentiam, & scientia cum sapientia contra ignorantiam, quod totum fit per Iesum Christum, qui factus est nobis à Deo sapientia & iustitia, & sanctificatio & redemptio. Qui cum sit Dei virtus & sapiētia, cum sit verbum incarnatum plenum gratiæ & veritatis, gratiam & veritatem fecit, gratiam scilicet charitatis infudit, quæ cum sit de corde puro & cōscientia bona, & fide non ficta, totam animam rectificat, secundū triplicē ipsius aspectum supra dictum. Scientiam veritatis edocuit secūdum triplicē modum theologiæ, scilicet symbolicæ, propriæ, & mysticæ: vt per symbolicā rectè vtatur sensibilibus, per propriam rectè intelligibilibus, per mysticam rapiamur ad supermentales excessus. Quicunque ergo vult in Deum ascendere, necesse est, vt vitata culpa deformante naturam, naturales potentias supra dictas exerceat, ad gratiam reformantem, & hoc per orationem, ad iustitiam purificantem, & hoc in conuersatione, ad scientiam illuminantem, & hoc in meditatione, ad sapientiam perficientem, & hoc in contemplatione. Sicut igitur ad sapientiam nemo venit nisi per gratiam, iustitiam & scientiam, sic ad contemplationem nemo venit nisi per meditationem respicuam, conuersationem sanctam, & orationem deuotam. Sicut igitur gratia fundamentum est rectitudinis voluntatis, & illustrationis perspicuę rationis, sic primo orandum est nobis, deinde sanctè viuendum, tertiò spectaculis veritatis intendendum, & intendendo gradatim ascendēdum, quousque veniatur ad montem excelsum, vbi videatur Deus Deorum in Syon. Quoniam igitur prius est ascendere, quàm descendere in scala Iacob, primum gradum ascensionis collocemus in imo, ponendo totum istum mundum sensibilem nobis tanquam speculum, per quod transeamus ad Deum opificem summum, vt simus veri Hebræi, transeuntes de Aegypto ad terram patribus repromissam, simus & Christiani, cum Christo transeuntes ex hoc mundo ad patrem, simus & sapientiæ amatores, quæ vocat & dicit. Transite ad me omnes qui concupiscitis me, & à generationibus meis adimplemini. A magnitudine enim speciei & creaturæ, cognoscibiliter poterit horum creator videri. Relucet autem creatoris summa potentia, sapientia, & beneuolentia in rebus creatis, secundum quòd hoc tripliciter nūciat sensus carnis sensui interiori. Sensus enim carnis aut deseruit intellectui rationabiliter inuestiganti, aut fideliter credenti, aut intellectualiter contemplanti. Contemplans cōsiderat rerum existentiam actualem, credens rerum decursum habitualē, ratiocinans rerum præcellentiā potentialem. Primò modo aspectus contemplantis res in seipsis considerās, videt in eis pōdus, numerum, & mensuram. Pondus quoad situm vbi inclinantur, numerum quo distinguuntur, & mensuram qua limitantur. Ac per hoc videt in eis modū, speciem, & ordinem, nec non substantiam, virtutem, & operationem, ex quibus consurgere potest sicut ex vestigio, ad intelligendum potentiam, sapientiam, & bonitatem creatoris immensam. Secundò modus aspectus fidelis considerans hunc mundum, attendit originem, decursum, & terminum. Nam fide credimus, aptata esse sæcula verbo vitę. Fide credimus triū legum tempora, scilicet naturę, scripturæ, & gratiæ sibi succedere, & ordinatissimè decurrisse. Fide credimus mundum per finale iudicium terminandum fore. In primò potentiam, in secundò prouidentiam, in tertiò iustitiam summi principij aduertentes. Tertiò modo aspectus ratiocinantis inuestigans, videt quædā tantum esse, quędam autem tātum esse & viuere, quædam verò, esse viuere, & discernere. Et prima quidem esse minora, secunda media, tertia meliora. Videt iterum quædam tantum esse corporalia, quædam partim corporalia partim spiritualia, ex quo aduertit aliqua esse merè spiritualia tanquam vtrisque meliora & digniora. Videt nihilominus quædam esse mutabilia & corruptibilia, vt terrestria, quędā mutabilia & incorruptibilia, vt cœlestia, ex quo aduertit quædam esse immutabilia & incorruptibilia, vt super cœlestia. Ex his ergo visibilibus consurgit ad considerandum Dei potentiam, sapientiam, & bonitatem, vt entem, viuentem, & intelligentem: merè spirituale & incorruptibilem & intransmutabilem. Hæc autem consideratio dilatatur secundum septiformem conditionem creaturarum, quæ est diuinæ potentiæ, sapientiæ, & bonitatis testimonium septiforme. Si consideretur cunctarū rerum origo, magnitudo, pulchritudo, plenitudo, & operatio, & ordo. Origo nanq; rerū secundum creationem, distinctionem, & ornatum, quantum ad opera sex dierum, diuinam prædicat potentiam, cuncta de nihilo producentem, sapientiam cuncta lucidè distinguentem, & bonitatem cuncta largiter adornantem. Magnitudo autem rerum secundum molem longitudinis, latitudinis, & profunditatis, secundum excellentiam virtutis longè lateq; & profundè se extendentis, sicut patet in diffusione lucis secundū efficaciā operationis intimæ, continuæ, & diffusæ, sicut patet in operatione ignis, manifestè indicat immensitatem potentiæ, sapientiæ, & bonitatis trini Dei, qui in cunctis creaturis per potentiam, presentiam, & essentiā incircumscriptus existit. Multitudo verò rerum secundum diuersitatem generalem, specialem, & individualem, in substantia, in forma seu figura, & efficacia, vltra omnem humanam æstimationem, manifestè trium prædictarum conditionum in Deo, immensitatem insinuat & ostendit. Pulchritudo autem rerum secundum varietatem lumi-

Eccle.24.

Iſa.6.

Exod.17.

Matth.17.

Universidad de Deusto
Biblioteca

num, figurarum, & colorum, in corporibus simplicibus, mixtis, & etiam complexionatis, sicut in corporibus cœlestibus, & mineralibus, sicut lapidibus & metallis, plantis & animalibus, tria prædicta euidenter proclamat. Plenitudo autem rerum secundum quòd materia est plena formis, secundum rationes seminales, forma est plena virtute, secundum actiuam potentiam, virtus est plena effectibus secundũ efficientiam, idipsum manifestè declarat. Operatio multiplex, secundum quòd est naturalis, secundum quòd est artificialis, secundum quòd est moralis, sua multiplicissima varietate ostendit immensitatem illius virtutis, artis, & bonitatis, quæ quidem est omnibus causa essendi, ratio intelligendi, & ordo viuendi. Ordo autem secundum rationem durationis, situationis, & influentiæ, scilicet per prius & posterius, superius & inferius, nobilius & ignobilius, in libro creaturæ insinuat manifestè primi principij primitatem quantum ad infinitatem potentiæ. Ordo vero diuinarum legum, præceptorum, & iudiciorũ, in libro scripturæ immensitatem sapiẽtiæ. Ordo autem diuinorum sacramentorũ, beneficiorum, & retributionum, in corpore Ecclesiæ immensitatem bonitatis, ita quod ipse ordo nos in primũ & summum potentissimum, & sapientissimum, & optimum euidentissimè manu ducit. Qui igitur tantis rerum creatarum splendoribus non illustratur, cæcus est, qui tantis clamoribus non euigilat, surdus est, qui ex omnibus his effectibus Deum non laudat, mutus est, qui ex tantis indicijs primum principium nõ aduertit, stultus est. Aperi ergo oculos, aures spirituales admoue, labia tua solue, & cor tuum appone, vt in omnibus creaturis Deum tuum videas, audias, laudes, diligas & colas, magnifices & honores, ne fortè contra te vniuersus orbis terrarum consurgat. Nam ob hoc pugnabit orbis terrarum contra insensatos, & econtra sensatis erit materia gloriæ qui secundum prophetam possunt dicere, Delectasti me Domine in factura tua, & in operibus manuũ tuarum exaltabo, quã magnificata sunt opera tua Domine, omnia in sapiẽtia fecisti, impleta est terra possessione tua.

Psal. 91.

De speculatione Dei in vestigijs suis in hoc sensibili mundo. Cap. 2.

Sed quoniam circa speculum sensibilium, non solum contingit contemplari Deum per ipsa tanquã per vestigia, verum etiam in ipsis inquantũ est in eis per essentiam, potentiam, & præsentiã: & hoc cõsiderare, est altius quã præcedens, ideò huiusmodi cõsideratio secundum tenet locum, tanquã secundus cõtemplationis gradus, quo debemus manu'duci, ad contemplandum Deum in cunctis creaturis, quæ ad mentem nostram intrant per corporales sensus. Notandum igitur, q̃ iste mundus sensibilis, qui dicitur macrocosmus. i. longus mundus, intrat ad animam nostram, quæ dicitur microcosmus. i. minor mũdus, per portas quinque sensuum, secundum ipsorum sensibiliũ apprehensionem, oblectationem, & dijudicationẽ. Quod patet sic. Nam in eo quædam sunt generantia, quædã generata, & quædam regentia hæc & illa. Generantia sunt corpora simplicia. s. corpora cœlestia, & quatuor elementa. Nam ex elementis per virtutem lucis reconciliantis contrarietatem elementorum in mixtis, habent generari & produci quæcunq; generantur, & producuntur per operationem virtutis naturalis. Generata verò, sunt corpora ex elemẽtis composita, sicut mineralia, vegetabilia, sensibilia, & corpora humana. Regentia hæc & illa, sunt substantiæ spirituales, siue omnino coniunctæ, vt sunt animæ brutales, siue coniunctæ separabiliter, vt sunt animæ rationales, siue omnino separatæ, vt sunt spiritus cœlestes, quos philosophi intelligẽtias, nos Angelos appellamus. Quibus secundum philosophos competit mouere corpora cœlestia, ac per hoc eis attribuitur administratio vniuersi, suscipiendo à prima, causa. s. Deo virtutis influentiã, quæ refundunt secundũ opus gubernartionis, quod respicit rerum consistentiam naturalem. Secundũ autẽ theologos, attribuitur eisdem regimen vniuersi, secundum imperium summi Dei, quantũ ad opera reparationis, secundum quæ dicuntur administratorij spiritus, missi propter eos qui hereditatem capiunt salutis. Homo igitur qui dicitur minor mundus, habet quinque sensus quasi quinq; portas, per quas intrat cognitio omniũ quæ sunt in mundo sensibili in animam ipsius. Nã per visum intrãt corpora sublimia & luminosa, & cętera colorata, per tactum verò corpora solida & terrestria, per tres verò sensus intermedios, intrant intermedia, vt per gustum aquea, per auditũ aerea, per odoratum vaporabilia, quæ aliquid habent de natura humida, aliquid de aerea; aliquid de ignea seu calida, sicut patet in fumo ex aromatibus resoluto. Intrant igitur per has portas tam corpora simplicia, quàm etiam cõposita ex his mixta. Quia verò sensus percipimus non solum hæc sensibilia particularia, quæ sunt lux, sonus, odor, sapor, & quatuor primariæ qualitates quas apprehendit tactus, verumetiam sensibilia communia, quæ sunt numerus, magnitudo, figura, quies, & motus, & omne quod mouetur ab alio mouetur, & quædam seipsis mouentur & quiescunt, vt sunt animalia, dum per hos quinque sensus motus corporũ apprehẽdimus, manu ducimur ad cognitionem motorũ spiritualium, tanquam per effectum in cognitionem causarum. Intrat igitur quantum ad tria rerum genera, in animam humanam per apprehensionem totus mundus iste sensibilis. Hæc autem sensibilia exteriora sunt, quę primò ingrediũtur ad animam, per portas quinque sensuum. Intrant (inquantum) non per substantias suas, sed per similitudines suas, primò generatas in medio, & de medio in organo exteriori, & de organo exteriori in interiori, & de hoc in potentia apprehensiua, & sic generatio speciei in medio, & de medio, in organo, & conuersio. potentiæ apprehensiuæ super illam facit apprehensionem omnium eorum, quæ exterius anima apprehendit. Ad hanc apprehensionem si sit rei conuenientis, sequitur oblectatio. Delectatur autem sensus in obiecto per similitudinẽ abstractam percepto, vel ratione speciositatis, sicut in visu, vel ratione suauitatis, sicut in odoratu & auditu, vel ratione salubritatis, sicut in gustu & tactu appropriatè loquendo. Omnis autem delectatio est ratione proportionalitatis. Sed quoniam species tenet rationem formæ, virtutis, & operationis, secũdum quòd habet respectum ad principium à quo manat, ad medium ad quod transit, & ad terminum in quem agit, ideò proportionalitas aut attenditur in similitudine, secundum quod tenet rationem speciei seu formæ, & sic dicitur speciositas, quia pulchritudo nihil est aliud quàm æqualitas numerosa, seu quidã partium situs cum coloris suauitate: Aut attenditur proportionalitas inquantum tenet rationem potẽtiæ seu virtutis, & sic dicitur suauitas, cum virtus agens non improportionaliter excedit recipientem, quia sensus tristatur in extremis, & in medijs delectatur. Aut attenditur proportionalitas inquantum tenet rationem efficaciæ & impressionis, quæ tunc est proportionalis, quando agens imprimendo replet indigentiam patientis, & hoc est saluare & nutrire ipsum, quod maximè apparet in gustu & tactu. Et sic apparet, quomodo per oblectationem delectabilia exteriora, secundum triplicem rationem delectandi, per similitudinem intrant in animam. Post hanc apprehensionem & delectationem fit dijudicatio, qua non solum dijudicatur

tur vtrum hoc sit album vel nigrum, quia hoc solum pertinet ad sensum exteriorem, non solum vtrum sit salubre vel nociuum, quia hoc pertinet ad sensum interiorem, verumetiam qua dijudicatur & ratio redditur, quare hoc delectat. Et in hoc actu inquiritur de ratione delectationis, quæ in sensu percipitur ab obiecto. Hoc est autem cũ quęritur ratio pulchri, suauis, & salubris, & inuenitur, quia hæc est proportio æqualitatis. Ratio autem æqualitatis est eadem in magnis & paruis, nec extenditur dimensionibus, nec succedit seu transit cum transeuntibus, nec motibus alteratur. Abstrahit igitur à loco, tempore, & motu, ac per hoc est incommutabilis, incircunscriptibilis, interminabilis, & omnino spiritualis. Dijudicatio igitur est actio, quæ speciem sensibilem sensibiliter per sensus acceptã, intro ire facit, deputando, & abstrahendo in potentiam intellectiuam. Et sic totus iste mundus, introire habet in animam humanam per portas quinq; sensuum, secundum tres operationes prædictas. Hæc autem omnia sunt vestigia, in quibus speculari possumus Deũ nostrum. Nam cum species apprehensa, fit similitudo in medio genita, & deinde ipsi organo impressa, & per illam impressionem in suum principium, s. in obiectũ cognoscendum deducat, manifestè insinuat, q̃ illa lux æterna generat ex se similitudinem, seu splendorẽ coæqualem, consubstantialem, & coæternalem. Et q̃ ille qui est imago & similitudo inuisibilis Dei, & splendor gloriæ, & figura substantiæ eius, qui vbiq; est per primam sui generationem, sicut obiectum in toto medio suam generat similitudinẽ, per gratiã vnionis vnitur, sicut species corporali organo, indiuiduo rationalis naturæ, vt per illam vnionem nos reduceret ad patrem, sicut ad fontale principium & obiectum. Si ergo omnia cognoscibilia habent sui speciem generare, manifestè proclamant, q̃ in illis tanquam in speculis videri potest æterna generatio verbi, imaginis & filij, à Deo patre æternaliter emanantis. Secundum hũc modum species delectãs vt speciosa, suauis, et salubris insinuat, q̃ in illa prima specie est prima speciositas, suauitas, & salubritas, in qua est summa proportionalitas, & æqualitas ad generantem, in qua est virtus, non per phantasma, sed per veritatem apprehensionis illabens: in qua est impressio saluans, & sufficiens, & omnem apprehendentis indigentiam expellens. Si ergo delectatio est coniunctio conuenientis cũ conueniente, & solius Dei similitudo tenet rationem summè speciosi, suauis, & salubris, & vnitur secundum veritatem, & secundũ intimitatem, & secundum plenitudinem replentẽ omnem capacitatẽ: manifestè videri potest, q̃ in solo Deo est fontalis, & vera delectatio, & q̃ ad ipsam ex omnibus delectationibus manu ducimur requirẽdam. Excellentiori autem modo & immediatiori, dijudicatio ducit nos in æternam veritatem certius speculandam. Si. n. dijudicatio habet fieri per rationem abstrahentẽ à loco, tempore, & mutabilitate, ac per hoc à dimẽsione, successione, & trãsmutatione, per rationem immutabilem, & incircunscriptibilem, & interminabilem, nihil autem est omninò immutabile, incircunscriptibile, & interminabile, nisi quod est æternum. omne autẽ quod est ætetnum est Deus, vel in Deo. Si ergo omnia quęcunque certius dijudicamus, per huiusmodi rationem dijudicamus, patet, quòd ipse est ratio omnium rerum, & regula infallibilis, & lux veritatis, in qua cuncta relucent infallibiliter, indelibiliter, indubitanter, irrefragabiliter, indijudicabiliter, incommutabiliter, incoarctabiliter, interminabiliter, indiuisibiliter, & intellectualiter. & ideo leges illæ per quas iudicamus certitudinaliter de omnibus sensibilibus, in nostram consideratione venientibus, cum sint insalibiles, & indubitabiles intellectui apprehendentis, sint indelibiles à memoria recolentis tãquam semper præsentes, sint irrefragabiles & indijudicabiles intellectui iudicantis, quia (vt dicit Aug.) nullus de eis iudicat, sed per illas necesse est, eas esse incommutabiles, & incorruptibiles tanquam necessarias, incoarctabiles, & tanquam incircunscriptas, & interminabiles, tanquã æternas, ac per hoc indiuisibiles, tanquam intellectuales & incorporeas, non factas sed increatas, æternaliter existentes in arte æterna, à qua & per quam & secundum quam formantur speciosa omnia vel formosa, & ideo nec certitudinaliter iudicari possunt, nisi per illam quæ non tantum fuit forma cuncta producens, verumetiã cuncta conseruans & distinguens, tanquam ens in omnibus formam tenens, & regula dirigens, & per quam dijudicat mens nostra, cuncta quæ per sensus intrant in ipsam. Hæc autem speculatio dilatatur secundum considerationem septem differẽtiarum numerorum, quibus quasi septem gradibus conscenditur in Deum, secundum quod ostendit. Aug. in lib. de vera relig. & in sexto musicæ, vbi assignat differentias numerorum gradatim conscendentium ab his sensibilibus, vsq; ad opificem omnium, vt in omnibus videatur Deus. Dicit enim numeros esse in corporibus, & maximè in sonis & vocibus, & hos vocat sonantes. Numeros ab his abstractos, & in sensibus nostris receptos, & hos vocat occursores. Numeros ab anima procedẽtes in corpus, sicut patet in gesticulationibus & saltationibus, & hos vocat progressores. Nomeros in delectationibus sensuum, & conuersione intentionis super speciem receptam, & hos vocat sensuales. Numeros in memoria retentos, & hos vocat memoriales. Numeros etiam per quos de his omnibus iudicamus, & hos vocat iudiciales, qui (vt dictum est) necessariò sunt supra mentẽ, tanquam infallibiles & indijudicabiles. Ab his autem imprimuntur mẽtibus nostris numeri artificiales, quos tamen inter illos gradus non enumerat Augustin. quia connexi sunt iudicialibus, & ab his manãt numeri progressores, ex quibus creantur numerosæ formæ artificiatorũ, vt à summis per media ordinatus fiat descensus ad infima. Ad hos etiam gradatim ascendamus, à numeris sonantibus, mediantibus, occursoribus, sensualibus, & memoralibus. Cum ergo omnia sint pulchra & quodammodo delectabilia, & pulchritudo & delectatio non sint absq; proportione, proportio primò sit in numeris, necesse est omnia esse numerosa, ac per hoc numerus est præcipuum in animo conditoris exemplar, & in rebus præcipuum vestigium ducens in sapientiam. Quod cum sit omnibus euidentissimum, & Deo propinquissimum, propinquissimè quasi per septem differentias ducit in Deum, & facit eum cognosci in cunctis corporalibus & sensibilibus, dumque numerosa apprehendimus, in numerosis proportionibus delectamur, & per numerosarum proportionum leges irrefragabiliter iudicamus. Ex his duobus gradibus primis, quibus manuducimur ad speculandum Deum in vestigijs, quasi ad modum duarum alarum descendentium circa pedes, colligere possumus, quòd omnes creaturæ istius sensibilis mundi, animum contemplantis & sapientis ducunt in Deum æternum, pro eo quòd illius primi principij potentissimi, sapientissimi, optimi, illius æternæ originis, lucis, & plenitudinis, illius (inquam) artis efficientis, exemplantis, & ordinantis, sunt vmbræ, resonantię, & picturæ, sunt vestigia, simulachra, & spectacula nobis ad contuendum Deum proposita, & figura diuinitùs data. Quæ (inquam) sunt sicut exemplaria vel potius exempla, proposita mentibus adhuc rudibus & sensibilibus, vt per sensibilia quæ vident, transferãtur ad intelligibilia quæ non vident, tanquam per signa ad signata. Significant autem huiusmodi creaturæ huius

Universidad de Deusto
Biblioteca

mundi sensibilis inuisibilia Dei, partim quia Deus est omnis creaturæ origo, exemplar, & finis, & omnis effectus est signum causę & exemplatum exemplaris, & via finis ad quem ducit: partim ex propria repræsentatione, partim ex prophetica præfiguratione: partim ex angelica operatione, & partim ex superaddita institutione. Omnis enim creatura ex natura, est illius æternæ sapientiæ quædam effigies & similitudo: sed specialiter illa quæ in lib. scripturæ per spiritum prophetiæ assumpta est: ad spiritualium præfigurationem. Specialius autem illę creaturæ, in quarum effigie Deus angelico ministerio voluit apparere. Specialissimè verò, ea quam voluit ad signandum instituere, quæ tenet nō solum rationem signi secūdum nomen communem,
Ad Ro. 1. verumetiam sacramenti. Ex quibus omnibus colligitur, quòd inuisibilia Dei à creatura mundi per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur: ita quòd qui nolūt ista aduertere, & Deum in his omnibus cognoscere, benedicere, & amare, inexcusabiles sint: dum nolunt trāsferri de tenebris in admirabile lumen Dei. Deo autem gratias per Iesum Christum Dominum nostrum, qui nos de tenebris transtulit in admirabile lumen suum, dū per hæc lumina exterius data, ad speculū mentis nostrę, in quo relucēt diuina, disponimur ad reintrandū.

De speculatione Dei per suam imaginem, naturalibus potentijs insignitam. Cap. 3.

QVoniam autem duo gradus prædicti, ducendo nos in Deum per vestigia sua (per quæ in cunctis creaturis relucet) manu duxerunt nos vsque ad hoc, vt ad nos reintrare mus, in mentem, scilicet nostram, in qua diuina relucet imago. Hinc est, quòd iam tertio loco ad nosmet ipsos intrantes, & quasi atrium forinsecus relinquentes, in sanctis. s. anteriori parte tabernaculi, conari debemus per speculum videre Deum: vbi ad modum candelabri relucet lux veritatis in facie nostræ mentis, in qua. s. resplēdet imago beatissimæ Trinitatis. Intra igitur ad te, & vide quoniam mens tua amat feruentissimè semet ipsam: nec se posset amare, nisi se nosceret: nec se nosceret, nisi sui meminisset, quia nihil capimus per intelligentiam, quod non sit præsens apud nostram memoriā. Et ex hoc aduertis animam tuam triplicem habere potentiam, non oculo carnis, sed oculo rationis. Considera igitur harum trium potentiarum operationis & habitudines, & videre poteris Deum per te tanquam per imaginem, quod est videre per speculū & in ęnigmate. Operatio autem memoriæ est retentio & repręsentatio, non solum præsentium, corporalium, & temporalium, verumetiam succedentium, simplicium, & sempiternalium. Retinet nanque memoria præterita per recordationem, præsentia per susceptionem, futura per præuisionem. Retinet etiā simplicia, sicut principia quantitatum cōtinuarum & discretarum, vt punctum, instans, & vnitatem, sine quibus impossibile est meminisse, aut cogitare ea quæ principiantur per hæc. Retinet nihilominus scientiarum principia & dignitates, vt sempiternalia & sempiternaliter, quia nunquā potest sic obliuisci eorum (dummodo ratione vtatur) quin ea audita approbet, & eis assentiat, non tanquam de nouo percipiat, sed tanquam sibi innata & familiaria recognoscat. Sicut patet si ꝓponatur alicui, de quolibet affirmatio vel negatio: vel omne totum est maius sua parte, vel quæcunq; alia dignitas: cui non est contradicere, admittitur ratione. Ex prima igitur retentione actuali omnium temporalium, præteritorum. s. præsentium, & futurorum: habet effigiem æternitatis, cuius præsens indiuisibile ad omnia tempora se extendit. Ex secunda apparet, ꝙ ipsa non solum habet ab exteriori formari per phantasmata, verumetiam à superiori suscipiendo & in se habēdo simplices formas, quæ non possunt introire per portas sensuum & sensibilium phantasias. Ex tertia habetur, quod ipsa habet lucem incommutabilem sibi præsentem: in qua meminit inuariabilium veritatum. Et sic per operationes memoriæ apparet, ꝙ ipsa anima est imago Dei & similitudo: adeò sibi præsens & eum habens præsentē, ꝙ eum actu capit, & per potentiam capax eius est, & particeps esse potest. Operatio autem virtutis intellectiuæ est in perceptione intellectus terminorum, propositionum, & illationum. Capit autem intellectus terminorū significata, cum comprehēdit quid est vnumquodque per diffinitionem. Sed diffinitio habet fieri per superiora, & illa per superiora diffiniri habent, vsquequo veniatur ad superna & generalissima, quibus ignoratis non possunt intelligi diffinitiuè inferiora. Nisi igitur cognoscatur quid est ens per se, non potest plenè sciri diffinitio alicuius specialis substantiæ. Nec ens per se cognosci potest, nisi cognoscatur cum suis conditionibus, quæ sunt vnum, verum, bonum. Ens autem cum possit cogitari vt diminutum, & vt completum, vt imperfectum & vt perfectum: vt ens in potentia, & vt ens in actu: vt ens secundum quid, & vt ens simpliciter, vt ens in parte, & vt ens totaliter: vt ens transiens, & vt ens manens: vt ens per aliud, & vt ens per se: vt ens permixtum non enti, & vt ens purum: vt ens dependens, & vt ens absolutum: vt ens posterius, & vt ens prius: vt ens mutabile, & vt ens immutabile, vt ens simplex, & vt ens compositū: cum priuationes & defectus nullatenus possint cognosci nisi per positiones, non venit intellectus noster vt plenè resoluens intellectum alicuius entium creatorū, nisi iuuetur ab intellectu entis purissimi, actualissimi, completissimi, & absoluti: quod est simpliciter & eternum ens, in quo sunt rationes omnium in sua puritate. Quomodo autē sciret intellectus hoc esse ens defectiuum & incompletum, si nullam haberet cognitionē entis absque omni defectu? Et sic de alijs conditionibus prælibatis. Intellectum autem propositionum tūc intellectus noster dicitur veraciter compræhendere, cum certitudinaliter scit illas veras esse: & hoc scire est scire: quoniam non potest falli in illa compræhensione. Scit enim, ꝙ veritas illa non potest aliter se habere. Scit igitur veritatem illam esse incommutabilem. Sed cum ipsa mens nostra sit commutabilis, illam sic incommutabiliter relucentem non potest videre, nisi per aliquam aliam lucem omnino incommutabiliter radiantem, quam impossibile est esse creaturam mutabilem. Scit igitur in illa luce, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, quæ est lux vera, & verbum in principio apud Deum. Intellectum autem illationis tunc veraciter percipit noster intellectus, quando videt quòd cōclusio necessariò sequitur ex præmissis, quod non solum videt in terminis necessarijs, verumetiam in contingentibus, vt si homo currit, homo mouetur. Hanc autem necessariam habitudinem percipit non solum in rebus entibus: verumetiam in non entibus. Sicut. n. in homine existente sequitur, si homo currit, homo mouetur, sic etiam non existente. Huiusmodi igitur illationis necessitas, nō venit ab existentia rei in materia, quia est contingens, nec ab existentia rei in anima, quia tunc esset fictio, si non esset in re. Venit igitur ab exēplaritate in arte eterna, secundum quā res habent aptitudinem & habitudinem adinuicem, ad illius ęternę artis repręsentationē. Omnis igitur (vt dicit Aug. in lib. de vera reli.) verè rationcinantis lumen, accenditur ab illa veritate, & ad ipsam

sam nititur peruenire. Ex quo manifestè apparet, ꝙ cōiunctus sit intellectus noster ipsi æternæ veritati: dum nisi per illam docentem nihil verum potest certitudinaliter capere. Videre igitur per te potes veritatē, quæ te docet, si te cōcupiscentiæ & phantasmata nō impediant: & se tanquam nubes inter te & veritatis radium non interponant. Operatio autem virtutis electiuę attenditur in consilio, iudicio, & desiderio. Consilium autem est, in inquirendo quid sit melius, hoc in illud. Sed melius non dicitur, nisi per accessum ad optimum. Accessus autem est secundum maiorem assimilationem. Nullus igitur scit, vtrum hoc sit illo melius, nisi sciat illud optimo magis assimilari. Nullus autem scit aliquid alij magis assimilari, nisi illud cognoscat. Non. n. scio hunc similem esse Petro, nisi sciam vel cognoscam Petrum. Omni igitur consilianti necessariò est impressa notitia summi boni. Iudicium autem certum de consiliabilibus, est per aliquam legem. Nullus autem certitudinaliter iudicat per legem, nisi certus sit quòd illa lex recta sit, & ꝙ ipsam iudicare non debet. Sed mens nostra iudicat de seipsa. Cum igitur nō possit iudicare de lege per quam iudicat, lex illa superior est mente nostra, & per hanc iudicat secundum quod sibi impressa est. Nihil autem est superius mente humana, nisi solus ille qui fecit eam. Igitur in iudicando, deliberatiua nostra pertingit ad diuinas leges, si plena resolutione dissoluat. Desiderium autē, principaliter est ipsius, quod maximè ipsum mouet. Maximè autem mouet, quod maximè amatur. Maximè autem amatur esse beatum. Beatum autem esse non habetur, nisi per optimum & finem vltimum. Nihil aūt appetit humanū desiderium, nisi summum bonum: vel quod est ad illud, vel quod habet aliquā effigiem illius. Tanta est vis summi boni, vt nihil nisi per illius desiderium à creatura possit amari. Quæ tūc fallitur & errat, cum effigie & simulachrū pro veritate acceptat. Vide ergo qūo aīa Deo est propinqua, & qūo memoria in æternitatem, intelligentia in veritatem, electiua potentia ducit in bonitatem sum mam secundum operationes suas. Secundum aūt harū potentiarum ordinem, originem, & habitudinem, ducit in ipsam beatissimā Trinitatem. Nam ex memoria oritur intelligentia, vt ipsius proles, quia tunc intelligimus cū similitudo quæ est in memoria resultat in acie intellectus, quæ nihil aliud est ꝙ verbum. Ex memoria & intelligētia spiratur amor, tanquā nexus amborum. Hęc tria. I. mens generans, verbum, & amor, sunt in aīa quo ad memoriā, intelligentiā, & volūtatē, quæ sub cō substantiales, coæquales, & coęuæ, se inuicem circumincedentes. Si igitur Deus perfectus est spūs, habet memoriam, intelligentiā, & voluntatē, habet & verbū genitum, & amorē spiratū, qui necessariò distinguuntur, cum vnus ab altero producatur: non essentialiter, non accidentaliter: ergo personaliter. Dum igitur mens seipsam considerat per se tanquā per speculum, consurgit ad speculandā Trinitatē beatā, patris, verbi, & amoris, triū personarum coæternarū, coæqualiū, & consubstantialium, ita ꝙ quilibet triū in quolibet est aliorum, vnus tri non est alius: sed ipsi tres sunt vnus Deus. Ad hanc speculationem quā habet anima de suo principio trino & vno, per trinitatem suarū potētiarū, per quas est imago Dei, iuuatur per lumina scientiarum, quæ ipsam perficiūt & informāt, & Trinitatem beatissimam tripliciter repræsentant. Nam oīs philosophia, aut est naturalis, aut rationalis, aut moralis. Prima agit de causa essendi, & ideò ducit in potentiam patris, secunda de ratione intelligendi, & ideò ducit in sapientiam verbi: tertia de ordine viuendi, & ideò ducit in bonitatē Spiritussancti. Rursus prima diuiditur in Metaphysicam, Mathematicam, & Physicam. Et prima est de rerum essentijs, secunda de numeris & figuris, tertia de naturis, virtutibus, & operationibus diffusiuis. Et ideò prima in primum principium patrem, secūda in eius imaginem filium, tertia ducit in Spiritussancti donum. Secunda diuiditur in grammaticam, quæ facit potentes ad exprimendum logicam, quæ facit perspicaces ad arguendum, rhetoricam, quæ facit habiles ad persuadendum siue monendum. Et hæc similiter insinuat mysterium beatissimæ Trinitatis. Tertia diuiditur in monasticam, æconomicam, & polyticā. Et prima insinuat primi principij innascibilitatem, secunda filij familiaritatem, tertia Spiritussancti liberalitatem. Omnes autem istæ scientiæ habent regulas certas & infallibiles, tanquam lumina & radios descendentes à lege æterna in mentem nostram. Et ideò mens nostra tantis splendoribus irradiata & superfusa, nisi sit cæca, manu duci potest per seipsam, ad contemplandā illam lucem eternam. Huius autem lucis irradiatio & consideratio sapientes suspendit in admirationem, & econtra insipiētes qui nō credunt vt intelligant, ducit in perturbationem, vt impleatur illud propheticum. Illuminans tu mirabiliter à motibus æternis, turbati sunt omnes insipientes corde. Psal. 75.

De speculatione Dei in sua imagine, donis gratuitis reformata. Cap. 3.

SEd quoniam non solum per nos transeundo, verumetiam in nobis contingit cōtemplari primum principiū, & hoc maius est quàm precedens, ideo hic modus considerandi quartum obtinet contemplationis gradum. Mirum autem videtur, cum ostensum sit, quòd Deus ita propinquus sit mentibus nostris, ꝙ tam paucorum est in seipsis primum principium speculari. Sed ratio est in promptu, quia mens humana solicitudinibus distracta, non intrat ad se per memoriam phantasmatibus obnubilata, non redit ad se per intelligentiam, concupiscentijs illecta, nequaquàm reuertitur ad se ipsum per desiderium suauitatis internæ & lætitiæ spiritualis. Ideò totaliter in his sensibilibus iacēs, non potest ad se tanquam ad Dei imaginem reintrare. Et quoniam vbi quis ceciderit, necesse habet ibidem recumbere, nisi apponat quis & adijciat vt resurgat, nō potuit anima nostra perfectè ab his sensibilibus releuari ad contuitum sui, & æternæ veritatis in seipsa, nisi veritas assumpta forma humana in Christo, fieret sibi scala reparans priorem scalam, quæ fracta fuerat in Adam. Vndè quantumcunq; sit illuminatus quis lumine naturæ, & scientiæ acquisitæ, non potest intrare in se, vt in seipso delectetur in Domino, nisi mediante Christo, qui dicit. Ego sum ostium, per me si quis introierit, saluabitur, & ingredietur, & egredietur, & pascua inueniet. Ad hoc autem ostium non appropinquamus, nisi in ipsum credamus, speremus, & amemus. Necesse est igitur, si reintrare volumus ad fruitionem veritatis, tanquàm ad paradisum, ꝙ ingrediamur per fidem, spem, & charitatem mediatoris Dei & hominū Iesu Christi, qui est tanquàm lignum vitę in medio paradisi. Superuestienda est igitur imago mentis nostræ tribus virtutibus theologicis, quibus anima purificatur, illuminatur, & perficitur, & sic imago reformatur, reficitur, & conformis supernæ Hierusalem efficitur, & pars Ecclesiæ militantis, quæ est proles (secundum Apostolum) Hierusalem, cœlestis. Ait. n. Illa quæ sursum est Hierusalem, libera est, quæ est mater nostra. Ioan. 11. Ad Gal. 4. Anima igitur credens, sperans, & amans Iesum Christum, qui est verbum patris incarnatum, increatum, & inspiratum. s. via, veritas, & vita, dum per fidem credit in Christum, tāquàm in verbum increatum, quod est verbum & splendor patris, recuperat spiritualem auditum & visum, auditum ad suscipiendū Christi sermones,

Universidad de Deusto
Biblioteca

nes, visum ad considerandum ipsius lucis splendores. Dum autem se suspirat ad suscipiendum verbum inspirandum, per desideriū & affectū recuperat spūalem olfactum. Dum charitate complectitur verbum incarnatum, vt suscipiens ab ipso delectationem, & vt transiēs in illud per extaticum amorem, recuperat gustū & tactum. Quibus sensibus recuperatis, dum sponsum suū videt & audit, odoratur, gustat, & amplexatur, decantare potest (tanq̄ sponsa) canticum canticorū, quod factum fuit ad exercitium contēplationis secundū hunc quartū gradū, quē nemo capit, nisi qui accipit, quia magis est in experientia affectuali, q̄ in cōsideratione rōnali. In hoc nanq; gradu recuperatis sensibus interioribus, ad videndū summè pulchrū, ad audiendū summè armoniacū, ad odorandum summè odoriferū, ad degustandū summè suaue, ad apprehendendū summè delectabile, disponitur aīa ad mentales excessus. s. per deuotionem, admirationē, & exultationem, secundum illas tres exclamationes quæ fiunt in canticis canticorum. Quarū prima fit per superabundantiam deuotionis, p quam fit aīa sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhę & thuris. Secunda per excellētiā admirationis, per quā fit aīa sicut aurora, luna, & sol, secundum processum illuminationū suspendentiū aīam ad admirādum sponsum considerandū. Tertia per superabundantiā exultationis, per quā fit aīa suauissimæ delectationis delitijs affluēs, innixa totaliter super dilectum suum. Quibus adeptis, efficitur spūs noster hierarchicus ad conscēdē dum sursum, secundum conformitatē ad illam Hieru
Apoc.21. salē supernam, in quā nemo intrat, nisi prius per gratiā ipsā in cor descendat, sicut vidit Ioānes in Apocalypsi sua. Tunc aūt in cor descendit, qñ per reformationem imaginis, per virtutes theologicas, & per oblectatiōes spūalium sensuum, & suspēsiones excessuum, efficitur spūs noster hierarchicus. s. purgatus, illuminatus, & perfectus. Sic etiā gradibus nouē ordinum insignitur, dū ordinatē in eo interius disponitur nunciatio, dictatio, ductio, ordinatio, roboratio, imperatio, susceptio, reuelatio, & vnitio, quæ gradatim correspondent nouē ordinibus angelorū, ita q̄ trium primò dictorū gradus, respiciunt in mente humana naturā, tres sequentes industriam, & tres postremi gratiam. Quibus habitis aīa intrando in seipsam, intrat in supernā Hierusalem, vbi ordines angelorū considerans, videt in eis Deū, qui habitans in eis, oēs eorum operatur operationes. Vndè dicit Bern. ad Eug. Quod Deus in seraphin amat vt charitas, in Cherubin nouit vt veritas, in Thronis sedet vt æquitas, in dñationibus dñatur vt maiestas, in principatibus regit vt principium, in ptātibus tuetur vt salus, in virtutibus operatur vt virtus, in archangelis reuelat vt lux, in angelis assistit vt pietas. Ex quibus oībus, videtur Deus oīa in oībus per contemplationem ipsius, in mētibus in quibus habitat per dona affluentissimæ charitatis. Ad huius autem speculationis gradum, specialiter & præcipue adminiculatur consideratio sacræ scripturæ diuinitus immissæ, sicut philosophia ad præcedentē. Sacra enim scriptura principaliter est de operibus reparationis. Vndè & ipsa præcipuè agit de fide,
1. Ad Ti. 1 spe, charitate: per quas virtutes habet aīa reformari, & specialissimè de charitate. De qua dicit Apostolus, q̄ est finis præcepti, secundum q̄ est de corde puro, conscientia bona, & fide non ficta. Ipsa est plenitudo legis:
Matth. 22 vt dicit idē. Et saluator noster asserit, totā legem, Prophetasq; pendere in duobus præceptis eiusdem. s. in dilectione Dei & proximi: quæ duo innuūtur in vno spō so Ecclesiæ Iesu Christo, qui simul est proximus & Deus, simul frater & Dūs, simul etiam rex & amicus, simul verbum increatum & incarnatum, formator noster & reformator, α & ω. Qui etiam summus hierarcha est, purgans, illuminans, & perficiens sponsam. s. totam Ecclesiam, & quālibet animam sanctam. De hoc igitur hierarcha & ecclesiastica hierarchia, est tota sacra scriptura per quam docemur purgari, illuminari, & perfici, & hoc secundum triplicem legem in ea traditā. s. naturæ, scripturæ, & gratiæ. Vel potius secundum triplicem partem eius principalem. s. legem Mosaicā purgantem, reuelationem propheticam illustrantē, & erudition em euangelicam perficientem. Vel potissimum secundum triplicem eius intelligentiam spiritualem. s. tropologicam, quæ purgat ad honestatem vitæ: allegoricam, quæ illuminat ad claritatē intelligentiæ, & anagogicam, quæ perficit per excessus mentales, & sapiæ perceptiones suauissimas: secundum tres virtutes prędictas theologicas, & sensus spirituales reformatos, & excessus tres supradictos, & actus mentis hierarchicos, quibus ad interiora regreditur mens nostra, vt ibidem speculetur Deum in splēdoribus sanctorum: & in eisdem tanquam in cubilibus dormiat in pace & requiescat, sponso adiurante q̄ non excitetur donec de eius volūtate procedat. Ex his autem duobus gradibus medijs, per quos ingredimur ad contemplandum Deū in tra nos, tāquam in speculis imaginū creatarum: & hoc quasi ad modum alarum expansarum ad volandū, quæ tenebant medium locum, intelligere possumus, q̄ in diuina manu ducimur per ipsius animę rōnalis potentias, naturaliter insitas, quātum ad earum operationes, habitudines, & habitus scientiales: secundum q̄ apparet ex tertio gradu. Manu ducimur etiam per ipsius aīę potētias reformatas, & hoc gratuitis virtutibus, sensibus spūalibus, & mēralibus excesibus: sicut patet ex quarto. Manu dicimur nihilominus per hierarchicas operationes. s. purgationis, illuminationis, & perfectionis, mentium humanarum: per hierarchicas reuelationes sacrarum scripturarum nobis per angelos datarū: Ad Gal. 3. secūdum illud Apostoli, q̄ lex data est per Angelos in manu mediatoris. Et tandem manu ducimur per hierarchias & hierarchicos ordines, qui in mente nostra disponi habēt instar supernæ Hierusalem. Quibus oībus luminibus intellectualibus mens nostra repleta à diuina sapientia, tanq̄ domus Dei inhabitatur, effecta Dei filia, sponsa, & amica: effecta Christi capitis membrum, soror, & cohæres: effecta nihilominus Spiritus sancti templum, fundatum per fidē, eleuatum per spē, & Deo dedicatum per mentis & corporis sanctitatē. Quod totum facit fyncerissima charitas Christi, quæ diffunditur in cordibus nostris, per Spiritum sanctum qui datus est nobis, sine quo spiritu scire non possumus secreta Dei. Sicut enim quæ sunt hominis nemo scire pōt, nisi spiritus hominis qui est in illo: ita & quæ sunt Dei, nemo scit nisi spiritus Dei. In charitate igitur radicemur & fundemur, vt possimus cōprehēdere cum oībus sanctis, quæ sit longitudo æternitatis, quę latitudo liberalitatis, quæ sublimitas maiestatis, & quod profundum sapientiæ iudicantis.

De Speculatione diuinæ vnitatis, per eius nomen primarium quod est esse Cap. 5.

QVoniam autem contingit contemplari Deū, nō solum extra nos, & intra nos, verumetiam supra nos. Extra nos per vestigium, intra nos p imaginem, & supra nos per lumen, quod est signatum supra mētem nostrā: quod est lumen veritatis æternæ, cum ipsa mens nostra immediatè ab ipsa veritate formetur. Qui exercitati sunt in primo modo, intrauerūt in atrium ante tabernaculum. qui verò in secūdo, intrauerūt in sancta: qui aūt in tertio, intrāt cū summo Pontifice in sancta sanctorū: vbi supra arcā sunt Cherubin gloriæ, obūbrantia propitiatoriū, per quæ intelligimus

ligimus duos modos seu gradus contemplandi Dei, in uisibilia & æterna, quorum vnus versatur circa Dei essentialia, alius verò circa propria personarum. Primus modus primò & principaliter defigit aspectum in ipsum esse, dicens: q̄ qui est, est primum nomen Dei. Secundus modus defigit aspectum in ipsum bonum: dicens, hoc esse primum nomen Dei. Primū spectat potissimè ad vetus testamentum, quod maximè prædicat diuinæ essentiæ vnitatem. Vndè dictum est Moysi. Ego sum qui sum. Secundum ad nouum quod determinat personarum pluralitatem, baptizando in nomine patris, & filij, & Spiritus sancti. Ideò magister noster Christus volens adolescentem, qui seruauerat legem, ad euangelicam leuare perfectionem: nomen bonitatis Deo principaliter & præcisè attribuit. Nemo (inquit) bonus nisi solus Deus. Damascenus igitur sequēs Moysen dicit, q̄ bonum, est primum nomen Dei. Volens igitur contemplari Dei inuisibilia, quo ad essentiæ vnitatem, primò defigat aspectum in ipsum esse: & videat ipsum esse adeò in se certissimum, q̄ non potest cogitari nō esse, quia ipsum est purissimum, non occurrit nisi in plena fuga nō esse: sicut & nihil in plena fuga esse. Sicut igitur omnino nihil, nihil habet de esse, nec de eius conditionibus: sic econtrà, ipsum esse nihil habet de non esse, nec actu, nec potentia, nec secundum veritatem rei, nec secūdum æstimationem nostram. Cum autem non esse priuatio sit essendi, non cadit in intellectum nisi per esse: esse autē non cadit per aliud, quia omne quod intelligitur, aut intelligitur vt nō ens, aut vt ens in potentia, aut vt ens, in actu. Si igitur nō ens nō potest intelligi nisi per ens & ens in potentia non nisi per ens in actu: & esse nominat ipsum purum actum entis: esse igitur est quod primo cadit in intellectu, & illud esse est quod est purus actus. Sed hoc non est esse particulare, quod est esse arctatum, quia permixtum est cū potentia, nec esse analogum, quia minimè habet de actu, eo q̄ minimè est. Restat igitur q̄ illud esse, est esse diuinum. Mira igi ur est cæcitas intellectus, qui non considerat illud quod prius videt, & sine quo nihil potest cognoscere. Sed sicut oculus intentus in varias colorum differentias, lucem per quam videt cætera, non videt: & si videt, non tamen aduertit: sic oculus mētis nostræ intentus in ista entia particularia vt vniuersalia, ipsum esse extra omne genus (licet primò occurrat mēti, & per ipsum alia) tamen non aduertit. Vndè verissimè apparet, q̄ sicut oculus vespertilionis se habet ad lucē: ita se habet oculus mentis nostræ ad manifestissima naturæ. Quia assuefactus ad tenebras entium & phantasmata sensibilium, cum ipsam lucē summi esse intuetur, videtur sibi nihil videre: non intelligens, q̄ ipsa caligo summa est mentis nostræ illuminatio: sicut quando videt oculus puram lucem, videtur sibi nihil videre. Vide igitur ipsum purissimū esse si potes, & occurret tibi, q̄ ipsum non potest cogitari vt ab alio acceptum: ac per hoc necessario cogitatur, vt omnimodè primū: quod nec de nihilo, nec ab alio potest esse. Quid. n. est p se, si ipsum esse non est per se, nec à se? Occurret etiā tibi, vt carēs oīno non esse, ac per hoc vt nunquā incipiens, nunquā desinens, sed æternū. Occurret etiam tibi, vt nullo modo in se habens nisi quod est ipsum esse, ac per hoc vt cum nullo compositum, sed simplicissimū. Occurret etiam, vt nihil habens possibilitatis, quia omne possibile aliquo modo habet aliquid de nō esse: ac per hoc vt summè actualissimum. Occurret vt nihil habens defectibilitatis, ac per hoc vt perfectissimū. Occurret postremò, vt nihil habēs diuersificationis: ac per hoc summè vnum. Esse igitur quod est esse purum, & esse simpliciter, & esse absolutum, est esse primarium, æternū, simplicissimum, actualissimum, perfectissimū, & summè vnum. Et sunt hæc ita certa, q̄ non potest ab intelligente ipsum esse, cogitari horum oppositum, & vnū horū necessariò infert aliud. Nam quia simpliciter est esse, ideò simpliciter primum: quia simpliciter primū, ideò non est ab alio factum, nec à seipso potuit, ergo ęternum. Item quia primū & æternū, ideò nō ex aljs, ergo simplicissimū. Itē quia primū, eternū & simplicissimum, ideò nihil est in eo possibilitatis cum actu permixtum, & ideò actualissimum. Quia primum, æternum, simplicissimum, actualissimum: ideò perfectissimum. Tali omnino nihil deficit, nec aliqua potest fieri additio. Quia primum, æternum, simplicissimū, actualissimum, perfectissimum: ideò summè vnum. Quod enim per omnimodam superabundantiam dicitur, dicitur respectu oīum. Quod ēt simpliciter superabundantia dr̄, impossibile est vt cōueniat nisi vni soli. Vnde si Deus notat esse primariū, æternū, simplicissimū, actualissimū, perfectissimū, impossibile est ipsum cogitari non esse, nec esse nisi vnū solū. Audi igitur Israel, Deut. 6. Deus tuus, Deus vnus est. Si hæc vides in pura mentis simplicitate, aliqualiter perfunderis æternæ lucis illustratiōe. Sed habes vnde lubleueris in admirationem. Nam ipsum esse est primū & nouissimū, est æternum, & præsentissimū, est simplicissimū & maximū, est actualissimū, & immutabilissimum, est perfectissimū & immensum, est summè vnū & tñ oīmodum. Si hæc pura mente miraris, maiore luce perfunderis, dū vlterius vides, quia ideò est nouissimū, quia primū. Quia enim est primū, oīa operatur propter seipsum: & ideò necesse est q̄ sit finis vltimus, initiū & consummatio, α Deus præsens est oibus. & ω. Ideò est præsentissimū, quia æternū. Quia. n. æternum non finitur ab alio, nec deficit à seipso, nec decurrit ab vno in aliud, ergo nec habet præteritū, nec futurū, sed esse pūs tantum. Ideò maximū, quia simplicissimum. Quia. n. simplicissimū in essentia, ideò maximū in virtute, quia virtus quāto plus est vnita, tanto plus est īfinita. Ideò immutabilissimū, quia actualissimū. Quia n. actualissimum est, ideò est actus purus. Et quod tale Immutabilis. est, nihil noui acquirit, nihil habitum perdit, ac per hoc non potest mutari. Ideò immensum, quia perfectissimū. Quia. n. perfectissimum, ideò nihil potest cogitari vltra ipsum melius, nobilius, nec dignius, ac per hoc nihil maius, & oē tale est immensum. Ideò oīmodū, quia summè vnum. Quia. n. summè vnum, ideò est oīs multitudinis vniuersale principiū. Ac per hoc ipsum est vniuersalis oīum causa efficiens, exemplans & terminans, Maior oībus. sicut causa essendi, rō intelligendi, & ordo viuendi. Est igitur oīmodum non sicut oium essentia, sed sicut cūctarum essentiarum superexcellētissima & vniuersalissima & sufficientissima causa. Cuius virtus, q̄ summè vnita in essentia, ideò summè infinitissima, & multiplicissima in efficacia. Rursus reuertētes dicamus, q̄ igitur esse purissimū & absolutum, quod est simpliciter esse, est primarium & nouissimū, ideò est oīum origo & finis consummans. Quia æternum & præsentissimum, ideò oēs durationes ambit & ītrat, quasi simul existēs earum cētrum & circunferētia. Quia simplicissimum & maximum, ideò totum intra oīa, & totum extra oīa, ac per hoc est sphæra intelligibilis, cuius cēsphæra cuius centrū est ubiq;, & circūferentia nusquā. trum est vbiq; & circunferētia nusquā. Quia actualissimum, & immutabilissimū, ideò stabile manēs, moueri dat vniuersa. Quia perfectissimū, & immensum, ideò est intra oīa, nō inclusum, extra oīa, non exclusum, supra oīa, nō elatū, infra oīa, nō prostratū. Quia verò est summè vnū & oīmodum, ideo est oīa in oībus: quāuis oīa sint multa, & ipsum nō sit nisi vnū, & hoc quia per simplicissimā vnitatē, & serenissimā veritatē, fyncerissimā bonitatē, est in eo oīs virtuositas, oīs exēplaritas, & oīs cōicabilitas, ac per hoc ex ipso, & per ipsum, & in ipso

Universidad de Deusto
Biblioteca

sunt oīa. Et hoc quia oīpotens, omniſciens, & omnimodè bonum, quod perfectè videre eſt eſſe beatum, ſicut dictum eſt Moyſi. Ego oſtēdam tibi omne bonū.

De ſpeculatione beatiſſimæ Trinitatis in eius nomine quod eſt bonum. Cap. 6.

Summum bonū cogitari non potest ſine emanatione perſonarum.

POſt conſiderationem eſſentialium, eleuandus eſt oculus intelligentiæ ad contritionem beatiſſimæ Trinitatis, vt alter cherub iuxta alterū ſtatuatur. Sicut autem viſionis eſſentialium ipſum eſſe eſt principium radicale, & nomen per quod cætera innoteſcunt, ſic contemplationis emanationū, ipſum bonū eſt principalisſimum fundamentū. Vide igitur & attende, qm optimum quod ſimpliciter eſt, quo nihil melius cogitari pōt, & hoc tale ſic eſt, q non poteſt cogitari non eſſe, quia oīnò melius eſt eſſe q nō eſſe, ſic eſt q nō pōt rectè cogitari, quin cogitetur trinum & vnum. Nā bonum dicitur diffuſiuū ſui. Summū igitur bonum ſummè diffuſiuum eſt ſui. Summa aūt diffuſio nō pōt eſſe, niſi ſit actualis & intrinſeca, ſubſtantialis & hypoſtatica, naturalis & voluntaria, liberalis & neceſſaria, indefi ciens & perfecta. Niſi igitur in ſummo bono æternaliter eſſet productio actualis, & conſubſtantialis, & hypoſtaticalis æquè nobilis, ſicut eſt producens per modum generationis, & ſpiratiōis, ita q ſit æternalis principij æternaliter comprincipiantis, ita q eſſet dilectus q condilectus, genitus. ſ. & ſpiratus, hoc eſt pater & filius & ſpūſſanctus, nequaq eſſet ſummū bonum, quia non ſummè ſe diffunderet. Nam diffuſio ex tēpore in creatura, non eſt niſi centralis vel pūctalis reſpectu immenſitatis bonitatis eternæ. Vndè & nō pōt aliqua dif fuſio cogitari maior illa, ea videlicet in qua diffundens communicat alteri totam ſubſtantiā & naturam. Non igitur ſummum bonum eſſet, ſi re vel intellectu illa carere poſſet. ISi igitur potes mentis oculo contueri puritatem bonitatis, quæ eſt actus purus principij charitati uè diligentis amore gratuito, & debito, & ex vtroque permixto, qui eſt diffuſio plenisſima per modum naturæ & voluntatis, quæ eſt diffuſio per modum verbi in quo omnia dicuntur, & per modū doni in quo cætera dona donantur, potes videre per ſummā boni cōicabilitatem, neceſſe eſſe trinitatem patris, & filij, & ſpūſanctī. In quibus neceſſe eſt propter ſummā bonitatē, eſſe ſummā cōmunicabilitatem, & ex ſumma cōicabilitate ſummā conſubſtantialitatē, & ex ſumma conſubſtantialitate ſummam configuralitatē, & ex his ſummā coæqualitatem, ac per hoc ſummam coæternitatē, atq; ex oībus prædictis ſummam cointimitatem, qua vnus eſt in altero neceſſario per ſummā circuminceſſionem, & vnus operatur cum alio, per oīmodā indiuiſionem ſubſtātiæ & virtutis, & operationis, ipſius beatiſſimæ Trinitatis, Sed cū hæc contēplaris, vide ne te exiſtimes cōprehendere incōprehenſibilem, habes n. adhuc in his ſex conditionibus conſiderare, q vehementer in ſtuporem admirationis inducit oculum mētis noſtræ. Nam ibi eſt ſumma communicabilitas cum perſonarum proprietate, ſumma conſubſtantialitas cū hypoſtaſum pluralitate, ſumma configuralitas cū diſcreta perſonalitate, ſumma coæqualitas cum ordine, ſumma coæternitas cum emanatione, ſumma cointimitas cū emiſſione. Quis ad tātorū mirabiliū aſpectū, non conſurgat in admirationē? Sed hæc oīa certiſſimè intelligimus cē in beatiſſima Trinitate, ſi leuamus oculos ad ſuperexcellētiſſimā bonitatem. Si. n. ibi eſt ſumma cōicatio & vera diffuſio, vera eſt ibi origo & vera diſtinctio. Et quia totum cōicatur, non pars, idem ipſum datur quod habetur, & totum. Igitur emanans & producēs, diſtinguūtur proprietatibus, & ſunt eſſentialiter vnū. Quia igitur diſtinguūtur proprietatibus, ideò habēt perſonarum proprietates, & hypoſtaſum pluralitatē, & originis emanationē, & ordinē non poſterioritatis ſed originis, & emiſſionē non localis mutationis, ſed gratuitæ inſpirationis, per rationem auctoritatis producentis, quam habent mittens reſpectu miſſi. Quia verò ſunt vnum ſubſtantialiter, ideò oportet, q ſit vnitas in eſſentia, & forma & dignitate, & æternitate, & exiſtentia, & incircūſcriptibilitate. Dū ergo hæc per ſe ſigillatim cōſideras, habes vnde veritatem contēpleris. Dum hæc adinuicē confers, habes vnde in admirationem altiſsimā ſuſpendaris. Et ideo vt mens tua per admirationem in admirabilē aſcēdat contēplationē, hæc ſimul ſunt conſideranda. Nā & Cherubin hoc deſignant, quæ ſe mutuo aſpiciebant. Nec hoc vacat à myſterio, q reſpiciebāt ſe verſis vultibus in propitiatorium, vt verificetur illud quod dicit Dñs in Ioa. Hęc eſt vita æterna, vt cognoſcant te ſolū verū Deū, & quē miſiſti Ieſum Chr̄um. Nā admirari debemus non ſolū cōditiones Dei eſſentiales & perſonales in ſe, verūetiā per cōparationem ad ſupermirabilē vnionē Dei & hominis in vnitate perſonę Chr̄i. Si. n. cherub es, eſſentialia Dei cōtemplādo, & miraris quia ſimul eſt diuinum eſſe primū & nouiſſimū, eternum & præſentiſſimum, ſimplicisſimū & maximū ſeu incircūſcriptū, totum vbiq; & nuſq; compræhenſum, actualiſsimū & nunq; motum, perfectisſimū & nihil hñs ſuperfluum, nec diminutū, & tñ immenſum & ſine termino infinitū, ſummè vnum & tñ oīmodum, vt oīa in ſe habens, vt oīs virtus, vt omnis veritas, vt oē bonū. Reſpice ad propitiatorium & mirare, q in ipſo principium primū iunctum eſt cum poſtremo, Deus cum hoīe ſexto die formato, æternū iunctum eſt cū homine temporali, in plenitudine temporum de virgine nato, ſimplicisſimū cum ſummo cōpoſito, actualiſsimum cū ſummè paſſo & mortuo, perfectiſsimū & immēſum cum modico ſummè vnum, & oīmodum cum indiuiduo cōpoſito, & à cæteris diſtincto, homine. ſ. Ieſu Chriſto. Si autem cherubes, perſonarum propria contēplando, & miraris cōmunicabilitatem eſſe cum proprietate, & conſubſtantialitatem cum pluralitate, configurabilitatem cum perſonalitate, coæqualitatem cū ordine, æternitatem cū productione, cointimitatem cum emiſſione, quia filius miſſus eſt à patre, & ſpirituſſanctus ab vtroque: qui tamen ſemper eſt cum eis, & nunquam recedit ab eis. Reſpice in propitiatorium & mirare, quia in CHRISTO ſtat perſonalis vnio cum trinitate ſubſtantiarum, & naturarum dualitate: ſtat omnimoda conſenſio cum pluralitate voluntatum, ſtat Dei & hominis compredicatio cum pluralitate proprietatum, ſtat coadoratio cum pluralitate nobilitatum: ſtat coexaltatio ſuper omnia cum pluralitate dignitatum, ſtat condemnatio cum pluralitate poteſtatum. In hac autem conſideratione eſt perfectio illuminationis mētis, dum quaſi in ſexta die videt hominem factum ad imaginem Dei. Si enim imago eſt ſimilitudo expreſſiua, dum mens noſtra contemplatur in CHRISTO filio Dei (qui eſt imago Dei inuiſibilis per naturam) humanitatem noſtram tam mirabiliter exaltatam, tā ineffabiliter vnitam: videndo ſimul in vnum primum & vltimum, ſummum & imum: circunferentiam & centrum, ∝ & ω, cauſatū & cauſam, creatorem & creaturam, librum ſcilicet ſcriptum intus & extrà: iam peruenit ad quandam rem perfectam, vt cum Deo ad perfectionem ſuarum illuminationum, in ſexto gradu quaſi in ſexta die perueniat: nec aliquid iam amplius reſtet niſi dies requiei, in qua per mentis exceſſum requieſcat humanæ mentis perſpicacitas, ab omni opere quod patrarat.

De ex-

De exceſſu mentali & myſtico, in quo rę quies datur intellectui: affectu totaliter in Deum per exceſſum tranſeunte. Cap. 7.

HIs igitur ſex conſiderationibus excurſis, tanquā ſex gradibus throni veri Salomonis, quibus peruenitur ad pacem: vbi verus pacificus in mente pacifica tāquam in interiori Hieroſolyma requieſcit: tanquam etiam ſex alijs cherub, quibus mens veri contemplatiui, plena illuſtratione ſupernæ ſapientiæ valeat ſurſum agi: tanquā etiam ſex diebus primis in quibus mens exercitari habet, vt tādem perueniat ad ſabbatiſmum quietis. Poſtquam mens noſtra contuita eſt Deum extra ſe, per veſtigia & in veſtigijs, intra ſe per imaginem & in imagine: ſupra ſe per diuinæ lucis ſimilitudinem ſuper nos relucentem, & in ipſa luce, ſecundum q poſsibile eſt ſecundum ſtatum viæ & exercitium mentis noſtræ: cum tandē in ſexto gradu ad hoc peruenerit, vt ſpeculetur in principio primo & ſummo & mediatore Dei & hominū Ieſu Chriſto, ea quorum ſimilia in creaturis nullatenus reperiri poſſunt, & quæ omnem perſpicacitatem humani intellectus excedunt, reſtat vt hæc ſpeculando tranſcendat & tranſeat, non ſolum mundum iſtum ſenſibilem, verumetiā ſemetipſam: in quo trāſitu Chriſtus eſt via & oſtium, Chriſtus eſt ſcala & vehiculum, tanquam propitiatorium ſuper arcam Dei collocatum: & ſacramentum à ſæculis abſconditum. Ad quod propitiatoriū qui aſpicit, plena converſione vultus aſpiciēdo ad eum in cruce ſuſpenſum: per fidem, ſpem, & charitatem, deuotionem, admirationem, exultationem, appreciationem, laudem & iubilationē: paſcha, hoc eſt tranſitum cum eo facit: vt per virgam crucis trāſeat mare rubrum, ab Aegypto intrans deſertum: vbi guſtet manna abſconditum, & cum Chriſto requieſcat in tumulo, quaſi exterius mortuus, ſentiens tamen quantum poſsibile eſt ſecundum ſtatum vię, quod in cruce dictum eſt latroni cohærenti Chriſto. Hodie mecum eris in paradiſo. Quod etiam oſtenſum eſt beato Franciſco, cum in exceſſu contemplationis in monte excelſo (vbi quę ſcripta ſunt mente tractaui) apparuit Seraph, ſex alarum in cruce confixus: vt ibidem à ſocio eius (qui tūc cum eo fuit) ego & plures alij audiuimus, vbi in Deum trāſijt per contēplationis exceſſum: & poſitus eſt in exēplum perfectæ contēplationis, ſicut prius fuerat actionis: tāquam alter Iacob mutatus in Iſrael, vt omnes viros verè ſpirituales Deus per eū imitaret ad huiuſmodi tranſitū, & mentis exceſſum, magis exemplo q̄ verbo. In hoc autem tranſitu ſi ſit perfectus, oportet q re linquantur oēs intellectuales operationes, & apex affectus totus tranſferatur & trāsformetur in Deum. Hoc aūt eſt myſticum & ſecretiſsimum, quod nemo nouit niſi qui accipit: nec accipit niſi qui deſiderat, nec deſiderat niſi quem ignis Spiritusſancti medullitùs inflammat, quem Chriſtus miſit in terram. Et ideò dicit Apoſtolus, hanc myſticam ſapientiam eſſe per Spiritumſanctum reuelatam. Q m igitur ad hoc nil poteſt natura, modicum poteſt induſtria, parum eſt dandū inquiſitioni, & multum vnctioni: parum dādum eſt linguę, & plurimum internæ lætitiæ: parum dandum eſt verbo & ſcripto, & totum Dei dono. ſ. Spiritusſancto: parum aut nihil dandum eſt creaturæ, & totum creatrici eſſentię: patri & filio & ſpirituſanctо: dicendo cū Dionyſio ad Deum Trinitatem. Trinitas ſupereſſentialis, & ſuperdeus & ſuperoptime chriſtianorum inſpector theoſophiæ: dirige nos in myſticorum eloquiorum ſuperincognitum, & ſuperlucentem, & ſuperſublimiſsimum verticem: vbi noua, & abſoluta, & inconuerſibilia, & incōmutabilia, theologiæ myſteria: ſecundū ſuperlucentem abſconditum occultè docentis ſilentij caliginē, in obſcuriſsimo quod eſt ſupermanifeſtiſsimū ſuperſplendentē, & in qua oē relucet, & inuiſibiliū ſuperbeatorum ſplendoribus, ſuperimplentem inuiſibiles intellectus. Hoc ad Deum. Ad amicum aūtē cui hęc ſcribuntur dicatur cum eodem. Tu autem ō amice cit ca myſticas viſiones corroborato itinere, & ſenſus deſere, & intellectuales operationes & ſenſibilia & inuiſibilia: & omne non ens & ens, & ad vnitatem (vt poſſibile eſt) inſcius reſtituere ipſius qui eſt ſuper oēm eſſentiam & ſcientiam, etenim te ipſo & oībus immenſurabili & abſoluto puræ mētis exceſſu, ad ſupereſſentialem diuinarum tenebrarum radiū, oīa deſerēs, & ab oībus abſolutus aſcendas. Si aūt quæris qūo hæc fiant? interroga gratiam, non doctrinā, deſiderium, nó intellectum, gemitū orationis, non ſtudium lectionis, ſponſum, non magiſtrū Deum, non hominē caliginē, non claritatem, non lucē, ſed ignē totaliter inflammantē, & in Deum exceſſiuis vnctionibus, & ardētiſsimis affectionibus transferentem. Qui quidē ignis Deus eſt, & huius caminus eſt in Hieroſalē, & Chr̄us homo hūc accendit in feruore ſuę ardentiſsimę paſſionis, quem ſolus ille verè percipit, qui dicit. Suſpendium elegit anima mea, & mortem oſſa mea. Quā mortē qui diligit, videre poteſt Deum, quia indubitanter verum eſt. Nō videbit me homo, & viuet. Moriamur ergo, & ingrediamur in caliginem, imponamus ſilentium ſolicitudinibus, concupiſcentijs, & phantaſmatibus, tranſeamus cū Chriſto crucifixo ex hoc mundo ad patrē, vt oſtēſo nobis patre, dicamus cū Philippo, Sufficit nobis. Audiamus cū Paulo. Sufficit tibi gratia mea. Exultemus cū Dauid, dicentes. Defecit caro mea & cor meum, Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum. Benedictus Dominus in ęternum, & dicat omnis populus, fiat fiat.

Iob. 7.
Exo. 33.
Ioan. 14.
2. Cor. 12.
Pſal. 72.

SERAPHICI DOCTORIS S. BONAVENTVRAE.

In paruum bonum quod alias incendium Amoris dicitur.

Vel regimen conſcientiæ, vel fons vitæ vel itinerarium in ſeipſum.

PROLOGVS.

VIGILANS verò, animā meam tanq̄ frigiditate tenebratam calescere conor, quā in deuotione deſertā ſcio incendi, & ingēti nimirū deſiderio ſuper terriginas eleuari. Non. n. in ocio aduenit mihi affluentia amoris æterni, neq; dū corporaliter fuerā nimis aggrauatus: & fatigatus præ itinere ardorem ipſum ſpālē potui ſentire, aut etiā immoderatè occupatus ſolatijs vel cuidā vltimæ diſpōni deditus: immò me in talibus refrigeſcere depræhendi, donec iterū poſtpoſitis oībus quibus exterius poſſem detineri, ſolūmodo ſaluatoris aſpectibus aſsiſtere contenderem, in internisq; odoribus immorare. Iſtū ergo librum offero intuendū non philoſophis, non mundi ſapientibus, non magnis theologis iſtinitis qōnibus implicatis, ſed rudibus & indoctis, magis Deum diligere, quā multa ſcire conantibus. Nō. n. diſputando, ſed agendo ſcietur ars amandi. Arbitror aūté ea quæ hic continentur, ab iſtis quæſtionarijs, & in oī ſciētia ſummis, ſed in amore Chriſti inferioribus non

Universidad de Deusto
Biblioteca

nō posse ītelligi: vnde nec eis scribere decreui, nisi post positis, & oblitis cunctis quæ ad mundū pertinent, solis conditoris inardescant desiderijs mancipati. Primò quidem vt oém terrenam dignitatem fugiant, omnem ostentationem scientiæ & vanā gloriam odiant: ac demum paupertati altissimæ se conformantes, orādo, & meditando, diuinæ dilectioni iugiter assistāt. Sic nimirum apparebit eis in interius igniculus quidem virtutis increatæ, & componens cor eorum ad capiendum calorem, quo cuncta caligo consumetur: eleuabit eos in ardorem amabilem & amænissimum, vt temporalia transcendant, & thronum teneant in termino tranquillitatis. Quò enim scientiores sunt, eò aptiores sunt vel essent ad amādum, si verè spernerent seipsos, & ab alijs sperni gauderent. Proinde quia hic vniuersos exercito ad amorem, amorisq; superferuidum ac supernaturalem affectum: vtrumq; ostendere conabor, Istius libri titulus, incendium amoris dicatur.

De triplici modo se exercendi circa triplicem viam sapientiæ: & primò de meditatione. Particula prima.

Prou.22. ECce descripsi eam tibi tripliciter, ait sapiens. Cum omnis sciētia debeat gerere Trinitātis insigne, præcipuè illa scientia quę in sacra scriptura docetur, debet in se representare vestigiū Trinitatis. Propter hoc sapiens eam tibi tripliciter descripsisse dicit, propter triplicem ipsius intellectum spiritualem, moralem. s. allegoricū, & anagogicum. Hic autem triplex intellectus respondet triplici actui hierarchico: s. purgationi, illuminationi, & perfectioni. Purgatio autem ad pacē ducit. Illuminatio ad veritatem. Perfectio ad charitatem. Quibus perfectè adeptis, anima beatificatur, & secundū hoc q̄ circa hæc versatur, suscipit mereti incremētum. In horum igitur trium cognitione, dependet sciētia totius theologiæ, & meritum vitæ æternæ. Sciendū ergo est, q̄ triplex est modus exercendi se circa hanc triplicem viam. s. legendo, meditādo, & orando. Lectio est diffusior: meditatio est breuior: oratio est compendiosior. Lectio. n. huius triplicis viæ totam continet sacram scripturam, immò ferè omnem sanam doctrinā, sicut ostensum est suprà, in tractato de reductione omnium artium ad theologiam. Quidam alius liber habet sic. Sciendum igitur, q̄ triplex est modus exercendi se circa hanc triplicem viam, s. meditando, orando, & cō templando. Primò meditationis formam breuiter libeat intueri. Sciendum ergo, q̄ tria sunt in nobis, secūdum quorum vsum in hac triplici via exercemur: s. Stimulus conscientiæ, radius intelligentiæ, & igniculus sapientię. Si ergo vis purgari, verte ad conscientiæ stimulum. Si illuminari, ad intelligentię radium. Si perfici, ad sapientiæ igniculum. secundum cōsilium beati Dionysij ad Titū: vbi eum hortatur dicens. Verte te (inquit) ad radium, &c. Ad stimulum conscientię debet homo exercere se ipsum, hoc modo meditando in via purgatiua: s. vt primò seipsum exasperet, Secundò exacuat, Tertiò dirigat. Nā exasperandus est recordatione peccati, exacuendus circunspectione sui, & retificādus cōsideratione boni. Peccati autem recordatio debet esse in hunc modum. Vt arguat se animus, de multiplici negligentia, cōcupiscentia, & nequitia. Fere enim omnia peccata & mala nostra, siue contracta, siue acta: reduci possunt ad hæc tria. Circa negligentiam autem attēde, q̄ primò debet recogitare homo, si in se fuerit negligētia cordis custodiendi, temporis expendēdi, & finis intendendi. Hæc. n. tria sunt ab omnibus summa cū diligentia obseruanda: s. vt cor benè custodiatur, tēpus vtiliter expendatur, & finis debitus in oī opere prefigatur. Secūdò debet homo cogitare si negligens fuerit in ora tione, in lectione, & in boni operis executione. In his tribus debet vnusquisq; diligenter ac solicitè se exercere, & excolere, vt possit fructum bonum dare in tēpore suo: eo q̄ vnum horum sine altero nequaquàm sufficiat. Tertiò debet cogitare solicitè, si negligēs fuerit ad pœnitendum, ad resistendum & ad proficiendū. Debet enim vnusquisq; cum summa diligentia deflere culpam commissam. Repellere tentationem diabolicam, Proficere de vna virtute in aliam, vt sic possit peruenire ad terram promissam. Circa concupiscentiā autem debet cogitare homo, si in eo viuat concupiscētia voluptatis, curiositatis, & vanitatis, quę sunt radices totius mali. Primò igitur recogitanda est concupiscentia voluptatis, quæ tunc in homine viuit, si fuerit in eo appetitus dulcium, molliū, & carnaliū. Hoc est si homo quęrat cibaria saporosa, vestimēta delitiosa, & oblectamenta luxuriosa. Quæ omnia non solum reprehensibile est appetere cum consensu, sed etiam debet homo respuere primo motu. Secundò recogitanda est concupiscentia curiositatis, si viuat vel vixerit in homine. Hoc autem deprehenditur, cum quis appetit scire occulta, videre pulcra, & habere chara. In omnibus his est vitium auaritiæ q̄ curriositatis. Multum reprehensibile est hoc in homine. Tertiò recogitanda est concupiscentia vanitatis, quæ tunc viuit in homine, si in eo fuerit appetitus fauoris, laudis, & honoris. Quæ omnia vana sunt, & hominem vanum reddunt: & ita fugienda sunt sicut concupiscentia mulierum. Et de omni tali debet conscientia arguere cor humanum. Circa nequitiā autē debet cogitare homo si in se vigeat, vel aliquando viguerit iracundia, inuidia, & acedia. Quæ faciunt hominem nequam. Primò cogitanda est iracundiæ nequitia, quæ consistit in animo, in signo, & in verbo, vel in corde, in facie, & in clamore, vel in affectu, afflatu, & effectu. Secundò recogitanda est nequitia inuidiæ, quæ in aliena prsoperitate tabescit, in aliena aduersitate hilarescit, & in aliena mendicitate retrigescit. Tertiò recogitanda est nequitia acediæ, ex qua oriuntur suspiciones malæ, cogitationes blasphemæ, & detractiones malignæ. Omnis enim talis nequitia admodum detestanda est. Ex hac trifaria recordatione tripli cata, debet exasperari stimulus cōscię, & amaricari animus: vt possit homo consequi salutē. Viso qualiter exasperari debeat stimulus conscięti in recordatione peccati, videndum est qualiter sit exacuendus stimulus in circumspectione sui. Tria autem debet homo circa se circumspicere: scilicet, diem mortis imminentem, sanguinem Christi recentem, & faciem iudicis præsentē. In his tribus acuitur stimulus conscientiæ contra omne malum. Primò nanq; acuitur dum cōsiderat homo diem mortis, quia est indeterminabilis, inæuitabilis, & irreuocabilis. Quem si diligenter inspiciat, diligentissimè laborabit, vt dum tempus habet purgetur ab omni negligentia, & concupiscentia, & nequitia. Quis. n. moraretur in culpa, qui non est certus de die crastina? Secundò acuitur dum considerat homo sanguinē Christi effusum pro humano corde excitando, pro eodem abluendo, & pro ipso molificādo. Vel effusum pro humana immūditia mundificāda, pro humana morte viuificanda, & pro humana ariditate fœcundanda. Quis enim tam hebes, ut permittat in se regnare culpam negligentiæ, concupiscentiæ, uel nequitiæ, qui cogitat se persusum illo precioso sanguine. Tertiò acuitur dum considerat homo faciem iudicis, quæ est infallibilis, inflexibilis, & infugibilis. Nullus enim potest aliquo modo fallere eius sapientiam. Flectere iustitiam. Effugere uindictam. Quia ergo nullum bonum irremuneratū, nullum malum impunitum: quis non acuetur ex hac consideratione contra omne malum? Post hæc videndum est, quomodo stimulus conscientię sit rectificādus

dus in considerationis boni. Tria autem sunt bona meditanda in quorum acquisitione rectificatur stimulus conscientiæ, scilicet, strennuitas contra negligentiam, seueritas contra concupiscentiam, & benignitas contra nequitiam. His enim tribus habitis, fit conscientia bona, munda, & recta. Et hoc est quod dicitur in Michæ. Iudicabo tibi homo quid sit bonum, & quid Dominus requirat à te. Vtique facere inditium, & diligere misericordiā, & sollicitū ambulare cū deo tuo. In quibus verbis tāguntur illa tria prędicta. Similiter & Dominus hæc eadem Luca di. Sint lumbi vestri præcincti. Primò igitur inchoandum est à strennuitates, quæ viam præbet alijs, Licet autem eam sic describere. Strēnuitas est quidam vigor animi, excutiens omnem negligentiam, & disponens animam ad faciendum bona opera. Vigilanter, confidenter, eleganter. Hæc est quæ viam præbet ad omnia bona sequēta. Secundò sequitur sæueritas, quæ est quidam vigor animi restringens omnem concupiscētiam, & habilitās animam: ac feruentem reddēs eam ad amorem asperitatis, paupertatis, & vilitatis. Tertiò sequitur benignitas, quæ est quidam dulcor animæ, excludens omnem nequitiam, & habilitans animam, ad beneuolentiam, tolerantiam, & ad internam lætitiam. Et hic est terminus purgationis secundum viam meditationis. Nam omnis conscięti munda, lęta est, & iucunda. Qui igitur vult purgari, vertat se modo prædicto ad stimulum conscientiæ. In prędicta tamen exercitatione àquolibet pręmissorum potest inchoari nostra meditatio. Transeūdem est etiam ab vno in aliud, & tandiu immorandum, quoſq; tranquillitas & serenitas acquiratur & percipiatur, ex qua oritur spiritualis iucunditas. Qua adepta, promptus est animus vt sursum tendat. Incipit ergo via ista à stimulo conscientiæ, & terminatur in affectum spiritualis lętitiæ, exercetur in dolore, & consummatur in amore.

De via illuminatiua. Cap. 2.

SEcundò loco post viam purgatiuam, sequitur illuminatiua. In qua se debet homo exercere ad radiū intelligentiæ, hoc ordine. Nam radius intelligentiæ est primò protendendus ad mala dimissa. Secundò dilatandus, ad beneficia commissa. Tertiò reflectēdus, ad præmia promissa. Protenditur autem radius intelligentiæ ad mala dimissa, dum solicitè pensantur mala quæ Dominus indulsit; quæ tot sunt, quot sunt peccata quæ commisimus, & tam magna, quantis eramus malis astricti, & quantis bonis priuati. Et hæc meditatio satis patet ex præcedenti. Nec hoc solum attendendū est, quanta mala commisimus, sed etiam considerandum est, in quanta mala incidissemus, si Dominus permisisset. Et cū hęc diligenter pensantur, per radiū intelligentiæ tenebræ nostræ illuminantur. Et talis illuminatio cōiuncta debet esse gratitudini affectionis, alioquin non est illuminatio cœlestis, ad cuius splēdorem videmus sequi calorem. Vnde gratiæ hic agendæ sunt pro dimissione malorum commissorum, vel possibilium committi, infirmitate, necessitate, & voluntatis peruersitate. Secundò vidēdum est, qualiter iste radius intelligentię dilatetur in consideratione beneficiorum commissorum, quæ quidē sunt in triplici genere. Quædam enim spectant ad complementum naturæ, quædam ad adiutorium gratiæ, & quædam ad donum superabundantiæ. Ad complementum naturæ spectat, quod dedit Deus ex parte corporis, scilicet, membrorum integritatem, complexionis sanitatem, & sextus nobilitatem: ex parte sensus, visum perspicuum dedit, Auditum acutum, & sermonem discretum: ex parte animæ, ingenium clarum, iudicium rectum, & animū bonum dedit. Ad adiutorium autem gratiæ spectat primò, q̄ dedit gratiam baptismalem, qua deletur culpa, restituitur innocentia, & confertur iustitia. Et per hoc dignum facit vita æterna. Secundò, q̄ dedit gratiā pœnitentialem quantum ad animi voluntatem, temporis opportunitatem, & religionis sublimitatem. Tertiò q̄ dedit gratiam sacerdotalem, per quam fecit dispēsatores doctrinæ, dispensatores indulgentiæ, & dispēsatores eucharistiæ. In quibus omnibus secundum plus & minus dispensantur verba vitæ. Ad donum autem superabundantiæ spectat, q̄ primò dedit totum mundū, scilicet, inferiora ad obsequium, paria ad meritum, & superiora ad patrocinium. Secūdò dedit filium suum, & hoc in fratrem & amicum, in precium nostrum, & in cibum quotidianum. Primum in incarnatione, secūdum in passione, & tertium in altaris consecratione. Tertiò dedit Spiritum sanctum: & hoc in signaculum acceptationis, in priuilegium adoptionis, & in anulum desponsationis. Et per hoc fecit animam christianam, verè suam amicam, filiam, & spōsam. Hæc omnia sunt mira, & ineffabilia: & in eorum meditatione ad modū sponsæ anima debet esse Deo grata. Tertiò circa viam illuminatiuam, videndum est qualiter iste radius intelligentiæ per meditationem est reflectendus: vt ad fontem totius boni reuertatur, recogitando præmia promissa. Considerandum est ergo solicitè, & frequenter pensandum: q̄ Deus qui non mentitur: credentibus diligentibus se promisit veraciter amotionem omnium malorum: associationem omnium sanctorum, & impletionem omnium desideriorum in seipso, qui origo est & finis omnium bonorum. Qui est tantum bonū, q̄ excedit omnem petitionem, omnem desiderij dilatationem, & omnem æstimationem. Et nos tanto bono dignos reputat, si diligimus & appetimus eum super omnia, & propter se: & ideo cum omni desiderio & affectu ac benuolētia, debemus in ipsum tendere.

De via unitiua & perfectiua. Cap. 3.

POstremò sequitur, qualiter nos exercere debemus ad igniculum sapientiæ. Hoc autem faciendum est hoc ordine. Quia iste igniculus sapientiæ sollicitè ac diligenter est primò congregandus, secundò inflāmandus, & tertiò subleuādus. Congregatur autem, per reductionē affectionis ab omni amore creaturæ. Ad cuius amorē reuocari debet affectio. Quoniā amor creaturæ non proficit, & si proficit non reficit, & si reficit, non sufficit. Ideo omnis amor talis ab affectu debet omnino elongari. Secundò inflamandus est igniculus iste, & hoc ex conuersione affectionis super amorem sponsi. Et hoc quidem fit, vel comparādo ipsum amorem ad seipsum, vel ad effectum supernorum ciuiū, vel ad ipsum sponsum. Tunc autem hoc fit quādo attendit, q̄ per hunc amorem potest in nobis suppleri omnis indigentia, & quòd per amorem est in beatis omnis boni abundātia, & quòd per amorem habetur ipsius summi desiderabilis præsentia. Hæc. n. sunt, quæ affectum inflāmant. Tertiò subleuandus est igniculus iste, & hoc supra omne sensibile, imaginabile, & intelligibile, hoc ordine, vt homo immediatè de ipso quem perfectè optat diligere: primò meditādo discat, quòd ille quem diligit, non est visibilis, audibilis, nec odorabilis. Immo totus gustabilis, tangibilis, aut sensibilis, & desiderabilis. Secundò cogitet, quòd ille quem diligendo quærit, non est terminabilis, figurabilis, numerabilis, circunscriptibilis, commutabilis, aut imaginabilis, sed totus desiderabilis. Tertiò cogitet, quòd ille quem diligit, non est demonstrabilis, diffinibilis, opinabilis, æstimabilis, inuestigabilis, aut intelligibilis, sed totus desiderabilis. Ex his autem liquidè patet, qualiter ad sapientiam sacræ scripturæ peruenire potest, meditando

Universidad de Deusto
Biblioteca

ditādo scilicet,circa viam purgatiuam, illuminatiuam, & perfectiuam. Et non solum sacræ scripturæ contenētia,immò omnis meditatio nostra debet versari circa ista. Nam omnis meditatio sapientis, aut est circa opera humana, cogitando scilicet quid homo fecerit, & quid debeat facere,& quę sit ratio mouens: Aut circa opera diuina,cogitando scilicet quanta Deus homini commiserit, quòd omnia fecit propter hominem, quanta dimiserit,& quāta repromiserit, & inhoc clauduntur opera creationis, reparationis, & glorificationis. Aut circa vtrorumque principia, quæ scilicet sunt Deus & anima,qualiter hæc ad inuicem sunt copulanda. Et in hoc debet stare omnis meditatio nostra,quia est finis omnis cognitionis,& operationis,& est sapiētia vera, in qua est cognitio per veram experientiam. In huiusmodi autem meditatione, tota anima nostra debet esse intenta secundum vires suas', scilicet secundum rationem,& synderesim, conscientiam & voluntatem. Nam in huiusmodi meditatione, ratio percunctando affert propositionem, synderesis sententiando profert diffinitionem, conscientia testificando infert conclusionem, & voluntas præeligēdo defert solutionem. Verbi gratia. Si quis velit meditari circa viam purgatiuam,debet ratio quærere, quid debeat fieri de homine,qui templum Dei violauit: Synderesis respōdet,quòd aut debet disperdi, aut lamentis pœnitentiæ purgari: Conscientia assumit. Tu es ille,ergo vel oportet te damnari, aut stimulis pœnitentiæ affligi. Deinde voluntas præeligit, scilicet quòd recusat damnationem ęternam,& assumit voluntariè pœnitentię lamēta. Iuxta hunc modum in vijs alijs incedendum est.

Sequitur de oratione quomodo per eam veniatur ad sapientiam sacræ scripturæ. Particula 2.

POstquàm diximus qualiter ad sapientiam veram peruenitur,legendo & meditando,videndum est nunc,qualiter ad ipsam peruenitur orando. Sciendum autē est,ꝙ in oratione sunt tres gradus, siue partes ipsam perficientes: quorum primus est, deploratio miseriæ: secundus,imploratio misericordiæ: & tertius, exhibitio latriæ. Latriæ autem cultum Deo exhibere non possumus,nisi ab eo gratiam consequamur. Misericordiam verò Dei ad dandam gratiam nō possumus inflectere, nisi per deplorationem & expositionem nostræ miseriæ,& indigentiæ. Nam omnis perfecta oratio,debet habere istas tres partes. Non enim sufficit vna sine altera, nec perducit ad metam perfectam, & ideo hæc tria sunt semper iungēda. Deploratio autem miseriæ circa quamcunq; miseriam fit, siue pro perpetratione culpæ: siue pro amissione gratię, siue pro dilatione gloriæ: hæc tria debet habere scilicet dolorem', pudorem,& timorem. Dolorem propter damnum, siue incommodum. Pudorem propter opprobrium siue in honestum. Timorem propter periculum siue reatū. Ex memoria enim præteritorum oritur dolor, dum recordatur. Quid omisit, quia præcepta iustitiæ. Quid commisit, quia prohibita culpæ. Quid amisit, quia gratuita vitæ. Ex intelligentia præsentium oritur pudor, dum attendit. Vbi sit, quia longè in imo, quæ fuerat propè in summo. Qualis sit, quia fęda in luto, quæ fuerat pulchra imago. Quæ sit, quia ancilla, quæ fuerat libera. Ex prouidentia futurorum oritur timor, dū precogitat. Quò tendat, quia ad inferos properat gressus eius. Quid occurrat, quia iudicium ineuitabile, iustum tamen. Quid assequatur, quia stipendium mortis æternæ. Imploratio autem misericordię circa quamcunque gratiam inuocetur, debet esse. Cum affluentia desiderij, quod habemus à spiritusancto, qui postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Cū fiducia spei, quam habemus à CHRISTO, quia mortuus est pro nobis omnibus. Cum diligentia implorandi subsidij, quod quærimus à sanctis omnibus. Quando enim hæc tria concurrunt, tunc imploratur efficaciter diuina misericordia. Affluētiam desiderij habemus à spiritusancto, quia per ipsum sumus à patre in filio prędestinati ęternaliter, per ipsum sumus renati in baptismo spiritualiter: & quia per ipsum sumus congregati in Ecclesia vnanimiter. Cōfidentiam spei habemus à CHRISTO Domino, quia pro nobis obtulit se in cruce in terra, quia pro nobis offertur à matre Ecclesia in sacramento altaris, in sui memoriam: & quia pro nobis apparet vultui patris in cœlo in gloria'. Diligentiam implorandi subsidij à sanctorum cōsortio, habemus ab angelorum ministrantium patrocinijs, à beatorum triumphātium suffragijs, & à iustorum militātium meritis. Exhibitio autem latriæ ex quacunq; gratia Deus colatur, debet habere tria. Primò enim ob gratiam impetrandam, debet cor nostrum incuruari ad Dei reuerētiam, & adorationem. Secundò debet dilatari ad beneuolētiam, & gratiarum actionem. Tertiò debet eleuari ad complacentiam, & mutuam allocutionem, quæ est sponsi & sponsæ, quam docet spiritussanctus in canticis. In qua si recto ordine fiat, mira est exultatio & iubilatio: ita vt ducatur homo in excessum, & faciat animam dicere. Bonum est nos hic esse. Et hic debet oratio nostra terminari. Nec ante debet homo desistere, donec ingrediatur in locum tabernaculi admirabilis, vsque ad domū Dei: vbi in voce exultationis est sonus epulantis. Vt autem incurueris ad reuerentiā, admirare immensitatem diuinam, & intuere modicitatem tuā. Vt dilateris ad beneuolentiam, attende benignitatem diuinam, & vide indignitatem tuam. Vt eleueris ad cōplacentiam, recogita charitatem diuinam, & considera tepiditatem tuam: vt ex huius collatione peruenias in excessum mentis. Sciendum autem, ꝙ reuerentiam debemus exhibere Deo, tripliciter. Primò tanquam patri, à quo formati, reformati, & educati. Secundò tanquam patri à quo eruti de ore inimici, redēpti de carcere inferni, & cōducti in vineam Domini pro munere Paradisi. Tertiò debemus exhibere Deo reuerentiam, tāquàm iudici: coram quo acculati, accusat enim clamor conscientiæ: coram quo conuicti, conuincit. n. euidentia vitæ: & coram quo confessi, confitetur. n. aspectus diuinæ sapientiæ, vnde contra nos de iure debeat sententia proferri. Et prima quidem reuerentia debet esse magna, secunda maior, tertia maxima. Vnde prima est ad modum inclinationis, secūda ad modum genuflexiōis, & tertia ad modū prostrationis. In prima nos subijcimus, in secunda nos deijcimus, in tertia nos abijcimus. In prima reputamus nos paruos; in secunda minimos, in tertia verò nullos. Benenolentiam autem debemus similr modo Deo tripliciter exhibere: scilicet magnam, maiorem, & maximam magnam consideratione infirmitatis nostræ; maiorem consideratione magnitudinis gratiæ suæ; & maximam, consideratione immensitatis misericordiæ suæ: & magnam pro commissis, maiorem pro dimissis, & maximam pro promissis. Vel magnam pro complementis naturæ, maiorem pro indumentis gratiæ, maximam pro donis superrogantiæ, prima cor extenditur, in secūda apertitur, vt in Can. dicitur. Aperi mihi soror mea & in tertia effunditur. Vt in thre. dicitur. Effunde super aquam cor tuum ante conspectū Domini. Complacentiam autem triplici modo debemus Deo exhibere toto cordem. Primò vt sic coaptetur cōplacentia nostra ad Deū, vt vnicuiq; placeat, quòd solus Deus placeat sibi. Secūdò vt ei hoc placeat, quòd ipse placeat ad soli Deo.

Tertiò

Tertiò vt ei hoc placeat, quòd in hac complacentia cæteri communicent. In prima est magna, in secunda maior, & in tertia maxima. In prima est amor gratuitus, in secūda est amor debitus, & in tertia est amor ex vtroque permixtus. In prima crucifigitur mundus homini, in secunda crucifigitur homo mundo, & in tertia crucifigitur homo pro mundo. vt pro omnibus velit homo mori, vt & ipsi placeant Deo. Et hic est gradus, & status perfectæ charitatis, ante cuius assecutionem nemo debet se æstimare perfectum. Tunc autem hanc perfectionem homo assequitur, quando cor suum inuenit non solum voluntarium, sed etiam auidissimum ad moriendum pro salute proximorum. secundum, quòd Apostolus dicebat: Libentissimè impendar, & superimpendar ego ipse pro animabus vestris. Ad hanc perfectam dilectionem proximi non peruenitur, nisi prius perueniatur ad perfectam dilectionem Dei, propter quem diligitur proximus, qui non est diligendus nisi propter Deum. Et propterea ad intelligendam perfectionem in dilectione Dei, sciēdum est, quòd sex sunt gradus, quibus paulatim & ordinatè proceditur, vt ad perfectionem peruenitur. Quorum primus est suauitas, secundus auiditas, tertius saturitas, quartus ebrietas quintus securitas, sextus trāquillitas. Primus itaque gradus est suauitas, vt homo addiscat gustare quàm suauis est Dominus. Et hoc quidem fit vacando, & sabbatizando ei per sanctas meditationes, secundum quod dicitur in Psa. Reliquię cogitationis diem festum agent tibi. Quod quidem fit, quando meditationes circa amorem Dei, suauitatem pariunt in corde. Secundus gradus est auiditas, quando. si anima assuefieri cœperit circa'illam suauitatem: & nascitur in ea tanta esuries, vt nihil eam possit reficere, nisi eum quem amat possederit perfectè. Quod quia non potest in præsenti attingere, quia ad huc longè est: continuè excedit & egredietur extrà per amorem extaticum, clamans & dicens illud beati Iob. Suspendium elegit anima mea, & mortem ossa mea. Et illud Psalm. Quemadmodum desiderat ceruus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus. Tertius gradus est saturitas, quæ oritur ex ipsa auiditate. Qui enim vehementissimè Deum desiderat, & sursum fertur, iam omne quod deorsum videt, vertitur ei in fastidium. Vnde quasi saturatus, non potest refectionem inuenire in aliquo, citra ipsum dilectum. Et sicut saturatus si cibum sumat, incurrit potius abominationem quàm refectionem, sic in hoc gradu charitas facit circa omne creatum: vnde dicit sapiens. Anima saturata calcabit fauum. Quartus gradus est ebrietas, quæ oritur ex saturitate. Ebrietas autem in hoc consistit, quòd quis tanto amore diligat Deum, vt iam non solum fastidiat solatium terrenum, sed etiam dilecte ur & quærat tormentum pro solatio: & amore illius quem diligit, delectetur in pœnis, opprobrijs, & flagellis cum Apostolo. Vnde sicut ebrius seipsum denudat sine pudore, & sustinet plagas sine dolore: sic in isto intelligendum est. Vnde. Ibant Apostoli gaudentes à conspectu concilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati. Quintus gradus est securitas, quæ oritur ex ebrietate. Ex hoc enim quòd anima sentit se tantum amare Deum, quòd libēter sustinet propter ipsum omne damnum & omne opprobrium: iam foras mittitur timor, & tantum concipit animam spē de adiutorio Dei, vt nullo modo existimet se posse separari ab eo. In hoc gradu erat Apostolus cum dicebat. Quis nos separabit à charitate CHRISTI? &c. Certus sum enim, quia neque mors neq; vita, &c. poterit nos sperare à charitate Dei; quæ est in CHRISTO IESV Domino nostro. Sextus gradus est vera & plena tranquillitas, per quam est tā-

ta pax & requies in anima, vt quodammodo sit in silentio, & somno, & velut in arca Noe collocata: vt nullo modo perturbetur. Quis enim potest inquietare mentem, quam nullus cupiditatis stimulus inquietat, & nullus timoris aculeus agitat? In ista mente pax est, & status vltimus, & quies, & ibi requieścit verus Salomon: quoniam in pace factus est locus eius. Et ideo valde conuenienter isti gradus significantur per illos sex gradus, quibus ascendebatur ad thronum Salomonis. Et propter hoc dicitur in Canti. Ascensum purpureum media charitate constrauit. Quia impossibile est ad istam tranquillitatem pertingere, nisi per charitatē. Hac autem acquisita, facillimum est homini facere omne quod est perfectionis: siue agere siue pati, siue viuere siue mori. Studendum est igitur ad profectum charitatis, cum profectus eius inducat perfectionem omnis boni & complementum. Vt igitur sint ad manum prædictæ differentiæ, nota, quòd qui ad hanc perfectionem vult proficere, debet per meditationem stimulum conscientię primò exasperare, exacuere, & rectificare. Et sic ad radium intelligentiæ transire, ipsum protendendo, dilatando, & reflectendo. Et sic ad ignículum sapientiæ transire, ipsum congregando, inflāmando, & subleuando. Et sic per orationem primò debet deplorare miseriam suam, cum dolore propter dānum, cum pudore propter opproprium, & cum timore propter periculum. Secundò debet implorare diuinam misericordiam, cum vehementia desiderij per spiritumsanctum, cum fiducia spei per Christum crucifixum, & cum assistentia patrocinij per sanctorum suffragium. Tertiò debet exhibere latriam, exibendo Deo reuerentiam, beneuolentiam, & complacentiam. Vt primò ex parte Dei procedat admiratio diuina, quasi maior propositio. Secundò ex parte nostra sequatur consideratio, quasi assumptio. Tertiò fiat latriæ plena exhibitio', quasi conclusio. Qui autem sic excitauerit se continuè & intentè; proficiet in charitate secundū sex gradus prædictos, quibus peruenitur ad perfectionem tranquillitatis: vbi est multitudo pacis: & quasi quidam finis quietis nostræ, quā dominus reliquit Apostolis. Vnde nota, quòd Apostolus in qualibet salutatione optabat gratiam & pacem: gratiā tanquam primordialem: pacem sicut complemētum. Ad Timotheum autem interponit misericordiam, quæ est vtriusq; principium.

Nota, ꝙ missa cogitandū est negligentia circa corpus Christi. Nota de Sacramento: ꝙ Dominus propter nos semper totus ibi est, & nos raro vel nūquā ibi toti sumus propter eum. Item ꝙ ibi est precium redēptionis nostræ, & nō liberamur, & hoc restat per nos. Item ꝙ ibi verè est Deus, & non videmus eū, ad quem videndū creati sumus. Itē ꝙ ibi est paratior ad liberandū nos, quam nos à miseria liberari. Item ꝙ ipse ad salutem nostram instituit hoc sacramentum, & tam studiosè. Nos verò tepidi, immò toti frigidi hoc consecramus. Item ꝙ ipse ibi est cum Angelorum frequentia, nos cum magna cordis irreuerentia. Item ꝙ ipse ibi ardēs est pro nostra dilectiōe, nos ibi remissi in gratiarum actione. Item quòd ipse ibi est cibus Angelorum ad nostram refectionē, & nos non gustamus eum propter nostram corruptionem. Item quòd quicquid dispergimus per culpam, ipse ibi congregat per gratiam, nec tamen grati sumus. Item quòd ipse se ibi offert precium redemptionis nostræ sine tædio, nec tamen liberamur omnino. Vis ergo scire, quæ & quanta & quibus debeas? Primò CHRISTO omnem vitam tuam pone, quia ipse suam posuit pro tua: & cruciatus diros sustinuit, ne tu perpetuos sustineres. Sed confer præmia omnis vitæ filiorum Adam & omnes dies ęculi, & labores omnium hominū qui

Pulchrę & salutiferę cogitationes inter sollennia misārum meditandę.

Nō sumus soluēdo p beneficijs à Christo exhibitis, illi tamē vitā hāc debemus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

fuerunt, sunt & erunt, nihil erunt ad comparationem illius corporis, quod spectabile & etiam stupẽdum est virtutibus supernis, in conceptu de spiritusancto, in ortu de virgine, in vitæ innocentia, in doctrinæ affluentia, & in coruscationibus miraculorum, in reuelationibus sacramentorum. Sicut igitur exaltantur cœli à terra, sic exaltata est vita illius à vita hominum: quę tamen posita est pro vita nostra. Sicut enim nihil ad aliquid nullam habet comparationem, ita vita nostra ad vitæ illius proportionem. Cum illa nulla dignior sit, nostra nulla miserior potest esse. Cum ergo ei me deuouero, quid quæso sum, nonne sicut stella ad solem, gutta ad fluuium, lapis ad montem? Sed non huic soli debitor sum, cui nihil retribuere possum. Exigunt à me præterita peccata mea futuram vitam meam, vt faciam dignos fructus pœnitentiæ: & recogitem omnes annos meos in amaritudine animæ meæ. Sed ad hoc quis idoneus? Peccaui super numerum arenæ maris, & multa sunt peccata mea, & nõ sum dignus aspicere cœlum dixit Manasses in sua oratione, &c. Quod igitur sine numero est, quomodo numerabo? Quomodo sufficiã, cũ cogar reddere debitum vsq; ad nouissimũ quadrantem? Sed & dilecta quis intelligit? Quantũ pœniteã, quantũlibet me affligã & macerẽ, propter nomẽ tuũ non propter pœnitẽtiæ meritũ, propitiaberis Domine peccato meo (ait iustus) multum est enim. Cum igitur quicquid vis, quicquid sapis, quicquid habes, quicquid potes huic vni rei dedicaueris: nunquid aliquid est: vel in aliquid computandum est? Sed & tertium debitorem ostendam tibi, qui non minus acriter quàm veraciter sibi vendicat vitam tuam. Puto enim quòd possidere desideras gloriã illam, quam nec oculus vidit, nec auris audiuit, &c. regnum omnium seculorum: viuere in æternum, in perpetuas æternitates. Credo quòd velis æqualis esse Angelis Dei, & in plateis supernæ Hierusalem melos Angelorum audire: & videre quicquid est illud vel erit, quãdo Deus erit omnia in omnibus. Nonne ad hoc totum te, & quantumcumque vndique trahere poteris, dare oportebit? Et cum omnia impleueris, non tamen credas condignas esse passiones huius temporis vel corporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Quid dices, & si quartum debitorem adduxero in medium, qui sibi iure primatus tres superiores excedere velit? Ecce in ianuis est, qui fecit cœlum & terram. Creator tuus, tu creatura. Tu seruus, ille Dominus. Ille figulus, tu figmẽtum. Totum ergo quod es illi debes, à quo totum habes. Illi præcipuè Domino qui & fecit te, & bene fecit tibi: qui & tibi ministrat syderum cursus, aeris temperiem, iucunditatem terræ, fructuum vbertatem: huic reuera totis medullitis, totis visceribus seruiẽdum est: ne fortè indignationis oculo te respiciat ac despiciat, & conterat te in æternum. Expone igitur mihi, cui horũ quatuor proponis reddere quod debes, cum vnusquisque tam interius quàm exterius exactor sit, vt te singulariter possideat? Eia Domine, vim patior, respõde pro me, quia horum quatuor quilibet de iure me tenere potest, & suffocare. In manus tuas commendo spiritum meum, tu persolue omnibus, tu ab omnibus me libera. quia tu es Deus & non homo, & quod apud homines impossibile est, possibile est tibi Dñe Deus noster.

2. peccata præterita vitã præteritã ad pœnitentiam obligant.

Psal. 24.

3. vitam nostram gloria quã speramus sibi vendicat. 1. Cor. 2.

4. Creatori nostro tota liter qc - quid sumus debemus.

Sequitur de contemplatione, quomodo per eam perueniendum sit ad sapientiam sacræ scripturæ. Particula Tertia.

POstquam autem diximus, qualiter ad sapientiam nos exercere debeamus per meditationem & orationem, nunc breuiter tangamus, qualiter contemplando ad veram sapientiam peruenitur. Per contemplationem namque transit mens nostra ad supernam Hierusalem. Ad cuius instar, Ecclesia est formata, secundum illud Exod. Inspice & fac secundum exemplar, quod tibi monstratum est in monte. Necesse est enim Ecclesiam militantem conformari triumphanti, & merita præmijs, & viatores beatis, secundum q̃ possibile est. In gloria autem triplex est dos, in qua cõsistit perfectio præmij, scilicet. Summæ pacis tentio, summæ veritatis visio, & summæ charitatis fruitio. Et secundum hoc distinguitur triplex ordo in suprema hierarchia cœlesti, scilicet Thronorum, Cherubin, & Seraphin. Necesse est igitur, vt qui vult ad illam beatitudinem per merita peruenire, istorum trium similitudinem, secundum quòd possibile est, in via sibi comparet, scilicet, vt habeat soporem pacis, splendorem veritatis, & dulcorem charitatis. In his enim tribus requiescit Deus, & habitat tanquam in solio proprio. Necesse est igitur, vnumquodque trium prædictorum, per tres gradus ascendendi distinguere secundum triplicem viam, nempe purgatiuam, quæ consistit in expulsione peccati, illuminatiuam, quæ consistit in imitatione CHRISTI, & vnitiuam, quæ consistit in susceptione Spiritussancti. Ita, quòd quælibet via habet gradus suos, per quos ascenditur ab immo, & tenditur vsque ad summum. Gradus autem peruenien di ad soporem pacis, sunt isti septem.

Exod. 25.

Primò occurrit pudor in recordatione flagitij, & hoc quantum ad quatuor, scilicet, quantum ad magnitudinem, multitudinem, turpitudinem, & ingratitudinem.

Secundò occurrit timor in circumspectione iudicij: & hoc quadruplicis, scilicet, dissipationis operis, excæcationis rationis, obdurationis voluntatis, & condemnationis finalis.

Tertiò occurrit dolor in æstimatione damni: & hoc secundum quatuor; scilicet, quantum ad amissionem diuinæ amicitiæ, quantum ad perditionem innocentiæ, quantum ad vulnerationem naturæ, & quantum ad dissipationem vitæ præteritæ.

Quartò occurrit clamor in imploratione subsidij quadruplicis, scilcet. Dei patris, filij redemptoris, virginis matris, Ecclesiæ triumphantis.

Quintò occurrit rigor in extinctione fomitis, siue incentiui quadruplicis: scilicet, ariditatis quæ est desidia, peruersitatis quæ est malitia, voluptatis quæ est concupiscentia, & vanitatis, quæ est superbia.

Sextò occurrit ardor in appetitu martyrij, & propter quatuor: scilicet, propter perfectionem remissionis offensę, purgationis maculæ, satisfactionis pœnæ, & propter perfectionem sanctificationis concupiscentiæ, aliàs, exactionis concupiscentiæ. Septimò loco occurrit sopor in obumbratione CHRISTI, vbi est status & requies, quando homo sentit se protegi sub vmbra alarum diuinarum: vt non vratur ardore concupiscentiæ: nec timore pœnæ. Ad quod non potest peruenire, nisi per appetitum martyrij: nec ad appetitum martyrij, nisi extinxerint incentiuum: nec ad extinctionem incentiui, nisi imploraverit subsidũ: nec ad implorationem subsidij nisi deploret damnũ: nec ad deplorationem damni, nisi timeat iudicium: nec ad timorem iudicij, nisi recordetur & erubescat flagitium. Qui ergo vult habere pacis soporem, procedat secundum ordinem prędictum. Gradus autem perueniendi ad splendorem veritatis, ad quẽ peruenitur imitatione Christi sunt isti septem. s. assensus rationis, affectus cõpassionis, aspectus admirationis, excessus deuotionis, amictus assimilationis, amplexus crudis & intuitus veritatis. In quibus hoc ordine progrediẽdũ est.

Primò considera, quis est qui patitur, & ei subde-

re per rationis assensum: vt credas firmissimè ipsum veraciter, esse Dei filium, omnium rerum principiũ, Saluatorem hominum, & retributorem meritorum omnium. Secundò considera qualis est, qui patitur, & ei configurare per compassionis affectum: scilicet, vt compatiaris ei tanquàm innocentissimo, mitissimo, nobilissimo, & amantissimo. Tertiò considera quãtus est qui patitur, & ad ipsum egredere per admirationis aspectum, & attende, quòd ipse est, immensus potestate, speciositate, fœlicitate, & æternitate. Igitur admirare immensam potestatem adnihilari, speciositatem decolorari, fœlicitatem tormentari, æternitatem mori. Quartò considera qua de causa patitur, & teipsum obliuiscere per deuotionis excessum. Quia patitur scilicet, pro tua redemptione, illuminatione, sanctificatione, & glorificatione. Quintò considera, quali forma patitur, & ipsum in duere per assimilationis amictum. Passus est enim sicut verus agnus, libentissimè respectu proximi, seuerissimè, respectu sui: obedientissimè, respectu patris: & prudentissimè, respectu aduersarij. Stude igitur ad habendum habitum secundum effigiẽ imitationis Christi: scilicet, benignitatis, seueritatis, humilitatis, & perspicacitatis. Sextò considera quanta sint quæ patitur, & crucem amplectere per passionis desiderium vt sicut CHRISTVS passus est vincula, vt impotens omnipotentia: conuitia, vt vilis bonitas: ludibria, vt stulta sapientia: & supplicia, vt iniqua iustitia. Sic & tu considera passionem crucis, hoc est, passionem plenam iniurijs in rebus, contumelijs in verbis, ludibrijs in signis, & supplicijs in tormentis. Septimò considera quid ex hoc consequitur quòd patitur, & veritatis radium intuere per contemplationis oculum. Quoniam ex hoc quòd agnus passus est, septem signacula libri aperta sunt. Liber iste est vniuersalis rerum notitia, in qua septem erant clausa homini, quæ quidem sunt per passionis CHRISTI efficaciam reserata: scilicet, Deus admirabilis: spiritus intelligibilis: Mundus sensibilis: Paradisus desiderabilis: Infernus horribilis: Virtus laudabilis: Reatus culpabilis.

Primò enim Deus admirabilis, manifestatus est nobis per crucem esse summæ, & inscrutabilis sapientiæ: summæ & irreprehensibilis iustitiæ: summæ, & inæstimabilis misericordię. Summa enim sua sapientia decepit Diabolum. Summa sua iustitia quæsiuit redemptionis precium. Summa sua misericordia pro nobis tradidit filium suum. Quæ si diligenter considerentur, Deum nobis charissimè manifestant.

Secundò spiritus intelligibilis nobis manifestatus est per crucem, secundum differentiam triplicem: scilicet. Quantæ sit benignitatis quantum ad Angelos, quãtæ sit dignitatis, quantum ad homines: & quantæ sit crudelitatis, quantum ad dęmones. Nam Angeli permiserunt crucifigi Dominum suum: Dei filius crucifixus est propter genus humanum; & hoc ad crudelem suggestionem Demonum.

Tertiò mũdus sensibilis nobis manifestatus est per crucem: quoniam est locus tenebrarum plenus, in quo regnat cæcitas, quoniam lucem veram & summam nõ cognouit: regnat sterilitas, quoniam Iesum Christum tanq̃ am infructuosum despexit, & regnat impietas quoniam Deũ & Dominum suum, & amicum & innocentem damnauit: & interfecit.

Quartò Paradisus desiderabilis nobis manifestatus est per crucem, in quo est fastigium totius gloriæ, spectaculum omnis lætitiæ, & promptuarium omnis opulentiæ. Vnde Deus propter illam habitationem nobis restituendam, factus est pro nobis homo: scilicet, vilis, miser, & pauper. In quo celsitudo abiectionem induit, iustitia reatum subijt, opulentia egestatem suscepit. Nam altissimus imperator accepit seruitutem abiectam, vt sublimaremur in gloriam. Iustissimus iudex subijt reatum pœnalissimum, vt iustificaremur à culpa. Opulentissimus Dominus suscepit egestatem extremam, vt locupletaremur in copia.

Quintò infernus horribilis manifestatus est nobis per crucem, locus vtique plenus omni egestate & penuria, vilitate & ignominia, & omni calamitate & miseria. Vnde si necesse fuit hæc Christum pati propter peccati deletionem, multò fortius oportet hæc pati damnatos, propter iustam meritorum suorum retributionem.

Sextò manifesta est nobis per crucem virtus laudabilis, quantum scilicet, sit preciosa, speciosa, & fructuosa: verè preciosa, quia potius voluit CHRISTVS vitam corporalem perdere, quàm virtuti contraire: verè speciosa, quia in ipsis contumelijs relucebat: & verè fructuosa, quia vnus actus perfectæ virtutis infernum spoliauit, cœlum aperuit, & perdita restaurauit.

Septimò manifestatus est nobis per crucem reatus culpabilis, quantum sit detestabilis, cum ad sui remissionem indigeat tam magno pretio, grandi piaculo, & tam difficili medicamento. Ecce igitur habes, quomodo in cruce omnia manifestantur, si bene ad hæc septem reducantur. Omnia enim ad hæc septem reducuntur. Vnde ipsa crux verè beata, est clauis, porta, via, & splendor veritatis. Quam qui deuotè sibi tollit, & sequitur CHRISTVM iuxta modum præasignatum, non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ. Gradus autem peruenien di ad dulcorem charitatis, sunt isti septem, scilicet vigilantia sollicitans, confidentia confortans, concupiscentia inflammans, excellentia eleuans, complacentia quietans, lætitia delectans, & adhærentia conglutinans. In quibus hoc ordine progredi debes, qui vis ad perfectionem charitatis & amoris spiritussancti pertingere. Primò ergo necesse est, vt vigilantia te sollicitet, propter spõsi promptitudinem, adeò vt possis dicere illud Psalm. Deus Deus meus ad te de luce vigilo. Et illud sponsæ. Ego dormio, & cor meum vigilat. Et illud Isa. Anima mea desiderauit te in nocte, sed & spiritu meo in præcordijs meis, de mane vigilabo ad te. Secundò vt confidentia te confortet, propter sponsi certitudinem, adeò vt verè possis dicere. In Domino confido. Et illud. In te Domine speraui. Et illud Iob. Etiam si occiderit me, in ipso sperabo. Tertiò vt concupiscentia te inflammet propter sponsi dulcedinem, adeo vt possis dicere. Sicut ceruus desiderat ad fontes aquarum, ita desi. anima mea ad te Deus. Et illud Cant. Fortis est vt mors dilectio. Et illud. Quia amore langueo. Quartò vt excedentia te eleuet, propter sponsi celsitudinem, adeò vt possis dicere cum Psalm. Quàm dilecta tabernacula tua Domine virrutum. Et illud Cãt. Trahe me post te, &c. Et illud Iob. Suspendium elegit anima mea. Quintò vt complacentia te quietet, propter sponsi pulchritudinem, adeò vt possis dicere illud sponsæ Dilectus meus mihi, & ego illi. Et illud. Dilectus meus candidus & rubicundus, electus ex milibus. Sextò vt lætitia te delectet propter sponsi plenitudinem, adeò vt possis dicere. Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tuæ lętificauerunt animam meam. Et illud. Quàm magna multitudo dul. tuæ Domine. Et illud Apostoli. Repletus sum consolatione, superabundo gaudio. & cætera.

Septimò vt adhærentia te cõglutinet, propter amoris sponsi fortitudinem, adeò vt possis dicere illud Psalmistæ. Mihi autem adhærere Deo, bonum est.

Psalm. 6. Cant. 5. Isa. 26. Iob. 13. Cant. 8. Cant. 2. Psal. 83. Cant. 1. Iob. 7. Cant. 3. Cant. 5. 2. ad Cor. Psal. 72. Rom. 8.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Et illud Pauli. Quis nos separabit à charitate CHRISTI? In his enim gradibus ordo est, nec status est ante vltimum, nec ad illum peruenitur nisi per gradus intermedios, & mutuò se pariunt. Et in primò viget consideratio, in cæteris verò sequẽtibus dominatur affectio. Vigilantia enim considerat quàm honestum, quàm conferens, quàm delectabile sit diligere Deum. Et ex hoc quasi nata confidentia, parit concupiscentiam, & illa excedentiam, quousq; perueniatur ad copulam, osculum, & amplexum dilecti, & amantissimi. Gradus pertinentes ad purgationem, sic distinguuntur. Possunt autem dicti gradus aliter distingui, & quasi in idem redeunt, vt primò distinguantur gradus purgationum sic: Propter flagitium erubescę, propter iudicium contremiscę, propter damnum ingemiscę, propter remedium implora subsidium, propter aduersarium extingue incendium, propter brauium anhela ad martyrium, & propter vmbraculum approxima ad Christum. Gradus pertinentes ad illuminationem sic distinguuntur. Nota quis patitur, & credens captiuitare, qualis qui patitur, & condolens amaricare: quantus qui patitur, & stupens admirare: qua de causa patitur, & confidens precare: quali forma patitur, & sequens assimilare: quãta quæ patitur, & ardens amplexare; & quid ad hoc consequitur, quod patitur, & intelligens contẽplare. Gradus viæ vnitiuę sic distinguuntur: te vigilantia sollicitet, propter sponsi promptitudinem: confidẽtia corroboret, propter eius certitudinem: concupiscẽtia inflammet, propter eius dulcedinem: excellentia eleuet, propter eius celsitudinem: complacẽtia alliciat, propter eius pulchritudinem: lætitia inebriet, propter amoris eius plenitudinem: & adhærentia conglutinet, propter eius fortitudinem: vt dicat semper deuota anima in corde, & in ore suo ad Dominum: te quæro, in te spero, te desidero, in te consurgo, te accepto, in te exulto, & tibi finaliter adhæreo. Nota, q̃ gradus proficiendi possunt etiam aliter distingui, secũdum triplicem differentiam triplicatam, triplici hierarchiæ consonam. Nam cuilibet proficere volenti, necessaria sunt tria, scilicet: A maritudo, gratitudo, & similitudo. Et hoc post lapsum. Si enim homo nó peccasset, duo sufficerent, scilicet gratitudo, & similitudo. Gratitudo videlicet propter gratiam, similitudo verò propter iustitiam. Sed nunc etiam necessaria est amaritudo, propter medicinam. Peccata enim per delectationem perpetrata, non possunt purgari aliquo modo, aut deleri, nisi ecntrario per afflictionem, & amaritudinem. In ipsa autem amaritudine debet esse ponderatio malorũ commissorum, propter proprias nequitias: perpesio dolorum, propter Christi angustias: & postulatio remediorum, propter proximi miserias. In gratitudine autem simili modo debet esse admiratio beneficiorũ, propter creationem de nihilo: accumulatio meritorũ, propter reparationem de peccato: & actio gratiarum, propter ereptionem de inferno. Fuit enim creatio ad imaginem; redemptio per proprium sanguinẽ; & ereptio vsq; ad cœli altitudinem. In similitudine etiam pari modo debet esse aspectus veritatis eleuatus ad superiora: affectus charitatis dilatatus ad exteriora: & affectus virilitatis ordinatus ad interiora. Eleuatio ad superiora debet diligenter fieri per aspectũ veritatis, & hoc per contemplationem Dei, intelligentia: circũspectionem vniuersorum, scientia: & per captiuationem iudiciorum, fide formata. Item dilatatio seu extensio circa exteriora, debet fieri diligenter per affectum charitatis, & hoc per appetitum deliciarum cœleſtium, sapiẽtia: per amplexum rationabilium, amicitia: & per contemptum voluptatum carnalium, modestia. Item ordinatio siue exercitatio circa interiora, debet fieri diligenter per actum virilitatis, & hoc per aggressum difficilium, strenuitate, per actum laudabilium magnanimitate: & per amplexum humilium, humilitate. Purgatio autem in amaritudine, in qua, contritio respectu sui, debet esse dolorosa per tristitiã, propter mala prementia teipsum, CHRISTVM, & proximum. Compassio respectu CHRISTI, debet esse timorosa per reuerentiam, propter iudicia latentia, & tamen vera licet in certa, sicut tempus, dies, & hora. Commiseratio respectu proximi, debet esse clamorosa per confidentiam, propter patrocinia semper parata per Deum, per CHRISTVM, & per suffragia sanctorum. Illuminatio in similitudine, in qua est aspectus veritatis primæ, qui debet esse erectus ad incomprehensibilia, extentus ad intelligibilia, & exinanitus ad credibilia. In qua etiam est affectus charitatis, qui debet esse erectus ad Deum, extentus ad proximum, & exinanitus ad mundum. In qua etiam est actus virilitatis, qui debet esse erectus ad commendabilia, extentus ad communicabilia, & exinanitus ad contemptibilia. Sequitur perfectio in gratitudine, in qua est: Vigilantia exurgens ad canticum, propter beneficiorum vtilitatem. Lætia exultans ad iubilum, propter donorum preciositatem. Beneuolentia accendens ad amplexum, propter dantis liberalitatem. Nota quòd aspectus veritatis debet esse erectus ad incomprehensibilia, & hæc sunt mysteria summæ Trinitatis, ad quæ erigimur contemplando ea, & hoc dupliciter. Vel per positionem, vel per ablationem. Primum ponit Augustinus, secundum Dionysius. Per positionem primò intelligimus in diuinis esse, quædam vt communia, quædam vt propria, quædam vt appropriata, quædam sunt media inter hæc & illa. Intellige ergo & contemplare si potes circa Deum communia, & vide quoniam Deus est. Essentia prima. Natura perfecta. Vita beata. Quæ necessariam habent consequentiam. Iterum intendè & vidè si potes, quoniam Deus est Aeternitas præsens, Simplicitas replẽs, Stabilitas mouens. Quæ similiter consequentiam habent, & connexionem naturalem. Postremò attende, & vide, quoniam Deus est. Lux inaccessibilis. Mens inuariabilis. Pax incompræhensibilis. Quæ non tantum essentiæ vnitatem, sed etiam includunt perfectissimam Trinitatem. Lux quidem tanquam parens generat splendorem, lux autem & splendor producunt calorem, ita quòd calor procedit ab vtroque licet non per modum prolis. Si ergo Deus verè lux est inaccessibilis, vbi splendor, & calor est substantia, ibi hypostasis verè in Deo est pater, & filius, & spiritussanctus. Quę sunt propria diuinarum personarum. Mẽs etiam tanquam principium cõcipit, & producit à se verbum à quibus emanat amoris donum. Et hoc in omni mẽte perfecta est reperire. Si ergo Deus est mens inuariabilis planum est in Deo esse principium primum, verbum æternum, & donum perfectum, quę sunt propria diuinarum personarum. Pax etiam includit nexum plurimorum. Perfectè autem necti non possunt, nisi similes. Similes autem esse non possunt, nisi ambo à tertio, vel vnus ab altero. Sed in diuinis non possunt ambo esse à tertio eodem modo. Necesse est ergo, quòd si in diuinis sit vera pax, quòd ibi sit prima origo, eius imago, & vtriusque connexio. Deinde in diuinis sunt appropriata secundum triplicem differentiam. Prima appropriata sunt. Vnitas. Veritas, & Bonitas. Attribuitur vnitas patri, quia origo. Veritas filio, quia imago. Bonitas spiritui sancto, quia connexio. Secunda appropriata sunt, potestas, sapientia, & voluntas. Attribuitur potestas patri, quia est principium. Sapientia filio, quia est verbum. Voluntas spiritui sancto, quia est donum. Tertia appropriata sunt, altitudo, pulchritudo, & dulcedo. Attribuitur altitudo patri, propter vnitatem & potestatem. Nihil enim aliud est altitudo, quàm singularis & vnica potestas. Pulchritudo filio, propter veritatem & sapientiam. Nam sapientia multitudinẽ idearum, veritas autem ęqualitatem includit. Pulchritudo autem nihil aliud est quàm æqualitas numerosa. Dulcedo spiritui sancto, propter bonitatem & volũtatem. Vbi enim summa bonitas est iuncta & cum voluntate, ibi est summa charitas & summa dulcedo. Est igitur in Deo: Altitudo terribilis, & hic est status erectionis: Pulchritudo mirabilis, & hic est status contemplationis: Dulcedo desiderabilis, & hic est status glorificationis. Hæc est igitur erectio per viam affirmationis. Sed alia est eminentior per viam negationis. Quoniam vt dicit Dionysius. Affirmationes incompactæ sunt. Negationes verò, licet videantur dicere, plus tamen dicũt. Et hic modus erectionis est per abnegationem trium, quòd in negationibus illis sit ordo, incipiendo ab inferioribus vsq; superiora. Est etiam supereminentis positionis inclusio. Vt cum dicitur, Deus nó est quid sensibile, sed supersensibile, nec imaginabile, sed superimaginabile, nec intelligibile, sed superintelligibile, nec existens hoc vel hoc, sed super omne ens. Et tunc veritatis aspectus fertur in mentis caliginem, & altius eleuatur, & profundius egreditur, pro eo q̃ excedit se & omne creatum. Et hic est nobilissimus eleuationis modus. Sed tamen ad hoc quòd sit perfectus, præexigit alium, sicut perfectio illuminationem, & sicut negatio affirmationem. Hic autem modus ascendendi tanto est vigorosior, quantò vis ascendens est intimior: tanto fructuosior, quanto affectio proximior. Et ideò vtile valde est in illa exerceri. Vt ergo in hac eleuatione veritatis aspectus se valeat exercere, nota, quòd in prima hierarchia veritas est aduocanda per gemitum & orationem, & hoc est Angelorum. Audienda per studium & deuotionem, & hoc archangelorum. Annuncianda per exemplum, & prædicationem, & hoc est principatuum. In secunda hierarchia veritas est. Adeuanda per refugium & commissionem, & hoc est potestatum. Apprehendenda per zelum & æmulationem, & hoc est virtutum. Associanda per sui contemptum, & mortificationem, & hoc est dominationum. In tertia hierarchia veritas est adorãda per sacrificium & laudem, & hoc est thronorum: Admiranda per excessum & contemplationẽ, & hoc est Cherubin: Amplexanda per osculũ & dilectionẽ, & hoc est Seraphin.

Nota diligenter prædicta, quoniam in illis est fons vitæ.

SERAPHICI DOCTORIS S. BONAVENTVRAE.

In eiusdem tractatum de septem itineribus æternitatis.

PROLOGVS.

Ioan. 4.

VM qui venit ad me, non eijciam foras, inquit Saluator. Sanctus Augustinus de cognitione veræ vitæ dicit in principio. Cum Christus veritas, & vita dicat. Hæc est vita æterna, vt cognoscant te verum Deum solum. Constat procul dubio si non esset aliquod intrinsecum in Christo secretum, ad quod intrandum inuitaret nos, nõ dixisset ipse. Ego sum ostium, &c. vsq; inueniet. Ego sum ostium

æterna vita æternaliter permaneat, & beatè viuat. Ex quo concludit dicens. Diuinitatis ergo essentiam rationabiliter inuestigare, vt est possibile, est ad vitam æternam festinare. Hãc ergo negligendo ignorare, est vtiq; ad mortem indeficientem damnabiliter properare. In his verbis ostendit beatus Augustinus, generaliter æternitatis esse duo maneria. Vnum quod est vita æterna. Alterum quod est mors amarissima. Innuit etiá Augustinus hic in his verbis, istorum æternorum maneriorum duo itinera, quia ad primum peruenitur per rationabilem inuestigationem cum amore. Ad secundum per damnabilem omissionem cum dolore. Dominus autem Iesus Christus (qui est via in qua imus, veritas ad quam peruenimus, & vita in qua permanebimus) in verbis propositis ostẽdit specialiter & principaliter vtrumque manerium, & eorum itinera. Vnũ intrinsecum, & quasi secretum, & æternum in se, quia ipse est animæ patria & habitatio, vt dicitur in libro de spiritu & anima. Aliud ostendit manerium extrinsecũ & extra se, quod est æternum animæ exilium, in quo (secundum Matthæum) est fletus & stridor dentium. Itinera autem ad primum manerium & intrinsecum, dicit Dominus esse secundum multiplicem accessum ad se. Itinera verò ad secundum manerium, & extrinsecum, dicit secundum multiplicem recessum à se. Vndè Augusti. in libro Soliloquiorum primo dicit. Deus est, à quo auerti est cadere, in quem conuerti est surgere, in quo manere est consistere. De isto ergo intrinseco secreto & æternali manerio, primò videndum est, postea de itineribus quibus acceditur ad illud.

Matth. 25.

DE INTRINSECO SECRETO, & æternali manerio in Christo.

Sectio prima.

CIrca primum igitur scilicet circa intrinsecum secretum, & æternale maneriũ sunt septem per ordinem notanda, quæ sunt necessaria ad dicẽdorum cognitionem. Notandum est igitur primò, quid illud intrinsecum secretum in Christo dicatur. Secundò qualiter in illo intrinseco secreto variæ mansiones distinguantur. Tertiò secundum quid homo ad illud intrinsecũ secretum admittatur. Quartò quibus pedibus spiritus noster illud intrinsecum secretum ingrediatur. Quintò qualiter spiritus noster in illo intrinseco multipliciter esse dicatur. Sextò qualiter spiritus noster in illo intrinseco stabilitur & perpetuatur. Septimò quæ & quot sunt itinera, per quæ ad illud intrinsecum peruenitur & intratur.

Distinctio prima.

PRimò notandum est, quid sit illud intrinsecum secretum, & æternale manerium in Christo. De quo sciendum: quòd cum in Christo sit duplex natura, humana & diuina. Diuina autem sit omni creaturæ maximè intrinseca, vt ait Augustinus, & Hugo. Ideò intrinsecum illud in Christo est diuina persona in humanitate eius abscondita, ita quòd CHRISTI humanitas est via ad diuinitatem. Vndè Augustin. exponens illud Ioann. Ego sum via dicit. Verbum assumens humanitatem, factum est via. Ambula per hominem si vis venire ad humanitatem, & perueniens ad Deum, scilicet personam verbi, in quo sunt absconditi omnes thesauri sapientiæ & scientiæ Dei. Proculdubio si non esset aliquod intrinsecum in Christo secretum, ad quod intrandum inuitaret nos, nõ dixisset ipse. Ego sum ostium, &c. vsq; inueniet. Ego sum

Super 7. an gelicę hierarchię. Diuina persona in humanitate Christi est abscõdita.

Ioann. 10.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ostium sensui, per corporale obiectũ. Videte (inquit) manus meas, & pedes meos, quia ego ipse sum. Ego sum ostium intellectui, per fidem reseratum. Vnde in Isai. dicitur. Nisi credideritis, non intelligetis. Ego sum ostium voluntati, per charitatem apertum. Charitas non vult scire medium inter se & dilectum, immò vt dicit Hugo. Amor siue charitas suo acumine omnia penetrat, donec ad dilectum veniat. Per me ergo ostium si quis introierit per fidem & charitatem, ad meam intrinsecam & absconditam diuinitatem saluabitur. Quia siue ingrediatur ad meam diuinitatem contemplandam, siue egrediatur ad meam humanitatem imitandam, pascua vtrobiq; inueniet æternę viriditatis & salutis: Et de pascuis humanitatis, intratur ad pascua diuinitatis, Quod ostendit, Hugo benè in prologo suo super angel. hierarch. vbi dicit sic. Propterea Iesus carnem assumptam in edulium nobis proposuit, vt per cibum carnis, inuitaret nos ad gustum diuinitatis. In his pascuis sponsa constituta dixit. Comedi sauum cum melle meo. Fauum (sicut dicit Origenes) est cera virginea, loculis vel cellulis distincta, quæ sunt melle repletæ. Quid ergo aliud est, Comedi sauũ meũ cum melle meo, nisi gustaui dulcissimam diuinitatem in cera virgineæ humanitatis asconditam cum ipso absconso? De isto intrinseco absconso Aug. loquẽs super Ioannem, quasi admirando exclamat dicens. O magnũ penetrabile, & secretum dulce. O secretum sine tędio, sine amaritudine malarum cogitationum, sine interpolatione tentationum & dolorum. Hoc est gaudium de quo dicit Saluator. Intra in gaudium Domini tui. Hæc Augustinus. Et sic patet intrinsecum Domini IESV CHRISTI.

Luc. 20.
Isa. 7.
Vbi suprà.
Cant. 5.
Matth. 24

Distinctio secunda.

SEcundò videndum est, qualiter in illo intrinseco Christi variæ mansiones, vel maneria distinguantur. De quo notandum est, quòd per ostium intrãtes ad interiora domus, non omnes æqualiter locantur, sed secundum maiora merita vel minora personarum. Vndè Bernardus in Cantic. dicit. Vnaquæq; anima deuota inueniet sibi secretum cum sponso, vt dicat illud Isaiæ. Secretum meum mihi, secretum meum mihi, quia non omnibus vno loco datur frui grata, & secreta sponsi præsentia, sed vt cuiq; paratum est à patre. Non enim nos ipsum elegimus, sed ipse nos elegit, & posuit nos, & vbi à Deo vnusquisque positus est, ibi est. Hæc Bernardus. Vndè notandum, quòd quidam ex ingredientibus intrinsecum secretum Domini Iesu, recipiuntur in domum sanctæ compunctionis, vt Maria Magdalena in domo Simonis. In palatium continuæ meditationis, vt Dauid qui dicit. Meditatio cordis mei in conspectu tuo semper. In mensam dulcis refectionis vt Petrus, qui dicit. Si tamen gustatis, quoniã dulcis est Dominus. In cubiculum solitariæ contemplationis, vt Ioannes quiescens in pectore Domini. In amplexus amorosę vnionis, vt de sponso dicitur. Leua eius sub capite meo, & dextra illius amplexabitur me. Spiritus tamen sponsæ iam omnes istas mansiones visitauerat. Sed Bernardus, aliter distinguit istas mansiones. dicens. Deniq; vna mulier compuncta secus pedes Domini Iesu sortita est locum huius secreti, sed altera suæ deuotionis fructum siue secretum ad caput inuenit, si tamen altera. Porrò Thomas in latere, Ioannes in pectore, Petrus in sinu patris, Paulus in tertiò cœlo secreti huius gratiam sunt assecuti. Et sequitur. Prior mulier strauit sibi in tuto humilitatis. Posterior in solitudo spei. Thomas in solido fidei, Ioannes in lato charitatis. Paulus in intimo sapientiæ, Petrus in veritatis luce, & sic apud sponsum mansiones multæ sunt. Hæc sunt verba sancti Bernardi in Euangelio. Erant appropinquantes ad Iesum. Et Hugo de sancto Victore videtur has mansiones distinguere, quasi ad modum distinctionis Angelicarum mansionum. Vndè super primum Angelicæ Hierarchiæ dicit Hugo. Secundum illam namq; proportionem qua nunc dona gratiarum differenter percipimus meritò, posthea vel hic per mẽtis contemplationem, vel illic per retributionem, in numerum, id est, in mansiones transimus Angelorum, & etiam secundum differentiam progressionum, & incrementa illuminationum, & secundum gradus spiritualium profectuum in nobis, differenter transimus in numerum Angelorum. Et tam Gregorius quàm Hugo hæc explicant dicentes. Oportet & in hac vita manentes, conformare se cœlestibus mansionibus per aliquam imitationem, qui volunt ascendere ad illas. Vndè dicit vterq;. Sunt nonnulli qui parua capiunt, sed tamen illa piè fratribus nunciare non desistunt. Illi itaq; in numero, id est mansiones Angelorum currunt. Et sunt nonnulli qui diuina largitate refecti, secretorum cœlestium summa capere valent, & nunciare, quo ergo isti nisi inter Archangelorum mansiones deputantur. Et sunt alij qui mira faciunt signa, valenter operãtur, quo ergo isti nisi ad supernarum virtutum sortem & mansionem congruunt? Et sunt nonnulli qui etiam de obsessis corporibus Dæmones fugant, & virtute orationis eijciunt, itaq; isti mansionem suam inter potestates sortiuntur. Et sunt nonnulli qui acceptis virtutibus electorum hominum merita transcendunt, ideo electis fratribus principantur: vbi ergo isti nisi in mansionibus principatuum sortem accipiunt? Et sunt nõnulli qui sic in seipsis cũctis vitijs & desiderijs dominantur, vt ex vitæ munditia dij inter homines vocentur, qui isti nisi inter dominationes currunt? Et nonnulli qui dum sibimetipsis vigilanter dominantur, & se discutiunt, semper Deo inhærentes, hoc in munere accipiunt, vt rectè alios iudicẽt, in his veluti throno Deus residẽs cũcta mirabiliter examinat & disposat, quid ergo isti nisi throni cõditoris sui sũt, & ad supernarũ sedrũ mansiones ascribuntur? Et sunt nonnulli qui plenitudinem scientiæ accipiunt, vt Cherubin iure nominẽtur quia dilectione Dei, & proximi pleni sunt. Hi sortem mãsionis suæ inter Cherubin percipiunt. Et sunt nonnulli qui supernæ contemplationis sacibus accensi, in solo conditoris sui desiderio anhelant, nihil iam in hoc mundo sapiunt: sed solo æternitatis amore pascuntur, terrena quæq; abijciunt, cuncta temporalia mente trãscendunt, amant & ardent atq; in suo ardore requiescunt: amando ardent, loquendo alios accendunt, & quos loquẽdo tangunt, ardere protinus in dei amore faciũt, quid ergo istos nisi Seraphin dixerim? & quo nisi inter Seraphin mãsionis suæ sortem accipiunt: sequitur. Ad hos ergo vicos, vt in eis sine fine permaneãt venient, qui modum quem prædiximus in hoc sæculo pro posse suo tenent. Hæc ille. Et his concordat Hieronymus qui dicit. Paratæ sunt in cœlo diuersæ mansiones diuersis virtutibus, quia non personę acceptantur, sed opera, &c.

Diuersę mãsiones in contẽplatione diuinitatis Christi sunt.
Isa. 24.
Ber. super Cant sermo. 55.
Luc. 7.
Psal. 18.
1. Petr. 2.
Ioan. 13.
Can. 5.
Vbi supra
De claustro anim. libro 1. cap. 60.
Gregorius lib. 4. in Ezech.

Distinctio tertia.

TErtiò videndum est, secundum quid homo in illud intrinsecum & secretum Domini admittatur & introducatur, vel intromittatur. Circa quod notandum, quòd cum in homine sit corpus, & anima, & spiritus, vt dicit Origen. super Cantica. Oportet videre, secundum quod istorum trium, homo ad illud intrinsecum admittatur & introducatur. De quo sciendum, quòd cum CHRISTVS dicat, Spiritus est Deus, & qui adorat eum in spiritu, & veritate, id est

Ioan. 4.

id est in deuotione & cognitione, oportet adorare. Hæc autem conueniunt spiritui humano, ergo secũdum spiritum oportet adorare, & intrare. Item cum Deo maximè assimulemur secundum spiritum, secundum quem etiam sumus ad imaginẽ, & similitudinem Dei, & secundum hoc sumus capaces Dei, vt dicit Augustinus xiiij. de Trinitate, ergo secundum spiritum ingredimur, qui est supremum, & optimum in homine. Item secundum corpus non possumus ingredi illud in trinsecum, cum corpus non possit locari nisi in loco corporali. Item cum anima vt corpus animet, necessariò insit ei vt forma, nec sic possit se extendere extra corpus ad ęterna, cum Apostolus dicat. Nostra conuersatio in cœlis est, non secundum corpus, sed secundum mentem, nec secundum animam vt animat corpus, vt patet ex glo. ideò necesse est, vt per spiritum nostrum tanquàm optimum in nobis, accedamus ad illud speciale intrinsecum secretum Domini Iesu, quia ipse misit spiritum suum, vt spiritum nostrum leuaret post ipsum, vt ait Richard. & quia ipse Richard. alibi dicit, oportet antequam introire liceat in illud intimum secretum quietis, & supremæ tranquillitatis arcanum vt fiat ista valdè mirabilis diuisio, non corporis, & animæ dissolutio, sed alia ac multò mirabilior multoque gloriosior diuisio, videlicet animæ, & spiritus, quam in nobis operari solet, sicut testatur Apostolus dicens. Viuus est sermo Dei & efficax, & omni gladio ancipiti penetrabilior, & pertingens vsq; ad diuisionem animæ & spiritus. Hæc ille. Ex quo oportet videre qualiter iste spiritus ab anima diuidatur, vt ab omnibus exoneratus, ascendat ad illud intrinsecum & secretum quietis. De quo nota. Richard. & auctor libri de spiritu & anima, vbi vterque exponens prædictũ verbũ Apostoli dicẽtis, quòd sermo Dei pertingit vsque ad diuisionem spiritus & animæ, concordant per omnia, dicentes sic. Nihil in creaturis hac diuisione mirabilius cernitur, vbi illud quod essentialiter vnum est atque individuum in se ipso, quandam diuisionem patiatur, neque in homine vno alia est essentia eius spiritus, atque eius animæ, sed vna eademq; substantia intelligitur, sed tamen ad distinctionem ponitur gemina nominatio eiusdem essentiæ. Vna superior per spiritũ, alia inferior distinguatur, & hoc per animã. Sequitur. In hac itaque diuisione, anima & quod animale est in imo remanet. Spiritus autem & quod spirituale est ad suprema euolat, & ab infimis diuiditur, vt ad suprema eleuatur, ab anima scinditur, vt Domino iungatur: quoniam qui adhæret Domino, vnus spiritus est. O quàm fœlix diuisio, & mirabilis separatio, vt quod corpulentum est, & fœculentum, deorsum remanet, quod spirituale, & subtile est, vsq; ad speculationẽ diuinæ gloriæ sublimatur, & in eandem imaginem transformatur, pars inferior componitur ad summam pacem & tranquillitatem, dum pars superior sublimatur ad gloriam & iucunditatem. Hic vterq; ponit. Ex quo apparere potest, quòd quantò spiritus noster ab omnibus temporalibus, & etiam ab ipsa anima, vel etiam à seipso diuiditur, quòd tanto facilius & perfectius illud spirituale intrinsecum, & æternale manerium perfectius accedit, & ingreditur. Et ideò notandum est, quòd spiritus noster aliquando in tantum à corpore, & anima diuiditur, vt spiritus in spiritu esse asseratur, & quandoq; vt spiritus suprà spiritum esse dicatur & quandoq; spiritus sine spiritu credatur. Primò dico, quòd spiritus humanus quandoq; à corpore in tantum alienatur, & ab anima distrahitur, vel diuiditur, vt spiritus merito in spiritu esse dicatur. Quod ostendit Richar. loquens de Ioanne Euangelista, qui dicit sic. Nonnè spiritus in spiritu esse tunc rectè asseritur, quando exteriorum omnium obliuiscitur; pariter & ignarus est omnium eorum, quę in corpore corporaliter aguntur, & illa solum intelligit per memoriam vel intellectum, quæ in spiritu & circa spiritum attractantur? Quare Ioannes in Apocalypsi, benè dicit. Fui in spiritu in dominico die. Vel sicut ibidem Richar. dicit, An hoc est spiritum in spiritu esse, semetipsum intrare, & intra semetipsum totum colligere, & ea quæ contra carnem seu etiam in carne geruntur, interim penitus ignorare? Sed Haymo super Apocalypsi, sic exponit, dicens. Ioannes sic fuit in spiritu, quòd tamen ipsam carnem fundi tus non deseruit, sed spiritui æternitatis adhæsit mens eius, & à spiritu docente assumptus fuit spiritus docendus, ideò tam mirabilia & profunda vidit. Secundus dico, quòd spiritus humanus quandoque in tantum amoris feruore supra se rapitur, vt merito spiritus supra spiritum esse dicatur. Vndè Hugo dicit. Acumẽ amoris est, cum omnia transcendendo despicit. Super feruidum autem amoris est, cum etiam semetipsum contemnendo relinquit, & in comparatione dilecti se despicit, & modo miro fit, vt per dilectionis ignem in illum sustollatur, qui est supra se, & per vim amoris expellatur & exeat etiam à se, nec se cogitet, dum Deum solum amat. Hæc ille. Hoc modo Petrus fertur raptus fuisse supra se, quare in Acti. dicitur, & Petrus ad se reuersus dixit, & cætera. Quod Richard. exponens dicit. Hoc sanè non imprudenter dicitur, quod Petrus longè super hominem fuit, quia longè à semetipso, & supra semetipsum recessit, alioquin non erat à quo ad se reuertereretur. Tertiò dico, quòd spiritus humanus in tantum à seipso quasi diuiditur, vt spiritus sine spiritu esse dicatur. Vnde in libro Regum legitur. Quod videns regina Sabba sapientiam Salomonis, & domum, & habitacula, &c. nõ habebat vltra spiritum. Quod exponens Richard. dicit. Nonnè rectè dicitur, spiritum semetipsum non habere, quando incipit à semetipso omnino deficere; & à suo esse in super mũdanum quendam & verè plusquàm mundanum, vel humanum statum transire, & mirabili transfiguratione spiritus ille ab humano videatur in diuinum deficere? ita vt ipse iam non ipse, eo duntaxat tempore quo incipit Domino altius inhærere, qui autẽ adhæret Deo vnus spiritus est, & sic totus illud diuinitatis archanũ intrat, clamans cum Psalmista. Defecit in salutare tuũ anima mea. Hæc ille.

Philip. 3.
Nullus ab re distinguitur in homine.
In prologo Hugon. de excessu mentis cap. vlt.
Hebr. 4.
Vbi sup.
Hugo de Sancto Victore, Richardus à Sancto Victore, Augustinus.
Lib. 5. de Trinitate cap. 5.
1. Cor. 6.
Apoc. 1.
Super 7. angelic. hie.
Act. 12.
Lib. 5. de cõtemp. c. 22.
3. Reg. 10.
Vbi suprà cap. 21.

Distinctio quarta.

QVartò videndum est, quibus pedibus, & gressibus spiritus noster in illud intrinsecum secretum, & spirituale manerium ingrediatur. De quo notandum, quòd sicut dicit Vercellen. super Can. Pedes nostri spiritus, sunt intellectus & affectus, quibus frequenter anima deuota carpit itinera æternitatis. Ratio autem huius est, quòd spiritus noster per intellectum & affectum se ad æterna extendit, & ea attingit aliqualiter. Vnde Hugo libro primo de arca Noe dicit. Hoc est ad Deum tendere, & ad ipsum pertingere, semper eum per desiderium quærere, per cogitationem inuenire, & per gustum tangere: & commentator Hugo super septima angelicæ hierarch. dicit. Mentes cœlestes siue spiritus rationales, ad interiora mentis cognitione & dilectione accedunt, & proximi fiunt secundum excellentissimam collocationem, quam habent iuxta Deum, vbi est intrinsecus spiritus nostri, vt supra dictum est. Sed notandum, quòd pedes spiritus nostri oportet esse mundos & puros, quia nihil inquinatum intrãbit intra secretum Domini IESV, & cum pedes spiritus humani quandoque tangant terram mediante sensualitate, & etiam ne puluis terrenus eis adhæ-

Pedes nostri spiritus sunt intellectus, & affectus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

reat, ideò indigent frequenti lotione, & mundatione,
Ioan.13. vt ostendit Dominus quando dixit. Qui lotus est, non indiget nisi vt pedes lauet, idest qui sine peccato mortali est, non indiget capitis lotione. Cuius ratio est, quia caput nostri spiritus est intelligentia, quæ in viris sanctis immediatè coniungitur Deo, vt dicit Beatus Augustinus in suo libro de spiritu & anima. ideò lotione non indiget. Nec tales indigent lotione manuum, quia opera eorum munda sunt, propter munditiam capitis, ea in Deum ordinantis, sed indigent lotione pedum.
Cuius ratio est secundum Augustinum, & Orig. Quia
Impossibile est hominē aliquando non peccare venialiter. impossibile est, hominem aliquando non peccare venialiter, & non habere aliquam inordinationem in sua sensualitate, propter continuam conuersationem in terris, ex qua contrahitur aliqua macula impuritatis in affectu, & ex hoc ruga obscuritatis in intellectu. Vnde Orige. dicit. Ego impossibile puto, non contaminari extrema animæ & infima eius, quanquam quis perfectus quo ad homines reputetur. ideo charissimi discipuli Domini sunt, qui solum pedum indigent lotione. Hos pedes bene lotos timuit coinquinari
Cant.5. sponsa, quando dixit. Laui pedes meos. Glo.i. cogitationes meas, quibus aliquando terram tangere solebam, quos secretis fletibus compunctionis ablui, vt intrare merear cœlestem patriam. Quomodo ergo iterum coinquinabo illos? Vercellen. dicit. Quomodo coinquinabo illos iterum vmbris & imaginibus temporalium: cum etiā intellectuales operationes, & formæ in hoc loco, in superintellectuali exercitio reputētur maculæ & offendicula? Hæc ille. Secundò notandum est, quòd quia multa offendicula & diuersa in istis itineribus æternitatis sunt, quibus spiritus noster impeditur, & retardatur ab ingressu illius intrinseci secreti, ideo oportet vt spiritus noster nō solum habeat pedes ab immunditijs lotos, sed etiam ad ambulandum exercitatos, & agilitate veloces. Vndè Dionysius dicit. Quòd pedes in scriptura significant virtutem motiuam, acutè penetrantem, & velocem, idest semper
De angelica. hier. c. 3. Pedes i scriptura quid significent. tendentē in diuina, & sequitur, propter q̄ alatos (theologia Isa. 6.) figurauit pedes sanctorum intellectuum, quod significatur, reductiuam velocitatem, & supernis inuectiuam ab omni terrestri deprimentē. Hæc Dionysius. Horum pedum velocem agilitatē habuit propheta Dauid cū dixit. Qui perfecit pedes meos quasi
Psal.17. ceruorum. Quod Gregorius. exponēs 26. moral. dicit. Ceruus cùm iuga montium ascendit, quæque aspera & obiecta trāsgreditur, donec ad superiora eleuetur, non solum currit, sed etiam saltat, ita etiam electorum mētes quæcunque sibi obuia respiciunt, contemplationis saltu trāscendunt, donec se ad superna euehunt. Tertiò notandū, q̄ oportet, q̄ pedes spiritus nostri non solum ad ambulandum sint expediti, sed etiam per amorē ad penetrandum acuti, vt spiritus potenter omnia trāsire
Psal.17. possit. dicens cum Psal. & in Deo meo trāsgrediar murum. Quod Gregor. exponens, vbi suprà, dicit. Murus est omne quod itineri nostro obijcitur, cum ad dilectū transitur, quem transgredimur, cum præ amore supernæ patriæ, omnia huius mundi obiecta calcamus. Hęc
In epist. ad Macedoniū ille. Et sicut dicit Augu. Ire ad Deum tantò nobis melius est, quantò magis ad illum imus, quo nihil melius est. Imus autem nō ambulando sed amando, quē tantò habebimus præsentiorem, quantò amorem quo in eum tendimus, habebimus puriorē. Hæc Aug. Gressus ergo mētales & pedes spiritus, non sunt corporales sed spirituales. Et ideo Greg. 21. moral. dicit. Ad se quippe venire præcipit Deus, non gressibus corporis, sed profectibus amoris & spiritus, veritate dicente. Venite ad
Matt. 11. me oēs, qui laboratis. Et Augu. Iter tuum voluntas tua
In ps. 75. est, amādo ascendis, negligendo descēdis, stans in terra in cœlo es, si diligis Deū: & sic patet de quibus spiritus.

Distinctio Quinta.

QVintò videndum est, qualiter spiritus noster in illo intrinseco manerio multipliciter esse dicatur. Circa quod notandum est, q̄ cum Apostolus dicat, q̄ in Domino Iesu sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ Dei absconditi, quis potest inuestigare & enarrare magnitudinē & multitudinem diuitiarum & delitiarum istius intrinseci & secreti cubiculi, nisi quantum quilibet per fidem illuminatus, & per charitatem inflammatus, in illo habitare consueuerit, & per aliqualem experientiam didicerit? Vnde dicit Bernar. In hoc arcanum, in hoc sanctuarium Dei, si quem fortè vestrum aliqua hora sic rapi, & sic absconIn Cant. serm. 22. di contigerit, vt nemo eum noceat, vel auocet, aut perturbet, vel sensus egens, vel cura pungens, vel culpa mordens, vel ea certè quæ difficilius amouentur, irruētia imaginum corporalium fantasmata; poterit quidem hic cum ad nos reducitur gloriari, dicens: Introduxit me rex in cubiculum suum. Et ibidem quasi admirando exclamat dicens. O verè quietus locus est, quem non immeritò nomine cubiculi censuerim, in quo Deus non turbatus ira, nec velut distractus cura prospicitur, sed probatur voluntas eius bona, & bene placens, & perfecta. Visio ista non terret sed mulcet, inquietam curiositatem non excitat sed sedat, nec fatigat sensus sed tranquillat, hic vere quietus Dominus quiescit, Deus trāquillus qui trāquillat omnia: & quietum aspicere quiescere est. Hæc Bernar. Hi qui secreta istius cubiculi ingrediūtur, siue gazophilacij secretum inhabitāt, per veram fidem & charitatem, magni sunt, quia magna audiunt, & percipiunt magna, introducti in plenitudinem æternorum & diuinorum thesaurorum in illo absconditorum. Et ideo Bernard. dicit. In Cant. Ser. 34. Quòd hi qui magni sunt fide & charitate, digni inueniuntur, vt inducantur in omnem plenitudinem Dei, nec in omnibus apothecis sapientiæ aliquos, Deus scientiarum Dominus, arcendos censet cupidos veritatis, non conscios vanitatis. Et infrà sic dicit. Istiusmodi sapientibus spiritibus magnus occurrit sponsus, & magnificabit facere cum eis, emittens lucem suam & veritatem suam, eosque adducens & deducens in montem sanctum suum, in tabernacula sua. Regem in decore suo videbunt, præeuntem se ad speciosa deserti, & ad flores rosarum, ad lilia conuallium, ad amœna hortorum, ad irrigua fontium, & ad delitias cellariorum, ad odoramenta aromatum, postremò ad ipsa secreta cubiculi. Isti sunt thesauri sapientiæ & scientiæ Dei, absconditi penes sponsum. Hæc sunt pascua vitæ, præparata in refectionem animarum sanctarum. Beatus vir qui impleuit desiderium suum ex ipsis. Hæc Bernard. Sed procul dubio si spiritus humanus quasi ab anima diuisus, & corpore, quandoque illud intrinsecum lucis manerium ingrediatur solus, & intus recipiatur; rediens de regione lucis illius intrinseci ad animā & corpus, ipse enarrabat quales diuitias acceperit, si qualia verba audiuerit, & quales delitias gustauerit, si tamen enarrare potest. quia Gregor. libr. 15. moral. dicit. Sæpe amantis animus tantæ contemplationis munere impletur, vt videre valeat, quod omnino lomunere impletur, vt videre valeat, quod omnino loqui non valeat. Si autem enarrare non poterit, saltem vt alter Moyses descendens à consortio Domini in anima & corpore aliqua signa & testimonia secum ferat, testificantia quòd in regione lucis fuerat. Dicit In libr. de tribus dietis circa fi. enim Hugo. Ecce dum de illo diuino internæ contemplationis secreto reuertimur, quid nobiscum afferre poterimus nisi lucem? Lucem de regione lucis venientes portamus. Hoc enim decens & necessarium est, vt cum à lucis regione venimus ad fugandas nostras tenebras, nobiscum lucem apportemus.

Et quis

Et quis scire poterit, quòd ibi fuerimus, si illuminati non redimus? Sed si vidimus patris potentiam, apportemus lucem diuini timoris. Si vidimus filij sapientiam, apportemus lucem veritatis. Si vidimus spiritus sancti clementiam, apportemus lucem dilectionis. Potentia, torpentes excitet ad timorem. Sapientia, ignorantiæ tenebris excæcatos illuminet. Clementia, calore charitatis frigidos inflāmet. Hæc ille.

Distinctio sexta.

SExtò videndum est, qualiter spiritus noster cum in illud intrinsecum manerium æternale fuerit introductus, in illo stabiliatur & perpetuetur, ita tamen quòd ad imperium regis egrediatur, & ingrediatur ad naturam humanam imitandam, & contemplandam diuinam. De quo sciendum est, quòd spiritus noster in illo arcano secreto per veram fidem collocatur & stabilitur, & per sanctam charitatem in eodem perpetuatē. De fidei collocatione & stabilitione dicit Dionysius. Quod circa veritatem verè existentem & non errantem, versatur fides diuina, quæ est stabilis collocatio credentium, collocans illos in veritate, & firmās simplicem veritatem in transmutabili identitate in ipsis credentibus, habentibus cognitionem veritatis, & ideo credentem in veritate nihil mouebit, teste scriptura quæ ait. Nihil mouebit à lætitia quæ est secundum veram fidem, sed habebit in ea permanentiam immobilis & intransmutabilis idemptitatis. Sequitur. Qui enim veritati vnitus est, ex ipsa vnione bene nouit quod bene sentit, quanuis multi corripiant ipsum, tanquam mentis excessum passum, siue furiosum, ipse tamen bene nouit seipsum non furentem, vt errantes ei imponunt, sed per simplicem veritatē semper eandem, & eodem modo se habentem, liberatum ab instabili & variabili diuisione contra errorē. Hæc Dion. Ex his apparere potest, quomodo fides spiritum nostrum in illo intrinseco manerio Iesu collocat & stabilitat, vndè dicit Isa. Si non crediderit is, non permanebitis, scilicet in Deo. Et Eusebius in gloss. super illud Luc. vbi thesaurus vester est, ibi & cor vestrū erit. dicit sic. Qui mentem applicauerit ad cœlestia, ibi mentem habebit, vt videatur solo corpore cum hominibus conuersari, animo verò iam sit aggressus mansiones cœlestes. Hæc ille. De charitatis autem perpetuatione. i. qualiter spiritus noster in intrinseco Domini Iesu perpetuetur. Notādum, q̄ cum Ioan. dicat. Deus charitas est, & qui manet in charitate in Deo manet, ergo quandiu spiritus manet in charitate, tandiu manet in Deo siue in iutrinseco Domini Iesu, sed spiritus noster in æternum potest in charitate manere cū adiutorio Dei: ergo in æternū potest manere in Deo. Vndè in libr. de spiritu & anima dicitur. Quòd anima habet in se amorem, quo semper potest stare cū Deo. Quòd autē spiritus noster in æternum possit stare cū Deo, & manere in charitate, ostendit Apostolus ad Rom. vbi dicit. Quis potest nos separare à charitate Christi? quasi dicat. Nemo, immò nulla creatura, sicut ipse postea probat, ergo nulla creatura potest nos eijcere ab illo intrinseco, necipse Deus vult eijcere. vt ipse dicit in Ioan. Quandiu enim sumus charitate vestiti, licet nosipsos per peccatum eijcere possimus, nō tamen distantia locali, cū Deus sit vbiq; sed distantia dissimilitudinis. Dicit enim August. j. de trini. Non locorum interuallis, sed similitudine acceditur ad Deū, & dissimilitudine discēditur ab eo. Quòd autem nulla creatura possit nos separare à charitate Dei, quæ nobis in Christo datur, ostendit Apostolus ibidē di. Certus sum q̄ neqne mors. f. quam minātur, separabit nos à charitate Dei. Cuius rationē assignat Augu. de moribus Ecclesiæ. d. Licet corpus nostrum possit mori, tamen ipsum quo diligimus Deum. f. anima mori nō potest, nisi dum non diligit Deum: cui mors est non diligere Deum, q̄ nihil aliud est, quàm ei in diligendo aliquid præponere. Alia est ratio secundū Ambr. Quia mors erat sanctis occasio eundi ad premium promissum, & quasi ianua, ergo mors non potest nos separare à charitate Christi, neque alia creatura. Cuius rationē innuit Apostolus in eodem cap. d. Quia bonis omnia cooperantur in bonum: ergo non separant nisi nos velimus per charitatem, ergo quæ (vt dicit Apostolus) omnia potest, omnia sustinet: & nunquam excidet spiritus noster in illo intrinseco vbi est fons vitæ, & charitas potest manere semper, maximè cum charitas voluntates nostras ad Deum, quasi ad centrum suū proprium inclinet, & nos sibi incorporet, & voluntas perfectè concordet, quæ maximè amantium refectionē
Ioan.6. consumant & perpetuant. Vndè dicit Dominus. Eum qui venit ad me, non eijciam foras. Quod August. exponit di. Veniamus ad Deum, intremus ad Deum, & incorporemur ei, vt nos non faciamus voluntatē nostrā, sed voluntatē Dei, & nō eijciet nos foras. f. in exiliū tenebrarum æternarum, sed siue ingrediamur, siue egrediamur, pascua inueniemus nostram nutrientia charitatem, quæ nos perpetuatur in Christo, quia qui
1.Ioan.4. manet in charitate, in Deo manet, sicut dicit Ioan.

Distinctio septima.

SEptimò postquā visum est, quid sit illud intrinsecum secretum, & æternale manerium in Christo, & qualiter in illo intrinseco variæ mansiones distinguuntur, & secundum quid homo in illud intromittatur. Viso etiam quid spiritus in homine dicatur, & quibus pedibus illud intrinsecum ingrediatur, & qualiter humanus spiritus in illo dicatur, stabilitur, & perpetuatur. Videndum est, quæ & quot sunt itinera, per quæ ad illud intrinsecum secretum & æternale manerium, spiritus humanus accedat & ingrediatur.

Quibus itineribus spūs humanus ad spiritualem mansionē peruenit.

Circa

Universidad de Deusto
Biblioteca

Circa quod sciendum est, quod (sicut dicitur in libr. de spiritu & anima) duo sunt loca, inter quæ spiritus humanus existens, vtrunque se mouere potest, siue itinerare. Deus enim est in summo, mundus verò in immò. Ille, scilicet Deus in eodē statu æternitatis suæ immobilis existit, ideò ipse solus est æternitate mensurabilis.

Diffinitio æternitatis. Cuius ratio est, quia sicut Boetius in lib. de consolatione dicit. Aeternitas est interminabilis vitę tota simul & perfecta possessio. quæ nulli creaturæ conuenit, sed soli Deo. vt patet considerāti huius diffinitionis partes.

Triplex mēsura entiū. s. tempus, ęuū, & ęuiternum. Iste autem mundus cursu mutabilitatis suæ semper instabilis fuit, & ideò tempore mensuratur, quia tempus est mensura motus mutabilium rerum, non permanentium, sed succedentiū vt fit, & ideò talia dicuntur temporalia. Rationalis autē spiritus quasi in quodā medio est cōstitutus, sed mediū oportet participare naturam extremorum, propter connexionem vniuersi, & ideò oportet, quòd spiritus noster in aliquo conueniat cum æternis, & in aliquo cum temporalibus. Cum æternis conuenit in hoc, quòd secūdum substantiam omnino est stabilis perpetuo, in æternū manens, & ideò quoad hoc non mensuratur tempore transeunte, quia illo corruptibilia mensurantur. nec mensuratur æternitate, quia illa soli Deo cōuenit: ergo necessariò mensuratur mensura media, scilicet æuo, quod est quædam participatio æternitatis. Vnde Dion. de di. no. dicit, ꝙ æuum

Lib. 3. c. 1. dicitur quieta & tota simul vita. Et Dam. dicit, ꝙ ęuum non est tempus nec pars temporis, sed quòd simul protenditur cū ęternis, scilicet secundum perpetuationem. Vnde in li. de spiritu & anima dicitur. Spiritus humanus quadam conditionis suæ excellentia, huic mutabilitati quæ deorsum est supereminet, quasi creatus in orizōte æternitatis, & ideò ad illam, quę est apud Deum immutabilitatem, nondū peruenit, quamuis pertingere possit cum Angelis. Spiritus enim noster conuenit cum temporalibus in hoc, quòd secundum operationes aliquas est mutabilis, & in eis successiones patitur. Vnde in lib. de spiritu & anima dicitur. Si spiritus noster in his qui deorsum transeunt se per cupiditatē immerserit, statim per infinitas distractiones siue itinera rapietur, & seipso quodammodo diuisus dissipabitur, & ideò quoad istas operationes, temporalis efficitur, quia tempore mensuratur. De hac instabilitate & mutabilitate dicit Hugo de arca Noæ sic. Dum cor nostrum siue spiritus noster per desideria fluere cœperit, quasi in tot diuisum est, quot sunt ea quę concupiscit. Hinc nascitur motus sine stabilitate, labor sine requie, cursus sine peruētione, ita vt semper sit inquietus spiritus noster, donec illic inhærere cœperit, vbi desiderio suo nihil deesse gaudeat, & ea quæ diligit, semper mansura confidat & credat. Hæc ille. Ex quo cōcluditur, quòd necesse est, quòd spiritus humanus habeat aliquas operationes, quæ maneant secundum suam substantiam, licet vna alteri succedat, ꝙ accidit, vbi sunt operationes intrinsecæ intellectus & affectus, maximè quando in æternis figuntur. quas operationes exercere posset spiritus humanus, etiā si cœlū staret, vel si nullus esset tempus, vt patet per Aug. nec mirum cum sit spiritus humanus supra tempus, existēs in carne tēporali. Dicit enim Gregorius in moralibus. Subleuata mens, id est spiritus, extra terminos temporum ducitur, etiam cum à carne in tempore tenetur. & in lib. de spiritu & anima. Si spiritus humanus ab hac infima distractione quę deorsum est erexerit se, & hęc infima deserens, atque paulatim se in vnum colligens, secum esse didicerit, tantò amplius in vnum colligetur, quantò magis desiderio & cognitione sursum eleuabitur, donec tandē omnino immutabilis sit, & ad illam veram & vnicā (quæ apud Deū est) immutabilitatem perueniat, vt perpetuò sine omni mutabilitatis vicissitudine requiescat, iam in intrinseco Dñi perfectè collocatur. Hæc ille. Ex his patet, ꝙ sicut spiritus humanus ex inordinato amore temporaliū aggrauatus, descēdit ab ęternis per aliqua itinera iniquitatis deorsum ad temporalia; sic spiritus humanus exordinato amore æternorū alleuiatus ascendit sursum, per itinera rectè æquitatis ad æterna, & sicut ille per septem itinera obliqua descendit ad temporalia, ita iste per septem itinera recta ascēdit ad æterna: propter quòd itinera æternitatis nuncupantur. Itinera ergo æternitatis ducentia ad intrinsecum secretum, & æternale manerium Domini sunt hæc, scilicet Aeternorum recta intentio. Aeternorum studiosa meditatio. Aeternorum limpida contemplatio. Aeternorū charitatiua affectio. Aeternorū secreta reuelatio. Aeternorum experimentalis prægustatio. Aeternorū deifotmis operatio. Ad itinerandum autem in his septem itineribus æternitatis, Dominus amorosè inuitat spiritum humanum, ostendens & promittens ei septem adminicula, cooperantia ad ambulandum in itineribus æternitatis. Istam autem inuitationem mens humana diligenter aduertat. Quia sicut dicit Vercell. super Cant. Nihil est quod ad continuos sponsæ profectus eā promoueat efficacius, quā Deum imitari, & ab eo inuitari effectiuè. Hoc quidem exercitio continuo, vniformiter proficiunt cœlestes substantiæ, quæ non cessant post sponsum ingredi. Totus enim cursus amoris in assidua & continua huiusmodi inuitatione consistit, vt in fine libri Cant. patet, dicit ergo. Surge propera amica mea, columba mea, formosa mea & veni. Amica, quia amans & amata. Ego enim diligo diligentes me. Columba mea, quia spiritu simplificata sicut scriptum est in Matth. Estote simplices sicut columbæ. Formosa mea, quia ad imaginem & similitudinem Dei facta, vt dicitur in Gen. Surge igitur à temporalibus ad æterna tendēdo, & propera, æterna inuestigando, & veni, æternitatem meam ingrediēdo. Huius petitionis reddit causam, dicens. Surge propera amica mea & veni, quia iam est itinerandi oportunitas temporanea, quia iam hyems transijt peccati in frigidantis, & itinera ambulantium obliquantis. Quia iam est itinerum optata facilitas, quia iam imber abijt & recessit, curæ distrahentis & itinerantes impedētis. Quia iam est itinerantiū amœna iucunditas, quia iam flores apparuerunt in terra nostra. Quia iam tempus vernale venit, ex præsentia diuini solis in terra nostræ carnis. Quia iam est per ambulātium alleuiata agilitas, quia iā tempus putationis aduenit, quo spiritus noster exoneratur ab omnibus superfluis & vanis. Quia iam est viarum reuelata veritas, quia vox turturis audita est in terra nostra verbi incarnati, omnem veritatem docentis. Quia iā est viatici desiderati sacietas, quia ficus protulit grossos suos. s. pater fons dulcedinis, filium panem omnis suauitatis, & spiritum sanctum potum sobriæ ebrietatis. Quia iā est medij odorifera suauitas, quia vineæ florentes odorem suum dederunt, id est potentiæ fœcundę dederunt odorē bonæ famę ex operibus odoriferis, quia bonus odor Christi sunt. Igitur surge, propera amica mea & veni. Vnde dicit Origenes. Quis iam non surget? quis non properet? aut quis nō veniet vbi tot vtilitatum insignia concurrunt? singula istorū adminiculorū applicabūtur singulis itineribus, vt patebit infrà, & hæc itinera absc̄odita sunt à sapiētibus & prudētibus huius mūdi, & reuelata sunt parvulis. i. humilibus. Vnde dicit Abac. Incuruati sunt colles mūdi. i. sapiētes, ab itineribus æternitatis eius, id est, obliquati sunt à vijs rectis eterni Dei, quia qui à recta via declinant, quātò plus vadunt, tātò plus à termino rectæ viæ recedunt. & quantò plus se sapientes mundi ab æterna veritate auertunt, tantò plus stulti facti in temporalibus, euanuerūt dicentes illud Sap. Sol intelligētiæ nō est ortus nobis, lassati sumus in via iniquitatis, viam

Domini

Domini ignorauimus. Cum ergo August. 14. & 15. de Trinitate dicit, quòd spiritus noster ad imaginem & similitudinē Dei æterni sit, & ex hoc æternitatis capax sit, & ex hoc fortiatur quandam iam participationem, dum etiam secundum substantiam & secūdum aliquas operationes intrinsecas sit supra tempus, quia in æuo quod est quædā æternitatis participatio, vt supra dictū est, ideò spiritus noster humiliatus & contritus, & à Deo amorosè inuitatus ad veniēdum per itinera ęternitatis, ad suum intrinsecum secretū, & æternale manerium, fæcurè & gaudens cum Psalm. petat dicens. Deduc me Domine in via æterna.

De itineribus, quibus ad illud intrinsecum secretum, & æternale manerium in Christo acceditur.

Et Primo itinere æternitatis. Sectionis secundæ. Partic. 1.

Primum igitur iter æternitatis (quod est æternorum recta intentio) spiritus humanus desiderio æternorū ab omnibus alleuiatus, & ad perambulādum incitatus & expeditus: primò aggrediatur vnum æternum intendendo, vnum æternū attendēdo, vnum æternum ingrediendo, in vno æterno, permanendo, propter vnum æternum quod est optimum & necessariū, & finis quietans & consummans multitudinem omnium desideriorum in vnum, quod non auferetur ab eo in æternum. Sed quia nemo itinerat, qui vias itineris ignorat, ideò ad cognitionem istius viæ siue itineris, quod est æternorum recta intentio, oportet sex considerare per ordinem. Primū est, quæ sit necessitas istius itineris, & quare alijs itineribus præmittatur. Secundum est, quid sit intentio, & à qua potentia animæ oriatur. Tertium est, qualiter intentio deiformis, & æterna efficiatur. Quartum est, per quæ signa intentio recta simplex & perfecta cognoscatur. Quintum est, qualiter per intentionem rectam ad intrinsecum ęternum Iesu spiritus accedat & ingrediatur. Sextum, qualiter spiritus humanus ad veniendum per iter illud, ad intrinsecum æternum Iesu dulciter & amanter ab eo inuitatur.

Distinctio Prima.

Primò igitur videndum est, quæ sit necessitas istius itineris, quod est æternorum recta intentio, quare alia itinera præcedat. Circa quod notādum est, quod cum intentio finem actionis & itineris nobis præostendat, vt dicit Greg. 28. moral. vbi sic dicit. intentio priusquam se in actione exerceat, hoc iam quod appetit contemplatur. Item cum intentio actionem dirigat nostram in operatione, vt dicit Greg. i bidem. vbi dicit sic. Vnaqueque actio intentionem suā quasi intuentem oculum sequitur, vt dicit Greg. 28. moral. vbi dicit sic. Sicut fabrica columnis, colūnæ autem cassibus fulciūtur, ita vita nostra virtutibus, virtutes verò intima intentione subsistunt. Item rationabiliter iter intentionis alia itinera præcedere debet. Vnde Greg. ibidem dicit. Vigilanti cura per cuncta opera intentio nostra nobis pēsanda est, vt nihil temporale in his quæ agit appetat: sed totū se in soliditatem æternitatis figat, ne si extra fundamentum nostræ actionis fabrica ponatur, totū opus in nihilum soluatur, quia etiā summa opera inaniter fiunt, si intentiones cordium extra æternitatis certitudinem deflectuntur. Hæc ille. Et ibidem dicit. Si recta intētio in operatione nō tenetur, totum opus amittitur & deturpatur: si autē rectè intendimus, bonū opus efficitur, etiam si minus bonum extra videatur, planè ergo patere potest istius itineris necessitas in ordine respectu aliorum.

Distinctio secunda.

Secundò videndum est, quid sit intentio, & à qua potentia animę oriatur. De quo notandum est, ꝙ licut dicit Ansel. lib. de concord. præsci. & lib. arb. Voluntas est instrumentū seipsum mouens, & omnia alia instrumenta quibus sponte vtimur, & quæ sunt in nobis, vt manum, linguā, visum, & cætera huiusmodi, & quæ sunt extra nos, vt stilum, securim, & cætera huiusmodi, & facit omnes voluntarios motus, ipsa verò se suis affectionibus mouet in finem desideratū, & ideò sola voluntas elicit actum intentionis propriæ dictę & principaliter: sed à ratione siue intellectu dirigente siue dictante. Et nota, quòd hęc intentio nō sit sine amoris desiderio, quia quantò maior est amor finis, tantò vehementior est motus intentionis in finem, ita quòd amor mouet in finem desideratum: sed intētio omnia per quæ amor potest consequi hunc finem desideratū, ordinat, & disponit ad illius finis consecutionē. Vnde glo. super illud Psalm. In laqueo isto quē absconderūt, dicit, quòd pes animæ est amor, & eo mouetur anima ad locum, quasi ad terminum ad quem tendit, id est ad dilectionem bonam vel malam: quo se peruenisse ad amorem lætatur. amor autem est actus voluntatis. Ex quo patet, ꝙ intentio proprie & principaliter, est actus voluntatis elicientis, & liberè ordinantis & mouentis in finem, & à ratione directus. Et nota, quòd ista intentio vt est à voluntate per gratiam formata, non solum actualis, sed & habitualis facit actum & opus meritoriū. Cuius ratio est, quia prēter naturalem boninatem quæ est in actu voluntatis, eo ipso quo est ens, tota alia bonitas ipsius est ex eius sufficienti ordine intentionis ad debitum finē. Tunc autē est sufficiens ordo, quando ex parte agentis per intentionem bonam, fit ordinatio actus sui in debitum finem, & quando ex parte actus est, ꝙ sit ordinabilis ad illum finem, talis enim ordo includit bonitatē esse in actu, quę sibi debetur ex obiecto debito, & ex forma debita, quæ est charitas, & ex circunstantia & ex debito fine. Deficiente autem altero istorū, actus vitiosus est. Ex quo patet, ꝙ etiam actus indifferens per ordinationē debitā, & debitū finem fit meritorius quia intentio recta si fit actualiter à voluntate elicita mediante gratia, addit aliquam bonitatem supra habitum, cui debetur præmium substantiale. Per actus enim voluntatis elicitos ex gratia, meremur vitā æternam. Ex his etiā patet, ꝙ intentio actualis est perfectio & magis meritoria habituali, quia addidit aliquā bonitatē supra habitualē. Vnde Greg. 28. moral. dicit. Sicut lucerna corporis est oculus carnalis lucens toti corpori, ita per radium intentionis illustrantur itinera actionis. Nam dicit Dominus. Intentio sicut lucerna fulgoris illuminabit te.

Voluntas quid.

Psalm. 30.

Intētionis descriptio.

Intentio actualis maioris est meriti, quā habitualis.

Luc. 11.

Distinctio tertia.

Tertiò videndū est, qualiter intentio rectificetur, & ex hoc deiformis & quasi ęterna efficiatur. De quo notandum est, ꝙ sicut dicit Hugo lib. 1. de arca Noæ. Cor hominis quod prius amore diuino stabile & fixum in æternitate persistit, quia vnū amando vnum permansit: postquā aut per desideria terrena defluere cœpit, quasi in tot diuisum est, quot ea sunt quæ concupiscit. ergo secundum diuersitatem concupiscentiæ siue amoris erit diuersitas intentionis. Vnde Bern. super Cantica ostendit, quòd si amans turpia appetit, etiam

In Cant. ser. 40.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Diuersificantur intentiones iuxta diuersitatē affectionum.

etiam intentio turpis erit,& fœdans faciem animæ vel spiritus, & si honesta,etiam intentio recta erit. Vnde Ber.ibidem describit diuersas intentiones, secundum diuersas affectiones. Primò ergo secundum Bern. est quædam intentio peruersa & iniqua : vt illa quæ procedit ex voluntate affectata carnaliter, siue ex amore carnali tendens ad finem,qui contrarius est vltimo fini & æterno,vt est intentio illorum,qui terrena sapiunt, quorum Deus vēter est,qui intendunt gulæ, vt magis possint exercere actus luxuriæ. Talis intentio est obstinatorum & temporalium. Vnde Bern. ibidem dicit. Tendere non in Deum sed in sæculum secularis animæ est, vt dictum est, & habet talis faciem fœtidissimam fœtore peccati. Secundo est intentio quædam ficta & falsa,vt quę procedit ex voluntate affectata mēdaciter tendens in Deū apparēter & falsè & non verè, quia propter fauorem hominum,de qua dicit Bern.ibidem. Tendere quasi in Deum,sed non propter Deum hypocritæ planè animæ est, omnem decorem animæ exterminantis,& totam illam fœdantis propter turpitudinem hypocrisis. Tertio intentio quædā est obliqua & mercenaria,vt quæ procedit ex voluntate affectata pusillanimiter, tendens in Deum non propter Deum, sed propter præsentis vitę necessaria,ex qua re curuatur ad se.Vnde mercenaria est,quia veris filijs nō conuenit vt patet per Amb.qui dicit in glos.Luc.3.sic. Filius qui habet sancti spiritus pignus,in seculari corde mercedis lucra non quærit sed seruat ius hæredis. De hac intentione dicit Bern. ibidem. Si autem intentio solum vel maximè ob vitæ præsentis necessaria , se ad Deum conuertit,non quidem fece hypocrisis fœtidā, pusillanimitatis tamē vitio dicimus obscurā & minus acceptam eo quòd non quærit Deum propter se:ideò prædicta itinera sunt obliqua & temporalia,nō eterna. Quartò quædam intentio est recta,quæ est & propter Deum principaliter, & propter ipsum directa,quæ est actuum bonorum, & hæc procedit ex voluntate affectata spiritualiter, id est æstu diuini amoris calefacta quæ volūtas sic æstuans , intētionē ad consecutionem æterni finis desiderati operando impellit,liquefaciēdo in Deum dirigit, nec eam sistere nisi in Deo æterno sinit. Vndè Origen.super Cant.ca.5.dicit.Qui sancto desiderio intus æstuat , ad quodlibet opus bonum habilis inuenitur,quia nihil duri in corde,id est in intentione portat, quod non feruore æstuantis desiderij in Deum liquescat, Hæc Origen.Hæc tamen intētio per sectum decorē non habet per omnia, quia adhuc circa multa est occupata , licet propter Deum . Vnde Bern. vbi suprà dicit.Porro in aliud tendere quàm in Deum, & tamen propter Deum,non ocium Mariæ,sed Marthę negocium est. Absit autem, vt quæ huiusmodi est, quicquam dixerim illam habere deforme , nec tamen ad perfectum affirmauerim peruenisse decoris,quippe quæ adhuc solicita est,& turbatur erga plurima, & nō potest terrenorum actuū vel tenui puluere nō aspergi, quem tamē facilè citoque deterget in hora sanctæ deuotionis, vel dormitionis casta intentio, & bone conscientiæ interrogatio ad Deum . Hæc Bern.41. super Cant. Quintò intentio quædam est recta, simplex,& magis immediata , & odore finis æterni dulciter allecta,quæ est contemplatiuorum,& illa procedit ex voluntate finis æterni affectiua experimentaliter.Experimētalis enim odor vltimi finis,omnia alia aliquo modo contemnere facit,ex quo intentionem in nullo alio fine quiescere facit,sed eam quantum potest vltimo fini immediatè vnit. Dicit enim Hugo,quod experientia est mater vel magistra intelligentiæ,& quod ille optimę veritatem nouit , qui eam non audiendo solùm , sed etiam gustando & faciendo didicit.In tali enim experientia intentio nō ambulat,sed quasi currit.In odorem(inquit sponsa)curremus vnguentorum tuorum: Hæc intentio tendit in Dominum solum immediatè quantum potest , & propter ipsum , sed vt pluries non totaliter propter ipsum solum , sed etiam quærit propter se meditari , & consolari , retinens adhuc aliquid de proprio, vt dicit Bern . & ideò talis intentio diuisa est. Talis clamat cum Petro.Ecce nos reliquimus omnia,& secuti sumus te , quid ergo erit nobis? Et cum Psalm . Inclinaui cor meum ad faciendas iustificationes tuas in æternum,propter retributionem. Quam tamen intentionem Dominus non repræhendit, quia nō principaliter quærebat mercedem,sed Domini voluntatem,cum multi tales sint in æterna domo patris. Sextò intentio quædam est immediata,simplificata,& deificata ,& amore finis æterni totaliter attracta. Et hęc est beatorum in patria , & inde intentio sit intentio æterna , & elicitur à voluntate affectata deiformiter. Deificatio autem(vt dicit Berna.lib.de diligendo Deum,parum post medium)nihil relinquit in voluntate admixtum vel proprium,sed totum per intentionem dirigit in Deum.Vndè dicit ibidem sic. O pura & defecata intentio voluntatis,eò certè defecatior, & purior,quò in ea de proprio nihil iam admixtū relinquitur,eò suauior, & dulcior, quò totum diuinum est quod sentitur:sic affici deificari est,sic omnem tunc in sanctis qui sunt in patria,humanam affectionem, quodam ineffabili modo necesse est quiescere,& à semetipsa liquescere,atque in Dei penitus transformari voluntatem , alioquin quomodo omnia in omnibus erit Deus,si in homine aliquid de homine supererit?manebit quidem substantia,sed in alia forma , in alia gloria , aliaq; potentia,& videtur sentire Bern. hoc impossibile fieri , nisi post resumptionem corporum, cum beati adhuc ante resumptionem corporum, desiderio naturali appetant vnionem corporum suorum. Hęc Bern. Idem sentit Augusti . de appetitu corporum , vt patet lib.xv.super Genesim.

Ibid. Ser. 41.

Super 7. Angelicę hier.

Matth.23.

Cant. 1.

Matth.19

Psal.118

Luc. 18

Beati in patria appetūt resumptionē corporum.

Distinctio quarta.

QVartò videndū est,per quæ signa recta & simplex intentio cognoscatur. Circa quod notandum est, quod huius intentionis aliqua signa sunt quasi exteriora , & quo ad homines , & quædam interiora,& quoad conscientiam.Signa ergo exteriora rectæ & simplicis intentionis(secundum Orig. exponens illud. Quàm pulchri sunt gressus tui &c.) sunt quinq;.Loquēs ergo de multa pulchritudine gressuum intētionalium dicit.Sponsa calceata pulcherrimè incedit,quasi rectissima intentione.Post sanctorum exempla incedit calceata , sed hypocrita nudo pede incedit, quia Deum sequitur corrupta intentione, caret enim exemplari pelle, vterq; tamē ex fructibus suis cognoscitur . Et ponit ibi quinq; signa rectæ & simplicis intentionis,per quę illi ab iltis distinguuntur. Primum signum est humanę laudis detestatio,& dicitur glorificatio. Vndè Saluator. Cum facies eleemosynam , noli tuba canere ante te, sicut hypocritæ faciunt. De hoc dicit Chrys. Tuba est omnis actus, per quem operis iactantia demonstratur. Secundum signum , est sobria tristitia , & exultatio mentis. Vnde Christus dicit. Cum ieiunatis nolite fieri , &c. ubi Orig. dic. Non inueni verius signum boni cordis, quàm si erumpat foras dulcedine mentis , & frequentia sobriæ exultationis & tristitiæ. Tertium signum est ordo correctionis , vt primò à teipso incipias , & post alios corripias . Vndè in Matth . dicitur . Hypocrita eijce primum trabem de oculo tuo , & tunc videbis eijcere festucam de oculo fratris tui. Et Origines ibidem : Nisi fallar nihil aliud appetis , nisi apparere iustus,dum me

In Cant. cap.7.

Recte intentionis quinque sunt si- gna.

Matth.6.

Matth.6.

Matth.6.

me corripis & te negligis,aut si me & te corripis,quare a me incipis & non à te?Quartum signum est benignitas compassionis.Vndè Saluator di.Væ vobis scribę hypocritæ,qui alijs clauditis regnum cœlorum,& imponitis eis grauia onera,&c. Greg . Qui bonus est corde,benignus est compassione.Quintum signū est immobilitas mentis,tam in aduersis quàm in prosperis,quæ vt alter Iob acceptat dicēs.Si bona accepimus de manu Domini , cur non similiter & mala? Vnde Greg.exponens illud Iob.i. Erat simplex & rectus , dicit.Simplex & rectus est ille qui in aduersis non frāgitur,qui ad temporalia nō inclinatur vel incuruatur, qui ad superiora totus erigitur , qui domini voluntati humiliter subijcitur,hæc Greg. Hæc Orig. breuiter enumerat.d. Quàm pulchri sunt gressus tui in calcaneo tuo filia principis.Si in operibus que agis laudem humanam vitas,si sobriè exultas,si primo te corripias si alijs benignitatem exhibeas,si patientiam in aduersis ostendas.Hæc sunt signa exteriora. Post hæc primo videndum est de signis interioribus rectę & simplicis intentionis.De hoc nota,q; Bern.lib.de præcep. & dispen.dicit sic. Quòd interior oculus intentionis veræ sit simplex , duo arbitror illi necessaria esse scilicet charitatem in intentione , & veritatem in electione . Primò necessaria est charitas in intentione . Cuius ratio est, quia charitas intentione ad omnia illa quæ ad finem sunt principaliter intenta dirigit & extendit,& per hoc arctius vnit,cum in omnibus vnum intendit,& ad vnum tendit,& omnia quātum potest cum illo vnire quærit . Vndè Greg,in pastora.di.Charitas diuisa vnire consueuit cor iusti,diuidi per multa compellit,quod tantò arctius in Deo colligit,quantò illud latius per sancta desideria spargit.Secundò ad hoc quod oculus intentionis sit rectus,& verè simplex,requiritur veritas in electione, quia illa nō sinit errare circa finem intentum. Vndè Bernar. ibidem dicit. Quomodo denique simplex erit oculus intentionalis , cum ignorantia veritatis etiam qui bonum diligit, & malum nescius agit? Sed illius non immeritò oculum simplicem duxerim, cui neutrum bonum desit : quia ista duo,oculum intentionis faciunt simplicem,scilicet amor boni,& cognitio veri. Hæc Bern.Sic igitur nec charitas intētionem sinit ante finem intentum stare,nec veritas sinit eam circa finem errare . Veritas enim non amat angulos, nec ei diuersoria placent,ait Bernar. Igitur opus per intentionem bonam agitur,quando illa charitate & veritate munitur,spiritum igitur rectum innoua in visceribus meis.

Greg.xxv.moral.dicit sic. Si semel in appetitione cœlestis patriæ forti stabilitate animus pro intentionem figitur,minus rerum temporalium perturbatione vexatur. A cunctis quippe exterioribus motibus eandem intentionem suam quasi quendam secretum secessum petit , ibiq; incommutabili inhærens & mutabilia cuncta transcendens,iam ipsa trāquillitate quietis suæ in domo,scilicet in mūdo,extra mundum est. Excedit quippe omnia ima intentione summorum , & cunctis rebus quas non appetit , libertate quadam superesse se sentit , nec tempestatem rerum temporalium intus sustinet, quam intuetur foris : quia terrena omnia quæ concupita opprimere mentem poterant , despecta subtùs iacent . Vndè per prophetam dicitur. Statue tibi speculam,quia dum quisq; speculatur sum ma,supereminent infima . Hæc Greg . Si igitur spiritus noster in se bene ordinatus , cum omnibus actionibus in vnum se colligat , sursum ad æterna tendat,& licet quoad aliqua instabilis permaneat , intentione tamen in æternitate stabilis persistit , quæ non nisi in ęternis stabilitur . Dicit Greg. & Hugo lib. iiij.de arca Noę. Quandiu homo ordinem suæ naturæ tenuit , quamuis per actionem variaretur , interius tamen per intentionem & amorem stabilis permansit : quia vnum intendebat,& propter vnum omnia faciebat,vnum diligebat,& omniū voluntatum atq; actionum suarum finem ad vnū referebat creatorem suum qui solus sufficiebat . Hæc ille . Et Basilius exponens illud Luc. Porrò vnum est necessarium, dicit . Vniformis est vita Christiana, ad vnam tendens intentionēm.s.gloriam Dei:multiformis verò & varia est vita eorum quæ deforis sunt,pro libitu suo variata.

Hier.31.

Luc.10.

Distinctio sexta.

SExtò videndum est , qualiter spiritus ad veniendum per iter rectæ & simplicis intētionis ad ęternum intrinsecum Domini Iesu,dulciter ab eo inuitatur.dicente sponso in Cant.O amica mea propter intentionis tuæ simplicitatem.Nam tam in quiete interioris contemplationis , quàm in exercitio exterioris actionis, & in consolatione Angelicæ allocutionis me solum intendebas,cum me in lectulo quæsisti, ciuitates circuisti,vicos perambulasti, custodes Angelicos sustinuisti:quare pertransitis his omnibus singularis me singulariter inuenisti & tenuisti?Surge,si enim amica mea es,surgendum est tibi , per tuæ intentionis stabilitatem ad me incessanter tendendo:quia & si me vt amicum inuenisti , nondum tamen ad plenum cognouisti . Quere ergo faciem meam semper cum Psal.Quia qui sine fine est amandus,sine fine est quærendus . Ait Aug.in glo.O columba mea propter intentionis simplicitatem & vnitatem.Vna enim est columba mea,quę vt dicit Vercell.ibid.vnica simplicem habens intuitum . vndè signat puram intelligentiam contemplans diuinam simplicem essentiam , ex quo simplificata magis fuit,sicut scriptum est. Estote simplices sicut columbę.Propera propter intentionis tuæ agilitatem mihi continuè approximando, quia per continuam desiderati finis intentionem , consequeris continuam approximationem ad me,qui sum principium & finis.Principium te liberaliter creans , finis te finaliter quietans. O formosa mea,propter intentionis tuæ deiformitatem.Ipsa enim intentio ait Dominus,quasi lucerna fulgoris illuminabit te,vt iam nihil proprium in te relinquaris,quod in te amorosè nō ordinaueris,propter q̄ tota pulchra es amica mea , & macula non est in te.Veni igitur ad meam diuinitatē , quia intentionis tuæ tēdentia non quiescit nisi in mea æternitate,quę est secretum meum intrinsecū & ęternale maneriū.Veni autem , quia iam est itinerādi tem-

Cant.2.

Cant.3.

Psalm.26.

Cant. 6.

Matt.10.

Apoc.21.

Luc.11.

Matt.24.

poranea

Universidad de Deusto
Biblioteca

poranea oportunitas,quia iam hyems transijt. Quod Vercell.exponens ait. Hyems multiplici intemperie itinerantes prepedit.Vndè Dñs ait.Orate,ne fuga vestra fiat hyeme vel sabbato. Hyemis igitur nomine inquit Vercell. intelliguntur quælibet impedimenta, vel offendicula itinerum æternitatis. Horũ autem itinerum offendicula,sunt concupiscentia carnis,& concupiscẽtia oculorum,& superbia vitæ, cum omnibus familijs suis, sed hæc omnia iam sunt diminuta, quia iam hyems transijt.Hæc ille. Et ęstas solis æterni incarnati verbi,iam in terra nostra apparuit,& ideò iam temporanea itinerãdi est oportunitas, ideò dicit Vercell.Hæc itinera sibi carpit sponsa per totam seriẽ canticorum sponso vocante,illuminante,adiuuante, supportante,& amplexante,cœlestibus paranymphis obsequia sua impendentibus.Hæc ille.O Domine Deus, veni ergo amica mea, quia iam hyems peccati intentionis tuæ ascensum retrahentis transijt. Veni columba mea,quia iam hyems peccati intentionis tuæ agilitatem retardantis,abijt. Veni formosa mea,quia iam hyems peccati intẽtionem pulchritudinis tuæ deturpantis,recessit.Veni autem amica mea,per intentionis tuæ singularitatem, vt me æternaliter amplexeris.Veni columba mea, per intentionis tuæ deiformitatem, vt me æternaliter fruaris.Ego enim perpetua dilectione dilexi te.Ad quam fruitionem æternam nos perducat,qui in æternum regnat æternus Deus,in æternum benedictus. Amen.

Matt.24.

Hier.31.

DE SECVNDO ITINERE æternitatis,Particula secunda.

SEcundum iter æternitatis per quod spiritus humanus tendit ad intrinsecũ secretum, & æternale maneriũ Domini Iesu.i.ad æternam eius diuinitatem, est æternorum studiosa meditatio. De quo itinere sunt septem per ordinem notanda.Primum est, quare iter studiosę meditationis immediate iter rectæ intentionis sequatur. Secundum est,quid sit meditatio, & qualiter à cogitatione distinguatur.Tertiũ est,qualiter in itinere meditationis Deus spiritum humanum illuminet,& confabulet. Quartum est,qualiter spiritus humanus in itinere meditationis Deum alloquatur.Quintum est, qualiter allocutio diuina intrinseca à nostra meditatione distinguatur.Sextum est, qualiter spiritus humanus per iter meditationis æternitatem Iesu ingrediatur.Septimum est, qualiter spiritus humanus ad veniendum per iter meditationis,ad æternitatem à Iesu inuitatur.

Distinctio Prima.

PRImò igitur notandum est,qualiter iter studiosę meditationis,iter rectæ intentionis sequatur, & quæ istius itineris sit necessitas. De quo notandũ est,quod cum radius rectæ & simplicis intentionis,spiritu humano æternum & beatificũ finem omnis consolationis vel cõsummationis,quasi speculatiuè præostendat,quod necessarium est, quia nisi spiritus humanus finem illum aliqualiter præcognosceret, nesciret quo tenderet,vel vbi quiesceret, & nisi illum finẽ aliqualiter desideraret & inueniret,nunquam quærere curaret,sed vagus & profugus super terrã (vt alter Cain à facie Domini proiectus) nũquam stabilis permaneret,vt dicit Hugo libro primo de arca Noe,meditatio studiosa per omnia discurrendo ad hunc finem intentum inuestigãdo,quasi practicè quærat & inueniat,& spiritum ad illum cum animi ratione, & exultatione non desistat adducere: ideò rationabiliter immò necessariò iter meditationis immediatè sequit iter intẽtionis.Vnde Richar.dicit.Meditationis studiũ est sem per quouis industriæ labore,qualibet animi difficultate,ardua quæq; apprehendere,obscura irrũpere,occulta penetrare:donec veritatem diu quæsitam inueniat,& animum sue spiritum ad veritatis contemplationẽ,cum admiratione & exultatione adducat. Hæc ille.Hæc etiam duo itinera mutuò se iuuant.Intentioni duo sunt necessaria.s.amor boni,& cognitio veri, vt suprà dictum est,sed meditatio hæc duo augmentat,& confortat suo feruore,quia secundum Psal.In meditatione mea exardescet ignis: quia intentionem ad cognitionem veri illuminat, & quoad desiderium boni finis inflammat:ex quo intentio meditationem in finẽ intentum & desideratum rectius dirigit,& vehementer impellit.Item intentiò finem itineris ostendit,meditatio verò viam ad summa & æterna pandit,& quæ sint necessaria itineri prouidè disponit.ait Bern. Ex his patet,quare iter meditationis sequatur, iter intentionis,& eius necessitas.

De arca mystica lib.1.c.4.

Psal.38.

In ser.de S.Andr.

Distinctio secunda.

SEcundò videndum est, quid sit cogitatio, ne spiritus humanus per viam cogitationis,pro via meditationis iter arripiat.Oportet scire quid sit cogitatio,& quid meditatio, & qualiter inter se distinguantur.De quo nota q̃ Richard.dicit sic.Sciendum, q̃ vnam eãdemq; materiam habentia,aliter per cogitationem intuentur,aliter per meditationem ruminãtur.Multum enim à se inuicem differunt hęc,quamuis qñq; in materia conueniant.Et ideò dicit Rich.ibidẽ quod Cogitatio est ipsius animi aspectus,ad euagationem pronus. Ipsa enim singulis penè momentis consueuit se ad inepta & friuola relaxare,& sine vllo discretionis freno ad omnia se ingerere,vel præcipitem dare.Meditatio verò, vt dicit idem, est studiosa mentis intentio,ad inuestigandum diligenter intendens:& est prouidus animi intuitus,ad veritatis inquisitionem vehementer occupatus. Ex his patet multiplex istorum differentia,vt ostendit Rich.ibidem di. Cogitatio per diuersa quæq; lento pede graditur, sine respectu peruentionis,passim huc illucq; vagatur.Meditatio verò sæpè per ardua,& aspera ad directionis finem cum magna animi industria peruenire nititur. Secundò differunt,quia cogitatio serpit;meditatio incedit,& vt plurimum currit.Tertiò differunt, quia cogitatio est sine labore,& fructu,meditatio verò cũ labore, & fructu. Quartò differunt, quia cogitatio semper vagis motibus de vno in aliud transit;meditatio autẽ semper circa vnum aliquod incessanter incedit.Quintò differũt, quia cogitatio oritur ex imaginatione,&ideò qñq; est sine ratione. Ad cuius intellectum nota,q̃ sicut dicit Rich.duplex est imaginatio.Vna est bestialis,alia rationalis bestialis sine vtilitate,& deliberatione huc illucq; discurrit,quod & bestia facere potest.Rationalis autẽ, est illa qua imaginamur diuersa,componendo vel diuidendo prout volumus,quod bruta non possunt sic facere.Meditatio enim oritur ex ratione. Vndè quandoq; transit in contemplationem per admirationem, & exultationem.Hæc ille.Et sic apparet,quid sit cogitatio, & quid meditatio, & qualiter inter se differunt & conueniunt,vnum tamen pro altero frequenter ponitur,quia cogitatio in meditationem conuertitur, vt dicit Richard.

Quid sit cogitatio, & quid meditatio,& qualiter inter se distinguantur.

Du arca mystica lib.1.c.3.

In lib.de Beniam. cap.18.

Lib.1.c.4.

Distinctio tertia.

TErtiò quia allocutio diuina illuminans mirabiliter à montibus æternis, mentẽ hominum ad ambulandum ad æterna inducit,& alleuiat viã. Et ideò notandum est,qualiter in itinere meditationis Deus spiritũ humanũ alloquatur,& de æterni quãdoq; quasi confabulatur,ne sicut dicit Bern. itinerantes laboribus fatigentur, sermonibus delectati. Dicit namque Bern.super Can.sic. Deus quasi viator quispiam itinerantibus sese associans, iucundis confabulationibus suis, à labore viæ omnem hominẽ reuelat & cõmutat,ita vt eo discedente loquantur. Nonne cor nostrum ardens erat in nobis,dũ loqueretur nobis in via? Hæc ille.Primò ergo videndum est, qualiter Deus in meditationibus nostris cum spiritu nostro loquatur & confabuletur. De quo notãdum,q̃ Dionys.in principio Angel.hierar.di.Pater æternus lumẽ generat simplicissimum in essentia, & ipsum vniuersale lumen ab ipso patre prodiens,ad cõmunicandum sui cognitionẽ & participationem,non solum admittit cœlestes mẽtes,sed & ad nos per distributionem bonitatis suæ venit,vt nos ab infimis separatos,suscitet ad sui desideriũ & cognitionem, & remota mentis distractione, conuertit nos ad congregantis patris visionem æternam. Hæc ille:Et hoc est lumen,quod illuminat omnẽ hominem venientem in hunc mundum, quantum in se est: sed diuina illuminatio, est inspirata Dei locutio. Vnde Greg.ij.moralis dicit. Quasi in audientibus dicitur,quod videntibus inspiratur. Et Aug. de triplici habitaculo,dicit sic.Dei locutio est occulta inspiratio, qua mentibus suam voluntatem,& suã veritatẽ ostendit visibiliter.Sic & Greg.primo moral.ostendit,quòd Deus nos alloquitur per inspirationem mentis intrinsecam.Vndè & xxx.moral.dicit sic. Loquitur quippe Deus intrinsecus silenter,sonans inuisibili lingua compunctionis,& quantò plenius intus auditur, tantò ab exteriorum desideriorum strepitu perfectius audiens auertitur: vt cum propheta Dauid dicat.Audiam, quid loquatur in me Dominus Deus & c.In his qui cõuertuntur ad cor.i.mẽtem in qua Deus tanquam in imagine sua habitare dignatur,quomodo autem ibi habitaret æternus,& non loqueretur de æternis? Sed nota quis diuinam allocutionem audiat. Ad hoc respondet Dominus di .Qui habet aures audiendi audiat. Et in Apoc.Qui habet aures audiendi, audiat quid spiritus dicat Ecclesijs.Quod exponens Rich. ibidem dicit. Aures audiendi habet ille,qui spiritum habet intelligẽdi,& affectum diligendi,& promerendi ea quæ dicũtur vel promittuntur.Vndè Dominus loquens Iudæis surdis quantum ad auditum interiorem, siue sensum spiritualẽ,dixit.Quare nõ cognoscitis loquelam meã? quia non potestis audire sermonem meũ,quia ex Deo non estis,sed ex patre Diabolo estis, qui in veritate nõ stetit, & ideò mendax est, sed qui ex Deo est, verba Dei audit: & si quis sermonem meum seruauerit,mortem non gustabit in æternum:sed qui viuit habet sensus interiores spirituales viuaces,sed tamẽ non omnes habent eos exercitatos,& apertos ad audiendum verbum Dei.Nisi enim sensus auditus & interior excitetur,& à Iesu aperiatur,spiritus noster surdus & mutus ad audiendum efficitur: vt de talibus dicatur illud psal. Aures habent & non audient Deũ intus loquentem, neq; enim est spiritus in ore ipsorum ad Deũ alloquẽdum.His concordat Greg. xxvij.mora.vbi dicit sic. Vox Domini auditur,cum gratiæ eius aspiratio mẽte concipitur,cum sensualitas occultæ nostræ surditatis rumpitur,tũc auditus reparatur. De hoc nota infra vj. itinere dist.iiij.Sed qualiter sensus interiores reparantur & excitantur,docet Apostolus ad Rom.vbi dicit. Si spiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis.s.secundum spiritũ.Qui autem secundum spũm viuunt,quæ spiritus sunt sentiunt,idest spiritualia eius sapiunt.Cuius ratio est,quia viuificato spiritu,viuificantur & sensus spiritus,vt in spiritualibus exercitentur,& delectẽtur in eis.s.in spiritualibus, q̃ non solum verum est de sensu interiori auditus,sed etiam de omnibus sensibus

Lucæ 24.

Psal.41.

Apoc.2.

interioribus.Quod etiã probatur in lib. de spiritu, & anima,vbi dicitur sic. Cũ exterior sensus carnis bono suo vtitur,interior sensus quasi obdormit. Non enim cognoscit bona interioris sensus, qui iucunditate exteriorum bonorum capitur.Nam qui in carne viuit,in carne sentit, & dolores carnis fugit quantum potest, & consolationes quærit carnis:sed talis vulnera animæ prorsus ignorat,ideò nec medicinam quærit eis. Cum autem mortuus fuerit sensus animæ, quo viuit in carne,tũc viuificari incipiet sensus interior,quo sentit semetipsum,& tunc sciet dolores suos spiritus,& sentire incipiet sua vulnera,& etiam oblectamenta sua, & tantò perfectius quantò intimius.Hæc ille.Tales ergo cum iam habent interiorem auditum apertum,audiũt Deum in se loquentem,vt dicant illud Psalm.Ignitum eloquium tuum vehementer, & seruus tuus dilexit illud:& de hoc infrà,Et nota quod(sicut patet per Greg. ij.mora.)Deus non omnes æqualiter alloquitur in meditationibus suis.nec vnumquemq; hominẽ omni tẽpore æqualiter alloquitur,sed prout vnicuiq; opus est. Quare & Dominus discipulis dixit. Multa habeo vobis dicere,sed non potestis portare modò.Item sciendum est, q̃ Dominus multipliciter loquitur nobis.s. acriter arguendo dicens.Quos amo, arguo & castigo. Quod Richard. & Haymo exponentes dicunt;vt ad illud quod Dominus suadet,nos perducãt, proponit arguere & castigare quos amat, ideò libenter toleranda sunt eius verba & verbera. Terribiliter comminãdo dicit.Si quis in me non manserit, mittetur foras sicut palmes, & arescet,& in ignem mittetur & ardet. Prudenter docendo dicit. Vos dixi amicos. Quare? quia omnia quæ à patre meo audiui,nota feci vobis.s. quæ necessaria ad salutem fuerunt,ait Chry.in Matth. Aperiens os suum docebat eos,dicens. Beati pauperes spiritu,quoniã ipsorum est regnum cœlorum. Vtiliter suadendo,dicens. Suadeo tibi emere aurum ignitum probatum,vt locuples fias. Per aurum vt dicit Rich. ibidem,signatur charitas,quæ vt aurum fulget,quæ dilectione feruet,quæ in tribulatione fornacem examinationis sustinet.Hæc ille.Veraciter promittendo.Vnde ait Dominus.Qui diligit me,sermonem meum seruabit:& pater meus diliget eum,& ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.Hic tria promittit scilectionem,visitationem,& mãsionem. Quid maius his?Dulciter consolando dicens. Comedite amici mei,& inebriamini carissimi.Comedite corpus meũ, bibite sanguinẽ meũ, & inebriamini diuinitate mea. Verbum caro factum est,vt cibus angelorum fieret cibus hominum,ait Gregor.Familiariter susurrando.vnde in Iob.dicitur.Porrò dictũ est ad me verbũ absconditum, & quasi furtiuè suscepit auris mea venas susurrij eius.Quod Greg.exponẽs v.moral.dicit, quod per verbum absconditum allocutio intimæ aspirationis intelligitur,quę mentem siue spiritum contingens subleuat, & temporales cogitationes deprimens, hanc æternis desiderijs inflammat, vt nihil nisi superna cogitare libeat.& cuncta inferiora contemnat.Absconditũ igitur verbũ audire, est locutiones sanctispiritus in corde concipere,quem mundus audire nõ potest, quia spiritum sanctũ accipere non potest, qui ad diligenda inuisibilia non assurgit.Hæc Greg.Et lequitur.Et qua si furtiuè suscepit auris mea venas susurrij eius,vbi dicit Greg.Susurrium occulti verbi,est ipsa locutio aspirationis internæ. Venæ autem susurrij, dicuntur earũ cogitationes,quibus hæc ipsa aspiratio ad mentem ducitur.Venas igitur superni susurrij auris cordis furtiuè suscepit,quando subtilitatem locutionis intimè afflata mens raptim,& occultè cognoscit.Nisi enim ab exterioribus desiderijs se absconderat,interna nõ penetrat, & occultatur vt audiat,& audit vt occultetur. Hæc ille.

Pſal.118

Inſ.itinere 6.diſt.5

Ioan.16.

Apoc.3.

Ioan:15.

Matth.3.
Apoc.3.

Ioan.14.

Cant.5.

Greg. Iob.4.

Verba

Universidad de Deusto
Biblioteca

Verba huius diuini susurrij quandoq; sic sunt abscondita & occulta, vt in intimis audita, extrà dici nó possint. Vnde dicit Grego. xv. moral Riuuli spiritualium donorum, in amantis mente, ita de cœlestibus subtiliter currunt, vt per os carnis explicari non possint. Apoc. 5. Hæc ergo nemo scit, nisi q accipit, ait Dom. in Apoc. vbi dicit Haymo, qui ad hoc prædestinatus est: Vel vt dicit Aug. ibidem. Qui acceperit per experiẽtiam, vel per reuelationẽ. Sic igitur apparet, qualiter Deus spiritum nostrum in meditationibus alloquatur.

Distinctio quarta.

QVartò videndũ est, qualiter spiritus noster, siue mẽs nostra, in meditationibus suis Deũ se alloquentem alloquatur. Cũ. n. Deus, vt iam suprà dictum est, spũm siue mentẽ nostram in meditationibus quandoq; tam amicabiliter & dulciter alloquatur, vt spiritus noster quasi admirando cum propheta clamet. Psal. 118. Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua super mel ori meo. condecens & necesse est, vt spiritus noster Deum alloquentem se, humiliter & dulciter cum reuerentia, & cum gratiarum actione alloquatur. De hac allocutione dicit Bernard. Sicut quondam Moyses quasi amicus ad amicum cum Domino loquebatur, & Dominus respondebat: ita & nunc inter verbum & animam, ac si inter duos vicinos, familiaris admodum celebratur allocutio. Super Cãt. ser. 48 Nec mirum: ex vno enim fonte amoris vnicuique influit diligere inuicem, & consoueri pariter, dulciora ergo melle vosſãt hinc inde, totius in se verba suauitatis & mutui ferũtur aspectus, sancti indices amoris, cum dicat alter in Cantic. Ecce tu pulchra es amica mea, & ſtatim altera dicat. Ecce tu pulcher es dilecte mi. ibidem. Lectulus noster floridus. Hæc ille. Cant. 1. Primò igitur de ista allocutione notandum est, quòd Deus summè affabilis, vt spiritum siue animam ad hãc allocutionem animet & incitet, ipse prior alloquitur eam, dulciter inuitando ad se alloquendum, dicens. Cant. 5. Sonet vox tua in auribus meis, ideſt desiderium tuum. Et reddit illius rationem, dicẽs. Vox enim tua dulcis, quia procedit à fonte dulcedinis inspiratę charitatis, & ex fonte candidæ & ſapidæ veritatis: ideo in spiritu & veritate sonent in auribus meis. Et quia verba tua exteriora dulcescunt ex dulcedine verborum interiorum, ideo fauus distillans sunt labia tua, quantum ad verba exteriora: quia mel dulcis charitatis, & lac candentis veritatis sub lingua tua absconditа sunt quantum ad verba interiora, ideo dicit Eloquium tuum dulce. Secũdò de ista allocutione nota, quid sit os animæ vel spiritus, & quid lingua quibus Deum alloquimur: Gregor. xv. moral. dicit. Cant. 4. Quòd os cordis. i. animæ, est meditatio siue cogitatio. aliàs propheta nõ diceret: Labia dolosa in corde, & corde locuti sunt. Cant. 5. Ex abundãtia enim cordis loquitur, tam spirituale quàm corporale, siue bonũm siue malũ. Lingua verò spiritus siuæ animæ, quid sit ostendit Ber. dicens. Psal. 11. Verbum Dei est spiritus & ſanima est spiritus, & habent linguas suas, quibus sibi se alterutrũ alloquãtur, presentesq; se indicent. Et verbi diuini lingua, est fauor dignationis. Animæ verò lingua, est feruor deuotionis. Et sequitur ibidem. Elinguis est anima atq; insans, quæ hanc non habet, & nullatenus potest illi esse sermocinatio cum verbo Dei: ideo cũ verbum huiusmodi linguam mouet, volens ad animam loqui, non potest anima non scire, vel sentire eius sermonem. Viuus est enim sermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingẽs vsq; ad diuisionem spiritus & animæ. Et rursum cum sua verba mouet anima, verbum Dei multò minus potest latere, nõ propter hoc quia vbiq; præsens, sed magis propter hoc quod nisi ipso stimulante, deuotionis lingua super Cãt. ser. 4. Heb. 4. minimè ad loquẽndum mouetur. Hæc omnia Bernar. & Gregor. Tertiò necessarium puto, circa istam allocutionem spiritualem scire, quid sint verba spiritus, & animæ & qualiter diuersimodè Deum alloquitur anima. De hoc dicit Greg. v. moral. sic. Animarum verba sunt ipsa desideria. Nam si desiderium sermo nõ esset, propheta non diceret. Desiderium cordis eorum audiuit auris tua. Magnum desiderium est magnus clamor. Tantò ergo minus clamat quis, quãtò minus desiderat: & tãto maiorem vocem in aure circumscripti spiritus exprimit, quantò se in eius desiderio plenius fundit. Inde dicit Augusti. x. lib. confessi. Et nota, quòd nihil corporale in spirituali allocutione imaginandum est. Vndè Bernard. dicit Quoties legis vel audis verbũ æternum & animam pariter colloqui, & seinuicẽ inuicem intueri, noli imaginari corporeas voces, vel apparere corporeas imagines, quia hæc locutio verbi est infusio doni, & respõsio animæ est admiratio cũ gratiarum actione. Hæc Ber. Sed quia Greg. ij. moral. dicit. Vox animæ per distincta verba se explicat, dum se per innumeros modos admirationis format. Ideo notandum est quod anima siue spiritus humanus secundum diuersa desideria, & diuersos modos admirationi diuersimodè Deum alloquitur in suis meditationibus. Qui licet sint infiniti, tamẽ ad septem reducuntur. Quandoq: enim eum animus alloquitur, vt Deum fideliter orando: vt quando in meditationibus suis desideria sua in vera fide & syncera charitate soli Deo exhibet, quod soli Deo debetur: quia scriptũ est: Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruies. Matth. 4. Ioan. 4. Veri adoratores sunt, qui eũ in spiritu & veritate adorant. Ita quod concordat cultus exterior interiori. Soli autem Deo seruitur, cum totus homo in Deũ per intentionem ordinatur. Vt creatorẽ vehementer admirando, vt quando cum stupore mentis diuinorũ operũ & perfectorum magnitudinem rimatur, per gradus admirationis ascendendo vsque ad mentis excessum, ait Richard. libr. v. cap. xv. vt clamet cum Apostolo. O altitudo diuitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei &c. Rom. 11. Et Psalm. Quàm magnificata sunt opera tua Domine. Vt patrem confidenter deprecando, vt quando desideria filialis necessitatis ad ternam confidentiã humiliter clamant, dicendo. Pater noster qui es in cœlis &c. In quo omnes petitiones nobis necessariæ includuntur. Gregor. xv. moral. dicit. Vera postulatio non est in vocibus oris, sed in cogitationibus cordis. Valẽtiores voces apud secretissimas aures Dei non faciunt verba nostra, sed desideria petitoria. Vt donum humiliter honorãdo, vt quando se inutilem reputans seruũ, nihil boni sibi ascribit: sed omnia à Domino, largitore omnium: se gratis recipere cognoscit. Vnde Gregor. xvj. mora. dicit sic recitans illud Psal. Dixi Domino Deus meus es tu; quoniã bonum meorum nõ eges: & dicit. Talis verè nobis Dominus est, qui bono serui non indiget, sed bona confert. Vt iudicem horribiliter timendo, vt quando trepidis desiderijs reatum & infirmitatem propriam cum confidẽtia infinitæ misericordiæ insinuat, dicens illud Iob. Loquar in amaritudine animæ meæ: vbi dicit Greg. Amaritudo præsentis penitentiæ extinguit supplicia sequẽtis iræ, quare cõfidenter dicit. Noli me condemnare. Si autẽ dicis, non condemnabo te, ergo indica mihi cur me ita iudices. Respondet dicens per Apostolum. Cum à Domino iudicamur corripimur, vt non cum hoc sæculo damnemur, Vt socium familiariter confabulando, vt quando anima diuina allocutione refecta, e conuerso ipsam cum gratiarum actione in seruore desideriorũ socialiter se exhibet, & familiariter se alloquentẽ alloquitur. Quod autem societas possit esse inter Deum, & animam dicit Apostolus. Fides est per quam vocati Psalm. 39 In cant. ser. 46. Anima in oratione multipliciter cum Deo loquitur. Matth. 6. Ioan. 4. Iob. 10. 1. Cor. 4 Psal. 15. 1. Cor. 11

estis in societatẽ filij eius: & Ioãnes. Si in luce ambulamus, sicut & ipse in luce est, societatẽ habebimus adinuicẽ. Quòd autẽ mutuò se & socialiter alloquãtur, patet suprà, vbi dicitur, quod Deus quasi viator itinerantibus sese associat, & iucundissimis confabulationibus suis à labore viæ releuat, omnem hominem, & commutat &c. Vt sponsum dulciter susurrando, vt quando prà magnitudine amoris occulta, & intima desideria nec ad plenum formare valet, nec plenè exprimere. Cum enim Dominus Deus cum anima susurret, vt suprà dictum est, necesse est, vt anima cum Deo susurret Susurrium autem diuinum, vt ait Gregori. v. moral. est cum animam tam intima inspiratione alloquitur, vt per os carnis exprimi non possit. Sic & susurrium animæ est, vt cum ad intima sua reducta fuerit per diuinum susurrium, concipiat verba, quæ per os carnis exprimere non potest. Hoc autem susurrium non fit, nisi in silẽtio & in solitudine. Ideo dicit Dominus per Prophetam Oseæ. Ducam eam in solitudinem, & ibi loquar ad cor eius. Ducit autem in solitudinem, vocãdo eam ad sua intima, vt sola cum solo loquatur, in nullo impedita. Vnde Canticorum vltimo dicit impediẽte. Fac me audire vocem tuam, ac si di cat. Ego intimus menti sum tu autem exterius adhuc quasi longè distas, ait Vercellen. & ideo vox tua quasi exterior minus audibilis tanquam frigida, & ideo minus gratiosa. & ideo fac me audire vocem tuam in intimis ardentissimorum desideriorum. Vnde Vercellen. exponens idem verbum dicit. Sponsus trahens se ad interiora supernarum allocutionum, vt animam ad interiora desideriorum prouocet, & eo feruentiora desideria in ea suscitet, dicit. Fac me audire vocẽ tuam in itimis tuis. Non enim est sponso vox audibilior, quàm feruens desiderium sui. Hæc ille. Ex quo patet ait Vercellen quòd Dominus ostendit nihil nobis esse salubrius, nihil in nobis esse Deo iucundius, nihil in portione Mariæ esse perfectius, quàm in seruore desiderio rum extaticorum, in diuinum radium extentorum incessanter exerceri semper in supernis, iucundando in itima Dei allocutione. Ibi audit verba arcana, quæ non licet homini loqui, ait Hugo super Angel. hierarchia. 1. Cor. 2 Psal. 44 Cant. 2 Hosee. 2. Cant. 8

Distinctio quinta.

QVintò quia similima sunt cogitata nostræ mentis sermonibus veritatis, ideò necesse est, (vt arbitror) scire qualiter allocutio diuina à nostra meditatione, & cognitione distinguatur. De quo notandum est, quòd cum (secundum Augusti. de triplici habitaculo) Allocutio Dei sit diuina inspiratio, qua mentibus nostris suam voluntatem, & suam veritatem inuisibiliter ostendit. Meditatio autem humana sit studiosa mentis intentio ad inuestigandum veritatem, diligenter insistens cum labore, ait Richardus: planum est quòd meditatio humana, ab allocutione diuina multipliciter distinguitur. Primò distinguuntur hæc, quia allocutio diuina præcedit, & inchoat meditationem humanam. Dicit enim Apostolus, quòd non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, tanquàm ex nobis, quantò minus sumus sufficientes aliquid meditari ex nobis tanquam ex nobis? cum meditatio perfectior sit cogitatione, sicut dicit Richardus libr. j. cap. iij. Sufficientia autem nostra ex Deo est. Vnde sapiens. Cor hominis fantasias patitur, nisi ab omnipotente iuuetur & illustretur. Nisi ergo allocutio diuina, siue inspiratio, mentem ad meditandum excitet & inspiret spiritui quid, qualiter, & quando de diuinis sit meditandum, humana meditatio vana & inutilis remanet, quia in ea non exardescit ignis deuotionis, sed ignis vanitatis, & cupiditatis. Secundo distinguuntur, quia allocutio diuina meditationem humanam instruit & verificat. Allocutio enim diuina ex inspiratione diuina procedit, à veritate infallibili. docens loqui & meditari cœlestia, & super naturalia ostendit: vt suprà dictum est. Meditatio autem oritur ex ratione humana, vt dicit Richardus, libr. j. ca. iij. Qualiter ergo ratio meditationem de cœlestibus instruet vel verificabit, cum ipsa sine inspiratione & vnctione, quę de omnibus docet, (vt dicit Ioann.) non possit se extendere ad supernaturales veritates? & ideo circa talia cæca & muta est. 1. Ioan. 2. Qui enim de terra est, de terra loquitur. Super quibus verbis dicit Augustin. quòd homini secundum se Ion. 3. considerato, non conuenit loqui nisi terrena. Talis enim ex proprijs loquitur, & animalis homo non percipit ea quæ Dei sunt. Talis iniquitatem meditatus est in cubili suo, ait Psalm. ideſt in corde suo, de quo exeunt furta, homicidia, &c. diuina autem allocu- Psal. 35. tione adueniente & audita, in interiori inspiratione tota meditatio instruitur & verificatur. In inspiratio Matt. 15. ne enim idem est dicere & illuminare, audire & videre. Quia sicut dicit Grego. ij. moral. quasi audiri dicitur, quod videntibus inspiratur. Loquendo veritas docetur, illuminando veritas videtur. Hæc ille. Experientia prædictorum patet. Quia cum ex abundantia cordis os loquitur, tam cordis quàm corporis. De corde sic inspirato non exeunt cogitationes malæ, furta, homicidia, & cętera talia, sed meditationes odoriferę, verba dulcia: vt talis anima dicere possit illud Canti. Fasciculus myrrhę dilectus meus mihi, inter vbera mea commorabitur. Dilectus, inter vbera, id est, in mea memoria (ait glosa) commoratur Cant. 1. per continuam meditationem, vt fasciculus myrrhæ quæ corpora à putredine conseruat, vt vermes mortificat ait Vercellen. & ideo fasciculus myrrhæ signat suauissimam fragrantiam sanctarum meditationũ de Deo, quæ mentẽ à putredine & corruptione mortaliũ preseruat, & vermes. i. offendicula meditationũ mortificat. Talis meditationis eloquiũ est dulce. Tertiò patet distinctio inter allocutionẽ diuinã & meditationẽ Cant. 4. quia allocutio diuina meditationẽ humanam perficit & consumat. Dicit nanq; Diony. Quod bona naturalia perficiũtur per bona supernaturalia. De bonis autẽ De angeli naturalibus animæ dicit glo. super principiũ Cant. sic. ca Hie. in Omnes animę motiones vniuersitatis cõditor ereuit primo. ad bonum. s. æternũ, ad q̃ tantum per se peruenire nõ poterant, nisi super naturalibus perficerentur. Vnde dicitur ibid. Disce motus animæ tuæ & naturalis amoris incendium ad meliores transferre. s. ad supernaturales perfectiones. Motus enim animæ tam intellectuales quàm affectuales, inter Deum & animam, in meditationibus quasi quidam nuncij discurrunt, qui inutiles & indigni erunt in conspectu Dei, nisi lumine veritatis & feruore charitatis per diuinum alloquium præueniantur, alioquin si homo ex proprijs loquatur, mẽdax inuenitur. Hæc enim dona supernaturalia faciunt motus mentis, non intellectuales quàm affectuales, dignos & acceptos in conspectu Dei, tanquam filias Iudæ & Hierusalem. De istis nuncijs loquens Richa. dicit sic. Quotidie (nisi fallor) qui meditationi & locutioni insistitis, Dei nũcios suscipitis. Quoties enim ex abditis scripturæ recessibus nouos intellectos eruimus, quid aliud quam quosdam dilecti nostri nũcios recipimus? huic sanè negotio subseruit omnis sacra lectio, sagaxq; meditatio. Alij nãq; legẽtibus, alij meditãtibus, diuinorum secretorum internuncij occurrunt, qui dilecti nostri ad nos mandata perferunt, & de singulis instruunt. Non enim decet amantes, mutua stu- De contẽpla. lib. 4. c. 14.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dia mutuaq; in alterutrum desideria nescire, neque sufficit æstuanti animæ ardentiq; desiderio semel audire. Obsecro ergo manda remanda. Nuncius medius inter nos discurrat qui me de singulis instruat, doceat me nõ solum super statum meum, sed & de statu tuo, doceat qũo apud te sit. vel quid tibi de me placuerit. Hæc ille. Sed qualis differentia inter nuncios veros & falsos sit, & quomodo cognoscamus docet Richard. dicens sic. Diuinus nuncius proculdubio est, per quem diuinę volũtatis beneplacitũ cognoscimus, per quem ad ęternorum cognitionem illuminamur, per quem ad ęternorum desideriorum inflammamur. Hęc ille. Ex quo patet istorum nunciorum differentia. Nunciátes enim nobisque sunt contra Dei voluntatem, vel de mundanis, vel de his quæ sunt carnis, sunt falsi nuncij, quæ carnis sunt sentiẽtes, quia caro, & sanguis reuelauit eis. Alij vero sapiũt quæ Dei sunt, quia pater reuelauit eis, ergo ex fructibus eorum cognoscetis eos. Aqua frigida animæ sitienti, bonus nuncius de terra longinqua. Sed Bern. aliter distinguit inter allocutionem diuinam & meditationem humanam, dicit sic. Sunt quędã verba nostri sponsi ad nos, nostræ meditationes de ipso & de eius gloria, elegantia, potentia, & maiestate, & non solum hæc sed & cum versamus auida mente testimonia eius, & iudicia oris eius, & in lege eius meditamur die ac nocte, sciamus pro certo adesse sponsum, atq; alloqui nos, vt non fatigemur laboribus, sermonibus delectati. Tu ergo cum tibi talia volui animo sentis, non tuam putes cogitationem, sed illum agnosce loquentem, qui apud Prophetam dicit. Ego qui loquor iustitiam. Sequitur. Si similia enim sunt cogitata nostrę mentis sermonibus veritatis in nobis loquentis, nec facilè quis discernit, quid intus cor suum portat, quid te intus audiat, nisi qui prudenter aduertit Dominum in Euangelio loquentem. Quia de corde exeunt cogitationes malę, & illud. Quid cogitatis mala in cordibus vestris, &. loquitur mendacium, qui de proprijs loquitur? Apostolus autem. Non sumus sufficientes (inquit) cogitare aliquid ex nobis tanquam ex nobis: sed subaudi, bonum, sed sufficientia nostra ex Deo est. Sequitur. Cũ ergo mala in corde versamus, nostra cogitatio est, si bona, sermo Dei est. Illa cor nostrum dicit hæc audit si bona sunt. Audiam (ait propheta) quid loquatur in me Dominus Deus, quoniam loquetur pacem in plebem suam. Itaq; pacem, pietatem, iustitiam Deus in nobis loquitur, nec talia nos cogitamus ex nobis, sed in nobis audimus. Cæterum homicidia, adulteria, furta, blasphemias, & his similia de corde exeunt, nec illa audimus, sed ea dicimus. Sequitur. Fiunt tamẽ quãdoq; in cordibus immissiones per angelos malos. vt in corde Iudæ misit Diabolus &c. nec talia de corde exeunt, sed ei immittuntur. Quid autem in his tribuatur cordi, vel quid hosti, & quando, incertum est mihi, sed hoc quidem sine periculo est. Sed sanè aliud est vbi periculosè, immò damnabiliter, erratur, atq; vbi certa regula prę fi gitur, ne quod Dei est in nobis, demus nobis. putantes verbi visitationem, nostram cogitationẽ. quãtum ergo distat bonum à malo, tãtum distant ista duo à se quoniam nec de verbo malum, nec de corde exit bonum, nisi fortè quod prius de verbo concepit. Sciãt enim inimici gratiæ absq; gratia, nec ad cogitandum, bonum, sufficere cor humanum, sed sufficientia eius ex Deo est. Et sciant qui cogitant bonum, vocem dei esse, non cordis prolem existere. Vide autem quoniã verbum Dei quod egreditur de ore Dei, non reuertitur ad eum vacuum, sed prosperatur, & facit omnia ad quæ misit illud, vt dicere possis & tu, gratia Dei in me vacua non fuisti. Sequitur fœlix mens cui indiuiduus comes vbiq; se affabilem præbet, cuius indefinenter oblecta suauitate facundiæ, à carnis molestiis & vitijs

Qualiter cognoscipossit, an ait motio sit à Deo, vel à Dęmone.

Vbi suprà libr. 5. c. 1.

In cãt. ser. 34.

Isa. 63.

Matt 15, Idem 9.

2. Ad Corinth. 3.

Psal. 84.

Isaię. 55.

1. Cor. 15.

sese vendicat, omni hora redimendo tempus à diebus malis, quoniam talis non cõturbabitur (sicut dicit scriptura) quicquid acciderit ei. Hæc omnia Bern.

Prou. 12.

Distinctio sexta.

SExtò videndum est, qualiter spiritus noster in itinere studiosæ meditationis intrinsecum secretum, æternum manerium Domini Iesu ingredi conatur. Circa quod notandum est, quod cum verbum æternum se spiritui nostro in meditatione sua, quasi quendam viatorem, iucundissimis confabulationibus associet, ipsum de temporalibus abstrahendo de ęternis instruendo, ad ęterna inuidando, vt ex prædictis patere potest: ideo necesse est, vt spiritus noster temporalia fugiat, quia ex hoc æternis appropinquat, & ad interiora deserti cum Moyse intrat, vt de ęternis audiat, in solitudine meditationis assiduæ permaneat, in æterna introeat, & cum Apostolo Paulo conuersationẽ in cœlis habeat: vt cum Psal. dicere possit. Ecce elongaui fugiens, & mansi in solitudine. Quod verbũ exponẽs Bernard. super Canti. dicit sic. Non fuit contentus exire, nisi & longè se faceret, vt quiescere posset, & si transiliste carnis oblectamenta, vt minimè iam obedias concupiscentijs eius, nec tenearis illecebris & curis, perfecisti & separasti te, sed nondum te elongasti, nisi & irruentia vndique fantasmata corporearum similitudinum, transuolare mentis puritare præualeas. Hucusq; noli tibi promittere requiem. Erras, si circa te inuenire æstimas locum secretum quietis & solitudinis, ferenum luminis, & habitaculum pacis. Hæc Bern. Sed nota, quod hæc solitudo meditationis in mente est humana, vt dicit Gregor. iiij. moral. vbi dicit sic. In solitudine manere, est à secreto cordis terrenorum desideriorum tumultus expellere, & in vna intentione ęternæ patriæ, amorem intimæ quietis anhelare. Sequitur. A tumultu rerum temporalium magnum quendam secessum petierat, quietam mentem, in qua tantò verius Deũ cerneret, quantò hunc cum se solo solum inueniret. Hæc ille. Vnde. Psalm. manens in solitudine illa, ait. Expectabam, eum, qui saluum me fecit, à pusillanimitate spiritus & tempestate. In quibus verbis dicit, se propheta à duobus malis liberatum in solitudine, quæ consueuerunt impedire ambulantes in tenebris æternitatis, scilicet à pusillanimitate spiritus, & tempestate. Primus est interius, secundum est exterius. Primum scilicet pusillanimitas est ex defectu fidei, ex quo omnia interiora impedimenta oriuntur, quia spiritus sine fide infirmus est vsque ad mortem. Ab hac pusillanimitate in solitudine tantum saluatus fuit, vt dicat. Quoniam in te eripiar à tentatione, & in Deo meo transgrediar murum. Quod Gregorius exponens. xvj. moral. dicit. Murus est omne quod itineri nostro obijcitur, sed murum transgredimur, cum præ amore illius obiecta omnia in mundo calcamus. Secundum scilicet tempestas, est ex defectu charitatis, ex quo oriuntur impedimenta itinerantium ab exteriori, quia omnis tempestas exterior frequenter generat interiorem, nisi adsit charitas, quæ omnia suffert. Ab hac tempestate in solitudine Psalm. tantum liberatus fuit, vt diceret. quoniam in solitudine expectabam, perfecit pedes meos tanquam ceruorum. Quòd Gregorius xxviij. moral. exponens dicit. Electorum mentes cerui dicuntur, dum quæq; quæ in hoc mondo obuiantia, obliti fugiunt, quæ in hoc mundo obuiantia, obliuiscendunt, & more ceruorum despectis terrenarum rerum sentibus, in superna, id est, æterna se euehunt. Hæc ille.

Vt anima ad perfectionẽ proueniat contemplationis, tenenda est.

Psal. 83.

Psal. 54.

Psal. 17.

Psal. 118.

Igitur in hac meditatione solitaria, sola, cum solo securè manet, à temporalibus abscondita, æternis veritatibus meditatione fidei, & charitatis feruore viuificata & stabilita. Quod etiam Hugo lib. iij. de arca Noe, ostendit dicens. Si per studiũ meditationis assiduè cor nostrum inhabitare ceperimus, iam quodammodo temporales esse destitimus, & quasi mortui mundo facti, itus cum Deo viuimus, tunc quicquid fortuna extra molitur, facilè contemnimus, quia ibi fixum est nostrum desiderium, vbi mutabilitati non subiacemus. Ecce iam studiosa mentis meditatio intantum se exercuit & perfecit, quòd in contemplationem transiuit. Et hoc est quod dicit Richar. Veritatem per meditationem diu quæsitam, tandem inuentam, mens solet cum auiditate susc i pere, mirarique cum exultatione, eiusdem quoque admirationi diutius inhęrere, & hoc est iam meditando meditationem excedere, & per meditationem in contemplationem transire, sicut etiam cogitatio quandoque in meditationem transit. Hæc ille. Ex his apparere potest, quomodo spiritus humanus per meditationem æternorum à temporalibus recedit, & æternis inhæret, vt dicat cum Apostolo. Nostra conuersatio in cœlis est, & cum Psalm. Transiuimus per ignem & aquam, & duxisti nos in refrigerium.

Distinctio septima.

SEptimò videndum est qualiter spiritus humanus ad veniendum per iter studiosæ meditationis, ad intrinsecum & externum Domini Iesu secretum, & ipso dulciter inuitatur, dicens sponse in Can. Surge propera amica mea, columba mea, formosa mea, & veni. Cuius inuitationis subiungit allectiuum dicens. Veni quia iam est itinerãdi optata facilitas. Iam enim imber curæ temporalis distrahentis & impedientis ambulantes in itinere meditationis, abijt & recessit. & quia plutia æstiualis descẽdit, & venit in vellus virgineum, colligendo dispersiones meditationum, ad congregantis patris vnitatem, & simplificatam æternitatem. dicit ergo animam inuitando. O amica mea, propter meditationis tuæ amorosam assiduitatem, quæ est incentiua amoris, quia in ea exardescit ignis, ait Psalm. Quod Hugo libr. iiij. de arca Noe exponens dicit. Sicut ligna ignem nutriunt, sic cogitationes siue meditationes desideria pascunt: quare in Canti. dixit sponsa meditatrix æternorum. Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi inter vbera mea commorabitur: id est, in memoria mea (ait glo.) siue meditationũ. surge per meditationis tuæ extensionem à temporalibus in æternitatem, vt primò egrediaris cum Isaac in agrum ad meditandum. Secundo extendas te in cœlum cum Apostolo ad conuersandum. O columba mea propter meditationis tuæ columbinam simplicitatem ait Isaias. Meditator vt columba. Vercellensis dicit, quòd columba habet simplicem iuituitum, & signat puram, & simplicem intelligentiam. Ex pura autem & simplici intelligentia oriuntur puræ, & simplices meditationes, quæ sunt Deo gratissimæ. Propera per meditationis tuæ agilitatem. Quam agilitatem desiderabat qui dixit: Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo & requiescam? Quam agilitatem obtinuit, cum dixit, Si ascendero in cœlum tu illic es, si descendero ad infernum ades: Si sumpsero pennas meas diluculo &c. O formosa mea, propter meditationis tuæ pulchrificatam puritatem. Meditationis enim sedula exercitatio circa æterna mentem purificat à temporalibus abstrahendo, & eam pulchrificat, & formosam facit, ad æterna extendendo. vt cum Psalm. dicat: Meditatus sum in nocte, scilicet temporalium: exercitabar, me ad æterna extendendo, & scopebam spiritum meum, non solum à temporalibus fugiendo, sed etiam vmbram temporalium similitudinum, & imaginum omninò abstergendo. De hac extensione ad ęternitatem dicit Augu. Mens quantò magis se extendit ad illud quod ęternum est, tanto magis se extendit ad illud quod formatur ad imaginem Dei. & ideo quærenda est facies Dei semper, vt imago magis reformetur, donec (secundum Apostolum) in eandem imaginem transformetur, vt dicat illi Deus illud Canti. Quàm pulchra es &c. Veni igitur ad meum intrinsecum, & intra in gaudium Domini tui, veni iam ingressa, vt amplius ingrediaris, quia post me ingredi non cessabis. Et huius amorosę, inuitationis subiungit amoro sum allectiuum, diens. Surge veniciter & veni, quia imber abijt & recessit. Quod Vercellensis exponens dicit. Imber est aqua hyemalis à cœlo fugiẽs, & in terram corruens, frigefaciens, & in multas guttas seu partes diuidens, lutum generans, & itinerantes impediens & signat affectum curæ temporalis, quia lubricum, & deorsum trahit, & quasi iusta necessitate mentem retrahit à suspendio spirituali in æterna spectacula, & ad sollicitè tractanda negotia terrena, vehementer vrget. Vnde spiritualis mentis feruorem, sæpe tepefacit, vel etiam totaliter extinguit. licet quidam perfectissimi inter maiores exemplo angelico præcedant, & incedant erecti inferius agunt sursum erecti, scilicet per rectam & deuotam intentionem. Iste imber est vitandus in vsu & intentione. Hæc ille. Sed quia iste imber siue aqua hyemalis abijt & recessit, & imber æstualis siue aqua sapientiæ salutaris aduenit, quæ iter meditationis nostræ ab æternis non impedit, sed promouet, dirigit, & perficit: ideo veni. Nam hæc aqua æstualis spiritum tuum in meditationibus ad veniendum ad meam æternitatem sursum erigit, ad meam æternitatem salire facit, ad meam æternitatem introducit. Vnde dicit Iesus sol æstiuus. Aqua quam ego do, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam. In his verbis veritas innuit, quòd aqua æstualis à fonte vitæ oritur: quia apud Deum est fons vitæ, vt ait Psalmista, & ideò meditationem nostram sursum trahit per desiderium æternorum, quare Psal. dicit. Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum. Secundò innuit, quòd aqua æstualis spiritui nostro ad velociter veniendum per meditationem multipliciter cooperatur, tum quia sitim spiritus itinerantis ad æterna, quo ad temporalia extinguit. quia aqua illa fiet in eo fons aquæ fluentis, per omnes valles animæ, qui autem intra se habet fontem, sitire non potest, ait Chrysosto. Item spiritui itineranti ad æterna vigorem tribuit, quia est aqua viua viuificans omnes potentias animæ. Item spiritum itinerantẽ ad æterna non ire sed salire facit, quia est aqua saltare faciens. Tertiò aqua hæc æstualis spiritum itinerantem reformat & perfecit, quia ad vitam æternã introducit: quia non saltat ad temporalia, sed salit in vitam æternam, vt dicitur hic. Ad quam vitam nos perducat Pater & Filius & Spiritussanctus, vnus Deus benedictus in sęcula sęculorum. Amen.

Lib. 1. de Tri. c. 13

2. Cor. 3.

Cant. 4.

Hierem. 3

Imber qd spũaliter significat.

Exod. 23. & 32.

Ioannis 4

Psal. 35.

Idem 41.

DE TERTIO ITINERE æternitatis. Partic. 3.

TErtiũ iter ęternitatis per qp spiritus humanus venit ad intrinsecũ & ęternũ maneriũ Iesu, est ęternorũ limpida cõtẽplatio. Ad cuius itineris maiorẽ notitiã septẽ per ordinem sunt notãda. Primũ quæ sit istius itineris necessitas, & quare iter meditationis imediatè sequitur. Secũdũ est quid sit contẽplatio, & qualiter descriptio eius intelligatur. Tertium est

Universidad de Deusto
Biblioteca

qualiter cõtẽplatio à meditatione, speculatione, & intuita visione distinguatur. Quartum est, qualiter contẽplatio secundũ diuersos gradus diuersimodè à diuersis diuidatur. Quintum est, quantam iucunditaté spiritus humanus in itinere contẽplationis experiatur. Sextum est. qualiter per iter contemplationis spiritus æternum manerium Iesu ingrediatur. Septimum est, qualiter spiritus humanus ad veniendum per iter contemplationis, ad secretum Iesu inuitatur.

Distinctio prima.

Contemplatio, finis est meditationis.

PRimò igitur videndũ est, quę sit necessitas istius itineris. s. contẽplationis æternorum: & quare immediatè iter meditationis sequatur. De quo sciendum, q̃ cum meditatio æternorum sit quedá inuestigatio, & inquisitio cũ magna animi industria veritatis ęternorum, nec ab inquisitione desistat, donec q̃ quærit inueniat quantũ potest: planum est, q̃ spiritus humanus per ipsam meditationẽ in æternis nõ figitur nec quietatur, donec per contẽplationẽ ei ostendatur, q̃ per meditationẽ quærebatur, sed quã citò quæsitũ inuenitur, & spiritus illi quasi acquiescẽdo cum admiratione inhærere cœperit: tã citò meditatio esse desinit, & in contẽplationẽ tranlit, ait Rich. Per meditatio nẽ veritate diu quæsita tandẽq; inuenta, mens solet cũ auiditate susçipere, mirari cũ exultatione, eiusdẽ quoq; admirationi diutius inhærere. & hoc est iam meditanẽ meditando excedere, & per meditationem in contemplationem transire. Proprium est. n. contemplationi, iucunditatis suæ spectaculo cum admiratione inhærere. Meditationi verò proprium est, sua promotione semper in vlteriora tendere. Hæc ille. Ex his igitur patere potest istius itineris necessitas, quia motus & inuestigatio meditationis imperfectus & minus vtilis permaneret, sine termino & quiete contẽplationis, cum meditatio terminetur & transeat in contẽplationem, tanquam in illud q̃ perfectius est. Ex his etiã patet ordo istius itineris contẽplationis ad iter meditationis, ex quo studio meditationis spiritus humanus surgit in iter contẽplationis, vt ait Richar. & per veritatis contemplationem homo conuertitur ad iustitiã, & consumatur ad gloriam, & sic patet primum.

Lib. 1. de arca mystica. c. 4

Distinctio secunda.

Contemplationis diffinitio.

SEcundò videndum est, quid est contemplatio, & qualiter descriptio eius intelligatur. De quo notandum est, q̃ contẽplatio secundum potissimum statum, est actus intellectus nõ impediti, gratia sanati, in æterna spectacula directi, & admiratione suspensi. Sic videtur Rich. contemplationẽ describere dicens sic. Vbi suprà

Contẽplatio, est libera mentis perspicacia, in sapiẽtiæ spectacula cũ admiratione suspensa. In hac descriptione innuuntur quatuor, quæ contemplantibus sunt necessaria. Primum est liberæ contemplationis motus ab omnibus exoneratus, & in nullo impeditus, vt Ric. ib, dicit. Contemplatio libero quodam motu, & secundũ spontaneũ nutũ huc illucq; circunfertur, & nullo difficultatis obstaculo à discursionis suæ impetu impeditur, quin contẽplatiua contempletur quantum potest, Ex hoc apparet, q̃ spiritus contemplatiuus debet esse sine peccato, quia qui peccat seruus est peccati, & vinculis eius ligatur ne sursum feratur. Debet etiam esse liber à desiderio & cura temporalium, quę sunt iugaduræ seruitutis. Liber autem spiritus dimittitur, quãdo calcatis terrenis desiderijs, ab appetitione temporaliũ in securitate mentis exoneratur. Hæc Gre. iij. moral. Secundũ, q̃ necessarium est contẽplantibus, q̃ hic ponitur in descriptione, est q̃ oculus contemplationis sit perspicax. i. gratia sanatus. Dicit enim Hugo commentator super angel. hierar. q̃ triplex est oculus. Est enim oculus carnis, quo videt homo ea quæ sunt extra se, & oculus rationis, quo videt homo ea quæ sunt intra se. & oculus contẽplationis, quo videt homo ea quæ sunt supra se. Oculus carnis apertus est, oculus rationis lippus, & oculus contẽplationis clausus est. Hæc ille. Igitur necesse est, vt oculus contẽplationis perspicax sit & sanetur, oportet igitur scire quatuor. Primo quid oculus tontẽplationis dicatur, secundò qualiter oculus sanatur, tertiò qd sit aspectus eius, qnartò quid sit visio eius. Hęc quatuor dicit Aug. libro de spiritu & anima, omni animæ necessaria esse: & ostẽdit quodlibet eorũ dicẽs, Spũs dicitur mens rationalis, vbi est quædã scintilla tanquã oculus animæ, ad quã pertinet imago, & cognitio Dei. Sequitur. Oculus ergo animæ est mens, & hæc ab omni labe corporis debet esse pura, & tunc est sana. Mentis autẽ aspectus est ratio, intellectus verò visio. Hæc omni animæ necessaria sunt. i. vt oculos habeat, & sanos, vt aspiciat, & vt videat. Sequitur. Sanos oculus habet, cũ ab amore taliũ cupiditatum purgata est atq; remota. s. ab imaginibus. Aspicit, cum in Dei lumine oculos figit: sed videt, cum in ista contemplatione conspicit, quanta sint gaudia, quanta lætitia, quanta serenitas, quanta iucunditas. Sanitas facit illam securam, aspectus rectam, visio beatam, quæ est finis aspectus. Hæc ille. Iste est oculus contemplationis, de quo dicit spõsus. Vulnerasti cor meum in vno oculorum tuorũ. i, tua intelligentia simplificata panetrasti omnia, pertingendo ad cor meũ, & propter te vulneratum fuit ex amore intimo quo dilexi te. Tertium q̃ ponitur in descriptione contemplationis est, q̃ oculus contemplationis in spectacula sapientiæ æternæ sit directus, quod notatur per hoc quod dicitur: in sapientię spectacula. Ex hoc autem patet, q̃ Richar. hic non accepit contemplationem, vt est actus intellectus præcisè, sed etiam vt saporosam dilectionem includit. Nam sapientia à sapore dicitur, vt dicit Bern. & obiectum sapientiæ principale & primarium est ipse Deus, sub ratione qua verum excitatiuum voluntatis, ad eius saporosam dilectionem, & actus sapientiæ est contẽplari Deum: non quocumq; modo, sed ex dilectione, cum quadam experimentali suauitate in affectu. Igitur spectacula sapientiæ sunt cognitio veri, & amor siue sapor boni. Dicit enim Linconien. Quòd sapientia oritur ex amore, quæ prorumpit in lumen cognitionis & saporem gustationis, sicut ex calore prorumpit lux & flamma. Hæc ille. Actus igitur contemplationis duo includit, scilicet cognitionẽ, & saporosam dilectionem, & dilectio adiuuat cognitionem. Vnde secundum mensuram dilectionis, dispensatur & modus manifestationis. ait Richa. Quartum quod ponitur in descriptione contemplationis est mẽtalis, suspẽsio ex admiratione causata: & notatur in hoc quod dicit, admiratione suspensa, De hac admiratione dicit. Richar. lib. v. de arca mystica. cap. ix. Ex nouitate rei quæ est supra nostram æstimationem oritur admiratio, ex admiratione autem accrescit attentio, & ex attentione cognitio, & ex his mẽtis suspensio, quia sicut dicit ibid. Dũ humana intelligentia diuino lumine irradiata intelligibilium contemplatione suspenditur, dũ in eorũ admiratione, ad modũ auroræ, diffẽditur, quãtò semper ad altiora vel ad mirabiliora ducitur, tantò amplius tantòq; copiosus ad modũ auroræ dilatatur. Vnde quantò ab infirmis sit remotior, tanto à semetipsa purior, & ad sublimia subtilior inuenitur. Ex quo sequitur, quod tantò in superioribus diutius suspenditur, quantò à retrahentibus dilatatur & elongatur. De hoc suspendio dicit Iob. Suspendiũ elegit anima mea. Quod Vercellen. expones dicit sic. Suspendium illud extensio mentis in æterna spectacula, vt cum fieri potest nunquam ex intentione voluntatis, sed sola inter-

Cant. 4.

Super 7. angelic. Hie.

c. 18.

Iob. 7.

interpellatione necessitatis, acies mẽtis inde flectatur, vt dicit Psal. Oculi mei semper ad Dominum.

Psal. 24.

Qualiter differat à cognitione meditationis, speculatione, & ab intuita cognitione.

Distinctio tertia.

TErtiò videndũ est, qualiter contẽplatio differat à cognitione meditationis, speculatione, & ab intuita cognitione. Hæc enim quendam ordinẽ, & gradũ habent inter se. Nam cogitatio quæ oritur ex imaginatione, trãsit & terminatur in speculationẽ. Speculatio quia partim oritur ex ratione, & partim ex intelligentia, tranlit, & terminatur in contemplationem. Contemplatio autem quæ oritur ex intelligentia, trãsit & cõsumatur in intuitam cognitionẽ. Hæc. n. omnia in hoc conueniunt cũ fuerint ordinata, q̃ dirigunt in diuinum aspectũ: sed tamen differunt, & hæc differentia prædictorũ quatuor, a contẽplatione potest cognosci per quatuor, quæ in contẽplationis diffinitione ponuntur: quã Rich. ponit in lib. ij. cap. iiij. Primò differt contẽplatio à cogitatione per hoc, quod in descriptione contemplationis ponitur, quod sit libera. Vnde Richar. lib. j. de arca mystica. cap. iij. dicit sic. Contemplatio libero volatu, quocunq; eam fert impetus, mira agilitate circumfertur. Cogitatio autẽ per deuia, atque lento pede, siue respectu peruentionis passim huc illuc vagatur. Et quia cogitatio ex imaginatione oritur, ideò quandoque sine ratione mouetur, vt dicit Richard. & ideò minus libera est, quàm contemplatio, quæ ex intelligentia procedit, & oritur, immò cogitatio ratione subijcitur, quæ est infra intelligentiam, & per eam regitur. Vnde Gregori. lib. j. moral. sic dicit. Cogitationes ad modum ancillarũ rationi subiiciuntur, quia si à domo mentis ad momẽtum quasi absente Domina, cogitationum se clamor velut ancillarum turba multiplicat, vt autem ratio ad mentem redierit, mox se confusio tumultuosa compescit: & quasi ancillæ ad iniunctum opus se tacitè reprimũt, dum cogitationes protinus se causis proprijs ad vtilitatem subdunt. Hæc Greg. Et sicut Richard. lib. j. cap. iiij. dicit. Si cogitatio quandoque ratione moueatur, vt ad cognoscendum aliquid ambiatur, & ad hoc vehementer & fortiter insistat, iam non est cogitatio, sed modum cogitationis cogitãdo excedit, & cogitatio in meditationem transijt. Secundò igitur sciẽdum est, quod contemplatio etiã differt à meditatione per hoc, quòd in descriptione contemplationis ponitur, quòd ipsa est mentis perspicacia. De quo sciendũ est, quod perspicacia est actus intelligentiæ. Intelligentia autem, vt dicit auctor libri de spiritu & anima, est ea vis animę, quæ supponitur Deo immediatè qua de diuinis quantum homini possibile est cognoscitur. Sed sicut dicit Rich. Ex intelligentia oritur contemplatio ex ratione autem oritur meditatio. ex hoc ipse ostendit, quantum cõtemplatio excedat meditationem: ex quo patet etiam differentia eorum. Vnde Richard. dicit sic. Ecce tria, imaginatio, ratio, intelligentia. Inter hæc intelligentia obtinet supremum locum, imaginatio infimum, ratio medium, & omnia quæ subiacent sensui inferiori, necesse est ea subiacere sensui superiori, sed non e conuerso. Vnde constat, quòd cuncta quæ imaginatio vel ratio comprehendit, sub intelligentia cadunt, & etiam illa quæ nec imaginatio vel ratio cõprehendit. Sequitur. Vide quam latè contemplationis radius se expandat, & illustrat, & quomodo contemplatio sub vno visionis radio, ad innumera se extẽdit. Sequitur. Per intelligentiam siquidem sinus mentis in immensum expanditur, & contemplantis animi acies acuitur: vt capax sit ad multa comprehendenda, & perspicax ad subtilia penetrãda. Hæc ille. Et propter hoc dicit Richard. ibidem. Quòd meditatio in contẽplationem contemplatio in meditationem transit, tãquam in illud quod perfectius est. i. aliquem gradum contẽplationis, qui dicitur speculatio, qui non est perfectus gradus contemplationis, licet vnum pro alio ponatur, vt patet. Tertiò sciendum est, quod contemplatio differt à speculatione per hoc, quia in descreptione contemplationis ponitur quod fertur in sapientiæ spectacula. De quo nota, quod secundum August. lib. xv. de trini. Speculatio dicitur, cum aliquid non in se, sed per imaginationem suam videtur, & in ænigmate. i. obscurè. Richar. libr. v. de arca mystica dicit. Quãuis contemplatio & speculatio pro inuicem soleant poni, & in hoc sæpè scripturæ sententiæ proprietatem obnubilent, & inuoluant, appertius tamen & expressius, quandoq; veritatem sine aliquo inuolucro, vmbraruṁque velamine in sui puritate videmus. Ex quo apparet, quòd contemplatio in speculationem sapientiæ clariorem aspectum habet, quàm speculatio, & gustũ sapidiorem. Vnde Richard. ibidem exponens illud Montes exultauerunt vt arietes, & colles sicut agni ouium, dicit. Colles ad agnorum similitudinem exultant, quando immensa illa intimæ solennitatis tripudia, eos vsq; supra semetipsos leuat, vt cœlestium secretorum arcana, saltem per speculum in ænigmate videre valeant, montes verò quasi ad instar arietum exultant, quando maiores in iucunditatis suæ excessibus, in pura & in simplici veritate vident, & minores vt iam dictum est, vix per speculum in enigmate videre valent. Hæc ille expedit etiam scire, quòd Lincon. commentator Dionysij, loquens de speculis spiritualibus super iij. Angu. hierar. dicit. Quòd specula spiritualia pura, clara, & plana, spiritualiter primò recipiunt radios solares, sibi incidentes immediatè à fonte luminis. & tale dicitur lumen contemplationis, cõtemperatum tamen in oculo contemplantis, vt infrà patebit, & secundariò lumen receptum, specula refundunt in eos, qui luminis sunt capaces, non tamen secũdum claritatem illam qua ipsi recipiunt, sed secundum cuiuslibet capacitatem: & hoc dicitur lumen speculationis, quia mediante speculo spirituali recipitur, vel per scripturam, vel doctrinam, vel per exempla ab illuminatis speculis procedentia, quemadmodum speculum materiale primò à lucido suscipit radios sibi incidentes: quos reflectit in oculos conspicientis, quos oculos tanquam sibi iam mediante speculo proportionatos recipit, quos tamen in fonte luminis propter nimiam refulgentiam oculus debilis immediatè videre non potuit, vt patet ad sensum, nec lumen speculare ita efficaciter repræsentat lucidum oculis videntis, sicut lumen immediatè receptum à lucido: vt patet in perspectiua, & in epistola Iacobi vbi dicitur. Quòd considerans vultum suum in speculo, statim oblitus est &c. Quartò sciendum est, quòd contemplatio differt ab intuitiua cognitione per hoc, quòd in descriptione contemplationis ponitur, admiratione suspensa. Suspensio enim dicit, quasi quandam violentam eleuationem, dum anima natiuæ suæ possibilitatis supergreditur terminos. Vnde Richard. dicit. Procul dubio, cum anima sancta de interno quodam tripudij sui applausu à semetipsa excutitur, dum supra semetipsam mentis alienatione vrgetur, dum in cœlestibus tota suspenditur, dum angelicis spectaculis tota immergitur, natiuæ possibilitatis terminos supergressa videtur, propter quod anima contemplatiua frequenter ad inferiora dilabitur. Vnde sequitur ibidem. Nonne velut terra à terra suspenditur, quando homo super hominem ducitur? cui per exprobationem à Domino dicitur. Terra es, & in terram ibis. Sequitur. Terra rectę dici potest, quandiu luteas inhabitat domos, & terrenum habet fundamentum. Sed Gregorius 10. moral. dicit. Anima à contempla-

Psal. 113.

Iacob. 1.

De arca mystica libro 5 c. 14

Gen. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tiua vita infirmitatis suæ victa pondere lassatur, & tãdò celerius labitur quantò carnis claustra transgrediẽs, supra semetipsam ire conatur: sed anima intuitiuè cognoscens Deum, nunquam ad inferiora relabitur, sed sine intermissione & fatigatione Deum in æternum dulciter intuetur, quod in corpore corruptibili fieri non potest. De quo plenius nota in quinto itinere. Vndè dicit Diony. 5. angel. hierarchiæ secundum commentatorem. Deus qui semper vniformiter & æqualiter bonus & pulcher est, & quia habet in se simplicissimè omnem speciem desiderabilem, & secundum omnia est totus desiderabilis, ideò plenariè, intimè, & irreuocabiliter in se trahit omnium suorum cõ prehensorem desideria. Hæc ille. Omnes igitur istæ differentiæ sunt secundum clariorem, & minus clarũ aspectum ad Deum, & quodlibet prædictorum terminatur in sequens se, tanquam in perfectius: sic etiã contemplatio perficiendo, terminatur in intuitiuam cognitionem, tanquam in suam perfectionem. Vnde glosa Lucæ. 10. dicit. vita contemplatiua hic incipit, & in cœlesti patria perficitur, quia amor est ignis quia hic ardere incipit, sed cum ipsum quẽ amat videbit, amplius in amore ignescit. Et Greg. in moral. exponẽs illud Luce. 10. Maria optimã partem elegit quę non auferetur ab ea, dicit. Actiuæ vitæ opera, cũ corpore transeunt: contẽplatiuæ autẽ vitæ gaudia, melius ex fine conualescũt, & sic patet differẽtia prædictorũ.

DISTINCTIO QVARTA.

Articulus Primus.

Diuersi sunt gradus cõtẽplationis.

QVartò videndũ est, qualiter contemplationis iter per diuersos gradus vel modos secundum varias considerationes sanctorum & diuersas traditiones doctorũ distinguatur, vt per hoc verius, breuius, securius iter contẽplationis eligamus, & per hoc ad æternum intrinsecum Domini Iesu verius perueniamus. Sed ad intellectum istorũ, hoc prænotandũ est. Quod aliud sunt gradus cõtẽplationis, & aliud sunt gradus perueniendi per diuersas dispositiones ad contemplationem. Gradus contẽplationis, sunt quidã progressus, & profectus intellectualis cognitionis, & saporis & dilectionis, ad contemplandum Deum sub ratione veri, & boni. Vndè Grego. 22. moral. dicit. Gradus dicuntur mensuræ crescentium virtutum. Tales autem gradus profectuum sunt innumerabiles. Gradus autem ad contemplationem disponentes, sunt illa quę adiuuant, & disponunt gradatim intellectum & affectum ad contẽplandum, & sic omnis creatura est quasi quædam scala, per quam gradatim ascenditur ad cõtemplandum Deum, cum creaturæ sint creatæ propter electos. Loquendo tamen secundum consuetum modum, gradus contemplationis dicuntur illa incrementa contemplationis, & illæ dispositiones quę magis intellectum & affectum coadiuuant ad contẽplandum, & quæ distincta sunt, & tradita à sanctis doctoribus. Vnde Gregor. 22. moral. dicit. Gradus vocantur incrementa virtutum, distinctè tradita à sanctis. Necessitatem autem istorum graduum contemplationis, ostendit Gregor. 22. moral dicens sic, Nemo infima deferens, repentè fit summus. quia ad obtinendũ perfectionis meritum oportet, vt mens quotidiè in altum quasi quibusdam ascensionis gradibus perueniat. Vnde & recte Psal. dicit. Ibunt de virtute in virtutem, donec videatur Deus Deorum in Sion. Et idem. Deus in gradibus eius cognoscetur. s. contemplationis, cum suscipiet eam contemplator. Similiter Lincoñ. super Angel. hierarch. ostendit necessitatem istorum graduum per exemplum, dicens sic. Sicut oculi carnis infirmiores prius suscipiunt lumen solis obscurum & magis coloribus superfusum, deinde magis confortati, suscipiunt illud à coloratis medijs coloribus, & postea visu roborato, plus suscipiunt illud super fulgidum coloribus albis, deinde vero plus aucta sanitate, suscipiunt illud fulgentibus coloribus superfusum vt speculis, & tandem oculis perfectè sanatis, suscipiunt solarem radium: non autem alicui superfusum, sed in se purum ipsum solem in ipso puro solari lumine irreuerberatè conspicientes. Sic etiam oportet, mentis oculum infirmiorem prius assuefieri ad conspiciendum lumen solis, intelligentia in grossioribus: deinde in subtilioribus, donec tãdem ex ipsa luminis datione multis multipliciter superfusa, extendamur & restituamur in simplicem ipsius radium. Hæc ille. Ex prædictis apparet, q̃ tam in radioso lumine contemplationis speculatiuę quam in saporoso gustu contẽplationis practicę, oportet paulatim, & gradatim, proficiendo ascendere; & ascendendo clarius cognoscere Deum: quia sicut dicit Hugo super angel. hierar. Quantò magis crescit ascensio, tantò magis crescit cognitio, donec oculus intellectualis magis ac magis illuminetur & confortetur, & affectus mentalis magis purificetur & & inflãmetur, & totus homo exterior, & interior in Deum ordinetur: & hoc verius, & perfectius videtur fieri, per gradus illos qui mentem ad similitudinẽ cœlestis hierarchiæ purgant, illuminant, & perficiunt. Ait enim Hugo cõmentator super 3. angel. hierarchiæ, & oportet, quòd mens quæ Deum vult contemplari, primum purgetur, postea illuminetur, & deinde perficiatur, quia nisi præcederet purgatio, non sequeretur illuminatio, & nisi esset illuminatio, non veniret consummatio siue perfectio, & tales magis appropinquant, diuinitati. Quantò autem magis appropinquant, tantò verius contemplantur. Tales autem gradus Diony. in angeli. hierar. dicit esse tam in mẽte angelica, quam in mente humana bene ordinata. Vnde secundum commentatorem Lincoñ. & Hugo, & Vercelleñ. dicit Diony. Addam ego & ex abundanti non inconuenienter, quod vnaquæq; mens angelica, vel humana bene ordinata, habet in sua singulari persona primas, medias & vltimas ordinationes, & virtutes, & sursum actiones, hierarchiarũ illuminationes manifestè distinctas. Hęc Dion. Hæc verba exponẽs cõmentator Vercell. dicit sic. Qualiter in singulis mentibus hierarchicis disponantur tres hierarchiæ, & in singulis earum tres ordines iuxta angelicam dispositionem, videlicet in infima Angeli, Archangeli, & Principatus, videndum est. Per os enim mens bene ordinatur ad exteriora, vel respectu exteriorum. In media mentis hierarchia sunt Potestates, Virtutes, & Dominationes. per hos ordinatur respectu interiorum. In summa mentis hierarchia, sunt Throni, Cherubin, & Seraphin, per hos ordinatur respectu superiorum. Et has nouem ordinationes vocat Vercelleñ. nouem gradus contemplationis, quibus reducimur in diuinam monadem. Et prosequitur ibi de singulis gradibus, præmittens, quod iusima mentis hierarchia consistit in eius natura, media in industria, tertia in gratia, quæ incomparabiliter excedit vtranq;. In prima operatur natura, in summa sola gratia, in media industria & gratia. Et sequitur. Infimus ordo infimæ hierarchiæ qui dicitur angelicus, continet primas & simplices apprehensiones narurales, tam intellectus quàm affectus, sine aliqua dictatione commodi vel incommodi: quæ tanquam angeli. s. nuncij aliquid simpliciter annunciant. Ecce Vercelleñ. subtiliter incipit ab infimo gradu intellectualis operationis & affectionis, quæ sunt primæ & simplices apprehẽsiones, & ascendit paulatim & gradatim per

Super Ille. ca. 6. & in prologo sup. per Cant.

In contẽplatione tres pot. sunt distingui hierar. chię, quia quilibet tres gradus habet, & ita tres hierarchię sunt.

Psal. 83.

Idem. 47.

Optima cõparatio.

per cacumina collium æternorum, vsq; ad summos apices intellectus & affectus, vt patebit infrà. Medius ordo infimæ hierarchiæ continet naturales dictationes apprehensorum, vtrũ videantur commoda vel incommoda: ex his sit admiratio principalior; quã sit prima. Tertius ordo vel gradus infimæ hierarchiæ continet appetitus, vel fugas apprehensorum secundũ dictationes cõmodi vel incommodi. Fuga autem est mali, & appetitus boni, & ita iste ordo præbet ducatũ inferioribus in diuina. q̃ signatur nomine Principatuum. Hæc Vercell. Ecce per hos tres ordines & gradus infimæ hierarchiæ mentis humanæ, fit homo bene ordinatus respectu exteriorũ, dum primi & infimi gradus intellectus & affectus fuerint bene ordinati, q̃ fit, dum sibi obiecta simpliciter apprehẽduntur, discretiuę discernunt, syncerè bona appetunt, & mala fugiunt. Vñ Bernũ, super Canti. dicit. Beata mens, quã totã sibi vendicant sapor boni & odiũ mali: hoc est reformari ad sapietiã. Quartus ordo vel gradus qui est infimus in media hierarchia mentis, continet voluntarios motus intellectus & affectus, à libero arbitrio iam exceptos, distantia boni & mali cũ deliberatione rationis, examinantes & ordinantes mentẽ, quantum est in ipsis, per diffinitiuam sententiam, ad petendũ & quærendũ totis visceribus intellectus & affectus summũ bonũ, & ad repellendum omnia obstacula. Nomen autem potestatis signat ordinẽ secundũ Dionysium. Quintus ordo qui est medius mediæ hierarchiæ mentis, continet robora virtutum, valida naturaliũ & gratuitarum, ad exequendum fortiter quòd a potestatibus rectæ decretũ est, q̃ notatur nomine Virtutum. Sextus qui summus est in media hierarchia mentis, continet authentica imperia liberi arbitrij, quibus apices intellectus & affectus tota virtute suspenduntur, ad suscipiendũ diuinos superaduentus, quãtũ possibile est libero arbitrio adiuto à gratia. Et huiusmodi suspendij & imperij ac libertatis sublimitas, vocatur nomine Dominationum. In isto autem ordine mens adhuc sobria, extenditur ad radiũ superiorẽ vsq; summos naturæ terminos. Et infrà. Mens itaq; contemplatiua decursis seriatim quinq; gradibus contemplationis prædictis, in culmen sexti aciẽ figens in ordine dominationum mentis nititur in theoricos excessus, cupiens in ordinem Thronorum mentis assumi. Hæc Vercelleñ. Ecce per hos tres gradus mediæ hierarchiæ mentis humanæ, fit homo bene ordinatus respectu interiorum, ideſt ad seipsum, ita vt totum regnum animæ pacificetur, dum primò per gradum infimum potestatiuè ordinata, viriliter repelluntur omnia offendicula mentis bene ordinatæ, & Deo cõformiter operante, vt sine vlla ordinis confusione, & perturbatione tendat ad finem vltimum, ad quem creata est, & dum secundò per gradum mediũ mens in virtute valida & inconcussa exequitur omnes operationes intellectus, & volũtatis siue affectus, Deo conformiter operante ad Deum seu finem intentũ consequendũ, quantum potest, iuxta gratiam & virtutes à Deo acceptas: & dum tertiò per gradum summũ mediæ hierarchiæ plena libertate & in nullo impedito, & Deo cõformiter operante (vt possibile est) intellectus & affectus cũ omni familia sua liberi, in æterna extendũtur: ergo ordinatio interioris hominis est necessaria, quia sicut dicit Hugo, Sicut sine gratia operari vanum est, ita præter ordinem operari, ac cõtra ordinem peruersum est. Et quia sicut dicit Lincon. ibidem. Ordo dicitur potestas à Deo tradita, ad disponendum sacra omnia potestati suę subiecta, ideo homo interior ordinatus per istos tres gradus, fit etiam ordinatus respectu interiorũ. Septimus ordo qui est infimus in suprema vel summa hierarchia mentis, per mẽtis excessum susceptiuus est diuini superaduentus. Vnde thronorũ nomine cẽsetur: & quot sunt sinus mentis, siue capacitates illius supersubstãtialis solaris radij, supersimplicis in essentia, & multiplicis in efficacia, tot sunt throni mentis. Throni autem incocussi collocantur stabiliter. & sunt susceptiui diuini superaduentus, & sunt deiformes, & familiariter aperti ad Deum in se suscipiendum. Hæc Vercellen. Hugo verò idem dicit. Subsellia Dei. i. sedilia subleuantur per dignitatem, collocantur per stabilitatẽ, Deum aduenientẽ in se suscipiunt, & ferunt, quia fiunt ad susceptiones aperti. Hæc ille. Octauus ordo siue gradus qui est medius in summa hierarchia mentis (sicut dicit Vercell.) continet omnimodam cognitionem intellectus & affectus, intellectus attracti diuina dignatione, quo nõ valet ascẽdere per se, & attracti affectus, affectionẽ tamẽ & sũmitatem intellectus attracti non extendentis, simul enim attrahuntur, & quasi coambulant ipse affectus & intellectus, vsq; ad nouissimum de fectum intellectus: qui est in summitate huius ordinis Cherubin, quem intellectuales etiam attractus non excedit: sed ibi habet suæ cognitionis, & sui luminis consummationem. Vnde ordo siue gradus ille Cherubin vocatur. Hæc ille, & iterum dicit sic. Quod manifestatio interpretationis huius nominis Cherubin', signat, quod substantiæ huius ordinis siue gradus habent virtutem excellenter cognitiuam. & diuinorum mysteriorum inspectiuam, & supremæ influitionis luminũ diuinorum post Seraphin susceptiuam principaliter, contemplatiuam diuinæ pulchritudinis, quam etiam communicant inferioribus. Nonus ordo siue gradus qui est summus in summa hierarchia mentis, continet principalia in Deum suspiria, super intellectuales extẽsiones & immissiones, feruidos fulgores, & fulgidos feruores, ad quorum omnium sublimes excessus, & excedentes sublimitates, intelligentia trahi non potest, sed solus affectus principalis Deo vnibilis. Sequitur. In hoc ordine offeruntur Deo orationes castissimæ, quibus Deo assimulamur. Iste ordo sponsum amplexatur & sponsi amplexibus admittitur, speculum nescit, Marię partem percipit, quæ non auferetur ab ea. De isto ordine siue gradu cõtemplatiuo in inferiores ordines & gradus seriatim. i. ordinatè fluit diuini luminis inundatio. Hæc ille. Ecce per hos tres gradus supernæ hierarchię mẽtis humanæ, fit homo creatus & bene ordinatus respectu supernorum. s. respectu Dei: dum primò per gradum infimum omnes Throni siue mentis capacitates Deo aperiuntur, & ab ipso inhabitantur. Et dum secundò per medium gradum omnes intellectuales actiones ad Deum contemplandum intimè, (quantum possibile est) & veraciter dirigũtur, & dum tertiò per supremum gradum, omnes voluntatis affectiones ad Deum diligendum totaliter & finaliter reducuntur, vt Deum in omnibus, & omnia in Deo ordinatè diligant. In hoc gradu fuit anima contemplatiua constituta, quando dixit ipsa. Ordinauit in me charitatem, Quod exponens Vercellen. dicit. Per ordinem Seraphicum omnes inferiores ordines siue gradus participant lumina diuina, & hierarchiæ disponũtur. i. inferiora, & exteriora, per media inferiora reducuntur ad superiora: scilicet in Deũ ordinata charitate. Vnde bene dicit. Ordinauit in me charitatem.

Sup Ang. Hier. c. 7.

Luc. 10.

Cant. 5.

Articulus secundus.

De contẽpla. libr. 1 c. 6.

RIchardus autẽ ponit sex gradus vel species contẽplationis, quasi quasdam dispositiones & itinera ad æternitatẽ. Et sicut cõmentator Dionysij. infimum gradũ intellectualis & affectualis operationis quæ sunt simplices apprehensiones incipit: & instituit, & ascendere gradatim docet, per cacumina collium æternorum, vsq; ad summos apices intellectus,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sex sunt gradus cõtẽplationis.

& affectus, vt supra patuit, ita Richard. ponendo sex gradus contemplationis, instituit primum gradum & infimum in imaginatione, quæ non est aliquis gradus intellectualis operationis, sed longè inferior est intellectu & affectu: & ab illa ascẽdit gradatim vsq; ad cognitionem increatę veritatis, omnem humanum intellectum excedentis, & etiam vsq; ad excessum humanæ mentis. Vnde idem Richard, dicit. Nos debemus à nouissimis incipere, & scientiæ nostræ promotionem paulatim subleuare, & per exteriorum notitiam ad inuisibilium cognitionem ascendere. Cum enim exteriorum scientiam apprehenderis, & in eorum doctrina exercitatos sensus habueris, debes ad altiora ascendere, & spiritualium creaturarum scientiam comparare. Hæc ille. Primum ergo gradum siue infimum Rich. dicit esse imaginationem, & secundũ solam imaginationem. Vnde dicitur. Tunc contemplatio nostra in gradu imaginationis versatur, & secũdum solam imaginationem formatur, quando, nihil arguendo querimus, & ratiocinando inuestigamus, sed liberè mens nostra huc illucq; discurrit, quò eam in hoc genere speculationis admiratio rapit: quæ oritur ex his, quæ sensu corporeo hauriuntur, dum imaginamur quam sunt multa & varia & pulchra & iucunda, Talium enim forma & imaginatio in considerationẽ adducta, inserunt stuporem & admirationem, sed necessarium est, hoc scire q̃ duplex est imaginatio, vt supra dictum est. Dicit nanq; Richar. Quòd imaginatio alia est bestialis. vt illa quando circa ea quæ ante vidimus vel fecimus, sine vtilitate & absq; omni deliberatione huc illucq; vaga mente discurrimus. Vtiq; hæc bestialis est, & ideò ad contemplationẽ non pertinet. Alia est imaginatio rationalis: vt quando aliqua imaginamur rationabiliter ex his quæ videmus, & illis sæpe vtimur in contemplatione. Hæc ille. Et licet imaginatio non sit aliquis gradus intellectus, est tamẽ ordinata dispositio ad intellectum, quia sicut dicit Rich. imaginatio rationi famulatur. & ideò aliqualiter gradus contẽplationis dicitur. Secundus gradus contemplationis secundum Richar. est, qui in imaginatione consistit, tamen secundum rationem formatur, atq; procedit, ratiocinando circa eaquæ imaginationi præsentantur: quod fit, quando ea quæ in imaginatione versamus, & ad primum gradũ contemplationis pertinent; ratione quærimus, & inuenimus, & inuenta in considerationem cum admiratione adducimus. In primo itaque gradu tres istas imaginamur. In secundo autem gradu rerum vtilitatem, rationem & ordinem & cæteras conditiones rimamur, speculamur, & miramur. Hæc itaq; contemplatio in imaginatione consistit secundum talem rationem, quia circa ea ratiocinando procedit. Hæc ille. Hic gradus, est superior præcedenti gradu, eò quod ratio in eo operatur, licet cum imaginatione quæ rationi subijcitur. Dicitur. n. in lib. de spiritu & anima: Et imaginatio ad rationem non ascendit, sed infra remanens, eam aliqualiter deducere potest, & quasi à longè quædam ostendit, ad quæ non potest peruenire: & ideò benè ponitur gradus cõtemplationis, quia per spiritus humanus magis appropinquat & ascendit ad cognitionem veræ contemplationis, quàm precedens gradus. Multa. n. ratio concludit ex imaginatione, actione assumpta, quæ cõtinuè assistit rationi famulando, etiam sensu absente, siue quiescente. Tertius gradus contemplationis vt dicit Richar. est, qui in ratione secundum imaginationẽ formatur. Isto autem gradu contemplationis tunc veraciter vtimur (vt inquit Richar.) quando rerum visibilium similitudine in rerum inuisibilium speculationem subleuamur. Sequitur. Hæc verò speculatio in ratione consistit: quia his solum quæ imaginationẽ excedunt, per intẽtionẽ, & inuestigationem insistit, vt quæ sunt inuisibilia. Dicitur autem ideò secundum imaginationem formari, quia ex rerum visibilium imaginatione in hac speculatione similitudo trahitur, vnde in rerum inuisibilium inuestigatione animus adiuuetur. Et hic gradus perfectior est præcedentibus, ex eò, q̃ iste se extendit ad contemplationẽ inuisibilium & spiritualium, licet ex imaginatione visibilium similitudinem trahat in sui adiutorium. Vnde Rich. dicit, Cum scriptũ sit, quia inuisibilia Dei à creatura mundi, per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur: manifestè ex hoc colligi potest, q̃ ad inuisibilium cognitionem, nunqnam ratio consurgit, nisi ei ancilla sua (videlicet) imaginatio rationi visibiliũ formam repræsentaret. Per rerum enim visibilium speciem, surgit ratio ad rerum inuisibilium cognitionem: quotiens his adiuta, illa trahit ad quandam similitudinem. Sed constat quia sine imaginatione corporea nesciret, sine quorum cognitione ad cœlestiũ cognitionem vel contemplationem non ascenderet. Quartus gradus secundũ Rich. est, qui in ratione, & secundum rationem formatur, quod vtiq; fit, cum semoto omni officio imaginationis, solum alijs animus intendit, quę imaginatio non nouit, sed quę mẽs ex ratiocinatione colligit, vel per rationem depræhendit. Tali enim speculationi tunc insistimus, quando inuisibilia nostra, (quæ per experientiam nouimus, & ex intelligentia capimus) in considerationem ducimus, & ex eorũ cõsideratione in cœlestium animorum, & supermundanorum intellectuum contemplationem assurgemus. Sequitur. Hęc autem contemplatio in ratione consistit, quia sensibilibus semotis, solum intelligibilibus intendit. Et hæc quidem contemplatio ab illis vtique inuisibilibus nostris videtur initium sumere, & fundamentum capere, quæ humanum animum cõstat per experientiam intellectualem nosse, & per communẽ intelligentiam contemplationem comprehẽdere. sed tam pro hac parte hæc contemplatio etiam in ratione rectè dicitur consistere: quia ipsa inuisibilia nostra à ratione comprehenduntur, & in eo ipso ratiocinationis modum minimè supergreditur. Hæc ille. Hic gradus contẽplationis perfectior est præcedentibus, eò q̃ tam à corporalibus, quàm a temporalibus magis elongat, & spiritus magis in eo purificatur, & æternis vnitur. Vnde Rich. ibidem dicit, q̃ in hac contemplatione animus humanus primum pura intelligẽtia vtitur, quæ semoto omnis imaginationis officio, ipsa intelligentia nostra in hoc primum negocio seipsam p seipsam ingerere videtur. Hæc enim per seipsam operatur, & quasi per speciem contẽplatur. Hæc ille. Quintus gradus contẽplationis esse dicitur, qui est supra rationem, sed non preter rationẽ. In hac autem contemplationis speculatione, mentis subleuatione ascendimus: quando ea ex diuina reuelatione cognoscimus, q̃ nulla ratione humana plenè compræhendere valeamus, & nulla ratiocinatione nostra intelligere, & inuestigare sufficimus. Talia sunt illa, quæ de diuinitatis natura in illa simplici essentia credimus, & scripturarum diuinarum auctoritate approbamus. Sequitur. Ergo contemplatio nostra tunc veraciter supra rationẽ ascẽdit, qñ id animus per mentis subleuationem credit, q̃ humanæ capacitatis metas transcendit. Et supra rationem, nec tamen præter rationẽ censenda est, quando ei q̃ per intelligentiæ aciem cernit, humana ratio contra ire non potest: quin potius facilè acquiescit, & sua attestatione alludit, Hæc ille. Et hic gradus é pfectior & sublimior pcedẽtibus gradibus eo q̃ ista cõtẽplatio é supra rõnẽ. Circa q̃ nota, q̃ sicut dicit idẽ Ric. Quæ dam sunt infra rationẽ, vt quæ sensu corporeo percipimus. Quædam secundum solam rationẽ sunt, vt quę

Vbi supra lib. 4. c 5.

Imaginatio alia bestialis, alia rationalis.

Cant. 6.

In lib. Beniamin. cap. 18.

Vbi supra cap. 5.

De cõtemplatione lib. 4. c. 4.

ratione inuestigamus. Quędam supra rationẽ sunt, vt quæ vel p reuelationẽ vel quę nullus sensus corporeus potest attingere, & nulla ratio humana penetrare, sed tamẽ veraciter ea esse credimus, licet nec experimẽto, nec intellectu cõpræhendere possimus. Sextus gradus contemplationis est, quæ in his versatur, quæ sunt supra rationem, & videntur esse præter rationẽ, seu etiam contra rationem. In hac vtiq; suprema omniq; dignissima contemplationis specula, tunc animus veraciter exultat, atq; tripudiat, quando illa ex diuini luminis irradiatione cognoscit, atq; cõsiderat: quibus omnis humana ratio reclamat. Talia sunt penè omnia, quæ de personarũ Trinitate credere iubemur, de quibus cum humana ratio consulitur, nihil aliud q̃ contra ire videtur. Iste gradus contemplationis perfectior est oĩbus præcedentibus, eò q̃ in eo pura intelligentia operatur, quæ ad contemplationem diuinæ maiestatis admittitur. Vndè idem Richar. dicit. Quantũ quæso est, quod intelligentia humana quotidie ad illos supercœlestium animorũ theoricos excessus nititur, & quandoq; etiam pro diuinę dignationis beneplacito, ad illa summæ maiestatis magnalia contemplando subleuatur? Hæc aũt subleuatio quæ qñq; extenditur vsq; ad mentis eleuationem, fit ex tribus: quandoq; ex magnitudine deuotionis, quandoq; ex magnitudine admirationis; qñque ex magnitudine exultationis, vt semetipsam omnino non capiat, sed supra semetipsam eleuata in alienationẽ trãseat. Magnitudine deuotionis mens supra semetipsam eleuatur, qñ tanto cœlestis desiderij igne succendi tur, vt amoris intimi flamma vltra humanũ modũ excrescat, quæ aĩam humanam ad ceræ similitudinem liquefactã, à pristino statu pœnitus resoluat, & ad instar fumi attenuata, in supera eleuet, & ad summa emittat. Magnitudine admirationis anima humana supra semetipsam ducitur, qñ diuino lumine irradiata, & summi & summæ pulchritudinis admiratione suspensa, tã vehementi stupore cõcutitur, vt à suo statu funditùs cõcutiatur, & in modũ fulgoris coruscantis, ex despectu sui in se ad ima dejciatur, & tãtò sublimius & celerius per summorum desideriũ reuerberata, & supra semet ipsam rapta in sublimia eleuatur. Magnitudine verò exultationis & iucunditatis mẽs humana supra semetipsam rapitur, & à se alienatur, qñ intima illa æternæ suauitatis abũdãtia potata, immò plenè inebrieta, quid fit, quid fuerit, pœnitus obliuiscitur: & in alienatiõis ex cessu tripudij sui nimietate traducitur, & in super mundanum affectum quendam sub quodã miræ fœlicitatis statu raptim transformatur. Hi sunt igitur gradus contemplationis secundum Richardum.

Articulus tertius.

Sed auctor libri de spiritu & aĩa considerans, quod etiã Dionysi. dicit in epistola ad Titum, q̃ homo ex duabus naturis costat, aĩa. s. & corpore: anima rationali quæ simplex est in essentia, & ex corpore cõposito, vt iuxta vtriusq; naturæ proprietatem illuminetur diuinis cognitionibus: & vt mens eius puras & simplices & intimas sensibilium signorum intelligentias, segregãtes ab ipsis signis cõspiciat: & vt sensualitas eiusdẽ per naturæ proprietatem cooperetur mentali cognitioni, vt sic ad diuina extendatur, & ideò contemplatione oportet vti sensibilis formis, in quibus diuina inuisibilia immundis. i. carnalibus abscõdantur, & spũalibus manifestẽtur. Ideò auctor prædictus primũ gradũ ascendendi in Deũ, dicit esse in sensuũ operatione per quã concipiuntur res corporales. Secũdũ in imaginatione, per quã concipiũtur corporaliũ similitudines. Tertiũ in rõne, per quã percipiuntur rerum naturæ siue rõnes. Quartũ in intellectu, per quẽ percipiũtur spiritus creati. Quintũ in intelligentia, per quã percipitur spũs increatus. Sextum in sapientia, per quã aperitur spiritualis gustus. Et auctor prædictus addit ibidẽ. Quicquid sensus percipit, imaginatio repræsentat, ratio inuestigat, intellectus iudicat, memoria seruat, intelligẽtia compræhendit, & ad contemplationem adducit: sed sapientia gustare facit. Sequitur. Sic fit ascensus ab inferioribus ad superiora, & à summis depræhendit ima, & cum ab inferioribus ad superiora. i. temporalibus ad æterna ascendere volumus, prius occurrit nobis sensus, tãquam primum iter, deinde imaginatio, postea rõ, intellectus, intelligentia, & in summo est sapientia. Et statim subdit diffinitiones prædictorũ, dicens. Sensus est ea vis animę, quæ rerum corporearũ corporeas percipit formas præsentes, quæ variæ & multipliciter ostendunt suum creatorem. Vnde Bern. super Cant. dicit. Quid est, q̃ hic est tanta formarum varietas, atque numerositas specierum in rebus conditis, nisi quidam radij diuinitatis, monstrantes quidem quia verè est, à quo sunt, non tamen quid sit prorsus diffiniẽtes? Itaq; deipso vero verum vides, sed non ipsum verum: vnde hoc genus vidẽdi commune est, in promptu enim est (iuxta Apostolũ) omni vtenti ratione, inuisibilia Dei per ea quæ facta sunt, intellecta conspicere. Hæc ille. Et hæc est à temporalibus ad æterna ingressio. Ait Augustinus de vera religione. Secundum gradum dicit esse imaginationem. Est autem imaginatio secundum eum, ea vis animæ quę rerũ corporearum corporeas recipit formas, absentiũ, præsentiũ, præteritorum, & futurorũ: qñq; vt sic ipsa inter sensum & rõnẽ, quasi ancilla inter Dñm & seruũ discurrat: & quicquid exterius haurit, per sensum carnis intellectui representat ad obsequium rationis. Ex hoc apparet, q̃ imaginatio simplicior est, & nobilior potentijs sensitiuis, cum ipsa sola similitudines obiectorum oĩum sensuum in se recol ligat: & quoad aliquid quasi ab hoc loco & hoc tempo re abstrahat, vt patet per Richar. quare imaginatio animam magis facit appropinquare æternis, q̃ sensus exteriores. Vnde Rich. dicit, q̃ ratio ad inuisibilium cognitionem nunquã assurgeret, nisi ei ancilla sua imaginatio visibilium formas repræsentaret, sine quarum cognitione, ad cœlestium contemplationem nunquã ascenderet. Meritò ergo gradus contemplationis potest dici, dispositiuè saltem. Tertius gradus ascendendi ad Deum, siue contemplãdi, dicitur esse in rõne. Rõ autẽ secundum eũ est ea vis animæ, quæ rerum corporearũ naturas, formas, differentias, propria & accidentia percipit, oĩa incorporea, sed non extra corpora. Abstrahit. n. à corporalibus quæ fundantur in corporibus, non actione sed consideratione. Natura nempe ipsius corporis, secundum quam omne corpus est, nullum corpus est. Hæc ratio sensum mentis acuit, veraq; à falsis distinguit, & imaginem Dei in se conseruat. Hæc ille. Ex quo apparet, q̃ ratio sensum & imaginationem incõparabiliter excellit dignitate, & excedit opere. Vnde aĩa per rõnem non solũ Deum esse cognoscit, sed etiã eius capax fit, vt patet per Aug. 14. & 15. de trini. Nam per rõnem aĩa de Deo meditatur, meditando contemplatur, Deus contemplatus amatur, & verè amatus habetur, immò sicut dicit Aug. in originali: Hæc est vis naturæ diuinitatis, vt creaturæ rõnali iam rõne vtenti, non omninò ac penitus possit abscondi, vnde est veræ gradus contẽplationis ratio. Quartus gradus secundũ eũ, est in intellectu. Intellectus autẽ secundum eum, est ea vis aĩæ quæ inuisibilia percipit, sicut angelos, animã, & oẽm creatum spm̃, & sic intellectus acceptus, ad contẽplationem cooperatur, quia importat quandam intimam contemplationẽ. Dicitur. n. intellectus. quasi intus legens: penetrat. n. vsq; ad essentiã rei, quia obiectum intellectus est, quicquid est, quod etiã afferit Philosophus.

Sẽsus quid.

In Cant. ser. 35.

Ad Ro. 1.

Imaginatio quid.

Lib. de patriarchis. c. 5. & 6.

Ratio quid

Intellectus quid.

Universidad de Deusto
Biblioteca

3. De aïa.

losophus. Accipitur etiam intellectus qñq; , vt est virtus intellectualis, siue vt est habitus principiorum naturaliũ, quę sub lumine sunt naturali . & sic intellectus ostendit veritatem infallibiliter. Dicitur nanq; in libr. de spiritu & anima, & Aug. 2. super Gen. cp intellectua li visione nunquam fallitur aïa, aut.n.tm intelligit: & ve rum est, aut si verum non est, non intelligit, & ideo intellectus sic acceptus dicit aspectũ manifestum & infallibilem circa principia , & sic acceptus intellectus ẽt cooperatur ad contemplationem. Accipitur.n. aliquan do intellectus, vt est donum spiritussancti, & sic intelle ctus est habitus, super naturalis principiorum supernaturalium, quæ sunt articuli fidei . & sic nominant quãdam excellentiam cognitionis, penetrandi ad intima cognoscibilium. Vnde Greg. lib. 1. mora. dicit. Intellectus in die suo conuiuium parat in mẽte , quia in eõ cp audita penetrat, reficiendo cor , tenebras eius illustrat. Nam lumẽ intellectus sic acceptũ, ita se habet ad principia quæ nobis naturaliter innotescũt, sicut se habet lu men naturale , ad ea principia quæ primordialiter cognoscimus , sed lumen naturale infallibiliter veritates principiorum naturales ostendit. Ita & donum intellectus supernaturales veritates infallibiter ostendit. Vn de intellectus sic acceptus, est verus & necessarius cõtẽplationis gradus. Quintus gradus ascendendi ad eter na, siue contemplandi secundum eum est intelligẽtia .

Intelligentia quid.

Est autem intelligentia , vt ibidem dicitur , ea vis animæ quæ immediate supponitur Deo, cernit quippe ip sum supremum verum & incommutabile. Et infrà dicit sic. Intelligentia est vis animæ, qua de diuinis (quãtum homini possibile est) cognoscitur ad cœlestia archana penetranda , quæ vt dicit Boetius, paucorum est hominum. Ex quo patet cp intelligentia excellit intellectũ in sua actione, & ab ea differt, & cp est perfectior gradus contemplationis. Quod etiam Richar. videtur sentire dicens . Per intelligentiam siquidem sinus mẽtis in immensum extenditur , & contemplantis animi acies acuitur, vt capax sit ad intelligibilia compræhendenda, & perspicax ad subtilia penetranda . Et nunquã contemplatio potest esse sine vitacitate intelligentiæ. Sequitur . Etiam quotiens contemplantis animus dilatatur ad ima, quotiẽs eleuatur ad summa, quotiẽs acuitur ad scrutanda, quotiens agilitate mira & penè absq; timore rapitur per innumera: ex quadam vi intelligentiæ hoc esse, non dubitatur. Hæc ille. Sextus gradus cõ templationis siue ascendendi ad æterna (secundũ prædictum) est in sapientia, quę sequitur intelligentiã, quia sicut dicit idem, vt visio mentis est intelligentia, sic mẽ tis gustus est sapientia. Illa contemplatur, ista gustat & delectatur. Sed hic primò notandum est, cp sapientia quædã est, quę acquisita est per studium humanũ, quę est virtus intellectualis. De qua loquitur philosophus in metaphisica sua. Et hæc per rationis inuestigationẽ inquirit rectum iudicium de diuinis , & actus intellectuales, & omnes operationes animæ perficit (secundum eum) quantum potest. Quia sicut dicit Seneca. Sapiens ad omnem incursum inuictus & intentus est. Nã si paupertas, si luctus , si ignominia, si dolor impetum facit, rõ tamen refert intrinsecus , & contra illi ibi , & inter illa sapiens plenus est gaudio & inconcussus, cum dijs expers viuit. Hæc ille. Ideò potest dici aliquis gradus contemplationis. Alia est sapientia quæ de sursum est infusa. Et hoc est donum spiritussancti. Et ad istam non solũ pertinet secundum iudicium rectum contẽplare diuina, sed gustare & regulare humanos actus, excellentiori modo ij sapientiã, quæ est virtus intellectua lis, vtpotè magis de propinquo Deum attingẽs , & experiens per quãdam vnionem spiritus & animæ ad ipsum, vt directa per regulas legis æternæ. De ista sapiẽtia loquens Bern. lib. de amore Dei, dicit sic . Sapientia

In Epistol. 60.

Iacobi. 3.

à sapore dicitur, sapor autem iste, in gustũ quodam est. Gustum autem illum nemo exprimere potest, nec etiã ille qui meretur gustare: sed dicere põt. Gustate & vide te, quoniam suauis est Dñs. Hoc gustu (secundũ Apostolum) gustatur Dei verbum , gustantur ẽt diuitiæ sęculi venturi. Et sequitur. Hic gustus si defuerit solus, cẽs alij sensus. s. spũales quatuor languescunt. Gustũ autem sequitur quædam saporis dulcedo , quam in interiori suo sentiens anima , quodam modo singulari quę suscipit cũcta discernit, & dijudicat, seq; & omnes sensus vegetat, & confirmat scilicet interiores. Hi sunt gradus contemplationis secundum illam.

Psal. 33.

Articulus quartus.

AD hos gradus siue species contemplationis supradictorũ doctorũ , quasi oĩum aliorũ doctorũ gradus & species contẽplationis mediatè vel immediatè possunt reduci : vt patet de sex gradibus cõ tẽplationis Origenis, quod declarat, dicens. Contẽplatorẽ verũ & iubilatorẽ certũ te iudico , si primò perficiat te actio. Hic Orig. subtiliter considerat, cp vbi vita actiua terminatur & perficitur, cp ibi vita contẽplatiua ordinatè inchoatur, & gradatim sursum tẽdit & proficit, donec in visionem intuitivã consummatur. Vndè propriè loquendo de contẽplatione , perfectio actionis non est gradus contemplationis, sed põt dici status quidã, resultans à summa perfectione vitæ actiuæ, quę necessariò præcedit, tanquam disponens potẽtias contemplatiuas ad actus suos nõ impeditos sed perfectos . Greg. 6. moral. dicit sic. Qui arcẽ contemplationis aſcẽdere desiderãt prius necesse est, vt in opere actionis pfectè se exerceant . Et pro tanto dicitur gradus contemplationis. Secundò secundum Orige. verus cõtẽplator es , si in te est sensuum exteriorum retẽtio , siue retractio ad interiora , & collectio eorum in vnũ. Hoc .n. (iuxta Vercellen.) est greges. i. sensus bestiales, mina re ad interiora deserti per itinera æternitatis . Hoc fit, qñ inuisibilia Dei à creatura mundi , per ea quæ facta sunt intellecta , conspiciũtur: & sempiterna virtus eius & diuinitas. Hæc est sicut dicit Aug. lib. de vera religio ne, à temporalibus ad æterna regressio, & ex vita veteris hominis in nouum hominem reformatio , vt suprà patuit. Tertiò, verus cõtemplator es , qñ est in te oĩum imaginabiliũ tranſitus, qñ mente oĩa imaginabilia trãscendis. Talis contẽplator (sicut dicit Bern.) fuit qui dixit. Elongaui fugiens, & mãsi in solitudine. Non.n. fuit contentus exire, nisi longè se faceret vt posset quiescere. Sequitur. Transilisti carnis oblectamenta, vt minimè iã obedias concupiscentijs eius, nec tenearis illecebris, perfecisti & superasti te, sed nõdum elongasti: nisi & irreuerentia vndiq; fantasmata corporearum similitudinum, transuolare mentis puritate præualeas. Hæc ille. De quo vide suprà dist. 6. Quartò verus cõtemplator es, si trãscendisti oĩa rõnalia propter fantasmata, & alia impedimenta & retardantia aïam ad superiora properantẽ. De hoc dicit Rich. Contemplatio nostra tunc veraciter supra rõnem ascendit , qñ id aïus per mentis sublevationem cernit, quod humanę capacitatis metas trãscendit, vt sunt illa quæ de diuinitatis natura , & de simplici eius essentia credimus . Et licet illa contẽplatio supra rõnem, sit non tñ præter rõnem censenda est, qñ ei quod per intelligentiæ aciẽ cernitur , humana rõ contraire non põt : quin potius ei facilè acquiescit, & sua attestatione alludit. Hæc ille. Quintò verus, contẽplator es , si sursum tractus est super oĩa intelligibilia in caliginem ignorãtiæ . Et hic gradus contẽplationis est de quo loquitur Diony. dicens. Adhuc restat principalior Dei cognitio, quæ figuratur in eo, cp Moyses separatur ab his qui locũ Dei secum videãt, & subtrahitur illis visis, & intrat in caliginẽ ignorantiæ, & vnitur incom-

Orig. super Cant. 1. 2.

Rom. 1.

De contẽplatione. li. 1. c. 3.

De mystica theologia. cap. 4. Exodi. 20.

comprehensibilitati diuinæ, quam non penetrat intelligentia, quæ verè est oĩum clarissima , & in se claudit, & secretissimè cælat omnes cognitiones comprehensuas tanquam in causa prima oĩum : & per eam omnis vnitus Deo (qui est supra oĩa) constituitur in excellentia, quã neq; ró inuestigat , nec intellectus speculatur : & ab oĩbus & quasi à seipso segregatur , & per vnionẽ dilectionis quæ effectiua est veræ cognitionis , vnitur Deo intellectualiter ignoto, cognitione multò melio ri, ęi sit cognitio intellectualis , in eo cp intellectualem cognitionem dereliquit, & super intellectum & mentem Deum cognoscit. Hæc Dionysi. secundum commentatorem Vercellen. dicit : hæc require plenius suprà. Sextò, contemplator es, si in te est vniformis fixio intelligentiæ puræ & ab oĩbus omninò denudatæ , & conformis affectio volitiuæ potentiæ per oĩa, in nullo impeditæ in vno fontali principio cœlestium gaudiorum, quod est Deus Trinus & vnus. Vnde Orige. ibidẽ prædicta in vnum recolligens, dicit. Contemplatorem verum & iubilatorem certum te iudico , si primũ te perficiat actio , si rationabilia cœlesti motu percurras, si intelligibilia fœlici & illuminata fide cognoscas, si in primo vero & in summo bono intelligentiam & voluntatem totam tuam ponas , fugens vndè teneritu dinem tuam nutrias, bibas, vndè gaudeas haurias vndè nunquam deficias. Hi sunt gradus contemplationis secundum Origenem.

Distinctio quinta.

QVintò videndum est, quantam iucunditatem & vtilitatẽ spiritus humanus in itinere vitæ cõtemplatiuæ experiatur. Nam Deo per totum il lud iter associatur cõtinuè . Primò ergo videamus, qualiter spiritus in hoc itinere dulciter à Domino consolatur. De quo illud Lucæ de vita duarum mulierum , s. Marthæ & Mariæ: de quibus dicit Greg. lib. 6. moral. Quid per Martham exterioribus obsequijs occupatã, nisi actiua vita signatur? Quæ stetit, quia sic dicit glosa. Vita actiua ſ laborioso desudat certamine, quę & quelabaſ de sorore, quia turbata circa plurima vitæ actiuæ. Vnde Ber. dicit. Cum anima in actione sua in aliud tẽdit, ęi in Deum: quamuis hoc faciat propter Deum , tamen non hoc est Mariæ ocium , sed Marthæ negocium, quę adhuc sollicita est, & turbatur erga plurima: & non potest terrenorum actuum vel tenui puluere non respergi, quem tamen citò facileq; deterget in hora sanctę deuotionis vel dormitionis casta intẽtio, qui est intendere & quærere solum Deum propter ipsum solum, quod proprium est ipõsæ, &c. vt dictum est suprà in primo itinere disti. tertia . Ex quo patet cp itinerantes in vita actiua frequenter turbantur , sed spiritus ambulans in itineribus vitæ contemplatiuæ, à Deo dulciter consolatur post actiuam. Vnde Greg. lib. 6. mora. dicit. Quòd per Mariam quæ ad pedes Dñi residebat, audiens verbũ Dñi, vita exprimitur, quę ex hoc à Domino commendata fuit, quia optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea. Quę aũt illa optima pars fuit, quærit Rich. dicens. Quæ est pars optima, quam elegit Maria, nisi vacare & videre quam suauis est Dñs ? Nã Maria sedens secus pedes Dñi, audiuit verbũ illius. Sũmã itaq; sapientiam Dei in carne latitãtem (quem oculus carnis videre non poterat) audiẽdo intelligebat , & intelligendo videbat, quia credebat . Et in hunc modũ sedendo , audiendo summæ veritatis contemplationi vacabat. Sequitur. Hæc est pars , quæ electis & pfectis nunquam auferetur, & sanè est negocium , quod nullo fine terminatur. Non veritatis contemplatio in hac vita inchoatur, sed in futura vita iugi ppetuitate celebratur. Per veritatis sanè contẽplationẽ homo eruditur ad iustitiam, & consummatur ad gloriã. Hæc ille. Secũdò videamus qualiter, humanus spũs ambulans per itinera vitæ contemplatiuæ, Deo familiari amicitia vnitur, in Ioanne. n. legitur. cp Dñs dixit Petro. Sic volo eum manere donec veniam: Tu me sequere. Vbi dicit Augustinus, cp per hos duos Apostolos signantur duæ vitæ. Vna actiua per Petrum: altera contemplatiua quæ signatur per Ioannem Euangelistã. De Petro per quẽ significatur actiua vita, dixit Dñs. Tu me sequere : per imitationem perferendo mala temporalia . Vita igitur actiua Petri est in labore, altera, scilicet contemplatiua Ioannis, in requie . Vna est in opere actionis, altera in mercede contemplationis. Prima agitur dum facit bonum, & declinat à malo: quæ tamen finitur . De Ioanne verò dixit Dñs. Sic eum volo manere, donec veniã. Vbi dicit glo. Nolo eum per martyrium consummare, sed expectabit placidam absolutionem carnis suæ, quando ego veniens, recipiam eum in æternam beatitudinem. Vnde hęc vita contemplatiua hic inchoatur, & in futura vita consummatur . Hanc vitam Dñs in Ioanne inchoauit, quando volentem nubere, sibi familiariter associauit: quam multis familiaribus signis amicitiæ cõtinuauit, donec eum inuitando dulciter in æternа beatitudine consummauit. Hæc vita contemplatiua est summum beneficium, quod conferri potest animę. Habet enim sibi annexas perfectissimas, & supremas, & vltimas, delectationes, consequentes virtutes, dona, beatitudines & fructus: magnificatiuas, & cõtentiuas , & vnitiuas spiritus creati rõnalis, & Dei increati, tantò fœlicius quanto immediatius: sicut dicit Origen. super Canti. Signa familiaritatis patent in Euangelio . Tertiò videamus , qualiter spiritus humanus ambulans per itinera vitæ contemplatiuę vigili somno quietatur, & illuminatur post luctã vitæ actiuæ: sicut patet de Iacob, qui post luctam & somnum contemplationis , didicit videre spiritualia, vt diceret . Vidi Dominum facie ad faciem, & salua facta est anima mea. Vnde Hugo dicit, Tunc ex Iacob fit Israel, quando post sudationes bonę operationis, peruenitur ad lucem contẽplationis . Tũc exultabit Iacob, & lætabitur Israel . Igitur per Iacob luctantem signatur vita actiua, quæ contra vitia luctatur . In quo luctamine & si spiritus non mortificatur, vt plurimum tamen infirmatur, & fatigatur: vt clamet cum Psal. Afflictus sum, & humiliatus sum nimis . Per Israel verò videntem, signatur vita, qui in via dormiẽs, cœlestia contemplatur. Quid nanq; est dormire in via ait glo. nisi in præsentis vitæ transitus à rerum temporalium amore labentium, oculos mẽtis claudere? Hos oculos concupiscentiæ aperuit Diabolus , quos innocentia clausos tenuit. Hæc glo. Iste somnus tantum placet Deo, vt cum contestatione iuramenti prohibeat tales excitari à somno tali & paulatione: dicens contemplatiua. Adiuro vos filiæ Hierusalem, ne exciteris, neq; euigilare, &c. Quòd exponens Origen. dicit. Coniurationem tuam audiui Domine, quam (nisi fallor) sponsæ tuæ actus & status curabat , status optimus , actus præcellentissimus, tibi incumbens sine medio, te videẽs in iubilo , in te quiescens sine tedio , de te hilarescens sine modo, à te permanentiam accipiens sine termino. Hęc ille. Quartò videndum est, qualiter spiritus humanus ambulans per itinerã vitæ contẽplatiuæ facie pulchrificatur, & visu clarificatur. Rich. dicit. Duas (vt legimus) vxores Iacob cognosci . Vna Lya , altera Rachel vocabatur : Lya fuit fœcundior , Rachel fuit formosior: Lya fœcunda sed lippa, Rachel sterilis, sed formosa singularis. Per Lyam signatur vita actiua, per Rachel vita contemplatiua. Ad Lyam pertinet flere, dolere, gemere , & suspirare : & ideò rectè talis vxor Lya , hoc est, laboriosa vocatur, & minus videns. Sed ad Rachel (quę interpretatur visum principium, vel ocium) pertinet meditari, & contemplari, discernere, & intelligere.

Vita contẽplatiuę. Deo vnit. Ioan. vlt.

De quiete vitę contẽplatiuę.

Gen. 28.

De claustro aïę. li. 4. c. 12.

Psal. 37.

Canti. 5.

Anima contemplatiua illuminatur; & decoratur.

De. 12. Patriar. ca. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ligere. Sequitur. Sed quid dulcius, quid ve iucundius
potest esse, quàm oculum mentis ad summæ contem-
plationem sapientiæ erigere? Ad hanc itaq; contempla
tionem cũ ratio dilatatur, meritò Rachel nomine ho-
noratur. Hæc ille. Ex hac autem contemplatione sum
mæ sapientiæ facies mentis pulchrificatur. Exemplum
Exod. 33. habemus de Moyse, Cuius facies splendida fuit facta
ex consortio sermonis Domini, vt Iudæi non possent
intendere in eam. Similiter ex hac contemplatione vi
sus mentis clarificatur. Exemplum de sancto Benedi-
cto, de quo narrat beatus Gregor. libr. dialog. 2. Quod
cum in oratione constitutus, quendam radium diuini
solis aspiceret, totus mũdus antè oculos suos adductus
videbatur, vbi vidit etiam animam Germani Episco-
pi Capuani, in sphęra ignea in cœlum ferri ab Angelis.
Et Gregorius dicit ibidem. Quid mirũm, quòd mun-
dum ante se collectum vidit, qui subleuatus in mentis
lumine, & contemplatione extra mundum fuit? Hæc
ille. Spiritus igitur in itinere contemplationis & facie
pulchrificatur, visu clarificatur. De hac contemplatio-
Super 7. an ge. hic. ne pulchrificante dicit Hugo. Contemplatio est deifica similitudo, quia dum per eã illuminati lucentes fiũt,
quodammodo ipsius luminis lucentis similitudinẽ ac-
cipiunt. Hæc ille. Et Gregor. lib. 6. moralium. Vita cõ-
templatiua speciosa est in anima contemplantis, pro-
pter quod dicitur animæ contemplatiuę. Tota pulchra
Cant. 4. es amica mea. Quintò spiritus humanus ambulãs in iti
neribus vitæ contemplatiuæ, dulciter, & multipliciter
reficitur. Nam cibatur primò vt fortificetur. Comede
re autem animæ spirituale est, supernæ lucis contem-
Anima con templatiua tripliciter reficitur. plationibus pasci, ait Greg. 5. moralium. De hac refe-
ctione dicit Gregor. super Ezech. Contemplatiua vita
Super. Eze. part. 3. ho mil. 5. amabilis valdè dulcedo est, quæ supra semetipsam ani
mam rapit, cœlestia aperit, terrena autem debere esse
contemptui ostendit, spiritualia oculis mentis patefa-
cit, corporalia abscondit, vt talis contemplatrix dicat
Cant. 5. illud Cant. Ego dormio, & cor meum vigilat. Vigilan-
ti etenim corde dormit, per hoc, quòd dum interius cõ
tempando proficit, ab inquieto corporis opere foris
quiescit, neq; adhuc tamen presens Deus in sua claritа-
te cõspicitur, sed quædam sub ipsa speculatur aĩa, vnde
refecta proficiat, & post ad visionis gloriam pertingat.
Hæc ille. Hanc refectionem anima contẽplatiua glo-
riatur se esse expertam, dicens. Fructus eius dulcis gut-
turi meo. Vbi Origen. sic dicit. Da mihi Domine fru-
Cant. 2. ctum dulcem, fructum vitæ animæ meæ, altus est, at-
tolle desideriũ, benedictus es, sanctifica obsequium,
imputribilis est, purifica affectum, suauis est lætifica
animam. Item in hoc itinere vitæ contemplatiuæ spi-
ritus reficitur potu inebriantis gratię. Vnde anima cõ-
templatiua in Cant. ostendit, se hanc potationem ine-
briantem expertam esse, cum dixit. Introduxit me rex
Cant. 5. in cellam vinariam: vbi glosa dicit. Quàm citò guttur
meum dulcedinem gratiæ eius attingit, ita me recrea-
tam spiritu & ab amore terrenorum in superna tran-
slatam sentio, ac si in cellam introducta, nouo suo me
ri odore, & poculo inebriata sim. Sed hanc refectionẽ
spiritus ambulans in vijs vitæ actiuę vix & rarò exper-
itur. Vnde Augustinus in epistola ad Hebr. dicit, Cõ-
templatiui, non actiui amare & gustare possunt syn-
cerum bonum, ad quod gustandum, necesse est cessare
Aĩa contẽ plątiua, à la bore, vię re leuatur. à tumultu mundi, propter quod esuriunt & sitiũt mo-
do actiui, quia non habẽt gustus sensum exercitatum.
Sextò spiritus humanus ambulans in itineribus vitæ
cõtemplatiuæ, à labore viæ releuatur per diuinam al-
Luc. 24. locutionem. Vnde in Luc. dicitur. Nõne cor nostrum
ardens erat in nobis, dũ loqueretur nobis in via? Quod
exponens Gregorius dicit sic. Exaudito sermone inar
descit animus, torporis frigus recedit, fit mẽs in super-
no desiderio anxia, audire libet præcepta cœlestia, &
quot mandatis instruitur, quasi tot facibus inflammatur. Et idem Gregor. 2. lib. morali. dicit. Cum in itine-
re comes iungitur, via quidem non subtrahitur, sed de
societate comitis labor itineris leuatur. Item, cum spi-
ritu illo in itinere ambulante quandoque Deus consa-
bulatur. vt suprà patuit, vbi dicit Bernard. Deus quasi
viator quispiam itinerantibus sese associans, iucundis-
simis confabulationibus suis à labore viæ omnem re-
leuat comitem, & quàm plura ibi de hoc. Item, cũ spi-
ritu ambulante in hoc itinera contemplationis Deus
habet dulcia susurria. Vnde Origenes exponens illud Cant. 5.
Cant. Vox dilecti, &c. dicit sic. Quando ad cor reduc-
co, quòd cum contẽplantibus sua susurria habet Deus,
quibus tanto fortius clamat, quantò efficacius susurrat,
non sine admiratione commendatam te habeo, quòd
hanc vocem & tenuisti mente, & commendasti ore,
dicens. Vox dilecti, &c. vbi dicit glosa. Gaudeo
consolatoriam vocem eius audiens, & dum eius fa-
ciem nondum video, tamen subleuato ad cœlum ani-
mo, aliquam suauitatem futuræ beatitudinis prægu-
sto. Tali igitur allocutione spiritus à labore viæ sic
releuatur. Septimò spiritus humanus ambulans in Anima con templatiua, à terrenis ele uata, in com
templatorem commoratur.
itineribus vitæ contemplatiuæ, vltra omnia inferiora
mentaliter eleuatur, in cœlestibus floribus spiritua-
liter commoratur, & in sancta Trinitate ineffabiliter
iucundatur. Vnde Hugo dicit. Contemplatio clau-
strũ, animę dicitur in cuius sinu dũ se recepit animus,
sola cœlestia meditatur, à terrenis separatur, à turba car
nalium cogitationum longè ponitur, dulces carnis re-
fugit effectus, vagos sensuum astringit motus, in Do-
mino delectatur, Angelica dulcedine fruitur, legit in li-
bro vitæ, pro silentio pacem tenet, in choro virtutum
seruat concordiam morum, summi patris potentiam
considerat, sapiẽtiam filij inuestigat, spiritussancti be-
nignitatem amat. Dum hæc tria contemplantur, tri-
bus modis cõsolatur. Hæc ille. Hos autem tres modos
consolando potest experiri pro vero, qui in itinere cõ-
templationis ambulans, experitur in memoria Patrem
admonentem & trahentem ad Verbum suum Iesum
Christum audiendum. Quia sicut dicitur in Ioan. Ne- Ioan. 6.
mo venit ad me, nisi Pater meus traxerit eum per inter
nam inspirationem. Item consolatur, qui experitur in
intelligentia filium patris illuminãtem, ad patrem suũ
cognoscẽdum, quia sicut dicitur in Matth. Nemo no- Matth. 11.
uit patrem nisi filius, & cui voluerit filius releuare. Ité
consolatur, qui experitur voluntatem spiritus sanctũ
afficientem, ad patrem & filium amplexandum & re-
nendum. quare in amore qui appropriatur spiritui sanc-
to, pater & filius tenentur & amplexãtur. Quod osté- De Trinit. lib. 6. c. 4.
dis Augustinus. Spiritus ambulans in itineribus vitæ
actiuæ, sæpè ab huiusmodi cõsolationibus impeditur,
& amaritudinibus repletur. Vnde Origenes super
Cantic. dicit. Qui terrenis inhæret, inuenire non Can. 5.
potest, nisi quod in terrenis latet, scilicet amaritudi-
nem & dissipationem. Sunt & aliæ multæ vtilitates
contemplationis.

Distinctio sexta.

SExtò videdum est, quomodo per iter contempla-
tionis spiritus noster ad intrinsecum secretũ Do-
mini Iesu ingrediatur, & ab exterioribus abscon-
datur. quamuis ex prędictis gradibus contemplationis
satis patere possit, qualiter spiritus humanus contem-
plando ingrediatur in æternum manerium Iesu. Cum
Hugo super primum Angeli. Hierarc. dicit, quòd quan-
to magis crescit à seipso ascensio, tanto magis crescit
cognitio, donec oculus intellectualis magis ac magis il
luminetur & cõfortetur, & affectus mẽtalis magis pu
rificetur & inflammetur, & totus in Deo quietetur, &

istum ascensum docẽt prædicti gradus contemplatio-
nis: planum est, quòd per eos potest cognosci, qualiter
spiritus contemplatiuus in illud secretum intrinsecum
Domini Iesu ingrediatur, & absc õdatur. Tamen pro-
pter istius manerij vtilitatem notandum, quòd cũ Do
minus dicat, Non videbit me homo, & viuet: necesse
est, vt spiritus contemplatiuus mundo prius moriatur,
& mundus sibi moriatur, & extunc in ęterna ingredia-
tur, & in eis absc ondatur. Quid est autem spiritum
per contemplationem illud intrinsecum secretum
intrare, nisi ab omnibus temporalibus absolui & elon-
gari, & in æterna extendi, & in eis absc ondi continuis
profectibus, donec totus homo exterior, & interior in
Deum ordinetur, prout possibile est statui uiæ? Vnde
Gregor. lib. 14. moralium dicit. Contemplationis pen-
na nos subleuat, atq; à nobis ad illum erigimur intuen-
dum raptim, & intentione cordis & dulcedine contẽ-
plationis, aliquo modo à nobis imus in ipsum: & hoc
ire, est requiescere. dissimiliter tamen requiei diuinæ
assimilamur, & imitamur requiem Dei. Nam sequitur
ibidem: Nanq; vt beati simus & æterni, æternum imi-
tabimur in æternum, & magna nobis est ęternitas, imi-
tatio ęternitatis, nęc expertes sumus eius quam imita-
tari possumus. Hæc Grego. Oportet enim verum cõ-
templatorem mori mundo, vt mundus sibi moriatur,
vt in nullo contemplatio eius impediatur. Dicit enim
Gregor. libr. 18. moralium: Quisquis sapientiam (quæ
Deus est) videt, huic vitæ funditus moritur, ne iã amo-
re eius teneatur. Talis fuit ille verus contẽplator Pau-
lus, quando dixit. Mihi mundus crucifixus est, & ego
mundo. Quod Grego. exponens lib. 5. moralium. di-
cit. Mundus quidẽ ei crucifixus fuerat, quia hunc cor-
di suo iam mortuum non amabat, sed seipsum mundo
crucifixerat, quia talem se exhibere studuit, vt ab eo
quasi mortuus concupisci non posset. Et sequitur. San
ctis igitur viri ab importunitate desideriorum tempo-
ralium, à tumultu inutilium curarum, à clamore per-
strepentium turbationum semetipsos sacri verbi gla-
dio mortificare non desinunt, atque intus antè Dei fa-
ciem in sinu mentis absc ónduntur. Vnde rectè per Psal.
dicitur. Absc ondes eos in absc ondito vultus tui, à per-
turbatione hominum. Quod quamuis perfectè post-
modum fiat, etiam nunc ex magna parte agitur, cum
à temporalibus tumultibus, & eorum delectatione in
interiora rapiuntur, vt mens eorũ dum in amore Dei
tota tẽditur, nulla mundi perturbatiõe laceretur. Hinc
est, q̃ Paulus contemplatione mortuos quasi in sepul-
chro absc onditos, discipulos viderat, quibus dicebat.
Mortui enim estis, & vita vestra absc ondita est cum
Christo in Deo. Hæc ille.

Distinctio septima.

SEptimò videndum est, qualiter spiritus humanus
ad veniendum per iter iucundæ contemplationis
ad intrinsecum secretum Domini Iesu, ab eo inui-
tetur: sponso in Cantic. dicente. Surge propera amica
mea, columba mea, formosa mea & veni. Cuius inui-
tationis subiungit allectiuum, dicens. Veni, quia iam
est itinerandi amęna iucunditas, quia flores apparuerũt
in terra nostra. Iam enim tempus vernale aduenit, ex
præsentia diuini solis incarnati. Vnde Origenes super
Cantica dicit. Ipso sole iustitiæ oriente, hyems trãsijt,
& ver fidei calore Spiritussancti terram soluit, & flores
virtutum producit. Ergo ò amica mea propter contẽ-
plationis tuę amorosum affectum, vulneratli cor meũ
sponsa mea, penetrando dulcifluã dulcedinem in vno
oculorum tuorum, sicut exponit Vercellen. i. intelligẽ-
tia tua attracta, & simplificata in contemplatione pul-
chritudinis meæ. Surge mentaliter per amorosæ con-
templationis sursum actionem. vt sicut dicit glosa su-
per illud Matth. Respicite volatilia cœli. Sola contem Matth. 6.
platione iam in cœlo degas quasi auis cœlica, non ter-
rena. O columba mea propter contemplationis tuæ ra Cant. 4.
diosum aspectũ, quia oculi tui colũbarũ, vbi dicit glosa.
Sensus tui spũales contẽplatione, spũalium rerũ excellẽ
tia reuerendi sunt & simplificati, ideò magis confortа-
ti, Propera ait Isa. Assument pennas vt aquilæ, vola- Isa. 40.
bunt, & non deficient. Aquila (sicut dicit Hugo) super
15. Angel. hierar. auis est altifera, & citò volans, & si-
gnat agilitatem spiritus, &c. O formosa mea, propter
contemplationis tuæ speciosum obiectum. Ex pulchri
tudine. n. obiecti beatifici, mentes contẽplatrices bea-
tificantur & pulchrificantur. Vnde Dion. in angel. hie-
rar. dicit. Deus pulchros facit suos contemplatores, &
amatores. Iuxta illud Cor. Nos autem reuelata facie
gloriam Domini speculantes, in eandem imaginem 2. ad Cor. 3.
trasformabitur, &c. Tali contemplatrici dicitur. Ostẽ
dè mihi faciem tuam. Facies enim tua decora, non de- Cant. 2.
core corporali, sed decore vero, & spirituali, & interio-
ri. Veni ergo de labore ad requiem, de dolore ad con-
solationem, de labore ad impassibilitatem. Veni ad in-
teriores theorias vnitiuæ contemplationis, tanquam
ad interiora deserti, vbi iam apparent flores. i. splendo-
res cœlestis sapientiæ, qui ibi apparent in contempla-
tione clara, qui prius te latebãt in prima desideriorum
extensione. Vnde in Iob dicitur. Auditu auris audiui
te: nunc autem oculus meus videt te. Veni, aperta sunt Iob. 4.
prata, apparuerunt herbæ florentes. Varios flores, & Prou. 7.
odiferos, & spirituales in Ecclesia producentes. Vndè
Grego. exponeus illud Gen. Odor filij mei, sicut odor
agri pleni, dicit. Aliter redolet flos vuæ, per quem si- Gen. 27.
gnantur prædicatores doctrinis inebriati. Aliter flos
olei, id est misericordes, qui lucent & refouent debi-
les. Aliter flos rosæ, id est martyres exemplis fragran-
tes. Aliter flos lilij, id est virgines candidam famam spi
rantes. Aliter flos violæ, id est humiles purpuram cœ-
lestis vitæ seruantes. Aliter spica, id est perfecti & ma-
turi, opera bona fructificantes. dicit Gregor. & Origę,
Quis iam non surgat, quis non properet, aut quis non
veniat, vbi tot vtilitatis insignia concurrunt? Per illud
iter floridę contemplationis fideliter & amorosè am-
bulare tribuat nobis, qui est æternorum via, veritas
& vita. Amen.

DE QVARTO ÆTERnitatis Itinere.

QVARTVM iter æternitatis per quod
spiritus humanus venit ad intrinsecum
secretum, & æternum manerium Iesu,
est æternorum charitatiua affectio. Ad
cuius itineris maiorem cognitionem,
septem sunt notanda. Primò, quare iter
charitatiuæ affectionis, iter contemplationis immedia
tè sequatur. Secũdò quid sit charitatiua affectio, & quo
modo fit iter ad æterna, vt verius cognoscatur. Tertiò,
qualiter charitatiua affectio à naturali affectione, vel
acquisita dilectione distinguatur. Quartò, quibus si-
gnis, & coniecturis charitatiua affectio qualiter cunq;
manifestatur. Quintò, qualiter charitatiua affectio
à sanctis & Doctoribus per gradus diuidatur. Sextò
qualiter spiritus noster per iter charitatiuæ affectionis,
æternum manerium ingrediatur. Septimò, qualiter spi
ritus noster ad veniendum per iter charitatiuæ affec-
tionis ad æterna à Domino inuitatur.

Distin-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Distinctio prima

Amor sequitur cõtemplationẽ.

PRimò igitur videndum est, qualiter iter charitatiuæ affectionis iter contemplationis immediatè sequatur. De hoc nota, ꝙ quia affectio charitatiua tanquam posterior perficit contemplationẽ (dicit enim Augustinus. Quod quanto flagrantius Deum diligimus, tanto certius sereniusque eum videmus) ideo charitatiua affectio debet immediatè sequi contemplationem tanquam excellentior, & perfectior, & perficiens intellectum contemplatiuũ. Voluntas enim tãquam posterior in ordine, aperit intellectui suam perfectionem. Cuius signum est, quia voluntas imperat intellectui quærere & inuenire notitiam, quæ est perfectio intellectus, & partus mentis, sic ostendit Augu. Et Hugo super 7. ang. hier. dicit. Dilectio supereminet scientiæ, & maior est quàm intelligentia. Plus enim diligitur Deus, quàm intelligatur, & dilectio intrat & appropinquat, vbi scientia foris stat. Et istius dicti reddit rationem dicens. Nec mirum, quia dilectio semper amplius præsumit, & confidit, semper acutum habet penetrans omnia, & sequens impetum ardẽtis desiderij, nec dissimulare valet, donec ad amatũ perueniat. Hæc ille. His concordat Gilbertus porretanus, vbi dicit. Scientia inflat, charitas perflat charitas intimior est ꝙ scia, & ad secretiora pertingit. Omnia. n. interiora perflat spiritus amoris, quo & scrutatur profunda Dei. Hæc ille. Nullum etiã bonum perfectè noscitur, quod nõ perfectè amatur, sicut Augu. dicit. Vnde in Eccle. dicitur. Qui timetis Deum, diligite illum, & illuminabit corda vestra. Rationabiliter igitur charitatiua affectio sequitur contemplationem, tanquam perficiens eam, quamuis incognita amari omnino non possint, secundum August.

Vbi suprà lib. 9. ca. 8

De Trini. lib. 8. capi. penult.

8 super Cãt. sermo 38.

Lib. 83. quæstionum. q. 35.

Eccle. 2.

Distinctio secunda.

Quid sit charitas.

SEcundò videndum est, quid sit charitatiua affectio, vt ex hoc spiritus cognoscat, qualiter ipsa sit iter ad æterna. De quo primo sciendum est, ꝙ amor, dilectio, & charitas, in scriptura frequenter pro eodem accipiuntur, vt dicit Dionys. quarto de diuinis nominibus, vbi dicit. Communiter & vniformiter vtendũ est in diuinis nomine amoris, nomine dilectionis, siue etiam charitatis. Et Augu. 6. de trini. dicit, ꝙ nihil aliud est charitas, nisi amor boni. Est igitur sciendum, sicut dicit Dionsi. vbi suprà, ꝙ vnus est amor increatus, qui sua supersubstantiali & vniuersali appetibilitate ingigni amorem creatum omnibus rebus, qui amor creatus, est quædam inclinatio & coordinatio amantis ad bonum amatum, & ideo Diony. distinguit ibidem diuersos amores, secundum diuersas inclinationes ad bonum appetibile, dicẽs. Quando amorem nominamus, siue diuinum, siue angelicum, siue intellectualem siue naturalem, designamus nomine amoris quandam virtutem vnitiuam, vbi dicit cõmentator. Amor est connexio & vinculum, quo omnium rerum vniuersitas ineffabili amicitia insolubilique vnione copulantur. Et commẽtator exponit, & declarat istos amores ibidem. Ex quibus magis quid amor siue charitas sit, apparebit. Amorem naturalem vocant inclinationem ad bonum, quæ non præsupponit cognitionem aliquam, quæ inest omnibus rebus à creatore indita, qua inclinentur ad cõseruationem sui esse, quod est bonum eis. Vnde dicitur in Iob. Frumentum desiderat nubes. i. naturalem habet inclinationem ad hoc bonum. Amorẽ animalem vocat inclinationem ad bonum, quæ præsupponit cognitionem sensitiuam: & hic tantum est in his, in quibus est sensibilis appetitus, vt in homine, & in brutis. Amorem intellectualem vocat inclinationẽ ad bonum, quę præsupponit cognitionem rationis (vt commentator ait) quæ est in homine, & hic amor distinguitur. Quia quando est inclinatio ad bonum, quæ non præsupponit nisi naturalem cognitionẽ boni absolutè: & est à voluntate & deliberatiua, respectu boni relati ad aliud vt ad finem, vel circunstãs, vel ad aliquid aliud: tunc est amor electiuus, qui propriè dicitur dilectio. Si autem ille amor sit, per quem sit acceptus Deo, & dignus remunerari ĩ ꝙterna vita, amor charitatis est siue gratuitus, & hic necessarius est, vt sicut intellectus per fidem (quod est lumen supernaturale) eleuatur ad beatifici obiecti supernaturalem cognitionem; ita & affectus siue voluntas per supernaturalem habitum charitatis, eleuatur ad beatifici obiecti supernaturalem affectionem: vt infrà patebit. Amorem autem angelicum vocat inclinationem in bonum, qua præsupponit altiorem cognitionem, quàm sit cognitio humana. & ideò Angelus fortius inclinatur in bonum cognitum & perfectius. Vnde Lincon. commẽtator super 5. ang. hierar. dicit. Angeli ex rationis abundantia scientes, id quod appetunt esse verè desiderabile, & vehementissimè, & intimè, & totis viribus desiderandum, & amãdum amore puro, & non in aliud tendente; illud intendunt, ita fortiter & inauertibiliter, ꝙ illa intentio à nulla potestate & potentia intercipi potest, vel impediri, & sic amor intellectualium tendit in eis inuisum bonum, quod est verum, & summum bonum. Hæc ille. Amorem verò diuinum Diony. vbi suprà ponit, præexistentẽ supersubstantialiter in bono ex bono ad existentiam emanantem, qui & rursus ad bonum cõuertitur, in quo diuinus amor monstratur, sicut quidam ęternus circulus, habens sui interminabilitatẽ, & principij carentiam, circumambulantis propter bonum ex bono, & in bonum, per quandam circulationem non errantem: & ipse amor in eodem & secundum idem procedens, semper in se manet, & ad se restituitur. Hęc ille. De isto amore dicit idem sic. Audeo & pro verò dicere, quia ipse Deus omnium tam pulchro & bono amore omnium per abundantiam abundantẽ & amatiuè & bonitatis, quasi extra seipsum sit, prouidendo omnibus existentibus, & per amorem, & bonitatem trahitur, & ex eo quod est super omnia, ad id quod est in omnibus deducitur secundum virtutem supersubstantialem facientem extasim: sed à se inegreisibilem (propter quod Deum zelotem vocant) tanquam abundanter amantem existentiam, & excitantem mentem ad feruens desiderium ipsius. Vnde amabilis & diligibilis dicitur, inquantum est plenitudo bonitatis, & pulchritudinis, cunctis apparentibus dicitur Deus amor, & dilectio inquantum ipse est virtus mouens, & quasi sursum agens omnia, ad se naturaliter appetendũ. quẽadmodum adamas quiescẽs, facit ferrum moueri. Hęc Dionysius. Ex his omnibus concludit, dicens. Quando ergo amorem nominamus siue diuinum, siue angelicum, siue intellectualem, siue animalem, siue naturalem: designamus nomine amoris quandam virtutem vnitiuam & concretiuam, mouentẽ superiora ad prouidentiam inferiorum, & coordinatam ad continuam & mutuam habitudinem inferiorum, ad conuertionẽ ad superiora. Ex quibus omnibus apparere potest, ꝙ amor est virtus vnitiua amantis cum amato.

Diuersi modi amores.

Amor naturalis.

Iob. 37.

Amor quid.

Distinctio tertia.

Affectio charitatiua quæ licet ab affectione naturali & acquisita differat.

TErtiò ne spiritus humanus arripiat iter naturalis affectionis, vel acquisitæ dilectionis, pro itinere charitatiuæ affectionis; expedit videre, qua liter affectio charitatiua siue gratuita à naturali affectione & acquisita dilectione, vel amore differat, vel distinguatur. De quo notandum est, quòd sicut dicit Hugo de sancto Victore in lib. qui incipit. Accipe fra-

cis ipsius animi ad aliquid inclinatio. Et quia sicut ipse dicit ibidem. Secundum variam inclinationem affectionum & motuum variantur nostri amores, ideò vt de omnibus affectionibus & motibus quibus amor noster multipliciter variatur, quis illorum maximè sequendus sit, & qualiter, vt competenter fiat & respuẽdus sit vel etiam reprimendus, subtilius est inquirendum. Per hoc patebit, in quo amores isti conueniunt & differunt. Sunt aũt sicut opposĩti idẽ quinq; amores affectiones, quibus inclinamur ad aliquem vel aliquid. Primus est affectus naturalis, de quo dicit Hugo ibidẽ sic. Naturalis affectus est cuiuslibet ad carnem suam: nemo enim carnem suam odio habuit. Item matris ad filium, non enim potest mater obliuiſci infantem vteri sui. Item hominis ad domesticum suum. Qui enim curam domesticorum nõ habet, fidem negauit, & est deterior fideli. Hunc sanè affectum sicut non admittere impossibile est, ita non sequi summæ virtutis est, nisi ratione reguletur: Sẽper enim iste affectus mollia suggerit, & suaue & iucundum, quod terrenum, quod voluptuosum, & quod delicatum libenter amplectitur. Quod verò asperum, quod voluntati contrarium omni horrore refugit, quo circa huius affectionis executio amor peruersus est. Hic amor à saluatore interdicitur cum dicit. Qui amat animã suam perdet eam. Proinde sanctus Augustinus dicit. Si malè amas tunc odisti, si benè oderis tũc amasti. Sequitur. Qui enim amat secundum talem affectum vtique odit, quia qui diligit iniquitatem odit animam suam, qui verò odit secundũ illum affectum, secundum rationem diligit. Naturale quidem est, ꝙ homo erga se & suos affectũ habet: sed amorem secundum affectum habere non debet. Hæc ille. Quod ab isto affectu naturali affectio charitatiua differat, patet, quia ista cum homine nascitur, illa verò à Deo inducitur. dicit idem Hugo. Secundus est affectus carnalis, de quo dicit idem sic. Carnalis affectus duplex est. Plerumq; enim neq; virtus neque vitiũ est, sed est quædã exterioris hominis habitudo, animũ intuẽtis sibi inclinans facilè. Quippè cum alicuius forma est elegantior, & sermo suauior, venustus aspectus, etiam ignorantis qualis ipse sit, prouocat, & perstringit ipsum affectũ. Hoc in puero Moyse apparuit, ꝙ propter elegantem formam tribus mensibus contra præceptum Pharaonis absconde batur, & à filia ipsius Pharaonis in filium fuit adoptatus. Porrò & qui ad noxiam voluptatem in qualibet specie suauitatis malè blanda compũgit, motum carnalis affectus nemo sani capitis dubitauit. Hic carnalis affectus fuit, Dauid ad speciem Bersabeæ prævenit incautum, prævẽtum dissoluit, dissolutum obruit. Hic affectus sapientiam Salomonis absorbuit, & carnali libidine dissolutũ, in spiritalis fornicationis baratrum, & nefandissimam idolorum culturam deiecit. Hæc ille. Talis affectus non meretur habere nomen amoris veri, sed (vt dicit Diony.) est longinquum idolum veri amoris, & plenus anxietate. Affectio autem charitatiua plena est iucũditate. Vnde Richar. de trini. Sicut charitate nihil est melius, ita & nihil est iucundius. Tertius affectus est officialis, de quo Hugo sic dicit. Officialem affectum dicimus qui meritorum vel obsequiorum exhibitorum quorundam animos inclinat, qui quamuis sit: periculosus, tamẽ admittendus est, ne sis ignarus vel ingratus ab officio, cauendum est, ne tam homini impertiatur, ꝙ vitio. Quid magis cauendũ est, ꝙ ne obsequijs vel muneribus illectus, aut foueas vitia aut vitiosa. Proindè in muneribus vel obsequijs suscipiẽdis, magna habenda est discretio. Et attendẽdũ est ad personæ dignitatẽ, vt si fortè tanti meriti sit, vt affectus officialis transeat in rationalem, vt quem cœpimus diligere, quia nobis gratus, diligi incipiatur quia virtutibus adornatus, & retributio secun-

dum rationem non secundum affectum impendatur, sed & desiderium quo amati præsentia desideratur, vel actus quo ipsa præsentia comparatur, rationem sequatur non affectum. Iste quoque affectus qui hominem sine alterius causæ respectu sponte complectitur, per omnia temperetur. Ab isto affectu multum differt affectio charitatiua, quia ista quærit quę sua sũt, per charitatem autem singula sunt omnium, & omnia singulorum, quia non quærit quæ sua sunt, vt ait Gregor. in moralib. Quartus est affectus rationalis de quo Hugo sic dicit. Rationalis affectus hic est, qui ex cõsideratione alienę virtutis oboritur, videlicet cum oculis nostris cuiuslibet virtus, vel sanctitas explorata, vel fama diuulgata, mentem nostram dulcedinis suauitate perfundit. Sequitur. Hic est affectus, qui nos audita triumphali martyrum passione, suauissima compungit deuotione, ac memorabiles actus præcedentium quasi sub oculis delectabili meditatione depingit, & ad proximi dilectionem contemplatis eius virtutibus accendit: propter quod constat, hunc affectũ esse perfectiorem. Etenim non modicum virtutis indiciũ est, ipse amor virtutis, ex quo ad actum virtutis excitabitur. Hæc ille. Ab isto affectu differt affectio charitiua, quia ista rõne mediante ab exemplis exterioribus oritur, & exercitatur. Affectio verò charitatiua à spiritu sancto ad amãdum etiam peccatores inflammatur, & bonorum exẽplis multò dulcius afficitur, vt patet per Apostolũ vel per alios sanctos. Quintus est affectus spiritualis, sic dictus, quia vel à spiritu immittitur, vel à spiritu oritur, vel à spiritu inspiratur. Et hic affectus est triplex, quia quandoq; immittitur à spiritu maligno, quandoq; oritur à spiritu humano, & quandoq; inspiratur à spiritu diuino & sancto. A spiritu maligno affectus immittitur, (vt dicit Hugo) quando inclinat aliquem ad vitia. Illo affectu maligno, filius Dauid improbè in sororis exarsit amplexus. Istumq; affectum misit in cor Iudę, vt Dominum traderet. Illo affectu inclinat ad quæque turpia. Vnde Oseæ, Spiritus (inquit) fornicationis decepit eos. Quod autem affectio charitatiua differat ab illo planum est, quia ab illo cõtrariatur, à spiritu autem humano tam ex in nata ingenuitate, quàm ex studiosa & exercitata exquisitione, oriuntur, quandoq; affectus amorosi ad summum bonum diligendũ, quod est summè appetibile: & sunt simillimi affectioni charitatiuæ siue gratuitæ. Nam si accipiatur gradus maximè charitatis, qui (testante veritate in Euangelio) est, vt animã suam ponat quis pro amicis suis: similem gradum ex puris naturalibus inueniuntur multi ascendisse. Vnde Augustinus narrat, ꝙ multi vtilitatem reipublicæ propriæ vitæ præponebant. Et exẽplificat de hoc. Et Tullius de officijs dicit, ꝙ duo erant præcepta Platonis volentibus reipublicæ prodesse. Primum, vt vtilitatem ciuium sic tueantur, vt quæcunq; agant ad eam referant, obliti commodorum suorum. Secundum præceptum, fuit, vt totum corpus reipublicæ curent principaliter ne dum aliquam partem tuentur, reliquas deserant. A spiritu autem diuino affectus charitatis infunditur, vt patebit: qui licet in multis differat à prædictis, in multis tamen conuenit cum eis: propter quod difficile est distinguere inter istas affectiones. s. charitatiuam, naturalem, & acquisitam, propter similitudinem actuum suorum. Et tamen isti habitus differunt, quod certum est, primò quãtum ad origenem, quia charitas gratuita à solo Deo supernaturaliter infunditur. Vnde dicit Apostolus. Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per inhabitantem spiritum sanctum. Illa autem. s. naturalis per naturam cum homine nascitur, & altera per exercitium acquiritur. Secundò differunt quantum ad substantialitatem, quia charitas gratuita est viuificatiua, purior & feruentior, quia nunquam est sine spiritu-

Affectus triplex.

2 Reg. 13.

Ioan. 13. Oseę. 4.

Ioan. 15.

De Ciuit. Dei libr. 1. c. 18. Tullius duo præcepta Platonis refert.

Charitas gratuita ab alijs affectibus dilectionis vt differt.

sancto

Universidad de Deusto
Biblioteca

sancto qui datur in ea, neutra autem aliarum viuificat. Tertiò differunt quantum ad formalitatem, quia charitas gratuita aliàs virtutes, vel habitus, informat, & perficit. vt dicit Ambro. Vtriq; autem illorum manent informes, & imperfecti sine ista. Quartò differunt quãtum ad finis capacitatem, quia charitas gratuita spiritũ humanum à culpa educit, in gratiam conducit, & Deo vnit, & gaudio perenni & iubilatione, consummat & perficit. Vnde Rabanus in quodam sermone dicit sic. Charitas siue amor diuinus est ignis in meditatione, mentem purificãs à fordibus vitiorum. Lux est in oratione, mentem irradians claritate virtutum. Mel est in gratiarum actione, mentem dulcorans, dulcedine diuinorum beneficiorum. Vinum est in contemplatione, mentem inebrians iucunda delectatione. Sol est in æterna beatitudine, mentem clarificans, serenissimo lumine, & suauissimo calore, exhilarãs ineffabili gaudio, in perenni iubilatione. Hæc ille. Nullum istorum potest perficere sine charitate, nec naturalis amor, nec acquisita dilectio. Bernar. super Cant. ser. 50. sic distinguit dicens. Est affectio, quam caro, siue natura gignit, est affectio quam caro regit, & affectio quam sapientia cõdit. Hæc vltima primam illuminat, secundam remunerat: prima quidem est dulcis, sed turpis, secunda est sicca, sed fortis, tertia suauis & pinguis, quæ gustat quoniam suauis est Dominus. Hęc ille. Certa tamen differentia in his non potest haberi.

Distinctio quarta. Articulus primus.

Quib us cõiecturis cognosci põt quis nũ sit in gratia.

QVartò igitur videndum est, quibus signis vel coniecturis charitatiua affectio, vt à Deo inspirata est, qualitercunq; cognoscatur. Circa quod sciendum, q̃ quamuis magister in sententijs notificare nitatur habitum charitatis di. Charitas est virtus gratuita, voluntatem in esse secundo perficiens, in ordine ad actum diligendi, promptè, & faciliter, propter se, & supra omnia summum bonum. Et licet habitus notificentur per eorum actus, tamen (vt suprà patuit,) quia actus charitatis, & actus amoris naturalis, & acquisitæ dilectionis sunt simillimi, ideò non possumus certitudinaliter scire, vtrum habeamus habitum charitatiuæ affectionis, quod non absq; rationabili causa à Deo ordinatum est. & ideo oportet nos esse contentos aliquibus signis, & coniecturis, quibus aliqualiter confidimus non habere charitatem gratuitam. Et quia ista signa & coniecturæ oriuntur ex actibus charitatis quorum aliqui ex ipsa charitate oriuntur, aliqui ex ipsa imperantur, & horum aliqui sunt charitatis incipientium, & alij charitatis proficientium, & alij charitatis perfectorum, propter quod sancti & doctores aliqui dicunt, aliqua signa esse charitatis iam roboratæ, & aliqua esse charitatis signa iam perfectæ. Et signa charitatis iam genitæ siue infusæ, sicut dicit Bern. sunt quatuor, quæ ibi numerat di. sic. Primum signum charitatis genitæ siue infusæ est dolor de culpa præterita: Ratio huius est, Charitas & culpa mortalis opponuntur, & ideò simul stare non possunt in eadem voluntate, ideò quando charitas est in voluntate, expellit culpam per dolorem contritionis. Vnde Augu. dicit sic. Radix omnium bonorũ est charitas, & radix omnium malorum est cupiditas: & simul ambæ non possunt esse, quia nisi vna radicitùs euulsa fuerit, alia plantari non potest. Ergo dolor contritionis signum est habitæ charitatis, cum vtraq; simul in voluntate esse nõ possit. Secundum signum charitatis genitæ secundum Bern. est firmum propositum cauendi futura peccata cum effectu. Cuius ratio est, quia habere propositum cauendi omnia peccata mortalia cum effectu, nec per amorem naturalem, nec per acquisitam dilectionem, potest diu quis habere sine gratia, siue charitate aduante. Vnde Aug. dicit q̃ voluntas ipsa nisi gratia Dei liberetur à seruitute, qua facta est serua peccati, & per gratiam adiuuetur, rectè pièq; viui à mortalibus non potest, licet enim propter libertatẽ posset vitare quodlibet peccatum mortale signatum, non tamen propter infirmitatem potest diu omnia in communi vitare, quin in aliquod incidat: ergo diu esse sine mortali peccato, signum est charitatis iam habitæ, sine mortali, i. sine conscientia mortalis. Tertium signum est charitatis genitæ, secundum Berna. est delectatio in auditu diuini sermonis. Ratio huius est, quia amantes delectantur in sermonibus mutuis, siue sint sermones inspirati, siue scripti, siue exterius auditi, vt ex illis capiant experimentum mutuorum affectuum, quos charitas silentio tegere non potest. Mos enim amantium est (ait Chrysost.) vt amorem suum silentio tegere nõ queãt. Vndè & Gilbertus por. idem dicit. Ideò charitas inspiratione. i. interna locutione non est contenta, sed sacri sermonis institutiones, velut clypeos, vndiq; memoriter apprehendit, sed nec his contenta, quasi vociferando clamat. Nunciate dilecto quia amore langueo, vbi dicit glo. Illis volentibus docere, ista flagrans amore prior alloquitur. Ex his apparet, quòd dilectatio in auditu verbi Dei, est signum charitatis genitæ. Quartum signum charitatis genitę est promptitudo boni operis. Ratio huius signi est, quia charitas maximè est operatiua, quia ipsa est amor finis, & ideò imperat omnem actum ordinatum, vel ordinabilem in hunc finem. Vn de Gregor. in homil. super Ioann. Si quis diligit me, dicit. Nunquam amor est otiosus, operatur enim magna si est, si autem operari renuerit, amor non est. Et ibidẽ, probatio dilectionis est exhibitio operis. Et Berna. super Cant. Magna res est amor, & si ad suum recurrit principium, si suo origini reducitur, si refusus suo fonti, semper ex eo sumat, vnde iugiter fluat: igitur operatio bonorum operum, signum est charitatis habitæ. Quintum signum charitatis iam genitæ ponit Ambr. in lib. de similitudinibus, vbi dicit. Quòd quando aliquis de defectu alicuius tristatur spirituali, & de profectu aliorum spirituali lætatur, signum est charitatis. Et Augu. in vna epistola ad Hyponenses dic. Qui non dolet de malo proximi, non est in eo charitas CHRISTI. Ratio huius signi est, quia cum secundum Dion. charitatis ardor sit virtus vnitiua, ideò nititur omnia liquescere, & in vnum conflare, vt ipla vniantur. Vndè Grego. super Ezech. dicit sic. Ecce qualis est charitas, quæ diuersitates mentium accendit, concremat, conflat, & quasi in vnam speciẽ auri reformat. Sed hãc conflationem vnitiuam defectus spiritualium impedit, & profectus perficit, ideo charitas facit de vno tristari, & de altero lætari. Vnde Apostolus, dicit, q̃ charitas non congaudet iniquitati, sed magis congaudet veritati: igitur tristari de defectu spiritualium, & gaudere de eorum profectu, signum est charitatis.

Liber. de tradi. In pecu. mortal. fides dicit. cata mo. lia vitia quæ pla.

In Cant. Serm. 47.

1. ad Cor. 13.

Articulus secundus.

Signa charitatis proficientis.

SEcundò quidam tradunt aliqua signa charitatis iã roboratæ, siue proficientis. Et licet multa sint signa istius charitatis, tamen quinq; sufficiant magis vtiliora. Primum igitur signum iam roboratæ, & proficientis charitatis, est frequens & iusta conscientię examinatio: non solum de peccatis mortalibus, sed etiam de venialibus. Ratio huius signi est, quia sicut charitas opponit peccato mortali, ita feruor charitatis opponitur veniali, vt ipsum expellat ab aĩa? ne spũsancto displiceat, quia omnes officinas mentis visitat & mundat. Vnde Gregor. in moralibus, & Bernard. in sermo. de penthe. dicunt. Spiritusanctus profecto monet, mouet, & docet, monet memoriam, mouet voluntatẽ, & docet

In ferm. de omnibus sanctis.

In hom. 8. super Ioã.

docet rationem, nec minimam peccati paleam, infra cordis (quod possidet) habitaculum, patitur residere, sed statim igne subtilissimæ circunspectionis exurit.

Luc. 12.

Hæc ille. De quo igne Ambrosi. super illud. Veni ignẽ mittere, dicit sic. Dicit ignem, quia aurea vasa Dominicæ domus meliorat, fœnum verò consumit & stipulam. Cum igitur frequens examinatio conscientiæ sit à spiritusancto per fauorem charitatis, planum est, quia ipsa est signum roboratæ charitatis, quæ operit multitudinem peccatorum. Secundum signum proficientis charitatis ingenitæ, est concupiscentiæ diminutio. Ratio huius signi est, quia quanto charitas diligẽs Deũ magis augmentatur, tantò magis homo à concupiscẽtia temporalium elongatur, ex quo ipsa concupiscentia intantum diminuitur. Vnde Augustinus in Enchi. dicit, quòd minuitur concupiscentia, crescente charitate, donec veniat ad magnitudinem, qua maior esse non possit. Vbi autem non est charitas, ibi regnat cupiditas: regnat autem cupiditas, quando desiderium veri & boni expellit, & saporem. Tertium signum charitatis proficientis est sensuum interiorum, siue spiritualium vitalis exercitatio. Ratio istius signi est, quia sicut exercitatio sensuum corporalium signum est corporalis vitæ, ita exercitatio sensuum spiritualium, signum est spiritualis vitæ. Sunt namque quinq; sensus interiores in mente, sicut sunt quinque sensus exteriores in corpore, sicut dicitur in libro de spiritu & anima, & Gregor. in moralibus dicit. Habitare in corpore animam, probant vitales sensus: ita habitare in anima spiritum, probat vita spiritualis. Illud ex visu & auditu dinoscitur, istud ex charitate & aliis virtutibus probatur: igitur ex charitate siue dilectione, quæ est vita animæ (secundum Hugonem de arra animæ) sensus interiores viuificantur & exercitantur, ideo profectus interioris siue spiritualis exercitationis, signũ est augmentatæ dilectionis, quæ omnia exercet in finem, id est, ordinat. Quartum signum charitatis est studiosa mandatorum Dei obseruatio. Ratio huius signi est, quia obseruatio mandatorum, vera sine charitate fieri non potest. Vnde Dominus dicit sic. Qui diligit me, sermonem meum seruabit, & pater meus diliget eum, &c. Quod exponens Gregor. in homil. dicit sic. In quorundam corda venit, & mansionem non fecit, quia tempore tentationis ab eo recedunt. In quo rundam corda venit & mãsionem facit, quia sic amor siue charitas deitatis eos penetrat, vt ab amore, tempore tentationis non recedant. Qualiter autem charitate non proficeret, qui fontem dilectionis in se haberet, & iam aliqualiter gustaret? Vnde Augustinus dicit. Si tu qui veram requiem, quæ post hanc vitam promittitur, quæris etiam hanc inter amarissimas vitę huius molestias, suauem iucundamq; gustabis, si eius, qui eam promisit, præcepta seruando, dilexeris. Et sic patet quartum signum charitatis proficientis. Quintum signum charitatis proficientis est diuinarum veritatum manifestatio. Ratio huius signi est, quia amor est signum communicationis, & ideo amicus reuelat, & communicat amico suo secreta sua, quasi non credens ea ponere extra se, sed in eo qui est sicut ipse. Amicus enim meus est, quasi alter ego, ait quidam. Vnde Richard. dicit sic. Si vis noscere quia subtilitas diuinarum reuelationum sit manifestum diuinæ dilectionis indicium, audi, Iam non dicam vos seruos (inquit Dominus) sed amicos, quia omnia nota feci vobis, quę audiui à patre, quia ex magnitudine diuinæ dilectionis pendet modus diuinæ reuelationis. Et idem dicit sic. Certum igitur signum tibi sit, quòd dilectum tuũ minus diligis, & ab illo minus diligeris, si ad theoricos excessus, nondum vocantem, sequi merueris.

Ex quo patet, quòd crescente reuelatione, crescit & dilectio. Et signum quintum charitatis proficientis patet sic.

Debita meritato requiritur ad fin. 4. sen. 15.

De cõtẽplat. vita lib. 4. cap. 16.

Aug. 15.

Articulus Tertius.

Signa extrinseca charitatis perfectę. Prouer. 4.

TEertiò quidam tradunt quædam signa charitatis iam perfectæ, prout potest perfici in via. Quia iustorum semita quasi lux splendens procedit, & crescit vsque ad perfectam diem, scilicet perfectæ charitatis. Et ideò sciendum est, quòd in viatoribus duplex est perfectio charitatis. Vna est necessitatis & sufficientiæ, alia est priuilegiatæ sanctitatis & excellentiæ. Has perfectiones tangit Prosper de vita contemplat. vbi dicit sic. In hac vita perfecti sunt illi, qui perfectè diligunt, qui volendo quod vult Deus, nullis peccatis quibus offenditur Deus acquiescunt, & semper ad virtutes habendas se extendunt. Perfectionem necessitatis tangit cum dicit. Qui volendo quod vult Deus. & hanc habet quicunque manet in charitate, & ad hanc perfectionem inuitat Dominus dicens: Perfectus eris & absque macula, coram Domino Deo tuo: Absque macula nempe criminali, vt ait glo. Perfectionem autem excellentiæ tangit Prosper, cum dicit. Semper ad virtutes habendas se extendunt. Vnde bene in epistola quadam dicit sic. Indefessum proficiendi studium, & iugis conatus ad perfectionem, reputatur perfectio. Sed quia Apostolus dicit. Velle mihi adiacet, perficere autem non inuenio, ideò plena charitas qualis erit in patria, nullo modo in via haberi potest. Propter quod signa talis perfectæ charitatis, hic non quæruntur, sed signa perfectæ charitatis, prout in via haberi potest, quęruntur. Est igitur notandum, quòd signa charitatis perfectæ dupliciter considerari possunt, quia quædam habentur ex actibus exterioribus, & quædam quasi ex actibus interioribus, & licet de vtrisque multa assignari possint, tamen de vtriusque quinque ad præsens sufficiant. Primum igitur signum extrinsecum charitatis perfectæ, est si quis pro salute proximi mori paratus est. Ratio istius signi est, quia sicut dicit Augustinus libr. de gra. & libe. ar. Parua charitas non sufficit ad implenda magna mandata, vt sunt mori pro CHRISTO, vel pro fratribus, & cætera huiusmodi: sed requiritur ad hoc charitas magna, id est perfecta. Vnde super epistolam Iob, dicit Augustinus. Perfecta charitas hæc est, vt quis pro fratribus sit mori paratus, sicut & Origen. etiam exponit illud Cant. Ascendam ad palmam, dicens. Voluntas patiendi probauit, quia veraciter amauit, & tantò erat amor altior, quantò patiendi pro Ecclesia voluntas erat paratior. Hæc ille. Et Dominus dicit. Maiorem hac dilectionem, & cætera. Signum igitur perfectæ charitatis est, si aliquis paratus est mori pro salute proximi. Secundum signum extrinsecum perfectæ charitatis est, si inimicos diligit, & eis propter Deum benefacit. Ratio huius signi est. Quia sicut dicit Hugo de arra animæ. Amor transformat amantem, in similitudinem amati, inquantum potest: non solum quantum ad substantiam, sed etiam quantum ad operationes arduas & difficiles. Cum ergo Deus amatur, qui diligit inimicos & bene facit eis, vt ipse ostendit dicens. Diligite inimicos vestros, & benè facite eis, vt sitis perfecti, sicut & pater vester perfectus est. & hoc non possit fieri per quamlibet dilectionem, sed per perfectam: quia dicit Augustinus in Enchiridio quòd talls dilectio perfectorum est, & Origenes super Cantic, dicit. In exhibitione pietatis probatur magnitudo amoris: ideò illud verum est signum, diligere inimicos propter Deum dilectum. Tertiũ signum charitatis perfectæ extrinsecũ est, si oĩa aduersantia gaudẽter sulcipit,

Cant. 7.

Ioan. 15.

Matth. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& patienter sinit. Ratio huius signi est, quia charitas perfecta mentem ab amore huius vitæ quasi totaliter auertit, & occidendo quasi insensibilem reddit, quia pœnas temporales, & mortem contemnere facit. Vnde Greg. in homi. 9. dicit sic. Fortis ē vt mors dilectio. quia sicut mors corpus interimit, sic charitas vitæ æternæ ab amore temporalium mentem auertit & occidit. Nam mentem, quam perfecta charitas absorbuerit, ad terrena foris desideria velut insensibile reddit, neq; sanctus quilibet mori pro Domino potuisset in corpore, nisi prius à terrenis desiderijs in mente mortuus fuisset. Hæc ille. Charitas enim omnia sustinet, ait Apostolus. Vnde Apostoli ibant gaudentes à conspectu concilij, &c. Ex quo patet veritas istius signi. Quartum signū perfectæ charitatis extrinsecum est, si omnibus renúciare paratus sit, & sequi Christum. Ratio huius signi est, quia perfecta charitas omnia renuit, quæ eius officium impediunt. Vnde Apostolus omnia arbitratus est vt stercus, vt dilectum lucrifaceret. Sed temporalium concupiscentia maximè impedit officium charitatis. Dicit enim Aug. q̄ charitatis venenum, est spes adipiscendorum temporalium: & nutrimentum charitatis, imminutio cupiditatis: perfectio verò charitatis est, vbi nulla est cupiditas. De hoc dicit Greg. Sūt nōnulli iustorum, qui ad contemplandum culmen perfectionis dum ad altiora interius appetunt, exterius cuncta derelinquunt, qui rebus habitis se nudant, gloria honoris se expoliant, qui desideriorum internorum assiduitate se affligunt, de exterioribus habere consolationem nolunt, quibus Paulus dicit. Mortui estis, & vita vestra abscondita est in Deo. Hæc ille. Et sic patet, q̄ renunciare omnibus & sequi Christum, eius voluntatem faciendo, signum est perfectæ charitatis. Vnde Ioan. dicit. Qui seruat verbū Dei, verè in eò charitas Dei perfecta est. Quintum signum perfectę charitatis extrinsecum est, si nihil aliud quàm solum Deum timuerit. Ratio huius signi est, quia sicut dicit Io. Perfecta charita foras mittit timorem. Quod exponens Gilbertus poreta. ser. 18. dicit. Charitas proximi caret liuore, sed charitas Christi caret timore. Hæc enim nihil pœnale habet, timor autem pœnam habet, ergo in Christi charitate non erit timor nisi filialis. Quid enim timebit charitas veteres offensas, quia multitudinem peccatorum operit charitas? Quid infirmitatem propriæ conscientiæ timebit ne decidat, quia sortis vt mors dilectio? Quid temporales pro Christo timebit molestias finibiles, cum nec quidem si æternæ fuerint, defatigari aut nec euanescere poterit dilectio cōsummata, id est perfecta? Non ideò amat charitas vt pereat, sed magis vult foris in æternum perire pœnaliter, quàm priuari vsu amoris internaliter. Hæc ille. Ex his patere potest, q̄ timorem expellit charitas perfecta. Quidam etiam ponunt signum istius amoris corporalis, vt faciei pallorē, corporis languorem, actionis torporem, & cætera huiusmodi. Sed illa sunt signa tam amoris carnalis, quàm spiritualis, vt communitur patet.

1.ad Cor. 13.
Act. 5.
Phil. 3.
In lib. 83. q. 28.
In moral. lib. 8. c. 9.
Col. 3.
1. Ioan. 2.

Articulus quartus.

Signa intrinseca charitatis perfectę.

VLtimò videndum est de signis intrinsecis charitatis perfectæ. Sunt enim quædā actiones charitatis, perfectæ quasi intus manentes, à charita te elicitæ vel imperatæ, & tantò sunt veriora, quantò interiora. Quantò enim charitas perfectior, tantò acutior, & ad intima pertingēs, vt patet p Hugo, ideò intimiores & perfectiores elicit actus. Primū igitur signū intrinsecum charitatis perfectæ, sunt profunda & intima suspiria mentis. Ratio huius signi potest esse talis, quia qñ memoria rei amatæ intima mentis tangit, statim suspiria amorosa quasi quosdam nuncios amoris expellit, donec eam præsentia dilecti visitet, & visu reficiat. Vnde Gregor. 5. lib. moral. adducens illud Iob. Antequam comedo, suspiro: dicit. Mens ad inspirationem fulgoris intimi, suspirijs vegetata cōualescit, quia eum amor veritatis afficit, & refectio contemplationis pascit, tepidus autem amor hoc non facere potest, sed amor perfectus. Patet ergo, quòd intima suspiria sunt signum charitatis perfectæ, vt idem & Richard. dicit. Secundum signum charitatis perfectæ, sunt alta desideria. Ratio istius signi est, quia Augustl. lib. 13. confessi. dicit. Omnia ponderibus suis aguntur, & loca sua petunt grauia deorsum vt lapis, sursum leuia vt ignis. Hæc extra loca sua exeunt quasi inquieta, sed quod est pondus in corporalibus, est amor in spiritualibus. Vnde dicit idem. Amor meus pondus meum, eò feror quocunq; feror, dono tuo accendimur, & sursum ferimur. Ergo quantò amor magis accenditur, tantò desideria amorosa perfectius sursum feruntur, nec quiescunt, donec ad locum suum scilicet ad amatum Deum perueniant. Vnde sequitur. Inat desciimus, & imus, & ascendimus ascensiones in corde ad pacem in Hierusalem. Simile dicit Lincon. Et Gregor. lib. 7. moral. dicit sic. Sancti viri cum desiderium æternitatis anhelant, in tanta alitudine vitæ se subleuant, vt audire iam quæ mūdi sunt, graue sibi, ac deprimens pondus credant. Valde enim intolerabile æstimant, quicquid id non sonat, quod intus amant. Sequitur infra. Et multiplicata charitate maioribus desiderijs æstuant, & iam peruenire ad vitam spiritus, etiam per cruciatus corporis anhelant. Ex quo patet, q̄ alta desideria quæ in summum desiderabile tē dunt, signa perfectę charitatis sunt. Idem dicit Richar. in tractatu de charitate. Tertium signum & intrinsecum perfectæ charitatis, sunt cogitationes languidæ: Ratio istius signi est ista: Fulgentius in quodam sermone dicit. Necesse est, vt quò præcesserit dilectionis thesaurus, id est amatum, illuc sequatur cogitationis affectus, id est desiderium amorosum. Ideò veritas ait. Vbi enim thesaurus tuus est, ibi & cor tuum erit. Sequitur. Vt ergo cœlestia thesaurizemus, cœlestia diligamus. Vis ergo nosse vbi thesaurizas? attende quid amas, attende & quid cogitas, & ita fiet, vt thesaurum tuum ex tuo amore recognoscas, & amorem tuum iudicio tuæ cogitationis intelligas. Hæc ille. Si ergo cogitationis affectus est vbi est thesaurus amoris, id est, amatum, planum est, quòd cogitatio fastidit omne aliud ab amato. Vnde gloſa super illud Cant. Adiuro vos filiæ Hierusalem, vt annuncietis dilecto, quia amore langueo: dicit sic. Præ magnitudine amoris, omnia tēporalia sunt mihi fastidium, vnde langueo. Languor autem iste causatur ex amore perfecto. Vnde Orige. ibidem, distinguit inter amorem simplicem, & ardorem, & languorem. Amant (inquit) incipientes, ardent proficientes, languent perfecti: ergo cogitationes languidæ sunt signum amoris perfecti. Simile ostendit Richard. infra. Quartum signum intrinsecum amoris perfecti, sunt expectationes tædiosæ. Ratio huius signi est, quia sicut dicit Linconiē. Amore tendente in rem amatam nihil velocius, nihil acutius, nihil subtilius aut penetrabilius, quia sua natura non quiescit, donec substantialiter totam penetrauerit profunditatem, & pertransierit amabilis totalitatem quantum potest. Et idem. Quando cursus istius amoris impeditur, vel retardatur qualitercunq;, tota mens turbatur, & expectatione attæ diatur. Quia sicut dicit Richard. Amanti omnis mora nimis longa videtur, expectatio onerosa, clamat cum sancto Iob. Tædet animam meam vitæ meæ. Quod exponens Gregor. 9. moral. dicit sic. Præsens vita vilescere, id est tædere incipit, dum diuinus amor dulcescere cœpit, id est perfici. Vndè amans perfectè, cum tædio quodam fastidit omne quod cursum amoris

Iob. 3.
Matth. 6.
Cant. 2.
Super 7. Angelicę hier.
Ce contem pla. lib. 2. cap. 2.
Iob. 3.

amoris impedit. Ideò Gilbertus porretanus sermo. 11. dicit. Sicut amor terrenarum occupationum impatiens est, suis satis habet inseruire negocijs, ocio gaudet, quie te fouetur, ad internam dilectionem libera tempera habere volens. Sequitur. O quàm durum est amanti animum dimidiare cum Christo & mundo. Et quàm durum est in dilectionis iura peregrinas admittere curas, & cœleste secretum secularibus infestari turbis. Sequitur. Amor nihil magis vult quàm amare. Hæc ille. Et sic patet, quartum signū charitatis perfectæ. Quintum signum intrinsecum perfectæ charitatis, sunt affectiones extaticæ. Extasis autem est excessus mentis, ait Papias. Ratio huius signi est, quia sicut dicit Dionysius. Amor in Deum tendens, est faciens extasim spiritus. Et reddit rationem ibidem, dicēs. Quia amor non permittit amatores esse sui ipsorum per mentis sobrietatem, sed eorum qui amantur per mentis excessum, sed illi qui sunt aliorum, extra se sunt. Quia sicut dicit Bern. Non est præsentior noster spiritus vbi animat, quàm vbi amat. Quod tamen intelligendum est, quantum ad conatum affectionis. Hunc autem excessum, non potest facere nisi charitas perfecta, quæ per fortem inclinationem, causat tendentiam vehementē in rem amatam, quod ostendit Dionysius ibidem per exēplum dicens sic. Vndè beatus Paulus in amore Dei magnificè excellens dicit. Viuo ego, iam non ego, viuit autem in me Christus. Sequitur. Hoc autem dicit verus amator, & extasim passus, viuēs Deo & non sibi. Hęc exponens Vercell. dicit. Viuo ego vita naturali, iam non ego, per imitationem excelsiuam ad æternitatis immensitatem, quasi absorpta & suo officio suspensa, dirigor, mouеor, doceor, & regor vita supersubstantia li, cui vnior, qua repleor, viuit autem in me Christus, id est, sicut anima sobria me regit naturaliter, & disponit ad omnem actum interiorem, sic virtus Christi cui vnior gratuitè, me viuificat & ad omnia disponit. Sequitur. Hæc dixit sicut verus amator. Verus amator est, qui in solum, & summè, & verè diligibile, & desiderabile, immediatè, & propter ipsum, superintellectualiter tendit. Hæc ille. Et sic patet quintū signum charitatis perfectæ. Sunt tamen plura alia signa charitatis perfectę, sed hæc p̄p breuitatē ad p̄sens sufficiant.

Distinctio quinta. Articulus primus.

QVuintò videndum est, qualiter charitatiua affectio à sanctis doctoribus distinguatur p gradus. Dicit enim Augu. sic. Nunquid mox vt nascitur charitas, iam prorsus perfecta est? immò vt perficiatur nascitur, cum fuerit nata nutritur, cum fuerit nutrita roboratur, cum fuerit roborata perficitur, & cum ad perfectum venerit dicit. Cupio dissolui, & esse cum Christo. Ex quo patet, q̄ in charitate sunt diuersi gradus. Et quia Augustl. alibi dicit. Tantò nobis melius, quanto magis ad Deum imus, quo nihil melius est, imus autem non ambulando, sed amando, quem tantò habebimus præsentiorem, quantò eundem amorem quo in eum tendimus, potuerimus habere puriorem. Hęc ille. Et quoniam maior & minor puritas in gradibus inuenitur charitatis, ideò de gradibus eius videndū est, quomodo ab infimis alcēdamus ad medios, & per medios veniamus ad summos, quia (vt ait Gregorius.) Nemo repente fit summus, sed per gradius ad summum peruenitur. Propter quod notandum est, q̄ quidam distinguendo gradus charitatis, siue amoris gratuiti, incipiūt ab infimo gradu amoris, ascendēdo vsq; ad gradus amoris violenti. Et quidam alij docent ascēdere vltra per gradus amoris violenti, vsque ad gradus amoris seraphici. Primò igitur notandum, q̄ quidam doctor, scilicet Cantuar. super Cant. incipit rationabiliter ab infimo gradu charitatis, siue amoris gratuiti, ascendendo per sex gradus, vsq; ad gradus amoris violenti siue vehementis, dicens. Non omnis amor inducit languorem siue vulnerat, sed vehemens amor, qui habet sex gradus præcedentes, quos enumerat ibi dicens. Primus gradus est amor intemporalis siue incōparabilis, & iste est communis omnium electorū. Secundus gradus, est amor incontaminabilis, & iste est mundi contemptorum & religiosorū. Tertius gradus, est amor insatigabilis, & iste amor est iugiter proficiētium & confessorum. Quartus gradus, est amor inseparabilis, & iste est bonorū contemplatiuorum. Quintus gradus, est amor insuperabilis, & iste est Christi martyrum siue victorum. Sextus gradus, est amor insatiabilis, & iste est iugiter desiderantium, vt solitariorum. His sex gradibus decursis, sequitur amor violentes inducens languorem. Primus gradus charitatis siue amoris & infimus, est amor intemporalis, qui est communis omnibus electis, qui est tātæ virtutis, q̄ omne peccatum mortale ab anima expellit, & Deum super omnem creaturam diligit. Et hic gradus est necessitatis, vt ostendit Dominus in Euangelio Matth. vbi dicit. Qui diligit patrem & matrem, &c. non est me dignus. Ergo super omnia diligendus est Deus. Vnde Ansel. dicit, q̄ creatura rōnalis, nihil debet diligere, nisi summam essentiam, aut propter illam. Ratio istius est, quia in quo est summa diligibilitas, summè debet diligi, hoc autem est Deus. Secundus gradus amoris charitatiui, est amor incontaminabilis. & hic gradus est mundi cō temptorum, qui tantæ est virtutis, vt hominem à mūdana conuersatione abstrahat, ne mens polluatur, & ne charitas ab opere impediatur. Vnde Ioan. dicit. Si quis diligit mundum, non est charitas patris in eo, quoniam omne quod in mundo est, aut est concupiscentia carnis, aut concupiscentia oculorum, aut superbia vitę. Ratio istius est, quia ignis amoris (vt dicit Linconiē. in Ange. hierarchia) separat Heterogenea & vnit homogenea separat enim omne incōueniens ab amato. Tertius gradus charitatiui amoris, est amor infatigabilis. Et iste est iugiter proficientium & Christi confessorū, qui est tantæ virtutis, vt animam non sinat quiescere, donec inueniat quē diligit. Vnde in Cant. dicitur. In lectulo meo quę̄sui per noctē, &c. Surgā circuibo per vicos & plateas, querens quem diligit anima mea. Quod exponens Orige. dicit. Quærendus es Domine cū frequentia laboris, nunc in lectulo lumine veritatis, nunc per noctes feruore charitatis, abiecta superstitione naturalis rōnis. Sequitur. Solus amor te inuenit, quia qui te amat te habet vt amet, amat vt habeat, & ne te in æternum perdat. Hæc ille. Quartus gradus amoris charitatiui, est amor inseparabilis, & hic est assiduè contemplantium, & hic gradus tantæ virtutis est, vt continuis stimulis agitem mentem contemplatoris ad compræhēdendū dilectum, donec tandem dicat. Inueni quem diligit anima mea. Et dicit Bern. Quis te nō teneat Domine Iesu, qui tenentem te spe fortificas, perfectione decoras, perseuerantia conducis, remuneratione perducis? Ego autem nō dimittam te, nisi benedixeris mihi, & nunquam dimittam te, quia non benedicis nisi tenentem te. Istum gradum videtur habuisse Apostolus cum dixit. Quis separabit nos à charitate Christi? &c. Quintus gradus amoris gratuiti, est amor insuperabilis, & hic est Christi martyrum, & aduersitatibus non cedentium, qui est tantæ fortitudinis, vt in libro de moribus Ecclesiæ dicat Augu. Nihil tam durum, atq; ferreum, quod non igne amoris vincatur. Et Hieronymus in quodam sermone dicit. Nihil amantibus durum est, nullus labor difficilis. Sequitur. Amemus & nos CHRISTVM, & facile videbitur esse omne difficile. Ratio huius est, quia sicut dicit Augustl. de sancta

Gradus sex amoris gratuiti.
Matth. 10.
Mono. c. 80
1. Ioan. 2.
Cant. 3.
Roma. 8.

Universidad de Deusto
Biblioteca

viduitate. Nullo modo onerosi sunt amores amãtium, sed ipsi delectant, sicut venantium, aucupantium, & piscantium labores. In eò enim quod amatur, aut non laboratur, aut labor amatur. Amor autem reddit minus sensibilem, ait Augustꝰ. Sextus gradus amoris gratuiti, est amor insatiabilis, & hic est iugiter desiderantium, & solitariorum. Hic gradus tantæ fortitudinis est, vt nihil sibi sufficiat præter vnum solum quod amat, & ad ipsum semper amplius in hac vita sitit & desiderat. Ratio huius est, quia sicut dicit Richard. lib. de charitate. Charitas ista semper inuenit quod adhuc concupiscere potest, quia quicquid agit desiderium ardentis animæ non satiat, sitit & bibit, bibendo sitit nõ extinguit, sed quo amplius bibit, eò amplius sitit, auida enim immò & insatiabilis animæ sitis vel esuries non sedatur, sed irritatur. Sequitur. Quid quæso amore scelestius, molestius, acerbius, cum sitit suam nec resistendo temperare, nec inebriando posit extinguere? Hæc ille. Ecce q̃ iste gradus amoris, iam se extendit ad violentiam quandam amantis, vt clamet cum Psalmista. Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum. Vnde Cant. idem dicit. Istis sex gradibus decursis, sequitur amor inducens languorem, qui est gradus amoris violenti: Et ideò nũc de illo dicendum est.

Psal. 41.

Articulus secundus.

De gradibus amoris violenti.

DE gradibus igitur amoris violenti, loquens Richardus in tractatu de charitate dicit. Vis magna dilectionis, magna virtus charitatis, multi gradus in ea, & in illis magna differentia, & quis eos dinumerare vel saltem dinumerare sufficit? Et dinumeratis aliquibus gradibus, idem dicit. Supra tamen omnes gradus dilectionis, est amor iste ardens & feruens, qui cor necessitat, & medullitùs transfigit, vt veraciter dicat: Vulnerata charitate ego sum. Et sequitur. Cogitemus ergo, quæ sit supereminentia charitatis Christi, quæ dilectionem parentum vincit, amorem prolis superat, affectum carnis transcendit vel extinguit, insuper & animam suam in odium vertit, ò violentia dilectionis, ò violentia charitatis Christi, ò excellentia & supereminentia charitatis Christi. Hic est de quo loqui volumus de vehementia charitatis, de supereminentia perfectæ enumerationis ascendendo ad opera violentæ charitatis: & inuenio quòd charitas vulnerat, charitas ligat, charitas languidum facit, charitas defectum inducit. Quid horum non violentum? quid horum non validum? Hæc omnia Richard. Et post hoc prosequitur dicens. Primus igitur gradus violenti amoris, est q̃n mens desiderio suo resistere non potest quin vulneretur. Nonne tibi corde percussus videtur, quando ille igneus amoris aculeus mentem hominis medullitùs, penetrat affectumq; transuerberat, intantum vt desiderium siue æstum cohibere animo non valeat, desiderium ardet, affectum æstuat, anhelat profundè ingemiscens, & longa suspiria trahens, vt dicat, vulnerata charitate ego sum. Sed nota, quòd amor violentus non solum vulnerat matrices animas, sed etiam cœlestes substantias, immò etiam ipsum fontem amoris Deum vulnerat. Vnde Vercell. exponens illud Cant. Filij matris meę pugnauerunt contra me, dicit. Filij sunt substantię supernæ ciuitatis, ex qua ipsa assiduè spiritualia percipit alimenta, pugnauerunt contra me, pugnantes corporaliter, spiculis acutis mutuo se feriunt & pungunt, sic mentes contemplatiuæ spiculationes volatiles, feruentia desideria, subtilia & acutè penetratiua immittunt. Primò quidem in paranymphos prorsus eisdem pertransitus in sponsum dirigunt sagittas acutas volatiles, violenti scilicet amoris, vt dicat. Vulnerasti cor meum soror mea sponsa sicut dicitur in Eccles. Et sequitur. Ex quo à diebus Ioānis regnum cœlorum vim patitur, ex tunc enim regnum cœlorum quasi violenter rapitur ab his, qui stimulo violenti amoris aguntur, mentes enim cœlestes ad similitudinem pugnantium, his speculationibus & desiderijs occurrentes, luminibus feruidis & penetratiuis illos perfundunt, & ad sui ipsarum excessum, quasi ad quandam spiritualem mortem prouocant, quam eligunt ossa, vt viuant vita spõsi Hæc Vercellen. De signo huius amoris Richar. vbi suprà dicit. Hæc tibi animæ vulneratę certa sunt signa, gemitus & suspiria, vultus pallens, atque tabescens, quæ omnia operatur amor vehemens. Sed post subiungit vtilitates istius gradus dicens. In primo isto gradu spiritus iste intrat super mel dulcis ad animam, & inebriat eam intantum, vt habere dicatur mel & lac sub lingua sua. Et parum pòst dicit sic. Hic est ille cibus cœlestis, qui egredientes de Aegypto solet reficere, & per solitudinem ducere & pascere, hoc est illud manna absconditum, quod nemo scit, nisi qui accipit, non per doctrinam, sed per experiẽtiam, & hic est ille dulcor suauitatis spiritualis, & tenera suauitas, quæ solet lactare, & alere, & ad maturitatem paulatim perducere. Et infrà, hoc ergo æstimo, per dilectionis gradum agitur, vt dum mens sæpè visitatur, sæpe reficitur, sæpè inebriatur, quãdoq; ad maiora audienda prouocatur, & ad secundum gradum charitatis disponitur. Hæc ille. Secundum gradum amoris violenti (inquit Richar.) diximus illum qui ligat, sicut primum diximus, qui vulnerat. Nonne (inquit) sine omni contradictione animus ligatus est, quando oĩum obliuiscitur, vt aliud meditari nõ possit? quia quicquid agat, quicquid dicat, semper hoc mente reuoluit, perenniq; memoria retinet, hoc dormiens somniat, hoc vigilans omni hora tractat. Vnde facilè est perpendere (vt arbitror) quomodo hic gradus priorem gradum transcendit, qui mentem hominis nec ad horam quietam esse permittit. Sequitur. Rectè itaq; dictum est, q̃ prior gradus sit qui vulnerat, secundus sit iste qui ligat: licet ergo ligare minus sit quãdoq; quàm vulnerari, tamen maior violentia videtur esse, si postquam aliquis percussus deijcitur, deiectus deprehenditur, deprehensus abducitur, abductus incarceratur, incarceratus cathenatur atq; ligatur, & iam omnino captiuus tenetur. Quid horum quæso maius & violentius? Ille liber est, iste autem à loco in quo detinetur, recedere nõ potest. Sic vtiq; qui à secundo gradu violẽtę charitatis absorptus est, quicquid agat, quocunq; se vertat, ab illa vna & intima sollicitudinis suæ cura auelli non potest, quia ligatus est. Hæc ille. Sed quæ sunt vincula, quibus spiritus siue animus sic ligari potest? Re spondet idem dicen. Si vultis audire de charitate ligante, propheta Osee dicit. In funiculus Adam traham eos, in vinculis charitatis: Sed quid sunt illi funiculi Adam primi parẽtis nostri, nisi munera Dei? In magna. n. gloria creatus fuit. Quid igitur sunt ista charitatis vincula, nisi Dei beneficia, bona naturę, bona gratiæ, & bona gloriæ? His enim beneficijs vinculis debitores obnoxios nos fecit, quia naturam condidit, gratiam contulit, & gloriam repromisit. Ecce funiculus triplex. Funiculus autem triplex difficile rumpitur. Seneca dicit. Qui beneficium accipit, libertatem vendidit. Sequitur. Adiecit autem Dominus adhuc noua vincula charitatis, quæ manu valida multiplicat super nos, vt nos sibi arctius astringat, quæ enumerari non possunt. Hæc ille. Cum his concordat Vercellen. qui exponens eandem auctoritatem dicit. In funiculis Adam traham eos, id est in vinculis charitatis. Ipse siquidem Deus mentem mouet in se suo amore, adducitque suis participationibus, quibus solum cognoscitur, quantæ autem illæ sint quis nouit? Richardus igitur quasi concludendo dicit. Sicut in priori gradu degustata suauitas faciat animum, transfigitq;

Cant. 1.
Matth. 11
Cant. 2.
Osee.

transfigitq; affectum, sic in hoc secundo gradu, inspecta charitas cogitationem ligat, vt illius obliuiſci, vel aliud cogitare non possit. Vincula illius alligatura salutis dicitur in Ecclesiastico. Ad tertium, itaque gradum violenti amoris ascendit, quando omnem alium amorem excludit, quando nihil præter vnum, vel nisi propter vnum diligit. Sequitur. In hoc itaq; tertio gradu violentæ charitatis, nihil omnino satisfacere potest, præter vnum, sicut & nihil sapere potest, nisi propter vnum, vnum amat, vnum diligit, vnum sitit, vnum cõcupiscit, ad vnũ anhelat, in vnum suspirat, & vno inardescit, in vno requiescit, vnum solum est in quo reficitur, vnum solum ex quo saciatur, nil dulcescit, nil sapit, nisi hoc vno condiatur. Sequitur. Quicquid vltrò se offerat, quicquid sponte occurrat, citò reijcitur, citò cõculcatur, quod suo affectui non millitat, vel eius desiderio non deserviat. Sed quis huius affectus tyrannidem dignè describat? quoniam omne desiderium expellit, omne studium excludit, omne exercitium violenter opprimit, quod suæ concupiscentiæ deseruire nõ conspicit. Quicquid agat, quicquid dicat, quicquid cogitet, inutile immò intolerabile videtur, nisi in vnũ sui desiderij finem concurrat, cum autem frui potest eo quod diligit, omnia pariter se habere credit, sine illo autem horret omnia, corpore deficit, corde tabescit ac languescit, consilium nõ accipit, rationi non acquiescit, nullam consolationem admittit, sed clamat cũ sponsa; Nunciate dilecto, quia amore langueo. Vbi ait glosa. Præ amoris magnitudine, omnia temporalia sunt mihi fastidio. Sequitur. Tertius itaque gradus amoris est, quando mẽs rapitur in Deum luminis abyssum, ita vt humanus animus in hoc statu omnium exteriorum oblitus, penitus nesciat seipsum, totusque transeat in Deum suum. In hoc itaque gradu, compescitur plenè carnalium desideriorum turba, & fit in cœlo silentium quasi dimidia hora, in hoc namque gradu dum mens à seipsa alienatur, dum in illud diuinum secretarium rapitur, dum ab illo diuini amoris incendio circundatur, intimè penetratur & inflammatur, seipsum penitus exurit, & diuinum quendam affectum induit, & inspectæ pulchritudini configurata, tota in aliam gloriam transit. In hoc statu anima in illum quem diligit liquescit, & in seipsa tota languescit, vt dicat. Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore langueo. Hæc ille. Sed nota, q̃ triplex est languor. Primus est defectus corporis, ex intensione feruoris, amoris, vel charitatis. Vnde glosa dicit. Iam anima supradictis confortata, ita in amore Dei ardet, vt præ nimio ardore, languor carnis immineat, crescente enim virtute mentis, decrescit fortitudo corporis, ait glo. super illud Gene. Angelus Domini tetigit neruum, &c. Item est alius languor charitatis respectu temporalium. Vnde glosa ibidem. Quantò (inquit) ad amorem sponsi se accendit mens, tantò ab amore temporalium languescit. Item est alius languor respectu tribulationum, habet enim amor plagas suas, secundum Augustinum, quæ quandoque amarissimè infliguntur. De his tribus dicit Origenes. O si sic languescat seruus Christi in spe æternę visionis, vt caro pressa non lasciuiat, mũdus fallax non inuoluat, tribulatio vtilis eos custodiat, cum quo suis in tribulationibus est ipse Deus, vt dicit Psam. Cum ipso sum in tribulatione, &c. Et Richardus concludens in fine dicit. Primus gradus affectum lauciat, & sic secundus lauciatum ligat, sic tertius actionem implicat, vt animus circa aliqua occupari non possit, nisi quo eam voluntatis diuinæ nutus trahit vel impellit, & sic qui ad hunc tertium gradum amoris profecerunt, nil iam propria voluntate agunt, nihil omnino suo arbitrio relinquunt, sed diuinæ dispensationi omnia committunt. Hæc ille. Sed hic cautè intelligat, vt non cooperationem totaliter excludas creaturæ. Vnde Richar. idem addit dicens. Sicut artifex liquefactis metallis, formam quamcunque voluerit imprimit, sic anima in illo statu ad omnem diuinæ voluntatis nutũ se facilè applicat, immò spontaneo quodam desiderio ad omne eius arbitrium seipsam accommodat, & iuxtà diuini beneplaciti modum, omnem voluntatem suam informat, vt obediat cum Christo vsq; ad mortem. Huic exemplari quilibet se debet conformare qui vult summæ charitatis gradum attingere. Quartus gradus violentæ charitatis est (vt ait Richardus ibidem) quando æstuantis animi desiderio iã omnino nihil satisfacere potest, & ideò ad defectum ducit. Sequitur. Quis huius supremi gradus violentiam dignè pensare sufficiat? quid quæso cor hominis profundius penetrat, vehementius exagitat, cum sitim suã nec resistendo temperare, nec inebriando extinguere possit? In hoc quarto gradu est amor insuperabilis, quia alij affectui etiam maiori non cedit. Inseparabilis est, quia à memoria nunquam recedit, singularis est, quia socium non recipit, insatiabilis est, quia ei satisfieri non poterit. Sequitur. Quanta est excellentia ipsius amoris, qui omnem alium affectum excedit, quanta quæso vehementia, quæ mentem quiescere nõ finit, quanta obsecro violentia charitatis, quæ omnem alium affectum violenter expellit, quanta supereminentia, cui omnino nihil sufficit? O excellentia amoris, ò violentia dilectionis, ò charitatis vehementia, ò æmulationis supereminentia. Et infrà dicit. In primo gradu, aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem. In secundo gradu, anima ponit dilectum suum super cor suum sicut signaculum, eò quòd illum omnino obliuisci non potest. In tertio gradu, si dederit homo omnem substantiam suam pro dilectione, quasi nihil despiciet eam, eò quòd in re alia delectari nõ possit. In quarto gradu, fortis est vt mors dilectio, & dura vt infernus, æmulatio, eò quòd ei sit dulce, quicquid pro Deo facere, vel sustinere possit: hic enim omnem aliũ affectum expellit & vincit, si enim ad aliquid affectum habemus, quod propter Deum non diligimus, profecto adulterinus affectus est, qui summæ charitatis constantiam frangit, viresque eius minuit, inquantum ad aliena animam trahit vel impellit. Sequitur. In primo igitur gradu, diligitur Deus ex corde, in secundò, ex toto corde, in tertio ex tota anima, in quartò autem ex tota virtute. Et infrà dicit, secundum aliquem modum anima in hoc gradu efficitur immortalis & impassibilis, immortalis, quia à vita separari non potest. Certus sum (inquit Apostolus) quòd neque mors, neq; vita, neque aliqua creatura, &c. Nonne impassibilis secundum aliquem modum videtur, quæ illa damna nõ sentit, quæ in omni iniuria hilarescit, & quicquid infertur ei ad pœnam; totum præsumit ad gloriam, vt cum Apostolo dicat. Libenter gloriabor in infirmitatibus meis, &c. Et Apostoli ibant gaudentes, &c. Nonne hic gradus amoris violenti, videtur animum hominis quasi in amentiam vel in fanctam insaniam vertere, dum non finit eam in æmulatione modum vel mẽsuram tenere? Nonne summæ amentiæ videtur esse, veram vitam repellere, summum sapientiam redarguere, & omnipotentiæ resistere? Nonne vitam repulit, qui pro fratribus à Christo separari cupit? sicut ille qui dixit. Aut dimitte illis hanc noxam, aut dele me de libro in quo me scripsisti. Nonne sapientiam arguere voluit vel docere, qui ad Deum loquitur dicens. Absit à te Domine ut rem hanc facias, & occidas iustum cum impio, fiatque iustus sicut impius. Non est hoc tuum facere. Nonne omnipotentiæ resistere tentat, quia iram eius mitigare homo præsumpsit atq; præualuit, q̃n Dominus sententiam mutauit? Ecce in quã-

Cant. 2.
Osee. 3.
Psal. 90.
Cant. 8.
Ibid.
Ibid.
Rom. 8.
1. Cor. 12.
Act. 5.
Exod. 32.
Gen. 18.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tam præsumptionis audaciam, consummatio charitatis solet mentem hominis erigere. Hæc omnia Richar. præposterè tamen.

Articulus tertius.

De gradibus seraphici amoris.

DE gradibus autem seraphici amoris nunc dicẽdum est, non q̃ nos similes actus amoris exercere in hac vita possimus, sed quòd nos studeamus aliqualiter imitari eos, inquãtũ possumus in diuino amore. Primo igitur videamus de amore Angelorũ in cõi. De quo sciẽdũ est, q̃ sicut Dionys. dicit, secũdũ translationem Vercell. Amorẽ diuinum Angelorũ intelligere oportet immaterialiter, qui est supra mentem & desiderium, indeclinabile in aliud, & irremissibile à proprio feruore contemplationis diuinæ, & per excessum omnis substantiæ in solos sponsi amplexus tendẽtis, & nulla anxietate afflictus, vt accidit in desiderijs carnalium voluptatum, quarum appetitus plenus est anxietate: & infra desiderium non volens coerceri vel remitti propter sui fortitudinem, ad id quod appetit, & inconuertibilitatem ad id quod nulla actione valet intercidere, propter hoc q̃ purè Deum & simpliciter desiderant, & nihil est quod possit eos ab eius amore reuocare vel retardare. Et quia semper Deus est vniformis, & æqualiter bonus & pulcher, & quia ipse habet in se simplicissimè omnem speciem desiderabilem: vt sapientiam, bonitatem, pulchritudinem, æternitatem, omnipotentiam, &c. & secũdum omnia est totus desiderabilis, vt habetur in Cant. Ideò trahit plenariè, intimè, ireuocabiliter in se omnium suorum omnia desiderabilia compræhensorum. Hæc ille. Et cum hoc cõcordat ille Lincon. commentator ibidem dicens sic.

Ange. hier. cap. 5.

Cant. 5.

Angeli ex rationis abundantia scientes illud quod appetunt esse desiderabile, & verè & vehementissimè & totis viribus desiderandum, & amandum amore puro, & non in aliud tendente, illud intendunt ita fortiter & tam inauertibiliter, quòd illa tẽtio à nulla potentia interdici potest vel impediri, & est ipse amor intentio & progressio ad aliud, & amplexus illius adepti, nec aliqua ratione aut modo aliquo retinetur, aut remittitur eorum tentio in illud, aut progressus, aut illud adeptũ amoris amplexu deseritur. Hæc ille. Ex his apparet, quãtum amor Angelorum excedit amorem nostrum, saltem quantum ad actum & operationem. Non inueni in scriptura sacra, gradus amoris Angelici distinctè traditos nisi Seraphin. De quorum amore Dionysius loquens ponit quinq; gradus, vel magis quinq; proprietates dicens. Congruum est, vt in supremis substantijs ordinetur prima Hierarchia, quæ super cæteras exaltatur, & circa Deum immediatè collocatur, ad quam tãquam Deo proximam principalius deferuntur, primò Dei influitiones & perfectiones. Et illius Hierarchiæ ordo primus Seraphin, id est calefacientes & incedentes interpretantur. Sequitur. Interpretatio autem istius nominis Seraphin, incendentes vel calefacientes iuxta naturales proprietates ignis, qui incendit & calefacit, nobis significat æternam mobilitatem substantiarum illius ordinis circa diuina, & incessibilitatem, & caliditatem, & actum, & superferuidum. Alia translatio habet, & excedentem feruorem sempiternæ motionis eorum in Deum, quæ attentissima est irremissibilis, & in aliud desiderabile nunquam declinans. Hæc verba occultissima sunt, ideò Linconien. commẽtator exponens ea dicit sic. Ad hos deiformes habitus tam excelsos, & à nostra infirmitate longinquos, & visui nostro tam absconditos exponẽdos, omnino minores sumus. Verisimile est enim, hoc esse de arcanis verbis, quæ Paulus in raptu suo audiuit, quæ homini non licet loqui. Hæc tamen Dionysio quasi specialissimo discipulo, & cœlesti eius conciui locutus est, quæ iste (vt existimo) non omnibus communiter, sed puritate intelligentiæ & diuinis illuminationibus & gratia priuilegiatis, ac per hoc super hominem eleuatis, decreuit communicare, de quorum numero ego non sum. tamen communicabo ea inquantum possum. Hæc ille. Similiter commentator Hugo, ostendit subtilitatem istorum verborum, & dicit sic. Si quod sentio dicam, primum hoc fateor, quia verba audiui aut non homini dicta, aut non dicta ab homine. Nam per hominem ea dici tam magnum mihi videtur, vt nihil amplius homini dari possit. Et quia fortè verba illa ab istis nata sunt, qui audiri potuerunt, dici non debuerunt. Nam ille qui hoc dicebat, vsq; ad tertium cœlum peruenerat, & intrauerat in Paradisum Dei, ibique verba audierat, de verbo quædam secreta omnino & proxima silentio, vsq; ad quæ auris humana non contingeret, quę nemo audiret, nemo sciret. Intus enim audiebantur, ibi dicebantur, & nõ poterant exire foras vbi erat homo, propterea ab eo qui intus erat & valdè intus, introrsus audiri potuerunt: sed his qui foris erant dici non debuerunt, nec tamen qui foris erant derelinquãtur, si ab eo qui intus erat non vocarentur, nata sunt verba de verbis, sicut de verbo nata fuerant, de verbis quæ intus seruari debuerunt, verba quæ foris proferri debuerant, de immensis magna, de occultis obscura, de impenetrabilibus profunda: quæ à nobis audita sunt tanquã tonitrua, vtrum intellecta nescio. Et addit ibidem. Si hæc non gustantur, non amantur, & si non intelliguntur vanè audiuntur. In amore autem fit gustus, id est experientia quæ ex magistra intelligentiæ & nostra cõsummatio. Hæc ille. Igitur qui volunt hoc perfectè intelligere, primò experiantur. Narrata autem difficultate istorum verborum, prædictorum doctorum expositionem videamus vtrorũq;. Prima igitur proprietas seraphici amoris, siue supremus gradus secundum Dionysium, est semper mobile. De quo Linconien. & commentator Hugo concorditer dicunt. Quòd auctor volens ostẽdere proprietates amoris quo feruent Seraphin, sicut ea significauit per ignem, sic eorũ deiformes habitus signat per ignis proprietates. Ignis nãque proprietates sunt, sempiterna non interrupta mobilitas, caliditas, acumen penetratiuum, & velocitatis acutum & superferuidum: quia in termino, calidum sibi eorum quæ contingit est assimilatiuum. Et infrà sequitur. Eadem ignis proprietas quæ dicitur motio amoris (vt æstimo) signat actionem & amationem nõ interruptam, nec finitam quiete vel pausatione ab agẽdo. Quæ enim potest esse alia amoris motio, nisi eius actualis amatio, quæ nó in illis cœlestibus substãtijs, sicut in nobis quandoq; quiescit & finitur, sed sempiternè agit, existens intenta vt non desistat quandoque ab agẽdi motione: ac per hanc intentionem irremissibilis ab amãdi intẽsione, & indeclinabilis & inflexibilis ab amando ordinatè amatum, & indeclinabile ad aliquid aliud inordinatè amandum. Sequitur. Huiusmodi ergo semper motione prędicto modo attenta, & per hoc irremissibilis & indeclinabilis semper mobilis circa diuina, primò docet manifestatiuè cognominationẽ Seraphin. Hugo commentator addit hic d. q̃ motio dilectionis quæ ad superiora est intenta, intima & inflexibilis dicitur, prout autẽ fit ad obiecta, id est inferiora reductiuè & actiuè exemplatiuum nominatur, motus enim ille qui in superiori est contemplatio, in inferiori est operatio, & ad superiora tendit, vt in eis requiescat, ad inferiora tendit, vt ea ad se reducat, sursum charitas mouetur, vt illic maneat, deorsum vt redeat. Præterea motio charitatis in superioribus quidem ad inferiores reductiua & actiua dicitur, reductiua in eo quòd illos ad creatorem suum eodem igne charitate succendens conuertit, Actiua verò, in eo quòd illos accepta claritate

claritate illustratos, ad illius voluntatem componit. Propter quod itaque dilectio illorum contemplatiua, facta est inferiorum ad superiora occasio tendendi, & secundum superiora incendendi tanquàm recalificans ista, scilicet inferiora, & refuscitans in consimilem caliditatem, vt semper ardeant, sed non æqualiter. Mobile igitur amoris est, vt non torpescat dilectio nostra, neque tepescat. Hæc Hugo ibidem. Secunda proprietas vel gradus seraphici amoris, est incessabile & infinibile. Et hæc proprietas amoris differt à prima. Et commentator Linconien. reddit rationem differentię dicẽs. Sicut hæc particula, semper mobile, tollit interruptionem motionis in amatione; sic hoc adiunctum incessabile vel infinibile, tollit terminationem durationis. Vel fortè (inquit) Linconien. per hoc quod dicit auctor, incessabile vel infinibile, intendit exprimere hanc proprietatem amoris, ad similitudinem proprietatis ignis, videlicet q̃ sicut ignis non habet terminũ in agendo, dũ inuenit aptã materiã in quã possit transire, sic amor & eius actio nõ habẽt terminũ in agendo, dũ inueniunt materiam aptam in quam possunt transire: Deus autem infinitus est, quia infinitæ potentiæ, sapientiæ, bonitatis, iustitiæ, misericordiæ, &c. De ipso igitur dictus amor in seipsum transiens, semper inuenit aptam materiam in quam naturaliter aptus natus est transire, & ignis qui est amor aptus natus accendi. Sequitur. Amor igitur & amoris motio in diuina, terminum non habet in agendo. Signatur igitur per mobiles semper, sempiternitas priuans interruptionem, & durationis interminationem, per incessabile verò & infinibile, amoris & amationis signatur augmẽtabilitas, priuans terminum augmentationis seu intensionis & magnitudinis. Vnde verus & consuetus sermo quo dicitur. Modus amandi Deum, est quòd sit sine modo & mensura. Secundò idem declarat dicens. Si scibilia sunt infinita, saltem ex infinitate specierum, numerorum, & figurarum, & his per se accidentibus, & intellectus naturaliter amat omnia scibilia scire, &c. Tertiò idem declarat per reflexionem amoris super omnem suum actum, respectu omnium virtutum. Aduertendum est, quòd per prædicta duo nomina, sci licet per mobile, & incessabile seu infinibile, ex vi seruonis non signatur actus, sed ad prætactos amoris actus naturalis aptitudo. Hæc omnia Linconien. & ibidem addit dicẽs. Motio igitur illorum spirituum summæ diuinitati appropinquantium, incessabilis dicitur, & intenta per intima & inflexibilis, quia à se per amoris desiderium in Deum tendẽs, & mobilis semper est, & nunquàm in se subsistit, & intenta vt in illum pergat, & intima vt ad exteriora non defluat, inflexibilis vt ad alia extra ipsum non diuertat, mobile ad inquisitionem excitat, incessabile ad perseuerantiam confirmat. Hæc ille. Tertia proprietas siue gradus seraphici amoris est calidum. De quo dicit Hugo in commento quòd hoc tertio loco conuenienter ponitur, quia sicut mobile præcedit vt inquisitionem excitet, & incessabile sequitur, vt ad perseuerantiam confirmet; ita calidum sequitur vt sensum viuificet, & acutum sequitur, vt ad appræhendedũ penetret, & vltimò superferuidũ sequitur, vt adhæsionem & amplexum quietum manifestet. Require plura ibi si vis. Linconien. autem de calido loquens dicit sic. Sicut prima actio ponderosi vel leuis, est inclinatio ad vniuersalem locum, sic actio virtutis seu potentiæ amatiuæ est inclinatio ad naturale amabile. Hæc tamen actio nondum multiplex est amatio, sicut inclinatio ponderosi vel leuis nondum actualis est motio ad locum naturalem, cum frequenter sit inclinatio ad quietem rei inclinantis, altero prohibente actum motionis. Hanc igitur inclinationem virtutis amatiuæ, puto significari per calidum: motionem autem ad naturaliter amabile amplexandum, existimo significari per acutum. Ideò sequitur. Ipsam autem rei amatæ amplexationem, semper intentionem, seu cum illa adhæsionem, & in illam quietationem manifestari per superferuidum. Caliditas enim, naturaliter est inclinatiua subiecti in dilatationem & diffusionem sui in omnem partem. Gaudium autem est animi diffusio: sed amor est res, quæ per se & sola & sua est gaudiosa & dilatabilis. Cum igitur amor sit res per se dilatationis, & diffusionis participatiua: quapropter & inclinatio ad actum amoris, est inclinatio ad actum dilatationis & diffusionis. Vnde conuenienter hæc inclinatio nomine calidi est expressa. Calor namque qui intus est non videtur, & mouet virtutem incendij latentis, sed quod mouet videtur, & ex quo videtur intelligimus vim magnam & violentiam fortem caloris, qui latet & non videtur. Calor iste sine tumultu & actione sensitiua ad amorem ingreditur, vt ingressus illius sibi assimilet, & tandem potenter à seipso eijciat, & tandem per calorem totus ignescat. De isto gaudioso amore dicit Richardus sic. Amor est dulcedo saporis intimi, & quantò ardentius amat, tanto suauius gustat. Et amor est gaudium spei, quia vbi amor, ibi spes, & vbi est spiritualis amor, ibi est spirituale gaudium. Quarta proprietas siue gradus seraphici amoris est acutum. Quod exponens commentator dicit sic. Acutum, significat quendam impetum amoris, & vehementiam desiderij ardentis & penetrantis, vt ibi sit vbi est ipsum amatum, cum ipso & in ipso, vt non solum ab ipso calidum sit, sed transeat acutum in ipsum. Poterat enim calidum esse, & quasi de longè calidum fieri, vt hoc & esset satis amare absentem, & præsentem non videre, vel præsentissimum possidere. Sed non erat iste amor perfectus, nisi acutum faceret sibi foramen, & transiret omnia, & penetraret donec ad dilectum perueniret, immò potius in dilectum iret. Si enim in dilectum non vadis, adhuc foris amas, neq; acutum habes dilectionis, & torpens diuisus es, manens extrà & alius à dilecto, & vnũ non effeceris cum ipso. Amor autem te vult vnum facere cum ipso, & ideò penetrat omnia, & appropinquat quantum potest ad vnum ipsum. Vnde propheta ait. Vbi erat impetus spiritus, illuc gradiebantur. Impetus acutum est. Et infrà dicit. Acutum non quiescit, donec intret & penetret & dicat. Tenui eum nec dimittam, donec introducam eum in domum matris meæ, & in cubiculum genitricis meæ. Sed tamen ipsum ad te introductum, non quolibet modo, vt scilicet subsistat extrà apud te, vel in partibus tuis, siue ante ostium domus tuæ, aut etiam solummodo in domo tua: quia hoc non esset signum magnæ dilectionis, nisi vsque ad thalamum perueniat, & cubiculum ingrediatur, & vsque ad interiora penetret, & in intimis requiescat. Ipse autem ingreditur, vt & tu ingrediaris ad illum. Hæc ille. Linconien. illud verbum exponit, dicens sic. Acutum, dicitur tam quod subtile & penetratiuum est, quàm quod in motione velox est. Inhiatione autem tendente in rem amatam, nihil velocius. Vndè nihil acutius, nihil subtilius amore, aut penetrabilius, quia natura non quiescit donec naturaliter totam amabilis penetrauerit virtutem, & profunditatem, & totalitatem quantum potest, hoc igitur existimo significari per acutum. Hæc ille.

Amor quid

Ezech. 1.

Cant. 3.

Quinta proprietas siue gradus seraphici amoris est superferuidum. Quod Linconien. exponit.

Primò ostendit quid sit feruidum, & quid sit superferuidum. Dicit ergo sic. Feruere dicuntur, qui impresso calore supra se sursum feruntur, & proprio pondere in se redeunt. huiusmodi

Universidad de Deusto
Biblioteca

super se leuationes, & in se relapsus vicissitudinarie, feruores dicuntur. Sancti itaque viri qui exarserunt sanctiſpiritus gratia, se offerũt in Deum: & ex proprio pondere recidunt in se ab actuali supra se eleuatione. Hæc vicisitudinantes, congruè dici possunt spiritu feruentes, & qui in hoc supereminent, superabundanter superferuidi dicũtur. Sed oritur quæstio, si Angeli quorum amor defixus in Deum non tepescit aut remittitur, aut aliquo modo declinatur ab ipso, quomodo dici possunt feruentes? & si feruentes dici possunt, quomodo superferuidi dicuntur? Respondet Lincon. quòd potest dici, quòd sicut Dei cognitio in se est sicut mane, & cognitio eius in creaturis est velut vespere, sic amor in se est eleuatior, & amor ipsius in creaturis depressior. Et in hoc vtroque ipsius amore sese naturaliter ad inuicem consequente, quasi quædam vicissitudo seruor est spiritualis, cuius supereminentia est esse in termino possibilis sibi intensionis. Vel cp forte (inquit Lincon.) posset dici, amor quo Deum angeli amplexantur, superferuidus est, qui est intensus ad summũ, non lentescit nec remittitur, sed immobiliter præstat intentionis suæ summitatem. Si enim vis caloris sursum ferentis, partes liquidè feruentis suprà posset ea portare, & sustinere in sua super se eleuatione, ita vt neq; caloris remissione, neque proprio pondere relaberentur ad inferius: liquidum huiusmodi vsitato modo loquendi, non diceretur feruere, sed verisime diceretur superferuere, cum maioris virtutis esset id eleuare, & quietare in sua eleuatione supra se, quàm id solum eleuare absq; quietatione, & statim laberetur inferius. Et sic patet cognominatio Seraphin. Docet etiã hæc proprietas istius potentiæ amatiuę primum actum, qui est inclinatio, & consequenter secundum actum, qui est motio animi ad naturaliter amatum, intendens ipsum penetrare, vt possibile est: & deinceps docet tertium & vltimum actum istius potentiæ amatiuæ, qui est cum amato iam adepto, adhæsio & quietatio. Intellige tamen prioritatem & posterioritatem naturæ, non temporis. Hæc ille. Hugo verò commentator exponens prædictum verbum, scilicet superferuidum d. Admonet nos hæc res, ad magis cogitare de superferuido, quàm de calido & acuto. Nostis enim, quomodo id quod feruet, quadam caloris incendij sui violentia iactatur extra se, tollitur supra se, & facit motionem magnam inuisibili æstuatione. Quod enim prius acutum fuit in dilectione, obsistentia omnia penetrans, superferuidum fit, iam bulliens in seipso stare non valens. Acutum enim amoris est cum omnia transcendendo despicit: superferuidum autem cum etiam seipsum cõtemnẽdo relinquit. Nam qui hoc solum appetit quod amat, in illius comparatione, etiam seipsum contemnit & despicit. Neq; enim vere hoc solum appeteret, si vel semetipsum cum illo amaret: non autem hoc facere potest, nisi magna & singularis dilectio, vt prę amore illius quod solum diligitur, ille etiam qui amat, quodammodo à semetipso despicitur. Sic ergo miro modo per dilectionis ignem sustollitur, qui etiam suprase per vim amoris expellitur, vt exeat etiam à se: quomodo igitur feruet: & quomodo bullit corde, qui perceptum amoris superni ignem dum in illũ solum qui sursum est, appetendum fertur cogitatione, & desiderio extra se proijcitur, & supra se eleuatur, nec se cogitat, dum illum solum amat? Et in fine concludit dicens. Ecce diximus mobile illius dilectionis incessabile, & calidum, & acutum, & superferuidũ, & intentum, & intimum, & inflexibile, & exemplatiuum, & reductiuum, & actiuum, & recalificans, & resuscitans, vt ex istorum aliquali cogitatione imitemur, vt possumus in amando, cœlestes substantias.

Distinctio sexta.

SExtò videndum est, qualiter spiritus noster per charitatiuam affectionem intrinsecum & æternũ secretum Domini Iesu ingrediatur. Circa quod no tandum est, cp amare Deum, est accedere ad ipsum, & intrare & gustare, quonia suauis est Dominus. Et hoc ostendit Greg. 15. moral. dicens sic. Superiora amare, iam sursum est ire: dũq; magno desiderio ad cœlestia animus inhiat, miro modo hoc ipsum quod accipere quærit, hoc iam degustat. Et Grego. super Ezeche. dicit. Quantum quisq; amat, intantum ad ingressum regni appropinquat. Inquantum verò ingredi negligit, intantum recusat. Ratio istorum est, quia verus amor siue charitas, nullum patitur medium inter se & obiectum quod est Deus, sed vehementer tendit in ipsum immediatè: & ideò nunquam quiescit, donec omnia transeat, & ad ipsum & in ipsum veniat. Et Hugo dicit. Dilectio siue amor impetum sui ardentis desiderij sequens, amato appropinquat quantum potest, & eò amplius sitiens intrare ipsum cupit, & esse cum Christo, & tam propè vt si fieri potest, hoc idem ipsum sit quod ipsum est: ideò super omnia verius, citius, perfectius peruenitur ad Deum gressibus affectionum, non gressibus pedum. Vnde Augustinus dicit. Tantò nobis melius est, quantò magis ad illum imus, quo nihil melius est. Imus autem non ambulando sed amando, quem tanto habebimus præsentiorem quanto eundẽ amorem quo in eum tendimus, poterimus habere puriorem. Hæc enim charitas, vt dicit auctor de spiritu & anima, est via Dei ad homines, & via hominum ad Deum. Per charitatem nanq; venit Deus ad homines, venit in homines. Per charitatẽ eligunt homines Deũ, diligunt Deum, & ad Deum currunt, & ad Deum perueniuut. Sic familiaris est Deo charitas, vt mansionem habere nolit, vbi charitas non fuerit. Et ibidem dicitur sic. Anima nanque quam Dei pietas respicit, humilitas subijcit, pœnitentia ducit, iustitia deducit, obedientia conducit, perseuerantia perducit deuotio introducit, puritas coniungit, & charitas vnit. Sequitur. Habet anima in se amorem, quo semper potest stare cum Deo. Si igitur charitatem habemus, & Deum habemus, & in eo manemus, quia Deus charitas est. De hac materia, require plus in hoc quarto itinere quasi per totum.

Super 7. angel. hier.

In Epistola ad Macedonium.

Distinctio septima.

SEeptimò videndum est, qualiter spiritus humanus ad veniendum per iter charitatiuæ affectionis, ad intrinsecum & æternum secretum Domini ab ipso amicabiliter inuitatur, dicente sponso in Canticis. Surge propera amica mea, colũba mea, formosa mea, & veni. Et huius imitationis allectiuum subiungit dicens. Veni, quia iam est ambulantium alleuiata agilitas, quia tempus putationis aduenit, id est omnium superfluorum & grauantium depositio. Dicit ergo. Amica mea, propter tuam vnitiuam charitatem. Charitas. n. vt ait Apost. est fortissimũ vinculum amicitiæ: quia ipsa est vinculum perfectionis. Immò fortis est, vt mors, dilectio. Surge, propter dilecti tui attractiuã amabilitatẽ. Ego enim traho te mouendo sicut amatum & desideratum, & traho te in vinculis Adam, & in funiculis charitatis, id est in vnitiuis attractionibus primæ dilectionis, ait Verce. O columba mea, propter charitatis tuæ synceritatem. Charitas syncera est (ait Bern. in libr. de diligendo Deum) qua proximi bonum eque diligimus vt nostrum. Nam cui magis aut certè solum diligit suum bonum, conuincitur non castè diligere bonum, quod propter se diligit, non propter ipsum. homo (secundum prophetam) confitebitur tibi cum benefeceris ei. Propheta, propter charitatis tuæ velocitatem.

Cant. 3.

Coll. 3.

Cant. 8.

Psal. 48.

locitatem. Nihil enim velocius est amore acuto tendẽte in rem amatam, ait Linconien. super 7. angel. hierar. cui etiam hora breuis longa videtur, vt suprà. O formosa mea, propter charitatis tuæ pulchriformitatem. Quam pulchra es, & quam decora charissima in delicijs, ibidem dicit Origen. Mirabilis laus tua non ex tuo, sed ex eo qui diligit te. Fide enim polles, spe nites, charitate luces, iustitia splẽdes, fortitudine rutilas, prudentia fulges, & temperantia candes. Veni per iter charitatis non diuisæ, sed integræ, quę sit ex toto corde. i. secundum Aug. toto intellectu sine errore, ex tota anima. i. ex tota voluntate sine contradictione, ex tota mente. i. memoria sine obliuione. Si vnum illorũ deest integrè non venis. Huius autem inuitationis subiungit allectiuum dicens, veni, quia tempus putationis aduenit, ideſt, omnia aggrauantia & impediẽtia spiritum itinerantem in itinere charitatis sunt amota, quia charitas operit multitudinem peccatorũ, non quęrit, quæ sua sunt, & alleuiantia itinerantes collata sunt, scilicet palmites omnium habituum virtutum. Vercel. exponens hæc verba dicit. In vite putantur, ideſt resecantur sarmenta, quæ si in vere manerent, fructum multiplicem sed minus nobilem proferrent. Sic (inquit) in mente sunt virtutes & motus, qui apti sunt in vita acti ua fructificare, sed illi fructus minus reputantur, respectu fructuum vitę contemplatiuæ. Maria optimã partem elegit quæ &c. Similiter intellectus speculatiuus fructificat in diuinorum cognitione per creaturarũ investigationem, sed ille fructus minus nobilis est, quia ænigmaticus est respectu cognitionis vnitiuę. Nam dicit Dionysi. Est iterum diuinissima cognitio Dei, qua ipse cognoscitur per ignorãtiã, quando. s. mens ab omnibus intellectualibus & intelligibilibus recedens, & tandem seipsam excedens, vnitur radijs æternæ sapiẽtiæ, inscrutabilis profunditatis. Et sequitur. Quoties ergo superintellectualiter exercemur ad diuinum radium, toties opus est, vt resecemus intellectuales operationes, vt docet Dionysi. 1. de mystica theo. & similiter creaturarũ similitudines, vt innuitur in Exod. vbi dictum fuit Mosi. Solue calciamenta de pedibus. Pedes sunt intellectus & affectus, quibus spiritus noster æternum Deum accedit, vt suprà dictum est. Qui pedes mundandi sunt ab omnibus pellibus. i. creaturarũ similitudinibus, quos sponsa dixit se lauisse in Can. vbi dicit Ver. Pedes meos. i. affectum & intellectum quibus carpsit itinera charitatis, laui, & purgaui vel purificaui: quomodo iterum inquinabo illos vmbris & imaginibus temporalium? Cum etiam intellectuales operationes & formę in hoc loco. i. superintellectuali exercitio, reputentur vmbræ & offendicula? Hæc ille. Et hæc sufficiant pro quarto itinere charitatis.

Cor 7.

Cant. 5.

DE QVINTO ITINERE AETERNITATIS.

Particula. V.

QVintum igitur iter æternitatis, per cp spiritus noster venit ad intrinsecũ secretum, & æternum manerium Domini Iesu, est æternorũ occulta reuelatio. Reuelationes autem æternorũ sunt studiosissimè considerandæ, & assiduè ruminandæ: quia sicut dicit Vercell. Assidua reuelationum spiritualium ruminatio, præbet assiduam cognitionum & exultationum mentis incrementum, & ex hoc excessum æternorum, & ingressum occulto rum consequitur. Sunt autẽ ad maiorẽ huius itineris cognitionẽ septẽ considerandа, per ordinẽ. Primò qualiter iter occultæ reuelationis æternorũ, iter charitatiuę affectionis sequatur. Secũdò qualiter reuelatio æternorum, occulta dicatur, & qualiter distinguatur. Tertiò qualiter per sensibilem reuelationem æternorum admittatur. Quartò qualiter per intellectualem reuelationem æternorum, spiritus noster ad æterna introducatur. Quintò qualiter per superintellectualem reuelationẽ eternorũ, spiritus noster æternitati vniatur. Sextò qualiter superintellectualis reuelatio æternorum à nobis acquiratur. Septimò qualiter ad iter occultę reuelationis æternorũ spiritus noster à Dño inuitatur.

Distinctio prima.

PRimò igitur videndũ est, qualiter iter occultę reuelationis æternorũ, iter charitatiuæ affectionis sequatur. De hoc potest assignari ratio talis. Cum secundũ Aug. xij. libr. confessio. Charitas siue amor sit pondus inclinans amantem ad amatum: & appropinquare facit amato, quantum potest, vt etiam transformet amantem in amatum secundum Dionysiũ. Quã tò ergo propinquius est amans amato, tãtò verius subtilius & perfectius sibi reuelatur amatum. Vnde Hugo super 7. angel. hierarc. dicit. Constat, vt qui ardentius diligunt, profundius cõspiciunt, & subtilius discernunt Et quia magis profundè prospiciunt, procul dubio eui dentius cognoscunt. Ergo rectissimè quantò æterna magis amãtur, tãtò perfectius cognoscuntur. Et sic verificatur verbũ Rich. dicẽtis lib. 4 de 'contẽpla. Ex magnitudine dilectionis pendet modus diuinæ reuelationis, ideò rationabiliter illud iter sequitur præcedens iter, ex quo pendet modus diuinæ reuelationis.

Distinctio secunda.

SEcundò videndum est, qualiter reuelatio æternorum dicatur occulta, & qualiter diltinguatur. De primò notandum, cp reuelatio diuinorum dicitur occulta quia non nisi in occulto percipitur. Siue. n. reuelatio prout est occultorũ manifestatio per exteriores figuras fiat, siue per sacras scripturas, siue per illuminationes inspiratas, siue per collocutiones exterius expressas sẽper fit in occulto vt ostẽdit Hugo lib. 4. de arca Noe, vbi dicit, cp in reuelationibus necessaria est secreta habitatio, & mẽtis collectio & vnio, Vnde dicit sic. Scrutemur scripturas, & inueniemus vix aut nunquã Deũ fuisse locutũ in multitudine, sed quotiescunq; innotescere voluit aliquid hominibus, nõ gẽtibus & populis, sed vel singulis, vel admodũ paucis, & à cõi hominũ frequentia segregatis, vel per nocturna silentia. Vnde in cãpis & solitudinibus, & mõtibus & vallibus se manifestauit, sicut locutus est cũ Noe, cũ Abraham, cum Isaac, cũ Iacob, & Mose, Samuele, Dauid, & omnibus prophetis. Et sequitur. Quid est cp semper loquitur in secreto Deus, nisi cp nos ad secretum vocat? & cp cum paucis loquitur, nisi cp nos colligat siue vniat? Et dicit ibi. sic. Similis ratio est quare Deus obscurè loquitur in scripturis, nisi cp veritas malis absc̃ondatur, & bonis reueletur. Simile dicit Deus in Euangelio, ne margaritæ pedibus porcorũ conculeentur. Simile dic. Dio. in mystica theologia loquens ad Tim. Ex his patere potest secũdũ. s. cp reuelationes distinguantur. Nõ. n. omnes equaliter à sensibilibus abstrahuntur, nec æqualiter in intellectu exercitantur, nec equaliter superintellectualiter sursum extenduntur: ideò necesse fuit, vt quibusdam fierent reuelationes sensibiliter, qui - busdam intellectualiter, & quibusdã superintellectualiter, quas reuelatiões legimus Moysi factas. Qñ exiuerat Aegyptũ temporalẽ ad interiora deserti, vt illas nũciaret filijs Israel, de Aegypto exire desiderantibus, vt testabatur clamor eorum ad Dominum: vt pergerent ites

Deus nihil reuelat nisi in loco secreto.

Matth. 7.

Reuelationes diuinę multiplicitер fiunt.

Exodi. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

iter trium dierum in solitudinem, quæ possunt intelligi tres reuelationes. Prima reuelatio sensibilis, & simpliciter viuentibus sit Aegyptum huius mundi exire desiderantibus. Vnde quibusdam patribus fiebant sensibiles reuelationes, vt exemplificat Dionysius. sicut pastoribus, & quibusdam alijs. Hæc reuelatio ad inrandum ad æterna allicit. Secunda reuelatio est intellectualis quæ fit intellectualiter viuentibus, in filijs Israel de Aegypto huius mundi exeuntibus, iam intellectualiter ambulantibus. Et hæc reuelatio ad eterna introducit vt 4. cap. patebit. Tertia reuelatio est superintellectualis. Et hæc tantum fit vnitis mentibus, & egresis de Aegypto, & in interioribus deserti existentibus, vt Mosi. Et hæc reuelatio æternitati vnit, vt patebit infrà c. 5. Istas reuelationes mens percipit, quę in intimis, & imis stare consueuit, ait Richa. Et sic patet secundum, scilicet qualiter reuelatio distinguatur.

De angel. Der. c. 1.

Distinctio tertia.

De reuelatione sensibili.

TErtiò videndum est de qualibet istarum reuelationū. Et primo de sensibili, qualiter spiritus noster per eam ad excessum æternorum alliciatur. De qua notādum est, quod hęc reuelatio fit plebi simpliciter viuenti, de Aegypto temporali iam exire desideranti ad terram promissæ æternitatis. Et hæc reuelatio, vt dicit Richar. f. sensibilis fit dupliciter. Fit enim quandoq; per signa sensibilia, vt quando res videtur corporalibus sensibus extrà absq; significatione mystica, vt Pharaonis & huiusmodi, qui nullum sensum spiritualem vel mysticum intellexerunt. Et sic non fuit reuelatio facta illis, quia vltra sensum nihil manifestatū fuit. Est & alia reuelatio sensibilis siue visio corporalis, quæ fit sensibus exterioribus, vt quando res videntur in quibus latet significatio mystica, qualis facta fuit patribus veteris legis, & nouæ, vt dictum est: & patet per Diony. qui mysteria nouerunt, vt Abraham, Isaac, & Iacob &c. Necessitas huius reuelationis fuit (vt dicit Diony. in epistola ad Titum) vt homo qui constat ex duabus naturis, anima. f. rationali, quæ simplex est in essentia, & corpore cōpositoiuxta; vt triusq, naturæ proprietatē illuminetur diuinis cognitionibus, vt & mens eius puras & simplices & intimas signorum sensibiliū intelligentias segregatè ab ipsis signis conspiciat, & sensualitas eiusdē per naturæ proprietatem coaptetur mētali cognitioni, & sic ad diuina extendatur. Hæc ille. Et secundum Aug. de vera religione. Sic inuisibilia Dei à creatura mundi per ea quæ facta sunt intellecta, conspiciuntur, & sempiterna eius virtus & diuinitas. Et hæc est à temporalibus ad æterna regressio, & ex vita veteris hominis in nouum hominem reformatio. Hæc ille. Quia iam sensualitas ordinatè cooperatur cognitioni mentali. Hæc reuelatio sensibilis facta fuit Mosi, cum de rubo ardenti Dominus sibi sensibiliter apparuit, in subiecta creatura, & dixit filijs Israel dicēs. Ego sum Deus Abraham, Isaac, & Iacob, hoc nomen mihi est in æternum. In hac reuelatione sensibili ostendit Dominus ignem Diuinitatis, in qua verbum paternū ostendit suam sensibilem denominationem, in qua coniungit æterna cum temporalibus spiritualia corporalibus, patriam exulibus, cum dicit. Ego sum Deus Abrabam Isaac, & Iacob. Ego (inquit) sum, quia esse meum, æternum, & immutabile est. Quod etiam ostendit Dominus dicēs. Antequā Abraham fieret, ego sum. Et dicit Hiero. ad Marcel. Deus qui exordiū naturæ nō habet, verè nomen essentiæ tenuit. Ego sum Deus Abraham Isaac, & Iacob: Deus autem sum viuorū non mortuorum. Ego sum Deus Abraham, Isaac, & Iacob. Ergo Abrahā, Isaac, & Iacob viuunt, sed non viuunt in temporali mutabilitate, nō exilij huius calamitate, sed ęternā hęreditate, quia nomen hoc mihi in eternū est. Dicens ergo filijs Israel. Ego sum Deus Abraham, Isaac, & Iacob, eos alliciendo, vt Aegyptum temporalem, corruptibilem & perigrinam egrediantur, ad terrā hęreditatis patribus promissam & datam, terrā (inquam) æternę stabilitatis & veritatis, terram æternæ beatitudinis & hæreditatis. Nam vt dicit Aug. Natus est nobis Christus in tēporis mobilitate, vt nos perducat ad patris æternitatem. Factus est Deus homo, vt homo fieret Deus. Veniat igitur modò non corporaliter, sed mentaliter memoria ætetna cogitādo, quia sicut Aug. dicit. Cū æterna cogitamus, non sumus in hoc mundo quē iam transcendimus, veniat etiā intellectui æterna contēplatio, quia 18. mor. dic. Greg. In sanctis sit ęternitas, aspiciēdo Dei ęternitatē, veniat etiā volūtati ęterna amādo, quia sicut dicit Gre. 1. mor. Vnusquisq; electorum adhuc in mūdo positus corpore, mēte amāte, etiam extra mundū surgit. Et 15. dicit. Superiora amare iam sursum est ire, cunq; magno desiderio ad cœlestia inhiant, miro modo hoc ipsum quod accipere quę runt, iam degustant. Sic igitur patet qualiter, sensibilis reuelatio æternorum ad æterna allicit.

In ser. de nativi. De mani.

Distinctio quarta.

De reuelatione intellectuali.

QVartò vidēdum est, qualiter per intellectualē reuelationē ęternorum spiritus noster ad ęterna introducitur quæ fit intellectualiter viuentibus, vt filijs Israel de Aegypto huius mundi mentaliter iam egredientibus, & ad æterna tendentibus. Et hæc reuelatio non fit oculis carnis, sed mentis, vt dicit Rich. Et fit dupliciter, quia quandoq; fit quando per Spiritū sanctum animus illuminatus, formalibus rerū visibilium similitudinibus præmonstratis siue præsentatis, ad inuisibilium cognitionē ducitur: qualiter Ioannes vidit Apoc. & tamen veritatē in eis intellexit. Hæc reuelatio ad eterna ducit, quia per eam intellectus in inuisibilium & æternorum cognitionē exurgit & perducitur, vt dicit Ric. Secundò modo fit hæc reuelatio ęternorum siue visio intellectualis, vt dicit Rich. quando spiritus humanus per internam inspirationem suaiter tactus, nullis mediantibus rebus visibilibus, ad cœlestium cognitionem erigitur, sicut vidit propheta, qui vidit in spiritu. Et Haymo super Apoc. concordat vbi dicit. Intellectualis visio siue reuelatio fit quādoq; non per corporales res, nec per similes, sed ipsa veritas immediatè manifestatur videntibus, q; propriæ electorum est. Vnde saluator dixit Petro. Caro & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus qui in cœlis est, per interiorem inspirationem. ait Psal. Audiam quid loquatur in me Dominus Deus. Hęc occulta reuelatio ęternorum, videtur innui per hoc q; dictum est Mosi. Quando in interioribus deserti dictum est sibi, dices filijs Israel. Qui est, misit me, hic apparet q; hec reuelatio fit intellectualiter viuentibus, quia filijs Israel. & in interioribus mentis quia interiora deserti ingredientibus. Vnde Vercellen. dicit sic. Populo israelitico mandatur nomen intellectuale. f. qui est, siue ens, q; est emanatio primę existentiæ à causa causalissima. Et Dam. dicit, q; qui est, principalius est nomen omnibus nominibus Dei, quę de Deo dicūtur. Totum enim in seipso comprehendit, velut quoddā pelagus substantiæ infinitū & interminatū. His cōcordat Aug. 5. lib. de Trin. cap. 2. Et quia illud verbum est, significat præsens nūc ęternitatis, eo q; ambit omnes differentias temporis, prout de Deo dicitur. ideò mentē siue intellectum à temporalibus ad æterna, à sensibilibus ad intelligibilia ducit & pertrahit, vsq; ad nunc æternitatis q; varietates tēporis nescit, vt tales dicant illud Pauli. Nostra cōuersatio in cœlis est. Sed sciendum est, q; ista reuelatio intel-

Matth. 16

Psal. 84.

Exod. 3.

In prolo go super Cant.

lib. 1. c. 3.

Esse, non men est quod ipsa ipsa Deo esse mi,

Phil. 3.

intellectualis æternorū non fit nisi intelligentibus, & interiora ingredientibus, vbi omne velum remouetur ab eis. Nā reuelatio, dicitur quasi veli remotio ab oculis intellectualibus, quā remotionem petiuit David dicens. Reuela oculos meos. & cōsiderabo mirabilia de lege tua. De hoc velamine dicit Apostolus. Vsq; in hodiernū diē velamen in lectione veteris testamenti manet non reuelatū, q; in Christo euacuatur. Nos autē reuelata facie gloriā Domini speculantes, in eandē imaginē transformamur, à claritate in claritatē, tanquam a Domini spiritu. Velamen ergo à Christo euacuatur, vt nobis pater manifestetur. Vnde ait ipse. Neq; patrem quis nouit nisi filius, & cui voluerit filius reuelare: Christum autem Spiritussanctus clarificat, non in se sed in nobis, vt ipse dicit. Cum venerit paracletus, ille me clarificabit, & docebit vos omnia, quia amor diuinus omne velū remouet, & omnē veritatē docet. Vnde Apo. dicit. Nobis autem reuelauit Deus per spiritum suum, qui omnia perscrutatur etiam profunda Dei. Et Ioan. Vnctio docebit vos omnia. f. Spiritussanctus.

Distinctio quinta.

QVintò vidēdū est, qualiter per superintellectualem reuelationem æternorum spiritus noster æternitati innitatur. Sed hic primò occurit dubium, q; in reuelatione ista superintellectuali videtur includi oppositum in adiecto, quia vt ait Papias. Reuelatio, est manifestatio eorū que fuerunt absconditа: sed absconditа reuelantur cum intelliguntur, quæ autē intelliguntur non sunt super intellectualia, ergo nulla reuelatio dicitur superintellectualis. Sed ad horū cognitionem habendam, est notandū q; secundum sanctos. Augustinum, Gregorium, Dionysium, & alios docto res bonos, homini à Deo donantur diuersi habitus supernaturales, ad suum finem (qui est supernaturalis) comprehendendū vel consequendū, donantur. n. intellectui habitus supernaturales ad suum finem cognoscendū, vt fides, & scientia diuinorū &c.. Donantur etiam voluntati supernaturales habitus ad Deum diligendū, vt charitas siue amor gratuitus &c. Sed habitus charitatis excellit omnes habitus intellectus, vt fidem, & spem, & scientiā, &c. vt expresse ostendit Apostolus in epistola prima ad Corin. vbi primò enumeratis aliquibus actibus, & habitibus intellectus & voluntatis, maior autem horum, infert, est charitas. Et ostendit ibid. q; nullus habitus, vel actus intellectus est meritorius, sine habitu volūtatis, qui est charitas: & quod habitus intellectus aliqualiter euacuabuntur, propter imperfectionem eorum, in patria. Habitus autem voluntatis propter suam perfectionem permanebunt in patria, sed perfectiores eliciunt actus, vt patet: & ideò actus dilectionis hic prefertur actui cognitionis, tanquam perfectior. Vnde in Matt. dicitur, q; dilectio est primum & maximum mandatū. Item actui dilectionis conuenit vnire & transformare, vt dicit Dionysi. de diui. no. vt visum est suprà, hoc autē nullus attribuit intellectui proprie. Ex his igitur patet planè, q; actus dilectionis excellit & præcedit actum cognitionis intellectualis in aliquo gradu. Inquantum autē eū excellit, intantum eum excedit attingendo Deum in aliquo gradu dilectionis, ad quem actus intellectualis extendi non potest, quia superintellectualis est, saltē in hac vita, quia in patria videbimus Deum sicuti est, vt dicit Ioann. Nec obstat q; dicit Aug. Incognita nequaquā possunt amari, quia est notitia aliqua non intellectualis, sed affectualis seu experimētalis, vt statim patebit. Cum prædictis concordat Hugo commentator Dionysii dicens sic. Intelligas quanta est vis veri amoris, & dilectionis: si tamen intelligi potest, quoniam dilectio supereminet scientiæ, & maior est intelligentia, plus. n. diligitur, quàm intelligitur. Intrat dilectio & appropinquat, vbi scientia foris stat: Et reddit rationem. Quia amor (inquit) præsumens & confidens amato suo acumine penetrat omnia, impetum sequens ardentis desiderij sui nec dissimulari valens, donec ad amatū perueniat, & eo ipso amplius adhuc sitiens intrare ipsum, & esse cum ipso, & esse tam prope, vt si fieri possit, hoc idē ipsum sit quod ipse. Ecce expresse dicit, q; verus amor Deo, vnit Deo immediatius quàm intellectio, & q; intellectus non capit. Sic ergo talis notitia affectualis est superior intellectuali. Cum his concordat per omnia Vercel. super Cant. dicens, q; affectus & intellectus simul coambulant, vsq; ad nouissimum defectum intellectus vbi habet suæ cognitionis, & sui luminis consummationē. Affectus autem adhuc continet principalia in Deum suspiria, superintellectuales extensiones, & immissiones, feruidos fulgores, & fulgidos feruores ad quorum omnium sublimes excessus & excedentis sublimitates, intelligentia trahi non potest, sed solum principalis effectus Deo vnibilis, & hoc idem pòst dicit. Tanta est virtus veri amoris & pulchri quod non solum facit homines & angelos excedere propriam naturam, vt in Deum ascēdant; sed etia Deū quasi naturam propriam egredi, vt ad creaturas quasi infra naturam suam procedēdo condescendat. Et hoc (vt dicit Diony.) audendum est dicere pro veritate, cū tamen sit ingressibilis à se. licet ipse suam immensitatē nostrę capacitati contemperet eo immutato. Hęc reuelatio superintellectualis æternorum fuit facta Mosi in interioribus deserti constituto, quærenti à Domino, q; sibi nomen esset. Respondit Dominus in subiecta creatura dicens. Ego sum qui sum, vt dicit Vercel. ego sum, esse in se reflexum, vel entitas, quale nomen non concipitur nisi ab apice principalis affectionis quæ æternitati vnitur. q. d. Me nemo potest cognoscere, nisi per meipsum. Vnde nomen q; queris est mirabile, q; nemo scit, nisi qui accipit. Nisi. f. qui acceperit per reuelationem vel experientiam (vt Aug. ait.) vel sicut dicit Haymo, qui ad hoc prędestinatus est, vt experimento cognoscat. Ex quo patet, q; reuelatio hæc non fit nisi mentibus seraphicis, in interioribus deserti existentibus. i. in caligine occulti silentij, in qua reuelatè & verè apparet Deus superintellectualiter, vt dicit Lincon.

Dilectio intrat vbi scētia foris stat.

4. de diui.

Exo. 3.

Apoc. 1.

Distinctio sexta.

SExtò cum reuelatio æternorum ista sit superintellectualis, & ideo cogitari nec dici possit, vt suprà patuit. Ideò oportet videre, qualiter sit attingenda & obtinenda. Circa q; notandū est, q; Diony. volens Tim. ostendere accessum ad istā reuelationē superintellectualem æternorū, docet eum derelinquere omnes reuelationes sensibiles, & omnes reuelationes intellectuales tam naturales quàm supernaturales, & omnia sensibilia, & intelligibilia, donec ingrediatur caliginem occulti silentij, in qua reuelatè & verè apparet Dominus superintellectualiter. Vbi Diony. c. 1. dicit sic secundū translationem Abbatis. Tu autē amice Timothee, ad hoc q; capax fias mysticarū contēplationū siue reuelationum incorporari, sic radio diuino derelinque sensus, & sensibilia exercitia, & intellectuales operationes, & omnia intelligibilia, & forti conatu hic cō prime te, & si est tibi possibile, consurge ignotè & superintellectualiter ad vnionem Dei, quæ est super omnē cognitionē. Istud verbū consurge ignote, exponēs Lincon. cōmentator dicit sic. Surge & restitue te incognitè, vt possibile est ad vnionem Dei. i. eius qui super omnē cognitionē est, quę quidē restitutio vel resurrectio fit per ipsius solius forte desiderium, & amorem super-

4 in libr. de Mil. Ther.

Universidad de Deusto
Biblioteca

superseruidũ quæ nulla rationatiua inuestigatione potest esse cognita. Et infrà dicit. Cessans. n. in ista caligine ab operatione cognitionis, sed æstuans, desiderium solius Dei perfectè ab ipso incogniti, ipsi soli vnitur, & cognoscens videt in ista caligine superintellectum, quia ad hoc cognoscendum non posset intellectus humanus & inoculatus attingere. non ꝙ intellectus dicatur inoculatus à priuatione potentiæ visiuæ, sed à priuatione omnis actus visiui, dum ociatur in illa caligine. Sequitur. Et hi sunt gradus ascensionis in spiritualem caliginem, signati per ea quæ sunt historicè facta Mosi. Et is est modus habẽdi se in caligine illa, donec diuinus radius verè in circumuelatè appareat, & se reuelet dicto modo. Hæc Lincon. Gradus igitur ascẽsionis istius sunt, primò derelinquere omnia sensibilia, secundò omnia intelligibilia, tertiò ingredi caliginẽ vbi apparet Deus. Cũ his concordat quasi per omnia Ver cell. commentator per eandẽ historiam Mosi, ostẽdẽs gradus ascendendi caliginẽ mystică, in qua se Deus incircumuelatè reuelat. Vndè dicit, ꝙ Moses, primò missus est se purgare à multitudine sensibilium, & deinde à non puris separari, & post omnem mundationẽ audit sonum buccinæ, & tonitrua videt, & fulgura micantia, & radios multos amittentia, & post separatus à multitudine populari cum Aaron, & Nadab, & Abiu, & septuaginta senioribus in Israel tanquã rationabilibus ascendit, & tunc fuerunt sibi reuelata intelligibilia s. eternæ architipiæ, siue rationes exemplares omnium creaturarũ, quę in Deo sunt, quarũ intellectuali inspectione Deum cognoscimus, quibus nihil diuinius oculis intellectualibus intuemur. Hæc ille. Tertiò dicit, sed adhuc restat principalior Dei cognitio, quę figuratur in eo ꝙ Moses post prædicta separatur ab his, qui prædicta secum viderant, & subtrahitur illis visis & intrat in caliginem ignorantiæ, & vnitur incomprehensibilitati diuinæ, quam non penetrat intelligentia, quæ omnium clarissima, & in se claudit & celat secretissimè omnes cognitiones cõprehẽsiuas. Exemplũ huius planè videtur in luce stellari, quomodo absconditur in luce solari in meridie. Sequitur. Et omnis vnitus Deo per eam qui est super omnia constituitur, in excellentia quã nec ratio inuestigat, neque intellectus speculatur, & quasi ab omnibus talis quasi à seipso segregatur & per vnitionem dilectionis quę est effectiua verè cognitionis vnitur Deo intellectualiter cum ignoto, & cum cognitione multò meliori, quàm sit cognitio, in eo ꝙ intellectualis est. In eo ꝙ cognitionẽ intellectualem derelinquit, superintellectum & mentem Deum cognoscit. Hæc ille. Ex prædictis patere potest, ꝙ reuelatio superintellectualis non fit per intelligibilẽ cognitionẽ, sed per ardentissimã immò superseruidã dilectionem experimentalẽ notitiã. Ex his etiã apparet sicut dicit Lincon. ꝙ hæc reuelatio quæ fit incircũuelatè & verè, absq; symbolis & imaginibus, secũdũ sui nudã apparitionẽ, solũ fit his qui trãscendũt immũda omnia. i. terrena oĩa quę amore cõtracta maculãt amantẽ, mentẽ, & etiã purã quę nõ maculãt mentẽ contingẽtẽ & qui ascendũt super ascẽsionẽ omniũ sanctarũ extremitatũ, hoc est, ascendunt super oẽs actus, oĩs virtutis apprehensiuè agẽtis quantũ possibile est intensę, & derelinquunt oĩa diuina lumina illustrantia, & introeunt in caliginẽ, hoc est actualẽ ignorantiã omniũ. Vbi verè est (vt eloquia aiunt) qui est super omnia, solũ. n. ibi inuenitur & tenetur. Qualis ibi inuenitur non est effabilis. Hæc ille. Cui talis reuelatio facta fuerit, dicat illud Matth. Confiteor tibi pater domine, &c.

Super my sti. theol. cap. 1.

Exod. 24

Exodi. 34.

Matth. 11

Distinctio septima.

Septimò videndũ est, qualiter spiritus humanus ad veniendum per iter occultæ reuelationis, ad intrinsecum secretum Domini, ab ipso inuitatur dicente Surge propter amica mea, formosa mea & veni, & huius inuitationis subiungit allectiuũ dicens. Quia iam ambulantibus reuelata est veritas quia iam vox turturis audita est in terra nostra. i. vox paterni verbi reuelãtis omnem veritatẽ in terra humanitatis nostræ. Dicit ergo. O amica mea, propter secretorũ reuelationẽ, vn dẽ saluator dicit in Ioan. Vos dixi amicos, quia omnia quę audiui à patre nota feci vobis. notitia experimẽtali dicit Gre. in homil. Surge ad reuelationũ perfectionẽ à sensibili ad intellectuale, ab intelligibili ad superintellectuale, & secundũ Psal. Disposuit ascensiones in corde suo in valle lachrymarum. O columba mea, propter reuelationum exercitationẽ, & sequitur. Oculi tui sicut columbarum super riuos aquarum. i. vt dicit Ver. innitentes aquis sapientiæ, quæ deriuantur à fonte sapientiæ, in quibus mentes columbinæ tanqnam in puro speculo contemplantur reuelationes, mentem simplificantes, & purificantes. Propera, propter reuelationum plenissimam effusionem. Vnde columbæ quę residentin mentis suspendio, quietatæ iuxta fluenta plenissima, & per quam vt dicit Ver. quãtum mortalibus conceditur ad plenissimas sapientiæ essentialis copias acceditur quarum plenitudo nulla effusione diminuitur. Hæc Ver. O formosa mea, propter reuelationum radiosam illuminationem. Vnde dicit in Isa. Implebit Dominus splendoribus animam tuã, & eris quasi hortus irriguus cuius non deficiunt aquæ. Exemplum de Mose, cuius facies ex consortio Domini splendida facta est, vt videri non posset oculis corporalibus. Veni, propter diuinarum reuelationum certam directionẽ & Psal. Specie tua & pulchritudine tua &c. quia vox iam turturis audita est in terra nostra, gemitu amoroso cantans. Ego sum via, veritas, & vita. Ego sum via, per quam tutissimè ibis, ego sum veritas, ad quam tutissimè ibis, quia iam finis enigmatis est. Ego sum vita, in qua eternaliter permanes. Qui. n. inuenerit me, inuenit vitam. Ergo veni, quia mens quasi auis turtur ea in uenit sibi nidum continuæ mansionis, ab æterno turtu re preparatum, vbi reponat pullos suos. i. omnes castos & amorosos conceptus castæ mentis, & casto, & amoroso turture. i. verbo parerno auditos conceptus, & gemitus. Vnde glo. dicit. Turtur est Christus amator castitatis, cuius vox audita ẽ in terra nostra. i. in humanitate, in qua verbũ paternũ denunciat nobis amœnissimũ aduenisse tẽpus veri, & tẽpus gratiæ, & in quo nobis reuelabis omnia quæ audiuit à patre. Dũ (sicut dicit Greg.) Affectus nostri imprimuntur diuino amori, cui nihil occultatur. Vnde Vercell. exponit illud verbum dicens sic. Turtur est soliuagus: & signat mentis virtutem vnitiuam & superintellectualem, quæ nidificat in amœnissimis locis virentibus, & assiduis contẽplatiuis mentibus & pullos vt turtur fouet nocte in superlucenti caligine occulti silentij. Amen.

Ioan. 15

Psal. 83.

Isa. 58

Psal. 44.

Ioan. 14

Prou. 8

Ioa. 15

Psal. 33

Cant. 2.

DE SEXTO ITINERE AETERNITATIS.

Particula sexta.

Sextum iter æternitatis per quod spiritus noster venit ad intrinsecum secretum, & æternale manerium Domini Iesu, est æternorum experimentalis prægustatio, & notitia. Nisi. n. esset in nobis æternorũ quædã spiritualis prægustatio, non diceret Psal. Gustate, & videte, quoniã suauis est Dominus &c. Ad maiorẽ huius itineris notitiam septẽ per ordinẽ sunt notanda. Primò igitur videndũ est, quid hac experientia dicatur

eatur, & quare præcedentia itinera sequatur. Secundò quarum potentiarum ista experimentalis notitia dicatur. Tertiò qualiter spirituales sensus potentiarum ab experimentali notitia impediantur. Quartò qualiter interiores sensus spirituales reparantur vel reformantur. Quintò, qualiter per gustum interiorem spiritualem æterna prægustantur. Sextò, qualiter quilibet sensus interior spiritualis æterna experiatur. Septimò, qualiter spiritus noster ad veniendum, per iter experientiæ ad intrinsecum Domini, inuitatur.

Distinctio prima.

Primò igitur videndũ est, quid hæc esperientia dicatur, & qualiter alia itinera sequatur. De quo notandũ est, sicut dicit Papias: ꝙ experiẽtia idẽ est ꝙ notitia. Vnde experiẽtia, videtur esse obiecti cuiusli bet potentiæ præsentialis actus & notitia. Actus. n. vitales attigunt sua obiecta actiuè vel passiuè vel vtroq; modo, secundũ quosdam: aliàs potentia non fieret in actu. Vnde si omnes homines dicunt mihi hoc esse dulce, per hoc non habeo notitiam experimentalẽ de illo etiam quanrumcũq; probent per rationes, sed opinionẽ vel fidẽ vel scientiam possem habere. Sed si gustus meus attingit gustabile, vel attingitur ab illo, tunc habeo notitiam experimentalẽ illius. Similiter est de gustu interiori, & alijs sensibus spiritualibus. Vnde si ego lego vel audio ab aliquo, ꝙ dulcis sit Dominus, ꝙ pter hoc non habeo notitiã experimentalem de hoc, nisi gustus spiritualis attingatur à dulcedine diuina, vt dicat cũ spõsa. Fructus eius est dulcis gutturi meo. Vbi loquitur de gustu spirituali, vt patet in glo. Et ista notitia experimentalis perfectissimorum est. Vnde dicit Ber. Quicquid de tuis occultis scimus ò Domine Iesu aut scriptura docente, aut te reuelante, aut certe ꝙ per fectissimorum est, gustando didicimus. i. experientia. Ex quo patere potest secundum. s. ꝙ istud iter experimentalis notitiæ æternorũ rationabiliter sequitur itinera præcedentia. Quid prodest namq; multa cognoscere & itelligere, nec illa experiri, nec ad aliquẽ vsum illa habere? ergo experientiæ notitia quandoq; est necessaria. Vnde Hugo dicit sic. Non facit perfectum cognitio virtutis, nisi & habitus virtutis in experientia subsequatur. Magistra enim est intelligendi experiẽtia, & illa optimè iudicij veritatem cognouit, qui eam nõ audiendo solum, sed gustando & faciendo didicit. Sequitur. In experientia nanq; & habitu virtutis, cognitio perficitur veritatis, quia in sola intelligendi illuminatione inchoatur. Hæc ille. Ad hanc experientiã hortatur. Pet. di. Si. n. gustastis quã dulcis est Dñs, rationabiliter itaq; iter experimẽtalis notitiæ æternorum, sequitur præcedentia itineratanquam illa perficiens.

Deut. 32. & 3. Apoc. 2. & 3. Psal. 33. 2. Cor. 2.

Matth. 9

Distinctio secunda.

Secundò videndũ est, quarum potentiarũ & quorum sensuũ experimẽtalis notitia esse dicatur. Circa ꝙ notandũ est, ꝙ in libro de spiritu & anima dicitur sic. Duo quidẽ in homine sunt sensus, vnus interior & alius exterior, & vterq; bonum suum habet in quo perficitur. Sensus exterior reficitur in cõtẽplatione humanitatis, sensus interior in contẽplatione Diuinitatis. Propterea. n. Deus factus est homo, vt totũ hominem beatificaret, & tota cõuersio hominis esset ad ipsum & tota dilectio esset in illo, cum à sensu carnis videtur per carnẽ, & à sensu mentis per Diuinitatis cõtẽplationẽ. Sequitur. Hoc erat totũ bonum hominis, vt siue ingrederetur, siue egrederetur, pascua in suo fore inueniret. Et infrà dicit. Cum homo constet ex carne & anima, & in carne sint quinq; sensus. s. visus, auditus, olfactus, gustus, & tactus, quos tamẽ non mouet absq; animæ societate, ita anima similiter habet quinq; sensus suo modo, quia spirtuales res non corporalibus sensibus, sed spiritualibus rimandę sunt. Et sequitur. Vnde diuina vox in Deut. ait. Videte ꝙ ego sum Deus: ecce spiritualis visus. Et in Apoc. Qui habet aures audiat quid dicat spiritus ecclesijs: ecce spiritualis auditus, & in Psal. Gustate & videte, qm̃ suauis est Dñs: ecce spiritualis gustus. Et Apost. Bonus odor Christi sumus: ecce spiritualis olfactus. Et in Euange. Fide mulierẽ se tetigisse magis, ꝙ corpore ostẽdit dicẽs Quis me tetigit: ecce spiritualis tactus. Et sequitur. Sic modo cũ omni cautela seruandũ est, quid ad corporis sensus, & quid ad animę dignitatẽ pertineat. Hæc ille. Ex his plane patet quod sicut experientia corporaliũ fit sensibus corporalibus, ita experientia spiritualium fit in mente spiritualibus sensibus.

Distinctio tertia.

Tertiò videndũ est qualiter sensus nostri interiores spirituales ab illa experimẽtali notitia impediuntur. De quo notandũ, ꝙ sensus spirituales dupliciter impediuntur ab experimẽtali notitia. Vnũ impedimentũ est ex natura corrupta, aliud est ex nostra negligentia. De primo impedimẽto Ber. dicit sic. Saporẽ in teriorẽ perdidimus ab ipso pene exordio generis nostri. Vnde ex quo cordis palatũ sensu carnis prevalente infecit virus serpentis antiqui, cœpit non sapere bonũ ac sapor noxius subintrat, & insipientia mulieris. i. sensualitatis saporẽ boni excludit, quia serpentis malitia, & astutia mulieris insipientiã circũuenit. Hæc ille. Iste morsus serpentinus fecit sensus interiores languescere & tabescere. Ex tunc. n. visus interior spiritualis tenebrescit, auditus surdescit, olfactus tabescit, gustus amarescit, & tactus crassescit, vt clamet prophera. Oculos habent & non videbunt, aures habẽt & non audient, &c. Tales manent in tenebris exterioribus carnis. De impedimẽto secũdo, dicitut in libro de spiritu, & aĩa, sic Hoc bonũ magnũ ꝙ habuit ex duplici sensu. s. interiori & exteriori bene ordinato, malũ magnũ secutũ est, quoniã perdito bono ꝙ intus erat, egressa est anima ad bona aliena quæ foris erant, & pactũ fecit cũ delectationibus sæculi, requiescens in illis, non attendens homo boni sui interius ablentiã, eò ꝙ consolationes suas cerneret in bonis alienis. Nã cũ exterior sensus carnalis bono suo foris vtitur, interior sensus quasi obdormit. Non. n. cognoscit bona interioris sensus, qui iucũditate bonorum exteriorum capitur. De hoc vide hic proximo membro plenius, qualiter vtrunq; impedimentum tollitur. s. experimentalis notitiæ. Item in tertio itinere aliqua inuenies de eodem.

Psal 113

Distinctio quarta.

Quartò videndũ est, qualiter sensus interiores spirituales reformantur vel reparantur circa ꝙ sciendũ est, ꝙ contra primũ impedimẽtum. s. corruptionẽ naturæ, necesse est, vt à Iesu sensus nostri aperiantur, antequã eterna experiantur. Vnde Bernar. dicit. Dominus post suã resurrectionẽ loquens discipulis (ait euangelista Lucas) aperuit eis sensum, vt intelligerẽt scripturas. Cũ. n. inquit Ber. scripturarũ interiorẽ sensum, & virtutẽ miraculorum & sacramentorũ Dei cœperimus non solũ intelligere, sed etiã quadã (vt ita dicam) experientiæ manu palpare & tractare, ꝙ nõ fit nisi quodã conscientiæ sensu, & experientiæ disciplina intelligentis & scientis bonitatẽ Dei, & virtutẽ, quam potenti bonitate, cũ efficaci virtute in filijs gratiæ opus ipsius gratiæ operatur: tunc demũ sapientia ꝙ suũ est exequitur, tunc quos dignos iudicat, vnctione sua docet

Lib. de assumore. ca. 19.

Lu. 24

Universidad de Deusto
Biblioteca

docet de omnibus, tunc appositō bonitatis sigillo, omnia pectora nostra vnctione illa, & emollit, & imprimit, & conformat. Et si qua dura, si qua rigida inuenit, inculcat, & infringit, donec lętitia Dei salutaris accepta & sapientiæ spiritu principali confirmat, anima lęta & sancta decantet ad Deū. Signatum est super nos lumen vultus tui Domine, dedisti lętitiam in corde meo, & idē super Can. dicēs. Sapientia assidua vincit malitiā. i. concupiscentia in mentibus ad quas intrauerit, saporē mali quem illa inuexit sapore meliore exterminans. In trans. n. sapientia, dū sensum carnis infirmat, intellectū purificat, cordis palatū sanat, & reparat, sanato palato, iam sapit bonū. sapit & ipsa sapientia, qua in bonis nihil est melius. Hæc ille. Contra impedimētū secundū s. nostrā negligentiā, necesse est vt sensus exteriores sopiantur, & à sua vagatione restringantur, quia tunc interiores exćtantur & exercitantur. Vnde 3. lib. moral. Gre. dici. Si exterior euagatio sensus clauditur, interior sensus aperitur. Cuius rātionē reddit Hugo de arca Noe vbi dicit. Mentes quas curę carna les exagitant, non cō præhendunt sapidam sapientiam, sed qui minoratur actu ipse inuenit eam, quia dum animus ab exterioribus ad interiora abstrahitur, ad seipsum colligitur, & robustior ad contē planda cœlestia eleuatur, & cum à delectatione exteriori abstrahitur, necesse est, vt aliquid spiritualis gaudij pręgustare incipiat, ne si omnino a delectatione manserit alienus, quasi semen aridū sine humore ad gramen sapientiæ non conualescat. Sequitur. Fit ergo diuina gratia inspirante, vt mens sic abstracta, & terrenis desiderijs exuta statim quadā insolita lætitia perfundatur, vt amplius amarum esse agnoscat cp deseruit, quò magis dulce sentit quod inuenit. Sequitur. Illas mentes internæ dulcedinis desiderium trahit, quas nullus concupiscentiæ carnalis affectus religauit. Hęc ille.

Pśal. 4. Idē super Cāt. ser. 85

Homil. 26

Super prolog. ange. hierer.

Distinctio quinta.

QVintò videndum est, qualiter per interiorem gustum spiritualem æterna prægustantur. Circa quod sciendum, quod nisi gustus spiritualis esset in nobis Dominus non diceret: Qui manducat hunc panem viuet in æternum. De gustu æternorum spirituali dicit Bernardus. Mens est quædam vis animæ, qua inhæremus Deo & fruimur. Fruitio autem hæc in sapore quodam est diuino. Quare sapientia à sapore dicitur, sapor autem iste in gustu quodam est. Gustum autem istum nemo potest digne exprimere, nec etiam qui meretur gustare, sed potest dicere. Gustate & videte, quoniam suauis est Dominus. Hæc Bernardus. Dicit etiam Gregorius. Suauitatem eius non cognoscitis, si hanc minimè gustastis. Ex quo ergo gustum illum nemo potest exprimere, sed solum per experientiam noscitur, ideo oportet viam quærere, qualiter spiritus noster ad istam gustus experiantiam possit pertingere. De quo notandum est, quod Iesus qui est sapientia patris sapida: quia in eo est sapor omnis suauitatis, & delectamenti. Primum exiuit (vt dicit Hugo) Per creaturam mundi, & manifestauit se in operibus suis, & cæperat videri visibiliter inuisibilis, per effectum suum visibilē. Et ille exitus sapientiæ causabat in sensibns nostris exterioribus, quādam notitiam ęternorum scientialem, quia secundum Apost. Inuisibilia Dei à creatura mundi per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur sempiterna quoq; virtus eius, & gloria & diuinitas. Et licet illud lumen sapientiæ aliquem causet saporem in sensibus, vt patet per Psalm. Delectasti me Domine in factura tua, &c. tamen illa delectatio sit semper ex gustu sapientiali, oleo gratiæ condito, nec illa notitia est experimentalis, sed discursiua, Secūdo vt dicit Hugo ibidem, exiuit sapientia patris incarnata & facta est lumen in testa, vt nos illuminaret, & ad patrem reuocaret. Et ille exitus sapientiæ, siue manifestatio, causabat in sensibus nostris interioribus, quandam notitiam æternorum credibilem, supernaturalem, & ideò nobilior est præcedente, quia superna turalia dona perficiunt naturam, vt dicit Dionysi. Sed nec illa notitia est experimentalis, quia experientia repugnat fidei. Vt patet per Gregoriū. Tamen ex notitia fidei firma, multiplex notitia & consolatio habetur, vt patet per Dionysiū, qui dicit sic. Fides diuina est stabilis collocatio credentium, collocans illos in veritate, confirmans simplicem veritatem intransmutabili identitate in ipsis credentibus. Et credentem in veritate (teste scriptura) nihil mouebit à lętitia, quæ est secundum veram fidem, sed habebit in ea permanētiam immobilis & intransmutabilis identitatis. Qui enim veritati vnitus est, ex ipsa vnione bene nouit, quando bene sentit, quamuis multi corripiant eum, tanquam mentis excessum passum. Tertiò vt dicit Hugo, sapientia incarnata quæ se per inuisibilia manifestat, voluit ostendere quomodo ipsa animorum cibus, & refectio est. Et ideo carnem assumptam nobis in edulium proposuit in sacro, vt percibum carnis ad gustum inuitaret diuinitatis. Hæc ille. Egressa est ergo sapientia patris & quasi iam panificata, vt etiam dicat. Ego sum panis vitæ, & pater dat vobis panem de cęlo verum qui de cœlo descendit. Igitur Iesus in sacramento est verus cibus, & verè gustabilis, vt per gustum corporis eius perueniatur ad gustum diuinitatis eius, quia ipse est via secundum humanitatem ad eius diuinitatem, vt suprà dictum est. Summe autem necessarium est, ad hoc vt ad gustum intimæ diuinitatis pertingatur per corpus eius in sacrāmento, quod sensus corporalis aliquo sensibili signo foueatur & determinetur, & vt intellectus lumine supernaturali fidei confortetur, & vt voluntas charitate inflammetur, & sic per spiritualem manducationem corporis Christi, ad gustum absconditæ diuinitatis pertingatur. Sed ecce, hic Iesus dicit. Ego sum ostium: per me siquis introierit saluabitur, & pascua inueniet. Ego sum ostium sensui corporali, per signa sensibilia monstratum. Ego sum ostium intellectui, per fidem perfectam relatum. Ego sum ostium voluntati, per charitatem seruidam apertum, gustatum & habitatum. Ego (inquā) sum ostium sensui, per signa sensibilia monstratum in sacramento, per sensibiles species sacramentales panis & vini, quæ significant perfectam refectionem. Signa enim sensibilia aliud faciunt in cognitionem veni re. Vnde Hugo vbi suprà dicit. Ne humana infirmitas contactum carnis in assumptione abhorreret, ideo cō sueti edulij speciebus carnem velauit, vt sensus foueretur, dum consueta percipit, vt etiam intellectus credēdo, & affectus diligendo determinatè dirigeretur ad cibum hunc, quem pater sanctificauit, vt dicitur in Ioa. sub speciebus panis & vini, quæ etiam signant perfectam refectionem esse in hoc sacramento, vt ait, Item ego sum ostium intellectui, per fidem perfectam refectionem. Vnde Chry. dicit. Fides est lumen animæ ostiū vitæ, fundamentum salutis ęternæ. Vnde dicit Isaias. Nisi crediderit is non intelligetis. ergo per fidem intratur ad veritatis cognitionē. Vnde Augusł. Super Ioan. dicit, noli intelligere vt credas, sed crede vt intelligas. Intelligere enim est merces fidei. Fides mundet te, vt intelligere repleat te. Hæc ille. Intellectus enim humanus sine radio fidei, circa diuina est quasi cæcus. Vnde impossibile est, quod intellectus attingat corpus Christi, vt existit sub speciebus sacramentalibus nisi lumine supernaturali certissimæ fidei illuminetur & diriga tur, aliàs non videbit riuulos fluminis torrentis butyri & mellis

Ioan. 6.

Lib de amore Dei cap. 19.

Ad Rom. 1

Psal. 19.

Rom. 8.

De diuin. cap. 7.

In sacramento altaris, quia gustus percipitur

Ioann. 6.

In oratione de symbolo Lib. 7.

& mellis, vt dicit Iob. Quod exponens Gregori. xxx. moral. Butyrum nascitur ex carne, & significat Christi humanitatem, mel verò descendit ex aere, & significat Christi diuinitatem. Ex his duobus descendunt septem riuuli contemplationis humanitatis, & septē diuinitatis, quos solum fideles in tanta plenitudine quandoque recipiunt, vt videāt quod dicere non valent. Attingit enim fides inaccessa, ait Bernar. quia intellectus per fidem iluminatus & confortatus, attingit hanc veritatem indubitanter, quod Christus verè est in sacramēto, & diuinitas verè est in Christo. Item ego (inquit) vere sum ostium voluntati, per charitatem feruidam, apertum, gustatum, & inhabitatū, quia qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinē, in me manet & ego in eo. Hæc autē manducatio fit spiritualiter. Mā ducare aū spiritualiter, est attingere ad rem huius sacramenti. Res aū huius est duplex vna contenta & signata, & ē Christus integer qui cōtinetur sub speciebus panis & vini. Alia est res signata & nō contenta, & hęc est corpus Christi mysticum. Ille ergo manducat spiritualiter, qui Christo cōiungitur per fidem & charitatem. Fides pertinet ad cognitionem, charitas ad refectionē, ideo etiam vnitur corpori Christi mystico, idest Ecclesiæ. Ex ista enim manducatione oritur attingentia spiritualis, alias Christo non incorporaremur, dum carnem eius gustamus. De ista incorporatione Augustin. super Ioan. dicit. O Sacramentum pietatis, o signum vnitatis, o vinculum charitatis, qui vult viuere accedat credat, incorporetur, & viuificetur. Et Hugo dicit, cp ista manducatio dicitur viuifica, quia viuos secum efficit omnes, quibus se manducandum præbet. Dicat ergo manducans illud Canti. Comedi fauum cum melle meo. Fauus sicut dicit Origin. est cera virginea, cellulis distincta, melle repletis. Quid ergo est aliud, Comedi fauum cum melle meo, nisi manducare corpus virgineæ carnis dulcissima diuinitate repletum? & sic per gustum humanitatis peruenitur ad gustum diuinitatis, & ideo ad prælibamen æternitatis.

Distinctio sexta.

SExtò notandum est, qualiter quilibet sensus interior spiritualis æterna experiatur. De quo sciendum est, quod Bernardus dicit. Sicut corpus habet suos quinque sensus, quibus animæ coniungitur, vita mediante, sic anima habet suos quinque sensus quibus Deo, siue æternis coniungitur, mediante charitate. Quare Apostolus dicit. Nolite cōformari huic sęculo sed reformamini in nouitate sensus vestri, vt probeti s idest experimento sciatis, quæ sit voluntas Dei bona, beneplacens, & perfecta. Sequitur per sensus corporis veteraſcimus, & huic sęculo conformamur. Per sensus verò mentis, renouamur in agnitione Dei siue ęterno rum. Et infrà dicit. Sicut omnes sensus corporales, scili cet, visus, auditus, odoratus, & tactus, sine sensu gustus infirmantur, & hebetantur in operationibus suis, sic ante aduentum Iesu mediatoris, omnes sensus nostri spirituales languebant, propter absentiam gustus spiritualis vel sapientialis, quæ necdum fuit incarnata, nec quasi gustata, à cuius gustu quantò diutius abstinemus, tantò sensus interiores magis deficiunt, & infirmantur in actibus suis circa æterna. Vnde Gregorius xxx. moral. exponens illud Iob. Attenuetur fame robur eius, & inedia inuadat costas eius, sic dicit. Ex rationali anima habet homo, vt in perpetuum viuat, & tamen hominis iniqui robur attenuatur fame, quia anima eius nulla interni cibi refectione pascitur, & inedia inuadit costas eius, quando spirituali refectione subtracta, sensus mentis deficiunt, & tunc cogitationes suas nec regere, nec tueri possunt, quia fames interna sensus mentis extenuat, & ideo se foris extendunt ad temporalia spretis ęternis quæ eis non sapiunt. Adveniente autem gustu sapientię (ait Bernardus vbi suprà) tunc sequitur quædam dulcedo saporis, quam in interiori suo sentiens anima, modo quodam singulari, quæ susceptit cuncta discernit & diiudicat, seq; & omnes sensus vegetat & confirmat. Nam hic panis spiritualis est de quo dicitur. Pararum panem dedisti eis de cœlo sine labore, omne delectamentum in se habentem, & omnis saporis suauitatem. Et ideo iste panis sapientialis nobis in sacramento charitatis exhibitus maximæ attingentiæ est. Attingit enim omnes sensus interiores, in tantum, vt in omnibus manducantibus eū, maneat & ipsi in eo, vt non moriantur in æternum, sed in æternitate viuant, & maneant vt dicit Saluator Diuinissima igitur eucharistia in se habens delectamētum omnem sensum interiorem attingens, sensum visus spiritualis excitat ad experiendum æternorum cōtemplationem, sensum auditus spiritualis excitat ad experiendum ęternorum affectionē, sensum tactus spiritualis excitat ad experiendū æternorum tentionem: sensum gustus spiritualis excitat ad experiendum æternorum prælibationem. Nisi istis sensibus interioribus æterna aliqualiter in hac vita experirentur, Gre. v. lib. moral. non diceret. Sic. Aeternitas per inhiantem mentem sine specie cernitur, sine sono auditur, sine motu suscipitur, sine loco retinetur, sine corpore tangitur, & cum mens fantasmata imaginationum, corporalium abiicit, iam æqualiter æternam diuinitatem conspicit quam si nec dum quid sit apprehendit, agnouit tamen certe quid non sit. Videamus ergo de singulis sensibus interioribus. Primò igitur Iesus, panis vitę in sacramento manducatur, cum verè in se habeat delectamētum omnis suauitatis omnium sensuum spiritualium. Et cum ipse sit candor lucis æternæ & speculum sine macula. Attingens sensum visus interioris hominis iam aliqualiter exercitatum, ipsum excitat ad æternorum recipiendam contemplationem vel inspectionem. Vnde Gregorius 24. moral. exponens illud Iob. videbit facies eius in iubilo dicit sic. Pleriq; contemplationem quādam retributionis æternæ, etiam priusquam spolientur carne hilarescunt, dum in iubilo faciem Dei conspiciunt: quod fit, cum aliquis spiritualem oculū in radio æterni solis figit, ibi lumen viuens videt, quia iā omni mutabilitatis vicissitudine atq; obumbratione calcata, veritati æternitatis inhęret, eique inhærendo quem cernit ad similitudinem incommutabilitatis assurgit, atq; in semetipsam auctoris sui inconuersibilē speciem dum recipit assumit. Quæ enim ad mutabilitatem per seipsam lapsa est, ad immutabilitatis statum immobilem videndo formatur. Hæc Greg. Huius sensus experientiam habuit, qui dixit. Dilectus meus candidus & rubicundus, &c. Experimentaliter loquebatur, ait Vercellen. Secundò Iesus panis sacramentalis cum sit verbum patris, verbum autem est notitia declaratiua cum amore (vt ait Augu. libr. 9. de trinita.) attingens aures spirituales in sacramento, excitat eas ad experiendum allocutionem de ęternis, quia quantum in se est semper notificat æterna, & illuminabit omnem hominem. Anima autem nisi haberet aures spirituales habiles ad audiēdum æterna, Iesus non dixisset. Qui habet aures audiendi audiat. Dominus autem (vt dicit Gregorius.) non quęrit aures corporis sed mentis. Et in Apocal. dicit idem. Qui habet aures, &c. vbi dicit Richardus. Ille habet aures audiendi, qui habet sensum intelligendi & affectum diligendi ea quæ promittuntur, & idem dicit Haymo. Auris carnis tantum ad audiendum consistit, auris vero cordis auditu simul & intellectu viget. Has aures verbum patris multipliciter alloquitur, vt suprà dictum

Cap. 19.

Sap. 16.

Ioan. 6.

De sensibus exterioribus.

Sap. 7.

Iob. 33.

Cant 5.

Matt. 13. & Luc. 8.

Super Eze. hom. 2. Apoc. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ctum est in itinere meditationis. Et Augustin. super Gen. ad litt. dicit. Sapientia filius Dei non cessat loqui occulta inspiratione ad intellectualem creaturam. Sed Gregori. 13. moral. dicit. Vnde exterior auditus aperitur, inde interior obsurdescit. Huius allocutionis experientiam habuit, qui dixit. Vos dilecti mei. Cant. 2. vbi dicit glosa. Gaudeo consolatoriam eius vocem audiens, dum eius faciem nondum video, tamen subleuato ad cœlum animo, aliquam suauitatem prægusto futurę beatitudinis, & hoc in præsenti sæculo. Hæc glosa. Tertiò Iesus panis sacramentalis. Cum 4. Angel. hierar. sicut dicit Dionysi. exsistit fontana copiosa susceptionum diuinarum suauitatum, refundens de sua plenitudine diuinissimas fragrantias, ideò olfactum interiorem spiritualem excitat & aperit, ad experiendum æternorum odorem, vt Ioannes Euangelista tanquam expertus diceret. Odor tuus Domine excitauit in nobis concupiscentias æternas. Sed hic nota quid sit olfactus spiritualis in anima, & in Angelis. De hoc dicit Lincon. Commentator super angel. hierarc. sic. De olfactiua virtute discretiua odorum, quæ intus susciendo agit, dicit Diony. signare susceptiuum bene redolentis, hoc est, bene contemplantis gratiæ diuinæ. Et iiij. Eccle. hierarchia dicit Diony. sic: Si sensibilium aromatum susceptio moderata, vim olfactiuam nostram sanam delectabiliter refouet, pariter & intellectualem sensum nostrum spiritualis suauitatis discretiuum ab appetitu inordinato purgatum, susceptio diuini boni odoris sancta delectatione nos replebit. Huius odoris experientiam habuit qui dixit. In odorem vnguentorum tuorum Cant. 1. currimus post te, vbi dicit Bernard. sic: Et si Dominus suauis vniuersis, maximè tamen domesticis, & quantò quis sibi familiarius vitę merito ac mentis puritate aperiat, tantò eum arbitror recentiorum aromatũ, & vnctionis suauioris sentire frangrantiam. Porrò in huiusmodi non capit intelligentia, nisi quantũ ex perientia attingit. Hæc ille. Deo igitur gratias. qui odorem notitiæ suæ manifestat per nos in omni loco. 1. Cor. 2. vt dicit Apostolus. Quartò Iesus panis sacramentalis. Cum sit summæ attingentiæ, quia ipse se dat in cibum, & manet in cibato & cibatus in eo, vt dicitur in Ioan. & hoc in maxima charitate, vbi sit ver- Ioan. 6. rissima attingentia animæ & Dei spiritualis. Sed notandum, quod Hugo in libr. de arca Noe. primo, dicit sic. Ad Deum attingere, est semper per desiderium eum quærere & per cognitionem inuenire, & per gustum tangere. Ex quo patet, quod attingentia ista habet quosdam gradus, per quos Deus acceditur, & inuenitur, & attingitur, non accessu locali, nec tactu corporali, sed similitudine spirituali acceditur ad Deum, & dissimilitudine à Deo receditur, vt dicit Augustin. libr. vij. de trinita. Primus igitur gradus est quo Deus acceditur, cum per desiderium quæritur: quamuis enim Deus vt desideratur, secundum aliquid vt præsens non habeatur, tamen necesse est, vt etiam secundum aliquid presens habeatur, aliàs non desideraretur. Dicit enim Gregor. in homil. Profectò qui Deum desiderat, iam habet quem amat, & tamen habitus amplius queritur, quia sine fine est querendus. vt ait Augustin. exponens illud Psalm. Quærite faciem eius semper. Secundus Psal. 104. gradus quo Deus attingitur, est cum per cognitionem inuenitur. Cognitio enim est actus vitalis. Actus autem vitales attingunt sua obiecta, vt dictum est suprà, aliàs dilectus non dixisset dilectę. Vulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum, intelligentia tua penetrante ait Vercellen. Sed attingentia manet imperfecta nisi id quod presens est cognitioni fiat Cant. 4. præsens voluntatis amantis. Quia Augusti. dicit. quod quidam Deum cognoscunt, qui tamen Deum propter hoc non habent, quia si eum vt Deum cognouerunt, non tamen vt Deum glorificauerunt, ait Apo- In epist. ad Rom. Tertius gradus quo Deus attingitur, est cũ Deus per amorẽ tenetur, & amplexatur, & spiritualiter mãducatur. Hi autem actus & gradus sunt principiũ ipsius actus & voluntatis. Vnde Aug. dicit quod voluntas habet vnum proprium actum, qui est actus tenendi siue amplexandi, & quasi possidendi, quos actus non potest habere intellectus. Nam possessio non est intellectus cognoscentis, sed voluntatis habentis, sicut sanitas sani non est medici cognoscentis, sed sani eam habentis. Vnde & actum gustandi non habet intellectus, sed voluntas, quia gustus est in charitate sicut dicit Richar. sed charitas vel dilectio est actus voluntatis. Nam sicut dicit Richardus. Sicut Deus per memoriam auditur, & per intelligentiam videtur, ita per affectum amplexatur & attingitur. Hunc tactum spiritualem experta fuit quæ dixit. Lęua eius sub capite meo. Leuæ nomine intelliguntur splendores intellectus speculatiui, qui ad gustum viatoris pertinent dextrę nomine quę patriam signat, intelligitur super intellectualis vnitio ad Deum, quæ speculum nescit, & quasi ad premium inclinat tanquam arra & pignus nec auferetur, quare dixit sponsa. Tenui eum nec dimittam illum, post tam excelsiuos amplexus & inefabiles. Hæc Vercellen. Quintò Iesus est panis supersubstantialis, sicut patet in Matth. Ideo gratissima & sufficientissima refectio Angelorum & hominum, vt dicitur in Psalm. Ideo attingens gustum interioris mentis, aperit eum ad æternorum dulcedinẽ gustandam. Vnde Vercellen. super Cantic. dicit. Nihil est quod ita gratam mentibus præstet refectionem sicut panis supersubstantialis. Hęc enim refectio non fit per speculum, sed per diuinæ dulcedinis experientiam, iuxta quod gustus & tactus nõ exercẽtur per speculum sicut visus, & in hac Dei participatione fundatur portio Mariæ, quæ non auferetur ab ea. Sed hęc Luc. 10. est principalis ruinæ antiquę reparatio, quando in primo Adam spoliati fuimus, & vulnerati in naturalibus. Hæc ille. Quamuis autem iste panis habeat omne delectamentum, & omnem saporem suauitatis, & sanet omnes infirmitates nostras, secundum Psal. non tamen omnibus sapit equaliter. Dicit namq; Bernar. Deus non vniformiter sapit omnibus. Oportet namque pro varijs animæ desiderijs diuinę presentiæ gustum variare, & infusum saporem diuinę dulcedinis diuersę appettentis animæ aliter, atque aliter oblectare palatum. Multum enim differenter sapit iste panis vitæ æternæ reprobis & electis. Vnde Greg. xi. Iob. 24 moral. exponens illud Iob. Auris verba diiudicat, & fauces comedentis saporem, dicit sic. Iob in his verbis aliquid de reprobis, & aliquid de electis innuere videtur, quia verba sapientiæ, quæ reprobi audiunt tantum, electi non solùm audiunt sed etiam gustant, vt eis in corde sapiat, quod reproborum non mentibus, sed solummodo auribus sonat. Aliud namque est cibũ nominatim audire solũmodo, aliud verò est gustare. Electi itaque cibum sapientiæ sic audiunt, vt degustẽt quia hoc quod audiunt ipsis per amorem medullitùs sapit, reprobi verò qualiter sapiat ignorant. Aliud enim est aliquid scire de Deo, & aliud quod cognoscitur saucibus intelligentiæ gustare. Illa enim dicta in sapientiæ radice solidata sunt, quæ per viuendi vsum & actuum experimentum conualescunt. Hęc Greg. Sed (vt suprà dictum est) oportet volentem gustare hunc panem supersubstantialem, habere sensus excitatos. Hos sensus interiores videtur beatus Augusti. habuisse, qui x. lib. confe. ait sic. Quid amo cum Deum meũ amo? certè non exteriora, sed quandam lucem, & quandam vocem, & quendam odorem, & quendam cibũ, & quendam amplexum interioris hominis mei, & vbi fulget animæ meę lumen, quod non capit locus & vbi sonat verbum, quod non rapit tempus: vbi olet odor quem non spargit ventus, & vbi sapit cibus, qué non minuit edacitas, & vbi hæret cp non diuellet facies. Hęc amo cũ Deũ meũ amo. Hæc Aug. Ex his patet, qualiter sensus interiores nostri ęterna experiãtur. Vñ & Ric. dicit. Non debet nobis sufficere illa æternorũ notitia, quæ est per visum solum, nisi & appræhẽdamus illam quę est per intelligentiam, si nec dum sufficimus ad illam quæ est per experientiam. Hæc ille.

Distinctio septima.

SEptimò videndum est, qualiter spiritus noster ad veniendũ per iter experimentalis prægustationis æternorum, ad intrinsecũ Domini Iesu inuitatur ab ipso dicente. Surge, properа amica mea, colũba mea & veni. & huius inuitationis subiungit allectiuũ dicens quia ficus protulit grossos suos. i. quia iam est desiderati viatici optata suauitas. Tunc nanq; est itinerandi securitas, quando itinerans suauiter reficitur, & itineran- Psal. 89. tis virtus augmẽtatur, donec cũ propheta ad montem Dei Oreb perueniatur. Dicit igitur, ò amica mea, propter experimentalem mei manducationẽ. Nonne comedisti fauum meum cura melle meo? i. dulcedinẽ diuinitatis cum corpore & sanguine meæ humanitatis. Hoc enim proprium est amicis meis, vt comedant & bibant & inebrientur charissimi, vt corpus meum comedant & sanguinẽ meũ bibãt, & experientia intima mea Diuinitate inebrientur. Hoc. n. proprium electorum est, dicit Haymo super Apo. Surge ad meã experimentalẽ cohabitationem vt vbi sum ego & tu sis, quia ex hac manducatione mei tu manes in me & ego maneo in te, tanquam mihi iam incorporata. Ego quidé in altissimis habito, & tronus meus in columna nubis Ideo surge ò columba mea, propter experientiæ tuæ simplicem fruitionem & singularẽ. Solum enim quęris experiẽdo frui præsentia mea. Vnde dixisti. Renuit consolari anima mea, memor fui, Dei & delectatus sum. Quod exponẽs Gr. vi. mo. dicit sic. Qui tẽporalũ amissione nõ lugeo, de tpaliũ abundantia cõsolari nequaq; possum, & tñ memoria Dei solum delectatus sum. Si igitur tm dilectaꝛ ī sola memoria Dei, dicat cũ Ber. super mel & omnia eius dulcis presentiæ. Propera propter experientiæ tuæ perfectionem & delectationem. Quantò. n. spirituales delitias plus experiris, tantò auidius appetis eas, propera igitur venire ad me fontem omnium delitiarum. Nam etiam celeritas in desiderio mora est, vt dicit Seneca. O formosa mea, propter experientiæ tuę radiosam multiplicationem. Expeꝛiris. n. me, te visitantem, post parietem stantem per cancellos prospicientem, in montibus saliẽtem. Item experiris me, te aloquentem, te odore meo semper attingentem, te reficientem & amplexantem &c, vt patet in cantico amoris per totum. Vnde Ber. dicit. Attendite sponsę deuotionem, atq; solertiam siue experientiam, quod vigili vtriq; oculo. s. experientiæ obseruat sponsi aduentum, & deinceps omnia ipsius intuetur. Venit. n. illa, accelerat, appropiat, adest, respicit alloquitur, & nihil horum momentorũ sponsæ industriã fugit. Hæc ille. Veni igitur ad experientiæ tuæ consummationem, quia ficus protulit grossos suos. In quo ostẽdit suæ visitationis dulce allectiuum. Quid per ficus conuenientius intelligi potest producentem fructum dulcedinis, quàm pater ęternus, principium omnis dulcoris, qui protulit nobis grossos infinitæ dulcedinis & refectionis. s. verbum suum, spiritum sanctum, consubstantiales, & coæternos? Verbum suum infinitæ dulcedinis protulit incarnatum, vt nobis esset in redemptio nem, & panem supersubstantialem, vt esset nobis in refectionẽ, qui descendit de cœlo nobis præparatus, & habens in se omne delectamentum, & omnẽ saporem suauitatis, vt per ipsum dulciter reficiamur in via, ne deficiamus, sed ad æternũ patrem reducamur. Ecce dicit Hug. Vnum ferculum proponitur in mẽsa Domini, sed noli contemnere. Continet. n. in se omne bonũ. Sed hanc refectionem non omnes gustant. Ipsa. n. vna est & singularis, quia cum aliena & extranea delectatione & dulcedine non percipitur. Dicitur domestica, quia amicis & familiaribus tantum præparatur, dicitur vnifica, quia vnum secum efficit omnes, quibus se sumendum, & percipiendam prębet. Hæc ille. Ficus etiã paterna protulit nobis spiritum sanctum consubstantialem, & coæternum, qui est fons infinitæ dulcedinis saliens in vitam æternam. Spiritus. n. meus super mel dulcis. A quo omnis dulcedo emanat. Vnde Gre. li. ix. moral. dicit, cp vnctio spiritus sancti facit contemnere inferiora & eleuat ad superiora, & cp dulcedo eius hic sentiri potest, non dici. Hunc grossum infinitæ dulcedinis pater nobis protulit, dum nobis eum in sensibilibus signis misit, & quotidie inuisibiliter electis mittitur, qui itinerantes per septem dona quasi per septem dies, & per septem refectiones spirituales, nos ad conuiuium æternorum collium perducit. Vnde Greg. lib. j. moral. dicit, quod vnumquodq; donum spiritus sancti, diem spiritualem facit in mentem per suam illuminationem, & in qualibet die conuiuium facit per suam dulcedinem. Intellectus in die suo conuiuium facit & præparat, quia in eo quod audita penetrat, reficiendo cor tenebras eius illustrat. Sapientia in die suo conuiuium facit, quia mentem æternorum spe & certitudine reficit. Consilium in die suo cõuiuium exibet, quia dum precipitem esse prohibet, ratione animũ replet. Fortitudo in die suo conuiuium facit, quia dum aduersa non metuit, trepidanti menti cibos confidentiæ apponit. Scientia in die suo conuiuium præparat, quia in ventre mentis ignorantiæ ieiunium separat. Pietas in die suo conuiuium exhibet, quia cordis viscera miseri cordiæ operibus replet. Timor in die suo conuiuium facit, quia dum premit mentem ne de præsentibus superbiat, de futuro illam cibo spei confortat. Hæc ille. Et sic itinerans ad æternitatem confidenter & velociter incedit. Et hæc dona sancti spiritus sunt quædã perfectiones animæ, per quas redditur bene mobilis ad æterna consequendum, & exercitata ad experiendum, quia spiritualis omnia diiudicat. Ad cuius æternitatis plenam experientiam nos perducat æterna sapientia, benedictus Deus. Amen. Super primũ angel. Hie. Ecc. 24.

DE SEPTIMO ITINERE
AETERNITATIS.

Particula septima.

SEptimũ iter ęternitatis per q; spiritus noster venit ad intrinsecum secretũ & æternale maneriũ Dñi Iesu, est ęternorũ meritoria operatio, siue dei formis. i. diuinæ operationi cõformis. Nisi. n. opera nostra essenter ad æterna, Dñs nõ diceret, se redditurum vnicuiq; secundũ opera sua. Opera. n. illorũ sequitur illos, sicut dicit Io. Ad maioré aũt huius itineris notitiã habendã, septem sunt notãda. Primò quare iter meritoriæ operationis præcedentia itinera subsequatur. Secundò quare natura rationalis ad hoc facta est, quod operetur, & æternum finem per hoc consequatur. Tertiò quare homo secundũ du- Matth. 16 Apoc. 14

Universidad de Deusto
Biblioteca

plicem naturam corporalẽ.s.& spiritualẽ operari deno tetur. Quartò qualiter operatio vtriusque naturæ cor poralis , scilicet & spiritualis deiformis efficiatur . Quintò qualiter diuersi gradus vtriusque operationis vel species distinguãtur.Sextò qualiter spiritus per vtrã que vitam.s.actiuam & contemplatiuam ad æterna in grediatur.Septimò qualiter,ad veniendum per iter me ritoriæ operationis à Domino inuitetur.

Distinctio prima .

PRimò qualiter istud iter præcedentia sequatur. Notandum est, q; cũ aliquis in spiritualibus exer citatus fuerit ad ęterna directus per rectam ratio nem vel intentionem,cum fuerit in itineribus æterni tatis expeditus per frequentem meditationem,cũ fue rit ad æterna directus ad limpidam contemplationem cum fuerit ad ęterna inclinatus per feruidam dilectio nem,cum fuerit de ęternis instructus per multiplicem reuelationem , cum fuerit ęterna expertus per dulcem prægustationem,vt de omnibus patuit suprà,quid mo do restat , nisi vt æterna ingrediatur per deiformem & meritoriam operationem?Quid nam prædicta omnia valerent , si ea deiformis operatio non consummaret? Non enim perfectum facit cognitio veritatis, nisi sub sequatur habitus virtutis in operatione,ait Hugo super 7.ange.hierar. Et in libro de tribus dictis dicit sic circa finem . Quid nobis prodest , si in Deo cognoscimus maiestari ceiistitudinẽ , & nullam nobis inde colligimus vtilitatem? Si enim de illo intimo diuinæ contempla tionis secreto reuertimur, quid nobiscum afferre pote rimus nisi lumen exemplaris operationis , &c.vt suprà in prologo distinctio 5.quare iter meritorię operatio nis rationabiliter prædicta sequitur.

Distinctio secunda.

SEcundò sciendum est, q; natura rationalis ad hoc facta est, vt operationes proprias operetur , & per hoc gratia mediante finem suum vltimum conse quatur,propter hunc enim finem conditus est homo, vt opus propter quod factus est operetur , & non solũ ne à vita æterna siue à suo fine excludatur , sed etiã ne quasi naturali sua perfectione priuetur . Quod Linco. commentator super 3.ange.hierar.sic ostendit dicens. Facta est rationalis natura non solum propter inhęre re Deo per dilectionem Dei,sed etiam operari secun dum sacras ordinationes bene ad proximum ex dile ctione proximi : & si prædicto modo non operatur, tunc fine(propter quem facta est)caret, cum neutra di lectio sine altera permaneat , ac per hoc cassa & vana est,& idcò indigna subsistere,etiam secundum existen tiam naturalem ei diuinitùs datam, propter huiusmo di finem.Sicut enim(secundum Apostolum) qui non 2.Thes.3. laborat non manducet ; sic omne quod opus propter quod factum est suæ negligentiæ vitio non facit,existẽ tiæ suæ naturalis fulcimento priuari debet,vt videlicet plenitudinem integram , & integritatem plenam exi stentiæ naturalis non retineat,sic primus angelus & pri mus homo,non operantes secundum sacras ordinatio nes gratiæ propriæ,recedentes voluntariè, & elongan tes se à per se ente,& per se esse , deciderunt in corru ptionem naturalis existentiæ , non quod ipsa caderent in penitus non esse,sed quod ipsa, vt prætactum est , à propriæ integritatis plenitudine deciderũt , & propter auersionem ab illo qui solus per se est , & conuersionẽ ad aliud quod per se non est,aut deficienter est, dicun tur magis non existere quàm existere.Hęc ille.Et ideo Nota. non licet ociari à bono opere . Ocia enim sine literis mors est,ait Seneca,& viui hominis sepultura.Et Ber. in sermone ad solitarios . Nihil preciosius tempore , quia sicut capillus non peribit de capite,sic nec momẽ tum peribit de tempore,quin oporteat reddere ratio nem . Igitur natura rationalis facta est vt operetur, & per hoc finem suum consequatur.

Distinctio tertia.

TErtiò videndum est,quod cum homo cõstet ex duplici natura,corporali .s. & spirituali , & ideo duplices operationes debet operari, vt secũdum vtranq; naturam ad æterna passibus operationum di rigatur per intentionem,in finem vltimum rectã, qui est Deus æternus, vt sic totus homo cum tota familia sua spirituali bene ordinetur,& pacificetur, & regnũ efficiatur æterno Deo . Nisi enim Deus regnum suum Luc.17. in nobis habere posset, non dixisset regnum Dei intra vos est.Hoc autem regnum non est esca vel potus,sed Rom.14. iustitia & pax & gaudium in Spiritusancto.Iusticia iu stificans iudicia cordis siue rationis , pax tranquillans imperia facultatis,gaudium adimplens desiderium vo luntatis.Et Greg. exponens illud verbum dicit . Hæc sunt quasi imago & ara perennis letitiæ futuri seculi. Istarum operationum tam spiritualium quàm corpo ralium ordinem,& directionem in finem.s. Deum be nè ostendit,& docet autor libri de spiritu & anima di cens.Nobilis est creatura anima, ciuitas nanq; Dei est de qua tam gloriosa dicta sunt,quod ad imaginem & si militudinem Dei facta est . Hæc ciuitas Hierusalem merito appellata est , quia ad fruendum visione illius pacis summæ,quæ facit vtraq; vnum creata est. Mens eius paradisus est,in qua dum cœlestia meditatur,quasi in paradiso voluptatis delectatur. Domus etiam sum mi patrisfamilias est anima , propter vnitatem mor tũ. Sponsa Christi,propter dilectionem. Templum spiri tussancti propter sanctificationẽ. Sequitur. Ciuitas Re gis æterni,propter concordiam ciuium . Et quia nulla est ciuitas absq; populo disposuit in ea conditor noster populum triplicis gradus,id est sapientes ad consulen dum, milites ad pugnandum,artifices ad ministrandũ. Ciues huius ciuitatis,sunt naturales & ingeniti animæ vigores tanquam indigenę,quorum distincti sunt gra dus.Alij superiores,alij medij,alij inferiores : ad similitudinem angelicæ hierarchie.Superiores sunt quidam intellectuales sensus medii rationales,infimi animales, quorum hæc differentia est . Animalis siuæ sensualis appetit sensibilia . Rationalis discernit & discretionis oculo aspernatur ea.Intellectualis pertrahit ea ad diui na.Sequitur.Intellectuales igitur sensus sunt tanquam animæ consiliarij dicentes ei . Deum time & mandata eius obserua;propter hoc est enim omnis homo. Ra tionales sunt milites,qui hostes concupiscentiarum im pugnant per arma iustitiæ. Animales siue sensuales sen sus sunt tanquam rustici & artifices mechanici qui cor poralibus rudimentis insistunt , & corpori necessaria ministrant.Sequitur.Hanc triplicem vim animę.s.sen sualem,rationalem,& intellectualem , philosophi par tes animę vocauerunt , non integrales sed virtuales, quia potentiæ eius sunt.Hæc omnia in libro prędicto. Tota igitur ista familia pacificata,& quælibet in suum officium & opus ordinata & directa,& Regi suo ple nè subiecta , omnes extranei regnum animæ turbãtes Libr. de eiiciantur,& excludantur.Extranei autem sunt(vt di contempl. cit Ric.omnes cogitatus tam vani quam noxij,qui nul cap.15. li nostræ vtilitati seruiunt,& similiter turba inordina tarum affectionum & sollicitudinũ,quas omnes opor tet eiicere,vt regis nostri legibus, & dilecti nostri am plexibus,quantò liberius tanto iucundius,liceat inhære re.Qui absterget omnem lachrymam ab oculis eorũ. Apoc.21 Ex his apparet,quod homo secundum vtranq; naturã debet operari,cum secundum vtranq; sit beatificabilis.

Distinctio quarta .

QVartò vidẽdum est,cum Diony.dicat, quod ex. scel.hie. scriptura edocemur , quòd iam in hac vita dei formem

formem vitam inchoamus , quam in cœlo consum mabimus , qualiter vtraque nostra operatio , scilicet spiritualis & corporalis,deiformis,id est diuinæ opera tioni conformis efficiatur. Nisi enim aliqualiter posse mus nos Deo patri nostro conformiter operari tãquã filij,Dominus non dixisset.Estote perfecti,sicut & pa rer vester cœlestis perfectus est.Sicut enim imaginem dei patris nostri habemus in mente vel tenemus , ita etiam vt Dei filij simus,debemus similitudinem tene re in operatione.Nam eius filij sumus cuius opera faci mus,dicit Dominus.Vnde Diony.dicit. Vniuciusq; hierarchicę,id est bene ordinatæ personę perfectio,est ad Dei imitationem secũdum propriam operationem reductam esse.& fieri cooperatricem , quod efficacius omnibus diuinam ingignit conformitatem, & facit re præsentare diuinam operationem in seipso , secundum quod possibile est.Iuxta illud Pauli . Dei enim adiuto res sumus.Notandum igitur,quòd Diony.v.eccl. hie rarchiæ dicit : ne illuminationes diuinarum operatio num confusæ & indistinctæ videantur,ideo tam angeli ci quàm ecclesiastici gradus sunt diuisi in primas, me dias, & vltimas sanctas operationes & ordines , secun dum hierarchicas discretiones , id est ordinatas distin ctiones.Et cap.x.angel.hierar.dicit : quod vnaquæq; mẽs benè ordinata , tam angelica quàm humana habet in septimas medias vltimas, siue infimas ordinationes . & virtutes & sursumactiones,secundum quas vnusquis que angelus & homo , hierarchicus & bene ordinatus percipit secundum propriam capacitatem Dei purga tionem,& illuminationem,& perfectionem:quæ sunt deiformes operationes operari esse hierarchicos, id est bene ordinatos ad similitudinem angelicę hierarchiæ vt videlicet secundum supremas operationes simus be nè ordinati ad nosmetipsos ,secundum vltimas siue in fimas,simus bene ordinati quãtum ad exteriora : & sic erimus totaliter ordinati,& operationes nostræ deifor mes,&;Deo acceptæ erunt:quia per eas purgamur,illu minamur , & perficimur , & ex tunc erimus idonei ad purgandum illuminandum , & perficiendum alios di spositiuè,quia sumus coadiutores Dei, qui solus hoc fa cit effectiuè. De hoc vide suprà itinere tertio & quar to.Primò igitur vt tanquam benè ordinati deiformi ter operemur quoad Deum,ad similitudinem angelicę hierarchiæ.In qua(sicut dicit Bern.)lib.v.de considera tione.Deus in Seraphin amat vt charitas, in Cherubin noscit vt veritas,in Thronis sedet vt æquitas.Oportet etiam vt nos(quantum possumus)Deum summum bo num diligamus,vt summam veritatem cognoscamus, & vt summam æquitatem in nobis teneamus:& sic eri mus bene ordinati quoad Deum per deiformes opera tiones.Quia sicut dicit Lincon.super angel.hierar. In tellectus humanus in suo supremo gradu ad intus, ha bet vt ferueat amore cum Seraphin, luceat sciẽtia cum Cherubin,spiritualis factus iudicet omnia cum Thro nis.Secundò vt tanquam benè ordinati circa nosmetip sos,deiformes operationes operemur ad similitudinẽ medię angel.hierar.In qua sicut dicit.Berna.vbi suprà, Deus dominatur vt maiestas,operatur vt virtus tuetur vt salus,opportet vt etiam nos,omne impediẽs partici pationem diuinæ dominationis superemus , vt opera omnium virtutum secundum gratiam nobis datam stu diosè agamus:vt omnibus inordinatis motibus & im pulsionibus potenter resistamus, & illa (vt possumus) inferioribus communicemus,& sic erimus benè ordi nati in nobis per deiformes operationes , quia sicut di cit Lincon. vbi suprà.In media hierarchia nostra opor tet,quod dominemur cum dominationibus , vt fortes simus cum virtutibus,vt ordinati simus cum potestati bus. Tertiò vt tanquam benè ordinati , ad exteriora , operemur deiformes operationes ad similitudinem in fimę angelicæ hierarchiæ.In qua Deus vt dicit Bernar. vbi suprà,regit vt principium,reuelat vt lux , & assistit vt pietas , oportet vt omnia exemplariter ad primum principium reuocemus , vt lumen veritatis verbis , & factis aliis ostendamus , vt opera pietatis omnibus de uotè exhibeamus , & sic erimus ordinati quoad exte riora per deiformes operationes , quia sicut dicit Linc. vbi suprà.In vltima nostra hierarchia oportet,vt prin cipemur cũ Principibus, s.media ad primũ principium reducendo,vt reuelemus veritatem cum Archangelis, & pie assistamus indigenti cum Angelis . Vt igitur 5.Ca.ecc. dicit Dionysius.diuinitas cœlestes animos prius natu hierar. raliter mundat , postea illuminat, & illuminatos per ficit , ad operationes perfectionis Deo conformes. Hæc ille.

Distinctio quinta.

QVintò uidendum est,qualiter in vtrisq; opera tionibus diuersi gradus vel species distinguan tur . Sed quia de operationibus spiritualibus , prout respiciunt vitam contemplatiuam,suprà dictum est in tertio itinere,distinctione quarta de gradibus cõ templationis.Ideo modò dicendum est de gradibus o perationum,prout respiciunt vitam actiuam.Et primò dicendum est de gradibus operationum virtualium, prout ordinantur ad proximum : secundò vt ordinan tur in proprium subiectum,& tertiò prout ordinantur ad Deum.Gradus operationum virtualium prout mo do loquor de virtutibus,consistunt in quatuor virtuti bus cardinalibus,quarum quęlibet habet plures gradus vt ostendit Macrobius lib.i.de quatuor virtutibus vbi recitat dicta Platonis,qui distinguit quatuor genera vir tutum,quarum quædam dicuntur politicæ,quædã pur Quatuor gatorię,quædã purgati animi,quędam exemplares.Pri genera uir mæ ordinant hominẽ quoad proximũ, secũdæ quoad tutum. subiectum proprium,tertiæ quoad Deum, quartæ per ficiunt alias . Politicę sunt quibus boni viri reipublicæ consulunt,vrbem tuentur,parentes venerantur,liberos amant,proximos diligunt,ciues suos benè gubernant. Purgatorię virtutes,sunt inquantum ab his animum ad diuina trahunt . Purgati animi virtutes , sunt inquan tum animum innixum diuinis expeditum tenent . Exemplares siue heroicæ sunt, quæ in solo Deo sunt non vt in nobis , sed incomparabiliter excellentiori modo,à quibus omnes virtutes in nos influunt,& ope rantur,& consistunt . Notandum est igitur.quod Ma Virtutum crobius ibidem quamlibet istarum virtutum distinguit cardinali & diffinit,per quas diffinitiones patent earum gradus um diffi siue species & propietates.Primò igitur diffiniens pru nitiones, dentiam primã virtutũ cardinaliũ,vt est virtus politica & gradus dicit.Prudentia est ad rationis normã vniuersa dirige re.Secundo vt est virtus purgatoria diffinit eã sic. Pru dentia est mundum istum & omnia quæ in eo sunt di uinorum comparatione despicere . Tertiò vt est vir tus purgati animi diffinit eam sic. Prudentia est diui na non quasi in electione aliis præferre, sed quasi nihil aliud sit intuere , quod perfectorum est . Exemplaris autem prudentia vt est in Deo , est ipsa mens diuina , vel diuinæ mentis regula,qua disponit vniuersa in cœ lo & in terra. Hęc ille. Ex his apparere potest , quòd primus gradus prudentiæ , vt est virtus politica , facit finem in omnibus rationaliter operari , & cum omnibus honestè conuersari. Secundus gra dus prudentiæ vt est virtus purgatoria, mentem altius erigit , quia dum mundana despicit , æterna siue cœle stia prudenter appetit . Tertius gradus prudentiæ , vt est virtus purgati animi , mentem plenius perficit, dum eam in æterna figit , quia sola æterna appetit . Exemplaris autem prudẽtia quæ in solo Deo est præ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

dictos gradus inchoat, deducit, & consummat, quia
Eccl.1. omnis prudentia vera à Deo est, vt patet. Secundò, Macrobius secundam virtutem Cardinalem, scilicet, fortitudinem diffinit. Et primò vt est virtus politica dicens. Fortitudo est quæ habet mentem super metum erigere, & nihil nisi turpia formidare. Secundò vt est virtus purgatoria, diffinit eam sic. Fortitudo est animam non terreri corporis cruciatu, ductu philosophiæ præcedente. Tertiò vt est virtus purgati animi, est passiones non vincere, sed animo penitus ignorare. Exemplaris fortitudo quæ in Deo est, est quod semper idem est, nec vnquam mutatur. Ex his patere potest, quod primus gradus fortitudinis vt est virtus politica, hominem facit omnem timorem pro vtilitate reipublicæ postponere, & turpia formidare. Secundus gradus fortitudinis vt est virtus purgatoria, mentem magis confortat, vt nulla pœna temporalis eam terreat, quia ad sola æterna fortiter anhelat. Tertius gradus fortitudinis vt est virtus purgati animi, mentem in æternis figit, quia cum omnia contraria vicerit, repugnare omnino & confidenter contemnuit. Exemplaris autem fortitudo quæ in Deo
Sap.3. est, prædictos gradus inchoat, deducit, & consumat. Ipsa enim attingit à fine vsque ad finem fortiter, suauiter disponens omnia. Tertiò, Macrobius virtutem cardinalem tertiam, scilicet Temperantiam diffiniens primò vt est virtus politica, dicit sic. Temperantia est virtus quæ in nullo moderationis metam excedit. Secundò vt est virtus purgatoria diffinit sic. Temperantia est omnia relinquere, nisi quantum natura requirit. Tertiò temperantia vt est virtus purgati animi, est terrenas cupiditates non reprimere, sed obliuisci. Exemplaris autem temperantia quæ in Deo est, sic est, quod in se perpetua intentione conuersa est. Ex his apparet, quod primus gradus temperantiæ, vt est virtus politica hominem ab excessu, & defectu custodit, quia ei medium virtutis in omni operatione ostendit. Secundus gradus temperantiè, vt est virtus purgatoria, mentem ad æternta perfectè dirigit, quia omnem superfluitatem rerum grauantium firmiter excludit. Tertius gradus temperantiæ, vt est virtus purgati animi mentem eternis infigit, quia concupiscentia omnis inordinati concupiscibilis penitus extinguit. exemplaris autem temperantia quæ in Deo est, prædictos gradus temperantiæ inchoat, deducit, & perficit, quia omni creaturæ numerum, pondus, & mensuram tribuit. Quartò Macrobius, virtutem quartam cardinalem, scilicet iustitiam, vt est virtus politica diffinit dicens. Iustitia est mundum istum despicere, & seruare vnicuique quod suum est, scilicet sibiipsi, & proximo & Deo. Secundò, iustitia vt est virtus purgatoria, est ad veram propositi viam consentire. Tertiò iustitia vt est virtus purgati animi, est cum diuina mente perpetuo fœdere sociari. Exemplaris iustitia vt in Deo est, est quod perenni lege à superna sui operis continuatione non flectitur. Hæc ille. Ex his patet, quod primus gradus iustitiæ, vt est virtus politica hominem ab omni iniquitate custodit, & cum omnibus pacifice conuersari docet. Secundus gradus iustitiæ vt est virtus purgatiua, mentem ad æterna directè trahit, quia iusto ordini rectè rationis perfectè consentit. Tertius gradus iustitiæ vt est virtus purgati animi, mentem in æternis figit, quia illam cum Deo perpetuo sociat fœdere. Exemplaris autem iustitia, vt in Deo est, prædictos gradus inchoat, deducit, & perficit, quæ omnem creaturam perpetua, & inflexibi lilege iustè regit. Ex his aliqualiter patet, quomodo gradus operationum virtualium differêter sunt in actiuis & contemplatiuis, & qualiter per virtutes, vt sunt virtutes politicæ homo ordinatur in operationibus suis quo ad proximum per virtutes, vt sunt purgatoriæ ordinatur quantum ad seipsum, vt sunt virtutes purgati animi quantum ad Deum. Alias virtutes exemplares quæ in Deo sunt solo, perficiunt secundum magis & minus, prout operantes in fide & charitate opera lucis, eas perfectius, vel minus perfectè participant, vel imitantur.

Distinctio sexta.

SExtò videndum est, qualiter per vtrasque operationes, scilicet interiores & exteriores hominis siue vitæ actiuę siue contemplatiuæ spiritus humanus ad intrinsecum & æternale manerium Iesu ingrediatur. De quo notandum est quod sicut dicit Prosper in lib. de vita contemplatiua. Licet vita actiua & contemplatiua itineribus disparibus incedant, ad eandem patriam tamen tendunt. Actiua vita (ait Prosper) habet solicitum cursum, contemplatiua verò habet gaudium sempiternum, quod non auferetur ab ea in æternum. Item in contemplatiua vita regnum percipitur, in actiua regnum acquiritur. Hæc scilicet actiua facit te plurimorum bonorum copia operum pulsare ianuam; illa, scilicet contẽplatiua vocat consummandos in patriam. In hac scilicet actiua contemnitur mundus, in illa videtur Deus. Hæc ille. Cum his concordat Augustinus in sermo. de dedicatione templi, dicẽs sic. Sicut malis operibus quasi quibusdam vectibus & seris vitę nobis ianua clauditur. ita absque dubio bonis operibus aperitur, igitur non solum bonis operibus hominis interioris, sed etiam bonis operibus hominis exteriori peruenitur ad æterna, quia Deus reddit vnicuique secundum opera sua; iuxta illud. Opera enim illorum sequũtur illos. Qui bona opera facit, quid aliud quàm ad æterna quasi quibusdam passibus tendit? Et qui æternam vitam quærimus, quid aliud quàm quædam itinera agimus, per quæ ad patriam festinamus, ait Gregorius 22. moral. Quia quamuis in usu operis sit temporalitas, tamen in intentione debet esse æternitas. Et notandũ quod sicut per opera interioris hominis (vt per contẽplationem) quandoque fit quædam prælibatio æternę vitæ, ita & per opera exterioris hominis fit in eo aliquando similitudo aliqua vel imago æternæ vitæ sicut dicit Ber. in lib. de amore Dei, vbi dicit sic. Sicut in sanctitate vitę & hominis interioris contemplatione, & fruitione diuinitatis, iam future vitæ beatitudinę prælibare in hac vita videntur, & imitatiue etiam de corporum ipsorũ glorificatione quã plenè ibi percepturi sunt, in hac vita nonnihil percipiũt. Accepta. n. illa gratia, quã habitantes in unum seipsis in Deo, & Deo in seipsis fruuntur, ipsius carnis sensum vicisse omnes contradictiones, vt vniuersa subtilantia carnis non sit eis nisi instrumentum boni operis. Nam & si ipsius mi
Sap.9. nus & infirmitatibus contabescunt, ex hoc ipso in interiori homine fortius conualescunt: quando enim infirmor, tunc fortior sum, & potens, ait Apostolus. Sequitur. Sensus ipsi nouam percipiunt quandã & prope spiritualẽ gratiã, oculos simplices & aures obtẽperantes & aliqñ inferuore orationis tanta cordis ignota quadam fragrantia inspirat, tanti gustus, & si non gustando suauitas tanta per mutuum tactũ spũalis charitatis incendũ sit, vt videantur sibi intra seipsos spũalis gratiæ, cuiusdam voluptatis gerere paradisum. Vultus etiã & totius corporis cõpositione vitæ & morũ & actuum decore, mutuæ etiam seruitutis in illis deuotis exhibitionibus, & piis susceptionibus, cuiusdã gratiæ beneplacito sibi conueniunt inuicẽ & coniuuunt, vt verè sit cor vnum & anima vna: Nimirum corporũ suorũ gloriam iam hic inchoãt vel iniciãt, & poritate cõsciẽtię & intimę cõuersationis gratia pfectè habituri, eã in futura & perhenni vita pronũtiat. Hæc Ber. Pót ergo humanus spiritus dicere. Ingrediar in locum tabernaculi tui.

Distinctio septima.

SEptimò videndum est, qualiter spiritus humanus ad videndum per iter deiformis actionis, siue meritoriæ operationis ad intrinsecum & ęternũ manerium Domini Iesu, ab ipso amorosè inuitatur dicẽte. Surge propera amica mea, formosa mea, columba mea & veni. Diciturigitur. O amica mea, propter operationis meæ hierarchicã imitationẽ. Amica (inquit) mea, quia manus tuę stillant myrrhã. Quod exponẽs Vercellen. dicit sic, ꝙ per manus stillantes myrrham significantur operationes hierarchicæ ordinatę. Nam sicut Deus stillat dona gratiarum, & perfectionem operationum primæ angelicæ hierarchiæ, & illa instillat medię & media vltimæ, vt patet per totam angelicam hierarchiam: ita anima in suo supremo à Deo recipiẽs suam perfectionem, suarum operationum circa superiora, & illa stillat in mediam perfectionem suarum operationum circa superiora, & illa stillat in mediam perfectionem suarum operationum respectu interiorum, sic & illa stillat in vltimam mentis hierarchiam perfectionem suarum operationum respectu exteriorum, & hæc est stillatio gratuitę myrrhæ, quę operationes præseruat à putredine vanę laudis, & fœtore humani fauoris. Surge propter operationis tuæ ostensionem recta, vt pater cœlestis honorificetur, & proximus ędificetur, quia opera tua sunt plena coram Deo meo, vt dicitur in Apoc. Opera sunt plena coram Deo, vt Haymo ait, quando virtutes datæ vitijs non commaculantur, & exterius humana gloria non queritur. Plenitudo. n. legis est dilectio, ait Apost. O columba mea propter operum tuorum fœcundam parturitionem. Quasi. n. columba, quæ est auis fœcunda, aquas steriles mũdi fugiens, & ad meum intrinsecum & æternum manerium quasi ad arcam salutis confugiens, portans ramum oliuę virentibus foliis, i. amorosam voluntatem plenam operibus bonis, ibi vt columba fœcunda in foraminibus petræ nidificans, æterna fecura parturis opera lucis. Vnde Ber. super Can. exponens illud verbum dicit sic. O amica mea, si quietem desideras, si securitatem affectas, si fœcunditatem amas, assume pennas siã cut colũba, & volans nidifica in vulneribus Iesu Christi: nusquam quies gratior, nusquam securitas tutior, nusquam fœcunditas vberior, vbi hauries ꝙ pullis mistres. Propera propter operationis tuæ spiritualem refectionem. Dicit. n. Orig. super Cant. de natura boni operis est, ꝙ ad ipsius multiplicationem multiplice tur etiam dilectio & delectatio, & quasi quoddã condimentum tibi spiritualis cibi est hylaritas benè operatiua. Nam bonum operatum facit dulcedinem in gustu, & gaudium in corde. Et Greg. xxi. moral, dicit. Comedere animæ est bonis operibus satiari. Ergo prope ra. O formosa mea, propter operum tuorum deiformẽ ordinationem. Deiformis autẽ ordinatio, vt dicit Lincon. super 3. ang. hier. est renouatio spiritus rationalis, & confortatio ipsius, prout possibile est secundũ tria famorem, scientiam, & operationem ad Deum, ad ꝙ deiforme attingit nostra possibilis assimilatio ad ipsum, vt amor referatur ad spiritum, scientia ad filium, operatio ad patrem. Sequitur. Est enim in nobis primò amor boni in genere, deinde scientia bonorum in specie, de quibus procedit in operationẽ singularium bonorum scitorum, & amatorum. Et quasi concludit dicens, ꝙ rationalis creatura debet, vt possibile est secundum amorem, scientiam, & operationem Deo assimilari, & ad eius imitationẽ reduci deiformiter. Et veni propter operationis tuæ plenam remunerationem. Merces. n. mea mecum est, dare vnicuique secundum opera sua. Veni ergo ad me de libano sponsa mea, veni coronaberis. Hoc verbum exponens Vercellen. dicit. Quod omnes tres hierarchię sponsæ cãdore lucis ęternæ perfusæ sunt, quasi montes eleuati, & ideo in libannm conuersæ sunt, qui interpretatur candidatio: quare ter dicitur, veni. Primò igitur dicitur, veni sponsa mea de infima hier. tua, quæ perfusa est lumine virtutum politicarum, per quas charitate iam formatas, operaris ordinatè circa omnia exteriora exemplo, & doctrina alios ad me reducendo. Secundò, veni de media tua hierarchia, quæ perfusa est lumine virtutum, quæ dicuntur purgatorię, per quas operaris ordinatè circa omnia tua interiora, habitus virtutum, & donorum deiformiter exercendo, & proficiendo, vt dictũ est. Tertiò, veni de suprema tua hierar. quæ perfusa est lumine virtutũ, quæ dicuntur purgati animi, per quas operaris ordinatè circa superiora, Deũ synceriter contemplando & fortiter amando, & sursum tendendo, vt coroneris. Pro operibus enim infimę hierarchię coronaberis corona gaudiosa. Vnde sapiens dicit. Circa te corona fratrum quasi plantatio cedrorum in monte libano, quia de omnibus per exemplum, & doctrinã tuam conuersis gaudebis. Secundò pro operibus mediæ hier. coronaberis corona speciosa. Vnde in Apoc. dicitur in capite eius corona xii. stellarum. Per duodenarium signatur vniuersitas perfectionis alicuius, vt patet per Aug. in lib. de ciui. Dei. Tertiò pro operibus supremæ hierarchiæ, coronaberis corona gloriosa interminabilis æternitatis. Vnde in Prou. Corona tribuetur ei ĩ gñatione & gñatiõnẽ. i. sẽpiternũ. Corona nec habet principium neque finẽ in figura, & signat æternitatem, quæ nec fine nec principio clauditur. Veni igitur sponsa mea, quia mihi & tibi omnia communia sunt. Vndè Ber. ser. 7. super Can. dicit. Non sunt inuẽta æquè dulcia verba, quibus verbis animæ quasi dulces adinuicem exprimunt affectus quemadmodum sponsus & sponsa, quibus quippe omnia comunia sunt, nihil proprium, nil à se diuisum habentibus, vna vtrisq; hæreditas, vna domus, vna mensa, vnus thorus, vna caro, & secundum Apost. Deus, & anima vnus spiritus.
Apoc.vlt. Cant.4. Ecclę.50 Apoc.12 Prou.97 1.Cor.6.

Vltimò dominus subiungit huius sanctæ imitationis dulce allectiuum, dicens. Veni, quia vineæ florentes odorem dederunt, qui odor istius itineris medium facit odoriferum, & fugat & expellit venenata. Quid autem per vineas florentes, & odorem spargentes cõuenientius intelligitur, quàm fœcundæ mentis potentiæ & capacitates odoriferę illius sapidæ sapientiæ patris, quæ est vera vitis, quam patet cœlestis agricola in mẽtibus humanis, quæ in horto vinearum sacris inspirationibus plantat, sacramentis vegetat, & bonis operibus maturat, prout gradatim ipsam vineam excolit, vt fructificet? Vnde Hugo lib. iii. de arca Noe dicit. Hoc est verè lignum vitæ verbum patris sapiẽtia Dei, quę in cordibus sanctorum tanquã in paradiso inuisibiliter primo per timorẽ seminatur, post per gratiã rigatur, per dolorẽ moritur, per fidẽ radicatur per deuotionẽ germinat, per compunctionẽ oritur, per desiderium crescit, per charitatem roboratur, per spem viret per circunspectionẽ frondet & extendit ramos, per disciplinam floret, per virtutem fructificat, per patientiam maturescit, per mortem carpitur, per contemplationem cibat. Hæc ille'. Cum igitur (vt dicit Dionỹ. 4. eccles. hierar.) Iesus qui est vera sapientia patris sit fontana copiosa susceptionem diuinarum suauitatum, & refundat de plenitudine sua diuinissimas fragrantias siue odores ad deiformes intelligentias, in quibus mentes suauiter delectatæ, & sanctis, & odoriferis susceptionibus adimpletæ vtuntur intelligibili alimẽto, penetrãte ad intimos suos intellectuales sinus secundũ suam diuinã participationem, benè olentium

Universidad de Deusto
Biblioteca

distributionum planum est, ꝙ hi quos sapida sapientia inhabitat, sacris susceptionibus quasi vineæ florentes fœcundantur, habitus virtutũ, & fructibus bonorum operum perficiuntur, & sic tot suaues odores alijs dant ꝙ exempla odoriferorũ operum euaporãt. Vnde Paulus dicit. Deo autẽ gratias, qui odorem notitiæ suę manifestat per nos in omni loco. Bonus .n. odor Christi sumus, his qui salui fiunt, qui bono odore recreãtur, & his qui pereunt, qui bonum odorẽ abominantur, sicut bufones bonũ odorẽ vineæ florentes. De hoc odore require suprà itinere vj. Vineæ igitur florentes dicũtur fœcundæ mentis potentię, & capacitates odoriferæ, quas cœlestis agricola inhabitãs & excolens, facit eas floridas & odoriferas. Floridas per verbũ veritatis, odoriferas per scriptũ charitatis. Dion. di. Quod filius & Spiritussanctus, quasi quædã pullulationes à patre originẽ habent, & quasi quidã flores, & supersubstantialia lumina ab ipso lumine, vel patre luminũ existũt. Vnde agricola cœlestis dicit. Veni auster persla hortũ meũ, vt fluant aromata illius. Quod verbũ exponens Ver. di. Spõsa hic inuitatur ad perfectionẽ hierarchicę operationis. Auster. n. est ventus calidus, & purus, & ꝑ eum põt intelligi verbũ quantũ ad puritatẽ veritatis, & Spũssanctus quantũ ad calorem charitatis, dicit igitur agricola cœlestis. Veni auster, persla hortũ meũ. i. suprema hierarchiã, quam specialius zelo tanquã hortũ voluptatis fœcundũ operibus veritatis & odoriferis exemplis; vt producant vinũ germinans virgines, & virgineas mentes, & aromata illius & participationes luminum odoriferorũ fragrantis mentis fluant hierarchicæ, id est, fluant de summa mentis hierarchia in mediã, & de media in infimam; vt sic mens exerceatur ad perfectionẽ hierarchicæ operationis. ſ. vt fortiter & incessanter extendatur sursum ad Deum, ad hauriendũ diuinum odoriferũ lumen, ꝙ vineam maximè fœcundat, & perficit: & secundò haustũ lumen odoriferum firmiter in se custodiat, & exerceat. Tertiò illud lumẽ odoriferum aliis oĩbus sine decremento luminis sui, veris doctrinis & odoriferis exẽplis cõmunicet, vt dicere posit illud Eccle. Ego sicut vitis fructificaui odorem suauitatis. Tota igitur Trin. has vineas inhabitat, Pater in memoria, operarios ad laborandũ excitans sacris inspirationibus: Filius in intelligentia, operarios ad prudenter laborandũ claris veritatibus illuminans: Spiritussanctus in voluntate, operarios ad laborandũ exẽplariter feruidis affectionibus inflãmans. Vnde Orig. dicit sic. Delitiosus intuitus memoriæ per patrẽ cõfortatæ, intelligentiæ per filium illuminatæ, & voluntatis per Spũssanctum expeditæ ad operandũ, quia Deo existente in vineis engaddi, tantò ero remotior, quãtò sterilitati propinquior, Et tibi. dic. O amica mea conuertere in requiẽ tuam. i. in Deum tuum, vt in te tanquam in speculo imaginẽ suam expressiuã repręsentet, in te ineffabiliter delectetur, & familiariter congratuletur, te eleuet innouando, te innouet decorando, te decoret amando, te amet inhabitando, te à casu futuro præseruet præcauendo, & te lętificet de conuersione gratias agẽdo. Hæc ille. Spũs igitur noster ad veniendũ, iam à Dño amorosè inuitatus, & ex hoc ad ambulandũ prædicta itinera æternitatis vigorosè animatur, & amorosè & gratiosè à patre tractus, competẽter petit dilectum, inuitantem horum itinerum esse sociũ, ducem, ductorẽ, & conseruatorẽ: quia ipse est via veritas & vita. Ipse est via per quã imus, de qua Isa. d. Hæc est via ambulate in ea. Et Aug. super Ioan. dic. sic. Verbũ assumendo hoĩem factum est via, ambula per hoĩem, & peruenies ad Deũ. Ipse est veritas per quam peruenimus, quia veritas est finis ęnigmatũ. Vndè Ioann. ait. Videbimus eum sicuti est. Neq; patrẽ quis nouit nisi filius, & cui voluerit filius reuelare. Ipse est vita in qua permanebimus in æternum, vnde dicitur in Prouerb. Qui me inuenerit, inueniet vitam. ſ. æternam. Dicit igitur spiritus amans confidenter illud verbũ. Canti. Veni dilectè mi ad sitibundã æternorũ intentionẽ, quãtum ad iter primũ. ſ. rectæ intentionis: ingrediamur in agrũ per deuotã æternorũ meditationẽ, quantum ad iter secundũ: commoremur in vallibus per limpidãm æternorũ contemplationem, quantum ad iter tertiũ: mane surgamus ad veniendũ per inebriantẽ æternorum dilectionem, quantũ ad iter quartũ: videamus si vinea floruit, per pullulantem ęternorum reuelationẽ, quãtum ad iter quintum: si flores fructum parturiunt, per experimentalem æternorum prægustationem, quãtum ad iter sextum: si floruerunt malapunica, per collium ęternorum deiformem operationem, quantum ad iter septimum. Sic ibit homo in domum æternitatis suæ. In qua (sicut dicit auctor de spiritu & anima) erit manifesta visio, plena cognitio, verà dilectio, firma coniunctio, societas individua, similitudo perfecta, vita beata in æternũ, & vltrà in perpetuas æternitates. Odor autem & dulcedo prælibatur prædictorum, & gustatur à spiritibus ambulantibus in prædictis itineribus, ex quo velocius currunt. Vnde Greg. xv. moral. dicit. Superiora amare iam sursum ire est, dumq; magno desiderio ad cœlestia homo inhiat, miro modo hoc ipsum quod accipere quærit, iam degustat. Ex quo spiritus itinerãs maximè consolatur, consolatus currendo calescit, calefactus deuotione mollescit, mollificatus amando liquescit, liquefactus feruendo sursum effluit, vt nusquã nisi in æternitate sistere, & quiescere velit. Vnde Orig. dic. sic. quasi admirando. Diuinæ consolationis dulcissimus affectus, vt audio, est liquefactio. Liquescit enim mens cum deuotione mollescit, vt sponsus in ea suauiter cubet, & nihil ei dure obsistat. Liquescit dum deuotione calescit, vt dilectus in ea calorem diuini amoris inueniat, vt quasi quidam contactus spiritualis fiat, qui maximam delectationem generat. Liquescit, quia dũ deuotione superfluit, vt Deus solũ plenũ dominiũ in ea obtineat, tũc oẽs motus, oẽs nisus, oẽs impetus ejus æternitate fœliciter terminat. Hæc ille. Ad quam domũ æternitatis nos perducat, conducat, & inducat, qui est trinus & vnus Deus in æternum benedictus. Amẽ.

3. ad Cor. 2.

De diuinis nominibus ca. 2.

Cant. 4.

Eccl. 24.

Super Can. 6. cap.

Ioan. 14.

Isa. 30.

1. Ioan. 3.

Prou. 8.

Cant. 7.

Eccles.

super Can. cap. 2.

SERAPHICI DOCTORIS
S. BONAVENTVRAE.
TRACTATVS DE QVATVOR virtutibus Cardinalibus.

DE quatuor virtutib. Cardinalibus quæ sunt virtutes politicę. i. scięties de gubernatione ciuitatũ; purgatorię, purgati animi; ac exẽplares. Senec. Quatuor virtutũ species multorũ sapientũ sententijs diffinitę sunt, quibus animus humanus comptus, ad honestatem vitæ possit accedere. Quarũ prima est prudentia. Secunda magnanimitas. Tertia continentia. Quarta iustitia. Singulæ igitur honestum & bene morigeratum faciunt virũ Greg. Soli dum nostræ mentis ædificium prudentia, temperãtia, fortitudo, iustitia sustinent. In his igitur quatuor virtutibus, tota boni operis structura consurgit. Vnde quatuor paradisi fluminibus terra irrigatur, quia dum his quatuor virtutibus cor confunditur, ab omni deteriorum æstu temperatur. Cardinales appellantur quia sicut ostium vertitur in cardine & regitur: ita his regitur, & vertitur vita hominis. Per virtutes namque cardinales rectificatur anima in suis viribus. Nam

Nam prudentia rectificat vim rationalem. Fortitudo siue magnanimitas irascibilem. Temperantia siue continentia concupiscibilẽ. Iustitia verò rectificat omnes vires. Ipsa .n. iustitia apprẽhendit omnes virrutes ad ꝓximũ, vt est liberalitas, & ordinantes ad seipsum, sicut est pœnitentia & innocentia. Et ordinantes ad Deum, sicut est latria, pietas, & obedientia. Et ideo iustitia dicitur retinens omnes virrutes, quia non tantum est specialis, sed generalis virtus, compræhendens totius animi rectitudinem, cum ipsa dicatur rectitudo voluntatis. Nota, per virtutes cardinales, homo in omnibus operibus instruitur, & contra vitia armatur. Primum fit dupliciter, quo ad se per prudentiam, ad proximum per iustitiam. Secundum etiam dupliciter. In prosperis per temperãtiam, in aduersis per fortitudinem armatur. Aug. Prudentia est in præcauendis insidijs. Iustitia in subueniendis miserijs. Fortitudo in perferendis molestijs. Temperantia in coercẽdis delectationibus prauis. Politicæ dicuntur, prout sunt in recto regimine rationis. Purgatoriæ prout sunt in victoria vitiorum, & respiciunt partim interiora, & partim exteriora. Purgati animi dicuntur, quando de victis vitijs possessor virtutum quiescit, rarò insurgentibus motibus prauis primis. Exemplares dicuntur, quæ in mente diuina constituunt. Nam ideæ in Deo sunt, & omnium rerum exẽplar est. Nota, ꝙ quælibet virtus cardinalis potest coaptari singulis virtutibus iam premissis. Nam prudentia prout est virtus politica, vt ait Macrobius, est ad rationis normam quę cogitat, & quæ agit vniuersa dirigere nihil præter rectum facere vel velle. Secundò prout est virtus purgatoria, est mundũ & omnia quæ in mundo sunt diuinorum contemplatione despicere. Tertiò prout est virtus purgati animi, est sola diuina noscere, & ea tanquam nihil sit aliud intueri. Exemplaris autẽ est ipsa mens diuina, cui omnia nuda sunt & aperta, & disponit vniuersa quę ĩ cœlo sunt, & q̃ ĩ tera sũt &c. Primus gradus facit hoiem in oĩbus rationabiliter operari, & cum hoĩbus honestè conuersari. Secundus mẽtem altius erigit, quia cum mundana despicit, æterna. & cœlestia prudenter appetit. Tertius mentem plenius perfidit, dum eam in æternis figit, quia sola æterna cœlestia bona concupiscit. Quartus qui in solo Deo est, prędictos gradus inchoat deducit & consumat, quia omnis vera prudẽtia à Domino Deo est. Senec. Quisquis prudentiam requi desideras, tunc per rationem rectè viuas, & omnia prius æstimes & perpenses. Si prudens esse cupis, in futura prospectum intende, & quæ possint contingere cuncta ante propone, nil tibi subitum fit, sed antè totum prospicias. Nam qui prudens est, nũquam dicit, non putaui id fieri, quia non dubitat, sed expectat, nec suspicatur, sed cauet. Si prudentiam amplecteris vbique idem eris, & prout varietas exigit rerum, ita te accommodes tempori. Sermo tuus non sit inanis, sed aut suadeat, aut moneat, aut consoletur, aut præcipiat, lauda parcè, vitupera parcius. Nam similiter reprehensibilis nimia laudatio, sicut immoderata culpatio. Illa siquidem adulatione, ista malignitate suspecta est. Si prudens est animus tuus, tribus temporibus dispensetur: præsentia ordina, futura præuide, & præterita recordare. Nam qui non de futuro præmeditatur, in omnia incautus incedit, præpone animo tuo mala futura & bona, vt illa sustinere possis, ista moderari. Non semper sis in actu, sed interdũ animo tuo dato requiẽ. Sed & ipsa requies plena sit scięties studijs & cogitationibus bonis. Nam prudens, nunquã marcet ocio. Aliquando animum remissum, nunquam dissolutum habet. Non te moueat auctoritas dicentis, nec quis sed quid dicatur attendito, nec quàm multis, sed qualibus placeas cogites. Prudentia est bonarum rerum & malarum discretio vtraq;, cum fuga mali & electione boni, de qua procedit circunspectio, docilitas, & cautio. Circunspectio est cautela contrariorum vitiorum, qua fugimus auaritiam, & cauemus prodigalitatem. Docilitas est potentia eruditi, hoc ordine vt prius te, & postea alios instruas. Cautio est prudentia discernendi vitia virtutum speciem inferentia. Prudentia in sex diuiditur. In cognitionem præsentium: vnde in Prouerbio dicitur. Præcedãt palpebræ tuæ gressus tuos, id est consilia tua facta tua præueniant. Secundò, in memoriam preteritorũ, vnde dic. Ezechias. Recogitabo tibi omnes annos meos, &c. Tertiò, in prouidentiam futurorum. Vndè Boetius. Non sufficit intueri quod situm est ante oculos, prudentia rerum exitus metitur. In circunspectionem contrariorum, vt in Prouerbio dicitur. Est via quæ videtur homini recta, nouissima aut illius ducunt ad mortem. Quintò, in cohibitionẽ peccatorum, vnde dicit Paulus. Castigo corpus meum & in seruitutem redigo. Sextò, in exercitationem virtutum, ait enim Ecclesiastes. Quodcunque potest manus tua facere, instanter operare. Secunda virtus cardinalis est temperantia, quæ prout est virtus politica, est nihil appetere pœnitendum: in nullo legem moderationis excedere, & sub iugo rationis cupiditatem domare. Secundò prout est purgatoria, est omnia relinquere in quãtum natura patitur, quæ corporis vsus requirit. Tertiò, prout virtus purgati animi, est terrenas cupiditates non solum reprimere, sed penitus obliuisci. Quartò prout exemplaris quæ in Deo est, sic est, quod in se perpetua est, in intentione conuersa est. Primus ab excessu & defectu custodit, quia ei mediũ virtutis omni tempore, ostendit. Secundus mentem ad æterna perfectè dirigit, quia superfluitatem rerum grauantium firmiter excludit. Tertius mentem in æternis figit, quia concupiscentiam omnis inordinati concupiscibilis penitus extinguit. Quartus predictos gradus inchoat, deducit, & perducit, & perficit: quia omni creaturæ numerum, pondus, & mensuram, tribuit Seneca. Si continentiam diligis circuncide superflua, & in arctum desideria constringe. Considera tecũ quantum natura deposcat, non quantum cupiditas spectat, palatum tuum fames excitet, non sapores, nec ad voluptatem, sed ad cibũ accedas, nec pręsentibus delitijs inhęrebis, nec desiderabis absentes. Si continentiam diligis, turpia fugito antequam accidant, nec quicquam aliud magis verens quàm teipsum, omnia præter turpitudinem tolerabilius crede. à verbis quoque turpibus te abstine, quia licentia eorum impudentia nutrit. Si continens es, opus est continuè affectiones adulationum repellere, quorum sermones animum quadam voluptate resoluunt. Si continens es, & animi & corporis motus obserua, ne indecori sint, nec ideò contemnes, quia latent, nam nihil differt si nemo videat, cum ipse videas. Cunctis esto benignus, nulli blandus, & paucis familiaris, omnibus equus, bonę famæ, neque ire seminator, neque inuidus alienæ fœlicitati, ad iram tardus, ad misericordiam pronus, in aduersis firmus, in prosperis cautus & humilis virtutum occultator sicut vitiorum, rari sermonis, sed loquentium patiens. Quæ nosti sine arrogantia postulanti imperties, quæ nescis sine occultatione ignorantiæ, tibi postula humiliter impartiri. Notandum quod temperantia est virtus cum potentia resistendi illecebris in nobis impetus facientibus, ex qua procedit continentia, quæ est virtus ab illecebris castitas sobrietas, parcitas, qua retinemus retinenda, largitas, moderantia, honestas, abstinentia, verecundia, modestia, omnium rerum moderatio. Tertia cardinalis virtus est fortitudo politica, quæ est animum supra periculi metum erigere, nihilq; nisi turpia timere. Secunda purgatoria est animo non terreri contra quęq;

Prudentia in sex diuiditur. Prou. 4.

Isa. 38.

Notables Senecę sẽtentia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

De fortitudine.

aduersa. Tertiò purgati animi est, passiones non solum vincere corporis, sed animo penitus ignorare. Exemplaris quæ in Deo est, quod semper idē est, nec vnquā mutatur. Ex his potest patere, quod primus gradus hominem facit omnem metum pro vtilitate reipublicę postponere, & nihil nisi turpia formidare. Secundus magis confortat, vt nulla pœna carnalis eum terreat, quia ad sola æterna fortiter anhelat. Tertius mentem in æternis figit, cum contraria viderit repugnare animo, & confidenter contemnit. Quartus prædictos gradus inchoat, deducit & consummat. Ipse attingit à fine vsque ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter. Seneca. Magnanimitas quæ & fortitudo dicitur, si insit animo tuo, viues cum magna fiducia, liber, intrepidus, alacer. Magnum animi humani bonum est, finem huius vitæ intrepidum expectare. Si magnanimus fueris, nunquam iudicabis tibi contumeliam fieri de inimico: dices, non mihi nocuit, sed nocendi animum habuit, & cum ipsum in potestate tua videris, vindictam putabis vindicare potuisse, & non feciſſe. Scito enim magnū, & honestum vindictæ esse genus, ignoscere. Eris magnanimus, si pericula non appetas vt temerarius, nec formidas vt timidus. Nam timidum non facit animum, nisi reprehensibilis vitæ conscientia. Fortitudo est immobilis inter aduersa animi laborum, & periculorum susceptio, quæ nec aduersitatis incursu frangitur, nec prosperitatis blandimento eleuatur. De qua oritur magnanimitas, fiducia, securitas, patiētia, perseuerantia, longanimitas, humilitas, mansuetudo, &c.

Sap. 8.

Magnanimi est nocē ti ignoscere

Fortitudo quid.

De iustitia.

Quarta virtus Cardinalis est Iustitia politica, quæ est mundum despicere & seruare vnicuique quod suum est, scilicet sibipsi, & proximo, & Deo. Purgatoria est ad veram viam proximi consentire, & vniuscuiusque virtutes in suo vigore seruare. Tertiò, purgati animi est, cum diuina mente perpetuo fœdere sociari. Exemplaris Iustitia quæ in Deo est, perenni lege à sempiterna operis sui continuatione non flectitur. Primus gradus ab omni iniquitate custodit, & cum omnibus hominibus conuersari facit. Secundus mentem ad æterna trahit, quia iusto ordine rationis perfectè consentit. Tertius, mentem in æternis figit, quia illam cū Deo æterno perpetuo fœdere sociat. Quartus. Prædictos gradus inchoat, deducit, & perficit, qui omnem creaturam sua perpetua & inflexibili lege iustè regit. Ex his patet, quomodo per virtutes cardinales, vt sūt politicæ, homo ordinatur in operationibus suis, quo ad proximum suum, per virtutes, quę sunt purgatorię, ordinatur ad seipsum. Purgati animi ad Deum. Senec. Iustitia est naturæ decus, tacita conuentio.

EIVSDEM SERAPHICI DOCTORIS.

OCTO COLLATIONES FACTAE IN CONVENTV THOLOSANO.

De verbi incarnatione. Colat. 1.

Luc. 12

IDe anima mea innouata mirabilia veritatis. Hæc omnia videre possumus, quæ fecit iunctura cō fœderans Deum & hominem in verbo quod factum est, quod fecit Deus & ostendit nobis. Primo vis videre æternitatem nouam, quia qui filius Dei est æternaliter, caro factus est temporaliter. Vide anima mea, non poterat te redimere, nisi haberet preciuni, nec debebat secundum legem nisi esset propinquus. Homo propinquus erat, sed precium non habebat. Deus precium habebat, sed propinquus non erat, nec debebat nisi homo, non poterat nisi Deus. Factus est ergo Deus homo propinquus, & factus est noster Iesus vir precioſior auro, & homo mundo obrizo. vt dicit Isa. Sacculum pecuniæ tulit secum quia Deus homo in carne apparuit, & verbum in carne quasi pecuniam in sacco abscondit, & hominem reum redemit. Secundò admittit immensitas breuitatem, quia verbum abbreuiatum fecit Dominus super terram. Verbum (inquam) diuinitate immensum est positione præsepij abbreuiatum. Vide anima mea, dulcia mirabilia & omnino tibi necessaria. Tua necessitas non minus quam Dei filio supplebatur, sed tua possibilitas non capiebat immensum, & maior erat necessitas quàm capacitas. Propter quod mirabilis dispensatio consilii charitatis diuinæ prouidit, vt scilicet daret nobis filium quo indigebamus, & paruulum quem capere poteramus. Ideoque paruulus natus est nobis, & filius datus est nobis. Tertiò, admittit pulchritudo obscuritatem, quia quicquid iucunditatis habeo, si non possum videre tam immensę charitatis donum, quid mihi prodest? Vnde in nostro Iesu aperta est illa facies, in quam desiderant Angeli prospicere, sacco mortalitatis nostrę, vt non solum visibilem cerneremus inuisibili specie, sed nobis similem amaremus in nostra carne. Vnde in Apoc. dicitur. Factus est sol sicut saccus cilicinus. Sol iustitiæ Christus Deus noster, qui secundum Apostolum est splendor gloriæ, & figura substantiæ patris. Speciosior plane sole, & super omnem dispositionem stellarum luci comparatus inuenitur prior, & tamē propter nos factus est quasi saccus cilicinus propter asperitatem. Quartò, admittit celsitudo abiectionē vitupериū seruitutem, quando non ad me, sed insta me descendit, quando hodie iacuit ad pedes animalium ille, cuius glorioſi pedes vix erant accessibiles altissimis Angelorum. Ecce ipse benedictus Deus omnia fecit ex parte sua, vt eum habeamus, fit homo vt ei attineam, fit paruus ut eum accipiam, fit visibilis vt eum agnoscam, fit humilis vt eum attingam. Quintò, fortitudo admisit infirmitatem, sapientia simplicitatem. Ego sum reus, & coram eius sapiētia venire erubesco. Ego aduersarius, & ideo ab eius potentia contremisco. Cōmissa mea (inquit) pauesco, & ante te erubesco. Ideò mira Dei benignitas, quę semper magnificauit benefacere nobis suam abscondit sapientiam in simplicitate, ne erubescam cūparare fortitudinem in infirmitate & ne pertimescam accedere. Ipse enim est qui portat omnia verbo virtutis sue. Ipsum (inquam) tale verbū factum est caro, & non solum homo passibilis, sed etiā in paruulitate mihi similis, & carne mortalis. Sextò iustitia subiit reatum, quia ne dicas quid proderit accedere, nec negocium meū contingat cōplere? Hæc autem est mea necessitas, quia conceptus sum in omni malo, & priuatus omni bono propter culpam meā & debitam pœnam, & indigeo à malo releuari, & in omni bono restitui. Et ideo stupendo cōsilio iustitia subijt reatū, vt iustificemura malo: opulentia defectū vt locupletemur in bono. Eū. n. qui non nouerat omnino peccatū. s. innocentē Iesum, qui peccatū non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius, fecit Deus peccatum pro nobis. i. peccati nostri reatum sibi imposuit. Dns posuit in eo iniquitates omniū nostrum, vt efficeremur iustitia Dei in illo. O verè fœlicem necessitatem, quia ex quo Deus homo Iesus nostrum reatum assumpsit soluendum, vel necesse fuit Deum odire seipsum quod est impossibile, vel reconciliari hominem reum, quod quidem est Deo acceptabile, & ab ipso intentum. Septimò subiit opulentia egestatem, vt locupletemur in regno. Scitis gratiam Domini nostri Iesu Christi, quoniam cum esset diues, propter nos egenus factus est, vt illius inopia diuites essemus. O quantum deberemus esse locupletati, quibus Deus tātum dedit, q̄ nudus & pauper remansit. Vide fœlicem necessitatem, in qua se posuit pro nobis. Amore nostro ebrius benedictus Iesus, quia necesse est hominē restitui in regnum, vel Iesum regem à regno exulare, priusquam ipse nostram assumpsit inopiam, & simul in vnum conueniunt diues & pauper. Sic ergo anima mea tuus Iesus Deus æternus assumpsit nouitatem, vt ei attineas, immensus breuitatem, vt eum accipias, pulchritudo obscuritatem, vt eum attingas, sapientissimus simplicitatem, ne erubescas, Fortissimus infirmitatem, ne contremiscas, iustissimus reatum, vt iustificeris à malo: opulentissimus defectum, vt locupleteris in bono. Hæc Vbertinus.

Isa. 15

ad Rom. 8

Isa. 9.

1. Pet. 1.

Apoc. 6.

Hebr. 1.

De timore Domini. Collat. 2.

AQua sapientiæ salutaris fons vitę, & initium sapientiæ timor Domini est, ait Bernar. Optimè refrigerans animam, in omnibus noxijs desidijs estuantem, iacula inimici potēs extinguere, & per oīa pietati proximorum timor Dñi præferendus est. Qui timoré Dñi semper habet præ oculis, vię eius pulchræ, & omnes semitæ eius pacificæ. Stat propositum Dei, stat semita pacis super timentes eum, iplorum & dissimulans mala, & remunerans bona. Vt miro modo eis bona, & mala cooperentur in bonum. In veritate didici, nil tam efficax ad gratiam promerendam, retinendam, & recuperandam, quàm si omni tempore cora Deo inueniaris, nō altū sapere, sed timere. Beatus es, si cor tuum triplici timore repleueris, vt timeas quidē pro accepta gratia, longe amplius pro amissa, lōgē plus pro recuperata. Time ergo cum arriserit gratia, time cum abierit, time cum denuò reuertitur. Cum adest time, ne indignè operreis ex ea. Si recesserit multò magis timendum, quia vbi tibi dēficit gratia, ibi deficis & tu. Time ergo subtracta gratia, tanquam mox casurus. Time quia reliquit te custodia tua. Pro omni tempore time Dum, & ex omni corde tuo. Tunc demum si plenē si perfectè timueris, dabit tibi saporem charitatis.

De obedientia. Collat. 3.

VT igitur obedientia religioſi, Deo sit acceptabilis, ideò debet esse prompta sine dilatione, deuota sine dedignatione, voluntaria sine contradictione simplex sine discussione, perseuerans sine cessatione, ordinata sine deuiatione, iucunda sine turbatione, strenua sine pusillanimitate, & vniuersalis sine exceptione. Qualiter nos audimus nostros superiores, taliter nostras exaudit Deus orationes. Hæc Augustinus. vt autem melius valeas esse obediens, cogita semper quando vox præcipientis sonat in auribus tuis, q̄ vocem istam non tanquam ab homine audias, sed tanquā ab ipso Deo. Item non est obediens, sed negligens, qui secundum expectat mandatum. Item Bernardus. Aparum est esse subiectum Deo, nisi sit omni creaturæ humanæ propter Deum, siue Abbati tanquam præcelenti, siue ab eo Prioribus constitutis. Ego plus dico, paribus subdere, subdere & minoribus. Et si vis in iustitia esse perfectus, vade ad minorem, subdere inferiori iuniori inclinato. Nota. Clymachus. Siquis erga patris subiectionem suam conscientiam ad summū possedit mūdam, iste de cętero per singulos dies mortem quasi somnium, magis verò vitam expectans non conturbatur, cognoscens in solido, quia non ipse in tempore separationis, sed qui præst reddet rationem. Idem. Quando absente eo qui præst, vultum ipsius imaginamur, hunc nobis astare putantes, & omnem collocutionem, vel sermonem, vel cibum, vel aliud quippiam eum suspicamur, odire in nobis auertimus, tūc cognoscamus, qa legitimā obediētiā vere exequimur.

De verecundia. Collat. 4.

NEscio, an quicquam gratius verecundia ad ornatum in moribus hominum, esse queat? Quàm pulchra hæc, & quàm pulchra gemma in vita & vultu adolescentis, quàm vera, & minimè dubia bonæ nuncia spei, bonæ indolis est index, virga disciplinę est illi, qui pudendis affectibus imminens, lubricæ ætatis motus, actusq; leues coerceat, reprimat insolentes. Quid ita turpiloquij, & omnis deinceps turpitudinis fugitans? Soror continentiæ est, indicium columbinæ simplicitatis, testis innocentiæ, lampas pudicæ mentis iugiter lucens, & nihil in eaturpe vel indecorum residere attentet, quòd non illico probat. Illa expugnatrix malorum, & propugnatrix puritatis innatæ, specialis gloriæ continentia est, famæ custos, vitæ decus, virtutis sedes, virtutum primitiæ, naturæ laus, & insigne totius honestatis. Quid tam amicum verecundo animo, quàm secretum? Sed quid tam proprium verecundiæ, q̄ proprias vitare laudes, & vitare iactantiam? Quid tam indecorū, maximè adolescenti, quàm ostētatio sanctitatis?

De taciturnitate. Collat. 5.

SIlentij amicus appropinquat Deo, & latenter colloquens à Deo illuminatur. Solicitus de exitu circuncidit sermonem, & qui luctum animæ possidet, quasi ignem auertit multiloquium. Hæc Clymachus. Bernardus. Bonum silentium à iactantia, bonum à blasphemia, bonū à murmure & detractione. Sileat à nobis lingua maledica, lingua blasphema, lingua magniloqua: quoniam bonum est in hoc triplici silentio salutare Domini præstolari. Ita cum ab his taceas, nec desideris silentium Deo, loquere illi contra iactantiam in confessione, vt obtineas veniam de prēterito: loquere in gratiarum actione contra murmurationem, vt ampliorem inuenias gratiā in præsenti: loquere in oratione contra diffidentiam, vt consequaris gloriam in futuro. Confitere (inquā) prēterita peccata, & pro prēsentibus gratias age, & deinceps ora studiosius pro futuris, vt ne ipsis quidem sileat, à remissione, ab immissione, aut promissione. Item iuge silentium & ab omni strepitu secularium perpetua quies, cogit cœlestia meditari: porrò continentiæ labor & rigor disciplinę, Psalmorum, & hymnorum dulcedine releuantur. Pudor de prēteritis nouę conuersationis temperat austeritatem, venturi timor iudicij pio cedit charitatis fraternæ exercitio. Tedium & acediam procul pellit sanctarum varietas obseruationū: labor & latebræ, & voluntaria paupertas, hæc sunt monachorū insignia, hæc vitam solent nobilitare monasticam.

De deuotione. Collat. 6.

REnuat cōsolari anima mea in alieuis, si vis in Dei amore delectari, delicata siquidē consolatio est, nec omnino tribuitur admittentibus alienā, ait Ber. Cuius mens ad alienas inhiat consolationes; nō & penitus renuit in caducis & transitorijs consolari, ipse sibi profectò subtrahit cœlestis gratiam consolationis. Errat omnino siquis cœlestem illam dulcedinem, huic carni, diuinum illud balsamum huic veneno, charismata illa spiritus misceri posse huiusmodi illecebris arbitratur. Non amat veritas angulos, in medio stat discipli na omnium, omniū studijs delectatur. Item sancta anima sola

Psal. 36.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ma sola esto, vt soli illi seruies teipsam, quem ex omnibus elegisti tibi. Fuge publicum, fuge domesticos, secede ab inimicis & intimis, nihil tibi & turbis, nihil cum multitudine cæterorum. Ipsum obliuiscere populum tuum, & domum patris tui, & concupiscet Rex decorē tuum. Secede ergo, sed mente non corpore, sed intentione, sed deuotione, sed spiritu. Solus es si communia non cogitas, si non affectas præsentia, si despicias quod multi suscipiunt, si fastidias quod omnes desiderant, si iurgia deuitas, si damna non sentias, si non recorderis iniuriarum. Cibus animæ gratia Dei dulcissimus, sanè & omnem habens suauitatem, & delectamentum saporis, non modò delectat, sed reficit & medetur. Quatuor sunt signa, quæ ostēdunt præsentiam gratiæ Dei. In primis si cor in se est pacatum & quietum, quia in nulla re requiescit, & impletur cor nisi in solo Deo, quamuis & cætera affici quidem possunt, implere autē non possunt. Secundum, quando mēs & animus ad deuotionem inclinari se sentit. Tertium, in præsentia gratiæ, tunc plus solito facies hominis hilarescit, & benignam se ostendit. Quartum est ferè idem, videlicet, cum in motibus exterioribus plus homo est compositus atque ordinatus.

Psal. 44.

De diligentia. Collat. 7.

VNum est quod multos à perfecta & feruenti emendatione retrahit. Horror difficultatis seu labor certaminis. Quoniam verò illi maximè præ aliis in virtutibus proficiunt, qui ea quæ sibi magis contraria & grauia sunt, virilius vincerè nituntur. Nā vbi homo plus proficit, & gratiam ampliorem meretur, ibi magis seipsum vincit, & in spiritu mortificat. Duo specialiter ad magnam emendationem iuuant, videlicet subtrahere se violēter, ad quod natura vitiosè inclinatur, & feruenter instare pro bono, quo amplius quis indiget. Quàm nociuum est negligere vocationis suæ propositum, & ad non commissa sensum inclinare. Religiosus qui se intentè & deuotè in sanctissima vita, & passione Domini exercet, omnia vtilia & necessaria sibi abundanter ibi inueniet, nec opus est vt extra Iesum aliquid quærat. Religiosus feruidus omnia bene portat & capit, quę illi iubentur. Religiosus negligens & tepidus habet tribulationem super tribulationem, & ex omni parte angustiam, quia interiori consolatione caret, & exteriorem quærere prohibetur. Religiosus extra disciplinam viuens, graui patet ruinæ. Qui laxiora quęrit & remissiora, semper in angustijs erit, &c. vt patet in deuoto libello de imitatione Domini nostri Iesu Christi.

De disciplina. Collat. 8.

PRimò omnium, iugo disciplinæ insolentia morū domanda est, quousq; dirius ac durius seniorum attrita legibus humilietur, & sanetur ceruicosa voluntas, bonūq; in se naturæ quod superbiendo amiserat, obediendo recipiat. Accedit nimirum disciplinatis moribus bonum naturæ, quo redditur homo suauis & mitis, homo sine querela, neminem circunstiens, neminem concutiens, neminem lædens, nemini se superextollens aut præferēs. O quàm compositum reddit omnem corporis statum, nec non & membris habitum, disciplina ceruicem submittit, ponit supercilia, componit vultum, ligat oculos, cachinnos cohibet, stringit gulam, iram sedat, format incessum. Nam de monachis ordinatis & inordinatis dicit Abbas pastor sic. Qui querulosus est, monachus non est. Qui malitiam in corde tenuerit, monachus non est. Qui iracūdus est, monachus non est. Qui elatus & verbosus est, monachus non est. Qui verè est monachus, semper est mansuetus, humilis, charitate plenus, & timorem Dei semper & vbiq; præ oculis habet, vt non peccet. Item Ioannes Abbas montis Synai dicit. Monachus est, qui solum quæ Dei sunt agit, cogitat, & loquitur, Christo vnitus in omni tempore loco & negocio. Monachus est, violentia naturæ indesinens, & custodia sensuum indeficiens. Monachus est, sanctificatum corpus, expurgatum os, & illuminata mens. Et quisputas est fidelis & prudens monachus, qui sub obedientia, subiectione, & labore doloreq; calorem suum custodit inextinguibilem, & vsq; ad suum exitum ignem igni, & feruorem feruori, & amorem amori, & desiderium desiderio, & solicitudinem solicitudini quotidie non cessauit. Vnde & Bern. Ille verè est monachus, qui deuotionem tenet in choro, patientiam in capitulo, disciplinam in labore, meditationem in lectione, feruorem in oratione, castitatem in tentatione, tolerantiam in aduersitate, humilitatem in prosperitate.

Qualis debeat esse monachus.

EIVSDEM SERAPHICI DOCTORIS.

S. BONAVENTVRAE.

Libellus Apologeticus, id est excusatorius, in eos, qui minorum Fratsum ordini aduersantur.

Quæstio aduersariorum prima.

RAETER hoc q̄ turripitis clericis eleemosynas, quæ ipsis darentur, si vos non essetis, conquærunt, q̄ detrahatis in populo, & cōfundatis eos in prædicationibus vestris, vitia eorū propalando. Insuper, q̄ suadeatis hominibus, ne cōfiteantur eis, & ne dent eis oblationes, & alia quæ deberent, cum ipsi sunt potius q̄ vos, qui pro animabus eorum sunt rationem Domino reddituri. Responsio ad ista per ordinem. Omnia quæ ipsis iure debētur in oblationibus, decimis, & alijs, vel de approbata eis cōsuetudine dari solent à populo, nos potius suademus eis dari, quàm ipediamus, immō hortamur populu, eis ista non subtrahere, nec in alios pios vsus erogare, & ius suum cuiq; tribuere, etiā peccatori. Si autem quandoq; quærunt consilium, vbi secundum Deū melius sit dare eleemosynam, ad quam non tenentur ex debito: dicimus liberè, q̄ ibi sit melius, vbi vel maior est indigētia, vel maior Deo honor exhibetur, & ipsis dantibus, exindè efficaciora orationum suffragia prouenire creduntur: vel quo ipsorum deuotio ad benefaciendū pro Deo seruentius inclinatur. Quòd autem Plebanis suis confiteantur (vt debent) suademus etiam his, qui nobis confessi fuerint, vt agnoscant eorum conscientias, quos regere debent, vt sciant, quibus exhibere, vel negare debeant ecclesiastica sacramenta, nisi fortè tales sint aliqui, à quibus prohibeāt canones sacramenta requiri, vt suspensi ab officio, vel irregulares, vel ius ligandi, & soluendi non habentes, vel per quos aīæ magis irretiuntur peccati laqueis, q̄ pūrgentur, de quibus nō est nunc vlterius prosequēdū. Quòd autem detrahamus eis, & cōfundamus eos in populo, non oportet, q̄ nobis hoc imponant singulariter, cum ipsi non abscondant scelera sua. Sed per facti euidentiā omnibus ea propolant, & nobis etiam tacentibus, omnibus ingerant inde materiam detrahēdi. Vtinam nos soli ea

soli ea sciremus. Vtinam ita essent occulta eorum peccata, q̄ nobis ea prodere volentibus, non crederetur, & mēdacij, & detractionis à populo argueremur. Nūc autem tanti & tanti aperti sunt multorum excessus, q̄ laici arguunt nos, cum aliorum vitia in prædicatione tangamus, quare tam enormia, & aperta, & multa, & magis nociua clericorum scelera nō reprehendamus, cum non debeat esse personarum acceptio apud veritatis doctorem, nec pro timore vel fauore debeat apertā veritatem tacere, & hoc grauius redarguere, quod est nociuius, & quo Deus magis offenditur in quocunq; ? Inde est, q̄ propter hoc cogimur interdum, aliquid de clericorum excessibus tangere, ne putemur ex timore tacere, vel ex priuato fauore, quasi cum ipsis cōtra laicos pariter conspirauerimus, & vt laici æquanimius ferant, si eos corripimus: videntes, q̄ nec clericis parcimus, & maximè vt veritas Euangelij seruetur, quæ omnium peccata detestatur, ne aliter putarent simplices, q̄ peccata non essent Dei odibilia, quæ non audirent in clericis reprehendi: & stultæ mulierculæ putarent, non esse illicitum cum ipsis peccare, sicut aliquibus earum notū est, ab eis fuisse persuasum. Quòd autem non nitamur eos in predicatione confundere, nec populo eos odibiles reddere, potest ex hoc patenter agnosci, q̄ multos eorum defectus scimus, & dissimulamus, nec populo propalamus expresè, parcētes eisdem. Cū & si non in omnibus, tamen in pluribus eorū plures reperiantur, per quos fierent despecti populo, si vellemus eos publicè prædicare, & hoc cautè tacemus, his de causis: Vna propter pacē & reuerentiā cleri, ne laicos contra clericos prouocemus ad discordiā, cum pro pace clerici & etiam ædificatione populi, à Deo & à sede Apostolica specialitet missi sumus. Secunda, q̄ non possemus tamen per hoc emendare eos, nec haberemus alios meliores qui eis mox substituerentur, si isti omnes qui sunt reprehensibiles abijcerētur, & est minus malum aliquo modo habere istos q̄ nullos, maximè cum Episcopi & prælati non intenderent substituere meliores. Tertia, q̄ deferimus in hoc bonis qui sunt inter eos, & si pauci sint qui cum cæteris cōsunderentur, cum rudis populus sine discretione bonos & malos persequi inciperet & odire. Quarta & quasi præcipua, ne si populus perderet omnino fidē in clericis, hæretici insurgerent & attraherent sibi populum, quasi oues destitutas pastoribus, & facerēt eos hæreticos, gloriantes q̄ nostro quasi testimonio, tam viles essent clerici, q̄ nullus eis obedire deberet, nec doctrinam eorum curare. Omnis enim hæreticorum intentio ad hoc tendit, q̄ spreto clero eis credatur: & ad hoc non conuenit nos ipsorum esse cooperatores, quin potius debemus contra eos quasi lupos rapaces clero & Ecclesię esse propugnatores, contra eorū versutias populum præmuniendo, errores ipsorum veritatis testimonijs ex scripturis autenticis cōfutādo. Quinta, q̄ lucra animarum quæ quærimus, melius promouemus cum beneuolentia cleri & assensu, quos si in discretè agendo exacerbaremus, cum non possemus cōtra eos communiter prævalere, prohiberent nos animabus prodesse prædicando, & confessiones audiendo. Et sic salus multarū animarum impediretur, & fieret quasi scisio in Ecclesia, dū clerici nos quasi reprobos persequi inciperent, & laici aut nobis aut ipsis fauentes, alteros despicerent, & eis credere recusarent. Et cum non possemus eos qui nobis fauerunt defendere à clero, quin eos nobiscum persequerentur & excōmunicarent, tandem omnes nos desererent: & ex odio nostri doctrinam nostram clerici infamarent, & sic hereticis qui modo nos timent, aditus ad subuersionem fidelium sine contradictione pateret. sicut lupis vbi canes non metuunt, & pastores sunt desides, datur audacia oues inuadendi. Nisi enim essent isti ordines in Ecclesia, qui ex officio prædicationis & cōfessionis fideles illuminant, citò plurimi efficerentur hæretici in his terris, vbi tam pauci inueniuntur clerici in sacra scriptura periti, cum nescirent hæreticorum versutijs obuiare. Immò ipsi clerici citò ab hæreticis subuerterentur per calidas expositiones scripturæ, in quibus nescirent eorum deprehendere fallacias, vel per promissiones seducerent eos, spondentes q̄ magni fierent inter ipsos. Et cum laicos attraherent clerici, etiam potius adhærent eis, quàm soli relicti perirent inopia, cum nullus curaret eos, nec daret eis oblationes vel decimas: aut certè persecutionibus eorum exterminarentur, cū iam haberent laicos adiutores contra clerū, sicut modo clerici hæreticos persequuntur. His ergo de causis & alijs, vt multa mala vitentur, vtilius iudicamus tacere quædam mala clericorum, q̄ populo prodere, vbi sine scādalo possumus euitare, vt sunt ista. Quādocūq; habet plures Ecclesias, curam animarum habētes, sine dispensatione Apostolica, omnes vacant ipso iure præter vltimam, & nullum ius habet in alijs ligandi vel soluendi, nec eius vicarius, nec aliquos inde reditus percipiēdi. Item illegitimè natus nullum ius habet in beneficio curam animarum habēte. Item qui recipit Ecclesiam per quamcunq; symoniam. Item qui recepit Ecclesiam ab eo, qui non habet verum ius conferendi eā. Omnis notorius fornicator cuius criminis testis est populus, iure taxatus, siue in domo sua teneat fornicariā siue extra, vel vnam habeat vel plures, est ipso iure suspensus ab officio, ita q̄ subditi non debent eius missam audire, nec confiteri ei, nec alia ab eo sacramenta recipere, nec potest eos excommunicare, nec absoluere. Item si suspensus celebrat & officiat Ecclesiam, vel quacunq; excommunicatione ligatus, seu recipit ordinem clericalem, aut in eo solenniter ministrauit, factus est irregularis, & non potest exercere officium clericale, etiam si iam fornicari cessauit, vel ab excommunicatione absolutus fuerit, nisi cum eo super irregularitate contracta per sedem Apostolicam dispensetur, maximè si à iudice suspensionis sententia fuit lata. Huiusmodi autem sententiæ iam sæpè feruntur in clericos, ab officialibus & archidiaconis & iudicibus ordinarijs vel delegatis, & parum curantur à multis. Videmus in terris istis tot esse imperitos iam clericos, in his quæ ad regimen pertinent animarum, licet fortè in grammatica vel alia scientia sint instructi, q̄ vbi centum vel plures plebani & vicarij conueniunt, vix pauci sint, qui verè sciant animas suas, vel alia quæ ad salutem sunt necessaria, in his per scripturarum scientiam expedire. Et talibus imperitis non deberent eorum subditi confiteri propter periculum, ne fortè ex ignorantia relinquant eos in statu damnationis, docendo non esse peccatum, quod est mortale peccatum: aut nō ostendendo formam debitam satisfactionis de peccato confesso, vbi certa forma satisfactionis est necessaria, vt de restitutionibus rerum illicitè acquisitarum, certis locis vel personis vel hæredibus faciendis, vbi multi seducūtur. Scimus etiam, q̄ qui scienter in mortali peccato positus celebrat missam, qualibet vice mortaliter & grauiter peccat, & quantum in ipso est, rursum CHRISTVM crucifigit, quem pro denarijs, quos sibi sperat offerri, & illicitè & indignè contrectat. Qui ergo offert ei quem talē esse præsumit vel scit, & rogat eum missam celebrare, facit eum Christo tantam inferre contumeliam, vt eum indignè contrectet, & peccat mortaliter. Sed qui facit aliquem peccare mortaliter, ipse peccat, vbi ignorantia non excusat, & secundū ista si nullus offerret vel audiret missas eorum, qui illicitè celebrant, cessarent à celebratione vel corrigerent vitam suam, & sic multa peccata omitterentur. Multi etiam

Clericorū scelera non dissimilanda.

Universidad de Deusto
Biblioteca

etiam inordinatè excommunicantes incidunt in pœnã
suſpenſionis & irregularitatis, & per alios actus plures
inobedientiæ merentur ſuſpendi ab officio, & ineffi-
cax fit eorum auctoritas in ſubditos ſuos. Scimus etiã,
q̃ qui eſt peccato mortali, cum ſibi Deus iratus ſit, nõ
placat eum pro alio peccatore. Ergo oratio clerici in
peccato poſiti, ineſficax eſt ſibi, & alijs qui offerunt ei
eleemoſynas, vt oret pro illis. Item clericus lubricus
vanus & malè expendens res Eccleſiæ, quo plura ha-
buerit plus peccat. Sed qui illi dant oblationes & alia,
promouent eum ad amplius peccandum, expedit ergo
ei non dari. Item qui recipit pretium operis alicuius, &
non deſeruit, malè recipit, ſed clericus habens curam
animarum, & non facieas quæ debet eiſdem in doctri
na ſalutis, & bono exemplo, & efficaci oratione, & de-
bita correctione, & in alijs, peccat recipiendo ſtipen-
dia eccleſiaſtica, quæ non deſeruit vt debet. Ergo non
deberẽt ei dari, ne daretur occaſio peccati. Quàm pau
ciſſimi autem in terris iſtis iam reperiantur, qui debi-
to modo præſint animabus commiſſis, nimis eſt miſe
rabile, qui aut ex defectu iuris, aut ſcientiæ, aut vitæ,
aut diligentię circa eas, aut liberæ executionis officij
ſui nihil habeant repræhenſibile, & quod eos tali offi-
cio reddat indignos. Quomodo verò tota Eccleſia p
mala exempla clericorum & auaritiam corrumpatur,
& negligentiam deformetur, & à ſtatu debito elonge-
tur, & quanta ex hoc quotidie peccata increſcant, &
quot bona negligantur per mundum, quæ vix aliquis
ſufficit æſtimare. Hæc & plura alia cum vera eſſe ſci-
mus, & tamen ea populo non apertè prædicemus, nõ
debemus à clero iudicari, q̃ confuſioni eorum inten-
damus, & eos populo ſtudeamus odibiles facere, ſed
magis ſi haberent intelligentiam, agnoſcerent, quantũ
eos honoramus, & deferimus talia ſubticendo, propter
cauſas ſuprà notatas. Ideò tamen ſecurius iſta diſſimu-
lamus, q̃ nec clericorum nec laicorum cura nobis ita
commiſſa eſt, vt de ipſis teneamur reddere rationem
ſicut prælati ipſorum, ad quos ſpectat eorum correc-
tio, niſi inquantum ex libera charitate conſideramus
eis prodeſſe. Vnde poſſumus tacere & loqui, quæ ſecũ
dum Deum & nobis & alijs expedire videmus, cum
nihil à nobis amplius requiratur. Vitia autem laicorũ
liberius arguimus, quia & patientius ſuſtinent, & neſ-
ciunt literas, quibus inſtruantur quid debeant cauere
vel facere: & minus periculum ſequitur ſi eorũ in pu-
blico propalentur exceſſus, & facilius emendentur.
Clericis autem poſſumus in capitulis ſuis, omnia peri-
cula ſua in ſermonibus literalibus eorſum oſtendere,
cum reuerentia charitatis, & maturitate benigna, &
ſic magis, proficimus apud eos. Quæſt. Cum ergo nõ
ſitis iudices clericorum vel laicorum, nec ad vos ſpe-
ctet eos redarguere vel corrigere, ſed ad ſuos tantum
rectores, quid vſurpatis vobis iuris, etiam ſi cauſæ præ-
dictæ non eſſent, vt alicuius vitia publicè repræhenda
tis, ſicut ſæpè tangitis in prædicatione vitia quorum-
libet laicorum, clericorum, & religioſorum, cum præ-
dicator non debeat arguendo deſcendere ad ſpecies
peccatorũ, ſed in genere ſolum oſtendere vitia & vir-
tutes, & nullum notabiliter confundere coram popu-
lo, peccata ſua publicè obiurgando alij in ſcandalum?
Reſponſio. Intelligentibus conſtat, q̃ multum diffe-
runt actio iudicis & doctoris. Iudex enim ad quẽ ſpe-
ctat correctio delinquentium ſubditorum, debet inue
ſtigare, exceſſus delinquentium eos audire, teſtes reci-
pere, peccantem citare, crimina contra ipſum propo-
ſita ei obijcere, negantem conuincere, conuictum vel
confeſſum punire, contumacem amplius vt magis ter
reatur arctare, & cogere ad ſatisfactionem, etiam inui-
tum. Cum ergo formam iſtam omnino non teneamus
in prædicando, non vſurpamus nobis iudicis officium
iudicantis ſuper aliquem, ſed imitamur tantum formã
doctoris. Doctor.n. ſeu prædicator qui diuerſi generis
auditores debet inſtruere, vt virtutes magis reddat cõ
mendabiles neceſſarias ad ſalutem, vitia his oppoſita
q̃ ſint nociua & deteſtabilia oſtendit. Et quibuſdam ge
neribus hominum quædam vitia ſunt magis vſitata,
vt mercatoribus fraus & mendacia, militibus rapina &
incendia: & ita de alijs neceſſe eſt, q̃ propter generalẽ
inſtructionem quodlibet genus hominum ſpecialiter
arguat, & moneat ſibi ſpecialius inſidiantia vitia ca-
uere, ſicut medicus ægros diuerſis infirmitatibus labo
rantes, docet à ſibi magis noxijs cibis & alijs abſtine-
re. Nihil enim prodeſſet infirmis ſi diceret, cauete ab
omnibus cibis nociuis gñaliter, niſi ſpecificaret in qua
libet paſſione quid illi ſpecialius noxium eſſet, aut pro-
ficuum ſanitati. Quod autem dicitur, q̃ prædicator de
beat in genere omnes arguere peccantes, & non deſce
dere ad ſpecies, hoc eſt intelligendum de notabili ſpe-
cificatione perſonarum, nõ vitiorum vel ſtatuum vel
officiorum, quæ non poſſunt propriè deſcribi ſine ex-
preſsione officij vel ſtatus illorum, qui in hoc ſpeciali-
ter offendere conſueuerunt. Poteſt enim ſic congruè
generaliter dici vos artifices peccatis frequẽter in hoc,
& vos milites in hoc, & vos religioſi in iſto, vos cleri-
ci in illo, & ſic de alijs: ſi ſunt ibi plures de quolibet ge-
nere illorum ad quos loquitur, ſiue nullus, vt quiſq; ſi-
bi conſcius talis peccati compungatur, & in ſe confun-
datur, & nullus ſpecialiter notabilis de hoc reddatur,
quem facti euidentia aliàs non facit notabilem, vel qui
ſeipſum non prodit eſſe reum, ſibi aſcribendo ſpeciali-
ter cum murmure, quod generaliter dictum conſtat
iuxta illud Poetæ. Conſcius ipſe ſui, de ſe putat omnia
dici, Correctioni enim & ædificationi tantum debet
intendere doctor fidelis, non confuſioni vel infama-
tioni alicuius præſentis vel abſentis. Vbicũq; ergo præ-
ſumitur, q̃ aliquis ſpecialiter de peccato prius incogni
to alijs, ex prædicatione reddatur notabilis, vnde po-
teſt oriri grauamen vel ſcandalum, melius eſt tacere, &
alia ædificatoria magis loqui. Qui verò facere conſue-
uit contrarium, aut contentioſum, aut inuidum, aut im
prudentem ſe demonſtrat, aut vanæ gloriæ cupidum,
qui non aliũde eſſet acceptus apud hominem, ex alio-
rum infamia gloriam ſibi quærit. Quem confundendo
exaſperas, hunc tardius ædificas, & rancoris aculeo vul
neras. Quæſt. Cum in prædicatione & confeſsione
audienda, multa ſit diſcretio neceſſaria, & peritia ſcri-
pturarum, quare ad hæc officia tam iuuenes (vt vide-
tur) & immaturos promouetis, qui & ſibi & alijs ali-
quando minus proſunt, & fortaſſe etiam obſunt, cum
in clericis alijs hoc repræhendere ſoleatis animarum
rectoribus? Reſp. Licet enim aliquando q̃ iunior lite-
ratior ſit, & magis diſcretus ſit q̃ ſenior, & facies iuue-
nilis ſæpius maiorem celet ætatem, & morum maturi
tas ætatis defectum ſuppleat, in pleriſq; tamen etiã pro
pter hoc aliquoties ad hæc officia promouemus iunio
res, vt interim diſcant per exercitium, quia cum videt
ſe ad hæc officia aſſumptos, diligẽtius ſtudent, qui aliàs
forte ſegniores eſſent in ſtudendo, & minus proficere-
rent. Minus etiam obeſt, ſi minus adhuc perfecti ſunt
promoti, dum viuunt adhuc ſeniores, qui eos poſſunt
informare, & corrigere, & defectus illorum in conſi-
lijs ſupplere: q̃ ſi illi deficerẽt penitus, & nemo eos tũc
ſciret inſtruere, ſi tunc primò exercitari deberẽt. Tot
etiam ſunt requirentes à nobis prædicationes & con-
feſsiones & conſilia, q̃ ſeniores non ſufficiunt omni-
bus ſatisfacere, ideò oportet nos de iunioribus, aliquos
qui ſperantur idonei promouere, qui onus ſeniorum
ſubleuent, & petentibus ſatisfaciãt, prout ſciunt. Quã-
uis nullum ſciẽter promoueamus, quem non ſperemus
idoneum. Tamen aliquando aliquis præter voluntatẽ
noſtram

Quæſt. 2.

Iudicis officia.

Munus & officia ſeu prædicatoris.

Quæſt. 3.

Curiuitates ſcitur vitandas in prædicatione.

noſtram, minus efficitur vtilis, quia multa ſunt quæ ad
idoneitatem tanti officij requiruntur, & ſatis eſt diffi-
cilẽ, hæc omnia ſimul in omnibus reperiri. Quæſtio.
Quæ ſunt ergo neceſſaria illi, qui ad prædicationis &
confeſsionis officium eſt aſſumendus? Reſp. Vrad
hoc ſit idoneus, præter habilitatem illam quam cõfert
gratia, quæ etiam eſt efficacior omnibus, quæ non in
noſtra poteſtate conſiſtunt, ſed in beneplacito Dei, ſin
gulis prout vult dona ſua diuidens, iſta conſiderare in
promouendis ſolemus ad hæc officia. Primò, q̃ ſit cõ
petentis ætatis, non multum à triceſimo diſtans anno,
quia quæ fiunt à pueris, puerilia reputantur. Secundò,
q̃ non ſit etiam facie & moribus puerilis, quia iſta mul
tum minuunt auctoritatem apud homines, tam dicto-
rum q̃ factorum. Tertiò, q̃ non ſit valde notabiliter
deformis in corpore, videlicet nimis breuis, vel craſſus,
vel gibboſus, vel aliter turpiter deformatus, ne per hoc
eius prædicatio deſpectui & riſui haberetur. Quartò,
q̃ non ſit etiam valde debilis corpore, cum ex hoc la-
bores huius officij exequi viriliter non valeret. Quin-
tò, q̃ ſit competentis facundię, vt poſſit ea quæ debet,
proponere ſine faſtidio auditorum. Sextò, q̃ ſit ſaltem
in grammatica & ſacra ſcriptura tam ſufficiẽter inſtru
ctus, q̃ ſine errore vel confuſione ſciat coram populo
& clero proponere veritatem; & in conſilijs compe-
tenter ſatisfacere requirẽtibus de cauſis neceſſarijs; &
in confeſsione de pœnitentijs iniungendis imponen-
dis. Septimò, q̃ ſit talis in vita & in moribus, q̃ de ip-
ſo & fratres interius, & alij exterius nihil videant vel
audiant, per quod doctrina prædicationis eius apud au-
dientes quoquo modo vileſcat. Nam cuius vita deſpi-
citur, reſtat vt eius etiam prædicatio contemnatur.
Octauò, q̃ etiam naturali tantum polleat induſtria, q̃
per ſatuam ſimplicitatem non reddat contemptibile,
quod per acquiſitam ſcientiam appræhendit, vt ſciat ſe
honeſtè gerere inter homines, & prudenter in omni-
bus ſe habere. Nonò, q̃ non ſit minus ad hoc voluntа-
rius, vt ſi ad hoc motu proprio non trahitur, ſaltẽ pro-
pter obedientiæ bonum proximorum ſaluti intende-
re prædicando, conſulendo, & confeſsiones audiendo,
& alios ædificando non contentioſè recuſet. Gregor.
Quod mens voluntariè non recipit, congruè non di-
ſponit. Sic multi ſanctorũ officiũ quo ꝓdeſſe debebãt
proximis, humiliter refugiebant, & tamen ad hoc tra-
cti per obedientiam, ſolicitè adimplebant, vt Moyſes,
Hieremias, & alij plures noui & veteris teſtamenti do
ctores. His donis ornato, ſi gratia affuerit, poteſt & de-
bet imponi officium prædicationis, & confeſsionis, in
ordine vbi fuerit neceſſarium. Qui verò alios non ido-
neos pro priuata ſocietate promouent, ordini confuſio
nem, & animabus nocumentum, & ipſis promotis de-
trimẽtum, & ſibimet culpam non paruam procurant,
cum negligentiæ inutilium & imperitorum tam in cõ
ſilijs incautis, quàm in abſolutionibus ineficacibus, &
in alijs nocumentis animarum ab eis qui tales promo-
uent, meritò requirantur. Tales enim in multis ſæpè
poſſunt offundere vel ſcandalizare, dum non dicenda
populo prædicant, vel falſa docendo errorem inducũt,
vel aliter fortè minus compoſitè ſe habendo. Item in
confeſsione fortè neſciunt confitentes debito modo
inſtruere, nec inter peccata gratia & leuia diſtinguere:
& aut faciũt ex nimio rigore deſperare, aut cum adhuc
in ſtatu damnationis ſunt, dant eis ſpem de ſaluatione,
& indulgent eis corpus Domini recipere. Et maximè
circa rerum iniuſtarum acquiſitionem, vel reſtitutio-
nem multi ſeducuntur, dum non informantur quæ ſit
iniuſta conquiſitio, vel qualiter purè reſtituant quibus
debent. Ex moribus etiam quorundam & vita præ-
dicantium vileſcit ſæpè doctrina verborum, dum alta
docent verbo prædicationis, ſed minus ædificatoria
oſtendunt exemplo actionis. Vnde vt diligenti exami-
natione indiget, qui debet eſſe doctor in medicina co-
porum: ita multa conſideratione opus eſt, ſi ſit idoneus
qui debet eſſe doctor & medicus animarum, cum ſint
ſubtiliores & periculoſiores & incurabiliores morbi
peccatorum, quàm paſſiones corporalium infirmita-
tum. Illi verò qui ſe ad hæc officia impudenter inge-
runt, indignantes ſi ad ea tardius promouentur, quàm
ſint imprudentes perpendere polunt aut neſciunt, &
eoipſo ſe ad hoc oſtendunt & reddunt indignos. Nam
ſi digni fuerint & idonei, non debent ſe ad hoc ingere-
re, ſed modeſtè expectare, quouſq; per inſpirationem
Dei, à prælatis ſuis & fratribus ad hoc ſuo tempore aſ-
ſumantur. Si autem indigni vel nondum idonei, tunc
ſi ſe ingerunt, primò quidem temerarij ſunt, q̃ ante-
quam vocentur, ad tantum officium currere præſu-
munt, vnde Hiere. Ipſi currebant, cum ego non mitte-
rem eos, ſcilicet prædicare, & Paulus. Quomodo præ-
dicabunt niſi mittantur? idem alibi. Nec quiſquam ſu-
mit ſibi honorem, ſed qui vocatur à Deo tanquã Aa-
ron, &c. & CHRISTVS dicit in Io. Neq; enim à me-
ipſo veni, ſed ille me miſit, ſcilicet pater. Secundò ſu-
perbi, quia ſeipſos reputãt dignos & idoneos, ad quod
fortè nec Deus nec fratres vel prælati ſui iudicant eos
idoneos, ſicut Chore, qui voluit ſibi ſacerdotium ven
dicare. Tertiò ſtulti, quia cum talia officia ſint occaſio
tentationis per inanem gloriam, auaritiam, luxuriam,
noxiam, libertatem & internæ deuotionis extinctionẽ
& alia plura pericula, quòd ipſi met ſe talibus incaute
ingerunt, nimis ſtultè ſe tatis periculis ſine neceſſitate
exponũt, cum fugere magis deberẽt à periculo, quàm
illud appetere, neſcientes, quo exitu bellum q̃ ſibi con
citant, hiniatur. Quartò non carent rancore inuidiæ,
vel contra eos qui ad hæc officia eos promouere poſ-
ſunt & non faciunt, vel qui fortè impediuerunt, impu
tantes illorum maleuolentiæ magis quàm ſuæ inſuffi-
cientiæ, q̃ non promouentur, cum ipſi ſibi videantur
ad hęc digniores, quàm illi quos vident iam promotos
eſſe, quibus in ſcientia & alijs ſe reputant aptiores.
Quæſt. Cum prudentum ſit non leuiter retractare
quæ faciunt, ſed ante diligenter deliberare facienda, ne
poſtea oporteat reuocare, & vos toties miſeris præla-
tos ordinis, videmini aut inconſiderate cõſtituere inu
tiles ad tantum officium, aut ſine ratione vtiles deijce-
re: quod eſt ſignum inconſtantiæ & impatiẽtiæ, quòd
nõ poſsitis pati rectores idoneos, quos iniuriosè abij-
citis: aut q̃ in officio ita peruerſi ſiant, q̃ meritò non
debeant in eo diutius tolerari, aut q̃ tam paucos ha-
beatis in ordine pro officio regiminis idoneos, q̃ ſem
per quæritis meliores. Reſp. Sicut ſuprà de officijs &
confeſsionibus dictum eſt, plures conditiones ad hæc
forè neceſſaria, ita de officio regiminis animarum eſt
tenendum. Requiritur enim in prælato ætatis maturi-
tas. Honeſta admodum perſonalitas. Vitę irrepræhen-
ſibilitas. Quartò q̃ non ſit idiota in literarum ſcientia.
Quintò quòd ſit diſcretus & prouidus ex naturali in-
duſtria. Sextò q̃ ſit zelator iuſtitiæ & ordinis diſci-
plinæ. Septimò q̃ ſit tractabilis per manſuetudinis le-
nitatem. Octauò q̃ ſit compaſsiuus pietate fraterna.
Nonò q̃ ſit deuotus habens orationis vſum, & fidu-
cialiter agens cum Deo. Decimò ex guſtu internæ dul
cedinis eius, & experimento crebro exauditionis, qui
ſemper in officio eſſe ſe doleat, & tamen cum ad hoc
compellitur, æquanimiter illud ferat, nec propter hoc
vt citius abſoluatur ab officio, negligentius in eo ſe ge
rat. Vndecimò q̃ corporis imbecillitate à communis
vitæ obſeruantia non oĩno impediatur. Iſtæ conditio
nes ſimul cõs in paucis reperiuntur: ideò paucos ſtabi-
les in officio poſſumus habere prælatos, dum aut mi-
nus ſunt corpore debiles, pro talibus laboribus & ſo-
licitudinibus

Quæſt. 4.

Quæſt. 5.

In officio regiminis quę ſint ſpectanda.

Universidad de Deusto
Biblioteca

licitudinibus sufferendis, aut nimis inuoluntarij pro timore conscientiæ, dum semper timent minus quàm debeant facere, aut in exterioribus prouisionibus miti, aut mores eorum in aliquo fratribus displicent vel minus placent, aut fortè in alio loco vel officio vtiliores sunt quidam, propter ista sæpè mutantur prælati. Bonum est etiam propter hoc, ne fiant aliquando insolentes, si scirent se in dominio permansuros diu, vt sic in humilitate seruentur, & subditi quibus fortè grauis esset aliorum alicuius prælatio, de spe facilis absolutionis eius consolentur. Sunt etiam quidam boni subditi, sed inutiles pro prælatis, ideò deponuntur. Quæst. Cur autem toties mutatis fratres aliquos de loco ad locum? Suspectum.n. videtur, quasi aliquod crimē ibi cōmiserint, vndè mutantur, vel quasi ex impatientia sua vel aliorum non possint ibi manere, vel ex rancore nō permittat eum prælatus ibi stare, vbi diligit & consolatur esse. Resp. Vix aliquid fit tam purè, quin possit ab aliquo siniſtrè interpretari, quasi male fiat. Sed bonum non ideò malum est, si illud mali seu stulti dicūt malum. Sunt autem plures causæ quare fratres de loco ad locum mutantur. Aliquando cōsolatio eius qui mutatur, quia sic petiuit. Aliquando consolatio ipsorum ad quos mittitur, quia hoc petiuerunt diligentes eum pro bona conuersatione vel vtilitate. Aliqñ forsitā quia alibi magis necessarius est, & vtilis pro prædicatione & confessione, vel alio officio domus illius. Aliqñ pro maiore spiritus eius quiete, quia ibi minus à parentibus & alijs requirētibus infestatur. Aliqñ pro communi recreatione, quia aer vel victualia plus ibi competūt ei, vel suppetunt pro indigentia sua. Aliqñ quia in vno loco habet aliquis tentationis alicuius materiam, quā nō habet in alto. Posset etiam aliqñ accidere, ꝙ aliquis deliquisset in vno loco, ꝙ pro sapiendo scandalo, expediret eum mutari in alium locum. Similiter posset aliquis ita esse distortus moribus, vel ex aliqua corporis qualitate onerosus, ꝙ pro petitione oneris alijs transmitteretur ad tempus, vt alij interim ab eo releuarentur, sicut onus ab vno humero in alium commutatur. Valet etiam ad hoc maximè talis mutatio, vt fratres secundum regulam agnoscant se peregrinos & aduenas in hoc mundo, non habentes hic manentem ciuitatē, & semper æternam patriam inquirentes. Si.n. in vno loco diu stare deberent, quidam nimias ibi contraherent cum extraneis cum potentibus cum fœminis amicitias, corporis commoda procurarent, sumptuosa ædificia construerent, & cum ibi quasi notiores magis viderentur esse necessarij, tantò vellent esse super cæteros potentiores, ita vt nec prælati auderent sine ipsis in domo aliquid ordinare, & veluti quadam diuturnitatis præscriptione stabiliti, vix æquo animo ferent, si vellent eos pro aliqua causa mutare, etiam si omnimodis expediret. Vt ergo puritas paupertatis & obedientiæ melius obseruetur in ordine, & mala plurima præcaueantur, expedit fratribus aliqñ à loco mutari. Quæst. Cum potius deberetis diligere si religiosi & boni apud vos essent vicini, quàm seculares & insolentes laici, quare impeditis aliqñ ēt per priuilegium Papale, alios religiosos circa vestram habitationem sibi mansionē construere, nisi ꝙ videtur inuidia esse in causa? Resp. Nō pro inuidia, sed potius pro pace priuilegium hoc à sede Apostolica datum agnoscitur, & ob eādem causam pacis eo vtimur, cum non tam nobis q̄ etiam alijs possit aliter in posterum turbatio & materia scandali suboriri. Si.n. aliqñ necesse foret, eis vel nobis areas nostras ampliare non possemus, cum alij priores eas iam occupassent. Si autē aliquæ areæ inter nos & illos essent mediæ, cum vtriq; eas certatim præoccupare desiderarēt, ex auaritia sua venditores earum vix pro triplicato precio eas darent. Vel si forte pauperes essent possessores earum, aliquis diues auarus eas prœemeret, vt nobis eas postea carissimè venderet, videns nos ipsis necessariò indigere. Item fortè conueniret eis vel nobis, officinas nostras propter situm loci aliqñ sic ordinare, ꝙ essent alijs pro magno incommodo, & frequēti cordium turbatione, vt si chorus ipsorum poneretur apud locum infirmorum nostrorum, vel aliter quolibet modo, vidēlicet latrina, coquina, dormitorium, refectorium, capitulum, domus hospitum, ꝙ propter pacem infirmorum cordium, magis expedit nos esse longius segregatos. Posset etiam qñq; diuinum officium apud alterutros impediri, si oratoria nimis essent contigua, cantū suo mutuo se impedientibus. Idem posset fieri de prædicatione, cum vtrobiq; fortè pro causa aliqua prædicare contingeret. Si ēt aliquis qñq; confiteretur apud illos, & placeret ei ēt alicuius apud nos consilium requirere, aut non auderet facere hoc, timens ꝙ prior cōfessor indignaretur, quasi non sufficeret ei pro confessore dum quæreret alium, aut fortè putaretur velle explorare, quid ille vel ille cōsuleret, & inde quærere materiam detrahendi. Si qui etiam magis frequentarent illos, q̄ istos in officio diuino vel in alijs, videretur alios minus diligere, & fieret materia murmurādi. Infirmis .n. cordibus ex leui occasione plus infirmandi materia ministratur, & ideò necesse est, vt præcaueantur talia quæ ipsis nocent, & alios scandalizant: ne postea emē dari non valeat, quod in principio facilius præcauetur. Vtilius etiam est hominibus ciuitatis, vbi fratres morantur, ꝙ in diuersis locis à se desiūctis eis religiosi morentur, q̄ ꝙ in vno angulo plures manerent, & alia pars inanis remaneat, per quorum vicinitatem possent spiritualiter consolari. Quòd si fortè tales forent religiosi qui apud nos habitare vellent, per quos non ædificarentur fideles, sed potius scandalizarentur, tunc omnino expedit, ꝙ non sint nobis vicini, ne fortè ipsorum insolentiæ nobis aliqñ ascriberentur, aut nesciretur an ad eos vel ad nos latenter intrarent personæ suspectæ, aut certè ipsorū dissolutio fieret aliqñ nouitijs nostris tēptationis occasio, vel ēt alijs cā iquietudinis, & impedimentum in studio spirituali. Si autem quidam infirmi aliqñ dolerent, cum fortè viderent alijs religiosis largiores eleemosynas dari q̄ sibi, & ex hac inuidia torquerētur de vicinitate illorum, hoc nec probamus nec omnino negamus, sed non est nostra intentio propter hoc prædicto vti priuilegio, sed potius propter causas ante positas, & si quę aliæ possunt rationabiles inueniri. Quæst. Cum vnicuiq; liberum sit, vestem suam formare prout vult, & de panno seu colore quolibet, videmini valde iniuriari quibusdam religiosis viris vel fœminis, prohibendo ne deferant vestes in colore vel forma habitui vestro conformes. Resp. Multis de causis habitum nostrum alios ferrè nō sustinemus, & per priuilegium Apostolicum omnibus inhibemus. Vna causa quia cum simus ex professione regulæ mendicātes, si sub nostro habitu diuersi hinc inde mēdicarent, homines qui iam illis eleemosynam dedissent, & nos vel alij in simili habitu iterum superuenirent, putarēt, ꝙ idem ex auaritia iterum peteret, & scandalizarētur de ipsis vel de nobis, ꝙ nimis eos petēdo gratauaremus. Item cum putarent nobis dedisse quod alijs nobis fimilibus dederunt, qui inter habitus, nescirent discerne re, recusarent nobis iterum dare eleemosynam, & sic nihil acquirere possemus & periremus. Itē cum multi intelligerent, ꝙ hoīes magis diligerent nos, & libētius nobis subuenirent q̄ alijs, suo habitu nostro per terras discurrerent, & quod nobis dandum esset, ipsi prærirent fraudulenter, & peccarēt, & nos fraudaremur, & hoīes grauarentur. Alia causa, quia pro ædificatione Ecclesiæ specialiter missi sumus, si sub nostro habitu alius aliquo peccato scandalizaret homines, vel nos taliter

Quæst. 6.

Cur fratres de loco ad locū iuste mutentur.

Simile.

Quæst. 7.

Cur habitū nostrū ab alijs deferri indecēs sit, nec sustinē dū ꝓximo.

Cur iure cautum est, ne monasterium iuxtà aliud monasteriū ędificetur.

liter infamaret, vel suam sic nequitiam contegeret, cū reiecto habitu nostro non agnosceretur, sed frater ordinis nostri putaretur hoc fecisse, Ecclesia non haberet de nobis ædificationem sed scandalum, & nos frequentes exinde confusiones pateremur, cum multa similia attentarent, sicut comperimus aliquoties esse factum. Item posset hæreticus aliquis sub nostro habitu in locis opportunis docere hæresim, vt sic ei quasi probato fratri ordinis nostri crederet, & nos similiter ītamaret. Item si fortè aliqñ ex nostris aliqui in via minus honestè se gererent, cum super hoc corriperentur à nobis, possent excusare se, ꝙ sub nostro habitu alij hoc fecissent, cum de personis esset dubium, quæ fuissent. Ne igitur tātus ordo taliter confundatur, & tot mala inde proueniāt, expedit vt ordinis nostri habitū nullus alius permittatur deferre. Quid ēt mali sequeretur, si mulieres eum ferre permitterentur, quisq; prudens per se potest perpendere, & ideò est studiosissimè prohibēdum. Quæst. Cum asseratis vos secundum regulam & professionem vestram, nullos debere recipere prouentus reditūs seu possessiones, exceptis domibus in quibus habitatis, videmini transgressores regulæ vestræ, in eo ꝙ recipitis domos vel areas non cōtiguas vestris areis, in quibus habitatis. Eodem enim modo si hoc licet, poteritis etiam vineas recipere, & agros, & mansos, & similia quæq; recipere, immò grangias, & villas, & castra, & terras, & opida, & quæcunq; fuerint vobis data, & sic pristina paupertas & mendicitas, quam professi estis, paulatim euanesceret, & nō eritis discipuli sancti Francisci, cum non sequamini vestigia eius, nec eius regulam teneatis. De domibus.n. vobis contiguis potest esse excusabile, ꝙ pro dilatāda area vestra illas quādoq; recipiatis, sed de alijs non ita, in quibus homines alios pro censu locatis, quem procurator vester loco vestri exigit, & in vsus vestros conuertit de voluntate vestra. Resp. Si qui in talibus incautè agunt, dolemus, & contradicemus, & prohibemus. Qualiter autem in hoc licitè agere posimus, aduerte, & tunc nō iudicabis nos (si sanè intelligis) trangressores. Protestamur nos secūdum regulam nostram, nil debere seu velle possessionis, vel certorum redituum recipere, vel habere. Quia verò mendici sumus & pauperes, ea quibus pro præsenti necessitate īdigemus, ideò recipimus prout licèt, siue pro soluendis debitis, vel alijs necessarijs procurandis. Cum ergo aliquis ex deuotione vult nobis largire domum suam, vel aream non contiguā nostræ māsioni, non recipimus eam, nec per nos, nec per interpositam personam vt nostrā. Sed si ille eam disponit per alium quemcunq;, vt ea vendita, de precio eius prouideatur nobis ex parte sui, in his quibus tūc indigemus, procurandis vel soluendis debitis, acceptamus. Si autē ille timēs ne fortè eius talis dispō per hæredes suos vel alios in posterū impediatur, & propter hoc poccupat roborare illam sigillo alicuius iudicis, vel ciuium, vel alterius, & committit si alicui amico suo eam, vel fratrum, qui conseruat. quod ipse disposuit de domo tali vel area, nil ad nos, cum de rebus suis possit ordinare quod volet. Nec domum nec locum talem dicimus esse nostrum, cum nihil iuris nos ea protestemur habere. Similiter si aliquis disponeret per amicum vel alium, ꝙ de precio vel de prouentibus illis vel illis, darentur fratribus tot panes quotidie, vel tantum eleemosynæ singulis septimanis aut annis, non essemus propter hoc prædij vel redituum possessores. Nam si me petente eleemosynam, aliquis diues promittat, ꝙ singulis annis velit dare fratribus duas tunicas vel tantum vnam, vel singulis hebdomadibus tot panes: & hoc committat officialibus suis, vt vice sui ista dent etiam eo absente, & hoc pro fratribus recipiam, vel etiam si illi negligant dare, admonendo exigat, nunquid propterea cer-

Nota.

Matth. 10. 1. Thes. 5.

Quæst. 10.

Resp. secundi.

Resp. 1. quæsiti.

Resp. tertij

tos reditus habere dicendi sumus, cum non ex iure, sed ex gratia solum talem eleemosynam recipiam, vel exigam? Et si post obitum illius, vxor eius vel alij amici pro anima illius, adhuc velint, aliquo tēpore talem nobis eleemosynam per se vel ex dispositione illius largiri, possumus similiter recipere ex eadem gratia, ita ꝙ quandocunq; nolent amplius ista dare, nil peteremus ab eis quasi ex debito, sed more mendicorū recurreremus ad domū clementis Domini pro quotidiana eleemosyna, quandiu illi placeret, sed quando plus nollet, abiremus vacui, gratias agentes de dato, & non murmurantes de negato. Hæc est vera & pura vita mendicorum, quod datur ex gratia recipere, non ex iure. De censibus verò domorū fratribus legatarum nihil quærimus, sicut nec de alijs reditibus. Si autem anteq̄ vendantur, aliquem inde censum recipiūt, in quorum tūc testate sunt illę domus, nil iuris habere in eo protestamur, sed eleemosynam nobis sponte oblatam simpliciter recipimus, sicut aliundè donatam. Quia verò Dominus docet nos cauere ab hominibus, & Apostolus ab omni specie mala abstinere, ne putemur ab ignorantibus trangressores regulæ nostræ, debemus apertè protestari, nil nobis iuris in talibus donationibus velle habere. sicut tenetur suspectus de fornicatione omnia illa cauere, ex quibus posset ista suspicio probabilis iudicari. Quæst. Cum nulli deberetis facere iniuriam vel damnum inferre, hoc non seruatis, quia sæpè contra voluntatem plebanorum recipitis domos in eorū parochijs, vndè eis multum deperit de oblationibus & alijs prouentibus, dum vos occupatis loca in quibus alij habitarent, qui eis ista persoluerent. Item sæpè sine licentia Episcoporum, intratis eorum diœceses. Aliqñ inconsultis Dominis terræ vel ciuitatis domos recipitis in eisdem. Resp. Non oīa quæ fiunt contra voluntatem alicuius, ad iniuriam eius fiunt. Cum ergo ciues alicuius opidi nos vocant, & locant nos apud se in tali loco, vbi etiam possent Iudæos locare, vel aream pro ludis facere, vel horrea seu stabula de quibus nil proueniret plebano loci, etiam si nos ibi non essemus, non facimus eis iniuriam vllo modo. Sumus etiam non deterioris conditionis q̄ alij Christiani ve religiosi, quibus conceditur domos recipere, & loca vbicunq; dantur eis, qui habent ius liberum dandi eis, maximè cum per sedem Apostolicam sit ordo noster approbatus, & in subsidium animarum in Ecclesia destinatus; & hoc bonum per aliorum malitiam non debeat impediri. Si enim nunq̄ deberemus morari nisi de volūtate clericorum, vix vnq̄ in Ecclesia possemus diu morari, dū aut per se aut incitati per alios, ejicerent nos de parochijs suis potius q̄ hæreticos vel Iudæos. Episcopis etiā nullam facimus iniuriam, cum non grauemus eos in aliquo, sed iuuemus prędicando & consulendo eorū subditis, vt deuotius obediant, & onus regiminis eorum tantò portabilius fiat eis, de quo in iudicio extremo oportet eos reddere rationem. Si autem mouet eos, ꝙ sumus exēpti à iurisditione ipsorum quoad nosipsos, tunc econuersò consolentur, ꝙ liberiores sunt, ꝙ pro nobis non tenentur reddere rationem: vt de nostra gubernatione carent honore, ita sint liberi à solicitudine & labore: excepta prouidentia pietatis, & inter nos in suæ pacis vnitate seruāda. Domino etiam terræ vel vilæ non facimus iniuriam, si eo inconsulto, quandoq; vocati à ciuibus, mansionem recipimus in villa, vbi liberum esset eis (si vellent) theatrum facere, vel locare iudæos, vel locum relinquere vacuum, quia de ipsius fundi possessione nil ei subtrahimus, nec aliquid proprietatis nobis de illo vendicamus, maximè cū ciues amore nostræ commorationis ibidem Domino refundāt aliunde, si quid fortè de area nostra deberet annuè cēsus percipere, si nolit pro Deo carere. Nam si etiam cō

tingeret

Universidad de Deusto
Biblioteca

tingeret, nos post hæc à loco penitus discedere, nec vē deremus areā, nec alicui partum traderemus, sed sicut concessum est nobis, eis ad quos pertinet dominiū, relinqueremus. Ipsum quoq; oratorium nostrum nō fit parrochiali Ecclesiæ præiudicium, in quo nec oblationes eius ad missam percipimus, nec aliquos homines ab ipsa nobis attrahimus, quin omnia iura sua viuentes & mortui, Ecclesiæ parrochiali persoluant. De sepultura verò constat ex iure communi, ꝙ si apud nos eligūt sepeliri, possent, & alibi si vellent vbicunq;, sine præiudicio parrochialis Ecclesiæ hoc facere, nec ad hoc
Quæst. 11. possent in aliquo impediri. Quæst. Quid ergo dicitis ad hoc, ꝙ in pluribus locis dicuntur fratres vestri alios religiosos vel clericos eiecisse violēter de proprijs Ecclesijs vel monasterijs, & ibidem eis inuitis sibi māsionem fecisse, quomodo potest hoc excusari ab iniuria & violenta? Resp. Vbicunq; hoc factum est, nō est per fratrum violentiam factum, sed vel per Episcopū loci, vel ex iussu Domini Papæ, qui intelligens clericos illos, vel religiosos ibi minus honestè se gerere, vel ad tantam paupertatem redactos esse, ꝙ diuinum seruitiū ibi ita esset delapsum, ꝙ per ipsos non erat spes restaurationis, auctoritate Apostolica mandauit illos alibi locari, assignatis sibi certis reditibus, vndè possent congruè sustentari, & fratres nostros ibi habitare, & diuina officia celebrare, cum ad ipsum spectat de omnibus locis religiosis ordinare, vt sacra ibi religio instauretur, siue per illius ordinis personas, siue per alias alterius
Quæst. 12. ordinis sicut viderit expedire. Quæst. Cū deberetis omnia mala vobis illa patienter sustinere, & nullam super his apud iudices quærimoniam facere vel mouere, quid est, ꝙ non solum istud non facitis, sed etiam nō contenti Episcoporum iudicijs, obtinetis à sede Apostolica iudices & conseruatores, & ad illos quoslibet molestantes, vos etiam leuiter citatis, & grauatis laboribus & expensis, donec satisfaciant vobis pro velle ve
1. Cor. 6. stro? contra Apost. ad Cor. qui ait. Delictum est in vobis, ꝙ iudicia habetis. Resp. Iniurias & molestias ex quibus aliud malum non sequitur, nisi ꝙ illa hora sentiri potest, vt sunt verba probrosa, vel damna rerum', seu verbera, & similia, possunt viri religiosi equanimiter sustinere, quia nil aliud afferunt nocumēti. Sed vbi possunt grauiora damna subsequi, videlicet animarum grauia nocumenta, ibi non est expediens talia tolerare. Nam cum simus in Ecclesia Dei, ad multarum animarum salutem, à sede Apostolica destinati, per officium docendi & extrahendi homines à peccato, siquis infamaret ordinem nostrū, ꝙ essemus seductores, aut hæretici, aut criminosi, aut non habentes auctoritatē prædicandi, seu confessos nobis & contritos absoluendi, cum à Domino Papa vel etiam Episcopis habeamus, non solum læderet nos sic reddendo despicabiles hominibus, ꝙ subtraherent nobis beneficia sine quibus sustentari non possumus, sed etiam noceret omnibus, qui ex hoc inciperent nos persequi, & grauiter peccarēt. Et qui crederēt nos tales esse, sicut ille assereret, nec prædicationes nostras attenderent, nec consilia salutis requirerent à nobis, & iam nullus ordinem intrare curaret, immò debiles mente ordinem tentarentur relinquere, quem viderent ab omnibus conculcari. Insuper hæretici se detractoribus nostris libenter adiungerent sub specie amicitię, vt nos amplius redderent odiosos, ad hoc vt doctrinam nostram hominibus redderent odibilem, & ita astutè sibi attraherent corda eorum, & paulatim ducerent in errorem, cum nos maximè timeant, modo in hoc sibi esse resistentes. Plura alia mala suscitarent nobis veritatis aduersarij, si non haberemus munimen per sedem Apostolicam, quæ non tam nobis quàm Ecclesiæ & fidei catholicæ valde noecrēt, & hæc in dedecus ipsius sedis redundarent, quæ ordinem plantauit & confirmauit, & ad profectum ecclesiæ distinauit. Nam & Apostolus Paulus, qui paratus erat omnia aduersa subire pro CHRISTO, videś obes se fidei & Ecclesiæ, si traditus fuisset à Fœlice vel Festo
Act. 25. iudæis, ipsum perimere cupientibus, Cæsarem appellauit, vt legit in Act. Vt ergo parcamus eis à peccato iniquæ persecutionis', & nobis à frequenti vexatione, & alijs à nocumento animarum, conseruatores habemus à sede Apostolica nobis datos, qui priuilegiorū nostrorum iure defendant, & à calumniantibus tueantur. Quæst. Cum denarios seu pecuniam, nec per
Quæst. 13. vos nec per interpositam personam, ex regulæ vestræ præcepto debeatis recipere, & tamen aliqua recipiatis, quæ venduntur postea pro pecunia, non video qualiter excusemini à transgressione huius præcepti, quia vendita re illa, sicut prius vestra fuit res ipsa ante vēditionem, ita etiam erit pecunia vestra quæ pro re data est, cum non habeat alium dominum nisi fratres, quod illicitum est omnibus manifestè. Respōsio. Tria eleemosynarum genera dantur nobis. Aliqua enim recipi- Elemosinarū quę fratribus fieri soleat tria gene-
mus quibus vti volumus, vt victus & vestitus, & libri nobis vtiles, & similia quæ non proponimus alienare ab ordinis vsu. Quædam autem dantur nobis, quibus nunq; in illa specie vti volumus, vt vestes seculares, & libri nobis non apti, vel etiam aliqua superflua victualia, quibus fortè non indigemus ad præsens. Ista si nolunt fratres reculare propter deuotionem dantium, potest procurator ea vice illorum seruare, sicut pecuniam pro fratribus ei commissam, vt suo tempore inde prouideat eis, quibus indigent ex parte illorum. Quædam verò dātur nobis pro vsu nostro, & ea per nos recipimus, & postmodum aliquando contingit, ꝙ ea volumus alienare. Si illa simpliciter vendimus, tunc fiet sicut dicitis, ꝙ illa pecunia nostra est, sicut res vendita fuerat ante nostra. Sed ne transgressores regulæ nostrę simus, recipiendo pecuniam per interpositam personam, tres vias pro hac cautela tenemus. Aut enim rem illam quæ vendi deberet commutamus pro alia, qua indigemus, non interueniente pecunia, vt librum pro libro, oleum pro cera ad luminaria, & sic de similibus. Aut rem illam damus pro solutione debitorum quantum res illa valet. Aut damus eam alicui vt sua sit, & nobis pro ea de alijs quibus indiguerimus tantum acquirat quantum res illa distracta valeret. Siue autem ille qui sic eam recipit postea vēdat, siue referuet vt suā, nil ad nos, cum iam non sit nostra sed ipsius, & ita non erimus præcepti illius de non recipienda pecunia trāsgressores. Qui aliter facit, videat quomodo conscien-
Quæst. 14. tiam suam apud Deum iustificet, & apud homines de scandalo se excuset. Quæstio. Olim non mendicastis, nisi solum quo indiguistis, nunc autem non solum petitis pro futuro tempore necessaria, sed etiam de vna specie tanto plus acquiritis, vt vnum pro alio commutetis, vt oleum pro caseis, vel similia pro alijs in hunc modum. Responsio. Vt suprà dixi, dum pauci eramus, paucis indigebamus, nunc autem plures facti, pluribus indigemus: & sicut aliquando mendicus per plateas discurrens (cui solum panis aridus hinc inde datur, quem communius habent homines & paratius quàm alios cibos) dat aliquam partē panis pro buccella casei, vel ouo, vel pomo, eo ꝙ non semper valet arido pane sustentari, cum sit inedia confectus: ita & nos, cum non inueniamus vbiq; singula quibus indigemus pro sufficiantia ad mendicandum, eo ꝙ in omnibus terris non omnia abundent æqualiter, & homines non habent nobis dare illa quæ nō habent, & oportet nos de talibus quæ in quolibet loco magis abundant, tantò plus petere, vt per illa & alia conquiramus, quæ aliter ibidem non possemus habere, & quibus simiter indigemus, & hoc non est auaritiæ, sed indigē-

Quæst. 15. tię imputandum. Quæstio. Si multitudo est in causa quòd multis indigetis, quare ergo magnos conuentus facitis, & non potius bini vel quaterni, vel ad plus seni vel octeni in domibus pauperculis habitatis, vt quietius & in maiori paupertate ibi viueretis & humilitate, quia pompositas quædā videtur gloriari de multitudine? Responsio. His de causis magis diligimus magnos conuentus quàm paruos, videlicet, quia maior disciplina potest ibi seruari, dū occupatio officiorum in plures diuisa ordinatius & expeditius administratur, & coram pluribus quisque minus audet negligens aut insolens esse, & quilibet informatur ab altero moribus & scientia. Et ex his maior potest esse deuotio, & ordinatior vita, & officium diuinum pulchrius, & maior cautela contra quelibet tentamenta vitiorū, & nouitij melius ibi informantur. Item quia maior prouenit vtilitas inde animarum, dum plures ibi stare possunt confessores & prædicatores. Vel etiam potest ibi melius teneri studium Theologiæ, in quo habiles exerceantur ad eruditionem aliorum. In paruis autem domibus dū alij sunt in terminis, alij in villa pro eleemosyna, alij fortè debiles & infirmi, alij occupati officijs in domo, nec disciplina religionis, nec studium nec deuotio in diuinis valet, prout expedit, obseruari.
Quæst. 16. Quæstio. Cum videmini zelatores esse animarum, & sancti Francisci deberitis in omnibus imitatores esse: cur ordinem illum qui dicitur penitentium, quem ip se instituit, non promouetis, vt vbique dilatetur in Ecclesia, & multi saluentur in eo, cum laboratis conuertere & fouere ad bonū, qui vobis sunt minus ex paterna traditione annexi? R. Quòd in alijs laboramus vt conuertantur & proficiant in bono, ibi habemus fructum, & conseruamus libertatē nostram, ne plus quàm nobis expedit, occupemur per eos. Per istos autem pœnitentes si multiplicarentur impediremur, quòd alijs minus prodesse possemus, dum quasi ex iure exigerent à nobis, vt ad omnia quæ tangerent eos, esse mus parati. Alioquin improperaretur nobis, quare ad hunc ordinem eos induxerimus, si curam ipsorum nol
Quæst. 17. mus. Si contingeret eos aliquando astare iudicio vel seculari vel ecclesiastico, vocarent nos vt eis assisteremus, & pro eis intercederemus. Si aliquis impeteret eos pro debitis vel offensa, obiurgarent nos, quare non faceremus ei iustitiam fieri ab illo, qui in nostro regimine & obedientia conuersatur. Et siue iustè siue iniustè moueretur nobis, imputaret, si pro voluntate sua ei non satisfaceret, maximè si ille diceret, se nil facere nisi de nostro consilio siue iussu. Si aliquis eorum capituraretur, vel à Domino suo vel alio molestaretur, vel let quòd fratres causam eius agerent & hinc inde discurrerent, vt eum à tali molestia liberarent. Sicut vidua ad Elisæum venit, vt eam à creditoris sui vexatione liberaret. Si aliquis inops esset nimis, & non habens
Heb. 11. unde subsidium corporale, iustum videretur ei & alijs, quòd nos sicut fratribus spiritualibus eis prouideremus, & fortè plures in illa spe ordinem illum assumerent, vt eis in huiusmodi subueniremus, & maximè fœminæ vel beginæ. Si aliqua ipsarum de aliquo crimine infamaretur fornificationis vel adulterij, statim qui nos fortè non diligerent, diuulgarent istud in nostram infamiam, dicentes. Ecce sorores nudi pedissæ, paruulos nudipedes procreant' eis. Sed à quo illos conciunt, nisi ab eis qui toto die occupantur cum ipsis? Et lasciui clerici vel laici, in odium nostri magis essent sororibus illis infesti, vt aut corrumperent eas, aut infamarent, cum ipsarum dedecus in nos pluſquam in alios redundaret. Si quando inter eas aliqua fieret disceptatio, oporteret nos occupari in reformatione pacis inter eas, propter cauendum scandalum aliorum. Si ciuitas vel opidum indigeret, non possemus eas tue-

ri, quin oporteret eas soluere quæstas & tallias, & obseruare vigilias nocturnas, & exire cum alijs ad bella, & habere arma, & equos, vel pro se mitere bellatores, vel etiam dominis suis à quibus haberēt feuda, vel quibus aliter astricti oporteret eos in talibus deseruire.
Clerici etiam qui nos non diligunt, imponerent nobis quòd plebes suas nobis vellemus sub hoc colore attrahere, & nostræ obedientiæ subiugare, vt res eorum no bis cederent totaliter, quæ ipsis offerre deberent, nos eis præriperemus. Et quando nos non possent in personis nostris fortè grauare, illos quacunque occasione quærerent perturbare. Infamarent etiam nos, quando haberemus cum eis aliquando secreta capituli, quasi celebraremus conuenticula hæreticorum in latebris, cum ipsi potius Ecclesiæ rectores, deberent eos secundum morem Ecclesiæ corrigere, si quando offenderint, & punire. Nam & ipsi eorum magistri qui prouinciales dicuntur, cum sint laici, & aliquando vxorati, quandam habent similitudinem cum hæreticorum magistris, & si non pro inuidiæ prauitate, tamen in laicali habitu, nomineque hæreticorum in contemptum cleri, laicos habent magistros & doctores. Et cum nos sub vna forma viuendi & multiplici custodia, vix conseruemus ordinem nostrum in suo vigore, ne dilabatur per negligentiam, quomodo possemus illum ordinem in bono statu diu seruare, vbi quisque vadit in domum suam, & exercet negocium proprium, & habet curam domus suæ, & vxoris & filiorum, & versatur in sæculo, & multis quatitur tentationibus mundi & carnis? Et qui nobis non essent astricti obedire, nisi pro velle, & quos non possemus sicut expedit coercere, quin cito dilaberetur sub manibus nostris disciplina & iustitia. Et sic melius fuerat non incepisse, quàm non posse perficere, & tanta negocia assumpsisse, per quæ dissipatur pax nostra, & fama vilescit, & inter nos ipsos possunt plura scandala suboriri. Præter alias occupationes, quas in confessionibus eorum & consilijs, tota die nos oporteret habere cum ipsis. Et si soli diuites admitterentur, inciperent nos homines habere suspectos, quòd pro auaritia faceremus, vt res eorum sic nobis attraheremus.
Et clerici & alij religiosi contra nos grauarentur, si familiares eorum eis per hoc abstraheremus, & inde lites & scandala inter nos & ipsos orirentur.
Si autem omnes passim admitterentur, fieret confusio, cum non possemus omnes regere vel corrigere, & multa inconuenientia sequerentur. De sancto autem Francisco alia fuit ratio, quia status illius terræ & illius temporis, circa ordinem & homines alios in nul tis aliter se habebat, & ipsius sancti patris Francisci, & primorum fratrum eius diffamata sanctitas effecit, ꝙ tunc habebatur pro bono, quòd modo & in alijs terris non talem haberet successum. Qui nostræ doctrinæ volunt corrigi consilio, possunt sub alia forma & colore ita vtiliter in bono per nos informari, sicut con
Quæst. 17. gruit cuilibet, & tamen nos prædictis implicationibus vel alijs similibus nō inuoluemur, & ab alijs bonis vel melioribus non retardabimur. Quæstio. Quare ergo ordinem sanctæ Claræ in cura habetis, per quam libertas vestra similiter impeditur? R. Ordo ille non est annexus ordini seruiliter, vt eis intēdere teneamur, sed ex petitione domini cardinalis, qui vtrique præest ordini, ministri constituunt eis confessores, qui ecclesiastica interdum sacramenta ministrent, & visitatores qui eas corrigant. Alij fratres non tenentur occupari pro ipsis, nisi sicut pro alijs amicis ordinis quādo volunt. Et quia clausæ manent sub vniformi conuersatione hoc facilius regi possunt.
Quādocumq; autem ordo noster communiter videret non expedire sibi curam illarum gerere, potest se

Universidad de Deusto
Biblioteca

ab eis eximere, cum ex regula noſtra non ſimus alicui ex debito niſi ordini obligati, & ſingulari libertate inter cæteros ordines ex priuilegio gaudeamus. Licet autem omnino non poſsimus impedire, quin aliqua fiant in terris iſtis prædicti ordinis monaſteria, tamen ſi nos ſtudioſè obſiſteremus, citò multiplicarentur per conceſsionem Domini Papæ vel cardinalis, & per hoc oſtenditur, quòd nõ diligimus multum occupari cum ipſis. Quæſtio. Cum ergo ſitis informatores earum, quare permittitis, quòd plures apud eas impurè id eſt, per pecuniam recipiuntur, quæ ſi nihil ſecũ ferrent, nullatenus reciperentur, & apertè ſimonia videtur. Reſp. Si illud alij faciunt, de hoc non à nobis, ſed ab illis eſt ratio exigenda. Sed tamen vt ſatisfaciamus quærentibus, ſciendum, quòd quantum ſpectat ad hãc materiam, quadruplex eſt forma recipiendi ad ordiné qualemcumque. Prima quando aliquis recipitur nec pro pecunia nec cum pecunia, ſed purè pro Deo: & iſta eſt puriſsima coram Deo & hominibus. Secunda quando aliquis recipitur non pro pecunia ſed cum pecunia, ita vt ſi nihil afferret, tamen reciperetur pro Deo, & ſimiliter hoc purum eſt coram Deo: ſed eſt cautè agendum coram hominibus, ne detur eis occaſio ſcandali, & ne ſit ibi affectus auaritię infectus exeſpe lucri. Tertia quando quis recipitur non pro pecunia, nec tamen reciperetur ſine pecunia, eo quòd non habent aliter ei qui eum recipiunt in neceſsitatibus corporis prouidere, cum tenues facultates domus vix ſufficiant iam receptis, nec ad eas audeant plures recipere, & iſtos ſuis neceſsitatibus ſpoliare: ita quòd talis perſona quæ ſic recipitur, ſi abundaret locus, ſine pecunijs reciperetur. Similiter aliquis duxit vxorem propter diuitias eius vel nobilitatem, quæ habet naſum: nec tamen propter hoc ducit eam quia naſum habet, quam tamen ſi naſo careret, nullatenus duxiſſet: & hoc non eſt impurum, licèt non appareat forſitan pulchrum. Quarta cum aliquis recipitur amore pecuniæ, ita quòd ſi poſſent illam pecuniam habere ſine perſona iſta, non reciperent perſonam, ſed vt habeant pecuniam perſonam recipiunt: & hoc penitus impurum eſt & ſimoniacum, quia ibi pecunia cauſa eſt receptionis perſonæ, & non econuerſo. Vbi ergo recipitur perſona propter pecuniam ſimonia eſt, quia ibi venditur ſpirituale, id eſt, conſortium ſpiritualis ſocietatis, pro temporali, ſcilicet pro pecunia. Et hoc plerique faciunt, etiam ex mera inopia optantes aliquem venire cum pecunia, quem recipererent vt eorum inopia repararetur, vel debita contracta ſoluerentur, vel bona concupita emerentur, vel ædificia conſtrueretur: de talibus dicit Eccleſiaſticus.] Propter inopiam multi deliquerunt. Vbi verò pecunia recipitur propter perſonam, quàm aliàs libenter reciperent ſi haberent vnde eam paſcerent, non videtur eſſe ſimonia, dummodo forma cum intentione cõcordet. Et hoc modo ſuſtinemus, quòd ſorores ſanctæ Clarę recipiunt pecuniam cum perſonis, ſi quando oportet eas plures perſonas recipere, quàm de facultatibus monaſterij congrue valeant ſuſtentari. Quæſtio. Cum doctrina ſalutis tam neceſſaria eſt illis, qui in rure & in abditis locis habitant, ſicut illis qui morantur in bonis opidis, & ita fructuoſa eſſet in eis, & vos æqualiter vocati & miſſi ſitis ad ædificationem omnium indifferenter: videmini non dignè ambulare tali vocatione, in eo quòd in bonis ciuitatibus & opidis & villis frequenter prædicatis, in alijs autem locis raro vel nunquam. Videtur enim quòd ſitis in hoc perſonarum acceptores, quòd pauperes contemnitis, & ditioribus prædicatis. Vel quia ciuitatibus multa habetis bona hoſpitia, & benè procuramini quod non alibi: vel quia plura ibi dantur munera vobis in ſpeciali ſeu communi, ideo ibi ſæpius prædicatis. Reſp. Meſſis quidem multa eorum qui doctrina indigerent ſalutis, ſed operarij paucis idonei & fideles, ideo non ſufficimus omnibus qui indigent, prout vellemus docendo prodeſſe, cum nos pauci ſumus reſpectu illorum. In locis etiam ſilueſtribus vel deſertis, ſi qui ſunt habitantes, ita ſunt diſperſi, & vix poſſent ad locum congruum prædicationi conuocari. Sed nec ad ſingula loca eorum poſſemus venire, vt eis prædicaremus ibidem. Raro etiam vacant ab occupationibus niſi in feſto, vt prædicationi intendere valerent, & propter diem vnum feſtiuum non poſſemus tota hebdomada in villa morari. Non enim permittuntur fratres tandiu extra domum ſuam morari, quòd ſic omnes villas ſingulariter poſſint viſitare: nec haberent in pluribus locis, vnde tanto poſſent tempore congruè ſuſtentari. Et ſi aliquando fortè vnus frater vellet & poſſet aliquandiu pati penuriam, ſocius eius forſitan hoc non poſſet. Et ſi aliqui aliunde vellent ad prædicationes noſtras accedere, nõ inuenirent ibi victualia ad emendum. In opidis autem ſeu villis vbi abũdant victualia, plures poſſunt confluere & melius ſuſtentari, & inter plures maior fructus ſperatur, & à quibus miniſtrantur nobis plura temporalia in eleemoſynis, plus etiam requirunt vt eis ſpiritualia rependamus: non quòd omnino debeamus alios in locis deſertis deſerere, ſed prout ſe oportunitas obtulerit, debemus etiam eis doctrinam ſalutis offerre. Illos tamen prædicatores & confeſſores non excuſo à peccato negligentiæ, qui magis pro commodo corporis frequentant loca illa, vbi ſunt bona hoſpitia, & nolunt pro ſalute fraterna diuertere ad villas pauperculas, & ibi pro Chriſto paupertatem, quam illi homines ibidem ſemper ſuſtinent, apud illos aliquandiu tolerare, cum ipſi profeſsi ſint extremam & perpetuam in regula paupertatem. Indignos enim ſe faciunt eiſdem officijs, quæ pro ſubueniendo omnibus ſuſceperunt, ſi pro commodo temporali vel muneribus ea vendunt: ideo dicit ſaluator in Matthe. Gratis accepiſtis, gratis date: non pro munere temporali. Dicitur enim talibus in fine. Amen dico, vobis receperunt mercedem ſuam, quam principalius hic & ſtudioſius quæ fierunt. Dicitur etiam eiſdem in Trenis. Dederunt precioſa quæque pro cibo, & cætera. Precioſa ſunt verba Dei, & auctoritas abſoluendi à peccatis confeſſis, quæ dat pro cibo, qui pro corporis alimẽto ea principaliter impendit. Quæſtio. Cum in alijs religionibus & collegijs eccleſiarum, maior reuerentia prioribus in ordine introitus ſoleat exhiberi, quod etiam inter Apoſtolos aliquo modo ſeruatum videtur, videlidet in ſtallo chori, & capituli, & menſę, & alijs. Magna ruſticitas videtur, quòd apud vos nulla in his differentia ſeruatur, cum Apoſtolus dicat. Honore inuicem prævenientes. Reſpõſ. Sanctus pater noſter Franciſcus in ſumma voluit ordinem puritate fundare, vt in nullo gloriarentur fratres, niſi in cruce Domini noſtri IESV CHRISTI, id eſt humilitatis & charitatis eius, qua pro nobis pati voluit, deuota imitatione, cum in huiuſmodi excellentijs qua vnus alteri præfertur, in aliquo ſoleat animus imperfectorum ſæpe pueriliter extolli. Quòd autem Apoſtolus docet, honore inuicem prævenire, non tantum ad iſtas extrinſecas reuerentias referendum eſt, qua vnus alteri aſſurgit, vel facit eum ſe præcedere, & in ſuperiori loco ſtare, vel ſedere & ſimilibus, ſed magis ad hoc vt quiſque reputet alium, ſe meliorem eſſe. In humilitate ſibi inuicem ſuperiores arbitrantes, &c. Vt non ſit pronus ad interpretandum facta eius vel dicta in partem deteriorem, iuxta illud. Non ergo amplius inuicem iudicemus, & cætera. Vt offenſus ab eo faciliè ei ignoſcat. Donantes inuicem, ſi quis aduerſus aliquem habet querelam. Vt ſtudioſè caueat, ne in aliquo

Queſt. 18.

Recipiẽdorum ad ordiné quadruplex forma.

Eccl. 27.

Nota.

Queſt. 19.

Matth. 10.

Matth. 5.

Treu. 3.

Queſt. 20.

Rom. 12.

aliquo eum deſpiciat vel offendat. Vnde ait Do. Videte ne contemnatis, &c. Vt abſenti non detrahat, nec libenter derogationem eius audiat, ſicut dicit Salomõ. Cum detractoribus ne commiſceris. Vt indigenti auxilium & promptum obſequium libenter impendat, iuxta illud Pauli. Per charitatem ſpiritus ſancti ſeruite inuicem. Vt eum purè diligat, & apud Deum fideliter in quibus valet promoueat. Qui hæc negligens, tãtum illas extrinſecas reuerentias (vt dixi) fratri exibet, quas plerique magis ad hoc ſibi mutuo exhibent, ne incuriales notentur, vel adulatoriè, vt ſibi iſta viciſsim reexhibeantur, verbum Apoſtoli debiliter de honoris peruentione impleuit. Inter illos igitur qui aliquid exterioribus gloriæ, vel officio dignitatis, vel ex alia intentione honeſta, cupiunt habere ſecundum hominẽ, poſſunt iſtæ reuerentiæ obſeruari. Nos autem extremam & altiſsimam paupertatem in regula profeſſos, decet, etiam humilitatem ſummam in omnibus cuſtodire. In alijs ordinibus vbi tempus & dies profeſſionis cuiuſque poteſt obſeruari, quis prior altero intrauerit, poſſunt etiam in locis iſtam prioritatis ſeruare diſtinctionem. Apud nos autem vbi ſæpe de loco ad locum mutamur, ſicut non poſſumus ſcire tempus introitus cuiuſque, ita nec in quo eum debeamus ſtallo locare, cum ex obliuione, & ambitione, ſeu ex humilitate plures dicerent, prius vel poſterius ſe veniſſe. Et aliquoties cognita veritate, contingeret aliquos poſtea de locis ſuis fortè cum verecundia remoueri. Et iſta perplexitas frequens eſſet inter nos, quis videretur altero ſuperior propter frequentes mutationes, & pro appetitu præeminentiæ, ſæpe conſcientiæ macularentur multorum. Et maius ex his omnibus detrimẽtũ eſſet in ordine, quàm vtilitas huiuſmodi obſeruantiæ de prioritatis honore: cum ſecundum multitudinem meritorum magis quàm annorum quis ſit acceptior apud Deum, iuxta illud Sapientiæ. Conſummatus in breui, expleuit tempora multa, placita, &c. Quæſt. Cum deceat bonos promouere, & alios ad bonũ pro poſſe, multum videmini ab hac forma declinare, qui ſcripta veſtra in libris, & quaternis tam difficulter alijs præſtando communicatis, qui ex eis poſſent proficere, & alijs prodeſſe, & aut de profectu aliorum moueri ex inuidia, videmini. Aut ex inani gloria, vt videamini ſci re quæ neſciunt alij. Aut alia intentione corrupta. R. Quæ poſſunt etiam bona intentione & inculpabiliter fieri, aliquando temerarium eſt, ea in deteriorem partem interpretari, cum cordis occulta ignoremus: & ea quæ in ſe indefferentia ſunt, poſſunt ſæpe pro bono fieri & licitè & benè. Scripta enim ſua non communicare alijs, ſicut poteſt fieri reprehenſibiliter, ita poteſt etiam fieri inculpabiliter, & licitè, & prudenter. Prudenter, quando ſcriptum nondum eſt bene correctum vel ordinatum, ita quòd alius inde ſe neſciret expedire, & fortè magis eſſet materia ſcandali vel erroris alijs reſcribẽti vel legenti. Item quod nõ cõpetit illi qui deſiderat, magisq; foret ei nociuum quàm vtile tale ſcriptum. Item ſi ille continuò & frequenter indiget ſuo ſcripto, vt ſi alteri concederet, ipſe foret neglectus, cũ nemo teneatur ſe neglecto, alios in minus neceſſarijs promouere. Inculpabiliter, quando ſæpius & ſi non ſtatim indiget ſuo ſcripto, & eo diu carere non poteſt. Item ſunt in petendo multi valde importuni, ſed in reddendo tardi, quòd ſæpius pulſati, vix tandem cum murmure conceſſa reddunt, & pro beneficio ingratitudinis verba impendunt. Item ſæpe ſcriptores polluuntur quaterni & libri, & lacerantur, vel aliter malè tractantur ſic conceſſi. Item vnus concedit vlterius alij, irrequiſito eo qui ei ſcriptum conceſsit, & ille forſitan iterum alij, donec tandem ille neſcit à quo repoſcere debeat, & ſic elongatur ab eo quòd nullus dirẽde ei inde reſpondet. Item ęt ſæpè perditur, quod ita conceditur, quia fortè negligenter relictum alius quaſi nulli attineat, ſibi illud ſimiliter reſeruat. Aliquando etiam ille vel iſte de loco mutatur, & tam longè vnus ab altero diſiungitur, quòd non poteſt conceſsum per nuncios repetere, vel timet in via deſtrui, vel amitti per nuncium aut pedonem aut aquam. Illa autem quibus talia reſtituenda committuntur, quandoq; volũt, ſibi reſcribere priuſquam illi reſtituant, vel commodãt alijs, vel alicubi relinquunt, donec obliuioni tradunt, & poſtea negant ſibi fuiſſe commiſſa. Et ſic plurima perduntur, alijs commodata. Aliquando ſcriptum aliquod eſt ligatum in volumine cum alijs operibus, & ſi illud frater alicui concederet, oporteret eum totum librum diſſoluere, cum graui damno expenſorum & laborum in ligando factarum. Sæpe etiam cum vni reſcribẽdum conceditur, alij niſi & ſibi concedatur, indignantur, & per hoc aut diu cogitur ille ſcripto ſuo carere, aut per plures manus tranſiens ſordidatur & perditur. Cum ergo tot cauſæ ſint irreprehenſibiles, propter quas contingit ſæpe, vt aliquis non communicet alijs ſcripturam ſuam. Non oportet, vt iudicentur non habere charitatem ad proximum, vel ex inuidia aut vana gloria, vel rancore, vel alia non bona intentione petentibus hoc negare, licet aliqui ab his non ſint immunes. Ille tamen non eſt excuſabilis in hac parte, qui & ſi non ex malitia, tamen ex quadam diffidentia non communicat alijs ſcripta ſua, timens ne ſi per alium prius ea prædicarentur, ipſe poſtea non habeat cum neceſſe fuerit, aliqua alia quæ proponat, quaſi fons charitatis & ſapientiæ Dei deficcatus ſit, vt nõ alia pro his ei liberaliter reſtituat & refundat, ſi pro charitate, quæ ab ipſo acceperat, ſtudeat alijs impartiri. Cum etiam libri & quaterni fratrum ſint tantum ad vſum à ſuperioribus ſuis conceſsi, & ad cuſtodiam cõmiſsi, qui cauet commiſſum deſtrui vel amitti, quod non eſt eius proprium, propter hoc non debet maleuolus iudicari. Quæſt. Cum (ſicut ipſi aſſeritis) miſsi ſitis in adiutorium plebanorum, non in præiudicium iuris ipſorum, quare non prædicatis populo ius plebanorum, ſcilicet, quantum & qualiter debeant eis ſubeſſe, obedire, & quantã habeant ſuper eos poteſtatẽ? Videmini.n. hoc tacitè præterire, ideo vt vobis magis adhæreant, & ea quæ illi donarent, in vſum veſtrum callidè retrahitis, & ſic eos iure ſuo fraudatis. Reſpõnſ. Qui bene aduertit, ſæpe intelligit, quòd etiam in prædicatione & conſilijs hortamur ſubditos prælatis ſuis in omnibus (quibus de iure tenentur) fideliter obedire, & iura ſua illis perſoluere, & ſententias eorum iuſtè latas reuerenter obſeruare, & eos quaſi Dei vicarios honorare, & quod in hoc meritum ſalutis eorum ex magna parte conſiſtit. Sed quia non valde magnificamus eos in populo, videtur eis, quòd parum pro ipſis faciamus. Quare autem hoc dimittimus, plures ſunt cauſæ. Vna ne videamur hoc adulatoriè potius facere (vt ſic capte mus eorum beneuolentiam) quàm pro veritatis doctrina, cum prædicatio debeat eſſe aliena ab adulatione præſentium, vel detractione abſentium. Neq; enim aliquando fuimus in ſermone adulationis ſicut ſcitis, ait Apoſto. neque in occaſione auaritiæ. Altera, cum ipſi per ſe ſæpe plus amplificent iura ſua ſuper ſubditos ſuos, quàm oporteat, præcipiendo quod non debet, prohibendo quæ non poſſunt, concedendo quæ non licet, exigendo indebita, fulminando ſententias duras, & laqueos multiplicando animabus, quas ſoluere & expedire deberent, ſi nos adderemus terrendo populum, & magnificando poteſtatem clericorum ſuper ipſos, prouocaremus amplius quorundam clericorum audaciam, & aut faceremus ſimplices ſubditos puſillanimes, aut tumidos prouocaremus ad proteruiã

Queſt. 22.

1. Treſ. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

maiorem, vt magis ecōtrà se erigerent contra clerū. Tertia cum plures clericorum tam apertè viuāt iniustè, quòd laici sumant inde graue scandalum, si super hoc vellemus eos magnificare in populo, scandalum suscitaremus contra nosipsos, quòd tam vituperabiles laudaremus: ideo dicitur in Prouer. Qui derelinquunt legem, laudant impium: qui conseruant, succenduntur contra eum. Quia cum plures in clero vt nunc, vel male & contra formam canonum teneant regimen populi in Ecclesia, vel propter excessus suos suspensi sint ab executione officij pastoralis, si omnes cōmuniter magnificaremus, etiam illi qui non haberent ius, cogerent subditos in his quæ non debent sibi obedire, quasi legitimis pastoribus. Si autem specificaremus quibus essent digni ad obediendum, alij grauiter ferent, ꝙ eos notabiles & contēptibiles redderemus, ideo quasi dissimulando transimus. Quamuis autem nonnulli de clero plus oderint religiosos, quàm Iudeos Christi aduersarios: tamen si saperent potius diligerēt nos pluribus de causis, tam pro temporali vtilitate, quàm etiam pro spirituali vtilitate sua. Vna quoniam per nostrā doctrinam subditi eorum plenius soluunt ea iura sua, & obediunt eis, & reuerentur eos amplius, licet ipsi clerici hoc non credant, dicimus enim illis dictum Apostoli. Obedite prælatis vestri. Altera, quòd beneficia ecclesiastica quæ nos teneremus si essemus cum eis in sęculo, venientes ad religionem ipsis relinquimus obtinenda, quę quantum diligunt se habere, tantum deberent diligere illos, qui eis ea relinquunt, nisi potius vellent nos mori, vt ea sic gaudētius possiderent. Tertia, ꝙ sumus testes eorum in doctrina fidei, vt melius credatur eis, quod docent obediendum sibi esse, tanquam Christi vicarijs. Sicut hæretici qui dicunt, quòd clerici pro suo quæstu seducant populum, vt sibi obediant, & dent ipsis oblationes & decimas, vt inde sustententur, & ditentur, & delitientur, & sine labore abundent, qui hæc aliunde tam commodè non haberent: & ideo cōfinxerit sesta & officia diuina, animarum remedia, peccatorum pœnitentias, iudiciorum ecclesiasticorū sententias, sacramentorum administrationes, & alias solēnitates, & institutiones sanctæ Ecclesiæ, & prælationū dignitates, vt horum omnium occasionem exhauriāt marsupia laicorum. Sed fideles cum vident religiosos relinquere mundum, & diuitias mundi, & ecclesiastica beneficia resignare, & paupertatem voluntariam profiteri, & tūhæc eadē docere, & credere, quæ docent clerici, auferē eis illa hęreticorū suspicio, qua pro sola auaritia possent opinari prædicta oīa à clericis adinuenta, cum vident illos esse testes eorū doctrinæ, qui hæc tēporalia pro doctrina fidei reliquerunt. Quarta, ꝙ habeāt in nobis aliquē stimulū correctionis, vt minus audeāt peccare, & studiosius officiū sibi cōmissum exerceant, & instruantur in aliquibus, quæ ignorant, & ad pœnitentiam prouocentur, & in bono amplius roborentur. Quis alius argueret eorum vitia, cum in simili morbo laborans alium non præsumat curare? iuxta illud. Medice cura teipsum. Item si cæcus cæco ducatū præstet, &c. Quinta ꝙ sumus eorum coadiutores in subleuando onere sibi impositō, vt sit eis hic portabilius, & iudicium durissimum quod fiet in his qui præsunt, aliquo modo tolerabilius sentiant in futuro, supplendo eorum vices, prædicando, consulendo, confessiones audiendo, vbi aliqui eorum minus sufficiūt pro multitudine populi, vel pro perplexitate casuum minus ab aliquo imperito instrui possunt, vel parochiani minus faciunt quàm deberent, vt quando eorum subditi timent eis confiteri ex causa aliqua speciali. Sexta, si quis inter eos timore periculi in quo sunt, quærit cōfugere ad statum tutiorem salutis, vel desiderio vitæ melioris, vult ea quę in mundo sunt relinquere, & statum perfectionis euangelicæ apprehendere, apud viros religiosos potest quod desiderat inuenire, qui sint ordinis sui fideles obseruatores. Sicut Loth fugiens ab excidio Sodomorum, confugit ad paruulam Segor, id est humilem religionem saluandus. Septima, quòd si immineret aliquando Ecclesiæ necessitas, vel pugna contra hæreticos, vel alios oppressores fidelium, viri religiosi deberent se promptius exponere, & quasi primi in acie se opponere inimicis, sicut filij Ruben & Gad & Manasse fuerunt fratrum suorum propugnatores, ad obtinendam terram cum pace. Octaua, quòd sunt apud Deum intercessores per orationis studium, & vitæ meritum, & Dominum sibi & alijs placabilem faciētes pro venia peccatorum, pro gratia meritorum, pro amotione quorumcunq; malorum, pro gloria cœlestium præmiorum facilius obtinenda. Quæ nobis præstare dignetur IESVS CHRISTVS Amen. Et hęc ad præsens sufficiant pro excusatione nostra, contra calumnias exprobrātium, vel quæstiones ignorantium, qua forma vel intentione aliqua quæ videntur, aliquādo minus intelligentibus quoquo modo reprehensibi lia faciamus. Qui autem voluerint, possunt plura super addere, & ista quæ hic posita sunt melius explanare, quæ sicut impręmeditatè, ita & inordinatè conscripsi, sicut tunc meæ memoriæ occurrerunt, modò hoc, modo illud, sicut aduertere potest legens.

Prou. 28.

Hebr. 11.

Luc. 4. Matth. 15.

EIVSDEM SERAPHICI DOCTORIS.

Alphabetum paruum boni monachi, in schola Dei.

IAS tuas Domine demonstra mihi, & semitas tuas edoce me. Obsecro te Deus meus, doce me vias bonæ vitæ pro salute animæ meæ.

MAGISTER.

Lectio Prima.

Ama nesciri & ꝙ nihilo reputari, hoc tibi salubrius est & vtilius, quàm laudari ab hominibus.

Lectio Secunda.

Beneuolus sis oībus bonis & malis, & nulli onerosus.

Lectio Tercia.

Custodi cor tuū ab euagatione, os tuum ab ociosa locutione, & cæteros sensus sub rigore disciplinæ.

Lectio Quarta.

Dilige solitudinem & silentiū, & inuenies quietem magnā, & conscientiam bonam. Vbi enim multitudo, ibi frequenter strepitus, & magna distractio cordis.

Lectio Quinta.

Elige paupertatem & simplicitatem, & cum paucis sis contentus, & non facilè murmurabis.

Lectio Sexta.

Fuge homines & sęculi rumores, quia non potes esse satis Deo & hominibus, æternis transitorijs.

Lectio Septima.

Gratias age Deo semper, corde & ore, qualitercūq; tibi succedit in grauamine & dolore. Nā Deus oīa prouidè dispēsat ī mūdo, vero & recto iudicio, ab ęterno.

Lectio Octaua.

Humilia te in omnibus & sub omnibus, & inuenies gratiam ab hominibus, eris quoq; Deo acceptus & hominibus dilectus, & Diabolus fugiet citius, propter humilitatis virtutem sibi valde contrariam.

Gen. 19

Iosue. 1.

Nota.

Lectio

Lectio Nona.

In oī opere bono habeas intētionē purā ad placēdū Deo, qui ispector est cordis, & diligit iustos & puros.

Lectio Decima.

Karissimos reputa amicos & patronos, qui te premunt & vituperant, si enim rectè sapis & consideras, lucrum inde acquires, nam prosunt tibi in bono, qui obsunt in malo.

Lectio Vndecima.

Labore & dolore cum gemitu & fletu acquiritur regnū Dei, delitijs & honoribus perditur paradisus.

Lectio Duodecima.

Magnum donū Dei est, pauperem esse in hoc mūdo propter Christum, & infimum tenere locum. Magna superbia altum petere gradū, ad alta semper Diabolus suadet, honores ambire, fugere despectum, vt cadat ascensor eius retrorsum, cum ad breue dominatus fuerit pauperum. Minima dona per magna reputa, eris & dignus maiora accipere.

Lectio Decimatertia.

Neminem spernas, nulli noceas, afflicto & egeno condoleas, & nunquam te extollas.

Lectio Decimaquarta.

Omne tempus cum Deo vtiliter expēdas. Nihil.n. preciosius tempore, in quo promereri potes regnum Dei in perpetuum. Omnibus quoq; te amabilem, benignum, & affabilem sine dissolutione exhibeas. Omnia bona ad laudem Dei referas, & sine consilio & deliberatione nihil facias.

Lectio Decimaquinta.

Primo semper quære in opere tuo an Deo placeat vel displiceat, nec timore nec amore age contra conscientiam tuam. In dubijs ad scripturam & obedientiā prælati tui recurre, nec tibi ipsi nimis cōfide. Prius disce tacere ę̄ loqui, potiusq; velis instrui quàm docere. Tutius enim est velle latere quàm apparere.

Lectio Decimasexta.

Quæcunq; ad te non pertinent, de his non iudices, nec te intromittas vt semper pacem habeas. Qui communia sectatur & singularia vitat, magis deligetur & citius ad bonum finem perueniet. Qui tempestiue facit quod debet, lætior postea erit.

Lectio Decimaseptima.

Reuertere ad interiora cordis tui, & claude ostia oris tui, ne vagari incipias per varia desideria mundi consilio diaboli. Nocent mala audita, tentant pulchra visa, turbant illata vituperia. Recede ergo ab omni tracūdo, indocto, dissoluto: & mane in silētio cū Deo.

Lectio Decimaoctaua.

Sobrius esto in victu, modestus in vestitu, prouidus in verbis, honestus in moribus, maturus in consilio, fortis in aduersis, humilis in opprobrijs, & humilis in prosperis, gratus in beneficijs, hilaris in despectibus, patiens in doloribus, discretus in omnibus agendis.

Lectio decimanona.

Time Deum offendere in minimis negligentijs & defectibus tuis. Noli præsumere in bonis, nec desperare in aduersis, Timor Dei facit recedere à peccato, & sollicitat in bono opere, vt bonum bene fiat. Totum te Deo committe, & quod tibi est graue, fiet citò portabile. Pax tua in patientia multa. Leuis est omnis tribulatio pro vita æterna.

Lectio Vigesima.

Vende Deo omnia commoda tua, & dabit tibi solatia meliora gratia aduenięte in vna hora. Nemo ditior, nemo liberior eo, qui se ad omnia Deo dat: & Christū amando emit, qui mundum cruce redemit.

Lectio Vigesimaprima.

Xristus sit vita tua, lectio tua, meditatio tua, locutio tua. Ipse desiderium tuū, lucrum tuū, tota spes tua & merces tua. Si aliud quæris ę̄ purè Deum, damnum patieris: laborabis & requiem non inuenies.

Lectio Vigesimasecunda.

Ymnos & psalmos canere, monachorū est & clericorum, quibus congaudent angelorum chori, laudātes Deum iugiter in regno cœlorū. Seruire carni mors, cibus vermium, nidus Demonum, vita peccatorū, fomes morborum, corruptio corporum, inquinatio morum, perditio bonorum, acquisitio multorum malorū & dolorum. Seruire Deo, beatitudo animæ, sanitas corporis, prudentia spiritus, vita cœlestis. dulces hymnos Deo cantat, qui in tribulatione sua Deum semper laudat. Initium & finis oīs boni religiosi, Deū corde amare, ore laudare, & fratrem suum exemplo ædificare.

Lectio Vigesimatertia.

Zachee frater descende de altitudine secularis scientiæ, veni & disce in schola Dei viam humilitatis, & mā suetudinis, & patientiæ, & per quam possis Christo docente ad æternæ beatitudinis gloriam securè peruenire. Amen.

Conclusio.

Scribe monache alphabetū istud in corde tuo, quasi in libro vitæ, & per singulos dies cartulam tuam inspice, & bonos mores assuesce, pauca sunt verba, sed magna sunt mysteria & perfectorum opera. Ornant exterius, & quietant interius. A contemptu & suijpsius abnegatione icipit vita boni religiosi monachi, & proficit vsq; ad contemplationem Dei.

Eiusdem autoris alphabetum religiosorum incipientium.

AMa paupertatem, sis vilibus contentus.
Bonis semper actibus iugiter intentus.
Caue multiloquium, studeas silere.
Deum omni tempore præ oculis habere.
Esuriem amplectere, gulam refrenando.
Fratrumq; conuiuia segniter sectando.
Gaudete cum gaudentibus, cum flentibus plorare:
Humilibus consentiens maiores honorare.
In omnibus obediens, prælatoq; parebis
Karitatem insuper cum omnibus tenebis.
Lumbos stringe lubricos Domini timore.
Mundans cordis oculum casto cum pudore.
Nihil seruans proprium nudum sequens Christum.
Onus leue sufferens, mundum vincens istum.
Passum Christum recole corde gemebundo.
Quærens Dei gloriam nil aliud in mundo.
Resistendo vitijs orando feruenter.
Sacramentum sumere debes reuerenter.
Tu motum mentis comprime iram mitigando.
Vanaq; colloquia solicitè vitando.
Xristo frui cupiens, cellam frequentabis,
Iesum super omnia sic dulciter amabis.
Zelo Dei feruens charitatis igne.
Et in te peccantibus ignoscas benignè.

Non nomen sed factum, non verbum
sed adiectum, facit beatum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

SERAPHICI DOCTORIS
S. BONAVENTVRAE.

Mystica Theologia, quæ quamuis sit à quibusdam adcripta Henrico de palma,

A pluribus tamen Sancto Bonauenturæ iure adcribitur.

PROLOGVS.

Tren.1.

IAE Sion lugent eo q̃ non sit qui vadat ad solẽnitatem. Licet Hieremias propheta dixerit hoc verbum captiuitatẽ populi sui deplorans, tamẽ hoc poterit speculator quisq; intelligens exclamare, tantam captiuitatem animarum, tantam declinationem à semitis iustitiæ, & vijs æquitatis in mundo vniuerso discernens'. Viæ enim dicuntur amantium desideria animarum, quibus ad Deum & ad supernã ciuitate Hierusalẽ super omnem rationem & intellectum, etiam in terreno corpore habitantes, animæ subleuantur. Quæ viæ etiã lugere dicuntur, eo q̃ non sit qui ad tantam solennitatem aspiciat. Eo q̃ abiecta vera sapientia, tam clerus quàm populus mundanis delitijs, vel inutilibus curiositatib. se immergat. Sed quod multo magis est dolendum, & cordis lachrymis incessabiliter lamentandum, quòd multi religiosi, multi etiam viri famosi reputati (veluti quondam populus israeliticus relicto cultu creatoris sui manufactis idolis seruierunt (sic relicta vera sapientia qua Deus solus perfectè interius colitur, & solis amantibus adoratur, diuersis scientijs & fabricationibus multiplicium argumentorum inuenticijs, quasi quibusdam idolis miserabiliter mente impleuerunt. In quibus sic absorbentur diabolo instigante, & sic mens ipsorum in istis totaliter posidetur, vt vera sapientia locum in eis non inueniat. Nam hac pessima occupatione (quam Deus dedit filijs hominum) infœliciter captiuantur, ita vt non sit spiraculum quo suum creatorem anima per flammigeras amoris affectiones contingat. Non enim ad hoc animam creauerat, vt cõtra suam generositatem multitudine quaternarum ouinarum pellium repleretur, sed ad hoc vt esset sedes sapientiæ, & in ipsa rex pacificus ciuitatis supernæ: scilicet Deus altissimus, resideret. Sapientia enim hæc quæ Mystica Theologia dicitur, à Paulo Apostolo est edocta, à Dionysio Ariopagita suo discipulo conscripta, quæ idem est quod extẽsio amoris in Deũ per amoris desiderium, quantum distat ortus ab occidente, omnium creaturarum scientia incomparabiliter præexcellit. Nam alias scientias mundi doctores edocent, sed hæc à solo Deo immediatè, non mortali homine, sed spiritu edocetur. Ista diuinis illuminationibus, & distillationibus cœlestibus scribitur in corde, illa verò penna anseris & atramento scribitur in pelle. Ista verò dicit, sufficit, nam per istam animus causam inuenit: scilicet, Deum creatorem suum, & in ipso qui est fons bonitatis totius, & beatitudinis immediatissimę, cõquiescit. Alia verò nũquam dicit, suffecit. Nam iustum iudicium est, vt qui non curando de summa sapientia, à summa veritate deuiat, veluti totus in tenebris inuoluatur, & sic per vana & deuia anima infatuata humanis inuentionibus insensata discurrat. Itẽ ista affectum inflãmat, intellectum illuminat, alia verò q̃ pluries inueniens ex vera sapientia cor eleuatum inflat, quàm pluries varijs opinionibus, & diuersis erroribus intellectum obtenebrat.

Vera sapia inutilibus scientijs impeditur.

Eccl.1.

Suasio.

Igitur relicta humana sapientia, curiositate scientię inutilis, argumentationum & opinionum captùris, religiosa anima per amoris accensionem ad fontem omnium desiderãdo ascendat, in quo solo reperiat, veritatem. Sed quia hæc summa sapientia non potest ab homine edoceri, subditur, quomodo quilibet quantumcumq; laicus, in schola Dei existens, hanc sapientiam ab ipso immediatè recipiat super omnem intellectũ, per amoris affectum, quam nullus philosophus, nullusq́ue alius scholaris secularisq́ue magister, nulla humana intelligentia quantumcumque studiat apprehendit.

Triplex via ad perfectã sapientiã.

Triplex est igitur via ista ad Deum: scilicet purgatiua, qua mens ad discendam veram sapientiam disponitur. Secunda verò illuminatiua dicitur, qua mens cogitando ad amoris inflammationem accenditur. Tertia vnitiua, qua mens super omnem intellectum rationem & intelligentiam à solo Deo sursum dirigitur. Nã sicut videmus in pontibus dum fiunt, q̃ prius ligna supponuntur, vt firmitas muri lapidei superius ædificetur, & perfecto ædificio iam ligna suppolita penitus admoueantur. Sic & mens cum primò fit in amore imperfecta, & post ad amoris perfectionem meditando consurgit, & cum per multum exercitium in amore vnitiuo fuerit confirmata, & propter multas flammigeras amoris affectiones siue aspirationes supra seipsam creatoris sui dextera subleuata, citius quàm cogitari possit, sine omni cogitatione præuia vel comitate quotiescũque placet, centies vel millesies de die vel de nocte, in Deo afficitur, ad ipsum solum possidendum, innumerabilibus desiderijs aspirando. Sic enim quilibet nouus discipulus ad perfectionem huius scientiæ gradatim, ascendat. Vt primò in via purgatiua quæ est puerilis & incipientium studiosissimè se exerceat, quæ sic incipit. Iustitia & iudicium præparatio sedis tuæ. Postea autem per mensem vnum vel duos, secundum q̃ diuino super irradiante lumine, sibi videbitur expedire, ad amorem cogitando consurgat. Quòd si præsumptuosum fortè alicui videatur, quòd anima inuoluta peccatis multiplicibus, audeat à Christo amoris petere vnionem, in seipso cogitet, nihil esse periculi. Dum primo osculatur in pede, per peccatorum recordationem. Secundò in manu, per beneficiorum sibi collatorum recognitionem. Tertiò ascendat ad osculum amoris, ipsum solum desiderando, & ipsi soli affectibus flammigeris adhærendo, vt secundum quòd subsequenter videbitur, dicendo orationem dominicam, prout per ipsam mens cogitando cõsurgit, ordinatè ascẽdat. Quartò se exercendo secundum viam illam quæ illuminatiua dicitur, quæ ibi incipit. Nox illuminatio mea in delitijs meis. Conscendit anima ad multo eminentiorem gradum & statum, in quo etiam quotiescunque vult sine aliqua cogitatione præuia in Deo afficitur, quod ad plenum non potest aliqua humana industria edoceri, sed exercendo per viam purgatiuam & illuminatiuam anima experimentaliter percipit, solo Deo interius dirigente & docente: quod non potest via aliqua mortali vel eloquentia referari, quod nec Aristoteles, nec Plato, nec aliquis mortalis aliqua philosophia vel scientia potest, nec potuit, nec poterit intelligere: quod solus amor docet interius, vt discat omnia rationalis anima à summo doctore & æterno acquirere scientiam, in qua omnis ratio & intellectus deficit, & affectus per amorem dispositus, transcendens omnem humanam intelligentiam superenatat, sola amoris vnitiui

Psal. 88.

Psal. 118.

tiui regula ad ipsum qui est fons totius bonitatis spiritum dirigente. Hec igitur est Mystica Theologia, id est, occultus sermo diuinus, quo mens ardore dispositа, linguis affectionum CHRISTVM suum dilectum occulto alloquitur, in cuius mystico tractatu sic proceditur. Primò manifestatur via purgatiua, in qua declarãtur tria. Primò quomodo anima purgari debeat. Secundò qũo vera oratione gratiæ abundantia impetratur. Tertiò qũo peccator plenam de peccatis indulgentiam consequitur. Secundò duo manifestantur. Primò de via illuminatiua subditur, vbi primo docetur qũo mens vsualiter per dominicam orationem meditando, ad amorem consurgat. Secundò qũo per eandẽ viam expositione orationis dominicæ, oĩs scriptura anagogicè totum referẽdo in Deum spiritualiter exponatur. Tertiò determinatur de via vnitiua, quæ incipit ibi. O sapientia quæ ex ore altissimi, &c. Vbi primo manifestatur quanta vitæ sublimitas, & quanta virtutum consummatio per mysticã sapientiam, ad hoc vt magis appetatur, & ab ipsis exercẽtibus acquiratur. Quòd si fortè alicui legẽti nimis difficile videatur, vel propter scientiæ profunditatem, vel propter verborũ obscuritatem: tñ tangat tertiã viam, quę est super oẽm intellectum, exerceat se in via purgatiua & via illuminatiua subsequẽte, & statim experietur & intelliget in seipso, solo Deo interius operante, quicquid de tertia via inueniet in scripto, vel audiet ab aliquo. Nã in hac sapientia necesse est, vt in seipso primo percipiat experimentaliter veritatẽ, & deinde sententiam oĩum verborum, quę ad mysticam sapientiam, pertinent in cõparatione cuiuslibet doctrinæ facillimã iudicabit. Hec enim sapiẽtia in hoc differt ab omnibus alijs scientijs, quia in hac primò oportet vsum habere ĩ seipso, q̃ verba intelligere, & practica hic præcedit theoricam. In alijs sciẽtijs necesse est, primò verba intelligere, quàm quæ addiscitur scientia habeatur. Quæ inquantum à nobiliori doctore acquiritur, intãtum citius possidetur: & ita fit, vt in ipsa aliquis Deo docente sit perfectior discipulus, q̃ in aliqua liberalium artium perfectè intelligens magister, vel in arte mẽchanica bonus faber. Secũdò. ſin illo loco. Accedite ad eum, & illu. &c. docetur qũo per oẽs craturas tam superiores q̃ inferiores, anima rationalis ad amorem creatoris obtinendũ, perfectè instruitur. Tertiò ipsius Mysticæ Theologię textus manifestè exponitur, in quo licet sint pauca verba, tamen est quasi infinita sententia. Qua perfectè intellecta, tam librorum beati Dionysij difficultas, quàm totius veteris & noui testamenti sensus mysticus verus amantibus eluceſcit. Nam sicut ab vno fonte deriuantur plures riuuli, qui quasi in infinitos fluuios deriuantur: & sicut ab vno puncto centrali procedunt quasi infinitæ lineæ: sic intellectis illis pauculis verbis, quę ibi exponuntur, in quibus spiritus edocetur, quomodo vniri Deo debeat, in suo summo apice constitutus: & ibidem experimentaliter inueniet totius sapientiæ originem. Ex qua coniunctione mens de inferioribus scientijs præclarè intelligendis, sacræ scripturæ expositionibus verbis idoneis in prædicatione, ad inflammanda corda audientium fidelis discipulus multipliciter & affluentissimè eruditur. Quartò subdũtur octo industriæ, in quibus anima ad acquirendam istam sapientiam, & conseruandã habitam sagaciter edocetur. Vltimò contra aliquos sciolos hanc sepremam sapientiam impugnantes, & dicentes, q̃ nunquam consurgit affectus, nisi præmeditando & cogitando, disputatio subditur, auctoritatibus & rationibus ipsorum error conuincitur, & huius sapientiæ veritas efficacius enodatur, q̃ sine media præeunte discretione sed solo amoris vehiculo, supra seipsam quotiensc̃unq; vult, experimentaliter anima subleuatur: quod nec ratio intelligit nec intellectus speculatur, sicut ibi dicitur, gustate & videte.

Pſal. 33.

De via purgatiua. Cap. 1. Par. 1.

IVstitia & iudicium præparatio sedis tuæ, &c. Cum enim anima per mentis affectum ad perfectam spõsi cœlestis vnionem peruenire desiderat, necesse est, vt qui pane angelorum quo beati spiritus reficiuntur in gloria, adhuc in miseria degens, quasi quibusdam micis cadentibus appetit saciari, triplici officio angelorũ quasi gradatim ascendendo, in missione diuinæ influẽtiæ subleuetur. Cum enim dicat bea. Dionysi. in hierarchia angelorum, q̃ triplex sit angeli officium. s. purgare, illuminare, & perficere, oportet, vt anima quæ vult ascendere ad illum altissimum panem in præsenti, in quo mentes angelicæ absorbentur in gloria, velut eorũ imitatrix primò purgetur, secundò diuinis fulgoribus illuminetur, tertiò q̃ in suprema apice affectiuè constituta vnitiui amoris culmine perficiatur. Primò ergo dicẽdum est de prima via scilicet purgatiua, quæ est quasi puerilis & incipientium, per quam mens adhuc rudis disponitur sine mortalium hominum documẽto, solis insistens doctrinis cœlestibus, vt experimentaliter, quanquam sit simplex vel laicus, ad practicam non ad theoricam illuminationem, diuina manifestatione necessariò subleuetur. Ante enim quàm illa sapientia, quæ Deus est beatissimus, in spiritu rationali veluti in domo propria conquiescat, iuxta illud. Anima iusti sedes est sapientiæ, oportet, vt de ipsa iudicium & iustitia fiat. Iudicium vt sicut à creatore suo se auertendo (sicut fit in omni peccato mortali) ipsum contemplit creatorem, pro creatura lamentabiliter et relinquendo, sic ipsa humilietur totaliter, vt humiliatio ipsius incipientis, intantum ipsius clementiam prouocet, inquãtum ipsius contemptus diuinam contra se sententiam in peccatis anterioribus prouocauit, oportet etiam vt ibi fit iustitia, vt illa anima quæ aliquando delectationem, creatoris, in delectationem creaturæ peccatis suis exigentibus commutauit, quòd intantum doleat, vel saltem se nõ dolere doleat, vt diuinæ iniuriæ secũdum iudicium ipsius tam misericordis videatur, secundum humanam iniuriam aliquatenus satisfactum iusta illud: Quantum glorificauit se & in delitijs fuit, tãtum date illi tormentum & luctum, vt secundum artẽ medicinæ per duo contraria. s. per humilitatem contra pristinum contemptum, per dolorem de peccatis cõtra pristinam delectationem, quasi nascens denuo, illi qui est summa maiestas, & indeficiens bonitas, per vnitiuum glutinum ardentissimi amoris vniatur. Dicendum est ergo, quomodo humiliatio & dolor de peccatis, quadam necessitate congruente acquiratur. Et licet hæc via purgationis puerilis aliquibus videatur, maximè respectu sequentium, tamen nisi per istam mẽs circa diuina negociaria accedens, solicita & attenta pertranseat, nunquam in præsenti vita ad cognitionem de diuinis, nec ad ardorem vnitiui amoris practici poterit accedere, nec ab istis inferioribus suos possessores deuorantibus sequestrari.

Triplex ad gelorum officium.

Sap.7.

Apoc. 18.

De modo purgatiuo. Part. 2.

SIc ergo debet aĩa se humiliare, vt primò recolat peccata sua in aliquo loco occultissimo, & maximè in secreto noctis silentio, & maiora succinctè, ne Diabolus sibi inferat ad delectationẽ, vnde debuit habere medicinam, faciem suam dirigendo in cœlum: & prout potest, sic maiora peccata sua vsq; ad decem vel duodecim coram Deo quasi ipsi loquendo enumeret, & enumerando suspiret, ipsum Deum in omnibus exaltando, & se in omnibus deprimẽdo prout po-

Universidad de Deusto
Biblioteca

terit, dicendo. Dñe Iesu Christe, vel quocunq; modo sibi melius placuerit. Ego sum ille peccator nequissimis, miserrimus, infœlicior, nequissimis abominabilior, qui tuam maiestatem in tot & tantis criminibus offendi, vt illa enumerare non sufficiam, sicut nec arena maris præ multitudine numerari potest, & ibi suspiret vel gemat, prout efficacius poterit. Quia sicut lima operatur in ferro, vt in qualibet ipsius singulari fricatione aliquid de ipsius ferri rubigine expellatur, sic quodlibet suspiriũ vel gemitus aliquid de rubigine peccati, etiã post infusionẽ gratiæ relictum eliminat. Et sic magis ac magis anima se purgans, ad percipienda quæ ratio non inuestigat, vel intellectus speculatur, diuino subsidio vel desiderio eleuetur. Et vt intentus dolore constringatur animus ad sui cõfusionem & humiliationem diuina beneficia, primò in generali, secundò in speciali attentis simè coram Deo prout melius poterit, sibi ingrato diuinitus collata recordetur. Primò q̃ ipsum quoad speciem tã nobilem creaturam de nihilo sic creauit dicens. Nonnè tu Domine me ad imaginẽ tuam cum nihil antea essem, in tam nobile esse produxisti, vt te tenerem per gratiam in præsenti, & te facie ad faciem contemplarer in gloria? & ego intãtum provocaui districtum iudicium tuum, vt nisi mihi subuenias, magis non nasci q̃ ad lucem præsentis vitę perduci, mihi misero profuisset. Secundò beneficium incarnationis recordetur, sic dicens. Nonnè tu Domine es ille Rex altissimus angelorum, intãtum pro me teipsum adnihilans, vt nostras miserias & peregrinationes itineris ad similitudinem cuiusdam pauperis humiliter sustineres. Et ego Domine nõ me humiliando, sed intantum impudenter extollendo, tuam maiestatem cõtempsi, in miserias huius vitæ momentaneas te fontem totius beatitudinis commutando, quo ergo fugiã? si ascendero in cœlum tu illic es, si descendero ad infernum ades. De secundo aliquantulum insistendo, percurrat ad tertium, scilicet ad recordationem dominicæ passionis, sic dicens. Non suffecit tibi dulcissime Domine Iesu Christe, q̃ intantum teipsum inclinares vt manens Deus, carnis mortalis humanitatem assumeres, sed insuper propter vniuersorum mortaliũ miserias subleuandas, tam dira verbera, tam innumerabilia vulnera tollerasti: vt à planta pedis vsq; ad verticẽ non esset membrum in corpore tuo, quod non sanguine tuo sacratissimo spargeretur? Quid ergo faciam miserrimus, q̃ mortis tuæ sum causa, non tantum vicem pro vice non rependens, sed te in fecibus meis prouocans, vt digno iudicio deberet contra me pugnare totus orbis terrarum, à summo cœli cardine vsq; ad vltimum centrum inferni? Surgant ergo creaturæ omnes & veluti Domino proprio famulãtes, de me vindicẽt suum proprium Dominum & creatorem, & ibi cogitet de passione Domini aliquantulum, vt per vulnus lateris vsq; ad contactum diuinitatis occultæ latentis interius, per experimentum amoris attingere mereatur. Hæc enim tria sunt in generali quæ non sibi tantum, sed & omnibus alijs altissimus condonauit. Quæ inquantum sunt generaliora, intantum indicant maiorẽ diuinam clementiam. Postea cogitet in speciali, quæ sibi, non omnibus alijs præter totius consolationis subsidium contulerit, quem maximè ad religionem fratrum minorum diuina clementia prouocauit: quoniã ista via purgatiua solum est eorum, qui à vita seculari veluti columba vel turtur in desertum in secessum videlicet contemplationis (licet adhuc debiles) supra seipsos auolare nituntur, amotionem omnis culpæ mortalis quo ad iudicium conscientiæ necessarium supponens. Primò ergo recogitet, quot digniores, quot potentiores, quot etiam ad abundantiorem influentiam diuinæ gratiæ magis multipliciter præparatos, reliquit ipse altissimus in miserijs, & mũdanis voraginibus inuolutos, & te de tenebris miseriæ conuocauit ad suam incommutabilem veritatem. Secundò non tantum respectu miseriæ modernæ sibi beneficium collatum recogitet, sed & illud diuinum beneficium respectu infernalis miseriæ pertractet: quia multi qui nõ tantum quantum ipsæ diuinæ maiestatis oculos offenderunt, sempiternæ maledictionis pœnis perpetuis detinẽtur, & ipsæ qui multò plus idẽ meruerat, non meritis proprijs, sed dono conditoris gratuito, ad gratiæ radium in præsenti vocatur, & ad præmium æternæ beatitudinis in futuro. Similitudinem duorum latronum recolens, quorum vnus ab aliquo rege terreno cõdignus suspenditur, alter verò plus priore delinquens, sola regis terreni clementia, licet meritis contradicentibus, ipsi efficitur commensalis, gloriam non ignominiam reportando. Tertiò illud ad quod vocatur recolat, quia eum non ad regulam beati Aug. vel Benedicti redemptoris gratia reuocauit, sed ad illam sacratissimam quã ipsemet elegit, quando ductus est in desertum, vbi quadraginta diebus & noctibus continuis ieiunauit: & in maxima paupertate per mundum prædicauit, & saluti oĩum ardentissimè intendit. Et præcursor suus propriè instituit, ipsam in seipso seruans, & nobis seruandum monstrauit. Intantum alijs regiminibus sublimior regula, inquantum doctrinam humanã diuinum eloquiũ præexcellit. Sed & sic persistens in oratione, non tantum cogitet in seipso, sed ad Deum immediatè dirigat eloquium suum, tam peccata sua q̃ beneficia in generali, & in spirituali humiliter referendo: tamen cũ quodam ordine ista vel alia, secundum q̃ ipsum Dominus intus docuerit recolendo. Sic per recordationem peccatorum & diuinorum beneficiorum confusus, iam viam humiliationis incipiat, sic dicens. Domine pater totius miseratiõis, nõ possum tibi satisfacere de malis, quæ corã te miserabiliter pertractaui, nõ tibi rñdere valeo ad beneficia q̃ mihi miserrimo cõtulisti: sed quia me interficere nõ debeo nec valeo, tu me in fœlicẽ interfice, sed si tibi hoc non placet, mitte angelũ tuũ gladiatorẽ qui de me vindictã accipiat: sed si hoc propter misericordi nõ vis adimplere quod merui, quia me interficere non possum, tñ hoc quod in me est facio, me quasi latronem tuum tibi reddo in perpetuum seruiẽtem, nunquam diebus meis vlterius à tuo seruitio recedentem. Tunc prosternat se in faciem, & quantumcunq; poterit, seipsum humiliet deprimendo, & altillimũ offensum exaltando: & inquantum humilius, intantum etiam citius & abundantius gratiam diuinæ misericordiæ prouocabit. Et tunc de necessitate oportet, q̃ qñ pijssimus pater videt ipsum sic coram se humiliatum, doloré conferat de peccatis, vel saltem dolorem quia non dolet: vt per ista duo contra duo prædicta, anima purgata recuperet, iam quondã quod erat deperditum; & ibi quandoq; multò amplius q̃ antea idipsum restauretur. Sed si ẽt doloré nõ poterit, quoad effectũ consequi, per ea quæ dicta sunt, tñ qualibet nocte succinctè hoc teneat quod dictum est, quia creatori sufficit, qñ homo facit quod in se est: necnon ipse Dñs rei exitum expectans, quandoq; se subtrahit, vt & ista faciens, dolorem nullũ vel consolationem inueniat, vt eius patientia ad tẽpus per diuinam sustinentiam cõprobetur: & vt sibi postea amplior consolatio, & de peccatis contritio diuinitus cõferatur. Sed quia quæ prædicta sunt, non possunt fieri sine gratia specialis, sequitur de impetratione gratiæ per modum orandi, prout ad vitam purgatiuã pertinet. Sicut.n. oculo corporis vel sensuali de ioculatoribus in curijs magnatum cernitur, quòd cupientes aliquod temporale commodum à principe inconsubibiliter obtinere, primò ipsum multipliciter commendant, deinde quod intendunt

Beneficia generalia.

Pſal. 118.

Beneficia ſpecialia.

De humilitatione quã peccatores coram Deo facere debent.

Gratia ſpecialis diuina qualiter peccator impetrare debeat.

dunt sibi postulant condonari, sic & nouus ioculator spiritualis, mundum deceptorẽ despiciens, debet ordinatè procedere. Cum enim Deus in se sit innominabilis, ipsum tamẽ in suis effectibus nominamus, & per ipsos ipsius magnificẽtiam collaudamus. Primò enim secundum q̃ ipse est omnis creaturæ tã corporalis quã spiritualis principium, & origo. Secundò aliquantulũ submissius, prout se habet ad contemplantes in gloria, scilicet mentes angelicas & humanas, & ipsas cõtemplatione sua indicibilis pulchritudinis, quam videt sicut est beatificans in hoc ab ipsis omnem eliminãs potestatẽ. Tertiò adhuc isto submissius, prout ad omnes creaturas se habet, quibus ipse tanquam altissimus imperat, & oẽs tam rationales quàm irrationales suæ obtẽperant maiestati. Quartò respectu nobilissimę creaturæ, que est homo: & primò respectu eorum qui sunt in charitate famulantium suo creatori, in hoc q̃ ipsis adhuc degentibus in hac vita miseriæ superpositus pater, suppositis filijs multa encenia internarum consolationum, veluti quædam futuræ diuinæ beatitudinis siue beatificationis indicia, hominibus quasi nihilum existentibus, veluti filijs altissimus præstendit. Quintò & ultimò respectu existentium in peccatis, quibus in quanticunq; peccatis diutius sua scelera protelantes extiterint, pullantibus ad ianuam diuinæ pietatis, ipsos diuina clementia in sinum sue charitatis recolliget. & perpetratis peccatis sic indulget, vt sæpius ab ipso, quem sic ominabiliter offenderunt, quandoque plus quàm innoscentes vberiora & precioliora beneficia il lapsa cœlitùs consequantur. In his enim diuina bonitas, ex primordiali diffusionis gratiæ manifestatione, vsq; ad feces existentiũ in peccatis ostenditur. Et hæc quinque breuiter in quinq; his vocabulis includuntur. scilicet bonus, pulchrerimus, Dominus, dulcis, misericors. Et postquam in his commẽdatus fuerit illud quod intendit, plenariam remissionẽ de perpetratis sceleribus securę poterit postulare. Iste enim modus postulandi & orandi edocetur, vbi sponsus dicit sponsæ. Vox tua dulcis, & facies tua decora, scilicet per interiorem purgationem, obtenebrantem caliginem expellendo, & vox dulcis, vt in quolibet verbo sponsus æternus in ali quo specialiter commendetur. Et hæc propriæ appellationes sunt cantica canticorum, & intantum à parte animæ, vt quãdocũq; mens ad Deum se erigit, in ipsis vocabulis inuolutam dulcedinẽ inueniat: ne per multiloquas enarrationes & vocales prolationes animus in tanto colloquio euagetur, sed in his illectus, vel allectus ifra se totaliter adunetur. Sic ergo dicat, quoties poterit bono modo isti consimili, bone, pulcherrime, Dñe, dulcis, misericors: miserere huius peccatoris, quem redemisti sanguine tuo precioso. In hoc solum attendens, quod sibi de malis perpetratis parcat clementia saluatoris, non quod in quolibet verborũ includitur theoricè speculando, sed affectuosè orãdo, potest illa vel consimilia dicere, prout dicens nouerit, maiorem affectionem in istis vel consimilibus reperire. Sed ad hoc vt mens desiderij completionem obtineat, necesse est, ipsam diuinam influentiam imitari, vt sicut ipse sol spiritualis Hierusalem ciuitatis supernæ, quantum est de se, bonos & malos radijs bonitatis suæ illustrat: sic nõ tãtum pro propinquis, sed pro omnibus illis, quicunq; sunt beatissimæ Trinitatis imagine insigniti, totis viribus deprecetur illius clementiam saluatoris: vt sicut omnes creauit, omnes redemit, ita omnibus indistinctè dignetur misericorditer subuenire. Et in hoc ir refragabiliter citius diuinam misericordiam prouocabit, & obtinebit, inquantum hominem creatoris vniuersorum, & omnium mortalium redemptoris vestigia (suam charitatem super omnes beatissimè diffundentis) fuerit imitatus: nisi quandoq; ad horam, pro se & pro aliis, singularibus orationibus coarctetur petitio, licet semper charitas habeat se diffundere, eundẽ affectuosum modum quem pro se, etiam pro omnibus exorans, solicitus alleget, quantum est de modulo suæ paruitatis, sic dicẽdo. Bone, domine, pulcherrime, dulcis, & misericors, miserere omnium peccatorũ, quos redemisti precioso sanguine tuo. Et tunc inquantum poterit habeat istam imaginationem, quãdo dicit, miserere, vt totus mũdus suo creatori inclinetur, per verum cultum & reuerentiam condignam. Sed quia mẽs omnia ista non potest præ nimia carnalitate & vertibi litate, prout esset expediẽs, impetrare oportet, quod ad instar illorum qui habent aliquod magnum in curiæ regalis palatio, vel summi Pontificis expedire: qui videntes se non posse propositum consequi, adeunt aliquem magnum de curia, vt quod per se non possunt, ipsius mediatoris intercedẽtis reuerentia impetretur. Quòd si ille pauper aliquem magnum & præexcellẽtem inuenerit, qui has cõditiones habeat, vt sit humilis ad audiendum preces pauperum, gloriosus in curia, vt cum ipso (si necesse fuerit) multi alij pro alio intercedant, dilectus summo Pontifici, vt eius dilectione afflictus, nihil velit penitus denegare absq; vlla calũnia; pauper suum desiderium obtinebit. Sed quia ista inter sanctos alios, in superlatiuo gradu excellentissimè in beata Virgine reperiuntur, ad ipsam cõfugiat sic dicens. Tu quę es misericordissima præ omnibus aliis, humilius peccatoribus te inclinans potentissima, quia per te ruinæ angelicæ reparãtur, per te sanctis vitæ ianua aperitur, & ideo te clamante pro paupere, tecũ omnes pariter acclamabũt regi æterno amantissimo, quẽ tuis sacris vberibus lactasti, & ideo ineffabili glutino charitatis tibi cõiunctus est. Rogo, vt per te mea inopia subleuetur, vt sic per te de peccatis meis propriam purgationem obtineam, vt tãdem ipsum in isto amore constringam, quem tu totis visceribus dilexisti, & tunc dicat ei. Aue Maria, quadraginta vicibus vel quinquaginta: sed tertio numero si voluerit diuidendo, vel consimile prout sibi melius videbitur. Hoc quasi in signũ dilectionis & spiritualis homagij reddens ei quotidie pro tributo, ipsam non in pictura parietis, nec in sculptura lignea, sed in cœlo attente & affectuose salutans, ad ipsam immediatè suã faciẽ dirigendo. Hæc est via purgatiua & ipsius expeditio, quemultò plus in cor de põt citius recolligi, quã scripto vel verbo tenus numerari, hanc purgationẽ recordetur incipiens breuiter & succinctè, & vera sibi latissima via cito apparebit.

Inuocanda eſt beata Maria.

Pſal. 83.

Optima cõparatio.

De via illuminatiua Cap. 2. Partic. 1.

PEr viam purgatiuam mens ad illuminatiuam immediatè erigitur, secundũ illud Psal. dicẽtis. Ascẽsiones in corde suo disposuit in valle lachrymarũ quia per gemitus & lachrymas anima a rubiginibus peccatorũ abluitur, & per hoc immediate ad susceptionem diuini radii præparatur. Cuius necessitas tie appareret, primò à parte recipientis: nam sicut in speculo materiali videmus, quod si sit ibi flatus vel aliquod obtenebrans, facies humana quamuis se ei obiiciat, non tamen resultat. Sed cum abstersum fuerit, in ipso facies humana apparet, vt si etiam speculum ratione humana veteretur, ad instar spiritus per illud quod in seipso recipit, ipsum cuius est similitudo repræsentans cognoscceret. Sic cum à rationali spiritu erit eliminata caligo offuscans, iam ille sol spiritualis gratiæ suę radios immittit, qui quantum est de se, æqualiter omnibus se infundit, immo quod plus est, quia sicut radius solis materialis stat immobilis ad feneſtram, & statim cum sibi apertum est nunquam retrocedens, nunquam de sua naturali bonitate se retrahens, sed potius domum interiorem

Universidad de Deusto
Biblioteca

riorem prius obscuratam irradiat, sic verus sol iustitiæ ciuitatis supernæ, cuius sol iste materialis obscuram gerit similitudinem vel imaginem, nihil aliud expectat etiam immobiliter præstò stans ad ianuam, nisi vt per aliquam absterſionẽ sibi aditus præpararetur, vt in mẽte veluti in lectulo fœliciter conquiescat per spiritualium splendorum irradiationes, animam sibi desponsatam insigniens, & sic à parte recipientis, & à parte influentis irradiatio spiritualis purgationem consequitur Sed hoc idem manifestatur, per ipsorum distantiũ cõiunctionem vnitiuam. Sicut enim in Sapientia dicitur, Sap.7. ipsa sapientia est candor lucis æternæ & speculum sine macula: oportet ergo vt aliqua consimilata conformitas, quando per veram amoris vnionem mens humana candori lucis æternæ vnitur, & prius semota ab ipsa omni obtenebrante caligine, speculo sine macula conformetur vel compareur. Vndè oportet primò, quod mens sit quasi speculum sine macula, & statim ad susci piendum lucis splendores diuiniores disponitur, & sic cum fuerit curata, æternæ sapientiæ conformetur. Sed de quo lumine intelligatur, quod mens anagogicè consurgens ad tertiam viam vnitiuam erigitur, sciendum quod sicut sol materialis videtur in corpore terminato inferius, vt ipsum videmus in pariete, videtur etiam in radio suo, scilicet in aere, videntur etiam in seipso vt in fonte solari, sic radius diuinus etiam spiritui apparet tri pliceter. Apparet enim in sacra scriptura, quando sub cortice literæ, per aliquod donum intelligentiæ sensus anagogicus inuenitur, quo mens sicut per quendam radium ad amorem sui creatoris multipliciter & mirabi liter erudita erigitur. De isto radio, qui facit sẽper splendere spiritum, beatus Diony. de diuinis nomi. sic dicit. Indicibilia autem casto silentio venantes, ad illucescentes nobis in sanctis eloquiis splendores exercemur, & ab ipsis illuminamur. Secundus radius à sole spirituali missus resplendet in spiritu, & his solis radiis mẽs æternis spectaculis suspensa, cum quadam etiam admiratione ad meditandum de supercœlestibus eruditur, de rationibus æternis vel æterna generatione, vel nexu spirituũ sanctorum, & de huiusmodi: quia sicut per solares radios resplendentes in aere, non per aliquod aliud lumẽ sensibile, oculus materialis ad contemplationem solis erigitur, sic oculus intelligentiæ per radios immissos à sole spirituali, non per aliquam aliam disciplinatã scientiam, vel mortalis doctoris industriam, ad cognitionem occultorum supercœlestium eleuatur. Et de hac beatus Dionysi. dicit. Verte te ad radium, quasi dicat. In Epistola ad Titum. Non alium doctorem, non aliud exemplar assumas ad percipienda diuina, sed mtra teipsum ingredere, & per radios tibi datos desuper, ad contemplationem diuinorum arctius te exerce, quia sicut rationalis spiritus nobilior est inferioribus creaturis cæteris, sic nobilius per immissos bonitatis radios apparet diuina sapientia in ipso. De tertio vero radio vbi ipse fons totius beatitudinis apparet, (quod raptu fit) prætermitto quod fit, quando mens rapitur à corruptione, & senſificatione membrorum carnalium remota, quantum possibile est gratia trahente naturam, dono conditoris gratuito mens ad superna rapitur, ipsum facie ad faciem contẽplans, cuius glorioso aspectu superna curia iucundatur. De primo radio latitante sub scriptura est præsens intentio, per quem ad amorem vnitiuum ascenditur. Secundus radius amorem sæpius comitatur, quia quanto plus per affectiones amoris mens fonti luminis appropinquat, intantũ efficacius veluti ipsi vicinior (sicuti de aurora consurgente videmus, quod primò partes propinquas illuminat) radius diuinioribus adimpletur Per viam verò tertiam quando mens suspiriis insaciabilibus suspirat dilecto totaliter vniri, ad tertiam irradiationem in qua plus agitur, quàm agat, diuinitùs sub leuatur, & sibi diutius suspiranti dicitur à dilecto. Amice, ascende superius. De hac Dionysi. in mystica theo Luc.14. logia postquam dixit. Consurge ignote ad eius vnitionem, quæ est supra mentem & cognitionem, vbi tradit amoris vnitiui practicam, vbi scilicet ad inefabile mysterium consurgit affectus, quod ignoret intellectus, postea subdit dicens ad Timotheum sic. Sic enim omnia à te auferens & ab omni irretentibili & absoluto, mundè ad diuinarum tenebrarum radium sursum ageris. Vnde & in cõsurrectione vnitiui amoris dicit; consurge, quia simul ibi operatur natura & gratia, postea dicit: sursum ageris, quia ibi non natura sed gratia mens ad experimentalem & immediatam cognitionem cœlestium eleuatur, & per illam animus ad istam disponitur. Sed quia de via illuminativa est præsens intentio, dicendum est quomodo lumen in scripturis apparet, deinde quomodo per istud lumen ad tertiam viam, scilicet vnitiuam ascendamus. Et quod omnibus pateat, quod in omni scriptura sancta iste radius latitat velut lumen in testa, subditur exemplum in vno, scilicet in oratione dominica, vt simul ex vniuerso nouo & veteri testamento ab vniuersis veritatis discipulis comprobetur, & vt non sit aliquod verbum, qd non colloquiis sponsi, & sponsæ interius repleatur.

Sicut sol materialis oculo corporeo tribus modis videtur, ita sol iustitiæ aboculo iterior;

De triplici anagogia. Parti. 2.

NOx illuminatio mea in delitijs meis, &c. Nox Psal.138 enim hic vocatur obscurus cortex scripturæ exterior, vel etiam omnis insensibilis creatura, per quam mens interius irradiatur ad hoc, quod anagogicè in vnitiui amoris delitijs conquiescat. Via enim purgatiua respondet ordini angelorum, nam ibi tunc primò purgatur anima, ad hoc quod primò Deus in ipsa veluti in loco, mundo resideat. Ista autem, vt dictum est, respondet Cherubin: Cherubin plenitudo scientiæ interpretatur, tantum autem per artem huius theoricæ scientiæ lumen acquiritur, & tanta sapientiæ dilatatio in scripturis, vt quot verba in nouo & veteri testamento, quot creaturæ in mundo, tot habeat anima intelligentias vel sermones, totum ad Deum ad pũctum amoris omnia referendo, vt postea apparebit, tertia autem, scilicet vnitiua respondet Seraphin qui interpretatur ardens, ibi enim in tanto ardore fertur anima in Deum, vt maximè corpus per extensionem affectuum & motuum quandoq; mirabiliter affligatur. Scien- Triplicis anagogicæ expositio. dum est igitur, quod triplex est anagogia. Vna quæ est de Deo in se, vt mentes cœlestes beatificans, in gloria vt dicitur de Dauid, qui erat quidam homo ad literam qui dicitur optimus propugnator, & moraliter significat animam, quæ ita debet viriliter pugnare contra Diabolum, contra ipsum etiam insurgendo, consPuendo, ne seipsam permittat tam vili Domino subiugare, & à dulcissimo Iesu Christo in perpetuum separari. 1.Reg.17. Dauid etiam dicitur Goliam percussisse, signans allegoricè Dominum Iesum Christum, qui Diabolum superauit, pacem populo suo acquirens, &c. Dicitur etiam Dauid pulcher aspectu inæstimabilem pulchritudinẽ diuinæ substantiæ signans, in suæ pulchritudinis visione, lætitia indicibili lætificantis in requie beatitudinis æternæ omnem mentẽ angelicam & humanam. Vnde in Ioan. dicitur. Hæc est vita æterna, vt cognoscãt Ioan.17. te solum Deum verum, & quem misisti Iesum Christum. Et hæc est anagogica expositio, secundum quod Deum beatificantem respicit. Alia est anagogia, quæ respicit Ecclesiam militantem, inquantum in sponsi amplexibus totaliter inauertibiliter perseuerat, vt Hierusalem ad literam, quædam dicitur ciuitas. Hierusalem enim ciuitas optimè munita & fortissimis muris circundata dicebatur, & significat ipsam fidelẽ animam

anima m moralem, quæ debet interius muniri armis virtutum gratię, & amoris, sine quibus armis, nullus vnquam potuit, nec poterit Diabolo resistere aduersanti, quæ etiam debet exterius muris fortibus circundata esse, & hoc in honesta conuersatione, & quinque sensuum mortificatione, quibus amore vnitiui regnãtis integritas inexpugnabiliter conseruabitur. Secundò in hoc, quod sedes regni dicitur, Ecclesiam venturam fidelium sub Christo principe figurabat, in qua regnat ipse rex pacificus, sub cuius persona quondam dicebat Isa. Deus legifer noster, ipse veniet, & saluabit nos, regens militantem Ecclesiam exemplo vitæ, & verbo doctrinæ. Tertiò Hierusalem interpretatur visio pacis, quod Ecclesiam triumphantem signat, in qua sunt habitatores pacifici, quia illius fœlici præsentia gratulantur, dicentes, & clamantes (gaudiorum ciuitatis æternæ superplenissima præmia admirantes) Melior est dies vna in atrijs tuis super millia. Et hęc est anagogica expositio, Quid sit anagogia? proprie dicitur anagogia, idem quod sursum actio. Vbi etiam rectè inter sursum actum, & illum ad quem supra se aspirando ardentius eleuatur distantia annotatur. Vnde propriè, neque inter beatificantem altissimum, & illos quos ipsa pax vera beatificat, neque similiter e contra est proprie sursum actio extensiua, sed potius tãquam cum rege existentes fœliciter in thalamo, in ipso tranquillitate admirabili conquiescunt, & tanquam supra se iam in ipso existentes, ad ipsius vnionem, vel imitationem desiderabilem vlterius non aspirant. Sed hoc propriè sponsæ adhuc à sponso peregrinanti cõpetit, quę adhuc tanquam distans, ipsi insatiabilibus suspiriis vniri desiderat, quod in separatione animæ à corpore in tranquillitate vitæ plenissimè obtinebit, secundum quam sapientiam anagogicam currunt cantica canticorum, cum dicit. Osculetur me osculo oris, &c. Et illud. Trahe me post te, &c. Et iterum. Veni dilecte mi, & egrediamur in agrum, &c. Quæ petitiones nihil aliud sunt, quàm ignita suspiria, & inquietæ affectiones, dilectũ ad sui sursum actionẽ fœlicius obtinendam ardentius prouocantes. Similiter, & ex parte sponsi ad sponsam, cum dicit. Aperi mihi soror mea, sponsa mea, & iterum dicit. Veni de libano veni, &c. & iterum dicit. Surge propera amica mea, &c. Quæ sponsi colloquia nihil aliud sunt, quàm radiationes scintillantes emissæ ab ipso, affectum ad ardentiora desideria & inquieta suspiria importune incitantes. Acquiritur enim ista ars magis per amoris vnionem: secundum quam (vt dictum est) præsens est intentio, hanc vbique inclusam in sacra pagina ostẽdentes, exemplum ponamus in vno, vt simile in alijs sacræ paginæ locis idem ostendatur, & ne longius hoc exemplum protraham, primò subditur in oratione dominica. Pater noster, &c. Sicut enim in sensu literali artificialiter procedendo, sic etiam in anagogico primò captatur beneuolentia infundentis, secundo petitiones suas multiplicat. Sed primo ab ipsa dilectus in tribus præcipuè commendatur, captando ipsius beneuolentiam in suis petitionibus, vt sua beneficia conferenti Domino ascribens, idem Dominus fauorabilior habeatur. Primò vt perfectè & spiritualis generationis principium secundo vt suæ bonitatis velut quoddam diffusiuum, tertiò in habitaculi & mansionis dignitate diuum, qui tanquam rex præcellens habitare dignatur, vbi est, firmum habitaculum, siue tabernaculum, & decore multiplici interius decoratum. Primum per pater, secundum per noster, tertium per cœlis. Imprecatur primò illud, quod est secundum proprietatem vocabuli anagogicè ad sensum mysticum transferendo. Verbi gratia. Pater ad literam nihil aliud est, nisi qui de se aliquid emittendo, filium progenerat: sic anagogicè transferendo verissimè pater ille dicitur, qui tamen non naturaliter sed adoptiuè multos filios generat, à se germen amoris deificantis emittendo, quo mens perfecta natiuitate gignitur, quando viuere iam in vera vita incipit, sine quo a natura quantum ad verum omne nihil penitus efficitur, verius & efficacius progrediens, quando de Deo vero qui est vera vita nascitur per amorem, quàm quando de nihilo, quantum ad esse naturæ in natiuitate culpabili duxit ptimordialem originem, à quo non tantum vt principio affluentissimo vitam emittendo cœlitus generatur ab ipso sensum & motum spiritualem recipiens, qui verę vitæ principaliter attestantur, sed vsque ad perfectam ætatem claritatis æternæ, & quando ipse videbitur facie ad faciem, micas panis consolationis internæ recipiens, scilicet Dei corroborantis, & confortantis amorem, ab ipso paterno affectu misericorditer educatur, & hoc totum importat hoc quod dicit, Pater, mysticè occultatum, vt est totius vite fontale principium. Sequitur, noster, vbi laudatur ipsius beatitudinis incluſæ diffusio, quasi dicat. Tu es ille qui ratione tuæ latissimæ bonitatis, non singulares personas consideras, sed omnes rationales spiritus quantum ex te est, per immissos à te radios ad te trahis, vt non aliqui quantumcunque excellentiori & præclara religione eminentes, te fontaneam bonitatis originem sibi appropriare valeant, sed vt non sit mens humana vel angelica, quæ se absondat à calore tuo naturaliter abstractiuo, & hoc per, noster, anagogicè importatur. De triplici proprietate. Sequitur, qui es in cœlis. Hic captatur beneuolentia à ratione excessiuæ vel præcellue mansionis. Cœlum inter alia præcellit triplici proprietate. Est enim continuè mobile, firmum, & variis syderibus in ipso refulgentibus adornatum, hoc ad sensum anagogicum trãsferendo, sponsa sponsum in suo cubiculo collocans, in secreto cordis armario debet hac proprietate triplici adornari. Primò quod sit firma, & secundum hoc loquitur sic. O dulcissime tu qui es in cœlis, id est illarum mentium thalamum inhabitans interiorem, iam non tantum præsentialiter, potentialiter, & essentialiter, vt in aliis creaturis, sed vere teipsum qui es hospes iucunditatis & solatii sensibiliter & familiariter repræsentans, his qui ob amorem tuum efficacius obtinendum, vale facientes cæteris delectationibus dederunt libellum repudii, & tibi soli quietanti mentes in amore viuentes, continuata suspiria, impedimentis resecatis, glutino amoris suauissimi colligati, tibi firmissime & inera dicabiliter adhæserunt, vt sit etiam in ipsis fortis, vt mors dilectio, vt in canticis dicitur ad suam radicationem firmiorem sponsa proclamans ad paranymphorum subsidia, scilicet angelorum quibus tanquam sociis adiuuatur, ita dicens. Fulcite me floribus, stipate me malis, vos qui videtis eum facie ad faciem, veltris consolationibus ipsum ad mihi subueniendum vberius prouocando, quia langueo calore vnitiuo, æstuãs ipsum totaliter amplecti desidero, quem adhuc pauperula in miseria existens, tam iucundum Dominum experimentaliter prægnosco. Sequitur alia proprietas, continuè mobile, tunc enim mentem verissimus sponsus æternus certissimè visitat, & eam inhabitat, quando non iam laboriosa tarditate in vnitiuis motibus, sicut cum esset in statu incipientis exordio, se sursum erigẽdo affligatur, sed diuturno exercitio tantam agilitatem affectionum diuino meretur beneficio, & gratiam effluentissimæ largitatis accipere, vt quotiescunque vult, quasi sine afflictione inquietatiua suorũ desideriorum dilectio mentis vt sursum ardenter agatur afficitur, tunc ipsam Deus virtutum spiritualiter inhabitat, non tamen actu continuo (quod est super vi-

Noster.

Qui es in cœlis. Cœlum triplices habet præexcellentes proprietates.

Prima proprietas est firmitas.

Cap.8.

Cant.2.

Secunda est mobilitas.

res

Universidad de Deusto
Biblioteca

res conditiouis humanæ,propter laxationes virtutũ.) sed continua habilitate motus amoris secundum libitũ suum eliciente facilitatur,& affectus motui firmamẽti similatur. Vnde qui in primis lento gradu & debili, vago & tepido ad modum testudinis ambulabat,nunc currendo celeriter,ita vt montes & colles .i. dignitates tam ecclesiasticas quàm mundanas, ipsas vilipendendo transiliat, & hoc est quia in parte exaudita est eius petitio,cum interius voce suspiriorum diutissimè proclamet,ita,trahe me post te.Quia ergo tracta est ab illo,qui solus potest ipsam supra se eminentius eleuare, prius lenta,iam currit in odorem vnguentorum suorũ quia nimirum ardentioribus desiderijs,solito ad sponsi amplexus erigitur, quia de enceniis Hierusalẽ ciuitatis supernæ veluti quibusdam micis cadentibns de mensa dominorum suorum,quę experimentaliter præcesserunt,degustauit.Quia ergo non tantũ spõso aperuit, ob cuius amorem mundana gaudia ipsam obfuscantia conculcando respuit,sed pulsanti ad ostium cupienti introire,in occursum perrexit in affectiones flãmigeras cõsurgendo, qui nõ propter seipsum,sed propter ipsam intrando inhabitat, cibum solidę affectionis apportãs,vt cœnet cum ea & ipsa secum. Sic enim in loco continuo mobili dilectus requiescit. Sequitur de tertia proprietate, diuersi s syderibus adornatum. Cum enim virtutes efficaciore virtute siue purgatiore indigeãt, nondum plene floridus & pręclarus dilectus mẽtem inhabitat, cum inordinatio virium,& immodestia delectatio sentiuum, mentem nubilosa caligine obtenebrent,& quia lippos adhuc habet oculos, non est accepta acceptione gratissima ęterno Iacob, qui Deus altissimus est,cuius pedibus omnia sunt subiecta vt ab ipso in copulam disponsationis individuam assumatur. Quare? quia uulla cõuenientia lucis ad tenebras sed cum virtutes sunt purgat elumine virtutũ clariori, ab interiori immunditia, vt mens virtutum splendore fulgeat,sicut firmamentum syderibus resplendeat,ita vt suæ irradiationis claritate multiplici,& dignitate sui luminis aspectu spõsi ad sui placidam conspectionem promoueat,vt etiam luminosa gratiæ, & virtutum in mente multiplicata claritate, placitas exterius in conspectu hominum faciat apparere, & sic ipsum dilectũ altissimum in suo decore iam prouocat,vt ipsam familiarius inhabitare dignetur. Quod cito assequitur,cũ ipse dilectus istud amplius quã ipsa desideret, vt prius mẽdica,modò regina, prius mũdanis delitijs intẽta mirabiliter sedeat ad sinistram,modò transformatione amoris trãseat ad dextram. Quæ etiam prius offuscata & inuoluta peccato leuitatis, modò preciosissimi amoris auro textũ induitur vestimentũ,prius fordida diuersis vitijs,modo formosa virtutum fulgentiũ multipici colore resulgeat,intantũ, vt paranymphi.i.amici sponsi.s.angeli purgationẽ victoriosam acceptantes, dicant sponso. Astiti regina a dextris tuis in vestitu deaurato. Captata beneuolentia subditur de petitionibus.

Cant. 1.

Tertia est ornatus.

Psal. 44.

Prima petitio.

Septẽ sunt petitiones in oratione dominica.

SAnctificetur nomen tuum.Septem petit,quorum prima quatuor,boni adeptionem, alia mali remotionem respiciunt.Primò enim petit inter illa quatuor,vt dilectum suum sine contrario retardante possideat.Secundò vt non in aliquo se obliquans, limites regularum veritatis transiliat. Tertiò vt ipse beatissimus non tantum sibi id quod ipsa sentit, sed omnibus aliis peccatoribus per ipsius misericordiam innotescat. Quartò vt in consecutis ab ipso beneficiis, per ipsius manuductiuam sustentationem inauertibiliter in omnibus perseueret.Primò(vt dictum est)vocabuli proprietas assumitur, ad sensum anagogicum transferendo sanctum,& idem est quod sine terra.Sine terra ergo efficiatur nomen tuum in me,quod nomen est mirabile.Vnde in li.Iud.dicitur.Quid quæris nomẽ meũ, quod est mirabile? Tunc enim mundanis delitiis detur pantibus, & imbuta terrenis desideriis anima malè viuens in amore,tranquillitatem serenam ingentem intelligere cordis lætitiam nec sentire vllatenus potuit, quia erat homo & non Deus,carnalis & non diuinus, amore deificante est ab hominibus omnibus separatus,cum æquis, terrenis,scilicet affectionibus ineptis, insensatis,& carnalibus desiderijs traheretur, secundũ illud Isa.Aegyptus & non Deus.Sed cum extensionibus ignitis aliquantulum ad experimentalem & diuiniorem lætitiam mens amantis attingit,cum nondum terrenis affectibus se sentiat expeditã,quia ad hoc virtus propria non sufficit, sciens se duo contraria simul non posse possidere,terrenam ponderositatem,ob carnem corruptibilem a inferius attrahentẽ, petit à dilecto instantius remoueri cum prior oblectatio respectu dignitatis sequentis lætitiæ iam vilescat,cum ratione oppositionis spiritualis iucunditatis prioris gaudii denudat amaritudinem,cum radius interior licet non sit in perfecta plenitudine,tamen mundi deceptionẽ, & turpitudinẽ apertius manifestet, vt sic rubigine consumpta,igne amoris leuis effecta,pennis affectionum superius eleuata & stupefacta;admirabilẽ inpręsenti certissimè sentiat, quem aduenam ignorabat, vt per multas affectiones & continuata desideria multo tempore desideratum inueniens, dicat admirans præ gaudio.Vere tu es Deus absconditus,tunc enim nomen quod est mirabile sanctificatur, quando in sua petitione exaudit ur,vt terra remota, id est carnalitate, solus sponsus cum sola sponsa mirabiliter præsentetur.

Iud. 13.

Isa. 31.

Secunda petitio.

ADueniat regnum tuum. Tũc enim regnũ Dei in animam venit perpetuo solio stabilitũ quando intantum virtus ardentis amoris prævalet in spiritu,vt non solum inordinationes interiorũ sensuum velocissima insurrectione viriliter comprimens, domina totius regni spiritualis appareat,sed cum virtute ipsius amoris omnia acta iudicio rationis præsentãtur,vt illud quod plus dilecto placere decreuerit,semper in omni actu exerceat, iam se cum suo corpore in obsequio ipsius dilecti adnihilans, per radios immissos ab ipso,præcogitans quæ beneplacita sunt illi,& ipsa cum discretione inauertibiliter exequatur,& si non semper actu,hora tamen consueta faciat orationem,ni si aliqua de causa exteriori vel maiori obedientia præpeditus,voluntas tamen in conspectu dilecti appareat non inanis, vt iam in omnibus non quærat quæ sua sunt,sed quæ Dei,secundum Apo.vt iam in ipsa regnet solus Deus,cũ iam seipsam voluntas sacrificiũ medullatum obtulerit, quia iustũ est, vt in ipso à quo creata est,finaliter conquiescat: ipse solus in ipsa relideat, vt sub ipsius regno reseruetur intacta, vt in ipso refrigerium suaue inueniat,& dicat præ gaudio.Sub vmbra illius quem desideraui sedi:& subdit rationem, quia:fructus eius dulcis gutturi meo. Tunc enim verè regnum aduenit, quia sub vmbra illius altissimi sedet. qui est rex regum, & Dns dominãtium, quem ipsa perfectè obtinet,quando (vt dictum est) voluntatem suam secundum quod humanę fragilitati competit. Deo tota liter consecrauit,nulli creaturæ penitus subiacendo.

Phil. 2.

Regnum Dei intra vos est.

Cant. 2.

Apoc. 19

Tertia petitio.

FIat voluntas tua,sicut in cœlo & in terra. Cum enim vere non diligat,nisi quem diligit, & velit eum ab omnibus venerari,petit sponsa(quæ per cœlum signatur vt dictũ est) vt id quod sentit, aliis peccatoribus (qui per terram denotantur) misericordi ter innotescat,vt ipse qui solus est colendus,& insaciabiliter adorandus, sic se benignum peccatoribus relaxatione exhibeat, vt scintillam veritatis & stillam roris,ipsum vnicè attingentis,ipsorum mentibus impartiendo distribuat,vt omnis lingua exardescentis affectionis interior, qua solus spiritus creatus spiritum increatum alloquitur, confiteatur experimentaliter cognoscendo, vbi est ineffabile iudicium,quod Dominus noster Iesus Christus in gloria est Dei patris, diligentibus ipsum,& derelinquentibus terrena gaudia,ad multo illis pręciosiora munera multipliciter conferẽdis.Secunda ratio quare in gloria patris esse dicitur, vt per amoris desideria vere diligentem ipsum ad suæ integritatis vnitatem misericorditer erigendo, suæ solicitudini compatiens,in sinu suo immobiliter collocet: sicut Dns dicit,in perpetua charitate dilexi te,ideo attraxi te miserãs tui.Ait ergo.Fiat volũtas tua sicut ĩ cœlo.s.firmo,continuo,mobili, diuersis luminibus adorna to, vt dictũ est anagogicè reducendo,& in terra.i.peccatoribus.s.qui non immeritò terra propriè nominantur,quia longe à regione ignis sunt positi,per cuius cõsumptionem purgatiuã, anima leuigatur, vt in terris existens,cœlestes amando & desiderando obtineat mãsiones,quia vbi amat ibi propriè inhabitat. Hoc nomẽ terra,non potest exponi anagogicè per essentiam, sed tantum per causam,quia sicut amor est causa,vt mens omnia bona per amorem obtineat, sic absentia illius est causa omnis defectus .s. pœnalis & culpabilis.i. venialis,& mortalis.Et hoc est quod dictum est, ꝙ peccator terra dicitur,quia à leuitate amoris igniti distantius elongatur,& in talibus,quæ culpam debent, vel dicunt de se defectum, est ars alia exponẽdo anagogicè, vel quia proprietatem de se non habent, quæ sponsæ tendentiam ad dilectum respiciant,quia hęc exponuntur per amoris absentiam,sicut alia creatura,vel scriptura aliquam proprietatem habet in se inclusam, qua sponsa ad spõsum erigitur,ad sensum anagogicũ trãsferendo, vt sicut vnitiui amoris præsentia fit causa omnis boni, sic eius absentia occasionaliter est præsentia omnis mali:non quod carẽtia sit aliquid in spiritu, sed quia per carentiam amoris,anima non habet retinaculum,iam vaga per deuia,quia effrenata discurrit:& incurrit omnem miseriam,& non immeritò, quia denigrata est super carbones facies eius, & intantum viluit regio diademate priuata.s.de omnipotẽti amatore suo vt omnes amici eius spreuerunt eam.s. Angeli, & facti sunt ei inimici,quia iam nõ est ipsis mẽtibus cœlestibus conformis affinitate amoris,ideo ipsi.s.animę inimicati dicuntur,quia à sui subsidio.s. Deo omnipotenti priuata regali signaculo elongata. Non igitur immeritò dicitur, quod anima caret omni bono cum amore priuatur,quia iniquitate sua diuiserunt inter se,& Deũ suũ.s.illum quẽ nec oculus vidit,nec auris audiuit nec in cor hominis ascendit, quẽ præparauit Deus his qui diligũt illũ.Subtiliter ergo & luculẽter ista meditẽtur, quomodo per causam,vel per essentiam, vel amorem salientem in vitam æternam claritatis æternæ,ampliorem radium,& gaudium haurientem:quomodo etiam ista quæ nunc dicta sunt manifestissimè cõprobantur.

Psal. 2.

Regnum Dei in nobis quãdo ista non operãtur.

1. Cor. 2.

Quarta petitio.

PAnem nostrum,&c.Pro se.n.& pro aliis per augmentũ amoris sursum agi desiderat,vt supra se eleuata,sonti totius beatitudinis existẽs propinquior sic in verbo refectibili satietur verẽ, vt in ipso immutabiliter confirmata,delectationem inferiorem miserabilem,tanquam ea non indigens, de cætero nõ mẽ

dicet.Scit.n.quod statim ad creaturæ vel carnis consolationem quærendo prolabitur, si non refectione supercœlesti,pane videlicet Angelorum qui est amor,cuius haustu fugens delitias,in fonte beatitudinis ęternæ continuè aliquãtulũ sarietur, ideò panem petit.i.augmentum amoris,quo solo infirma solidantur, & debilia fortificantur,& famelica saciantur, sed petit ipsum hodie, sed quotidianũ prẽmittit ordinatè procedens. Quotidianum nominat,quia nec per diem,nec per horam,nec per instans potest mens vera vita viuere,nisi stilla roris viuificante continuè perfundatur,quia sicut anima est vita corporum,sic amor vita spirituum. De qua & etiam de his pro quibus anima non sufficit, pæranymphi dilecto referendo gratias,dicunt illi. Vitam petit à te,& tribuisti ei Domine,quæ non est ad tempus momentanea,vt est vita corporis,sed in longitudinem dierum,vsque in ęculum & in ęculum ęculi permanebit: quia amor quo sponsa viuendo totaliter adamauit sponsum non deficiet in futuro, sed tantũ augmentabitur, vt compleatur sermo propheticus,quem ipse altissimus per os Isaię edidit, dic.Dicit Dominus cuius ignis est in Syon, & caminus in Hierusalẽ, &c. Vel aliter potest dici secundum quod de mente anagogica est ptæsens intentio. Nisi enim semel in die panem sensibili corpus reficeretur animale, corporalis fortitudinis amitteret vigorem,sic nisi mẽs in motibus amoris vnitiui, semel in die aspirando ad oscꝰlum se extendat(nisi fortè quandoque in agrum ad se exercendum exiuerit, vel aliqua modesta requie corporali, vel aliqua de causa spirituali.)vix est quin in se ipsa efficiatur tepida,& de perfectione suæ altitudinis aliquid non amittat:nec mirum,quia sponsus prælotatur ad ostiũ, dic.Surge propera amica mea,& veni.Si ergo in nimia moræ prolatione se absentat,ipse non immeritò indignatur,& ab ipsa se subtrahit ad tempus sæpius. Et licet ita intenso habitu vt prius hunc diligat, tamẽ dicit. Quæsiui per noctem,quem diligit anima mea, quæsiui,nec inueni.Hoc est proprie per noctes quærere, vi delicet per creaturas consurgere, & dilectum in eisdẽ quærere, vt quidam dicere voluerunt, quod quærere per noctes,erat quærere per creaturas, vel per vestigia creaturarum,sed hoc anagogico & vnitiuo motui nõ conuenit,cum sine omni speculo affectus amore subluante,ipsi fonti bonitatis æternæ inhæreat. Sed tunc per noctem dicitur quærere, quando aliqua de causa mens in suis sursum actionibus impeditur,vt in quem primò lucidè & expeditè & præclarè sine tenebra moueatur,quandoque caliginosam se sentiat,vt etiã affectus à cogitatione phantastica in illo in quẽ mouetur, vix valeat separari, quod fit quandoque propter suam negligentiam, vel alijs de causis, vt postea apparebit. Quæsiui ergo,& non inueni in tanta agilitate affectionum ardẽtium,vt solebam.Petit etiam hodie,hoc est, in præsenti vita,ratione æternitatis, quæ est simplex, & vnica,quæ in amore viuentibus incipit in præsenti, quia amor ille quo sponsus in vita ista diligitur, idem est numero cum illo, quo in æternitate beatificatorũ omnium vnitur:& hoc est,quod dicitur,hodie,quod vnitatem & claritatem signat,& ideò præsens vita dicitur,vt dictum est in ratione continuationis. præsens dicit,quia cum amore inhæret verius,& veracius vino & pane reficitur,quàm aliquod corpus alij corpori sensibili, per aliquod glutinum, vel vinculum materiale copuletur.Et hoc est quod ait diuinus Apostolus,aspirantis animę vnitiua suspiria collaudans. Qui adhæret Deo,vnus spiritus est,&c. Benè ergo debent præsentia non immeritò appellari, vbi non tantum præsentialiter sponsa dilecti astat aspectibus, sed cum ipsa vnũ à diuino Apostolo,hierarchia istius sapientiæ nominatur. Hodie,etiam lucem importat,quia tunc sibi verè oritur

Quid sit panis petitus in dominica oratione, & quare prẽmittur quotidianum aute hodie.

Psal 20.

Isai. 31.

Cant. 4.

Cant 3.

Quid sit per noctẽ quęrere sponsum.

Quid importet hodie.

1. Cor. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

oritur sol iustitiæ,cum radijs solaribus ad superiora instruitur eleuari, & ideò in canticis aurora meretur appellari.Vbi dicitur.Quæ est ista quę progreditur quasi
Cant.6. aurora consurgens? Tunc enim pane vitæ iam incipit refici,cum ad modum auroræ crescendo in amoré eleuando, virtute ipsius amoris in motibus egredi&tibus sentit experimentaliter sursum agi.Quod experimentum(ne facultas errando indoctis & pueris detur,) nihil aliud est,nisi expeditio motuum, & surrectio ardétissima per eosdem quod non minus à mente exercitata percipitur, quàm oculus corporalis bouem sensibilem transeuntem per semitam contempletur.Quod ergo sibi iam incipitur ad præsens,supponitur cum sequentibus hoc argumentis irrefragabilibus comprobetur.Quia ergo sibi iam incipitur æternitas & sponsi præsentia,& lux etiam refulgere interius,dicit de ta-
Phil.3. libus magnus hierarcha Apost. Nostra conuersatio in cœlis est,quia est iam latio solis iustitiæ super terram.i. mentem amantem adhuc terrestri corpori sociatam, per quod licet à sui tendentia multipliciter retardetur, tamen flante austro manuductiuæ diuinæ inspirationis, per radios diuinitùs immissos ad diuiniora susci-
Cant.6. pienda desuper aperitur,cum maximè à parte inferiori respectu mundanorum delectabiliũ obturatur,& hoc superior portio,quæ Deo vnitur,à parte inferiori terrestri non cœlica,multas importunitates sentiet sepissimè,vel inuita. Claudat ergo quantumcunq; affectus ostium,ne ad inferiora respiciat, sed ad diuinã sursum actionem fideliter ad hoc aspiret,vt sibi à dilecto dica
Cant.2. tur iam cęnante cum ipsa. Hortus conclusus, es soror mea sponsa, hortus conclusus, fons signatus, qui hortus dicitur florens rosa odoris, qui ideò conclusus dicitur, vt nullus aduersarius, vel propinquus particulam veri amoris obtineat,nisi ille de quo dicit, qui solus ratione suæ floridæ honestatis nihil aufert penitus,sed potius reficit,de seipso iucundum perhibens testimonium,dic.Ego flos campi,& lilium conuallių, qui non extra ipsam, sed potius interiorem habitationem appetens,& ad hoc efficacius implendum, menti
Cani.5. pauperculæ altissimus se inuitans,vt ipsam vino & pane reficiat.i.consolationem iucũdæ diuinitatis tribuat, sic.d.Aperi mihi soror mea,amica mea,columba mea quia caput meum plenum est rore, iam conditionem prouocatricem apponit,& multiplicem ipsam multipliciter & dulciter prouocando,vt ex parte dilecti plenas designatio habeatur, quòd per ipsum non steterit, quin mens profundis beneficijs,donis, & fulgoribus, plenariè repleatur. Caput plenum rore nominat, quia sicut à capite descendit motus,& sensus ad membra inferiora,quæ vitæ veraciter attestantur,sic ab ipso altissimo qui caput est totius Ecclesiæ,vita amoris,& sensus lætitię vnituis mentibus illabuntur.

Quinta petitio.

ET dimitte nobis debita nostra,&c. Vbi requirit sponsa à tribus instantius liberari.Primò à malo culpæ venialis,quia mala mortalia elongata sunt ab ipsa propter ipsius radicationem in Deo ab ipsa dilecto,secundò a malo periculi,quod est vtrumq;,& culpæ & pœnæ respiciens, tertiò à malo pœnæ per quod contractum in culpam frequenter incidimus.Primò à malo venialium quærit solicitè liberari, quod non nisi per donum amoris poterit ab ipso totaliter obtineri. Quia enim mens luminis nihil habet, nisi inquantum præparando se à suo sole spirituali ipsi præparatæ,se inuertabiliter infundente irradiationem recipit. Quando verò per inordinationes virium interiorũ, vel ineptas delectationes sensuum, quærens alibi requiẽ quã in fonte bonitatis vel beatitndinis,aliquantulum ab ipso obliquatur,& obliquata dispergitur,nisi ab ipso lumine fonte claritatis illustretur(anima enim per vehialia aliquantulum obfuscatur) similiter à suo desiderio quærens alibi delectari,quasi ille sibi nõ sufficeret, qui sola visione pulchritudinis suæ, & attactu dulcedinis reficit omnem mentem angelicam & humanam,non immeritò à suo desiderio retardatur.Petit ergo attentissimè liberari,ne à suauibus desideriorũ eloquijs spõsus ad sui subsidium vel subuentionem vocatus retrahatur,& ideò sub persona ipsius gementis terrenas cogitationes extirpare radicitùs non valentis, dicitur in libro Sapientię, Corpus quod corrumpitur, aggrauat Sap.9. animam,& terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem.Cum enim multa de inferioribus cogitat,& voces creaturarum recipit afficientes interius,in tantò à summis subuentionibus distantius elongatur. Quia inquantum mens plus circa diuersa cogitãdo distrahitur,intanto minus in fonte beatitudinis adunatur,& tũc corpus animã aggrauare dicitur,quia quodlibet horum ad sibi locum naturaliter competentem tendit,ideò est in pugna continua, & est mentis aggra uatio,quia anima tendit ad Deum qui solus est sibi locus sufficiens,corpus verò ratione ponderositatis sem per habet circa terrestria delectari.Vel aliter potest dici,ne propter suam obfuscationem, & obliquationem à decorante lumine in tanti sponsi presentia,quàm intimis visceribus amplecti desiderat,indecenter ornata iudicetur ab ipso,cum minus speciosa sponsa eius illi appareat, qui in ipsa solum pulchritudinem interiorẽ ad sibi sponsam assumendam specialiter cõtemplatur, quia tunc est acceptum eius eloquium,quando per mẽtis interiorem pulchritudinem supercœlesti pulchritudini conformatur.De qua ipsam præcipuè admonet, Cap.4. in canticis dulciter alloquens hanc. Vox enim tua dulcis,& facies tua decora,quia tuus affectus non sapit nisi cœlestia,& facies tua non est in multitudine venialium,vel carnalibus affectionibus deturpata, ideò tuũ mihi suaue est colloquium,cum hoc clamo,te per pulsum affectionum alloquens:& facies tua decora, & ad dignitatem nuptiarum regalium præparata,quia nõ est macula in te,quæ tamen nisi per sanctum amorem ex tinguitur. Quia cum mens consurgendo ad vnionem quæ immediatè per motum amoris acquiritur, mens prius obliquata rectificatur,vt per istam rectificationẽ & consurrectionem,affectus tanquam gutta aquę,que cadens in ignem sibi culpa venialis per sui concrescentiam vel adunationem importunum nullo modo valeat ingerere nocumentum.Illa etiam debita cognominat,quibus obligati propter illam, ratione iusta alicuius pœnę debitores efficimur,cum mens in ipso qui est vera beatitudo minus delectatur,cum ex deliberatione alibi,quã in ipso requies appetitur,qui solus mẽtis humanæ desiderio est plenissimus & sufficiens consolator,ita vt ipsamet veritas de sua plenitudine protestetur,ad suam sufficientiam alios prouocando ,sic di- Matth.11
Venite ad me omnes qui laboratis,& onerati estis, in superiorum affectionum laborioso exercitio,sed tamẽ dulci,quia cum propter elongationem incolatus miseriæ,& dilationem gloriæ oneratos vos esse dicitis, & corporeæ sarcinæ corpulenta substantia retardari, & ego reficiam vos,non alius, qui sum sapientia æterna oriens ex alto, qui diuinas cõsolationes vestra desideria quietantes,non tantum in futuro,sed impartiar etiã in præsenti.Nã quia mitis sum & humilis corde, ideò prouocantibus meam affluentiam per continua desideria me inclino,non pauperes despiciens,quia humilis sum corde, quia inquantum terrenis diuitijs mens fuerit pauperior, in tantum ad regales nuptias veluti conformior super humanæ naturę limites, mihi vniendo citius eleuabo. Quod vos non per speculationẽ attendatis,sed videte per gustum interius prę euntem, quia

quia non videbitis nisi sermonem Prophetæ impleueritis,sic dicentis,Gustate & videte quoniam suauis est Dominus,quia tunc erit requies, & propriæ murmur aspirantis animæ iam cessabit, cum creatorem seipsa maiorem, seipsa persenserit quiescentem:& hoc est ꝙ quod postea dicitur. Et inuenietis requiem animabus vestris & tunc amoris iugum erit leue, &ꝯus facile. Nam iugum amoris sua dignitate & iucunda allicientia sic ligat interius voluntatem,vt nihil pœnæ sentiat, qui ceruicem suam supposuerit ad hoc iugum suauissimum sustinendum,nam contra consuetudinem aliorũ iugorum,illud manifestissimè in suis sustinentibus cõprobatur,nam aliud iugum trahentes ab ipso ceruices inclinant inferius, iugum autem illud intantum sustinentes eleuat,vt commorantes in terra, faciat in cœlestibus habitare: vt supra nosmetipsos extendendo,spirituum conciues faciat supernorum. Ideò verè leue dicitur,quia ab inferioribus mentem alleuians, & ipsum ad superiora supra seipsum statuendo est leuigãs. Suaue etiam dicitur,quia ipsum sustinens,viuit vita Angelorum non hominum.Quod modo imperfectius, sed in separatione corporis & animæ plenissimæ fœliciter obtinebit.Vel ideò suaue dicitur, quia in tanta lætitia, & iucunditate, interioris animæ facit vitam istam amaram deducere,quia sibi iam vita gloriæ incipit,vt iucunditas mentis pœnalitates corporis propter sui abundãtiam exuperet absorbendo. Leue etiam dicitur, propter interioris animæ pinguedinem, veluti auem pinguem,& pinguedine repletam carbonibus in verũ apositam,vt frigoris egestas, vel æstas, vel calor importunus non sibi ingerant aliquod nocumentum, vt meritò præsentiat, quòd sibi antea sponsus promiserat. dic.Ego protector tuus sum, cum iugo meo suaui alleceris, & merces tua magno nimis, cum me in gloria videbis, meipsum non aliud tunc tuæ militiæ stipendium recipies,sed nimis,quia tuum gaudium nunc tibi vsque ad completam cognitionem subtrahe, sed cum meum iugum sustines parum in miseria, qualis ero in gloria misericorditer tibi communico.

Sexta petitio.

ET ne nos, &c.Tunc enim mens in tentationem inducitur, quando tãtis blanditijs vel seductionibus mens illaqueata voluitur, vt iam in parte consentiat huic nefario operi, ad quod inclinari à seductore versutissimo instantius admonetur.Petit ergo sponsa non de dilecti continua subuentione diffidens, sed carnis humanæ fragilitatem considerans, vt ab isto periculo liberetur, quo tunc scit se firmiter liberari, quando benignissimo protectori per radiãtissima amoris desideria præsentatur,& ideò obnixè semper intendit per affectiones sursum agi vt illum mereatur attingere,& suis affectionis clamoribus prouocare,de cuius misericordia confisa, hostium cuneos tentatores formidabilissimos conspuendo ob dilecti confidentiam vilipẽdit,qui sibi iam dudum per Psa.promiserat: Qui in me sperauerit,liberabo eum,protegam eum,quoniam cognouit nomẽ meum.Item alia est ratio, videt propter importunas hostium insidias,qui intantum secundum quòd aduersari permittuntur concurrentes in sponsam instantiunt, inquantum creatori immediatè subiecta,se ab ipsorum dominio distantius elongauit, & quod fortiori tentatione non præualent, multiplici importunitate & frequentia tentationis multiplicis,hanc furibundius persequuntur,sperantes hoc, quòd Iordanis adhuc influat in os eorum,& sternant sibi aurum quasi lutum. Tunc enim Iordanis influit in os Dæmonum, quando riuulo amoris a fonte bonitatis,vel beatitudinis æternæ exeunte, per quem vita descendit in spiritũ interrupto veluti secretissimo aque ductu,per partes corporis riuuli mũdanarum cupiditatum, & vndè præcipitantes dignitatum terrestrium,tuffocato balsãmo affectuosi amoris,per quẽ animam in suis desiderijs loquitur, impetuosis fluctibus animam repleuerint,& tunc aurum quasi lutum sternitur, quãdo amor suauissimus creatoris suo decore animam pulchrificans,& dignitate præexcelsa insigniens,in amoré creaturæ faciem superiorem animæ fordidantem,lamẽtabiliter cõmutatur. Ideò liberari se postulat ipsum desiderijs prouocando,vbi sibi ille iam nolit deficere,ob cuius amorem efficacius obtinendum,terrena gaudia, & regnum Diaboli conculcauit. Et ideò sibi per Prophetam desideranti, dilectus repromisit, vt videlicet suam petitionem non solum exaudiens, sed in sua tentatione tanquam fœlix dux,& comes sua iucunda præsentia ipsam totaliter liberabit,&pro victoria & fidelitate ipsius pugnando ipsam corona gloriæ præmiabit sic dic.Clamauit ad me,& ego exaudiam eum,cum ip- Psal. 90.
so sum in,&c. Tertia ratio est,propter quam petit à periculo liberari, quia mens vnita Deo iam non quærit, quæ sua sunt,fœlicem insequens magistrum, qui facit Matt.5.
solem suum oriri super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos, id est bonitatis suæ radios in bonis submittens,& deindè per iplos ad seipsum attrahens: super malos etiam expectans forinsecus, sicut radius solaris ad senestram clausam expectat,de natura bonitatis suæ nullatenus retrocedens, sed pulsans continuè ne per defectum ipsius conferentis,vllus spiritus rationalis Christianus videlicet,infidelis aliquis,vel iudæus diuini amoris inopiam patiatur.Qui ergo fideliter diligit, laboret attentius tam oratione interiori, quàm etiam spirituali quodam exercitio, cum viderit multiplicem, vel(vt planius, & verius proferam)infinitam stragem animarum,vt omnes ad vitam amoris mutui suscitentur, & excæcati oculis interioribus, ad cognitionem perueniant lucidissimæ veritatis. Quia ergo mens vnita Deo,ratione amicitię à dilecto potest,quã plurima beneficia peccatoribus impetrare: quia fidelium ac veracium amicorum est per omnia idem velle,& idem nolle.& cum ad hoc dat operam solicitam, potest multam orando,& obsecrando dilectum,auferre prædam ab hostibus,& in hoc indignationem furibundam incurrere, & ideò petit pro omnibus, ab ipsorũ laqueis liberari.Sed vltima est ratio,secundum ꝙ magis conuenit præsenti tractatui, quia experimento præcognouit, quàm suaue sit dilectum tã benignum diligere:hoc morte amarius reputat, quòd in modico tantillo consentiat,vt à tam fœlici consortio, nec modò nec imperpetuum separetur,immò etiam intolerabile dedecus, vt mens quæ sentit piè quæ sit ista iuHier.2.
cunditas, aurem inclinare ad inimicorum colloquia, mundana gaudia,vel terrenas diuitias dignetur tanquã quid sit verè bonum,non experimentaliter cognouisset,cum ipsa maximè fœliciter edocta, animas peccatrices iurgauerit,quia ab ista fontali bonitate miserabiliter recesserunt,sic di. Arguet te malitia tua, & auersio tua increpabit te.Postea subdit rationem,dic. Scito & vide quia durum & asperum est reliquisse te Dominũ Deum tuum, duplicem infœlicitatem ipsam significans incurrisse, quia per malitiam creaturæ inferiori inuerecundè adhæsit propter delectationem humanam,iusto Dei iudicio non oblectationem,sed amaritudinem potius reportabit, vt qui saciari voluit in ipsis delectationibus creaturarum infinitis amaritudinibus repleatur, quia quantò delectatio mundana spiritus secreta ingreditur,tantò veneno pestifero lamentabiliter anima adimpletur,non tantum malitia,qua spreto creatore,creaturæ adhæsit, sua inferiori vilitate arguit, sed diuisio à fonte totius beatitudinis increpat, quia

Universidad de Deusto
Biblioteca

quia sicut ipse est summum bonum & solum, & ideò omnia dicuntur bona, inquantum ipsum completius participant. Quod non benè participat bonum, non debet aliquod appellari quod tamé impossibile est, & sic ipse fons iucunditatis & lætitiæ riuulos suæ beatitudinis mentibus impartitur, & secundum recipientium preparationem, quibusdam minus, quibusdam magis misericorditer se infundit. Quando ergo anima diuiditur à fonte illo, sine quo nihil est gaudij, nisi inquantum ab ipso inferius deriuatur, non est mirum, si anima diuisa ab ipso tristis efficitur, quia aqueductus amoris per quem iucundanter anima à creatore experimentaliter lætitiam obtinebat, intercisus rumpitur, & ideo continuo corpore cum se mens infra seipsam recolligit, increpatur, quia abscisa non sentit illum, à quo tota iucunditas emanat & descendit, & anima ista considerans, inaudita letitia circundatur, & singulare gaudium comitatur, à quo periculo per affectiones & dilecti desideria totaliter expeditur, & victoriosissimè liberatur, quia propter illud quod sentit, subiectas sibi delitias vilipendit, intantum de inimicis triumphans, vt quod sibi credunt inferre ad ignominiam, ipsa exindè per virilem insurrectionem in ipsis, ampliorem dilecti gratiam, & vnionem strictiorem, & coronam glorię consequatur.

Septima petitio.

SEd libera nos à malo, amen. Petit hic liberari à multis pronitatibus excitantibus ad peccatū, quia cum supra omnem æstimationem mens experimentaliter edocta, ad intimiorem vnitionem aspiret, & ad dilectum suum sursum agi desideret, tamen quādoque ratione corporis terrestris, & carnis inimicantis, spiritus sursum actioni intentus à cœlis, ad sensuum concupiscibilia appetenda obliquatur, & quandoque nitens supra se erigendo habitare per amorem in cœlo, quandoque inuenit se per cognitionem in luto. Quia ergo hoc execrabiliter testatur, vt mens (quæ est totius Trinitatis sacrarium) libidinosas allocutiones recipiat, vel ad aliud inuerecundè ex deliberatione se inclinet, propter quod sponso contemptibilis habeatur, petit ab istis multiplici desiderio liberari, non propter pœnam vitandam quæ sibi debeatur, sed ne obfuscationem incurrat, qua possit in aliquo à suo dilecto minus appreciabilis iudicari. Vndè opportet, quod ad illum benignissimum patrem, per quē est in vita amoris generata, sic aurem affectus inclinet, & oculum intellectus aperiat interius, vt tanto ardore dilectionis patris spirituali adhæreat, & ad eius mansionem aspiret, vt pro ipsius amore obliuiscatur patriam & parentes: vt sine contaminatione vniuscuiusque causati alterius, vel creati virgineo decore adornata, illi cœlesti sponso concupiscibilis habeatur, cui etiā ille altissimus communicari cupiens, ipsam ad imaginem suam creauit ex nihilo, totius Trinitatis imagine insignitam, ad sibi solum, tam in via quàm in patria igniti amoris obsequium impendendum. Audiat ergo iugiter per Dauid prophetam ipsius admonitionem dulcissimam inuitantis. Audi filia, & vide, inclina aurem tuam, &c. ita Psal 44.
multiplicatis suspirijs per amoris efficaciam plenariè poterit obtinere, quia prima natiuitate quando anima insunditur, has corruptiones à carne recipit, quibus sæpe ad inferiora prolabitur: sic econuerso secunda natiuitate, qua perfectè in Deo nascitur perfecta existit, ordine præpostero caro aspergitur à mente interiori pinguedine, vt per quā anima in prima natiuitate fuerat fauciata, in secūda eius, peruncta effectu amoris vnguenti odoriferi distillantis prius contraria, ab ipsa recipiat sanitatem, vt mens ratione obedientiæ inferiorum virium, iam parte reformata, & suo primordiali principio concordans, regnet in carne cœlitus obtenta victoria, sponso laudes debitas referendo, decantet pro dulci beneficio exaudita, scilicet immissione ignis in spiritu, & roris in carne pœnalitates ipsius fœtidas extinguentis, iam ipsum sponsum in affectu libertatis possidens, iam in luce ambulans, iam in somno carnis experrectus ipsius subsidio, iam ad ipsum consurgens attentius vigilat dicens. ¶Deus Deus meus ad te de luce Psal.62.
vigilo. Sitiuit in te, &c. Cum enim iam est a pœnalitatibus liberatus affectus, vt ipsis non subiaceat, vigilare ad ianuam ipsius incipit ardentius, affectionibus concupiscendo intentius, vt ab ipsa intentione iam caro silere incipiat, & spiritui consentire, cui diebus oīb⁹ ait fuerat inimica. Sic ergo patet per simile datum in vno quàm mirabilis scientia absconditur in scripturis, quā lata, quàm profunda, quàm saporosa, quàm nobilis, qua docetur sponsa ab inferioribus separare, vt regalibus nuptijs grata & accepta in posterum habeatur. Tota scriptura sacra in sensu anagogico potest explicari.
Nullus ergo ambigat, quin totus textus noui & veteris testamenti, secundum viam anagogicam de sponsi, & sponsæ colloquijs, vel eorum altercationibus amore prævio, lumine concomitante valeat explicari. Nec solum scripturæ, sed etiam omnes creaturæ, quæcunq; sint, ab vltimo cētro inferni proprijssimè ad hoc idem induci valeant, cum istam sapientiam & istas nobiliores, proprietates in se occultata habeant, quæ faciliter potest (de super irradiante lumine) enodari.

De duplici via illuminatiua. Parti. 3.

ILluminatiua duplex est, practica & theorica. Primò dicendum de practica, qua mens actualiter cogitando conscendit ad Deum. Secundò dicetur de theorica, quomodo omnis scriptura ad Deum anagogicè reducatur. Dicto verò quomodo sensus anagogicus latitat in scriptura, dicēdum est, quomodo per istā Psal.35.
viam illuminatiuam ascenditur ad vnitiuam, & ifte decursus fundatur super hoc verbum Psal. In meditatione mea exardescet ignis, &c. Quia adhuc mens proficiens est indisposita, ad hoc, quod expeditè seratur actionibus anagogicis in directum, oportet, quòd primò aliquantulum meditetur eo modo quo dictum est vt per cogitationem præuiam aliquantulum incipiat scintillando affici in illum, in quem in tertio statu sine omni cogitatione concomitante vel præuia quotiescūque vult sine obstaculo surfum eleuatur, ad quam expeditionem cum perfectè poterit attingere, omnis ab ipsa sapientia in sua consurrectione cogitatio, vel meditatio abscindetur quia cogitatio ibi non est, nisi vt per ipsam affectio accendatur. Sic ergo vsualiter per meditationem prædictam proficiat, primò sicut dictū est, proprietatem vocabuli ad sensum anagogicū transferat, postea illud ad amorem reducat, tertiò quòd in ipso Deo actū exercitur. Verbi gratia. Pater, id est tu es ille Alia expositio oratonis dominicæ.
qui filios spirituales progeneras mediante viuificatiuo germine, tunc ergo ero verè filius tuus, quando te vero amore cōstringā, ò qñ diligā te, cōstringā te intimis viscēribus? Similiter per hoc quòd dicitur, noster, id est tu es ille qui latissimè diffundis bonitatem, si ergo verè te amarem, tunc aliquid in me tuæ latissimæ diffusionis stillares, ò quādo te tam ardenter amabo, vt tua lata bonitas in me aliquātulum appareat? Similiter per hoc quòd dicitur in cœlis, & sic de alijs omnia anagogicè transferendo, & sic per meditationem præuiam per istas aspirationes affectio amoris paulatim accenditur, & sicut stuppa radio solari exposita primò excicatur, & statim accenditur, sic per istas aspirationes dilectum prouocantes, ad mentis eleuationem magis ac magis accenditur, vsq; quo ad vnitiuam eleuationē affectio

fectio sustollatur. Sic dicatur. Pater noster qui es in cœlis, secundū igitur virtutem prædictam sic dicatur, pater, i.tu es ille, &c. vt suprà. Sequitur, qui es in cœlis, ò anima mea miserabilis, quando ad iustar cœli clara efficieris & nitida, vt diuersarum virtutū sy deribus adornata, tunc.n. bone pater in me habitare dignanter, & libenter te sentiam, quando te amore ardentissimo cōstringam, & per flāmam amoris anima miserabilis plena fecibus expurgabitur, statim in me tunc certissimè subintrabis, & mundum conscientię meæ hospitiū inuenies. Sequitur sanctificetur nomen tuum. O bone pr, qñ tua notitia sanctificabitur. i. sine terra efficitur in nobis miseris q; tūc erit, qñ omni carnalitate depulsa, tu solus super oīa diligeris, ò qñ igitur te tenebo non. n. tunc terra in me locum habebit, quando tu dulcis pater, per tuam gratiam, & amorem in me habitabis. Adueniat regnum tuum. Væ mihi peccatori, vult quando q; in me habitare & regnare inanis gloria, quandoque gulositas, quandoque luxuria. Sed nolo regnare in me nisi te pater bone, tunc verè in me regnares, si verè te ardenter amarem, nam in solo amore ardentis animi veluti in proprio hospitio requiescis, ò quando igitur per glutinum amoris ardentissimi te tenebo, vt in me regnare incipias, & solus ad regnandum in regno meo tenebroso aduenias? Fiat voluntas tua sicut in cœlo, & in terra. Tunc.n. voluntas tua primordialiter efficietur in me, quando secundum fragilitatem humanam ego miser vermis terrenus, tuæ voluntati omnino cōsentiam, sicut illi beati spiritus qui in cœlis te facie ad faciem contemplantur. Sed quis me dulcissime Deus tibi faciat consentire, nisi sola amoris vehementia, quæ contrarias voluntates coniungit, & hominem nouit in teipso (qui diligeris) cōformare, & miro modo transformata claritate in claritatem? Quando igitur te ò bone Domine ex toto diligam, & glutino dilectionis vnitus tibi soli consentiam? Panem nostrum quotidianum da nobis hodie, &c. O panis angelorum quando tua refectione dulcissima reficiar? in hoc. n. angeli beati viuunt in patria, inquantum bone pater, affectionibus flammigeris te contingunt. O quando panem amoris habebo, vt de eodem cibo in præsenti nutriar, quo angeli sancti in gloria saciantur, vt de micis comedā quæ cādunt de mensa Domini mei? ò bone pater hunc panem da nobis semper, quia inquietum est cor nostrū, donec hoc cœlesti pane aliquantulum cōfortetur, qui ideò quotidianus dicitur, quia inquantum plus comeditur, in tantum desiderio quotidiano reficit abundantius. Et dimitte nobis debita nostra, &c. O bone creditor, quando debita peccatorum meorum quoquomodo esse dimissa cognoscam? nam sicut peccatum meū me tibi reddit inimicum à te me miserum separando, sic amor me vniendo tibi, omnia dimitti cogeret, & te mihi quondam offensum placatum efficeret, & redderet gratiosum. O quando igitur te amore contingā, vt omni peccato dimisso, mihi placatum notitia experimentali te sentiam? Et ne nos, &c. O bone pater hoc peto, non de bonitate diffidens tibi inseparabiliter colligari amoris glutino, sciens quod ex quo odor tuæ dilectionis me miserum ad se trahit, faciliter tāto ligami ne ligatus sum astrictus omnia contraria vilipendēdo & te solo inuento tibi inseparabiliter adhærebo, ò quis iunabit me, vt te solum astringam, qui solus bonus & dulcis es hospes animæ meæ, modò turbidum securū afficias? Sed libera nos a malo. Amen. A malo non tantum pœnæ infernalis, sed & purgatorij, non tamen pater hoc peto, vt effugiam tormenta, sed ne diu in purgatorio detentus, nimis proteletur desiderium meum faciē tuā, plenā gratiarū videndi, in quā Angeli desiderant semper prospicere. Sed si ego te ardenter diligerē tunc amor reconcilians pœnam infernalē pro offensa debitā absolueret, si te amarem, sic flamma amoris peccatorum rubigines exureret, vt in vltimo mortis exitu affectionibus flammigeris expurgatus, ad te diu desideratū sine dilatione meus spiritus euolaret. Igitur qñ te hoc ardore diligam, qui & pœnam excutiat, & à dilatione absoluat? Quod ipse præstare digneris.

De via vnitiua Cap. 3. Parti. 2.

DIcto de via illuminatiua, & quomodo actualiter per ipsam ad vnitiuā ascenditur. Sequitur de via vnitiua quæ sit. Secundò de persuasionibus ad ipsam. Tertiò de industrijs quibus mens firmissimè solidatur, & hoc ptinet ad practicā, & ad vsum. Quòd etiam si aliquis simplex nesciat ordinare, saltē quoquomodo doleat, secundò etiā si nesciat meditari in scriptura, vt dictum est, saltē aspiret ad amorem di. semper in suis orationibus. O Domine quando te dulcissimo amore constringam? & sic quantumcunq; simplex vel laicus poterit per dolorē de peccatis veluti per oscūlum pedis, per recordationem beneficiorum veluti p oscūlum manus, vsq; ad oscūlum oris quòd est in desiderium amoris attingere, di. Osculetur me osculo oris sui, &c. & hæc iam præsumptuosa non iudicabitur, si primò in osculo pedis, & manus se exerceat, & postea in alio tempore ad oscūlum oris aspiret. O sapientia Eccl.4
quæ ex ore, &c. Hæc autem via vnitiua sumitur in verbis istis vbi dicitur. O sapientia quæ ex ore altissimi prodiisti, attingens à fine vsque ad finem fortiter, & disponens omnia suauiter, veni ad docendum nos viam prudentiæ. Verba enim sunt aspirantis Ecclesiæ, desiderantis edoceri ab ipso, qui est fons totius bonitatis & origo. Licet enim verba ista proprie sint de ipsa sapientia increata, quæ est Dei filius, vt posset intelligi in cuius exitu æterno summi patris effluentia bonitatis apparuit, tamen hic de ista sapientia prout temporaliter mittitur, seipsam rationali spiritui manifestans, est præsens intentio, quæ describitur à beato Dionysi. Areopagita Doctore egregio 7. de diuinis nominibus, sic dicente. Sapientia, est dignissima Dei cognitio, per ignorātiam cognita, secundum vnionem quæ est supra mentem, quando mens ab omnibus alijs recedens, postea seipsam dimittens vnita est superspłendentibus radiis inscrutabili & profundo sapientiæ illuminata. Hæc est illa sapientia Christianorum, & totius Trinitatis inclusa & deifica diffusione diuinitūs illapsa fidelibus, qua mentis amantium cœlesti rore perfusæ, non aliquod emolumentum temporale, non aliqua dona spōli, scilicet gratiam, virtutem, vel gloriam, sed ipsum qui est totius deiformis emanationis principium, scintillantibus affectionibus, insaciabilibus desiderijs, vnitiuis aspirationibus ipsum solum tangere, vel stringere non aliud affectantes, ipsi vniri desiderāt. Cōsurrectio ergo p vnitiui amoris affectiones flāmigeras, supra oē officiū intellectus in supremo affectiuæ apice cōstituta, ipsa est sapientia intenta ad præsens, quæ idē est q⁹ mystica Theologia, qua ipsa mēs ignita, linguis affectionū occultissimè dilectū alloquitur, quę nō alicuius mortalis industria reseratur, sed solū diuina miseratione seipsam manifestè prodit, quæ in his verbis laudatur prout est ęterna, inquantum ratione suæ immensitatis à fine vsque ad finem attingit. Similiter prout est temporalis, inquantū suauiter cuncta disponit. i. rationales spiritus. Quomodo ergo per hanc rationalis spiritus ab ipsa fœliciter instructus, respectu omniū suauiter disponatur, diuino desuper irradiante lumine ostēdemus. Primò respectu supercœlestiū, cū.n. in ipsa beatissima Trinitate sit à patre filius egrediens, ab vtroq; spūsanctus amor verus procedens, connectens patrem & filium, sic à fonte bonitatis supernæ sapientia vnitiua procedens, mentibus rationalis sapia cę lesti illustratur respectu oium suauiter disponitur, & primò disponitur respectu Dei. Sapientia quid sit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ti adhuc vianti inferius illapsa, vniendo ipsam connectit increato spiritui, vt sicut pater & filius, licet sint distincti, tamen vnum dicuntur ratione amoris connectentis, sic per istam sapientiam qua sola mens supremo spiritui inhæret, tanta nobilitate (licet nihil fit) perfrui promeretur, vt vnum dicatur esse cum illo ab Apostolo, sic dicente. Qui adhæret Deo, vnus spiritus est.

Cador.91. Hæc autem ordinatio non tantum apparet ratione ordinis personarum per vnitiui amoris sapientiam acquisitam, sed ratione diuinorum actuum, quia cũ isti duo actus sint coæterni & consubstantiales in ipso beatissimo Deo, videlicet seipsum cognoscere, & seipsum diligere, in hoc quòd mens in ipso ardenter, & infallibili cognitione, per ardorem cognoscit, veluti in amoris ardescentis meridiano calore recubans, & ardens, in ipso quasi indicibili ardore se diligit, & per hoc ipsum in timius non tantum per creaturam sensibilem ipsi, pro vt possibile est, conformatur, & in ipsum amore deifico trãsformatur. Sic mẽs disposita, expressissima æternorum actuum est imitatrix, sed non tantum est ordo personarum, nec tantum actuum diuinorum æternitas sed ipse Deus beatissimus est totius creaturæ tã mentis angelicæ, quã humanę, tam creaturæ sensibilis quã insensibilis fontale principium. Vndè & in hoc solum insinuatur excellentia creaturæ, quando in id principiũ à quo habet originem primordialẽ, reuertitur, quia rationalis spiritus ab ipso immediatè conditore creatus, ipsius Trinitatis insignitus imagine, ampliore dignitate cæteras inferiores excellit, & tunc diuino iudicio perfectus & reformatus existit, quando per amorẽ excessiuum cogentẽ limites transcẽdere naturales, ipsi vnitur extatica amoris consurrectione, à quo primordialiter exiuit, vt iam circulus ęternus in ipso apparere incipiat ad illum à quo exiuit primordialiter reuertẽdo. Sed & ipse conditor æternus non tantum est totius creaturæ principiũ & origo, sed & omnia suis rationibus ęternis sic ordine inconcusibili regulantur, vt oĩa quæq; diuina regulante prouidentia, finaliter in suis ordinibus conquiescant, sic mens per intimas affectiones consurgens, quodã medio mirabili ipsam carnẽ irrotando perfundit, saltẽ quo ad hoc, vt ĩnata corruptio paulatim sic debilitetur in ipsa, inquantũ mens per ardẽtius exercitiũ ad superna extenditur, quoniam diuina miseratione hac victoria perfruitur, vt inquantũ per amorem integrum se subijcit proprio creatori, intantum caro ipsi ritui subiecta, contra naturalem inclinationẽ, ipsius iussioni obtemperet, & diuino iudicio consequatur, vt sicut mens est concors sui conditoris per amorem proueĉta, sic sequitur corporis subiecti & mentis concordia, vt in proprio corpore veluti in regno preſideat, &

Pſal.62. dicat cum Pſal. Sitiuit in te anima mea, quàm multipliciter tibi caro mea. Sed ipse altissimus creator non tantum voluit creaturæ præesse, vt factor vel dominari, vt rector, sed etiam à fine temporũ quasi à celsitudine maiestatis exiliens, cum miseris peregrinari instituit tãdem in peregrinationis termino, ad supernas mansiones conscendit, sed & ipsi sic existenti in carne reuertẽti in cœlum, mens per extaticum amorem disposita cõformis efficitur, quæ in sua primordiali creatione libera à suo creatore progreditur. Sed & corruptioni corporeæ necessitas coniuncta, subiecta multiplici seruituti mendica efficitur, sed in posterum super cœlesti immissione diuturno aspirationum ardentium exercitio eleuata, iam quodammodo aream æternæ fœlicitatis pertingit, quia vbi amat, inhabitat, & in illo ad quẽ tendit, desideriorum importuna tendentia veluti in naturali termino conquiescit, & sic qui in principio altissimus existens: secundò quo ad statum humanum mendicus: tertiò glorificatus ascendens in cœlum, apparuit ipsi per vnitiuam sapientiam conformatus, vt meritò dicatur in Apoca. de veris amantibus, iam quodammodo sibi reddita per purgamentum flammei amoris innocentia puerili. Hi sequuntur agnum, quocumque ierit. Sed tamen non tantum in respectu ipsius conditoris, per istam sapientiam mens vniens in amore modis prædictis disponitur, sed etiam respectu iubilantium beatorum in gloria, quoad hoc quòd vita, requies æterna, quæ est Deus beatissimus, finis vnicus, desideratissimus, immediatus constituitur vtrique. Sed in hoc tamen est differentia, quòd mens glorificata iam in eo per assistentiam præsentialiter conquiescit, hæc, id est mens corpori vnita, insaciabilibus desiderijs veluti absens sursum trahitur inestabili ardore, vt tantum sibi intimius vniatur, aspirat, & ista dicat. Trahe me post te, in odorem vnguentorum tuorum currimus, illa .i. mens glorificata, dicat. Introduxit me Res in cellam vinariam, & cætera. Item illa mens superna coniunctione cum sponso perfectissimè iam obtenta fœlicitate indicibili delectatur, mens verò ista coniuncta hac sapientia, licet tendat superius, tamen quantum est de suis motibus anagogicis, in ipso actuali exercitio sine omni mulcebri vnctione, vel delectatione consistit, sed potius est ibi miro modo corporalis afflictio, sed in hoc solum leticia, quòd in ista actuali tendentia directè, & sine aliqua obliquatione consurgit, veluti lapis ad centrum inferius in ipsum beatissimum, qui est suæ dignitate locus vnicus, naturaliter correspondens. Vndè multi decipiuntur in hac philosophia minus experti, existimantes, in motibus anagogicis cœlesti dulcore mentẽ consurgentem multipliciter irrorari, cum econtrario mens laboriosissima sursum actione agatur, & ex extensione spiritus sit quædam corporis enervatio, & spiritualis separatio, & membrorum etiam corporalium ex impetuositate motuum anagogicorum protensio, secundum illud Iob. Suspendium elegit anima mea, & mortem ossa mea. Vndè impetus anagogicus corpus sustinere non posset, sine magna afflictione, nisi gaudium spiritus de ipsius directa tendentia temperaret. Item mens beata continuo & indiuisibili exercitio in ipso summo bono veluti æterno dulcore afficitur, hæc tamen interscalari & intenso in ipsum consurgit, cuius motus rectissimè est ad instar emissionis sydderis scintillantis, si ille immissiones ex libera voluntate procederent quia illi motus anagogici sunt quasi subitanei, vt statim post consurrectionem mens infra seipsam inferius prolabitur, iterum & iterum consurgit, & iterum infra seipsum cadit. Item mens glorificata in ipso cuius pulchritudinem facie ad faciem contemplatur, ardentissima vnitione coniungitur, & licet ibi sint simul vnitio & dilectio, tamen cognitio naturaliter præcedit dilectionem, sed mens hæc huic consurrectioni actualiter intendens (prout est hic intentio omnis rationis & intelligentiæ) suis motibus radicitùs rescindit officia, nam intellectus excommunicatione carnis corruptæ, phantasiis est admixtus, ideò debet in consurrectione amoris amoueri, sed in patria purgabitur, in qua carnis corruptio deponetur, ideò per solam affectus igniti consurrectionem erigitur, quia ibi affectiua intelligentia incomparabiliter præexcellit, vt iam citò probabitur. Et licet in his & multis alijs mens anagogicè consurgens, à mentibus glorificatis in cõparabiliter excedatur, tũ mediãte ista sapiẽtia vtraq; eadẽ vita supercœlesti viuificatur, & eodẽ pane desiderabili vtraque reficitur: sed & per istam eandem sapientiam ad conformitatem, prout possibile est, spiritui viatori mentibus Angelicis ordinatè dispõnitur, quia ipse Angelus est substantia intellectualis, ab omni corporali depressione penitus absoluta,

Apoc. 4. Secũdo ad spectu beatorum.

Cant.1.

Ibidem.

Iob.7.

soluta gaudiorum lucis eternæ impetu mutabili claritate absorptus, sed cum diuina sapientia dono gratuito suæ irrefragabilis bonitatis, menti vianti affectionum extensarum notitia experimentali seipsam præsentem denunciat, oculos intelligentiæ aperit ratione appropinquationis ad ipsam, quia ipse in se proprijssimè est lux & claritas, & exinde ex eo quòd spiritus ipsi qui est superior strictius per amoris contactum coniungitur, non immeritò plus rescinditur carnalis affectio, & exinde in carne super carnem extensa, magis ac magis absorbetur, & sic per desideria amoris vitam ducens, Angelicam, dicat cum Apostolo. Mihi viuere Christus est, & mori lucrum. Inquantum ergo mens per pedes affectionum in ipso qui est vera vita aspirat ardentius quietari, intantum minus carnali affectione coniungitur, cum sentiat ea quæ sunt spiritus, & per consequens magis ac magis in Deo absorbetur, & sic quodammodo per istam sapientiam, licet misera quoad tria predicta, in magna tamen distantia vitam Angelicam imitatur. Sed per istam eandem sapientiam rationalis spiritus ordinatissimè infra seipsum disponitur, quia illud signum mendicationis humanæ infallibile comprobatur, quando in alia creatura extra seipsam egrediens, tendentiæ suæ & sui etiam appetitus regimen existimat reperire, quia cum mens humana cæteris visibilibus creaturis excellentior iudicetur, ipsam eminentius & plenius sapientia supercœlestis inhabitat, quia est imago, cætera verò vestigia. Tunc ergo cum thesaurum diuinæ sapientiæ anima occultatum referatum diuina bonitate in seipsa percepit, iam non egena alterius delectabilis mendicitate fulcitur, iam non à sui ptimordiali nobilitate degenerans, infra seipsam inclusum, quadam iucunditate relicta, ex intimiore vnitione cum Deo continua iucunditate lætatur, di. cum diuino Iob, nolens ab ipso de cætero separari. In nidulo meo moriar, & sicut palma multiplicabo dies: & non tantum disponit animam in quantum facit ipsam infra seipsam quiescere, alienam mendicitatem extirpans, sed etiam ratione præcioſitatis suijpsius existentis in mente, inquantò enim nobilior seu sanus possessus habitus intantò plus spiritus Angelicus, quia si omnes thesauri, omne preciosum delectabile, quicquid oculus potest videre, ratio inuestigare, intellectus percipere, nihil ipsa mens ratione ipsius, qua solus Deus in corde possidetur, reputat, sed coram omni sapiente affirmat, tanquam lutum æstimabitur aurum in comparatione illius. Quare? quia tanta est nobilitas in ipsa & dignitas & attrahentia, vt omnia quæ desiderantur, huic non valeant comparari. Nobilitas etiam ipsius, non tantum apparet ratione suijpsius existentis in spiritu, sed & ratione aliorum multorum gratuitorum, vel gratis datorum vel acquisitorum, quæ magis inter cætera appetibilia iudicantur. Per ipsam enim certificatur fides, corroboratur spes, & charitas inflammatur. Certificatur. n. fides in hoc, quòd mens sensibiliter se sentit trahi infallibili notitia in illum, qui est solus desiderij quietatiuum, & hoc scitita verè vel verius, quàm oculus materialis videat materiale obiectum. Et ergo cum illum in quem tendit, istis consurrectionibus infallibiliter sic cognoscit, iam quodammodo mens certificatur, q; ille est verus Deus, verus Dominus quem fide colit, vel etiam cum incipientes & proficientes ad istam sapientiam habeant per beneficia incarnationis & passionis pertingere, & per huius considerationem in ipsa diuinitate affectus magis ac magis inflãmatur, oportet, quòd mens cum iam est in ipsa sapientia actualiter eleuata, quòd recto ordine ad illud pertingat, & sic ex consequenti connexionem diuinitatis & humanitatis cognoscat. Sed & cum mens per istam sapientiam de multis quæ ad fidem pertinent (licet adhuc misera) certificetur ad plenum, sciat quælibet fidelis anima, quòd ex quo mens ad istam sapientiam pertingit, si omnes mundi sapientes, omnes philosophi protestarentur, & confiterentur, & dicerent, tua fides non est vera fides, quinimmò deciperis, ipse contrariò relpon deret. Vos oẽs fallimini & ego solũ veram fidem teneo multò fœlicius quàm per rationes & inuestigationes, per amoris vnitionem habens in corde infallibile firmamentum vt dicat cum Apostolo. Scio cui credidi, & certus sum, &c. sic certificatur fides per hanc sapientiam. Sed & corroboratur spes, quia cum spes sit certa expectatio futuræ beatitudinis, intantum per istam sapientiam corroboratur, vt iam quasi de obtinenda futura gloria non timeat, quia sic videmus, quòd quantò domicelli alicui principi diuturniori exercitio familia rius obsequuntur, fit, vt quem primò timebant vt Dominum, ex quadam familiaritate iam timor ad reuerentiam maiestatis resiliens, penitus euanescit, vt de ipsius familiaritate & bonitate confidentes, nullatenus se credant ab ipso de cætero separari. Isto modo ad intellectum anagogicum referendo, mens prius tepida per affectiones & desideria, vnitiuam familiaritatem consequitur, vt ipsius dilecti dono in ipsa quędam mera cõfidentia relinquatur, vt omnis timor pũgitiuus (nisi per modum cautelæ) ab ipsa radicitùs extirpetur, vt dicat cum Apostolo. Quis me separabit à charitate Christi? fames, an gladius, &c. immò etiã nec instantia nec futura. Per istam etiam sapientiam inflammatur charitas integratur & perficitur, quia cum ipse Deus beatissimus sit ignis consumens, intantũ à spiritu viatoris omnimodam frigiditatem expellit, inquantum per amoris extensiones ipsi interius appropinquatur, quia cum sic per modos anagogicos ad ipsius intimiorem vnitionem aspirat, solis spiritualibus radijs exurentibus se exponit, & veluti stuppa à solaribus radijs expolita, ab igne desuper immisso accenditur. Vnde iste sol mentes dicitur exurere tripliciter, quia & ipse per se augmẽtat ardorem in spiritu, & mediante ardore obstacula præsecat quæ amorem impediunt, vt ardentius inflametur, ipse spiritualia beneficia superaddit, quibus ipse amor in ipso perficitur. Item ipse facit mẽtem exurere, ad hoc quòd ardentissimè ipse Deus vnicè diligatur. Exurit etiam ista sapientia mentem vt in omnem proximum sicut in seipsum hoc amore ferueat vt iterum ipsa insatiabilibus desiderijs, vsq; ad plenissimam vnitionem aspirare languida non desistat. Non tãtum virtutes per istam sapientiam perfectum obtinẽt principatum, sed & mens omni philosophiæ omni inuesti gationi rationis, omni speculationi, theologicæ etiam inquisitioni præponitur. Naturalis enim philosophia ipsam causam oĩum per hoc q; appareret in sensibilibus creaturis, cognouit creatorem, affirmans infallibili argumento, quòd tanta creaturarum bonitas, tã mirabilis ordo, tanta earundem immensitas, non nisi ab vno omnipotentissimo creatore prodiit, secundum illud Apostoli. Inuisibilia Dei à creatura mundi, per ea quæ facta sunt intellecta, conspiciuntur, sempiterna eius quoq; virtus & diuinitas, &c. & sic venit philosophus ad cognitionẽ. Sed cum totus mundus nihil sit in comparatione spiritus rationalis, secundum ipsius sapientiæ increatæ protestationem dicentis. Ludens erã in orbe terrarũ, & delitiæ meæ esse cum filijs hominũ. Vndè totus mundus est sicut paruus ludus in quo paulum apparet pulchritudo respectu mentis Angelicæ vel humanæ. Vndè quia nihil de intimis mentis conditionibus habuerunt, stricta & mendica est naturalis cognitio, & huic sapientiæ quantum distat ortus ab occidente, incomparabiliter substernitur. Item respectu considerationis methaphisicæ, vel

1.ad Tim. 1

Corrobora tur spes.

Exemplũ.

Ad Rom.8.

Inflammatur charitas.

Per ipsam sapientiam naturalis philosophia intelligitur.

Rom.1.

Prou.8.

Methaphisica acquiritur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

theoricæ quę ambæ sub ratione entis, vel eius differẽtiarũ vel practicarum intentionũ, scilicet sub ratione vnius, veri, vel boni, Deum simplicissimum apprehẽdunt. Mens autẽ per istã sapientiã, sub nulla rõne prædicta, sine aliquo cogitatu concomitante vel precedẽte motum amoris, habet apicẽ ipsius affectiuæ, ipsum qui est summum bonum apprehendere modo indicibili, ad quã apprehensionẽ nec intellectus consurgit, nec intelligẽtia speculatur. Quomodo autem hoc fit, & qũo intellectus possit diuidi ab affectu in theorica huius practicæ ostenditur, & de his quæ ad hoc pertinent super illud Mysticæ theologiæ. Consurge ignote, &c. Videndum est, quomodo respectu inferiorum mens suauiter disponatur, respectu enim corporis subiecti, dictum est superius, quando summæ sapientiæ regenti mundum mens per istam sapientiam conformatur, sed tamen addendum vlterius, quòd sicut sessor in equo virtute freni iumentum sibi subiectũ vertit ad libitum dextrum vel sinistrum, sic cum mẽs per istam sapientiã erecta, non curuata, existat in corpore virtute ipsius amoris veluti in quodam freno spirituali, sensuum exteriorum reprimit in ordinationes, vt ad nutum, & ad imperium ipsius ad quem tendit, prout potest melius, omne regimen tam in viribus quàm in sensibus æqualiter reguletur, & faciet in suo subiecto tabernaculum, secundum exemplar, quod sibi in mõte hoc monstratum est, secũdum quòd diuino Moysi (vt habetur in Exodo) sub typo diuina sapientia imperauit. Sed etiam per istam sapientiam mẽs respectu omnium mundanorum disponitur, quibus per ipsam verisimè dominatur. Quod sic apparet. Si enim aliquis princeps terrenus vniuerso orbi præesset, & haberet tot delitias, diuitias, & honores, quot omnes mortales habuerunt ab initio mundi, & in his oblectari diſponeret, iam ipsis sobijceretur, dum ab eis quietẽ vel aliquam beatitudinem vel perfectionem, quan nõ habet de se, obtinere appeteret. Qui ergo in suis delectatur, ipsis verè subijcitur. Solus ergo ille est Dominus, qui sic omnia inferiora vilipendit, vt nihil terrenũ per amorem inquietum contingat, quia tunc in vilipẽsionem omnia sub suis pedibus conculcantur. In hoc ergo regno dominatur anima, cum non alibi quærens requiem, supernis desiderijs se extendit, dic. cum Apost. Omnia reputaui vt stercora, vt Christum lucrifacerẽ. Idcirco Petrus & Paulus gloriosi principes terrę vocãtur. Sub typo etiam dictum est filijs Israel ab ipsa veritate inconfusibiliter promittente sic. Omnis terra quã calcauerit pes vester, vestra erit. Si ergo quis vilipendit cum calcat omnia, multò verius quàm mundi principes omnibus dominatur. Sed & per hanc sapientiam respectu inimicorum suauiter disponitur, tum ratione irreptionis eorum, tum ratione fortitudinis. Sagaci. n. versutia instantius inimici peruigilant, quomodo Deo mentem vnitam à suo dilecto valeant separare, sed per istam sapientiam liberantur, quia haustu amoris fonti luminis appropinquat, & ex ipsa appropinquatione diuinis radijs necessario illustratur, quibus etiam versutissimas tentationes, & palliatas, & sub specie bonitatis prætentas citò & sagaciter deprehendit, tunc hostis sagacitas confutatur, quia secundum quod in prouerbijs dicitur. Frustra iacitur rete ante oculos pennatorũ, qui per affectionum desideria volant sicut nubes, & quasi columbæ ad fenestras suas, sicut legitur in Isa. Disponitur etiam respectu ipsius fortitudinis, quia tanta vehementia ipsi inhæret, quem diligit veraciter, vt potius millesies se permitteret iugulari, quàm semel ex de liberatione dilecti offensam incurreret, & ad istam fortitudinem obtinendam, habet ista duo coadiutoria, vt veluti de propria familia ipsius dilecti creatoris dirigẽte dextera protegatur, secundum illud Sapie. Iustorum animæ in manu Dei sunt: & illud à parte sui, quia si in fortissimis tentationibus ab inimicis propelletur intentius, veluti puer cõsurgit ad matrẽ cõcito, & consurgit cũ ab alieno timet lædi. Sic mẽs in fortissimis tẽtationibus ad subdidiũ illius quẽ diligit, ad ipsum aspirãs intẽtius recurrit, & iste modus vincendi Dæmones inter alios est præclarus. Per istã sapientiã temperantiæ virtus ducitur ad perfectum, ex hoc. n. est intemperantia humana, quòd homo in gula, vel luxuria, vel alijs carnis illecebris, omissa vera delectatione, quæ est ex cõiunctione Dei & animæ, miserabiliter delectatur. Cũ igitur multò maior sit illa delectatio quæ est in Deo, quàm quę est in carne, sicut Deus melior est quàm vl la creatura, in qua carnales homines delectantur. (In quantum enim de vera illa delectatione mens sensibiliter experitur, intantum vehementius carnalem delectationem respuit, & illum inueniens in lectulo amoris, qui est vera iucunditas, sic dicit. Mihi autem adhærere Deo bonum est) Igitur hac habita, ab ipsa cætera alia de facili vilipendit. Per mysticam et iam sapiẽtiam iustitia peracta acquiritur, quia vera iustitia hæc est, reddere Deo quod suum est, & sibi quod suum est, & proximo suo quod suum est. Primò enim per istam sapientiam vnitiuam redditur Deo quod suum est. Nam per quemlibet motum consurrectionis anima constituitur ante Deum, per affectionem etiam amoris anima quærit quæ Dei sunt, non quæ sua sunt, nam aliter non est vera dilectio, nisi plus dilectum quàm seipsum amans diligat, ipse amor etiam ipsam quiescere nõ permittit, nisi in eo quem diligit, quia sicut pondus lapidis non permittit, ipsum quiescere, donec ad terram suum locum naturalem perueniat, sic nec amor spiritualis permittit in alio quàm in solo Deo quiescere, qui est omnium spirituum (vltra quem nihil desideratur) terminus naturalis. Non tantum redditur Deo q̃ suum est per ipsam sapientiam, sed & animæ redditur quod suum est, in eo quod per gratiam perficitur in seipsa. Quia secundum Philosophum. Anima perficitur virtutibus, & scientijs, igitur tunc est ibi summa animę diligentis perfectio, quando ille qui est fons totius sapientię, & omnis sapientia sine scientia creata, tam in superioribus quàm in inferioribus ab ipso emanauit, spiritualiter per seipsum mentem inhabitare dignatur. Vnde verius quàm aliquis in loco materiali sedeat, habitat Deus in anima ipsa, quę diligit ipsum: & hoc spirituali habitatione, vt dictum est, quia ipse charitas est & qui est in charitate, quæ est verus amor, in Deo manet, & Deus in eo, vt in canonica Ioa, legitur. Per hãc igitur redditur proximo quod suum est, & in eodem amore quo diligitur pater & filius. Ex hoc enim quòd anima suum creatorem diligit, omnem etiam rationalem creaturam diligit, quæ ipsius patris ẽtesni est imagine insignita. Ex eo. n. q̃ pater diligitur, ex eo venit feruens animarũ sola dilectio, ex eo. n. multiplicantur orationes pro animabus deperditis liberandis. Ille etiã idem amor gemitus multiplicat, vt animæ ad propriũ creatorem reuertantur, vt scilicet mortuę per peccatum, per vitam gratiæ diuinæ suscitentur. Sicut Hieremias clamat dicens. Quis dabit capiti meo aquam & oculis meis fontem lachrymarum, vt plorem super interfectos populi mei die ac nocte? Qũo etiã per hãc disponitur respectu meriti secundũ omnẽ affectionẽ theologicã planũ est, quia quotiescũq; mẽs in Deũ immediatè mouetur, vitã æternam toties promeretur, & quotiescũq; vult anima fic disposita, potest actualiter affici velocissimis motibus, tũ intercisis, & plusquã dicere vel eam, eleuari meretur in gloria in qualiber consurrectione istorum, & quia singulari merito est respondens gloria singularis excepta substantiali corona de visione pulchritudinis diuinæ, constat, q̃ per hanc sapien-

Quintò diuina sapientia disponit animam ad regẽdũ corpus suum.

Exo. 25. Sextò disponit respectu omnium mundanorum.

Phil. 3

Prou. 1.

Per ipsam sapiam dispon̄itur mens contra astutias Dęmonis.

Prou. 4.

Isa. 60.

Dispon̄itur mens respectu fortitudinis.

Sap. 3.

Per ipsum tẽperatam perficitur.

Psal. 72.

Iustitia acquiritur.

1. Ioan. 4.

Hier. 9

sapientiam sibi coronę innumerabiles cumulantur. Concludendo ergo à primis, sic per istam sapientiam mens ignita perficitur, vt ad instar circuli quæ est perfecta figura inter alias, in præsenti & in futuro mens à sensibilibus egressa, reuertẽdo in idẽ quasi protractione ab eodẽ puncto in eundem pũctũ, directissima ordinatione regreditur. O ergo sapiẽtia æterna, quia nullus mortaliũ potest manifestare istã admirabilẽ & increatam sapientiã, quæ à te fonte vitę immediatissimè procedit. Veni ad docendum nos viã prudentiæ, quia contra vsum aliarũ scientiarũ in ista sapientia, practica præcedit theoricam. Primò ergo subditur de practica, qua mens purgatur in prima via: in secunda illuminatur: in tertia perficitur, vt hęc sapientia secundũ triplicẽ viam vltimæ hierarchiæ respondeat. s. purgatiua Thronis, illuminatiua Cherubin, vnitiua Seraphin. Quia ergo hęc sapientia, vt dictum est, persuaderi põt ab homine, sed non doceri, ideò subditur hæc triplex via, per quã quilibet quantũcunq; simplex doctrinam istã cœlestẽ non humanã quoad vsum diuinitus obtinebit. Tu beatissimè Deus altissimè, qui natura es invariabilis, incommutabilis per te stans, omnium bonorum virtus principaliter conditiua, qui aspectu tuo Angelos reficis, tu qui es increata sapientia, quæ mentes Angelicas & cœlestes tuis radiis præclaris irradias, tãquam viuifica virtus, ita amatores tuos adimples, vt ab infimis separatos suscites nos ad tui desiderium & cognitionem, & remota omni mentis distractione, conuertas nos ad aggregãtis patris vnitatẽ, qbus in horrea claritatis æternę dispersiones cõgregas Israelis. Amen.

De triplici via ad diuinam sapientiam.
Particula 2.

SEquitur ergo primò quę sit ista sapiẽtia. Secundò de persuasionibus ad ipsam. Tertiò de industrijs per quas mens in ipsa firmissimè solidetur, & hæc pertinẽt ad practicam. i. ad vsum, quod etiam si anima simplex fuerit, ita quòd nesciat ordinare, saltẽ adspiret & primò, quoquo modo doleat. Secundò etiam si nesciat meditari in scriptura (vt dictum est) saltẽ adspiret ad amorem, dicens semper in omnibus suis orationibus, & petitionibus. O Domine quãdo te strictissimo amore constringam? & sic quantumcunq; simplex vel laicus poterit per dolorem de peccatis, veluti per osculum pedis, per recordationem beneficiorũ, veluti per osculum manus, vsque ad osculum oris q̃ est in desiderijs amoris ascendere, dicens. Osculetur me osculo oris sui. Et hæc iam præsumptuosa non iudicabitur, si primò in osculo pedis & manus se exerceat, & postea in alia hora ad osculũ oris. Sequitur de tetia via. Accedite ad eũ & illuminamini, &c. Cum enim Deus beatissimus lucẽ inhabitet inaccessibilem, secundũ q̃ ait diuinus Apost. Cũ omnis rationalis creatura distet ab ipso gradibus infinitis, ad hoc q̃ lucis æternæ super pulchris claritatibus illustretur, necesse est, animam quasi à se egredi, & gratuito beneficio creatoris superius eleuari, vt sit aliqua approximatio, & aliqua assimilata cõformitas inter creaturam recipientẽ, & ipsum benignissimum influentẽ, ideò dicit diuinus Propheta. Accedite ad eum & illuminamini, vt illud præcedat & immediatè illuminatio consequetur. ibi ergo tangit completè istius libri materiã, in quo cursu extraneo quasi contra omnes diuinos & theologicos tractatores, nõ per speculũ creaturæ vel ingenij inuestigatione, vel intellectus exercitio, docet ad cognitionẽ immediatam creatoris attingere, sed per amoris vnitiui aspirationes flãmigeras, quibus non tantum quia Deus est, sed etiam quid sit Deus beatissimus ipse principium totius beatitudinis & origo, infallibiliter adhuc degentes in miseria prægustamus, quæ intantum excedit cognitionẽ rationis vel intelligentiæ (vt dicetur postea) inquantũ Sol cunctis alijs planetis pulchrior, & stella matutina cæteris syderibus fulgẽtibus fulgẽtior vniuersis, qua reuelantur absconditа, qua reseruntur occulta, quæ non humanis & terrenis facit amantem intendere, sed potius supra seipsum eleuatum immediatè diuinis & cœlestibus insistere disciplinis. Quia ergo amor æstuãs ad vnionem dilecti adspirat ardẽtius, sursum trahi spirirũ vt fonti veri luminis appropinquet, qui solus facit accedere ad illum, qui est oriens ex alto, hos qui in tenebris & in vmbra mortis sedent illuminans, vt per ipsum motiua & cognitiua cõpletissimè suas perfectiones obtineant, vt mens ardore amoris & decore luminis à suo dilecto misericorditer decoretur. quoniã nõ solum per amorem vnitiuum gloria æternæ beatitudinis in recessu spiritus à corpore possidetur. nec solum vitam cœlestem ducere contingit in terris: non tãtum humanam suis sursum extensiuis siue excessiuis actionibus mẽtem interius solicitant, sed insuper in animo incomparabiliter per amoris vnitiui desideria perfectio amplioris cognitionis relinquitur, quàm studẽdo vel audiendo, vel per rationis exercitio conquiratur. In hoc ergo præsenti opere, q̃ à me ad declarandum beati Dionysij misticam theologiam cõscribitur, est præsens intentio ostendere theoricam ibi inclusam, quomodo anima creatori suo inhæreat, & ipsi efficacius veluti dilecta dilectissimo radicabiliter vniatur. Vbi verba paucissima sunt, sed infinita sententia, sicut manifestissimè in sequentibus apparebit: quia in hac vnitiua sapientia, non ab eo q̃ extrà in scripta redigitur, sed ab eo q̃ intus percipitur mentis extensa vnitio, ad suũ dilectissimum cupientis attingere, ipsius dono gratuito recipit incrementum. Stilus autem istius libri simpliciter & purè anagogicus est, nisi quãdoque propter pium auditorem ad inferius aliquod quandoq; descendat, ad sensum anagogicum manifestius explicandum; vt solum purè amantes hanc supremã sapiẽtiã vnitiuã in seipsis percipiant, & à mundi sapientibus vel mundana amantibus, neq; quo ad intellectum, neque quo ad affectum vllatenus capiatur. Finis autem est, attẽdere quomodo anima ad sponsi vnionem totis viscẽribus debeat adspirare, vt arram gloriæ & diadema nuptiarum regalũ valeat percipere in præsenti, q̃ omnis rationalis spiritus tanquam suam beatitudinem debet appetere, propter quinq; rationes quæ ante principale videndum ad auidius recipiendũ, quæ in sequentibus dicentur, prolixius præmittuntur. Prima igitur ratio sumitur respectu rationalium creaturarũ, & mundanorũ actuũ, tres aliæ respectu perfectionis ipsarũ personarũ, quæ per vnionem amoris in pũti fœliciter obtinetur, vltima ratio ratione continuationis profectus & augmẽti, quo mens seipsa fortior efficitur semper, & pro amore dilecti ad maiora semper seipsam extẽdere cupiẽs, donec in recessu ipsius à corpore sibi sol iustitiæ ipsum visura facie ad faciẽ, sicut est, oriatur. In prima. n. sapientia omnium mortaliũ & maximè religiosorum ostenditur. Sicut. n. quidam sanctus dicit. Vniuscuiusque artis industrius appetitor, cunctos labores & pericula, atque dispendia æquanimiter libenterque sustentat, & hoc in agricolis & negociatoribus & in militibus exemplo sensibili comprobatur. Nam & agricola nunc torridos solis radios, nunc pruinas & glacies non declinans, terram infatigabiliter scindit, & indomitas agri glebas frequenti subigit vomere, vt eam cunctis sentibus expurgatam, vniuersisque geminibus absolutam, in modum solubilis arenæ exercendo comminuat, hunc solum finem intendens, scilicet perceptionem copiosarum frugum, ex-

Intẽtio, stilus, & finis libri qualis.

Quinq; rationes persuadentes ad diuinã sapientiam.

Prima rõ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vberantium segetum, non alias ad epturum se esse cõfidens, quo vel ipse vitam securus ducere, vel suã possit substantiam ampliare. Si ergo tot laboribus tot calamitatibus incessanter æstuat, vt possit terrenus terrena suscipere per modicum temporis in ipsis quietudinem inuenturus, non immeritò omnis attima totius Trinitatis insignita imagine, & maximè religiosus, qui ad hoc obtinendũ efficacius vt Deo æterno vniatur, strictius præ alijs se succinxit. In quo tanquam in fonte beatitudinis lætitiam in præsenti, & gloriam in futuro per vnitiua desideria poterit exhaurire. Et si in principio aliqua forsitan difficultas, vel carni repudiata intolerabilitas videatur, tamen cito in tam iucundo dilecto desideratam requiem poterit inuenire, quia in gressu est via arctissima, secundum Salomonem in lib. Sapientiæ dicentem. In paucis vexati, in multis bene disponentur. & non immeritò, quia ille citissimè à quo omne gaudium, & omnis iucunditas emauauit. Secundò videmus, quòd illi qui negociationum solent exercere commercia, non incertos pelagi timent casus, nulla discrimina perhorrescunt, dum ad finem quæstus solicitè attẽdentes, hæc omnia perpeti hilariter prouocantur. Quòd si tales corpus & animam tantò subijciunt discrimini incessanter, quanto deberet rationalis spiritus incessabili deuotione inardescere, vt illum suauissimum inueniret, qui sua iucunda præsentia per amorem vnionis obtenta, omnem ab ipso eliminaret egestatem, & omnem ab ipso inopiam remoueret, & non vltra ipsum vagari permitteret, non vltra oblectamẽta adulterina in creaturis alijs mendicaret, cum ipse beatissimus inueniretur experimentaliter hospitatus, qui est omnis mentis tendentiæ sufficientissimus quietator? De quo dicit anima cum ipsius sentit iucundam præsentiam in Iob. In nidulo meo moriar, & sicut palma multiplicabo dies: noles iam ad consueta discurrere, iam humana cõsolatione nõ indiget, quia iam illi vnita est, in quo omnium languorum suorum, tam corporalium quã spiritualium, inuenit saluberrimam medicinam. Tertiò ẽt videmus, quòd hi qui militiæ mundialis ambitione libidinosa inflammãtur, dum prospiciunt honorum ac potentiæ finem, exercitia peregrinationum vel pericula non sentiunt, nec præsentibus erumnis bellisque franguntur, dum propositum sibi dignitatis finem cupiunt obtinere. Si ergo in tot miseriis inuoluuntur, vt ad modicum temporis laudibus hominum vento inanis gloriæ eleuentur, hoc sufficiens præmium reputãtes, pro omnibus perpessis multipliciter tam in spiritu quàm in corpore fatigationibus. Quid dignum possit peragere mens rationalis creaturarum nobilissima, respectu tamen sui creatoris mendica, vt ad illa tanta dignitatis præmia perueniret, vt illi à quo creata de nihilo primordialem originem habuit, in amoris vnitiui desiderijs vneretur, & tantò honore in conspectu creatoris digna valeat iudicari, vt minus ẽ musca, minus ẽ nihil, principis vitæ sponsa, regis Angelorũ dilecta pro prijsimè valeat appellari, & ad tm honorẽ ab altissimocreatore minima prouocetur, sic dicẽte in Ca. Aperi mihi soror mea, columba mea, &c. Dicto quomodo per actus mundanorum & secularium mens ad tanta dilecti gaudia prouocatur. Dicendum est, quomodo per creaturas rationales & irrationales ad quiescẽdum in suo creatore multiplici excitatur. Primò insensibilibus: secundò in vegetabilibus: tertiò in animatis rationantibus & irrationantibus. Vide quia ad istud edulium ad quod aliqua experimentali notitia animal brutum gustui delectabile exæstuat, currendo cũ impetu sine discretione accelerat. Cum ergo ratione præ dicta mens habeat vnum solum delectabile obiectum in quo vera requies & omnis facietas pariter combinantur, diuino iudicio misera iudicatur, vt tanto delectabili sibi præsentialiter, & immutabiliter existenti misera defraudetur, cum bruta ad suum delectabile cũ tanta festinatione accelerent sensibiliter obtinendum, & ista non vult facie suã erigere ad illã verã sapientiã vnitiuam, de qua ab increata sapientia in libro Sap. dicitur. Omnia mihi bona venerunt pariter cum illa. Dicit enim omnia, vt nihil in mente ipsius præsentia remaneat incompletum. Dicit bona, non bonum dicit, vt multiplicationẽ in mente diligentis diuinorũ beneficiorum insinuet. Venerunt dicit, per hoc non à se signans, sed ab illo obtinere. s. ex influentia ipsius dilecti misericorditer influentis. Dicit pariter, cum in seipsa anima nihil boni habuerit, & si quod fuit multiplici amaritudine replebatur cum illa dicit, vt non solũ possessione ipsius vnitiuæ sapientiæ mens interius impinguetur, & medullarum ipsius multiplicatis fructibus irroretur. Sed & multa dilecti encænia, scilicet splẽdores & distillationes multiplices præsentia vnitiuę sapientiæ comitantur, vt tam per ipsam, quàm cum ipsa mens experimenta gloriæ obtineat in præsenti. Miserabilis ergo debet anima reputari, si illud quod videmus in sensibilibus, nos rationales non facimus, & respectu momentanei delectabilis pigritãtes circa inferiora lamentabiliter occupati, contra etiam cordis humani generositatem, impudenter & miserabiliter dormitemus. Hoc etiam apparet in vegetabilibus, vt in arboribus, quæ vt stabiles sint, & in conculsione vẽtorum immobiliter maneant in terra, radices immittunt profundius, ab humore ipsius terræ in qua figuntur recipientes fortificabile nutrimentum, vt etiam ramos superius emittentes, propter immissionem firmissimam sine sui confractione in suo loco firmissimè perseuerẽt. Sic mens per amorem vnitiuum supra se erecta, per penetratiuas affectionum radices, in eo cui per amorem vnitur radicata infigitur, in qua infixione vnionis, stillæ roris æterni exhaustæ, per amorẽ maximè ratione redundantiæ ipsius fontis omniũ delitiarũ & plenitudinis, quia per importunitatem vnitiui amoris, quasi quibusdam radicibus ad stipitem affectus descendunt inferius, mentem sic fortificantes in ipso, vt inauertibiliter ad sponsum sine obliquitate profectu continuo ascendat. vt etiam corroboratione motuum amoris, qui hic radices propriè nominantur rami cæterarum potentiarum omnium perfundatur, & inde sic fortificata, vt non iam ad modũ arundinis spiritualium vẽtorum turbina quatiatur. Et sicut humor arbores facit virescere, florere, & fructificare, & nihil horũ sine virtute ipsius humoris, arbor materialis obtineret penitus, sic & humor amoris facit florere altioribus ad magis placendũ dilecto, cõceptionibus quã plurimis: & fructũ operũ sine exinanitione proferre folia verborũ, non de ariditate mundanorum nisi ea vilipẽdendo, sed de his quæ placẽt illi quẽ diligit, facit amor viriditate perpetua apparere, vt illius promissionis veritatem experimentali notitia in seipsis percipiant, quam iam dudum degens in terris, & cum miseris habitans, dilectus promiserat dicens. Mensuram bonam, & confertam, & coagitatam, & superefluentem dabunt in sinum vestrum. Hoc enim promittit Deus altissimus animæ aspiranti, quæ ad instar insensibilium materialium arborum per amoris motus ignitos in ipso infigitur, & quòd videt in creatura quàm expertõ & insuscepti bilẽ delectationis, & iucunditatis cognoscit, hoc ipsa misera appetat, cui tot delectabilia præmia à collatore omnium promittuntur, & quæ sint ista, in sententia prædicta insinuantur. Mensuram dicit; quia cuilibet se ad suam infixionem solicitè disponenti datur amor, ideſt perfecti amoris vnitio, qnæ mensura propriè dicitur. Nam ipsa sola quantitas animæ

Sap.3.

Iob.29.

Cant.5.

Seeuuda ratio.

Sap.7.

Luc.6.

animæ mensuratur, vt desideratam perfectioré vnionem citius & efficacius apprehendat, ardentius quoq; amare desideret, & secundum suorum desideriorum mensuram apportando secum encenia, ipse altissimus paupercularæ se infundit, quæ verè bona affectum mẽtis erigendo Deo æterno diligentem vniens non bono per participationem, sed summo bono, ampliori bonitate mentem sibi vnitam deificans, vt eo sola bona dicatur, & melior omnis mens Angelica, & humana, in qua amor transformãs creaturam in creatorem, abundantior redũdauerit, vt iste solus nobilissimus habitus, bonus anthonomaticè debeat nominari, quia in eo qui solus bonus est secundum ipsius sententiam facit in Deum sua extensione deifica animam transformari, cuius fructum multiplicatione & exuberãti abũdantia vires & virtutes animæ perfundens, vt ratione redundantiæ ipsius nihil maneat vacuum, & ideò conferta statim dicitur. Sed etiam quia ex præsentia vnitiui amoris, ex qua totus homo respergitur, est ibi quædam virtutum creatio, vt vna motum alterius preoccupare cupiat, ideò coagitata dicitur. Et quia verus amor tãquam ignis æstuans, non potest sic adhibita diligentia cooperiri cineribus, quin semper quoad aliquid calorem emittendo alijs emineat, sic amor super essentiam operatur vsque ad verba exterius, quia de his circa quæ vertitur mentis affectio, verba libentius proferuntur, ipsa mens quadã limitatione amoris preponderans, vt os quòd est nuncius quo mens præmittit, quod sentit interius, proferat diuina non humana, cœlestia non terrena. Vndè potest dici mensura amoris, secundum quam affectus potentias suas dirigit, multiplici exhauritione corroborat, virtutes creatas ad operandum exagitat, vt etiam ad ea quæ sunt exterius se extendens, sua dignatione & ex deliberatione, loqui vel facere, nisi de pertinentibus ad ipsam suum possessorem, non permittat vllo modo. Inde ergo debet aia lamentabiliter excitari, vt laboret instantius, scilicet vt principium inceptionis, vbi quasi tota est vnitiuæ sapientiæ difficultas, aggrediatur audacius, vt tãtò citius manens immobilis in loco sibi cõnaturali, suæ primordiali origini naturaliter competenti firmissimè radicetur. Dicto quomodo per exempla sensibilium & vegetabilium mens ad suum delectabile obiectum debeat excitari, & in suo loco naturali inauertibiliter radicari, dicendum est, quomodo per exempla inanimatorum ad idem efficacius excitetur. Sicut omnia corporalia locis sibi competentibus conseruantur, sic spiritualia. s. mentes Angelicæ, & humanæ locum habent propriũ non ad instar corporalium dimensionum, sed suæ cõtendentiæ, & ne redigantur in nihilum ipsa sua dextera continentẽ. Sicut enim corpus ratione suę ponderositatis statim ad locũ naturalem (vt in ipso quiescat) naturaliter deportatur, sic mens donec perfectè constringat illum, qui sua dignitate non potest non appeti, per pondus amoris vsque ad ipsius vnionẽ à supernis collatam, sine quiete vaga, sine refectione famelica, mendicabit, quantumcunq; extraneis delitijs vel honoribus occupetur, tamen nullatenus saciabitur, nisi illum cuius est imitatrix imago, ipsum per contactum amoris quem vnicum naturaliter appetit, fuerit assecuta, & nisi in signo iugis lætitiæ in ipsa se præsentem annunciet, mentis importuna tendentia non quiescit. Et hoc in Ioan. Euangelio insinuatum habemus à diuino Petro præ cæteris amante ardentius, sic dicente. Videratenim vbique inopiam, & in ipso solo cui loquebatur, præsentialiter perfectam quietem inueniens, dicit. Domine ad quem ibimus, verba vitę æternæ habes. Dominum vocat, quia ipsum collit omni postposita creatura potest anim appellare Dominum, cum amor non deriuetur ad aliud, sed conuertatur ad ipsum à quo tãquam à fonte primordialiter emanauit. Et sic dicit. Ad quem ibimus? quare verò non esset recedendum ab eo in persona amantium subdens efficacissimam rationẽ. Verba vitæ æternæ habes, non verba oris exterius, sed mentis interius, tuas distillationes multiplices immittendo, quibus multò efficacius quàm per argumenta, vel creaturas, vel quæcunque alia, verba vitæ æternæ incognita, gaudia tuis amatoribus manifestas, vt ipsa sentientes (secundum diuinum Apostolum) cętera omnia vt stercora reputent, vt te lucrifaciant. Quartò respectu rationalium. Cum naturaliter anima secundum suas potentias obiectis competentibus pefici desiderat scilicet ad arduum, verum & delectabile aspiret, sed extendendo superius, vt illi ineffabili vniatur, qui est summa maiestas, incommutabilis veritas, & indeficiẽs bonitas. De istis breuiter pertranseo, quia de his inferius oportet determinare prolixius. Tamen ad præsens sic veram arduitatem increatam esse anima non reputet in eis, in quibus quantumcunque alijs præexcellens arctioribus honoribus eleuetur, ipsam necesse est, tam mentis quàm corporis vt sensibiliter comprobamus, mendicitati, & subiectioni multiplici subiacere. Sed tunc solum mens in obtentu veræ arduitatis congaudet, quando per intimam amoris vnionem tanta libertate perfruitur, quæ non potest cognosci nisi ab illis, qui ipsam experimentali notitia præsentiunt, vt Diabolum non timeat, mortalem hominem nullatenus pertimescat, vt tumultus pœnę æternæ non sentiat, vt susceptionem mortis amplectendo gaudeat, vt quæ immediatè per veram vnitionem creatori proprio se subiecit, in omnibus liberam ipsius promissionem cõsequatur, dicentis in Ioan. Si filius Dei vos liberauerit, verè liberi eritis. Tunc enim verè filius Dei liberat, quando dexteram amoris ipsam extendendo porrigit, vt ipsi inhęreat omni creatura suppositа nihil sub Deo pœnale amanti in vnitiuis desiderijs dominetur. Et hæc est ratio, quia in loco tuto per infixionem amoris se firmiter collocauit, nihil aliud timet extrinsecum, nec etiam ipsum in quo habitat, cum amor familiaris minas illius quem diligit, facit obliuisci. Vndè dicit ipsa veritas in Ioan. Hæc locutus sum vobis, vt in me pacem habeatis: In mundo autẽ pressuram habetis. Tunc enim quando Dominus menti loquitur, & seipsum per spiritualium influitionum colloquia præsentem denunciat, statim pax sequitur, quia ipse est ab omni seruitute radicitùs liberatus, qui etiam altissimus mundanis pressuram habẽdam promittit, quia dignum est, vt qui venerandissimæ maiestati seipsum per amorẽ verum non subijcit, ab omni creatura misera conculcetur, vt omnis creatura suum vindicet creatorem, illum afflictione multiplici conculcando, qui nolens ei per amorem subijci, Dominũ proprium derelinquens adhęrẽs vilitatibus alijs, quasi ille non esset verus Deus vilipendit. Vndè quantò anima inhæret per ardentiorem amorem intimius Deo, in tantũ efficacius ab omni subiectione libera, in regno proprio fœlicius iucũdatur. Dicto quòd ibi est verus honor in illius amoris vnione repositus, in quo est totius subiectionis priuatio, dicendum, quomodo ratio in ipso inuenit veritatem, sed quia præsentis speculationis est, quod vera illuminatio ex amore relinquitur, ideò dicendum est quomodo voluntas in ipso & non in alio perfectissimè sacietur, cum ad ipsius pertigerit in præsenti existens viatrix beatissimam vnionem, tamen sicut diffusius dicetur postea, cum mens in re aliqua seipsa ignobiliori non quiescat, sibi consolatio vel delectatio terrena non sufficit, licet in ipsis quandoque contra sua naturalia lamentabiliter occupetur. Et hoc, quia omne delectabile, si verum est, quietat desiderium siue tendentiam appetẽtem, sed omne

Phil.3

Ioan.8.

Ioan.16.

Universidad de Deusto
Biblioteca

terrenum quantumcumq; suauius æstimari valeat, appetitū relinquit famelicū,& nisi forsan ad horā totaliter inquietum,vt apparet sensibiliter in omnibus, ergo in mundanis oblectationibus nunquā appetitus tēdentia conquiescit. Quidnam ergo mens prædicta faciet. Vnū.s.solum restat,vt ad ipsius præsentialē vnionē acceleret,quē solum seipsa meliorē inuenit, qui solus habet thesaurum iucunditatis in seipso absconditum, quem cū quis per experimentalem notitiam inuenit,vadit,& vēdit omnia prēgaudio,& emit agrū illum. Ager enim dicitur amoris vnitiui planicies,in quo mēs currit per ignota desideria pedibus affectionū sul cita,in quo thesaurus absc̄ditus iuenitur,qñ per amoris exercitia ille qui est vera iucūditas per spiritualē notitiam vel encenium aliquod spūale presens esse sensibiliter cōprobatur, pro cuius amore adepto mens hilariter cætera omnia vilipendit,cū quis vel qualis sit ille quē diligit,in affectu perceperit, cū se supra se ad ipsum directè extendit,dilecti dextera subleuatus,vt ea quæ prius audierat, verius quā illa quæ sensibiliter cōspicit manifestius comprobentur, non immeritò propter hoc dicit sermo Dauilicus. Melior est dies vna in atrijs tuis super milia, quia dū per atria planicici amoris mens aspirando percurrit celeriter, plus sentit in vna die de mentali lætitia, quàm in millibus dierum valeat in variarum rerum ineptis oblectationibus experiri,& dié in atrio nominat quia mēs dū nō p istā planiciem percurrit,sciat se multiplici obtenebrante caligine obfuscari. Sequitur de obiecto rationali q̄ ēt veritas dicitur. Ista.n.veritas rationali spiritui respōdens, non in veritate creata cōspicitur, quia omnis veritas à falsitate,à deceptione,ab opinione est penitus elōgata & nō ibi de veritate increata fit mētio, sed de creata hic loquitur,quia propter hoc quòd veritas ignoratur, ideò accōmodatur falsitas,ideò sequitur deceptio ideò multiplicatur opinio. Et hoc est, quia vetitas occulta non potest cognosci,nisi in lumine desuper radiante.s. quo abscondita diuina intelligimus,tanquam mediante lumine, sicut materiali lumine dirigente visualē radium ad obiectū sensu exteriori corporalia sensibilia indeceptibiliter capiuntur. Si ergo lumen diuinum deficiat,iam creata veritas in mendacium conuertetur, non propter defectum ipsius, sed propter vel remanē tem cæcutientis mentis obfuscationem, vel in se percipere intelligibilis veritatis radium non valētis. Cum ergo secundū q̄ sensibiliter videmus, quasi omnis veritas sit maximè de diuinis(nisi illa quibus per fidē acquiescimus)in dubitationem vel opinionem conuersa,iam non purè per humanam doctrinam veritatem, mens rationalis apprænendit. Vt ergo inueniat veritatem,ad amoris vnionem properet, & verius quā corpus per materiale vinculum, vel artificiale glutinum, vel incastraturam labore operatoris industrij,corpori alij coniungatur, mens per amoris osculum vnitur illi (secundum diuinum Apost.)qui lucem inhabitat inaccessibilem,& tunc sibi dilectum suum timore filiali timenti pariter & amāti promissionem diuini prophetæ Malachiæ consequitur, dicentis. Vobis timentibus nomen meum orietur sol iustitiæ, tunc diuinam misericordiam supradictam misericorditer consequetur. Accedite ad eum & illuminamini, Cuius reddit in seprimo diuinorum nominum Dio.rationem. Quia qñ mens circa illa quæ sunt creatæ veritatis addiscenda immergit affectū finaliter,non vnitur illi vt suo splendore multiplici decoretur,qui facit solem suum oriri super bonos & malos,sic dicens, quando mens ab omnibus alijs recedens, seipsum postea dimittens, vnita est superspiendentibus radijs,profundæ & imperscrutabilis sapientia illuminata. Vnde prius dicit vnita, quā inscrutabili sapientia illuminata, vt omni menti insinuet,q̄ non nisi mediante vnione amoris,mentē summo & inaccessibili caligantis, veritas quoad profunda & inscrutabilia penitus cognoscatur. Sequitur vltimò s.de profectu mentis diligentis, pro amore dilecti ad maiora se extendere diligentis vel cupientis. Non.n.sicut humani philosophi qui illa quæ quo quomodo capere poterant intellectu,fastu superbię inflati,attribuere contēpserunt illi fontali principio à quo in mētibus oīum rationaliū spirituū oīs veritatis radius emanauit, sed econtrariò,inquantū sensibilibus mens maiori desiderio inardescit,quia per verā sapientiam mens edocta scit se per sui meritā quæ ipsa possidet, nullatenus posse obtinere,in gratiarum laudibus collatori omniū se diffundit,vt inquātū ab ipso ampliora recipit,in rāto se humiliorē i suis oculis se reputādo abijciat,vt nō furti diuino iudicio arguatur:vt ea in quibus nihil habet,sibi tribuēdo proprij animi elatione inaneſcat. Ista ergo sunt duo brachia,qbus mediātibus mentis sursū actio affectuū multipliciū recipit incremētum, quia ab vna parte seipsam disponendo præparat,ab alia parte diuinam influentiam prouocando,ipsius dono gratuito peruenire ad maiora & copiosiora præmia, promeretur. In hoc.n.q̄ ipsa quæ habet,non sibi attribuit,sed omnia redigit ad laudem omnium largitoris,concauitatē in se exarat contra seipsum verius propugnando, qua pluuia diuinarum gratiarum exuberans, montes & colles transiliens,locis humilioribus se infundit,vt quantò maioris humilitatis fuerit concauitas, in tantò amplioris gratię susceptibilis habeatur:& hoc quia omnis creatura inquantum suum recognoscit principium seipsam annihilat,vt quæ de nihilo creata est,intātò plus recognoscit magnificentiam creatoris,cum ipsi soli esse & omne bonū attribuit,iam non immeritò dicitur. Deus superbis resistit,humilibus autē dat gratiā. Aliud autem est brachium etiā à parte dexteræ, quo iuuatur mentis desideria,vt ardētius solitò mens in ipsius exercitijs exerceatur,quia dū per amoris vnionē aīa sentit quæ Dei sunt, prorūpit in laudē ipsius multimodā,quę laus super omnia exceptis amoris exercitijs ad conferendū collaudati ad maiora prouocat largientē dum in persona taliū collaudantium dicit Ioa.in Apo.Benedictio,claritas,& sapientia,& gratiarum actio,&c. Vndè frequens beneficiorū cogitatio, est quasi quædam tuba intonans in auribus dilecti,vt sibi ampliora condonentur. Ista.n.beneficiorum diuinorū frequens meditatio stimulat ipsum,vt se totaliter diffundat in ardētioribus obsequijs affluentissimi creatoris. Vndè Dauid in persona talium dicit:In meditatione mea exardescet,&c.quia dum diuina beneficia meditando recogitat,intantum ad amplectenda maiora pro amore cōferentis animus inardescit.

Mar.13.

Psal.83.

1.Tim.6

Malach.4

1 Pet.5.& Iac.4.

Apoc.1.

Psal.38.

Quomodo vnitiua & mystica sapientia obtineri possit. Parti.3.

DIcto de his propter quæ vnitiua debet ab omni rationali spū concupisci & per cōlequens illa in quibus ipsa sapientia determinata diffusius cōtinetur,præsentis intētionis est inquirere, qūo vnitiua & mystica sapientia valeat obtineri, tria principaliter in hoc opere ostendentes. Primò de sapientia ipsa in generali, secundum quòd alternatim duplex intellectus theoricę,in scripturis cōscribitur. Secundò de mystica theologia quantū ad sui præparationē.i.de removendis obstaculis, vt prius inuia in subsequenti plaeſsima habeatur. Tertiò de vnitiua sapientia in seipsa considerata. Dicto quòd ratio naturalis spiritus nisi summo bono inhæreat, non potest in alio aliquo quietari, dicendum est de industrijs per quas amor ardentius incitatur, & iuuatur vnitiuum desiderium ad hoc, quòd dilectus ipsum erigendo, oculo

Diuisio.

oculo respiciat pietatis,& hoc ītelligitur per hoc quod dicitur postea. Inspectrix diuinæ sapientiæ. Ad quam notādum cum bona assuefactio sit hominis ardui possessi initiale principium, quatuor ibi de necessitate cōcurrunt,ad hoc quòd perfectè respiciatur diuinitus,& vnitiuam desideratissimam cōsequatur, quorum vnū est interius in mente, secundum à corpore, tertium à loco,quartum à tempore. Primò enim sicut videmus, & quando sol fulget in virtute sua in meridie reuerberantur oculi à solaribus radijs, & etiam obfuscantur, ideò necesse est,ad hoc q̄ fontem solis directè aspiciat, vti quodam ordine. Primò videlicet clarum aliquod aspicere, vel etiam ipsum solem in ortu consurgentis auroræ,deinde ipsum circa horam tertiam, postea etiā per assuefactionem ipsum poterit in meridie videre,sic mens postquā iā omnia terrena dimisit,postquam etiā à gaudijs mundanis se penitus sequestrauit, tamen est inuoluta multiplici obtemperante caligine,quæ adhuc non permittit ferri spiritū expeditis motibus in obiectum. Sibi ergo necessaria est industria, quia nemo repente fit summus, vt siue habeat deuotionem siue nō siue sentiat se calidum vel frigidum, tamen (vt postea prolixius dicetur) pulset ad ostium diuinæ bonitatis, affluentissimam misericordiam obsecrando, vt illum dilectum per amorem æstuantem sentiat, qui ipsam creauit ad suam imaginem,ad sibi soli amoris obsequia impendenda. non ergo à suo proprio proposito desistat,sed tantum pulset secundum suæ paruitatis modulum,donec per quietem amoris vocem dilecti suauius audiat consolantem. Ecce ego ipse sum,vt habetur in Ioan. Et hoc est quod dicit beatus Dionysius in lib.de diuin.no. Secūda industria est,vt cum in principio multum elongatum ab ardore vnitiui amoris se sentiat,per quem debet dilecto coniungi. (quia hoc est supra mortalis hominis facultatem q̄ misera,& distās tanti amoris vnionem appetat) necesse est, vt illos qui in epithalamio cum ipso lętantur,in gloria totis visceribus orādo inclinet,vt illum qui iam non ipsum amant, sed ardēt in ipso totaliter, per ipsorum supplicationem scintillam ardoris existens in miseria recipere mereatur,nō ardorem ipsorum desiderans, sed de micis quę cadunt de mensa Dñi, ad instar catuli desiderat saciari,dederit maximè cum ista duo dederit secundū Psalmistæ consilium dicentis. Leuaui oculos meos in montes.&c.sta tim subdit. Vnde veniat auxilium mihi,cum Iob consilium obliuioni nō dederit, & ad aliquem sanctorum conuertere, quia licet tanquam regales consortes omnes mentes angelicæ & sancti excellentiores sint attētione præcipua exorandi, tamen vnum specialem habeat,cui præcipuū impendat obsequium,vt cum semper non possit ad diuina intendere, illos suos defectus impleat, qui in cœlesti gloria ipsius semper astat aspectibus, qui videt eum reuelata facie, quem ipse laudat incessanti iubilo:huius per suffragia amorem consequi desiderans,qui quantum etiam de se, vix est dignus ad plantam pedis dilecti sui oculum eleuare. Sed quia ibi dictum est,q̄ mentes angelicæ & sancti beati in gloria sunt præcipuè deprecandi, cum illa sœlix ciuitas ex hominibus constat & angelis,ipsos angelos reuereri non negligat, sed vocem audiat Raphaelis loquentis pro Tobia adhuc caliganti dicentis. Ego obtuli orationē tuam Domino,hoc sibi dicens in persona animę ascēdere cupientis. Hi sunt enim expeditissimi paranymphi,quia mentium pias affectiones dilecto offerunt, vt suis miserationibus de sua naturali bonitate impermutabiliter inclusis defectū supplere debeant. Hi sunt qui tot insignia impendunt obsequia, qui nostræ beatissimæ redemptionis in incarnatione verbi mediatores pacifici extiterunt,qui nobis pacem de cœlo redditam nunciauerunt, creatoris & creaturæ iā pace reformata per vitæ principem Dominum nostrum Iesum Christum,ipsum pro nobis collaudando, gratias reddendo solenniter beata gaudia humano generi reddendo, siue nunciandi iucundi nuncij affuerunt, & suum angelum à diuina bonitate à sua primordiali origine ad sui custodiam deputatum reuereatur, deprecando attentius, vt ipse pauper attingere valeat, per amorem illum in cuius amplexibus ipse absorptus luce inaccesibili sœlice beatitudine iucundatur,vt audire valeat illud quod Danieli prophetæ in persona animæ diligentis,dicitur ab eodem,quia vir desideriorum es tu. Quid enim poterimus illi beatissimo conductori & consolatori nostro respondere, qui tam dulciter admonet vt creatori suo perfectè etiam anima inhæreat,si in charitate debilis,si abscissa per peccatum est ab ipso, quòd ad fontem vitę mortua iam anima reuertatur,qui mentem perfectam tot splendoribus ea quæ ipse percipit ipsi objciēs, multis modis irradiat,suis excitationibus accendit,suo cōsortio magna lætitia iucūdatur,& maximè cum secūdum suam paruitatem mens facta est cōformior, cum idem sapere desiderat,in quo ille totaliter absorbetur. Tunc enim facilis est transitus,vt mens ea quæ sibi angelus obijcit, recipiat, quando non tantum in natura, sed etiam in gratia est proportionabilis conuenientia, quando est eiusdem amoris affinitas, licet vnus minus alio radicetur. Et sicut est impossibile, arenam maris & stellas cœli ab homine enumerari,sic sunt ipsius beneficia circa nos infinita. Ipse enim est orantibus assistens,euntes concomitans, dormientes protegens & defendens. Sequitur de tertia industria,quæ est in modo quoad corpus quantum ad orantes in vnitiuis desiderijs existendi,& tamen modum multiplicem orandi nobis expressum in sacra pagina videamus. Primus in Moyse, qui erectus in corpore, manus extentas ad cœlum erigebat. Secundus Salomonis,qui genibus flexis, faciem suam versam ad terram manus ad cœlum dirigebat. Tertia est in nouo testamēto in beata Magdalena,quę prostrata ad terram in faciem,beatos pedes benigni redemptoris lachrymis rigauit. Quartus in sedendo,quem habemus in Luca, ab ipsa Magdalena dū ipsa sedebat ad pedes Domini in silentio,plus orans interius in desiderio cordis,quàm in labijs oris exterius. Quintus à Domino Iesv Christo,qui patrem vt ab eo calix passionis, si possibile esset,transiret, exorauit. Sextus in cruce, quando manibus extentis erectus corpore patri spiritum commendauit. Septimus ab Apostolis,Iesum ad patrem ascendentem desiderio reuertendi ad ipsos, in corpore erecti facie versa ad cœlum orabant interius. Cum ergo secundum diuersas affectiones vel cogitationes diuersus modus reperiatur a b orantibus oportunus, tamen in ista specialiter necesse est,quòd corpus totaliter sit erectum,& facies versa ad cœlum superius, quia secundum dispositionem actionis spiritui respondentem formatur. Vnde si mens quando se extendit in ardore motuum, vnionem dilecti desideras, faciem versus terram inclinaret, impediretur actualis tendentia, vel in parte maxima cessaret,cum ipsum desiderando appetat, qui est supra ipsum ineffabiliter collocatus, secundum beatum Dionysiū,sibi in mystica theologia desiderata gaudia promittendo dicentem,sursum ageris ad illum,qui est supra omnem substātiam & cognitionem. Vnde vel corpore totaliter erectus stando, vel genibus flexis necesse est mentem per modos anagogicos consurgere,ratione conuenientiæ sicut dictum est, secundum quòd etiam videmus in illis qui de aliqua materia cogitant subtilius se profundendo, vel etiam in his qui loquuntur de arduis,est necessaria corporis dispositio,vt semper se interioribus quod est exterius cōfiguret, tamen in meditando vel flēdo pro peccatis,potest ibi esse alia dispositio

Dan.9.

De dispositione corporis in oratione habēda.

Exodi.7.

2.Para.6.

Luc.7.

Luc.10.

Matth.26.

Luc.23.

Actuū.1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dispositio corporalis, vt ad similitudinem Publicani terram respiciat inferius, qui suuum benignum redemptorem contra se ad iracundiam prouocauit. Et similiter secundum alia spiritualia exercitia meditando vel cogitando, potest esse dispositio alia & alia. Talis in anagogica actione necessaria est dispositio, quæ dicta est superius, quia cum ardendo afficitur vnionem desiderans, loquitur ad eum sic attentè, & veluti si eum videret facie ad faciem. Cum ergo licet sit vbique, tamen vt est in cœlo dirigatur amantis eloquium. Cum ergo loquatur ad eum quem in cœlis adorat, superius est necesse faciem conuertere, cum ibi eum desiderando prouocet in ipsum totaliter transformari. Dicto de industria, quæ est in dispositione corporis, ad hoc vt citius respiciatur ab illo, cui solum placere concupiscit, dicendum est de quarta industria, quæ est ratione temporis. Sicut enim videmus in necessitudine corporis, q̃ esca sibi competẽs semel vel bis in die tempore suo propinatur, sic anima quæ in amore viuere desiderat,

De tẽpore orationi deputando.

hora debita & tempore congruo lumbos suos accingendo se præparet, & tempus orationi constituat, vt mens pane & vino in tali amore refecta, quotidiano cõuiuio non priuetur, cum multo nobilius, multo suauius ab amante illud inueniatur conuiuiũ, quàm in pastu corporis carnis refectio sentiatur: non enim dignũ est vt domina mellifluj amoris prandij languescat inedia, & garrulæ famulæ hora debita & tempore opportuno carnale desiderium impleatur. Et q̃ talis sit temporis oportunitas manifestum est, quia sicut ex frequẽti bene agere relinquitur habitus in anima, sic cũ mens elegerit tempus orationi maximè de nocte specialiter deputatum, secundum illud Dauidicum propheticum. Est nos illuminatio mea in delitijs meis. quædam affabilis complacentia in mente remanet, vt semper suum

Psal. 138. exercitium illa hora impleat, in qua se ad Deum dirigere consueuit, & si etiam quandoq; distat, vt non in hora assueta propter aliquod aliud impedimentũ mẽs se in oratione extendat, à seipsa arguitur, & non modi cum quandoq; affligitur, si pro causa minus honesta remaneat, quia iam hora pertransijt, in qua mens dilecto inhærere consueuerat, sibi firmam amoris refectionẽ ministranti, & spiritualis lætitiæ odorifera pocula propinanti. Si autem de hora competenti sit quæstio, quo mens diuinis laudibus se extendat, audit Dominum per prophetam loquentem. In die mandauit Dominus misericordiam suam, & nocte canticum eius: quod

Psal. 12. maximè dicitur, quia tunc minus videtur ab omnibus hominibus, quia tunc quasi omnia silent tumultuantia maximè quia tunc dormit populus Christianus: cuius ratione charitatis causam debet assumere, non tantum affinium sed omnium filiorum baptismatis, vt ipse tũc

Nocturnũ tẽpus oratiõi aptius. vigilet viscerosis orationibus protegendo, vt leo circuiens quærens quem deuoret, in ipsis non præualeat, quos pater omnium viuentium imagini filij sui conformauit. Tunc enim ad amplexum Domini sui inardescet cõsurgere, stet peruigil custos, qui de nocte pro quolibet, vt pater suus seipsum immolauit hostiam viuentem. Sequitur de quinta industria quæ est ratione loci. Cum enim antiquus seductor per pium laboris initium, & per alios effectus videat, q̃ mens à sui domi nio totaliter volens recedere aspirans ad regnum, multò nobilius sub alijs dilecti desiderans protegi: ad eius dominium se transferri eius fœlicitati inuidens tentando circuit, vt quem sub specie apertæ malitiæ non potest decipere, sub specie boni suspirantem ad alta miserabiliter decipiat, sic ei obijciens. Veritas in Euangelio suos discipulos admonet. Luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum qui in cœlis est. Tu ergo debes in loco publico & aperto insistere orationi, vt alij simplicio

Matth. 5. res per tuũ exemplum manuductiuè superius attrahãtur iustitia & sanctitate, non solum tuum profectum proprium desideres, sed per te multitudo non modica ad consimile tibi spirituale exercitiũ, multò plus exẽplo vitæ quàm verbo doctrinæ eminentius prouocetur. Ideò locus occultus requiratur, vt ex illo per quod debet consequi vnitiui amoris gloriam, per omissionẽ circunstantiæ non incidat in ruinam, non tantum propriam sententiam, sed creatoris sui audit in Euangelio fideliter edocentem. Cum oraueris intra cubiculum tuum, & clauso ostio, ora patrem tuũ qui est in cœlis, quia licet per modicum temporis ab hoste malignõ orans in publico, pacifice relinquatur, vt ipsius prædicta admonitio in corde orantis radicetur amabilius, tamen postea timeat ne orationem suam ponat in ore hominum, & tanquam meliorem se alijs reputans, vel sanctum se iudicãs, sic interius intumescat, vt sibi dicatur à Domino. Tu vero odisti disciplinam meam, Euangelij consilium non tenendo: & proiecisti sermones meos retrorsum: scilicet multiplicium consolationum attentè orantium, quibus solus Deus in mente (tanquã ipsis loquens) se præsentem annunciat, vt vnde consurgendo superius collatori respondere debuerat gratiarũ actiones multimodas, pro beneficio non suis meritis sed gratis exhibito, retrorsum proijciat se ad fauorem humanum in laude hominum profiterendo. Et licet hæc industria propter instantia & multimoda pericula attentè ab omnibus obseruari debeat, tamen nouus amans de nouo consurgere cupiens, cum magna cautela custodiat, cum adhuc habet arũdineum amorẽ, quia multum plus siue maius periculum imminet ei, quàm illi qui in duello spirituali diutius se exercens, tanquam clypeo amoris iam protectus, iã apertis oculis cognoscens machinationes hostiles, veluti expertus miles de inimico persecutore nouit sagacius triumphare, quia tunc securius potest se alijs ostẽdere, qui pondere amoris cor suum interius in Domino protectore benigno, non sine multis laboribus collocauit. Dicto de quinta industria, qua diuinam amans inspectionem occasionaliter promeretur, dicendũ est de alia, quæ est ex multiplicatione spiritualium, quia secundum quòd videmus in materiali refectione animalium corporum, si aliquid cæteris magis delectabile ad vescendum continuè propinetur, cum ex eiusdem continua & diuturniori replicatione gustus sensibilis fatigetur, nouorum aliorum refectionem appetens, licet primum suauius (quantum in se est) ab omnibus iudicetur, & quando plus recentium epularum superuenerit copiosior multitudo, faciabilius quàm in vno reficitur, & plus iterius ingeruntur: sic mens, si horam quam sibi ad diuina colloquia dedicauit, totaliter in extensiuis siue excessiuis motibus aspirans ad sponsi vnionem expenderet, propter fatigationem corporis non sustineret spiritus, cum sicut dictum est, ex amoris importuna tendentia non modica afflictio, immò maxima capiti & pectori quibus amplius spiritus radicatur, & per consequens mẽbris alijs corporis ingeratur, ideò epulas recentes sibi multiplicet, & maximè circa tria, vnum præcipuum & præclarum, & duo alia adiacentia comitentur: principale sit deuotissima oratio, & castissima affectio quæ spõso propter seipsum vniri desiderat. Sed ad hoc principiũ principium maximè incipientibus sit cogitatio de passione dominica necessaria, qũo pro peccatis nostris radicitus extirpandis, Rex gloriosus seipsum obtulit, intantum pro nobis Deo patri obediens, vt morte crudelissima damnaretur, ita, vt à planta pedis vsq; ad verticem non fuerit in eo sanitas, & non esset pars, quę nõ sanguine sacratissimo respersa vniuersis aspicientibus appareret. Vnde cogitatio de carne est, ad ingrediendũ ad diuinitatem amoris interius latitantis ianua, & in signum

De variatione meditationũ necessaria circa fastidium.

Meditatio passionis Christi in pijs & deuotis exercitijs ad vnionem.

gnum illius, latus suum sacratissimum ferro lãceę aperiri voluit, vt non nisi per plagas illius mens in diuinitatis intimis radicetur, quia (secundum q̃ dicitur alibi) cogitatio de passione, & refectio in eadem, dignitati animæ non sufficit, sed solum ille qui carnis velamine seipsum ab humanis aspectibus abscondebat. Ideò diuinus Apostolus admonet omnem animam super se con

Locus scripturæ in est cum-

fugere aspirantem: CHRISTO (inquit) semel in carne passo, & vos eadem cogitatione armamini, quia iã multum diuinitati beatissimæ appropinquat, qui humanitati ipsi vnitate per compassionem imitatricem pasionis pertractando, tam preciosa vulnera interius conformatur, quòd tunc sine aliquo retinaculo cogitationum de carnis passione poterit dimittere, quia iam finem in parte assecutus, solum in ipso intimius desiderat radicari, pro cuius obtentu de plagis ostiarijs cogitat illud exercij principium speciale. Sequitur de tertio subsequente, scilicet quo non modicum diuina misericordiam siue respectionem misericordaliter prouocabit, hoc est aliorum peccatorum expositorum hosti

Psal. 49.

bus in peccatis obdormitorum in fecibus, in delitijs mortuorum compassio. In hoc enim apparet filialis & amorosa dilectio, quando illis compatiendo qui ad patris sui imaginem creati sunt, vt illum imitantes in vita regnent sancti in gloria, videat sic miserabiliter alios laceratos, & alios sic excæcatos recognoscat, vt vix vnicus maximè de adultis inter cẽtũ inueniri valeat, qui illum videre in gloria mereatur, in quem desiderant angeli prospicere, cum sibi illud decretum obstupescendum ediderit. Qui mihi ministrat me sequatur, quia quicunque viuens homo sedulum famulatum præstiterit, siue Altissimo in bonis, siue Diabolo in peccatis, iusto Dei iudicio post recessum animæ à corpore, illius gloriosis vel miserabilibus agminibus coniungetur cuius complebat, dum viueret, volũtatem. Si ergo materiali gladio videam aliquem corporaliter iugulari, vel perforari, vel cuiuscunque potentioribus pedibus suffocari, naturali affectu miseriæ ipsius compatior. Quomodo ergo mens se dicat patrem amare rationalium spirituum, cum tot filios sua insignitos imagine videat, crudelissimorum hostium pedibus suffocari, & illuc eos introducere vbi omnes guttæ aquarum, & folia arborum citius certo numero redderentur, quàm desistant lamẽtabiliter proclamare illa verba, quę Do minus sibi per Iob virum diuinum prædixerat. Pereat dies in qua natus sum, & nox in qua dictum est, conceptus est homo: & postea immediatè. Cur exceptus genibus? cur lactatus vberibus? cur egressus de vtero nõ statim perij? Rationem huius rei duplicem reddit sibi diuinus propheta. Prima erit ex mirabili cruciatu, in quo corpus & anima quandiu Deus erit in gloria, insimul punientur, quia pariter deliquerunt. Dicit Isa. Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur: quia vermis est remorsus conscientiæ, quo pœnam doloris sensibilem, & pœnam damni incurrere meruit in ęternum, dolens de perpetratis in sęculo, quę iã nõ profunt, sed singulariter dolorem incutiunt, secundum quòd de talibus Dominus in lib. Sap. protestatur, cum ait. Quid vobis profuit superbia? &c. Sed & pœnã damni comminatur altissimus per Isa. prophetam dicens. Tollatur impius ne videat gloriam Dei. Et bene ipsum vocat impium, quia solus amor mentem in propria pietate facit vitã deducere, quo verus cultor creatori proprio exhibetur. Digno ergo Dei iudicio à beatissima fruitione illius separando tollitur, qui dum vixit in corpore, non se sic præparando disposuit, vt bonitati increatæ amoris vinculo coniungeretur. Tunc enim vere tollitur, quando moriens in tenebris à sœlici diuisione diuinæ pulchritudinis peccatis suis exigentibus separatur. Et hoc est quod sequitur, ne videat gloriam Dei, qui vita brutali vixit in terris, non esset iustum iudicium, quòd vita angelica in cognitione veritatis æternæ, & amore beatitudinis increatæ, in quibus consistit gloria in cœlis iubilans perfruatur. quomodo ergo iam hilaris apparebit, qui tot patris sui benignissimos filios vidit in tam inæstimatis doloribus cruciari? Ideò dicebat diuinus Apostolus ad Cor. Solicitus non pro vno tantum, sed pro omni congregatione fidelium. Quis enim infirmatur, & ego non infirmor? quis scandilizatur, & ego non vror? Quia membrum viuum & efficax, & vnitum CHRISTO capiti non videtur, qui dolores commembrorum suorum, & eorum vulnera insanabilia non præsentit. Hæc ergo diuina industria non modicum cœlestem ad se inclinans clementiam, vt sapientia oriens ex alto inferius profundatur, qui ad hoc totis tam obsecrationibus, q̃ pijs affectionibus compassione linitis, tam verbis ignitis in prædicatione ad populum in omnibus laborans attentius, vt diuina maiestas in immissione sapientiæ & doctrinæ vel fidei, sic misericorditer inclinetur, vt omnis creatura pro qua princeps glorię in terris dignatus est apparere, quicunque sit ab oriente in occidentem, ab aquilone in septẽtrionem Christianus, Iudęus, vel gentilis, sic ad veram cognitionem veritatis pertingat, vt illius fœlici consortio non priuetur, qui non pro vno tantum, sed pro omnibus seipsum in ara crucis impreciabile precium condonauit, & illius beata visione non careat, ad quem solum contemplandum, & amandum creata est, vt & mens patrem benignum Dominum nostrum IESVM CHRISTVM sectari desiderans, supportet pijs orationibus attentis & accensis peccata omnium viuentium, vt illi conformetur, qui ouẽ perditam in ouile charitatis æternæ portãs in proprijs humeris, patri suo restaurauit. Non enim diuinus propheta Hierem. fuit tãquam membrum mortuum, sed

2. Cor. 11.

Hiere. 9.

viuum, & efficax: qui videns suum populum à Rege nequissimo tam atrociter suffocari, dicebat. Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontẽ lachrymarum, vt plorem super interfectos populi mei die ac nocte? Nabuchodonosor enim Diabolum, Babylon confusionem tartaream, Hieremias animam Deo vnitam per amorem proprijs simè signat. Sicut enim Moyses qui solus vir fuit, licet esset mitis in gente sua & cæteris mansuetior appareret, manus suas leuans ad cœlum orationis ignitæ clypeo, & hasta amoris fortitudinis extenta vsque ad cœlum Deum exercituum attingente, ꝓmeruit, vt virtute ipsius Israel populus Amalech superaret: sic etiam eiusdem virtute amoris quo Deo erat vnitus eũdem populum fic protexit, vt Dominus ei diceret, dimitte me vt populum istum deleam, quia sic Dominum affectuosæ orationis vinculo ligauerat, ne populo Israel pœna condigna criminibus inferretur. Si enim duo principis alicuius negociatores famulantes existerent, & alter eorum semper circa commodum proprium negociaretur attentius, alter verò vtilitatem totius familiæ Domini sui se effundens solicitè procuraret, citius à Dñi sui largitate potiora beneficia acciperet, q̃ ille qui de singulari profectu pijs circa afflictos carens visceribus, seruili fidelitate lucra specialia procurauit. Ista duo tanquam duo concomitantia iucunda mentis desiderantis tendentiam adiuuant, vt à suo desiderio & tendentiæ termino non fraudetur. Primum ergo & præcipuum præcedit, vt dictum est, scilicet affici circa passionem & plagas redemptoris, per quæ ad perfectam inhærentiam subintramus, tamen sæpe iam cessat maximè in quibusdam, quando mens in ipsa Diuinitate sine impediẽte obstaculo, via iam aperta per exarationem superiorum ardentium, potest dilecto solito perfectius adhærere. Sed ista quæ est ex compassione proximi, respectus diuini prouocatrix

Hiere. 9.

Exodi. 17.

Exodi. 32.

Optimum exemplum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

catrix compassio, nunquam cessat, immò mens quanto ardentius afficitur, tanto ipsum orat attentius, vt ipse miserorum visceribus vulneratis, salubrem misericordiæ & pietatis adhibeat medicinam, vt in consummata iustitia existens, dicat cum beato Iob. Semper creuit mecum miseratio, & ab vtero egressa est mecũ. Iob. 31. Tunc enim semper crescit miseratio, quando nõ proprijs affectionibus spirituali iucunditate attendit contineˊ, sed infœlicium miseriæ condescendit. Tunc ab vtero secum egreditur ab illo instanti, scilicet quando ab emanatione fœcunditatis diuinæ vitalem amorem mens recipit, quo primitus natus diuino conspectui & virtutibus angelicis apparuit, ad ipsorum vitam consimilem transformatus. Vltima industria est, quæ in sapientia anagogica dinoscitur ab ipsius amatoribus totis visceribus amplectenda, quia si omne confusum & inordinatum eo ipso corruptibile & instabile iudicatur, similiter ecõuerso omne ordinatum stabile & suæ ordinationis decentia iudicabitur stabilitum. Idcirco discipulis veritatis, est cum diuturniori exercitio sagaciter laborandum, cum suas orationes, vel psalmos, vel hymnos, vel quæcunque alia dixerint, vt stabiliant in se numerum dicendorum. Item quid primò, quid secundò, quid tertiò: nisi fraterna charitate, vel necessitate aliqua, vel obedientia maioris, aliquantulum retardentur, semper id & eo modo quo decreuerint studeãt adimplere: quia ex isto fœlici exercitio relinquitur quę dam, habilitatio in mente, de quo sępe animus nõ modicum contristatur, si aliqua negligentia vel inertia cõ suetum exercitiũ derelinquat: immò ꝙ in principio ipsius exercitij spiritualis laboriosum videbatur, spiritui postmodum quasi versum in consuetudinem suo decore alliciat: vt iam frigiditas versa in calorem, tarditas in velocitatem, maximè quia amore vnitiuo trahitur, experimento infallibili comprobetur. Vnde in canticis sponsa petit trahi dicens. Trahe me post te. Et Cant. 1. statim subditur. In odore curremus vnguẽtorum tuorum, quia ex quo amor attractiuus & sursum actiuus in supremum affectus iam inflammãdo immittitur in ipsam sponsam, in sui dilecti desiderãtissimum sinum collocando: iam mira agilitate currere incipit, vt quotiescunque voluerit, vnitiui amoris desiderio, veluti quodam ardore sibi sparso diuinitùs, in ipsum ardentiſsimè se extendit.

In spũalibus exercitijs stabilitas & ordo requiritur.

Sapientia diuina à Deo edocta qualis sit. Particula 4.

Dicto de persuasionibus & industrijs, quibus mens super intellectum ad percipiendam sciẽtiam vnitiuam attingit, subditur ipsa sapientia à Deo immediatè edocta, à magistro hierarcha Paulo Apostolo tradita, à Dionysio Ariopagita stylo anagogico & occulto conscripta, ipsam ad Timotheum veritatis discipulum destinante, & sic dicente. Tu autẽ Timothee amice circa mysticas visiones sorti concertatione sensus derelinque, & intellectuales operationes, & omnia sensibilia, & intellectualia, & omnia existentia & non existentia, & sicut possibile ignotè consurge ad eius vnitionem, quæ est super omnem subsiãtiam & cognitionem: etenim excessus tui ipsius ab omni irretentibili & absoluto, mundè ad supersubstantialem diuinarum tenebrarum radium sursum ageris. Videas autem, vt nullus indoctorum ista audiat, &c. In hoc verbo Pauli Apostoli sapientia suprema includitur, & culmẽ totius perfectionis, vt possibile est in via: & tota profunditas librorũ Dionysij Ariopagitæ, quo perfectè cognitio, quicquid est super intellectum in libris Dionysij, leuius omni æstimatione efficitur. Vnde ista consurrectio quæ per ignorantiam dicitur, nihil aliud est, nisi immediatè moueri per ardorẽ amoris sine omni creaturæ speculo, absque prævia cogitatione, sine etiam motu intelligentię concomitante: vt solus affectus tangat, & in ipso actuali exercitio nihil cognoscat speculatiua cognitio, & ille est oculus, quo spõsus in cãticis à spõsa dicitur vulnerari. Quod & vnũ eẽ perhibetur ipsius testimonio dicentis. Vulnerasti cor meum soror mea sponsa, in vno oculorum tuorum. Cant. 4. Triplex cognitio diuinorum.

Vnde cum sit triplex cognitio, vna videlicet quæ per speculum creaturarum sensibilium respicit, quæ docetur à Richardo de sancto Victore in arca mystica, vbi per quadraginta duas considerationes olim in populo Israelitico ab Aegypto ad terram promissionis venięte expressissimè figuratas docet peruenire, & per sex gradus ascendere ad omnium creatorem. Alia est quæ intelligentiæ exercitio per immissionem spiritualium radiorum, docet primam causam per effectum cognoscere, & in omne exemplatum per cõsideratione exẽplaris ad veritatem immutabilem peruenire. De qua Augustinus in lib. de magisterio, & vera religione, intelligenti facit non modicam mentionem. Alia est istis multo excellentior, per amorem ardentissimum vnitiuum, quæ actualiter sine omni medio animũ disponente, ardentissimè facit in dilectum suis extensionibus sursum actiuis consurgere: quæ mystica theologia tradita in apice affectiuæ consurgit, quæ consurrectio ignorata, vel per ignorantiam dicitur, vt remoto omnis imaginationis rationis intellectus vel intelligentiæ exercitio, per vnitionem ardentissimi amoris id sentiat in præsenti, quod intelligentia capere non sufficit: immò quod potius est, omnis speculatiua cognitio totaliter ignorat, quòd inquantò Seraphin nobilior est Cherubin, intantum amor verus omni habitu ab origine primordiali indito, vel gratis dato, vel gratum faciente, perfectior. Inquantum potentia motiua potentia cognitiua excellentior, intantum cognitio per amorem vnitiuum quantum ad diuinorum secretissima penetranda, omni cognitiua apprehensione præclarior est. Vnde & hæc à beato Dionysio incomparabiliter omnes alias excedens, definitur sic. Sapientia est Dei diuinissima cognitio per ignorantiam cognita, & non tantum præclarior, immò etiam vniuersalior, & vtilior alijs scientijs, cognitionibus & apprehensionibus dicitur. Qui non tantum affectum supra se erigit & amore extatico perfectè vnit sponso altissimo creaturam, sed insuper intantum eleuat intellectũ, vt multo plus omni prudentia & cognitione diuinis fulgoribus illustretur, ęt aliquo ingenij exercitio valeat obtineri Vnde de illa dicit Diony. Hanc igitur irrationabilẽ & amentem, stultam, & sapientiam excedentẽ laudãtes dicimus, quòd est omnis mentis & rationis & omnis sapientiæ & prudentiæ causa, ab ipsa est omne cõsilium, ab ipsa etiam omnis cognitio & prudentia, & in ipsa sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ absconditi, vbi per sapientiã & cognitionẽ completa vtriusq; potentiæ perfectio denotatur. Ipsam enim vocat irrationabilem, quia nec ipsam ratio apprehendit, nec ratione inuestigando vtitur, amentem etiam vocat, sine mẽte & sine intellectu, quia nec ipsa in suo exercitio vtitur intellectu, quia vsq; ad tã summã cognitionẽ intellectus peruenire non sufficit: stultam vocat, quia sine vsu omnimodæ intelligentiæ in affectu ista sapiẽtia consurgit, quam nulla intelligentia penitus apprehendit. In verbis enim propositis à Dionysio perfectè traditur hæc sapientia, subditur primò quid sit admouendum, secundò quomodo cõsurgendum. Et cum etiam in ista consurrectione anima sit in statu duplici scilicet vt perficiens & vt perfecta. Primò subditur quid remouendum in primò statu, ibi, sensus derelinque, secundò consurrectio Sapientia quid.

Quid & quo ordine mouẽdũ & quo ordine gradi ad vnitiui amoris quietem.

consurrectio quando dicitur, consurge ignote, vsque ibi, etenim excessus tui ipsius, &c. Mysticas enim visiones appellat ipse Dionysius in tota philosophia sua quæ trascendit omnis entis considerationes, quod intellectiua cognoscit ex ipso affectu præcedente, nec econtra, & ista est verissima & certitudinalis cognitio ab omni errore & opinione & phãstastica deceptione penitus elongata. Vndè & hæc quæ dicta sunt, & quæ dicentur, siue in theorica siue in practica huius sapientiæ, quæ affectiuæ directionem conspiciunt, sine dubitatione & opinione coram totius mũdi philosophis & doctoribus irrefragabiliter affirmantur: & ideo hæc cognitio mystica vocatur. i. occulta, tum quia pauci ad ipsam recipiendam se disponunt, tum quia occultè cõsistit in corde, vt nec stylo nec verbo ad plenum valeat enodari. In illa mystica cognitione vbi affectus dominatur, iubetur & sensus & intellectus radicitus derelinqui. Primò à parte ipsarum virium apprehendentium, vbi dicit, sensus & intellectuales operationes: secundò à parte ipsorum obiectorum scilicet sensibilium & intelligibilium, cum dicit, sensibilia & intelligibilia. Sed ne absurdum illud videatur, sensus debere derelinqui, subditur ratio, quia ista sapientia non est sicut alia scientia, quæ est ex præexistenti sensibilium cognitione, sed est potius desuper secundum regulam beati Iacobi dicentis, A quo hæc sapientia vocatur omne bonum, omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est, descendens, &c. Si omne donum, multò fortius hæc sapiẽtia quæ est optima portio Mariæ, quę amoris dilecti igne succensa ardebat desiderio, quia igitur hæc apprehensio est desuper & non subtus, iubetur sensus exterior extirpari, quod non tantum de sensuum exteriorum officio intelligendum est, sed etiam de sensibus interioribus, quia nec sub ratione dulcis vel odorabilis siue olfactibilis quod idem est, vel pulchri vel melodiosi vel suauis ipse Deus beatissimus apprehenditur, cum hæc omnia apprehensione rationis prævia dirigantur, & hæc vnitiua apprehensio sit supra mentem & rationem sicut dictum est, oportet ergo speculatiuum discipulum hanc alibi haurire sapientiam, quàm in eis quæ apprehensionem speculatiuæ cognitionis respiciunt: & in hoc apparet huius sapientia mira & apprecianda nobilitas, & eiusdem diuinitas. Et quare diuinissima in diffinitione Dionysij appellatur, in hoc quòd anima quasi seipsam expoliare necesse est, & amorem diuinitùs collatũ, affectui veluti pedissequum insectari, & per istam diuinã sursum actionem intellectui habituali cognitione cum tactu amoris relicta diuinissima informari, non tantum de simplici appræhensione ipsorum sensuum intelligendum est, sed etiam de delectatione eorundem prout motiuam respiciunt, quia hæc est ipsius sapientiæ quasi summe præparatiuum, quòd à sensibus exterioribus inordinata delectatio in creatura (prout melius poterit) efficaciter rescindatur, vt quoquomodo Deus finis mediatus vel immediatus, vel finis vltimus requiratur: quia quãto plus in ipsis immergitur, tanto debilius ad diuina cõ surgit, vt dicat cum Psal. Renuit consolari anima mea: à quo etiam redditur illius renuitionis delectationum ratio, ab eo sic dicente, & delectatus sum, & exercitatus sum, & defecit spiritus meus; supple, dum se exercet mens motibus anagogicis ad diuina & directa tendentia, suijpsius ad Deum delectatur, deficit spiritus ab his delectationibus, quæ sibi à sensibus corporis exterius instigatione diabolica offeruntur. Quod etiam de delectatione sensuum interiorum dicendũ est, quia nec ab ipso vero diligente debet diligi dulcedo, vel suauitas concupisci, quia ipse solus appetitur, nisi quandoque hac de causa ipsam dulcedinem, vel suauitatem appetat, vt ad intimiorem vnionem efficacius affectus, & importunius inardescat. Vnde tota ista sapientia est in ardenti desiderio collocata, vbi oẽ ens vel vis & officiũ intellectualis virtutis extirpari, & derelinqui præcipitur. Nam quandoq; vis intellectualis multa de diuinis participat, maximè quando theorijs diuinioribus illustratur. Sed quia alia vis est in mente multo illa eminẽtior, cuius motibus mens ignita erigitur ad sapientiam profundiorem, tum ratione superioris aspicis ipsius affectiuæ, tum ratione ardoris ipsam superius erigentis, qui super habitus gratuitos & infusos rationæ suæ importunæ extensionis & dignitatis, in rationali spiritu obtinet principatum. Vnde commentator Vercel. super mysticam theologiam, sic dicit. In hoc libro alium & incomparabiliter profundiorem modum cognoscẽdi Deũ tradidit superintellectualem & supersubstãtialem, quem ideo gentilis prophetia non apprehendit, quia non quæsuit, nec esse putauit, nec vim secundum quam diffunditur in animã, deprehendit. Putauit enim summam vim cognitiuam inesse intellectui, cum sit alia, quæ non minus excedit intellectum, quàm intellectus rationem, vel ratio imaginationem scilicet principalis affectio: & ipsa est scintilla synderesis, quæ sola vnibilis est Spirituisancto. i. diuino. Et hac de causa cũ incomparabiliter totius intellectus suspendat officium mentis suprema affectio, ab ea secludi præcipitur, non tantum operationes prout exeunt à vi sensitiua vel intellectiua eliminari iubentur, sed etiam obiecta ipsarũ omnia sensibilia & intelligibila, primò ea quæ sensu exteriori percipiuntur. Cum verò rationalis creatura cõstet ex duplici natura, corporali scilicet & spirituali, vtraq; habet sibi obiectum respondens, cum secundũ cuiuslibet capacitatem eterna veritas percipiatur: quomodo sensibiles homines sunt, qui non nisi sensibilia cognouerunt, veluti secundum habentes intellectum obtusum & affectum recuruum: ideò nec bonitatem nec veritatem diuinam in se percipiunt. Sed & tamen ne sint omnino expertes cognitionis diuinæ, posuit Deus altissimus sensibiles creaturas, vt inuisibilia Dei per ea quæ facta sunt intellecta cõspicerẽtur, vt secundum Dauidicum sermonem aliquis excusationem nõ habeat, vt se abscondat à calore eius: cum egressus bonitatis ipsius à summo vsque ad summum in omnibus creaturis resplendeat, sed à filijs voluit increata sapientia ista sensibilia amoueri, vt multo felicius, multoque verius in thalamo affectus secretiori interius in lectulo amoris collocatum sentiant, quem Iudæi & cæteri philosophi per creaturas discurrendo mendicant. Vnde ab ipsa veritate verus orans in spiritu ingredi infra cubiculum (vbi inueniat thesaurum occultum) præcipitur, non tantummodo sensibilem prout sensui exteriori respondet, sed etiam prout est obiectum sensuum interiorum: nec sub ratione apprehensiua ipsius beatissimi Dei, prout est dilectus pulcherrimus & suauis per mentis desideria anagogica appetatur, ne ipsa anima quæ velut filia habet soli desiderio conditoris inhęrere, refectionem suam veluti mercenaria impudenter inquirat, nisi ratione superius dicta scilicet vt in ipsum aliquo dulcedinis vel suauitatis nutrimento allecta, insaciabilius & immensius inardescat. Intelligibilia enim generaliter euelli admonentur, quia secundum ꝙ alibi dicitur, cum omnes homines naturaliter scire desiderant, in nulla tamen scientiæ notitia vel cognitione rationalis spiritus tendentia conquiescit, nisi primæ veritatis iucunda cognitione lætetur, quam solam inuenit nobilitati humanæ intelligentiæ respondentem. Si ergo sciat omnem naturam elementorum, complexiones corporum, virtutem astrorum: cum omnia illa viliora sunt, rationalis spiritus penitus non quiescit, sed potius sic labitur, vel etiam luxuriatur cum idolo creaturæ, seipsa infirmioris (nisi redigat ad finem vltimũ) inuolua-

Sapientia diuina à Deo edocta qualis sit. Particula 4.

Cant. 1.

Rom. 12.

Psal. 18.

Universidad de Deusto
Biblioteca

inuoluatur. Cum etiam tantæ nobilitatis sit spiritus, vt species angelicas etiam fastidiat penitus constrictus & errabundus, nisi quoquomodo ad cognitionem illius à quo exijt originaliter & victor & triumphans virtualiter reuertatur. Quòd etiam si omnia creata vellent scire, reducêdo ad finem debitum, vt per illa creator cognosceretur, ab ipso tamen respectu illius sapientiæ totum oportet relinquere, quia mens immediatè ipsum per ineffabilem cognitionem relictum, ex amoris vnitiõe cognoscit. Et de illa cognitione in mystica theorica secundum tertiam translationem sic dicitur, per vnitionem dilectionis, quę est effectiua veræ cognitionis vnitur Deo intellectualiter ignota: cognitione multo meliori quàm sit aliqua intellectualis cognitio, &c. non tantum intelligibilia, in quo verbo respectu exercitij istius, omnis finalis complacentia cognitionis de omni creatura tam inferiori quàm superiori relinqui persuadetur, & etiã existentia & non existentia, per quę duo omnis modus speculatiuus apprehendendi diuinam naturam excluditur. Existentia hic dicuntur rationes æternæ in mente diuina, quibus aliquid extractum in creatura inferius corresp̃det, quia ordinatissimus procedendi modus in humanis ad diuina certitudinaliter reperitur, q̃si mens supra se prouecta, mouetur immediatè in Deum veluti in terminũ sine etiam commixtione alterius cuiuscunque creaturæ superioris vel inferioris. Quia ergo considerando rationes æternas mens inquantum ab ipsis egredientẽ creaturam considerat, intantum à parte altera infra seipsam finitur, vt non totaliter supra seipsam integraliter erigatur: quia ergo sapientia vnitiua omnem contemplationem vel considerationem in suis motibus creaturæ relinquit, ad suum vnicum intelligibile supra seipsam aspirans, ideò respectu ipsius existentium (licet sit nobilis contemplatio) dimitti præcipitur, cum sit ibi aliqua incuruatio & perceptio naturalis, & ideò mens per istam relatiuam contemplationem non relinquit omnimodam humanam apprehensionem, vt omninò veluti per aliam mens super naturales limites collocetur. Sed & non existentia iubentur admoueri, respectu ascensionis illius sapientiæ. Non existentia verò hic appellantur, secundum quæ nihil exemplatum in creatura reperitur, vt omnis consideratio de Trinitate & ordine personarũ, quia illud nunquam in creaturis apparet exemplatum, q̃ aliquis generet aliquem qui sit idem quod ipse: quorum quilibet sit verè existens substantia, nunquam quòd amor connectens alios, sit æqualis & existens substantia cum ipsis amantibus. Ista ergo speculatio inter speculatiuas contemplationes excellentissima relinqui iubetur, nõ quia bona non sit & nobilis, sed quia est alia superior apprehẽsio in mente humana, per quam solam excellentissimè supremus spirituum attingatur, quæ sola optima portio Mariæ dicitur: alia verò per Rachel signatur, contemplatio verò sensibilis in creaturis per Lyam, & hæc est ratio: quia intantũ mens diuinius ad super cœlestia & eminentius attingit, inquantum ipsius magis appropinquat, vel in ipsum Deum intimius transformatur: q̃ quia nulla est contemplatio speculatiua, quæ habet virtutem transformandi, sed solus amor extensiuus deificans, ideo ille solus diuina apprehendit, ad cuius pedem nulla contẽplatio cognitiua, sed potius quasi de longè prospiciens aliquatenus se extendit. Ideò in 7. de diuinis nominibus sic dicitur. Oportet autem videre mentem nostram habere virtutem ad intelligẽdum, per quam inuisibilia respicit, vnitionem autem excedentem mentis naturam, per quam coniungitur ad ea quæ sunt supra ipsam: secundum hanc igitur differentiam oportet intelligere non secundum nosipsos, sed totos nosipsos institutos, & totos deificatos, &c.

A mystica cognitione, remouẽda est consideratione de emanatione diuinarũ personarũ.

Quòd quia ita derelinquere est difficile, ideò concertatione & forti conatu mentis ista resecari iubentur. Dicto de his quæ oportet derelinqui necessariò, subditur de ipsa consurrectione vnitiua: vbi primò notatur conditio consurgentis, quando per ignorantiam dicitur, & ipsa consurrectio extensiua, vbi dicitur: consurge. Et illud quod ipsa cõsurrectio solũ & præcipuè ascendit, cum dicitur: ad eius vnitionem quæ est, &c. Sed cũ omnis apprehensio iam dicta sit extra mysticam consurrectionem, cum in illa oportet esse ignorantiam: ideò totaliter oculum intellectus rescindere oportet, quæ in ipsa consurrectione sẽper vult illud apprehẽdere, ad quod tendit affectio. Vnde, maxima aduersatio in ista consurrectione est vehemens inhærentia intellectus cum affectu, quam tamen rescindere necesse est per magnum exercitium. Causæ dictæ sunt superius, quia vel phantasticè vel circũscriptibiliter, vel modo limitato apprehendit: & quomodo hoc possit fieri, dicitur in mystica theologia super illud. Cõsurge ignote, quia ibi eleuatio est vehementia tendentię affectus, quæ intellectum posit se relinquit: pura ergo affectiua consurrectio nunquam est, nisi totaliter intellectiuus oculus rescindatur, & hoc est quod in ipso mysticæ theologiæ principio dicitur. Omnino autem ignorata notatione omnis cognitionis, & melius vnitur ex eo, quòd nihil cognoscit super mentem eleuata cognitio. Vndè hæc est necessaria conditio ad istam eleuatissimam apprehensionem, quòd in ipsa eleuatione vacet omnis cognitio speculatiua, quia ipsa est ignota intellectui, & ipsam relinqui necesse est, si ad cognitionem super mentem desiderat peruenire. Et quantum in ipsa consurrectione intellectus se commiscet affectui, tantum est hic de impuritate: & inquantum plus intellectiuus oculus totaliter excæcatur (quod fit non nisi per magnum exercitium & laborem) intantum oculus affectiuus in suis extensionibus liberius & incomparabiliter eminentius eleuatur. Et per qualecunque exemplum materiale, illud potest videri in aspiratione & respiratione anhelitus, quia sicut ex interioribus fine omni deliberatione procedit ista emissio, sic sine deliberatione affectus ignitus, qui est super omnẽ intellectum, tendit ad illum cui soli perfectius vniri desiderat: & habet suam actionem ab omni intelligentia totaliter separatam, tanta latitudine à parte superiori & promptitudine coadiutus, vt mira velocitate motuum citius etiã quàm cogitare valeat ratione, ad instar aspirantis & respirantis consurgat. Cuius (vt suprà dictum est) velocitate motuum ardore extensiuo & importunissimo eorundem, sicut mendicans nullius valoris reputatur & reiciditur, licet importune se misceat omnis speculatiuæ cognitionis exercitium, quod quia nõ potest dici, nec sufficienter verbotenus explicari, secũdũ illud mysticæ theologiæ. 3. Nunc aũt ab inferioribus ad supremum ascendens, secundum mensurã ascẽsionis contrahitur, & post omnem ascensionem totus sine voce erit, & totus vnietur & ineffabiliter, &c.

Quia doctrinam huius præclarę sapientiæ sibi soli increata sapientia reseruare voluit, vt sciat omnis mortalis creatura, quòd est doctor in cœlo, qui solam sapientiam veram suis scholaribus per cœlestes immissiones, & suæ claritatis radios manifestet. Secunda ratio est, vt omnes sapientes mundi confutet, cum simplex vetula vel rusticus pascualis ad istius sapiẽtiæ consurrectionem profectè posit attingere, dum tamen modo prædicto se præparet, quòd nulla præhabita scientia, vel mortali industria apprehendit. Tertia etiam ratio in libro sapientię dicitur, quia omnium superborũ sublimium colla propria virtute calcauit: quia quantumcunque præclarus, quantumcunque clericus omnibus alijs gloriosior existat, fimbrias huius sapientiæ non

Qualis conditionis debeat esse, qui ad amorẽ vnitiuũ se disponit.

Quare contuitio speculatiua mystica cognitionem impedat.

attingit: quæ super mentem eleuata cognoscitur, nisi per viam puerilem, scilicet purgatiuam, suppositio q̃ mortaliter peccauerit, ad vnitiuam se præparet: dolens & gemens quòd collatorem totius sapientiæ ad indignationem cõtra se peccatis anterioribus prouocauit. Colla ergo superborum & sublimium, vsque ad humilitatem puerorum incipientium, necesse est incuruari. Vnde est ibi illud Propheticum impletum, in quo sapientia sapientium reprobatur, & sola purgatiuæ inferioris humilitas ab illo supremo exigitur, qui deponit potentes de sede, & exaltat humiles. Subditur etiam respectu cuius fit illa consurrectio, cum dicitur, consurge ignotè. s. ad vnitionem illius altissimi, qui super mentẽ & cognitionẽ: & hæc causa partim supradicta est, quia nec ibi gratia nec gloriæ vel dimissio pœnę, vel aliquid aliud requiritur istis desiderijs sui sum actiuæ consurrectionis sed ipse solus cui soli propter se in conculcatione vehementium desideriorum mens vniri aspirat, qui sub ista apprehensione obtentus prout ab affectu tendente percipitur, supra omnem mentem humanam & cognitionem attingitur: vt nõ solum esse ipsum absolutè respiciatur: sed & modus apprehẽdendi ipsum, quia (vt dictum est) quando affectus tangitur, super mẽtem ducitur & rationem. Vnde tota ista sapiẽtia in hoc solo perficitur, vt ipsa affectiua in suo supremo apice constituta, per abscisionẽ totius intellectualis operationis nihil aliud q̃ soli Deo vniri desiderat, & quia hoc est difficile: subditur propter hoc. Et sicut est possibile vsque quo possit cum Psal. dicere. Dirupisti Domine vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis. Quia cum prædicta impedimenta mediante diuino auxilio (scilicet omnia sensibilia & intelligibilia, & maximè immixtio intellectiuæ, quæ semper vult apprehendere illum in quem tendit affectus) perfectè siue extensionis vnitiuæ vincula dirumpuntur, tunc libera ipsa affectiua veluti quædam auicula solis pennis affectionum ardentium prouecta, tanta libertate perfruitur, quotiescũque vult moueatur ardentissimè in Deum: sic etiam vt erans affectionum desiderio in mentis affectu quantũ possibile est in via, sic attente exoret, ac si ipsum videret facie ad faciem: quandoque etiam vt supra ipsam mens erecta motu, & consurrectione quasi totaliter extra corpus videatur, ideo dicit, sicut possibile est.

Quia nulla mens nisi immissione diuina hoc percipit, secundum illud in primo de diuinis nominibus. Nam supersubstantialem scientiam ignotæ supersubstantialitatis, quæ supra rationem & intellectum & substantiam ipsam ipsi tribuere conuenit, tantum ad superius respicienti, quantum theoricorum eloquiorum radius se immittit ad splendores superiores etiam, quod idem est, quòd illa scientia quæ est per ignorantiam (vt dictum est) solius Dei doctrina percipitur: & inquãtum plus affectus de theoricis eloquijs, scilicet, diuinis inhuitionibus, quibus mens cum dilecto garrula iucunditatur recipit, in tantum Deus solus in mente intimius se immittit, vt ipse qui est vera sapientia, per diuiniores radios præclarius cognoscatur, postea subditur. Etenim excessus tuijpsius quia non tantum creaturam sapientia vnitiua funditùs eradicari perurgit, sed ipsum specialiter intellectum mortificat, & soli diuinæ influẽtiæ se submittit, & de illo excessu Apostolus dicit ad 1. Cor. 1. Cori. Siue mente excedimus Deo, &c. & per istum cõtinuatum excessum, igne amoris anima efficaciorem cõsequens separationem & purgationem, per suas extensiones flãmeas & consumẽtes rubigines efficacius promeretur, q̃ primo cum per istam incipit consurgere, quia sicut est duplex purgatio: scilicet, per aquam & per ignem in corporalibus, sic & in spiritualibus, quia via prima purgatiua per dolores & frequentes attritiones purgat & per lachrymas, sed multò efficatius illa quæ est per consurrectionem ardoris. Vnde per istum excessum ardoris iam leuis ab omni irretentibili: scilicet, mundano delectabili, & absoluto scilicet ab omni aliena affectione, mundus ad diuinę incomprehensibilitatis claritatem, iam penitus ablatis obstaculis, & absolutus spũs à vinculis agillimè sursum agitur. Vnde iste est ordo consurgendi. Primò oportet, q̃ considerationem & amorem sensibilium derelinquat, & contemplationem omnium intelligibilium & purus consurgat affectus sine admixtiõe intellectus, in illum quẽ in sua tendentia cognoscit quietatiuum desiderij, vt ipsi intimius vniatur. Et per istam diuturnorum motuũ anagogicorum consurrectionem, magis ac magis affectus extenditur, & quasi quibusdam flammeis scintillis mens purgatur efficacius, & ab amore carnalium alibi requiem inueniens, sine carnis murmuratione necessario sequestratur multo plus q̃ antea, & exinde affectus puris motibus fit agilior, vt quotiescunque vult, sine meditatione intellectus præuij ardentissimè moueatur. Vnde primò dicit consurge ignote, & post hoc dicit, sursum ageris, quasi diceret, quòd in principio exercitij cõsurrectionum anagogicarum affectus apex cum difficultate consurgit, sed per amorem excessiuũ ipsius supra se, & per efficaciorem purgationem quasi sine difficultate ad libitum consurgit, & motuum agilitate mirabiliter leuigatur, vt licet in ipso motu anagogico natura & amor pariter concurrat, tamen efficacius iam remotis impedimentis, & exinde maiori immissione desuper aduenięte, multo plus ardor amoris, quàm vigor affectus naturalis facilitatem & agilitatem motuum incomparabiliter operetur, & hoc est q̃ dicebatur, cuncta auferens, &c. vbi duo maximè quæ oportet derelinqui, tanquntur, scilicet omne irretentibile, & omne absolutum, quorum primum respicit affectum, quia in quocunque afficitur creato, illi necessitate coniungitur; & per consequens irretitur, & tunc minus agilis ad consurrectionem diuinorum efficitur: sed non tantum irretentibile, sed omne absolutum dicitur. Absolutum dicitur omne quod sua propria forma cognoscitur habens esse distinctum, cuius omnem speculationem vel contemplationem amoueri necesse est, quia sicut omne irretentibile immundum reddit affectum, dum in creatura seipsa viliori delectatur affectus, ita per secundum immundus efficitur intellectus, id est tenebrosus, quia dum tantum humana scientia speculatiua repletur, in comparatione illius sapientiæ quæ est per supersplendentes diuinos radios, quasi quadam obtenebrante caligine obfuscatur. Sed & illud verbum vltimum non tantum de agiliori consurrectione est, sed de cognitione suprema ipsius intelligentiæ, quia secundum sapientiam beati Dionysii, illa sola vera est cognitio de diuinis, quæ experimentali notitia sursum actiuæ consurrectionis relinquitur. Vnde diuina miseratione secundum quòd competit, consurgenti hoc accidit, vt quando mens per multorum temporum curricula aspirauit, vt suum dilectum intimius sibi coniuncta ardentiori vinculo amoris constringeret, ad modicum prout capax est, prout fit in raptu visio beata conceditur: maximè cum ab irretentibili & absoluto fit munda, & erigitur tunc ad diuinarum tenebrarum radium, scilicet lumen diuinæ incõprehensibilitatis ibi vocatur tenebra, secundum quòd in epistola dicitur ad Timo. sic. Diuina caligo lumen est inaccessibilis, in qua habitare Deus dicitur, & inuisibilis quidem existens propter excedentem claritatem, &c. Vnde sapientia illa est in mente ante cognitionem, & sic diutius aspiranti à dilecto dicitur. Amice ascende superius. Vnde primò dicitur, consurge, & ibi sursum ageris, quia in consurrectione vnitiuæ sapientiæ natura operatur & gratia, in ista autem suprema

Ordo consurgendi ad amorem vnitiuum.

1. Tim. 4.

Luc. 14.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ma operatione intelligentiæ sola grati a eleuans imme diatisimè operatur, quantum ad ipsam eleuationem raptus, prout mẽs sic in corpore erigitur, vt à sensibus corporis sequestretur, cum in ista vltima intelligentiæ eleuatione tam intellectiua quàm affectiua potissimè officium consummatum, non per modum patiẽdi sed agendi actuum suorum obtineant. Postea dicitur. Vide autem ne quis indoctorum ista audiat. Et hoc qnidem admonet in fine primi de diuinis nominibus, sic scribens ad Tim. loquens de cognitione per amorem præuium dicit. Apponamus in sanctis sancta, secundum diuinam traditionem collocantes, & ipsa ab indoctorum vsibus & derisionibus auferentes magis ipsos illos si taliter sunt, tales quidem homines ab impugnatione Dei in hoc liberantes, &c. Hoc idem sæpissimè admonet in alijs libris suis. Et hæc est ratio, quam ipse assignat statim postea, quia putant ea quæ secundum ip sos est cognitione, cognoscere eum qui ponit tenebras latibulum suum, quia non possunt Deum apprehendere, nisi sub ratione boni, vel veri, vel dulcis, & sic de alijs. Et ista sapientia anagogica est quædam theorica per se distincta, & diuersa ab omni speculatiua sapientia, quæ omnem rationis apprehensionem transcedit. Et quia multi sapientes & doctores hoc videre non prævalent, hanc summam sapientiam irridẽt, & in hoc per consequens Deum altissimum collatorem huius sapientiæ impugnant. Ideò cum beato Dionysio, sed quod magis cum Domino IESV CHRISTO rogo illum, quicunque hoc scriptum inspexerit, ne indoctis huius mundi doctoribus philosophis, carnalem vitam ducentibus, vllatenus manifestet, nisi hac via puerili velint incipere scilicet purgatiua via, & citius quàm aliquis esse non tantum in aliqua liberalium artium, sed in arte mechanica industrius operator in seipsos sola diuina immissione gradatim ascendẽtes, omnia quæ dicta sunt multò melius & multò iucundius experimentali notitia veracissima approbabunt. Sed hæc scribere volui, ad hoc quòd minus experti in ista sapientia, corroborato itinere semitas dirigant, scientes quòd citissimè inuenitur, quòd si in principio purgationis vel extaticæ cõsurrectionis difficultas mirabilis sentiat, tñ in paucis vexati citissimè in multis bene disponentur: ita vt experimento videant, omne quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit: hoc etiam in præsenti videre possunt, qui ipsi per dilectionem huius supremæ sapientiæ inhærebũt vt iam mẽs dicat. Teneo eum nec dimittam, sed licet ab indoctis quasi stulta hæc sapientia videatur, subditur theorica, vbi per rationes & argumenta proceditur: vt quomodo mens cõsurgere valeat; quomodo remouenda obstacula: quæ vnitione media: & multa alia quæ ad hoc pertinent ad confutationem humanæ philosophiæ. Sed & ne ascensus tantæ sapiẽtiæ videatur irrationabilis, argumẽtis tã naturalibus, q̃ theologicis q̃ anagogicis sumptis à rationibus æternis, euidentius disputatur. Et ideo sapientia Dionysij difficillima videtur, quia modus procedendi super omnem rationem existit, & sola Spiritussancti influitione percipitur, maximè de diuinis nominibus: vbi dicitur, quòd non asseueratur hæc doctrina in persuasionibus humanæ sapientiæ verbis, sed in demonstratione à Spiritusancto morem virtutis in supremo apice, secũdum quam ineffabilibus & ignotis ineffabiliter & ignotè coniũgitur, &c. Quando ergo Spiritussanctus mouet apicem affectiuæ, secũdum Psal. tange montes & fumigabunt, tunc tota profunditas sapientiæ Dionysi vbi intellectum accedit, super omnem disciplinæ alterius leuitatem certissima & leuissima comprobatur. Et ideo amantissima, quia fine omni dubitatione & opiniõe procedit: & ideo, quia primò oportet cognoscere practicam quàm theoricam, vt illa leuissima cognoscatur, ideo theorica operatiuam consequitur. Pax ergo omnibus amatoribus veræ sapientiæ & diuinæ bonitatis influentia concedatur. Amen.

Sapiẽtibus huius sęculi. qa apud Deũ insipiẽtes sunt, diuina sapiẽtia nõ est propalãda, quia illam irridẽt.

Can. 3.

Quæstio Vnica.

AD manifestationem illorum occultorũ & mysticorum, quæ dicta sunt super veritate, quæritur difficilis quæstio, in qua cuilibet intelligenti, veritas huius sapientiæ manifestius illucescit. Quæritur igitur, vtrum scilicet anima secundum suum affectum possit aspirando, vel desiderãdo moueri in Deũ, sine aliqua cogitatione intellectus præuia, vel concomitante. Videtur quòd semper sit necessarium præcogitare, antequam per extensionẽ amoris affectus moueatur in Deum. Primò auctoritatibus sic, quia dicitur in Psal. In meditatione mea exardescit ignis, ergo primò oportet quòd mens præmeditetur cogitando, antequam in ipsum dilectum igne amoris consurgendo per affectionem, affectus interius inardescat. Item Auguſt. Inuisa possumus diligere, incognita autem nequaquam: ergo primò oportet ratiocinando vel intellectualiter cogitando cognoscere, antequam affectu amoris aliquod diligatur: cogitatio igitur affectionem amoris necessariò præcedit. Hoc idem probatur rationibus, & primò ratione sumpta in diuinis sic. Anima enim in Deum quem diligit, per amoris desiderium actualiter se extendens, vocatur deifica, vel deificata in 7. de diuinis nominibus: nam secundum quòd possibile est creaturæ, per extensionem amoris Trinitati super excellentissimè conformatur. Sed in Trinitate ita est, quòd secundum ordinem naturæ primò est pater, qui est summa potentia, secundò filius qui est patris notitia vel summa sapientia, tertiò est spiritussanctus qui est verus amor: ergo sic erit in anima, quæ per extensionem amoris secundum modum suæ paruitatis (vt possibile est) Trinitatem beatissimam nititur imitari, quòd primò ibi erit, de ipso ad quem tendit aliqua cogitando vel intelligendo notitia, antequam amoris desiderio in ipsum possit aspirando consurgere: ergo cogitando cognoscere, semper præcedit affectionem amoris. Item secundum quòd dicit beatus Dionysius, Ecclesia militans imitatur (secundum q̃ possibile est) Ecclesiam triumphantem: ergo anima fidelis volens per amorem consurgere gradatim, secundum quòd est in ordinibus angelorum cõsurgit, & maximè mentes amantium vltimæ hierarchiæ comparãtur, in qua sunt tres ordines scilicet Throni, Cherubin, & Seraphin. Igitur necessarium est in anima consurgere actualiter volẽte, q̃ tres proprietates vel officia istorum trium ordinum imitetur. Primò quòd sit Thronus, id est, quòd cætera scilicet mundanos honores, carnales affectiones, terrenas delitias, vt solus Deus tã sede præparata in ipsa resideat, penitus derelinquat. Secundò quòd sit Cherubin, quod intelligitur plenitudo scientiæ, & hoc sit mediante lumine diuinitus immisso, quo mediante mens suprà intellectualiter cogitando secundum humanam intelligentiam, diuina cognoscit, & cœlestia apprehendit. Postea oportet quòd sit Seraphin, qui est ordo supremus, id est, quòd in illum quem iam mens cherubica cognouit, postea affectus ipsum solum desiderando non aliud, per affectiones flãmigeras inardescat, & tunc est Seraphin qui interpretatur ardens. Cum enim Cherubin, cui appropriatur cogitantis cognitio, ordinatè præcedit Seraphin, qui interpretatur ardor amoris: igitur sic erit in anima, quę hoc triplex officium angelorum nititur imitari, quòd per cogitationem cognoscere præcedit actualiter ardere, vt sine cogitatione præuia nullatenus consurgere amoris

Psal. 38.

amoris affectio. Item anima per amorem consurgens, nititur illis beatis mentibus sanctorum, qui contẽplantur Deũ, facie ad faciẽ conformari, sed illis illic primò est videre q̃ amore inhærere, quia nisi illam indicibilẽ plenitudinem intelligendo cognoscerent, nullatenus ipsi ignitis affectionibus, in quarum delectatione beatitudo cõpletur inauertibiliter adhęrerẽt: ideo nisi nobis prius esset cogitatio seu cognitio q̃ affectio amoris, iã non conformaremur mentibus sanctorum in gloria quia sic vident diuinã pulchritudinẽ, vt in ipsa per amorem supra oẽm intelligentiã interius affectionibus delectentur, in his ergo intelligere præcedit amare. Item secundum q̃ anima suis potentijs ordinatur, sic eodẽ modo naturaliter ordinatè videtur moueri: sed ego video q̃ à sua primordiali creatione anima tres habet potentias naturaliter distinctas, scilicet memoriam, intelligentiam, & voluntatem. Memoria nihil aliud est in nobis, q̃ intensio diuinæ similitudinis. Intelligentia est in nobis illud, mediante quo, naturaliter non inuestigando nec ratiocinando, quælibet anima suum creatorem cognoscit. Voluntas est illa potentia, per quam aĩa suum creatorem diligit, & in ipsum naturaliter tẽdit: & ex isto vltimo est ratio, quare affectus humanus non potest sciari ad plenum terrenis diuitijs, & honoribus: cum in solum Deũ tendat vt in ipso finaliter cõquiescat. Cum igitur potentia intelligentiæ in qua est cogitatio, præcedit potentia voluntatis naturaliter, in qua est ardor vel amoris affectio: igitur motus intelligentiæ, qui est cogitare, præcedit motum voluntatis, qui est amare: nullus igitur intellectus sine cogitatione consurgere quantumcumq; ignitis affectionibus, vt diuinitùs eleuetur. Item hoc idem videtur in apprehensiua, & in motiua sensibili. Nam primò necessariũ est, vt illud ad quod imaginariè diligendum moueor, q̃ illud antea sensibiliter præcognoscam: ante igitur oportet me comprehendere oculo exteriori vel alio sensu aliquod delectabile, q̃ in ipso delecter, vt illud habendum desiderẽ. Igitur sic erit in cognitiua & motiua ratione superiorum, q̃ Deum siue aliquod aliud delectabile anterius cogitem, q̃ ad ipsum possim interius affectionibus aspirare, vel in ipso aliquatenus delectari: ergo præcogitare semper præcedit amore cõsurgere. Item secundũ quod dicit beatus Dionysius in principio mysticæ theologiæ, in consurrectione amoris oportet omnem intellectũ derelinquere, & cogitationem de creaturis sensibilibus, & etiam tam de Deo q̃ de Angelis, sed illud ponere videtur stultissimum, quid .n. faciat animus, si nõ poterit cogitare de Deo, vel Trinitate, vel Angelis? Videtur etiã tunc esse in mari, quasi cum semper cognitio intellectus ipsum amorem digat: aliter enim sapientia mystica non videtur sapientia, sed abusio vel stultitia. Itẽ omne illud quod apprehenditur, apprehenditur sub aliqua intentione entis: s. aut vt vnum, aut vt verum, aut vt bonum: ergo Deus quoquomodo apprehendatur, apprehendetur sub ratione entis, vt est summa vnitas, aut vt est summa veritatis, aut etiam vt est summa bonitas. Cum igitur nullo istorum modorum possit apprehendi nisi per cognitionem, nam si apprehenderẽ vt vnum, oporteret me cogitare de vnitate, & vt verum de veritate, si vt bonũ de bonitate: igitur cum amoris apprehensio apprehẽdat Deum, inquantum est bonũ, oportet necessariò, q̃ prius ibi sit cogitatio præuia de ipsa bonitate, quàm in ipsam actualiter per amoris affectionem moueri: ergo, &c. Contra. Videtur, quòd sine cogitatione præuia vel concomitante affectus per amorem dispositus liberè moueatur in Deum, & primò auctoritate magni hierarchæ Dionysij in princ. mysticæ theologiæ dicentis ad Timo. sic. Tu autem amice Timothee circa mysticas visiones forti contritione sensus derelinque, & intellectuales operationes & omnia sensibilia & intelligibilia, & omnia existentia & nõ existentia: & sicut possibile est ignotè consurge ad eius vnitionem, quæ est super omnem substantiam & cognitionẽ, &c. Cum igitur secundum hoc in consurrectione amoris mystica, oportet derelinquere omnem intellectualem operationem vel cognitionem, & solum secundum vnitionem amoris affectuosi consurgere, quæ est super omnem intellectum & cognitionem: igitur sine cogitatione præuia verè amans amoris affectione cõsurgit. In tertia translatione Dionysij dicitur in mystica theologia, per vnitionem dilectionis quæ est affectiua veræ cognitionis, vnitur Deo intellectualiter ignota, cognitione multò nobiliori, quàm sit cogitatio intellectualis, & in eo quòd cogitationem intellectualem derelinquit, super intellectum & mentem Deum cognoscit, &c. Cum igitur vt ibidem dicitur, Deus non possit cognosci per intellectualem cogitationem, cognoscitur verissimè per tactum amoris: igitur vt planè dicitur, necesse est omnem intellectum derelinquere, & solum per amoris affectum in Deũ cõsurgere. Item dicitur in 7. de diuinis nominibus, oportet autem videre, nostram mentem habere virtutem ad intelligendum per quam intelligenda inspicit, vnitionem autem excedentem naturam mẽtis, per quam coniungitur ad ea quæ sunt supra ipsam: secundum hanc igitur diuina oportet intelligere, non secundum nos sed nos totos, totos ipsis statutos, & totos deificos, &c. Igitur licet in humanis primò oportet intelligere quàm affici, in vera tamen & experimentali cognitione diuinorum, oportet primum sentire per amorem, q̃ ipsum Deũ qui sentitur intelligendo cogitare: ergo oportet consurgere per amorem, vt ex isto statu cognitionis in ipsa mente vera cognitio relinquatur: nam illud .s. de diuinis quod experimentaliter sentit affectus, verè etiam intelligit intellectus. Item in eodem capitulo dicitur de mystica sapientia sic. Hanc igitur irrationabilem stultam & amentem sapientiam excedenter laudantes & dicimus, quòd est omnis mẽtis & rationis & omnis sapientiæ & prudentiæ causa: & in ipsa est omne consilium, & ab ipsa omnis cognitio & prudentia, & in ipsa thesauri sapientiæ & scientiæ absconditi, & cætera. Cum igitur ipsam irrationabilem vocet, non ergo per rationum inuestigationem procedit, & cum ipsam stultam appellet, non procedit: sicut alia scholastica scientia. Nam ordinatè procedendo, primò cognoscimus omne illud quod diligimus: si ergo mystica theologia primò per rationes cogitando vel meditando procederet, sicut videmus in alijs, non stulta à beato Dionysio vocaretur, nec amẽs, id est sine mente: nam sine omni mentali cogitatione vel meditatione affectus amoris accenditur: igitur ex affectu amoris relinquitur in mente cognitio, non econuerso, &c. Item Psalm. Gustate & videte, &c. Cũ igitur gustare affectum respiciat amoris, videre autem intellectus cogitationem vel meditationem, ergo primò oportet motu amoris consurgere, quàm occultissimum Deum intellectualiter cogitando cognoscere nã hæc est regula generalis in mystica theologia, & primò oportet habere practicam q̃ theoricã. i. v. um exercitij in corde, q̃ ipsius rei vel eorũ quæ dicuntur habere notitiã. Itẽ illud idẽ apparet auctoritate cõmẽtatoris Vercel. super mysticã theologiã dicẽtis. Istud sapiẽtiæ negociũ sensus imaginationis, rõnis, intellectus, tã practici, tã theorici vsus & officia suspẽdit: & excludit oẽm intellectũ & oẽ intelligibile, & ens & vnum & verum: & transcendit speculũ & ęnigma, & ipsi diuino spiritui apicem affectionis principalis diuina dignatione vnit, &c. Igitur nõ requiritur in mystica affectione aliqua cogitatio vel cognitio intellectus. Item hoc idẽ

Psal. 33.

Universidad de Deusto
Biblioteca

pr obatur per rationem in diuinis ſumptam, quia mẽs ratione perficitur, ſecundum q̃ gradatim aſcendendo ordinatè ad diuina conſurgit: ſed ego video, q̃ in ipſa diuinitate ſunt tres perſonæ. ſ. pater & filius & ſpiritus ſanctus, pater eſt ſumma potentia, filius ſumma ſapiẽtia, ſpiritus ſanctus amor cõnectãs: ſed ſpũſanctus qui eſt verus amor ſecundũ naturam & ẽt ſecundum noſtram intelligentiam, non ſecundũ tempus eſt vltima perſona in diuinis. Nã primò eſt intelligere patrem generantem, ſecundò filiũ genitũ, tertiò ſpiritum ſanctũ procedentẽ ab vtroque, vltimus ergo & nobis propinquior eſt ſpũſanctus: cum ergo anima gradatim aſcendendo ordinatè proficiat, oportet, quòd habeat primò amorẽ qui appropriatur ſpiritui ſancto (qui ſpiritus ſanctus nobis eſt affinior) antequã habeat intelligentiam cogitãdo, vel etiam ſapientiam quæ appropriatur filio. amoris igitur affectio procedit cognoſcere, & non ecõuerſo. Item anima ſecũdum q̃ à Deo fonte totius beatitudinis recipit influentiam, ad inſtar Eccleſiæ triumphantis perficitur: ſed conſtat ſecundum Dionyſi. q̃ ordo Seraphin qui interpretatur ardens, primò vberius & perfectius recipit influentiã à Deo, q̃ ordo Cherubin qui interpretatur plenitudo ſcientiæ: ergo affectus per ardorẽ amoris qui rñdet Seraphin, primò & principaliter afficitur & mouetur in Deũ, q̃ intellectus illud quod affectus deſiderat cogitãdo intelligit, quod intelligere rñdet Cherubin: ergo primò affectus mouetur in Deũ ſine cogitatione præuia intellectus, ſed potius ipſum ſequitur. Itẽ ſpiritus rõnalis recipit à Deo influẽtiã primò & principaliter, inquantum ipſi eſt affinior, ſed affectus maxime per amorem diſpoſitus eſt ſupremus in rationali ſpiritu, & per conſequens ſpiritui increato propinquior: igitur tangitur apex affectus à Deo per immiſsionem igni amoris in ſpiritu tanquam Deo propinquior, antequam habeat ipſum apprehendere intellectus, qui eſt potẽtia, multò plus affectu à creatore ſupremo diſtantior, igitur ſemper mouetur primò affectus in Deum, q̃ intellectus cogitando intelligat. Item cũ Deus quaſi gradibus infinitis diſtet à qualibet creatura, ad hoc q̃ ipſe in iſta miſeria aliquantum cognoſcatur, oportet animam ſic appropinquare eidem, vt quoquomodo attingatur ab ipſa: cum ergo ſolus amor faciat animam appropinquare ad Deum per ſui extenſionem, igitur inquantum mens amat attentius, intrõ ſonti luminis appropinquat, & per conſequens inquãtum propinquior eſt fonti luminis per amorẽ, intantũ plus intellectus illuminatur ab eo per cognitionẽ. primò igitur in diuinis eſt ardendo amare, quàm intelligendo cognoſcere. Solutio. Dicendum ſecũdum beatum Dionyſium in principio myſticæ theologiæ, ſapientia iſta dicitur ſolũ Chriſtianorũ. Vnde fidei cognitionẽ ſupponit, & charitatis fundamentum. Vndè nullus mortalis quãtũcũq; ſit philoſophus, vel ſciẽs, hãc ſapiam quæ eſt in ſupremo affectu mentis humanæ facultatẽ tranſcendens, nec potuit, nec poterit apprehẽdere rõnum inueſtigatione, vel intelligentiæ exercitio, ſed ſolis filijs à ſolo patre æterno conſolationẽ expectantibus, paterno etiã affectu miſericorditer refertur, & ideò myſtica. i. clauſa vel occulta dicitur, quia à paucis cognita. Vnde notãdũ, q̃ duplex eſt modus apprehendendi, ſecundũ duplicem naturalem potentiam pertingendi ad Deũ, nam quælibet aĩa habet potentiã intelligendi, & hæc eſt potentia intellectus, & potentiam amãdi quæ affectus dicitur, quibus Deũ apprehẽdimus, qui eſt ſumma veritas & ſumma bonitas. Vnde intellectu apprehendimus veritatem, & affectu attingimus bonitatem. Secundum hæc duo eſt duplex via excellentiæ. Vna quæ dicitur contemplatio, & hæc figuratur per Rachelem, quę dicitur venuſta aſpectu, qñ mẽs. ſ. lumine deſuper infuſo diuinitùs, habet meditãdo vel cogitando ſolũ cœleſtia contẽplari. Aliã eſt in affectu, & hæc dicitur ardor amoris, qñ. ſ. igne Spũſanctũ deſuper miſſo aĩa flammigeris affectionibus ad ſolum Deum aſpirans, ipſum ſolum deſideret, vt ſibi per ſtrictiorem amorẽ intimius vniatur, & hæc dicitur optima portio Mariæ, quę ardebat deſiderio, vt dicitur in Ioanne. Vnde ſicut nouũ teſtamentum præſtantius eſt veteri, ſic via amoris ſiue perfectionis quæ eſt in ardore amoris, quæ eſt deſignata per Mariam, eſt nobilior omni meditatione vel contentione intellectuali, quæ deſignatur per Rachelẽ. Sed notandũ, q̃ ad hoc q̃ veritas efficacius videatur, q̃ duplex eſt cõtẽplatio in intellectu. Similiter & ardor amoris dupliciter acquiritur in affectu, quẽdã. n. eſt meditatio vel contẽplatio ab inferioribus ad ſuperiora, quædam econuerſo. ſ. deſcẽdens à ſuperioribus ad inferiora. De prima determinat Richar. de ſancto Vict. in arca myſtica, oſtendens per quadraginta duas meditationes vel conſiderationes in creaturis, qũo mens lumine intelligentiæ decorata ad cognitionem ſummi creatoris debet attingere: & ſicut Iſraeliticus populus peruenit ab Egypto per quadraginta duas manſiones ad terram promiſſionis, ſic aĩa fidelis per illas quadraginta duas cõſiderationes, in ſex gradibus ordinatas, vſq; ad cognitionem ſummæ veritatis attingit, omni rõnali ſpiritui adoptatam. Alia verò contemplatio eſt econuerſo procedens, nam mens lumine deſuper immiſſo, ſecundum regulas veritatis & rõnes æternas, quas ſecundum diuinas illuminationes in ſeipſa percipit meditando, de inferioribus creaturis iudicat, & ſecundum q̃ ampliori lumine anima deſuper irradiãdo infunditur, ſic intantò infallibilius, ſecundum illas cauſas & ratione, quę ſunt idem quod Deus, à quo omnis creatura exemplata & ideata primordialiter exiuit, veritatem in creaturis & in omnibus affectibus multò melius q̃ ratiocinãdo, animus perſcrutatur. non tamen intelligendum eſt, quin iſta contemplatio in affectione terminetur, aliter nulla eſſet, de iſtis verò nihil ad præſens. Multò enim excellentior, & multò amabilior, & ad obtinendum facilior eſt ardor amoris. Sed ad iſtũ ardorẽ amoris eſt duplex modus attingẽdi, vnus ſcholaſticus & communis, alius myſticus & ſecretus. Primus enim eſt per modũ inquiſitionis & elicitionis, & incipitur ab inferioribus vſq; ad ſummũ per exercitium diuturnius aſcendendo. Verbi gratia: modus enim amandi Deum per meditationem præuiam iſte eſt. Primò enim fidelis diſcipulus ſenſu exteriori ſiue oculo conſpicit creaturas exteriores, deinde etiam aliquantulum aſcendendo, quod iã percipit oculo exteriori, in imaginatione repoſitum conſeruat, deinde magis eleuando ratiocinando & conferendo, vna cauſa creatrix omnium neceſſario inuenitur: & ſic peruenerunt philoſophi ad cognitionem Dei. Nam ipſi videntes tantam creaturarum magnitudinem, tam decoram ordinationem, tantam vtilitatem earundem, per hoc ipſi, & quilibet alius vnum creatorem potentiſſimum, ſapientiſſimum, optimum infallibiliter cognouerunt: & hoc per potentiam animæ ſuperiorem ſenſu exteriori & imaginatione, quæ ratio nuncupatur. Deinde ex iſta conſideratione creaturarum, quidam habitus per prędicta in intellectu relinquitur, qui primordiale fundamentum creaturarum relinquitur, & eſſe non tantum per conſpectionem creaturarum, ſed per irradiationem & illuminationem immiſſam, quodammodo mens à Deo ad contemplanda diuina præclarius eleuatur: & hæc potentia vocatur intellectiua ſiue intellectus, quæ ſolum in meditatione pura conſiſtit. Vltimò omnis meditatio vel contemplatio, ſine affectione amoris ſubſequente parum proꝺeſt, aut nihil. Vnde dicit Auguſt. quòd licet ſemper volitando cogitare, & amando inhærere, vt ſemper cognitio

Ioan. 12.

Modus amãdi Deũ per meditationem.

Solutio qõnis.

Myſtica quare dicatur.

cognitio vel meditatio præcedat affectionem amoris: ſecundò etiam anima fidelis ſine omnibus alijs creaturis, per ſolam cognitionem immiſſam Deo in ipſo affigitur. Alius autem modus conſurgendi in Deum eſt multò his omnibus nobilior, prædictis etiam ad habẽdũ facilior: & hæc eſt ſapientia vnitiua, quæ eſt in amoris deſiderio per affectiones flamigeras ſuperius aſpirãdo, quæ diffinitur à beato Dion. lib. 7. de diuinis nomi. Aegid. ſic. Sapientia eſt diuinisſima Dei cognitio per ignorantiam cognita, ſecundum vnitionem ſuper mentem, quando mens ab omnibus alijs recedens, poſtea etiam ſeipſam dimittens, vnita eſt ſuperſplendentibus radijs inſcrutabili & profundo ſapientiæ illuminata. Vnde in hac ſapientia ſecundum q̃ dicitur in principio myſticæ theologiæ, ſic ſenſus & ſenſibilia derelinque, intelligibilia & non intelligibilia, &c. Vnde iſta ſapientia ſine omni inueſtigationes vel meditatione præuia, amãtis affectum ſurſum trahit. Vnde non ibi oportet cogitare nec de creaturis, nec de Angelis, nec de Trinitate: quia hæc ſapientia non per meditationem præuiã, ſed per affectus deſiderium habet aſpirando conſurgere. Sed notandum, q̃ iſta ſapientia alio modo intelligitur in proficientibus, aliter in perfectis. Proficientes enim neceſſe habẽt ſe purgare per viam quæ dicta eſt, ſcilicet per humilitatem, & contritionem, & illuminationem per modum orationis: & poſtea aliquantulum cogitando ipſi Deo deſuper inflammanti occurrere, non tamen meditando de Deo, vel Angelis, vt dictum eſt, ſed conſurgendo ſecundum illam viam quæ immediatè ſequitur viam purgatiuam, in expoſitione minori de pater noſter, quæ eſt oratio in ſpiritu & veritate. Sed poſtquam affectus ſe exercendo diuturnius, vel cogitando ſecundum q̃ ibi dicitur, diligentius ſe erexerit: tunc dimittitur omnis cogitatio vel meditatio, & ſolum per amoris deſiderium quotieſcunq; vult, vel de die vel de nocte, intus vel extrà, ad vnitionẽ ipſius dilecti ſolum aſpirans, animus conſurgentis ſe erigit, & ibi amoris affectio præcedit cogitationem: nam illud quod ſentit affectus, verè intelligit intellectus, & ſicut dictum eſt de contemplatione, q̃ duplex eſt, vna quæ aſcendit, alia quæ deſcendit: ſic in affectione amoris, nam ſecundum viam ſcholaſticam quæ dicta eſt, aſcẽditur ab inferioribus creaturis vſq; ad affectũ amoris, in ſapientia autem myſtica contrarium eſt, nam ille verus amor, eſt Spiritus ſanctus, tertia perſona in diuinis, & vltima reſpectu ordinis perſonarum, nobis eſt propinquior & prima in conſurrectione affectiua in Deum. Vnde ipſe Spiritus ſanctus per ignem amoris tã git & inflammat ſupremum affectiuæ apicem, & indicibiliter ſine omni cogitatione, vel rationis diſcretione ad ſe trahit. Vnde ſicut lapis ſuo pondere trahitur, & fertur naturaliter ad ſuum cẽtrum inferius: ſic apex affectus ſuo pondere & directione immediatè & ſine aliqua obliquatione abſq; omni præuia vel concomitante cogitatione, ſurſum fertur in Deum. Vnde illa potentia quæ eſt affectus, & ſupremum in ſpiritu hominis, Spiritui ſancto immediatè amoris vinculo eſt vnibilis. Et hæc potentia vt eſt ſupremum in ſpiritu, quaſi ab omnibus ignoratur, niſi ab illis in quibus ab igne Sancti ſpiritus mediatè affectus tangitur & mouetur. Vnde Dionyſius hanc virtutem vocat immediatè motam à ſpiritu ſancto, & ſecundum iſtam procedit tota ipſa myſtica theologia, & dicit ſic. Eſt & nunc à nobis lex prædefinita, veritatem de Deo docens nos aſſueuerare, non in perſuaſibilibus humanæ ſapientiæ verbis, ſed in demonſtratione à ſpiritu, more theoricarum virtutum, ſecundum quam ineffabiliter ignitæ, ineffabiliter & ignotæ coniungimur, ſecundũ meliorẽ noſtræ intellectualis virtutis & operationis vnionem, & cæt. Vnde ſecundum iſtam virtutẽ motam à Spiritu ſancto, immediatè eſt multò maior de Deo cognitio, q̃ per omnem intellectum vel rationem inueſtigãdo. Vnde primum tangitur ſupremus apex affectus, ſecundum quem mouetur per ardorem in Deum, & ex iſto contactu relinquitur in mente veriſsima cognitio intellectus, nam illud ſolum quod ſentit de diuinis, veriſsimè apprehendit intellectus, vt dicitur in fine principij myſticæ theologiæ, ſic per vnitionem dilectionis quæ eſt affectiua verę cognitionis, vnitur Deus intellectualiter ignoto, &c. Ex qua etiam vnitione ingenium ad inueſtiganda occulta mirabiliter clarefcit per hanc etiam imaginaria & phantaſtica dirumpuntur, per hanc etiam ſenſuum exteriorum inordinatio quaſi quodam retinaculo interiori retrenatur, vſq; etiã ad carnis ſenſualitatem, corruptionem corporum peſtiferorum mortificando affectus ibi, ignitæ affectus redundat: nam quantò mens plus aſpirando erigitur, tantò plus debilitatur ipſius carnis malè inflãmantis corruptio. Per hoc pro magna parte ſcholaſtici & myſtici doctoris diuerſitas patet, nam ſecundum diuerſos intellectus vtriuſque procedunt argumenta.

Nunc reſpondendum eſt ad rationes prius factas. Ad primum dicẽdum, quòd illud, in meditatione mea exar. ignis, &c. Intelligitur in proficientibus, nam quia in talibus nondum adhuc ardor amoris abundat: propter hoc oportet, q̃ aliquantulum affectus meditando ſecũdum illam viam, quę dicta eſt in expoſitione minori dominicæ orationis, non autem cogitando de Angelis, de ſuper cœleſtibus, de Deo vel Trinitate efficacius excitetur, quod tamen in tertio ſtatu in via vnitiui amoris perfecto iã exercitatu cogitatio præuia dimittit, ſicut videmus in pontibus, q̃ in pontis ædificatione ligna lapidibus ſupponuntur, poſtea iam cõſtructo ædificio, muri lapidei firmitate perfecta cuncta ligna amouentur, quia ſine ipſorum obſequio ſtructura, muri lapidei poteſt perſtare immobilis. Sic etiam hic in proficientibus cogitatio prædicto modo præmittitur, deinde ſequitur affectio amoris, qua perfectione obtẽta totius cogitationis vel meditationis præuiæ vel cõcomitantis obſequium (vt ſuprà dictum eſt) amouetur. Ad ſecundum dicendum quòd illud benè concedimus: Inuiſa poſſumus diligere, incognita nequaquã nam ſapientia myſtica ſupponit cognitionem Dei. Vnde in principio myſticæ theologiæ vocatur ſapientia Chriſtianorũ. Vel aliter, quia duplex eſt cognitio, vna præcedit amoris affectum. In primo enim affectu vel proceſſu ſecundum viam ſcholaſticam communem, eſt ibi primò cognitio per creaturas de Deo, vel per intellectum antequam in ipſo amoris affectio accendatur, & ſecundum hoc illud Auguſtini intelligitur. Sed in proceſſu myſtico ſecũdum Dionyſium amoris affectus intellectus cogitationem præcedit, vt dictũ eſt, & de vtraq; loquitur propheta Dauid. Vnde quantum ad primum dicit. In meditatione mea exardeſcet ignis. De alia. Accedite ad eum & illuminamini, ſcilicet per cognitionẽ veritatis: & iſta cognitio eſt certior quàm prima & infallibilior, ſicut multoties aliquid per aliqua ſigna quæ videntur in ipſo, eſſe delectabile ad veſcendum cognoſcitur: ex qua cognitione ad hoc vt comedatur, appetitus videntis quàm pluries inardeſcit, poſtea quando illud guſtatur, amplior & certior cognitio ex ipſo guſtu relinquitur, quàm illa eſſet quæ ipſum guſtum præceſſerat: ſic & in his eodem modo intelligitur. Ad tertium in diuinis, & cætera.

Pſal. 38. Pſal. 33.

Dicendum, quòd verum eſt ſecundum modum communem, & ipſa anima actualiter conſcendente: ſecundum autem proceſſum myſticum contrarium eſt, & ſic procedit iſta obiectio alterius partis, quod patet in proceſſu ipſorũ argumẽtorum. Per hoc patet aliud de Cherubin, & Seraphin, verũ eſt quãtum

Universidad de Deusto
Biblioteca

ab infimis superius ascendendo, & sic cogitatio præcedit amorem, sicut Cherubin præcedit Seraphin: contrarium autem est descendendo, nam primò & principaliter recipit influentiam à Deo Seraphin quàm Cherubin, & sic similiter descendẽdo, primò mouetur affectus per amorem in Deum, quàm illud quod sentit affectus percipiat intellectus, & sic currit secunda pars contrariæ partis. Ad quintum dicendum, quòd non est simile de beatis & viatoribus: nam beati ipsam claritatem lucis æternæ vident facie ad faciem, absq; vlla admixtione phantastica vel corporis corruptione, obtenebrante caligine, vel medio contemplantes, & ideo est ibi summa ordinatio, quia nullum est ibi impedimẽtum: ideò primò naturaliter intellectus diuinam pulchritudinem apprehendit, quàm in ipsa affectus vnione indissolubili delectetur. In viatoribus licet ament existentes in corpore, tamen (sicut dicit philosophus) intellectus humanus est phantasia admixtus, ideo omne intelligibile & maximè summũ intelligibile, quod est Deus, ipse phantasticè apprehendit: quòd si etiam per amorem & illuminationem, diuinitùs immissam, ab intellectu admixtio phantastica separaretur, semper tamen intellectus quantumcumq; cœlitùs illuminetur, Deum modo finito & limitato apprehendit, qui tamen immensus & infinitus est, & ideo omnis intellectualis cogitatio semper est impura & immunda: & ideo in præsenti si vera sit consurrectio mystica, iubet ipsam Dionysius ab amoris affectu totaliter sequestrari, & per solum ardoris amorem consurgere: quia & si totus sit desiderabilis, sicut in canticis dicitur, non tamen totus comprehensibilis, nec in præsenti nec in futuro. Et inquantum efficacius in ipsa consurrectione omnis intellectiua cognitio rescinditur, intantum ardoris affectus veluti liber supernatans, citius quod desiderat apprehendit. Et hoc summè cauendum est, vt nulla cognitio intellectualis se amoris vnitiui consurrectione admisceat. Ad sextum dicẽdum est, q̃ solutũ est secundum duplicem modũ consurgendi per amorem, vt dictum est, neq; de Trinitate, neque de Angelis. Per illud idem soluitur septimum. Ad octauum dicendum est, q̃ licet modus consurgendi mysticè stultus & irrationabilis ignorantibus hanc sapientiam videatur, tamen sapientissimè & mira procedit ordinatione: nam solo põdere & discretione amoris affectus verius, & certius, & infallibilius in ipsum quem diligit fertur, quàm oculus corporalis aliquod sẽsibile videat, vel intellectus possit de Deo per cogitationem aliquã apprehendere veritatem.

Can. 5.

Si quæritur, quid igitur cogitabo, cum de Deo cogitare non debeam, nec de Angelis? dicendum, q̃ solum aspirat & cogitabit, vnde tunc sine aliqua cogitatione de Deo, vel de alijs, si mens secundum viam purgatiuam est aliquatenus præparata, si nescit alia dicere nisi hoc modo consurgere, dicens sic. O Domine quando te diligam? quando te constringam? si hoc sæpissimè frequentaret, citius se sciret experimentaliter inflammari, quàm si de secretissimis cœlestibus & eterna generatione vel processione millies cogitaret.

Vnde ista est optima stultitia, de qua dicit beatus Dionysius sic. Hanc igitur stultam & irrationabilem & amentem sapientiam excedẽter laudantes dicimus, q̃ omnis est mentis & rationis & prudentiæ causa, sicut dictum est superius in opponendo. Ad nonum dicendum, q̃ Deus secundum consurrectionem illius sapientiæ apprehẽditur per modum entis, nec vt vnũ, nec vt verum, nec vt bonum. Sed quando ista vis animæ suprema, quæ est apex affectus, tangitur ab igne amoris, illo motu & tactu scintillat affectus aspirando in Deũ, ideo beatus Dionysius istos doctores scholasticos & speculatiuos confutat, quia omnia se scire existimant: cum tũ de vera sapientia qua mens ad Deum trahitur, parum aut nihil, nisi fortè coniecturando vel opinando cognoscant, & talibus non debere vllatenus istam veram sapientiam propalari, ad Tim. scribens, dicit sic. Vide autem ne quis indoctorum ista audiat: in doctos dico, qui existentibus sunt firmati, &c. & in tales irridens, sic infert statim pòst, qui sua æstimatione credunt diuina percipere ingenio vel scientię plenitudine, sic indoctos autem dico, &c. post verè putantes ea quæ secundum ipsos est cognitione scire eũ qui ponit tenebras latibulum suum, &c. Et hoc est, quia ista cognitio est totaliter supra mentem, & vbi omnis intellectus deficit, qui non apprehendit nisi sub ratione veri vel boni: Mystica verò Theologia, per apicem affectionis docet discipulos veritatis cõsurgere per amorem, immò quod plus est, nunquam actualiter mens posset istis motibus consurgere, si aliquid cogitaret cõsurgens, immò miserabiliter deprimeretur à sua eleuatione affectio, sed potius intellectiuam quasi pedisequã subtractam relinquit inferius, & sine sui obsequio ad dilecti vnionem consurgit motibus sursum actiuis, ab ipsa eminentius eleuata plus distat ab ea, quàm ab ortu solis meridies, & hoc quotiescunq; vult de die siue nocte, centies vel millies, si corpus posset sustinere, & q̃ ita fit, exemplo materiali ad præsens xtar, vt valeas intelligere. Considero motum lapidis, sito ponderi naturaliter descendentis ad cẽtrum. Sic per pondus amoris affectus dispositus in Deum sine omni cogitatione vel deliberatione consurgit, veluti in suum centrum se extendens, & motibus istis se eleuat in continuo desiderio, cuius complementum & intuitus quietem in æterna beatitudine obtinebit, nisi quandoq; ad modicum temporis, sicut est in raptu, diuina subleuatione supra seipsum non natura sed gratia sublimetur. Sed si hoc nõ potest percipere doctor speculatiuus, vel scholasticus discipulus, audiat ab Apostolo qui fuit principalis hierarcha huius sapientiæ, quam nullus sapientium Græcorum intelligere potuit, quoniam hæc sapiẽtia solum spiritali examinatione cognoscitur. De qua loquitur Corinthijs dicens. Spiritus noster spiritui diuino vnitus, sentit quæ sunt eius, & hęc sapientia est, quam inter perfectos loquebatur. Vnde hoc est illud quod Dominus promisit Apostolis, cum dixit. Induimini virtute ex alto. Vnde sicut sacerdos induit se à capite, sic anima induitur à parte summi affectus. Vnde primò tangitur igne Spiritus sancti, quàm aliqua cogitatio veniat. Patet ergo euidenter, q̃ aĩa verè amans, potest consurgere in Deum per affectũ accensõ amoris desiderio, sine aliqua cogitatione præuia, &c.

Loc. 4.

1. Cor. 2.

SERAPHICI DOCTORIS S. BONAVENTVRAE.

FASCICVLARIVS, in quo de exercitijs spiritualibus tractatur.

CIRE debes, quòd quamuis omnia quæ in diuina scriptura reperiuntur, immò cœlum & terra & omnia quæ in eis sunt, de Deo loquantur & instruant, non tamen omnia conueniunt ad vtiliter meditandũ: sed ea debes potius ad meditandũ suscipere, vnde amplius ti more cõciteris, vel accenderis ad amorem. Sũt autem quædam

Meditatio generalium meditationum.

quædam generalia, circa quæ frequentius exercitia deuoti versantur, videlicet memoria peccatorum, qua compunguntur ad compunctionem vel dolorem. Memoria mortis, qua vt omnia huius mundi oblectamẽta, gloriam, & honorem, altum statum vilipendant, accenduntur. Memoria extremi examinis, qua inflammantur ad bona opera peragenda, vt tunc cum iustis mereantur accipere præmium meritorum. Memoria pœnarum infernalium, qua omnia illecita licet dubia, respuant timore tormẽtorum. Memoria cœlestis gloriæ, vt hic quiescant & exultent in spe, ac vt illic sint digni gloria, nitantur se veris virtutibus adornare. Memoria beneficiorum Dei, & maximè beneficij incarnationis, ne gratiæ largitori inueniantur ingrati. Vt autem de his cogitare eo promptius ad manum valeas, habeas aliqua generalia, vnde tu valeas plura elicere.

De vnoquoq; præmissorũ hic inseruntur, vt data occasione sapienti sapientior fiat, & ex paucis plura eliciat, sicut ipsi cognouit cogitanti. Esto igitur animal mundum, ruminans & reuoluens ea & ipsi similia in corde tuo, vt ita inutilia & vana possis à memoria remouere.

Qualiter fiat memoria peccatorum. Cap. 1.

VT tibi de memoria tuorum peccatorum nascatur compunctio, talibus stimulis te concute meditando. Cogita, & vt sentire valeas diligenter stude, quantum vnumquodq; peccatum Deo displiceat. Reuolue, quòd superbia eiecit Luciferũ de cœlo. Inobedientia Adam de Paradiso projecit. Luxuria subuertit Sodomam & Gomoram, & penè totum mundum in diluuio submersit, Christus pro peccato mortem sustinuit amarissimam, & ne peccatum inultum remaneret, & suæ iustitiæ nõ satis fieret. Cogita. 2. q̃ Deus aliter iudicare non poterit, quàm opera nostra merentur. Est enim Deus æquitas quædam intelligibilis, inconuertibilis, atque indeclinabilis: non minus malorum pœnã q̃ beatorũ gloria. Igitur tibi reddet iuxtà opera tua. Non igitur palliemus, vel blandiamur nobis, quia non est ita durum, & Deus est misericors. Cogita de peccatis tuis præteritis ante conuersionẽ, cogita, quàm multa sunt in locutione, opere, & consensu. In cogitatione tot sunt, q̃ nequeas numerare. Cogita, q̃ turpia præcipuè ad carnalia, in quibus tamen minus immoreris, ne delectatio subrepat. Cogita, quàm grauia, quibus Deum offendisti, & rursum Christum quodammodo crucifixisti. Cogita de peccatis pòst conuersionem tuã, q̃ semper tam negligens, tã tepidus tot annis sine profectu fuisti, & vide de singulis tuis criminibus, numera ea si potes in conspectu Domini, & pete veniam de præteritis, adiutoriũ de præsentibus, & cautelam contra futura. Deinde cogita in quãto satisfecisti pro istis, certus, q̃ quicquid hic non reddideris, in futuro à te exigetur vsq; ad minimum quadrantẽ. Nullum. n. malum impunitũ erit, sicut nec aliquod bonũ irremuneratum. Demum cogita, quòd iudicia Dei sunt inscrutabilia, nescis si in gratia, nescis si verè conuersus, quid in te lateat quod Deũ nõ latet, sed offendit, nescis si perseueraturus. Hæc rumina, hæc cogita, & si benè sentis ea nõ altũ sapies de teipso, caue tũ desperationẽ si profundius huiusmodi meditationibus te immerseris, atq; ita huiusmodi meditationes digere, vt nõ absorbearis tristitia nimia & deiectione, sed vt instigeris ad vitæ emendationem, & tolerãtiam omnium tribulationũ.

Generalis modus ad formandum meditationes de morte. Cap. 2.

DE morte tua ita poteris formare meditationes tuas. Primò vt horam mortis semper suspectã habeas. Cogita quòd improuisè mors veniet, quia sicut fur, quando minimè putabis, quando minimè dispositi, quando adhuc diutius viuere sperabas, & tamen adhuc multa agere cogitasti, prout experientia quotidiana te satis sufficienter docet, & docuit de pluribus tibi notis. Reuolue deinde ordinem quo ad mortem deuenitur, & habe te nonnunquam sicut si statim esses moriturus, & melius seuties quæ sequuntur. Cogita igitur qualiter præcedit mortem grauissima infirmitas, cuius aliæ infirmitates non sunt nisi sicut præcones vide grauitatem huius infirmitatis. Cogita horrorem naturalis inclinationis appetentis permanere. Cogita deinde cum iam homo sentit se hinc transiturum, siue medicis hoc dicentibus, siue si ipse per se senserit, quantus tunc erit clamor conscientiæ, quãtus remorsus in eo qui se non disposuit. Tunc enim ipsa peccata ad memoriam confluunt, & cogita de singulis peccatis tuis, & passionibus proprijs singulariter, quantum tunc de eis dolebis, quia non vicisti. Cogita si tali articulo mortis esses constrictus, & vitijs & concupiscentijs ligatus, quanto desiderio desiderares vnam horam, vel annum sanitatis pro emendatione. Cogita homo cum ad illam horam veneris, & hinc transibis, & tempus præteritum comparaueris ad æternitatem ad quam transibis, quàm breuè tibi videbitur, tota vita tua apparebit tibi breue somnium, & ita tibi erit totum tempus ac vita, ac si per modicũ spaciũ, puta iter mediæ leucæ perrexisses. Cogita etiam quãtus erit dolor ille, cum vides, quòd propter tam paruam delectationem, illa sempiterna gaudia amisisti. Cogita, quàm amara erit separatio, cum ab his, quæ vitiosè dilexisti separeris, puta ab honore tuo, qui hic in alto statu totis viribus honorem quæsisti, & à voluptatibus, & sic de alijs. Considera dispositionem morientis, quomodo totum corpus nigrescit & rigescit, oculi contabescunt. Cogita quomodo Dæmones sint ibi, tanquàm rugiẽtes parati ad escam expectantes, deinde imaginare quo modo anima in egressu à corpore suo, cum incipit cõsiderare regionem ignotam, q̃ tot Dęmones eam expectent, q̃ inuitè exiret, quàm libenter rediret ad corpus suum, sed nõ potest, quia clausæ sunt fenestræ sensuum, & aditus vitales. Cogita quomodo tunc singuli spiritus vitiorum ad eam occurrent, quærentes sua in eis. Spiritus superbiæ, superbiam: spiritus luxuriæ quærit luxuriam, quilibet quæ sua sunt, & sic de alijs. Vltimò aduerte quomodo anima egressa de corpore statim statuitur ante tribunal iudicis, & feretur sententia quæ ex hoc tunc, vsq; in æternum non reuocabitur. Et vbicunq; tunc lignum ceciderit, ibi manebit. Demum cogita, q̃ tandem corpus traditur sepulturæ, & perpetuæ obliuioni, hospes hic fuit vnius noctis, & abijt, & memoria eius recessit à terra. Poteris autem modum hunc contrarium sumere de morte iustorum, nam iusti videntes se de hoc mundo migraturos, gaudent in testimonio conscientiæ, exultant q̃ liberantur de istis miserijs, quia hic non fuerant ligati concupiscentijs, non dolent hinc exire, & sic de alijs.

Eccl. 11.

Generales modi ad formandum meditationes de pœnis infernalibus. Cap. 3.

DE pœnis infernalibus, imaginare ipsum infernum secũdum quasdam similitudines à sanctis super hoc positas. Aspice igitur choas horribilissimum, lacum subterraneum, puteũ profundissimũ, & totum ignitum. Item imaginare ciuitatem magnã & horribilem & penitus tenebrosam, obscurissimis & terribilissimis flãmis succensam, clamantibus, vlulantibus, & plangentibus vniuersis præ inexplicabilibus doloribus, & similes similitudines poteris cogitare.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nota. Cogita de pœnarum acerbitate. Dicitur enim ignis ille ad ignem nostrum tanti esse caloris, quanti noster ignis est ad depictum. Et ita cogita de frigore & fœtore. Huius pœnalitatis acerbitas patet ex stridore dentium, ex gemitu, & planctu, & blasphemia, & sic de alijs. Cogita de pœnarum multiplicitate. Ibi enim est ignis inextinguibilis obscurissimus, frigus intolerabile fœtor horribilis, tenebræ palpabiles. Ibi erit pœna in omni sensu. In visu, per horribiles visus & aspectus Demoniorum. In auditu, per lamentabiles gemitus, & clamores de miserabili societate, & crudelitate tortorum, sine omni misericordia, in torquendo non satigantur, nec ad misericordiam commouentur. Insultabunt dicentes, vbi nunc gloria? vbi nunc altus status? vbi superbia? Cogita quomodo nunc ibi per membra quibus quis peccauit eisdem puniatur, & omnibus membris malus pœnam sustinebit. Cogita etiam de pœna interiori, videlicet remorsu interiori conscientiæ, & vermis eorum qui non morietur. Quis potest sufficienter cogitare quantum doleant, quòd illam pœnam modicis laboribus, & breui tempore nõ euaserunt. Item internæ passiones maximè regnabunt in eis: erũt. n. maximè iracundi & inuidi, & erunt ita simul sicut caues rabidi. Item recordabuntur priorum delectationum ad augmentum pœnæ. Vnde ibi lamentabuntur dicentes. Quid nobis profuit superbia? Cogita de duratione pœnarum, q̃ scilicet nunquam sit finem habitura. Non post mille millia annorum, immò non post tot annos, quot anni possunt in millibus numerari, quia nulla ibi redemptio, nullus ibi finis.

Generales modi meditandi circa extremum iudicium. Cap. 4.

DE extremo examine, cogita quantus tunc fiat terror. Ipsa enim angelica tuba, mirabilis, terrẽda, (scilicet fulgura, corruscationes percutiẽt corda hominum, & pauere facient. Cogita, si potes, magnitudinem iræ iusti iudicis, venientis contra eos qui eum offenderunt. Et quantum mali terrebuntur. Imaginare quomodo, & quàm amara fiet ibi diuisio. Ponẽtur omnes iusti, humiles, mites ad dexteram, superbi, inuidi, luxuriosi, &c. ad sinistram, amodò non coniungẽdi. Nũc sunt duo in mola vna, in domo vna, &c. Luc.27. & vnus assemetur, & vnus relinquetur. Cogita quid timoris, & quid horroris, quid admirationis erit superbis, elatis huius mundi cum se abiectos viderint, & pauperes, viles, & despectos, quos insanos putabant ad dexteram Christi in gloria viderint assistentes. Tunc pœnitentiam intrat se agentes, dicent. Ecce hi quos habuimus in derisum aliquando. E contra, iusti stabũt in magna constantia, aduersus eos qui se angustiauerunt. Cogita quomodo omnium operum ibi, & cogitationum Sap.5. fiet redditio. Hierusalẽ scrutabitur in lucernis, id est hi qui apparebunt velut sancti, inuestigabũtur ibi, & quic quid in eis occultum fuerit ad lumen veniet. Testes erunt Diabolus, qui ostendet nobis omnia quæ fecimus, vbi, & quando, &c. Item proprium scelus, & totus mundus dabit testimonium contra peccatores. Cogita quomodo Christus exhibebit passionis suæ insignia, & quomodo per illam Christus exprobrabit, q̃ eam contempsimus. Cogita de illo horribili tonitruo, & irreuocabili sententia, ite maledicti, &c. Cogita de dulcissima inuitatione iustorum ad sempiternam cœnam per illam vocem. Venite, &c. Cogita quàm magna sint opera misericordiæ, & pietatis, cum ea solum Christus ad iudicium suum adducere videatur. Cogita q̃ iusti ibunt in vitam æternam, iniusti in supplicium sempiternum. Et hęc duo loca, per chaos magnum diuisa semper permanebunt.

Generales meditationes de gloria cœlesti. Cap. 5.

DE gaudijs supercœlestibus, imaginare locum illum, per imaginarias similitudines à sanctis pro nostra capacitate inuentas. Est enim ciuitas ex auro purissimo, gemmisq; preciosis mirabiliter constructa, singulæ portæ ex singulis margaritis, & campus spaciosissimus ac speciosissimus omnium florum pulchritudine decoratus. Ibi ætatis amenitas, ibi odoris suauitas, &c. Cogita quantum potes, quantum erit gaudium ex visione sanctissimæ Trinitatis, in qua relucet exemplar omnis pulchritudinis, omnis bonitatis, omnis suauitatis, quam videndo omnia scieda scies, & quicquid volueris habebis in illa. In illa. n. visione beatificaberis. Cogita de visione humanitatis Christi, qui hic fuit propter nos pauper & vilis homo, ibi sublimis Deus & homo. Cogita de gaudio quod habebis ibi ex societate gloriosæ virginis, omnium sanctorum Apostolorum, martyrum, confessorum, virginum, & de cuiuslibet gaudio gaudebis & tu. Cogita de dotibus quas ibi corpus tuum recipiet, quæ sunt immortalitas, impassibilitas, summa agilitas, & maxima speciositas. Cogita de dotibus animæ quibus ipsa anima replebitur, quæ sunt plenitudo scientiæ & lætitiæ. Cogita de istis dotibus, quàm multa alia cõsequeris, videlicet securitatem, qua non timebis eijci, non timebis à tentatione vinci, inde tibi libertas summa, inde sanitas, inde voluptas, inde amicitias inde honor, inde concordia. Et breuiter, habebis ibi quicquid volueris, & quicquid nolueris non habebis.

De hac pulchritudine tractat Isidorus in Ago. 22.

Breuis modus meditandi circa beneficia Dei. Cap. 6.

VT circa beneficia Dei innumera, aliquem modum habeas meditandi, & memoriam tuam reformandi. Scias, quòd in his triplici considerationes potes tuas meditationes variare, & dilatare, vt nũc tua quidem meditatio versetur circa ipsum benefactorẽ, nũc circa teipsum cui benefecit, nũc circa ipsa beneficia quæ tibi multipliciter elargitur. Considera, quòd ipse benefactor tuus Dominus Deus, ita tibi benefacit, vt nihil à te repetat, nec te nec aliqua creatura indiget. Considera, quòd sit infinitæ potentiæ, cuius potentiam declarat vniuersitas, & multitudo creaturarum suarum. Considera quòd sit immensæ sapientiæ, & hoc attende ex pulchritudine, & ordine totius vniuersi. Attende igitur quantæ sit bonitatis, si hic talis tantusque Dominus modicum enceniolum tibi tribuit, immò quantæ bonitatis, q̃ tantus de tantillo dignetur cogitare. Considera quàm solicita sit tãta maiestas circa te, in tribuendo beneficia, modo quo tibi magis expedit, ab æterno disposuit tibi ea dare, ab æterno, & semper actualissimè cogitauit, & talia tibi beneficia præordinauit. Ita solicitus circa te sicut circa integrum orbem, vel vniuersitatem creaturarum. Ita enim hic magnus Rex tibi, & circa te intendit, ac si vacaret singulis. Et hoc effectum tuum non modicum ad gratitudinem, & amorem accenderet, si singula beneficia diuina toti generi humano collata, ita tibi attraheres, & ita te ex eis ad gratitudinem intelligeres obnoxiũ, ac si tibi soli fuisset collata. Verbi gra, ac si pro te solo crucifixus, factus homo, &c. propter te solũ creasset cœlũ, & terram. Et hoc docet nos Chrysost. Affectu etiam tanto beneficia illa dat, quòd si etiam quid minimum daret, grauissimum merito deberet esse. Perpetua (inquit) charitate dilexi te, & ex perpetua, & maxima charitate donat sua beneficia. Attende, quàm sis vilis, quàm plenus malitijs, & cõcupiscentijs, sicut tibi superius

Hieremi.31.

rius satis est ostensum, cum diceretur est discussione tui, & propria cognitione, & de memoria peccatorũ. Circa beneficia forma dupliciter meditationes. Primò circa hoc, quòd mala tua benignè tibi remisit. Secundò, quòd innumerabilia tibi contulit dona, & munera. Dimisit enim tot mala quot fecisti. De quibus suprà dictum est, immò dimisit tot quod facere potuisti, à quibus te preseruauit. Attende quàm longanimiter te expectauit in peccatis, & non occidit sicut meruisti. Circa beneficia autẽ, quę dedit tibi, cogita quàm multa, quàm bona, quàm vtilia, quàm magna, quis enumerabit ea? quis intelliget? quis loquetur? Attamen vt hic habeas modum cogitandi, cogita quomodo dedit tibi dona naturæ, dona gratiæ, dona superexcellentiæ. Percurre aliqua de singulis, nam in quolibet sunt multa bona valdè. De dono naturæ est, quòd creauit te in tempore, & quòd ab æterno te disposuit creandum, nõ creauit te pecus, sed hominem, dedit visum, auditum, & cætera. Et singulis creauit sensibus, ea quæ sibi congruunt oblectamenta. Item dedit animam immortalem, cui dedit rationem, ingeniũ, industriam, qua omnia materialia potest intellegere. Dedit mẽtem, vel intellectum, qua immateriales spiritus Deum & Angelũ intelligeret, propter te omnia in terra creauit. Omnia elementa ad tuam vitam, omnia animantia ad tuũ nutrimentum. Dona gratiæ. Primò quòd voluntatem tuam ab eo auersam ad se reuocauit, & ei gratiam suæ iustificationis infudit, quæ solum ab eo descendit. Dedit voluntatem, vt velles te emendare. Tunc & locum ordinauit, vt posis. Ad donum superexcellentiæ spectat, quòd propter te fecit filium suum incarnari, vt esset amicus tuus, frater tuus, qui & propter te mortuus est, & crucifixus, & seipsum dedit in altaris sacramento. Misit tibi Spiritumsanctum, & hoc in signaculum acceptationis, in priuilegium amoris, in annulum desponsationis. Cogita, quàm multa ab initio egit mirifica cum genere humano, propter genus hominum locutus est cum patribus, apparuit in figuris, loquebatur in prophetis, eduxit de Aegypto, induxit in terrã promissionis, & infinita mirabilia. Vt quid autem hæc omnia fecit, nisi vt per figuras, & per prophetas intellectũ tuum in cognitione veri illuminaret, & affectum tuũ detraheret ad amorem boni?

De cœna Domini, & præparatione ad susceptionem corporis Christi. Cap. 7.

SEd super omnia quotidie, & maximè dominici corporis sacramenta sumpturus memoriam facias illius deuotissimi mysterij, quod in cœna Domini primitùs erat institutum. Siquidem postquam agnũ paschalem typicum cum suis discipulis Dominus festus comedit more Iudæorum, tunc verum agnum paschalem comedendum dedit. Consecrauit enim corpus suum atque discipulis suis tradidit ad manducandum, quibus & potestatem tradidit idipsum consecrandi, & alijs tribuendi. O verè magna munificentia, ò inaudita largitas, ò charitas superexcellens, qui seipsum dat, quid poterit negare? quid vltrà faceret? omnia quæ potuit pro nobis fecit, omnia quæ habuit nobis dedit, dedit regnum suum, dedit & seipsum, ideoque in hac cœna dicebat. Hęc quotiescunque feceritis, in mei cõmemorationem facite. In memoriam, scilicet eorum quæ pro te in carne gessi, quòd propter te derisus, illusus, crucifixus sum. In mei (inquit) memoriã hoc sacramentum omnium sacramentorum excellentissimum ægrotis est medicina, peregrinantibus dieta, debilesq; confortat, valentes delectat, languorem sanat, sanitatem seruat, fit homo mansuetior ad correptionẽ, patientior ad laborem ardentior ad amorem, sagacior ad cautelam, ad obediendum promptior, ad gratiarum actionem deuotior. Aduerte tamen, q̃ effectus sacramentorum solet esse secundum dispositionem, & præparationem susçipientium. Neq; enim Iudas præmissa dona susçepit, qui corpus Domini susçepit (si tamen susçepit) ideoq; tibi summopere studendũ est, vt quãtum poteris ante susçeptionem dignè te præpares. Qui enim corpus & sanguinem Domini indignè sumit, iudicium sibi manducat, & bibit. Tria autem sunt quæ exigit à te huius sacramẽti digna susçeptio, scilicet corporalem munditiam, puritatem conscientiæ, & actualem deuotionem. Corporalis autem munditia, aliquãdo ex decenti, aliquando ex necessario requisita. Puritas autem conscientiæ præsertim à criminibus, ipsa est necessaria. Ideò vide, vt ante susçeptionem huius sacramenti contritionem habeas, atq; si fieri potest, ante cõ spectum Domini humiliter lachrymas fundas, quibus te laues à peccatis tuis quæ fecisti, & quæ omisisti, & quæ facere potuisti corde, ore, & opere. Actualem autem deuotionem in te faciunt timor, & amor. Timor incutit reuerentiam. Amor autem desiderium, & affectum, habeas reuerentiam & timorem. Terribilis enim est hæc mensa, ad quam cum debita reuerentia, & congrua vigilantia necesse est accedas. Siquidem in hac sacerdotali mensa nunc præsens est Christus, & qui vltimam cœnam cum Apostolis cœnauit, ipse istam quoq; consecrauit. Non enim homo est qui proposita, scilicet panem & vinum, corpus Christi facit, & sanguinem, sed ille qui pro nobis crucifixus est Christus, sacerdotis ore proferuntur, & Dei virtute & gratia cõsecrantur. Quomodo tu igitur ad illam mẽsam, ad præsentiam Christi, ad tactum dei filij intrepidus audes accedere, quem Ioannes Baptista tangere contremiscit? Matth.3. Petrus Apostolorum princeps à se præ formidine repulit dicens. Exi à me Domine, quia homo peccator Luc.5. sum. Cogita quòd iste quem tu sumis erit iudex tuus. Time igitur ne si indignè sumpseris & sine reuerentia, post mortem inuenias iratum, cum ad eius tribunal præsentatus fueris iudicandus, quem tremunt potestates, adorant dominationes. Deniq; cogita, q̃ licet mille millibus annorum te ad hoc sacramentum per puras orationes, sanctissimas præparationes præparaueris, nihil esset ad condignam susçeptionem, etiam si haberes merita omnium sanctorum, quanto magis tu qui sine deuotione, sine præparatione accedis. Item attendè propriam vilitatem modo superius dicto, & reputa bis te indignum, & acquires reuerentiam congruam, & hoc valet maximè pro huius sacramenti susçeptione, vt quantum poteris fias vilis in oculis tuis'. Habe ẽt desiderium ad huius reuerendi sacramenti susçeptionem. Panis enim iste (vt dicit Augustinus) esurię quærit hominis interioris. Diuersi autem diuersimodè affectum ad susçeptionem huius sibi formant sacramenti. Aliqui enim trahuntur amore vnionis Christi, vt dilectum in se sæpius amplexẽtur, aliqui trahũtur desiderio sanationis passionum suarum, & malorum desideriorum, vt eum quasi medicum aduocent, per quẽ ab omni infirmitate curentur. Aliquos trahit conscientia delictorum, eo quòd hoc sacramentum institutum est in remissionem peccatorum, aliquos trahit amor, & compassio proximi, vt succurrant per hanc hostiam viuis simul & defunctis. Vt autem desiderium tuum accendatur, cogita, quòd CHRISTVS omnium ad se accedentium dolores tulit, & omnes infirmitates nostras ipse portauit.

Mulier accedens retro sanata est, peccatrix pedes osculans est mundata, Chananæa dum importunè sequitur, est exaudita. Leprosi accedentes curati sunt,

Universidad de Deusto
Biblioteca

dæmoniaci, paralytici, & cuncta naturæ monstra dum accedunt, & credunt, salutem consequuntur. Nam virtus ex illo exibat, & sanabat omnes. Publicani & peccatores accedentes, veniam merentur, nec eorum cõuiuia despexit. Igitur cum feceris quod in te est, accede in fide, & fiducia, sperans de infinita Dei pietate.

Debes etiã præcipuè ante huius sacramenti susceptionem, deuotissimè Christi passionem percurrere, nam specialiter in memoriam passionis hoc sacramentum legitur institutum. Si autem quæris quo te affectu magis debeas excolere timoris, scilicet & reuerentiæ, an amoris & desiderij, an debeas vt multi cum importuna desiderij festinantia anhelare, an vt nonnulli reuerentiæ, & timoris magnitudine, magnitudinem sacramenti attendens, & propriam infirmitatem considerans, magis debeas affectu retrahi & elongari. Ad hoc sancti responderunt vtrunque affectum commendãtes, vniuscuiusq; conscientiæ quid ei melius visum fuerit relinquentes. Festinauit siquidem Zacheus vt Dominum gaudens domum suam susciperet. Centurio propriæ infirmitatis conscius, repulit eum dicens. Domine non sum dignus, vt intres sub tectum meum.

Luc. 19.

Matth. 8.

Vnum tamen est quod omnibus generaliter tutum videtur, vt scilicet ex reuerentia timentes spem & desiderium non relinquamus, vt ex spe & fiducia nõ amittamus timorem, & reuerentiam. Sed semper inter hæc vtraque confidentes, & timidi fluctuemus. Ait etiam sanctus Gregorius, nihil nobis securius, quàm sub spe timere. Simpliciter tamen loquendo dubium non est, quin melior sit affectus amoris, q̃ timoris, sed quod est simpliciter melius, in casu est sæpè peius, & pluribus periculosius.

De generali materia exercendi in passione Domini. Cap. 8.

CIrca passionem Dominicam, in qua te præ cæteris exercitijs ardentius, & deuotius exercebis, vt ea quæ in sacris Euangelijs legeris, ad tuam deuotionem melius scias reflectere, & dirigere ad propriã vtilitatem. Scire debes, quòd tria sunt, in quibus tua consideratio circa mortem saluatoris nostri speciosissimè speculatur. Sunt autem hæc tria, opus, modus, & causa. Opus, vt ipsam passionem sicut facta à sanctis Euangelistis narratur, studiosa, & deuota mente pertractes, & inuenies Christi mirabilem patientiam, & excitaberis tu ad compassionem. Cum autem sacramentum, diuinæ scilicet passionis historiam in mente tua reuoluis, vt ad literam materiam nostræ redemptionis contẽpleris, diligẽter debes ad hoc niti, vt quoties audis Iesum vel Christum hoc feciſſe, vel sustinuisse, per nomen Iesus, in mente tua representetur, nec solum Deus, nec solum homo, nec sola deitas, vel humanitas, sed in mẽte formabis conceptum personę vnius, quæ simul est Deus & homo, & in qua Deitas & humanitas sine essentiarum permixtione, in vno supposito conuenerunt. Itaque Christus, vel Iesus cum dicitur, Deus & homo, & persona deitatis, & humanitatis designatur. Ita quicquid Deus feciſſe dicitur, hominẽ feciſſe firmiter fide catholica retinemus, quicquid homo sustinuit, Deum credamus & cogitemus sustinuisse. Verbi gratia. Cum legis Christum fleuisse super Lazarum, vel Hierusalem, in mente concipies non nudũ hominem, quoniam tunc minus mirabile est hominem fleuisse, sic cum audies CHRISTVM in cruce pendisse, non hominem solum in mente cogita, sed hominem Deum, & amplius miraberis, & multo plus ad deuotionem accenderis, & moueberis ad compassionem. Et quidem omnibus fidelibus Iesus, vel Christus Deum hominem repræsentat, sed quãtò illud lucidius & clarius attendere poteris, tãto eris deuotior in Christi vita, morte, miraculis & factis. Secundò circa opus passionis Christi, vt magis accendaris ad compassionem, debes diligenter aduertere quotescunq; legeris, aut in passione Christi aliquas pœnalitates Christo inflictas, eodem genere pœnalitatis seu eodem genere pœnarum CHRISTVM in passione sua vltra omnẽ æstimationem fuisse afflictum, quod ex multis causis poteris considerare, quæ te vt passionis Christi amaritudinem sentias, multum mouebunt, si benè consideras, vnusquisq; homo in eodem gradu pœnalitatis plus minus ne patitur, quantò pœnam plus minus ve senserit, vt motum est. Tanto enim quisq; pœnam facilius, & acrius sentit, quanto natura fuerit viuacior, & sensus eius facilius percipit. Sed Christus erat viuacissimus, ideò quælibet pœna ei inflicta erat ei grauissima. Cogita ergo si illa crucifixio & illa eleuatio manuum & pedum (de qua Propheta ait. Foderunt manus meas, &c.) alteri fuisset homini intolerabilis, q̃ grauior & acerbior Chro in sua natura delicatissima, nobilissima, & viuacissima? Item erat pœna eò grauior, quo à peculiari suo populo inflicta, cui merito dicere poterat, Populе meus quid facere debui tibi, & non feci? Tu autem quid peius mihi retribuere poteras, quàm feciſti? Item pœna Christi erat in omni sensu, & in omni mẽbro, sicut inuenies si benè opus passionis in mente tractaueris. Item deuotè imaginare interiorem Christi pœnalitatem, quæ fortè exteriori pœna non erat minor, immò forsitan multò maior, quæ interior pœna causabatur in eo ex zeli feruore pro humano genere in quo tamen quo ad maiorem partem, videbat passionem suam fore inutilem. Item hæc interior pœna surrexit ex maxima compassione suæ dilectissimæ matris. Item ex nostra cæcitate, & ingratitudine. Cum igitur legeris, vel in mẽte reuolueris quomodo Christus fuit flagellatus, derisus, illusus, consputus, crucifixus, & cæt. noli solùm cogitare de pœna exteriori, sed ita Dominum Iesum respice in talibus pœnis, quasi hominẽ Deum exterius summa pœnalitate afflictum, & etiam vltra quàm humana mens comprehendere potest, interius tribulatum, & dolorosum. Et verè si ita respicis Christum in quauis afflictione constitutum, si non cõdoles, valde mirandum est. Cum reuera si perfectè cõprehenderes animal brutum, ita inexplicabili pœna affligi, humanitatis aspectu compatereris, quantò magis Domino Deo? Et hæc de opere. Circa modum autem patiendi si diligens fueris, & deuotè rimaris, inuenies præcipuè humilitatem, mititatem, & generaliter omnium virtutum exemplar imitandum. Vt autem modum patiendi in Christo in te melius sentias, debes in oĩbus, quæ de passione Christi legis vel cogitas, semper in mente tua reuoluere, quomodo Christus se habuit in verbis, in respõsionibus, in factis, in pœnis, quo modo se habuit tam interius, quàm exterius, & quomodo illa prout loco & personis congruebat, optimo modo formabat, & hoc poteris in Euangelio inuenire, vel certè si ibi nõ est expressum, ex teipso forma. Nam nullus Christianus ignorat, quin in omnibus optimo modo se habuit. Igitur de modo ita debes cogitare, cũ verbi gratia legis: Stetit Iesus ante Pilatũ præsidẽ, &c. Cogita primò modum stationis, quàm humilis fuit, forte inclinato capite, demissis oculis. Deinde de modo prolationis verborum, quàm leni & dulci voce deprompsit, ita vt te delectaret audire aliquem hominem ita loquentem. Nam vox eius non minus, quàm facies decora. Deinde cogita quomodo se habuit, & planum est, quòd stetit cum summa humilitate, non habens inuidiam contra Pilatum, & Iudæos, sed compassionem. Sic cogita quando Iudæi

Psal. 21.

Matth. 27.

Iudæi clamauerunt crucifige, &c. quomodo Christus ea audiuit, certè summo dolore, & ex compassione, & zelo tũ exterius humiliter se habuit, & sic oĩa pertractans, imitare modũ Christi se habendi secundũ locũ & tẽpora, & inuenies omnẽ virtutẽ in Christo, & optimũ modũ quo se habere potuit. Maximè autẽ diligenter attende modũ, quo interius se habuit compassione, & zelo. Circa tertiam scilicet causam, ita semper lege & cogita de passione redemptoris tui, vt scias, quia tu es causa. Passus est enim propter tuam redemptionem, illuminationem, iustificationem, & glorificationem, ita semper attrahe tibi & hoc beneficium, quasi sit pro te solo passus, (vt suprà dictum est.) Ita cogita semper, vt quid legeris vel cogitaueris, quasi dicat Christus, hoc feci, vt sequaris vestigia mea, te humilies, patiens sis, tollas crucem tuam & sequaris me, quia non est seruus super Dominum suum.

PASSIO CHRISTI brevitercollecta ad modum Fasciculorum.

Primus fasciculus, Dominica die, de oratione in horto, & captione.

FAsciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter vbera mea commorabitur, loquitur anima deuota, designans, Christi amaritudinẽ simul collectã iugiter in suo pectore circunferre. Vt autem tu etiam quicunq; memoriã tuã per meditationẽ mortis Christi reformare desideras, in promptu habeas fasciculos, qui in memoria tua commorentur, passionem Christi hic tactam solummodo ordine Euãgeliorum inseruimus cõpendiosè, vt ex illis paucis secundũ illa tria, quę dicta sunt, opus, modũ, & causam habeas materiam copiosè meditandi, & de paucis plurima colligas. Cogita igitur quo solemni illa cœna, de qua suprà dictũ est, celebrata, & hymno dicto, Christus Deus & homo videns appropinquare tẽpus suum, surrexit vt iret ad montẽ, hoc est opus q̃ fecit. Cogita igitur, vt suprà dictum est, de modo, quo se habuit intus & extrà. Eundo, fugã discipulorũ prædixit. Petrum asserit ter se negaturum, & alia quę loquebatur, & hoc iterum opus attende. Cogita etiam quo modo exteriori verba illa deprompsit, & quali interiori protulit affectu, sic facias vbiq; nec opus semper est repetere. Assumpto Petro, Iacobo, & Ioanne ait. Tristis est anima mea vsque ad mortem. Relictis illis solus orat in mõte. Finita tertia vice oratione, ex imaginatione mortis, & inferno doloris timore, factus est sudor eius sicut sanguis, innuẽs ineffabilẽ pœnam per hoc: Nam de nullo tale aliquid legimus. Tunc Angelus vnus suum Dominum confortauit. Cogita quomodo Christus inimicis suis obuiauit, & sponte se obtulit, & verbo suo eos in terram prostrauit. Deindè à Iuda osculatur, à Iudæis capitur trahitur, vincitur, & ad domum Annæ deducitur. Et omnes discipuli fugerunt. Et hic sit tibi fasciculus, vnus meę moriæ commendandus. Et hic si placet, potes aspicere Christũ, qui sit iste qui ista patitur, & te subdas ei per rationis assensum, Crede igitur, & cogita ipsum esse veraciter Dei filium, omnium principium, saluatorẽ omnium, & retributorem omnium.

Matth. 26. & Marc. 14.

Fasciculus secundus, de illusione coram Anna & Caypha, & negatione Petri.

IN domò Annæ confessus veritatẽ, à seruo nequã percutitur. Cogita hic opus, modũ & causam, vel saltẽ aliquod eorũ sicut tibi congruit. Deindè in domo Cayphæ vbi scribæ & pharisei expectabãt adducitur, illuditur, & percutitur tanquã blasphemus. Falsum testimoniũ quæritur, & non inuenitur, à pontifice adiuratur, à Petro ter negatur, Sed Christus respiciẽs Petrũ exire, & flere amarissimè cõpulit. Mane facto ad Pilatũ vinctus ducitur. Cogita modũ quo ipsi eũ ducebant quia pessimè tanquã heronẽ & maleficũ, &c. Iudas videns, q̃ petebãt Christũ ad mortẽ, tantum in seipso doluit, q̃ tam dulcẽ hominẽ tradidit, vt se laqueo suspenderet, & retulit pecuniã, cũ qua emptus est ager, sicut prædixit Zacharias. Coram Pilato multipliciter innocenter accusatur, mittitur ad Herodem, ab eo vt fatuus illuditur, & irridetur, Hic diligentissimè cõsidera qualis est qui patitur, & ei configurate, vt compatiaris innocentissimo, mitissimo, amãtissimo, & nobilissimo. Et hic sit fasciculus secundus.

Zacch. 11

Fasciculus tertius, de coronatione, & crucifixione.

POst hoc petentibus Iudeis dimittit Pilatus Barrabã, & tradidit Iesum ad crucifigendũ victus importunitate Iudæorũ, & timore Cæsaris. Tũc Iesus more & scemate Regis multipliciter illuditur, clamide induitur, spinis coronatur, arundine percutitur, vt Rex in derisum adoratur. Hic homo cogita modũ, attende causam, qũo. s. Christus se habuit & qũo Iudei sehabuerũt, causam quare tanta sustulit, vadens ut crucifigatur, proprium portat patibulũ, populus sequebatur, & mulieres flẽtes quibus ait. Nolite flere super me &c. In monte Caluariæ crucifigitur. Et hic diligenter, pertracta modũ crucifixionis. Aut. n. primò crucẽ erexerunt, & Christus ascendit ad crucẽ, aut certe crucem posuerunt in terrã, & ibi eum clauis affixerunt. Nam alius modus non apparet. Et hic tertiò specialius conuenit considerare, quantus est iste qui tanta patitur, vt ad ipsum posset egredi per admirationis aspectũ, quia immensus est potestate, speciositate, scelicitate, & æternitate. Admirare igitur maiestatem annihilari, speciositatem decolorari, scelicitatem tormentari, æternitatẽ mori. Et hic tertius fasciculus.

Luc. 23.

Fasciculus quartus, de his quæ facta sunt dũ Christus penderet in Cruce, & de emissione spiritus.

PEndens Christus in cruce, sitit. Cogita opus qũo Christus pẽdet, cogita modũ, & causam, cogita q̃ sitit, orat pro crucifixoribus, blasphemat i'crucẽ, irridetur à prætereuntibus, à principibus, à latrone, titulus verissimus & indelebilis, Iesus Nazarenus Rex Iudeorũ, scribitur. Stat mater Iesu dolorosa sub cruce, quã respexit, & Ioãni cõmisit. Fiunt tenebrę, designãs tandẽ quanta sua esset pœna, & q̃ humanitas fuit deserta, in eo, q̃ nulla fuit redundantia superiorum virium, in quibus fruebatur, ad inferiores quibus patiebatur. Clamabat Eli, Eli, lamazabathani? Acceepto aceto, cõsummatis iam oĩbus, cum nihil restabat agendum, clamans alta voce tradidit spiritũ, innuens, q̃ quandiu vel let, tandiu viueret, & q̃ nullus animam suam à se tolleret, sed q̃ ipse sponte eã poneret. Et hic debes considerare, quali forma passus est assimilationis amictu. Passus est. n. sicut verus agnus liberalissimè respectu proximi, sæuerissimè respectu sui, obedientissimè respectu patris, prudentissimè respectu aduersarij. Stude igitur ad habendũ habitũ secundũ effigiem modi se habendi s. benignitatis, seueritatis, humilitatis, & perspicacitatis. Et hic sit fasciculus quartus.

Matth. 27. Mart. 27

Fasci-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Fasciculus quintus, de his quæ facta sunt Christo pendẽte in cruce post mortem.

Exod.12.& Num.9

LAtronum ossa confringuntur, Christi os non cõminuitur, ne figura de hoc euacuetur, Latus eius aperitur, vndè perfluunt Ecclesiæ sacramenta, velum scinditur, sepulchra mortuorum aperiuntur, vt inde mortui in die resurrectionis cum Christo resurgerent. Hic considera quantus pro te passus est, & crucem amplectere per passionis desiderium, vt sicut ipse passus est iniuriam, conuicia, ludibria, supplicia, sic tu passionem Christi imitando, amplectere pro eo omnem passionem plenam iniurijs, conuitijs, ludibrijs, & supplicijs. Et hic fasciculus quintus.

Fasciculus sextus, de septem signaculis in passione Christi reseratis.

PAssio Christi non solum reformat memoriã per deuotam meditationem, nec solum inflammat desiderium ad deuotionẽ, quinimmò præcipuè illustrat intellectum, & ducit ad cognitionem veritatis. Siquidem in vniuersitatis cognitione, septem erant clausa ante Christi passionem, quæ sunt in eius passione reserata. De quibus intelligi potest illud Apoc. Aperta sunt signacula septem. Primũ signaculum fuit Deus admirabilis, qui per crucem manifestatus est esse summa sapientia, in eo, quòd Diabolum decepit, summa iustitia, inquantũ quæsiuit redemptionis præmiũ, summa misericordia, quia tradidit pro nobis filium. Secundum signaculum fuit spiritus intelligibilis, qui manifestatus est per passionem, quantæ sit benignitatis, quantum ad Angelos, qui permiserunt Christum crucifigi, quantæ dignitatis quoad homines nam propter eos Christus est crucifixus, quantæ crudelitatis quoad Dæmones, qui Dominum Deum suum fecerant crucifigi. Tertium signaculum est mundus sensibilis, qui in morte Christi probatur esse locus tenebrarum, in quo regnat cæcitas, quia lucem veram non cognouit, in quo regnat sterilitas, quia Christum infructuosum reputauit, impietas quia innocentem condemnauit. Quartum signaculum fuit paradisus qui per crucem apparet esse locus gloriæ, lætitiæ, & opulentiæ, in eo, quòd Christus propter eius restitutionem factus est vilis, pauper, & miser. Quintò per mortem Christi infernus manifestatus est esse plenus omni egestate, vilitate, & paupertate, quia si hęc passus est propter peccati deletionem, multo magis damnati hæc patientur propter iustam operum retributionem. Sextum signaculum fuit virtus laudabilis, quæ per crucem Christi probatur esse preciosa, speciosa, & fructuosa. Preciosa, quia Christus ante voluit vitam corporalem perdere, quàm contrariari virtuti. Speciosa, quia in contumelijs relucebat. Fructuosa, quia vnus perfectus actus Christi virtutis infernum spoliauit, cœlum aperuit, perditum restauravit. Septimum signaculum per crucem apertum est, & in eò quòd apparuit reatus culpabilis, quàm detestabilis sit, cum ad sui remissionem indigeat tam magno precio, tam grandi piaculo, tam difficili medicamẽto.

Apoc.6.

Fasciculus septimus, De resurrectione, Ascensione, & missione spiritus sancti.

TErtia autem die Christus victor mortis resurrexit, & nos resurrecturos monstrauit. Si igitur Christo passo fuisti compassus, nunc resurgenti congaude. Cogita deuotè qualiter anima Christi ad infernũ descẽdit. Quid ibi egit, & de gaudio sanctorum patrũ, & tristitia Dæmoniorũ. Cogita de timore custodũ. Cogita de custodia Angelorũ circa sepulchrũ quo cũ nunc refertur vnus solus sedere, nũc stare supra lapidem, nunc in sepulchro, nunc duo, & hi diuersimodè, per quod ostenditur multitudo Angelorum circa sepulchrum, & varia visitatio mulierum. Cogita quomodo amor & desiderium Magdalenam, & alias fœminas frequentes cogebat currere, & sepulchrum Domini visitare. Cogita de varijs Christi apparitionibus. Cogita de dulcibus eius colloquijs cum discipulis. Cogita cur Christus voluit in Galilęa apparere, nisi vt debeas à vitijs transmigrare. Vndè Pascha transitus sed in Galilæa, id est transmigratione, & mutatione corporũ nostrorum, in regno cœlorum Christum videbimus post generalem resurrectionem. Post quadraginta dies resurrectionis ascendens Christus in altum, captiuã duxit captiuitatem sanctorum patrum. Meditare de gloriosa processione ascendentium cum Christo, nã sancti sequebantur; Angeli venientes obuiabant, & tunc inter se quæstiones illas formabãt, de qbus Isa. ait. Quis iste est qui venit? &c. Cogita de tristitia Apostolorum, & Angelorum gaudio. Cogita de Angelis redeuntibus & Apostolos consolantibus. Disce tu ascẽdere ad Christum, sed per ascensiones prius dictas, vt relinquas hic vitium, quia nullum vitium ascendit cu Saluatore, vt dicit Augustinus. Deinde de cœlo Dominus in linguis igneis misit spiritum sanctum. Vide quomodo deindè Apostoli fuerunt confortati, & in charitate fundati. Meditare cur spiritus sanctus in igne, cur in linguis? cur in vtrisque simul? & cur in alijs creaturis apparuit? & stude proprietates rerum talium in te habere. Cogita effectus & dona spiritus sancti, & multa similia circa spiritus sancti misionem, signaq; militanti sub gula. I. somnum, cordis duritiam, ociositatem, risus procacitatem, contradictionem, & insensibilitatem.

Eph.4.& Psal.67.

Isa.63.

DE PVGNA SPIRITVALI contra septem vitia capitalia: Et primò de certamine contra Gulam. Capitulum primum.

IAm nunc milites Christi bellum spirituale ingressuri, induite vos armatura Dei, arripite gladium & scutũ, gladium virilitatis, & strenuitatis, scutum patientiæ, vt sitis patientes in sustinendo eorum impetus & dolores. Videtur autẽ incipiendum certamen primò contra gulã, quia quandiu gula in nobis dominatur, aliorũ vitiorum certamina magis occulta videre non possumus. Itẽ (vt Greg. dicit) Multi quandoq; arcta & magna incipiunt, sed quia gulam non vincunt, ea quæ fortiter egerũt, turpiter perdunt. Qui. n. nequit in propria terra. i. naturali carne debellare, quomodo vincet in terra longinqua? Est autem gula inordinatus, & immoderatus appetitus cibi. Omnia illa quæ faciũt animam interius vtiliter occupari in viribus animalibus, & quæ eius desideriũ internum augent, remedia sunt contra gulam, immò contra omnia vitia carnalia. Hic est, quod dicit Hier. ad Rusticum. Ama scientiam scripturarum, & vitia carnis nõ amabis. Hinc est quod dicit Ioan. Clymachus, etiam in hac materia expertissimus, quòd carentia dolorum, & obliuio mortis, est occasio gulæ. Breuiter quælibet vacantia, vel vacuitas à desiderijs bonis, à meditationibus sunt origo, vel augmentum

Remedia gulę.

mentum precipuum vitiorum carnalium. Remedia igitur sunt, timor mortis, iudicij, & inferni benè cordi impressus, si homo interius occupatur circa desideriũ regni cœlorum, desiderium perfectionis, immo quodlibet bonum internum desiderium, vt deuotio, maximè compunctio lachrymæ oratio, hæc. n. intus cor hominis occupant. Et secundum Hieronymum desiderium desiderio, affectus affectu expellitur. Sobrietas arcem concupiscibilitatis contra gulam deberet custodire. Est. n. virtus, qua corporis alimenta cũ moderami ne admittuntur. Et debet sobrietas præcipuè esse vigil contra gulam, videt ne excedat in cibi qualitate, sed de quantitate difficile discernitur. Hic tamen in omnibus potest esse continentiæ finis, ne quis iuxta mensuram capacitatis suæ saturitatis oneretur in gluuie.

Primus gradus sobrietatis est, vt patienter sustineas & feras, cum non poteris habere cibum vel potum ad libitum. Secundus est, etiam velle his quæ possunt haberi, amore sobrietatis paupertatis & boni exempli carere. Tertius posse abstinere sine difficultate ab habitis delectabilibus.

De pugna, & natura luxuriæ, & remedijs eius. Cap. 2.

SI gulam non viceris, sed ipsa te vicerit, statim adducat sororem suam. i. luxuram, cuius aduentus indicia sunt, quæ per naturale eius poteris agnoscere Statim. n. vi concupiscibili accendit amorem & inclinationem, & affectum ad fœminas, aut suscitat motus in carne, & hoc potes videre per motus carnis, & titillationes. Aliquando magis in anima, per affectionẽ, & inclinationem ad actum illicitum, vel ad personam affectu illicito. Et hunc modum affectus, potes considerare per imagines mulierum in te depictas. Contra illud vitium est certamen longum & durum, immò verò viribus nostris hoc specialiter non possumus perficere. Vndè radicale remedium secundũ Aug. in pluribus locis libri confessionum de continentia, & alios sanctos, est vt homo cor suum humiliet, & cognoscat propriam fragilitatem, & recurrat ad misericordiam Dei. Sunt quędam remedia quę magis luxuriam remouent ab anima, vt contritio spiritus, frequens oratio, cõtinua meditatio mortis, inferni, & similium præmissorum. Horum remediorum ratio patet, ex his quę dicta sunt de gula. Item repressio interiorum affectionum, & malarum cogitationum, quòd fit maximè per alia deuota, & spiritualia desideria. Item sunt quædam remedia, quæ magis restringunt luxuriã, abstinere à carne, & ieiunium. Maximè autem est tenendũ cõtra hoc vitium æquale moderatumq; ieiunium. Itẽ opus manuum instabiles cordis peruagationes coercens. Sunt quædam quę directè iuuant contra vtraq;. i. luxuriam in carne, quàm in anima, sicut est custodia diligẽs sensuum. Hi. n. sunt fenestræ, per quas hoc vitiũ intrat. Item fuga societatis mulierum, nec familiaritatem habere cum eis, nec solus cum sola (maximè in secreto loco) loqui, nec domos earum secundum Hie. frequentare. Primus gradus castitatis est, vt viriliter cum labore abstineas ab actu carnis, cum proposito sic manẽdi, & neges semper cõsensum motibus illicitis. Secũdus vt p remedia prædicta, & alia similia, caro tua spiritui tuo subiugetur, vt rarius tenteris, & facilius tentatio cedit, imperando magis quàm reluctando. Tertius gradus castitatis est, ita domitas habere concupiscentias carnis, vt vix rarissimè & tenuissimè sentias, & talem te induisse affectum, vt cum nausea & horrore inde audias vel loquaris.

De phylargiria vel auaritia, & remedio eius. Cap. 3.

POst luxuriam sequitur philargyria vel auaritia, quæ passio vexat tepefactos in seruitio Dei. Nã raro impugnat certãtes legitimè, præsertim si sub alterius degunt cura. Remedium tibi sit, vt sciens aliquam artem, labore manuum victum & vestitum cõquirens, illis sis contentus. Ideò Deo confide, quia non relinquit sperantes in se. Summa remediorum, si vis auaritiã ad plenum vincere, relinque omnia quæ habes, & alterius curæ te committe, cum alijs viuens in communi. Huic autem vitio in principijs obsta, vt non admittas desiderium cuiusque rei. Sicut enim hoc vitium in principio facile vincitur, ita si semel admittitur, potest cunctis difficilius excludi, Primus gradus quo proficis, contra hoc vitium in contemptu mundi est, nihil habere iniusti, & diuitijs non abuti ad peccatum, & elemosynam facere. Secundus est, nihil habere superfluum, sed necessarijs esse contentum. Sed multi necessitatem suam valde amplificant, sed non est tutum, vt homo in multis sibi confidat, sed potius alteri. Tertius est, nihil possidere in hoc mundo, sed dũtaxat capere vsum necessarium, & frequenter pati penuriam, cibo, potu, & vestitu.

De ira, & remedijs eius. Cap. 4.

TRia prædicta vitia arcem cõcupiscibilitatis oppugnant. Quartum autem vitium quod est ira, debellat vim irascibilem, & est nociua bestia sibi nocens, & alios scandalizans, virus mortiferum animã interficiens, & Spiritum sanctum expellens. Cum autem ira vim irascibilem obtinuit, statim introducit ibi suam familiam, quæ sunt rixa, tumor mentis, contumelia, clamor, indignatio, & blasphemia. Remedia contra iram sunt ista: primò os tacendo comprimere, & accẽsam flammam in corde suffocare. Nota autem quod secundum Ambro. in lib. de officijs. Verus prælior eo vsq; per timorem meditationemq; mortis & similium, & maximè deuotam compunctionem (qua secundum Clymachum, ait extinguitur ira & indignatio, sicut ignis aqua) motus iræ deberet reprimere & mansuefacere, vt morum tranquillitas vsu quodam, & affectione, & proposito, in naturam vertatur. Multum iuuat contra iram, si quotiens quis in ira recesserit, iam sopita commotione seipsum durè redarguat, & compræhendat, & humiliter reum se det toto corde, ab illis veniam petens quos offendit. Gradus autem quibus contra iram ascenditur, patent ex dictis. Primus est iræ resistere cohibendo linguam, membra &c. ne excedat foris. Secundus est, cum homo iam per exercitia didicit non turbari ex aduersis, sed est quasi in loco munito, non curans ea quæ sibi fiant cõtraria. Tertius est, gaudere & in tribulationibus gloriari cum adsunt, & desiderare cum desunt.

De inuidiæ natura, & hortu eius, & remedio. Cap. 5.

QVintũ certamen est contra inuidiã, quã beatus Gre. ponit inter vitia capitalia, eo q̃ ex lui ratione habet, q̃ alia vitia inde sequantur. Licet Cassianus & Isidorus eam inter capitalia non enumerent, eò forsitã, q̃ ipsa ex vitio capitali suam ducit originem. Vt autem huius vitij naturam per suũ effectũ in te comprehendas, scire debes, q̃ inuidia est dolor de bono alterius. Inuidiæ. n. obiectum, est bonum fraternum

Universidad de Deusto
Biblioteca

ternum inquantũ est sibi malum. Hoc autẽ contingit dupliciter, vel tripliciter. Vno modo inquantũ sibi imminet malũ, vt si inuidemus ꝙ inimicus noster, vel ali quis qui nobis non placet, fit noster prælatus, timentes ne nos deprimat, & hoc ĩ casu staret sine peccato. Alio modo quando respicimus bonum proximi, non quòd sibi inuidemus illud, sed quia dolemus illud, nobis abesse, & hoc est interdum bonus zelus. Tali. n. inuidia debemus omnes tendere ad humilitatem, charitatem, & obedientiam. Alio modo fit istud, inquantum bonum fratris est diminutiuum nostræ præcipuè glorię. Vndè inuidia est præcipuè circa illa, in quibus gloria cõsistit. Vndè generaliter vanagloriosi & pusillanimes sunt inuidi, quia illi timent minui gloriam suam, illi timent facíliter superari. Hæc inuidia vbicunque venerit, filias suas secum adducit, quæ sunt odium, susurratio, detractio, exultatio in aduersis proximi, & afflictio in prosperis eius. Inuidiam verò dilectio proximi expellit. Ideò de ipsa dilectione proximi aliquadicamus. Et primò quibus medijs dilectionem inter nos mutuò seruare possumus. Deinde quomodoquilibet se talé exhibere debeat, vt & ipse diligatur ab alijs, & alios ipse diligat. Et ex his sufficientia remedia inuidiæ apparebũt

Vanagloriosi, & pusillanimes quare sint inuidi prę ceteris.

Quomodo mutua dilectio conseruetur.

De primo scias ꝙ perfecta vera, & indirupta dilectio solũ inter tales inuiolabiliter seruatur, qui sunt vnius ꝓpositi vnius nolle, & velle, & quodãmõ vitijs oĩbus expurgati, vt in xvi. collatione patrũ dicit, & ista summa dilectio erit in patria, & fuisset vera in Paradiso si non primus homo cecidisset. Attamen sunt quædam remedia, quibus dilectio inter nos acquiritur, & seruatur, & si non perfecta. Primum est, quod etiã inuidiæ est summum remedium, vt vnusquisq; toto corde omnia quę mundi sunt, ex quibus contentio, rixa, vel inuidia oriri potest, cordialiter despiciat & calcet, siue sint diuitiæ siue honores. Secũdũ, ne quis sapiens sibi sequatur propriã suã voluntatẽ nulli acquiescens, & hoc causat maximè discordiam, & rancorem. Tertiò, vt sciat quę vtilia sunt, ac necessaria postponenda bono charitatis. Nã si habeam fidem, ita vt montes transferam: Si linguis hominum loquar & Angelorum, charitatem autẽ nõ habuero; nihil mihi prodest. Ideò super omnia exercitia in omnibus operibus, præ omnibus debemus quærere fraternã charitatẽ. Nec est aliquid ꝙ tantum Angeli & Dũs Angelorũ in nobis inuenire desiderant, sicut fraternã vnionẽ & mutuam charitatẽ. Quartum vt vnusquisq; summopere iracundiã, & alia quibus fratrẽ offendit, caueat, & deuitet, & si qñ contra fratrẽ excesserit, humiliter satisfaciat, si qñ frater contra eum rancorem sine causa concepisset, quantũ in ipso est, studeat pacificare. Hæc habentur in collatione patrum. xvj.

1. Cor. 13.

De acedia, & remedio eius. Cap. 6.

SExtum certamen est contra acediam. Cuius natura est, vt tædium boni generet, animi torporem causet, mentem grauet tristitia, ad somnum & dissolutionem inclinet, horrorem loci, & cellæ fastidium fratrum contemptum, & aspernationẽ gignit, nil operis libet maximè spirituális. Nam interdum opus manualeꝰ arripit, vt possit spiritualia, orationes & similia relinquere. Huius filiæ sunt malitia, id est voluntas machinandi malum, desperatio, pusillanimitas, rancor, id est odium inueteratum, torpor, circa præcepta Dei, euagatio mentis circa illicita. Summum remedium contra acediam est, nunquã tædere, sed repugnando acediæ obuiare & vincere eam laborando. Attamen homo potest opera sua variare, vt nunc oret, nũc legat nunc meditetur, &c. vt si vnum non sapiat, sapiat saltem aliud, sicut febricitanti habenti gustum infectũ, apponuntur multa fercula. Item contra tædium cordis, valet varietas actionis. Item valet compunctio. Qui enim luget seipsum, non nouit acediam, Ait Clymachus. Ligetur ergo iste tyrannus memoria offensionum & delictorum, & percutiatur opere manuum, & intenta meditatione futurorum bonorum.

De tristitia, & pugna contra tristitiam. Cap. 7.

NOta, ꝙ tristitia mala est duplex. Nam quãdoq; tristitia dicitur generaliter, ita ꝙ versetur circa omnes passiones, nam in omni passione est inuenire tristitiam & delectationem, secundum quòd suum obiectum adipiscitur, vel ab ea repellitur. Et hanc iustitiam intantũ superabis, inquantũ singula vitia extirpaueris, si multũ multũ, si parũ parum, omnino autẽ si omnino ipsam necas, sed ad hoc quis idoneus? Alia est specialis circa diuina, tædiũ, & illa potest cõprehendi sub acedia. Tristitiæ origo difficulter est cognoscibilis, eo ꝙ tã multas habeat origines oĩa met vitia & affectiones. Cõtra hæc duo vitia acediam & tristitiã, pugnat charitas Dei, quę nunquã est ociosa cõtra acediã. Ad quã charitatẽ triplici gradu peruenitur. Primus sicut ilicitis concessis, vt tñ illicita deuites. Secũdus est seruẽtiori desiderio oĩa quæ Dei sunt, studiosè facere in se, & in alijs promouere. Tertius est tanto affectu ẽstuare ad Deũ, ꝙ quasi sine ipso viuere non possit. Valet etiã contra iustitiã deuota confabulatio in bona societate, memoria benignitatis & misericordiæ Dei. Item deuotus cantus, vt dicit Paulus ad Ephesios.

Eph. 5.

De vana gloria, & remedijs eius. Cap. 8.

SI omnia prędicta vitia viceris, ꝙ sine maximis laboribus & multis doloribus non fit, si tñ fit, tunc amplius à vanagloria cauere debes. Hæc. n. occultè virtutibus se ingerit, ita vt vix à spiritualibus semper valeat cõprehẽdi. Hęc est multiformiter vana, semper & in omnibus vanitatem ingerens in vestitu, in apparatu, in loquela, in taciturnitate. Si veste pretiosa indutus fueris, adest, si humilis fueris, amplius gloriatur, si loqueris gaudet vndè dixeris, si taces, laudat velut humilem. Ipsa semper suggerit, & magnum desiderium ingerit ad illa, in quibus laus & honor consistit, etiã per magna pericula & labores, & maiorem fortitudinem dat suis amatoribus, quàm spes beatitudinis veris præliatoribus. Hæc eadem bestia suggerit gradum clericatus, presbyterij, & diaconatus. Si quis tamen eum vellet cogere, nam per se non vult, ne ipse appetere videatur. Vide super hoc exemplum libro de institutis cœnobiorum Cassiani. Non possunt varietates huius bestiæ explicari, sed vbicunque eã proieceris, semper stat aculeo recto sicut tribulus. Ipsa est sicut aliũ quoties vnũ tegmen remoueris, aliud adhuc intus habet, vbi autem ipsa intrauerit, matrem dolosam sequuntur filiæ perversæ, quæ sunt inobedientia, contentio, iactantia, hypocrisis, pertinacia, discordia, nouorũ præsumptio seu inuentio. Quam vanam gloriam si vincere desideras caue summo studio, nec quicquam intentione gloriæ incipias facere, cogitans illud Saluatoris. Receperunt mercedem suam. Et illud. Quoniã Deus dispsipauit ossa eorum, qui hominibus placent, confusi sunt, quoniã Deus spreuit eos. Item illud. Si adhuc hominibus placerem, Christi seruus non essem. Secũdò deberes niti, illud, ꝙ bona intẽtione incepisti, simili custodia ab inquinatione gloriæ custodire. Item quicquid singulare est, & vndè laus & gloria posset conquiri, semper vitandum est, bellanti contra hanc bestiam. Nam principiũ priuationis vanæ gloriæ, secundum Clymachum, est custodia

Matt. 6. Psal. 52. Gal. 1.

custodia oris, & amor humilis, societatis, ignominia consummata, coram multitudine miserabiliter adinueniri. Chysso. Vnicum vanæ gloriæ remedium, orare Deum, vt ipse te liberet.

De superbia, & remedijs eius. Cap. 9.

VLtimò aggredienda est ipsa superbia, vitiorum regina, vitiorum radix, virtutum omnium deuoratrix, quę tantæ est fortitudinis & fœueritatis, vt Luciferum eijceret de cœlo. Attamen puer Dauid in Domino confidens, per humilitatem, Goliam quantalibet esset staturæ enormitate erectus, prostrauit. Est autẽ superbia duplex, vna spiritualis pulsans & virtuosos de perfectione, alia carnalis, quę minus perfectos pulsat de aliqua excellentia exteriori. Nam primæ est in corde suo magna merita sibi depingere, spiritualẽ gratiã attribuere sibi, quantũ Deus eũ diligat cogitare, mirari ꝙ non faciat mirabilia, turbari ꝙ Deus non dat sibi nescio quid speciale, & alios velut carnales despicere. Et hæc est multum periculosa, & plusquã vitia carnalia. Nullum vitium est, quod ita omnes virtutes exhauriat, cunctaq; iustitia & sanctitate hominẽ expoliet, quemadmodũ huius superbiæ malũ. Qui autem huius nequissimi spiritus laqueos vult euadere, debet in singulis, in quibus se sensérit virtutibus profecisse, dicere ex sententia. Gratia Dei sum id quod sum, & cogitare Deum esse qui operatur in nobis, & velle & proficere pro bona voluntate. Item diligenter considerare, quia bona nostra nõ sunt à nobis, sed dona Dei de quibus districtè sumus rationem reddituri. Item bona nostra quam multis malis sunt permixta, tepiditate hypocrisi, &c. Item considerare, quã multa sint in nobis mala & vitiosa. Item attendere meliores nobis homines & Angelos, vt ita in comparatione vilescamus nobis. Carnalis autem superbia suis indicijs demõstratur. Est clamosa dum tacet, amara & indignabunda, & indissoluta in lætitia. Risus eius irrationabilis & sine causa, in tristitia sua est, seuera dura reprehendit cũ rancore non ex compassione, verba profert passim sine aliqua cordis grauitate vel ponderatione, expers patiẽtiæ charitatis, aliena audaciter iniuriat, sed pusillanimiter iniuriam patitur, difficulter alijs obedit, exhortationem recipere spernit, in propria voluntate permanens sed vult propria statuere, nunquam alterius diffinitioni acquiescere. non vult consilium ab aliquo recipere magis sibi credens quàm sapientibus. Huius remediũ primum, est obedientia simplici corde suscepta, & humiliter exhibita. Secundum, vt intimo cordis affectu fratribus nostris humilitatẽ exhibeamus, in nullo eos lædere acquiescentes. Item semper niti exercere nos in humilibus operibus, vilibus & despectis officijs, puta ministrare in coquina, lauare scutellas, purgare domũ, semper vilia officia eligere, humilis habitu, humilibus gestis incedere. Hęc si in cõsuetudinẽ venerint, cor ad humilitatẽ inclinant. Itẽ honorẽ fugere, magis semper eligere ministrare, quã ministrari, superba vocabula & nomen iactantiæ etiam à propria familia deuitare. Itẽ oĩa signa & quęq; facta, iactantiã vel vanitatẽ prætendentia declinare. Humilitas quæ contra superbiam pugnat, tres habet gradus. Primus est, vt homo seipsum cognoscat infirmum, inopẽ boni, vitiosum, & si quos alios habet defectus, & non eleuet se supra se. Secũdus est, cum homo se desiderat ab alijs reputari, qualẽ seipse nosci t in veritate. s. vilem, inopem, superbum, &c. Tertius est, quando homo in magnis virtutibus & honoribus non extollitur, & nihil sibi ex hoc blanditur, totum in illum refundẽs à quo totum accepit, & ei integrum restituens. Talis fuit humilitas Christi, & talis Angelorum & sanctorum in gloria.

SERAPHICI DOCTORIS S. BONAVENTVRAE.

De septem gradibus contemplationis, tractatus.

CONTEMPLATIVORVM aquilinos obtutus acui, & ipsorum spirituale palatum perfundi dapibus supernæ dulcedinis affectãs, septẽ gradus eo gloriosissimos, qui scientia experientiæ probatissimos in medium censui deducẽdos, referatione quorum odorifera confido, quòd tam intellectui splendoris copia, quã affectui deitici dulcoris affluẽtia, pijssimę matri theachicæ exaltabit. Primum igitur dicamus ignem, secundum vnctionem, tertium extasim, quartum speculationem, quintum gustum, sextum quietem, septimũ gloriam. Primò enim anima vngitur, ignita iungitur, vncta rapitur, rapta speculatur vel contemplatur, contemplans gustat, gustans quiescit, hæc in via possunt acquiri, non tamen subitò sed gradatim. Citius autẽ hæc experitur, qui frequentius spiritualibus se exercet. Septimus in patria confertur abundantius his, qui se in præcedentibus gradibus exercuerunt. Ignis est vehemens diuini caloris vel amoris feruor, ex camino superfulgentis Hierusalem flagellatus. Huius ignis calor contemplatiui siue sancti actiui viri animam, cum se ad orandum Deum efuderit in conspectu Dei, subitò eã valde perlucido splendore irradiat, quamplurimum ignit & arentes motus affectionesq; accendit, malosq; concremat & exufflat, teporem inflammat, & torporẽ expergiscere facit, atq; ipsam totam animam velut vespertinum quoddam & pinguissimum holocaustum diuino conspectui representat, intuetur tunc & gaudet, Deus adest & pauet illa, Ille immissum ignem auget ut magis caleat, illa ortas affectiones colligens nutrit, vt eo amplius magis reddatur incendium, quò abundantius subministraturmateria accendendi. Super hũc gradum pedem fixit, qui potest dicere cum Propheta. Cõcaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardescet ignis. Et iterum. Inflammatum est cor meũ, & renes mei commutati sunt. Vnctio est velut quidã roseus liquor, qui per totam animam se diffundẽs ipsam erudit, corroborat & confortat, disponens eam suauiter ad veritatis luculentias suscipiendas, atq; pariter cõtemplãdas. Hęc cœlica vnctione perlinitus fuerat, qui dicebat. Vnxit vnctionem misericordiæ suæ. De qua rursum dicit Dauid. Sicut ros Hermon qui descendit in montem Syon. Hermon interpretatur lumen exaltatum. Habet autem signare infinitissimam Iesu bonitatem. Ipse etenim de se dicit. Ego sum lux mũdi. Quę quidem lux de terra in crucem de cruce verò fuit super pulchritudinem cœlorum omnium exaltata, ita vt licet semper potuerit nunc autem conuenientius propter suę humanitatis super pulchrificam claritatẽ adiectam, dici queat supersplendens candor, & supercandens splendor illius æternæ & fœlicissimæ regionis. Ros igitur montis huius descendit in montem Sion, idest contemplaui viri mentem, ipsius præcordia tam irrigando fœcundans, quàm fœcundando irrigans, & calorem scilicet primi gradus leniter temperãs, ne plus ardeat quàm oportet. Quod enim purificat ignis concremando, hoc vnctio mulcet suam pinguedinem perfundendo, vt capificilior sit diuinorum & pulchrificorum radiorum, ab æternaliter oriente aurora ditissimè emanantium, quibus quidem salubriter perlustrata, ita

Ignis quid sit. s. t. h.

Psal. 38.

Idem. 72.

Vnctio quid.

Psal 132

Ioan. 8.

(secun-

Universidad de Deusto
Biblioteca

1.Ioan.2. (secundum Apostolum) docetur de omnibus, vt nequaquam quisquam ibidem locus ignorantiæ tenebris pateat, vbi fulgeat copia tam gloriosi luminis. Extasis, est deserto exteriore homine, suipsius supra se, voluptuosa quædam eleuatio, ad superintellectualem diuini amoris fontem, mediantibus sursum actiuis virtutibus pro viribus se extendens: Virtutes sursum actiuas voco humilitatem & puritatem. Humilitate etenim fit exterioris hominis desertio, puritate verò interioris hominis sursum actio, quem qui dé ad fontalem producens radium, ibidem haurit sanctas thearchici amoris & insolitas influitiones. Quarum gratia posteriorum oblitus, ad anteriora empyrii & superlucidissimi tabernaculi se extendit. Est enim extasim faciens amor diuinus non dimittens suipsorum amatores esse, sed amandorum, vt testatur secretorum Dei conscius Dionysius. Igitur si in vera & non ficta Dei charitate sumus & amore, in sancta extasi sumus, interiorem hominem ad anteriora extendente, exterioris verò sicut posteriori obliuisci faciente. Speculatio, est beatorum & supercœlestium, & soli Deo scibilium diuitiarum, intellectualis & affectualis pia inuestigatio. Contemplantur autem hi duo, scilicet intellectus & affectus; sed intellectus longe dissimiliter ab affectu. Cum enim animus contemplatiuus sensibus spiritualibus suspensis, syndereſim in specula æterna extendit, apex intelligentiæ & principalis affectio pariter ferun tur mutuo in diuina se promouentes, & æqualiter ascendentes, illa speculando, hæc verò desiderando. Præcurrente autem intelligentia nec ingredi queunt, vt potè per speculum videns, foris remanet. Affectio verò quæ nescia est speculi, intrans vnitur, secundum illud. Qui adhæret Deo, vnus spiritus est; Ingressoque intellectu qui ante conatu suo ingredi non poterat, à supereſſentiali & superintellectuali deifica bonitate hilariter excipitur affectio ipsa. Susceptamque superferuidè ipsam desiderantem, & se sursum pro viribus impingentem, ipsam in se profundius trahens, tam intelligentiæ superclarorum radiorum pulchrificans claritatem fontani splendoris, quam affectioni thearchici & superimmensi saporis suauiter sanctum desiderium nutriés suauitatem superlucidissimam elargitur. Postea illis sic gustantibus, illam magis desiderantibus, magis seipsam diuina bonitas immittit, & abundantius superfulget, quoniam multum diligunt illam summam veritatem, hoc summum bonum. Fœlix nimis qui huius gradus collem attingit, hic planè Angelificatus in præsenti, futuram iam inchoauit vitam. Ex quibus fuerat, qui dicebat. 2.Cor.3. Nos autem reuelata facie gloriam Dei speculantes, in eandem transformamur imaginem à claritate in claritatem, tanquam à Domini spiritu. Vbi potissimè diuinus ille Apostolus vtilitatem expresit contemplationis. Quid enim est reuelata facie gloriam Domini speculari, nisi remota omni impuritate faciem nostræ intelligentiæ velante, gloriam Dei, id est, tam supergnotam, & simplicissimam & supersplendentem æternitatis claritatem, quàm superineffabilem & humanis mentibus non capisacilem omnino supercœlestium subsstantiarum supertranquillissimam pacem, piè, purè, deuoteque rimari? Quid verò est taliter speculantes in eandem imaginem transformari, nisi quia causa superactiuę suauitatis sunt hæc eadem, quæ imaginati sumus, vt nos à nobis abstractos & in seipsa absorptos, ita torrente voluptatis nos potant, vt nec esse sit de terrenis in cœlestes, de carnalibus in spirituales, de hominibus in quodammodo Angelos transformari? Sic ergo intelligo verbum, in eandem imaginem transformari, id est in eadem imaginata. Bene autem dicitur à claritate in claritatem, tanquá à Dñi spiritu, quia ab ipso Dñi spú manuducti supersanctissimis diuinis splendoribus adimplemur, & per hoc de cognitione in cognitionem proficimus, sicut per prophetam dicitur. In lumine tuo videbimus lumen. Hæc contemplatio vel inuestigatio quasi nihil habet periculi vel laboris, in animo puro & vacante, habet vtilitatem inæstimabilem, etiam si nihil inuestiget. Gustus autem est superinæstimabilis diuinæ dulcedinis persuauis quædam & inolita prælibatio, excellario sanctispiritus in sanctorum contemplatiuorum animas distillata. Prælibatio dico, quoniam per modicum valde est, quod nobis ex ista tam super magna multitudine diuinæ dulcedinis tribuitur, quod prouisiuè & superineffabili thearchica bonitate fieri, non est dubium. Dum enim stillatim æternis & supersuauibus illis influitionibus recreamur, frequentius nosipsos orationibus extendimus, atq; ad cumulos omnimodæ plenitudinis anhelamus. Quamuis autem vtrunq; faciunt, tamen plus alliciunt quàm reficiunt diuinæ illæ prælibationes: efficiunt enim esuriem, non saturitatem pariunt. Beneficio huius gradus cognitio experientię tribuitur, per quum supercœlestium subsstantiarum cognitioni conformamur. Quicquid enim diuinæ mentes nouerunt, hoc illius experientia probauerunt. Quia sicut sol terris, sic ipsa simplici cognitioni prælata est. Glorioſi & fœlices illi, qui super verticem huius gradus eleuati sunt. Eructant planè hi abundantiam suauitatum ęternarum nuptiarum, vacant & vident quàm suauis est Dominus. Quies est totius animæ, mira quædam & suauis tranquillitas, per infusam nobis ex frequentia orationis dulcedinem concreata. Solis valdè spiritualibus experientia huius quietis conceditur, quibus & datur etiam ipsas supercœlestes subsstantias contemplando transcendere. Superignota enim bonitas, ipsis familiaris, seipsam eis immittit, & ipsi tota virtute dilatato sinu sancti desiderij, potenter suscipiunt beatas immissiones, animalibus & præsumptuosis omnino incognitas. Sic igitur puris sanctorum contemplatiuorum animabus, tam insueto nutrimento ditissime adimpletis splendescit ipsorum ratio, dulcescit concupiscentia, hilarescit irascibilis, ex dilectione quorum deificam illam quietę non ambigimus emanare. Hic gradus gloriosior & precioſior est, quo vltimo modo gradui, qui solum patriæ est, appropinquat. De septimo totius tacędum censui, quàm loquendum, quoniam nulli viatorum ascensus siue visio huius gradus patere potuit, nisi illi cœlesti Paulo, qui se raptum vsque ad huiusmodi per sacram scripturam asserit. Fœlix certè superdulcissimæ & gloriosissimæ virginis Mariæ anima, cui hoc datum est in via, quod nulli sanctorum aliquando possederunt, portauit ergo illam gloriam à qua portantur cęteri, ascendit illa gradum hunc, per fidei cognitionem descendit ille ad eam, per carnis assumptionem. Quid hunc gradum, hanc gloriam censeam dicis? Nihil aliud q̃ ipsum quem peperit, quem lacte virgineo educauit, manibus eburneis contrectauit, dulcissimo gremio fouit, pudicissimo vultu blandiebatur, castissimo amplexu complexa est, Dominum nostrum Iesum Christum, qui est benedictus in sęcula sæculorum. Amen

Extasis quid.

Speculatio quid.

Gustus.

Gloria.

SERAPHICI DOCTORIS
S. BONAVENTVRAE.

De quinque Festiuitatibus pueri Iesu spiritualiter declaratis.

VM secundum virorum venerabilium (quos in Ecclesia Dei diuina irradiatio amplius illustrauit, & cœlestis deuotio abundantius inflammauit) sententiam & doctrinā, dulcis Iesu meditatio, verbi incarnati diuina contemplatio deuotam animā super mel & omnia vnguentorum fragrantia odoramenta, suauius & dulcius inebriat, perfectius cōsolatur & confortat, hinc est, ꝙ cum me à cogitationū incidentium tumultu paulum subtraxissem, & intra memetipsum cogitarē tacitus, quid de diuina incarnatione in hoc tempore in me nte pertractarem, vndè aliquam consolatione spiritualem reciperem, in qua diuinam dulcedinem in hac lachry marum valle per speculum degustarem, vt ea ali quantulum degustata, temporalem & phantasticā consolationem pertectius fastidirem, incidit menti meæ secretius, quòd anima deuota benedictū Dei patris verbum, & filium vnigenitum mediante gratia, spiritualiter posset virtute altissimi concipere, parere, nominare cum beatis Magis quærere & adorare, & demum Deo patri secundum legem Moysi in templo fœliciter præsentare, & sic tanquam vera Christianæ religionis discipula, quinq; festa quæ de puero Iesu agit Ecclesia, mēte deuota cum omni reuerentia valet celebrare. Igitur sicut humiliter concepi, verbis humilibus cōscripsi, cō cordantias auctoritatum breuitatis causa prætermisi. In quo tractatu breui & humili, si vel modicum deuotionis meditando dulcissimum Iesum, quis legendo concipiat ipsum, tanquam omnium bonorum principium fontem & auctorem laudet, glorificet, & benedicat: si nihil vel minus sufficienter & dignè scribēti, vel fortè sibi minus deuotè & humiliter legenti imputet & ascribat.

Prima solennitas de cōceptione pueri Iesu spirituali, in anima.

PRimò igitur purgato intellectu contritionis lauacro, & inflammato & eleuato affectu dilectionis igniculo castis meditationibus & deuotis cogitationibus, pertractandum est, qualiter ille benedictus Dei filius Christus Iesus sit à deuota mente spiritualiter concipiendus. Cum anima deuota, vel spe cœlestis præmij, vel timore æterni supplicij, vel tædio in hac lachry marum valle diutius commorandi, mota ac stimulata nouis inspirationibus visitatur, sanctis affectionibus inflammatur, meditationibus cœlestibus anxiatur, & tandem abiectis & despectis veteribus affectibus, & pristinis desiderijs, nouo viuendi proposito à patre iuminum, à quo omne donum optimum, & datum perfectum, spiritualiter spiritu gratiæ fœcundatur quid aliud agitur, quàm quod superueniente virtute altissimi, & obumbratione cœlestis refrigerij, carnales concupiscentias mitigat, mentales oculos ad videdum confortat & adiuuat, pater cœlestis diuino quodam semine animam gravidam facit & fœcundat. Post hunc conceptum sacratissimum, pallet in facie per verā humilitatem in conuersatione, fastidium cibi & potus cō cipit, in mente plenario mundialium contēptu & abiectione desideria variantur, in affectione ex diuersorū bonorum proposita intentione aliquando etiam insit mari, & ægrotare incipit anima in propriæ voluntatis abiectione. Iam enim incedit tristis & turbulenta propter veterem dilectorum perpetrationem, pro temporis omissione, pro hominum adhuc in mundo mundialiter viuentium societate & conuersatione. Iam paulatim graue & tædiosum incipit esse, omne quod foris est, & foris cernitur, quod intus percipitur & auditur. O fœlix conceptus quem talis sequitur mundi contēptus, & cœlestium operationum appetitus. Iam quāuis adhuc modico gustato spiritu, desipit caro cum gemitu. Iam anima cum Maria montana ascendere incipit, post talemq; conceptum fastidiuntur terrena, desiderantur cœlestia & æterna. Iam fugere incipit societatem illorum, qui terrena sapiunt, & appetit familiaritatem eorum, qui cœlestia concupiscunt. Iam incipit anima cū Maria ministrare Elisabeth, hoc est illis, quos diuina gratia amplius per dilectionem inflammat. Et hoc valdè notabile multisq; necessariū est, quantò magis se à mundo abstrahunt, tantò familiarius se bonis amicabiles & familiares reddunt, vt tantò amplius ipsis malorum consortium desipiat, quantò dulcius bonorum & spiritualium honesta conuersatio, eorum affectum afficit & inflammat. Quia secundum beatum Gregor. qui sancto viro adhæret, accidit vt ex eius assiduitate visionis, vsu locutionis, exemplo conuersationis, accendatur in amore veritatis, peccatorum tenebras fugiat, & amore diuinæ lucis inardescat. Vndè Isidor. Bonorum societatem require. Accidit enim vt si fueris socius conuersationis, eris & socius virtutum. Hæc cogitet fidelis anima, quàm casta, quàm sancta, q̃ deuota, fuerint illarum sanctarum colloquia, quā diuina salutifera consilia, quàm mirandę sanctitatis mutuę societatis opera, dum vnaqueq; aliam verbo & exemplo prouocabat ad meliora. Sic tu ò deuota anima facias, si te de spiritu sancto concepisse noua cœlestis vitæ desideria sentias, fuge malorum consortia, ascende cum Maria, quære virorum spiritualium consilia, imitari stude perfectorum vestigia, contemplare bonorū verba, opera pariter & exempla, fuge peruersorum venenosa consilia, quæ semper peruetere quærunt, impedire appetunt, lacerare non desistunt, noua sanctispiritus inspirata desideria, & sæpè sub specie boni & pietatis, virus infundunt impiæ tepiditatis, dicentes: Nimis magnum est quod incipis, nimis arduum ꝙ proponis, intolerabile quod facis, vires tibi non suppetunt virtutes naturales deficiunt, caput confunditur, oculi destruuntur, infirmitates diuersimodæ nutriuntur, ptisis, paralysis, calculus & vertigo capitis, oculorum caligo, sensuum hebetudo, rationis obnubilatio, & virium destructio: his omnibus subiacebis, nisi ab inceptis abstineas, & commodo corporali amplius intendas, statum tuum non decent talia, per hęc diminuitur honor tuus & reuerentia. Vides quòd iam factus est magister disciplinę & medicus corporis qui nec mores proprios componere nouit, nec curare propriam infirmitatem mentis? Heu heu quot & quantos maledicta mundialium consilia supplātauerunt, & conceptum in eis per spiritum sanctum Dei filium extinxerunt. Hęc est illa potio misera & mortifera, persuasio Diabolica, quæ in multis spiritualem conceptum impedit, in plerisq; conceptum iam per propositum formatum, vel per votū iam perfectum, interficit & extinguit. Sed sunt & alij, qui videntur (& fortè sunt) boni & religiosi, sed tamen (salua eorum reuerentia) nimis timidi, non attendētes nondum abbreuiatam manum Domini, vt saluare nequeat, nec considerantes nondum diminutam pietatem altissimi, quin iuuare valeat, habentes zelum Dei, sed non secundum scientiam, dum ex cōpassione corporalis afflictionis, vel fortè ex timore naturalis defe-

Nota contra dissuadētes op era pęnitentię.

ctionis

Universidad de Deusto
Biblioteca

ctionis,dum alios vident viriliter agere,quòd ipsi iam dudum bonum & sanctum iudicabant, & tamen non audebãt inchoare,retrahunt homines ab operibus perfectionis.Dissuadent ea quę excedunt statum uitæ cõmunis,destruunt sancta consilia diuinæ inspirationis, quorum consilia ratione vitæ quantò magis sunt autentica,tantò magis inueniuntur periculosa.Alij dicũt & multũ callidè, ex antiqui hostis adinuentione obijciunt:Si talia vel talia feceris,sanctus & bonus,religiosus & deuotus iudicaberis.Et cum in te nondum sit,q̃ esse in alijs putaris,in cõspectu summi iudicis tua magna gratia,& horrenda peccata cognoscentis,reus eris, & amittis meritum operis,& simulator & hypocrita reputaberis. Talia & similia exercitia dicunt debere esse illorum,qui nihil mali fecerunt,qui sanctè & innocenter vixerunt, qui omnia propter Deum dimiserũt qui toto tempore vitæ suæ Deo perfectè adhæserunt. Sed & hos Deo deuota & dilecta anima deuita,montem ascende cum Maria, Paulus non sine peccatis vixerat,non diu Deo seruierat, quando in tertium cœlum rapiebatur, & Dominum facie ad faciem contẽplabatur.Maria Magdalena tota superba,tota ambitiosa,tota mundanis vanitatibus intenta, carnis cupiditatibus dedita, non longe pôst ad pedes Iesu, inter Apostolos sedit, & cum intentione deuotam doctrinam perfectionis audiuit.Prima oĩum in modico tẽpore videre Deũ meruit,aliisq; verba veritatis constanter proposuit.Non.n.est personarũ Deus acceptor, nõ pẽsat nobilitatem generis,non diuturnitatem tẽporis, non multitudinem operis,sed seruoré ampliorem, & charitatẽ maiorem deuotę mentis.Non.n.pensat qualis aliquando fuisti,sed qualis esse à modo cœpisti.Vndè taliter consulentiũ consilia essent multũ reprehensibilia, si non excusarentur simplicitate,licet non approbãda, Tu ergo,ò anima diuino semine grauida,fuge indocta consilia,si non habes oculos linceos, noli abijcere humanos,melius est partẽ habere, quã toto carere, malũ est perdere propter perdidisse,& stultum est nolle proficere propter defecisse,si non potes saluari per innocẽtiã,studeas saluari per pœnitentiã, si non potes esse Catherina,vel Cecilia, non contemnas esse Maria Magdalena,vel Egyptiaca.Si perdidisti iuuentutẽ noli amittere senectutẽ,si vixisti in maris fluctibus, moriaris in littoris sinibus:Igitur si te sentis sancto proposito Dei dulcissimum filium Iesum concepisse,præpicta venena mortifera fuge,& festina,desidera,& affecta, more parturiẽtis,fœliciter ad partũ peruenire.Sed notãdũ est q̃ beata virgo nõ statim post conceptionẽ peperit filiũ sed decursis nouẽ mensibus genuit Christũ, q̃ non vacat mysterio,quia nõ est omni spiritui credendũ. Sed ò anima deuota q̃ñ nouis illustrationibus vel reuelationibus illustraris, vel illuminaris insolitis inspiratibus, magnæ perfectionis propositis intrinsecus inflammaris,non statim de tuo consilio ad opus propera,sed benè tecum & cũ bonis,& potissimè cum illis,qui in talibus sunt experti deliberà, vtrũ quæ inspirara sunt liceant,deceant,& expediant, vtrũ dictis prophetarum sint consona,vtrum doctrinis Apostolorum & sanctorum doctorum aliqualiter sint contraria, & etiã vtrũ exemplis sanctorum sint similia vel dissimilia,& ad opus festina, vel statim absoluas te ab his in tua conscientia,quia periculosum est,tales inspirationes diu, & frequenter in mente concipere,& tamen ad affectum boni operis modicum,vel nihil properare.

Secunda solennitas de natiuitate pueri Jesu, spirituali in anima.

SEcundò igitur attende,& considera, qualiter bene dictus Dei filius spiritualiter nascatur in mente. Nascitur enim cum post fanum consilium, post discussum sufficienter negotium, post inuocatum diuinum patrocinium, sanctum propositum perducitur ad effectum,cum iam anima incipit agere, opere perficere,quod diu pertractauit in mente,cum iam incipit viriliter agere,qnod iam dudum proponebat perficere sed tamen semper formidabat inchoare, quia timebat deficere.In ista beatissima natiuitate Angeli iubilant, Deum glorificant,& pacem prædicant. Quia dũ quod diu mente conceptum est,ad effectum boni operis perducitur,pax interior reformatur. Non enim in regno animę pax diuina bene geritur,quando caro spiritui & spiritus carni reluctatur,quando spiritus solitudinẽ, & caro affectat multitudinem,quando spiritum Christus & carnem mundus,quando spiritus quærit quietẽ contemplationis cum Deo,& caro appetit honorem prælationis in sæculo.Econtra postquam caro spiritui subiugatur,postquam bonum opus quod diu per carnem est impeditum,perducitur ad effectum, pax & exultatio interior reformatur. In ista natiuitate non auditur clamor lamentabilis, non sentitur dolor lachrymabilis,non percipitur cruciatus miserabilis, sed admiratio de integritate,exultatio de nouitate Dei,glorificatio de strenuitate. O quàm beata natiuitas quàm tanta sequitur Angelorum & hominum iucunditas.O igitur quã dulce & delectabile esset, naturam operari, si insania nos permitteret,qua sanata statim naturalibus gratia arridet,iam experitur, quòd verum est illud Euangelicũ dictum: Tollite iugum meum super vos, & discite à me quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris.Iugum enim meum suaue est & onus meum leue.Sed notãdum est hic,ô anima deuota si te hæc iucunda delectet natiuitas,debes esse primò Maria,nam Maria interpretatur amarum mare,illuminatrix & domina.Esto ergo amarum mare per lachrymosam contritionem,vt pro peccatis commissis amarissimè doleas, vt de bonis omissis profundissimè ingemiscas, de diebus neglectis & perditis incessanter te affligas.Esto secundò illuminatrix,per honestã conuersationem,per virtuosam operationẽ, & studiosam aliorum in bono informationem. Esto tertiò domina sensuum carnalium concupiscentiarum, omnium operationum tuarum, & omnes actiones secundum rectũ dictamen rationis facias, & in omnibus tua salutem & proximi edificationem, diuinam laudem & gloriã appetas,& requiras.Hæc est illa fœlix Maria,quę propeccatis perpetratis dolet & ingemiscit,quæ virtutibus fulget & clarescit, quæ carnalibus delectationibus dominatur.Ab ista Maria Iesus Christus cũ gaudio sine dolore,absq; labore spiritualiter nasci nõ dedignatur.Post hanc fœlicem natiuitatem cognoscit, & gustat,quã suauis est Dominus Iesus. Reuera suauis est,quando nutritur sanctis meditationibus, quando balneatur deuotis & calidis lachrymarum fontibus, quando inuoluitur castis desideriorum velaminibus, portatur sanctæ dilectionis amplexibus,osculatur crebris deuotionis affectibus,& consouetur in interioris mẽtis sinibus.Nõ enim ad hoc nascitur vt abijciatur, sed vt cum summa diligentia,more regalium infantium,custodiatur. Hic nota fidelis anima, quod in te contingunt illa signa spiritualiter,quæ in Christi natiuitate contigerunt visibiliter. Multis enim signis & prodigijs secundum doctorum sententiam & doctrinam,est illa benedicta natiuitas comprobata. Nam in ciuitate Romana muri tẽpli pacis funditùs corruerunt. Sodomitæ in toto orbe morte subitanea interierunt. Vineæ Engaddi illa nocte floruerunt,& fructum balsami protulerunt. Fons aquæ mutatus est in fontem olei, & fluxit vsq; in Tyberim,& manauit tota nocte illa. Stella magna apparuit, quæ formam pulchri pueri habuit, & in capite crux splendebat.Tres soles apparuerunt in oriente, & paulatim in vnum corpus solare sunt redacti. In die media circulus aureus apparuit circa solem, & in medio circuli virgo pulcherrima,puerum gestans in gremio. Et quid pluraỹstam natiuitatẽ beatissimã Angeli mirabiliter prædicabant,pastores nunciabant,animalia bruta cognoscebant. Ecce iam vidisti, qualibus signis & prodigijs est visibiliter monstrata natiuitas Saluatoris.Sed iam aduerte diligenter fidelis anima,quæ cupis esse Iesu mater ex gratia,vtrũ in te spiritualiter innouata sint hæc signa,immutata mirabilia, vt sic possit aliqualiter certificari de hac natiuitate salutifera. Aduerte diligenter,considera frequenter,an aliquod in te corruit templum, hoc est, appetitus vanæ ambitionis & superbiæ,vtrũ ceciderit idolum.i.affectus falsæ possessionis & auaritiæ.Vtrum ne adhuc incurrunt sodomitæ.s.carnalis delectationis & concupiscentiæ. Hæc sunt quasi prima signa istius natiuitatis salutiferæ,quãdo iam anima se sentit euacuatã ab ambitione per virtutem humilitatis alienatam ab auaritia per desideriũ paupertatis, purgatam à macula luxuriæ per amorem castitatis.Post hæc cõsidera cum magna diligẽtia,vtrũ adhuc floreat aliquid vinea balsami.i.multitudo sancta rum affectionum,vtrum fluat fons olei.i.de tuo corde exeant opera misericordiæ, vtrum illi tres soles .i.tres theologicę virtutes oriantur in oriente.i.in deuota mẽte,& vniantur inter se mutua fœderatione.Vide etiam si stella nouæ claritatis.i.diuinæ cognitionis adhuc aliquid fulgeat.Si circulus aureus iuxta solem .i.sancta affectio iuxta cognitionem appareat. Si virgo cum puero illic sedeat .i. si oratio pura cũ deuotione syncera in affectione permaneat. Post hęc omnia si adorent animalia.i.perfectè obediat sensitiua. Si quærunt reges.i. desiderijs & affectionibus nouis ad Iesum mouentur virtutes intellectuales. Si Angeli.i.omnes habitus virtuosi per mentis hilaritatem iubilent, propter mentis tranquillitatẽ pacẽ nũciẽt,propter cordis serenitatẽ ipsum prædicẽt.Et postremò subtiliter cõsidera, si pastores.i.sanctæ meditationes paruulũ natũ Iesum tibi datũ,in præsepio inueniãt. Præsepe est cõscientia inferius clausa per cõtẽptũ mundanorũ,superius aperta per desideriũ æternorũ.Hic est locus requietionis pauperis,regis,illic post natiuitatẽ à matre reponitur,ibi à pastoribus inuenitur.O fœlix præsepe,quę contines? Regem gloriæ in te inuenio vt iumentum, & refectorũ Angelorũ,de te pascuntur bruta animalia, & reficitur anima deuota, te (licet impropriè) tamen fœlicem prædico, sed multo fœliciorem dico deuotam conscientiã, quæ non est id, quod tu per essentiam, sed tamen continet spiritualiter,quod tu continebas corporaliter.

Matt.11.

Multa signa in natiuitate Christi visa sunt.

Tertia solennitas de impositione nominis pueri Iesu spiritualis.

TErtiò considerandũ,qualiter ille beatissimus infantulus,spiritualiter natus,sit nominandus. Et puto q̃ non potest nominari congruentius quã Iesus,quia scriptum est. Vocatum est nomen eius Iesus,quod vocatum est ab Angelo priusquam conciperetur in vtero.Hoc est nomẽ sacratissimum à prophetis prophetarum , hoc est nomen virtuosum, gratiosum,gaudiosum,delitiosum,glorioſum. Virtuosum, quia superat hostes,congregat ciues,reparat vires, reuocat mentes.Gratiosum, quia in ipso habemus fidei fundamentum,spei firmamentum, charitatis augmentum,iustitiæ complementum.Gaudiosum, quia iubilus in corde,melos in aure,mel in ore,splendor in mẽte.Nomen vtiq; delitiosum,quod pascit cogitatum, lenit prolatum,vngit inuocatũ,reficit scriptum, instruit factum. Nomen reuera glorioſum, q̃ dedit cæcis uisum,surdis auditum,sermonem mutis,vitam mortuis, & gressum claudis.O nomen benedictum, quod ostẽdit tãtum virtutũ effectum.O anima,siue scribas, siue legas,siue doceas,siue aliud quodcunq; opus ſacias,nihil tibi sapiat,nihil tibi placeat,nisi Iesus. Nomen igitur tuum, infantulum in te spiritualiter genitum Iesus Habeat sibi q̃ nominatur Dei filius, splendor gloriæ, imago substantiæ,verbum patris,virtus omnipotẽtis, hęres vniuersorum,rex regum, Dominus Dominorum.Habeat sibi q̃ dicitur Christus.i.vnctus & bene, quia in prophetam,vt claruit in doctrinæ eruditione, in pugilem,sicut patuit in Diaboli debellatione, in sacerdotem,sicut ostendit in patris reconciliatione,in regem,sicut monstrabit in prẽmiorum retributione.Habeat hæc omnia,sibi cum sui beatis comunia.Sit tantũ tibi Iesus.i.saluator in huius vitæ in colatu & miseria. Saluet(inquam)te à mundi vanitate,quæ te impũgnat, à dęmonis falsitate,quę te infestat, à carnali fragilitate qua te cruciat. Clama deuota inter tot huius vitæ flagella.O Iesu saluator mundi salua nos,qui per crucẽ & sanguinem redemisti nos, salua(inquã)dulcissime saluator,confortando debilem,consolando flebilẽ, adiuuando fragilem,cõsolidando instabilem. Sed heu vnũ est,quod cum fletu referam,quod non vacat mysterio quod non statim vt nascitur,circunditur, & nominatur,sed secundum leges dies octaua expectatur. Puto q̃ per septenariũ,qui in octonario includitur, vniuersitas diuinarum & moralium virtutum, cum vnitate, & vinculo pacis figuratur. Quia postquam omnia per fortitudinem aduersa tolerauit,per iustitiam miseros, & egentes sustentauit,per temperantiam concupiscentias superauit,per prudentiam mundi & antiqui hostis insidias declinauit.Adhuc postquam per fidem Deum omnium creatorẽ intellexit, per spẽ in eum tanquã remuneratorẽ in omnibus operibus suis aspexit,per charitatem eum tanquam omnium bonorum largitorem toto corde dilexit.Et demum die octauo circũcisis ab anima omnibus phãtasticis imaginationibus,omnibus vanis & inutilibus cogitationibus,pacatis omnibus animæ motibus,& inordinatis affectionibus,per exercitiũ contẽplationis in domino dulciter requieſcit. Tũc puer nominatur, tunc dulce nomen Iesus imponitur, tunc eius dulcedo sentitur & gustatur,tũc experitur virtutem,tunc percipit iucunditatem. O quantam sæpius sensit dulcedinem,post illam beatam nominis impositionem,illa fœlix mater naturalis, & vera mater spiritualis,virgo Maria:quando percipit in hoc nomine dæmonia ejci,cęcos illuminari,infirmos curari,mortuos suscitari, miracula cumulari.Sic certe tu ò anima mater spiritualis meritò debes gaudere & exultare,quãdo tu percipis in te & in alijs, quòd tuus benedictus filius Iesus dæmones fugat,in peccati dimissione; cæcos illuminat, in veræ cognitionis infusione; mortuos suscitat, in gratiæ collatione: infirmos curat,claudos sanat, paralyticos & contractos rectificat, in spirituali consortatione: vt iam efficiantur fortes & viriles per gratiam,qui prius erant debiles & infirmi per culpam. O quàm fœlix & beatum nomen, quod tantam meruit habere virtutem & efficaciam.Aliquando lætificat, aliquando vsque mentis ebrietatem infundit, & suam dulcedinem communicat.

Quarta solennitas de Magorum adoratione, spirituali.

QVarta solennitas, quæ cõsistit in Magorũ adoratione.Postquam etiam anima istum dulcissimum puerum,per gratiã spiritualiter concepit, peperit, & nominauit, tres reges .i. tres animæ vires,

Universidad de Deusto
Biblioteca

quæ bene reges dicuntur, quæ iam carni principantur, sensibus dominãtur, in solis diuinis studijs (sicut decet) verè reges occupantur, puerum iam per effectus multiplices eis reuelatum in ciuitate regia, hoc est in totius mundi machina, æstimant esse quærendum. Quærunt igitur meditationibus, requirunt affectionibus, interrogant deuotis cogitationibus, vbi est qui natus est? Vidimus stellam eius in oriente, vidimus claritatem eius fulgentẽ in deuota mẽte, vidimus splendorẽ eius radiãtẽ in intimis animæ: audiuimus eius vocẽ, quæ est dulcissima, gustauimus eius dulcedinẽ quæ est suauissima, percepimus eius odorẽ suauissimũ, experti sumus eius amplexum delitiosissimũ. Iam Herodes, redde responsum, ostende dilectũ, monstra infantulũ desideratum. Propter tuã gloriã videndã non venimus, propter tuã gratiam obtinendã non properauimus, propter tuam maiestatẽ adorandã non festinauimus. Tua.n.gratia ipsius est factura, tua maiestas ipsius creatura, tua iucunditas sua est potentia, tua opulentia ipsius vmbra, tua nobilitas, tua magnificentia est suæ infinitæ bonitatis & nobilitatis modica scintilla. In te suenimus quo ipsum cognoscimus, amamus, & desideramus, non in quo re quiescere debeamus. Tuus honor & decus est sui decoris nutus. Dic igitur ne protrahas vbi est qui natus est. Vbi est ergo longitudo breuis, magnitudo leuis, altitudo subdita, latitudo angusta? Vbi lux lucens, aqua sitiẽs, panis esuriens? Dic nobis, vbi potentia regitur, sapiẽtia instruitur, virtus sustentatur, verbum patris lactatur? Dic nobis, vbi æternus Dei filius infans inuenietur? Vbi splendor paternę gloriæ pannis inuolutus cernitur? Vbi audiemus in cunabulis vagientem, qui est miserorum consolatio? Vbi videbimus inter brachia infantulum baiulatum, qui est Angelorum & hominum, cœlorum & creaturarum omnium conseruator & solidatio? Hunc desideramus, hunc quærimus, O dulcissime, o amantissime puer æternæ, infans antique, quãdo te videbimus, quando te inueniemus, quando ante faciem tuam apparebimus? Tædet gaudere sine te, delectat gaudere tecum, & flere tecum. Omne quod tibi est aduersum, nobis est molestum: tuum beneplacitum est nostrum indeficiens gaudium, & desiderium. O si tam dulce est flere dete, quàm dulce erit gaudere de te. Vbi ergo es, quem quærimus? Vbi es, quem in omnibus & præ omnibus, desideramus & affectamus? Vbi es, qui natus es rex Iudęorum, lex deuotorum, dux miserorum, lux cæcorum, vita morientium, salus æterna æternaliter viuentium? Et sequitur responsio conueniens. In Bethleem Iudæ, Bethleem domus panis, Iuda confitens interpretatur. Ibi enim Christus inuenitur, vbi post cõfessionem criminum panis cœlestis vitæ.i. doctrina Euãgelica auditur, ruminatur, & deuota mẽte retinetur, vt opere impleatur, & alijs adimplẽda proponatur. Ibi puer Iesus cum Maria matre inuenitur, vbi post lachrymosam cõtritionem, post fructuosam confessionem, dulcedo cœlestis consolationis aliquando inter abundantissimas lachrymas degustatur, vbi oratio quem penè desperantem inuenit: gaudentem & de venia præsumentem derelinquit. O fœlix Maria à qua Iesus concipitur, de qua Iesus nascitur, & cum qua tam dulciter, & gaudenter Iesus inuenitur.

Quali affectu anima deuota Iesum querat,

Iesum a multis quę sitũ legitur.

Sed notandum est hic, quòd Iesus quæsitus legitur a regibus, & hoc vt ipsum cum omni reuerentia adorarent. A doctoribus vt ab ipso veritatis documẽta cũ summa diligentia audirent. A sponsa vt suæ suauitatis dulcedinem per secreta colloquia degustaret. A Maria matre vt ipsum perditum reperiret, & ab ea se amplius nõ alienaret. Sic vos ô reges, hoc est, deuotæ animę vires naturales quærite, cum regibus terrenis vt adoretis: & munera offeratis. Adorate cum reuerẽtia, quia creator & redemptor, & remunerator. Creator in naturalis vitæ formatione, redẽptor in spiritualis vitæ reformatione, remunerator in æternæ vitæ collatione. O vos reges adorate cum reuerentia, quia rex potentissimus: adorate cum decentia, quia magister sapientissimus: adorate cum lætitia, quia princeps liberalissimus: adorate (inquam) gaudenter, quia est dux æquitatis: adorate decenter, quia est lux veritatis: adorate feruenter, quia est fax charitatis: nec sufficiat vobis ratio nisi cõcomitetur oblatio. Offerte (inquam) aurum dilectionis ardentissimæ: offerte thus consolationis deuotissimæ: offerte myrrham contritionis amarissimæ: aurum dilectionis, propter bona collata: thus deuotionis propter gaudia præparata: myrrham contritionis propter peccata perpetrata, aurum offerte æternæ diuinitati, thus animæ sanctitati: myrrham corporis passibilitati. Quęrite etiam ò reges cum doctoribus, vt nobis pandat secreta suæ inscrutabilis sapientiæ, vt ostendat magnalia suę admirabilis potentiæ, vt vos doceat beneplacita suæ voluntatis & complacentiæ. Quærite (inquam) cum reuerentia, quomodo omnia tam potenter de nihilo creauerit, quomodo cuncta tam sapienter in vniuerso ordinauerit, quomodo singula tam clementer suo inæstimabili bono decorauerit. Querite humiliter (si homini fas est in hac vita inuestigare) qualiter ille tres personæ coæquales & coæternæ subsistant in vna & indiuidua substantia, & hoc in trinitate beatissima. Qualiter ille tres substantiæ, videlicet, carnis & animæ & deitatis conueniant in vna persona, & hoc in Christi incarnatione sacratissima. Qualiter ab æterno pater a nullo, filius à patre solo, spiritussanctus ab vtroque. Ipse quem quæris doctor est, & cognitor omnis veritatis, a quo omnis veritas principaliter quæritur. Post quem veritas exẽplariter perducitur, ad quem omnis veritas finaliter reducitur & ordinatur. Ipse est doctor, qui docet omnem veritatem. Veritatem vitæ, quam in multis destruxit lutosa gulositas, veritatem doctrinæ quã heu in plerisque cæcauit voluptuosa vanitas, veritatem iustitiæ, quam effugauit periculosa auditas. Quærite ergo vos reges deuoti Iesum, vt vos doceat omnem veritatem. Veritatem vitæ, vt sciatis qualiter vosipsos vtiliter regere debeatis. Veritatem doctrinæ, vt cognoscatis qualiter subiectos laudabiliter dirigatis. Veritatem iustitiæ, vt intelligatis qualiter Deo seruiliter seruiatis. Quærite etiam Iesum aliquando cum sponsa dilectissima in horto delitiarum vbi deambulat cum adolescentulis, vbi lilia colligit cum virginibus, vbi comedit fructus pomorum suorum cum iuuenculis. Quærite in cella vinaria, vbi cœnam suam præparauit, ad quam suas specialissimas amicas (quæ sequuntur eum quocunque ierit) tantum inuitauit, vbi præcinget se & faciet eas discumbere, & transiens personaliter ministrat eis, vbi administrat fercula varia de pinguedine suæ æternæ, nobilissimæ, & secretissimæ diuinitatis, vbi propinat pocula suæ dulcissimæ & castissimæ humanitatis. Certè illic bibunt amicæ, sed inebriantur charissimæ. Quærite tandem in cubiculo, vbi requiescit cũ sponsa inter amplexus & oscula, vbi cubat in meridie, quãdo splendor æternæ veritatis tam luculenter lucet, ardor supernæ charitatis tam dulciter ardet. Ibi instillat auribus sponsæ secretissima suæ profundæ & inscrutabilis sapientiæ: ibi donat altissima munera suæ summæ & incomparabilis magnificentiæ, ibi iocatur, ibi blanditur, ibi consolatur, ibi dilecta alloquitur, dicens. Pete quod vis, & dabitur tibi. O quã fœlices qui Iesum in hoc cubiculo secretissimo inueniunt, qui hoc cubiculũ intrare præsumũt. O quàm pauci eum in horto delitiarum inueniunt, sed pauciores in cella vinaria reperiunt, paucissimi vero non nisi secretissimi amici cubiculum intrare præsumut. Quia scriptũ est. Adiuro vos filiæ Hierusalẽ ne suscitetis, neque euigilare faciatis dilectã, donec ipsa velit. Vnde sufficiat vos ò reges, qui adhuc terrena sapitis, qui adhuc tẽporalia disponitis, & Iesum aliquando post diligentẽ inquisitionẽ in pręsepio inueniatis. Vestra enim conscientia adhuc forte non est facta hortus deliciarũ, vbi florent sanctæ meditationes, redolẽt virtuosæ operationes, vbi vigent delitiosę affectiones. Nec fortè minus perfectè dici potest cella vinaria, vbi illa cœlestia fercula odorantur, illa vina Angelica gustantur: quibus amici aliquando hic in terris consolatur. Sed heu minimẽ (vt timeo) dici potest cubiculũ omnibus creaturis absconditũ, soli sponso præparatũ, stratum, & ornatũ; vbi sponsus cum sponsa: dilectus cũ dilecta requiescit, inter secreta & indicibilia sui familiaris oscula, vbi sæpe audiuntur talia & tam arcana, quæ quidem intelliguntur sed non dicuntur, quia fortè vel exprimi nequeũt, vel ab hominibus, secundum hominem viuẽtibus, percipi nunquam possunt. Si tamen ex abundantia diuinæ pietatis, aliquando ipsum post fletum & plãctum, post luctũ & gemitum, post positum seculare negotium, ad modicum vidistis in horto delitiarum, vel fortè quod magis verum est ante fores, adhuc vobis clausas, per foramen inspexistis in cellam vinariam, & vidistis spõsum ornatum & succinctum, transeuntem, ministrantem, propinantem suis amicis varia fercula, & vina delitiarum: & statim ignota & incognita, nec adhuc ad talia admittenda, per ianitores expulsi & repulsi fuistis, & iterato heu ad solita & mundana redijstis. Sed tamen post hoc ad cor reuersi, non immemores illius iucundæ societatis quam gaudio cordis in horto deliciarum aspexistis. Necnon & illius beatissimæ iucunditatis & solennitatis quam desolatam per rimulam inspexistis, de qua nescio quale solatium, sed tamen tale quod exuperat omnẽ sensum, & omne huius mundi conuiuium, per spiramentum modicum sensistis. Tunc cum Maria matre Iesum perditum cum dolore & mærore quærite, currite cum planctu & gemitu post Iesum quærendum, quærite tunc & flentes dicite. O quando te inueniemus consolatorem, quem expectamus? Quando te inueniemus gaudium nostrum quod desideramus? O si anima nostra adhuc redire semel valeat, & si non ad amplexus & oscula, saltem vbi redolet hortus delitiarum, & suauissime fragrat cella vinaria. Iam anima per teipsam quære dilectum tuum quem concepisti, tuus est filius quẽ genuisti, & quare dimisisti a quo tot & tam insolita gaudia suscepisti? O vos reges inclyti, vos principes, & defensores & cooperatores mei: vos hactenus quęsistis vt regem, qui os sua gratia coronaret, vt doctorem qui vos sua sapientia illustraret, vt consolatorem qui sua clementia vos reficeret. Nunc supereſt, vt ego quæram filium quem perdidi, dilectum quem amisi, amantissimum Iesum meum, quem heu infœlix & misera, in templo dimisi, postquam denuò ad vana & falsa & inania me conuerti. Heu me derelictam, & desolatam, & omni ignomnia plenam reliquit. Quare suis consilijs non acquieui? Quare in suis monitis non permansi? Quàm diu suam pręsentiam per veram solationem sensi, affuit mihi omnis boni abundantia; quandiu ipsum habui omnibus bonis abundaui. Sed heu, quàm infœlix & quàm miserabilis propter paupertatem amisi diuitias, propter asperitatem posposui delitias: propter curam & solicitudinem de reliqui quietem magnam, & spiritus dulcedinẽ, propter alienum neglexi meipsum, propter hominẽ regem perdidi Deum meum, dilectum meum, consolatorem meũ, dulcissimum Iesum filium meum. Quid ergo faciam, quo vadam? vbi quæram, vt iterato ipsum inueniam? Aliquotiens propter predicta ipsum amisi, sed denuo adiuuante & reuelãte clementissimo patre misericordiarum Deo, in cuius vinea laboro, cuius voluntati de consilio maiorũ deseruio, ad cuius gloriam ampliandam me dulcis Iesu solatijs per occupationem cordis sæpius priuo, propter cuius honorẽ conseruandum, varijs tribulationibus me expono, ipso ex solita pietate auxiliante, perditum cum ingenti cordis gaudio, post varios singultus & gemitus, etiã inter abũdantissimas lachrymas reperi, & inueni. O vtinam ipsum adhuc semel talìter inuenirem, puto quòd amplius non dimitterem, sed totis viribus retinerem. Quid ergo faciam? Surgam & quæram quẽ diligit anima mea, postquam occupationes & solicitudines dimittam ad orandum me conferam. Et si hæc non sufficiunt, inter cognatos & notos, id est spirituales & deuotos ipsum quæram. Ipsi sunt in quibus habitat, ipsi sunt cum quibus moratur, quando ab alijs amittitur. Hi sunt cum quibus tanquam in solitudine latitat, quando ipsum a me miser strepitus cogitationum fluctuantium fugat. Heu quando illis similis fui, tunc habui, tũc tenui, tunc amplexatus & osculatus fui Iesum, quem nunc curis distracta, solicitudinibus occupata & afflicta, lamentabiliter amisi. Dicite ergo o vos religiosi, vos abstracti, vos solis diuinis meditationibus dediti, num quem diligit anima mea vidistis? Certe scio quòd habetis, scio quòd bene scitis, quia sentitis & gaudetis. Reddite ergo in charitate quod nõ amittitis, communicate quòd non dimittitis. Et si in me propter distractionem ad horam feruor dilectionis tepuit, habitus tamen dilectionis (vt spero) non cessauit. Et si propter occupationem familiarem dilecto allocutionem intermisi, à charitate tamen ipsius non recessi. Et si propter proximorum vel modicã ędificationem, ipsi tota mentis intentione non adhesi, desiderium tamen reuertendi in mente habui. Et reuera (vt verum fatear) nõ ad gloriã dico, sed tantũ ad reuocandum ad dilectum perditum humiliter allego, non propter meũ lucrũ sed propter suũ consiliũ: non propter meã ambitionẽ, sed propter suam æternitatẽ, gloriã & honorẽ: non propter prælationis laudẽ, sed proximorum saluté: curis & solicitudinibus dedita. Quare ergo propter hoc q̃ pia intentione etiã quasi & gemens facerem, dilecti presentia saltẽ aliquando, & si raro, cõsolari non deberem? Non esset æquum, sed (si fas esset dicere) iniustum & impium, q̃ pijssimus Iesus non statuit, quod diuina lex nusquam approbauit. Sæpe enim propter amici voluntatem, dulcis amici præsentia intermittitur, vt postmodum cum ampliori amborum iucunditate reparetur: sic & ego propter ipsum aliquando deserui, Si propter suam gloriam ampliandam, labores, persecutiones, detractiones, impugnationes sustinui: Si his omnibus & his similibus etiã vsq; ad defectum repleta fui, & ad ipsum gemens & amens redeo, nunquid ipsius solatio vt vel modicum in tribulatione respirem carebo? Quid ergo est, Dilectus meus loquitur mihi? Quid est per ipsum in Euãgelio clamatur: Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos? Nunquid ego qui propter honorẽ eius diei pondus & æstus sustineo, saltem post laborem, & de micis quæ cadunt de mensa dominorum suorum, refici non debeo? Absit, ergo ne solummodo vobiscum o vos contemplatiui morabitur dilectus, & laborans agricola sit contẽptus & abiectus. Oportet tamẽ (sicut scriptura testatur) laborantẽ agricolã, aliquãdo de fructibus cœlestis patriæ prælibare, & hoc ne deficiat in labore. Sic Apostoli inter varia opprobria, martyres inter flagella virgines inter cruciatus & verba, senserunt dilecti solatia. Ibant gaudẽtes a conspectu concilij, collaudantes & benedicentes Dominum, quoniã digni habiti sunt pro nomine Iesu

2. Tim. 2.

Actuum 5

Universidad de Deusto
Biblioteca

contumeliam pati. Sic confessores & heremitæ, monachi & anacheritæ, post vigilias & ieiunia, inter lachrymas & gemitus senserũt diuina gaudia. Sic rectores, doctores, & ecclesiarũ fideles prælati, postquã laboribus & curis sunt extenuati, de benignitate dulcis Iesu ipsorũ pijssimè dulciter sũt corda refecti. Nõ. n. Maria Iesũ frequẽter habuit sola, sed etiã a Martha post prędicationẽ hilariter, & gaudenter receptus fuit. Ego ergo in Dño cõfidẽs, & de diuina clemẽtia tã multipliciter probata, & exẽplariter offensa præsumens dulcissimũ Iesum aliquando queram cum Maria matre in tẽplo aliquando cum sponsa in cubiculo, aliquando cum discipulis in consistorio, aliquãdo cũ regibus in diuersorio.

Quinta solennitas de præsentatione spirituali pueri Iesu in templum.

QVintò & vltimò cõsideret fidelis anima, qualiter natus paruulus per diuersorũ operũ consummationem, & nominatus per cœlestiũ dulcedinũ degustationẽ, & quæsitus, & inuẽtus, adoratus & honoratus, per spiritualium munerũ præsentationẽ, in tẽplum sit præsentãdus & domino offerẽdus, & hoc per debitarũ gratiarum deuotam & humilẽ actionem. Igitur postquã fœlix anima mater Iesu spiritualis, per istius benedicti filij conceptionẽ purgata per pœnitentiam, postquã aliqualiter iam post natiuitatẽ confortata per gratiam, postquã etiam est iam per impositionem benedicti nominis consolata medullitùs, & tandem in adoratione cũ regibus ẽ iformata diuinitùs, quid aliud restat, nisi vt in cœli sancti Hierusalẽ portetur in templum diuinitatis, præsentetur Deus, Dei & virginis filius? Ascende igitur spiritualis Maria, non iam in montana, sed in cœlestis Hierusalẽ habitacula beatæ Trinitatis, & indiuiduæ vnitatis. Flecte humiliter mentis genua in supernæ ciuitatis palatia, ibi ante thronum æternitatis Deo patri filium tuũ repræsenta, laudando, glorificando, & benedicendo patrem & filium cũ sancto spiritu. Lauda cũ iubilo Deum patrem, per cuius inspirationem bonũ propositum concepisti. Glorifica cum gaudio Deum filium, per cuius informationem conceptum propositum opere perfecisti. Benedic & sanctifica sanctum spiritum, per cuius cõsolationem in bono exercitio hactenus perstitisti. O anima, Deum patrem in omnibus donis suis & bonis tuis glorifica, quia ipse est qui te de sęculo per occultã inspirationẽ euocauit, dicẽs. Reuertere reuertere Sunamitis, reuertere reuertere, &c. Deum filiũ tuũ in omnibus factis tuis magnifica. Ipse. n. est, qui te de Dæmonis seruitio per secretã suam informationẽ liberauit, dicens. Tolle iugum meũ super te. Iugum suum Dæmonis abiice, Iugum suum amarissimũ: Iugum meum suauissimum: Iugũ suum sequitur cruciatus æternus & tormenta: Iugum meum sequitur fructus suauissimus & requies opulenta: Iugũ iuũm si quãdo dulcedinem exhibet, falsa est & momẽtanea. s. dulcedo: Iugũ meum quando dulcedinem confert & lætitiam, vera est & salutifera. Ipse suos seruitores modicũ aliquando extollit, vt in æternum confundat. Qui autem honorificat me, sic ad momentum humiliatur, vt æternaliter glorietur, & regnet. Ista fuit doctrina, quæ te Dei filius aliquando per se, aliquãdo per suos doctores & amicos reformauit a Dæmonis falsa persuasione, a carnis & mundi blanda deceptione liberauit. Deum & spiritum sanctũ semper benedic & sanctifica, qui te per suam consolationem mellifluã, in bono confortauit, dicens. Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. Qualiter. n. ò anima tenera & dilecta, fragilis & infirma, delitijs mũdi assueta, gaudijs huius sęculi tanquã fecibus vinarijs more porcorum inebriata, qualiter potuisles inter tot & tanta antiqui hostis retia, inter tot falsa consilia, inter tam varia impedimenta, inter tam innumerabilia amicorum consanguineorum & aliorum propinquorum a via morum vulnerantium iacula, in bono perstitisse? qualiter potuisses tot funibus peccatorum circumamplexa, in bono profecisse, si non spiritussancti gratia fuisses misericorditer adiuta, & sępius dulciter cõsolata & refectã? In ipsũ igitur refunde oĩa opera tua, tibi nihil retine. Dic cũ pura & deuota mentis intentione. Oĩa opera mea operatus es Dñe in conspectu tuo nihil sum, nihil possum, de tuo munere est q̃ subsisto, sine te nihil agere possum. Tibi clementissi me pater misericordiarũ q̃ tuũ est offero, tibi cõmendo, tibi cõmitto me indignã & ingratã omnibus donis tuis, per te mihi collatis humiliter regnosco. Tibi laus, tibi gloria, tibi gratiarũ actio, ò beatissime pater maiestas, æterna, quia me per tuam infinitam potentiam de nihilo creasti, te laudo, te glorifico, tibi gratias ago, o beatissime fili, claritas paterna, quia me per tuam æternam sapientiam de morte æterna liberasti: te benedico te sanctissico, te adoro, o beatissime spiritus alme, quia me per tuam benedictam pietatem & clementiam de peccato ad gratiam, de sęculo ad vitam religiosam, de exilio ad patriam, de labore ad requiem, de mærore ad iucundissimæ & delitiosissimæ beatæ fruitionis dulcedinem reuocasti. Quam dulcedinem nobis dulcis Iesus concedat: Qui cum patre, &c.

Cant.6.

Mat.11.

Mat.11.

Iſa.26.

SERAPHICI DOCTORIS S. BONAVENTVRAE

In qua tractatur de Ecclesiastica hierarchia, Prima pars.

De tribus ordinibus Hierarchiæ.

Rom.1.

NVisibilia Dei, per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur (vt ait Apost.) sempiterna quoq; eius virtus & diuinitas. A magnitudine. n. speciei & creaturæ cognoscibiliter poterat creator horũ videri, ait sapiens: ex quo apparet manifestẽ, q̃ humanus intellectus ad inuisibilium & intellectualium contemplationem ascedere non poterit, nisi per visibilium & sensibilium consideratione dirigatur. Impossibile nanque est (vt dicit Dion.) aliter nobis lucere diuinum radium, nisi varietate sacrorum velaminũ anagogicè circunuelatũ. ideò Thæologia poeticis informationibus vsa est, vt ex rerum visibilium similitudinibus, allegoricæ locutiones & mystici intellectus transsumptiones formentur, & sic sensibilibus & visibilibus, spiritualia & inuisibilia coaptentur. Huius rei gratia præsens opusculũ, & si laboriosum, mihi tamen & alijs paruulis in Christo lac petẽtibus (vt spero) non infructuosum, offero ad ædificationẽ domus Domini, qui est sublimis gloriosus in sęcula sæculorũ. In quo agitur de proprietatibus rerũ naturaliũ, quas secundũ paruitatẽ meã, nunc tropologicè, nunc allegoricè, necnon & quandoq; anagogicè rebus spiritualibus cõparaui, iunctoribus relinquens materiã exercitij sensibilia insensibilibus, & carnalia spiritualibus coaptandi: & cũ rerũ naturalium proprietates ipsarum sequantur substãtias, secundum ipsarum distinctionem substantiarum & ordinem, erit distinctio & ordo proprietatum, quas in alio opusculo per se positas & distinctas, poteris per ordinem reperire.

In libr. de ang. hier.

Primò igitur, de spirituali substantia actu & potẽtia à materia separata, est agendũ, cuius proprietates & differentias

ferentia in præcedẽti opusculo traditas, poteris diligentius intueri: sed quantũ ad præsens spectat negociũ, est notandũ, q̃ inter principalẽ & propriã significationẽ, angelus metaphoricè ad significandũ diuersa in sacra scriptura est trasumptus, quia (vt beatus ait Gr.) nomine angeli, nunc Christus, nunc iustus, nũc gratia seu virtus, figuraliter nũcupatur Christus igitur ratione assumptæ humanitatis, dicitur Angelus propter missionem. Angelus enim mittit & mittitur, sic Christus à patre in mundũ missus est: vnde dicit Isa. Quẽ mittam? & quis ibit nobis? & in Mat. Non sum missus, nisi ad oues domus Israel. Et in Ioa. Honorifico eũ qui me misit: & in Exo. Mittã vobis angelũ præcursorẽ vt eijciã Amorreum, &c. & ib. Ecce ego mitto angelũ meum. qui præcedat te, & custodiat te in via, & introducat ĩ terrã, &c. Vnde Christus sic missus more angeli alios misit, iuxta illud Mat. Ecce ego mitto vos sicut oues, & Luc. Rogate Dominũ messis, vt mittat operarios, &c. Ideò dicitur in li. Iudic. dixit angelus Dñi ad Gedeonẽ. Vade & scito, q̃ misero te, & liberabis Israel; & in Hi. ad oĩa quæcũq; mittã te, ibis, &c. Secũdò propter illuminationẽ. Angelus. n. illuminat & illuminatur, sic Christus diuinitatis lumine repletus, ad illuminandũ sedẽtes in tenebris & vmbra mortis mũdo est datus, vt dicit Ioan. Lux in tenebris lucet, &c. & Isa. Dedi te in lucem gentiũ, vt sis salus, &c. & in Apo. Vidi angelũ aliũ descendentẽ de cœlo, habentẽ potestatẽ magnã, & terra illuminata est à gloria eius, &c. Et in Act. Angelus Domini astitit, & lumen refulsit in habitaculo carceris. Nam vbi Christus est, tenebra esse non potest. Tertiò propter purgationẽ, quia angelus purgat & purgat, & Christus in matris vtero diuina virtute ab omni imunditia fomitis est purgatus, & actu & potentia ab omni corruptione vitii liberatus, & fide corde credentium purificat, & ad totius munditię puritatẽ nos informat. In cuius rei figura dixit angelus ad Manue. Abstineat puer ab omni immundo, vinũ & siceram, &c. & Isa. Volauit vnus ad me ex Seraphin, & dixit. Ecce tetigi labia tua & auferetur iniquitas tua, & mundabitur peccatũ tuũ. Quartò propter perfectionẽ, quia angelus perficit & perficitur, & Christus non solũ est purgatus à malo, imò perfectus est in omni bono, vt est causa totius nostræ perfectionis, iuxta illud Lu. Perfectus omnis erit, si fuerit sicut magister eius. Vnde in signũ summę perfectionis, omnia terrena fugere docuit. In cuius rei figurã dixit angelus ad Iacob. Surge egredere de terra hac, reuertere in terrã natiuitatis ruæ, &c. hic angelus est Christus, qui monet vt de terrenis fugiamus, & in terrã viuentiũ ingredi festinemus. Quintò propter meditationẽ. Nam angelus inter Deũ & homines est mediatus, & hoc congruit Christo qui est meditator Dei & hominũ, mundũ. s. Deo reconcilians, & ad patris amicitiã nos reducens, & pro nobis continuè intercedens vnde dicit Ioa. Aduocatũ habemus apud patrem Christum Iesum, qui interpellat pro nobis, & Iob. Si fuerit pro eo angelus loquens, miserebitur eius, & dicet, liberа animã eius ne descendat in corruptionẽ. Sextò propter mysticã refectionem. Nã angelus diuino alimẽto repletus, nos reficit, & Christus patris cõplendo volũtatẽ, reficitur. Et Io. di. Meus cib. est, vt faciam voluntẽ eius. &c. Et sic refectus, & spiritualiter & sacramẽtaliter nos reficere non destitit, iuxta illud Sapiẽtię. Angelorũ esca nutriuisti populũ tuũ, & paratũ panem de cœlo præstitisti 3. Reg. tetigit cũ angelus & dixit, surge & comede. Septimò propter inferiorum regimen siue gubernationem. Angelorum enim regimini hęc inferiora deputantur, vt dicitur in Eccl. In vnãquamq; gentem prepositi rectores, &c. & hoc angelo magni consilii, id est Christo conuenit, qui omnium electorũ mentes in sua custodia suscipit & tutela, vt dicitur in

Ioan.17. Ecclę.5. Exo.14.

Psal.33.

Matt.11.

Apo.1.2.3. 1.Cor.4.

1.Cor.6. Ibidem 11.

Ecci.47. Psal.104. Iud.6.

2.Cor.14.

1.Tim.3.

Hebr.vlc.

Zacha.2.

1.Pet.1.

Ioa. Quos dedisti mihi ego custodiui, & nemo ex eis periit, nisi filius perditionis, &c. & in Eccl. Ne dicas, coram angelo non est prouidentia, &c. & in Exo. tollens se angelus Domini qui precedebat castra filiorũ Israel abiit post illos, &c. quia Christus qui omnes præcessit doctrina & exemplo, omnes sequitur custodiæ beneficio. Ait enim Psal. Immittit angelus Domini, &c. Ber. O quàm desiderant ciues angelici ciuitatis suę ruinam restaurari, o quàm soliciti veniunt lapides viui, quomodo discurrunt medii inter nos & Deum, gemitus nostros portantes, non dedignantur nobis fieri socij, qui pro nobis iam sunt ministri. Expectat nos creata iam illa multitudo, væ tibi quicunq; es, qui redire iam desideras ad lutum, reuerti ad vomitum. In quouis diuersorio angelo tuo reuerentiam age, ne audeas illo præsente quod me vidente non auderes. Nomine angeli iustus intelligitur, & præcipuè vir spiritualis & religiosus, & omnis literatus seu prælatus pro angelo compatur, sic Ioa. Baptista propter prædicationis excellentiam, & spiritualis vitæ eminentiam, angelus à Domino nuncupatur in, Mat. hic est de quo scriptum est. Ecce ego mitto angelum meum, &c. Item Ioan. in Apoc. rectores septem ecclesiarum angelos vocat, & Paul. Spectaculum facti sumus mundo, & angelis, & hominibus. Et alibi An nescitis quia angelos iudicabimus. Et rursus. Mulier habeat velamen super caput suum, propter angelos. Comparatur autem viri iusti angelis propter septem. Primò propter munditiam cordis, & puritatem conuersationis, nam angelus ab omni corpulentia & conditione carnea est separatus. Spiritus. n. carnem & ossa non habet. Sic vir iustus nihil habet in se admixtionis carnalis delectationis, immò sicut adeps ab omni carne separatur, vt dicitur in Ec. & in Psal. Qui facit angelos suos spiritus, &c. Ideo legitur angelum carnes consumpsisse. Extendit (inquit in lib. Iud.) angelus Domini summitatem virgæ, & tetigit carnes, ascendito; ignis de petra, & carnes azimosque panes consumpsit. Vir enim spiritualis cum virga pœnitentiæ, quicquid in eo carnalitatis est, consumere solet & per omnia abolere. Item 2. propter limpiditatem diuinæ cognitionis. Angelus enim deiformen habet intellectum. Vnde eius intellectus Deo immediatè coniungitur, & influentia occulti luminis illustratur, sic vir iustus, suum sensum & intellectum Deo reddit cõformem, & non de se præsumit, sed vt amplius mereatur per fidem illuminari, & perfectius in diuinis instrui, se Deo subiicere non postponit: ait enim Apostolus; Destruentes per arma spiritualia omnem altitudinem extollentem se aduersus scientiam Dei, & in captiuitatẽ redigentes omnem intellectum, in obsequium Christi & ad Tim. Quod manifestum est in carne, iustificatũ est in spiritu, apparuit angelis, prædicatum est in gentibus. Item 3. propter humilitatem subiectionis. Nam inferior angelus subest superiori, & obedit sine murmuris indignatione, quia superior præest sine tyrãnica inferiorũ oppressione. In quo notatur, quãta debeat cõformitas esse inter imperiũ prælatorũ, & obedientiã subditorũ. Nã sicut prelatorũ monere est cũ mansuetudine, ita subditorũ est humiliter iustis iussionibus obedire, sicut dicitur ad Heb. Obedite præpositis vestris, & subiacete eis. Ipsi. n. pervigilãt quasi rationẽ pro animabus vestris reddituri, vt cũ gaudio hoc faciãt nõ gemẽtes. Vnde in signũ talis obedientiæ dicitur in Zach. Alius angelus egrediebatur in occursum angeli, qui loquebatur in me, & dixit. Curre & loquere ad puerum istum, &c. Ecce cum quanto moderamine maior præcipit, & cum quãta humilitate alter eius imperio acquiescit, & Petrus in canonica, animas nostras castigãtes in obedientia charitatis & fraternitatis amore, simplici ex corde. Item 4. propter rectitudinem intentionis. Nam an-

Universidad de Deusto
Biblioteca

gelus(vt dicit Greg.)in omni suo opere Deum inspicit & nihil aliud quàm diuinæ voluntatis regulam diligit vel requirit, ita enim exteriora diuino nutu angeli peragunt, q̃ mentis aciem ab ipso non deflectunt. Ideo dicitur in Matt. q̃ angeli eorum semper vident faciẽ patris. Greg. Semper videntis omnia faciem intuẽtur, qui nulla intentionis dissimilitudine ab ipsius præsentia removentur: & in secundo Reg. Tu Domine mi quasi angelus Dei es, fac quod beneplacitum est tibi, quia qui Deum vera intentione cordis diligit, ab ipsius voluntatis beneplacito non recedit. Item 5. propter sedulitatẽ & diligentiam administrationis. Angelus enim ad sanctorum ministerium continuè deputatur, & substãtiæ suæ agilitate ad peragendum quælibet iniuncta subitò concitatur. Omnes enim sunt administratorij spiritus missi, propter eos qui capiũt hæreditatẽ salutis: sic absq; dubio, viri angelici angelorum numero ascribuntur, q̃ pro aliorum salute laboris ministeria assumere non verentur, ideo dicit Isa. Ite angeli veloces ad populũ, &c. Vnde magnum obtinent angelorum officium, qui docendo & inducendo vitæ exemplo, ad Deum errantes alliciunt & convertunt: de quo Ia. Qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, animam eius saluabit à morte, &c. talis fuit angelus qui dixit ad Agar. Reuertere & humiliare sub manu Dominæ tuæ & noli timere, &c. talis etiam fuit angelus, de quo dicit Manue. Obsecro Domine vt mittas angelum, vt veniat iterum, & doceat nos, quòd de puero qui nascturus est facere debeamus? Item 6. propter continuitatem dulcedinis cõtemplationis. Angelus enim sic administrãdo Deo seruiri, q̃ propter hominum seruitium à cõtemplationibus intimis non recedit, vt dicit Greg. Nam quandocumq; ad exteriora exeunt ab interiori contemplatione non recedunt, quia illum semper aspiciunt, qui præsens est quocunq; vadunt. Sic vir spiritualis taliter circa exteriora se occupat, vt deuotionis spiritum nõ extinguat. Vnde quando extrinsecus per bonorum exercitationes operum fatigatur in corpore, intrinsecus reficitur in mente. Vnde Oseæ dicitur, In fortitudine sua directus est cum angelo, & inualuit ad angelum & cõfortatus est, fleuit & rogauit eum, & in Gene. Vidit angelos descendentes, & ascendentes per scalam, &c. Scala (sicut ibi dicit glos.) cuius cacumen tangebat cœlum, significat Christum, qui est via recta perducens ad Deũ. per hanc scalam descendunt viri spirituales cum angelis ministrando, ascendunt & contemplando, vnde dicitur in Dan. Millia millium ministrabant, &c. & Ioan. Videbitis angelos ascendentes, & descendentes super filium hominis. Item septimò, propter fixum & stabilem motum dilectionis, quo amor angelicus tanquam ignis sine termino in Deum mouetur, ideo sæpius angeli in specie ignis leguntur apparuisse, vt in Exod. apparuit Dominus. i. angelus, in quo erat Dominus, in flãma ignis de medio rubi: & videbat q̃ rubus ardebat, & non comburebatur, &c. Rubus, est vir spiritualis spinis pœnitentiæ circũplexus, medium rubi est cor viri iusti, de cuius medio erumpere debet flamma inextinguibilis charitatis, vnde dicitur in Can. Lampades eius lampades ignis, atq; flammarum: & in Psal. ministros suos facit flammam ignis. hoc igne cor accẽsum ardet, & non comburitur, quia nulla aduersitate frãgitur, nullo etiam mortis metu ab illo quem diligit separatur, vnde 1. Reg. legitur, sicut Angelus Domini, sic est Dominus meus Rex: qui nec bñdictione nec maledictione mouetur. Ideo dicitur in Act. Angelus Domini apparuit Moysi in igne rubi, & in lib. Iudic. Angelus Dñi mini cũ flamma pariter ascendit in cœlum. Item angelus, dicitur gratia Dei, siue virtus. Hunc angelũ Dominus mittit, q̃n alicui gratiã infundit, ideo dicitur in Dã. Angelus Domini descendit in fornacem, &c. omnis n. æstus cõcupiscentiæ, ac fomitis incentiuum extinguitur, q̃n angelus in fornacem mittitur. i. q̃n diuina gratia cordi iufunditur, & virtus animæ inspiratur. Virtus. n. dicitur quasi virũ tuens, vel quasi virens intus, q̃n duplicem habet effectum, nã animã sua præsentia tuetur, ac conseruat, & ornat atq; decorat, sicut angelus hominẽ custodit, & seruat, animã etiã illuminat, perficit, & informat: ideò dicitur in Act. Viderunt vultũ Stephani, quasi vultũ angeli: & in iib. Esther. Vidi te Dñe, quasi angelũ Dei. Valde ei mirabilis es, & facies tua plena gratiarum. Dicitur ergo gratia angelus Dei, per quẽ mens humana perfectissimè custoditur: per quẽ peccatũ expellitur, & potestas Dæmonum in anima euacuatur, vnde dicitur in Exo. Angelus meus præcedet te, & custodit te in via, & eiiciet Amoreũ Chananeũ, &c. septem nomina gentium ponit, per quę septẽ principalia peccata intelligit, quæ superueniens gratia eijcit penitus & excludit. Et sunt nouem genera gratiarum, quæ cõparationẽ habent ad nouẽ ordines angelorũ, & per quæ ad æqualitatem peruenitur. Prima igitur gratia, est gratia dilectionis siue charitatis de qua Lucas. Si diligitis eos qui vos diligunt, quę est vobis gratia, & Ioan. Maiorẽ gratiã non habeo, quã vt audiã filios meos in veritate ambulare. Ista gratia à Domino animæ immissa, ipsam inflammat, & per feruorẽ amoris ordinis Seraphin ipsam assimiliat, & conformat: vnde in Luca dicitur. Ignẽ veni mittere in terram, & quid volo nisi vt ardeat? & in Threnis. De excelso misit ignem in ossibus meis. Secũda gratia est gratia sapientiæ, & diuinę cognitionis de qua in Prou. Inuenies gratiã & disciplinã bonã, corã Deo & hominibus, & in Eccl. In me omnis gratia vitæ & veritatis. & in Pro. Super aurum & argentum est gratia bona, & in Eccl. Vir sapiens amabilẽ se faciet, gratiæ autẽ fatuorũ effundentur. Hæc gratia mentẽ illuminat, & intuitũ aĩæ ad Deũ videndũ per fidẽ habilitat, & informat, vñ Ps. Præceptũ Domini lucidũ illuminãs oculos. Per hãc gratiã ordo Cherubin in aĩa collocatur, q̃n mens à sensu carnali abstracta, ad susceptionẽ diuini luminis per cognitionẽ veritatis præparatur, & hoc intellexit Psal. cũ dixit, Ascendit super Cherubin, & volauit, &c. & Eze. Tu Cherubin plenus sapientia, & decore. Tertia gratia est cõtẽplationis, siue spũalis delectationis, quæ ex plenitudine diuinę delectationis & cognitionis in anima generatur: de hac dicitur in Exo. Dñe si inueni gratiã corã te, ostẽde mihi faciẽ tuã, &c. & in Eccl. Gratiã & specie desiderabit oculus, & super hoc virides sationes. Hæc gratia mentem quietat & pacificat, & velut sede quietissimã, ad diuini superaduentus susceptionẽ prẽparat & coaptat, & sic thronorũ ordinẽ repræsentat, anima etiam iusti sedes sapientię est, dicitur etiam in Ec. Thronus meus in columna nubis. Columna nubis, est anima per contemplationem suspensa & eleuata, in qua Dei filius tãquam in throno requiescit. Quarta gratia est benignæ sæueritatis, siue seueræ liberalitatis, ad bene præessendum. Magna. n. gratia Dei est, quòd prælati sic exequãtur contra deliquẽtes iustitiam, vt benignitatem & misericordiam non dimittant, vnde dicitur in Eccl. Curã illorũ habe, vt ornamentũ gratię accipias, & coronã ac dignitatẽ consequaris, & alibi iterũ. Retribuet gratiam qui offert similaginẽ, & qui facit misericordiã offert sacrificiũ, & rursum. Sunt homines misericordię, intuentes gratiã in oculis oũ carnis, &c. Hæc gratia ordinat prælatos respectu suorũ subditorũ, vt sciãt q̃liter se debeãt inferioribus cõformare, & sine tyrãnide dñari, ió dñ adhuc in Ec. Rectorẽ te posuerũt, noli extolli, esto in illis quasi vnus ex ipsis: & sic cõfiguratur ordini dñationũ. Apo. etiã ad Col. Dñi q̃ iustũ est facite seruis vestris, sciẽtes quia & vos Dñm habetis in cœlis. & Pe. Nõ vt Dominantes in clero, sed norma gregis facti ex animo

Matth.18
2.Reg.19
Hebr.1.
Isa.18.
Iacob.5.
Genesi 16
Iudic.13.
Oseę.14
Gen.28.
Dan.7.
Ioan.1.
Exod.2.
Can.vltim.
Psal.103
1.Reg.14
Act.7.
Iudica.12
Dan.3.
Actuum 7
Esther. 15
Exo.34.
Luc.6
3.Ioan.
Luca 12. Thre.3.
Pro.2. Eccle.24 Pro.22. Eccl.20.
Psalm.15.
Psal.17. Ezec.18
Exod.33.
Eccle.40.
Eccl.24
Eccl.37. Eccle.35. Eccl.40
Eccl.30.
Colo.4. 1.Pet.5.

animo, & cum venerit princeps pastorum percipietis immarcesibilem coronã glorię. Quinta gratia est humilitatis ad obediendum, de qua dicitur in Ecc. Quãtò magnus est, tãtò plus te humilia in omnibus, & coram Deo inuenies gratiam: quoniam magna est potẽtia Dei solius, & ab humilibus honoratur. Et Pet. Humilibus dat gratiã. Hæc gratia ordinat subditos respectu suorum superiorum, vt debitam reuerentiã eis impendant, vnde dicitur in Eccle. Audi tacens, & pro reuerentia accedet tibi bona gratia: & sic per hanc gratiã ordini principatuum anima conformatur. Magnus. n. princeps est, cui propria voluntas non principatur ait. Eccle. Principatus sensati stabilis erit, & Iob senes assurgentes stabant, & principes cessabant loqui, & digitum superponebant ori suo, &c. & in Gen. princeps Dei est apud nos, & Psal. Præuenerunt principes coniuncti psallentibus, &c. Sexta gratia est patientiæ & lõganimitatis de qua Pet. Hæc est gratia, si propter Dei conscientiam sustinet quis tristitias patiens iniustè: quæ enim gratia est, si peccantes suffertis? & in Ecclesias. in dolore sustine, & in humilitate tua patientiam habe. Hęc gratia docet resistere tentationibus, & aduersas dæmonum coercere potestates: vnde Eccles. Si spiritus potestatem habentis ascenderit super te, ne dimiseris locum tuum. Locum suum dimittit, qui per impatientiam Dæmoni cædit, cum dicat Iacobus. Resistite Diabolo, & fugiet à vobis. Vnde per patientiam conformatur homo ordini potestatũ. Maxima enim potestas est, per patientiam seipsum, mundum, & Diabolũ superare. & in Prou. Melior est vir patiens, viro forti: & qui dominatur animo suo, expugnatore vrbium: & in lib. Macha. Accingimini viri potentes, &c. & Psal. Accingere gladio tuo super femur tuum potentissimè. Septima gratia est pudicitiæ & castitatis, ait enim Sap. Nemo potest esse continens, nisi Deus det: & hoc Dei donum est: Gratia enim super gratiam, est mulier sancta & pudorata vt dicitur in Eccle. Item in Deute. Si non inueniet mulier gratiam coram viro suo propter aliquam fœditatẽ, abominabilis erit mulier huiusmodi. Gratia. n. Dei à luxurioso penitus denegatur. Hæc gratia hominem facit virtuosum, vt viriliter oẽs motus sensualitatis rebellantes conterat, & allidat, vnde Psal. Viriliter agite, & confortetur cor vestrum. Et hęc virtus refertur ad ordinem virtutum, quorum est officium, naturam lapsam vel corruptam miraculosè reparare: non enim est maius miraculum, quã in carne præter carnem viuere, hoc enim non est humanæ naturæ sed angelicæ, vt dicit Hier. Et Psal. Dextera Domini fecit virtutem dextera domini, &c. Octaua gratia est eloquentiæ ad docendum de qua Psal. Diffusa est gratia in labijs tuis, & habetur etiam in Prou. propter gratiã labiorum, habebit amicum regem, & in Eccle. In labijs sensati inuenietur gratia. Hæc gratia ordinat animam ad gradum archangelorum: quorum est docere, & Dã. Grabriel facit intelligere visionẽ: & alibi. Egressus sum vt docerem te, & intelligeres: & Malach. Labia sacerdotum custodiunt scientiam, &c. Nona est gratia misericordiæ & pietatis ad compatiendum: de qua in Eccl. Eleemosyna gratiam hominis conseruabit quasi pupillam, & aliud Fatuo. i. auaro non erit amicus, & non erit gratia in bonis illius. Hæc gratia conformat mentem ordini angelorum, qui omnes suas gratias nobis comunicant, qui bonis nostris congratulantur. Vnde Luca. Maius gaudium, &c. & nostris miseriis compatiuntur, & Isa. Angeli pacis amarè flebunt, & in lib. Iudic. Ascẽdit angelus ad locum flentium. Cum secundum Dion. Hierarchia sit sacrarum & rationalium rerum ordinata potestas debitum in subditis retinens principatum, manifestum est, triplicem esse hierarchiam, secundum triplicem ordinatã à Deo potestatem. s. diuinã, angelicam, & humanam. Est itaq; prima hierarchia super cœlestis siue diuina, quæ constitit in tribus increatis personis. Secunda est cœlestis siue angelica, quæ completur in bonis angelis & beatis. Tertia est subcœlestis. humana, quæ in prædestinatis hominibus perficitur, & precipuè in prælatis. Hæc autem hierarchia humana ad similitudinem cœlestis hierarchię ordinata est, & disposita: & secundum maiorem vel minorem gratiæ siue potestatis perceptionem, in maiori vel minori siue in excellentiori & inferiori gradu ordinatissimè constituta. Vnde in Iob. dicitur. Nunquid nosti ordinem cœli? aut rationem eius pones in terra? &c. Nosse cœli ordinem, est cognoscere supernarum virtutum ordinatissimã dispositionẽ: eius rationem in terra ponere, est vitam & officium hominum, quandiu in terra sunt, secundum similitudinem cœlestium spirituum sanctè & reuerenter ordinare. Vnde vi sunt ordines ordinãdorum, sicut. ix. sunt sancti ordines angelorum. Est enim ordo Episcoporum, presbyterorum, diaconorum, subdiaconorum, acolytorum, exorzi. lect. Psalmistatus, & ostiariorum: sicut Moysi dictum est. Inspice, & fac secundum exemplar quod tibi in monte monstratum est: & in Sap. dicitur. Dixisti me ędificare templum & altare, secundum similitudinem sancti tabernaculi: q̃ præparasti ab initio, &c. & i. Paral. Omnia (inquit Dauid) deuenerunt ad me scripta manu Domini, vt intelligerem opera exemplaris. Nostra itaq; exemplaria sunt sanctorum angelorum agmina ordinata, vt. s. secundũ ipsorũ ordinationẽ distinctionẽ, & operationẽ nostrã (q̃n possibile est) ordinemus conuersationem: vt igitur illa omittamus, ratione difficultatis, & prolixitatis quæ dicit Diony. in ecclesiastica hierarchia, hoc sufficiat de hoc ista vice q̃ Ecclesia militans in suis membris disponitur, secundum similitudinẽ Ecclesię triumphantis, & hoc quo ad ordinationem, quo ad scięti am, & quo ad actionẽ. Est enim hierarchia (vt dicit Dio.) ordo diuinus, scientia, & actus, deiforme similans, & ad inditas ei diuinitùs illuminationes proportionaliter ascendẽs. In ordine notatur distinctio illorum, qui per ordinatum officium, à Domino maiorem vel minorẽ recipiunt potestatem. In scientia, notatur discretio: in actione verò ministerium. Sine ordine enim præsumptio est actio, sine actione negligẽtia est ordo sine scięntia & discretione, est actio reprehensibilis, & ordo inutilis: & ideo tam in ordine quàm scientia & actione, & hominum & angelorum potestas Dei vniformitatem imitatur, & secundum modum, & mensuram suę illuminationis in ordine suo proficit, & rectè discernẽdo, & bene operando, ad dei conformitatem (quãtum possibile est) ascendit: tũc vero angelorum hierarchiæ quibus per imitationem, & vitæ conformationem, dum tres electorum hominum ordines secundum trinas conditiones siue differentias singulis appropriatas comparantur. Et hi tres saluandorum status significantur per illos tres, quos dicit Ezechiel liberandos. Si fuerint (inquit) in ciuitate hi tres viri. s. Daniel Noe & Iob, num liberabunt animas suas? Daniel, qui abstinentiæ merito obtinuit intelligentiam visionum, typum gerit claustralium & religiosorum, qui continuè gratia & excellentia abstinentiæ, qua non solum abstinent ab illicitis, verum etiam à licitis concessis merentur amplius illuminari. Noe autem, qui arcam gubernauit, formam gerit prælatorum, per quorum scientiam, & regiminis industriam, electi in arca Ecclesiæ constituti, à diluui, id est peccati periculo merentur liberari. Per Iob vero, cœtus actiuorum, & coniugatorum numerus poterit designari, pietatis operibus misericordia comprobatus. Iob enim fuit coniugatus. Tres igitur sunt ordines electorum, scilicet religiosorum siue contemplatiuorum, prælatorum, & actiuorum.

Iob 38.
Exod.25
Sap.9. 1.Par.28.
Triplex status saluandorum.
Ezec.24.
Mat.24.

Universidad de Deusto
Biblioteca

rum. De his dicitur in Matth. duo erunt in lecto, in agro, & in mola. Nam illi qui sunt contemplatiui, in cubiculo diuinæ suauitatis requiescunt, qui verò prælati sunt, in agro regiminis, correctionis, & prædicationis officio se exponunt, sed qui verè subditi sunt & actiui laborem molæ non renuunt, & à boni exercitio non desistunt, &c. Iste igitur triplex status saluandorum, per quandam appropriationem videtur esse comparabilis triplici statui angelorum, inter quos, secundum ordinum differẽtiam, quidam sunt primi, qui dam verò vltimi, & quidã intermedij, primi quidem ordines hierarchici, debent esse tres ordines, scilicet angeli de ordine Seraphin, qui amoris incendio præ cæteris feruent, Cherubin quoque qui cognitionis priuilegio gaudent, & Throni, iustitiæ perpendiculo alijs præeminent angelis, horum trium ordinum qui officio & dignitate sunt cæteris sublimiores, comparabiles sunt viri summæ perfectionis, religiosi videlicet, & claustrales, qui tantò maioris meriti æstimãtur, quã tò ad altiorem vitæ perfectionem ex voti proposito obligantur. Et ideò nomen & officium angelorũ, qui Deo sunt viciniores, sibi vendicant, qui amoris incendio inflãmati, ac sapiẽtiæ dono præditi, diuinæ iustitiæ se conformãt. Vndè dicitur Seraphin. i. ardentes vel incẽdentes, propter incensionẽ & feruorem charitatis, Cherubin, propter plenitudinem cœlestis sapientiæ, & cognitionem diuinæ veritatis. Throni vero propter amorem iustitiæ & perpendiculum æquitatis.

De Seraphin qui sunt primi ordinis primæ hierarchiæ.

DIcuntur igitur primò seraphin, quia angeli illius ordinis diuini amoris incendio præ cæteris inflammati aliorum sunt inflammatiui, sic religiosi quasi ignei, illos ad amorem Dei & proximi inflammant, ad quorum corda, nunc verbo, nunc exemplo ap
Ecci.47. propinq uant, dicitur. n. in Ecclesiasti. Surrexit Helias
Luc.24. sicut ignis, & sermo eius sicut facula ardebat, & in Luca; Nonne cor nostrũ ardens erat in nobis? &c. & ideo angeli ordinis Seraphin, non solùm dicuntur calidi, imò superferuidi. Nam qui feruet caloris violentia, nũc extra se iactatur, nunc supra se tollitur, sic mens religiosa in Dei amore feruida, nũc supra se per deuotionem rapitur, infra etiam, vt quando suijpsius obliuiscitur, nunc ad proximum inflammandum diffunditur & dilatatur, in se stare non valens, nunc volens alios attrahere, & sibi incorporare satagit, & conatur, vndè di
Iob.39. citur in Iob: Feruens & fremens absorbebit terram, &
Psal.103. Psal. Qui facit angelos suos spiritus, & ministros suos
Apoc.10. flammam ignis, & in Apo. Vidi angelum, cuius facies erat vt sol, & pedes eius vt colomna ignis. Ideo dicitur in Isaia. Volauit ad me vnus ex Seraphin & in manu eius calculus ignitus, quem tulerat de altari, & tetigit os meum. &c. Item secundò, quia in se mobiles aliorum sunt motiui. Vndè & volasse leguntur in Isa. sic religiosi spiritu diuinę dilectionis moti, mobiles sunt iussis superiorum, sine moræ dispendio obtemperãdo, & alijs exemplum obedientiæ relinquendo, tales perficere imperata non procrastinant, sed velut volucres, ad omne quòd præcipitur aduolant, & festinant. Ideo de veloci
Isa 60. talium obedientia dicitur in Isaia; Qui sunt isti qui vt
Isa.18. nubes volãt, & alibi. Ite angeli veloces, & in Sapientia;
Sap 7. Omnibus mobilibus mobilior est sapientia, & in Eze.
Ezec.1. Quocunque ibat spiritus, rotæ leuabantur sequentes eum, spiritus enim vitę, &c. Spiritus vitæ est charita-
1.Ioan 3 tis, quæ vita est animæ, qui enim non diligit, manet in morte, vt dicit Ioan. Spiritus quidem vitę, principium est motus & operationis in corde. Vndè si fuerit spiritus vitæ in corde mobilẽ efficit hominẽ, & agilem ad
Prou.21. quanlibet victoriosam actionem: de tali dicitur in Pro. Vidisti hominem velocem in opere suo? &c. Itẽ tertiò acuti sunt & penetratiui, penetrant enim contemplando ad interiora velaminis, id est, ad secretissima deitatis: sic contemplatiuorum affectu per desiderium semper in Deum tendit, & extra se non effluens, ad aliud præter ipsum & extra ipsum non diuerit vndè dicitur in
Eccl.24. Ecclesiastico; Gyrum cœli circuiui sola, & profundũ
1.Cor.2. abyssi penetraui, & i. Cor. Spiritus omnia scrutatur, etiã
Iob.28. profunda Dei. Et Iob. Omne pretiosum vidit oculus eius, profunda fluuiorum scrutatus, &c. Tam acutus & penetratiuus fuit Paulus, qui in perscrutatione cœlestium arcanorum, vsque ad cœlum tertium introiuit,
Sap.7. vndè in libro Sapien. dicitur, inter alia, quòd spiritus sapientiæ est. Item quartò sunt inferiorum & suppositorũ reductiui, quia quos Seraphin igne charitatis accendunt, ad Deum qui sursum est, deducunt, & cõuertunt. Sic affectus viri spiritualis, igne charitatis succensus, nunc se extendit ad Deum per contemplationem, núc verò ad proximum per compassionem, ad Deum mouetur, vt in eo conquiescat, ad proximum, vt ipsum ad
Iacob.vlt. Deum reuocet & reducat, vndè Iaco. Si errauerit quis
Leui.19. à veritate, & conuerterit eum aliquis, scire debet, &c. & in Leuit. Si erraverit bos vel asinus reduc eum, &c. Itẽ quinto actiui & exemplificatiui, quia non solum inferiores accendunt, verum etiam & ordinatè diligendi formam tribuunt: quia angelos inferiores informant, qualiter per amorem perfectum redeant in Deum, & secundum superiora perficiant & incedant. Et hoc pro
Isa.20. priè religiosis congruit, quos Dominus secularibus posuit in exemplum, vt secundum ipsorum imitationem mores prauos corrigant, & contemptis terrenis, cœlestia appetant & acquirant. Sic & Isa. nudus & discalciatus, datus est in signum portentum Aegyptijs & Aethiopibus & quibusdam alijs. Vita itaque religiosorum exemplar est mundanorum. Similiter vita & con-
Deut.17 uersatio sancta prælatorum, forma est & reformatio vitæ subditorum, vndè diciturin Deuteroñ. Describet sibi Rex Deuteronomium legis, & accipiet exemplar
Zach.14 à sacerdotibus leuiticæ tribus, & habebit secum, &c.
Ioan.13. Et Zacha. Adam exemplum meum ab adolescen-
1.Tim.4 tia mea, & Ioan. dicit; Exemplum dedi uobis, &c. & Paul. Esto exemplnm fidelium, in verbo, in fide, & in castitate. Mali autem sanctorum angelorũ omisso exemplo, se exhibent exemplar perditionis sicut
4.Reg.16. Achaz, qui misit exemplar altaris Damasci in Hierusalem. Quod quidem vidẽtur facere aliqui de modernis qui hoc seculo nequam se conformant, relictis abiectis patrum & regulę institutis: vt dici possit illud Iob;
Iob 17. Posuit me quasi in prouerbium vulgi, & exemplum
Ezec.3. sum. Relinquunt alijs exemplum culpæ, erunt postea ris exemplum pœnæ, sicut dicit Ezech. Eris opprobrium & blasphemia, & exemplum & stupor cunctis
1.Pet.2. gentibus, & Pet. Ciuitatem Sodomorum in cinerem redigens euersione damnauit, exemplum eorum qui impiè acturi sunt ponens, &c & canonica Iudæ; Ciui-
Iud.Apostolus in cano. tates finitimæ simili modo exfornicatæ, & abeuntes post carnem alteram facti sunt exemplum ignis æterni, pœnam sustinentes. Item sextò, angeli ordinis Seraphin sunt holocausti purgatiui, quia non solũ sunt purgati à corruptione mali, immò ab imperfectione omnis boni, in quibus nulla adest mali corruptio, nec de esse alicuius boni perfectio cõprobatur, & hoc potissimè congruit viris angelicis & perfectis, qui se Domino medullatum holocaustum penitus obtulerũt qui velut angeli ignei, in se etiam leuioris culpæ maculam non admittunt, immò omnem mali speciem in se & in alijs annihilant & consumunt: ideò
Malach.3 dicit Malach. Erit quasi ignis constans, & sedebit &
Eccle.4. purgauit filios Leui. & in Eccle. De negligentia purga te cum paucis, nec solum sunt puri & immunes à corru-

corruptione mali, verũ etiam ab imperfectione boni, vt dicitur in Deuteroñ. Perfectio tua & doctrina tua à viro sancto, &c. Sic etiam dictum est Abraham. Ambula coram me, & esto perfectus, ideò dicunt Seraphin ad Isaiam. Auferetur iniquitas tua, & peccatum tuum purgabitur, in quo notatur purgatio omnis mali. Et sequitur in eodem cap. adhuc erit decimatio, & conuertetur, & erit in ostensione sicut terebynthus, & sicut quercus expandens ramos suos, semen sanctum erit, quod steterit in ea. Ecce perfectio totius boni, quæ cõ sequitur purgationem mali. Item septimò sunt illuminatiui & omnis tenebrosæ obscuritatis fugatiui: luciformem enim & illuminatiuam habẽt proprietatem, vt dicit Dionysius, quod viris spiritualibus potissimè conuenit, quos Deus velut luminaria in firmamento, id est, in Ecclesia collocauit, quibus dicitur; Vox estis lux mundi, & ideò omnes tenebras in se & in alijs discutiunt, & lucis spirituales radios vndiq; circunspargunt, iuxta illud Iob; Per quam viam spargitur lux? Et ad Ephes. Vt filij lucis ambulate in dilectione. Et ad Philip. Inter quos lucetis tanquam luminaria, &c. & Dan. Fulgebunt iusti sine docti, sicut splendor firmamenti, &c. Nomine igitur Seraphin, qui Deo immediatius coniunguntur, & in diuinis laudibus voces frequentius emittere, dinoscuntur, viri religiosi & spirituales nõ immeritò intelligũtur, qui viciniores sunt Deo per contemplationem & laudis continuationem, sicut dicitur in Isa. Clamabat alter ad alterum, & dicebant. Sanctus, sanctus, sanctus, &c. & propter charitatis incensionem, cuius excessus siue incensio, plus exigitur in ipsis q̃ in alijs, præsertim cum ipsi sint altare Domini, in quorum corde & corpore iuge sacrificium Domino immolatur, & ideò ignis in hoc altari est continuè accendendus, vt patet in Leuit. Ignis, &c. De istis autem Angelis ordinis Seraphin, septẽ specialiter exprimuntur. s. q̃ stabant, q̃ duo erant qui stabant, q̃ bis sex alas habebant, q̃ se velabant, q̃ volabant, q̃ clamã do requiem non habebant, q̃ tollentes lapidem ignitũ de altari, labia Isaię emundabant. Ista omnia exiguntur in viris angelicis & spiritualibus quoad statum perfectionis. Quòd nanque duo fuisse dicuntur, refertur ad mutuæ cohabitationis associationem, siue ad mutuam geminæ charitatis exhibitionem, quia inter pauciores q̃ inter duos, esse non potest ostensio charitatis, ideò dicitur in Luc. Misit binos & binos, ante faciem suam, & cæte. & Eccles. Melius est duos esse simul q̃ vnum, habent enim emolumentum societatis suæ, &c. Ideò duo Angeli missi sunt simul Sodomam, vt habetur in Gen. quorum vnus gentem peruersam subuerteret, alter verò iustũ Loth cũ sua familia liberaret. Ad vtrũq; ministerium complendum vnus Angelus suffeciśe potuisset, duos tamen simul misit Dominus, vt societatẽ mutuam in Angelis & hominibus commendaret, & ad augmentum & conseruationem charitatis societatẽ esse necessariam demonstraret, ideò dicit Psalm. Ecce q̃ bonum, &c. ideò dicuntur duo fuisse in agro, duo in lecto. Quòd autem secundò super templum stabant, scilicet q̃ non sedebant, non iacebant, sed fixi & erecti, super vtrunq; pedem stabant, refertur erectam affectionis & intentionis eleuationem ad cœlestia, & ad fixam ac immobilem æternorum contemplationem, vnde dicitur in Psal. Stantes erant pedes nostri, in atrijs tuis Hierusalem, & Hiere. State super vias vestras, & videte, & interrogate, quæ sit via bona. Et in Psalmo. Mane astabo tibi & videbo. Et Abacuc. Super speculam meam stabo, &c. & Sap. Cœlum attingebat stans in terra. Ideò dicitur Angelum stetisse iuxta aram templi, &c. in Apoc. Tertiò bissenas alas habebãt, quia sex erant vni, sex alteri, & hoc habet referri ad plenitudinem operum charitatis & misericordiæ, q uæ necessario super obseruationem decalogi supererogãtur, quibus viri spirituales, velut duodecim pennis siue alarũ fulcimentis, à terrenis ad cœlestia eleuantur. Sex itaq; alæ vnius, sunt sex opera misericordiæ, quæ exhibentur proximo respectu corporis, scilicet reficere esuriẽtem, potare sitientem, cooperire nudum vestimẽtum non habentem, visitare infirmantem, recolligere pauperem transeuntem hospicio, sepelire morientem. De
Matth. 25. quibus dicitur in Matth. & in Tob. Sex verò alæ alte-
Tob.1.& 2. rius, sunt sex opera spiritualia proximo exhibita ex parte mentis scilicet conuertere errantem, instruere ignorantem, ad gratiam suscipere pœnitentem, diligere persequentem, arguere delinquentem, defendere innocẽtem. Talibus alijs à dextris & à sinistris, electorum mẽ
Psal. 138. tes ad cœlestia eleuantur, sicut dicit in Psalm. Si sum-
Ezechi. 1. psero pennas meas diluculo, &c. & Ezech. Pennæ eorum erant iunctæ alterius ad alterum, &c. Et in Apoc.
Apoc. 12. Datæ sunt ei alæ, vt volaret in desertum à facie draconis persequentis. Quòd autem Seraphin velabant faciem & pedes, refertur ad humilem religiosorum intentionem, non enim intendunt sua merita propter hominum laudem publicare, sicut faciunt hypocritæ, qui stant in angulis platearum orantes, vt videantur
Matth. 6. ab hominibus, vt dicitur in Matth. sed vt Deo placeãt, qui videt in abscondito, studẽt bona quæ faciũt occultare. Nesciat sinistra tua, quid faciat dextera, vt dicit idẽ
Ibidem. Matth. Caput itaq; corpus & pedes velant & tegunt, qui nec in principio, nec in fine, nec in medio, de bonis quæ faciunt laudari appetunt ab hominibus, vel requirunt. Seraphin quintò dicuntur volasse, & in hoc refertur ad perfectionem iustorum, & meritorum multiplicationem. Nam auis volans per multiplicatum alarum motum, & sæpius iteratum, aera petens, à terra se elongat, sic viri sancti non per ocium & torporem, imò per bonorum operum exercitium & laborem, relictis terrenis, cœlestibus appropinquant dicebat istas
Psal. 54. petebat Psalm. Cum quis mihi dabit pennas? &c. Clamor sextò Seraphin, iugem significat diuinæ laudis sine intermissione continuationem: sic continuè pro-
Psal. 105. rumpunt electi ex desiderio vidẽdi Deum, idem Psal. Ad videndum in bonitate electorum tuorum, ad lætandum in lætitia gentis tuæ, vt laueris cum hæreditate tua. Clamabant autem Seraphin, sanctus, sanctus, sanctus: ideò enim prorumpunt electi præcipuè religiosi, in triplicem laudem Dei, quia ipse sanctus sanctorum electos suos sanctificat, ab amore mundanorum separando, & separatos in via meritorum promouendo, & in fine iam sanctificatos, per sanctificationis consummationem in gloria præmiando. Et itaq; iugiter laudandus, quia efficit hominem sanctum & mundum in pœnitentia, sanctiorem in iustitia, sanctissimũ verò in gloria sempiterna, de hac sanctificatione dicitur in Ioan. Sanctifica eos in veritate, vt & ipsi sanctifi
Ioan. 17. cati sint & cõsummati in vnum, sicut ego & tu vnum sumus. Quòd verò septimò labia Isaiæ polluta cũ calculo tangebant & mundabant, habet referri ad sanctorum & religiosorum misericordiam & compassionẽ, qua per gratiam ipsos sanctificantem in se purgati, secularibus etiam & alijs immundis peccatoribus compatientes, feruentissimis & deuotissimis orationũ suffragijs, eorum sanctificationi cooperantur. Sic Moy-
Mum. 12. ses suis precibus Mariam leprosam & immundam, sanitati & munditiæ restituit. & in Iob dicitur; Seruus
Iob. vlt. meus Iob orabit pro vobis, faciem eius suscipiam, vt vobis non imputetur stultitia. Et sequitur; Conuersus est Dominus ad pœnitentiam Iob, cum oraret cũ amicis suis, &c. Ex quo patet manifestè, quòd multum cooperantur bonorum suffragia, ad peccatorum iustificationem & emendationem.. Et hæc de ordine Seraphin dicta sufficiant.

De Che-

Universidad de Deusto
Biblioteca

De Cherubin quæ sunt secundi ordinis primæ hierarchiæ.

SIcut viri perfecti configurantur ordini Seraphin propter excellẽtiã feruentissimæ dilectionis, inter assimilantur ordini Cherubin propter plenitudinem sapientiæ, & prærogatiuam limpidissimæ cognitionis, quæ in viris spiritualibus dinoscitur præ cæteris relucere. Cherubin quippè plenitudo sapientiæ interpretatur, quod absq; dubio, viris spiritualibus conuenit, per quorum corda spiritus sapientię affluentissimè se diffundit, vnde Apostо. Sapientiam loquimur inter
1.Cor.2. perfectos, sed non sapientiam principum huius seculi, quæ destruetur, sed loquimur sapientiam in mysterio absconditam, quam nemo principum huius mũdi cognouit, &c. Iſtius sapientiæ cœlestis radius, per Spiritum sanctum in cordibus virorum spiritualium diffunditur, sicut ibidem sequitur. Nobis autẽ reuelauit Deus per Spiritum sanctum suũ, quia spiritus scrutatur omnia, &c. Hæc sapientia non est mũdana quæ inflat, sed illa quæ ędificat. Prima enim est terrena, de qua dicitur
Luc.16. in Luca. Prudentiores sunt filij huius sęculi filijs lucis, & hæc est in amaris & negociosis. præterea est anima
Rom.5. lis, de qua ad Roma. Prudentia carnis mors est, hæc est
Iob.28. in voluptuosis, quia vera sapientia non inuenitur in terra suauiter viuentium, vt dicit Iob. est in super diaboli-
Isa.5. ca, & hęc est in superbis & in inuidis, de quibus Isa. Vę
Hiere.4. qui sapientes estis in oculis vestris, &c. & in Hiere. Sapientes sunt vt faciãt mala, sed in maleuolam animam non introibit sapientia, vt dicitur in Sap. Ideo ad verã
Sap.1. & permanentem sapientiam quæ de sursum est, recurrẽdum est. Hæc enim est pudica, pacifica, modesta, &c. vt dicit Iac. Nam mentem quam inhabitat, purificat,
Iac.3. & pacificat, & quietat. Et ideò istius sapientiæ plenitudo, perfectorum mentes Angelis ordinis Cherubin parificat & configurat. Ideo dicitur in Malac. Labia sacer-
Malac.2. dotis custodiunt scientiam, & legem requirent ex ore eius, quia Angelus Domini exercituum est. Et in hu-
Exod.25. ius rei figuram dicitur in Exod. Duos quoq; Cherubin facies ex vtraq; parte oraculi, Cherubin vnus erit in latere vno, & Cherub alter in latere altero, &c.
Iſtud oraculũ, est cor humanum, in quo oportet Deũ
Ioan.4. adorare in spiritu & veritate, sicut dicitur in Io. In quo quasi à sinistris exigitur Cherub quoad sciẽtiam in humanis, vt.s. sciamus qualiter in medio huius prauæ & & peruersæ nationis sapienter conuersemur: in alia verò parte debet esse cherub quoad sapientiam necessariam in diuinis, vt.s. secundum spiritum diuinæ sapientiæ nos cœlestibus conformemur, vt sic Cherubin vocabulum in præsenti & in futuro scientiam significat. Possunt itaq; viri perfecti dici Cherubin, propter multa quæ secundũ traditionem beati Dionysij, iltis angelis specialiter appropriantur, & primò propter deificã visionem, ideo.n. deiuidi dicuntur, quia diuini luminis influentia primò & principaliter irradiantur, qua in Dei visione sublimiori gloria extolluntur. Et hoc ideo nam viri spirituales Angelis quidem Cherubin comparabiles, Deum vident per cognitionem & per conscientiæ munditiam, sibi adhærent inseparabiliter per amorem, & sic de numero Cherub efficiuntur, ad quorum æ quiparantiam se deueniſſe vitæ & gratiæ merito
1.Para.28. dinoscunt, vnde dicitur in primo Paral. Aurum purissimum dedi, vt fieret ex eo similitudo Cherubin, secũdum opera exemplaris, &c. Aurum purissimum, purã significat conscientiam, & mundam, quę in viris spiritualibus potissimè inuenitur, propter quam vita angelica in ea similis potissimè reperitur, nam nulla creatura puritati angelicæ in præsenti poterit adæquari, quæ ipsius angelicam puritatem quantum in se fuerit, contempserit imitari. Item secundò propter singulam diuini luminis susceptionem, quia lux diuina super ipsos transfusa, ipsos singulariter illuminat, vt omnibus sub se constitutis ipsis mediantibus euidentissimè se ostendat, propter quod Cherubin in plena fuisse Ezech.1.& oculis leguntur, quia viri Angelis Cherubin compara- 10.& Apo. ti, circumspectionis gratia & prouidentiæ dono circũ- 4. dati, sunt vndiq; luminosi, vt non solum propria, verũ- † Alijs, ſpiri etiam & accendant vigilanti studio aliena: & ideo for- cianæ. san facies Cherubin mutuo se legũtur respexisse, quia vnusquisq; alterius debet esse oculus, & alieno periculo velut proprio, cum discretionis moderamine contraire. Item tertiò propter sibi infusæ sapientiæ communicationem. Nam occultum supremæ sapientiæ donũ siue lumen, quod diuinitùs accipiunt, ad alios transfundunt: sic iusti talentum quod ex Dei dispensatione recipiunt, non ponunt sub modio, sed super candelabrum, quod omnibus (quantum in se est) communi-
Sap.6. cant æqualiter & exponunt, ideo dicit Sap. Sacramenta Dei non abscondam, sed ponam in lucem scientiam, & non præteribo veritatem, &c. Verum erubescere possunt inuidi & æmuli, qui donum Dei nituntur sibi
Numer.11. solum vendicare. Contra quod est illud. Numer. Quid (inquit) æmularis pro me? quis tribuet vt omnis populus prophetet, & det singulis spiritũ suum? Itẽ quartò propter diuinæ quietis hospites siue receptores cognominat, ex eo.n. q̃ lumen capiunt, locus luminis fiunt. Qui igitur per amorem & quietem conscientiæ Deo desuper
Isa.11. venienti, in suo affectu locum præparant, Angelis Cher-
Psal.95. rubin se conformant, ideo forsan dicitur sedere super
Iſa.66. Cherubin, quia quos quietos humiles & mãsuetos inueniet, in ipsis familiarius requiescit, sicut dicit Isa. Requiescit super eum, &c. & Psal. In pace factus est locus eius, &c. Isa. Super quem requiescet spiritus meus, nisi super mansuetum, &c. Item quintò propter immediatam secretæ Dei sapientiæ circuitionem, nam Angeli Cherubin immediatè quidem Deo assistunt, per incõ mutabilitatem contemplationis & veritatis, circũeunt tamen semper admirando & laudando incomprehensibilem profunditatem diuinæ maiestatis, nam quanto contemplationis acie profundius diuinitatis secreta comprehendere satagunt, tanto se minus comprehendisse per omnia recognoscunt, sic reuera est de perfectis, qui nondum se comprehendisse arbitrantur, immò quanto videntur esse virtutibus & gratijs perfectiores, tanto se reputant omnibus inferiores, & cum aliqui reputant eos vsq; ad Dei secretiora iam penetrasse, vix putant se adhuc talia inchoasse, iuxta illud Ec-
Eccle.2. clesiast. Cum consummauerit homo, tũc incipit, & in
Luc.17. Luca; Cum omnia benè feceritis, dicatis serui inutiles, & cæte. Item sextò propter deifici alimenti vnificam repletionem, quia non esset per omnia beatus angelorum status, si multa de secretis Dei caperent intellectu & tamen vacui remanerent in affectu. Ideo dicit, quòd multa quidem & inaudita de Dei secretis intelligunt, sed singuli summam refectionem spiritualẽ, qua Deo incorporantur, inueniũt, & per internam dulcedinem diuinæ voluntati vniti, ab ipso non recedunt. Sic viri
Hiere.23. spirituales multa capiẽtes intellectu, vberius se & alios
Ibi.33. reficiunt, quanto profundiora de occultis diuinæ sapiẽtiæ apprehendunt: ideo dicitur in Hieremia. Inebriabo animas sacerdotum pinguedine, &c. Et Isaiæ. Audite, &c. Istius alimenti dulcedinem, tanto iusti perfectius recipiunt & sentiunt, quantò sensus corporis & affectiones corde, purius custodiunt atq; regunt. Ideò
Gen.18. Abraham prius angelorum pedes abluebat, quos temperato cibo reficere disponebat, vt dicitur in Gen. Afferam pauxillum aquæ, & lauentur pedes vestri, &c.
Sap.16. Soli enim boni & mundi ad esum angelicum admittũtur. Et Sap. Præparasti populo tuo escam angelorũ, &c.

Item

Item septimò propter situs collocationẽ. Nam supernæ virtutes ex parte dexteræ collocantur: dæmones
Zach.10. verò sinistram tenere videtur iuxta illud Ezech. Cherubin stabant à dexteris domus, &c. Et hoc est propriũ electorum & perfectorum, vt sint filij dexteræ, sicut
Matth.25. mundani filij sunt sinistræ. Nam oues à dextris, hœdi verò à sinistris in iudicio locabuntur, vt dicit in Matth.
Gene.13. In cuius rei figuram Abraham dexterã tenuit, Loth verò tenens sinistram in Sodomam declinauit, vt legitur
Gene.19. in Gen. Ideò etiam posuit Iacob manum dexteram super caput Manasse, sinistram verò super caput Effraim, vt dicitur in Gen. Manasse obliuio, Effraim verò frugifer vel fructificatio interpretatur. Qui hic gaudent
Psal.143. bonis temporalibus, quibus applaudit mũdus, sunt Effraim, & putant se dexteram fœlicitatis obtinere, iuxta illud Psal. Beatum dixerunt populum, cui hæc sunt.
Psal.5. Religiosi verò quos obliuiscitur & abijcit mundus, sinistram habere partem à reprobis oppinantur, dicente Sap. Hi sunt quos aliquando habuimus in derisum, &c.
Psal.14. sed sine cãcellabuntur manus, quia mali sinistram cum rubore obtinebunt, boni verò cum honore dexteram obtinuisse se gaudebunt, quando dicetur. Amice ascẽde superius, & erit tibi gloria coram simul discumbentibus, alijs incipientibus obtinere nouissimum locum
Psal.20. cum rubore. Item octauò, propter inferiorum excitationem. Nam Angeli ordinis Cherubin inferiores Angelos excitant in diuinæ contemplationis admirationem, & quod de Deo per cognitionis donum percipiunt, inferioribus innotescunt. Et hoc conuenit religiosis, & verbo & exemplo fæculares allicere ad laudẽ & cognitionem creatoris: nam dicit Scrip. Cum ambularent Cherubin, ibant pariter & rotæ iuxta ea, & cum
Psal.67. eleuarent alas suas vt exaltarentur de terra, non residebant rotæ, sed iuxta erant, stantibus illis stabant, &c.
Ezech.1. Ex quo manifestum est, quòd ex profectu vel defectu religiosorum & clericorum dependet profectus vel defectus laicorum, iuxta illud. Et nunc fratres vos qui estis præsbyteri in populo Dei, ex vobis pendet anima illorum. Item nonò, propter diuinæ voluntatis manifestationem. Nam mediantibus Angelis, Cherubin diuina voluntas in superioribus innotescit. Ideò dicitur; Audiebat vocem loquentis ad se de propitiatorio, quod erat super arcam inter duas alas Cherubin, inde & loquebatur ei. Sic religiosi & literati viri sunt quasi interpretes Dei, ad aures simplicium laicorum & ipsorum laicorum ad aures Dei. Moyses retulit verba Dominiad populum, & vice versa, populi ad Deum, vt dicitur in Exodo; Et Sonus alarum Cherubin, erat quasi sonus aquarum multarum; quasi vox sublimis Dei, vt dicitur in Ezechiele. Nam perfecti verba populorum referunt ad Deum in oratione & gratiarum actione, & verbum Dei annunciant populo in prædicatione. Videant igitur, quòd fideles sint interpretes, non amore, non odio vel timore alicuius personæ, & diuinum consilium peccatoribus occultantes. Talis interpres fuit Paulus, qui dicit.
Act.20. Nihil subtraxi vobis vtilium, quin annunciarem vobis, & docerẽ, publice testificans ○bus pnãm & fidẽ, &c.
Ezech.3. Item decimò, propter specialem custodiæ paradisi deputationem: nam Cherubin velut ianitoribus, custodia ianuæ Paradisi fuit deputata, vt patet in Gen. Collocauit Cherubin, & flam meum gladium atq; versatilem, ad custodiendam viam ligni vitæ. Et hoc videtur esse proprium officium religiosorum, & doctorum, & prælatorum, vt tam ex vitæ merito, quàm ex officio, viam arctam quæ ducit ad vitam, in se custodiant, & alijs ostendere non desistant, vt dicere possint illud
Hieremię. Hæc est via, ambulate in ea, sed non debet esse sine gladio versatili, & flammeo vir perfectus.

De thronis qui sunt tertij ordinis hierarchiæ.

TErtius ordo primæ hierarchiæ vocatur ordo Thronorum, in quibus diuina iustitia potissimè requiescit, per quorũ ministerium diuinæ æquitatis excellentia, benignè & sapienter iudicans, vniuersa hominibus innotescit, sicut dicit Psalm. Sedes super
Psal.9. Thronum, qui iudicas iustitiam. Et Eccle. Vnus est al-
Eccle.1. tissimus, creator omnium, potens & metuẽdus nimis, sedens super Thronum dominans Deus. Vnde hi Angeli in quibus Deus residet, & cuncta subiecta ordinat & disponit, dicũtur Throni, quia sicut Thronus subijcitur residenti, sic Angeli illius ordinis diuinæ iustitiæ sunt subiecti, ex quo præsidentis auctoritas declaratur, & ipsorum subiectorum Thronorum, id est angulorũ humilitas commendatur, nam super humiles spiritu Dominus requiescit: & ideò viri spirituales & perfecti, siue sint religiosi, siue prælati, significãtur per Thronos ratione iustitiæ & humilitatis, sicut per Cherubin propter excellentiam sapientiæ, & sicut per Seraphin ratione charitatis. Nam illa quę de Thronis per appropriationem dicuntur, in viris sanctis per imitationem diuinæ iustitiæ inueniuntur. de proprietatibus autem Thronorum dicit Dionysius, q̃ sunt sedes Dei altissimi compactæ, id est conuenienter coniunctę, ab omni liberæ subiectione, diuini superaduentus susceptiuæ, deiferæ, & ab omni extremitate remotæ, &c. Et hæ conditiones, quamuis propriè dicantur de Angelis tertij ordinis, conueniunt tamen per appropriationem viris sanctis, qui possunt dici viri ignei vel flãmei, quoad perspicuitatem cognitionis, & feruorem charitatis, iuxta illud Dan. Thronus eius flamma ignis. ibi glosa. Ori-
Dan.7. genis. Thronus Dei sunt monachi & eremitæ, & consimiles, qui in vno loco degentes, Deo militare studẽt, nec per loca discurrunt, in quorum quietis cordibus quiescit Deus, qui benè flamma nuncupãtur, quia dilectione Dei & proximi, & desiderio cœlestis patriæ inflammantur. Dicuntur etiam Throni eburnei propter munditiam cordis, & candorem innocentiæ castitatis. Vndè significantur per Thronum eburneum, quem fecit Salomon de ebore grandem, vt patet in 2.
2.Para.9.& Paral. & 3. Regum. Nam in cordibus eburneis, id est
3.Reg.10. mundis & castis Dominus requiescit, qui pascitur inter lilia, donec inclinentur vmbræ, & aspiret dies. Et ideò in virginali vtero velut in Throno eburneo, diui-
Canti.5. nitas nouem mensibus requieuit, iuxta illud; Venter tuus eburneus, distinctus sapphyris. Ille inquã venter
Luc.10. de quo Luc. ait Beatus venter qui te portauit, &c. Qui vtiq; fuit eburneus venter vel Thronus, quantum ad extinctionem fomitis & concupiscentię, tam originalis quàm actualis, & quo ad priuilegium continentiæ singularis. Item sunt Throni gemmei, varijs scilicet gemmis & lapidibus preciosis insigniti, quantũ ad mẽtis constantiam & patientiæ firmitatem, vnde dicitur in Ezechie. Similitudo Throni quasi aspectua sapphyri. & in Apoc. Sedes erat posita in cœlo, & super sedem
Ezech.1. Apoc.4. sedens, & aspectus eius quasi aspectus lapidis smaragdi. Sapphyrus est solidus lapis cœlestis & aerei coloris, & significat illos qui firmi sunt, & stabiles contra extrinsecas mundi tribulationes, & hoc ob spem æternorum & bonorum cœlestium futurorum, sicut fecit Eleazarus, qui dixit. Dñe tu scis quia cũ à morte possem liberari, duros corporis sustineo cruciatus, secundũ aliam
2.Mach.6. verò translationem, propter timorem tuum hęc libẽter patior. Smaragdus verò qui lapis est mundus, & cõtra impetuosum sanguinis fluxum vtilis, significat illos, qui in amore castitatis roborati, innatas reprimunt in se corporis passiones, sicut fecit Apostolus quando
1.Cor.9. dixit; Castigo corpus meũ, & in seruitutẽ redigo, &c. Iaspis verò, qui est gemma fugans fantasmata, illos significat,

Universidad de Deusto
Biblioteca

gnificat, qui tentationes dæmonum superant, & ipsophantasticas vincunt illusiones & declinant, sicut Apostolus qui dixit. Non ignoramus cogitationes eius, &c. 2.Cor.2.
Et talibus gemmis, id est viris solidis in fide & opere virtuosis, præparat Dominus Thronum suum, sicut dicitur de Hierusalem cœlesti, Thronus Dei dicebatur in Matt. & in Tob. Ex sapphyro & smaragdo edificabit & ex lapide preciolo, &c. Item Throni sunt nubei, per compassionem & pietatem, in quibus Dominus residens, velut de quibusdam nubibus pluens, per ipsas subuenit miserijs afflictorum, & in Eccle. Speciosa est Dei misericordia in tempore tribulationis, quasi nubes pluuiæ in tempore siccitatis; & in Prouerb. Misericordia & veritas custodiunt regem, & roborabitur clemẽtia Thronus eius. De hoc Throno dicitur in Ecclesiastico; Thronus meus in colũna nubis. Item iusti dicuntur Throni Domini, sed quasi aurei per incorruptibilem iustitiam, & inflexibilem æquitatem: nã aurum incorruptibile est & vix flexibile, sic iustitia, de qua in Sapien. Iustitia perpetua est, & immortalis, &c. Et in eadem; Iusti in perpetuum viuent, & ideo in eis velut in Throno aureo firmo & solido, Dominus requiescit, sicut Assuerus qui i Throno aureo & in solio regni sui residebat; & in Prouer. Aufer iniquitatem & impietatem de vultu regis, & firmabitur. Possunt etiã dici iusti Throni syderei siue stellei, & hoc per tranquillitatem conscientiæ, & perfectam cordis humilitatem: nam quanto hominis conscientia humiliando se magis indignum reputat, tanto circa cœlestia obtinenda amplius se coaptat, & ad Deum in se suscipiendum tãto est habilior, quanto in sui consideratione humilior iudicatur, ideò dicit Psal. Thronus eius sicut sol in conspectu meo, & sicut luna perfecta, &c. Sol quidẽ & luna cõputantur inter sydera, quæ quamuis corporali dimẽsione & virtuali effectu & operatione sint maxima, tamen minima secundum sensus aspectum iudicantur. Et hoc humilibus congruit, qui quãto in mũdo minus reputantur, tanto sint maiores, iuxta illud Sapien. Habuimus eos in derisum, & in similitudinẽ improperij, & finem illorũ sine honore, & ecce quomodo cõputati sunt inter filios Dei, &c. Sancti itaq; viri, qui tã multiplici causa Dei dicuntur Throni, Angelis tertij ordinis cõparãtur, propter altissimæ paupertatis professionem. Nam illud reputamus altius, quod est à centro remotius. Tales sunt pauperes spiritu, quorum est regnum cœlorum. Qui cum terrenis nihil commune possident, & ideò superiorem in cœlestibus locum habent, sicut dicit Apostolus. Altissima eorum paupertas, abundauit in diuitias simplicitatis eorum, &c. Alta quidem est paupertas, quæ tollit superflua: altior quæ distribuit & licita & permissa: sed altissima sibi subtrahit etiam necessaria, sicut illa vidua, quæ in gazophilatio de suis necessarijs duo dedit minuta. Altus est igitur pauper spiritu superflua abijciens, sicut Abraham, qui dixit. Iuro tibi, & cætera. Altior verò à licitis abstinens, sicut Dauid, qui abstinuit ab aqua quando sitiuit. Sed altissimus est, ea quæ videntur necessaria non admittens, iuxta illud Isa. Sustollam te super altitudinem terræ, & cibabo te hęreditate Iacob patris tui, &c. Item Throni Angeli sunt compacti, id est conuenienter aptati & coniuncti, quia mutuæ charitatis iunctura aliqua relaxante iniuria non deserũt, sed secundum naturæ suæ & gratiæ capacitatem Deũ superuenientem aptissimè recipiunt, & receptum de se vlterius non repellunt. Et hoc conuenit sanctis viris & perfectis, vt sint compacti sicut Throni, per mutuæ charitatis & affectionis indissolubilem compaginationem, sed in omnibus se Deo coaptantes, sibi in suis affectibus immutabilem præparent mansionem, Vnde Paul. Crescamus in charitate, in illo qui est caput, ex quo totum corpus ipsi compactum est, & connexum per omnem iuncturam, &c. Nam in illis qui sunt vniti, & compacti in charitate, sine omni scissura & affectionis separabilitate, Deus pacis requiescit: &c. Item ab omni ignominiosa subiectione sunt liberi, quãtum ad omnimodam seruitutis peccati euacuationem. Nã Throni quamuis Deo sint subditi, non tamen seruiliter sunt oppressi, & tanto magis sunt liberi, quanto ei magis sunt subiecti, cui seruire est regnare, &c. Seruitus itaque nimis ignominiosa & turpis est peccare, nam qui facit peccatum, seruus est peccati, vt dicit Saluator. Deo verò subijci, & eius iussis obtemperare, summa est libertas, & iam cum CHRISTO in spiritu conregnare. Et ad Rom. Liberati à peccato, serui facti estis iustitiæ, &c. Veri ergo serui sunt, in quorum mentibus per malitiã regnat Diabolus: sed verè liberi sunt, quorum corda per gratiam inhabitat Deus. Item sunt deiferi, per legis diuinæ voluntariã supportationem: nam tunc Deum ferre dicimur, quando fidei suæ præceptis voluntariè subijcimur, ideo ait Apostolus. Glorificate, & portate Deum in corde & corpore vestro. Tanquam ergo Throni Deum ferimus, quando præceptorũ suorum onera comportamus, & in Cantic. Ferculum fecit sibi Salomon, &c. Item diuini superaduentus sunt susceptiui, & hoc per omnimodam voluntatis cum Deo conformationem. Nam ad illos Deus sine obstaculo peruenit, vbi contradictionem volũtatis improbè nõ agnoscit, & ideo Thronum cordis oportet disponere, & aptare, si ipsum in nobis voluerimus habitare, quia legitur in lib. Sapiẽ. Non habitabit in corpore subdito peccatis: & ideo sola domus cordis est præparanda & ornanda, ne forsitan ad nos declinans recedat, eò quòd Thronum vel sedem paratam nõ inueniat: in figuram huius dicitur in quarto Regum; Vir Dei sanctus est iste qui transit per nos: faciamus ergo ei cœnaculum, & ponamus in eo lectulum, mensam, & sellam, & candelabrum: vt cum venerit, maneat apud nos, &c. Item Throni Angelici ab omni extremitate sunt remoti, quia ei qui sine fine & principio est, in quo non est reperire extremitatem, immediatè sunt cõuncti: & hoc refertur ad virtutis meditationem, siue virtutis existẽtis in medio electionem, quam viri sancti Angelorum exemplo eligũt, & ab extremitate vitiorum se subtrahentes, ad virtutis medium tendunt: & bonis æternis, quæ sine extremitate sunt, per virtutis opera se coniungunt. In medio se tenẽdo proficiunt, qui per fidem & charitatem mediatori Dei & hominum adhærendo, ab ipso per voluntatis discrepantiam nõ recedunt. In medio se tenent, qui omnibus indifferenter sine acceptione personæ iustitia in exhibent, dicitur. n. in lib. Paral. Non est apud Deum iniquitas, neq; personarum acceptio, neq; cupido munerum, &c. & in Prouer. Accipere personam impij in iudicio, non est bonum, &c. hi medium non tenent, sed ad extremitatem tendunt, & ideo Throni Dei non sunt & iterum. Multi colunt personam potentis, & amici sunt munera tribuentis, & Isa. Corruit in platea veritas, & causa pauperis non potuit ingredi ad eos. Boni verò & electi ideo Throni Dei sunt, quia pauperibus sicut diuitibus æqualiter se exponunt, vnde dicitur in Prouerb. Qui in veritate iudicat pauperes, Thronus eius in æternum firmabitur, & cæt. Itẽ Throni Angelici, Deo præsidenti non coactè, sed spontaneè sunt subiecti, & ideo eorum ministerium potius est fœlicitatis, quàm necessitatis, & hoc refertur ad voluntariam electorum obedientiæ subiectionẽ. Coacta. n. seruitia Deo non placent. Vnde Paul. Non ex necessitate, sed ex hilaritate, &c. & in Psalm. Voluntariè sacrificabo tibi, &c. & in Exod. Obtulerũt mente prõptissima & deuota primitias Domino, &c. In corde itaq; deuoto, & ex deuotione ad obediẽdum prom-

Matth. 5. Tob. 13. Ecel. 35. Prouer. 20. Eccle. 24. Sap. 1. & 3. Esther. 15. Prouer. 25. Psalm. 88. Sapien. 5. Matth. 5. 2. Cor. 8. Marc. 12. Gen. 14. 2. Para. 23. Isa. 58. Ephe. 4. Ioan. 8. Roma. 6. Roma. 8. Coloss. 3. Sap. 6. Sapi. 4. Reg. 4. 2. Para. 35. Prouer. 18. Psal. 33. Isai. 59. Prou. 18. Luc. 3.

prompto, Dominus suauiter velut in Throno requiescit. In cuius rei figuram spiritussanctus sicut columba descendit, & requieuit super caput Domini, quando Ioanni voluntariè subditus, ab ipso voluit baptizari, ait enim Ioan. Vidi spiritum quasi columbam, de cœlo descendentem, & manentem super eum, &c. Patet itaq; ex prædictis, quia in viris sanctis & religiosis ille triplex ordo cœlestis, per quandam assimilationem configuratur: ex quibus conuincitur, ꝙ subsequentis hierarchię triplex ordo, in bonis rectoribus & prælatis per quandã expressam similitudinem reperitur. Nam media hierarchia continet dominationes, virtutes, & potestates secundum Dionysij ordinationem. Nam dominationes, vsum dominandi edocent, virtutes vigorem conformandi se Deo inferioribus viriliter exhibent, potestates malitiam aduersariorum cohibẽt atq; arcent. Istis tribus angelorum ordinibus, quorum nomina sonant in dominium, virtutem, & potestatẽ, omnis prælationis auctoritas correspondet. Nam omnis prælatio est propter tria principaliter à Domino ordinata, quia per ipsos vult Deus homines per fidem veritatis, & mores sanctitatis, ad Dei similitudinem reformare, vel lites rescindere, ac discordes ad concordiam reuocare, aut coercere rebelles, & malitiam reformare. Ad morum disciplinam & correctionem est instituta dignitas sacerdotalis, ad reformandam concordiam inter homines, & pacem conseruandã, ordinata est auctoritas iudiciaria ad malitiam coercendam, concessa est potestas sæcularis, imperialis. s. & regalis. Prima auctoritas est purè spiritualis, tertia est purè temporalis, sed media est mediocris. s. partim spiritualis, partim tẽporalis. Illi. Igitur qui præeminent in ministerio pontificali, siue sacerdotali, as similantur ordini Dominationum. Qui verò ex officio præcellunt in auctoritate iudiciali, conformitatem habent cum ordine virtutum. Sed qui alios transcendunt in potentia sęculari, configurantur ordini Potestatũ, de quibus per ordinem aliqua sunt breuiter in medium proferenda.

Secunda pars in qua tractatur de tribus ordinibus secundæ Hierarchiæ.

DOminationes itaq; dicuntur Angeli primi ordinis mediæ hierarchiæ. Sic autem secundum Isidoꝛ. nuncupantur, quia inferioribus Angelis dominantes, eos instruunt & informant, qualiter in prælationis officio debeant subditos ad deificam similitudinem reuocare, & sine tyrannide subditorum facta liberaliter ordinare. Vnde dicit Diony. Nominatio dominationum, absolutam & liberam anagogen absque vlla tyrannica dissimilitudine, liberaliter sæueram, & ab omni subiectione ignominiosam remotam declarat, quasi dicat. Sicut per anagogen. i. per excellentiam vniuersalem, supra alios Angelos sine subiectione eleuantur, ita per nullam tyrannidem ad depressionẽ alio rum inclinantur, quorum dominatio & liberalis est & seuera, liberalis in benignitate, seuera in potestate, & hoc propriè conuenit prælatis, qui in spiritualibus singulariter dominantur, sicut sacerdotibus & Episcopis, qui in spirituali officio iudicantur omnibus digniores. Dicuntur itaq; illi qui præsunt purè in spiritualibus dominationes, quia verum dominium est, quando superantur vitia, ac virtuosa opera in regno animæ, siue Ecclesiæ dñnantur, nõ aũt possuntexturpari mala, vt bona efficaciter dominentur, nisi per prælatorum ministerium, quibus cœlitùs collata est auctoritas, vt per ipsorum officium & sacramentorum mysterium euacuentur vitia, & mores in hominibus corrigãtur, & sic subditorum mentes per morum disciplinam ad deiformẽ similitudinem reformentur. Et ideo apud prælatos animarum istius dominationis auctoritas à Domino est relicta, vt ipsis cooperantibus, peccati seruitus penitus auferatur, & vera libertas spiritus, electis mentibus per ipsorum ministerium conferatur: vnde dicitur in libr. Sap. In sapientia tua constituisti hominem, vt dominaretur creaturæ tuæ, quæ à te facta est, vt disponas orbẽ terræ in æquitate, & in directione cordis & in iustitia, & cæter. & quasi dicat, ideò dominium homini super hominem contulisti, vt cor auersi hominis per iniustitiam, mediante iustitia, ad Deum iterato dirigatur. Re cognoscant igitur Pontifices Christi ac sacerdotes, ꝙ à dominatore vniuersæ terrę receperunt supremũ dominium, & à diebus sęculi, non solum hominibus, immò & angelicis spiritibus penitus inauditum: quia (vt dicit Bern.) nec regibus, nec sęculi huius potestatibus, legitur attributum, vt illud conficiat quotidie consecratus in sacerdotem in altari, quod Dei filius diuinitatis virtute perfecit in cœna paschali, vbi fuit remunerans & munus, cibans & cibus, conuiua & conuiuium, offerẽs & oblatum. Istud donum prælatis est collatum, non ad turpem quæstum extorquẽdum, nec ad superbiendũ, vel subditos qualitercunque opprimendum, sed potius ad veræ libertatis statum, per sacerdotum officium & sacramentorum mysterium reducendum, & hoc dicit Zacha. Sedebit, & dominabitur, & erit sacerdos in solio suo, & erit consilium pacis inter eos, & erunt coronæ memoriale in templo Dñi. Dicuntur igitur Christi sacerdotes dominationes, non quia debent dominari in clero vt superbiant, sed vt formam gregi ex animo se ostendant, & ad angelorum conformitatem, verbo & exemplo promoueant subditos, & adducant, iuxta illud Petri non vt dominantes in clero, &c. Illi igitur qui plenam in spiritualibus à Dño receperũt auctoritatem, non immeritò dominationibus conformantur, & hoc præcipuè propter illa, quæ appropriata de istis Angelis recitantur. Primò propter clericalis auctoritatis libertatem, nam in hoc istorum Angelorum dignitas consistit, ꝙ nullius pedestris subiectionis oppressione oppressa sit, vt dicit Dionysius: & hoc quidẽ clero conuenit, qui libertatem non modicam, laicis omnino & pedestribus incomparabilẽ, à Dño recipere meruit, vt dici possit, illud Psal. Non fecit taliter omni nationi. Vnde omnium iumentorum, & reptibilium, & ẽt volatilium dominatio, est vniuersaliter clericis & viris spũalibus attributa, vt dr̃ in Gen. Dñamini piscibus & volucribus, &c. & in Deut. Dominaberis omnibus nationibus, & nullus tibi dominabitur. Itẽ secũdò propter præsidendi modum, & dominandi qualitatẽ, nam Angeli illius ordinis sic inferioribus præsunt, ꝙ nullam tyrannicam violẽtiam illis qui sibi subiecti sunt inferunt, sed simpliciter eis in oĩbus condescendunt, quod vtiq; clericis conuenit, vt taliter se habeant circa laicos ꝙ eorum vita videatur habere conformitatẽ ad Angelos supradictos. Item tertiò propter ipsorũ clericorum cœlestem intentionẽ, siue intentionis puritatem, nam isti Angeli dicuntur à Dionysio sursum actiui, quia cõuersi ex suo ordine, alios inferiores conuertunt, & perfecti in se alios perficiunt, & alios ex suo lumine illumi nare satagũt, & intendunt, & istud manifestum esse angelicũ, vt illi qui præsunt verbo & exẽplo alliciant cõuertendos, & perficiant perficiẽdos, vt sic cortina cortinã trahat, & qui audit, dicat veni: sicut dicitur in Apoca. quia qualis est Dñs vel rector ciuitatis, tales sunt qui habitant in ea, &c. Item quartò propter officij clericalis necessariã liberalitatem: nã Angeli istius ordinis dicuntur liberales & seueri, quia benignitatem habent, & seueritatem in liberalitate, sic & prælati ordinis ecclesiastici liberales sunt in casu necessario, pariter & seueri. Liberales quidẽ & benigni, circa humiles & prouidẽtes: duri verò circa reprobos & rebelles, quia quos

non

Sap. 9.

Cõsecratus sacerdos quotidie cõficit, id quod perficit Christus i cœna.

Zach. 6.

1. Petr. 5.

Psal. 147.

Gene. 1. Deut. 15.

Apoc. vlt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

2. ad Timo.4.

non possunt censura ecclesiastica reducere ad veritatẽ vitæ per benignitatem, nituntur reducere per seueritatem, sic legitur Apostolus feciſſe ad Titũ & ad Timot.cum dixit.Increpa obsecra,&c.Item quinto propter quandam vitæ & morum secularium disparitatẽ, quia sicut dicuntur Angeli Dominationum, omni scilicet dissimilitudine segregati, quia nihil indecens,nihil inhonestum diuinæ similitudini contrarium,in Angelis illius ordinis inuenitur,& hoc vtiq; angelicæ puritati consonum est, vt qui alios tangunt,& alijs corrigendo dominantur,non subiaceant vitijs, quibus verborum morsibus aduersantur,sicut faciunt illi qui prędicant non furandũ, furantur:& qui dicunt non mœchandum męchãtur: vt dicit Apostolus:de quibus ét, Isa. Audite illusores,qui dominamini super populum meum. Tales sunt hypocritæ, qui multa dicunt & imponunt alijs,& suum digitum non apponunt,qui vtiq; illusores sunt, quia decipiunt quibus adulantur:iuxta illud Psal.Populo meus, qui te beatum dicunt,&c. Item sextò,propter ſtatus potestatum dominabilitatem , nã illi veri sunt Domini,qui ita dominantur alijs , ꝙ sunt etiam Domini propriæ voluntatis , sicut de iſtis Angelis dicit Dionysius , ꝙ sunt veram dominationem indesinenter desiderantes , quod vtiq; istis congruit, qui ita alijs præsunt,ꝙ propriæ conscientiæ dominium nõ omittunt: de quibus dicitur in Prouer. Melior est patiens viro forti,& qui dominatur,&c. Nequaquam.n. sunt reputandi dominatores hominum aliorũ,qui seruiſunt vitiorum:dicitur enim in Genesi.Sub te erit appetitus tuus,& tu dominaberis illius:& alibi . Sub potestate viri eris,& ipse dominabitur tui. Item septimò, propter fixam & ſtabilem affectus immutabilitatem , sicut dicitur de Dominationibus,& ad nullum vanè apparens,sed ad verè existens totaliter sunt cõuersi, quia ad nullum inane,& transitoriũ se conuertunt,sed semper illum,qui verus est, Deum.ſaspiciunt,& sibi in oĩbus placere concupiſcunt.Non igitur clericis conuenit vanitates & insanias mundi falsas aspicere,qui domina tori verò semper debẽt assistere,& dominatorum, vel dominationum nomen , vel officium se æstimant obtinere:ideò dicit Tob. Nunquàm in tuo sensu superbiam dominari permitte, &c. Patet igitur,ꝙ dignitas clericalis qui in ſua radice considerata , est penitus ſpiritualis,meritò est consona ordini dominationis,quę sic præcedit alios inferiores ordines, ꝙ illos illuminat, perficit , & purgat : & tamen ab illis non illuminatur, nec perficitur, nec purgat:quia sicut ſpũs dignitate, & officio præcellit corpus,sic potestas ſpũalis dignior est ẽ ſę cularis, & ideò benè fortitur nomẽ dominationis.Vnde regalis potestas subiacet potestati, & auctoritati ſpirituali,sicut in prima Canoni.Petr.dic. Vos estis gens sancta, regale sacerdotium,&c.nam temporale regnũ velut quoddam adiectum,subiacet sacerdotio in nouo testamento, sed in veteri testamẽto, sacerdotium subfuit regno.Vnde dicitur in Exod. Elegi vos in populũ peculiarem,in sacerdotale regnum,&c.vbi regnũ ponitur subſtantiuè,sed sacerdotium adiectiuè,& ideò reges tunc poterant amouere ab officio summos sacerdotes,sicut Salomõ amouit Abyathar. Iam verò possunt sacerdotes & põtifices ex causa amouere reges , & deponere Imperatores, sicut sæpius accidit & visum est, quando.ſ.eorum malitia hoc exigit, & reipublicæ necessitas sic requirit: summus verò põtifex penes quem prima in terris resident auctoritas, nõ à rege,non à principe sæculari,non ab homine iudicatur , sed solius Dei iudicio reseruatur. Spiritualis.n.homo iudicat omnia , & à nemine,nisi à solo Deo iudicatur.Sed vt possint tales personæ liberius ſpiritualibus vacare , vt nunc per verbi vitæ prædicationem , nunc verò per sacramentorum miniſtrationem populum sibi subditum ad dei-

Tobiç.4.

Roma.2.

Isa.28.

Isa.3.

Prouer.18.

Gene 4.

Ibi.c.3.

1.Petr.2.

Eccl. 19.

3.Reg.2. In lege veteri reges deponere poterant sacerdotes, sed i noua, vice versa.

formem ſimilitudinem reformare,necesse ſuit, alios assumere in partem solicitudinis,qui in diuersis negotijs & causis eis assisterent , & onus eorum supportarent: tẽporalia.n. ſpiritualibus sunt annexa, & de facili ſpirituale officium impedirent , nisi causas & lites ex temporalibus orientes,aliqui per iuſtitiã decíderent,ſ& definirent:ideo dixit Iethro ad Moysen. Vltra vires est negocium,solus ſuſtinere non poteris , esto tu populo in his quæ ad Deum pertinent, vt referas quę dicuntur ad Deum,ostendasque cæremonias , & ritum colendi Deum,viamq; per quã ingredi debeant, & opus,quod facere debeant. Prouide ergo viros potentes & timentes Deum,in quibus sit veritas & oderint auaritiam, & constitue ex eis qui iudicent populum in omni tempore,leuiusq; tibi ſit, partito in alios onere . Et tales sunt decani, præpoſiti, archidiaconi, & quicunq; iudices,ſiue ordinarij ſiue delegati,qui lites sapiunt & decidentes causas , discordes ad concordia reuocant , & reducunt,& tales ſua officia prbuidẽ , & viriliter exequentes,conformitatem habent cum ordine virtutum, qui sequitur ordinem dominationum,nam ſine virtute nõ potest tale expediri officium.

Exod.18.

De virtutibus quæ ſunt ſecundi ordinis ſecundæ Hierarchiæ.

VIrtutes itaque dicuntur Angeli ſecundi ordinis medię hierarchiæ,qui sic vocãtur(vt dicit Dionyſi.)propter fortem & immutabilem virilitatem,ad ſuſceptionem diuinarum illuminationũ,nullatenus infirmam ſed viriliter in Dei imitationem reductam,deiformem morem non derelinquentem,ſed firmiter ferentem in ſupereſſentialem,& potentificam virtutem deiformiter proueniẽtem. Hæc omnia figuratiuè intellecta , sunt ad illos , qui iudicandi recipiunt potestatem,referenda:nã vt pax & concordia in Christi Ecclesia habeatur, iuſtitia à Domino est ordinata. Iuſtitia enim & pax ſe inuicem concomitantur nã dicit Psalm. Suscipient montes pacem populo , & colles iuſtitiam , quia non esſet pax in montibus , id est in ſuperbis hominibus, nisi esſet iuſtitia in collibus, id est in bonis,& humilibus prælatis ac iudicibus, in quibus viritas ſiue virtuoſitas angelica requiritur, vt nec benedictione , nec maledictione à rectitudine iuſtitiæ moueantur,sicut de Dauid de quo in secũdo Reg. Tu autem Domine mi rex es sicut Angelus Dei,qui nec maledictione,nec benedictione mouetur.Fortis igitur,& virilis debet esſe iudex,ne timore,odio,ꝛvel amore à vigore iuſtitiæ deflectatur : ideò datur consilium in Ecclesiastico;Noli quærere fieri iudex, nisi virtute valeas irrumpere iniquitates , ne forte expaueſcas faciem potentis: & in Sapien. Audite reges & iudices qui iudicatis terram,vobis data est virtus ab altiſsimo,&c.& iterum,in Ecclesiastico.Homines diuites in virtute , pulchritudinis ſtudium habentes,pacificantes in domibus ſuis. Sunt igitur virtutes quoad virilem iuſtitiæ executionem,vt dicitur in Psal.Viriliter agite. Item propter virtuoſam iuſtitiæ defensionem, nam dicitur in Eccle. pro iuſtitia agonizare,& vſq; ad mortem certa pro iuſtitia, &c. Nam quando subditi vident prælatos puſillanimes,& trepidos,de facili perterrentur,vt dicitur in Zacha.Percutiam paſtorem,&c.Hierony. Hunc scito nullum esſe Christianum, qui nec metuit,nec concupiſcit:ideò dicitur in Ezech.Vt adamantem & ſilicem posui te,ne timeas eos,&c. In ſilice duro, & adamante ſolido, & omnis ferri attractiuo, ſignificatur iudicis cõſtantia, & fortitudo, cui semper associanda est patiẽtiæ manſuetudo,quæ quandoque attrahit etiam in malitia obſtinatos;viriliter igitur dicuntur viri angelici virtutum

1.Reg.19

Eccleſi. 7.

Sap.6.

Eccle.44.

Pſal.26.

Eccle.4.

Zach.13.

Ezech.3.

tum cœlestiũ imitatores, esse iuſtitiæ propugnatores , ne dici possit illud Ezech. Non ascendiſtis ex aduerſo , nec oppoſuiſtis vos,&c. Item virtutibus cœli comparantur,ꝛpropter diuinæ sapientiæ imitationẽ, quã semper debent iudices in suis sententijs præ oculis retinere. Humana enim iuſtitia diuinã debet prout est posibile imitari,& ne erret per ignorantiam diuino lumine illuſtrari:ideò dicitur in lib.Sap. Diligite lumen sapiẽtiæ qui præeſtis populis,&c.ne dicatur illud Hiere.Fortitan pauperes & ſtulti ignorant viam Domini , & iudicium Dei ſui.Ibo igitur,&c.& Isa.neſcierunt saturitatem,ipsi paſtores ignoraueruut intelligentiã,& ideò dicitur de virtutibus,ꝙ viriliter per ſuſceptionem illuminationum reducuntur ad Dei imitationem . Nam qui à Deo illuminantur,ſine offendiculo ipsius iuſtitiã exequuntur,& hoc est quod dicit. Psal. Domine in lumine vultus tui ambulabunt,& in iuſtitia tua exaltabũtur . Item propter celerem causæ pauperum determinationem,nam vera iuſtitia cum fuerit nota iudici, nõ est ab executione retardanda, immò ſtatim deffiniẽda, & promulganda, & hoc præcipuè in causis pauperum, quarum dilatio eis multipliciter est nociua, & ideò dicitur,ꝙ virtutes deiformem motum non derelinquũt, quia virtuoſi iudices cognita causa pauperis iudicare non differunt,sicut nec Deus de quo dicitur; Dominus non elongabit , sed iudicabit iuſtos, & faciet iudicium,& fortisſimus non habebit in illis patiẽtiam,&c. Nam ſine moræ diſpendio ſunt innocentes abſoluendi,rei verò puniendi.Item per voluntariam auaritiæ fugam,& munerum declinationem, nam munerum cupiditas , multum ſolet eneruare vires iudiciorum, ideò præcipitur in Exod.Non accipies munera,quæ excæcãt ẽt prudẽtes,& ſubuertũt verba iuſtorũ,& in Deut. Non accipies perſonam neq; munera, quia excæcant , & cæt.& ideò eis congruit, quod dicitur de virtutibus ꝙ ad pontificam & ſupereſſentialem virtutem proueniunt.i.in ſuis motibus , & operibus, ſolum Deum , & non proprium commodum attendunt: ſic virtuoſi iudices & prelati nihil faciunt propter lucrum,ſed omnia peragunt propter Deum, quia non hominum est iudicium,ſed diuinum : vt patet in primo Paralip. Videte (inquit enim)quid faciatis,non.n. hominum exercetis iudiciũ,ſed Dei, &c. Item propter celerem & virilem oppreſſorum liberationem,nam iudex virtuoſus inno center oppreſſos viriliter eripit,& facienti iniuriam,totis viribus ſe opponit . Prælati enim & iudices Angeli ſunt, & Angelorum officium gerunt,quorum miniſterium est dæmones coercere à violentia, & ab obſeſsis corporibus viriliter remouere:iuxta illud.Tob.Apprehendit Raphael Dæmoniũ,&c.& in Dan.Miſit Deus Angelum ſuum,& concluſit ora leonum,&c. Tanquã Dæmones ſunt crudeles impij tyranni, innocẽtum & pauperum oppreſſores: de quibus Isa. Dabo eos in manus dominorum crudelium,&c.& Hier. Crudelis est, & non miſerebitur,& ideò virtuoſum est talium inſolẽtiam reprimere, & vi oppreſſos per iuſtitiam liberare:& in Prouer.Erue eos qui ducuntur ad mortem , ꝙ ſi dixeris viris mihi non ſuppetunt , &c.& Iob. Eo ꝙ liberaſſem pauperem vociferantem,& pupillũ cui non erat adiutor: conterebam molas iniqui , & de faucibus illius,&c.& in primo Regum.Paſcebat ſeruus tuus gregẽ patris ſui,& veniebat leo vel vrſus,& tollebat arietẽ de grege,& perſequebar illos,& percutiebam,& eruebam de ore eorum,&c.& ideò dicitur in Isa. Iudicate pupillo, ſubuenite oppreſſo.Item propter alienæ famę, vel pecuniæ ablatæ , & debitæ , vel ſubtractæ plenariã reſtitutionem, & in hoc aſsimilatur eorum officiũ miniſterio Virtutum,quia per Angelos illius ordinis fiũt miracula & membra corporis à ſuis vſibus depaupertã,& deprauata,in ſtatum priſtinũ reſtaurantur.Et hoc

1.Reg.30.

2.Reg12.

3.Reg.3.

De poteſtatibus , quæ tertij ordinis ſecundæ Hierarchiæ ſunt.

SIcut autem prælati ſpirituales,& iudices in suis officijs conformitatem habent ad Dominationes, & virtutes ; ſic reges, & principes ſęculares cœlestes debent imitari poteſtates, nã poteſtates dicuntur Angeli, quorum potentia ſpeciali aduerſæ poteſtates coercentur,ne tantum lædant,quantum deſiderant. Vnde dicit Dionyſi.Sanctarum poteſtatum cognominatio , docet potentem, & benè ornatam, & inconfuſam circa diuinas ſuſceptiones ordinationem , non tyrannicè inferiora virtute poteſtatiua præcipitantem, ſed potẽter in diuina reducentem,& ad potentificam causalem potentiam(quantum fas est)aſsimilãtem , & ad Deum qui princeps est omnis poteſtatis, ſecundum hierarchicam diſpoſitionem inferiora conuertentem,diuinam, & lucentem potentiam in inferioribus reſplendere facientem,&c. Vnde Angeli illius ordinis, refrenant,& coercẽt omnes,hierarchicam prælationis & ſubiectionis ordinationem impedientes . Vnde prælationis poteſtatem à ſubditis contemni non permittunt , & ſubditos per violentiam ab iniquis dominis opprimi non ſinunt,immò omni iniuriæ iſtorum,& illorum obuiãt potentisſimè,& reſiſtunt . In his omnibus debent reges & principes ſęculares , ſanctas , & cœlestes intueri poteſtates, ſcilicet vt ſapienter regant,ordinatè viuant, & potenter malum reprimant & vindicent , innocentibus parcant,& iniuriã fieri perſonis miſeris non permittant, vt etiam de ſuſcepta poteſtate non ſuperbiãt, ſed potius humilibus condeſcendant. Iſtę conditiones in habentibus poteſtatem requiruntur, quia huiuſmodi reges & principes à Deo recepiſſe poteſtatẽ huiuſmodi dinoſcuntur.Ordinata igitur erit poteſtas ſęcularis,& ſecundum ſimilitudinem cœleſtium poteſtatum diſpoſita, ſi in poteſtate conſtituti fuerint ſapientes, ſ. non ſecundum voluntatis impetum,ſed ſecundem rationis gubernaculum in ſingulis procedentes: ſicut dicitur in Prouerb.Audiẽs ſapiens,ſapientior erit , & intelligens gubernacula poſsidebit, ideò Salomõ in principio regni ſui petiuit ſapientiã,dicens. Domine Deus tu me feciſti regnare pro patre meo , & ego ſum puer paruulus,ignorãs egreſſum,& introitum meum.Da ergo ſeruo tuo cor docile , vt poſsit iudicare populũ tuũ , & diſcernere inter bonum & malum,&c. Sicut enim nec in ſpirituali iuriſdictione,ſic nec in temporali,ſine ſapientia,& diſcretione eſt agendũ, ideò præcipitur in Deuter.Cum ſederit Rex in ſolio regni ſui , faciet ſibi deſcribi Deuteronomij verba , & accipiat exemplar à ſacerdotibus Leuiticæ tribus,& habebit ſecũ,&c.Ideò prouectæ ætatis homines & ſenes,ſolebãt eligi in principes & in reges,quia non in pueris , ſed in antiquis ſapiẽtia reperitur,propter hoc Roboam perdidit regnũ, quia iuuenis exiſtens,derelicto conſilio ſeniorum , iuuenum conſilio acquieuit:ideò dicit Eccleſiaſt.Væ terræ cuius rex eſt puer, &c. Item ſimiles ſunt poteſtatibus cœleſtibus, ſi ornati moribus, & vitam bonam & innocentem ſubditis oſtendant . Nihil enim prodeſt veſtiri

Principes ſęculares poteſtatibus compa rantur.

Prouer. 1.

3.Reg.3.

Deut. 17.

3.Reg.12.

Eccle.19.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vestiri purpura, diademate insigniri, gemmis lucentibus splendere, & moribus incompositis fordescere & fœtere, ideò dicuntur potestates benè ornatam & inconfusam accepisse à Domino potestatem, nam (sicut dicit Poeta) Virtus non quæritur extrà. Non eget exterius, qui moribus intus abundat. Nobilitas sola est, animum quæ moribus ornat. Dominus itaq; non attēdit in potentibus mundi, vel carnis nobilitatem, siue corporis siue habitus venustatem, sed nobilitatem morum, & conscientiæ puritatem, & hoc est, quod dicitur
4.Reg.16. in 1.Regum. Non respicias vultum, neq; altitudinem
staturæ eius, quoniam abieci eum, neq; iuxta intuitum
hominis ego video, &c. Item potestatibus sunt similes,
quia amore iustitiæ animati, omnem malitiam sunt in
reprobis vindicantes, & pacem perturbantes publicam
1.Mach.3. persequētes, sicut de Iuda dicitur. Persecutus est in vijs
perscrutans eos, qui populum conturbabant, & succen
dit eos flammis, &c. Est enim potestas regum, & prin
cipum inter homines à Domino ordinata, vt ipsorum
mœtu malorum audacia refrenetur, quæ quidem tan
tum inualesceret, q; si non resisteret potestas publica,
etiam humana societas penitus dissiparetur, Ideò dici
Rom. 13. tur. Omnis anima sublimioribus potestatibus subdita
1. Mach 3. sit, &c. & in primo Machabęorū. Accingimini & esto
Exod. 18. te filij potentes, & estote parati, quia melius est mori,
Psalm. 44. & cæte. Ideò etiam dicitur in Exodo. Elige de omni
plebe viros potentes, &c. & in Psalm. Super semur tuū
potentissimè. Item verè sunt potestates, qui non tyrā
nica crudelitate, sed potius humana, immò Angelica
Esther. 13. benignitate subditos regunt, & custodiunt innocētes;
Vnde dicitur in Esther. Cum pluribus gentibus impe
rarem, & vniuersum orbem meę ditioni subiugassem,
nolui nequaquam abuti potentiæ magnitudine, sed cū
clemētia, & lenitate gubernare subiectos, vt absq; ter
rore vitam trāsigentes, optata pace fruerentur: & ideò
Eccle. 3. de potestatibus dicitur, q; nihil ab eis tyrannicè perfi
citur, sed omnia cum mansuetudine peraguntur. Item
potestates sunt, qui seipsos considerant, & de suscepta
potestate non superbiunt, immò quantò videtur alijs
esse magis auctoritate, & potentia transcendentes, tan
to abūdātiori humilitate sunt alijs cōdescēdētes, sicut
Eccle. 3. dicitur in Eccles. Quantò maior es, tanto plus te humi
lia in omnibus, sicut ipse Dei filius, qui omnibus præ
fuit, omnium potentissimus se in omnibus exhibuit
infirmiorem, mālens potius per humilitatis mansuetu
Psal. 146. dinem, quàm per potestatis fortitudinem, mundū mi
serum perducere ad salutem, vnde dicitur in Psal. Non
Dan. 4. in fortitudine equi, &c. Ille igitur illis potentissimis, &
supernis spiritibus est similior, qui alios benignè regē
Eccle. 10. do est humilior: sicut dicitur in Dan. Cognoscant viuē
tes, quia dominabitur excelsus in regno hominum, &
humilimum hominem cōstituet super eum, & in Ec
clesiast. In manu Dei potestas vniuersæ terræ. Item pa
cem generalis Ecclesiæ sunt potentissimè procuran
tes, nam tanta subeunt mala hominum, quòd nequa
2.Mach.4. quam Dei Ecclesia in pace conquiescit, nisi potentifi
ca regum & principum prouidentia subueniret: & in
libr. Machabęor. Videbat sine prouidentia regali im
possibile dari pacem rebus, nec Simonem posse cessa
re à stultia sua, &c. Et ideò recognoscere debent princi
pes seculares, quòd idcirco gladium portant, vt per au
ctoritatem, & potestatem illi concessam, pax Ecclesiæ
vniuersaliter tueatur, & humana audacia mœtu poten
Roma. 13: tiæ principum restringatur; vnde Pau. Vis non time
re potestatem? bonum fac & habebis laudem, &c. Ité
lucentem Dei potentiam sunt in istis inferioribus re
splendere facientes, sicut de potestatibus dicit Diony.
quia sicut in eis relucet diuina bonitas, & veritas, & po
testas, mediantibus Angelis superioribus, ita potesta
tes Angelos inferiores reducunt ad consimiles gratiæ,
& gloriæ participationes. Tales vtique debent esse hu
ius mundi potestates vt nunc per iustitiam & seueritā
tem, nunc verò per clementiam & benignitatem, po
pulum simplicem ad Dei reducant cognitionem, &
potentes ad inuiolabilem legum diuinę iustitię obser
uationem: ideò dicitur in Ecclesiast. Dominantes in Eccle. 44.
potestatibus suis, homines magna virtute & pruden Psalm. 135.
tia præditi, & in Psalmus. Fecit Solem in potestatem
diei, Lunam, & stellas in potestatem noctis, quasi dicat
sicut Sol potestate illuminat & perficit diem, Luna ve
rò decorat noctem, sic boni prælati ad modum solis,
per exempla benignitatis, & clementiæ alliciunt ad
amorem, & per rigorem iustitiæ formidinem incutiūt
& terrorem. Per timorem quidem à tenebrosis operi
bus reuocant, sed per clementiam & amorem ad bo
num prouocant, exhylarant, & confortant; vnde dici Prou. 19.
tur in Prouer. Sicut fremitus leonis, ita & regis ira, & si
cut ros super herbam, ita hilaritas eius, merito igitur
nomine potestatum, intelliguntur reges, & principes,
siue Domini sæcularium & mundanorum, quibus est
obediendum in his, quæ ad suum pertinent principa Rom. 13.
tum, vt patet per Apostolum Paulum, qui dicit. Om 1. Pet 2.
nis anima potestatibus sublimioribus subdita sit, &
cætera. & Petrus in prima canonica dicit: Serui, obedi
te Dominis vestris, & in eodem. Siue Regi tanquàm
præcellenti, & cætera.

TERTIA PARS IN QVATRA-ctatur, de tribus ordinibus tertiæ Hierarchiæ.

VLtima Hierarchia secundum Dionysium, continet principatus, Archangelos, & Angelos: Et hi tres ordines referuntur ad statum subiectionis, sicut præcedentes tres respiciūt statum prælationis. In subditis autem tria considerantur, scilicet obedientia respectu Dei & prælati, & vitæ innocentia respectu sui, & misericordia respectu proximi, vt sic viuant iustè quoad Deum, & prælatis eius exhibendo obedientiam debitam & reuerentiam, sobriè quoad se, innocenter viuendo, & conseruando vitæ munditiam: & piè quoad proximum, ei liberaliter subueniendo, & impartiendo misericordiam. Vnde qui maiorum suorum imperio humiliter acquiescunt, principatibus configurantur, qui verò vitæ continentiam seruant, & innocenter viuunt, Archangelis, assimilantur, sed illi qui operibus pietatis, & eleemosynæ sua peccata redimunt, & indigentibus liberaliter subueniunt, Angelos imitantur. Subditi igitur humiles & verè obedientes principatibus, continentes siue innocentes Archangelis, misericordes, & pœnitentes Angelis comparantur.

De principatibus, qui sunt primi ordinis tertij Hierarchiæ.

PRincipatus autem dicuntur Angeli, vt dicit Isid. qui præ cæteris possident donum reuerentiæ, vn de eorū ministeriū est docere homines, exhibere vnicuiq; reuerētiam secundum gradum suum, vt sicut dominationum subsidio superiores in onere regiminis adiuuantur, ita subditi sanctorum principatuum præsidio, ad obediendum suis superioribus prouocentur. De istis quidem dicit Dionysius. Sancti principatus ad principalem principatum deiformiter sunt motiui, & inferiorum ordinatione sancta & conuenienti reductiui, & ad super principalē omnis principatus principalem

principem totaliter conuersiui, & ordinationis eius manifestè ostensiui, &c. Istis igitur Angelis similes sunt verè obedientes, per voluntariæ rei imperatæ adimpletionem, vt scilicet sicut desiderant sibi præesse sine tyrannide & oppressione, ita libenti animo, pro bono obedientiæ sciant & velint subesse, sine rebellione animi & voluntatis contradictione: nam sicut tyrannica superiorū oppressio prælationis iura violat, ita subditorum insolentia obedientiæ principatum destruit & eneruat. Qui ergo suis maioribus humiliter obtēperant, per donū reuerētiæ in se principatuū ordinem representant, vnde dicitur in libro Iudic. Principes Israel, qui voluntariè vos obtulistis discrimini, benedicite Domino, &c. Item secundò per debitam reuerentiæ exhibitionem, quia cui honorem, honorem, cui timorem, timorem. vt dicit Apostolus, flexione in assurrectione, & vt dicitur in Leui. Coram cano capite surge. &c. De his omnibus dicitur in libro Iob. Senes assurgentes stabant, principes cessabant loqui, & digitum superponebant ori suo, vocem suam cohibebant duces, &c. Item tertiò per humilem diuinæ potestatis recognitionem, quia dum suis superioribus obediunt, Dei potestatem in illis quibus obtemperant recognoscunt, vnde homini non obediunt, sed potius Deo, quem in homine considerant, & attendunt. Vnde Alexander Macedo redargutus à suis principibus, quòd summum sacerdotem Iudæorum, sicut principem adorasset, respondit, quia non hominem adorasset, sed Deum in homine, qui sibi in tali effigie in somnis apparuisset, & totius orbis principatum sibi promisisset. Et ideò non est attendendus homo qui præcipiter imperat, sed Deus qui præcipiētium corda inhabitat, & legem obedientię ipsis mediantibus præcipit & demandat & Paul. Serui obedite Dominis vestris, non ad oculum seruientes quasi placentes hominibus, sed quod facitis, ex animo operamini sicut Domino, & non sicut hominibus, & alibi. Non ego præcipio, sed in me Dominus, & iterum. An experimentum quæritis eius, qui in me loquitur CHRISTVS? Homo igitur non est nisi organum, per quod Deus loquitur: hoc patet in Exod. vbi dicitur. Ego veniam ad te in caligine nubis, vt audiat me populus loqentem ad te, & credat tibi in perpetuum. Et ideò non homini facit iniuriam, qui non obedit, sed Deo cuius ordinationi resistit. sicut dicit Apostolus. Sicut ergo principatus mediantibus superioribus ordinibus, ad obediendum summo principi, donum reuerentiæ recipiunt, & idem donum ad reducendos inferiores per obedientiæ legem eis communicant, & transfundunt, sic homines qui principatibus sunt conformes, mediā tibus suis superioribus, ad super principem omnis potestatis, scilicet ad Deum totaliter conuertuntur, & ipsius imperio humerum subijcentes, ad dignitatem principatuum & Angelorum consortium obedientiæ merito reducuntur, vnde dicit Isa. Factus est principatus eius, super humerum eius, &c. Item quartò propter libertatis verè acquisitionem, nullus enim verè liber esse poterit, qui non secundum principatuum assimilationem, obedientiæ legibus penitus se subiecerit, nam qui verè obediens esset, omnem creaturam sibi subijcibilem inueniret, omnis enim creatura (vt dicit August.) homini obediret, si sin pliciter creatoris imperio obediret, immò ipse Deus nihil penitus subtraheret ab hominis obedientia, si se non subtraheret à diuina, & hoc patet, quia quandiu antiqui suis præceptis simpliciter & præcisè obediebant, etiam Deum obedire humanis iussionibus versa vicis situdine sentiebant, vt patet in Iosue. Non fuit pòst vel antè tam longa dies, obediente Deo voci hominis & pugnante pro Israel. Vnde patet, quòd qui verè est obediens, sum-

mum principem Deum sibi subijcit, & habere consortem cum summis principibus se ostendit. Item quintò, subditi & in subiectionis statu constituti, configurantur ordini principatuum, propter suorum superiorum modestam supportationem, quia si subditi spiritu superbiæ inflati, prælatorum officio resisterēt, modis omnibus spiritualem Ecclesię principatum impedirent. Et ideò in officio prælationis constitutis, nō est leuiter derogandum, nec eis faciliter detrahendum, quia hoc omnino cōtrariatur officio principatus: ideò dicit in Exod. Dijs non detrahes, & principi populi tui Exod.22. non maledices, & in Prouer. Verbosus dissipat princi- Prou.16. pes. Et ideò sicut non decet subditum obloqui prælato, sic non expedit ipsum maiorem, de facili adhibere fidem, quando sinistra vel detractoria dicuntur de subdito seu ministro: dicitur enim in Prouę. Principes qui Prou.29. libenter audit verba mendacij, omnes ministros habet impios, &c. Item sextò propter expressam diuinæ dilectionis ostensionem, de principatibus enim dicitur, quòd sunt supersubstantialis ordinationis manifestæ ostensiui, id est, ordinatæ dilectionis, nam superiores ordines, quibus mediantibus suas recipiunt illuminationes, singulari modo diligunt, & in signū amoris, inferiores Angelos ad superiorum conformitatem ordinatissimè promouēt & reducunt, & hoc conuenit bonis subditis, vt suis prælatis obediant vt Domino Deo, & eisdem non ex timore, sed ex amore, reuerentiam, & honorem exhibeant, & impendant: vnde sapiens in Ecclesiast. Filij sapientiæ ecclesia iustorum, & Eccles. 3. natio eorum obedientia & dilectio: & Apostol. Obedite præpositis vestris, & subiacete eis, vt cum gaudio Hebr. vlt. hoc faciant, & non gementes, &c. item Ecclesiast. Ti- Eccle.25. mor Domini, initium est dilectionis. Talis timor reuerentiæ debetur prælatis & non seruilis. De quo dicitur ab eodem Apostolo. Vis non timere potestatem, Rom.13. & cętera. Vnde tales qui suos diligunt prælatos, à Domino versa vice singulariter diligi promerentur: sicut Eccl. 4. etiam patet in Ecclesiastic. Eris tu velut filius altissimi obediens, & misericordiam tui magis quàm mater: & in libr. Iudicum. Anima mea diligit principes Israel, &c. Iudi.5. Item septimò propter volūtariam correctionis susceptionem, nam qui Angelicis principatibus in vita & in moribus assimilantur, libenter sustinent correctionem, & correcti, non ad iram vel odium prouocantur. Quicquid enim dominationes & potestates principatibus influunt, vel infundunt, hoc benigno affectu principatus recipiunt, & admittunt: nam habetur in Ecclesiast. Quicquid tibi applicatum fuerit accipe, & Eccl.2. in dolore sustine, & in humilitate tua patientiam habe, & cætera. Nam correctio siue disciplina est animæ medicina, quæ & si ad tempus vulnus mordeat, tamen sanat: Et ideò prudens non odit medentem, immò diligit & sustinet corrigentem, ideò dicitur in Proue. Qui Prou.28. corripit hominem, gratiam postea inueniet apud eum, magis q; illi qui per linguæ blandimēta decipit, & Iob. Increpationem Domini ne oderis, quia ipse vulnerat Iob.6. & medetur, &c. Ex quo patet, quòd homines asperi & amari qui nolunt corripi, non possunt sanari, vnde dicitur iterum in Prou. Homo qui dura ceruice se corripiē tem contemnit, repentinus ei superueniet interitus, & Prou.29. sanitas eum non sequetur: & Amos. Oderunt in porta Amos.5. corripiētem, & perfectè loquentē abominati sunt, &c. Stulti sunt tales, qui obloquuntur, & murmurāt contra disciplinā: dicit. n. Isa. Stultus stulta loquetur. s. murmu- Isa.32. rādo cōtra prælatos, & corripientibus se detrahēdo. & sequitur: princeps vero, ea quæ digna sunt principi cogitabit, &c. Quod vtiq; facit, qui cogitatū suū sic dispo nit, & ordinat, vt oīa velit sustinere patiēter, & corrigē ti nō resistat. Talis princeps fuit Iob, quādo dixit. Hæc Iob.6. sit consolatio mea, vt affligens me dolore non parcat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

De Archangelis qui sunt secundi ordinis tertiæ Hierarchiæ.

IN subditis verò non solum exigitur obedientia respectu prælati, immò & vitæ munditia, & innocentia respectu sui. Mũdos enim & immaculatos subditos & ministros requirit Dominus: similiter, & prælatus, vnde Psal. Ambulans in via immaculata, hic mihi ministrabat, &c. tales fuerunt pueri Dauid, vt patet primo Regum. Si mundi sunt pueri à mulieribus, manducent, & respondit Dauid. Continuimus nos, & vasa puerorum sancta sunt. Exigitur autẽ in eis triplex mũditia, scilicet munditia cordis, nam beati mundo corde, &c. dicitur in Matth. & in Prouer. Qui diligit cordis munditiam, &c. Itẽ munditia oris in Iob. Hæc passus sum absq; iniquitate, cũ haberem mũdas ad Deum preces. ideò Angelus legitur mundasse labia Isa. Item munditia corporis, de qua Isa. Mundamini qui fertis vasa Domini, & Iob. Si mundus & rectus incesseris, & Paul. Vt mundaret sibi populum acceptabilem, &c. & item Mundemus nos ab iniquamento carnis & spiritus, perficientes sanctificationẽ. Sic sanctificati & mũdi assimilantur sanctis Archangelis, qui principatibus immediatius sociantur, & Archangelus ad virginẽ est transmissus, vt per hoc ostenderetur, q̃ magna est cõuenientia inter virgineam castitatem, & Archangelicã dignitatem. Dicuntur autem Archangeli, qui ad nuntianda maiora, à summo principe transmitteruntur, qui inter Angelos inferioris ordinis principatum habere dinoscuntur, qui à principatibus accipiũt illuminationes, quas postea Angelis manifestant. Et ideò dicit Diony. q̃ ordo Angelorum cõicat cum principatibus, & ordinibus superioribus, quantum ad susceptionem illuminationum, & sui ad super principale principium conuersionem: cõicat etiam cum inferioribus, per ipsorũ ad Deum reductionem. Nam vniti Deo, mediantibus alijs ordinibus superioribus per amorem, Angelos inferioris ordinis, & homines, nituntur vnire Deo, quẽadmodum & ipsi sunt vniti, & ideò vnificam & simplificam dicuntur habere virtutem. Vndè status continẽtium meritò comparatur ordini Archangelorum, qui per vitæ munditiam, merentur obtinere illius ordinis dignitatem, sicut dicit Dñs. In resurrectione neq; nubent neq; nubentur, sed erunt sicut Angeli Dei. Conformes igitur debent esse Archangelis, quantum ad cõscientiæ puritatem, vt. s. eorum mens & conscientia ab imaginatione & appetitione carnalitatis sit remota, sicut natura Archangelica ab omni tali cõditione esse dinoscitur aliena. Et ideò nõ solum expedit talibus à carnis passionibus abstinere, verumetiam illecebram carnis saltem in memoria non tenere: dicitur. n. Luc. Spiritus carnem & ossa non habet, & in Psal. Qui facit angelos suos spiritus. In cuius rei signum, præceptum est filijs Caath, q̃ mundarent altare à cinere, & inuoluerẽt illud purpureo vestimento, & ponerent cum vasis ministerij. Caath. dolens vel pœnitens interpretatur. Filij itaq; Caath filij sunt pœnitentiæ, & doloris, qui altare proprij cordis debent emundare, non solum ab igne luxuriæ, imò ẽt & cinere, id est à reliquijs immunditiæ, scilicet à memoria, & cogitatione, sicut dicitur in Gene. Nec stes in omni circa regione, &c. & tunc digni erũt huiusmodi, cum vasis tabernaculi, & ignis recepta culis inuolui. i. sanctorũ Archangelorum societati adęquari, si videlicet fuerint in purpureo continentiæ vestimento vndiq; inuoluti. Item secundò, propter officij dignitatem, nam inter cœlestium spirituum ministeria, legũtur Archangeli nabuisse in omnibus dignitra, vt pater in Gabriele, qui virginitatis filium prædixit de virgine nasciturum. Similiter & in Michaele, qui populum Israeliticum prædixit de captiuitate Babyloni-

Psal. 100.
1. Reg. 21
Matth. 5. Prou. 21. Iob. 16. Isa. 6. Isa. 52. Iob. 8. Tim. 2. 3. Cor. 7.
Matth. 22.
Luc. vlt. Psal. 103. Num. 4.
Gen. 19.
Dani. 10.

ca exiturũ. Similiter & in Raphaele, qui missus est ad Tobiam curandum, qui prædixit se Dæmonium fugatur. Fumus inquit eius extricat omne genus dæmoniorum, &c. Et in istis tribus officijs priuilegiatis, videtur habere continentes assimilationem cum Archangelis prætaxatis. Nam continentia sanat à vulnere concupiscentiæ mentem, & spiritualem reparat in animo visionem, nam libido affectum corrumpit & sauciat, intellectum verò obtenebrat & excæcat, vt patet in Samsone, qui per libidinem & vires corporis amisit, & exoculatus ab hostibus fuit. Idem etiã patet in illis senibus, de quibus dicitur. Exarserunt in concupiscentiam eius, & euerterunt sensum suum, & declinauerunt oculos suos, vt non viderunt cœlum, neq; recordarentur iudiciorum iustorum. Sic vir Archangelicus, continens scilicet & mundus, Raphaelis consilio piscem arripit, & contra omnem spiritus infirmitatem cordis & sellis particulam apponere non desistit. Piscis est Christus, sicut dicit glo. super finem Ioãnis vltim. Pisis assus, est Christus passus. Cuius cordis particula. i. dilectio in perforatione cordis nobis ostẽsa est, potissimè ad fugã & declinationem omnis malitiæ motiua. Fellica autem passionis eiusdem amaritudo, est omnis turpitudinis concupiscentiæ purgatiua, & cœcitatis ac caliginis spiritualis abstersiua. Ad tale collyrium mittit Ioa. in Apoc. dicens; Inunge oculos tuos collyrio, &c. Continentia etiam à Babylonica cõfusione liberauit, & libertati gloriæ filiorũ Dei suos imitatores restituit vel restaurauit. & ideò Archangelus Michael, qui populo captiuo præfuit annunciaturus populi liberationem, Danieli in vestimentis lineis se ostendit, & auro mundo cinctus fuit. In quo datur nobis intelligi, quòd illi soli ab vltima corruptione naturæ, & gratiæ liberabuntur, qui hac duplici munditia, scilicet mentis & corporis vesti iuntur, ideo dicit Ecclesiasticus. Omni tempore sint vestimenta tua candida, &c. & Apoca. Beatus qui custodit vestimẽta sua, ne nudus ambulet. Ad hoc, etiam continentia diuinę inhabitationi hominem prępparat, quia Deus mentes castas inhabitat & frequentat, & ideò Archangelus Gabriel mundissimus, ad Mariam mundissimam est specialiter destinatus, & aduentus auctoris totius munditiæ nunciatus, & hoc vt omnis conscientia hic aduertat, quia mundus Deus, mentes immunditię subditas non subintrat, vt dicitur in libro. Sap. Non habitabit, &c. Item vita continentiæ assimilatur dignitati Archangelicæ, propter corporis assumpti qualitatẽ. Nam Angelus cum sit incorporeus, non nisi propter nostram instructionem, corporis assumit effigiem siue repręsentationem: Et ideò Archangelus apparens secundum humanę capacitatis apprehensionem, & castitatis commendationem morta libus se ostendit, sicut patet in Propheta Daniel. vbi de Michaele Iudæorum principe & Archangelo, secũdum quòd dicit glo. super illud, vir vestitus lineis & cinctus auro obrizo apparuit, cuius corpus fuit quasi Chrysolythus, & facies eius quasi species fulguris, & oculi eius vt lampas ardens, & brachia eius, & pedes sicut similitudo æris candentis. Hæc quidem de Archangelo Michaele sunt ejcta, sicut expręssè dicit glo. cuius ibidem commendatur corpus, describitur etiam & vestitus, nam vestis linea candida & circa renes deaurata, corpus etiam fuit gemmeum, igneum, & æneum. In quo ostenditur, quòd duplex est continentia, scilicet corporalis, quæ quidem cum difficultate acquiritur, difficilius retinetur, sed difficillimè, immò impossibiliter vsque in finem sine gratia custoditur. Vestis itaque linea siue candidà, refertur ad castitatis honestatem, qua hominis animus mirabiliter decoratur, deaurata verò, ad eiusdem refertur continentiæ ?charitatem siue pretiositatem, cui

Tobię 6.
Iud. 16.
Dan. 13.
Apoc. 3.
Dan. 10.
Eccles. 9. Apoc. 16.
Sap. 1.

cui omnis virtus inæstimabilis, vel incomparabilis reputatur, iuxta illud Ecclesiast. Non est æqua ponderatio continentis animæ: & Isa. Pretiosior erit vir auro, & homo mundo obrizo. Quod fuit similis chrysolitho lapidi, scilicet maris effigiem præferenti, igni siue fulguri, & ęri candenti, omnimodam significat mentis puritatem quæ quidem acquiritur per amaritudinem contritionis, & hoc Chrysolitho designatur, & per inflammationem delectationis, & hoc in igne vel fulgure figuratur, & per inuincibilem instantiam & continuationẽ operationis, & hoc in ære candente demonstratur, &c. & hoc est quod dicitur in Ezech. Erat aspectus animalium, quasi aspectus scintillæ æris candentis & sicut splendor ignis & fulguris corruscantis, & quasi visio maris, &c. Item comparantur continentes Archangelorum ordini, propter vnificam simplicitatem nam vniti per gratiam & amorem, alios nituntur inferiores ad diuinam reducere vnionem, vt dicit Dionysius: Et hoc propriè conuenit continentibus, qui diuinæ simplicitatis sequẽtes puritatem, diuisas carnalium affectiones nituntur abstrahere ab illicitis, & reducere ad mentis & corporis castitatem, quia cortina cortinã trahit, sicut dicitur in Apoc. & in Ezech. Erant autem pennæ coniunctæ alterius ad alterum, &c. Ideò Angeli se mutuo exhortãtur ad sanctitatem vt dicit Isa. Clamabat alter ad alterum dicens. Sanctus, sanctus, sanctus, &c. & Pau. Esto exemplum fidelium in verbo, in conuersatione, in fide, & castitate. Item propter singularem quam habẽt cum Domino familiaritatem, nam Archangeli speciosissimè dicuntur Domino assistere, sicut sibi præ cæteris magis familiares, vt dicitur in Luca. Ego sum Gabriel, qui asto ante Deũ, &c. & in Tob. Ego sum Raphael, vnus ex septẽ, qui astant ante Deũ. Et vtiq; continentibus conuenit, qui ratione vitæ incorruptæ Domino familiarius videntur adhærere, sicut de innocentibus dicitur. Virgines enim sunt, & sequuntur agnum quocunq; ierit. Ideò Ioannes virgo permanẽs maiorem familiaritatem cum virginis filio habuit & contraxit, hoc est quod dicitur in lib. Sapien. Incorruptio facit propinquum Deo.

Ioãnis 16.
Isa. 13.
Ezech. 1.
Apoc. vlt.
Ezech. 1.
Isa. 6.
Thim. 4.

De Angelis qui sunt tertij ordinis tertiæ Hierarchiæ.

VLtimus ordo est Angelorum. Vnde Angeli sunt cœlestes spiritus vltimam hierarchiam perficiẽtes, qui immediatè se habent ad ecclesiasticam hierarchiam, vt eam purgent, perficiant, & illuminent, vt ipsis mediantibus sit sursum ad Deum actio, conuersio, communicatio, & vnitio, dicit Dion. Est autẽ Angelus nomen officij non naturæ, semper enim spiritus sunt, sed cum mittuntur, Angeli vocantur. Vndè illuminationes quas ex superioribus accipiunt, ad nos deferunt, & secundum diuersos gradus vitam humanam ordinant, & disponunt, & ad diuinam cognitionẽ nos adducunt. Vnde sicut alijs ordinibus subsunt, ita hominibus præsunt, & ideò sursum se extendunt per dilectionem, deorsum progrediuntur per hominum gubernationem. Et istis Angelis potissimè assimilantur boni subditi, quoad exercitium misericordiæ, & compassionis, quia enim nos diligunt, ideò dona gratiarum quæ à Deo recipiunt nobiscum diuidunt, & diligunt quantum in eis est, laborantur ad diuinæ gratiæ participationem nos perducant. Et quamuis Deo assistant per contemplationem, mouentur tamen ad nos per dilectionem, & quæ in secreto contẽplationis hauriunt, sanctis animabus communicant, & transfundunt, sic viri spirituales Angelis se configurantes, operibus pietatis intendunt, ita suã indigentibus distribuunt liberaliter, & impendunt, de quibus dicitur in Eccle. Isti sunt viri misericordiæ, &c. hoc docuit Tob. dicens. Si multũ tibi fuerit, libenter tribue, & si exiguũ tibi fuerit, etiã exiguum impartiri stude: & in Prou. Per misericordiã, & fidem, &c. & Matth. Estote misericordes, &c. Talis fuit Iob qui dixit. Ab infantia creuit mecum miseratio, & de vtero egressa est mecum. Et ille est verè misericors, qui totũ suum cor impendit miserijs proximorum. Item Angelus, quia non dependet à materia corporali, transiens per materialia & sensibilia, ab ipsis nõ coarctatur, nec in aliquo coinquinatur, sic boni actiui transeuntes per bona temporalia, nullam ab illis contrahunt infectionem, nam ipsorum corda non dependent à terra, ideò dicit Psalm. Diuitiæ si affluant, nolite cor apponere. Non sic est de auaris, quorum affectus omnino dependet à terrenis, vt dicit idem Psal. Conglutinatus est in terra venter noster, & Io. Qui de terra est, de terra loquitur. & Isa. De terra mussitabit eloquium tuum, & in Eccle. Nihil est iniquius, quàm ama re pecuniam. Item Angelus illis qui magis ei sese conformant, & vicinius appropinquant, plus se communicat, & ideò comparatur luci, in Gen. in Luc. & in Act. Nam sicut lux transparentia, & dyaphana manifestius illuminat, contracta autem & terrestria, propter grossitudinem sibi resistentem, non penetrat, nec immutat sic lux angelica, sibi appropinquantes perfectius illuminat & illustrat, & ideo vbi obstaculum improbæ volũtatis inuenit, per huiusmodi affectum terrenũ, & grossum se non diffundit, ideò dicitur in lib. Sap. Spiritus disciplinæ effugiet fictum. In quo per Christum Angelicum instruimur, quantum in nobis est, omnibus benefacere, sed præcipuè domesticis fidei humanitatis obsequium propensius exhibere, & præcipuè illis, qui nobiscum maiorem habent in virtuosis opibus conformitatem. iuxta illud sapientis. Si benè feceris, scito cui benè feceris. Pauper enim iustus iniusto præponẽdus est, quamuis tempore necessitatis bonis, & malis sit eleemosyna facienda, iuxta illud Lucæ. Omni petẽti te tribue. Ideò etiam in figura ignea leguntur Angeli apparuisse in multis locis sacræ scripturæ, quia vis ignea omnia penetrat, & omnia purificat, & tamen perfectius illam immutat, quæ subtiliora sunt, & in sua substantia puriora, & ad susceptionem suæ impressionis sunt habiliora. Item Angeli velocitate sua naturali, subito, & in tempore in intelligibili operantur, ideò comparantur ventis. Similiter in multis locis, & maximè à psalmista qui dicit. Volauit super pennas ventorum. Nam ventus velociter agens non valet detineri, subitò venit, & subitò recedit, & causam motus non cognoscimus, & vbi se occultat non videmus, sic & Angeli. In hoc etiam assimilantur viri misericordes Angelis, quia statim qñ pauperis indigentiã percipiunt, manum adiutricẽ porrigunt, & tanquã venti, nunc occultè, nunc manifestè ad subueniendum pauperi se exponunt, sicut fecit beatus Michael, qui subito & occultè sicut ventus, ad subleuationem inopiæ sui populi profiluit, iuxta illud Sapientis. Cor inopis ne afflixeris, & non protrahas datum angustianti, & Iob. Si expectare feci oculos viduæ. Vnde exemplo Angelorum, instruimur festinanter, & occultè, siue in intelligibiliter pauperi subuenire. Et hoc est contra aliquos, qui pauperibus benè promittunt, sed promissum non perducunt ad effectum. Contra quod dicitur. Ne dicas amico tuo vade & reuertere, cras dabo tibi, cum statim possis dare. Item virtus Angelica vniformiter est permanens & indefessa, ideò semper dipingitur in forma iuuenis, & hoc propter viuificam Angelorum virtutem semper conualescentem, & nunquam deficientem, vel ad antiquationem pertingentem. Et hoc congruit iustis, qui à bono proposito non deficiunt, sicut faciunt aliqui, qui liberales, & prodigi sunt in iuuentute, sed ad

Ecclesiast. 4. Iob. 13.
Pron. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

auaritiam se conuertũt in senectute', & tunc potissimè in horrea congregant, & temporalia coadunant, quando morti vicinius appropinquant. sicut legitur fecisse dives ille stultus in Luca. Hac nocte repetent animam tuam, & cætera. sed vir Angelicus nunquam torpescit ab exercitio operum charitatis, im mò tanto plus proficit in virtutibus, quanto procedit amplius in diebus: sicut de Aser dicitur Deuter. Sicut dies iuuentutis tuæ, ita & senectus tua, & in Psal. Senectus mea in misericordia vberi, sicut & Caleph cum esset octogenarius, ita fortis fuit ad gradiendum, & pugnandum, sicut tempore iuuentutis, & in Psalm. Renouabitur vt aquilæ iuuentus tua, &c. Item Angeli habent virtutem motiuam semper in diuina procedentem, & ideò Angeli allati & pennati describuntur. Alis enim & pẽnis à terra volucres eleuantur, sic boni & Angelici viri, alis geminæ charitatis, ab amore terrenorum affectu & volũtate separantur, & ad cœlestia mente ab omni cura terrenorum expedita, eleuantur. Istæ sunt duæ alæ, quæ datæ sunt mulieri, vt fugeret in desertum, vt dicitur in Apoc. & Isa. Assument pennas vt aquilæ. Et ideò describuntur Angeli in figura aquilæ, & significant sublimen ascensum Angelorum & hominum in diuina, qñ quæ sursum sunt diligunt, & non quæ super terrã. Alas quidem non aquilæ, sed potius milui habent impij raptores & auari, pauperum oppressores, quibus non eleuantur ad cœlum, sed potius deprimuntur ad infernũ, vt dicit Zach. Datæ sunt ei alę milui, & delata est in cãpum Senaar, quod interprætatur fœtor, & signat infernum, vbi deferuntur impij duplici ala adiuti. s. ala cupiditatis, & ala malignitatis, de quibus Hiere. In alis tuis, iuuentus est sanguis pauperum. Item Angeli tanta lege obedientiæ sunt astricti, ꝙ nunquam ad aliud deflectũtur, nisi ad illud solũ, ad quod Dei ipsis præsidentis nutu & imperio ducuntur, & ideò in figura equorum sæpius describuntur. Nam sicut equus circunducitur freno, sic ipsi diuino imperio circumaguntur: ita viri sancti in statu subiectionis constituti, velut equi ad Dei laudem infrenati, ab obedientiæ legibus non recedũt: sed nunc se exhibent Deo, tanquam albos equos per vitæ munditiam & castitatem', nunc etiã vt nigros per humilitatẽ, vt nunc rubeos siue igneos per feruidã charitatem, nunc varios per multiplicis meriti diuersitatẽ. De his equis dicitur. Quis præbebit equo fortitudinẽ? & in Prouer. Equus paratur ad bellum, &c. & in Zach. Ponam duces Iuda quasi equum gloriæ in bello. Et in lib. Mach. Apparuerunt aduersarij de cœlo viri quinq; in equis, frenis aureis decori, &c. & in his puritas conscientiæ, & ductilitas obedientiæ designantur, nam talibus frenis Dei iumenta refrenantur, quia à voluntatis propriæ impetu voluntariè coarctãtur, vnde Iacob. Equis frena in ora mittimus, ad consentiendum nobis & omne corpus eorum circumferimus, &c. Item Angeli quamuis ad diuersa & contraria sint missi, tamen in se contrarijs affectionibus & animi motibus non afficiuntur, & ideò vestimenta varia, & aureis zonis constricta habuisse dicuntur. Nam Angelus habet virtutẽ seruandi firmiter, & coadunãdi & suas & subditorum affectiones, vt singulę & vniuersæ in Deum iustificentur, & ad ipsum reducãtur, sicut vestes ne decidant circa corpus zona colligantur, & hoc proprium est existẽtibus in actiua vita, vt quamuis corpora circa diuersa sint distracta, corda tamen quoad intentionẽ finis, semper in Domino sint vnita, sicut fuerunt corda discipulorum, de quibus dicitur. Erat omnibus cor vnum & anima vna in Domino. Varia ipsa vestimẽta, varia sunt virtutum opera, quæ zona charitatis quæ est vinculum perfectionis, ad finem vnicũ vniuntur, iuxta illud Luc. Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ, &c. lumbi quidem cingulo castitatis, sed pectus zona aurea charitatis, & in Eccles. Circumcinxit eum zona iustitiæ, &c. Item quando ad exteriora mittuntur, orationes & merita singulorum vel demerita, sub certo iustitiæ pondere & mensura, ad Deum reducere perhibentur, vt patet in lib. Tob. Ideò instrumenta mensurandi & ponderandi in manibus gestare videntur, quibus sunt simi les viri iusti, qui non solum propria, verùm etiam aliena nituntur apud Deum in orationibus & gratiarum actionibus habere recommendata. Eandem enim mẽsuram gratiæ & gloriæ à iusta Dei prouidentia profuturam desiderant, quam ex proprio merito à summo iudice iam expectant. & Pau. De reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, &c.

Luc.12. Deut. 33. Psal.91. Psal.102 Ezec.1. & Isa.6. Apoc. 12. Isa.40. Zach.6. Hier.2. Zach.2. Apoc.4. & 4.Reg 2. & Iob 39. & Prou.22. & Zach.10 Macha.10. Iadob.3. Zach. 3. & Apoc.1. & 7. & Dan. 10. Act.4. Ecclꝛ. Tob. 12. Ezech.16. & Apoc. 21. & Amos.7. 2.Tim.4.

Quarta pars, in qua de cœli, & cælestium corporum proprietatibus agitur.

VOcauit Deus firmamentum cœlum, &c. Viso qualiter ordines Angelorũ figuratiuè possint adaptari diuersis ordinibus hominum electorum, nunc ad intuendas cœli, & cœlestium corporum proprietates est breuiter transeundum. Et cum sit multiplex cœlum, & ex consideratione proprietatum corporum cœlestium, multiplicem possumus elicere mysticum intellectum. Dicitur enim in Deut. En Domini Dei tui cœlum est & cœlum cœlorum, &c. ibi dicit glo. Nonnulli dicũt. 7. esse cœlos. Primum aereum, secũdum ęthereum, tertium olympum, quartum igneũ, quintum firmamẽtum, sextum aqueum siue chrystallinum, septimum empyreum. Nomine igitur cœlorũ, intelligere possumus statum & dignitatem tam hominum quàm Angelorum electorum, quorum conuersatio in cœlis est. Cœli itaque nomine, qñq; in scriptura intelligitur puritas Angelorum, quãdoq; dignitas sanctorum, quandoq; potestas siue auctoritas, quandoq; sublimis vita & conuersatio iustorum, quandoq; occultatio diuinorum iudiciorum. Cœlo igitur primo, scilicet empyreo puritas angelica comparatur, de quo dicit Basilius, cœlũ primum est natura simplicis simum, de corpulentia habens naturam subtilissimam, & tam solidissimam primum mundi inferiorum contentiuum ordinatiuum & informatiuum, quod propter suam dignitatem est singularis Dei sedes, siue habitaculum nũcupatum. Hæc omnia beatissimis spiritibus congruũt, in quibus singulariter requiescit Deus per aptissimam & ordinatissimam voluntatis conformitatem, vnde dicit Isa. Cœlum sedes mea est, &c. & Psalm. Dominus in cœlo parauit sedem suam, & in Apoc. dicitur. Et ecce ostium apertum in cœlo: & parum infrà, & ecce sedes posita erat in cœlo, & supra sedem, sedens. Dicuntur itaq; Angeli cœlum, propter omnimodam incorruptionem, & naturæ suæ puritatem, nihil enim habẽt corpulẽtiæ qui ab omnibus corporis passionibus sunt diuisi, ideò dicitur ĩ Exo. Sub pedibus eius, quasi opus lapidis sapphyrini, & quasi cœlum cum serenum est. Vnde sicut cœlum serenum, serena est & pura natura Angelorum, cui nulla prorsus adhæret oppilatio carnalium passionum, nulla attingit in fectio motuum vel affectionum. Item secundò subtilissimi sunt quantum ad intelligentiæ & perspicacitatem: vnde dicit Psalm. Qui fecit cœlos in intellectu. Quia quanto sunt Deo viciniores, tanto in secretis diuinis & arcanis Dei sunt subtiliores, & ad videndum omnia in speculo aptiores: dicit enim Ezech. Plenus sapientia & perfectus decore, &c. Item tertiò solidissimi sunt quantũ ad naturæ incorruptæ perpetuitatem, & fixam ac stabilem in Deo volũtatẽ sicut dicit Iob. Tu forsitã cũ eo fabricatus es cęlos, qui solidissimi quasi æreæ fusi sũt. ibi glo.

Gen.1. Deut.10. Exod.24. Psal.135. Ezech.1. Iob.37. Basil. Esa. vlt. Psal. 10. Psal.102. Apoc. 4.

Angelici

Angelici spiritus qui in cœlestibus sunt cõditi, per cęlos exprimuntur, qui ab integritate etiam acceptæ fortitudinis, nulla mutabilitatis rubigine consumuntur, ideò dicitur in Ezech. & similitudo super capita animalium firmamenti, quasi aspectus crystalli horribilis'. Crystallus firmam soliditatem habet, & radium solis in se recipiens ignem emittit, sic diuini spiritus soliditatem habẽt in cõstantia virtuosæ actionis, & perspicacitatem in perceptione diuinæ illuminationis: vnde dicitur in Apoc. ostendit mihi fluuium aquæ viuæ tanquam crystallum procedentẽ de sede Dei. per fluuium crystallinum de sede procedẽtem, possumus intelligere abundantiam virtutis & gratiæ, quam diuina virtus per Angelorum ministerium in nobis operatur. Item quartò quantitate sunt maximi, non per dimensionem, sed per virtutem & potestatem. Immẽsam. n. habent altitudinem, quoad diuinorum præceptorum immensam latitudinem, quoad completissimam dilectionem, maximam profunditatem, quoad secretorũ cognitionem. vnde in Ecclesiast. Altitudinis firmamẽtũ pulchritudo eius, &c. & Isa. Quis mensus est pugillo aquas, & cœlos palmo ponderauit? Glo. vt diuina manus cœlestium spirituum potentiã ponderat, & eorum virtutes numerat & mensurat. Item quintò qualitate sunt lucidi sicut cœli, per sciẽtiæ & sapientię claritatem. Nam cœlestes spiritus illuminantur a fonte primi luminis per sapientiæ receptionem, & alios illuminant per gratiæ susceptæ communicationem: iuxta illud Apoc. Vidi Angelum descendentem: de cœlo habentem potestatem magnam, & terra illuminata est à gloria eius, & Luc. Angelus Domini stetit iuxta illos, & claritas Dei circumfulsit illos, &c. & in Act. Angelus Domini astitit, & lumen refulsit, &c. Item sextò figuratione sunt spherici per continuationis contemplationẽ, quia mens Angelica à fonte primi luminis primas recipit influitiones, quas postea ad alios diffundit, & diffundendo & communicando illos quibus cõmunicat, ad Deum reuocat & reducit. Vnde affectus Angelicus circulariter mouetur, quia primò mouetur in Deum, & de Deo in proximum per dilectionem, & iterum à proximo mouetur in Deum per dilectionis extensionem & continuationẽ. Vnde dicitur in Ezech. Ibant & reuertebantur in similitudinem fulguris corruscantis. In quo notatur motus circularis in angelica affectione. Fulgur enim sicut ibi dicit glo. ab igne exit, & discurrens subitò ad ignem tanquam ad matricem redit, sic spiritus angelicus à Deo gratiæ influentiam per contemplationem recipit, & communicando alijs per gratiarum actionem ad Deum qui est ignis consumens redire non desistit, exit ministrando, redit & laudando, & contemplando, iuxta illud Eccl. Gyrũ cœli circuiui sola, &c. & Psal. Circuiui & immolaui in tab. eius, hostiã vociferationis, &c. Apoc. Omnes Angeli stabant in circuitu Throni. & Ezech. Splẽdor erat in circuitu eius. Itẽ septimò situ sunt supremi, non per circunspectionem, sed per dignitatem, nam dignitate naturæ & officio excellunt alias creaturas, sicut cœlum alia præexcellit elementa. Tantò enim sunt omnibus superiores, quantò Deo per familiaritatem & gratiam sunt propinquiores: vnde dicit Iob. Suspice cœlum & intuere ætherа, quòd altior te sit, ibi glo. In cœlo & in æthere supernas accipere possumus potestates, quas iubemur vt intueamur, vt cum angelicos spiritus longe à nobis distare conspicimus, ab ipso creatore spirituum quantum differamus cognoscamus. Item octauò omnium inferiorum sunt contentiui, quantum ad charitatem. Nã ex affectu dilectionis, Angeli hominibus electis administrant, & in esse gratiæ detinent & conseruant, sicut dicitur in Psalm. Angelis suis Deus mandauit de te, vt custo. te, &c. & iterum. Immittit Angelus Domini in circuitu, &c. Sap. & hoc quod continet omnia, scientiam habet vocis: & Hesther ait. Tu fecisti cœlum & terram, & quicquid cœli ambitu cõtinetur. Dominus omniũ es, nec est qui resistat maiestati tuę. Item nonò omnium inferiorum ordinatiui. Nam circuli cœli ordinatè se intersecant, & hæc inferiora nunc calore nunc frigore ordinant & immutant, sic cœlestes spiritus in se ordinati aliorum sunt ordinatiui. dicẽte Iob. Nunquid nosti ordinem cœli aut rationẽ eius pones in terra? &c. Ordinem cœli noscere est dispositionem supernarum virtutum videre. Rationem eius ponit in terra, qui vitam suam disponit secundum cœlestia, & Angelorum patrocinio affectionem suam erigit ad æterna': & Hiere. Templum iuxta ordinem suũ fundabitur, &c. ad Gal. dicitur. Ordinata est lex per Angelos in manu mediatoris. Ex his igitur nouẽ cęli proprietatibus, manifestum est angelicam naturam in scriptura cœlum aptissimè nuncupari. Cęlorum etiam nomine Apostoli sancti possunt meritò designari, de quibus Iob. Spiritus Domini ornauit cœlos, vbi dicit Grego. Nisi Apostoli Christi promissa paracleti dona percepissent, nullo virtutis decore claruissent. Hæc vitam cœlestem & conuersationem spiritualem aduocauit: vnde Isa. dici. Posui verba mea in ore tuo, & in vmbra manus meæ protexi te, vt plantes cœlos, & fundes terram. Hi sunt cœli qui vbiq; enarrauerunt gloriam Dei, qui cœlos stabiliunt prudentia, cuius rore nubes concrescunt, vt dicitur in Prou. Nam sanctorum Apostolorum vita pariter & doctrina, vniuersus mundus quasi rore quodam salutifero, medullitùs irrigatur, vt dicitur in Deut. Cœliq; cęligabunt rore, ibi dicit glo. Tunc Apostoli fuerunt quasi cęli rore pleni, quando subtili & suaui doctrina Christi cœlitùs sunt imbuti. Nõ enim fructificat quod huius roris persuasio non fœcundat. Ideò Isa. præsentiam Apostolorum desideràs, exclamat di. Rorate cœli desuper, & nu. plu. &c. Fuerunt itaq; Apostoli quasi cœli, sed aerei in ipsorum vocatione, quando, scilicet à terrena conuersatione eleuati, diuinis laudibus & proximorum profectibus à Domino sunt deputati. Nam aer à terra eleuatur, & subsiliã tiæ suæ subtilitate cœlo assimilatur. Et propter conformitatem quam habet in cœlo, sæpius in scripturis aeris interstitium cœlum nuncupatur, sicut Matth. di. Venerunt volucres cœli & comederunt ea, & in Psalm. Super ea volucres cœli habitabunt, ait etiam Iob. Volatilia cœli iudicabunt tibi. Nam Apostoli doctores fidei virtutum pennis de terrenis eleuati, prædicationis discursu per mundum vniuersum circumuolauerunt, & velut cœli aerei nunc tonantes nimis, nunc pluẽtes doctrinis, nunc miraculis corruscantes, sopitorum corda in peccatis salubriter commouerunt, sicut scriptum est in Psal. Illuxerunt corruscationes tuæ orbi terræ, vidit & commota est terra, & in lib. Iudic. Terra mota est cœlique ac nubes distillauerunt aquis. Item cœli. s. the rei sunt facti in ipsorum perfectione, siue in perfecta vitæ Christi imitatione. Aether. n. naturam ignis imitatur, ignis est Christus qui est ignis consumens, & in Deut. Dominus Deus tuus ignis consumens est, cuius puritatem tam in vita ꝙ in doctrina, Apostoli post eorum vocationẽ perfectissimè sunt secuti: vndè Iob. Suspice cœlum, & intuere & cõtemplare ætherа, &c. q. d. Considera ætherеam & cœlestem conuersationem in Apostolis, qui exemplo Christi omnia contempserunt in terris, vt suo regi essent similes qui habitat in supernis: vndè dicitur in Pro. Quãdo pręparabat cœlos aderam, quando ætherа firmabat sursum. Item cœli ignei sunt effecti in spiritu sancti missione, quando à CHRISTO vocati, & ipsius vestigia plenissimè imitati, igne cœlesti in aduentu spiritus sancti sunt repleti, & quicquid in eis fuerat infirmitatis vel imperfec-

Sap.1. Hester.13. Iob.38. Hiere.20. Gal.3. Iob.26. Psal.51. Prouer.3. Deut.33. Esa.45. Matt.13. Psal.103. Iob.12. Psal.76. Iud.5. Deut.4. Iob.35. Prou.8.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tionis, in istius ignis præsentia penitus est consumptũ:
Sopho.3. iuxta Sopho. In igne enim zeli mei deuorabitur omnis terra, &c, & in Tren. De excelso misit ignẽ in ossibus meis, id est charitatis feruorẽ in Apostolis, per quorum igneam cõuersationem vniuersalis Ecclesia amore Christi est vndiq; inflammata, vnde dicit Zach. Ponam duces Iuda sicut caminum ignis in lignis, & sicut facem ignis in fœno, & deuorabunt ad dexteram & sinistram omnes populos, &c. Duces Iuda fuerunt Apostoli primitiui, qui dicuntur Ecclesiarum principes, & belli Christi triumphales duces, qui chariratis camino succensi, quicquid fuit in se & in alijs ligni, stipulæ, vel fœni omnino annihilauerunt, & populos credẽtes per fidem & amorem Christo incorporãtes, in igneam & cœlestem conuersationem trãstulerunt: iuxta illud Leuit. Egressus ignis à Domino deuorauit holocaustum & adipes qui erãt super altare, & in 2. Reg. Cecidit ignis Domini de cœlo, & vorauit holocaustum, & ligna, & lapides puluerem quoq; & aquam, quæ erat in aquæ ductu lambens, omnia enim peccata mortalia & venialia, carnalia & spiritualia, velut puluerem & ligna spiritus ignitæ charitatis, per Apostolorum ministerium in hominibus cõsumebat, & in cœlestem ac igneam naturã conuertebat. Item quasi cœli syderei refulserunt in miraculorum perpetratione, quando scilicet diuino spiritu repleti, miraculis clarueruẽt, & veritatem fidei quam docebant, prodigiorum ostensione, & cœlestis virtutis approbatione, tam efficaciter affirmarunt, ꝙ nec sapiẽtes mundi, nec etiam tyrãnorum gladij fulgorem fidei extinguere potuerunt. Abacuc ait, Ibunt in splendore fulgurantis hastę tuæ. Nam fulgore miraculorum, quasi cum hasta Petrus & Paulus Simonem magnum deij ciebant, & Neronem Romanorum Principem, virtuosis operibus deuincebant, iuxta illud Iudic. De cœlo dimicatum est contra eos, stellę manetes in ordine suo, &c. & tot itaq; syderibus refulserũt, quot miraculis & virtuosis operibus claruerunt: ideò dicitur in Genesi, ꝙ fecit Deus stellas, & posuit eas in firmamento cœli, vt lucerent, &c, & in eodem. Suspice cœlum & numera stellas, sic erit semen tuum: vnde dicitur in Eccles. Species cœli, est gloria stellarum. Item chystallini effecti sunt cœli in ipsorum passione, quando nulla iniuria nulla tormenti violentia potuerunt à fide Christi diuidi vel auelli, vt patet ad Rom. vbi dicitur. Quis nos separabit à charitate Christi? Vnde fidem quam dicebãt per passionis constantiam roborabant, & ad moriendum pro fide alios animabant: vnde dicitur in Ezech. Similitudo firmamẽti, quasi aspectus crystalli horribilis. Crystallus primo est aqueus & fluidus, sed perflante vento, coadunatione partium fit solidus, atq; durus: aqueus, & fluidus fuit Petrus, quando ad vocem ancillæ dum mori timuit, auctorem vitæ se noscere denegauit, sed per venti flatum, id est per spiritussanctũ aduẽtum, fuit ipse infirmitate crystallina subitò induratus, quando dixit in Act. Non enim possumus quę audiuimus & vidimus nõ loqui per Eccl. Gelauit crystallus ex aqua. Cœli verò empyrei facti sunt in eorũ glorificatione, nam cœlum empyreum totum splendidũ est, nihil habens tenebrarum, quod sanctis glorificatis conuenit, quorum splendor cœli splendorem superauit. Vnde Tob. Luce splendida fulgebis, & Eccles. Vas castrorũ in firmamento cœli resplendens: & Dan. Qui docti fuerint fulgebunt sicut splendor firmamenti: & Sap. & Fulgebunt iusti & tanquam scintillæ, in arundineto discurrent, & Isa. implebit splendoribus animam tuam, & ossa tua liberabit. Patet itaq; ꝙ merito sancti Apostoli dicti sunt cœli, quibus assimilari debent prælati ipsorum successores, nomine enim cœlorum intelligitur auctoritas iudicis & prælatorum, qui sicut in officij dignitate, sic in merito & vitæ sanctitate cœlestẽ Apostolorum conuersationem deberent in seipsis exhibere. Auctoritas enim Apostolica in cœlestibus sacramentis distribuendis, in verbi vitæ ministerijs exponendis, in sopiendis litibus, & iudicijs faciendis, ad Ecclesiarum prælatos est ex ordinatione dominica deriuata. Cœlestis igitur debent esse virtutis & naturæ, qui se & alios debent de cœlestibus expedire. In huius rei figuram Dominus manna de cœlo pluit, vt habetur in Exod. de cœlo docuit. & alibi. Vos vidistis, quòd de cœlo locutus sum vobis, de cœlo etiam leges & iudicia Hebræorũ populo promulgauit, vt patet in Deute. & Exod. vt sic cœli nomine nos patenter instrueret, ꝙ officium conficiendi panem vitæ, docendi etiam & iudicandi alios, nullus sibi assumeret, qui cœlestem naturam scientia & moribus non haberet. Propter quod dicit Psalm. Annunciabunt cœli iustitiam eius. Non.n. possunt annunciare Dei iustitias homines impij & terreni, vnde Psalm. Peccatori dixit Deus, quare tu enarras iustitias meas? Sed cœli, id est cœlestes viri, quorum cõuersatio in cœlis est, ad cœleste officium sunt digni. Dicuntur autem prælati cœli propter plura. Primò quia sunt luminosi, & luminis diffusiui sicut cęlũ, quod bonis prelatis conuenit, qui sunt luminosi in se per cõscientiæ puritatem, & lumen ad alios diffundunt per doctrinam, & sanctæ conuersationis claritatem, quibus dicit Dominus. Vos estis lux mundi: & ibidem, sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona: & in Ecclesiast. Species cœli gloria stellarum mundum illuminans, &c. Sic lucidi fuerunt Apostoli & alij patres primitiui, vt patet in Moyse, qui ex consortio Dei in monte, tantam contraxit claritatem in facie, ꝙ eius vultum non poterant Iudęi intueri, vt patet in Exod. Plurimi autẽ prælati moderni temporis hanc claritatem perdiderunt. Vnde dici potest illud Hiere. Aspexi cœlos, & non erat lux in eis, & Isa. stellæ cœli & splendor earum non expandent lumen sum, & Ezech. & operiam quum extinctus fueris, cœlos, nigrescere faciam stellas eius. Et quia prælati nec in vita nec in scientia sunt luminosi, ideò non est mirum si subditi fuerint tenebrosi, sicut Tob. qui dixit. In tenebris sedeo, & lumen cœli non video: & Amos. Tenebrescere faciam terram in die luminis, &c. Item secundò vniformiter sunt motiui, & in suo motu velocissimi. Cœlum enim est mobile & inquietum, cuius motus est reuolubilis super medium, id est super axem, in quo ostenditur bonorum prælatorum diligentia, & solicitudo circa curam & salutem suorum subditorum, qui more cęli prædicando mouentur, iuxta illud Eccles. Cur cœlũ, & cœli cœlorũ, Abyssos & vniuersa terra, & quæ in eis sunt, in conspectu illius cõmouebuntur? Virtus.n. motiua cœli rapit firmamentum ab oriente in occidẽtem, & iterum redit de occidente ad orientem: sic vir perfectus à quiete contemplatione procedit ad laboré prædicationis, & iterum peracto exercitio operis, procedit orando, sicut fecit Moyses, qui postquam fregerat vitulum, & corripuerat populum, ait ad populũ. Peccastis peccatum maximum, reuertar ad Dominum, si quo modo qui vero ipsum deprecari pro scelere isto? Reuersusque ad Dominum ait. Obsecro Domine aut dimitte ei hanc noxam, &c. in Exod. Sic autem obsecrantes libẽter exaudit Deus, & in Ose. In die illa ego exaudiam cœlos, & cœli exaudient terram. De hoc motu circulari dicitur in Ezech. Ibant & reuertebantur in similitudinem sul. &c. & in Iob. Lustrant per circuitum quocunque eas voluntas gubernantis duxerit, & in Ecclesiastic. Lustrans vniuersa in circuitu pergit spiritus, & in circulos suos reuertitur, se mouendo, se & circuendo, cœlum semper voluitur circa axem, cui innitens medium nunquam derelinquit. Axis est CHRISTVS, cui per intentionem & amorem semper

Exod. 16.
Exod. 20.
Deut. 5. & Exod. 20.
Psal. 21.
Psal. 49.
Matth. 5.
Eccl. 43.
Exod. 32.
Ibid.
Osee. 2.
Ezech. 1.
Iob. 37.
Eccle. 1.
Hebr. 2.
Esa. 13.
Ezech. 32.
Tob. 5.
Amos 8.
Eccl. 16.

per adhęret, & innittitur vir perfectus, & talis medium virtutis non deserit, qui mediatori Dei & hominum in omnibus suis operibus se coniungit. Item tertiò cœlũ continuatione sui motus est principium generationis, & corruptionis effectiuum, & hoc propriè conuenit prælatis, qui filios gratia per Euangelium Domino generant, & virtutũ germina in subditorum cordibus radicantes, vitiũ extrahunt & extirpant, & iure doctrinæ salutaris irrigant & fœcundant: & Isa. Quomodo descendit de cœlo imber & nix, & inebriat terram, & infundit eam & germinare facit ipsam, sic verbũ quod procedit, &c. & Zach. Vinea dabit fructum suum, & terra dabit germen suum, & cœli dabunt rorem suum. Si cœli tempore nostro essent roriflui. i. prælati essent doni cœlestis sapiẽtiæ repleti, tũc vtiq; populares & subditi fructiferi fierent & fœcundi, sed quia prælati aridi sunt & duri, ideò non proficiunt subditi, ideò dicitur in Deut. Sit cœlum supra te æneum, & terra quam calcas ferrea, & sequitur; De cœlo descendat super te cinis. Item quartò cœlum est syderum errantium repressiuum: nam violentia sui motus planetas euagantes retrahit, & motu diuturno ab oriente in occidentẽ post se rapit. Stellæ errantes, subditi sunt peccantes, vt in cano. Iudæ. Sydera sunt errantia, quibus procella tenebrarum seruata est in æternum & in Iob. Obtenebrentur stellæ caligine eius, & c. ibi ait Greg. Quos serpens tortuosus durus per malitiam ad necem percutit, fuisse latentes hypocritas velut stellas caliginosas ostendit, vt quales interius fuerint latenter in prosperis, euidenter pateat in aduersis. De his stellis ait Iob. stellæ non sunt mundæ in conspectu eius. Horũ syderum motũ inordinatum cœli, id est iusti prælati cœlestis legis iudicio reprimunt, quando talium excessus corrigunt, & correctos ad frugem melioris vitæ prouehunt & cõpellunt: vnde Pau. Corripite inquietos: & Psal. Cœli distillauerunt à facie Dei Israel, &c. Tunc cœlestes animi nõ suroris grandinem, sed imbris dulcedinem stillant, quando diuinam clementiã circa peccatores intuentes, non cum seueritatis impetu, sed blandientis animi affectu, mentes corrigũt & castigant. vnde Psal. Corripiet me vir iustus in misericordia, & increpabit me, &c. & Hiere. Corripe me veruntamen in iudicio, & non in furore, ne fortè, &c. Item quintò cœlum est inferiorũ inferiorum, inferiora.n. sunt in superioribus tanquam in proprijs formis (vt dicit philosophus) quia secundum varias corporum impressiones figurantur, & formantur species inferiores, & hoc prælatis congruit, quorũ vita vitæ subditorũ debet in oĩbus esse forma, sicut dicit Petr. in can. 1. forma factis gregis ex animo, &c. & 2. ad Thes. Ipsi scitis, qualiter oportet vos imitari nos, quoniã non inquieti fuimus, &c. & sequitur, non quasi non habuerimus potestatem, sed vt nosmetiesos daremus vobis formam ad imitandum nos, & ad Phil. Imitatores mei estote, & obseruate eos qui ita ambulãt, sicut habetis formam nostrã. Forma.n. debent esse subditorum in doctrina veritatis: & ad Rom. Confidis te esse ducem cęcorum, magistrũ infantium, habentẽ formam scientię & veritatis in lege, & ad Thes. Forma facti estis omnibus credentibus in Macedonia. Item in munditia castitatis, vt patet ad Timo. Exemplũ esto fidelium in verbo, in conuersatione, in charitate, in fide, & in castitate. Item in excellentia humilitatis, dicitur in Eccl. In brachio suo formabit lutum, & ante pedes suos curuabit virtutem suam. Prima forma informat animam ex parte rationalis, secunda ex parte concupiscibilis, tertia ex parte irascibilis. Sed ne aliquid in subditis relinquatur non formatum, informandi sunt à suis superioribus vltima forma, s. forma perfectissimæ charitatis, de qua dicitur in Sapie. Amator factus sum formæ illius. Istius formæ impressor fuit Paulus cum dixit. Imitatores Dei estote sicut filij charissimi, & ambulate in dilectione. Ad tales informationes cœlestes in subditis imprimendas, inuitauit Deus Moysen cum dixit, Inspice, & fac secundum exemplar, quod tibi in monte monstratum est. Opera itaq; prælatorum, velut quædam exemplaria cœlestia obijcienda sunt oculis subditorum. Vnde Psal. Quoniã videbo cœlos tuos, & cæt. Item sextò cœlũ est oĩum motuum inferiorum dimensiuum, nã motus cœli est primum temporis subiectum, & omnium motuum inferiorũ mensura. Vnde qui motum corporis cœlestis non considerat, in cõputatione temporis multum errat. Sic auctoritas & iurisdictio prælatorum regula est mensura subditorum, nam iuxta ordinatum motum voluntatis superiorum, moueri debent corda, & voluntates inferiorum. Ipsorum.n. est officiũ, subiectorum corda discutere, & de singulorum factis rationem & computũ exigere, quia de factis subditorum reddituri sunt rõnem, qñ dicetur illud Hier. Vbi est grex, qui datus est tibi, pecus inclytum tuum? & Ezech. De manu tua requirã, & 3. Reg. Custodi virum istum, qui si elapsus fuerit, erit anima tua pro anima illius, & ad Heb. Ipsi peruigilant, quasi reddituri rationem pro animabus vestris, ideò motus & affectiones oportet mensurare, & cognoscere merita singulorum, sicut dicit Salomon. Diligenter cognosce vultum pecoris tui, ne. s. contingat errare in reddendo rationem: & Iob. Quis enarrabit rationem cœlorũ? & cæt. Difficile vtiq; est enarrare, quàm districtam requiret à prælatis de subditis rationem, quando dicet vnicuiq;. Redde rationem villicationis tuæ. & Isa. Visitabit militiam cœli in excelso, & super reges qui sunt super terram. Item septimò cœlum aquarum superiorum & inferiorum discretiuũ est, sicut dicitur in Gen. Posuit firmamentũ in medio aquarum, & diuisit aquas ab aquis, & signat prælatos Ecclesiæ, qui fidei firmitate, & fortitudinis robore, contemplatiuos quasi superiores aquas sursum tenent, ne labantur ad inferiora, & fæcularibus negocijs se implicent, & fæcularibus impli citos quasi aquas mobiles sub se coercent, ne tranquillitatem contemplatiuorum perturbent. Discernunt ẽt inter bonos qui cœlestem habent puritatem, & malos qui carnalem habent stupiditatẽ, spirituales, s. sursum tenendo per consolationem, carnales deprimendo, & compellendo subire correctionem. Vita etiam prælatorum inter vitam contemplatiuam & actiuam, quasi in medio firmata est, & quasi ex vtraq; compacta. eorum etiam diligentia est debet interponere mediam inter huius mundi diuites & tyrannos, & inter pauperes ac infirmos, ne sinant violentiam diuitum transire in oppressionem pauperum, nec insolentiam pauperum in fraudem & contemptum potentium, siue suorum Dominorum, ideò in persona boni prælati dicitur de Ioseph in Eccles. Natus est homo princeps firmamentum gentis, stabilimentum populi, &c. Propriè igitur nomine cœlorũ significatur in scripturis potestas prælatorum, qui auctoritate & potentia CHRISTI Ecclesiam disponunt & gubernant, sicut cœli inferiora mundi elementa ordinant & immutant. Cœli etiam dicuntur religiosi & contemplatiui, cœlorum etiam nomine intelligitur sanctitas religiosorum, siue cœlestis & sublimis cõuersatio contemplatiuorum, in quorum mentibus pacificis & quietis, diuina virtus tanquam in cœlis singulariter requiescit: iuxta illud Isa. Cœlum sedes mea, terra autem scabellum pedum meorum, &c. De his cœlis dicit Psalm. Confitebuntur cœli mirabilia tua Domine. Hi cœli sunt clausirales & contemplatiui, qui ad cœlestem vitam diuina gratia eleuati, in diuinæ laudis confessione continuè perseuerant, quia sicut dicit glos. ante suam conuersationem ad pœnitentiam, heri fuerãt voragó ebrietatis, hodie ad Deum

Exod. 25.
Psal. 8.
Hier. 13.
Ezech. 3.
3. Reg. 20.
Heb.
Prou. 27.
Iob. 38.
Luc. 16.
Esa. 24.
Gen. 1.
Eccl. 49.
Esa. 66.
Psal. 88.

Universidad de Deusto
Biblioteca

conuersi, effecti sunt ornamentũ sobrietatis;heri cœnum luxuriæ,hodie decus temperantiæ;heri blasphematores,hodie Dei laudatores: heri seruiebant creaturis,hodie effecti sunt serui creatoris. Dicuntur autem tales cœli propter plura.Primò propter remotissimam ab amore terrenorum elongationem. Nam cœlum æquis spacijs à centro terræ est remotissimum,sic cõtemplatores cœlestium ab omni cura tẽporali abstracti, locum sibi vendicant superiorem, Deo scilicet & Angelis propriorem: sicut dicit anima contemplatiua in Eccle.Ego in altissimis habito,&c.& in Prou. Cœlum sursum & terra deorsum, sic cor regum inscrutabile, id est imperscrutabilis est affectio illorum, qui bene se regunt.Non à carnalibus potest experiri, quid dulce dinis de Deo suo sentiunt, qui contemplationis volatu per cœlestia se diffundunt,ideò via aquilæ in cœlo à Salomone difficilis iudicatur in Prouerb.quia quod cõ templatiuæ mentes in raptu contemplationis de diuina dulcedine hauriũt, à mundi amatoribus ignoratur, iuxta illud Eccl.Virtutem altitudinis cœli ipse conspicit.De istius cœli altitudine iam multi corruerunt, qui cœlestem gratiam parui pendentes, ad amorem terrenorum velut canes ad vomitum redierunt, & professionis suæ altitudinis,iam obliti,mundi huius immunditijs adhæserunt: ideò dicit Isa. Quomodo cecidisti de cœlo lucifer,qui mane oriebaris?corruisti in terram, &c.de hoc alias. Secundò propter cœlestis munditiæ imitationem. Nam propter subtilitatem suæ essentiæ cœli sunt purissimi,& ab omnis corruptionis immunditia alieni,sicut dicit Aristo.corpus cœli non ingreditur corruptio,nec generatio,&c.sic contemplatiui cœlestem puritatem æmulantur,& in omni cordis & corporis munditia puritati cœlesti per confessionem cõtinentiæ conformantur. Et ideò in castis & lucidis religiosorum mentibus specialiter requiescit. iuxta illud Psal.Ponam Thronum eius sicut dies cœli:& in Ezec. Et super firmamentum quod erat imminens capiti eorum quasi aspectus lapidis sapphyri similitudo Throni.Sapphyrus cœlestem repræsentat puritatem pariter & colorem,& significat munditiam & castitatem, cuius gratia viri spirituali Thronus Dei fieri promerentur:iuxta illud Psal. Dominus in cœlo parauit sedem suam.Tertiò propter ordinatam obedientiæ voluntariæ continuationem.Nam cœlum cursum suum, ordine quieto & imperturbato peragit, & ab eodem puncto in idem continuè se reuoluit, & hoc congruit religiosis,qui spiritu diuino commoti, sine tædio & murmure,non cessant cursum iniunctæ obedientię pro viribus adimplere:vnde Hier.Si defecerint leges cœli coram me dicit Dominus, tunc semen Israel deficiet, vt non sit gens coram me cunctis diebus,&c.Hunc motum velut stellæ erraticę quidam retardant,& obediẽtiæ legibus obuiantes, & voluntatis propriæ motibus innitentes,quietam claustri conuersationem dissipant & perturbant:iuxta illud Apoc.Factum est prælio magnum in cœlo,& draco pugnabat,&c.Dicitur,q̃ quãdo stellæ erraticæ mutuo conueniunt in capite vel cauda draconis,vel contrariè se aspiciunt, tũc cœlum perturbatur,& frequenter oriuntur tempestates, & eclypsis nunc lunæ, nunc solis in capite vel cauda draconis ex mutua coniunctione, vel directa oppositione procreatur.Stellæ euagantes,sunt peruersi claustrales à rectitudine regularis disciplinæ per campos licentiæ deuiantes,qui nunc conueniunt in dracone per fraudulentam conspirationem, nunc ex aduerso se aspiciunt, & mutuò se opponunt per mutuam defensionẽ, ex quorum lite & conspiratione turbationis non modicæ scãdala plurima sæpius oriuntur, & ipsi religiosi qui per famam velut cœli relucere deberent, famæ suæ iacturam per talium insolentiam patiuntur: vnde dicitur in Apoc. Sol factus est niger tanquam saccus cilicinus, & stellæ ceciderunt de cœlo,&c.Item quartò propter armoniacam circulorum cœli proportionem. Nam in cœlo quidam sunt circuli superiores, quidam inferiores, quidam autem dicuntur solstitiales, quidam equinoctiales,quidam æstiuales,quidam hyemales. Sic in religiosorum collegio velut in cœlo,quidam vicem gerunt prælationis,& hi sunt solstitiales, in quorum vita & conuersatione sol iustitię debet expressius relucere: iuxta illud Ecclesiast. In vnamquamq; gentem posuit, rectorem, & pars Dei Israel facta est manifesta,& omnia opera illorum velut sol in conspectu Domini. Alij sunt sicut æquinoctiales, illi.scqui in statu subiectionis dies & noctes æquare & cõtinuare in Dei laudibus nõ desistunt,qui.s.in media nocte ad confitendum Domino surgunt,& in die media seu meridie laudes laudibus accumulant,& adiungunt,de quibus Isa.Tota die & tota nocte non tacebunt: & Psalm. Vespere & mane & meridie narrabo & annunciabo, &c.& Isa.Clamabant sanctus sanctus sanctus,&c.& Psalm.Tota die laudem dixi tibi. Circuli verò æstiuales, qui populo appropinquant,& versus verticem cœli plus se eleuant,sunt cõtemplatiui,qui ab omni solicitudine temporali se elõgant, & in sublimitate contemplationis cœlestibus se conformant:dicitur.n.in Iob. Excelsior cœlo est,& supra stellarum virtutẽ sublimatur.Sed per circulos hyemales qui terræ sunt viciniores,significantur boni actiui & officiati,qui officio administrationis intenti temporalia procurant, & ea quæ sunt alijs necessaria officiosisme administrant:iterum dicit Iob.Præcipit hyemis pluuijs & imbribus fortitudinis suę;& in Genesis. Aestas & hyems,nox & dies non requiescent. Prælati igitur & subditi,actiui,& contemplatiui,velut quidam cœlestes circuli, officiorum gradibus ad inuicem sunt distincti, nexu tñ indissolubilis charitatis pariter sunt coniuncti,sicut dicit Apostolus. Totum corpus compactum & connexum,per omnem iunctũram submi-
nistrationis,&c. Item quintò, propter oĩmodam contrarietatis remotionẽ cœlo nihil est contrarium, vt dicit Philosophus, maximè quia ex cõtrarijs partibus nõ componitur, & ideò non põt cœlum aliqua corruptio subintrare:sic inter viros spũales & cœlestes nulla contrarietas in affectu,nulla disparitas in victu, nulla singularis diuersitas in vestitu debet inueniri: immò ipsorũ cõcordia attestatur,q̃ tam in virtutibus, q̃ in moribus permanẽt incorrupti:iuxta illud Iob. Qui facit concordiam in sublimibus suis, & in Eccl. Cõcordia fratrum amor proximorũ, vir & mulier bene cõsentientes,&c. vbi ergo rixæ & diuisiones, & cõtrariæ partes sunt in clausтris,ibi summè est corruptela:dicit.n.in Ose.Diui sum est cor eorum,ideò nũc interibunt.Nã cõtrarietas est causa corruptionis, sicut vnitas siue simplicitas incorruptibilitatis:vnde dicit in Act. Erat omnibus cor vnum & anima vna in Dño:& in Psalm.Qui habitare facit vnius moris in domo: & Sopho. vt inuocent oẽs nomen Dñi,& seruiant ei humero vno:& in Ose.Cõgregabũtur filij Israel & filij Iuda pariter,&c.Vnde discipuli congregati in vnum,spiritum sanctum recipere meruerunt, vt dicitur in Act. Item sextò propter ordinatã orbium cœli eleuationẽ & depressionẽ. dicunt.n. philosophi,q̃ ex ordinato orbium motu,& eorũ graui & accuto & intercisо processũ,incredibilis harmonia procreatur,sic viri cœlestes oĩa ordinatè facientes suauem reddunt melodiam,quando scilicet de contemplatione ad actionem, de lectione procedunt ad orationem,quando superiores iustè & benignè præsunt sine tyrannide,& iniusta subditorum oppressione,& inferiores mansuetè subsunt sine murmure & contradictione, quando qui præsunt ad subditos condescendunt per compassionem & amorem, & illi qui subsunt ordinatè exhibent suis superioribus reuerentiam debitã & honorem,ex tali ordinato ascensu,& descensu, dulcis concentus generatur:ideò dicit Iob. Concẽtum cœli quis dormire faciet?sed hic cõcentus iam minus in cœli orbibus.i.à clausтralibus inuenitur: iuxta illud Apoc.Factum est silentium in cœlo,ferè per dimidiam horam. Ecce in multis locis insurgunt subditi contra prælatos,& prælati contra subditos grassantur, & sic concentus cœli in talibus vel silet penitus, vel plurimum impeditur:boni tamen istud silentium tãquam periculosum & nociuum infringunt, qui.s.ordinatè & pacificè viuunt,sicut dicitur iterum in Apoca. Audiui vocem in cœlo, sicut vocem cytharedorum cytharizantium in cytharis suis,& cantabant quasi canticũ nouum. Item septimò propter cautissimam meritorum suorum occultationem. Nam cœlum interpolatè aliqua de suis contentis aspicientibus repræsentat,sed plura & nobiliora ab oculis intuentium subtrahit, & occultat,& hoc religiosi vitam cœlestem habentibus cõuenit,vt aliqua de suis virtutibus ostendãt aliquãdo, ad ædificationem proximi:sed plura abscondant propter humiliationem sui: secundum doctrinam Domini dicentis in Matth.Tu cum oraueris intra cubiculũ tuũ, & clauso ostio ora patrem tuum in abscondito, &c. & in eodem.Faciem tuam laua,ne videaris hominibus ieiunans:sed patri tuo qui videt in abscõdito, & in eodem. Attendite ne faciatis iustitiam vestram corã hominibus,&c.Qui igitur cælicam ducunt vitam,nõ omnia omnibus reuelent propter ostentationẽ,sed quando aliqua oportet facere proximis ad exemplum,in occulto faciant quoad intentionẽ.Nam nobiliora in cœlo plus celantur,quàm illa quæ in firmamento sensibiliter intuentur.Ait enim Sapient. Quæ † in profectu nostro sunt,inuenimus cum labore,quæ autem in cœlis sunt,quis inuestigabit?quasi dicat, nullus potest merita sanctorum occulta cognoscere, nisi ille solus qui † super omnes cœlos considerat,& lumen eius super omnes terminos terræ,nam dicitur in Iob. ille solus vota humilium respicit & approbat,qui solus cœli occultissima inuestigat & in Psal. Quis sicut Dominus Deus noster,qui in altis habitat? &c. Hypocritæ verò qui in seipsis cœli speciem mentiuntur se habere, plura bona quàm habeant,fingere non verentur: vndè dicit Naũ. Plures fecisti, quã stellæ sint cœli negociationes tuas. Sed tales stellæ non sunt stellæ veræ, quia in cœli corpore non sunt fixæ, & ideò semper pereunt & cadunt in fine,sicut quasdam flammulas stellis similes, de cœlo in noctibus eadem sæpius est videre. Ideò in Apoc. dicuntur stellæ de cœlo cecidisse,& in Matth.Nam(vt dicit Greg.) hypocritarum opera quamuis ad tempus inter iustorum merita lucere videantur, in fine tamen quia à fructu sunt vacua, funditùs annullantur:ideò dicitur in Iob.Si ascenderit ad cœlum superbia eius,& caput eius nubes tetigerit,&c.& in Abdia. Inter sydera posuerisnidum tuum,&c.& Isa. In cœlum ascendam super astra cœli exaltabo solium meum:& Psal. Posuerunt in cœlum osuũ,&c.sed qui veri sunt cœli,in Dei abscõdita sua occultãt opera, & ideò stabilia permanẽt vsq; in posterum atq; fixa: iuxta illud Eccle.Concludet eleemosynã † in sinu pauperis,& orabit pro te,& proderit tibi super aurum. Item octauò propter continuã influentiam & virtutis diffusionem, nam virtus cœlestis per singula se diffundit elementa,sic religiosi bona quæ desuper receperunt,omnibus indigentibus comunicant, & misericordiæ opera secundum vniuscuiusq; indigentiam singulis administrant, & ad imitationem patris cœlestis qui misericors est, & misericordes diligit,& illis specialem gratiã infundere consueuit, sicut dicit Psalm. Domine' in cœlo misericordia tua, &c. Beati enim misericordes,quoniam ipsi misericordiam consequentur:dicitur in Matt. Religiosi itaq; pietatis opera diligentes, sunt cœli in quibus thesauri Domini reponuntur,qui inspiratione diuina,necessitatis tempore pauperibus diffunduntur,vnde dicitur in Deu. Aperiet Dominus thesaurum suum optimum, cœlum; vt pluuiam tribuat terre in tempore suo. Patet ex predictis, quòd cœlorum nomine religiosi in scripturis sæpius denotantur,qui inter cæteros electorum gradus, cœlis potissimè conformantur, ratione subtilitatis diuinæ scripturæ, in qua velut in cœlo omnia occulta Christi,& Ecclesiæ mysteria continentur: iuxta illud Isa.Complicabuntur vt liber cœli,&c.& Eze.Aperti sunt cœli,& vidi visiones Dei.&c in Apo.Apertũ est templum in cœlo, & visa est arca testamenti in cœlo. Nam sicut cœlum est principium illuminationis & irraditionis totius mundi sensibilis,sic totius veritatis cognitio exordium à diuinis eloquijs accipit,& scripturis. iuxta illud Psal. Declaratio sermonum tuorum illuminat.Nam mandatum lucerna est,& lex lux: vt dicitur in Prou. Vnde quicquid proponitur propheticę rationis,quicquid asseritur mũdanę sapientiæ argumentis,si veritati theologicæ non consonat,à natura cœli discrepat, & discordat, vt dicere possit mundi sapientibus scriptura veritatis. Sicut exaltantur cœli à terra, sic viæ meę à vijs vestris. Item secundo virtus cœli est causa viuificationis inferiorum & sensificationis, quia nihil viuit,nec sensum percipit, vbi cœli radius non pertingit:ex quo manifestè conuincitur, quòd omnis mens vel conscientia moritur, ad cuius interiora verbi vitæ virtus non ingreditur, quod expertus Petrus, dixit in Ioan.Ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes, & Psal.Eloquium tuũ viuificabit me,& Dominus in Ioa. Verba quæ locutus sum vobis, spiritus & vita sunt, & in Eccl.Sustulisti mortuum ab inferis, de sorte mortis in verbo Dei tui. Et ideò scriptura diuina spiritualiter intellecta,intellectum viuificat & affectum:iuxta illud Ioan.Vita erat lux hominum:& Apostolus.Tuba Dei descẽdet de cœlo, & mortui qui in Christo sunt resurgent primi,&c.Tuba de cœlo tanens,est vox prædicatorum de secretis scripturæ cœlestia exprimens, resonans,& exponens. Ad tubæ sonitum resurgent mortui de sepulchris peccatorum,sicut dicit Ioa.Hora venit & iam nunc est,q̃ omnes qui in monumentis sunt audient vocem filij Dei,&c.Item tertiò ratione obnubilationis,quia cœlũ quod in suo proprio circulo semper lucidum est & serenum,secundum nostrum aspectum propter interpositionem vaporum,sæpius appareret nubilosum,sic scriptura diuinitus aspirata,figuris & ænigmatibus est sæpius inuoluta, vt carnalibus & indignis scripturarum lateant mysteria,quæ tamen pijs mẽtibus sapiẽtibus ea quę sunt spiritus,lucida sunt & aperta,iusta illud Gene. Cum obduxero cœlum nubibus, apparebit arcus meus,&c.Quandoq;.n.propter aliquorum imperitiam, quandoque etiam propter hæreticorum malitiam,sunt celanda quædam scripturæ & fidei sacramenta.Et hoc faciendum est coram simplicibus & infirmis,ne subtilia & sublimia capere non valentes à recto deuient,similiter coram infidelibus,ne blasphement. Non enim debemus sanctum dare canibus,neque spargere Margaritas coram porcis,ne fortè cõculcent eas,&c.sicut dicit Dominus in Matth.Ideò præceptum fuit,q̃ nulli viderent vasa sanctuarij nuda,exceptis sacerdotibus filijs Aarõ,vt dicitur in Num.Ideò oportuit arcam & alia tabernaculi vasa abuoluere pellibus hyacinthinis,ne forsitan alii aliqua curiositate secreta tabernaculi intuentes morerentur, sicut ib.dicitur.Claritatẽ itaq; cœli obuoluit nubibus, & obducit, qui scripturarũ subtilia subticẽs,simplicia & intellectu facilia proponit,simplicibus autẽ exponit.Radius.n.luminis cœlestis qui vilum aquilæ acuit & cõfortat, obtundit

Ecclesiastica Hierarchia. 505

Ecclesiastica Hierarchia.

Ecclesiastica Hierarchia.

Ecclesiastica Hierarchia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tundit visum noctuæ & excęcat. Vnde qui debilis est visus.i. parui intellectus, non debet alta & insensibilia perscrutari, ne de claritate nimia obtenebretur eius ani-
Prou.23 mus, vnde putabat illuminari, vnde dicitur in Prou. Ad opes quas habere non poteris, ne erigas oculos tuos. Fa-
Ioan.3. cient. n. sibi pennas, & volabunt in cœlũ. Hoc sciés Dominus, dixit Nicodemo in Ioan. ¶ Si dixi vobis terrena
Eccl.3. & non creditis, si dixero vobis cœlestia quomodo credetis? & in Eccl. Altiora te ne quæsieris, & in pluribus Dei operibus non fueris curiosus, &c. & sequitur. Non est necesse quę abscondita sunt, videre oculis tuis. Item quartò, ratione fœcundationis. Ná calore cœlesti pariter & rore omnia procreantur, nec aliquid in terra crescendo proficit, nisi vbi calor cœlestis se spargit, & humor roris aut pluuiæ cœlestis se diffundit. Scriptura to-
Psal.118 ta ignea est, illuminans per sapientiam intellectum, &
Deut.33 ad amorem inflammans affectum: vnde di. Psal. Ignitũ
Hier.20. eloquiũ tuũ vehementer, &c. in Deut. In dextera eius ignea lex, & Hiere. Factus est sermo Domini in corde
Prou.30. meo quasi ignis ęstuans clausus in ossibus meis, & in Prou. Omnis sermo Domini ignitus clypeus, &c. Clypeus est cum protegit, ignitus cum accendit. Cœlũ igitur igneum, diuinum est verbum dum inflammat, vn-
Psal.104 de ait Psal. Eloquium Domini inflammauit eum, &c. Rorifluum autem est dum fœcundat. Inflammat enim cor ad dilectionem, fœcundat velut pluuia aut ros ad
Deut.32 operationem: dicitur. n. in Deut. Concrescat vt pluuia
Iob.29. doctrina mea, fluat velut ros eloquium meum, & Iob. Stillabat super eos eloquium meum, expectabant me sicut pluuiam, & os suum aperiebant quasi ad imbrẽ serotinum. Vi ergo talis caloris, & humoris de agro cordis, virtutis germẽ prorumpit in fructum operationis
Isa.55 vnde dicit Isa. Quomodo descendit imber de cœlo, & nõ reuertitur, se infundit in terram & inebriat eam, &
Iob.29. germinare eam facit, &c. & Iob. Ros in messione mea morabitur, &c. Maledicta autẽ terra quæ rorifluis cœli guttis continue infunditur, & tamen sterilis inueni-
Heb.6 tur, & Paulus. Terra quæ spinas profert & tribulos, re-
Deut.28 proba est, & maledictiõ proxima, & in Deutero. De cœlo descendet super te cinis, &c. Quod fit in peruersis theologis, qui rore cœli quotidiè pluuntur, semper tamen remanent sine fructu. Item quintò, ratione permanentia infinita durationis. Cœlum enim inter omnia corpora, magis durabile est & firmum, & ideò est perpetuum, quia cum nõ sit propositum ex contrarijs non habet in se principium dissolutionis, & hoc conuenit scripturæ veritatis, quæ tantæ est firmitatis quòd
Psal.118 non potest arte vel ingenio immutari: & ideo dic. Psal.
Prou.12 Statuit ea in æternum & in ęculum ęculi, præceptum
Psal.88. posuit & non prę teribit: & Prou. Labium veritatis fir-
2.Pet.1. mum erit in perpetuũ: & iterũ in Psal. Quæ procedunt de labijs meis, nõ faciã irrita. & in 2. Petri: & habemus firmiorem propheticũ sermonẽ. Vnde omnes sciẽtiæ
Hie.10. quę infirmitate istius scripturæ nõ sunt fundatæ, inuti-
Sap.13. les sunt atq; vanę: iuxta illud Hie. Omnes leges gentiũ
Roman.1. vanæ sunt: & Sapi. Vani sunt omnes homines, in quibus nõ subest sapientia: & Apost. Euanuerunt in cogitationibus suis, dicentes se esse sapiẽtes, stulti facti sunt Vnde sapientes huius ęculi, qui ingenia sua fundant in sapientia huius mundi:, nihil habent cœlestis penitus firmitatis, sed doctores boni, virtute diuini verbi sunt
Psal 32. firmissimi sicut cœli: iuxta illud Psal. Verbo Domini
Dan.12. cœli firmati sunt: & Dan. Fulgebunt sicut splendor fir-
Iob.27. mamenti: & Iob. Solidissimi sunt, quasi ære fundati. Iteẽ sextò, ratione ornatus & cõpositionis, nã propter varium stellarũ ornatũ, nihil est pulchrius quàm sit cœlũ. Sic diuina sapientia quæ in scriptura diuina sculpta est & cęlata, expositionibus varijs quasi quibusdam radiantibus stellis, multipliciter est ornata. Relucet enim diuina veritas nunc in historia, nunc in allegoria, nunc in ea rutilat sensus tropologicus; nunc irradiat anagogicus intellectus: vnde in Eccles. Species cœli est gloria stellarum: & in Sapien. Dedit mihi scire anni cursus, & stellarum dispositiones, &c. Varijs itaque scripturæ diuinæ sententijs quasi coruscantibus cœli astris, omnium errorum & phantasmatũ tenebrositas effugatur, & relucet veritas fidei, qua totius Eccle-
Iob 37. | Alias lubter. siæ superficies decoratur: vnde dicit Iob. † Super oẽs cœlos considerat, & lumẽ illius super omnes terminos terræ. Tępore verò Antichristi, istius cœli ornatus splẽdidus obtuscabitur, quando verbi diuini prædicatio ab hęreticis & tyrãnis prohibebitur, & veritas fidei latẽs in scripturis varijs hæreticorũ figmẽtis, insuper & phy-
Daniel 8 sicis argumentis multipliciter impugnabitur: sicut dic. Dan. Magnificatum est cornu modicum vsq; ad fortitudinem cœli, & deiecit de stellis, & conculcauit eas, &
Apoc.6. abstulit iuge sacrificiũ, & deiecit locum sanctificationis eius, &c. & in Apo. Cœlum recessit sicut liber involutus, & montes & insulę de loco suo motæ sunt. Nam liber diuinæ sapientiæ qui modo omnibus est apertus, tępore persecutionis extremæ, claudetur vndiq; & erit omnibus obuolutus, & tunc mõtes & insulæ mouebũtur, quia tam prælati quã subditi, tam contẽplatiui quã actiui, qui voluerint esse stabiles in fide, & in lege Dñi permanere, iniquitatẽ persecutionis Dęmonis, & An-
Prou.9. tichristi cum suis fugere cõpellentur: quapropter dicitur in Prou. Cum defecerit prophetia, dissipabitur populus, qui verò custodit legem, beatus est. Pater itaque ꝙ veritas diuinæ sapientiæ, quæ in scriptura sacra velut in cœlo occultatur, congrua similitudine cœlesti corpori comparatur, doctores sacræ scripturæ per rationes prætaxatas cœli sæpius nuncupãtur: quia mundũ illu-
Dan.12. Philip.2 minat per vitã & doctrinã: vnde dicit Dan. Qui docti fuerint, fulgebũt sicut splendor firmamenti: & Paulus. Inter quos lucetis, sicut luminaria in mundo, verbũ vitę continentes ad gloriã meã in die Christi, quia nõ in vacuũ cucurri, neq; in vacuũ laboraui. Itẽ primò quia mortuos in peccatis viuificant & sensificant ad vitam, eos inducendo ad pœnitentiam, sicut fecit Dauid, qui
2.Reg.8. quos voluit viuificauit, & quos voluit mortificauit, vt patet in secundò Reg. Nam bonorũ confessorũ & doctorũ consilio, qui viuunt in mundo, & peccato mortificantur vt viuant Deo, mortificant carnẽ, sed spiritui
1.Pet.3. vitã conferunt spiritualẽ: iuxta illud Petri. Mortificati
Coll.3. quidem carne, viuificati autẽ spiritu: & Paulus. Mortui estis, & vita vestra absconditа est in Christo, ad hanc vitam perducit solertia doctorũ & sacerdotũ, ex quorum consilio dependet vita subditorum, iuxta illud Iu-
Iud.8 Vos qui estis presbyteri in populo Dei ex vobis depẽdet anima illorũ, ad eloquiũ vestrum illorum corda erigũtur. Ideò legitur Dominus dixisse discipulis ad
Matt.10 prędicandũ destinatis. Infirmos curate, mortuos suscitate, vt dicitur in Mat. Sicut leo qui vocis rugitu suscitat catulũ mortuum, sic strennuus doctor rugitu prædicationis & correptionis reuocat subditos ad vitã spi-
Prou.13 ritualem, nam dicitur in Pro. Virga percute eũ, & animam eius à morte liberabis, &c. Sic viuificatiui tãquã cœli, & inferiorũ sensificatiui fuerũt doctores & sacerdotes primitiui, sed de modernis sacerdotibus potest
Ezec.13. dici illud Ezec. Violabant me ad populũ meũ, vt interficerent animas, quæ non moriuntur, & viuificarent animas, quæ non viuunt, mentientes populo meo, &c. &
Oseę 6. in Osea; Particeps sacerdotum in via interficientium pergentes de Sychem. Item secundò propter subditorũ exẽplũ se humiliãt, & tam in parcitate victus, quàm
Matt.3 in humilitate habitus, corpora sua cruciant, & castigãt
4.Reg.1. sicut Ioannes baptista, qui erat vestitus pilis camelorũ. Sic Helyas de quo dicitur. Vir pilosus, & zona pelicea accintus renibus, & illi similes sunt cœlo, cuius claritas non deficit quamuis nebulis vel nubibus obducatur, quia

quia sub asperitate pœnitentiæ eorũ sanctitas amplius augmẽtatur, iuxta illud Isaiæ. Induam cœlos tenebris, & ponam saccum operimentum eorũ, ꝙ fit, quãdo diuina virtute sub sacco vel cilicio pœnitentiæ cœlestis thesaurus occultatur. Sic legitur cyphus Ioseph argenteus, & ad auguriandũ optimus facco Beniamin fuisse occultatus, vt legitur in Gen. Cyphus argenteus, est sacerdos clarus scientia, mundus vita, cuius oris ministerio quasi cypho mundo, auditoribus doctrinæ salutaris eloquium præfulgebat. Talis cyphus fuit Paulus, sicut ibidem dicit glo. in cuius corde cœlestis doctrinæ poculum propinatur, iuxta illud Ezec. Tulisti tibi cyphos, & vasa aurea & argentea, &c. & Salomon dicit. Feci mihi cyphos & vrceolos in ministerio ad vina fundenda, & super gressus sum opibus oẽs, qui ante me fuerunt in Hierusalem. Vrceoli sunt doctores, dum vinum cœlestis sapientię hauriunt & recipiunt, cyphi verò quando gratiam cœlitùs receptam, alijs tribuunt & diffundunt. Tales cyphi in sacco Beniamin. i. filiorũ dexteræ reponuntur, quia sub habitu humilitatis & pœnitentiæ vsque ad tẽpus præuisum à patre absconduntur, sed aperto sacco, statim proditur, quã pretiosum vasculum in sacci orificio continetur, quia animæ resolutæ à corporis ergastulo, euidenter solet Deus ostendere, quantũ dilexit thesauros repositos in sacco, vnde dicit Psal. Conscidisti saccum meũ, & circundedisti me lætitia. Item boni doctores cõparantur cœlis, quia cœlesti more alios rore cœlestis gratiæ infundunt, & humore deuotionis ad cõpunctionis gratiam ipsos prouocant & inuitant. Nam multi omnimodo aridi & indeuoti, accedunt ad prædicationem, vel confessionem, qui bonorum sacerdotũ suffragio ante fuum recessum de cœlo consolationem, & lachrymarũ imbre copiosius cõpluti recedũt, in optimo proposito fructiferi, qui prius æstimabantur penitus steriles & infœcundi, vnde dicitur in Gen. De rore cœli & de pinguedine terre, erit benedictio tua, & in Cant. Caput meum plenum est rore & cincinni mei guttis noctium. Ideò de confessoribus & de doctoribus, quos reliquit Deus ad mundi fœcundationem, dicitur in Michea. Erunt reliquiæ Iacob in medio populorum multorum sicut ros à Domino, & quasi stillæ super herbam, quæ non expectat virum, & non præstolatur filios hominũ. Et erũt reliquiæ Iacob in gentibus, in medio populorum multorũ, quasi leo in iumentis siluarum, & quasi catulus leonis in gregibus pecorum, ideò dicit Isa. Rorate cœli desuper, & nubes pluant iustum, &c. Item secundò fixi sunt & constantes per omnimodam patientiam, sicut cœli, qui ita sunt firmi & stabiles, quòd de nullius contrarij motus impetu possunt dissolui, sic doctores & prędicatores Christi, cũ nulla corporis iniuria possunt frangi, vnde Psal. Patientes erunt vt annuncient, & in Pro. Doctrina viri, per patientiã noscitur, &c. Vnde sicut cœlũ à superioribus aquis non deprimitur, nec ab inferioribus eleuatur, sic nec iustus doctor erigitur in prosperis, nec deijcitur per pusillanimitatem in aduersis. Aquæ. n. superiores significant prospera, iuxta illud Iob. Si continuerit aquas omnia siccabuntur, si emiserit eas subuertent terram. Inferiores verò, significant grauia & aduersa, vt dicitur in Tren. Aquæ inundauerunt super caput meum, & dixi perij. Inter has aquas stant boni immobiles atque firmi, sicut dicitur in Ios. Ingressis sacerdotibus Iordanem, steterũt aquæ superiores instar mõtis intumescentes, quæ autem inferiores erant in mare solitudinis descenderunt, &c. Vnde sacerdotes portantes Arcam, ad modum cœli inter medias aquas fuerũt tuti, iuxta illud Isa. Cum transieris per aquas tecum ero & flumina non operient te. Sic Elyseus diuisis aquis Iordanis transiuit intrepidus, Eliæ pallio, qui in cœlũ raptus fuerat, præmunitus. Eliæ pallium de cœlo dereli-

ctũ, est Christi exemplum nobis datũ in subsidiũ, vt nec mundi prospera timeamus, nec aduersa, vnde Paulus. Curramus ad propositũ nobis certamen, aspiciu-
Hebr.12 tes, &c. Item cœlesti decorantur sicut cœli ornatu, quãtum ad vitæ perfectionem, & virtutum decentiam, & cœlestem in moribus disciplinam, vnde dicit Iob. Spi-
Iob.26 ritus Domini ornauit cœlos. Vbi dicit Gre. Quot sunt dona prædicantium, tot sunt ornamenta cœlorũ. Quę ornatum enumerat Apostolus dicens. Oportet Episco-
Exod.28. pum esse prudentem, sobrium, pudicum, hospitalẽ, mo- † Alias facient. destum, ornatum, &c. Hunc ornatum cœlestẽ præfigurabat habitus sacerdotis, in Ex. † Fecit super humerale de auro & hyacintho, purpura, coccoque bis tincto, & byssо retorta opere plumario, & posuit in rationali doctrinam, & veritatem, &c. & in Sap. In veste poderis eius erat descriptus totus orbis terrarũ. Cœlique nõ sunt, vbi tales ornatus desunt, sicut est videre in peruersis sacerdotibus, in quorũ vita non relucet sol feruentis charitatis, nec resplendet luna misericordiæ & pietatis, nec resulgent stellæ munditiæ & castitatis, non comparent etiam constellationes duodecim signorũ. i. non relucet in eis nec apparet vestigium vitæ & conuersationis duodecim Apostolorũ, nõ hyades, non pleiades non Oriona cum interioribus austri, quoniam nec virtutes interiores. s. purgati animi ad contẽplatiuã pertinentes, nec exteriores, videlicet purgatorię & politicę vitã exteriorem quoad actiuã dirigentes, iam in Ecclesiæ doctoribus vix inueniuntur, & ideò totius Ecclesię
Iob.9 species in tenebram, & deformitatem est mutata: ideò dicit Iob. Qui præcipit soli & non oritur, & claudit stel-
Hie.4 las quasi sub signaculo, sequit. Qui facit arcturũ Oriona, & hyadas, & interiora austri, &c. in Hier. Aspexi cœlos, & lux non erat in eis, & ideò multa imminent mũdo pericula, quia vbiq; deficiunt in doctoribus & sacerdotibus huius mundi cœlica ornamenta, sicut diciturin
Actuum 27 Act. Neq; sole, neq; syderibus apparentibus per plures dies, & tẽpestate non exigua ingruente, omnis spes salutis ablata est. Item quartò sicut cœli vniuersaliter ex
Isa.40 tenduntur, iuxta illud Isa. Qui extendit cœlos & expãdit eos sicut tabernaculum ad inhabitandum, nulla. n. est cœli particula, quin æqualiter expansa inueniatur & extensa, sic Christi sacerdotes ad cœli similitudinẽ, nihil retinent non extensum. Extendunt. n. linguam, cor & manum. Cor (inquam) extendunt ad Deum per deuotionem, ad proximum per compassionem. De pri-
Psal.142. mo dicit Psal. Anima mea sicut terra sine aqua tibi. De
Iob 30. secundo dicitur in Iob. Cõpatiebatur anima mea pau-
Isa.58 peri, & Isa. Cum effuderis esurienti animam tuam, &c. Linguam etiam extendũt ad Deum in oratione, & cõ-
Eccle.50 tinua gratiarum actione, ad proximum in doctrina & prædicatione. De primo dicitur in Ec. Iterauit oratio
Ibidem. nem suam, volens ostendere virtutẽ Dei: & post, Rursum orauit Deum omnium qui magna fecit in omni
Psal.62. terra, & Psa. Labijs exultationis laudabit os meum. De
Prou.31 secundo dicitur in Pro. Os suum aperuit sapientiæ, & lex clementiæ in lingua eius. Similiter manus extendunt ad Deum per supplicationẽ, iuxta illud Psal. In no-
Psa.133 ctibus extollite manus vestras in sancta. Sic Moyses extendit manus suas in cœlum & cessauerunt tonitrua in
Exodi.19 Exod. Ad proximum vero extendunt manus per subuentionem, & necessitatis proximi subleuationem, de
Prou.31 hoc dicitur in Pro. Manum suam aperuit inopi, & palmas suas extendit ad pauperem. Sic Martinus tãquam cœlum fuit extensus ad Deum, quando oculis & manibus in cœlũ intentus, inuictumab oratione spiritũ non relaxabat. Similiter ad proximum, quando etiam nec pallium sibi sine pauperis solatio retinebat, & ideò propter tantam charitatis extensionem cœlum extensum
Psal.103 potuit meritò nuncupari, iuxta illud Psal. Extendẽs cœ-
Isa.45 lum sicut pellem, & Isa. Manus meæ tetenderunt cœ-

los,

Universidad de Deusto
Biblioteca

os,& omni militiæ eorũ demandaui,& in Hier. Prudentia sua extendit cœlos. Propter istas & alias suprapositas cœli proprietates & naturas, meritò doctores scripturæ cœlo comparãtur. Sicut nomine cœli significantur sancti superius nominati, sic & nomine firmamenti. Idem est.n. firmamentum ϙ & cœlum, sicut dicitur in Gen. Vocauit firmamentum cœlum. Singulariter tamen potest vocari firmamentum natura nostra à Christo assumpta,& in ipso in vnione personæ cum diuinitate vnita,de quo Psal. Fiat manus tua super virũ dexteræ tuæ, & super filium hominis quem confirmasti tibi. Nam redemptor noster super omnia Deus verus,& factus super omnia homo perfectus,secundum naturam assumptæ humanitatis firmamentum nuncupatur, sicut dicit Psal. Dominus firmamentum meũ & refugium meũ,& Ezec. Aspectu firmamenti, quasi aspectus crystali,&c. Natura.n. nostra priusquam assumeretur fuit terra, postquam autem ab auctore est assumpta,& super angelos subleuata, facta est firmamẽtum: & ideò similis est crystalo, quę ex aqua congelata indissolubilem contrahit firmitatẽ. Quia igitur corpus redemptoris vsq; ad mortem passionibus & pœnis subiacuit,aquę fluxibilitatem in se habuit, quia nascẽdo, crescendo, esuriendo, sitiendo, moriendo, per momenta temporum mobiliter decucurrit, cuius cursum intuens propheta, ait. Exultauit vt gigas ad currendam viam, &c. sed in resurrectionis gloria virtutem incorruptionis obtinuit, & in crystallinã firmitatem natura primò mutabilis mutata fuit. Dicitur itaq; Christus homo firmamentum, ratione firmæ & fixæ vnionis, qua humana natura in vnione personę in Christo indissolubiliter copulatur,iuxta illud Ezec. In firmamẽto ϙ erat super caput Cherubin quasi lapis sapphyrus. Lapis sapphyrus, est Christus Dominus, qui est lapis angularis,in se Deum & hominem vniẽs,homines & angelos quasi parietes duos associans, & coniungens sibi per fidem & amorem,infixos retinens etiã ab ipsorum fauore & gratia non recedens, vnde Paulus. In spiritu vobiscum sum gaudens,& videṡ ordinem vestrũ, & firmamentum eius quæ in Christo est fidei vestræ, & sequitur ibi. Superędificati, & confirmati in illo, in gratiarum actione,&c. Quia igitur ipse totius Ecclesiæ militantis & etiam triumphantis congruum est fundamentum, ideò bene vocatur firmamentum. Et quia fundamentum cœleste est & non terrenum,ideò dicitur lapis sapphyrus, vnde dicitur in Is. Fundabo te in sapphyris,& in Ex'. Sub pedibus eius quasi opus lapidis sapphyri,&c.& Paulus. Firmum Dei fundamẽtum stat,& Matth. Fundata erat supra firmam petrã. Item secundò,ratione meditationis,nam sicut firmamẽtum est inter aquas superiores & inferiores medium collocatum,sic mediator Dei & hominum, secundũ ϙ homo patre minor,tamen inquantũ Dei filius omni creatura superior,ima & summa,inuisibilia & sensibilia reconciliat,& in se medio recolligit & adunat: sicut dicit Apostolus. In ipso condita sunt vniuersa in cœlo & in terra, visibilia & inuisibilia: & in Gen. Posuit firmamẽtũ in medio aquarũ, diuisit aquas ab aquis, &c.& ideò qui modo secernit & diuidit inter inferiorum & superiorum, bonorum & malorum, spiritualium vel carnaliũ merita, æquo iudicio diuidet & discernet inter prędicta aut flagella. Vnde dicitur in Matth. Cuius ventilabrum in manu eius,&c.& in Prouer. Sicut diuisiones aquarum, ita corda regum in manu Domini. Item tertiò, ratione vniuersalis conseruationis inferiorũ & cõprehensionis: nam firmamentum infra suæ spheræ circunferentiam, omnia sensibilia comprehendit, & per alterum generationis vel corruptionis officium, quicquid est de esse & substantia vniuersi custodit, nec destructionem permittit: Sic Christus ars & sapiẽtia Dei patris, infra sinum suæ potestatis prędestinatos continet & prescitos, nec prædestinationis filios finaliter permittit ire ad interitum, nec præscitos ex toto in nihilũ. Nã filios gratię preseruat ad gloriam, reprobationis verò filios seruat ad gehennam, vt sicut in bonis immutabilis Deo gratia commendatur, ita eius inflexibilis iustitia quæ videbitur in reprobis, timeatur: vnde sapiẽs dicit. Tempore casus sui inueniet firmamentum. & rursum. Iustitia eius proteget te, & in die agnitionis inuenies firmamentum. & rursum.. Item quartò ratione diuinę inhabitationis, nã cum Deus sit in omni creatura, cœlum tamen siue firmamentũ pro speciali sede sibi vendicat, quia ibi singulariter & excellẽter operando, maiestatis suæ præsentim manifestat, vt dicit Dama. sicut humanitas quæ de virgine est assumpta, singulare diuinitatis habitaculum est effecta, quando verbum caro factum est,& habitauit in nobis, vnde dicit Paulus. Complacuit omnem plenitudinem inhabitare,& per eum omnia reconciliari,&c. de præparato habitaculo suo,& in tertio Reg. Cum orauerit in loco hoc, tu exaudies in cœlo in firmamento habitaculi tui,&c.& in Exod. Sanctuarium tuũ ϙ firmauerũt manus tuæ: & in eodem. Firmissimo habitaculo ϙ operatus,&c. Ideò.n. diuinitas Christi humanitatem inhabitat, vt homines per hominẽ deprecantes audiat,& eorum postulationibus condescendat, propter ϙ omnes collectæ & orationes Ecclesiæ per Christum nostrum finiuntur, vnde dicit Paulus. In quo habitat plenitudo diuinitatis corporaliter,& estis in illo repleti,&c. Itẽ quintò ratione circularis reuolutionis: circulare.n. formam habet firmamentum, & motum obliquè volubilem. si.n. firmamentũ moueretur in directũ quo ad nos, generatio rerũ inferiorũ non perficeretur, & talis forma quæ est perfecta & nobilissima, nobilissimo corpore erat danda, quia talis figura continuo motui eius fuit necessaria. Circularis immò circulus perfectissimus est ipse Christus, in quo duæ extremitates lineæ velut in puncto vniuntur. Nam diuinitas quæ omniũ rerum caput est & principium,cũ natura humana quę finis erat omnium creaturarum,& vltimò in esse producta,in ipso Christo velut in puncto in vnione personæ est coniuncta,& tanta firmitate roborata. Firmæ.n. sunt duæ naturæ in vna persona,sic ϙ vna ab altera nunquam poterit separari. Et ideò propriè Christus nomen obtinet firmamẽti,cuius motus & operatio circularis est. De sinu enim patris,in virginis vterum est ingressus, deinde per mundum & limbum progrediens iterum ad patrem est reuersus, sicut dicitur in Ioann. Exiui à patre, & veni in mundum: & iterum relinquo mundum,& vado ad patrem: & in Eccl. Oritur sol & occidit, & ad locũ suum reuertitur gyrat per meridiem,& flectitur ad Aquilonẽ,&c. Ecce motus Christi reflexus & obliquus. Attingit.n. à fine vsq; ad finem fortiter,& disponit omnia suauiter,sicut dicitur in Sap. Quia nũc flectitur ad aquilonem.i. ad peccatores in peccatis induratos, per misericordiã illorũ corda ad pœnitentiam remolliendo, nunc verò ad meridiem.i. ad bonos in feruore charitatis existẽtes, ipsos consolando: ideò dicitur in Ec. In meridiano exurit terram,&c.& Esd. Conuertitur in gyro cœli,& iterũ reuertitur in enndẽ locũ in vno die. Itẽ sextò ratione fortissimę impressionis,& aggregationis luminis in centro. Nam cũ sit firmamentũ corpus sphericũ, & luminosum,& concauum,& conuexum, cuius medium & centrũ ex omni parte ex se emittit radium ad suum medium. Vnde cum terra teneat vicem centri, manifestũ est, ϙ in terra fit radiorũ maxima aggregatio,& ex influentia radiorum luminis maxima fit variarum specierum productio,& generatio. Firmamentum igitur lucidum,& conuexum significat Christum Dominũ quia

Gene.1
Psal.79
Psal.17. Ezec.1.
Psal.18.
Ezec.10.
Colloss.2
Exod.24. 2.Tim.2 Matth.7
Gen.1
Matth.3 & Luc.3. Prou.21
Ecclę.5. Ecclę.27
Coll.1.
3.Reg.8.
Exod.15
Collos.2.
Ecclę.1
Sap.8
Ecclę.43. 3.Esdr.4

qui est lux vera, illuminans omnẽ hominẽ venientẽ in hunc mundũ: vt dicit Ioa. cuius spherica rotunditas.i. æterna potestas,oĩa continet & sustentat, cuius luminositas oĩa illustrat, cuius conuexitas omniũ bonorum gratiarũ,& donorũ plenitudinẽ cõmensurat: iuxta illud Ioa. Vidimus eũ quasi vnigenitũ à patre, plenũ gratiæ,& veritatis. Ab istius igitur firmamẽti cõuexitate, ad cor humanũ, velut ad propriũ centrũ trãsfundũtur radij gratiarũ,& ib. De plenitudine eius oẽs recipimus gratiã pro gratia. Plena igitur fit impressio,& coadunatio cœlestis luminis in corde hominis, quo ad ipsius iustificationẽ; plenior quãtũ ad illustrationẽ sapientię, & veritatis inspirationẽ; plenissima verò quoad consummationẽ iustitiæ,& finalẽ charitatis in hominẽ perfectionẽ,& conseruationẽ: ideò ait Apo. Plenitudo legis est charitas. De prima dicitur in Psal. Plena est iustitia dextera eius,& iterũ in alio Psal. Flumẽ Dei repletũ est aquis,&c. A Christo. n. velut à fonte procedit flumẽ pœnitentiæ, qua anima a sordibus abluitur & purgatur, & ad videndũ lumẽ desuper veniens disponitur, & habilitatur: sicut dicitur in Io. Abij, Iaui, & vidi: & in Sa. Oĩs orbis terrarũ limpido replebatur lumine,&c. De secũdo dicitur in Es. Replebitur terra scientia Domini, qua si aquæ maris operiẽtis. De tertiò dicitur in Psal. Dies pleni inueniũtur in eis: & Iob. Cõplebunt dies suos in bono,& annos suos in gloria: & in Can. Resident iuxta influenta plenissima. Talibus radijs à Christo effluentibus, tanquã à firmamento nobilissimo virtutũ,& meritorũ, speciesin electorũ cordibus procreantur, iuxta illud Ec. Ipse est firmamentum virtutis, tegimẽ ardoris & vmbraculũ meridiei, deprecatio offensionis, adiutoriũ casus exaltans animã,& illuminans oculos, dans sanitatẽ, vitam,& benedictionem, q.d. Ec. à Christo velut à firmamento effluit virtutis perditæ restitutio, ardoris concupiscentię, & diabolicæ inflammationis repressio, persecutionis mitigatio, de offensis remissio & apud patrẽ pro peccatis propitiatio: vt dicitur in Ioa. & in Dan. à ruina & casu subleuatio,& in Psal. Cũ cecidерit non collidetur,& in Pr. Septies cadit iustus, affectionis ad cœlestia eleuatio, in primo Re. Vt sedeat cũ principibus,& in Psal. Exaltaui animã meã, secretorũ reuelatio, collatio impassibilitatis, donũ immortalitatis, benedictio æternæ hæreditatis, iterũ in alio Psal. Illic mãdauit Dominus benedictionẽ,& vitã,&c. Ista decẽ bona, velut decẽ radij à Christo exeunt, ad perfectionem hominũ emanare,& effluere vndiq; nõ desistũt, vnde dicitur in Ge. Cataractæ cœli apertæ sunt, & facta est pluuia magna,&c.& 4. in Reg. Si fecerit Deus cataractas cœli aperire, nũquid poterit eẽ quod loqueris?&c. Itẽ septimò ratione inflãmationis, nã firmamentum illud inflãmat, ad quod per contactũ appropinquat. Hoc Christo conuenit, qui sibi gratia & fauore coniunctos ad diuinũ amorẽ inflãmat penitus & accendit, vt patet in Apostolis, qui tantò feruentiori igniculo sunt accẽsi quantò magis sibi vicini, meruerunt fieri per familiaritatis gratiã propinqui, iuxta illud Deut. Qui appropinquant pedibus eius,&c. Vnde doctrina Christi ignea, ipsos fecit feruidos penitus & ignitos, vnde dicitur in Tren. De excelso misit ignẽ in ossibus meis, & erudiuit me Dominus: & Ezec. Vidi speciẽ eius quasi speciẽ electri,& quasi aspectũ ignis intrinsecus,&c. Loquitur de sedente in Throno super firmamentũ, qui vtiq; significat Christũ, cuius humanitas significatur per electrũ, ϙ est metallũ ex auro & argento cõpositũ, subtili artificio conflatum. Nã in auro incorruptibili animæ Christi immortalitas, in argento candido & mundo, assumpti corporis puritas designat, ex his duobus Christus secundũ hominẽ est formatus, qui secundũ vtranq; naturã argento mundior, & auro obrizo pretiosior inæstimabiliter arbitratur. Istud electrum intrinsecus vidit igneũ, quia corpus Christi eũ anima, Deo qui est ignis consumens ineffabiliter est vnitũ. Istius sedentis species, à medio corporis & sursum, videbatur ardens intrinsecus & latens, à lumbis verò deorsum, ignis splẽdens exterius & apparens. Nam Christi virtus cum supernis spiritibus quantũ ardeat, humana ratio non excogitat, vnde dicit Is. Quis potest habitare eũ igne de uorãte,& cũ ardoribus sempiternis,&c.& Eze. In medio lapidum ignitorũ ambulasti. A lũbis autẽ deorsum apparet ignis splendens, quia in quantũ Apostolos & alios gratiæ filios accenderit, per facti euidentiam omnibus est apparens. Nam in lũbis sedes est generationis & ideò à lumbis deorsum in circuitu splendere dicitur quia in illis quos per gratiam gignit, ampliori gratia seuescere se ostendit, vnde dicitur in Leu. Sanctificabor in his, qui appropinquant mihi,&c. Nos siquidem latet, quantũ Christi virtus accendit illos, qui sunt in patria, sed per multa exẽpla videmus, qualiter à sua gratia igniuntur, quos per verbum vitæ genuit hic in via. & ideò benè firmamentum dicitur, quia mens quę ab eo tangitur, accenditur subitò & ignitur. Itẽ octauò, ratione impermutabilis fixionis, quia firmamentũ in sua natura immutabile permanet,& persistit: & quamuis inferiora varijs impressionibus alteret,& immutet, tamẽ mutabilitatẽ inferiorũ corporũ in se non recipit, nec admittit. Hæc firmamẽti proprietas est in Christo manifesta, cuius bonitatẽ humana peruersitas nõ superat cuius misericordiam ad vltimam pœnam creaturę militia non inclinat, quia ex innata sibi bonitate semper punit citra meritum,& remunerat supra dignum, ideò dicit Abac. Cũ iratus fueris, misericordiæ recordaberis: & Psal. Iratus es,& misertus es nobis. imo quando exigente iustitia, nunquam iratus aliquos punit, in puniendo tamen irascentis passionem non sentit, sicut dicitur in Sa. Tu dominator virtutis eum tranquillitate iudicas,& cũ magna reuerentia disponis nos,& in Psa. Mutabis eos & mutabuntur, tu autẽ idẽ ipse es,&c.& in Nume. Non est Deus quasi homo vt mentiatur, nec vt filius hominis vt mutetur,& Malac. Ego sum Deus & non mutor, & Iac. Apud quem non est transmutatio,&c. Permanẽs itaq; veritas est in Christo, fixaque bonitas: sicut est permanens fixio vel stabilitas in firmamento, vnde dicitur in Ecc. Amicus si permanserit fixus, erit tibi cœqualis, quia permanet in die necessitatis. Itẽ nonò, ratione immensæ magnitudinis, & incõprehensibilis dimensionis. Nam sicut cœli altitudo vel latitudo super verticem cœli graditur,&c.& in Esdro. Excelsum est cœlum,&c.& Iob. Ex celsior cœlo est: & quid faciesẽ?& Psal. Super cœlos est gloria eius. Firmamentum quidem quandoque cum terra videtur cõiungi, vt patet in nostro horizonte, siue in termino nostri vilus,& tamen quantum distat a nostro capite, tãtum vel plus distat ab horizõte. Sic Christus in terra visus, cum homini bus conuersatus, in nullo differre ab alijs mortalibus est putatus. Vnde dixerunt: Vnde huic sapientia? nonne hic est filius Ioseph & Mariæ?&c. Falsa tamen fuit eorum opinio, sicut falsa est oculi visio, vbi putat adequari terræ superficiem firmamento, vnde Isai. Sicut exaltantur cœli a terra, ita viæ meæ à vijs vestris,&c.& Psal. Eleuata est magnificentia tua super cœlos. Patet igitur ex prædictis, ϙ humanitas assũpta, prædictis rationibus cœlum fuit, ϙ firmamentum est vocatũ. Nec caret natura & proprietate cœlesti virgo beatissima, ad cuius vterum subintrandum per incarnationem verbi, est diuinitas inclinata, quando secundum Psal. Inclinauit cœlos & descẽdit: ibi verbum Dei se inclinauit,& carne indutum ad nos venit, sicut ibi exponit glo. Cœli itaq; puritatem in se habere debuit Maria, de cuius mundissimis particulis. Illa purissima caro verbi cœlestis vnibilis est assumpta. Ecce cœlum

Abac.3. Psal.59.
Sap.12
Psal 101 Num.23 Malch.3 Iac.1.
Eccle.3
3.Esdr.4 Iob.11. Psal.112
Baruch.3
Matt.13
Esai 55 Psal.8.
Psal.17.

Universidad de Deusto
Biblioteca

3.Reg.8. lum & cœli cœlorum deitatis magnitudinũ ad plenũ capere non possunt,sicut dicitur in tertio Re.& ad cõprehendendã magnificentiã gloriæ sanctitatis eius, virtutes cœlestes non sufficiunt,& tamen Maria ipsum cũ plenitudine deitatis genuit, ad cuius susceptionẽ totus mundus nõ sufficit,nec suffecit:iuxta illud Sap.Tãquã momentũ stateræ est ante te orbis terrarũ,& tãquã gutta roris antelucani,&c.& Isa.Ecce omnes gentes quasi non sint,sic sunt corã te,&c.Patet igitur q̃ Maria Deũ incõprehensibilẽ totũ & plenũ in se nullatenus susceperet,nisi virtute & gratia,cœli magnitudinẽ transcenderet.Cœlo igitur cęlica virgo cõparatur,quia cœlo nihil purius,nihil sublimius,nihil pulchrius,nihil vtilius, nihil cõmunius, nihil velocius , nihil perfectius , nihil durabilius inter cotpora visibilia inuenitur . Cœlo igitur nihil est purius,& hoc propter naturæ suæ trãsparẽtiã & diaphaneitatẽ:& hoc gloriosissimæ virgini conuenit,propter omnimodã ipsius munditiã & castitatẽ. Nã per sanctificationis gratiã in vtero materno extitit ab omni originalis culpæ fœditate deputata , & ad susceptionem verbi vitæ antequã nasceretur disposita & præordinata,iuxta illud Psal.Parata est sedes tua ex tũc &c.Nã quæ ab ęterno prælecta est,& prædestinata in Dei scientia,vt ad tantã gloriã assumeretur,in materno vtero à spiritu sanctificante præuenta est & sanctificata,vt in tẽpore à patre luminũ præfixo,mater Dei fieri mereretur,sicut dicitur in Pr.Ab ęterno ordinata sum & antequã terra fieret,& in Ec.Ab initio & ante fœcula creata sum.i.quodã priuilegiato modo creari præuisa,vt perficeret cœlũ,in quo Deus nouo modo resideret,sicut dicit Psal.Dominus in cœlo parauit sedẽ suã, & Isa.Cœlũ mihi sedes est,&c. Hanc sedẽ sibi parauit omniũ artifex,& sapientia Christus in virginali sanctificatione,ipsam sedẽ subintrauit,& in ipsa quieuit in ipsius virginis fœcundatione. Vnde præfigurata est per Thronũ Salomonis,quẽ fecit de ebore grandẽ. Et per sedile,vel ferculũ,q̃ fecit sibi Salomon de lignis libani , cuius ascensus fuit paupereus,& reclinatoriũ aureũ , vt dicitur in Can. Hæc omnia de his sedibus dicta,puritati conueniunt virginali, quia pura fuit in vtero , purior in mundo,purissima hæc rutilat nunc in cœlo . Prima refertur ad ortus ipsius sanctificationẽ,quantũ ad fœditatis originalis ablationẽ.Secunda ad eius miraculosam fœcũdationẽ,qñ nõ solum per Spiritum sanctũ superuenientẽ pronitas fomitis est extincta,immõ etiã omnis potestas pecccandi ab ipsa est ablata, & in gratia est totaliter confirmata. Tertia refertur ad eius gloriosam in cœlo collocationẽ,qñ penitus ablata omni infirmitate corporali,in naturã cœlestẽ per immortalitatis dotem est mutata.Prima itaq; puritas.s.originalis, significatur in sede facta de lignis libani.Nã illa ligna sunt cedrina, quæ habent naturã & proprietatẽ imputribilitatis , & emittunt spiramen fragrantiæ & odoris.Et hoc conuenit eius mundissimis mẽbris,per sanctificationis gratiã

Ecclc.24 à motibus fomitis alienis,iuxta illud Eccle. Ego quasi libanus non incisus euaporaui , & sicut balsamus non mixtus odor meus.Libanus fuit per innocentiã nõ incisus per peccandi impotentiã,& ideò euaporauit odorẽ balsamo impermixto suauiorẽ . Nam tota massa in Adam corruptioni fomitis est admixta, & sic per cõsequens adulterata,licet virginis corpusculum ab hac corruptela est per gratiam liberatũ , & ideò effudit odorẽ suauissimũ tanquam balsamũ impermixtũ.i.filium cuius odor est sicut odor agri pleni , cui benedixit Deus, vt dicitur in Ge.Secunda puritas.s.virtualis,quã cõtraxit ex conceptione verbi,significatur in mũditia Throni eburnei.Ebur.n.cãdidissimum & solidissimũ , nihil habens in se concauum vel porosum,designat munditiam Mariæ virgineam , per præsantiã ipsius concepti verbi,in totius gratię plenitudine solidatam.Nã ipsa sola plena gratia inter mulieres est reperta, cuius intellectus repletus est apertissima fidei veritate, sicut beata dixit Elisabeth.Beata quæ credidisti,quoniam perficiẽtur in te,quæ dicta sunt tibi a Domino.Eius etiam affectus repletus est feruentissima charitate.Eburneum verò.i.virgineũ corpus repletũ est maiestate , & ideò significatur per solium in quo sedere vidit Dñm Isa.Vidi(inquit)Dominũ sedentẽ super soliũ excelsum & eleuatũ,& plena erat domus à maiestate eius,&c. Excelsum siquidẽ fuit hoc soliũ,quia supra conditionẽ naturæ corruptę à somite liberatum.Eleuatũ autẽ est dictũ quia supra hominẽ ne peccandi habeat porẽtiã, est per gratiæ beneficium confirmatũ.Pura itaq; fuit nascendo;purior Dei verbum concipiendo ; purissima verò, omnes molestias corrupti corporis in sua assumptione finaliter euadendo : & ideò benè cõparabilis est cœlo ratione incorruptionis & omnimodæ puritatis . Item sicut cœlo inter corporalia quoad se nihil sublimius, quia nihil à centro terræ remotius, & hoc forsitan propter disparẽ circunferentiæ & centri qualitatẽ,nã centrum suo pondere petit imum,spheræ verò circunferẽtia sua leuitate tendit sursum vsq; ad summum, sic virgo benedicta à mole fomitis , & amore carnalis affectionis per gratiam absoluta,tota à mundano consortio differens & recedẽs,vita & moribus in cœlestibus est locata,iuxta illud Eccl.Ego in altissimis habito , & quia in altissimis,& inauditis Dei consilijs semper mãsit,& aliquid propter cœlestia inter mundi prospera nõ curauit,ideò significatur in Ge.per scalam quam vidit Iacob,cuius cacumẽ tangebat cœlum,& Dominus innixus scalæ,&c.Scala cælica per quam patet ascensus ad æterna,est Maria,quæ à Iacob est visa in somnis, quia Mariæ præsentia,præuisa est multipliciter à prophetis. Latera huius scalæ sunt tribus duæ.s.sacerdotalis & regalis,ex quibus Maria contraxit originem secundũ carnem.Gradus interscalares,sunt eius priuilegia & dignitates singulares,huius scalæ cacumen in Deo est , & ei coniungitur per cœlestem conuersationem,sicut dicitur in Apoc.Signum magnũ apparuit in cœlo , mulier amicta sole,&c. De ista inhærentia cũ cœlo dicit Ber . O virgo virginum virga sublimis,in quam sublime tum sanctum verticem erigis,vsq; ad sedentẽ in Throno,vsq; ad Dominum maiestatis, nec iã quidem mirũ est,quia mittis in ãltum radices humilitatis. Per hãc scalam descendit Angelus magni consilij,vt nostram assumeret infirmitatem,vnde Apo.Qui descendit,ipse est qui ascendit super omnes cœlos , vt impleret omnia . Per hanc etiam scalam angeli ascendunt.s. qui angelicã vitam ducunt.Hiero. In carne studeamus per Mariam ascendere ad ipsum,qui per ipsam ad nos descendit, vt per eam ipsius inueniamus gratiam, qui per eam ad nostram deuenit miseriam.Per te habeamus ascensum ad filium ò benedicta inuentrix gratiæ,genitrix vitæ, mater salutis,vt per te nos suscipiat,qui per te datus est nobis.Patet itaq; q̃ Maria tãquam cœlum locũ supremũ sibi vendicat , & nos hęreditatis cœlestis amatores in cœlestibus coadaptat,iuxta illud Eccle . In hæreditate Domini morabor,&c. Item cœlo nihil est pulchrius , nihilq; aspectui est iucundius,& hoc propter ordinatissimam contentorum ipsius varietatem.Nam sol & luna & cætera sydera fixa vel non fixa,ornant mirabiliter firmamẽtum,sic illa gloriosa virgo cœlo simillima post suum filium,qui est speciosus forma præ filijs hominum,immõ præ multis milibus Angelorum , inter omnes creaturas est pulcherrima, & ad intuendum magis grata.Ideò dicit Eccl.Altitudinis firmamentũ pulchritudo eius,species cœli in visione gloriæ,&c.Stellarum gloriosa numerositas, virtutum & gratiarum singulariũ est diuersitas,quibus misericordię mater inestimabiliter decoratur,idem rursus.Vas castrorum in excelsis

Pſal.91. Prou.8. Eccle.24 Pſal.102 Iſa.vlti. 3.Reg.10. Canti.3 Gene.27. Luc.1. Iſa.6. Epho.4 Apoc.12 Eccle.43 Eccle.43

celsis in firmamẽto cœli resplendens gloriosa.Ideò describitur in Apoc. q̃ mulier illa cœlestis fuit amicta sole,& corona duodecim stellarũ in capite ipsius. Vnde angeli admirantes ipsius pulchritudinẽ, prout possunt, ipsius gloriam per similitudinem corporũ cœlestiũ exprimunt,& describunt in Cant. Quæ est ista quæ progreditur sicut aurora cõsurgens,pulchra vt luna, electa vt sol ? & cætera. Sole enim nihil pulchrius est de die , luna nihil pulchrius de nocte , aurora nihil formosius in confinio vtriusque. Progressa est igitur vt aurora in nascendo,per mundum progressa est quasi luna in virtutibus,concrescendo:egressa est de mundo , singularem gloriæ dignitatem quasi sol præ cæteris obtinendo.Aurora siquidem finis est noctis, & principiũ diei subsequentis,& indiciũ solis iam in proximo oriẽtis,sic Maria in suo ortu fuit quasi finis,& consummatio culpæ originalis,& euacuatio omnis tenebræ spiritualis.Fuit etiam lucis vere præambulum indicium , & futuræ gratiæ in mundum præueniens argumẽtũ,quia ortus virginis aduentum annunciauit in proximo Saluatori,vnde dicitur in 2.Reg.Sicut lux auroræ oriẽte sole rutilat,& sicut herba germinat de terra , &c. & in Osea.Quasi diluculũ præparatus est egressus eius,&c. Dicitur ergo virgo esse quasi aurora consurgens , per gratiam ipsam sanctificantem à corruptione spiritualis & corporalis culpę se erigens, quia non iacuit inclinata ex toto per culpam originalem,sicut iacent nõ renati;nec sedit partim erecta , partim prostrata habens pronitatem concupiscentiæ,sicut habent baptizati,sed dicitur consurgens .i. ex toto ad cœlestia se erigens , & extendens,quia nullum in ipsa remansit inclinatiuum vel motiuum ad peccandum.Ber. Copiosissima sanctificationis gratia descẽdit in Mariam Dei matrem,quæ non solùm sanctificauit eius ortum,sed à peccato eam custodiuit immunem,iuxta illud Psal.Tu fabricatus es auroram,& solem.Vnde sicut veniente aurora abũdat ros,sic nascente virgine,ros benedictionis & gratia incœpit mundi superficiem infundere, & corda credentium adimplere,q̃ innuitur in libro Iud.Cõpresso vellere ros repleuit terram:sicut manna iacuit quasi ros in circuitu castrorum,mane vel aurora consurgente,vt dicitur in Ex.Ideò etiam Iacob surgente aurora, meruit accipere benedictionem,vt dicitur in Ge.Et ideò qui benedictionibus gratiæ & gloriæ repleri desiderat, accedat ad auroram,requirat & Mariam:vnde dicit Iob. Præcepisti diluculo, & ostendisti auroræ locum suum. Pulchra verò fuit vt luna , quoad gratiam conceptionis,quia Luna Soli coniuncta radium solarem recipit, & accensa radium receptum ad terram transfundit.Sic Maria paternum radium Dei verbum caro factum in se concepit,& conceptum sine virginitatis detrimento peperit & transfundit,iuxta illud Eccl. A luna signum dici festi,&c.Pulcherrima autem vt Sol facta est,quoad gloriam suæ assumptionis,quando omnes creaturas in luminositate dignitatis , in feruore charitatis in magnitudine potestatis transcendere meruit,sicut Sol cætera sydera precellit:sicut dicitur in Ec.Sicut Sol otiẽs in altissimis Dei,sic bonæ mulieris species in ornamẽtum domus.Sicut igitur pulchritudo firmamenti consistit in his,& alijs corporibus luminosis,sic pulchritudo Mariæ in prædictis operibus virtuosis. Itẽ cœlo nihil vtilius,quia ex virtute & influentia cœli,mortua & inueterata reuiuiscunt & renascuntur,& quę consumpta fuerant renouantur , nec potest aliquid viuere , vbi virtus desuper effluens nõ potest peruenire: & hoc virgini glorioſę cõgruit,a cuius virtute & gratia vita vniuscuiusque oritur,& procedit,iuxta illud Eccl.In me omnis gratia vitæ,& veritatis,in me omnis spes vitæ,& virtutis. Sicut ergo cœlum suos emittit radios ad vegetationem,& sensificationem inferiorum,sic virgo cœlestis radios misericordiæ transfundit ad viuificationem peccatorum,& ad conseruationem electorum,dicitur enim in Eccle.Sapientia inspirat vitam filijs suis , & in Cant.Emissiones tuæ paradisus,malorum,&c.Sicut.n. paradisus à se emittit flumina,& fontes continuè emanantes,herbas,& arbores fructificantes, sic mater misericordię à se emittit riuulos,& fontes gratiarum quibus corda arida infunduntur,& imbuuntur , & fructus virtutum quibus affectiones illorum qui esuriunt iustitiam,fructuosis operibus nutriũtur. Ideò signatur per paradisum voluptatis,quem plantauit Dominus à principio,in quo posuit hominem quem formauit . Quia in beata virgine est repositus in incarnatione ille cœlestis homo.s.Christus,non ab homine,sed à solo Deo, vnde dicitur in Esther . Fecit Rex regum conuiuium in vestibulo horti,cõsiti ad modũ densi nemoris. Hortus est virginis vterus,in quo Rex regum nostrę mortalitatis vestibus est indutus,vnde dicitur in Can.Hortus conclusus soror mea sponsa.Hic hortus ad modum densi nemoris est consitus,quia in ipsa omnium virtutum genera,sine mensura & numero sunt inserta . Hæ verò plantationes non terrenæ,sed cœlestes & spirituales sunt insertiones,vnde dicitur in Deu.De pomis cœli & rore,de pomis fructuum solis & lunę erit benedictio tua.Et ideò qui aridos vel etiam mortuos in peccatis se sentiunt , ad Mariam debent festinare , quia in ipsa velut in cœlo aut in Paradiso, omnia prædicta potuerunt inuenire:iuxta illud Eccl. Adimplet quasi Euphrates sensum,& multiplicat quasi Iordanis in tẽpore messis . Item cœlo nihil est communius , & hoc est propter eius immensurabilem quantitatem,quia quantum de se est,omnibus se æqualiter commensurat , & luminis sui radios indesinenter omnibus administrat. Sic innata virginis bonitas à nullo se subtrahit,sed omnibus se communicat & diffundit,nisi illi forsitan , qui voluntariè se ab ea illuminari negligit vel contemnit . vnde dicitur in Iob. Super quem non fulget lumen illius,&c.Vnde & ipsa dicit in Eccle.Ego feci , vt orire tur in cœlo lumen indeficiens,&c.

Ecclc.4. Can.4 Gene.2 Esther.1 Cant.4. Deut.33 Eccle.24 Iob.25. Eccle.24

SERAPHICI DOCTORIS S. BONAVENTVRAE.

Meditationum vitæ Domini nostri Iesu Christi ad virginem sanctimonialem.

PROLOGVS.

NTER alia virtutum & laudum prędonia de sanctissima virgine Cecilia legitur q̃ Euangelium Christi absconditũ semper portabat in pectore. Quod sic intelligi debere videtur , q̃ ipsa de vita Domini Iesu in Euangelio tradita, quædam sibi deuotiora prælegerat , in quibus meditabatur die ac nocte,corde puro , & integro, attentione præcipua & feruenti,& cum plena circulatione reincipiens iterum & dulci ac suaui gustu ruminans , ea in arcano pectoris sui collocabat.Simile tibi suadeo faciendum.Super omnia nanq; inter spiritualis exercitij studia , hoc magis necessarium,magisq; proficuum credo,& quod ad celsiorem gradum producere possit.Nusquam enim inuenies vbi sic doceri possis, contra vana blandimenta & caduca,contra tribulationes & aduersa, cõtra hostium ten-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tentaměta,& vitia,ſicut in vita Domini Ieſu quæ fuit abſq; omni defectu perfectiſſima. Ex frequẽti.n.& aſ ſueta meditatione vitę ipſius adducitur aĩa in quãdam familiaritatẽ,confidẽtiã,& amorẽ ipſius,ita ꝙ alia vilipendit & contemnit. Inſuper fortificatur & inſtruitur quid facere,quid ve fugere debeat. Dicoprimò ꝙ iugis meditatio vitę Dñi Ieſu roborat & ſtabilit mentẽ contra vana & caduca, vt patet in prædicta beata Cecilia, quę ita cor ſuũ repleuerat de vita Chriſti, ꝙ in ipſam vana intrare non poterãt: vnde in põpa nuptiarũ exiſtens,vbi tot vana geruntur, cantantibus organis, ipſa ſtabili corde ſoli Deo vacabat,dicẽs. Fiat Domine cor meũ & corpus meũ immaculatũ,vt non confundar. Secundò fortificat contra tribulationes & aduerſa, vt patet in martyribus. Circa quod ſic dicit Ber. Inde tolerãtia martyrij prouenit,ꝙ in Chriſti vulneribus tota deuotione verſetur,& iugi meditatione demoretur. In illis ſtat martyr tripudians & triũphans,toto licet lacerato corpore,& rimãte latera fero. Vbi ergo tũc animamartyris? Nẽpe in vulneribus Ieſu, & vulneribus nimirum patentibus ad introeundũ. Si in in ſuis eſſet viſceribus,ſcrutans ea,ferrũ profectò ſentiret, dolorem nõ ferret,ſuccumberet & negaret. Hucuſque Ber. Inde eſt ꝙ non ſolũ martyres, ſed & confeſſores in tribulationibus & infirmitatibus ſuis,tantã patientiã habuerunt, & tota die habent. Si legas de beato Frãciſco,& de beata virgine Clara matre ac duciſſa tua,poteris inuenire, quomodo in multis tribulationibus penurijs & infirmitatibus,non ſolum patientes, ſed etiã ihlares exiſtebant. Idem quotidiè videre potes in ducentibus ſanctã vitã,hoc ideò quia ipſorũ animæ nec erant,nec ſunt in eorũ corporibus, ſed in Chriſto ex deuota meditatione vitæ & ipſius. Tertiò dico, ꝙ docent circa gerenda vt nec hoſtes nec vitia irruere vel fallere poſſint, hoc ideò,quia perfectio virtutum reperitur ibidẽ. Vbi.n. virtutes excelſæ paupertatis,eximiæ humilitatis,profundę ſapientiæ,orationis manſuetudinis,obedientiæ; patientiæ,cæterarũq; virtutum exẽpla & doctrinã ſic inuenies,ſicut in vita Domini virtutum? De hoc ſic breuiter ait Ber. In caſſum proindè quis laborat in acquiſitione virtutum,ſi aliundè eas ſperandas putet,quã in domino virtutum,cuius doctrina ſeminarium prudentiæ,cuius miſericordia opus iuſtitiæ, cuius vita ſpeculũ temperantiæ,cuius mors inſigne eſt fortitudinis. Hucuſq; Ber. Qui ergo eũ ſequitur, errare non poteſt neque falli. Ad cuius virtutes imitandas & adipiſcẽdas, ex frequenti meditatione cor accenditur,& animatur. Deinde illuminatur virtute,ita ꝙ & virtutem induit, & à veris falſa diſcernit,adeò vt plures fuerunt,illiterati,qui magna & profũda Dei myſteria cognouere. Vnde credis ꝙ beat. Franciſcus ad tantã virtutum copiam & ad tam luculentam intelligentiam ſcripturarum, ad tam etiam perſpicacem notitiam fallaciarum hoſtium & vitiorum peruenerit,niſi ex familiari conuerſatione & meditatione Domini ſui Ieſu? Propterea ſic ardenter afficiebatur ad ipſam,vt quaſi ſua pictura fieret. Nã in cunctis virtutibus quàm perfectius poterat imitabatur eandem,& tandem complente ac perficiente Ieſu per impreſſionem ſacrorũ ſtigmatũ,fuit in eum transformatus totaliter. Vides ergo adquam excelſum gradum meditatio vitæ Chriſti perducit, ſed & tanquam fundamentũ efficax ad maiores contemplationis ſubli mat gradus,,quia ibidem inuenitur vnctio, quæ paulatim purificans & eleuans animam, docet de omnibus de quibus non eſt ſermo ad præſens. Nunc autem te in ipſas vitæ Chriſti meditationes,aliqualiter introducere cogitaui,ſed vellem, ꝙ hoc a magis experto, magiſq; docto acciperes, quia in talibus maxime inſufficiens ſum. Verũtamen iudicãs melius fore aliqua,vtcũq; dicere,quàm penitus tacere, experiar impotentiam meã,& familiariter tecũ loquar', rudi & impolito ſermone,tũ vt melius poſſis quæ dicũtur capere,tũ vt nõ auré ſed mentẽ ſtudeas inde reſicere: non eſt.n.in ornatis ſermonibus,ſed in Domini Ieſu meditationibus inſiſtendũ. Ad quod etiã Hieronimi doctrina inducimur dicentis. Sermo rudis vſq; ad cor penetrat, politus autẽ paſcit aures. Spero autẽ, ꝙ ruditati tuæ conferet aliquid mea modicitas,ſed & in hoc magis ſpero, ꝙ ſi te in his exercitari ſedula meditatione volueris, ipſum Domiñ de quo loquimur,magiſtrum habebis. Non autem credas ꝙ omnia quæ per ipſum dixiſſe,vel feciſſe conſtat,meditari poſſimus, vel ꝙ omnia ſcripta ſint, ego vero ad maiorẽ impreſſionẽ,ea ſic ac ſi ita fuiſſent narrabo,prout contingere vel contigiſſe credi poſſunt, ſecundum quaſdam imaginarias repreſentationes, quas animus diuerſimodè percipit. Nam & circa diuinã ſcripturã meditari, exponere, & intelligere multifariè, prout expedire credimus,poſſumus,dummodo nõ ſit contra veritatẽ vitæ,iuſtitiæ,ac doctrinæ,& non ſitcõtra fidẽ,& cõtra bonos mores. cũ autẽ me narrantẽ inuenies,ita dixit vel fecit Dominus Ieſus, ſeu alia quæ introducũtur,ſi illud per ſcripturã probari non poſſint nõ aliter accipias,quàm deuota meditatio exigit. Hoc eſt ꝓindè accipe,ac ſi dicerem mediteris, ꝙ ita dixit vel fecit dñs Ieſus,& ſic de ſimilibus. Tu autẽ ſi ex his fructũ ſumere cupis,ita te preſentẽ exhibeas, his quæ per Dñm Ieſum dicta & facta narrantur,ac ſi tuis auribus audires, & oculis ea videres, toto mentis affectu diligenter delectabiliter & morosè, omnibus alijs curis & ſolicitudinibus tunc omiſſis. Quare te precor dilecta filia, vt hunc laborẽ meũ quẽad laudẽ Dñi Ieſu, & tuũ profectũ,& meã vtilitatẽ aſſumpſi,lętanter ſuſcipias,& lætãtius,deuotius,& ſolicitius te exerceas in eodẽ. Initiũ de incarnatione ſumendum eſt,ſed quædam ipſam præceſſiſſe meditari poſſumus,tam in cœlis circa Deum & angelos ſuos beatiſſimos, quàm in terris circa virginem glorioſiſſimam,quæ mihi videntur primitus explicanda. Et ideo de ipſis videamus.

Ser.61.ſuper Cant.

Ser.21.ſuper Cant.

Multi imitatores Chriſti illiterati pro funda myſteria Dei cognouere.

Quomodo circa diuinã ſcripturã & dicta & facta Ihu meditari debemus.

De ſolicita pro nobis interceſſione angelorum. Cap. 1.

CVm per longiſſima tempora vltra ſpacium quinque millium annorum miſerabiliter iaceret genus humanum, & nullus propter peccatum primi hominis aſcendere poſſet ad patriam beatiſſimi angelici ſpiritus compatientes tantæ ruinæ, ac de ſua reſtauratione ſoliciti, licet etiam pluries, primò tamen adueniente plenitudine temporis,deuotius, & inſtantius taliter ſupplicauerũt Domino procidentes in facies ſuas ante thronũ eius ſimul omnes congregati,& dixerunt. Dñe placuit maieſtati veſtræ,& rationalẽ creaturã.ſ.hominẽ creare,propter veſtrã bonitatem vt ipſe eſſet hic nobiſcũ, & vt nobis ex ipſo noſtrarũ contingeret reſtauratio ruinarũ. Sed ecce perreũt omnes & nemo ſaluatur,& in tot annorũ curriculis hocvidemus, ꝙ de oĩbus hoſtes noſtri triũphant, & de ipſis non noſtræ ruinæ,ſed tartareæ ſpeluncæ replentur. Vt quid ergo Dñe naſcunturꝰquare traduntur beſtijs animæ confitentes tibiꝰ& ſi ſecũdũ iuſtitiã veſtrã hoc fiat tamen miſericordiæ tẽpus eſt. Et ſi primi parentes veſtrũ mandatũ incautè tranſgreſſi ſunt,ſubueniat miſericordia veſtra. Mementote, ꝙ ad ſimilitudinem veſtram creaſti eos. Aperite Domine miſericorditer manum veſtram, & implete miſericorditer, oculi omnium ſpectant ad vos, ſicut oculi ſeruorum ad manus dominorum ſuorum, donec miſereamini & ſubueniatis remedio ſalutari humano generi.

De con-

De contentione inter miſericordiam & iuſtitiam, veritatem & pacem. Cap. 2.

HIs dictis, miſericordia pulſabat viſcera patris vt ſubueniret,ſecum pacem habẽs: ſed contradicebat veritas,habens ſecum iuſtitiam: & inter eas magna cõtrouerſia facta eſt, prout narrat Beatus Bernardus pulchro & longo ſtylo. Sed ego ſuccinctè (vt potero) referam ſummam. Frequenter enim ipſius dicta melliflua intendo adducere, ſed plerunq; cum exceptione,propter prolixitatem vitandam. In hoc ergo loco hæc eſt dicti ſui ſumma:dicebat Domina miſericordia. Nunquid in æternum proijcies Domine, aut obliuiſceris miſereri? & hoc ei longo tempore ſuſurrabat. Reſpondit Dominus. Vocentur ſorores veſtræ, quas cõtra vos paratas videtis,& eas pariter audiamus. Quibus vocatis,incepit miſericordia. Eget miſeratione diuina creatura rationalis,quoniam miſera facta eſt, & miſerabilis valde, venit tempus miſerendi, & iam præterijt. Econtra veritas. Oportet Domine implere ſermonem quem locutus es. Totus moriatur Adã, cũ omnibus qui in eo erant,quando prẽuaricando pomũ guſtauit. Dixit miſericordia. Vt quid ergo Dñe me feciſti? Scit enim ipſa veritas, ꝙ ego perij,ſi nũquam miſereberis. Econtrario ipſa veritas. Si prædictam tuam ſententiã prævaricator euaſerit,perijt & veritas tua, & non permanet in æternũ. Fuit ergo hæc quæſtio miſſa ad filium. Ipſa autem veritas & miſericordia coram eo eadẽ dicebant,& addebat veritas. Fateor Domine, ꝙ bono zelo mouetur miſericordia, ſed non ſecundum iuſtitiã, quæ potius prævaricatori vult parcere ꝙ ſorori. At miſericordia. Tu neutro parcis, & tanta indignatione ſæuis cõtra prævaricatorem, vt inuoluas pariter & ſororem. Sed nihilominus veritas fortiſsimè allegat. Domine contra te iſta quæſtio intorquetur, & eſt cauendum,ne verbũ patris euacuetur. Dixit pax. Parcite vobis à verbis iſtis,virtutũ non eſt honeſta contentio. Vides cõtrouerſiam magnam,& rationes fortes & efficaces: non videbatur quomodo circa hominẽ poſſent & miſericordia & veritas conſeruari. Scripſit autẽ Rex ſententiã, quam paci, quæ propinquius ei ſtabat, dedit legendã,ſic continentem. Hec dicit; Perij ſi Adã non moriatur. Et hæc dicit. Perij ſi non miſericordiã conſequatur. Fiat mors bona, & habeant vtræq; quod petunt. Obſtupuerunt omnes in verbo ſapientiæ, & conſenſerunt ꝙ moriatur Adam, miſericordiã conſequendo. Sed quærunt quomodo mors poteſt fieri bona,cũ horribilis ſit ipſo auditũ? Reſpondit Rex. Mors peccatorũ peſsima,ſed mors ſanctorũ pretioſa, & ianua vitæ. Inueniatur qui ex charitate moriatur,nõ obnoxius morti, & ſic mors non poterit tenere innoxiũ, ſed ſaciat in ea foramen,per quod trãſeant liberati. Placuit ſermo. Sed vbi talis poterit inueniri reſponderũt? Redijt ergo veritas ad terram,& miſericordia remanſit in cęlo. Nam iuxta prophetiã. Domine in cœlo miſericordia tua,& veritas tua vſque ad nubes,& circuit orbem terrarũ. Et nemo mundus à ſorde,nec infans vnius diei. Sed à miſericordia perluſtratur cœlũ, & neminem inuenit, qui ſufficientẽ ad hoc habeat charitatem. Omnes enim ſerui ſumus, & qui cũ bene feceritem. Omnes enim ſerui ſumus, & qui cũ bene feceritmus dicere debemus, illud Luc. quia inutiles ſerui ſumus. Et cũ nullus inueniretꝰ qui maioré charitatẽ haberet,vt animã ſuã pro ſeruis inutilibus poneret, redeũt ad conſtitutã diẽ anxiè plurimũ, nõ inuento quod deſiderabant,dixit pax. Vos neſcitis quicquã nec cogitatis,non eſt qui faciat bonũ, nõ eſt vſq; ad vnũ, ſed qui dedit conſiliũ ferat auxiliũ. Intellexit hoc Rex, & ait. Pœnitet me feciſſe hominem. Pœnitentiam me agere oportet, pro homine quẽ creaui: & vocato Gabriele dixit. Vade dic filiæ Sion. Ecce Rex tuus venit. Huc- Zachar.9.
uſque Ber. Vides ergo,ꝙ magni periculi fuit & eſt peccatum,& ꝙ magna difficultas eſt remediũ inuenire. In hoc ergo conſenſerunt prædictæ virtutes precipuè in perſona filij. Nã perſona patris aliqualiter videtur terribilis & potens, & ſic ſuſpicari quodammodo potuiſſent pax & miſericordia. Perſona verò ſpiritus, benigniſsima eſt,& ſic ſuſpicari poterant veritas & iuſtitia. Vnde perſona filij tanquam media accepta eſt, ad hoc remedium faciendum,hoc autem non propriè,ſed appropriatè intelligas. Tunc ergo impletũ eſt illud propheticum. Miſericordia & veritas obuiauerunt ſibi, Pſal.84.
iuſtitia & pax oſculatæ ſunt. Et hęc de his quæ in cœlis contingere potuerunt,poſſumus meditari.

De vita Mariæ Virginis, & ſeptem petitionibus eius. Cap. 3.

CIrca Virginem,ex qua incarnatio facta fuit,meditari poſſumus vitã ipſius. Vnde ſcire debes, ꝙ dum eſſet trium annorũ,fuit à parentibus oblata in templũ, & ibi ſtetit vſq; ad decimumquartũ annum. Quid autẽ ibi fecerit, ſcire poſſumus ex reuelationibus ſuis, factis cuidã ſuæ deuotæ. Et creditꝰ ꝙ fuit Sancta Eliſabeth: cuius feſtũ ſoleniter celebramus. In quibus hæc inter alia continentur. Cũ (inquit) pater meus & mater mea me dimiſerunt in templo, ſtatui in corde meo habere Deũ in patrẽ,& deuotè ac frequenter cogitabã,quid poſſem facere Deo gratũ, vt dignaretur mihi dare gratiã ſuã, & feci me doceri legẽ Dei mei. Ex omnibus tamen præceptis diuinæ legis,tria præcepta precipuè ſeruaui in corde meo,videlicet. Diliges Dominũ Deum tuũ,ex toto corde tuo,& ex tota anima tua,& ex tota mente tua, & ex omnibus viribus tuis. Itẽ, diliges proximũ tuũ ſicut teipſum. Itẽ, habebis odio inimicum tuũ. Iſta inquit ſeruaui in animo meo,& ſtatim omnes virtutes cõprehendi, quę in ipſis continentur,& ita volo te facere. Anima autẽ aliquam virtutem habere non poteſt, ſi Deũ toto corde non diligat. Ab iſto enim amore deſcendit omnis gra- Quis ſuum odio habeus.
tiæ plenitudo,ſine qua nulla virtus in aliquam deſcendit,nec perſeuerat in anima,ſed fluit vt aqua, niſi ſuos inimicos.i.vitia & peccata habuerit odio. Qui vult ergo ſuam gratiam habere,& poſsidere, oportet eum, cor ſuum ad amorem & odium ordinare. Volo ergo te facere,vt faciebam ego. Surgebam enim ſemper in noctis medio,& pergebam ante altare templi, & tanto deſiderio,& tanta volũtate,& tanta affectione quãta poteram,& ſciebam,petebam gratiam ab omnipotenti Deo obſeruandi illa tria præcepta, & omnia alia mandata legis. Et ſic ſtando ante altare ſeptẽ petitiones Domino faciebã,quæ ſunt hęc. Primò enim petebam gratiã, qua poſſem implere dilectionis præceptum,ſ.ipſum diligere ex toto & c. Secundò petebam gratiam, qua poſſem diligere proximum ſecundũ voluntatem & beneplacitũ ſuum,& vt faceret me amare omnia, quæ ipſe amat & diligit. Tertiò petebã,vt me faceret odire & fugere omnia quæ odit. Quartò petebam humilitatem,patientiã,benignitatem, & mãſuetudinem,& omnes virtutes,per quas efficerer gratioſa ante conſpectũ ſuum. Quintò petebam, vt faceret me videre tẽpus, in quo eſſet nata illa Beatiſsima Virgo,quę debebat filiũ Dei parere,& vt cõſeruaret oculos meos,vt poſſem eam videre: linguã, vt poſſem eã laudare: manus,vt poſſem ei ſeruire: pedes,vt poſsẽ ire ad ſeruitiũ ſuũ: genua,vt poſſem adorare Dei filium in gremio ſuo. Sextò petebã gratiã,obediendi mãdatis & ordinationibus põtificis templi. Septimò petebam, vt templum & vniuerſum populum ſuum ad ſeruitium ſuum conſeruaret. His auditis dixit ancilla Chriſti.

Universidad de Deusto
Biblioteca

O dulcissima Domina non eratis vos grátia & virtutibus plena. Respondit Beata Virgo. Pro firmo scias, q̃ ita me reputabam ream & vilissimá, & gratia Dei indignam sicut tu. Propterea petebam sic gratiá & virtutes. Et iterum. Filia tu credis, q̃ omnem gratiam quá habui, habuerim sine labore, sed non est ita: immo dico tibi, q̃ nullam gratiam, donum vel virtutem habui à Deo sine magno labore, continua oratione, ardenti desiderio, profunda deuotione, multis lachrymis, & multa afflictione, dicendo, cogitando semper placita sibi sicut sciebam & poteram, excepta sanctificationis gratia, qua sanctificata fui in vtero matris. Et addidit, pro firmo scias, q̃ nulla gratia descendit in animá, nisi per orationem & corporis afflictionem. Postquam autem dedimus Deo quæ p nos possumus, licet sint pauca, ipse venit in animam, secũ ferens ista altissima dona, q̃ videtur anima in seipsa deficere, & perdit memoriá, & non recordatur se feciſſe, vel dixisse aliquid Deo gratum, & tunc videtur sibijpsi vilior, & despectior q̃ vnquá fuerit. Hucusq; de dictis reuelationibus. Beatus vero Hieronymus sic scribit. Hanc sibi regulam Beata Virgo statuerat, vt à mane vsq; ad horá tertiá orationibus insisteret. A tertia vsq; ad nonam, externo opere se occuparet. A nona verò iterũ ab oratione nõ recedebat, quousq; dum illi Angelus appareret, de cuius manu escam accipere solebat & melius in Dei opere & amore proficiebat. Fiebat, vt in vigilijs inueniretur prior, in sapientia legis Dei eruditior, in humilitate humilior, in carminibus Dauidicis elegãtior, in charitate glorioſior, in puritate purior, in omni virtute perfectior. Erat enim cõstans & immobilis, & cum quotidie melius transiſſet, hanc irascentem nullus vel vidit vel audiuit. Omnis sermo eius ita erat gratia plenus, vt cognosceretur in lingua eius Deus. Semper in oratione, & inscrutatione legis Dei permanebat. Et erat solicita circa socias suas, ne aliqua ex eis in vllo sermone peccaret, ne aliqua in risu vocẽ suam exaltaret, ne aliqua iniurias aut superbiam cõtra parẽ suam exerceret. Sine intermissione benedicebat Deum, & ne fortè in salutatione sua à Dei laudibus tolleretur, sigs eã salutabat, illa pro salutatione sua, Deo gratias, respondebat. Deniq; primum ex ipsa exijt, vt dum salutãtur homines sancti, Deo gratias, dicant. De esca quam de manu Angeli accipiebat, ipsa reficiebatur: quam verò à pontificibus tẽpli accipiebat, pauperibus erogabat. Quotidie videbatur ei Angelus loqui, & quasi charissimæ sorori vel matri obtemperabat ei. Hucusq; Hieronymus. In quartodecimo autem anno fuit Beata Virgo Maria desponsata Ioseph per diuinam reuelationem, & redijt in Nazareth, quod qualiter fuerit factum, inuenies in legẽda de natiuitate sua. Et hæc sunt quæ ante incarnationẽ Domini Iesu possumus meditari, ipsa rumines benè & delecteris in eis, toto affectu ea memoriæ commendando, & opere adimplẽdo, quia deuotissima sunt. Nunc ad incarnationem veniamus,

De vita Beatæ Virginis.

De incarnatione Christi. Cap. 4.

POstquam autẽ venit plenitudo temporis, vel deliberasset, quomodo ordinauit summa Trinitas humano generi prouideri, per incarnationẽ verbi, propter nimiam charitatem suam qua ipsum genus humanum diligebat, commouente eum misericordia sua, & nihilominus ad instantiam supernorũ spirituũ, & Beata Virgo Maria rediſſet Nazareth, vocauit Deus omnipotens Gabrielem Archãgelum, & dixit ei. Vade ad dilectissimam filiam nostram Mariam desponsatam Ioseph, super omnes creaturas nobis charissimá, & dic ei, q̃ filius meus concupiuit speciem suam, & sibi eam elegit in matrem, & roga eam, vt ipsum lætanter accipiat, quia per eam salutẽ totius generis humani operari decreui, & obliuiſci volo iniuriæ mihi factæ. Attendẽ hic & recordare, quæ tibi in principio suprà dixi, vt discas omnibus quæ dicuntur, & fiunt, te exhibere præsentem. Hic ergo imagineris & aspicias Deũ (vt potes) quia incorporeus est, sed aspice eum tanquá magnum Dominum, sedentem in solio excelso, vultu benigno, pio, & paterno, quasi reconciliare volentem, siue reconciliatum esse. Hæc verba dicentem, & Gabrielem facie hilari & iucunda, flexis genibus & inclinato vultu timoroso & reuerenti, ambasiatam Domini sui attentè suscipientem. Surgens igitur Gabriel iucundus & gaudẽs, volitauit ab aliis, & in humana specie in momẽto fuit coram Virgine Maria, in thalamo domunculæ suæ manẽte. Sed nec citò sic volauit, quin præueniretur à Deo, & sanctam ibi Trinitatem inuenit, quæ præuenit nuncium suum. Scire nanq; debes, q̃ excelsum incarnationis opus totius Trinitatis fuit, licet sola persona filij fuerit incarnata, quemadmodũ sicut tunicam induenti, duo ex lateribus eius stãtes adiuuarent eum, & tunicæ manicas tenerent. Nunc ergo & hic benè aspice, & tanquam ipsi facto præsens existeres, intellige omnia quæ dicuntur & fiunt. O qualis fuit & nunc est in meditatione tua illa domuncula, vbi tales sunt, & talia exercentur. Nam licet vbiq; sit Sancta Trinitas, tamẽ ibi nunc aliquo singulari modo esse mediteris, ratione singularis operationis. Ingressus ergo Gabriel paranymphus fidelis ad Virginem Mariam, dixit. Aue gratia plena, Dominus tecum benedicta tu in mulieribus. Ipsa verò turbata, nihil respondit. Non fuit turbata turbatione culpabili, nec de visione Angeli, quia eos sæpe videre solita erat, sed (iuxta verba Euangelij) turbata fuit in sermone eius, cogitans de nouitate talis salutationis: nõ enim sic eam consueuerat salutare. In qua salutatione cũ videret se de tribus commendari, non poterat humilis Domina non turbari. Commendabatur enim, q̃ esset gratia plena, & q̃ Dominus erat secum, & q̃ erat benedicta sũper omnes mulieres: at humilis non potest sui commẽdationem, sine rubore & turbatione audire. Turbata ergo fuit ex verecundia honesta, & virtuosa. Cœpit etiá timere an hoc esset verũ, non q̃ non crederet Angelum vera loqui, sed ex eo q̃ proprium est in humilibus, q̃ non examinãt suas virtutes, sed defectus potius ruminant, vt sic semper proficere possint reputantes magnam virtutem paruam, & paruum defectum magnũ valde. Tanquã ergo prudens, & cauta, pauida & pudorosa nihil respondit. Quid enim respondisset? Discę & tu exemplo suo tenere silẽtium, & taciturnitatẽ amare, quia magna & vtilis valde talis virtus est: nã ipsa bis prius audiuit, quàm semel responderet. Abominabile enim est, Virginem esse loquacẽ. Angelus enim cautam suæ dubitationis cognoscẽs, dixit. Ne timeas Maria, nec verecũderis de laudibus quas dixi tibi, quia sic est. Nec solum ipsa gratia plena, sed eam toti generi humano recuperasti, & reinuenisti à Deo. Nã ecce concipies, & paries altissimi filium, qui te elegit in suam matrem, saluabit omnes in eum sperantes. Tunc ipsa respondit, non tamen confitendo, nec negando commendationes prefatas, sed de alio certificari volens, de modo plus dubitabat, scilicet ne perderet virginitatẽ suã. Quæ fuit ergo ab Angelo huius conceptionis modum, dicens. Quomodo fiet istud? quæ virginitatem meam firmissimè Domino meo deuoui, ne in perpetuum hominem cognoscam? Et Angelus. Fiet per operationem Spiritusſancti, qui te singulari modo replebit, & eius virtute concipies, salua tibi virginitate tua, & ideo filius tuus vocabit filius Dei. Nihil enim ei, est impossibile. Nã Elisabeth cognata tua cũ esset senex & sterilis, iã sunt sex mẽses, q̃ filiũ virtute Dei concepit.

Incarnatio verbi, fuit per totius Trinitatis.

Virgo Maria exemplum est mulieribus, vt audiant, & parum loquantur.

Intuere

Intuere hic præ Deo, & meditare, qualiter tota Trinitas est ibi expectans responsionem & consensum huius suæ filiæ singularis, amanter & delectabiliter aspiciens verecũdiam eius, & mores & verba. Et etiá qualiter Angelus diligenter & sapiẽter inducit eã, & ordinat verba sua, stans inclinatus & reuerens coram Domina sua, vultum placido & sereno, fideliter exequens ambasiatam suam, & attentè obseruans verba Dominæ, vt possit congruè respondere, & super hoc opere mirifico perficere Domini volũtatem. Et qualiter etiá Domina stat timoratè ac humiliter, facie pudorosa p̃uenta ab Angelo, & ex improuiso in verbis istis non extollitur, neq; se reputat. Et cum audit magnalia de se, qualia alicui nunquam dicta fuerunt, totum diuinæ gratiæ ascribebat. Discę ergo eius exemplo esse pudorosa & humilis, quia sine his virginitas parum valet. Gaudet prudentissima Virgo, & auditis verbis Angeli consensit. Et (vt in suis reuelationibus continetur) profunda deuotione genuflexit, & iũctis manibus dixit. Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum. Tunc filius Dei statim totus & sine mora intrauit vterum Virginis, & ex ea carnem assumpsit, & totus remansit in sinu patris. Potes autem piè imaginari, qualiter ipse filius tanquam obedientiam & laboriosam legationem susciꝑens, patri se inclinauit & recõmendauit, & in eodem instanti anima creata & infusa fuit, perfectus homo secundum omnia corporis lineamenta, sed paruulus valde, ita q̃ in vtero postea naturaliter crescebat vt alij, sed non fuit dilata infusio animæ vel membrorum distinctio, vt in alijs. Erat enim perfectus Deus sicut perfectus homo, & ita sapiens & potens, vt est modo. Gabriel autem tunc cum Domina sua similiter genuflexit, & parũpost cum ea surgẽs, se iterum inclinans vsq; ad terram, & valefaciẽs ei, disparuit, & ad patriam rediens hoc narrauit, & fuit ibi nouum gaudium, & nouum festum, & exultatio magna nimis, Domina verò tota inflammata, & in amore Dei magis solito succensa, sentiens se concepisse, genibus flexis gratias egit de tanto dono, humiliter & deuotè supplicans eidem, vt eam dignaretur instruere, ita q̃ in his quæ circa filium suũ facienda occurrerent, faceret sine defectu. Considerare autem debes, quãta est hodierna solennitas, & iubilare in corde tuo, & agere dies lætitiæ. Inaudita est enim vsq; modo à seculis, nec vnquá fuerat. Talis nanq; hodie est solennitas Dei patris, qui nuptias fecit filio suo in desponsatione humanæ naturæ, quam hodie filius sibi vniuit inseparabiliter. Hodie est & solennitas nuptiarum filij, & dies natalis eius in vtero, sed postea erit ex vtero. Hodie est solennitas. Sancti spiritus, propter hoc opus myrificũ & singulare ipsius incarnationis, quod eidem attribuitur, & hodie incepit ostendere benignitatem singularem humano generi. Hodie est solẽnitas glorioſa Dominæ nostræ, quæ à patre in filiam, à filio in matrẽ, & Spiritu sancto in sponsam est recognita & assumpta. Hodie est solẽnitas totius cœlestis curiæ, quia inchoatur eorum reparatio. Hodie est multò magis solẽnitas humanæ naturæ, quia eius salus incepit & redemptio, & totius mundi recõciliatio, & sublimata est atq; deificata. Hodie nouam obedientiam suscepit filius à patre, de nostra peragenda salute. Hodie à summo cœlo egrediens, exultauit vt gigas ad currendum viam, & se recluſit in horto vteri Virginalis. Hodie etiam factus est vnus ex nobis & frater noster, & cepit peregrinari nobiscum. Hodie de cœlo lux vera descendit, ad tollendas & fugãdas nostras tenebras. Hodie panis viuus, qui dat vitá mundo, decoquitur in virginalis vteri clibano. Hodie verbum caro factum est, vt habitaret in nobis. Hodie clamores & desideria Patriarcharum & Prophetarum exaudita sunt & impleta. Clamabãt desiderio inenarrabili & dicebant. Emitte agnum Domine &c. Et iterum. Rorate cœli desuper. Et iterum. Vtinam dirumperes cœlos & descenderes. Et iterum. Domine inclina cœlos tuos & descende. Et iterum. Domine ostende nobis faciem tuá &c. Et talia multa, de quibus tota scriptura est plena. Nam hodiernã diẽ vehementissimè expectabant. Hodie est principiũ & fundamentum omnium solennitatũ, & initium totius nostri boni. Nam vsq; nunc indignatus est Dominus contra genus humanum, propter trãsgressionem primorum parentum, sed amodò vidẽs filium hominem factum, non vlterius irascetur. Hodie dicitur esse temporis plenitudo. Vides admirabile opus & quàm solẽnissimum factum sit istud, totum est delectabile, totũ iucundum, totum desiderabile, & cum omni deuotione susciꝑiendum, in iubilatione, lætitia & exultatione ducendum, & omni veneratione dignissimum. In his ergo meditare, in his delectare, & iucundaberis, & fortè ostendet tibi Dominus ampliora &c.

Isa.16. Isa.45. Isa.64. Psal. 143. Psal 80.

Quomodo Beata Virgo visitauit Elisabeth. Et quomodo Magnificat, & Benedictus facta fuerunt. Cap. 5.

POst hæc recogitans Domina verborum Angeli, quæ dixit de consobrina sua Elisabeth, eam visitare proponit, ad congratulandum eidem, ac etiá seruiendum. Iuit ergo vnà cũ Ioseph sponso suo à Nazareth ad domum ipsius, quæ distabat à Hierusalẽ per quatuordecim vel quindecim miliaria, vel circà. Non ergo retardatur asperitate vel longinquitate viæ, sed cũ festinatione iuit, quia nolebat diu in publico videri. Et sic non erat ex conceptu filij aggrauata, vt alijs mulieribus contingit, non enim fuit Dominus Iesus onerosus matri. Conspice ergo hic quomodo vadit sola cum sponso suo Regina cœli & terræ, & non eques sed pedes, non ducit frequentiá militum vel baronũ, non camerarium & domicellarũ comitiuá. Vadunt autem cũ ea paupertas, humilitas & verecundia, omniumq; virtutum honestas. Est & Dominus secum, magnã & honorabilem comitiuam habens, sed nõ seculi vanam & pomposam. Cum autem intrauit domũ, salutauit Elisabeth dicẽs. Salue soror mea Elisabeth: illa vero exultans & tota exhilarata, & accẽsa Spiritu sancto surgit, & amplexatur eam tenerrimè, & exclamans præ gaudio dixit. Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui. Et vnde hoc mihi, vt veniat mater Domini mei ad me? &c. Cũ enim Virgo salutauit Elisabeth, repletus est in vtero Ioánes Spiritu sancto, repleta est etiam & mater: nec prius repletur mater quã filius, sed filius repletus, replet & matrem, nõ quidem in anima matris aliqd efficiẽdo, sed p Spiritũ sanctum aliquid in ea fieri ꝓmerendo, eo q̃ in ipso Spiritusſancti gratia affluẽtior refulgebat, & prior gratiam sensit. Et sicut illa Mariã, sic ille aduentũ Dñi sensit, & ideo exultauit, & illa ꝓphetice locuta est. Vide quanta virtus sit in verbis Dñæ, quia ad eorũ pronunciationem confertur Spiritusſanctus. Sic enim abundãter ipsa erat plena, q̃ eius meritis ipse Spiritusſanctus etiá alios replebat. Respondit autem Maria ad Elisabeth dicens. Magnificat anima mea Dominum &c. totum ibidem complens canticum iucunditatis & laudis. Deinde se ad sedendum ponentes, Domina humillima ad inferiorem locum se ponit ad pedes Elisabeth, sed illã continenti exurgens, & hoc nõ patiens erexit eam, & pariter consederunt. Quærit autem Domina de modo suæ cõceptionis, & Elisabeth de modo suæ, & hæc sibi inuicem narrant lętãter, & laudant Deum de vtraq; conceptione, & in gratiarũ actione consistunt, & agũt dies lætitiæ. Et sterit ibidem Domina quasi mensibus

Luc.1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tribus, ministrans & seruiẽs ei in omnibus quæ poterat humiliter,reuerẽter,& deuotè, quasi oblita se matrẽ Dei esse,& totius mundi Reginã. O qualis domus, qualis camera,qualis lectus, in qua & quo pariter commorantur & requiescunt, tales matres talibus filijs fœcundatæ,Maria & Elisabet,Iesus & Ioannes. Sunt & ibi magnifici senes.s.Zacharias & Ioseph. Aduenientе ergo tempore suo peperit Elisabeth filium,quẽ Domina leuauit à terra, & diligenter aptauit, vt expediens erat.Paruulus autem, ipsam quasi intelligẽs aspiciebat, & cum eum matri porrigere vellet, caput ad eam vertebat,& in ea solũ delectabatur, & ipsa lætanter colludebat eidem, amplexabatur, & osculabatur iucundè. Considera magnificentiã Ioannis. Nullus vnquã talẽ baiulam habuit.Multa alia magna priuilegia reperiuntur de ipso, quibus non insisto ad præsens. Die autem octauo circuncisus est puer,& vocatus est Ioannes.Et tunc apertum est os Zachariæ, & prophetauit dicens. Benedictus Dominus Deus Israel &c.Et sic in domo illa hæc duo cantica pulcherrima. s. Magnificat & Benedictus facta fuerunt.Domina verò stans post aliquã cortinam, ne videretur ab hominibus qui conuenerãt ad circuncisionem Ioannis, auscultabat attẽtè ad canticum illud in quo de filio suo fiebat mentio, & omnia conferebat in corde suo sapientissimè. Tandẽ vale faciens Elisabeth & Zachariæ, ac benedicens Ioanni, redijt ad domum suę habitationis in Nazareth.In qua reuersione paupertatem eius adinuicem reuoca.Redit enim ad domum,in qua nec panem,nec vinũ, nec alia necessaria est inuẽtura. Sed nec possessiones habebat, nec pecuniam.Stetit his tribus mensibus apud illos forte opulentos:nunc autem redit ad paupertatẽ suam, & vt proprijs manibus laborando victũ procuret. Compatere sibi,& in amorem paupertatis accendere.

Quomodo Ioseph voluit dimittere Mariam, & quomodo Deus permittit suos tribulari. Cap. 6.

CVm autem simul habitarent Domina & sponsus eius Ioseph,& crescẽte Iesu in vtero matris, perpendens Ioseph ipsam grauidam esse, doluit vltra modum. Attendè hic benè, quia multa pulchra discere poteris. Si dubitas quare Dominus voluit matrem suam habere virum, cum semper vellet eam virginem esse: Respondetur propter tria, vt.s.ne grauida infamaretur, vt viri ministerio & societate frueretur: & vt Diabolo partus filij Dei occultaretur. Cõspiciebat ergo Ioseph coniugem suam semel & pluries, dolebat & turbabatur, & eidem vultum ostendebat turbatum,& oculos auertebat ab ea tanquã à mala,suspicans eã ex adulterio cõcepisse. Vides quomodo Deus permittit suos tribulationibus vexari,& tentari ad ipsorum coronam.Cogitabat autẽ eam occulte dimittere.Verè de hoc dici potest, q̃ eius laus est in Euangelio.Dicitur enim ibi,q̃ erat vir iustus,magnæ nanque virtutis erat.Cum enim communiter dicatur, q̃ quasi summæ verecundiæ,doloris,& furoris sit viro adulterium vxoris,tamẽ ipse virtuosè se temperabat, & accusare nolebat, patienter hanc magnã pertransibat iniuriam,non se vindicans,sed pietate victus, cedere volens,occultè volebat eam dimittere. Sed nec Domina pertransiuit absq; tribulatione, perpendebat enim, & videbat eum turbatum, & de hoc etiam ipsa turbabatur.Humiliter tamen tacebat,& occultabat donũ Dei. Potius volebat reputari vilis, quàm ipsum sacramentũ Dei propalare,& de se aliquid loqui, quod ad iactantiã putaretur pertinere.Rogabat autem Dominũ, vt ipse remediũ apponere dignaretur, & hanc sibi & viro suo tribulationem auferret.Vides quàm magna tribulatio & anxietas erat eis,sed Dominus prouidit vtriq; . Misit ergo Angelum suum,qui dixit Ioseph in somnis,q̃ vxor eius de Spiritu sancto conceperat,& vt confidenter & gaudenter staret cum ea. Vnde tribulatione cessante,redijt consolatio magna. Sic & nobis contingeret,si in tribulationibus patientiam habere sciremus: nam Deus post tempestatem tranquillũ facit. Nec dubitare debes,quia non permittit eas ad suos venire,nisi pro vtilitate eorũ. Quæsiuit Ioseph de hac cõceptione mirifica,quę ei Domina diligenter narrauit.Remanet ergo & stat Ioseph gaudens cũ sua coniuge benedicta.Et vltrà quàm dici possit,eam casto diligit amore,& curã ipsius fideliter gerit, & Domina cũ eo confidenter moratur,& in sua paupertate lętanter viuunt. Stat ergo Dominus Iesus reclusus in vtero,vsq; ad mẽses nouem more aliorum. Stat benignè ac patienter sustinet,& expectat tempus debitũ. Compatere sibi, q̃ ad tantam humilitatis profunditatẽ deuenit. Multum ergo deberemus hanc affectare virtutem, nec vnquã deberemus ad elationẽ, vel ad nostri reputationẽ tumescere, quando tantum se inclinauit Dominus maiestatis. Et de hoc secundo beneficio huius tam prolixæ pro nobis reclusionis, nunquã ei dignè possemus satisfacere:sed saltem corde hoc cognoscamus,& gratias eidem toto affectu agamus, q̃ nos ex alijs assumere dignatus est, vt vel hoc modicũ rependamus eidẽ, vt recluſi ſtemus ad seruitium suũ. Ipsius quippè beneficium est hoc,non nostrum meritũ, & quidẽ permaximũ multumq̃; acceptabile ac venerabile est. Nõ enim ad pœnam sed ad tutelã recluſi sumus, & in arce religionũ tutissima collocati.Ad quã huius nequissimi mundi venenosæ sagittæ vel tumultuosũ maris ,pcellæ,nisi nostra temeritate attingere non poterunt. Conemur ergo toto posse, mente recluſa & abſtracta ab omnibus caducis,eidẽ cordis puritate vacare,quia corporalis recluſio nihil, aut parum sine mentali prodest. Eidem etiam Domino Iesu in hoc compatere, q̃ est in continua afflictione:& fuit à suæ conceptionis primordio vsq; ad mortem,ex eo,s.q̃ parrem , quẽ summè diligebat,cognoscebat ,ppter idola relinqui à peccatoribus & inhonorari, & ex cõpassione quam habebat ad animas ad imaginem suam creatas, quas cernebat miserabiliter & quasi vniuersaliter damnari,& erat sibi maior pœna, quàm fuerit passio corporalis. Nam propter hanc tollendam,sustinuit illam. Vides quàm pulchra fercula hic tibi propinata sunt,si vis eorũ sentire dulcedinem,ea rumina diligenter & sæpè.

Matth. 1.

SECVNDA FERIA.

De Natiuitate Christi,& alijs. Cap. 7.

ADueniente autem nouẽ mẽsium termino,exijt edictũ ab Imperatore,vt describeretur vniuersus orbis.s.quilibet in ciuitate sua. Cũq; Ioseph ire vellet in ciuitatẽ suam.s.Bethleem, & sciret instare tempus partus suæ coniugis,duxit eam secum. Vadit ergo iterum Domina hoc lõgo itinere. Nam Bethleẽ est prope Hierusalem, per quinque vel sex milliaria. Ducunt autem secum bouem & asinum, & vadũt ſicut pauperes mercatores bestiarum. Cum autem fuerunt in Bethleem, quia pauperes erant (nã multi concurrerant pro eadem causa) hospitium inuenire non potuerunt. Compatere hic Dominæ, & conspice ipsam delicatam & iuuenẽ, quindecim enim erat annorum,ex longo itinere fatigatam, & cum verecũdia inter gentes conuersantem, quærentem vt quiescat & non inuenit: omnes licentiant eam & socium eius, & sic coguntur diuertere ad quandã viam coopertã, vbi homines tempore pluuiæ diuertebãt. Ibidem Ioseph, qui erat magister lignarius, fortè aliqualiter se clausit.

Luc. 2.

Nunc

Nunc autẽ diligentissimè inspice omnia,maximè quia referre intendo quæ ab ipsa Domina reuelata & oltea fuerunt, prout à quodam sancto nostri ordinis fide digno habui, cui puto reuelata fuisse. Cunq; venisset hora partus. s. in media nocte dominicæ diei, surgens virgo appodiauit ad quãdam columnam, quæ ibi erat, Ioseph vero sedebat mœstus,ex eo fortè q̃ non poterat quæ decebant parare.Surgens ergo & accipiens de fœno præsepis, proiecit ad pedes Dominæ & vertit se in aliam partem, tunc filius Dei æterni exiens de matris vtero,sine aliqua molestia vel læsione, in momento sicut erat in vtero, sic fuit extra vterum super fœnũ ad pedes matris suæ, & mater in continenti se inclinans,recolligens eum & dulciter amplexans,posuit in gremio suo, & vbere de cœlo pleno, & Spiritu sancto edocta,cœpit lauare siue linire ipsum per totum cũ lacte suo,quo facto, inuoluit eum in velo capitis sui, & posuit eum in præsepio, & tunc bos & asinus flexis genibus posuerunt ora super præsepium, flantes per nares ac si ratione vtentes cognoscerent,q̃ puer sic pauperrimè contectus, calefactione tempore tanti frigoris indigebat. Mater verò flexis genibus adorauit, & gratias agens Deo,dixit. Gratias tibi ago Domine sancte pater, qui filium tuum mihi dedisti, & adoro te Deus æterne, & te filium Dei viui & meum. Ioseph autem similiter adorauit eum, & accipiens sellam asini,& extrahens de ea custinellum de lana siue bora,posuit iuxta præsepe, vt Domina super eo sederet. Ipsa ergo se posuit ibi ad sedendum, & sellam posuit subtus cubitum,& sic stabat Domina mundi, tenens vultum suum super præsepe, innixa oculis & toto affectu super dilectissimum filium suũ.Hucusq; de reuelatione. His ergo sic ostensis, disparuit Domina & remansit Angelus,& dixit eidem laudes magnas,quas etiam ille mihi dixit,sed nec discendi, nec scribẽdi aptitudinem habui. Vidisti ortum sacratissimi principis,vidisti simul & partum Reginæ cœlestis, & in vtroq; arctissimam paupertatem potuisti,conspicere, multis necessarijs indigere:hãc virtutem altissimam Dominus reinuenit, hæc est illa euangelica Margarita, pro qua emenda omnia sunt vendẽda: hæc est totius spiritualis ædificij primum fundamentum, nam cum sarcina temporalium rerum spiritus ad Deũ non potest ascendere,de qua dicebat Beatus Franciscus; Paupertatem fratres noueritis esse spiritualem viam salutis, tanquã humilitatis fomentum,& perfectionis radicem, cuius est fructus multiplex,sed occultus. Magna ergo nobis est verecundia, q̃ eam non amplectamur toto posse, sed oneramur superfluis,quando mundi Dominus, & Domina mater eius eam sic strictissimè & studiosissimè seruauerunt. De qua sic dicit Bern. Abundabat in terris hæc species,& nesciebat homo precium eius. Hanc itaq; Dei filius concupiscens descendit, vt eam eligat sibi & nobis, quam sua æstimatione faciat pretiosam.Adorna thalamum.s.humilitate & paupertate, in his complacet sibi, pannis Maria testimonium perhibente.His sericis delectatur inuolui,& abominationes Aegyptiorum immola Deo tuo.Hucusq; Ber.Idẽ in 5.ser.natiu.sermo incipit. Benedictus Deus,& pater. Denique populum suum consolatur.Vis nosse populum eius? tibi derelictus est pauper,ait homo secundum cor Dei.Sed & ipse in Euangelio. Væ vobis (inquit) diuitibus qui habetis hic consolationem vestrã. Quid enim consoletur eos, qui suam habent consolationem? Non consolatur Christi infantia garrulos,non consolantur Christi lachrymæ cachinnantes,nõ consolantur panni eius ambulantes in stolis,non cõsolantur stabulum & præsepe, amantes primas cathedras in synagogis, vigilantibus pastoribus annunciatur gaudium lucis, & eis natus dicitur esse saluator. Pauperibus atque laborantibus non vobis diuitibus, qui vestram habetis consolationẽ & vestrũ dominiũ. Hucusq; Bern.Potuisti etiam attendere in vtroq;,profundissimam humilitatem in hac ipsa natiuitate: nõ enim sunt stabulum dedignati,non bestias, non fœnum, & cætera vilia.Hanc virtutem in omnibus actibus,tã Dominus,quã Domina perfectissimè seruauerunt,& nobis commendauerunt: nitamur ergo omni quo possumus studio ipsam amplecti, quia sine ipsa nõ est salus, nulla enim operatio nostra cum superbia Deo placere potest.Nam secundũ Beatum Augustinũ. Superbia fecit Angelos Dæmones,humilitas facit homines Angelis similes.Et Bern.Qualem putas necesse est hominẽ inuenire,qui repudiati locum Angeli sortiatur? Semel turbauit superbia regnum illud,cõcussit muros,& etiã prostrauit ex parte, & parte non modica. Quid ergo? Nunquid non odit ciuitas illa & vehemẽter huiusmodi pestem abominatur? Certi estote fratres, eum qui superbis nõ pepercit Angelis, nec est hominibus parci urus,non est contrarius sibijpsi.Hucusq; Bern. Potuisti etiã attendere in vtroque,maximè in puero Iesu non paruam cordis afflictionẽ. De qua sic dicit Bern. Nascitur Dei filius,cuius in arbitrio erat, quodcunque vellet eligere tempus.Elegit quoq; molestius præsertim paruulo & pauperis matris filio, quæ vix pannos haberet ad inuoluendũ,præsepe ad inclinandũ, & cum tanta esset necessitas,nullã audio pellium fieri mentionem.Et infrà. Christus vtique qui non fallitur,elegit quod carni molestum est.Istud ergo melius, illud vtilius,illud potius eligendũ: & quisquis aliud doceat vel suadeat,ab eo tanquã à seductore cauẽdum est. Et infrà. Et tamen fratres ipse est promissus olim per Isa. paruulus sciens reprobare malũ,& eligere bonum.Malum ergo voluptas corporis, bonũ verò afflictio est, siquidem & hanc elegit, & illam reprobat puer sapiẽs, verbum infans.Hucusq; Ber. Vade & tu fac similiter, discretè tamen, vt non excedas posse tuum, & de his virtutibus aliàs poterit dici, redeamus ad domum natiuitatis.Nato itaq; Domino, Angelorum multitudo ibi existens, suum Deum adorauerunt, & confestim ad pastores iuerunt, qui erant ibi propè fortè per milliare, nunciantes eis ipsam natiuitatem & etiam locũ: exinde ascenderunt in cœlum cum canticis & iubilis, conciuibus suis ea similiter nunciantes.Tota igitur superna curia exhilarata, magnoq; facto festo & laudibus,& gratiarum actionibus Deo patri exhibitis, venerunt omnes quotquot ibi erant, successiue per ordines suos videre faciem Domini Dei sui, & adorantes eum cum omni reuerentia, & etiam matrem eius, laudem eidem & cantica personabant.Quis enim eorum auditis nouis,remanisset in cœlo, quin visitasset Dominum suum sic humiliter constitutum in terra? In nullo eorum hęc superbia cadere potuisset. Et ideo dicit Apostolus. Et cum introducit primogenitum in orbem terrarum dicit.Et adorent eum omnes Angeli Dei.Hæc meditare de Angelis iucundum puto,qualitercunq; se habuerit veritas. Veneruntq; pastores & adorauerunt eum,referentes quę audierunt ab Angelis.Mater vero prudentissima, omnia quæ de ipso dicebantur conseruabat in corde suo,illi autem gaudentes abierunt. Genu flecte & tu qui tantum distulisti, & adora Dominum Deum tuum, & postea matrem eius,& reuerenter saluta Sanctũ senem Ioseph. Deinde osculeris pedes pueri Iesu iacentis in lecto, & roga Dominam vt eũ tibi porrigat,vel permittat accipere. Accipias eum inter brachia tua, retine & intuearis faciem eius diligenter,ac reuerenter deosculare, & delectare in eo: confidenter hoc facere potes, quia ipse ad peccatores venit pro eorum salute, & cum eis humiliter conuersatus, & tandem se ipsis dimisit in ci-

Reuelatio facta cuidam sancto nostri ordinis, circa virginis partum.

Ser. 1. de visione Esaię.

Ser. 2. de nat. Domini.

Hebr. 1.

Isa. 7.

Universidad de Deusto
Biblioteca

bum, vnde benignitas sua patiẽter se tãgi pro tuo velle permittet: nec imputabit præsumptioni sed amori, semper tamen cum reuerentia & timore hæc facias, quia ipse Sanctus sanctorũ est. Postea redde ipsum matri, & conspice diligenter, quàm studiosè & sapienter gubernabat eum, lactat, ac cætera ei facit obsequia: ita & tu adiuua eam si potes, in his delectare, iucundare, ac sedulo meditari memento, & quantum potes famuleris Dominæ, & puero Iesu, & intueari faciem eius sæpè, in quâ desiderant Angeli prospicere, semper tamen (vt dixi) cum reuerẽtia & timore, ne patiaris repulsam, reputare enim te debes indignam talium con
Esa.9. uersatione. Meditari debes etiam cum gaudio, quanta sit hodierna solẽnitas: hodie nanq; natus est Christus, & sic verè est dies natalis regis æterni, & filij Dei viui: hodie filius datus est nobis, & puer natus est nobis: ho
Luc.2. die sol iustitiæ qui erat in nubilo clare refulsit, hodie Spiritussanctus Ecclesiæ electorũ caput processit de thalamo suo, hodie desideratam faciem ostendit, forma speciosus præ filijs hominum, hodie factus est ille hymnus angelicus; Gloria in excelsis Deo: hodie pax hominibus est annunciata, vt in eodem hymno cõti
Ad Tit.3. netur: hodie (vt etiam cantat Ecclesia per totum mundum) melliflui facti sunt cœli, & in terra canunt Angeli. Hodie primitùs apparuit benignitas, & humanitas Saluatoris Dei nostri: hodie adoratus est Deus in similitudine carnis peccati: hodie illa duo miracula cõtigerunt, quæ superant omnem intellectum, & sola fides apprehendere potest: scilicet ꝙ Deus nascitur, & virgo parit, hodie aliorum miraculorum claruit multitudo. Deniq; omnia quæ dicta sunt de incarnatione quasi hic clarius elucescunt: ibi inchoata, hic manifestata. Vnde nunc illa, & istis meditationibus ista con
Miracula Romę. iunge. Meritò ergo est dies illa iubilationis, & gaudij, & lætitiæ magnæ nimis. Nam Romæ de quadam taberna dicta emeritoria (quia milites ibi spaciando & emendo necessaria ea quæ stipendijs suis venerãt expendebant) fons olei largissimi emanauit de terra, & per totum diem largissimo riuo fluxit: & circulus ad modum cœlestis arcus circa solem in toto orbe apparuit, & Romæ statua aurea quam Romulus in suo palatio posuerat, quæ prophetabatur non cadere donec virgo pareret, statim vt Christus natus est, corruit. In quo loco Calixtus Papa Ecclesiam Sanctæ Marię quę nunc dicitur trans Tyberim, constituit.

De circuncisione & fletu Domini. Cap. 8.

OCtauo autem die circuncisus est puer. Duo autem magna hodie facta sunt: vnum, quia manifestatum est nomen salutis, quod ab æterno sibi impositum erat, & ab Angelo vocatum priusquam in vtero conciperetur, hodie fuit declaratum & nominatum. Et vocauerunt nomen eius Iesum. Iesus autem
Act.4. dicitur Saluator, quod est nomẽ super omne nomen. Nec est enim (vt Apostolus Petrus ait) aliud nomen sub cœlo, in quo nos oporteat saluos fieri. Secundum quod hodie factum fuit, quia incepit Dominus Iesus suum sacratissimum sanguinem pro nobis effundere. Tempestiuè enim cepit pro nobis pati, qui peccatum non fecit, pro nobis pœnam hodie portare incœpit. Cõparetur tu ei, & plora cum illo, quia hodie fortiter plorauit. Nam in solennitatibus multum gaudere debemus propter nostram salutem, sed multum cõpati, & dolere propter suas angustias & dolores. Audistis in
Ceruical Christi pueri, fuit lapis. natiuitate quantam afflictionem habuit & penuriam, & inter alia hoc etiam fuit, ꝙ quando mater posuit eũ in præsepio, ad caput eius posuit quẽdam lapidem interposito sortè fœno, vt habui à fratre nostro qui vidit, & adhuc ille lapis apparet ad memoriam ibidem mu ratus. Credas ꝙ libentius posuisset puluinar si habuisset, sed cum aliud non haberet quod poneret, cũm cordis amaritudine posuit illũ lapidem. Audis & hodie quia sanguinem suum fudit. Fuit enim caro ipsius cũ cultello lapideo incisa. Nonne ergo cõpatiẽdum est ei? ita, sic certè & matri. Plorauit ergo puer Iesus hodie, propter dolorem quem sensit in carne sua: nã veram carnem & passibilem habuit sicut cæteri homines, sed eo plorãte, credis ne ꝙ mater potuerit lachrymas continere? plorauit ergo & ipsa, quam plorantem filius stans in gremio eius aspiciens, paruulam manum suam ad os, & vultum eius ponebat, quasi nutu rogãs eandem ne ploraret: quam enim tenerrimè diligebat, à ploratu cessare volebat. Similiter & mater, cuius viscera totaliter commouebantur in dolore, & lachrymis filij, & nutu & verbis consolabatur cum: intelligebat enim tanquam prudentissima voluntatem eius, quamuis nõdum loqueretur: Et dicebat. Fili si vis me à ploratu cessare, cessa & tu, non enim possum te plorante non plorare: Et tunc ex compassione matris, filius à singultibus desistebat. Mater verò & ipsius, & suos oculos tergebat, & vultum vultui applicabat, lactabat eum, & omnibus quibus poterat modis consolabatur. Et sic faciebat quoties plorabat, quod fortè sæpè puerorum more faciebat, ad ostendendam miseriam naturæ humanæ, quam verè assumperat, & ad occultandum se, ne à Diabolo cognosceretur. Cantat nanq; de ipso Ecclesia. Vagit infans inter arcta, & cætera. Hodierno autem tempore cessat circuncisio corporalis, & habemus baptismum, qui est maioris gratiæ, & minoris pœnæ. Sed debemus habere circuncisionem spiritualẽ, & omnia superflua reijcere, & hoc
1.Tim.6. est quod paupertatem commendat, nam verus pauper est verè spiritualiter circuncisus. Et hanc secundum Bernard. paucis verbis tradit Apostolus, dic. Habentes victum & vestitum, his cõtenti simus. Spiritualis etiã circuncisio debet esse in omnibus sensibus corporis nostri, videndo, audiendo, gustando, tangendo paucitate vtamur, & maximè in loquendo. Loquacitas est vitium pessimum, & Deo & hominibus odiosum, & displicibile, vnde debemus esse circuncisi lingua. i. pauca & vtilia loqui, signum leuitatis est multũ loqui: vnde silentium est virtuosa res, & non sine causa in religionibus ordinatum. Et circa hanc materiam sic dicit Beatus Gregor. Ille loqui veraciter nouit, qui prius bene tacere didicerit: censura enim silẽtij, est vbi necessarium instrumentũ. Idem Alibi. Qui sensu leues sunt, & in locutiones præcipites erunt: quia quod leuis cõscientia cõcipit, leuius protinus lingua promit. De hoc etiam dicit Bern. Sermone de Epiphania, qui incipit; In operibus Domini. Iam verò de lingua quis nesciat, quàm multũ inquinauerit nos, per vaniloquia & mendacia, per detractiones & adulationes, per verba malitiæ siue iactantiæ? Pro his omnibus necessaria est hydria quinta, silentium. s. custos religionis, in quo est fortitudo nostra. Idem alibi; Ociositas mater nugarũ est, & nouerca virtutum. Inter fæculares multæ nugæ nugæ sunt, in ore sacerdotum blasphemiæ, sed & si nugæ incidunt, interdum ferendæ fortasse sunt, sed inferendæ nunquam, cõsecrasti enim os Euangelio, illicitum iam talibus aperire illud.

In omnibus sensibus maximè autem in loquendo, circuncisi esse debemus.

Serm. de Epiph.

Nota sacerdotes.

De Epiphania siue apparitione Domini. Cap. 9.

DIe autem tertiodecimo puer Iesus manifestatus gentibus. i. Magis, qui gentiles erant. Attende circa diem istum, quia vix inuenies aliquod festum sic ab Ecclesia solennizatum, & multiplicatũ in
Matth.2. antiphonis, responsorijs, & sermonibus, & alijs quę ad solennitatẽ pertinent sicut illud, non ꝙ sit maius omnibus alijs, sed quia multa & magna tali die facta sunt per

per Dominum Iesum, & maximè circa ipsam Ecclesiam. Primum est, quia hodie ipsa Ecclesia recepta est ab eo in persona Magorum, quia Ecclesia ex gentibus congregata est, nam die natalis sui apparuit Iudæis in
Matth.3. persona pastorum, qui Iudæi non receperunt verbum Dei, nisi pauci ex ipsis. Hodie verò apparuit gentibus, & hoc est Ecclesia electorum. Vnde festum hodiernũ est propriè festum Ecclesiæ, & fidelium Christianorum. Secundum, quia Ecclesia est hodie desponsata ab eo, & eidem verè coniuncta per baptismum, quem tali die susceperit. s. reuoluto vigesimonono anno. Et ideò
Cant.3. lætanter cantatur. Hodie cœlesti sponso iuncta est Ecclesia, &c. Nã in baptismo desponsantur animæ Christo, qui à suo baptismo sumpsit virtutem, & animarũ
Cant.6. baptizatarum congregatio vocatur Ecclesia. Tertiũ, quia tali die. s. reuoluto anno post baptismum, fecit primum miraculum ad nuptias, quod etiam ad Ecclesiam & spirituales nuptias potest adaptari. Videtur etiam postea fecisse tali die miraculũ de multiplicatione panum & piscium: sed prima tria Ecclesia hodie repræsentat, illud autem non. Vides ergo quàm venerabilis est dies illa, quam Dominus elegit ad tot magnifica & mirifica. Considerans ergo Ecclesia tot magna beneficia, hodie sibi à suo spõso exhibita, grata existere volens, exultat, iucundatur & iubilat, & hunc diem magnificè solemnizat. Dicamus ergo de primò, quia de alijs sermo erit secundum ordinem vitæ ipsius Christi. Sed de primo opere. s. de Magorũ aduentu ad Christum, non est intentionis meæ narrare moralitates, & expositiones quę sic diligẽter per sanctos traduę sunt. Qualiter ergo venerunt Magi ab Oriente Hierosolymam, & quid inter eos & Herodẽ actum sit, & de ductu stellæ, & quare talem oblationem fecerunt, & de alijs huiusmodi, legas textum Euangelij, & sanctorum expositiones, & inuenies. Ego enim in hoc & in alijs vitæ Christi actibus intendo, (vt in principio tibi dixi) aliquas meditationes tangere, secundum quasdam imaginarias repræsentationes, quas anima diuersimodè percipere potest, secundum ꝙ gesta fuerũt per ipsum, vel sicut fuisse credi possunt. De expositionibus autẽ, rarò intromittere me cogitaui, tùm quia ad hoc insufficiens sum, tùm etiam quia nimis esset lõga materia. In præsenti ergo negocio sis præsens, & conspice benè singula, quia (vt aliàs tibi dixi) in hoc est tota vis harum meditationum. Venerunt ergo isti tres reges, cum multitudine magna, & honorabili comitiua, & sunt ante illud tugurium in quo natus est Dominus Iesus. Domina tentit strepitum & tumultum, & accipit puerum. Intrant illi domunculam, & genuflectũt, & adorant Dominum puerum Iesum reuerenter, honorãt eum vt Regem, & adorant vt Dominum. Vide quàm magna fuit eorũ fides. Quid enim erat credere, ꝙ ille puerulus sic viliter indutus, cum paupercula matre inuentus, & in loco sic abiecto, sine societate, sine familia, sine omni ornatu, esset Rex, & Deus verus? Et tamen vtrumq; crediderunt. Tales duces, & talia primitiua nos oportebat habere. Stant ergo genuflexi coram eo, collocuntur cum Domina, vel per interpretem, vel per seipsos, quia sapientes erant, & fortè linguam Hebraicam sciebant. Quærunt ab ea de cõditionibus illius pueri: Domina narrat, & illi oĩa credunt, conspice benè ipsos, quia reuerenter & curialiter loquuntur & audiunt, conspice & Dominã, quia cũ rubore in verbis, & oculis ad terram demissis, ac cũ verecundia loquitur, nõ delectatur loqui nec videri: Dominus tamen dedit ei vigorẽ in hoc magno opere, quia illi repræsentabant vniuersam Ecclesiã futurã ex gentibus: conspice & puerum Iesum, nondũ loquitur, sed stat cum maturitate, & grauitate tanquã intelligens, & benignè respicit illos, & illi multũ delectantur in eo, tã visu mentali, tanquã intus edocti, & illuminati ab eo, quàm corporali, quia speciosus erat præ filijs hominũ. Tandem consolatione magna recepta, offerunt eidem aurum, thus, & myrrham, aperiẽtes thesauros suos, & ponentes aliquem pannum vel tapetũ ante pedes Domini Iesu, obtulerunt, s. quilibet illorũ illa tria in maxima quantitate præcipuè de auro. Aliàs enim pro parua oblatione non oportuisset aperiri thesauros, quia parua de leui habuissent ad manus senescalli eorũ: Et tunc reuerenter & deuotè osculati sunt pedes eius. Quid si tunc puer sapientissimus vt eos magis consolaretur, & in amore suo roboraret, porrexisset etiã ad deosculandum manũ? Signauit etiam eos, & benedixit. Illi ergo se inclinantes & valefacientes, cum magno gaudio recesserũt, & per aliam viam reuerti sunt in regionẽ suã. Quid autem de auro isto factũ putas, quod erat sic magni valoris? Nunquid Domina reseruauit sibi? vel depositum fecit, vel nunquid emit domos, agros, & vineam? Absit, non curat de talibus paupertatis amatrix. Zelans ergo Domina fortiter pro paupertate, & intelligens filij voluntatem, tam intus docẽtis, quã foris signa ostendentis, quia vultum fortè auertebat ab auro, & vilipẽderat, totũ infra paucos dies pauperibus erogauit, grauè enim erat sibi sarcinam tenere, vel deferre. Vnde sic ista totaliter expenderat, ꝙ quando intrauit in templum, non habuit vndè vnũ agnum emeret, quem offerret pro filio, sed emit turtures vel colũbas. Vnde rationabile est credere, quòd magna fuit oblatio Magorum, & ꝙ Domina zelans paupertatẽ (quia plena charitate) dedit eam pauperibus. Vides præconium paupertatis, & in duobus hic attende. Primò, quia hodie puer Iesus eleemosynam recepit vt pauper, & etiã mater sua. Secundò, quia non solum non curabant acquirere, vel congregare, sed etiam quæ dabantur, retinere nolebant, semper in eis crescebat desiderium paupertatis. Sed nũquid circa humilitatem aliquid attendistis benè aduertitur, etiã humilitatis cernitur profunditas: sunt enim qui se viles & abiectos reputant in animo suo, & in oculis suis non extolluntur, sed non sic esse volunt in oculis aliorum, nec patiuntur vilipẽdi ab alijs vel derideri, & suam vilitatem, vel defectus nolũt alijs innotescere, ne vilipendantur. Non sic fecit hodie puer Iesus omnium Dominus, qui & alijs suis & sua vilia patere voluit, & nõ paruis aut paucis, sed magnis & multis. s. Regibus, & socijs eorũ quàm pluribus: Et in tali casu & tempore, in quo multum erat timendũ. Nã cum illi venirent vt inuenirent Regem Iudæorũ, quẽ etiam Deũ esse putabant, dubitare poterant, ne talibus de ipso visis, reputantes se fatuos & delusos recederẽt sine fide, & deuotione, sed nõ dimisit humilitatis amator, dans nobis exemplũ, ne sub specie alicuius apparentis boni, recedamus ab humilitate: Et ꝙ discamus etiam in aliorum oculis viles & abiecti velle apparere.

Virgo ergo gaudet paupertate aurum à magis oblatum.

Vnde cernitur profunda Christi humilitas.

De mora Dominæ apud præsepe. Cap. 10.

EXpeditis igitur Magis, & versus patriam suam regressis, & totis eorum oblationibus erogatis, adhuc stat Domina mundi cum puero Iesu, & nutritio suo Sancto sene Ioseph apud præsepe, in illo locello patienter vsque ad quadragesimam diẽ, ac si esset quædam mulier alia de populo, & puer Iesus esset homo purus, & indigeret legis obseruatione.

Sed quia nolebant prærogatiuas singulares, legem obseruabant vt cæteri. Non sic faciunt multi, qui in communi congregatione degentes, sibi speciales prærogatiuas exigunt fieri, & ab alijs tanquam honorabiliores, volunt in talibus discerni, sed hoc non patitur humilitas vera. Stabat ergo Domina more aliarum, dictam diem expectans ingressura in tem-

Universidad de Deusto
Biblioteca

plum. Stabat vigilans, & attenta super custodia dilecti filij sui. O Deus cum quanta solicitudine & diligentia ipsum gubernabat, ne in minimo esset defectus. Cum quanta etiam reuerentia, & cautela, & quo timore ipsum contrectabat, quem sciebat esse Deum suum, & Dominum suum, flexis genibus accipiebat, & imponebat eum in cunis. Cum quanta etiam iucunditate & cõfidẽtia, & auctoritate materna ipsum amplexabatur, osculabatur, stringebat dulciter, & delectabatur in eo, quem sciebat esse filium suum, quàm sæpè curiosè intuebatur eum in vultu, & singulis partibus eius sacratissimi corporis, quàm seriosè ac pudẽter tenella membra fascia componebat, sicut enim fuit humillima, sic fuit & prudentissima, vndè in singulis officijs & obsequijs, vigilanti & dormienti sedulè ministrabat, non solum infantulo, sed grandæuo. O quàm libenter eum lactabat. Vix fieri potuit, quin magnam (etiam alijs fœminis inexpertam) dulcedinem, in talis filij lactatione sentiret. Sed & de sancto sene Ioseph refert Bern. se credere, & puerum Iesum super genua sua tenens eidem frequenter arrisit. Stante ergo Domina apud præsepe, ista & tu cum ea iuxta præsepe, & delectare frequenter cum puero Iesu, quia virtus exit ab ipso. Quælibet anima fidelis, & maximè religiosa persona, à die natiuitatis Domini, vsq; ad purificationem, deberet saltem semel in die, apud prædictũ præsepe Dominam visitare, adorare puerũ Iesum, & matrem eius affectuosè meditari de paupertate, humilitate, & benignitate ipsorum.

De purificatione Beatæ Virginis. Cap. 11.

ADueniente autem quadragesima die, prout in lege statutũ erat, exijt Domina cum puero Iesu & Ioseph, & iuerunt de Bethleẽ in Hierusalem, quæ sunt quinque vel sex milliaria, vt secundum legem sisterent eum Domino. Vade & tu cum eis, & iuua portare puerum, & conspice attentè singula quæ dicuntur & fiunt, quæ deuotissima sunt. Adducunt ergo Dominum templi, ad templum Domini. Cunq; intrassent templum, emerunt duos turtures, aut duos pullos columbarum, vt offerrent pro eo, sicut pro pauperibus fiebat. Et quia erant pauperrimi, credendũ magis de pullis columbarum, quia & pro minori precio inueniuntur, & ideò in lege ponuntur in vltimo loco, & Euãgelista tacet de agno, qui erat oblatio diuitum. Et ecce Symeon, iustus in spiritu venit in templum, vt sicut responsum acceperat, videret Christum Domini. Cum autem festinanter veniens vidisset eũ, statim cognouit eũ prophetico spiritu, & accelerans genuflexit, & adorauit, eum inter brachia matris, puer autem benedixit eum, & aspiciens matrem inclinauit se, ostendens se velle ad eũ ire, & mater intelligẽs, quamuis admirans, porrexit eum Symeoni. Ille autem gaudenter, & reuerenter in vlnis suis eum recipiens, surrexit benedicens Deum, & dixit. Nunc dimittis seruũ tuum Domine &c. De passione ipsius prophetauit. Superuenit & ipsa prophetissa Anna, & adorans eum similiter de ipso loquebatur. Maria verò de his admirãs, omnia conseruabat in corde suo. Deinde puer Iesus extendens brachia versus matrem, ad eam rediit, postea vadunt ad altare processionem facientes, quæ hodie repræsentatur per vniuersum mundum, præcedũt alacriter illi duo venerabiles senes, scilicet Ioseph & Symeon, tenentes se per manus, & cum exultatione magna iubilantes & psallentes. Confitemini Domino quoniam bonus, quoniam in seculũ, &c. Fidelis Dominus in omnibus verbis suis, &c. Quoniã hic est Dominus Deus noster in æternũ & in sæculũ sæculi, ipse reget nos in sæcula. Suscepimus Deus misericordiam tuam, in medio templi tui. Sequiẽ mater portans Regẽ Iesum, & Anna sociat eam, vadens ex latere, cũ reuerentia iubilans, & ipsa gaudio indicibili laudans Dominum. Ab istis ergo fit processio, paucos quidẽ sed valdè magna representantibus, quia de omni genere hominum sunt inter eos, de masculis, & fœminis, senibus, & iuuenibus, virginibus, & viduis. Cum autẽ peruenerunt ad altare, mater cum reuerentia genuflexit, & offert dilectissimum filium suum Deo patri suo dicens. Accipite pater excellentissimè vnigenitum vestrum, quem secundũ mandatũ vestræ legis vobis offero, quia primogenitus matris est. Sed rogo pater, vt eum mihi reddatis, & surgens dimisit ipsum super altare. O Deus qualis est oblatio ista, nunquam à sæculo talis facta fuit, nec fiet. Respice benè singula. Stat puer Iesus sedens super altare, sicut quilibet alius puerulus, & facie matura respexit matrem & alios, & humiliter, & patienter expectat quid deinceps fieri debeat. Adducuntur sacerdotes, & redimitur Dominus omnium tanquam seruus, quinque siclis more aliorum. Siclus erat genus monetæ quibus à Ioseph sacerdoti solutis, mater lætanter reaccepit filium. Accepit etiã de manu Ioseph prædictas aues, vt eas offerat, & genuflectens, & tenens eas in manu sua, eleuatis oculis & in cœlum porrectis, eas obtulit dicens. Accipite clementissimè pater hanc oblationem & munusculum, & primum donum, quod paruulus vester vobis hodie de sua paupertate præsentat. Sed & puer Iesus manus suas ad aues porrigens, oculos ad cœlum leuauit, & nondum loquens, gestibus vnà cum matre offerebat, & posuerunt eas super altare. Vidisti quales sunt oblatores illi, mater & filius. Nunquid potuit talis hostia, quamuis parua, repudiari? Ablit, sed potius per manus Angelorum fuit in suprema curia præsentata, & valdè acceptata, ita q̃ tota curia iubilãs exultauit. Postea Virgo Sancta discessit de Hierusalem, & visitauit Helisabeth, volens videre Ioãnem priusquam de partibus illis discederet. Vade & tu semper cum ea quocunq; ierit, & adiuua portare. Cum ergo venisset ad eam, festum magnum fecerunt, & maximè de pueris suis. Sed & pueri lętabantur adinuicẽ, & Ioannes quasi intelligens, reuerenter se habebat erga Iesum. Accipe & tu reuerenter Ioannẽ, quia hic puer magnus coram Domino, si fortè benedixerit tibi. Aliquibus autem diebus ibi mora contracta, discedunt volentes ire Nazareth. Si autem in prædictis vis informari de humilitate, & paupertate, cõsiderata oblatione, & redemptione, ac legis obseruatione, de facili potes aduertere.

D. B. Sanctissimę contemplationes.

Luc. 2.

Luc. 2.

Psal. 117.

TERTIA FERIA.

De fuga Domini in Aegyptum. Cap. 12.

CVm ergo pergerent versus Nazareth, nesciẽtes adhuc super hoc consilium Domini, & q̃ Herodes pararet se ad necem pueri Iesu, Angelus Domini apparuit Ioseph in somnis, dicens ei, vt cum puero & matre fugeret in Aegyptum, quia Herodes volebat animam pueri perdere: Ioseph verò euigilans, & excitans matrem dixit ei. Ipsa incontinenti surgẽs, nulla mora contracta voluit iter arripere, concussa enim sunt ad hanc vocem viscera eius, & circa filij sui salutẽ nolebat negligẽs inueniri: Ergo de nocte incontinenti cœperunt ire versus partes Aegypti. Conspice & meditare prædicta, & infrà scripta, & quomodo puerum Iesum dormientẽ eleuant, & cõpatere ipsis, & attende hic diligẽter, quia multa & bona considerare potes in præsenti negotio. Primò considera quemadmodum Dominus in sua persona suscepit aliquando prospera, aliquando aduersa. Et cum simile tibi cõtigerit, non sis impatiens, nam iuxta montẽ inuenies vallem. Ecce enim in natiuitate sua Christus magnificatus fuit à pastoribus tanquam Deus, & post partum parũ circuncisus

Matth. 1.

cuncisus fuit tanquam peccator, deinde veniẽtes Magi eum plurimum honorauerunt, & nihilominus ipse in stabulo remanens stabat inter bestias, & plorabat, vt cuiusdam homunculi filius: postea præsentatus erat in templo quem multum extulerunt Symeon, & Anna, & nunc ab Angelo dicitur, q̃ fugiat in Aegyptum, & de multis talibus poteris in vita sua perpẽdere, quæ ad nostram instructionem possumus retorquere. Cũ ergo consolationem habueris, tribulationem expecta, & econtra, vnde in eis nec extolli, nec frangi debemus, dat enim Dominus consolationes ad spem subleuandam, ne deuiemus, & tribulationẽ ad humilitatẽ conseruandam, vt cognoscentes miseriam nostrã, semper in suo stemus timore. Ad nostram ergo instructionẽ hæc feciſse meditemur, & etiam vt se Diabolo occultaret. Secundò considera circa Dei beneficia & consolationes, q̃ qui ea percipit, non debet se præferre non percipienti, & qui nõ percipit non deijciatur animo, nec habenti inuideat. Hoc dico, quia Angelorum locutiones fiebant Ioseph, & non matri, cũ tamen longè ea esset inferior. Item & qui percipit, licet non percipiat pro suo velle, non debet esse ingratus, nec murmurare, cum etiam Ioseph qui tãtus erat apud Deum, non palàm, sed in somnis tales allocutiones percepit. Tertiò cõsidera, quomodo Dominus permittit suos, persecutionibus & tribulationibus vexari: tunc enim magna erat tribulatio matri & Ioseph, cum viderent puerum ad occisionem queri: quid enim grauius audire poterant? Et erat eis in hoc tribulatio magna, quia licet scirent eum filium Dei esse, tamẽ poterat sensualitas eorũ turbari, & dicere. Dominus Deus omnipotens, quid opus est, q̃ iste tuus filius fugiat? Non potes hic eum defendere? Et etiam in hoc erat tribulatio, q̃ in terram longinquam oportebat eos ire, quam ignorabãt, & per vias asperas, cum essent inhabiles ad eundum: Domina propter iuuentutem, Ioseph verò propter senectutem, ipse etiam puer quem portare habebant, vix erat duorum mensium, & peregrinari habebant in terra aliena, & pauperes quasi nihil habentes, omnia enim ista sunt afflictionis materia. Tu ergo cũ tribularis patientiam habe, nec credas tibi ab eo priuilegium dari, quod nec sibi tribuit, nec matri. Quartò considera benignitatẽ. Vides enim quomodo, & quam citò persecutionem patitur, & fugam de terra natiuitatis suæ, & tam benignè cedit furori illius, quem poterat perdere in momento. Profunda est hæc humilitas, & patientia magna: nolebat enim sibi vicem reddere, nec offendere, sed fugiendo insidias eius vitare, sic & nos facere tenemur obiurgãtibus, scilicet vel reprehendentibus, vel persequentibus non resistere, vel de ipsis vindictam expetere, sed patienter eos portare, & ipsorũ furori cedere, & quod plus est, pro eis orare, vt alibi Dominus in Euangelio docet. Fugiebat ergo Dominus ante faciẽ serui, immò potius serui Diaboli. Portabat eum mater tenera & iuuenis valdè, & Sanctus Ioseph multum senex in Aegyptum per viã siluestrem, obscuram, nemorosam, asperam & inhabitatam, per viam etiam valdè lõgam. Dicitur, q̃ ad iter cursoris sunt duodecim, vel quindecim dietæ, pro eis autẽ fuit fortè iter duorum mensium, & plurium. Iuerunt enim (vt dicitur) per desertũ illud, per quod transierunt filij Israel, in quo steterunt quadraginta, annis. Sed quomodo faciebant de victu secum portãdo? Vbi etiam, & quomodo de nocte quiescebant, q̃ hospitabantur? rarò enim domos in illo deserto inueniebant. Compatere ergo eis, quia labor difficilis, & magnus, & longus est tam ipsis quàm puero Iesu, & vade cum eis, & adiuua puerum portare, & seruias in omnibus in quibus potes. Non deberet videri nobis labor, pro nobis ipsis pœnitentiam agere, pro quibus tãtus labor ab alijs, & à talibus, & toties est assumptus. De his autem quæ ipsis in deserto & per viam contigerunt, quia pauca authentica inueniuntur, referre non curo. Cum ergo Aegyptum intrauerunt, omnia idola ipsius prouinciæ corruerunt, sicut per Isaiam fuit prophetatum.

Matth. 1.

Isa. 19.

Quantũ sint vtiles istę contemplationes.

contra

Universidad de Deusto
Biblioteca

contra ipsum in vanis, multum enim plus de tempore occupat quàm expediat curiosum opus, & hoc malú est valdè. Secundò quia facienti est causa vanæ gloriæ.

Nota contra Suetores. O quoties aspicit, recogitat & mente reuoluit, etiam quando non operatur, & etiam quando debet diuinis intendere, vt pulchrũ opus faciat, & exinde se reputat, & vult reputari. Tertiò quia ei cui facit est causa superbiæ, tali enim oleo ignis superbiæ nutritur, & magis accenditur. Sicut enim rudia & grossa sunt humilitatis fomẽta, sic ista superbiæ. Quartò, quia est materia retrahendi animam à Deo, nam (iuxta Beatũ Gregor.) tantò quis à superno amore disiungitur, quantò inferius delectatur. Quintò quia est concupiscentia oculorum, de tribus vnum, ad quæ omnia peccata de mũdo reducuntur, ad nihilum enim talia curiosa valent, nisi vt exinde oculi vanè pascantur. Quoties autẽ quis in talibus delectabiliter & vanè oculos pascit, tam qui facit quàm qui portat & vtitur, toties offendit. Sextò, quia multorum aliorum est laqueus & ruina, nam talia respiciẽtes, multis modis offendere possunt, vel malum exemplum habendo, vel delectabiliter aspiciẽdo, vel simile concupiscendo, vel iudicando, vel murmurando, vel detrahendo. Cogita ergo quoties Deus offendi potest antequam illa curiositas sit deleta, de omnibus autem illis ipse, qui tale opus facit, est causa. Vndè etiam si tibi dicerem q talia pro me faceres, vel certissimè scires me talibus vti velle, tu facere non deberes, quia nulla de causa peccato consentiendũ est, & ab offensa Dei est omnibus modis abstinendũ. Quantò ergo magis offendis, si tuo motu ad solam complacentiam facis, volens magis placere creaturæ, quàm creatori. Hęc igit faciunt, qui secularitèr viuunt, talia enim sunt ornamenta mundi, blasphemia Dei. Sed qui in puritate conscientiæ viuere intẽdit, miror quomodo hęc facere audet, & se hac fece fœdare. Vides quot mala ex tali curiositate proueniunt. Adhuc est aliud malum & peius, scilicet, q curiositas directè obuiat paupertati: Et vltra omnia prædicta est etiam hoc, q leuis, & vanis, & inconstantis animi est indicium. Hæc autem omnia de curiositate dixi, vt tu curiosa deuites. Ab ipsis igitur tam faciendis, quàm vtendis, tanquam à venenoso serpente omnino abstinere curato: nõ tamen intelligi debet, quin aliquando liceat facere opera pulchra, & potissimè in his quæ diuino cultui mãcipantur, in quibus tamen omnino ordinata affectio, intentio, & delectatio summoperè cauenda est, & ab animo sollicitè longius propellenda. De hac antem curiositate sic dicit Bern. Spectacula vana, rogo qd corpori præstant? quid ve animæ conferre videntur? nam certè nihil in homine cui curiositas profit inuenies, friuola prorsus & inania ac nugatoria consolatio, & nescio quid illi durius imprecer, nisi vt semper habeat quod requirit, qui iucundæ quietis pacem fugitans, curiosa inquietudine delectatur. Sed redeamus ad Dominam in Aegyptum, à qua digressionẽ fecimus, propter maledictum curiositatis vitium, & cõspice ipsam in laboribus suis, fuendo, filando, & texendo, quomodo facit ea fideliter, humiliter, & solicitè, habens nihilominus diligentissimam curam super filio suo, & super gubernationem domus, necnõ vigilijs, & orationibus, iuxta posse est semper intenta. Tu ergo toto affectu eidẽ compatere, & considera, q non habuit omnino gratis regnum Domina regni. Sed & illud fortè contingebat frequẽter, q aliquæ bonæ matronæ videntes eius paupertatem, aliqua transmittebant eidem, quæ humiliter & cum gratiarum actione recipiebat. Sed & Sanctus Ioseph senex aliquid operabatur in arte lignaminis. Vndiq; igitur occurrit compassionis materia, cũ qua tandem cum aliquam moram cum ea contraxeris, pete licentiam recedẽdi, & benedictione recepta primò

Ser. ad clericos cap. 12.

à puero Iesu, deindè à matre, postea à Ioseph genibus flexis, cum lachrymis, & compassione magna, vale facias eis, quia tanquam exbanniti, & exules à patria sua sine aliqua causa remanent, ad peregrinandum ibidem per septem annos, in sudore sui vultus victuri.

De reditu Domini ex Aegypto. Capitulum 13.

COmpletis septem annis, quibus Deus peregrinatus est in Aegypto, Angelus Domini apparuit Ioseph in somnis dicens. Tolle puerum & matrem eius, & vade in terrã Israel, defuncti enim sunt, qui quærebant animam pueri. Qui accepit puerum & matrem eius, & redijt in terram Israel, & cum peruenit ibi, audiẽs q Archelaus filius Herodis regnaret ibi timuit illo ire. Et iterum admonitus ab Angelo, iuit in Galilęam ciuitatem Nazareth. Fuit autẽ reditus eius circa festum Epiphaniæ, s. secunda die prout in martyrologio legitur. Vides etiam hic (sicut fuit tactũ in superiori tractatu) quomodo Dominus dat consolationes, & reuelationes per partes, & non ita plenas, vt appetitus exposceret, quod ex duobus in hoc facto pendere potes, tum quia in somnis non palàm, vt tibi dixi, tum etiam quia non vna vice simul, sed per duas vices, ei dixit ad quem locum ire deberet. Et dicit glo. q hoc fecit Dominus, quia ex frequenti visitatione quis certior redditur: vndè qualescũq; sunt, nobis debent videri magnæ, & indè simus grati, quia semper ex parte sua facit, quod nobis vtilius esse cognoscit. Nunc autem circa Domini reditum insistamus: Circa quem diligenter attende, quia pia est hæc meditatio valdè. Redeas ergo in Aegyptum, gratia visitandi puerum Iesum, quem cum extrà inter pueros fortè inueneris, ipse te videns occurret tibi, quia benignus & affabilis, & curialis est. Tu verò genuflectens, osculeris pedes eius, & post inter brachia ipsum suscipias, & aliquantulum cum eo quiescas, tandem fortè dicet tibi. Data est nobis licentia in terram nostram, & cras hinc recedere debemus, bona hora venisti, quia redibis nobiscum: cui alacriter respondeas, te ex hoc multum gaudere, & q eum optas sequi quocunq; ierit, & in his colloc utionibus delecteris cum eo. Dixi iam tibi, q huiusmodi quæ puerilia videntur meditari, multũ valent, & postea ad maiora transmittunt. Postea ducet te ad matrem, & curialiter honorabit, tu verò genuflectens, fac ei reuerentiam, & Sancto seni Ioseph, & requiescas cum eis. Manè sequenti die videbis aliquas bonas matronas de ciuitate, & etiam homines venientes ad sectandum eos vsq; extra portam ciuitatis, propter placabilem, & sanctam cõuersationem ipsorum. Prædixerant enim discessum suum, per viciniam per plures dies. Primum quia non est conueniens, q subitò quasi furtim indè recederent, secus tamen fuit, quãdo venerunt in Aegyptum, quia timuerunt mortem pueri. Incipiunt enim recedere, & Ioseph cum hominibus præcedit, & Domina sequitur à longè cum matronis. Tu verò accipiens puerum per manum, vade in medio ante matrem, nam ipsum post se non dimittet. Cum autem sunt extra portam, Ioseph non se patitur amplius sociari: tunc verò aliquis ex illis diues cõpatiens paupertati eorum, puerum vocat vt aliquos ei denarios tribuat pro expensis. Verecundatur puer accipere, tamen paupertatis amore manum parat, pecuniam accipit verecundè, & gratias agit, sic & plures fecerunt. Vocatur etiam à matronis, & similiter faciunt. Nec minus hic mater verecundatur quàm filius, veruntamen humiliter gratias eis egit. Verè hic eis compati potes, cum ille cuius est terra & plenitudo eius, pro

Matth. 2.

pro se & matre & nutricio suo sic paupertatẽ arctam elegerit, & in tanta penuria vixit. Multum in eis relucet paupertas sanctissima, & nobis amabilem & imitabilem ostendunt. Tandem gratias agentes eis, valefaciunt omnibus, & suum arripiunt iter. Sed quomodo redibit puer Iesus, adhuc tener infantulus, difficilior enim mihi videtur reditus quàm accessus, nam quando venit in Aegyptum ita paruulus erat, q portari poterat, nunc autem sic magnus est q portari nõ præualet, & sic paruus q per se ire non potest. Sed fortè aliquis ex illis bonis viris dedit vel accommodauit aliquẽ asellum, super quem ire posset. O puer egregie ac delicate, rex cœli & terræ quantum laboralti pro nobis, & quàm citò cœpisti. Bene propheta in vestra prædixit persona. Pauper sum ego, & in laboribus à iuuentute mea. Penurias magnas, labores arduos, & affectiones corporis cõstantissimè assumpsistis, habuistis vosipsos quasi odio pro amore nostro. Certè solus hic labor (de quo nunc tractamus) ad plenam redemptionẽ sufficere debuisset. Accipe ergo puerum Iesum, & pone super asellum, ac fideliter ducas eum, & cum descendere voluerit, lætãter eum in brachijs suscipias, & aliquantulum teneas, saltem quousq; veniat mater eius, quæ aliquantulum tardius siue planius ambulat, tunc puer ibit ad eam, eritq; matri requies magna receptio filij. Vadunt ergo & transeunt per desertum per quod venerunt, & in ipso itinere fæpè poteris eis compati, habentes parum quietis, & respice eos fatigatos, & ex labore deuictos, tam de die quàm de nocte. Cum autem fuerunt prope finem deserti, inuenerunt Ioannẽ Baptistam, qui iam ibi pœnitentiam agere cœperat, cũ tamen nullum haberet peccatũ. Dicitur, q locus Iordanis in quo Ioannes Baptizauit, est ille vndè transierunt filij Israel, quando venerunt de Aegypto per dirtum desertum, & q prope illum locum in ipso deserto Ioannes pœnitentiã fecit. Vndè possibile est, q puer Iesus inde transiens, in reditu suo inuenit eum ibidem. Mediteris ergo, quomodo suscepit eos alacriter & ibi aliquantulum subsistentes, comederunt cũ eo illa cruda cibaria, tandem immensa recreatione spiritus habita, vale fecerunt ei. Tu autem & in aduẽtu & in recessu genu flecte Ioanni, deosculans pedes eius, benedictionem petens, & ei te recommendans, excellens enim & valde mirabilis à cunabilis est puer iste. Ipse enim fuit primus eremita, & principium & via religiosè viuere volentium, fuit virgo purissimus, fuit prædicator per maximus, fuit plus quàm propheta, fuit etiam martyr gloriosus. Postea transeuntes Iordanem, applicauerũt ad domum Elisabeth, vbi magnum & iucundum festum factum fuit inter eos. Et ibidem audiens Ioseph, q Archelaus filius Herodis regnabat in Iudęa, timuit, & admonitus in somnis ab Angelo, iuerunt in Galilęã in ciuitatem Nazareth. Ecce reduximus puerum Iesum de Aegypto, & eo reuerso concurrunt sorores Dominæ, & alij consanguinei & amici ad visitandos eos. Ipsi autem in Nazareth quiescunt, & pauperẽ vitam ducunt. Exindè autem vsque ad duodecimũ ætatis annum pueri Iesu, aliquid non legitur de ipso. Dicitur tamen & verisimile est, q adhuc ibi est fons, de quo puer Iesus deferebat aquam matri. Faciebat enim huiusmodi seruitia matri humilis Dominus, nõ enim habebat alium seruientem. Potes etiam hic meditari, q cum matre propria, scilicet sorore Dominæ veniebat Ioannes Euangelista, qui tunc erat annorum quinque: nam legitur de ipso, q obijt anno à passione Domini sexagesimoseptimo, ætatis verò suæ anno nonagesimooctauo, & sic tempore passionis Domini habebat triginta & vnum annos, cum Dominus haberet triginta tres, vel parum plus. Cum ergo in hoc reditu Dominus esset septem annorum, Ioãnes erat quinque. Intuere itaque ipsos stantes simul, & conuersantes, sicut Dominus dabat tibi. Hic enim fuit postea ille discipulus, quem familiarius diligebat Iesus.

Luc. 2.

Quomodo puer Jesus remansit in Hierusalem. Cap. 14.

CVm autem esset annorum duodecim, ascendit cum parentibus in Hierusalem, secundum consuetudinem & præceptum diei festi, & durabat per dies octo. Laborabat ergo etiam nunc puer Iesus itineribus longis, & vadit, vt honoret patrem suũ cœlestem in festis suis. Est enim amor summus inter patrem & filium, sed maior erat ei afflictio, & dolor cordis acerbior, de inhonoratione patris in peccatorum multiplicium commissione, quàm de honore parentis, & exterioris pompæ festi lætitia. Stabat ergo Dominus legis obseruãs legem, & inter alios conuersans humiliter quasi quilibet alius pauperculus. Cõsummatis autem diebus festi, recedentibus parentibus, ipse in Hierusalem remansit. Attende hic benè, & omnibus quæ dicuntur & fiunt, te præsentem exhibeas, valde enim deuota materia, & proficua est hæc. Dixi autem iam tibi suprà cap. 6. in principio, q Nazareth vbi Dominus habitabat, à Hierusalem distat quatuordecim, vel quindecim miliaribus, vel circa. Cum ergo mater & Ioseph per diuersas vias incedentes, venerunt in sero ad locum, vbi dieta explebatur, & vbi hospitari deberent, videns Domina Ioseph sine puero, quem cum ipso redisse credebat, quærit ab eo vbi est puer? & iste, ego nescio, non redijt mecum, tecum enim eum redisse credebam. Tunc illa dolore vehementi concussa, cum lachrymis dixit, non redijt mecum. Videq; non benè filium meum custodiui, & velociter cœpit ire per domos, & quàm decenter potuit, illo sero circuibat, quærens de ipso & dicens. Vidistis vos filium meum? & vos vidistis ne filium meum? & vix præ dolore & ardore desiderij se sentiebat. Ioseph verò sequebatur eandem cum fletu. Quo non inuento, qualem quietem habere poterant tu ipse cogita, & maximè mater, quæ ipsum arctius diligebat: Et licet à notis confortaretur, non tamen poterat cõsolari. Quid enim erat perdere Iesum? Conspice benè ipsam & vehementer compatere, quia in angustia est anima sua, nũquam ex quo nata fuit vsque tunc, fuit in tanta. Non ergo turbemur, quando tribulationes habemus, cum etiam matri nõ pepercit Dominus, ad suos enim eas permittit venire, & signa sunt suæ dilectionis, nobis autem expedit eas habere. Tãdem Domina in camera se recludens, ad orationem & planctum se conuertit, dicens. O Deus & pater æterne clementissime ac benignissime, vobis placuit mihi dare filium vestrum, sed ecce perdidi eum, & nescio vbi sit, reddite eum mihi. O Pater tollite mihi amaritudinem illam, & ostendite mihi filium meum, respicite pater afflictionem cordis mei, & non ad negligentiam meam: incautè enim me habui, sed ignorans feci, sed propter bonitatẽ vestrã reddite ipsum mihi, quia sine ipso viuere nõ possum. O fili dilectissime vbi es? quid est de te? apud quẽ nunc hospitaris? Nunquid ad patrem tuum redisti in cœlum? scio enim q Deus es, & Dei filius: sed quomodo mihi non dixisses? sed & nunquid insidiosè ab aliquo es quæsitus? Scio enim q verus homo es ex me natus, & aliàs te ab Herode quæsitum, in Aegyptum portaui. Pater tuus te ab omni malo custodiat fili mi. Indica mihi fili mi vbi sis, & veniam ad te, vel tu redi ad me, parce mihi hac vice, quia nunquã amplius continget mihi, vt te custodiam negligenter. Nunquid aliquã offensam feci tibi fili mi? propter quã ergo causam

Quãmagnus fuerit dolor Mariæ, & Ioseph, pro puero Iesu amisso.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sam recessisti à me? Scio q̃ dolorem cordis mei cognoscis. O fili mi ne tardes venire ad me. Nũquam ex quo natus es vsq; modò sine te fui, comedi, vel dormiui, nisi nunc solum, modò autẽ sum sine te, & nescio qualiter hoc factũ sit, tu scis quia tu es spes mea, vita mea, & omne bonum meum, & sine te esse non possum. Indica ergo mihi vbi tu es, & quomodo te valeam inuenire. Talibus & similibus dictis, se mater per noctem angustiabat super dilecto filio suo. Mane verò sequenti die tempestiuè domum exeuntes, quærebant eum etiam per circunstantia loca, nam per plures vias patebat reditus. Sicut qui de Senis vellet redire Pisas, posset ire per Podium Bonichi, & per Colle, & per alia loca. Dic ergo sequẽti die ibant per alias vias, quærentes eum inter cognatos & notos, quo etiã tunc nõ inuento, mater quasi sine spe anxiabatur, & non poterat consolari. Tertia verò die redeũtes in Hierusalem, inuenerunt eum in templo sedẽtem in medio doctorum, tunc ipsa videns eum exhilarata, quasi reuiuiscens genuflexit, & cum lachrymis Deo gratias egit. Puer autem Iesus vidẽs matrem, venit ad eam, quem ipsa inter brachia suscipiens, & stringens, & osculans dulciter, ponit vultum ad vultũ, & tenens eum in gremio suo aliquantulum cum eo sic requieuit, neq; enim tunc aliquid præ teneritudine dicere potuisset. Postea respiciens eum, dicit. Fili, quid fecisti nobis sic? ego & pater tuus dolentes quærebamus te. Et ille, quare me quærebatis? in his enim quæ patris mei sunt, oportet me esse: quod verbum illi non intellexerunt. Dicit ergo ei mater. Fili, volo q̃ redeamus ad domum nostrã, non vis redire nobiscum? Et ille, ego faciam quod placuerit vobis, & redijt cum illis Nazareth. Vidisti ergo afflictionem matris in prædicto negotio. Sed quid fecit prædictus puer in isto triduo? Conspice etiam eum attentè, quomodo se reducit ad aliquod hospitale pauperum, Etiam cum verecundia petit se hospitari, & ibidem comedit, & hospitabatur cum pauperibus Iesus pauper. Conspice eum sedentẽ inter doctores vultu placido, sapienti, & reuerenti, & audiebat, & interrogabat eos quasi ignorans, quod ex humilitate faciebat, & etiam ne illi verecundarentur super mirabilibus responsis eius. Considerare autem potes in prædictis tria valde notabilia. Primum qui Deo vult adhærere, non debet inter consanguineos conuersari, sed ab eis discedere, nam & puer Iesus à se dimisit dilectissimam matrem, cum operibus patris sui intendere voluit, & etiam postea quæsitus, inter cognatos & notos inuentus non fuit. Secundum, q̃ qui spiritualiter viuit non miretur, si aliquando mente arida remanens, videtur sibi se esse derelictum à Deo, cum etiam matri Dei hoc contigerit. Non ergo mente tabescat, sed diligenter eum quærat in sacris meditationibus & bonis operibus perstitendo, & reinueniet eum. Tertium, q̃ non debet quis esse proprij sensus, vel propriæ voluntatis, nam cum Dominus Iesus dixisset, q̃ oportebat eum operibus patris intendere, mutauit cõsilium, & matris voluntatem secutus est, & recessit cum ea & nutritio suo, & erat subditus illis. In quo etiam admirari potes humilitatẽ ipsius, de qua plenius infrà proximò dicemus.

Tria notabilia elicit ex prædictis.

Luc. 2.

Quid Dominus fecit à duodecimo anno vsque ad tricesimum. Cap. 15.

REuersus ergo Dominus Iesus à templo, & Hierusalem, cum parentibus suis in ciuitatem Nazareth, erat subditus illis, & habitauit ibidem cũ eis, ab inde vsq; ad principium tricesimi anni. Nec in scripturis reperitur, q̃ in toto isto tempore aliquid secerit, q̃ mirabile videtur valdè. Quid ergo mirabimur, & imaginabimur ipsum fecisse? Stetit ne Dominus Iesus ociosus tantò tempore, vt nihil faceret dignum recitatione, & scriptura? Si enim fecisset, cur nõ fuisset scriptum sicut reliqua facta sua? Omnino stupor videtur. Sed attende hic benè, quia patenter videre poteris, q̃ nihil faciẽdo fecit magnifica. Nihil enim de factis eius à mysterio vacat, sed sicut virtuosè operabatur, sic virtuosè tacebat, quiescebat, & se subtrahebat. Magister ergo summus aliquãdo docturus virtutes & viam vitæ, cœpit à sua iuuẽtute opera facere virtuosa, sed modo mirabili, & incognito, ac retroactis temporibus inaudito sed videlicet reddendo in cõspectu hominum inutilem, & abiectum, & insipientem, vt deuotè & sine omni temeraria assertione cogitari potest. Nulla tamen in hac meditatione tibi affirmo, quæ per auctoritatem sacræ scripturæ vel doctorũ sacrorum non probantur, vt etiam in principio tibi dixi. Subtrahebat ergo se à consortio & conuersatione hominum. Ibat ad Synagogam, id est Ecclesiam, stabat multum ibi in oratione in loco viliori se ponens, redibat domum, stabat cum matre, & aliquando suum nutricium adiuuabat, pertransibat eundo, & redeundo inter homines, ac si non videret homines. Mirabantur cuncti, cernentes iuuenem tam speciosum nihil sacere, quod apparebat laude dignum. Expectabãt enim q̃ magnifica faceret, & opera probi viri. Cum enim puer erat, proficiebat ætate & sapientia coram Deo, & hominibus, sed crescens & peruenies à duodecimo anno vsque ad trigesimum & vltrà, nulla opera faciebat prætendentia speciem aliquam probitatis & virilitatis, stupebant vehementer, & deridebant eum dicentes. Ille est quidam inutilis, ipse est idiota, & homo de nihilo, & stultus & insipiens. Nec etiam literas discit, & iter gentes in prouerbium venit, q̃ erat grandis & captiuus. Et hunc viuendi morem sic tenaciter tenebat & cõtinuabat, q̃ apud omnes communiter erat vilis, & abiectus reputabatur. Quod benè ante per Prophetam dictum fuit in persona eius. Ego sum vermis & non homo &c. Vides ergo quid faciebat nihil faciendo, reddebat se vilem & abiectum (vt dixi) omnibus, sed an hoc tibi parum videtur? ipse quidem non indigebat, sed ego. Certè in operibus nostris nullum maius reputo, nec difficilius cognosco. Ad altissimũ gradum mihi peruenisse videtur, qui ad hoc peruenit, vt ex corde, & animo vero non ficto, ita se vincit ac dominatur animo suo, ac superbo supercilio carnis suæ, q̃ nolit aliquid reputari, sed sperni, vt abiectus & vilis. Maius est hoc, quàm vincere vrbes, iuxta sententiam Salomonis dicentis. Melior est patiens viro forti, qui dominatur animo suo, expugnatore vrbium. Vsq; ergo q̃ peruenias ad hunc gradum, nihil tibi videaris fecisse, nam cum in veritate omnes simus inutiles, etiã cum omnia benè fecerimus, iuxta verbum Domini, quousque in hoc abiectionis gradu non sumus, adhuc in veritate non sumus, sed in vanitate consistimus, & ambulamus. Quod etiam Apostolus manifestè ostendit dicens. Qui se existimat aliquid esse cum nihil sit, ipse se seducit. Si ergo quæras quare Dominus Iesus hoc faciebat? Respondeo tibi, non quia indigeret, sed vt nos instrueret. Vndè si non discimus, inexcusabiles sumus. Abominabile prorsus est, si se erigit vermiculus, & vermium esca futurus, vbi sic se humilians abiecit Dominus maiestatis. Si autem absurdum alicui videatur, q̃ sic inutiliter staret, & q̃ Euangelistæ multa omiserunt, & similia dicat, responderi potest, q̃ non erat inutile tantæ virtutis exemplum prębere & facere, immò erat vtilissimum, & omnium virtutum rectum ac stabile fundamentum. Sed & ex verbis ipsius in Euangelio Ioan. sic habemus. Cum venerit paracletus,

Pſal. 21.

Prou. 16.

Luc. 17.

Gala. 6.

Ioan. 15.

aletus, quem ego mittam vobis à patre spiritum veritatis, qui à patre procedit, ille testimonium perhibebit de me, & vos testimonium perhibebitis, quia ab initio mecũ estis, s. prædicatores. Et Petrus in electione Sancti Matthiæ Apostoli dicit. Oportet ex his viris &c. quo intrauit inter nos Dominus Iesus, incipiens à baptismate Ioannis &c. Tunc autem erat incipiens quasi annorum triginta, sed nec ipse Ioannes eius præcursor fuisset, si Dominus Iesus prius eo prædicare cepisset. Item si prius incepisset, quomodo non fuisset notus in tot annis à vicinis, qui dicebant. Nonne hic est fabri filius? cum postea in paruo tempore filius Dauid vocaretur etiam à socijs? Si ergo citius incepisset, vel aliqua notabilia fecisset, scripta essent, vel saltẽ aliqua ex eis, nec sic ex toto omnes Euangelistæ tacuissent. Hoc autem quod dico, videtur ipse Ber. sentire, vt habebis in proximo tractatu, in vltima auctoritate. Quocunq; se habeat veritas, ego sic meditari pium valde puto. Fabricabat ergo Dominus Iesus sic faciendo gladium humilitatis, vt per Prophetam fuerat dictũ ei. Accingere gladio tuo super femur tuum potẽtissime. Nullo quippe decentius gladio, quàm humilitatis, decebat superbum aduersarium iugulare. Nam gladio suæ magnitudinis non legimus q̃ fuerit vsus, sed potius cõtrarium pro illo tempore, quo maximè indiguisset, scilicet tempore passionis. Idem Propheta conquestus est ad Deũ patrem pro filio, dicens. Auertisti adiutorium gladij eius, & non es auxiliatus ei in bello. Habes ergo quomodo Dominus Iesus cœpit prius facere quàm docere, dicturus enim erat. Discite à me quia mitis sum, & humilis corde. Hoc ergo primò facere voluit, & nõ sictè, sed ex corde faciebat, sicut verè & ex corde humilis erat & mitis. Non poterat in eum cadere simulatio, sed potius intantum fundauit & profundauit se in humilitate, & vilitate, & abiectione, & sic etiã se in conspectu omnium annihilauit, q̃ etiam postquã prædicare incepit, & loqui altissima & diuina, & etiam facere miracula & magnifica opera, non reputabant eum, sed vilipendebant, & deridebant, dicẽtes. Quis est hic? Nõne hic est fabri filius? & alia similia derisoria & despectiua. Verificatum ergo est secũdum hunc intellectum, verbum Apostoli dicentis. Exinaniuit seipsum formam serui accipiens, & nõ solum cuiusq; serui per incarnationem, sed inutilis serui per humilem & abiectam conuersationem. Vis ergo videre, q̃ potentissimè hunc gladium sibi accinxerit, considera singulos actus, semper in eis relucet humilitas, vidisti in superioribus, reducas benè in memoriam. Habemus in sequentibus etiam in multis, q̃ augmentatã vsq; ad mortem fidem ei seruauit, & etiam post mortem, necnon etiam post ascẽsionem. Nonne in fine lauit pedes discipulorum? Nõne humiliatus est, vltrà quàm dici posset, crucis patibulum sustinendo? Nonne post resurrectionem glorificatus, vocabat discipulos suos fratres? Vade (dicit Magdalenæ) & dic fratribus meis. Ascendo ad patrem meum &c. Nonne etiam post ascensionem locutus est Paulo humiliter, quasi ad comparem suum. Saule Saule quid me persequeris? Nec ibi nominauit se Deum, sed ipsum. Nonne & in sede maiestatis suæ consistens, dicturus est in die iudicij. Quamdiu fecistis vni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis? Non sine causa virtutem hanc tantum amauit. Sciebat enim sicut omnis peccati superbia, sic fundamentum omnis boni & salutis humilitas. Sine hoc fundamento frustra sit ædificium. Vndè nec de virginitate, nec de paupertate, nec de aliqua virtute, vel opere, sine humilitate confidas. Hic ergo ipsam fabricauit, id est, ostendit qualiter posset acquiri, s. per vilificationem, & per abiectionem sui ipsius in suo, & aliorum conspectu, & per continuum exercitium humilium operũ. Vade ergo & tu fac similiter, si humilitatẽ vis adipisci. Oportet enim q̃ præcedat humiliatio, id est sui vilificatio, & exercitatio vilium operum, & humilium. De quo sic ait Ber. Humilitas ad quam vtiq; ducit humiliatio, totius est spiritualis fabricæ fundamentum. Siquidẽ humiliatio via est ad humilitatem, sicut patientia ad pacem, sicut lectio ad scientiam. Si virtutem appetis humilitatis, viam non refugias humiliationis. Nam si nõ poteris humiliari, non poteris ad humilitatem prouehi. Idem. Oportet humiliter sentire de se † tendentem ad altiora, ne dum supra se extollitur, cadat à se, nisi in se firmiter per veram humilitatem fuerit solidatus. Et quia nisi humilitatis merito maxima minime obtinentur, propterea qui subuehendus est, correptione humiliatur, humilitate meretur. Tu ergo cum te humiliari videris, habeto signum illud in bonum, omnino argumentum est gratiæ appropinquantis. Nam sicut ante ruinam exaltatur cor, ita & ante exaltationem humiliatur. Sanè vtrunq; legis, Deum, s. & superbis resistere, & humilibus dare gratiam. At parum est cũ per seipsum nos humiliat Deus, si tunc libenter accipimus, nisi quando & per alium hoc facit, sapiamus similiter. Quamobrem accipe huius rei mirabile documentum de Sancto Dauid. Aliquãdo maledictum est ei etiam à seruo, at ille nec cumulatam iniuriam sensit, quia præsensit gratiam. Quid mihi (ait) & vobis filij Saruiæ? O vere hominem secundum cor Dei, qui se vlciscenti potius, quàm exprobranti succẽdum, vel irascendũ putauit. Vndè & secura cõscientia loquebatur. Si reddidi retribuentibus &c. Et de hac virtute hæc ad præsens sufficiant. Et redeamus ad intuendos actus & vitam Domini Iesu speculi nostri, sicut est principale nostrum propositum. Igitur te omnibus præsentem exhibeas, vt sæpius tibi dixi: Et cõsidera illam super omnes alias benedictam familiam paruam, sed valdè excelsam paupertatem, & humilem vitam ducentem. Fœlix Ioseph senex quærebat, quod poterat de arte lignaminis, Domina verò acu & colo precio laborabat. Faciebat & alia domus obsequia, quæ multa sunt, vt melius nosti, parabat victum sponso, & filio, & alia expedientia faciebat, non enim habebat seruientem. Compatere ergo sibi, quam sic suis manibus laborare oportet, compatere etiam Domino Iesu, quia ipse eã adiuuabat, fideliter laborabat in his quæ poterat. Venit enim (vt ipse ait) ministrare, & non ministrari. Nonne ergo in ponenda mensula, cubilibus aptandis, & alijs secretioribus domus eam adiuuabat? Intuere ergo eum benè humilia obsequia per domum facientem. & nihilominus etiam Dominam intuere. Cõspice etiam, qualiter ipsi tres simul comedũt ad vnã mensulam per singulos dies, non lautas & exquisitas, sed pauperes & sobrias cœnas sumentes, & qualiter postea colloquuntur, non inania & ociosa verba, sed plena sapientia & Spiritu sancto, nec minus mente reficiũtur, quàm corpore. Sed qualiter post aliqualem recreationem, ad orationem se conuertunt in cubilibus suis, nõ enim erat eis domus ampla sed parua. Meditare etiam circa cubicula, s. vnum pro quolibet eorum, & intuere Dominum Iesum super humum in sero, post orationem se componere per singulas noctes, tam longissimi temporis sic humiliter, sic viliter, vt quicunq; alius pauperculus de populo, sic etiam perseueranter quolibet sero in hoc statu deberes eum aspicere. O Deus abscondite, quare sic affligebatis corpus istud innocentissimum? vnius quippe noctis peregrinatio sufficere debebat, ad totius mundi redemptionem. Amor ad hoc compellebat immensus, vehemẽter zelabatis proue perdita, vestris humeris ad cœlestia pascua reportanda. Vos Rex Regum & Deus æterne, qui omnium penuriam subleuatis, omnia subministratis omnibus abundan-

In Epistola ad egregium canonicũ secularem.

Ser. 34. super Cant. † Alias nitentem.

Prou. 16. Iac. 4.

2. Reg.

Pſal. 7.

Matth. 20.

Universidad de Deusto
Biblioteca

abundanter, prout exigit cuiusq; conditio. Vobis tantam paupertatem, vilitatem, & asperitatem, vigilãdo, dormiendo, abstinendo, comedẽdo, & alijs vestris omnibus actibus per tam longa temporis spatia reseruastis? Vbi ergo sunt quærentes ocia corporis? quærentes curiosa ornamẽta & varia? Non didicimus in schola huius magistri qui talia volumus, sed & nunquid sapientiores eo sumus? Ipse nos docuit verbo & exemplo humilitatem, paupertatem, afflictionem corporis, & laborem. Sequamur ergo summum magistrum, qui nec fallere vult, nec falli potest. Et habentes (iuxta doctrinam Apostoli) victum & vestitum, his cõtenti simus, ad congruentem necessitatem, non superabundantiã. Alijs etiã virtutum exercitijs, & spirituali studio, cõtinuẽ, indefinẽter, & vigilãtissimè insistẽtes &c.

De baptismo Domini nostri Iesu Christi. Cap. 16.

COmpletis ergo vigintinouem annis ætatis suæ, quibus (vt dictum est) sic pœnosè vixerat & abiectè. Dicit Dominus Iesus matri; Tempus est vt vadam, & glorificem, & manifestem patrẽ meum, & ostendam me mundo, & operer animarum saluté, pro qua me pater huc misit. Conforteris ergo mater bona, quia citò redibo ad te, & genuflectens humilitatis magister petijt benedictionem. Ipsa verò similiter genuflectens, & cum lachrymis eum amplexans, teneriimè dixit. Fili mi benedicte, vade cũ benedictione patris tui & mea, esto memor mei, citòq; redire memento. Sic ergo reuerenter se licẽtians ab ea & nutricio suo Ioseph, iter arripuit à Nazareth versus Hierusalem ad Iordanem, vbi erat Ioãnes baptizans, qui locus distat à Hierusalem decem & octo milliaribus. Vadit autem solus Dominus mundi, nondum enim habebat discipulos. Intuere ergo eum pro Deo diligenter, quomodo vadit solus, pedibus nudis per tam longa itinera, & vehementer eidem compatere. O Domine, quo transitis? Nonne vos estis super omnes reges terræ? O Domine, vbi ergo sunt barones, & comites, duces, & milites, equi, & cameli, elephantes, & currus, haruestij, & famuli, & frequentia cometiuæ. Vbi sunt qui vos circundent, & defendant ab irruẽtibus turbis, vt moris est aliorum Regum, & virorum magnorũ? Vbi sunt tubarum clangor, instrumentorum sonitus, & vexilla regalia? Vbi sunt qui præcedunt ad hospitia, & necessaria præparanda? Vbi sunt honores, & pompæ, quibus nos vermiculi vtimur? Nonne Domine pleni sunt cœli & terra gloria vestra, quomodo ergo sic itis inglõrius? Nonne vos estis cui mille millia ministrabant in regno vestro, & decies centena millia assistebant? Cur ergo sic solus inceditis, calcando terram pedibus nudis? Sed non estis in regno vestro modo, quam puto causam, nam regnum vestrum non est in hoc mundo, exinanistis vosipsum, sumendo formã serui, non regis. Factus estis sicut vnus ex nobis, peregrinus & aduena sicut omnes patres nostri, factus estis seruus vt nos Reges fiamus. Venistis enim, vt nos ad regnum vestrũ adduceretis, viam ponendo ante oculos nostros, per quã illuc ascendere valeamus. Sed quare illum negligimus? quare vos non sequimur? quare non humiliamus nosipsos? quare honores & pompas, caduca & vana sic auidè poscimus & tenemus? Certè quia regnum nostrum est de hoc mundo, nec cõsideramus nos esse peregrinos, & propterea omnia ista mala incurrimus. O vani filij hominũ, cur vana pro veris, caduca pro firmis & certis, temporalia pro æternis acceptamus, & sic studiosè amplectimur? Certè bone Domine, si mente fixa suspiceremus, nos esse peregrinos & aduenas, faciliter vos sequeremur, & ex his visibilibus tantum necessaria sumentes, non retardaremus post vos currere in odorem vnguentorũ vestrorũ, essemus enim sine sarcina, & ista transitoria quasi iam transacta reputaremus, & leuiter sperneremus. Vadit ergo Dominus Iesus sic humiliter, continuatis dietis quousq; peruenit ad Iordanem. Cum ergo venit ad Iordanem, inuenit Ioannem baptizantem peccatores, & turbam magnã quæ illuc concurrerat ad prædicationem ipsius, habebant enim eum quasi Christũ. Dicit ergo ei Dominus Iesus, rogo te vt me cum istis baptizes. Ioannes verò intuens & eũ spiritu cognoscens, timuit, & reuerenter dixit. Domine ego à te debeo baptizari. Cui Dominus Iesus. Sine modò: sic enim decet nos implere omnem iustitiam. Non dicas hoc modò, nec me diuulges, quia nõdum venit tempus meũ, sed me baptiza, nunc enim est tempus humilitatis, & ideò implere volo omnem humilitatem. Attende ergo tu etiam hic de humilitate, nã locus est de ipsa tractandi: & debes scire, q; sicut in hoc loco dicit glo. Humilitas habet tres gradus. Primus est subdere se maiori, & non præferre se æquali. Secundus est subdere se æquali, & nõ præferre se minori. Tertius & summus, est subdere se minori, & hunc gradũ hic tenuit Christus, & ideò omnem humilitatẽ impleuit. Vides quomodo augmentata est eius humilitas à precedenti tractatu? Subiecit enim hic se seruo suo, se vilificat & seruum suum iustificat, & magnificat. Sed in alio cõsidera quomodo creuit humilitas; nam vsq; modò conuersatus est humiliter quasi inutilis & abiectus, hic etiam peccator voluit apparere. Peccatoribus enim prædicabat Ioannes pœnitentiam, & baptizabat: & Dominus Iesus inter eos, & coram eis voluit baptizari. Hic autẽ quantũ ad hoc sic dicit Bern. Inter populares turbas ad baptismum Ioan. aduenit. Venit tanquã vnus de populo, qui solus erat sine peccato. Quis enim crederet filium Dei? quis putaret Dominum maiestatis? Valde quidem humilias te Domine, nimis absconderis, sed Ioannem latere non poteris. Hucusq; Bern. licet idem dici posset de circumcisione; quia ibi voluit apparere peccator, tamen hic plus, quia hic coram turba publicè, ibi occultè. Sed nonne hic timendum fuerat, cũ ipse admodum vellet intendere ad prædicandũ, ne sperneretur tanquàm peccator. Sed non propterea dimisit humilitatis magister, quin profundissimè se humiliaret. Ipse ergo voluit apparere quod non erat, in abiectionem & despectum sui, semper nos instruendo, at cõtra nos volumus apparere quod nõ sumus, in laudẽ & gloriã nostrã. Si quid enim in nobis videtur esse, ꝓbitatis, ostendimus, defectus verò celamus, cũ simus peccatores & mali. Qualis humilitas nostra? Audi super hoc non me sed Bern. qui ait. Est humilitas quam charitas format, & inflammat, & est humilitas quam nobis veritas parit, & nõ habet calorem, atq; hæc quidem in cognitione, illa in affectu consistit. Etenim si tu temetipsum intus ad lumen veritatis, & sine dissimulatione inspicias, & sine palpatione dijudices, non dubito quin humilieris, & tu in oculis tuis, factus vilior tibi, ex hac vera cognitione tui, quamuis necdum fortasse illud esse patiaris in oculis aliorũ. Eris ergo humilis, sed de opere interim veritatis, & minimè adhuc de amoris infusione: nam si veritatis ipsius quæ te tibi veraciter atq; salubriter demõstrauit, sicut splendore illuminatus, ita affectus amore fuisses, voluisses, ꝓcul dubio, quod in te est, eandem de te omnes tenere sententiam, quã ipse apud te veritatẽ habere cognosceris. Sanè ꝙ in te dixerim, quoniã plerunq; nõ expedit innotescere omnibus, omnia quæ nos scimus de nobis, atq; ipsa veritatis charitate & charitatis auctoritate vetamur palàm fieri, quod noceat agnoscẽti. Alioquin si priuato

Tres humilitatis gradus.

Ser. 41. de per Cant.

Phi. 2. Psal. 38.

priuato amore tui tentus, detines pariter intra te iudicium veritatis inclusum, cui dubium est minus te veritatem diligere, cui proprium præfers vel commodũ vel honorem? Et infrà. Tunc si iam apud temetipsum humiliatus fueris, necessariam (illa humilitate quam scrutans corda & renes veritas sensibus ingerit animæ vigilantis,) adhibe voluntatẽ, & fac de necessitate virtutem, quoniam nulla virtus sine conuenientia voluntatis. Tunc autem fiet illud, si nolis aliter apparere foris, quàm te inuenis intus. Alioquin time, ne de teipso legas. Quoniam dolosè egit in cõspectu eius, vt inueniatur iniquitas eius ad odiũ. Pondus (inquit) & pondus abominatio est apud Deum. Quid enim tu te depreciaris in secreto apud teipsum veritatis trutina ponderatus, & foris alterius precij metiens, maiori te pondere vendis nobis, quàm ab ipsa accepisti? Time Deũ, & noli hanc rem pessimam facere, vt quem humiliat veritas, extollat voluntas: hoc enim est resistere veritati, hoc pugnare contra Deum. Magis autem acquiesce Deo, & sit voluntas subdita veritati, nec tantũ subdita, sed & deuota. Nonne Deo (inquit) subiecta erit anima mea? At parum est esse subiectum Deo, nisi sis & omni humanæ creaturæ propter Deum, siue Abbati tanquam præcellenti, siue prioribus ab eo constitutis. Ego plus dico, subdere paribus, subdere & minoribus. Sic enim decet nos (inquit) implere omnem iustitiam. Vade & tu ad minorem, si vis in iustitia esse perfectus defer inferiori, minori te inclinato. Hucusq; Bern. Idem sic dicit. Quis iustus nisi humilis? Denique cum se manibus Baptistæ, scilicet serui Dominus inclinaret, & ille expaueſceret maiestatem. Sine (inquit) sic decet nos implere omnem iustitiã, cõsummationem perfectæ iustitiæ in humilitatis perfectione constituens. Iustus ergo humilis. Hucusq; Bern. Hæc autẽ iustitia in hoc apparet in humili, quia redditur vnicuique ius suum, nõ sumit alienum, sed honorẽ dat Deo, & sibi retinet vilitatem. Hoc verò melius cognosces, si cõsideraueris iniustitiam elati, qui bona Domini sibi attribuit. De quo idem Bern. sic dicit. Sicut de magnis bonis mala oriri solent, cum facti eximij de bonis Domini vtimur donis tanquam non datis, nec damus gloriam Deo: ita profecto qui maximi videbãtur pro accepta gratia, pro non reddita, minimi reputantẽ apud Deum. Ego autem parco vobis, vsus sum modestioribus vocibus, maximo minimoq;, sed quæ sentio non expressi. Discrimen inuolui, ipse nudabo, optimũ pessimumq; dixisse debueram, nam verè & absq; dubio eò quisq; pessimus, quò optimus est, si hoc ipsum quo optimus est ascribit sibi. Nempe pessimũ hoc, ꝙ si dicat quis, absit, agnosco. Gratia Dei sum id quod sum, studeat autem optare gloriam, pro gratia quã accepit. Nonne fur est & latro? Audiat qui huiusmodi est. Ex ore tuo te iudico serue nequam. Quid nequius seruo vsurpante sibi gloriam Domini suĩ? Hucusq; Bern. Vides quomodo perfectio iustitiæ in humilitate cõsistit, & non surripit honorẽ Deo, nec sibi attribuit quę non debet, cereè nec lædit proximum: non enim dijudicat eum, nec alicui se præfert humilis, se minorem omnibus reputat, & locum nouissimum eligit sibi. De quo idem Bern. sic dicit. Quid scis ò homo si vnus ille quẽ fortè omnium vilissimum, atq; miserrimum reputas, cuius vitam sceleratissimam, ac singulariter fœtidissimam horres, & propterea illud putas spernendum, nõ modò pręte, qui fortè iam sobriè, & iustè, & piè viuere te confidis, sed etiam præ cæteris omnibus sceleratis tanquam omnium sceleratissimum? Quid scis (inquam) si melior, & te & illo mutatione dexteræ excelsi in se quidem futurus sit, in Deo verò iam sit? & propterea non mediocrem, non vel penultimum, non ipsum saltem inter nouissimos eligere locũ nos voluit:

Sed recumbe (inquit) in nouissimo loco, vt solus videlicet omnium nouissimus sedeas, teque nemini non dico præferas, sed nec comparare præsumas. Hucusq; Bernar. Hęc humilitatis virtus multiplicibus auctoritatibus commendatur ab eodem Bernar. Dicit enim. Magna fratres & sublimis virtus humilitas, quæ promeretur quod non docet, digna adipisci quod non valet addisci, digna à verbo, & de verbo concipere, quod suis ipsa verbis explicare non potest. Cur hoc? Non quia sit meritum, sed quia sic est placitum coram patre verbi sponsi animæ Iesu Christi Domini nostri, qui est super omnia Deus benedictus in secula. Idem. Humilitas est virtus, qua homo verissima sui cognitione sibiipsi vilescit. Idem alibi. Sola virtus humilitas læsæ est charitatis reparatio. Idem alibi. Sola profectò non solet gloriari, non nouit præsumere, contendere nõ consueuit humilitas, non contendit iudicio, non prętendit iustitiam, quia verè humilis est. Porrò humilitas Deo nos reconciliat, Deo placet in nobis. Idem. Semper solet esse diuinæ gratiæ familiaris virtus humilitatis. Nimirum conseruãdæ humilitatis gratia diuina solet pietas ordinare, vt quantò quis plus proficit, eò minus se reputet profecisse. Nam vsq; ad extremũ exercitij spiritualis gradum si quis profecerit, aliquid ei de primi gradus imperfectione relinquetur, vt vix primum sibi videatur adeptus. Idem. Pulchra permixtio virginitatis & humilitatis. Nec mediocriter placet illa anima in qua humilitas commendat virginitatem, & virginitas exornat humilitatem. Sed quanta putas veneratione digna est, in qua humilitatem exaltat fœcũditas, & partus confecrat virginitatem? Audis virginem, & audis humilem. Si non potes virginitatẽ humilis, imitare humilitatem virginis. Laudabilis virtus virginitas, sed magis humilitas necessaria. Illa consulitur, ista præcipitur. Ad illam inuitaris, ad istam cogeris. De illa dicitur, qui potest capere capiat, de ista dicitur. Nisi quis efficiatur sicut paruulus iste, nõ intrabit in regnũ cœlorum. Illa ergo remuneratur, ista exigitur. Potes deniq; sine virginitate saluari, sine humilitate non potes. Potest (inquam) placere humilitas, quæ virginitatem deplorat amissam. Sine humilitate audeo dicere, nec virginitas Mariæ placuisset. Super quem (inquit) requiescet spiritus meus, nisi super humilem & quietum? &c. Si ergo Maria humilis non fuisset, super eam Spiritus sanctus non requieuisset. Si non super eam requieuisset, non imprægnasset, quomodo enim de ipso sine ipso conciperet? Paret itaque, quia vt de Spiritu sancto conciperet (vt ipsa perhibet) respexit Dominus humilitatem ancillæ suæ, potius quàm virginitatem. Vndè constat, quia vt placeret virginitas, humilitas proculdubio fecit. Quid dicis Virgo superbè? Maria se Virginẽ oblita, gloriatur de humilitate, & tu negligendo humilitatem, blãdiris tibi de virginitate? Respexit (ait illa) humilitatem ancillæ. Quæ illa Virgo vtiq; sancta, virgo sobria, virgo vtiq; deuota. Nũquid tu castior illa? nunquid deuotior? nunquid tua fortè pudicitia gratior castitate Mariæ? vt, s. sine humilitate placere sufficias ex tua, quæ illa non potuit ex suã? Denique quantò honorabilior es ex singulari munere cælimoniæ, tantò tibi tu maiorem iniuriam facis, quantò vitę decore fœdas permixtione superbię. Idẽ. Charitas, castitas, & humilitas nullius coloris sunt, sed nonnullius decoris, nec mediocris decoris, q diuinos quoque delectari possit aspectus. Quid castitate decorius, quæ mundum de immundo conceptũ semine, de hoste domesticum, Angelũ deniq; de homine facit? Differunt quidem inter se Angelus & pudicus homo, sed fœlicitate, non virtute, & si illius castitas fœlicior, huius tamẽ fortior esse cognoscitur. Sola est castitas, quæ hoc mortalitatis & loco & tempore, statum quendam immor-

Luc. 14.

Ser. 85. super Cant.

Rom. 9.

Ser. de gradib. hum.

In ser. de nat. dom. Et in Epi. ad Hęre.

Sup missus est.

Eodẽ sermone.

Matt. 19.

Matt. 18.

Isa. 66.

Luc. 1.

In Epist. ad Heurt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

immortalis gloriæ repræsentat. Sola inter solênia nuptiarum, morem illius beatæ regionis vendicat sibi, in qua neque nubent neque nubêtur, præbens quodammodo iam cœlestis illius conuersationis experiêtiam. Vas interim fragile quod portamus in quo & crebrò periclitâmur, tenet castitas in sanctificationem, instar odoriferi balsâmi, quo cõdita cadauera, incorrupta seruantur, sensus ipsa & artus continet & constringit, ne dissoluantur in ocijs, ne corrumpantur in desiderijs, ne carnis voluptatibus computrescant: & polt pauca. Verum quantalibet venustate sui, castitas eminere apparet, sine charitate tamen, nec precium habet, nec meritum. Nec mirum, quid enim absq; illa bonum suscipitur. Fides? sed nec si montes transferat. Scientia? nec illa quæ linguis loquitur Angelorum, Martyrium? nec illud, si tradidero (inquit) corpus meum, ita vt ardeã, nec absq; illa quodlibet bonum suscipitur, neque cum illa quodlibet exiguum respuitur. Castitas sine charitate, lampas sine oleo, subtrahe oleum, lampas non ardet: tolle charitatem, castitas non placet. Iam de tribus quæ proposuimus, sola tractanda est humilitas, quæ duabus præmissis virtutibus intantum est necessaria, vt absq; ista, ille necesse virtutes videantur. Nempe vt castitas, siue charitas obtineatur, humilitas meretur. Quoniam humilibus Deus dat gratiam. Seruat humilitas etiam virtutes acceptas, quia nec requiescit spiritus nisi super quietum & humilem, seruatas cõsumat, nam virtus in infirmitate perficitur, hoc est in humilitate, inimicam omnis gratiæ omnisq; initium peccati debellat superbiam, & tam à se quàm ab alijs virtutibus, superbam illius propulsat tyrânidem. Quæ quidem superbia, ex alijs quibuscunq; bonis virium suarum, magis capere solet incrementum. Sola hæc omnium propugnaculum quoddam, turrisq; virtutũ, eius fortiter resistit malitiæ, obuiat præsumptioni. Hucusque Bernar. Igitur habuisti multa & pulchra de humilitate in tractatu præsenti à verisimo Bern. atque humillimo. Vide vt ea etiam quæ de alijs virtutibus tangit, mête intelligas, & opere compleas. Sed iam ad baptismum Domini redeamus. Postquam ergo Ioannes vidit Domini voluntatem, obediuit, & eum baptizauit. Nunc ergo eum benè cõspice. Spoliat enim se Dominus maiestatis, sicut quilibet alius homunculus, & mergitur in aquis frigidis, tẽpore frigoris magni, pro nostro amore operatur nostram salutem, constituens sacramentum baptismi, & lauans crimina nostra. Desponsat ergo vniuersalem Ecclesiam, & singulariter omnes animas fideles. Nã in fide baptismatis desponsamur Domino Iesu Christo, dicẽte Propheta in persona ipsius, sponsabo te mihi in fide. Vnde hæc solennitas & hæc operatio magna, & vtilis valdè est: Et idcò cantat Ecclesia, q hodie cœlesti sponso iuncta est Ecclesia, quoniam in Iordane lauit Christus eius crimina. Et in hoc opere excellentissimo, tota se Trinitas modo singulari manifestauit, & descendit, & requieuit Spiritussanctus super eum, in specie columbæ, & vox patris intonuit. Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui. In hoc autem loco dicit Bern. Ipsum (inquit) audite. Ecce Domine Iesu vel nũc iam loquere, licentiam loquendi habes à patre. Quamdiu Dei virtus, & Dei sapientia, quasi infirmus aliquis & insipiens, lates in populo? Quãdiu nobilis Rex, & Rex cœli, fabri filium te pateris appellari, pariter & putari? Etenim Lucas Euãgelista tollatur, quoniam adhuc filius Ioseph putabat. O humilitas virtus Christi, quantum confundis superbiam meæ vanitatis: parũ aliquid scio vel magis scire mihi videor, & iam silere nescio, ã impudenter & imprudenter me ingerens, & ostentans promptulus ad loquendum, velox ad docendum, tardus ad audiendum. Et Christus cum tanto tempore silebat, cum seipsum abscõdebat, nunquam inanè gloriam metuebat. Quid timeret ab inani gloria, qui est vera gloria patris? Vtique timebat, sed non sibi, nobis timebat ab illis, quibus nouerat esse timendum. Nobis cauebat, nos instruebat, tacebat ore, sed istruebat opere, & quod docuit postea verbo, iam clamabat exemplo. Discite à me, quia mitis sum & humilis corde. Nã de infantia Domini parum aliquid audio extunc. Iam vsq; ad hunc trigesimum annum nihil inuenio. Nunc verò iam latere nõ potest, quia tam manifestè demonstratur à patre: Hucusq; Bernar. Et hæc est auctoritas quam in superiori tractatu allegaui, per quam habes, quomodo siluit Dominus Iesus humiliter ad nostrã instructionem. Vides ergo vbiq; redolere humilitatẽ. De hac libenter tibi loquor, quia magnifica virtus est valdè, & ea plurimũ indigemus, eòq; studiosius quærenda affectuosiusq; amanda, quò Dominus in singulis suis actibus tam signanter studuit eam obseruare.

1.Cor.13.

Isa.66.

Matth.11.

Oseæ.2.

Matth.3. Mar.1. Luc.3.

Luc.3.

De ieiunio & tentationibus Christi. Item de reditu eius ad matrem. De quatuor, quibus peruenitur ad cordis puritatem. De oratione, plura bona. De resistendo gulæ. Quare & pro quibus Deus fecit mirabilia. Cap. 17.

POstquàm Dominus Iesus fuit baptizatus, incontinenti perrexit in desertum super quendã montem ibi ad quatuor milliaria vel circa, qui vocatur Quarẽtana, & ieiunauit quadraginta diebus & quadraginta noctibus, & iuxta Marcum, erat ibi cum bestijs. Considera ergo hic & attentè conspice ipsum, pluriũ enim virtutum exempla tibi demonstrat. Vadit enim in solitudine; ieiunat, orat & vigilat, iacet & dormit in plana terra, & humiliter cum bestijs cõuersatur. Compatere ergo ei, quia semper & vbique sed hic maximè vita sua pœnosa est, & corporis afflictiua. Ac eius exemplo disce ab eo in his exercitari. Nam quatuor hic tanguntur, quæ spiritualis exercitij sunt, & mirabiliter ieiuniuem adiuuant, scilicet, solitudo, ieunium, oratio, & afflictio corporis. Et per ista maximè peruenire possumus ad cordis puritatem, quæ puritas vtique est nimium peroptãda: eò quòd in se omnes virtutes quodammodo comprehendit. Continet enim charitatem, humilitatem, patientiam, & cæteras virtutes, & remotionem omnium vitiorum, quia cum vitijs, vel cum defectu virtutis non stat puritas cordis. Et propterea in collationibus sanctorum patrum traditur, quòd totum exercitium monachi debet esse ad cordis puritatẽ habendam: hæc enim est per quod homo meretur videre Deum, dicente Domino in Euang. Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Et secundum Bernard. qui clarior est, ille Deo propinquior. Esse autem clarissimum, peruenisse est. Ad hanc autem habendam, multum valet oratio feruens, & assidua, de qua plenius infrà doceberis. Sed oratio cum crapula vel ingurgitatione corporis, vel eius mollitie, vel ociositate parum valet. Et ideò requiritur ieiunium, & afflictio corporis, discreta tamen, nam indiscreta impedit omne bonum. Præterea ad omnium prædictorum consumationem videtur facere solitudo: nam cum tumultu, & strepitu non potest decenter oratio fieri, & videre, & audire multa, vix fieri potest sine impuritate, & offensa. Mors enim intrat per fenestras nostras ad animas: & ideò Domini exemplo, vade in solitudinem, id est, quantum potes te separa ab aliarum consortio, & sis solitaria, si vis ei coniungi, & per puritatem cordis eum videre, fuge etiam collocutiones, & ma-

Matth.4. Mar.1. Luc.3.

Quatuor ad spirituale exercitium pertinẽtia.

Matth.5.

& maximè secularium personarum. Non quæras nouas deuotiones & amicitias. Non impleas oculos, & aures phantasmatibus vanis, & omnia quæ quietẽ animi & tranquillitatem mentis perturbant, tãquam venenosa & animæ inimica deuita. Non enim sine causa sancti patres petebant nemora, & loca remotissima ab omni hominum conuersatione. Et non sine causa mandabant his qui in cœnobijs remanebant, q essent cæci, surdi, & muti. Vt autem hoc melius intelligas. Audi quid super hoc dicit Bernard. Tu (inquam) si ad spiritussancti incitamenta moueris, & inardescis dare operam quomodo animam tuam facias sponsam Dei, sedeas secundũ prophetam solitarius, qm leuasti te super te, volens Angelorũ Domino desponsari. An non supra te, adhærere Deo, atq; vnum spiritum esse cum eo? Sede nanq; solitarius sicut turtur, nihil tibi & turbis, nihil cum multitudine cæterorum, etiamq; obliuiscere populum & domum patris tui, & concupiscet Rex decorem tuum. O sancta anima, sola esto, vt soli omnium seruies teipsam, quem ex omnibus tibi elegisti. Fuge publicum, fuge & ipsos domesticos, secede ab amicis, & ab intimis, & ab illo qui tibi ministrat. An nescis te verecundum habere sponsum, & qui nequaquam suam velit tibi indulgere præsentiam, præsentibus cæteris? Secede ergo, sed mente non corpore, sed intentione, sed deuotione, sed spiritu. Spiritus enim ante faciem tuam Christus Dominus, spiritusq; requirit non corporis solitudinem, quanquam interdum & corpore non ociosè te separas, cum oportunè potes, præsertim tempore orationis. Et infrà, Solus es si non communia cogites, si non affectes præsentia, si desipias quod multi sapiunt, si fastidias quod multi desiderant, si iurgia deuites, si damna non sentias, si non recorderis iniuriarum, alioquin nec si solus corpore es, solus es. Vides ne posse te esse solum etiam inter multos, & inter multos cum solus es, solus es in quacunq; hominum conuersatione frequentia, tantum caue alienæ conuersationis esse aut curiosus explorator, aut temerarius iudex. Hucusque Bernard. Vides quomodo necessaria sit solitudo, & quomodo non sufficit corporalis sine mentali: sed vt mentalis habeatur, oportet corporalem esse altissimam, vt mens per exteriora nõ effluat, vt se cum sponso suo recolligere possit: Igitur toto affectu, toto posse tuo coneris imitari Dominũ Iesum sponsum, & solitudine, & oratione, & ieiunio, & corporis afflictionibus discretis. In eo verò q conuersatur cum bestijs, disce inter alios humiliter conuersari, & æquanimiter tolerare, etiam eos qui tibi videntur aliquando irrationabiliter se habere. Ipsum autem Dominum sæpè in hac solitudine visita, conspicies eum qualiter conuersatur ibidẽ, & maximè qualiter iacet de nocte in terra, quælibet enim anima fidelis, deberet eum in die semel ad minus visitare, maximè ab Epiphania vsque ad quadragintã dies quibus ibi manebat. Completis autem quadraginta diebus, Dominus esuriuit. Tunc tẽtator accessit ad eum, volens explorare vtrum fuisset filius Dei tentauitq; eum de gula dicens. Si filius Dei es, dic vt lapides isti panes fiant, sed non potuit magistrum decipere, taliter enim respondit, & sic se habuit, quòd nec in tentatione gulę succubuit, nec scire aduersarius potuit, qđ voluit: non enim negauit nec asseruit esse filium Dei, sed eum auctoritate scripturæ cõuicit. Et nota hic exemplo Domini esse resistendum gulæ, nam ab eo inchoandum est, si vitia volumus superare. Videtur enim q qui gulæ succubuit, imbecillis reddatur ad alia vitia deuincenda. Sic enim dicit glo. in loco isto super Matth. Nisi prius gula refrenetur, frustra contra alia vitia laboratur. Postea Diabolus assumpsit eum, & portabat eũ in Hierusalem, quę distat inde per decem & octo milliaria vel circa. Has autem locorum distantias, quas pluries in opusculo tibi narro, ab his audiui, qui in illis partibus fuerunt. Considera hic benignitatem, & patientiam Domini. Permisit enim se portari & contrectari ab illa cruenta bestia, quæ suum & omnium amatorum suorum sanguinem sitiebat. Statuens autem eũ super pinnaculum templi, tentauit eum de vana gloria, similiter volẽs explorare quod suprà, sed & hic auctoritate scripturæ deuincitur, & sua intentione frustratur. Ex tunc ergo secundum Bernar. quia Dominus nihil ostendit diuinitatis, arbitratus est hostis eum esse hominem, tentauit eum tertiò vt hominem. Exinde ergo assumens eum reportauit in mõtem excelsum prope, dictum montem de quarentena per duo millaria, & tunc tentauit eum de auaritia, sed & hic homicida ille succubuit. Vidisti quomodo Dominus Iesus fuit contrectatus & tentatus. Miraris ergo si nos tentemur? fuit etiam ipse aliàs tentatus. Vndè Bernard. dicit. Qui quartam tentationem de Domino non legit, ignorat scripturam, quæ dicit, q tentatio est vita hominis super terram. Apostolus quoque dicit eum fuisse tentatum per omnia, pro similitudine absque peccato. Victoria itaque facta, venerunt Angeli, & ministrabant ei. Hic autem diligenter attende, & conspice Dominum comedentem, solum circundantibus angelis & considera bene omnia quæ sequentur, quia pulchra sunt, & deuota valde. Et quæro quid Angeli ministrabant, vt comederet post tam longum ieiunium? De hoc scriptura non loquitur, possumus autem hoc victoriosum prãdium sicut volumus ordinare. Et quidem si eius potentiam consideremus, expedita est quæstio, quia res quas vellet creare, & de creatis habere, poterat pro suæ arbitrio voluntatis. Sed non inuenimus, quòd hac potentia pro se, vel pro discipulis suis vsus fuerit, pro turbis autem fecit, quas pauit duabus vicibus in multitudine magna de panibus paucis. De discipulis autem legimus, quòd eo præsente spicas vellebant propter famem, & comedebant. Similiter cum fatigatus ex itinere sedebat super puteum loquens cum Samaritana, non dicitur, quòd creauit cibos, sed quòd misit discipulos in ciuitatem, ad quærendum cibos. Nec est verisimile quòd per miraculum, quia miracula faciebat ad aliorum ædificationem, & in præsentia plurium, sed hic non erant nisi Angeli. Quid ergo circa hoc medirabimur in mente? Namque illic non erat habitatio hominum, nec cibi parati, sed aliundè parata cibaria portauerunt Angeli ei, sicut contigit Danieli. Cum enim Abacuc propheta parasset pulmentum pro messoribus suis, portauit eum Angelus Domini per capillos de Iudæa in Babylonem ad Danielem, vt comederet, & postea in momento eum reportauit. Immoremur ergo hic, & hunc modum assumamus, & iucundemur cum Domino in hoc prandio suo, sentiatque mater sua excellentissima de hac eadem iucunditate & victoria. Pie autem ac deuotè sic meditemur. Veniunt Angeli, Sathana repulso, in multitudine magna ad Dominum Iesum Christum, & adorantes eum procidêrũt in terram, dicentes. Saluete Domine Iesu Deus & Dominus noster. & Dñs humiliter ac benignè recepit eos, & cũ capitis inclinatione, cogitans se fore hominem minoratũ paulominus ab Angelis. Dicunt ei Angeli. Domine multũ ieiunastis, quid vultis vt vobis paremus? E. ille. Ite ad matrem meam charissimam, & si quid habet ad manus, deferte, quia de nullis cibis sic libenter vescor, sicut de suis. Tunc duo ex ipsis per gentes in momento fuerunt cum ea, & eam reuerenter salutantes, ambasiatam faciunt, & modicum pulmentum, quod sibi & Ioseph parauerat, & panẽ cum tobalia, & alijs opor

Sup. Qui habitat Ser.

Iob.7. Hebr.4.

Dan.14.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tunis portant, & fortè Domina etiã aliquos pisciculos (si potuit) procurauit. Reuersi ergo portant in plana terra, & mensæ benedictionem solenniter peragunt. Conspice autem eũ hic benè in singulis quæ agit, sedet enim in terra cõpositè, ac curialiter, & sobriè comedit, circunstant Angeli ministrantes Domino suo. Alius seruit ei de pane, alius de vino, alius parat piscicu los, & alij cantant de canticis Syon, & iucundantur, & diem festum agunt coram eo. Si liceat dici, permixtũ est hoc festum compassione permaxima, propter quã & nos deberemus plorare, conspiciunt enim eũ reuerenter, & considerantes Deum, & Dominum suũ, & totius mundi creatorem, qui dat escam omni carni; sic humiliatum, & sustentatione cibi corporalis indigentem, & comedẽtem sicut cæteros de populo, mouentur cõpassione, clamares & diceres. O Domine quanta secistis, omnia opera vestra sunt plena stupore, adiuuate me, vt ego aliqua patiar pro vobis, qui pro me tot & tanta sustinuistis. Certè hoc solũ te in eius amore deberet vehementer accendere. Tandẽ sumpta refectione, dicit Angelis vt reportent res, & dicant matri, q̃ citò redibit ad eam. Ipsis autẽ reuersis, dicit omnibus. Redite vos ad patrem & ad gaudia vera, me enim adhuc peregrinari oportet, rogo aũt vos, vt me recommendetis patri, & toti curiæ cœlesti. Qui procidentes in terram, & benedictionem petentes, ea recepta, redierunt ad patriam eius iussa complentes, & de eius victoria, & de his nouis totam cœlestem curiam impleuerunt. Dominus autem Iesus volens redire ad matrem, cœpit de monte descendere. Conspice nunc etiam benè eum, quomodo solus vadit pedibus nudis Dominus omnium, & ei vehementer cõpatere. Venit autem ad Iordanem, quẽ Ioannes videns ad se venien tem, ostendit eum digito dicens. Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi, ipse est, super quem vidi Spiritum sanctum quiescentẽ, quando baptizaui eum. Et etiam altera die dum videret ambulantẽ iuxta Iordanem, dixit similiter. Ecce agnus Dei. Tunc Andreas, & etiam vnus alius ex discipulis Ioannis, iuerunt post Iesum. Benignus autem Dominus sitiens eorum salutem, vt daret eis de se fiduciam, vertit se ad eos, & dixit. Quid quæritis? At illi dixerunt. Rabbi vbi habitas? & ipse duxit eos ad domum, in qua tunc se reducebat in partibus illis, & steterunt cũ eo vna die. Postea duxit Andreas Petrũ fratrẽ suum ad Iesum, quẽ alacriter susc epit. Sciebat enim, quid de eo erat facturus. Et dixit ei. Tu vocaberis Cæphas, & sic in aliqualem notiam, & familiaritatem venit cũ eis. Postea volẽs Dominus Iesus redire in Galileam ad matrẽ, discessit de partibus illis, & cœpit reuerti. Quem etiam nũc compatiendo respice, & vade semper cum eo, nã solus vadit more solito, nudis pedibus per tam longã quatuordecim milliarium viam. Cum autem domum deuenit, mater eum videns, vltra quàm dici posset exhilarata surgit, occurrit, & in amplexus strictissimos recipit, cui ipse reuerẽter inclinauit, & etiam nutritio suo Ioseph, & cum eis more solito mansit.

Ioan. 1.

FERIA QVARTA.

De apertione libri in Synaga. Cap. 18.

HVcusq; per Dei gratiam, vitã Domini Iesu ordinate tetigimus, parũ vel quasi nihil de his quæ sibi contigerunt, vel per ipsum facta sunt omittentes, sed non sic deinceps facere intẽdo, nimis enim esset longum, omnia quæ dixit & fecit, in meditationes redigere: maximè quia nostræ solicitudinis debet esse, facta Christi, continuè more Beatæ Ceciliæ, portare in secreto pectoris nostri. Igitur aliqua ex gestis eius colligamus, in quibus meditando versemur assiduè, & hoc vsq; ad passionem suam: ex tunc enim nihil est omittendum.. Alia etiam non debemus ex toto dimittere, quin pro loco & tẽpore meditemur in eis. Meditationes autem non intendo deinceps prolixius tractare, nisi perrarò, sufficit enim, q̃ rẽ per eum gestã vel dictam ante oculos mentis ponas, & q̃ cũ eo conuerseris, & familiaris ei fias. Nam it, hoc videtur haberi maior dulcedo, & deuotio efficacior, & quasi totus fructus harum meditationum cõsistere, vt vbique & semper intuearis eũ deuotè in aliquo actu suo, vt quãdo stat cum discipulis suis, quando cum peccatoribus, quando etiam loquitur eis, quando prædicat turbæ, quando vadit & quando sedet, quãdo dormit, & quãdo vigilat, quando comedit, & quando alijs ministrat, quando sanat ægrotos, & quando alia facit miracula. In his autẽ & similibus considera omnes gestus suos, maximè contemplans faciem eius, si potes imaginari, quod super omnia prædicta mihi videtur difficilius. Illud etiam attentè obserua, si fortè ipse te cum benignitate respiciat. Et tibi hæc sint pro recursu, & doctrina omnium quæ sequuntur, & vbicunq; narraue ro, si aliter nõ expressero singulares meditationes, vel illas omisero, recurras ad hunc locum, & sufficit tibi. Ad narrationem aũt sequentium accedamus. Postquã ergo Dominus Iesus redijt à baptismo, conuersabatur humilitatis magister humiliter, vt ante solitus erat, cepit tamen paulatim se manifestare aliquibus, docẽdo, & prædicando occultè, non enim per totum annũ sequentem prædicationis officiũ publicè dicitur assumpsisse, videlicet vsq; ad miraculũ de nuptijs, quod fuit eodem die, quando fuit baptizatus anno reuoluto. Et si aliquando prædicabat, & discipuli baptizabant, non tamen adeò prædicationem ipsam per se & suos frequentabat, ante Ioanni incarcerationem, sicut post: ex hoc nobis tribuens stupendæ humilitatis exemplũ, dum Ioanni se longè & longè inferiori in prædicationis officio (prout ex superioribus piè percipi, aut cogitari potest) humiliter deferebat. Non ergo cœpit cũ boatu, & pompa, sed humiliter & paulatim. Quadam ergo die sabbati dum esset in Synagoga cũ alijs in ecclesia Iudæorum, surrexit legere in libro Isaiæ, & legit locum vbi scriptũ est. Spiritus Domini super me, propter quod vinxit me, euangelizare pauperibus misit me: & tunc cum plicuisset librum dixit, Hæc scriptura impleta est hodie in auribus vestris. Conspice ergo eum, quomodo humiliter suscipiẽs lectoris officium, benigno, & placito vultu inter eos, & exponit scripturam, & quomodo humiliter se incipit manifestare cũ dicit. Hodie impleta est hæc scriptura, id est, ego sum ille de quo loquitur. Et ora omnium erant in eum intenta propter efficaciam verborum, & aspectum humilem, & decorum: fuit enim pulcherrimus, fuit etiã eloquentissimus. Et vtroq; sic per Prophetam dictũ fuerat. Speciosus forma præ filijs hominum diffusa est gratia in labijs tuis.

Modus de incepto, obseruandus in prædicando proponitur.

Ad hunc locum recurrendo, pro sequentibus.

Luc. 4. Isaia. 61.

Psal. 44.

De vocatione discipulorum. Cap. 19.

COepit etiã Dominus Iesus vocare, discipulos, & se solicitum reddere circa nostram salutem, semper humilitate seruata. Et vocauit Petrum & Andream tribus vicibus. Prima de qua dictum est suprà, quando erat circa Iordanem, & tunc in aliqualẽ venerunt eius notitiam. Secunda de naui, quãdo ceperunt pisces, vt narrat Lucas. Tunc enim secuti sunt eum animo redeundi ad propria: Cœperunt tamen audire doctrinam ipsius. Tertia de naui, vt narrat Matthæus, cum dixit. Venite post me, faciam vos

Ioan. 1.

Luc. 5.

Luc. 19. Act. 1. Matth. 4.

vos piscatores hominum, tunc relictis retibus, secuti sunt eum. Similiter vocauit Iacobum & Ioannem, in prædictis duabus vicibus vltimis, & in eisdẽ locis continetur de ipsis, in quibus continetur de Petro & Andrea, vocauit etiam Ioannem de nuptijs, vt dicit Hierony. In textu tamen Euangelij non habetur. Itẽ vocauit Philippum dicens. Sequere me. Similiter Matthæum publicanum. De modo vero vocationis aliorum, non est scriptum. Considera ergo & conspice eũ in prædictis vocationibus, & conuersatione cũ ipsis, quàm affectuosè vocat eos, reddens se eis affabilem, & domesticum, & obsequiosum, attrahens eos intus, & extrà: ducendo etiam eos ad domum matris, & familiariter vadens ad domos eorum. Docebat & instruebat eos, & curam de ipsis habebat præcipuã, sicut mater de vnico filio. Dicitur, q̃ beatus Petrus referebat, q̃ quando in aliquo loco dormiebat cum eis, & surgẽs de nocte, & si aliquem eorum inueniebat discoopertum, recooperiebat eos, quia tenerrimè diligebat eos. Sciebat enim quid de ipsis erat facturus, quãuis essent homines rudis conditionis, & humilis nationis, tamen principes mundi, & duces in bello spirituali omnium fidelium constituturus eos erat. Et considera pro Deo à qualibus cepit Ecclesia. Noluit enim Dãs eligere sapiẽtes, & potẽtes huius seculi, ne ipsorũ probitati ascriberentur opera quæ fienda erant, sed sibi hęc reseruauit, & in sua bonitate, potentia, & sapiẽtia nos redemit.

De conuersione aquæ in vinum ad nuptias. Cap. 20.

QVamuis dubium sit cuius fuerant nuptiæ in Cana Galileæ, sicut magister in historia schastica tangit. nos tamẽ meditemur fuisse Ioannis Euangelistę, quod habetur in prologo super Ioan. vbi Hiero. affirmare hoc videtur. In eis Domina nostra fuit, non tamen inuitata tanquã extranea, sed quasi maior, & dignior, & primogenita inter sorores, fuit in domo sororis quasi in domo sua, & tanquam administratrix, & domina nuptiarum: quod ex tribus colligere possumus. Primò ex eo q̃ in eis cõtinetur, q̃ mater Iesu erat ibi, & de Iesu & discipulis, q̃ erant vocati, & sic de alijs qui ibi fuerunt intelligi debet. Cũ ergo soror eius Maria Salome vxor Zebedæi iuissset ad eam Nazareth, quæ distat à loco de Chana p quatuor milliaria vel circa, dicẽs q̃ volebat facere nuptias filio suo Ioanni, ipsa iuit cũ ea, & præuenit aliquot dies ad præparationem, ita q̃ quando alij erant inuitati, ipsa iam erat ibi. Secũdò ex eo colligere possumus, q̃ ipsa perpendit defectum vini, vnde ipsa non erat sicut vna ex discumbentibus, sed sicut per cuius manus res ibant: & ideò vidit sibi deficere vinum. Si enim tunc discubuisset, nunquid iuxta filiũ inter homines mater verecunda surrexit? Et si alibi inter mulieres, nũquid ppendisset defectum vini magis quàm aliæ? & si ppendisset, nunquid surrexisset de prandio & iret ad filium? Inconuenientia hæc viderẽtur. Et ideò verisimile est, q̃ tunc non discumbebat. De ipsa nanq; dicitur, q̃ erat valde obsequiosa. Tertiò colligitur ex eo, q̃ ipsa præcepit ministris, vt irent ad filiũ, & facerent quod mandaret: & sic videtur, q̃ præcepisset, & q̃ nuptię gubernabantur per eam, & ideò solicita fuit, ne ibi defectus cõtingeret. Igitur secundũ modum hunc cõspice Dominũ Iesum inter alios comedentẽ, sicut vnũ quemuis de populo, & sedentem in loco humili, non inter maiores, prout ex loco ipso colligimus: non enim superborum more volebat primos recubitus in cœnis, nam docturus erat. Cũ inuitatus fueris ad nuptias, recumbe in nouissimo loco. Ipse verò cœpit prius facere quàm docere. Conspice etiam Dominam obsequiosam alacrem, & solicitam in cunctis faciendis, & præbentem, & ostendentem ministris quid, & qualiter discũbentibus deferant. Cunq; propè finem conuiuij redirent ad eam ministri, dicentes. Non habemus plus de vino quod apponamus eis? ipsa respondit. Ego procurabo q̃ habebitis, expectate parumper. & exiẽs ad filium qui humiliter (vt dixi) sedebat in fine mensæ prope ostiũ cameræ, dixit ei. Fili mi hic vinum deficit, & hæc nostra soror est paupər, & nescio qualiter habere possumus. Qui respõdit. Quid mihi & tibi est mulier? Dura videtur responsio, sed ad nostram instructionẽ fuit, secundum Bern. qui in hoc loco sic dicit. Quid tibi & illi Domine? Nonne quod filio & matri, quid ad illam pertinet quæris, cũ sis benedictus fructus ventris eius immaculati? Nonne ipsa est quæ saluo pudore concepit, & sine pudore peperit? Nõne ipsa est in cuius vtero nouem mensibus moratus es, cuius virgineis vberibus lactatus es, cum qua duodecim annorum factus, de Hierusalem descendisti, & eras subditus illi? Nunc ergo Domine quid molestus es illi, dicens. Quid tibi & mihi? Multum per omnem modum, sed iam manifestè video, q̃ non velut indignans, aut cõfundere volens, virginis & matris teneram verecundiam dixeris. Quid mihi & tibi? Venientibus enim ad te iuxta præceptum ministris, nihil cunctatus, facit quod suggessit. Vt quid ergo fratres, vt quid responderat prius? vtique propter nos, & conuersos ad Dominum, vt iam non solicitet carnalium cura parentum, & necessitudines illæ non impediant exercitiũ spirituale. Quamdiu enim de mundo sumus, debitores nos constat esse parentibus. At postquã reliquimus nosmetipsos, multò magis ab eorum solicitudine liberi sumus. Vnde legimus fratrem quendam in eremo conuersantem, cũ ad eum carnalis frater auxilij gratia aduenisset, respondisse, vt adiret alterũ fratrem eorũ, cum ille vtiq; iam obijsset. Cunq; admiratus qui venerat responderet, q̃ ille obijt, Eremita quoq; se similiter obijsse respondit. Optimè ergo docuit Dominus ne soliciti simus, super propinquis carnis nostræ plus quàm religio postulet, quando ipse matri & tali matri respondit. Quid mihi & tibi ò mulier? Sic & in alio loco: Cum suggeret ei quidam quoniam mater eius, & fratres foris starent, quærentes ei loqui. Respondit. Quæ est mater mea, & fratres mei? Vbi modo sunt, qui tam carnaliter, & inaniter super carnalibus propinquis sui soliciti sunt, ac si adhuc viuerent cum eis, & ipli cum eis? Hucusque Bern. De hac ergo responsione mater non diffidens, sed de sua benignitate præsumens, redijt ad ministros & dixit. Ite ad filium meum, & quicquid vobis dixerit facite, qui euntes impleuerũt, iuxta Domini mandatum, hydrias aqua. Quo facto dixit eis. Haurite nũc & ferte architiclino. In hoc autem nota primò discretionem Domini, quia primò misit magis honorabili viro. Secundò q̃ ipse sedebat longè ab eo, cum diceret, ferte illi, quasi ab eo remoto. Sed cum ille sederet in loco magis honorabili, colligere possumus, q̃ Dominus noluit ibi sedere iuxta eum, immò elegit sibi humiliorem locum. Ministri ergo dederunt vinum illi & alijs, diuulgantes miraculum, quoniã ipli sciebãt, quomodo factum fuerat, & crediderunt in eum discipuli eius. Finito autem conuiuio, Dominus Iesus vocauit Ioannem seorsum dicens. Dimitte hanc vxorem tuã, & sequere me, quia ad altiores nuptias te perducã, qui secutus est eum. In hoc ergo q̃ Dominus nuptijs interfuit, matrimonium carnale approbauit, tanquam à Deo institutum. Sed in hoc q̃ vocauit Ioannẽ de nuptijs, apertè dedit intelligere, quòd longè dignius est spirituale matrimonium, quàm carnale. Recessit ergo inde Dominus Iesus, volens his quæ ad salutem

Ser. 7. de Epipha.

Expositio responsionis Christi ad matrem in nuptijs.

Exemplũ.

Nota.

Universidad de Deusto
Biblioteca

hominum pertinent, deinceps publicæ & palàm intendere, prius autem voluit reducere matrem ad domum suam, talem enim Dominam talẽ societatẽ habere decebat. Accipit ergo & eam & Ioãnem, & alios discipulos, & iuerũt in Capharnaum propè Nazareth, & post aliquod dies Nazareth. Conspice ergo eos per viam, qualiter vadũt pariter mater & filius, humiliter vadunt, & pedestres, sed multũ amanter. O quales duo sunt illi, nunquam alij tales duo in terra vili fuerunt. Conspice etiam discipulos reuerenter sequẽtes, & auscultantes verba Domini. Nõ enim ipse erat ociosus, semper quippe aliquid boni faciebat aut dicebat, non poterat in tali comitatu tædiũ commeantib. generari.

De sermone Domini in monte, quem incepit à paupertate. Cap. 21.

COnuocans Dominus Iesus discipulos seorsum à turbis, ascendit cum eis in monte Tabor, prope Nazareth ad duo milliaria, vt eos imbueret eloquijs suis. Decebat enim, q̃ eos prius & super alios instrueret, quos super alios constituerat magistros & duces. Tunc ergo de multis instruxit, & sermo ille pulcherrimus fuit & copiosus, nec mirũ quia os Domini compilauit eum. Docuit autẽ eos de beatitudinibus, de oratione, ieiunio, & eleemosyna: alijsq; plurimis ad virtutes pertinentibus, quæ in ipso Euangelio poteris reperire. Legas eum diligenter & sæpè, & cõmenda memoriæ quæ in ipso dicuntur, quia spiritualissima sunt. Et tamen nunc non prosequor, quia nimis foret longum, nec tales expositiones bene videntur semper in meditationes cadere: quàmuis ad tuam instructionem talia prout mihi occurrent interferam: & etiam moralia, & auctoritates sanctorũ. Hoc ergo hic tetigisse sufficiat, q̃ Dominus initiũ sermonis huius à paupetate incepit, dãs intelligere, q̃ paupertas est totius spiritualis exercitij primarium fundamentum: non enim expeditè potest sequi Christum paupertatis speculũ, qui oneratus est tẽporalibus rebus. Nec est liber sed seruus, qui animi affectionẽ subijcit istis rebus transeuntib. Idcirco dixit. Beati pauperes spiritu &c. Eius enim rei quam affectuosè diligo, me seruũ spõtè constituo: nam amor est animæ pondus, portans eam quocunq; ipse fertur, vt dicit Augu. Et ideò nihil omninò est amandum nisi Deus', vel merè propter Deũ. Meritò ergo Beatus dicitur pauper, qui propter Deũ cætera vilipẽdit. Iam enim pro magna parte Deo suo cõiunctus est. De hac autem paupertate sic dicit Bernar. Magna quædam penna est paupertas, qua tam citò volatur in regnum cœlorum. Nam in alijs virtutibus quę sequuntur, promisio futuro tempore indicatur, paupertati non tam promittitur quàm datur. Vnde & in præsenti tempore enunciatum est, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Videmus enim pauperes aliquos, qui si veram paupertatẽ haberent, non adeò pusillanimes inuenirentur & tristes, vtpotè Reges, & Reges cœli. Sed aliqui sunt, qui pauperes esse volũt, eo tamen pacto, vt nihil eis desit, & sic diligũt paupertatem, vt nullam inopiam patiãtur. Idem alibi. Et ego si exaltatus fuero à terra (audaciter dico) omnia traham ad me ipsum. Nec enim temerariè vsurpo mihi fratris mei vocẽ, cuius me induo similitudinẽ. Quòd si ita est, non putent diuites huius sęculi fratres Christi sola possidere cœlestia, quia audiunt dicentẽ. Beati pauperes spiritu quoniam ipsorum est regnum cœlorum, ipsi possident terrã, & quidẽ tanquã nihil habentes, & omnia possidentes: non mendicantes vt miseri, sed vt Deum possidentes, eò pro certo magis Deum, quò minus cupidi. Deniq; fideli homini totus mũdus diuitiarum est. Totus planè, quia tam aduersa, q̃ prospera ipsius æquè omnia seruiunt ei, & cooperantur in bonum. Ergo auarus terrena esurit mendicus vt fidelis, contemnit vt Dominus. Ille possidendo mendicat, iste contemnendo seruat. Quęre à quouis eorũ qui insaciabili corde lucris temporalibus inhiant, quid nã de his sentiant, qui sua vendentes & dantes pauperibus, regnum cœlorum pro terrena mercantur, substantia, vtrum sapienter agant necnon? proculdubiò respõdebit sapienter. Quære rectè cur approbat ipse quod nõ facit? non possum inquiet. Quare? profectò quia domina auaritia non permittit, quia liber nõ est, quia nõ sunt sua quæ possidere videtur, sed nec sui iuris. Si verò tua sunt, expende ad lucra, & pro terrenis cœlestia commutato. Si non vales facere, te pecuniæ tuæ non dominum esse dicam, sed seruum; cudosstem, nõ possessorem. Hucusq; Bern. Sed redeamus ad meditationem. Conspice ergo, & cõsidera Dominũ Iesum humiliter in terra sedentem super illo monte, & discipulos suos circa eum, quomodo stat inter eos quasi sit vnus ex eis, & quomodo affectuosè, benignè, & pulchrè, & efficaciter eis loquitur, inducens eos ad dictos actus virtutum. Et semper (vt suprà in generali consideratione tibi dixi) respicere coneris faciem eius. Cõspice in discipulos quomodo reuerenter, humiliter, & cum tota mentis intentione aspiciunt eũ, & auscultant illa verba mirifica, & ea memoriæ commẽdant, & iucunditate magna fruũtur, tam in verbis, quàm in aspectu. In hac autẽ consideratione iucunderis & tu, aspiciendo ac si videres eum loquentem, & approximando eis, si fortè vocata fueris, & immorando ibidẽ, vt Dominus tibi dabit. Completo verò sermone, cõspice illum Dominũ Iesum, vnà cum discipulis ipsis descendentem de monte, & cũ ipsis familiariter loquentem, etiam eundo per viam, & quomodo ille simplicium cœtus gregatim sequitur eum, nõ curiosè ordinatus, sed sicut pulli post gallinam, vt quilibet melius audiat, magis eidem nititur approximare. Et quomodo turba sibi affectuosè occurrunt, & infirmos eidem sanandos offerunt. Ipse verò sanabat omnes.

Matth. 5. 6. & 7.

Li. 13. cõf.

Ser. 4 de aduen.

Ser. 21. super Cant.

De seruo Centurionis, & filio Reguli à Domino liberatis. Cap. 22.

CApharnaum verò erat quidam Centurio, id est, centum militum ductor, & seruum habebat infirmum. Misit ergo fide plenus ad Dominũ Iesum, vt eum curaret. Humilis autẽ Dominus respondit. Ego veniam & curabo eum, quod cum sciuit Centurio, remisit ad eum dicens. Domine nõ sum dignus, vt intres sub tectum meum, sed tantum dic verbum, & sanabitur puer meus. Iesus autem commendans fidem eius, non iuit vlterius, & seruum absentem sanauit. Cum autem in eadem ciuitate esset quidam Regulus, id est, paruus Rex, iuit personaliter ad Iesum, rogãs eum, vt veniret ad domum suam, & sanaret filium suũ infirmum. At Iesus ire noluit, filiũ tamen sanauit. In his autem considera meritum fidei propter Cẽturionem, & humilitatem Domini volentis ire ad seruum, & Reguli pompã refugientis. Considera etiam q̃ non debemus acceptare personas. Plus enim honorauit hic Dominus seruum militis, quàm filium Regis: sic & nos debemus non ad oculos seruire, nec secundũ exigentiam exterioris pompæ, sed secundum intentionẽ vel bonitatem eius qui seruitio indiget, & non ex cõplacentia, sed ex charitate seruiamus.

Matth. 8. Luc. 7.

Ioan. 4.

De paralytico misso per tectum, & à Domino curato. Cap. 23.

IN ciuitate prædicta Capharnaum cum Dominus Iesus doceret in quadam domo, & essent ibi congregati Pharisæi & legis doctores multi ex omni castello Iudęæ & Hierusalẽ. Venerũt quidam, volẽtes ingredi

Luc. 5. Matth. 9. ingredi domum cum paralytico, quem portabant, vt à Domino sanaretur. Cunq; propter multitudinẽ non possent, ascenderunt super tectum domus, & inde intromiserunt eum, & posuerunt cum ante Iesum, Dominus verò Iesus videns fidem eorũ, dixit. Dimittuntur tibi peccata tua. Ipsi autẽ Pharisæi & legis doctores obseruantes eum ex malitia, intra se dicebãt ipsum blaphemasse Deum, quia solus Deus potest dimittere peccata, & ipse hoc attribuebat sibi, quem purum hominem esse credebant. Ait ergo benignus & humilis Dominus, scrutans corda, & renes hominũ. Quid cogitatis mala in cordibus vestris? Et addidit, vt sciatis, quia filius hominis habet potestatem in terrã dimittendi peccata &c. Hic quatuor sunt meditanda. Primũ perspicacitas intellectus Christi, qui cogitationes illorum vidit. Secundum quia propter peccata veniũt infirmitates, & ex absolutione à peccatis aliquãdo contigit liberatio infirmitatum: sic etiam habebis infrà de curato apud piscinã, cui dicitur à Domino, ne amplius peccet, ne deterius sibi contingat. Tertium considera quantum magnum sit meritum fidei, nam etiam alterius fides alteri prodest, sicut suprà proximè habuisti in seruo Centurioni. Sic & infrà habebis in Chananea, in cuius fide filia fuit sanata. Hoc quotidiem contingit in pueris qui baptizãtur, qui si ante annos discretionis moriantur, in alterius fide suscipiũt arram, propter quã in merito Christi saluantur, quod est contra quosdam hæreticos maledictos. Circa quartum meditandum de ipso inter illos sedẽte, & benignè malignis respondente, & miraculum faciente, recurre suprà ad generalem considerationem quam tibi dedi.

Quatuor meditanda.

Luc. 5.

Luc. 5.

De socru Simonis liberata. Cap. 24.

COntingit, Dominum Iesum in ciuitate prædicta Capharnaum diuertere in domum Simonis Petri, vbi socrus eius magnis febribus tenebatur. Humilis ergo Dominus familiariter tetigit manũ eius, & curauit eam, adeò vt in cõtinenti surrexit, & ei & discipulis ministrauit. Sed quid ministrauit eis, non est scriptum. Cogita ergo, q̃ in domo pauperis, pauperta tis amatori aliqua cibaria grossa, & quæ cito parari poterant, eis apposita sunt. Cõsidera etiam ipsum Dominum Iesum iuuãtem præparare, maximè in domo discipuli sui. Et quæuis humilia cogita, siue de tabula ponenda, siue de stratis lauandis, & similibus. Talia enim omnia faciebat humilitatis magister, qui ministrare venerat, & non ministrari. Et se familiariter ad sedendum ponebat in medio mensæ, & comedebat alacriter præcipuè cum in prandio relucebat paupertas, quam sic amabat.

Matth. 8. Marc. 1. Luc. 4.

Matth. 7. Marc. 4.

De dormitione Domini in nauicula. Cap. 25.

INtrans Dominus Iesus in nauiculam cũ discipulis suis, posuit se ad dormiendum, tenens caput super ceruicali. Ipse enim multum vigilabat de nocte in orationibus, multumq; de die in prædicationibus laborabat. Cumq; dormiret orta tẽpestate, discipuli periclitari timebant, sed non audebant eum excitare. Timore tandem coacti, excitauerunt eum dicentes. Domine saluа nos, perimus. Qui surgẽs increpauit eos de modica fide, & imperauit mari, & ventis, & cessauit tempestas. In prædictis ergo actibus suis intuere & respice eum, secundum generalem regulam, siue traditionem suprà traditam. Hoc tamẽ hic considerare potes, q̃ licet nobis circa nos & facta nostra Dominus, videat dormire, maximè quando tribulamur, ipse tamen diligẽtissimus est super custodiã nostrã. Et idcirco debemus esse in fide cõstantes, de nihilo hæsitãtes.

De filio viduæ à Domino suscitato. Cap. 26.

CVm semel iret Dominus Iesus versus ciuitatem Naim, obuiauit multitudini hominum portantium quẽdam iuuenem filium viduæ mortuum ad sepulchrum. Pietate ergo pius Dominus Iesus motus, tetigit feretrum, & portantes steterũt. Ipse autem dixit. Adolescẽs tibi dico surge, & statim surrexit, qui fuerat mortuus, & reddidit eum matri suæ. Omnes autem stupuerunt, & laudauerũt Dominum. In considerationibus verò, recurre vt suprà.

Luc. 7.

De puella suscitata & Martha curata. Cap. 27.

AD petitionem cuiusdã ex principibus, ibat Dominus Iesus cum eo ad sanandum filiam suam. Cum ergo turba magna iret cum eo, intererat quædam mulier grauiter infirma, quæ dicitur fuisse Martha soror Mariæ Magdalenæ, quæ intra se dicebat. Si tetigero tantum fimbriam vestimenti eius, salua ero, & cum timore approximãs, tetigit, & liberata est. Dixit autem Dominus Iesus. Quis me tetigit? Et respondit Petrus. Domine turbæ comprimunt te & affligunt, & tu dicis quis me tetigit? Vide hic patientiam Domini. Nam sæpè comprimebatur à turbis, quia volebant ei approximare. Iesus autem sciebat quid dicebat. Et iterum dixit. Ego sensi virtutem ex me exijsse. Tunc Martha negocium publicauit. Libenter eã, Dominus curauit, cum qua multam familiaritatem postea habuit. Et tũc dixit ei. Fides tua te saluam fecit. In hoc ergo miraculo habes fidei commendationem: habes etiã, q̃ Dominus vult miracula nota esse, propter vtilitatem communem, sed quantũ in se propter humilitatem absondebat, vt hic etiã habes, quod enim diuina fecerat potestate, fidei illius attribuebat. Habes etiã hic quoddam valdè notabile, ad humilitatis custodiã, sicut Beatus Bernar. hoc modo introducit. Quilibet perfectè Domino seruiens, potest appellari fimbria, quasi vltima pars vestimenti Domini, propter suã humilem reputationem. Qui ergo ad dictum statũ peruenerit, q̃ sciat se à Domino exaudiri in liberãdis infirmis, vel alijs miraculis, nõ extollatur propterea, nec sibi attribuat, quia nõ ipse, sed Dominus facit. Quamuis enim hic Martha tangeret fimbriam, ad cuius tactum se liberari confidebat, & sic contigit, nec tamen à fimbria, sed à Domino virtus liberationis exiuit. Et propterea ipse dixit. Sensi virtutẽ ex me exisse. Nota ergo hoc benè, & nihil boni tibi in ppetuũ attribuas, quia totũ est à dño Iesu. Tandẽ Dominus Iesus iuit ad domum principis, & inuentã filiam mortuã suscitauit.

Luc. 7. Matth. 9. Luc. 8.

De conuersione Magdalenæ & alijs. Cap. 28.

CVrialissimus Dominus inuitatus quadam die à Simone leproso, iuit ad prandẽdum cũ eo, quod facere solitus erat, tum ex sua curialitate, tum ex benignitate, & zelo quẽ habebat ad saluandas animas, pro quibus de cœlo descenderat. Vnde comedẽdo cũ hominibus, & conuersando cũ eis, ad amorem sui eos attrahebat, tum etiã ex amore paupertatis. Nam & ipse pauperrimus erat, & de mundi huius substantia pro se, & suis nihil sumpserat. Humiliter ergo, & cum gratiarum actione speculum humilitatis Iesus cũ inuitabatur, recipiebat pro loco & tempore. Audiens autem Magdalena, q̃ in domo Simonis prædicti recũberet, quæ iam fortè ipsum sæpè prædicãtem audierat, & ardenter amabat, licèt nõdum hoc propalasset, tacta dolore cordis intrinsecus, pro peccatis suis, & amoris eius igne succensa, cõsiderans q̃ sine ipso salutem obtinere non poterat, & amplius differre nõ volens, perrexit

Luc. 7.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad locum cõuiuij, facieq; inclinata, ac oculis in terram demissis, ante conuiuas transiens, non quieuit donec peruenit ad dominũ, ac dilectum suũ, & tunc illicò ad pedes eius prostrata, viscerosõ dolore pariter & rubore repleta de peccatis, suis, procumbens & ponês vultum super ipsius pedes, cum confidentia quadam, quia iam intra se eũ sup omnia diligebat, cepit fortiter fletibus atq; singultibus abundare, ac tacitè intra se dicere. Domine mi firmiter credo, scio, atq; confiteor, vos Deum, ac dominũ esse meum. In multis autẽ, & magnis offendi maiestatem vestram, & multiplicaui peccata super numerũ arenæ maris, sed ad vestram misericordiam cõfugio iniqua & peccatrix, doleo & compungor, veniã peto, emendare peccata parata, & nunquam à vestra obedientia discedere propono. Non patiar quæso repulsam à vobis, quia aliud refugium nec me posse habere scio, nec habere volo, quia vos solum super omnia diligo. Nõ ergo me repellatis à vobis, sed de meis sceleribus me punite vt libet, misericordiã tamen peto. Interim autẽ lachrymæ decurrẽtes largiter, pedes Domini balneauerunt & lauerũt. Vnde hic manifestè habere potes, quòd Dñs Iesus discalciatus ibat. Tandẽ à fletu cessans, & cũ perpendit indignum iudicans, ꝙ suæ lachrymæ pedes Domini cõtigissent, capillis suis eos abstersit. Ideò aũt capillis, quia secũ aliud preciosius non habebat, quo eos tergeret, & etiã quia ea quibus ad vanitatẽ vsa fuerat, ad vtilitatem conuertere intendebat. Et etiã ne vultum à pedibus Domini elongaret, & amore crescente, osculabat eosdẽ amanter, & sæpè. Et quia etiã pedes ipsius Domini pp itinera squalidi erant, eos vngebat precioso vnguento. Cõspice ergo benè ipsam, & super his morosè mediteris ob deuotionẽ eius, quæ ita singulariter à Domino fuit dilecta, & etiã quia solenne festũ fuit hoc valdè. Conspice etiam Dominum Iesum, quàm benignè suscipit eam, & quàm patienter sustinet quicquid facit. Cessat & quiescit à comedendo, donec negociũ compleatur. Cessant etiam conuiuæ, & omnes super hac nouitate mirantur. Simon aũt vehementer eũ iudicabat in corde suo, quòd à tali fœmina se permittebat tangi, quasi non esse propheta, nec eã cognosceret. Dominus autẽ cogitationibus cordis eius respondens, se verũ ostendit prophetã, & exemplo debitorũ conuicit. Et volẽs apertè demonstrare, ꝙ omnia in dilectione cõsumantur, dixit. Dimittuntur ei peccata multa, quoniã dilexit multũ. Et ad eam dixit. Vade in pace. O verbũ delectabile & suaue, quàm libenter illud Magdalena audiuit, & quàm iucũdè recessit. Et perfectè ad eũ conuersa, deinceps sanctè & honestè vixit, ac eidẽ & matri eius perseueranter adhæsit. Meditare ergo hæc diligenter, & tantam charitatem imitari digneris, quę hic maximè verbo, & opere sic à Domino commẽdatur. Hic enim expressè habes, ꝙ charitas inter Deum, & peccatorem pacem reformat. Vnde & Beatus Petrus dicit, ꝙ charitas operit multitudinem peccatorũ. Itaq; cũ charitas omnes virtutes informat, nullaq; Deo placet sine charitate, vt ad ipsam habendã tota virtute nitaris, quæ te sponso tuo Christo Iesu acceptam faciet. Aliquas de ipsa auctoritates adducam in mediũ. Dicit ergo de ipsa Bernar. Charisma per optimũ charitas est planè in comparabile, quod nouæ sponsę cęlestis spons suus totiens inculcare curabat. Nunc quidem dicens. In hoc cognoscẽt omnes, ꝙ mei estis discipuli, si dilectionem habueritis adinuicẽ. Nunc verò, mãdatũ nouum do vobis, vt diligatis inuicẽ, & hoc est præceptũ meũ, vt diligatis inuicẽ. Item orans vnum eos fore, sicut ipse & pater vnũ sunt, & paulò pòst. Deniq; quidnã huic comparandũ putamus, quę ipsi prefertur martyrio, ac fidei transferenti mõtes? Hoc est ergo quod dico, Pax vobis, in nobis sit, & omne quod extrinsecus minari videatur, non terret, quia non nocet. Idem. Quantitas cuicunq; animæ æstimetur de mensura charitatis quã habet, vt verbi gratia. Quę multũ habet charitatis, magna sit, quę parum parua, quæ verò nihil nihil, dicente Apostolo. Si charitatẽ nõ habeo nihil sum, & si quantulumcunq; habere cęperit, vt saltem diligentes se diligere curet, ac salutare fratres suos, & eos qui se salutantiam non nihil quidẽ illam animã dixerim, quæ in ratione dati vel recepti, socialem saltem retinet charitatem. Verũtamen iuxta sermonẽ Domini quid amplius facit, nec amplã proindẽ, nec magnam, sed planè angustam, modicamq; censuerim animã, quam adeò modicæ charitatis esse cognouerim. At si grandescat, & proficiat, ita ꝙ transiens limites angusti huius obnoxijq; amoris, latos fines bonitatis gratuitæ tota libertate spiritus apprehendat, quo largo quodã gremio bonæ voluntatis, ad omnem seipsam curet extendere proximũ, diligendo vnũquenq; tanquã seipsam, nunquid iam illi rectè diceretur: quid amplius facis? Quippe quæ seipsam tã amplã facit, amplũ inquã gerit charitatis sinum, quæ cõplectitur vniuersos, etiã quibus nulla se nouit carnis necessitudine iunctã, nulla spe percipiendi commodi cuiuscunq;, nulla percepti retributione obnoxiam, nullo deniq; astrictã debito, nisi illo sanè de quo dicitur. Nemini quicquã debeatis, nisi inuicem diligatis. Veram si adijcias etiã vsquequaq; vim facere regno charitatis, & vsq; ad vltimos eius terminos occupare illud pius inuasor pręualeas, dum ne inimicis quidem viscera claudere pietatis existimes, benefacias his quoq; qui te oderunt, ores pro persequentibus & calumniãtibus te, necnon & cũ ipsis qui oderunt pacem, esse pacificus studeas, tunc prorsus latitudo cœli, latitudo animę, & altitudo non dispar, sed nec dissimilis pulchritudo. Impleturq; demum in ea quod dicitur. Extendens cœlũ sicut pellem, in quo iam mirę latitudinis altitudinis & pulchritudinis cœlo, summus & immensus atq; gloriosus non modo dignãter habitat, sed & spaciosè deambulat. Hucusq; Bern. Vidisti ergo quàm sit vtilis, quamq; necessaria charitatis virtus, sine qua profectò impossibile est placere Deo, cũ qua sine dubio placet quicunq;. Igitur toto corde, tota mente, totaq; virtute studeas ipsam habere, quæ te libẽter faciet omnia dura & aspera pro Deo portare, & proximo.

Signum certum ꝙ Christus discalciatus incedebat.

Nota.

Luc.7.

1.Pet.4.

Ser.29. super Cant.

Io.13.

Io.13.

Io.15.

Io.20.

1.Cor.13.

Psal.118.

Psal.103.

Quomodo Ioannes misit discipulos ad Iesum. Cap. 29.

GLoriosus miles, & pręcursor Domini Iesu Ioannes Baptista, cum esset in vinculis incarceratus ab Herode propter iustitiæ defensionem, quia redarguebat eum, qui tenebat vxorem fratris sui viuentis, volens inducere discipulos suos vt sequerentur Dominum Iesum, cogitauit eos ad ipsum mittere, vt auditis verbis, & visis operibus eius, exardescerent in amorem ipsius, & sequerẽtur eum. Iuerunt ergo ad eum, & ex parte Ioannis dixerunt. Tu es qui venturus es, an alium expectamus? Dominus autem Iesus magnam turbam tunc habebat coram se. Conspice benè ipsum, quomodo vultu placido recipit nuncios Ioannis, & quomodo sapienter primò factis, & postea verbis respondit eis. In eorum ergo præsentia surdos sanauit, & mutos, & cæcos, & alia multa miracula fecit, & populo prædicauit, & postea illis inter alia dixit. Ite, & renunciate Ioanni, quæ audistis & vidistis. Iuerunt ergo, & ea retulerunt Ioanni, qui ea libentissimè audiuit. Illi autem discipuli post mortem Ioannis firmiter Christo adhæserunt. Dominus Iesus post illorum discessum, valde Ioannem coram populo collaudauit, scilicet, quòd erat plusquam propheta, quòd inter natos mulierum maior eo non fuit exerat, & de alijs

Matt.11.

alijs vt in Euangelio habes. Tu ergo aspice Dominum Iesum semper, & dum prædicat, & dum prædicta miracula facit, vt suprà habuisti.

De obitu Ioannis Baptistæ. Cap. 30.

HIc potest occurrere meditatio de morte ipsius Beati Ioannis Baptistæ. Cum ergo Herodes ille nequissimus, & adultera illa pessima, simul fortè condixissent, ipsum occidere, vt peccati sui redargutionem non haberent, contigit, vt in die conuiuij saltanti miseræ filiæ ipsius Herodiadis, daretur caput Ioannis, & sic fuit in carcere decollatus. Vide quãtus vir, & quàm viliter, & quàm enormiter regnãte, ac imperante nequitia occubuit. O Deus qualiter hoc fieri pmisisti? quid est hoc cogitare, ꝙ taliter moriatur Ioannes, qui tantæ perfectionis, & sanctitatis erat, vt putaretur esse Christus? Igitur si vis bene hoc negotiũ ruminare, post nesaria opera eorum, cogita Ioannis magnitudinem, & excellentiam singularem, & tunc poteris stupere. Audisti autem in superiori tractatu, qualiter fuit à Domino cõmendatus in multis: audi nũc quomodo nũc cõmendat eũ Beatus Ber. in quodã sermone sic dicens. Illa mater & magistra omniũ Ecclesiarũ Romana Ecclesia, & de qua est dictũ. Ego pro te rogaui Petræ, vt non deficiat fides tua: in honore Ioannis Baptistæ post saluatoris nomen cõsecrata est & signata. Dignum nanq; fuit, vt singularẽ amicũ sponsæ, ibi proueheret, vbi principiũ ipsius ostendit. Crucifigitur Petrus, Paulus gladiatur, sed tamẽ dignitas remanet pręcursori, purpuratur Roma multitudine martyrum, tota sublimitas Beato refunditur patriarchæ. Ioannes vbiq; maior in omnibus, singulariter in miraculis super omnes. Quis sic gloriosè annũciatus est? quis sic specialiter intra matris vterum Spiritu sancto legitur fuisse repletus? quẽ legistis intra matris vterũ exultasse? Cuius natiuitatẽ audistis Ecclesiã celebrare? quis sic eremum cupiuit? quis sic sublimiter legitur cõuersatus? Quis pœnitentiã & regnũ cęlorũ primus ostendit? quis regem gloriæ baptizauit? Cui se primũ Trinitas sic apertè reuelauit? Cui tale testimonium præbuit Dominus Iesus Christus, quẽ sic honorauit Ecclesia? Ioannes Patriarcha, immo patriarcharum finis & caput. Ioannes propheta, immò plusquã propheta, quia quem venientẽ nunciat, digito monstrat. Ioannes Angelus, sed inter angelos electus, saluatore testante cum dicit. Ecce ego mitto angelum meũ &c. Ioãnes Apostolus, sed Apostolorũ primus, & princeps, quia fuit homo missus à Deo. Ioannes Euangelista, sed Euangelij primus annunciator, prædicator prædicans Euangelũ regni Dei. Ioannes virgo, immò virginitatis insigne pudicitiæ titulus, castitatis exemplũ. Ioannes martyr, sed & martyrum lumen. Inter natiuitatẽ mortemq; Christi, martyrij constãtissima forma. Ipse vox in deserto clamãtis, præcursor iudicis, præco verbi. Ipse est Elias, vsq; ad eũ lex & prophetæ, lucerna lucẽs, & ardens. Silentio transeo, ꝙ sic nouẽ angelorũ ordinibus insertus est, vt etiam ad Seraphin apicẽ trãsferat. Hucusq; Ber. Audi nunc qualiter eum commendat Petrus Chrysologus Archiepiscopus Rauẽnensis, in sermone quodam sic dicens. Ioannes schola virtutũ, magisteriũ vitæ, sanctitatis forma, norma iustitiæ &c. si ergo ad inuicẽ cõparas excellentiã & dignitatẽ Ioannis, & profunditatẽ scelerum eorum qui ipsum occiderũt, meritò habebis materiã stupendi, & murmurandi (si fas sit dicere) etiam contra Deũ. Nã ad hunc talem, & tantũ mittit spiculator, vt amputet caput eius, ac si esset aliquis vilissimus, & pessimus homicida, & depopulator. Cõspice ergo eũ reuerẽter & cũ dolore, quaiter ad iussũ vilis, & nequã speculatoris collum parat, humiliter genua flectit, & gratias Deo agẽs, ponit sacratissimũ caput super aliquo trunco vel lapide, & patienter ictus sustinet, quousq; totaliter abscindat. Ecce quomodo vadit Ioannes amicus intimus & Domini Iesu consanguineus, & Dei maximus secretarius. Verè magna nobis confusio, qui patientiam in quibuscunq; aduersitatibus non habemus, Ioannes innocens mortem, & talẽ mortem sustinuit patienter: & nos plerunque peccatis aggrauati, & ita Dei digni, non possumus etiã paruas iniurias, & grauamina tolerare: immò plerunq; nec verba. Dominus aũt Iesus erat tunc in partibus Iudęæ, sed non in terra illa. Cum autẽ obitus eius fuerat ibi nunciatus, fleuit pius Deus pugilem suũ & cõsobrinũ, fleuerũt etiã discipuli eius cũ eo, fleuit Beata virgo, quæ ipsum natũ de terra leuauit, & tenerrimè eũ dilexit. Sed Dominus consolabatur matrem suam, ipsa verò dicebat. Fili quare non defendisti eũ, ne sic morereturẽ? Cui filius. Reuerenda mater non expediebat ei talis defensio: nam ipse pro meo patre mortuus est, & pro defensione suæ iustitiæ, cito autẽ erit in eius gloria: ipse enim pater non intendit suos defendere tali modo in hoc mundo, quia non sunt hic diutius moraturi, nec eorũ patria hic est sed in cœlis. Ioannes solutus est à vinculis corporis, nec est vis in mundo moriendi, seuit hostis in eum quantũ potuit, sed ipse regnabit cũ patre meo in æternũ. Igitur consoleris charissima mater, quia Ioãni semper erit benè. Postea verò aliquibus elapsis diebus, discessit Dominus Iesus de partibus illis, & redijt in Galileam. Tu autem prædictis omnibus te præsentem exhibeas, & ea mediteris deuotè, & quocunque Dominus ierit, eum sequaris.

De locutione cum Samaritana. Cap. 31.

CVm Dominus Iesus de Iudæa in Galileam rediret, quæ via est decem & septem milliariũ, & amplius, vt pluries tibi dixi, & transiret per Samariam, fatigatus est ex itinere. Conspice pro Deo eũ hic quomodo fatigatur, plane incedit, sæpe fatigatus est, & tota vita ipsius laboriosa fuit. Potuit ergo se ad sedẽdum super quendã puteum, & quiescebat. Discipuli autẽ iuerunt ad ciuitatẽ ad quærendos cibos. Venit ergo mulier quædã, quæ vocabat Lucia, pro aqua ad ipsum puteum. Dominus autẽ cũ ipsa incœpit loqui, & de magnis factis tractare, & seipsum eidẽ manifestare. De quibus autem cũ ea loquebatur, & qualiter discipuli redierunt, & qualiter ad verbum mulieris ciuitas ei obuiã venit, & qualiter ipse iuit cũ eis, stetit, & discesit: nõ intẽdo referre, plana est enim Euangelica historia: lege ipsam, & ipsum Dominum Iesum conspice in omnibus actibus. Ex ipsa autem historia quędam pulchra & vtilia nota. Et primò humilitatem Domini Iesu: cùm quia solus remãsit humilis Dominus, discipulis in ciuitatem euntibus, cõfidenter enim se habebant ad eum: tum etiam quia cum illa muliercula sola de tam magnis factis sic tractabat humiliter, ac de pari loquebantur ad inuicẽ: non enim dedignabatur eam, sed talia cum ea dicebat, ꝙ si multis sapientissimis respondisset de talibus, magnum fuisset. Non sic superbi faciunt. Si enim ampullosa verba sua funderent inter paucos, ne dum cum vno, ea perdita reputarent, sed nec illos iudicarent dignos sulcipere verba sua. Secundò paupertatem ipsius & corporis afflictionem considera, sed & humilitas est immixta cum eis. Habes enim hic, ꝙ discipuli iuerunt ad ciuitatem, ad quærendum cibos, & quæsitos portauerunt, & volebant ꝙ manducaret, sed vbi manducasset? certè ibi ad puteum vel ad aliquem riuum, siue fontem. Vide ergo qualiter fatigatus, ac famelicus reficiebatur. Non credas quòd hac sola vice casu sic factum fuerat, sed secundum consuetudinem suam. Vnde aperte hic colligere potes, quòd humilis Dominus ac pauper-

Io.4.

Lucia fuit nomẽ Samaritanę.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tatis amator, cum ibat per mundum, sæpe comedebat extra ciuitatem, & hominum habitationes ad aliquem riuum vel fontem, quantumcunque fatigatus vel afflictus foret. Non habebat etiam exquisita cibaria, non vasa curiosa, non delicata vina, sed habebat aquam puram ex ipso fonte vel riuo. Qui vineas fœcundabat, & creauerat fontes, & omnia quæ mouentur in aquis, & panem tanquam pauper sedens in terra humiliter comedebat. Tertiò considera quomodo intentus erat studio spirituali: nam cum discipuli eum vt comederet, inuitarent, dixit. Ego cibum habeo manducare quem vos nescitis. Meus cibus est, vt faciam volũtatẽ eius qui misit me, nec voluit manducare, sed expectabat illos, qui veniebant de ciuitate, vt eis primò prædicaret, prius operari volens ea quæ spiritus erant, non corporis, quantumcumq; tunc indigeret. Conspice ergo eum in prædictis, & eius virtutes studeas imitari.

Quomodo voluerunt præcipitare Dominum de supercilio montis. Cap. 32.

Luc.4. CVm rediſſet Dominus Ieſus Nazaret, & illi ab eo miracula peterent, & ipſe eos miraculis indignos oſtenderet, furore accenſi, expulerunt eum extra ciuitatẽ. Benignus ergo Dominus ante eos fugiebat, & illi perſequebantur eum. Quid tibi videtur? Intantum furor eorum exarſit, & creuit, quòd ipſum vſque ad ſupercilium montis duxerunt, vt eũ inde præcipitarent. Dominus verò diuina virtute tranſiens per medium illorum ibat, nondum enim mori elegerat. Et dicit hic glo. Quia dicitur q̃ cũ Dominus Ieſus de manibus illorum elapſus, de monte deſcenderet, & ſub rupe lateret, ſaxum ſubterfugit, & locum ei dedit quanta erat ſua capacitas, ac ſi fuiſſet de cera: & rugæ veſtis ipſius ibi remanſerunt, ac ſi ibi ſculptæ eſſent. Conſpice ergo eum ante eos fugientem, & latentem ſub rupe, & compatere afflictionibus ſuis, & in humilitate ac patientia ipſum imitari coneris.

De habenti manum aridam, & à Domino curato. Cap. 33.

Matt.12. QVadam die ſabbati docebat Dominus Ieſus in ſynagoga: & ibi erat quidam habens manum aridã, & fecit eum Ieſus ſtare in medio, & quæſiuit ab illis ſapientibus, ſi liceat in die ſabbati bene facere. Ipſi verò tacuerunt. Dixit ergo Ieſus habenti manũ aridam. Extende manũ tuã, & ſanatus eſt. Pluries in diebus ſabbatorũ fecit Dominus miracula ad confuſionem Iudæorum, qui carnaliter legem intelligebant, quã Deus ſpiritualiter obſeruari volebat. Non enim in die ſabbati à bono erat abſtinendũ & ab operibus charitatis, ſed à peccatis, & operibus ſeruilibus. At illi ſcandalizabantur inde multum, & cõſpirabant contra eũ, ac dicebant. Non eſt hic homo à Deo, qui ſabbatũ non cuſtodit. Dominus autẽ propterea nõ dimittebat, immò ſtudioſius faciebat, vt eos erueret ab errore. Conſidera eũ ergo in prædictis operationibus, & eius exemplo non ceſſes à bono opere, quãuis aliusinde ſcandalizetur iniuſtè. A bono nanq; opere neceſſario ad ſalutem anim, ęac etiã ad profectũ ſpiritus conferente ceſſare nõ debes, propter alicuius ſcandalũ. A commodo verò corporali ſecundũ perfectæ charitatis exigentiã, abſtinendũ eſt propter ſcãdalum fratris. Propter quod dicit Apoſtolus ad Roma. Bonũ eſt nõ mãducare carnẽ, & nõ bibere vinũ, neq; in quo frater tuus offenditur, aut ſcandalizaſ, aut infirmatur.

Luc.4. Gloſſ. Luc.4. Matth.3. Lu c.6. Rom. 14.

De multiplicatione panum, & quomodo se diligentibus subuenit. Cap. 34.

DE duabus vicibus legitur, q̃ benignus Dominus multiplicauit paucos panes, & inde multa millia hominum ſatiauit. Tu tamen redige in vnam meditationem, & in ea conſidera verba & facta ipſius. Dixit enim tunc, miſereor ſuper turbã, quia ecce iam triduò ſuſtinent me, nec habent quod manducent, & ſi dimiſero eos ieiunos, deficiẽt in via: quidam enim ex eis de longè venerunt. Et poſtea panes multiplicauit, ita q̃ omnes comederunt abundanter. Conſidera ergo hic plura & bona, & ſpecialiter quomodo Dominus Ieſus erat miſericors, & curialis, & gratus, quomodo diſcretus & circumſpectus. Primò ergo conſidera, q̃ erat miſericors, quia miſericordia traxit eum ad ſubueniendum illis, & ideo dicit, miſereor ſuper turbam: nam & miſericordia eius plena eſt terra.

Matt. 15. Mar.6 & Io.6.

Secundò erat curialis, & gratus ex cauſa quam aſſignat, quia ecce (inquit) iam triduò ſuſtinent me. Vide curialitatem, & gratitudinẽ magnam ac mirabilẽ. Nã quaſi pro beneficio ab eis recepto ſic loquitur, cum in veritate ipſorum bonum eſſet, & non ſuũ. Sed ſic eſt, vt alibi dicit. Delitiæ ſuæ ſunt eſſe cum filijs hominũ, cum ſibi nihil boni accreſcat, nobis autẽ proueniat ſalus. Illos autẽ qui eum ſequũtur, & præcepta & monitiones eius cuſtodiunt, diligit Dominus, nec manum ſuam eis claudit, quin ſubueniat cũ expedit eis. Tertiò diſcretus & circumſpectus fuit, eo q̃ conſiderabat eorum indigentiã & impotentiã, qualiter deficere poterant, & qualiter aliqui eorum de longè venerũt. Vides ergo quàm ſapida, & quã melliflua iſta verba fuerunt. Sic quotidie nobis ſpiritualiter contingit, nõ enim habemus quid manducemus, niſi ipſe det, & in via deſicimus, ſi nos ieiunos dimittit, & ſine ipſo non poſſumus nobis in aliquo ſpirituali negocio prouidere. Nõ ergo habeamus elationis materiã, cum de manu Domini aliquam conſolationem percipimus, vel cũ aliquem profectũ ſpiritualis exercitij ſentimus, quia nõ à nobis ſed ab ipſo eſt. Et ideo ſi bene attẽdimus, quãto perfectiores fuerint ſerui Dei, & ideo ꝓpinquiores, & in donis eius excellẽtiores, tantò humiliores videbis, quia nihil ſibi attribuunt niſi peccata, & defectus: & quãtò quis ei magis appropinquat, tãto eſt amplius illuminatus, & ideo Dei magnificentiã & miſericordiam clarius videt: & ſic in eo locum habere non poteſt ſuperbia, vel vanagloria, quæ ex ignorantiæ cęcitate procedunt: nõ enim qui Deum vel ſe bene cognoſceret & examinaret, ſuperbire poſſet. Eſt etiam longa via, qua ad Deum venimus: & ſpecialiter de me & mei ſimilibus loquor, qui in tam longam regionem ab eo diſceſſimus propter peccata. Ad eum ergo rediens quis, dicitur de longa via venire. Poſt verba ergo dicta, fecit Chriſtus facta. Conſpice ergo eum, qualiter illos panes accipiens, & patri gratias agens, dedit diſcipulis vt apponerent turbæ, & in manibus eorum iſta multiplicauit, vt omnes pro ſuo libito comederent, & multa ſupererant fragmenta. Conſidera etiam, qualiter aſpicit illos comedere, & in iucunditate eorum lætatur. Conſpice etiam illos, qualiter ſuper illo miraculo mirantur, & vnus ad alterum inde loquẽdo lætantur, & cum gratiarũ actione manducant, non ſolum corporaliter, ſed ſaltẽ aliqui ex ipſis mentaliter ſortè refectionẽ percipientes. Sed nunquid fuit ibi Domina noſtra, vt & ipſa de panibus libenter mulieribus porrigeret, & de ipſarum recreatione gauderet? Scriptura de hoc non loquitur. Tu autem meditare prout Dominus tibi donat.

Nota bene.

De

De fuga Domini quando voluerunt eum facere Regem. Item contra mundi honores. Cap. 35.

POſtquam Dominus ſatiauit turbas, vt in ſuperiori tractatu continetur, illi voluerunt eum facere Regem. Conſiderabant nanq;, q̃ poſſet eorũ neceſsitatibus ſubuenire, & ſub tali Rege videbatur eis non poſſe egere: Dominus autẽ Ieſus cognoſcens voluntatem eorum, fugit ab eis in montem, ita q̃ illi non perpenderunt, nec eum inuenire tunc potuerunt. Noluit ergo tẽporaliter honorari. Et vide quomodo verè & non fictè hunc fugit honorem: miſit enim diſcipulos per mare, & ipſe aſcendit in montem, vt ſi eum vlterius inter diſcipulos quærerẽt, ipſum inuenire nequirent. Diſcipuli autem nolebant ſeparari ab eo, ſed ipſe coegit eos intrare in nauiculam, & transfretare. Bonum erat ipſorum deſideriũ, ſtare, ſ. velle cum Domino ſuo ſemper, ſed ipſe aliter prouidebat. Conſpice nũc ergo eos quomodo inuitè ab eo diſcedũt, & quomodo Dominus Ieſus coegit eos, oſtẽdens penitus ſe ita velle, q̃ vadant in nauem ſine ipſo, & tunc ipſi humiliter obediunt, quantumcumq; graue, & durum videatur eis. Sic quotidie ſpiritualiter nobiſcũ facit. Nollemus enim q̃ ipſe à nobis diſcederet vllo tempore, ſed ipſe aliter ſe habet cũ anima, vadit, & redit pro ſuo velle, ſed pro noſtro bono. Propter quod audire te volo, quid in hac victoria dicat Bern. Ait enim ſic. Cum ſpõſus vigilijs, & obſecrationibus, & multo imbre lachrymarum quæſitus fuerit, ſubito dum teneri putatur, elabitur, & rurſus lachrymanti, & inſectãti occurrens, comprehendi patitur, ſed minimè retineri, dum ſubitò quaſi à manibus euolat, & ſi inſteterit precibus & fletibus deuota anima, denuò reuertetur, & voluntate labiorum non fraudabit eam. Sed rurſum mox diſparebit & non videbitur, niſi iterum toto deſiderio requiratur. Ita ergo & in hoc corpore poteſt eſſe de præſentia ſponſi frequens lætitia, ſed nõ copia, quia & ſi viſitatio lætificat, ſed moleſtat viciſſitudo, & hoc tandiu neceſſe eſt pati dilectam, donec ſemel, depoſita corporeæ ſarcinæ mole, auolet, & ipſa leuata pẽnis deſideriorum ſuorum, liberè iter carpens per cãpos contemplationis, & mẽte ſequens expedita dilectũ quocunque ierit, nec tamen vel in tranſitu præſtò erit: ſic omni animæ, niſi illi duntaxat, quàm ingens deuotio, & deſiderium vehemẽs, & prædulcis affectus ſpeciosam probat, & dignam, ad quam gratia viſitãdi acceſſurum verbum, decorem induit, formam ſponſi accipiens. Item alibi. Fortè ideò ſubtraxit ſe, quò auidius vocaretur, teneretur fortius, nam & aliquando ſimulabat ſe longius ire, nõ quia hoc volebat, ſed quia volebat audire, mane nobiſcũ quoniã adueſperaſcit. Ergo iſtiuſmodi piam ſimulationẽ, immò ſalutarẽ diſpenſationem, quã tunc corporaliter verbum corpori interdum exhibuit, non ceſſat idẽtidem ſpiritus, modo ſuo ſpeciali, cum deuota ſibi anima ſedulò actitare. Prætẽtiens teneri vult, abiens reuocari, & ire quidem illi diſpenſatoriũ, redire verò ſemper voluntariũ eſt, vtrunque autẽ plenum iudicij, ac penes ipſum horum ratio. Nunc verò conſtat in anima fieri huiuſcemodi viciſſitudines, euntis, & redeuntis verbi, ſicut ait, vado & venio ad vos. Item, modicum, & non videbitis me, & iterũ modicũ & videbitis me. O modicũ & nõ modicum, ô modicum & longũ pie Domine. Modicũ dicis, q̃ non videbimus te. Saluũ ſit verbũ Domini mei, & multum longũ eſt valdè nimis. Veruntamẽ vtrũq; verũ, & modicũ meritis, & non modicũ votis. Habes vtrunq, in propheta. Si moram fecerit (inquit) expecta eũ, quia veniet & non tardabit. Quomodo nõ tardabit ſi morã fecerit? niſi q̃ ad meritũ ſatis eſt, non tamen ſatis ad votũ. Porrò anima amans votis fertur, & trahitur deſiderijs, diſſimulat merita, maieſtati oculos claudit, aperit voluntati, ponens ſpem in ſalutari, & ſiducialiter agens in eo. Intrepida deniq;, & inuerecũda reuocat verbũ, & cũ fiducia repetit delitias ſuas, ſolita libertate vocans non Dominũ ſed dilectum, & dicens. Reuertere dilecte mi. Idẽ alibi. Has alternare vices non ceſſat, in his qui ſpirituales ſunt, vel quos potius ſpirituales perinde ipſe creare intendit, viſitãs diluculo, & ſubitò probans. Hucuſq; Bernardus. Habes ergo quomodo Dominus Ieſus ſpiritualiter viſitat animã atq; ab ea diſcedit, & quid tũc anima facere debeat, reuocare enim debet eum ſolicitè, & inſtanter: interim autẽ patienter ſuſtinere diſceſſum ſponſi, & exemplo diſcipulorum hic obedientiũ ſine ipſo nauẽ intrãtium, ſuſtinere procellas, & ipſius adiutorio liberationem expectare. Sed redeamus ad ipſum Dominũ Ieſum. Ingreſsis nanq; diſcipulis in mare, ipſe ſolus aſcendit, & ſic euaſit manus illorum, qui eum quærebant. Vides enim quanto ſtudio, & cautela fugit, & declinauit regni honorẽ. Exemplũ nobis dedit, vt & nos ſimiliter faciamus. Non enim pro ſe, ſed pro nobis fugit. Cognoſcebat nanq; quantæ ſit temeritatis, ſi ad honores adſpiremus: honor enim de maioribus laqueis eſt ad captionem, & grauioribus ponderibus ad animarum ſubuerſionẽ, quã ego cognoſcam, ſiue ſit honor prælationis & potentiæ, ſiue ſciẽtiæ. Vix enim fieri poteſt, q̃ qui delectatur honore, in periculo & præcipitio magno non ſit: vel quod peius eſt, iam præcipitiò colliſus: & hoc oſtendam tibi pluribus rationibus. Prima, quia animus vltra modum in honore delectatur, & ſolicitus eſt, quomodo ipſum cõſeruet, & augeat. At ſecundum Beatũ Gregoriũ. Tantò quis à ſuperno amore diſiungitur, quantò inferius delectatur. Secunda, quia intendit ad habendos amicos ſequaces, & cõplices, quibus mediantibus, & adiuuantibus tueatur, & augmentet honorem, propter quod multa occurrunt, in quibus contra Deũ, & conſcientiã propriam ad taliũ amicorũ complacentiã operatur, vt illos pro ſe faciat operari. Tertia, quia æmulatur habentes, & detrahit eis, vt ipſe magis honoratus remaneat, & ſic in odiũ, & in inuidiã labitur. Quarta, quia ſe putat & reputari optat honore dignũ, & ſic cadit in elationẽ & ſuperbiã. Sed iuxta Apoſtolũ. Qui exiſtimat ſe aliquid eſſe cũ nihil ſit, ipſe ſe ſeducit. Et propterea dicit Dominus in Euãgelio. Cũ omnia bene feceritis, dicite, ſerui inutiles ſumus: ſed quando dicit hoc, qui vult honorari? Quinta, quia nõ ſecundũ ſpiritũ ambulat, ſed ſecundũ carnẽ, nõ enim habet animũ adunatũ, & eleuatũ ad cęleſtia, ſed vagum, & ad multa ſparſum. Sexta & vltima, qa ex quo in honore ĩcipit delectari, intantũ allicit, q̃ ſaciari nõ põt, & nouos quotidie, & maiores ꝓcurat, & quãto plures recipit, tantò ad plures anhelat, qa ſemp honorabiliorẽ ſolitò, & digniorẽ in ſuis, & aliorũ oculis eſſe ſe credit, & ſic labit in ambitionẽ, q̃ eſt vitiũ peſsimũ, & multorũ aliorũ vitiorũ radix & cauſa. De huiuſmodi malignitate audi nõ me, ſed Bernardũ, qui ſic ait. Ambitio (inquit) ſubtile malũ, & ſecretũ virus, peſtis occulta, doli artifex, mr̃ hypocriſis, liuoris parẽs, vitiorũ origo, criminum fomes, virtutũ erugo, tinea ſanctitatis, excæcatrix cordiũ, ex remedijs morbos creãs, generãs ex medicina languorẽ. Et quãtos hæc peſtis nequiter ſupplãtatos, turpiter quoq; deiecit, vt cæteri quoq; quos latuit effoſſor, ſubitã expaueſcerẽt ad ruinã. Quis verò hũc vermẽ alit, q̃ mẽtis alienatio, & obliuio veritatis? Aut qd niſi veritas hũc ꝓdendũ inueſtigat proditorẽ, & negociũ arguit tenebrarũ? Nimirũ hæc eſt, q̃ dicit. Quid ꝓdeſt homini, ſi mũdũ vniuerſum lucret, ſe aũt ꝑdat, & detrimentum dabit ſi morã fecerit? niſi q̃ ad meritũ ſatis eſt, non tamen ſatis ad votũ. Porrò anima amans votis fertur, & trahitur deſiderijs, diſſimulat merita, maieſtati oculos claudit, aperit voluntati, ponens ſpem in ſalutari, & ſiducialiter agens in eo. Intrepida deniq;, & inuerecũda reuocat verbũ, & cũ fiducia repetit delitias ſuas, ſolita libertate vocans non Dominũ ſed dilectum, & dicens. Reuertere dilecte mi. Idẽ alibi. Has alternare vices non ceſſat, in his qui ſpirituales ſunt, vel quos potius ſpirituales perinde ipſe creare intendit, viſitãs diluculo, & ſubitò probans. Hucuſq; Bernardus. Habes ergo quomodo Dominus Ieſus ſpiritualiter viſitat animã atq; ab ea diſcedit, & quid tũc anima facere debeat, reuocare enim debet eum ſolicitè, & inſtanter: interim autẽ patienter ſuſtinere diſceſſum ſponſi, & exemplo diſcipulorum hic obedientiũ ſine ipſo nauẽ intrãtium, ſuſtinere procellas, & ipſius adiutorio liberationem expectare. Sed redeamus ad ipſum Dominũ Ieſum. Ingreſsis nanq; diſcipulis in mare, ipſe ſolus aſcendit, & ſic euaſit manus illorum, qui eum quærebant. Vides enim quanto ſtudio, & cautela fugit, & declinauit regni honorẽ. Exemplũ nobis dedit, vt & nos ſimiliter faciamus. Non enim pro ſe, ſed pro nobis fugit. Cognoſcebat nanq; quantæ ſit temeritatis, ſi ad honores adſpiremus: honor enim de maioribus laqueis eſt ad captionem, & grauioribus ponderibus ad animarum ſubuerſionẽ, quã ego cognoſcam, ſiue ſit honor prælationis & potentiæ, ſiue ſciẽtiæ. Vix enim fieri poteſt, q̃ qui delectatur honore, in periculo & præcipitio magno non ſit: vel quod peius eſt, iam præcipitiò colliſus: & hoc oſtendam tibi pluribus rationibus. Prima, quia animus vltra modum in honore delectatur, & ſolicitus eſt, quomodo ipſum cõſeruet, & augeat. At ſecundum Beatũ Gregoriũ. Tantò quis à ſuperno amore diſiungitur, quantò inferius delectatur. Secunda, quia intendit ad habendos amicos ſequaces, & cõplices, quibus mediantibus, & adiuuantibus tueatur, & augmentet honorem, propter quod multa occurrunt, in quibus contra Deũ, & conſcientiã propriam ad taliũ amicorũ complacentiã operatur, vt illos pro ſe faciat operari. Tertia, quia æmulatur habentes, & detrahit eis, vt ipſe magis honoratus remaneat, & ſic in odiũ, & in inuidiã labitur. Quarta, quia ſe putat & reputari optat honore dignũ, & ſic cadit in elationẽ & ſuperbiã. Sed iuxta Apoſtolũ. Qui exiſtimat ſe aliquid eſſe cũ nihil ſit, ipſe ſe ſeducit. Et propterea dicit Dominus in Euãgelio. Cũ omnia bene feceritis, dicite, ſerui inutiles ſumus: ſed quando dicit hoc, qui vult honorari? Quinta, quia nõ ſecundũ ſpiritũ ambulat, ſed ſecundũ carnẽ, nõ enim habet animũ adunatũ, & eleuatũ ad cęleſtia, ſed vagum, & ad multa ſparſum. Sexta & vltima, qa ex quo in honore ĩcipit delectari, intantũ allicit, q̃ ſaciari nõ põt, & nouos quotidie, & maiores ꝓcurat, & quãto plures recipit, tantò ad plures anhelat, qa ſemp honorabiliorẽ ſolitò, & digniorẽ in ſuis, & aliorũ oculis eſſe ſe credit, & ſic labit in ambitionẽ, q̃ eſt vitiũ peſsimũ, & multorũ aliorũ vitiorũ radix & cauſa. De huiuſmodi malignitate audi nõ me, ſed Bernardũ, qui ſic ait. Ambitio (inquit) ſubtile malũ, & ſecretũ virus, peſtis occulta, doli artifex, mr̃ hypocriſis, liuoris parẽs, vitiorũ origo, criminum fomes, virtutũ erugo, tinea ſanctitatis, excæcatrix cordiũ, ex remedijs morbos creãs, generãs ex medicina languorẽ. Et quãtos hæc peſtis nequiter ſupplãtatos, turpiter quoq; deiecit, vt cæteri quoq; quos latuit effoſſor, ſubitã expaueſcerẽt ad ruinã. Quis verò hũc vermẽ alit, q̃ mẽtis alienatio, & obliuio veritatis? Aut qd niſi veritas hũc ꝓdendũ inueſtigat proditorẽ, & negociũ arguit tenebrarũ? Nimirũ hæc eſt, q̃ dicit. Quid ꝓdeſt homini, ſi mũdũ vniuerſum lucret, ſe aũt ꝑdat, & detrimentum

Cant.7. Ser.17 ſuper Cant. Iob.7. Honori inhiare, periculoſum Gal.6. Luc.17. Ser.6.ſuper Pſal. Qui habitat. Matt.16.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sap 6. trimentū sui faciat? Et idē. Potentes (inquit) potenter tormenta patient. Hæc est quæ sedula suggestione reducit in mentē, q̄ sit in ambitu friuola cōsolatio, graue iudiciū, vsus breuis, finis ignotus. Et ideò tertia tentatio Dñi de ambitione fuit, qñ oīa regna mūdi ꝓmisit, si cadēs adoraret eū. Vides enim, ꝙ ambitionis via, adoratio Diaboli est, qua videlicet ad honores mūdi, & gloriā pueniendū suis ille adoratoribus pollicet. Idē alibi. Cupidi siquidē sumus ascēsionis, exaltationē cōcupiscimus oēs. Nobiles enim creaturæ sumus, & magni cuiusdā animi, ideoq; altitudinem naturali appetimus desiderio. Sed væ nobis, si voluerimus eū sequi, q̄ ait. Sedebo in mōte testamēti, in lateribus Aquilonis. Heu miser in lateribus Aquilonis. Frigidus est mōs ille, nō te sequimur, potestatis habes concupiscentiā, altitudinē p̄sumis potētiæ. Quāti tū vsq; hodie fœda sequunt insȩliciaq; vestigia tua, immò verò q̄ pauci euadunt, quibus nō dominādi in libido dominet? Quē sequimini miseri? quē sequimini? Nōne iste est mons in quē ascendit Angelus, & Diabolus factus est? Et illud aduertite, ꝙ post casum suū inuidia cruciāte, malē solicitus de supplantādo hoīe, similē ei montē alterū demōstrauit. Eritis (inquit) sicut Dij sciētes bonū & malum. Et ista potestatis ambitio, angelū felicitate priuauit angelica. Sciētiæ etiā appetitus, hoīem immortalitatis gloria spoliauit. Conet quis ascēdere in mōtē potestatis: quantos putas habebit cōtradictores, quantos inueniet expulsores, quāta obstacula, q̄ difficilē viam? Quid si tādē adipisci eū cōtingeret, quod optabat? Potentes potēter (ait scriptura) tormēta patient, vndè p̄sentes solicitudines & anxietates quas ipsa potestas parit omittā. Cupidus alter est inflantis scientiæ, quantū laborabit, quātū anxiabit spiritus eius, & tū audiet, nec si te ruperis apprehendes. In amaritudine morabitur oculus eius, quoties videre cōtigerit cui se posteriorē iudicet, aut ab alijs reputari putet. Quid cū intumuerit multū? Perdā (inquit) Dñs sapientiā sapientium, & prudentiā prudentiū reprobabo. Iā ne multis immorer, vidistis (vt arbitror) q̄ fugiēdus nobis sit mōs vterque, si præcipitiū angeli, si casum hominis expaueſcimus. Montes Gelboe nec ros nec pluuia veniat super vos. Quid tamē agamus? ascēdere sic nō expedit, ascēdendi tenemur cōcupiscentia, qs docebit nos ascēsum salubrē? qs nisi de quo legimus, Quoniā qui descendit ipse et ascēdit? Et ab ipso demōstrāda erit nobis ascēsionis via, ne ductoris immò seductoris iniqui, aut vestigiū aut consiliū sequeremur. Quia ergo nō erat qui ascēderet, descēdit altissimus, & suo nobis descēsu suauem ac salubrē dedicauit ascensum. Descēdit de mōte potētiæ carnis infirmitate circūdatus, de mōte descēdit sciētiæ, qm̄ placuit Deo, p stultitiā p̄dicationis saluos facere credētes. Quid. n. tenello corpore, & infantilibus mēbris videt infirmius? q̄d indoctius apparet paruulo, q̄ sola matris vbera nouit? Quis impotentior eo, cui oīa mēbra clauis sunt affixa, cuius dinumeranē oīa ossa? Quis insipiētior videt eo, q̄ tradebat in mortē aīam suā, & q̄ nō rapuit tūc exoluebat? Vides q̄ multū descēderat, quantū à potētia, quantū à sapiētia exinaniuerit seipsum? sed nō potuit altius in montē ascēdere, nec suā expressius cōmendare charitatē. Nec mirū si descendendo Christus ascēdit, qñ priorū vterq; cecidit ascendendo. Itē alibi. Propterea charissimi perseuerate in disciplina quā suscepistis, vt p humilitatē ad sublimitatē ascēdatis, qa hæc via est, & nō est alia prēter illam. Qui aliter vadit, cadit potius q̄ ascēdit, qa sola est humilitas quæ ascēdit, & q̄ exaltat: hæc est q̄ sola ducit ad vitā. Et infrā. O peruersitas, ò ambitio filiorum Adā, ꝙ cū ascēdere difficillimū, descendere aut facillimū sit, ipsi & leuiter ascendunt, & descendunt difficilius, parati ad honores, ad celsitudines graduū eccleſia-

Gen. 3.

Sap. 6.

Ser. 4. de Ascen. Domini.

Isa. 14.

1. Cor. 1.

1. Cor. 1. Isa. 29. Abac. 1.

2. Reg. 1.

Ephe. 4.

Ser. 2 de Ascen. Domini.

sticorū, ipsis etiam angelicis humeris formidādos. Ad sequendum autē te Dñe Iesu, vix inuenit, vel qui trahi patiat, qui velit duci p viā mandatorū tuorū. Hucusq; Bernar. Habes ergo ex prædictis, qualiter ad verū honorē pertingere posses. s. per humilitatem, & qualiter fugiendus est hic tēporalis, & falsus honor. Sed fortè blandiunt sibi aliqui ambitiosi sciētiæ ac honoris sub specie lucri animarū, quasi sic melius possint intēdere aliorū saluti. Sed audi quid eis respōdeat. Bernar. Vtinā tū quisq; sic intrat, si fieri posset, tā fideliter ministraret: quàm fiducialiter se ingessit. At difficile fortasis, ac impossibile est, vt ex amara radice ambitionis, suauis fructus ꝓdeat charitatis. Hucusq; Bern. Ad hoc aūt vt honores vilipendas, vt cōdecet, necessaria est virtutis præcellentissimæ magnitudo. Nā sicut dicit Chryso. Tale quid est vti bene honoribus, ac si aliquis cū puella speciosissima cōuersetur, & leges accipiat, ne in ipsam vnquam oculos injiciat impudicos. Ideoq; proculdubio valdè forti opus est animo: vt quis potestate vel honore sibi cōcesso, in his quibus oportet vtatur.

Ser. ad sacros cap. pen.

Quomodo Dominus orauit in monte, & descendens ambulauit supra aquas, & multa plura de oratione. Cap. 36.

Multi ornatus conſequuntur ad magnificentiam Christo adhærentes. Matt. 6. Ioan. 6. Matth. 14.

SIcut in superiori tractatu habuisti, Dñs Iesus cogit discipulos intrare nauē, & ipse ascendit in mōtem. Cōpleamus ergo, quæ Dñs operatus est post illud miraculum de panibus, quia illa materia cōtigua est, & ea quæ istis tribus tractatibus continent, simul facta fuerunt. Ipsa tamē dimisi, vt melius posses capere, & vt eorum moralitates possent clarius explicari. Postq̄ ergo discipuli nauē intrauerunt, ipse in mōtem ascendit, & ibi stetit in oratione vsq; ad quartā vigiliā noctis. i. vsq; ad partes tres noctis quæ recesserant, & quarta restabat. Ex quo habes, ꝙ Dominus Iesus per noctabat in orationibus, & pluries legitur, eū orationi intendisse. Conspice ergo eū qualiter orat, & se humiliat corā patre. Quærit solitaria loca, & solus vadit ad ea, affligit se, & vigilat vigilias lōgas. Intercedit pastor fidelis pro ouibus suis: orat. n. nō pro se, sed pro nobis, tanquam aduocatus noster & mediator apud patrem. Orat etiā, vt exemplū nobis daret orādi: frequenter. n. discipulos monuit de hoc, & opere cōprobauit. Dicebat nanq; eis, qm̄ oportet semper orare, & nō deficere. Et quomodo importunitas orationis impetrat q̄ posit, proponens eis exemplū ad hoc de iudice & vidua, vt habes in Luca. Hortabat eos, etiā ad confidentiam impetrandi petita, dicēs. Petite & dabitur vobis. Ad hoc aliud proponens exemplū de amico, qui propter importunitatem amici petentis panes necessarios cōmodat, vt similiter habeat in Luc. Et hoc dicebat, vt eius inæstimabilis, & efficax ad omnia proficua impetranda, & nociua remouenda. Si vis. n. patiēter tolerare aduersa, sis homo orationis: si vis tentationes & tribulationes superare, sis homo orationis: si vis prauas affectiones cōculcare, sis homo orationis: si vis astutias Sathanæ cognoscere, ac eius fallacias vitare, sis homo orationis: si vis lętanter viuere in opere Dei, & laboris, & afflictionis viā incedere, sis homo orationis: si vis spirituali vita te exercere, & carnis curā nō agere in desiderijs, sis homo orationis: si vis vanas muscas cogitationū effugare, sis homo orationis: si vis animā tuā sanctis, & bonis cogitationibus, desiderijs, feruoribus, & deuotionibus impinguare, sis homo orationis: si vis cor tuum virili spiritu, & constanti proposito in Dei beneplacito stabilire, sis homo orationis. Deniq; si vis vitia extirpare, & virtutibus imbui, sis homo orationis. In ea enim recipitur sancti spiritus vnctio, quæ

1. Ioan. 2.

Luc. 18. ibidem.

Luc. 11.

Multiplex fructus orationis.

quæ de omnibus mentē docet. Item si vis ad contemplationem ascendere, & frui amplexibus spōsi, sis homo orationis. Ad eā nanq; contemplationem & cęlestium degustationē, per orationis exercitiū deuenitur. Vides quàm magnæ potentiæ & virtutis sit oratio. Ad quorum omniū cōfirmationem omissis scripturarum probationibus, hoc tibi sit pro efficaci probatione, ꝙ audimus, & videmus quotidiè per experientias, illiteratas personas & simplices, prædicta & alia plura maiora, per virtutem orationis fuisse adeptos. Multū ergo animam debent ad orationem dare omnes, qui Christum imitari desiderant, & præcipue religiosi, quibus maior debet esse vacādi copia. Quare te hortor, tibiq; quantum possum mando districtius, vt pro principali exercitio tuo, sumas orationem, nihilq; aliud (necessarijs curis tantum exceptis) te delectet nisi oratio, quia nihil tantum te delectari debet, quàm morari cū Domino, quod per orationem fit. Vt aūt melioris hortatoris fungaris consilio, audi melliflua, quæ super ista materia narrat Bern. Dicit enim sic. Quibus studiū est frequenter orare, experti sunt quod dico. Sæpe corde tepido, & arido accedimus ad altare; orationi incūbimus, perſiſtentibus autē repentè infunditur gratia, pinguescit pectus, replet viscera inundatio pietatis, & si sit qui premat lac conceptæ dulcedinis, vbertim vbera fundere non tardabunt: idem. In principio quadragesimæ. Quoties (inquit) de oratione loquor, verba quędam humanæ cogitationis audire mihi videor in corde meo. Quid enim est ꝙ licet nunquam ab oratione cessemus, vix vnquam experiri videtur aliquis vestrū, quis sit orationis suæ fructus? Sicut ad orationem accedimus, sic & redire videmur, & nemo respōdet vobis verbum, nemo quicquam donat: sed iudiciū fidei sequere, non experimentū tuum, qm̄ fides quidem verax, sed experimentū fallax. Quæ est igitur veritas fidei, nisi quod promisit filius Dei dicens. Quicquid autem orantes petitis, credite quia accipietis & fiet vobis? Nemo vestrū fratres paruipendat orationem suā, dico enim vobis, quia ipse ad quē oramus, non paruipendit eam, prius quàm egressa sit ab ore nostro, ipse eam scribi iubet in libro suo. Et vnum è duobus indubitanter sperare possumus, quoniā aut dabit quod petimus, aut quod nouit nobis vtilius. Nos enim ꝙd oremus sicut oportet nescimus, sed miseretur ille super ignorātia nostra, & orationē benignè suscipiens, quod nobis aut omnino non est vtile, aut non tam citò dari necesse est, minimè tribuit: oratio tamen infructuosa non erit, ita sanè si fecerimus quod monemur in Psalmis, scilicet si delectemur in eo. Delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui. Sed considera, ꝙ petitiones cordis dixerit, quas approbat iudicio rationis. Nec habes ꝙ causeris, sed vnde magis toto affectu in gratiarum actione verseris, quandoquidem tātā super te cura est Deo tuo, vt quoties quæris quod tibi inutile est, nō te audiat super hoc, sed mutet illud meliori dono, sicut pater carnalis paruulo quærenti panē & cultellum, non consentit, sed magis ipsi panem quē ei dederit, ipse frangit. Porrò petitiones cordis in tribus consistere, nec video, quid præter illa quæ electus quisquis sibi debeat postulare. Duo quidē huius tēporis sunt. s. bona corporis, & bona animæ: tertium autē beatitudo vitæ æternæ. Nec mireris ꝙ bona corporis à Deo dixerim esse querenda, quoniam eius sunt corporalia omnia sicut spiritualia bona: ab eo enim est petendum & sperandum, nobis euenire, vt possimus in eius seruitio sustentari. Veruntamen pro necessitatibus animæ orandū est nobis, & frequētius & seruentius. i. pro obtinēda gratia Dei animæq; virtutibus; sic & pro vita æterna tota pietate, totoq; nobis orandum est desiderio: vbi nimirum & corporis, & animæ plena, & perfecta est beatitudo. Sit ergo oratio quæ pro temporalibus est, circa solas necessitates restrictas: sed oratio quæ pro virtutibus animæ est, ab omni impuritate libera, & circa solum beneplacitum Dei intenta. Sit ea quæ fit pro vita æterna, in omni humilitate præsumens de sola miseratione diuina. Item. Non modò locum, sed & tempus obseruare oportet eum, qui sibi orare voluerit. Tempus feriatum cōmodius, aptiusq;, maximè autem cum profundū nocturnus sopor indicit silentium, tunc planè liberior exit, puriorq; oratio. Consurge in nocte (inquit) in principio vigiliarū tuarum, & effunde sicut aquam cor tuum ante cōspectum Domini Dei tui. Quàm securè de nocte ascendit oratio, solo arbitro Deo sanctoq; Angelo, qui illā superno altari suscipit præsentandam: quàm grata & lucida, verecunda, colorata rubore, quàm serena, & placida, nullo interim turbata clamore, vel strepitu, quàm deniq; munda, & syncera, nullo respersa puluere terreno solicitudinis, nūlla aspiciente laude, seu adulatione tentata. Propter hoc igitur sponsa non minus verecundè, quàm cautè, & lectuli secretum petebat, & noctis orare, hoc est, verbum quærere volens. Vnū est enim, alioquin non rectè oras si orādo præter verbum aliquid queras, aut quod propter verbū nō quæris, quoniam in ipso sunt omnia, ibi remedia vulnerū, ibi subsidia necessitatum, ibi refarcitus defectuum, ibi profectuum copiæ, ibi deniq; quicquid accipere, vel habere hominibus expedit, quicquid decet, quicquid oportet: sine causa ergo aliud à verbo petitur, cum ipsum sit omnia, nā si ista temporalia (cum necesse est) postulare familiarius videmur, si verbum in causa est, vt quidem dignū est, nō vtiq; illa, sed hoc potius quærimus, propter quod alia postulamus. Hucusq; Bern. Auditi igit verba pulcherrima altissimi contemplantis, & orationū dulcedinem degustātis Bernardi. Rumines ea si vis, vt sapiant tibi. Ideò autem libenter ipsius verba in hoc opusculo interſero, & adduco, quia non solum spiritualia sunt, & cor penetrātia, sed & decore plena, & ad Dei seruitium excitantia. Ipse enim fuit eloquētissimus, & spiritu sapiētiæ plenus, & sanctitate præclarus, quem te desidero imitari, & ipsius monita, & verba, opere exercere, propter quod sæpè tibi propono eundem, sed redeamus ad Dominū Iesum. Dum igitur Dominus esset orans in mōte, discipuli erant in mari afflicti, & angustiati vehementer, quia ventus erat eis contrarius, & nauis procellis, & fluctibus iactabatur. Conspice ergo eos, & compatere eis, quia in magna sunt tribulatione & angustia. Tēpestas enim inualit eos, tempus nocturnū est, & absq; Domino suo sunt. Quarta aūtē vigilia noctis descendit Dominus de monte, & ambulans supra mare, appropinquauit eis. Conspice eum benè hic pro Deo, & vide quomodo fatigatus ex vigilia longa, & oratione prolixa, solus descēdit noctis tēpore de monte laborioso, & fortè petroso, pedibus nudis, & quomodo vadit supra mare firmo vestigio sicut super terram. Cognouit ergo creatura suum creatorē. Cū autē appropinquauit naui, discipuli timentes, clamauerūt, putantes esse fantasma: at benignus Dominus nolens amplius eos vexari, assēuratit eos, dicēs. Ego sum nolite timere. Tunc Petrus confisus de potētia Domini, ad iussum eius cępit & ipse supra mare ambulare, sed postea titubans cepit mergi, sed dextera Domini eum ne demergeretur erexit. In hoc autē loco dicit glo. Super mare ambulare facit eum, vt ostēdat diuinam potentiam: mergi facit, ne infirmitatē obliuiscatur, ne putet se equalem Deo, & ne superbiat. Intrauit autē Dominus nauem, cessauit quassatio, & omnia sunt pacata. Discipuli verò eum reuerenter recipiūt, multumq; gauisi sunt, & in quiete magna remanserunt. Cōspice

Ser. 86. super Cant.

Tren. 2.

Laus magna de diuo Bernardo.

Matt. 14.

Glosa super Matt. 14.

benè

Universidad de Deusto
Biblioteca

benè ipsum ac discipulos in omnibus prædictis, quia pulchra, & deuota sunt valdè. In hoc igitur facto moraliter cõsiderare potes, quia Dominus quotidie sic no biscum facit spiritualiter, patitur, & sustinet, vt electi affligantur in hoc mũdo, in interiori, & exteriori homine, quia flagellat omnem filium quem recipit. Qui
Heb.12. enim extra disciplinam sunt (vt ait Apostolus) nõ filij, sed adulteri sunt: expedit autẽ nobis tribulari & affligi hic, nã inde erudimur, inde virtutes acquirimus, & acquisitas conseruamus, & quod maius his est, inde futura, & æterna præmia expectamus; & ideò nõ debemus in eis frangi, vel esse impatientes, sed ipsas affectare, & diligere. Sed quia magna à multis tamen incognita est vtilitas tribulationum, & idcircò talibus difficiles & importabiles videtur. Vt tu instruaris, & patiẽter eas sustineas, adduco tibi more solito verba Ber-
Ser. 17. super Psal. Qui habitat. nardi, qui ait sic. Vtilis est tribulatio, quæ probationẽ operatur, ducit ad gloriam. Cum ipso sum (inquit) in tribulatione &c. Agamus ergo gratias patri misericordiarum, qui nobiscũ est in tribulatione, & in omni tribulatione nostra nos consolatur. Res enim, (vt dixi) necessaria est tribulatio, quæ in gloriam vertitur, qua mutatur in gaudium. Gaudium sanè longũ, quod nemo tollet à nobis, gaudium multum, gaudium plenũ. Res necessaria est, ista necessitas quæ parit coronam. Non contemnamus fratres, semen modicum est, magnus exinde fructus exurgit. Fortè in sipidũ, fortè acer
Psal.90. bum est, fortè granum sinapis. Non cõsideremus quæ videntur, sed quæ non videnẽ in eo: quæ enim videntur temporalia sunt, quæ non videntur æterna. Et infrà. Cum ipso in tribulatione sum ait Dominus, & ego
Psal.72. non aliud meritum quàm tribulationem requirã. Mihi adhærere Deo bonum est. Nõ solum autem, sed & ponere in Domino Deo spem meam, quia eripiam &
Prou.8. glorificabo eum, cum ipso sum in tribulatione. Delitiæ (inquit) meæ esse cum filijs hominum. Descendit vt propè fit his qui tribulato sunt corde, vt nobiscum sit in tribulatione nostra: erit autem quando rapiemur in nubibus obuiam Christo in aera, & sic semper cum Domino erimus, si tamen curemus eũ interim habere nobiscum. Bonum mihi Domine tribulari, dũmodo ipse sis mecum, quàm regnare sine te, epulari sine
Eccle.27. te, sine te gloriari. Vasa figuli probat fornax, & viros iustos tentatio tribulationis. Quid trepidamus? quid cunctamur? quid refugimus hunc caminũ? Seuit ignis, sed Dominus nobiscũ est in tribulatione. Si Deus nobiscum, quis contra nos est? Nihilominus quoq; si ille eripit, quis est qui eripiat de manu eius? Postremò si iste glorificat, quis humiliabit? Idem. Non solum igitur
2.Cor.12. in spe, sed gloriamur in tribulatione. Libenter (ait) gloriabor in infirmitatibus meis, vt inhabitet in me virtus Christi. Optanda infirmitas quæ Christi virtuti compensatur. Quis dabit mihi nõ solũ infirmari, sed destitui ac deficere penitus à memetipso, vt Domini virtutum virtute stabiliar? Nam virtus in infirmitate
2.Cor.12. perficitur. Denique ait. Quando infirmor tunc fortior sum, & potens. Idem. Propterea sponsa non fascẽ,
Ser.40.super Cant. sed fasciculum dilectum dicit, q̃ leue prę amore in ipsis ducat, quicquid laboris immineat, & doloris. Benè fasciculus, quia paruulus natus est nobis. Benè fasciculus, quia non sunt cõdignæ passiones huius temporis,
Rom.8. 2.Cor.4. ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis. Id enim (inquit) quod in præsenti est momentaneum & leue tribulationis nostræ, supra modũ in sublimitate æternum pondus gloriæ operabitur in nobis. Erit igitur quandoq; nobis ingens cumulus gloriæ, qui modò est fasciculus myrrhæ. An nõ fasciculus cuius iugum suaue est, & onus leue? non quia leue in se, nec enim leuis passionis asperitas mortis amaritudo, sed leuis tamen amanti. Idem super istum versum. A sagitta. Si magnũ illud Ecclesiæ corpus considerare libet, facilè satis aduertimus, longè acrius impugnari spirituales viros ipsius Ecclesiæ quàm carnales. Agit hoc sanè superba, semperq; inuidiosa malitia, perfectiores quosq; vehementius pulsans, iuxta illud. Esca eius electa. Agit (in-
Abac.1. quam) & non sine certa diuini dispensatione consilij, qui quidem imperfectiores non super illud quod possunt ferre tentari permittit, faciens cũ tentatione prouentum, & perfectioribus nõ modò gloriosiores, sed numerosiores parat ex hoste triumphos, & longè ampliori solicitudine, & calliditate multiplici pars aduersa vulnerare in nobis dexteram satagit, quàm sinistrã, nec tam corporis profectò, quàm cordis laborat auferre substãtiam. Et infrà. Illic autem studiosius repugnandum, vbi grauior vrget necessitas, vbi totũ belli imminet pondus, vbi colluctationis ratio vniuersa cõsistit. Vnde nobis tota paratur, aut victis ignominiosa captiuitas, vndè vincentibus gloria triumphalis. Hæc deniq; gratia, & misericordia Dei in seruos eius, & respectus in electos illius, vt in eorum interim sinistram quidem velut dissimulans, dexteræ semper studiosus
Psal.15. protector assistat. Hinc est, q̃ de ipso Propheta testatur. Prouidebam Dominum in conspectu meo semper, quoniam à dextris est mihi ne commouear. Vtinã mihi semper à dextris sis Iesu bone, vt semper teneas manum dexteram meam. Scio enim & certus sum, q̃ nulla nocebit aduersitas, si nulla dominetur iniquitas. Tondeatur interim & tundatur sinistrum latus, pulsetur iniurijs, vellicetur opprobrijs, libens illud expono,
Ser.8.super Cant. dum à te custodior, dum sis ipse protectio mea, super manum dexteram meam. Idem. Aliud est animo virtute agi, aliud sapientia regi, aliud dominari in virtute, aliud in suauitate delitiari. Licet nanq; sapientia potẽs, & virtus suauis existat, vt tamen proprias quibuscũq; reddamus vocabulis significantias, vigor virtutem, sapientiam placiditas animi, cum spirituali quadã suauitate demonstrat. Hanc puto ab Apostolo designatam, vbi post multa hortamenta ad virtutem pertinentia, adiecit, q̃ sapientia est in suauitate in Spiritu sancto. Igitur relistere, vim vi repellere, quę vtiq; in partibus virtutis deputantur, honor quidem, sed labor est. Non est enim idem ipsum honorem tuũ laboriosè defendere, & quietè possidere. Nõ idem virtute agi, & virtute frui. Quicquid virtus elaborat, sapientia fruitur,
Eccle.38. & quod sapientia ordinat, & deliberat, moderatur virtus, & exequitur. Sapientiam scribe in ocio ait Sapiẽs: ergo sapientiæ ocia, negocia sunt, & quò ociosior sapientia, eò exercitatior in genere suo. E regione virtus exercitata clarior est, eoq; probatior quò officiosior. Et si quis sapientiam, virtutis amorẽ definierit, nõ mihi à veris deuiare videtur. Vbi autẽ amor est, labor nõ est, sed sapor. Et fortè sapientia à sapore denominatur, quasi virtuti accidens quoddam, velut condimentũ sapidam reddat, quæ per se insulsa & aspera quodammodo sentiebatur. Nec duxerim reprehendẽdum, si quis sapientiam saporem boni definiat. Itaq; ad virtutem spectat tribulationes fortiter sustinere, ad sapientiam gaudere in tribulationibus. Cõfortare cor tuum & sustinere Dominum, virtutis quidem est, gustare & videre quoniam suauis est Dñs, sapientiæ est. Et vt magis ex proprio bono naturę bonum vtrunq; clarescat, modestia animi probat sapientiam, constantia virum virtutis ostendit. Et benè post virtutem sapiẽtia, cum virtus sit quoddã stabile fundamentũ, super quod sa-
In Ser. de passione Domini. pientia ædificet sibi domum. Idem. Fœlix qui passiones corporis sui propter iustitiã ordinat, vt quicquid patitur, propter Dei filiũ patiatur, quatenus & à corde tollatur murmuratio, & in ore versetur gratiarũ actio, & vox laudis, qui sic extulerit se, iste tollit grabatum suum, & vadit in domum suam. Grabatum nostrum corpus

corpus est, in quo prius languidi iacebamus, seruientes desiderijs & concupiscentijs nostris, nos portamus illud, cum spiritui cogimur obedire. Idem. Verè multiplex spiritus qui tam multipliciter filijs hominum inspiratur, vt nõ sit qui se abscondat à calore eius. Siquidem conceditur eis ad vsum, ad miraculum, ad salutẽ, ad auxilium, ad solatium, & ad seruorẽ. Ad vsum quidem vitę, bonis & malis, dignis pariter & indignis omnia bona abundantissimè tribuens, ita vt videatur hic discretionis limitem nõ tenere. Ingratus est, qui in his quoq; beneficia spiritus non agnoscit. Ad miraculũ in signis, & prodigijs, in varijs virtutibus quas per quorumlibet manus operatur. Ipse est antiqua miracula suscitans, vt ex præsentibus fidem astruat præteritorũ. Sed quia nonnullis hanc quoque gratiam sine propria vtilitate largitur, tertiò infunditur ad salutem, cum in toto corde nostro reuertimur ad Dominum Deũ nostrum. Porrò ad auxiliũ datur, cum in omni colluctatione adiuuat infirmitatem nostram. Nam cum testimonium perhibet spiritui nostro, q̃ filij Dei sumus: ea inspiratio est ad cõsolationem. Datur etiam ad seruorem, cum in cordibus perfectorũ vehementius spirans, validum ignem charitatis accendit, vt non solum in spe glorię filiorum Dei, sed etiam in tribulationibus gloriemur, contumeliam gloriam reputantes, opprobrium gaudium, despectionem exaltationem. Omnibus nobis (ni fallor) datus est spiritus ad salutẽ, ad seruorẽ non ita. Pauci enim sunt qui hoc spiritu repleantur, pauci qui studeant æmulari, contenti sumus angustijs, nec respirare in libertatem illam, nec saltem ad illam spirare conamur. Hucusq; Ber. Vides igitur quàm pulcherrimis & pluribus rationibus, nobis ostẽdit facundissimus Bern. q̃ tribulationes nobis expediunt. Non igitur miretur, si Dominus permittebat discipulos suos, quos ita diligebat vexari procellis, vtilitatẽ ipsorum exinde cognoscens. Pluries enim legitur, eorum nauiculam fluctibus, & contrarijs vẽtis exagitatam, sed nunquam submersam. His ergo monitis, cor tuum stabilire, ac ordinare procures, vt in contingentibus aduersis, & in quibuscunque displicentijs, & patienter & lætanter te habeas, & in via spiritus te ita exerceas, vt eius repleta seruore, etiã appetas pro amore Domini Iesu tribulari, qui in se & suis hanc viã excelsam tenuit, & monstrauit.

DE CHANANÆA.

Quomodo Angeli nostri nobis fideliter seruiunt, notabilis discursus. Cap. 37.

Matth.15. CVm Dominus Iesus laborans circuiret prædicando, & infirmos curando, accesit ad eũ mulier Chananæa, id est de terra Chanaan, quæ erat gentilium & non Iudæorũ, rogans eum vt liberaret filiam suam, quæ à Dęmonio vexabatur: erat enim fidens in eo, q̃ hoc facere posset. Et Domino non respondente, nihilominus instabat, & perseuerabat clamans, & petens ab eo misericordiam, intantum, vt discipuli pro ea rogarent. Cumq; Dominus respõderet, non debere dare panem filiorum canibus, ipsa se humilians respondit, vt saltem more canis de micis posset habere, & sic meruit exaudiri. Conspice ergo Dominum, & discipulos, & ipsum in prędictis, iuxta considerationem generalem quam dedi tibi suprà. Nihilominus etiam cõsidera virtutes huius mulieris, & eas ad totam tuam vtilitatem conuerte, quæ maximè tres fuerunt. Prima fuit fides magna, vt etiam vsq; ad filiã se extenderet, & de ipsa fuit cõmendata hæc à Domino. Secunda fuit orationis perseuerantia: & non solum perseuerans fuit, sed etiam importuna, quã importunitatem etiam Dominus acceptat, & eam inuitat, vt in priori tractatu certa habuisti. Tertia fuit humilitas, profunda, nam nec negauit se canem, nec dignam putauit se inter filios reputari, vel habere panẽ integrum, sed contenta fuit de micis accipere. Vndè valdè se humiliauit, & ideò quod postulauit obtinuit. Sic & tu si corde integro, fideli & puro in oratione perseuerans, corã Deo tuo te humiliaueris, indignã te reputãs omni bono suo, certissimè credas, quòd quicquid petieris obtinebis. Et sicut Apostoli rogauerunt pro Chananæa, sic & Angelus tuus pro te rogabit, & offeret orationem tuam Domino. Super quo audi Bernardũ dicentem. Suspiranti animæ meæ frequenter, immò fi-
Ser.31.super Cant. ne intermissione oranti, & afflictãti se pro desiderio, cum interdum desideratus ille, qui ita quæritur miseratus occurrit, puto illi de propria experientia conue-
Tren.3. nire, vt dicat cũ Hieremia. Bonus es Domine sperantibus in te, animæ quærenti te. Sed & Angelus eius qui vnus est de sodalibus sponsi, in hoc ipsam deputatus minister, profectò & arbiter, secretæ mutæq; salutationis. Is (inquam) Angelus quomodo tripudiat, quomodo collætatur, & condelectat, & conuersus ad Dominũ dicit. Gratias ago tibi Domine maiestatis, quia desiderium cordis eius tribuisti ei, & voluntate labiorum eius non fraudasti eum, ipse qui in omni loco sedulus quidem pedissequus animæ non cessat solicitare, & assiduis suggestionibus monere dicens; Delectare
Psal.36. in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui. Et rursum; Expecta Dominum, & custodi viam eius. Item,
ibidem. Abac.2. si moram fecerit expecta eum, quia veniens veniet & non tardabit. Ad Dominum autem; Sicut cernus (in-
Psal.41. quit) desiderat ad fontes aquarum, ita desiderat ista ad te Dominus. Desiderauit te in nocte, sed & spiritus eius in præcordijs eius de mane vigiliauit ad te. Et iterum, tota die expandit ad te manus suas. Dimitte illam quia clamat post te. Conuertere aliquantulum, & de-
Psal.87. Matth.15. Psal.85. & idem.79. precabilis esto. Respice de cœlo & vide & visita desolatam. Fidelis paranymphus, qui mutui amoris conscius, sed non inuidus, non suã querit sed Domini gloriam, discurrit medius inter dilectum & dilectam, vota offerens, dona referens, excitat istam, placat illum. Interdũ quoq; (licet rarò) repræsentat eos pariter sibi, siue hanc † recipiens, siue illud adducens. Siquidem domesticus est, & notus in palatio, nec veretur repulsam, & quotidie videt faciem patris. Hucusq; Bernar. Vides quàm fideliter Angeli nostri seruiunt nobis: ex quo autem occurrit de ipsis aliqua loquendi materia.
Quantam Angelis reuerentiam exhibere teneamur. Scire te volo, q̃ magnam erga eos reuerentiam habere debemus, & eos quotidie laudare, honorare, ac eis gratiarum actiones referre tenemur: & in eorum prę sentia, qui semper nobiscum adsunt, nihil illicitum, nihil turpe cogitare, dicere, vel operari debemus. De quo etiã à Beato Bernar. monemur, qui sic dicit super Psalmum. Qui habitat. Angelis suis mandauit de te, vt cu-
Ser.12.super Psal. Qui habitat. stodiant te in omnibus vijs tuis. Quantam tibi debet hoc verbum inferre reuerẽtiam, afferre deuotionem, conferre fiduciam? Reuerentiam pro prę sentia, deuotionem pro beneuolẽtia, fiduciam pro custodia. Cautè ambula vbi adsunt Angeli, sicut eis mandatũ est in omnibus vijs tuis. In quouis diuersorio, in quouis Angelo, Angelo tuo reuerentiam habe, nec tu audeas illo prę sente, quod vidente me nõ auderes, & paulò pòst. Adsunt igitur tibi non tantummodo tecum, sed etiam pro te, adsunt vt protegant, adsunt vt prosint. Quid retribues Domino pro omnibus quæ tribuit tibi: siquidem ei soli honor & gloria. Quare ei soli? quia ipse mandauit, & omne natum optimũ non nisi ab illo est. Veruntamen si ille mandauit ipsis quoq; qui & ei ex

† Aliàs rapiens.

tanta

Universidad de Deusto
Biblioteca

tanta charitate obediunt,& nobis, subueniunt in tanta necessitate,ingratos esse nō licet. Simus ergo deuoti,simus grati tantis custodibus,& reuereamur eos, & honoremus eos quantum debemus. Hucusq; Bernar. Habes ergo in prædictis commendatū Angelorū obsequiū,& adiutoriū,& orationis virtutem.Hanc tenere studeas, & illis oēm quam potes reuerentiā exhibe.

Qualiter aliqui ex verbis Domini scandalizati fuerunt. Cap. 38.

NOn mireris, si aliquādo ex verbis & factis nostris scandala oriuntur, quantumcunq; fideliter & bene fiant,cum ipsi Domino,qui errare non poterat,pluries cōtigerit. Dum enim quadā vice Pharisęi Dominū interrogarent, quare discipuli nō lauabant manus quando manducabant: Dominus durè respondit eis,increpans, ꝙ exteriorem munditiam non interiorem quęrebant,de quo illi scandalizati sunt,sed Dominus non curauit. Alia vice cum spiritualia verba doceret in Synagoga,aliqui ex discipulis eius tanquam carnales, non intelligentes recesserunt, sed ad duodecim discipulos ait. Nūquid & vos vultis abire? Et Petrus pro se & alijs respōdit. Domine ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes. Cōsidera ergo eum in prædictis,& alijs similibus, quomodo cum potestate loquebatur,& docebat veritatem, non curans de scādalo prauorū siue insipientium. Notandū igitur primò, ꝙ propter alterius scandalum non debemus recedere à virtute iustitiæ. Secundò, ꝙ de interiori munditia, magis quàm de exteriori honestate curare debemus, quod etiam alibi expressius Dominus dixit,in Luc.scilicet. Tertiò,ꝙ spiritualiter viuere debemus,ita ꝙ verba Domini non videātur nobis extranea, sicut illis discipulis,qui quando Christus dixit in Ioan. Nisi manducaueritis carnem filij hominis &c. non poterāt sustinere, sed recesserunt: sed potius cognoscamus ipsa esse verba vitæ æternæ, vt vnà cum duodecim,ipsum imitemur perfectè.

Matt.15. Mar.7.

Ioan.6.

Luc.1.

Ioan.6.

De retributione relinquentium omnia. Cap. 39.

CVm fidelis & prudēs discipulus Simon Petrus, quæreret à Domino Iesu pro se & socijs,de retributione ipsorum. Respondit Dominus inter alia,quòd omnes qui temporalia dimittētes ipsum sequerentur,centuplum accipient in hoc mundo,& vitā æternam in futuro. Nota bene hanc retributionem,& gaude gaudio magno,& gratias,& laudes Domino referas toto affectu,ꝙ ad talem negociationem te adduxit, vt manualiter de vno centū lucreris, & nihilominus etiam vitam ęternam. Hoc autē centuplū spiritualium non corporalium rerū est,videlicet consolationū internarum, & virtutum quas per experiētias cognoscimus,non per doctrinā. Cū enim anima gustat odorem paupertatis,castitatis nitorē,& patientiæ cæterarumq; virtutū,& delectatur in eis, nonne centuplum recepisse videtur tibi? Et si vlterius ascendat, vt visitationem sponsi recipiat, & ad eius præsentiā glorietur, nonne tunc recipit plus quàm millecuplum omnium quæcunq; fuerint,& quomodocunq; fuerint,quę pro eo dimiserat? Vides quomodo verū est quod loquitur veritas, non fallit quin centuplū reddat in hoc seculo, etiam non tantū semel sed pluries, & sæpè animæ sibi deuotæ,adeò vt sic afficiat eam, vt non solū quæ reliquit,sed totum mundū arbitretur stercora vt spōsum suum lucrifacere possit. Vt aūt super hoc cētuplo plenius instruaris,audi quid inde dicat Ber. Si fortè adhuc secularis quispiam dicat. Ostende mihi centuplū quod promittis,& libens vniuersa relinquo. Vt quid ostendam? Fides enim non habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum. An homini ostendenti,potius quàm veritatē crederes,promittēti? Deficis scrutans scrutinio. Nisi credideris, non intelliges. Manna absconditum est,quod in Apoc. Ioannis, victori promittitur nomē nouum,quod nemo nouit, nisi qui accipit. An nō deniq; omnia possidet,cui omnia cooperantur in bonum? An non centuplū habet omniū,qui impletur Spiritu sancto,qui Christū habet in pectore? nisi ꝙ lōge plus,quàm centuplū est visitatio paracleti spiritus,& præsentia Christi? Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ Domine,quam abscondisti timētibus te,perficiens eis qui sperant in te. Vides quomodo memoriam abundantiæ suauitatis huius eructuet anima sancta,exprimere gestiens verba multiplicer. Quā inquam magna multitudo,hoc est,cētuplum, adoptio filiorum,& libertas vt spiritus primitiæ, delitiæ charitatis,gloria conscientiæ, regnū Dei quod intra nos est. Non vtiq; esca vel potus,sed iustitia,& pax, & gaudiū in Spiritu sancto, gaudium sanè non modò in spe gloriæ,sed in tribulationibus. Hic est ignis, quem voluit Christus vehementer accendi: Hæc virtus, quæ Andream fecit amplecti crucem,Laurentiū deridere carnifices, Stephanum in morte pro lapidantibus flectere genua ad orationem. Hæc illa pax quā suis reliquit Christus,quādo dedit & suam,siquidē denum, & pax est electus Dei. Pax vtiq; patris,& donum futurę gloriæ. Illa superat omnem sensum, sed & huic quicquid sub sole placet,quicquid in mundo concupiscitur,non potest cōparari. Hæc gratia deuotionis, & vnctio docens de omnibus, quam expertus nouit, inexpertus ignorat,quam nemo scit nisi qui accipit. Hucusq; Ber. Gaude ergo,& lætare vt dixi,& gratias age, ꝙ ad hoc centuplum recipiendum vocata es,& hunc paradisum sæpè ingredere, q̄ ex orationis studio cōsequi poteris.

Matt.19.

Quid sit illud centuplum, quod in hoc mundo recipimus.

Super dictū Euāg. Ecce nos relin. omnia.

Apoc.3.

Luc.12.

Qualiter Dominus quæsiuit à discipulis quid diceretur de eo? Cap. 40.

VEniens Dominus Iesus in partes Cæsareæ Philippi,quæsiuit à discipulis, quid diceretur de ipso, & etiam quid inde ipsi sentirent, & de alijs. Quidā respōderunt & dicebant. Alij &c. De se autē dixit Petrus pro se & alijs. Tu es Christus filius Dei viui. Et Dominus ad eum. Tu es Petrus,& super hanc &c. Et tunc dedit ei pro se, & successoribus suis claues ligandi,atq; soluendi super terram. Conspice igitur cū & etiam ipsos, iuxta generalem formam superius tibi traditam. Et nota,ꝙ etiam hic habes,ꝙ Petrum quem ita magnificauerat,parum post vocauit Sathanam, eò ꝙ propter amorem carnalem, quem ipse Petrus habebat ad ipsum,dissuasit ei de passione sua, vt non fieret. Sic & tu Domini exemplo,habeas omnes pro aduersarijs, qui pro corporali alleuiatione ab exercitio, & bono spirituali te trahere vellent.

Matt.16.

De transfiguratione Domini in monte. Cap. 41.

ASsumens Dñs Iesus tres ex discipulis, ascendit in montem Thabor, & transfiguratus est ante eos,ostendens se eis gloriosum. Venerūt insuper Moyses, & Elias loquentes cū eo de passione sua futura. Dicebant autem. Domine non expedit vt moriaris, quia vna gutta sanguinis tui redimeret mundū. Dñs autem Iesus dicebat. Bonus pastor animā suā ponit pro ouibus,sic & facere me oportet. Affuit ibi Spiritussanctus in specie nubis lucidæ, & vox patris facta est in nube dicens. Hic est filius meus dilectus in quo mihi benè cōplacui, ipsum audite. Discipuli verò cecidērunt in terrram,& cum excitati sunt, non viderūt nisi Dominum Iesum. Cōspice igitur benè prædicta, & te præsentem exhibeas, quia magnifica sunt.

Matt.17.

Ioan.12.

De electione ementium & vendentium de templo. Cap. 42.

DVabus vicibus eiecit Dominus Iesus ementes & vendentes de templo,quod inter eius magna miracula deputatur. Nam licèt aliàs eū vilipenderent,tunc tamen omnes ante eum fugerunt. Et quāuis essent multi non se defenderunt,sed ipse solus cum quibusdam funiculis omnes eiecit: Et hoc ideò,quia terribilem se eis ostendit in facie. Accensus est enim zelo vehementi ꝛeo ꝙ pater suus sic inhonorabatur ab illis, maximè in loco vbi magis honorari debebat) fecit ipsas eiectiones. Cōspice benè ipsum, & cōpatere,quia ipse compassionis dolore plenus est. Ac nihilominus time. Nos enim qui in templo Dei sumus, de speciali,& magna ipsius gratia deputati, si secularibus negotijs (vt illi faciebant) nos implicemus,cū ad laudē eius semper debeamus intendere, meritò eiectionem ab eo,& indignationem ipsius timere possumus,& timemus. Si ergo nō vis hoc timore vexari, nulla ratione vel cū secularibus curis, vel negociationibus te audeas implicare. Opera quoq; curiosa ne feceris, quæ tempus laudibus Dei debitum occupāt, & pompis secularibus correspondent.

Matt.21. Marc.11. Luc.19. Ioan.2.

Ioan.5.

De probatica piscina. Item ne sis fratris iudex temerarius. Cap. 43.

ERat in Hierusalem quædam congregatio aquarum,in qua lauabantur oues, de quibus fiebāt sacrificia. In ea dicitur fuisse lignum crucis. Quolibet autem anno,cum semel commouebatur ab Angelo,sanabatur aliquis infirmus,s. qui descēdebat in aquā post eius ab Angelo motionem. Vnde multi propterea infirmi iuxta eam continuè morabantur. Erat autem ibi quidam infirmus, iacēs in grabato paralyticus per triginta & octo annos. Hunc igitur Iesus quadam die sabbati sanauit. Conspice eum humiliter euntē ad infirmum,& loquētem more solito. In hoc igitur facto tria nota. Primum quia sicut hic Dominus requisiuit infirmū, si vellet sanari: ita nobis sine nostro consensu salutē non dabit,& inexcusabiles sunt peccatores non consentientes voluntati Domini, & suæ saluti. Quia secundum Augustī. Qui creauit te sine te, nō iustificabit te sine te. Secundum cauere debemus, ne relabamur à Domino, quia si sanati à Domino recidiuamus, dignè nostra ingratitudo acrius punietur, sicut huic dixit Dominus. Vade noli amplius peccare, ne deterius aliquid tibi contingat. Tertiò, quia maligni de omnibus perdunt, sicut boni de omnibus lucrātur. Nam cum hic liberatus portaret grabatum, & diceretur ei à Iudæis, ꝙ hoc non licebat in die sabbati, ipse respondit. Qui me saluum fecit, ille mihi dixit, tolle grabatum tuum. Non dicebant, quis est ille qui te saluum fecit? Et sic accipiebant, quod possent reprehendere,non quod poterant laudare. Sic & carnales homines,sæpè in malam iudicant partē,quæ vident,& quasi de omnibus perdūt. Spiritualiter autē viuentes omnia referunt ad laudem Dei, siue sit prosperitas, siue sit aduersitas,& nō dubitant,quin rectè omnia fiāt, Deo cuncta vel rectè operante, vel iustè permittente, & omnia in bonam partem interpretantur, iuxta doctrinam Beati Bernardi,qui sic ait. Caue alienæ conuersationis esse,aut curiosus explorator, aut temerarius iudex,etiā si perperam actum quid deprehendas,nec sic iudices proximum,magis autē excusa intentionem, si opera non potes: puta ignorantiam, puta subreptionē, puta casum. Quod si omnem dissimulationē rei certitudo recusat, suade nihilominus ipse tibi, & dicito apud temetipsum, vehemens fuit nimis tētatio. Quid de me illa fecisset, si in me accepisset similiter potestatem? Hucusq; Bern. Quòd autem de omnibus lucrantur spirituales, etiā de suis & alienis peccatis & de rebus nociuis, & etiam de Diaboli operibus, sic docet Bernard. Irrationalis & brutalis spiritus, & si ad spiritualia non pertingat, ad ea tamen capescenda pro suo corporali temporaliq; obsequio, nōscitur iuuare illos, qui omnem vsum rerū temporalium ad fructū transferunt æternū, vtentes hoc mundo tanquā non vtentes: & pōst, si qua animantia quantū ad vsum sui reperiantur incommoda,& si nociua,& si etiam perniciosa temporalium hominū constat esse saluti, non tamē deest eorum corporibus,vnde cooperētur in bonum, his,qui secundū propositū vocati sunt sancti: & si non cedendo in cibum,aut exhibēdo ministeriū, certè ingenium exercendo,iuxta eū,qui vtiq; omni vtenti ratione præstò est, communis disciplinæ profectū præbens,quo inuisibilia Dei per ea quæ facta sunt,intellecta conspiciuntur. Nam & Diabolus eiusq; satellites cum sit eorū semper maligna intentio,nocere quidem semper cupiunt: sed si boni æmulatores fuerint, absit vt obsint,magis autem prosunt, & nolentes cooperantur in bonum bonis. Est enim qui bonū operatur non volens, siue homo malus, siue Angelus malus, & constat non fieri propter eum, quod fit per eum, cū prodesse nullum bonum possit inuito. Igitur ei quidē dispensatio tantum credita est,sed nescio quomodo gratus iucundusq; sentimus bonum, quod per malū dispensatorē ministratur. Ipsa est ergo cauta cur,& per malos Deus faciat bona bonis,non autē vt opera eorū indigeat in bene faciendo. Item. Quid superbis terra & cinis? & de Angelis transiuit Dominus, execrās eorum superbiam. Ergo repudiatio Angelorū,hat emendatio hominum, scriptum est enim ad eorum correptionem. Cooperetur mihi in bonum etiam Diaboli malum, & lauem manus meas in sanguine peccatoris. Qualiter (inquit) audi, Superbo certè Diabolo horrenda, & formidolosa maledictio intorquetur. Si sic est actum cum eo,quid de me fiet terra, & cinere? Ille in cœlo tumuit,ego in sterquilinio. Quis nō tolerabiliorem in diuite superbiam, q̄ in paupere dicat? Væ mihi, si tam durè in potente illo animaduersum est, quid de me exiguo,& misero,& superbo? Ber. loquēs de ipsa Ecclesia. Quæ post multa peccata venit ad Dñm, nam de gentibus collecta quæ idola colebat, quid eidem de Synagoga improperabatur: si enim in ea vtilitatem eam torquet, dicēs; Ipsa est cui plus dimittum est, & quæ plus diligit, quod æmula improperat ei ad conuitiū,hoc sibi ipsa inflectit ad cōmodū. Inde mansuetior ad correptionē,inde patiētior ad laborem,inde ardētior ad amorē,inde sagacior ad cautelā, inde humilior pro cōscientia, inde acceptior pro verecūdia, inde ad obediendum paratior, inde ad gratiarū actionē deuotior,ac solicitior. Hucusq; Ber. Vide quomodo spiritualiter viuētes,oīa interpretant in bonā partē, & de omnibus lucrū faciūt. Sis ergo spiritualis,& oīa tibi cedent in bonum. Et valet huiusmodi consideratio, etiā ad tolerantiā tribulationum,& tentationum,& animi quietē,nam per huiusmodi continuū exercitiū,ad tantam tranquillitatē animi quis posset puenire, ꝙ vix,& rarò de aliqua re turbaret, vel haberet locū ꝛeo quod ait sapiens, Non cōtristabit iustū,quicquid ei acciderit.

Ser.5. super Cant.

Ser.54. super Cant.

Psal.57.

Ser.14 super Cant.

Luc.7.

Prou.12.

Quomodo discipuli Christi vellebant spicas. Item de paupertate. Cap. 44.

DIscipuli Domini Iesu quadā die sabbati esurientes,cum nec haberent vndè procurarent quod comederent, ibant per agros, in quibus erāt segetes, & vellebant spicas, fricabant manibus & comedebant.

Matth 12.

Universidad de Deusto
Biblioteca

medebant. Reprehendebantur autem à Pharisæis dicentibus, hoc non licere die sabbati. Dominus defendebat eos, & multa talia faciebat Dominus in die sabbati, vt dixi suprà de habente manum aridã sanato. Tu autem discipulos intuere, & compatere eis in tãta necessitate constitutis, quamuis ipsi gaudẽtes hoc facerent ob paupertatis amorem, quam ante omnes virtutes, & beatitudines commendauerat eis eorum magister, & Dominus. Quid tamen est cogitare principes mundi, præsente omnium conditore, ad tam tenuem paupertatem reductos, vt tali pabulo, more animaliũ oporteat sultẽtari? Aspiciebat eos Dominus, & compatiebatur eis, quia tenerrimè diligebat eos, sed nihilominus gaudebat, & tã propter eos quos in hoc multum mœreri sciebat, quàm propter nos, quibus relinquebat exemplum. In hoc enim exemplo, ad multas virtutes proficere possumus, nam hic mirabiliter paupertas relucet, pompa mundi contemnenda ostẽditur, sumptuositas, & saporosa ciborũ præparatio destruitur, & gulę voracitas cum turpi sua vnctuositate, & insaciabili appetitu totaliter eneruatur. Tu ergo hoc animaduerte, & tanto exemplo, totis visceribus eam amplectere, quę sic emicuit in Domino, & Domina matre sua, & præfatis mundi principibus, & omnibus qui eorum exemplum perfectè imitari voluerunt. Sed attende de qua paupertate intelligere debes. Scio enim, q̃ in monasterio constituta, paupertatem professa es, & nihil habere potes, de quo gratias age Deo tuo, & ipsam inuiolabiliter serua. Sed vlterius te ascẽdere volo, quod tamen à professione non discrepet, quinimmò professio ipsa, sine hoc intellecta verbalis esset, & vacua. Dico igitur de illa paupertate quæ radicatur in corde, virtutes enim in anima collocandæ sunt, non in exterioribus. Optimè ergo professionem paupertatis imitaris, si corde cõsentias, nam si rerũ penuriam exterius pateris, quia fortè non abũdas; vt sensualitas vellet, interius autem cupiditatem habeas, & plus quàm necesse sit, deliberato animo appetas, nõ viuis in paupertate, sed in egestate, quia nõ est hæc paupertas virtuosa, & meritoria, sed egestas laboriosa & demeritoria. Sufficit enim ad perdendum meritum, & ad omne peccatum perpetrandum concupiscentia cum cõsensu, & cum tali paupertate non credas te posse assurgere ad orationem, vel contemplationem, vel centuplũ consequi retributionem. Quando enim cor terrenarum cupiditatum põdere aggrauãtum, sursum posset ascendere? & quando ipso luto & fece coinquinatum, & terrenum, & grossum effectum, ad Dei & cęlestium puritatem posset appropinquare? Igitur corde diligas paupertatem, pro matre assume illam, placeat tibi decor eius, delecteris in ea, nũquam pro re aliqua ipsam lædere velis. Nihil habeas, & nihil omnino habere velis vltra necessitatem. Et si quæris quæ erit illa necessitas, Respondebo, q̃ quantò intimius paupertatem dilexeris, tantò subtilius de necessitate iudicabis. Illa namq; necessaria sunt, sine quibus esse nõ possumus. Vide ergo ea, sine quibus esse commodè potes, & illa nec habere, nec petere, nec ꝓcurare, nec à sponte dantibus recipere velis. Nec tamen Dominum Iesum perfectè in paupertate imitari poteris, quantuncũq; te strinxeris, nec video q̃ nostra pauptas suę possit æquiparari, quantuncunq; sit à nobis totis conatibus obseruata. Et hoc tibi breuiter ostẽdo vna & pulchra ratione, omissis alijs quæ reddi possunt, s. quia Deus, & quia ditissimus, & Dominus omniũ, & quia perfectissimus, & huiusmodi. sed eam rationẽ adduco, quia ipse nõ solum penuriam paupertatis, sed etiam eius opprobrium assumpsit. Nã nostra paupertas, quia volũtariè assumpta est, & pro amore Dei, virtuosa reputatur, & est, & ideò non opprobriosa, sed honorificа reputatur, etiã apud malos: ipsius verò non sic, non enim cognoscebatur, & nesciebatur, q̃ volũtariè pauper esset, sed necessaria paupertas parit opprobrium, & contemptum. Cum ergo esset ablq; domo, & possessionibus, & omni huiusmodi substantia, scientibus vniuersis magis habebatur contẽptui, huiusmodi enim pauperes ab omnibus cõculcantur, & si sapiẽtes sunt, non creditur eis, si nobiles, nihilominus deridẽtur, & contemnuntur, immò quod plus est, & nobilitas, & sapientia, & probitas, & omnis virtus in reputatione hominũ videtur in eis extincta, deijciuntur enim quasi ab omnibus, vt nec amicitiæ antiquæ, nec sanguinis vincula prosint eis, vt plurimum, cũ omnes tales amicos, vel consanguineos habere recusent. Vides benè, quomodo nec eius paupertati æquiparari, nec eum imitari potes, in tam profundæ paupertatis, & humilitatis abiectione. Propterea non sunt contemnendi pauperes mundi, qui ipsum Dominum repręsentant. Igitur desiderabilis est multum hæc virtus paupertatis, & maximè à nobis qui eam promisimus. Ipsam itaque propterea omni reuerentia, & deuotione obseruare curato. Si verò etiam vis Bernard. audire, attende quid de ipsa loquitur. Imitemur quoad possumus eum, qui dilexit sic paupertatẽ, vt quãuis in manu eius essent fines terrę, tamen non habuit vbi caput suũ reclinaret, ita vt discipulos adhærentes ei, legimus fame compulsos, spicas manibus confricasse, cũ per sata transirent. Idem inquit. Cur ipse saluator cunus est aurum pariter & argentum, sacram in suo corpore dedicat paupertatem? Aut certè cur paupertas ipsa, tam solicitè enarratur ab Angelo? Hoc (inquit) vobis signum, inuenietis infantem pannis inuolutum. In signum positi sunt panni tui Domine Iesu, sed in signũ cui à multis vsque hodie contradicitur. Exemplum dedit nobis, vt & nos ita faciamus. Vtilior siquidem in conflictu lorica ferrea, quàm stola linea, licet oneri sit illa, hæc honori. Idem. Vere magna abusio, & inimis magna, vt diues velit esse vermiculus vilis, propter quem Deus maiestatis, Dominus Sabbaoth voluit esse pauper. Idem. Non paupertas virtus reputatur, sed paupertatis amor. Amicitia pauperum, regum amicos constituit, amor paupertatis Reges. Regnum cœlorum deniq; pauperum est, Beatus qui post illa nõ abijt, quæ possessa onerant, amata inquinant, amissa cruciant. Hucusq; Bernar. Habes igitur Apostolorum exemplo, & auctoritatibus Beati Bernar. prædictis, & in alijs positis suprà, de natiuitate Domini, & de sermone ipsius in monte, qualiter paupertatem, tanquam virtutem excellentissimam debes affectare. Sed de abstinentia, & contra gulositatem quid dicemus? quæ similiter in hoc exemplo relucet. Et quidem de illis virtutibus tractare, præter principale propositum est, maximè propter multiplicitatem auctoritatum, sed quia vtilitatem tuam considero, quæ in talibus nec experta es, nec apta doceri, nec in quibus legas habeas libros, ideò studiosè tibi scribo de ipsis, vt saltem per hunc modum innotescat tibi virtutum natura, in quibus earum magistrum, cuius vitam principaliter inquirimus, valeas imitari. Contra gulam igitur scire debes, multum esse insistendum, & bellum continuum esse, sed omnino vitandam. Multum quidem sancti patres, & qui spiritualibus exercitijs dediti fuerunt, in hoc studuerunt. Contra quam audi quid dicat Bernard. Vnde hæc tanta pusillanimitas, & abiectio tam miserabilis, vt egregia natura, capax æternæ beatitudinis & gloriæ magni Dei, vtpotè cuius sit inspiratione condita, similitudine insignita, cruore redempta, fide dotata, spiritu adoptata, miseram non erubescat, sub putredine hac corporeum sensuum gerere seruitutem. Meritò planè, nec eos quidem

Quomodo pauperatem assequi teneat Virgo, in monasterio Professa.

Nota quomodo attendi debeat necessitas in profitente paupertatem.

Nota omnia.

Ser. 4. de Aduen.

Ser. 4. de Nat. Do.

Ser. 3. de Resur.

In Epi. ad ducem Gothoradam.

Ser. ad dominicas.

quidem apprehendere potest, quæ talẽ deserens sponsum, tales sequitur amatores. Insanus siquidem labor parere sterilem, quæ non parit, & viduæ benefacere nolle, omittere curã carnis, agere in desiderio, impinguare cadauer putridum, quod paulò pòst vermiũ esca futurum, nullatenus dubitas. Huc usque Bern. Habes igitur quomodo vitanda est gulositas, sed condescenderẽ possumus corpori ad necessitatem suam, & sanitatem. Vnde idem Bern. sic dicit. Sunt autem omnia bona corporis, & quæ ei solũmodo debeamus, sanitas Nihil autem vltrà ei dandum est, nihil quærendum, sed hoc termino obligandum, & firmandum est, cum fructus eius nullus sit, & mors sit finis illius. Quod si voluptati seruitur, non sanitati, hoc de natura non est, sed sub natura, quæ morti manus dat, cum magistram cõstituit voluptatem. Inde etiam est, quod multi ad tam bestiales impetus descenderunt, vel (vt dicam verius) cæciderunt, voluptatẽ præferant sanitati, vel illis epulis læpissimè voluptentur, quas sciunt difficiles, & acutissimas subsequi passiones. Sicut aũt corporis necessitas est sanitas, ita cordis necessitas est puritas, quo turbato oculo nõ videbitur Deus, & cor humanũ ad hoc factũ est, vt suum videat creatorem. Si verò sanitati corporis solicita est prouidenda custodia, puritati cordis tanto est solicitior impendenda, quanto pars ista dignior illa conuincitur. Item. Suspitionem generat mihi obseruatio ista ciborũ, verũ tñ si de regula medicorũ hoc profers nobis, nõ reprehẽdimus curã carnis, quam nemo vnquã odio habuit. Huc usq; Ber. Hoc tñ faciendũ nõ est superstitiosè, vel nimis curiosè, vel vltrà, quã expediat. Vnde qñ nõ habemus actu impedimentũ corporale, ꝓp q̃ appetamus vel fugiamus ciborũ obseruantiam, illã tenere ac phyſicè viuere nõ debemus. Vnde idem Ber. Vides ne sentẽtia magistri mei carnis sapientiam cõdemnari, per quã vtiq; , aut in luxum voluptas dissoluitur, aut ipsa quoq; valetudo ꝯporis, vltrà quã oportet appetitur. Et post. Quid vetò prodest tẽperare a voluptatibus, & in inuestigãdis diuersitatibus cõplexionũ, ciborumq; varietatibus exquirendis quotidianã expendere curã? Legumina (inquit) vẽtosa sunt, caseus stomachũ grauat, lac capiti nocet, potũ aquæ nõ sustinet pectus, caules nutriunt melancoliam, coleram autẽ pori accẽdunt, pisces de stagno, aut de lutosa aqua meæ penitus cõplexioni nõ congruunt. Quale est hoc vt in tot fluuijs, agris, hortis, cellarijs ve, reperiri vix possit q̃ comedas? puto te quæso monachum esse nõ medicũ, nec de cõplexione iudicãdũ, sed de professione. Parce obsecro primũ quieti tuæ, parce deinde labori ministrantiũ, parce grauamini domus, parce cõscientiæ, conscientiæ dico, non tuæ, sed alterius, illius videlicet qui prope te sedens, & edens quod sibi apponitur, de tuo singulari ieiunio murmurat, scandalum quippe ei est, aut tua odiosa superstitio, aut duritia quam fortè putat illius qui tibi habet prouidere. Frustra quidẽ sibi blandiuntur de exemplo Pauli hortantis discipulum non bibere aquam, sed modico vti vino propter stomachũ, & frequentes suas infirmitates, quia attendere debent primum quidem Apostolum minime sibi ipsi rem istiusmodi suadere, sed neque discipulum æquè expetere sibi. Deinde non monacho hoc intimari, sed Episcopo, cuius vita tenere, & adhuc nascenti Ecclesiæ perneccssaria esset. Timot. hic erat. Da mihi alterũ Timotheum, & ciba etiam si vis auro, & pota balsamo. Cęterum tu tibimetipsi dispensas misertus tui. Suspecta est mihi fateor tuæ ipsius vitæ dispẽsatio, & vereor tibi illudi sub tegmine, & nomine discretionis à carnis prudentia. Id te saltem volo esse admonitum, vt si tibi auctoritas Apostoli placet de bibendo vino modico, quod ille aiunxit non prætermittas. Huc usque Berna. Habes igitur ex prædictis auctoritatibus, sanitati corporis posse intẽdi, sed à superstitiosa obseruatione ciborum cauendum. Sed quid de abstinentia? Audi non me, sed Bern. eundem, qui sic dicit. Non enim spiritus, & caro, ignis, & tepiditas in vno domicilio commorantur, præsertim cum tepiditas ipsi Domino soleat vomitũ prouocare. Si enim Apostoli carni adhuc dominicæ adherentes, quæ sola sancta, quia sanctus sanctorum erat, spiritu sancto repleri nequiuerunt, donec tolleretur ab eis, tu carni tuæ quæ sordida est, & diuersarum spurcitiarum fantasijs repleta, astrictus & conglutinatus illum meracissimum Spiritum non te posse putas suscipere, nisi istis carnalibus consolationibus funditùs renunciare tentaueris? Reuera cũ incœperis, tristitia implebit cor tuum: sed si perseueraueris, tristitia conuertetur in gaudium. Tunc enim purgabitur affectus, voluntas renouabitur, vel noua creabitur, vt omnia quæ prius difficilia, immò impossibilia videbantur, cum multa percurrãtur dulcedine, & auiditate. Item. Non redarguimus Paulum, quod castigat corpus suum, & in seruitutem redigit, abstinendo à vino, quia in vino luxuria est, aut si modico infirmus vtatur, iuxta consiliũ Apostoli, abstinebo à carnibus, ne dum nimis nutriã carnem, simul & carnis nutriam vitia. Panem ipsum cũ mensura studebo sumere, ne onerato ventre stare ad orandũ tædeat, & ne improperet etiam mihi Propheta, quod panẽ meum comederim in saturitate. Sed nec simplici quidem aqua ingurgitare me assuescã, ne distensio sanè ventris vsq; ad titillationem pertingat libidinis. Idem. Vinũ & similia, mulsum, & pinguia, corpori millitãt, nõ spiritui, frixuris nõ anima faginatur, sed caro. Piper, zinziber, ciminum, saluia, & mille hmõi species salsamentorũ, palatũ quidem delectant, sed libidinẽ accendũt, prudẽter sobrieq; conuersanti, satis est ad omnẽ cõdimentũ, sal cũ pane, & fame, qua sola nõ expectata necesse est alias atq; alias, de nescio quibus succis extraneis confici permixtiones, quæ videlicet palatũ reparẽt, gulã prouocent, & excitẽt appetitũ. Idẽ. Vbi cœperit spiritus reformari ad imaginẽ conditoris sui, mox etiã refloresces caro, ex voluntate sua incipit ad reformationẽ spiritus reformari: nã etiam ad sensum suũ incipit eam delectare, quicquid delectat spiritũ. Insuper & pro multiplici defectu suo, ex pœna peccati multipliciter sitiens ad Deũ, nõnunquã etiam contẽdit præcedere rectorẽ suũ. Delectationes.n. non perdimus, sed mutamus à corpore ad animã, à sensibus ad conscientiã. Panis furfureus, & simplex aqua, oleũ vel legumina simplicia, nequaquam res delectabiles sunt, sed in amore, & æternę delectationis desiderio ventri bene morigerato, gratãter ex his satisfacere posse notũ est. Valde delectabile est, q̃ millia pauperũ ex his, vel ex aliquo horũ delectabiliter satisfaciũt naturę. Facillimũ quippe, & delectabile esset, adiuncto Dei amoris condimẽto, secundum naturam viuere, si insania nos viuere permitteret, qua sanata, statim arriderẽt naturalibus natura. Eodem & de labore rusticus duros habet humores, fortes lacertos: exercitatio hæc facit, si in ea cum tempore inolescit, volũtas facit vsum, vsus exercitiũ, in omni labore vires subministrat. Huc usq; Ber. ex his auctoritatibus cõstat apertè, abstinẽtiã plurimũ cõmendabilẽ oĩno esse faciẽdã. Eam nãq; tã antiqui patres quã B. Frãc. ac ducissa tua B. Clara, vt in eorũ vita arctissimè seruauerũt. Videtur tñ secũdũ eundẽ Ber. in tribus casibus abstinentia temperãda. Primus cũ fieret cõtra voluntatẽ prelati, hoc.n. nullo modo fieri debet. Secundus quãdo fieret cum notabili scandalo sociorũ, magis.n. confert ad exercitiũ spirituale ex charitate vti vita communi, quàm ex scandalo fratris, supra vitam communem spiritualem abstinentiam exhibere. Tertius casus est, quando fieret vltra corporis possibilitatẽ nam indiscreta abstinentia, non virtutis, sed vitij esse

Ser. 3. de Aſcen.

Ser. 66. super Can.

1. Cor. 9.

Eph. 5.

Hier. 44.

In Epi. ad Rober.

In Epi. ad fra de mõte Dei.

In trib. casib. temperanda est abstinẽtia

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ser.19 super.Cant. perhibetur. Vnde de his sic dicit Bernar. Non vultis contenti communi vita, nō sufficit vobis regulare ieiunium, non solennes vigiliæ, non impolita disciplina, non mensura quam vobis partimur in vestimentis, vel alimentis, priuata præsertis communibus. Qui curam semel nobis credidistis, quid rursum de vobis nos intromittis? Nam illam, qua toties Dominum conscientijs vestris testibus offendistis, propriam, scilicet voluntatem vestram, ecce nunc iterum magistrum habetis, non me. Illa vos naturæ docet non parcere, rationi acquiescere, non obtemperare sanctorum con-
2. Cor.12. silio vel exemplo, non obedire nobis. An nescitis, quia Angelus Sathanę multoties transfigurat se in angelum lucis? Sapientia est Deus, & vult te amari, non solum dulciter, sed sapienter. Vnde Apost. Rationabile (in-
Rom.12. quit) sit obsequium vestrum. Alioquin facillimè zelo tuo spiritus illudet erroris, si scientiam negligas, nec habet callidus hostis machinamentum efficacius ad tollendā de corde dilectionem, quam si efficere possit vt incaute, & non cū ratione ambuletur. Idem. Videas
Ser.33.super.Cant. proh pudor, illos importune superflua quęritare, qui prius necessaria obstinatissime recusabant, quamquam si qui in sua fortè inuicti obstinatione perdurant, indiscretius abstinētes, & singularitate notabili conturbantes eos, cum quibus habitare debent vnius moris in domo, haud scio sane an se æstiment pietatem retinere, cū huiusmodi mihi videtur & longius abiecisse. Nam sapientes qui in oculis suis decreuerunt, apud se, nec cōsilio acquiescere, nec precepto, videant quid, respondeant, nō mihi, sed dicēti, quoniā quasi peccatum ariolādi est repugnare, & quasi scelus idololatrię nolle
1.Reg.15. acquiescere. Præmiserat autem, quia melior est obedientia, quàm victima, & auscultare magis quàm offerre adipem arietum. i. abstinentiā cōtumaciū. Idem.
Ser.64.super Cant. Quid illud q nos quoque toties in domo ista & tam grauiter inquietat, notabilé loquor quorūdā qui inter nos sunt superstitiosamq; absti nētiam, ex qua se omnibus ūbiq; oēs molestos reddunt, quomodo nō hęc ipsa discordia tā generalis, & suę illius conscietię dissipatio est, & q in ipso est grādius vineæ huius, quàm plantauit dextera Domini, nostrę. s. omniū vnanimitatis demolitio. Vę homini per quē scandalum venit.
Matt.18. Qui scandalizauerit (inquit) vnū de his pusillis, durum est q sequitur, quanto duriora meretur, qui tantam, & tam sanctā multitudinē scādalizat? Durissimū prorsus
Ser.3.de circunc. iudiciū portabit, quicunq; est ille. Id: Illis qui ad deuotionis gratiā peruenīūt, vnū dr restare periculū, & omnino timēdū eis à dæmonio meridiano. Ipse. n. Sathanas transfigurat se in Angelū lucis. Hoc est ergo timēdum ei, qui tanta dilectione omnia facit, ne dū sequitur
2.Cor.11. affectionem, corpus destruat per immoderatam exercitationē, ac deinde necesse habeat nō sine magno spiritualis exercitij detrimento, circa debilitati curā corporis occupari. Ergo ne incurrat, qui currit, illuminari
Discretio, cōsumma tio perfectionis virtutumque mater est. necesse est lumine discretionis, quę vtiq; mater est virtu um, & consummatio perfectionis. Hæc nimirum docet, ne quid nimis, vel minus fiat, atq; hęc est octaua dies in quo circunciditur puer, quia discretio vera circuncidit vt ne plus, nec minus fiat, nam & qui nimius est, fructum boni operis abscindit nō circuncidit, sicut qui tepidus est, minus facit. In hac igitur die nomē imponitur, & nomen salutis, nec de eo qui sic cōuersatur cubitē dicere, q suam ipsius salutē operetur. Vsque ad hunc. n. diē dicere possunt Angeli, qui nouerūt secreta cœlestia, sed ego nūc primū ei fiducialiter nomē salutis
In Epi. ad fratres de mōte Dei circa medium. impono. At vero, quia oīno rara ista auis est in terris, huius discretionis locū, fratres, suppleat virtus obediētiæ, vt nec plus, vel minus, vel aliter quàm imperatum fit faciatis. Idem. Sunt corporis exercitia in quibus necesse est corpus laborare: sicut sunt vigiliæ & homini, quę quidē spiritualia nō impediunt, sed adiuuat, si cum ratione & discretione fiant. Quæ si ex indiscretionis vitio sic agātur, vt deficiēte spiritu, vel languente corpore spiritualia impediant, qui sic est, corpori suo tulit bonum affectū, spiritui affectū, proximo exemplum, Deo honorē, sacrilegus est, & omniū horū in Deum reus, nō q secūdū sensum Apostoli nō videatur etiam humanum hoc, & nō deceat, & non iustū sit caput aliquando dolore in seruitio Dei, q olim sæpè vsque ad dolorem laborauit in vanitate sæculi, esurire ventrem vsq; ad rugitū, qui sæpè repletus est vsq; ad vomitum, sed modus in omnibus est habendus. Affligendum est corpus aliquādo, sed non cōterendū. Nam etiā corporalis exercitatio ad modicū quidem valet, & pietas ad omnia vtilis est, propter q modicū hoc est, nō in concupiscentijs sed tamen cura est carnis agenda, agenda vero, est sobriè, & cum quadam spirituali disciplina, neque in modo, neq; in qualitate eius, neq; in quātitate appareat aliquid, q nō deceat seruum Dei. Huc usque Bern. Sed vt virtus discretionis tibi melius innotescat, audi breuiter quid de ipsius cōmendatione dicat idem Bern. Virtus siquidē discretionis absq; feruore charitatis iacet, & feruor vehemēs absq; temperamēto præcipiat. Ideoq; laudabilis cui neutrū deest, vt feruor discretionē erigat, & discretio feruorē regat. Idē: Discretio quidē virtuti ordinē ponit, ordo modū tribuit, & decorē etiā, & perpetuitatē. Deniq; ait. Ordinatione tua perseuerat dies, diē virtutē appellans. Est igitur discretio non tā virtus quā quędā moderatrix, & auriga virtutū, ordinatrixq; affectuū, & morū doctrix. Tolle hanc, & virtus vitū erit, ipsaq; affectio naturalis, in perturbationē magis cōuertetur, exterminiumq; naturę. Huc usq; Bern. Habuisti igitur ex prędictis, quomodo in hoc discipulorū exemplo destruitur superfluitas, & gulositas. Sed quō pompa mūdi etiā destruatur nondū tibi dixi, q tū prosequi nō intendo, sed nec ex toto omittēs, sed hoc dicere sufficere puto ad præsens: q hoc exēplo renouata videtur primæ ætatis bta simplicitas, in qua erant hoīes cōtēti fructibus arborū, & radicibus herbarū, & simplici aqua. Si igitur sic hodie fieret, nō indigeremus molendinis, nec clibanis, nec vtensilibus, & apparatu rerum, nec suppellectili varia & pōposa, in quibus humanū genus est in extricabiliter intricatū.

FERIA QVINTA.

De ministerio Marthæ & Mariæ. Item de ordine contemplationis, & quod duas habet partes. Cap. 45.

CVm quadam vice Dominus Iesus iret Bethaniam ad domū Marthæ & Marię, ipse toto affectu diligentes eū, reuerenter ac multū alacriter Luc.10. susceperunt eundē. Et Martha quidē soror Marię se in continēti parauit, ad refectionē honorabilē ei, & discipulis procurandā; Maria vero ad pedes Domini se posuit. Et cū Dominus nolēs existere ociosus, more suo loqueretur verba vitę ęternę, ipsa oculis, & auribus in eum intēta, iucundabatur in verbis suis, vltrà quā dici posit, nec quicquā aliud cogitabat. Martha vero molestè hoc tulit, & eā compelli à Domino ad laborādum secū in ministerio postulauit, sed contrariā sententiā reportauit, & Mariā optimā partē elegisse audiuit. Maria vero quę verbis Dei quiescebat, ad clamorem fororis, quasi à somno euigilās, de quiete sua timuit, & facie in clinata in terrā siluit. Sed post Domini respōsionē securius, & iucūdius sedit. Deinde parata refectione, & Domino cessante loqui, cōtinuo surgit, aquā manibus eius parat, & deinceps eidem semper assistens, fidelissimè seruit. Conspice bene Dominum ingredientem, & illas

& illas ipsum lætissimè suscipientes, & deinceps alia in prædictis eorum actibus, quia pulcherrima sunt. Scire autem debes, quòd per istas duas sorores, dicunt sancti duplicem vitam intelligi, scilicet actiuam, & contemplatiuam. De quibus tractare longa materia est. Sed quia tibi expedire credo, non longum tractatum habere, tamen tibi aliqua inde scribam, tum quia beatus Bernar. in diuersis locis ipsum copiosissimè tractat, tū quia vtilissimus, spiritualissimus, ac valde necessarius est. Nam secundum prędictam duplicem vitam continuè viuimus, & qualiter nos viuere oportet ignoramus frequenter, quod est magnum periculum, & iactura non leuis, præcipue religiosam vitam gerentibus. Est igitur vita actiua quæ designatur per Marthā. Sed actiuæ vitæ sicut ex dictis Bernar. colligere possum, duæ sunt partes. Prima pars qua quis se exercet ad suam principaliter vtilitatē corrigendo se, emēdando à vitijs, & informando virtutibus. Et id idem secundario fit ad vtilitatem etiam proximi per opera iustitiæ, & obsequia pietatis, & charitatis. Secunda pars eius est, quomodo quis Principaliter suum exercitium confert in vtilitatem proximi, quamuis ad suum etiam maius meritū vt alios regendo, docendo, & adiuuando in animarum salutem, vt faciunt prælati, & prædicatores, & huiusmodi. & inter has duas partes vitę actiuę est vita contemplatiua, vt istæ sit ordo, q primò quis se exerceat, & laboret in oratione, & sacrarum studio literarum, & alijs operibus bonis, & obsequijs in conuersatione, quasi corrigendo se à vitijs, & acquirendo virtutes. Secundò quiescat in contemplatione, solitudinem mentis quærens, & soli Deo vacans toto posse. Tertiò per prædicta duo exercitia, virtutibus, & vera sapientia imbutus & illuminatus, & feruidus effectus, ad aliorum salutem intendat. Primò igitur (vt tetigi) oportet, quod in prima actiuę parte, mens expurgetur, depuretur, & roboretur per exercitia virtutū, deinde in cōtemplatiua informetur, illuminetur, & instruatur postea confidenter possit ad aliorum profectus exire, vt eos possit adiuuare. Quod autē iste sit ordo rectius, istis auctoritatibus probatur, & primò, q prima pars actiuæ præcedat contemplatiuam.

Actiua præcedit contēplatiuam. Cap. 46.

DIcit enim Bernard. Intrauit Iesus in castellum: hę duę sorores Martha & Maria, id est operatio & intellectus exceperunt illum. Iesus autē cum ad illas venit, duo confert congruētia singulis, virtutē, & sapientiam: virtutem operationi, sapientiam intellectui. Vnde & ab Apostolis prædicatur Dei virtus, & Dei sapientia. Sed quid est quod intrantem eum Martha excipit, discurrit, & ministrat? Maria vero secus pedes sedens ingressi, in eius verbum cor suspendit, nisi quia prius est actio, postea vero cōtēplatio? Quisquis enim ad intelligentiam peruenire desiderat, profecto necesse est, vt prius per opera bona se diligenter exerceat, sicut scriptum est. Fili cōcupiscens sapiētiam, cōserua iustitiam, & Deus prębebit illam tibi. Et alibi. A mādatis tuis intellexi, & fide purgans corda eorum. Qua fide? Fide per dilectionem operante. Idem, Et fortè appetis & ipse contemplationis quietem, & benefacis, tantum ne obliuiscaris fores, quibus lectulum sponsæ legis sparsum. Ergo cura & tu tuum similiter circūdare bonorum floribus operum, virtutum exercitio, tanquam flore fructum sanctum ocium præuenire, alioquin delicato satis ocio dormitare voles, si nō exercitatus quiescere appetas, & Lyæ fœcūditate neglecta, solis cupias Rachel amplexibus oblectari. Sed & præposterus ordo est ante meritum exigere præmium, & ante laborem sumere cibum, cum dicat Apostolus. Qui non laborat, non manducet. A mandatis tuis intellexi (inquit) vt scias nisi propter obedientiæ mandatorum cōtemplationis gustum penitus nemini deberi. Non igitur putes de proprio amore quietis, sanctæ obedientiæ actibus, seniorum ve traditionibus præiudicium nullatenus faciendum. Alioquin nō dormiet tecū sponsus in lectulo tuo. Illo præsertim quem tibi pro obedientiæ floribus, cicutis ac vrticis inobedientiæ aspersisti, propter quod nō exaudiet orationes tuas, vocatusq; nō veniet. Nec enim dabit inobedienti copiam sui tantus obedientiæ amator, qui mori quàm non obedire mansueuit. Sed neque approbat tuæ contemplationis inane ocium, qui dicit per prophetam. Laboraui sustinens, signans tempus quo exul cœlo, & Hier.5. patria summæ quietis, operatus est salutem in medio terræ: & paulo pòst. Miror valde impudētiā aliquorū, qui inter nos sunt, qui cum omnes nos sua singularitate tractauerint, sua impatientia irritauerint, sua inobedientia coinquinauerint, audent nihilominus ad tam fœdum conscientiæ lectulum, omni orationum instātia totius puritatis Dominum inuocare. At cum exten deritis (ait) manus vestras, auertam oculos meos, & Isa.1. cum multiplicaueritis orationem, non exaudiā. Quid enim lectulus non est floridus, magis autem & putridus est, & tu illuc regem glorię trahis? Ad pausandum hoc facis, an ad causandum? pergis ergo tu tota die expandere ad Deum tuum manus tuas, qui fratres, tota die molestas, vnanimiter mpugnas ab vnitate te separas? Et quid vis me facere, inquit? profecto vt primò quidem emendes conscientiā ab omni iniquitate iræ, & discreptationis, & murmuris, & liuoris, & quicquid omnino aduersari cognoscitur, aut paci fratrum, aut obedientiæ seniorum, de cordis habitaculo eliminare festines. Deinde etiam circōdare tibi flores bonorum quoruncunque actuum, & laudabilium studiorum, atque odoramenta virtutum, id est quæcunque sunt vera, quæcunque iusta, quęcunque sancta, quecunque amabilia, quęcunque bonę famę, si qua virtus, si qua laus disciplinę. Hęc cogitare, in his te exercere curato. Adistiusmodi securè vocabis spōsum, quoniam cum introduxeris eum, veraciter dicere poteris, & tu quia lectulus noster floridus, redolente nimirū conscientia pietate, sed pacem, sed mansuetudinem, sed iustitiam, sed obedientiam, sed hilaritatem, sed humanitatem. Hæc Bernardus. Ex prędictis apparet, quomodo pars actiuæ quā vocauit primam, præcedit cōtemplatiuam.

De oratione. Item septem quæ præcedunt bonum doctorum. Cap. 47.

SEquitur videre, qualiter contemplatiua præcedit actiuam in secunda parte ipsius, & sic contemplatiua stat in medio inter ipsas duas partes actiuæ. Dicit igitur Bernard. Sane cauendum est, aut dare q nobis accepimus, aut quod erogandum accepimus retinere. Rē profecto Christi retines tibi, si (verbi causa) plenus virtutibus cū sis, foris; nihilominus donis sciētię, & eloquētiæ adornatus, metu forte, aut minus discreta humilitate verbū bonū q posset prodesse multis: inutili, immò damnabili ligas silētio, certe maledictus, q frumēta absc ōdis in populis. Rursum q tuum est spargis, & perdis si priusquā infundaris, tu totus semiplenus festinas effundere, cōtra legē arās in primogenito bouis, & ouis primogenitū tōdēs. Nimirū vita, atque salute, quam alteri das, te fraudas, dum sana vacuus intentione, gloriæ inanis vento inflaris, aut terrenæ cupiditatis veneno inficeris, & lætali apostemate turgens interis. Quamobrem si sapis, concham te exhibebis, & non canalem. Hic siquidem pene simul recipit, & refundit, illa vero donec impleatur expectat, & sic quod superabundat, sine suo damno communicat, sciens maledictum, qui partem suam fecit

Universidad de Deusto
Biblioteca

deteriorem. Et infra. Cæterum tu frater, cuiu firma
satis propria salus nondum est, cui charitas adhuc aut
nulla est, aut adeo tenera, aut arundinea, quod omni
flatui cedat, omni credat spiritui, omni circumferatur
doctrinæ vento, immo cui tanta est charitas, & vltra
mandatum, quidem diliges proximum tuum plus
quam teipsum, & rursum tantillum, vt contra manda-
tum fauore liquescat, pauore deficiat, perturbetur
tristitia, auaritia contrahatur, protrahatur suspitione,
ambitionibus inquietetur, conuitijs exagitetur, curis
euiscereturi, honoribus tumeat, liuore tabescat, tu (in-
quam) in proprijs teipsum sentiens, quanam dementia
quæso, aliena curare, aut ambis aut acquiescis? Sed audi
2. Cor.8. quid cõsulat cauta, vigilq; charitas. Nõ vt alijs (inquit)
Eccles.7. sit remissio, vobis autẽ tribulatio, sed æqualitate. Noli
Roma.13. nimium esse iustus. Sufficit vt diligas proximum tuum
tanquam teipsum: hoc quippe est ex æqualitate. Imple
te prius, & sic curato effundere. Benigna prudensque
charitas affluere cõsueuit, non effluere. Fili mi ne per-
fluas, ait Salamon. Et Apostolus. Propterea (inquit) de-
Hebr. 2. bemus intendere his quæ dicuntur, ne fortè perfluamus. Quid enim tunc Paulo sanctior? sapientior Sa-
lomone? sed iam audire quæ & quanta saluti propriæ
sunt necessaria, quæ & quanta infundi oporteat priusquam effundere præsumamus, accedit medicus ad vul-
neratum, spiritus ad animam. Quam enim non reperiat
gladio Diaboli vulneratam? quid ei primo opus est?
Reuera vt tumor, vel vlcus quod fortè supercreuit in
vulnere ante omnia amputetur, absc indatur itaq; ferro
acuto compunctionis vlcus inueterate consuetudinis.
Sed est acerbus dolor. Leniatur proinde vnguento de-
uotionis, quod non est aliud, nisi concepta de spe in-
dulgentiæ exultatio. Hanc continendi parit facultas, ex
victoria de peccato. Iam gratias agit, & dicit. Diripuisti
Psal. 115. vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis. Deinde ap
ponitur medicamentum pœnitentiæ, malagma ieiu-
niorum, vigiliarum, orationum, & si qua sunt alia pœ-
nitentium exercitia. In labore cibandus est cibo boni
operis ne deficiat. Quod opus sit cibus, inde doceris.
Ioan.4. Meus (inquit) cibus est, vt faciam voluntatem patris
mei. Itaque comitentur pœnitentiæ labores pietatis
opera, quæ confortant. Magnam (ait) fiduciam præstat
Tob.4. apud altissimum eleemosyna. Cibus sitim excitat, po-
tandus est. Accedat cibo boni operis, orationis potus,
componens in stomacho conscientiæ, q; bene gestum
est, & commendans Deo. Orando bibitur vinum læ-
tificans cor hominis, vinum spiritus quod inebriat, &
carnalium voluptatũ infundit obliuionem, humectat
interiora arentis conscientiæ, escas bonorum actuum
dirigit, & deducit per quædam animæ membra fidem
roborans, spem confortans, vegetans ordinansque cha
ritatem, & impinguans mores. Sumpto cibo, potuque,
quid restat, nisi vt pausetæ ægrotus, & quieti contem-
plationis post sudorem actionis incumbat? Dormiẽs
in contemplatione, somniat Dominum per speculum
si quidem in ænigmate, non autem facie ad faciem in-
terim intuetur. Cum sic non tam spectati quàm con-
iecturati idque raptim, & quasi sub quodam corrusca-
mine scintillæ transeuntis tenuiter vix attactu inarde-
Isa.26. scit amore, ait. Anima mea desiderauit te in nocte, sed
& spiritus meus in præcordijs meis. Talis amor zelat,
hic decet amicum, vel amorem sponsi. Hinc necesse
est, quod ardeat fidelis seruus, & prudens, quem cõsti-
tuit Dominus super familiam suam, hic replet, hic fer-
uet hic ebullit, hic iam securus effundit exundans, &
erumpens, & dicens. Quis infirmatur & ego non in-
2. Cor.12. firmor? Quis scandalizatur, & ego non vror? prædicet,
fructificet, innouet signa, & immutet mirabilia. Non
est quo se immiscat vanitas, vbi totum occupat cha-
ritas. Siquidem plenitudo legis & cordis est charitas, si
tamen plena. Deus denique charitas est, & nihil est in
rebus quod posit replere creaturam factam ad imagi-
nem Dei, nisi charitas Deus, qui solus maior est illa.
Eam nondum adeptus, periculosissimè promouetur, 1. Cor.13.
quantumlibet videatur alijs pollere virtutibus. Si ha-
buerit omnem scientiam, si dederit omnes substantiam
suam pauperibus, si tradiderit corpus suum, ita vt ar-
deat, absque charitate, vacuus est: ait Pau. En quanta
prius infundenda sunt, vt effundere audeamus. Primò
quidem compunctio. Secundò deuotio. Tertiò pœni-
tentiæ labor. Quartò pietatis opus. Quintò orationis
studium. Sextò contemplationis ocium. Septimò ple-
nitudo dilectionis. Hæc omnia operatur vnus, atque
idem spiritus secundum operationem, quæ infusio ap-
pellatur, quatenus illa, quæ effusio dicta est, purè, & ob
hoc tute iam administretur, ad laudem & gloriam Do Ser.57. su-
per Cant.
mini nostri Iesu Christi. Item. Hæc siquidem vera, &
casta contemplatio habet, vt mentem quam diuino
igne vehementer succenderit, tantum interdũ repleat
zelo, & desiderio acquirendi Domino, qui eum simi-
liter diligat, vt ocium contemplationis pro studio præ-
dicationis libentissimè intermittat. Et rursum potita
votis aliquatenus in hac parte, tanto ardẽtius redeat in
idipsum, quanto se fructuosius intermisse meminerit.
Et iterum sumpto contemplationis gustu, valentius
ad conquirenda lucra solita alacriter recurrat. Cæterum
inter has vicissitudines plerunque mens fluctuat, me-
tuens, & vehementer æstuans, ne forte alteri horum
dum suis affectionibus hincinde distrahitur, plus iusto Ioq.7.
inhæreat, & sic in vtroque, vel modicum à diuina de-
uiet voluntate, & fortasis aliquid tale sanctus Iob pa-
tiebatur, cum diceret. Si dormiero, dico quando con-
surgam? & rursum expectabo vesperam, hoc est, &
quietus neglecti operis, & occupatus, perturbatæ nihi-
lominus quietis me arguo. Vides virum sanctum inter
fructum operis, & somnum contemplationis grauiter
æstuare, & in bonis licet semper cõuersantem, semper
tamen quasi de malis pœnitentiam agere, & Dei cum
gemitu momẽtis singulis inquirere voluntatem: Vti-
cum quippe in huiusmodi remediũ seu refugiũ oratio
est, quia frequens gemitus ad Deum, vt quid quando,
& quatenus nos facere velit, assidue nobis demõstrare
dignetur. Huc usque Bernad. Pater igitur expredictis,
quomodo duæ sunt partes actiuæ vitæ, & quomodo
inter eas est contemplatiua, & per consequens & de
modo, & ordine ipsarũ. Restat, vt de ipsis singulariter
inspiciamus. Sed de tertio membro, id est de secunda
parte actiua, qualiter ad lucrum animarum, & ad vtili-
tatem proximi sit exeundum, non intendo tractare
quia tuus status hoc non requirit. Sufficit tibi in hoc
totum studium tuum ponere, vt vitijs emẽdata ac vir-
tutibus imbuta, per primam partem actiuæ, Deo tuo
vacare possis per contemplatione.

De exercitio actiuæ vitæ. Cap 48.

DE ipsa ergo actiua quãuis in parte iam habueris,
& maximè in Sermone 46. Canticor. Tamen
adhuc alias eiusdem Bernardi auctoritates ad-
ducam, vt cautius vitia fugere, ac plenius virtutes va-
leas adipisci. Dicit itaque idem eisdem canticis. Se- Ser.37. su-
per Cant.
minate vobis ad iustitiam: metite spem vitæ, & tunc
de vinum illuminate vobis (ait) lumen scientiæ. Vlti- Nisa.32.
mam posuit scientiam tanquam picturam, quæ statim
habere nequeat super inane, & ideò illa duo præmi-
sit, & subiecit illi tanquam si solidum aliquid pictu-
ræ substerneret. Securus iam intendam scientiæ,
si vitæ prius per beneficium spei securitatem accepe-
ro. Tu igitur seminasti tibi ad iustitiam, si ex vera
notitia tui euigilasti timere Deum, teipsum humilia-
sti, fudisti lachrymas, eleemosynas perfudisti, cæte-
risque

tisque pietatis actionibus mancipasti, si ieiunijs, & vi-
gilijs afflixisti corpus, si pectus tunsionibus, cœlos cla-
moribus fatigasti, hoc si quidem seminare est ad iusti-
tiam. Semina sunt bona opera, bona studia, semina la-
chrymæ sunt. Ibant enim (inquit) & flebant, mittẽtes
Psal.25. semina sua. Idem in persona sponsæ loquentis ad soda-
les sponsi, & petentis osculum, id est contemplationis
excessum, sic dicit. Si cura est ei vlla de me. Osculetur
Ser.3. su-
per Cant. me osculo oris sui, non sum ingrata sed amo, & en gra
tia ipsius multis iam annis castè sobrieque viuere curo,
lectioni insisto, resisto vitijs, orationi incumbo, frequẽ
ter vigilo contra tentationes, recogito annos meos in
amaritudine animę meę, sine querela me arbitror quã-
tum in me est conuersari inter fratres, superioribus
potestatibus subdita sum, sue egrediens & regrediens
ad imperium senioris. Aliena nõ cupio, mea potius &
me pariter dedi, in sudore vultus mei comedo panem:
Cæterum quod in his omnibus est, totum constat de-
consuetudine, de dulcedine nihil. Mandata forsan vt-
Ser.17. su-
per Cant. cunque adimpleo, sed anima mea sicut terra, sicut aqua
in illis. Vt igitur holocaustum meum pingue fiat, osculetur me queso osculo oris sui. Idem. Tu quoque si do
nũ quod desuper accepisti nobis contubernalibus tuis
libenter impartiaris, si te exhibeas vbiq; inter nos offi-
ciosum, si affectuosum, si gratũ, si tractabilem, si humi-
lẽ, testimoniũ habebis ab omnibus, q; fragrares & ipse
vnguentis optimis. Omnis in nobis qui fraternas infir
mitates tam corporum quàm animarum, non solum
patienter supportat, sed insuper si licet ei, & si valet iu-
uat obsequijs, confortat alloquijs, consilijs informat.
Si hoc non potest propter disciplinam, solicitet saltem
orationibus, solicitari non cesset infirmo. Omnis (in-
quam) qui talia operatur in nobis, bonũ omnino spar-
gat odorem inter fratres, odorem de vnguentis opti-
mis, balsamum in ore, huiusmodi frater in congrega-
1. Mac.15. tione monstratur digito, dicunt de eo omnes. Hic est
Ser. de sol.
Pont. & Pan. fratrum amator & populi Israel, hic est qui multum
orat pro populo, & vniuersa sancta ciuitate. Idem. Hi
sunt magistri, qui à magistro omniũ vias vitæ plenius
didicerunt, & docent nos vsque in hodiernum diem.
Quid igitur docuerunt, vel docẽt nos sancti Apostoli?
Non piscatoriam artem, nec scenofactoriam, vel quic-
quid huiusmodi est, non Platonem legere, nõ Aristo-
tilis versutias inuersare, non semper discere, & nunquã
ad veritatis scientiam peruenire, docuerunt me viuere:
putas parua res sit scire viuere? Magnũ aliquid, immò
maximum. Non viuit, qui superbia inflatur, qui luxu-
ria sordidatur, qui cæteris inficitur pestibus, quoniam
non est hoc viuere, sed vitam confundere, & appro-
pinquare vsq; ad portas mortis. Bonam autem vitam
ego puto, & mala pati & bona facere, & sic perseuerare
vsque ad mortem. Dicitur vulgo. Qui bene se pascit
bene viuit, sed mentita est iniquitas sibi, quoniam non
bene viuit, nisi q̃i bonum facit. Arbitror autem, quod
tu qui in congregatione, es bene viuis, si viuis ordina-
liter, socialiter, & humiliter. Ordinaliter tibi, socialiter
alijs, humiliter Deo. Ordinaliter, vt in conuersatione
tua solicitus sis obseruare vias tuas in conspectu Do-
mini, & in conspectu proximi; cauẽs & tibi à peccato,
& illi à scandalo. Socialiter, vt studeas amari, & amare,
& blandum te, & affabilem exhibere, supportare non
solum patienter, sed & libenter infirmitates fratrum
tuorum, tam morum, quàm corporum. Humiliter, vt
cum hæc omnia feceris, spiritũ vanitatis studeas exuf-
flare, qui ex huiusmodi nasci solet; & quantumcunque
illum senseris, nega omnino consensum. Sic & in pa-
tiendo malum, quoniam triplex est, triplicem oportet
adhibere prouidentiam. Est enim quod à te pateris, q;
à proximo, quod à Deo. Primũ est austeritas penitẽ-
tiæ. Secundum vexatio alienæ malitiæ. Tertium flagel
lum correptionis diuinę. In eo quod à te pateris, debes
voluntariè sacrificare, quod à proximo patienter ferre
quod à Deo sine murmuratione, & cũ gratiarũ actio-
ne sustinere. Huc usque Bernardus. Et hæc de exercitio primæ partis actiuæ sufficiant ad præsens.

De exercitio vitæ contemplatiuæ.
Cap. 49.

SEquitur vt de cõtemplatiua videamus, de qua sic
dicit Bernar. propterea dulcissimus sponsus sęuam Ser.52. su-
per Can.
suam capiti sponsæ suppositi, quatenus in sinu eã
quiescere faceret, & dormire. Et nunc custos illius dignatissimè, & beneuolentissime vigilat super eam, ne
adolescentularum crebris minutisque necessitatibus in
quietata, vigilare cogatur. Non me capio præ lætitia,
quòd illa maiestas tam familiari, dulciq̃ue consortio
nostræ sese inclinare infirmitati minimè dedignatur, &
superna deitas animæ exulantis inire connubia nõ de-
spicit. Si sic in cœlo esse non ambigo, vt legõ in terra,
sentit pro certo anima quod continet pagina, nisi quod
non sufficit omnino ista exprimere, quantum capere
illa tunc poterit, sed nec quãtum iam potest. Qui putas
illic accipiet, quæ hic tanta familiaritate donatur vel do
tatur, vt Dei brachijs amplecti se sentiat, & Dei sinu fo
ueri, Dei cura, custodia, & studio custodiri, ne dormiẽs
forte à quopiam donec vltrò euigilet, excitetur? Non
est autem is sponsæ somnus dormitio corporis. Magis
autem istiusmodi vitalis vigilq̃ue sopor, sensum inte-
riorem illuminat, & morte propulsata, vitã tribuit sem
piternam. Reuera enim dormitio est, quæ tamen sen-
sum nõ sopiat, sed abducat. Est & mors (quod non du-
bius dixerim) quoniam Apostolus quosdam adhuc in Col.3.
carne viuentes, commendando sic loquitur. Mortui
enim estis, & vita vestra abscondita est cum Christo in
Deo. Proinde & ego nõ absurde spõsæ extasim voca-
uerim mortem, quæ tamen non vita, sed vitę eripiatur
laqueis, vt posit dicere. Anima nostra sicut passer ere- Psal.123.
pta est de laqueo venantium. Inter medios nanque la-
queos in hac vita inceditur, qui vtique toties non timẽ
tur, quoties sancta aliqua, & vehementi cogitatione
anima à semetipsa abripitur, si tamen eo vsq; mẽte se-
cedet vt auolet, & hunc cõmunem transcendat vsum,
& consuetudinem cogitandi. Etenim frustra iacitur Prou.1.
rete ante oculos pennatorum. Quid enim formidetur
luxuria vbi nec vita sentitur? Excedẽte quippe anima,
& si non vita, certe vitę sensu, necesse etiam est, vt nec
vitæ tentatio sentiatur. Quis dabit mihi pennas sicut Psal.54.
columbæ, & volabo, & requiescam? Vtinã hac morte
ego frequenter cadam, vt euadam laqueos mortis, vt
non sentiam vitæ luxuriantis mortifera blandimenta,
vel obstupescam ad sensum libidinis, ad estum auaritię
ad iracundiæ & impatientiæ stimulos, ad angores soli-
citudinum, & molestias curarum. Moriatur anima
mea morte iustorũ, vt nulla illaqueet iniustitia, nulla
oblectet iniquitas. Bona mors quæ vitam non aufert,
sed transfert in melius. Bona qua non corpus cadit, sed
anima subleuatur. verum hæc hominum est, sed anima
mea moriatur morte etiam (si dici potest) Angelorum,
vt præsentium memoriam excedens, rerum se inferio-
rum corporearumque non modo cupiditatibus, sed &
similitudinibus exuat, fitque ei pura cum illis conuer-
satio, cum quibus est puritatis similitudo. talis (vt op-
pinor) excessus aut tãtũ aut maximè cõtẽplatio dicitur.
Rerũ etenim cupiditatibus viuẽdo nõ teneri humanæ
virtutis est: corporum verò similitudinibus speculãdo
non inuolui, Angelicæ puritatis est: vtrumque tamen
diuinis muneris, vtrunq; excedere, vtrũq; temetipsum
transcendere est, sed longè vnum, alterum non longè.

Ad triplex malũ patiendũ, triplicẽ oportet habere prouidentiam.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Beatus qui dicere potest. Ecce elongaui fugiens, & mansi in solitudine. Non fuit contentus ex ire, nisi & lõge se facere t, vt posset quiescere: trãsiliſti carnis oblectamenta, vt minimè iam obedias cũcupiscentijs eius nec tenearis illecebris: proficiẽdo separasti te, sed nõdũ elongasti, nisi & irruentia vndique fantasmata corporearum similitudinum transuolare mentis puritate prę ualeas. Hucusque nolitibi promittere requiem, erras, si citra inuenire te existimas locum quietis, secretum solitudinis, luminis serenum, habitaculum pacis. sed da mihi qui illuc venerit, & incunctanter fateor quiescen
Psal.114. tem, qui merito dicat. Cõuertere anima mea in requiẽ tuam, quia Dominus bene fecit tibi. Atque hic vere in solitudine locus, & in lumine habitatio. Puto ergo in solitudine hanc exisse sponsam, ibique prę amœnitate loci inter amplexus spõsi suauiter obdormisse. i. spiritu excessisse, quando prohibitæ sunt adolescentulę exper
Can.3. gefacere illam, quoad ipsa voluerit. At illud qualiter? Non simpliciter neque leui (vt assolet) cõmonitione prohibitę sunt, sed oĩno noua, & insueta cõtestatione, per capreas, scilicet ceruosque camporum. Quo quidẽ genere ferarum videntur mihi satis congruentur expressæ, sanctæ animæ exutæ corporibus, simul & qui cum Deo sunt Angeli, nimirum propter acumẽ visus, & saltus celeritatem. Vtrunque hoc siquidem vtrisque spiritibus cõuenire cognoscimus. Nam facilè, & petũt summa, & intima penetrant. Quorum quoque in cam pis designata conuersatio euidenter liberos, atque expeditos significat in contemplatione discursus. Quid sibi vult igitur adiuratio facta per istos? Profecto ne inquietæ adolescentulæ audeant leui ex causa euocare dilectam à tam reuerendo collegio, cui absque dubio totiens admiscetur, quoties contemplando excedit. Pulchrè itaque horum auctoritate terrentur, à quorũ societate constat euelli illam, ipsarum importunitate. Ponitur sane in voluntate ipsius, & vacate sibi, & curæ illarum intendere, prout oportere iudicauerit, cum ve tatur excitari ab illis, quousque ipsa velit. Nouit sponsus quanta flagret dilectione erga proximos sponsa: & satis propria charitate solicitari matrem de perfectibus filiarũ, nec si vllo pacto illis subtractu ram seu denegaturam, quantum & quoties opus fuerit: propterea que securę discretionis eius credendam censuit hanc dispẽ satioonem. Hucusque Bernardus.

De tribus generibus contemplationis.
Cap. 50.

SCire autem debes cõtemplationis tria esse genera, duo principalia propter perfectos, tertium additur pro imperfectis. Duorum perfectorum, sunt contemplatio maiestatis Dei, & contemplatio cœlestis curiæ. Tertium pro incipientibus, & imperfectis est contemplatio humanitatis Christi, quã in hoc libello tibi describo. Et ideo ab hac tibi incipiendũ est, si vis ascendere ad maiora, aliàs non tam ascendere quàm ruere posses. Vide igitur quàm necessaria sit tibi huius libelli doctrina. Nunquam enim ad sublimia Dei mente eleuare te posse confidas, nisi in hac te diligenter, & longo tempore exerceas. Super hac autem materia dicit sic
Ser.62.super Can. Ber. Duo liqnet contemplationis genera esse. Vnum de statu & fœlicitate, & gloria ciuitatis supernæ, quo vel actu, vel ocio ingens illa cœlectium ciuium occupata sit multitudo. Alterum de regis ipsius maiestate, æternitate, & diuinitate. Illa in materia, ista in petra, sed hæc quantò difficilius cauatur, tantò suauius quod inde eruis sapit. & paulò post. Sed quia non ex omni se interim patre adhuc ad petram perforandam accedere Ecclesia potest (neque enim omnium est qui in Ecclesia sunt sacramenta diuinæ voluntatis inspicere, aut ap prehendere per semetipsos profunda Dei) ideo nos solum in foraminibus petrę, sed etiam in cauernis maceriæ habitare ostenditur. Ergo in perfectis quidem cui rimari, & penetrare arcana sapientiæ, & puritate conscientiæ audent, & intelligentiæ acumine possunt, habitant in foraminibus petræ: de reliquo in cauerna maceriæ, vt qui in petra fodere per semetipsos, aut nõ sufficiunt, aut non præsumunt, in maceria fodiant, contenti vel gloriam sanctorum mente intueri. Si cui nec hoc quidem possibile sit, huic sane præpone Iesum, & hunc crucifixum, vt & ipse absque suo labore habitet in foraminibus petræ, in quibus non laborauit. Iudæi in his laborauerunt, & ipse in labores infidelium introi
bit, vt sit fidelis. Nec verẽdum quod patiatur repulsam, qui & vocatur vt intret. ingredere (inquit) in petram, absconde in fossa humo à facie timoris Domini, & Esa.2. à gloria maiestatis eius. In firmæ adhuc, & inerti animę fossa ostenditur humus, vbi lateat, donec conualescat, & proficiat, vt possit & ipsa per se cauare sibi foramina Cor.3. Pſal.21. †Alias itel lexistus. in petra, per quæ intret ad interiora verbi, animi vtique vigore, & puritate. Et si † intrauerimus fossam, humũ illam (quæ ait) foderunt manus meas, & pedes meos, non erit ambigendum de sanitate animæ vulneratæ, que in ea demorabitur. Quid enim est tam efficax ad curandum conscientiæ vulnera, nec non ad purgandũ mentis aciem, quàm Christi vulnerum sedula meditatio? Verum donec purgata & sanata perfectè fuerit, non videbo qualiter illi aptari possit q̃ dicitur. Ostẽde Cant.2. mihi faciem tuam, sonet vox tua in auribus meis. Quo modo denique faciem suam ostẽdere audet, vel leuare vocem cui & latere indicitur? Absconde re (inquit) in fossa humo. Quare? quia non est pulchra facie, nec digna vt videatur, non erit digna videri quandiu non erit idonea videre, cum autem per inhabitationem fossæ humi in sanando oculo interiori tantum profecerit, vt reuelata facie speculari gloriam Dei & ipsa possit, tunc demum quæ videbit fiducialiter iam loquitur voce, & facie placens. Placeat necesse est facies, quæ in Dei claritatem intendere potest: neque enim illud posset nisi clara quoque ipsa esset & pura, vtique transformata in eandem quam conspicit claritatis imaginem, alioquin ipsa dissimilitudine resiliret insolito reuerberata fulgore. ergo cum pura puram intueri poterit veritatem, tunc faciem ipsius sponsus videre cupiet, consequẽter & vocem audire. Hucusqee Beru. Vides quàm necessa ria sit tibi vitæ Christi meditatio, nã vt ex auctoritate patet, nisi in ea depureris, nunquam ad sublimia Dei ascendere poteris. Vnde vigiláter, & indesinenter exer Tria cõtemplationis genera. ceris in ea. Vidisti etiam quomodo tria sunt genera cõtemplationis, scilicet humanitatis Christi, cœlestis curię ac maiestatis diuinę. Scire autem debes, quòd in qualibet harum duo sunt mentis excessus, intellectualis, & affectualis. De quibus sic dicit Bern. Cũ duo sint beatæ Ser.49.super Cant. contemplationis excessus, in intellectu vnus, & alter in affectu; vnus in lumine, & alter in feruore; vnus in agnitione, alter in deuotione. Pius sanè affectus, & pectus amore calens, & sanctæ deuotionis infusio: etiam & vehemẽs spiritus repletus zelo, nõ planè aliunde, quàm ex cella vinaria reportãtur. Hucuq; Ber. & alijs, & in isto.

De contemplatione humanitatis Christi.
Cap. 51.

DIcit ergo circa hoc primum. Duo sunt quæ in nobis purgãda sunt. s. intellectus, & affectus. Intellectus vt nouerit, affectus vt velit. Intellectus dico tunc deprimitur cum multa cogitat, cum nõ colligit se circa vnam & vnicam meditationem, quæ cõcipitur de ciuitate illa, cuius participatio eus in idipsu m. Affectiones vero quę corpore corrupto diuersis pasioni- Ser.3.de Ascen. Ser.62.super Can.

passionibus afficiuntur, mitigari nunquam possunt, ne dicam sanari, donec voluntas vnum quærat, & tendat ad vnum: sed Christus intellectum illuminat, Christus affectum purgat. Venit enim filius Dei, & tot, & tanta mirabilia in mundo operatus est, vt non immeritò intellectus nostrum ab omnibus mundanis rebus euoca cauerit, vt semper cogitemus, & nunquam cogitare sufficiamus, quia mirabilia fecit. Verè latissimos nobis ad spaciandum intelligentię campos dereliquit, & torrens istarum cogitationum profundissimus est, Quis enim cogitare sufficiat, qualiter rerum Deus præuenerit nos, venerit ad nos, subuenerit nobis, & singularis maiestas voluit mori vt viueremus, seruire vt regnaremus, exulare vt repatriaremus, & vsq; ad seruilissima opera inclinari, vt constitueret nos super omnia sua? vnde nobis in his veritas? vnde charitas in hoc sæculo? neque in hoc mundo qui positus est in maligno putas erit, qui intellectũ illuminet, qui inflãmet affectũ erit, si conuertamur ad Christum, vt velamen de cordibus auferatur. Idem. Fasciculus mirrhæ dilectus meus mihi inter vbera mea commorabitur. Et ego fratres ab ineunte mea conuersatione pro aceruo meritorum, quæ mihi deesse sciebam, hunc mihi fasciculum colligare, & inter vbera mea collocare curaui, collectum ex omnibus anxietatibus, & amaritudinibus Dei mei. Primũ videlicet infantilium illarum necessitatum, deinde laborum quos pertulit in prædicando, fatigationum in discurrendo, vigiliarum in orando, tentationum in ieiunando, lachrymarum in compatiendo, insidiarum in colloquendo, postremò periculorum in falsis fratribus conuitiorum, sputorum, clauorum, horumque similiũ, quæ in salutem nostri generis silua euãgelica copiosissimè nosc itur protulisse. Hæc meditari dixi sapiẽtiam, in his iustitiæ mihi perfectionem constitui, in his plenitudinem scientiæ, in his diuitias salutis, in his copias meritorum, ex his mihi interdum potus salutaris amaritudinis, ex his sursum suauis vnctio consolationis. Hæc me erigunt in aduersis, in prosperis reprimunt, & & inter læta tristitiaque vitæ præsentis via regia incedenti, tutum præbent vtrobique ducatum hincinde mala imminentia propulsando, hęc mihi mundi iudicem conciliauit, dum tremendum potestatibus mitem humilemque figurant, dum non solum placabilem, sed amicabilem. repręsentant eum qui inaccessibilis est principibus, terribilis apud reges terrę. Propterea hæc mihi in ore frequenter sicut vox scitis, hæc in corde semper sint, Deus scit: hæc stilo meo admodum familiaria sicut apparet, hæc mea subtilior interiorque philosophia, scire Iesum & hunc crucifixũ. Hucusque Bern. Et hæc de contemplatione humanitatis sufficiãt quia totũ hunc librũ de ipsa habes. Scire tamen debes, quòd hanc contemplationem non oportet quòd prędedat vita actiua, quia de rebus corporalibus est, scilicet de actionibus Christi secundum humanitatem, vnde tanquam facilior non tantum perfectioribus, sed etiã rudibus proponitur intuenda, tum quia in ea sicut in actiua, & à vitijs purgamur, & virtutibus imbuimur, vnde hæc cum actiua concurrit. Cum igitur dicitur, q̃ actiua debet præcedere contemplatiuam: verum est in alijs sublimioribus suis generibus, scilicet cœlestis curiæ, & maiestatis Dei, quæ tãtum perfectis reseruãtur, & ideò ista de humanitate Christi rectius & proprius meditatio, quã cõtemplatio nominari debet. De prędictis autẽ duabus etiã per auctoritates Bern. videamus.

De contemplatione cœlestis curiæ. Cap. 52.

DIcit ergo de cœlesti curia contemplanda hoc modo. Licebit vnicuique nostrum in hoc tempore mortalitatis, nunc quidem Patriarchas reuisere, nunc verò salutare prophetas, nunc senatui im misceri Apostolorum, nunc Martyrum inseri choris, sed & beatorum virtutum status, & mansiones à minimo Angelo, vsque ad Cherubin & Seraphin, tota mentis alacritate percurrendo lustrare: prout quęque sua deuotio feret, apud quos magis afficitur immittẽte sibi spiritu prout vult, si steterit & pulsauerit cõfestim aperietur ei. Idem. Fœlix cuius meditatio in conspectu In ser.4. de Ascen. Domini. Domini est semper, qui in corde suo delectationes dexteræ Domini vsque in finem, sedula cogitatione reuoluit. Quid illi graue poterit videri, qui semper trãctat mente, quòd non sint condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam? Quid concupiscere poterit in hoc sęculo nequam, cuius oculus semper videt bona Domini in terra viuẽtiũ, & semper videt æterna præmia? Quis mihi tribuat, vt omnes surgentes stetis in exelso & videatis exultationẽ, quæ vẽtura est nobis à Domino? Quid enim tam bonum est, immò quid aliud bonum videtur, quàm in bonis animam demorari, quandoquidem adhuc corpus non potest? Quis enim ex vobis secum cogitans futuram illam vitam scilicet lætitiam, iucunditatem, beatitudinem, & gloriam filiorum Dei quis (inquam) talia trãquilla secum conscientia voluens, non continuo de plenitudine intimæ suauitatis eructat, Domine bonum est hic nos
Mart.17. esse? Non sanè in hac erumnosa peregrinatione, vbi corpore detinemur, sed in suaui ac salubri illa cogitatione in qua corde versatur. Quis dabit mihi pennas
Pſal.54. sicut columbæ, & volabo & requiescã? Obsecro vos fratres mei, non grauentur corda vestra in cogitationibus sæcularibus: exonerate obsecro corda vestra gra ui mole terrenarum cogitationũ. Formate in cordibus vestris iam non modo Patriarcharum, & Prophetarũ tabernacula, sed omnes domos illius curiæ cœlestis, & multiplices mansiones secundum eum qui circuibat, imm olans in tabernaculo Domini hostiam vociferationis, & psalmum illum dicens Domino. Quam dile-
Pſal.85. cta tabernacula tua Domine virtutum, concupiscit & deficit anima mea in atria Domini. Circuite & vos fratres cũ pietatis, & deuotionis hostia, visitantes animo sedes supernas, & multas quę in domo patris sunt mãsiones, humiliter prosternentes corda vestra ante thronum Dei & agni cum reuerentia, supplicantes singulis ordinibus angelorum, Patriarcharũ numerum: cuneos prophetarum, senatum Apostolorum salutantes: conspicientes coronas martyrum purpureis rulilantes floribus, & redolentes lilijs, choros virginum admirantes atque ad mellifluum nouj cantici sonum, quantũ prędualet infirmitas cordis erigentes auditum. Hæc recor-
Pſal.41. datus sum (Propheta loquitur) & effudi in me animã meam, quoniam transibo in locum tabernaculi admirabilis vsque ad domum Dei. Hucusque Bern. Et hæc de cœlestis patrię contemplatione sufficiant.

De contemplatione maiestatis Dei. Item quatuor sunt genera contemplationis. Cap. 53.

VEniamus autem ad sublimiorem ad quã credo paucos attingere, videlicet ad cõtemplationem Domini. Reuertamur tamen quæ dicit Bern. Ser.41.super Can. vt ab eo aliqualiter introducti tentemus, si quãdo Dominus dignetur aliqtid gratum indè percipere. Dicit ergo loquens de sodalibus sponsi, id est Angelis dicentibus, murenulas aureas faciemus tibi, vermiculatas argento. Aurum diuinitatis est fulgor. Aurum sapientia quæ de sursum est. Hoc auro fulgentia quædam, quasi varietatis signacula spondent se figuraturos, hi quibus id ministerij est superni aurifices, atque internis animi auribus inserturos, quod ego non puto esse aliud, quàm texere quasdam spiritales similitudines,

Universidad de Deusto
Biblioteca

& in ipsis purissima diuinæ sapientiæ sensata, animæ contemplantis conspectibus importare, vt videat saltem per speculũ in ænigmate, quod nondum facie ad faciem valet vllatenus intueri. Diuina sunt, & nisi expertis prorsus incognita quæ effamur, quomodo vide licet in hoc mortali corpore fide adhuc habente statũ, & necdum propalata perspicui substantia luminis interni, purè interdũ contemplatio veritatis, partes suas agere intra nos, vel ex parte præsumit, ita, vt liceat vsurpare alicui nostrum, cui hoc datum desuper fue-
1.Cor.13. rit illud Apostoli. Nunc cognosco ex parte. Item ex parte cognoscimus, & ex parte prophetamus, cũ autem diuinitus aliquid raptim. & veluti in velocitatem coruscí luminis interluxerit menti, spiritu excedente, siue ad temperamentum nimij splendoris, siue ad doctrinæ vsum continuò, nescio vnde adsunt imaginatoriæ quædam rerum inferiorum similitudines, infusis diuinitùs sensibus accómodatæ, quibus quodãmodo adumbratus purissimus ille ac splẽdidissimus veritatis radius, & ipsi animæ tolerabilior fiat, & quibus communicare illum voluerit capabilior. Existimo tamen ipsa formari in vobis sanctorum suggestionibus Angelorum, sicut econtrario, contrarias & malas ingeri immissiones per angelos malos, dubium nõ est. Idem:
Ser.62.super.Can. Fœlix mens quæ sibi in hac materia frequenter cauare studuit, sed quæ in petra fœlicior. Licet quidem cauare & in petra, sed ad hoc puriore mentis acie opus est, & vehementiori omnino intẽtione, etiam & meritis potioribus sanctitatis. Et ad hoc quis idoneus? Nempè
Ioan.1. ille qui dixit. In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum. Nonne tibi videtur ipsis se verbi petrenalibus immersisse, & de abditis pectoris quandam eius intimæ sapientiæ sacrosanctam eruisse medullã? Sed in petra quantò difficilius cauatur
Pro.25. tantò suauius quod inde eruis sapit. Nec verearis illud; quod scriptura minatur scrutatoribus maiestatis, tantũ affert purum & simplicem oculum, non opprimeris à gloria, sed admitteris, nisi non Dei, sed tuam quæsieris gloriam. Alioquin sua quisque opprimitur, non Dei
Col.2. gloria: dũ procliuis in istam, ad illam leuare ceruicem non cernitur, nimirum graui cupiditate. Hac excussa se
Eccl.24. curè scrutemur in petra, iu qua thesauri absconditi sa-
Psal.54. pientię & scientię sunt. Sed si adhuc dubitas, audi ipsam petram. Qui operantur in me, non peccabunt. Quis mihi dabit pennas sicut columbæ, & volabo & requiescam. Ibi inuenit requiem mansuetus & simplex, vbi dolosus opprimitur, & elatus & cupidus inanis gloriæ, non opprimitur qui non scrutator est maiestatis, sed voluntatis. Nam quod maiestati attinet, interdum quidem & in ipsam intendere audet. sed quasi admirans, non quasi scrutans, sed si quãdo per excessum
2.Cor.12. rapi in illam contingat, digitus Domini est iste, dignan ter leuans hominem, non hominis temeritas insolẽter Dei alta persuadens. Cum ergo Apostolus raptum se memoret, vt ausum excuset, quisnam alter præsumat mortalium huic se diuinæ maiestatis horrendo scrutinio proprijs intrare conatibus, & importunus cotemplator pauenda irrumpere in arcana? Scrutatores pro inde maiestatis tanquam irruptores dici reor, nõ qui ra piuntur in eam, sed qui irruunt. Ipsi itaq; opprimuntur à gloria, ergo formidulosa scrutatio maiestatis. At voluntatis tam tuta, quã pia, quid nisi tota diligentia scrutando instem sacramento gloriæ voluntatis, cui mihi parendũ per omnia scio? Suauis gloria quæ nõ aliunde quàm de ipsius suauitatis cõtemplatione procedit, quã de diuitiarum bonitate infinitæ miserationis intuitu. Deniq; vidimus gloriam hanc quasi vnigeniti à patre, totum nempe benignum & vere paternum, quod ap-
6.Cor.3. paruit gloriæ in hac parte. Nõ me opprimet gloria ista, totis licet viribus intendentem in se, ego potius impri-
mar illi. Etenim reuelata facie speculantes, in eandem imaginem transformamur, cum confirmamur. Absit autẽ vt in gloria maiestatis, & non magis in voluntatis. modestia, Dei ab homine conformitas præsumatur Gloria mea hæc est, si vnquam de me audiero. Inueni hominem secundum cor meum, cor sponsi, cor patris sui ipsum qualem. Estote(ait)misericordes, sicut pater Luc.6.
vester qui in cœlis est, misericors est. Hæc forma quã videre desiderat, cum Ecclesia dicit. Ostende mihi fa- Can.2.
ciem tuam, forma pietatis est & mansuetudinis. Hanc cum omni fiducia leuat ad petram, cui similis est. Acce
dite(inquam)ad eum & illuminamini, & facies vestræ Psal.33.
non cõfundentur. Quo pacto humilis ab humili confundetur, à pio sancta, à mansueto modesta? Non planè abhorrebit à puritate petrę pura facies sponsę, non Super illud intrauit Iesus in quoddã castellũ.
magis quàm à virtute virtus, à lumine lumen. Idem. Duæ istæ sorores, duas vitas amatoris paupertatis signant. Quidam cũ Martha soliciti Domino Iesu duo pulmenta præparant, scilicet correctionem operis cum falsamento contritionis, & opus pietatis cũ condimẽto deuotionis. Hi vero qui cum Maria soli Deo vacant, considerantes quid sit Deus in mundo, quid in hominibus, quid in Angelis, quid in seipso, quid in reprobis: contemplantur quia Deus, quia mundi rector & gubernator, hominum liberator & adiutor, Angelorum sapor & decor, in seipso principiũ & finis, reproborum terror & horror, in creaturis immutabilis, in angelis desiderabilis, in seipso in comprehẽsibilis, in reprobis intolerabilis. Hucusque Bern. In hac autem maiestatis cõ- Quatuor cõtẽplationis species.
templatione quatuor modis speculamur, de quibus idẽ Bern. sic dicit. Quatuor sunt contemplationis species. Prima & maxima contemplatio est admiratio maiestatis, hæc requirit cor purgatum, à vitio liberum, atque exoneratum à peccatis, vt facile à superbia leuetur, & interdum quoq; per aliquas morulas stupore, & extasi suspensum teneat adiuuantem. Secunda autem necessaria est huic. Est enim intuens iudicia Dei, qui sane pauido aspectu dum vehementius concutit mentem intuentis, fugat vitia, fundit virtutes, initiat ad sapiẽtiam, humilitatem seruat. Tertia contemplatio occupatur, vel potius otiatur circa memoriam bonorum, & ne dimittatur ingratum, solicitat memorantem ad amorem benefactoris. Quarta est, quæ retrò sunt obliuiscens, in sola quiescit expectatione repromissorum, quæ cũ sit meditatio æternitatis (si quidem quæ permittuntur æterna sunt) longanimitati ac etiam perseuerantiæ dat vigorem. Hucusque Bern. Et hæc de contemplatione maiestatis Dei sufficiant ad præsens.

De modo viuendi actiua vita. Item auctoritas Bernardi bona. Cap. 54.

POstquam vidimus de exercitio vtriusque vitæ, scilicet primæ partis actiuæ, & etiam contemplatiuæ, & de generibus ipsius cõtemplatiuæ, restat videre, quem modum tenere valeamus, vt in ipsam possimus facilius introduci, & eam efficacius adipisci. Scire ergo Prima pars vitę actiuę qualiter in ea in-
debes, quòd prima pars actiuæ requirit socialem inter- troducatur.
alios conuersationem, sicut cõtemplatio solitudinem. ideò autem in actiua conuersandum est inter alios, quia melius, & citius quis propositum suum consequetur: erubescit enim inter alios de vitijs quæ habet, & de virtutibus quas non habet, & ideo in vrisque se corrigit, quod in solitudine non contingit, quia in ea nec ipse quandoque perpenderet, nec esset qui corrigeret, nec coram quo erubescceret. Propterea proficit in correctionibus & moribus aliorum, cum est in congregatione, conatur enim vitare defectus, de quibus alij corripiuntur

ripiuntur & displicent, & adipisci virtutes in quibus alij commendantur, & placent. Sic ergo te facere oportet donec fueris in actiua, vt caute obserues & vites tua, & aliorum vitia secundum modum suprà dictum in pluribus locis, maximè in exercitio actiuę. Considera diligenter, quæ ibi dicta sunt de virtutibus & vitijs, & secundũ ea viuere stude. quomodo teipsam examinare & ad virtutes aliorum aspicere debeas, & imitari, & ex inde humiliari, & in timore semper manere, quia tu si-
Cant.2. miles virtutes non habes. Sic ergo docet Bernar. Non sine causa ab heri, & nudiustertius inuasit me languor animi, & mẽtis hebetudo insolita quædam inertia spiritus. Currebam bene, sed ecce lapis offensionis in via, impegi & corrui, superbia inuenta est in me, & Dominus declinauit in ira à seruo suo. Hinc iste sterilitas animæ meæ, & deuotionis inopia quam patior. Quomodo ita exaruit cor meum, coagulatum est sicut lac, factum est sicut terra sine aqua, nec compungi ad lachrymas queo, tanta est duritia cordis: meditationes solitas non inuenio. Vbi illa inebriatio spiritus? vbi mẽtis serenitas & pax & gaudium in Spiritu sancto? Ideò ad opus manuum piger, ad vigilias somnolentus, ad iram præceps, ad odium pertinax, linguæ & gulæ indulgentior, segnior, & obtusior ad prædicationes, heu omnes mõtes in circuitu meo visitat Dominus, ad me autem non appropinquat. Nam alium quidem intueor singularis abstinentiæ, alium vero patientiæ admirãde, alium autem summæ humilitatis & mansuetudinis, alium multæ misericordiæ & pietatis, illum in cõtemplatione frequenter excedere, hunc pulsare, & penetrare cœlos orationum instantia, aliosque in alijs præminere virtutibus. Hos(inquam)considero omnes seruentes, omnes deuotos, omnes in Christo vnanimes, omnes in donis cœlestibus, & gratia affluentes tanquã spirituales. Reuera montes qui à Domino visitantur, & sponsum in se salientem frequenter recipiunt, ego autem horum in me inuenio nihil. Quid me aliud putem, quàm vnum è montibus Gelboæ quem præterit in ira & in indignatione sua ille, cæterorum omniũ benignissimus visitator? Filioli hæc cogitatio tollit extol lentiam oculorum, conciliat gratiam, viam sponsi saltibus præparat. Volo vos non parcere vobis, sed accusare vosmetipsos quoties fortè in vobis, vel ad modicũ tepere gratiam, virtutem languescere depræhenditis, hoc facere hominis est, qui curiosus circunspector est sui, & scrutator viarum suarum, ac studiorum, atque in omnibus semper suspectum habet arrogantiæ vitium, ne surrepat. In veritate didici, nil æquè efficax esse ad gratiã promerẽdã, retinẽdã, & recupẽrãdã, quã si omni tẽpore corã Deo inueniaris nõ altũ sapere, sed timere. Beatus homo qui semper est pauidus. Idẽ. Discito tibi præesse, & vitã ordinare, mores cõponere temet ipsum iudicare, & temetipsum apud temetipsum accusare, sæpè etiam condemnare, nec impunitum dimittere, sedeat iudicãs iustitia, stet rea, & temetipsum accusans conscientia, nemo te plus diligit, nemo fidelius iudicabit. Manè præterite noctis fac à temetipso exactionẽ, & venturæ diei tu tibi indicito canonem. Vespere præteritæ diei rationem exige, & superueniẽtis noctis fac indictionem, sic districto nunquam aliunde lasciuire vacabit. Singulis horis secundum communis institui canonem sua distribue exercitia, cui spiritualia spiritualia, cui temporalia temporalia, in quibus sic exoluat omne debitum spiritus Deo, corpus spiritui: vt si quid fuerit intermissum, si quid neglectum, si quid imperfectum, suo modo, suo loco, suo tempore, non habeat impunitum siue irrecompensatum. Idem. Quantum putas. Ego illos admiror, quãtũ vereor in corde meo, quantum amplector charitatis affectu, qui velut nescientes eos quos secum quotidie vident vnum fortè, aut duos, vel etiam plures, quos in maiori feruore spiritus vident, sibi ex omnibus eligunt, & cum ipsi fortasse meliores sunt, semper tamen sibi proponũt, & præponũt sancta in Domino studia, & exercitia corporalia, seu etiam spiritualia. Væh(inquit vnus ex nostris)quia monachum in vigilijs vnum consideraui, in quo triginta virtutes innumeraui, quarum vix vnam in me inuenio & fortasse nullam. Ille tantum habebat, quantum hæc ipsa religiosæ æmulationis humilitas. Hic itaque fructus sit mei sermonis, vt altiora semper attendas, quia in eo constat plenitudo humilitatis. Nam si fortè in re aliqua maior tibi frater alia tibi gratia collata videtur, sed si in multis, si bonus æmulator fueris, iudicare te poteris inferiorem. Quid si forte laborare, aut ieiunare plus isto potes, & ille patientia superat, humilitate præcedit, supereminet charitate? quomodo tota die circa illud quod videris habere, insipienti cogitatione † ver- † Alias vexaris.
saris? Esto magis solicitus, vt scias quid desit tibi, hoc enim melius. Hucusque Bernar. Vides quam magnum est circunspicere, & examinare seipsum, & etiam alios, vt in suã vtilitatẽ mores eorũ conuertat. In hoc igitur te multũ exerceas, dũ fueris in actiua, semper tenendo charitatis humilitatis & pietatis obsequia. Super omnia vero teneas meditationes vitę Christi, & orationẽ, quia in vtrisque miro modo illuminaberis circa vitia & virtutes, & super omnia alia exercitia in eis ad puritatem animi proficies, ad quæ totis viribus te intendere oportet, quia omnes virtutes continet, vt dixi suprà de ieiunio Domini. Et si benè auctoritates suprà de contemplatione positas intellexisti, tanto quis maiori puritate se munire debet, quanto ad celsiorem contemplationem ascendere cupit. Depuratur autem anima in meditationibus vitæ Christi, & maximè passionis ipsius, vt habuisti suprà in generalibus cõtemplationibus ex sermone septuagesimo secundo Cant. Depuratur etiam in oratione quæ vicina, & proxima est contemplationi, & quod oratio laboriosis sudoribus impetrat, contemplatio amœnè quiescendo degustat. Et hæc de modo vitæ actiuæ sufficiant.

De modo viuendi in vita contemplatiua. Cap. 55.

IN cõtemplatiua verò aliter, & longè aliter te viuere oportet. Contemplator enim soli Deo vacare debet & manere in solitudine saltem mẽtis, de qua habuisti suprà de ieiunio Domini. Nihil igitur ad eum de aliquibus rebus communibus vel proprijs, nihil ad eũ de proximis quantum ad obsequia corporalia pro illo tempore, sed à ratione, & deuotione, & compassione intendit ad eos. Nihil etiam ad eum de seipso. Omnia breuiter, debet post tergum proijcere, & tanquam insensibilis & mortuus esse, vt soli Deo vacare possit, nisi eum necessitas implicet vel inuitum. Oportet enim, quòd hanc sapientiam discat in otio: vt habuisti suprà in tractatu de contemplationibus ex sermone Bernar. super Cant. quadragesimo. Oportet quod minoretur actu, & taceat exemplo Mariæ, quantũcunque & quotiescunque interpelletur, & ipsius exemplo dimittat Dominũ respondere, & facere, vt omnia dignatissimè prouidentiæ suę committat. Super his autem audi Bernardum more suo facundè loquentem, Dicit enim sic Habet Martha dũ agit formam bene operantis. Maria Ser.5.de assũ.Virgin.
verò speciem exprimit cõtemplantis, dum sedet, dum tacet, dum interpellata non respondet, sed tantum in Dei verbum toto mentis studio intendit, ad solam quam diligit gratiam, diuinæ cognitionis cætera respuens, medullitùs haurit, forisque vt insensibilis redditur, dum intus ad contemplanda Dei sui gaudia fœliciss imè rapitur. Et paulo post. Nõ miremur quem piam laborantem, & benè operantem, si aduersus fratrem

Universidad de Deusto
Biblioteca

trem vacantē murmure videamus, quia & hoc in hoc Euangelio legimus Martham feciſſe aduerſus Mariam. Quod autē Maria murmurauerit aduerſus Martham, eo quòd eius actionibus implicari nollet, nuſquā omnino reperitur, neque enim vtrunque agere competenter ſufficeret, & curis exterioribus deſeruire, & interius ſapientiæ deſiderijs vacare. De ipſa quippe ſapiētia ſcriptum eſt, & qui minoratur actu, percipiet illam. Eccle. 38. Propterea Maria ſedet, immotaque manet, nec vult interrumpere ſilentij quietem, ne iucundam amittat contemplationis dulcedinem, præſertim cum ipſum intus audiat Dominum dicentem. Vacate & videte quàm ſuauis eſt Dominus. Item, Putas in domo in qua Chriſtus ſuſcipitur, vox murmuris audietur? Fœlix domus, & beata ſemper congregatio, vbi de Maria Martha conqueritur. Nam Mariam Marthæ æmulari prorſus indignum, prorſus illicitum eſt. Alioquin vbi legis Mariam cauſantem, quia ſoror mea reliquit me ſolam miniſtrare? Abſit, ablit, vt qui Deo vacat, ad tumultuoſam aſpiret fratrum officialiū vitā: Martha ſemper inſufficiens ſibi, & minus idonea videtur, aliiſque magis id operis q̄ adminiſtrat, optat imponi. Vide autem prærogatiuam Mariæ, quòd in omni cauſa habet aduocatum. Indignatur ſiquidem Phariſeus, conqueritur ſoror, & etiam diſcipuli murmurant, vbique Maria tacet & pro ea loquitur Chriſtus. Videat ergo Maria quēadmodum vacet, & videat quoniam ſuauis eſt Dominus. Videat (inquam) quàm deuota mente, quàm tranquillo ſedeat animo ſecus pedes Ieſu, prouidens animo ſemper in conſpectu ſuo, & verba ex eius ore excipiens, cuius affectus amabilis, & eloquium dulce. Diffuſa eſt enim gratia in labijs eius, & eſt ſpecioſus forma præ filijs hominum, immo ſuper omnem gloriam angelorum. Gaude & gratias age Maria, quæ partem optimam elegiſti. Beati enim oculi qui vidēt, quæ tu vides, & aures quæ merentur audire, quæ tu audis. Beata planè quæ venas diuini ſuſurrij percipis ſi ſilentio, in quo vtique bonum eſt homini Dominum expectare. Simplex eſto non tantū ſine dolo, ſed etiam abſq; multiplicitate occupationum, vt tecum ſit ſermocinatio eius cuius & vox dulcis & facies decora. Vnum caue, ne incipias abundare in ſenſu tuo, & velis plus ſapere quàm oportet: ne fortè dum lucem ſectaris, impingas tenebras, illudēte tibi Dęmonio meridiano. Huc uſq; Bernardus. Vidiſti quoniam contemplator debet omnia dimittere, occupationes, & exercitia corporalia, quæ occupatio rectè opponitur vacationi, & eſt vnum de maioribus impedimentis quæ poſſit habere cōtemplator, nam pluribus modis impedit eum: & non ſolum cum eſt in occupatione, ſed etiā poſtea. & primò reddendo mentem ſolicitam, & inquietam circa id q̄ fecit, vel facere habet, etiam & relinquendo imaginationes & fantaſmata, quæ multum impediunt contemplantem.

De quatuor impedimentis contemplationis. Cap. 56.

NVnc vtique videamus, quæ impediunt contemplationem. Sunt autem impedimenta eius quatuor, de quibus ſic dicit Bern. In hoc arcanum contemplationis, & in hoc ſanctuarium Dei, ſi quem fortè noſtrum aliqua hora ſic rapi, & ſic abſcondi contigerit, vt minimè aduocet aut perturbet, vel ſenſus egens, vel cura pungens, vel culpa mordens, vel certè ea quæ difficilius amouentur irruentia imaginum corporearum fantaſmata: poterit quidem hic cum ad nos redierit gloriari, & dicere, Introduxit me Rex in cubiculum ſuum. Hucuſque Bern. Primum igitur impedimentum dicit quod eſt ſenſus egens, ſcilicet corporis. Intantum enim anima ad corpus afficitur, quòd ea in aliqua ſui parte vel ſenſu, defectum notabilem patiente cōtemplari non delectat. Tempore igitur infirmitatis non eſt locus contemplationis, niſi Dominus faceret de gratia ſpeciali. Simile contingit, cum valida fames, vel ſitis, vel frigus imminet, vel aliud corporis impedimentum. Secundum impedimentum, dicit quod eſt cura pungens, id eſt ſolicitudo curarum, & occupationum, & hoc ſatis poteſt eſſe clarum per auctoritates ſuprà proximò poſitas. Idem etiam Bern. prolixioribus verbis narrans impedimenta contemplationis, inter alia dicit, quòd ſicut puluis iniectus in oculum corporalem impedit viſum, ſic cura terrenorū actuum oculum intelligentiæ confundit, atque à contemplatione veri luminis excludit. Tertium impedimentum, dicit quòd eſt culpa mordens, id eſt, peccatum, & hoc duobus modis poteſt contingere. Primum cum peccatum eſt in anima. Secundò cum fuit, & delectum eſt per contritionem, & cōfeſsionem, ſed in memoriā reuocatur: vtrunque enim impedit contemplationem, vt in eodem ſermone refert ſic inter alia dicens. Quòd ſicut tenebræ impediunt viſum corporalem, ſic peccatum cū eſt in anima impedit ipſam: quia tenebroſa eſt. ſed ad contemplandum requiritur puritas, & pulchritudo animæ, ſic tunc non eſt locus contemplationi. Similiter ſicut ſanguis vel humor concretus fluens in oculum, impedit viſum, ſic peccatū cum redit in memoriam, influit in animam, & impedit viſum eius: & propterea cauere debes tempore contemplationis, cogitare ſuper peccatis. Omni quidem tempore nos debemus peccatores reputare, ſed ſignanter nō debemus cogitationem noſtram reflectere ſuper aliquo, vel aliquibus peccatis, tempore quo volumus contemplari. Et de hoc idem Bern. ſic dicit. Habemus quoque Mariam contemplantem in illis, qui proceſſu longioris tēporis cooperante gratia Dei in aliquid melius, & ętius proficere poterunt, quando iam de indulgentia præſumentes, non tam verſari inter ſe ſoliciti ſunt triſtem imaginem peccatorum, quam certè in lege Dei meditari die ac nocte, & inſaciabiliter delectari: interdum etiam reuelata, facie gloriam ſponſi cum ineffabili gaudio ſpeculantes, in eandem imaginem tranſformantur, & de claritate in claritatem tāquam à Domini ſpiritu. Hucuſque Bernar. Quartum impedimentum, dicit q̄ ſunt fantaſmata corporearum imaginum, & hoc eſt difficilius alijs ſupradictis, & propterea commendatur intantum in hoc ſtatu ſolitudo. Oportet enim cōtemplantem eſſe mutum, & ſurdum, & cæcum, vt videns non videat, audiēs non intelligat, nec loqui delectetur, hoc eſt, vt ita ſit abſtractus ab his trāſitorijs, & ita Deo coniunctus, quòd in audiendo, videndo, loquendo, nō minuat curſum ſuum, ſed fugiat quantum poteſt: & ſi quando neceſsitas ad id cogit, non ſecum reportet imagines, quæ per has feneſtras intrant ad animā noſtram. Vnde non debet contemplatiuus ſicut actiuus obſeruare mores aliorū, ne inde fantaſmata reportet. Multò ergo magis tu debes à ſæculariū collocutione ceſſare, quantumcunque coniuncti ſint, vt inde te pluries monui. Si quando etiam obedientia, vel neceſsitas, vel obſequium, vel recreatio ad aliquid laborandum, vel operandū te impellit, fideliter facias: ſed non ſic adhereas voluntate, vel delectione, vt inde reportes imagines, ne poſtea Deo vacans, impediaris. De quo ſic ait Bernard. Aliquid operandum eſt manibus, quod iniungi ſolet, non tamquam animum delectando detineat ad horā, quàm quod ſpiritualibus ſtudijs delectationem conſeruet, & nutriat: in quo ſi remittatur ad horā animus, non reſoluatur, vnde ſe facilè mox vt ad ſeipſum redeundum viſum fuerit, expediat abſque controuerſia inherentis voluntatis, abſque contagione contractæ delectationis, vel memoriæ imaginantis. Non enim vir

propter

propter mulierem, ſed mulier propter virum, non ſpiritualia exercitia propter corporalia, ſed corporalia propter ſpiritualia: propterea ſicut viro creato collatū, vel comparatum eſt ei adiutorium ſimile ſibi ex ipſa hominis ſubſtantia: ſic cum in adiutorium ſpiritualis ſtudij neceſſaria ſint corporalia, non tamē in hoc ſemper æque conuenire videtur ſimilitudine, & affinitate. Sicut meditari quod ſcribatur, vel ſcribere q̄ legatur. Subdiualia tamen exercitia, ſic ſæpè etiam ſpiritum exhauriunt, vt cum grauiori ruralium operum exercitio, ſit magna contritio corporis, vſque ad contritionem, vel humilitatem cordis, & fatigationis ſuæ preſſuræ exprimunt ſæpè vehementioris affectum deuotionis. Seruus tamen bonus, & prudens ad ocium ſæpè comparat laborem, nec in eum diuoluitur, ſed per eum magis in ſeipſum colligitur, qui ſemper præ oculis habuit, non tam quod agit, ſed quod agendo intendit, omnis conſummationis attendens finem. Hucuſque Bernar. Vides quàm vigilanter cauere oportet, ne in manualibus laboricijs animum occupes. Noui enim in hoc quantum impedimentum contemplationis incurres propter curam ſolicitudinum. Et hæc de impedimētis contemplationis dicta ſufficiant. Ex quibus manifeſtè apparere poteſt, quàm ſit nociua intricata curioſitas, quæ totam animam inficit, & facit inquietam, & impuram. Quàm etiam nociua ſit cupiditas, & congregatio rerū, & per conſequens, quàm ſit preciоſiſsima benedicta paupertas, quæ animam expenditam, & puram Deo continuè repræſentat. Nō autem te moueat (vt ſuprà dixi) quod contemplatiuus proximis non intendit, nam intendit Deo, & in eius dilectione actiuū excedit, ſed actiuus excedit contemplatiuum in dilectione proximi. De quo dicit Bern. Dico autem per gratiā Dei, quę in nobis eſt, & ſicus nos habere, & vineas. Ficus quidem, qui ſuauiores in moribus ſunt, vineas vero, qui ſpiritu ſeruentiores. Omnis qui ſe inter nos communiter, ſocialiterque habet, & non ſolum ſine querela conuerſatur inter fratres, ſed etiam cum multa ſuauitate fruendum ſe omnibus prębet in omni officio charitatis. Quid enim illum vitem agere ſicus conuenientiſsimè dicam, iā qui vineæ ſunt ſeueriores nobis, quàm ſuauiores ſe exhibent in ſpiritu vehemēti agentes zelantes pro diſciplina, vitia accerrime corripientes, à optantes ſibi cōuenientiſsimè vocem illam. Nonne qui oderunt te Domine oderam, & ſuper inimicos tuos tabeſcebam? Item. Zelus Domus tuæ comedit me. Et mihi quidē illi in dilectione proximi, iſti in dilectione Dei: eminere videtur. Hucuſq; Ber. vides quoniā cōſpectui ad quos maximè ſpectat zelare pro Deo, preferūtur actiuis in dilectione Dei. hoc tamē diſcretè intellige, quia nunquam contemplatiuus proximi charitatem omittit, ſed principalius intendit Deo, & ſecundario proximo, quamuis hoc ipſum determinationem recipiat. Nam rudis, & incipientis contemplantis eſt omnino, quàm ſtrictius poteſt, ſoli Deo vacare, & in ſolitudine mentis, & etiā corporis ſi poteſt manere, vt etiam cœlum Dei, & ſeipſum, & proximū vel cœlo Dei negligere videatur, cum ipſe ſolitudinis natura id requirat, & maximè quādo ſpōſi viſitatione, & frequētia iucundatur, aliàs enim de facili poſſet eradicari. Cum vero iam perfectus, & ſublimatus eſt per longum contemplationis exercitium, tunc pro Deo fortiter zelat, & pro animæ ſalute, vt habuiſti ſuprà ex ſermone Bernard. 18. Cañ. in hoc tractatu, ſcilicet quo modo contemplatiua præcedit ſecundam partē actiuę. Cū vero neceſsitas imminet, quilibet contemplatiuus quomodocunque incipiens, pro charitate proximi ocium intermittit. Vnde idem Bern. ſic dicit. Orātem denique hominem, Deo loqui quis dubitet? Quoties tamē charitate iubente abducimur, & auellimur pro-

pter eos qui noſtra indigent opera, vel loquela, quoties pie cedit negotiorū tumultibus pia quies, quoties bona conſciētia ponitur codex, vt operi manuū in ſudetur quoties pro adminiſtrādis terrenis iuſtiſsimè ipſis ſuperſedemus celebrādis miſſarū ſolēnijs. Ordo prępoſterus, ſed neceſsitas nō habet legē. Hucuſq; Bern.

Vita contemplatiua præfertur actiuæ. Cap. 57.

QVia ergo in præcedenti auctoritate Berna. ex ſermone. 60. Cant. habuiſti, q̄ contemplantes prefetuntur actiuis in dilectione Dei: videtur quod contemplatiua præferatur actiuæ. De quo idem Bern. ſic dicit. Quid tamen ſibi vult fratres quod optimam partem Maria dicitur elegiſſe? Vbi iam erit q̄ aduerſus eam proferre ſolemus, ſi quando fortè adminiſtrantis Marthæ turbationem in æqualitate iudicare voluerit? Melior eſt iniquitas viri, quàm benefaciens mulier? vbi erit illud. Si quis mihi miniſtrauerit honorificabit eum pater meus? & illud. Qui maior eſt veſtrum, erit miniſter veſter? Poſtremo, quæ conſolatio eſt laboranti, quaſi in eius ſuggillationem partem ſororis attollere? Vnum igitur arbitror è duobus, vt aut de electione Maria laudetur, & pars ipſa quantum in nobis eſt, ſit in omnibus eligenda, aut certè vt neutrū deſuiſſe dicatur, nec in partem aliquam præcipitaſſe ſententiam, ſed ad obedientiam præceptoris in vtrum libet ſit parata. Quis.n. ſicut Dauid fidelis, egrediens & ingrediens ad imperiū regis? denique inquit, paratū cor meū ſnon ſemel tantum, ſed & ſecūdò, & vacare tibi, & proximis miniſtrare. Hæc planè pars optima quæ non auferetur, hæc mens optima quæ non mutabitur quocunque vocaueris eam. Bonum enim acquirit gradum, qui benè miniſtrauerit: fortè meliorem, qui bene vacauerit Deo, optimū autem qui perfectus eſt in vtroque. Vnum autem dico adhuc, ſi tamen id de Martha licet ſuſpicari. Nōne enim quaſi ocioſam reputaſſe videtur quam ſibi dare petijt adiutricem? Sed carnalis eſt, & omnino non percipit ea quæ ſunt ſpiritus Dei, ſi quis fortè vacantem animam ſuam de vacatione redarguit. Audiat ergo optimam eſſe hanc partem, quæ maneat in æternum. Nunquid enim non rudis quodam modo videtur anima, quæ diuinæ contemplationis penitus expers, illam intrauerit regionem, vbi hoc vnum omnium opus, vnum ſtudium, eadem vita? Item. Duo quædam in intentione, quam faciem animæ diximus, neceſſario requiruntur, res, & cauſa, id eſt quid intēdas, & propter quid. Ex his ſanè duobus, animæ vel decor vel deformitas iudicatur. Et infra. Porrò intendere in aliud quàm in Deum, tamen propter Deum non ociū Marię, ſed Marthæ negotium eſt. Abſit autem, vt quæ huiuſmodi eſt, quicquam dixerim illam habere deforme, nec tamen ad perfectum affauerim peruenisſe decoris. Quippè quæ adhuc ſolicita eſt, & turbata erga plurima: & non poteſt terrenorum actuum vel tenui puluere non reſpergi. Quē tam cito facilemque deterget, vel in hora ſanctæ dormitionis caſta intentio, & bonę conſcientiæ interrogatio in Deum. Igitur ſolum inquirere Deum propter ipſum ſolum, hoc plane eſt vtranque bipartitæ intētionis faciem habere pulcherrimam, atque id proximum ac ſpeciale ſponſæ cui merito ſingulari prærogatiua audire conueniat: pulchræ ſunt genę tuę ſicut turturis. Idem. Solitudo, & recluſio nomina miſerię ſunt. Cella autē nequaquā debet eſſe recluſio neceſsitatis, ſed domicilium pacis, oſtiū clauſum nō latebræ, ſed ſecretū. Cum quo enim Deus eſt, nunquam minus eſt ſolus, quàm cum ſolus eſt. Tunc enim fruitur gaudio ſuo, tunc ipſe ſuus eſt ad fruendum Deo in ſe, & ſe in Deo. Tūc in luce veritatis, in ſereno mū-

di cor-

Universidad de Deusto
Biblioteca

di cordis, vltro patet sibi pura conscientia, & libere se
infundit affecta de Deo memoria, & vel illuminatur
intellectus, & bono suo fruitur affectus, vel liberè se
ipsum deflet humanę fragilitatis defectus: propter hoc
secundum formam propositi vestri habitates in cœlis,
postquam in cœlis excluso à vobis toto seculo, totos
vos inclusistis cum Deo. Idem. Ocium non est vacare
Deo, immò negotium negotiorũ. Huc usque Bernar.
His auctoritatibus videtur, quod vita contemplatiua
præferatur actiuæ. & etiam alias auctoritates habuisti
in hoc tractatu, quæ ad hoc ipsum faciunt, & etiã suprà
sub capitulo quomodo Dominus fugit, quando turbę
voluerunt eum facere Regem, ex sermon. 32. Cantica.
Quæ autem sit maioris meriti, Deus nouit: Crederem
tamem, quòd qui maiori amore fertur, magis meretur,
sed in cõtemplatiua videtur quis magis affici ad amo-
rem, & valde magnum est speculari Deum, frui Deo,
conuersari cum Deo, & eius cognoscere voluntatem,
quæ ad contemplatiuum spectant. Hęc enim est degu-
statio mercedis patriæ, quamuis imperfecte & rarò. Et
hoc videntur tenere sancti, scilicet quod cõtemplatiua
sit maioris meriti, quam actiua. Sed quicquid sit, Do-
minus vult de vtrisque, & sicut multa in vno corpore
membra non eundem actum habent, ita nos multos
in Ecclesia multis modis Domino seruire oportet, &
non omnibus idem spiritus datur, sed alij dãtur sermo
sapientiæ, & cæt. Vnusquisque igitur in ea vocatione
in qua vocatus est maneat, & qui aptus est contempla-
tioni moretur in ea, qui verò ministerio proximorum
exerceat se in ipso. Nam & Dominus sicut hic dixit de
Maria, quod optimam partem elegit, ita cum Petro
suas oues recõmẽdauit sub fui amoris examine, tribus
ei vicibus hoc impressit. Et hoc sensu potest intelligi
quod Bernardus. scribit, dicens. Suscipiat Martha Do-
minum in domum, cui nimirum credita dispensatio
est domus. Suscipiant cæteri coadiutores eius singuli,
pro qualitate ministerij excipiant Christum, seruiant
Christo, ministrent ei in membris suis. Ille infirmis fra
ttibus, ille pauperibus, ille in suscipiendis hospitibus, &
peregrinis, quibus ita solicitis circa frequens ministeriũ
Videat Maria quntum ad Dominum vacet, & videat,
quoniam suauis est Dominus. Huc usque Bernard. Tu
igitur quia status tuus illud exigit, contemplatiuã totis
viribus assume, præmissa actiua moris, per quã perue-
nitur ad ipsam. Et gaude, & gratias age Domino Iesu
qui ad hanc te partẽ vocauit, quã optimam esse dixit.

In eadem epistola.

2. Cor. 12.

Ioan. 21.

Ser. 3. de Assumpt. Virg.

Ex tribus causis contemplator reducit se ad actiuam. Item de eo quòd fides sine operibus mortua est. Cap. 58.

In quibus liceat, à cõtemplatione subtrahi

Ser. 61. super Can.

QVamuis autem pluries supra tactum sit, quod
contemplator soli Deo vacare debet, ac cætera
omittere: scias generaliter esse verum, sed non
semper. Nam tribus ex causis à iucũda cõtemplatione
se ad tempus separat, & se recipit in actiuam. Vna causa
est, propter lucrum animarum, vt habuisti suprà, quo-
modo contemplatiua præcedit, secũdum partẽ actiuæ
ex sermonibus. 18. & 62. Cant. Dicit etiam idem Ber-
nardus. Surge amica mea, & sponsa mea, & veni. Com-
mendat sponsus multam dilectionem suam iterando
amoris voces, nam iteratio, affectionis expresio est.
Et quod rursum ad laborem vinearum dilectam soli-
citat, ostendit quàm sit de animarum salute solicitus.
Nam vineas, animas esse iam audistis. Sponsam tamen
nunquam, vt memini in toto hoc opere adhuc nomi-
nauí, nisi modò cũ ad vineas itur, cum vino charitatis
appropinquatur. Hucusque Bernar. Sciens ergo sponsa
voluntatem sponsi zelantis animarum salutem, exit ad
tempus, videlicet cum est necessarium ad ipsam ope-
randam, & postea redit ad ipsam contemplationem.
Alia causa intermittendæ contemplationis est, ratione
officij imminentis. Nam cum prælatus subditorum ne
cessitatibus intendere habet, omittit tunc contempla-
tionem. De quo idem Bernardus, de se ipso loquens ad
monachos suos, qui quandoque nimium infestabant
eum, sic dicit. Rara satis mihi ad feriandum à superue-
nientibus conceditur hora, supersedeo ne magis im-
patientię exemplum videar dare infirmis, pusilli enim
Domini sunt in eum credentes, non patiar vt ex me
scandalum patiantur: non vtor hac potestate, magis
autem ipsi me vtantur vt libet, tantum vt salui fiant:
parcẽt mihi si non pepercerint, & in eo potius requie-
scam, si nõ me inquietare timuerint pro necessitatibus
suis, geram eis morem quo ad potero, & in ipsis seruiã
Deo meo, quandiu fuero in charitate non ficta. Non
quærã quę mea sunt, nec quod mihi est vtile iudicabo,
hoc solũ deprecor, vt fiat acceptũ eis, fructuosumque
ministerium meum, si forte mihi ex hoc inueniam in
die mala misericordiam in oculis patris eorum. Idem
ad vtranque causam de predictis, sic ait. Loquor vobis
experimentum meum, quod expertus sum, si quando
sanè comperi profeciße aliquos vestrum ex meis mo-
nitis, tunc non piguit (fateor) curã prætulisse sermonis
proprio ocio, & quieti. Cum enim (verbi gratia) post
sermonem iracundus quispiam reperitur, mutatus in
mitem, superbus in humilem, pusillanimis in fortem.
Porrò mitis, humilis, fortis in sua quispiã gratia exere-
tuisse, & se ipso melior factus esse cognoscitur: sed &
qui fortè tepebant, & languebant circa spirituale stu-
dium torpentes, & dormitantes ad ignitum eloquium
Domini reserbuisse, & euigilasse videntur, & qui de-
serto fonte sapientiæ foderant sibi porpriæ voluntatis
cisternas, non valentes aquas continere, propterea ad
omne iniunctũ, grauato corde vel arido murmurabant
nullum in se habẽtes deuotionis humorẽ. Hi (inquam)
cum de rore verbi & pluuia voluntaria, quam segre-
gauit Deus hæreditati suæ, refloruisse probantur in
opere obedietiæ, facti in omnibus volũtarij, & deuoti.
Non est dico vobis vnde subeat mentem, quasi pro in
termisso studio iucundę cõtemplationis tristitia, cum
talibus fuero circundatus floribus, atq; fructibus pie-
tatis, patienter auellor ab insœcundæ Rachelis ample-
xibus, vt de Lya mihi exuberent fructus profectuum
vestrorũ, minimè prorsus pigebit me intermisse quie-
tis pro cura sermonis, cum video in vobis germinare
semen meum, atque augeri incrementa frugũ iustitiæ
vestrę. Charitas enim, quæ non quærit quę sua sunt, id
mihi iam dudum facilè persuasit, nil scilicet desidera-
bilium meorum vestris præferre vtilitatibus. Orare, le
gere, scribere, meditari, & quę sunt alia spiritualis studij
lucra, hæc arbitratus sum propter vos detrimẽta. Huc
usq; Bern. Tertia causa intermittendę cõtemplationis
est, quãdo more suo recedẽte sponso, non sentit anima
solitas consolationes: vadit enim, & redit sponsus pro
suo vellet prout habuisti in c. 35. quomodo Dominus
fugit quãdo turbę, &c. Cũ igitur recedit, anima languet
ex desiderio eius, & toto conatu suo reuocat eum, de-
cens cũ sponsa in canticis. Reuertere dilecte mi. Si nec
tũc redit, inuocat sodales sponsi. i. Angelos in auxilium
suũ, & dicit. Adiuro vos filię Hierusalẽ, vt si videritis di
lectũ meũ, nũcietis ei, quia amore langueo. Si verò nec
sic redire dignatur, anima sciens volũtatẽ sponsi, reducit
se in actiuã, vt vel sic fructificet sponso. Non enim de-
cet contemplatorem esse desidiosum. Dicit igitur tunc
sponsa. Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore
lãgueo. De hoc sic ait Ber. Fidẽ florẽ, fructũ actũ intel-
lige: nec incongrue (vt opinor) vbi videbitur, si aduer-
tas quomodo instar floris necessario præcedẽtis fructũ
bonumq;

Ser. 61. super Can.

Cant. 7.

Cant. 8.

bonumq; opus, fide oporteat præueniri, alioquin sine
fide impossibile est placere Deo, Paulo attestãte, magis
autẽ æque ipso docente. Omne quod nõ est ex fide, etiam
peccatum est. Itaque nec sine flore fructum, nec sine
fide opus bonũ: sed & fides sine operibus mortua est,
sicut inutiliter quoq; flos apparet, vbi nõ sequitur fru-
ctus. Igitur ex bonis operibus fides non ficta radica-
bitur, recipiet cõsolationẽ mens assueta quieti, quotiẽs
sibi lux, vt assolet, contemplationis subtrahitur. Quis
enim non dico continuè sed vel diu dũ in hoc corpore
manet, lumine cõtemplationis fruitur? At quoties (vt
dixi) corruit à contemplatiua, toties in actiuam se reci-
piat. Inde nimirũ tanquã è vicino familiarius reditur in
idipsum, quoniã sunt inuicẽ contubernales hæ duæ, &
cohabitant pariter. Est quippè soror Mariæ Martha.
Neque enim, & si à contemplationis lumine cadit, pa-
titur tamen vllatenus se incidere tenebras peccati, seu
ignauiã ocij. Sanè in luce bonæ operationis se retinẽs,
vt scias etiã opera lucẽ esse. Luceat lux vestra (inquit)
coram hominibus, quod non dubiũ de operibus fuisse di-
ctum, quæ homines poterant intueri. Huc usque Bern.
Hæ sunt igitur tres causæ, propter quas cõtemplator à
iucunda contẽplatione recedit, & se recipit in actiuam,
quamuis inuitus in hac vltima ex dispensatione tamen
diuina, & in qualibet earum aduertere potuisti ex au-
ctoritatibus Bernardi, quod ad tempus hoc facit, & re-
dit ad contemplationem. Vnde hæc ipsa sunt in argu-
mentũ, quod cõtemplatiua præfertur actiuæ. Eia, Deo
gratias, expediti sumus de tractatu cõtemplationis: co-
piosa materia est, & vtilis valde, in qua nõ solũ de ipsa
cõtemplatione, sed de multis alijs, & quasi de toto stu-
dio spiritalis exercitij poteris edoceri. Igitur eam at-
tentè, diligenter opere adimplere coneris: nec tamen
credas me tibi omnia in predicto tractatu retulisse, quę
Ber. inde tractat, sed sufficiant tibi quæ dicta sunt, &c.

Matt. 5.

Quomodo Dominus dixit Iudæis quòd Ecclesia deuolueretur ad gentiles, sub similitudine cultorum vineæ qui filium domini sui occiderunt. Cap. 59.

DOminus ac redemptor noster zelans animarum
salutẽ, pro quibus venerat posturus & suã, om-
nibus modis nitebatur eas ad se attrahere, & de
inimicorum faucibus extirpare. Vnde quandoq; vte-
batur sermonibus blãdis, & humilibus: quãdoq; incre-
patorijs, & duris: quãdoq; exemplis, & similitudinibus:
quãdoque signis, & virtutibus: quadoq; minis, & terro-
ribus, & variabat modos, & remedia salutis prout ex-
pedire videbat, pro loco, & tempore, ac personarũ au-
dientiũ varietate. In hoc autẽ loco fuit vsus cõtra prin-
cipes & phariseos verbis duris, & exemplo terribili, &
adeò iusto & vero, quod ipsi ijdẽ contra se tulerũt senten-
tiam. Proponit enim eis parabolã de cultoribus vineæ,
qui nũcios Domini venientes pro fructibus occiderũt,
& etiam filiũ eius. Quærens autẽ qua pœna digni essent
puniri ab illo Domino, respõderũt. Malos male perdet
& vineã suã locabit alijs agricolis. Iesus hoc approbans
intulit sic. Auferetur à vobis regnũ Dei. i. Ecclesia, &
dabitur genti faciẽti fructũ eius. i. gentilibus, ex quibus
sumus nos, & vniuersalis Ecclesia. Interposuit etiã exẽ-
plum de lapide angulari, qui significabat ipsum, & de-
bebat Iudęos confringere. Et tunc illi intelligentes quod
de ipsis parabola esset, nõ correcti sed magis irati sunt,
quia eos excęcauerat eorum malitia. Tũc autẽ conspice
ipsum in prædictis, humiliter quidem sedentem inter
illos phariseos, sed cum auctoritate loquentem, & cum
potestate, & vigore virtutis enunciantem eis casum
proprium.

Matt. 21.

Quomodo voluerunt Iesum capere in sermone. Cap. 60.

SIcut multis modis Dominus Iesus nitebatur ope-
rari Iudęorum salutem, ita econtrario illi omnibus
quibus poterant modis, conabantur ad eius detra-
ctionem, & interitum. Cogitauerunt igitur eum deci-
pere, sed defecerũt scrutãtes scrutinio. Miserunt autem
ex deliberato consilio discipulos suos, cũ familiaribus
Herodis Regis, vt quærerent, si liceat dare censum Cæ
sari, an non? Cogitabant enim, quod ex hoc eum red-
derent exosum, vel Cæsari, vel turbę Iudæorum, quasi
non posset nisi contra se respondere. At ipse scrutator
cordium cognoscens eorum malitiam, respondit, quod
quæ ad Deum pertinebant Deo, & quæ ad Cæsarem,
Cæsari redderentur: vocans eos hypocritas, qui verbis
blandis animo sallaci loquebantur. Illi ergo sua inten-
tione fraudati, cum verecundia recesserunt. Conspice
igitur attente ipsum vt suprà in generali traditione ha-
buisti: & etiam considera hic, quod nõ vult Dominus,
quod prælati, & domini temporales in suo debito de-
fraudentur, vnde peccatum est, & inhibitum non sol-
uere pedagia, & gabellas, & decimas, & datiua alia, quę
per temporales domino debitè, & equaliter ordinãtur.

Matt. 22.

Peccatum est, defraudare principes in pedagijs.

De cæco illuminato in Hiericho, & multis alijs. Cap. 61.

BEnignissimus Dominus, qui ex nimia charitate
de sinu patris, pro nostra salute descendit, sciens,
quod tempus suæ passionis instabat, ad eandem
versus Hierusalem se pro ipsa suscipiẽda parauit, quam
& diuinitas tunc predixit, sed non intellexerunt eum.
Cum igitur appropinquaret Hiericho, cæcus quidam
sedens iuxta viã & mendicans, cũ intelligeret à turbis,
eum inde transire, fortiter cœpit clamare misericordiã
& licet increpraretur à turba, non verecundabatur, nec
tacebat. Ad cuius fidẽ & feruorem Dominus Iesus re-
spiciens, fecit eum ad se adduci, & dixit. Quid vis vt fa
ciam tibi? O dulcissimum verbum, quid vis vt faciam
tibi? & cæcus ad eum, Domine vt videam. Et pius Do
minus cõcesit, dicens. Respice, & sic eum illuminauit.
Conspice ergo Dominum Iesum, & curialitatem eius
diligẽter. Et considera hic de virtute fidei, & orationis,
& quod oratio importunitas non displicet Deo, immò
placet. simile habuisti supra de Chananęa: & ipse docet
in hoc eodem. c. quod oportet semper orare, & nõ de-
ficere: dans exemplum de iudice, à quo vidua ex im-
portunitate impetrauit quod petebat. Alibi etiam dat
exemplum de eo, qui de nocte commodauit panes ex
importunitate petentis. Et sic perseuerantibus in peti-
tione, facit Dominus quicquid iustè, ac debitè petunt à
Deo, vt dicat singulis, quid vis vt faciam tibi? & facit,
immò plus etiam sæpè facit, quàm petatur, & quàm au
deat homo petere, vt habes exemplum in Zachæo, de
quo infrà proximò dicemus. Igitur pro cõstãti habeas,
quod quicquid fideliter, & perseueranter petieris à Do
mino, obtinebis. Nec verecundari debes, sicut nec ille
cæcus, nec Chananæa, nec Zachæus verecũdati fuerũt
petere gratias, & eas obtinuerunt. Sic nec nos verecũ-
dari debemus seruire Deo, & peccatum deponere, &
gratias nobis necessarias postulare. Habere nanque pu-
dorem, & verecundiã, pertinet quandoq; ad magnam
virtutem, & quandoque ad magnum vitium: de quo sic
dicit Bernardus. Est pudor adducens peccatum, & pu-
dor adducens gloriam. Bonus pudor, quo peccasse, aut
certè peccare confunderis. Et licet omnis humanus ar-
biter forte absit, diuinum tamen tantò verecundius re
ueueris aspectum, quantò verius cogitas illũ, plus quàm
hominem purum esse, tantoque eum grauius offendi à
peccatore

Luc. 18.

Luc. 18.

Luc. 11.

Luc. 19.

Matt. 11.

In lib. de noua milit. Ca. 12.

Universidad de Deusto
Biblioteca

peccatore, quanto constat longiùs esse peccatum ab illo. Huiusmodi procul dubio pudor fugat opprobriũ, parat gloriam, dùm peccatum omnino non admittit, aut certè admissum & pœnitendo punit, & confitẽdo expellit. Sed cum gloria nostra hæc est testimonium conscientiæ nostræ, quid si quisquam confiteri confunditur, & inde conpungitur ? talis pudor peccatum adducit, & gloriam de conscientia perdit, quãdo malum quod ex profundo cordis compunctione conatur expellere, & pudor ineptus constrictor labiorũ omnino non permittit exire. O verecundia expers rationis, inimica salutis, totius ignara honoris & honestatis: ita ne verecundũ est homini vinci à Deo, & proinde dicitur. Humiliamini sub potenti manu Dei altissimi. Summũ victoriæ genus, diuinę cedere maiestati, & auctoritati matris Ecclesiæ non reluctari, summus honor & gloria. O peruersitas, non pudet inquinari, & ablui pedes pudet. Est pudor (iuxta Sapientem) adducens gloriam, si vel peccare pudeat vel peccasse, & ita vel certa gloria non carebit, reducente nimirum pudore, quem culpa fugauerat. Idem. Nescio an quicquã gratius verecũdia aduerti in moribus hominum queat, quæ est certe omnium ornatus ætatum, sed teneræ gratia verecundię interiori amplius, & pulchrius enitescit. Quid amabilius verecundo adolescente? quàm pulchra hæc, & quàm splendida gemma morum in vultu, & vita adolescẽtis, quàm vera, & minimè dubia, bonæ spei nuncia, bonæ indolis index. Virga disciplinæ est illi, qui pudendis affectibus imminens, lubricæ ætatis motus actusque leues coerceat, & comprimat insolentes. Quid itaq; turpiloquij, & omnis deinceps turpitudinis verba, fugitans? Verecundia soror continentiæ est. Nullum æquè manifestum indicium columbinæ simplicitatis, & ideo etiam testis innocentiæ. Lampas est pudicę mentis, iugiter lucens, vt nil in ea turpe, vel iudæorum residere attentet, quod non illa illico prodat. Illa impugnatrix malorum, & propugnatrix puritatis innatæ, specialis gloria conscientiæ est, famæ custos, vitæ decus, virtutis sedes, virtutum primitiæ, naturæ laus & insigne totius honestatis, rubor ipse genarum, quem fortè inuexerit pudor, quantum gratiæ & decoris suffusso afferre vultui solet. Vsque adeo germen animi bonum verecũdia est, vt & qui male agere non verentur, videri tamẽ verecundantur: opera nimirum tenebrarum, & digna latebris occultantes. Quid tã amicum verecunde animo quàm secretum? Denique orare volentes, iubemur intrare cubiculum vtique secreti gratia. Illud quidem ad cautelam, ne palam orãtibus nobis, laus humana, oration is furetur fructum, frustretur affectum. sed quid tam proprium verecundiæ, quàm proprias vitare laudes, & vitare iactantiam? Quid tam indecorum, maximè adolescenti, quàm ostentatio sanctitatis? Bona comitatio securæ orationis, si præmittas verecundiam. Hue usque Ber. Quæ autem in huius cæci consideratione veniunt, potes considerare de duobus alijs cæcis tunc à Domino illuminatis, scilicet quando exiuit de Hiericho. Iste enim fuit ante ingressum illuminatus. De illis autem dicitur in Matth. & Marco, vbi ponitur nomen vnius. Nam eodem modo, vt isti clamauerũt, & responsum, & lumen à Domino receperunt.

Quã pernicios a verecundia ista. 1. Pet. 5.

Eccles. 4.

Ser. 86. super Can.

Matt. 20. & Mar. 10.

Qualiter Dominus intrauit domum Zachæi. Cap. 62.

Luc. 19.

CVm Dominus Iesus ingrediens ciuitatem Hiericho ambularet per eam. Zachæus princeps publicanorum hoc audiens, & desiderans vehementer eum videre, nec valens propter multitudinem turbę, quia statura pusillus erat, ascẽdit in arborem. Sicomorum, vt vel sic eum videre posset. Iesus autem cognoscens, & acceptans fidem, & desiderium eius, dixit. Zachæe festinans descende, quia hodie in domo tua oportet me manere. Tunc ille descendit, & eum cum magno gaudio, & reuerentia suscepit, ac ei conuiuium magnum præparauit. Vidisti curialitatem Domini Iesu. Plus dedit Zachæo, quàm ipse desiderasset: dedit ei ipsum, quod ille ausus petere non fuisset. Hic igitur habes de virtute orationis. Nam desideriũ maxima vox est, & magna oratio est. Et ideò dicit Propheta. Desiderium pauperum exaudiuit Dominus, præparationem cordis eorum audiuit auris tua. Et Moysi dixit Dominus. Quid clamas ad me? cum ipse ore tunc taceret, sed corde loqueretur. Conspice ergo eum sedentem, comedentem cum illis peccatoribus: posuit se in medio mensæ cum Zachęo, & aliquem ex illis honorans, posuit in capite, familiariter & domesticè conuersabatur, vt eos ad se attraheret. Conspice etiam discipulos libenter cũ eisdem peccatoribus cõuersantes, colloquẽtes cum eis, & eos ad bona opera confortãtes. Sciebant enim hanc esse voluntatem magistri sui, & salutem eorum cupiebant.

Psal. 10.

Exod. 14.

De cæco à natiuitate illuminato. Cap. 63.

Ioan. 9.

CVm iret Dominus Iesus Hierusalem, vidit cæcum à natiuitate, cuius nomen dicitur fuisse Cęlidonius. & inclinans se humilis Dominus, fecit lutum de sputo, & liniuit oculos eius, mittens eum ad natatorium Syloe, vt lauaret. Iuit ille cæcus, & oculos lauit, & lumen recepit. Quod miraculũ fui, solenniter examinatum ab illis maleuolis, cessit in confusionem ipsorum. Vide historiam Euangelij, quia satis plana, & pulchra est. In prædictis autem conspice Dominum Iesum iuxta generalem traditionem tibi datam, & considera quàm magna fuit huius cæci gratitudo, quia ita viriliter, & constãter defendit partem Domini Iesu ante ipsos principes, & maiores iudæorum, & nec in vno verbo pepercit eis, cum tamen adhuc non vidisset Dominum Iesum. Multum commendabilis est virtus gratitudinis, & Deo accepta, & detestabile vitium ingratitudinis. De qua materia sic dicit Bernardus. Dilige ad singula dona gratias agere. Diligenter (inquit) considera quæ tibi apponũtur, vt nulla videlicet Dei dona à debita gratiarum actione frustrentur: non grandia, non mediocria, nõ pusilla: denique iubemur colligere fragmenta ne pereant, id est non minima beneficia obliuisci. Nunquid non perit, quod donatur ingrato? Ingratitudo inimica est animę, exinanitio meritorum, virtutum dispersio, bonorum perditio. Ingratitudo est ventus vrens, siccans sibi fontem pietatis, rorem misericordię, fluenta gratiæ. Huc usque Bernardus.

Ser. 50. super Can.

Ingratitudo quid

Quomodo Dominus fugit de templo, & abscondit se, quãdo Iudæi voluerunt eum lapidare. Cap. 64.

Ioan. 8. 11.

ECce modo incipiũt mysteria passionis Domini. Vnde raro amodo auctoritates adducã, vt circa passionem, & eius præambula possim commodius immorari. Dum ergo quadã vice Dominus Iesus prædicaret in templo, & diceret inter alia. Si quis sermonem meum seruauerit, mortem non gustabit in æternũ. Et illis respondentibus, ergo tu es maior patre nostro Abraham, qui mortuus est? Dixit Dominus Iesus. Antequam Abraham fieret, ego sum. Ex quo verbo sumẽtes occasionem, quasi impossibile, vel mẽdacium loqueretur, tulerunt lapides, vt lapidarẽt eum. Ipse vero abscondit se, & exiuit de templo, nondum enim venerat hora passionis suæ. Conspice ergo bene hic

hic eum cũ dolore vehemẽti, quomodo Dominus omnium sic vilipendebatur ab illis nequissimis seruis, & quomodo volens eorum furori cedere, abscondit se in aliquo loco templi, post aliquam columnam, vel inter aliquas personas: intuere ipsum, & discipulos mœstè & inclinato capite tanq̃ imbecilles, & debiles recedentes.

Quomodo alia vice voluerint lapidare Iesum. Cap. 65.

CVm quadam alia vice in festo Enceniorũ, id est in festo dedicationis templi, Dominus Iesus esset in porticu Salomonis, circũdederunt eum lupi illi rapaces cum furore maximo, stridentes dentibus, & dicentes. Vsquequo tollis animas nostras? Si tu es Christus, dic nobis palàm? At mitissimus agnus humiliter respondit eis dicens. Loquor vobis & non creditis mihi. Opera quæ ego facio nomine patris mei, testimonium perhibent de me. Conspice ipsum nunc bene pro Deo, & totum negocium: ipse quidem eis humiliter loquebatur, illi vero cum furore caninis latratibus perstrepebãt in eum, ex omni parte sicut eum circundabant: tandem non potuerunt occultare venenum cordis. Acceperunt igitur lapides vt iacerent in eum. Sed Dominus Iesus nihilominus blãdo sermone locutus est eis, dicens. Multa bona opera ostendi vobis, propter quod eorum opus vultis me lapidare? Et illi inter alia, quia tu homo cum sis, facis te ipsum Deum, vide mirabilẽ insaniã. Ipsi volebant eũ scire Christum, & quia verbis, & operibus hoc comprobat, volebant eum lapidare, nec aliquã excusationem habere possunt quin potuerunt, & debuerunt credere Dominũ Iesum fuisse filiũ Dei. Quia vero necdum venerat hora eius, exiuit de manibus eorum, & recessit trans Iordanem ad locum vbi Ioannes baptizauerat, qui distat à Hierusalem per decem & octo miliaria, & ibi stabat cum discipulis suis. Conspice ergo tam eum quàm discipulos contristatos recedere; & eis compatere toto posse.

De resuscitatione Lazari. Cap. 66.

PRęsens miraculum valde celebre, multumque solenne cum deuotione meditandi occurrit, & ideò sic te attentam exhibeas, ac si præsens fuisses, his quę hic dicta vel facta fuerunt, & libenter conuerseris, non solum cum Domino Iesu, & discipulis eius, sed etiam cum ista benedicta familia sic Domino deuota, & à Domino dilecta. s. Lazaro, Martha, & Maria. Languente igitur Lazaro, sorores eius predictę, quæ familiarissimæ Domino erant, ad eum miserunt ad locum in quem recesserat, scilicet trans Iordanem, vt in superiori tractatu cõtinetur, dicẽtes. Lazarus frater noster quem amas, infirmatur. Et amplius non dixerunt, vel quia hoc sufficiebat amanti, & bene intelligenti, vel quia timebant ipsum ad se vocare, cum scirent, maiores iudæorum insidiari eidẽ, & cupere mortem eius. Dominus autem Iesus audito nuncio siluit per duos dies, & post dixit discipulis inter alia. Lazarus mortuus est, & gaudeo propter vos, quia non eram ibi. Vide mirabilem bonitatem, & dilectionem Domini, ac solertiam circa discipulos suos. Iudigebant adhuc maiori robore & virtute, vnde ipse libenter operabatur eorum profectum. Redierunt igitur, & venerũt propè Bethaniam. Martha verò cum sciuit, exiuit ei obuiam, & procidens ad pedes eius dixit. Domine si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus. Dominus verò respondit, quod surgeret, & de resurrectione adinuicem tractauerunt. Postea verò mittit eam pro Maria: hanc enim Dominus singularissime diligebat. Ipsa verò vt sciuit, festiua surrexit, & venit ad eum, & procidens similia verba Martha dicebat. Dominus autem Iesus videns dilectam suã afflictam, lachrymosam, & desolatam de fratre suo, non potuit etiam ipse lachrymas continere. Vnde tunc lachrymatus est Iesus. Conspice nunc bene ipsum & illas, & etiam discipulos. An non credis, quod & ipsi fuerunt lachrymati? Post aliquam morulam sic plorãtibus cunctis, dixit Dominus Iesus: Vbi posuistis eum? Ipse enim hoc sciebat, sed more humano locutus est. Tunc illa dixerunt. Domine veni, & vide, & ducebant eum ad sepulchrum. Vadit igitur Dominus Iesus medius inter duas sorores, consolans, & confortans eas. Ipsæ verò tunc de sua præsentia cõsolabantur, quòd quasi omnis doloris, & omnis rei oblitæ in eum solummodo intendebant. Cunque sic intercederent tres simul per viam, dicebat Magdalena. Domine qualiter fuit vobis, ex quo recessistis à nobis, dolor vehemens fuit mihi de vestro recessu, & nunc cum vos redisse audiui, magnum gaudium habui, sed nihilominus timui, & multũ timeo: scitis enim, quanta machinãtur aduersum vos principes, & maiores nostri, & propterea nõ fuimus aulæ mittere vt veniretis. Gaudeo quod venistis, sed rogo vos pro Deo, vt caueatis vobis ab illorum insidijs. Dominus autẽ respondebat. Nõ timeatis, quia pater super his prouidebit. Et sic colloquendo ad inuicem, venerunt ad monumẽtũ. Tunc iussit Dominus Iesus eleuari ex eo lapidem superpositum, sed cõtendebat Martha dicens. Domine fœtet, quatriduanus enim est. O Deus vide mirabilem amorem istarum sororum erga Dominũ Iesum: nolebant enim quòd fœtor tangeret nares eius. Nihilominus tamẽ immo multo magis Dominus fecit lapidem eleuari. Quo facto, ipse Dominus Iesus eleuatis oculis in cœlum, dixit. Gratias tibi ago pater, quoniam audisti me, ego autẽ sciebã quia semper me audis, sed propter istos dico, vt sciãt, quia tu me misisti. Aspice nũc bene ipsum sic orantem, & considera zelum eius ad animarum salutem. Deinde clamauit voce magna, dicens. Lazare veni foras. Et statim reuixit, & prosilijt foras, ligatus tamẽ sicut fuerat sepultus. Discipuli vero ad Domini præceptum soluerũt eum. Qui solutus, & etiam prædictę sorores genuflectentes, gratias egerunt Domino Iesu de tanto beneficio, & duxerũt eum ad domum suam. Stupuerunt autem qui ibi fuerant, & hæc viderant: & diuulgatum fuit miraculum, adeo vt multitudo magna à Hierusalem, & alijs partibus venirent ad videndum Lazarum, & principes iudæorum se cõfusos reputantes, de ipso occidendo cogitauerunt.

Ioan. 11.

De maledictione ficus. Cap. 67.

QVamuis secundum fidem historiæ maledictio ficus, & præsentatio adulteræ in templo, credantur fuisse post aduentum Domini Iesu in Hierusalem super asello, quia tamen videtur aptius nil post ipsum aduẽtum meditari, nisi de sua cœna & passione, & earum circunstantijs, ideo cogitaui ista duo hic ponere. Cum igitur Dominus Iesus vadens versus Hierusalem esuriret, vidit ficum ornatã, & pulchram de foliis, & appropinquans, & non inueniens ficus, maledixit ei, & statim aruit, ita vt mirarentur discipuli. Conspice igitur eum, & discipulos in prædictis, iuxta formam generalẽ suprà traditam tibi. Conspice etiam quia mysticè hoc factum est à Domino, cum sciret nõ esse tempus ficuum. Per talem igitur arborem virentem foliis, intelligi possunt verbosi, & loquaces sine operibus, nec nõ etiam hypocritæ, ac simulati qui exteriorem apparentiam habentes, interius vacui sunt, & infructuosi.

Matt. 21. Mar. 11.

De

Universidad de Deusto
Biblioteca

De muliere in adulterio apprehensa. Cp. 68.

VIgilabant in malitijs suis pessimi principes & pharisæi contra Dominum Iesum, & solicite pertractabãt, quomodo eum per astutias & fallacias vincerẽt, & odibilem populo redderent, sed retorquebantur in eos sagittæ eorũ. Cum igitur quędam mulier fuisset in adulterio depræhensa, & secundum Legem deberet lapidari; adduxerunt eam ad ipsum in templo, querentes, quid de ipsa faciendum esset: quasi volentes ei ponere perplexitatem, vt si legem seruandam diceret, notaretur de crudelitate & immisericordia: si non seruandã, notaretur de iniustitia. Sapiens autem Dominus eorum retia cognoscẽs, & declinare sciẽs, inclinauit se humiliter, & digito scribebat in terra & dicit glos. quod scribebat peccata eorum. Erat igitur illa scriptura tantæ virtutis, quod quilibet eorum cognoscebat in ea peccata sua. Dominus autem erigens se, dixit. Qui sine peccato est vestrum, primus in illam lapidem mittat. Et iterum se inclinauit curialis Dominus, etiam pro æmulis & aduersarijs suis ne verecũdarentur. At illi discesserunt omnes, & euanuerunt eorum astutiæ. Mulierem autem monitam ne amplius peccaret, Dominus Iesus licentiauit. Conspice igitur bene ipsum in omnibus prædictis factis & verbis.

Ioan.8.

Glo. super Ioan.8.

De conspiratione Judæorum contra Iesum. Et de fuga eius in ciuitatem Effrem. Cap. 69.

APpropinquante tempore quo Dominus Iesus disposuerat nostram redemptionem per effusionem proprij sanguinis operari, armauit diabolus satellites suos, & acuit corda eorum cõtra ipsum Dominum vsque ad occisionem ipsius, & ex bonis operibus Domini, maxime autem propter suscitationem Lazari magis ac magis accendebantur, tanquam magis inuidia tabescentes. Non valentes igitur suum furorem protelare, collegerunt pontifices & pharisæi concilium, in quo Caypha prophetante, deliberauerũt ipsum agnum innocentissimum occidere. O prauum concilium. O pessimi duces populi, & consiliarij nequissimi. Quid agitis miseri? quis vos furor exagitat tantus? quæ ordinatio est hæc? quæ causa occisionis Domini Dei vestri? Nonne ipse in medio vestrum est quem tamen nescitis, & intelligit omnia verba vestra, & scrutatur renes, & corda? Sed sic fieri oportet vt desideratis, in manibus vestris tradidit eum pater suus, per vos occidetur, sed nõ pro vobis. Ipse quidem morietur, & resurget, vt saluet populum suum, & vos peribitis. Diuulgatum fuit istud consilium, sed sapiens Dominus volens dare locum iræ, & etiam quia nondum erant omnia completa, abijt in regionem iuxta desertum in ciuitatem Effrem, & sic fugit humilis Dominus ante faciem nequissimorum seruorum. Conspice ergo prædictos nefarios in suo consilio pessimo estuantes. Conspice etiam Dominum IESVM, similiter & discipulos recedentes tanquam imbecilles, & pauperes. Quid tu putas Magdalenam dixisse? Sed & qualis animi mater Domini IESV erat, cum sic eum recedere videret, & audiret causam, quia volebant eum occidere? Potes hic meditari Dominam, & sorores eius tunc remansisse cum Magdalena, & Dominum IESVM eas omnes consolatas fuisse decita sua reuersione.

Ioan.11.

Quomodo Dominus Iesus redijt in Bethaniam vbi Maria Magdalena vnxit pedes eius. Cap. 70.

SIcut in superioribus ad instructionẽ nostram Dominus Iesus fugiendo vsus est prudentia, ostendens quod pro loco, & tempore furorem persequẽtium cautè declinare debemus: ita nunc vtitur fortitudine, quia debito tempore imminente, sponte redit, vt se offerat passioni, & se in manus ipsorum persequentium tradat, sicut aliàs fuit vsus temperantia cum fugit honorem, quando turbæ voluerunt eum facere regem: & econtrario vsus est iustitia, cum volui, tãquam rex honorari, quando populus cum ramis arborum occurrit eidem, satis modestè tamen ipsum honorem voluit, & ideò asellum ascendit, vt hic refert Ber. Istis igitur quatuor virtutibus, scilicet prudentia, fortitudine, temperantia, & iustitia vsus est Dominus virtutum propter nostram instructionem. Dicuntur autem cardinales esse ac principales, quia ab eis omnes aliæ virtutes morales descendunt. Non igitur æstimandus est fuisse verius vel inconstans, sicut nec aliquis alius qui secũdum diuersos casus in diuersis virtutibus se exercet. Redit igitur Dominus Iesus die sabbati ante diem palmarum in Bethaniam, quæ est prope Hierusalem, quasi ad duo miliaria, & ibi fecerũt ei cœnam in domo Simonis leprosi, sed & ibi fuerũt Lazarus, Martha, & Maria. Erat enim fortè consanguinei, vel multũ domestici eiusdem Simonis. Tunc autem Maria fudit super caput eius libram vnguenti pretiosi, & ex eo vnxit ei caput, & pedes. Et quod alia vice fecit in eadem domo ex contritione, nunc faciebat ex deuotione, diligebat enim eum super omnia, & de obsequendo eidem faciari non poterat. Sed murmurauit de hoc proditor Iudas, pro qua Dominus respondit, & eam debito more defendit: nihilominus tamen proditor indignatus remansit, & inde proditionis occasionem assumpsit, & die mercurij sequenti Dominum Iesum pro triginta argenteis vendidit. Conspice igitur eum cœnantem cum illis suis amicis, & cõuersantem cum eis illis paucis diebus scilicet vsque ad passionem suam. Sed amplius in domo Lazari, domus nanque ipsius, & sororis eius erat suum refugium generale, ibi comedebant de die, & dormiebat de nocte cum discipulis suis. Ibi etiam mater eius Domina nostra cum sororibus quiescebat, & multum honorabant eam omnes, & maxime Magdalena semper sociãdo eam, nec ab ea vllatenus discedendo. Cõspice ergo ipsam Dominam, qui stat timore perterrita de dilectissimo filio suo, nec se ab illo vllo tempore separabat, & cum Dominus defendens Magdalenam à murmure proditoris, dixit. Mittens hæc vnguentum hoc in corpus meum, ad sepeliendum me fecit. An nõ credis, quod huius verbi gladius matris animam pertransierit? Quid enim de morte sua poterat expressius dicere? Similiter & omnes alij stabant perterriti, & anxijs cogitationibus pleni, colloquẽtes ad inuicem vnus cum altero hinc inde, more illorum qui habent dura, & aduersa tractare, & maxime timebant quando ibat in Hierusalem, quod faciebat quolibet die. Multa, enim ab ista die sabbati vsque ad diem cœnæ locutus est iudęis, & operatus est palàm in Hierusalem, de quibus non intendo referre nisi de aduentu super asello, ne meditatio ipsius impediatur. Sumus enim in ianuis passionis. Vide, totum tuum recollige spiritum, ne ad alia sis distracta: vt tam ad hęc mysteria quę precedũt, quàm ad ipsam passionem mente vacua curis, & valde peruigil possis intendere, & interim iubenter conferis in Bethania cum prædictis.

In Ser. de ramis pal.

Matth.26

Ioan.12.

De ad-

De aduentu Domini in Hierusalem super asello. Ibidem quomodo Iesus dicitur tribus modis fleuisse. Cap. 71.

FRequentabantur mysteria, implebãtur scripturæ per Dominum Iesum, appropinquante tempore zelabat remedium mundo conferre per proprij corporis passionem. Igitur die sequenti summo mane, scilicet die dominica parauit se ad eũdũ in Hierusalem nouo & inconsueto modo, sed sicut fuerat prophetatum. Cunq; pergere vellet, mater pio affectu retrahebat eum, dicens. Fili mi quo vis ire? tu scis conspirationem contra te factam, quomodo vadis inter eos? Rogo te vt nõ vadas. Similiter & discipulis alijs videbatur intollerabile q̃ ibat, & vt põterant retrahebant eum. Dicebat Magdalena, nõ eatis magister pro Deo. Vos scitis, quod desiderant mortem vestram. Si vos itis in manus eorum, hodie vos capient, & habebunt intentum suum. O Deus quomodo diligebat eum, & quomodo erat eis amarum, quicquid læderet ipsum. Ipse vero aliter disposuerat, qui vniuersorum salutem sitiebat, & respondebat eis. Voluntas patris mei est q̃ ego vadam, sinite, nõ timeatis, quia ipse defendet nos, & hoc sero huc redibimus illæsi. Cœpit igitur ire, & illa parua comitiua sed fidelis secuta est ipsum. Cum autem venit Bethphage scilicet in viculum quendam in medio itineris, misit duos discipulos in Hierusalem, vt sibi adducerent asinam & pullum eius, alligatos in loco publico ad ministeria pauperum deputatos. Quo facto, Dominus Iesus primò super asinam, & parum post super pullum humiliter ascendit, super quos discipuli vestimenta sua posuerant. Et sic equitabat Dominus mundi, & quamquam iustissimum foret eum honorari, honoris tamen tempore talibus dextrarijs, & phaleris vsus fuit. Conspice nũc benè ipsum, & vide quomodo in hoc suo honore, vituperauit honorabilem pompam mundi. Non enim fuerunt hæc animalia frenis, & sellis deauratis, & phaleris fericatis ornata, moræ stultitiæ mundialis, sed vilibus pannis, & duobus funiculis, cum esset Rex regnum, & Dominus dominorum. Turbæ autem cum sciuerunt, iuerunt obuiam ei, & vt Regem cum laudibus, & canticis cum vestium suarum, & ramorũ arborum stratione ac lætitia magna susceperunt eum. Immiscuit autem cum ista lætitia fletum. Nanque cum vidit Hierusalẽ, fleuit super illam, dicens. Quia si cognouisses, & tu supple fleres. Et debes scire, quod tribus vicibus legimus Dominum Iesum fleuisse. Vna de morte Lazari, scilicet humanam miseriam. Alia hic, scilicet humanam cæcitatem, & ignorantiam. Hic enim fleuit, quia non cognouerunt tempus visitationis suæ. Tertia vice fleuit in passione sua, scilicet humanam culpam & malitiam, quia videbat, quod passio sua omnibus sufficiebat, & tamen non omnibus proficiebat, quia non reprobis & duris corde ac impœnitentibus. Et de hac refert Apostolus, ad Hebr. dicens de tempore suæ passionis: Quia cum clamore valido, & lacrymis exauditus est pro sua reuerentia. De his tribus vicibus habetur in textu, sed & alias tenet Ecclesia quod fleuit, scilicet infantulus, & ideò cantat. Vagit infans inter arcta conditus præsepia, quod faciebat vt mysterium incarnationis Diabolo occultaret. Conspice ergo bene ipsum nunc flentem, nam & flere deberes cum eo. Flete enim largiter, & fortiter, quia non simulatè sed verè dolebat cum ipsis. Vnde corde amaro flebat illorum periculum ęternale. Prædixit etiam tunc ipsorum excidiũ corporale. Cõspice etiã discipulos, qui diligenter vadunt iuxta eum cum tremore, & reuerentia. Ipsi sunt barones, & comites, sui domicelli & dextratores. Conspice etiam matrem cũ Magdalena, & alijs fœminabus sequentes attentè post eum. Nec credere debes, quod ipso flente, potuerũt mater & alij sui lachrimas continere. Intrauit ergo Dominus Iesus cum isto triumpho, & honorẽ turbarum in ciuitatẽ, de quo ciuitas cõmota est. Venit autem ad templum, & eiecit ementes & vendentes. Et hæc fuit secunda eiectio. Et stetit Dominus Iesus publicè in templo prædicans populo, & respondes principibus, & pharisæis vsque quasi sero. Et licet sic honoratus fuisset ab illis, non est inuentus aliquis, qui eum etiam ad bibendum inuitaret. Tota igitur die, ipse & sui ieiunauerunt, & sero cum eis Bethaniam redijt. Cõspice ergo & nunc bene ipsum, quia valde humiliter vadit per ciuitatem cum illis paucis, qui sic honorificè venerat mane. Ex quos potes considerare, q̃ parum est de mundano curandum honore, qui sic terminatur in breui. Potes etiam considerare, quomodo Magdalena & alij gaudebant, quando honorabatur à turbis, & multo magis quando Bethaniam redierunt illæsi.

Matt.21.

Licet Christus honorificè fuerit susceptus in ęsum Hierusalẽ, non fuit tamen ab aliquo inuitatus.

Quando Domini Jesus mortẽ suam predixit matri. Cap. 72.

HIc potest interponi meditatio valde pulchra, de qua tamen scriptura non loquitur. Cænante nanque Domino Iesu die mercurij cum discipulis suis in domo Marię Marthę, & etiam matre eius cum mulieribus in alia parte domus. Magdalena ministrans rogauit Dominum dicens. Magister sitis memor, quod facietis pascha nobiscum, rogo vos, vt hoc non denegetis mihi. Quo nullatenus acquiescente, sed dicẽte, q̃ in Hierusalẽ faceret pascha. Illa recedẽs miro cum fletu, & lachrimis, vadit ad Dominam, & his ei narratis rogat, vt ipsa eum ibi in paschate teneat. Cœna igitur facta, vadit Dominus Iesus ad matrem, & sedet cum ea seorsum colloquens cum ea, & copiam ei suæ præsentiæ præbens, quam in breui subtracturus erat ab ea. Cõspice nunc bene ipsos sedentes, & quomodo Domina reuerenter eũ suscipit, & cum eo affectuosè moratur, & similiter quomodo Dominus reuerẽter se habet eam. Ipsis igitur sic colloquentibus, Magdalena vadit ad eos, & ad pedes eorum sedens dicit. Domina ego inuitabam magistrũ, vt hic faceret pascha, ipse verò videtur velle in Hierusalem ad paschãdum, vt capiatur ibi, rogo vos vt nõ permittatis eũ ire. Ad quem mater. Fili mi rogo te vt non sic fiat, sed faciamus hic paschã: scis enim quòd insidię ad te capiendum ordinatę sunt. Et Dominus ad eam. Mater charissima voluntas patris est, vt ibi faciam pascha, quia tempus redemptionis aduenit. Modo implebuntur omnia quæ de me scripta sunt, & faciẽt in me quicquid volent. At illæ cũ ingenti dolore hęc audierunt, quia benè intellexerunt, quod de morte sua dicebat. Dicit igitur mater vix valens verba formata proferre. Fili mi tota concussa sum ad vocem istam, & cor meũ dereliquit me. Prouideat pater, quia nescio quid dicam. Nolo sibi contradicere, sed si sibi placeret, roga eũ vt differat ad præsens, & faciamus hic pascha cũ istis amicis nostris, ipse verò si sibi placebit, poterit de alio modo redemptionis sine morte tua prouidere, quia omnia possibilia sunt ei. O si videres inter hæc verba Dominum plorantem, modestè tamen & planè, & Magdalenam tanquam ebriam de magistro suo largiter, & magis singultibus flentem, fortè nec tu posses lachrimas continere. Considera in quo statu esse poterant, quando hæc tractabantur. Dixit enim Domina blandè consolans eas. Nolite flere, scitis quod obedientiam Patris me implere oportet, sed pro certo confidite, quia citò reuertar ad vos, & tertia die resurgam incolumis. In monte igitur Sion secundum voluntatem Patris faciam pascha. Dixit autem Magda-

Universidad de Deusto
Biblioteca

lena, ex quo non possumus eum hic tenere, simus & nos in domo nostra in Hierusalem, sed credo quod nunquam habuit pascha sic amarum. Acquieuit Dominus, quod & ipsæ in dicta domo facerent pascha.

De cæna Domini. Itē de mensa & modo sedendi in mensa. Exemplum quinque virtutum Christi in cæna. Item quinque ex sermone Domini. Cap. 73.

ADueniente iam & imminente tempore miserationum, & misericordiarum Domini Iesu, quo disposuerat saluam facere plebem suam, & eam redimere, non corruptibili auro & argento, sed præcioſisimo sanguine suo, voluit cænam facere cum discipulis suis notabilem, antequam ab eis per mortem discederet, in signū memoriale recordationis, ac etiam vt compleret mysteria, quæ restabant complēda. Fuit autem hæc cæna magnifica valde, & magnifica sunt quæ fecit ibi Dominus Iesus. Ad quæ intuenda te cum summa attentione præsentē exhibe: quia si hoc dignè & vigilanter fēceris, non patietur te curialis Dominus redire ieiunam. Circa ipsam igitur quatuor principaliter, quæ ibi notabiliter facta fuerunt, meditanda occurrunt. Primò ipsa corporalis cænatio. Secūdò pedum discipulorum per Dominum Iesum ablutio. Tertiò sacramēti sui sacratiſsimi corporis institutio. Et quartò pulcherrimi sermonis per ipsum cōpositio. De quibus per ordinem videamus. Circa primum attende, quod Petrus & Ioannes iuerunt iussu Domini Iesu, ad quendam amicum suum in montem Sion, vbi erat cænaculum grande ſtratum ad parandum pascha. Sed & Dominus cum alijs discipulis die iouis, aduesperascente die ciuitatem intrauit, & ad ipsum locum iuit. Aspice nunc igitur eum ſtantem in aliqua parte domus, & colloquentem cum suis discipulis salubria, & interim in cænaculo parabatur pro eis per aliquos de septuaginta duobus discipulis pascha. Legitur nanque in legenda sancti Martialis, quod ipse cum aliquibus de septuaginta duobus discipulis fuit ipso die ſerò ad miniſtrandum Domino Iesu, quando lauabat pedes discipulorum suorum. Cum autem essent omnia in cænaculo parata, dilectiſsimus Ioannes qui ſolicitè ibat, & redibat ad parandum, & iuuandum in præparatione præfacta, venit ad Dominum Iesum, dicens. Domine vos potestis cenare quando placet vobis, quia omnia sunt parata. Conſpice nunc benè, & morosè omnia quæ dicuntur, & fiunt, quia viſceroſa sunt valde, nec abbreuianda sunt ſicut cætera Domini Iesu facta, sed potius dilatanda. In hoc igitur est maxima vix omnium meditationum de ipso, sed & amoris iſtius magis ſcilicet propter exceſsiua inſignia, quæ in hac cæna facta fuerunt. Surgit ergo Dominus Iesus, & discipuli eius cum eo. Ioānes verò eius lateri se iungens, ab eo se deinceps nullatenus ſeparauit: nullus enim ſic fideliter ac familiariter adhæſit ei, ſicut Ioannes. Nam cum captus fuit, introiuit cum eo in atrium principis sacerdotum, nec in crucifixione, nec in morte, nec poſt mortem dimiſit eum quouſque fuerat ipse ſepultus. In hac autem cena iuxta eum ſedit, licet eſſet minor alijs. Intrant autem cænaculum omnes lauant manus, & circunſtantes mensam deuotiſsimè benedicunt. Aſpice autem debes quod ipſa menſa erat in terra, & more antiquorum in terra ſederunt ad cenam. Erat autē menſa quadra vt creditur, de pluribus tamen tabellis, quam ego vidi Romæ in Eccleſia lateranēſi, & ego eam met menſuraui. Eſt autem in vno quadro duorum brachiorum & trium digitorum, vel palmi vel citrà, ita q̄ licet arctè tamen in quolibet quadro vt creditur tres diſcipuli ſedebant, & Dominus Iesus humiliter in quodam angulo, ita quod omnes in vno catino comedere poterant. Et propterea non intellexerunt eum diſcipuli, quando dixit. Qui intingit mecum manum in paropſide, hic me tradet, quia omnes pariter intingebāt. Benedictione igitur facta per dexteram Domini, ſedent circa menſam, Ioanne ſedente juxta dominum Iesum Chriſtū. Agnus paſchalis tunc eis defertur. Sed attēde, quod dupliciter poteris hoc meditari. Vno modo q̄ ſedeant ſicut iam dixi. Alio modo vt ſtent recti cum baculis in manibus, comedentes agnum cum lactucis agreſtibus, & ita obſeruantes quæ in lege Domini mādantur, dummodo poſtea eos mediteris ſedere ad aliquid manducandum, vt ex pluribus locis textus poteſt colligi, quia nec Ioannes recumbere ſupra pectus Domini aliter potuiſſet, niſi ſedendo. Delato ergo agno paſchali aſſo, accepit eum verus & immaculatus agnus, ſcilicet Dominus Iesus, qui erat in medio illorum tanquam qui miniſtrat, ſciditq̄ eum in fruſta, diſcipulis alacriter porrexit, & ad comedendum confortat. Ipſi vero comedebant, ſed alacritatē nō capiebant ſemper pauidi, ne nouitas contra Dominū fieret. Cænantibus autem eis, patefecit factū apertius, & inter alia ita ait. Deſiderio deſideraui, hoc paſcha mādūcare vobiſcum antequam patiar. Vnus autem veſtrum me traditurus eſt. Hæc vox in corda ipſorum vt gladius acutiſsimus intrauit, & comedere ceſſauerunt, aſpicientes ſeipſos inuicē & dicētes. Nunquid ego ſum Domine? Aſpice nūc bene ipſos, & compatere tam domino Iesu quam ipſis, quia in magno dolore ſunt poſiti. Ipſe autem proditor ne viderentur hæc verba pertinere ad ipſum, comedere non ceſſauit. Ioannes verò ad inſtantiā Petri quęſiuit & dixit. Domine quis eſt qui tradet te? Et Dominus Iesus tanquam ſingulari dilecto familiariter ei aperuit. Ioannes verò ſtupefactus, & cordialiter glaciatus, verſus eum ſe inclinauit, & ſuper pectus eius recubuit. Petro autem Dominus non dixit, quia vt dicit Auguſt. ſi ipſum ſciuiſſet, dentibus proditorem diſcerpſiſſet. Sed per Petrum ſignantur actiui, per Ioannem contemplatiui vt dicit Auguſt. in eadem Omil. Euāge. quod legitur in feſto ſancti Ioannis. Vnde habes hic argumentum, quod contemplatiuus non intromittit ſe de actibus extrinſecis, de ipſis etiam offenſis Domini vindictam non expetit, ſed gemit interius, & per orationes ſe ad Deum conuertit, & fortius ei per contemplationem approximans, eique in hærens, omnia ſuæ diſpoſitioni committit. Nam aliquando ipſe contemplatiuus ex cœlo Dei, & animarum, exterius exit: vt ſupra plenius habuiſti in tractatu de vita contemplatiua. Hic etiam habes, q̄ nec ipſe Ioannes dixit Petro, quamuis ad ipſius nutum Dominum quæſiuiſſet. Ex quo potes colligere, quod contemplatiuus non debet ſecretum ſui Domini reuelare. Legitur autē de beato Franciſco, quod reuelationes occultas non reuelabat exterius, niſi quantum fraternæ ſalutis vrgebat zælus, vel ſuperne reuelationis dictabat inſtinctu. nūc igitur conſpice Domini benignitatem, quomodo dilectum ſuum ſupra pectus ſuū retinet tam benignè. O quàm tenerrimè ſe adinuicem diligebant. Conſpice etiā alios diſcipulos multum mæſtos ad hanc Domini vocem, non comedentes, ſed ſe inuicem aſpicientes, & ſuper his conſiliū capere neſcientes. Hæc de. j. articulo ſufficiunt. Circa ſecūdū vero diligenter attēde. His nāque ſic ſe habētibus, ſurgit Dominus Iesus à cena, ſurgunt ſtatim & diſcipuli, ignorantes quo ire velit. ipſe autem deſcendit cum eis in locum alium inferius in eadem domo, vt dicunt qui locum viderunt, & ibi omnes ſedere fecit, aqua iubet ſibi afferri, ponit veſtimenta ſua, lintheo ſe præcingit, & aquam mittit in peluim lapideam, vt lauaret ipſorum pedes, recuſat Petrus, & totus ſtupefactus rem ſuo iudicio ſic indecentem declinat. Sed audita Chriſti comminatione, ſapienter conſilium mutauit in melius. conſidera nonc bene ſingulos actus & cum admiratione conſpice quæ geruntur. Inclinat ſe ſumma maieſtas, & humilitatis magiſter vſque ad piſcatoris pedes, ſtat incuruatus, & genibus flexis, coram ipſis ſedentibus. Lauat proprijs manibus, abſtergit, deoſculaturq̄ue omnium eorum pedes. Sed & illud ſuperexaltat humilitatē, quod & ipſi proditori eadem obſequia ipſe præbet. Sed ò cor nequam, & omni duritia durius, ſi ſic ad tantam humilitatem non emolliris, ſi ſic Dominum maieſtatis non vereris, ſi ſic vſque ad ipſius ſemper tibi benefici, ſemperque innocētis ſęuis interitum. Sed væ tibi miſer, tu quidem obduratus q̄ concepiſti parturies: nō tamen ipſe, ſed tu peribis. Admiranda eſt ergo meritò tanta humilitatis, & benignitatis profunditas, &c. hoc autem completo miniſterio, redit ad locū cænæ, & iterum recumbens, eos ad ſuum exemplum imitandum confortat. Potes autem hic meditari, q̄ Dominus Iesus exemplum dedit nobis iſto ſero quinque magnarum virtutum, ſcilicet humilitatis, vt dictum eſt lauando. Charitatis, in ſacramēto corporis, & ſanguinis ſui, & in ſermone qui eſt monitis charitatis plenus. Patientiæ, in ſuſtinendo proditorem ſuum, & multa opprobria quando ſuit captus, & ductus vt latro. Obedientiæ, in eūdo ad paſsionem ſuam, & mortem ex obedientia patris. Orationis, in orando in horto tribus vicibus, in his ergo virtutibus eum imitari conemur. Et hæc de ſecundo articulo.

Circa tertium verò meditando, obſtupeſce illam cariſsimam dignationem, & dignatiſsimam charitatem, qua nobis tradidit ſemetipſum, & reliquit in cibum. Cum ergo lotis diſcipulorum pedibus iterū recubuiſſet, volens finem dare legalibus inſtitutis, & ſacrificijs & nouum incipere teſtamento, ſeipſum ſarificium nouum facit, & accipiens panem, oculos ad patrē eleuans, confecit altiſsimum ſacramentum corporis ſui, & dans diſcipulis ſuis dixit. Hoc eſt corpus meum, q̄ pro vobis tradetur. Similiter & calicem dicens. Hic eſt ſanguis meus, qui pro vobis effundetur. Aſpice nunc bene pro Deo, quomodo diligēter, fideliter, & deuotè predicta facit, & manibus proprijs cōmunicauit illam dilectam, & benedictam familiam ſuam. Et tandem in amoris recordationē, ſubiungit, di. Hoc facite in meam commemorationem. Hoc eſt illud memoriale, quod animam gratam cum ipſum ſuſcipit, manducando, vel fideliter meditando deberet totam ignire, & inebriare, & in ipſum Dominum præ amoris, & deuotionis vehementia totaliter transformare. Nihil enim maius, carius, dulcius, & vtilius nobis relinquere poterat, quàm ſeipſum. ipſe nanque quem in ſacramēto ſumimus, ille idē eſt, qui de virgine mirabiliter incarnatus & natus, pro te mortem ſuſtinuit, & qui reſurgens, & gloriosè aſcendens ſedet à dextris Dei. Et ipſe eſt qui creauit cœlum, & terram, & omnia, & qui ea gubernat, ac etiā moderatur. Ipſe eſt à quo dependet ſalus tua, in cuius voluntate & poteſtate eſt tibi dare, vel non dare gloriam paradiſi. ipſe eſt qui eſt in tali hoſtia modica obla tus, & tibi exhibitus. ipſe eſt Dominus Iesus Chriſtus filius Dei viui. Et hæc de tertio articulo. Circa quartū verò ad omnium cumulum ſupereffluentem, attende alia dilectionis inſignia. Facit enim eis ſermonem pulcherrimum, plenum dulcedine, & amoris carbonibus ignitum. Communicatis nanque diſcipulis, & peſsimo Iuda (ſecundum Aug. licet ſecundum aliquos nō fuerit in communicatione) dicit ipſi Iudæ Dominus Iesus. Quod facis, fac citius. ille autem infœlix egrediens, iuit ad principes ſacerdotum, quibus eum præcedenti die Mercurij vendiderat triginta argēteis, & petijt ab eis cohortem ad ipſum capiendum. Interim verò Dominus Ieſus fecit diſcipulis dictum ſermonē. Ex cuius ornata, vtili, ac veneranda magnitudine, quinque principaliter meditando aſſumo. Primum qualiter prædicens eis diſceſſum ſuū, eos confortauit. Dicebat nāque. Adhuc modicum vobiſcum ſum, ſed non relinquam vos orphanos. Vado & venio ad vos. Iterum autem videbo vos, & gaudebit cor veſtrum. Hæc & his ſimilia, quæ ſuccinctè pertranſeo, dicebat eis, quæ corda ipſorum totaliter pertranſibant, & penetrabant: non enim de ſuo diſceſſu poterant aliquid tolerare. Secūdò circa ſermonem mediteris, qualiter cordialiter & inſtanter inſtruxit eos de charitate, dicens pluribus vicibus. Hoc eſt mādatum meum, vt diligatis inuicem. Et in hoc cognoſcens omnes, quod diſcipuli mei eſtis, ſi dilectionem habueritis adinuicem. Et alia huiuſmodi quæ in textu plenius poteris reperire. Tertiò circa ſermonē mediteris, quomodo monuit eos ad obſeruātiam mandatorum ſuorum, di. Si diligitis me, mandata mea ſeruate, & ſi præcepta mea ſeruaueritis, manebitis in dilectione mea. Et alia huiuſmodi. Quartò circa ſermonem mediteris, qualiter det eis confidentiam cōtra tribulationes, quas eis prędicit eſſe vēturas. Hoc modo, in mundo preſſuras habebitis, ſed confidite, quia ego vici mundum. Et iterum, ſi mundus vos odit, ſcitote, quia me priorem vobis odio habuit. Mundus quidem gaudebit, vos autem contriſtabimini, ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudium. Quintò circa ſermonem eſt meditandum, qualiter ipſe Dominus Iesus tandē aſpiciens in cœlum ſe conuertit ad patrē dicens. Pater ſerua iſtos quos dediſti mihi, cū eſſem cum eis ego ſeruabam eos. Nunc autem venio ad te. Pater Sancte ego pro eis rogo non pro mundo, & non pro his tantum, ſed pro eis omnibus qui in me crediturі ſunt per eos. Pater quos dediſti mihi, volo vt vbi ego ſum, & illi ſint mecum, vt videant claritatem meam. Et alia huiuſmodi quæ verè erant corda ſcindentia. Mirum certè quomodo diſcipuli qui tam vehementer Dominum Iesum amabant, ad hæc verba ſubſiltere potuerunt. Si ergo quæ in hoc ſermone dicta ſunt, attentè diſcuſſeris, & meditando ruminaueris diligenter, & in eorum dulcedine requieueris, meritò inardeſcere poteris ad tantā dignationem benignitatem, & prouidentiam, indulgentiam, & charitatem, & etiam ad alia per eum hoc ſero facta. Conſpice ergo eum dum loquitur, quomodo efficaciter, deuotè, & delectabiliter loquens, imprimit diſcipulis ſuis quæ narrat, & paſcit in amænitate aſpectus eius, atque verborum. Conſpice autem diſcipulos quomodo ſtant mæſti capitibus inclinatis, lachrymantes, & ſuſpiria magna dantes, pleni ſunt triſtitia, vſque ad ſummum, & de hoc veritas ipſamet ferebat teſtimonium dicens. Quia hęc dixi vobis, triſtitia impleuit cor veſtrum. Inter alios autem conſpice Ioannem, eidem familiarius coherentem, qualiter attentè & diligenter aſpicit hunc dilectum ſuum, & tenerius anxiatus omnia verba eius recolligit, ipſe enim ſolummodo deſcribens ea tradidit verè nobis. Inter alia quoque dicit eis Dominus Iesus. Surgite eamus hinc. O quantus pauor tunc in eos intrauit, neſcientes quò, vel qualiter ire deberent, & de ipſius ſeparatione plurimum formidātes, & nihilominus poſtea locutus eſt eis complendo ſermonem, in alio loco eundo per viam. Conſpice nunc diſcipulos euntes poſt eum, & cum eo, quomodo quilibet qui magis poteſt magis ei approximat, congregatim pergentes, ſicut moris eſt pullorum pergere poſt gallinam, impellendo eum modo vnus, modo alius ex deſiderio appropinquandi, & audiendi verba ipſius. Ipſe vero libenter hoc ſuſtinebat ab eis. Tandem cunctis completis myſterijs, vadit cum eis in hortum trāſ torrentem Cedron, & ibi ſuum proditorem & armatos expectauit.

De cæna agni paſchalis quā narrat. Matt. 26.

Qualis erat mēſa in qua vlti mam cēnā fecit Ieſus, & quomodo.

De ablutione pedū quam narrat Io. 13.

Ex ſermone domin. quinq; pręcipuę meditanda.

Io. 14.

Io. 16.

Aliàs hoc eſſe mād. tum meū nouum.

Io. 13.

Ioan. 14.

Io. 15. & 16.

Io. 17.

Mat. 14. & Mat. 26.

Io. 16.

Universidad de Deusto
Biblioteca

SEXTA FERIA.

Meditatio de passione dñi in generali. Cap. 74.

OCcurrit nũc, vt de passione domini nostri Iesu Christi pertractemus. Qui ergo in passione, & cruce Domini gloriari deliderat, sedula cordis meditatione debet in ipsa persistere, cuius mysteria, & quæ circa eã facta sunt, si toto forent perspecta intuitu mentis, in nouum (vt puto) statum adducerent meditantem. Nam profundo corde & totis viscerum medullis eam perscrutanti, multi adsunt passus inſperati, ex quibus nouam compassionem, nouum amorem, nouas consolationes, & per consequens nouũ quẽdam statum susciperet, quæ sibi præsagium, & participatio gloriæ viderentur. Ad hunc autem statum consequendum, crederem tanquam ignarus, & balbutiens, quod totam illuc mentis aciem vigilantibus oculis cordis, omisisque alijs curis extraneis, dirigi oporteret: & qp quis se præsentem exhiberet omnibus & singulis quæ circa dominicam ipsam crucem, passionem, & crucifixionem contigerũt, affectuosè, diligenter, amorosè, & perseueranter. Te ergo hortor, vt si vigilanter attenditi præmissa, quæ de ipsius vita dicta sunt, hic multum vigilantius totum apponas animum, totamque virtutem, quia hic maximè apparet illa charitas eius, quæ corda nostra deberet totaliter concremare: cũcta verò cum modificatione solita accipe scilicet quæ sic meditati poterunt, vt narrabo. Non enim in hoc opusculo aliquid affirmare intendo, quod non per sacram scripturam, vel dicta sanctorum, vel opiniones approbatas affirmatur, vel dicitur. Videtur autem mihi non incongruè dici, quod non solum illam pœnalis, & mortalis crucifixio Domini, sed ea quæ præcesserunt eãdem, sunt vehemẽtisimę compassionis, amaritudinis & stuporis. Quid enim est cogitare, qp ipse Dominus noster super omnia benedictus Deus, ab hora qua de nocte captus est, vsque ad sextam crucifixionis suæ horam, fuit in bello continuo, doloribus magnis, obprobrijs, illusionibus, & tormentis? non enim sibi datur vel modica requies. Sed in quali erat bello, & conflictu audi, & vide. Alius ipsum dulcem, & mitem, & pium Iesum apprehendit, alius ligat, alius insurgit, & alius exclamat, alius impellit, alius blasphemat, alius expuit in eum, & alius vexat, alius circumuoluit, alius interrogat, alius contra eum falsos testes inquirit, & alius inquirentes assosciat, alius contra eum falsum testimonium dicit, aliusque accusat, alius deludit, & alius oculos eius velat, alius faciem eius pulchrrimam cædit, alius colaphizat, alius eum ad columnam ducit, & alius expoliat, alius dum ducitur percutit, alius vociferatur, & alius eum insultanter ad vexandum suscipit, & alius ad columnam ligat, alius in eum impetum facit, & alius flagellat, alius eum purpura in cõtumeliam vestit, & alius spinis eum coronat, alius arundinem in manu eius ponit, alius furibundè reaccipit, vt spinosum caput percutiat, alius nugatoriè genuflectit, alius deridet genuflexionem, & plura ei intulerunt opprobria: ducitur, & reducitur, spuitur, & reprobatur, voluitur, & circunsfle ctitur, huc atque illuc tanquam stultus, & stultissimè imbecillis, sed & tanquam latro, & impijssimus malefactor, modo ad Annam, modo ad Caypham, modo ad Pilatum; modo ad Herodem, & iterum ad Pilatum, & ibidẽ modo intus, modò foris ducitur, & attrahitur Deus meus quod est hoc? nonnè tibi videtur hoc durissimum, amarissimum, & continuum, & magnum bellum? Sed expecta parumper, & duriora videbis. Astant contra eum constanter principes, & pharisæi, seniores, & millia populi, acclamatur ab omnibus vnanimiter, vt crucifigatur. Crux humeris iam fractis, & laceratis imponitur, in qua crucifigitur. cõcurrunt vndique ciues, & aduenæ, tam maiores, quam ribaldi, vinique potatores non ad compatiendum, sed vilissimè deridendum, nemo qui eum est agnoscat, sed luto, & immunditijs impetuosè eum cõmaculant, & affligũt, & dum ignominiam suam portat, factus est illis in parabolam: contra eũ loquebantur, qui sedebant in porta, & in eum psallebant qui bibebant vinum, impellitur & anxiatur, trahitur & acceleratur, & sic flagellatus, fatigatus, totusque maceratus, & opprobrijs saturatus vsque ad summum, non finitur requiescere, non esse in ocio, vix potest refocillare spiritum, quousq; peruentũ est ad Caluarię locum, vtique immundissimum & fœtidissimum. Et omnia cum impetu fecerunt, & furore. In ipso autem loco, finis & quies bello imponitur de quo tractamus, sed est illa quies asperior bello: & cruci fixo, & lectus doloris. Ecce qualis quies. Vides ergo quomodo vsque ad sextam horam passus est longum & durum bellũ. Verè intrauerunt aque vsquæ ad suam animam, & circundederũt eum canes multi, terribiles, fortes & feroces, & consilium malignantium eum obsedit, qui dirè, & vt gladius bis acutus exacuerunt in eum linguas, & manus. Ex his ergo quæ dicta sunt, expedita videntur, quæ de passione Domini dici possunt summatim in tribus horis primis, vsque ad sextam scilicet, matutinali, prima, & tertia. Sed non sic, non est tanta amaritudo, & pœna Domini Iesu sic leuiter pertractanda, propter quod reflecte oculos, & intende. Magna.n.& multiplex consideratio supereſt, multũque penetratiua, & pia, dũmodo (vt dictũ est) exhibeas te præsentem, hæc.n.in quadã generalitate sunt dicta. Sed videamus singula diligẽter, nõ.n.debet nos tædere, ista cogitare, quæ ipsum dñm non tæduit tolerare.

Pœnæ omnes quas Christus passus est, in genere recenset.

Meditatio pas. Christi ante matutinas. Cap. 75

REassume ergo meditationes istas à principio passionis, & prosequere per ordinem vsque in finem, de quibus sicut mihi videtur, modum tangam: tu verò vt placet exerciteris in amplioribus, vt & ibi Dominus ipse dabit. Attende ergo ad singula, ac si præsens esses, & cerne eum attentè, cum à cœna exiens, sermone completo, in hortum cum discipulis suis vadit. Vltimò nunc intra, & perpende quomodo affectuosè, socialiter ac familiariter eis loquitur, & ad orationem hortatur, quomodo etiam ipse pusillum, id est per iactum lapidis progrediens, humiliter ac reuereuter positis genibus orat patrem. Hic parumper subsiste, & mirabilia Domini Dei tui mente pia reuolue. Orat nunc Dominus Iesus. Sed hactenus legitur pluries sic orasse, sed pro nobis tunc vt aduocatus noster, nunc autem pro se orabat. compatere, & admirare pro fundissimam suam humilitatem. Cum anim sit Deus patri suo coæternus & coæqualis, oblitus videtur se Deum esse, & orat vt homo, stat tanquam quilibet homũculus de populo, Dominũ orans. Considera etiam perfectissimã obediẽtiã. Quid.n.orat? certè orat patrẽ, vt hora mortis ab eo trãsferatur, si habet hoc expedire vt nõ morereturs i ei placeret, & nõ exaudit: secundò aliquã dico volũtatẽ, quę in eo erat. Fuit tñ in eo multiplex volũtas, vt dicam. Et hic etiã tu compatere, quia vult pater vt penitus moriatur, & ei quamuis vero & vnico, & filio proprio nõ pepercit, sed pro nobis omnibus illum sic tradidit. Sic enim dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret. Dominus autem Iesus hanc obedientiam suscipit, & exequitur reuerenter. Vide in tertio loco indicibilem ad nos charitatem, tam patris, quàm filij, compassione, admiratione, venerationeque dignissimam. Propter nos hæc mors indicitur, & sustinetur propter nimiã charitatẽ ipsorũ. orat ergo Dñs Iesus patrẽ prolixè, dicẽs. mi pater clementissime, rogo te, vt exaudias orationẽ meã, & ne dispexeris

De oratione in horto.

Ioan. 3.

xeris deprecationem meã. Intẽde mihi & exeudi me, quia cõtristatus sum in exercitatione mea, & anxiatus est in me spũs meus, & in me turbatum est cor meum. Inclina ergo ad me aurem tuam, & intende voci deprecationis meæ. Tibi pater placuit me in mundũ mittere, vt pro iniuria tibi ab homine facta satisfacerem, & statim cum voluisti, dixi. Ecce vado. Et sicut in capite libri scriptũ est de me, vt facerem volũtatẽ tuam, sic volui: veritatem tuam, & salutem tuam annũciaui. Pauper sui, & in laboribus à iuuentute mea, faciens voluntatem tuam, & omnia quæ mandasti feci. Paratus sum etiam complere quæ restant. Si tamen pater mi fieri potest, tolle à me tantam amaritudinem, quanta mihi parata est ab aduersarijs meis. Vides enim pater, quanta aduersantur aduersum me, & quot & quanta mihi imponunt, propter quæ accipere animam meam consiliati sunt. sed pater sanctę si feci ea, si est iniquitas in manibus meis, si reddidi retribuentibus mihi mala, decidam meritò ab inimicis meis inanis. Ego enim quæ tibi placita sunt, feci semper. Ipsi verò posuerunt aduersum me mala pro bonis, & odiũ pro dilectione mea: & discipulum meũ corruperunt, & suum ducem ad me perdendum fecerunt, & appenderunt mercedem meam triginta argenteis, quibus appreciatus sum ab eis. Rogo te pater mi, vt transferas à me Calicem istum. Si autem aliter tibi videtur, fiat voluntas tua, & non mea. Sed exurge pater in adiutoriũ meum, festina vt me adiuues. Dato enim dilectissime pater, q od me nescierunt filium tuum, quia innocentem vitam cum eis duxi, & multa bona eis contuli: non de berent pater sic mihi esse crudeles. Recordare nanque, quod steterim in conspectu tuo, vt loquerer pro eis bonum, vt aduertem indignationẽ tuã ab eis. Sed væ, nunquid redditur pro bono malũ? ipsi autẽ foderunt foueam animę meę, & mortẽ turpissimã parauerunt. Tu vides Domine, ne sileas, ne discedas à me, quoniã tribulatio proxima est, & non est qui adiuuet. Ecce in conspectu tuo sunt qui tribulãt me, quęrẽtes animam meam. Improperium expectauit cor meum & miseriam. Et rediens Dominus Iesus ad discipulos suos, excitans, & de orando confortat. Et iterum secũdò & tertiò ad orationem rediit, in tribus scilicet diuersis locis distantibus ab inuicem per iactum lapidis, non quantum quis excutiens brachiũ proijcere posset, sed quantum sine magna violẽtia lapidem mitteret, fortè quanta est longitudo domorum nostrarum, vt habeo à fratre nostro qui fuit ibi: & adhuc in ipsis locis sunt vestigia eccleſiarũ quę ibi factæ fuerunt. Rediẽs ergo ad orationem, vt dixi, secundò, & tertiò eundem sermonem orauit, & addidit. Pater si sic decreuisti, vt penitus crucis patibulum subeam, fiat voluntas tua. Sed recomendo tibi dilectissimam matrẽ meam, & discipulos meos, quos hucusque seruaui. Pater mi seruа eos amodo. Et interim, sacratissimus ille sanguis corporis sui, in modum sudoris erumpens in hac agonia sue certamine, dum prolixius orat, vsq; ad terram abundãter decurrit. Considera nunc ergo eum, quanta nunc est animæ suæ anguſtia. Sed & hic illud animaduerte contra impatientiam nostram, quia Dominus tribus vicibus orauit, antequam à patre responsionem acciperet. Cum autem sic orat anxiatus Dominus Iesus: Ecce Angelus Domini: princeps militiæ cœlestis exercitus, Michael scilicet, astitit confortans eum, & dicens. Salutem Deus meus Iesu. Ego orationem vestram, & sudorem vestrum sanguineum patri vestro obtuli in conspectu totius curiæ supernæ, & omnes procidentes supplicauimus, vt Calicem hunc transferret à vobis, & respondit pater. Nouit dilectissimus filius meus Iesus, quod humana generis redemptio, quam sic optamus sine sanguinis sui effusione, sic decenter fieri non potest, & ideò si salutem vult animarum, oportet eum pro eis mori. Quid ergo discernitis? Tunc respondit Dominus Iesus Angelo. Salutẽ animarũ omnino volo, & idcirco potius eligo mori vt saluentur animæ, quas ad imaginẽ suam pater creauerat, quàm velim non mori, & animæ non redimantur. Fiat ergo volũtas patris mei. Et Angelus ad eum. Confortamini ergo, & viriliter agite, excellum enim decet magnifica facere, & magnanimum ardua tolerare. Cuò pertransibunt pænalia, & succedũt perpetuò gloriosa. Dicit pater quod semper vobiscum est & quod matrem vestram, & discipulos ipse seruabit, ipsosq; incolumes vobis reddet. Et humilis Dominus reuerenter, humiliter suscipit hanc confortationem etiam à sua creatura, considerans id esse minoratum paulo minus ab angelis, dum est in hac valle misera tenebrarum: & sic contristabatur vt homo, & vale, fecit ei. Et sic ex verbis angeli fuit confortatus vt homo, rogans, vt eum patri ac cęlesti curiæ cõmendaret. surgit ergo tertiò ab oratione totus sanguine madefactus, quem conspice tergentem sibi vultum, vel etiã fortè in torrente lauantem, totumque afflictum reuerenter cerne, eique intime compatere, quia fine ingenti acerbitate doloris hoc sibi contingere nullatenus potuit. Dicunt tamen Sapientes, & expositores, quod orauit Dominus Iesus patrẽ, non tàm timore patiendi, quàm misericordia prioris populi, quia compatiebatur iudæis, quia pro sua morte sæuissima perderentur. Non enim ipsi occidere eum debebant, quia ex ipsis erat, & in lege eorum continebatur, & tanta eis beneficia impendebat, dum orabat patrem pro salute iudæorum, & dicebat, vt credat multitudo gentium, non recuso passionẽ. Si vero iudæi excæcandi sunt vt alij videant, nõ mea volũtas sed tua fiat. Fuit.n.in Christo tũc quadruplex voluntas scilicet voluntas carnis, & hæc nullo modo volebat pati. Voluntas sensualitatis, & hæc murmurabat, & timebat. Volũtas rationis, & hæc obediebat, & cõsentiebat. nam iuxta Isaiã dicitur. Oblatus est, quia ipse voluit. Et fuit in eo voluntas diuinitatis, & hæc imperabat, & sentẽtiam ipsa dictabat. Igitur quia verus erat homo, vt homo erat in magna anguſtia positus. Et ideò intime compatere ei, & cõsidera, & vide diligẽter omnes actus, & singulas affectiones domini Dei tui. Venit autem ad discipulos suos dicens. Dormite iam, & requiescite, qui ibi aliquantulum dormierunt. Bonus autem pastor vigilat super custodiã gregis sui pusilli. O grandis amor. Verè in finem dilexit eos, cum in tanta positus agonia eorum procurat quietem. Videbat autem à longè aduersarios suos veniẽtes cum facibus, & armis, nec tamẽ discipulos excitauit, nisi cum propè, & iuxta eos erant: tunc dixit eis. Sufficit, satis dormistis, ecce qui me tradet appropinquat. Et adhuc eo loquente, venit ante illos nequam Iudas, pessimus mercator, & osculatus est eum. Dicitur enim qp moris erat Domini Iesu, discipulos quos emittebat, in osculo recipere redeuntes, & propterea proditor ille in signũ, Iesum per osculum tradidit, & præcedens alios cum osculo rediit quasi dicat. Non sum ego cũ istis armatis, sed rediens more solito, te osculor & dico. Aue Rabbi. O verè proditor. Intuere ergo bene, & prosequens dominum, vide quomodo patienter & benignè suscipit ipsius infelicis amplexus, & oscula proditoris, cuius paulo ante pedes lauerat, & summo cibauerat cibo. Et quomodo se patitur capi, ligari, percuti, & furibũdè duci, ac si esset malefactor, & omnino impotens ad se defendendum. Quomodo etiam compatitur discipulis suis fugientibus, & errantibus. Sed & ipsorum dolores cernere potes, quomodo inuiti, & dolentes, gemitus & suspiria dabant, & velut orphani, & timore perterriti recedebant, & magis ac magis eorum augebatur

Quadruplex voluntas fuit in Christo in oratione. Isaias. 3.

Matt. 16. Christus capitur.

Michael angelus cõfortũ in agonia cõferat.

Pſal. 39.

Pſal. 7.

Pſal. 108.

Matt. 27.

Hier. 18.

Pſal. 68.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dolor,cum videbant & dominũ suum sic viliter trahi, & canes istos trahentes eum ad victimam,& illũ quasi agnum mansuetissimum sine resistentia ipsos sequi.cõ spice nunc eum,quomodo ducitur ab illis nequissimis de torrente sursum Hierusalem festinanter, & anxiè, manibus post tergum ligatis, exclamidatus tunica, supercinctus non curiosè,capite discoopertus, & curuus ex fatigatione, & vehementi acceleratione incedens.

Principib⁹ Christus presentat. Cum autem præsentatur principibus sacerdotũ Annę & Cayphę & alijs senioribus congregatis,illi quasi leo capta præda exultant, ipsum examinant,falsos procurant testes, qui eum condemnant,& expuunt in eius sacratissimam faciem, oculos velant,colaphizant,alapis cædunt,dicẽtes, prohetiza quis est qui te percussit? & multis opprobrijs eũ vexant,& in omnibus se patiẽter habebat.Et hic in singulis eũ conspice,& compatere. Tandem illi maiores recesserunt mittẽtes eũ in quendam carcerem ibi subtus solarium, qui adhuc videri potest,vel eius vestigium, & ligauerunt eũ ad quãdam columnam lapideam, cuius pars postea cõminuta est, & adhuc apparet vt habeo ex fratre nostro qui vidit. Dimiserunt nihilominus aliquos armatos ad tutiorem custodiam, qui eum per totam noctem residuã vexauerunt, derisionibus, & maledictis vacantes. Intuere ergo qualiter audaces, & pessimi conuiciantur eidem, dicentes.Credebas tu melior,& sapientior esse principibus nostris, quæ stultitia erat tua? non debebas aperire os tuum contra eos, quomodo fuisti ausus sic facere? Sed nunc apparet sapiẽtia tua,vt stes modò sicut tuis conuenit paribus, dignus procul dubio ex morte, & tu eam habebis: & sic per totam noctẽ modo vnus, & modo alius insultabat verbis, & factis contra eum, quanta credis dicunt, & faciunt hi mercenarij opprobrijs vilissimis indiscretè, & irreuerenter ei insultant. Intuere nunc dominũ verecundè, & patienter tacentem ad omnia tanquã in culpa deprehensum, & vultu in terram demisso, & sibi compatere vehementer. O Domine ad quorũ manus venisti? quanta est patiẽtia tua? Verè ista est hora tenebrarum.Et sic stetit rectus ad illam columnã ligatus vsq; ad mane.Interim autem Ioannes vadit ad Dominam, & socias in domũ Magdalenæ congregatas, in qua cænam fecerant, & narrat cuncta quæ Domino, & discipulis contigerunt.Tunc indicibilis planctus, eiulatus, & clamor factus est ibi. Intuere eas, & cõpatere, quia in afflictione permaxima, & dolore vehementissimo sunt de dilecto Domino suo, quia benè vident, & credunt nunc ipsum Dominum moriturum. Tandem Domina secedit ad parietem,& in orationem se conuertit,dicens.Pater reuerendissime, pater pijssime, pater misericordissime, recommendo vobis filium meum dilectissimum.non sitis ei crudelis,quia cunctis est is benignus.Pater æterne morietur ne filius meus Iesus?nihil enim mali fecit. Sed pater iuste si redemptionẽ vultis humani generis, per alium modum obsecro faciatis, omnia nanq; possibilia sunt vobis.Rogo vos pater sanctissime,si placet vobis, non moriatur filius meus Iesus, liberate ipsum de manibus peccatorum, & reddite ipsum mihi. Ipse propter obedientiam vestram, & reuerentiam non se iuuat. Dereliquit seipsum, & tanquam imbecillis, & impotens est inter istos. Vnde vos illum Domine adiuuate.Hæc & his similia orabat Domina cum affectu suo toto,& conatu,& cum magna amaritudine cordis sui.Compatere nunc ei,quam sic cernis afflictam.

Meditatio passionis Christi hora Prima.

Cap. 76.

MAne autem tempestiuè redierunt principes, & maiores populi, & fecerunt eum ligari manus post tergum,dicentes. Veni nobiscum latro,veni ad iudiciũ, hodie complebũtur maleficia tua, modo tua sapientia apparebit,& ducebant eum ad Pilatum, & ipse tanquam nocens sequebatur eos, cum esset agnus innocentissimus. Cum autem mater eius, Ioãnes & sociæ. (Nam & ipse summo mane exierunt foras, vt venirent ad eum) occurrerunt ei in biuio, & videntes eũ sic vituperabiliter & sic enormiter à tãta multitudine duci,quanto repleti sunt dolore, dici non posset. In isto autem mutuo conspectu, fuit dolor vehementissimus vtriusq;.Nam ipse Dominus multum affligebatur ex compassione quam habebat ad suos, & maximè erga matrem: sciebat enim quod propter ipsum dolebãt vsq; ad animæ à corpore auulsionem. Considera ergo & intuere diligenter per singula, sunt enim per multum, immò per maximè compassiua. Ducitur ergo ad Pilatum, & ille mulieres à longè sequuntur, quia appropinquare non possunt. Accusatur tunc ab illis in multis,& Pilatus ipsum mittit ad Herodem. Herodes verò cupiens videre de suis miraculis, gauisus est:sed nec miraculum ab illo habere potuit, neque verbum. Igitur ex hoc reputans eum stultum, fecit in derisione ipsum indui veste alba, & remisit eum Pilato.Et sic vide qualiter nõ solum malefactor, sed & stultus est ab omnibus illis reputatus.ipse autem omnia patientissimè tolerabãt.Intuere etiam hic eum ducitur,& reducitur, demisso vultu,& verecundè incedentem, & omnium clamores,conuitia & sublanationes audientem, & fortè lapidum percussiones, & immunditiarum aliarum fętores suscipientẽ.Et etiam matrem, & suos intuere discipulos cũ indicibili mœrore à longe stantes, & inde ipsum sequentes.rèducto autem eo ad Pilatum,illi canes cũ audacia magna atque constantia prosequuntur suas accusationes: sed Pilatus causam mortis non inueniens in eum; ipsum dimittere nitebatur. Dixit ergo.Ipsum corripiam,& dimittum.O Pilate tu Dominum tuum castigas?nescis quid agis,quia nec mortẽ nec flagella meretur.rectè ageres, si te ad suum nutum corrigeres. Iussit autem eum durissimè flagellari. Spoliatur ergo Dominus, & ad columnam ligatur,& diuersimodè flagellatur.Stat nudus coram omnibus iuuenis elegans.& verecundus,specio sus forma præ filijs hominũ, suscipit spurcissimorum flagella dura, & dolorosa, caro illa innocentissima, & tenerrima, mundissima, & pulcherrima. Flos omnis carnis,& totius humanæ naturæ,repletur liuoribus,& fracturis. Fluit vndique regius sanguis de omnibus partibus corporis, superadditur,reiteratur,& spissatur liuor super liuorem,& fractura super fracturam,quousque tam tortoribus,quã inspectoribus fatigatis solui iubetur. Columna autem ad quam ligatus fuerat, vestigia cruoris ostendit sicut in historijs continetur.hic ergo eum diligenter considera per longam moram,& si hic nõ cõpateris,cor lapideum puta te habere. Tunc impletum est quod ait Isaias propheta. Vidimus (inquit) eum, & non erat aspectus, & reputauimus eum quasi leprosum,& humiliatum à Deo.O Domine Iesu quis fuit tam audax,& tam temerarius,qui te spoliauit & qui illi audaciores qui te ligauerunt? sed qui illi audacissimi, qui te tam durissimè, flagellauerunt? Sed tu fol iustitiæ tuos radios subtraxisti, & ideò factæ sunt tenebræ,ac tenebrarum potestas.Omnes sunt te potentiores.Amor tuus,& iniquitas nostra sic te imbecillem fecerunt. Maledicta sit tanta iniquitas,pro qua sic afflegeris.Soluto Domino,à columna,ducunt eum sic nudatum,sic flagellatum,per domum scrutando pro pannis qui sparsim in domo proiecti fuerunt ab expoliatoribus. Intuere eum sic benè afflictum, & tremẽtem durissimè.Erat enim frigus sicut dicit Euãgelistã. Cum se vellet reuestire, contendunt quidam impijssimi dicentes Pilato.Domine,Hic se facit regem. Vestiamus eum, & honore regio corronemus. Et accipiẽtes quã dam clamidem sericam rubeam,& turpem,vestiuerũt eum, & spinis coronauerunt.Cernet ergo eum in singulis actibus & afflictionibus suis,quia omnia facit,& sustinet quæ & ipsi volunt, purpuram suscipit, super caput spineam coronam portat, arundinem manum tollit,& ipsis genuflectentibus,& vt regem salutantib. tacet,& patientissimè obmutescit.Cerne nunc in amaritudine cordis,& maximè caput ipsius plenum spinis arundine sæpè percutitur.Et vide depresso collo,cum dolore tam magno acerbos ictus tunc suscipit: perforabant nanque caput eius sacratissimum acerbissimæ illæ spinæ,ac totum madere faciebant sanguine.O mi seri,quomodo tremendũ adhuc apparebit vobis illud caput regale, ꝙ vos nunc percutitis? Illudebant enim ei tanquam regnare volenti, & non valenti. Omnia autem sustinet, quia eorum stultitia nimia erat, sed nec illis sufficerat quod ad maiorem illusionem totam cohortem congregauerant, sed & coram ipso Pilato, & toto populo adducunt eum foras publicè sic illusum, & portantem spineam coronam, & purpureum vestimentum. Cerne nunc pro Deo quomodo etiam stat facie ad terram demissa, coram tanta multudine vociferante,& clamante. Crucifige eum,& insuper eũ deridente, & insultante quasi sapientiores eo fuerint, & quomodo appareat, quod ipse se incipienter habuerit contra principes, & pharisæos, qui sic eum aptari fecerunt, & ad talem finem perducunt. Et sic nõ solum dolores,& pœnas,sed etiã opprobria suscipiebat ab eis.

Meditatio passionis Christi hora tertia.

Cap. 77.

PEtit ergo tota multitudo iudeorũ,vt crucifigatur & sic condemnatur à misero iudice Pilato. Non recordantur beneficiorum, & operum eius, nec mouentur propter innocentiam eius,& quod crudele videtur,non retractantur propter afflictionem quam ei prius intulerunt, sed gaudent principes, & maiores quod intentionem prauam perfecerunt.Rident, & deridٹ eum,qui est verus Deus, & æternus, & mortè accelerant, reducitur intus, spoliatur purpura, & stat nudus coram eis, & datur ei reuestiendi licentia. Attende hic diligenter, & cõsidera staturam eius in singulis partibus & vt intimè compatiaris, & simul pascaris. Auerte parumper oculos à diuinitate, & eum purum hominem considera, & videbis iuuenem elegantem,nobilissimum,& innocentissimum,& amantissimum,totum autem flagellatum & sanguine liuoribusque respersum, pannos suos vndique proiectos sparsim de terra colligere,& cum quadam verecundia reuerentia, & rubore se corã eis,quamuis irridentibus reuestire,ac si foret omniũ infimus, derelictus à Deo, & omni auxilio destitutus. Intuere etiã eũ diligenter, & pietate ac compassione mouearis, nã modò colligit vnã, modò aliã,& corã illis se reuestit. Redeas post ad diuinitatẽ, & considera illã immensam æternã, & incomprehẽsibilẽ,& imperatoriã maiestatẽ incarnatam, se flectentẽ humiliter,ad terrã reclinantẽ,& pãnos recolligẽtẽ se cũ reuerẽtia, & rubore similiter vestiẽtem ac si esset homo vilissimus, imò seruus empticius sub istorũ dominio cõstitutus,& ab eis pro aliquo excessu correctus & castigatus.Intuere etiã eũ diligẽter,& humilitatẽ eius admirare, & eidẽ conforma teipsum,eisdem etiã cõsiderationibus compatiens. Intueri potes eundẽ cũ ad colũnã ligatus, sic ænormiter flagellatus, & eo reuestito ducunt eum foras,ne mortem vlterius differant.& tunc venerabile lignum crucis longum,& grossum, & multum graue ponunt super humeros eius,quod agnus mansuetissimus patienter suscipit,& portat. Et vt dicitur in historijs, opinio est, crucem Domini quindecim pedes habuisse in altũ,& tunc ducitur, & acceleratẽ, & opprobrijs saturatur,vt suprà in principio tactum fuit hora matutina. Ductus autẽ fuit foras cum socijs suis, duobus vtique latronibus. Ecce hæc est sua societas. O bone Iesu quantam verecundiam faciunt vobis isti vestri amici, latronibus vos associant, sed & deterius faciunt qui crucem vobis portandam imponunt, quod de latronibus ipsis non legitur. Vnde non solum(iuxta Isaiam) cum iniquis deputatus est sed iniquorum inquior.Indicibilis est Domine patientia vestra. Cerne igitur hic eũ benè, quomodo vadit curuus subtus crucẽ,& vehementer anhelat. Compatere ergo ei quantum potes, in tot angustijs, & ludibriorum renouationibus posito. Et quia verè mœsta mater eius propter multitudinẽ gentium ei appropinquare non poterat, nec videre,iuit per aliã viam breuiorem cum Ioanne,& sociabus suis,vt alios precedens ei approximare valeret. Cum autem extra portam ciuitatis in concursu viarum eum habuit obuium,cernens eum oneratum ligno tam grandi, quod primò nõ viderat, semi mortua facta est præ angustia nec verbum ei dicere potuit,nec dominus ei, quia acceleratus erat ab eis qui eũ ducebant ad crucifigẽdum. Vlterius autem Dominus procedens parum post conuertit se ad mulieres flentes, & dixit eis.Filiæ Hierusalẽ nolite flere super me, sed super vosipsas flete, &c. sicut in Euangelio plenius cõtinetur.Et in his duobus locis apparent vestigia ecclesiarũ adhuc,quæ ibi factæ sunt in memoriam hominum,vt habui à fratre nostro qui vidit, qui etiam dicit, quod mõs Caluariæ vbi fuit Christus crucifixus,distabat à porta ciuitatis,quantum locus noster à porta sancti Germani.Vnde nimis longa portatio crucis erat.Cum ergo vlterius processisset, & ita esset fatigatus, & confractus, quòd amodò portare non posset, crucem deposuit.Illi autẽ pessimi differre nolentes mortem suam, timentes ne sententiam eius reuocaret Pilatus, quia ostendebat voluntatem dimittendi eum, coegerunt quendam crucem portare. Ipsum autem sic exoneratum,vt latronem ligatum ad Caluariæ locum duxerunt. Nonne igitur hæc quæ in matutinali, & prima,& tertia hora passus est videntur tibi fine ista crucifixione vehementissimi doloris esse, & amarissimi, & horrores valde stupendi? Certe sic puto, & ad compassionem facientia motiua, quinimmò valde inferentia passionem.Si completa videntur, quæ de his tribus dicenda sunt ad præsens: Videamus ergo nunc quæ cõtigerunt in crucifixione, & morte.s. hora sexta,& nona,Postea videbimus de his quæ contigerunt post mortem.s.hora vespertina & cõpletorij.

Meditatio passionis Christi hora sexta.

Cap. 78.

CVm ergo Dominus Iesus ductu impiorum ad Caluariæ locum fœtidum peruenit, conspicere potes operarios malos vndique nequiter operari.His autem toto mẽtis intuitu te presentem exhibeas,& intuere diligenter cuncta quæ sunt contra Dominum tuum, & quæ dicuntur & fiunt ab ipso, atque per ipsum. Videas ergo oculis mentis alios figere crucem in terram, alios parare clauos & martellos, alios parare scala,& alia instrumẽta,alios ordinare quis quid facere debeat, & alios ipsum spoliare.Spoliatur etiam, & nudus est nunc tertia vice coram tota multitudine, renouantur fracturæ per pãnos carni applicato. Nunc primò mater conspicit filium suum sic captum,& aptatum dolore mortis affligi. Tristatur etiam supra modum,& cum rubore,quod videt eum totaliter nudum nam & ei nec femoralia dimiserunt. Accelerat ergo,& approximat filio,amplexatur,& cingit eum capitis sui

Mater Maria cũ alijs Christo occurrunt.

Ad Pilatũ & Herodem ducitur dominus. Luc.23.

Flagellatur Christus.

Isaiæ.53.

Ioan.18.

Christus deducitur ad crucifigendum.

Isaiæ.53.

Luc.23.

Universidad de Deusto
Biblioteca

velo. O in quanta amaritudine est nunc anima sua, nõ credo, q̃ ei verbũ dicere potuit, siamplius facere posset, vtiq; voluisset, sed amplius non potuit eũ adiuuare. Eripitur enim filius suus de manibus eius furibũdè ad pedem crucis. Hic modũ crucis diligenter attende. Ponuntur duę scalæ, vna retrorsum ad brachiũ dextrum, alia ad sinistrum brachium super quas malefici ascendunt cum clauis, & martellis. Ponitur etiam alia scala ex parte anteriori, attingens vsque ad locum vbi debebant pedes affigi. Conspice nunc benè singula. compellitur Dominus Iesus crucem ascendere per hanc scalam paruam. ipse autem sine rebellione, & contradictione facit humiliter quicquid volunt. Cum ergo in superiori parte istius paruę scalę peruenit ad crucem renes vertit, & illa regalia aperit brachia, & extendens manus pulcherrimas, in excelsum eas porrigit suis crucifixoribus. Aspicit in cœlum, patri decens. Ecce hic sum pater mi, vsque ad crucem me humiliari voluisti, pro amore & salute generis humani, placet, accepto, & pro eis me tibi offero, quos dedisti mihi, & fratres esse voluisti, accepta igitur & tu pater, & deinceps placabilis esto mei amore, & omnium maculas veteres absterge, & elõga ab eis, me pro eis tibi ossere pater. Qui autem retro crucẽ est, accipit manum eius dexteram, & eam fortiter cruci affigi. Quo facto, ille qui est in latere sinistro accipit manũ sinistram, & trahit quantum potest, & extendit, & alium clauum immittit, percutit & configit. Descendunt post hæc de scalis, & remouentur omnes scalæ. Pendet Dominus ex grauedine corporis deorsum trahentis, solum clauis infixis manibus sustentatur. Nihilominus occurrit & alius, & perpedes quantum potest eum trahit, & eo sic extento, alius configit eius pedes clauo durissimo. Sunt tamen quidam qui credunt, quod non hoc fuerit crucifixus, sed cruce extenta in terra, eum eleuauerũt, & crucem fixerunt in terram. Quod si hoc magis placet cõspice quomodo ipsum capiunt despicabiliter sicut ribaldum vilissimum, & posternunt super crucem in terra furibundè, brachia ipsius accipientes, & post violẽtam extensionẽ cruci durissimè affigentes. Similiter & de pedibus factum intuere, quos traxerunt, quantum violẽtissimè potuerũt. Ecce crucifixus est Dominus Iesus, & sic in cruce extensus, quod dinumerari omnia ossa eius possent, sicut ipse conqueritur per Prophetam. Fluunt vndique sacratissimi sanguinis riuuli ex illis magnis scissuris. Sicq; angustatus est, quod se mouere non potest nisi in capite. Illi tres claui sestinent totius corporis pondus, dolores acerbissimos tolerat, & vltra quàm dici possit, vel cogitari, affligitur. Pẽdet inter duos latrones, vndique pœnæ, vndique opprobria, vndique conuitia. Nam sic coangustato à conuitijs non parcunt. Alij blasphemant dicentes. Vah qui destruis templum Dei. Alij verò, seipsum non potest saluũ facere, & alia dicunt multa conuitia. Si filius Dei est, descendat de cruce, vt credamus ei. Sed & milites qui crucifixerunt eum, diuiserunt sibi vestimenta eius in ipsius præsentia. Et hęc omnia dicũtur, & fiunt præsente matre sua mœstissima: Cuius compassio multum augmentat filio passionem. Et econtrariò ipsa cum filio pendebat in cruce, & potius elegit mori cũ ipso, quàm amplius viuere. Vndique sunt angustiæ, & tormenta sentiri poterant, narrari verò nullatenus poterant. Stabat mater iuxta crucem eius, & inter crucem latronis non auertebat oculos à filio, angustiabatur vt ipse, & toto corde orabat ad patrem, dicens. Pater & Deus æternæ placuit vobis vt filius meus crucifigeretur, nõ est tempus vt à vobis repetam, sed videtis in quãta angustia est nunc anima sua: rogo vt mitigetis ei pœnam, si placet. Pater recommẽdo vobis filium meum. Et filius similiter orat Patrem pro ea, & tacitè intra se dicebat. Pater mi, vides quomodo affligitur mater mea. Ego debeo crucifigi, non ipsa, sed mecum est in cruce. Sufficit crucifixio mea, qui totius populi porto peccata, ipsa nihil tale meretur. Vides eã desolatam, tota die mœrore confectam, recommẽdo eam tibi, dolores eius tolerabiles facias. Erant autem iuxta crucem cum Domina Ioãnes & Magdalena, & duæ sorores Dominæ scilicet Maria Iacobi, & Salomæ, & forte etiam alię, quę omnes, & maximè Magdalenæ dilecta Iesu discipula, vehementer flebant, nec de suo Domino dilecto ac magistro poterãt consolari, compatiebãtur Domino, & Dominæ, & sibi ipsis, sępè renouabatur eis dolor, quia semper eis renouabatur compassio, cũ in conuitijs vel in factis suo Domino noua passio addebatur.

Modus, quo Dominus crucifixus fuit.

Ioan. 19.

Meditatio passionis Domini hora nona. Cap. 79.

DOminus autem in cruce pendens, vsq; ad exitũ spiritus non fuit ociosus, sed faciebat & docebat vtilia pro nobis. Vnde dixit septem verba, quæ scripta reperiuntur in Euangelio. Primum fuit in ipso crucifixionis actu, cum orauit pro suis crucifixoribus, dicens. Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt. Quod verbum magnę patientię magniq; amoris indicium præstat, & etiã fuit indicibilis charitatis. Secundum fuit ad matrem, cum dixit. Mulier ecce filius tuus & ad Ioannem, ecce mater tua. Non vocauit eam matrem, ne præ amoris vehementis teneritudine amplius ipsa doleret. Tertium fuit ad latronẽ pœnitentem, cũ dixit. Hodie mecũ eris in paradiso. Quartum fuit Eli, Eli, lamazabathani? hoc est, Deus meus Deus meus, vt quid dereliquisti me? quasi dicat. Pater tantum dilexisti mundum, vt me pro ipso tradidisti, dereliquisse me videris. Quintum fuit cum dixit, sitio, In quo verbo fuit magna compassio matris, & sociorum eius, & Ioannis, & illis pessimis magna fuit lætitia, nam licet exponi posset, quòd sitiebat animarum salutem, tamen in veritate sitiuit, quia sanguinis effusione erat totus exiccatus intus, & etiam arefactus: & cum illi maligni cogitare non possent, in quo cũ plus nocerent, tamen vexãdi nouam materiam acceperũt, vnde dederunt ei bibere acetum mixtum cũ felle, maledictus eorum furor quia pertinax, & quantum poterant nocuerunt. Sextum verbum fuit, Consummatum est, quasi diceret, Pater, obedientiam quam mihi dedisti, perfectè compleui. Adhuc pater etiã quicquid vis, mihi filio tuo præcipe, paratus sum, quicquid restat vlterius adimplere, Ego enim in flagello paratus sum, sed totum quod de me scriptũ est, consummatũ est: si tibi placeret pater, reuoca me modo tibi. Et pater ad eum. Veni dilectissime fili mi, omnia bene fecisti, nolo quòd amplius anxieris, veni quia in sinu meo, & inter brachia mea te suscipiam. Et ex tunc languere cepit morè morientium, modò claudendo oculos, modo aperiendo, & caput inclinare, modo in vnam partem, modo in aliã, deficientibus omnibus viribus. Tandem addidit septimum verbum, cũ clamore valido, & lachrymis, Patri dicens. Pater in manus tuas cõmendo spiritum meum. Et hęc dicens, Emisit spiritũ, & inclinato capite super pectus versus patrem, quasi gratias agens, quòd ipsum reuocabat, tradidit ei spiritũ suum. Ad hunc clamorẽ conuersus fuit Centurio, qui ibi erat, & dixit. Verè filius Dei erat iste, audiẽs, q̃ clamans expirasset. Nam alij homines cum moriuntur, clamare non possunt, & ideò in eum credidit, fuit autẽ ita magnus ille clamor, q̃ vsq; in infernũ fuit auditus. O qualis tunc erat anima matris, cum sic pœnosè videbat eũ deficere, languere, lachrymari, & mori? Credo quòd vel propter angustiarum multitudinem absorpta

De septẽ verbis Christi in cruce.

Luc. 23.

Ioan. 19.

Matt. 27.

Ioan. 19.

Ioan. 19.

Luc. 23.

Matth. 27.

sorpta erat, & quasi insensibilis facta, vel semimortua facta est, nunc quidem multò magis quàm cũ obuiauit ei crucem portanti. Quid tunc Magdalena fidelis, & dilecta discipula, quid Ioãnes prę omnibus dilectus quid aliæ duæ sorores Dominæ faciebant? Sed quid facere poterant repletæ amaritudine, completæ doloribus, inebriatæ absinthio? irremediabiliter omnes flebant. Ecce ergo pendet Dominus in cruce mortuus, redit tota multitudo, remanet mater mœstissima cum illis quatuor, ponunt se ad sedendum iuxta crucẽ, contemplantur dilectũ suum, expectant, à Domino auxiliũ, quomodo ipsum rehabere, & sepeliere tunc valeant. At tu si contemplatus bene fueris Dominũ tuũ, considerare potes, q̃ à planta pedis vsq; ad verticẽ nõ est in eo sanitas, non est in eo membrũ, nec sensus corporis, qui summam afflictionem, seu passionem non senserit. Habes ergo quæ de crucifixione & morte, in sexta, & nona hora cõtigerunt: quæ modicitati meæ, vel tuę ruditat, scribenda videtur ad præsens, tu aũt studeas deuotè, fideliter, & sollicitè, his omnibus inhærere: nunc de his quæ post mortẽ contigerunt dicamus.

De his, q̃ post mortẽ cõtigerunt.

De apertione lateris Christi. Cap. 80.

COmmorantibus ergo & sedentibus reuerenda domina nostra Maria atque Ioanne, Magdalena & sororibus matris Domini ab vna parte propè crucem, & aspicientibus quasi sine intermissione, Dominum Iesum pendentem sic in cruce inter latrones, sic nudum, sic afflictum, sic mortuum, sic & ab omnibus derelictum: ecce armati multi veniebant à ciuitate versus eos, qui mittebantur, vt ipsis crucifixis, crura frangerent, occiderent eos, ac sepelirent, ne corpora in cruce pendentia, in magno die sabbati remanerent. Tunc domina & omnes surgunt, & aspiciunt, & vident eos, & nesciunt quid hoc esse possit, renouatur dolor, timor & tremor crescit. Multum quidem domina timet, & nescit quid faciat, & vertens se ad filium mortuũ dixit. Fili mi dilectissime, quare redeunt isti, quid facere amplius tibi volunt, nonne te occiderunt. Fili mi putabã eos saciatos esse de te, sed vt video adhuc te mortuum persequuntur, fili mi nescio quid faciam, te defendere à morte non potui, sed veniam & stabo iuxta crucem tuam ad pedes tuos, fili mi roga patrem tuum, vt eos tibi placabiles faciat, ego autem quod potero faciam. Et omnes tunc quinque flentes iuerunt, & apposuerũt se ante crucem Domini Iesu. Appropinquant autem illi cum furore & strepitu magno, & videntes latrones adhuc viuere, frangunt eis crura, & ipsos occidunt, & deponunt, & in aliquã fossam velociter illos proijciunt. Redeuntibus autẽ ipsis versus Dominũ Iesum, timens mater ne similiter faciant cũ filio suo, tacta dolore cordis intrinsecus, cogitauit ad arma sua currere. sed humilitatem innatam, & gẽtibus positis, & brachijs cancellatis, vultu lachrymabili, & voce rauca, sic eos alloquitur, dicens. Viri fratres, rogo vos propter Deum altissimũ, ne amplius me vexare velitis in dilectissimo filio meo, Ego enim sum mœstissima mater eius, & scitis fratres vos q̃ nũquã offendi, nec iniuriam aliquã vobis feci, & si filius meus visus est vobis contrarius, ipsum peremistis, & ego vobis remittam omnem iniuriam, & offensam, & mortem filij mei: hanc tamen misericordiam mecum facite, ne ipsum confringatis, vt saltem integrum valeam tradere sepulturæ, nõ expedit vt eius crura frãgantur, videtis enim q̃ iam mortuus est, & migrauit, hora enim est postquàm discessit. Ioannes verò Magdalena & sorores matris Domini, stabant genuflexi cũ ea, & amarissimè omnes flebant. O Domina, quid est quod agitis, ad pedes nefandissimorum statis, ibi oratis inexorabiles, pietate creditis flectere crudelissimos, & impijssimos, & humiliare superbos? abominatio est superbis humilitas, incassum laboratis. Vnus autem Longinus nomine (tunc impius, & superbus, sed post conuersus, & martyr, & sanctus) porrigens lanceam de longè, eorum preces, & rogamina contẽnens, latus Domini Iesu dextrum vulnere grandi apertum, & exiuit sanguis, & aqua. Tunc mater semimortua cecidit inter brachia Magdalenæ. Ioannes verò dolore vrgente, assumpto vigore, insurgit cõtra illos, dicens. Viri nequissimi, quare hanc impietatẽ facitis, nõ ne videtis quod mortuus est, vultis etiam matrem eius mœstissimam occidere? discedatis, quia nos eum sepeliemus. Tunc illi sicut Deo placuit, discesserunt. Excitatur autem domina, surgens quasi euigilans, quęrens quid sit de dilecto filio suo. Respondent ei, nihil esse factum de eo. Postea suspirat, & anxiatur, & respiciẽs filium suum vulneratum, dolore mortis atteritur. Vides quoties mortua est hodie? toties certè, quoties cõtra filium suum videbat fieri nouitatem. Vnde verè impletum est in ea, quod sibi dixerat Simeon. Tuam (inquit) ipsius animam gladius pertransibit. Sed nunc verè filij corpus, & matris animam, huius lanceę gladius perforauit. Ponunt autem omnes se iterum ad sedendum iuxta crucem quid facere debeant nescientes. Corpus enim deponere, & sepelire non possunt, quia vires non habent sufficientes, nec instrumenta quibus deponere ipsum possint. Recedere autem, sic eo remanente, nõ audent: & diu sic remanere, nocte appropinquante, non valent. Vides in quanta perplexitate sunt, O Deus benigne, quo permittis tuam ex omnibus electam, mundi speculũ & reclinatoriũ nostrũ, sicut tribulari? Tẽpus autem esset, vt aliquãtulũ respiraret.

Lateris apertio.

Luc. 2.

Hora vespertina meditatio. Cap. 81.

ITerum autem vident alios plures, per viã veniẽtes, qui erãt Ioseph ab Arimatia & Nicodemus, ducẽtes secum alios, portantes instrumenta quibus corpus deponant de cruce: & portabãt quasi centũ libras myrrhæ, & aloes, & veniebant ad sepeliendum Dominum. Tunc surgunt omnes cum timore magno. O Deus quanta est ista afflictio hodie Circa cõspiciẽs autem Ioannes dixit. Ego cognosco ibi Ioseph, & Nicodemum. Tunc Domina, resumptis viribus, dicit. Benedictus Deus noster, qui mittit nobis auxilium, memor fuit nostri, & non dereliquit nos. Fili occurras eis. Vadit ergo Ioannes eis obuius velociter, & attingentes se, adinuicem amplexantur cum fletu magno, non valentes per magnam horam adiniuicem sibi loqui, ex cõpassionis teneritudine, & abundantia fletus & doloris, postea veniunt aduersus crucem. Quærit Ioseph, qui sint ibi cum Domina, & quid sit de alijs discipulis. Dicit illi Ioãnes, istas quę ibi sunt. De discipulis autem respondet se nescire, quia nullus ibi fuit hodie. Quærit etiam de his, quę circa dominum facta sunt, & narrat ei Ioannes per singula. Cum autẽ fuerunt propè locum, genuflectentes, & flentes, adorauerunt Dominum. Applicantes autem recepti fuerũt reuerenter per Dominam, & alias socias, genuflexis, inclinantes vsq; ad terram. Similiter ipsi genuflectentes cum ploratu magno, sic steterunt per longam horam. Tandem Domina dicit. Benefacitis habentes memoriam magistri vestri, quia multum vos dilexit, & fateor, quòd in aduentu vestro visum est mihi, nouã oriri lucem. Nescio bamus enim quid facere deberemus, Dominus vobis retribuat. Et illi. Dolemus ex toto corde nostro de his omnibus, quæ contra eum facta sunt. Prævaluerunt enim impij contra iustum, lubenter eum eripuissemus de tanta iniustitia, si potuissemus, saltem hoc modicum obsequium Domino & magistro nostro præstabimus. Surgentes ergo, parare

Depositio corporis Christi de cruce.

Mar. 16.

Matt. 27.

runt

Universidad de Deusto
Biblioteca

runt sed ad deponendum corpus Iesu. Tu autem (vt alijs locis dixit tibi) diligenter & morosè modũ depositionis attende. Ponuntur duæ scalę à lateribus crucis oppositæ, Ioseph ascendit super scala lateris dextri, satagit extrahere clauum ipsius manus, sed difficile est hoc, quia clauus grossus & longus, est in ligno valde confixus, & sine magna suppressione manus Domini, non videtur posse fieri, sed non est vis, quia fideliter facit, & Dominus totum acceptat: euulso illo. Ioãnes annuit Ioseph, dictum clauum sibi porrigi, ne ipsum Domina videat. Deinde Nicodemus alium extraxit manus sinistræ, & clauũ similiter dat Ioanni. Descendit Nicodemus, & iuit ad clauũ pedis. Ioseph verò sustentabat corpus Domini, fœlix quippè ipse Ioseph, qui corpus Domini meruit sic amplexari. Tunc pendentem manũ dexteram Domina suscepit reuerenter, & ponit ad vultum suum: intuetur, & osculatur cũ lachrymis validis & suspirijs dolorosis. Euulso autem clauo pedum, paulisper descendit Ioseph, & omnes accipiunt corpus Domini, & ponunt in terram. Domina suscipit caput cũ scapulis in gremio suo: Magdalena verò pedes apud quos tantam gratiã olim inuenerat. Alij circunstãt, omnes faciunt planctũ magnum super eum omnes enim plangunt eum, quasi vnigenitum amarissimè.

Hora completorij. Cap. 82.

POst aliquam morulam, cũ nox appropinquasset, rogat Ioseph Dominam, vt permittat eum voluti linteaminibus, & sepeliri, ipsa contendebat dicens. Nolite amici mei, tam citò filium meum accipere, vel me cum ipso sepelite. Flebat autem lachrymis irremediabilibus, aspiciebat vulnera manuum & lateris, modo vnum, modo aliud, aspiciebat vultum eius, & caput, & videbat spinarum punctura, depilationẽ barbæ, facie & sputis & sanguine deturpatã, & caput tonsum, & de fletu & aspectu nõ poterat saciari. Legitur autem in quadam scriptura, quòd Dominus deuote suæ reuelauit quòd ipse tonsus fuit capillis, & depilatus barba, sed Euangelistæ non scripserunt omnia. Et quidem quòd ipse fuit tonsatus, vel sicut est, nescio probare per scripturã, sed de depilatione barbæ potest probari. Dicit enim Isaias in persona Domini. Corpus meum dedi percutientibus, & genas meas vellẽtibus. Vnde ipsa mater hæc fideliter aspiciebat, morosè videre volebat. Tardante autem hora dicit Ioannes. Domina condescendamus Ioseph & Nicodemo, & permittamus aptari, & sepeliri corpus Domini nostri, quia propter nimiam moram possent pati calumniã à Iudæis. Ad hanc vocem tanquam grata & discreta, cogitans quòd ipsi Ioanni cõmissa est per filium, noluit amplius contendere, & signans & benedicens eũ, permisit aptari, & inuolui. Tunc Ioannes, & Nicodemus, & alij ceperunt inuoluere corpus, & aptare cũ linteaminibus, vt mos erat iudeis. Domina tamẽ semper tenebat caput ipsius in gremio suo, quod sibi reseruauit aptandum, & Magdalena pedes. Cum ergo venerũt ad crura propè pedes, dicit Magdalena. Rogo vos, vt permittatis me aptare pedes, apud quos sum misericordiam consecuta. Quibus permittentibus, illa pedes ipsos tenebat, videbatur deficere prę dolore, & quos aliàs lachrymis cõpunctionis rigauit, nunc multò magis vndis lachrymarum doloris, & compassionis, largiter lauit. Aspiciebat pedes sic vulneratos, perforatos, desiccatos, & sanguinatos, amarissimè multũ flebat. Nam vt veritas de ipsa perhibuit testimonium, dilexit multum, & ideò fleuit multũ, & maximè in hoc vltimo obsequio magistri, & Domini sui, sic afflicti, sic flagellati, sic vulnerati, sic mortui, & in nihilũ sic redacti. Vix cor sibi in corpore stare poterat præ dolore, sed bene cogitari potest, q; si posset, libẽter ad pedes Domini sui expirasset. Non videbat remedium doloris, nec cõsueuerat ei in talibus obsequi. Nouũ & vltimum est hoc obsequium quod ei nunc præstat, & in hoc præstãdo amaricatur anima sua, quia nõ potest illud facere, vt vellet intimè, & deceret. Vellet enim totum corpus lauare, vngere, & bene aptare, sed non est tempus & locus. Non enim poterat plus, non poterat aliud, facit quod potest, saltem pedes lauit cũ lachrymis, tandẽ deuotè abstergit, amplexatur, deosculatur, inuoluit, & aptat fideliter quantum melius nouit & potest. Sic ergo aptato corpore, respiciũt ad Dominã, vt ipsa compleat, & omnes planctum recipiunt. Tunc ipsa videns quòd amplius differre non potest, ponit vultum super faciem dulcissimi filij sui, & dicit. Fili mi in gremio meo te mortuum teneo, durum est valde diuortium mortis tuæ, iucunda & delectabilis fuit inter nos conuersatio, & sine querela, & offensa fuimus inter alios, quamuis tu dulcissime fili mi, vt nocens sis modo occisus. Fideliter fili mi seruiui tibi, & tu mihi, sed in hac pugna tua dolorosa, nec pater tibi auxiliari voluit, nec ego potui. Tu teipsum dereliquisti propter amorem generis humani, quod redimere voluisti. Dura, & nimis pœnosa est ista redemptio, de qua gaudeo propter salutem hominum, sed in tuis doloribus, & morte tua multũm affligor vehemẽter, quia scio quòd nunquàm peccasti, & sine causa, tam amarè occisus es mortè tã turpissima. Modo ergo fili mi disiuncta est nostra societas, & me à te nũc oportet separari, sepeliam ergo te ego mater tua mœstissima, sed postea quo ibo? vbi etiã morabor fili mi? quomodo sine te viuere possim? Tecum ergo libentius sepelirer, vt vbicunq; esses, ego similiter essem tecum, sed ex quo non possum corpore, sepeliar tamen mente, animam meam in tumulo sepeliam cum corpore tuo, eam tibi dimitto, eam tibi commendo. O fili mi, quàm anxia est separatio ista. Et iterum ex abundantia lachrymarum, multò melius lauit faciem filij, quam Magdalena pedes. Abstergit autem faciem eius, & deosculans os & oculos eius, in quodã sudario caput ipsum inuoluit, & diligenter aptauit. Tandem iterum benedixit, & signauit eum, & tunc omnes adorantes eũ flexis genibus, & pedes eius deosculantes, accipiũt, & portant ad monumentum: Domina tenebat caput & scapulas. Magdalena pedes, reliqui verò stabant in medio. Erat propè locum crucifixionis sepulcrũ, quãtum est longitudo ecclesiæ nostrę vel circa, in quo sepelierunt eum reuerenter, flexis genibus, & cũ fletibus magnis, & singultibus, & suspirijs crebris & multis: quo sepulto, Mater iterum benedixit, amplexatur eum & stat super dilecto filio suo, sed eleuantes eum, posuerunt magnum lapidem ad ostium monumenti. De hoc monumento dicit Beda, q; fuit domus rotunda, de subiacente rupe excisa, tantæ altitudinis vt vix homo manu extenta, culmen posset attingere, introitum habens ab oriente, in parte verò Aquilonari locus Dominici corporis, de eadẽ petra factus est, septẽ pedes habens longitudinis.

Corpus Christi cũ magno plãctu traditur sepulturę.

Isa. 50.

Luc 7.

Forma sepulcri.

Meditatio post completorium. Cap. 83.

VOlens autem Ioseph redire in ciuitatẽ post officium sic completum, dicit Dominæ. Domina mea ego vos deprecor propter Deum, & propter amorẽ filij vestri & magistri mei, si placet, vt diuertatis in domum meam, scio enim, quòd domũ propriam nõ habetis, vtamini mea vt vestra, quia omnia mea vestra sunt: similiter & Nicodemus. O qualis cõpassio. Regina cœli nõ habet vbi caput suum reclinet & hos dies lugubres & viduitatis suæ sub alieno tecto ducere oportebit. Verè dies viduitatis sunt isti, quia Dominus

Reuertuntur omnes ad ciuitatẽ facto sepulturę officio.

Dominus Iesus erat ei filius & sponsus, pater & mater, & omne bonum, & omnia simul, ea mortuo, perdidit. Verè vidua est & derelicta, & quò diuertat non habet. Tunc ipsa se inclinans humiliter & gratias agens, respondit se esse cõmissam Ioanni. Quibus Ioãnes adhuc eam rogantibus, respondit, quòd volebat eam ducere in montem Syon, in domũ in qua magister cœnauit heri sero cum discipulis, & ibidem stare cũ ea volebat. Illi verò inclinãtes se Dominæ, & adorantes sepulcrum abierunt, & illi (vt Euangelium dicit) remanserunt sedentes contra sepulcrum: Appropinquante autem nocte, dicit Ioãnes Dominæ, nõ est honestum hic nimis morari, vel de nocte in ciuitatem redire, & ideò si vobis placet Domina, recedamus.

Mat. 27.

Tunc Domina surgens & genuflectens, sepulcrũ amplexatur, benedicẽsq; sepulcrum dicit. fili mi nõ possum amplius stare tecũ, ergo recõmendo te patri tuo. Subleuatis etiam oculis in cœlum, dicit cũ lachrymis & affectu magno. Pater æterne, recommendo vobis filium, & meam animam quam dimitto. Et recedere tunc ceperunt. Cum autem venerunt ad crucem, ibi genuflexit ipsa & adorauit crucem, & dicens. Hic requieuit filius meus, & hic est preciosissimus sanguis eius, similiter & omnes fecerunt. Cogitare nanque potes quòd ipsa prima fuit, quę crucem adorauit. Exinde recedunt versus ciuitatem, & per viam se sępe vertebat retrospiciens. Cum autem fuerunt in loco, vltra quem, sepulcrum & crucem amplius videre non potuerunt, vertit se, inclinauit, genuflexit, & deuotissimè adorauit, similiter & omnes fecerunt. Appropinquantes ad ciuitatem, sorores Dominæ velauerunt eã tanquam viduã, cooperientes quasi totum vultũ suũ, & precedebant, domina autem inter Ioannẽ & Magdalenã sequebatur mœstissimè sic velata. Tunc Magdalena volens ingressum ciuitatis sumere viã, quæ ducit ad domum suam, & illuc eos ducere, ipreuedit sibi ante, & dicit. Domina mea precor vos amore magistri mei, vt eamus ad domum nostram, & ibi melius stabimus, scitis. n. quomodo libenter veniebat ad eam, ipsa vestra est, & omnia mea vestra sunt, rogo vt veniatis. Et hic plangere incæperunt. Domina autem tacente, & annuente versus Ioannem, adhuc illa rogat Ioannẽ. Ipse vero respondit. Decentius est vt eamus vsq; ad mõtem Syon, & maximè quia sic respondebamus amicis nostris, tu potius venias cum ea. Tunc Magdalena respondit. Bene scis, q; veniam cũ ea quocunq; ierit, & nũquam dimittam eã. Intrantibus autẽ illis ciuitatem, cõcurrunt vndiq; Virgines, & Matronæ bonę, cum perpendere eam potuerunt, assóciant eã per viã consolando, sed magnus vtiq; fit ploratus, sed & boni homines compatiebantur eidẽ, per quos trãsibant, & mouebantur ad fletum, dicentes. Certè magna iniustitia est facta hodie per principes nostros cõtra filium iustus Dominæ, & Deus pro eo magna signa ostendit, caueant quid fecerint. Cum autem venerunt ad domũ, tunc ipsa se verntes versus Dominas, & gratias agens, deuotissimè inclinauit. Ipse verò inclinantes se & genuflectentes, omnes cœperunt facere planctũ magnũ. Intrauit ergo Domina domum, & Magdalena, & duę sorores suę. Ioannes verò ponens se super ostio, rogauit omnes, vt redirent ad domos suas, quia tarda hora erat, & gratias agens eis, ostiũ ille clausit. Tunc Domina domum circunspeciens sic dicebat. Fili mi dulcissimè vbi es, quia hic te nõ video? O Ioãnes, vbi est filius meus? O Magdalena, vbi est pater tuus, qui te sic tenerrimè diligebat? O dilectæ sorores, vbi est filius noster? Recessit à nobis gaudium nostrũ, dulcedo nostra, & lumen oculorum nostrorum, recessit autem cum magna angustia, vos audistis. Et hoc est, quod mihi magis auget doloré, quia recessit totus laceratus, totus anxius, & sitibundus, coactus, oppressus, & violentus, nec ei potuimus in aliquo subuenire, omnes reliquerũt eũ, & pater eius omnipotens Deus noluit eum iuuare, & quàm citò facta sunt ista, vos vidistis. Cuius vnquã vel sceleratissimi hominis, fuit sic accelerata, & fulminata damnatio? O fili, hac nocte captus fuisti, perfidè traditus, manè in tertia cõdemnatus, & in sexta crucifixus, & ita mortuus es. O fili, quàm amara est ista separatio tua, & memoria turpissimæ mortis tuæ. Tandẽ Ioannes rogans vt desisteret, cõsolatus est eam. Tu autem si vires tuas experiaris, scies vtiq; eis parere, seruire, consolare, & confortare eam, q; parumper comedat, & alios ad comedendum confortat, quia adhuc ieiuni sunt, postea benedictione à Domina, & singulis alijs suscepta, discedas.

Meditatio de Domina, & sociabus die sabbati. Cap. 84.

MAnè autẽ sabbati, stabãt domo ianuis clausis, Domina & alię sociæ vnà cum Ioanne, afflictę & dolorosæ tanquam orphanæ, & plenæ mœrore, nõ loquentes, sed memorantes sedebant simul, aspiciẽtes se mutuò raptim, sicut contingere cõsueuit, magna pressura & calamitate grauatis. Pulsatum autem fuit ad ostium & timebãt, quia omnia timuerunt, securitas. n. eorũ discesserat. Tamen Ioannes ibat ad ostium, & aspiciens cognouit Petrum & dixit, Petrus est, Et Domina, Aperias ei. Ingreditur igitur Petrus verecundè, cum singultibus magnis, & fletibus, & tunc omnes plorare ceperunt, nec verbũ loqui poterãt prę mœrore. Postea veniunt successim & alij discipuli etiam plorãtes, tandem cessantes à fletu, incipiunt de domino suo loqui. Dicit ergo Petrus. Ego verecundor in meipso, nec deberem in conspectu vestro loqui, vel hominibus apparere, quia Dominum meum qui me tantum diligebat, sic reliqui & negaui: similiter & alij cum percussione palmarũ, lachrymarũq; effusione, seipsos redarguebant, quia dominum, suum dulcissimum sic reliquerant. Tunc dicit Dña. Magister bonus & pastor fidelis recessit à nobis, & nos remanemus velut orphani, sed spero firmiter, q; citò rehabebimus ipsum, vt vos scitis, quia benignus est filius meus, & vos multũ diligebat, non dubitetis, quia bene recõciliabitis, & libenter remittet omnem offensam, siue culpam: tantus autem fuit, permissione patris, furor contra eum, quod non potuissetis eum iuuare, etiam existentes cũ eo, & ideò nolite turbari. Respondit Petrus. Verè Domina mea, ita est vt dicitis, nam & ego qui tantũ initia vidi, tantò, fui timore percussus in atrio Chayhę, q; vix credebam, me posse euadere, & eum negaui, nec fui memor verborum, quibus hoc prędixerat mihi, quousq; me respexerat. Tunc Magdalena quærit quid ei prædixerat, & respondit de negatione, & narrat ei totum, & addidit, quod eis alia plura dixit in cœna de passione sua. Tunc dicit Domina. Vellem audire de his, quæ dicta, & facta fuerunt in cœna per eũ. Et Petrus annuit Ioanni, vt ipse referat. Ioãne verò incipit & narrat totũ, & sic tam de alijs quę fecerat Dominus Iesus cum eis, narrant adinuicem, modo vnus, modo alius, sicque totam diem de ipso fermocinando percurrunt. O quam attente auscultabat Magdalena, sed multum attentius ipsa domina. O quoties in ipsa die dicebat in narratione gestorum, benedictus sit filius meus Iesus. Intuere ergo eos diligenter & compatere, qu a sunt in afflictione magna, immò permaxima hodie constituti. Quid enim est videre, quòd Domina cœli & terrę & Princeps ecclesiarum, & omnium populorũ, & duces totius diuini exercitus, sic timorosi stant recluſi in domuncula quadam, nescientes, quid facere debeant, nisi q;

Petrus pulsat ad ostium.

Collatio de factis & verbis Domini.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quare dies sabbati attribuitur Beatę Virgine.

nisi q; se confortant, conferentes de factis, & verbis dulcissimi Domini sui. Domina tamen stabat mente tranquilla & pacata, quia certissimam spem habebat de resurrectione filij sui, & in ea sola remansit fides in ipsa die sabbati, & propterea dies sabbati attribuitur ei, non tamen poterat ipsa Domina gaudenter stare, propter mortem filij sui dulcissimi Iesu Christi. Sero autem facto, post solis occasum, cũ licuit operari, Maria Magdalene & altera Maria iuerunt emere aromata, pro faciendis vnguentis. Sero etiam præcedenti cũ redierant à sepultura Domini, ceperunt parare vsque ad solis occasum, postea siluerũt. Nã sabbatũ obseruare oportebat à solis occasu die veneris, vsque ad alium occasum. Nunc ergo vadunt emere aromata. Intuere tu illas diligenter, incedẽtes mœstis vultibus, more viduarum, & se applicantes ad aliquã Apothecam, alicuius forte deuoti Domini, eis compatiẽtis, & libenter satisfacientis voluntati earum. Ipsæ verò postulant aromata, & eligunt quãtum possunt meliora, & precio soluto redeunt, parantes se ad facienda vnguenta Domino suo. Cõspice ergo diligenter, quomodo humiliter, deuotè & fideliter laborant pro Domino suo, cum lachrymis magnis, & suspirijs intimis. Domina verò & Apostoli aspiciunt, & forte adiuuant, quibus factis, nocte siluerunt. Et hæc quidem est meditatio die sabbati de Domina, sociabus, & discipulis.

Obseruatio sabbati.

Emuntur Aromata.

SABBATO DIE.

Meditatio de Domino Iesu, die Sabbati descendenti ad infernum. Cap. 85.

VEnit etiam hoc in considerationem nunc, quid scilicet fecerit Dominus ipsa die sabbati. Statim cũ mortuus fuerat, descendit ad inferos ad sanctos Patres, & stabat cum eis, & tunc fuerunt in gloria: nam visio Domini, gloria est perfecta. Considera hic ergo, & attende quanta fuerit eius benignitas, in infernum descendere, quanta charitas, quantaque humilitas. Poterat enim vnum Angelum ad eos mittere, & omnes seruos suos liberare, & sibi præsentari vbi voluit, sed hoc non sustinuisset amor suus infinitus, & humilitas sua. Per semtipsum ergo descendit, & nõ vt seruos, sed & vt amicos visitaret Dominus omnium, & stetit cum eis ibidem vsque ad diem Dominicam, propè aurorã. Cogita bene de his, & admirare, & imitari coneris. Iubilauerunt autẽ sancti patres in suo aduentu, & repleti sunt iucunditate immensa, omni displicentia procul expulsa, & stabant in laudibus & cãticis corã eo, quas laudes potes hoc mõ meditari. Imaginando cos, ac si essent cũ corporibus suis, sicut post resurrectionem erunt, similiter, & animam illam benignissimam Domini nostri Iesu Christi. Cum ergo pręsenserunt eius saluberrimum aduentum, occurerunt ei gaudenter, seipsos exhortantes, atque dicentes. Benedictus Dominus Deus Israel, quia visitauit, &c. Leuate capita vestra, quia ecce venit redẽptio vestra, Consurge, consurge Hierusalem, solue vincula colli tui, ecce Saluator venit soluere nos à vinculis. Tollite portas Principes vestras, & eleuamini portæ æternales & introibit Rex gloriæ. Adoramus te Christe, & benedicimus tibi amantissime Deus noster. Et procidentes adoraverunt eum, cum gaudio & lætitia magna. Ipsos autem considera, quia cũ reuerentia, & ingenti exultatione, & vultibus iucundis stant, ei dicunt prędicta coram eo, & in huiusmodi laudibus, & canticis, & iubilationibus steterunt in lymbo, vsq; prope auroram diei Dominici, in conspectu etiam multitudinis Angelorum ibidem existentium, & cum eis iubilantium. Tunc accepit eos Dominus, educẽs ab inferis in exultatione, & antè eos gloriosè procedens, posuit ipsos in paradiso delitiarum. Aliqua verò morula facta, cum eis iucunde & Elia, & Enoch eum recognoscentibus, dixit eis. Tempus est, vt excité corpus meũ, vadam, & reassũmam illud: qui omnes procidentes dixerunt. Ite Domine Rex gloriæ, & citò redite, si placet, quia gloriosissimum corpus vestrum videre plurimum affectamus. Habes ergo quæ circa Dominum Iesum & Matrem eius, & discipulos, & sanctos patres meditari potsis in die sabbati, ante resurrectionem. Verùm quia totam passionem Domini tibi sine auctoritatum interpositione transcurri, ne animus ad aliud quàm ad ipsam passionem se conuerterent cogitaui vel nũc auctoritates aliquas tibi referre, vt earum lectio mentẽ excitet ad ipsam feruentius & deuotius meditandam. Accipe ergo Bernar. more solito, in quibusdam sententijs sic dicentẽ. Iesu Christo debes totam vitam tuam, quia ipse vitã suam posuit pro vita tua, & cruciatus amaros sustinuit, ne tu perpetuò sustineres. Si. n. cõferrentur in me omne dies filiorum Adæ, & omnes dies sæculi, & labores omnium hominum, qui fuerunt, & qui sunt, & qui erunt nihil esset ad comparationẽ illius corporis, quod spectabile & stupendum est, virtutibus etiam supernis, in cõspectu de spiritu sancto, in ortu de virgine, in vitæ innocentia, in doctrinæ affluentia, in corruscatione miraculorum, in reuelationibus sacramentorum. Sicut igitur exaltantur cœli à terra, ita exaltata est vita sua à vita nostra, quæ tamen posita est. Et sicut nihil ad aliquid nullam habet comparationem, ita vita nostra nullam habet ad vitam illius proportionem: cũ illa dignior, ista miserior esse non posit. Cũ ergo denouero quicquid possum, non est sicuti stella ad solẽ, gutta ad flumen, lapis ad montem, granum ad acerum. Non simplex, aut modica Christi exinanitio fuit, sed seipsum exinaniuit vsq; ad carnẽ, ad mortem, ad crucem. quis dignè pensет quantæ fuerit humilitatis, mãsuetudinis, dignitatis, Deum maiestatis carne indui, multari morte, turpari cruce? Sed dicit aliquis. Nõ valuit opus suũ reparare creator absque ista difficultate? Valuit, sed maluit cum iniuria sui, ne pessimum atque odiosissimum vitium, ingratitudinis occasionẽ, vltra reperiret in homine. Sanè multũ fatigationis assumpsit, quo multæ dilectionis hominem debitorem teneret: comouereтq; ad gratiarum actiones difficultas redemptionis, quem minus deuotum esse fecerat cõditionis facilitas. Quid enim dicebat homo creatus, & ingratus. Gratis quidem conditus sum, sed nullo cõditoris grauamine vel labore, siquidẽ dixit, & factus sum quemadmodum & vniuersa, sed obstructum est os loquentium iniqua. Luce clarius patet, quantũ modo ò homo pro te dispendiũ fecit de Domino seruus, de diuite pauper, caro de verbo, & de Dei filio, hominis fieri filius non despexit. Memento iam te, & si de nihilo factum, non tamen de nihilo redemptũ. Sex diebus cõdidit omnia, & te inter omnia. At verò per totos triginta annos, operatus est salutem nostram in medio terrę. O quantũ laborauit sustinẽs carnis necessitates, hostis tentationes. Nonnè sibi crucis aggrauauit ignominiã, mortis sibi accumulauit horroreм? Super omnia reddite amabilem mihi, Iesu bone, calix quem bibisti opus nostræ redemptionis. Hoc omnino amorem nostrum facilè vendicat totum sibi. Hoc (inquam) est, quod nostram deuotionem, & blãdius allicit, & iustius exigit, & artius stringit, & afficit vehementius. Multũ quippe laborauit in eo saluator, nec in omni mundi fabrica tantum fatigationis autor assumpsit. Ille denique dixit & facta sunt, mãdauit & creata sunt. At vero hic, & in dictis suis sustinuit contradictores, & in factis obseruatores, & in tormentis illusores, & in morte exprobatores. Ad cumulum pietatis

Descendit ad inferos & persona liter.

Cãticum sanctorũ in lymbo.

Isa. 55.

Quare Christus alia via faciliori nõ reparauit hominem.

tatis tradidit Christus in mortem animã suam, & de proprio latere protulit preciũ satisfactionis, quo placaret patrem. Per quod planè ad se versiculum illum Psal. 119. traxit. Apud Dominũ misericordia, & copiosa apud eum redemptio. Prorsus copiosa, quia non gutta, sed vnda sanguinis largiter per quinque partes corporis emanauit. Quid tibi debuit facere, & non fecit? Illuminauit cœcum, soluit vinctum, reduxit erroneum, reconciliauit reum. Quis non post illum libenter, alacriterq; currat, qui & ab errore liberat, & errata dissimulat, & qui deindè viuendo merita tradit, premia Phil. 2. moriendo conquærit? Quam excusationem habet, qui in odore horum vnguentorum non currit, nisi adquẽ fortè minimè odor peruenit. Sed etenim in omnẽ terram exiuit odor vitæ, Quoniam misericordia Domini plena est terra, & miserationes eius super omnia opera eius. Ergo qui vitalem hanc sparsam vbicunq; fragantiam non sentit, & ob hoc non currit, aut mortuus est, aut putridus. Non erubescit sponsam, nigredinem quam nouit percepisse à sponso, cui similari quãtæ etiã gloriæ est. Nil ergo proinde gloriosius est, quã Christi portare opprobrium. Vnde vox illa prorsus Gal. 6. exultationis & salutis, mihi absit gloriari nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi. Grata ignominia crucis ei qui cruci ingratus nõ est. Nigredo est, sed forma & si- Isa. 3. militudo Domini. Vade ad sanctum Isaiam, & describet tibi qualem illum in spiritu viderat, quem nanque alium dixit virum doloris & scientem infirmitatẽ, & quia non erat ei species neque decor. Et addidit. Nos putauimus eũ quasi leprosum & percussum à Deo & humiliatum, ipse autẽ vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra, & liuore eius sanati sumus. Denique seipsum fecit peccatũ, & nigrum dicere verear? Intuere sane pannis sordidum, plagis liuidum, illutũ sputis, pallidum morte. Quid. n. magis deforme, & nigrum, oculis spectantium occurrebat, quam cum expansis in cruce manibus medius duorum nequam, risum malignantibus daret, fletum fidelibus, & solus erat risui, qui solus poterat esse terrori, solus honori esse debuerat iuxta illud. Petra refugiũ herinacijs, & vbi tuta, firmaq; infirmis requies, niti in vulneribus saluatoris? Tantò illuc securior habito, quantò ille potentior est ad saluandũ, fremit mũdus, premit corpus, Diabolus insidiatur, nõ cado, fundatus enim sum supra firmam petram: peccaui peccatum grande, turbabitur conscientia, sed nõ perturbabitur, quoniam vulnerũ Domini recordabor. Nempè vulneratus est propter iniquitates nostras. Quid tã ad mortem, quod non Christi morte saluatur? Et infrà. Clamat clauus, clamat vulnus, q; verus Deus sit in Christo mundum reconcilians sibi, ferrum pertransijt animam eius, & appropinquauit cordi, vt nõ iam nesciat compati infirmitatibus nostris. Patet arcanũ cordis per foramina corporis, patet illud magnum sacramẽtum, patẽt viscera misericordię Dei nostri, in quibus visitauit nos oriens ex alto. Quid enim viscera per vulnera pateant? In quo enim clarius quàm in vulneribus tuis eluxisset, q; tu Domine suauis & mitis es & multæ misericordiæ? Maiorem enim miserationem nemo habet, quàm vt animam suam ponat quis pro addictis morti & damnatis. Ait etiã alibi Bernardus. Meditare passionem crucifixi corporis, & vide si aliquid est in eo, quod non peroret ad patrẽ. Pro te diuinum illud caput, multiplici spinarum densitate densatum, vsque ad cerebri teneritudinẽ confixum est, dũ Isa. 53. configitur spina. Spinis peccatorum suorum (ait Dominus per Isaiam Prophetam) circundedit me populus iste, ne doleret caput tuum, ne tua vulneretur intẽtio: caligauerunt in mortem oculi tui, & illa luminaria quæ illuminant orbem ad horã extincta sunt. Nonne illis obtenebrãtibus, tenebræ factæ sunt super omnẽ terram, & illa duo magna luminaria, cũ alijs luminaribus submota sunt? Hoc autem totum factum est, vt auertant oculi tui, ne videant vanitatem: & si viderent, nõ attraherentur. Aures illæ quæ in cœlis audiũt, sanctus, sanctus, sanctus, Dominus Deus sabbaoth, audiunt in terris, Dęmoniũ habes, & crucifige, crucifige eum. Vt quid illud? ne aures tuæ obturdescerent Ioan. 2 & ad clamorem pauperis, ne reciperent auditum vanũ, 19 ne detractionis virus susciperent. Speciosa illa facies, speciosa forma præ filijs huminum, sputis illita, afflicta colaphis, addicta delusionibus est. Sic nãq; scriptũ Mar. 15. est. Cæperunt conspuere, in eum, & percutere faciẽ eius, & illudere ei, dicentes. Prohetiza, quis est qui te percusit, quare hoc, vt facies tua illuminaretur, illu- 1. Reg. 1. minata confirmaretur, & diceretur de te. Vultus eius nõ sunt amplius in diuersa mutati. Os illud quod docet angelos, & homines instruxit, quod dixit, & factũ est, felle potatum est & aceto, sed hoc factum est, vt veritatem & iudicium loqueretur os tuum, & contineretur Dominum Deum suum. Manus ille quæ fundauerunt cœlos, extensę sunt in cruce, clauisq; verberatæ durissimis, vt manus tuæ extenderentur ad in- Psal. 118. opem, & dicere posses cum Psalm. Anima mea in manibus meis semper. Quod tenemus in manibus, nõ de facilè obliuiscimur sic & qui animã suam bonæ operationi imprimit, non tradidit eam oblitioni. Pectus illud, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ Dei absconditi, lãcea militari perfossum est, vt pectus tuum à prauis cogitationibus mundaretur, mundatũ sanctificaretur, conseruaretur sanctificatum. Pedes illi, quorum scabellum adorare debemus, quia sanctum est, dura transfixione confossi sunt vel confixi, ne pedes tui festinarent ad malum, sed currerent ad viã mi- Psal. 21. datorum Domini. Quid plura? Foderunt manus meas & pedes meos, dinumerauerunt omnia ossa mea. Pro te carnem & animam suam posuit, vt corpus & spiritum tuum sibi vendicaret, toto se totum recuperauit. Expergiscere nũc anima mea, excutere de puluere, & contemplare virum hunc memorabilem, quem inspeculo euangelici sermonis quasi præsentem intuearis. Attende anima mea, quis est ille, qui ingreditur habẽs imaginẽ regis, & nihilominus serui despectissimi cõfusione repletus, coronatus incedit: sed ipsa eius corona etiam cruciatus ea illi, & mille puncturis speciosum eius caput diuulneratur, regali purpura induitur, sed potius in eo despicitur quàm honoratur, sceptrum in manu gestat, sed eo ipso reuerendum eius caput feritur, adorant corã ipso positis in terra genibus, & regem clamant, & continuo ad conspuendum amabiles eius genas subliliunt, maxillas palmis concutiunt, & honorabile collum inhonorãt. Vide anima mea, quomodo vir ille per omnia coarctatur, & spernitur. Sub crucis onere dorsum incuruare iubetur, & suam portare ignominiã ad locũ deductus supplicij, Myrrha portatur & felle, in cruce subleuatur, & dicit. Pater di- Luc. 23. mitte illis, quia nesciunt quid faciũt. Qualis est hic, qui in omnibus præsuris suis nec semel os suum aperuit, vt aliquid quærelæ, aut excusationis, aut comminationis, aut maledictionis, aduersus maledictos canes illos proferret, sed nouissimè verbum benedictionis super iniustos suos, quale à sęculo non est auditũ? Quid hoc viro mansuetius, quid benignius, anima mea, vidisti? Adhuc autem attentius intuere, quàm grandi admiratione, & tenerrima compassione dignus appareat. Vide nudum, & vulneribus laceratum in medio latronũ, cruci ignominiosè ferreis clauis affixum, aceto in cruce potatum, & post mortem lancea in latere vulneratum, & copiosos sanguinis riuos, ex quinque vulneribus manuum, pedum, & lateris effundentem. Fletum

deducite

Universidad de Deusto
Biblioteca

deducite oculi mei, & liquesce anima mea, super cõtritione amabilis viri huius, quem in tanta amaritudine, tot vides affectum doloribus. Philip.11. Respice Domine sancte pater de sanctuario, & de excelso cœlorũ habitaculo, & intuere hanc sacrosanctam hostiam, quã tibi offert magnus Pontifex noster, sanctus puer tuus Dominus Iesus, pro peccatis fratrum suorum, & esto placabilis super multitudine malitiæ nostrę. Ecce vox sanguinis fratris nostri Iesũ, clamat ad te de cruce. Ecce gloria & honore coronatus sum. In dextera maiestatis tuæ astat vultui tuo pro nobis, caro enim & frater noster est. Respice Domine in faciem Christi tui, qui tibi obediens vsq; ad mortẽ factus est, nec recedãt ab oculis tuis cicatrices eius in perpetuum, vt memineris, quantam ab eo pro peccatis nostris satisfactionẽ Iob.11. recepcris. Vtinã Domine appendantur in statera peccata, quibus iram meruimus, & calamitas, quam pro nobis passus est innocens filius tuus. Certè hoc grauior apparebit, & hoc magis dignè, vt propter ipsam effundas super nos misericordiam, quantum fuit illa, ne pro peccatis nostris contineas in ira misericordias tuas. Gratias tibi pater referat omnis lingua super abundantia bonitatis tuę, qui vnico filio cordis tui nõ pepercisti, sed pro nobis illũ tradidisti in mortem, vt ipsum tanquam fidelẽ aduocatum haberemus in cœlis coram te. Et t bi Domine Iesu fortissimè zelotes, quid gratiarum retribuam, vt dignè retribuam? Ego homo, puluis, & cinis, & vile figmentum, quid enim pro mea salute facere debuisti, & non fecisti? & Ab immo pedis vsq; ad summum verticis, totũ in aquas passionum te demersisti, vt me totũ de illis extraheres. Et intrauerunt aquæ vsq; ad animam meam. Nam & animam tuam in mortem perdidisti, vt meam perditam mihi redderes. Ecce me duplici debito obligasti, nã & pro eo quod dedisti, debitor tibi sum, & pro mea quidem anima bis à te mihi data, semel in redemptione: quid magis iustè tibi reddam quam ipsam non habeo. pro tua autem preciosa anima ita contribulata, quid ab homine dignè rependi possit, non inuenio. Nã & si cœlum, & terram, & omnem ornatum eorum, pro ea possem rependere, certè vsq; ad mensuram debiti, nullatenus attingere possem. Vt autem idipsum quod & debeo, & possibile mihi est, retribuã tibi, tui Domine muneris est. Diligendus es mihi toto corde, tota mente, tota anima, tota virtute, & tua mihi sequẽda vestigia, qui pro me mori dignatus es, & quomodo fiet illud in me, nisi per te? Adhæret anima mea post te, quia tota virtus eius pendet ex te. Hucusq; Bernar. Toto igitur corde, totoq; affectu in Dominica passione versẽris, quia ipsius meditatio, super oẽs alias, quæ de vita ipsius occurrere possunt, noscitur eminere. De cæterò ad resurrectionem ipsius Dñi Iesu accedamus.

De resurrectione Domini, & quomodo primo apparuit matri dominica die. Cap 87.

VEniens Dominus Iesus, cum honorabili multitudine Angelorum, ad monumentũ die dominico summo manè, & reaccipiens corpus istud sanctissimum, & ipso monumento clauso, processit propria virtute resurgendo. Eadem autem hora, scilicet summo manè Maria Magdalenæ & Iacobi & Salomę, licentia petita prius à Domina, cœperunt ire cum vnguentis ad monumentum, Domina autẽ domi remansit, & orabat dicens. Pater clementissime, pater pijssime, sicut scitis, mortuus est filius meus, inter duos latrones cruci fuit affixus, & ego eum sepeliui manibus meis, sed potens es tis Domine, eum mihi restituere incolumem, rogo maiestatem vestrã, vt eum mihi reddatis: quare tardat tantum ad me venire, remittite obsecro eum mihi, quia non quiescit anima mea, nisi videam ipsum. O fili mi dulcissime, quid est de te? quid agis? quid moram contrahis? rogo te ne amplius differas venire ad me, tu enim dixisti, tertia die resurgam. Nonne fili mi, est hodie tertia dies, nó heri, sed prius heri, idest nudiustertius, fuit dies illa magna, & amara valde, dies calamitatis & mortis, tenebrarũ & caliginis, separationis & mortis tuæ: ergo fili mi est hodie tertia dies. Exurge ergo gloria mea, & omne bonum meũ, & redi, super omnia desidero te videre, consoletur me tuus reditus, quam sic contristauit discessus reuertere ergo dilecte mi, veni Domine Iesu, veni spes mea vnica, veni ad me fili mi. Illa ergo sic orante, & lachrymas dulciter emittente, ecce subitò Dominus Iesus venit in vestibus albissimis, vultu sereno, speciosus, gloriosus, & gaudens, & dixit ei quasi ex latere, salue sancta parẽs, At illa statim se vertens. Es tu (inquit) filius meus Iesus? Et genuflexit adorãs. Cui filius. Mater mea dulcissima, ego sum, resurrexi, & adhuc tecum sum. Eis autem surgentibus, ipsa cum lachrymis prę gaudio amplexans eũ, & vultum vultui applicans fortiter stringebat, requiescens totaliter super eũ, & eam alacriter sustentabat. Postea consedentibus eis pariter diligenter & curiosè intuebatur eundem in vultu & cicatricibus manuum & per totũ quęrens, si omnis dolor ab eo discesserat. Et ille. Reuerẽda mater omnis à me dolor abscessit, & mortem, & dolorem, & omnes angustias superaui, nec de cætero inde aliquid sentiam. Et illa. Benedictus sit pater tuus, qui te mihi reddidit, exaltatũ & laudatum sit nomen eius, & magnificatum in sæcula. Stant ergo & colloquuntur ad inuicẽ gaudentes, & Pasca ducẽtes delectabiliter, & amãter, & narrat ei Dominus Iesus, qualiter populũ suum liberauit de inferno, & omnia quæ fecit in isto triduo, ecce nunc ergo magnũ Pasca.

Matię scũ vnguentis vadunt ad monumẽtum.

Quomodo Maria & aliæ duæ Mariæ venerunt ad monumentum, & de causa Petri & Ioannis. Cap. 88.

MAgdalena verò & aliæ duæ Mariæ ibant (vt dixi) ad monumentum cum vnguentis. Dum ergo fuerunt extra portam ciuitatis, reuocabant ad memoriam afflictiones & pœnas magistri sui, & in omnibus locis in quibus aliquid notabiliter contra ipsum, vel per ipsum factum fuerat, aliquantulum subsistebant, genuflectentes & osculantes terram, gemitus & suspiria dantes, & dicentes. Hic obuiauimus ei cũ cruce super collo, quando mater eius semimortua est, hic se vertit ad mulieres, hic crucẽ deposuit fatigatus, & super isto lapide se appodiauit parumper, hic sic crudeliter & fortiter impulerunt eum, vt velocius ambularet, & quasi eũ currere coegerũt, hic spoliauerunt eum, & totum nudum fecerunt, hic eũ crucis patibulo affixerunt. Et tunc cũ magno clamore & inundatione lachrymarum, procidentes in facies suas adorauerunt crucem, & osculatę sunt eã, preciosò adhuc Domini sanguine rubricatam. Deinde surgentes, & euntes versus sepulcrũ, dicebant. Quis reuoluet nobis lapidem ab ostio monumenti? Et aspicientes, viderunt reuolutum lapidem, & Angelũ Domini sedẽtẽ super eũ, qui dicit eis. Nolite timere &c. vt in euãg. continetur. Illæ autẽ fraudatæ spe sua, quia putabant corpus Domini inuenire, nõ attendũtes ad verba Angeli, conterritæ redeunt ad discipulos, dicentes corpus Domini esse sublatum. Tunc ergo Petrus & Ioannes cucurrerunt ad monumentũ. Conspice bene eos, currunt ipsi, currunt Magdalena & socię post eos, omnes currunt ad quærendum Dominũ suum, cor suum, & animam suam: currunt multum fideliter multumque feruenter, multumq; anxiè. Cum autem peruenerunt ad monumentum, respicientes in ipso non inuenerũt corpus, sed viderunt linteamina & sudarium, & recessérũt: compatere ipsis, quia in afflictione magna sunt. Querunt Dominum suum & non inueniunt, & nesciunt vbi eum amplius quærere debeant, ergo dolẽtes, & flentes discesserunt.

Marc. 16. & Matth. 28.

Ioan. 20.

Oro Virginis.

Luc. 24.

Ioan. 20.

Quod Dominus apparuit tribus Marijs. Cap. 89.

MAriæ autem remanserunt ibidem, & respicientes in monumentum, viderũt duos Angelos, stantes in albis, qui dicunt eis. Quem quęritis, viuentem cum mortuis? Illæ autem nec tunc attenderunt ad verba eorum, nec aliquam consolationem acceperunt de visione Angelorũ, quia non quęrebant Angelos, sed Dominum Angelorum, iterũ duę Marię cõterritæ, & quasi absorbtę, elongauerũt se inde aliquantulũ, & sedebant dolentes. Magdalena verò nesciens, quid aliud facere deberet, & quia sine magistro suo viuere non poterat, & ibi eũ non in inueniebat, & vbi eum quæreret ignorabat, stabat ad monumentum foris plorans. Iterũ ergo respiciẽs in monumentum, quia semper sperabat, ibi eum reuidere, vbi eum sepelierat, vidit ipsos Angelos sedentes, qui dicũt ei. Mulier, quid ploras? quem quæris? Et illa. Tulerũt Dominum meum, & nescio vbi posuerunt eum. Vide mirabilem operationem amoris. Paulo ante audierat ab vno Angelo qꝺ resurrexerat, & postea à duobus quia viuebat, & non recordabatur, sed dicit, nescio. Amor hoc faciebat, quia (vt dicit hic Origenes) anima sua non erat, vbi ipsa erat sed ibi erat, vbi magister suus erat. Nesciebat cogitare, loqui nec audire, nisi de ipso. Cũ autem ista sic ploraret, nec de Angelis aliquid curaret, amore suo magister suus non poterat amplius se tenere: Dominus ergo Iesus refert hoc matri, & dicit, qꝺ vult ire ad consolandum eam, quę hoc multum acceptat, & dicit. Fili mi benedicte, vade in pace, & consoleris eam, quia multũ te diligit, & de tua morte multũ doluit, & memento redire ad me, & amplexãs dimisit eum. Venit ergo ad monumentũ inhorto, vbi erat Magdalena, & dicit ei. Mulier, quẽ quæris? quid ploras? Et illa eum nõ cognoscens adhuc, vt ebria respondit, dicens. Domine, si tu sustulisti eum, dicito mihi, vbi posuisti eum? & ego eũ tollam? Conspice bene eam, quomodo lachrymabili vultu, suppliciter, & deuotè, eum exorat, vt doceat eam illum quem querit, semper. n. sperabat, audire aliqua noua de suo dilecto. Tunc Dñs ad eam dixit. Maria. Ipsa verò quasi reuixi scens, & cognoscens eum ad vocem, indicibili gaudio dixit. Rabbi, id est, magister. Dominus vos estis quem quærebam, quare tamdiu vos mihi celastis? & currẽs ad pedes osculari volebat. Dominus verò volens animum suum eleuare ad cœlestia, vt non quæreret eum amodò in terra, dixit. Noli me tangere, nondum enim ascendi ad patrem meum, sed dic fratribus meis. Ascẽdo ad patrem meum, & patrem vestrum, &c. & addidit. Nonne prædixi tibi, qꝺ tertia die resurgerem, quomodo igitur me in sepulchro quærebas? Et illa. Dico vobis magister, qꝺ tantus dolor de acerbitate passionis & mortis vestræ, cor meũ repleuerat, qꝺ omniũ oblita, de nihilo recordabar, nisi de corpore vestro mortuo, & de loco vbi sepeliuerã ipsum, & ideò vnguentũ hoc manè detuleram. Benedicta sit magnificentia vestra, quæ resurgere & ad nos redire, dignata est. Stant ergo simul dilecti, cum incunditate & gaudio magno. Ipsa verò curiosè aspicit eum, & interrogat de singulis, & responsum alacritatis recipit. Nunc ergo, & hic est magnum Pascha, licet autẽ sic à principio Dominus ei respõderet, vix credere possum, quin eum familiariter tangeret, antequam inde discederet, osculando pedes & manus, sed dispensatiuè sic fecit à principio, vel quia talem se ostendebat, qualis erat in corde suo, secundũ cõmunem expositionẽ, vel quia (vt dixi) volebat animum suum erigere ad cœlestia, secundum qꝺ Bern. innuere videtur. Piè nanq; credi potest, qꝺ quã sic amanter & singulariter, antè omnes qui scripti reperiuntur, visitabat, ad lætificandam eam non turbandam, faciebat. Mysteriaiter ergo, non pertinaciter dixit illud verbum, quia non pertinax, neque durus, benignissimus Dominus est, & maximè diligentibus se. Post aliqualem verò morulam, discessit Dominus dicens, quia & alios oporteret eũ visitare. Tunc Magdalena quasi alterata, sicut nolens ab eo vnquam discedere, dicit. Domine (vt video) vestra conuersatio non erit amodò nobiscũ, sicut consueuerat, rogo ne obliuiscamini mei, memẽto te Domine tot bonorum quot mihi contulisti, & familiaritatis & dilectionis, quam habuistis ad me, & recordamini mei Domine Deus meus. Et Dominus ad eam. Noli timere, confide & constans esto, quia semper ero tecũ. Tunc ipsa benedictione ab eo recepa, & Christo discedente, venit ad socias, & nũciat hoc eis. Illę verò de resurrectione Domini gaudentes, sed qꝺ non viderant eum dolentes recedunt cum ea. Cum ergo iltę tres Mariæ in simul pergerent, antequam venirent ad ciuitatem, apparuit eis Dominus Iesus, dicens, Auete. Illæ verò vltrà quam dici posset exhilaratæ, procidentes tenuerunt pedes eius. Hic ergo similiter & querunt & aspiciunt, & responsum iucunditatis accipiunt, & faciunt magnum Pascha. Dicit autem eis Dominus Iesus, dicite fratribus meis vt veniant in Galileam, ibi me videbunt sicut prædixi eis. Vides, qꝺ magister humilitatis vocat discipulos suos fratres, nunquid hanc virtutẽ dimisit? Tu autem si in prædictis vis intelligentiã, & consolationem habere, recordare de his, quæ superius tibi dixi: vt. s. in omnibus locis & factis, ita tis animo, ac si præsens esses corpore. Et idem de infrà dicendis.

Dominus apparuit tribus Marijs in via pariter pergentibus.

Quòd Dominus apparuit Ioseph, Iacobo minori, & Petro. Cap. 90.

DIscedens ergo Dominus Iesus ab eis, apparuit Ioseph, qui eum sepelierat. Captus. n. erat propterea à Iudæis, & reclusus in quodam cubiculo diligenter sigillato & post sabbatum eum interficere volebant. Apparuit ergo ei Dominus Iesus, & facié eius extersit, & osculum dedit, & inde solutis sigillis in propriam domum reportauit. Apparuit etiam Dominus Iesus Iacobo minori, qui vouerat se nõ comesturum, nisi videret Dominum resuscitatũ. Dixit ergo ei, & his qui cum eo erant, ponite mensam. Deinde panem accipiens, benedixit, & dedit ei dicẽs, Comede dilecte frater mi, quia filius hominis surrexit à mortuis. Ista verò refert Hieronymus, Cũ autẽ Magdalena & sociæ redeuntes domum, & narrãtes discipulis resurrexisse Dominum, Petrus mœrens, qꝺ Dominum suum non viderat, nec quiescere valens prõpter amoris vehementiam, discessit ab eis, & solus ibat versus sepulchrum. Nesciebat enim, vbi eum alibi quæreret. Dum ergo pergeret, Dominus Iesus apparuit ei, dicẽs. Pax tibi Symon. Tunc Petrus percutiens pectus suũ, & procidens in terram cum lachrymis, dixit. Domine, dico meã culpam, quia te dereliqui, & pluries negaui, & osculatus est pedes eius. Dominus autẽ ipsum erigens, osdulatus est eum, dicens. Pax tibi, noli timere, omnia peccata sunt tibi dimissa, ego benè sciebam, & prædixi tibi, nunc ergo vade, & confirma fratres tuos: & cõfide: quia mortem, & omnes inimicos vestros, & aduersarios deuici. Hic ergo similiter fit magnum Pascha. Stant & colloquuntur adinuicem, & diligenter

1. ad Cor. 15.

1. ad Cor. 15.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ligenter Petrus aspicit eum, & singula notat. Benedictione verò accepta, rediens ad Dominam & ad discipulos, omnia narrauit. Scire autem debes, q̃ de apparitione facta Dominæ nihil continetur in euangelijs ideò autem ipsam posui, & ante præmisi quia de ipsa videtur tenere Ecclesia, vt in legenda de resurrectione Domini plenius habetur.

De reditu Domini ad sanctos patres post resurrectionem. Cap. 91.

DOminus ergo Iesus cum discessit à Petro, quia nondũ visitauerat sanctos patres, post resurrectionem suam, quos in Paradiso dilitiarũ dimiserat, redijt ad eos, procedens in stola candida cũ multitudine Angelorum. Quem ipsi in tanta gloria conspicientes à longè, cum indicibili exultatione, & iubilo, canticis, & laudibus, suscipiunt eum, dicentes. Ecce rex noster: venite occurramus saluatori nostro, magnum principium & regni eius non erit finis, dies sanctificatus illuxit nobis, venite omnes & adoremus Dominum. Et procidentes in terram adorauerunt eum, & surgentes, & stantes cum eo reuerenter & iucundè compleuerunt laudes suas, dicentes. Vicit Leo de tribu Iuda, refloruit Domine caro mea, adimples nos lætitia cum vultu tuo, delectationes in dextera tua vsq; in finẽ. Resurrexisti gloria nostra, exultabimus & lætabimur in te, regnũ tuũ, regnum omniũ sæculorum, & dãnatio tua vsq; in generatione & genertionẽ, & nos non discedimus à te, resuscitabis nos, & nomen tuum exaltabimus: præcursor pro nobis ingressus est, Pontifex factus in æternum. Hæc est dies quam fecit Dominus, exultemus & lætemur in ea. Hodie illuxit nobis dies redemptionis, reparationis antiquæ, fœlicitatis æternæ. Hodie per totum mundũ melliflui facti sunt cœli, quia Dominus regnauit à ligno, Dominus regnauit decorem indutus est Dominus fortitudinem, & præcinxit se. Cantate ei canticũ nouum, quia mirabilia fecit. Saluauit sibi dextera eius, & brachium sanctũ eius. Nos autem populus eius, & ouesæ pascu eius: venite, adoremus eum. Appropinquãte autem horã vespertina, dicit eis Dominus Iesus, compatior fratribus meis, quia propter mortem meam contristati, & cõtriti, disperguntur sicut oues errantes, & multum desiderant me videre. Vadam ergo, & ostendã me ipsis, confortabo, & consolabor eos, citò reuertar ad vos. At illi procidẽtes dixerũt, sic fiat Domine, vt dixisti.

Psal. 96.

Quòd Dominus apparuit duobus discipulis euntibus in Emaus. Cap. 92.

CVm ergo duo ex discipulis eius irent versus castellum Emaus, quasi iam desperati de ipso, & irent tristes, de his quæ acciderant conferentes: venit Dominus Iesus, & iunxit seipsis in specie peregrini, & ibat cum ipsis interrogans eos, & respondẽs, & conferens verba salubria, vt in Euangelio habes. tãdem coactus ab eis, intrauit cum illis & manifestauit seipsis: hic aut diligenter attende, & considera bonitatem, & benignitatem Domini tui. Primò quia non potuit eius seruens amor, sustinere suos sic errare, & tristari, vere fidus amicus est fidelis comes, & benignus Dominus iungit se ipsis, quærit tristitiæ causam, & exponit eis scripturas, inflamans corda eorum, ad omnem rubiginem extirpandam, sic quotidie nobiscum facit spiritualiter: si enim grauati aliqua perplexitate vel acedia de ipso loquimur, statim adest consortans & illuminas corda nostra, & etiam inflãmans in amorem sui, optimum enim est, contra tales pestes loqui de Deo. Vnde dicit propheta. Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua Domine, super mel & fauum ori meo. Et iterum. Ignitum eloquium tuum vehementer & seruus, tuus dilexit illud: similiter etiam cogitare de Deo, vnde idem Propheta. Concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardescet ignis. Secundò considera bonitatem eius, non solum ex amore (vt dixi) sed etiam ex humilitate profunda. conspice nanque ipsum, quomodo humiliter vadit cum eis, vadit nanque cum suis, quasi vnus ex eis. Dominus omnium, nonne tibi videtur ad primordia humilitatis redisse, exemplum nobis est simile faciendi. Sed & in alio attende Domine humilitatem, quia non est dedignatus hos discipulos inferioris gradus, non enim erãt illi de Apostolis, sed de alijs minoribus discipulis, & tamen familiariter iungit se ipsis, vadit & loquitur, nõ sic elati: nollent enim nisi cum præcipuis viris & magnarum opum, conuersari & ambulare. Item in alio relucet hic sua humilitas. Nam si cõsideras elatos, videbis, q̃ nolũt ampullosa verba sua spargere inter paucos, sed Dominus etiam cum duobus loquitur arcana sua, non vilipendit paucos, immo nec etiam vnum, sicut fecit olim cum Samaritana. Tertiò considera Domini bonitatem, quantum ad præsens negociũ, quomodo instruit discipulos suos in moribus, reficit & cõsolatur. Conspicias ergo eum, quomodo fingit se longius ire, vt eorum augeat desiderium, & inuitetur, & teneatur ab eis, & quomodo postea benignè intrat cũ eis, panẽ accipit, & benedicens suis sacratissimis manibus frangit & porrigit, & se ipsum eis reuelat, & quo tidie hoc facit nobiscum inuisibiliter. nam teneri vult & inuitari per desideria, orationes, & sanctas meditationes, & ideò semper orare oportet, & nõ deficere, vt ipse docuit, qualiter ista fecit ad nostram eruditionem: vt scilicet attẽdamus ad opera pietatis & hospitalitatis. Et quomodo non sufficit diuina eloquia legere vel audire, nisi opere compleãtur, de hoc in Homil. Greg. super hoc Euãgelio poteris plenius edoceri. Non autem dedit istis suis discipulis magnam sui copiam, sed statim porrecto eis pane, euanuit ab oculis eorum. Nam etiam alios consolari volebat, cum quibus tamen etiam istos est consolatus.

Luc. 24.

Aliqua anxietate grauatis, & de christo loquẽtibus ipse præsto est Psal. 118.

Psal. 38

Cum paucis cõuersandũ est, ad exẽplum christi.

Quòd Dominus apparuit reclusis in die resurrectionis. Cap. 93.

REdierũt autem prædicti duo discipuli statim in Hierusalem, & inuenientes alios discipulos cõgregatos (absente Thoma) eis ista narrauerũt, at pariter audierunt. Quia surrexit Dominus & apparuit Symoni. Tunc Dominus Iesus intrãs ad eos ianuis clausis, stetit in medio eorum, & dixit eis, pax vobis, Discipuli verò procidentes in terram, & suam culpã dicentis, q̃ sic eum dereliqu rant, ipsum alacriter susceperunt. Dominus ergo. Surgite (inquit) fratres mei, quia omnia peccata sunt vobis dimissa. Stat ergo familiariter inter eos, & ostendit eis manus & latus, & aperit eis sensum, vt intelligant scripturas, & cognoscant resurrectionem suam. Petit eis, si habeant, aliquid ad manducandum, & mãducat coram eis partem piscis assi, & fauum mellis. Insufflat in eos, & dicit eis, accipite spiritum sanctum. Vides quomodo ista sunt plena omni iucunditate & lætitia. Gauisi sunt ergo discipuli viso Domino, lætantur coram eo, qui ante erãt pauefacti. O quàm libenter eidem illa porrexerunt, vt comederet, quàm fideliter ei ministrabant, & quàm iucundè assistebant ei. Conspice etiam Dominam ibidem esse, quia discipuli congregabant se ad eam, Vide ergo eam indicibili gaudio ista conspicere, & iuxta filiũ familiariter sedere, & sicut expedit seruire alacriter. Dominus etiam Iesus libenter suscipit omne seruitium de manibus eius, & eam reuerenter honorat coram discipulis. Non autem omittas Magdalenã dilectam

Luc. 24. & Io. 20.

lectam discipulã, & Apostolorũ Apostola, conspice etiã, qualiter more solito, sedet ad pedes magistri sui, diligenter audit verba eius, & si quid potest etiã ipsa, gaudiosè, ac toto affectu, eidẽ ministrat, O qualis tũc est domuncula ista, & quã gratiosum habitare in ea, Nonne tibi videtur etiam nunc esse magnum Pascha? si aliquid deuotionis habes, puto q̃ sic. Sed parũ stetit tunc Dominus cum eis, quia iã erat quasi serò. Tamẽ fortè etiam ipsi coegerũt eum, aliquantulũ plus stare, rogantes ne sic citò recederet. An non credis q̃ Magdalena, sedens ad pedes iuxta eum, teneret per pannos eum confidenter, & cum reuerenti audacia, ne discederet ita citò. n. indutus vestimentis albissimis, vestibus gloriæ suæ. Sic enim eũ tenebat, nõ præsumptuosè, sed confidenter faciebat, sic diligens, sic dilecta, nec Domino displicebat. Teneri vult Dominus, vt patet in duobus dicisipulis suprà, euntibus in Emaus. Tandem Dominus reuerentia matri exhibita, similiter & ab ea recepta licẽtia, benedicens omnes, recessit ab eis ipsi verò procidentes, de cita reuersione rogauerunt, eundem. Remanserunt autem famelici, & sitibundi de Domino, de quo tãtam copiã habere consueuerãt, eũ sæpè suspirijs, & desiderijs reuocãtes. Vidisti quoties hodie habuisti Pascha, nam omnes istæ apparitiones in die Paschatis fuerunt. Sed fortè audisti, sed non sensisti, quia nec fortè in passione compassionem habuisti. Credo enim, q̃ si in passione compati scires, & mentem haberes, vnitã & non sparsam ad fœcularia, vel superflua, vel curiosa, in qualibet vice sentires Pascha. Et hoc de quolibet die dominico cõtingere posset, si mente integra diebus veneris, & sabbati, te cum passione Domini præparares, maximè dicente Apost. Si fuerimus socij passionum, erimus & consolationũ.

Quòd Dominus apparuit Discipulis in octaua Paschæ, & erat cum eis Thomas. Cap. 94.

ADueniente autẽ die octaua resurrectionis, iterum apparuit Dominus Iesus discipulis ianuis clausis, & erat Thomas cũ eis, qui prima die cum eis non fuerat, & cũ alij narrassent ei, quia viderãt Dominum, Respondit, Nisi videro in manibus eius fixuram clauorũ, & mittam digitũ, &c. (vt in Euangelio continetur) non credã, Dicit ergo pastor bonus, & de pusillo suo grege solicitus, pax vobis. Deinde dicit Thomæ. Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & affer manum tuã, & mitte in latus meum, & noli esse incredulus, sed fidelis. Tunc Thomas procidens, tetigit cicatrices Dñi, & dixit. Dominus meus & Deus meus. Hominẽ enim vidit, & Deum credidit. Dixit etiam suam culpã de hoc, q̃ ipse dereliquerat eum, sicut & alij dixerunt. Dominus autẽ erigens eũ, dixit: Noli timere, omnia peccata sunt tibi dimissa. Hoc autẽ de Thomæ dubitatione, dispensatoriè permissum est, vt euidentioribus argumentis, resurrectio Domini probaretur. Conspice autẽ hic diligenter eũ, & cõsidera solitã benignitatem, humilitatẽ, & amorẽ feruentẽ ipsius, quomodo. l. Thomæ monstrat & alijs discipulis vulnera sua, vt toleret omnẽ obscuritatẽ de cordibus eorum, ad ipsorum & nostrã vtilitatẽ. Reseruauit quoq; sibi Dominus cicatrices vulnerũ, maximè propter tria, s. vt faceret Apostolis fidẽ de sua resurrectione, & vt ipsas ostendat patri, quando vult placare eũ & interpellare pro nobis: est enim noster aduocatus, & etiam vt eas monstret reprobis in die iudicij. Stat ergo Dominus Iesus cum matre & discipulis suis, per aliquã morulã loquens de regno Dei, & ipsi cum eo in lætitia magna, audientes ista verba excelsa, & aspicientes faciem eius, plenam gaudio & decore. Attende bene eos circumcirca stantes, sed Dominam familiarius iuxta eũ, Magdalenã verò semper ad pedes eius considera. Sta & tu reuerenter, à longè tamẽ, nisi fortè misericordia motus faciat te vocari. Tandẽ dicit eis, q̃ vadat in Galileã, in monte Thabor, vt dicitur, & ibi apparebit eis, & benedictione data discessit ab eis, ipsi verò remanserunt, vt prius, famelici & sitibundi de eo, sed plurimum confortati.

Cicatrices Dñi. Vnde refertur pro tria?

Ioan. 20.

Quòd Dominus apparuit discipulis in Galilæa. Cap. 95.

POst hæc discipulis ad dictum locũ pergentibus, iterum apparuit eis Dominus Iesus dicens, Data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra. Ite, docete omnes, gentes baptizantes eos in nomine patris, & filij, & spiritussancti: & docentes eos seruare, quæcunq; mandaui vobis, & confortamini, quia ego vobiscum sum omnibus diebus, vsq; ad cõsummationẽ fœculi. adorauerunt autẽ eum in suo aduentu & stãt etiã nunc cum magna iucunditate cum eo. Considera bene eos, & ea quæ dicta sunt modo ipsius, nã magnifica sunt valdè. Manifestat eis, qualiter est Dominus omnium, dat eis mandatum de prædicando, dat formã baptizandi, dat etiã vigorem eis per maximũ, dum dicit, q̃ semper erit cum eis. Vides quantã iucunditatẽ dat eis, & quot ostendit eis insignia charitatis. His ergo dictis, per Dñm data eis benedictione, disparuit ab eis.

Quòd Dominus apparuit discipulis ad mare Tyberiadis. Cap. 96.

DIscipuli verò adhuc remanserũt in Galilæa. Iuerunt autem quadam vice piscatũ ad mare Tyberiadis septem ex ipsis, & per totam noctẽ nihil cœperũt. Manè facto, Dominus iterũ apparuit eis, & stetit in littore maris. Attẽde aũt hic, quæ acta sunt, quia iucundissima sunt. Quærens ergo Dñs si aliquid cœpissent, respondentibus nõ, dixit. Mittite in dexteram nauigij rete, & inuenietis. Miserunt ergo, & multitudinẽ magnã cœperunt. Dixit Ioannes Petro, Dominus est. Tunc Petrus nudus existẽs, succinxit se tunica, & festinus venit per mare, alij verò nauigio venerunt. Et cum discendissent, viderunt piscem positũ super prunas, & panem paratum, Dominus. n. hoc eis parauerat. Fecit etiã accipi de piscibus eorũ, & assari, & simul cu meis comedens, fecit conuiuium, & festũ magnũ cum eis in littore maris. Et consuetæ humilitatis suæ more ministrans eis, panẽ eis porrexit, & piscem similiter dedit eis. Stant ergo reuerenter, & multum alacriter isti septem discipuli cum Domino suo, pariter cũ eo comedentes. Aspiciunt faciem eius desiderabilem & iucũdam, & exultant in cordibus suis. Accipiũt de sacratissimis manibus eius escas delectabiles, & reficiuntur non minus spiritualiter, quàm corporaliter. O quale conuiuium est illud. Conspice bene singula, & si potes pascaris cũ eis. Attẽde nihilominus quæ sequuntur, quia pulcherrima sunt & vtilissima. Nam completo isto solenni cõuiuio, dicit Dominus Petro. Diligis me, plus his? & Petrus, Domine tu nosti, quia amo te: dicit ei Dominus. Pasce agnos meos, &c. Sic ter interrogans, recommendauit ei gregem suum. In quo Domini benignitatem solitam considera, charitatem, & humilitatem: Aperte enim vides, quomodo diligenter affectuosè imprimit, reiterat, & recommendat Petro animas nostras. Iterum autem Dominus post hæc prædixit Petro mortẽ ipsius, dicẽs. Cũ esses iunior, cingebas te, &c. significans, q̃ per passionẽ crucis, clarificaturus esset Deum. Et cũ de Ioanne Petrus quæreret, hic autem quid. Dominus respondit. Sic eum volo manere, donec veniam: quasi dicat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nolo q̃ per viam passionis me sequatur, sed in senio, & contemplatione requiescet. quamuis alij discipuli intelligerent q̃ non moreretur, sed non erat hoc magnum donum, cũ melius sit dissolui, & esse cũ Christo. Attendisti quàm multa, & quàm magnifica, facta & dicta sunt in hac apparitione. Posthoc disparuit Dominus ab eis, & more solito redijt ad sanctos patres. Discipuli verò cum magno gaudio remansuerunt, & post redierunt in Hierusalem, &c.

Quòd Dominus apparuit plusquàm quingentis fratribus simul, & de apparitionibus. Cap. 97.

ITerum autẽ apparuit Dominus plusquam quingentis fratribus simul, vt dicit Apostolus. Sed quo loco, aut quando, non est scriptum. Sed stans benignus Dominus inter eos, prædicans, & loquens de regno Dei magna eos iucunditate repleuit. Habes ergo duodecim apparitiones Dñi, post resurrectionem vsque ad ascẽsionem, absq; duabus cum ascensione proximò dicẽdis, & sic fuerunt quatuordecim. Scire tamen debes, q̃ in Euangelio non sunt scriptæ nisi decem. Nã qũo apparuit matri, non est scriptum in aliquo loco, sed fic pie creditur. Quomodo autem apparuit Ioseph, dicitur in Euangelio Nicodemi. Quomodo etiã Iacobo, scripsit Apostolus ad Cor. & etiã refert beatus Hiero. De ista etiam de quingentis fratribus scripsit beatus Apostolus ibidem, Alię verò scriptæ sunt in Euangelio. Potes etiam meditari de pluribus. Nam verisimile est, q̃ benignissimus Dominus sepe matrem & discipulos visitabat, & Magdalenam dilectam discipulam, confortans & exhilarans eos, qui sic vehementer de sua passione fuerant contristati, & conterriti. Quod etiam beatus Aug. sentire videtur, dicens de tempore post resurrectionem. Non omnia (inquit) scripta sunt, crebra erat eius cum eis conuersatio. Et etiam fortè ipsi sancti patres maximè Abrahã & Dauid, ad quos specialiter facta fuit promissio de filio Dei, veniebant cum eo ad videndum illam suam excellentissimã filiã matrem Domini, quæ præ eis omnibus gratiam inuenit, & genuit redemptorem. O quàm lætanter eã respiciebant, & reuerenter se inclinabant eidẽ, & omni qua poterant benedictione replebãt, quamuis nõ viderentur ab ea. Potes etiam considerare in hoc benignitatem, charitatem, & humilitatem Domini, more solito, de quibus sepe fecimus mentionem, & in omnibus factis eius relucent. Quòd etiam postquam gloriosè vicerat, & resurrexerat peregrinari adhuc voluit per quadraginta dies, vt suos discipulos confirmaret, & roboraret. Dignè nanq; post tot annorum curricula, post tot labores & afflictiones, post tã ingnominiosam & acerbam mortem, poterat triumphator ad suã gloriam remeare, & per suos Angelos confirmare, & cõfortare Apostolos pro suo nutu: sed quia hoc nõ patiebatur charitas sua, personaliter voluit conuersari cũ eis apparẽs eis per quadraginta dies in multis argumẽtis, & loquẽs de regno Dei. Pro eis fecit hoc & pro nobis, sed non aduertimus. Dilexit te vehemẽter, & non diligitur, cũ ad talem ac tantum ignẽ, nõ solũ calefieri, sed ardere debeamus. Nũc ad ascensionem veniamus.

1. ad Cor. 15.

Act. 1.

De ascensione Domini Cap. 98.

CIrca dominicam ascensionẽ te vigilem esse oportet. vt si vnquã toto mentis conatu, te præsentem exhibuisti verbis & factis eius, nunc facias multò magis. Nam hęc solẽnitas omnes superat alias, vt clarius infrà tibi ostendam. Et saltẽ hoc te animet ad attentionẽ, q̃ nũc Dominus discessurus est corporali præsentia, cõpleto suæ peregrinationis cursu. Vnde verba & facta ipsius, sunt attentius consideranda. Quælibet enim anima fidelis, debet sponsum suũ, Dominum suum, & Deum suum, in eius discessu vigilantissimè obseruare, & quæ per eũ dicuntur, & fiũt, viscerosius mente amplecti, & idẽ se deuotius, & humilius recommendare, & totaliter animum suum ab alijs abstrahare. Quadragesimo itaq; die à resurrectione, sciẽs Dominus Iesus, quia venit eius hora, vt transeat ex hoc mundo ad patrem, cum dilexisset suos, nũc verò in finem dilexit eos. Accipiens ergo de Paradiso terrestri sanctos patres & alias animas, stans & benedicens Eliæ & Enoch ibi remanentibus, & adhuc viuentibus, venit ad discipulos suos, qui erant in cœnaculo in monte Syon cum matre ipsius: & alis apparẽs eis, voluit etiã ante discessum suum prandere cũ ipsis, in signum memorialis dilectionis & gaudij. Omnibus ergo simul comedentibus, cum lætitia magna in hoc vltimo cõuiuio Domini sui, Dicit eis Dominus Iesus. Tempus est, vt reuertar ad eum qui misit me, vos aũt manete hic in ciuitate, quoũsque induamini virtute ex alto, quia infra paucos dies replebimini spiritu sancto, prout vobis promisi. Postea ibitis per vniuersum mũdum prædicantes Euangelium meũ, baptizando credentes, & eritis mihi testes vsq; ad vltimum terrę. Exprobrauit etiam incredulitatem eorum, quia his qui viderant eum. s. Angelis suis non crediderunt. Hoc nunc maximè facit, cum de prædicando dicebat, quasi daret eis intelligere, multò magis debebatis vos Angelis credere, etiam antequã me videritis, quàm gẽtes qui credent vobis prædicantibus, & me non videbunt. Fecit etiam hoc, vt cognoscentes defectum suum remanerent humiliores, ostendens eis in suo discessu, quãtũ placebat ei humilitas, & quasi eam peculiariter recommendaret eisdem. Quærentibus autem eis de tẽporibus futuris, noluit respondere, quia non expediebat eis. Stant ergo, comedunt, & loquuntur, & gaudẽt propter presentiam Domini sui, sed nihilominus turbati propter discessum. Tanta.n. amoris teneritudine diligebant eum, q̃ etiam verba discessus sui, non poterant æquo animo sustinere. Quid autem dicã de matre iuxta eum prandente, quæ super omnes sic intensè eum amabat? Annon credis, q̃ ad hæc verba discessus filij, maternæ dilectionis tacta & commota dulcedine, reclinaret caput suum super filium, & recumberet super pectus eius? Nam si Ioannes hoc fecit in cœna, nũc multò magis meditari potes de ipsa. Vndè suspirans cũ lachrymis eũ rogabas, dicens. Fili mi, si discedere vis, ducas me tecum: Dominus autem consolatus eam, dicebat. Rogo mater charissima, ne feras molestè discessum meum, quia vado ad patrem. Te autem remanere hic expedit ad tempus, propter confirmandos credentes, postea veniam ad te, & assumam te ad gloriam meam. Ad quẽ mater. Fili mihi dilectissime, fiat volũtas tua, nam non solum remanere, sed & mori parata sum, pro animabus pro & quibus & mortuus fuisti, sed esto memor mei. Dominus autem eã & discipulos & Magdalenam & alias consolabatur, dicens. Non turbetur cor vestrum neque formidet, non relinquam vos orphanos, vado & venio ad vos, & semper ero vobiscum. Tandem dicit eis, q̃ exeant in mõtem oliueti, quia inde volebat ascendere, & tunc disparuit ab eis. Mater ergo, & omnes alij sine mora iuerunt ad dictum montem, qui est ab Hierusalem ad vnum miliare, & ibidem iterum apparuit eis Dominus. Ecce quomodo habes hodie duas apparitiones. Tunc amplexatus est matrem valefaciens ei, & mater eũ tenerrimè. Discipuli autẽ & Magdalena & oẽs alij prociden tes, & lachrymantes, deosculati sunt pedes eius, ipse verò suos Apostolos erigens, benignè osculatus est. Conspice nunc eos benè, & cuncta quę fiunt, considera nihilominus sanctos patres ibidem existentes, inui-

Luc. 24.

Mar. 16.

Psal. 67.

Psal. 106.

Psal. 56.

Psal. 67.

Psal. 88.

In die ascẽsionis Christus apparuit matri, & discipulis.

sibiliter tamen, quomodo libenter, & reuerenter intuentur dominam, & affectuosè benedicunt, per quam tantum beneficium consecuti sunt. Quomodo etiam intuentur illos excelsos pugiles & duces diuini exercitus, quos inter omnes elegit Dominus, ad expugandum, & vincendum vniuersum mundum. Tãdem completis cunctis mysterijs, cœpit Dominus Iesus elauari ab eis, & ascendere virtute sua. Tunc mater & omnes alij procidebant in terram. dicebat Domina: Fili mi benedicte, memor esto mei, & propter discessum non poterat lachrymas continere, gaudebat tamen multum, q̃ filium suũ sic gloriosè cernebat petere cœlum. Similiter & discipuli eius dicebant. Domine pro te dimisimus omnia, esto memor nostri. Ipse verò eleuatis manibus, facie serenus q̃ gaudens, regio more coronatus & ornatus, triumphaliter ferebatur in cœlum. Benedicens eis dixit. Cõstantes estote, & viriliter agite, quia semper vobiscum ero. Ascẽdebat autem, secum ducens illam nobilem multitudinem, iter pandens ante eos, vt dixerat Micheas propheta. Dominus itaq; gloriosus, candidus, & rubicũdus, splendens & gaudiosus, precedebat eos, viam eis ostendens, & ipsi cantantes & iubilantes, lætissimi sequebantur eum dicẽtes: Cantemus Domino qui ascẽdit super occasum, Dominus nomen illi. Confiteantur Domino misericordię eius, & mirabilia eius filijs hominum. Benedictus es Domine Deus noster, qui saluos facies sperantes in te, deducens populum tuum in exultatione, & electos tuos in lætitia. Exaltare super cœlos Deus, & super omnem terram gloria tua: vt liberentur dilecti tui. Ascendens in altum prosperũ iter faciens nobis, perducens nos in refrigeriũ, educis vinctos tuos in fortitudine, desiderium nostrum tribuens nobis. Intrabimus in domũ tuam, & in cõspectu angelorum tuorũ tibi psallemus. Gloria laus, & honor, tibi sit rex Christe redemptor. Regina terræ cantate Deo, psallite Domino. Interim autem Michael præpositus Paradisi pergens ad patriam, nunciauerat, q̃ Dominus ascendebat. Ecce omnes spirituum ordines, seriatim per acies suas, occurrerunt eidem, vnus ex eis nõ remansit, qui non veniret obuiam Domino suo, & inclinantes se, cũ omni qua poterant reuerentia, deducebant eum cum hymnis & canticis ineffabilibus. Quis enim posset cantus & iubilos, qui ab ipsis fiebant, explicare? Aduenerunt ergo principes coniuncti psallentes & dicebant, Alleluia, alleluia, alleluia, nomine qui in Domini rex benedicte venis. Nunc tibi regnanti pangimus ecce melos. Alleluia alleluia alleluia. Benedictus es Domine, qui sedes super Cherubin, & intueris abyssos, alleluia alleluia alleluia. Dignus es Domine omni laude & honore alleluia, quia victoriam gloriosè fecisti, alleluia, Confiteantur cœli mirabilia tua Domine. alleluia, & virtutẽ tuam. Ecce nunc ascendũt tribus Domini alleluia, vt confiteantur, & dicant tibi alleluia. Ad lætandum in lætitia gentis tuæ, vt laudẽris: cum hæreditate tua alleluia alleluia alleluia. In huiusmodi canticis & confessionibus Dominum honorabant, vtriq; coram ipso exultantes, & eidem festũ honorificum cũ omni reuerentia facientes. Et quis posset hoc gaudiũ enarrare? Sed & illud quis dicere posset, q̃ tam beatissimi spiritus, quàm sanctissimi patres simul habuerunt, cum sibi ad inuicem occurrerunt? Superni ergo spiritus reuerentia prius Domino exhibita, & canticis eius expletis, illis cũ magna iucunditate dicebant. Principes populorum bene vos venire gratulemur, alleluia, congregati estis cum Deo vestro alleluia, & vehementer eleuamini, alleluia. psallite ei qui ascendit super cœlum cœli, alleluia, alleluia. Et sancti patres alicriter respondebãt. Principes populi Domini, alleluia, custodes & adiutores nostri alleluia, gaudium vobis & pax alleluia, psallite, & vos regi nostro alleluia: exultate Deo adiutori nostro, alleluia, alleluia. alleluia. Simul etiam se ad inuicem adorantes dicebãt.

Psal. 121.

In domũ Domini lætantes imus, alleluia, alleluia, simul nos capiet vrbs veneranda Dei, alleluia, oues pascuæ Domini portas eius & atria intremus, alleluia, in hymnis & canticis, alleluia, Dominus enim virtutum nobiscum alleluia, susceptor noster est, alleluia, alleluia, alleluia.

Psal. 103.

Vides ergo q̃ omnes iubilabãt, & psallebant. Nã iuxta prophetam. Ascendit Deus in iubilatione, & Dominus in voce tubæ. Ascendit autẽ Dominus Iesus planè propter consolationem matris & discipulorũ, quousq; eum poterant videre. Ex tunc autem nubes suscipit eũ ab oculis eorum, & in momento cũ omnibus angelis & prædictis patribus sanctis fuit in patria. Sic.n. dicit prędictus propheta. Ponis nubem ascensum tuum, qui ambulas super pennas ventorum. Pennæ ventorũ dicuntur summitates ventorum, i. partes illæ, quæ prędedũt, & velociores sunt. Et ipse adhuc velocius ascẽdit ex quo nubem interposuit. Stabant ergo Mater & Discipuli & Magdalena & aliæ flexis genibus, & intuebantur in cœlum euntem illum, quoũque poterant. O quid erat videre Dominum sic gloriosè ascendentẽ: & quid si quis potuisset videre, & audire beatissimos spiritus, & animas sanctas cũ eo pariter incedentes: fortè præ gaudio separata fuisset anima talis à corpore, & cum eis etiam ascendisset. Cum ergo sic vultibus adhuc eleuatis aspicerẽt, ecce duo Angeli steterũt iuxta illos in vestibus albis, dicentes. Viri galilæi, quid statis aspicientes in cœlum? Hic Iesus qui à vobis assumptus est in cœlum: sic veniet, quemadmodum vidistis eum euntem in cœlum. Redite ergo in ciuitatẽ, & expectate, sicut dixit vobis. Considera hic, quomodo de ipsis Dominus fuit sollicitus. Nam statim cum euanuit ab oculis eorũ, misit Angelos suos, ne nimium ibidẽ stantes fatigarentur: & vt confortarentur audiẽtes angelicum testimoniũ, concordare secum de ascẽsione Dñi sui. Auditis ergo his verbis, Domina humiliter rogauit Angelos, vt eam recõmendarent filio suo. Illi verò se vsque ad terram inclinantes eidem, libenter susceperunt mãdatũ eius, similiter Apostoli, Magdalena, & omnes alij dixerunt eis. Illis itaque disparẽtibus, ipsi redierunt in ciuitatem ad montẽ Syon, ibiq; morabantur, expectantes, vt Dominus Iesus mandauerat eis. Dominus autem Iesus cum vniuersa prædicta felici & magnifica multitudine, aperiens ianuas paradisi, vsque tunc humano generi clausas, triumphaliter intrauit, q̃ gaudenter patri genuflectens ait. Pater gratias ago tibi, qui mihi dedisti victoriã de omnibus aduersarijs nostris, ecce amicos nostros, qui captiui tenebantur, eos tibi præsento, sed fratribus & discipulis meis, quos in mundo reliqui, promisi mittere spiritum sanctum, rogo te pater mi, vt impleas promissionem, & eos recommendo tibi. Tunc pater erigens eũ, fecit eum sedere à dexteris suis, & dixit. Benedicte fili mi, omnem potestatem & iudicium dedi tibi, de istis discipulis, & de missione spiritussancti, pro tuo velle disponas. Omnes autem sancti patres & beatissimi spiritus, qui adorantes prociderant in facies suas, corã patre surgentes reinceperunt cantica sua, & iubilant coram deo laudes. Si enim Moyses & filij Israel, post transitũ maris rubri, cecinerunt carnea Domino, dicẽtes. Cantemus Domino gloriosè &c. Et Maria prophetissa soror eius, & reliquæ mulieres eam sequẽtes, in tympanis & choris Domino deo canebant: quantò magis nũc cũctis aduersantibus superatis? Similiter cũ Dauid deducebat arcã fœderis Dñi Hierusalẽ: totus populus canebat legitimè, & Dauid cũ cãtoribus cythará percutiebat, & omnes laudabãt coră Dño in cythăris suis & tympanis, & Dauid salta bat toti viribus coră

Act. 1.

Exod. 5.

2. Reg. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Apoca.14.

Dominō:quantò nunc magis id faciebāt,qui verè sunt cum Domino in tanto gaudio constituti? Et si Ioannes (vt in Apocal.refert,)audiuit vocem in cælo,centum quadragintaquatuor milium cytharoedorū, cytharizantium in citharis suis: & cantabāt, quasi canticū nouum,antè sedem Dei & Angi. Quodcunque gaudiū illud significet, ego multò magis ipsum hodie cōtigisse, meditabor. Omnes ergo ibidē constituti psallunt,omnes exultant,omnes lętantur,omnes cantant, omnes gaudent,omnes iubilāt,omnes, manibus plaudunt,omnes chorizāt,omnes iucundantur,omnes tripudiant.Verè nunc in superna Hierusalem auditur cāticū lætitiæ, & per omnes vicos eius ab vniuersis dicitur, Alleluia.Nunquam ab origine mundi,tale festū, & tam solenne pascha celebratum est: nec vnquā erit fortè nisi in die iudicij, cum omnes ibi præsentabuntur electi cum corporibus gloriosis. Et propterea tibi dixi in principio,quod hęc solennitas omnibus consideratis,cunctis superiminet alijs.Percurras singulas,& videbis si verum loquor, magnum pascha, & solenne festum est incarnatio domini,& initium omnis nostri boni,sed hoc nobis non sibi,nam ipse tunc in thalamo virginali inclusus est. Magnum etiam pascha est natiuitatis eius,sed & illud nobis,nam sibi compatiendum est,quia ad tantam paupertatem, vilitatem, & penuriā natus est. Magnum similiter quo ad nos festum est passio eius:quia tunc omnia nostra peccata deleta sunt. Nihil enim (vt ait Gregorius) nobis nasci profuit,nisi redimi profuisset:sed propter tormenta durissimā,& mortē turpissimā,quā sustinuit,nec sibi fuit,nec nobis esse debet materia gaudij & lætitiæ. Magnum insuper & solenne, & verum pascha,est resurrectio ipsius Domini Iesu,tam pro se quā pro nobis,quia ipse gloriosus triumphator apparuit, & nos iustificati sumus: venerabilis itaque multum, & ideò singulariter in ipso cantat Ecclesia.Hęc dies quam fecit Dominus &c. & secundum.B.Augusti. Hæc dies sanctior vniuersis, quod exponi potest de præcedentibus. Nam hæc dies ascensionis maior & sanctior videtur, quia licet resurrexit Dominus,adhuc tamē peregrinatur in terris, adhuc est clausa paradisi porta, adhuc sancti patres non iuerunt ad patrem, quæ omnia in ascensione completa sunt: & si bene inspicias, quicquid Deus fecit vsque modò, fecit vt peruenīret ad hunc finem, & sine hoc omnia sua opera erant imperfecta, nam cęlum & terra: & omnia quæ in eis sunt, facta sunt propter hominem,homo autem propter gloriam habendā.ad ipsam verò vsque hodie,nullus quantumcunque iustus, pertingere poterat post peccatum: vides quàm magnificus & mirificus sit iste dies. Similiter magnū pascha valdè dies Penthecostes, & eum multum solennizat Ecclesia & rectè,quia tunc dominū summum recipit, scilicet,spiritusanctum:sed & illud nobis non sibi.sed hodiernus ascensionis dies, est proprie festum solenissimum Domini Iesu, quia hodie incipit sedere ad dexterā patris, & requiem capit à peregrinatione sua, & etiam propriè festum est omnium supernorū spirirituum, quia nouum gaudiū suscipiūt à Domino suo, quem antè ibi in humanitatis forma non viderant, & quia hodie primò restaurari incipiunt ruinæ ipsorum in tāta multitudine beatorum, & propriè illorū egregiorum patriarcharum, prophetarum, & animarum sanctarum, qui ad supernam patriam hodie primitùs intrauerunt. Si ergo festum facimus de aliquo sancto migrante ad cœlos, quantò magis de tot milibus, & quantò magis de sancto sanctorum. Est etiam festum Dominæ quæ filium suum regali diademate sublimatum, sic vidit tanquam Dominum verum, super excelsa conscenderet. Est etiam nihilominus propriè festum nostrum, quia humana natura hodie super cœlos est exaltata, & quia nisi Christus ascendisset, illud ipsum etiam donum spiritussancti,pro quo sic merito solennizamus, recipere nequibamus: vnde ipse dicebat discipulis suis.Expedit vobis,vt ego vadā, si.n.non abiero,paracletus non veniet ad vos. Ad robur autem dicti mei,adduco Bernardum,qui de hac die sic loquitur, in sermone de ascensione Domini'. Solēnitas ista, charissimi, glorioſa est, consummatio enim & adimpletio est reliquarum solennitatum, & fœlix clausula est totius itinerarij Iesu Christi filij Dei viui. Meritò quidem solennitatis & lætitiæ dies agitur, quando sol ille supercœlestis, sol iustitiæ, nostris se præsentatuit obtutibus. Magna quoque lætitia & exultatio multa nimis,quando concisso sacco lætitia circundatus est, & nostræ dedicauit primordia resurrectionis. Veruntamen quid mihi & solennitatibus istis, si conuersatio mea vsque adhuc detinetur in terris? Dico ergo, non multò minus mihi tolerabilior videtur exilij huius habitatio, quàm gehenna. Denique nisi ego abiero paracletus non veniet ad vos. Vides, ne quemadmodum cæterarum solennitatum, ea quam hodie celebramus, & consummationem habeat', & fructum declaret, & augeat gratiā?Sicut.n.cętera omnia pro nobis fecit,qui pro nobis natus est, ita quoq; ipsius ascensio propter nos facta est,& facit pro nobis. Hucusq; Bernard.Manifestè ergo videas, q̄ solennior est dies ista omnibus alijs. Et anima quæ bene diligeret Dominum Iesum, magis hodie exultaret, quàm in aliquo die anni. Vnde ipse dicebat discipulis. Si diligeretis me, gauderetis vtique,quia vado ad patrem. Et propterea credo me rectè dixisse, quod nunquam in patria fuit aliqua dies adeò solennizata, vt ista. Durauit autem gaudium & exultatio tanti festi vsque ad diē penthecostes: & per hunc modum potest meditari. Ascensio enim,domini fuit hora sexta, nam primò comederat hora tertia cū discipulis suis. Quamuis ergo omnes in patria (vltrà quēm dici posset) exultarent, tamen prima die vsque ad aliam sextam sequentis die Angeli fecerunt singulariter festum, & Dominus Iesus ostendit, vel fecit ali quam singularem familiaritatem & consolationē, secunda die fecerūt Archangeli,tertia Principatus,quarta Potestates,quinta Virtutes,sexta Dominationes,septima Troni, octaua Cherubin, non Serahin, qui sunt nouem ordines Angelorum. Et sic hæc duraverunt vsque ad sextam sabbati vigiliæ Penthecostes.Et tunc festum fecerunt sancti patres,vsque ad horam tertiam diei dominicæ.

Quāt solēnitas ascēsionis prę eminet alijs omnib. festiuitatibus.

De missione Spiritussancti. Cap. 99.

Missio Spiritus sancti. Act.2.

TVnc his completis, dixit Dominus Iesus patri. Pater mi recordare promissi mei, quod feci de spiritussancto fratribus meis. Cui pater. Fili mi, multum gratum habeo quod promisisti: tempus est, vt impleatur promissum tuum, dic ergo ad spiritumsanctum.Rogamus te, vt descendas ad discipulos nostros, & eos repleas, consoleris, robores, instruas, & cumulum virtutum & gaudiorū conferas eis. Et statim venit, & descendit in linguis ignis, super centum & vigiliti discipulos simul congregatos, & eos repleuit omni gaudio, cuius virtute discipuli vigorati, docti, & accensi, ac illuminati, totum mundum circuncurrunt, & pro magna parte sibi subiecerūt:nihilominus tamen superni ciues,etiam postea laudauerunt, & semper laudant Dominum, & habent dies lætitiæ: & nunquā deest ibi solēnitas, & gratiarū actio,vox laudis.Scriptum est enim. Beati qui habitāt in domo tua domine, in sæcula sæculorū laudabunt te. Festinemus itaq; & nos,ingredi in illā requiē, vbi tanta superabundat indefectibiliter lætitia, & ad patriam nostrā totis conatibus suspiremur. Odiamus huius miseri, & putridi corporis nostri cōpagem, & eius curam nō faciamus in desiderijs, quod nos hic detinet carceratos, & peregrinos à tanto bono. Dicamus ergo cū Apostolo.Infœlix homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Et iterum, Quandiu in hoc corpore sumus, peregrinamur à Domino. Et iterum. Cupio dissolui & esse cum Christo.Desideremus eius dissolutionem, & eam continuè postulemus à domino, quia per nos eam cum salute consequi non valemus. Et iterū. Saltem moriamur mūdo, & pompis, & concupiscentijs eius.Abstrahamus nos corde forti & perseueranti,ab his rebus caducis,& à miseris & breuibus cōsolatiunculis harum visibilium rerum,quę inficiunt, & vulnerant animas nostras. Accendamus autem mente cum domino, vel potius ad dominum, & cum ipso in Cœlis sit conuersatio nostra. Et sic facientes, non ex toto simus peregrini & aduenæ, vt in tempore visitationis nos ad se dignetur assumere,ipse de quo loquimur dominus noster Iesus Christus,qui est super omnia deus benedictus, & laudabilis in sæcula sęculorum. Amen.

Excitatio desiderij ad patriam, per mortis appetitum. Cap. 100.

HAbes ergo ex prædictis dilectissima filia, vitam Domini Iesu, tibi pro maiori parte, in meditationibus traditam. Suscipe reuerenter, libenter, & gaudenter prædicta, & in eis tota deuotione,hilaritate,ac solicitudine conuersari non pigriteris: quia hęc est via tua & vita tua, hoc est fundamētum, super quo poteris magnum ædificium constituere. Ab hoc te incipere oportet, si vis ad sublimiora ascendere,prout in pluribus locis superius habuisti. Nam hæc vitæ Christi meditatio non solū per se dulciter pascit, sed ad maiorem cibum transmittit.Hæc enim sunt,quæ Dominus gessit in carne,sed longè sublimius est,eum in spiritu intueri, ad quo per hanc scalam peruenire poteris,sed in hac interim immorandū, de quod sic ait Ber. Ego hāc arbitror præcipuam innuisibili deo esse causam, q̄ voluit in carne videri, & cum hominibus cōuersari,vt carnaliū videlicet,qui nō nisi carnaliter amare poterant, cunctas primo ad suę carnis amorē affectiones retraheret, atq; ita gradatim ad amorem perduceret spiritualium. Et infrā. Monstrabat discipulis altioris amoris gradum, cū diceret. Spiritus est qui viuificat,caro nō prodest quicquā. In carnis igitur deuotione interim consolatur, qui viuificantem spiritū non habet,eo duntaxat modo, quo habēt illi,qui aiunt. Spiritus ante faciem nostram Christus Dominus. Et iterum.Si cognouimus Christum secundum carnem,sed nunc iam nouimus. Nam aliàs quidē nequaquam sine spiritu sancto vel in carne diligitur Christus, & sine illa plenitudine,cuius tamen mēsura deuotionis hęc est, vt totum cor illa suauitas occupet,totum sibi ab amore vniuersæ carnis,ac carnalibus illecebræ vēdicet,hoc quippē toto corde diligere est. Alioquin si carnis meæ quamliber consanguinitatem,vel voluptatem,fortè prę fero carni Domini mei (per quod me,videlicet,minus ea implere contingat, quæ in carne manens, verbis & exemplis me docuit). Nonne liquidē constant, q̄ toto nequaquam diligo corde, cum illud diuisum habēs, partem impēdere videar carni eius, partem intorquere ad propriam? Denique ait. Qui amat patrem aut matrem plusquam me, non est me dignus. Ergo (vt breuiter dicā) toto corde diligere, est omne quod blāditur, de carne propria vel aliena, sacrosanctæ carnis amore postponere:in quo & mundi æque gloriam cōprehendo, quia gloria mundi est gloria carnis, & qui ea delectantur,carnales esse non dubiū est. Vides quomodo etiam carnalis,est hęc meditatio,respectu spiritualis,hoc nō accipias,vt minuatur deuotio,sed vt feruor crescat ad maiora, ad quæ tamē per hanc trāseundo,te venire oporteat, in hac etiā ferueat tuus affectus, vt in eam te totum immergas.Bona est enim hæc meditatio carnalis, per quam vita carnalis excluditur,cōtemnitur, & vincitur mundus. sed & sic faciendo stabilies mentem, eruditus ad virtutes, & animi robur accipies,vt in prologo tibi dixi.Hæc ergo meditari, sit tota & vna intentio tua, requies tua,cibus tuus,studiū tuum. Nam ex his nō solum prædicta bona cōsequeris,nec solum erunt tibi gradus ad cœlestis patrię & ad maiestatis contemplationes, sed etiam erit continua & perpetua consolatio tua. Non enim qui ad maiorem contemplationem ascendunt, hanc dimittere debent pro loco & tempore: alioquin viderentur hanc quasi vilem contemnere,quod esset magnæ superbiæ.Vnde recordare, quòd habuisti suprà in tractatu huiusmodi contemplationis.s.de humanitate Christi, quam beatus Bernardus, qui fuit altissimus contemplator, nunquam dimisit, Immo (vt in suis sermonibus patet) eā supra modum amplectitur, & extollit.

Contemplatio & meditatio vitę Christi sūt gradus, quib. prędenitur ad salutem.

Toan.7.

2.Corint.5.

Phili.1.

Luce.6.

Ioan.14.

Psal.83.

De modo meditandi vitam Christi, & conclusio libri Cap. 101.

VOlo autem tibi tradere modum, quem teneas in meditando prędicta, ne si forte teipsam crederes pertingere & extendi ad omnia, quæ supra reperies,quasi per molem graue negligereris, maximè cum credam meditationibus prædictis, vnius hebdomade spatiū conuenire.Igitur scire debes,quòd meditari sufficit, solum factum quod Dominus fecit, vel circa eum contigit fieri, vel dici secundum historiam euangelicam, te ibidē præsentem exhibendo, ac si in tua presentia fieret,prout simpliciter animo in dictis cogitandi occurrit.Moralitates autem & auctoritates,quas ad tuā instructionē in hoc opere poſui, non expedit in meditationem adduci,nisi si qua virtus amplectenda, vel vitium detestandū, ipsa prima facie cogitationis occurrat. Eliges ergo in his meditandis,aliquam horam quietam, postea infra diē poteris discere moralitatem, auctoritates, & eas studiosè memoriæ, commendare, quod omnino te facere conuenit, quia pulcherrimę sunt, & quę te quasi in tota vita spirituali valeant informare. Meditationes verò sic diuide, vt die Lunæ incipiens, procurras vsq; ad fugam Domini in Aegyptum, & eo ibi dimisso: die Martis,pro eo rediens, medireris vsque ad apertionē libri in synagoga:die Mercurij exinde, vsque ad ministerium Marię & Marthæ die Iouis abinde,vsq; ad passionē: die Veneris & sabbati, vsq; ad resurrectionem:die verò Dominica, ipsam resurrectionem & vsq; in finem. & sic per singulas hebdomadas, facias vt ipsas meditationes tibi reddas familiares,quod quantò magis facies,tantò facilius tibi occurrent,atq; iucundius.Libēter conuerseris cū Domino Iesu, & vitam ipsius tanquam Euāgelium,ad imitationem beatę Cecilię,in corde studeas inseparabiliter collocare. De cætero tēpus est signandi librum sed ne meis verbis illud fiat,de vberibus patris Bernardi, de quibus tibi tot flores, & tā pulchros decerpsi: fiat conclusio in nomine illius, qui est liber signatus Dominus noster Iesus Christus, ad cuius laudem totus est liber. Vnde beatus Bernardus quantum ad præsentem materiam spectat, sic ait super illo verbo. Oleum effusum nomen tuū. Est procul dubio inter oleum,& nomē sponsi similitudo,nec ociosè spiritussanctus alterutrum comparauit. Ego autem dico in triplici qualitate olei, quod lucet, pascit,& vngit. Si vos non melius habeatis, fouet ignē,nutrit carnem,lenit dolorē,lux cibus medicina. Vide idem nunc

Meditationes Vitę Christi p omnes dies hebdomade distribuēdę.

Canti.1: Olei effectus triplex.

De nomine Iesv mira encomia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

de spōsi nomine,lucet prędicatum, pascit recogitatū, inuocatū lenit & vngit; & percurramus singula. Vnde putas in toto orbe tanta & tam subita fidei lux,nisi prędicatio Iesu,nōne in huius nominis luce Deus nos vocauit in admirabile lumen suum? quibus illuminatis, & in lumine isto videntibus lumen,dicat meritò Paulus.Fuistis aliquando tenebrę, nunc autem lux in Domino. Nec tantum lux est nomen Iesus, sed & cibus est:an non toties cōfortatis, quoties recordaris? Quid æquæ mentem cogitantis impinguat, quid ita exercitatos reparat sensus,virtutes roborat, vegetat bonos mores atque honestos, castas fouet affectiones? Aridus est omnis animę cibus,si non oleo isto infunditur, insipidus est,si nō hoc sale conditur. Si scribas,non sapit mihi nisi sonuerit tibi Iesus,Iesus,mel in ore,in aure melos,in corde iubilus, sed est & medicina. Tristatur aliquis vestrum, veniat in cor Iesus, & inde saliat in os. Et ecce ad exortum nominis huius quod est lumen,nubilum omne diffugit,redit, serenum. Labitur quis in crimen, currit insuper ad laqueum mortis desperādo, nonne si inuocet nomen Iesus confestim respirabit ad vitā?Cui aliquando si stetit ante faciem salutaris huius nominis, insuit duritia,vt assolet, cordis, ignauiæ torpor, & rancor animæ, languor acediæ, cui fons fortè siccatus lachrymarum, in vocato Iesu, non continuo erupit vberior,fluxit suauior? cui in periculis palpitanti & trepidanti, inuocatum virtutis nomen non statim fiduciam præstitit,depulit metū?cui (quæso) in dubijs æstuanti,& fluctuanti, nō subitò ad inuocationem clari nominis emicuit certitudo? cui in aduersis diffidenti,si nomē adiutorij sonuit,defuit fortitudo.Nimirum morbi & languores animi ilti sunt, illud medicina. Denique & probare licet. Inuoca (inquit) me in dici tribulationis, & eruam te & honorificabis me. nihil tam iræ impetum cohibet, superbiæ tumorem sedat,sanat liuoris vulnus,restringit luxuriæ fluxum,extinguit libidinis flammam, sitim temperat auaritiæ,ac totius inde coris fugat puriginem:Siquidē cū nomino Iesum, hominem mihi propono mitem, & humilem, & corde benignum, sobrium, castū, misericordem, & omni deniq; puritate ac sanctitate cōspicuum:eundem ipsum Deum omnipotentem, qui suo me & exemplo sanet, & roboret adiutorio. Hæc omnia mihi sonat.cum insonuerit Iesus. Summo itaq; mihi exemplum de homine, & auxilium à potente,illa tanquam pigmentarias species, hæc tanquam vnde acuam eas,& facio cōfectionem,cui similem mediteris, nemo facere possit. Hoc tibi electuarium habes, ò anima mea, reconditum in vasculo vocabuli huius, quod est Iesus, Iesus salutiferū certè, quia nulli vnquā pesti tuę inueniatur inefficax. Semper tibi in sinu sit, semper in manu,quò tui omnes in Iesum, & sensus dirigantur & actus.Denique, & inuitaris. Pone me (inquit) vt signaculum in corde tuo, signaculum in brachio tuo,sed hęc aliàs. Nunc vero habes,vnde & brachio medearis & cordi. Habes (inquam) in nomine Iesu, vnde actus tuos vel prauos corrigas, vel minus perfectos adimpleas. Itemq; tuos sensus aut serues ne corrumpantur,aut si corrumpantur sanes. Idem. Quā pulcher es Angelis tuis Domine Iesu,in forma Dei in die æternitatis tuæ, in splendoribus sanctorum, antè luciferum genitus,splendor & figura substantię patris, & quidem perpetuus,minimeque fucatus,candor vitę æternæ,quàm mihi decorus es Domine mi,in ipsa tui huius positione decoris,etenim vbi te examinasti, vbi naturalibus radijs lumen indeficiens exuisti, ibi pietas magis emicuit,ibi charitas plus effulsit,ibi amplius gratia radiauit,quàm clara mihi oriris stella ex Iacob,quā lucidus,flos de radice Iessæ egrederis:quàm iucundum lumen in tenebris visitasti me oriens ex alto: quā spectabilis & stupendus eriā virtutibus supernis,in cōceptu de spiritu sancto, in ortu de virgine, in vitæ innocentia, in doctrinæ fluentis,in coruscationibus miraculorum,in reuelationibus sacramentorum, quàm de nique rutilans post occasum sol iustitiæ,de corde terræ resurgis,quàm formosus in stola tua: demū rex gloriæ in alta cœlorum te recipis, quomodo non pro omnibus his,omnia ossa mea dicente. Dñe quis similis tui? Hæc ergo similiaq; puto de dilecto, intuentem sponsam aduertisse,cum diceret. Ecce tu pulcher es & decorus, neq; hęc sola, sed insuper aliquid procul dubio de natura decoris superioris,quod nostrū omnino prę teruolat intuitum,& effugit experimentū.Ergo iteratio vtriusq; decorē substātiæ designauit.Hæc Bernar. Deo gratiarū actio viuenti in sæcula sęculorū. Amen.

Eph. c. 5.

Discursus de nomine Iesu,satis pulcher & deuotus.

Pſal. 94.

Canti. 8.

OPVS CONTEMPLATIONIS Doctoris Seraphici Sancti Bonauenturæ per hebdomadam.

Feria secunda,flos primus.
Iesus ineffabilis persona trinitatis.
Ad matutinum tres fructus attende.
Personarum trinitatem,in essentia diuinitatis,
Personarum æqualitatem,in excellentia maiestatis,
Personarum ęternitatem, in permanentia immutabilitatis.
Flos secundus.
Iesus actor mirabilis,in omnibus creatis.
Ad primam tres fructus attende,
Dei potentiam,in rerum creatione,
Dei sapientiam,in ipsarum ordinatione,
Dei beneuolentiam,in vniuersi perfectione.
Flos tertius.
Iesus factor amabilis humanæ dignitatis.
Ad tertiam tres fructus.
Angelicam diuisionem, in status differentia,
Humanam transgressionem,in tentationis violentia,
Diuinam retributionem,in meritorum exigentia.
Flos quartus.
Iesus promissus partibus,saluator desperatis.
Ad sextam tres fructus.
Humanam calamitatem, in multa deordinatione,
Dęmonis importunitatem,in multa persecutione,
Diuinam pietatem,in frequenti repromissione.
Flos quintus.
Iesus promotor prouidus,maternę dignitatis.
Ad nonam tres fructus.
Marię mirabilem conceptionem,absq; inquinatione,
Puellæ mirabilem educationem,in templū oblatione,
Virginis mirabilē desponsationē,Ioseph copulatione,
Flos sextus.
Iesus aulam ingrediens clausę virginitatis.
Ad vesperas tres fructus.
Trinitatis dignationem,in condescensione,
Angeli salutationem,cum deuotione,
Mariæ responsionem,humili submissione.
Flos septimus.
Iesus Ioannem visitans,vtriusque nondum natis.
Ad completorium tres fructus.
Puerorum conuenientium,in vtero exultationem,
Matrum occurrentium,in mysterio congratulatione,
Patrum audientium,mysterij admirationem,
Oratio.
Aue Iesu verbum Dei,factor orbis salus rei,promissus diuinitùs,honor matris,incarnatus de Maria, nondum natus pręcusori agnitus.
Feria tertia,flores & fructus arboris sanctissimę vitæ,
Flos primus.
Iesus mundum ingrediens,Betheleem est natus.
Ad matutinum tres fructus.
Naturarum conuenientium diuersitatem,
Circunstantiarum concurrentium congrauitatem,
Miraculorum attestantium nouitatem.
Flos secundus.
Iesus cultor vim patiens,ab quo sic vocatus,
Ad primam tres fructus.
Legis grauem rigorem,in sua obseruatione,
Pueri magnum honorem,in nominis impositione,
Parentum magnū dolorem,in pueri circuncisione.
Flos tertius.
Iesus Magis sol oriens,per stellam est monstratus.
Ad tertiam tres fructus.
Magorum magnam diligentiam, pro puero videndo,
Iudæorum magnam insipientiam, quòd norunt refellendo,
Piorum magnam indigentiam,defectum sustinendo.
Flos quartus.
Iesus cum pare turturum,legaliter oblatus,
Ad sextam,tres fructus.
Offerentium miram humilitatem, & deuotionem,
Oblatorum miram dignitatem, & significationem,
Recipientium miram iucunditatem, & exultationē.
Flos quintus.
Iesus,occisis pueris,in Aegyptum fugatus.
Ad nonam, tres fructus.
Herodes & Iudęorum æmulationem,Christum persequendo,
Puerorum & matrum eiulationē, in pueros perdēdo,
Piorum exultationem,in Aegyptum fugiendo.
Flos sextus.
Iesus in templo perditus,paret matri vocatus,
Attende ad vesperas tres fructus.
Iesu mirabilem sapientiam,in iudæos docendo,
Parentum inconsolabilem diligentiam, in puerum querendo,
Filij imitabilem obedientiam, piam matrem sequēdo.
Flos septimus.
Iesus Iordanis flumine Ioanne baptizatus.
Ad completorium,tres fructus.
Baptizati sublimem dignitatem,in lato testimonio,
Baptistæ profundam humilitatem,in suo prędonio,
Baptismatis grandem sanctitatem,in suo mysterio,
Oratio.
Aue Iesu puer natus,cricuncisus,visitatus à Magis,legaliter immolatus,effugatus,matri parens,baptizatus in aqua realiter.
Feria quarta,flores & fructus.
Flos primus.
Iesus deserto abstinens, à dæmone tentatur.
Ad matutinum tres fructus attende.
Iesu abstinentiam,in corporis domatione,
Iesu sapientiam,in hostis confutatione,
Iesu reuerentiam,in Angelorum ministratione.
Secundus flos.
Iesus notus discipulis,ad nuptias vocatur,
Ad primam,tres fructus.
Iesu prudentiam,in discipulorum vocatione.
Apostolorum obedientiam, inprompta imitatione,
Matris beneuolentiam,in vini procuratione.
Tertius flos.
Iesus doctor circuiens,labore fatigatur.
Ad tertiam tres fructus.
Doctorem veracissimum,moribus, & sermone,
Laborem grauissimum,in circuitione,
Populus rudissimum, in informatione.
Quartus flos.
Iesus pastor reficiens, à turbis frequentatur.
Ad sextam tres fructus.
Pastorem benignissimum,solicitum pro grege,
Populum solicitum,pro temporali rege,
Iesum laudis incurium, quæ fit humana lege,
Flos quintus.
Iesus infirmos medicans, à scribis reprobatur
Ad nonam tres fructus.
Medici diligentiam,medicinam gratis dantis,
Morbi pestilentiam,quotidie augmentantis,
Infirmi negligentiam,medicinam non curantis.
Flos sextus.
Iesus naturæ imperans,dęmonijs minatur.
Ad vesperas,tres fructus.
Iesu miram potentiam,qua dæmones coegit,
Rerum obedientiam,quas præcepto subegit,
Miram experientiam,illorum quos elegit.
Septimus flos.
Iesus coram discipulis, monte transfiguratur.
Ad completorium,tres fructus.
Testium auctoritatem,in visu & sermone,
Iesu magnam claritatem,in transfiguratione,
Discipulorum iucunditatem,in dicta visione.
Oratio.
Aue Iesu in deserto degens,in aperto pastores & prędicans,turbam pascens,ægros curans,dæmoniacos coniurans,monte te clarificans.
Feria quinta,flores, & fructus.
Flos primus.
Iesus iumento insidens,plorat rex honoratus.
Ad matutinum,tres fructus.
Iesu miram humilitatem, in eius asinatione,
Turbę obsequiositatem,in processione,
Verbis tantæ calamitatem,in lachrymatione.
Flos secundus.
Iesus templum ingrediens,mensas vertit iratus.
Ad primam,tres fructus.
Iesu exemplaritatem,in templi visitatione,
Iesu dignam auctoritatem, in Pharisæorum confutatione,
Iesu amandam pietatem,in adulteræ defensione.
Flos tertius.
Iesus suscitans Lazarum, à Martha hospitatus.
Ad tertiam,tres fructus.
Iudęorum ingratitudinem,in esurientes expulsione,
Sororum amaritudinem,in Lazari suscitatione,
Iesu miram gratitudinem,in hospitæ consolatione.
Flos quartus.
Iesus in domo Simonis vnctus,donat reatus.
Ad sextam,tres fructus.
Mariæ pœnitentiam, in publica contritione.
Pharisæi falsam reuerentiam,in Iesu reprehensione,
Iesu piam sententiam in peccatricis excusatione.
Flos quintus.
Matris desolationem,cum pia supplicatione,
Filij consolationem,cum pia excusatione,
Discipulorum compassionem,cum pia admiratione,
Flos sextus,
Iesus à Iuda venditus, à Iudæis damnatus,
Ad vesperas,tres fructus.
Iudæ cupiditatem,in magistri venditione,
Iudæorum iniquitatem,in sua æmulatione,
Iesu longanimitatem,in humili permissione.
Flos septimus.
Iesus in cœna seruiens suis,panis sacratus.
Ad completorium,tres fructus
Charitatis beneficium,in Iesu ministratione,
Prauitatis veneficium,in Iudę obstinatione,
Pietatis exercitium,in discipulorum deuotione.
Oratio.
Aue Iesu suscitator vnctus, culpæ relaxator, rex asello insidens,zelum habens, consolator matris, venditus, sacrator panis, cœnam faciens.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Feria sexta, flores, & fructus. Flos primus.
Iesus orans circundatus, captus, & subsannatus.
Ad matutinum tres fructus.
Iesu processum dolorosum, in pœnæ perqustatione,
Luporum accessum dolosum, in agni captione
Discipulorum recessum timorosum in magistri derelictione.
Flos secundus.
Iesus coram Iudicibus spretus, & accusatus.
Ad primam tres fructus attende.
Pharisæorum iniquitatem, in sua inquisitione,
Iesu miram humilitatem, in sua responsione,
Discipulorum anxietatem, in magistri persecutione.
Flos tertius.
Iesus flagellis liuidus, consputus, coronatus.
Ad tertiam tres fructus.
Iesu innocentiam, sine excusatione,
Iudicium sententiam, sine ratione,
Malorum truculentiam, sine miseratione.
Flos quartus.
Iesus damnatus crucifer, est cruci conclauatus
Ad sextam tres fructus.
Patientis violentiam, in triplici grauitate,
Pendentis irreuerentiam, in nefanda societate,
Miram impœnitentiam, gentis obstinatæ.
Flos quintus.
Iesus morte mirabiliter, agnus patri obaltus.
Ad nonam tres fructus.
Quàm piè Iesus condidit in cruce testamentum,
Quàm liberè se obtulit patri per tormeutum,
Quàm grande mundi pertulit machina lamentum.
Flos sextus.
Iesus aperto latere, est cruci declauatus.
Ad vesperas tres fructus.
Corpus pendens exanime, absque omni decore,
Aquam aperto latere, fluentem cum cruore,
Corpus de crucis stipite tollentes cum mœrore.
Flos septimus.
Iesus vnctus, cum lachrymis in tumulo locatus.
Ad completorium tres fructus.
Materna desideria, in corporis obseruatione,
Deuota ministeria, in sepulchri præparatione,
Planctus & suspiria, in corporis tumulatione.
Oratio.
Aue Iesu orans prostratus, coram turbis accusatus.
Factus plagis liuidus, agnus cruce eleuatus,
Moriens inde dilatus, in sepulchro positus.
Sabbato, Flos primus.
Iesus victor ad inferos, calcans hostes transiuit.
Ad matutinum tres fructus attende.
Saluatoris imperium in morte triumphando,
Patrum desiderium in Iesu expectando,
Angelorum ministerium in itinere præparando.
Flos secundus.
Iesus parentum vincula, cum gaudio contriuit.
Ad primam tres fructus.
Inferni vlulationem, in eius fractione,
Dæmonum confusionem, in prædę resignatione,
Patrum exultationem, in paradisi apertione.
Flos tertius.
Iesus matri discipulos, mœroribus vniuit.
Ad tertiam Tres fructus.
Matris dolorem intimum, in lachrymis fundendo.
Fratrum timorem maximum, & insimul latendo,
Iudęorum furorē pessimum, in sanctos persequendo.
Flos quartus.
Iesus sui memoriam, tormentis stabiliuit.
Ad sextam, tres fructus.
Loci vtilitatem, in Iesum perdendo,
Tormentorum atrocitatem, in Christum puniendo,
Militum ferocitatem, in plagas inferendo.
Flos quintus.
Iesus testes multiplices, post mortem acquisiuit.
Ad nonam, tres fructus.
Iudęorum discreptionem, in signis qui viderunt,
Mortuorum resurrectionem, qui apparuerunt,
Fidelium confirmationem, qui Christo crediderunt.
Flos sextus.
Iesus seruorem Magdalenæ, & omnium præsciuit.
Ad vesperas, tres fructus.
Discipulorum reuerentiam, in matris consolatione,
Mulierum diligentiam, in vnguenti præparatione,
Militum insipientiam, in sepulchri munitione.
Flos septimus.
Iesus, solutis patribus, ad tumulum rediuit.
Ad completorium, tres fructus.
Patrum piam prouisionem, in tumuli regessione,
Corporis glorificationem, in eius reassumptione,
Custodum confutationem, sine lapidis amotione.
Oratio.
Aue Iesu mors leęnæ, solus orbis planctus plenè linquens testimonium, in tormẽtis & plenè ne pereat crux Magdalenæ, spes resumens tumulum.
Dominica die ad matutinum. Primus flos.
Iesus surgens, apparuit suis glorificatus
Tres fructus huius floris,
Attende Ad matutinum.
Discipulorum anxietatem, in Iesu recordatione,
Magistri benignitatem, in frequenti apparitione,
Omnium iucunditatem, in crebra confortatione.
Secundus flos ad primam.
Iesus scandit ad dexteram patris rex honoratus.
Tres fructus eius Attende,
Amorosam dilectionem, dum suos consolatur
Dolorosam afflictionem, dum Iesus separatur,
Angelorum congratulationem, dum Iesus exaltatur.
Tertius flos ad tertiam cum fructibus suis.
Iesus emisso spiritu, per orbem prædicatus.
Tres fructus Attende.
Donorum magnitudinem, ad piorum confortationẽ,
Linguarum multitudinem, ad fidei prædicationem,
Miraculorum valitudinem, ad gentium conuersionẽ.
Quartus flos ad sextam cum fructibus eius.
Iesus super angelicos matrem exaltat status.
Tres fructus Attende,
Sanctorum diligentiam, in domini occursu,
Fili reuerentiam, in materno amplexu,
Matris excellentiam, in filij confessu.
Ad nonam quintus flos cum fructibus suis.
Iesus in cœli curia pro nobis aduocatus.
Tres fructus Attende.
Iesu solicitudinem, in nostra prouisione,
Humanam ingratitudinem, in gratiorum actione,
Finis in certitudinem, in meriti expectatione.
Sextus flos ad vesperas cum fructibus suis.
Iesus iudex æquissimus rex omnibus prelatus.
Tres fructus Attende.
Infallibilem veritatem, in dijudicando,
Inuincibilem potestatem, in remunerando,
Inflexibilem equitatem, in perseuerando.
Ad completoriũ septimus flos cum eius fructibus.
Iesus sanctorum gloria finis desideratus.
Tres fructus, Delitiarum abundantiam, cum vera trãquilitate,
Attende Amicorum concordantia, cũ mera charitate,
AEterna perseuerantia, cdnſyncera iucunditate.
Oratio.
Aue Iesu surgens leo, scandens mittens pro trophæo spiritum, glorificans matrem, iudex iustus, Deo patri astans, pro me reo finis beatificans, Amen.

EIVSDEM

Eiusdem Seraphici doctoris, tractatus de septem verbis Domini nostri Iesu Christi in Cruce.

Prior & ver bum.

Primum verbum.
salutis hostia, salutis sacrificium.
Iesu salutis gratia, salutis beneficium.
Iesu tuta fiducia, & tutum refugium.
Tu pro humano genere, vt captiuum redimeres,
Tu pro humano fœdere, vt exulem reduceres,
Tu pro humano scelere, vt culpas nostras tolleres,
Tu pro diuino munere, vt nos deo coniungeres,
Non recusasti vincula, non flagella, non verbera,
Non latronum patibula, non liuores, non vulnera,
Sed dum te crux susciperet, & hostis in te fermeret,
Dum malleus percuteret, & clauus carnem scideret,
Dum sensum dolor augeret, & sacer sanguis flueret,
Dum passio te premeret, angustiaque cresceret,
Patrem rogasti precibus, vt tanquam ignorantibus,
Luc.23. Tuis ignoscat hostibus, ac te crucifigentibus,
Dicens, Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt.
Oratio:
O mitis patientia, ò mansueta mititas,
O immensa clementia, ò immensa benignitas,
Qui, vt ouis mitissima, non promis quærimoniam,
Qui, vt mater charissima, iam excusas iniuriam,
Vt anima dulcissima, tenes benevolentiam,
Vt voluntas pijssima, præbes misericordiam,
Ad te vadit spes animæ, ad te clamant suspiria,
Ad te decurrunt lachrymæ, & pulsant desideria,
Confidenter dicentia, ignosce nobis domine.
Secundum verbum.
Iesu largitor veniæ Iesu solamen tristium,
Iesu laus pœnitentiæ: Iesu spes pœnitentium,
Dum penderis innoxius, horum in pœna socius,
Dum te vnus argueret, & stultè reprehenderet,
Luc.23. Dum insultans insurgeret, & blasphemando diceret,
Si tu es Dei filius, salua temetipsum & nos,
Esto tibi propicius, sicut saluasti alios,
Dum aliter hunc corriperet, & hunc stultũ ostẽderet,
Dum se malum concederet, & te iustum assereret,
Dum ad te se conuerteret, & supplex tibi diceret,
Memento mei domine, dum ad tuum peruueneris
Regnum plenum dulcedine, dũ te regem ostenderis,
Tu amans pœnitentiam, corda trahens per gratiam,
Non solum hanc memoriam concessisti, sed gloriam,
Dicens, Amen dico tibi, hodie mecũ eris in paradiso.
Oratio.
O prompta dei charitas, prompta misericordia,
O prompta liberalitas, prompta munificentia,
Ad te currit deuotio, ad te redit memoria,
Coram te fit confessio, tibi patent præcordia,
Ideò cum fiducia tibi precamur domine,
Qui es sine malitia solus, & sine crimine,
In tua patientia memento nostri domine.
Tertium verbum.
Iesu lux & rex gloriæ fili Dei & hominis,
Iesu flos pudicitiæ fili Mariæ virginis,
Dum hæc virgo sanctissima, tota plena doloribus
Genitrix amantissima, tot confecta meroribus,
Tua mater charissima, tota percussa flectibus,
Nutrix dignissima, tota fracta singultibus,
Iuxta crucem assisteret, & te pendentem cerneret,
Dum tormenta conspiceret, & præ luctu deficeret,
Tu videns matrem flebilem, pressam amaritudine,
Matrem tuam venerabilem, dignam beatitudine,
Videns quoque discipulum, amatum, & amabilem,
Fidelem dei famulum Ioannem vita nobilem,
Alloquens Amos dulciter piè votis oraculo,
Commedasti benigniter matrem Christi discipulo,
Dicens matri, Mulier, ecce filius tuus,
Deinde discipulo, Ecce mater tua. Ioã.19.
Oratio.
O qualis permutatio, ò quanta inæqualitas,
O qualis desolatio, ò quæ matris acerbitas,
Dum custos matri traditur, pro magistro discipulus,
Dum per matrẽ suscipitur, pro deo vir pauperculus,
Dũ matri custos mittitur, pro rege simplex famulus,
Sic tuæ Iesu gratiæ me commendo humiliter,
Tuæque prouidentiæ me committo perenniter,
Vt exorante virgine, pro nobis est suppliciter,
A peccatorum turbine simus securi iugiter.
Quartum verbum.
Iesus patris ingeniti virtus, & sapientia,
Iesu cuiusq; conditi, tenor, & consistentia,
Tu virtute mirabili panes multiplicaueras,
Tu virtute consimili stellam infans induxeras,
Defunctos suscitaueras, opera mira feceras,
Morbos omnes sanaueras, totum orbem formaueras,
Tu virtute terribili dęmonia eieceras,
Tu virture consimili hostes tuos prostraueras,
Sed affixus patibulo patri factus obediens,
Iussu patris, vt vinculo vinctus manens, & patiens,
Qui vult ꝙ hanc angustiam, vt infirmus, sustineas,
Neque dictam potentia te liberans exerceas,
Quapropter tuo sensui condolens naturaliter,
Clamorem conferes planctui dicens lamentabiliter,
Ely Ely lamazabatani, hoc est, Deus meus, Mat.27.
Deus meus, vt quid dereliquisti me?
Oratio.
O lamentum mirabile, salutem agens hominum,
O innocens cor humile, pœnas deplorans criminum,
Ad te fert me compassio, pro me te pati sentio
Antè te me proijcio, tecumque luctu facio,
Nam iste luctus vtilis est mihi pro salutio,
Qui mihi præmialis sit in æterno gaudio.
Quintum verbum sequitur.
Iesu dulcis memoria, sitibunda dilectio,
Iesu dulcis fiducia, lærabunda refectio,
Dum extensus existeres super aram patibuli,
Dum immolatus ageres redemptionem populi,
Dum te nudum aspiceret mundus instar spectaculi,
Dum lamentum ostenderet super te vultus sęculi,
Dum hostes de te luderent, & noti tui fugerent,
Dum claui mẽbra tenderent, & nerui se contraherẽt,
Dum vulnera tumescerent, & humores defluerent,
Dum carnes contremiscerent, & virtutes arescerent,
Sitim sumpsisti feruidam, sitim amore languidam,
Sitim virtutum cupidam, nostræ salutis auidam,
Benignè dicens, Sitio, hominum fidem cupio,
Salutemque desidero, pro qua pati me ostero.
Oratio.
O sitis saluberrima exoptans amicitias,
O sitis cordis intima frangens concupiscentias,
Præsta vt ad te sitiam, & ista siti vt ardeam,
Prauam sitim effugiã, donec ad te fontem transeam,
Potumque vitæ hauriam, quo fœlix semper maneam,
Et Deum meum videam, sanctam ingressus patriam,
Sextum verbum.
Iesu nostra redemptio, Iesu redemptor, omnium,
Iesu nostra dilectio, Iesu salus credentium,
Dum per crucis mysterium diligenter perageres,
Redemptoris officium, vt hominem redimeres,
Sustinendo supplicium, vt in nos eriperes,
Consummans sacrificium tuę carnis, & sanguinis,
Cosummans pacis prælium salutaris certaminis,
Consummans transitorium cursu huius imaginis,
Consummans opificium redemptionis hominis,

Dum

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dum mortis horam cerneres,dum hac vita deficeres,
Dum finem iam contingeres, dum omnia perficeres,
Vt in summa concluderes, dixisti. Cósummatum est,
Ioan.19. Nam Iesus crucifixus est, & agnus immolatus est,
Sanguis eius effusus est, & precium solutum est.
Diabolus deuictus est, & bellum cósummatum est,
Chirographũ deletum est,& homo iam redẽptus est.

Oratio.

O bonitas bone Iesu,qui es nostra iustitia,
O veritas vere Iesu,qui es nostra scientia,
O charitas chare Iesu,qui es nostra redemptio.
O sanctitas sancte Iesu,nostra santificatio,
Consumma nobis gratiam, & consumma iustitiam
Consumma conscientiam, & consummalætitiam.

Septimum verbum.

Iesu via rectissima,Iesu salutis ostium,
Iesu porta tutissima,Iesu protector omnium,
Iesu salubris vertas, & lux mentem illuminans
Iesu vitæ fœlicitas,dulcor in corde iubilans,
Dum in extremis ageres,vt animam deponeres,
Dum hanc vitam desereres, vt ad limbũ descenderes,
Volens viam ostendere,per quam debemus pergere,
Volens cunctos instruere, qui facti sunt de puluere,
Volens illum ostendere, qui potest nos defendere,
In quo debent confidere,qui mortem debent capere,
Tuum sacratum spiritum tuo patri sanctissimo,
Commendasti per gemitum sermone deuotissimo,
Luc.23. Dicens patrẽ in manus tuas cõmendo spiritũ meum.
Et inclinato capite fixus in crucis stipite,
Acriter cruentato te turpiter & indebitè,
Tu emisisti spiritum,& orbis talem fremitum,
Quòd quisque per circuitum tuum percipit obitum,
Vt cuncta fletum facerent, & elementa tremerent
Vt saxa se dirumperent, & sepulchra panderent,
Vt terremotus fieret, velum templi se scinderet,
Vt luna retrocederet,solq; contenebresceret,
Vt mundus ingemisceret, & natura flens diceret,
Ego lugens deficio, vel Deo inest passio.

Oratio.

O mors,mors lachrymabilis,super quã plorãt omnia,
O mors,mors lamentabilis,super quã flent innoxia,
O mors,mors admirabilis, quam suscitantur mortui,
O mors,mors amicabilis, qua exaltantur strennui,
O mors sacra,mors nobilis,per quã delentur scelera,
O mors pia, mors vtilis,per quam donãtur præmia,
Præsta,vt hęc memoria nos teneat continuè,
Et stimulet præcordia,corq́ue pungat assiduè,
Vt menti lumen influat, & in agendis instruat,
Vt nos à culpis exuat, & vitæ donum tribuat. Amen.

EIVSDEM SERAPHICI *Doctoris Tractatus, qui dicitur Philomæna, aptata passioni Domini per septem horas canonicas.*

PHilomæna pręuia temporis amœni,
Quæ recessum nuncias imbris atque æscæni,
Dum mulcescis animos tuo cantu leni,
Aue prudentissima,ad me (quęso) veni,
Veni,veni,mittam te,quò non possum ire,
Vt amicum valeas cantu delinire,
Tollens eius tristia voce dulcis Lyræ,
Quem heu modò nescio verbis conuenire,
Ergo pia suppleas meum imperfectum,
Salutando dulciter vnicum dilectum,
Eiq́ue denunciens,qualiter affectum
Sit cor meum iugiter eius ad aspectum,
Quòd si quęrat aliquis,quare te elegi?
Meum esse nuncium sciat,quia legi,
De te quædam propria quæ diuinę legi,
Et optato munere placent summo regi.
Igitur charissime,audi nunc attente,
Nam si cantus volucris huius ferues mente,
Eius imitatio spiritu docente,
Te cœlestem musicum faciet repentè.
De hac Aue legitur, q̃ cum depræhendit
Morte sibi propriam,arborem ascendit,
Summoq́ue diluculo nostro sursum tendit
Diuersisq́ue cantibus totam se impendit.
Cantilenis dulcibus pręuiat auroram,
Sed cum dies rutilat circa primam horam,
Eleuat prædulcius vocem insonoram,
In cantando nescіens pausam,siue moram:
Circa verò tertiam quasi modum nescit,
Quia semper gaudium cordis eius crescit,
Vere guttur rumpitur,sic vox inualescit,
Et quò cantat altius,plus & inardescit.
Sed cum in meridie sol est in feruore,
Tunc dirumpit viscera nimio clamore,
Oci,oci, clamitat illo suo more,
Sicq́ue sensu deficit cantus præ labore.
Sic quassato organo huius Philomęnæ,
Rostro tamen palpitans fit exanguis penè,
Sed ad nonam veniens moritur iam plenè,
Cum totius corporis dirumpuntur venæ.
Ecce,dilectissime,breuiter audisti,
Factum huius volucris: sed si meministi,
Diximus iam primitus,quia cantus isti.
Mysticè conueniunt legi Iesu Christi.
Restat (vt intelligo) esse Philomænam,
Animam virtutibus, & amore plenam,
Quæ dum mente peragrat patriam amœnam,
Satis delectabilem texit cantilenam.
Ad augumentum etenim suæ sanctæ spei,
Quædam dies mystica demonstratur ei,
Porrò beneficia,quę de manu Dei
Homo consecutus est,sunt horæ diei,
Manè vel diluculum hominis est status,
In quo mirabiliter homo est creatus,
Hora prima,quando est Deus incarnatus,
Tertiam,dic spacium sui incolatus.
Sextam,cum à perfidis voluit ligare,
Trahi,cædi,conspui,dirè cruciari,
Crucifigi denique clauis terebrari,
Caputq́ue sanctissimum spinis coronari.
Nonam dic cum moritur,quando cõsummatus
Cursus est certaminis,quando superatus
Est omninò zabulus, & hinc conturbatus,
Vespera cum Christus est sepulturæ datus.
Diem iustum,anima, meditans in hortis,
Sue facit terminum spiritalis mortis,
Scandens crucis arborem,in qua leo fortis
Vicit aduersarium fractis portis mortis.
Statim cordis organa sursum eleuando,
Suum à diluculo cantum inchoando,
Laudat, & glorificat Deum,replicando,
Sibi quàm mirificus fuit hanc creando.
Piè (inquit) conditor quando me creasti,
Quàm sit tua pietas larga declarasti,
Nam consortem glorię tuæ cogitasti,
Facere gratuitè,gratis quem amasti.
O quàm mira dignitas mihi est concessa,
Cum imago Domini mihi est impressa,
Sed creuisset amplius dignitas possessa,
Nisi iussum Domini fuisset transgressa.
Nam tu summa charitas tibi cohęrere,
Me volebas iugiter, sursumq́ue habere
Dulce domicilium,tecumq́ue manere,

Et me

Et me velut filiam alere,docere.
Ex tunc dispositeras,in id adunare
Cœlicis agminibus,teq́ue mihi dare,
Sed pro tanta gratia quid recompensare
Possum,prorsus nescio,nisi te amare.
Vnica suauitas, vnica dulcedo,
Cordium amantium salutaris prædo,
Totum quicquid habeo,vel sum,tibi dedo,
Denique depositum meum tibi credo.
Oci,cantat tale cor,gaudens in pressura
Dicens,quia dignum est,vt à cratura
Diligatur opifex talis mente pura,
Ei cum extiterit de se tanta cura.
Sic mens hoc diluculum transit meditando,
Sed ad primam transferens vocem exaltando,
Tempus acceptabile piè ruminando,
In quo venit Dominus,carne se velando.
Tunc liquescit anima tota per amorem,
Pauida considerans omnium autorem,
Vagientem puerum,iuxta nostrum morem,
Et curare veterem velle se languorem,
Plorans ergo clamitat, ô fons pietatis,
Quis te pannis induit diræ paupertatis,
Tibi quis confuluit sic te dare gratis,
Nisi zelus vehemens ardor charitatis?
Dignè zelus vehemens est hic ador dictus,
Cuius est dominio rex cœlorum victus,
Cuius sanctis vinculis captus & constrictus,
Pauperis infantuli pannis est amictus.
O prędulcis paruule puer sine pari,
Fœlix,cui datum est,te tunc amplexari,
Pedes,manus lambere,flentem consolari,
Tuis in obsequijs iugiter morari.
Heu me,cur non licuit mihi demulcere
Vagientem paruulum? & cum flente flere?
Illos artus teneros siue confouere?
Eiusq́ue cunabilis semper assidere?
Puto,pius paruulus hæc non abhorreret,
Immo more paruuli forsan arrideret,
Et flenti pauperculo fletu condoleret,
Et peccanti facilè venia faueret.
Fœlix,qui tunc temporis matris singulari
Potuisset precibus ita famulari,
Vt in die sineret semel osculari
Suum dulcem paruulum,eiq́ue iocari.
O quàm libens balneum ei præparassem,
O quàm libens humeris aquam apportassem,
In hoc libens virgini semper ministrassem,
Pauperisq́ue paruuli pannulos lauassem.
Sic affecta,pia mens sitit paupertatem,
Cibi parsimoniam,vestis vilitatem.
Labor ei vertitur in iucunditatem,
Vilem esse sęculi dicit venustatem.
Ergo sic infantiam Christi retexendo,
Horæ primę canticum strennuè canendo,
Transitum ad tertiam facit recolendo,
Quantum Christus passus est, homines docendo.
Tunc cum fletu recitat illius labores,
Sitim,famem,frigora,æstus, & sudores,
Qui dignanter pertulit propter peccatores,
Dum illorum voluit innonuare mores,
Vox amoris flatibus tota concremata,
Oci,oci,clamitat Auis hæc beata,
Mundo mori cupiens,cuius vita lata,
Cui fætet sæculum,sic est delicata.
Clamas ergo Domine dulcis prædicator,
Exulum refugium,pauperum amator,
Qui es pœnitentium pius consolator,
Post te debent currere,iustus & peccator.
Iusti quippè regula,vitæ es doctrina,
Peccatorum speculum,miti disciplina,
Fessis & debilibus efficax resina,
Aegris & languentibus potens medicina.
Primus in hoc sæculo charitatis scholam
Instaurasti,quæreres docens Dei solam
Gloriam, deponere grauem mundi molem,
Et sic posse perditam rehabere stolam.
Sed hanc scholam temere mundus irridebat,
Spernens & annihilans,quicquid promittebat:
Tua vero bonitas vices non riddebat,
Immo pœnitentibus totum ignoscebat.
Quippè cui proprium erat misereri,
Diligi desiderans,magis quàm timeri,
Sed non verbera proferens,austeri
Præceptoris noluit more reuereri.
Hæc in adulterio nouit depræhensa,
Quàm sit tua pietas scilicet immensa,
Magdalena sensit hoc cum ei offensa
Est dimissa,multiplex gratia impensa.
Et quid multa dicerem,quot sunt consecuti
Eius magisterium? à suis abluti
Vitijs:sunt moribus optimis imbuti,
Et ab hostis inuidi fraude facti tuti.
Fœlix,cui licuit,sub hoc præceptore
Conuersari iugiter: & ab eius ore
Mel cœleste sugere,cuius præ dulcore
Amarescunt cætera:plena sunt fętore.
Hæc & multa talia dum mens meditatur,
Ad reddendas gratias tono præparatur
Ad laudandum Dominum magis inflammatur,
Sicq́ue horæ tertiæ cantus terminatur.
Oci,oci,anima clamat in hoc statu,
Crebrò fundens lachrymaus sub hoc incolatu,
Laudans & glorificans magno cum conatu
Christum:qui tot pertulit suo pro reatu
In hac hora anima ebria videtur,
Sed circa meridiem calor cum augetur,
Vt amoris stimulis magis perforetur,
Mox ab illa passio Christi recensetur.
Plorans ergo respicit Agnum delicatum,
Agnum sine macula,spinis coronatum,
Liuidum verberibus,clauis perforatum,
Per tot loca lateris fossa cruentatum.
Tunc exclamat pia mens oci cum lamentis,
Oci,oci, miseram:quia meæ mentis
Turbat statum pallidus vultus morientis,
Et languentes oculi in cruce pendentis.
Siccinè decuerat (inquit) te benignum
Agnum,mortis exitum pati tam indignum?
Sed sic disposueras vincere malignum,
Et hoc totum factũ est, ob amoris signum.
Hæc amoris signa sunt, & postrema primis
Copulans associat, summa figens imis:
Monstrans,vt sic moriens,nos animales nimis,
Dum te totum funderes tot apertis rimis.
Tu amicus nouus es,tu es nouum mustum,
Sic te vocat sapiens, & est satis iustum,
Totus enim filius reddens dulcem gustum,
Fundens carnis dolium licet vas venustum.
Tantis signis pœnitens monitus iam credat,
Quod præcordialiter Christus ei sedat,
Ista signa recolam,ne me Sathan lædat,
Nam peccati rabiem nihil ita sedat.
Ista signa recolens oci, oci clamo,
Dulcis Iesu querulor q̃ te minus amo,
Stringit tamen cupio disciplinæ amo,
Sicut pro me captus est charitatis hamo.
Quantum hamum charitatis tibi præsentauit
Mori cum pro homine te solicitauit,
Sed & esca placida humum occupauit,

Cùm

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cùm lucrari animas te per hoc monſtrauit.
Te quidem aculeus hami non latebat,
Sed illius punctio te non deterrebat,
Immo hunc impetere tibi complacebat,
Quia deſiderium eſcæ attrahebat.
Ergo pro me miſera quam tu dilexiſti,
Mibi tis in aculeum ſciens impegiſti,
Cum te patri victimam ſanctam obtuliſti,
Et in tuo languine ſordidam lauiſti.
Quis miretur igitur pro te ſi ſuſpiro,
Iuncta ſine meritis tam zelanti viro,
Nam affectum altis meum modo miro,
Pro me vitam finiens exitu tam diro.
Verè iam non debeo tantum ſuſpirare,
Immo iuxta verbum Iob crines lacerare,
In cauerna lateris nidulum parare,
Et extremum ſpiritum illic exhalare,
Planè niſi moriar tecum non quieſcam,
Oci,oci,clamitans nunquam conticeſcam,
Ab hoc deſiderio verè non teſpeſcam,
Quantuncunque ſęculo propter hoc vileſcam,
Tunc,vt demens clamitat,veniant laniſtę,
Qui affigant miſeram cruci tuæ Chriſte,
Erit enim exitus mihi dulcis iſte,
Sic ampiector moriens proprijs vlnis te,
Verè hic non aliter rabies doloris.
Quà cor meum ſingulis terebratur horis,
Delinere poterit,niſi tu dulcoris,
Fons abundans medicus met ſis doloris.
Planè dulcis medicus es,qui nunquam pungis,
Sed à corde vitium leniter emungis,
Nam quos tibi firmiter per amorem iungis,
Tuis chariſmantibus ſemper eos vngis.
Heu quam damnabiliter mundus eſt cęcatus,
Qui cùm ſit ab hoſtibus dirè vulneratus,
Hunc declinat medicum,cum aſsit preparatus,
Languido aperiens ſuum dulce latus.
Heu cur beneficia Chriſti paſsionis,
Panes te memoriter homo non reponis,
Per hanc enim rupti ſunt laquei prędonis
Per hanc Chriſtus maximis te ditauit bonis,
Suo quippe corpore languidum te pauit,
Quem in ſuo ſanguine gratis balneauit,
Demum ſuum dulce cor tibi denudauit,
Vt ſic innoteſceret,quantum te amauit.
O quàm dulce balneum elca quàm ſuauis,
Quæ ſumenti digne ſit paradiſi clauis,
Et ei quem reficis nullus labor grauis,
Licet ſis faſtidio cordibus ignauis.
Cor ignaui ſiquidem minime perpendit,
Ad quid Chriſtus optimum ſuum cor oſtendit,
Super alas poſitum crucis nec attendit,
Quod reclinatorij vices hoc prætendit.
Hoc reclinatorium quoties monſtratur,
Pię menti toties ei glutinatur,
Sicut & accipiter totus ineſcatur,
Super carnem rubeam per quam reuocatur.
Poſt hoc clamat anima quaſi dementata,
O reclinatorium caro cruentata,
Per tot loca propter me,cur non vulnerata
Tecum ſum ? dum moreris non ſum coligata.
Licet tamen miſerè ſit iſtud negatum,
Mihi quidem eligam nouum cruciatum
Gemitum videlicet,iugemque ploratum,
Donec mundi deſeram grauem incolatum.
Poſt hæc dulcis anima plus & plus ferueſcens,
Senſu toto deficit,corpore tabeſcens,
Iam vix loqui ſufficit,ſed affectu creſcens,
Suo lecto decubat,vtpotè langueſcens.
Ergo dulcis gutturis organo quaſſato,
Lingua tantum palpitans ſonitu ſublato,
Sed pro verbis pia mens fletu compenſato
Lamentatur dominum,corde ſauciato.
Sic languenti ſiquidem nil niſi plorare
Libet, & ſatagere corde ſuſpirare,
Suos enim oculos neſcit reuocare
A Chriſti vulneribus,aut cor ſeparare.
Sic eſt autem animus illius illectus,
Quaſi ei preſens ſit moriens dilectus,
Et à cruce minimè retrahit aſpectus,
Quia ibi oculus,vbi eſt affectus.
Gemitus,ſuſpiria,lachrymæ,lamenta,
Sibi ſunt dilitiæ,cibus,alimenta:
Quibus noua martyr eſt interim inuenta,
Sic ſuo martyrio præbent incrementa,
In hoc ſtatu reſpuit,quicquid eſt terrenum,
Mundique ſolatium reputat venenum
Sed ad nonam veniens moritur ad plenum,
Cum amoris impetus carnis rumpit filum.
Nam cum,Conſummatum eſt, recolit clamaſſe,
Hora nona dominum, & ſic expiraſſe,
Quaſi ſimul moriens,clamat penetraſſe
Vocem iſtam ſuum cor atque laceraſſe.
Ferre tandem impotens iaculum tam forte,
Moritur (vt dictum eſt) ſed cœlici morte,
Nam panduntur protinus ei cœli portæ,
Dignam,vt intelligat,ſe ſanctorum ſorte,
Requiem pro anima tali non cantamus,
Immo eſt introitus miſſę gaudeamus,
Quia ſi pro martyre deum exoramus,
Vt decretum loquitur,ſancto derogamus.
Eia dulcis anima,eia dulcis roſa,
Lilium conuallium,gemma preciosa,
Cui carnis fęditas extitit exoſa,
Fœlix tuus exitus morsque preciosa.
Fœlix quæ iam frueris requie cupita,
Inter ſponſi brachia dulciter ſopita,
Eiuſque ſpiritui firmiter vnita,
Ab eodem percipis oscula mellita.
Iam quieſcunt oculi:ceſſant aquæ ductus,
Nam apertè percipis ſpei tuæ fructus,
Quia per quem ſæculi euaſiſti fluctus,
Tuos inter oscula conſolatur luctus.
Dic,dic dulcis anima,ad quid vltrà fleres,
Habes cœli gaudium tecum cur lugeres,
Nam ſolus eſt omnium cui tu adhæres,
Et ſi velles amplius certè non haberes.
Sed iam metrum finio,ne ſim tædioſus,
Nam ſi vellem ſcribere quàm dilitioſus
Sit hic ſtatus animæ,quamque glorioſus,
A malignis dicerer fallax & mendoſus.
Quicquid tamen alij dicunt frater chare,
Iſtum nouum martyrem libens imitare,
Cumque talis fueris Chriſtum deprecare,
Vt te cantus martyrum doceat cantare.
Frequentemus canticum iſtud ſoror pia,
Ne nos frangat tædio vitæ huius via,
Nam lætantem animam in hac melodia,
Poſt hanc vitam ſuſcipit Ieſus & Maria.
Ergo ſoror tuum cor ita citharizet,
Se baptizet lachrymis,planctum martyrizet,
Chriſto totis viribus ſic nunc organizet,
Vt cum Chriſto poſtea ſemper ſolennizet,
Tunc ceſſabunt gemitus, & planctus dolorum,
Cum adiuncta ſueris choris Angelorum,
Nam cantando tranſies ad cœleſtem chorum,
Nupta fœliciſsimo regi ſæculorum. Amen.

Deo gratias.

LAVS

LAVS BEATÆ VIRGINIS Mariæ dicta à ſancto Bonauentura ſecundum literas ſaluſationis Angelicæ, ſcilicet, Aue Maria, clauſulatim: in qua multis ſacræ ſcripturæ locis oſtenditur figurata.

AVe cœleſte lilium, Aue roſa ſpecioſa,
Aue mater humilium, ſuperis imperioſa,
Deitatis tricliniũ, hac in valle lachrymarum,
Da robur, fer auxilium, o excuſatrix culparum.
Virgo pia ſine pare, Gabriele nunciante,
Quæ meruiſti portare Chriſtum flatu ſacro flante,
Virgo partum, pôſt, & ante: refugium ſingulare,
Hac in vita vacillante, tuos ſeruos conſolare.
Ecce ſtupet humanitas, q̃ ſis virgo puerpera,
Scire nequit fragilitas, tantæ virtutis opera,
Fides traſcendens æhera, confitetur & veritas,
Ex te mater Chriſtifera, carnem ſumpſit diuinitas.
Mater natum patrem, nata ſtella ſolem genuiſti,
Increatum res creata, fontem riuus emiſiſti,
Vas figulum peperiſti, virgo manens illibata,
Per te nobis mater Chriſti, eſt perdita vita data.
Almiſsima ſunt viſcera, quæ Domini ſunt conclaue,
Sanctiſsima ſunt vbera quæ ſuxit, & lac ſuaue,
Quo lactatur: mater aue, quæ regnas ſuper ſidera,
Perpetuæ mortis à vi nos, & à molo libera.
Roſa decens, roſa munda, roſa recens ſine ſpina,
Roſa florens, & fœcunda, roſa gratia diuina,
Facta cœlorum regina: non eſt, nec erit ſecunda
Tibi, rei medicina noſtris ceptis obſecunda.
In ſcripturis figurata, multis locis oſtenderis,
Aenigmatibus monſtrata, ſacris vt patet literis,
Teſtamentorum veteris, & noui iure prælata,
Mulieribus cæteris, ſuper omnes eleuata.
Ante mundi originem te Dominus ordinauit,
Dum cœli latitudinem ſapienter, fabricauit,
Ex tunc ſancta mẽte canit per te matrẽ & virginẽ,
Protoplaſti qui peccauit, expirare voraginem.
Gaude virgo, mater gaude, per te mundus reſtauratur,
Cum ciuibus cœli plaude, qui honor tibi datur,
Decus decenter ſoluatur, tibi maius omni laude,
Quia per te liberatur omnis homo facta fraude
Figurata fuit per fontem qui aſcendebat de terra, vt habetur Gene. 2. c.
Rigans mundum nouo rore, nouæ prolis nouitate,
Noua facis, more, cuncta, mira claritate,
Ex diuina bonitate fons aſcendens in honore,
Rigans terram charitate, Dei creſcens in amore,
Figurata fuit per Lignum vitæ plantatum in medio paradiſi. Geñ. 2. c.
Arbor & lignum vitale in paradiſi medio
Plantaris ſpirituale, cuius fructus fruitio
Replet omnia gaudio, nunquam fuit, nec eſt tale,
Nec erit proculdubio, lignum ita commodale,
Figurata fuit per Paradiſum rigatum à fluuio voluptatis. Geñ. 2. c.
Caſta virgo te fluuius voluptatis irrigauit
Paradiſi, dum filius Dei corpus habitauit
Tuum: terra tunc donauit noſtra fructum vberius,
Et naturam reformauit noſtram Deus in melius.
In paradiſo poſuit Deus hominem filium
Suum, cuſtodem poſuit tuum corpus egregium,
Per Gabrielem nuncium dum viſitare voluit,
Redemptorem eximium nobis eum exhibuit.
Figurata fuit per Arcam Noe, per quam fuit genus humanum tempore diluuij conſeruatum, Geñ. 6. & 7. c.
Arcam Noe fabricauit ſe de lignis leuigatis,
Fabricatam ſubintrauit cum vxore & cum natis
De parentibus beatis ſibi matrem te formauit
Dominus, & à peccatis te ſubintrans conſeruauit
Figurata fuit per arcũ quẽ dñs dedit Noè. Gen. 9. c.
Pactum ſuum antiquitùs Deus promiſit patribus,
Arcum ſuum diuinitùs oſtendendum in nubibus,
Qui fœderis eſt omnibus ſignũ promiſſum cœlitùs
A Deo pax hominibus datur in eo penitus.
Labor & timor fugiunt Arcum monſtrato fœderis,
Spes & gaudium veniunt peccatoribus miſeris,
Qui de reatu ſceleris flentes Arcum conſpiciunt,
Per promiſſum de ſuperis ſe conſolatos ſentiunt.
Eſt in Arcu cæruleus color, qui virginitatis
Typum gerit, & rubeus etiam qui charitatis
Formam notat: puritatis tuę demonſtrat aqueus
Notam: & humilitatis quam elegit in te Deus:
Nubibus cœli cerneris Arcus, quæ nos illuminas,
Refulgens morũ miſeris exempla cunctis ſeminas,
Hæreſes omnes terminas, & hæreticos conteris,
In Chriſto quãdo geminas naturas ſimul congeris.
Arcus inſuperabilis, Arcus potens, Arcus fortis,
Arcus dulcis, amabilis, arcus patens cœli portis
Poſt præſentis metam mortis nobis ineuitabilis
Fac conſortes tuę ſortis nos virgo venerabilis,
Figurata fuit per Scalam, quam Iacob in ſomnis vidit. Geñ. 28. c.
Dormiens Iacob ſomnio Scalam vidit contingentem
Cœlum, cuius conſinio Deum vidit innitentem;
Angelorum deſcendentem cetum vidit, promiſsio
Terræ ſanctæ per potentem datur, & benedictio.
O Maria figuraris Scala, ſed Scalam ſuperas,
Ab Angelo ſalutaris, Deum hominem generas,
Super virtutes ſuperas, per Angelos collocaris,
Genus humanum liberas, ergo longè plus bearis.
Figurata fuit per Rubum, quia ardebat nec comburebatur. Exod. 3. c.
Mater tua virginitas, Rubo montis oſtenditur
Oreb: cuius viriditas per ardorem non vritur,
Sic nec tua corrumpitur virginalis integritas,
Dum ventre tuo iungitur humanitati deitas.
Figurata fuit per Vas, in quo ſeruatum fuit Manna. Exod. 16. c.
In Vaſe Manna poſitum vt ſeruetur, legitur,
Iſraelitis traditum neque vas Manna frangitur,
In te Chriſtus concipitur virgo per ſanctũ ſpiritũ,
Neque tuæ minuitur virginitatis meritum.
Nobis Manna mirificum ſeruaſti mirabiliter,
Manna terminas typicum figuratum veraciter,
In ſe miſericorditer per illud Manna cœlicum,
Quod dabatur conuenitur Iſraeli viaticum,
Vetuſtum Manna nouitas tuæ gratiæ terminat;
Figurarum antiquitas fugit, & lux illuminat,
Noua quos lex diſcriminat, noua ceſſat, obſcuritas
Purgat, mũdat, & eliminat antiquam noua claritas.
Summus artifex omnium te prouidit vas nobile,
Vas dignum, vas egregium, vas gratũ, vas laudabile,
Vas cunctis vanerabile famulis, vt edulium
Miniſtres delectabile, panemque cœli ciuium.
Tu miniſtras hominibus verum panem Angelorum,
Tuis natum viſceribus pro ſalute peccatorum,
Hic eſt panis viatorum, qui non eſt dãdus canibus:
Qui eſt ſalus miſerorũ, præſtans omnibus panibus.
Ecce panis dulciſsimus, ecce panis amplectendus
Ecce panis pinguiſsimus, ecce panis diligendus,
Ecce panis recolendus, ecce panis præoptimus,
Cibus cũctis præferẽdus, & prę cũctis gratiſsimus.
Cibus iſte nos reficit, recreat, & regenerat;
Et ſibi mentem allicit, dirigit, & confœderat,
Omne bonum exaggerat, & omne malum abijcit,
Vincit, regnat, & imperat, auget, alit, & perficit.

Viuus

Universidad de Deusto
Biblioteca

Viuus panis, & vitalis, via veritas, & vita,
Est hic panis immortalis, & bonitas infinita,
Quo refulget pęrmonita noua ſponſa ſpiritalis,
Synagoga definita perit, & vmbra legalis.
Manna ceſſat, & cœlitùs nobis panis præponitur,
Panis verus viuificus nobis de cœlo mittitur,
Chriſtianis conceditur ſolis panis hic myſticus,
Quibus cõmunius traditur verus panis angelicu ꝫ
Figurata fuit per Virgam Aaron, qui habuit fructum præter opus naturæ. Num. 17.
Beatus tabernaculo Moyſes Virgam poſuit,
Aaron ſed pro titulo ſacerdotis quæ fronduit,
Floruit, fructum habuit: euidenti miraculo,
Sacerdotis obtinuit ius Aaron in populo.
Ecce valde mirabilis res & miranda nouitas,
Floret ſiccitas ſterilis, gignit ſicca ſterilitas,
Parturit Virgæ ſiccitas, fructum profert, & fertilis
Efficitur ſterilitas, non fuit antè ſimilis.
Notat Virga florigera, quæ naturæ non opere
Efficitur fructifera, ſed puro Dei munere
Quod debebas concipere, virgo noua puerpera,
Nouum fructum parere, poſt partum virgo libera.
Ergo verè virgo parens, germinaſti campi florem,
Dei patris verbum parens, mundi paris ſaluatorẽ,
Puritatiſque decorem non amittis, ſorde carens.
Charitatis fundens roré, quo rigatur mundus arens
Figurata fuit per Stellã & per virgam, de quibus prophetauit Balaam. Num. 24. c.
De Iacob exoritura noua ſtella prædicitur,
Ex Iſraele naſcitura virga nobis oſtenditur,
Per q̃ Moab percutitur, te perſignificat hęc figura,
De qua virga producitur Chriſtus, mirante natura.
Iſta ſtella clariſsima quam non violat radius,
Luce nitens puriſsima, chryſtallo fulgens clarius,
Te ſignificat verius virgo ſemper caſtiſsima,
Quam non violat filius, naſcens ex te mundiſsima.
Conſurgens virgo florida, ex Iſraele propheticè
Promiſſa virgo nitida, diceris virga myſticè,
Egrediens de radice Ieſſe, potens & valida,
Florem profers mirificè virgo mater, quæ grauida,
Tu es virga, tu es ſtella, tu es gratiæ fluuius,
Deitatis munda cella, genitrix cuius filius
Flos dicitur, & radius, charitatis fundens mella,
Cœlo luctus ſuperius mundum ſeruans à procella.
Aue virgo fertilior vniuerſis arboribus,
Aue Stella fulgidior vniuerſis ſideribus,
Factis dictis, virtutibus, vnioerſis præſtantior
Creaturis: hominibus cuſtos, & quies tutior.
Figurata fuit per Conchã Gedeonis, de qua habetur Iudicum. 6. c.
Tu Gedeonis rorida Concha cœleſtis diceris,
Rore manans, & fluida lana compreſſa velleris,
Diuini dono muneris tu ſemper manes madida,
Solatium das miſeris, ſed terra manet arida.
Verus cœleſtis fluminis, tuam Concham munditiæ
Ros repleuit, dum numinis ſacri munere gratiæ,
Plena ſolis iuſtitiæ, mater Dei, & hominis
Fis: flore pudicitiæ vernans matris & virginis.
3. Reg. 6. Figurata fuit per Domum domini, quã edificauit Salomon, & gloria Dei eam impleuit.
Impleuit Domum domini. ſuperni regis gloria,
Suo ſacratam nomini, Salomonis induſtria,
Dum te ſuperna gratia Gabrielis affamini,
Parentem virgo Maria replet dicatam numini,
Notat hic dei filium Salomon rex pacificus,
Qui fecit thronum regium, vt hic artifex cœlicus,
Et nuncius angelicus præparauit hoſpitium,
Noſtræ ſalutis piſticus, verum deferens gaudium.
Maria mater gratiæ, mater & fons bonitatis,
Mater miſericordiæ, ſons, & mater pietatis,
Triclinium deitatis, mater ſolis iuſtitię,
Pertuæ claritatis confers lumen & glorię.
Figurata fuit per Abigail, quę fecit pacem inter Nabal & Dauidem. 1. Reg. 25.
Vxor Nabal cum Dauide pacem datis muneribus,
Nabal reformat ſolidè benegniſsituis precibus,
Licet Nabal ſermonibus, dictis, factisque ſtolidè,
Meruiſſe doloribus vitam finire turbidè,
Larga Nabal conuiuia ſuo faciens tonſori,
Querendo temporalia, gulæ vacans & honori,
Comparatur peccatori, dei dante conuitia,
Seruis: vnde morte mori debent propter hæc vitia.
Iſte deſiderabilis vultu Dauid gratioſus,
Rex nulli comparabilis, manu fortis bellicoſus,
Clemens, pius amoroſus, Chriſtus eſt immutabilis,
Qui ſemper eſt glorioſus in ſanctis & mirabilis,
Tu es Abigail ſapiens, Dauid deferens munera,
Nabal & Dauid faciens precibus tuis fœdera,
Dum pia lacti vbera Chriſto dediſti nutriens,
Hinc peccatoris ſcelera tuis meritis leniens.
Regina virgo regia de genere Dauid regis,
Dei mater & filia Chriſtum parẽs, Chriſtum regis,
Noſtra mater noſtra legis gaudium, & lætitia,
Agis pc̃toris fortis, decus, honor, & gloria.
In te ſola ſpes figitur omnis humani generis,
Per te ſolam deſtruitur Adæ peccatum veteris,
Vitæ portus es miſeris, per te ſalus acquiritur,
Neſcit reatum ſceleris, qui te deuotè ſequitur.
Bonum eſt ergo ſubdere ſeſe tuæ ſeruituti,
Secundum te ſe regere, diſponendo ſe virtuti.
Nanque tui ſerui tuti per te poſſunt aſcendere
Cœlum, vitam aſſecuti, tecum ſemper & viuere.
Figurata fuit per Iudith, quæ Holofernem peremit & populum liberauit. Iudith. 13. c.
Volens muudum ſæuitia principis Aſſyriorum,
Subijcere. neſaria manu collecta virorum,
Magnam plebem Iudæorum obſedit in Bethulia,
In mortem mæſtam eorũ mente debacchãs impia.
Sancta Iudith pro populo ſaluando ſe præparauit,
Nocte ſurgens de lectulo, vocans Abrã proparauit,
Holoferni preſentauit ſe, pro gentis periculo,
Necans eum liberauit, ciues à mortis iaculo.
Eſt ciuitas Bethulia, quam obſidet diſſenſio,
Dæmonisque perfidia, & hęreſis deceptio,
Coniuncta tuo filio, noſtra mater Eccleſia,
Tuo tuta ſubſidio, munita tua gratia.
Tu es Iudith pulcherrima, quæ liberas Eccleſiam
Holofernis acerrima, vt per diuinam gratiam
Hęreſiſque perfidiam confutas,
Spem certiſsimam, fundens ſuper familiam.
Benignus ſapientię ſpiritus, & ducedinis,
Conſilij, ſcientiæ, timoris, fortitudinis,
Lumen diuini numinis, omnis genere gratiæ,
Te repleuit vt hominis cauſa ſis indulgentiæ.
Figurata fuit per Heſter, quę Aman fecit ſuſpendi, & Mardocheum cũ populo liberari. Heſt. 7. c.
Ediſſa per connubium Aſſuero coniungitur
Thalamnm ſubit regium, coronatur, preficitur
Cunctis, Vaſti deponitur, amittit regni ſolium,
Superba Vaſti tollitur, Heſter habet dominium.
Nota Heſter cor humile, contritum humiliter,
Cor dulce, cor amabile, cor diligens veraciter,
Cor cõtemplans ſublimiter, Vaſti notat cur fragile
Exaltans ſe perniciter, ſuperbum & indocile.
Et te quid eſt humilius per cuncta mundi Climata?
Dulcius, amabilius, deſtruens cuncta Scimata?
Te ſacra probant dogmata nil eſſe grartioſius,
Sacra probant ænigamata te nihil eſſe mundius.
Deſignat Heſter igitur te, qua nunquam humilior
In creaturis legitur, fuiſſe, nec ſuauior,

Pul-

Pulchrior, amabilior, dulcior nulla dicitur,
Et propter hoc ſublimior, eſſe nulla te noſcitur,
In iudæos inuidia ſeuit Aman peruerſitas,
Damnat eos perfidia, crudeliſque doloſitas,
Mardochei benignitas, Heſter ſcribit eupræpia,
Mutetur vt crudelitas, decreti regis impia.
Condolet Heſter fratribus totius ſui generis,
His auditis rumoribus, regem adit, qui fœderis
Signum dedit peſtiferis, morti datis complicibus.
Damnatur Aman ſceleris, eius notis criminibus.
Tu es Heſter, perfidiam Aman reprimens grauiter,
Famulorum miſeriam, exterminans benigniter,
Regi ſummo fœliciter, deſponſata per gratiam,
Coronata perenniter, regiam tenes potentiam,
Verè notat inimicum, Aman humani generis,
Dirũ ſerpentem lubricum, iure puſſum de ſuperis,
Condemnatum in inferis, accuſatorẽ iniquum,
Quem tu clalcas & conteris, Deum reddis pacificũ.
Sicut pupillam oculi, ſeruos ſeruas, ſeruo regis,
Tu ſolamen es ſæculi, refugium tui gregis,
Summa ſponſa, ſummi regis, caput conteris zabuli,
Tu es verus liber legis, tu Arca tabernaculi.
Flos vernalis, flos lilij, flos florum, decus virginum
Diceris, & auxilij, fons plenus, cuſtos hominum,
Cuius attraxit dominum, & angelum conſilij,
Dulcis odor, vt terminum nobis daret exilij.
Figurata fuit per Columbã, quæ attulit ramũ oliuę Noe & filijs ſuis in Arcã. Et per pertică, quæ tulit ſerpentẽ æneũ in deſerto. Gen. 8. Num. 21. c.
Ramum ferens virentibus, ore Columba proprio,
Folijs fructuantibus, generali diluuio:
Quos turburęt vndatio, Noe natis coniugibus,
Refouit eos gaudio, ſalutis intuitibus.
Vna Serpentem Pertica, deſerto tulit æneum,
Vt ſi intus vis toxica, quenquam leſerat Hæbreum,
Sanaretur videns eum, ope dei mirifica,
Propellente viperum, virus virtute myſtica.
Columba tu ſimplicior: omni tutrix humilium,
Salus hominum tutior, mundo tuliſti gaudium,
Enixa dei filium. omni veneno fortior,
Medicina peccantium, ſigno Serpentes promptior.
Figurata fuit per portam clauſam, per quam Vir non tranſiuit. Ezech. 44. c.
Tu es Porta, quæ clauditur, apertionis neſcia,
De qua propheta loquitur. hominum nulli peruia,
Quia dei ſapientia ingreditur, & egreditur,
Semota violentia per egreſſum non frangitur.
Virginitas eſt ianua, qua Cœlis fulgens altius,
Cœli non linquens ardua, Meſsias dei filius
Conceptus eſt: exterius carne tectus exigua,
Corpus ſumens perfectus ex te virgo præcipua.
Sicut ſidus perluitur, infuſo ſolis lumine,
Et eo lux emittitur ſine ſideris fragmine,
Sic ſine carnis crimine Chriſtus in te concipitur,
Ex te manente virgine ſupernaturaliter oritur,
Figurata fuit per Mulierẽ, q̃ vidit Ioã. Apo. 12. c.
Vidit Ioannes myſticum ſignum quoddam mirabile,
Quod in cœlo propheticum apparuit notabile,
Nunquã fuerat ſimile prophetis ænigamaticum
Signum datum, quod vtile: præcedens vt mirificũ.
Erat patiens cœleſtibus amicta ſolis lumine
Mulier, lunam pedibus ſupponens, cuius culumine
Capitis pro te gemine: duodecim ſyderibus
Sertum fulgebat numine, ſuis plenis viſceribus.
Nihil te magis propriè per iſtam intelligitur
Mulierem; quæ ſerie prophetæ nobis panditur;
In te nanque concipitur, & oritur iuſtitię
Verus ſol, vnde oritur regnum cœleſtiscuriæ,
Tuis luna ſupponitur pedibus, & militia
Cœli tota per te regitur, caput duodenaria
Patriarcharum gloria, quę per te benedicitur,
Et byſſena victoria Apoſtolorum texitur.
Replicitis plenitudine generis omnis gratiæ;
Totaque multitudine virtutum & potentię;
Tu decus excellentię, tu lux carens fuligine
Culpæ ſplendor glorię mundum decorans lumine.
In te totum perficitur, quicquid verbis propheticis
De te virgo prædicitur, & legis ænigmaticis:
Siue quicquid angelicis tibi verbis exprimitur:
Finitis verbis typicis res manifeſta cernitur.
Salue ſolamen hominum ſalue munda ſtella maris:
Salue purgatrix criminum, ſalue virgo ſingularis
Conſortio carens maris, concipis, paris Dominum,
Tu lapis es angularis, quæ das figuris terminum,
Tu ſupra cœli ſolium ad dexteram Dei reſides,
Iuxta proprium filium cœli regina præſides;
Confirmans mentes deſides, præſtans eis auxilium;
Et tuis ſeruis prouides impetrando ſubſidium.
Vbi nanque ſanctiſsima caro, quam Dei filius
Sumplit ex te mundiſsima, intronizatur celſus;
Creatis glorioſius, ratio vult certiſsima
Eſſe te non inferius, vel ſede magis infima.
Ibi mater cum filio gaudes cœli patria;
Trinitatis conſortio: creata ſuper omnia:
Tua benigna gratia fœlicitatis gaudio
Nos coronat, & gloria, beatorumq; præmio. Amẽ.

ORATIO.

OMnipotens ſempiterne Deus qui glorioſę virginis matris Marię corpus & animã, vt dignũ filij tui habitaculũ eſſici mereretur, Spiritu ſan ☩to cooperãte prę paraſti: da, vt cuius cõmemoratione lętamur, eius pia interceſsione ab inſtãtibus malis, & à morte perpetua & ſubitanea liberemur. Per Chriſtũ.

ALIA ORATIO.

DEus qui beatiſsimam virginem Mariam matrẽ tuã in anunciatione, viſitatione, & aſſumptione multiplici gaudio lætificaſti; tribue queſumus: vt eis precibus & omnibus ſanctis tuis interuenientibus ad inæſtimabile gaudiũ, quo nunc tecũ ſine fine gaudent, peruenire mereamur. Per Chriſtũ &c.

Has videas laudes, qui ſacra virgine gaudes;
Et venerando piam ſtudeas laudare Mariam;
Virginis intactę dum veneris ante figuram,
Prætereundo caue, ne ſileatur Aue,
Inuenies veniam, ſic ſalutando Mariam,
Aue Maria gratia &c.
Vilis homo materiæ ſurge de mortis tumulo;
Dum ſpes eſt adhuc venię, te ſubtrahe periculo;
Excutere de puluere, dum opus eſt remedio;
Surge, curre pro brauio, dum licet comprehendere;
Viam quærens in inuio malorum reminiſcere;
Ad patriam reuertere cum pœnitente filio.

EIVSDEM SERAPHICI

Doctoris Sancti Bonauenturæ, Pſalterium minus, quinquagenarum Aue beatæ Virginis: in quo quilibet verſus in numero, redolet aliquid de pſalmo euiſdem numeri: vide licet, primus verſus redolet pſalmum primum, ſecundus ſecundum, tertius tertium, & ſic de alijs, vt patet intuenti.

Prima quinquagena,

AVe virgo vitæ lignum, quæ perenni laude dignum, ſalue voto quod vouiſti, mundo fructũ attuliſti.

Aue cui

Universidad de Deusto
Biblioteca

Aue cui sine fine reges astant & reginæ, tu regina sęculorum,regum princeps, & regnorum.
Aue Dauid germen iustum,vt vitalem Dei gustũ,me reamur experiri,sic de monte nos audiri.
Aue virgo Deo digna,ferua nos, & consigna luce,tuę faciei, & splendore vultus Dei.
Aue mater noui moris, nec conceptu redẽptoris, neq; ortu deflorata,scuto Dei obumbrata.
Aue virgo,quæ furorem cõditoris, in amorẽ tua forma conuerristi,votis iram extinxisti.
Aue virgo,quã saluator,renum estis & scrutator, quẽ non faliit nox erroris,laudat natus atque foris.
Aue virgo plena bonis,gratiarũ diues donis,opus Dei digitorum,grande nimis & decorum.
Aue virgo pòst & antè,pro me semper te pugnãte,vertat hostis mihi dorsum, & cõuersus stet retrosum:
Aue porta libertatis:aula summę trinitatis, & solenne Dei templum,salus orbis & exemplum.
Aue virgo flos regalis,mulierũ nulla talis,verba cuius sunt argentum,lingua laudis instrumentum,
Aue virgo cui plaudo,tibi canto te collaudo,bona mihi tribuentem, ferua virgo me canentem.
Aue virgo,Deo chara,pulchra suauis prudẽs clara,sola Dei salutare,digna mundo generare.
Aue virgo virtus mea, natum Deum posce dea, vt in Arcæ Syon clarè nos concedat habitare.
Aue virgo forma morum ,cui Christus rex cœlorũ, mundi curis expedite,notas fecit vias vitæ.
Aue virgo cuius ori,voci verbis & clamori,Dei aures inclinatæ sunt,præstandi largitate.
Aue virgo diligenda,laude cunctis præferenda, radix sancta semen virum, flos & gemma mulierum.
Aue cuius prouocatus, forme Deus Deo natus, pugnaturus non expauit, sed vt gigas exultauit.
Aue scala cœlum tangens, ad te virgo clamo plangẽs, vt à malo stella maris,de Syon me tuearis.
Aue gesse stirps beata, virgo voto non fraudata, tui cordis & tuorum,voluntate labiorum.
Aue cuius quæ nascetur claritatẽ gens loquetur, cuius honor non decrescit, & potestas finem nescit.
Aue digna omni laude, casta Dei mater gaude, & admitte vota precum,vt sis virgo semper mecum.
Aue virgo cuius manus,non fœdauit actus manus,sed ab omni prauitate,innocentes sunt seruate.
Aue virgo speciosa, cuius quasi recens rosa, spirat caro,cor lætatur,mens in bonis demoratur.
Aue virgo quę iam audis, coram throno vocẽ laudis, iube simul nos astare,Dei laudes enarrare.
Aue virgo rumpe moras, & ad omnes semper horas, mihi custos & adiutrix,esto digna Dei nutrix.
Aue virgo vernans flore,gustu cuius & odore,rursum homo iuuenescit, & ad vitam reuirescit.
Aue virgo & appare, iube tecum nos regnare, & ad Christum quò abisti, post te trahe mater Christi.
Aue virgo fauus mellis, cedit ecce sol cum stellis, tui vultus claritati,tu decoris consummati.
Aue virgo finis iræ, purga culpas & largire, nos peracto cursu mundi,pro peccatis non confundi.
Aue virgo pulchra visu, deprecor te toto nisu,me clamantem quotidie,mater audi piè.
Aue mater virgo tamẽ,posce semper sacrum flamen, ad munimen nobis dari, & à verbo nos firmari.
Aue virgo ruga carens, da intacta Dei parens, vt laus tua cum dulcore,meo semper sit in ore.
Aue mater expers viri,fac me dignum inueniri,quem digneris adiuuare,noli virgo iam tardare.
Aue virgo vena munda, per te viui fontis, vnda mihi semper irroretur,quò cor meum de ebrietur.
Aue virgo vitæ via, salue mundi spes Maria, cuius legem cor rimatur, eos sophiam meditatur.
Aue virgo mundi decus, ubi cedens iudex æquus, est oblitus irę suæ,in aspectu formę tuę.
Aue virgo mundi ratis,da vt igni charitatis, de te mihi semper crescat,cor amore incalescat.
Aue virgo lux astrorum, educ(quęso) vitiorum, lutulenta me de fœce,pro me Deo susa prece.
Aue virgo ac dignare ,te laudantem me sanare , à languore nimis graui, quem peccando comparaui.
Aue virgo da quod cernis, vt contempler in supernis, epulantis turbę sonum, & cantantis ante thronum.
Aue virgo singularis, vera veri salutaris, & emissæ lucis mater,cui Deus verus pater.
Aue virgo tu quietũ,fac frementes mundi fretũ, Iesus naui soporatus, à te surgat excitatus.
Aue virgo digna coli,quæ diuinæ tuæ proli,in festiua claritate,vestis astas deauratæ.
Aue virgo mundi lumen , quæ à patre verbi flumẽ,tibi missum & infusum,effudisti prẽter vsum.
Aue virgo mater agni , Iesu Christi regis magni, quæ est pius & benignus, & honore summo dignus.
Aue virgo formę raræ cuius vultus singulare, visum iubar sunt mirati,regis cœlo congregati.
Aue virgo veta mentem,te laudando diligentem. deputari inter eos,vbi mors depascet eos.
Aue veris claritudo,tecum agri pulchritudo,quæ susa cœli rore,vernans orto saluatore.
Aue mater orphanorum , miserere miserorum, tollẽs sordes & peccata,super niuem dealbata,

Incipit secunda quinquagena.

AVe virgo primitiua,virgo verax vt oliua quæ diuini germen floris,attulisti nostris oris.
Aue schema clarum Dauid, mundus omnis clamauit,sola Deũ requisisti,nec ad probra descẽdisti.
Aue virgo noui voti , posce bona mundo toti, tuum omnes adiuuamen,sentiamus semper amen.
Aue virgo columbina , fac vt mundi de sentina , illuc volem datis pennis,vbi quies est perennis.
Aue virgo de te duce , me viuorũ frui luce,in qua raptus ad superna,vita viuam sempitetna.
Aue virgo specialis, foue tuis me sub alis, sede fruar vt amœna, & quiete pace plena.
Aue decus puellarum,virga Iudæ semen clarum patris parens nata prolis, Dei domus aula solis.
Aue virgo flos de spina,quod rogamus da regina,surge nobis in occursum,prębe dextram trahe sursum.
Aue virgo lacte lota, pasce semper nos & pota,deitatis fonte trino,de compunctionis vino.
Aue turris nostræ spei, esto virgo memor mei, & cãtorem laudum harum.salua princeps fœminarum.
Aue virgo sine dolo, cuius omnis spes in solo creatore semper mansit:non in mundo qui pertransit.
Aue virgo caro cuius,ridens dapes vitæ huius, solum Deum concupiuit, & eum mente sitiuit.
Aue virgo recti cordis,nec vllius vnquã sordis inquinata fœditate,dono prolis illibatę.
Aue salus ex Iudeis,votis virgo saue meis, vt in Syon reddam illa,dum resurgam de fauilla.
Aue virgo par argento,quæ pudoris detrimento ,igne mundi non arsisti:quę illęsa pertransisti.
Aue pars absq; pare,mater Dei deprecare, Deum mihi misereri, & cum iustis me censeri.
Aue virgo Deo iuncta,te tollente mala cũcta,vię meę prosperentur,res aduersæ secundentur.
Aue virgo per quam volens,pauper ille fit, & dolens, quo iubente dolor cedit, & paupertas retro redit.
Aue virgo Dei cella,quem pro nobis interpella, placanarum ne moreris,quæ repulsam non vereris.
Aue norma castitatis , esto virgo pro peccatis , ne descendam ad tormentum,forte mihi firmamentum.

Aue

Aue virgo vitæ portus , porta clausa clausus hortus, vellus clari Gedeonis,veri thronus Salomonis.
Aue virgo cuius lotus pes peccando non est motus , ergo firma vacillantes,leua lapsos,tene stantes.
Aue decus disciplinæ , stella lucis matutinæ , veri solis tu aurora,tu pro nobis semper ora.
Aue virgo quam laudamus, da securi videamus , hora Christi iudicantis,& pòst semper imperantis.
Aue virgo sed fœcunda,firma vagos,fœdos munda,& qui aufert regnũ flatum, regem nobis fac placatum.
Aue virgo Dei quies,tu antiquos mihi dies,& per Euã quam amisi,redde lucem paradisi.
Aue virgo quæ rogasti , de secreto ventris casti , super ora peccatorum,verum panem Angelorum.
Aue templum impollutum, cuius mũdo cor exutum, nulla vnquam sæculari lue , quiuit inquinari.
Aue mũdi medicina, misce potum & propina, fletum mihi mensurate,pro peccati quantitate.
Aue virgo flos Aetatis, tu diuinæ suauitatis, mel & manna susce pisti,& hæc nobis porrexisti.
Aue virgo fuga mortem,ferua reos,& in sortẽ transfer Dei filiorum reparatrix perditorum.
Aue virgo admiranda,tibi nulla comparãda,nulla talis in puellis, vniuersas tu præcellis.
Aue virgo quæ de tristi, valle fletus emersisti,orta terris & in mare,de excelso rutilare.
Aue terra fructuosa,Iesu mater generosa,de qua nobis modo miro,vir processit sine viro.
Aue grandis & pusilla , Dei mater & ancilla, tu regina reginarum,honor cœli laus terrarum.
Aue virgo mundi vita, tu cũ nato da petita,vt me Dei ciuitatis ciuem esse faciatis.
Aue virgo dies festa,per te saluer à molesta paupertate, qua laboro,mater absque viri thoro.
Aue virgo & letare , te in cœlis imperare , longinqua omnis sciat,in æternum fiat fiat.
Aue virgo cuius oris,de splendore conditoris,splendor clarè resplendescit,lucet corpus,cor claresc it.
Aue virgo decus rerum , te iubente me dierum comitetur longitudo,& salutis plenitudo.
Aue cedrus exaltata, virgo palmæ coæquata, premens arce dignitatis cuncta ligna voluptatis.
Aue virgo quæ decorem induisti,creatorem precinxisti pulchre Deum,carne munda velans eum.
Aue virgo gratiosa,tuque mitis,& formosa,super omnes es puellas,à te nunquam me repellas.
Aue virgo vincẽs solẽ, cuius infans terrę molem, fundat,librat,& appendit,fines manu comprehendit.
Aue virgo vitæ rectę , fac peccata nos perfectè confitendo decorari,da te semper venerari.
Aue virgo vellus roris, tu dilecta saluatoris , tu cor habes liquefactum,ad ignitum Dei tactum.
Aue sponsa regis alme , psalli Deo voce psalmi , & ser opem quam precamur, ne in culpa moriamur.
Aue nubes pluuialis,quæ perusta mille malis,corda nostra refecisti,quibus Deum infudisti.
Aue virgo nec morare , surge portas reserare, qua obstruxit homo primus, vt intrare non possimus.
Aue virgo quam inuisi nusquam tangit hasta, nisi tota fœlis,nec adusta,qualicunque re iniusta.

Tertia quinquagesima.

AVe virgo mundi sydus,domus, tectum,mons, & nidus , vbi passer solitaris Iesu Christe demoraris.
Aue virgo delicata, mater virum dedignata, per te datur vitæ dator,& perennis miserator.
Aue virgo terra bona, tu petenti mihi dona, panem de te procreatum,vinum vera vitę natum.
Aue mater Ioseph veri , ab interna qui tueri , semper fame nos dignetur, per te illud impetretur.
Aue virgo ac præbeto , vnam mihi rem quã peto, me in tuo salutari,ac salutem visitari.
Aue virgo fons signatus,cuius nunquã violatus,venter fudit redemptorem,oppressorum ereptorem.
Aue virgo & implora , vt cor meũ omni hora, præparatum, lene, pronum,sit ad omne semper bonum.
Aue virgo vitæ datrix , ad te diues imperatrix , clamo pauper & egenus,& ærunna multa plenus.
Aue virgo & ne sinas,Syon muros, & ruinas, sine nobis reparari,fac ad illam nos quadrari.
Aue virgo cuius vultus, mores , modus,forma,cultus, cuncta placent ad perfectum , in te nihil est neglectum.
Aue virgo agni nupta,opto mater incorrupta,larga nimis & fœlici tua manu benedici.
Aue virgo nauta mũdo, ne mergamur in profundo, tu deporta nos ad portum,ad æterni solis ortum.
Aue virgo quã syncero, semper esse corde spero,vitæ meæ protectricem,credo Dei genetricem.
Aue virgo lætabunda, per te viuam cum iucunda electorum concione,in viuorum regione.
Aue virgo virẽs salix, fauus vna fons & calix, quę prophetæ protoplasti, nectar orbi propinasti.
Aue virgo virga Iesse , dona nobis tecum esse, vt affectu quo debemus,in æternum te laudemus.
Aue virgo Gloriosa, fac virtutem virtuosa,& me iube semper frui visione vultus tui.
Aue virgo meq; doce, intus sona sine voce bonitatem disciplinam,& scientiam diuinam.
Aue virgo tota lenis, salues oro me à pœnis grauis huius incolatus,& æterni cruciatus.
Aue parens absque neuo , ad te cor & vultum leuo, vt me quoque consoleris, quæ cunctorum misereris.
Aue virgo lux iustorum , tu conuexa superorum glorianter introisti,& vt regnes resedisti.
Aue cui dominator rex, cęlorum habitator,in perenni dedit iure,omnis sceptra creaturæ.
Aue virgo benedicta , quam non traxit ad delicta, rerum iste torrẽs vanus, ros decurrẽs flos mundanus.
Aue Syon mons sublimis , eleuata virgo nimis , & in cœlis principatum, ius vsurpans & primatum.
Aue virgo quam perflauit , & perflando fœcundauit, auster fructu spiritali,Christo flore virginali.
Aue plena gratiarum,domus septem colũnarum , Dei manu fabricata,nec ab eo violata.
Aue palmes vitis veræ , bona Syon me videre cunctis virgo fac diebus , vt abundem lætis rebus.
Aue virgo maris stella , dona vires, doce bella , fac me dote pleriari , & ne sinas expugnari.
Aue virgo spes humana, præme ventos fluctus plana, vt euictus mundi vndis , emergamus de profundis.
Aue virgo cuius sensus,nunquam fuit deprehensus arroganter eleuari,aut iniustè gloriari.
Aue virgo diua poli , cuius Deus sibi soli habitandum cor elegit,& libenter ibi degit.
Aue virgo vas vnguenti, iam in oram vestimenti, vnctionem qua abundas,supplicamus vt infundas.
Aue virgo quæ ad pura , ad colendum precum thura, Deo manus extulisti,cui mater extitisti.
Aue virgo pia tota , da vt mente te deuota , & amore semper puro,laudem nunc & in futuro.
Aue cœlum spiritale, summum intellectuale,tu mons ille non incisus,tu cœlestis paradisus.
Aue mater virgo vera , doce mente me syncera Syon semper recordari,non de mundo meditari.
Aue noui mater Adam,cuius precor vt euadam,in me iustam vltionem , pro me reddas rationem.
Aue mater pietatis,per te nostræ cœcitatis nox,vt dies illustretur,malum omne propulsetur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Aue digna prædicari, non me sinas supplantari, & ne ruant ad excessus, meos virgo rege gressus.
Aue virgo cor ornatum, vera (quæso) ne peccatũ, verbis parem excusare, doce linguam refrenare.
Aue virgo da post luctum, mũdi huius hinc eductum plebi vultu clariora, me videre Christi ora.
Aue regnum alta proles, tu me virgo sicut soles, ad te salua fugientem, serua tibi procidentem.
Aue arbor mirè culta, virga pollẽs laude multa, in qua Deus cum descendit, fœdum nihil deprehendit.
Aue virgo quæ lactasti, suaue lumen quod guitasti, & in cœlo mente fixa, stella solem es enixa.
Aue botrum ferens vitis, per quam pulsa mundi sitis, lux est cœcis restaurata, & libertas vinctis data.
Aue fœlis in septenas, sparsa stellas quas serenas, Christiani orbis rura, luce nunquam occasura.
Aue rerum potens diua, mense Dei tu conuiua, tu medullam da frumenti, tecum mihi discumbenti.
Aue tota dealbata, virgo cui comparata, luna nigra reputatur, sol cum stellis obscuratur.
Aue virgo quę lętaris, & exultãs gloriaris, da virtutum tot vnguentis, in cubili tuæ mentis.
Aue sydus principale, alma Dei mater vale, in æternũ æternorum, digna sono cymbalorum. Amen.

SERAPHICI DOCTORIS S. BONAVENTVRAE.

DECLARATIO TERMINORVM THEOLOGICAE.

Diuinę personę.

MNIPOTENS, Deus Pater filius spiritussanctus vnus est Deus: nam in vnitate naturæ numerali est realis pluralitas personarum, quarum prima scilicet pater à nullo est producta, nec producibilis, nec genita, nec generabilis, nec spirata, nec spirabilis, nec creata, nec creabilis. Secunda persona, scilicet filius est genita à patre naturali productione, naturali fœcũditate intellectus per memoriam. Tertia persona, scilicet spiritussanctus est spirata à patre & filio, non genita, nec creata, sicut nec secũda persona est creata, nec spirata. Essentia autem diuina est summè vna, id est, nullo modo diuisibilis in plures essentias. Secundò est summè simplex, id est, non composita ex multis rebus distinctis à se inuicem re, nec componibilis cum rebus à se re distinctis, sed quicquid est in ea, propter sui infinitatem est vna res cum ea. Tertiò, est immensa, id est, ipsa per seipsam est præsens omni rei & persona per ipsam operatur in omni re, & manu tenet, & intelligit omnia. Quartò, est æterna, id est, nõ incepit, nec definet, simul & semel omnes perfectiones indiuisibiliter continet. Quintò, est incommutabilis, id est, nec substantialiter, nec accidentaliter mutabilis, nec generabilis, nec corruptibilis, nec aliquo modo perfectibilis, vel defectibilis. Sextò, est necessaria, id est, ipsa non potest non esse, nec aliquid ab eo deficere, & omnis sua actio est ipsa essentia, & necessaria, licet terminus actionis diuinæ ad extra non sit necessarius. Septimò, est prima, id est, radix & fundamentum emanationum, & personalium, proprietatum, & omnino prima entitas, inter omnia entia, & in diuinis, & creaturis. Octauò in ea est summa fœcũditas, id est, memoria perfecta ad producendum personam vtranque. Nam memoria quam dicunt intellectiuam, naturam Dei dicit cum intellectu, quæ fœcunda est respectu verbi. Sed memoria quam dicunt spiratiuam, naturam Dei dicit cũ voluntate, quæ est fœcunda respectu spiritussancti. Nonò, est in ea summa charitas, id est, vna numero voluntas in tribus personis, & per consequens eadem volitio, & volitum idem. Decimò, est in ea summa liberalitas, id est, cõmunicabilitas suæ essentiæ, & omnis infinitæ perfectionis in deitate, ipsis personis, & suæ bonitatis, & influentiæ in creaturis omnibus rebus productis. Vndecimo, est in ea summa æqualitas, id est perfectio patris non est maior, nec minor perfectione filij, similiter & spiritussancti, nec filius est perfectionis maioris, vel minoris quàm pater & spiritussanctus. Idem dicendum de spiritusancto respectu patris & filij, nec est deitas alia in filio & spiritusancto quàm in patre, nec ecõuerso, nec est potestas alia in patre quàm in filio, & spiritusancto, nec maior nec minor. Nec est duratio siue æternitas maior, vel minor in patre, quàm in filio & spiritusancto. Duodecimò est in ea summa germanitas. i. naturæ, & essentiæ est summa vnitas, scilicet numeralis in tribus personis, similiter & talis vnitas est in omni perfectione essentiali in tribus personis, non autem in omni proprietate notionali. Tertiodecimò, est in ea summa cõformitas, id est, essentialiũ proprietatum summa vnitas identitas, & nulla diuersitas, voluntatis cõcordia, nulla discordia, si saltem debet dici discordia, operationum ad creaturas indiuisibilitas, & omnium effectuum similis producibilitas. Quartodecimo, est in ea inseparabilitas, id est, personarum simultas in existendo, & vbique præsentiam exhibendo, & omnia operando. Emanationes duę sunt diuinis, scilicet generatio, & spiratio. Generatio, est productio substantifica per modũ naturæ. Spiratio, est productio substantifica per modum voluntatis. Tres hypostases, id est supposita, vel personæ sunt in diuinis, scilicet pater, & filius, & spiritussanctus. Sequuntur quatuor relationes. s. paternitas, filiatio, processio, spiratio. Sequũtur etiã quinq; notiones. s. innascibilitas, paternitas, filiatio, processio, spiratio. Paternitas, est generatio actiua. Filiatio, generatio passiua. Processio, est spiratio passiua. Spiratio, est spiratio actiua. Innascibilitas, est proprietas nobilitaris. i. à nullo produci. Proprietas personalis, est qua persona propriè & principaliter innotescit. Et sunt tres. s. paternitas, filiatio, spiratio passiua. Notio, est qua persona innotescit, vt distinguatur ab alia. Innascibilitas, innotescit patrem principaliter per modum negationis, & ex consequenti per modum positionis, id est, fontalis plenitudinis. Filius dicitur Imago, inquantum expressa similitudo patris. Filius dicitur verbum inquantum est similitudo expressiua. Filius dicitur filius, inquantum est similitudo hypostatica. Secũdò filius dicitur Imago vt similitudo conformis. Dicitur verbũ, vt similitudo intellectualis. Dicitur filius, vt similitudo connaturalis Spiritussanctus, dicitur donum, vt datum voluntarium & præcipuum. Dicitur spiritus, vt datum voluntarium, & primũ. Dicitur charitas patris & filij, vt datum hypostaticum. Prædicamenta quinque vltima non sunt in Deo, quia pertinent propriè ad corporalia. Prędicamenta quinque vltima attribuuntur Deo figuratiuè. Prædicamenta quinque prima, secundum id quod est completionis in eis, sunt in Deo, & reducuntur ad duo, scilicet substantiam, & relationem. Ideò dicũtur duo modi prædicandi in diuinis, scilicet per modum substantiæ & relationis. Prædicare per modum substantiæ est prædicare de omnibus personis simul, & sigillatim, & singulariter. Prædicare vero secundum relationem, aut est non dici de omnibus, aut si de pluribus, pluraliter dici. Essentia diuina, dicitur sed essentia, inquantum communicabilis in abstracto, sed dicitur

Quę prędicament non sic in Deo.

dicitur substantia, inquantum communicabilis in cõcrete. Sunt quinq; modi dicendi simul, & quærandi in diuinis. Quis ratione personæ, quæ ratione hypostasis, quæ ratione nominis, quod ratione substantię, quid siue quo, ratione essentiæ. Habitare Deum in nobis, est effectum spiritualem causare in nobis, cum acceptationes per charitatem qua Deus nos habet, & habetur à nobis, tota Trinitas autem inhabitat in homine. Deum apparere, est in signo sensibili expresse significari, vt spiritussanctus apparuit in linguis igneis & columba. Deum descendere, dicit vtrunque scilicet inhabitare vel apparere. Deũ mitti, est cum vtroque prędicto eternaliter produci. Deũ sedere in beatis, est, glorificare beatos. Appropriare aliqua personis diuinis, est ipsa, commuuia omnibus personis ad notitiam propriorum personalium facientia, alicui personę attribuere: vt patri vnitatem, æternitatem, principiationem, omnipotẽtiam. Filio veritatẽ, speciem, exemplationem, omne scientiam. Spiritusancto bonitatem vsum, finem voluntatem. Vnum, est ens indiuisum in se. Verum, est ens intelligibile. Bonum, est ens communicabile. Deus, est omnipotens, non ęp possit actus culpabiles, vt mentiri, nec actus pœnales in se recipere vt timere, nec corporales vt dormire, nec inconuenientes, vt facere aliquem maiorem se. Est (inquam) Deus perfecte, vere, & propriè omnipotens, id est potens omnia, quæ sunt alicuius potentiæ, & potentię complete. Potentia completa, est quę nõ potest deficere, nec succumbere, nec indigere. Potentia incompleta, quę potest in peccãdo deficere, in patiendo succũbere, in corporali actione indigere. Potentia diuina, est quę nec est de nihilo, nec sub aliquo, nec eget aliquo, nec culpabilia potest, nec penalia, nec materialia. Sapientia Dei, est illa, qua limpidissimè Deus cognoscit omnia bona, mala prętorita, pręsentia, & futura, actualia & possibilia: & per consequens, est infinita, & comprehensibilis nobis. Sapientia Dei, dicitur scientia, inquãtum est cognitiua omnium possibilium. Dicitur visio, respectu omnium actualiter existentium. Dicitur approbatio, inquantum est respectu bonorum. Dicitur prescientia, inquantum est respectu futurorum. Dicitur dispositio, inquantum est respectu fiendorum ab ipso Deo. Dicitur prædestinatio, respectu præmiandorum. Dicitur reprobatio, inquantum est respectu damnandorum. Dicitur lux, inquantum est ratio cognoscendi omnia. Dicitur speculum, inquantum est ratio cognoscendi visa & approbata. Dicitur exemplar, inquantum est ratio cognoscendi præuisa & disposita. Dicitur liber vitæ, inquantum est ratio cognoscendi prædestinata. Sapientia Dei, est liber vitę, respectu rerũ vt redeuntium exemplar, vt exeuntium speculum, vt euntium lux, respectu omnium. Ad exemplar spectat idea secundum actum præuidendi. Verbum secundum actum proponendi. Ars secundum actum prosequendi. Ratio secundum actum perficiendi. Simplex Dei notitia est, qua cognoscit Deus bona & mala, quæ sunt, fuerunt, & erunt, & possunt esse, quæ etiam nunquam erunt. Notitia visionis, est qua cognoscit Deus omnia mala, quæ sunt, fuerunt, & erunt. Notitia approbationis, est qua cognoscit tãtùm bona, quæ sunt, fuerũt, & erunt. Voluntas Dei, dicitur ratione regulata prouidentia, qua omnia quæ fiũ vniuersò fiunt, irreprehensibiliter gubernantur. Deus, est causa efficiens mundi, ratione cuius est in creatura vnitas, modus, & mensura. Deus, est causa exemplaris mundi, ratione cuius, est in creatura veritas, species, & numerus. Deus, est causa finalis mundi, ratione cuius est in creatura bonitas, ordo, & pondus. Liber intus scriptus, est Dei æterna ars, & sapientia. Liber foris scriptus, est mundus sensibilis. Obedientia mera, est, quando præceptum ex se solum obligat, non ex aliqua alia causa. Ordo Angelorum secundum Gregor. est multitudo cœlestium spirituum qui inter se in aliquo munere gratiæ similantur, sicut & in naturalium donorum munere conueniunt. Hierarchia diuina, est ipsa Trinitas increata. Hierarchia angelica, est Angelorum multorum habitudo ad inuicem in scientia, actione, deiformitate, illuminatione, & in Deum ascensione. Hierarchia ecclesiastica, est rerum sacrarum, & rationalium ordinata potestas, debitum in subditis retinens principatum. Angelus, est substantia incorporea, intellectualis, semper mobilis, arbitrio libera, Deo seruiens, gratia non natura immortalitatẽ susp iciens, id est, annihilationem, quia incorruptibilitatem proprè i habet ex natura. Anima, est substantia spiritualis corpori, vt forma rectrix, & viuificatrix accõmodata, & ad æternam beatitudinem principaliter ordinata. Sensitalitas, est potentia animę quæ sensificat corpus, & mouet, & appetit delectabilia corpori, & refugit nociua. Sensus, est illa vis animæ, qua homo cognoscit res corporeas præsentes. Imaginatio, est illa vis animę, quę intuetur res corporales absentes. Ratio, est illa vis animæ, qua anima inter bonum & malũ, inter verum & falsum discernit infra se. Intellectus, est illa vis animæ, qua anima apprehendit res immateriales, & intelligibiles. Portio animę superior, est ipsa anima, inquantum respicit superiora. Portio animæ inferior, est ipsa anima, inquantum respicit inferiora. Sensus communis, est in quo omnes sensus particulares concurrunt. Phantasia est virtus animæ sensitiua, quæ componit formas nouas, secundum similitudinem formarum à particularibus sensibus receptarum. Aestimatiua, est illa vis animæ, qua dicimus esse sagacitatem in brutis, in vulpa. Memoria, est illa vis, quæ conseruat formas sensibiliũ specierum. Motiua sensitiua, est vis, qua anima singula membra corporis mouet. Intellectus speculatiuus, est ille, qui exercetur in speculatione veri. Intellectus practicus est ille, qui exercetur in operatione boni. Vis animalis, est illa, qua animal corporea obiecta cognoscit & appetit. Vis vitalis, est vis motiua aeris, in corpore animalis per arterias. Vnde vis naturalis, est illa, qua corpus animalis nutritur, & conseruatur species. Vis generatiua, est illa, qua conseruatur species. Nutritiua, est illa, qua conseruatur individuum. Oraculum, est cum in somnis apparet aliqua grauis persona, vt Deus, sacerdos, vel parens, denuncians aliquid euenturum, vel non faciendum, vel vitandum. Visio, est cum id quis videt, quod euenit sicut apparuit. Somnium, est figuris tectum, & sine interpretatione intelligi non potest. Insomnium est, quãdo id quod vigilantem fatigauerat, se ingerit dormienti. Phantasma est, quando vix dormire cœperit quis, & vigilare se existimat, & videtur aspicere irruentes super se, vel passim vagãtes formas, discrepantes & varias, lætas & turbulentas. Imago Dei in natura rationali, est similitudo expressa, tamen deficiẽs in aliquo trinitatis increatæ, consistens in memoria, intelligentia, & voluntate. Libertas à coactione, est facultas rationis, & voluntatis, consurgens ex deliberatione præambula, & voluntate adiuncta, & dicitur liberum arbitrium. Causa, est principium productiuum. Ratio causalis, est regula dirigens ipsum efficiens in productione, quæ regula, est idea in Deo, in creatura forma naturalis. Rationes causales, sunt formæ ideales. Rationes seminales, sunt formæ naturales. Ratio primordialis, est ratio causalis, tamen cum respectu ad Deum, vt primum principium. Vestigium Dei, est creatura, repræsentãs Deum in rationibus omni creaturæ communibus, vt est vnitas, veritas, & bonitas. Similitudo, est cõformitas Dei in gra-

Potentia duplex.

Sapientia multipliciter dicta.

Portio animę duplex.

Ratio multiplex.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tuitis, vt fide, ſpe, charitate. Imago creationis conſiſtit in tribus potentijs animæ, & vnitate ſubſtantiæ, ita, ꝙ memoria repræſentat patrem, intelligentia filium, & voluntas ſpiritum ſanctũ, & vnitas ſubſtãtiæ repræſentat vnitatem diuinæ eſſentiæ. Imago recreationis cõſiſtit in tribus virtutibus theologicis, & vnitate gratiæ gratum facientis, ita, quòd fides repreſentat filium, ſpes patrẽ, charitas ſpiritum ſanctũ, gratię, vnitatẽ eſſentię. Imago glorificationis conſiſtit tribus dotibus, & vnitate gloriæ, ita ꝙ aperta viſio repræſentat filiũ, ſecura tentio repræſentat patrem; perfecta dilectio ſpiritum ſanctum, vnitas gloriæ repræſentat vnitatem eſſentiæ.

Malũ multiplex. Malum, eſt priuatio modi, ſpeciei, & ordinis. Nã creatura comparatur ad Deum in ratione effectus cauſæ efficientis, formalis, & finalis, & ratione primi habet ratione modi, ratione ſecundi habet rationem ſpeciei, ratione tertij habet rationem ordinis. Malum culpæ, eſt carentia debitæ honeſtatis. Malum pœnæ, eſt abſtinentia debitæ delectationis cum ſenſu ſui contrarij. Malum pugnæ eſt culpa diabolo inſtigando, & eſt pœna iuſto in repugnando. Malum ſecundum ſe & in ſe, eſt, quod nullo modo poteſt bene fieri, vt odium Dei. Malum in ſe ſiue in genere, ꝙ aliquando poteſt bene fieri, vt occidere hominem. Malum ex circunſtantia, eſt malum, quod in ſe eſt bonum, tamen

Peccatum multiplex propter aliquam circunſtantiam annexam fit malum. Tentare, eſt probare. Peccatum originale, eſt carentia debitæ iuſtitię per inobedientiam Adæ facta, quam comitatur carentia viſionis diuinæ. Peccatum actuale, eſt carentia debitæ iuſtitiæ, acta per inobedientiam propriæ voluntatis. Peccatum veniale, eſt amor voluptatis in creatura circa Deum. Peccatum mortale, eſt inobedientia mandatorum diuinorũ. Delictum, eſt tranſgreſsio præceptorum affirmatiuorũ. Cõmiſſum, eſt tranſgreſsio præceptorũ negatiuorum.

Præceptũ multiplex. Præceptum affirmatiuum, eſt, quod ordinat quid debeat fieri. Præceptum negatiuum, eſt, quod ordinat quid non debeat fieri. Ignorantia negationis, eſt ſimpliciter aliquid nõ ſcire, ſicut brutum non ſcit Deum.

Ignorãtia multiplex. Ignorantia priuationis, eſt ignorare aliquid, poſtquam ſciri potuit, & tenebatur ſcire. Ignorantia diſpoſitionis, eſt non ſcire veritatem, & cum hoc tenere oppoſitam falſitatem. Ignorantia ſimplex, eſt neſcire, quæ tenetur homo ſcire, facit aliquid ſed non ſufficienter. Ignorantia craſſa ſiue ſupina, eſt ne ſcientia eorum, quæ tenetur ſcire, & non velle aliquem laborem ſubire vt ſciat. Ignorantia affectata, eſt nolle ſcire ea, ad quę itenetur. Peccatũ cordis eſt trãſgreſsio legis diuinę per inordinationẽ intrinſeci motus mentis. Conſenſus, eſt nutus voluntatis ſpontaneus. Conſcientia, eſt naturalem iudicatorium quid faciendum, vel non faciendum ſit. Perplexitas, eſt, inuolutio inter oppoſita, ita ꝙ videtur ſemper vergere in peccatũ, quamcunq; partem eligat. Cõtentio, eſt veritatis impugnatio, cum confidentia clamoris. Mendacium, eſt falſa ſignatio vocis, cum intentione fallendi. Iurare, eſt Deum inuocare in teſtem ſuæ locutionis. Periurium, eſt mendacium, iuramento firmatum. Adulatio, eſt ſermo laudis, alicui exhibitus, intentione placendi. Maledicere, eſt alicui plagas, vel pœnas, verbo optatiuo imprecari. Deeſt tractio, eſt famę alienę denigratio. Peccatũ operis, tranſgreſsio legis diuinæ per inordinationẽ extrinſeci

Superba multiplex motus. Superbia, eſt amor, vel appetitus propriæ excellentiæ. Inanis gloria, eſt amor laudis proprię propter excellentiam apparentem. Inobedientia, eſt voluntas fingẽs minoratione poteſtatis, nolens ſubiacere ſuperioribus in debitis. Iactantia, eſt voluntas propter apparentiá, propriá poteſtatẽ oſtendens. Hypocriſis, eſt voluntas per ſpeciem ſanctitatis, ſe ſimulans fallaciter in aperto, & viliter agens in occulto. Inuidia, eſt dolor, vel odium fœlicitatis alienæ. Odium, eſt voluntas affectans proximo malum, vt careat bono, ꝙ ipſum odientem contriſtat. Suſurratio, eſt voluntas loquendi, ſeminans diſcordias inter fratres. Ira, eſt motus, & feruor ſanguinis circa cor, ex euaporatione fellis, propter appetitum vindictæ. Fellea paſsio, eſt ſubitus animi motus, impatiens lętionis. Mania, eſt manens ira. Cotus, eſt obſeruatio opportuni temporis ad vindictam. Rixa, eſt audax voluntas vindicandi, iniuriam facti procedens. Contumelia, eſt voluntas vindicans, per exprobationem malorum. Blaſphemia, eſt voluntas ſe vindicans, per opprobrium Deo vel ſanctis illatum. Acedia, eſt tædium operandi bonum. Puſillanimitas, eſt voluntas immoderate metuens grauedinem, in aggreſſu agendorum. Deſperatio, eſt voluntas grauedinẽ reprimens, de adiutorio ad perficiendum bonum diffidens, ſiue de remuneratione diuina diffidens. Torpor, eſt voluntas grauedinis impatiens, tepida ad explendum inchoata. Auaritia, eſt amor immoderatus habendi. Prodigalitas, eſt ſuperfluitas, quæ dat non danda. Furtum, eſt Auaritia rapiens, vel retinens rem inuito Domino. Rapina, eſt auaritia, violenter occupans rem alienam. Vſura, eſt auaritia, acquirens per mutuum aliquid præter ſortem. Simonia, eſt auaritia, ſtudioſè appetens vendere, vel emere ſpiritualia, vel ſpirituali annexum. Proditio, eſt voluntas per deceptionem domeſticorum acquirendis inhians. Fallacia, eſt voluntas per verba decipiens proximum, cauſa lucrandi. Fraus, eſt voluntas profectum proximi decipiens, propter terrenum emolumentum. Gula, eſt immoderatus amor edendi. Luxuria, eſt concupiſcentia nimia experiendæ voluptatis. Peccatum ignorantiæ, eſt omiſsio debitæ ſcientiæ. Peccatum ex ignorantia, eſt peccatum ꝙ committitur ignoranter, & ſi nõ fuiſſet ignorãtia, nõ fuiſſet cõmiſſum. Peccatũ ex induſtria, eſt aduerſio volũtatis malignantis à ſummè clemente Deo. Peccatum ex infirmitate, eſt aduerſio voluntatis malè humilitatę, vel malè in amore accenſę. Peccatum in Deũ, dr impietas Peccatum in proximũ, dicitur iniquitas. Peccatũ in ſeipſum, dr impuritas. Idolloatria, eſt falſa & ſuperſtitioſa proteſtatio maieſtatis diuinę in idolo. Apoſtaſia, eſt temerarius à ſtatu fidei, vel obediętię, vel religionis receſſus. Schiſma, eſt illicita diſſenſio eorũ, inter quos debet eſſe vnitas. hæreſis, eſt receſſus à vera fide. Diuinatio, eſt ſuperſtitioſa inueſtigatio preſciętię futurorum. nigromãtia, eſt diuinatio facta in cadauerib. mortuorũ. Geomantia, eſt diuinatio facta in terra. Ydromãtia, eſt diuinàtio facta in aqua. Aeromantia, eſt diuinatio facta in aere. Pyromantia, eſt diuinatio facta in igne. Maleficiũ, eſt mulierũ opus, vel ligatura alicuius rei, in dãnũ, vel commodum alicuius hominis. Sortilegium, eſt diuinatio per ſortes. Auguriũ, eſt diuinatio per garritus, vel geſtus auiũ. Preſtigium, eſt per ꝙ diabolicis illuſionibus oculi hominum perſtringuntur, ne poſsint cernere verum. Hipocriſis, eſt velle videri, qualis non eſt. Gratia, generaliter dicitur adiutorium diuinum, creaturæ liberaliter, & gratis impenſum, ad quemcunque actum indifferenter. Gratia gratis data, eſt adiutorium diuinitùs datum, vt quis præparet ſe ad ſuſcipiendum ſpirituſſancti donum, quo perueniat ad ſtatum meriti. Gratia gratum faciens, eſt adiutorium diuinitùs datum ad mœrendũ. Fides, eſt habitus, quo creduntur ea, quæ non videntur. Spes eſt virtus, qua ſpiritualia & æterna bona cum fiducia expectantur, propter confidentiam meritorũ precedẽtium, & gratiam diuinã. Charitas, eſt virtus, qua diligitur Deus propter ſe, & proximus propter Deũ. amor, eſt naturalis affectio cõmunis rationalibus & irrationalibus. Dilectio, eſt affectio rationaliũ & in

Peccatum multiplex

Gratia multiplex

& intellectualiũ. Prudentia, eſt notitia eorũ, quę ſunt agenda, & eorũ quæ ſunt vitanda. Memoria, eſt notitia preteritorũ, vt preterita ſunt. Intelligẽtia prudentiæ, eſt notitia præſentiũ. Prouidẽtia eſt notitia futurorũ. Circunſpectio, eſt cautela contrariorum vitiorũ. Cautio, eſt diſcretio virtutis à vitio, ſpeciẽ virtutis preferente. Docilitas, eſt prudentia erudiendi imperitos. Tẽperantia, eſt domatio libidinũ & omniũ malorum motuũ, Deo hominẽ incorruptum cõſeruans. Continentia temperantię, eſt regimen cupiditatis, per conſilij gubernationem. Clementia, eſt virtus, per quam animus in odium alicuius temerè concitatus, benignitate remittitur. Modeſtia, eſt virtus, qua pudor honeſtatis comparat puram & ſtabilem autoritatem. Verecũdia, eſt obſeruatio honeſtatis in geſtu, & verbo. Fortitudo, eſt magnarum rerum appetitio, & humiliũ contemptio, & cum humilitate laborum perpeſſio. Magnanimitas, eſt difficilium ſpontanea & rationabili aggreſſio. Fiducia, eſt certa ſpes animi perducendi ad finem rem inchoatam. Securiras, eſt habitus, ſecundũ quem imminẽtes incommoditates, & rei inchoatę affines non formidantur. Magnificentia, eſt magnarum rerum & excelſarum, cum animi ampla quadam & ſplendidiſsima propoſitione cogitatio, atq; admini ſtratio. Conſtantia, eſt ſtabilis in bono perſeuerantia. Patientia, eſt æquanimis malorum tolerantia. Fiden tia, eſt in magnis & honeſtis firma fiducia, & tuta collocatio. Perſeuerãtia, eſt finalis permanẽtia in bono. Iuſtitia eſt virtus qua ſibi, Deo & proximo, quod ſuũ eſt tribuitur. Seueritas, eſt virtus debito ſupplicio coercens iniuriam. Liberalitas, eſt virtus beneficiorum erogatrix. Latria, eſt cultus ſoli Deo debitus, qui fit fide, ſpe, & charitate. Dulia, eſt ſeruitus creaturæ debitus. Yperdulia, eſt ſeruitus, vel cultus excellentibus creaturis debitus. Reuerentia, eſt virtus, qua perſonis grauibus, & prælatione, vel officio ſublimatis, debitus cultus reuerentiæ impenditur. Pietas, eſt virtus, qua conſanguineis, & patriæ beneuolis diligens cultus impenditur. Gratia iuſtitiæ, eſt beneficia iugi memoria recordari, & poſſibiliter repẽdere. Vindicatio, eſt virtus, qua omne iniuſtum repellitur, & debitè punitur. Obſeruãtia, eſt virtus, qua ſuperiores honorificè tratanctur. Veritas, eſt virtus, qua rebus cor & verba concordare iubentur. Innoſcentia, eſt animi puritas abhorrens omnem illationem iniurię Deo, ſibi, & proximo. Amicitia, eſt dilectio alicuius proximi propter bonum ipſius proximi. Concordia, eſt uolunta tum, & actionum conſormitas. Miſericordia, eſt cõpaſsio miſeriæ, & indigentiæ proximi. Diſciplina, eſt conuerſatio honeſta, cui parum eſt non agere malum, ſed ſtudet in bonis ſuis actibus irreprehenſibilis apparere. Obedientia, eſt obtemperatio uoluntati ſuperioris ſecundũ regulas legis diuinæ vel humanæ. Aequitas, eſt amor æqualitatis in his, in quibus æquitas eſſe debet. Contemplatio, eſt clara & libera perſpicacia ad cognoſcendum diuinam ſapientiam, & propriam & naturalem poſſibilitatem. Oratio, eſt aſcenſus mẽtis in Deum, ſiue eſt expreſsio deſiderij directi in Deum, ad bonum adiſpicendum, vel malum remouendum, formata per verbum interius & exterius. Sacramentum, eſt materiale elementum oculis ſubiectum, ſimilitudine repræſetãs, inſtitutione ſignificans ſignificatione gratiam cõferens. Baptiſmus, eſt tinctio corporis exterior facta, ſub forma verborum præſcripta. Cõfirmatio, eſt ſignatio hominis baptizati in frõte, facta ab Epiſcopo ad roborandum hominem in fide. Euchariſtia, eſt vera & realis præſentia corporis, & ſanguinis Chriſti ſub ſpeciebus panis, & vini. Pœnitentia, eſt abſolutio hominis peccatoris pœnitentis à ſacerdote, claue non errante, pœnã æternam in tem poralem diuina auctoritate cõmutante. Vnctio extrema, eſt vnctio hominis infirmi à ſacerdote, in remiſsio nẽ venialium peccatorũ. Ordo, eſt ſignaculũ, quo ſpiritualis poteſtas traditur ordinato. Matrimonium, eſt viri mulieriſq; cõiunctio maritalis, inter legitimas perſonas, indiuiduá vitæ conſuetudinem ſeruans. Prẽmiũ ſubſtãtiale, cõſiſtit in viſione, fruitione, tentione vnius ſummi boni. Præmiũ conſubſtantiale, cõſiſtit in gloria corporis. Præmium accidẽtale, cõſiſtit in quodam decore ſpeciali ſuperaddito, & dicitur aureola. Aurea eſt ipſa beatitudo ſubſtantialis. Aureola eſt gloria in- Aureola multiplex. corruptionis ſecundũ profectum trium virium animæ in carne operantium, ſcilicet vis iraſcibilis, concupiſcibilis, & rationalis. Aureola virginũ, eſt gloria de incorruptione carnis, atteſtante incorruptione mẽtis. Aureola martyrum, eſt gloria de inuicta ſuſtinẽtia mortis pro fidele vel iuſtitia. Aur ola prædicatorum, eſt gloria de incorruptione doctrinæ ad alterum prolatæ mente, verbo, & exemplo. Hęc ſunt chariſsime frater paucula, quæ pro vſu & exercitio tibi relinquo, poſtquam, Deo dãte, te iterato videro, latius tibi exponam.

SVMMA S. HIERONYMI

De eſſentia, & inuiſibilitate, & immenſitate Dei: quæ S. Bonauenturæ aſcribitur.

OMnipotẽs Deus, Pater, & filius, & ſpiritusſanctus, vnus eſt atque trinus, vnus videlicet extat in natura, trinus in perſonis, ſolus inuiſibilis, ſolus incircunſcriptus, incorporeus, & immortalis, vbique præſens, ſed latens, vbiq; totus, ſed immenſus. Inuiſibilis eſt, quia in eſſentia ſua videri non poteſt. Apoſtolo teſtante, qui ait. Quem vidit 1. Tit. 6. nullus hominum, ſed nec videre poteſt. Et in Euãgelio. Deum nemo vidit vnquã. Incorporeus eſt, quia nullis membrorũ lineamentis compoſitus, ſiue compactus exiſtit, ſicut veritas in Euangelio dicit. Spiritus Ioan. 4. eſt Deus, & eos qui adorant eum, in ſpiritu & veritate oportet adorare. Immenſus eſt, quia quantitas eius, vel qualitas à nullo etiam metiri poteſt. Cui Salomon in 3. Reg. 8. ſua oratione ſupplicans ait. Si cœlum & cœli cœlorum te non capiunt, quanto magis & domus iſta quam ędificaui? circunſcriptus eſt, quia circunſcribi non poteſt. Inlocalis eſt, quia de loco ad locum nequaquam tranſit neque quolibet retinetur, ipſo de ſe per Iſaia. teſti- Iſa. 66. monium perhibente. Cælum ſedes mea eſt, terra ſcabellum pedum meorum. Et per Hier. Nonne cœlum Hier. 23. & terram impleo? Cuius immenſitatem Propheta in Pſal. 138. Pſal. confitens ait. Si aſcẽdero in cœlum, tu illic es, &c. De cuius immenſitate adhuc in libro Iob ſcriptum eſt Iob. 11. Excelſior cœlo eſt, & quid facies? profundior inferno, & vnde cognoſces? Longior eſt terra menſura eius, & latior. Quia enim cœlum & terram implet, proculdubio nullus locus eſt ab eius preſentia abſens. Super omnia quippè eſt regendo atque imperando. Subtus eſt omnia ſubſtinendo atque portando, non pondere laboris, ſed infatigabili virtute. Immutabilis eſt, quia ab eo ꝙ eſt, mutari nõ poteſt: ipſo dicẽte per Malachiam Mal. 3. prophe. qui ait Ego Dñs, & nõ mutor. Ideò Deus immutabilis dicitur, quia in natura eius ira, furor, pœnitẽtia obliuio, recordatio, & alia his ſimilia nõ accidut. Simplex. n. natura eſt, immutabilis, & imperturbata. Neque aliud ipſe & aliud ꝙ habet, ſed ipſum eſt, ꝙ habet & ꝙ eſt. Immortalis eſt, quia nullo modo mori põt. Apoſt. 1. Phil 6. dicẽte. Qui ſolus habet imortalitatẽ, lucẽ habitat inacceſsibilem: quẽ vidit nullus hominum, ſed nec videre poteſt. Vbicũq; aũt ſacra ſcriptura ſparſim per diuinos Quõmembrorũ deſcriptio ſit in Deo. lib. in Deo motus animi ſecũdũ humana membra de-

Universidad de Deusto
Biblioteca

scribit,id est, caput, capillos, oculos, palpebras, aurem, narem, os, labia, cor, linguam, imaginē, vultum, vterum, manus, dexteram, sinistram, digitos siue digitum, alas, scapulas, posteriora, pedes. Item motus animæ. Iram,furorem, obliuionem, pœnitentiam, recordationem, & his similia, non carnaliter iuxta historiam à rectè intelligentibus accipiēda sunt: sicut à Iudæis & plerisque hæreticis carnaliter sapientibus, qui Deum corporeum atque localem opinantur, sed spiritualiter omnia de eo intelligenda & accipienda sunt. Si quis autem dicit Deum habere humana membra, secundum motum animæ more humano, quod caput secum credit, procul dubio in corde idola fabricat. Igitur vt dictum est, figuraliter debet capi, ideò caput legimus ipsam essentiam diuinitatis eius, quia omnia præcedit, & omnia subiecta intelligere debemus. Capillos verò capitis eius sanctos Angelos, seu vniuersos electos typicè accipi oportet.
Dan.7. De quo sacro libro Danielis scriptum est. Aspiciebam donec throni positi sunt, & antiquus dierū sedit. Vestimentum eius quasi nix candidum, & capilli capitis eius quasi lana munda. Hoc enim signat per vestimēta candida Dei, quod & per capillos capitis eius, sanctos videlicet Angelos, & multitudinem sanctorum dealbatorum. Vel certè, Ideo capilli eius lanæ mundæ comparātur, vt per hoc antiquus dierum esse credatur. Oculos dicitur Deus habere, pro eo quia videt, & nihil eum latet. In eius enim conspectu (vt ait Apost.) nulla creatura est inuisibilis. Omnia enim nuda & aperta sunt oculis eius. Aliter verò oculi respectus gratiæ eius intelliguntur, vt est illud in Psalmis.
Pſal.33. Oculi Domini super iustos, & aures eius ad preces eorum. Item aliter. Oculi Domini præcepta, per quæ nobis lumen scientiæ subministrat, mystice intelliguntur, vt est illud in Psalm. Præceptum Domini lucidum illuminans oculos. Palpebræ Domini occulta & incomprehensibilia iudicia, siue spiritualis in diuinis libris eius locutio innuit. De quibus occultis, & incomprehensibilibus sacramētis atque iudicijs dictum est in Psalm. Palpebræ eius interrogant filios hominum, hoc est, probant. Aures dicitur Deus habere propterea, quod omnia audit, & nil eum sub silentio latet, de quo in libro sapientiæ. Auris cœli audit omnia, & tumultus murmurationū non absconditur. Nares Dei inspiratio eius in corde fidelium, vt est in libro secundo Regum. Ascendit fumus de naribus, id est, lacrymosa compunctio pœnitentium in spiratione eius. Facies Dei, cognitio diuinitatis eius ad homines. De qua cognitione in Psal. scriptum per est. Ostēde nobis faciem tuā, hoc est, da nobis cognitionē tuā quia cognitio p filiū. Nemo nouit patrē nisi filius, & cui voluerit filius reuelare. Aliter vero facies Dei significat inuisibilē essentiā diuinitatis Dei filij. De qua ipse Dominus ad Moysen per Angelū respondit. Posteriora mea videbis, faciē autē meam videre nō poteris ac si diceret. Incarnationē meam videbis in nouissimis diebus, diuinitatē videre non poteris. Os Dei filius patris, id est, Christus Dominus, de quo Hieremias Propheta ex persona Iudæorum effatus, ait: quia os eius ad iracundiam prouocauimus. Aliter verò os Domini, sermo eius siue iusio accipitur. De quo sermone Domini Isa. Propheta ait. Os Domini locutum est, hoc est, verbum Dei filius Dei patris per quem omnia facta sunt. De quo in Psalmo dicitur. Verbo Domini cœli firmati sunt. Et alibi. Misit verbum suum & sanauit eum. Et in Euangelio secundum Ioan. In principio erat verbum, &c. Lingua Dei mysticè significat spiritum sanctum, per quem Deus pater secretum suum manifestauit hominibus. Vnde dicitur in Psalmo. Lingua mea calamus scribæ.

Hebr.4.
Pſal.33.
Pſal 18.
Pſal.10.
Sap.1.
2.Reg.22
Pſal.79.
Matth.11.
Exod.33.
Tren.1.
Iſa.25.
Pſal.32.
Pſal.106.
Ioan.1.
Pſal.44.

Labia Dei vtriusq; testamenti consonātia intelliguntur, de quibus duobus testamētis in Prouerbijs dicitur. Diuinatio in labijs eius in iudicio non errauit os eius. Brachia Dei patris, filius, & spiritussanctus intelliguntur, sicut est in Isaia. Brachia mea populos iudicabūtur. De quo Hier. ad ipsum ait. Et nūc Dñe Deus, qui eduxisti populum tuū de terra Aegypti in manu forti, & brachio extento. Ideò aūt filius dicitur brachium Dei, quia creatura electa ab ipso continetur. Dextera patris vnigenitus filius accipitur. de quo in Psalmo dicitur ex persona hominis assumpti. Dextera Domini fecit virtutem, dextera Domini exaltauit me. Aliter verò dextera Domini significat gloriam patris, & ęternam beatitudinem. De quo dicitur in Psalmo ex persona patris ad filium. Sede à dextris meis. Dicitur autem & dextera Dei omnis electa creatura in cœlo & in terra. Sic per sinistram eius intelligitur reproba creatura, id est, dæmones & omnes impij, qui ad ęquam positi, æterna supplicia sustinebunt. Manus patris, filius Dei accipitur, pro eo q̄ per ipsum omnia sunt facta, sicut est reperire in Isa. Omnia hęc manus mea fecit, & per eam facta sunt omnia. Aliter verò manus Dei, potestas eius intelligitur. De qua potestate in lib. Hier. dicitur. Sicit lutum in manu figuli, ita vos in manu mea domus Israel. Itē manus Domini flagellum accipitur de cuius percussione in Sophonia propheta scriptum est. Extendam manum meam super Iudam, & super habitantes Hierusalem, & disperdam de loco hoc, reliquias Baal. Pro quæ etiam Domini percussione beatus Iob de seipso ait: Manus Domini tetigit me. Digitus Domini singulariter spiritussanctus accipitur. A quo spiritussancto lex in duabus tabulis lapideis in monte Synai scripta narratur. Ipse enim scripsit, qui scribendā dictauit, id est, spiritussanctus. De quo spiritu Dominus in Euangelio. Ego in digito Dei eijcio dęmonia. Quod alius etiam Euangelista apertè declarans, ait. Si ergo in spiritu Dei eijcio dæmonia. Sicut enim digitus cum manu vel brachio, manus verò vel brachium cum corpore, sunt in natura vnum: ita pater, & filius, & spiritussanctus tres quidem personæ sunt, vna verò substantia diuinitatis. Digiti Dei pluraliter sancti intelliguntur Prophetæ, de quo spiritussanctus libros legis ac Prophetarum sua inspiratione describit. De quibus dicitur in Psalm. Videbo cœlos tuos, opera digitorum tuorum. Per cœlos enim libros legis ac prophetarum. Per digitos verò sanctos (vt dictum est) prophetas mysticè innuauit. Imago Dei patris inuisibilis, vnigenitus filius eius intelligitur, de quo Apostolus: Imago Dei inuisibilis. Aliter nanq; eimago Dei patris in filio suo, quem non aliunde, sed ex semetipso; hoc est, ex substantia sua per omnia similem sibi, & æqualem genuit. Aliter verò animam hominis quam non ex se de sua substantia, sicut plerique, hæretici opinati sunt genuit, sed ex nihilo creauit: sicut aliter est imago cuiuslibet regis in filio eius, quam ex semetipso similem sibi genuit, id est, homo hominē. Aliter verò in anulo siue in cera imago eius impressa, quæ non est quod ipse: sic filius, qui naturaliter est hoc quod & pater. Cor Dei patris arcanum eius sapientiæ mystice innuit, ex quo verbum, id est, filium suum impassibiliter genuit, ipso dicente: Eructauit cor meum verbum bonum. Alas dicitur habere Deus, pro eo, quòd more auis, electos suos tanquam pullos sub se souet, & ab insidijs diaboli & malorum hominum protegit. Vnde Propheta, Sub vmbra alarum tuarum protege me. Scapulas habere dicitur, quoniam infirma membra in scapulis portat. Sicut est in Psal. Scapulis suis obumbrabit tibi. Venter Dei. secreta origo substantię eius accipitur. Vndè in Psalmo. Ex vtero ante luciferum genui te. Aliter per vterum

Prou.16.
Iſa.51.
Hier.31.
Pſal.117.
Pſal.109.
Iſa.66.
Hier.18.
Soph.1.
Iob.19.
Luc.11.
Matt.12.
Pſal.16.
Pſal.90.
Pſal.109.
Col 1.
Pſal.44.

vterum Dei, incomprehensibilia iudicia Dei, quæ rimari nequeunt, mystecè insinuantur. De quo occulto iudicio eius in libro Iob scriptum est. De cuius vtero egressa est glacies, & gelu de cœlo, quis genuit? Posteriora filij Dei, incarnatio eius accipitur, de qua posteriori parte filius in monte Synai ad Moysen per Angelum loquens, ait. Posteriora mea videbis, faciem autem meam videre non poteris. Pedes Dei stabilimentum virtutis eius, eo q̄ vbiq; præsens, & vniuersa ei subiecta sunt. Illo ipso dicēte per Isa. prophe. Cœlum mihi sedes est, terra autem scabellum pedum meorū. Aliter pedes filij Dei, incarnatio eius intelligitur, quæ diuinitatis subiecta est, tanquam capitis pedes. Sicut per caput diuinitas, per pedes eius exprimitur humanitas: de humanitate in Exod. scriptum est. Viderunt Deum Israel. hoc est, Moyses, & Aron, & Nadab, & Abiud, & lxx. de senioribus populis. Sub pedibus eius quasi opus lapidis saphirini, & quasi cœlum dum serenum est. Sicut autem per lapidem saphirum cœlestes, vel sanctos Angelos, ita per cœlum serenum sanctam Ecclesiam electorum, ex omnibus assumptam figuraliter demonstrare voluit: super quas duas creaturas homo assumptus filius Dei in perpetuū regnat. De in Psalm. Omnia subiecisti sub pedibus eius. Vestimentum filij Dei aliquando caro eius, quæ à diuinitate assumpta est in diuinis libris figuraliter accipitur, de quo indumento carnis Isa. ait. Quis est iste, qui venit de edon tinctis vestibus de bosra? Rursus vestimentum eiusdem Domini sancta accipitur Ecclesia, quæ per fidem & dilectionem ei coniuncta est, de quo in psalm. dicitur, Dominus regnauit. Et in psalm. alio ad ipsum Dominum. Confessionem & decorem induisti amictus lumine sicut vestimento. Palliū Christi, iam dicta eius Ecclesia intelligitur. De quo in libro Geneseos scriptum est. Lauit in vino stolam, hoc est, in passionis sanguine carnem suam. Claciamenta Domini nostri Christi, mystice significant incarnationē eius, qua ex mortalitate humani generis assumere dignatus est. De qua incarnatione sua ipse dicit per prophetā in psalm. In Idumæam extendam calciamentū meum, ideſt in plebe gentilium manifestabo incarnationem meam. Gressus filij Dei, aduentus in mundū, & regressus eius ad patrem. Dei quibus ait. Visi sunt gressus tui Deus, gressus Dei mei, regis mei, qui est in sancto. Ipse de cœlo venit in vterum virginis. De vtero verò nascendo, positus est in præsepio, postquàm omnia impleuit, de quibus à patre missus venerat, appensus est in ligno crucis, de cruce autem depositus, secundum corpus sepultus est. Christi anima verò ad inferna descendit, tertia autem die per potentiam suæ diuinitatis carnem suam de sepulchro suscitauit, & post diem resurrectionis suæ quadragesimo die (videntibus Apostolis) ascendit in gloriam eius. Hi sunt enim gressus filij, qui ascendit in cœlum, & sedet ad dexteram patris. Iste est descensus & ascēsus eius, qui frequenter in sacris scripturis legitur. Ascendere dicitur Deus, cum filius carnem ex nobis assumptam in cœlum cū captiuis euenit, vt est reperire in Psal. Ascēdit in altum captiuam duxit captiuitatem, quia naturā humani generis, quæ à Diabolo in mundo captiua retinebatur, assumens secum in cœlum, vbi nanquā antè fuerat tanquam captiuam deportauit. Abscondere ab hominibus faciem suam Deus legitur, cum quibusdā eorum exigentibus culpis cognitionem suam abscondit. Sicut in populo Iudæorum nunc impletum videmus, qui negantes filium Dei, scientiam veri Dei, ita perdiderunt, vt similis forent gentibus, quæ Dominū non nouerunt. Ostendere faciem suam dicitur Deus, cum respectu gratiæ suæ, quibus vult, scilicet electis suis, seipsum in corda eorum occulta inspiratione insinuat, & ad diligendum se amorem suum infundit. Sedere dicitur, non corporaliter humano more, sed potentialiter super omnem creaturam rationabiliter, vt est reperire in Psalm. Regnauit Deus super gentes, Deus sedet super sedem sanctam suam. Sedere autem dicitur super Cherubin, quod interpretatur plenitudo scientiæ, per quod signātur sancti Angeli, siue mentes spiritualium virorum, in quibus inuisibiliter Deus sedet & regnat. In illis, enim sedet qui scientia eius & dilectione pleni sunt. Nam scriptum est. Anima iusti sedes sapientiæ est. Sapientia verò Dei patris, Christus est, qui animabus sanctorum: Dei sedere dicitur, Descendere Deus in mundum dicitur, quando aliquid nonum, quod ante fecerat, in creatura humana operatur. Sicut filius de patre descendisse narratur, quando veram carnem ex Maria virgine propter redemptionem nostram suscepit: & homo verus fieri dignatus est, non mutando quod erat, sed assumendo quod nō erat. De cuius descensione, id est incarnatione, in Psal. scriptum est. Inclinauit cœlos & descendit, & caligo sub pedibus eius. Cœlos inclinauit, quia aduentum suum prænuncians, Angelos siue prophetas misit, qui eius aduentum hominibus anunciarēt. Caligo sub pedibus eius, quia impij homines ob suam malitiam incarnationem eius agnoscere non potuerunt, nec adhuc possunt. Stare Deus dicitur, cum nos infirmos & suam creaturam ad pœnitentiam & cōuersionem patienter sustinet, vt est reperire in Abacuc propheta. Stetit, & mensus est terram, & dissoluit gentes, id est, stetit ad subueniendū, & dissoluit credētes in se à vinculis peccatorum. Transire dicitur Deus, cum de cordibus quorundam hominum, in quibus antea per fidem continebatur, postea subrepente perfidia vel quo libet delicto, ab eis recedit, & ad alios transit, quemad modum de Iudæis ad gentes, de hæreticis ad catholicos, sed & de quibuslibet irreligiosis & negligentibus pro vitio suo recedere dicitur Deus, & ad alios trā sire: quod non localiter aut visibiliter, sed inuisibiliter, occulto iustoque iudicio, facere consueuit. Ambulare dicitur Deus, non de loco ad locum transeundo, quia impium est ita credere, sed ambulatio eius est in cordibus sanctorum delectatio, sicut scriptum est. Et habitabo in eis, & ambulabo & ero illorum Deus. Vel certè ambulare Dei est in sanctis predicationibus suis de loco ad locum transire. Loqui Dei, est inuisibiliter sine sono vocis vel quolibet strepitu, occultè in mētibus sanctorum voluntatem suam, atque rectum intellectum inspirare: siue futura sicut in sanctis prophetis reuelare. Quæ locutio Dei, vt quidam volunt, tribus modis accipitur. Primò nanque modo per subiectam creaturam, sicut ad Moysen in rubo in igne apparuit, vel sicut Abraham atque Iacob, & cæteris quibus in Angelis apparuit. Secundò verò modo in somnis, sicut ad Iacob & ad Zachariā prophetam, & ad Ioseph sponsum Mariæ, & alios sanctos quibus secreta reuelare voluit. Tertiò autem modo neque per creaturā visibilem neque per hominem, sed occulta tantū inspiratione inuisibiliter corda eorum tangendo, loquētes efficit, sicut in libris prophetarum scriptum est. Cum ibi prophetæ subitò afflati spiritu sancto clamabant, dicentes. Hæc dicit Dominus. Dei videre, est acta bona approbare, sicut est reperire in Gene. vbi dicitur. Vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona, id est, intelligentibus bona esse demonstrauit. Aliter videre Dei est, mala hominum sciendo reprobare, sicut est illud in Isa. propheta. Et vidit Deus & apparuit malum oculis eius. Item aliter, videre Dei est nos videntes facere, vt est reperire in Psalm. Proba me Deus, & scito cor me, &c. Modus iste locutionis in libro beati Iob similiter reperitur, vbi de sapiētia Dei patris

Iob.38.
Exod.33.
Iſa.66.
Pſal.107.
Pſal.67.
Pſal.67.
Gen.49.
Pſal.92.
Pſal.103.
Pſal.46.
Pſal.17.
Sap.1. & 2.
Abac.3.
2.Cor.6.
Dei locutio triplici citer accepta.
Gen.1.
Iſa.59.
Pſal.138.
Iob.98.

Universidad de Deusto
Biblioteca

post quã in figũra locutus est de Deo patre, adiunxit. Tunc vidit illam, & enarrauit, & inuestigauit, & præ-
Gen. 22. parauit, i. videntes fecit atq; predicantes, & inuestigantes, atq; alijs annunciantes, &c. Cognoscere Dei est cognoscentes facere, sicut ait ad Abrahã. Nunc cognoui q timeas Deum. Neq; enim in tempore nouit. qui scit omnia antequam fiant: sed cognoscere Dei dicitur cognoscentes facere, vt qui prius de se quales essent incogniti erat, per eius interrogationem & pro-
Exod. 16. bationem, quales essent sibimetipsis, manifesti fierent. Tale est illud in lege Moyses populo Israelitico. Tentabo eos (inquit) vtrum custodiant mandatum meũ, an non. Nescire dicitur Deus, quosdam reprobos re-
Matth. 7. probare, sicut est illud in Euangelio. Nescio vnde sitis. Recedite à me omnes, qui operamini iniquitatẽ. zelare dicitur Deus, cum creaturam suam non vult perire, sæpe castigat, corripit, atque flagellat, & flagellando ad se reducit. Vel zelare dicitur Deus, cum nullum peccatum impunitum vult relinquere, Iustus enim est, & ideò omnis iniustitia execrabilis est illi, quam (vt dictum est) nullo modo impunitam patitur. Irasci dicit Deus non aĩę motu, vel qualibet perturbatione quod illi omnino accidere nõ potest, se creaturę delinquẽti, id est hominibus impijs & peccatoribus iustam dictur inferre vltionem, hoc est, reddere illis quæ mœrentur. Et hoc est vltio diuina, iste furor eius dicitur.
Psal. 6. Pœnitere dicitur Deus, nõ q more hominum pertrãsactis operibus pœniteret. Qui enim omnia nouit antequam fiant, pro suis prauis actibus pœnitere nõ potest. Sed pœnitentia Dei est statuta mutare, & quod prius inchoatum est, in aliquid mutari, id est ex bono
1. Reg. 15. exigentibus culpis in malũ, sicut de Saule legitur, pœnituisse Deum, q constituisset eum regem, vel sicut nunc videmus in populo Iudæorũ, qui cum esset populus Dei, ob impietatem suam factus est in Synagoga Satanæ. De malo verò in bonum accidit in populo gentium, qui antè non populus Dei, nunc autem per gratiam Christi populus Dei factus est. Hoc quippe modo, occulto Dei iudicio, Iudas Dei proditor de apostolatus gradu lapsus, in interni baratrũ demersus est. Latro verò post crimen rapacitatis, de cruce ad paradisum transfatus est: hanc quoq; mutationem de bono ad malum, sicut dictum est, de malo ad bonum, quod occulto iustoq; iudicio Dei siue per seueriratem iustiHiere. 18. tiæ suę, siue per misericordiam eius fiat, pœnitentiam Dei dicimus. Quod expressius in libro Hiere. prophetæ scriptum est. Non pœnitere Dei, est statuta nullo
Psal 109. modo mutare, vt est illud in Psalm. Iurauit Dominus, & non pœnitebit eum, id est pater ad filium, tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. Sacerdos Dei patris dictus est filius Dei, non secundũ diuinitatem, sed secundum humanitatẽ, in qua se pro nobis per passionem & mortem in acceptabile sacrificium Deo patri obtulit, vt ipse esset sacerdos qui & sacrificiũ. Obliuisci dicitur Deus, cũ quibuldã impijs & peccatoribus non miseretur. Quod vtiq; non facit per crudelitatem, quæ in Deo non est, sed per occultũ iustumq; iudicium suum. Indurare dicitur Deus quo-
Exod. 7. rumdã corda malorum, sicut de Pharaone rege Aegypti scriptum est, non q omnipotens Deus per potẽtiam suam eorum corda indueret, quod impium est ita credere, sed exigentibus eorum culpis cũ duritia cordis, quã ipsi sibi omnia mala perpetrando nutriunt nõ aferitur: videtur quasi illos ipse induret, quos iusto iudicio induratos finit. Dormire Dei est, cum vnigenitũ filius patris in assumpta carne, pro nobis mori dignatus est: Cuius mors recte dulcis somnus prædictus est,
Hier. 31. ipso dicente per Hierem. prophetam, Ideò quasi in somno excitatus sum, & vidi, & somnus meus dulcis est mihi. Aliter dormire dicitur Deus, cum fides eius inter prosperitates huius mundi, & intra quorundam corda fidelium nõ vigilat, sed dormit. Hanc dormitionem ipse Iesus significauit, cum in mari inter fluctus maris dormiuit. Vel certè dormire, est anxijs tardè subueni-
Matt. 8. Psal. 43. re, sicut est in Psal. Exurge, quare obdormis Domine? Vigilare Dei, est in defensionem suorum electorum, & vltionem inimicorũ, se manifestum demonstrare:

SERAPHICI DOCTORIS S. BONAVENTVRAE.

In Libellum, qui Amatorium nuncupatur.

PROLOGVS.

RAESENS opusculum qui legerit, intentionem esse sciat opifici, quasdã sanctorũ auctoritates sub contin uatione ordinare studuisse: corundem noibus ecõtra in margine intitulatis, quæ aĩum legentis vel audientis, ad amorem sui conditoris efficacius debeant inclinare, sumpta primitus materia de excellentia primæ conditionis, homini collata consilio totius sanctę trinitatis, & opere maiestatis diuinæ. Deinde hominem alloquitur solum, ostendẽs ei & astruens, homines cęteros non tantum ac vniuersa ad obsequium ipsius & solamen cõdita vel creata: immo & amoris priuilegio singularis, speciali ei munere data. Prosequitur deinde consequenter, tam necessitatem, quam piam liberalitatem incarnationis Christi & passionis pro homine, quę duo potissimum ingratitudinem expellunt, & cor humanum efficacius ad amorem sui conditoris inducunt. Ex quibus quatuor premissis. dignitate videlicet primæ creationis, priuilegio singularis amoris, dignitate pię redemptionis peccator meditãdo in se reuersus, plerunq; compungitur, & abiecto quicquid mũdanum sapit, totus ad Christum conuertitur, quem sui totius non ignorat autorem & benefactorẽ, & omniũ bonorum largitorem. Et fit, vt tanto plus per humilẽ satisfactionẽ Deo fiat propinquus, quanto per inobedietiam prius ab eo extitit alienus. Et hoc quidem fuit principale intentum in hoc opere, vt ex recognitione beneficiorum Dei circa homines, & amoris, alter ad alterum quasi cõfabulando degenerem se agnosceret, pro ingratitudine sua, filiali potius quàm seruili contritione compunctus, tam pium patrem tam ingratus filius se excitaret filiali ter ad amandũ. Ratio ergo intentionis opificis, hoiem sui creatoris prouocare satagens ad amorẽ, præsenti labori amatoriũ nomen imponit.

Autoris intentio.

LIBELLVS, QVI AMATORIUM Nominatur.

AD te sermo meus dirigitur, quisquis primæ conditionis tue dignitatem ignorans tuæ reformationis laborem & preciũ nõ attendis, vt consideratione tantę dignitatis, & dignationis tantæ, tam beneficum Deum, tam benignum Dominum, mutuo intuitu discamus pariter amare, cui pro vniuersis suis beneficijs semper huc usque indeuoti fuimus & ingrati. Ans. De dulcedine & bonitate Dei in creatione. In primis igitur te admoneo vt sine intermissione recorderis, quã dulcis, & quàm bonus sit erga te creator tuus, quanta bonitas eius fuit, q te cum non esses, creauit, & q te non

non pecus aut creaturam insensibilem, sed eam creaturam fecit, qua eum posses intelligere, amare, & cũ eo suam æternitatem, æterna & fœlix possidere. Et q intantum te dilexit, vt cum multa contra suam volũtatem acturam sciret, voluit te tamen facere & esse, & q te cum tanta mansuetudine vt pius & misericos adhuc patitur, expectans tuam emendationẽ, quia nullo modo te cupit perdere, sed adhuc te patitut viuere, ad huc tibi ea quæ sunt necessaria ad sustentationem huius vitæ, nõ desinit ministrare. Et sicut rebus ipsis experiri potes, peccatis tuis nõ potes eius bonitatẽ vincere, nec adhuc te velit sicut promeruisti cõfundere, vel ex toto destruere. Certissimum est ergo illum piũ esse erga te, qui tanta bona tibi largitur, nec adhuc de tuis iniquitatibus se quærit vindicare. Pręterea de eius benignitate adhuc cogita. Vt autem communia replicem quot sunt membra in corpore, tot beneficia inuenies magna, & pro minimo membro plus debes amare Deum, quàm multi amant eũ, pro cunctis beneficijs, quæ ab eo recipiunt. Si quis amisisset oculũ, quantum amaret eum, qui sibi illum restitueret? Et si quis meruisset amittere eum, quãtum amaret illũ, qui sibi oculum conseruaret? Nec minus amandus qui eũ ab initio dedit, & quidatum conseruauit, cum multoties vtendo eum contra Deũ, amittere meruit. Quod dixit de oculo, de cęteris membris cogita. Si vero tantum amandus est, qui dedit corpus, quantum amandus est qui dedit animam, quæ in infinitum melior est corpore? Quæ si amisisset vsum rationis, quantũ amares illum qui illum restituere? Quantum ergo amandus est, qui tibi rationem dedit? Item. Quantũ amãdus est ille, qui mirabiliter corpus & animam coniunxit, & hanc coniunctionem tibi seruauit, cum peccando mortem multoties meruisses? Aug. Cogita igitur, & recogita, tantam erga tui creatoris benignitatem, & erige te sicut rectum est. Et omnes sensus tuos ad eius inaffabilem dilectionem. Nihil enim iustius, nihil salubrius, nihil vtilius & dulcius, quã q ex toto homo illum diligat, quem sui totius nouerit non solũ auctorem, sed & conseruatorem. Si vero naturaliter amat filius patrem, à quo habet corpus quanto magis. Deũ amabit, qui corpus eius & animam ex nihilo fecit? Aug. Et si amandus est genitor, tamẽ prępondus est creator. Vt quid non amaret opus artificem, cum haberet vnde id posset? Bernar. De diligendo Deo. Et cur non quantum omnino posset, cum nihil omnino nisi eius munere posset. Bern. in ser. Valde igitur mihi amãdus est, per quẽ sum, viuo, & sapio. Parum ne videtur tibi hoc? Cogita qualem te fecit. Nempe secundum corpus egregiam creaturam. Secundum animam magis imaginem creatoris insignem, rationis praticipẽ, beatitudinis æternæ capacem. Porrò cohærere tibi fecit artificio incomprehensibili, sapientia inuestigabili. Nec tamen ante promeruit, qui antè non fuit. Nec spes retributionis fuit, quoniam bonorum nostrorum non eget. Disce igitur in referendo gratiam, non esse tardus aut segnis. Disce ad singula dona gratias agere. Diligenter considera quæ tibi apponuntur, nulla Dei dona gratiarum actione frustrentur. Aug. Tanta nanque dignitas conditionis humanæ esse cognoscitur, vt non solo iubentis sermone, vt alia ex dierũ opera, sed consilio sanctæ Trinitatis, & opere maiestatis diuinæ creatus sit homo: vt ex primæ conditionis honore intelligeret, quantum suo cõditori deberet, dum tantum in conditione mox dignitatis priuilegiũ præstitit ei conditor, vt tantò ardentius amaret conditorẽ, quantò mirabilius se ab eo conditum esse intellegeret. Faciamus (inquit) hominem ad imaginem & similitudinem nostram. Nec hoc solum q sanctæ Trinitatis consilio, sic ab excellentia conditoris conditus est, sed etiam q ad imaginem & similitudinem suam ipse creator omnium, eum creauit, q nulli alij ex creaturis donauit. Quæ imago diligentius est exterioris hominis nobilitate considerãda. Primò siquidẽ vt sicuti Deus vnus semper vbiq; totus est omnia viuificans, mouens, & gubernans, quia in eo viuimus, mouemur, & sumus: Sic anima in suo corpore vbiq; tota viget, viuificans illud, mouens & gubernans. Neq; enim in maioribus sui corporis membris maior, & in minoribus minor, sed in minimis tota est, & in maximis tota. Et hæc est imago vnitatis omnipotentis Dei, quã anima habet in se, quæ etiam sanctæ Trinitatis quandam habet similitudinẽ. Primò in eo, quia sicut Deus est, viuit, & sapit, ita anima secundum suum modum est, viuit & sapit. Est quoque in anima similitudo trinitatis, in eo q ad imaginem sui conditoris perfectæ, scilicet & summę Trinitatis, que est in patre & filio & spiritu sancto, condita est. Et licet vnius naturæ sit illa, tres tamen dignitates habet, id est intellectũ, voluntatem, & memoriam: sine quibus anima perfecta esse non potest, quod idẽ, licet alijs verbis, disignatur, cũ dicitur. Diliges Dñm Deũ tuũ ex toto corde tuo, ex tota aĩa tua, ex tota mente tua. i. ex toto intellectu tuo, & tota volũtate tua, & ex tota memoria tua. Imago est in substantia, similitudo in moribus. Nam sicut ex patre generatur filius, & ex patre filioq; procedit spũs sanctus, ita per intellectũ generatur voluntas, & his item ambobus procedit memoria, sicut facile à sapiẽte quolibet intelligi potest. Nec. n. anima perfecta esse potest sine his tribus, nec horum trium vnum aliquod quantum ad suam beatitudinem pertinet, sine alijs duobus integrũ constat & sicut Deus pater, Deus filius, Deus spiritus sanctus est, non tamen tres dij sint sed vnus, habens tres personas, & anima intellectus, anima voluntas, anima memoria est, nec tres tamen animæ in vno corpore, sed vna anima tres habens dignitates, atq; in his tribus imaginem gerit eius mirabilem, in sua natura nostrę interior homo. Ex his quasi excellentioribus animæ dignitatibus iubemur diligere Deu, vt quantum intelligitur, semper in memoria habeatur. Nec solus sufficit intellectus, nisi fiat voluntas in amore eius. Immò nec hæc, duo sufficiunt, nisi memoria addatur, qua semper in mente intelligentis & diligentis maneat Deus, sicut nullum potsit esse momentum, quo prędentem eum nõ habeat memoria. Et hęc habe de imagine. Nunc vero de similitudine aliquã intellige, quæ in moribus credenda est. Vt si sicut Deus, qui hominem ad similitudinem suam creauit, charitas est, bonus & iustus, patiens & mitis, mundus & misericors, & cætera insignia virtutum suarũ, quę de eo leguntur: ita homo creatus est, vt haberet charitatem, vt bonus esset & iustus, patiens ac mitis, mundus & misericos foret. Quas virtutes quãtò plus quisque in se ipso habet, tanto propior est Deo, maiorem sui conditoris similitudinẽ gerit. Si vero (quod absit) aliquis per deuia vitiorum & diuortia criminũ, ab hac nobilissima sui conditoris similitudine degener oberrat, tunc fiet de eo quod scriptum est. Homo cum in honore esset, non intellexit &c. Quis maior honor potuit homini esse, quàm q ad similitudinem sui factoris conderetur, & ijsdem virtutum vestimentis ornaretur, quibus & conditor? Quod quidem nulli alij ex creaturis, nisi soli homini concessit. Quãdo homo non vtatur, vel fruatur Dei bonitate & misericordia, ita vt nullum esset momẽtum, quo non sit, de quo legitur. Dominus regnauit, decorẽ indutus est, &c. id est, omnium splẽdore virtutum, & totius bonitatis decore ornatus? Vel quod maius homini potest esse dedecus, vel infœlicior miseria, quàm vt hac similitudinis gloria sui conditoris amissa, ad informẽ & irratio-

Rões indicitiuę ad amandum Deum.

Nota.

Natura inuitat ad amandum Deum.

Dignitas proprię creationis.

Quãta sit dignitas conditionis humanę.

Dignitas hęc debet inducere ad amorẽ.

Que sit imago vnitatis inanima, quoad corpus exterius.

De similitudine trinitatis animа, quę ad imaginẽ Dei est incondita.

Mat. 22.

Que sint excellẽtio res dignitates aĩę. De trinitate in anima.

Quod excellentio ribus animę dignitatibus iubemur Deum diligere.

De similitudine, q̃ in moribus constat.

Psal. 48. De honore hoi collato.

Psal. 92.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& irrationalem brutorum animalium delabatur similitudinem? Qua propter ò homo dlligentius attende primæ conditionis tuæ excellentiam, & venerandam sanctæ Trinitatis imaginem in teipsos cognosce, honoremq; similitudinis diuinæ, ad quã creatus es nobilitate morum, exercitio virtutum, & dignitate meritorum, habere contende: quãdo apparuerit qualis sit, tunc similis ei appareas, qui te misabiliter iam ad similitudinẽ suam in primo Adam condidit, & etiam mirabilius (vt in fra patebit) in secundo reformauit. In prima nanque conditione gloria præuentus est & honore, in secunda pietate prosecutus & amore, vt ingratitudinem tuam erubescseres, & ad conditorem tuum amorem tuum totum conuerteres, qui tanto artificio vtebatur, vt nullum alium præter ipsum amares. In primo opere conditionis tuę de limo terrę plasmauit hominem Deus, & inspirauit in faciem eius spiraculum vitæ. Ecce qualis artifex, qualis vnitor rerum; ad cuius nutum sic conglutinantur sibi, limus terræ & spiritus vitæ. Limus quidem iam ante creatus erat, quando, in principio Deus creauit cœlum & terram. At spiritus ianè non communem, sed propriam habet conditionem, nec in massa creatus, sed singulari quadam excellentia inspiratus, Quem cum in hominem inspirasset, dedit ei sensum & intellectum, vt per sensum lutum sibi associatum viuificaret, & per intellectum regeret Aug. de spiritu & anima. Et vt per intellectũ intus ingrederetur, & contẽplaretur Dei sapientiã, & per sensum foris egrederetur, & contẽplaretur opera sapiẽtiæ. Intellectum intus illustrauit, sensum foras decorauit, vt in vtroque refectionem inueniret. Intus ad fœlicitatem, foris ad iucunditatem. Sed quia bono exteriora diu stare non possunt, iussus est homo ab exterioribus ad interiora redire, ab inferioribus ad superna ascendere. Ber. in ser. Tantæ siquidem dignitatis est humana conditio, vt nullum bonum prẽter summum ei sufficere possit. Agnosce igitur ò homo dignitatẽ tuam, agnosce gloriam conditionis tuæ. Est & tibi de mundo corpus, sed tibi sublimius est aliquid, nec omnino comparandum cæteris creaturis. Compacta & confœderata sunt in te caro & anima, illa plasmata, hęc inspirata. Quis non videat, quantum corpori præstat anima? Nunquid non truncus esset insensibilis, caro inanimata? Aug. Ab anima enim pulchritudo, ab anima incrementũ, ab anima claritas, visus, & sonus vocis. Denique sensus omnis ab anima est, & per sensus prògreditur, ad corpus mouendum & viuificandum. Cuius duplex est vita, alia qua viuit in carne, alia qua viuit in Deo. Duo siquidem sunt sensus in homine, vnus interior, & alter exterior, & vterq; bonum suum habet in quo reficiatur. Sensus interior reficitur in cõtemplatione diuinitatis, sensus exterior in contemplatione humanitatis. Propterea enim Deus homo factus est, vt totum hominem in se beatificaret, & tota conuersatio hominis esset ad ipsum, & tota delectatione esset in illo, cum à sensu carnis videretur per carnem, & à sensu mentis per diuinitatis contemplationem. Hoc erat totum bonum hominis, vt siue ingrederetur, siue egrederetur, pascua in factore suo inueniret. Pascua foris in carne saluatoris pascua intus in diuinitate creatoris. Sed heu hoc magnũ bonum secutũ est: magnum, quoniam perdito bono quod intus erat egressa est anima ad bona aliena, quæ foris erant: & pactũ fecit cum delectationibus sęculi, requiescens super illas, non attendens absentiam boni sui interioris, eo q̃ consolationes suas cerneret in bonis alienis. Nã cum exterior sensus carnalis bono suo vtitur, interior sensus mentis quasi obdormit. Non enim cognoscit bona interioris sensus, qui iucunditate exteriorũ bonorum capitur. Nam qui carne viuit, in carne sentit, & dolores carnis fugit, inquantum potest: vulnera autem animæ prorsus ignorat, nec medicinam quærit in eis. Cum autem mortuus fuerit sensus animæ, quo viuit in carne, tunc viuificaret incipiet sensus ille, quo sentiet semetipsum. Et tunc sciet dolores suos, & sentire incipiet vulnera sua, tanto grauius quãto propius. Sic enim ad intellectum reuocata à corruptione carnalium affectionum se studet mundare, & ad naturã propriam qua Deum suum, qui eam possedit, fecit, & creauit, agnosceret seipsam incitare, intelligens, q̃ vita ipsius dilectio est. Vnde scire potes homo & intelligere, q̃ vita animę tuę dilectio est, & q̃ sine dilectione esse non potest, eo q̃ vita ipsius est. Grego. Cum anima ad solum Deum appetendum, sit creata, iure ei nihil sufficit, quod Deus non sit, Restat igitur, vt verũ amorem tuum in melius mutare studeas, eo q̃ in tẽporalibus & mundanis verus, & permanens amor nõ est: quibus animæ palatus infatuatur, ne sentiat amorẽ per desiderium, nec suauitatem per dulcedinẽ conditoris sui. Non enim dubito, quin multis iam experimentis didicisti, fallacem esse, & fugacem amorẽ huius sęculi, quem semper vel cũ perit id quod tibi elegeris perdere, aut cum aliud quod magis placet superuenerit, cogeris mutare. Sic desiderijs intus fluctuas, dum nec sine amore esse potes, nec verum amorem inuenis. Idcirco quasi in exilio erras, quia dum traheris per concupiscentias temporalium, amorem non inuenis æternorum. O si teipsum suspiceres, ò si animã tuam videres, quę specie sua omniũ visibilium decorem & pulchritudinem vincit, agnosceres certè, quãta reprehensione dignus fueris, cum aliquid extra te amore tuo dignũ existimabas. Ideò tibi iniuriam facis, qui vel inhonesta, vel certè ea, quæ amore tuo digna non sunt, in societatem dilectionis admittis. Nũc verò quia faciem tuam, & speciem vultus tui, quæ in anima est, qualis sit contemplari non potes, facilius in ea quæ foris admiranda videntur, affectum dilectionis extendis. Præsertim quia amor nunquã solitarius esse patitur, quia & in hoc ipso iam quodãmodo amor esse desinit, si in alterũ pariitatis consortem, vim dilectionis non diffundit. Scire tamen debes, q̃ idcirco vis dilectionis non extinguitur, si à rebus abiectis & vilibus appetitus eius cohibeatur. Immò ille magis sibi iniuriam facit, qui vel inhonesta, vel certe ea quæ amore suo digna non sunt, in societatem dilectionis admittit. Primum igitur necesse est, vt teipsum consideres, & cum cognoueris dignitatem tuam, quã proposui superius, immò & illam quæ patet inferius, ne iniuriam facias amori tuo, abiectiora te non ames. Nã & ea quę per se considerata pulchra sunt, pulchrioribus comparata, vilescunt. Non vis habere amorem solitarium, nec enim potes, noli tamen habere prostitutum. Quæras ergo vnicum, quæras & vnicè dilectum. Scis enim quia amor ignis est, & ignis quidem fomẽtum quærit. Sed caue, ne inijcias quod fumum potius, aut fœtorem ministrat. Ea vis amoris est, vt talem te esse necesse sit, quale est illud quod amas, & cui per affectum contingeris, in ipsius similitudinẽ, ipsa quodãmodo dilectionis societate transformeris. Similitudo nanq; causa est amoris. Tuæ igitur pulchritudinem animæ attende, & intelligens, qualem debeas pulchritudinem diligere. Sponsum habet, sed nescit, pulcherrimus est omnium, sed faciem eius nondum vidit. Ille eam vidit, quia nisi eam vidisset, nõ eam diligeret. Sed vidit, quia eam creauit, quæ ipsius amore digna foret. Noluit adhuc seipsum ei præsentare, sed munera misit, arrã dedit, pignus amoris signũ dilectionis. Si cognoscere illum posset, speciem eius videret, non amplius de sua pulchritudine dubitaret. Sciret enim q̃ tam pulcher, tam formosus, tam elegans, tam vnicus in suo affectu

Quod mirabilior ẽ hois reformatio, q̃ reformatio.

Gen. 1.

Quare deserit deus homini sẽ sum & intellectũ.

Ioan. 10.

Quod iucunditate exteriori, interior obdormit homo.

Quid anima conferat corpori.

De duplici vita arg.

Cur Deus homo factus sit.

Quod vita animę sit dilectio

Quod iniuriam sibi facit qui in honesta diligit.

Quod amatis, in similitudinem amati transformatur.

fectu captus non esset, nisi eum singularis decor, & vltra cæteros admirãdus traheret. Nunc uidere illum nõ potest, quia absens est, & ideò nõ timet, neq; erubescit illi iniuriam facere, quia singularem eius amorem cõtemnit. Si verò adhuc scire non potest qualis ille sit, qui eam diligit, consideret saltem arram, quam dedit. Fortassis in ipso munere eius quod penes eam est, poterit agnoscere quo affectu eũ diligere, quo studio & diligentia, se illi debeat cõseruare. Insignis est arra eius, nobile donũ eius, quia nec magnũ decuit, vt parua daret, nec pro paruo sapiẽs magna dedisset. Manum ergo est quod illi dedit, sed maius est quod in ipsi diligit. Respice vniuersum mũdum istum, & considera si aliquid in eo sit, quod tibi ob causam amoris illius non seruiat. Omnia propter ea facta sunt, vt seruiãt homini. Omnis natura ad hunc finem cursum suum dirigit, ut obsequijs tuis famuletur, & vtilitati deseruiat, tuisq; oblecta mentis pariter & necessitatibus, secundum affluentiã indeficiẽtem occurrat. Hoc cœlum, hoc terra, hoc aer, hoc maria, cum eis quæ in eis sunt vniuersis, explere non cessant. Hoc circuitus temporum, annuis innouationibus, & rediuiuis partubus, antiqua innouans, dilapsa reformans, cõsumpta restaurans, pastu perpetuo subministrat. Quis ergo putas hoc instituit, quis hæc naturæ præcepit, vt sic vno consensu tibi seruiat? Beneficium accipis, & autorem eius non cognoscis. Donum in manifesto est, largitor occultus. Et tamen ipsa te ratio dubitare non sinit, hoc tuum non esse debitũ, sed beneficium alienum. Multum igitur tibi contulit, qui hoc totum & tantum tibi dedit. Multo ergo diligẽdus est, qui tantum dare potuit: & qui tantum dare voluit, multum dilexit. Tantum ergo diligens, & tantum diligendus, dono suo demõstrat, vt quàm stultum est amorem, tam potenti, non vltrò concupiscere, tam impium sit atq; peruersum, tã diligentem nõ amare. Vide ergo quid agis, cũ in hoc mundo amari, & amare concupiscis. Totus mundus tibi subiectus est, & tu (non dico totum mundum, sed nescio quã aliã mundi portiũculam, quæ nec specie pulchra, nec vtilitate necessaria, nec quantitate magna, nec bonitate optima antecedat) in societatem tui amoris admittere nõ aspernaris. Certè si hęc diligis, vt subiecta diligẽ, vt famulantia diligẽ, vt munera amici, vt beneficia Domini. Sic tũ vt semper memineris, quid illi debeas, nec ista pro illo, nec ista cũ illo, sed ista propter illũ, & per ista illũ, & supra ista illũ diligas. Augu. de ciuitate Dei, Quia amor quo aliquis amat Deũ, ppter tẽporalia, cõtumeliosus est Deo. Temporalia, qui sic amãt, prẽferunt ei. Propter quod, enim vnumquodque amatur, illud magis amatur. Vnde boni ad hoc vtuntur mundo, ut fruantur Deo. Mali autem econtrà, ut fruantur mundo, vti uolunt Deo. Vtinãq; est, quod in vsum venerit, referre ad obtinẽdũ illud, quo fruendum est; aliàs abuti est. Hugo. Non ergo munera dantis, plus quàm amantis affectum diligas. Maiorem charitatis eius iniuriam facis, si dona illius accipis, & tamẽ vicissitudinẽ dilectionis nõ rependis: aut dona illius si potes respue, uel si dona respuere non potes, vicissitudinem amoris repẽde. Dilige illum dilige te propter illum, dilige dona illius propter illum, dilige illum vt fruaris illo, dilige te vt diligaris ab illo. Augusti. Ex hoc enim diligis te, quòd diligis Deum ex toto te. Dilige in donis illius, quòd data sunt ab illo. Illum tibi, & te illi dilige: dona illius ab illo tibi propter te. Bernardus. Anima temporalia amans quasi inquinata, indigna est Dei amore. Augustin. in soliloquijs, Si alicuius pulchrę fœminę flagrares amore, iure se tibi non daret, si aliud quicquam præter se à te amari comperisset. Sic qui in bonis temporalibus amorem suũ ponit Dei amore indignus est. Anfel. Amor illius nullam vitiorum patitur fœditatẽ, nullam consentit secũ esse carnalium desideriorum uoluptatem. Dicis mihi fortè, (Hugo) Hic constituitur vnusquisq; de priuilegio singularis amoris sibi à Deo collato, & quod ab eo singulariter diligatur. Cum superius dixeris, non solum unicum, sed unicè electum esse debere amorẽ, id est, nõ solum dilecto, & solum diligẽdo constitutũ, eo quòd perfectè laudabilis amor nõ sit, si vel alter cũ solo diligitur, vel qui summè diligendus non est, solus amatur. Ecce ego vnicè dilectum & vnicè electum diligo: sed hanc huius dilectionis meæ iniuriam patior, quod solus diligens, solus nõ amor. Nam hanc dilectionis eius arram, quam mihi obijcis, quot sunt vel certè quales sunt, cum quibus hoc mihi cõmunis est, tu ipse agnoscis. Quomodo igitur de priuilegio singulari potero gloriari, qui hoc quod tam magnum asseris, non dicam cũ bestialibus, sed & cũ ipsis bestijs commune accepi? Quid mihi lux solis amplius cõfert, quàm reptilibus & vermibus terræ? Omnia similiter viuũt, omnia spirant, idem pastus, idem potus omnium. Non ita satis congruè diligendum singulariter probas, si non & ipsum quoq; vel in aliquo singulariter dilexisse demõstras. Ad quod respõdeo. Tria quædam sunt, in quibus id quod te mouet inuenis. Quæ sunt bona communia, specialia, singularia. Discerne quę dona à Deo tuo accepisti, Alia cõmuniter, alia specialiter, alia singulariter data sunt. Communiter data sunt, quæ omnibus propter te tecum seruiunt. Specialiter verò data sunt, quæ multis, non tamen omnibus propter te tecũ concessa sunt. Singularirer data sunt, quæ tibi soli sunt data. Nunquid ideò minus te diligit, quia quędam dona sua tecũ simul cum omnibus concesit? Nunquid fœliciorem te fecisset, si tibi soli mũdum dedisset? Astrueris homo, quod omnia propter te singulariter facta sunt, & singulariter tibi data sunt. Ecce nõ sint creati homines super terram, non sint bestię, solus mundi diuitias possides. Vbi igitur illa grata, & vtilis societas humanæ cõuersationis? vbi solatia? vbi oblectamenta quibus iam frueris? Vide igitur quia & in hoc tibi multum cõtulit, quod hæc ad solamentum tecum creauit. Si mundus ille & hæc omnia tibi seruiũt, quomodo etiam omnia ad obsequium tuum facta non sunt? nunquid pater familias solus panem suum comedit? nunquid solus poculum suum bibit? nunquid solus vestimentis suis induitur? nunquid solus calefit igne suo? nunquid solus habitat in domo sua? Totum tamen non immeritò eius dicitur, quicquid habent hi, qui ei vel per dilectionem vel per subiectionẽ famultãur. Sive igitur illa quæ tibi seruiunt, sive illa quæ tibi seruiẽtibus necessaria sunt oĩa tibi data sunt, omnia tibi obsequia impẽdunt. Dicis adhuc fortè. Tuæ, rationes hoc persuaserunt, vt illa quoq; singulariter mihi donata crederẽ, quæ in vsum seruientiũ mihi cõmuniter donata uiderẽ, hinc doceor omnia quibus vita irrationaliũ fouetur, meę potius dilectioni esse assignãda, propterea quòd illa quoq; quæ in his aluntur, in vsum meum sunt deputata. Priuilegium tamen singularis amoris, exinde non astruitur, quia hoc non solum mihi, sed cunctis similiter hominibus, & multis verò amplius subiecta esse noscuntur. Est nanq; specialis quidam amor ad homines, in quo quidem ipsi homines alijs creaturis, non autem ad inuicem amplius gloriare habent. Nam quod in assertione singularis amoris dicis, etiam mihi inter cætera donatam esse societatem hominum, cum tam mea illis quam illorum mihi donata sint, nihil in hoc singulare reperire possum. In qua societate non solum me lædit amissa gloria singularitatis, sed vilitas participationis. Quot enim increduli sunt, quot scelesti, quot impuri sunt, qui in societate similiter gloriari possunt? Sed te turbare non debet, quod in vsu rerum temporalium, eadem bonis & malis conditio concessa est, nec idcirco ea

Amare Deum pp tẽporalia contumelia est ei.

Deus dedignatur amore pp aliud habi tã quã se.

Respon. Triplicia accepimus à Deo dona.

Quòd oĩa hoi unico data sunt, quę ad vsum oium donata sunt.

Interrogã tio.

Specialis amor ad homines.

Respõsio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Mali homines nõ propter se sed propter bonos uiuũt.

co ea similiter à Deo amari existimes,quia his omnibus tecum similiter communicare vides. Nam sicut bestiæ nõ propter se,sed propter homines creatę sunt: ita mali homines non propter se, sed propter bonos viuũt.Et sicut vita eorum vtilitati bonorum deseruit, sic omne quo vita eorum alitur,dubium non est, quin ad ditionem bonorum referenda sit.Idcircò autẽ mali inter bonos viuere permittuntur, vt societas illorum bonorum vitã exerceat,quos & fœlicitate sua admonent potiora his,& quæ mali cõmunicare nõ possunt, bona quærere,& iniquitate sua cogunt arctius virtutẽ amare.Postremò,vt dum illos diuina gratia destitutos vident, per quælibet abrupta vitiorum ruere, discant quantas pro sua salute debeant creatori gratias referre. Ratio siquidem diuinæ dispẽsationis ad nostræ salutis augmentum,& glorificationis documentum hoc exigebat,vt sicut in vita bestiarum dicimus summam fœlicitatem non esse his vti, ita quoque in uita malorum hominum discamus, non esse summam fœlicitatem his dominari. Similiter ergo bonis & malis ista cõcedi debuerunt,& aliter boni potiora sibi seruari non crederent,nisi ista tam bonis quàm malis communia esse viderẽt. Nihil igitur ò homo amplius de societate aut fœlicitate malorum conqueraris, immò multum tibi placeat, & ad amandum creatorem tuum arctius hoc te excitet,eo quod sunt flagella patris misericordiarũ, erudientis filium sũũ ex amore paterno. Aug. Omnis nãq; malus,aut ideò uiuit vt corrigatur,aut ideò viuit, vt per illum boni exerceantur. Hugo. Nec idcircò in priuilegium singularis amoris tecum ascribendos putes,quia in vsu eos & dominio rerum transeuntium socios habueris,quia etiam in hoc (sicut iam dixi) saluti tuæ proficiunt, quod istis tecum non tantum vti, sed & dominari possunt. Quid autem de societate bonorum dicam? Dixi autem societatem hominum dono tibi creatoris esse concessam,vt inde solamen vitæ accipias,ne quadam solitaria & inerti vita destitutus,cõtabescas. Sicut igitur vita malorũ tibi est exercitium, sic solamẽ est vita bonorum,qui certè tales sunt, quos nec fœlicitatis tuæ participes, nec amoris tui debes aspernari consortes.Nã si verè bonos diligis,quicquid illis beneficij impenditur, inde charitas quæ in te est, non quasi de alieno,sed quasi de proprio gloriatur. Licet igitur beatum esset, illo amore vel solum perfrui, multo beatius in ipso cum multorum bonorum congratulatione delectari,qui cum in eos,qui etiam comparticipant affectus dilectionis, expanditur charitatis gaudiũ,& suauitas ampliatur.Spiritualis nanque amor tunc melius cuique fit singularis,quando omnibus est cõmunis,nec participatione plurium minuitur, cuius fructus vnus, & idem totus in singulis reperitur, ac per hoc etiam singulariter diligite, quia nil diligit sine te. Sic igitur singularis adest quasi omnibus, quia nec alium nec maiorem dilectionis affectum singulis impenderet, si absque cunctorum participatione singulos amaret. Nihil ergo de priuilegio singularis amoris tui societas bonorum pręscibit, quia amator tuus in omnibus diligit te, quia nihil diligit sine te. Non autem timeas animum illius, in amore plurium quasi per affectum distrahi, & idcircò minorem esse ad singulos, quod partitus quodammodo & diuisus videatur in cunctos. Ergo omnes vnũ vnicè diligant,vt omnes ab vno vnicè diligantur.Quia nec alius præter vnũ,vnicè ab oĩbusdiligẽdus est, nec alius prẽter vnũ, unicè oẽs diligere potest.Oẽs autẽ in vno se quasi vnũ diligãt,vt vnius dilectione vnũ fiant.Iste amor vnicus est non tamen priuatus,solus non tamẽ solitarius,participatus,nec diuisus,communis & singularis,cunctorum singulus,& singulorum totus, nec participatione decrescens, nec vsu deficiens, nec tempore veterascens antiquus & nouus, affectu desiderabilis, experientia dulcis, fructu æternus iucunditate plenus, reficiens & sicians,nec vnquam fastidium generans.Vt autem tibi plenius satisfaciam, demonstrabo qualiter iste sponsus & amator caſtitatis, singulis quos diligit, quasi omnibus affectu & effectu sit.In hoc quoq; prouidit tibi Deus, optimus amator tuus, ne nihil esset, in quo singulariter de ipso gloriari nõ posis, sed sicut communia & specialia dedit, sic & singularia tribuit. Communia quidem sunt ea,quæ in vsum vniuersorũ veniunt,sicut est lux solis,spiramen aeris.Specialia verò vt ea quæ non omnibus, sed quasi cuidam societati concessa sunt,sicut est fides,sapientia,disciplina.Singularia autem, vt ea quæ unicuique propria impartita sunt,sicut Petro principatus in Apostolis,Paulo Apostolatus in gentibus,Ioanni priuilegium amoris.Considera ergo quæ communia cum omnibus,quæ specialia cum aliquibus, quæ singularia solus acceperis. In omnibus his te dilexit,quę vel communiter cum omnibus, vel specialiter quibusdam, vel singulariter tibi soli tribuit.Cum his omnibus rursum te dilexit,qui te participatione doni sui sociauit.Præ his omnibus te dilexit,quibus singularis dono gratiæ te prętulit.In omni creatura dilectus es,cum omnibus bonis dilectus es prę omnibus malis dilectus es. Et ne parũ tibi videatur,quod præ omnibus malis dilectus es, quanti boni sunt,qui minus te acceperunt attende.Nec parum existimes vel in tantis, vel cum tantis esse dilectum, nisi & bonos omnes habeas socios, malos verò & quæ cõdita sunt uniuersa subiectos. Vidisti ergo quanta sunt in quibus dilectus es, vidisti quales sunt,cum quibus dilectus es. Nunc quod præ omnibus dilectus es,considera quantum potes. Tu enim nosti quid acceperis,& necesse habes adhuc melius nosse, ne incipias vel de his, quæ non accepisti præsumere, vel de his, quæ accepisti gratias non referre. Nam & ipse idcircò hæc tibi dedit,vt tu ea semper in memoria habeas, & nunquam ab eius amore obliuione tabescas. Primum cogita homo, quod aliquando non fueris, & vt esse inciperes,hoc eius dono acceperis.Donũ ergo eius erat, vt fieres.Sed nunquid tu ei aliquid dederas priusquam fieres, quo tibi hoc ab eo redderetur,vt fieres? Nihil prorsus,nihil tu dederas,nihil dedisse poteras priusquã fieres,sed gratias accepisti,vt ab eo fieres.Cui ergo prę latus es,in eo quod factus es? Quis minus accipere potuit,quã qui vt fieret accepit? Et tñ nisi hoc esset, aliqd accipere nõ poterat, qui nõ erat,nisi incipere etiã bene esse ęt non esse melius esset, nihil ille qui est, eo qui nõ est,amplius accepisset.Bern. De diligẽdo Deo. Cur ergo homo totũ ei te debere nõ atendis,quẽ tui totius non ignoras autorem? Quid ergo tu quid Deum tuũ tenes,nõ solum gratuitum vitæ tuæ largitorem, largissimũ administratorem, solicitum gubernatorem, sed insuper copiosissimum redẽptorem, æternum conseruatorem,ditatorem,glorificatorem. Dignus planè est morte,qui ei recusat viuere.Quid retribues Domino pro omnibus his? Hugo.Sed quare fecit te Deus tuus, nisi quia esse magis quam non esse voluit te?Et plus dilexit te omnibus his,quæ accipere non meruerunt illud ab illo.Cum ergo Deus tuus esset tibi dedit bonũ, & magnum bonum, & pulchrum bonum dedit tibi. Et te cũ hoc tibi daret,prætulit omnibus, quibus hoc tãtum bonum suum dare voluit. A Deo nostro à quo facti sumus, qui non sumus, omnibus qui facti non sunt,amplius accepimus. Qui vtique si amplius nihil dedisset,pro eoipso tamen sempre à te laudandus & diligendus esset.Aug.Meritò igitur totum exigit te, qui fecit te. Hugo. Nunc autem amplius dedit,quia dedit non solũ esse,sed pulchrum esse(quoad animam dico) & formosum esse,quod quãtum superat nihil per existentiam,

Chariras de alieno, tanquam de proprio gloriatur.

Spiritualis amor participatione amplia tur.

Deus affectu non distrahitur.

Quare malis quàm bonis prę sentia bona concedi deberet

Cur mali uiuunt.

Deus singulis quos diligit affectu & effectu quãliter sit.

Dona communia spe cialia. Et singularia.

In omnibus te dilexit.

Communibus.

Prę omnibus. Et in omni creatura.

Prę omnibus dilectus es.

In quo omnibus prælatus est.

In quibus prę cellis extende.

De affectu amoris, & eius efficacia.

De causa amoris Dei.

stentiam,tantum antecedit aliquid per formam.In quo multum placeat id quod est,& amplius quod tale est.In quo omnibus te prælatũ aspice,quos tale & tam excellens bonum existendi vides non accepisse. Sed nec hic terminari potuit munificentia largitoris optimi.Adhuc aliquid plus dedit, & magis nos ad similitudinem suam traxit. Voluit enim ad se trahere per similitudinem,quos ad se trahebat per dilectionem.Dedit ergo nobis esse,& pulchrũ esse,& viuere,& vt præcellamus & his qui non sunt per essentiam, & his quæ inordinata aut incompositа sunt per formam, & quæ inanimata per vitam. Magno ergo debito obligatus es.Multũ accepisti,& nihil à te habuisti, & pro his omnibus non habes quid retribuas,nisi tantum vt diligas. Accepisti autem hoc totũ per dilectionem. Ber.in ser. Amor per se sufficit,is per se placet, & propter se. Ipse meritum,ipse premiũ est sibi. Magna res amor. Solus ex omnibus animæ motibus sensibus atq; affectibus in quo potest creatura, & si non ex æquo respondere. Verbi gratia. Si mihi irascatur Deus,non ego illi eo similiter irascar?Non vtiq; sed pauebo,sed contremiscã, sed veniam deprecabor.Ita si me arguat,nõ redarguetur à me,nec si me iudicabit,iudicabo ego eũ,si dominatur,me oportet seruire:si imperat,me oportet parere & non vicissim à Domino vel seruitiũ exigere vel obsequium. Nunc videas iam de amore, quàm aliter sit.Nam cum amat Deus,nihil aliud vult quàm amari. Quippè non ad aliud amat, nisi vt ametur, sciens ipso amore beatos,qui se amauerint. Magna igitur res est amor,sed si fuerit purus, purus amor mercenarius non est,purus amor de spe vires non sumit,nec tamen diffidentiæ damna sentit. Hugo. Scias igitur quia quod per dilectionem datum est, nec melius nec dicentius, quàm per dilectionẽ rependi potest.Bernardus. Quia non solum Deus hominem amare voluit,sed etiam ab eo vult amari. Nam cum ipse immensus sit, tamen amorem suum ponere voluit in hominẽ, qui est quasi putredo & vermis. Quanta dignatio quanta dilectio?Et hoc considera. Poterat autem etiam Deus alijs creaturis suis dedisse vitam,sed amplius in hoc dono dilexit te.Nec ideò plus dilexit te,quoniam plus diligendum inueoit in te,sed quia gratuitò plus dilexit te.Talem fecit te, vt iam meritò plus diligat te. Quid hæc omnia faciant diligenter considerata, nisi inuenerint considerantis animum, ab omni penitus prauo vendicatum amore,& ad se mirabiliter rapiunt,& vehementer afficiunt? Bern.De diligẽdo Deo. Vide ergo quo modo, immò quàm sine modo à nobis meruerit, qui prius dilexit nos, tantus & tantum, & gratus, tantillos & tales. Modus idcircò diligendi Deum esse debet, sine modo diligere. Cùm verò dilectio, prætendit in Deum,tendat in immensum,tendat in infinitum, (nã & immensus & infinitus est Deus.)quis nam(quæso) debeat finis nostri esse,vel modus amoris? Aug. Modus tamen diligẽdi Deum est,vt ipse ametur super omnia,& propter se. Quia minus eum amat, qui cum eo aliquid amat, quod propter eum non amat. Præterea post esse,post pulchrum esse,& post viuere, datum est sentire,datum est & discernere. Hugo. Et per eandem dilectionem datum est.Quæ nisi præcessissent, nihil à largiente datum, nihil ab indigente acceptum fuisset. Quàm sublimis & quàm decorus in aĩa factus es.Quid sibi iste ornatus tãtus ac talis voluit,nisi quia idem ipse, qui induit consortẽ suo palacio,suæ gloriæ præparauit? Nouit ad quod opus te cõderet,nouit qualis ornatus illud opus deceret,& ideò dedit quod decuit,& quod tñ decuit,vt & ipse diligeret hoc,qui dederit. Sensibus foris decorauit,intus sapiẽtia illustrauit. Sẽsus dans quasi interiorem ornatum,sapientiam quasi interiorem habitum.Sensus quasi qualdam gemmas fulgentes,appendentes exterius,sapientiam quasi naturali pulchritudine,faciem vultus tui colorans intus. Ecce ornatus tuus omnium gemmarum vincit pulchritudinem.Ecce facies tua omnium formarum superat decorem. Talem te omnino esse decebat,qui ad cœlestis palatium curiæ introducẽdus eras.Quantum dilectus es,& præ quantis dilectus es, quando talis factus es? Quàm singulare donum,quod non omnibus concessum, non nisi dilectis,& diligentibus concedendum. Multum gloriari poteras,& multũ custodire debueras, ne tale donum perderes,ne tale ornamentum fædares, ne tantum decorem corrumperes, & eo amisso vel imminuto amplius miser fieres, quàm eo non accepto, vel non perfecto miser fuisses: ne te cum damno amissæ pulchritudinis, simul torqueret confusio fœditatis, & abiectus vilior fieres, quam si receptus non fuisses Istud custodiẽdum,& illud cauendum fuerat,vt istud custoditum perfisteret,& illud cautum non eueniret.Sed vide quid fecisti. Dereliquisti Deum amatorem tuum,& cum alienis prostituisti amorẽ tuum, fœdasti pulchritudinem tuam, dispersisti ornatum tuum. Oblitus es Domini creatoris tui, & pro tantis beneficijs condignas grates non egisti. Ideò verò ad maiorem confusionẽ tuam hæc dixi, vt eò magis odio dignum ostenderem, quotantis beneficijs acceptis, & nõ custoditis ingratum cõprobarem: & vt magis de cætero illi fias obnoxius,qui te fecit cum nõ eras,& redemit cum perieras.Nam illud quoq; in assertione amoris illius commemoraui,vt inde occasione accepta,tibi narrare inciam,quãtum amator tuus, qui tam excelsus apparuit cum te cõderet,humiliari dignatus est, cum repararet. Illic tam sublimis,hic tam humilis,non tñ hic quã illic minus amabilis. Illic potenter tibi magna contulit,hic misericorditer pro te dura sustinuit. Vt.n.te releuaret illuc vndè cecideras, ipse descendere dignatus est huc, vbi iacebas.Et vt tibi iustè redderetur,quod iustè perdideras,ipse dignatus est,piè pati quod tolerabas. Anſ. Cur Deus hõ. In primis verò quod nullo modo poterat homo labore,pœna,vel merito, dignitatẽ quã peccãdo amiserat promereri, ostẽdam tibi qua necessitate vel ratione Deus,cũ sit oĩpotens, humilitatẽ & infirmitatẽ humanæ naturæ pro eiusdem restauratione assumpserit. Oportebat nanq; vt sicut per hominis inobedientiam mors in humanum genus intrauerat, ita per hominis obedientiã vitam restitueret.Et quemadmodum peccatũ quod fuit causa nostræ damnationis initiũ habuit à fœmina, sic nostræ iustitiæ & salutis autor nasceretur de fœmina.Et vt diabolus qui per ligni gustum,quem persuasit hominem vicerat,per passionem ligni,quà intulit,ab homine vinceretur. Sed ipsa hominis liberatio nec per aliã quàm per Dei personam fieri decuit,nec potuit,ne quia quęcunq; persona alia hominem à morte æterna redimeret, eius seruus idẽ homo rectè iudicaretur. Quòd si esset nullatenus,restauratus esset in illã dignitatem, quã habiturus eratſi non peccasset:cũ ipse qui nõ nisi seruus Dei,& æqualis Angelis bonis per oĩa futurus erat, seruus esset eius, qui Deus nõ esset,& cuius Angeli serui nõ essent,ęp verò homo per aliam,quàm per Dei personam,liberari nõ potuit, manifestè verum esse attende.Constat Deum proposuisse, vt de hominibus Angelos qui ceciderãt restauraret. Tales ergo oportet esse homines in illa ciuitate superna, qui pro Angelis in illis assumantur, quales il i futuri erant illi, pro quibus ibidem erunt, idest tales, quales nunc sunt boni Angeli. Alioquin non erant restaurati qui ceciderunt: & sequetur,quod Deus aut nõ poterit perficere bonum quod,incepit, aut pœnitebit eum tãtum bonum incepisse,quæ Deo absurda sunt. Oportet ergo,vt æquales sint homines bonis Angelis. Cum ergo boni Angeli nunquam peccauerunt, potes ne co-

Modus sine modo.

De ornatu hominis.

Que fuerit ratio, vel necessitas quod naturam assumpsit humanã.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ne cogitare,quòd homo, qui secundum quòd homo, qui aliquando peccauit, nec vnquam Deo pro peccato satisfecit,sed tantum impunitus dimittitur,æqualis sit Angelo,quid nunquam peccauit ? Minime. Non ergo decet Deum,hominem peccâtem sine satisfactione,ad restaurationem Angelorum assumere perditorũ, quoniam veritas nõ patitur eum leuari ad æqualitaté beatorum. Cõsidera etiam in solo homine,sine hoc quòd debet Angelis æquari,vtrum taliter Deus ad beatitudinem vllam, vel talem qualem habebant antequam peccarẽt,debeat prouehere? Ponamus per exemplum,aliquem in manu tenere margaritã preciosam,quam nulla vnquam pollutio tetigit, & quam nullus possit alius amouere de manu eius, nisi ipso permittente, & eam disponat recondere in thesaurũ suum, vbi sunt charissima & pretiosissima,quę possidet. Quod si permittat ipse eãdem margaritam ab aliquo inuido excuti de manu sua in cænum,cum prohibere possit,ac postea eam de ceno sumens, pollutam, & non lotam in aliquem mũdum & charum locum deinceps illam sic seruat, & recondit,putabis ne illum sapiẽtem? Non,si rectè sapis. An non similiter faceret Deus, qui hominem Angelis sociandũ sine peccato quasi in manu sua tenebat in paradiso,& permisit vt accensus inuidia diabolus eum in lutum peccati,quamuis consentientem dei jceret. Si nõ prohibere vellet diabolum, vt non posset tentare hominem, nonne inquã similiter faceret ac si hominem peccati sorde maculatum, sine omni lauatione.i.absq; omni satisfactione talẽ semper mansurũ, saltem in paradisum de quo eiectus fuerat, reduceret. Tene igitur certissimè,quia sine satisfactione,id est, sine debiti solutione spontanea, nec Deus potest peccatum impunitũ dimittere nec peccator ad tantam beatitudinem,vel talem qualem habebat antequam peccaret, peruenire.

Exemplũ.

Firmiter igitur crede,ne dubites, quia secundum mensuram peccati, oportet satisfactionem esse. Et tu quid solues pro peccatis? Forsitan dices pœnitentiam, contritum & humiliatum,abstinentias,& multimodos labores corporis,& misericordiam dandi, & dimitten di,& obedientiam. Quid omnibus his das Deo? Vide & diligenter considera, quia cum reddis Deo aliquid quod debes,& si non peccasti, non debes hoc computare pro debito. Omnia autem illa debes Deo, quę dicis. Tantus nanq; debet esse in hac mortali vita amor, & ad quod pertinet oratio & desiderium perueniendi ad hoc,ad quod factus es,& dolor quia ibi non es, & timor ne non peruenias, vt nullam lætitiam sentire debeas,nisi de his,quę tibi auxilium,aut spem dant perueniendi. Quid ergo das Deo quod no debes, cui totum quod es, & quod habes, & quod potes,debes;ne pecces? Nihil igitur in his omnibus das Deo,quod non debes. Quid ergo solues Deo pro peccato tuo,cum nihil habeas,quod pro peccato soluas? Et si grauiter peccamus quotiescunq; sciẽter aliquod, quamlibet parum contra voluntatem Dei facimus, quid faciet miser homo peccator, quod Deo pro peccato soluet, quid tot & tanta non solũ grauia sed & enormia sciens,& prudens cõmilit per longum tempus, immò ferè tota vita sua,& quasi sus in volutrabo luti delectabiliter in eisdẽ iacuit? Si secundum quantitatem peccati exigit Deus satisfactionem,nec satisfacis si non reddis aliquod maius ,quàm id pro quo peccatum facere non debueras: quia sic ratio exigit,quod facies, quod solues Deo tot malis obuolutus? Item homo in paradiso sine peccato factus quasi positus est pro Deo inter Deum & diabolum,non consentiens o suadendi peccato ad honorem Dei & ad confusionem diaboli, cum ille infirmior in terra non peccaret,eodem diabolo suadente,quid fortior peccauit in cœlo nullo suadente. Et cum hoc facere posset, nuila vi coactus, sed sola suasione sponte

Quõd omnino homo nõ potest satisfacere.

Quãtum amorem, & timorẽ habere debeat homo,perueniendi ad hoc ad qđ factus est.

Quanta homo abstulit Deo quando se vinci permisit a diabolo.

vinci permisit,ad voluntatem diaboli, & contra voluntatem diaboli,& contra voluntatem Dei & honorem. Iudica ergo homo tu ipse, si non est contra honorem Dei, vt homo reconcilietur illi, cum calumnia huius contumelię Deo irrogata,nisi prius honorauerit Deũ vincendo diabolum, sicut illum inhonorauit victus à diabolo? Victoria verò talis debet esse vt sicut fortis ac potestate immortalis, consensit facilè diabolo vt peccaret,vndè iuste incurrit pœnam mortalitatis:ita infirmus& mortalis,qualem ipse se fecit,per mortis difficultatem vincat diabolũ,vt nullo modo peccet:quod facere nõ potest quandiu ex vulnere primi peccati cõcipitur,& nascitur in peccato. Adhuc accipe vnum,sine quo non reconciliatur homo, nec minus impossibile. Quid abstulit homo Deo cum vinci se permisit à diabolo? Nonne abstulit Deo,quicquid de humana natura facere proposuerat? Intende industriam, & iustitiam,& iudicia,secundum illud vtrum ad æqualitatem peccati homo satisfaciat Deo, nisi idipsum quod permittendo se vinci à diabolo,Deo abstulit,diabolũ vincendo restituat, vt quemadmodum per hoc quod est victus,rapuit diabolus quod Dei erat,& Deus perdidit: ita per hoc quod vincat,perdat diabolus,& Deus recuperet. Nullatenus ergo debet aut potest accipere homo à Deo quod Deus illi creare proposuit. Si tãto reddit Deo totum quod illi abstulit, vt sicut per illũ Deus predidit, ita per illum recuperet. Quod non aliter fieri valet, nisi vt quemadmodũ per victum tota humana natura corrupta,& quasi fermentata est peccato, cum quo nullum Deus assumit ad perficiendam illam ciuitatem cœlestem,ita vt per vincentem iustificentur tot homines,quot illum numerum complecturi erunt,ad quem complẽdum factus est homo. Et hoc facere nul latenus potest peccator homo,quia peccator peccatorem iustificare nequit. Nihil ergo iustius, nihil impossibilius. Atrende adhuc. Si homo dicitur iniustus, quit homini non reddit quod debet, multò magis iniustus est quid Deo quod debet non redit. Quod si reddere non potest, quomodo iniustus est? Audi. Forsitan si nulla est in illo causa impotentiæ,aliquatenus excusari potest. Sed si in ipsa impotentia culpa est, sicut non leuat peccatum, ita non excusat non reddentem debitum. Nã quis iniungat opus aliquod seruo suo,& præcipiat illi,ne se deijciat in soueam quam illi demõstrat, vndè nullatenus exire possit,& seruus ille contemnens mandatũ & monitionem Domini sui,sponte in monstratam se mittat soueam,vt nullatenus possit opus iniunctum facere putas ne aliquatenns illi impotentiam illam ad excusationem valere, cur opus iniunctũ non faciat? Non.Immò dupliciter peccauit. Quia & quod iussus est facere, non fecit: quod præceptum est, vt non faceret, fecit. Ita homo qui se sponte illo debito quod soluere non potest,& sua culpa deiecit se in hanc impotentiam, vt nec illud possit soluere quod debeat ante peccatum, id est, ne peccaret, nec hoc quod debet, quia peccauit, inexcusabilis est. Ipsa nanq; impotentia culpa est,quia non debet eam habere,immò debet eam nõ habere. Nã sicut culpa est,nõ habere quod habere debet,ita culpa est,habere quod debet nõ habere. Sicut igitur culpa est homini, non habere potestatẽ illam quam accepit, vt posset cauere peccatũ,sic culpa est illi habere impotentiam, qua nec iustitiam tenere, & peccatum cauere,nec quod pro peccato debet reddere,potest. Sponte nanq; fecit,vndè perdidit illam potestatem,& deuenit in hanc impotentiã. Illud enim est non habere potestatem,quam debet habere,& habere impotentiam, quam debet non habere. Quapropter impotentia reddẽdi Deo quod debet, quæ facit vt nõ reddat,non excusat hominem si non reddit, quoniam effectum peccati nõ excusat peccatum quod facit. Iniustus

Qualis debet diabolo victoria.

Dubium. Quòd impotentia hominis non excusat eum. Respõsio. Exemplũ.

iustus est ergo homo,qui non reddit Deo quod debet, & iniustus est,quia reddere nequit. Et nullus iniustus admittetur ad beatitudinem, quoniam quemadmodũ beatitudo est sufficientia,in qua nulla est indigentia,sic nulli conuenit nisi in quo ita pura est iustitia, vt nulla sit iniustitia.Cum igitur videas peccatorem hominem, hoc debere Deo pro peccato quod vel reddere nequit, & nisi reddiderit saluari nequit,instruendus es ne fortè desperes,qualiter Deus misericordia saluet hominem, cum peccatum non dimittat illi,nisi reddiderit propter quod illud debet.Rationalem naturam à Deo factam esse iustam, vt illo fruendo beata esset, dubitari non debet.Ideò nanq; rationalis est vt discernat inter iustũ & iniustum,inter bonum & malum,& inter magis bonum & minus bonum.Simili ratione probat,quod ad hoc accepit potestatem discernendi,vt odisset, & vitaret malum,ac amaret & eligeret bonum,atq; maius bonum magis amaret,vel eligeret. Sed non conuenit, vt Deus potestatem tantam frustrà dederit. Ad hoc itaq; factam esse rationalem creaturam,certum est, vt summum bonum super omnia amaret & eligeret,non propter aliud sed propter ipsum.Si enim propter aliud non ipsum sed aliud amat.Vt igitur frustra nõ sit rationalis, simul ad hoc rationalis & iusta facta est. Quapropter rationalis natura,iusta facta est,vt summo bono,id est, Deo fruẽdo beata esset.Homo ergo qui rationalis creatura est factus est iustus ad hoc,vt Deo fruendo beatus esset.Quod autẽ factus sit talis,vt necessitate non moreretur, hinc facilè probatur, quia sapientiæ & iustitię Dei repugnat,vt cogeret mortẽ pati sine culpa, quem iustum ad beatitudinem fecit.Sequitur ergo. Quia si nunquam peccasset,nunquam moreretur.Vnde apertè quãdoq; futura resurrectio mortuorũ probatur. Quippè si homo perfectè restaurãdus est,talis debet restitui, qualis futurus erat si non peccasset. Nihil ergo iustius aut conuenientius intelligitur, quàm vt sicut homo si perseueraſſet in iustitia totus, id est, anima & corpore æternę beatus esset,ita si perseuerat in iniustitia, totus similiter miser sit. Ex his enim facilè est cognoscere, quoniã aut hoc de humana perficiet deus natura quod incepit,aut in vanum fecit tam sublimem naturam ad tãtum bonũ. Aut si nihil preciosius cognoscitur Deus fecisse quàm rationalem creaturam, ad gaudendum de se;valde alienum est ab eo, vt vllam rationalem creaturam penitus perire sinat. Necesse est ergo vt de humana natura,quod incepit perficiat. Hoc autem fieri(sicut dixi)nequit,nisi per integrã peccati satisfactionem quã nullus peccator facere potest.Si verò intelligis necesse fuisse,vt Deus perficeret quod incepit,forte cogitas dicens,quam gratiam debeo pro eo quod fecit me propter se? aut quomodo imputabo meam salutẽ eius gratiæ,si me saluat necessitate?Sed attende quod est necessitatas,quę benefaciendi gratiam ausert aut minuit, & est necessitas , qua maior beneficio gratia debetur. Cum enim aliquis ea necessitate cui subiacet, inuitus benefacit,aut nulla,aut minor illi gratia debetur. Cùm verò ipse sponte necessitati benefaciẽdi se subdit, neq; inuitus eam sustinet,tunc vtiq; maiorem beneficij gratiam mereretur. Non enim hæc est dicenda necessitas, sed gratia , quia nullo cogente illam suscepit aut seruat, sed gratis . Quare multo magis si Deus facit bonum homini quod incepit,licet non deceat eum à bono incepto deficere, totum gratię debemus imputare , quia hoc propter nos,non propter se,nullius egens,incepit. Non enim illum latuit,quod homo facturus erat,cum illum fecit.Et tantum bonitate sua illum curãdo ,sponte se ut perficeret inceptũ bonum,quasi obligauit. Denique Deus non facit necessitate,quia nullo modo cogitur, aut prohibetur facere aliquid . Et cum dicimus Deum aliquid facere quasi ex necessitate, vitandi inhonestatem,quam vtiq; non timeret,potius intelligẽdum est ,quia hoc facit necessitate seruãdę honestatis. Quę, scilicet necessitas non est aliud quàm immutabilitas honestatis eius,quam à se ipso & non ab alio habet, idcir cò impropriè dicitur necessitas. Dico tamẽ quod necesse est , vt bonitas Dei propter immutabilitatẽ suam perficiat de homine quod incepit , quanuis totum sit gratia bonum quod facit . Hoc autem fieri nequit , nisi sit quid soluat pro peccato hominis aliquid maius, quam omne quod propter Deum est. Illum quoque qui de suo poterit Deo dare aliquid,quòd superet omne quod sub Deo est , maiorem esse necesse est , quàm omne quod non est Deus . Nihil autem est super omne quod Deus non est , nisi Deus . Non ergo potest hanc satisfactionem facere, nisi Deus.Sed nec facere illam debet,nisi homo.Si ergo(sicut cõstat) necesse est, vt de hominibus perficiatur illa superna ciuitas , neq; hoc esse valet, nisi fiat suprà dicta satisfactio , quã neq; potest facere nisi Deus , debet nisi homo , necesse est, vt faciat eam Deus homo.Inuestigandum nũc est,quo modo esse possit Deus homo . Diuina enim natura & humana non possunt in inuicem mutari, vt diuina fiat humana,aut humaua diuina,nec ita miscẽri , vt quædã tertia sit ex duabus,quæ nec diuina sit omninò nec humana.Deniq; si fieri posset, vt altera in alteram conuertetur,aut esse tantum Deus & non homo, aut solum homo & non Deus. Aut si miscerentur,ita vt fieret ex duobus corruptis quædam tertia (quemadmodum ex duobus indiuiduis animalibus diuersarum specierum, masculo & fœmina nascitur tertium , quod nec patris integram neq; matris seruat naturã , sed ex vtraq; tertiam mixtam)non homo esset , nec Deus . Non igitur potest fieri homo Deus quem quærimus ex diuina & humana natura, aut conuersione alterius in alteram,& corruptiua cõmixtione naturę vtriusq; in tertiam,quia hoc fieri istæ duę naturę nequeunt:aut si fieri valerent, nihil ad hoc quod quærimus valerent.Si autem ita quo libet modo coniungi debent hæ duæ integræ naturæ vt tamen alius sit Deus , alius homo , & non idem sit Deus,qui & homo, impossibile est vt ambo faciãt , qđ fieri necesse est.Nam Deus nõ faciet quod nõ debebit, & homo non faciet,quia non poterit . Vt ergo hoc faciat Deus homo,necesse est eundem ipsum esse perfectum Deum,& perfectum hominem,qui hanc satisfactionem facturus est quoniã eam facere nõ potest nisi verus Deus,nec debet nisi verus homo. Quoniã ergo seruata integritate vtriusq; naturæ,necesse est inueniri Deum hominem,nec minus est necesse, has duas naturas integras cõuenire in unam personã, quemadmodũ corpus & anima rationalis conueniunt in vnũ hoiem, qñ nequit aliter fieri , vt idẽ ipse sit perfectus Deus & perfectus homo . Restat nunc quærere , vnde & qũo assumet Deus humanam naturam . Aut enim assumet eam de Adam,aut faciet nouum hominem , quemadmodũ Adã fecit de nullo alio homine . Sed si nouum hominem facit non ex Adæ genere,non pertinebit ad humanum genus,nisi quod natũ est de Adam . Quare nõ debebit satisfacere pro eo,quia nõ erit de eo. Sicut enim rectum est,vt pro culpa omnis homo satisfaciat, ita necesse est,vt satisfaciens idem sit qui peccator , aut eiusdem generis. Aliter nanq; nec Adã,nec genus eius, satisfaciet per se.Ergo sicut de Adam & Eua peccatum in omnes homines propagatum est , ita nullus nisi vel ipsi, vel qui de illis nascitur,pro peccato hominum satisfacere debet . Quoniam ergo illi nequeunt, necesse est,vt Deus sit, qui hoc faciet amplius . Sicut Adam & totum genus eius per se fecisset,sine sustentatione alterius creaturæ si non peccasset:ita oportet vt si idem genus resurgit post casum , per aliũ resurgat ac releuetur. Nam per quemcunq; in statum suum restituatur , per illum

Satisfacere non potest , pro primo homine,nisi Deus homo.

Necesse ẽ eũdem ipsum esse perfectum Deum,& perfectum hominem

Quòd ex genere Adę & de Virgine fœmina Deũ oportet assumere hominem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ratio qua se Deus humanam naturam primitùs fecit in solo Adam.

illum itaq; stabit per quem statum suum recuperabit. Deus etiam quãdo, humanam naturam primitus fecit in solo Adam, nec fœminam (vt de vtroq; sexu multiplicarentur homines) facere voluit nisi de ipso, apertè monstrauit, se non nisi de Adam voluisse facere, quod de natura humana facturus erat. Quapropter si genus Adæ per aliquem releuatur hominem, qui non sit de eodem genere, non illam dignitatem habebit, quam habiturus erat, si non peccasset Adam: & ideò nõ integrè restaurabitur, & Dei propositũ deficere videbitur, quæ duo inconuenientia sunt. Ergo necesse est, vt de Adam assumatur homo, per quẽ restaurandum est genus Adę. Pinge igitur in animo non superfictam vanitatem, sed super solidam veritatem & dic: quia valde conuenit, vt quemadmodnm hominis peccatũ, & causa nostrę perditionis principiũ sumpsit à fœmina, ita medicina peccati, & causa nostrę saluationis nascatur à fœmina. Similiter & hoc. Si virgo erat quæ causa fuit humano generi totius mali, multo magis decet virgo sit, quæ causa erit totius boni. Hoc quoq; similiter. Similiter quam Deus fecit de viro sine fœmina, facta est de virgine: cõ uenit valde, vt quoq; qui fiet de fœmina, sine viro fiat de virgine. Nunc tibi quoq; dicendũ est in qua persona Deus, qui est tres personę, hoiem assumat: plures. n. per sonæ nequeunt vnũ eundẽ hoiem assumere in vnitatẽ personę, quare in vna persona tantum hoc fieri necesse est. Sed de hac vnitate personæ Dei & hoĩs, & in qua persona Dei hoc magis fieri oporteat, breuiter tango. Cur videlicet potius filij persona debeat incarnari, quàm patris aut Spiritussancti. Si quælibet alia persona incarnetur, erunt duo filij in trinitate, filius, scilicet Dei qui & ante incarnationem filius est, & ille qui per incarcationem, filius erit virginis, & sic erit in personis (quæ semper æquales esse debẽt) inęqualitas secundum dignitatem natiuitatum. Digniorem nãq; natiuitatem habebit natus ex Deo, quam natus de virgine. Est & aliud cur magis cõueniat filio incarnari, quàm alijs personis, quia conuenientius sonat filium supplicare patri, quàm aliam personam alij. Item. Homo pro quo erat oraturus, & diabolus quem erat expugnaturus, ambo falsam similitudinem Dei propria voluntate præsumpserant. Vnde quasi specialius aduersus personam filij peccauerant, quia vera patris similitudo creditur. Illi cui spicialius fit iniuria, conuenientius attribuitur culpæ vindicta, aut indulgentia. Quapropter cum nos ratio ineuitabilis perduxerit ad hoc, vt necesse sit diuinam & humanam naturam in vnam cõuenire personam, nec hoc fieri possit in pluribus personis Dei, & hoc conuenientius fieri pateat in persona verbi, quàm in alijs, necesse est, verbum, Deum, & hominẽ in vnam conuenire personam. Leo Papa. Igitur sempiterna & summa essentia, quæ se sic ad humani generis inclinauit salutem, nos quidem in suam gloriam transtulit. Sed quod erat esse, nõ destitit. Quod. n. verbũ caro factũ est, non hoc significat quod in carnẽ sit Dei natura mutata, sed quod à verbo in vnitatem personæ sit caro suscepta, in cuius vtiq; nomine homo totus accipitur. Vnde vtriq; naturæ in suis proprietatibus permanenti, tanta est vnitas facta & communio, vt quicquid ibi est Dei, non sit ab humanitate disiunctũ, quicquid autem est hominis, nõ sit à diuinitate diuisum. Verbum enim & anima & caro in vnam conuenire personam, & hæc tria vnum, & hoc vnum tria sunt, non in cõmixtione substantiæ, sed vnitate personæ. Et in hoc homo consi dera, quod cum origini humanæ multũ dederit, quod nos ad imaginem suam fecit, reparationi nostræ longè amplius tribuit, cum seruili formæ ipse se Deus coapta uit. Quamuis. n. ex vna eademq; pietate sit, quicquid creaturæ creator impendit, minus tamen mirum est hominem ad diuina proficere, quàm Deum ad humanam descendere. Quis enim ab impietate ad iustitiã, à miseria ad beatitudinẽ esset recursus, nisi & iustus ad impios, & beatus inclinaretur ad miseros? Libet idcirco in huiusmodi cõsideratione aliquantulum immorari, eo quòd tam ipsius obstupenda dignatio, qua nostrum sibi associauit iumentum, quam copiosa redẽptio apud eũ, qua humiliter crucis subiuit tormentum, meditandi materiam ministrat abundanter. Nescio nanq; si vlla esse possit efficatior, ac suauior morũ ædificatio, quàm verbi incarnati fidelis & pia considera tio. Quid enim hominem sic excitare potest ad amorem Dei, quam præueniẽs amor Dei, tamq; vehemens ad hominem, vt homo propter hominẽ velit fieri? Quid autem nutrit ita amorem proximi, quàm similitudo & natura proximi in humilitate dei? Nam humilitatis exemplum nec cogitari posse maius aliquid existimo, quàm exinationem Dei informã serui, & seruitutem plusquam serui. Bernar. Venit igitur filius Dei de corde patris, in vterũ virginis matris. Venit à summo cœlo in inferiores partes terræ. O inæstimabilis dignatio & penitus excogitabilis, quod in carceris huius horrorem fœtoremq; nostræ mortalitatis, tanta dignata est descendere cellitudo. Mira quærentis dei dignatio, mira dignitas hominis sic quæriti, in qua si gloriari voluerit, non erit insipiens, non quod aliquid esse videatur tanquam à semetipso, sed quod tanti fecerit eum. Leo papa. Agnosce igitur ex his dignitatem tuam, & diuinæ consors factus naturæ, noli in veterem vilitatẽ degeneri cõuersatione recidere. Bern. Omnes nanq; diuitiæ, omnis gloria mundi, & quicquid in eo concupiscitur, minus est ad hanc gloriam, immò nec ali quid in eius comparatione. Guerrus. Præterea non tam admiranda, quàm etiam obstupẽda intueor in hac gloria. Nam cum humanarum infirmitatum vel iniuria rum, quas pro nobis pertulit diuina dignatio, existimo, quòd in vtero concipi, in vtero nouem mensibus maiestas illa incircunscripta passa est cõtineri. Vbi enim sic se exinaniuit, vt quasi penitus à seipso defeciſſe visus est. Tanto tempore nihil illa sapientia loquitur, nihil illa virtus manifestũ operatur, nullo signo visibili maiestas (quæ clausa latet) proditur. Nam in cruce visus est infirmus, vbi quod infirmũ fuit ipsius, statim foris apparuit omnibus hominibus, quando & moriens glorificat latronem, & expirans inspirat Centurionẽ: quando horarius dolor passionis eius non solum compati facit elementa creaturarum, sed etiã contrarias fortitudines subigit æternorũ passioni dolorum. In vtero sic est, quasi non sit: sic omnipotens virtus vacat, quasi nihil possit, & verbum æternum sub silẽtio se premit. Guerrus. Exinaniuit igitur semetipsum formam serui accipiens, & cum tota multitudine miserationũ suarum de thalamo prosilijt virginali. Dependet Deus ad vbera, ponitur in præsepe, ligatur in cunis, pannis inuoluitur, & laxatis fasciolis fęlices manus & sancta brachia per cunarum paruitatem expandit. Nulla ibi domus ambitio vbi reclinatorium in stabulo, mater in sęno, filius in præsepio. Tale elegit mundi fabricator hospitiũ, homini habuit delitias sacræ virginis puerperium. Panniculi pro purpura, pro byſſo in ornatu regio laciniæ congeruntur. Genitrix est obstetrix, & deuota dilectæ soboli ipsa exhibet clientelam, attrectat, amplectitur, iungit oscula, porrigit mãmam, totũ negotiũ plenum gaudio, nullus dolor, nulla naturæ contumelia in puerperio. Pediſſequas substãtia familiaris non patitur, mancipiorum obsequia sumptus tenuis, & inops mensa excludit. Nullum domus arta diuersorium occupabat, nec secreti recessus erãt illius casulę incastraturã, tectũ. & soli parietes per circuitum vestiebant. Nec ibi locus erat lauacris, quæ solẽt puerperis præparari, quippè nec aliqua naturæ iniuria matrem domini leserat, quæ sine tormento pepererat, quæ in conceptione caruit voluptate. Et quamuis in propria venerit, qui omnia continet, quicquid circa ipsum vel ipsius genitricem impendebatur officij, non tantum pauperrimum extitit, sed etiam alienum. Bernardus. Et de quo dicebatur, quis Deus magnus sicut Deus noster? & magnitudinis eius non est finis: iam non prædicatur magnus Dominus & laudabis nimis, sed paruus Dominus & amabilis nimis. Alludit vt paruus virgini matri, atridet, & blandientes oculos in Mariam intorquet. Stat perterrita tantis miraculis regina cœlorum, confert in corde suo salutationem. Archangeli, conceptionem Dei, & natiuitatem pueri, & miratur, quod ille qui sic potuit ad nos venire sic voluit subuenire. Et certè cum totus sit dulcedo, & sic subuenire nobis voluit, dulciorem eum mihi facit teneritudo membrorũ. Dulcedo hoc incomparabilis, & pietas ineffabilis, vt Deum qui creauit me, videam puerum creatum propter me, Deusque maiestatis & gloriæ non solum similis mihi fiat corporis veritate, sed etiam miserabilis, & velut humanæ indigens opis appareat ætatis infirmæ. O duritia cordis mei. Quid hoc facit? Amor certè dignitatis nescius, dignatione diues, effectu potens, suasu efficax. Quid amore violẽtius? Triumphat de Deo amor, quia semetipsum exinaniuit, & scies amoris fuisse, quòd plenitudo effusa est quòd altitudo adæquata, quòd singularitas associata est. Bernardus. Quid igitur ad hæc dormitat tua affectio, immò non dormitat, sed mortua est. Vt te lucrifaceret, vt me ad amorem suum traheret, omnẽ plenitudinem diuinitatis in hominem transfudit. Transfusum Deum in hominem dico, quia non ad mensuram datum homini video, nec de omni plenitudine sua penes Deum aliquid reledit, quod in hominem cui vnitos est non effudit, dum omne quod in diuinitatis thesauro pietatis inuentum fuit, totum in vtero virginis aggestum. Ita enim Deus funditur, Deus amator tuus in hominẽ effusus est, quod tanquam à sua propria virtute sit exinanitus, dum videlicet in ea humilitate qua tibi consuluit, non solum patre, sed etiam se ipso factus sit inferior. Quæ verò maior exinanitio in oculis videntium, quid efficacius ad creatorem tuum reamandum, quàm quod pro te splendor gloriæ & figura paternæ substãtiæ, formam præferat seruilem, & in ipsa non habens speciem neque decorem? Qui enim quasi parum esset exinanitus si homo solum fieret, sed etiam humanæ carnis ita funditus in se formam & speciem vacuauit, sapientiam infatuauit, virtutem infirmauit, minuitque magnitudinem, vt & in natiuitate minimũ, & in passione se nouissimum virorum hominibus exhiberet, vnde nec reputauerunt eum. Obstupesce ergo homo tanta pro te mirabilia, tanta beneficia pro te exhibita. Cogita quantum te diligat, qui tanta dignatus est facere pro te. Considera diligenter Dominum sabaoth, qui cœlum & terram implet, iacentem in præsepio infantulum, immò cuius maiestati angusta est omnis cęli latitudo, pannis inuolutum, & qui cœlis tonat, sub cuius vocis tonitruo angelicę potestates submittunt alas suas vagientem, vt ipsius amoris ardore totus accensus, ad tanta beneficia tua vsque hoc ingratitudo erubescat, quia ipse tuam naturam diuinæ voluit associari in vna persona, nunquam ab eo seperandam signum amoris, vt sic saltem eum amares, à quo te agnoscere sic amari. Guerus. Pro his semper gratus esto, indefinẽter gratias age, & caue ne indignum videri velis, vt credatur Deus Dei filius fœmineis se inseruisse visceribus, & maiestatem suam huic contumeliæ subdidisse. Vt naturæ carnis immixtus, in verò humanæ substantiæ corpore nascereturcum totum hoc opus non iniuria sit ipsius, sed potẽtia, non credenda pollutio, sed gloriosa dignatio. Si enim lux ista visibilis nullis immunditijs, quibus superfusa fuerit violatur, nec radiorũ solis nitorem quem corpoream creaturam esse non dubium est, loca nulla sordentia vel cenosa contaminant, quod illius supernæ, sempiternæ, & incorporeæ lucis essentiam potuit, quamlibet sui qualitate pollueret, quæ se ei quam ad imaginem suam condidit sociando creaturę, purificationem præstitit, maculam non recepit, & sic sanauit vulnera infirmitatis, vt nulla pateretur damna virtutis? Quàm fœlix proinde, quã amabilis natiuitas tua puer Iesu, quæ natiuitatem omnium emendat, cõditionem reformat, præiudiciũ soluit, chyrographum damnatæ naturæ rescindit, vt si quẽ piget damnabiliter esse natũ, possit fœlicissimè renasci. Verè tu puer misericors, quem sola misericordia puerum fecit, licet pariter misericordia & veritas in te obuiauerũt sibi. Verè (inquã) tu misericors puer natus es nobis, non tibi lucra nostra augmenta tua nascens de nobis quæsisti, qui ad hoc solum nasci dignatus es, vt nos minoratione tui proueheres, humiliatione glorificares. Dulce certè, proinde dulce, & sapidum cogitare, & recogitare puerum Deum, quin etiam efficax & operatoriũ ad medendum ac dulcorãdum (si qua in nobis est) peccatorũ amaritudinem, pœnitentiæ austeritatem. Quid non temperabit illa dulcedo, quæ mortem quoq; facit dulcissimam. Et inter hæc considerata, semper recurro ad hoc quod dulcius sapit, & familiarius adhæret, videlicet, quod ideò voluit in similitudinem hominũ fieri, vt hominibus esset amabilior. Similitudo. n. ad amorem efficacius operatur. Ideò non me capiò præ lætitia, quòd illa maiestas naturã suam naturæ meæ & sanguinis superuellit, & me miserum in diuitias gloriæ suę non ad horam sed in sempiternum includit, fit frater meus Dominus meus, & timorem Domini fratris vincit affectus. Ideò Domine Iesu libenter audio te regnantem in cœlis, sed libentius nascentem in terris. Hæc enim meditatio rapit affectum meum, & huius memoria concalescit cor meum, viuẽtis & viuidę potionis asperitate purgatum. Erat vtique dominus meus inter angelicos ordines, audiens hymnum gloriæ suæ admirabilis, illi mirabili creaturæ faciens mirabilia in cœlo & in terra, in mari & in omnibus abyssis. Ego autem in luto fecis, & miseriæ obuolutus, miser & miserabilis, & omnem spem egrediendi perdideram. Ille in gloria, ego in miseria, admirabilis ille, ego miserabilis Sanctus & terribile nomen eius, quod vix audeat illud dignior nominare natura. Nomen illud clausum & integrum, quomodo capere poteram, quod vix angelicus oculus prospicere, necdum perspicere potest, Ille qui erat admirabilis agminibus Angelorum, inclinat cœlos, & fit consiliarius hominum. Maiestatiuum nomen, imprecatiuum effunditur, & qui mirabilis est in cœlis, consulere venit in terris. Abscondit purpuram sub miseriæ vestimentis, & ad lutum vbi iacebam inclinatur, non mergitur. Et si audeo dicere, infixus sum in limo profundi. Operi manuum suarum porrigit dexteram, de profundis aquarum extraxit, extractum abluit, ablutum induit, indutum reparat, reparatum confirmat. Porrigit dexteram cum nascitur, cum loquitur extrahit, abluit cum moritur, induit cum resurgit, cum ascendit reparat, confirmat cum Spiritum sanctum emittit de cœlis. Et vt agnoscas plenus homo dignitatem tuam, agnoscas & gloriam conditionis tuæ vel humanæ tria opera, tres mixturas fecit omnipotens illa maiestas in assumptione carnis nostræ, ita mirabiliter singularia, & singulariter mirabilia, vt talia nec facta sint, nec facienda sint super terram. Coniuncta sunt quippe adinuicem Deus & homo, mater & virgo, fides & cor humanum. Admirabiles istæ mixturæ, & omni miraculo mirabilius, quomodo tam diuersa adinuicem po-

Item alia ratio.

Quòd magis conuenit filio incarnari, q̃ alijs personis.

Quod minus est mirabile homini ad diuina proficere, quàm Deum ad humanam.

Quid nutrit amorem dei, & quid nutrit amorẽ proximi.

De hinc agitur de dignatione incarnationis

Quod amor solus de Deo triumphat.

Quod Deo transfusus sit in hominem.

Quod in nullo fraudentur Deus, quantum inconcepti one sua.

Quantis Deus se exinanierit.

De paupertimo circa dei nativitatẽ cultu.

Quo non iuste ei iniuria Dei assumpti, humanæ naturę, exemplũ.

De tribus mixturis in assumptione humanę naturę.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vis vitalis in arboribus.

Vis sensibilis in peco ribus.

Vis rationalis in hominibus.

terunt cõiugi. Huic limo terreno vim vitalem miscuit, vt in arboribus, vnde surgit venustas in folijs, in floribus pulchritudo, sapor in fructibus & medicina. Adiecit etiam & vim sensibilem limo nostro vt in pecoribus, quę non solum iam vitam habeant, sed & sentiant quinque partita sensificatione vigentes. Addidit adhuc honorare limum nostrũ, & ei vim rationalem coniunxit, vt in hominibus, qui iam non solum viuãt, sentiant, sed & discernant inter commodum & incõmodum, inter bonum & malum, & inter verũ & falsum. Voluit quoque adhuc infirmiora nostra abundãtiori gloria sublimare, & contraxit se maiestas, vt ꝙ melius habebat, videlicet seipsum limo nostro coniũgeret: miscerentque se inuicẽ Deus & limus, maiestas & infirmitas, tanta vilitas & sublimitas tanta. Augustinus. Et vide, quòd si mirabilis fuit coniunctio prima, videlicet inter animam & corpus, sed mirabilior fuit secũda inter Deum & limum, nec minus mirabilis erit & tertia, cum homo Angelus & Deus vnus erit spiritus. Confundatur ergo superbia hominum, & ad humilitatem Dei nouerit de se humilia sapere lutũ. Bern. Nihil enim Deo sublimius, nihil vilius limo: & tamen tanta dignatione descendit Deus in limum, tantaque dignitate limus ascendit in Deum, vt quicquid fecit Deus, limus fecisse credatur, quicquid limus pertulit, Deus pertulisse dicatur tam ineffabili quàm inconuertibili sacramento. Bernardus. Aduerte ergo homo quia limus es, & non sis superbus, quia Deo coniunctus es, & nõ sis ingratus. Verum quoniam bona quæ largiri mortalibus non cessat misericors & miserator Dominus, recolere, & recolligere omni homini impossibile est, id saltem quod præcipuum est & maximum opus, videlicet redemptionis, à memoria tua aliquatenus nõ recedat. Augustinus. Agnosce igitur quantum valeas, & quantum debeas, & dum precium tui cogitas, tibi vilis esse desinas. Faustinus. Perspice homo quantum valeas, vt tandem (inquam) vilis tibi esse desinas, vt per hoc erubescendis subiacere vitijs designeris, dum generositatem tuam de creatoris, ac reparatoris dignitate metiris. Augustinus. Reus nanque eris, non parui precij sed sanguinis Christi, qui violas, & maculas animam Christi sanguine mandatam, & passione redemptam. Leo Papa. Memento cuius sis capitis, & cuius corporis membrum. Reminiscere quia morte Christi erutus de potestate tenebrarum, translatus es in Dei lumen & regnum, quia pretium tuũ sanguis est Christi, qui veritate te iudicabit, qui misericordia te redemit. Miserendi enim nostri Deus causam nisi in sua bonitate nõ habuit, & mirabilior est secunda hominum generatio, quàm prima conditio. Quia plus est in nouissimis sæculis reparasse Deum, quod perierat, quàm à principio fecisse, quod non erat. Bernardus in ser. Memento te, & si de nihilo factum, non tamen de nihilo redemptum. Sex diebus condidit omnia, & te inter omnia. At vero per trigintatres annos, operatus est salutem tuam in medio terræ. O quantum laborauit, sustinens carnis necessitates, & hostis tentationes. Quis verò inter cætera dignè pensat, quantæ fuerit humilitatis, mãsuetudinis, & dignationis, Dominum maiestatis indui carne, multari morte, turpari cruce? Nunquid non valuit opus suum reparare absq; ista difficultate? Valuit, sed maluit cum iniuria sui, ne pessimum atque odiosissimum vitium ingratitudinis vltra reperiret in homine. Sanè multum fatigationis assumpsit, quo multæ dilectionis hominem debitorem teneret, commoneretque gratiarum actionis difficultas redemptionis, quem minus esse deuotum fecerat cõditionis facilitas. Quid enim dicebat homo creatus & ingratus? Gratis quidem conditus sum, sed nullo grauamine autoris vel labore, siquidem dixit & facta sunt, quemadmodũ vniuersa. Quid magnum est (quamlibet magna) quod in verbi facilitate donauerit. Sic beneficium creatoris attenuans humana impietas, ingratitudinis materiã inde sumebat, vnde amoris causam habere debuerat; Idque ad excusandas excusationes in peccatis. Sed luce clarius patet, quantum homo pro te factus dispendium fecit, de Domino seruus, de Dei filio, hominis filius fieri nõ despexit, Bernard. de Deo. Et qui te semel tantum & solum dicendo fecit, in reficiendo profectò multa & gesit mira, & pertulit dura. nec tantum dura: sed etiam indigna. Et ideò licet multum possit hominẽ incitare ad amandum Deum, quod ipse eũ fecit, tamen multò amplius debet eum incitare, quòd ipse eum refecit quia non tam facile refectus, quàm factus. Quid ergo retribuam Domino, pro omnibus quę tribuit mihi? In primo opere me mihi dedit, in secundo se, & vbi se, dedit, me mihi reddidit. Datus ergo & redditus, me ꝙ me debe o, bis debeo, quid Deo retribuã pro se? Nã etiã si me millies rependere possem, quid sum ego ad Deũ? Quid igitur magnum tanto recompensatur amori, si puluis exiguus totum se ad reamãdum collegerit, quid illa nimirum maiestas in amorem præueniens, tota in opus salutis eius incensa conspicitur? Anselmus. Ecce Domine quia tu me fecisti, debeo meipsum amori tuo totum: quia me redemisti, debeo meipsum amori tuo totum: quia tãta promittis, debeo meipsum amori tuo totum. Immò & intãtum debeo, plus quàm meipsum. Et hæc tria considero, in quibus tota spes mea consistit. Bernard. super misericordias domini. In charitate adoptionis, veritate promissionis, & potestate redemptionis. Scio igitur cui credidi, & certus sum, quia in charitate nimia adoptauit me, quia verax in promissione, & quia potens in exhibitione. Hugo. Cogita igitur quantum diligat te, qui tanta pertulit pro te, & tãta facere dignatus est propter te, & qui tãta tibi dare promittit. Primò nanque pulcher factus fueras eius munere, postmodum verò fœdus factus es tua iniquitate. Sed iterum mundatus es, & formosus factus es eius pietate, operãte tamen vtrobique charitate. Olim cum non esses, dilexit te, vt conderet te, postea cũ fœdus factus esses, dilexit te, vt pulchrum faceret, & vt ostenderet tibi quantum te diligeret: non nisi moriẽdo à morte te liberare voluit, vt non tantum pietatis impenderet beneficium, verumentiam charitatis ostenderet affectum, immo & tam syncera charitate diligit, ac si semper cũ eo perstitisses, nec exprobrat tibi reatum, nec improperat tibi beneficium. Bernar. Et si deinceps cum eo fideliter perseuerare, ipsumque vt decet amare, vt tuum illi amorem incontaminatũ seruare volueris, maiora prioribus se daturum promittit. Quia gemma dulcedo suauitatis exuberat in pectore Iesu, longanimitas videlicet in expectando, & in donando facilitas. Ad hoc siquidem diu suspendit sententiam vitionis à contemnente, vt quandoque gratiam exhibeat remissionis in pœnitẽte. Non vult enim mortem peccatoris, sed vt conuertatur & viuat. De pœnitẽdi facilitate audi. Quacunque hora peccator ingemuerit, peccatum suum, remittetur ei. Et Dauid paucis comprehendit vtrũque. Longanimis (inquit) & misericors. Quod Dei misericordia nostram superet miseriam. Et ideò misericors est, quòd tardius videtur ei peccatori veniam dare, quàm ipsi peccatori accipere, sic enim festinat absoluere reum à tormento conscientiæ suæ, quasi plus cruciet eum passio miseri, quàm ipsum miserum passio sua. Hugo. Et vt hoc euidentius intelligas, attende. Abieras siquidem & perieras, & quia in peccatis tuis venundatus eras, vltra se continere nõ potuit. Venit igitur ille post te vt redimeret te, & tantum dilexit te, vt sanguinis sui pretium appenderet pro te, taliq; pacto & reduxit de exilio, & redemit de ser-

Hic incho at de passione, & humilitate pię redemptionis.

De tribus cõiunctionibus mirabilibus.

Quod homo nõ sufficit ad retributionem.

De dulcedine dei ciuca hominẽ vt inciter eũ ad amorem suum.

Sup Cãt.

De gemina dulcedine in pectore Christi.

Ezech. 18.

Ezech. 18. Psal. 102.

De humilitate creatoris & superbia hominis.

de seruitio. Nulla ergo dilectio maior, nullus amor syncerior, nulla charitas sanctior, nullus affectus ardentior. Mortuus est pro te innocens, nihil quod in te amaret inueniens. O cor induratum, cor plus quàm lapideum, eò quod in morte amatoris tui quam pro amore tuo sustinuit, & petræ scisse sunt, & monumẽta aperta sunt. Cur non datum est mihi intelligere Deum creatorem meum pro amore meo quasi insatuatum, & tanquam ad nihilum videre redactũ? Hugo. Quidnã inuenisti in me dñe Deus, ꝙ diligeres, & tantum diligeres, vt morereris pro me? Ber. Quod tale in me inuenisti, pro quo tãta & tam dura & dira sustinere voluisti? O bone Iesu, si mihi saperet etiã præter hæc, quàm dulciter cũ hominibus conuersatus es, ꝙ magna etiã abundanter eis largitus es, dura & aspera pro eis passus es, dura verba, duriora verbera, durissima & horrẽda crucis tormẽta. Flagellis cæsus, spinis coronatus, clauis cõfossus, patibulo affixus, opprobrijs saturãtur, omnium tamen immemor dolorum, ait. Pater ignosce illis. Expansis pro eis in cruce manibus, dedit risum malignãtibus, & fletum fidelibus, factusque omnibus est derisui, qui solus potuit esse terrori. Quid igitur magis admirandum? quod amplius detestandũ? quod grauius puniendum? quàm ꝙ videns Dei filium, summum in regno angelorum, nouissimum in regno hominũ, apponit se magnificare homo super terram? Quid superbis terra & cinis? Quantò n. se minorem fecit in humilitate, tanto se maiorẽ ostendit in bonitate, & quãtò pro te est vilior, tanto tibi debet esse carior. Quę maior iniquitas, quàm vt inde creator a te contemnatur, vnde plus amari merebatur? Attende amorem quo se totum tibi impendit, nihil sibi retinens. Attẽde & humilitatem qua seruiuit tibi, nihil sibi damnationis vendicans. Bernar. Primò omnia sua tibi dedit, dehinc & seipsum exposuit vtilitatibus tuis, nõ parcens sibi propter te, in ieiunijs multis, in laboribus frequẽter, in vigilijs supra modum, in fame & siti, etiam in frigore & nuditate. Leo Papa. Nam omnes infirmitates nostras quæ veniunt de peccato, absq; peccati communione suscepit, vt est famis ac sitis, somni & lassitudinis, mœroris ac fletus, affectionibus non careret, doloresq; fœtuissimos, vsque ad mortis extrema pateretur. Ministerium vero suum impleuit, humilians semetipsum, & obediens factus patri vsq; ad mortem, mortem autem crucis. Sed parum tibi fortè videtur, ꝙ cum esset filius & coæqualis, tanquam seruus seruiuit patri, si non & seruo suo, plusquam seruus seruiuit. Factus quidẽ erat homo, vt creatori seruiret. Et quid iustius, quã vt seruias illi à quo creatus es, sine quo nec eẽ potes? Et quid beatius aut sublimius, quàm seruire illi, cui seruire regnare est? Non seruiam (inquit) homo creatori: ego igitur seruiam tibi creator hominũ. Tu recumbe, ego ministrabo, ego tibi pedes lauabo. Tu quiesce, ego languores tuos feram, & infirmitates tuas portabo. Vtere me vt libet in omni necessitate tua, nõ modo vt seruo tuo, sed etiam vt iumento tuo, vt peculio tuo. Si fatigatus autem & oneratus es, ego te & onus tuum feram, vt legem meam primus impleã. O duritia cordis mei, ad dignationem tantam tam inopinatam. O detestabilem superbiam hominis seruire contẽnentis. Dorsum etiam posuit ad flagella, & plagis vapulauit non paucis, nec paruis. Indicio sunt riuuli sanguinis, qui de tot partibus profluunt corporis. Contumelia & tormẽto interrogatus fuit, veluti seruus aut latro. Subditur quæstioni, quę confessio extorquebatur criminis. Nũquam igitur recedat à memoria tua, tã debita miseratio, tam probata dilectio. Anſel. Maxima causa quare debemus diligere Deum, Scio nanque Domine, quia licet multæ sint causæ multę sint rationes, quare te deberemus diligere, nulla tamen maior causa, nulla cogentior ratio quã nostræ redemptionis modus. Debemus diligere te, quia nos creasti, quia nutriuisti, quia pascis & vestis. Cur maxime debemus diligere Deum? Sed ideò maxime, quia redemisti nos tali modo, scilicet morte tua, & tali genere mortis, quod tunc temporis erat vilissimum genus mortis, quo puniebantur latrones & qui magna scelera commiserant. Quantò enim abiectiora pro hominibus pati dignatus es, tanto magis ab hominibus honorari & diligi dignus es. Quis n. tantæ duritiæ est & obstinationis, vt non possit animũ suum inclinare ad te diligendum, qui tantum dilexisti nos, vt nos lauares à peccatis nostris in sanguine tuo? Quis est, qui non possit seruentius & diligentius & dulcius diligere, quando recordatur, quòd in cruce brachia tua expandisti, desiderás nos amplecti, & recipere omnes qui ad te confugere volũt? Bern. In nullo verò clarius quàm vulneribus tuis eluxit, quòd tu Domine suauis es, & mitis, & multæ misericordiæ. Quid super omnia amabilem reddat Dominũ Iesum Christum? Idcirco super omnia reddit te amabilem mihi ò bone Iesu, calix quem bibisti, opus redemptionis nostræ, hoc omnino amorem nostrum vendicat facile totum sibi, hoc (inquam) est, quod nostram deuotionem & blandius allicit, & iustius exigit, & arctius stringit, & afficit vehementius. Multum quidem laborauit in eo saluator, nec in omni mundi fabrica tantum fatigationis auctor assumpsit. In dictis suis sustinuit contradictores, in factis obseruatores, in tormentis illusores, & in morte exprobatores. Cũ igitur deuoueris quicquid es, quicquid potes, nonne sic est quasi stella ad solem, quasi lapillus ad montem, & quasi gutta ad fluuium? Si perpenderes quàm multa & quàm multis debeas, videres quàm nihil sit quod facis, quàm nec etiam inter minima computandum ad comparationem debitorũ tuorum. Quod si nescietis & scire volueris, respice mentali oculo, quanto remunerationis debito astringaris Domino patienti Bernard. Volue & reuolue dominicum corpus, à latere vsque ad latus, à summo vsque deorsum, & vbique inuenies dolorẽ. Respice sudorem sanguineum, alaparum contumeliam, flagellorum instantiam, spineam coronam, sputi ludibria, crucis angariam, patibuli suspendium, oculos languentes, oris pallorem, fellita cibaria, acida pocula, caput inclinatum, geniculationes irrisorias, titulum famosum, vestimẽti sortem, & geminatum crucifige. Quid plura? Vilissimum mortis supplicium, & probra nefandissima. Vide Christum in cruce pendentem, capitis inclinationem ad osculum, brachiorum extensionem ad amplexum, lateris apertionem, & totius corporis confixionem ad effectum. Considera filium virginis illitum sputis, liuidum plagis, clauis confixum. Attende rectorem cœli stantem in cruce, palliduꝫ in morte, & carne deformem. Ne pertranseas Dominum angelorum, virum percussum à Deo & humiliatum, virum quasi leprosum, & omnibus detrimentis ex positum. Copiosa nãque apud eum redemptio. Et verè copiosa, quia per quinque partes de corpore eius vnda sanguinis emanauit, cum ad redemptionẽ totius orbis vna preciosissimi sanguinis sui gutta sufficeret. Sed ideò data est copiosa, vt virtus dilectionis in beneficij redundatione clarescet. Agnosce etiam quàm grauia sunt illa vulnera, pro quibus necesse fuit Christum Dominũ vulnerari. Sed hęc omnia non essent ad mortem, mortẽque sempiternam, nuquam pro eorũ remedio Dei filius moreretur. Hugo. Hæc quanti valeant frequenter cogita, & in statera charitatis appende, & quicquid amoris impendendum habes, illi repende. Inspice diligenter vulnera pendentis, cicatrices resurgentis, sanguinem morientis, precium credentis, commercium redimentis. Bernardus. Et quia filius Dei occidi iubetur,

Quicquid faciamus, nihil ẽ ad cõparationẽ beneficiorum Dei in sua passione.

Psal. 19.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vt precioſi ſanguinis ſui balſamo vulneribus tuis mederetur, nunquam à corde tuo recedat, quatenus toto tibi figatur in corde, qui pro te totus fixus eſt in cruce. In qua Chriſti fixione tria diligenter conſidera, vt illi arctius per amorem adhæreas, triplicem videlicet vilitatem, triplicem aſperitatem, & triplicem paupertatem. Prima vilitas fuit alaparum & colaphorum & arundinis percuſsio, tanquam in ribaldum. Secunda fuit maior. i. tanquam in buſonem, vel aliquod ſordidum aut fœtens ſputi ſcreatio. Tertia fuit maxima, videlicet inter latrones mortis turpiſsimę condemnatio.

De triplici vilitate Chriſti, in ipſius paſſione.

De triplici aſperitate in Chriſti paſsione.

De triplici paupertate in Chriſti paſsione

De triplici aſperitate in Chriſti paſsione. De triplici autem aſperitate vide diligẽter. Prima aſperitas fuit ſpinarum per mediũ cutis capitis, ad modum coronæ crudelis inhixio. Secunda erat maior, totius videlicet corporis vſque ad ſanguinis effuſionẽ ligatum & non potentem ire quo vellet, crudelior flagellatio. Tertia verò & maxima, omniũ membrorum in cruce violentiſsima diſtenſio, maxime cum talem diſtenſionem comitata fuerit manuum & pedum crudeliſsima transfixio. Nam ſi ad ſe membra traheret, propria vulnera in loco ſenſibiliſsimo (vt ita dicam) propter neruorum ſenſibilium concurſum, & cauſam mortis augmentaret: ſi autem diſtenta permittere dolorem ex diſtenſione, vel quaſi diſſocationem omnium iũctarum ſentiret: Nam non ſunt veriti, membra eius intantum diſtendere, vt omnia oſſa eius poſſent dinumerari. De paupertate verò conſidera. Prima paupertas fuit, quòd tantum non habebat, quod in propria domo ſuum caput reclinare poſſet. Secũda verò maior iuxta crucem, quòd veſtes non habebat, quibus membra tegere poſſet. Anſ. De humana redemptione. Tertia autem maxima, quod nec ſpacium pedis voluit in terra habere, vnde in aera aſcendit, quando in cruce pro te pendere voluit. Tamen in his omnibus non eſt diuina natura humiliata, ſed humana eſt exaltata, nec eſt imminuta, ſed iſta eſt miſericorditer adiuta, nec humana natura in illo homine paſſa eſt aliquid vlla neceſsitate, ſed ſola libera voluntate: nec vlla cogente obedientia, ſed potenti diſponente ſapientia: non enim illi pater vt moreretur cogens præcepit, ſed ille quod patri placiturum & omnibus profuturum intellexit, hoc ſponte fecit. Nec eum ad hoc pater potuit cogere, quod ab eo exigere non debuit. Sic itaque patri obedientiam liberam exhibuit, cui hoc placiturũ ſciuit, ſponte facere voluit. Denique quando pater hanc bonam illi voluntatem, quamuis liberã dedit, non immerito dicitur, quia eam velut præceptum patris accepit. Hoc itaq; modo obediens fuit patri vſque ad mortem, & ſicut mandatum dedit illi pater, ſic fecit, & calicem quem dedit illi pater bibit. Hæc eſt enim perfecta & liberrima humanę naturæ obedientia, cum voluntatem ſuam liberam ſpõte voluntati Dei ſubdit, & cum acceptam bonam volũtatem ſine omni exactione, ſpontanea libertate opere perficit. Sic homo ille redemit omnes alios, cum hoc quod ſponte dedit Deo, computat pro debito, ꝙ illi debebant. Quo precio non ſemel tantum à culpis homo redimitur, ſed etiam quoties cum digna pœnitentia redierit recipitur, quæ tamen pœnitentia peccanti nõ promittitur. Lętare igitur pro libertate tua, & eſto ſemper gratus illi, qui ſic gratis ſua morte ad vitã te reſtauravit. Sed ò tu Domine, tu qui vt ego viuerẽ mortem ſuſcepiſti, quomodo lætabor de libertate mea, quę nõ eſt niſi de vinculis tuis? Qualiter gratulabor de ſalute mea, cum non ſit niſi de doloribus tuis? Quomodo gaudebo de vita mea, quæ non eſt niſi de morte tua? An gaudebo de his quæ paſſus es, & de crudelitate illorum qui eam tibi fecerunt, quoniã niſi illi feciſſent, tu paſſus nõ eſſes? Et ſi paſſus non eſſes, hæc mea bona non eſſent? Sed certe illorum nequitia nihil facere potuit, niſi quod tu ſponte permiſiſti, nec tu paſſus es, niſi quia tu piè voluiſti. Ergo tu peccator redemptus illorum crudelitatem dimitte Dei iudicio, & tracta de his quæ debes ſaluatori tuo. Intuere neceſsitatem tuam & bonitatem eius, & vide quas gratias reddas, & quãtum debeas amori eius. Hugo. O ſi attenderes quot & quales in comparatione tui abiecti ſunt, qui hanc (quæ tibi data eſt) gratiam per mortem videlicet filij Dei conſequi non potuerunt. Certe auditi ab initio vſque in hãc diem, quàm multæ generationes hominum perierunt, quæ etiam omnes ſine cognitione Dei, & precio ſuæ redemptionis in interitum ſempiternum dilapſæ ſunt. Omnibus illis redemptor & amator tuus te prætulit, quando tibi hanc gratiam largitus eſt, quam nullus hominum percipere meruit. Et quid dices? Quare putas prælatus es omnibus illis? Nũquid tu fortior illis? nũquid tu ſapientior? nunquid nobilior? nunquid ditior omnibus illis fuiſti? quia hanc præ omnibus illis ſpecialem gratiam ſortiri meruiſti? Quot fortes, quot ſapientes, quot nobiles, quot diuites ibi fuerunt, & tamẽ vniuerſi relicti & abiecti perierunt. Quod beneficia omnia ex ſola gratuita ſaluatoris charitate homini collata ſunt. Tu ſolus præ omnibus illis aſſumptus es, & quare hoc in te factum ſit, nullam præter gratuitã ſaluatoris tui charitatem cauſam inuenire poteris. Elegit ergo & prælegit te in omnibus, & aſſumpſit te ex omnibus, & amauit te præ omnibus: nomine ſuo vocauit te, vt memoriale eius ſemper eſſet apud te, voluit te participem eſſe in nomine, participem eſſe in nominis veritate, quoniam vnxit te illo quo & ipſe erat vnctus oleo lætitiæ, vt ab vncto ſis vnctus, qui à Chriſto diceris Chriſtianus. Adhuc diligentius ac plenius attende quanta tibi contulit hic amator tuus, vt in omni ſtatu, omni tempore, ipſius beneficia, atque circa te ſolicitudinem recognoſcas. Semper cogita quantam tecum miſericordiam fecit, & in hoc perpende quantum ab ipſo diligeris, quòd eius beneficium nunquam tibi defuiſſe cognoſcis, non enim tibi inter cætera paruum æſtimandum eſt beneficium, quod bene vtens malo parẽtum tuorum, creauit te de carne illorum, & inſpirauit in te ſpiraculum vitæ, diſcernens te ab illis, qui vel abortiui proiecti ſunt ab vtero, vel qui inter materna viſcera ſuffocati pœnæ videntur concepti non vitæ. Quid etiam quod integra tibi & ſana membra creauit, ne eſſes parentibus tuis dolori, & opprobrio alienis? Magnum certè & hoc. Sed quomodo illud quanto bonitatis fuerit in æſtimabilis, quod eo tempore & inter tales natci voluit, per quos ad fidem ſuam & ſacramẽta peruenires. Vide innumerabilibus millibus hominum hoc negatum, quod tibi gratularis eſſe conceſſum, cum quibus tecum cum vna eſſet eademque conditio, illi derelicti per iuſtitiam, tu verò vocatus es per gratiam. Procede & adhuc intuendo munus eius ſuiſſe, quod educatus à parentibus fuiſti, quod te flãma non læſit, quòd non abſorbuit aqua, quod non vexatus à dæmone, quòd non percuſſus à beſtijs, quòd præcipicio non necatus, quod vſque ad congruam ætatem in eius fide & tuitione nutritus. Hugo. Ecce natus es, fons baptiſmi tibi poſitus eſt & lauacrum regenerationis, in quo ſordes præteritorum criminum abluis. Deinde chryſma & oleũ, in cuius vnctione ſpiritu ſancto liniris. Poſt hæc delibutus & in vnctione perluſus, ad menſam venis, & percipis ibi alimentum corporis & ſanguinis Chriſti, quo interius ſaginatus & refectus, noxam illam præteritorum ieiuniorum depellis, & priſtina pulchritudine atque fortitudine reparatus, rurſus quodãmodo iuueneſcis. Deinde veſtimenta bonorum operum induis, & cum ieiunijs cum vigilijs, alijsque operibus miſericordię, vel pietatis, quaſi vario ornatu decoraris. Ad vltimũ ſequũtur aromata virtutũ, quorum odor ſuaue ſpirãs, omnẽ illum antiquorũ ſordium fœtorem

Deus ſola charitate præfert quemlibet omnibus hominibus, qui ab initio exiterunt.

Breuis recapitulatio beneficiorũ dei tibi à nativitate collatorum

Recapitulatio ſacra mẽtorum quę tibi à nativitate deus contulit

fœtorem fugat, ita vt quodammodo tibi totus mutari, & in alium transformari videaris, & magis latus, magis alacris, ſoſpes efficiaris. Datur etiam tibi ſpeculum ſancta ſcriptura, vt ibi videas faciem tuam, vt neque minus neque aliter quàm deceat, habeat compoſitio ornatus tui. Quid dicis igitur homo? Scis vtrũ ne aliquid horum perceperis? Certe in fonte ablutus fuiſti, certe criſmatis vnctionẽ percepiſti, certe de menſa Chriſti precioſum cibum comediſti, ſed fortè iterum pollutus es, habes lachrymas quibus te iterum abluas. Quod per deuotionem & lachrymas peccatis deperdita ſemper poteris reparare. Iterum vnctio emarcuit in te, per piam & bonã deuotionem iterum te vngas, vide quàm pia tibi diſpenſatione vbique concurritur, non habuiſti & datum eſt tibi, perdidiſti & reſtauratur tibi, nuſquam derelinqueris, vt ſcias quantum ille te diligat, à quo amaris. Non vult te perdere, & ideò tanta patientia te expectat, & cõcedit pie, negligenter toties amiſſa, iterum atque iterum ſi tu volueris reparare. O quot iam perierunt, qui iſta tecũ acceperunt, ſed amiſſa iterum recipere non meruerũt. Plus ergo omnibus dilectus es, quia tam benigne amiſſum redditur, ꝙ illis perditum tam diſtrictè negabatur. Nunquid tibi gratia bene operãdi nulla data eſt? Tamẽ voluntas bona ipſo largiente negata non eſt. Si magna opera facis, miſericorditer ſublimaris, ſi non facis magna opera, fortaſsis ſalubriter humiliaris, melius nouit ille quod tibi expediat, quã tu, & ob hoc ſi vis de illo bene ſentire, totum quod ab illo tibi fit, bene fieri intellige. Forte gratiam virtutum non habes, ſed dum vitiorum impulſu concuteris, melius in humilitate ſolidaris, ſuauius redolet deo humilitas infirma, quàm virtus elata. Nihil ergo diſpoſitioni eius præiudicare audeas, ſed ſemper cum timore & reuerentia ora eum, vt quemadmodum ipſe nouit tibi ſubueniat: ſi qua adhuc in te mala permanſerint, piè diluat, ſi qua inchoata ſunt bona, benigne perficiat, & ea qua ipſe voluerit via tecum ad ſe perducat. Quid tibi amplius dicam? Eſt ne aliquid adhuc, quod dicere poſsim ad oſtẽdendẽ dilectionem? Tibi loquor peccator. Quid dices? Sed tua dicis, aliena non poteris. Si aliena & tua, non tamen omnia. Quis. n. omnia dicere poteſt? Et tamen ſcimus, quia omnium origo eſt charitas. Ecce duo nati ſunt, eadem virtus atque nobilitas generis, eadẽ hora natiuitatis. Alter in paupertate relinquitur, alter diuitijs ſublimatur, vtrunque charitas operatur, quia & hũc paupertate humiliat, & illum abundãtia conſolatur. Iſte debilis eſt, & iſte fortis. Iſte tenetur ne malũ perficiat, iſte roboratur vt ad bonum opus conualeſcat. Vtrunq; charitas probat, nec reprobat. Alter per ſapientiam illuminatur, alter in ſimplicitate ſenſus ſui relinquitur. Iſte vt ſeipſum deſpicere, ille vt creatorem ſuum ſtudeat agnoſcere. Vtrique tamen voluit charitas adeſſe. Talis eſt amor Dei in nobis ne quicquam omnino humana infirmitas toleret, ꝙ ipſe quantum in bonitate ſua eſt, ad bonum noſtrum non diſponat. Animaduerte igitur (ſicut ſuperius memoraui) & vide, quòd merito amor iſte ſingularis Dei, qui cum ſe in multos diffundat, ita tamen vnice ſingulos amplexatur. Verè pulchrum & mirificum bonum quod commune eſt omnium, & totum ſingulorum, cunctis præſidens, ſingulos implens, vbique præſens, omnium curam gerens, & tamen ſingulis quaſi omnibus prouidens. Sic certè mihi videtur, cum eius miſerationes circa me attendo, quòd (ſi fas eſt dicere) quod ammodo nihil aliud faciat Deus, niſi vt ſaluti meę prouideat, & ita totum ad cuſtodiam meam occupatum video, quaſi omnium oblitus ſit, & mihi ſoli vacare velit. Semper præſentem exhibet, ſemper paratum ſe offert, quocunque vertero me non deſerit, vbicunque fuero non recedit, quicquid egero pariter aſsiſtit. Et ꝙ tandem cunctis actionibus ſiue cogitationibus meis perpetuus ſit inſpector, & quantũ ad bonitatem ſuam pertinet indiuiduus cooperator aſsiſtit, ipſo operis ſui effectu patenter oſtendit: ex quo conſtat (ſicut præmiſi) quòd licet facies eius à nobis non poſsit videri, nunquam tamen poſsit præſentia eius euitari. Confiteor igitur tibi miſerationes tuas Domine Deus meus, quia non dereliquiſti me. Quid retribuã tibi, pro omnibus quę tribuiſti mihi? Vis vt diligam te? Et quomodo diligam te? Et quãtum diligam te? Et quis ſum ego vt diligã te. Quid faciemus Domino Deo noſtro, à quo tot & tanta bona ſuſcepimus? Neque enim cõtentus fuit ea quæ & cæteris bona nobis tribuere, ſed in malis quoque noſtris eum ſingularem dilectorem agnoſcimus, vt eum tam de bonis quàm de malis noſtris omnibus ſingulariter diligamus. Tu dediſti mihi Domine, vt te cognoſcam, & vt præ cæteris multis de tuis ſecretis reuelata intelligam. Alios coętaneos meos in tenebris ignorantiæ dereliquiſti, & mihi præ illis lumen ſapientiæ tuæ infundiſti. Tu dediſti mihi verius cognoſcere te, purius diligere te, ſyncerius credere in te, ardentius ſequi te. Tu dediſti ſenſum capacem, intellectum facilem, memoriã tenacem, linguam diſertam, ſermonem gratum, doctrinam ſuadibilem, efficaciam in opere, gratiam in conuerſatione, profectum in ſtudijs, effectum in conceptis, ſolamẽ in aduerſis, cautelam in proſperis, fortitudinem in aduerſis. Et quocunque vertebam me, vbique gratia tua & miſericordia præceſsit me. Et ſæpè cum mihi videbar conſumptus, ſubitò liberaſti me. Auguſti. Quãdo errabam reduxiſti me, quando ignorabam docuiſti me. Quando peccabam corripuiſti me, quando contriſtabar conſolatus es me. Quando deſperabam cõfortaſti me, quãdo cecidi erexiſti me. Quando ſteti tenuiſti me, quando iui duxiſti me, quando veni ſuſcepiſti me. Hæc omnia & multa alia feciſti mihi Domine Deus meus, de quibus mihi dulce erit ſemper cogitare, ſemper loqui, ſemper gratias agere, vt te laudem, & amen pro omnibus beneficijs tuis Domine Deus meus. Amen.

Homo sẽper hucuſque ingratus.

Qualis ſit amor Dei in nobis.

Que ſit p fecta humanę naturę obedientia.

SERAPHICI DOCTORIS S. BONAVENTVRAE.

Sermones de decem præceptis.

Et primò de his, quæ nos mouere debent, ad ſeruandum mandata Dei. Serm. I.

I VIS ad vitam in ingredi, ſerua mandata. Verba iſta ſcripta ſunt in Matthęo, & ſunt verba ſaluatoris noſtri, in quibus explicatur nobis ſumma totius noſtrę ſalutis quantum ad duo. Primò quantum ad prȩmium retributionis diuinę. Secundò quantum ad meritum operationis humanæ. Primum ibi, Si vis ad vitam ingredi. Secundum ibi, Serua mandata. Et hic rectus ordo tangitur, quia finis mouet agentem, vt ſe exerceat ad debitum finem. Sequamur ergo formã illius magni magiſtri. Sed antequã de à ceptis aliquid dicamus, dicamus primò de obſeruantijs præceptorum. Præmittit Dñs primò motiuum, poſtea ſubiungit actum per quẽ poſſumus deuenire ad debitum finem. Et notandum, ꝙ ſunt quatuor quæ debent nos mouere ab obſeruãdum mandata Dei. Primũ eſt auctoritas mãdatis. Secũdum eſt obſeruationis mandatorum vtilitas. Tertium eſt tranſgreſsionis periculum. Quartum eſt irreprehenſibilitas

Mat. 19.

Quatuor sũt, quę debent nos mouere ad ſeruandũ mandata Dei.

Universidad de Deusto
Biblioteca

bilitas mandatorũ. Quando ille qui mandat est magnæ auctoritatis, & obseruatio mandatorũ est magnæ vtilitatis, & transgressione est magnum periculum, & irreprehensibile est mandatũ, tunc nullus potest habere excusationem de obseruatione mandatorũ. Primò dico q, debet nos mouere ad obser uandum mandata Dei, auctoritas mãdantis, quia ille qui maudat. s. Deus magnæ auctoritatis est, quod patet ex tribus. Primò, quia ipse sua magna potentia nos creat. Secundo, quia ipse sua mira sapientia nos gubernat. Tertiò, quia ipse sua munifica beneuolentia nos saluat. Primò dico, q ille qui mandat obseruari mandata Dei, est magnæ auctoritatis, quia sua magna potentia nos creat. Iob. Manus tuæ fecerunt me. Et in Deut. dicitur. Oculi vestri viderunt omnia opera magna Dei, quæ fecit, vt custodiatis mandata eius. Secundò est magnæ auctoritatis, quia sua mira sapientia nos gubernat, vnde dicit Isaias. Ego Dñs docens te vtilia, gubernans te in via quã ambulas, vtinã attendisses mandata mea: & psalm. Seruaui mandata tua & testimonia tua, quia omnes viæ meæ in cõspectu tuo. Tertiò est magnę auctoritatis, quia sua munifica beneuolentia nos saluat. Vnde in Deut. Et nunc Israel quid petit Dñs Deus tuus à te, nisi vt timeas ipsum, & diligas ipsum, & ambules in vijs eius, & custodias mandata eius? Dominus qui te creauit, Deus qui te gubernat, tuus qui te saluat. Patet modo, q dignitas siue auctoritas præcipientis debet nos mouere ad seruandũ mandata. Secundò debet nos mouere ad obseruandũ mandata. De obseruationis vtilitate. In seruãdo, enim mandata Dei est multiformis vtilitas, quæ ad tres vtilitates reducitur. Prima vtilitas est impetratio diuinorum charismatum. Secunda est reuelatio sanctarũ scripturarũ. Tertia est assecutio cœlestiũ prẽmiorum. Prima dico vtilitas in seruãdo mandata Dei, est impetratio diuinorum charismatum. Vnde in Ioan. Si diligitis me, mandata mea seruate, & ego rogabo patrem meum, & dabit vobis alium paracletum. Secunda intelligentia sanctarum scripturarũ: vnde dicitur in Psal. Super senes intellexi, quia mandata tua quæsiui. Sed qũo peruenie mus ad intelligentiã scripturarum, docet Gregor. Vnde super illud. Discipuli quando viderunt Dominũ Iesum, ipsum non intellexerunt, sed quando loquebatur tunc ipsum intellexerunt, dicit Gre. q audiendo Dei præcepta discipuli illuminati non sunt, sed faciendo ea illuminati sunt. Quare? quia nõ auditores legis tantũ, sed factores iustificabuntur, propter hoc dicit Iacob. in cano. sua. Estote factores verbi Dei, & non auditores tantũ, fallẽtes vosmetipsos, quia qui est auditor verbi Dei tantũ & non factor, comparabitur viro considerãti vultũ natiuitatis suæ in speculo. Si videat homo decies vultũ suũ in speculo, adhuc nõ sciet ipsum, sed si videt vultũ alterius hominis extra speculum, bene recognoscit ipsum, & hoc est propter fortẽ impressionem speciei super organum visus secundum rectam lineã: sed in speculo non est verus intuitus. Similiter quando homo audit verbũ Dei, videtur ei, q ipsum intelligat, sed statim recedit: sed quando ponit ipsum ad experientiã bene operando, tũc ipsum intelligit. Tertia vtilitas in seruando mandata Dei, est assecutio præmiorũ cœlestium. Vnde dicitur in prouerb. Serua mandata mea & viues, & legẽ meã quasi pupillam oculi. Hæc est ratio, quare homini existenti in paradiso. Deus dedit obseruantiã mãdatorũ. Patet modo, q ad obseruandũ mandata Dei, debet nos mouere vtilitas obseruationis. Tertiò debet nos mouere ad obseruantiã mandatorũ, periculũ transgressionis, homo, enim qui transgreditur mandata incidit in multa pericula. Primò quia multa bona perdit. secũdò in nephãda flagitia ruit, tertiò quia ẽterna supplicia meretur. Primò dico, debet nos mouere ad seruandum mandata Dei transgressionis periculũ, quando transgressores multa bona perdunt. Vnde dicitur in Leuit. Si non audieritis vocẽ meã, & non feceris omnia mandata mea, visitabo vos in egestate & calore, qui conficiet oculos vestros, & consumet animas vestras. Dicit visitabo vos in egestate, quę est priuatio omniũ bonorũ: & calore qui cõficiet oculos vestros, & consumet animas vestras, quia auferet affectũ boni, & intellectũ veri. Vnde psal. Dereliquit me virtus mea, & lumẽ oculorum meorum & ipsum nõ est mecũ. Secũdò transgressores in nefanda flagitia ruũt. Vnde dicitur in Baruch. Nõ obediuimus voci dñi, vt ambularemus in mãdatis eius, & abiuimus vnusquisq; in sensu cordis sui maligni: & Psal. Populus meus non audiuit vocẽ meã, & Israel non intẽdit mihi & dimisi eos secundũ desideria cordis eorũ. Tales dat Dominus in manus dæmonũ. Vnde dicitur in Daniel. dixerunt pueri in fornace ignis ardentis. Peccauimus, iniquè gessimus, & præuaricati sumus & sequitur eorum ignominia, & traditi sumus in manibus inimicorũ nostrorum iniquorũ, & regi iniusto & pessimo super terrã. Tertiò, transgressores incidunt in pericula, quia æterna supplicia promerentur, vnde dicitur in Psalm. Maledicti qui declinãt à mandatis tuis. Maledicti, quia dicetur eis. Ite maledicti in ignem æternum, &c. Ecce modo obseruationis mira vtilitas, & transgressionis mira calamitas. Vnde Dñs per Moysen: Et (inquit) propono tibi benedictionẽ si mãdata mea feceris, maledictionem si non feceris. Ponit nos Dñs in medio, & mirabiliter operatur nobiscũ, quia quando aliquis vult aliquid alij ostendere, vtitur duplici ratione. s. ratione ostensiua, & ratione ducente ad impossibile. Sic facit Dñs. Ponit hominẽ in medio inter cœlũ & infernum. In cęlo est ẽterna gloria, in inferno sunt æterna supplicia. Et quando Dñs ostendit homini gloriã cœli, quam homo potest promereri si obseruet eius mandata, tũc inclinat ipsum ad obseruãtiã mandatorũ per rationem ostensiuã. Quando verò ostendit homini inferni supplicia, quæ promeretur si transgreditur mãdata, tũc inclinat hominẽ per rationẽ ducẽtẽ ad impossibile. Ecce proponit tibi maledictionẽ & benedictionẽ. Dimitte Iudæ maledictionẽ, & accipe cũ Matthia benedictionem. De Iuda dicit psal. Noluit benedictionẽ, & elongabitur ab eo. Quartò, debet nos mouere ad obseruãdum mãdata Dei irreprehensibilitas mandatorũ: est. n. mandatum irreprehensibile, quia nõ continet aliquod impossibile, nec aliquod onerosum, nec iniquũ. Primò dico, debet mouere ad seruandũ mãdata Dei irreprehensibilitas mãdatorũ, quia nõ cõtinẽt aliquod impossibile, imò sunt facilia ad seruandũ. Vnde dicitur in Ioãne. Hęc est charitas Dei, vt mãdata eius custodiamus, & mãdata eius grauia nõ sunt. Habẽti. n. charitatẽ mãdata sunt facilia, sed nõ habenti charitatẽ videtur difficilia. Et ponit Augustꝰ. exemplũ de aue sine plumis, & de aue cũ plumis. Aui habenti plumas facile est volare, sed aui non habenti est difficile. Similiter homini peruersæ voluntatis difficilia videntur mandata, sed habenti charitatẽ sunt facilia. Vnde dicitur in Deut. Mãdatũ hoc q ego prẽcipio tibi hodie, nõ est super te, nec procul positũ, nec in cœlo sitũ, nec trãs mare positum, sed iuxta te est valde sermo in ore tuo, vt facias illũ. Secundò mãdata Dei sunt irreprehensibilia, quia nõ cõtinent aliquid onerosum, immò sunt suauia. Vnde dicitur in Eccle. Nihil melius est quã timor Dei, & nihil dulcius quã respicere in mãdatis Dñi: & psal. Desiderabilia super aurũ & lapidẽ preciosum multũ, & dulciora super mel & fauum. Gaudium est iusto seruare iustitiã, sed palato infecto cibus dulcis videtur esse amarus, similiter homini peruersæ voluntatis mãdata Dei videtur difficilia, licet sint suauia. Tertiò, mãdata Dei sunt irreprehensibilia, quia non continent aliquid iniquum.

Iob. 10. Deut. 4. Isaia. 48. Psal. 118. Deut. 10. Tres vtilitates obseruantis Dei mandata. Ioan. 14. Psal. 118. Iacob. 1. Notã hãc expõnem. Prou. 7. Leuit. 26. Psal. 37. Bar. 118. Psal. 80. Daniel. 3. Psal. 118. Matt. 25. Deut. 11. Psal. 101. 1. Ioan. 5. Deut. 30. Eccle. 23. Psal. 18.

quum. Vnde dicit Apostolus. Lex quidem sancta est, & mandatum sanctum, & iustum & bonum. Propter hoc dicit alibi. Precipio tibi in Deo qui viuificat omnia, vt sine macula serues mandatum irreprehensibile. Coniũgamus ista quatuor insimul, scilicet quòd in illo qui præcipit est summa auctoritas, quia sua magna potentia nos creat, mira sapientia nos gubernat, & munifica beneuolentia nos saluat. Item videamus vtilitatem obseruationis mandatorum. Quarum prima est impetratio diuinorum charismatum, secunda est reuelatio sacrarum scripturarũ, & tertia est assecutio cœlestium præmiorum. Item videamus transgressionis periculũ, quia transgressores multa bona perdunt, in nefanda flagitia ruunt, & æterna supplicia promerentur. Item videamus irreprehensibilitatẽ mandatorum, quia mãdata non cõtinent aliquod impossibile, nec onerosum, nec iniquum. Et si ista quatuor bene considerẽmus, nõ est aliquis qui possit se excusare de obseruatione mandatorum. Sed quod est magnum mandatũ & primum in lege? Respondet Dominus in Matthęo. Diliges dominum Deum tuũ ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua. Secundũ simile est huic. Diliges proximum tuũ sicut teipsum. Ex his vniuersa lex pendet & prophetæ. Augustꝰ. ostendit, q in isto verbo. Mihi autem adhærere Deo bonum est, continetur totum hoc q dicitur. Diliges dominum Deum, &c. Debemus. n. diligere Deum, quia hoc est iustum, bonum, sanctum, suaue, & facile. Vnde Augustꝰ. Domine quis mihi es? & ego quis tibi, vt iubeas me amare te, & si non amẽ te, minaris mihi ingentes miserias? Decalogus sacer qui datus est Moysi in monte Synai, ostendit qũo debemus custodire mandata Dei, volo vobis ostẽdere q sicut octo partes orationis sunt fundamẽta omnium eorum, quę exprimi possunt per sermonem in Grãmatica, & decem prędicamenta sunt fundamẽtum omnium eorũ, quę determinantur in Dialectica, sic decem præcepta sunt fundamentũ & regulæ omnium legũ & bonorũ quę sunt in moribus. Nec voluit dñs q sine ratione data essent decem præcepta Moysi. Dicam modo ista decẽ in generali. Non habebis Deos alienos. Non assumens nomen Dei tui in vanum. Memento vt diem sabbati sanctifices. Honora patrẽ tuum & matrem tuam. Non occides. Non męchaberis. Non furtum facies. Non falsum testimoniũ dices. Non concupisces vxorem proximi tui. Nõ agrum, nec aliquam aliam rem. Vt magis clarius sit hoc q dicã, nota, q lex omnis non mandat nisi iustitiã. Est. n. lex regula iustitiæ. Sed iustitia est, secundũ quã homo habet ordinari ad Deum & ad proximũ. Et secundum hoc est duplex iustitia. Vna qua ordinamur ad Deũ, & alia qua ordinamur ad proximum. Et secundũ hoc fuerunt duæ tabulę datę Moysi. prima & secũda. In prima cotinẽtur mandata ordinãtia nos ad Deũ: in secunda cõtinentur mandata ordinantia, nos ad proximum. In prima dico tabula continentur mandata ordinantia nos ad Deum. Deus autẽ est Trinitas, pater & filius & spiritussanctus. Patri attribuitur maiestas, filio veritas, & spiritui sancto bonitas. In Patre est summa maiestas humiliter adoranda. In filio est summa veritas fideliter asserenda. In spiritussancto est summa bonitas syncere amãda. Sed si ista tria ex æterna ordinatione debemus facere, necesse est in prima tabula esse tria mandata, secundũ tria appropriata tribus personis dininis. In primo mandato præcipitur humilis adoratio diuinę maiestatis, cũ dicitur. Non habebis Deos alienos. In secundo mandato præcipitur fidelis assertio diuinę veritatis, cum dicitur. Non assumes nomẽ Dei tui in uanum. In tertiò præcipitur diuinę bonitatis syncera dilectio, cũ dicitur, Memento vt diem sabbati sanctifices. In secunda tabula, continentur. 7. mandata ordinantia nos ad proximum, quę significantur per duo præcepta legis naturę. Hoc facias alij, q tibi vis fieri: non facias alij, q tibi non vis fieri. Et secundũ hoc est duplex pars iustitiæ ordinãti ad proximum. s. innocentia & beneficentia. Mãdatum beneficẽtię est. Honora patrem tuũ & matrem tuam. Hoc autẽ mandatũ non est solum reuerẽtiæ, sed etiam beneficij & obsequij, & non est in patre solum, sed in omnibus quæ à patre procedunt. Mandatũ innocentię necesse est multiplicari, quia hoc mandatũ consistit in hoc, vt caueas ab offensa proximi tui: est autem triplex offensa, in animo, in verbo, & in facto. Offẽsa in facto est tribus modis: secũdũ q homo tribus modis potest offendere proximum. s. in persona propria, in persona coniuncta, & in possessione terrenorũ. & secundũ hoc sunt tria mandata. Non occides. Non męchaberis. Nõ furtum facies. De hinc sequitur offensa in verbo, cõtra quam est vnũ mãdatum. Nõ falsum testimoniũ dices. per falsum aũt testimonium, significantur omnia quæ homo potest dicere contra suum proximum. Offensa autem in animo duas habet radices, secundũ duplicem concupiscentiã, quia est concupiscentia carnis, & concupiscentia oculorum. Cõtra concupiscentiã carnis est vnum mandatũ. Non concupisces vxorẽ proximi tui. Contra cõcupiscentiã oculorũ est aliud mandatũ. Non agrum, nec aliquam aliam rem. Patet modo in generali quæ sunt decem præcepta, & penes quid accipiantur.

Rom. 7. 1. Tim. 6. Matt. 22. Hęc sunt posita in Exod. ca p. 20. diffusè. Quõ ex lege Moysi probare Trinitatẽ possumus.

De præambulis ad mandata Dei: deque 1. mandato. Sermo. 2.

Exod. 24. Psal. 118. Qualẽ oratione beatus Gre. faciebat antequã studiũ sacrę scripturę inciperet.

Ascende ad me in monte, & dabo tibi duas tabulas lapideas, & legem & mandata quæ scripsi, vt doceas filios Israel. Et Psalm. Declinate à me maligni, & scrutabor mandata Dei, mei. Legitur, q. B. Greg. qui fuit Papa & doctor Ecclesiæ habuit consuetudinem, q quando ibat ad studium legis diuinę, semper dixit ista verba. Declinate, &c. Et quæsitũ fuit ab eo quare hoc faceret? respondit Petro, cui confuevit dicere secreta sua, q experimento didicit, q quando cogitare voluit in lege Dei, sentiebat dęmones semper sibi aduersantes. In alijs subtilitatib. instigãt dęmones, quia in ipsis non vident damnũ suum, imo expectant suum emolumẽtũ: sed quando fit mẽtio de documẽtis veritatis, per quæ fugantur dęmones, tunc princeps tenebrarum occurrit armatus, modo per occupationes, modo per fantasticas illusiones, & nititur reuocare animos hominũ à studio veritatis. Sed verum est q verba ista, declinate à me, &c. dixit Grego. sicut vir scũs, qui tunc habuit virtutem compescendi dæmones. Sed ego non sum ex illis. Ideò in principio rogemus Dñm, vt imperet dæmonibus ne nos impediant, & vt det nobis mentes serenas, ad intelligendum verba de mandatis. Ascende ad me, &c. Dñs dixit Moysi verbũ istud, & Moyses audito verbo ascendit in montem, & accepit duas tabulas lapideas, & legẽ & mãdata. In quo significatur, q si volumus peruenire ad intelligentiã mandatorũ Dei, debemus ascẽdere in mõtẽ. i. in eminentiam mentis, quia secundũ impressionẽ lucis ẽternę lex naturę est nobis data, & secundũ illam lucem documenta legis diuinæ susce pimus. Tangebã vobis alias, q certum est, q ens per se primo cadit in animã: ens aũt aut est creatũ aut increatũ, & secundũ hoc est duplex iustitia. Vna per quã ordinamur ad ens increatũ, alia per quam ordinamur ad ens creatũ. Et secũdũ hanc duplicem iustitiã est duplex tabula Moysi data. s. prima & secunda. In prima dãtur mandata, per quę ordinamur ad ens increatũ. In secunda dãtur, mandata, per quę ordinamur ad ens creatũ. Ens aũt increatũ est causa omniũ rerũ, efficiẽs, formalis, exemplaris, & finalis. Ens etiam increatũ habet potentiã, sapientiã, & beneuolentiã, & producit omnia in esse: & ista tria appropriãtur tribus

Universidad de Deusto
Biblioteca

personis diuinis in Trinitate. Maiestas appropriatur patri, veritas filio, & bonitas spirituisancto. Súma maiestas in patre humiliter est adoranda, summa veritas in filio fideliter est asserenda: & diuina bonitas in spiritu sancto syncere est amanda. Ista dicta fuerunt in generali: sed quia sermones de mandatis in vniuersáli sunt inutiles, nisi dicantur in speciali, ideo oportet explicare de mandatis in speciali. In generali dictum est, quod sunt decem mandata, quorum tria sunt in prima tabula. Dicam vobis generale documentum, quòd æterna Dei sapientia quæ scripsit tabulas istas, breuissimo modo, & clarissimo modo, & facillimo modo, quo potuit, tradidit. Tradidit autẽ breuissimo modo. ne oneraretur nostra memoria. Clarissimo modo, ne obfuscaretur nostra intelligentia. Facillimo modo, ne reuocaretur nostra voluntas. Hæc est ratio quare per verba quanto breuiora potuit, & quanto clariora & faciliora, & per actus sinodochicos data sunt mandata. Primò videamus de primo mandato, sicut videmus in alijs rebus, quod primum opus est fundamentum omnium subsequentium, sic primum mandatum est fundamentum omnium aliorum mandarorum. Prima verba de mandatis sunt illa. Ego sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Aegypti, de domo seruitutis Exod.20. Non habebis Deos alienos coram me. Non facies sculptile, nec similitudinem eorum quæ in cœlis sunt, neque quæ in terris, neque eorum quæ in aquis sunt. Non adorabis neque coles ea. Ego Dominus Deus tuus, fortis, zelotes, visitans iniquitatem patrum in filios vsque in tertiam & quartam generationem, & faciens misericordiam in millia, his qui diligunt me. Ad plenam mandatornm explanationem concurrunt tria, quædam quæ pertinent ad mandati cognitionem, & ista debent præmitti: quædam quæ pertinent ad mandati obseruantiam, & ista debent subiungi: quædam quæ pertinent ad mandati integritatem, & ista debent interponi. Primò dico, quòd sunt quædã quæ pertinent ad mandati cognitionem, & ista debent præmitti, & sunt duo fundamenta fidei. Primum est notitia creatoris, secundum est notitia reparatoris. Isti duo sunt radij siue duo oculi, dirigentes nos semper in viã mandatorum Dei. Homo prius aperit oculos quã ambulet: sic debet homo prius cognoscere mandata per fidem, quàm exequatur mandata. Ad cognoscendum autem creatorem dicit. Ego Dominus Deus tuus. Ego Dominus, hic insinuat potẽtiam Dei patris: Deus, hic insinuat sapiẽtiam filij: tuus, hic insinuat bonitatem Spiritussancti. In hoc autem quod dicit, ego: notat identitatem essentiæ, & in hoc notat Deum trinũ & vnum creatorem vniuersorũ. Qui eduxi te de terra Aegypti: hic notat donum reparationis per verbum incarnatũ. Omnibus loquitur Dominus, quibus dedit præceptum, & omnibus præcepta dedit, licet primò daret ipsa filijs Israel. Vnde quod dicitur. Qui eduxi te, &c. dictum est non solum Hæbræis pro ipsis quoad corporalem eductionẽ de Aegypto, sed generaliter pro toto genere humano quoad eductionem de Aegypto ęternę damnationis: de peccato primi hominis, ex quo educimur per verbum incarnatum, quia sicut illi educti sunt de Aegypto post comestionẽ agni paschalis, & per aspersionem sanguinis eius liberati ab angelo exterminatore sic nos ducimur de seruitute diabolica per esum carnis verbi incarnati in sacramento altaris, & per sanguinem eius in baptismo, quia secundũ Apostolum, Quicunque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus. Hæc verba dicit tota Trinitas. Dicit igitur: Ego sum, cui debes obedire, & quem debes adorare. Et dicit: Ego, scilicet, qui te feci in esse naturę & in esse gratiæ. Debemus ergo dicere. Domine tu es quem debemus adorare, cui debemus seruire, tu es qui nos creasti, tu es qui nos redemisti. Vnde dicit Psalm. Quoniã ipsius est mare, & ipse fecit illud. Sequitur. Venite adoremus, & ploremus ante Dominũ, qui fecit nos, &c. Non populus pascuæ eius, &c. Sine istis duobus fundamẽtis fidei, scilicet sine notitia creatoris & reparatoris, nihil intelligere possumus. Vt autem intelligamus ista, oportet scire admiculantia quædam, Scilis, vbi est prima cognitio nobis data de mandatis? Certe Moyses scripsit per spiritũ sanctum. Sed qualiter habuit istam cognitionem? Certe quando Dominus apparuit ei. Et quomodo apparuit ei? Certe in igne flammæ rubi ardentis. Et tunc dixit Moyses. Quis es tu Domine? Et respondit Dominus. Ego sum qui sum. Et tunc dedit ei Dominus duo. s. lumen essentiæ æternitatis, & lumen veritatis æternę. Rubus ardebat. In hoc ostendit nobis mysteriũ incarnationis humanę. Ista duo sunt lumina & principalia fundamẽta fidei, scilicet, lumen essentię æternitatis, & mysterium incarnationis: & quando facimus crucem in fronte in nomine patris & filij & spirituſsanctí amen, recognoscimus Trinitatem & redemptorem. Cũ dicit homo, in nomine patris & filij & spirituſsanctí, recognoscit Trinitatem; Cum facit crucem in fronte, recognoscit redemptorem. Patet modo, quomodo quędam valent ad mandati cognitionem quæ debent præmitti, & ista sunt duo fundamẽta fidei. I. notitia creatoris & redemptoris. Secundò sunt quędam quæ valent ad mãdatorum obseruantiam, & ista debent subiungi. Omnia mandata aut sunt affirmatiua, aut negatiua. Affirmatiua sunt vt homo faciat bonum. Negatiua vt homo vitet malum. Sed impossibile est, vt homo vitet malum, nisi per timorem, & ꝙ faciat bonum nisi per amorẽ, propter hoc, ad obseruantiam mandatorum, duo sunt necessaria, scilicet timor & amor. Auis non potest volare sine duabus alis, nec homo potest ambulare sine duobus pedibus. Similiter, non est perfectus obseruator mandatorum Dei, nisi sit repletus timore & amore. Sed nõ replebitur homo timore, nisi ex cõsideratione seueritatis diuinę, nec replebitur amore nisi ex consideratione bonitatis diuinæ. Ista igitur duplex consideratio homini est necessaria. Sequitur. Ego Dominus Deus tuus fortis zelotes, visitans iniquitatem patrum in filios vsque in tertiã & quartã generationem. Fortis zelotes. i. fortissimum habens zelum, scilicet corũ qui oderunt me. Visitans iniquitatem patrum in filios, nõ quod propter peccata actualia patrum æternaliter puniat filios, sed cum filij fuerint imitatores paternorum scelerum, punit peccata patrum cum peccatis ipsorum, vsque ad tertiam & quartam generationẽ. s. temporaliter. Hoc autem dicit, vt timeamus, & per timorem à malo declinemus. Vnde dicitur in Eccles. Deum time, & mãdata eius obserua, hoc est omnis homo. i. ad hoc est omnis homo. Vis mereri vt ad summum complementum peruenias? certe time Deum. Sed quomodo timebo? Certe quia Dominus est fortissimus zelator. Item cum hoc etiam oportet amare ipsum, quia ipse dicit de se. Et faciens misericordiam in millia, his qui diligunt me. Dicit quòd visitat iniquitatem patrum in filios vsque in tertiam & quartam generationem: & facit misericordiam in millia, his qui diligunt eum: in hoc ostendit nobis, ꝙ Dei misericordia & benignitas transcendit vltionem iniquitatum. Quando cor hominis dilatatur per amorẽ, tunc homo faciliter seruat mandata. Vnde dicit. Psal. Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor meũ. Omnis consumationis vidi finem latum mandatum tuum nimis. Dicit ꝙ lata est via mandatorũ, sed quibusdam videtur arcta. Certe amantibus est lata, sed non amantibus est arcta. Patet modo quomodo scilicet, timor & amor valent ad obseruantiam mãdatorum. Tertiò quædam valent ad integritatem

Generale documentum.

Exod.20.

Nota tria cõcurrẽtia ad plenam mãdatorũ explanationem.

Galat.3.

Psal.94.

Exod.3.

Timor & amor requiruntur ad obseruãtiam pręceptorum.

Eccles.12.

Exod.20.

Psal.118.

De primo mandato.

tegritatem mandatorum, & ista debent interponi, id est in medio poni, & hoc tangit cũ dicit. Non habebis Deos alienos coram me. Nõ facies sculptile, neq; similitudinem eorum quæ in cœlis sunt, neque quæ in terris, neque eorum quæ in aquis sunt. Ibi præcipitur latria, quæ est soli Deo cultus debitus, & ex hoc nulli alij est debitus. Cultum aliorum Deus prohibuit in negatiua, & implicuit cultum Dei in affirmatiua. Sed in nouo testamento explicuit in affirmatiua cultum Dei Christus, quando dixit. Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruies. Sed quare prohibuit Deus cultum aliorum in negatiua, & non explicuit cultum Dei in affirmatiua? Certè quia facillimo modo dare voluit mandata, & reuocare in negatiua ab idololatria, vt implicaret cultũ Dei in affirmitiua. Et nota, quod ipse reuocabat ab omni idolatria, quia omne quod adoratur aliud à Deo, aut est creatura intellectualis, vt Angeli & dęmones; aut natura corporalis, vt cœlum & terra & aqua & huiusmodi, aut est figmentum humanæ mẽtis. Nunquid ens sufficiẽter non diuiditur per corporeum & incorporeum? quare ergo posuit figmentum quod nihil est? Dico, quod idolum nihil est, imò fertur ad illud quod est ęstimatione. Et videte quomodo scriptura sacra procedit, creaturam intellectualem ponit in supremo, figmẽtum in medio, & naturam rei corporalis in imo. Vnde primo prohibet idololatriã respectu creaturę intellectualis, cũ dicit. Non habebis Deos alienos. Secũdò prohibet idololatriã respectu figmẽti humanę mentis, cũ dicit. Non facies sculptile. Tertiò prohibet idololatriam respectu naturæ corporalis, & hoc respectu cęlestium, terrestrium, & infernorũ, cum dicit. Neque facies similitudinem eorum, quæ in cœlis sunt, neque quæ in terris, neq; corũ, quæ in aquis sunt. Primò prohibet hic idololatriã respectu cœlestiũ, vt habetur in Psal. Quoniam omnes Dij gentium dęmonia, Dominus aũt cœlos fecit. Secundo prohibet idololatriam respectu terrestrium. Vnde dicitur in eodem Psal. Confundantur oẽs qui adorant sculptilia, & qui gloriantur in simulacris suis. Quod homo incuruetur ad adorandum figmentum suum, hoc est peruersio summa. Tertiò prohibet idololatriam respectu inferiorum. Vnde dicit Apostolus. Qui commutauerunt gloriam incorruptibilis Dei. Sequitur. Et seruierunt creaturę, potius quàm creatori. Ecce quomodo vera adoratio Dei implicatur, & oĩs idololatria prohibetur. Habemus modò præambula ad mandata, quæ sunt notitia creatoris & reparatoris, timor & amor, & prohitio idololatriæ respectu superiorũ mediorum & inferiorũ. Dico vltrà, quòd nos christiani, vlterius debemus videre, quàm nobis patefacta est veritas: & secũdum tria quę prohibentur, magna lux & vera nobis apparuit. Prohibẽtur autẽ tria, per quæ auertitur mens humana à reuerẽtia creatoris sui, & per tria quę prohibentur nobis, prohibentur nobis omnes prophanæ pactiones dęmonum, ibi. Non habebis Deos alienos. Prohibentur etiam omnes falsæ superstitiones, & adinuentiones errorum, ibi. Non facies sculptile. Prohibentur etiam omnes peruersæ appreciationes mundialium naturarum, ibi. Neque similitudinem eorum quę in cęlis sunt, &c. Dico ergo, quòd in primo verbo. Non habebis Deos alienos coram me, prohibẽtur omnes prophanę pactiones dęmonum, siue sint per incantationes verborum, siue per inscriptiones caracterum & imaginum, siue per imolationes sacrificiorum. In istis tribus consistunt omnes artes magicæ. Prohibentur igitur omnia ex quibus, oriuntur prophanę pactiones dæmonum, siue sint ad trãsmutationẽ naturarũ, sicut fecerũt magi Pharaonis: siue sint ad ludificationem sensuum, sicut faciũt incantatores & histriones, siue sint ad inuestigationẽ futurorum contingẽtium. Omnia talia vocat August. pactiones dæmonum. In talibus, attribuitur creaturæ quod deberet attribui creatori: & tales peccant contra primum verbum mandati, quod est. Non habebis Deos alienos coram me. De talibus dicitur in cãtico Deutero. Prouocauerunt eum in dijs alienis, & in eo qui non erat Deus, ad iracundiam concitauerunt. Et ideò dicit Apostolus. Tradidit eos Deus in passiones ignominię. Et Deus tradit eos in manus dæmonum. Habemus exẽplum huius. Quidam literatus diu studuerat, qualiter posset effici dives, & fecit linguam suam venalẽ longo tempore, & tamẽ semper egebat. Cogitauit, ex quo non possum ditari per Deum, ditabor per diabolum. Quæsiuit magum inter Iudęos & Christianos, & non inuenit. Cogitauit, ego ipse experiar, si potero per Diabolum effici dives. Iuit in viam quãdam vmbrosam & saxosam iuxta torrentem, & dixit. Vbi es dæmon, qui semper quęris decipere homines? ego sum hic, vt dem me tibi. Prima vice non venit, quia fortè Deus adhuc noluit permittere, nec secũda vice venit, tertia vice venit, & dixit. Quid petis à me? Rñdit ille. Vt facias me diuitem. Cui Diabolus. Prius adorabis me. Et tunc ille incurauit se, & adorauit illũ. Et ludificauit eum diabolus, quia tunc habuit potestatẽ in eũ, fecit, quòd omnes illi lapides videbãtur ei esse aurum. Et dixit ei diabolus. Accipe satis de auro. Et tũc ille gaudens onerauit se de lapidibus, & cũ venit domi, posuit lapides in quendam locum illius domus, & inceperũt ardere lapides, & cõbusta est domus, & quicquid in ea fuit, ita, quòd ipsemet vix euasit. Et cogitauit. Non curo, quia ibo ad locũ vbi plurimũ aurum dimisi. Accedens inuenit, ꝙ essent ibi lapides, qui prius videbantur ei aurum purissimũ: & sic ludificatus est. Patet modò, qũo in primo verbo prohibentur oẽs profanæ, pactiones, Demũ in secũdo verbo. Non facies sculptile prohibẽtur oẽs falsę superstitiones adinuẽtionis errorum, omnis. n. error est fictionis. Errorem autem facit fantasia obnubilans rationem, quę facit quòd illud quod non est, videatur esse. Prohibentur autẽ omnes superstitiosæ adinuẽtiones errorum, siue procedãt ex improbo ausu inuestigationis philosophicæ, siue ex peruerso intellectu sacrę scripturæ, siue ex inordinato affectu carnalitatis humanę. Ex improbo ausu inuestigationis philosophicæ procedunt errores in philosophis, sicut ponere mũdum ęternum: hoc est peruertere totam sacram scripturam, & dicere, quòd filius Dei nõ fuerit incarnatus: & ponere, ꝙ vnus sit intellectus in oĩbus, hoc est dicere: ꝙ non sit veritas fidei, nec salus animarũ, nec obseruãtia mandatorũ, & hoc est dicere ꝙ bonus homo dãnatur, & malus saluatur. Ponere igitur, ꝙ sit vnus intellectus in omnibus, prouenit ex improbo ausu inuestigationis philosophicæ. Et tales ponunt, ꝙ impossibile est mortale deuenire ad immortalitatẽ. Et qui hæc confingit, tuetur, & imitatur, incedit cõtra secundũ verbũ mandati. Non facies sculptile, & secundum hoc & fictor, & defensor & imitator omnes prohibentur. Item prouenium in aliquibus errores ex peruerso intellectu sacrarum scripturarum, sicut hæreses hæriticorum qui male sentiũt de Trinitate & spiritusancto. Tales sunt Arriani, Sabelliani, Donatistæ, & Pelagiani, &c. Tertiò adinuentiones errorum prouenium ex inordinato affectu carnalitatis humanæ. De numero talium est secta Epicureorum, quę dicit, nullam aliam vitam esse nisi istam: & secta Nicolaitarum, quę dicit, quod licet quemlibet facere turpiter cum qualibet. Saraceni etiã, quod dicunt nõ habent ex sacra scriptura, nec ex altitudine sapientiæ diuinæ. Omnes igitur errores vnde cunq; proueniant, tanquam sculptilia debent abominari, quia peccant contra hoc mandatum. Non facies sculptile. Vnde Hier. Stultus factus est omnis homo à scientia sua, id est ab inuestigatione propria & nimiæ philoso-

Quare dedit primũ mandatum negatiuum, de nõ adorãdis dijs alienis: & non dedit affirmatiuum de vero deo adorando.

Psal.95.

Rom.1.

Exẽplũ cuiusdã literati, qui ludificatus est à dæmone

Hic fuit Auerroes maledictus.

Hier.10.

Universidad de Deusto
Biblioteca

philosophiæ, confusus est artifex omnis in sculptili, vana sunt eorum opera & risu digna, & in tempore visitationis suæ peribũt. Stãdum igitur est super hoc quod limina fidei dictãt, & quicquid huic aduersatur, totum debet abominari. Quando audiui de Aristotele, dum sui scholaris, q̃ ipse posuit mundum æternũ, & audiui rationes & argumenta quæ fiebãt ad hoc, incœpit cõcuti cor meũ, & incœpi cogitare quomodo potest hoc esse? Sed modò sunt ista ita manifesta, q̃ nullus possit dubitare. Patet modo quomodo in secũdò verbo. Non facies sculptile, prohibentur omnes falsę superstitiones adinuentionis errorum. In tertio verbo. Neq; facies similitudinem eorum, quæ in cœlis sunt, &c. prohibentur omnes peruersæ appreciationes creaturarũ. Omnis autem superflua appreciatio creaturarum procedit, aut ratione sublimitatis, aut ratione sufficientiæ, aut ratione delectationis Primò modo est idololatria auarorũ. Tertiò modo est idololatria lasciuorũ. Cõtra primos dicitur in Psal. Nõ erit in te Deus recẽs, neq; adorabis Deũ alienum. Contra secundos dicit Apostolus. Auaritia est idolorum seruitus. Contra tertios dicit Apostolus. Quorum Deus vẽter est. Aliàs plenius prosequemur, Dixi q̃ decem sunt mãdata decalogi, quæ sunt fundamenta omnium legum, quorũ tria continentur in prima tabula, quæ sunt ordinantia nos ad Deum trinũ, & vnum. & hæc sunt tria secundũ appropriata tribus per sonis diuinis. In diuinis enim est paternitas, filiatio, & processio, & secundũ hæc, sunt tria appropriata tribus personis diuinis. Patri appropriatur maiestas, filio veritas, spirituisancto bonitas. Ista tria respiciunt triplex genus causæ, scilicet causam efficientem, exemplarem, & finalẽ. Patri attribuitur causa efficiens, filio causa exemplaris quia est imago patris, & spirituisancto cã finalis. In patre est summa maiestas humiliter adoranda, in filio summa veritas fideliter asserenda, in spiritusancto summa bonitas syncerè amanda. Et secundum hęc tria necesse est, in prima tabula esse tria mandata. Primum est. Non habebis Deos alienos coram me. Secundum est. Non assumes nomen Dei tui in vanum. Tertiũ est. Memento vt diem sabbati sanctifices. De primo mandato dictum est, quòd quædam præmittuntur ad mandati cognitionem, quædam subiunguntur ad mandati obseruantiam, & quædam interponuntur ad mandati integritatem. Dictum etiam fuit quòd in verbo isto. Non habebis Deos alienos coram me, prohibetur omnis idololatria respectu creaturæ intellectualis, secũdò prohibetur idololatria respectu figmẽti humanæ mentis, cum subdit. Non facies sculptile. Tertiò prohibetur idololatria respectu naturæ corporalis, & hoc respectu cœlestiũ, terrestrium, & infernorũ: cum dicit, Neque similitudinem eorum, quæ in cœlis sunt, &c. Dictum etiam fuit, quòd in hoc verbo. Non habebis Deos alienos coram me, omnes pactiones dęmonum prohibentur, siue sint per incantationem verborum, siue per inscriptiones caracterum, vel imaginum, siue per immolationem sacrificiorum. In istis tribus consistunt omnes artes magicæ. Dictum etiam fuit, quòd in secundo verbo: Non facies sculptile, prohibẽtur omnes falsæ superstitiones adinuentionis errorum. Er circa hoc dictum fuit, quòd omnis error prouenit, aut ex improbo ausu inuestigationis philosophicæ, aut ex perverso intellectu sacræ scripturæ, aut ex in ordinato affectu carnalitatis humanæ. Propter primum proueniunt errores in philosophis, sicut ponere mundũ eternum, & huiusmodi. Propter secũdũ proueniũt errores in hereticis, qui malè sentiunt de trinitate & spiritusancto. Propter tertium proueniunt errores in Epicureis, qui dicunt, non aliam vitam esse nisi istam. In tertio verbo. Neq; facies similitudinem eorum, quæ in cœli sunt, &c. prohibentur omnes peruersæ appreciationes creaturarum. Et circa hoc dictũ fuit, quòd omnis peruersa appreciatio creaturarum, aut est ratione sublimitatis, aut ratione sufficientiæ, aut ratione delectationis. Primò modo est idololatria superborũ, secundo modo auarorum, tertio modo lasciuorum. Ista dicta fuerunt de primo mandato. Modò dicebã, q̃ est triplex idololatria. Pactiones dæmonũ, superstitiosæ adinuẽtiones errorũ, & peruersæ appreciationes creaturarum. In pactionibus dæmonum est summa omnium vitiorum malitia, & radix omnium malorũ. Ex his tribus idololatrijs procedunt oẽs falsitates, & peccati deordinationes, quibus misera anima subijcitur dęmonibus. Vnde dicitur in Apoc. Vidi de ore draconis, & de ore bestiæ, & de ore pseudoprophetæ exire spiritus tres immundos in modum ranarum. Per draconem, significantur pactiones dæmonũ. Per pseudo prophetam, superstitiosæ adinuentiones errorum. Per bestiam, peruersę appreciationes creaturarum. Et omnia ista prohibentur in primo mandato. Et sicut Deus in prima creatione quodammodo omnia produxit, sic in primo mandato omnia mala prohibet, licet ad maiorem explanationem plura ponat mandata. Omisi dicere, quòd Iudei aliquando insultãt nobis, quòd non seruemus mandatum illud, & imponunt nobis, quòd illud transgredimur. In isto mãdato continẽtur tria verba. Non habebis Deos alienos coram me. Non facies sculptile, neq; similitudinẽ eorũ, quæ in cœli sunt, &c.

Psal. 80.
Ephe. 5.
Philip 3.
Apoc. 16.

Decẽ nobis obiiciunt iudei, qui bus nitun tur ostendere, q̃ Christi ani primũ mãdatũ transgrediatur.

De primo verbo dicunt, quòd dicit Dominus. Audi Israel, Dominus Deus tuus vnus, & vos dicitis Trinitatem, patrem & filium & spiritumsanctum. Item dicunt, quòd facimus sculptile, quia ecclesiæ plenæ sunt imaginibus. De tertio, quòd prohibet Deus adorare corporalem naturam, dicunt, quòd adoramus frustum panis, & hoc maximè videtur eis absurdũ. De primo, quòd dicũt, q̃ adoramus tres deos, dico, q̃ si adoramus tres personas, ita q̃ diceremus, q̃ ibi essent tres Dij, & triplex essentia, oporteret, q̃ adoramus Deos alienos. Sed nos adoramus patrẽ, & filiũ & spiritumsanctum, sicut vnum Deũ, & vnam essentiam. Vnde sicut videmus, q̃ in homine est pluralitas naturarũ, scilicet intellectualis & humana, & tamẽ est ibi vna persona; econtra in diuinis est vnitas essentiæ, & pluralitas personarum. Dixit quidam Iudæus. Vos dicitis, q̃ Deum filiũ habet, quare non habet vxorem? Isti Iudæi vilissimè intelligũt. Deus pater habet verbũ & spiritũsanctum, verbum habet per quod omnia fecit, spiritunsanctum habet per quem omnia conseruat. Verbum manat à dicente, & est Deus de Deo. Similiter spiritussanctus spiratur, & est Deus in Deo. Solus spiritussanctus est, qui profunda cordium scrutatur, & ille est Deus. Vnde homo qui ista vult intelligere, & de istis loqui, oportet quòd habeat eleuatissimas cogitationes, nõ pedestres, quia aliter nõ potest intelligere altissima de Deo. Quãdo ponimus Trinitatem non ponimus Christum purum, sed Deum cum homine. De secundo quòd dicunt. Non facies sculptile, & nos ponimus plures imagines in ecclesijs: dico, quòd impossibile est diuinitatem sculpi, sed facimus Christi effigiem, Christi dico humanitatis. Vnde est in natura propria Deus absque figura. Cur ideò pictus? quia carne probatur amictus. Et dico quòd est duplex adoratio, scilicet duliæ, & latriæ. Adoratione duliæ possumus adorare illos in quibus est potestas, sapientia, & sanctitas. Et sic adoramus principes, prælatos, sicut in quibus est potestas. Adoramus etiam illos, qui excellentiam habent philosophiæ sicut illos in quibus est sapiẽtia, & sic quinquagenarius adorauit Heliam. Itẽ adoramus sanctos in patria, sicut illos in quibus est sanctitas, imaginibus eorũ exhibendo, est adoratio duliæ, nõ inquantum imago vel pictura,

ra, sed ratione illius quod per ipsam signatur. Soli autẽ Deo exhibẽda est adoratio latriæ. Et in hoc prohibentur omnes prophanæ pactiones dęmonum, & omnes falsæ adinuentiones superstitionis errorum, & omnes peruersæ appreciationes creaturarum. De tertio quod maximè abhorrẽt, scilicet de corpore Christi, hoc secretissimum fuit, sed modò est promulgatum. Aliquando dixerũt aliquid, q̃ non esset Deus ibi nisi in signo. Sed intelligendum est, q̃ ad prolationem verbi sacerdotis, & intentionem dicentis, substantia panis statim conuertitur in corpus Christi, quod habet vnitam animam cum deitate, & hoc est planũ. Dicit Iudæus, quomodo potest hoc esse? Dico, q̃ ille qui potest separare substantiam ab accidẽte, potest facere, q̃ non appareat substantia sensibus nostris, quę est sub accidentibus alienis. Et adoramus verum corpus Christi, & Deum trinum & vnum. Et in hoc virtus Dei, potentia, sapientia, & bonitas manifestantur. Sed Iudæus errat, qui pedestri modo credit sentire. De hoc audiui, q̃ fuit quidam incantator dęmonum. Quadam die cum quidam vellent aliquid impetrare à dæmone, fecit ille, quòd venit in medio illorum, Et venit quidam sacerdos portans corpus Christi, & cũ appropinquauit, inclinauit se ei Dæmõ, similiter cum redijt inclinauit se. Et dixit incantator: Vnde hoc, prohibuisti mihi ne adorẽ Christũ, & tu adoras? Respondit Dęmon. Inuitus feci. Nonne scriptũ est. In nomine Iesu omne genu flectatur, cœlestium, terrestrium, & infernorũ? Ista dicta sunt de primo mandato. Nõ assumes nomẽ Dei tui in uanũ, neq; insontẽ habebit Dominus eũ, qui assumpserit nomen Dei frustra, vnde dicit Psalm. Seruus tuus sum ego, da mihi intellectum vt sciam testimonia tua. Ideò, dilexi mandata tua super aurum & topaziõ. Propterea ad omnia mandata tua dirigebar, omnem viam iniquam odio habui: Dauid Propheta dicit in verbis istis, qua de causa loqui debemus de mandatis Dei, & ostendit rationẽ triplicem. Prima est vt inflammemur ad dilectionem mandati, nihil enim ita est necessarium, sicut diligere Dei legẽ, & mandata eius. Ideo dicit. Ideo dilexi mandata tua, &c. Secundò debemus loqui de mãdatis Dei, vt melius cognoscamus ea, quãtò enim homo frequentius vadit per viam aliquã, tantò melius cognoscit eam. Vnde Gregor. Homo cognoscit viam frequentius vadendo. Sed via eundi in patriam est in seruãdo mandata Dei, sed nõ cognoscit homo mãdata Dei, nisi audiendo loqui de mãdatis. Ideò dicit. Da mihi intellectũ, &c. Tertiò debemus audire mandata, vt odio habeamus ini quitates. Quando homo incipit cognoscere peccatum, & iniquitatẽ, & peccati deordinationes, quæ sunt contra Deum, tunc incipit detestari peccatũ. Debemus igitur loqui de mãdatis, vt ipsa diligamus, & per ea in viã ad cœlestem patriam dirigamur, & iniquitatẽ odio habeamus. Et vt hæc tria possimus consequi, ideo in principio rogemus Deum, &c.

Phil. 2.

De secundo mandato. Serm. 3.

NOn assumes nomẽ Dei tui in uanum, &c. Sicut in primo mandato præcipitur humilis adoratio summæ maiestatis, sic in isto mandato secundo præcipitur fidelis confessio summæ veritatis, & prohibetur abnegatio veritatis. In veteri testamento dicitur. Qui iurat, in nomine Dei iuret, & nõ periuret. Periurare, idem est, q̃ peierare, & hoc est nomẽ Dei in uanum assumere, vnde Hierem. Iurabis in nomine Domini in veritate, iudicio & iustitia. Et dicit ibi gloss. quòd iuramentũ debet habere tres comites, veritatem, iudicium, & iustitiã. Primò dico quòd debet fieri iuramentum in veritate. Vnde dicit. Non assumes nomen Dei tui in vanum, hoc est sine veritate. Intelligendum autem est, quòd est duplex iuramentum, scilicet assertorium, & promissorium, ita quòd est in testimonium, & in promissum. Fac iuramentũ assertorium sic. Hoc tibi iuro, asserο, & testificor per testimonium diuinæ veritatis. Illud autem iuramentum primo debet habere veritatem. Veritas autem est in iuramento vt homo nõ neget verum, non affirmet falsum, & non asserat scienter dubium, quia sermo est indicatiuus eorum, quæ sunt in corde. Sed scitis quid est, quando homo aliquod falsum testificatur per testimoniũ falsitatis? hoc est dicere quòd mentitur, & diuina veritas mentitur secum. Et hic est primus modus assumendi nomen Dei in vanũ, quando negamus veritatem. Secundò debet fieri iuramentum assertorium cum iustitia. Fit autem cum iustitia, quando non fit cõtra mandatum diuinæ legis, neq; contra præceptum sanctæ matris Ecclesiæ, nec in dispendium salutis propriæ, vel alienæ. Et qui contra ista tria iurat, dupliciter peccat, & quia iurat & quia seruat. Tertiò oportet in iuramento assertorio, vt concomitetur iudicium, quòd sit in mente discretio veritatis & iustitiæ, scilicet vtrũ iuramentum sit verum vel falsum, iustũ vel iniustum, fructuosum vel infructuosum. Et si iuro absque iudicio nõ discernens inter ista tria, temerariè iuro. Isti tres comites debẽt esse in iuramento assertorio. Sed Manichæi insultant nobis, & dicunt, q̃ non debemus iurare omnino, quia dicitur in nouo testamento. Ego autem dico vobis, non iurare omnino, sit autẽ sermo vester, est est, nõ non. Certè dico, quòd ex certis causis benè licet iurare. Hæretici non benè attendunt vim vocabulorum. Differt dicere, non iurare omnino, & omnino non iurare. Sicut differt dicere. Quidam homo non currit, & non quidam homo currit. Omnino nõ iurare, est nullo modo iurare, & nõ omnino iurare, est nõ omnibus modis iurare, sed ex certis causis. Secundò debet nomẽ Dei assumi non in uanum in iuramento promissorio. Fit autẽ iuramẽtum promissorium tribus modis, scilicet ad promouẽdum bonum, ad conseruandã fidelitatem, & ad ineundam mutuam pacem. Primò modo iurant inferiores superioribus. Secundò modo pares paribus. Tertiò modo superiores inferioribus. De primo dicit Apostolus. Testis mihi Deus est. Secundò modo iurauit Labam fidelitatẽ Iacob. Tertiò modo iurant superiores populo. Ex primo iuramẽto relinquitur triplex vtilitas, fides, intellectu, amor in affectu, & pax in effectu. Istis tribus modis fit iuramantum ad promouedũ bonũ. Secundò modo fit iuramentum ad conseruandam fidelitatem, & hoc fit ad compescendã malitiam, ad sedandum controuersiam, & ad expugnadum infamiam. Primò dico fit ad compescandum malitiam, vt homo non neget veritatem, nec affirmet falsitatem, & hæc est ratio vtilitatis iuramenti. Secundò modo fit ad sedandam controuersiã. Vnde Apostolus. Omnis cõtrouersiæ finis est iuramentum. Tertiò modo fit ad expurgandam infamiam. Vnde in Deuter. dicitur, q̃ maiores debebant se expurgare per iuramẽtum, quando inueniebatur cadauer mortuũ. Istis tribus de causis fit iuramentum, ad conseruandã fidelitatem. Tertiò modo fit iuramentũ ad ineũdum mutuam pacem, & in hoc intelligetur cohibitio peccatorum mortaliũ, quia omnis iuratio vera est periculosa, falsa est pernicio sa, nulla autẽ est secura. Et propter hoc dicitur in Ecclesiastic. Iurationi nõ assuescat os tuum. Iste est intellectus literalis. Spiritualis verò intellectus hic est. Non assumes nomen Dei tui in uanum, &c. Notandũ est, quòd assumimus nomen Dei non in vanum tribus modis, scilicet ad efficiendum, ad promittendum, & ad exprimendum. Primò dico, q̃ assumitur nomen Dei non in vanum ad efficiendum, vt in sacramentis, sicut dicitur in babtismo. Ego baptizo te in nomine patris & filij, & spiritussancti. Secundò modo fit iuramentu

Manicheorum hęresis. Matth. 5.

Nõ iurare omino, qualiter intelligatur.

Iuramentum promissoriũ fit tribus modis

Rom. 1. Gen. 30.

Hebr. 6.

Deu. 21.

Ecclę. 23

Leuit. 6. & Leu. 19.

Hier. 4.

Iuramentum duplex assertorium, & promissorium.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tum ad promittendum, ſicut promitto ire ad ſanctum Iacobum, vel intrare religionem per iuramentũ. Tertiò aſſumimus nomen Dei non in vanũ ad exprimendum, ſicut quando loquimur cum iuramento. Econtra accipimus nomẽ Dei in vanum per fruſtrationem ſacramenti ſuſcepti, per fractionem voti, & per prolationẽ ſermonis blaſphemi. Primò dico aſſumimus nomen Dei in vanum per fruſtrationem ſacramenti ſuſcepti. Et ſecundum hoc eſt triplex modus aſſumendi nomẽ Dei in vanũ. Primò modo quãdo quis nõ credit, ſicut hæreticus. Secundò modo quando credit, & ſe nõ diſponit, ſicut vſurarius. Tertiò modo quando gratiã in ſacramento ſuſceptam non cuſtodit, ſicut ille qui poſtea peccat. Audi, quando tu es inſignitus in nomine Dei, tunc character tibi imprimitur per virtutem nominis Dei: & quando homo poſtea peccat, euacuat
Tit.1. virtutem ſacramenti. De talibus dicit Apoſtolus ad Titum. Confitentur ſe noſſe Deum, factis autem negant. Et ſic conculcas, & pollutum ducis ſanguinem Chriſti. Secundus modus aſſumendi nomen Dei in vanum, eſt per fractionem voti emiſi. Et hoc fit tribus modis. Primò per dilationem irrationabilem, ſicut promitto ire ad ſanctum Iacobũ, & non aſſigno mihi certum tempus, & ſic ſemper procraſtino. Secundò fit voti fractio per voluntatẽ contrariam, ſicut quando
Deu.23. quis promittit aliquid Deo, & poſtea pœnitet. Contra tales dicitur in Deuteronom. Si quid proceſſerit de labijs tuis, non facies irritum. Tertiò fit fractio voti per apoſtaticam rebellionẽ, ſicut quando homo apoſtat à religione. Primus modus eſt malus: ſecundus peior: tertius peſſimus. Quia dicitur homo apoſtata
Prou.6. vir iniutilis. Vnde dicit Eccleſ. Si quid vouiſti Deo,
Eccle.5. non moreris reddere, diſplicet n. Deo ſtulta & infidelis promiſſio. Tempus, dies, & hora interpellabit. Patet modò, quomodò tribus modis in fractione voti aſſumimus nomen Dei in vanum. Tertiò aſſumimus nomen Dei in vanũ per prolationem ſermonis blaſphemi, & hoc fit tribus modis. Primò quando aliquis loquens de Deo vtitur locutione maledica, ſicut quando maledicit Deo. Secundus modus eſt per locutionem mendacem, ſicut quãdo quis negat verum, vel affirmat falſum. Quia dicit Anſelm. q̃ omnis contradictionis nobilior pars Deo eſt attribuenda. Tertius modus eſt per locutionem probrotam, ſicut quado quis loquitur de membris Chriſti interioribus, blaſphemat peſſime, etiam ſi verum dicat, & Chriſtum deſpicit in eo, quòd
Puer blaſphemus à diabolo raptus. humilis fuit. Et tales diuino iudicio ſunt exterminandi. Narrat enim Gregor. q̃ quidã puer ſex annorum conſuetus fuit blaſphemare. Quadam die cum blaſphemaret, & eſſet in ſinu patris ſui, raptus eſt à dæmonibus, & portatus in infernum. Propter quod dicitur in
Luc.24. Leuit. Quicúq; blaſphemauerit, morte morietur. Patet modò quibus modis aſſumimus nomẽ Dei in vanum.

De tertio præcepto. Sermo. 4.

Pſal.88. MEmento vt diem ſabbati ſanctifices. Pſal. Miſericordia Domini ab æterno, & vſq; in æternum ſuper timentes eum, & iuſtitia illius filios filiorum, his qui ſeruãt teſtamentum eius. Indigemus diuina miſericordia condonante offenſas noſtras, & diuina iuſtitia recompenſante merita noſtra. Sed timor Dei, facit inuenire miſericordiam, & obſeruantia mandatorum, iuſtitiam. Conſideratio autẽ magnificentiæ Dei inducit ad timẽdum, conſideratio diuinæ legis inducit ad obſeruantiam mandatorum. Et propter hæc innuitur nobis, vt ſemper cogitemus diuinam legem. Vnde Iudæi die ſabbati conſueuerunt ſemper diſputare de lege Dei, quia hoc eſt opus Dei. Et vt perfecte poſſimus loqui de lege Dei, ideò rogemus Deum in principio, &c. Memento, &c. Dicebam vobis, quòd in tabula prima continentur tria mandata nos ordinantia ad Deum, ſecũdum tria appropriata tribus perſonis diuinis. In primo mãdato præcipitur humilis adoratio diuinæ maieſtatis. In ſecundo fidelis confeſſio ſummę veritatis. In tertiò ſyncera dilectio ſummæ bonitatis, & hoc tertium præceptũ eſt. Et eſt ſumma verborum. Memento vt diẽ ſabbati ſanctifices. Sequitur. Sex diebus operaberis, & facies omne opus tuũ, ſeptima verò die nõ facies omne opus tuum, tu & filius tuus & filia, ſeruus & ancilla, iumentũ, & aduena qui eſt intra portas tuas. Sex enim diebus fecit deus cœlum, & terram, mare & omnia, quæ in eis ſunt, & ſeptima die requieuit, Ideo benedixit, & ſanctificauit illum. Videte q̃ in his verbis ſpũſſanctus ſcripſit tabulas, quia ſpirituſſanctus per digitum Dei intelligitur, qui omnia præcepta ſcripſit cũ ſumma diligentia, hęc ſcripſit inſinuãs mandati integritatem, & conſummationem. In hoc autem mandato aliquid præcipit, aliquid concedit, & aliquid interdicit. Præcepit ſanctificare diem ſabbati, ibi. Memẽto vt diem ſabbati ſanctifices, ſantificatio enim eſt conuertens animam ad Deum ſanctum, ad Deum verum, & ad Deum ſummè diligendũ. Aliquid concedit in illo mãdato, ibi, ſex diebus operaberis, facies omne opus tuum. Aliquid verò interdicit, ſcilicet opus ſeruile, ibi; Nullum opus facies in eo, &c. Hæc eſt perfecta vacatio, quæ habet adiũctam bonam operationem, & prohibitam ſeruilem. Ratio præcepti ſubiungitur, ibi. Sex diebus fecit Deus cœlum, & terram, mare, & omnia quæ in eis ſunt, & ſeptimo die requieuit. Ideò bene dixit, & ſanctificauit illum. Sed quare precepit vacare? Certè quia benedixit, & ſanctificauit illum. Ideo & tu creatura, quæ es Chriſti imitatrix, debes hoc facere. Modò Iudæi inſultãt nobis, & dicunt. Vos tenetis decalogum, & decalogus nõ habuit niſi præcepta moralia, morale autẽ neceſſitatem habuit pro omni tẽpore. Septima autem dies in qua non licet operari, à prima die in qua licet operari, eſt dies ſabbati, quę dicitur dies Saturni, & vos vacatis die dominico pro die Saturni. Item dicitur, omne opus non facies in die illa, & vos facitis multa opera, & ita totũ diſſipatis. Videte chariſſim i, intelligẽdum eſt ita, quòd præceptum illud habet aliquid quod eſt mere morale, & habet aliquid, quod eſt mere cęremoniale, & habet aliquid mixtũ ex morali, & cæremoniali. Quod præcepit Dominus ſanctificationem, id eſt vacationem ad amandum, hoc eſt verè præceptũ. Vnde dicit Beatus Petrus, quòd quilibet tenetur Dominum ſanctificare in corde ſuo, id eſt, amare. Ille ſanctificat ſiue ſabbatiſmũ facit, qui Deum ſuper omnia diligit propter ſe, & non propter aliud. Item eſt in præcepto aliquid figurale, ſicut diei ſeptimę feriatio. Dies ſeptima ſignificat quietem animarum, & quietem Domini in ſepulchro, & ceſſationem ab opere ſeruili cum vacatione, & deprecatione. Deus enim ſex diebus operatus eſt omnia, non quia non potuiſſet feciſſe vna die, ſed intelligendum eſt hoc, quòd mundus aliquid habet in arte æterna, ſcilicet eſſe æternum, quod eſt æternitas vitæ & poſſeſſio vna, in quo nihil eſt prius, nec poſterius, & hoc impreſſit Deus mentibus angelicis. Itẽ habet mundus aliquid in intelligentia creata, ſcilicet prius & poſterius, natura ſimul ſecundum durationem, non ſecundum naturam, ſecundum q̃ eſt in materia non propter defectum operantis, ſed propter condeſcenſionem ipſius vt coaptaret omnia, & omnia in primis operibus deſignaret. Et ſicut omnium operationum in primis operibus produxit, ſic & ſeminaria omninm operum & quietationẽ plenè produxit. Et quia ſeptimo die requieuit, & intellectualem ad eſſe creaturam reuocauit, & ſeptimo die animas in ſepulchro reduxit ad quietem paradiſi. Significatio igitur diei ſeptimæ, eſt figuralis quietis animarum. Sic igitur

Obijciunt nobis iudei, quòd ſabbatum nõ ſanctificemus.

1.Pet.3.

tur in mandato illo continetur aliquid quod eſt morale, ſcilicet, vt Deus ſuper omnia diligatur, & aliquid quod eſt cæremoniale, vt figuratio diei ſeptimę. Item continetur aliquid quod eſt partim morale, & partim cæremoniale, vt ceſſatio ab operibus, & hoc in quibuſdam generaliter eſt intelligendũ, in quibuſdã ſpecialiter. Sic intelligamus ſicut Iudei, qui dicunt, q̃ debet fieri vniuerſalis ceſſatio ab omni opere ſeruili, ſic inſinuatur chriſtiano, q̃ debet abſtinere ab omni peccato, & ſic eſt figurale. Si intelligamus q̃ ab aliquibus debemus abſtinere, ſic eſt morale, non ſicut in precepto & ſicut in bene eſſe: & remãſit ſicut in eccleſiaſtica inſtitutione eſt præceptum. Dico opera ſeruilia opera mechanica, quę ſunt ſeptem, ſcilicet agricultura, quę comprehẽdit omnem modum colẽdi terram. Lanificium, quod conſiſtit in omni genere veſtimentorum. Fabricatio, ſiue ſit in meteria ferrea, ſiue lapidea, ſiue metallica, ſiue lignea. Venatio, quæ comprehendit equorũ, & venatorum opus, & omnem modum piſtorum, coquorum, & omnem modum præparandi cibos. Medicina, quę conſiſtit in arte conficiendi pigmenta vel ſyrupos, & hmõi. Nauigatio, quæ comprehendit omne opus nautarum in mari, ſiue omne opus mercationis Et theatrica, quæ comprehendit omnem modum ludi, vel incunditatis. Modò dico, q̃ in omnibus iſtis ſunt quædam merę ſeruilitatis, quædam continuæ neceſſitatis, quędam meræ incunditatis. Illa quæ ſunt meræ ſeruilitatis prohibentur ab Eccleſia. Illa autem quæ ſunt continuę neceſſitatis, ſicut illa quæ ſunt ad cõſeruationem vitæ, vel ſanitatis, conceduntur in quantum ſunt neceſſitatis, & prohibentur inquãtum ſunt ſeruilitatis. Illa verò quæ ſunt meræ iucunditatis ſunt permiſſa, nõ prohibita, quia propter paruitatem noſtrã permittuntur ab Eccleſia. Et ſic poterimus reſpõdere. Sed dices, quare confudit & miſcuit moralia, & cęremonialia ſimul? Dico, quòd hoc præceptum. Memento vt diem ſabbati ſanctifices, & cætera; eſt de charitate, & quicquid patet & latet in alijs, in iſto mandato conſummatur, & ideo miſcuit ſimul moralia & cæremonialia vt melius, ne, ſi ſpecialiter poneret, grauaretur memoria noſtra. Sunt autem tria, quæ requiruntur ad perfectã dilectionem. Primum eſt diuina vacatio conuertens animam in Deum. Secundùm imitatio Chriſti in bonis operibus. Tertium eſt ceſſatio ab omni opere ſeruili, quæ cor reddit purum, & mundum. Conuerſio autem in Deum eſt ſecundum ſeptem opera, quibus anima cõuertitur ad perfectam vacationem in Deum, quorum tria ſunt intrinſeca, quæ fiũt meditando, orando, & exultando. Ex iſtis tribus fit cõtemplatio. Alia ſunt extrinſeca, quæ fiunt legendo, pſallendo, ſacrificiũ offerendo, diuinam legẽ adimplendo. Et hoc fit ſiue audiendo, ſiue docendo, ſiue cum alijs conferẽdo. Hoc eſt quod dicit. Memẽto, vt diẽ ſabbati ſanctifices, &c. Mandat igitur Dominus primò conuertentem animã in ipſum. Secundò mandat ſui imitationem, cum dicit. Sex diebus operaberis. De iſta imitatione dicit Apoſtolus. Imitatores mei eſtote ſicut filij chariſſimi. Et in
Eph.5. Luc.6. Luc. eſtote miſericordes, ſicut & pater veſter miſericors eſt. Sex autem ſunt opera miſericordiæ, ſcilicet paſcere eſurientes, potare ſitientes, veſtire nudos, colligere hoſpites, viſitare infirmos, & redimere captiuos. Aliter enim impoſsibile eſt eſſe opus virtutis, niſi creatura in iſtis conformetur Chriſto. Ad opus autem virtutis requirũtur ſex correſpõdentia ſex operibus virtutis, quę ſunt circunſpectio prouida, intentio recta, affectio pura, electio recta ſiue iuſta, proſecutio vigoroſa, & informatio charitatiua. Primum intelligitur in opere primę diei, quando dixit Deus, Fiat lux, & facta eſt lux, Hoc eſt circunſpectio prouida. Secũdò oportet q̃ homo ponat ſibi rectum finem in Deum, & hoc notatur cum dicitur. Fiat firmamentũ in medio aquarum, & vocauit Deus firmamentum cœlum: Oportet, q̃ homo agatur ſurſum, & habeat rectam intẽtionem ad Deũ. Tertio requiritur affectio pura, & hoc intel- Gen.1.
ligitur in tertio opere. Diuiſit Deus terram ab aquis, id eſt affectiones ſæculares à diuinis. Quartò requiritur electio iuſta ſiue recta, vt ordinatè faciat quæ debet facere, & hoc notatur in quarto opere cum dicit. Fiant luminaria in firmamento cœli, id eſt, ſint opera noſtra ordinata. Quintò requiritur proſecutio vigoroſa, quod notatur in quinto opere, quando Deus produxit animã viuam, in aquis natatilia, in aere volatilia. Sextò fecit Deus integra opera ſuperueſtita omnibus circunſtantijs, ſecundum quòd exigit lex diuinæ charitatis. Charitas autem eſt forma peruectiua omnium, & ille qui habet charitatem, habet omnia iſta ſex. Sextũ igitur opus virtutis eſt informatio charitatiua, quod notatur cum dicitur. Fecit Deus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem ſuam. Quando hominis opus integratur ex iſtis ſex, tunc dicitur rectè viuere. Sed non ſufficit facere virtutis opus, niſi homo caueat ab opere vitioſo. Et hoc tangitur cum dicit. Nullũ opus facies in eo. Quinq; modis poteſt homo facere peccatum. Primò quãdo peccatum perpetrat. Secundò quando ad peccandum aliũ incitat. Tertiò quãdo peccantem defenſat. Quartò quando peccantem accepat. Quintò quando peccantem diſſimulat, nec arguit, nec punit, & hoc eſt maximum periculum, quando quis aliũ caſtigare negligit. Primum peccatum tãgitur cum dicitur. Nullum opus facies in eo, id eſt tu nullũ perpetrabis peccatum. Secundum peccatum tãgitur cum dicitur. Nec filius, nec filia, id eſt non eris pater peccati inſtigãdo alium ad peccatũ, verbo vel opere vel exẽplo: Tertium peccatum tangitur cũ dicitur. Nec ſeruus tuus, nec ancilla tua. Ille qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati, ſed ille qui defenſat peccatum, dominus eſt peccati, illi præbẽdo patrocinium qui facit peccatum. Quartum peccatum eſt, quando aliquis peccantem accepat, quod notatur ibi. Nec iumentum tuum. Iumentum cum fuit ligatum, non ducebatur ad opus niſi acceptãte Domino, & iſta acceptatio eſt religatio. Quintum peccatum eſt quando aliquis alium caſtigare negligit, quod tangitur cum dicit. Non aduena qui eſt intra portas tuas. Aduenam quis reputat hominem, quando dicit ad alium, quid ad me de peccato ſuo? Et ſic quãdo homo non punit peccatum alterius, efficitur particeps peccati illius. Alijs etiam multis modis efficitur homo Pſal.50.
particeps peccati alterius. Et propter hoc dicit Pſalm. Ab occultis meis munda me Domine, & ab alienis parce ſeruo tuo.

De quarto Præcepto. Sermo. 5.

HOnora patrem tuum & matrem tuam, vt ſis Exod.10.
longæuus ſuper terram, quam Dominus Deus
Eccl.3. daturus eſt tibi. In Eccleſiaſtic. dicitur. Quæ præcipit tibi Deus cogita illa ſemper, & in plurimis operibus eius ne fueris curioſus. Verba vltima ſpecialiter dicuntur literatis. In quibus docet Eccleſiaſticus cogitare vtilia, & vitare curioſa. Vtilia autem dirigunt nos in viam ſalutis, ſed curioſa diſtrahunt nos à via ſalutis, & diſſipant intelligentiam noſtrã. Magna pars intelligentiæ perditur propter curioſitatem, & tamen nihil eſt precioſus intelligentia in nobis. Dolemus cum perdimus aurũ, multò plus dolere debemus, ſi amittamus intelligentiam, quia nihil eſt ita charũ ſicut actus intelligẽtię. Sumus dicturi de præceptis, & indigemus q̃ Dominus illuſtret intelligentiam noſtram, ideo rogemus Deũ in principio, &c. Honora patrem tuũ, &c. Dicebam, quòd ſicut anima rationalis ordinari habet ad creatorem & ad creaturam, ſecundum hoc eſt duplex

Universidad de Deusto
Biblioteca

plex tabula,in qua lex Dei est scripta. In prima tabula continentur tria mandata secundum tria appropiata tribus personis diuinis, & secundum triplicem operationem animæ. In primo mandato præcipitur humilis adoratio summæ maiestatis, in secundo fidelis confessio summæ veritatis, in tertio syncera dilectio diuinæ bonitatis. Ista tribus mandatis sunt fundamẽtũ omniũ præceptorum legis. Et propter hęc tria omnis timoratus verax & Deo deuotus tenetur, ista principaliter custodire. Modo dico, quòd in secunda tabula continentur septem præcepta, vnum est affirmatiuũ, & sex sunt negatiua. Ratio distinctionis est hæc. Quia omnia mandata reducuntur ad duo. Hoc facias alij, quod tibi vis fieri. Non facias alij, quod tibi non vis fieri. Et iuxta hoc accipiuntur duo præcepta. Primum est innocentiæ; Secundũ est beneficentiæ, quę sunt duæ partes iustitiæ. Modò dico viterius, quòd præcepta ordinantur secũdũ ipsorũ nobilitatem, & beneficentia melior est, quàm innocentia, ideò mãdato innocentiæ prępponitur mandatum beneficentiæ, & est synodicè traditum Iudæis, sicut. Honora patrẽ tuum & matrẽ tuam &c. Et ponitur hic primò forma mandati, cũ dicit honora, &c. Secũdò subditur promissio cũ dicitur vt sis longęuus, &c. Intellige secundũ literalem intelligentiam. Pater nominat personã generantis, personam instruentis, & personam educantis, quia pater habens filium generat ipsum, instruit ipsum & nutrit, & ipsius est, filio legare bona sua. Et sic pater tenet rationem originis, rationẽ regiminis, & rationẽ benefactoris. Et secundũ hoc debetur ei triplex honor reuerẽtiæ, honor obediẽtię, & honor beneficentiæ. Primo dico, patri inquantũ tenet rationẽ originis debetur honor reuerentiæ. Vnde in Ecclesiast. Qui timet Deum, honorabit patrẽ suum & matrem suam, & quasi dominis seruiet eis, qui se genuerunt. Secundò patri ratione regiminis debetur honor obedientiæ: vnde Paulus, Filij obedite parentibus vestris, hoc enim iustum est. Honora patrem tuum & matrem tuam, quod est mandatum primum in promissione, vt benè sit tibi, & sis longęuus super terrã. Tertiò honor debetur patri, quia rationem tenet benefactoris honor scilicet beneficentię. Vnde dicitur in Ecclesiastı. Filij suscipe senectam patris tui, & non contristes eum in vita illius. Præcipitur igitur, quòd triplex honor impendatur parentibus, scilicet honor reuerentiæ, obedientiæ, & beneficentiæ. Et hoc est primum mandatũ quod debes custodire, propter promissionem, scilicet vt benè sit tibi, & sis longęuus super terram. Et tangitur primò mandatum ibi. Honora patrem tuum & matrem tuã. Secundò additur promissum ibi. Vt sis longæuus super terram, &c. Sed nũquid verum est semper, quòd diutius viuant? Videmus hoc falli quandoq; ergo Deus fallax erit in suo promisso? Dico, quòd longęuitas non solum attenditur secundum longitudinem dierum currentium, sed secundum valorem, & secũdum ꝙ est triplex honor, qui exhibetur parentibus, sic respõdet huic triplici honori triplex præmium. Honoranti patrem honore reueretiæ, debetur vita gloriosa siue honorifica. Honorãti patrẽ honore obediẽtię, debetur vita iucunda. Honorãti patrẽ honore beneficentię, cõceditur vita opulenta. Primò dico honoranti patrẽ honore reuerentię, conceditur vita gloriosa siue honorifica. Vnde Eccles. Gloria hoĩs ex honore patris sui. Item ibidem. Ne glorieris in contumelia patris tui, non.n.est tibi honor, sed confusio. Naturale enim est, ꝙ filius vehementissime diligit patrem, & indignatur quãdo aliquis iniuriatur patri. Secundò honoranti patrẽ honore obedientiæ, conceditur vita iucunda. Vnde Eccles. Qui honorat patrem suum iucundabitur in filijs, & in diebus orationis suæ exaudietur. Qui honorat patrẽ suum vita viuet longiore & qui obedit patri suo refrigerat manum suam. Summa iucunditas est, ꝙ homo non sit rebellis superiori suo, quia qui rebellis est superiori, inueniet rebellem inferiorem, & cõtemptor superiorum potestatum contemnetur ab inferioribus. Sicut Adam quando fuit inobediens superiori suo, omnia inferiora sua quæ sibi fuerant subiecta, habuit contraria. Tertiò honoranti patrem honore beneficẽtiæ, conceditur vita opulenta, Vnde Eccles. Honora patrem tuum & matrem tuã, & superueniet tibi benedictio, & benedictio tua in nouissimo manebit. Benedictio ista vocatur multiplicatio bonorum. Ecce præceptum & ecce promissio. Obligamur ad obediendum parẽtibus quandiu vtimur ipsorum bonis, & debemus eis obtemperare in exercitatione actuum virtuosorum siue salubrium, in dispensationibus temporalium & in subministratione obsequiorum. Debemus etiam viuere secundũ eorum consilium: & expendere secundum eorum imperium, & quando exegerit necessitas, subministrare eis obsequium. Si tamẽ parentes aliquid velint, vel imperent nobis quod sit contra profectum salutis nostræ, nõ est ipsis in illis pietas exhibenda. Et hoc est quod dicit Dominus in Euangelio. Qui non odit patrem suum, aut filios propter me, nõ potest meus esse discipulus. Vult Dominus, ꝙ ex affectu paterno nõ dimittat homo facere, quod pertinet ad salutem suã. Et hoc est quod dicit Dominus, Dimitte mortuos sepelire mortuos suos, tu autem vade & annuncia regnũ Dei. Et Hiero. dicit. Si pater in limine iaceat, si mater vbera quibus te lactauit ostendat, per calcatũ perge patrem, per calcatam perge matrẽ, & ad vexillum crucis euola, solum enim, genus pietatis est in hoc esse crudelẽ. Ecce intellectus verborum secundũ sensum literalem. Videte latiorem intellectũ, Præcipitur beneficentia ad omne genus hominum. Pater nominat personam, in qua est prępcipua ratio auctoritatis, antiquitatis & amicabilitatis. Primò dico in patre est auctoritas. Et in isto mandato datur præceptum ꝙ obediatur patri, qui habet auctoritatẽ. Autoritatẽ autem habet omnis qui præest reipublicæ, vel rei politicæ, vel rei monasticę. Primo dico, ꝙ ille qui pręest reipublicæ, est pater ratione auctoritatis, vt princeps, baro, comes, vel dux. Et dicitur pater tutela, vel defensione, & eũ debemus honorare. Vnde Beatus Petr. Deum timete, principes honorificate. Secundò habet auctoritatẽ ille, qui pręest rei politicę siue ecclesiasticæ. Et ipsum debemus honorare, secũdum quòd exigit dispositio ecclesiast. & debet ei obedire vulgus. Vnde Apostolus ad Hebr. Obedite prępositis vestris, & subiacete eis, ipsi enim vigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddituri. Tertiò auctoritatem habet ille qui præest rei monasticæ, & illum debemus honorare & ei obedire, secundum ꝙ regula & promissio facta est. Vnde Hieronymus: prępositum monasterij diligite vt patrem, timete vt dominum, audite vt magistrum, credite vt salubre quicquid ipse vobis dixerit. Modò dico, ꝙ istis debemus obedire, secũdũ ꝙ exigit ordo vel auctoritas. Secundò in patre intelligitur antiquitas, & ex hoc intelligitur debilitas, senes enim debilitantur. Et qui patrem honorat ratione antiquitatis & debilitatis, honorat omnem hominem qui indiget adiutorio, vel qui caret sensu, vel fortitudine, vel intestatur ab alio. Propter hoc debemus alium iuuare per documenta, vel sustentamenta & per patrocinia, & ad hoc specialiter sunt prælati. Si homo caret sensu, debent ipsum iuuare per documenta, si caret fortitudine, debent ipsum iuuare per sustentamẽta, si infestatur ab alio, debent ipsum adiuuare per patrocinia. Tertiò in patre intelligitur ratio amicabilitatis, & in hoc intelligimus, quòd ratione originis amabilis & amandus est omnis homo, & tenetur quilibet homo aliũ honorare.

Vnde

Eccl.3

Eph.6.

Eccl.3.

Obiectio pulchra Responsio pulcherrima.

Eccl.3.

Eccle.3.

Rom.12. & 13.

In dilectione ordinis seruandus.

Exẽplum quãdam magistri qui matrẽ ignorauit.

1.Pet.2.

Hebr.13

Exẽplum quãdam qui patrẽ non honorauit.

Vnde Apostulus. Honore inuicem præuenientes. Et iterum. Reddite omnibus debita, cui honorem, honorem. Nemini quicquam debeatis, nisi vt inuicem diligatis. Debet homo aliũ diligere benè volendo cuilibet quantum ad effectum, & quantum ad signum. Habet autem ista dilectio ordinem, quia debemus diligere secundum rationem proximitatis, secundum rationem similitudinis, & secũdum rationem obligationis. Primò dico, debemus diligere secundũ rationem proximitatis, & secundum hoc maiorẽ amorem debemus domesticis, quàm extraneis, & amicis plusquam inimicis. Secundò habet dilectio ordinem secũdum rationem similitudinis, quia aliquibus debemus ratione similitudinis, maiorem dilectionem quàm alijs, sic tenemur ratione similitudinis in forma specifica diligere hominem, secundum similitudinem ratione conuenientię in fide debemus plus diligere christianum, quàm Iudæum vel gentilem, & secũdum rationem similitudinis in professione maxime debemus diligere, sicut religiosus fratrem suum, & vnus canonicus cõcanonicum suum. Tertiò ratione obligationis debemus diligere & tenemur obedire: Et sic aliquibus plus tenemur quàm alijs, teneor enim alium diligere, & eum honorare ratione præcepti tantùm, teneor plux ratione præcepti & beneficij, & teneor maximè, ratione præcepti, beneficij & promissi, id est, illum de quo est mihi præceptum, & recepi beneficium, & feci promissum, debeo plus diligere, & honorare. Patet modò ꝙ in verbis istis. Honora, &c. tangitur præceptum. Et quomodo secundò redditur promissum ibi. Vt sis longæuus, &c. Deindè dictum est, quomodo intelliguntur secundùm intelligentiam literalem, & quomodo secundum spiritualem. Et vt melius teneatis in mente, dicam vobis duo exempla. Vnum bonum de illo qui matrem honorauit, & aliud malũ & crudele de illo qui patrem non honorauit. Dicam primum de bono. Fuit quidã magister magnus & famosus Parisius, & à multis notus & dilectus. Hoc audiens mater sua paupercula, cogitauit ire ad filium suum, accepit baculum & tunicella de burello venit Parisius, & quęsiuit à quibusdam dominabus pro tali magistro. Dixerunt illi matronę. Quid vultis ab eo? Respõdit. Ego sum mater sua. Tũc illæ matronę duxerunt eam in domum suam, & refocillauerũt eum. Postea cogitauerũt, ꝙ ille bonus homo verecundaretur, si videret eam in tali statu, & induerũt ipsam benè, & dederunt ei mantellũ, & iuerunt secum ad magistrũ. Tunc illa dixit, Ego sum mater tua. Respondit magister. Verè ego non credo, quia mater mea est paupercula, & consueuit habere solum tunicellã de burello. Et cũ nullo modo vellet acquiescere verbis eius reduxerunt eam in domm suam, & reddiderunt ei tunicellam eius, & bacculum. Tunc illa accessit ad filium suum in congregatione multorum, & cum videret matrem suam in tali habitu veniẽtem, depositit caputium suum, & amplexatus est eam, & dixit. Modo scio, ꝙ es tis mater mea. Hoc fuit diuulgatum per villam, & reputatum est ei pro magno bono. Et postea factus est Episcopus Parisiensis. Aliud exemplum dicam malum de eo qui non honorauit patrem suum, & vidi illũ, qui nouit illum cui hoc accidit. Fuit quidã homo pauper, qui per industriam suam multa bona acquisierat, & habebat vnicum filium. Et videntes quidam nobiles, fecerunt ꝙ contraxit filius cum filia cuiusdam nobilis. Et tunc illa quæ fuit pulchra & nobilis incepit abominari patrem, & fecit tãtum cum marito suo, ꝙ odio habuit patrem suum, & ꝙ pater non habebat quid comederet nisi fabas malas, & semper in conuiuio expellebatur à domo. Quadam die fuit famelicus, & venit ad domum filij & petijt cibum, & datæ sunt ei fabæ malæ, & expulsus est à domo. Tunc illa dixit marito suo. Modò possumus comedere in pace. Vade ad arcẽ & accipe caponem coctum: Et cũ aperuit arcam, mutatus est capo in busonem. Qui subitò saliens ad faciem eius, ponebat duos pedes ad mentũ & duos ad frontem, & operuit totam faciẽ eius, & nõ fuit medicus quisciret eum amouere. Tandem venit quidam, qui fecit tenellas quasdam, & dixit, ꝙ eum amoueret. Tunc buso aspexit eum tã horribili vultu, ꝙ ille cecidit in terram, & amplius nõ audebat aliquid facere, & nullus fuit qui sciret apponere consilium, sed mala morte mortuus est. Patet modò præceptũ, & promissũ quod promittitur.

De quinto, sexto, & septimo, Præcepto.

Sermo. 6.

NOn occides. Non mœchaberis. Nõ furtum facies. ait Psalm. Tunc non cõfundar, cum perspexero in omnibus mandatis tuis. Iacobus dicit. Qui totam legẽ seruauerit, offendit autẽ in uno, factus est omniũ reus. Non quia pro vna transgressione tantùm punietur pœna sensus, sicut pro trãsgressione omnium sed punietur tantum, pœna damni, non tamẽ, ita acriter pro vno sicut pro omnibus. Ideò si quis vult pertingere ad vitam æternam, oportet ꝙ perspiciat in omnibus mandatis Dei corde & opere. Et ideò dixit Psal. cum perspexero, id est, perfectè inspexero, & consideraueró, & iuxta hoc ego nõ timebo cõfundi. Non est magnum confundi in præsenti, sed confundi eternaliter, hoc debemus abhorrere. Sed tamen nõ possumus euadere istam confusionẽ, nisi perspiciamus in omnibus mãdatis Dei. Ideò Deũ rogemus in principio, &c. Non occides, &c. Dicebam vobis, ꝙ mandata Dei distinguebantur in duas tabulas. In prima continentur mandata secundum legem iustitiæ ordinantia nos ad Trinitatem, qua continentur tria mandata secundum tria appropriata tribus personis. In secunda tabula continentur mandata ordinantia nos ad proximum. & hoc secundum duplicem partem iustitiæ, scilicet innocentię & beneficentiæ. Reducitur autem tota iustitia ad tria. Quia Deo debemus exhibere debitã reuerentiam, per orationem, confessionem, & satisfactionem. Patri debemus exhibere beneficentiam, & omnibus alijs innocentiam. Dictum est de tribus mandatis, quę nos ordinant ad Deum. Dictum est etiam de quarto mãdato, quod accipitur penes partem iustitiæ, quæ est beneficentia, in quo præcipitur, ꝙ debemus exhibere honorem patri & matri. Sequitur de sex alijs mãdatis, quæ pertinent ad innocẽtiam. Nocet autem quis proximo suo tripliciter, peruersitate operis, falsitate sermonis, & improbitate volũtatis: & propter hoc legislator primò prohibet nocumentum quod prouenit ex peruersitate operis, diuersitas autem operis qua quis iniuriatur alij est triplex. Aut enim quis iniuriatur alij in propria persona, aut in coniuncta persona, aut in temporali substantia, & secundùm hæc sunt tria mandata, quæ pertinent ad innocentia. In primo prohibetur nocumentum in propria persona, ibi. Non occides. In secundò prohibetur nocumentum in persona coniuncta, ibi. Non mœchaberis. In tertio prohibetur nocumentum in substantia tẽporali, ibi. Non furtũ facies. Primò dico cum dicitur, non occides, prohibetur ira prorumpens in iniurias peremptiuas naturalis siue substantialis, & vitæ incolumis, & vitæ honorabilis, natura enim appetit quod melius est, & ideò nõ sufficit sibi quòd habeat vitam subsistentem, immò cum hoc vult vitam salubrem & incolumen. Ergo in isto mãdato, non occides, legislator prohibet primò iras prorumpentes in iniuiurias perẽptiuas vitæ naturalis. Secundò prohibet iras prorumpentes in iniurias vitæ incolumis scilicet quando fit iniuria per verbera, vel vulnera. Tertiò prohibet iras prorumpẽtes in iniurias vitę honorabilis,

Psal.118. Iac.2.

Expositio pulchra.

Universidad de Deusto
Biblioteca

bilis, sicut est iniuria quæ est in contumeliam apertam
Matth.5. vel occultã, sicut illa quæ fit per signum. Vnde dictum est in Euangelio. Audistis quia dictũ est antiquis. Non occides. Ego autem dico, ꝙ omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio, Qui autẽ dixerit fratri suo, racha, reus erit consilio, Qui autem dixerit, fatue, reus erit gehennæ ignis. Ergo planum est, quòd tribus modis facit homo cõtra illud mandatum, scilicet quando quis irascitur fratri suo, vel quãdo dicit, racha, vel quãdo dicit, fatue: Et quando hoc facit ex deliberatione animi, tunc dicit, ꝙ reus est gehennæ ignis. Et quia vita naturalis fundamentũ est respectu aliarum, ideò sub isto modo, non occides, legislator expresit mandatum. Manichæi
Manichęorum obiectiones. autem obijciunt nobis, & dicunt, ꝙ contradicit sibi legislator. Dicit enim. Non occides. Et alibi dicit. Maleficos non patieris viuere. Et hoc est cõtra principes in
Exod.22. Christiana lege, qui per sententiam iudiciariam alios
Matth 62. occidunt. Itẽ obijciunt, ꝙ Dominus dicit. Omnes qui
Idem 5. acceperint gladium, gladio peribunt, ergo non licet gladium accipere. Et similiter dicunt, ꝙ non licet sacerdotem esse occisorem. Et hoc est contra Ecclesiam & ecclesiasticas personas, qui exequendo iudicium & inperando accipiũt gladium. Item obijciunt quod dicitur. Ego autem dico vobis non resistere malo, & hoc est
Respõsio. contra legislatorem. Intelligere debemus, ꝙ prohibetur hic occisio hominis, non bestiarũ vel virgultorum, sicut dicebant antiqui Manichæi, qui volebant comedere d fructibus arborũ. Occisio autẽ hominis potest esse à lege aut ab homine, in veritate aut interpretatiuè. Occisio autem hominis ab homine sicut ab homine non vt à lege, prohibetur, sed Deus qui conditor est naturę, & cõseruator naturæ & legis, potest hominem priuare vita quãdo vult. Lex autem occidit hominem, quando minister legis occidit, & hoc seruato iusto ordine, iusta causa, & iusto animo. Oportet ꝙ ait iustus ordo & iusta causa, id est, ꝙ ex iusta causa occidatur,
Deut.16. quia lex dicit. Iustè quod iustum est exequeris. Item oportet habere animum iustum, vt homo qui est minister legis, ex lege hominem occidat, non libidine vindi-
Rom.13. cte, sed amore iustitiæ. Vnde Apostolus ad Rom. loquens ad principes, dicit, ꝙ princeps non sine causa gladium portat. Dei minister est, vindex in irã ei qui malè agit. Quod igitur Dominus dicit Petro, omnes qui acceperint gladium, gladio peribunt: non refertur nisi ad hoc, ꝙ ille qui non est minister legis, non debet occidere. Et quod dicitur. Non licet sacerdotem esse occisorem, hoc non refertur ad principes. Tertium quod dicit Dominus. Ego autem dico vobis, non resistere malo, verũ est vltionis libidine, sed amore iustitię bene licet resistere malo. Patet modò, ꝙ lex occidit hominem. Item occiditur homo ab homine tripliciter, aut
Tripliciter homo occiditur, & quando sit peccatũ, & quando non. casu, aut necessitate, aut voluntate. Si homo occidit hominem casu, aut adhibet operam rei licitæ, & adhibet debitam diligentiã, excusatur à tanto & à toto. Si autẽ sit homicidium casuale, & homo adhibet operam rei illicitę, nec adhibet debitam diligentiam, nec excusatur à tanto nec à toto. Si autem fuerit homicida ex necessitate, hoc est dupliciter, aut est necessitate ineuitabili, aut euitabili. Necessitas euitabilis est, si possum effugere, sed dimitto propter verecundiam vel aliam cautam, & in isto casu excusatur à tanto & non à toto, quia melius esset quòd fugeret. Si autem sit necessitas ineuitabilis, vt homo occidat alium hominem nõ amore vindictę sed amore conseruationis vitæ & animæ, vt nõ interficiat ipsum ex crudelitate, sed vt impediatur ipsum, ne perdat suam vitam & animam, & fiat hoc cũ moderamine inculpatæ tutelæ, hoc concessum est personis etiã perfectis, non solũ impefectis. Et hoc dicit Augu. de libero arbitrio, & excusatur à tanto & à toto. Tertiò modo fit homicidiũ ab homine voluntarię, & hoc dupliciter. Aut libidine vindictę, sicut quãdo aliquis interficit patrem alterius. Aut animi crudelitate, sicut latrones vel iracundi interficiunt aliquos, & vtrũq; istorum est prohibitum, & est primum grauius quàm secũdum. Item fit homicidium interpretatiuè in animo, & hoc tripliciter. Primò fit homicidiũ inter Dist.86. cap.falsi. prætiu è omittendo in facto. Vnde dicit Ambrosius de officijs. Pasce fame morientem, si non paueris occidisti. Secundò modo fit quando aliquis occidit alium
1.Ioan.3. consulendo, vel accusando, vel detrahendo, quando hoc facit ex malignitate animi. Tertiò modo fit homicidium interpretatiuè in animo odiendo. Vnde cano. Ioan. Qui odit fratrem suum, homicida est. Dico ergo, ꝙ secundum principalem intellectun prohibetur hic occisio, nó quę est secundum legem, sed quę est secundum hominem, & illa quæ fit voluntate, aut interpretatiuè. Et hoc est quod dicit. Nõ occides. Sequitur.
Non mœchaberis. Nó mœchaberis. Hic prohibetur, ꝙ vxorem proximi tui non violes. Et dicit Aug. ꝙ hic prohibetur omnis illicitus vsus membrorum generationis, qui fit ad procurationem libidinis, & impugnationem castitatis. Et hoc fit septem modis, per adulterium, fornicationem, meretricium, stuprum sacrilegium, incestum, & peccatum contra naturam. Notandum, ꝙ est pudicitia cõiugalis, communis, & priuilegiata. Secundum hoc dico, ꝙ aliquis est impugnator pudicitiæ coniugalis, secundum hoc fit adulteriũ, & hoc fit cum peccat cũ coniugata. Aut est impugnator castitatis communis, & hoc fit cum peccat cum soluta simpliciter, & vocatur simplex fornicatio, vel cum peccat cum vagabunda & prostituta, licet sit soluta, tunc vocatur meretricium. Si autem sit impugnator pudicitiæ priuilegiatę, ideſt virginitatis, hoc est dupliciter. Aut fit cũ cõditione adiuncta, quæ est defloratio, & sic, vocatur stuprũ. Aut fit cũ Domina Deo cõsecrata & sic dicitur sacrilegium, hoc est quando aliquis Domino consecratam violat. Si aũt fit contra fundamentum omnium istorum, sic dicitur peccatum contra naturam. Et hoc est dupliciter. Aut fit contra dictamen naturalis rationis, scilicet con hoc quod omnia animalia natura docuit, sic dicitur peccatum contra naturam propriè. Aut fit cõtra institutum naturæ, & hoc modo est incestus, quando quis peccat
Gen.31. cum persona sibi coniuncta. Peccatum cõtra naturam sceleſtissimũ est, & super omnia fugiẽdum. Et de hoc crimine accusauit Ioseph fratres suos apud patrẽ suum crimine pessimo. Dicit igitur. Non mœchaberis. Hic prohibetur omnis mœchia cũ vxore proximi, & secundum Ang. omnis illicitus vsus membrorum generationis, qui fit ad procurationem libidinis cum impugnatione castitatis. Patet modo secundum quod accipiuntur transgressiones huius peccati, & peccatũ contra naturam super omnia est fugiendum. Sed de peccatum contra naturam narrat Petrus Damianus, ꝙ erant duo in deserto qui asperrimam faciebãt pœnitentiam, & vnus fuit idiota & suis peccatis exigentibus illusus est à Diabolo, qui dixit ei, ꝙ peccatum pollutionis cõtra naturam non maius esset peccatum, quàm si homo mucilagines proijceret à nalo suo. Tunc ille pestifer exercuit se ad illam impudicitiam. In morte autẽ portauit animam suam Diabolus. Miratus est alius, ꝙ ille qui fuit tantarum vigiliarum & laborum fuit perditus, & astitit Angelus Domini, qui dixit illi, ꝙ totũ se fœdauerat per illud peccatũ. Omnis igitur actus qui est in experientia libidinis qualicunq; modo fiat, est prohibitus, nisi fiat in formam matris Ecclesiæ. In somnis patitur homo quãdoq; pollutiones absq; causa & absq; culpa. Sed quidam stultus presbyter cuidam cõfitenti de pollutione nocturna, dixit. Nõ potes habere denarium ad explendam libidinem tuam? Patet modo quo modo prohibetur hic omnis illicitus vsus corporis & membrorum

membrorum, procreatus extra formam matrimonij, & hoc tangitur cum dicit. Non mœchaberis. Sequitur.
Non fur. si facies. Non furtum facies. Furtum est attrectatio rei alienę inuito Domino, si fiat ex cupiditate, sed si nõ fiat ex cupiditate non est furtum, sicut filij Israel ex Domini præcepto, portauerunt secum ex Aegypto vasa argẽtea & aurea. Vel qui alij aufert gladium ne faciat malum, tunc non dicitur furtum. Furtum autem diuiditur per partes, quia furtum est contrectatio alienæ rei inuito Domino, &c. & hoc fit aut per meram fraudem, aut per violentiam, aut per circumuentionem. Primò modo cum fit per meram & furtiuè, sic dicitur fundum. Si fuit per violentiam hoc est dupliciter, aut est apertũ, & sic dicitur rapina, aut est occultũ, & sic dicitur latrocinium. Si verò fiat attrectatio rei alienæ per circumuentionem, hoc potest fieri cum pactione adiuncta, & hoc tripliciter. Aut cum pactione fraudulenta, aut iniqua, aut prophana. Si fit cũ pactione fraudulenta, sic fit in negociationibus: hoc autem fit tripliciter, aut in pondere, aut in numero, aut in mensura, & de hoc rarissimè euadunt mercatores. Si autem fiat cum pactione iniqua, sic est vsura, in qua id quo venditur est commune, scilicet rempus. Si autẽ fiat cum pactione prophana, in qua illud quod venditur est proprium, sic dicitur symonia. Sed quæritur si acõmodo tibi vestem vel equum vel domum, & accipio denarios, non est vsura, sicut de pecunia? Dico, quod in veste vel equo vel domo trahitur vsus ex re, non ex pecunia, & ideò non dicitur vsura. Aliqui credunt, quòd vsura sit mala, quia prohibita, sed certè est prohibita, quia mala. Item in mutuo meum fit tuum, & si tu aliquid acquiris per industriam tuam ex illo mutuo, & ego aliquid ex illo repeto, vendo tempus quod est commune, quod non est licitum vendere, sed in accommodato non transit mea res in tuam. In mutuo pecunia mea fit tua, & non minoratur pecunia nec peioratur, sed in accomodato domus mea vestis mea nõ fit tua, & minoratur & peioratur domus vel vestis, & tu elicis ex ea vtilitatem tuam non sicut ex tuo, sed sicut ex re mea, & diminuitur & peioratur. Pecuniam autem mutuatam totam & integram oportet quod mihi reddas, & ideò nõ extusor cum peto aliquid de mutuo, & est ibi peruersio ordinis, & appropriatio communitatis. Et debet quilibet sibi cauere de hoc: & sic si sit circũuentio cum pactione iniqua, dicitur vsura. Si autem fiat circumuentio cum pactione prophana, sic dicitur symonia, in qua qui vendit, nihil acquirit, & ille qui emit nihil habet, sed solum rem alienam contrectant, & hoc est cum res spiritalis venditurta nquam res vilis. Contra istos dicit
Rom.2. Dominus. Nolite domum patris mei facere domum negociationis. Sed quidam faciunt eam spẽluncam latronum. Vnde Dominus dicit per Prophetam. Principes eius in muneribns iudicabant, & sacerdotes eius
Michęę.3. in mercede docebant, & Prophetæ eius in pecunia diuinabant. Rogemus ergo Dominum Iesum Christum, &c.

De octauo, nono, & decimo præcepto,

Sermo. 7.

Nota de vsura.

NOn loquaris contra proximum tuum falsum testimonium. Non concupisces rem proximi tui. Nec desiderabis vxorem eius. Vnde dicitur in Deuter. Considera quod proposuerim in conspectu
Quæst.30. tuo vitam & bonum, & ecõtrario mortem & malum, vt diligas Dominum Deum tuum, & ambules in vijs eius, & custodias mandata illius. In principio rogemus Deum, &c. In Deuter. loquitur Moyses de decẽ mandatis, quæ Deus æternus per ipsius os proposuit, vt nõ deſpicerent ea Iudæi, & ostendit, quòd in obseruantia mandatorum est vita & bonum, & oportet quod omniaseruentur, ad hoc quòd in illorum obseruantia sit vita & bonũ. Ostendit etiam quod in ipsorum transgressione est mors & malum, & ꝙ in transgressione vnius necesse est intelligere transgressionem omnium, quoad damnum non quoad pœnam. Dicebam aliàs, quòd prima distinctio mandatorum est secundum duplicem partem iustitiæ, quæ nos ordinat ad Deum & ad proximum, & secundum hoc duæ tabulæ datę sunt Moysi. In prima continentur mandata quibus ordinamur ad Deum, & sunt tria. In secunda continentur mandata quibus ordinamur ad proximum, & sunt septem. Dicebam etiã, quòd in secunda tabula est vnum mandatum affirmatiuum, & sex negatiua. De affirmatiuo & tribus alijs negatiuis habitũ est. Sequitur modo de alijs, quorum primum est. Non loquaris contra proximum tuum falsum testimonium. In isto mandato negatiuo prohibetur mendacium, quod nociuum est proximo. Et secundum generalem intellectum prohibetur hic omne mendacium pernicioſum, & datur intelligi, quòd omne mendacium est malum. Augustinus autem distinguit mendacium & dicit, ꝙ est mendacium officiosum, iocosum, & pernicioſum. Mendacium officiosum est, quod nulli obest, & alicui prodest. Mendacium iocosum est, quod non fit causa nocendi, sed mentiendi libidine, & hoc nulli prodest & nulli obest. Mendacium pernicioſum est, quod sit intentione mentiendi, & vt noceat, & hoc semper obest & nulli prodest. Et dicit August. In primo mendacio est minima culpa, in secundo mediocris, in tertiò est culpa grauis. Mendacium officiosum sit tripliciter, aut pro defendenda re alicuius tempotali, ant pro tuenda vita, aut pro seruanda castitate. Mendacium iocosum sit duobus modis, aut sola mentiendi libidine, aut causa placendi, & hoc est mediocris culpæ. Mendacium autem pernicioſum tripliciter fit, aliquando in doctrina religionis contra sacram scripturam, aliquãdo in impositione falsi criminis: & istis duobus modis nulli prodest, sed omnibus obest. Aliquando sit mendacium pernicioſum in causa alicuius, & sic alicui prodest & alicui obest. Sic igitur sunt octo genera mendacij. Et dicit August. quod Deus potest facere, quod furtum non sit peccatum, sed non potest facere, quod mentiri non sit peccatum. Et hoc est propter nobilitatem veritatis, quia mendacium est falsa vocis prolatio cum intentione fallendi, & Deus non potest recedere à veritate, quia est ipsa veritas, sed potest dispensare, ꝙ furtum non sit peccatum. Inter omnia quæ disponunt hominem, necessarium est, quòd seruet fidem, & habeat veritatem in sermone. Vnde Seneca. Qui perdit fidem, nõ habet amplius quod perdat. Patet modo de isto mandato. Non loquaris contra proximum tuum falsum testimonium. Postea subiungit duo præcepta. Non concupisces rem proximi tui, nec desiderabis vxorem eius. In quibus duplicé concupiscientiam, scilicet oculorum & carnis prohibet, quæ sunt fomenta omnium malorum, quia vis concupiscibilis infecta & corrupta corrumpit omnes alias animæ vires. Superius prohibetur actus illicitus exterior cõtra proximũ cum dicitur. Non occides. Non mœchaberis. Non furtum facies. Non loquaris contra proximum tuum falsum testimonium. Hic autem prohibetur actus illicitus interior, cum dicitur. Nõ concupisces rem proximi tui, nec desiderabis vxorem eius. Concupiscentia oculorum, siue cupiditas radix est omnium malorum, concupiscentia carnis est fomes omnium peccatorum? Et per istam duplicem concupiscentiam fit transfusio omnium malorum & peccatorum. Et ideò lex diuina ipsam prohibet, & in hoc omnia mala & omnia peccata prohibet. Hæc est febris, qua omne. Adam febricitant, & generat omnia mala. ¶In hoc igitur, non occides, non mœchabe-

Mendacium triplex.

Mendacium est intrinsecum malum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ris,non furtum facies, non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium, præcipitur innocentia in actu exteriori, in alijs non concupisces rem proximi tui, nec desiderabis vxorẽ eius,præcipitur innocentia in animo. Et sic patet quæ sunt decem præcepta. In tribus primis præcipitur recta ordinatio ad Deum, in quartp recta ordinatio ad parentes. In sex alijs præcipitur recta ordinatio ad proximum. Resumamus in summa ista decem præcepta, quæ sunt. Non habebis Deos alienos coram me. Non assumes nomen Dei tui in vanum. Memento vt diem sabbati sanctifices. Honora patrem tuum & matrẽ, &c. Intelligere debemus, quòd quanquam quædam dicantur præcepta affirmatiua,& quędam negatiua,omnia tamen affirmationem & negationem in se continent. Quando Deus prohibet aliquid in vno mandato, præcipit contrarium, & econuerso quando aliquid præcipit, prohibet contrarium eius. In primo enim mandato præcipitur humilis adoratio diuinæ maiestatis, & prohibetur idololatria. In secũdo præcipitur fidelis assertio diuinę veritatis,& prohibetur periurium. In tertio præcipitur deuota vel syncera dilectio diuinæ bonitatis, & probibetur indeuotio. In quarto præcipitur pietas ad parentes, & prohibetur inhonoratio. In quinto præcipitur mansuetudo & prohibetur iracundia. In sextò præcipitur pudicitia, & prohibetur mœchia. In septimo præcipitur largitas, & prohibetur furtum. In octauo præcipitur veritas, & prohibetur mendacium. In nono præcipitur liberalitas cordis,& prohibetur cõcupiscentia rei temporalis. In decimo præcipitur castitas mentis, & prohibetur concupiscentia carnis. Vide quod omnia mandata continent affirmationem & negationem, & in omni præcepto est vita & bonũ, mors & malum. Sic facitis quę præcipit Deus, & vitatis quę prohibet, consequemini vitam & bonum. Sed si non facitis quę præcipit Deus, & nõ vitatis quę prohibet, incurretis mortem & malum. Ex legis obseruãtia sequitur benedictio: Ex transgressione sequitur maledictio. Ex obseruãtia legis efficitur homo reuerens, fidelis, deuotus, pius, mansuetus, pudicus, largus, veridicus, proprijs cõtẽtus siue liberalis,& corde impollutus. Ecõtrario ex transgressione legis, efficitur homo idololatra, blasphemus, indeuotus, impius, homicida, mœchus siue adulter, fur, falsidicus, cupidus, & carnalis. Igitur obseruator legis & transgressor plus distant à se, quã infernus & Paradisus, quia vnus est in centro, alius in circunferentia. Nec Deus cœli illud facere potest, quia iustus est, & se negare non potest. Videte modo quoniam omnes homines non addiscunt sapientiam nisi per flagella, & propter hoc Deus, decem flagella, id est plagas, misit super terram Aegypti. Prima fuit sanguinis, secunda ranarum, tertia multitudo cinifum, quarta multitudo muscarũ mordentium, scilicet caninarum, quinta mortis pecorum & iumentorum, sexta vlcerum siue veficarum turgẽtium, septima destructio bonorum temporalium per grandinem, octaua locustarum, nona tenebrarum palpabilium, decima mortis primogenitorum. Modo videte quomodo spiritussanctus flagellauit Aegyptios, & manuducebat ad obseruantiam mandatorum, sic & nos proprijssimẽ manuducit. Decem sunt legis transgressiones, & secundum hoc fuerunt decẽ plagę. Prima plaga sanguinis, quas percussi sunt idololatrę, quia de ipsis dicit Psal. effuderunt sanguinẽ innocẽtem, sanguinẽ liorũ suorũ, & filiarum suarũ, quas sacrificauerunt sculptilibus Chanaã. Secũda plaga fuit ranarũ, qua percussi sunt blasphemi & periuri, qui cõparãtur ranis. Rana est animal clamosum, & seipsam clamando consumit. Similiter facit homo quando stabilitatem veritatis perdit. Tertia plaga dicitur cinifum, qua percussi sunt indeuoti, qui non custodierunt diem sabbati, quę est dies deuotionis. Cinifes sunt muscę paruę, quę valde inquietant & vexant homines per omnia loca, & maximè per os & nares, & tantam faciebant vexationem, quòd homines nullo modo poterant habere quietem. Similiter inquietãtur indeuoti. In isto signo defecerũt Magi Pharaonis, in signum quod inquietitudinem cogitationum non possumus effugere nisi per deuotionem. Gregorius vix vnam cogitationem tota die de terrenis habuit. Quarta plaga est muscarum caninarum, qua percussi sunt impij, qui habẽt apud se muscas caninas. i. carnales & crudeles affectiones. Quinta plaga fuit mortis iumentorũ, qua percutiũtur homicidę, quia omnis qui gladio occidit, reus est mortis: & tales moriũt sicut iumenta, nec sunt digni diuina protectione nec humana, quia qui alium occidit seipsum interemit, & brutalitatem suam non sentit. Sexta plaga fuit veficarũ turgentium, qua percutiũtur adulteri, qui habent vesicas turgentes, id est carnem infectam. Veficę nascuntur ex nimio humore faciente pruritum, & cum sentit homo pruritũ scalpit se, sed postea dolet. Similiter qui luxuriatur, primò delectatur, postea dolet. Septima plaga fuit destructio bonorum temporalium, qua percutiũtur fures, quia dignus est perdere sua, quia aufert aliena ista fuit plaga grandinis, quę omnia destruxit. Mirabile est, quòd qui peccant peccato carnis, recõciliãtur Deo per confessionem sine illa persona cum qua peccant, sed qui aliena rapiunt, non reconciliantur Deo sine restitutione ablatorum, si reddere possunt. Octaua plaga fuit locustarum, quæ comederunt omnem herbam virentem. Ista percutitur mendax, qui dentibus & labijs veritatem conculcat, sicut dicit Psalmista. Cor eorum vanum est, sepulchrum patens est guttur eorum, linguis suis dolosè agebant. Nona plaga fuit tenebrarum, qua percutiuntur cupidi & auari, quia nihil adeò excęcat hominem sicut cupiditas. Vnde Xenia & dona excæcant oculos sapientum, & mutant verba iustorum. Cupiditas est sicut fumus fœtidus, qui totum excæcat. Iudas cupidus, filium Dei vendidit. Salamon. Auaro nihil est scelestius, animam suam venalem habet, quoniam proiecit intima sua in vita sua. Decima plaga fuit mors primogenitorum, qua percutiuntur carnales. Ista percussus est Esau. ait enim Apostolus. Ne quis inter vos fornicator sicut Esau, perdat primogenita sua. Carnalis cõcupiscentia abstulit nobis nobilem generationem, qua omnes nasceremur innocentes & hæredes Paradisi. Cõcupiscentia carnalis facit nos nasci in mortem & culpam, & facit nos perdere ius primogenituręQuod figuratum est in Gen. vbi dicitur: quod Rubem primogenitus Iacob perdidit ius primogenituręquia concubuit cum cõcubina patris sui, & maculauit stratũ eius. Et Ioseph qui castissimè vixit in Aegypto, meruit esse princeps fratrum suorum. Patet modo, quod omnes transgressores legis percutiuntur plagis istis. Sed quis liberabit nos à plagis istis? Certè vnus solus qui venit propter istas plagas amouendas, scilicet Christus qui decem condescensiones fecit nobis contra decem plagas. Quod figuratur in libro Isaiæ. vbi dicitur, quòd sol retrocesserit decem gradibus, per quos signantur decem condescensiones filij Dei ad hominem. Prima condescensio qua Dominus condescendit homini, est vsque ad carnem, hic est primus gradus quo retrocessit sol. Secunda condescensio ad mortalitatem nostram. Tertia ad necessitatem nostrã, quia famẽ sitim & frigus passus est. Quarta ad pauperiem nostrã, quia egenus factus est, non habens locum ad quẽ declinaret. Quinta vsque ad tentationem, quando permisit se tentari, in hoc portauit infirmitatem nostram, nam ait Apost. Nõ habemus pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris, tentatum autem per omnia, &c. Sexta ad corporis lassitudinem & laborem. Septima vsque ad mentis

In præceptũ primum inducuntur negatiuus affirmatiua.

Decẽ plagis flagellauit Deus Aegyptios propter transgressionẽ decẽ præceptorum.

Psal. 109.

Psalm. 5.

Eccl. 20.

Eccl. 10.

Heb. 12.

Gen. 49.

Decẽ condescensiones Christus fecit, vt à decem plagis nos liberaret. Isa. 38.

Mar. 14. ad mentis anxietatem. Vnde scriptum est. Cœpit Iesus pauere & tædere, & dixit, tristis est anima mea vsque ad mortem. Octaua condescensio fuit vsque ad crucem, & hoc fuit mirabile. Nona fuit vsque ad mortem. Decima fuit ad cercerem infernalem. Istæ sunt decem condescensiones, quibus Deus condescendit hominibus. Sed quare condescendit ad carcerem infernalem? Certè vt in sanguine testamenti educeret vinctos de carcere, & de tenebris, & de vmbra mortis. Christus enim per sanguinem testamẽti nos liberauit, & eduxit de morte ad vitam, & de tenebris ad lucem. Debemus

Zach. 9. igitur modò resurgere ad nouam vitam, sicut Christus resurrexit à mortuis, sic & nos in nouitate vitę ambulemus. Christus liberauit nos de manu Pharaonis, & introduxit nos in terram repromissionis, & in signum huius manducatur modò Pascha, quia modò liberati sumus. Et ideò debemus celebrare Pascha, debemus facere transitum & inchoare nouam vitam, & nõ redire in Aegyptum. Nullus sit falsus proditor. Ista tria sunt necessaria cuilibet pœnitenti, scilicet quod displiceat sibi peccatum suum, & paratus sit cauere de peccato cum adiutorio Spiritussancti, & quod paratus sit satisfacere pro modulo possibilitatis suæ, & proponat

Psal. 13. nunquam peccatum iterare: ideò dicit Psalm. Multiplicatæ sunt infirmitates eorum, postea accelerauerũt. Et hęc est consummatio verborum, per quæ semper conformari debemus cũ Christo & reici, vt cũ Christo perueniamus ad eternã refectionem. Quã nobis,& vobis prestare dignetur Christus filius Dei. Amen.

SERAPHICI DOCTORIS S. BONAVENTVRAE

Tractatus qui lignum vitæ nuncupatur.

PRAEFATIO.

CHRISTO confixus sum cruci. Verus Dei cultor, Christique discipulus, qui Saluatori omnium pro se crucifixo perfectè cõfigurari desiderat, ad hoc potissimum attento mentis conatu debet intendere, vt Christi Iesu crucem circunferat iugiter tã mente quàm carne, quatenus præfatum Apostoli verbum veraciter valeat in seipso sentire. Porrò huiusmodi affectum & sensum is duntaxat apud se viuaciter experiri meretur, qui dominicę passionis non immeror nec ingratus, laborem & dolorem amoremque crucifixi Iesu, tanta memoriæ viuacitate, tanto intellectus acumine, tanta voluntatis charitate considerat, quod veraciter illud sponæ proferre potest eloquiũ. Fasciculus Myrrhę dilectus meus mihi, inter vbera mea commorabitur. Vt igitur præfatus in nobis attendatur affectus formetur cogitatus, imprimatur memoria ex sacri Euãgelij filia, in qua de vita passione & glorificatione Iesu Christi diffusè tractatur, colligere studui hũc myrrhæ fasciculum, quẽ & paucis & ordinatis & correspondẽtibus sibi verbis compegi, propter facilitatẽ memorię; nec non simplicibus consuetis & rudibus propter declinandum curiositatis vitium, fouendam quoque deuotionem, & ædificandam fidei pietatem. Et quoniam imaginatio iuuat intelligentiam, ideò ex multis pauca collegi, & imaginaria quadã arbore sic ordinaui, atque dispositi, vt in prima & infima ramorum ipsius expansione, saluatoris origo describatur & vita, in media passio, & glorificatio in suprema. Et in prima quidem ramorum serie quatuor altrinsecus secundum alphabeti ordinẽ ponentur versiculi, similiter in secũda & tertia, ex quorum quolibet instar fructus vnica pullulatio pendet, vt sic sint quasi duodecim rami, afferentes duodecim fructus iuxta mysterium ligni vitę. Describe igitur in spiritu mentis tuæ arborem quandam, cuius radix irrigetur fonte scaturitionis perpetuæ, qui etiam excrescat in fluuium viuum & magnum, quatuor videlicet capitum, ad irrigandum totius Ecclesiæ Paradisum. Porrò ex huius arboris stipite, duodecim rami frondibus floribus fructibusque adornati cõsurgant. Sitque folium eius contra omne genus morbi medicamentum efficacissimum, tam preseruans quàm reparans, pro eo quod verbum crucis virtus Dei est in salutem omni credenti. Flos autem eius sit omnis cõloris formositate decorus, omnisque odoris suauitate respersus, qui desiderantium anxia corda refocillet & attrahat. Fructus tandem sit duodenus, habens in se omne delectamentum, & omnem saporis suauitatem, qui sic do mesticis Dei ad degustandum proponitur, vt semper eo saciẽtur edentes, & tamen nũquam fastidiant. Et hic quidem fructus est, qui de virginali vtero traxi originem, & ligno crucis ad maturitatem saporosam, per eterni solis calorem meridianũ. Christi videlicet charitatem peruenit, & in horto Paradisi cœlestis, in Ecclesia videlicet Dei, desiderantibus ipsum proponitur degustandus. Et hoc insinuat primus versiculus, quo dicitur. O crux frutex saluificus, viuo fonte rigatus. Cuius flos aromaticus, fructus desideratus. Verum licet hic fructus vnus sit & indiuisus, quia tamen secundum eius multiplices status, dignitates, virtutes, & opera, multiformibus consolationibus deuotas animas cibat, quę quidem ad duodenarium numerum reducuntur, ideo fructus hic ligni vitæ quasi sub duodecim saporibus, in duodecim ramis gustandus proponitur, atque describitur. Vt in primo ramusculo mẽs Christo deuota saporem suauitatis percipiat, præclaram saluatoris sui recogitando originem & dulcem natiuitatem. In secundo ramusculo dignatiuæ condescensionis cõuersationem perhumilem. In tertiò celsitudinem perfectæ virtutis. In quartò plenitudinem abundantissimæ & perfectissimæ pietatis. In quintò confidẽtiam quã habuit in periculo passionis. In sextò patientiam quam exhibuit in illatis iniurijs, & contumelijs magnis. In septimo constantiam quam seruauit in ipso cruciatu, & dolore asperrimę crucis. In octauo victoriam quam assecutus est in conflictu, & transitu mortis. In nono resurrectionis nouitatem miris dotibus adornatam. In decimo ascensionis sublimitatem, spiritualium charismatum diffusiuam. In vndecimo æquitatem futuri iudicij. In duodecimo æternitatem diuini regni. Hos autem ideò voco fructus, quia sua maxima suauitate delectant, & virtuositate confortant animam meditantem in his, & diligentius singula pertractantem: si tamen abhorreat ex emplum præuaricantis Adæ, qui lignum scientiæ boni & mali prætulit ligno vitæ. Quod quidẽ vitare non potest, nisi rationi fidem, inuestigationi deuotionem, curiositati simplicitatem, tandemque carnali sensui omni seu prudentiæ carnis sacram præferat Christi crucem, per quam sancti spiritus charitas in cordibus deuotis nutritur, & septiformis gratia diffunditur, sicut in duobus supremis & postremis versiculis postulatur.

Jesus ex Deo genitus.

EX pergiscere proinde anima Christo deuota, & singula quæ de Iesu dicuntur, diligentius discute. Attentè considera, & morosè pertracta, cũ Iesum audis

Universidad de Deusto
Biblioteca

audis ex Deo genitum: caue ne mentis tuæ oculis infirmum aliquid carnalis cogitationibus ocurrat, quin potius columbino & aquilino intuitu simpliciter crede, ac perspicaciter contemplare, q̃ ab illa æterna luce simul immensa & simplicissima fulgentissima & summè arcana, coæternus coæqualis & consubstantialis splendor oritur, qui est virtus & sapientia patris generantis, in quo pater omnia disposuit ab æterno, per quẽ fecit & secula, sactaq; gubernat, & ordinat ad gloriam suam, partim per naturam, partim per gratiam, partim per iustitiam, partim per misericordiã, vt nihil in hoc mundo inordinatum relinquat.

Iesus præfiguratus.

A Principio quidem conditionis naturæ, collocatis in paradiso parentibus primis, dehinc propter esum ligni vetiti, per diuini decreti seueritatẽ expulsis, superna misericordia non distulit, hominẽ errabundum reuocare ad pœnitentiæ viam, spem veniæ dando per repromissum Saluatoris aduentum. Et ne fortè per ignorantiam & ingratitudinem tanta Dei dignatio nostræ saluti foret inefficax, in quinque læculi huius ætatibus per Patriarchas, iudices, sacerdotes, reges, & Prophetas ab Abel iusto, vsque ad Ioannẽ Baptistam, filij sui aduentum prænunciare, promittere, ac præfigurare nõ destitit: vt per multa millia temporum & annorum, magnis, miris multiplicatis oraculis intelligentias nostras ad fidem erigeret, & affectus per viua desideria inflammaret.

Iesus emissus cælitus.

Gal.4. DEnique postquã venit plenitudo temporis, sicut homo sexta die conditus est de terra per diuinæ manus virtutem & sapientiam, sic in principio sextæ ætatis missu Archangelo Gabriele ad virginem, & virgine præbente illi assensum, superuẽnit in eã spiritus sanctus, sicut ignis diuinus mentẽ eius inflãmans, carnemq̃ ipsius perfectissima puritate sanctificans. Sed & virtus eam obumbrauit altissimi, vt tantũ ferre posset ardorem, qua operante in instanti corpus fuit formatum, anima creata, & simul vtrunque diuinitati in persona filij counitum, vt idem esset Deus & homo, salua vtriusq; proprietate naturæ. O si valeres vtcunque sentire, quale quantumque fuerit illud è cœlo immissum incendium, collatum refrigerium, infusum solatium, quanta sublimatio virginis matris, quanta nobilitatio generis, quantaque condescensio maiestatis: si virginem canentem cum iubilo posses audire, si cum Domina tua in montana condescendere, si sterilis & virginis suauem contueri complexum & salutationis officium, in quo seruulus Dominum, præco iudicem, vox verbum cognouit, puto, quòd canticum illud sacrum; Magnificat anima mea Dominum, &c. cũ beatissima virgine suaui tunc modulatione cõcineres, mirumq; conceptũ virgineũ vna cum Propheta paruulo exultans & iubilans, adorares.

Verbi diuini incarnatio.

Iesus Maria natus.

SAnè cum quietum silẽtium vniuersalis pacis sub Cæsaris Augusti imperio, perturbata prius sæcula serenasset, intantum, vt per ipsius edictum describeretur vniuersus orbis, diuinæ factum est prouidentiæ cura, vt Ioseph virginis sponsus prægnantem puellam de regali ortam prosapia, ad Bethleemiticam duceret vrbem. Et iam à cõceptu excursis mensibus nouem, Rex ille pacificus, tanquam sponsus de thalamo processit de vtero virginali, sic ablque omni corruptione in lucem editus, sicut fuerat absque omnis libidinis contagione conceptus. Qui cum magnus esset & dines, pro nobis effectus paruus, pauper extra domum in diuersorio nasci elegit, panniculis inuolui, lactẽ virgineo pasci, & inter bouem & asinum in præsepio reclinari. Tunc illuxit nobis dies redemptionis nouæ, reparationis antiquæ, sœlicitatis æternæ. Tũc per totum mundum melliflui facti sunt cœli. Coetemplarẽ itaque nunc anima mea diuinum illud præsepe, vt pueri pedibus labia tua figas, & oscula gemines. Deinde pastorum excubias mente pertracta, Angelorum mirare cõcurrentem exercitum, cœlesti melodiæ tuas interpone partes, corde & ore decãtans, Gloria in altissimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.

Iesus conformis patribus.

Pueri Iesu circũcisio. OCtauò nanque die circunciditur puer, & vocatur Iesus, vt sangninis sui precium pro te non tardãs offunderet, tuum se verissimum saluatorem estenderet, patribus repromissum tã verbo quàm signo, eisque assimilatum per omnia, præter ignorantiam & peccatũ. Propter quod & circũcisionis accepit signaculum, sicut & veniens apparuit in similitudinem carnis peccati, vt de peccato damnaret peccatum, nobisque fieret salus & sempiterna iustitia ab humilitate sumens initium, quæ omnium est radix custosq; virtutũ. Quid igitur superbis terra & cinis? agnus innocens (qui tollit peccata mũdi) nõ abhortet circuncisionis cauterium: & tu peccator cum sis, dũ prætendis te iustũ, remediũ refugis salutis eterne, ad quã nullatenus peruenire potes, nisi velis subsequi humilẽ Saluatorẽ?

Iesus tribus Magis monstratus.

Magi etiã reges. NAto Domino in Bethleem Iudæ, stella tribus Magis in oriente apparuit, & vsque ad domum illius humilis regis præuia claritate perduxit. Noli iam & tu ab illius orientis & præeuntis stellę declinare fulgore, quin potius sacrorum regũ comes effectus, iudæorum scripturam de Christo testimonium perhibentem accepta, & fraudulenti regis Herodis declina malitiam, cũ auro & thure ac myrrha Christum regem, & verum Deum & hominẽ venerare, & cum primitijs gentium vocandarum ad fidem, humilem Deum in cunis iacentem adora, & confitere, & lauda: vt sic in somnis commonitus ne Herodianam sequaris superbiam, post vestigia humilis Christi reuertaris in regionem tuam.

Iesus summissus legibus.

Præsentatio Christi in templo. NOn suffecit magistro humilitatis perfectæ, cum patri per omnia esset æqualis, quod seipsum subderet humillimæ Mariæ virgini, nisi & se sum mitteret legi: quatenus eos qui sub lege erant redimeret, liberaretq̃ue à seruitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei, propter q̃ & matrem quanquam mundissimam, legem purificationis voluit obseruare, & seipsum omnium redemptorem vt primogenitum redimi, in templo Dei offerri, & hostiã pro se dari præsentibus & exultantibus iustis. Exulta igitur & tu cum illo beato sene Symeone, & Anna longeua, procede in occursum matris & paruuli, vincat verecũdiam amor, depellat timorẽ affectus. Accipias & tu infantẽ Iesum in vlnas tuas, dicasque cum sponsa in canticis canticorum. Tenui eum, nec dimittam. Tripudia cum illo venerabili sene Symeone, & concine. Nũc dimittis seruũ tuum Domine, &c. Can.3.

Iesus regno fugatus.

Peregrinatio in Aegyptum. QVoniam autem humilitatem perfectam trium specialiter adornari decet comitatu virtutum, scilicet paupertatis, in fugiendo diuitias vt fométa superbiæ; patientiæ verò in æquanimi perpessione cõtemptus

Luc.5. Matth.8. Idem.15. Idem.9. Ioan.11.

temptus; obedientiæ quoque, in alienis parendo mandatis, ideò diuina dispositione altiori permittente consilio, dum Herodes impius paruulum regem quærit vt perdat, supernæ reuelationis oraculo, in Aegyptum transfertur vt peregrinus & pauper, simulque in cœtaneis paruulis ipsius causa occisis occiditur, & quasi in quolibet trucidatur. Tandem Herode defuncto, iuxta diuinum imperium reducitur in terram Iuda, ibique cõuersatus & crescens ætate & gratia cohabitabat parentibus, & adeò erat subditus illis, vt nunquam vel ad momentum secederet, nisi cum duodecim iam factus annorum remansit in Hierusalem, non sine multo matris dolore quæsitus, nec sine immenso gaudio reinuẽtus. Noli ergo & tu fugientes in Aegyptum matrem & paruulum, sine comitatu relinquere. Noli cum dilecta quærente dilectum, donec inuenias, ab inquisitione cessare. O cũ quanta copia fluerent lachrymæ, si oculis pijs aspiceres tam venerabilem Dominam, gratiosissimamq; puellã, cum tam tenero & formoso puerulo peregrinam, si etiam dulcem illam increpationem amantissimæ Dei genetricis audires. Fili quid fecisti nobis sic? tãquam si diceret. Desideratissime fili, quomodo tam dilectæ & diligenti matri tantam potuisti materiam præstare doloris?

Iesus Baptista cælitus.

Christus baptizatur. CVm autem ad triceſimum ætatis suæ annum Saluator peruenisset, volens operari salutẽ nostram, cœpit prius facere quã docere. Et primũ inchoans à ianua sacramentorũ & fundamento virtutũ, baptizari voluit à Ioanne, vt exempla monstraret perfectę iustitiæ, & vim regeneratiuã aquis conferret contactu mũdissimæ carnis suæ: Quẽ & tu fideliter comitare, vt fias regeneratus in ipso, eiusque scrutare secreta, vt secus Iordanem in voce patrem, in carne filium, in columba videas spiritum sanctũ: & aperto tibi iam Trinitatis cœlo, sursum ferraris in Deum.

Iesus ab hoste tentatus.

Matth.4. Christi ieiunij in deserto, & tentatio. DVctus nanque fuit Iesus in desertum à spiritu, vt tentaretur à diabolo, quatenus & hostilis pugnę humili perpessione nos humiles faceret, & victoriæ assecutione viriles. Duram quque ac solitariam vitam constanter assumpsit, vt fidelium mẽtes ad perfectionis aggressionẽ erigeret, & ad grauia perferenda firmaret. Eia nunc Christi discipule, cum pio magistro secreta solitudinis perquire, vt socius ferarum effectus, arcani castitij, orationis deuotæ, diuturni ieiunij, trinę conflictationis cum callido hoste, imitator fias, & particeps, & in omnium tentationum discrimine ad illum discas habere recursum: pro eo q̃ non habemus pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris, Hebr.4. tentatum per omnia pro similitudine absque peccato.

Iesus signis mirificus

IPse nempe est qui facit mirabilia magna solus, dum elementa commutat, panes multiplicat, mare calcat, fluctusque tranquillat, dæmones compescit & fugat leprosos emũdat & sanat, mortuos suscitat, qui & cæcis visum, surdis auditũ, mutis eloquiũ, claudis gressum paralyticis & aridis sensum restaurat & motũ. Ad quẽ peccatrix conscientia clamat nunc more fidelis leprosi. Domine si vis potes me mundare. Nunc more Centurionis. Domine puer meus iacet in domo paralyticus, & malè torquetur. Nũc more Chananeę. Miserere mei fili Dauid. Nunc more sanguifluæ mulieris. Si tetigero (inquit) fimbriã vestimenti eius, salua ero. Nunc instar Mariæ & Marthæ. Dñe ecce quem diligis, infirmatur.

Iesus transfiguratus:

AD confirmandũ siquidem mentẽ humanam per spẽ retributionis æternæ, assumpsit Iesus Petrum Iacobum & Ioannem, quibus & Trinitatis sacramentũ aperuit, & passionis abiectionẽ prædixit, & resurrectionis futuræ gloriã in trãsfiguratione monstrauit, cõtestantibus sibi lege & prophetis in apparitione Moysi & Eliæ, cõtestãtibus etiã patre & spiritu sancto in voce & nube, vt sic anima Christo deuota, & iam in veritate firmata, & ad apicem virtutis euecta, fideliter dicat cum Petro. Domine bonum est nos hic esse, hoc est, in tuæ cõtemplationis perfruitione serena, immisſoque, in eam cœlesti sopore & extasi, audiat arcana verba, quæ non licet homini loqui. Matth.17. Ibidem.

Iesus pastor solicitus.

QVanta fuerit pijssimi pastoris ad perditas oues solicitudinis cura, quantaq; clementia, ipse bonus pastor in parabola pastoris & ouis centesimæ perditæ, multaque cura quæsitæ, ac tandem inuẽtę & in humeris reportatæ cum gaudio, pia metaphora indicat, & sermone expresso declarat, cum dicit. Bonus pastor animam suam dat pro ouibus suis. Et in eo verè illud propheticum perfectè impletur. Sicut pastor gregem suum pascet. Nam propter hoc labores, solicitudines, & inedias passus, inter Phariseorum insidias, & pericula multa, Euangelizando regnum Dei ciuitates circuibat & castra, noctes ducebat in oratione perugiles. Nec Phariseorum veritus murmur & scãdalum, publicanis reddebat se affabilẽ, asserens, propter malè habentes se venisse in mundum. Ad pœnitentes quoque paternum prætendebat affectum, apertum ostendens eis diuinæ misericordiæ sinum. Testes horum inuoco, & adduco in medium Mattheum, Zacheum, & peccatricem illam ad pedes eius prostratam, & mulierẽ in adulterio deprehẽsam. Huc igitur pastorẽ pijsimũ more Matthei perfectè sectare, more Zachei hospitio suscipe, more peccatricis vnguẽto perunge, pedesq; ipsius ablue lachrymis, terge capillis, & osculis mulce, vt tãdẽ cũ ipsa muliere iudicio ipsius expolita, absolutionis sententiã merearis audire, nemo te condẽnauit? nec ego te condẽnabo: vade & iã amplius noli peccare. Luc.15. Ioan.10. Isaia.40. Luc.5. Ioan.8.

Iesus fletu rigatus.

PRo summę quidẽ pietatis referãda dulcedine fons totius misericordiæ bonus Iesus, non modo pro nobis miseris semel, sed pluries fleuit. Nam super Lazarum primò dehinc super ciuitatem, & tandem in cruce, ex illis pijsimis oculis ad omnem expiationem peccatorum lachrymarũ manauere fluenta. Fleuitque saluator vbertim, nunc humanę infirmitatis deplorãdo miseriam, nunc cæci cordis caliginem, nunc obduratæ malitię prauitatem. O cor durum vesanum & impium, & tanquam vera priuatim vita plangendum, cur more frenetici flente super te sapiẽtia patris in tantis miserijs lætaris & rides? Considera lachrymantẽ medicũ tuum & luctum vnigeniti fac tibi planctum amarum deduc quasi torrentem lachrymas per diem & noctem, non des requiem tibi, neque taceat pupilla oculi tui. Ioan.11. Luc.19. Hebr.5. Hier.6. Tren.2.

Iesus rex orbis agnitus.

De ingressu Christi in Hierusalẽ. SAnè post Lazarum suscitatum, & post effusum alabastrum vnguenti super caput Iesu, odore famæ eius iam respersо in populo, præsciens ipse turbam sibi obuiã venturã conscendit asellũ, vt inter applausus currentiũ populorum cędentiũ ramos, & sternentium vestimẽta in via, mirę preberet humilitatis exemplum. Nec suę miserationis oblitus, cum turbę deprometẽrẽt canticum laudis, ipse lamentum assumpsit super excidiũ ciuitatis. Surge nũc saluatoris ancilla, vt tanquam Matth.21

Universidad de Deusto
Biblioteca

vna de filiabus Hierusalem intuearis regem Salomonem in honore, quę sibi mater Synagoga in Ecclesię nascentis mysterium reuerenter exhibuit, vt insidentem aselli tergo cœli terręque Dominum velut cum ramis oliuarum atque palmarũ, pietatis operibus virtutumque triumphis iugiter comiteris.

De vltima cęna Domini.

Jesus panis sacratus.

INter omnia memorialia Christi præcipua constat, recordatione esse dignissimum finale illud conuiuium sacratissimæ cœnę. In quo non solum Agnus paschalis ad edẽdum proponitur, verumetiam Agnus immaculatus qui tollit peccata mũdi, sub specie panis omne habentis in se delectamentum & omnis saporis suauitatem, præbetur in cibum. In quo quidem conuiuio mira Christi refulsit bonitatis dulcedo, quãdo cum pauperculis illis discipulis, & Iuda proditore, eadem mensa & scutella cœnauit. Mirum claruit humilitatis exemplum, dum pedes piscatorũ & etiam proditoris sui Rex glorię præcinctus linteo, studiosissimè lauit. Mira patuit munificentiæ largitas dum sacerdotibus illis primis, & per consequens toti Ecclesię & orbi terrarum, corpus suum sacratissimum & sanguinẽ, verum cibum dedit & potum, vt ꝙ erat futurum in proximo sacrificium Deo placens redemptionis nostræ impreciabile precium, esset viaticum & sustentamẽtũ. Mirus tandem emicuit dilectionis excessus, quando in finem diligens suos, tam dulci eos exhortatione confortauit in bono, Petrum specialiter præmonens ad fidei robur, & Ioanni offerens pectus ad recubitum iucũdum & sacrum. O quàm mira sunt hæc omnia repleta dulcedine, illi duntaxat animæ quę ad tam celebre vocata conuiuium, tantò mentis currit ardore, vt possit illud

Psalm.41. propheticũ eructare. Quemadmodũ desiderat ceruus ad fontes aquarũ, ita desiderat anima mea ad te Deus.

Jesus dolo venundatus.

PAssionẽ dulcissimi Iesu Christi piè considerare volenti, primum occurrit perfidia proditoris: qui tantę fuit fraudis veneno repletus, vt suum Dominum & magistrum proderet. Tãta fuit flãma malæ cupiditatis succensus, vt optimum Deum argento venundaret, & preciosissimum Christi sanguinem vilis mercedis precio compensaret. Tantæ denique ingratitudinis, vt illum qui omnia sibi commiserat, & ad honorem & dignitatem & culmen apostolicæ potestatis prouexerat, insequeretur ad mortem. Tantę duritię, vt nec familiaritate cõuiuij, nec humanitate obsequij, nec suauitate colloquij, à concepta malitia potuit reuocari. O mira benignitas magistri in discipulum durũ, & pij Domini in seruum nequissimum. Certè bonum erat ei, si natus non fuisse homo ille. Sed quamuis inexplicabilis fuerit proditoris impietas, in immensum tamẽ ea exuperat agni Dei dulcissima mansuetudo, in exemplũ data mortalibus, vt iam non dicat ab amico exasperata humanitas: Si inimicus meus maledixisset mihi sustinuissem vtiq;, &c. quia Ecce homo vnanimis, qui dux debatur & notus, qui Christi panes edebat, & in illa sacra cœna cum illo dulces capiebat cibos, magnificabat super eum supplantationem, & tamen agnus ille mitissimus, os in quo non est inuentus dolus, ori ꝙ abundauit malitia, in ipsa proditionis hora suaui osculo applicare nõ renuit, vt omnia illi exiberet, quę praui cordis pertinaciam emollire potuissent.

Durissima atque iniquissima Iudę impietas.

Matt.26. & Mar.14.

Psalm.54.

Jesus orans prostratus.

SCiens nanque Iesus omnia quæ super eum erant vẽtura, secundũ altissimæ dispositionis arcanum, hymno dicto, exijt in montem Oliuarum, more solito oraturus ad patrem. Et tunc præcipuè iã mortis instante agone, cum dispersione quoq; ac desolatione ouium, quas pius pastor tenero complexabatur affectu fuit horribilis in natura Christi sensibili imaginatio mortis, vt diceret: Pater si fieri potest, transeat à me calix iste, Quanta verò fuerit in spiritu redemptoris pro diuersis causis anxietas, testes sunt guttę sudoris sangui nei, ex toto corpore decurrẽtis in terrã. Dãnator Domine Iesu vnde animę tuæ tam vehemens anxietas, & anxia supplicatio. Nonne voluntariũ omnino patri sacrificiũ obtulisti? Verũ vt veram in te credẽtes nostræ mortalitas naturã formaremur ad fidẽ, & in tribulationũ perpessione consimili erigeremur ad spẽ, & maiores erga te amoris stimulos haberemus, naturalẽ carnis in firmitatem hmõi expressisti euidentibus signis, quibus doceremur, ꝙ verè dolores nostros pertuleris & non absq; doloris sẽsu degustaueris amaritudines passionũ.

Matt.26.

Jesus turba circundatus.

SAnè quàm promptus ad passionem fuerit spiritus in Iesu, ex hoc euidenter innotuit, ꝙ venientibus vna cum proditore viris sanguinũ, & querẽtibus animã suam cũ facibus laternis & armis per noctẽ, vltrò occurrit, & seipsum manifestauit & obtulit: & vt cognosceret humana præsumptio, nihil se posse aduersus ipsum, nisi quãtũ ipse permitteret, omnipotẽtis virtutis sue verbo improbos satellites terrę allisit. Sed nec tũc misericordiã suã in ira continuit, nec pietatis sue dulcedinẽ sauus ille distillare cessauit. Nã & mutilatã à discipulo aurẽ serui proterui, manus sue contactu sanauit, & defensoris sui zelũ ab inuadentiũ lusione compescuit. Maledictus furor eorũ quia pertinax, dum nec maiestatis miraculo, nec pietatis beneficio potuit refrenare.

Jesus vinculis ligatus.

DEnique sine gemitu audire quis possit, qualiter in illa hora homicidas manus in regẽ gloriæ in iecerunt truculẽti lictores, & innoce ntes mitis Iesu manus vinculus constringẽtes, ipsum agnũ mansuetissimũ nihil obloquẽtẽ, ad instar latronis cõtumeliosè traxerunt ad victimã. Quis tunc doloris aculeus discipulorũ corda penetrauit, cum viderent dilectissimum Dñm & magistrũ suũ à suo discipulo proditum, ligatis post regnũ manibus quasi malefactorẽ duci ad mortẽ, cum & ille impijssimus Iudas pœnitẽtia ductus, tanta postmodũ fuerit ex hoc amaritudine repletus, vt maluerit mori, quã viuere? Vę tũ homini illi, qui nec sic ad fontẽ misericordię per spẽ venire redijt, sed pro prij sceleris immanitate perterritus desperauit.

Matt.26.

Jesus notis incognitus.

COmprehenso dehinc pastore, dispersę sunt oues captoq; magistro, discipuli fugerunt. Petrus tñ tanquã fidelior secutus est à longe, vsq; ad atriũ principis sacerdotũ, vbi ad vocẽ ancillæ, se Christũ non nosse cum iuramẽto firmauit, tertioq; repetijt, donec gallo cantãte, respexit begnignus magister prędilectũ discipulũ respectu miserationis & gratię: quo cõmonitus Petrus, & foras egressus, fleuit amarè. O quisquis es qui ad vocẽ impetentis ancillæ, carnis videlicet tuæ, Christum pro te passum negasti procaciter vel voluntate vel actu, rememorans passionem dulcissimi magistri, foras cũ Petro egredere, vt teipsum amarissimè desleas, si qñ te respiciat, qui Petrũ lachrymantẽ respexit, geminæ quoq; amaricationis, & compunctionis. s. pro te, & compassionis ad Christum, ne inebriaberis absynthio, vt expiatus cũ Petro à reatu sceleris, replearis cum Petro spiritu sanctitatis.

Jesus vultu velatus.

COnsilio siquidẽ malignãtiũ pontificũ, præsentatus pontifex noster Iesus Christus, & veritatem cõfessus, se videlicet esse filiũ Dei, quasi blasphemus ad iudicatus est morti, & innumera perpessus opprobria

probria. Nam vultus ille venerabilis hominibus, desiderabilis angelis, qui & omnes cœlos adimplet lętitia, labij polluti sputis inquinatur, ab impijs sacrilegis manibus cędit, velo in derisionem obtegitur & Dominus vniuersæ creaturę tanquam seruus contemptibilis collaphizatur, cum ille vultu placidissimo & sermone submisso, vnum ex seruis pontificis dantem alapam sibi, dulciter & benignè corripuit. Si male (inquit) locutus sum, testimoniũ perhibe de malo, si autem benè quid me cædis? O verax dulcis & pie Iesu, quęnam anima tibi deuota hæc vidẽs & audiens, possit se cõtinere à lachrymis, & intimę passionis occultare dolorem?

Jesus Pilato traditus.

HOrrenda prorsus Iudęorum impietas, quæ tantis iniurijs saciari non potuit, quin potius ferali rabie fremens, impio iudici tanquã rabido cani, animam iusti deglutiendam exposuit. Vinctum enim Iesum ante Pilatum pontifices perduxerunt, postulãtes interimi supplicio crucis eum, qui nõ nouerat omnino peccatum. Ipse verò quasi agnus coram tondẽte se, sic ante iudicem stabat mansuetus & tacitus, cum fallaces & impij falsorum criminum mole obiecta, tumultuosis clamationibus auctorem vitæ petunt ad mortem, & virum homicidam seditiosumque latronem seruant ad vitam, lupum agno, mortem vitæ, luci tenebras, tam stulte præferentes quàm impiè. Dulcis Iesu quis tam durus erit, vt clamores illos horribiles, tolle tolle, crucifige eum, sine gemitu & clamore spiritus, aure corporis valeat audire, seu mente tractare.

Isaia.53.

Jesus morte damnatus.

VErum quãuis non ignoraret Pilatus, iudaicam gentem aduersus Iesum nõ iustitiæ sed inuidię zelo commotam, cum patẽter assereret nullam se in eo mortis causam vel modicam inuenire, humano tamen timore deuictus, repleuit animã suam amaritudinibus, & pijssimum regem crudelis tyranni Herodis videlicet iudicio subdidit, quem & ludibrio habitum & ad se remissum, crudeli mandato nudum in conspectu derisorum astare præcepit, vt atrocissimis verberibus virgineam illam & candidissimam carnem flagellatores truculenti diuellerent, plagas plagis, liuores liuoribus crudeliter infligẽtes. Decurrit ille sanguis pretiosissimus per illa sacra latera innocentis, & amantissimi iuuenis, nullo prorsus in eo reperto reatu. Et tu perdite homo, totius cõfusionis & contritionis huius causa existens, quomodo non in fletum erumpis foras? Ecce innocentissimus agnus vt te à sententia iustæ dãnationis eriperet, iniusto propter te elegit iudicio condemnari. Ecce quę nõ rapuit pro te soluit. Et tu anima mea nequam & impia, nec deuotionis exoluis gratitudinem, nec compassionis rependis affectum.

Psalm.68.

Jesus spretus ab omnibus.

POstquam autem Pilatus adiudicauerat impiorum vota compleri, non suffecit militibus illis sacrilegis crucifigere Saluatorem, nisi prius & ipsi illusionibus implessent animam suam. Nam congregrata in prætorium vniuersa cohorte, exuentes eum vestibus suis, & tunica induentes coccinea, chlamydem illi circundederunt purpuream, & corona spinea imposita capiti eius, & arundine in dextera manu, irrisorię genuflectebant, & alapas dabant, & expuentes in eum: & sacrum illud caput percutiebãt arundine. Attẽde nunc humani cordis superbia, quæ oppbroria refugis, & ad honores aspiras: quis est iste qui ingreditur habẽs imaginem quasi regis, & nihilominus serui dispectissimi confusione repletus. Ipse est Rex tuus & Deus tuus, qui quasi vir leprosus & nouissimus virorum æstimatus est, vt te ab æterna confusione eriperet, & à superbiæ peste sanaret. Vę igitur semel his, & vę iterum, qui post tam clarũ humilitatis speculũ, superbia tolluntur in altum: rursus ostentui habentes filium Dei, quẽ tantò amplius ab hominibus omni constat honorificẽtia dignũ, quãtò magis pro hominibus indigna sustinuit.

Matt.27.

Isaia.53.

Jesus cruci clauatus.

SAciatis iam impijs de opprobrijs mansuetissimi Regis, rursum Rex noster vestibus suis induitur denuo exuendus, & baiulans sibi crucem, perducitur ad Caluariæ locum, ibiq; totus exutus, vili duntaxat circumtectus ad renes sudario, & super lignum crucis dirè proiectus, expansus, protensus, & tractus, & in pellis modum hinc inde extensus clauorum aculeis perforatur, manibus sacris & pedibus cruci affixis, & crudelissimè sauciatis: vestes quoque ipsius dantur in prædam, diuiduntur in partes, tunica inconsutili indiuisa per sortem transeunte ad vnum. Vide nunc anima mea, quomodo ille qui est super omnia benedictus Deus, à planta pedis vsque ad verticem, totus in aquas passionis demergitur, & vt te totã de illis passionibus extraheret, intrauerunt aquæ vsq; ad animã suam. Coronatus etenim spinis sub crucis onere dorsum curuare iubetur, & suam ipsius portare ignominiam, & ad locũ deductus supplicij veste nudatur, vt ex flagellorum ictibus per dorsum & latera carnis patefactis liuoribus atque scissuris videretur quasi leprosus, & dehinc clauis transfossus, appareret tibi dilectus tuus propter te sanandam, cõcisus vulnere super vulnus. Quis mihi det, vt veniat petitio mea, & quod expecto tribuat mihi Deus, vt totus tam mente quã carne transfodiar, crucisque affigar patibulo cum dilecto.

Ioan.19.

Jesus iunctus latronibus.

ADaugmentum confusionis, ignominiæ, decoris, ac doloris, innocens agnus extra portam in loco punitionis sceleratorũ, in die solenni, hora meridiana, in medio latronum super crucem quasi ad spectaculum eleuatur, flentibus amicis, & insultãtibus hostibus. Nam & qui prẽteribant mouebant capita sua & qui astabant irrogabant, cõuitia dicentes, quod alios saluos feciſſet nunc seipsum saluare non posset. Sed & ab irrisione huiusmodi alter latronum nequaquam abstinuit, cum tamen mitissimus agnus & pro crucifigentibus & irridentibus pietatis dulcedine inter pellaret ad patrem, & confitenti ac supplicanti latroni, liberalissima charitate repromitteret paradisum. O verbum totius dulcedinis & veniæ, pater ignosce illis. O verbum totius amoris & gratiæ: hodie mecum eris in paradiso. Respira nunc in spem veniæ anima quantũcunque peccatrix, si tamen patientia pro te Domini Dei tui vestigia sequi non abhorres, qui in omnibus præsturis suis nec semel os suum aperuit, vt aut quærelæ, aut excusationis, aut comminationis, aut maledictionis sermonem aduersus maledictos illos canes vel leniter diceret: quin potius nouæ benedictionis verbũ quale à sæculis nõ est auditum, super inimicos suos effudit. Dic ergo cum multa fiducia. Miserere mei Deus, miserere mei, quoniã in te confidit anima mea, si forte more confitentis latronis, audire mererís in mortis articulo. Hodie mecum eris in paradiso.

Matth.27.

Luc.23.

Ibidem.

Psalm.56.

Ioan.19.

Jesus felle & aceto potatus.

POstea sciens Iesus quia consumata sunt omnia, vt consumaretur scriptura, dixit, Sitio. Et acetoso & felleo poculo sibi propinato cũ spongia. Ioanne qui præsens fuit attestante, subintulit; Consumatum est. Tanquam si in gustu aceti & fellis, totius amarissimę

Universidad de Deusto
Biblioteca

amarissimæ passionis consummata plenitudo consisteret. Nam quia per gustum ligni suauis & vetiti, totius nostræ perditionis causa extitit præuaricator Adam, oportunum fuit & congruum, per viam contrariam salutis nostræ inuenire remedium. Cum etiam in singulis membris ipsius acutissimi ru passionum militantes sagittæ crebresceret, quarum indignatio ebibebat spiritum eius, vt cibi verbique vehiculum nequaquam remaneret immune, vt verificaretur in medico
Tren.3. nostro propheticum illud. Repleuit me amaritudine, inebriauit me absynthio. Sed & vt illud compleretur in dulcissima & amatissima morte sua virgine gloriosa.
Ibidem.1. Posuit me quasi desolatam, tota die mœrore confectam. Quæ lingua dicere, vel quis intellectus capere sufficit, desolationum tuarum pondus virgo beata? Quę premissis omnibus presens assistens, & particeps per omnem modum effecta, benedictam illam & sanctissimam carnem quam tã caste concepisti, tam dulciter aluisti, & lacte potasti, tam crebro in tuo reclinasti sinu, & labia labijs impressisti, carneo contemplata es visu, nunc ictibus flagellorum diuelli, nunc spinarũ perforari aculeis, nunc arundine percuti, nunc palmis pugnisque concidi, nunc clauis perfodi, & stipiti crucis affixam atque pendentem grauiter laniari, núc omni ludibrio habitam, felleque tandem & aceto potari. Sed & diuinissimam illam animam oculis conspexisti mentalibus, omnis amaritudinis felle repletam, nunc spiritu frementem, nunc pauentem, nunc tædentem, nunc agnonizantem, nunc anxiatam, nunc turbatam, nunc omni tristitia & dolore mœstissimam, partim propter passionis corporeę viuacissimum sensum, partim propter diuini honoris per peccatũ subtracti feruentissimum zelum, partim propter effusum in miseros miserationis affectum, & partim propter compassionis ad te matrem dulcissimã insixum in cordis in-
Ioan.19. tima telum, cum te coram se positam, & pijs conspiceret oculis, & blandis alloqueretur sermonibus. Mulier (inquiens) Ecce filius tuus, vt tuam consolaretur inter angustias animam quam passionis suæ gladio, amplius quam si proprio patereris in corpore, verè sciebat esse transfixam.

Jesus sol morte pallidus.

DEnique cum agnus innocẽs, qui & verus iustitiæ sol trium horarũ spacio pependisset, in cruce, & eodem tempore sol iste visibilis factori suo compatiens, lucis suæ radios occultasset, iam omnibus consummatis, fons ipse vitæ hora nona siccatur, dum Deus & homo Iesus cum clamore valido & lachrymis, ad miserationis manifestandum affectum, & diuinitatis declarandam potentiam, spiritum in manus patris commendans, expirauit. Tunc velum templi scissum est à summo vsque deorsum, & terra mota est, & petræ scissæ sunt, & monumenta aperta sunt. Tunc ipse Centurio Deum verum ipsum esse cognouit. Tũc qui ad spectaculum insultaturi conuenerant, reuertebantur percutientes pectora sua. Tunc speciosus forma præ filijs hominum, caligantibus oculis, & pallentibus genis, pro filijs hominũ deformis apparuit, factus holocaustum suauissimi odoris in conspectu paternę gloriæ, vt auerteret iram suam à nobis. Respice igitur Domine sancte pater de sanctuario tuo, & de excelso cœlorum habitaculo, respice (inquam) in faciem Christi tui: respice hanc sacratissimam hostiam, quam tibi offert pontifex noster pro peccatis nostris, & esto placabilis super nequitia populi tui. Considera & tu homo redempte, quis, qualis, & quãtus est ille, qui pro te pendet in cruce, cuius mors viuificat mortuos, & cuius trãsitum & cælum luget, & terra, & lapides duri quasi naturali compassione scinduntur. O cor humanum omni lapidũ duritia durius, si ad tanti cõmemorationem piaculi, nec terrore cõcuteris, nec compassione afficeris, nec compunctione scinderis, nec pietate molliris.

Jesus translanceatus.

POrrò vt de latere Christi dormientis formaretur Ecclesia, & scriptura impleretur, quæ dicit. Vide- Zach.12.
bunt in quem transfixerũt: diuina est ordinatione & Ioã.19.
indultum, vt vnus militum lancea latus sacrum illud aperiendo perfoderet, quatenus sanguine cum aqua manente, precium effun deretur nostræ salutis, quod à fonte, scilicet cordis arcano profusum, vim daret sacramentis Ecclesiæ, ad vitam gratiæ conferendam, essetque iam in Christo viuẽtibus proculum fontis viui salientis in vitam æternam. Ecce iam nunc lancea Saulis, perfidia populi scilicet iudaici reprobati, cassо vul- 1.Reg.18
nere in parientem diuina miseratione perlata, foramen fecit in petra, & cauernam in maceria, tanquam habitaculum columbinum. Surge igitur amica Christi, esto sicut columba nidificans in summo ore foraminis, ibi vt passer inueniens domum, vigilare non cesses, ibi tãquam turtur castis amori pullos absconde, ibi os appone, vt haurias aquas de fontibus Saluatoris. Hic enim est fons egrediens de medio paradisi, qui in quatuor diuisus capita, & in corda deuota diffusus, fœcundat & irrigat vniuersam terram.

Jesus cruore madidus.

CRuentatus enim Christus Dominus sanguine proprio, primum sanguineo sudore, secũdo flagellis, dehinc spinarum aculeis, post clauis, & tãdem lancea copiose effuso, vt apud deum esset copiosa redemptio, vestem pontificalem habuit rubricatam, quatenus verè rubrum appareret indumentum ipsius, Isaia.63.
& vestimenta eius quasi calcantium in torculari, & sic verò Ioseph in veterem dimisso cisternã, tunica ipsius Gen.37.
intincta sanguine hædi, propter similitudinem carnis peccati, approbationis notitia discernenda mitteretur ad patrem. Cognosce igitur clementissime pater tunicam prædilecti filij tui Ioseph, quem inuidia fratrum secundum carnem tanquam fera pessima deuorauit, & conculcauit in furore vestimentum ipsius, & omnem decorem illius reliquijs cruoris inquinauit: nam & quinque scissuras lamentabiles in ea reliquit. Hoc enim est Domine vestimentum quod in manu meretricis Aegyptiæ videlicet. Sinagogæ, innocens puer tuus sponte dimisit, magis eligens spoliatus à carnis pallio in carcerem mortis descendere, quàm adulterinæ plebis acquiescendo voci temporaliter gloriari. Nam & proposito sibi gaudio, crucem sustinuit confusione contempta. Sed & tu misericordiosima domina aspice illam dilecti filij tui sacratissimã vestem, de castissimis membris & visceribus tuis spiritussancti artificiositate contextã, & vna cũ ipso confugiẽtibus nobis ad te veniã postula, vt digni habeamur effugere ab ira vẽtura.

Jesus intumulatus.

VEniens tandẽ nobilis Centurio, Ioseph scilicet Abarimatia, & accepta à Pilato licentia, corpus Christi cum Nicodemo deponens de cruce, condiuit aromatibus, & inuoluit in syndone, & in monumento nouo (quod in horto propinquo in petra sibi exciderat) cũ omni reuerentia sepeliuit. porrò sepulto Domino, & ad custodiam sepulchri militibus deputatis, deuotæ illæ mulieres & sanctæ quæ fuerant obsecutæ viuenti, vt iam mortuo pietate officiosa famulatum impenderent, emerunt aromata ad corpus Christi sacratissimum perũgendum. Inter quas Maria Magdalena

Magdalena tanto cordis ferebatur incẽdio, tantę pietatis efficiebatur dulcedine, tam validis trahebatur vinculis charitatis, vt fœmineę infirmitatis oblita, nec tenebrarum caligine, nec persecutorum immanitate retraheretur à visitatione sepulchri: quin potius foris stans, & rigans lacrymis monumentum, recedentibus discipulis nõ recedebat, pro eo q̃ diuinæ dilectionis igne succensa est: & tam inualescente vrebatur desiderio, & tam impatiente vulnerabatur amore, vt nihil ei saperet nisi flere, possetq̃s illud propheticum eruPsal.41.
ctare veraciter. Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte, dum dicitur mihi quotidie, vbi est Deus tuus? Deus meus bone Iesu concede mihi quanquam per omnem modum immerito & indigno, vt qui corpore his interesse non merui, fidem tamen hęc eadem mente pertractans, illum ad te Deum meum pro me crucifixum & mortuum compassionis affectum experiar, quem innocens mater tua, & pœnitens Magdalena in ipsa passionis tuę hora senserunt.

Jesus triumphans mortuus.

COnsumato iam passionis agone, cùm iam draco ille cruentus & rabidus leo æstimaret se de occiso agno victoriam assecutum, refulgere cœpit in anima delcendente ad inferos diuinitatis potentia, qua leo noster fortissimus de tribu Iuda consurgens in fortem armatum, prædam ab ipso diripuit, portisque inferorum confractis, & alligato serpente, expolians principatus & potestates, traduxit confidenter, palàm triumphans illos in semetipso. Tunc extractus est leuiathan hamo ipsius per Christum perforata maxilla, vt qui nihil iuris habebat in capite quod inuasit, illud etiã perderet, quod habere videbatur in corpore. Tunc verus Samson moriens, hostilem prostrauit excercitum. Tunc agnus sine macula in sanguine testamenti sui de lacu (in quo non erat aqua) vinctos eduxit. Tunc habitantibus in regione vmbræ mortis, lux orta est eis, & diu nouæ lucis expectata claritas radiauit.

Jesus resurgens beatus.

SAcrę siquidẽ quietis domini in sepulcro, illuescente terti o die, qui in reuolutione dierum est octauus & primus, Dei virtus & Dei sapientia Christus, mortis prostrato auctore, etiam ipsam mortẽ deuicit: æternitatisq̃ aditum nobis aperuit, dum sese à mortuis potentia diuina suscitauit, vt notas nobis faceret vias uitæ. Tunc terræ motus factus est magnus, & Angelus domini in vestimẽto albo & aspectu fulgureo descendit de cœlo, pijs apparens blandius, impijsq̃ sæuerus. Propter quod & propter vos perterruit milites, & cõfortauit pauidas mulieres, quibus & ipse Dominus resurgens primum apparuit, quia hoc deuotionis intensæ merebatur affectus. Deinde visus est Petro: Postea discipulis euntibus in Emaus. Deinde apostolis omnibus absque Thoma. Postea etiam Thomæ palpandum se præbuit, cũ ille fideliter exclamauit. Dominus meus & Deus meus. Sicque per dies quadraginta multiformiter apparens discipulis, & comedens cum eis & bibens, & argumentis nos illuminauit ad fidem, & promissis nos erexit ad spem: vt sic tandem donis cœlitus datis, nos accenderet ad amorem.

Jesus decor præcipuus.

SAnè flos ille pulcherrimus de radice Iesse, qui in incarnatione floruit, in passione defloruit: sic in resurrectione floruit, vt omnium esset doctor. Nam corpus illud glorioſisimũ, subtile, agile, & inmortale, tantæ claritatis superuestitum est gloria, vt verè sit sole fulgentius, exẽplarem prę ferens pulchritudinem suscitandorum corporum humanorum. De quibus ipse saluator ait. Tunc fulgebũt iusti sicut sol in regno patris: Matt.13.
scilicet, beatitudinis sempiternæ. Quòd si iustus quilibet fulgebit sicut sol, quanti putas esse fulgoris ipsum solem iustitiæ? Tanti (inquam) est, vt sit specisior sole, & super omnem stellarum dispositionem, luci comparatus, & decor prę cipuus non immeritò iudicetur. Fœlices illi oculi qui viderunt: sed & tu verè beatus eris, si fuerint reliquiæ seminis tui ad videndum tam interius quàm exterius illam desideratissimam claritatem,

Jesus orbi prælatus.

APparẽs quoque Dominus in Galilæa discipulis, omnem sibi potestatem tam cœli quàm terræ asseruit à patre collatam. Propter quod & discipulos misit in mundum vniuersum, prædicare Euangelium omni creaturæ, salutem promittendo credentibus, damnationem comminando incredulis, cooperante Domino, & sequentibus signis confirmante sermonem, vt in virtute nominis Iesu Christi imperarent omnibus creaturis & morbis, vereque constaret sæculo toti, quòd magni patris filius Iesus Christus tãquam alter Ioseph, verusque saluator viuit & dominatur, nõ solum in terra Aegypti, verumetiam in omni loco dominationis regis ęterni, eductus quidem ad imperium Dei cœli de carcere mortis & inferorum, & attonsus mortalitatis comam, commutauit veste carnis in immortalitatis decorem, & tãquam verus Moyses, de aquis mortalitatis assumptus, Pharaonis subneruauit imperium, tanto sublimatus honore, vt in nomine ipsius oẽ genu flectat, cœlestiũ, terrestriũ, & infernorũ.

Jesus ductor exercitus.

QVadraginta post resurrectionem Domini peractis diebus, nõ sine magni designatione mysterij, in ipso quadragesimo die conuescẽs vnà cum discipulis suis, benignus magister in montẽ Olieti conscendit, & inde videntibus illis eleuatis manibus ferebatur in cœlum: nubeque interposita (quæ Actuũ.1.
ascendentem recepit) humanis seipsum aspectibus occultauit. Sicque ascendens in altum, captiuam duxit captiuitatem: & cœli aperta iam porta, pandens iter sequentibus: exules introduxit in regnum, conciues illos faciens angelorum & domesticos Dei, quatenus ruinas instaurare angelicas, & æterni patris cumularet honorem, & se triumphatorem ostenderet, & Dominum exercituum se esse probaret.

Jesus cœlo leuatus.

PSallentibus angelis & exultantibus sanctis, Deus & Dominus angelorũ & hominum super cœlos cœlorũ ascendit, & super pennas ventorum mira potestatis agilitate volauit, seditque ad dexterã patris, tantò melior angelis effectus, quantò differentius præillis sortitus est nomen: ubiq; iugiter vultui benignissimi patris apparet, ad interpellandum pro nobis. Talem enim decebat vt nobis esset põtifex, sanctus, innocens, impollutus, & excelsior cœlis factus: qui in dextera maiestatis assistens, vultus paternæ gloriæ vulnerum quę pro nobis pertulit ostenderet cicatrices. Gratias tibi referat Domine pater omnis lingua, super inenarrabili dono supereffluentissimæ charitati tuę: qui vnico filio cordis tui non pepercisti, sed pro nobis omnibus tradidisti in mortem, vt tantum, tanquam fidelem aduocatum coram te haberemus in cœlis.

Iesus

Universidad de Deusto
Biblioteca

Iesus largitor spiritus.

Actu.2. SEptem quoq; septimanis dierum à resurrectione excursis, quinquagesimo die congregatis in vnum discipulis, cum mulieribus & Maria matre Iesu: factus est repente de cœlo sonus, tanquam aduenientis spiritus vehementis, qui & super centum viginti hominum turbam descēdit, & apparuit in linguis igneis, proeo q̄ ori verbum, intellectui lucem, & affectui ministraret ardorem. Repletiq; sunt omnes spiritu sancto, & cœperunt loqui varijs linguis, secundum, q̄ eiusdem spiritus sancti dictabat instinctus. Qui omnem eos veritatem edocuit, & ad omnem dilectionem accendit, & in omni eos virtute firmauit. Nam ipsius adiuti gratia, illustrati doctrina, & confortati potentia (cū pauci essent & simplices) partim verbis ignitis, partim perfectis exemplis, partim mirandis, prodigijs, per totum mūdum sanctam Ecclesiam plātauerunt. Quę & eiusdem spiritus sancti virtute purgata illuminata & perfecta, amabilis facta est sponso suo, eiusq; paranymphis: vt speciosa nimis miraq; varietate circundata, sathanæ vero & angelis eius terribilis vt castrorū acies ordinata.

Iesus laxans reatus.

IN hac si quidem sancta Ecclesia per orbem vniuersum spiritu sancto mirabiliter cooperante, multiformiter distincta & vniformiter coniuncta, vnus presidet Pontifex Christus, tanquam summus hierarcha: qui miro ordine instar ciuitatis supernæ in ea dispensat dignitatum officia: distribuendo charismatum dona. Nam quosdam in ea dedit Apostolos, quosdam prophetas, alios verò Euangelistas, alios pastores & doctores ad consummationem sanctorum, & ad ędificationem corporis Christi, qui etiam secundum gratiam spiritus sancti septiformem, septem dedit sacramenta, quasi septem medicamenta morborum, per quorum administrationem & gratiam sanctificantem tribuit, & peccata dimittit, quę nunquam nisi in fide & vnitate eiusdem sanctæ matris Ecclesiæ relaxantur. Et quoniam per ignem tribulationis peccata purgantur, ideò sicut caput Ecclesiæ Christum expoluit Deus fluctibus passionum, sic & corpus eius (scilicet Ecclesiam suam) vsq; in finem sæculi ad probationē & purgationem tribulari permittit. Sic patriarchę, sic prophetę, sic Apostoli, sic martyres, confessores, & virgines, & quot quot placuerunt Deo, per multas tribulationes trāsiere fideles. Sic & omnia membra Christi electa vsque ad diem iudicij pertransibunt.

Iesus testis veridicus.

POrrò futuri iudicij tempore quo Deus occulta cordium iudicabit, præcedit ignis ante faciem iudicis, angeli cum tuba mittentur, vt congregabuntur electi à quatuor ventis cœli, omnes quoque qui in monumentis sunt, diuinæ iussionis virtute resurgent, omnesq; astabunt ante illud iudiciale tribunal. Tunc illuminabuntur abscōdita tenebrarum, tunc reuelabuntur consilia cordium, tunc libri pandentur conscientiarū, & ipse liber aperietur, qui dicitur liber vitæ: quo fiet, vt simul, & in instanti omnium omnia secreta, omnibus tāta certitudinis claritate patescant, vt contra testimonium veritatis loquentis in Christo, & conscientiæ cuiuscunq; pariter contestantis, nulla prorsus inficiandi, defendendi, vel excusandi, vel subterfugiēdi pateat semita, quin recipiat vnusquisq; secundum opera sua. Magna igitur indicta est nobis necessitas prohibitatis, dum omnia agimus in conspectu iudicis cuncta cernentis.

Iesus iudex iuratus.

APparente siquidem omnipotētis filij Dei signo Luc.23.
in nubibus, virtutibusq; cœlorū commotis, sed ad orbis conflagrationem mundialibus concurrentibus ignibus, collocatis quoque omnibus iustis ad dexteram, impijs ad sinistram: intantum iudex vniuersorum reprobis iratus videbitur, vt dicāt montibus & petris, cadite super nos, & abscondite nos à facie sedentis super thronum, & ab ira agni. Induet enim pro thorace iustitiam, & accipiet pro galea iudicium certum, sumet scutum inexpugnabile æquitatem, acuet autem diram iram in lanceam, & pugnabit cum illo orbis terrarum contra insensatos, vt qui contra auctorem omnium procaciter pugnauerunt: iusto tunc Deiiudicio ab omnibus expugnentur. Tunc superius iudex apparebit iratus, & inferius horrendum chaos patentis inferni. A dextri peccara accusantia, à sinistris infinita demonia ad infernū trahentia, & interius mordens conscientiam. Peccator sic comprehensus, quo effugiet? Certè latere erit impossibile, & aparere intolerabile. Si.n. vix iustus saluabitur: impius & peccator vbi apparebunt? Nō ergo intres in iudicium cum seruo tuo Dñe.

Iesus victor magnificus.

LAta setentia damnationis in reprobos, q̄ flāmis exurantur æternis colligatisq; ad modum facis omnibus inimicis Iesu Christi, omnipotens Dei virtus perpetuè illos exponet, tam carne quā spiritu vocitati flammarum: vt & nunquā deficiant, & tamen vtantur, & sentiant in eternum, & fumus tormētorum eorum ascendet in sæcula sæculorum. Tunc bestia, & pseudoprophetę, & quid acceperant imaginem eius, in stagnum mittentur ignis & sulphuris, qui paratus est diabolo & Angelis eius: tūc egredientur electi ad considerandā cadauera mortua, morte quidem non naturę sed pœnæ. Tunc lauabunt iusti manus suas in sanguine peccatorum, tunc denique victoriosissimus agnus ponet inimicos suos scabellum pedum suorum, quando ingredientes impij in inferiora terrę, tradentur in manus gladij, partesq; vulpium erunt, id est, dæmonum: qui, ipsos suis fraudulentijs seduxerunt.

Iesus sponsus ornatus.

DEnique mūdi facie innouata in melius, cum lux lunæ erit sicut lux solis, & lux solis septemplicitersicut lux septem dierum, ciuitas illa sancta Hierusalem quæ de cœlo tanquam sponsa ornata descenderat, iam nunc præparata ad nuptias agni gemina quoque stola vestita, in cœlestis curię traducetur palatium, & in gloriosum illum sacrum, arcanumq; thalamum introducta, tanto illi agno cœlesti copulabitur fœdere, vt vnus fiant spiritus sponsus & sponsa: vestieturq; Christus omni pulchritudine electorum tanquam tunica polymita, in qua omni decore ornatus resulgeat, tanquam opertus omni lapide precioso. Tunc illud dulce resonabit epithalamium, & per omnes vicos Hierusalem Alleluia cantabitur. Tunc virgines prudentes, atque paratę intrabunt cum sponso ad nuptias, vt ianua clausa in pacis pulchritudine sedeant, & in tabernaculis fiduciæ, & in requie opulenta.

Iesus rex regis filius.

SAnè regnum Dei æternum æstimari habet, iuxta regnātis celsitudinem gloriosum & nobile, pro eo quòd non rex à regno, sed à rege regnū trahit originem. Hic autem est rex, qui habet in vestimento & in femore

in femore suo scriptum. Rex regnum & Dominus dominantium, cuius potestas æterna, quæ non auferetur, & ideò regnum ipsius non corrumpetur. Cui omnes populi, tribus, & linguę seruient in æternum. Et hic est verè rex pacificus, cuius vultum & cœlū desiderat, & vniuersa terra. O quā gloriosum est homini ex celleatissimi regis regnum, in quo cum ipso regnant omnes sancti, cuius lex est veritas, pax, charitas, vita, & æternitas: quod nec pluralitate regnantiū diuiditur, nec participatione minuitur, nec numerositate cōfunditur, nec inequalitate deordinatur, nec circunscribitur loco, nec variatur motibus, nec tempore mensuratur.

Iesus liber signatus.

AD gloriam regni perfectam non solum requiritur potestas excellens, verumetiam sapientia fulgens, vt non secundū indeterminatæ voluntatis arbitrium disponantur gubernacula regni, sed secundum fulgores æternarum legum à luce sapiētiæ inde ceptæ manantium. Et hæc quidem sapientia scripta est in Christo Iesu, tanquam in libro vitæ: in quo Deus pater omnes thesauros sapientiæ, & scientię recōdidit. Ac per hoc vnigenitus Dei filius, vt verbum increatū, est sapientiæ liber, & lux in mente summi artificis viuentibus plena rationibus & æternis, vt verbum inspiratum in intellectibus angelicis atque beatis, & vt verbum incarnatū in mentibus rationalibus carni vnitis, vt sic multiformis sapientia Dei ex ipso & in ipso per totum regnum refulgeat, tanquam in speculo decoris siue pulchritudinis omnium specierum & luminum contentiuo, & tanquam in libro in quo secundum profunda Dei mysteria omnia conscribuntur. O si talem librum inuenire possem, cuius origo æterna, cuius incorruptibilis essentia, cuius cognitio vita, cuius scriptura indelebilis, cuius inspectus desiderabilis, cuius doctrina facilis, cuius scientia dulcis, cuius profunditas imperscrutabilis, cuius verba inenarrabilia, & vnū tamen verbum omnia. Verè qui hunc inuenit librum, inuenit vitam, & haurit tibi salutem à Domino.

Iesus fontalis radius.

IN hoc siquidem regno æterno data omnia optima & dona perfecta, à patre luminum in affluentia descendunt, & copia per illum qui est super essentialis radius Iesus Christus. Qui cum sit vnus, omnia potest, & in se permanēs omnia innouat. Est enim emanatio quędam claritatis virtutis omnipotentis Dei syncerai & idcò nihil inquinatū in hunc fontalem radiū potest incurrere. Ad hunc fontem vitæ & luminis curre, cum desiderio viuo, quæcunque es anima deo deuota, & cordis intima vi ad eum clama; O ineffabilis decor Dei excelsi, & purissima claritas lucis æternæ, indeficiens vita omnem vitam viuificans, lux omne lumen illuminans, & conseruans in spendore perpetuo multiformia lumina fulgentia, ante thronum diuinitatis tuæ à primæuo diluculo. O eternum & inaccessibile, dulce clarum, & sapidum profluuium fontis absconditi ab oculis omnium mortalium, cuius profundum sine fundo, cuius altum sine fundo, cuius altum sine termino, cuius amplitudo incircumscriptibilis, & cuius puritas imperturbabilis. Ex quo fluuius procedit olei lætitiæ, qui lętificat ciuitatem Dei, & torrens ignei vigoris, torrens (inquam) voluptatis diuinæ, quo lætabunda ebrietate potati, cœlestes illi conuiuæ hymno incessibili iubilant. Hoc nos oleo sacro perunge, huiusque torrentis desiderabilis guttis, sitibundas refocilla fauces arentium cordium, vt in voce exultationis & cōfessionis decantemus tibi cantica laudis, experientiam teste probantes, quoniam apud te est fons vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen.

Iesus finis optatus.

FInem nanque omnium desideriorum constat esse beatitudinem, quæ est status omnium bonorum congregatione perfectus. Ad quem quidem statum nullus peruenit, nisi per vltimam resolutionem in eum, qui est fons & origo bonorum omnium, tam naturaliū quàm gratuitorum: tam corporalium quàm spiritualium, tam temporalium quàm æternorum: & hic est, qui de seipso dicit. Ego sum α & ω, principium & finis. Quia sicut per verbum æternaliter dictum omnia producuntur, sic per verbum carni vnitum reparantur, promouentur, & finiuntur: ac per hoc verè & proprie dictus est Iesus, quia nō est aliud nomen sub cœlo datum hominibus, in quo quis possit obtinere salutem. In te igitur vt finem omnium credens, sperans, & amans ex toto corde, ex tota mente, ex tota anima, & ex omni virtute ferar desiderate Iesu, quia tu solus sufficis, tu solus saluas, tu solus bonus, & suauis es requirentibus & diligentibus nomen tuum. Tu enim mi bone Iesu redemptor es perditorum, saluator redemptorum, spes exulum, fortitudo laborantium, auxiliator oppressorum, anxiatorum spirituum dulce solatium, triumphantium corona, & imperiale fastigium, vnica merces & lætitia omnium ciuium supernorum, inclyta proles summi Dei, & fructus sublimis vteri virginalis, vberrimus quoque fons gartiarum omnium, cuius plenitudine nos omnes accepimus. Oramus igitur clementissimum patrēm, per te vnigenitum eius pro nobis hominem factum, crucifixum, & glorificatum, vt de thesauris suis mittat in nos spiritum gratiæ septiformis, qui super te in omni plenitudine requieuit, spiritum (inquam) sapiētię, quo fructum ligni vitæ, quod verè tu es, videlicet sapore viuificos degustemus. Donum etiam intellectus, quo mentis nostræ contuitus illustrentur. Donum cōsilij, quo post tuorum vestigia gressuum, rectarum semitarum itineribus incedamus. Donum fortitudinis, quo impugnantium hostium violentias eneruare possimus. Donum scientię, quo sacræ doctrinæ tuæ repleamur fulgoribus, ad discretionem boni & mali. Donum pietatis, quo induamur misericordię viscera. Donum timoris, quo recedentes ab omni malo, æternæ maiestatis tuæ reuerentiali pondere tranquillemur. Hęc enim nos in illa sacra tua (quam nos docuisti) oratione petere voluisti. Hæc & nūc per crucem tuam petimus obtinere, ad laudem sanctissimi nominis tui. Cui cū patre, & spiritu sancto omnis sit honor & gloria, gratiarum actio, decus & imperium, per infinita sæcula sæculorum. Amen.

Beatitudo quid.

Apocal.1.

EIVSDEM SERAPHICI DOCTORIS.

De sex alis Cherubin tractatus, qui tamen ab aliquibus Alano adscriptus fuit.

RIMA ala est confessio. Confessio duplex est. Est enim confessio laudis, iuxta illud. Confitemini domino quoniam bonus; quoniam in æternum misericordia eius. Et est confessio criminis: Vnde dicitur; Confitemini alterutrū peccata vestra. Hęc confessio peccati accusatoria manifestatio est. Hec propriæ infirmitatis, & ignorantiæ, & malitiæ, compungente conscięntia lugubris enarratio est. Huius alæ penna prima est veritas; quæ omnem excludit simulatio-

psal.117.

Iacobi.5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mulationem. Vera nanq; non ficta; non simulata debet esse cõfessio. Secunda penna integritas est; quæ decurtationem excludit & diuisionem. Integra.n. debet esse confessio, non decurtata, non diuisa: decurtatio aliquid occultat, reseruat enim sibi, quod penitet peccasse, sed non omnino. Aliquid enim retinet, in quo homines delectẽtur. Sed infidelis impietas est ab illo qui iustus, & iustitia est diminutam sperare veniam. Sed & vulnus vnum sufficit ad mortem; diuisio autem: omnia sed nõ vni reuelat. Quidam enim sunt (vt ait beatus Augustinus) quos omnino pœnitet peccasse, sed verecundia ducti, diuidunt apud se confessionem; vt diuersa diuersis sacerdotibus vel in confiteri, & quæ vni cælant, alij manifestanda cõseruant: quod est quodãmodo laudare se, & ad hypocrisim tendere, & semper venia carere, quã per fruſtra putãt inuenire. Omnia igitur, & vni præsertim criminalia confessione reuelãda sunt nec solum actiones præue, sed & circunstantię earum, id est locus, tempus, modus, numerus, persona, & siqua sunt similia non negligenter reticenda, sed diligenter per confessionem explicanda sunt. Multa nanque inter locum & locum, tempus & tempus, modum & modum, numerum & numerum, personam & personam distantia est. Consuetudinis quoque perseuerantia quæ ad tẽpus respicit, numeriq́ multiplicatio dei patientiam exacerbat, diuinamq́ in se prouocat vltionem. In persona autem sexus, ętas, scientia, conditio, necessitudo, & ordo studiosè pensanda, & expresse manifestanda sunt. Qui cõfitetur, in singulis immoretur. Tertia penna est firmitas, quia fortis & firma debet esse confessio. Hæc firmitas decem, quę confessionem impediunt, expellit. Quæ sunt illa? Pudor, timor, contemptus presbyteri, desperatio, præsumptio, peruersitas, ignorantia, obliuio, negligentia, & necessitas, quæ sola excusabilis est. Pudori autẽ fortitudinis virtus periculi quod immineret, nisi reuelẽtur peccata, necessitatem pensans, viriliter resistat. Timorem verò quem pœna iniungẽda incutit patientię fructus expellat. Contemptum quoque presbyteri reuerentia, veneratio & dilectio Christi Vicario debita, penitus euacuet. Desperationem etiam diuinæ misericordiæ benignitas excludat. Præsumptionem autem diuinæ iustitiæ districta seueritas extirper. Peruersitatem verò fidei ratio exterminet. Sed & ignorantiam prouidentia deuitet, obliuionis tenebras viarũ & operum studiosa perscrutatio, & in memoriam reuocatio illustret. Torporem autem & negligentię tepo rem feruor spiritus euellat, & destruat. Necessitatem verò nulla omnino præueniat negligentia. Quarta penna est humilitas, quæ typum superbię excludit. Mens
Iacobi.3. humilis, lingua humilis, vultus humilis debet esse confitẽtis. Superbis enim dominus resistit, humilibus autem dat gratiam. Quinta penna est simplicitas. Hec propriam infirmitatem, propriam ignorantiam, propriam accusat malitiam. Nihil defendens, nihil excusans, nihil attenuãs, vera igitur, integra, firma, humilis & simplex debet esse confessio. Vera sine simulatione, integra sine diminutione, firma sine titubatione, hæsitatione, & desperatione, humilis sine iactantia, sine præsumptione, & sine alterius cõparatione: simplex sine defensione, & sine excusatione. Hæc est prima ala cũ pẽnis suis,

De compunctione cordis.

COnfessionem sequitur satisfactio, has deas alas format & creat compunctio. In omni actione pœnitentiæ hæc tria probantur esse necessaria, nempe, compunctio, confessio, & satisfactio. Compunctio autem turbat. Confessio accusat. Satisfactio confortat. Compunctio morbi occasionem inuestigat, cõfessio manifestat, & satisfactio curtat. Compunctio mala enumerat, Cõfessio cõdemnat, & satisfactio emẽdat. Compunctio apostema pungit, confessio saniem exprimit, & satisfactio cataplasma apponit. Compunctio vulnus inuenit, confessio apetit, satisfactio verò sanitati restituit. Compunctio autem est cordis cõtritio, sed quę alligat contrita animæ amaritudo, & quæ miræ dulcedinis suauitatem generat. Scriptum est. Scindite Ioel.2.
corda vestra, & non vestimenta vestra: & alibi, In cu- Psal.4.
bilibus vestris cõpungi mini. Compunctionem duplex causa creat, timor, scilicet, & spes. Timor causa inchoatiua est, spes verò consummatiua. Timor, quàm mirè homo à creatore suo sit conditus, quàm gratuito nutritus, quàm substantia rectus & in conditione ditatus, cæteraq́; bona quæ conditor ei contulerit, & quæ ipsæ bonis ipsius mala rependerit, subtiliter enumerat. Si contra districtum iudicium animum turbat. Timor igitur culparũ, modum & numerum examinans, iustitię, quoq; diuinę rigorẽ, districtionemq́; iudicij futuri attendens animum pungit, & pungendo peccatum expellit. Vndè hæc timori, virtus expulsiua: hanc præstat, & corroborat spes cõfortatiua. Vanus enim timor est, quem non fiducia firmat. Timentibus Deum nihil deest. Si spes defuerit, nihil boni adest. Scriptum est. Psal.30
Quàm magna multitudo dulcedinis, &c. Perfecisti eis, qui sperant in te. Nulla tamen erit, nisi à spe fuerit propinata. Est igitur contritio cordis ex timore, fructus autem laboris est spes. Sed vnde spei via confortatiua? Psal.36.
ex promissione diuina. Audi scripturam. Spera in Do- Ibidem.
mino, & pasceris in diuitijs eius. Item, Sperabo in Do
mino, & ipse faciet. Item, non deserit Dominus spe- Iudit.13.
rantes in se. Item, beati omnes qui confidunt in eo. Si ergo times vt puniaris, spera in Domino vt ei reconcilieris: si times Deum, quia potest perdere in gehennam, spera in eo, quoniam non vult mortem peccato- Ezech.28.
ris. Si times, quia sapiens nouit abscondita, spera, quia illuminabit abscondita tenebrarum. Si times, quia nihil impunitum relinquit, spera, quia redimet Israel ex omnibus iniquitatibus eius. Quemadmodũ igitur timor compunctionis præuenit & comitatur virtutem, ita spes prouehitur & ad fructum reconciliationis perducit. Per timorem ergo, compũctio suscitatur. Per spem, Heb.10.
optatę reconciliationis gratia meretur. Ait enim, Quacunque hora ingemuerit peccator, saluus erit. Gemitũ vel Ezec.
tamen timor importat, salutem promeretur spes. Quid 18.
ergo, & vnde, & ad quid sit cordis cõpunctio, breuiter declaratum est.

De secunda ala.

SAtisfatio est iniunctę pœnitentiæ expletiua execu Satisfa
tio, vel peccatorum condigna correctio: secũdum ctionis
nanq; qualitatem delicti mensura correctionis pẽ definitio.
sanda est. Agite (inquit) fructus dignos pœnitentię. Luc 3.
Aliud est. n. ipsa pœnitentia, aliud fructus pœnitentiæ. Sicut aliud est arbor, & aliud fructus eius: sic aliud est pœnitẽtia, aliud fructus eius. Pœnitẽtia est dolor prẽteriti, qñ doles te fecisse quod malũ est. Qñ ergo improbas & dãnas mala tua pœnitẽtiam habes. Si displicet tibi quod fecisti, pœnitentiam agis. Pœnitẽtiam est facti improbatio, fructus pœnitentiæ est delicti correctio. Sed quia pro mensura delicti, correctionis mẽsura pensanda est, ideò fructus pœnitentiæ dignos facere oportet. Sed si in correctione minor est afflictio, quàm in culpa delectatio fuerit, non est dignus fructus pœnitentię tuę. Sed dicis mihi, quomodo scire possim, quando condigna sit pœnitenta mea? quia hoc scire non potes, ideò necesse habes semper pœnitere. Satisfacere potes, nimis facere non potes, melius est vt plus facias, q̃ minus. Idcircò sollicitus esto, satage, da operam, studiũ impẽde, vt culpa sit cum fine, deuotio sine fine, tamen vt ali-

vt aliquando peccatrix conscientia consoletur, positus est modus & mensura pœnitẽtię exterioris, vt illa expleta vel perfecta, fiduciam habere incipias, & facta quadam præsumptione in spe misericordię, de indulgentia & remissione peccatorum confidas: & tanto verius, quantò vtiq; syncerius iniunctam pœnitentiam expleueris. Huius alæ penna prima est peccati abrenuntiatio, quę claudit ianuam diabolo. Peccatis abrenuntia
Psal. 30.] re, est a malo declinare. Declina (inquit) A malo vani-
Psal.25. tatis, a malo iniquitatis, a malo malignitatis, & à malo impietatis: iuxta illud Psal. Non sedi cum concilio vanitatis, &cũ iniqua, &c. Odiui ecclesiam malignãtiũ, &c. Hæc quatuor vitia quatuor generant affectiones, scilicet amorem sui, amorem mundi, fraternum odium, & remissum amorem Dei. Prima affectio vanitatem, secunda iniquitatem, tertia malignitatem, quarta verò generat impietatem. Vanitas in se reciprocatur. Iniquitas reflectitur in proximum. Malignitas in fratrem retorqueru. Impietas in deum extenditur. Vanus & vecors est, qui quęrit quę sua sunt. Iniquus, vt in moletu dine diuitiarum suarum glorietur, & auaritiæ saccum impleat, quę proximorum sunt, vi & dolo sibi asciuerit vel aquirit. Malignus, qui etiam cum non possit nocere, cupit. Impius, qui Deum vel non credit, vel si credit contẽnit. Secunda penna est lachrymarum effusio, hęc peccatorum vulnera lauat & mundificat. Tertia penna est carnis maceratio, & vulnerum loca tergit & siccat. Quarta penna est eleemosinarum largitio, hec alligat cõtrita, facta cõsulidat, & diuina sanat. Quinta penna est orationis deuotio, hæc sanat & conseruat.

De tertia ala.

Caro mũda, quid. TErtia ala est carnis munditia. Caro munda est, quam nõ coinquinat luxuria. Luxuria omnium virtutum eradicat germina. Huius alæ penna prima est visus pudicitia, hæc petulantiam excludit, hæc circundat oculum ne cõcupiscant alienum, ne videat ad concupiscendum mulierem. Cui ergo erga fæminarum formas lacuus & curiosus oberrat aspectus, iste & mente est impudicus. Penna secunda est auditus castimonia. Castæ sunt aures, quæ voces non recipiunt obtrectantis maledici, & blasphemi verba nõ audiunt, falsis criminationibus, mendacio, irritationi, impudicis canticis, & dextralibus non patent: obturantur, & clausæ sunt, ne iudiciũ sanguinis audiant. Nihil obscœnum recipiunt, sed ab omni cœno corruptionis auersæ sunt. Tertia penna est olfactus modestia. Si qui odorem capit bonum, & operibus misericordiæ suauitatis odorem requirit, huius modesta est adoratio. Qui verò primis vnguentis delibutus incedit, huius odoratus nõ virtutis sed fętoris spirat odorem. Huius enim suauitatis odor immanissimi vitij fætor est. Quarta pen
Phil.3. na est gustus temperantia, hęc gulę & ebrietatis subruit immoderantiam. Væ illi, quorum Deus venter est, & gloria in confusione eorum, qui terrena sapiunt, &c. Vnde Greg. Dum venter à satietate non restringitur, per concupiscentiam carnis simul omnes virtutes obruuntur. Vnde legitur. Quia princeps cocorũ destruxit
4.Reg.25 muros Hierusalem. Muros Hierusalem princeps cocorum destruxit, quia animæ virtutes dum ventri indulgetur, periclitantur. De crapula & ebrietate dominus
Luc.21. ait. Videte, ne fortè grauentur corda vestra in crapula & ebrietate, & superueniat in vos dies repẽtina. Ebrietas est parens litium, furoris mater, & petulantiæ deformis est magistra. Hanc qui habet se nõ habet, hanc qui habet homo non est, hanc qui habet peccatum non facit, sed ipse est peccatum. Ebrietas est dæmon blandus, venenum dulce, rabies voluntaria, illecebrosa honestatis iniuria, hanc nullus nouerit christianus. Quinta penna est tactus sanctimonia, peccati sordes ne contrectet, manus christiani nihil immundum tangat. Caro eius si nõ retigerit, si singula quęq; membra in officijs mandatorum Dei deseruiant, munda dicenda sunt. Si verò vltra præscriptas, siue diuinitus datas luxuriant leges, immunda dicenda sunt vel reputanda, & hæc pudenda sunt, & hoc puto esse, quod Apostolus dicit. Si- Ad Rod.6
cut enim exhibuistis membra vestra seruire iniquitati ad iniquitatẽ: ita nunc exhibete mẽbra vestra seruire iustitiæ in sanctificatione. Sit ergo oculus pudicus, auris casta, odorm odestus, gustus sobrius, & tactus scũs, &c.

De quarta ala.

ALa quarta est puritas mentis. Huius alæ pennę prima est affectus synceri rectitudo. Affectus desiderij tui sit rectus, & sit syncerus. Rectus erit, si id appetas, quod appetere debes. Syncerus verò, si eo modo quo honestatis virtus suadet. Ammon sororem suã dilexit. Affectus amoris rectus fuit, sed quia nõ eo modo quo debuit sororem dilexit, ideò affectus iste syncerus non fuit. Penna secunda est mentis in
Psal. 36, Domino delectatio. Scriptũ est. Delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui. Hanc pennam
Luc.10. creat & format virtus contemplationis. De hac Dominus dicit. Maria optimã patrem elegit, &c. Tertia penna, est munda & ordinata cogitatio. Nihil immundum mens concipiat, sed & mundam conceptionem loco & tempori accommodet discretio. Quarta penna, est voluntatis sanctitudo. Angeli pacem de cœlo detule-
Isa.48. runt hominibus bonæ voluntatis. Non est pax impijs dicit dominus. Pax multa diligentibus legem tuam, &
Psal.118. non est, &c. O quàm desiderabile est nomen pacis, quam firmat religionis Christianæ stabile fundamentum. Benè autẽ cum diceretur Gloria in excelsis Deo, adiunctum est; Et in terra pax hominibus bonę voluntatis, quia cum illis angeli societatem habere festinant, quorum mentibus puritatem bonæ voluntatis inesse considerant. Illos secum post absolutionem carnis, ad contemplationem verępacis snbuehere lętantur, quos in carne commorantes, omnia quæ agunt aut loquuntur, de radice bonæ voluntatis proferre conspiciunt. Tales nanq; & si infirmitas fortè aliquando vel ignorantia, à perficienda bona operatione (quam cupiunt) retardant, tamen ante summi arbitri oculos, integritas quam vel corde vel mente tenet, bona voluntas eos excusat. Quinta penna est simplex & pura intentio. De
Matth.6. hac Dominus dicit. Si oculus tuus non fuerit simplex, totum corpus tuum tenebrosum erit: per oculum intentionem, per corpus signat actionem. Locus enim iste Euangelij sic intelligendus est, vt nouerimus, omnia opera nostra non esse munda & placere in conspectu Dei, nisi fiant simplici corde, id est intentione superna: siue oculo charitatis, quia plenitudo legis charitas. Oculum igitur debemus hic accipere ipsam intentionem, qua facimus quicquid facimus, quæ si simplex & pura fuerit, & illud aspiciens quod aspiciendum est, per omnia opera nostra quę secundum eam operamur, necesse est vt bona sint. Quæ opera omnia totum corpus appellauit, quia Apostolus dicit membra, quædam opera quę improbat, & mortificanda præcipit. Mortificate
Coloss.3. ergo membra vestra, quæ sunt super terram, fornicationem, immunditia, auaritiam, & cætera talia mala. Non ergo quid quisque faciat, sed quo animo faciat, considerandum est. Fructus enim operis totus consistit in simplicitate intentionis. Quicquid igitur gerendum esse cogitatio nostra suggesserit, omni scrupulo retractantes, atque in nostri pectoris trutina collocantes, æquè libratione iustissima perpendamus, an plenum sit honestate communi, an Dei timore sit graue,

Universidad de Deusto
Biblioteca

graue, an integrum sensu, an humana ostentatione, an aliqua voluntatis presumptione sit leue, an meriti eius pondus inanis cenodoxia non imminuerit, vel arriserit gloria, & sic ad examen publicum trutinantes, id est, ad prophetarum & Apostolorum actus, & testimonia conferentes, vel tanquam integra atque perfecta, & illis compensanda teneamus: vel tanquam imperfecta atque damnosa, nec illorum ponderi consonantia omni cautione atque diligentia resutemus.

De quinta ala.

Psal.23. QVinta ala dilectio proximi est. Huius penna prima est, nulli nocere verbo, vel opere. De qua scriptum est. Quod non vis tibi fieri, ne facias alteri. Hanc pennam formát virtus innocentiæ, Innocens est, qui etiam cum possit, nulli vult nocere. Quis ascendit (inquit) in montem Domini? Innocens manibus. Quis innocens manibus? Qui non fecit proximo suo malum. Ad nihilum deductus est in cõspectu eius maliguus. Qui est iste malignus, nisi diabolus? Qui nulli vult nocere, tempore exclusо motum primum sentit amoris. Penna secunda est, omnibus prodesse verbo vel opere. Frater fratrem adiuuans, ciuitas munita & fortis hanc pennam suscitat, & prouehit in culmen perfectionis, quæ nulli nescit condescendere virtus misericordiæ. Beati (inquit) misericordes. Qui omnibus
Mat.5. studet prodesse, viuum calorẽ veri spirat amoris. Tertia penna est, rerum propter amicum consumptarum detrimenta non tantum non deflere, sed libertatis fortitudine non sentire, de beneficiorum in vsus fratrum
Prou.12. collatorũ magnitudine semper gaudere in corde'. Qui sentit, computator est, non largitor. Qui non gaudet, dolet. De hac penna scriptum est. Qui negligit damnum propter amicum iustus est, iter autem auari deciet eum. Quarta penna est, animam pro fratre ponere. Quid est animam ponere pro fatre, pro temporali etiam proximi salute propriam voluntatem deserere, & in articulo necessitatis pro æterna salute fratris mor
Ioan.15. tis discrimina lubenter subire? De hac scriptum est, Maiorem hac dilectionem nemo habet, quàm vt animam suam ponat quis pro amicis suis. Maior non ebulliret feruor amoris. Quinta penna est in his perseuerare, hanc perficit virtus perseuerantiæ, finis non pugna coronat. Qui perseuerat, cessare nescit.

De sexta ala.

SExta ala est dilectio Dei hæc vt alię quinque pennas habet. Primam harum habet qui aliud quàm Deum non cõcupiscit. Hęc est mobile huius amoris. Secunda pennam habet, qui propter Deum sua distribuit, qui patrem retinet partem verò tribuit. Hæc est calidum huius amoris. Tertiam pennam habet, qui propter domini amorem nihil sibi reseruat, sed omnia relinquit. Hæc est acutum huius amoris. Quartam pennam habet, qui propter Deum seipsum abnegat. Seipsum abnegat, qui suam deserit, vt domini solam faciat voluntatem. Hęc est feruidum huius amo
Mat.10, & 24. ris. Quintam habet pẽnam, qui in his perseuerat. Qui
Psal.16. perseuerauerit (inquit) vsque in finem, hic saluus erit.
Psal.56. Hęc est incessabile huius amoris. Hęc sunt alæ de quibus
Psal.54. Psal. ait. Sub vmbra alarum tuarum protege me, a facie impiorum qui me afflixerunt. Item. In vmbra alarum tuarum sperabo, donec transeat iniquitas. Hę sunt penne de quibus idem Psalm. ait. Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & requiescam. Volabo (inquit) terrena deserens, cęlestia appetens, & requiescam, vera libertate æternaque fruens beatitudine. Amen.

EIVSDEM SERAPHICI DOCTORIS, Alter tractatus, de sex alis Seraphin.

PROLOGVS.

DA occasionem sapienti, & addetur ei sapientia, ait Sap. Cum igitur ex leui sæpe occasione, sapiens materiam sumat altioris sapientię, qui etiam plerunque per alterius stultitiam fit eruditior, presens scriptum potest nouis & nondum in officio regiminis ad plenum exercitatis, ad perfectam discretionem boni & mali aliqualem dare occasionem, vlterius cogitandi, & ex defectibus quos hic considerat, diligentius requiren di altiora, siue vtiliora, & etiam plura, quàm hic ponantur necessaria religioso ad regimen subditorum, quia legimus aliquãdo sapientes (etiam ex naturali quadam brutorum animalium solertia) sumptisse cõsiderationis industriam, ad aliquas artificiales peritias excogitãdas. Prou.9.

Quod incipientes propter multa magistro indigent. Cap. 1.

HAec tibi scribo, vt scias, quomodo oporteat te in domo domini conuersari, quæ est ecclesia Dei viui: ait Paulus discipulo suo Thimotheo, quem præfecerat ecclesiæ Ephesi Episcopum: scribit duabus epistolis dicens, quomodo conuersari debeat in officio regiminis commissi, vt qui iam ab eo didicerat sanctè viuere per se, sciret etiam, qualiter deberet & alijs vtiliter & meritoriè præesse. Magna enim differentia est inter scire humiliter subesse, & pacificè coesse, & vtiliter præesse. Bern. Multos cernis sub magisterio quiete viuere, quos si iugo absoluas, videbis non posse quiescere, nec à qualibet re innoxios se seruare. Rursum quosdam inuenies, cum omnibus (quantum in se est) pacifi cè viuere, minime quidem egẽtes magistro, nec tamen idonei magisterio. Quadam siquidem bona mediocritate contenti sunt, sicut eis mensuram gratiæ partitus est Deus. Socialiter enim inter fratres sciunt & pacificè viuere, super fratres verò positi, non solum inutiliter præsunt, sed & insipienter & nequiter. Vtrisque ergo prioribus meliores existunt, qui superiores esse sciunt. Vnde nõ passim quemlibet de populo docetur Moses ceteris prefícere, sed eligere ex omni populo viros gnaros & idoneos, qui iudicent populum omni tempore. Qui enim suscipit officium, vt alios bonos faciat, oportet, vt hanc bonitatis disciplinam prius in se studiosè exercendo didicerit, & ex frequenti vsu in habitũ verterit. Vnde dominus prius legitur fecisse, quæ post erat verbo docturus: iuxta illud Act. Cæpit Iesus facere, & docere. Incipientes indigent magistro, vt doceantur quæ ignorant scilicet, saluti suæ & profectui necessaria & vtilia, quid vitare debeant, quid sapere, quid facere, quid sperare, quid timere, & inter minus vel magis bona vel mala discernere: dicente Paul. Indigetis, vt vos doceamini, quę sint elementa exordij sermonum Dei. Item, vt exerceantur in operibus virtutum, quia non sufficit scire bonum, nisi etiam opere exerceatur, sicut qui audit medecinę scientiã, & postea practicãdo exercet eã, quia exercitiũ operis plenius imprimit mẽti cuiuslibet disciplinæ peritiã, quàm solus auditus. Et quia imperfecti segniter se in virtutum studijs exercere solent, expedit, vt ab alio ad hoc aliquando cõpellantur Ideo magistri solent discipulos suos (quos perfectos cupiunt
1.Timo.5 Exod 18. Act.1. Ad Heb.5

cupiunt fieri (in diuersis virtutum exercitijs occupare, modò in operibus humilitatis, modò fraternæ charitatis, modò subrietatis, modò deuotionis, modò patientiæ castitatis, taciturnitatis, obedientię, & aliarum virtutum, vt & ipse virtutes sic exerceantur & vigerentur, & vitia his contraria expugnentur: quia quanto magis virtus proficit, tanto plus vitium oppositum debilitaAd Eph. 6 tur, teste Apost. qui ait: Educate illos in disciplina, &c. Item, vt custodiantur, ne aut in peccatum labantur, aut minus discretè in virtutum operibus exerceantur. Teneræ enim mentes & à peccati affectu nondum plenè deterse, sepè magis timore humano, quàm diuino à vo
Prou.2. ragine peccati detinẽtur. Ideò talibus expedit, superiorũ magisterio subijci, per quos à periculis retrahantur, sicut paruuli à matre cõminante ab aquæ mersione, & luporũ morsibus, defendũtur. Nam ait Sapiẽs. Seruabit te, vt eruaris de via mala, & ab hominibus qui peruersa loquuntur. Item, vt corrigantur, quia peccatum trahit semper ad deterius, sicut vna febris præbet sæpè incentiuum alteri grauiori, & vulnus aliquando generat fistulam, nisi medicorum præcaueatur solertia. Ita, qui labitur in culpã, difficulter per se corrigitur, nisi fortioris auxilio fulciatur. Proprer hoc. n. vult Deus, minoribus maiores præesse, vt si ceciderint in peccatũ, vel in aliquo negligẽtes fuerint & incauti, per eorũ admonitiones, correptiones, coertiones & castigationes emendentur: quia si arbitrio suo relinquerentur, forte nec reatum suum agnoscerent, vel torpentes diutius in
In Can. Iudę. cœno volutarentur, vel profundius mergerentur, iuxta illud Iudæ. Hos quidem arguite iudicatos, &c. Necesse ergo est, eos magistro humiliter esse subditos, quia nisi
Luc.9. quis medico obedienter obtemperaret, non poterit, ab infirmitate sanari. Infirmitates in homine, sunt passiones vitiorum: dicente. Luc. Dedit illis virtutem & potestatem super omnia dæmonia, & vt lãguores curarent.

Qui sunt, qui magistro non indigent. Cap. 2.

QVi autem pro se magistro non indigent, debent ita esse scientia illuminati, quòd nihil errent in his, quæ scire necessariò eos oportet, & qui decipi non possint ab homine vel demone, vel à proprio
Phil.4. sensu sub specie boni, donum discretionis spirituum diuinitus adepti: iuxta illud. Vbiq; & in omnibus institutus sum. Debent etiam feruore deuotionis ita esse repleti, quòd sine alterius impulsu, nouerint seipsos ad omne virtutis exercitium fideliter extendere, prout semper
Phil.3. fuerit optimum: teste Pau. qui ait. Quę retrò sunt obliTus, ad ea quæ priora sunt: extendens me ipsum, &c. Debent quoque amore boni sic esse affecti, vt quasi naturaliter omne malum horreant, & omne scandalum studiosè declinent: & sine offensa quietè cum omnibus conuersentur. Sine offensione (inquit Apostolus)
1.Cor.10. estote Iudeis & gẽtibus. Debent etiam ita esse humiles in omnibus, vt nec de bonis habitis extollãtur, nec malis omninò carere præsumant: vt omnes excessus cogitationis, locutionis, & omissionis in se subtiliter diju dicent, & districtè castigando emendẽt. Et in his oĩbus sint ita stabiles, q̃ nec leuitate, nec distractione aliqua, nec difficultate, vel motu, à statu suo valeant immutari: vnde Apostol. ait. Quis nos separabit à charitate Chri
Ad Ro.8. sti? &c. Quia verò tales difficilè est reperiri, ideò paucis conuenit viuere absq; obedientię iugo. Ideò, & qui alijs præsunt, ut melius & cautius agãt, necesse habẽt alijs subesse, à quibus regantur vsq; ad summum omnium pontificem, qui vice Christi caput est totius Ecclesiæ militantis. Qui ergo alijs præesse debent, vtiliter oportet eos varijs esse præditos virtutibus, & alias habere ad se quibus irreprehensibiliter viuant: alias ad suos superiores quibus humiliter eis in quibus debent obediatur, & alias ad subditos, quibus eos meritoriè regant, & ad meliora promoueant. Licet autem omnes virtutes eminenter habere debeat, qui ex officio habet omnes virtutes docere, tamen quia numerus senarij est primus perfectus numerus tui generis perfectionis, constans ex suis partibus aliquotis, ideò bonus animarum rector (maximè religiosus) inter cæteras, debet singularibus virtutibus præfulgere, sicut Isaias scribit, dicens. Seraphin, quæ sunt preeminẽtiora Is.6. cœlestium spirituũ agmina, sex alis ornata. Et fortasse, ideò in tali humilitudine, sanctissimo patri nostro Frãcisco in illa gloriosa visione Dominus apparuit, quando eum passionis suæ stigmatibus insigniuit, vt ostenderet, sic alatos spiritualiter esse debere, qui eius familiæ vtiliter præesse deberent. Sic & quatuor animalia singula, vt dicitur in Apoc. habebant alas senas. Apoc.4.

Quòd prima ala prælatorum, esse debet zelus iustitiæ. Cap. 3.

PRima ala rectoris animarum est zelus iustitię, qua non potest aliquid iniustum, sine cordis murmure, in se & in alijs sustinere. Tantum enim quisque bonus æstimandus est, quanto plus & purius odit malum. Quantum enim res diligitur, tantum de eius destructione doletur. Vnde notandum quòd sunt qua- Quatuor genera bonorum religiosorũ. tuor genera hominũ in religione, vel in Ecclesia, quos bonos dicere solemus. Primi sunt, qui malum non faciunt, nec tamen in bonis operibus se studiosè exercẽt, vt qui quietè & pacificè cum alijs viuunt, nullum offendentes nec prauo opere scandalizantes, vt habetur in primo Reg. Homines isti satis boni fuerunt, & non 1.Reg.25. mulesti, &c. Nam & in vsu habemus, tales dicere bonos esse, qui mites sunt mortibus, & socialiter secum omnibus habentes, licet aliàs quoad virtutum exercitia, aliquatenus defides videantur. Pueri etiam baptizati, eodem modo boni iudicantur. Secundi sunt meliores, qui mala nulla faciunt, insuper bonis operibus se frequenter exercent, in sobrietate, castitate, humilitate, dilectione proximi, & orationis instantia, & similibus quæ intelligunt esse bona. Sed hoc habent proprium, quòd sicut nihil negligunt ex his, quæ possunt & sciunt, ita etiam videtur eis sufficere bonum quod faciunt, nec ad ampliora, & perfectiora sanctitatis desideria incalescunt. Sufficit eis tantum vigilare, tantum orare, tantum pro Deo dare, vel ieiunare, vel laborare & huiusmodi: & his contenti quiescunt, altiora alijs relinquentes: vnde Ecclesiast. dicit. Deprehendi nihil esse melius, Eccle.3. quàm lætari neminem in opere suo, & hãc esse partem illius. Tertij sunt adhuc his meliores, qui malum detestantur & fugiunt, & bona quæ possunt studiosè exercẽt, & cum omnia fecerint, quæ valent, parum se fecisse reputant, respectu eorum quę desiderant, sciẽtes, quòd corporalis exercitatio ad modicum vtilis ab Apostolo 1.Tim.4. perhibetur. Et ideò virtutes mentales, & interne deuotionis saporem, & Dei familiarem notitiam, & amoris eius experientiam suspirando desiderant, nihil se esse, vel habere iudicantes: nec aliquam consolationem de temporalibus vel spiritualibus recipientes, gaudium pro voto prædictis virtutum exercitijs, & deuotionis dulcedine non fruuntur: nec tamen cõtra aliorum vitia, & peccatorum pericula zelo feruoris inflammantur, cupientes omnes esse bonos & beatos, sed vbi hoc non inueniunt, nullo doloris vulnere saucĩatur, sibimet intenti & Deo. Tales ad aliorum regimen vocati, minus in hac parte sunt idonei, quia propriè quieti curam illorum postponunt. Iuxtà illud Iudic. Nunquid possum Iudic.9. deserere dulcedinem meam, fructusq; suauissimos, & ire vt inter cætera lingna promoueant? Quarti sunt optimi,

Universidad de Deusto
Biblioteca

timi,cui cum prioribus bonis innocentiæ & virtutum, zelo iustitiæ & animarum calent,qui non recipiunt consolationem de propriæ salutis profectibus,nisi alios secum trahant ad Deum:exemplo Domini, qui cum in se plenum semper habeat gaudium, non contentus gloriam solus habere,exiuit assumpta forma serui,multos filios in gloriam secũ adducere opere & doctrina.Zelus enim iustitiæ quasi coccus bis tinctus duplici charitatis colore rutilat, amoris nempè Dei & proximi. Amor dei non tantum desidetat eius dulcedine frui,& ei adhærere,sed etiam diligit eius beneplacitum impleri,eius cultũ ampliari,& honorem sublimari:vult enim eum ab omnibus agnosci,ab omnibus amari,ab omnibus ei seruiri,& super omnia honorari. Amor proximi desiderat non tantum eius corporalem sospitatem & temporalem prosperitatem,sed magis eius æternam salutem. Vbi ergo charitas ista perfectior ,ibi feruentius desiderium ista promouendi,& instantius studium
2.Cor.13. & purius gaudium vbi hæc inuenit.Charitas enim(teste Pau.)non quærit quæ sua sunt, sed, quæ Dei sunt: Quantum verò diligis Deum, & quæ Dei sunt purius desideras,tantum doles de offensa Dei, vbi vides eum non agnosci, & ideò inhonorari , vbi vides eum non amari,& ei non obediri,& eius cultum destrui, & aduersarios multiplicari,& lætificati. Et quantum diligis salutem proximi, tantum affligeris de perditione eius & nocumento profectus eius.Et licet hæc charitas requiratur in omnibus amicis Dei,maximè tamẽ in Vicarijs Dei,qui secundum cor Dei moueri debent amore iusti
Psal.44. tiæ,& odio iniquitatis, iuxta illud Psalmist. Dilexisti iustitiam, &c. Iustitia potest hic dici, obseruantia omnium quæ saluti vel profectui animarum necessaria sunt.Horum quędam procedunt à lege æterna,vt purę virtutes,humilitas,castitas,charitas,misericordia,& similes,sine quibus nullus quocunq; tempore poterit saluari , ad quæ etiam precepta Dei in veteri,ac noua lege maximè ordinantur. Sicut Dominus dicit ad dilectionem Dei & proximi totam legem & prophetas specta
Matth.22. re:iuxta illud Matth.In his duobus mandati,&c.Quędam procedunt ab humana vice Dei institutione, vt quæ per Ecclesiam pro communi vtilitate canonicè sunt præcepta,sicut ritus sacramentorum,& aliorum ad iuris propositiui præcepta pertinentium extra Canonum statuta ab omnibus obseruentur, ita, vt quilibet obseruet illa,quæ cunueniunt suo statui & communiter omnibus imperata,laicis vel clericis.Quędã ex voto proprio prouenium,vt ea ad quæ nemo cogitur.Sed qui ea sponte vouerit.iam velut ex præcepto Dei compellitur obseruare,vt continentia religiosorum & obedientia'& abdicatio proprij in monasterio , & alia quæ per regulam vel cuiusq; ordinis diffinitiones eius pro
Deut.23. fessoribus imponitur: vnde dicitur in Deut. Cum votum voueris Domino , non tardabis reddere quia requiret illud Deus:& si moratus fueris , reputabitur tibi in peccatum : si nolueris polliceri, absq; peccato eris. Quòd autem se mel egressum est de labijs tuis, obseruabis & facies , sicut promisisti Domino Deo tuo,& propria voluntate & ore tuo locutus es. Quædam procedunt ex quadam habilitatione profectus spiritualis, quanuis aliàs non forent necessaria saluti , vt omnis disciplina diuini officij & singulorum officiorum in religione,& officiorum & temporum in silentio, victu & habitu,labore,vigilijs & cęteris spiritualibus disciplinis in quibus singularum religionũ obseruantiæ variantur, sicut cuiq; visum fuerit expedire. Quanuis autem in his non tanta vis salutis existat , quasi sine eis non sit salus, tamen transgressio eorum deformat religionis decorem,& profectum spiritualem, & aliorum ędificationem solet impedire. Sicut enim amor iustitiæ,studio sẽ ista in se & in alijs promouet,& congaudet,vbi videt ista sollicitè obseruari,ita econtrariò dolet,& vritur,& accenditur pro transgretione illorum cum Psal.qui ait. Psal.138
Nonne qui oderunt te,&c.Quodam verò intimo sapore discernit, vt magis doleat de grauioribus transgressionibus, & de leuioribus minus. Sapientiens enim quasq; res ponderat prout,tam bonas quàm malas.Insipiens autem quandoq; magna pro paruis reputat , & leuia quasi maxima ponderat , trabem festucam iudicat, aliquando culicem, deglutiendo camelum . Decimatis mẽtam & rutam & relinquitis quę grauiora sunt Luc.11.
(ait Salua.)Tales zelo proprio feruntur, & non spiritu Dei in hac parte aguntur. Sicut quidã pro vna inclinatione in choro neglecta , plus accendunrur puniendo, quàm pro longa detractione de alio religioso excitata. Grauius indignantur pro versiculo & rubricula neglecta,quàm pro magna perturbatione cum scandalo procurata . Principaliter igitur cauenda & dolenda est transgressio præceptorum Dei , deinde inuiolabilium præceptorum sanctę Ecclesiæ,deinde illorum quę sub voto voluntario sibimet quisq; fecit necessaria, vt regula, res obseruantiæ,maximè quæ sub præcepto sunt statutæ:deinde omnia scandala speciem mali quancunq; habentia,nempe auaritię,superbię,inuidiæ,castrimargiæ, iracundię, suspecta familiaritatis, inobedientiæ , & similium vitiorum quæ odorem famæ religiosorum quo alijs fideles debẽt ab eis ædificari, & ab eis discere quid cauere debeant & facere, fætere faciunt , vt magis per
eos inficiantur scãdalo,quàm reficiantur virtutis exem
plo dicẽte Apost. Nomen Dei per vos blasphematur Rom.2.
inter gentes . Facilius autem grauius peccatum occultum curatur , quàm tale scandalum : quia illud per secretam potest sanari pœnitentiam , scandalum autem vix auellitur à cordibus omnium,ad quos fortè peruenit. Deinde cauenda est perturbatio studij deuotionis, ex qua fulcitur omnis vera religio , & omne virtutis exercitium impinguatur . Arida est omnis religio,quæ nõ oleo isto saginatur.Instabilis est bonorum operum structura,quæ deuotæ orationis frequentia non compaginatur,sicut paries lapidum sine cemento.In omni religione vbi deuotionis feruor tepuerit, etiam aliarum virtutum machina incipit deficere, & propinquare ruinæ . Lampades fatuarum virginum sine oleo extingu- Matth.25.
untur:vt ai tMatth.Deinde cauenda est negligentia exterioris disciplinæ,quæ pro decore religionis & habilitationis profectus spiritualis statuta est , cuius desertio signum est neglectę conscientię interioris leuitatis.Talis autem disciplinæ obseruantia non ita mandatur,qua si aliter non liceat viuere , sed quia sic magis conuenit propter honestatis conformitatem, & vniformen fratrum conuersationem,ne pro libito quisq; viuat,& faciat vnde fortè alij turbentur . In talibus autem obseruantijs quę in se indiferentes sunt,sed propter aliud statutæ,vt dictum est,maior est habenda diligentia vt be ne seruentur,quàm scrupulosè timendum , si ex aliqua surreptione quandoq; transgrediantur , nisi fortè consuetudo generaret deformitatem,& dissimulatio negligentiam nutriret.tunc propter aliud malum cõsequens præcauendum , zelus disciplinæ dormire non debet. Verus igitur iustitiæ zelator primò cauet , ne malum aliquo modo faciat, vel doceat . Secundò ne licentiet, vel concedat quacunq; importunitate seu circunuentione mollitus . Tertiò ne laueat vel diligat fieri, etiã si eo irrequisito fiat,vel absente.Quartò ne dissimulet & taceat quasi nesciens,cum ad eum pertineat arguere,& ostendere quantum malum sit,& deterrere,ne vlterius audeant similia attentare . Quintò ne inultum esse patiatur , quia aliquod bonum parit peccati castigatio, scilicet quòd ipse qui fecit,prohibetur vltra peccare:dicente Domino. Iam noli peccare , ne deterius tibi ali- Ioan.5.
quid cõtingat.Item,quia purgatur à peccato,ne à Deo

postea

postea durius puniat:ait enim scriptura. Tu virga per- Prou.23.
cuties illum, & animã illius de inferno liberabis.Item,
quia per hoc alij erudiuntur, vt caueant similia perpe-
trare:iuxta illud . Pestilente flagellato , sapientior erit Prou.19.
paruulus ,id est , tenellus & nouus cautior esse discet.
Item,ipse prælatus,vicarius superni iudicis,liberat animam suam à peccato negligentiæ , officium suum sic implendo. Quod quia Heli facerdos non fecit,mortis
sententiam cum filijs peccantibus excepit: vt habetur 1.Reg.4.
in.1.Reg. In hoc enim differunt laudabiles religiones & iam dilapsæ , non quod nullus peccans in laudabilibus reperiatur , sed quod nullus impunè peccare sinatur , & peccandi aditus studiosè præcludantur , & incorrigibiles & alios inficientes eliminentur , & boni foueantur & diligãtur,vt perseuerẽt,& in melius semper proficiãt. Nam cum in conuentu Angelorum ante confirmationem , & in ordine Apostolorum sub magisterio Christi reperra sit prauitas, quis ordo bonorũ
in terra audeat sibi arrogare hanc prærogatiuam,quòd Ioan.13.
peccatum in eo non sit? quia & si plurimi per Dei gratiam immunes ibi fuerint, sed non omnes. Vos mundi
estis,sed non omnes:a t Dominus. Bonis enim quandiu sunt hic in statu merendi , expedit aliquos malos secum habere, qui eis sint maioris occasio meriti, quibus compatiantur in malis suis , contra quos zelus eorum inardescat, quos corrigere laborent, quibus similes fieri pertimescant , qui eis sint tentationis materia, à quibus etiam persecutiones sustineãt , & ex quorum consideratione confusi humilientur,quia tales nõ sunt, admoneantur gratiarum actionis , ei qui custodit eos, ne tales efficiantur. Si autem deessent bonis prædictarum virtutum occasiones , merita ipsorum tantò fierent etiam minora : dicente Paul. Quæ enim semi- Ad Gal.6.
nauerit homo , hæc & metet . Nec tamen diligendi sunt mali seu fouendi, sed tolerandi : maximè quorum occulta sunt mala , & alios non inficiunt , & est spes de correctione ipsorum. Vbi verò ista defecerint,ibi sine graui detrimento sustineri non possunt : & ideò eliminandi sunt , ne putetur eorum prauitas bonis placere. Interim etiam dum tolerantur , puniendi sunt stimulis admonitionum,correctionũ,confusionum,& castigationũ,vngendi etiã fomentis exhortationum,consolationũ,orationum & promissionũ,si fortè conualescant de infirmitate , & fortes fiant. Præcludenda est eis via peccandi, & tentationis aditus obstruendi, ꝙ etiã bonis expedit , ne oportunitas mali faciat eos deteriores. Prælatus.n.vicarius Dei, cui data est potestas à Dño super familiam suam, & cui debent subditi ea de causa vice Dñi obedire : si non corrigit delinquentes, si permittit sub se vitia crescere,& cõsuetudines malas oriri, Prelatus Deo de tribus reddet rationem.
& iã exortas roborari & dilatari , si videt regulares obseruãtias dilabi, & transgressiones multiplicari , & pro posse nõ obuiat tã presentibus malis quã imminẽtibus, triplicẽ Deo reddet rationẽ. Primò pro sua negligẽtia, Sap.6.
quando nõ fecit ad ꝙ officio tenebatur:nã ait.Cum essetis ministri regni illius,nõ rectè iudicastis, nec custodistis legẽ iustitiæ, neq; secundũ voluntatem eius ambulastis . Horrendè & cito apparebit vobis , quoniam iudiciũ durissimũ his qui præsunt,fiet, &c. Secundò ꝙ omnia peccata subditorũ quę poterat & debuerat correxisse & præcauisse, imputantur ei:vnde dicit Ezech. Ezech.33.
Si non fueris locutus , vt custodiat se impius à sua via, ipse in impietate sua morietur,sanguinem autẽ eius de manu tua requirã.Tertiò pro abusione honoris & potestatis sibi collatæ , quam ad propriã gloriam cõmodũ retorsit & nõ ad ꝙ data est ei. Tollite ab eo talentũ:(ait Matt.25.
Christus) & inutilem seruũ eijcite in tenebras exteriores, ibi erit fletus & stridor dentiũ . Ostendat ergo bonus Zelator,quantum diligat Deum,in eo quod beneplacitũ eius in se & in alijs promoueat , nec ab hoc zelo

molleſcat per desidiam, nec labore lassetur,nec cõsilijs flectatur, nec astutijs circunueniatur,nec amicitia,nec blandimentis deliniatur , nec minus terreatur nec per diuturnæ prauę consuetudinis præscriptionẽ desperet, quin suum officium exequatur.

Quòd secunda ala prælatorum, est pietas. Cap. 4.

SEcũda ala huius Ecclesiastici Seraphin est pietas , siue fraterna compassio, vt sicut eũ charitas Dei ad zelum iustitiæ inflammat, ita fraterna dilectio ad pietatem informet . Nam & si vitijs debetur virga seriens,infirmitati tamen necessarius est baculus sustentans : dicente Propheta. Virgætua & baculus tuus,&c. & Pau. In virga veniam ad vos , an in charitate & spi- Psal.22.
ritu mansuetudinis ? Sic & ille Samaritanus vulneribus 1.Cor.4.
illius semiuiui relicti , infudit vinum zeli feruentis,& oleum pietatis mitigantis. Alia est autẽ infirmitas corporis,alia mentis, & vtraq; indiget compassione.Infir- Infirmorũ in corpore triplex differentia.
mitas corporis triplex est . Primi sunt infirmi decumbentes in lectulis , vel in acutis vel alijs infirmitatibus grauibus laborantes. Alij sunt infirmi per domicilium, vel etiam per terrã quandoq; deambulantes , & tamen sæpè grauibus doloribus afflicti,vt calculoli,infistulati ponderosi,& similes. Tertij determinatã infirmitatem nõ habentes,sed tamen corpore debiles,& viribus exhausti, vt senes, & laboribus confecti, vel naturali infirmitate depressi , sed quandoq; accidentali languore ad tempus attriti.His est triplici pietate subueniendũ.s. remedijs medicinalibus , si congruè potest fieri. Item relaxatione rigoris , in victu, vestitu, vigilijs & huiusmodi.Itẽ exemptione laboris, in officijs, seruitijs, dicursibus & huiusmodi , prout cuiusque necessitas exquirat.Ita quòd primis de primo,secundis de secundo tertijs de tertio iuxta singulorum indigentiam speciali succurratur.Omnis humanitas est infirmis & debilibus Nota pro curãdis infirmis.
exhibenda, quia flagellati sunt à Domino:si super hoc ab hominibus tribulantur , ipsa eorum miseria clamat ad patrem misericordiarum contra illos, qui eos tribulant conquerendo:dicente Dauid. Quoniam quem tu
percussisti, persecuti sunt:& super dolorem vulnerum Psal.68.
meorum addiderunt,&c. Infirmus enim qui afflictus sibimet subuenire non valet,eo ipsius amplius tribulatur, quia ab his quibus deberet, non consolatur, non à labore releuatur , non subuenitur indigenti , nec habet
sibi compatientem : iuxta illud Propheticum. In con- Ibidem.
spectu tuo sunt omnes,qui tribulãt me, improperium expectauit cor meum & miseriam. Et sustinui qui simul contristaretur, & non fuit, & qui consolaretur,& non inueni. Et dederunt in escam meam fel exprobationis, & in siti mea potauerũt me acepto obiurgationis.Fiant ergo eis quę sequuntur, &c.Bonus autẽ prælatus agnoscit se fratrum suorum patrem, non Dominum : & exhibet se eis medicum , non tyrannum:nec reputat eos vt iumẽta sua, vel seruos emptionis, sed vt filios hæreditatis supernæ consortes : & facit eis , sicut vellet sibi fieri,si similiter,indigerẽt. Sed fortes & sani non sentiunt,ꝙ sentit æger, ideò nescinnt eis compati, scient autem postea,cum dolebunt.Quod si obijciant, quia sępè fingunt se quidã debiliores quã sint,nunquid propter hoc omnes sunt hypocritę iudicandi? cũ ecõtrariò pro paucis iustis, vt habetur in Gen.multis malis Dominus voluerit pepercisse. Triplici autẽ ratione Gene.18.
magis indigent infirmi subsidio pietatis , quam sani & robusti. Primò propter sustentationem vitæ , quia se ipsos non valent procurare , si tunc etiam ab alijs non procurantur , coguntur deficere , & non possunt subsistere : iuxta illud Reg. Ne pœnitus pereat , qui 1.Reg.11.
abiectus est. Secundò propter restaurationem sanitatis & virium,, quas in infirmitate perdiderunt. Cum

Universidad de Deusto
Biblioteca

enim sanus & fortis solus indigeat sustentamento, vt quod habet conseruet, æger & debilis indiget duplici refectione, ne pereat & perdat quod adhuc habet, & reparet quod amisit: dicente Domino. Ab eo qui non habet, etiam quod videtur habere, auferetur. Tertiò, propter consolationis releuamen, quia cum sic multipliciter affligantur, solatium est eis, cum vident alios sibi compati, & ad reparationis suæ studium fideliter cooperari: & dicunt cum Saul. Benedicti vos à Domino, quia doluisti vicem meam. Sed dicunt aliqui. Illis debilibus dignè subuenitur de quibus est spes conualescentiæ, in illis verò de quibus non præsumitur, quòd aliquando conualescant, inutiliter consumuntur expensæ. Hoc rectè diceretur, si non propter meritum charitatis, sed propter retributionem humanæ vtilitatis deberet infirmis misericordia exhiberi. Qui autem propter hoc infirmo subuenit, vt cũ sanatus fuerit, benefactum illud seruando retribuat, meritò charitatis se priuat. Vbi enim maior miseria, ibi claritor misericordia apparet, & purior charitas, & expedit ergo prælatum, quandoq; experiri infirmitates cęterorum, vt discat compati, iuxta illud. Non habemus pōtificem qui non possit compati infirmitatibus nostris, &c. Infirmorum mẽte etiam sunt tria genera. Primi, qui, ex deuotionis defectu, vel intentionis impulsu, proni sunt ad scandala & peccata, ex facili occasione vacillantes, & ad lapsum procliues, vt ait Apostо. Inter vos multi infirmi & imbecilles, &c. Secundi, qui licet bonæ voluntatis sint, & deuoti, tamen ex leui correptione, vel inuectiua obiurgatione defecti pusillanimes, aut coincidunt in quandam desperationis diffidentiam, aut prorumpũt in grauem commotionis impatientiam, vnde post modum dolent, & cęteri quandoque turbantur vnde Paul. Debemus nos firmiores imbecillitates, &c. Tertij sunt omnes generaliter imperfecti, qui in diuersis virtutum studijs sępè vacillant, & varijs pulsionum febribus sentiunt se interdum (etiam eluctantes) pulsari, modò elationis, modò iræ, modò acediæ, & inuidiæ, concupiscentiæ, gulæ, & aliorum vitiorum tam carnalium quàm spiritualium, qui dicere debent cum Psalm. Miserere mei domine, quoniam infirmus sum, &c. Remedia his infirmitatibus adhibenda sunt, vt subtrahatur eis occasio scandali, oportunitas peccandi, ne videant vnde infirmentur, vel audiant, & ne sępè permittantur extra domum vagari. Dina enim vt ait Scrip. egressa domum corrupta est: & per exhortationes crebras exemplis patientiæ confortentur, & à duris increpationibus, donec conualescant de infirmitate, parcatur eis, & alijs offensis quibus perturbentur: vnde Apos. d. Patres nolite ad indignationem prouocare filios vestros, vt non pusillo animo fiant. Qui enim amplius commouet satis per se cõmotum, quasi prouocat contra se canem latrantem, vt mordeat eum. Item vt æquanimiter mores, & imperfectiones eorum subportentur, nam dicit Sapiens. Non omnes omnia possunt. Sicut autem rudibus, & minus peritis solent doctores eorum imperitę ignoscere, cum minus rectè sentiant, ita & virtuosi benignè supportant aliorum defectus, scientes, quòd non omnes possunt æqualiter esse perfecti, & quasi paruulis & teneris in Christo grauiora (quàm valeant portare) onera non imponũt, nec ab eis exigunt ea quæ vires ipsorum excedũt. Hinc in Gen. Nosti, quòd paruulos habeam teneros, & oues fœtas mecum, quas si plus in ambulando fecero laborare, morientur vna die cuncti greges. Hoc est. Qui paruulos imperfectos, & aliquam bonam habentes voluntatem, quasi fœtus in vtero plus vrget in exercitio virtutis, quàm secundum gratiam quam acceperunt, etiam illud quod iam habent, supra vires agitando extinguit in eis: quod præuidens Paul. ait. Facti sumus paruuli in medio vestrum, tanquam si nutrix foueat filios suos, quòd ita humiliter & piè blãditus sum vobis, condescendes vestræ teneritudini & imperfectioni. Quo contra de duris & non compassiuis pastoribus conqueritur Dominus, dicens. Quod infirmum fuit non consolidatis, & quod ægrotum non sanastis, & quod fractum non alligastis, & quod perierat nõ quæsistis. Sed cum austeritate imperastis eis, & cum potentia, &c. & Bernar. Vt quid grauatis iugum vestrum, cum cerniris discipulorum, quorum vos potius iugum portare debetis? ponite onera, producite vbera, pecora lactate, quiescant, & si interdum sæueritate opus, sit, paterna sit, non tyrannica, iuxtà illud. Porta eos in sinu tuo, sicut portat mulier infantulum suum, & defer in terram pro qua iurauí, &c.

Luc. 19.
1. Reg. 23
Hebr. 4 Infirmorũ mente tria genera.
1. Cor. 11.
Rom. 15.
Psal. 50.
Gen. 34.
Colo. 3.
Gen. 33.
1. Thes. 2
Exech. 34
Num. 12.

Quòd tertia prælatorum ala, est patientia.

Cap. 5.

TErtia ala Ecclesiastici Seraphin est patientia, & constans longanimitas. Sicut enim tectum tabernaculi, vt interiora munda manerent & nitida, excepit in se pulueres, & imbres, & ventorum impulsus; ita superiores qui fideliter subditos suos defendunt à turbine peccati, necesse est, sæpè diuersarum excipere tempestates aduersitatum, sicut gallina pro pullis se obijcit miluo, vt eos defendat. Tria verò sunt inter alia, in quibus patientia ei necessaria maximè videtur. Primò propter multiplices labores & curas, & occupationes diuersimodæ emergentes. Cura enim continua vrget eum, tam de spiritualis prouidentia disciplinæ, quàm de corporalis sustidij prouisione. Vnde & Apostoli non solum de spiritualibus, sed & de temporalibus fidelium necessitatibus, maximè pauperum, soliciti erant, iuxtà illud. Iacobus & Ioannes & Cephas dexteras dederunt mihi & Barnabæ societatis, vt nos ingentes, ipsi autem in circumcisionem, scilicet Euangelij prædicationem extenderent, tantum vt pauperum Christi memores essemus: quod etiam solicitus sui, hoc ipsum facere, &c. Dominus quoque turbas quas verbo salutis pauit, etiam pane corporali in deserto se sustinentes, cum aliunde non haberent, refecit. Occupationes quoque variæ tam ex domesticis curis, quàm extraneis causis frequenter emergunt, quibus cogitur aliquatenus implicari, & quomodo se de illis expediat anxiari. Et his etiam labores plurimi crescunt discursuum, viligiarum, tractatuum, & aliarum fatigationum, pro quibus omnibus patientia ei necessaria est, ita, vt Moyses mitissimus & Deo familiarissimus, propter hoc in plures, onus gubernationis populi sit partitus, quasi non valens tot negocia sustinere: sicut scriptum est. Non valeo solus vestra negocia sustinere, & pondus ac iurgia, date è vobis viros sapientes & gnaros, & quorum conuersatio probata sit in tribubus vestris, & ponam vobis eos principes, &c. Secundò est ei patientia necessaria, pro tardo profectu illorum in quibus continuè fatigantur. Videt enim paucos eorum proficere, videt pòst, quia per multos conatus suos ea quæ multo labore in modico iam emendari cœperant, ex facili iterum dilabuntur, & propter plures difficultates & obstacula profectum spiritualem impedientia, quasi in desperationem tendere fructum laboris sui, sicut qui multa seminauit, & pauca cõcupiscit oriri, videt etiã quandoq; quę personaliter iubet & ordinat, negligenter impleri & seruari & sæpe sub specie boni latenter malum subintrare, itaquòd non audet apertè vt malum redarguere, cum bonum in superficie apparcat, & tamen in fine per hoc maius bonum destruitur, & apertioribus malis aditus aperitur. Verbi gratia, vt multi saluentur, plures, quàm oportunè tenere possumus, recipimus. Sed ipsa tandem

Tertia ala.
Patientia in tribus necessaria prælato.
Ad Gal. 2.
Mar. 6 & 8.
Deut. 1.

tandem multiplicatio, erit paupertatis nostrę obfuscatio, dum plures velint pluribus gaudere, nõ carere: inde sequitur frequentior discursus pro acquirendo necessaria, exquiruntur viæ insolitæ in petẽdo, incautius agitur contra regulam vel recipiẽdo, quies deuotionis extinguitur, mores religiosi in dissuetudinem vertuntur, consuescunt fratres libẽter euagari, & diuersa carnis cõmoda foris venari, familiaritates, in regula prohibitas, contrahere, munera à confitentibus quærere, ædificationes animarum pro quæstu vẽdere, diuitibus adulari, areas dilatare, sumptuosa palatia exaltare, scandala non curare, & Dei honor qui ex nostra sancta cõuersatione, & aliorum exinde ædificatione prouenire debuerat, agendo his contraria conculcantur. Idem est de præpropera promotione iuuenum, & nondũ probatorum ad ordines, & officia cõfessionis, prædicationis, & prælationis. Idem de pluribus quæ coram hominibus sunt alicuius apparentiæ, sed religionis puritatẽ interius corã Deo obscurant, & rudes in religione qui interna non sapiunt, putantes in his exterioribus honestatibus totam vim spiritualis conuersationis constare, magno zelo eas defendũt, & de veris virtutibus, & spiritualibus non curant. Hæc & alia plurima videns spiritualis prælatus, qui omnia in veritate dijudicat, tabescit & vritur, & non valens corrigere pro desiderio, in virtute patientiæ mirabiliter exercet, & dicit cũ Propheta. Tabescere me fecit zelus meus, zelus domus tuæ comedit me &c. Tertiò necessaria est ei patiẽtia, pro ingratitudine illorum, pro quibus tanta solicitudine laborat, s. ꝙ vix vnquam eis satisfacit, quin semper conquerãtur, ꝙ aliter posset eis & melius facere si vellet, ꝙ sæpè perplexus est, an debeat eorum importunitatibus cedere, & acquiescere in omnibus quæ cupiunt, vel rigidè tenere, quod credit esse magis expediens, iuxta illud. Pau. Quid eligam ignoro, coartor. n. &c. Item ꝙ inuertunt ei plurima quæ facit, & interpretantur ad deterius, & super his visitant eũ, & murmurant, & accusant, & detrahunt ei, & sumũt inde materiam scandali, vndè putabat se Deo & ipsis obsequiũ præstitisse, ita, ꝙ vix in aliquo potest inueniri medium, in hoc quod ordinat aut quod facit, quin semper aliquibus displiceat & turbẽtur. Item, ꝙ etiam in faciem quidam resistunt ei, vel literis arguunt eum & despiciunt, & concitant alios vt se ei opponant, vel astutè impediunt, ne possit perficere quæ deberet. His & alijs aduersis quibus diuersimodè impetitur, triplici patientiæ scuto studeat opponere. Primò vt modestè & maturè & benignè ad singula respondeat, & impetum feruoris reprimat, ne in voce aut vultu seu moribus impatientiã ostẽdat. Tunc. n. magis proficit per patientiam, & tãdem deuincit, quos impetuosè agendo amplius prouocaret. Sic Gedeon modestè respõdens viris Effraim contra se iurgantibus, compescuit spiritum eorum quo tumebant: nam teste Sap. Responsio mollis frangit iram, sermo durus suscitat furorẽ. Vix enim commotio commotione sedatur, & vitium vitio non sanatur. Impatientia enim prælati confundit quæ promouere poterat bona. His modis alios scãdalizat: iuxta illud. Qui impatiens est, exaltat stultitiã suam, s. alijs pandendo, reddit eum subditis & alijs contemptibilẽ: vt dicitur in Prou. Qui vanus & excors est, patebit cõtemptui. Facit eum exosum & horrendum, iuxta illud Eccl. Terribilis est in ciuitate sua homo linguosus, & temerarius in verbo suo odibilis erit. Prouocat alios ad impatiẽtiam, dicente Scrip. Vir iracundus prouocat rixas, qui autem patiens est, mitigat suscitatas. Non audent ei subditi necessitatem suam aperire, iuxta illud Iob. Si ceperimus loqui tibi, fortitan molestè accipies. Replet domum murmure, & rancore vt patet in Prouerb. Qui conturbat domum suam, possidebit vẽtos, scilicet conspirationum. Teneros mente fugat, & pusillanimes facit, sicut dicit Salomon. Spiritũ ad iracundum facilem quis poterit sustinere? Nemo audet eum monere de his quæ forent emendanda, vt patet in primo Regum. Ipse est filius Belial, ita vt nemo possit ei loqui. Secundò studeat esse pacificus, vt nec vindicet se de illatis iniurijs, nec in corde oderit illos, nec curã eorum segnius agat, nec quærat eos à se remouere, immò lubentius teneat eos, vt per hoc & illos & alios ædificet benefaciẽdo ingratis, & vt per se virtutis exercitium in eis habeat, exemplo summi pastoris, qui ait. Eritis filij altissimi, quia ipse benignus est super ingratos & malos. Cum enim sit propriè officium pastoris docere virtutes, si vitiosos remouet à se, quos docebit? Si medicus fugit ægrotos, quos curabit? Si fortis tyro declinat impetentes se, quomodo assequetur triumphum gloriæ? Si negociator negligit merces in quibus magna lucretur, quomodo poterit ditari? Inde est, ꝙ inter alios tot sanctificati sunt Episcopi, & Prælati, quia tam agendo bona quàm patiẽdo aduersa, & alios ædificando, ad alta perfectionis culmina officij sui occasione peruenerunt: dicente Pau. Qui Episcopatum desiderat, &c. Tertiò si patiens, vt non minus sit voluntarius, & studiosus ad exequenda ea quæ officij sui solicitudo requirit, propter tedium laboris, vel tarditatem profectus, vel importunitates subditorum, vel alia grauamina, quia sic ad alta merita peruenitur, iuxta illud. Vos ergo confortamini, & non dissoluantur manus vestræ, erit enim merces operi vestro. Istæ manus prælati sunt instantia in agendo, & patientia in sufferendo quod grauat. Quæ si non dissoluantur per desidiam seu intolerantiam, merces æterna ei cumulatur. Per has nanque aduersitates rector à peccatorum puluere purgatur, quem contrahit ex humanæ infirmitatis surreptione. In multis enim offendimus omnes, etiam in pluribus negotijs plures negligentiæ sæpè fiunt, à quibus purgari necesse habent hic prælati, ne illic durius puniantur, iuxta illud: Si iniquè ali quid gesserit, corripiam eum in virga virorum, & in plagis filiorum hominum. Item per has dum deprimitur, à tumore superbiæ custoditur, quæ potentibus periculosius insidiatur, dum & sublimitas officij, & libertatis licentia, & boni operis placentia facile mentem eius extollerent, nisi aduersitatis iugum collum præsumptionis eius humiliaret, & sic à superbiæ voragine defensaret. Nam in Iob legitur. Erudiens instruit disciplina, vt auertat hominem ab his quæ fecit, & liberet eum desuper eruens animam eius à corruptione, & vitam illius vt non transeat in gladium, increpat quoque per dolorem in lecto, &c. Custos enim salutis, & profectus boni rectoris est humiliatio aduersitatis, sine qua, eum successus prosperitatis citò releuasset in vẽtum præsumptionis. Vnde Dauid secundum cor Dei electus, quando premebatur aduersis, deuotissimus fuit & humilis, quando autem extollebatur prosperis, incidit in culpam offensionis, ipso attestante cum dicit. Bonũ mihi quia humiliasti me, &c. Item, vt dictum est, meritũ eius exinde multiplicatur, dum non solum pro bonis quę in se & alijs promouet, gloriam acquirit, sed & pro aduersis, quæ patitur magnificè coronatur, sicut aurum quod per ignem probatum fit pulchrius & preciosius: sicut scriptum est. Tanquam aurum in fornace probauit, &c. Sæpe autẽ spiritualis profectus crescit, dũ non sentit: & roborat, cum magis infirmari putatur, iuxta illud. Sic est regnũ Dei, quemadmodum si homo iaciat semẽtem in terram, & dormiat, & exurgat nocte ac die, & semen germinet, & crescat dum nescit ille, &c. Non autem mirum, si omnes conatus rectoris non proficiunt in omnibus, cum nec Dei operatio in omnibus proficiat

Prou. 19.
1. Reg. 25.
Luc. 6.
1. Tim. 3.
2. Para. 15
2. Reg. 7.
Iob. 33.
Psal. 118.
Sap. 3.
Mar. 4.
Psal. 118.
Prou. 15.
Prou. 14.
Prou. 12.
Eccl. 9.
Prou. 12.
Iob. 4.
Prou. 11.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad salutem ipsorum, & multi sint vocati, & pauci electi. Omnia enim quæ seminantur, non cõaluescunt, & qui thesauros effodiunt, lubêter multam terram eruderant, vt modicum auri vel argenti reperiant. Tantus autem profectus est boni rectoris, quantum foret detrimentum si non esset, sicut lux tantum est bonum, quantum eius absentia malum. Animare etiam debet rectorem ad laboris tolerantiam, q̃ non minus meretur in illis qui deficiunt vel modicum proficiũt, quàm in his qui maximè proficiunt. Non enim dicit Apost. Vnusquisq; propriam mercedem accipiet secundum
1.Cor.3. suum profectum, sed secundum suum laborem. Dei enim est incrementum dare, plus enim laborat doctor in indocili, quàm in docili discipulo: & ideo apud iustum æstimatorem laboris plus meretur. In terra sterili & saxosa agricola plus laborat, & si fructus paucior, sed pretium maius. Et quæ difficilius elaborantur, sæpè carius venduntur.

Quarta prælatorum ala est, quòd sit exemplaris in vita. Cap. 6.

QVarta ala est, vt sit exemplaris in vita. Ipse nanque debet cæteris esse norma viuendi, vt quæ docet verbis, ostendat actionum figuris, sicut qui geometriam docet, pingit in fabulo figurarum demonstrationes, vt quod dicit melius capiatur: nam dicitur in Apo. Cepit Iesus facere, & docere. & alibi. Exemplum enim dedi vobis, vt quemadmodum ego feci vobis, & vos ita faciatis. Gedeon ait suis. Quod me facere videritis, hoc facite; Quamuis igitur non solũ in præfatis, sed in omnibus virtutũ exemplis debeat rector præcedere subditos, specialiter tamen in his tribus, s. In cõmunis obseruantiæ conformitate, in mansuetudinis humilitate, & in maturitatis honestate. Vnde Apo. d. ad Tit. In omnibus teipsum præbe exemplum bonorum operum, in doctrina, in integritate, & in grauitate. Cõmunem vitã cum cæteris obseruet in victu, vestitu, & labore, vt non vacet conuiuijs & potationibus, cum alij sobrio cibo & potu vtãtur, nec sit eis dissimilis habitu, cum quibus est ei professio communis. Nec à labore cæterorum se subtrahat, qui illos iubet in eisdem laboribus exerceri. Pastor si se à grege segregat, oues insidijs luporum exponit. Sanus sit lanis, & infirmus infirmis, velut alter Pau. qui dicebat.
1.Cor.9. Factus sum infirmis infirmus, s. exemplar, vt infirmos lucrarer. Omnibus omnia factus sum, vt omnes facerem saluos. Nã si sanus debiliter viuat, facit eos exemplo suo carnales. Si verò infirmus recusat infirmorum remedia, facit eos pusillanimes: innuẽs, q̃ aut velit eos similiter facere, aut non cupiat eis vt melius fiat illis. Alacrius certat miles in acie, si ducem suum secũ cernit laborem certaminis tolerare: vnde in Act. dicitur. In omni tempore quo intrauit, & exiuit inter nos Dominus Iesus, incipiens à baptismate Ioannis, vsque ad diem qua assumptus est à nobis, &c. hoc est, à primo tempore quo cœpit habere discipulos post baptismũ, vsquequò ascendit ad patrem, semper exẽplo suo eruditi nos: intrans, familiariter cum discipulis viuendo, & exiens, vtiliter cum turbis (prout congruebat) conuersando. Sit etiam humilis moribus, vt mores eius ostendant cum nõ alta de se sentire, nec affectare prælationem, sed timere & coactum tenere, & magis desiderare subesse, & eos quibus præest, meliores se iudicare, & eorum potius se seruum, quàm magistrum vel dominũ reputare. Qui maior est in vobis, fiat sicut minor, & qui præcessor est sicut ministrator, ait Dominus. Ego autem in medio vestrũ sum sicut qui ministrat &c. Vnde in Eccl. dicit. Rectorẽ te posuerũt &c.

Act.1. Ioan.13. Iud.7. Ad Tit.2. Luc.22.

Sit etiã humilis affabilitate, vt subditi facilẽ accessum ad eum habeant, & fiducialiter ei loqui (de quibus indigent) audeant; & patenter eos audiat & benignè eis satisfaciat, & studiosè instruat, & alacriter exhortetur, studeat magis amari quàm timeri, qa lubentius obedit ei qui diligitur, q̃ qui timetur. Obedientia dilectionis propriæ est volũtaria, timoris autem magis est coacta. Quantò ergo illa habet de voluntario, tantò sublimior est in merito, finis autem officij regiminis est cõmissos sibi ad vitam æternã dirigere, & ad similia virtutũ merita fideliter promouere. Sit etiã humilis in vsu rerum temporalium, vt nihil habeat pomposum vel diligat, sed omnia quæ habere videtur, paupertatem voluntariam demonstrent, & humilitatẽ ostendant. s. vestes, libri, cella, lectulus, vtensilia, mẽta, palea, & huiusmodi, vt nihil in omnibus appareat, quod notã iactantiæ vel curiositatis habeat, nec talia fieri ab alijs patiat. Similia etenim similibus congaudent, alta sublimibus, humilia humilibus delectando. Nõ est autem humilis cordis indicium curiosa quærere, pretiosa affectare, & excelsa ambire. Nam scriptum est. Omne sublime videt. Ipse est rex super vniuersos filios superbiæ. Maturitatis honestas perpenditur in tribus. s. si nõ sit leuis in moribus, videlicet in verbis, & iocis scurrilib. & irreligiosis, quæ licet in se quandoq; quasi grata putent, minus tñ reuerendũ faciunt & verendũ. Gre. enim dicit. Non facile eius prædicatio recipit, si leuis in moribus videt. Nam & si prælatus magis diligendus sit, expedit tamen vt ab insolentibus timeat. Ipse amor aliquo modo suauior sentit cũ reuerentia mixtus. Quod patet in amore summi cõditoris; cuius quò maiestas sublimior agnoscit, dignationis dulcedo sapidius amat, sicut dicit Propheta. Dulcis & rectus Dñs, ꝓpter hoc legem dabit &c. Item, si nõ sit leuis in affectu p priuatos amores notabiles, tã ad fœminas q̃ ad quaslibet leues psonas. Licet enim meliores in affectu præferendi sint minoribus, & oẽs propter spem salutis in Christo amplectendi sint, in actu tñ exterioris exhibitionis taliter se gerat ad oẽs, vt nullus se ab eo contemni ꝓpter alios suspicetur, sed quilibet se ab eo diligi psumat, & fiducialiter ei quasi singulari amico confidat, ne alicui indignatio & inuidia in alijs nutriat. sicut fratres Ioseph qui oderũt eũ, pro eo q̃ à patre singularius amaretur, vt dr̃ in Gen. Item si nõ est leuis in proposito, & inconstans in cõsilio, vt quod iã placet mox displiceat, modò velit vnũ, modò cõtrariũ, vbi rationabilis causa nõ apparet. Quis enim eius iudicio credat, vel eius voluntati se contemperet, quem in neutro stabilẽ agnoscat? ideo eius subiecti non possunt eius reuereri prudentiã, nec sciunt se parare ad voluntatis eius obedientiam, & in vtroq; non potest esse modicũ nocumentum. Propterea dicit Pau. Omnia probate, quod bonum est tenete, & facite sine hæsitatione & retractationibus quæcunque facitis. Vbi tamen causa rationabilis subest iustę necessitatis vel piæ vtilitatis, vt aliter & aliter aliquid fieri expediat, non est hoc leuitatis sed maturitatis, quia sicut stultum esset, melius mutare in deterius, sic etiam stolida est obstinatio, tam pertinaciter inhærere conceptis, vt pro maiori bono & aperto ab eis flecti non possit, iuxta illud. Nec putetis si diuersa iubeamus, ex animi nostri venire leuitate, sed pro qualitate & necessitate temporum: vt reipublicæ poscit vtilitas ferre sententiam. Vnde & Apostolus excusat se, cum promiserit Corinthijs se venturum, quòd non leuitate hoc promiserit, sed pro eorum vtilitate cum dicit. Volui prius venire ad vos &c. & in Eccles. secundum iudicem populi, sic & ministri eius, & qualis rector est ciuitatis, tales & inhabitantes in ea. Boni magistri bonos discipulos facere consueuerunt, vt frequentius, multi fierent meliores in religio-

Eccl.32. Gen.37. 1. ad Thessal.5. Hester.16 2.Cor.1. Eccl.10.

religionibus & in Ecclesia, si melioris vitæ eis exempla à suis doctoribus proponerentur. Negligentia verò huiusmodi ab illis q culpabiles sunt, districtè in-
Ezech.34. dicio requiretur. Nam Dominus dicit. Ecce ego ipse super pastores, requiram gregem meũ de manu eorũ. Doctrina verborum sine exemplis operum, est sicut cementum sine calce aridum & inualidum. Ipsi liniebant parietem absq; temperamento, dic eis, q̃ casurus sit. De correctis exemplaribus correcta scribuntur volumina, de corruptis corrupta. Tenacius inhæret doctrina operũ, quàm verborum. Nam cuius vita despicitur, restat vt eius prædicatio contemnatur. Rector enim præcipuè ad hoc studere debet, vt sibi cõmissos faciat Christiformes, id est, vt formam vitę ad doctrinã Christi eis imprimat, vt non solum mente eum at-
Eph.5. tendant, sed & moribus imitent. Vnde Apo. ad Ephe.
Gala.4. dicit. Estote imitatores Dei sicut filij &c. & ad Gal. Filioli mei quos iterum parturio, donec Christus formet in vobis. Sed cũ ex verborũ doctrina minus capiãt de doctrina Christi, debent etiã formã eius visibilẽ in seipsis ostendere, vt eis profundius imprimatur, dicẽtes
Gala.2. cũ Apostolo. Imitatores mei estote, sicut & ego Christi: quasi dicat. Si formam Christi desideratis ad imitandum agnoscere, in meis hanc moribus considerate. Et
Gala.2. ad Gal. Viuo autẽ iam non ego, viuit verò in me Christus. Vicarius enim Christi, vicẽ Christi debet gerere, in beneplaciti eius promotione, in potestatis eius auctoritate, & in similitudinis eius repræsentatione, s. vt ea quæ vult promoueat in subditis, & eius auctoritate illa posit, quæ eis expediunt, & eum in se imitabilem illis moribus, & vita demonstret, idem dicente Apost. alibi. Non enim nosmetipsos prædicamus, sed Iesum Christum Dominum nostrũ, nos autẽ seruos vestros per Iesum. Ille verò seipsum, & non Christũ prædicat, qui gloriã propriam quærit dicendo, & qui malis exẽplis se potius quàm Christum ingerit subditis imitan-
Gala.4. dum, nam dicit Apost. Aemulantur vos non bene, sed excludere vos volunt, vt illos æmulemini, hoc est, non bono zelo præsunt vobis, qui per sua praua exẽpla excludunt vos ab imitatione Christi, vt mores eorũ discatis, & exempla sequamini.

Quòd quinta ala prælatorum, est circunspecta discretio. Cap. 7.

QVinta ala ecclesiastici huius Seraphin, est circunspecta discretio, & prouida faciendorũ cõsideratio. Quæ quàm necessaria sit rectori animarum, Salomon ostẽdit: qui habens à Deo postulandi (quæ vellet) operationem, prætermisis omnibus,
3.Reg.3. petiuit sapientiam, sine qua asseruit, non posse populũ bene regi. Dabis ergo Dñe cor seruo tuo docile, vt iudicare possit populũ tuum, & discernere inter bonũ,
Sap.6. & malum, & alibi dicit. Ad vos ergo reges sunt hi sermones mei, vt discatis sapientiam, & non excedatis. &
Psal.2. Psal. Et nunc reges intelligite, erudimini qui iudicatis terrã. Rector enim est dux gregis sibi cõmissi, & si ipse errauerit, grex in dispersione confusus interibit. Sicut oculus est lux totius corporis, ita pastor gregis cõ-
Matth.5. missi, iuxta illud. Vos estis lux mundi, &c. Secundum q̃ oculus est clarus & obscurus, sic etiam corpus ab eo regitur directè, vel per deuia. Duplex ergo circunspectio rectori necessaria est, vt sciat quid agendum sit, & qualiter. Nam nec bonũ simpliciter bonũ est, nisi benè fiat. s. sicut decet. Ber. Tolle discretionem, & virtus
Rom.10. vitiũ erit. Sine ipsa zelus precipitat, teste Apost. qui ait. Aemulationẽ Dei habent, sed non secundũ scientiam. Itẽ cõpassio cõdescendit vsquequaq; sub specie pietatis, sicut dicit Prou. Qui parcit virgę, odit filiũ, hoc est,
Prou 13. Qui sub specie pietatis peccantẽ non corrigit, animam eius ad interitum mittit. Itẽ patientia sine discretione remissum in regiminis vigore facit, cum sub specie humilitatis rebelles non reprimit, vnde scriptũ est, quòd Roboam erat rudis, & corde pauido, nec poterat resi-
2.Para.13 stere eis, s. qui Dño & sibi opposuerant. Item sine discretione qualecunq; bonum exemplũ inefficax fit, ad ædificandum alios, sicut bonus cibus non est delectabilis, sine condimento salis. ait Leuit. In omni oblatio-
Leui.1. ne tua offeres sal, & Apost. dicit. Rationabile obsequiũ
Rom.12. vestrum. Si rectè offeras, rectè autem nõ diuidas, peccasti: hoc est, bona facere nõ sufficit, nisi discretè, qualiter, quando, vbi, quare agendum fuerit, videat. Quã-
Rector circa quatuor sit circũspectus. uis autem plurima sint, circa quæ oportet rectorẽ esse circunspectum, quæ non possunt breuiter poni, tamẽ quatuor videntur præcipua, in quibus debet eius prouidentia vigilare. Vnde dicitur in Exod. iubetur pon-
Exod.28. tifex ingrediens sanctuarium, vt ministret Domino, inter alia ornamẽta semper in pectore rationale iudicium deferre, & in ipso quatuor ordines gemmarũ, ita q̃ quilibet ordo tres lapides contineat preciosos auro inclusos, &c. Pontifex Domino ministrans, sanctuariũ ingreditur, cum prælatus curam animarũ suscipit, vt in earum saluatione Deo gratissimũ præstet obsequiũ. Nullum enim Deo gratius sacrificiũ, q̃ zelus animarũ. Qui inter alia virtutũ insignia, semper debet rationis iudicio quatuor ad officium suũ spectantia, in pectore versare. Primũ est, quomodo in statu debito cõmissos sibi gubernet, vt boni sui proficiant, & perstitant. Secundum, quomodo lapsos, & deuios corrigat, & emendet. Tertium, exteriora negotia, quæ requirũtur ab eo congruè disponat. Quartũ, quomodo se in his custodiat, & gerat. Tres lapides in singulis versibus, sunt tria ad singula eorũ quatuor pertinentia. Ad statum debitum tenendum, conuenit vt rector omniũ subditorũ mores, conscientias, & vires perspicuè agnoscat, vt secundum quod vnicuiq; expedit onus, obseruantia regularis imponat. Non enim omnes omnia possunt æqualiter, & vnus quasi proprium habet donũ ex Deo, alius sic, alius verò sic, vnde in lib. Nume. dicitur. Aa-
Num.4. ron & filij eius intrabunt, ipsi quoq; disponent onera singulorũ, & diuidẽt quid portare quis debeat. Aaron & filij eius sunt prælati maiores, & minores, qui debẽt intrare. i. interiora cuiusq; agnoscere, & secundũ quod conuenit singulis onus religiosæ conuersationis imponere. Et propter triplicẽ obseruantiæ qualitatem, quæ sunt tres lapides præcioſi, in primo versu quatuor ordinum prædicatorum. Prima obseruantia consistit in illis, quæ sunt iuxta cuiusq; professionis formam de necessitate salutis, quæ ita annexa sunt ordini & regulæ, vt eorũ transgressio temeraria inducat mortale peccatum, vt est obediẽtia præcepti, volũtaria paupertas, castitas, & aliæ præceptorię imperata, in quibus locũ nõ habet dispensatio magistri, cũ & ipse sit ad ea seruanda ligatus. Hæc necesse est prælatum vigilanter agnoscere, quia tenetur ea facere, ab omnibus studiosè seruari, & nolentes cogere ad seruandũ, & pro nulla causa permittere (quantum in se fuerit) aliquem contraire, etiã si magna propter hoc sibi, & fratribus tribulatio seu
Rom.8. dispendium immineret. Quis nos separabit à charitate Christi, (ait Paulus) tribulatio, an angustia, an persecutio, an fames, an nuditas, an periculum, an gladius? quasi dicat, non debet. Hoc est contra illos qui dicunt, si sic, vel sic, non acquireretur necessitas fratribus, nec possent hic aliquatenus sustentari. Cum talis forma conquirendi est cõtra regulam, & in scandalum, & religionis deformitatem. Melius est ibi non esse religiosos, vbi non possunt, vel non volunt viuere vt religiosi, quia tunc nec ipsi pereunt, nec
Matth.18. alij ex ipsis scandalizantur, dicente Domino. Qui scandalizauerit vnum de pusillis istis, expedit ei, vt &c. Quid ergo qui multos & magnos scandalizat?

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ista cõsideratio prima debet esse gemma lucens in pectore pontificis.i.pre omnibus curanda.Secunda versatur circa illa, quæ spectant exercitium altioris perfectionis.s.singularis patientiæ admirandæ, humilitatis stupendæ,charitatis arduæ,sobrietatis eximiæ,paupertatis & sublimis deuotionis, & similium virtutũ, ad quas debet rector commissos,exortationibus,monitis,& exemplis efficacibus affigere,& attrahere magis,quàm vnitos cogere. Cõsilia enim pfectionis suadentur,non imperantur: præter ea quæ in voti emissione exprimuntur,vt continentia. Præcipua tamen causa monasticæ institutionis fuit,vt esset schola palestralis exercitij perfectionis. Palestra (vt dicitur) fuit ludus nudè luctantium,qui se oleo perungebant, ne à colluctantibus teneri possent, & ita ad terram deijci. Et aptè similatur à Pau.luctamini religiosorum, cum dicit.Omnis enim qui in agone cõtendit,ab omnibus se abstinet. Rector igitur & hãc gemmam ferat in pectore,vt sectatores suos doceat,& prouocet, non solũ viam tenere qua saluentur,sed etiam ad perfectionem tẽdere, per quam sublimem in cælo gloriam assequantur. Tertia consistit in illis,quę nec sunt de pura necessitate salutis,nec de eminentia perfectionis, sed tamen ad vtriusq; acquisitionem, & cõseruationem à sanctis patribus aptè statuta sunt, ad exercitiũ bonorũ oportet & decorem ipsius religionis, & ad ædificationẽ intuentium,vt sunt ieiunia,silentium,solennitas diuinorum officiorum, & exteriores corporalium exercitationum honestates, quæ iuxta Apostolum tam vtiles sunt,sicut instrumẽta pro artificijs, quæ possent & aliter peragi à peritis, cum prius fuerint artes quàm talia instrumenta, vnde discretus prælatus, cum necessitas exigit,vel maior vtilitas requirit, dispẽsat in causa pro talibus pro loco, & tempore, sine difficultate cum viderit expedire.Vbi autem maior vtilitas,vel necessitas non exigit,studiosè faciat ea seruare.In hoc indiget platus non modica discretione,vt sciat inter rigorem & remissionem medium tenere. Si autẽ nimis fuerit rigidus,& ipse minus erit dilectus fratribus,& illi minus erunt voluntarij ad alia quæ vtiliora, & necessariora forent. Rursum si fuerit pluſquam conuenit remissus, in talibus citò maior dissolutio subsequetur. Qui spernit modica,paulatim decidet,ait Sapiens. Circa lapsorum correptionẽ discretio prælati similiter vigere debet. Hic est ordo secundus, tres gemmas continens, quia triplex continẽtia ad hoc est necessaria, sicut sunt tria genera delinquentium. Quidam enim cum deliquerunt,mox aut intus moti à spiritu, aut foris correpti ab homine, ad pœnitentiæ remedium confugiunt. His cum clementiæ fomẽtis medicus spiritualis remedia satisfactionis sic tẽperata debet adhibere, quibus & satisfaciant Deo de offensis,& proximo de scandalo,vt cæteri peccare magis timeant, & tamen propter leuitatem remedij ipsos non pœniteat, se pœnitentiæ submisisse, nam dicit Pau, Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis (subaudi medici) huiusmodi instruite in spiritu lenitatis,considerans temeipsum, &c.i.talem ei satisfactionẽ imponite,per quã cognoscat pondus reatus sui, ita tamẽ clementer,sicut tibimet velles alium cõpati, si tali peccato delinqueres.Et hæc est vna gemma secundi ordinis discretio talis.Alij cum delinquũt,tegunt,palliant, defendunt,& virus interius latet. Et licet rector ex certis indicijs deprehendat ibi faniẽ putridã esse collectã, tamen nõ ita erumpet exterius, nec per euidens testimonium,nec per voluntariam cõfessionem, q̃ possit oportune ferro apertæ correctionis secare. Si corripit non proficit,& videtur magis vitiorum diffamator, q̃ vitiosorũ corrector,sed mouetur & dissimilat, vtiẽ & anxiatur tam pro anima fratris quàm pro se, quia non corrigit delinquentem. Cum ergo aliud cõgruè facere non possit, oportet vt dissimulet, vt patientiam suam exerceat.Et quod arguendo non valet,orando laboret obtinere,vt aut Deus ipse demum corrigat,aut latentem eius malitiã detergat, vt aliquod remediũ apponatur .Sicut Dominus Iudam proditorẽ diu tacitè tolerauit,q̃ eum apertè non corripuit,donec intantũ eius iniquitas creuit, q̃ per se patenter erupit. Quæ quãdiu latuit,licet in se lęthaliter ęgrotaret,tamẽ alijs non nocuit,& ideo irreprehensibiliter potuit tacitè tolerari. nã dicit Dominus in Matth. Sinite vtraq; crescere vsque ad messem.i.zizania cum tritico, & in Apoc.dicitur.Qui in sordibus est,sordescat adhuc.Debet tamen talibus (vbi potest) cautè caueri ab occasione peccandi,& in communi moneri debent,vt respiscant iuxta illud. Væ homini illi, per quem filius hominis tradetur. Sed cum ad tam singulare facinus non potuisset Iudas subito prorumpere, nisi diu paulatim in deterius semper prolapsus, apparet, eum à Domino in malo statu diu occultè toleratum. Ego tacens, & quasi non videns. Talis ergo dissimulatio in corde rectoris multa discretione indiget, vt in neutro deuiet à iusto.Et hæc est gemma secundi ordinis secunda in pectore sacerdotis. Tertij offendunt grauiter apertè, & non recipiunt debitam correctionem, vel fictè recipiunt,quia non emẽdantur, & alij ex eis fiunt deteriores,vel scandalizantur de ipsis,vel imitari eos incipiũt, si vident eos impunè peccare,volentes sibi parci, sicut illis parcitur. Vbicunq; ergo quatuor illa conueniunt, scilicet,grauiter,apertè,peccare,& non esse specie correctionis propter obstinationẽ, seu inueteratam malì consuetudinem,& alios infici per eius exemplum, vel scandalizari, quia talia tolerantur: quid restat, nisi vt ouis morbida abijciatur,& membrum putridum pręcidatur,ne sana inde inficiãtur,& corrumpantur? Vnde dicit Apost.Vtinam & abscidantur, qui vos cõturbant,& ad Corinth.Auferte malum ex vobismetipsis. Quòd si infidelis discedit,discedat,& Luc.dic.Succide ergo illam,scilicet,ficum infructuosam, vt quid etiam terram occupat?& Matth. Omnis arbor quæ non fert fructum bonum excidetur: & in Nume.Præcipe filijs Israel, vt eijciant de castris omnem leprosum, & qui semine fluit, pollutusq; est super mortuo ne cõtaminent ea, cum habitauerint vobiscum &c. Ad ista tamẽ non debent impetu ferri,sed maturo consilio prudentum, & spiritum Dei & donum consilij habentium. Omnia cum consilio fac, & post factum non pœnitebis, & in Matth. Qui scandalizauerit vnum ex pusillis istis,qui in me credunt,expedit ei,vt suspendatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris: hoc est, cuius vita in habitu religionis magis scandalizat simplices quàm ædificet,expedit, vt foris, missus,solus dãnetur, quàm per eum sacra religio contaminetur. Tertius ordo versatur circa negocia,quæ per prælatum sunt disponenda.Quorum alia expedit, vt alijs disponenda committat,alia per seipsum disponat,alia præcidat,& remoueat quantũ valet. Sic Christus commisit alia discipulis procuranda, vt Iudæ loculos, sibimet retinuit prædicationis & curationis officium, vt patet in Luc. Requisitus enim vt inter fratres quosdam hæreditatem diuideret, respondit. Homo quis me constituit iudicem aut diuisorẽ inter vos? Exteriora & temporalia corporalis necessitatis officia,si per seipsum voluerit actu disponere, impeditur ab interiorum & meliorum ,puisione, quia sparsus ex se mentis oculus minus videt interiora, & necessariora saluti.Vndè in Exod.dicitur. Esto tu populo in his quæ sunt ad Deum,& leuius feres partito in alios onere,scilicet leuiorum: & in Act. Non est æquum, nos relinquere verbum Dei, & ministrare mensis &c.

Tim.4. Eccl.19. Ad Gal.6. 1.Cor.9. Matth.15. Apoc.vlt. Matth.25. Gal.5. Cor.6. Luc.13. Matth 6. Num.5. Eccl.32. Matth 18. Luc.12. Exod.18. Act.6.

Si alios

Si alios non haberet, quibus curam exteriorum committeret, potius deberet ab alio fraudem in temporalibus pati, quàm ipse prælatus in talibus occuparetur, exemplo Christi qui sciens se iam esse furem, tamen permisit eum exteriora procurare,iuxta illud.Fur erat, & loculos habebat, & ea quæ mittebantur portabat. Hoc est contra illos, qui facilius inueniunt quibus curam animarum committant, quàm rerũ suarum temporalium, cum incomparabiliter maius sit dispẽdium periclitari animas,quàm res perire. Spiritualia verò & quæ ad salutem necessaria sunt, & profectum virtutũ, principaliter debet animarũ custos & rector sibimet curanda retinere, cum hæc sint de substantia officij,pastoralis,& de his maximè sit in iudicio rationem Domino redditurus. Hæc sunt, qualiter regula studiosè seruetur,& alia statuta,& ordinis disciplina. Item, q̃ pax & dilectio sit inter fratres. Item, ad ipsum pertinet conscięntias singulorum agnoscere, & de quibuslibet perplexitatibus expedire, pericula peccatorũ prouidere & præcauere,monere fratres vt proficiãt, corrigere corrigenda, elucidare dubia, informare singulos, qualiter officia sibi cõmissa congruè administrẽt, quò & fratribus (prout conuenit) sufficiant, & conscientiam non offendant. Vbi verò non potest hominibus satisfieri, nisi cum offensa Dei, ibi seruetur ad Deum obedientia, & ad homines patientia, & dicamus cum Petro. Obedire oportet Deo, magis quàm hominibus. Prælatus verò gerit vicem capitis in corpore fraternitatis, vt cum alia membra dedita sunt actionibus sibi competentibus, caput omnibus præsidendo prouideat,quasi omnium sensuũ capax,& omnia regens,& sensum & motum omnibus transmittẽs per iussiones vel concessiones sanctæ obediẽtiæ,quasi quorundam compaginatione neruorum: vnde & caput singulari actione non occupatur, vt vacet omniũ membrorum prouisioni.Omnibus enim proficit, pro omnibus audit,odorat,gustat,& loquitur. Sic & prælatus sibi commissis.Ipsi enim peruigilant,quasi rationem pro animabus vestris reddituri (ait Apost.) Superflua verò & nõ necessaria saluti, vel profectui animarum negocia,expedit præcidere, & tam à se quàm à fratribns (quantum oportunè poterit) remouere. Cum enim propter temporis breuitatem, & diei malitiam vix necessarijs sufficimus disponendis, si superuacuis vel alienis volumus occupari negocijs, negligimus vtiliora & meliora,cum distractus animus ad plura,fit minor ad singula prouidè peragenda.Inde fit aliquotiens, cum prælati & religiosi nimis se exterioribus occupationibus implicant,ędificiorum,librorum, causarum, & aliorum quibus fructuosius carerent, vt non solum meliora interim negligant, sed etiam conscientiam sæpius inquinent, & ex vsu exteriorum tenebresćat oculus mentis, ad contemplationẽ spiritualium & internorum, & tepescat ad desiderium supernorum. Sicut enim humores noxij affluunt vbi fuerit in corpore læsio,nisi cautè remoueãtur, ne fiat ibi tumor vel vlcus, ita & negocia crescũt ad extinctionem spiritus,qui se eis acquieuerit occupari. Ideò discretio prælati debet prouidè prospicere, quid ex quolibet euentu possit consequi,& quæ negocia admittere, vel quantum expediat ea exequi,circunspectè rimari. Ait enim Sapiens. Fili ne in multis sint actus tui. Qui sarcinam satis grauem portat,imprudẽs est,si adhuc onera plura sibi portanda imponit, quibus potest oportunè carere.Super omnia verò debet semetipsum rector circunspicere, ne alijs prouidens seipsum negligat: ne alios saluans seipsum in periculum demergat. Quid enim prodest homini, si mũdum vniuersum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur? Hic est quartus ordo gemmarum triplici circunspectione, quasi preciosorum trium lapidum ornatum complendus, ait enim Ioan. Videte vosmetipsos, ne perdatis quæ operati estis:supple in alijs,sed vt mercedem plenã suscipiatis. Vna circunspectio sui versatur circa cõscientiæ serenitatem,vt illa semper secura sit & munda.Secura sit,vt nihil velit,agat,iubeat, vel permittat illicitũ & indecens, professioniq; suæ contrariũ, in quo peccatum seu scandalum deprehendatur. Munda, vt de bonis quæ facit,vel promouet, gloriam ab hominibus non captet, nec sibimet exinde immoderatè placeat, solius Dei beneplacitum in omnibus quærens, vt quæ pro eo facit, id est vice Dei, etiam purè faciat propter eum & ipsius amorem. Si oculus tuus simplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit, hoc est, si intuitus intentionis purus fuerit charitate,totum corpus bonę operationis dignum erit præmio lucis æterne. Si autẽ nequã fuerit &c.Scrutetur ergo conscientiam suã, solicitè dijudicans quid egerit,quid omiserit de agendis, & quo fine bona fecerit, & de malis doleat, & confiteatur, & corrigat & caueat, de bonis verò non in se, sed in Domino glorietur cum Apostolo, qui ait. Si nosmetipsos dijudicaremus, non vtique iudicaremur. Qui puluerem ab alijs detergit,vix potest transire,nisi & ipse puluere respergatur, quem etiam in se detergere necesse habet, iuxta illud. Medice cura teipsum. De bonis verò quæ facit sic lætetur, vt inde non extollatur,æstimans q̃ non propter se, sed propter alios quibus præest, Deus dederit ei benefacere vel dicere vel sentire. Alia circunspectio sui versatur circa exteriores mores & verba,quibus oportet eum alijs magis quàm sibimet deseruire. Qui enim pluribus cogitur viuere ad exemplum, & satisfacere singulis & omnibus placere,multa indiget discretione, vt medium valeat tenere,ne sit nimis tristis vel hilaris, nimis seuerus vel lenis, nimis socialis vel alienus, nimis tacitus vel verbosus,nimis durè loquens vel blandè, nimis rigidus vel remissus, nimis sæpè cum hospitibus vel raro, nimis lautè refíciens vel tenuiter, nimis facta fratrum obseruans vel dissimulans,nimis fouens aliquos vel alios paruipendens,& similia. Cum ergo non possit semper teneri quod de omnibus placeat, minus tamen deuiat si ad benignitatis partem plus declinat, per quam redditur subditis magis amabilis, ob quam ei libentius obtemperant, & audacius ad eum recurrunt in quibus indigent,& alacrius imitãtur. Ipsa enim potestatis auctoritas facit eum satis timẽdum subditis, & si huic iungitur austeritatis sæueritas, pauidis fit mentibus onerosa.Vos autem cum austeritate imparabatis eis & cum potentia, & dispersæ sunt oues meæ, dicit Dominus:& in Eccl. Noli esse quasi leo in domo tua, subuertens domesticos tuos.hinc est, q̃ ipse summus princeps pastorum Dominus Iesus tantam nobis benignitatis charitatem exhibuit, vt se nobis faceret amabilem & ita imitabilem, & per amorem suæ humanitatis traheret ad amorem & cognitionem suæ diuinitatis,vt dum visibiliter Deum cognoscimus, per hunc inuisibilium amorem rapiamur. Sic & vicarius Christi prelatus,ad hoc maximè studeat à subditis diligi,vt sic facilius trahat eos ad amorem Christi.In omni tamen dubio semper magis inclinet se ad illud, quod secundum veritatis iudicium,virtuti charitatis & humilitatis & professæ puritati magis consonat, & euangelicæ perfectioni. Vltimò etiã ipsa discretio (quæ cætera omnia dijudicat) circunspiciat seipsam, ne ei contingat vt oculo corporis,qui cum alia videat, nõ videt seipsum: videlicet ne plus sapiat quàm oportet sapere, ne sibi plus credat quàm expedit, ne sit sapiens in oculis suis,quia teste Beato Greg.Sicut subditorum tentatio est,reprehendere in prælatis q̃ in multis non recte agant,ita prælatorum tentatio est, q̃ se cæteris sapientiores

Ioan.13. Act.4. Hebr.13. Eccl.11. Matt.16. 2.Cano. Matth.6. 1.Cor.11. Luc.4. Eze.34. Eccle.4.

Universidad de Deusto Biblioteca

Prou.26. tiores æstimant: vndè dicitur. Vidisti hominem sapientem sibi videri, magis illo spem habebit stultus. Stultus enim sibimet non confidens, quærit cõsilium à sapientibus ne decipiatur. Ille autem dum de se plus quàm debet præsumit, etiã vbi errat, rectè se plerunq; sentire deceptus putat. Inter omnes autem tentationes videtur ista periculosior cuiq; Christiano, scilicet, ꝓprio sensui nimis inniti. Cum enim nemo reperiatur ita perspicacis intelligẽtiæ, quin posit in aliquibus falli, qui hoc totum & solum reputat iustũ quod ipse sentit, astuto aduersario ad varias seductiones sub specie boni liberum aditum pandit: ait enim Psalm. Sedet in insidijs cum diuitibus in occultis, vt interficiat inno
Psal.9. centem. Ibi enim libentius insidiatur, vbi maiores meritorum diuitias cernit inquiri, vt ibi innocentẽ inquirat & occidat, vbi se Deo magis obsequium præstare sperabat. Vndè cautum est semper rectori, consilia libenter audire, & humiliter quærere. Et in hoc triplex humilitas consistit. Primò, si alij idem sentiunt quod & ipse, securior est ꝙ non decipiatur. Secundò, quicquid fecerit cum prudentium consilio, si aliquid inde euenerit contrarij, minus ei poterit imputari, quàm si de suo tantum sensu id fecisset. Tertiò, ꝙ sæpè in me-
Exod.8. rito humilitatis talis, Deus dat ei agnoscere per se vel alium, quod ante nõ intellexit. Hinc Moyses (cui Deus facie ad faciem loquebatur) consilium Ietro soceri sui gratum habuit & seruauit. Hinc Apostolus Paulus Spi-
Gal.2. ritu sancto repletus, Euangelium quod per reuelationem Iesu Christi didicerat, ipsius initinctu ascenderat Hierusalem. Cum Petro & Ioanne & Iaco. coapostolis suis se contulit, vt esset securior in prædicando, cum ab eis non discordaret, & exemplum per hoc daret fi-
Eccl.32. delibus prælatis consilium requirendi. Omnia cũ consilio fac, & post factum non pœnitebis, ait scrip. Aliqui verò cum ad officium regiminis assurgunt, ita se continuo repletos spiritu scientiæ reputant, vt omnia antecessorum suorum facta stulta iudicent & peruersa: alij verò ecõtrariò cum ab eodem absoluuntur officio, quæcunq; successores eorum faciunt, simili modo condemnant, non attendentes, ꝙ sicut ipsi aliorum facta deprimunt, ita eorum facta alij possunt despicere: huic dicit Isa. Væ qui spernis, nonne & ipse sperne-
Isa.33. ris? Nullorum enim facta tam studiosè solent ab alijs obseruando notari, sicut illorum qui aliorum facta sequerè dijudicãt, si forte in quo ipsi alios arguunt, reprehensibiles reprehendantur. Sunt enim duo genera hominum, quorum consilia prudens rector nõ facilè debet recipere, scilicet, adulatores & detractores. Primi
Isa. 3. istorum seducunt eum, vt magis de se quàm expedit præsumat: iuxta illud. Qui Beatum te dicũt, ipsi te decipiunt, & viam gressuum tuorum dissipant, ne de te vera sentias humilitate propriæ cognitionis. Secundi inducunt eum vt peius quàm habet de alijs, suspicando sentiat, & sæpè innocentes condemnet: & prius quã
Hester.16. veritatẽ rei plenè cognoscat: dicente scrip. Aures principum simplices, & ex sui natura aliud æstimã es, callida fraude decipiuntur, & malis quorũdam suggestionibus regum studia deprauantur, vt eos qui credita sibi officia diligenter obseruant: & ita cuncta agunt, vt omni laude sint digni, & vt mendaciorũ cuniculis conentur subuertere &c. Cum autẽ tribus de causis soleat requiri consilium, s. propter emẽdationem, vt discatur de quo dubitatur, propter auctoritatem vt magis habeat vigoris quod per tales consultum fuerit, & propter pacẽ, ne habeant aliqui occasionẽ murmurandi. Propter primam causam, consulendi sunt prudẽtiores, propter secundã nominatiores, & ꝓpter tertiã omnes ad quos negociũ pertinere videtur. Sed quia singularia sine numero sunt, in qbus discretio est necessaria, non põt dari certa & cõis regula, quę valeat pro oĩbus,

Quòd sexta prælatorum ala, est deuotio ad Deum. Cap. 8.

SExta & vltima ala sine qua reliquæ perfici nõ valẽt, maximè est necessaria, vt sit deuotus ad Deũ, per quem zelus iustitiæ accenditur, pietas cõpassionis infunditur, patientia roboratur, exemplum bonum conditur, discretio clarificatur. Hæc est vnctio spiritus, docens de omnibus quæ expediunt saluti: vnde dicit Ioan. Vos vnctionẽ habetis à Spiritu sancto, 1.Ioan.2.
& nostis omnia: & non necesse habetis, vt aliquis vos doceat: sed sicut vnctio eius docet vos de omnibus, deuotio mentem illuminat ad cognoscendum quid sit melius. Vnde Dominus dicit. Docebit vos omnia, & Ioan.14.
suggeret: &c. inflam mat ad appetendum bonum, & in Eccle. dicitur. Qui edunt me, adhuc esuriẽt: & qui bi- Eccle.14.
bunt me &c. Roborat ad perficiẽdum. Deus est enim qui operatur in nobis & velle & proficere pro bona voluntate, facit horrere peccata: dicente Psal. Iniquita- Psal.118.
tem odio habui, & in Apoca. liber comestus dulcis gu Apoc.10.
stu, amaricat ventrem. Actiones ordinat ad virtutes sicut dicitur in Can. Introduxit me rex in celiam vina- Cant.2.
riam, ordinauit in me charitatem. Mores exterius cõponit in verba, sicut dicit. Thob. Nunqnã cum luden- Thob.3.
tibus miscui me, neq; his qui leuitate ambulant. Scien- Eccle.6.
tiam fidei dulcem reddit. Sapientia enim secundũ nomen suum est, id est, sapida scientia. Spẽ in fiduciam erigit. Ipse enim Spiritussanctus reddit testimonium nobis, ꝙ sumus filij Dei: amorem Dei accendit, nam dicitur. Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris, per Rom.5.
Spiritum sanctum qui datus est nobis. Deo familiarem efficit. Iuxta illud. Loquebatur Dominus cum Moy- Exod.33.
se, sicut homo loqui solet ad amicum suum. Dat fiduciam impetrandi petita, sicut habebat Ioan. cum dice- 1. Ioan.3.
bat. Fiduciam habemus ad Deũ, & quodcunq; petie- Psal.19.
rimus, accipiemus. Orationem impinguat. Psal. Ho- Eccl.38.
locaustum tuum pingue fiat, & in Eccle. ait enim. Impingua oblationem. Pium & affectuosum facit: iuxta illud. Suauis, humanus, & benignus est spiritus sapiẽtiæ. Sap.7.
Cor humiliat vt ait. Isaia. Super quem requiescet spiri- Isa.57.
tus meus, nisi super humilem? &c. Oleum spiritũ præmit in olla feruente. Contra aduersa cõstantia præstat. Vnde dicit. Psalm. Dominus illuminatio mea & salus Psal.26.
mea, quẽ timebo? & Apost. Quis nos separabit à cha- Rom. 8.
ritate Christi? Omnia opera bona delectabilia facit: Sap.8.
iuxta illud. Non habet amaritudinem cõuersatio illius nec tędium, sed lętitiam & gaudium. Mentẽ in superna eleuat. Si direxerit ad Deũ cor suum, spiritũ eius & flatum ad se trahet. Mundum vilescere facit: dicente Eccles. Vidi quæ fiunt cuncta sub sole, & ecce omnia Eccl.1.
vanitas. Desiderare cœlestia cogit. Hinc Apost. dicit. Ad Phi.1.
Coartor è duobus desideriũ habens dissolui, & esse cũ Christo. Peccata delet & pœnas peccati. Vnde ait Dominus. Remittuntur ei peccata multa, quoniam dile- Luc.7.
xit multum. Merita sublimat, teste Sap. qui ait. Si diui- Sap.8.
tiæ appetuntur, quid sapientia locupletius, quæ omnia operatur? Proximos maximè ædificat: vnde dicit. Of- Eccl. 45.
ferre illi incensum dignũ in odorẽ suauitatis, & Cor.2. 2.Cor.2.
Christi bonus odor sumus. Dæmones fugat. Nam fu- Tob.14.
mus eius extricat omne genus dæmoniorum. Angelos inuitat & sanctos: ait enim Psal. Prœuenerunt prin- Psal.63.
cipes coniuncti psallentibus, & Thob. Quando orabas Tob.12.
cum lachrymis &ç. Hæc & multa alia deuotionis gratia consert, ideò præcipuè rector animarum studiosus esse debet eam habere, per quam semper informet se qd faciat, adiuuetur vt posit, conseruetur ne deuiet. Non enim solùm pro se orare necesse habet, sed etiam pro illis qui sibi commissi sunt, quos non sufficit sine diuino auxilio custodire: nam, Nisi Dominus custodierit Psal.126.
ciuitatem

ciuitatem &c. Est enim prælatus mediator inter Deũ & subditos, vt sicut negocia eorum Deo gerit apud illos, docendo, corrigendo, sursum trahendo, ita etiam negocia eorum studeat Deum fideliter promouere, placando, gratiam impetrando, & conseruãdo à malo. Vnde scri-
Deute.5. ptum est. Ego sequester & medius fui inter Deum & vos. Alia autem deuotio communis, alia specialis, alia
Triplex deuotio. assidua. Communis in diuinis officijs, specialis in orationibus, assidua in omnibus agendis. Circa diuina triplicem debet habere diligentiam deuotionis, s. vt omnia fiant ordinatè & non confusè, & sine erroris hęsitatione: vt quisq; deputatum ministerium, & congruè
1.Cor.14. 2.Paral. 25. exequatur: Vnde Paul. dicit. Omnia honestè & secundum ordinem fiant in vobis: nam dicitur in Paral. Dauid & omnis exercitus segregauerunt in ministerium Domini, qui prophetauerunt in cytharis, psalterijs, & cymbalis, secundum numerũ suum dedicato sibi officio seruientes. Itẽ vt strenuè & non pigrè seu desidiosè opus Domini, s. diuini cultus officiũ peragatur. Qui
Hiere.48. ait Hier. Maledictus qui facit opus Dei fraudulenter &c. Item, vt deuotè & reuerenter sine aliqua dissolutione & strepitu distinctè & attentè diuina officia persoluantur, sicut in conspectu Angelorũ & in præ-
Quinque causis, fit officium diuinum in ecclesia. sentia Dei sicut dicitur in Eccl. In omni corde & ore collaudate, & benedicite nomen Domini. Officium enim diuinũ in Ecclesia Spiritussanctus ordinauit fieri quinque de causis. Primò propter imitationem cœlestis concentus, quo Sancti & Angeli in cœlo assiduè in præsentia Dei eius laudibus sunt intenti: vnde dicit
Psal.83. Psal. Beati qui habitant in domo tua Domine, in sæcu la sæculorum laudabunt te. Cum enim secundũ pro-
Matth.28. missionem suam dicat Dominus. Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, vsq; ad consummationem sæculi. Hic dignatur Christus nobiscum esse veraciter, tam sacramentaliter, quàm spiritualiter: dignum est, nos ei pro modulo nostro aliqualem exhibere reuerentiam honoris & laudis, iuxta exemplar similitudinis cęlestis, vt ei & si non continuè sicut illi cœli cantores, saltem interpolatè pro nostra fragilitate psallẽdo, alacriter assistamus imitantes illam, quæ furium est, Hierusalẽm
Gal.4. matrem nostram, vt ait Pau. Secundò, vt beneficiorũ Dei memores, certis horis gratias pro his laudando & orãdo & iugiter referamus, qui natus in nocte ex Maria Virgine, mane iudici passurus assistitur, diluculo resurrexit, hora tertia flagellatur, & post Spiritum sanctum misit Apostolis, sexta crucifixus, nona in cruce pro nobis mortuus, vespere cenãs, corporis & sanguinis sui nobis sacramenta tradidit, & completorio sepultus est. Missarum autem celebratio, non tantũ eius nobis passionis mysterium memorandum ingerit, sed & præsentiæ suæ gratiã exhibet, & sub forma sacramenti nos seipso spiritualiter pascit. Si ergo iustum est, nos horum nunquam obliuisci, ita expedit, ea semper reco-
Isa.63. lere certis horis: Vndè Isa. ait. Miserationum Domini recordabor, laudẽ eius super oĩbus quæ reddidit nobis. Tertiò, vt nosmetipsos sic, assidue ad deuotionem excitemus, & ignem amoris Dei per hoc nobis ne per desidiam seu alias occupationes tepescat, continuè re-
Leui.6. accẽdamus: sicut iussit Dominus Moysi dicens. Ignis est iste perpetuus, qui nunquam deficiet, quem nutriet sacerdos in altari, subijciens mane ligna. Ignis est deuotionis feruor, qui semper in altari cordis ardere debet, quem sacerdos deuotus semper (subijciendo ligna diuinæ laudis) debet nutrire, ne aliquando extinguatur,
Psal.33. vnde dicit Psal. Benedicam Dominũ in omni tẽ. &c. Quarto, vt simplices fideles qui per se nesciunt certa orandi tempora eligere, per hoc ad orationis studium assueſaciamus, vt saltem tunc ad ecclesiam oraturi conueniant quando ibidẽ diuinæ hudis officia persoluuntur, & vt minus afficiantur tædio ibi persistẽdi, quandiu coram se vident clericos celebrare diuina. Vndè in Luc. dicitur. Omnis multitudo populi erat foris hora Luc.1.
incensi. Multi enim rudes vix vnquam se orationi offerrent, si foris non certis temporibus in Ecclesiam ex consuetudine, ad diuinorum celebrationem, & verbi Dei recitationem, ordinariè vocarentur. Quintò, propter decorem religionis Christianæ, quia decens est & congruum, vt si Iudæi & gentiles & quidam hæretici quandoq; conuenticula sua faciũt, & sua prophana ibi commercia celebrant, & ritus suæ perfidiæ obseruant, multò dignius qui vera & Sacrosancta habent sacramentorũ mysteria, & ea celebranda & veneranda sæpe conueniant, & debita conditori suo laudum solennia persoluãt, quibus & gratiam Dei ampliorem mercentur, & vitam æternam, & quibus alliciantur simplices ad religionis sanctæ reuerentiam & amorem. Propter quod scriptum est. Dedit in celebrationem decus, Eccl.47.
& ornauit tempora &c. Inter omnes ergo exteriores obseruantias, maior debet diligentia diuino officio adhiberi, vt sicut dictũ est, ordinatè fiat, strenuè, & deuotè. Alia enim temporalia facimus pro Deo, in hoc autem assistimus Deo, & intendimus Deo, & alloquimur cum & nos ipse, simul & pro nostris necessitatibus eius auxilium postulamus. Specialis deuotio consistit in orationibus priuatis, in familiaribus vocalium orationum recitationibus, veluti Psalmorũ, lætaniarũ, & aliarum orationũ, quas in secreto quisq; per se extra ordinariè ruminando persoluit: nã dicit Dominus.
Cum oratis, dicite Pater noster. Item in sacris medi- Matth.6.
tationibus cum quis ante mẽtis oculos recolligit peccata propria, & miserias, & futura supplicia, vel beneficia Dei seu specialia, & passionem Christi, & bonitatis eius dulcedinẽ, & premia repromissa, vt ex his concipiat deuotionis affectũ, timoris, vel amoris Dei desiderij, mœroris vel gaudij spiritualis, iuxta illud. Meditatus sum nocte cũ corde meo &c. Item in pijs er- Psal.36.
ga Deum affectibus, & lachrymis, & suspirijs, & sanctis desiderijs amoris, & alijs internis & ineffabilibus motibus cordis, in jubileis, excessibus, & raptu, & absorptione spiritus in Deum, quo adhærens Deo, vnus fit spiritus cum eo per puræ intelligẽtiæ lucem, & cognitionem Dei, & amoris eius ardorẽ, & glutinosam fruendi inhæsionem. Ipse enim spiritus postulat pro Rom.8.
nobis gemitibus inenarrabilibus. Quòd si prælatus prępeditur varijs curarum distractionibus, speciali deuotioni sępius intendere, saltem interdum cum oportunè videlicet quasi furtim & raptim ad orationis studium se conferat, ne omnino refrigescat, ne in dissuetudinẽ orandi veniat, ne Deo alienus efficiatur, ne gratia diuinæ propiciationis ei quasi insensibiliter subtrahatur: vndè Moyses cum per populi negocia exterius vexaretur, crebro in tabernaculum fœderis ad Dominum recurrit, familiare ipsius colloquium ibi expetẽs, quo intrinsecus in spiritu reficeretur. Dominus quoq; diebus prædicans turbis, noctibus in orationibus solus pernoctauit. Et licet parua deĩ mora prælato orandi, tamen quia pro alijs debet ex officio orare, datur ei quandoq; propter alios copiosior orãdi gratia, vt quibus prodelt agendo, posit etiam orando prodesse, tantùm non negligat quærere, nec abijciat cũ offertur, ne ex merito ingratitudinis ab eo gratia elongetur, assidua deuotio semper ei debet adesse, sicut & quibuslibet proficere volentibus in religionis virtute. Et ipsa Deuotio
triplex est. Vna est iugis memoria Dei ante oculos cor prælatorũ triplex.
dis, vnde dicitur. Prouidebam Deũ in conspectu meo Psal.15.
semper: & alibi, semper debet homo studere Deo in- Psal.24.
tendere, quasi sit coram eo per mentis intuitum. Vn- 3.Reg.18.
de solebant dicere Elias, & Eliseus. Viuit Dñs, in cuius conspectu tuo. Sicut enim Angeli quocunq; mittantur, tamen à diuina contemplatione nõ recedunt, ita ho-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ita homo virtutis pro suo posse, semper Dei memoriá à suo corde non remoueat. Vndè si aliquando cõtigerit, semetipsum inde redarguat. Nam dicit Ber. Omne tempus quo de Deo non cogitas, puta te perdidisse. Nam & si profundè nõ possis cogitationem tuã semper in ipsum defigere meditando, saltem memorãdo cordis intuitum in eum dirige, & cum datur oportunitas, ipsa memoria in meditationem seu orationẽ formetur, sicut qui materiam formandæ imaginis secum circũfert, vt cum habuerit opportunitatem, aliquid in ea sculpendo operetur. Alia est continuũ studiũ Deo placendi, in omni actione, vel locutione, vt semp quasi in eius præsentia caueat, vnde ei displiceat, & doleat si fortè fecerit, & studeat in quo & qualiter ei possit magis placere dicebat enim Apost. Contendimus siue absentes siue præsentes placere illi. Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi. Semp enim debet religiosus se gerere, quasi in ꝓximo sit tribunali summi iudicis præsentandus. Estote parati, quia qua hora non putatis, filius hominis veniet, dicebat Dominus discipulis suis. Omnia nostra videt quæ facimus, & sicut non obliuiscitur bonorum operum ad præmiandum ex diuturnitate tẽporis, ita nec malorum ad puniendum, nisi per pœnitentiam diluantur, vndè peccator, contemnens animam suam, dicit, in Eccle. Nemo circunspicit me, quem vereor, delictorum meorũ non memorabitur altissimus: & non intelligit, quoniã omnia videt oculus eius, &c. Tertia est, omnia agẽda oratione saltem mentali prœuenire, ad omnes euẽtus oratione se præmunire, & omnia beneficia gratiarum actione prosequi, ac laude diuina agenda petat à Domino sibi salubriter inspirari, euentũ dirigi ad salutis profectum, beneficia augeri, & conseruari. Sicut enim nauta prouidẽs tempestatem, festinat sæpius ingredi portum securum, ita religiosus ad orationis portum continuè confugiat, vbi omnes periculorũ collusiones euadat, & in omnibus agendis semper plus orationi fidat, quàm propriæ industriæ, vel labori: vndè scriptũ est.

Secunda deuotio.

2. Cor. 5.

Luc. 12.

Eccle. 23.

Tertia deuotio.

Cum ignoramus quid agere debeamus, hoc solum habemus residui, vt ad te [illegible]los nostros dirigamus, videlicet in oratione, & [illegible]icut oculi seruorum in manibus Dominorum suorum, &c. His igitur & alijs pẽnis ecclesiasticus seraph. i. prælatus spiritualis, Domino sedenti super solium excelsum & eleuatum, ornatus assistat, quarum primas duas super caput eleuet, medijs duabus corpus & pedes contegat, vltimis duabus in latum & altum volet: vt zelum eius non humanæ laudis feruor deprimat, nec compassione eius carnaliter inclinet affectus, sed sursum recta intentio sustollat, & fraternæ charitatis pietas in altũ erigat, propter retributionem supernã, iuxta illud Psal. Inclinaui cor meum ad faciendas, &c. Patientia verò & vita exemplaris contegant eum à perturbationum iaculis, & à nuditate inopiæ meritorũ, quibus quasi armis defendatur, & quasi sacris vestibus adornetur. Vnde ait Isa. Induere fortitudine tua Syon, induere vestimentis gloriæ tuæ. Circunspectione verò vbiq; circumuolet, videndo quid & qualiter sit agendum, & deuotionis studio quæ sursum sunt quærat, vbi Christus est in dextera Dei sedens, sublimi volatu ad ipsum accedens. Licet autem omnes qui præsunt animabus, has virtutes non possint omnes æqualiter habere, tamen omnino necessarium est eis, aliquatenus non carere tam pro fructu ædificationis illorum quibus præsunt, quàm propriæ salutis profectu. Quilibet etiam religiosus qui seipsum habet regere, & de suijpsius regimine rationem Deo est redditurus in extremo examine. His alis & pennis (quãtum sibimet indiget) oportet adornari, & in superna subleuari, vt si feruens in iustitia, compatiens proximis propter Deum, patiens in aduersis, bono exemplo alios ædificans, circunspectus in omnibus, & super omnia Deo per orationis studium familiariter adhærens, qui eum in omnibus protegat, dirigat, & promoueat, & tandẽ ad cœlestia euolare faciat. Quod nobis præstare dignetur Iesus Christus. Amen.

2. Para 20

Psal. 122.

Psal. 118.

Isa. 40.

ERRATA

Operarum incuria omissi hi versus pagina. 95. versic. 1. colum. j. initio inserantur.
pulchrum visu, aspectuq; delectabile, & concupiuit. Non expedit intueri

SERIES CHARTARVM.

a b c d e f g h i k l m n o p q r s t u x y z, aa bb cc dd ee ff gg hh ii kk ll mm nn oo pp qq rr ss,

Omnes sunt quaterniones, præter ss, ternionem.

VENETIIS,
APVD HIERONYMVM SCOTVM.
M D LXXI.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca